BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
12 N
6

S. 4.

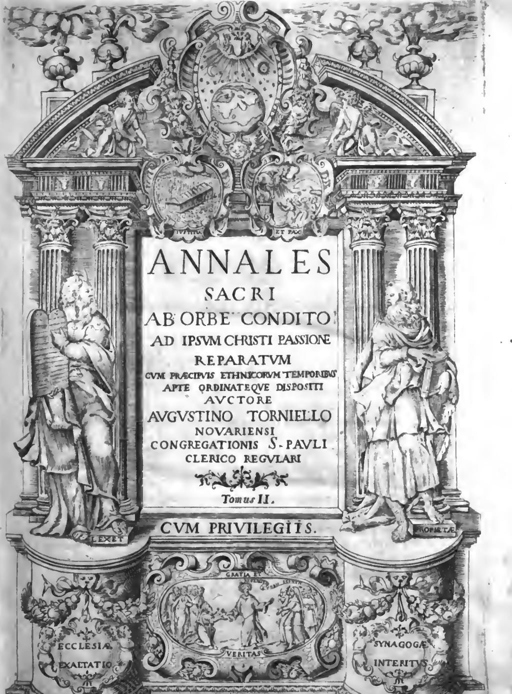

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANNALES SACRI

AB ORBE CONDITO
AD IPSUM CHRISTI PASSIONE
REPARATUM
CUM PRÆCIPUIS ETHNICORUM TEMPORIBUS
APTE ORDINATEQUE DISPOSITI

AUCTORE
AUGUSTINO TORNIELLO
NOVARIENSI
CONGREGATIONIS S. PAULI
CLERICO REGULARI

Tomus II.

CUM PRIVILEGIIS.

MEDIOLANI
Ex Typographia Her. Pacifici Pontij et Io. Baptæ Picaliæ M D CIX

PERILLVSTRI
AC REVERENDISS.^MO
D. CAROLO
A BASILICA PETRI
ECCLESIÆ NOVARIEN. EPISCOPO.

Auguſtinus Torniellus Congreg. S. PAVLI *Clericus Regularis felicitatem.*

SACRORVM Annalium ſeries hæc ita digeſta, præſtantiſſime atq; ornatiſſime Antiſtes, neſcio planè quo modo præter meam fermè opinionem in hanc formam redacta, nunc prodeat in lucem. Nam cum ego nihil minus, quam de hoc opere conficiendo, aut edendo cogitarem; ſed tantummodo quadam ductus cupiditate, non omnino, vt arbitror, reprehendenda, in eam curam, & cogitationem incumbere cœpiſſem, vt quæ mihi ſacros libros volutanti dubia, præſertim in ratione temporum occurrebant, diſſoluerem; factum eſt, quando plurà iam me ſatis enodaſſe putaram, vt alia noua ſemper exurgerent, & aliquandiu in tali ſtudio perſeuerans, tandem intelligerem, fieri nullo modo poſſe, vt omnia plana redderentur, niſi altius, & a prima origine, ac deinceps tempora accuratius ordinare tentarem. Quod dum ſenſim, & multo tempore ac labore molior: ecce, vix me aduertente, liber iſte exortus eſt. Hunc ergo cum poſtea, pro ingenij mei tenuitate, aliquatenus augere, expolire, & tempora ſacra cum aliquot probationibus Ethnicorum Epochis fideliter componere curaſſem; & viris in eo genere eruditis examinandum tradidiſſem; illiſque probantibus, in commune commodum, meorum quoque Superiorum iudicio & conceſſu, edi poſſe cognouiſſem:

uiſſem: merito illum tibi optime Præſul dicare conſtitui; qui patriæ meæ Paſtor es vigilantiſſimus; qui huius noſtræ Congregationis ſummus Rector aliquandiu extitiſti, eamque ſanctiſſime gubernaſti; qui denique cum adhuc inter nos eſſes, me ad hæc ſtudia colenda, tuo primus exemplo excitaſti; tunc præſertim, quando à B. Carolo S. Praxedis Cardinali, Mediolanen. Archiepiſcopo, ad grauiſſima negotia cum Rege Hiſpaniarum gerenda miſſus, & inde reuerſus narrabas nobis: te in ea legatione, quod à negotijs ſupererat temporis, totum in ſacræ ſcripturæ hiſtorijs ad rationem temporum diſponendis poſuiſſe. Sed vtinam id operis à te (quem conſtat ſcientia ac iuditio plurimum valere, & eſſe litterarum, ſacræque ac profanæ antiquitatis bene peritum) confici potuiſſet. Quandoquidem multo felicius, magisque pro dignitate illud præſtitiſſes; &, vt mihi licet conijcere, iam nunc libros in eo genere omnibus numeris abſolutos atque perfectos haberemus. Verum poſteaquam te à Summo Pontifice ad maiora vocatum, & Eccleſiæ Nouarienſi præfectum, ad alia ſtudium conuertere, animumque intendere coactum vidimus; ne argumentum hoc à nemine adhuc ex propoſito pertractatum, quod Eccleſiæ Dei admodum vtile, ne dicam neceſſarium, videbatur, amplius deſiderari ſinerem, in animum induxi, quæ prius ad id pertinentia, vt dixi, adnotaueram, recognoſcere, emendare, ad meliorem ordinem redigere, & experiri, an forte (quod Deo dante contigit) ipſe illud quoquomodo poſſem abſoluere. Itaque, quod te Auctore prodire debuerat, vt tuo ſaltem ſub patrocinio prodeat, illud etiam effecit, quod mihi in hoc opus incumbenti non ſemel tuis ſermonibus animum addideris; & vbi abſolutum eſſe accepiſti, valde lætatus ſis; atque vt typis mandaretur, non modo hortator, verum etiam adiutor eſſe volueris. Accipe igitur, Reuerendiſſime Antiſtes, hoſce meos qualeſcunque labores, in ſtudio aliàs tibi admodum grato, & iucundo exantlatos, pignus perpetuæ obſeruantiæ erga te meæ: neque muneris paruitatem, ſed ipſam magis animi propenſionem attende; ac me, vt ſoles, ama.

AVCTOR

AVCTOR LECTORI.

VNIVERSAM rerum veterum, cùm humanarum præcipuarum, tum verò inprimis diuinarum memoriã, ab origine Mundi ad Chriſtum in cruce paſſum, quæ ex ſacris potiſſimum libris, alijſque probatis Auctoribus hauriri potuit, per ordinem temporum, ſexque Mundi ætates deductam, duobus Tomis breuiter, quantum licuit, complexi ſumus. Quorum primus memorabilia continet; quæ ab ipſis Mundi primordijs, ad prima templi Salomonis fundamenta contigiſſe didicimus; annorum trium millium ac viginti duorum interuallo; intra quod, quattuor priores mundi ætates excurriſſe certum eſt.

Alter ea tradit, quæ ad reliquas duas poſteriores pertinent; nimirum quæ ab ipſius templi fundamentis ad paſſionem obitumque Redemptoris, mille ac ſexaginta duorum annorum curriculo, ſunt geſta.

In vtroque autem Tomo, ad plurima ſcripturæ ſacræ loca dilucidè magis percipienda, plures quoque imagines, æreis formis Illuſtriſſimæ Comitiſſæ Octauiæ Marlianæ Triuultiæ pia liberalitate fabrefactis, excuſas adijci curauimus; quibus quæ non ſatis plenè verbis explicari poſſe videbantur, veluti ante oculos poſita proponuntur.

In calce verò cuiuſque mundi ætatis addidimus tabulas annales ad eandem ſpectantes, quarum vſus in Operis Præfatione num. 5. latius deſcribitur.

His accedent ad finem poſterioris Tomi tres totius Operis indices. Primus argumenta rerum præcipuarum, quæ pertractantur, indicabit. Alter loca ſcripturæ ſacræ. quæ adducta ſunt, & aliquo modo explicata. Tertius denique index, erit vniuerſalis & locupletiſſimus eorum omnium, quæ in vtroque tomo continentur.

Ceterum, quoniam ſcriptura exemplaris Typographo tradita non ſatis erat clara, nec captu facilis; nimirum correctionibus, additamentis, ac poſtillis frequentioribus, non in marginibus tantum, ſed & ipſas inter lineas referta; quòd, ob ingraueſcentem Auctoris ætatem, aliaque impedimenta, prius deſcribi non potuerit; & item, quia diſtantia ſanè non modica Typographiæ ab ipſius Auctoris Collegio, aliaque eiuſmodi multa, quæ hic narrare nimis longum eſſet, in cauſa fuere, vt non potuerint folia (quemadmodum oportuiſſet) ſecundo recognoſci, antequã imprimerentur: propterea mirari nemo debebit, ſi plura in opere corrigenda irrepſerunt. Horum tamen grauiora, quæ inter legendũ offendimus; ad finem vtriuſque tomi diſtinctis notis habebuntur. Reliqua prudens Lector, humanitati tuæ excuſanda, intelligentiæque emendanda relinquemus.

DON COSMVS DOSSENIVS
Congregationis Clericorum Regularium S. PAVLI
Præpoſitus Generalis.

ANNALES Sacros a R. P. Don Auguſtino Torniello, Aſſiſtente noſtro conſcriptos, peritorum virorum, quibus id commiſimus, accurata Lectione, & graui iudicio recognitos, ac probatos, typis mandari, atque ad communem vtilitatem edi poſſe, quantum in nobis eſt, libenti animo concedimus. Dat. Mediolani in Collegio noſtro Sanctorum Apoſtolorum Pauli, & Barnabæ, die xvij. menſis Iunij, M. DCIX.

Don Coſmus Doſſenius Præp. Gen.

Ego Don Leonardus Griphius Clericus Regularis Congregationis
Sancti PAVLI.

DE mandato Reuerendiſſimi Patris Innocentij Granelli Inquiſitoris Generalis Mediolani &c. hos Annales Sacros vidi, & perlegi. Et quia nihil in ipſis S. Catholicæ fidei, bonis moribus, ac Regulis Sacroſancti Concilij Tridentini, & Indicis nuper editi contrarium inueni, propterea ipſos imprimi poſſe iudicaui. Dat. in Collegio S. Alexandri die xj. menſis Octobris M. DCVIII.

Attenta fide reuiſionis ſupradictæ, iuxta tenorem contentorum in præfata atteſtatione.

Imprimatur,

Frater Innocentius Granellus Inquiſitor Generalis Mediolani.

Aloyſius Boſſius Canon. Ordin. Theol. pro Illuſtriſs. Cardinali Archiep.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

Admodum Reuer. Patri noſtro

DON COSMO DOSSENIO

CONGREGATIONIS

CLERICORVM REGVLARIVM S. PAVLI

Præpoſito Generali.

Don Auguſtinus Torniellus eiuſdem Congregationis Clericus Sal.

PVTABAM me vnico tantum volumine Sacros Annales poſ-
ſe complecti; ideoq; de vnica duntaxat totius Operis dedica-
tione deliberaueram, atq; ſtatueram. Poſtea verò quàm com-
modius viſum eſt, eoſdem in duos partiri tomos; cogitanti
mihi cuinam alterum dicare deberem, protinus in mentem
venit admodum Reu. Paternitas tua, quæ non de me ſolum;
ſed etiam de vniuerſa hac noſtra Congregatione multum optimeq́; merita eſt.
Tu enim iam multis ab hinc annis eam ſingulari vigilantia, charitate, ac pruden
tia moderaris; Et non minus verbis ignem ſpiritualem feruoremq; ſpirantibus,
quàm continuis perfectæ cuiuſdam diſciplinæ, ac regularis obſeruantiæ exem-
plis, ad virtutem, maiorumq; inſtituta erudire, ne dicam impellere ſedulò cu-
ras: Omniaq; ſtudia, perpetuoſq; labores tuos ad eius bonum, ſpiritualeſq;
progreſſus in dies magis magiſq; promouendos dirigere, ac conferre non deſi-
nis: Vt propterea haud immeritò eiuſdem Congregationis Alumni, multis ſa-
nè nominibus, huic paternæ ſolicitudini, prudentiæ, ac charitati tuæ plurimū
debere, omnes ingenuè fateri debeant: Ego verò inſuper vel maxime; non ſo-
lum ob ſingularem beneuolentiam, qua me pro tua humanitate proſequeris;
verum etiam quòd ad opus hoc abſoluendum, & pro muneris tui auctoritate,
honeſtas quaſdam diſciplinæ cōmunis exemptiones, & opportuna auxilia mihi
haud grauatè, cum opus fuit ſemper indulſeris: Et item pro ea, qua polles Sacra-
rum, Ethnicarumq; hiſtoriarum notitia, ac prompta earum recordatione, quæ-
dam corrigenda, quædam etiam opportunis locis adijcienda demonſtraueris.
Deniq; ſi verum eſt quod optimè noſter dicere ſolebat Apoſtolus: Quis plan- 1. ad Cor c.9.ver.7
tat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis nō
manducat? Certe nemo non videt, quàm æquum, iuſtumq́; ſit, vt ſi quid la-
ctis, ſi quid fructuum, Deo donante, ferimus; debitam vtiq; eorum partem of-
ferre debeamus ei, à quo poſt Deum ſpiritualiter paſcimur, & excolimur. Su-
ſcipe igitur plurimum venerande in Chriſto Pater, meas haſce qualeſcunq; lu-
cubrationes; eaſq; ceteris filijs tuis ſacrorum librorum ſtudioſis (ſi tamen eis
commodi aliquid, atq; adiumenti adferre poſſe iudicaueris) pro tua pruden-
tia legendas trade, & me, vt conſueuiſti, Deo commenda. Vale.

ANNALES SACRI QVINTAE MVNDI AETATIS

AVCTORE

AVGVSTINO TORNIELLO NOVARIENSI

Congregationis S. PAVLI Clerico Regulari.

HActenus Annales Sacros quattuor prioribus, mundi ætatibus contentos, ac primo Tomo exaratos tradidimus: Proſequamur modo agere de his, quæ ad duas poſteriores pertinent: & prius de Annalibus quintæ mundi ætatis, quam à iactis templi a Salomone conſtructi, fundamentis, ad idem a Chaldæis exuſtum atque exterminatum perduraſſe, non ſemel iam diximus. Itaque

AB ORBE CONDITO ANNVS 3023.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 1.

1 ANNO regni Salomonis quarto, qui erat annus regni Hiram Regis Tyri amici eius duodecimus, vt tradit Ioſephus lib. 1. aduerſus Apionem; & annus quadringẽteſimus octogeſimus ab exitu Iſraelitarum de Ægypto, vt expreſſe habemus 3. Reg. cap. 6. ver. 1. & videre eſt in tabulis; & nos ſupra ſub anno mundi 2591. nu. 15. & 16. aduerſus Melchiorem Canum, & alios, ſatis ſuperque probauimus; in menſe anni ſacri ſecundo, qui quandoque dicebatur Zio, quandoque verò Iar, & frequenter, aliqua ſaltem ex parte, noſtro reſpondebat Aprili, quemadmodum ſub anno mundi 2544. num. 11. declaratum eſt; cœpit Salomon iacere fundamenta templi, in monte Moria, qui vt ſub anno mundi 3017. num. 2. & 3. diximus, demonſtratus fuerat patri ſuo Dauid; nimirum in loco iam ab eodem Dauid empto & præparato, qui dicebatur area Ornan Iebuſæi. 3. Reg. cap. 6. ver. 1. & 37. & 2. Paralip. cap. 3. ver. 1. & 2. Sanè de hoc monte Moria, *Quando cœperit Salomon fundamenta templi iacere.*

 aliquid

aliquid hic dicendum eſſet; ſed quia de eo ſatis egimus ſub anno mundi 2163, nu.
6. ne eadem iterum repetamus, lectorem ad illum locum libenter remittimus.

Quoniam autem ſcriptura ſacra conciſè, & ſatis ſubobſcurè, de Salomonis tem- 2
De interiori tēplo ſeu domo Dei eiuſque menſuris. plo loquitur: vt clarioris doctrinæ gratia, diſtinctius aliquid de ipſo dicamus; prius
de interiore templo ſeu æde ſacra quæ in duas primarias partes, hoc eſt in ſancta,
& Sancta Sanctorum diſtinguebatur, agendum erit: poſtea de exteriori templo: cu-
ius partes erant, Atria, Porticus, Exedræ, aliaque eiuſmodi ædificia: quicquid
enim in his fieri contingeret, in templo fieri dicebatur. Itaque, vt a menſuris tem-
pli interioris initium ſumamus; hæ ſecundum triplicem eius dimenſionem, ſatis
accuratè deſcribuntur 3. Reg. capitulo ſexto, verſic. 2. & 3. & 2. Paralipomenon
capit. 3. verſic. 3. & 4. vbi dicitur, quod domus, quam Salomon ædificauit, erat
Logitudo. longitudinis ſexaginta cubitorum, in menſura prima, ideſt nulla diuiſionis eius ha-
bita ratione; ſed computando ſimul longitudinem anterioris partis, quæ Sancta, &
Latitudo. poſterioris, quæ Sancta Sanctorum dicebatur: Latitudo autem erat viginti cubito-
rum; habebatque iſta domus, in fronte ſua orientali, porticum longam ad menſu-
ram latitudinis templi, hoc eſt cubitis viginti; latam verò decem, vt loco Reg. cita-
to traditur. Quæ menſuræ omnes, accipiendæ ſunt, detracta ſcilicet ipſa murorũ
craſſitudine, quæ in ſacro eloquio non exprimitur quanta fuerit; ideoque ſupponi
Altitudo. debet, eã habuiſſe æquã altitudini proportione, & non minorẽ ea, quam in templo
Herodiano, infra ſub anno mundi 4032. numero ſeptimo probabimus fuiſſe cubito-
rum viginti. Etenim vtriuſque templi, videlicet Salomonici, & Herodiani, altitu-
do fuit æqualis, nempe cubitorum centum viginti, vt ſuis locis oſtendemus.
Quamquam de ipſa templi Salomonis altitudine, magna difficultas eſt; quoniam lo-
co Reg. allegato legimus, prædictam domum habuiſſe triginta cubitos altitudinis;
loco autem Paralipomenon pariter prænotato, traditur, altitudinem eius fuiſſe cen
tum viginti cubitorum: quo fit, vt hac de re, non vna ſit omnium Doctorum ſenten-
tia. Quidam enim putant id quod in lib. Paralip. habetur de centum viginti cu-
bitorum altitudine, tantummodo ad porticum, quæ in templi fronte erat, pertine-
re; non autem ad ipſam domum, quam ex 3. Reg. aiunt triginta duntaxat cubitis al-
tam fuiſſe. Et hanc opinionem profitetur Arias Montanus, in ſuo Bibliorum regio-
rum Apparatu, in quodam ſuo libello, quem inſcripſit, Ariel, ſeu de templi fabri-
ca: vbi etiam quibuſdam tabulis, ſingulas penè templi partes, accurate ac ſatis ele-
ganter, ad ſuum ſenſum, delineatas repræſentat. Non multum ab eadem ſententia
abſuiſſe videtur Io. Baptiſta Villalpandus, qui in Ezechielem prædictam porticum
in facie templi poſitam, quam ipſe turris nomine appellat, facit centum viginti
cubitos altam: reliquam verò templi partem, triginta cubitis humiliorem, hoc eſt,
habentem nonaginta tantum altitudinis cubitos; de qua tamen re nihil prorſus in
ſacris libris innuitur. Alij verò contra, contendunt ſcripturam ſacram, quando
dicit domum fuiſſe altam cubitis centum viginti; eſſe accipiendam de externa, &
completa totius templi altitudine; quod etiam firmis admodum rationibus ex ſa-
cra ſcriptura, & Ioſepho deſumptis; & item grauiſſimorum Doctorum, Bedæ, Ru-
perti, Ricardi, Petri Comeſtoris, Angelomi, Lyrani, Abulenſis, Caietani, & Va-
tabli auctoritatibus, confirmat Franciſcus Ribera libro primo de templi fabrica, 1
capitulo quinto; Quando verò ait ſcriptura, domum fuiſſe altam triginta cubitis,
debere intelligi, de interiore atque inferiore templi parte: ſiquidem tota templi
altitudo, intus triplici contignatione diſtincta erat; vt paulo poſt numero quarto
dicemus. Et hæc quidem poſterior opinio, videtur eſſe communior, & priori præ-
ferenda.

Longitudinis templi partes. De Porticu. Diſtinguebatur autem hæc domus, ſecundum eius longitudinem, in tres partes. 3
prima in ipſo ingreſſu erat porticus iam memorata, decem cubitis lata; & longa
quantum ſe ſe extendebat tota latitudo domus; hoc eſt cubitis viginti; quæ & tem-
De Sancta. pli veſtibulum dici conſueuerat. Altera erat domus maior, ſeu Sancta, longitudi-
nis quadraginta cubitorum, 3. Reg. capitulo ſexto, verſiculo 17. in qua erant,
altare incenſi; menſæ panum propoſitionis; & candelabra aurea, cum ſuis lucernis.
Tertia demũ templi pars dicebatur Sanctuariũ, ſeu Sancta Sanctorum, ideſt omniũ
ſanctiſ-

ſanctiſſima, & oraculum, quia ibidem altari ſolebant diuina reſponſa, vt patet Exo. cap. 30. ver. 6. Et hæc erat minor priore: ſiquidem non excedebat in qualibet ſua dimenſione menſuram viginti cubitorum, vt colligi poteſt 3. Reg. cap. 6. ver. 16. & expreſſe aſſeritur ibidem ver. 20. & ſentiunt communiter Hebræorum Rabbini. Quamquam autem non deſunt ex Latinis Scriptoribus plurimi, qui proximè adducto textu adeo claro non obſtante, aſſerunt oraculum quidem fuiſſe longum viginti cubitis, & totidem latum, quemadmodum 2. Paralip. cap. 3. ver. 8. replicatum habemus; ſed tamen habuiſſe altitudinis cubitos triginta, ſicuti domus anterior; nituntur que prædicto 3. Reg. loco reſpondere, dicentes; illam viginti cubitorum altitudinem, debere intelligi, non de toto oraculo; ſed de muro, qui ſeparabat oraculum, ab anteriori domo, quem credunt fuiſſe altum viginti duntaxat cubitis, & ſuper ipſum, vſque ad primam contignationem, remanſiſſe aperturam altitudinis decem cubitorum, ſolo coopertam velo; Et hanc aperturam ibi neceſſario ponendam putãt; primo quia, inquiunt, per ipſam aliquomodo prominebant capita perticarum, quibus Arca portari conſueuerat (erant enim viginti cubitis aliquanto longiores, vt infra ſub anno mundi 3030. num. 20. oſtendemus) Deinde, vt per eandem aperturam, tranſire poſſet fumus altaris incenſi, intra ipſum oraculum; & denique, quia cum nemini dubium ſit, vt omnes admittunt, quin velum quod pendebat ante oraculum, fuerit illud, quod in paſſione Domini ſciſſum eſt, a ſummo vſque deorſum, vt pateſcerent Sancta Sanctorum: ſic arguunt: Si murus ille, vſque ad tectum oraculi fuiſſet continuatus; certè ſciſſio illa non valuiſſet pateſacere Sancta Sanctorum, quæ nihilominus muro intermedio remanſiſſet occultata; Igitur, inferunt, a ſummitate dicti muri, ad tectum oraculi, memoratam extitiſſe aperturam, viginti cubitis latam; altam verò decem, prædicto duntaxat opertam velo; & conſequenter totam oraculi altitudinem fuiſſe triginta cubitorum, non ſecus ac ipſius anterioris domus. His tamen non obſtantibus nos è contrario dicimus: Oraculum viginti tantum cubitis fuiſſe altum, quemadmodum aperte aſſerit ſacer textus paulo ante citatus, qui profectò non de altero tantum laterali pariete; ſed de cunctis quattuor lateribus intelligendus eſt; quemadmodum verba ipſa indicant; a quibus nullo modo recedere debemus; præſertim cum nulla ſit neceſſitas ponendi prædictam aperturam. Nam, eſto fuerit; certè Arca Domini, cum inferius ſuper ipſius oraculi pauimento poſita eſſet; etiam ſciſſo tam altæ illius aperturæ velo, videri non potuiſſet; neque vectes in arcæ circulis poſiti, per eandem prominere aperturam in alto poſitam, vllatenus quiuiſſent. At verò per ipſam oraculi portam, quæ ſatis ampla fuiſſe creditur, commode poterant prominere vectium capita; & per eandem intrare odor, fumuſque thymiamatis; & ſciſſo velo, patefieri quæ erant in Sancta Sanctorum: Valuæ etenim illius portæ, ferè ſemper apertæ manebant; Ita vt Sancta Sanctorum, ante fores oraculi, ſolo velo, quod totam eius faciem veſtiebat, occluderentur. Igitur ſi Sanctuariũ viginti duntaxat cubitos habebat altitudinis; oportet quod tabulata extrinſecus exiſtentia quæ pariter viginti cubitis alta erant, vt infra num. 8. dicemus, ante feneſtras eſſent aperta, vt lux ad ipſas ingredi poſſet.

De æde Sancta Sanctorum appellata.

4 Porrò templum iſtud, de quo nunc agimus; non ſecundum longitudinem ſuã tantum, vt dictum eſt, ſed etiam ſecundum ipſius altitudinem, tripliciter diſtinctum fuiſſe certum eſt; id enim euidenter colligitur ex 3. Reg. cap. 6. ver. 8. vbi dicitur, quod in medio partis dexteræ, domus inferioris, oſtium erat; & per cochleam aſcẽdebãt (nimirũ Sacerdotes) in mediũ cænaculũ; & a medio in tertiũ. Quamquam enim nõ deſint, qui per hanc cochleam, putent (quod nos quoq; non negamus) paratum fuiſſe aſcenſum ad tria illa tabulata, in circuitu templi poſtmodum fabricata, de quibus infra numero octauo dicemus; attamen, quod etiam per eandem, aſcenderetur ſupra templum, expreſsè tradit Ioſephus 8. antiq. cap. 2. his verbis: Porrò aſcenſum in ſuperiorem templi partem, commentus eſt Rex in craſſitudine muri: hæc enim pars (intellige ſuperior) non habebat ab oriente magnam ianuam, vt inferior. Sic Ioſephus. Vbi aduertendum eſt, quod non dixit ad ſuperiores; ſed ad ſuperiorem partem templi; quia, vt arbitror, Herodiani tepl[illegible]i, quod ipſe præ oculis habuit, ſimilitudine deceptus; falſo credidit; etiam tot[illegible] templi Salomonis alti-

Altitudinis eius partes.

tudinem

tudinem centum viginti cubitorum, eodem modo in duas tantum domos, fuiſſe di-
ſtinctam; alteram ſuperiorem, & inferiorem alteram; atque ſingulas, ſexaginta cubi
tis in altum fuiſſe porrectas. At verò Latini Scriptores, qui templum Salomonis, cē-
tum viginti cubitis altum faciunt; dicunt inferiorem domum, ab infimo pauimen-
to, ad priorem contignationem, triginta duntaxat altitudinis cubitos habuiſſe, vt
traditur 3. Reg. cap. 6, ver. 2. Et ſuper hanc domum inferiorem, ponunt duo cæna-
cula, ſiue ſolaria, duasue aulas, aut ſuperiores domos, quas olim cænacula nuncu-
pari conſueuiſſe certum eſt: quemadmodum nos ſub anno mundi 1557. num. 16.

Trium cænaculorum altitudo quanta.

oſtendimus. Et primum quidem cænaculum, aiunt, extitiſſe altitudinis triginta cu
bitorum; alterum verò, quod erat ſupremum, ſexaginta. Ceterum de inferiori do-
mo, quæ propriè templum dicebatur, conſtat ſæpiſſime in ſacris libris fieri mentio
nem; quoniam ibi quotidie diuina exercebantur myſteria: De ſuperioribus autem,
ad quas, vt diximus, per cochleam aſcendebatur; raro admodum; quia illæ non ad

Superiorũ duorum cænaculorum vſus.

ſacra Sacerdotum munia peragenda, deſtinatæ erant; ſed tantummodo, vt creditur,
ad reponenda quædam miniſteriorum vaſa, veſtesq; Sacerdotum ſacras, & ſi quæ
eiuſmodi alia erant ad quotidianos templi vſus neceſſaria. Quamquam etiam cre-
dibile eſt, alia quoque ad ſacros vſus non amplius neceſſaria, ibidem tanquam in lo
co ſacro, & remoto, admodumque conuenienti, fuiſſe aſſeruata; qualia erant taber-
naculum, & altare holocautomatum, quæ olim fecerat Moyſes, vt ait Abulenſis ſu-
per 3. Reg. ca. 8. q. 2. & forte etiam tabernaculum, quod fecerat Dauid, de quo ſub
anno mundi 2988. num. 2. dictum eſt: horum enim vſus, ædificato templo, iam ceſ-
ſauerat. Puto item ibidem aſſeruata fuiſſe, vrnam auream plenam man; & virgam
Aarõ, quæ mirabiliter fronduerat; & librum Deuteronomij, quæ olim iuſſerat Moy
ſes, per Leuitas poni ad latus Arcæ fœderis Domini, vt cum ipſa deferri poſſent in
terrã Chanaan, Deut. c. 31. ver. 26. Hunc enim poſtea librũ Ioſiæ temporibus, repe-
rit Helcias Pontifex in domo Domini; & miſit ad Regem, vt traditur 4. Reg. ca. 22.
ver. 8. Hæc, inquam & eiuſmodi alia, probabile eſt, deuotionis gratia, fuiſſe repo-
ſita in ſuperioribus templi partibus, atque ibidem, vſque ad captiuitatem Babylo-
nicam, templique deſolationem, conſeruata. Et nihilominus ſatis rationabiliter
credimus, prædictas duas aulas ſupra templum poſitas, ad quas per cochleam aſcē-
debatur, extitiſſe tantummodo ſuper domum, quæ ſancta dicebatur; non autem &
ſuper oraculum, quod ſanctum Sanctorum vocabant, & viginti tantum cubitis altũ
fuiſſe diximus; ſuper ipſum enim credimus nihil prorſus, ob reuerentiam Arcæ Do-
mini, quæ ſubtus collocata erat, vnquam fuiſſe repoſitum; ſed totum illud ſpatiũ,
quod erat altitudinis centum cubitorum, & latitudinis pariter ac longitudinis vi-
ginti, erectis in parte orientali tabulatis, ſine vllo oſtio, vt nemini peruium eſſet,
ſemper vacuum penitusq; inane permanſiſſe.

Templum cur non magis amplum fuerit factum.

Hic ſi quis quærat: cur templum non fuerit ædificatum præcisè ad menſuras ta-
bernaculi Moſaici, olim a Domino præſcriptas, quæ ex Exod. cap. 26. ver. 16. vſque 5
ad 26. colligi poſſunt fuiſſe longitudinis triginta cubitorum, & latitudinis decem,
quemadmodum nos ſub anno mundi 2544. num. 60. probauimus: aut ſi ab hiſce
menſuris recedendum erat, vt fabrica magnificentior euaderet; cur tantummodo
duplo maius templum ipſo tabernaculo, factum ſit. Videtur namque longe amplius
fieri debuiſſe, preſertim cum in toto illo regno, vnicum eſset; & vt dicitur, primo
Paralipomenon capitulo 22, verſiculo quinto, tale eſse deberet, vt in cunctis
gentibus nominaretur; Et noſtris temporibus, in quibus tot in vnaquaque vrbe
templa viſuntur; plurima ſint, in vrbibus præſertim inſignioribus, illo valde
ampliora. Ad hæc reſpondere poſſumus; non eandem fuiſſe tabernaculi, tem-
plique rationem. Nam illud quidem quia portatile eſſe debebat; non debuit ma-
ius fieri, quam præſcriptum fuerat; alioqui, vel nullatenus; vel nimia cum diffi-
cultate geſtari potuiſſet. Templum autem, quoniam ſtabile, diuque admodum
erat permanſurum; proculdubio potuit, debuitque multo grandius ædifica-
ri; non tamen conueniens videbatur illud adeo amplum fieri, ſicuti ſunt plu-
rima ex noſtris; ſiquidem in his, non ſoli Sacerdotes; ſed & omnis populus ingre-
di poteſt ſoletq; in illo autem, tantummodo Sacerdotes; poterant introire; & in

ſancta

ſancta quidem, pauci admodum, iuxta vices ſuas, bis in die, mane ſcilicet & veſpere, ad concinnandas lucernas, incenſumque adolendum, vt patet Exod. cap. 30. ver. 7. & Luc. cap. 1. ver. 9. & item ſemel ſingulis ſabbatis, ad remouendos panes propoſitionis veteres, calidosque alios reponendos, Leuit. cap. 24. ver. 8. In ſancta autem Sanctorum ingredi poterat ſolus Pontifex ſemel in anno, vt dicitur ad Hebr. cap. 9. ver. 7. idque decima die menſis ſeptimi, nimirum in feſto Expiationis, ſeu propitiationis, vt colligitur Leuit. cap. 16. vbi eiuſdem expiationis ritus edocetur: vnde ſuperuacuum videri potuiſſet templum illud tam grande fieri, ſicuti nunc ſunt aliqua ex noſtris. Et tamen, ne nimis anguſtum videretur, operæ pretium fuit, vt duplo ſaltem maior tabernaculo fieret: Et (vt quantum fieri poterat, magnificentiæ ratio haberetur) quod amplitudini, ob cauſas ſuperius allegatas, deerat; ſuppleretur intus ornatu precioſiſſimo; foris autem, altitudine eximia; ex quibus, tum admirabile cunctis gentibus, tum etiam inſtar magnæ cuiuſdam turris, muniti ſſimum, & valde procul conſpicuum redderetur. Ex quo factum eſt, vt poſtea etiam ipſa Ieruſalem, aliquando nuncupata fuerit Turris gregis, & nebuloſa, vt patet Michæ. ca. 4. ver. 8. nimirum, vt aiunt illius loci Expoſitores, propter templum in ea, ad altiſſimæ turris ſimilitudinem conſtructum; quod, quemadmodum turris gregis dictum eſt, quia ad ipſum ter in anno omnis Iſrael, in modum magni gregis, conuenire ſolebat; ita etiã turris nebuloſa nuncupatum fuit, quod tanta eſſet eius altitudo, vt eius ſummitas nubes quodammodo contingere videretur. Itaque tametſi in ipſa templi ædificatione, ſeruari non potuerint menſuræ tabernaculi; obſeruata nihilominus fuit, quatenus potuit, proportio ad ipſum. Nam ſicuti longitudo tabernaculi triginta cubitorum, tripla erat ad latitudinem eius, quæ creditur fuiſſe decem cubitorum; ita longitudo templi ſexaginta cubitorum, tripla fuit ad latitudinem ipſius, quæ erat cubitorum viginti: & quemadmodum tota templi longitudo, ad longitudinem tabernaculi; ſic etiam tota templi latitudo, ad ipſam tabernaculi latitudinem, dupla fuit. Denique, ſicuti de menſuris tabernaculi non eſt curioſius inquirendum, cur non maiores minoreſue extiterint; quod certũ ſit a Deo, qui omnia iuſtis ponderibus ac menſuris librare ſolet, Moyſi tales fuiſſe præſcriptas: ſic nec de menſuris templi; quoniam ipſæ quoque Dauidi traditæ diuinitus fuerunt, vt nos ſub anno mundi 3017. num. 3. oſtendimus; & poſtea ab ipſo Dauide Salomoni conſignatæ, quemadmodum ſub anno mundi 3020. num. 6. dictum eſt.

6 Dicamus nunc aliquid de eiuſdem templi ornatu; & prius de interno, de quo breuiter ac ſparſim fit mentio 3. Reg. cap. 6. ver. 15. vſque ad 36. & 2. Paralip. capit. 3. ver. 4. vſque ad 15. Ex quibus locis colligi poteſt, quod omnes templi parietes, intus veſtiebantur tabulis cedrinis, quæ torno alijsq; fabrilibus inſtrumentis admodũ elaboratæ, expolitæq; erant; ac multis exornatæ cælaturis, quæ referebant Cherubim, & palmarum ſpecies, aliaſq; picturas, hoc eſt variarum rerum imagines, fabrefactas, atque ita prominentes, vt veluti de pariete egredi viderentur; quæ etiam quibuſdam quaſi catenulis, ſe ſe inuicem eleganter admodum complecti videbantur. Omnes verò iſtæ tabulæ ſic, vt dictum eſt, cælatæ; quas propterea ſatis craſſas fuiſſe oportuit; puriſſimi, ac probatiſſimi auri laminis, tanquam tecis appoſitiſſimè ad ſculpturas illas accommodatis, operiebantur; & erant laminæ clauis aureis aſſeribus affixæ, atque ita ad vnguem cunctas illas cælaturas veſtiebant, ac ſi in tabulis aureis ſculptæ fuiſſent. Puto autem ſingulas huiuſcemodi tabulas, ad minus fuiſſe latas cubito vno, & ſemis, quemadmodum erant tabulæ tabernaculi, vt dicitur Exod. cap. 26. ver. 16. vel forte etiam aliquid amplius, puta cubitis duobus; longas verò ſexdecim, aut decem, & ſeptem circiter cubitis; & ſic inter ſe diſpoſitas, vt vna tabula ſurſum, & altera deorſum, tranſuerſaliter, iuxta parietes excurrerent; reliquę verò inter ipſas erectæ, inuicemque eo modo iunctæ eſſent, quo cõponi ſolent pelles deauratæ, ſeu panni ſerici, quibus diuitum cubicula veſtiuntur. Atque hoc ordine, crediderim, exornatos anterioris Domus parietes, a pauimento ſurſum, vſque ad viginti cubitorum altitudinem, hoc eſt vſque ad limina feneſtrarum, quas in reliqua ſuperiori decem cubitorum altitudine, rite diſpoſitas fuiſſe dubium non eſt; & ibidem obliquè fabricatas, vt traditur 3. Reg. cap. 6. ver. 4. Spacia verò inter eaſdẽ feneſtras exiſtentia, alio pariter tabularum eiuſdem operis ordine, decenter coo-

De interno tẽpli ornatu.

perta fuiſſe neceſſarium eſt, ita vt ne vnus quidem in parietibus lapis, vel pars eius
vſpiam apparere poſſet, quemadmodum ſignanter exprimitur ibidem ver.18. Eodē
quoque modo Sanctuarium, quod non tantæ erat altitudinis, ſimili ac proportiona-
ta tabularum diſpoſitione, vbique intus peruenuſtè veſtitum, paratumque fuiſſe cre
dimus, Niſi forte, ipſæ Sanctuarij tabulæ, vt probabile eſt, maiori aliquo eſſent arti
ficio elaboratæ, elegantioribusq; ac maioribus cælaturis fabrefactæ. Porrò anterior
Sanctuarij facies, inſuper tota velo operiebatur pretioſiſſimo; quod ex hyacintho,
purpura, cocco, biſſoq; mira varietate Intextū, picturas Cherubim aliaſq; varietate,
ac pulchritudine admirabiles, referebat. Neq; verò tēpli parietes tantum, ut dictum
eſt, Salomō tabulis cedrinis, graphicè admodū cælatis, atque inauratis, exornari vo-
luit; ſed & trabes, & laquearia, poſteſq; , & oſtia, ex cedro fieri, varijsq; cælaturis, &
cūcta deſuper inaurari. Nec non & pauimentū ipſum, quod tabulis, in Sanctuario ce
drinis; in anteriori autem domo abiegnis ſtratum erat; non quidem cælatis; quia
planum eſſe debebat; verumtamen laminis aureis deſuper vſquequaque contectis;
vt propterea nihil in templo, niſi auro tectum conſpici poſſet; quemadmodum ex-
preſsè traditur 3. Reg. cap.6. ver.22. Superiora quoque cænacula Salomon intus
texit auro, vt dicitur 2. Paralip.cap.3.ver.9. ſed, vt arbitror, illa non tanto artificio
expoliuit. Et interior quidem templi ornatus ſic ſe habebat.

De externa tē-pli pulchritu-dine.

Exterior autem eiuſdem templi pulchritudo, in tribus fere poſita videbatur. pri- 7
mo quia templi fabrica erat valde ſublimis, nimirum alta centum viginti cubitis ac
in modum magnæ ac celſiſſimæ turris ædificata, vt dictum eſt, & in loco admodum
eminenti poſita, hoc eſt in vertice montis altiſſimi; ad quem ab vrbe Ieroſolyma,
quæ ipſa quoque in eodem monte ædificata erat, non modicum aſcendebatur, iux-
ta illud Luc.cap.18.ver.10. Duo homines aſcendebant in templum; & Actorum ca.
3.ver.1. Petrus autem, & Ioannes aſcendebant in templum. Vnde procul admodum
videri poterat, & ab eius pinnaculo, ſeu culmine, vel potius domate, tota ferè Iu-
dæorum regio commodè perluſtrari. Secundo, quia ex lapidibus magnis, & pre-
tioſis, hoc eſt non ex quolibet marmore, ſed admodum albo, & electo, eoque ex-
quiſitiſſimè quadrato, dolato, atque expolito, ædificatum erat templum, a funda-
mentis, vſque ad verticem, vt colligi poteſt ex 3. Reg.cap.5.ver.17.& 18. & cap.6.
ver. 7. Tertio, quoniam tectum quod erat in ſummitate templi, vt habetur loco
proximè citato, ver.9. & 10. totum erat de lignis cedrinis compactum, habebatq;
deſuper, nimirum in circuitu, tabulatum in modum, vt arbitror, elegantis cuiuſdam
cācelli fabrefactum, pariter cedrinum altitudinis quinque cubitorum; Ex quo ſcri-
pturæ ſacræ loco inferri poteſt, ipſum templi tectum, non fuiſſe faſtigiatum, ſeu acu
minatum, vt ſunt noſtra; ſed ferè planum, more tectorum quæ fiebant in Palæſtina,
& Ægypto, alijsque regionibus, vbi raro admodum pluere ſolet; & eiuſmodi tecta
magis proprie ſignificari videntur vocabulo Græco quam Latino; dicuntur enim
domata; ſupra quæ, quia nonnumquam aſcendere ſolebant, iuxta illud Prouer.cap.
21.ver.9. Melius eſt ſedere in angulo domatis &c. ideſt (vt ibidem exponit Ianſe-
nius) in angulo tecti iniurijs cæli expoſiti: propterea præceperat Dominus, Deut.
cap.22.ver.8. filijs Iſrael, vt quando domum nouam ædificare vellent, attollerent
aliquantulum in circuitu tecti eius murum, ne quis inde cadere poſſet. Et hac quo-
que de cauſa videtur Salomon feciſſe prædictum tabulatum ſuper omnem domum,
ideſt ſupra pinnaculum templi. poterat ergo eiuſmodi tabulatum ipſi templo tria
præſtare, nimirum maiorem ſecuritatem ijs qui ſupra templum aſcenderent, ne vi-
delicet eos inde in præceps labi contingeret; & item tempore belli, faciliorem eiuſ
dem templi defenſionem; ſic enim commodius ſaxa, aliaque eiuſmodi ibidem com-
portare, & inde valentius deijcere poterāt. Denique, quod erat præcipuum, non me
diocrem templo tabulatum illud cōferebat decorem, & pulchritudinem: erat enim
veluti totius fabricæ coronula; & ad maiorem gratiam (ſi Venerabili Bedæ in lib.
De templo cap.9. credimus) turriculis quoque eleganter diſtinctum conſpiciеba-
tur; quæ ſi in acutum deſinebant; quodammodo murorum pinnas imitari videban-
tur; vnde illa templi ſummitas, pinnaculum templi dicta eſt; non quia tectum eius
eſſet faſtigiatum; ſed quia in circuitu eius veluti pinnas plurimas haberet. Euſebius
lib. 9. De Præparatione Euangelica cap. 4. verſus finem addit: Salomonem feciſſe
etiam

etiam catenas, tanquam retia, ſuper omnem templi altitudinem viginti cubitis, eaſque inſtrumentis quibuſdam extendiſſe; a quibus quadraginta tintinnabula ærea dependebant; ne aues ſuper templum ſederēt, neque nidos in laquearibus eius facerent; vt templum ab omni prorſus immunditia incontaminatum ſeruari poſſet.

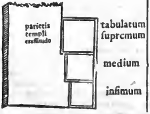
8 ... Ad eundem etiam exteriorem templi ornatum, reduci poſſe videtur ligneum illud ædificium, quod extrinſecus in circuitu templi, & Oraculi, præterquam in fronte orientali, fabricatum erat; quod ſub nomine trium tabulatorum, breuiter tangitur 3. Reg. cap. 6. ver. 5. vſque ad 7. vbi legimus: Et ædificauit ſuper parietem templi (ideſt ad parietem templi, iuxta illud Pſal. 136. ver. 1. ſuper flumina Babylonis &c.) tabulata per gyrum in parietibus Domus per circuitum templi, & oraculi &c. & poſtea ſubiungitur; quod tabulatum infimum, habebat quinque cubitos latitudinis; medium ſex; ſupremum verò ſeptem. Circa quæ tabulata, tria potiſſimū quæri poſſunt, Primo de ipſorum forma, & vſu. Secundo cur eſſent in latitudine inequalia. Tertio quanta eſſet eorundem altitudo; nam de ſingulorum diſtinctionibus, & cellarum numero, nihil certi affirmare poſſumus. Et quidem, quod ad primum attinet, duæ habentur Doctorum opiniones; altera quæ putat illa fuiſſe veluti deambulatoria, è templi muris prominentia, ſeu longa quædā podia, cancellis duntaxat circundata; & triplici ordine, ſecus templi parietes, ad eius decorem, excurrentia; pro qua ſententia facere videntur, primo ipſa tabulatorum latitudo, quæ cum definiatur fuiſſe quinque, vel ſeptem cubitorum; videtur ſatis anguſta, ac magis conuenire loco ad deambulādum, proſpiciendumue, quam ad habirandum deſtinato. Deinde illa verba loco Reg. citato apposita: Et fecit latera in circuitu.] ideſt, vt nonnulli interpretātur, veluti cancellos, ne quis inde labi poſſet. Hanc opinionem ſecuti videntur plurimi ex Latinis, qui de hoc templo ſcripſerunt, Beda, Ricardus, Lyranus, Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, Abulenſis, & alij. Sed ſi hæc fuiſſent podia ad templi ornatum facta; non minus viderentur fieri debuiſſe in orientali eiuſdem templi fronte, vbi maiorem habuiſſent gratiam, quam in alijs eius partibus. Quare multo probabilior videtur ſententia Ioſephi, aliorumque Hebræorum, & Vatabli, qui ſentiunt, prædicta tabulata, non fuiſſe deambulatoria; ſed diuiſa in cellas ad vſum templi ædificatas; oſtijsq; ita diſpoſitis, vt ab vna in aliam, commodè pertranſiri poſſet. Eādem opinionem ſequitur, & aliquot etiam argumentis ex ſacra præſertim ſcriptura deſumptis, confirmat Ribera lib. 1. cap. 14. de templi fabrica, vbi etiam reddit cauſam, cur adeo arctæ eſſent dictæ cellæ; nimirum ordinem ipſarum infimum, propter areæ anguſtiam, non potuiſſe fieri quinque cubitis latiorem, reliquos verò duos ſupra poſitos, ad maiorem ipſorum firmitatem ac decorem, vno tantum cubito ſe ſe inuicem excedere debuiſſe. Ad alterum quæſitum, quod erat de inæqualitate latitudinis horum tabulatorum; dicimus duobus modis illam potuiſſe contingere: vel quia templi murus, in parte inferiori, vſque ad tectum primi tabulati, eſſet craſſior; & inde vſque ad tectum ſecundi, vno cubito minus craſſus; in tertio autem tabulatu, altero item cubito gracilior, vt prima quæ hic ponitur figura demonſtrat: Vel è conuerſo, quia parietes quidem templi, extrinſecus perpendiculariter aſcenderent; ordines verò tabulatorum, ſeu cellarum, ſe ſe inuicem foris vno cubito protenderent, vt in ſecunda figura hic exprimitur.

De tribus templi tabulatorū ſeu cellarum ordinibus.

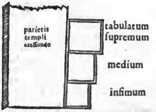
De tabulatorum forma.

De eorundem inæqualitate.

Prima Figura.

Secunda Figura.

Vtraque

Vtraque opinio probabilis eſt, & ſuos habet defenſores; verum nobis poſterior magis arridet, propter illa verba, quæ habentur 3. Reg. cap. 6. ver. 6. videlicet: Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, vt nõ hærerent muris templi.] Ex quibus verbis, videtur poſſe colligi, quod prædicta tabulata non craſſioribus illis muri partibus, vt in prima figura conſpicitur: ſed trabibus ſecus murum erectis fulciebantur, vt ſecunda oſtendit figura. Quamquam etiam dubium ſit, an ibidem ſcriptura, per trabes, intelligat tranſuerſales tantum, quæ ſuper prominentias è templi parietibus egredientes, quas Architecti vocant Canes, reſiderent, vt ſentit Ribera: an verò intelligi velit etiam rectas, quę ibidem è terra ſugerent, vt putat Abulenſis. Quicquid ſit de prædictis canibus: mihi profecto ſatis probabile videtur, ſecus templi parieres, præter tranſuerſales trabes, alias quoque rectas, per iuſta quædam interualla, in terram fuiſſe defixas, ſaltem vt ab vna ad alteram, tabulæ in ſepti modũ affigerentur, ne qui in tabulatis eſſent, vllo modo poſſent templi muros contingere. Et hoc videtur ſignificari illis verbis: Vt non hærerent (nimirum tabulata, & qui in eis eſſent) muris templi.] De altitudine autem horum tabulatorum, ſeu cellarum, quod erat tertium quæſitum, ſcriptura ſacra non meminit, quemadmodum nec de earum longitudine: vnde aliqui arbitrari ſunt, altitudinem primi tabulati, perueniſſe vſque ad primam templi contignationem; ita vt eadem tigna, egreſſa muros templi, ſuſtinerent tectum primi tabulati: & eodem modo in ſecunda ac tertia contignatione: ex quo ſequeretur, altitudinem primi tabulati, ſeu infimi ordinis cellarum, fuiſſe triginta cubitorum, & ſecundi totidem, & tertij ſeu ſupremi, ſexaginta: veruntamen hæc opinio (ſuppoſito quod huiuſmodi tabulata, non podia eſſent, ſed cellæ) non placet: tum quia tanta cellarum celſitudo, ad ipſarum latitudinem, quam diximus fuiſſe cubitorum quinque, vel ad ſummum ſeptem, nimis fuiſſet improportionata; tum etiam quia ſic cellæ totum templi murum extrinſecus operuiſſent; quod certum eſt reluctari Ioſepho, qui lib. 6. De Bello Iudaico cap. 6. ſcribit; quod ſuperior templi pars, eiuſmodi domos non habebat: Et clarius lib. antiq. 8. cap. 2. dicit, quod prædicta tabulata, ſeu cellæ; viginti cubitis attollebantur; & ſuper has alia ſeries cellarum erat extructa; ſuper quam rurſum alia, omnes inter ſe numero, & altitudine pares; ita vt coniunctæ, inferius ædificium æquarent: nam ſuperius non erat circumædificatum. Ex quibus Ioſephi verbis patet, quod dimidia tantummodo pars altitudinis murorum templi, hoc eſt ſexaginta duntaxat a ſolo cubitis, extrinſecus, dictis tabulatis operiebatur. Quamquam iſtam Ioſephi ſententiã, potius de templo nouiſſimè ab Herode conſtructo, quod ipſe Ioſephus ſæpius vidit, & cui putauit Salomonicum per omnia, vel ſaltem in hoc fuiſſe ſimile, crediderim poſſe accipi. Nam ſi tabulata templi Salomonis, habuiſſent ſingula viginti cubitos longitudinis, & totidem latitudinis, & viginti pariter altitudinis, quemadmodum nunc in textu Græco eiuſdem Ioſephi, loco antiq. proximè allegato legimus; proculdubio altitudo cellarum, ad reliquas ipſarum dimenſiones fuiſſet ſatis proportionata: Verum cum ex ſacro textu, vt dictum eſt, & item ex emendatiore Ioſephi lectione, olim a Ruffino tranſlata, conſtet tabulata templi Salomonis, quinque circiter cubitis fuiſſe lata: non eſt credibile, quod ſingula habuerint viginti cubitos, vel amplius, latitudinis. Neque in hoc, neceſſe eſt omnino fidẽ adhibere Ioſepho; præſertim cum videamus ipſum, in nonnullis quoque alijs eiuſdem templi menſuris, apertiſſimè a ſacris codicibus diſcordare: Siquidem templi inferioris altitudinem, dicit fuiſſe ſexaginta cubitorum, & tamen 3. Reg. cap. 6. ver. 2. ponuntur tantummodo cubiti triginta; & prædicta tabulata dicit Ioſephus fuiſſe omnia eiuſdem amplitudinis; ſcriptura autem vbi ſupra ver. 6. medium tabulatum fuiſſe vno cubito latius infimo; & ſupremum, medio adhuc altero cubito latius extitiſſe tradat. Itaq; ſi hac in re coniectari liceret, dicere poſſemus rationabile admodum videri, ſingula illa tabulata, ſiue cellarum ordines, tot altitudinis, quot latitudinis cubitos habuiſſe; ita vt tectum ſupremi ordinis cellarum, prope ad limina feneſtrarum tẽpli, quæ in anteriori domo, hoc eſt, in ſancta viginti circiter cubitis a pauimento alta fuiſſe diximus, peruenirent: In ſancta autem Sanctorum, quam non niſi viginti cubitis altam fuiſſe diximus; oportet feneſtras multo fuiſſe humiliores, & tabulata ante ipſas fuiſſe interrupta, & aperta, ita vt lumen ingredi poſſet, quemadmodum ſu-

De ipſorum altitudine.

pra

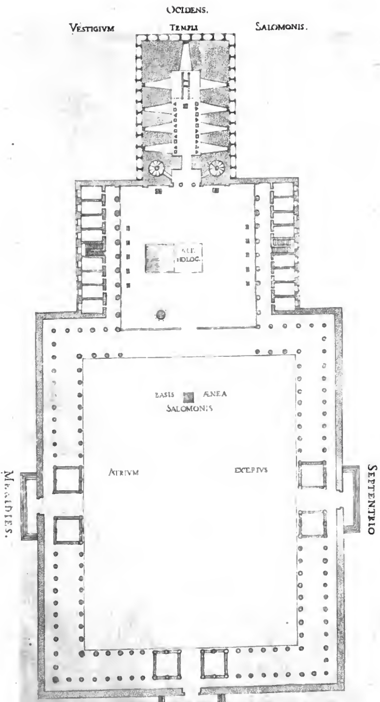
Digitized by Google

pra nu.3. dictum eſt. Porrò ad has cellas, ſeu ad ſuperiora tabulata, per eandem
cochleam, per quam ad cænacula templi aſcendebatur, pariter aſcẽſus præberi cõ-
ſueuiſſe creditur, oſtiolis in ipſius templi parietibus apte diſpoſitis. Ceterum hic
notandum eſt, prædicta tabulata lignea, non reperiri in eo templo, quod in viſione
monſtratum eſt Ezechieli; ſed eorum loco, ad illius templi latera, quaſdam poni do
munculas muris firmiſſimis ædificatas, vt etiam videre eſt in Villalpandi typis. Qua
re videtur, non omnino ſuſtineri poſſe, quod idem Villalpandus ſæpe ſupponit, &
pro indubitato axiomate habet, nimirum, idem prorſus fuiſſe templum Ezechieli
mirabiliter oſtenſum, cum eo quod olim Salomon extruxerat: præſertim cum in a-
lijs quoque eadem templa non nihil fuiſſe inter ſe diuerſa, nos infra ſuis locis ſimus
demonſtraturi. Vnde fit credibilius, Ezechieli in prædicta viſione diuinitus præ-
monſtrata fuiſſe, non ea præciſe quæ in templo a Salomone conſtructo, & a Chal-
dæis deſtructo, extiterant; ſed multa quoque eorum quæ facienda erant in illo tem
plo, quod poſtea ſub Dario Hyſtaſpis reædificandum, & poſterioribus temporibus,
primo ab Artaxerxe Longimano, mox à Simone iuſto, ac demum ab Herode (vt nos
ſub annis mundi 3540. num. 1. & 3610. num. 9. & 3752. num. 2. & 4032. nu. 1. vſq;
ad 17. incluſiue oſtendemus) muniendum, inſtaurandum, ampliandum, decorandũ,
ac perficiendum erat. Et hæc ſunt quæ de externo intimi templi ornatu, ex ſacris
libris colligi poſſe videntur. Verum autem inſuper idem templum, ab extra, tot ta-
libuſque Architecturæ ordinibus, atque ornamentis fabrefactum eſſet, quot, quali-
buſque ipſum repræſentat Villalpandus in ſuis elegantiſſimis eiuſdem templi de-
ſcriptionibus, ac typis, affirmare non auſim, cum probabilius ſit, illis temporibus
Architecturæ artem, nondum adeo fuiſſe perfectam; quin etiam omnino conuinci
poſſe non videatur, tunc temporis, eximios illos eiuſdem artis ordines regulaſque
in vſu fuiſſe apud Hebræos, quæ poſtea apud Græcos ac Romanos excellenter admo
dum floruerunt. Quemadmodum enim ab his valde differt illud Architecturæ ge-
nus, quod ducentis, & amplius ab hinc annis, in Germaniæ regionibus, vigebat, ac
etiam in Italiam introduci cœperat; & ad cuius normam templum maius Mediolani
ædificatum videmus; ita potuit illud quo in Syria, Salomone viuente, vti con-
ſueuerant, in multis differre ab eo, quod deinde Græci, Romanique in vſum in-
duxerunt. Solent enim tempora in eiuſmodi præſertim artibus multa nouare, a-
liaque a prioribus diuerſa introducere, aliquando quidem priſcis minus perfecta,
vt plurimum autem multo perfectiora. Et hæc de nobiliori parte templi, quæ ma-
gis proprie templum interius, ſeu domus Domini dicebatur ſint dicta: Cuius binos
hic typos, ad ea, quæ hactenus diximus magis exprimenda delineari curauimus;
quorũ primus exteriorem eius formam; alter verò interiorem demonſtrabit. Nam
ipſius veſtigium conſpici poterit in atriorum icnographia, quam tertio loco hic
pariter ſubiungendam duximus, vt quæ de atrijs quoque ac in eiſdem contentis
continuò dicenda erunt, facilius percipi valeant.

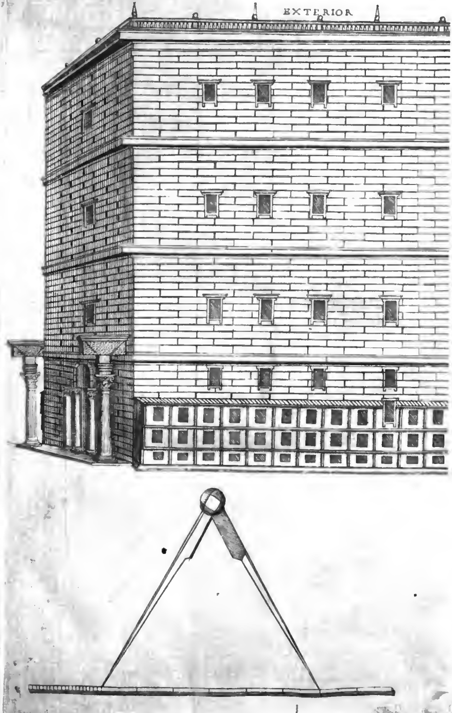
Differentia inter templum Salomonis, & Ezechielis.

De templi architectura.

Dictum

Digitized by Google

EXTERIOR

Digitized by Google

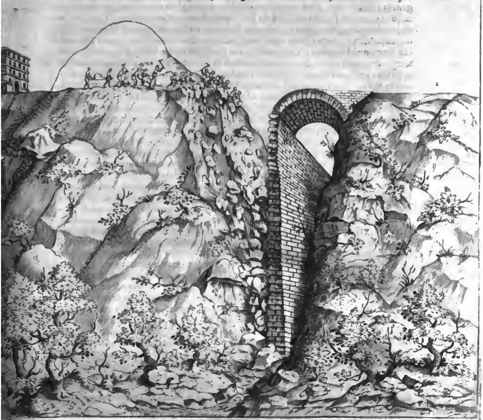
De partibus tẽpli exterioribus.
De Atrijs.

Dictum eſt hucuſque de nobiliori parte templi, quæ magis proprie templum 9
dici poterat. reſtat nunc aliquid dicere de partibus eius exterioribus, hoc eſt, de Atrijs, Porticibus, Exedris, & ſi quæ erant eiuſmodi alia. Erant autem Atria, areæ quædam in medio diſcoopertæ, ac ſub dio poſitæ ad latera verò porticibus cinctæ; ſub quibus pluuio, æſtusque tempore, poterat populus ſe recipere. Sanè quod Salomon non vnicum duntaxat atrium ſecerit, indicant verba illa 3. Reg. cap. 6. ver. 36. Et ædificauit atrium interius &c. Inde enim inſertur fuiſſe ſaltem aliud exterius pro populo: quandoquidem in atrium interius, Sacerdotes, & Leuitæ tantum ingredi poterant. Præterea primo Paralipomenon cap. 28. verſic. 6. & 12. fit mentio atriorum in numero plurali: Et item in Pſal. 133. In atrijs domus Dei noſtri] & alibi non ſemel. Verum vtrum fuerint duo atria ſolum in templo Salomonis, an plura; & an omnia in anteriori parte templi ad orientem; vel etiam ad latera, & in circuitu ipſius templi; non ſatis exploratum videtur. Nam licet plerique ex Catholicis ſcriptoribus, plura; nimirum quattuor ſaltem atria ponant, eaque etiam in circuitu templi, vt ſunt Caſſiodorus in Pandectis, quem citat, ſequiturque Beda in lib. De templo cap. 16. Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ lib. 3. Reg. cap. 14. & 15. Lyranus ſuper 3. Reg. cap. 6. & Abulenſis ibidem quæſt. 20. & 21. & alij. Attamen, vt bene notat Ribera lib. 1. cap. 16. De templo, conſuderunt iſti tempora, & templa, exiſtimantes omnia atria, quæ in templo ab Herode conſtructo fuiſſe leguntur, etiã in templo Salomonis extitiſſe; in quorum numero videntur etiam fuiſſe ex Neotericis Arias Montanus, & Villalpandus, non aduertentes ad ea quæ ſcribit Ioſephus lib. 1. de Bello cap. 6. Vbi de Herodiano templo verba faciens, ſic ait: Fanum autem conditum erat, vt dixi, ſupra duriſſimum collem, & initio quidem vix templo, atque areæ ſufficiebat iacens in ſummo planities, quòd vndique præceps erat atque decliuis. Cum autem rex Salomon qui etiam templum ædificauerat, muro eius partem ab oriente cinxiſſet, vna porticus aggeri eſt impoſita, & manebat ex alijs partibus nudum, quoad ſæculis poſterioribus, ſemper aliquid aggeris accumulante populo, coæquatus collis latior effectus eſt. Et lib. 15. Antiq. cap. 14. de hoc eodẽ colle agens, ait: Tumulus erat petriculoſus, arduus, a vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. Huius verticem primus Salomon rex noſter, inſtinctu Dei, muris circundedit. Hæc Ioſephus ad cuius mentem ſubiectum typum deſignari curauimus.

Porrò

Salomon muro ab ima Valle erecto, montiſ verticem, Templi area coæquat.

10 Porrò ex memoratis Ioſephi verbis, quattuor colligi poſſe videntur. Primo quod quando Salomon extruxit templum in vertice montis Moriæ, quæ tum ibi extabat planities, vſque adeo erat anguſta, vt vix templo, & areæ in qua factum eſt Atrium interius, ſufficeret. Et inſuper illa tam arcta planities, ſenſim orientem verſus aſcendebat, moxque ibidem in profundiſſimam vallem præcipitabatur. Secundo quod propterea Salomon, vt poſſet ibi atrium exterius conſtruere, coactus eſt erigere murum ab ima valle firmiſſimum, detractaque ad Ipſum altiore collis ſummitate, magnam vallis partem implere, & colli coæquare. Quo facto, ſuper ea planitie ſic ampliata, atrium exterius fabricauit, cœpitque prius illud ab oriente cingere, impoſita ſuper prædictis muro & aggere, porticu, ita vt maneret atrium ab alijs partibus nudum, hoc eſt vt diximus, apertum. Poſtea verò ſubſequenter, illud etiam a lateribus cinxit alijs porticibus. Et hoc eſt quod indicat idem Ioſephus 8. antiq. ca. 2. vbi ſub nomine Fani, deſcribit hoc atrium exterius dicens: Extra hoc ſeptum (videlicet quod ſeparabat atrium interius ab exteriori) erat Fanum porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc fanum cuilibet e populo puro, mundo, ac caſto, & præſcriptorum legis obſeruanti acceſſus patebat. Dici autem non poteſt

Quattuor ex Ioſepho deducenda.

ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius ſanum: Vallibus .n. expletis tam profundis vt ad proſpectum oculi caligarent; & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis, in quo templum extructum eſt, æquauit: atque hoc modo factum eſt, vt area ſani cum ſolo templi æquaretur. Hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ e natiuo ſaxo ſuſtentabant; & laquearia cedro expolita tegebant: fores verò habebat totum hoc fanum ex argento fabricatas. hucuſque Ioſephus. Tertio colligitur quod in templo Salomonis, præter duo memorata, nulla erant alia atria; neque muri in circuitu templi, propter ipſius areæ anguſtias; ob quas etiam credimus, tabulata ſiue cellas in lateribus templi, adeo arctas, & inæquales, vt num. 9. dictum eſt, fuiſſe ædificatas. Quarto demum, quod poſterioribus poſtea temporibus, prædicta montis planities, paulatim impletis per circuitum vallibus, latior effecta eſt; ita vt atria ipſa, poſtmodum dilatari, ac multiplicari commodè potuerint. quod ſaltem regnante Ioſaphat fieri cœpiſſe inſinuatur 2. Paralip. cap. 20. ver. 5. vbi fit mentio atrij noui, ante quod ſtetit Ioſaphat, in medio cetu Iuda, & Ieruſalem: Quamquam nouum dici puto, quod tunc de nouo fuerit ampliatum, propter ea, quæ paulo poſt dicemus, de duobus atrijs a Manaſſe contaminatis. Igitur ex Ioſepho patet, Salomonem duo tantum atria extruxiſſe, alterum pro Eccleſiaſticis, & pro populo alterum; quod etiam ex ſacra ſcriptura confirmari poteſt, præſertim verò ex 2. Paralip. cap. 4. ver. 9. vbi de Salomone dicitur: Fecit etiam atrium Sacerdotum, & baſilicam grandem &c. ideſt atrium interius, & alter ũ exterius, quod multo amplius factũ eſt pro populo excipiendo, & propterea appellatur baſilica grandis reſpectu atrij Sacerdotum. Legimus etiam 4. Reg. cap. 21. ver. 4. quod Manaſſes extruxit aras in domo Domini, & altaria vniuerſæ militiæ cæli, in duobus atrijs templi Domini. quaſi diceret, quod ipſum templum & omnia atria eius contaminauerat. Vtrum autem Salomon, atrium quod fecit pro populo, etiam ita diſtinxerit, vt vna pars pro maribus, altera pro fœminis deputata eſſet, incompertum eſt: Videtur tamẽ ſatis probabile opinari id non tũc, ſed poſt aliqua tempora fuiſſe præſtitum: quando ſcilicet Iam vſu, & experientia cognitum fuit, id maxime expedire. Ex his ergo (præſertim ſi vera ſunt, vt credimus, quæ ex Ioſepho retulimus) ſatis euidenter apparet, fieri nullo modo poſſe, quod templum a Salomone conſtructum, fuerit tot atrijs, porticibus, alijſque ædificijs exornatum; & illius amplitudinis, quam referunt, oſtenduntq; elegantiſſimæ illæ Villalpandi eiuſdem templi icnographiæ pariter, & ortographiæ, merito ſane quantum ſpectat ad architectonicæ artis ſplendorem, etiam ore regio, vt ipſe aſſerit, admodum commendatæ.

De atriorum amplitudine.

Porrò de duobus atrijs a Salomone ædificatis, quanta eſſet ipſorum amplitudo; neque ex ſacris libris, neque ex Ioſepho habemus; neque alibi, quod nouerim, eorum dimenſiones traditæ reperiuntur. 11

De ſepto illa diſtinguente.

Sed præter ſuperius ex Ioſepho relata, hæc tantum de hiſce atrijs ſcire poſſumus; quod ſcilicet ambo, vno duntaxat ſepto, diſtincta erant; & illud quidem ſeptum, ex tribus lapidum valde politorum ordinibus, & inſuper altero lignorum cedri ordine, conſtabat; quemadmodum dicitur 3. Reg. cap. 6. ver. 36. Et tribus tantum cubitis altum erat, vt aſſerit Ioſephus 8. antiq. c. 2. nimitũ quo poſſent laici de atrio exteriori videre Sacerdotes in atrio interiori ſacrificia offerentes.

De atriorum pauimento.

Ambo autem hæc atria, precioſiſſimo marmore, multoq; decore ſtrata erant, vt dicitur 2. Paralip. c. 3. ver. 6. quod non de tẽplo interiori accipiẽdum eſt; ſiquidẽ, vt dictum eſt, illud ſtratũ erat tabulis abiegnis, & cedrinis, auro obductis; ſed de tẽplo exteriori, hoc eſt de atrijs; quẽadmodũ ẽt colligi poteſt 2. Paral. c. 7. ver. 3. vbi aperte dicitur; ꝙ pauimentum atrij exterioris, in quo ſtabãt oẽs filij Iſrael cũ Rege Salomone, ſtratũ erat lapide; & idem credendum eſt de atrio Sacerdotũ.

De eorum porticibus.

Porrò porticus illæ, quas ex Ioſepho diximus, in atrio exteriori, magnificentiſſime per Salomonem, fuiſſe extructas; quamuis poſtea a Chaldæis, cum reliquo templo, dirutæ vaſtatæq; fuerint; oportet tamen aliquam earum partem (nimirum orientalem, quæ firmior erat, tanquam ſuper muro ab ima valle erecto fundatam) remanſiſſe, quæ mox denuo inſtaurata, nihilominus primi conditoris nomẽ deinceps retinuit; & vſque ad tempora Apoſtolorum, porticus Salomonis appellata eſt, vt patet ex Euangelio Ioan. cap. 10. verſic. 23. Ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis. Et Actorum cap. 3. ver. 11. Cucurrit omnis populus

ad

ad eos, ad porticum quæ appellatur Salomonis. Et cap. 5. ver. 12. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. Ex quibus locis manifeſtè apparet, iſtam porticum fuiſſe in atrio exteriori in quod populus ingredi poterat: Et conſequenter toto, vt aiunt, cælo aberraſſe, qui crediderunt prædictam porticum, Salomonis appellatam, fuiſſe illam a nobis ſupra num. 3. deſcriptam, quæ in veſtibulo templi ſeu ſacræ ædis poſita erat. Nam ad eam, neque populus, neque Apoſtoli, imo neque ipſe Dominus Ieſus, ingredi attentaſſet, ne legem violare voluiſſe crederetur, quæ ad illam porticum non niſi Leuitici ordinis homines accedere permittebat. Sanè in circuitu eiuſdem atrij exterioris præſertim ad portas eius aut in interuallis earum ædificatas fuiſſe Exedras ſiue Gazophilatia aut paſtophoria, dubium non eſt. Nam etiam eiuſmodi Exedræ continebantur in deſcriptionibus partium templi, quas dederat Dauid Salomoni, vt patet 1. Paralip. cap. 28. ver. 12. Quamquam autem Exedræ, Gazophilatia ac Paſtophoria, tamquã ſynonyma ſæpius in ſcripturis ſacris vſurpari comperiantur, vt latè probat Ribera lib. 1. cap. 17. de templi fabrica; nihilominus Exedræ nomen videbatur magis genericum, & vſitatum ad ſignificandum quæcunque domicilia ſeu cubicula, quæ in dicto atrio ad varios miniſtrorum templi vſus, ædificata erant. Gazophilatia verò magis propriè dicebantur, quæ ad reponendos theſauros domus Domini, populique oblationes ſpecialiter deſtinata erant; & propterea vtrinque ad portas dicti atrij conſtitui ſolebant, vt commodius ingrediente populo oblationes accipi poſſent. Paſtophoria autem propriè dicebantur in quibus morari conſueuerant Sacerdotes, & Leuitæ toto illo tempore, quo vacabant miniſterijs templi in ordine vicis ſuæ iuxta diſtributionem a Dauide factam, de qua nos ſub anno mundi 3020. n. 2. vſque ad 6. latè egimus: non .n. niſi expleta hebdomada ſua, ad proprias domos redire poterant. Ceterum quemadmodum certum eſt memoratas Exedras, & porticus, & in ſumma totum quoque ipſum exterius atrium ab ipſo Salomone fuiſſe factum; ita dubirari poſſe videtur num hæc omnia intra illud ſeptennium in quo domus Domini ædificabatur fabricata fuerint, an poſtea: Et ratio dubitandi eſt, quia 3. Reg. cap. 6. vbi agitur de templi fabrica, licet inter alia fiat mentio ædificationis atrij interioris, nihil tamen prorſus innuitur de exteriori; neque item 2. Paralip. cap. 3. vbi pariter ipſa templi ædificatio deſcribitur: Et præterea cum ex Ioſepho 8. antiq. cap. 2. clarum ſit, iſtud atrium exterius, ſuper aggeres, ſaltem pro maiori parte, fuiſſe extructum; videtur longius temporis interuallum exegiſſe, ad explendas prius valles profundiſſimas, & pro aggerenda, vt idem Auctor ait, ad quadringentos cubitos terra, ſuper qua fieri poſſet dictum atrium. Veruntamen his non obſtantibus, dicimus, prædicta omnia, intra memoratum ſeptennij tempus fuiſſe abſoluta; quia Salomon, vt infra ſub anno mundi 3029. num. 1. probabimus, ſeptem annis perfecit templum in omni opere ſuo; & in omnibus vtenſilibus ſuis; quod etiam affirmat Ioſephus loco proximè adducto; & addit: Salomonem prædicta omnia, quæ integram hominis ætatem poſcere videbantur, non modo ad opulentiæ, ſed etiam ad celeritatis oſtentationem, tã cito perfici curaſſe: Et præterea, quod attinet ad atrium exterius, conſtat (vt nos ſub anno mundi 3030. nu. 18. dicemus) Salomonem, anno a templi fabrica inchoata, octauo; quando celebrabat eiuſdem templi dedicationem; ſtetiſſe ſuper baſim æneam, in medio baſilicæ, hoc eſt atrij exterioris; ergo ſignum eſt, quod tunc iam erat fabricatum.

De Exedris Gazophilatiis, & Paſtophorys.

Templi fabrica an ſeptennio penitus abſoluta.

12 Eodem anno regni Salomonis quarto, menſe octauo circiter deſinente, vt ſub anno mundi 3022. nu. 2. probauimus; & conſequenter poſt ſex circiter menſes a cœpta fundatione templi; Salomon, cum audiſſet quod Semei, qui maledixerat patri ſuo Dauidi & cui propterea ſub pæna mortis interdixerat exitum de Ieruſalem; paruipendens Regis imperium, abijſſet in Geth; & inde ſeruos ſuos, qui ibidem transfugerant, reduxiſſet in Ieruſalem; eundem, tanquam præcepti regij tranſgreſſorem, iuſſit interfici, 3. Reg. cap. 2. ver. 36. vſque ad finem capitis.

Semei a Salomone iubetur interfici.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3027.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 5.

ANNO (vt ex paulo infra dicendis probabiliter conijci poteſt) regni Salomonis octauo circiter inchoante, qui erat a cœpta templi ſabrica quartus tūc incipiens; nimirum quando iam penè ad medietarem perductum erar ædificium; factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, in quo promiſit rata facere, quæ aliàs Dauidi pollicitus fuerat, videlicet (vt ibidem exponunt Doctores) ſtabilire in proſapia ſua regnum eius in ſempiternum; & templi illius ſabrıcam, quam moliebatur, feliciter ad optatum finem perducere, & inhabitare in medio filiorum Iſrael, hoc eſt, in eodem templo ſemper ſe ſe exhibere paratum ad eorum preces benignè ſuſcipiendas; eoſdemque protegendos &c. Si tamen ipſe Salomon ambularet in lege Domini data per Moyſen; & obſeruaret omnia præcepta eius, nimirum moralia, iuditialia, & ceremonialia. Ex qua conditione non ſeruata, facile eſt intelligere, cur regnnm illud exciderit. Sed & aliud hic maioris momenti eſt; quod ex verbis Domini inſerre debemus; nimirum, non magnum quid eſſe templa quantumuis magnificentiſſima Deo ædificare, aliaqne opera exteriora, ad ſui honorem, facere; niſi etiam, atque inprimis, ipſi iugiter obremperantes, templum cordis noſtri (quod ipſe ſignanter a nobis requirit Prouer.c.23.ver.26.) eidem omni virtutum genere exornatum, præparare, ac ſimul offerre ſtudeamus. Vtrum autem iſte ſermo Domini, qui factus fuit ad Salomonem, fuerlr per aliquam Angelicam apparitionem; vel per humanam alicuius prophetæ, eidem a Deo miſſi, denunriationē (quod nobis probabilius videtur) non facile eſt determinare. Quamquā ſi fuit apparitio, probabilius videatur eam non ſuiſſe ſimilem illi, quæ prius ipſi facta fuerat in Gabaon; vt nos ſub anno mundi 3043. num.1. oſtendemus. De tempore autem quo factus eſt iſte ſermo Domini ad Salomonem; dicimus certum eſſe, ipſum tunc contigiſſe, quando templum ædificabatur, vt euidenter indicant verba illa ſacri textus 3.Reg. cap.6.ver.12. vbi iſte ſermo deſcribitur, & dicitur: domus hæc quam ædificas &c. Veruntamen, ſi cauſa finalis memorati ſermonis ea eſt, quæ ibidem a ſacris Expoſitoribus aſſignatur; videlicet vt eum Dominus, ad ſuſceptum opus generosè proſequendum, magis ac magis incitaret; ne forte præ ædificij magnitudine, aut expenſarum multitudine, aut temporis diuturnitate, grauatus, tædio Rex afficeretur, progreſſusque operis iam tepeſcere inciperet: ſi, inquam, hoc verum eſt; proculdubio veriſimile admodum videtur, id, vt diximus, contigiſſe anno a fundatione templi quarto circiter incipiente; quando poſt plures annos, nondum ad medietatem operis iam deuentum erar: runc enim maius periculum imminere videbatur, ne aliqua animorum, tum Regis, tum populi remiſſio irreperet, propter maximos illuc vſque exantlatos labores; & ob eos, qui adhuc reliqui erant, multo maiores. 1

Fit ſermo Domini ad Salomonem. — *Quomodo factus fuerit.* — *Et quomodo, & cur.*

Ceterum in toto illo tempore, quo Ieroſolymis templum extruebarur; plura hominum millia, partim a Dauide prius præparata, quemadmodum ſub anno mundi 3018.nu.3.dictū eſt; partim poſtea ab ipſo Salomone, vt ſub anno mundi 3020. nu. 13. diximus, electa ac deputara, cædebant in montibus lapides, & ligna; eademque locis opportunis, fabri & artifices, lapidarij ſcilicet, & lignarij, quadrabant, cōplanabant, dolabant, collimabant, atque per omnia perficiebant, antequam mitterent ad locū ſabricæ in Ieruſalem; & proprerea 3.Reg.c.6.ver.7. dicitur: ꝙ domus de lapidibus dolatis arq; perfectis ædificata eſt; & malleus, & ſecuris, & omne ferramentū, non ſunt audita in domo, dū ædificaretur. Quæ profecto verba, non ita ſtrictim ſunr accipienda: tanquam ſi nullus omnino malleorum, ſecuriumue, aut eiuſmodi inſtrumentorū ictus, in tēpli ſabrica auditus ſuerit; vř.n. fieri nullo modo potuiſſe, vt parietes adeo craſſi, celſiq;, ex tā magnis lapidibus, erecti; & tā grandes lignorū contignationes, ac tot, tantarumq; tabularū compaginationes, ſine vllo prorſus malleorum, aut ferramentorū ſtrepitu, extrui potuerint; & ſaltem claui illi aurei, quorū 2

Quomodo templum ſine malleorum ictibus fuerit ædificatum.

ibidem

ibidem ver.21. ſir mentlo, & quorum ſinguli, vt apertè traditur 2. Paralip. cap. 3. ver.9. quinquagenos ſiclos appendebant; non ſine malleorum vſu, affigi potuiſſe videntur. Sed neque hic cum Hebræorum Rabbinis, ad quædam Salomonis arcana, nobis penitus incognita, confugiendum eſt, quoniam de his nihil cerri affirmare poſſumus: Verum memorata ſacræ ſcripturæ verba, (vt Catholici aſſerunt Expoſitores) rectè in eo ſenſu accipi poſſunr, ac ſi dictum eſſet: quod tam lapides, quam ligna, non ſolum ad debitas menſuras ſecta; ſed etiam complanata, expolita, & omnino, quatenus opus erat, elaborata, ad locum fabricæ deferebantur; ita vt in templo poſtea, pro illis præparandis, non autem collocandis, nulla ſertamenturum pulſatio audiretur.

3 Per eadem quoque tempora, neceſſe eſt fateri, quod Hiram qui erat Artifex peritiſſimus, & ſummus omnium, quæ ad vſum ornatumq; templi fabricanda erant, ſapientiſſimus Architectus, vt apertè colligitur 2. Paralip. c.2. ver.14. & propterea cunctis operarijs fuerat a rege præpoſitus, ad varia loca diſcurreret; nũc quidẽ ad regionem Iordanis, in Socoth, & Saredatha, vbi, quemadmodum dicitur 2. Paralip. ca. 4. ver.17. fundebantur in terra argilloſa columnæ æreæ, & mare æneum, & baſes, ac luteres, aliaque eiuſmodi, quæ in atrio Sacerdotum ponenda erant: nunc verò ad montes, vbi ſecabantur ligna, & lapides; præſcribendo artificibus menſuras, & qualiter ſingula eſſent elaboranda: Quandoque in Ieruſalem, atque alijs in locis, vbi fiebant cælaturæ in tabulis cedrinis, ab ipſo eleganter prius deſignatæ; & vbi diligenter extendebantur laminæ aureæ, rabulis ipſis affigendæ, pro templo intrinſecus ſplendidè admodum veſtiendo: Et item vbi fiebant magni illi duo Cherubim, opere ſtatuario, ſuper Arcam, in Sanctuario collocandi: Inſuper, & vbi conficiebãtur candelabra aurea, & menſæ panum propoſitionis, & ornamentum aureum, quod ad duo latera altaris incenſi adiungebatur, & thuribula, aliaque eiuſmodi in domo anteriori diſponenda: Et præterea, vbi opere polymitario, ac plumario intexebatur velum illud pretioſiſſimum, quod ante faciem oraculi expãdendum erat: Et, ſi Salomon fecit etiam indumenta ſacerdotalia, & pontificalia, & tubas pro Sacerdotibus, & inſtrumenta muſica pro cantoribus, vt tradit Ioſephus 8. antiq. cap. 2. oporter quod etiam quandoque diſcurreret Hiram ad ea loca, vbi hæc parabantur: Et denique, vbi fiebanr vaſa diuerſi generis aurea, argentea, ærea, ferrea, ad ſacrificiorum, aliorumque miniſteriorum templi vſum; & vbi thymiamata, oleaque valde pretioſa opere pigmentario componebantur; & ſi quæ erant eiuſmodi alia: Quæ omnia varijs in locis, ad ſingula ſingulatim deſtinatis, per proprios artifices, prout vnicuique Hiram præſcripſerat, efficiebantur. De his operibus vide 3. Reg. c.7. ver.13. vſque ad finem capitis. Et 2. Paralip. c.3. ver. 10. vſq; ad finẽ capitis 4. *Hiram Architecti ſolicitudo*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3028.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 6.

1 ANNO regni Salomonis nono ferè completo, ceſſit e vita Eupales Rex Aſsyriorum, cum regnaſſet annis triginta octo, vt teſtatũ reliquit Euſeb. in Chron. *Eupales rex Aſsyriorum moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3029.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 7.

1 ANNO proximo ineunte, regnauit Laoſtenes in Aſsyria, qui fuit Aſsyriorum Rex trigeſimus primus, vt ibidem notauit Euſebius. *Laoſtenes regnat in Aſsyria.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3030.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 8.

Quomodo templum ſeptennio abſolutum.

ANNO regni Salomonis vndecimo, menſe eiuſdem anni octauo, perfecta eſt domus Domini in omni opere ſuo, & in omnibus vtenſilibus ſuis, vt dicitur 3. Reg. cap. 6. ver. 38. Vbi aduertendum eſt, quod quia ibidem ſubiungitur: ædificauitque eam annis ſeptem.] & a menſe ſecundo anni quarti, in quo (vt dicitur initio eiuſdem capitis) ædificari cœpta ſuerat; vſque ad menſem octauum anni vndecimi, certum eſt, interfluxiſſe ſeptem annos cum dimidio: propterea neceſſario ſupponere oportet, ſcripturam ſacram, quæ interdum in ſupputationibus minutias temporum paruipendere ſolet, vel hic more ſuo illos ſex menſes conſulto præteriſſe; vel, vt porius reor, re vera in fine ſeptimi anni, aut paulo poſt, expletum quidem fuiſſe templi ædificium in omni opere ſuo, & in omnibus vtenſilibus ſuis: veruntamen ſex reliquos menſes, in comportandis, quæ in templo inferenda erant, & cuncta locis ſuis collocandis, ſuiſſe inſumptos: Etenim metallica illa, quæ in regione Iordanis fuſa erant, videlicet columnas æreas, mare æneum, luteres, cum his quæ ad ornatum ipſorum pertinebant; item duos illos proceræ magnitudinis Cherubim; & inſuper altaria, menſas, candelabra, & diuerſi generis vaſa plurima; & veluti ſuggeſtum Salomonis æneum, & ſi quæ erant eiuſmodi alia; certiſſimum eſt; non modico temporis interuallo, potuiſſe transferri, & proprijs locis coaptari. 1

De his ergo ſingulis, præſertim verò de præcipuis, quæ in templo iam abſoluto, locata fuerunt; aliquid hoc loco dicendum videtur; vt qualiter vnumquodque fabrefactum, ac loco conuenienti diſpoſitum eſſet, omnes intelligant. Porrò præter baſim æneam, quæ in medio Atrij exterioris, pro Rege poſita erat; reliqua omnia, partim in atrio Sacerdotum, partim in anteriori, & poſteriori parte templi hoc eſt ædis ſacræ, diſpertita erant, vt infra ſuis locis dicemus. Sanè prædicta baſis ænea, habebat quinque cubitos longitudinis, & totidem latitudinis, & tres altitudinis, vt 2. Paralip. c. 6. ver. 13. deſcribitur; referebatque formam ſumptuoſi cuiuſdam ſuggeſtus, de quo Salomon orare, ac loqui poterat, vidente atque audiente populo: tametſi de ornatu huius baſis nihil in ſacris paginis legimus. In Atrio autem Sacerdotum, hæc habebantur. Primo altare holocaumatum, in medio atrij poſitum: deinde vaſa maiora, pro ablutionibus Sacerdotum, & victimarum; nimirum a dextris labrum, quod mare æneum dicebatur; decem verò luteres, quinque a dextris, & totidem a ſiniſtris; & vaſa minora diuerſorum generum: Tertio demum duæ columnæ æreæ, cum ſuis capitellis, & baſibus. Itaque altare holocauſti, vt ab eo auſpicemur, erat æneum, hoc eſt tabulis æreis vſquequaque contectũ, & quater amplius illo, quod antiquitus a Moyſe factum fuerat: illud enim habebat tantummodo quinque cubitos longitudinis, & totidem latitudinis, & tres altitudinis; hoc verò viginti cubitis longum; & viginti pariter latum; & decem altum fuiſſe dicitur 2. Paralip. cap. 7. ver. 1. De cetero ferè ad Moſaici formam, quæ deſcribitur Exod. cap. 27. & 38. fabricatum. Rationabile verò fuit hoc longe maius fieri; quia non vt illud per deſertum amplius deferri debebat: & quemadmodum templi amplitudo, non modicum tabernaculi capacitatem excedebat; & Sacerdotum numerus valde erat auctus; ita conueniens quoque videbatur, vt ipſa etiam altaris magnitudo augeretur. Neminem autem offendat, quod diximus hoc altare fuiſſe altum decem cubitis; neque quiſquam inde inferat, ad ipſum non niſi per gradus (quod lege vetitum erat Exod. cap. 20. in fine) aſcendi potuiſſe; quia tametſi decebat hoc altare tantam habere altitudinem, vt commode a populo videri poſſent ſacrificia, quæ in ipſo offerebantur Domino; nullis tamen gradibus, propter memoratam legis prohibitionem, circuodari potuit. Credimus autem prædictam prohibitionem non eſſe accipiendam tantummodo de gradibus altari firmiter annexis, quemad-

De baſi ænea.

De altari holocauſti.

modum

modum putat Hugo Cardinalis ſuper Exod.cap.20. in fine, vbi vt ſaluet alium ſcripturæ locum, in quo, inquit, legitur, quod Sacerdos quando immolabat, aſcendebat per gradus propter altaris altitudinem.] dicit: dictam prohibitionem non eſſe extendendam etiam ad ſcabella, & gradus appoſititios, qui de facili poſſunt amoueri. Cui nos aſſentiri non poſſumus; tum quia nuſquam in Moſaicis libris, ni fallor, talis locus reperitur; tum etiam quia ratio dictæ prohibitionis in ſacro textu expreſſa, nimirum: Ne reueletur turpitudo tua.] non minus, vel etiam magis militare poteſt in gradibus de facile amouibilibus, quam in fixis. Neque verò eſt, quod quiſquam ſuſpicari poſſit, dictam altaris altitudinem, non reſpectu pauimenti atrij Sacerdotum, ſed populi, eſſe accipiendam; quia ſi dictum altare, tribus tantum cubitis exceſſiſſet ſolum atrij Sacerdotum, vtique ſequeretur, ſolum atrij Sacerdotũ, ſeptem ſaltem cubitis fuiſſe altius ſolo atrij laicorum; & conſequenter ad ipſum per pluſquam viginti gradus aſcendi conſueuiſſe: De quo tamen aſcenſu vllisue gradibus ibidem exiſtentibus, nuſquam ſcriptura ſacra, alijue Auctores meminere. Vnde ſi quis quærat: Quomodo ergo poſſent Sacerdotes, ad ſummitatem altaris decem cubitis altam pertingere, & ſuper eo miniſtrare. Dic: neceſſarium eſſe idẽ ſubintelligere de hoc altari, quod Ioſephus 6. De Bello c.6. (vt nos ſub anno mundi 4032. num.11. dicemus) aſſerit de illo altari, quod poſtea in templo Herodiano fabricatum fuit; nimirum quod aſcenſus ad eum in parte meridiana ſenſim reſupinabatur; ita vt commodè, & ſine gradibus ad ipſum Sacerdotes ſcandere poſſent: Et ſic quoque de hoc altari a Salomone erecto ſubaudiendum videtur. Quod ſi verum eſt, vt credimus, vtique ſit conſequens, altare Salomonis, in hoc ſaltem fuiſſe diuerſum ab eo quod deſcribitur Ezechiel.ca.43. ver.13. vſque ad 19. Et cuius typum Villalpandus ibidem expreſſit; quod ſcilicet altare Salomonis, quemadmodũ & Herodianum, ſine gradibus extitiſſe cenſendum eſt: illud autem Ezechielis, habuiſſe gradus ad orientem vergentes, vt expreſſe traditur cap. eius citato, ver. 17. Sed hi gradus in templo Ezechielis commemorati, potius ad myſterium aliquod præſignandum pertinuiſſe creduntur. Nam alioqui nuſquam inuenimus quod in templis vel a Salomone, vel a Zorobabele, vel ab Herode conſtructis, Sacerdotes re ipſa ad altare holocauſti per gradus aſcendere conſueuiſſe legantur.

3 Porrò quemadmodum altare holocauſti, ita & labrum æneum multo maius factũ fuit eo quod olim fecerat Moyſes. Sed neque ſolum magnitudine; verum opere item, ac forte etiam materia pretioſiori, illud valde ſuperabat. Nam tabernaculi labrum, non valde magnum fieri debuit, vt commodius poſſet portari. præterquam quod non eſt credendum, quod Moyſes in deſerto, tantam æris molem reperire potuiſſet, quantam poſtea a Dauide congeſtam habuit Salomon. Sanè labrum hoc templi adeo vaſtum fuit, vt propter magnam eius aquæ capacitatem, appellatum ſit, mare, more Hebræorum, qui congregationes aquarum appellabant, maria. Geneſ. cap.1. ver.10. Capiebat enim aquæ batos bis mille, vt exprimitur 3. Reg. c.7. ver. 26. ſiue ter mille metretas, vt dicitur 2. Paralip. cap. 4. ver. 5. Quæ duo loca diuerſimode conciliari ſolent; quidam enim putarunt metretam ita differre a bato, vt vnus batus caperet metretam vnam, & ſemis. Alij verò qui putant batum, & metretam eiuſdem eſſe menſuræ, ſicuti batum, & Ephi æqualia fuiſſe conſtat Ezechie. cap.45. ver. 11. Sic conciliant dicentes: labrum illud, in communi menſura capere conſueuiſſe bis mille batos: ſi verò quis voluiſſet eum implere vſque ad ſummũ, potuiſſe continere ad tres mille batos. Et ſic etiam conciliari poteſt cum ſacra ſcriptura Ioſephus, qui iuxta Ruffini Aquileienſis interpretationem, de dicto labro ait; quod capiebat batorum tria millia. Vnde non rectè Sigiſmundus Gelenius ibidem, & alibi quoque pro batis vertit congios. Ceterum, ſi batus vnus minor, ſeu metreta vna capiebat aquæ libras quas vocant paruas 120. facile erit ſcire quot aquæ libras vnciaſque caperet dictum labrum. Nam ſi multiplices 120. per 2000. inuenies aquæ libras 240000. quę per 12. ductę faciũt vncias 2880000. Vel ſi eaſdẽ libras 120. multiplices per 3000. erunt libræ 360000. ſeu vnciæ 4320000. Forma autem huius labri deſcribitur 3. Reg. cap.7. ver.23. vſque ad 27. & 2. Paralip. cap. 4. ver.2. vſque ad 6. Et apud Ioſephum 8. antiq. cap.2. Ex quibus locis colligitur ipſum fuiſſe figura ſemiſphærica, craſſitudine palmari, hoc eſt trium vnciarum, ſeu

De labro ſiue mari æneo.

De eius capacitate.

De eius forma, & menſuris.

(quod

Digitized by Google

(quod in idem recidit) quattuor digitorum tranſuerſalium : habens labium quaſi labium calicis, vel repandi lilij, nimirum quaſi folium lilij modice in exteriorem partem reflexum. Diametralis verò latitudo expanſionis eius erat cubitorum decem; ita vt funiculus triginta cubitorum (ſupple & vnius fere ſemis) ambire poſſet gyrum eius. Siquidem iuxta Geometriæ regulas, diameter triplicatus, cum ſeptima ſui parte, totum eius circulum ambit : ſcriptura autem hic (vt alias non ſemel) numerum perfectum pro imperfecto vſurpauit. Sanè profunditas eiuſdem labri habebat quinque cubitos altitudinis. Et intrinſecus quidem fuiſſe læuigatum nemo dubitat : forinſecus verò quomodo eſſet cælatum, non vſquequaque videtur clarũ. Nam de ipſo legimus 2. Paralip. cap. 4. ver. 3. in hæc verba: Et decem cubitis quædam extrioſecus cælaturæ quaſi duobus verſibus aluum maris circuibant.] Vtrum autem dictæ cælaturæ decem tantum labri cubitos ambirent, vt prima fronte videtur ipſa ſacri textus littera indicare, & ſentit Ribera; an totum labri aluum, non facile eſt determinare. Nam licet quis poſſet ſuſpicari, diſtichon forte aliquod ibidem fuiſſe inſculptum, quod appoſitè ad illius maris vſum alluderet, & cuius characteres, decem duntaxat circumferentiæ eiuſdem vaſis cubitos occuparent. Nihilominus, quia qui loco Paralip. citato vocantur quaſi duo verſus; 3. Reg. cap. 7. ver. 24. apertius dicuntur fuiſſe duo ordines ſculpturarum ſtriatarum: ſtrias autem toto genere a characteribus diferre certiſſimum eſt; propterea præſtat illud decem cubitis accipere non de circumſerentia, ſed de diametro latitudinis labri; ac ſi dictum eſſet; dictas cælaturas circuiſſe totum maris aluum, quod ſcilicet habebat decem cubitos latitudinis. Alioqui, ſi non totum illæ ſtriæ maris aluum circuiſſent, nullam videretur ille ornatus gratiam habuiſſe.

De eiuſdem cælaturis.

De ſpira, & 12. bobus labrum ſuſtinentibus.

Porrò labrum hoc, vt ait Ioſephus vbi ſupra, ſpira latitudine cubitali, & decies reuoluta ſeu replicata, hoc eſt, baſi quadam decem toris fabrefacta ſuſtenrabatur : ipſum verò labrum circumſtabant duodecim boues pariter ænei, ita diſpoſiti, vt ipſorum poſteriora ſub labro abſcondita, ipſum ſulcire viderentur; anteriora autem ad quattuor mundi partes verſa eſſent, nimirum terni ad orientem, terni ad occidentem, & ſic de alijs, tanquam ſi quodãmodo ſinguli contra ſingulos duodecim ventos reſpicerent. Sanè hos boues immediate ſub fundo labri poſitos fuiſſe putamus, vt communiter creditur, & affirmat Ioſephus 8. Antiq. cap. 2. de prædictis bobus dicens: Quorum poſtica introrſum vergebant, vt eis orbiculare illud vas incumberet in medio ſui depreſſius.] & propterea nõ probamus typum huis labri a Villalpando editum, qui ſolus ſub ſpira, ſeu ſub baſi eiuſdem labri eoſdem boues collocat. Nam præterquam quod 3. Reg. cap. 7. ver. 25. aperte traditur, quod ipſum mare ſtabat ſuper duodecim boues, quorum poſteriora vniuerſa intrinſecus latitabant: certe, ſi linea labri ſpiram dimetiens fuit cubitalis, vt probabile eſt, & expreſſe tradit Ioſephus vbi ſupra, non videntur ſub ſpatio tam anguſto, boum poſteriora potuiſſe occultari. Hæc igitur, vt arbitror, fuit ſtructura maris ænei, quam figura inferius num. 5. ponenda repræſentabit. At labrum Moſaicum, tametſi eiuſdem fere formæ fuiſſe credendum eſt; non tamen tanto artificio fabricatum fuerat: Siquidem nec vllum ſculpturæ genus in eo extitiſſe, neque alia re, præterquã ſimplici baſi ſuſtentatum fuiſſe legimus Exod. cap. 30. ver. 18. & cap. 38. ver. 8.

De quo ære factum.

Denique labri Salomonis materia, ſicut & aliorũ vaſorum æneorum quæ ipſe in templo fecit, ex illo ære erant, quod de ciuitatibus Adadezer regis Syriæ Soba deuexerat pater eius Dauid, vt expreſſum habemus 2. Paralip. cap. 18. ver. 8. quod quidem æs auro pretioſius fuiſſe teſtatur Ioſephus 7. antiq. cap. 6. forte quia eſſet auro argentoque mira varietate mixtum, & commaculatum, quale fuit illud, quod apud Romanos, æs Corinthium dicebatur, eratque apud ipſos metallorum omnium pretioſiſſimum. Labrum verò Moſaicum, ex loco Exod. proxime adducto, conſtat fuſum fuiſſe de ſpeculis mulierum quæ excubabant ad oſtium tabernaculi, vt ſub anno mundi 2544. num. 77. dictum eſt.

Ad quem vſũ.

Quod verò attinet ad horum labrorum vſus: ſciendum eſt, quod labrum Moſaicum paratum fuerat ad continendas aquas quibus poſſent Sacerdotes abluere manus, & pedes, antequam miniſteria ſua in tabernaculo, hoc eſt in Sancta exercerent; quod eis ſub pœna mortis expreſſè præcipitur Exod. cap. 30. ver. 19. & 20. Et item vt ex eiuſdem labri aqua lauare poſſent animalium carnes in fruſta prius conciſas, antequam

ſuper

ſuper altare holocauſti cremandæ ponerentur, vt nos ſub anno mundi numeroque proxime citatis oſtendimus. Quandoquidem quia tunc temporis pauciores erant Sacerdotes,& pauciora quoque offerebãtur ſacrificia; vtiq; ſufficere poterat vnius labri aqua pro Sacerdotibus,hoſtijsque pariter,vt dictum eſt,ablnendis. Neque expediebat tunc multiplicare vaſa grandia,attenta maxime frequenti eadem de loco ad locum transferendi neceſſitate ſimul & incommoditate. Contra verò Salomon videns temporibus ſuis oppoſitas militare rationes, labrum ſuum, & longe magis amplum, & pro Sacerdotum duntaxat ablutionibus parare voluit, quemadmodum colligi poteſt 2. Paralip. cap.4. ver.6. & clarius exprimit Ioſephus 8. antiq.cap.2.

4 Ad lauandas autem hoſtiarum carnes, decem alia labra minoris amplitudinis, & *De 10. luteris.* eorum baſes ex memorato ære fundi iuſſit, quæ ab vſu, luteres, ac ſi Latine diceres lauacra, nuncupauit: erant autem ſinguli cum ſuis baſibus, forma, fuſura, menſura, ſculpturaque conſimili, vt patet ex 3.Reg.ca.7.ver.27. vſque ad 40. Et ex Ioſepho cap. proxime adducto, vbi dicta labra deſcribuntur. Itaque luteris forma erat ad conchæ ſimilitudinem concaua,& rotunda, continens aquæ batos quadraginta, quemadmodum expreſsè tradunt, tum ſcriptura ſacra cap. Reg. citato ver. 38. tum Ioſephus vbi ſupra in verſione Ruffini. Nam Gelenius in ſua, perperam pro-batis-cõgios-ponit. Ceterum vnusquiſque luter quattuor (inquit ſcriptura loco Reg. proxime adducto) erat cubitorum, quos Ioſephus cap. citato refert tum ad luteris altitudinem, tum etiam ad eiuſdem latitudinis expanſionem. Verum enimuero hæc *Ioſephi dictum refutatur.* Ioſephi expoſitio, ſeu extenſio recipienda non eſt: quia ſi labrum maius, quod mare dicebatur, in communi vſu, & menſura continebat (vt præcedenti numero diximus) aquæ batos bis mille; & vnusquiſque luter, quadraginta; vtique neceſſario conſequeretur dictum labrum quinquaginta aquæ luteres capere conſueuiſſe, ſiquidem quadraginta quinquagies multiplicata faciunt bis mille. Atqui nullo modo fieri poteſt, vt vas ſemiſphæricum decem cubitis latum, & quinque altum, quale erat dictũ mare, tantum aquæ valeat continere, quantum capiunt quinquaginta luteres ad formam hic in margine poſitam facti, qui ſinguli ſint latitudinis cubitorum quattuor, & totidem altitudinis; vt vel ex ipſa figurarum collatione licet conijcere; & certius, vel mathematica quadratorum calculatione, vel etiam ſimilium vaſorum experimento cognoſcere quiſque poterit. Quare multo probabilior, ac verior eſt opinio illorum, qui ponunt ſingulos hos luteres habuiſſe quidem quattuor latitudinis cubitos, ſed vnum tantum altitudinis, vt ex paulo poſt dicendis comprobabitur; ita vt prædicta ſacræ ſcripturæ verba, ad latitudinem duntaxat luteris ſint referenda. Vtrum autem hæc quattuor cubitorum latitudo, de ſuprema dicti luteris parte ſit accipienda, vt putant Hebræi, an de media, vt Abulenſis, alijque Latinorũ nonnulli, dubitari poteſt propter illa verba, quæ habentur cap. Reg. proxime allegato ver.31. videlicet: Os quoque luteris, intrinſecus erat in capitis ſumitate: & quod forinſecus apparebat, vnius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat vnum cubitum, & dimidium.] ex quibus verbis ipſe Abulenſis, & alij cum ipſo, ſuã colligunt opinionem; quod ſcilicet luter in ſuprema ſui parte, hoc eſt in ore, eſſet anguſtior, in aluo autem multo latior. Veruntamen illa verba, licet ſint aliquanto obſcuriora: poſſunt nihilominus recte intelligi; Vel non proprie de ore luteris, ſed de ore ſpiræ ipſius luteris in ſumitate baſis poſitæ, quæ ibi per ſimilitudinem appellatur os luteris quoniam ſuprema illa ſpiræ cauitas, in qua luteris fundus inſerebatur, quoddam veluti luteris os repræſentabat; & poterat intus eſſe latum vno tantum cubito; foris autem vno & ſemis, vt quoquomodo oſtendit typus in margine poſitus: Vel melius, ſi vere de ipſo ore luteris, prædicta verba accipiantur; illæ profecto vnius tantum, & vnius ac ſemis cubiti menſuræ, quæ ibi ſubiunguntur, non de oris latitudine, ſed altitudine accipienda ſunt, quæ ſola vnius tantum erat cubiti, cum ſpira verò, vnius & ſemis; vt in typo inferius inter num. 5. & 6. inſerendo menſurari poterit. Sanè baſis ænea, quæ luterem in ſpira inſertum ſuſtinebat, valde erat operoſa; ideoque non vnica fuſione, ſed pluribus, hoc eſt per partes con- *De luteris baſi.* flari fabricarique oportuit. Huius ergo ſtructura talis fuit. Quattuor columellis quadrangulis, per quattuor angulos erectis, tabulæ quædam æreæ in ſingulis quattuor baſis lateribus copulabantur, quæ intercolumnia claudebant: erant autem ip-

ſa

ſa intercolumnia non rotunda,ideſt,non in ſuperiori parte ſemicircularia,ſed quadrata. Singulæ verò tabulæ,tripartitæ,hoc eſt tripliciter diſtinctæ conſpiciebātur. Nam in ſuperiori atque in inferiori parte habebant ſaſcias quaſdam latitudinis prædictarum columnarum,corollis diſtinctas, & aliquantiſper eminentes,atque ornatas ſculpturis leonum, boum, & Cherubim, inter corollas, & plectas prominentibus. erant autem plectæ,veluti lora quædam ærea, concinne admodum implexa, & ſubter leones & boues dependentia, quæ figuras illas eleganter admodum inter ſe colligare videbantur, vt in typo intueri licebit. Atque hæ ſculpturæ erant adeo prominentes,vt non ſimul fuſæ, ſed appoſitæ viderentur,iuncturaſque occultarent (moralem horum imaginum expoſitionem appoſitè ſatis explicat S. Gregorius in cap. Ezechiel.22.) mediæ verò tabularum partes, licet inſculptos pariter haberent Cherubim, & leones,& palmas ſtantes,vt dicitur 3.Reg.cap.7.ver.36. nihilominus magna ex parte erant planæ, vt videre erit in graphide. Porrò iſtæ tabulæ, prædictis columellis quadratis ac ſimilibus figuris exornatis copulatæ, efficiebant veluti opus quod vocant interaſile, videlicet habens ſculpturas in circuitu plani, ſiue plana ſculpturis concluſa. Ex his itaque columellis,& tabulis,vt dictum eſt,inter ſe compoſitis, reſultabat baſis forma ferè omnino quadrata, iuxta textum editionis vulgatæ paulo poſt adducendum,quem ſequimur,relictis in hac parte lxx.Interpretibus,qui ponunt vnamquamque baſem fuiſſe longam cubitis quinque, latā quattuor,& altam ſex: Et ita pariter legimus apud Ioſephum in tranſlatione Ruffini, licet in verſione Gelenij ponatur altitudo trium duntaxat cubitorum: Vulgata verò Bibliorum editio Romæ anno Salutis 1593. excuſa, expreſsè tradit 3. Reg. c. 7. ver.27. ſingulas baſes habuiſſe quattuor cubitos logitudinis,& totidem latitudinis,& tres altitudinis; computata nimirum, vt ſentit Abulenſis, illa rotarum portione,quæ ſub baſis fundo remanebat, eamque a ſolo eleuabat. Etenim tota baſis machina quattuor rotis ſeſqui cubitalibus pariter æneis,habentibus ſuos, axes, radios, cantos, modiolos,omnia fuſilia, ſuſtentabatur: atque in eius ſumitate,a quattuor angulis ſurgebant quattuor humeruli fuſiles ſubter luterem, veluti tenentes ipſum, ne vlla in parte poſſet inflecti. Dixi ſubter luterem (vt aperte exprimitur 3. Reg.ca.7.ver.30.) non autem ſubter ſpiram luteris, vt ſentit Ioſephus 8. antiq. cap.2. quem ſecutus eſt Villalpandus in ſua horum luterum baſiumque graphide, cui nos aſſentiri non poſſumus, tum quia ſacer textus ibidem ver. 35. manifeſte diſtinguit ſpiram luteris ab ipſo lutere, & ſeparatim de ſingulis loquitur, tum etiam quia Ioſephus, in rebus antiquioribus deſcribendis, ad libitum, & nimis audacter interdum ſolet a ſacro textu recedere, quemadmodum nos aliàs quoque oſtendemus. Super menſa autem dictæ baſis, in eius medio collocata erat quædam rotunditas in ſpiræ modum ſic fabrefacta, vt ſuper eam luter apte poſſet imponi; qui ab illis quoque quattuor humerulis,quaſi quattuor extentis brachijs firmiter continebatur. Habebat verò memorata rotunditas,ſeu ſpira,cælaturas ſuas,variaſque ſculpturas ex ſemetipſa, hoc eſt modice eleuatas,vt expreſſum eſt in typo, ad differentiam aliarum in baſi exiſtentium, quæ vt diximus, adeo eleuatæ erant,vt non ſimul fuſæ, ſed appoſitæ viderentur.

De vſu dictorum labrorum

Vt autem horum labrorum vſus magis innoteſcat, operæ pretiū videtur hic ad- 5
dere quæ Abulenſis ſuper 3.Reg. cap.7.quæſt.14. adnotauit,nimirum,quod Sacerdotes poſt immolatas, excoriataſque in atrio ſuo victimas, ferebant eas ad probaticam piſcinam,ibique apertis earum viſceribus,& effuſo fimo, lauabant inteſtina, & capita,& pedes earum in ea; mox inde in atrium denuo tranſlatas, ſecabant in fruſta, atque iterum aqua memoratorum luterum lota, ponebant ſuper altare. Sed & aliud hic adijcere oportet: videlicet ſatis rationabile videri,quod tum a prædictis decem labris, tum etiam a mari æneo, per quoſdam tubulos, ſeu canaliculos ab ipſorum fundo occulte deductos,& eleganter exterius per leonum boumque ora prodeuntes, ac tali artificio fabrefactos, vt quibuſdam veluti clauibus illico reuolutis facile aperiri,occludiue poſſent,aqua quotieſcunque opus eſſet, educeretur: vel per appoſititias quaſdam fiſtulas vitreas, vel potius æreas, ita retortas, vt vna pars in vas aqua plenum immitti, & per alteram ab extra demiſſius aliquanto (quemadmodum in typo paulo inferius ponendo ſpectari poterit) deſcendentem, ore

prius

prius ſemel attracto aere, aqua pariter inde flueret, quæ per ſciphones in externo fiſtularum capite exiſtentes, pro libito ſiſti ac demitti poſſet: alioquin vaſa hæc adeo alta erant, vt non niſi per ſcalas, ad ipſa aſcendi poſſet: nec eſt veriſimile, quod Sacerdotes in magno illo labro, coram omnibus, pedes ponerent, & ex eadem aqua lauarent manus & pedes; ſed de illo labro ſumerent aquas, & in alijs paruis vaſis ad hoc paratis, ſeparatim abluerent manus, & pedes: Vnde non videtur neceſſariũ, cum Eupolemo apud Euſebium lib. 9. cap. 4. De Præparatione Euangelica relato, quem ſequitur Villalpandus, ponere ad maris baſim gradus, coronamque eminentem quæ contineret aquas de labro defluentes, vt Sacerdotes conſcendentes, in ea pedes demerſos abſtergerent, & manus abluerent: Quandoquidem quæ ibi tradit Eupolemus, non omnia recipienda ſunt, præſertim cum quædam ſacræ ſcripturæ omnino aduerſantia aſſerat; qualia ſunt, quod idem labrum de quo hic agimus haberet viginti cubitos longitudinis, & totidem latitudinis; & quod Salomon fecerit duas columnas æreas altitudine æquales templo, decem cubitos in circuitu continentes; & lucernas aureas ſexaginta ſeptem in vnoquoque candelabro; & fornicem maximam ad borealem templi partem ædificauerit, quæ quadraginta octo columnis ſuſtentabatur; & ſimilia, quæ toto, quod aiunt, cælo a veritate in ſacris ſcripturis tradita aberrant. Eodem quoque modo, vt de prædicto labro diximus, oportet quod de ipſis etiam luteris educerent aquas, & in alijs vaſis ad id ſpecialiter deſtinatis, abluerent victimarum carnes, in fruſta conciſas; alioqui, ſi eaſdem in prædictis luteris abluendas (vt putat Abulẽſis loco paulo ante citato) immerſiſſent; præterquamquod id non ſine magno incommodo fieri potuiſſet, ob ipſorum altitudinem, nimis facile aqua illa fœdata eſſet; ac nimis, frequenter renouanda; & luteres ab vnctione carnium ipſis adhærente, expurgandi quotidie fuiſſent. Nec obſtat, quod de eiuſmodi eductione aquæ a prædictis labris, neque ſcriptura ſacra, neque Ioſephus, aut alius grauis Auctor meminerint; quia nuſquam etiam (quod nouerim) oppoſitum docuerunt: Et ſcimus multa in ſcripturis ſacris, præſertim minutiora præteriri; ac tunc præcipue, quando ex ipſa rei natura, aut ſacti conditione, ſubintelligi facile poſſunt. Et hæc de Mari æneo, & luteris, eorumque baſibus, & ſpiris, hoc eſt de vaſis maioribus, ad altaris holocauſti miniſterium paratis, ſint dicta. Horum exemplaria hic erunt inſerenda.

Dicamus

Google

De vaſis minoribus diuerſi generis.

6 Dicamus nunc quoque aliquid de vaſis minoribus, alijſque inſtrumentis, ad varios eiuſdem altaris vſus; quæ ex eodem ære, vel etiam ex ferro, item ex argento, & auro, fecit Salomon, præter illa, quæ olim fecerat Moyſes: Siquidem illa pariter in templo tranſlata fuerunt, vt patet 3. Reg. cap. 8. ver. 4. & 2. Paralip. cap. 5. ver. 5. Hæc autem fuerunt multa valde, & diuerſi generis; nimirum lebetes, ad ſuſcipiendos cineres; & forcipes, atq; fuſcinulæ, ad capiendum ignem, lignaq; in altari ardentia, prout opus videbatur, dimonenda pariter ac componenda; & ſcutræ, & hamulæ, & igninm receptacula, quibus ignis ſanctus de altari holocauſtorum, ad altare thymiamatis, veſpere & mane, pro incenſo ibidem cremando, defferebatur. De his omnibus vide Exod. cap. 27. ver. 3. & 3. Reg. cap. 7. ver. 40. & alibi non ſemel. Creditur item feciſſe alterius generis lebetes, ſiue caldarias, ollaſue, aut cacabos, ad coquendas victimarum carnes; fuſcinulas quoque tridentes, & creagras, ad eaſdem carnes inde, cum opus eſſet, extrahendas, & vncinos, & batilla, quorum meminit ſcriptura Numer. cap. 4. ver. 14. & 1. Reg. cap. 2. ver. 14. & 2. Paralip. cap. 4. ver. 11. Quamquam autem plura huiuſmodi vaſa, nempe lebetes, ollæ, & cacabi, eſſent particularinm laicotum, vt nos ſub anno mundi 2544. num. 76. probauimus; & propterea non videantur inter vaſa templi commemoranda: nihilominus, oportet alia huiuſmodi fuiſſe in templo, ad vſus Sacerdotum, vt, & ipſi poſſent coquere victimarũ carnes, pro peccato oblatarum, quæ ad ipſos Sacerdotes ſpectabant; quemadmodũ notat Abulenſis ſuper 2. Paralip. cap. 4. quæſt. 22. vbi fuſius diſerit de prædictis vaſis. Fecit præterea Salomon reponi in templo proprijs locis, alia vaſa, quæ ipſe fieri iuſſerat, ex auro, & argento, nimirum acetabula, & alias phialas, pro victimarum ſanguine excipiendo, & ad libandum vinum, & ſimilam oleo conſperſam; de quo vaſorum genere, ſæpius fit mentio Numer. cap. 7. ex quo etiam loco colligitur, quod acetabula erant maiora phialis; nam illa pendebant ſiclos centum triginta; iſtæ verò ſeptuaginta, vt ibidem non ſemel traditur. His addi poſſunt alia quoque vaſa, videlicet hamulæ a memoratis diuerſæ, quibus in phialis ad libamina vinum fundebatur; & crateres, in quibus ſimilam oleo ſubigebant; & lanceæ ad offerendum in eis ſimilam maceratam; & alia eiuſmodi plurima, ad varios multiplicesque vſus deſtinata; hidrias, vrceos, pelues, & ſimilia; quorum obiter ſcriptura ſacra meminit multis in locis, præcipuè verò Ierem. cap. vlt. ver. 18. & 19. & Ioſephus 8. antiq. ca. 2. ſæpius allegato, vbi de ſacra agit ſupellectili; quo in loco ipſorum quoque vaſorum cuiuſque generis numerum, exprimit.

De duabus columnis æneis.

7 In eodem atrio Sacerdotum, ſeu in porticu aut veſtibulo templi; hoc eſt ante porticum ſiue veſtibulum ipſius templi, vt nu. 9. demonſtrabitur; erexit Salomon duas columnas æreas, vnam a dextris, quam vocauit Iachin; alteram a ſiniſtris, quam appellauit Booz (quæ voces Latinè fortitudinem firmitatemque ſignificare perhibentur) 3. Reg. cap. 7. ver. 21. & 2. Paralip. cap. 3. ver. 15. Et has columnas (inquit Eupolemus apud Euſebium lib. 9. de Præparatione cap. 4.) Salomon auro texit ſoliditate vnius digiti. Sanè harum columnarũ dimenſiones traduntur c. Re. citato ver. 15. his verbis: Et finxit duas columnas æreas, decẽ & octo cubitorum altitudinis columnam vnam: & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vtranque. & 4. Reg. cap. vlt. ver. 17. Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna vna. Et loco 2. Paralip. adducto in vtraque editione legimus: Ante fores etiam templi duas columnas, quæ trigintaquinque cubitos habebant altitudinis. Et Ierem. capit. vlt. ver. 21. Decem & octo cubiti altitudinis erant in columna vna, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: Porrò groſſitudo eius quattuor digitorum, & intrinſecus caua erat. Item apud Ioſephum 8. antiq. cap. 2. hæc habentur: Is fecit duas columnas æreas craſſitudine quattuor digitorum, altas decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. Ex quibus locis, duæ eliciuntur opiniones, ambæ quidem probabiles, ſed admodum inter ſe diuerſæ: quarum altera tenet, ſingulas haſce columnas (quod attinet ad ipſarum craſſitudinem) fuiſſe latas cubitis quattuor: quia nimirum putat prædictum funiculum duodecim cubitorum ſingulas circuiſſe. Et certum eſt, quod (vt ſupra num. 3. diximus) diameter triplicatus, ſeptima eius parte adiuncta, circulum ambit. Altera verò putat, prædictum funiculum circuiſſe ambas columnas, & conſequenter ambitum cuiuſq; ſex tantum fuiſſe cubitorum; & ſic vnamquanque columnam habuiſſe duos ferè dun

De earum dimenſionibus.

De diametro latitudinis columnarum prima opinio.

Altera.

Digitized by Google

taxat cubitos latitudinis. Quam opinionem tuetur profiteturque Villalpandus ſuper Ezechielem. Pro hac ſecunda opinione facit, quod ſic altitudo columnæ proculdubio magis proportionata, ac regulis architectonicis conſona euadit. Verum eidem obſtat, quod licet locus 3. Reg. citatus dicat: Linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vtranque.] Et Ioſephus vbi ſupra: Quarum circũferentia duodecim cubitos complectebatur.] Nihilominus videntur dicta loca potius debere accipi, vt aiunt, diſiunctiuè, quàm copulatiuè: Præſertim cum ibidem editio lxx. Interpretum, tam Romana quàm Regia, & item Chaldaica Paraphraſis, vt videre eſt in Biblijs Regijs, pro-vtranque-legunt-eam-vel-illam-quæ lectiones optimè declarant, etiam præcitata editionis vulgatæ verba, accipienda eſſe in ſenſu, vt dixi, diſiunctiuo, vt per omnia conſentiãt cum loco Ieremiæ adducto, qui pariter in vtraq; editione vulgata ſcilicet, & lxx. Interpretum, & in Paraphraſi Chaldaica habet: & funiculus duodecim cubitorum circuibat eã. Eodem quoque modo legimus apud Eupolemum loco proximè allegato; qui propterea non videbatur a Villalpando arguendus, quod non rectè dictam duodecim cubitorum circumſerentiam vnicuique columnæ tribuerit. Quandoquidem ſacri textus citati id perſpicuè indicant; & nos quoque cogunt vel inuitos in eandem ire ſententiam. Ad quod ſentiendum tria itẽ alia nos mouent. primo, quia dictæ columnæ, fortitudinem ac firmitatem, quam nominibus eiſdem impoſitis ſignificabant, ſic re ipſa quoque magis oſtendere poterant. Deinde quia priori opinione poſita, non difficile videtur oſtendere quomodo exponi debeat locus 2. Paralip. de quo hic conſequenter agemus. Qui locus ab alterius ſententiæ ſectatoribus, vt paulo poſt videbimus, non adhuc plenè videtur explicatus. Deniq; quoniam cum ſecunda opinione conuenire non poſſunt quæ ſcriptura ſacra (vt infra num. 9. dicemus) de varijs harum columnarum capitellis tradit; nempe quod alia erant quinque, alia quattuor, alia trium cubitorum altitudinis: Siquidem poſito quod columnæ ſcapus duos tantum haberet latitudinis cubitos, vt ſupponit Villalpandus: nullum ſane poterat ſuper eam imponi capitellum proprie ſumptum, tantæ altitudinis: quandoquidem capitelli altitudo, parum aut nihil excedere debet ſcapi columnæ latitudinem. Sed neque ſi dicta capitella minus proprie ſumamus, videlicet pro trabeationis partibus; poterunt in eadem trabeatione inueniri; quoniam totam trabeationem dictus Auctor, iuxta columnæ proportionem, quinque dũtaxat cubitis altam facit. Contra verò, ſi priorem ſequamur ſententiam, quam facile, ſingulæ eorundem capitellorum altitudines reperiri poſſint, ex infra num. 9. dicendis, quilibet intelligere poterit.

Impugnatur ſecunda opinio.

De columnarũ altitudine.

Tex. 2. Paral. cap. 3. ver. 15. expenditur.

Quod verò attinet ad prædictarum columnarum altitudinem rite definiendam, 8
difficultatem facit adductus 2. Paralip. textus, qui de prædictis columnis apertè ait, quod trigintaquinque cubitos habebant altitudinis. Nam non poteſt intelligi de ſolo ſcapo ſeu corpore cuiuſuis columnæ: quia ex alijs ſacræ ſcripturæ, & Ioſephi locis ſuperius adductis apparet, ſingulas columnas octodecim cubitis fuiſſe altas: Neque de ambabus iunctim, vt putarunt Vatablus ſuper eodem textu, & Ribera lib. 2. de templo cap. 14. & Villalpandus vbi ſupra. Quandoquidem, non triginta quinque, ſed triginta ſex cubitis ambæ ſimul altæ erant. Vnde non videtur admittendũ quod ait Villalpandus: nempe ſcripturam loco Paralip. citato, vnicuique columnæ cubitos tribuere ſeptemdecim cum dimidiato; quia tot, inquit, præciſè cuiuſuis columnæ ſcapus erat altus, ſublatis nimirum capitello, & plintho, quæ infima pars eſt baſis, & quam putat vnum tantum cubiti quadrantem altitudinis habuiſſe: non, inquam, id videtur debere admitti. Nam non eſt veriſimile quod ſcriptura ſacra volens, loco Paralip. allegato, prædictarum columnarum altitudinem tradere, non potius, vel ſolius ſcapi ſingularum, vel ſcapi cum ſua pariter baſi, & capitello menſuram tradiderit. Cur enim magis plinthum duntaxat, & non totam baſim; vel cur non partem capitelli, & non totum capitellũ excipere voluit? certè huius rei rationem afferre debuerat dictæ aſſertionis auctor, ne eius expoſitio, voluntaria videretur, ac de induſtria, ad proprium ipſius ſenſum accomodata. Vana item vr̃ Vatabli, & Riberæ reſponſio: quod ſcilicet tametſi vtraque columna decem & octo cubitos haberet altitudinis; nihilominus vtriuſq; ſemicubitus vnus in ſuo capite ſeu capitello abditus tenebat̃, ita vt longitudo, quæ de ambabus columnis videri poterat, iunctim fuerit trigintaquinq; tantũmodo cubitorum: Vana, inq̃, eſt huiuſcemodi re-

ſponſio,

Digitized by Google

ſpõſio, quæ probari non põt; nuſquã .n. fit mentio de tali vlla dictarum columnarũ portione abdita: Sed nec excogitari quidẽ põt qualiter tale quid cõcinne extrui potuerit. Nã ſi intelligunt ſcapos columnarũ, propter earũ altitudinẽ, de imo aſpicientibus apparuiſſe breuiores quam re vera eſſent; id non negamus: veruntamen q̃ altitudo decem & octo cubitorum, præcisè ſemicubito breuior appareret; admittere nullo modo poſſumus: Quin etiam addimus non eſſe veriſimile, quod ſcriptura ſacra menſuras potius apparentes, quæ ex varia intuentium diſtantia, ſituque, variari ſolent; quam veras, ac reipſa tales deſcribere voluerit. Non item præallegatus textus 2. Paralip. accipi poteſt de ſingulis columnis, cũ ſua baſi, & capitello ſimul sũptis, eo modo quo exiſtimarunt Ricardus in lib. de templo, & Lyranus, & Abulenſis, & Caietanus ſuper 3. Reg. cap. 7. & 2. Paralip. cap. 3. quia ſine vlla ſcripturæ ſacræ, aut veterum ſcriptorum auctoritate, ſupponunt ſingulas harum columnarum baſes, habuiſſe octo cubitos altitudinis; quod etiam Architectonicæ proportioni omnimodis repugnat. Et ſi quis replicet: ſub baſibus iuſtæ proportionis, nimirum altitudinis duorum cubitorum, extitiſſe ſtylobatas, quas Italicè vocamus Piedeſtalli, a terra altos cubitis ſex; reſpondemus; baſes quidem tanquam neceſſarias (etiam ſi in ſacris codicibus fuerint præteritæ) ſub columnis poſitas fuiſſe omnino eſſe admittendum: Stylobatas autem, tanquam quid adiectitium, & antiquitus minime vſitatas, & numquam in ſcripturis ſacris memoratas, non item. Sed ex his, quæ nos paulo infra dicemus, facile illius textus 2. Paralip. intelligentia eluceſcere poterit.

9 Sanè ex locis proximè citandis, certum eſt, ſuper vnaquaque colũna, fuiſſe quædam alia (vt ita dixerim) illius ſtructuræ membra, pariter ænea, inuicem ſuperpoſita, vt colligi poteſt 3. Reg. cap. 7. ver. 19. & 20. vbi poſteaquam ſcriptura egit de quibuſdam capitellis, ſubiungit: Et rurſum alia capitella in ſumitate columnarum deſuper &c. Hæc autem ſingula, in ſcripturis ſacris, aliquando ſpecialibus quibuſdã nominibus appellantur; videlicet capitella, epiſtilia, capita columnarum, & coronæ: aliquando autem communiori quodam vocabulo capitella, ſeu (vt habet lectio lxx. Interpretum 3. Reg. cap. 7.) additamenta, vel coronamenta vocantur; quorum aliqua dicuntur habuiſſe altitudinem trium cubitorum 4. Reg. cap. 25. ver. 17. aliqua quattuor 3. Reg. cap. 7. ver. 19. aliqua quinque ibidem ver. 16. & 2. Paralip. cap. 3. ver. 15. & Ierem. cap. vlt. ver. 22. & apud Ioſephum 8. antiq. cap. 2. Verum quia nõ facile eſt, ex ipſis ſacræ ſcripturæ verbis elicere, qualia cuiuſmodiue eſſent iſta capitella, ſeu additamenta; nec patitur Architecturæ ratio, vt plura capitella propriè ſumpta, etiam ſi ſint diuerſi generis, ſuper vna eademque columna imponantur; quandoquidem non modo vllam ſtructuræ præſtarent gratiam, ſed etiam eandem valde deformem redderent: neque veriſimile eſt, quod Hiram peritiſſimus Architectus, & in ſacro eloquio admodum commendatus, quicquam indecorum, in tam famoſo præſertim tẽplo, facere voluiſſet; aut quod ipſe Salomon, qui in diiudicãdis rebus omnibus, erat ſapientiſſimus, tale quid vnquam permittere, vel ſuſtinere potuiſſet: Iccirco neceſſariũ videtur ſatis probabiliter coniectari, ac dicere: non omnia prædicta capitellorum, ſeu additamenti, ſiue coronamenti nomine ſignificata, eſſe quæ Architecti propriè vocant capitella; ſed fuiſſe partes trabeationis eiſdem columnis impoſitas; quod a neminẽ inficiari arbitror. Si ergo res ſic ſe habet: dicimus, quod poſito, vt dictũ eſt, craſſitudinẽ ſingularũ columnarũ habuiſſe quatuor cubitos latitudinis, vt prima ponit opinio, facile erit inuenire quomodo ſingulæ colũnæ eſſent altitudinis cubitorũ decẽ & octo, & inſuper vnaquæque aſcenderet vſque ad altitudinẽ triginta quinque cubitorũ. Etenim illa duntaxat verè nuncupata ſunt capitella, quæ dicuntur habuiſſe quattuor cubitos altitudinis, & quaſi opere lilij fabricata, nimirũ, ad ſimilitudinẽ capitellorũ, quæ nunc corinthia nuncupantur; habent enim plura in circuitu folia in modum lilij extrinſecus aliquantulum reflexa: & horum altitudo tanta eſſe debuit, quanta erat columnæ craſſitudo, in ſcapo eius inferiori: Hæc inquã vera reor, fuiſſe capitella, immediata columnis impoſita, & ſuper hæc locatas fuiſſe trabeationes, quæ ex epiſtilio, zophoro, & corrona, ſeu coronicæ, cõpingi ſolẽt; hoc eſt, vt Italicè dicã, ſi cõpõgono del architraue, freggio, & cornifone. Siquidem de epiſtilijs Scriptura meminit 2. Paralip. cap. 4. ver. 12. & 13. De corona verò Ierem. c. vlt. ver. 22. zophoros autem latiori vocabulo, nimirum capitibus columnarum ſignificatos credimus, quæ loco Paralip. adducto, ſuper epiſtilia

De columnarũ coronamentis.

extitiſſe dicuntur: Quamuis, etiam ſi ſcriptura ſacra omnino zophoros præteriiſ-ſet, non ideo tamen credendum eſſet eos in illa ſtructura, quæ ſatis perſecta erat, de-fuiſſe; ſicuti proculdubio non defuerunt ſub eiſdem columnis propriæ baſes; quarũ tamen, locis allegatis, nulla prorſus fit mentio. Porrò epiſtilia crediderim fuiſſe illa, quæ Auctor lib. 4. Reg. appellauit capitella altitudinis trium cubitorum. Eiuſ-dem quoque altitudinis oportet fuiſſe capita columnarum, ſiue zophoros, qui iu-xta regulas architectonicas, rectè, parem cum epiſtilijs altitudinem habere poſ-ſunt. Denique ſupra zophoros, imponebantur coronices, quæ ſub nomine capi-tellorum altitudinis quinque cubitorum 3. Reg. cap. 7. & alijs in locis ſupra citatis, ſignificari vidētur. Igitur ſi coronix alta erat cubitis quinque, tantundem ad minus proiecturæ, ex regulis architectonicis, habere debebat. Quo fit, vt eiuſdem coro-nicis ſummitas, quattuordecim ferè cubitorum in ſingulis quattuor eius lateribus tranſuerſaliter euaderet. Nam quinque cubiti ab vna zophori extremitate promi-nentes, & totidem ab altera, & fere quattuor latitudinis eiuſdem zophori (tanta enim debuit eſſe latitudo zophori, quanta & ſuperioris ſcapi columnæ) in medio exiſtentes, faciunt cubitos quattuordecim. Et hinc patet verum eſſe quod ſupra num. 7. tetigimus; nimirum, ipſas columnas, non intra templi porticum, ſed foris ad eius latera fuiſſe locatas; vt in ipſius templi graphide ſuperius num. 8. poſita in-tueri licet. Nam illa porticus, vt ſub an. mun. 3023. num. 2. & 3. diximus, decem duntaxat cubitis lata erat; & conſequenter dictã columnatum coronicem quattuor-decim cubitos latam, capere non potuiſſet. Ceterum ſingulas columnarum baſes, duobus cubitis altas fuiſſe oportuit, quanta ſcilicet erat dimidia imi ſcapi columnæ craſſitudo. Talis nanque eſt baſium proportio ab Architectis communiter conſti-tuta. Ex his ergo omnibus inferre poſſumus, textum illum 2. Paralip. cap. 3. ver. 15. de quo paulo ante agebamus, qui ait, duas templi columnas triginta quinq; cu-bitos habuiſſe altitudinis; proculdubio de ſingulis columnis eſſe accipiendum; præ-ſertim cum id etiã diſertis verbis exprimat textus lxx. Interpretũ Romæ impreſſus, Ierem. cap. vlt. dicens: Triginta quinque cubitorum altitudo columnæ vnius, & funiculus duodecim cubitorum circundabat eam, & craſſities eius digitorum quat-tuor in circuitu.] Poteſt autem hæc longitudo cum alijs ſcripturæ locis ſupra num. 7. adductis per omnia conciliari, & præciſè inueniri; ſi vnaquæque columna cum
2
18 ſua pariter baſi & capitello, & trabeatione accipiatur. Nam ſi computes baſis cu-
4 bitos duos; ſcapi columnæ cubitos octodecim; capitelli quattuor; epiſtilij tres; zo-
3 phori tres; & coronicis quinque; vtique prædictam efficies ſummam triginta quin-
3 que cubitorum. Non igitur recipienda eſt illa Riberæ lib. 2. de templo cap. 14. ex-
5 poſitio; qui quoniam præcitatus 2. Paralip. textus, poſt illa verba: Ante fores ẽt
35 templi columnas duas, quæ triginta, & quinque cubitos habebant altitudinis] pro-tinus ſubiungit: Porrò capita earum quinque cubitorum] infert: Non ergo, erant numerati cubiti capitum in illis trigintaquinque. Quin potius dicendum videtur ſcripturam ſacram eo loco (vt aliàs quoque) poſt notatam totius ſtructuræ altitu-tudinem; ſeorſum quoque aliquarum eius partium, nempe capitellorum, menſurã protinus ſubiungere voluiſſe. Ceterum, vt quæ de hiſce columnis hactenus dicta, & de earum retiaculis continuo dicenda ſunt, perſpicue magis intueri, & de eorun-dem controuerſijs iudicium ferre quiuis poſſit: viſum eſt hic binos tum columnæ, tum retiaculi eius typos ponere, ſingulos, ad ſingulas ſententias, quæ de ipſis ha-bentur, accommodatos.

Digitized by Google

10 Sequitur dicendum de retiaculis, & malogranatis; Quæ res longe maiorem patitur difficultatem. Sanè in prædictis columnarum capitellis ſeu coronamentis extitiſſe quædam retiacula, & malogranata traditur 3. Reg. cap. 7. ver. 17. 18. & 20. & 4. Reg. cap. 25. ver. 17. & 2. Paralip. cap. 3. ver. 16. & cap. 4. ver. 12. & 13. & Ierem. cap. vlt. ver. 22. & 23. & apud Ioſephum 8. antiq. cap. 2. Sed quænam, & qualia eſſent dicta retiacula; & quomodo in eis diſpoſita eſſent malogranata, difficile admodum ſcire poſſumus. Nam Ioſephus de his adeo breuiter agit; & ſcriptura ſacra locis citatis tam obſcurè loquitur, vt quid nam ſignificare velint percipi vix poſſit. Quare non mirum eſt, ſi etiam ſacri Expoſitores tam varie eadem loca exponunt, vt lectorem magis confundere, quàm rem explicare videantur; quemadmodum quilibet, eorum ſcripta volutando, poterit experiri. Huc accedit, quod etiam de dictorũ retiaculorum, & malogranatorum numero, & eorum ordinibus ſcriptura ſacra diuerſimode loquitur. Etenim quod attinet ad retiacula; textus lxx. Interpretum 3. Reg. cap. 7. qui in Biblijs Regijs ſub titulo 1. Reg. refertur (duo enim priores libri ibidem non Reg. ſed Samuel inſcribuntur) ponit retiacula ſeptem: in eorundẽ verò textu Romano, ibidem nempe 3. Reg. cap. 7. duorum tantum retiaculorum fit mentio; & eodem modo in textu vulgato Latino eiuſdem capitis ver. 41. & 42. & ſimiliter 2. Paralip. cap. 4. ver. 13. At verò Ierem. cap. vlt. ver. 23. videntur poni centum retiacula. Quod autem ſpectat ad malogranata, textus vulgatus 3. Reg. cap. 7. ver. 20. ducentos ponit ordines malogranatorum in circuitu capitelli ſecundi. ex quo loco videtur poſſe colligi, totidem in altero alterius columnæ capitello extitiſſe: Editio verò lxx. Interpretum ibidem; & vulgata 2. Paralip. cap. 4. ver. 13. duos tantum facit ordines ſingulis retiaculis iunctos. inquit enim: Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo; ita vt bini ordines malogranatorum, ſingulis retiaculis iungerentur, quæ protegerent epiſtilia, & capita columnarum.] Idem ferè habet Ioſephus 8. antiq. cap. 2. vbi de retiaculis verba faciens, ſubiungit: Dependebantque inde duæ ſeries malorum punicorum.] Porrò eadem malogranata, quæ loco Paralip. citato dicuntur fuiſſe quadringenta; Ioſephus vbi ſupra dicit fuiſſe ducenta; In capite autem eiuſdem libri Paralip. 3. ver. 16. legimus fuiſſe centum; quod & confirmat Ieremias cap. vlt. ver. 23. Quamuis ibidem quoque ſubiungat, fuiſſe nonaginta ſex. Ecce quanta ſacrorum textuum diuerſitas. Quomodo autem omnes conciliari poſſint, numero ſequenti videbimus. Nunc dicendum prius videtur aliquid de horum retiaculorum materia, forma, poſitione, & figura. Et primo quidẽ (vt plane colligi poteſt ex his quæ traduntur 3. Reg. cap. 7. ver. 17. 41. & 42.) certum eſt, memorata retiacula, fuiſſe ærea quædam veluti lora eleganter elaborata, deſuperque (vt de columnis num. 7. dictum eſt) inaurata, atque in modum retis & catenarum, miro opere, inuicem implexa, ac per ſeptem tanquam verſus diſtincta; quorum ſuperior, funiculo pariter æneo ipſam trabeationis coronam circundanti ita apenſus, & connexus erat, vt eundem funiculum pluribus in locis operiret. Erãt verò ſingula retiacula duobus quoque malorum granatorum verſibus ſiue ordinibus inde dependentibus exornata. Poſſumus item ſatis confidenter aſſerere, totum illud opus, ex prædictis retiaculis, ac malogranatis compactum; fuiſſe ſingulare quoddam ornamenti genus, illis columnis adiectum, vt expreſsè inſinuatur 4. Reg. cap. vlt. ver. 17. illis verbis: Et retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: Similem & columna ſecunda habebat ornatum.] & iſte ornatus (vt ibidem præmittitur) erat ſuper capitella columnarum poſitus: non quidem ſuper ea, quæ propriè capitella dicuntur; ſed ſuper ea, quæ ſcriptura 3. Reg. cap. 7. ver. 16. capitellorum quinque cubitorum altitudinis, vocabulo ſignificauit. Quo vocabulo, aliqui totam etiam trabeationem, nos coronicem præcipue ſignari putamus; quemadmodum planè indicare videntur verba illa Ierem. loco citato, quæ ſic habent: Et retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea.] Ibi enim per coronam, rectè poſſumus intelligere coronicem, vel eam coronicis partem, quam ſpeciatim Architecti Latinè vocant coronam, Italicè autem dicimus Gocciolatoio.

De columnarum retiaculis & malogranatis.

De eorundem forma.

11 Sed adhuc dubium eſt, an memoratum ex retiaculo, & malogranatis ornamentũ, eſſet quid ſimul cum coronice, ſeu corona fuſum, ac veluti ei connatum, ita vt videri poſſet in ea cælatum; an verò potius tanquam quid eidem coronæ appoſitum, vel

De ornamento ex retiaculis, & malogranatis compacto duplex ſententia.

ſemper tanquam de ornamento quodammon columnarum capitellis ſeu coronis ve
luti inſculpto, ſeu cum eiſdem fuſo, vt Villalpandi repræſentat figura, ſed tanquam
illis ſuperaddito, & quodammodo de facili a capitellis ſeparabili. Nam & 2. Para-
lip. cap. 3. ver. 16. de hiſce retiaculis ſub nomine catenularum verba faciens, ſubiun
git: quod ſuperpoſuit eas capitibus columnarum, & malogranata catenulis interpo-
ſuit.] & editio lxx. Interpretum 3. Reg. cap. 7. non ſemel prædicta retiacula vocat
opus penſile, tanquam quid a coronice diuerſum, & ipſi appenſum. Et 4. Reg. cap.
vlt. ver. 17. & Ierem. pariter cap. vlt. ver. 22. vbi recenſentur ſingula illius ſtructuræ
membra, aperte a capitellis ſeu coronis prorſus diſtinguuntur retiacula, & malogra
nata, tanquam quid ab ipſis ſeiunctum: alioqui ſatis fuiſſet eorundem capitellorum,
ſeu coronarum mentionem facere, & dicere, quod in eis veluti cælata erant retiacu-
la, & malogranata. Quæ omnia quantum a Villalpandi typo diſcordant, tantum
noſtro magis conuenire videntur. Sed & quod attinet ad malogranatorum nume-
ros diuerſimode in ſacris paginis, vt numero præcedenti notatum eſt, relatos; pu-
to varia eiuſdem ſcripturæ loca ſic poſſe conciliari: quod ſcilicet malogranata fue-
rint centum, in vnoquoque verſu ſeu ordine: ducenta verò in vnaquaque columna:
& in ambabus quadringenta. Vel melius: quia Ierem. cap. vlt. ver. 23. legimus: Et
fuerunt (loquitur autem ibi de ſingulis columnis) malogranata nonaginta ſex de-
pendentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circundabantur.] Quod &
prius quoque inſinuatum fuerat 2. Paralip. cap. 3. ver. 16. illis verbis: Malogranata
etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.] liquido colligere poſſumus: re vera in
ſingulis illis duabus columnis extitiſſe malogranata duntaxat centum nonaginta
ſex; quorum illa omnia quæ (ſubaudi in ſuperiori verſu) retiaculis ex parte circū-
dabantur, ſiue interponebantur, erant centum: reliqua autem, videlicet quæ in ver
ſu inferiori ſub retiaculo pendebant, erant tantummodo nonaginta ſex. Vnde pa-
tet omnia malogranata in ambabus columnis exiſtentia, ſimul computata, non fuiſſe
plura quàm trecenta nonaginta duo, quemadmodum ex noſtro ipſorum typo facile
colligi poterit: ſcripturam verò ſacram quando ea facit centum, ducēta, & quadrin-
genta, more ſuo, vſurpaſſe numeros perfectos pro imperfectis: alioqui alia eiuſdem
ſcripturæ loca, cum verbis Ieremiæ adductis cohærere nullo modo poſſent: & con-
ſequenter fit manifeſtum falli Villalpandum, qui in ſuo exemplari fingit malograna
ta præciſè quadringenta; nimirum in ſingulis columnis ſeu columnarum coronis,
ducenta; & omnia vniformiter retiaculis incluſa. Denique ſacer textus 3. Reg. c.
7. ver. 41. ponit etiam expreſſe duos tantum funiculos (ſubaudi pariter æreos) in
dictis capitellis ſeu coronis, nempe vnum in vtraque corona, qui in ipſo Villalpan-
di typo non inueniuntur.

32 Propter hæc & eiuſmodi alia; & quia in ſacris fabricis (quemadmodum etiam ex
numero proximo dicendis apparebit) maior habenda eſt ratio eorum, quæ in ſacro *Altera quæ eſt*
eloquio expreſſa habemus, quam quæ ad Architectorum regulas, operumque elegā *Auctoris, opi-*
tiam magis pertinere videntur; nobis ſacro textui magis congruere videtur, ſi iuxta *nio.*
noſtrum typum ponamus, quod a memoratis coronis penderent prædicta duo re-
tiacula ænea, ſingula ſepties per quattuor eius partes veluti circunducta ſeu replica
ta; & quod in eorum extremitatibus appenſi eſſent duo ordines malorum granato-
rum pariter æneorum, eo numero, & modo quo noſtra loco citato adiecta refert fi-
gura; cui ad vnguem videntur conuenire omnia, quæ de eiuſmodi retiaculis, & ma-
logranatis tradi in ſacris ſcripturis, numero præcedenti retulimus; & præci-
pue ea quæ habemus 2. Paralip. cap. 4. verſ. 13. in hæc verba: Et retiacula duo;
ita vt bini ordines malogranatorum ſingulis retiaculis iungerentur, quæ prote-
gerent epiſtilia, & capita columnarum.] Et item ea quæ ibidem cap. 3. ver. 16.
legimus videlicet: Malogranata etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.]
Siquidem prior typus (vt diximus) omnia malogranata, nempe quadringen-
ta, hoc eſt in ſingulis columnis ducenta, ipſis catenulis interponit; non autem
tantummodo centum in vnaquaque columna, vt poſterior typus perſpicue de-
monſtrat; in quo eadem malogranata, ferè pro medietate catenulis interpoſita,
pro altera verò medietate, ſub ipſis catenulis pendere conſpiciuntur. Oportet
igitur quod hæc retiacula malogranatis exornata, & ex quattuor coronicis late-
ribus,

ribus,vt dictum eſt,pendentia, quandam veluti ſpeciem vmbellæ,ſeu illius integumenti,quod ſacris altaribus,nec non Principum ſedibus ſuperponi ſolet, quodammodo repreſentarent. Et cum ſingula,proprjæ columnæ Zophorum,epiſtiliumque, ac capitellum in circuitu protegerent; eorum tamen artificium atque elegantiam non occultarent. Nam præterquam quod ſatis ampla,& crebra erant ipſa retiaculorum foramina, quoniam valde celſa expanſaque erat, vt ſupra num. 9. diximus, ipſa coronicis proiectura; & multum a Zophoro epiſtilioque ac capitello retiacula diſtabant, vtique à pauimento ſuſpicientibus impedimento eſſe non poterant. Videat prudens lector, & ſcripturæ loca, in re præſertim adeo obſcura, accuratè perpendat, & cum typis ſupra poſitis diligenter conſerat, ac demum ex hiſce duabus opinionibus, illam quæ magis placuerit ſibi deligat.

Quæ ſint attendenda in opinione deligenda.

Reſpondetur tacitis obiectionibus.

Ceterum dicet mihi hic fortaſſe aliquis: enimuerò tuæ, tum de prædictarum co- 13
lumnarum craſſitudine ſeu latitudine, tū de forma retiaculorū ſententiæ, tria vidētur officere. Primo ſcapi cuiuſque ipſarum longitudo, quæ cum neque quinquies propria craſſitudine altior eſſet,non modo ordini quem vocāt Corinthium; ſed nec vllo ex alijs Architecturæ nrdinibus,quorum humilior requirit,vt columnæ celſitudo ſexies ſaltem eius craſſitudinem ſuperet; reſpondiſſe certum eſt. Deinde ipſa trabeationis altitudo,quæ Architectonicæ proporrionis regulas, longe videtur exceſſiſſe; quandoquidem, non modo ad quartam, quintamue totius columnæ, cum ſua baſi, capitelloque altitudinis partem; ſed penè vſque ad medietatem acceſſiſſe perſpicuum eſt. Denique illa retiaculorum additio, quæ ſi fuit ad formam ſupra ſecundo loco deſcriptam,videbatur ommitti potuiſſe; & nihil fermè ad operis elegantiam conferre,cum præſertim poſtea apud omnes Architectorum probatiſſimos inuſitata fuerit. Sed ad hæc reſponderi poteſt, prædictarum columnarum ſcapos, ordinaria proportione humiliores conſulto fortaſſis fuiſſe factos, vt vel ſic firmitatem ac fortitudinem, quam ſignificabant, proprijſque ipſarum nominibus indicabant; re ipſa etiam magis exprimerent: quanto enim humilior columna, tanto (ceteris paribus) eſt firmior: & quod ipſarum celſitudini deerat; altiori trabeatione ſupletum eſt: niſi forte etiam, vt ſcapi quoque altiores viderentur quàm eſſent, ſtriati inſuper facti ſunt: conſtat enim ſtrias quantum craſſitudini adimere videntur, tātum celſitudini, quoad apparentiam, conferre. Porrò prædictas columnas fuiſſe ſtriatas; tametſi editio vulgata lib. 3. Reg. non memoret; id tamen haud obſcurè indicat ibidem textus lxx. Interpretū Romanus illis verbis: Craſſitiem columnę quattuor digitorum cauitates; & ſic columna ſecunda.] Et idem magis aperte in verſione Ruffini tradit Ioſephus 8. antiq. cap. 3. inquiens: Fecit Chiram duas columnas æreas cum canalibus cauatione quattuor digitorum.] Et adhuc clarius Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ lib. 3. Reg. cap. 12. vbi ait; Stilum ſeu ſtipitem columnæ,non fuiſſe planum,ſed valliculatum; habuiſſeque in circuitu cauationes quattuor digitorum.

Cur columnarum ſcapi humiliores.

Cur trabeatio altior.

Cur autem trabeatio multo altior facta fuerit, quam regulæ Architectonicæ poſtea tradiderint; præter cauſam ſuperius tactam, videtur etiam ille exceſſus tolerari potuiſſe, propter operis celſitudinem. Nam quæ de longe conſpiciuntur, minora viſui apparere ſolent; & propterea interdum maiora fiunt, vt magis proportionata oculis intuentium videantur. Vel potius ingenuè fateri quoque poſſumus, ipſam Architecturæ artem, quemadmodum ex fabricis a Salomone extructis, magnum lumen, plurimaque adiumenta, atque incrementa accepiſſe dubium non eſt; ita deinceps, præſertim quoad ejuſmodi proportiones ſtatuendas, vſu atque experientia, ſicut & ceteras artes, non mediocriter fuiſſe perfectiorem redditam: Etenim, vt notum eſt, artes fiunt per additionem; & nulla earum pariter inuenta atque perfecta fuiſſe creditur. Denique non eſt quod quiſquam demiretur, in fabricis per Salomonem ædificatis, Architecturæ regulas mox a Græcis, Latiniſque Scriptoribus traditas, non penitus fuiſſe obſeruatas; quando in magnificentiſſimis quoque Romanorum ædificijs, quorum veſtigia etiā nunc apud omnes magna in admiratione habentur; multa ad ipſas præcipuè trabeationes pertinentia, ab ijſdem regulis diſſidentia inueniri, Sebaſtianus Serlius in ſuis de Architectura libris ſæpius ſe obſeruaſſe teſtatum reliquit. Retiacula autem, non tam ad ornatum, quam etiam ad aliquid ſignificandum facta fuiſſe reor; quemadmodum & in memoratis operibus alia multa: quan-

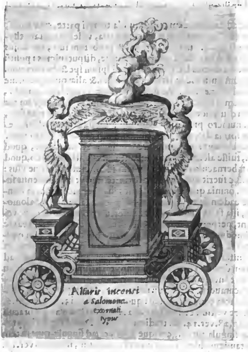
doquidem

doquidem, & maris ænei, luterũq; baſes, alijs modis longe elegantioribus fieri potuiſſent; & præfatæ columnæ, ſine hiſce retiaculis, ſatis pulchræ, decoræque fuiſſent; & nihilominus Salomon, iuxta exemplar patri ſuo diuinitus traditum, ea, aliaque omnia fieri maluit, non ignorans ſingula myſterijs nequaquam carere cæleſtibus. Vnde patet valde allucinari Ioſephum, qui 8. antiq. cap. 2. ſub finem, auſus eſt aſſerere, Salomonem, non modo in ſenectute, quando per mulieres deprauatum eſt cor eius, & ipſarum idolis templa erexit, a præſcripto Moſaicæ legis, cultuque diuino, receſſiſſe; ſed etiam multo ante; nimirum quando æreas boum effigies, ſub mari, in templo, & aureos leones in Throno ſuo poſuit: neque enim, inquit, illa fas erat facere. Fallitur inquam Ioſephus; quia hæc, & eiuſmodi ſculptilia, non fieri curauerat Salomon, vt eis cultus aliquis adhiberetur, quod lege vetitũ fuerat, ſed ſimpliciter ad ornatum, myſticamque ipſorum ſignificationem, quemadmodum dictũ eſt. Et hæc dicta ſufficiant de his, quæ fecerat Salomon, inferriq; iuſſerat in atrium Sacerdotum.

14 Tranſitum faciamus nunc ad ea, quæ idem poſuit in illa templi parte, quæ Sãcta, ſeu Domus anterior, dicebatur. fuerunt autem præcipuè tria, videlicet, altare thymiamatis, vt ſub anno mundi 2544. num. *66. 67.* & *68.* probatum fuit, vbi fuſius contra eos qui putabant ipſum in Sancta Sanctorum extitiſſe, diſputauimus; poſitũ autem fuit iſtud altare in media domus latitudine, quæ ad ipſum ſpectabat oraculũ. Deinde decem menſæ, quarum quinque in latere aquilonari, & aliæ quinque in meridionali eiuſdem Domus collocatæ ſunt. Ac demum decem candelabra aurea, quinque a dextris, & totidem a ſiniſtris, contra dictas menſas. Quamquam tot menſas, & candelabra, non diu valde poſt obitum Salomonis in templo manſiſſe, nos ſub anno mundi 3064. numero primo probabimus. Quod attinet ad altare thymiamatis, ſatis de eius forma dictum eſt ſub anno mundi proximè citato num. 69. vbi de altari Moſaico agebamus: non enim credendum eſt, altare hoc, quod Salomon in templo poſuit, fuiſſe alterius formæ, quantũ ad eſſentialia, ab eo, quod olim Moyſes poſuerat in tabernaculo; quandoquidem idem erat vtriuſque vſus: niſi forte, vt multi putant, hoc fuerit aliquanto maius: Etenim, vt ait Abulenſis ſuper 3. Reg. cap. 6. quæſt. 16. omnia quæ fecerat Moyſes in tabernaculo (arca duntaxat fœderis excepta, quæ eadem fuit) erant minora ijs, quæ facta ſunt a Salomone in templo: quia, inquit, illa facta fuerant, vt per deſertum portarentur; hæc verò, vt vbi ſemel poſita eſſent, perpetuo permanerent. & certè videtur rationi valde conſentaneum, vt quemadmodum tabernaculo longe maius fuit templum; ita quoque quæ in templo collocanda erant, vel maiora eſſent, vel ſaltem plura numero; vt de menſis, & candelabris, inferius ſuo loco dicemus. Vtrum autem hoc altare ad ſimilitudinem prioris, totum de nouo fecerit Salomon, vt ſentiunt Abulenſis vbi ſupra, & alij: an verò illud met antiquum, ipſe aliquo modo ampliandum, atque honorificentius exornandum, curauerit; vt ſentit Ribera lib. 2. de templo cap. 8. difficile admodum ex ſcriptura ſacra conuinci poteſt: quoniam tametſi 3. Reg. capit. 6. vers. 20. dicatur: [Sed & altare veſtiuit cedro.] & ver. 22. Sed & totum altare oraculi texit auro.] & 1. Paralip. cap. 28. ver. 14. vbi traditur qualiter Dauid ſigillatim præparauerat, aſſignaueratque ſingula auri, argentique pondera, ad ſingula, quæ in templo opus eſſent, facienda; tandem vbi ad altare incenſi deuenitur, nimirum ver. 18. ſubditur: Altari autem in quo adoletur incenſum, aurum puriſſimum dedit, vt ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ Cherubim extendentium alas.] ex quibus locis, videtur poſſe colligi dictum altare tantummodo fuiſſe reconcinatum, ac decentius exornatum: Attamen 3. Reg. cap. 7. ver. 48. apertè dicitur, quod Salomon fecit omnia vaſa in Domo Domini, altare aureum, & menſam &c. & idem repertum habemus 2. Paralip. ca. 4. ver. 19. quibus in locis, eodem modo loquitur de altari, ac de menſis, & candelabris, ceteriſque vaſis domus Domini, a Salomone de nouo fabricatis. Quicquid ſit, ſiue vetus inſtaurauerit, ſiue nouum Salomon extruxerit; conſtat hoc altare, præter formam illam olim a Deo Moyſi traditam, inſuper habuiſſe aliud ornamentum, in modum quadrigæ, ſuper quam ſtabant duo Cherubim aurei, qui cominus inuicem, ſuper illud extendebant alas ſuas, ad ſimilitudinem illorum qui tegebant arcam fœderis Domini, vt ſatis aperte traditur, 1. Paralip. cap. 28. ver. 18. & iſte

Margin note: *De altare incenſi.*

& iſte ornatus factus fuit iuxta aliud exemplar, quod ab eodem Deo, poſtea Dauidi fuerat demonſtratum, ac per eundem, Salomoni filio eius conſignatum, vt ſub anno mundi 3018. num. 3. dictum eſt; vbi etiam de dicti altaris ornatu ſuperaddito mentionem fecimus. Puto autem hac ornatus additione illud fuiſſe præſtitum, vt altare quod fecerat Moyſes, & omnino intactum remanſerit, & ſimul quodammodo maius (quemadmodū ipſa templi amplitudo exigere videbatur) effectū: & item multo ornatius redditum fuerit, vt in eius effigie quam hic inſeri curauimus, intueri licet. Quanto autem noſter hic typus altaris incenſi a Salomone conſtructi, differt ab eo, quē Villalpandus ſuper Ezechielis c. 51. edidit, in quo nulla quadrigæ ſimilitudo, nulli Cherubim extendentes ſuper ipſum alas, conſpiciuntur: tanto apertior fiet, & noſtrę graphidis, cum loci Paralip. citati verbis, conuenientia, & illius ab eiſdem verbis diuerſitas.

Altaris incenſi a Salomone exornati typus

Quod verò ſcriptura ſacra 3. Reg. cap. 6. verſic. 20. ait, hoc altare veſtitum fuiſſe cedro. Et ver. 22. contectum auro; plane videtur indicare prædicta additamenta, nēpe, quadrigam, & Cherubim; ex cedro quidē facta, ſed laminis aureis omnino fuiſſe obducta. Aduertendum verò eſt, quod tametſi nobis non placeat ſententia tenentium hoc altare totum de nouo a Salomone fuiſſe factum; non tamē ea etiam poſita, admittēdum cenſemus, quod ſuſpicatur Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ libr. 3. Reg. cap. 21. nimirum altare illud vetus, poſtea repoſitum fuiſſe in Sancta Sanctorum; non quidem ad quotidianos cremandi ſuper eo thymiamata, vſus, ſed ad alios quoſdam ſingulares ipſius ſummi Pontificis, quando ſemel in anno, illuc ingrediebatur: Etenim iſta huius Auctoris poſitio, pluribus argumentis optime confutatur, ab Abulenſe ſuper 3. Reg. cap. 6. quæſt. 16. & item refelli poteſt ex his, quæ nos ſub anno mundi 2544. num. 66. 67. & 68. fuſe admodum diſputauimus, contra aſſerentes hoc altare, olim ab ipſo Moyſe, non in ſancta, ſed in Sancta Sanctorum fuiſſe collocatum. Quod ſi quis quærat, quid factum ſit de illo altari thymiamatis antiquo, ſi aliud nouum in templo poſitum fuit? Reſpondere poſſumus cum eodem Abulenſe ibidem; illud in ſuperiore templi parte, tanquam in quodam ſacrario, deuotionis ergò, fuiſſe aſſeruatum, cum alijs rebus ſacris, quæ amplius non erant in vſu, de quibus ſub anno mundi 3023. num. 4. diximus.

De menſis propoſitionis in tēplo poſitis.

Sequitur dicendum de menſis in templo collocatis, conſtat enim, quod tametſi 15
Moyſes vnam tantum menſam in tabernaculo poſuerat: nihilominus, vt patet 2. Paralip. cap. 4. ver. 8. Salomon, ad normam exemplaris ſibi a Dauide relicti, poſuit in

templo

templo menſas decem, videlicet quinque ad dexteram, & quinque ad læuam (in-
tellige introitus templi, quemadmodum infra num. 13. de candelabris probabitur:
ex quo patebit, idem de ipſis quoque menſis accipiendum eſſe; cum eodem modo
de vtriſque ſcriptura loquatur. Quare credimus allucinari Lyranum, qui putat po-
ſitas in templo fuiſſe vndecim menſas aureas, computata nimirum Moſaica, quam
credidit in medio aliarum fuiſſe collocatam, habuiſſeque, ex his, quæ fecerat Salo-
mon, quinque a dextris, & totidem a ſiniſtris: quod nullo modo recipiendum cen-
ſemus; cum ſatis maniſeſte appareat, illud, a dextris, & a ſiniſtris, eſſe accipiendũ,
non reſpectu menſæ Moſaicæ, de qua nihil conſtat quod vnquam poſita fuerit in tẽ-
plo; ſed reſpectu anterioris faciei Dabir, hoc eſt Sanctuarij, vt mox dicetur. Verum
an illæ decem menſæ, omnes eſſent aureæ, & omnes dicerentur menſæ panum pro-
poſitionis; maior eſt difficultas. Nam Caietanus ſuper 2. Paralip. cap. 4. dicit, Moy
ſen quidem vnam duntaxat menſam feciſſe; Salomonem autem decem, pro pane
propoſitionis. Et Lyranus ibidem addit: in ſingulis hiſce menſis poni conſueuiſſe
duodecim panes propoſitionis, qui faciebant ſummam panum centum triginta duo
um; computatis ſcilicet duodecim exiſtentibus (vt ipſe putabat) in menſa Moſai-
a. At Abulenſis ſuper loco Paralip. proximè adducto, quæſt. 18. & 19. & poſt quæ-
ionem 24. in expoſitione textus; & item ſuper cap. 13. quæſt. 40. & ſuper 1. Paral.
ap. 28. poſt quæſtionem 28. in expoſitione litteræ dicit: decem quidem fuiſſe mẽ-
ıs in templo a Salomone poſitas; ſed ex his vnam tantum auream, in qua ſola po-
ebantur panes propoſitionis, nouem verò reliquas, fuiſſe argenteas, ad alios vſus
aratas; nimirum ad reponenda ſuper eas vaſa plurima, quæ fecerat Salomon in mi-
iſterium domus Domini; quod etiam ſcriptum reliquit Ioſephus 8. antiq. cap. 2.
ouetur autẽ Abulenſis quattuor potiſſimum rationibus, 1. quia 3. Re. c. 7. ver. 48.
icitur Salomon poſuiſſe in templo menſam, ſuper quã ponerent panes propoſitio-
s. Item quia 1. Paralip. cap. 28. ver. 16. legimus (vt ipſe refert) Dauidem de-
ſſe Salomoni aurum in menſa propoſitionis, pro diuerſitate menſuræ; ſimiliter, &
gentum, in alias menſas argenteas. Tertio quoniam licet 2. Paralip. cap. 4. ver.
1. dicatur, Salomon feciſſe omnia vaſa domus Dei, & altare aurum, & menſas, &
per eas panes propoſitionis: tamen ibi, inquit Abulenſis, ponitur numerus plura-
pro ſingulari. Quarto demum, quia panes propoſitionis, eſſe debebant tantum-
odo duodecim, vt præceptum fuerat Leuit. cap. 24. ver. 5. ſignificantes duodecim
bus Iſrael; & vnica menſa commodè poterat eos capere, ergo ait, non oportuit
e plures menſas propoſitionis. Nos tamen his non obſtantibus dicimus; multo
obabilius eſſe, Salomonem poſuiſſe decem menſas aureas in templo; & ſuper eas
nes propoſitionis, vt expreſsè traditur 2. Paralip. cap. 4. ver. 19. Nec eſt dicen-
m, ibidem poni numerum pluralem pro ſingulari; quia licet veriſſimum ſit, in ſa-
s ſcripturis interdum id fieri, vt 1. Reg. cap. 28. ver. 13. Deos vidi aſcendentes.]
ſt Deum, vt ibidem notat Gloſſa interlinearis, & alibi non ſemel; ſicuti contra,
andoque ponitur ſingularis pro plurali, vt in Pſal. 77. ver. 45. Miſit in eos cœno-
am, & comedit eos, ranam & diſperdidit eos; & aliàs non raro: Veruntamen,
emadmodum etiam ipſe met fatetur Abulenſis, non debemus ſacros textus ita
onere, niſi quando neceſſitas cogit, & aliunde patet veritas; alioqui daretur oc-
io corrumpendi eloquia ſacra. Sanè in caſu noſtro, Salomonem poſuiſſe plures
nſas in templo conſtat, non ſolum ex loco 2. Paralip. iam citato, qui apertiſſimus
; Sed etiam ex 1. Paralip. cap. 28. ver. 16. quem textum, corrupto deceptus codi-
oro ſe Abulenſis allegauit: Siquidem ibi tam codices editionis vulgatæ, quam
Interpretum poſtremo Romæ ſub Syxto V. & Clemente VIII. editi; & item qui
iblijs regijs ſunt regiſtrati, & alij plurimi, non dicunt: Aurum quoque dedit in
ıſa propoſitionis pro diuerſitate menſuræ.] vt habebat deprauatus Abulenſis co
; Sed ſic: Aurum quoque dedit in menſas propoſitionis, pro diuerſitate menſa-
.] Vnde maniſeſtum eſt, non vnam tantum, ſed plures fuiſſe menſas propoſitio-
ıureas, nimirum decem, vt pariter, & enucleatius exprimitur 2. Paralip. cap. 4.
8. & 19. Quare potius dicendum eſt, 3. Reg. ca. 7. vbi dicitur, Salomon feciſ-
ıenſam &c. poſitum fuiſſe numerum ſingularem pro plurali; quemadmodum
m fit, 2. Paralip. ca. 13. ver. 11. vbi pro menſa, & candelabro, accipere oportet

An omnes eſſent aureæ.

menſas,

menſas,& candelabra. Et ſimiliter 1. Reg. cap.3. ver.3. vbi lucerna, ponitur pro lucernis. neque curandum eſt de Ioſephi auctoritate, quotieſcunque ſacris codicibus aduerſatur. Vtrum autem duodecim panes propoſitionis eſſent omnes ſuper vnica tantum menſa, vt ſenſit Abulenſis; an diſtributi per ſingulas menſas, ita vt ſinguli panes ponerentur ſuper ſingulas octo menſas; & bini ſuper ſingulas duas reliquas; vel potius in ſingulis menſis, duodecim eſſent panes, quemadmodum credidit Lyranus: non facile ex ſacris libris elici poteſt. Nam etſi opinio Abulenſis ſatis refelli poſſit, ex 2. Paralip. cap. 4. ver. 19. vbi dicitur: Et menſas, & ſuper eas panes propoſitionis;] nuſquam tamen legimus, quod duodecim panes propoſitionis eſſēt magis in vnaquaque menſa; an diſtributi per ſingulas menſas. Quamquam ſatis probabile videtur, quod ſicuti Salomon multiplicatis candelabris aureis, multiplicauit pariter lucernas, ponens ſeptem in ſingulo candelabro, vt ex locis num. proximo citandis colligitur: ita & multiplicatis menſis aureis, multiplicari quoque iuſſerit panes propoſitionis, ac poni duodecim in vnaquaque menſa: præſertim cum ſicuti amplitudo templi, plures lucernas exigere videbatur; eadem ratione, multiplicatio Sacerdotum, plures panes propoſitionis, qui in vſum ipſorum cedere ſolebant: Nec obſtat, quod Dominus Moyſi mandaſſet, vt ſuper vnica menſa propoſitionis, duodecim tantum ponerentur panes; & quod ij repreſentarent duodecim tribus Iſrael: quoniam idem quoque Dominus iuſſerat, poni ſuper vnico candelabro ſeptem lucernas, quæ vt ait Ioſephus 3. antiq. cap.7. ſeptem cæli planetas ſignificabāt, myſticè autem, vt aſſerit S. Thom. 1. 2. quæſt. 102. ar.4. ad 6. ſeptem ſpiritus ſancti dona: vnde ex quo poſtea voluit Dominus, vt ponerentur in templo decem candelabra, & decem menſæ, quemadmodum ſeptem lucernarum ſignificatio; in ſingulis decem candelabris ſaluari poterat; ita & duodecim panum propoſitionis, myſterium in ſingulis decem menſis. Ceterum prædictas menſas aureas credimus fuiſſe factas ad formam eius quam olim fecerat Moyſes in deſerto, cuius graphidem, quoniam ſub anno mundi 2544. num.72. poſuimus, hic iterum ponere ſuperuacaneum duximus.

Quot panes propoſitionis eſſent in mēſis.

De 10. candelabris in templo poſitis.

De candelabris item conſtat 3. Reg. cap.7. ver.49. & 2. Paralip. cap.4. ver.7. & 16
20. Salomonem, pro vnico candelabro, quod fecerat Moyſes in tabernaculo, feciſſe in templo decem, ex auro puro; & ſecundum ſpeciem qua iuſſa erant fieri, ideſt iuxta exemplar, quod acceptum a Domino Dauid tradiderat Salomoni; ſic enim præceperat Salomon artifici ſuo Hiram, vt ea faceret. Quamuis etiam communiter credatur, eiuſdem fuiſſe operis, & figuræ, quo fuerat Moſaicum cuius typum ſub anno mundi numeroque proxime citatis expreſſimus, videlicet cum ſuis lilijs, alijſque ornamentis, Exod. cap.25. ver.31. deſcriptis; & ſuper ſingula candelabra, ſeptem extitiſſe lucernas, pariter aureas, vt iuxta ritum lucerent ante oraculum ſemper, hoc eſt interdiu noctuque, vt eſt communior opinio, vel ſaltem tota nocte, quemadmodum videtur poſſe colligi ex 2. Paralip. cap.13. ver.11. vbi legimus: Et lucernæ, vt accendantur ſemper ad veſperam. Porrò candelabra hæc, poſuit Salomon in eadē anteriori parte templi, in qua poſuerat menſas, contra oraculum, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram introitus eiuſdem oraculi, vt clarius explicat editio lxx. Interpretum 3. Reg. cap. 7. dicens: eorundem candelabrorum quinque poſita fuiſſe a ſiniſtris, & quinque a dextris, ſecundum faciem Dabir, ideſt habita ratione ad faciem oraculi, quæ erat media. Qualiter autem in templo ſituata fuerint hæc candelabra, nimirum, an ſeorſum a menſis, vel cum ipſis mixta, in ſacris ſcripturis expreſſum non habemus. Creduntur tamen ſic fuiſſe diſpoſita, vt prope oraculum in parte auſtrali, primum candelabrum; & prima menſa in parte aquilonari locata eſſent, quemadmodum olim poſuerat Moyſes in tabernaculo, Exod. cap. vlt. verſic. 20. vſque ad 23. E contrario autem ſecunda menſa ad auſtrum, prope primum candelabrum, & ſecundum candelabrum ad aquilonem, prope primam menſam; & ſic reliqua deinceps alternatim; ita vt vnicuique candelabro, oppoſita eſſet menſa vna, & cuique menſæ, candelabrum vnum, vt in templi veſtigio quod ſub anno mūdi 3023. num.8. poſitum eſt, videri poterit: Etenim ſupponendum eſt, Salomonem in diſponendis his, quæ in templo poſuit, non diſceſſiſſe ab ea diſpoſitione, quam in tabernaculo Moyſes obſeruauerat, niſi vbi ſacta ſcriptura ipſum aliter feciſſe deſcribit.

Præter

De candelabris menſiſque argenteis alijs queutenſilibus in templo poſitis.

17 Præter hactenus commemorata, creditur Salomon poſuiſſe in ſancta, etiam alia candelabra argentea, cum lucernis ſuis pariter argenteis, vt videtur poſſe colligi ex 1. Paralip. cap. 28. ver. 15. Vbi, licet non exprimatur ad quem vſum; probabile tamen eſt, ea ad maiorem templi illuminationem ibidem fuiſſe poſita. Neque ſolum alia candelabra argentea, ſed & alias menſas ſimiliter argenteas; quarum ibidem ver. 16. fit mentio, poſuit Salomon in ſancta; Et item vaſa, vtenſiliaque plurima ex auro, & argento, ad varios vſus altaris incenſi, & menſarum propoſitionis, & lucernarũ, paratas cuiuſmodi erant forcipes, ſiue Emunctoria, & extinctoria & fuſcinulæ quædã paruæ, pro concinnandis lucernis, & hydriæ ad cõtinendũ oleum ipſarum; & phialæ in quibus ponebantur libamina, ſcilicet vinum, oleum, ſimila, thus, ſal, & ſi quæ erant eiuſmodi alia: Item mortariola, vbi thus, & aromata terebantur, pro thymiamate conficiendo; & thymiamateria, in quibus aſſeruabatur; & thuribula, vbi cremari ſolebat; de quibus omnibus meminit ſcriptura ſacra. 3. Reg. cap. 7. ver. 49. & 50. & 2. Paralip. cap. 4. ver. 21. & 22. His addere poſſumus alia quoque vaſa, quædam maiora, quæ leones, quædam minora, quæ leunculos eadem ſcriptura ſacra, 1. Paralip. cap. 28. ver. 17. nominat, quod ad leonum ſimilitudinem ſabrefacta eſſent, vt ibidem tradunt Lyranus, & Abulenſis quæſt. 5. Atque hæc omnia, & his ſimilia, ſuper prædictas menſas argenteas reponi conſueuiſſe, affirmant Ioſephus 8. antiq. cap. 2. & alij.

De arca fœderis, & Cherubim in S. Sanctorum poſitis.

Reliquum eſt, vt ad ea, quæ in Sancta Sanctorum collocanda erant, deueniamus. Hæc verò ſunt, arca fœderis Domini, cum ſuis vectibus; Propitiatorium, cum paruis illis duobus Cherubim, quos ex auro ductili Moyſes fieri iuſſerat, & ſuper ipſo Propitiatorio locauerat: De quibus quia ſatis ſuperque, ſub anno mundi 2544. num. 65. dictum eſt; & ipſius arcæ ſic paratæ formam num. 72. graphice delineatam tradidimus. nunc illud tantum remanet dicendum; quod, tametſi circa hæc a Salomone nihil innouatum fuerit, ſed præ nimia veneratione, prorſus intacta, vt olim erant, relicta ſint: nihilominus, quoniam parua admodum erant; nec ſatis amplum templi Sanctuarium, ſine vllo additamento decenter, occupare poſſe videbantur: vt ibidem honorificentius collocari poſſent; & illa loci amplitudo magnificentius impleri; congruum valde fuit, iuxta exemplar Salomoni a Dauide relictum, ſuperaddere duos alios Cherubim, proceræ magnitudinis; nimirum decem cubitis altos; quos de lignis oliuarum auro tectis, arte ſtatuaria fieri mandauerat Salomon; ſingulos eiuſdem operis, & menſuræ; ac deinde in medio Sanctuarij, ita collocari, vt ſtantes verſis vultibus ad anteriorem domum, hoc eſt ad orientem, expanderent alas ſuas, ab auſtrali pariete Sanctuarij, ad aquilonarem, per totam ſcilicet ipſius Sanctuarij latitudinem, quæ vt dictum eſt, viginti cubitorum erat: etenim quælibet ipſorum ala, quinque cubitos habebat longitudinis; Et ſic ſummitas alæ vnius Cherub, contingebat ſummitatẽ alæ alterius, in medio oraculi; reliquæ verò duæ, hinc atque illinc expanſæ attingebant vtroſque memoratos oraculi parietes; quemadmodum ſatis accuratè deſcribitur 3. Reg. ca. 6. ver. 25. vſque ad 14. Inter hos duos Cherubim; nimirum ſupter ipſorum alas, illam met arcam fœderis Domini, quæ olim, iubente Domino, facta fuerat; nulla prorſus eidem reparatione adhibita, in Sancta Sanctorum Rex portandam poſtea curauit, vt paulo poſt num. 17. dicemus.

Quod in arca nihil eſſet niſi tabulæ legis.

Porrò in arca nihil aliud erat, niſi duæ tabulæ lapideæ, quas ibi poſuerat Moyſes, in Horeb; vt conceptis verbis, apertiſſimè teſtatur ſcriptura 3. Reg. cap. 8. ver. 9. & 2. Paralip. cap. 5. ver. 10. & confirmari poteſt; quia nuſquam legimus, quod deinceps, aut ipſe Moyſes, aut Aaron, aut quiuis alius, vnquam eam aperire, aut quippiam in ipſa imponere, aut extrahere, auſus ſit. Sed neque memoratæ poſitioni, quæ veriſſima eſt, aduerſari cenſendus eſt, famoſus ille Apoſtoli locus ad Hebr. ca. 9. ver. 4. vbi ait: In Sancta Sanctorum extitiſſe arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro; in qua, inquit, vrna aurea, habens manna; & virga Aaron, quæ fronduerat; & tabulæ teſtamenti.] Quia mens Apoſtoli, non videtur fuiſſe ibidem recenſere, quæ eſſent in arca; ſed quæ in Sancta Sanctorum; quemadmodum paulo ante enumerauerat, quæ in priori tabernaculo, hoc eſt, in Sancta aſſeruari conſueuerant. Vnde illud in qua non ad arcam, ſed ad ſecundum tabernaculum referri

Explicatur locus ad Hebr. cap. 9. verſ. 4.

debere, probat Ribera libr. 2. de templo capitulo 2. ex textu Græco, in quo (ait) tabernaculum vocabulo quodam fœminini generis ſignificatur. Vel ſi mauis illud referre ad arcam, vt ex textu vulgato referri debere perſpicuum eſt; optime poteſt, ſecundum præfatum Auctorem, illud-in qua-exponi, ac ſi dictum eſſet-cum qua-vt ſit ſenſus: In ſecundo tabernaculo, ſiue in Sancta Sanctorum, cum arca teſtamenti fuiſſe alia quoque ibidem enumerata. Simile quodammodo illud eſt, quod legimus 1. Reg. cap. 1. ver. 24. Et adduxit eum (videlicet Samuelem) ſecum, poſtquam ablactauerat, in vitulis tribus, & tribus modijs farinæ, & amphora vini, id eſt ſimul cum vitulis tribus &c. Quod autem frequentiſſimum ſit, & valde vſitatum in ſcripturis ſacris ponere-in-pro-cum-nos pluribus alijs exemplis, ex veteri, nouoque teſtamento adductis, ſub anno mundi 1557. num. 14. demonſtrauimus. Itaque ſciens Apoſtolus, nihil fuiſſe in arca niſi tabulas teſtamenti, vt citata ſacræ ſcripturæ loca apertiſſimè teſtantur; Et non ignorans, prædictam vrnam, Aaroniſque virgam; nō in arca; ſed in tabernaculo poſteriori, Domino præcipiente, fuiſſe repoſita; Vt expreſsè habemus de vrna Exod. cap. 16. ver. 33. & 34. & de virga Numer. ca. 17. ver. 4. 7. & 10. non curauit ibi exprimere, quod tabulæ eſſent in arca, neque in qua Sanctuarij parte eſſent, vrna, & virga: Sed tantummodo (quantum ſcilicet propoſito ſuo tunc deſeruire videbatur) ſummatim recenſuit ea, quæ in Sanctuario, ſeu in Sancta Sanctorum aſſeruari ſolebant; Siue ea eſſent in Arca, vt tabulæ; ſiue extra ipſam, vt vrna, & virga; quemadmodum etiam quoquomodo indicare videntur verba illa, quæ protinus ſubiunguntur: De quibus non eſt modo dicendum per ſingula.] Hæc eſt vera, ac germana, vt arbitror, citati ad Hebr. loci intelligentia. Quod ſi quis malit, hac expoſitione relicta, obſtinatius defendere, re vera Apoſtolum aſſerere voluiſſe, vrnam quoque auream, & Aaronis virgam, fuiſſe in arca: dicat neceſſe eſt; aliquando quidem nihil aliud in arca extitiſſe, niſi tabulas legis: nimirum tunc ſaltem, quando arca in templum illata fuit, vt loca ſcripturæ ſacræ adducta manifeſtant; antiquioribus verò temporibus; quando eadem arca, non in templo, ſed in tabernaculo manere conſueuerat; præter legis tabulas, etiam memoratam vrnam, virgamque in arca extitiſſe; vt ex Apoſtoli verbis colligi poſſe videtur; Veruntamē qui ſic opinantur, docere non poterunt, quando, & a quo, & quanam auctoritate, mox vrna, virgaque, arcæ indita, ac inde poſtmodum deprompta fuerint. Ceterum, vt hic quoque tollamus ſcrupulum, qui ex loco Apoſtoli allegato oriri poſſet; videlicet, cur inter ea quæ dicit extitiſſe in ſecundo tabernaculo; non connumerauerit Deuteronomium, hoc eſt Moſaicam legem, de qua legimus Deuter. cap. 31. verſic. 26. iuſſiſſe Moyſen Leuitis, qui portabant arcam fœderis Domini, vt ponerent legis volumen in latere arcæ; id eſt ad latus eius (nimirum extra ipſam) non enim licebat Leuitis aperire arcam; ſed nec diſcoopertam videre; & propterea prius velamentis inuoluebatur a Sacerdotibus, antequam Leuitis portanda traderetur. Ad hoc reſpondent aliqui, Apoſtolum præteriſſe legis volumen, quia conſtabat ipſum, non perpetuo in Sancta Sanctorum permanſiſſe; ſed inde ſublatum, aliquando in theſauris domus Domini fuiſſe repoſitum, vbi Regis Ioſiæ temporibus, ab Helcia Sacerdote inuentum fuit, & Saphan Scribæ traditum, qui poſtea eundem Regi detulit, vt videre eſt 2. Paralip. cap. 34. ver. 14. Sed quoniam idem nos quoque de vrna, & virga dicere poſſumus; quod ſcilicet ſaltem Salomone regnante, non eſſent amplius in Sancta Sanctorum, ſed in ſuperiori cœnaculo templi, ſimul cum antiquo tabernaculo, & altari holocautomatum, & eiuſmodi alijs olim a Moyſe fabricatis, quorum iam vſus ceſſauerat, quemadmodum ſub anno mundi 3023. num. 4. dictum eſt: Propterea, ad propoſitum quæſitum, aliter reſpondere debemus: videlicet Apoſtolum non curaſſe omnia, quæ in Sancta Sanctorum aliquando fuerant, recenſere; ſed ei ſat fuiſſe, aliqua, præſertim verò præcipua memoraſſe, quæ eidem de his cogitanti, primo in mentem venerant: ea enim pro tunc ſufficere poterāt, ad id quod ibidem oſtendere, ſeu indicare intendebat; neque opus erat agere de ſingulis, vt ipſemet eodem in loco teſtatur dicens: De quibus non eſt modo dicendum per ſingula. Et hæc de his quæ Salomon, ſtatim poſt expletam templi fabricam, in Sanctuario, atque in alijs eiuſdem templi partibus, inferri curabat, dixiſſe ſufficiat.

Menſe

Salomon celebrat templi dedicationem.

20 Menſe autem ſeptimo prædicti anni vndecimi, ex quo regnare cœperat Salomō; tametſi, quæ in templum inferebantur, non omnia plenè aptata, ac prorſus ſtabilita eſſent; placuit nihilominus Regi, ritu quantum fieri potuit ſollemniſſimo, celebrare dedicationem templi; tum quia pauca admodum ac modici momenti, & ad ſollemnitatem illam minime neceſſaria, reſtabant perficienda; quæ poſtea menſe proximo adamuſſim abſoluta ſunt: tum etiam, quia in feſto tabernaculorum (quod die decimaquinta eiuſdem menſis ſeptimi incipiebat, vt præceptum fuerat Leuit. cap. 23. ver. 34.) tenebatur omne maſculinum apparere in conſpectu Domini; quemadmodum expreſſum eſt. Deuter. ca. 16. ver. 16. Propterea, ne nimis grauaretur populus; ſi inſuper in menſe quoque octauo, ad celebrandam primam templi dedicationem, rurſus venire cogeretur: operæ pretium duxit Salomon, aliquantulum anticipare ipſam templi dedicationem, vt aſſerunt Beda in lib. de templo cap. 17. & Petrus Comeſtor in hiſtoria 3. Reg. cap. 21. & Abulenſis, & alij ſuper 3. Reg. cap. 8. eamque tanto ante feſtum tabernaculorum inchoare, vt ipſa dedicatione abſoluta, poſſent immediatè ipſam quoque Scenopegiam celebtare; & ſic vno eodemque conuentu, vtrique ſollemnitati ſatisfacere. Itaq; Salomon, cum prius intuliſſet omnia quæ vouerat Dauid pater ſuus, argentum, & aurum, & vniuerſa vaſa in theſauris domus Domini, vt dicitur 3. Reg. cap. 7. ver. 51. & 2. Paralip. cap. 5. ver. 1. &, vt credibile eſt, etiam illa, quæ ante Dauidem vouerant Samuel, & Saul; & belli Duces Abner, & Ioab; & Principes familiarum; & tribuni, & Centuriones, alijque, de manubijs in bello partis; & quæ conſecrauerant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini, quemadmodum obiter traditur 1. Paralip. cap. 26. ver. 26. vſque ad 29. Poſtea, tranſmiſſis ad omnem Iſrael edictis, congregauit Rex omnes maiores natu in Ieruſalem, & cunctos Principes tribuum, & capita familiarum; conuenitque vniuerſus populus ad Regem Salomonem, in die ſollemni eiuſdem menſis ſeptimi, 2. Paralip. cap. 5. ver. 2. & 3. Reg. cap. 8. ver. 1. hoc eſt (vt ex infra num. 20. dicendis patebit) die dicti menſis octauo, qui fuit ſollemnis, quia in eo cœpit ipſa dedicationis celebratio. Ac primo quidem, per manus Sacerdotum ac Leuitarum, qui omnes ad hoc ſanctificati erant, tulerunt arcam fœderis Domini de Sion, vbi eam poſuerat Dauid; & cum ingenti totius populi ſollemnitate, qui cum Rege ante eā gradiebatur; immolantes oues & boues ſine extimatione & numero, portabāt illam ad templum: Cantoribus interim, in omnibus Muſicorum organis, ſuauiter pſallentibus, ac ſpeciatim, vt credibile eſt, canentibus pſalmos 23. & 46. quos compoſuerat Dauid, quando eandem arcam de domo Obededon in domum ſuam ſollemniter tranſtulit, vt ſub anno mundi 2990. num. 3. retulimus. Vt autem peruenérunt ad eam templi partem, in quam Leuitis ingredi non licebat; intulerunt eam Sacerdotes in Sancta Sanctorum, ponentes illam in loco eidem præparato, in medio Sanctuarij, ſubter alas Cherubim ibidem expanſas. Porrò arcæ vectes aliquantulum prominebant foris Sanctuarium, vt dicitur 3. Reg. cap. 8. ver. 8. & 2. Paralip. cap. 5. ver. 9. ita tamen vt a longe videri non poſſent. Vnde oportet eos fuiſſe Sanctuario templi tantiſper longiores, & conſequenter non nihil exceſſiſſe longitudinem viginti cubitorum. Et hinc inferri poteſt eos fuiſſe diuerſos ab his quibus arca portabatur per deſertum tempore Moyſi, quos neceſſe eſt, non niſi decem cubitorum longitudinis habuiſſe: alioqui non potuiſſent manere in tabernaculi Sanctuario, cuius ſingulæ dimenſiones non excedebant dictū numerū cubitorum decē. Puto igitur q; quemadmodum Salomon fecerat templum duplo latiorem ac longiorem ipſo tabernaculo; & alia item in templo locanda, nempe Altaria, Menſas, Candelabra, &c. duplo maiora his quæ olim a Moyſe in tabernaculo ſacta fuerant, præter arcam, quam reuerentiæ gratia, quod eſſet omnium ſanctiſſima, non eſt auſus attingere aut mutare: Voluiſſe tamen eius vectes fieri prioribus duplo longiores, tum vt totam Sanctuarij longitudinem occupare poſſent in templo ſicuti olim faciebant in tabernaculo, tum etiam, vt tunc honorificentius arca, videlicet non a paucioribus quam à duodecim Leuitis, vice duodecim tribuum, deferri poſſet in templum. Manſit autem ibi arca Domini, vſq; ad captiuitatem Babylonicam, donec inde clam ſublata, mox per Ieremiam Prophetam, in ſpelunca montis Nebo, cum alijs rebus ſacris, abſcondita fuit, vt ſub annis mundi 3446. num. 4. & 3447. num. 8. dicemus.

De arca vectibus.

Sanè ad hanc celeberrimam ſollemnitatem, conuenerāt omnes Sacerdotes, quot- 21
quot inuenti ſunt in Iſrael, quoniam diuiſio illa miniſtrantium per vices ſuas, a Da-
uide facta, & a nobis ſub anno mundi 3020. num. 2. vſque ad 6. relata, non adhuc
cœperat in vſum induci; & ad actionem adeo raram, ac ſollemnem, conueniens erat
omnes præſto eſſe. Egreſſis autem Sacerdotibus de Sanctuario; Leuitæ, & cuncti
Cantores induti byſſinis, & ſtantes ad orientalem plagam altaris holocauſti, cōcre-
pabant cymbalis, & pſalterijs, & citharis, alijsque organis, diuerſi generis, muſico-
rum; & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis; ſicque omnibus pari-
ter, tubis, voce, varijsque organis, cōcinnentibus, longe ſonitus lætitiæ audiebatur.
Statim autem ac laudare cœperunt Dominum, dicentes: Confitemini Domino quo-
niam bonus, quoniam in æternum miſericordia eius.] Vt palam faceret Dominus,
Cur gloria Domini templum nube mirabiliter operuerit. non ſibi minus acceptum eſſe templum hoc, ac olim fuerat tabernaculum a Moyſe
factum; eodem ſigno id declarauit. Siquidem, quemadmodum erecto tabernaculo,
mirandum in modum, operuit illud nubes, vt ſub anno mundi 2545. nu. 1. dictum
eſt: ita fabricato templo, in eius dedicatione, mirabiliter impleuit eum nubes Dei,
& gloria Domini; ita vt non poſſent Sacerdotes ſtare, & miniſtrare, propter caligi-
nem. Quod vt vidit Salomon Rex, qui tunc erat ante altare, ſuper baſi ænea in me-
dio Baſilicæ, ſeu atrij exterioris poſita; cuius ſupra num. 2. meminimus; ne quid
aduerſi populus ex illius caliginoſæ nubis apparitione ſuſpicaretur; vt erat omnium
ſapientiſſimus, opportunè occurrit tacitæ multitudinis cogitationi, aſſerens illam
caliginem eſſe indubitatum diuinæ præſentiæ ſignum: Siquidem Exod. c. 19. ver.
9. promiſerat Dominus Moyſi venire ad ipſum in caligine nubis, & Leuit. cap. 16.
ver. 2. pollicitus eſt apparere in nube ſuper oraculum, & in Pſal. 96. ver. 2. de Do-
mino legimus: Nubes & caligo in circuitu eius.] Appoſitè autem Dominus, reſpectu
noſtri, dicitur habitare in caligine; quia tanta eſt claritas eius, vt mortalium obtu-
tus caligare faciat, iuxta illud Prouerb. cap. 25. ver. 27. qui ſcrutator eſt maieſtatis
opprimetur a gloria.] quod etiam indicauit Philoſophus 2. Methaphiſ. cap. 1. Si in.
(vt ibidem ait) Quemadmodum veſpertilionum oculi ad lumē diei ſe habent; ita &
intellectus animæ noſtræ, ad ea quæ manifeſtiſſima omnium ſunt: Quomodo ſe ha-
bebit ad altiſſima, nobisque occultiſſima Dei arcana, de quibus meminit Apoſtolus
ad Roma. cap. 11. ver. 33. exclamans: O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ
Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius?

Statim autem ac Salomō certiorem fecit populum de diuina pręſentia ibidem in 22
Salomon rex loquitur ad populum. nube illa ſpecialiter exiſtente, verſa facie ſua ad populum, benedixit omni Eccleſię
Iſrael, in cuius conſpectu tunc ſtabat. Et cum eidem populo breuiter expoſuiſſet,
quomodo Deus elegiſſet Dauid patrem ſuum, vt regnaret in Iſrael; & ipſe voluerat
ædificare templum Domino; ſed cum idem Dominus prohibuerat, prædixeratque
illi, quod filius eius, qui regnaturus erat poſt ipſum, templum eidē Domino extrue-
ret; Subiunxit; ſe propterea (vt voluntatem Domini impleret) fabricam illam, quā
videbant, eodem Domino fauente, a fundamentis erexiſſe, atque abſoluiſſe, vt
in eo deinceps perpetuo maneret arca fœderis Domini, 3. Reg. cap. 8. ver. 14. vſq;
ad 22. & 2. Paralip. cap. 6. ver. 4. vſque ad 12. Poſtea iterum conuerſus ad altare, ge-
Orat Dominū genibus flexis, ac palmis in cælū eleuatis. nibus flexis, ac palmis in cælum eleuatis, cunctisque audientibus, longam illam ad
Dominum habuit orationem, quæ cap. Reg. citato ver. 22. vſque ad 54. & capitulo
Paralip. adducto, verſic. 14. vſque ad finem capitis deſcripta eſt. In qua oratione,
ante omnia, dedit gloriam Deo Iſrael, palam confeſſus, non eſſe alium ei ſimilem,
neque in cælo, neque in terra. Deinde commendans fidelitatem eius in pollicitatio-
nibus ſuis opere complendis; & gratias Deo agens, quod ſermonem, quem locutus
fuerat Dauidi patri ſuo, de templi fabrica a Salomone filio eius extruenda, imple-
uiſſet; precatus eſt Dominum, vt alias quoque promiſſiones eidem Dauidi factas,
firmare, ratasque habere pariter dignaretur; & illam præſertim de iugi filiorum
eius ſucceſſione in Throno Iſrael. Denique, quia dixerat ſe ædificaſſe domum Do-
mino; ne rudiores in populo putarent, re vera intra illius templi muros Deum con-
tineri; publicè declarauit, maieſtatem Dei tantam eſſe, vt neque cælo, neque terra,
nedum templo illo capi valeat; ſed ad hoc ædificatum fuiſſe templum illud, vt in eo
preces Dño funderentur. Siquidem exaudiens Dominus orationes populorū ibidē
orantium,

Digitized by Google

orantium, quodammodo in eodem templo habitare videbatur. Propterea cœpit
Salomon ſuſius Deum obſecrare, vt ſemper exaudire dignaretur precationes ſuas,
& omnium, qui pro cunctis eorum neceſſitatibus properarent ad orandum in loco
ſancto illo, quem idem Dominus, Deuter. cap. 12. ver. 11. ſe ellecturum prædixerat,
vt eſſet nomen eius in eo; & vt hoſtias Deo offerrent, & omnia ad diuinum cultum
in lege præſcripta, ibidem præſtarent. Cum autem concluſiſſet Salomon deprecatio
nem ſuam, illis penè verbis, quæ pater ſuus in Pſalm. 131. ver. 8. ſcripta reliquerat:
Surge Domine in requiem tuam tu & arca ſanctificationis tuæ. Sacerdotes tui in-
duantur inſtitiam, & ſancti tui exultent. Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas
faciem Chriſti tui.] Ecce ignis de cælo mirabiliter deſcendit, qui deuorauit holo-
cauſta, & victimas. quo ſigno intellexit Rex, & omnis populus, exauditam à Deo
fuiſſe orationem Salomonis; & eidem Den accepta fuiſſe quæ primum in templo
oblata fuerant ſacrificia; & conſequenter gratum fore diuinæ Maieſtati, vt ibidem
etiam deinceps victimas offerre, ac debitum Deo cultum exhibere ſatagerent. Por-
rò filij Iſrael, videntes ignem deſcendentem, & gloriam Domini ſuper domum; cor-
ruentes proni in terram, adorauerunt, & laudauerunt Dominum, exclamantes: Quo-
niam bonus, quoniam in æternum miſericordia eius.] 2. Paralip. cap. 7. ver. 1. vſque
ad 4. Poſteaquam autem, vt arbitror, ceſſauit ignis; ſurgens Salomon, & ad populũ
conuerſus, iterum benedixit ei, deprecans Dominum, vt ſemper omnibus ipſis præ-
ſto eſſet, & numquam eos deſereret, ſed vehementius eorum corda ad ſe inclinaret,
ut ipſi perpetuo, in vniuerſis vijs eius ambulare poſſent, & corde perfecto cuſtodire
omnia mandata eius, 3. Reg. cap. 8. ver. 56. vſque ad 62. Atque hæc ſunt quæ fecit
Salomon in die primo celeberrimæ huius feſtiuitatis, præſente, & inſpectante om-
ni Iſraele, qui conuenerat, ab introitu Emath, hoc eſt a termino aquilonari terræ
Chanaan, vſque ad riuum Ægypti, qui eiuſdem terræ limes erat auſtralis.

Ignis de cælo mirabiliter holocauſta conſumat.

Ceterum hæc feſtiuitas poſtea perdurauit quattuordecim diebus continnis, vt
ibidem expreſsè traditur ver. 65. Septem namque prioribus diebus, celebrauit Rex
dedicationem templi, & altaris, vt colligitur c. Reg. allegata ver. 63. & 2. Paralip. c.
7. ver. 8. & 9. nimirum a die octauo illius menſis, ad decimumquartum, vt vulgo di-
citur, incluſiuè: Et in alijs diebus ſeptem immediate ſequentibus, videlicet a die
decimoquinto, ad vigeſimum primum incluſiuè, fecit ſollemnitatem tabernaculorũ.
In octauo autem huius feſti die, qui erat dicti menſis vigeſimus ſecundus, fecit de
more collectam, eo quod dedicaſſet altare, (ſubintellige etiam, & templum) ſeptẽ
diebus, hoc eſt in primo dierum ſeptennio; & ſollemnitatem (videlicet tabernacu-
lorum) ſeptem diebus, ideſt in ſecundo ſeptennio: ita enim interpretandus eſt pro-
ximè citatus textus 2. Paralip. In die verò octauo, qui proxime ſeqnebatur poſt exi-
tum ſecundi ſeptennij, expleta collecta, dimiſit populum, vt dicitur 3. Reg. in calce
capitis octaui, hoc eſt abeundi poteſtatem fecit. Vnde quod dicitur 2. Paralip. c.
7. ver. 10. Igitur die vigeſimo tertio menſis ſeptimi, dimiſit populum.] non de diſce
dendi licentia; ſed de ipſo populi diſceſſu, accipiendum eſt; ac ſi dictum eſſet: cum
expleta collecta, hoc eſt ſub finem diei vigeſimi ſecundi menſis ſeptimi, data eſſet
diſcedendi facultas; die inſequenti, qui erat vigeſimus tertius, diſceſſit populus ad
tabernacula ſua. Et hinc patet, quod dies illæ ſollemnis ſeptimi menſis, in quo di-
ctum eſt conueniſſe populum in Ieruſalem a Salomone conuocatum, quemadmodũ
traditur 3. Reg. cap. 8. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 5. ver. 3. non poteſt, vt quidem credi-
derunt, intelligi de primo die dicti menſis, in quo fiebat feſtum tubarum; neque,
ut aliqui dicunt, de feſto expiationis, quod die eiuſdem menſis decima celebraba-
tur; neque, vt alij, de ſollemnitate tabernaculorum, quæ die decimoquinto præſati
menſis incipiebat; Sed potius de primo die feſti dedicationis templi, qui, vt ſupra
num. 17. dictum eſt, pro die octauo menſis ſeptimi, regijs edictis in vniuerſo Iſrae-
le tranſmiſſis, intimatus fuerat; quibus auditis, neceſſe eſt quod populus, prout cui-
que commodum videbatur, & pro itineris ratione, tanto ante a proprijs diſceſſerit
domicilijs, vt ſtatuta inchoandæ ſollemnitatis die, qui erat octauus menſis ſepti-
mi, in Ieruſalem reperiri, & ad dictam celebritatem conuenire poſſet; ac demum,
quod in memoratis ſollemnitatibus celebrandis, quindecim exactis diebus, videli-
cet die illiuſmet menſis vigeſimotertio, ad propria diſceſſerit. Diſcedebant autẽ

Quot diebus perdurauerit hæc feſtiuitas.

benedicentes Regi, & ſimul admiratione, & gaudio repleti, exultantes, ac colloquẽ-
tes de maximis beneficijs, quæ fecerat Dominus Dauidi, & Salomoni, & Iſraeli po-
pulo ſuo. 3. Reg. cap. 8. in fine. Et 2. Paralip. cap. 7. ver. 10. Sanè numerus hoſtiarũ

Hoſtiarum numerus.

quas in hiſce feſtorum ſollemnitatibus, hoc eſt intra memoratos quindecim dies, Sa
lomon rex populusque immolauerant, notatur capitibus citatis, videlicet Reg. ver.
63. & Paralip. ver. 5. vbi legimus, mactata fuiſſe boum, ac vitulorum vigintiduo mil-
lia; & arietum, ouiumque centum vigintimillia; & quia altare æneum, quod fecerat
Salomon, non poterat ſuſtinere tot victimas; neceſſarium fuit, vt Rex, Sacerdotum
miniſterio ſanctificaret partem atrij interioris mediam; hoc eſt eam, quæ proxima
erat, & in circuitu altaris; vt etiam in ipſo atrij pauimento cremari poſſent holocau-
ſta, & ſacrificia, adipesque pacificorum, ſicuti fieri conſueuerat in ipſo altari, vt vi-
dere eſt locis citatis, nempe Reg. ver. 64. & Paralip. ver. 7.

Sacerdotes, & Leuitæ incipiunt miniſtrare in templo per vices ſuas.

Eodem anno (nimirum peracta templi dedicatione, in qua, vt dictum eſt, Sacer- 24
dotes & Leuitæ, propter ſingularem actionis illius ſollemnitatem, iubente Rege,
omnes pariter conuenerant) conſtituit Rex Salomon, vt deinceps ipſi Sacerdotes,
& Leuitæ miniſtrarent in templo, ſinguli in ordine vicis ſuæ, iuxta ipſorum diſtribu-
tionem a Dauide patre ſuo factam, de qua ſub anno mundi 3020. nu. 2. vſque ad 6.
fuſius actum eſt. Et exinde ipſi omnia exequi cœperunt, quæ mandauerat Rex, vt
traditur 2. Paralip. cap. 8. ver. 14. & 15. Nec obſtat, quod iuxta ordinem litteræ, ibi-
dem videantur hæc, non hoc anno, ſed poſt viginti annos a templi fundatione, cœ-
piſſe fieri, quemadmodum ex initio citati capitis colligi poſſe videtur: Quia, licet
alia quæ ibi narrantur, ad memoratum tempus pertineant; veruntamen quæ de or-
dinatione, & executione miniſteriorum Sacerdotalium, ac Leuiticorum, dicta ſunt;
proculdubio, per recapitulationis figuram in ſacris ſcripturis valde vſitatam, ibidẽ
interpoſita fuiſſe credendum eſt. Non enim videtur veriſimile, vt etiam notat Abu
lenſis, quod Salomon, qui tum diuini cultus adeo erat ſtudioſus, tredecim, poſt iam
abſolutum dedicatumque templum, annis, diſtulerit prouidere, vt eiuſdem templi
miniſteria, ritè ordinateque, ad memoratæ diſtributionis normam, quæ tunc maxi-
me neceſſaria videbatur, exercerentur.

Noua conuentiones inter Salomonem, & Hiram Tyri regem.

Salomon ædificat domos tredecim annis.

Eodem quoque anno, nimirum expletis omnibus, quæ ad templum pertinebant; 25
conuertit ſe Salomon ad ædificia domeſtica extruenda, & tunc (vt colligi poteſt ex
his, quæ ſub anno mundi 3043. num. 2. dicemus) arbitror nouam inter Hiram Tyri
Regem, & Salomonem, initam fuiſſe conuentionem: ac propterea Hiram, præter li-
gna ad domos fabricandas, neceſſaria, miſiſſe etiam Salomoni centum viginti talen
ta auri, quemadmodum obiter, & per recapitulationis figuram traditur 3. Reg. cap.
9. ver. 14. & præterea ſpopondiſſe eidem dare quaſdam ciuitates, vt puto, dirutas,
ac penè deſertas, quas poſtea Salomon inſtaurauit, & filijs Iſrael inhabitãdas tradi-
dit, vt legimus 2. Paralip. cap. 8. ver. 2. E conuerſo autem Salomonem, præter men-
ſuras frumenti, vini, & olij, quas Tyrio Regi quotannis mittebat; promiſiſſe eidem
tradere viginti oppida, in terra Galilææ. Cœpit igitur Salomon hoc anno ædifica-
re domum ſuam, quam tredecim annis abſoluit, vt dicitur, 3. Reg. cap. 7. ver. 1. In
quo quidem temporis interuallo, duas quoque alias domos extruxit; alteram vxori
ſuæ filiæ Pharaonis, alteram ſibi æſtiuam, & delitioſam; quam vocauit domum ſal-
tus Libani; non quia ipſa eſſet in monte Libano, vt infra ſub anno mundi 3043. nu.
10. palam fiet; ſed fortè, vel quia tota eſſet de lignis a monte Libano deportatis,
constructa; vel melius, quia eſſet in colle quodam, ad ſimilitudinem Libani, arbori-
bus conſito, vt colligitur 2. Paralip. cap. 9. ver. 16. vbi legimus: ſcuta aurea quæ fe-
cerat Salomon fuiſſe poſita in armamentario, quod erat conſitum nemore; 3. autem
Reg. c. 10. ver. 17. dictum fuerat, eadem ſcuta fuiſſe repoſita in domo ſaltus Libani;
ergo illa domus erat in circuitu conſita nemore: vel etiam hæc dicta eſt domus ſal-
tus Libani, quia inde delicioſus eſſet proſpectus ad ipſum montem Libanum, a cu-
ius altiſſima ſumitate niuibus ſemper cooperta, frigidiores auræ ad æſtum ſuauiter
temperandum perpetuo eſſlare ſolerent; vel aliqua alia ſimili de cauſa, a Libano do
mus hæc denominata fuit. Sanè harum domorum forma, & ornatus, breuiter deſcri-
bitur. 3. Reg. cap. 7. ab initio vſque ad ver. 13. Sed & de eiſdem quoque domibus fit
mentio in capite eiuſdem lib. 9. ver. 10. & 2. Paralip. cap. 8. ver. 1.

AB OR-

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3033.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 11.

Iubileus nonus.

1 ANNO regni Salomonis decimoquarto, incidit annus Iubilei noni: fuit enim ab introitu Iſraelis in terram Chanaan, annus quadringenteſimus quinquageſimus, vt videre eſt in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3043.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 21.

Secunda Domini apparitio facta Salomoni.

1 ANNO vigeſimo quarto regni Salomonis iam inchoato, nimirum expletis annis viginti a iactis templi fundamentis; cum abſoluiſſet Rex ædificia domus Domini, & domorum ſuarum; apparuit ei Dominus in nocte ſecundo, dicens, ſe exaudiſſe orationem eius, quam in dedicatione templi ſuderat; ſanctificaſſeque, ac delegiſſe ſibi templum illud in locum ſacrificij, vt eſſet nomen ſuum ibi in ſempiternum: & inſuper pollicitus eſt adimplere promiſſionem patri eius Dauidi factam, de perpetuanda ſtirpe, ac ſucceſſione eius, in ſolio regni Iſrael, in æternum; ſi tamen ambulauerit in præceptis ſuis, ſicut fecerat Dauid pater eius. E conuerſo autem, ſi Salomon, & filij eius Dominum auerſati fuerint, & ſeruierint Dijs alienis, minitatus eſt proijcere templum illud a conſpectu ſuo; & auferre Iſraelem de ſuperficie terræ illius, & tradere eos in prouerbium, & fabulam cunctis populis, vt latius videre eſt 3. Reg. cap. 9. ver. 2. vſque ad 10. & 2. Paralip. cap. 7. ver. 12. vſque ad finem capitis. Et hic ponderandum eſt, quod locis citatis dicitur, Dominum ſecundo apparuiſſe Salomoni, in nocte, ſicut apparuerat ei in Gabaon: ex hoc enim loquendi modo, inferri poteſt, apparitionem illam, ſeu ſermonem Domini ad Salomonem, qui deſcribitur 3. Reg. ca. 6. ver. 11. aut non fuiſſe per modum apparitionis; aut fuiſſe diſſimilem valde, a duabus hic memoratis: quæ in nocte contigiſſe dicuntur, quemadmodum nos ſub anno mundi 3027. numero 1. diximus.

Salomon dat 20. oppida Tyrio regi.

2 Eodem circiter tempore (nimirum completis prædictarum domorum fabricis, vt dicitur 3. Reg. cap. 9. ver. 10. vſque ad 15.) dedit Salomon Hiram Regi Tyri oppida viginti, in terra Galilææ, videlicet inferioris, in confinio Tyriorum exiſtentia. Et hoc etiam vt quod reliquum erat pretij lignorum, & auri, aliarumque rerum, quas Tyrius Rex miſerat Salomoni, pro fabricis extruendis, iuxta inter ipſos, non a principio, vt arbitror, ſed poſtmodum, quemadmodum ſub anno mundi 3030. num. 22. diximus, conuenta, perſolueret (forte enim a principio Salomon, non putauit opus habere auro alieno, nec præter templum adhuc domos ſibi extruere cogitauerat; & propterea in prima conuentione, quæ 3. Reg. cap. 5. & 2. Paralip. cap. 2. deſcribitur, & de qua nos ſub anno mundi 3020. num. 13. egimus, nulla prorſus oppidorum, auriue, mentio reperitur.) Sed & inſuper prædicta oppida, creduntur data pariter fuiſſe, pro alijs ciuitatibus, quas dedit Hiram eidem Salomoni, quemadmodum traditur 2. Paralip. cap. 8. ver. 2. quod forte magis diuulſæ, ac ſeparatæ eſſent a reliqua Tyriorum ditione, & commodiores regno Iſrael; ſicuti è contrario prædicta viginti oppida, & proximiora, & commodiora videbãtur regno Tyri, quam Iſraelis. Egreſſus ergo Rex Tyri, vt videret oppida ſibi a Salomone tradita, cum ei non

pla-

Digitized by Google

placuiſſent, modeſtè conqueſtus eſt, illis verbis: Hæcine ſunt ciuitates, quas dediſti mihi frater? & appellauit ea terram Chabul.] quæ vox diſplicentiam ſignificabat. Vtrum autem Rex Tyri prædictas ciuitates Salomoni renunciauerit, vt Ioſephus 8.
An rex Tyri dicta oppida renuerit. antiq. cap. 2. ſenſiſſe videtur; ſcriptura ſacra non explicauit; quamuis ex eo quod ait; dictis ciuitatibus a Rege Tyri fuiſſe nomen impoſitum, quodammodo videatur innuere, ipſum eas ſibi retinuiſſe, & probabile eſt, quod non auſus fuerit eas refutare, ne indignationem Salomonis incurreret, quem ſciebat multo ſe eſſe ditiorem, ac potentiorem: & confirmatur, quia loco Paralip. proximè citato legimus, Salomonẽ ædificaſſe, hoc eſt reædificaſſe, vel potius inſtauraſſe ciuitates, a Rege Tyri acceptas, atque a filijs Iſrael incoli feciſſe: ex quo inferri poteſt, quod ſi Salomon retinuit vr-
bes ab Hiram acceptas, ſignum eſt, ipſum quoque Hiram retinuiſſe ſibi à Salomone 1
traditas. Per idem quoque tempus, tranſtulit Salomon vxorem ſuam filiam Pharaonis, de ciuitate Dauid, in domum, quam ei ædificauerat; indignum ducens, quod mulier alienigena, habitaret in domo ſanctificata, in quam videlicet aliquandiu manſerat arca Domini, 3. Reg. cap. 9. ver. 24. & clarius 2. Paralip. cap. 8. ver. 11.

A memorato regni Salomonis anno vigeſimo quarto, vſque ad eius obitum, re- 3
manent anni ſexdecim; ſiquidem ipſe regnauit in ſumma annos quadraginta, vt ſub anno mundi 3059. num. 1. probabitur: Ex quibus annis ſexdecim, ad minus decem, aut vndecim, in veri Dei cultu ipſum tranſegiſſe putandum eſt; ſex verò vel quinque poſtremos in idololatria: niſi forte ſub finem vitæ, vt quidam opinantur, reſipuerit; de qua tamen re, nihil certi affirmare poſſumus, quemadmodum ſub an-
De rebus a Salomone geſtis. no mundi proximè allegato dicemus. Quæ autem geſſerit Salomon, priuſquam a
Domino recederet cor eius; breuiter, ſummatimque tanguntur 3. Reg. cap. 9. & 2
10. & 2. Paralip. cap. 8. & 9. Et quoniam non poſſumus ſingula proprijs temporibus aſſignare; ad pauca quædam capita, eadem reducere conabimur. Ac primo quidem, quod ad rem bellicam, ipſiuſque Salomonis potentiam attinet; tametſi non multa bella ipſe geſſerit; quippe qui erat Rex pacificus; non tamen fuit ſegnis, in prouidendis, ac procurandis, quæ ad regni conſeruationem, ac deffenſionem, ſi bellum ingrueret, opus eſſent. Quamobrem ſollicitus fuit reficere muros, in circuitu Ieruſalem; & plurimas inſtaurare ciuitates; videlicet Heſer, & Mageddo, & Gazer, quam Pharao Rex Ægypti ceperat, & interfecto Chananæo, ſuccenſaque ciuitate, dederat filiæ ſuæ, vxori Salomonis in dotem, vt ſub anno mundi 3021. num. 1. probatum eſt. Inſtaurauit item ciuitates, quas dederat ei Hiram Rex Tyri, & habitare fecit in eis filios Iſrael; quemadmodum num. præcedenti probauimus. Et præterea extruxit Bethoron ſuperiorem, & inferiorem, ciuitates muratas, Baalath, & Palmiram, in deſerto: & ciuitates equitum, & quadrigarum ſuarum. Inſuper alias poſtea vrbes muniuit, quas obtinuit in Emath. Et in ſumma, non vrbes modo ſuas, ſed & vicos, ſine muris exiſtentes, in vniuerſa ditione ſua, quantum fieri potuit, vallare ac munire curauit. 3. Reg. cap. 9. ver. 15. vſq; ad 20. & 2. Paralip. cap. 8. ver. 1. vſque ad 7. Habuit quoque Salomon viros bellatores militiæ aſcriptos, & in omnem belli euentum paratos, & ducentos quinquaginta principes exercitus, qui erudiebant populum, intellige in his, quæ ad militiam pertinerent, 2. Paralip. cap. 8. verſic. 10. & congregauit currus, & equites; ita vt aliquando numerus equorum, eſſet quadraginta millia, equitum duodecim millia; & quadrigarum, mille, & quadringentæ, 3. Reg. cap. 4. ver. 26. & cap. 10. ver. 26. & 2. Paralip. cap. 1. ver. 14. & cap. 9. ver. 25. Hæc de bellico apparatu. De expeditionibus autem Salomonis, nihil aliud habemus; niſi quod ipſe ſubiugauit vniuerſos, qui remanſerant de Chananæorum populis, quos antea non poterant filij Iſrael exterminare; & fecit eos ſibi tributarios, 3. Reg. cap. 9. ver. 20. & 21. & 2. Paralip. cap. 8. ver. 7. Neque hac in re tranſgreſſus eſt præceptum Domini quod habetur Num. cap. 33. ver. 52. & Deuter. cap. 7. ver. 2. de Chananæorum populis omnino exterminandis; quia, vt bene notat Caietanus ſuper 3. Reg. cap. 9. ex quo Iſrael adeo creuerat in regnum tam excelſum, & potens; non timendum erat, ne paucæ, quæ remanſerant Chananæorum reliquiæ, ipſum ad idolorum culturam inducerent; quæ erat ratio illius legis; qua ceſſante ceſſabat pariter ipſa legis obligatio. Abijt quoque Salomon in Emath Soba, & obtinuit eam
cap. Paralip. citato ver. 3. Ceterum Salomon, non ſolum vniuerſo Iſraeli domina- 4
batur;

Digitized by Google

batur; Verum etiam poteſtatem exercebat ſuper cunctos reges, a flumine Euphrate, vſque ad terram Philiſthinorum, & vſque ad terminos Ægypti, 3. Reg. ca. 4. ver. 21. & 2. Paralip. cap. 9. ver. 26.

Diuitiæ verò Salomoni erant ingentes: quandoquidem afferebantur ei per ſingulos annos, auri ſexcenta ſexaginta ſex talenta, vt dicitur 3. Reg. cap. 10. ver. 14. & 2. Paralip. ca. 9. ver. 13. & hæc erat ſumma ordinaria, & certa annualium prouentuum Salomonis. Nam habebat alios plures redditus extraordinarios, de quibus numero proximo agemus. Porrò talentum, apud Hebræos, pendebat minas centum, vt apertè teſtatur Ioſephus 3. antiq. cap. 7. & agit ibi de pondere candelabri aurei, quod erat in Sanctuario: vnde apparet ipſum ibidem loqui de talento Sanctuarij, hoc eſt Sanctuarij pondere æſtimato: Siquidem omnia quæ ad ipſum Sanctuarium pertinebant, pondere, ac menſura Sanctuarij metiri oportebat, vt colligi poteſt Exod. c. 38. ver. 24. & Numer. cap. 7. vbi vaſa argentea, aureaque, a Principibus in tabernaculo oblata, ſigillatim dicuntur appenſa fuiſſe, iuxta pondus Sanctuarij, & de omnibus ſimul idem repetitur ver. 85. & 86. Sanè Mina vna, apud eoſdem Hebræos, conſtabat duabus libris (intellige communibus) cum dimidia, vt idem Ioſephus aſſerit 14. antiq. cap. 12. Igitur ſingula Mina, pendebat vncias triginta: libra enim communis, vnciarum eſt duodecim. Et hoc aliter etiam ſic probari poteſt. Nam vt ait Didacus Couarruuias, in libello cui titulus eſt: Veterum collatio numiſmatum. in fine 4. capitis. Mina Hebræa, pendebat ſexaginta ſiclos, quorum quilibet, quattuor efficit drachmas, hoc eſt ſemunciam; ergo Mina, erat pondus triginta vnciarum.

Salomon quã fuerit diues.

Talenti pōdus apud Hebræos

Mina Hebræa quot libras penderet.

Ex dictis conſequitur, quod talentum Sanctuarij, pendebat libras ducentas quinquaginta communes; quæ ad rationem vntiarum duodecim pro ſingula libra, faciunt vnciarū tria millia. Verū quia, quemadmodum ſiclus Sanctuarij, erat duplex in pondere, reſpectu ſicli publici & vulgaris, vt aſſerit Abulenſis ſuper 2. Reg. cap. 14. in calce quæſtionis 17. Et pariter Mina Sanctuarij erat duplex, reſpectu communis, vt teſtatur Lyranus ſuper Exod. cap. 38. Et idem creditur de alijs Sanctuarij ponderibus, & menſuris: Iccirco cum eodem Couarruuia, dicimus: duplex fuiſſe talentum apud Hebræos; alterum Sanctuarij, de cuius pondere dictum eſt; alterum publicū, ſeu communis æſtimationis, quod medietatem duntaxat prioris pendebat: Quare ſi prædicti redditus annui Salomonis, vt par eſt, ſupputentur ad pondus talentorum communium; præſertim cum ſcriptura, locis citatis, non addat, vt aliàs ſolet, pondere Sanctuarij: proculdubio ſexcenta ſexaginta ſex talenta; ad rationem centum, & viginti quinque librarum communium, pro vnoquoque talento, faciunt octogintas tres mille, & ducentas quinquaginta auri libras; quæ ſingulæ, per vncias duodecim deductæ, conſtituunt ſummam vnciarum auri nongenta nonaginta nouem millia: computando autem octo aureos nummos, pro ſingula auri vncia, fiunt aurei nummi, ſeptem decies centena, & nongenta nonaginta duo millia. Quoniam verò qualibet auri puri vntia, aliquid plus octo nummorum aureorum communiter æſtimari ſolet: poſſumus veraciter dicere, annuos Salomonis redditus ordinarios; qui ex certis determinatiſque tributis, a ſingulis ciuitatibus exigebantur; ad octo deciescentena aureorum millia aſcendiſſe; quod Italicè dicimus otto millioni d'oro.

Talentum duplex.

Annui Salomonis reditus ordinarij.

5 Extraordinarios autem prouentus ſcriptura ſacra locis Reg. & Paralip. citatis, a prædicto numero excipiendos aſſerit; nec eorum ſummam adnotare potuit; quoniam non ſemper erant vniuſmodi; ſed quandoque plus, quandoque minus, prout occaſiones, temporaque ferebant. Reducuntur autem iſti redditus incerti, ad tria capita, videlicet ad eos qui ex quibuſdam regijs portorijs, rebus venalibus, quæ de loco ad locum deferebantur, & ſpeciatim ſcuta vendentibus, impoſitis, exigi ſolebant; qui vectigalium nomine ſignificantur: Deinde ad munera valde pretioſa, ac frequentia, quæ cuncti Arabiæ Reges, & Satrapæ terrarum, & legati diuerſarum Gentium, Salomoni dare ſolebant, de quibus etiam dicitur 3. Reg. cap. 10. ver. 25. & 2. Paralip. cap. 9. ver. 23. Quod ſinguli deferebant ei munera, vaſa argentea, & aurea, veſtes, & arma bellica, aromata, quoque, & equos, & mulos, per annos ſingulos. Tertium denique prouentuum genus, erat magna auri, argenti, aliarumque rerum pretioſarum copia, quam certis temporibus, ex varijs mundi partibus, regij negotiatores, adferre cōſueuerant. Fecerat enim Rex Salomon Claſſem in Aſiongaber, in

Extraordinarij.

De Claſſe Salomonis.

in littore maris rubri exiſtente; quæ ſingulis triennijs, ad inſulas, oraſq; indici ocea-
ni orientales, auſtraleſque, nunc Luſitanis, Hiſpaniſque admodum peruias, nauiga-
ret; atque ab illis regionibus, præſertim verò ab Ophir, Tharſis, & Coa; quarum
ſpecialis mentio habetur locis proximè citandis; partim armorum vi, ſi opus eſſet,
partim negotiationibus, vt hodie ſolent Hiſpani, aurum, aliaque multa precioſa, a-
ſportaret, 3. Reg. cap. 9. ver. 26. & cap. 10. ver. 11. 22. & 28. item 2. Paralip. cap. 1.
ver. 16. & cap. 8. ver. 18. & cap. 9. ver. 10. & 21. & apud Ioſephum 8. antiq. cap. 2.
Ex eo autem, quod 3. Reg. in fine capitis 9. legimus, allata fuiſſe de Ophir ad Regē
Salomonem, auri talenta quadringenta, & vigintiquinque: & 2. Paralip. in calce ca-
pitis octaui quadringenta quinquaginta; videtur indicari, aut bis tantum illas claſ-
ſes exiſſe, ac redijſſe ad Salomonem; aut ſi alias ſæpius exierunt, illas duas auri ſum-
mas tantummodo fuiſſe memoratas, quod fuerint ceterarum omnium maiores: vel
etiam, vt ex his ceteras diſcere liceret, nimirum quod dictæ claſſes quando redibāt
afferre ſolerent talenta circiter quadringenta.

De Coa.

Ceterum poſtulare videtur hic locus, vt aliquid de prædictis regionibus, nimirū 6
Coa, Ophir, & Tharſis, quatenus probabiliter conſequi poſſumus, in medium pro-
feramus. Et quidem de Coa, vnde Salomonis negociatores, equos deferre ſolebāt,
ſi ad ipſam in memorata claſſe pergebant; admodum probabile eſt, quod fuerit In-
ſula illa, quæ nunc Goa dicitur, de qua, & quomodo patrum noſtrorum temporibus,
à Luſitanis fuerit capta, ſcribit Io. Petrus Maffeius ſub finem lib. 4. hiſtoriarum indi
carum. Hæc enim in orientali oceano poſita eſt, modico à terra freto diſſita; ferè
in medio longi illius Indiæ littoris occidui, quod reſpicit contra orientales Africæ,
Arabiæque oras, & à Diù, vbi indus in mare influit, ad Calecutum, & vſque ad Cori
promontorium, quod Geographorum tabulæ Comorini caput appellant, excurrit.
Quare prædicta Claſſis, de Aſiongaber, Arabico ſinu emenſo, poſtea per Indicum
oceanum deuectas non multo negotio ad Coam, ſiue Goam, poterat peruenire: &
inde vlterius ad regiones auriferas, de quibus paulo poſt agemus, progredi. Huc
accedit, quod in eadem Inſula Goa, (vt omittam nominis ſimilitudinem) vſque ho-
die etiam extat Emporium ſatis frequētatum, ad quod ex Arabia, & Perſide, alijſq;
locis, magna equorum militarium copia deferri ſolet: qui ibidem a negotiatoribus
empti, ad varia loca, quæſtus gratia, deportantur: præcipuè verò ad alias Indiæ re-
giones, quæ, vt non ſemel citatus Maffeius admonet, eiuſmodi equos non ferunt.

De Ophir.

De Ophir autem, varia eſt ſcriptorum ſententia. Arias Montanus, in ſuo Biblio- 7
rum regiorum apparatu, in quodam libello, quem inſcripſit Phaleg, ſiue de Gentiū
ſedibus, cap. 9. putat Ophir de quo hic agimus, vniuerſaliter comprehendere im-
menſas illas terrarum plagas, quas ipſe Peruuiam: alij Americam: alij indias occiden
tales; & vulgariter, nouum mundum, appellant: quæ primum a Chriſtophoro Co-
lumbo Genuenſi, anno ſalutis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo,
detegi cœperunt: deinde ab Americo Veſpucio Florentino, a quo regiones illæ A-
mericæ nomen ſortitæ ſunt: demum ab Hiſpanis quoque, accuratius exploratæ ac
ſubactæ fuerunt. Videtur autem Arias ad ſic ſentiendum, hiſce adductus coniectu-
ris; nimirum, quod inde magnam auri, atque argenti vim deferri videret: & quod
ſcriptura ſacra commemoret, Claſſem Salomonis ſemel duntaxat, ſingulis triennijs,
ire ac redire conſueuiſſe: id enim remotam valde fuiſſe terram Ophir, & longam
nimis extitiſſe illam nauigationem, atteſtari videtur: Veruntamen mihi hęc opinio
non videtur probanda: tum quia longa illa mora, potuit alias ob cauſas, prouenire:
vt num. 9. dicemus; Tum verò præcipuè, quoniam ſi illæ regiones occidentales, vbi

Arias Montani ſententia de Ophir refutatur.

tanta auri copia eſt, Salomonis, ac Ioſaphat temporibus, cognitæ iam, exploratæque
fuiſſent: non eſſet credibile, quod ceteri Principes, ac negotiatores, auri tantopere
cupidi, eas in tantam deinceps obliuionem, deuenire permiſiſſent; vt poſtea Græ-
cis, Romaniſque Imperatoribus, alijſque mundi Principibus, per tot ſæcula, pror-
ſus incognitæ, inauditæque remanſerint. Neq; eſt q quiſquam de omnimoda apud
antiquos, harum regionum ignoratione, hæſitet: propter ea, quæ in ſuo Geographo
orbis terrarum Theatro, refert Abrahamus Ortellius, in ſuo tabulæ quintæ commē-
tario, dicens: non defuiſſe, qui a Platone Americam, ſub nomine Atlantis deſcrip-
tam, opinentur: Et Marineum Siculum, in ſuo Hiſpaniæ Chronico retuliſſe, de quo-
dam

dam nummo antiquo, Auguſti Cæſaris effigie inſignito; quem tradunt in auri fodinis Americæ inuentum; & ad rei veritatem oſtendendam, Summo Pontifici, per D. Ioannem Ruſum Archiepiſcopum Conſentinum, fuiſſe tranſmiſſum: Et præterea alios exiſtimaſſe, Senecam poetico percitum ſpiritu, noui orbis inuentionem, hiſce fatidicis verſibus præſagiſſe.

Venient annis
Sæcula ſeris, quibus oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphisq; nouos
Detegat orbes,
Nec ſit terris vltima Thyle.

Non inquam hæc, aut ſi quæ alia his ſimilia proferuntur, cuiuſquam animum monere debent. Nam quod de Platone aiunt; nullo aſſeritur fundamento, præſertim cũ credendum non ſit, talem ac tantum virum neſciſſe Atlantis montem, regionẽque, in extremis occidẽtalibus Africæ partibus eſſe poſitã; & propterea oceanũ qui illas oras aluit, Atlanticum dici. De nummo autem illo, nihil penitus curandũ putamus. Nam ſi Auguſti temporibus, ampla illa regna detecta fuiſſent: profecto rem tam præclaram, tot illorum temporum ſcriptores ſilentio non inuoluiſſent; & multitudo negotiatorum auri cupidine illuc confluentium, rem poſteris obſcuram, minime reliquiſſent. Sed & ipſum Auguſtũ, de illis gentibus imperio ſuo ſubiugandis, agere voluiſſe, quis dubitet? Quin etiam ad ſui gloriam, (quod poſtea a Carolo V. factum nouimus) verba illa columnis olim ad fretum Gadditanum, ab Hercule apposita-Nõ plus vltra-primus ipſe, ablata negatione, in ſuis titulis, & Inſignibus vſurpaſſet. Deniq, quis non videt in memorato nũmo facile impoſturã aliquam fieri potuiſſe; quemadmodum certum eſt, in carmine illo Sibillino contigiſſe, quod Iacobus Nauarcus ſcribit fuiſſe repertum, in calce promontorij Lunæ, vulgo Rochan de Sinna appellati, ad oceani littus, quadratæ columnæ inſculptum, anno ſalutis 1505. Emanuele in Luſitania regnante.

Voluentur ſaxa litteris & ordine rectis,
Cum videas Occidens, Orientis opes.
Ganges, Indus, Tagus, erit mirabile viſu.
Merces commutabit ſuas vterque ſibi.

Quod quidem carmen, non eſſe antiquum; ſed noſtro æuo compoſitum; neque Sibillinum, ſed commentitium, conſtat ex Gaſparis Vareni ſcriptis; in quibus legitur, quod Emanuelis Portugaliæ Regis tempore, cuiuſdam Luſitani, cui nomen erat Hermus Caradus, cura, memoratum carmen marmore inſculptum fuit; eiuſdemque iuſſu terra obrutum: Vbi verò marmor illud, ex terræ humoribus, vitium aliquod contraxiſſe credidit, ſimulata quadam oblectationis occaſione, inuitauit amicos in villam ſuam, loco vbi hoc vaticinium latebat, proximam; & cum omnes accubuiſſent; Ecce villicus nunciat Domino ſuo, mercenarias eius operas, in lapidem litteris inſculptum incidiſſe; quo audito, accurrunt omnes, legunt, admirantur, exoſculantur, & tantum non adorant. Ex quo facto diſcere licet, quantum ad ludificandos homines, hominis ingenium valeat: Et propterea non facile eiuſmodi adinuentionibus fidem eſſe adhibendam. Certè, ſi concedimus Senecam memoratum reliquiſſe præſagium, ex ipſomet conuinci poteſt; neque Salomonis, neque Ioſaphat, neque Platonis, neque Auguſti Cæſaris temporibus, detectas fuiſſe noui orbis regiones; ſed nec ſi in rerum natura eſſent, vllam extitiſſe notitiam: Quandoquidem idẽ vates, qui ſub Nerone vixit, poſt multa ſæcula, eas fore detegendas prænũtiauit.

8 Itaque, vt ad rem redeamus, magis placet illorum ſententia, qui Ophir (vt lectio habet vulgata; vel vt lxx. Interpretes 3. Reg. & 2. Paralip. aliquando Suphir, aliquando, quemadmodum etiam Ioſephus 8. antiq. c. 2. Sophira legunt) inter orientalis Indiæ regiones, ponunt. Et probabile eſt, olim in illis regionibus extitiſſe vnã, nomine Ophir, ab Ophir filio Iectan, cuius fit mentio Geneſ. cap. 10. ver. 28. vel a poſteris eius illam incolentibus, ex nomine patris eorum, ſic nuncupatam. Siquidem filios Iectan in orientalibus Aſiæ partibus habitaſſe, ſub anno mundi 1931. nu. 51. iam dictum eſt. Quæ verò fuerit iſta regio, non eſt omnino clarum; quidam .n. opinantur fuiſſe inſignem illam Inſulam, quæ nunc Somatra, antiquitus verò, vt cõmuniter putant Choſmographi, Taprobana dicebatur; Alij autem, non inſulam aliquam,

Auctoris ſententia de Ophir.

quam,ſed illam Indiæ regionem,quam Ptolemæus Geographiæ li.7. in tabula Aſię
11. Auream Cherſoneſum vocat; nunc autem Malacam appellant; quæ in modum
longæ cuiuſdam peninſulæ,ad auſtrum in oceano Indico, non procul a prædicta In-
ſula,protenditur: Et hoc videtur magis congruere cum his, quæ loco citato dicit
Ioſephus,qui Sophiram non Inſulam, ſed Indiæ regionem vocat, olim quidem So-
phiram,nunc autem, inquit, terram auream, nominatam: Et concordat item cum
alijs Auctoribus, qui, vt citatus Maffeius lib. 1. refert, non abſurdis ſanè coniectu-
ris, exiſtimant auriferas Ophir, Tharſiſque regiones, in ſcripturis ſacris memora-
tas, fuiſſe ditiſſima quædam regna, inter eas Indiæ orientalis prouincias, quæ ho-
die Peguſian, & Malaca dicuntur,poſita.

De Tharſis. Porrò de regione Tharſis,iam ſub anno mundi 1931,num.21. dictum eſt, eſſe il- 9
lam,quæ priſcis temporibus,a Tharſis filio Iauan,primo nomen accepit, poſtea ve-
rò mutato nomine,Cilicia dicta eſt; cuius primaria ciuitas antiquo nomine reten-
to,Tharſus dicebatur, fuitque poſtmodum patria B. Apoſtoli Pauli, vt ipſemet te-
ſtatur Actorum cap.21. ver.39. & cap.22. ver.3. Erat autem Cilicia, Aſiæ minoris
prouincia,quam ex parte aluebat mare mediterraneum, iuxta Sinum Iſſicum,quem
hodie Laiazum vulgus appellat. Verum hic dicet aliquis: Qui fieri poteſt, vt Sa-
lomon, pro auro, & rebus raris ac peregrinis aduehendis, miſerit claſſem in Cili-
ciam? quæ (vt ait Abulenſis ſuper 2. Paralip. cap. 9. quæſt. 14.) cum multo magis
eſſet aquilonaris,quam Iudæa, & conſequenter minus calida, non poterat abunda-
re auro, ſimijs, pauis, ebore, & eiuſmodi alijs, quæ tantummodo in locis natura
calidioribus, qualia ſunt India, Æthiopia, & his ſimilia, abundè, & viliori pretio
reperiri ſolent: cur ergo pro hiſce rebus comparandis, potius in Cilicia, quam in
Africa,Salomon claſſem miſit? Quomodo autem credibile eſt, quod claſſis de Iudæa
in Ciliciam (quæ trecentorum circiter milliarium diſtantia eſt) tranſmiſſa; nõ niſi
ſingulis triennijs redire poſſet? Præterea (quod adhuc magis vrget) ſi ad Ciliciam
Salomon naues tranſmittere voluiſſet, vtique non in Aſiungaber, quæ erat in litto-
re maris rubri; ſed in Ioppen,cuius portus in mediterraneo eſt,claſſem inſtruxiſſet:
non enim de Aſiungaber nauigari in Ciliciã poteſt, ſine immenſo propemodum to-
tius Africæ, multorumque marium,tunc magna ex parte incognitorum,circuitu;cũ
è conuerſo de Ioppe,breui,vt dictum eſt, maris tractu, in Ciliciam perueniri poſ-
ſet. Ad hæc quidam reſpondent, dicentes: ex Ioſepho 8. antiq.cap.2. colligi poſ-
ſe,Salomonem duas feciſſe claſſes, alteram in Aſiungaber,quæ per Sinum Arabicũ,
ad Indicum oceanum, & ad Ophir nauigaret; & inde aurum,atque argentum,gem-
masque,ac ligna pretioſa, deferret; alteram in Ioppen, quæ per mediterraneum,
non in Ciliciam ſolum, ſed ad alia quoque loca diſcurreret, quæ ex Africa quidem
ſimias, pauos, eburque multum; ex Cilicia verò, & Hiſpania, alijſque prouintijs,
aurum,atque argentum,ex plurimarum mercium diſtractione coactum, aſportaret:
Et hæc quoque, aiunt, triennio abeſſe ſolebat; non tam propter locorum diſtantiã,
quæ certè non tam longum temporis interuallum exigere videbatur, ſed propter
locorum varietatem; & quia in ſingulis, longam ſatis moram trahere cogebantur, vt
tantam mercium copiam, præſenti pecunia, diſtrahere poſſent. Sed huic reſponſio-
ni, de directo obſtare videtur locus 2. Paralip.cap.20.ver.35. vbi de Ioſaphat Rege
Iuda dicitur, quod inijt amicitias cum Ochozia Rege Iſrael,& particeps fuit, vt fa-
ceret naues,quæ irent in Tharſis; feceruntq; claſſem in Aſiungaber.] ergo de Aſiun
gaber; & conſequenter per mare rubrum; non autem per mediterraneum, nauiga-
bant in Tharſis;ergo per Tharſis,non Ciliciam hic accipere oportet,ſed aliam olim
eiuſdem nominis regionem, ſecus Indicum oceanum exiſtentem. Quare videtur
neceſſario admittendum, vel Salomonis,ac Ioſaphat temporibus,fuiſſe aliam in au-
riferis Indiæ prouintijs,regionem, Tharſis nuncupatam,ad quam mittebantur præ
dictæ claſſes de Aſiungaber, cui regioni poſtea (quod pluribus alijs eueniſſe certũ
eſt) nomen commutatum fuerit, ideoque hodie in Chronographorum libris, tabu-
liſque, nõ amplius ſub nomine Tharſis, reperiatur: quæ opinio (cuius etiam memi-
nit B. Hieronymus ſuper Ionæ cap.1. & ibidem Gloſſa Ordinaria,& Hugo Cardina-
lis, & Carthuſianus, & alij) multis placuiſſe videtur: Vel ſi nulla vnquam fuit inter
Indiæ regiones ciuitas, prouinciaue, Tharſis vocabulo nuncupata, vt quidam ſen-
tiunt,

Digitized by Google

tiunt; dicendum eſt, ſcripturam ſacram (vteodem B. Hieronymo ibidem teſte, putant Hebræi) ſæpenumero Tharſis vocabulum, pro mari vſurpare: neq; ſolum proprie pro mari Tharſenſe, quod Ciliciam, olim Tharſis appellatam, alluebat; ſed &, vt probat Ribera ſuper Ionæ cap. 1. aliquando pro toto illo mediterranei tractu, qui a Sinu Iſſico, vſque ad Euxinum mare protenditur; quoniam per illas omnes Aſiæ minoris oras, poſteri Tharſis filij Iauan, fuerant diſſeminati. Quandoque item pro toto ferè mari mediterraneo, quod quodammodo a Tharſenſibus primario poſſideri videbatur. Siquidem Solinus in Polyhſtore cap. 39. ſcribit: Tharſum olim marē vrbium dictam; & Ciliciam vſque ad Peluſium Ægypti pertinuiſſe; habuiſſeque ſub imperio lydos, Medos, Armeniam, & Pamphiliam, & Cappadociam; ſed poſtea ab Aſſyrijs ſubactam, arctioribus terminis fuiſſe circumſcriptam. Interdum etiam generaliter, pro quolibet alio mari amplo, & vaſto ſumitur nomen Tharſis; ſiue quia (vt refert B. Hieronymus ſuper Iſai. cap. 2.) Veteres Hebræi putauerunt proprium maris vocabulum, lingua ſua eſſe Tharſis; aliud verò nempe-Iam-quod etiam apud ipſos ſignificat mare; potius fuiſſe Syriacum, quam Hebraicum: Siue quia Tharſis, magis propriè pro mari magno, & alto ſumi debeat, -Iam-verò etiam pro ſtagnis, & lacubus; quemadmodum citatus Ribera pluribus argumentis, & auctoritatibus confirmat. Quicquid ſit; ſiue Tharſis auriferām Indiæ ſignificet regionem; ſiue ipſum mare, per quod ad Ophir nauigabant; conſtat Salomonem, huiuſcemodi claſſium tranſmiſſione, magnam vim auri atque argenti, ceterarumque rerum pulcherrimarum, ac precioſiſſimarum congeſſiſſe; quæ ei, ac regiæ ſuæ, nec non & vniuerſo regno eius, ſplendorem maximum contulerunt.

10 Quàm verò eſſet Salomon, in tantis diuitijs expendendis, ſplendidus, ac magnificus; plurima quæ iam memorauimus ædificia, eaque valde ampla ac præclara, regio ſumptu, ab eo a fundamentis erecta, ac mira celeritate abſoluta, declarant; in quorum ſtructura (quod erat aliud excelſi animi eius indicium) præfectos duntaxat, & præpoſitos fabricæ, Iſraelitas eſſe voluit; indignum iudicans, ex ipſis quemquam in operibus Regis (intellige fabrilibus) deſeruire, 3. Reg. cap. 9. ver. 22. & clarius 2. Paralip. cap. 8. ver. 9. Sic enim illa loca exponit Abulenſis; qui etiam perpendens illa verba: In operibus Regis] hoc eſt, inquit, in fabricis domorum ſuarum, nam in templi fabrica, non indignum videbatur, Iudæos laborare; Deo enim non hominibus ſeruitium illud præſtabatur. Verum non in fabricis ſolum, ſed etiam multis alijs in rebus, valde elucebat Salomonis magnificentia, & magnitudo diuitiarum oſtendebatur; præſertim verò in regia ipſius, & in domo ſaltus libani. Fecerat enim ſibi Salomon thronum eburneum, grande, auro tectum, ad quod per ſex gradus aſcendebatur; cuius forma deſcribitur 3. Reg. cap. 10. ver. 18. & 2. Paralip. cap. 9. ver. 17. vbi inſuper ſcriptura ſacra teſtatur, quod non fuit tale opus, ſeu ſolium, in vniuerſis regnis. Omnia quoque vaſa conuiuij Regis, erant aurea; & vniuerſa ſuppellex domus ſaltus libani, ex auro puriſſimo, cap. Reg. citato ver. 21. & Paralip. ver. 20. Sed & de lignis thynis precioſiſſimis, fecit Salomō gradus, & fulcra, non ſolum in domo Domini; verum etiam in domo ſua; & Citharas item, & lyras, & pſalteria, cantoribus; locis allegatis ver. 11. & 12. Cibus autem curiæ Regis erat, ſingulis diebus, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, & decem boues pingues, & viginti boues paſcuales, & centum arietes; excepta venatione ceruorum, & capreatum, atque bubalorum, & auium altilium, 3. Reg. ca. 4. ver. 22. Ex quibus dignoſci poteſt, quam numeroſam haberet aleretque familiam. Quod etiam ex 3. Reg. cap. 11. ver. 3. colligi poteſt, vbi dicitur. Fueruntque ei (ideſt Salomoni) vxores quaſi Reginæ, ſeptingentæ; & concubinæ trecentæ. Sanè lectulum Salomonis (vt legimus Cantic. c. 3. ver. 7.) ſexaginta fortes ambiebant, ex fortiſſimis Iſrael; omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi; vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos.] & poſt pauca: Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum.] Fecerat quoque Salomon ducentas haſtas aureas, ſingulas pondere ſexcentorum aureorum; & trecentas peltas pariter aureas; & ducenta ſcuta ſimiliter aurea, reponenda in domo ſaltus libani, in armamentario quod erat conſitum nemore, 3. Reg. c. 10. ver. 16. & 2. Paralip. c. 9. ver. 15. Huius armamentarij, meminit

Salomon quā fuerit ſplendidus, & magnificus.

E etiam

etiam Iſai.ca.22.verſic.8. Sanè peltas fuiſſe genus quoddam clypeorum paruorum, cenſuit Abulenſis ſuper capite Regum citato qu..5. Veruntamen ſi verum eſt, quod ſupra num.4. diximus, minam vnam Hebraicam pendiſſe ſexaginta ſiclos: oportet peltas fuiſſe prædictis ſcutis multo maiores: Siquidem in vnoquoque ſcuto, inerant auri duntaxat ſexcenti ſicli; in ſingulis àutem peltis, trecentæ auri minæ, vt expreſſè traditur loco Reg. citato: quæ faciunt pondus octodecim millia ſiclorum. Ceterum vſus horum armorum aureorum, colligitur ex his, quæ leguntur 3. Reg.cap.14.ver.26. vſque ad 29. & 2.Paralip.cap.12.ver.9. vſque ad 12. de ſcutis æreis, quæ fecerat Roboam loco clypeornm aureorum, quos reliquerat Salomon, & poſtea abſtulerat Seſac Rex Ægypti: nimirum, quod quando ſolemniter ibat Rex in domum Domini, vel alibi; qui præeundi habebant officium, hiſce clypeis, & haſtis armati præcedebant Regem, & cum rediſſet Rex in domum ſuam, deſerebant arma illa, ad prædictum armamentarium. Cum enim idem eſſet vſus ſcutorum æneorum regnante Roboam, qui fuerat aureorum viuente Salomone, videlicet non ad pugnandum cum hoſtibus; ſed præcipue ad honorandum Regem: oportet eandem quoque extitiſſe conſuetudinem illa, poſt vſum, deſerendi ad memoratum armamentarium: Et hinc obiter inſertur: iſtud armamentarium, & conſequenter domum ſaltus libani, in quo erati non in monte libano, quod ab Ieroſolymis valde diſtabat, ſed in ipſa vrbe Ieroſolyma, fuiſſe ædificatam, quemadmodum ſub anno mundi 3030. num. 22. diximus: alioqui non potuiſſent ſcutarij, cum opus eſſet, de dicto armamentario ſumere ſcuta, eademque ibidem reportare. De reliquo autem Salomonis comitatu, quando in publicum exibat, quam eſſet conſpicuus & ſplendidus; conijci poteſt ex his, quæ ſcribit Ioſephus 8. antiq.cap.2. in hæc verba: His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera ceteros longe ſupereminenti ſtatura, promiſſoque capillitio conſpicui, & tunicas e ſerana purpura induti; Ad hæc ramentis auri capillum quotidie ſpargebant, vt ad ſolarium radiorum contactum, fulgor è capitibus corũ reflecteretur; Hi armati, & pharetris ſuccinti, regium currum ſtipabant, quo ſublimis inuectus, & amictus veſte candida, mane ſolebat vrbem egredi. Aberat ab Hieroſolymis, duorum ſchœnorum ſpatio, prædium nomine Hethan, hortis, & inductis fontibus, amenum ſimul ac opulentum; iu eum locum vectabatur. hucuſque Ioſephus.

De Sapientia Salomonis. De ſapientia verò Salomonis, tum practica, tum ſpeculatiua; ſuperfluum videtur indicem texere; cum ipſemet Deus dixerit ei. 2.Paralip.cap. primo ver.12. Sapientia, & ſcientia data ſunt tibi.] Et 3. Reg.cap.4.ver.29.& ſequentibus, ſcriptura ſacra teſtetur: Deum dediſſe ſapientiam Salomoni, & prudẽtiam multam nimis; & quod ſapientia eius præcedebat ſapientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorum, & eorum qui tum ceteris ſapientiores habebantur; & in ſumma, quod erat ſapientior cunctis hominibus. Quin etiam cap. præcedenti verſiculo duodecimo aſſerit: Deum dediſſe ei cor ſapiens, & intelligens, in tantum, vt nullus ante ipſum
Practica. ſimilis ei fuerit, nec poſt ſurrecturus ſit.] Sanè practica Salomonis ſapientia, quæ prudentiam complecti videtur; potiſſimum in iudicijs faciendis oſtendebatur: ad hoc enim ſpecialiter illam a Domino petierat 3. Reg. cap.3. verſiculo 9. & 11. & 2. Paralipomenon capitulo primo verſiculo 10. & 11. Qualia autem fuerint Salomonis iudicia: vel ab vno illo, quod protulit, mulieribus inter ſe de re quæ omnino probari non poterat altercantibus, cetera diſcere licet. Item in deligendis miniſtris, miniſterijſque optime diſtribuendis, tum militaribus, tum ad ciuilem gubernationem ſpectantibus; quorum plurimi 3. Reg. cap.4. recenſentur; vnde non mirũ eſt, ſi ibidem ver.25. ſubiungitur: Habitabatque Iuda, & Iſrael abſque timore vllo, vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a Dan vſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.] id nãq; fuit ſignum maximæ ſubditorum ſuorum ſecuritatis, & optimę gubernationis. Quanta etiam fuerit prndentia Salomonis, in maximis opibus, diuitijſque ingentibus comparandis; illud ſatis ſuperque declarat, quod legimus, 3. Reg.cap.10. verſic.27. & 2. Paralipomenon ca.1.ver.15. Præbuitq; Rex argentum, & aurum, in Ieruſalem, quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quę naſcuntur in cãpeſtribus, multitudine magna.] Et c. Re. cita. ver. 21. & 2. Paralip. c.9. ver.20. dicitur,

quod

Digitized by Google

quod argẽtum in diebus Salomonis, pro nihilo reputabatur. Sed & in rebus domeſticis ordinandis, optimèq; conſtituendis, tanta fuit ſapiẽtia, prudentiaq; Salomonis, vt (quemadmodum legimus 3. Reg. c. 10. ver. 4. & 2. Paralip. c. 9. ver. 3.) videns Regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, veſteſque eorum, & pincernas, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini; non habere vltra ſpiritũ; præ ſtupore; dixeritque ad Regẽ: Verus eſt ſermo, quem audiui in terra mea, de virtutibus & ſapientia tua, & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & probaui, quod media pars mihi nuntiata non fuerit; maior eſt ſapientia, & opera tua, quam rumor quem audiui. & cetera admirationis verba, quæ locis citatis ſubiunguntur. Speculatiua verò Salomonis ſapientia, ſeu intelligentia; maxime enituit, in diſſoluendis ænigmatibus, & in eruditis, firmiſque reſponſionibus, quæ ad quæſita eidem in omni ſcientiarũ genere propoſita, dare ſolitus erat. Vnde cap. Reg. citato ver. 3. & Paralip. ver. 2. de prædicta Regina Saba, quæ venerat tentare eum in ænigmatibus, dicitur: quod expoſuit ei Salomon omnia, quæ propoſuerat; nec quicquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit.] Et idem credendũ eſt de alijs, qui ad ipſum interrogandum, audiendamque ſapientiam eius, vndique confluebant, vt patet 3. Reg. cap. 4. in fine, & capitibus Reg. & Paralip. ſupra citatis ver. 24. & 23. & propterea in ſignum admirandæ ſatisfactionis, quam ex reſponſis eius accipiebant; offerebant ei munera, vt ibidem adiungitur. Denique libri, quos ſcripſit, dilucidè atteſtantur, quanta fuerit ſcientia, intelligentia, ac ſapientia Salomonis. fuerunt autem multo plures, quam qui nunc reperiuntur: Quandoquidem Parabolæ eius fuerunt ter mille: Vt hinc intelligas ſexcentas illas quinquaginta nouem, quæ hodie habentur in libro Prouerbiorum, qui incipit: Parabolæ Salomonis. eſſe veluti quoddam ipſarum fragmentum. Carmina verò eiuſdem Salomonis, fuerunt quinque millia: Et præter alios eius libros in ſacris codicibus regiſtratos; inſuper diſputauit, hoc eſt, longas, eruditaſque edidit diſputationes, de naturis omnium plantarum, & animalium, iumentorum, reptilium, volatilium, & piſcium, id eſt omnium, quæ in terris, & in aquis, atque in aere, degunt, 3. Reg. cap. 4. ver. 32. & 33. *Speculatiua.*

12 Sanè gloria Salomonis, in eo maxime poſita eſſe videbatur, quod propter maximas eius opes; imprimis verò propter eminentem eius ſapientiam, in vniuerſis per circuitum gentibus, famoſiſſimus erat; ita vt propterea (quemadmodum dicitur 3. Reg. cap. 10. ver. 23. & 2. Paralip. cap. 9. ver. 22.) magnificatus eſſet, ſuper omnes Reges terræ; & vniuerſa terra deſideraret vultum Salomonis.] Et præſertim Reges, ac Principes, per ſe ipſos, aut per ipſorũ legatos, vndiq; ad ipſum confluerent, cupiẽtes videre tantũ virum; & audire ſapientiam eius; quam cum experimẽto probarẽt, eſſe longe maiorem fama ipſius; ſtupebant, & glorificabant eum, in cunctis operibus, ac reſponſis eius; dignumque iudicabant, cui maiora quæ poterant munera adferrent, aurum, argentum, aliaque multa, prout præcedenti numero dictum eſt. Singulare autem præ ceteris omnibus fuit illud Reginæ Sabæ exemplum; meritoque in proxime allegatis capitibus fuſius deſcriptum; quod forte ipſa eſſet ceteris principibus, qui ad Salomonẽ veniebant, ditior, ac potentior, quẽadmodum indicant, magnus ille comitatus, multæq; opes, quas ſecũ tulit; nec nõ ingẽtia munera, quæ dono dedit Salomoni, aurũ, aromata, gẽmas &c. Et præcipuè, ꝙ ipſa quoq; eſſet valde prudens, & ſapiens, venit .n. tentare eũ in ænigmatibus, vt dicitur in initijs capitũ proxime citatorũ: Ac deniq; quia ipſa nõ de proximioribus, vt forte alij Reges, ſed de remotiſſimis regionibus, venerat; nimirũ a finibus terræ, vt dicit Matth. c. 12. ver. 42. *De gloria Salomonis.*

13 Quæ autẽ fuerit hæc Regina; & vnde nam venerit; non eſt omnino certum; extant enim variæ ſcriptorum opiniones. Ioſephus 8. antiq. cap. 2. putat fuiſſe illam Aegypti Reginã, quã Herodotus Halicarnaſſeus, inquit, Nicaulen appellatam, & triginta tribus Regibus, qui poſt Mineum Memphis conditorẽ, Pharaones dicti ſunt, ſucceſſiſſe, tradit: Et probat ibidem Ioſephus ſententiã ſuam dicens: Ego verò in noſtræ gentis commentarijs reperi, quod poſt Salomonis ſocerũ Pharaonẽ, nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine ſit vocatus; & quod poſt illum venerit ad Salomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti, ſimul ac Aethiopiæ, regnum obtinebat, *Quæ fuerit regina Saba, & vnde nam venerit, prima opinio*

 nebat,

nebat. Sic Ioſephus. Sed hæc eius opinio non placet; quandoquidem falſo nititur
fundamento: nam ex ſacra patet ſcriptura, alios poſt ſocerum Salomonis extitiſſe
in Aegypto Pharaones. Etenim Ioſiæ temporibus, qui regnare cœpit in Ieruſalem,
annis pluſquam trecentis triginta, ab obitu Salomonis, vt videri poteſt in tabulis;
regnaabat in Aegypto Pharao nomine Nechao, qui ipſum Ioſiam in bello interfe-
cit; & Ioachaz Ioſiæ filium, regnique ſucceſſorem, cepit, vinctumq; in Aegyptum
duxit captiuum; & pro eo Ioakim fratrem eius, Regem in Iudæa cõſtituit; quemad-
modum traditur 4. Reg. cap. 23. ver. 29. vſque ad finem capitis, & 2. Paralip. ca. 25.
ver. 20. vſque ad 5. ſequentis. Item poſt hunc Pharaonem Nechao, alium regnaſſe in
Aegypto Pharaonem manifeſtum eſt ex Ierem. cap. 43. ver. 9. & adhuc clarius cap.
44. ver. 30. vbi Propheta, poſt Ieroſolymæ templique ſubuerſionem, in Aegyptum
ductus, vaticinatur; Dominum traditurum Pharaonem Ephree in manus inimicorũ
ſuorum, ſicuti tradiderat Sedeciam in manibus Nabuchodonoſor. Vnde patet hunc
Pharaonem Ephree fuiſſe poſteriorem Pharaone Nechao, quem iam percuſſerat Na
buchodonoſor apud Euphratem, anno quarto regni Ioakim filij Ioſiæ, vt ipſemet
Ieremias teſtatur cap. 46. ver. 2. Contra eundem quoque, vt arbitror, Pharaonem,
Ephree prophetauit etiam Ezechiel anno vndecimo tranſmigrationis ſuæ, vt vide-
re eſt Ezechiel. cap. 30. & 31. per totum. Igitur ſi præfata Nicaulen, regnauit poſt
omnes Pharaones, quemadmodum ex Herodoto colligit Ioſephus; conſequens eſt,
fieri non poſſe, quod ipſa fuerit illa Regina, quæ venit ad Salomonem. Abulenſis
Altera opinio. ſuper 3. Reg. cap. 10. q. 2. & 2. Paralip. c. 9. q. 2. Reginam Saba, non Aegypti; ſed
Aethiopiæ Reginam fuiſſe credit, putatque eam appellari Reginam Saba, non quia
Sabæis imperatet; Sed quia, inquit, metropolis regni eius, Saba dicebatur, Verum
id gratis dicit, nec probat primariam Aethiopiæ vrbem, Saba fuiſſe nuncupatam.
Præterea, ex quo Regina hæc tantam auri copiam, aromatumque, ac gemmarum, ſe-
cum detuliſſe, ac Salomoni dono dediſſe dicitur; probabilius videtur, eam fuiſſe Sa-
bæam, quam Aethiopiſſam. Siquidem hiſce rebus, præſertim verò aromatibus, &
gemmis, abundare magis Arabia perhibetur, quam Aethiopia.

Propterea, tertia opinio fuit: Reginam Saba, de poſteris Abrahæ, ex Cethura 14
Tertia opinio. genitis prodiiſſe. Conſtat enim Geneſ. cap. 25. ver. 3. & 1. Paralip. cap. 1. verſic. 32.
Ieſcam Cethuræ filium, genuiſſe Saba; ex quo poſtea Sabæi prodiere; quorum Salo-
monis temporibus, hæc Regina fuiſſe, dicitur. Hanc opinionem, ex antiquis ſcrip-
toribus tenuit Origenes Homil. 11. in Geneſ. Ex recentioribus verò Cardinalis Ba-
ronius in Annalium tomo 1. ſub anno Chriſti 1. Et quidem hæc opinio ceteris pro-
babilior videtur; præſertim ſi conceſſerimus (quod creditu difficile non eſt) filios
dicti Sabæ, tametſi primo in Arabia, ad orientales Chananææ plagas habitauerint,
vt ex cap. Geneſ. citato ver. 7. colligi poteſt; poſtea tamen, ſe ſe ad partes Arabiæ
auſtrales, & a Iudæa valde remotas, dilataſſe; ac propterea Reginam Saba, Matthæi
cap. 12. ver. 42. appellari Reginam auſtri, hoc eſt regionum meridionalium; & dici
veniſſe a finibus terræ, ideſt a remotiſſimis terræ partibus: Veruntamen, etiam dato
quod hæc Regina verè fuerit Sabæa; nõ tamen ex ſacris libris, videtur indubitanter
colligi poſſe, quod ipſa fuerit de poſteris Abrahæ. Nam, vt ſub anno mundi 2179.
numero quarto diximus, non omnes Sabæorum populi, de Saba Abrahami nepote,
originem duxerunt; ſed alij de Saba filio Chus, filij Cham; alij de altero Saba filio
Regmæ, filij Chus; alij de tertio Saba filio Iectan, filij Heber: neque ſcire poſſumus,
qui nam ex quattuor hiſce Sabæorum populis, inter ſe origine diſtinctis, illam au-
ſtralem Arabiæ partem incoluerint, quæ huic Reginæ Sabæ ſubiecta fuiſſe traditur.
Cur Regina Saba venit cum muneribus ad Salomonem. Vtrum autem etiam verum ſit, quod citatus Baronius vbi ſupra dicit; nimirum ean-
dem Reginam, iccirco veniſſe cum muneribus ad Salomonem; quod in ipſo credi-
derat impletum fuiſſe vaticinium Balaam, Numer. capit. 24. verſic. 17. relatum;
Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael &c. non facile auderem aſſere-
re; præſertim cum ſcriptura ſacra, locis Reg. Paralipomenonque adductis, nullam
prorſus apparitionis ſtellæ, mentionem faciat, ſine qua nemo rationabiliter cre-
dere poterat, vaticinium in Salomone fuiſſe impletum. Vt omittam vix cre-
dibile eſſe, quod Regina auſtri in finibus terræ habitans, vllam prædicti vatici-
nij tanta iam vetuſtate obſoleti, & nihil ad ſe pertinentis, notitiam habuerit.

Nam

Digitized by Google

Nam ſi quis opponat Magos poſt plura mox ſæcula eiuſdem vaticinij notitiam habuiſſe; & ſi non ab auſtro, certe ab oriente in Iudæam veniſſe. Dicimus Magos de longe proximiori, ſeu minus remoto loco veniſſe: Siquidem Regina Saba venit de finibus Arabiæ Auſtralibus; Magi verò de Meſopotamia: erant enim (vt teſtatur S. Hieronymus lib. 1. commentariorum in Matthæum) ſucceſſores Balaam Arioli, qui à Moabitis conductus fuerat de Aram exiſtente in Meſopotamia Syriæ, vt patet Numer. cap. 23. ver. 7. & Deuter. cap. 23. ver. 4. & nos ſub anno mundi 2583. num. 18. diximus. Nec mirum eſt quod Magi, prædeceſſoris ſui vaticinium, ante annos mille quadringentos ſexaginta octo editum (tot enim anni, a dicto Balaam, ad Chriſti ortum, in tabulis inueniuntur) & ad poſteros ſucceſſiuè veluti per manus traditum, probè tenuerint, qui eius euentum accuratius obſeruare profitebantur. Denique ſcriptura ſacra 3. Reg. cap. 10. ſatis apertè cauſam huius aduentus explicauit, dicens: Reginam hanc, audita fama Salomonis in nomine Domini, ideſt (vt exponit Caietanus ad litteram) cum audiſſet Salomonem non humano ſtudio, ſed Dei dono tantam fuiſſe ſapientiam aſſecutum; veniſſe tentare eum in ænigmatibus. & Mat. c. 12. dicat Venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis.] Ex quibus verbis apparet, eam veniſſe potius ex quadam curioſitate, ac deſiderio explorandi, num vera eſſent, quæ vbique de illius viri ſapientia prædicabantur: eſt enim hoc proprium ac peculiare perſpicacis ingenij, tam viris, quam mulieribus, præſertim verò Principibus, vt cum aliquem aliqua in re vehementer excellere intellexerint; ſtatim ſe ſentiant intenſa quadam cupiditate inflammari, illum præſentem videre, interrogare, loquentem audire, ac de his, quæ audierant, periculum facere. Et hac eadem de cauſa alios quoque Reges, & Principes, ad Salomonem veniſſe credendum eſt: niſi forte etiam non vacet cum Abulenſe arbitrari, eandem Reginam, longam quoque illam, pietatis ergò, ſuſcepiſſe peregrinationem; vt ſcilicet occaſione viſendi Regem Salomonem, poſſet etiam in templo, quod ille recens conſtruxerat, adorare Deum Iſrael. Sed cum proprias huius itineris cauſas in ſacris ſcripturis expreſſas habeamus; ſuperfluum videtur alias indagare. Si quis verò contenderet hanc Reginam typum quodammodo geſſiſſe Magorum, quemadmodum Salomon Chriſti; non reluctandum putarem.

15 Itaque cum Salomon Reginā honorificentiſſime excepiſſet, & mox propoſita ſibi dubia cumulatiſſime enodaſſet: Illa, ſapientiam Rgis, non in reſponſis tantum, ſed & in alijs quoque eius operibus, ingenti ſtupore demirata; contemplabatur tanti viri ingenium, etiā in fabricis tanta magnificentia diſpoſitis; in elegantiſſimo, ac ſplendidiſſimo regiæ apparatu; in quotidiana ciborum lautiſſima pariter, ac opulentiſſima prouiſione; præſertim verò videns lectiſſimos ordines, miro decore & gratia, miniſtrantium; Denique, quod fuit omnium admirabilius, obſeruans iugem holocautomatum, ſacrificiorumque oblationem, quam Salomon fieri curabat in domo Domini, & deuotionem, ac decentiam, qua ibidem diuinus cultus exercebatur; non habebat vltra ſpiritum. Neque id ſanè immerito: quandoquidem, poſt multa quoque tempora, nimirum ſub Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege; Ariſteas eius ad Iudæos legatus, multa in ſacris Ieroſolymitani templi miniſterijs, admiratione digna, ſe vidiſſe teſtatur; & in hiſtoria ſua, fuſius deſcripta reliquit; ex quibus pauca quædam hic ponere viſum eſt, ne cui mirum videatur, quod Regina Saba hæc cōtemplans, tantopere obſtupeſceret: maxime cum Salomonis temporibus, obſeruentem, qui tunc in Rege, populoque, vigebat diuini cultus affectum, & particularē, erga templum recenter extructum, reuerentiam; præſertim verò ad tanti Regis tātæque Reginæ conſpectum; probabile admodum ſit, longe maiori diligentia, attentione, ac deuotione, cuncta fuiſſe adminiſtrata. Sacerdotes (referebat Ariſteas) miniſteria peragentes, omnino uirium robore præſtant, cum ſumma ornatus, ac ſilentij reuerentia. Nam omnes ſpontè intenti ſunt laboribus, licet valde moleſtis; ac ſuæ cuique demandatæ partes curæ ſunt; ſine intermiſſione miniſterij. Alij enim ligna, alij oleum, alij ſimilam, alij aromata, in miniſterio ſuo curant, alij integras carnes hoſtiarum comburunt, vtentes in hoc magna virium intentione, & dexteritate: apprehenſa enim vtriſque manibus vitulorum crura, quæ ſingula ferè talenti pondo habent, per vices, vtraque manu ſurſum proijciunt, mira induſtria, in altitu-

Regina Saba demiratur opera Salomonis.

dinem ſatis magnam; nec in his excipiendis errant. Simili modo proijciunt etiam ouium crura; nec non & caprarum, quæ mirificè, & pondere, & pingoedine, excellunt. Nam quod iam dictum eſt, ita peragitur; vt ad id, a certis quibus hoc curæ eſt, per omnia ſeligantur, quæ & labe reprehenſionis omni vacent, & pinguedine excellant. Ad quietem autem habent locum certum, vbi quieſceotes recumbunt; atque inde vſi quiete, allacres, & prompti excitaotur, nemine ipſis miniſterij officia imperante; tantumque vbique eſt ſilentium; vt putes in loco illo nullum prorſus eſſe hominem; cum ioterim, & Sacerdotum miniſtrantium ſiot circiter ſeptuagiota; & eorum qui hoſtias adducant, valde magnus numerus: ita omoia cum reuereotia, & vt conueoit magnæ diuioitati, peraguntur. Hinc verò magnus nos ſubibat ſtupor, cnm aſpexiſſemus Eleazarum ſacra tractantem; & ornatum illum eius; & dignitatis reuerentiam emergentem ex tunica induta, & lapidibus in ea precioſis: nam aurea tiotinabula ad pedes vſque ornatus eius, dependeot, quæ ſingula, harmoniæ edunt ſonum ſuum; ioterquæ, ſingula ſunt punica mala; & floribus varijs, & colore miro decorata. Zona autem cinctus erat valde decente, & varijs ac pulcherrimis coloribus pertexta. Supra pectus geſtabat, quod rationale vocant; in quo implexi, & auro alligati erant duodecim lapides, geoerum diuerſorum, qui ſplendentes ſpecie innenarrabili natiui & proprij coloris, inſcripta habebant nomina Principum cuiuſque tribus, iuxta priſcam, & ab ioitio inſtitutam ordinationem. Supra caput habebat tegumentum, quod cidarim vocaot; & ſupra hanc, in imitabilis artificij mitram; ornamentum a Regibus conſecratum. hioc ſupra laminam auream, nomeo Dei ſacris litteris ſcriptum, cum oroatu, & decore ſummæ reuerentiæ, per ſiō tem ad ſupercilia vſq; protenditur. Ipſe verò Eleazarus, in tractatione ſacrorum, videbatur his omnibus dignus eſſe. Qui autem ſplendor inde exibat, ille metu, & turbatione quadam afficiebat ſpectantes, cum videretur ipſis, quaſi extra ornatum, in alium egreſſus eſſe Eleazarus: affirmoque, omnem qui acceſſiſſet, ex illa cootemplatione, transformatum aoimo, deuenturum fuiſſe in ſtuporem, & admirationem ineffabilem, propter illum ſanctum habitum, qui in ſingulis videbatur ineſſe. hactenus Ariſteas. Eodem modo, hæc & eiuſmodi attentius obſeruans, contemplansque, vt dictum eſt, Regina Saba, obſtupeſcebat, ac mirum io modum commendabat ſapientiam Salomonis, qui talia in domo ſua, & in domo Domini diſponere ſciuiſſet, valuiſſetque: & propterea ipſum, ac ſeruos eius, & vniuerſum populum ei ſubiectum, beatos pronuntiabat. Poſtremo ampliſſimis, regia munificentia, muoeribus inuicem datis, atque acceptis, a Salomone dimiſſa, redijt io patriam ſuam. Et hæc ferè ſunt, quæ de rebus a Salomone geſtis, aotequam ſeneſcere inciperet, in ſacris libris memorata inueoimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3054.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 32.

Salomon idolis fana extruit.

ANNO regni ſui circiter trigeſimo quinto, vitæ verò quinquageſimo nono; 1
Salomoo, cum iam eſſet ſenex, nimirum, vt arbitror, non tam propter ætatem,
quam propter vitam venereis voluptatibus plus iuſto indulgere aſſuetam (id enim
ſenectutem accellerare ſolere nemo eſt qui ignoret) cumque tunc vxores ſuas, ma-
ximè alienigenas, ardentius quam par eſſet adamaret; paulatim ab ipſis ſeductus, ad
idola colenda perductus eſt; & tandem eo impietatis deueoit; vt non ſine magno
piorum ſcandalo, idolis vxorum ſuarum fana publicè extruere non ſit veritus 3. Re.
cap. 11. ver. 1. vſque ad 9. Illuſtriſſimum profecto humanæ imbecilitatis exemplum;
quod vir, qui ſapientiam mirabiliter a Deo acceperat; qui præ eximia ſua pietate,
magnificeotiſſimum eidem Deo templum extruxerat; qui eiuſdem Dei ope, regni o-
pes mirandum in modum auxerat, & perpetua pace, ac tranquilitate potitus fuerat;
omnium mortalium ſapientiſſimus ac feliciſſimus; extrema ætate, a mulieribus de-
praua-

prauatus,tandem ad cultum idolorum ſit pertractus. Ceterum ex memoratis hiſce fabricis poſtremo a Salomone excitatis, colligunt Hebræi (vt refert probatque Abulenſis ſuper ca.Reg. citato circa initium quæſtionis 14.) ipſum Salomonem,plures annos,puta ſex, vel ſaltem quinque,in impietate ſua ſuperuixiſſe: alioqui, cum ille non ſoleret ædificia, niſi valde magnifica erigere, quæ ordinariè non vno, aut altero anno abſolui ſolent; non potuiſſet tot ſana idolis ædificare. Igitur

---

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3058.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 36.

Salomō a Deo acriter obiurgatur.

1 ANNO, vt arbitror,regni vitæque Salomonis penultimo; videns Dominus, quod Salomon,tametſi non ſemel admonitus,ne ſequeretur deos alienos; ipſe nihilominus, non modo aliquando inobediens extitiſſet; verum etiam obſtinatius in tali præuaricatione perſeueraret;iratus valde,locutus eſt ei,ſiue per ſomniū, ſiue, quod credibilius eſt, per aliquem prophetam, & forte per Ahiam Silonitem, acriter obiurgans ipſum,quod a ſe receſſiſſet, & præcepta eius cuſtodire non curaſſet; prædixitque ei, in pœnam tantæ tranſgreſſionis, ſe velle regnum de manu filij eius abſcindere; & dare decem tribus Iſraeliticas ſeruo eius; & præter tribum Iuda,vnam tantum, nimirum Beniamiticam,filio eius relinquere, 3. Reg.cap.11.ver. 9. vſque ad 14. Et præterea cœpit Dominus ipſi Salomoni,in toto reliquo vitæ ſuæ tempore, ſuſcitare aduerſarios,qui animum eius affligerent; & præcipuè tres,videlicet Razon Syrum, & Adad Idumæum, & Ieroboam filium Nabath Ephrathæum. De duobus primis, quinam eſſent, diximus ſub anno mundi 2992. num.1. & 2. nimirum quod temporibus Dauidis, quando ſcilicet ipſe bellum gerebat aduerſus Adadezer Regem Syriæ Soba; Razon fugit ab ipſo Adadezer Domino ſuo,& factus eſt princeps latronum,qui poſtmodum,per hæc circiter tempora,occupauerunt Damaſcum, in quo Dauid primo, deinde etiam Salomon tenebant præſidium;& conſtituerunt Razon Regem in Damaſco, qui deinceps non ceſſabat infeſtare Iſraelē, cunctis diebus Salomonis, ideſt donec poſtea Salomon ſuperſtes fuit. Et item diximus,quod quando Dauid ſubegit Idumæam; Adad de ſemine Idumæorum regio, tunc puer, fugit in Ægyptum, & manſit ibi cum Pharaone, vſque ad obitum Dauidis, & Ioab: Et ſub anno mundi 3020. num.14. quod circa initia regni Salomonis, redijt idem Adad in Idumæam,putans ſe poſſe recuperare regnum patrum ſuorum; ſed cognita Salomonis potentia, tunc ſiluit, expectans tempus magis opportunum, quod numquam nactus eſt, niſi hiſce poſtremis regni Salomonis temporibus, quando,diuino permotus inſtinctu ad vindictā de Salomone ſumēdā,cœpit cōcitare Idumæos,& eidem Salomoni apertè aduerſari.Sed de his duobus,mirum non eſt,ꝙ contra Salomonem inſurrexerint, quippe, qui iam dudum hoſtes erant Regum Iſrael, ex quo videlicet eos fugauerat Dauid,quādo bellabat aduerſus Syros,& Idumæos, vt dictum eſt: magis mirandum videtur de tertio, nempe de Ieroboam,qui erat de tribu Ephraim, & conſequenter naturalis ſubditus Regis Salomonis,& ab eo valde fuerat exaltatus,vt numero ſequenti videbitur.

Suſcitatur ei tres aduerſarij

Razon Syrus.

Adad Idumæus.

Ieroboam de tribu Ephraim

2 Sanè cauſa rebellionis ipſius Ieroboam, ſatis ſubobſcurè inſinuatur, 3.Reg. cap. 11. ver. 27. illis verbis: Quia Salomon ædificauit Mello, & coæquauit voraginem ciuitatis Dauid patris ſui.] Quæ verba quid velint indicare, ex infra dicendis planum fiet. Subditur etiam ibidem,quod Ieroboam erat vir fortis,& potens;& quod Salomon videns eum adoleſcentem bonæ indolis,& induſtrium, conſtituerat illum Præfectum,ſuper tributa vniuerſæ domus Ioſeph, & quod cum iſtum Ieroboam aliquando inueniſſet Ahias Silonites propheta in agro, ſcidit palium ſuum in partes duodecim; dixitque ipſi Ieroboam: tolle tibi decem ſciſuras: hæc enim dicit Dn̄s

Deus

Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis; & dabo tibi decem tribus.] & poſt pauca: Te autem aſſumam; & regnabis ſuper omnia quæ deſiderat anima tua, eriſque Rex ſuper Iſrael.] Et deinde quibuſdam interpoſitis, ſubiungit: Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam, qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum, ad Seſac Regem Ægypti, & fuit in Ægypto, vſque ad mortem Salomonis.] Oportet ergo iſtum Seſac, fuiſſe alterum Pharaonem, diuerſum ab illo, qui dederat filiam ſuam vxorem Salomoni: alioqui Ieroboam, non ſe illi credere auſus eſſet. Ex dictis colligere poſſumus, ipſum Ieroboam prius fuiſſe adoleſcentem bonæ expectationis; deinde, ex quo factus fuit Præfectus ſuper domum Ioſeph, euaſiſſe in virum fortem, & potentem; fortem inquam viribus, & animi conſtantia; & potentem; vel quia in dicta Præfectura admodum ditatus eſſet; vel quia forte etiam fuerit potens in ſermone; ac propterea magnæ extimationis in populo. Et denique (Deo ſic diſponente ac permittente ad vindictam tranſgreſſionum Salomonis) eundem Ieroboam, immemorem beneficiorum ſibi a Rege collatorum, cœpiſſe eidem aduerſari

Quomodo aduerſari cœperit Salomoni.

non quidem (vt creditur) armorum vi; quid enim penè priuatus vir, aduerſus Regem adeo potentem, moliri potuiſſet? Sed lingua: prius clam, & callide admodum regijs iuſſionibus detrahendo, magnasque in populo querimonias de Rege (prout ſe ſe illi offerebant occaſiones) excitando, aut fouendo; puta quod nimis grauaret ſubditos, tot tantiſque tributis, & exactionibus, vt ſuo luxui, atque inexplebilibus cupiditatibus, ſatisfaceret; præſertim verò in tantis, tamque magnificis fabricis ſuperfluè extruendis. Valde autem opportunam nactum ſe eſſe occaſionem exiſtimauit, diſſeminandi eiuſmodi murmurationes, & commouendi populum; quando Salomon iuſſit coæquari voraginem, Mello nuncupatam, quæ erat valde profunda, inter Sion ciuitatem Dauid, & ipſam Ieruſalem: & multo magis, quando poſteaquam maxima illa vorago ingentibus impenſis impleta eſt, & redacta in plateam valde grãdem, (extendebatur namque a porta piſcium occidentem verſus, vſque ad portam aquarum ſpectantem ad orientem) voluit eam inſuper ſumptuoſiſſimis circumquaque ædificijs exornari: occaſione inquam accepta, ex tot tantiſque ſumptibus, quos faciebat Salomon, quærebat Ieroboam auertere animos Iſraelitarum a Rege, ſenſimque ſeditiones aduerſus ipſum excitare. Cum verò tandem, vſque adeo populares ſuſurrationes increuiſſent; vt iam amplius Regem latere non poſſent; credibile eſt, ipſum Salomonem non mediocres perpeſſum eſſe moleſtias; maximè cum ſedare obloquentium multitudinem non valeret, & auctorem tantæ commotionis ignoraret: contra verò Ieroboam, quo magis videret populum tumultuare, eo audatiorem fieri; Quid plura? tanta animi elatione tandem correptus eſt, vt ad regnum quoque aſpirare cœperit; atque hiſce artibus, ad ipſum aliquando peruenire ſe poſſe non deſperaret: quod planè indicant verba illa Ahiæ Prophetæ ſuperius relata: Et regnabis ſuper omnia, quæ deſiderat anima tua.] Poſtea verò quam Prophetæ oraculo, de regno adipiſcendo certior factus eſt; quis dubitet, ipſum apertius, fidentiusque non fuiſſe veritum, partes populi ſuſcipere defendendas, atque aduerſus Salumonem, quantum poſſet, iuuandas? Indeque factum eſſe, vt & ipſe quotidie in oculis populi acceptior fieret; & Rex, his auditis (quod non niſi per hæc circiter tempora accidiſſe reor) tentauerit illum occidere; ideoque tãdem compulſus ſit, vt iram Regis declinaret, in Ægyptum fugere, ac ibidem vſque ad obitum Salomonis, morari. Illo autem mortuo, rediſſe in Ieruſalem; & denuo induxiſſe populum, vt interpellaret Regem Roboam, pro tributorum diminutione; alioqui &c. vt infra ſuo loco dicetur. Patet itaque, quod Aduerſarij Salomonis, tametſi donec ipſe vixit, regnum ei auferre non quiuerint; diuina ſic diſponente prouidentia, in gratiam Dauidis patris ſui iuſti: attamen dubium non eſt, quin eidem valde admodum moleſti fuerint, Ipſeque ab eis in poſtremis vitæ ſuæ annis, mala plurima, foris ſeditiones, intus timores, periculaque non leuia, pertulerit; quæ facile mortem ei accellerare potuerint: ita exigente peſſima eius a Domino auerſione, poſt tot præſertim ab eo accepta beneficia. Quare, quod de Salomone, & Iſraele dictum eſt 3. Reg. cap. 4. ver. 24. Et habebat pacem ex omni parte in circuitu: habitabatque Iuda, & Iſrael, abſque timore vllo, vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a Dan vſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.] proculdubio illud cunctis

diebus-

diebus-non abſolutè accipiendum eſt; ſed reſpectiuè, tanquam ſi dictum eſſet: cunctis diebus, quibus ipſe Salomon vixit, in cultu veri Dei permanens.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3059.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 37.

1 SVB finem anni quadrageſimi, ex quo regnare cœperat, mortuus eſt Salomon, Hebræorum Rex omnium, qui fuerunt ſapientiſſimus, atque opulentiſſimus, relicto Roboam filio, labantis regni herede; ſepultuſque eſt in ciuitate Dauid patris ſui, 3. Reg. cap. 11. in fine, & 2. Paralip. in calce capitis 9. Illud verò mirabile fuit in hoc Rege, quod quantumuis a Domino valde dilectus fuerit; ac multis, eminentiſſimiſq; donis cumulatus; & quod maius eſt, tam multa ſanctiſſimè ſcripſerit, quæ vſque hodie, in ſacrorum librorum canone merito regiſtrata habentur: ita tamen vitæ ſuæ finem concluſit, vt omnino incertam, ac valde dubiam ſalutis ſuæ opinionem, reliquerit. Etenim, tametſi hactenus a pluribus, grauiſſimiſque Auctoribus, ex profeſſo acriter diſputatum ſit, num re vera tandem Salomon reſipuerit, nec ne: adhuc tamen ſub iudice lis eſt; propter valida, quę hinc inde adferri ſolent argumenta, de quibus hic agere ſuperfluum videtur; præſertim cum huius generis ſcriptores, quamuis alij magis in vnam, alij magis in alteram partem propendeant; omnes tamen; qui maioris ſunt auctoritatis, fateantur hoc eſſe problema indifferens, hactenuſque indeciſum, & propterea neutram eius partem, ſine temeritatis vitio pro erronea haberi, damnarive poſſe. Huius Regis laudes breuiter perſtringuntur Eccleſiaſtici c. 47. ver. 14. vſq; ad 21. Sed ibidē protinus ſubiungitur eiuſdem ſugillatio, illis verbis: Dediſti maculam in gloria tua. & quæ ibidem ſequuntur. Ceterum Salomonem regnaſſe annis quadraginta, apertè teſtatur ſcriptura cap. Reg. citato ver. 42. & item cap. Paralip. adducto ver. 30. Quod autem vixerit annis ſexaginta quattuor; ipſa annorum ſeries, quam ſacræ ſcripturæ locis comprobatam, ab anno mundi 2987. in quo cœperat Dauid regnare in Ieruſalem, hucusque digeſſimus; manifeſtè oſtendit; quæ etiam in tabulis compendioſius videri poteſt. Idem quoque confirmari poterit, ex his quæ ſub anno mundi 3004. num. 2. de hiſce annis diſputauimus: inde enim colligere licebit, natiuitatem Salomonis, non poſſe poni ante, neque poſt decimum ſeptimum regni Dauidis annum, a cuius initio, vſque ad obitum Salomonis, perſpicuè interſunt anni ſexaginta quattuor; nimirum viginti quattuor, qui reliqui erant regni Dauidis, & quadraginta regni eiuſdem Salomonis. Vnde patet falſas omnino eſſe, atque erroneas, duas quæ de annis vitæ Salomonis circumferuntur, opiniones; Quarum altera fuit Rabbi Salomonis, qui vt refert Abulenſis ſuper 3. Reg. cap. 11. quæſt. 14. putat Regem Salomonem, vixiſſe annis duntaxat quinquaginta, & vnum, vel duos; genuiſſeque Roboamum anno vitæ ſuæ decimo, vel vndecimo; quæ poſitio a nobis confutata fuit ſub anno mundi 3018. numero 1. Cui opinioni ſimilis fuiſſe videtur illa, quam ex Eupolemo refert Euſebius libr. 9. de Præparatione Euangelica cap. 4. verſus finem, vbi ait, Salomonem annos tredecim natum, cœpiſſe templum Dei ædificare. Quod ex ſupradictis pariter tuere neceſſe eſt. Altera opinio, prædictæ valde contraria, fuit Ioſephi 8. antiq. cap. 2. in calce, quem ſequitur Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ. 3. Reg. cap. 27. in fine. Iſti tenent Salomonem regnaſſe octoginta annis, vixiſſe verò nonaginta quattuor. Sed hos pluribus refellit Abulenſis vbi ſupra, & merito; quandoquidem ipſorum opinio, ſcripturæ ſacræ prorſus aduerſatur, quæ 3. Reg. cap. 11. ver. 42. & 2. Paralip. cap. 9. verſic. 30. teſtatur, Salomonem regnaſſe annis tantummodo quadraginta. Quod autem ibidem ſubdit citatus Hiſtoriæ Auctor: nimirum, ſcripturam ſacram

Salomonis obitus.

Incerta ſalus.

Laudatio ac vituperatio. Quot annis regnauerit ac vixerit.

cos

eos tantum annos exprimere, quibus regnauit antequam præuaricari cœperit; gratis dicitur. Nam licet 3. Reg.ca.3. ver.14. promittat Dominus longos facere dies vitæ Salomonis; non tamen id abſolutè pronunciat; Sed cum hac conditione: ſi tamen, inquit, ambulaueris in vijs meis, & cuſtodieris præcepta mea, ſicut pater tuus. quod Salomon nequaquam præſtitit; Itaque ceſſante conditione, debuit, quoque ceſſare promiſſio; & conſequenter conuenientiſſimum fuit, quod non diutius, ſed minus viueret, quam pater eius. Reliqua verò Salomonis geſta ſcripſerunt Nathã Propheta, & Ahias Silonites, & Addo videns, vt habetur 2. Paralip. cap. 9. ver.29. Veruntamen horum ſcripta, temporum iniuria, perierunt.

Eius geſta qui ſcripſerint.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3060.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 38.

Regnat Roboã in Iudæa.

ANNO proximo inchoante, Roboam ſucceſſit in regnum, pro Salomone patre ſuo, 3. Reg.cap.11. in fine, & 2. Paralip. in calce capitis 9. Quadraginta, & vnius anni erat Roboam, cum regnare cœpiſſet, & decem ac ſeptem annis regnauit in Ieruſalem, 3. Reg.cap.14.ver.21. & 2. Paralip.cap.12.ver. 13. Quæ autem circa initia anni primi regni eius contingerint, hæc ſunt. Iſraelitæ, qui contra Regem Salomonem concitati fuerant a Ieroboam filio Nabath, quemadmodum ſub anno mũdi 3058.num.2. dictum eſt; ſtatim, audita morte Salomonis, miſerunt in Ægyptũ, vbi profugus manebat Ieroboam, & reduxerunt eum in terram Iſrael. Cum autem, ſtatuta die, veniſſet Roboam in Sichem, vbi conuenerat omnis Iſrael, vt de more ſolemniter vngerent, conſtituerentque, & acceptarent eum in Regem; Ecce principes memoratæ ſeditionis, duce Ieroboam, venientes ad Roboam, nomine totius populi, poſtulant, vt ante omnia minuat iugum, hoc eſt tributa, quæ impoſuerat eis Salomon pater eius. Quibus Rex, ſumpto ad deliberandum trium dierum internallo; poſt triduum (irato Deo, vt Ahiæ vaticinium impleretur) relicto ſaniori ſeniorum conſilio, de iuniorum ſententia cum durius reſpondiſſet: concitatus eſt populus, & illico deficientes decem tribus, adeo pertinaciter a progenie Dauidis receſſerunt, vt non modo placari vnquam potuerint, verum etiam Aduram regium Quæſtorem, a Roboam miſſum, qui de aliqua tributorum moderatione cum eis ageret; ne audire quidem ſuſtinentes; eum, oeſtro veluti furore perciti, lapidibus obrutum, intereremerint: Quamobrem feſtinus Rex, redijt in Ieruſalem; quem primo quidem ſecutus eſt ſola tribus Iuda; non multo verò poſt etiam tribus Beniamin: Reliquæ verò decem, in Sichem conſtituerunt ſibi Regem Ieroboam filium Nabath, quemadmodum multo antea prophetauerat Ahias Silonites. Quod, vt audiuit Roboam, congregauit centum octoginta millia bellatorum de Iuda, & Beniamin, vt vi reduceret ſub ditione ſua reliquas tribus: Veruntamen admoniti Rex, exercituſque, mandãte Domino, per Semeiam Prophetam; dimiſſo exercitu, reuerſi ſunt omnes ad domos ſuas, vt latius deſcribitur, 3. Reg. cap.12. ver.1. vſque ad 25. & 2. Paralip.cap.10. per totum, & cap.11. vſque ad ver.5. 1

Ieroboam regnat in Iſrael.

Regni Hebræorum diuiſio.

Atque ita diuino conſilio diuiſum eſt Regnum Hebræorum in duo Regna: Et alterum Iudæi Iſraelis alterum dictum eſt. Duæ duntaxat tribus, Iudæ ſcilicet, & Beniamin, Roboam Salomonis filio adhæſerunt, & paruerunt ſtirpi Dauidicæ, quæ deinceps regnauit in Ieruſalem, vſque ad Babylonicam captiuitatem. Ceteræ tribus, a Ieroboam primo Iſraelitarum rege, ad deorum ſimulacra traductæ, diuerſarum poſtea ſtirpium reges habuiſſe credũtur. Siquidẽ Baaſa, qui fuit tertius Rex Iſraelis, deleuitq; totam domum Ieroboam; erat de tribu Iſſachar, vt dicitur 3.Re.c.15.ver. 27. Nihilominus primatia huius regni ſedes, ſemper manſit in ditione filiorum Ioſeph, videlicet primo in Sichem tribus Ephraim; deinde in Therſa tribus Manaſſe; poſtremo 2

ſtremo

ſtremo in Samaria,quæ poſita erat in finibus tribus Ephraim, prope tribum Manaſſe. Perdurauit verò hoc regnum,vſque ad annum ſextum Ezechiæ Regis Iuda, qui fuit nonus Oſee vltimi Regis Iſrael. Tunc enim tranſlato Iſraele in Aſsyrios, deſijt regnum eius, vt infra ſuo loco dicetur. Itaque reges Iſraelis omnes ad vnum impij, Idololatræq; fuerunt; Iudæ verò reges non item. Et hæc duo regna, continenter ferè inter ſe bella geſſerunt, vt ſuis locis explicabitur. Obſeruandum quoque eſt in hac regni Hebræorum partitione, quod de finitimis populis, qui prius fuerant ſubditi,& tributarij Dauidis,& Salomonis; Idumæi,& Moabitæ,aliquandiu Hebræis poſtea ſubditi remanſerunt; illi quidem Regibus Iuda, vſque ad tempora Ioram filij Ioſaphat Regis Iuda. Etenim in diebus illis rebellauit Edom;ne eſſet ſubditus Iudæ,& conſtituit ſibi Regem. vt legimus 2. Paralip. cap. 21. ver. 8. Iſti verò videlicet Moabitæ,Regibus Iſrael, vſque ad Ochoziam filium Achab: eo enim tempore, nimirum non multo poſtquam mortuus eſt Achab, præuaricatus eſt Moab in Iſrael, fracto fœdere,quod habebat cum Regibus Iſrael,vt breuiter tangitur in principio lib.4. Reg. & clarius explicatur in eiuſdem libri cap.3. ver.4. & 5. vbi poſtea ſubiungitur: qualiter Ioram filius Ochoziæ,nepoſque Achabi,ad vlciſcendam memoratam defectionem,aſſumptis ſibi in auxilium Rege Iuda,& Rege Edom,depopulauit regionem Moabitarum; Regem tamen eius,nec ciuitatem, in quam ſe receperat, expugnare non potuit. De Philiſthæis verò legimus 2. Paralip.cap.17.verſic. 11. quod erant vectigales Ioſaphat regis Iudæ; Et cap. 26. ver.6. & 7. quod adiuuit Oziam Dominus contra Philiſthæos; qui præualuit, & ædificauit oppida in terra ipſorum. Vtrum autem alijs quoque regibus Iudæ paruerint,& quouſque, incompertum habemus. At verò ciuitates,quas poſſederant Dauid,& Salomon in Syria; puta Damaſcus,& aliæ in terra Emath Syriæ Soba, iam, occupatæ fuerant poſtremis regni Salomonis temporibus, a Razon illo, de quo ſub anno mundi 3058.num. 1. diximus,quod de principe latronum,poſtea in Damaſco rex factus fuerat.

Idumæi ſeruierunt Iudæis Moabitæ verò Iſraelitis.

3 Credimus autem (quemadmodum ſub anno mundi 2345. num. 6. tactum fuit) per hæc quoque tempora,nimirum poſteaquam ceteræ tribus, præter Iudæ, & Beniamin, receſſerunt a domo Dauidis; quod Simeonitæ, qui olim acceperant hereditatem in medio, ſiue intra funiculum tribus Iudæ (vt diſertè aſſeritur Ioſu.cap.19. ver.2. & 9. Et nos ſub anno mundi 2591. num. 4. comprobauimus) habitabantque ad auſtrum Iudæ, ſegregati a reliquis tribubus regni Iſrael: Cum nollent ſubijci Roboam,& alijs Iudæ regibus; ab eiſdem paulatim coactos eſſe de proprijs exire ſedibus, & ſe ſe diſſeminare ac diſpergere inter nouem alias tribus, quæ regi Ieroboam & eius ſucceſſoribus parebant, vt adimpleretur vaticinium Iacob patris eorum, quod habetur Geneſ. cap.49. ver.7. in hæc verba: Diuidam eos in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael.] Ad quod credendum, hæc me mouent. Primo quia non videtur credibile, quod rex Roboam,alijve Iudæorum reges, pati potuerint eoſdem Simeonitas,qui a ſe defecerant, & ſuo recuſabant parere imperio, diu admodum permanere, & habitare in medio populi ſui, impunè. Et certum eſt ipſos Simeonitas, & numero,& viribus fuiſſe Iudæis multo impares; nec illis reſiſtere; imo neque ab alijs defendi tribubus potuiſſe, tanquam procul a ſe poſitis: ac propterea, vt dixi, nihil aliud cogitare poſſumus, niſi eos, rebus ſuis conſulere ſtudentes, ſenſim inde, vſque ab hoc tempore, recedere, & inter ceteras Iſraelitici regni tribus, prout cuique commodum videbatur, ſe ſe recipere,atque immiſcere cœpiſſe: ſicque factum eſſe, vt tandem, Deo volente, inter ipſas omnino fuerint diſſeminati ac diſpertiti, eo prorſus modo, quo ſanctus ipſorum pater, longe ante prædixerat. Deinde quia nuſquam legimus tribum Simeonis,ante dicti regni diuiſionem,alibi, quàm in forte patribus eorum obuenta, habitaſſe. Poſt diuiſum verò Hebræorum regnum,ſcimus quod Iudith, quæ erat de tribu Simeon (vt nos ſub anno mundi 3572. num. 8. oſtendemus) nihilominus ipſa, & vir eius, quem oportet fuiſſe eiuſdem tribus, habitabant in Bethulia,quæ communiter ab omnibus ponitur in tribu Zabulon. Et quod de ijs certum eſt;de alijs quoque conijcere,& credere ſatis probabiliter poſſumus. Denique cum nemo ſit,qui de dicta tribu Simeon dubitet, quin aliquando diſpertita ac diſſeminata fuerit per reliquas tribus Iſrael: & nullus ſcriptorum,quem ipſe viderim, afferat, vel afferre poſſe videatur aliud tempus, aliamue occaſionem, in qua

Simeonitæ relicta terra eorum diſſeminantur inter alias tribus Iſraeliticas.

qua tale quid opportunius factum ſit, aut fieri potuerit; certè in rebus dubijs, ſem-
per, quod probabilius eſt, deligere ac recipere debemus, ſaltem, donec certius ali-
quid occurrat. Nemo autem in dubium vocet quæ a nobis hactenus dicta ſunt, pro-
pter ea quæ de Simeonitis habemus 1. Paralip. cap. 4. ver. 24. vſque ad finem capi-
tis: Vbi poſt enumeratas vrbes ſortis ipſorum, deſcribitur quod Ezechiæ tempori-
bus, pars dictæ tribus, inuenta terra pro paſcuis gregum ſuorum admodum vbere,
& ſpatioſa, profecta eſt in Gader, & habitauit ibi: & alia pars abijt in montem Seir,
vbi percuſſis quibuſdam Amalecitarum reliquijs ibidem exiſtentibus, manſit: Non,
inquam, hæc obſtant; quia non faciunt ad rem. Nos enim quærebamus, quomodo
Simeonitæ diſperſi ſint in Iſrael, non autem quomodo quidam ipſorum extra Iſrae-
lis fines exierint. Clarum eſt enim quod mons Seir non cõputabatur in terra Iſrael:
neque terra Gader; Siquidem in ipſa habitauerant quidam de ſtirpe Cham, vt in
cap. Paralip. proxime citato verſic. 40. expreſſum eſt: pro quibus non videntur ac-
cipiendi Chananæi, ſed alij populi, non de Chanaan, ſed de alio filio Cham proge-
niti. Et dato quod memoratæ regiones contentæ eſſent in terra filijs Iſrael promiſſa
& datas non tamen videretur repugnare prædictis, quod aliqui Simeonitæ ditio-
res, hoc tempore noluerint relinquere hereditatem patrum ſuorum; & quod eorum
poſteri temporibus Ezechiæ regis, ob cauſam ſuperius allatam, quæſierint ſibi alias
terras pecoribus ſuis alendis commodiores.

Ieroboam rex Iſraelem ad idola colenda perducit.

Ieroboam ergo Rex Iſrael (vt ad ipſum redeamus) circa initia regni ſui, ædifica 4
uit, hoc eſt ampliauit, muniuitque vrbem Sichem; poſtea etiam Phanuel; & (quod
monſtroſum fuit in viro præſertim Iſraelita, & qui de priuato ſtatu, ad regnum a Do
mino elatus fuerat) ferè ſtatim ac regnare cœpit, omnium virorum ingratiſſimus;
non ſolum ipſe dereliquit Dominum, verum etiam vniuerſum Iſraelem, ad idola
colenda perduxit, & quodammodo compulit, vt propterea non immerito ſcriptu-
ra ſacra, in huius facinoris execrationem, non ſemel, per antonomaſiam, de iſto Ie-
roboam, reppetat illa verba: Qui peccare fecit Iſrael.] Etenim veritus, ne, ſi dein-
ceps populus, vt antea, aſcenderet, ſecundum legem, ter in anno, ad templum Do-
mini, in Ieruſalem, & aliàs quoque ad ſacrificia offerenda, ſiue etiam ad alia feſta
legalia ibidem celebranda; paulatim reuerteretur ad Roboam; ipſumque Ieroboam
deſereret: peſſimum excogitauit conſilium, quaſi aliter, & ſine religionis iniuria in-
demnitati ſuæ conſulere non poſſet. Fecit duos vitulos aureos, propoſuitque popu-
lo colendos; alterum in Dan; & in Bethel alterum; vbi etiam extruxit altare; & fin-
xit de corde ſuo, inſtituitque ſolemnitatem, decimaquinta die menſis octaui cele-
brandam; aſcenditque ipſe in Bethel, vt immolaret victimas ſolemnes, adoleretque
incenſum vitulis aureis; & fecit ibi ſolemnitatem filijs Iſrael ſimilem ei quæ cele-
brabatur in templo Domini; prohibuitque populo aſcendere in Ieruſalem. Inſu-
per quoque fecit fana in excelſis, nõ in Bethel ſolum, ſed & in ciuitatibus Samariæ,
& Sacerdotes excelſorum de extremis populi conſtituit, qui nõ erant de filijs Leui:
Sacerdotes verò Domini, & Leuitas abiecit; & alia multa mala operatus eſt in Iſ-
rael. Ecce in quantam deueniunt impietatem, qui vt ſibi rebusque ſuis omnino, &
quomodolibet conſulant: nullam prorſus eius quod iuſtum æquumq; ſit, rationem

Politici arguũtur.

habere volunt: Sic qui hodie Politici vocantur: & propria commoda, præſenteſq;
vtilitates, ſibi tanquam vltimum finem conſtituunt. Cauſam, quam vocant, ſtatus, in
capite omnium ponunt. Pro ipſa tuenda, promouenda, conſeruanda, amplianda,
nihil non faciendum putant. Si iniuria proximo irroganda; ſi iuſtitiæ, honeſtatiſq;
leges ſubuertendæ; ſi religio ipſa peſſundanda; Si deniq; omnia iura diuina, & hu-
mana violanda: nihil intentatum: nihil per fas nefasque relinquendum cenſent: cun-
cta ruant: omnia pereant: nihil ad ipſos; modo id quod è re ſua eſſe ſibi perſuadēt,
obtineant; ac ſi nullus ſit, qui talia curet, caſtigareue poſſit Deus. Quare non mi-
rum eſt, ſi iuſto Dei iudicio, tales mente corrupti homines, non modo ad quæque
impia facile perpetranda paulatim aſſueſcunt; ſed, quod peius eſt, plerunque etiã
ad extremum illud inſipientiæ barathrum, quod atheiſmum appellant, miſerrime,
ac penè inſenſibiliter delabuntur: dignam profecto tanti ſceleris mercedem in hac
vita accipientes, & æternam damnationem in alia.

Contigit autem eo tempore, quo Ieroboam Rex ſtabat penes altare quod extru- 5
xerat,

xerat, thus iaciens; vt vir Dei, miſſus a Domino de Iuda in Bethel, contra altare exclamaret, nomine ipſius Domini prædicẽs: naſciturum de domo Dauid virum, Ioſiã nomine, qui, inquit, ſuper illud ſacerdotes excelſorum immolare, & oſſa hominum impiorum cremare, non verebitur. Atque in ſignum huius prædictionis, quæ poſt multa tempora impleri debebat; addidit: continuo ſciſum iri altare illud, & de eo cinerem coram omnibus aſtantibus eſſe ſpargendum. Quod audiens Rex Ieroboam, extenſa in illum manu ſua, iuſſit comprehendi virum Dei; ſed manus illa ſtatim exaruit; & protinus altare mirabiliter ſciſum eſt; & cinis ſuper aſtantes effuſus; præciſè prout Propheta prædixerat. Qui mox, ad Regis preces, Dominum deprecatus, ſacrilegi illius manum aridam ſanitati protinus reſtituendam curauit. Quamobrem, ab eodem Rege inuitatus vt iret ac comederet cum eo, renuit omnino; & per aliam viam redire cœpit in Iuda. Interea, alter Propheta ſenex, qui tum habitabat in Bethel; vt audiuit a filijs ſuis, quod factum fuerat; ſtatim, ſtrato aſino, ſequutus eſt virum Dei; quem cum non procul, ſubtus therebintum, ad inueniſſet; falſo aſſerens ſibi Angelum eſſe locutum; nimis credulum reduxit in domum ſuam. Cum autem eum cibo potuque recreaſſet; Ecce inſiluit in ſene ſpiritus Domini; & vaticinans prænunciauit viro Dei interitum, eo quod contra præceptum Domini, de via diuertens, comediſſet ac bibiſſet. Iraque cum vir Dei rurſus ad ſuos properaret, repente a leone ſtrangulatus interijt; cuius cadauer non multo poſt ab eodem Propheta ſene, qui eum officioſo, vt putabat, mendatio fefellerat, inuentum coram leone, & aſino nil læſo; in Sichem delatum fuit, ibique ſepultum. Memorata verò viri Dei prædictio contra altare a Ieroboam Rege fabricatum in Bethel, denuo a Propheta illo ſene confirmata fuit. Quæ omnia fuſius, explicatiuſque deſcripta inuenies, 3. Reg. cap. 12. ver. 25. vſque ad finem capitis, & cap. 13. per totum. Vbi etiam illud additur: quod propter hæc ſigna, quæ viderat; Ieroboam Rex nihilo melior factus eſt; quin potius in impietate ſua perſeuerans, ac proficiens; ita vt etiam ſacerdotia Simoniacè vilioribus perſonis diuenderet; tandem totius domus ſuæ euerſionem promeruit.

Prædicitur naſciturus Ioſias qui idola deſtruet in Iſrael.

Inobedientia punitio.

6 E contrario autem Roboam Rex Iuda, in primo regni ſui triennio, ſequutus eſt Dominum ipſe, & populus eius. 2. Paralip. cap. 11. ver. 17. Intra quod tempus, illud potiſſimum curæ fuit Regi, vt regnum ſuum firmaret, roboraretque: Et hac in re valde adiutus a Domino fuit, qui multorum Iſraelitarum corda tetigit, vt redirent ad templum, quemadmodum paulo poſt dicemus. Itaque Rex Roboam, ædificauit, hoc eſt inſtaurauit, muniuitque ciuitates regni ſui plurimas, quæ nominatim recenſentur cap. Paralip. citato ver. 5. vſque ad 11. cinxit enim, & clauſit eas muris; & poſuit in eis Principes, qui cuſtodirent illas: ciborumque horrea, frumenti, vini, & olei. Quin etiam in ſingulis vrbibus, fecit armamentarium, ſcutorum, & haſtarum; firmauitque eas omni cura, ac diligentia. Interim quoque, ad ipſum venerunt Sacerdotes, & Leuitæ quos abiecerat Ieroboam de cunctis ſedibus ſuis, relinquentes vrbes & ſuburbana earum, in toto Iſraele olim eis tradita. Sed & alij ex laicis plurimi, de cunctis tribubus Iſrael, qui in corde ſuo decreuerant quærere Dominum, & ſubtrahere ſe ab idololatrarum conſortio; venerunt in Ieruſalem, ad immolandum victimas ſuas coram Domino. Sicque roboratum eſt regnum Iuda, ſub Roboam Rege: qui etiam duxit vxores decem & octo, quarũ aliquæ proprijs notantur nominibus loco inferius citando; & concubinas ſexaginta; genuitque filias ſexaginta, & filios viginti octo; quibus omnibus prætulit Abiam, quem genuerat ex Maacha filia Abſalom; tum quia hanc præ ceteris eius vxoribus diligebat, tum etiam quia ipſe Abias ſapientior, ac potentior erat inter omnes fratres ſuos; & propterea ipſum Regem, ſuique ſucceſſorem facere cogitabat, 2. Paralip. cap. 11. ver. 11. vſque ad finem capitis. Porrò hoc quod dictum eſt, de vxoribus & filijs ipſius Roboam; non eſt accipiendum, intra memoratum triennij tempus duntaxat contigiſſe; neque ſolum ex quo iam regnare cœperat; ſed in toto vitæ ſuæ curriculo. Siquidem non eſt veriſimile, quod vſque ad quadrageſimum primum ætatis ſuæ annum, ſine vxoribus eſſe voluerit: id enim repugnat inolitæ illorum temporum conſuetudini. Et præterea oportet Abiam, longe ante initia regni patris ſui eſſe natum; alioqui non videretur potuiſſe relinquere poſt ſe filium, iam per ætatem ad regni gubernacula idoneum.

Iuda regnum ſub Roboam rege roboratur.

Etenim Abiæ pater, regnauit annis duntaxat decem & ſeptem; ipſe verò tribus tantum: quare ſequeretur ipſum non exceſſiſſe vigeſimum vitæ annum; & conſequenter Aſam filium eius, fuiſſe puerulum ſex aut ſeptem annorum, quando regnare cœpit, tutorumque, ſeu curatorum opera per aliqnot annos eguiſſe: quæ quidem ab his, quæ de ipſo legimus 3. Reg. cap. 15. ver. 9. & ſequentibus, & 2. Paralip. ca. 14. valde aliena videntur, quemadmodum ſub anno mundi 3079. numero 2. oſtendemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3062.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 40.

Ioiada ortus.

ANNO regni Roboam regis Iuda circiter tertio, credimus natum eſſe Ioiadã, 1
qui poſtea regnantibus Ioram, Ochozia, Athalia, & Ioas, regibus Iudæ, pontificatum tenuit. Et demum annos natus centum triginta, deceſſit, anno trigeſimo quinto regni eiuſdem regis Ioas; vt nos ſub anno mundi 3191. num. 1. oſtendemus. totidem autem annos ſupputari a tertio Roboam, ad trigeſimum quintũ dicti Ioas, facile dignoſci poterit in tabulis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3063.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 41.

Roboam cum populo ſuo recedit a Domino.

ANNO regni ſui quarto circiter ineunte (vt ex prædictis conſequitur, & col- 1
ligitur 2. Paralip. cap. 12. ver. 1.) Roboam, vt vidit regnum ſuum iam ſatis bene firmatum, ac roboratum; tot ac tantis beneficijs a Deo acceptis, ingratus, dereliquit legem Domini ipſe & Iudas cum eo; feceruntque rex pariter & populus malum coram Domino, ſuper omnia quæ fecerant patres eorum. Aedificauerunt enim & ipſi aras, & ſtatuas, & lucos, ſuper omnem collem excelſum, & ſubter omnem arborem frondoſam; Et non defuerunt inter eos effæminati; perperraueruntque omnes abominationes gentium, quas contriuerat Dominus coram filijs Iſrael, 3. Reg. cap. 14. ver. 22. vſque ad 25. & 2. Paralip. cap. 12. ver. 1. Quamobrem iratus Dominus, percuſſit eos, vt conſequenter dicemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3064.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 42.

Seſac Aegypti rex Iudæam aggreditur, & ſpoliat.

ANNO igitur quinto regni Roboã regis Iuda, aſcendit Seſac rex Aegypti in 1
Iudæam, cum mille ducentis curribus, & exercitu numeroſiſſimo, etiam ex Libys, Troglodytis, & Aethiopibus congregato; cepitque vrbes munitiſſimas in terra Iuda; ac peruenit vſque ad Ieruſalem, vbi Roboam, & Principes eius hoſtem

fugientes

Digitized by Google

fugientes ſe ſe receperant. Ad quos veniens Semeias Propheta, edixit, denuntiauitque, ideo in tanta diuinæ opis indigentia a Domino fuiſſe derelictos, quod eundem Dominum, & mandatorum eius obſeruantiam ipſi prius deſeruiſſent. Quoniã autem rex & principes eius valde Ægyptiorum timore perteriti, & conſternati, propriamque agnoſcentes culpam, humiliter admodum eidem Prophetæ reſponderunt, dicentes: Iuſtus eſt Dominus.] Iccirco protinus hæc ipſi Semeiæ manifeſtauit Dominus, inquiens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos; quin potius tantiſper auxiliabor eis.] Atque ita non multo poſt, facta a Iudæis deditione, & rebus inter Seſac & Roboam compoſitis; Ille receſſit ab Ieruſalem, ſublatis tamen domus Domini, & domus regiæ theſauris, ac potiſſimum ſcutis, haſtis, ac clypeis aureis, quę fecerat Salomon: pro quibus poſtea fecit Roboam ærea, quæ eodem pariter modo, ac prius aurea, ferebant ante regem qui præeundi habebant officium; & eo munere functi, reportabant ea ad armamentarium in domo ſaltus erectum. Quamquam non propter dictam tantum regis ac principum ſubmiſſionem, coram Deo & Propheta eius oſtenſam, mitigata eſt hac vice indignatio Domini, ne Iudæos omnino deleret; ſed etiam, quia (vt ſacer ipſe textus 2. Paralip. cap. 12. ver. 12. exprimit) in Iuda inuenta ſunt opera bona.] Verum enimuerò, neque poſt eiuſmodi caſtigationem præparare voluit cor ſuum Roboam rex, vt quæreret Dominum; ſed & deinceps male agere non deſijt. Quamobrem non permiſit eum Dominus, vt ſecurè, & quietè viueret; ſed continuis poſtea, donec vixit, grauibusque belli moleſtijs ipſum affligi ac perturbari voluit. Perpetuò nanque inter ipſum, & Ieroboam regem Iſrael, bellum fuit. 3. Reg. cap. 14. ver. 25. vſque ad 29. Et 2. Paralip. cap. 12. ver. 2. vſque ad 15. Oportet autem dictum Seſac, inter alios theſauros domus Domini abſtuliſſe &, vt arbitror, menſas propoſitionis aureas, & candelabra pariter aurea quæ fecerat Salomon in templo, vnamque ex his duntaxat menſam, & vnum candelabrum ibidem reliquiſſe in gratiam Iudæorum; eoſque deinceps exiſtimaſſe illa ſufficere in tẽplo, ſicut olim in tabernaculo ad diuina illic peragenda. Adducor autem ad ſic ſentiendum; quia nuſquam in ſcripturis ſacris reperimus, quod poſt hac in templo extiterint decem candelabra, & totidem menſæ, ſed tantummodo vna menſa, & vnicum candelabrum. Nam 3. Reg. cap. 13. ver. 11. legimus quod Abias rex Iuda, qui huic Roboam patri in regno ſucceſſerat; quando pugnare parabat eum Iſraelitis, præſagiebat eis, & regi ipſorum mala, eo quod dereliquiſſent Dominum, & cultum ipſis a Deo præſcriptum: contra verò ſibi Iudæiſque bene ſperandum prædicabat; quia (dicebat) proponuntur apud nos panes in menſa mundiſſima, eſtque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ eius, vt accendantur &c. Ecce quomodo vnius tantũ candelabri, & pariter vnius menſæ propoſitionis fit mentio. Item quando Ezechias rex Iuda iuſſit mundari templum ab Achaz patre ſuo profanatum; ſcimus quod ingreſſi Sacerdotes ad Ezechiam regem dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſaque eius, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis.] 2. Paralip. cap. 29. ver. 18. Denique etiam 1. Machab. cap. 1. ver. 23. vbi deſcribitur templi ſpoliatio ab Antiocho Epiphane facta, vna tantum menſa propoſitionis, & vnicum ſimiliter candelabrum memoratur.

2 Ceterum, quod attinet ad memoratum Seſac regem Ægypti, qui poſterioribus Salomonis temporibus regnaſſe dicitur, & Roboam in Ieruſalem regnante, Iudæã inuaſiſſe; regemq; cunctis ſpoliaſſe theſauris; Ioſephus 8. antiq. c. 4. indicat fuiſſe illum, cuius meminit Herodotus lib. 2. vltra medium: Quamuis eum non Seſacum, ſed Seſoſtrim nominet, ac propterea putet Ioſephus, Herodotum in nomine tantũ erraſſe. Atqui certum eſt, regum, ſicut & vrbium, aliarumque rerum nomina, non eadem prorſus recenſeri apud omnes, ſed pro idiomatum diuerſitate, non nihil interdum fuiſſe ab Auctoribus variata. Subobſcurè igitur meminit Herodotus prædicti regis Seſac; & memoratæ eius in Iudæam expeditionis: quia & regem alio nomine, vt dictum eſt, & Iudæos, Syrorum, Palæſtinorumque vocabulo ſignificaſſe videtur. Nam quod Iudæos dicere voluerit ab Aegyptio rege fuiſſe ſubactos; ſatis perſpicuè (vt etiam idem notat Ioſephus) apparet ex ſignis columnarum, ſeu titulorum muliebribus genitalibus inſcriptorum; quæ idem rex (vt ſolebat apud alias nationes a ſe in deditionem acceptas) etiam in Palæſtina, hoc eſt in Iudæa erexe-

De dicto Seſac ex Herodoto.

rat; & ibidem relicta, ipſemet Herodotus a ſe poſtmodum viſa teſtatur. Eiuſdem regis Seſac, ſub nomine Seſoſtris, meminit quoque Plinius lib. 6. cap. 29. in principio, vbi de eodem ſubiungit: quod ipſe primus omnium, nauigabilem alueum, de mari rubro in Nilum, ſexagintaduorum mill. paſſ. interuallo, quod inter flumen, & rubrum mare intereſt, perducere cogitauit. Hoc ſi verum eſt, oportet ipſum, ſiue grauiſſimis belli negotijs diſtractum, ſiue aliqua alia de cauſa, mutato conſilio, nunquam poſtea operi manus admoueri iuſſiſſe. Nam primus, qui talem foſſam re ipſa excauandam curauit, fuit alter Pharao nomine Necus, ſiue Nechao; vt nos ſub anno mundi 3425. num. 2. ex Herodoto oſtendemus. Fuit autem dictus Nechao, qui poſtremis Ioſiæ regis Iudæ annis, in Aegypto regnabat, dicto Seſaco valde poſterior. Nam a fine regni Roboam, ad initium regni Ioſiæ; certum eſt, fluxiſſe annos ferè trecentos viginti; vt dinumerari poteſt in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3073.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 51.

Obitus Laoſtenis regis Aſsyriorum.

1 ANNO regni Roboam Regis Iuda decimoquarto iam prope expleto, ceſſit e vita Laoſtenes Rex Aſsyriorum, exacto regni ſui anno quadrageſimo quinto, vt ſcribit Euſebius in Chronicis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3074.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 52.

Piriciades regnat in Aſsyria.

1 ANNO ſubſequente circiter inchoante, regnauit in Aſsyria Piriciades, qui fuit Rex Aſsyriorum trigeſimus ſecundus, vt ibidem notat Euſebius.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3076.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 54.

Roboam rex Iuda moritur.

Eius regni vitaque anni.

Qui eius geſta ſcripſerint.

1 SVB finem anni decimiſeptimi regni Ieroboam Regis Iſrael, qui pariter erat decimus ſeptimus regni Roboam Regis Iuda; neceſſe eſt ipſum Roboam obijſſe. tunc enim complebatur numerus annorum, quibus regnaſſe traditur 3. Reg. cap. 14. ver. 21. & 2. Paralip. cap. 12. ver. 13. Vnde deducitur, ipſum vixiſſe annos duntaxat quinquaginta & octo; quandoquidem quadraginta & vnius anni erat, quando regnare cœpit, vt locis proximè citatis expreſſum eſt. Huius Regis acta ſcripſerunt Semeias Propheta, & Addo videns, vt dicitur cap. Paralip. citato ver. 15. Quorum libri non amplius reperiuntur. Eiuſdem Roboam, meminit liber Eccleſiaſtici cap. 47. ver. 27. & ſequentibus; ſed parum honorificè, vt ibidem videre licet.

AB OR-

AB ORBE CONDITO ANNVS 3077.

QVINTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 55.

Abia regnat in Iudæa.

1 CIRCA initia anni ſubſequentis, qui erat regni Ieroboam decimus octauus, regnauit in Ieruſalem pro Roboam patre ſuo Abiam, ſiue Abia rex Iuda; 3. Reg.c.15.ver.1.& 2.& 2.Paralip.c.13.ver.1. Nomen matris eius, loco Reg. citato dicitur Maacha filia Abeſſalom; ſed loco Paralip. proximè adducto appellatur Michaia filia Vriel, de Gabaa. Quare oportet eandem Abiæ matrem, vel ſuiſſe binominem; vel (vt putat Abulenſis ſuper 2. Paralip.cap.13.quæſt.5.) eandem eſſe vocem Maacha,& Michaia, licet varie pronunciatam, vt Caleb, & Calubi, Phalthi,& Phalthiel, & aliæ huiuſmodi ibidem adductæ. Item neceſſe eſt ipſum quoque auum maternum ipſius Abiæ, ſuiſſe trinominem; Siquidem 2. Paralip.cap. 11.ver.20. & 21. etiam vocatur Abſalom;qui tamen non poteſt eſſe idem cum filiu Dauidis:nam ipſe non erat nec potuit dici de Gabaa; Sed vel de Bethleem,quæ erat patria Dauidis patris ſui, vel de Hebron vbi natus erat; vel de Ieruſalem vbi habitabat; quemadmodum optime tradit idem Abulenſis vbi ſupra quæſt. 6. Porrò Abia ambulauit in omnibus peccatis patris ſui; nec erat cor eius perfectum cum Domino: nihilominus,in gratiam Dauidis,qui fecerat rectum in oculis Domini,non diſperdidit cũ Dominus (cap. Reg. allegato ver.3. vſque ad 6.) quemadmodum poſtea, nec plures alios de poſteris eiuſdem Dauidis, tametſi præuaricatores extiterint. Ceterum inter Abiam Regem Iuda, & Ieroboam Regem Iſrael, ſemper bellum ſuit, vt patet cap. Reg. citato ver.6. & 7.

Abia feliciter pugnat cum Ieroboam.

2 Eodem anno, quemadmodum numero ſequenti probabitur,cum quadam die,parati eſſent exercitus Iuda, & Iſrael, vt inirent certamen; ſtetit Abia cum quadringentis millibus virorum in monte Semeron,qui erat in Ephraim; & locutus eſt exercitui Ieroboam,qui erat duplo maior ſuo,dicens: Debuiſſe eos recolere,quod Deus dederat regnum Iſrael Dauidi, & filijs eius in ſempiternum; & quomodo ſurrexerat Ieroboam ſeruus Salomonis,ac rebellauerat conrra Dominum ſuum,& cum filijs belial præualuerat quidem contra Roboam, eo quod eſſet corde pauidus: Veruntamen ne putent ſe deinceps poſſe reſiſtere regno Domini; neque confidant in multitudine; quin potius diuinam metuant vltionem; eo quod Ieroboam fecerit vitulos aureos, & abiecerit a ſe Dominum, & Sacerdotes eius, atque ad ritus gentium declinauerit: Nos autem (ſubiungebat Abia) merito confidere debemus;quia colimus Dominum; & miniſtros eius habemus legitimos, nimirum de ſtirpe Aaronis, qui offerunt quotidie ſacrificia; adolent thymiama; exponunt panes propoſitionis; in menſa; accendunt lucernas in candelabro,& cetera præſtant,quæ iuſſa ſunt a Domino. Quamobrem nolite (dicebat) pugnare contra Dominum Deum Patrum veſtrorum. Sed hæc & eiuſmodi Abia loquente,cum exercitus eius aduertiſſet,Ieroboam interim moliri inſidias,& ſenſim circundare ipſum;& iam inſtare ei bellum ex aduerſo, & poſt tergum; clamauit ad Dominum, ſtatimque Sacerdotes tubis clangere,& omnes viri Iuda vociferare cœperunt; & perterruit Dominus Ieroboam,cũ agminibus ſuis,quæ in fugam conuerſa, corruerunt coram Iuda;& contriti ac vulnerati ſunt de Iſrael quingenta millia virorum fortium; cepitque Abia aliquot de ciuitatibus Iſrael; nec vltra valuit ei reſiſtere Ieroboam. Etenim in hoc prælio humiliatum valde fuit regnum Iſrael; & roboratum regnum Iuda. Atque ab hoc tempore & deinceps, cœpit Dominus per quoſdam veluti gradus, vehementer punire Ieroboam, propter peccata, quæ fecerat grauiſſima. Et primo quidem exercitus eius contritione, & vrbium amiſſione, vt dictum eſt; mox filij, ac deinde etiam propria morte; & poſtremo vniuerſæ domus eius ſubuerſione, atque exterminio, vt infra ſuis locis dicemus.

Ieroboam paulatim a Domino punitus tandem exterminatur.

Abia poſt victoriam vota Domino non reddit.

Abia autem tam grandi parta victoria lætus, de hoſtium ſpolijs iuxta morem patrum ſuorum, multa vouit conſecrauitque Domino, videlicet argentum, & aurum, & vaſa, vt colligitur 3. Reg. c. 15. ver. 15. quæ tamen ipſe non reddidit; ſed ea poſtmodum Aſa filius eius intulit in domum Domini, vt ibidem dicitur, & nos ſub anno mundi 3094. num. 2. dicemus. Inſuper Abia, roborato prædicta victoria imperio ſuo, quattuordecim duxit vxores, procreauitque filios viginti duos, ac filias ſexdecim; 2. Paralip. cap. 13. ver. 21. intellige, præter Aſa, quem neceſſe eſt, ex Maacha vxore ipſius Abiæ natum eſſe multis annis antequam regnare cœpiſſet Abia; alioqui oporteret ipſum Aſa fuiſſe infantulũ duorum vel trium annorum, quando obijt pater eius Abia, qui tribus tantum annis regnauit, vt dicitur 3. Reg. cap. 15. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 13. ver. 2. & conſequenter non poſſet verum eſſe, quod cap. Reg. citato ver. 8. aſſeritur; nimirum, mortuo Abia, ſtatim cœpiſſe regnare Aſa filium eius. Ex hoc item quod dictum eſt, Abiam poſt deuictum Iſraelem, duxiſſe quattuordecim vxores, & genuiſſe triginta octo liberos, cõfirmari poteſt, quod præcedenti numero dicebamus; videlicet memoratum prælium inter Abiam & Ieroboam, contigiſſe anno regni Abiæ primo, circa medietatem eius, vt arbitror. Nam ſuppoſito, ꝙ prædictæ vxores Abiæ, conſueto more, vnicum fœtum ſingulo partu ederent (id .n. æquum eſt credere cum ſcriptura nihil extraordinarium in hoc accidiſſe indicet) certum eſt, non poſſe virum vnum, ex quattuordecim feminis, minori quam triginta menſium ſpatio, gignere triginta octo liberos, Siquidem neceſſe eſt, quod plures illarum ter concipiant pariantque. Igitur ſi Abia, qui triennio tantum regnauit, vt dictum eſt, poſt partam de Ieroboam victoriam, prædictas duxit vxores, genuitq; tot filios; oportet quod prædictam victoriam anno regni ſui primo conſecutus fuerit, & in prima dicti anni medietate. Ceterum Abiæ res geſtas, olim diligentiſſime ſcripſerat Addo Propheta, vt in fine capitis Paralip. citati traditur. 3

De Abia vxoribus, & liberis.

Addo Propheta Abiæ res geſtas ſcripſit.

Ieroboam conſulit Ahiam ſuper filio ſuo infirmo.

Per hæc circiter tempora, ideſt circa poſtremos regni Ieroboam annos, (vt paulo poſt probabitur) ægrotauit filius Ieroboam nomine Abia; de cuius ſalute nimiũ anxius pater; voluiſſet quidem ſciſcitari prædictum Ahiam, quem experimento didicerat prophetam eſſe veracem, quippe qui ſe regnaturum iam antea prædixerat: ſed veritus ne eum obiurgaret, quod a Domino receſſiſſet; miſit ad illum ſecreto vxorem ſuam, commutato habitu, ne poſſet agnoſci quod eſſet vxor Regis. Quæ cum, de more, acceptis munuſculis, tanquam priuata mulier veniſſet in Silo ad domum Ahiæ; ille a Domino admonitus, agnouit eam; & coarguit, quod aliam ſe eſſe ſimularet; deinde prædixit ei non ſolum mortem filij tunc ægrotantis; ſed & inſuper ruinam, & interitum totius domus Ieroboam viri ſui; propterea quod de humili ſtatu, ad regni apicem a Domino euectus, ad idola confeſtim ingratiſſimus declinaſſet; atque ad eadem colenda populum induxiſſet. Tali igitur accepto a Propheta reſponſo, rediens mulier in Therſa, vbi iam de Sichem, Ieroboam regni ſui ſedem tranſtulerat; ſtatim ac limen domus ingredi cœpit, expirauit filius eius, prout Propheta prædixerat. Quæ omnia fuſius deſcribuntur, 3. Reg. cap. 14. ver. 1. vſque ad 18. Diximus hæc accidiſſe circa poſtremos Ieroboam annos; quia, vt bene colligit Abulenſis, oportet plurimos ſanè annos tranſiſſe ab eo tempore quo idem Ahias circa finem regni Salomonis prædixerat ipſi Ieroboam ꝙ eſſet regnaturus ſuper Iſrael, ad ea quæ modo acta eſſe memorauimus. Nam certum eſt quod tũc ipſe Ahias adeo erat valens, vt (quemadmodum legimus 3. Reg. cap. 11. ver. 29.) pedes iter facere per agros ſine vllo impedimento poſſet: nunc autem in eiuſdem libri cap. 14. ver. 4. dicitur adeo fuiſſe longæuus, vt præ ſenectute iam caligarent oculi eius. 4

Ahias prophetat interitum domus Ieroboami.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3079.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 57.

Abias rex Iuda moritur.

ANNO regni Ieroboam Regis Iſrael vigeſimo, iam ad finem appropinquante, oportet deceſſiſſe Abiam Regem Iuda. Siquidem tribus tantum annis ipſum 1

ſum regnaſſe, iam ſub anno mundi 3077. num.3. probatum eſt: Quin etiam oportet ipſum non expleuiſſe tertium regni annum; quandoquidem 3. Reg.cap.15. ver. 1. legimus, Abiam regnare cœpiſſe anno regni Ieroboam decimo octauo; & ibidem ver.9. quod Aſa filius Abiæ, poſt mortem patris ſucceſſit eidem, anno regni eiuſdem Ieroboam vigeſimo. Igitur

2 Eodem anno regnauit Aſa in Ieruſalem, vt ex loco Reg. citato, & 2. Paralip. cap. *Aſa regnat in Ieruſalem.*
14.ver.1. patet: intellige ſub finem anni: quo fit vt annus regni Aſa primus, penè totus coincidat cum vigeſimo primo regni Ieroboam, vt diſpoſitum eſt in tabulis, & optimè etiam notauit Ricardus de Sancto Victore in tractatu ſuo, De concordia têporum Regum corregnantium ſuper Iuda, & ſuper Iſrael. Huius regis mater, dicitur fuiſſe Maacha filia Abeſſalom 3. Reg. cap. 15. ver. 10. Sed vtique tenendum eſt cum Abulenſe ſuper dicto Reg. capite quæſt. 8. iſtam Maacha, & patrem eius Abeſſalom, omnino eſſe diuerſos ab ijs eiuſdem nominis, qui verſ. citati Reg. capitis 2. dicuntur mater, & auus maternus Abiæ patris dicti Aſa; alioqui oporteret Abiam ex propria matre filium genuiſſe; quod neutiquam credendum eſt. Sed ſicuti conſtat plures extitiſſe Maacha (vt videre eſt in Bibliorum concordantia) ita potuerunt eſſe plures Abeſſalom. Et quemadmodum aliàs reperimus duos Ozias filios duorum Amaſiæ; & duos Eliachim filios duorum Helciæ, vt ſub anno mundi 3322. num. 5. dicemus: ita non inconuenit, extitiſſe duas Maacha, filias duorum patrum nomine Abeſſalom. Porrò Aſa fecit rectum in conſpectu Domini, ſicut Dauid pater eius; ideſt proauus eius (ſolent enim in ſcripturis ſacris omnes maiores, more Hebraico, patrum nomine, & poſteri filiorum vocabulo nuncupari) fuitque cor Aſæ perfectum cum Domino omni tempore vitæ ſuæ, 3.Reg.cap.15.ver.11.& 14.& in diebus ſuis quieuit terra; nimirum a prælijs, per annos decem 2. Paralip. ca. 14. ver.1.& 6. nempe ab initio regni ſui numerandos, vt ex conſequentibus manifeſtũ
fiet. Quæ autem geſſerit Aſa intra hos primos decem regni ſui annos, breuiter per- *Eius geſta in primis 10. regni ſui annis.*
ſtringuntur, 2. Paralip.cap.14.ver.2. vſque ad 9. Et ex his aliqua tanguntur 3. Re. cap.15. ver.12. vſque ad 16. Sunt autem hæc, videlicet. Purgauit ſordes idolorũ, quæ fecerant Patres eius; & abſtulit effeminatos de terra ſua. Excelſa quoque abſtulit, ſed non omnia, vt colligere poſſumus, conciliantes quædam loca ſcripturæ, quæ inter ſe videntur contraria; nimirum 2. Paralip. proximè allegati; vbi dicuntur excelſa fuiſſe ſubuerſa; & capitis Reg. citati ver.14. ac 2 Paralip.cap.15. ver.17. quibus in locis legimus, excelſa non fuiſſe ablata, ſed relicta in Iſrael; & vbique agitur de Aſæ temporibus. Inſuper præcepit Aſa rex omni Iudæ, vt quærerent Dominum Deum patrum ſuorum, legesque eius ac mandata omnia obſeruarent. Et præterea videns, quod nullum ei bellum ingrueret; ædificauit ſine vllo impedimento, vallauitque muris, ac muniuit turribus, & portis, ac ſeris ciuitates in Iuda. Ex quibus omnibus ſatis apertè confirmatur, quod ſub annis mundi 3060.num.6. & 3077.nu. 3. diximus, videlicet ipſum Aſa, non fuiſſe puerulum, ſed iam in virili ætate conſtitutum; quando regnare cœpit; alioqui non videretur potuiſſe in primis regni ſui annis, quæ dicta ſunt facere.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3081.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 59.

1 ANNO regni Aſæ regis Iuda ſecundo, qui concurrit cum vigeſimo ſecundo *Ieroboam Nadab moritur.*
regni Ieroboam Regis Iſrael, vt videre eſt in tabulis; neceſſe eſt mortuum eſſe ipſum Ieroboam; ſiquidem viginti duobus duntaxat annis regnaſſe dicitur, 3.Reg. cap.14. ver. 20.

2 Eodem item anno regni Aſæ regis Iuda ſecundo, regnauit Nadab filius Ieroboã,

Nadab filius eius regnat ſuper Iſrael. pro patre ſuo ſuper Iſrael duobus annis; vt expreſsè habemus 3. Reg.cap. 15.ver. 25. (ſub intellige imperfectis) ita vt annus poſtremus dicti Ieroboam, fuerit etiam ex parte primus ipſius Nadab, vt ex conſequentibus quoque apparebit. Quare ſi Ieroboam obijt circa initia; vel circa medietatem anni ſecundi Aſæ; oportet ipſum Ieroboam vel ſolum attigiſſe annum regni vigeſimum ſecundum, vel regnaſſe annis viginti duobus incompletis: Et ſimiliter filium ſuum Nadab, poſt mortem patris, regnaſſe duobus annis fractis: Si autem Ieroboam mortuus eſt ſub finem anni ſecundi Aſæ; neceſſarium eſt fateri, Nadab primum annum pro maiori parte regnaſſe cum patre, adhuc ſuperſtite; ſecundum verò, poſt mortem patris; & hunc non expleuiſſe; vt etiam ex ſub anno mundi 3117. num. 1. dicendis, palam fiet. Porrò Nadab fecit malum in conſpectu Domini; & ambulauit in vijs patris ſui peſſimis, qui peccare fecit Iſrael. 3. Reg.cap.15. ver. 26.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3082.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 60.

Baaſa, occiſo Nadab, regnat ſuper Iſrael. ANNO regni Aſæ Regis Iuda tertio; Baaſa de tribu Iſſachar, molitis inſidijs contra Nadab Regem Iſrael obſidentem Gebethon vrbem Philiſthinorum, interfecit eum; & regnauit pro eo ſuper omnem Iſrael, in Therſa, annis viginti quattuor, 3. Reg.cap.15, ver.27. & 28. & 33. Quod autem anni duo dicti Nadabi & itẽ anni viginti quattuor regni Baaſa, fuerint incompleti; ſub anno mundi 3117. num. 1. perſpicuum fiet, Sanè Baaſa, regno potitus Iſraelitico, percuſſit vniuerſam domum Ieroboam; nec vnum quidem ex ea reliquit ſuperſtitem, iuxta verbum Domini per Ahiam Silonitem vxori eiuſdem Ieroboam prænuntiatum, de quo ſub anno mundi 3077. num. 4. diximus. Veruntamen etiam ipſe Baaſa, fecit malum coram Domino; & ſecutus eſt vias dicti Ieroboam, qui peccare fecit Iſrael, vt dicitur cap. Reg. præallegato ver. 29. & 34. 1

Domus Ieroboami extinguitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3083.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 61.

Iubileus 10. IN Anno regni Aſæ Regis Iuda quarto, incidit annus Iubilei decimi, qui fuit annus ab introitu Iſraelitarum in terram Chanaan quingenteſimus, vt videri poteſt in tabulis. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3086.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 64.

Ioſaphat naſcitur. ANNO regni ſui circiter ſeptimo, Aſa genuit Ioſaphat, qui poſtea ſucceſſit ei in regno, vt liquido colligi poteſt, ex computatione annorum vitæ eius 3. Reg. cap. vlt. ver. 42. vbi dicitur: quod triginta quinque annorum erat Ioſaphat, cum regnare 1

regnare cœpiſſet: totidem autem anni inueniuntur, ab hoc tempore, ad initium regni eius, vt patet in tabulis. Mater ipſius Ioſaphat fuit Azuba filia Salai 3. Reg. cap. vlt. ver. 42.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3090.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 63.

Incipit bellum inter Aſa, & Baaſa.

1 ANNO regni ſui vndecimo, Aſa Rex Iuda, cœpit bellum gerere cum Baaſa Rege Iſrael; quod ſic probatur. Nam ſub anno mundi 3079. num. 2. ex ſacra ſcriptura probauimus, ipſum Aſa decem primos regni ſui annos in pace tranſegiſſe; igitur neceſſe eſt fateri, ab hoc anno regni ſui vndecimo, cœpiſſe Aſam bellare, cum quo autem bellauerit anno regni ſui vndecimo, duodecimo, & decimotertio: licet ſcriptura ſacra non explicet; id tamen haud obſcure colligi poſſe videtur ex eo, q 3. Reg. cap. 15. ver. 16. dicitur: fuiſſe bellum inter Aſam, & Baaſam cunctis diebus eorum. Quod proculdubio non abſolutè accipiendum eſt; ſed poſt primos decem regni Aſæ annos; alioqui ſibi ipſi ſcriptura contradiceret. Deinde quia 2. Paralip. c. 15. ver. 8. legimus, quod Aſa cum de prælio contra Aethiopes geſto rediſſet; abſtulit idola de vrbibus ſuis, etiam ab illis quas cœperat montis Ephraim. Ex quo loco videtur neceſſario colligi, quod Aſa priuſquam bellaſſet aduerſus Aethiopes, iam bellum geſſerat contra Regem Iſrael, abſtuleratque ei quaſdam ciuitates exiſtentes in montibus Ephraim; illas nimirum, quorum etiam obiter fit mentio 2. Paralip. c. 17. ver. 2. At verò bellum contra Aethiopes, fuiſſe geſtum anno regni Aſæ decimoquarto: ex his quæ ſub anno mundi 3094. num. 2. dicemus, palam fiet. Igitur

AB ORBE CONDITO ANNVS 3093.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 71.

Aſa feliciter pugnat contra Aethiopes.

1 ANNO regni Aſæ decimo quarto, ad finem vergente (vt ex his quæ ſub anno mundi proximo num. 2. dicemus, patebit) egreſſus eſt Zara Aethiopum Dux, aduerſus Iudam cum numeroſiſſimo exercitu; videlicet cum decies centum millibus pugnatorum, & trecentis curribus. Contra quem Aſa Rex congregauit trecenta millia bellatorum de Iuda; & ducenta octoginta millia, de Beniamin. Et vt audiuit Aethiopes veniſſe vſque Mareſſa, quæ erat ciuitas tribus Iudæ, vt patet Ioſu. c. 15. ver. 44. perrexit obuiam eis; atque inſtructis agminibus in valle Sephata prædictæ ciuitati proxima; inuocatoque fiducialiter Domino; cum hoſte conflixit. Exterruit autem Dominus Aethiopes; quos in fugam verſos perſecutus eſt Aſa, cum ſuis vſque Gerara; & contriuit eos percuſſiſque, ac ſubuerſis cunctis per circuitum Geraræ ciuitatibus; fecit prædam magnam; tulitque ſpolia multa, & propemodum infinitam pecorum, camelorumque multitudinem, 2. Paralip. cap. 14. ver. 8. vſque ad finem capitis.

De duplici Aethiopia.

2 Sanè de iſtis Aethiopibus, qui venerunt pugnare contra Iudæos, merito quæri poteſt: quinam fuerint, & vnde venerint. Conſtat enim ex Strabone li. 1. ſuæ Geographiæ, & Plinio lib. 5. cap. 7. olim duplicem fuiſſe Aethiopiam; alteram in Africa, quam occidentalem appellabant, cuius incolæ Abiſſini hodie dicuntur, & Presbytero Ioanni ipſorum Domino parent. Alteram in Aſia, quam vocabant Orientalem. Quamuis de hac dubium ſit inter Doctores, in quanam Aſiæ plaga eſſet poſita; qui-

buſdam

buſdam opinantibus, ipſam fuiſſe in Indiæ regionibus, vbi etiam nunc certum eſt habitare Æthiopes, præſertim in ea prouincia quam hodie vocant Malabar poſita in extremis Indiæ oris auſtralibus, quæ indico oceano aluuntur; Et item in inſula dictæ prouinciæ proxima, nomine Zeilam, vt refert Abrahamus Ortelius in ſuo orbis Theatro, tabula 4. Alijs contra aſſerentibus, Æthiopiam orienralem, in Arabiæ partibus Meſopotamiæ proximis extitiſſe: Quorum opinio magis conſona eſſe videtur ſacræ ſcripturæ; quæ pluribus in locis, ſatis euidenter inſinuat, Æthiopes a Iudæa non admodum fuiſſe remotos. Nam in Pſal. 86. Dauid connumerat Æthiopes, inter nationes Iudææ vicinas, dicens: Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.] Certum eſt autem ibi per alienigenas, quos eodem loco textus lxx. Interpretum vocat Alyophilos; ſignificari Palæſtinos; Atqui Tyrios, & Palæſtinos fuiſſe Hebræis finitimos, nemo eſt qui dubitet; ergo & Æthiopes ibidem recenſitos. Præterea 2. Paralip. cap. 21. ver. 16. apertè traditur; Arabes temporibus Ioram Regis Iudæ, Æthiopibus fuiſſe confines. Quo in loco, per Arabes, non omnes Arabiæ incolas; ſed eos ſpecialiter accipiendos aiunt, quos Chronographi, Arabes ſcenitas ideſt ſub pellibus habitantes, vocant; qui forte erant illi Æthiopes, qui inter Madianitas, vel prope ipſos habitabant, de quibus dicitur in Cantico Habacuc: Vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian.] Quod autem Madianitæ eſſent mixti, vel ſaltem vicini Æthiopibus; etiam confirmari poteſt, quia Sephora vxor Moyſi, quæ proculdubio erat Madianitis, vt patet Exod. cap. 2. ver. 16. & 21. nihilominus Numer. cap. 12. ver. 1. appellatur Æthiopiſſa; ſiue quia quodammodo eſſet talis; nimirum ex patre Madianita, matre verò Æthiopiſſa; vel potius (vt ſub anno mundi 2545. num. 57. diximus) quoniam ibi a Maria ſorore Moyſi, per contumeliam ſic fuerit appellata, eo quod eſſet de gẽte Æthiopibus contigua, ſeu de terra Æthiopum referta. Etenim Madianitas, ab Aethiopibus genere fuiſſe dinerſos, conſtat ex his, quæ partim ſub anno mundi 1931. num. 24. partim ſub anno 2179. num. 4. diximus; nimirum Aethiopes, a Chus filio Cham; Madianitas verò, a Madian filio Abrahæ, ex Cethura, & conſequenter a Sem fratre dicti Cham, originem duxiſſe. Verum vtcumque ſit de Aethiopia oriẽtali: nemo eſt qui non facile admittere debeat, olim Aethiopes, ſicut & ceteras nationes; ſiue propter bella, ſæpe de proprijs ſedibus pulſos; ſiue alijs de cauſis, ſparſim ad varias terræ regiones tranſmeaſſe: quandoquidem certum eſt, vt memoratus loco citato teſtatur Ortelius, hodie non ſolum in prædictis Indiæ regionibus; & in ea Africæ plaga, quæ ad orientem ſpectat, & Arabico ſinu aluitur; Aethiopes inhabitare; ſed in alia quoque eiuſdem Africæ plaga, priori oppoſita, & ſatis ampla, quæ propterea Nigritarum regio appellatur; & ad occidentem, ac meridiem, oceano terminatur: Quin etiam, eodem teſte, conſtat nonnullos item in quodam Americæ loco, Quareca ab incolis appellato, reperiri; vt non mirandum ſit, ſi Aſæ, aliorumque Regum Iuda temporibus, etiam in proximis Iudææ regionibus, Aethiopes plurimi habitauerint.

Vnde venerit Zara Dux Aethiopum contra Aſa.

3 Itaque vt ad propoſitum quæſitum reſpondeamus; dicimus non admodum veriſimile videri, quod Aſa regnante in Iudæa; de valde longinquis regionibus, tam grãdis exercitus; nempe decies centena millia Athiopum venerint, vt ei bellum inferrent. Non enim tunc adeo famoſum, opulentumque, & potens erat Iudææ regnum; vt a remotiſſimis terrarum partibus, trahere poſſet exercitum penè innumerabilẽ, ad illud debellandum. Quare mens refugit credere, Zaram hunc, cum tam copioſo exercitu, de prædictis Indiæ prouincijs veniſſe; præſertim cum id videatur fieri nõ potuiſſe, ſine admodum diuturna nauigatione; aut plurimarum terrarum, in ſuo tranſitu, deuaſtatione; quemadmodum de Holopherne, legimus Iudith cap. 2. antequam perueniſſet ad obſidendam Bethuliam. Et licet non ſit incredibile, dictum Zaram, de Abiſſinorum terra exiſſe; non tamen videtur probabile; quandoquidem neceſſarium fuiſſet, ipſum vel ingenti claſſe Arabicum ſinum traieciſſe; vel longiſſimis ac difficillimis itineribus, per Aegypti regiones, non ſine magna illarum nationum commotione; mox per loca deſerta, & arida, exercitum traduxiſſe: quarum rerum, ne minima quidem in ſacro textu ſit mentio. Quamobrem multo probabilius relinquitur, prædictos Aethiopes, ſiue aliquo modo a Iudæis laceſſitos, ſiue vltro

aliqua

aliqua occaſione arrepta, de proximis, ſeu non valde remotis a Iudæa regionibus, cum equis, & curribus, veluti ex improuiſo eſſe egreſſos (quemadmodum etiam ex modo loquendi, ſcriptura videtur inſinuare) atque Iudæorum regnum inuaſiſſe: Veruntamen, Deo bene iuuante, non ſolum a Iudæis repulſos; ſed etiam fugatos, contritosque fuiſſe, vt ſupra dictum eſt: Et hoc circa huius anni finem accidiſſe credimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3094.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 72.

1 ANNO autem proximo circiter inchoante, qui erat regni ſui decimus quintus, Aſa rex, & exercitus eius, cum poſt tam grandem partam victoriam redirent læti in Ieruſalem, obuium habuerunt Azariam Prophetam, qui diuino actus ſpiritu, Regem populumque admonuit, ne putarent ſe propter bellicam ipſorum fortitudinem, de Æthiopibus tam mirabilem reuexiſſe victoriam; ſed certo ſcirent, ſe eam diuino fauore conſecutos; propter ſeruatam pietatem ac veri Dei cultum, obedientiamque eidem Deo præſtitam. In qua ſi deinceps perſeuerauerint ac profecerint, diuinum opportunis temporibus præſidium, & cuncta proſpera: Sin autem, aduerſa omnia in poſterum ab eis expectanda. Deinde vaticinans idem Propheta, prædixit quaſdam poſt multa tempora futuras populi tranſgreſſiones; & ob eam cauſam bella admodum moleſta, graueſque calamitates ac terrores, eidē a Domino immitendos; ita vt multo tempore, ſine Deo, ſine Sacerdote, ſine Doctore, ac lege, eſſent permanſuri: Veruntamen, inquit, cum in anguſtijs ſuis reuerſi fuerint ad Dominum, & quæſierint eum, inuenient illum.] Denique ad præſentes conuerſus, hortabatur eos, vt in bono quod cœperant progrederentur, largam a Domino mercedem expectantes. Qua cohortatione tantum profecit; vt Rex vehementius ad augendum Dei cultum inflammatus, intra duos primos huius anni menſes, iterum idola, hoc eſt idolorum reliquias, auferēdas curauerit de omni terra Iudæ, & de Beniamin; & ab omnibus vrbibus, quas (vt refertur 2. Paralip. ca.17. ver.2.) ceperant in monte Ephraim ipſe, & Abia pater eius, vt traditur in eiuſdem lib. ca.13. ver.19. Quibus actis Aſa rex, continuo dedicauit altare holocautomatum, quod erat ante porticum domus Domini, 2. Paralip. cap.15. ver.1. vſque ad 9. Ex quo inſinuatur, illud prius ab eodem Rege fuiſſe inſtauratum, quòd aliqua reparatione indigeret. Porrò in menſe eiuſdem anni tertio, vt expreſsè traditur 2. Paralip. cap.15. ver. 9. (fortaſſis in feſto Pentecoſtes, quod in die dicti menſis ſexta, & quandoque ſeptima, quando ſcilicet in ſecunda die Azymorum incidebat ſabbatum, vt ſub anno mundi 2544. num.39. probauimus, celebrari ſolebat) congregauit Aſa Rex in Ieruſalem vniuerſum populum de Iuda & Beniamin; & item aduenas tribuum Ephraim, & Manaſſe, & Simeon qui ad ipſum confugerant, videntes quod Dominus eſſet cum eo; immolaueruntque (ſubaudi in dedicatione altaris nuper inſtaurati) boues ſeptingentos, & arietes ſeptem millia, de præda quam fecerant, vtique in memorato contra Aethiopes prælio. Ex quo fit clarum, quod illud bellum paulo ante, nimirum ſub finem præcedentis anni, qui erat regni Aſæ decimus quartus, confectum fuerat; non autem anno decimo, vt perperam ſcripſit Ioſephus 8. antiq. c.6. Et conſequenter inferri poteſt, Azariam Prophetam circa initia huius anni decimiquinti, veniſſe in occurſum Regi Aſæ, vt ſupra dictum eſt. Eodem item tempore; nimirum, quando in dedicatione altaris obtulit tot ſacrificia Domino, Aſa rex, præter ea quæ ipſe quoque de Aethiopum manubijs conſecraſſe creditur Domino, intulit etiam in domum Domini ea quæ cōſecrauerat Abia pater eius de ſpolijs Iſraelitarum, vt ſub anno mundi 3077. num.3. diximus. Inſuper in eodem populi conuentu, rex Aſa, & omnes qui ad illam ſolemnitatem venerant, iureiurando firmauerunt fœdus coram Domino, promittētes quærere illum in toto corde ſuo; ſtatuē-

Azariæ Prophetæ vaticinia, & Sanctæ cohortationes.

Aſa cultū Dei magis auget.

Altaris a ſe inſtaurati dedicationem celebrat.

Infert in templum quæ ipſe, & pater ſuus Domino conſecrauerant.

Ipſe, et populus firmant fœdus cum Domino.

teſque

teſque mortis pœnam ſine vlla perſonarum exceptione, his qui non ſequerentur Dominum. In cuius ſtatuti executionem, vt ceteris timorem incuteret, rex propria auctoritate, amouit Maacha matrem ſuam, a ſacris priapi; atque in pœnam huius ſceleris, depoſuit eam de imperio, & lucum quem illa conſecrauerat, ſpecumq; ſubuertit; necnon & ſimulacrum turpiſſimum confregit, comminutumque combuſſit, iuxta torrentem Cedron, ac cineres in eodem proiectos diſperſit. 2. Paralip. ca. 15. ver. 9. vſque ad finem capitis,

Amouet matrem a cultu priapi.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3095.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 73.

Oritur denuo bellum inter Aſa, & Baaſa.

1 ANNO regni Aſæ decimo ſexto, vt paulo poſt probabitur; iterum exortum eſt bellum inter ipſum Aſa Regem Iuda, & Baaſa Regem Iſrael; quod poſtea perdurauit (vt innuitur 3. Reg. cap. 15. ver. 16.) vſque ad obitum ipſius Baaſa. Occaſio autem renouandi inter præfatos Reges belli, fuit quoniam dictus Baaſa, aſcendens in Iuda occupauit Rama, cœpitque eam circundare muris, vt poneret in ea validum præſidium, quo caueret ne quis, ipſo inſclo, exire de regno Iuda, aut intrare poſſet in illud. Ex quo videtur poſſe colligi, prædictam Rama, quæ Ioſu. c. 18. ver. 25. ponitur in tribu Beniamin, & conſequenter ad regnũ Aſæ pertinebat; fuiſſe in confinio regni Baaſæ; & in quodam loco, per quem communis erat via, & tranſitus de regno Iudæ, ad regnum Iſrael, & è conuerſo: Propterea, vt dictum tranſitũ (quod ſibi ad inuadendum, quandocunque vellet, regnum Iuda, valde opportunum videbatur) in ſui poteſtatem redigeret; munire aggreſſus eſt Rama, vt deſcribitur loco Reg. proximè citato, & 2. Paralip. cap. 16. ver. 1.

Exponitur locus 2. Paralip. ca. 16. ver. 1.

2 Vbi licet hoc dicatur contigiſſe anno trigeſimo ſexto regni Aſæ: nihilominus certum eſt, hunc numerum nullatenus poſſe accipi ab eo tempore quo cœpit regnare Aſa. Nam 3. Reg. ca. 16. ver. 6. manifeſtè conſtat, Baaſam mortuum eſſe, & ſucceſſiuè pro eo regnaſſe filium eius nomine Ela, anno regni Aſæ vigeſimo ſexto: quod etiam annotarunt Abulenſis, & Caietanus ſuper loco Paralip. adducto. Vbi Abulenſis quæſt. 3. licet optime quidem impugnet expoſitionem Lyrani; qui vt hunc nodum diſſoluat, ſupponit primo Aſam viciſſe Aethiopes anno regni ſui decimo vel vndecimo, & ab illa inſigni victoria voluiſſe deinceps numerari annos regni ſui: deinde id quod legimus. 3. Reg. ca. 15. ver. 28. & 33. videlicet: Anno tertio Aſa regnauit Baaſa.] exponit de anno tertio Aſæ, a deuictis Aethiopibus, qui erat decimus tertius, vel decimus quartus, ab initio regni eius; & ſic putat Baaſam, licet regnauerit tantummodo annis viginti quattuor, potuiſſe peruenire vſque ad annum regni Aſæ trigeſimum ſextum, vel ſeptimum: Licet, inquam, Abulenſis quæſtione citata, meritò optimèque refellat memoratam Lyrani ſolutionem; ipſe tamen fatetur tandem ſe neſcire quomodo iſta difficultas tolli poſſit. Caietanus autem, cui conſentiunt Ioannes Lucidus lib. 2. de Emendatione temporum ca. 9. & Melchior Canus lib. 11. locorum Theologicorum in reſponſione ad argumentationem 12. dicunt, præallegatum 2. Paralip. cap. 16. ver. 1. textum, eſſe corruptum, & pro-trigeſimo ſexto-debere legi-vigeſimo ſexto-quemadmodum etiam, inquiunt, in calce capitis præcedentis; loco eius quod ibi dicitur; non fuiſſe bellum vſque ad trigeſimũ quintum annum regni Aſa. legendum eſſe-vſque ad annum vigeſimum quintum-Sed hæc ſolutio videtur valde periculoſa. Nam ſi ſemel admiſerimus mendum aliquod alicubi in ſacra ſcriptura irrepere potuiſſe; de multis quoque alijs eiuſdem ſcripturæ locis dubitari poterit; vt bene Sanctus docet Auguſtinus Epiſtola 9. ad Hieronymum. Et refertur in decreto diſtinct. 9. can. 7. Si ad ſacras ſcripturas. Deinde falluntur meo iuditio Caietanus, Lucidus, & Canus exiſtimantes Baaſam Regem Iſrael, aſcendiſſe in Rama, anno Aſæ regis Iudæ vigeſimo ſexto; quia certum eſt,

Refelluntur expoſitiones Caietani, Lucidi, et Cani.

eſt, Baaſa mortuum eſſe, anno regni Aſa vigeſimo ſexto; & eodem anno ſucceſſiſſe ei in regno Ela filium eius, vt expreſsè traditur 3. Reg. cap. 16. ver. 6. & 8. & oportet ſupponere obitum Baaſa, circa priores illius anni menſes contigiſſe; alioqui non poſſet ibidem dici de Ela filio eius, quod regnauerit duobus annis; cum ipſe Ela occiſus fuerit anno vigeſimo ſeptimo regni Aſa, vt cap. proxime citato ver. 15. legimus. Si igitur Baaſa deceſſit intra primos menſes anni vigeſimi ſexti Aſa; Certè admodum probabile eſt, quod Baaſa non illo anno, ſed multo ante aſcenderit in Iuda, aduerſus Aſa, & ædificauerit, ideſt muniuerit Rama: præſertim cum ab eius ædificatione amoueri numquam potuerit, donec Rex Iuda, muneribus induxit Benadab Regem Syriæ, vt coacto exercitu, inferret bellum Regi Iſrael; ad quæ peragenda non modico tempore videtur opus fuiſſe. Præterea 3. Reg. cap. 15. ver. 16. dicitur: inter Aſa, & Baaſa, extitiſſe bellum cunctis diebus eorum. Quæ verba, proculdubio indicant, bellum hoc fuiſſe ſatis longum; atqui ex opinione Caietani Lucidi, & Cani, ſequeretur, idem bellum fuiſſe breuiſſimum; ac penè eodem tempore cœptum fuiſſe, & expletum, per mortem ipſius Baaſa. Denique, ſi cum prædictis Auctoribus ponamus veniſſe Baaſa in Rama, anno regni Aſa vigeſimo ſexto; nullatenus poterit ſaluari, & cum vulgato conciliari textus lxx. Interpretum, qui 2. Paralip. ca. 16. in principio ait: hoc eueniſſe, anno trigeſimo octauo regni Aſa; quemadmodum nos numero ſequenti oſtendemus.

3 Melius itaque puto dicendum (vt ſaluemus ſacri textus litteram) re vera iſtud bellum ortum eſſe anno regni Aſa trigeſimo ſexto, vt 2. Paralip. in initio capitis 16. habent omnia quæ viderim vulgatæ editionis exemplaria; & præſertim emendatiora, & quæ maioris ſunt auctoritatis; & item Græci, Hebraicique codices, quemadmodum Canus loco citato teſtatur: anno, inquam, trigeſimo ſexto regni Aſa; hoc eſt, regni, cui tunc præerat Aſa; quod eſt ac ſi dictum eſſet: præfatum bellum inchoaſſe anno trigeſimo ſexto regni Iuda. Conſtat autem regnum Iuda, diſtinctũ a regno Iſrael, cœpiſſe anno primo Roboam; tunc enim deficientibus ab eo decem tribubus, diſcretum fuit regnum Iuda, a regno Iſrael; & illud quodammodo fuit exordium regni Iuda; cui poſt Roboam, & Abiam, præfuit Aſa. Sanè ex hac expoſitione conſequitur, quod iſte annus trigeſimus ſextus, coincidit cum anno decimo ſexto, ex quo regnare cœperat Aſa, vt videre eſt in tabulis, & euidenter patet, quia decem & ſeptem anni Roboam, & tres Abia, & ſexdecim Aſa, faciunt triginta ſex. Igitur præfata ſcripturæ verba; licet prima fronte aliud ſignificare videantur: tamen ſi rectè intelligantur, proculdubio hunc ſenſum indicare volunt; quod anno decimo ſexto, ex quo Aſa, Rex conſtitutus fuerat; aſcendit Baaſa in terram Iuda, & occupauit; munireque cœpit Rama. Quod ſi obijcias, ſcripturam ſacram, hactenus ſupputaſſe annos cuiuſque Regis, tum Iudæ, tum Iſraelis, ab accepto regno; non autem ab exordio regni Iudæ, vel Iſrael; & propterea non eſſe veriſimile, quod nunc voluerit computare annum trigeſimum ſextum regni Aſa, ab initio regni Roboam: Dicimus non eſſe hoc nouum, in ſacris libris: quandoquidem, tametſi ordinariè annos Regũ ab eo tempore, quo quiſque regnare cœperat, dinumerare conſueuerint: ſolent nihilominus etiam quandoque obiter, & præter cœptum ordinem, eos computare ab aliqua inſigni actione, quæ ante vel poſt inchoatum regnum, præceſſerit. ponam hic aliquot huius rei exempla, vt res planior fiat. In ſecundo Re. libro; tempora rerum ibidem deſcriptarum, notantur per annos regni Dauidis: Et tamen capitulo 15. verſiculo ſeptimo, defectio Abſalom a patre ſuo Dauide, dicitur contigiſſe poſt quadraginta annos; non vtique ab anno ibi proxime ante notato; neque a primo regni Dauidis numerandos; ſed a prima vnctione eius facta per Samuelem multis annis antequam regnare inceperit, quemadmodum late ſub anno mundi 3004. numero 2. probauimus. Item 4. Reg. capitulo octauo, verſiculo 16. dicitur Ioram regnaſſe ſuper Iuda anno quinto Ioſaphat patris ſui; qui tamen annus, non erat quintus ab initio regni eius, a quo reliqui ſupputari ſolent; ſed a ſpeciali eius præſeruatione de mortis periculo, cum dimicaret contra Syros, vt ſub annis mundi 3138. numero tertio, & 3143. numero ſecundo dicemus. Legimus etiam Ierem. capitulo 28. verſiculo primo, annum quartum regni Sedeciæ, appellari principium regni eius;

Auctoris expoſitio.

17
3
16
———
36

nimirum quia, cum tunc iterum a Nabuchodonoſor confirmatus fuiſſet in regno; volebat inde numerari annos regni ſui, vt nos ſub anno mundi 3439. numero quarto declarabimus. Exod. quoque capitulo duodecimo, verſiculo 40. ponitur ſumma quadringentorum triginta annorum, quæ prima facie videtur eſſe computanda ab introitu Iſraelis in Ægyptum; & tamen re vera ſupputari debet a diuinis promiſſionibus Abrahæ factis, vt nos ſub anno mundi 2329. numero 15. ex ipſis etiam Apoſtoli verbis, probauimus. Præterea etiam Daniel. capitulo ſecundo, verſiculo primo legimus: quod Nabuchodonoſor vidit quoddam ſomnium, anno regni eius ſecundo; & tamen ille annus, non eſt accipiendus fuiſſe ſecundus, ab initio regni ſui, ſed a depopulata Ægypto, Moabitiſque denaſtatis, quo tempore ſibi Monarchę nomen vindicauit, atque deinceps ab eo, regni ſui annos dinumerari voluit; quemadmodum ſub anno mundi 3452. numero primo oſtendemus. His addere poſſumus, quod in textu lxx. Interpretum Danielis capitulo 13. verſiculo 1. traditur; nimirum Nabuchodonoſor anno decimo octauo feciſſe ſibi imaginem auream, eamq; ab omnibus adorari iuſſiſſe; quem annum, non ab initio regni Monarchiæuè eius numerari poſſe; ſed ab anno quo ipſe poſtremam Ieroſolymæ oppugnationem aggreſſus fuerat, ſupputari debere; nos ſub anno mundi 3462. numero ſexto oſtendemus. Hæc autem quandoque in ſacro eloquio extraordinariè fieri, nemo miretur, abſurdumue, aut ſine myſterio eſſe putet; quandoquidem, etiam in hoc vniuerſo conſpicimus, multa, non ſine ſpeciali nutu, ac voluntate diuina, fieri præter conſuetum curſum, ordinemque naturæ.

Exponitur textus lxx. Interpretum.

Cęterum, editio lxx. Interpretum Romæ anno ſalutis 1588. impreſſa, in principio capitis 16. 2. Paralip. pro-Anno trigeſimo ſexto-habet-& in octauo, & trigeſimo anno regni Aſa, aſcendit Rex Iſrael &c.-Qui annus trigeſimus octauus, nullo modo poteſt corrigi ad mentem Caietani, Lucidi, & Cani, & accipi pro anno vigeſimo octauo regni Aſa; quia tunc iam mortuus erat Baaſa Rex Iſrael: Sed bene poſſet accipi, iuxta noſtram expoſitionem paulo ante adductam, pro anno decimo octauo ipſius Aſa, ſi verum eſſet, quod iſte aſcenſus dicti Baaſa in Rama, contigiſſet in anno decimo octauo regni Aſa, vt ex lxx. Interpretum lectione videtur poſſe colligi; non autem in decimo ſexto, vt ex vulgata deductum eſt. Sed nos libentius hic ſequimur textum editionis vulgatæ, qui eſt maioris auctoritatis: niſi forte vterque conciliari poſſit, referendo annum decimum ſextum, ad initium ædificationis ſeu munitionis Ramæ; decimum verò octauum, ad finem; quando ſcilicet Baaſa, a Syrorum exercitu opprimente regnum ſuum, coactus eſt intermittere ædificationem ſeu munitionem Ramæ, & redire ad regni ſui defenſionem. 4

Exponitur textus 2. Paral. c. 15. ver. vlt.

Eodem quoque modo, quo expoſuimus textum 2. Paralipomenon capitulo 16. 5
verſiculo primo, oportet exponere id, quod in calce præcedentis capitis legimus videlicet: Bellum verò non fuit (ſubintellige inter Aſa, & Baaſa) vſque ad trigeſimum quintum annum regni Aſa. ideſt regni Iuda cui tunc præerat Aſa. Qui annus trigeſimus quintus, ſecundum prædicta, coincidit cum anno decimoquinto, ex quo cœperat regnare Aſa: Niſi enim ita expoſuerimus; quomodo poterit verum eſſe quod dicitur 3. Reg. cap. 15. ver. 16. nimirum fuiſſe bellum inter Aſa, & Baaſa cunctis diebus eorum. Nam ſi locus Paralipomenon proxime citatus ad litteram accipiatur; ita vt re vera bellum non fuerit inter Aſa, & Baaſa niſi anno trigeſimoquinto regni ipſius Aſa: profecto ſequeretur, nullum omnino vnquam potuiſſe bellum eſſe inter Aſa, & Baaſa: Siquidem, vt dictum eſt, Baaſa deceſſit anno regni Aſa vigeſimo ſexto: Quomodo ergo verum eſt quod diximus: ipſum Baaſa aſcendiſſe in Iuda; & occupaſſe Rama? Si autem præfatus locus Paralipomenon corrigatur ad mentem Caietani, Lucidi, & Cani; ita vt pro-vſque ad trigeſimum quintum-legamus-vſque ad vigeſimum quintum-oportet ipſum Baaſa, anno duntaxat regni ſui poſtremo, bellum geſſiſſe cum Aſa. quare fruſtra, & ineptè dictum eſſet loco Reg. adducto, fuiſſe bellum inter Aſa, & Baaſa cunctis diebus vitæ eorũ. Poſita autẽ noſtra ſuperius adducta memorati loci, Paral. expoſitione,

facile

facile erit cuncta plana facere; & allegata ſcripturæ ſacræ loca, dictaque conciliare; ſi dicamus, quod licet ante bellum geſtum ab Aſa cum Æthiopibus, fuerint aliqua bella inter ipſum Aſa, & Baaſa, vt ſub anno mundi 3090. num. 1. probatum eſt; tamen poſt deuictos ab Aſa Æthiopes, nullum fuit bellum inter Aſa & Baaſa, vſque ad decimumquintum regni Aſæ expletum. Etenim anno decimo ſexto, aſcendit Baaſa contra Aſam in Rama, vt dictum eſt. Deinceps verò bellum perpetuo fuit inter prædictos Reges, donec alter eorum, nempe Baaſa, mortuus eſt, anno regni Aſæ vigeſimo ſexto, vt ſæpius dictum eſt.

Aſa a Benadab adiutus abigit a Rama Baaſam.

6 Igitur, vt ad caput redeat narratio noſtra; Aſa rex Iuda, anno regni ſui decimoſexto circiter ineunte, vt primum audiuit quod Baaſa Rex Iſrael aſcendiſſet in Ramas & quod in pernitiem regni Iuda, muniret eam; miſit argentum, & aurum quod ex theſauris ſuis, & templi congerere potuit, Regi Syriæ, nomine Benadab, rogans eum, vt iniret ſecum amicitias; & rupto fœdere, quod habebat cum Rege Iſrael, cogeret illum diſcedere a Rama. Qui petitis aquieſcens, coacto, miſſoque exercitu in terram Iſrael, percuſſit vniuerſas vrbes muratas terræ Nephthalim; ac tandem compulit Baaſam deſiſtere ab opere quod moliebatur, & diſcedere a Rama, vt regno ſuo periclitanti ſupetias ferret. Quo abeunte, confeſtim Aſa, aſſumpto vniuerſo Iuda, tulit inde lapides, & ligna; & ex ipſis ædificauit, ſeu inſtaurauit, aut muniuit Gabaa Beniamin, & Maſpha 3. Reg. cap. 15. ver. 17. vſque ad 23. & 2. Paralip. cap. 16. ver. 1. vſque ad 7. Atque eodem tempore Aſa Rex, ab Hanani Propheta cum fuiſſet grauiter correptus & obiurgatus, quod maiorem fiduciam habuiſſet in Rege Syriæ, quam in Domino, qui tradiderat in manu eius Æthiopes longe plures ac fortiores Syris; indignatus valde, iuſſit Prophetam conijci in vinculis; & aliquot de populo interfecit, quod fortaſſis Prophetæ ſententiam ſequentes, de Rege murmuraſſent. cap. Paralip. citato, ver. 7. vſque ad 11.

Conijcit Hanani Prophetam in vinculis.

7 Poſt hæc videns Dominus, quod Baaſa Rex Iſrael perſeueraret ambulans in vijs Iereroboam, qui peccare fecerat Iſrael, abducens ipſum a cultu Domini, & inducẽs ad colendos vitulos aureos; miſit Iehu filium Hanani Prophetæ, præcedenti numero memorati, ad ipſum Baaſam; qui exprobraret illi ingratitudinem, quam oſtenderat erga Dominum, impiè ab eo recedens, a quo tantopere fuerat exaltatus. Et propterea prænunciaret regi, & vniuerſæ domui eius interitum, ac miſerabile exterminium, 3. Reg. cap. 16. ver. 1. vſque ad 5. Id quando acciderit, nos ſub anno mundi 3106. num. 1. dicemus. Quo autem regni Baaſæ anno hæc facta fuerit obiurgatio, ſcriptura ſacra incertum reliquit.

Iehu filius Hanani Propheta pronuntiat Baaſæ interitum domus eius.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3103.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 81.

1 ANNO regni Aſæ Regis Iuda vigeſimo quarto, neceſſe eſt mortuum eſſe Piriciadem regem Aſsyriorum. Siquidem iſte eſt annus regni eius trigeſimus, vt videre eſt in tabulis: tot autem annos ipſum regnaſſe, ſcribit Euſebius in Chronicis.

Piriciades Aſſyriorum rex moritur.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3104.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 82.

Ophrateus regnat in Aſſyria.

ANNO immediatè ſequenti, regnauit in Aſsyria Ophrateus, qui fuit Aſsyriorum Rex trigeſimus tertius, vt idem tradit Euſebius. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3105.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 83.

Baaſa moritur

ANNO vigeſimo ſexto regni Aſæ Regis Iuda, Baaſa Rex Iſrael, cum regnaſſet annos viginti quattuor, vt dicitur 3. Reg. cap. 15. ver. 33. (ſubintellige incompletos quemadmodum ſub anno mundi 3095. num. 1. diximus; & adhuc ſub annis mundi 3110. num. 1. & 3117. nu. 1. comprobabitur) mortuus eſt; & in eius locum ſucceſſit, regnauitque eodem anno pro maiori, vt reor, parte Ela filius eius, quemadmodum traditur lib. Reg. citato cap. 16. ver. 6. & 8. Portò Ela filius Baaſæ, regnauit in Therſa, ſuper Iſrael duobus annis, vt loco Reg. proximè citato expreſſum eſt: Et ibidem quoque ſubintelligere debemus; ſcripturam loqui de annis incompletis; vt ex his, quæ ſub annis mundi proximè allegatis dicemus, manifeſtum fiet. Ceterum iſte Ela, ſicut, & pater eius, fecit malum in conſpectu Domini; & peccare fecit Iſrael, vt dicitur 3. Reg. cap. 16. ver. 13. & propterea diuinam promeruit vindictam, de qua ſub anno mundi proximo num. 1. agemus. 1

Ela regnat in Iſrael.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3106.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 84.

Zambri occiſo Ela regnat ſuper Iſrael.

ANNO regni Aſa Regis Iuda vigeſimo ſeptimo, vt loco Reg. proximè citando notatur; hoc eſt, non longe poſt inchoatum annum, quemadmodum ſub anno mundi 3110. ver. 1. oſtendemus; Zambri, qui erat ſeruus dicti Ela Regis Iſrael, & Dux mediæ partis equitum eius; rebellauit contra Dominum ſuum regem; & occidit eum in Therſa temulentum, ac bibentem in domo Præfecti Therſæ; & tyrannicè regnauit pro ipſo ſeptem diebus; non quia ſeptem duntaxat diebus ſuperuixerit; ſed quoniam his elapſis, creatus fuit alius Rex, vt numero ſequenti dicemus. Confeſtim autem Zambri, percuſſit omnes propinquos, & amicos Elæ; & deleuit omnem domum Baaſæ patris eius; iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat per os Iehu Prophetæ, a nobis ſub anno mundi 3095. num. 7. relatum; & magnam exercuit tyrannidem, quæ omnia cap. Reg. citato ver. 9. vſque ad 16. deſcribuntur, & ver. 20. breuiter repetuntur. 1

Delet omnem domum Baaſæ.

Amri electus in regē adegit Zābri, vt ſe in cædio traderet.

Poſt prædictos ſeptem dies ab interitu Elæ; Iſraelitarum exercitus qui tum obſidebat Gebbethon vrbem Philiſthinorum; cum audiſſet quod Zambri rebellaſſet, occidiſſetque 2

occidiſſetque Regem Ela,& propinquos eius; conſtituit ſibi Regem Amri, qui tunc erat Princeps militiæ Iſraelis, & morabatur in caſtris. Itaque Amri ſtatim ac factus eſt Rex, mouit exercitum ab vrbe Gebbethon; & cum eo profectus eſt contra Zambri exiſtentem in Therſa, quæ erat vrbs Iſraelitarum regia; & obſedit eam. Videns autem Zambri, quod expugnanda eſſet ciuitas, deſperans ſe poſſe de manu Amri euadere; ſe ipſum cum palatio in quo manebat, incendio tradens, in peccatis ſuis mortuus eſt. Et tunc diuiſus eſt populus Iſraeliticus in duas partes; media pars ſequebatur Thebni filium Gineth, volebatque eum conſtituere Regem: Et alia pars adhærebat prædicto Amri: præualuitque tandem, poſt quattuor circiter annos, populus qui erat cum Amri; & mortuus eſt Thebni. 3. Reg. cap. 16. verſic. 16. vſque ad 23. Itaque *Media pars populi parebat Thebni, & altera Amri.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3110.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 88.

1 ANNO trigeſimo primo regni Aſæ Regis Iuda, mortuo Thebni, regnauit Amri ſolus ſuper Iſrael, cap. Reg. allegato ver. 23. vbi ſubiungitur; ipſum Amri regnaſſe duodecim annis, nimirum ſex in Therſa, & reliquos in Samaria. Sed hic aduertere oportet, hos duodecim annos, non eſſe numerandos ab hoc Aſæ anno trigeſimo primo; ſed ab eo tẽpore, quo ipſe Amri in Caſtris Gebbethon obſidentibus, creatus fuerat Rex, & exercitum duxerat contra Zambri: Siquidem ſub anno mundi 3117. num. 1. probabimus, ipſum Amri deceſſiſſe ſub finem anni trigeſimi octaui Aſæ Regis Iuda; ergo oportet primum Amri annum, ferè totum concurriſſe cum vigeſimo ſeptimo Aſæ, vt diſpoſitum eſt in tabulis. Et hinc duo inferri poſſunt; Primo, verum eſſe quod ſub anno mundi 3106. num. 1. ſuppoſuimus; videlicet Ela filiũ Baaſæ, occiſum fuiſſe non longe poſt initia anni vigeſimi ſeptimi Aſæ; & conſequenter, non regnaſſe duobus annis integris, ſed tantummodo ſecundum regni ſui annũ attigiſſe. Deinde, memoratum ſcripturæ dictum, quod ſcilicet Amri regnauerit annis duodecim; neceſſario eſſe accipiendum cum hac declaratione, computatis nimirum quattuor illis circiter annis, in quibus poſt mortem Zambri, diſceptatum eſt de regno, inter Amri, & Thebni. *Mortuo Thebni regnat Amri ſolus. Quot annis regnauerit.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3111.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 89.

1 ANNO proximo, qui erat regni Aſæ trigeſimus ſecundus, & vitæ Ioſaphat filij eius vigeſimus ſextus, vt patet in tabulis, circa anni initia, credimus ipſum Ioſaphat genuiſſe Ioram, qui poſtea annos natus triginta duos, regnauit ſuper Iuda, anno vitæ patris ſui quinquageſimo octauo, regni verò vigeſimo tertio, vt ſub anno mundi 3143. num. 2. dicemus, & ſupputari poteſt in tabulis. *Ioſaphat genuit Ioram.*

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3112.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 90.

Samaria ædificatur.

ANNO regni Aſæ trigeſimo tertio, vt ex his quæ ſub anno mundi 3110. nu. 1. 1
diximus, inſerri poteſt; Amri Rex Iſrael, poſteaquam regnauit ſex annis in
Therſa; empto quodam monte, duobus argenti talentis, a viro cui nomen erat So-
mer; ædificauit in eo ciuitatem, quam ex nomine venditoris appellauit Samariam;
& in eã tranſtulit ſedem regni Iſrael: Vnde patet, hanc vrbem non tantummodo ab
ipſo Amri inſtauratam, auctam ve fuiſſe, vt videtur ſenſiſſe Abulenſis ſuper 3. Reg.
cap. 13, quæſt. 40, ſed a dicto Amri primo conditam, atque a fundamentis erectam;
vt idem quoque Auctor, ſuper eiuſdem libri cap. 16, quæſt. 15. clarius ſe ſe explica-
uit. Neque obſtat, quod ex 3. Reg. cap. 13, ver. 32, & 4. Reg. cap. 23. ver. 18. & 19.
videatur poſſe colligi; Samariam multo antea extitiſſe; nimirum etiam quando in
Iſrael regnabat Ieroboam filius Nabat, qui multis annis præceſſit ipſum Amri: quia
locis citatis, de antiqua vrbe Samaria, longe ab hac diuerſa; & de eius regione fit 3
mentio; quemadmodum nos ſub anno mundi 1931, num. 40. explicauimus. Cæte-
rum Amri Rex Iſrael, fecit malum coram Domino, ſuper omnes prædeceſſores ſuos;
ambulauitque in peccatis Ieroboam filij Nabat, vt ſcriptura teſtatur 3. Reg. ca. 16.
ver. 25. Et iccirco non valde diu durauit progenies eius; ſed Deo iubente, deleta
penitus eſt, vt ſub anno mundi 3150. num. 6. & 3151, num. 1. & 2. dicemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3117.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 95.

Amri moritur et regnat filius eius Achab.

ANNO trigeſimo octauo regni Aſæ Regis Iuda, mortuus eſt Amri Rex Iſrael; 1
ſepultusque eſt in Samaria, Et regnauit Achab filius eius pro eo, in Samaria,
viginti duobus annis, 3. Reg. cap. 16, ver. 28. & 29. Intellige hæc contigiſſe non
multo poſt inchoatũ annum; ita vt iſte annus ferè totus fuerit primus regni Achab,
quemadmodum digeſtum eſt in tabulis. Quamobrem ſi hic recolere voluerimus,

Anni regum quomodo ſupputandi.

quod ſupra ſub anno mundi 3081. num. 2, dictum eſt de Nadab filio Ieroboam, qui
regnare cœperat anno regni Aſæ ſecundo; inueniemus, omne tempus, quo regna-
runt prædictus Nadab, & Baaſa, & Ela, & Amri, ſuper Iſrael, includi, ab anno ſecun-
do Aſæ regis Iuda, ad trigeſimum octauum eiuſdem tantummodo inchoatum: in-
tra quod tempus, fluxerunt anni triginta ſex, vel ad ſummum triginta ſeptem: vnde
neceſſario conſequitur annos regni, quos ſcriptura ſacra ſingulis memoratis Regi- 2
bus Iſrael tribuit; debere accipi, vel computato aliquo tempore, quo quiſque, vel
2 quidam eorum regnare ceperunt cum patribus ſuis; vel melius; annos illis tributos,
24 fuiſſe fractos, & incompletos: alioqui, cum dictum ſit, Nabat regnaſſe annos duos,
2 & Baaſa vigintiquartuor, Et Ela duos, & Amri duodecim, fieret horum ſumma non
12 triginta ſeptem, ſed quadraginta annorum. Et hoc eſt valde notandum: quando-
40 quidem hinc manifeſtè detegitur error quorundam Chronographorum, qui nume-

Error Chronographorum.

rant annos Regum Iſrael, præciſè prout ad litteram reperiunt ſcriptos, nulla diſcuſ-
ſione, aut collatione cum annis Regum Iudæ, præmiſſa.

AB OR-

AB ORBE CONDITO ANNVS 3118.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 96.

1 ANNO regni ſui trigeſimo nono, Aſa rex Iuda ægrotauit dolore pedum vehementiſſimo, vt dicitur 2. Paralip. cap. 16. ver. 12. & tangitur etiam 3. Reg. cap. 15. ver. 23. illis verbis: Veruntamen in tempore ſenectutis ſuæ doluit pedes.] Et forte hæc ægritudo fuit illa, quam hodie vocant Podagram. Sanè iuſto Dei iuditio, creditur inflicta fuiſſe Regi talis pœna; quòd iuſtè ab Hanani Propheta reprehenſus; eundem iniuſtè in compedibus conieciſſet, vt ſub anno mundi 3095. nu. 6. diximus. Et quoniam memoratos dolores Rex, non, vt debebat, in peccati ſui punitionem, accepit; ſed eos naturaliter accidiſſe ratus, non curauit conuertere ſe ad Dominum, & ſupernaturalem, primariamque afflictionis ſuæ cauſam agnoſcere, ac conuenienti pœnitentia delere; quin potius in arte Medicorum plus iuſto confiſus eſt: iccirco nequaquā, donec ſuperuixit, de hac infirmitate conualeſcere vmquam potuit.

Aſa pedum dolore vehementiſſimo corripitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3120.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 98.

1 ANNO regni ſui quadrageſimo primo circiter deſinente, Aſa rex Iuda mortuus eſt; & in ſepulchro, quod ipſe ſibi foderat in ciuitate Dauid, ſepultus nimia ambitione, & pompa; ſuper lectum poſitus fuit plenum aromatibus, & vnguentis pigmentariorum arte confectis, vt colligitur 2. Paralip. cap. 16. ver. 13. Ceterum de Aſa quæri merito poteſt; cur 3. Reg. cap. 15. ver. 14. dicatur, Cor eius perfectum fuiſſe cum Domino cunctis diebus ſuis. Cum tamen conſtet eandem ſcripturam ſacram quadrupliciter eum reprehendiſſe: nimirum, quod maiorem fiduciam habuerit in rege Syriæ, quam in Domino: quod Hanani Prophetam, ſine iuſta cauſa intrudi iuſſerit in carcerem: quod neque poſteaquam percuſſus eſt infirmitate a Domino, ad ipſum, pro ſanitate recuperanda, confugerit; ſed magis arte Medicorum ſanari ſe poſſe ſperauerit. Solutio in promptu eſt. Aſam re vera non ſemel peccaſſe, ideoque iure in ſcripturis ſacris reprehendi meruiſſe: veruntamen, quod attinet ad veri Dei cultum, habuiſſe cor rectum, & perſectum cum Domino, omnibus diebus vitæ ſuæ: quandoquidem non modo ad idololatriam ipſe numquam declinauit; ſed & alios, ac propriam quoque matrem, ab ea reuocare non neglexit, & omni ſtudio ac diligentia, cunctas idolorum ſordes de regno ſuo, quantum potuit, tergere, auferreque numquam deſtitit. Quare prædicta verba: Fecit bonum, vel rectum coram Domino. & eiuſmodi alia, quæ de nonnullis quoque alijs Regibus Iuda, puta de Dauide, Ioſaphat, Ozia, Ezechia, Ioſia, & alijs, dicta reperiuntur: non indicare volunt ipſos omnino ſine culpa extitiſſe; ſed a vera religione numquam deuiaſſe. Nam in ceteris cōſtat Dauidem quoque alijs ſanctiorem, aliquando etiam grauiter admodum peccaſſe.

Aſa moritur.

Quædam ſcripturæ loca conciliantur.

Germanus quorundam ſcripturæ verborū ſenſus.

2 Sub finem eiuſdem anni, qui erat regni Achab Regis Iſrael quartus, vt videre eſt in tabulis; regnare cœpit Ioſaphat filius Aſa ſuper Iuda. 3. Reg. cap. vlt. ver. 41. & 2. Paralip. cap. 17. ver. 1. Dixi ſub finem anni; quia annus primus Ioſaphat, licet initium ſumpſerit in anno quarto regni Achab, vt probatum eſt; oportet tamen quod pro maiori parte concurrat cum quinto ipſius Achab: alioquin annus decimus ſeptimus regni Ioſaphat, non poſſet eſſe primus regni Ochoziæ filij Achab: neque Iorā

Ioſaphat regnat in Iuda.

frater

ſtater dicti Ochoziæ, potuiſſet regnare ſuper Iſrael anno decimo octauo regni Ioſaphat regis Iuda, vt nos ſub annis mundi 3137, num. 2. & 3138. num. 7. dicemus; & ſupputari poteſt in tabulis. Erat autem Ioſaphat triginta quinque annorum, quando regnare cœpit; & viginti quinque annis regnauit in Ieruſalem, vt habetur capit. Reg. citato ver. 42. & 2. Paralip. cap. 20. ver. 31. Itaque Ioſaphat, in principio regni ſui, inſtituit beneque ordinauit militiam ſuam; ac præſidia diſpoſuit in cunctis vrbibus muratis terræ ſuæ; præcipuè verò in his, quas Aſa pater eius tulerat Regi Iſrael, in tribu Ephraim. Ambulauit quoque in vijs patris ſui Dauid; & in præceptis Domini. Sed & reliquias effeminatorum, qui remanſerant in diebus Aſa; ipſe abſtulit de regno ſuo. Et licet excelſa tam cito auferre non ſit auſus; ea tamen poſtea auferre non metuit, vt paulo poſt dicemus. Quamuis neque id omnino perficere potuerit: per quod conciliari poſſunt tria ſcripturæ loca, quæ videntur inter ſe pugnare; nimirum cap. Reg. proximè citando ver. 44. vbi de ipſo Ioſaphat dicitur: veruntamen excelſa non abſtulit. & cap. Paralip. pariter adducendo ver. 6. vbi legimus: quod cum ſumpſiſſet cor eius audatiam, etiam excelſa, & lucos abſtulit; & denique ca. 20. ver. 33. iterum dicitur: quod excelſa non abſtulit. ideſt, non omnino auferre valuit. Quoniam verò fecit quæ recta erant in conſpectu Domini; propterea fuit cum eo Dominus; & confirmauit regnum in manu eius. Allata ſunt autem ipſi Ioſaphat tot tantaque munera ab omni Iuda, vt breui valde diues euaſerit; & eo vſque opibus, & potentia inualuerit, vt iam amplius non cederet Regi Iſrael, nec timeret ſuperari ab eo. Quin potius ipſe Rex Iſrael, libenter cum ipſo pacem haberet. Cum verò procedente tempore, experimento didiciſſet Ioſaphat, quod quanto intenſius Dominum coleret, ac ſequeretur vias eius; tanto magis cuncta ei proſpera ſuccederent; animoſior factus, excelſa quoque, & lucos abſtulit ideſt auferre, aggreſſus eſt. 3. Reg. c. vlt. ver. 43. vſque ad 46. & 2. Paralip. c. 17. ver. 2. vſq; ad 7.

Geſta eius circa initia regni

Auctus opibus & potentia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3123.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 101.

Ophratei obitus.

ANNO regni Ioſaphat Regis Iuda tertio, qui erat ſeptimus regni Achab Regis Iſrael, vt patet in tabulis; deceſſit Ophrateus rex Aſsyriorum, cum regnaſſet annis viginti, vt ſcribit Euſebius in Chronicis. 1

Ioſaphat curat erudiri populos in lege Domini.

2 Eodem anno regni ſui tertio, Ioſaphat miſit quoſdam de Principibus ſuis; & aliquot Sacerdotes, & Leuitas eum eis, habentes librum legis, hoc eſt Deuteronomiũ Moyſi, vt circuirent cunctas vrbes Iuda; & erudirent populum; docerentque eum obſeruare, quæ mandauerat Dominus. Et exinde idem Ioſaphat adhuc magis proficiebat, tum in cultu Domini prouehendo, tum etiam in regno ſuo roborando, atque augendo. Siquidem ædificabat domos inſtar turrium; & vrbes muratas in Iuda; multaque alia opera, ad eaſdem vrbes muniendas, fieri curabat. Virorum quoque bellatorum, ac robuſtiſſimorum, præter illos qui in præſidijs morabantur, multitudinem maximam ad manus habebat, ſub quinque principibus diſtributam; nimirum vndecies centena millia, & ſexaginta millia hominum. Nam ſub primo Duce, cui nomen erat Ednas, erant trecenta millia; ſub Iohanan ſecundo Duce, ducenta octoginta millia; ſub Amaſia filio Zechri, qui erat tertius Dux, ducẽta millia; & totidem cum quarto, nomine Eliada; & denique centum octoginta millia cum Iozabad, qui erat prædictorum Ducum poſtremus. Sed ſuper hæc omnia, adiuuabat Regem Ioſaphat Dominus valde; immittens pauorem ſuum in omnibus regnis per circuitum. Iudæ exiſtentibus; ita vt non auderent bellare contra ipſum Ioſaphat; quin potius ei munera adferre, ac omnibus modis eum ſibi beneuolum, amicumque reddere, ſtuderent. Philiſthæi verò, inſuper eidem argenti vectigal pendebant: Et Arabes itẽ, ad ipſum adducebant pecora multa; nempe arietum ſeptem millia ſeptingenta; & hircorum

Vires eiuſdem regis.

300000
280000
200000
200000
180000
1160000

hircorum totidem. Atque hoc pacto Ioſaphat, vt diximus, indies magis, ac magis creſcebat, & magnificabatur, factusque eſt valde diues & inclytus. Et ipſe fuit primus, qui ex Iudæ regibus, amicitiam cum Achab rege Iſrael, affinitatemque iungere non dubitauerit. Accepit enim Athaliam filiam dicti Achab, filio ſuo Ioram in vxorem. Quæ poſtea, iuſto Dei iudicio, (vt ſub anno mundi 3151. num. 3. dicemus) penè totam Ioſaphati ſtirpem extinxit. Et ipſe Ioſaphat cum quadam die, pro Achab, dictæ affinitatis gratia, pugnaret, contra Syros, vix mortis periculum euaſit, quemadmodum infra ſub anno mundi 3138. num. 1. explicabitur. Vnde magna ſanè vitæ ſtirpisque periclitatione, docuit pernicioſam valde probis eſſe improborũ ſocietatem. Quod autem de coniugio proximè memorato dictum eſt; per hæc circiter tẽpora contigiſſe oportet. Siquidem Ochozias dicti Ioram & Athaliæ filius, natus eſt anno regni Ioſaphat octauo, vt infra ſub anno mundi 3128. num. 1. probabimus; & erat natu minimus, quemadmodum expreſsè traditur 2. Paralip. cap. 22. ver. 1. Vbi etiam additur, quod omnes natu maiores, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum. Quæ verò de Ioſaphat pietate, in Dei cultu totis viribus promouendo, ſuperius dicta ſunt, breuiter deſcripta habentur 2. Paralip. cap. 17. ver. 7. vſque ad finem capitis, & cap. 18. ver. 1.

Affinitatem contrahit cum Achab.

3 E conuerſo autem, Achab rex Iſrael, ambulabat in peccatis Ieroboam. Et inſuper duxit vxorem, impiam illam Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum; quæ nõ modo ſeruiebat idolis; ac maritum ad eadem colenda prouocabat, vt aperte dicitur 3. Reg. cap. 21. ver. 25. Verum etiam eo tandem deuenit iniquitatis, vt Prophetas Domini acriter admodum perſequi non vereretur; compelleretq; eos abdere ſe in ſpecubus, & antris, ibique in extrema penè egeſtate vtcumque vitam trahere; & quotquot reperire poterat, interficeret; quemadmodum ex 3. Reg. cap. 18. ver. 4. & 13. manifeſtè colligere poſſumus. Colebat autem Achab idolum Baal: cui etiam templum ædificauit in Samaria; & in eo aram; plantauitque ei lucum. Et addidit Achab mala patrare multo maiora omnium, quæ prædeceſſores eius fecerant, 3. Re. cap. 16. ver. 30. vſque ad 34. Quamobrem, cum multis varijsque modis eum Dominus corripi, & ad veri Dei cultum perduci curaſſet, per Eliam, Michæam, aliosque Prophetas; & non ſemel a magnis eundem periculis liberaſſet; & inſuper victorias aliquot de hoſtibus mirabiliter tribuiſſet: Denique videns quod hæc omnia nihil proficerent; ipſum tandem non modo violenta morte percuſſit; ſed & omnem eius progeniem penitus extingui imperauit, vt ſuis locis explicabimus.

Achab ducit impiam Iezabel vxorem, quæ perſequebatur Prophetas Domini.

Achab multa mala perpetrauit.

A B O R B E C O N D I T O
A N N V S 3124.

Q V I N T AE M V N D I AE T A T I S
A N N V S 102.

---

1 ANNO proximo, qui erat regni Ioſaphat quartus, regnauit in Aſsyria Ophratanes Rex Aſsyriorum trigeſimus quartus, vt eſt apud Euſebium in Chronicis.

Ophratanes regnat in Aſsyria.

2 Per hæc circiter tempora, nimirum in diebus Achab Regis Iſrael, quidam vir nomine Hiel, de Bethel, auſus eſt reedificare vrbem Iericho; induxitque ſuper domum ſuam, maledictionem illam olim aduerſus eiuſdem vrbis inſtauratorem, a Ioſue fulminatam Ioſu. cap. 6. ver. 26. Etenim, vt primum vrbis fundamenta iacere cœpit; deceſſit Abiram primogenitus eius; & quando poſuit portas, mortuus eſt Segub poſtremus ex filijs ſuis, vt 3. Reg. deſcribitur in calce capitis 16.

Hiel ob reedificatam Iericho incurrit maledictionem olim a Ioſue fulminatam.

3 Fuit etiam in diebus prædicti Achab, Elias Theſbites, de terra Galaad, Propheta zelantiſſimus in Iſrael. Hic non ferens videre cultum Domini penè derelictum, Regemque ac Populum in cultu Baal perſeuerantes; oratione orauit vt non plueret ſuper terram, quemadmodum etiam refertur in Epiſtola Catholica B. Iacobi cap. 5. ver. 17. Et vt cognouit Dominum precibus ſuis annuiſſe; diuino actus ſpiritu, intrepidus adijt Regem Achab; eique liberè prænunciauit, non caſuram de cælo pluuiã,

Elias prædicit Achab ſiccitatẽ et ſe abſcondit.

roremue;

Digitized by Google

torrente; niſi ad verbum ipſius Prophetæ. Quo facto, receſſit, iubente Domino, abſconditque ſe prope torrentem Carith: erat autem iſte torrens ad orientem, contra Iordanem, vt dicitur ca. Reg. citando, ideſt, vt arbitror, vltra Iordanem, in loco quodam valde ſolitario & abdito, ſatiſq; a Samaria remoto; ita vt non poſſet Elias ibi manens, ab apparitoribus Regis Achab reperiri. Præuidebat enim Dominus, q Achab videns ſiccitatem, ac ſterilitatem ab Elia prænunciatam, mitteret in omnem gentem, & regnum qui requirerent eum; vt re ipſa factum fuiſſe refertur. 3. Reg. cap. 18. ver. 10. propterea miſit eum Dominus in locum inuium, atque inhabitatū, vt non poſſet inueniri; & quia locus, vt dixi, erat deſertus & ſterilis; mittebat ei mirabiliter Dominus mane & veſpere, coruorum miniſterio, panem & carnes, quibus veſci poſſet, & de torrentis aqua bibens ſuſtentari. Poſt dies autem plurimos, ex quo pluere defierat, quando ſcilicet iam Achab ceſſauerat quærere Eliam, vtpote deſperans ſe poſſe eum amplius reperire; exiccato torrente; ne præ ſiti Propheta deficeret, miſit eum Dominus in Sareptam Sidoniorum; vbi a quadam muliere paupercula, nihil aliud pro ſui ac vnici filij ſuſtentatione habente, niſi pugillum farinæ in hydria, & parum olei in lecytho; vtcumque ſuſtentatus eſt multo tempore; farina interim, oleoque mirabiliter ad Prophetæ vocem numquam deficiente, donec ceſſauit fames. Contigit etiam, Elia ibidem commorante, vt moreretur dictæ mulieris filius; quem ipſe, ter ſuper defuncti cadauer proiectus, oranſque, ſuſcitauit; & reddidit matri ſuæ. Quæ omnia fuſius deſcripta habentur. 3. Reg. cap. 17. per totum.

Miniſterio coruorum paſcitur.

Mittitur in Sareptam Sidoniorum, & ibi a muliere mirabiliter paſcitur. Suſcitat filium dictæ mulieris.

Mittitur ad Achab.

4 Anno autem tertio, ſubintellige per aliquot menſes iam exacto; hoc eſt ſub fine trium annorum, & ſex menſium a cœpta ſiccitate (tanto enim tempore illam perdu raſſe conſtat ex loco Iacobi citato, & Luc. cap. 4. ver. 25.) miſit Dominus Eliam ad Achab, qui tum fame perurgente, miſerat Abdiam ſuæ domus diſpenſatorem, ad quærendam in vallibus, & prope fontes aquarum, herbam, vt poſſet ſaluare equos, & mulos ab interitu. Erat autem iſte Abdias vir timens Deum, ac valde pius: quando enim Iezabel interficiebat Prophetas Domini; ipſe abſcondit ex eis centum in ſpeluncis; & pauit eos. Hunc ergo cum in itinere obuium habuiſſet Elias; dixit ei, vt nunciaret Regi de aduentu ſuo: at ille modeſte recuſans, contriſtabatur; veritus ne ſi forte tale quid nunciaſſet; ſpiritus Domini aliò transferret Eliam, vt non incideret in manus Achab; & Rex ſe illuſum putans, præ indignatione, nunciantem interficeret: Sed tandem certior factus Abdias, quod Propheta proculdubio aditurus eſſet Regem; indicauit ei adeſſe Eliam. Quo audito, Rex veniens in occurſum Prophetæ, cœpit obiurgare eum, quod conturbaret Iſraelem: at ille, magna ſpiritus libertate, increpauit Regem, quod ipſe potius cauſa eſſet publicæ illius calamitatis; eo quod relicto Domino, coleret Baal; egitque cum Rege, vt congregaret in monte Carmelo vniuerſum populum; & quadringentos quinquaginta Prophetas Baal; & pariter alios quadringentos Prophetas lucorum, qui comedebant de menſa Iezabel: velle enim populum ipſum iudicem facere, ſuper controuerſia inter ſe, & Prophetas Baal, vertente. Itaque de mandato Regis, cum omnes ad dictum montem conueniſſent; propoſuit Elias populo, dari ſibi duos boues; alterum a ſe; alterum a Prophetis Baal in fruſta concidendos; & in ſingulis altaribus ſuper ſtrue lignorum, abſque igne, in holocauſtum componendos; vt hoc ſigno dignoſcerent illum verè eſſe Deum, qui a ſeruis ſuis exoratus, ignem e cælo demitteret, holocauſtumque conſumeret. Itaque cum Eliæ propoſitio, vniuerſo populo valde placuiſſet, & cunctis inſpectantibus, numquam potuiſſet Baal audire voces Prophetarum ſuorum clamantium de mane vſque ad meridiem, & ſe ſe cultris ac lanceolis ſauciantiū, vt eum magis ad miſericordiam prouocarent: E conuerſo autem Dominus, ad vocem ſerui ſui Eliæ, cunctis videntibus, igne de cælo mirabiliter delapſo, non modo holocauſtum, & ligna quantumuis aqua iam tertiò largè admodum conſperſa deuoraſſet; ſed & ipſos quoque altaris lapides, & puluerem, & aquam quæ in aquæductu remanſerat, penitus conſumpſiſſet: cadens vniuerſus populus in faciem ſuam exclamauit dicens: Quia Dominus ipſe eſt Deus.] Elias autem videns populi conuerſionē ad Dominum Deum patrum ſuorum, iuſſit apprehendi Prophetas Baal, qui ipſum deceperant; & occidit eos in torrente Ciſon. Et deinde aſcendens in montem Carmelum,

Abdias vir pius.

Quomodo Elias reuocauerit regem, & populum a cultu idolorum.

Carmelum,orauit,impetrauitque a Domino pluuiam; & ceſſauit fames. 3.Reg.cap. 18. per totum, vbi hæc copioſius tradita inuenies. Sic Elias diuinus vates, pro Dei cultu reſtituendo, regi Achab idololatræ fortiter obſtitit; imbres per annos tres, & eo amplius, ab eius ditione prohibuit; cum voluit, reddidit; ignem ad ſacrificium, è cælo detraxit; Sacerdotes impietatis interfecit; & populum diabolica fraude deceptum, ad Deum renocauit, & ab errore liberum fecit.

Iezabel Eliam perſequitur.

Elias perterritus fugit.

5 Non multo poſt,Iezabel audita occiſione Prophetarum Baal, & lucorum, qnos ipſa admodum diligebat; tanta exarſit iracundia aduerſus Eliam, vt ſtatim iureiurando ſe obſtrinxerit,ipſum quantotius è medio tollere.Quod audiens Elias,& perterritus valde, hucatque illuc diffugiens; tandem peruenit in Berſabee Iuda; & ibi dimiſſo puero, cum ambulaſſet ſolus per deſertum itinere vnius diei; oppido laſſus, ſedit ſubter vnam iuniperum; ibique tædio vitæ affectus, precabatur Dominũ, vt tolleret a ſe animam ſuam;deinde proijciens ſe,cum obdormiſſet ſub vmbra iuniperi; ſemel, iterumque ab Angelo excitatus, ac cibo,potuque recreatus; ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Horeb. Non recta quidem, vt arbitror, via (ſic enim proculdubio, multo citius illuc peruenire potuiſſet, vt ex his quæ nos ſub anno mundi 2545. nu. 52. diximus colligi poteſt) ſed per deuios,ac tortuoſos gradiens calles, quocunq; eum ferebat voluntas; prout ſolent,qui inſequentes fugiunt,ne ab his deprehendãtur. Denique cum ad prædictum montem perueniſſet, ibidemque in ſpelunca latitans permaneret; audiuit Angelum ex perſona Domini loquentem ſibi,ac ſciſcitãtem: quid nam ibi ageret. quo reſpondente: quia, quod zelatus eſſet pro Domino, quærebatur ad mortem. ſtatim iuſſus eſt egredi, & ibidem edoctus fuit de diuina viſione,quam eidem oſtenſurus erat Dominus. Itaque Elias primo quidem,ob Dei reuerentiam,operuit vultum ſuum pallio: deinde egreſſus, & ſtans in oſtio ſpeluncæ ſuper montem exiſtentis; vidit viſionem illam grandem: nimirum ſigna quædam ſenſibilia maieſtatis Domini tranſeuntis. Primo ſpeciem quandam ſpiritus vehementis, ſeu venti cuiuſdam validi; qui videbatur ſubuertere montes,petraſque cõterrere,ante Dominum. Deinde aliam ſpeciem commotionis magnæ ſeu terremotus. Tertio veluti ignem quendam maximum aduenientem, ac potentem abſumere omnia. Atque in tribus hiſce ſignis, ſcriptura ſacra teſtatur, non extitiſſe Dominum; ſed in quarto; qui dicitur fuiſſe ſibilus auræ tenuis. Denique iterum interrogatus a Domino Elias: quid illic ageret; & priori reſponſione ab ipſo replicata; iuſſus fuit reuerti per viam deſerti in Damaſcum; & vngere Hazaelem in Regem Syriæ; & Iehu filium Ioſaphat filij Namſi in Regem Iſrael; & Eliſeum in Prophetam pro ſe; ſubiunxitque Dominus: quod, qui fugerit Hazael; occidet eum Iehu; & qui euaſerit de manu Iehu; interficiet eum Eliſeus. ac ſi diceret: ſe horum miniſterio, vindictam ſumpturum de Iezabel, & de Achab,& de alijs idololatris,ac Prophetarum ſuorum perſecutoribus. Quibus verbis pariter ac viſione erudiebat Dominus Prophetam ſuum,omneſque huius hiſtoriæ lectores: quod tametſi poſſit Deus, terribilibus ac repentinis caſtigationibus,ſtatim conterere iniquos, iuſtorumque perſequutores; attamen iuſtis de cauſis, veluti lento quoddam gradu, diuina procedere ſolet ira: Et licet punitio tardet; non tamen à transgreſſoribus, ſi non reſipiſcant, ſubterfugi vllo modo poteſt.

Cibo potuque ab Angelo reſocilatus 40 diebus tendit ad montem Dei Horeb.

Videt in mõte viſionem grandem per quatuor ſigna ſibi inuicem ſuccedentia.

Viſionis explicatio.

Electio vnctioque Eliſei in Prophetam.

6 Talibus ergo Elias a Domino confortatus, inde diſceſſit, vt Domini iuſſionem impleret. Factum eſt autem, vt cum reperiſſet Eliſeum in duodecim iugis boum arantem, mitteret ſuper eum pallium ſuum; qui ſtatim intelligens, quid illo ſigno indicare vellet Elias; de licentia ipſius, perexit oſculari patrem, ac matrem ſuam; confeſtimque rediens, mactauit par boum, coctiſque in aratro carnibus; ac his qui aderant diſtributis; ſecutus eſt Eliam, ac miniſtrabat ei. 3. Reg.c.19.per totum. Et tunc creditur vnxiſſe Eliſeum in Prophetam. Quod autem etiam vnxerit Hazaelẽ, & Iehu in reges, ſatis indicatur Eccleſiaſtici c.48.ver.8.ſed quando id egerit; ſcriptura ſacra non exprimit, vt ſolet aliàs multa; ſatis ſufficere rata, retuliſſe præceptũ Domini: par namque eſt credere, virum iuſtum ac ſancto zelo plenum, mandata Domini non modo implere voluiſſe; ſed etiam quantocius, ac eo prorſus modo, & ordine, quo ei fuerant iniuncta. Quamobrem conſentaneum rationi eſt ſupponere;

quod

Quomodo Elias mandata Domini impleuerit.

quod ipſe primo de Horeb profectus ſit per viam deſerti in Damaſcum, vt præceperat Dominus; ibique vnxerit Hazaelem: mox venerit in Iſrael, ad vngendum Iehu; & denique cum inueniſſet Eliſeum, egiſſe quæ ſuperius dicta ſunt. Nec obſtat, quod ex 4. Reg. cap. 8. ver. 13. & cap. 9. ver. 3. & 6. Videantur Hazael, & Iehu, ab Eliſeo, ſeu de mandato eius vncti, poſt raptum Eliæ: quia ibi non exprimitur, quod Eliſeus vnxerit Hazaelem; ſed ſolum quod ei Dominus oſtenderat ipſum Hazaelem regnaturum in Syria: Et licet apertè Iehu dicatur fuiſſe vnctus ab vno de filijs Prophetarum, de mandato Eliſei: non ideo tamen inferri poteſt, eundem Iehu nequaquam ab Elia prius fuiſſe vnctum: quandoquidem conſtat etiam Dauidem, & Salomonē, & forte item Saulem, non ſemel fuiſſe vnctos. Ceterum hæc omnia, quæ hactenus de Rege Achab, & de vxore eius Iezabel; item de Elia, & Eliſeo dicta ſunt; quamuis ſub quonam regni eius anno ſingula contingerint, aſſignare non potuimus, ſcriptura ſacra id nuſquam indicante: nihilominus probabile eſt, eadem ante annum dicti Achab decimum ſeptimum expletum, accidiſſe; vt ex reliquorum regni ipſius Achab annorum diſtributione, ſub anno mundi 3134. & deinceps notanda, inferri poterit.

Quonam regni Achab anno hæc acta fuerint.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3128.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 106.

Ioram genuit Ochoziam.

ANNO regni Ioſaphat Regis Iuda octauo, qui coincidit cum anno duodecimo 1
regni Achab Regis Iſrael, vt videre eſt in tabulis; oportet natum eſſe Ochoziam, qui & Ioachaz, filium Ioram ex Athalia filia Achab, vt patet 4. Reg. c. 11. ver. 1. & nepotem dicti Ioſaphat; vt colligitur, 4. Reg. cap. 8. ver. 26. vbi dicitur, quod viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cœpiſſet; & item ex his, quæ nos ſub anno mundi 3149. num. 1. vſque ad 5. diſputabimus, manifeſtum fiet: totidem autem anni inueniuntur, ab hoc, vſque ad primum regni ipſius Ochoziæ, et patet in eiſdem tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3133.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 111.

Iubileus 11.

ANNO regni Ioſaphat Regis Iuda decimotertio, qui concurrit cum decimo 1
ſeptimo regni Achab Regis Iſrael, vt oſtendunt tabulæ; incidit annus Iubilei vndecimi, nimirum quingenteſimus quinquageſimus, ab introitu filiorum Iſrael in terram promiſſionis, vt eiſdem liquet in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3134.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 112.

ANNO regni Achab Regis Iſrael circiter decimo octauo, vt paulo poſt proba- 1
bimus, Benadab Syriæ Rex, adductis ſecum triginta duobus Regibus in auxi-

xilium,

lium,obſidebat Samariam, eamque vſque adeo oprimebat; vt iam Rex Achab non abnneret dare ei omne aurum,& argentum quod habebat; & præterea vxores quoque,ac liberos, ſi diſcederet ab eo. Verum vt audiuit quod Rex Syriæ, his non contentus, volebat inſuper mittere qui ſcrutarentur domum ipſius; de conſilio populi ſui, Achab noluit acquieſcere. Quamobrem iratus Benadab, iurauit perdere ciuitatem; iamque imperauerat exercitibus ſuis,vt ad eam vndique accedentes,pararent ſe ad illam expugnandam; quando ecce vnus de Prophetis Domini veniens ad Achab, promiſit nomine ipſius Domini tradere hoſtes in manu regis, vt vel ex hoc intelligeret quia ipſe eſt verus Deus; & iam deſineret colere falſos deos. His auditis Achab, protinus interrogauit Prophetam: per quos? cui Propheta: Per pediſſequos, inquit, Principum prouinciarum. Itaque confeſtim, præcipiente Rege, recenſitis hiſce ſeruulis ducentis triginta duobus;& item ſeptem millibus virorum de populo; egreſſus eſt Achab cũ eis; præmiſitq; pueros,qui cũ ſinguli percuſſiſſent Syros contra ſe miſſos; fugaſſentque Benadab temulentum; inſecutus eſt eum Achab cum reliquo exercitu, ac percuſſit Syriam plaga magna. Præmonuit autem memoratus Propheta Regem de prælio cum victoria redeuntem; quod Syri putantes ideo ſe in montibus ab Iſraele victos fuiſſe,quia ipſe deos montium coleret; cogitauerant redire anno proximo, ſperantes poſſe illum in campeſtribus ſuperare. Quamobrem hortatus eſt ipſum Achab,vt interim curaret inſtaurare exercitum ſuum, & inſtruere currus ad dimicandum contra Syros in campeſtribus; promittens eidem etiam in planitie victoriam. 3. Reg. cap. 20. ver. 1. vſque ad 26. Quod verò hæc acta ſint anno ſuperius notato; inde ſatis euidenter colligi poteſt; quod, vt conſequenter oſtendemus, anno proximo poſt hanc victoriam, cum eiſdem Syris proſpere dimicatum fuit in campeſtribus: deinde tranſierunt tres anni pacis inter Iſraelem,& Syriam: quibus expletis,iterum profectus eſt Achab Rex Iſrael,cum Ioſaphat Rege Iuda,ad præliandum contra Syros in Ramoth Galaad; vbi & mortuus eſt: ergo, ſi Achab regnauit viginti duobus annis,vt ſub anno mundi 3117. num. 1. probatum eſt; neceſſario conſequitur,quod prænarratam de Syris victoriam reportauerit anno circiter regni ſui decimo octauo, vt diximus, & in tabulis digeſtum reperitur.

Achab ab vno de Prophetis Domini admonitus vicit prima vice Syros.

Prænunciauit eidẽ Achabo alteram victoriã de Syris.

Horum temporum ratio.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3135.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 113.

1 EXACTO præcedentis victoriæ anno, nimirum currente anno regni Achab decimo nono; recenſuit Benadab Syros, venitque in Aphec cum exercitu magno,vt pugnaret contra Iſraelem in vallibus. Cui ex aduerſo caſtra poſuit Achab;ad quem vir Dei veniens,prænuntiauit; quod Dominus,ad confuſionem Syrorum exiſtimantium ipſum eſſe Deum montium, non aũt vallium; daturus erat Iſraeli victoriam etiam in vallibus. Itaque commiſſo prælio, percuſſerunt filij Iſrael de Syris centum millia peditum in die vna: reliqui verò Syri qui remanſerant in ciuitate, a muro ipſius opreſſi interierunt. Benadab autem Rex, cum fugiſſet in ciuitatem; timeretque ibidem comprehendi, & occidi; de ſuorum conſilio, miſit legatos ſaccis accinctos,& funiculos in capitibus habentes, vt deprecarentur pro vita ipſius corã Rege Iſrael; qui iniqua miſeratione commotus, humanioribus verbis reſpondens, iuſſit eum venire ad ſe; & leuauit eum in curru ſuo; pepigitque cum eo fœdus, ea duntaxat conditione,vt redderet ciuitates, quas tulerat pater eius ab Iſrael. Quæ res,quia valde diſplicuerat Domino; Ecce inſiluit ſpiritus Domini ſuper vno de filijs Prophetarum,qui cũ cuidam de mãdato Domini dixiſſet,vt ſe percuteret; illeq; noluiſſet; prædixit eum a leone fore percutiendum; quod & factum fuit. Deinde dixit alteri; qui ſtatim ei vulnus inflixit. At Propheta proprio ſanguine puluereque conſperſa facie, obuiam factus Regi; aſſumptaque parabola, propoſito ſuo accommodata, cœpit loqui ei: mox abſterſa facie,ita vt poſſet agnoſci; grauiter increpauit

Altera Achabi de Syris victoria.

Prædicitur Achabi interitus quod ſtultè Benadabo peperciſſet.

Regem, dicens: Hæc dici: Dominus, quia dimiſiſti virum dignum morte de manu
tua; erit anima tua pro anima eius; & populus tuus, pro populo eius. Rex verò fu-
ribundus abijt, audire contemnens. 3. Reg. cap. 20. ver. 26. vſque ad finem capitis.

Quomodo Achab poſſederit vineam Naboth. & hac de cauſa punitus fuerit.

Igitur perdurauit prædicta pax inter Iſtael & Syriam, annis tribus, vt apertè tra- 2
ditur 3. Reg. cap. 22. ver. 1. Intra quod tempus, concupiuit Achab vineam Naboth
Iezraelitæ; quam quia ille dare recuſauerat, contriſtabatur Rex, nec volebat cibum
ſumere: Quod aduertens vxor eius Iezabel, cum, licentia coniugali, exprobraſſet Re
gi nimiam lenitatem, atq; puſillanimitatem; promiſit ſe daturā ei vineam Naboth;
nec cunctata eſt. Nam confeſtim ſcripſit litteras anulo Regis ſignatas, optimatibus
vrbis Iezrael; præcipiens, vt ſubmiſſis ſalſis teſtibus, qui accuſarent Naboth, quod
benedixiſſet Deum, & Regem; eundem lapidarent. Quod vt factum eſt, accedens
Iezabel ad virum ſuum, dixit ei: Surge, & poſſide vineam Naboth, qui mortuus eſt.
Vbi obiter notandum eſt, ſcripturam ſacram, interdum vſurpare vocabulum benedi
cere, pro maledicere, quemadmodum hic, & Iob capitulo primo, verſiculo quinto
apparet, & nos aliàs oſtendimus. Accidit autem, vt cum audiſſet Achab mor-
tuum eſſe Naboth, deſcenderetque vt poſſideret vineam eius; Ecce Elias Pro-
pheta miſſus a Domino in occurſum eius, acriter valde increpauit Regem, de
iniuſta nece Naboth; prædixitque ipſi Achab, & vxori eius Iezabel, miſerabilem
interitum; & quod carnes eorum comedendæ eſſent a canibus; & quod exter-
minanda eſſet domus Achab, ſicut exterminata fuerat domus Ieroboam filij Na-
bat, & domus Baaſa: Veruntamen, quia ad Prophetæ vocem humiliatus eſt A-
chab; prædixit per eundem Eliam Dominus, ſe non extincturum domum Achab in
in diebus ipſius, ſed filij eius; ſubaudi Ioram, quem poſtea occidit Iehu, & vniuerſam
domum Achab, iuxta eiuſdem Eliæ prophetiam, penitus deleuit, vt ſub anno mundi
3151. num. 1. & 2. dicemus. Quæ verò nos his paucis perſtrinximus, vide copioſius
tradita, 3. Reg. cap. 21. per totum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3137.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 115.

Ioſaphat facit ſecum regnare Ioram filium ſuum.

ANNO regni Ioſaphat Regis Iuda decimo ſeptimo, qui fuit vigeſimus primus 1
regni Achab Regis Iſrael; & tertius pacis inter Syriam & Iſrael, vt apparet in
tabulis; neceſſe eſt, quod ipſe Ioſaphat fecerit ſecum regnare Ioram filium ſuum.
Nam (vt ſub anno mundi proximo, num. 7. dicemus) Ioram filius Achab, dicitur re-
gnaſſe anno decimo octauo regni Ioſaphat; & anno ſecundo Ioram filij ipſius Ioſa-
phat. ergo Ioſaphat anno regni ſui decimo ſeptimo, fecerat ſecum regnare Ioram

Cur id fecerit.

filium ſuum. Huius rei occaſio creditur fuiſſe; quia tunc Ioſaphat cogitabat exire de
finibus regni ſui, & deſcendere in Samariam, vt num. 3. dicemus: nimirum inuita-
tus, vt probabile eſt, ab Achab Rege Iſrael, qui erat ſibi affinitate coniunctus, quēad-
modū ſub an. mun. 3123. n. 2. diximus; & volebat ducere eum ſecum contra Syros:
Propterea Ioſaphat, vt in regno ſuo pacata omnia relinqueret; & ad tollendas diſ-
ſenſiones, quæ interim forte oriri poſſent inter filios ſuos de regni adminiſtratione,
declarauit vnum ex ipſis, nempe Ioram, Regem, & præter Regis titulum, etiam regni
gubernacula eidem reliquiſſe creditur, donec ipſe rediret.

Regnat Ochozias cum patre Achab.

Eodem anno regni Ioſaphat decimo ſeptimo, cœpit regnare Ochozias filius A- 2
chab ſuper Iſrael, in Samaria; vt expreſsè dicitur, 3. Reg. capitulo vltimo, ver. 52.
intellige ſimul cum patre; qui cum deliberaſſet ire ad bellum contra Syros, in Ra-
moth Galaad; conſtituit Ochoziam filium ſuum Regem, vt pro eo gubernaret re-
gnum Iſrael in Samaria. Et quia, vt ſub anno mundi proximo numero primo di-
cemus, circa initia anni ſequentis, occiſus fuit Achab in bello; & ſub finem
illius anni, ipſe quoque Ochozias interijt; Ideo illi duo anni, quibus idem

Ochozias

Ochozias loco Reg. citato regnaſſe dicitur, accipi debent incõpletis & partim viuente, partim interempto iam patre. Tribuuntur autem ambo ipſi Ochoziæ; quia ferè toto illo tempore, ipſe regnum adminiſtrauit; primo abſente, mox defuncto patre; Et nihilominus hi duo anni, non augent Chronologiam; quia includuntur in annis viginti duobus regni patris ſui; quorum poſtremus fuit tantummodo inchoatus, vt ſub anno inſequenti numero primo oſtendemus. Quare vide quàm procul à veritate aberrauerint Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, & alij qui eundẽ Ochoziam crediderunt regnaſſe annis vndecim; videlicet duos ſine ſocio, & nouem ſimul cum fratre ſuo Ioram: quod ex ſacris ſcripturis nullatenus colligi poſſe videtur.

Ioſaphat venit ad Achab in Samariam.

3 Sub finem eiuſdem anni decimi ſeptimi, vt paulo poſt confirmabitur; Ioſaphat deſcendit in Samariam ad Achab Regem Iſrael; à quo honorificè admodum ſuſceptus fuit. Nam ad eius aduentum mactauit Achab arietes, & boues plurimos ipſi & populo, qui venerat cũm eo. Deinde perſuaſit ei, vt ſecum pergeret in Ramoth Galaad contra Syros. Verum antequam irent, monente Ioſaphat prius conſulendum eſſe Dominum, congregauit Achab de Prophetis ſuis quadringentos viros; qui omnes interrogati, cuncta prænuntiarunt Regi proſpera. Quin etiam vnus ex eis, Sedecias nomine, filius Chanaana, factis ſibi cornibus ferreis: His (confidenter aſſerebat Regi Achab) ventilabis Syriam, donec conteras eam.] Cum autẽ inſtante Rege Ioſaphat, requiſitus aduenIſſet Michæas Propheta Domini; ac ſciſcitatus, ipſe quoq; primo proſpera nunciaſſet; mox verò adiuratus à Rege, vt liberè, ac ſincere ei ſermonem Donini indicaret; vaticinatus eſſet aduerſa: indignatus valde eſt Achab: cui Michæas denuo prophetauit malum; aſſertiuè ſubiungens: diuinam ſe vidiſſe viſionem, ex qua intellexit, quod Dominus per ſpiritum mendacem in ore omnium Prophetarum dicti Achab, ipſum decipere decreuerat, vt aſcenderet, & caderet in Ramoth Galaad. Hac de cauſa, bonus Dei ſeruus Michæas, ab impijs multa mala pertulit. Nam & confeſtim à memorato pſeudopropheta Sedecia grauiter in maxilla percuſſus fuit; & ſubinde ab iniquo Rege Achab, iuſſus eſt in carcerem includi; & pane tribulationis, atque aqua anguſtiæ ſuſtentari, donec ipſe de bello rediret in pace. Et nihilominus Propheta Domini, intrepidus in teſtificanda veritate perſtitit. Nam, vt omnes ex euentu probarent ꝙ ipſe miſſus fuiſſet à Domino; cunctis audientibus reſpondit Regi: Si reuerſus fueris in pace; non eſt loquutus in me Dominus.] tertio Reg. c. 22. ver. 2. vſq; ad vigeſimum nonum, & 2. Paralip. cap. 18. ver. 2. vſq; ad vigeſimum octauum. Sanè quod hæc acta ſint anno ſuperius notato; etiam manifeſtius colligi poteſt ex textu lxx. Interpretum, qui loco Paralip. adducto, de Ioſaphat verba faciens, ait: Deſcendit in fine annorum ad Achab in Samariam &c. ideſt ſub finem vitæ non ipſius Ioſaphat, quem conſtat multis poſt obitũ Achab annis ſuperuixiſſe; ſed ipſius Achab, qui non multo poſt in prælio contra Syros vulneratus interijt; vt locis citatis conſequenter deſcribitur; & nos ſub anno mundi proximo num. 1. dicemus. Igitur

Michea Propheta vaticinia, & ob ea paſſiones.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3138.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 116.

Ioſaphat, & Achab ducunt exercitus contra Syros.

1 ANNO proximo circiter inchoante, qui erat regni Ioſaphat decimus octauus, & regni Achab vigeſimus ſecundus, vt patet in Tabulis; profecti ſimul ſunt duo iſti Reges, cum exercitibus ſuis, in Ramoth Galaad. Et quoniam Rex Syriæ, equitatus ſui Ducibus; ac præcipuè triginta duorum curruum Principibus, præceperat: ne contra quemquam; niſi contra Regem Iſrael pugnare ſtuderent; hoc audito Achab, callidè, vt arbitror, hortatus eſt Ioſaphat, vt regio veſtitu procederet ad prælium; ipſe verò clam mutauit habitum ſuum, ne ab hoſtibus agnoſci poſſet,

quod ipſe eſſet Rex Iſrael. Inito igitur certamine, videntes Syriæ Principes, Ioſaphat regio cultu indutum, ceteris omiſſis, aggreſſi ſunt eum, putantes ipſum eſſe Regem Iſrael. At ipſe, vt vidit ſe in arcto poſitum, exclamans ad Dominum, ab eo ſtatim adiutus eſt. ſiquidem agnitus à Syris quod ipſe non erat Rex Iſrael, quē ipſi quærebant; Deo inſpirante, ceſſauerunt eum perſequi, atq; ita de grauiſſimo vitæ periculo liberatus eſt. Contra autem impius Achab, quamtumuis aſtutus, & incognitus, ſagitta quadam a milite Syro in incertum iacta, inter ceruicem & ſcapulas, ſiue inter pulmonem & ſtomacum percuſſus, interijt eadem die ad veſperam. Quo tempore, præco receptui cecinit, & Rex delatus fuit in Samariam, linxeruntq; canes ſanguinem eius, de curru defluentem, iuxta verbum Domini eidem antea ab Elia prænunciatum, 3. Reg. cap. vlt. ver. 29. vſque ad 52. & 2. Paralip. cap. 18. ver. 28. vſque ad finem capitis. Itaque Achab, vt dicebamus, vigeſimum ſecundum regni ſui annum, non ſolum non impleuit, ſed tantummodo attigit. Sanè præter cetera eius geſta hactenus narrata, additur etiam loco Reg. citato ver. 39. quod ipſe domum eburneam ædificauit, vrbesque non paucas extruxit; ſed quonam regni ſui anno hæc egerit, non indicatur. Igitur

Ioſaphat de mortis periculo diuinitus liberatur. Achab ſagitta confixus interijt.

Regnat Ochozias ſolus in Iſrael, & impie agit.

Eodem anno, per duos circiter menſes, vel tres inchoato, nimirum mortuo A- 2
chab, regnare cœpit, vt dictum eſt, Ochozias filius eius ſolus ſuper Iſrael: cuius opera fuerunt impijſſima. Fecit enim ipſe quoque malum in conſpectu Domini, & adorauit Baal, ambulans in vijs anteceſſorum ſuorum, 3. Reg. cap. 22. ver. 53. & 54. & 2. Paralip. cap. 20. ver. 35.

Ioſaphat de bello rediens a Iehu Propheta corripitur.

Ioſaphat autem, de dicto prælio, in quo peremptus fuerat Achab, cum ſalute re- 3
diens in terram ſuam, obuium habuit Iehu filium Hanani Prophetam; a quo redargutus fuit, quod impio Achab præbuiſſet auxilium; ſubindeque admonitus, quod hac quidem de cauſa iram Domini commeruerat; ſed quia bona opera inuenta eſſēt in ipſo, nimirū abominatio, & deſtructio idolorum; propterea diuinam conſecutus fuerat miſericordiam, ac de maximo vitæ periculo liberatus. Itaque rex humiliter accepta Prophetæ correptione; in recognitionem tanti beneficij a Deo accepti; primo quidem voluit regni ſui annos ab hoc deinceps eſſe numerandos; tanquam hoc ſigno palam proteſtari geſtiens, tunc ſibi vitam a Domino, regnumque pariter fuiſſe reſtituta; vt ex 4. Reg. cap. 8. ver. 16. nos ſub anno mundi 3143. nume. 2. demonſtrabimus. Mox diuini cultus augendi zelo admodum accenſus; exiens ipſe de Ieruſalem, viſitauit populum ſuum, a Berſabee vſque ad montem Ephraim, (iſti enim erant ditionis ſuæ termini, primus auſtralis, alter aquilonaris) reuocauitque eum ad cultum Domini; & conſtituit in cunctis vrbibus ſuis Iudices, præcipiens eis, vt timorem Domini præ oculis habentes, abſtinerent a muneribus, & a perſonarum acceptione, & vt cuncta diligenter, ritèque peragerent. Hæc, & eiuſmodi monita ſalutis pius Rex dabat ſeruis ſuis. Sed & in Ieruſalem conſtituit Zabadiam filiū Iſmael, tanquam primarium Iudicem, ac veluti Regis vices gerentem; & Sacerdotes ac Leuitas, eorumque Pontificem Amariam, & Principes familiarum; vt cauſas Domini iudicarent; & quæſtiones de lege ac ceremonijs deciderent, oſtēderentque populis, quæ facienda eſſent; ne peccantes, iram Domini ſuper ſe ipſos inducerent, 2. Paralip. cap. 19. per totum.

Diuinum cultum augere curat.

Rex Moab deficit a Rege Iſrael.

Moabitæ cum Ammonitis et Idumæis bellū inferunt regi Ioſaphat.

Eodem anno, videlicet non multo poſt mortem Achab, fregit Meſa Rex Moabi- 4
tarum fœdus quod habebat cum Rege Iſrael; nec voluit ei amplius ſoluere tributa, quæ ſolebat, centum millia agnorum, & totidem arietum; vt breuiter tangitur, 4. Reg. capit. 1. verſiculo 1. & clarius capitulo tertio, verſiculo 4. & 5. Inſuper ijdem Moabitæ, conductis in auxilium Ammonitis & Idumæis, mouerunt bellum contra Ioſaphat Regem Iuda nihil tale ſuſpicantem. Qui, vt audiuit illos cum ingenti multitudine iam ingreſſos eſſe regnum ſuum; & conſiſtere in Aſaſunthamar, quæ eſt Engaddi: timore perterritus, congregauit vniuerſum Iuda; prædicatoq; ieiunio, ante omnia contulit ſe ad deprecandum Dominum. Cumque ſtans in medio populi, ante atrium domus Domini nouum (nimirum ab ipſomet, aut a patre eius, non de nouo ædificatum, alijſque additum; ſed potius, vt reor, inſtauratum ac renouatum) deuotè admodum oraſſet: factus eſt ſpiritus Domini ſuper quendam Leuitam de filijs Aſaph, nomine Iahaziel; qui cunctis audientibus,

dientibus,Regi populoque proſpera vaticinatus eſt; & ſine pugna victoriam, Domino pro ipſis contra hoſtes dimicante. Ad cuius vocem omnes proſtrati, adorauerunt Dominum; Leuitis Caath & Chore filijs, interim Deum Iſrael voce magna laudantibus. Poſtera autem die, ſummo mane, egreſſus Rex cum exercitu ſuo,hortabatur omnes, vt Deo, ac Prophetis eius crederent, & cuncta (dicebat) euenient proſpera. Conſtituit etiam Cantores,qui præirent exercitum, laudantes Deum, & dicentes:Confitemini Domino,quoniam in æternum miſericordia eius.]Quæ cum canere cæpiſſent; Ecce immiſit Dominus peſſimam inter hoſtes ſeditionem; & pugnam inteſtinam, conſurgentibus primo Ammonitis, ac Moabitis aduerſus Idumæos; quibus interemptis; ſe ſe quoque mutuo Ammonitæ, Moabitæque pariter peremerunt. Ad quorum cadauera, cum perueniſſent Ioſaphat, vniuerſusque populus eius; tres dies continuos, in detrahendis hoſtium ſpolijs valde opimis,inſumpſerunt. Quarto autem die,congregati in valle,quæ deinceps ab hoc felici euentu, Vallis benedictionis dicta eſt; Inde poſtea reuerſi ſunt in Ieruſalem,cum gaudio magno ingredientes domum Domini cum pſalterijs, & citharis, & tubis, vt debitas Deo gratiarum actiones exoluerent. Et exinde pacem habuit Ioſaphat in circuitu regni ſui: Siquidem irruerat pauor Domini ſuper nationes finitimas, audientes quod Dominus ipſe pro populo ſuo pugnaſſet 2.Paralip.cap.20.ver.1.vſque ad 31.

Seditione inter eos exorta ſeipſos pariter interimunt.

Iudæi eorum ſpolijs ditantur.

5 Poſt hæc,vt traditur loco Paralip. proxime adducendo, inijt Ioſaphat amicitias cum Ochozia Rege Iſrael; feceruntque vnanimiter claſſem in Aſiongaber,quæ iret in Tharſis,& in Ophir,ad aſportandum inde aurum: diſplicuit autem hoc Domino, & propterea miſit Eliezer Prophetam, ad Regem Ioſaphat; qui prænuntiauit ei cōfractam iri claſſem,eo quod cum iniquo Rege fœdus percuttere non fuiſſet veritu. Atque ita non multo poſt, exorta tempeſtate, naues contritæ, ſubmerſæque ſunt. Quamobrem,volente eas Ochozia rurſus reficere; recuſauit Ioſaphat,3.Reg.cap.vl. ver.49.vſque ad 52. & 2. Paralip.cap.20. ver.35. Et quoniam, quid nomine Tharſis,Ophirque accipiendum ſit; iam ſub anno mundi 3043. num.7. vſque ad 10. pluribus declaratum eſt: reſtat hic tantummodo aduertere lapſum Ioſephi; qui lib. 9. antiq. cap.1. perperam ſcribit, prædictas naues a Ioſaphat, & Ochozia fuiſſe paratas, vt ad Ponti, Thraciæque emporia proficiſcerentur: cum tamen ex locis ſacræ ſcripturæ citatis, apertè conſtet; eas factas,confractasque fuiſſe in Aſiongaber;quæ cum eſſet in littore maris rubri,vt manifeſtè traditur 3. Reg.cap.9.ver.26. Quis nō, videt,quam ſtultum fuiſſet,nauigia in mari rubro fabricare, quæ ad Thraciæ emporia in maris mediterranei oris exiſtentia,nauigarent? præſertim, cum tunc temporis, ignota omnino eſſet via nauigādi de mari rubro ad mediterraneum; & licet poſtea a Pharaone Nechao primum (vt nos ſub anno mundi 3425. nu.2. oſtendemus) Deinde iterum poſtremo a Luſitanis, totius Aſiæ circuitione, reperta fuerit: eſt tamen adeo longa, difficilis,& periculoſa;vt nemo ſanæ mentis,volens de Iudæa nauigare in Thraciam, nauem in mari rubro conſcenderet.

Ioſaphat in fœdus cum Ochozia.

Ioſephi error detegitur.

6 Eodem anno ad finem vergere incipiente, cecidit Ochozias Rex Iſrael per cancellos cænaculi ſui, in Samaria exiſtentis; cumque ex ictu grauiter ægrotaret; miſit nuncios in Acharon vrbem Philiſthinorum, vt conſulerent idolum belzabub, quod ibidem colebatur; num de illa ægritudine conualeſcere poſſet. Quibus de Samaria egreſſis; ecce Elias, Angeli monitu occurrens, eos increpauit; quod, perinde ac ſi non eſſet Deus in Iſrael; ad conſulendos deos alienos proficiſcerentur, ſubiunxitq; propterea Ochoziam Regem de lectulo in quo iacebat non ſurrecturum; ſed in ſua infirmitate moriturum. Quæ cum ab eiſdem Nuncijs relata fuiſſent Regi; ille furibundus confeſtim miſit quinquagenarium Principem cum eius militibus, qui ad ſe omnimodis perducerent Eliam; quos cum ad Prophetæ vocem, ignis mirabiliter de cælo cadens, illico voraſſet: miſit alterum cum a comitatu; quibus tametſi idem prorſus accidiſſet; addidit tamen inſanus Rex mittere tertium; qui ſibi ſuisque interitum veritus; flexis genibus coram Propheta, humiliter eum precatus eſt,vt miſertus animæ ſuæ,& eorum qui cum ipſo erant; dignaretur deſcendere,& venire ad Regem. Quibus auditis Elias,ab Angelo monitus,deſcendit; venitque cum illo ad Ochoziam; cui denuo intrepidè mortem prænunciauit; quæ non multo poſt ſubſequuta eſt. vt latius deſcribitur 4. Reg.cap.1. per totum.

Ochoziæ ægrotanti Elias prædicit interitum.

Sub finẽ igitur eiuſdẽ anni (qui, vt dictũ eſt, erat ſecundus regni ipſius Ochoziæ regis Iſrael, & decimus octauus regni Ioſaphat regis Iuda, vt dicitur 4. Reg. cap. 3. ver. 1. & concurrit etiam cum anno ſecundo regni Ioram filij Ioſaphat pariter cum patre regnantis ſuper Iudam; vt patet in tabulis; & manifeſte traditur 4. Reg. cap. 1. ver. 17.) mortuo Ochozia ſine liberis; regnauit pro eo frater eius Ioram filius Achab ſuper Iſrael in Samaria duodecim annis; vt exprimitur 4. Reg. cap. 3. ver. 1. Quare oportet primum annum regni Ioram Regis Iſrael, ferè totum concurriſſe cũ anno decimo nono regni Ioſaphat; vt in tabulis digeſtum videri poterit. Ex dictis igitur duo inferri poſſunt. Primo, verum eſſe, quod ſupra ſub anno mũdi 3137. num. 2. diximus: annos duos regni Ochoziæ Regis Iſrael, ſacrã non augere Chronologiam; vtpote qui includi debent in annis regni patris ſui Achab: Siquidem ipſe Ochozias, vt probatum eſt, regnare cœperat anno regni Ioſaphat decimo ſeptimo, qui concurrebat cum anno regni Achab vigeſimo primo: & ſub finem anni decimi octaui regni Ioſaphat, qui erat vigeſimus ſecundus, vltimuſque regni, ac vitæ Achab, mortuo Ochozia, regnauit frater eius Ioram. Et hoc notandum valde eſt; quoniam ex eiuſmodi animaduerſionis defectu, multi ſcriptores confunduntur; & Chronogrophi paſſim in hiſce Regum Iſrael annis ſupputandis decipiuntur. Alterum quod ex prædictis inferri poteſt, eſt, falli Ricardum de Sancto Victore, in ſuo de concordia temporum libello, vbi ait: Ioram filium Achab, regnaſſe annum vnum cum Ochozia fratre ſuo; & vndecim ab obitu fratris. Id enim ſacræ videtur repugnare ſcripturæ, quæ 4. Reg. cap. 1. ver. 17. & cap. 3. ver. 1. apertè loquitur de tempore quo regnare cœpit Ioram poſt obitum Ochoziæ fratris eius; & tamẽ aſſerit: ipſum Ioram regnaſſe duodecim annis; & nuſquam alias dicit ipſum regnaſſe vndecim annis. Sanè Ricardo impoſuit, quod alter Ochozias, filius ſcilicet Iorã Regis Iuda; interdũ legatur regnaſſe anno vndecimo, interdum verò duodecimo regni Ioram Regis Iſrael: inde enim elicit Ricardus, annum vltimum regni Ioram Regis Iſrael, dici, eſſeque vndecimum reſpectu temporis quo regnauit ſolus; duodecimum verò ex quo regnare cœperat cum Ochozia fratre ſuo. Sed ratio cur Ochozias rex Iuda, quandoque dicitur regnaſſe anno vndecimo; quandoque autem duodecimo regni Ioram Regis Iſrael, eſt illa quam aſſignat Caietanus ſuper 4. Reg. c. 9. nimitũ, quia dictus Ochozias bis regnare cœpit ſuper Iuda, nẽpe primo cum patre grauiſſima tũc ægritudine laborãte; Et hoc cõtigit anno vndecimo regni Iorã Regis Iſrael: altera vice, quãdo ſucceſſit patri defuncto; & hoc fuit anno regni duodecimo prædicti Iorã Regis Iſrael, vt nos ſub anno mundi 3150. n. 5. clarius explicabimus. 7

Moritur Ochozias, & regnat frater eius Ioram in Iſrael.

Anni Ochoziæ ſacram non augent Chronologiam.

Aduertere quid debeant Chronographi. Ricardi dictũ redarguitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3139.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 117.

ANNO regni Ioram Regis Iſrael primo, videlicet non multo poſt obitum Ochoziæ, vt infra num. 4. probabitur; ſublatus fuit Elias igneo curru per turbinem in cælum, Eliſeo diſcipulo relicto. Huius raptus hiſtoria, quia dilucidè accuratèque deſcribitur 4. Reg. cap. 2. ver. 1. vſque ad 13. libenter lectorem ad illum locum remittimus. Porrò præcipua Eliæ geſta, laudeſque, breui elogio comprehenſæ habentur Eccleſiaſtici cap. 48. ver. 1. vſque ad 13. inter quæ illud valde inſigne eſt, quod primus omnium, ipſe mortuum ad vitam reuocaſſe legatur. Ponam hic verba Eccleſiaſtici, vt quædam in eis obſcuriora clarius explicemus. Et ſurrexit (inquit) Elias Propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, & irritantes illum inuidia ſua pauci facti ſunt. non enim poterant ſuſtinere præcepta Domini [hoc eſt, qui idololatras fame, alijſque a Deo vltionibus minuendos, atque ad paucitatem redigendos curabat; eo quod, quia illi non poterant ſuſtinere præcepta Domini, quæ ipſe cum magno ſpiritus ardore eis proponebat; inuidiæ ſtimulis, maloque acti zelo, irritabant prouocabantque ipſum, ad flagel- 1

Elias igneo curru in cælũ tollitur.

Eius geſta laudeſque ex lib. Eccleſiaſtici.

la

la eis a Domino imprecanda] ſequitur. Verbo Domini continuit cælum, & deiecit de cælo ignem ter. [Videlicet bis ſuper Quinquagenarios Principes, & ſemel ſuper holocauſtum] ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Et quis poteſt ſimiliter gloriari tibi? [ideſt ſicut tu?] Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de ſorte mortis in verbo Domini Dei. Qui deieciſti reges ad perniciem] nimirum Achab, & vxorem eius Iezabel, & filios eorum Ochoziam & Ioram, & omnem eorum ſtirpem. Item Ioram filium Ioſaphat, quibus omnibus prædixit perniciem & interitum irreuocabilem, atque ineuitabilem; vnde, & ſubiungitur] & confregiſti facile potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo. [quia ſcilicet prædicti Reges potentia, & gloria ſua, non potuerunt eludere prædictiones Eliæ contra eos abſque vila difficultate enunciatas, quibus, quodammodo deiecit eos, quoſdam quidem gladio inimicorū quoſdam verò, videlicet Ochoziam Regem Iſrael, & Ioram Regem Iuda, de lecto, ægritudine qua laborabant conſumptos] Qui audis in Sina iudicium, & in Horeb iudicia defenſionis] hoc eſt diuinæ vltionis contra Idololatras illis verbis prolata: Et erit quicunque fugerit gladium Hazael, occidet eum Iehu; & quicunque fugerit gladium Iehu interficiet eum Eliſeus. conſtat autem, quod quemadmodum ſcriptura ſacra vſurpat verbum-defendere-pro vlciſci-vt patet Iudith cap. I. In fine, & ad Rom. cap. 12. ver. 19. ita nunc nomen-defenſionis-pro-vltione-] Qui vngis Reges ad pœnitentiam [hoc eſt Hazael, & Iehu, ad pænam tranſgreſſoribus ſeu idololatris infligendam] & Prophetas facis ſucceſſores poſt te [Eliſeum intelligi volens (numero plurali, pro ſingulari, vt aliàs non ſemel, vſurpato) Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui ſcriptus es in iudicijs temporum, lenire iracundiā Domini: conciliare cor patris ad filium, & reſtituere tribus Iacob. [ac ſi dicere voluiſſet. Qui iuxta quod ſcriptum reliquit Malachias in calce prophetiæ ſuæ, venturus es temporibus iudiciorum Dei, vt lenias temperesque iracundiam eius, præparando vias eius, & conuertendo diſponendoque homines ad Sanctorum Patrum veſtigia, toto corde, ſectanda: quod quidem iam ſemel factum eſt per Sanctum Io. Baptiſtam in ſpiritu Eliæ, quando ſcilicet venit Dominus iudicare, punireque in ſemetipſo, peccata mundi; Et iterum creditur per ipſam Eliæ perſonam eſſe præſtandū, ante ſecundum Domini aduentum, finaleque iudicium, vt ſequenti numero oſtendemus. Denique concludit ſermonem ſuum Eccleſiaſticus de Elia dicens] Beati ſunt qui te viderunt, & in amicitia tua decorati ſunt: nam nos vita viuimus tantū, poſt mortem aut non erit tale nomen noſtrum. [ſignificans eos fore beatos, qui non ſolum ipſum vidiſſe, ſed ex charitate, monitis ſuis obtemperaſſe, gaudebunt.

2 Quod autem iſte Elias adhuc viuat, communis eſt ſentētia SS. Patrum, præſertim inferius citandorum. Neque obſtat quod in curru igneo ſublatus dicatur: quia quemadmodum Ionas diuina virtute in ventre ceti triduo ſoſpes; & tres pueri in camino ignis ardentis, illæſi aliquandiu conſeruari potuerunt; ita Elias in dicto curru igneo. Quod item idem Elias (vt ex locis Eccleſiaſtici, & Malachiæ paulo ante adductis colligi poteſt) venturus ſit ante extremum vniuerſalis iudicij diem, prædicare fidem Chriſti: tametſi aliqui dubitaſſe videātur videlicet B. Hieronymus, Rupertus, Burgenſis, Vatablus, & alij, ſuper Malachiæ cap. 4. ver. 5. exponentes de Sancto Io. Baptiſta, illa Prophetæ verba: Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & cōuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum &c. Hos tamen ſatis neruosè redarguit Ribera in dicti loci expoſitione: probatque communiorem Græcorum, Latinorumque Patrū, tum veterum, tum recentiorum ſententiam eſſe quod ſicuti S. Io. Baptiſta in ſpiritu Eliæ primum Domini aduentum præceſſit; ita ipſemet Elias in propria perſona, præcedet ſecundum. Sic ſenſiſſe videntur Origenes tomo 7. in Ioannem, S. Chryſoſtomus homil. 58. in Matthæum, S. Gregorius Niſſenus ſub finem libelli, de aduentu Domini in carne cōtra Iudæos, B. Theodoretus ſuper citato Malachiæ capite, S. Iuſtinus Martir in Dialogo cum Triphone, S. Ambroſius ſuper illud 1. ad Corin. cap. 4. ver. 9. Puto enim quod Deus &c. Et ſuper illud Apocalip. cap. 11. ver. 3. Et prophetabunt &c. S. Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. cap. 29. B. Gregorius lib. 14. Moralium cap. 11. & lib. 35. cap. 15. & homil. 29. in Euangelia, vbi ait, quod Elias in cælum aereum ſubleuatus eſt, vt in ſecretam quandam terræ regionem repente duceretur,

Quod adhuc viuat.

Quod non multo ante finale iudicium venturus ſit ad pænitentiam prædicandam.

ceretur, vbi in magna iam carnis ac ſpiritus quiete viueret, quouſque ad finem mundi redeat, & mortis debitum ſoluat. Item S. Iſidorus in lib. de vita, & morte Sanctorum, cap. 35. Beda in cap. 17. Matthæi, & cap. Marci 9. Euthimius, Anſelmus, & B. Thom. ſuper cap. Matthæi citato. Petrus Galatinus lib. 12. cap. 1. Samuel Marrochianus in Epiſtola de aduentu Meſſiæ cap. 19. & Iulianus Toletanus lib. 1. contra Iudæos, & alij quos præſatus Ribera, loco præallegato adducit.

Quod Spiritus Eliæ requieuerit ſuper Eliſeũ.

Quædam eius miracula.

Qui eſſent pueri quibus maledixit Eliſeus.

Ceterum Eliſeus qui raptui Eliæ præſens fuit, accepto eiuſdem Eliæ palio, quod ei ciciderat, percuſſit cum eo bis aquas Iordanis, quæ mirabiliter diuiſæ ſunt, præbueruntque ei tranſitum. Quod de longe videntes filij Prophetarum, qui habitabãt in Iericho, intellexerunt ſpiritum Eliæ requieuiſſe ſuper Eliſeum; & occurrentes adorauerunt eum; recuſantemque coegerunt, vt mitteret quinquaginta viros robuſtos ad quærendum Eliam, putantes quod ſpiritus Domini tranſtuliſſet eum in vnũ ex montibus, aut vallibus inde non valde remotis: qui poſt triduum cum non inueniſſent illum, reuerſi ſunt ad Eliſeum in Iericho. Vbi quoniam aquæ illius vrbis erãt peſſimæ; rogatus Propheta a viris Iericho, iuſſit ſibi in vaſe nouo afferri ſal; quo fonti aquarum immiſſo illæ ſanatæ ſunt. Contigit autem cum aſcenderet Eliſeus de Iericho in Bethel, vt irriſus a quibuſdã pueris replicãtibus ei per ludibriũ: Aſcẽde calue. acẽde calue maledixerit eis: ad cuius vocẽ, egreſſi de ſaltu duo vrſi, lacerauerũt ex eis quadraginta duos. Ipſe verò abijt de Bethel in montẽ Carmeli; & inde reuerſus eſt in Samariam, 4. Reg. cap. 2. ver. 13. vſque ad finem capitis. Probabile verò admodum eſt, quod a quibuſdam aſſeritur, memoratos ſcilicet pueros fuiſſe filios Prophetarum excelſorum Bethel, aut certè eorum qui colebant vitulos aureos, quorum alterum poſuerat Ieroboam Rex Iſrael in Bethel: huiuſmodi .n. idololatræ, Prophetas Domini odio proſequentes, eoſdem perſequi ſolebant. Quare non mirum eſt, ſi etiam paruuli, mores parentum imitati, Sanctum Prophetam auſi ſunt ſubſanare. Iuſtè igitur percuſſit eos Eliſeus: Siquidem iuxta verbum Domini, quod factum fuerat ad Eliam in monte Horeb; inter illos tres qui vngendi erant, vt de idololatris vltionem ſumerent; etiam ipſe Eliſeus fuerat computatus. vt ſub anno mundi 3124. num. 5. dictum eſt. 3

Ioràm rex Iſrael cum rege Iuda & rege Idumæorum bellum infert Moabitis.

Eliſeus proſpera prænunciat prædictis regibus.

Eodem anno primo regni ſui, vt ex paulò poſt dicendis patebit, Ioram Rex Iſrael, non diſtulit inferre bellum Moabitis, qui a fratre ſuo Ochozia defecerant; nec ab eo, propter repentinum infirmitatis ſuæ caſum, ſubiugari potuerant. Itaque recenſito vniuerſo Iſraele; & inſuper in auxilium conuocatis Ioſaphat Rege Iuda; & Rege Idumæorum; profecti ſunt tres Reges, cum exercitibus ſuis, per viam deſerti Idumææ, ſeptem diebus: Cumque aquæ penuria vehementer laborare cœpiſſent, requiſiuit Ioſaphat num ibi eſſet aliquis Propheta Domini: reſponſumque eſt ei, adeſſe Eliſeum filium Saphat qui aliàs fundebat aquam ſuper manus Eliæ. Ex quo patet, quod num. 1. aſſeruimus, nimirum hoc eodem anno inter obitum Ochoziæ, & bellum iſtud contra Moabitas, contigiſſe raptum Eliæ. Conſultus ergo Eliſeus a Ioram Rege Iſrael, durius eidem reſpondit: veruntamen in gratiam Regis Iuda, qui ẽt præſens aderat, prophetauit, eos ſine pluuia & vento, copioſam breui aquam habituros; & inſuper de Moabitis victoriam conſecuturos: quod & factum eſt. Etenim ſequenti die, deſcendentibus aquis per viam Idumææ, contra Moabitas; terramq; replentibus; ipſi, & iumenta eorum, recreati ſunt: Poſtridie verò, orto iam ſole, Moabitis qui ex aduerſo aquarum hoſtibus obuiam aſcendebant, viſæ ſunt aquæ velut ſanguis, rubræ: quamobrẽ opinati hoſtes inter ſe conflixiſſe, ac mutuo eſſe cæſos; raptim ad ſpolia de ipſis detrahenda cucurrerunt; ſed incauti ab Iſraelitis aggreſſi, atque in fugam verſi ſunt; eorumque ſubinde ciuitates vaſtatæ; illa excepta in qua erat Rex: quæ ipſa quoque cũ acriter oppugnaretur; nec iam poſſet aliter Rex Moab rebus ſuis proſpicere, arrepto primogenito ſuo, ſuper vrbis murum immolauit eum Dijs ſuis, in holocauſtum. quod videntes, pariterque horrentes Iſraelitæ, indignati valde, ſtatim receſſerunt ab eo, 4. Reg. cap. 3. ver. 6. vſque ad finem capitis. 4

Multiplicat mirabiliter oleum viduæ pauperis.

Circa primos eiuſdem anni menſes, vt numero ſequenti oſtendemus, venit ad Eliſeum quædam mulier vidua, & pauperrima; & inſuper ære alieno longe ſupra vires obſtricta, quæ fuerat vxor vnius Prophetæ, humiliter exponens ei afflictionem ſuam; nimirum, quod creditor volebat tollere duos filios eius in ſeruos ſibi. Cui 5

vir

vir Dei, vt cognouit, quod illa nihil aliud haberet in domo ſua, niſi parum olei, quo vngi poſſet; mira Dei virtute multiplicauit oleũ illud; præcepitq; ei, vt eo vendito, ſolueret debita, & de reliquo viueret ipſa cum filijs ſuis. 4. Reg. cap. 4. ver. 1. vſq; ad 8. Et quoniam tunc temporis, Eliſei fama nondum vulgata valde erat, vt numero ſequenti conſtabit; probabile eſt, virum prædictæ mulieris, fuiſſe vnum ex illis Prophetis, qui vt num. 1. dictum eſt, nouerant Eliæ ſpiritum requieuiſſe ſuper Eliſeum; illamque a marito paulo ante defuncto edoctam; confeſtim ac nouit ipſum Eliſeũ de caſtris Iſraeliticis rediiſſe; ad illum non tanquam ad diuitem recurriſſe; ſed tanquam ad Eliæ alumnum, quem ſperabat ope diuina inopiæ ſuæ prouiſurum; & ideo non fuit ſegnis continuo exequi, quodcunq; ſibi a Propheta imperatum fuit, vt ex hiſtoria loco Reg. citato relata apparet.

6 Per idem quoque tempus, tranſiens Eliſeus per Sunam ciuitatem tribus Iſſachar, vt patet Ioſu. cap. 19. ver. 18. non ſemel hoſpitio ſuſceptus fuit a muliere quadam diuite; & ab eadem actiones eius ſedulo obſeruante, agnitus eſt, quòd vir Dei ſanctus eſſet. Quamobrem illa, de conſenſu viri ſui, parauit ei cænaculum paruum, & in eo quæ neceſſaria erant, vt ibidem ad libitum ſuum Propheta diuertere, commodèque hoſpitari poſſet. Cui Eliſeus, in huius gratuitæ hoſpitalitatis recognitionem, humaniſſime obtulit fauorem ſuum, ſi opus eſſet, apud Regem, vel militiæ principem. Verum poſteaquam intellexit, illam nihil eiuſmodi opus habere; ſed cũ eſſet ſterilis, admodum exoptare de viro ſuo ſucceſſionem, ſexumque virilem: impetrauit ei a Domino filium; quemadmodum accurate deſcribitur, 4. Reg. cap. 4. ver. 8. vſque ad 18. Ex qua deſcriptione, duo inferri poſſunt valde appoſita, ad iam digeſtam horum temporum notationem comprobandam. Primo ex illis Eliſei verbis: Vis vt loquar Regi vel Principi militiæ &c. apparet memoratam filij impetrationẽ, poſt prænarratum Moabiticum bellum contigiſſe: quandoquidem certum eſt, Eliſeum non modo non fuiſſe acceptum, ſed nec forte notum Regi, aut Principibus eius; niſi poſteaquam prophetauit eis, de Moabitica gente victoriam. Secundo deduci poteſt, non ſolum Eliæ raptum, ſed & prædictum bellum aduerſus Moabitas geſtum; & item duo memorata Eliſei miracula, nimirum olei multiplicationem, & Sunamitidi ſublatam ſterilitatem; proculdubio intra priores menſes anni primi regni Ioram regis Iſrael contigiſſe, eo prorſus quo in ſacro textu, & a nobis narrata ſunt, ordine: tum quia ex illis verbis, quæ viro ſuo dixit Sunamitis: Animaduerto, quod vir Dei ſanctus ſit iſte.] ſatis manifeſtè inſinuatur, quod nec dum tunc publicè innotuerat, Eliſeum eſſe Prophetam: alioqui ex fama publica, ſiue ex miraculis de ipſo vulgatis; non autem ex ſedula actuum eius obſeruatione; illa cognouiſſet Eliſei ſanctitatem: tum quia neceſſe eſt ponere, præfatum Sunamitidis filium, natum eſſe anno primo circiter deſinente, vel ſecundo circiter inchoante, regni Ioram Regis Iſrael; alioqui non potuiſſent ſub eodem Rege, qui duodecim duntaxat annis regnauit, fieri quæ ſequuntur; nempe filij Sunamitidis ſuſcitatio; & poſt eam fames ſeptem annorum; ac deinde poſt famem recuperatio bonorum dictæ Sunamitidis, a prædicto Rege impetrata; & mox alia, quæ ſuo loco dicentur. Nam oportet, quod filius Sunamitidis, tertium ſaltem iam expleuiſſet annum, quando capitis dolore correptus, interiit. Siquidem egreſſus erat ad meſſores; & iam loqui didicerat: dicebat enim: Caput meum doleo; caput meum doleo.] Quæ certè non videntur poſſe conuenire puerulo minoris ætatis. Quare cogimur dicere, ipſum, & mortuum, & ad vitam fuiſſe reuocatum inchoante circiter anno quinto, regni dicti Ioram, & nõ prius nec poſtea. Clarum eſt enim, quod poſt ſuſcitatum puerum, Eliſeus prænunciauit famem ſeptem annis duraturam, quæ illico ſubſecuta eſt. Quibus expletis, hoc eſt circa initia anni duodecimi regni eiuſdem Regis, reuerſa eſt mulier a peregrinatione ſua; & iuſſit rex eidem reddi bona ſua. Poſt hæc verò, accidiſſe hiſtoriam Naaman Syri, ſub anno mundi 3150. num. 3. probabitur: Et denique ſub finẽ eiuſdem anni duodecimi, interfectum fuiſſe Ioram Regem Iſrael, certiſſimum eſt. Ecce quomodo quæ recenſuimus, neceſſario complectuntur totum ferè tempus regni ipſius Ioram; ita vt, quæ in primo huius regis anno acta fuiſſe diximus, ad poſteriora tempora transferri nullo modo poſſint.

A Sunamitide hoſpitio ſuſceptus obtinet eidem ſterili a Domino filiũ.

Horum temporum ratio.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3140.

QVINTAE MVNDI AETATIS. ANNVS 118.

Sunamitis peperit filium Eliſei orationibus impetratũ.

ANNO igitur regni Ioram Regis Iſrael ſecundo, circiter ineunte, vt ex paulo ante dictis manifeſtum eſt; peperit Sunamitis filium, eidem Eliſei precibus, a Domino impetratum; de cuius partu fit mentio 4. Reg. cap. 4. ver. 17. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3143.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 121.

Moritur filius Sunamitis.

ANNO regni Ioram Regis Iſrael quinto inchoante, nimirum primo, vel ſecundo anni ſacri menſe, nempe in diebus meſſis; memoratus Sunamitidis filius, cum creuiſſet, tresque eſſet iam annos natus; & quadam die iuiſſet ad patrem ſuum, in campo cum Meſſoribus exiſtentem; cœpit apud eum conqueri, quod caput doleret: quamobrem deferri eum fecit Pater domum ad Matrem ſuam; vbi eadem die mortuus eſt. Confeſtim autem Mater, vt vidit puerum mortuum, poſito cadauere eius ſuper lectum Eliſei; iuſſit ſibi ſterni aſinum, ac feſtina cucurrit ad eum, in montem Carmeli tunc commorantem; proſtrataq; ad pedes Prophetæ, lamentabatur de obitu filij. Itaq; miſeratione commotus vir Dei; miſit illico Gezi ſeruum ſuũ, vt poneret bacculum ſuum ſuper faciem pueri; verumtamen Muliere interim non acquieſcente, venit ipſe cum ea ad puerum. Quibus, cum rediens Gezi occurriſſet, nunciaſſetq; non ſurrexiſſe puerum; ingreſſus eſt Propheta cænaculum in quo iacebat mortuus; & clauſo oſtio, orauit, incuruauitq; ſe ſuper cadauere, ſemel atq; iterum, ponens oculos ſuos, & os, & manus, ſuper oculos, & os, ac manus pueri. Et prima quidem vice tantummodo calefacta eſt caro defuncti: Secunda autem, oſcitauit puer ſepties, aperuitq; oculos, & reuixit; reſtitutuſq; eſt Matri ſuæ. Eliſeus autem reuerſus eſt in Galgala, 4. Reg. cap. 4. verſ. 18. vſq; ad vigeſimum octauum. Verumtamen antequam exiret de Suna Eliſeus, prædixit famem cõtinuo ſubſequuturam, ac ſeptem annis continuis in terra Iſrael duraturam. Quamobrem Sunamitis, ſuaſu Prophetæ, perexit In terram Philiſthinorum, ibique manſit donec ceſſauit fames, vt traditur 4. Reg. cap. 8. verſ. 1. & 2. 1

Ab Eliſeo ſuſcitatur.

Et fames 7. annorum prædicitur.

Eodem anno quinto regni Ioram Regis Iſrael, qui concurrit cum vigeſimo tertio regni Ioſaphat Regis Iuda, vt teſtatur Ricardus de Sancto Victore in ſuo tractatu de concordia Regum Iſrael & Iuda corregnantium, & noſtris apparet in tabulis; Et idem annus dicitur fuiſſe quintus regni eiuſdem Ioſaphat, vt expreſſum habemus loco Reg. proximè citando; quintus, inquam, non ab initio regni ſed ab anno regni eius decimo octauo; quando protegente ipſum Deo, in pugna contra Syros, manifeſtum euaſit mortis periculum, vt nos ſub anno mundi 3138. num. 3. expoſuimus. Hoc inquam anno, regnauit Ioram filius Ioſaphat ſuper Iuda, quemadmodum traditur 4. Reg. cap. 8. verſ. 16. vbi aduertere opportet, neceſſario ſupponendum eſſe, quod iſte Ioram, bis adhuc viuente patre Ioſaphat, declaratus fuerit Rex, cœperitq; corregnare patri; ſiquidem ſub anno mundi proximè adducto num. 7. diximus, Ioram filium Achab, cœpiſſe regnare ſuper Iſrael, anno decimo octauo regni Ioſaphat Regis Iuda, qui pariter erat annus ſecundus regni Ioram filij ipſius Ioſaphat: ergo neceſſe eſt, quod iſte Ioram filius Ioſaphat, regnare cœperit cum patre, 2

Quod Ioram filius Ioſaphat bis cum patre regnare cœperit.

anno

anno regni patris ſui decimoſeptimo, quemadmodum nos ſub anno mundi 3137. num. 1. iam diximus: Hic autem ſacer textus iterum dicit, Ioram filium Ioſaphat, regnaſſe anno quinto regni Ioram filij Achab, & pariter anno ipſius Ioſaphat quinto nimirum, vt diximus, a præſeruatione eius de euidenti mortis periculo, qui re vera erat regni Ioſaphat annus vigeſimus tertius, vt paulo ante declaratum eſt. Igitur pro certo ſupponere debemus, ipſum Ioſaphat, prima quidem vice tradidiſſe filio ſuo Ioram Regis titulum, regnique adminiſtrationem, idque tantum donec ipſe de Samaria rediret in Ieruſalem: Nunc autem, cum iam ſenex eſſet, & forte etiam, præ corporis debilitate, iam non poſſet ſolus omnia regni negotia ſuſtinere, probabiliterque crederet ſe non valde diu ſuperſtitem fore; teſtamentum ſuum condidiſſe; & ceteris quidem filijs ſuis largitum eſſe munera, & penſitationes, nec non & aliquot ciuitates in Iuda: Regnum autem tradidiſſe ipſi Ioram, eo quod eſſet primogenitus, quemadmodum diſtinctè narratur, 2. Paralip. cap. 21. ver. 1. & 2. Vbi etiam nomina ipſa fratrum dicti Ioram recenſentur: Voluiſſeque inſuper, vt ex tunc Ioram poſſeſſionem regni acciperet, ac ſecum actualiter, regnaret. Regnarunt itaque poſt hæc ſimul pater & filius tribus annis, vt aſſerit Richardus vbi ſupra: id eſt vſque ad annum regni Ioſaphat vigeſimum quintum expletum; qui fuit poſtremus regni pariter, ac vitæ ſuæ.

3 Quod autem legimus 4. Reg. cap. 8. ver. 17. & 2. Patalip. cap. 21. ver. 5. & 20. vide licet. Triginta duorum annorum erat Ioram eum regnare cœpiſſet, & octo annis (ſub intellige incompletis, vt nos ſub anno mundi 3150. num. 5. probabimus) regnauit in Ieruſalem.] proculdubio ad hoc tempus referri debet: non autem ad illud, quando per occaſionem regnare cœperat donec rediret pater; neque ad illud, quando regnare cœpit poſt mortem patris. Nam ab hoc anno quinto regni Ioram Regis Iſrael, vſque ad duodecimum eiuſdem, in quo mortuus eſt Ioram Rex Iuda; computatione, quam vocant, incluſiua, ſubducuntur anni octo, quibus dictus Rex Iuda, regnaſſe dicitur; vt in tabulis digeſtum inuenies. Et hinc proditur lapſus Euſebij, Genebrardi, Lucidi, & aliorum, qui in ſuis annorum Regum Iuda ſupputationibus ponunt, prædictum Ioram regnaſſe octo annos, ab obitu patris ſui Ioſaphat; cum tamen re vera, quinque duntaxat annis patri ſuperuixerit, vt etiam apparet in tabulis.

De annis regni Ioram filij Ioſaphat.

Chronographorum lapſus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3145.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 123.

1 SVB finem anni regni Ioram Regis Iſrael ſeptimi, qui iuxta proxime prædicta, erat tertius regni Ioram Regis Iuda: neceſſe eſt mortuum eſſe Ioſaphat Regem Iuda: hoc enim tempore impletur numerus viginti quinque annorum, quibus ipſum regnaſſe, iam ſub anno mundi 3120. num. 2. probatum eſt.

Ioſaphat moritur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3146.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 124.

1 ANNO octauo inchoante regni Ioram filij Achab Regis Iſrael: regnauit Ioram filius Ioſaphat ſolus ſuper Iudam qui vt primum ſe ſe in regno confirmatum vidit, occidit omnes fratres ſuos, & quoſdam de Principibus regni ſui: quod forte fratrum ſuorum amici eſſent admodum intrinſeci. Hos fratres dicti Ioram, Auctor Breuiarij temporum, falsò Philonis nomine, a Io. Annio inſcriptus, tradit non verè fuiſſe

Ioram filius Ioſaphat regnat ſolus ſuper Iudam.

fuiſſe filios Ioſaphat; ſed de progenie Nathan prodijſſe: quod apertè refragatur ſcripturæ ſacræ, 2. Paralip. ca. 21. ver. 2. vbi de prædicto rege Ioram, hæc ad verbum ſubiunguntur: Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariam, & Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam omnes hi filij Ioſaphat regis Iuda. deditque eis pater ſuus multa munera, argenti, & auri, & penſitationes, cum ciuitatibus munitiſſimis in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo quod eſſet primogenitus. Surrexit ergo Ioram ſuper regnum patris ſui; cumque ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres ſuos gladio &c. Quid clarius aduerſus iſtum pſeudo Philonem dici potuit? aut ad prodendam dicti Io. Annij impoſturam, accommodatius? Sed & hoc obiter ſit dictum. Ioram autem, non his contentus, fecit malum in conſpectu Domini, ambulans in vijs Regum Iſrael, fortaſſe ſeductus ab vxore ſua Athalia, quæ filia fuerat Regis Achab, vt dicitur 2. Paralip. cap. 21. ver. 6. filia, inquam, imitatione, non natura, vt notat B. Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis ſuper libr. Paralip. 2. Nam Athalia, inquit, vxor Ioram imitatrix fuit operum Achab fratris ſui; ipſa verò fuit filia Amri, vt legimus 2. Paralip. cap. 22. ver. 2. Quamquam tutius videatur dicendũ ipſam Athaliam, re vera fuiſſe filiam Achab, vt locus Paralip. primo citatus expreſſè tradit: dici verò etiam filiam Amri, quia erat neptis eius. Sic Iehu qui 4. Reg. c. 9. ver. 2. dicitur filius Ioſaphat filij Namſi: 2. Paralip. cap. 22. ver. 7. vocatur filius Namſi: more Hebræorum, qui maiores, patres; minores autem filios nuncupare ſolebant; vt a nobis ſæpiſſimè notatum eſt. Præſertim cum non vſquequaque certum ſit apud omnes, prææallegatas quæſtiones verè eſſe B. Hieronymi. Inſuper Ioram Rex Iuda, derelicto cultu Domini, fabricauit excelſa in vrbibus Iuda; & præuaricari fecit ſubditos ſuos. Quæ omnia poſt obitũ patris acta eſſe certũ puto: non .n. viuẽte patre rege admodũ pio talia patrare Iorã auſus eſſet. Propter hæc igitur peccata, flagellauit eũ Dñs multis calamitatibus; quas, quia ipſe in malis nihilominus perſeuerabat; gradatim quoq; Dominus manum ſuam aggrauando, multiplicabat. Prius nãq; afflictus fuit Iorã regni diminutione; deinde eiuſdẽ ab hoſtibus inuaſione, ac depredatione; mox peſſimo, diuturnoque corporis languore; Demum morte miſerabili; ac poſt ipſam quoque crudeli ſtirpis ſuæ occiſione; ita vt de filijs, ac nepotibus ſuis, vix vnus, Ioas nomine, adhuc infantulus, occultari potuerit; vt locis proprijs dicemus. Factum eſt autem, diuina miſeratione, ne tota domus dicti Ioram extingueretur; ſicut domus Ieroboam, & Baaſa, & Achab Regum Iſrael; propter pactum, quod habuerat Dominus cum Dauide, vt poneret de filijs ſuis ſuper ſedem ſuam omni tempore. Igitur; permittente Domino, in punitionem præuaricationũ præfati Ioram Regis Iuda; rebellauerunt ab eo Idumæi, conſtitueruntque ſibi Regem, qui non eſſet amplius ſubditus Regi Iuda; vt a temporibus Dauidis hactenus fuerant; ſed abſolutè regnaret ſuper eos; quemadmodum re ipſa factum eſt. Nam etſi eoſdem Idumæos poſtea Ioram cum exercitu ſuo percuſſerit; non tamen ſub ditione ſua illos ipſe denuo reducere vnquam valuit. 2. Paralip. cap. 21. ver. 4. vſque ad 10. Eoſdem verò Idumæos, poſt multos annos, multo amplius humiliauit Amaſias, vt ſub anno mundi 3208. num. 1. dicemus.

Mala quæ fecit.

Flagella quibus a Domino Ioram plexus.

Idumæorum defectio.

Poſt Idumæorum defectionem, ſecuta eſt alia; nimirum vrbis Lobnæ defectio. hæc aliquando etiam vocatur Lebna, vel Libna, ſiue Labana; non enim vbique eadem eſt prioris ſyllabæ, littera vocalis, vt notat Maſius ſuper Ioſu. cap. 10. Erat autem iſta ciuitas in tribu Iudá, vt patet Ioſũ. cap. 15. ver. 42. Et credendum eſt, quod fuerit ſatis potens; tum quia temporibus Ioſue, habebat proprium Regem, quemadmodum legimus Ioſu. cap. 10. ver. 30. tum verò maxime, quia alioqui non auſa eſſet rebellare a Rege Ioram, & a reliquo regno Iudæ. Et quoniam neque hiſce aduerſis eruditus, emendatusve eſt Ioram Rex: Volens eum Dominus adhuc grauius affligere, ne vllam poſſet impænitentiæ ſuæ prætendere excuſationem; palam præmonuit eum per litteras eidẽ allatas, nomine Eliæ Prophetæ; quas oportet, vel non ab Elia Thesbite; qui procuk dubio (vt ſub anno mundi 3139. nu. 1. dictum eſt) iam multis annis antea, videlicet primo anno regni Ioram Regis Iſrael tranſlatus fuerat; ſed ab alio eiuſdem nominis Propheta fuiſſe acceptas, vt ſentit Caietanus ſuper 2. Paralipom. cap. 21. Vel potius, vt arbitror, ab ipſo Elia Thesbite, tamquam a magnæ auctoritatis viro; de cuius ſanctitate; & in futuris prænunciandis veritate, nullus remanebat 2

De vrbe Lobna, & eius defectione.

De litteris Eliæ ad Ioram perlatis.

ambigendi

ambigendi locus; ab incognita ratione fuiſſe tranſmiſſas; aut ante eius raptum, Eliſeo, ſeu alicui alio relictas; ſimul cum mandato; vt poſtea, tali tempore, Regi Ioram præſentari omnino deberent. Sanè in hiſce litteris, exprobrabat Propheta Regi peccata ſua; nimirum quod a patribus ſuis Aſa, & Ioſaphat, degeneraſſet; & impiorum Regum Iſrael exempla ſecutus, a Domino receſſiſſet, & præuaricari feciſſet Iudam; ac inſuper fratres ſuos meliores ſe, gladio interfeciſset. Deinde prædicebat ei diuinam vltionem, nempe graues admodum calamitates, eidem in regno, in proprijs filijs, & vxoribus, nec non in omni ſubſtantia domus ſuæ, ſine dubio superuenturas; & denique ipſimet languorem vteri peſſimum, donec ſenſim egrederentur vitalia eius. Quæ omnia venerunt ſuper Ioram Regem Iuda. Nam perſeuerante ipſo in iniquitatibus ſuis; non multo poſt, ſuſcitauit contra eum Dominus, ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum; qui de repente ſimul aſcendentes in terram Iuda, vaſtauerunt eam, diripueruntq; omnem ſubſtantiam domus regiæ, & vxores, filiosq; eius interfecerunt, præter Ioachaz, qui & Ochozias, natu minimum, vt aperte traditur, 2. Paralip. cap. 21. ver. 16. vſque ad 18. & c. 22. ver. 1.

3 Per hæc circiter tempora, nimirum intra ſeptem memoratæ famis annos, Eliſeus aliquot edidit miracula, quæ eo ordine facta creduntur, quo recenſentur 4. Reg. *De miraculis ab Eliſeo patratis.*
1 cap. 4. ver. 38. vſque ad initium capitis octaui, præter ea quæ cap. 5. de Naaman Syro interpoſita ſunt: Stat enim regula vniuerſalis, cuius alias meminimus; numquã recedendum eſſe ab ordine narrationis ſacræ, niſi quando ex alijs eiuſdem ſcripturæ locis maniſeſtè elicitur, eam ab eiuſmodi ordine, per figuram quam vocant anticipationis, ſeu recapitulationis, in aliquo receſſiſſe; ſicuti in deſcriptione mundationis Naaman Syri accidiſſe, ſub anno mundi 3150. num. 3. oſtendemus. Primo igitur Eliſeus, immiſſa in ollam farina, dulce reddidit, & alibile, edulium quoddam amariſſimum, & letale, quod ex quibuſdam herbis agreſtibus, cum coloquintide, filij Prophetarum inconſideratè coxerant, ſocijsque appoſuerant tempore famis. Item de viginti panibus ordeaceis, & modico tritico, diuina virtute multiplicatis, ſaturauit centum viros, & aliquid etiam ſuperfuit. 4. Reg. cap. 4. ver. 38. vſque ad finẽ capitis. Tertio, ſupernatare fecit ferrum ſecuris, quod caſu ceciderat in Iordane. Quarto, bellum gerente Benadab Rege Syriæ cum Ioram Rege Iſrael; Eliſeus, diuino ſpiritu, præuidebat inſidias, & omnia ſtratagemata, quæ excogitabat, clamque moliebatur Rex Syriæ, & præindicabat ea Regi Iſrael; qui anteuertens, omnia hoſtium conſilia eludebat. Quod audiens Benadab; miſit milites in Dothan, ſiue vt aliqui codices habent, in Dothain, vt caperent Eliſeum; qui orans, percuſſit eos cæcitate; & duxit in Samariam; vbi iterum orans, aperuit oculos eorum, vt viderent, ſe
1 diuina virtute, in hoſtium poteſtate eſſe redactos: veruntamen, non permiſit eos ab Iſraelitis vllo modo lædi; quin potius, eoſdem Syros cibo potuque humaniter recreatos, remiſit ad Dominum ſuum in pace. Quæ res cum inter Syriæ latrunculos diuulgata eſſet; deinceps, ob Eliſei reuerentiam, deſierunt adeo frequenter excurrere in terrã Iſrael, vt prius conſueuerant; quidam, nimirum ab Eliſeo excæcari pertimeſcentes; quidam verò, quia illis beneſecerat. 4. Reg. capitulo 6. verſic. 1. vſque ad 24.

4 Quintum ſignum fuit quando Eliſeus, poſt prædicta, iterum exorto bello inter Syriam, & Iſrael, obſedit Benadab tamdiu Samariam, donec ob prædictam famem, quæ ex obſidionis diuturnitate valde creuerat, venundaretur caput aſini octoginta argẽteis, & quarta pars cadi ſtercoris columbarum, quinque argenteis. Tunc enim audiens quadam die Rex Iſrael duas mulieres inuicem altercantes; quod altera coxiſſet filium ſuum, altera verò iuxta conuenta, ſuum coquere recuſaſſet: indignatus Rex valde, iurauit velle interficere Eliſeum, tamquã vehementer ſuſpectum, quod proſpera prænunciando, Regem, populumque deciperet. Qua de re admonitus a Domino Eliſeus, vaticinatus eſt, maximam frugum abondantiam ſequenti die in Samaria futuram; quæ iuxta Prophetæ verbum proculdubio ſubſequuta eſt. Siquidem ſequenti nocte perterriti a Domino Syri, relictis omnibus, media circiter nocte omnes ſuggerunt, animas duntaxat ſuas ſaluare contenti. Id cum a quattuor leproſis, præ fame, eadem nocte ad caſtra tranſgreſſis, detectum fuiſſet; & renun-

Regi obſeſſo, & annona penuria laboranti prædicit abundantiã poſtriã die ſecuturam.

ciatum in aula Regis Iſrael; & per exploratores confeſtim a Rege miſſos, rem ita eſſe, compertum eſſet; egreſſus de Samaria populus ad caſtra Syrorum diripienda, tantam ſimilæ, ordeique copiam reperit, vt quemadmodum Propheta prædixerat, vnus ſimilæ modius, vel duo hordei, paſſim vno ſtatere diſtraherentur. Et vnus de Regis Principibus, qui Prophetæ vaticinio non crediderat, a redeuntium multitudine in porta ciuitatis oppreſſus, interierit, praciſè vt ei ab Eliſeo in pœnam incredulitatis, prænunciatum fuerat. Quæ omnia latius deſcribuntur, 4. Reg. cap. 6. ver. 24. vſque ad finem capitis, & cap. 7. per totum.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3148.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 126.

Ioram filius Ioſaphat alui languore corripitur.

ANNO decimo Ioram filij Achab Regis Iſrael, (ſub intellige per aliquot menſes iam inchoato) Ioram filius Ioſaphat Rex Iuda, biennio antequam moreretur, peſſimo quodam alui morbo corripitur, a quo poſtea ſanari nunquam potuit, 2. Paral. c. 21. ver. 18. iuxta Prophetiam Eliæ, eidem per litteras tranſmiſſam, vt ſub anno mundi 3146. num. 2. dictum eſt; Dixi Ioram ægrotare cœpiſſe poſt aliquot duntaxat menſes, ab initio huius anni, quia integro biennio ægrotauit, vt dicitur cap. Paralip. citato ver. 19. & non expleto anno regni ſui octauo: ſed per aliquot menſes tantummodo incepto, obijt anno regni Ioram Regis Iſrael duodecimo, vt ſub anno mundi 3150. num. 5. dicemus. 1

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3149.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 127.

Ochozias regnat in Iuda.

ANNO Ioram filij Achab Regis Iſrael vndecimo circiter deſinente, Ochozias filius Ioram Regis Iuda minimus (reliqui enim fratres eius interfecti fuerant ab Arabum latronibus, vt ſub anno mundi 3146. num. 2. dictum fuit) conſtitutus eſt Rex in Ieruſalem, 4. Reg. cap. 9. ver. 29. & 2. Paralip. cap. 22. ver. 1. ſubintellige adhuc viuente patre eius Ioram; ſed præ infirmitate eius inſanabili quotidie magis ingraueſcente, iam inualido ad regni adminiſtrationem reddito: Nam quod dicitur 4. Reg. cap. 8. ver. 25. eundem Ochoziam regnaſſe anno duodecimo Ioram Regis Iſrael; exponi debet, poſt obitum patris, vt ſub anno mundi 3138. num. 7. diximus, & ſub anno 3150. num. 5. repetendum erit. Ceterum hic obiter notandũ eſt, quod illa verba, quæ legimus loco Reg. citato, videlicet: Anno vndecimo Ioram filij Achab Regis Iſrael, regnauit Ochozias ſuper Iuda, interpoſita ſunt ibi, per modum recapitulationis, vt melius in editionis vulgatæ, & lxx. Interpretum codicibus, Romæ poſtremo excuſis, deprehendi poteſt: vbi punctis ita diſtincta ſunt, vt neque cum præcedentibus, neque cum ſequentibus, annecti poſſe videantur: præſertim cum accuratius caput illud perlegenti, clarum ſit, reliqua omnia quæ ibidem narrantur, ad duodecimum; non autem ad vndecimum annum ipſius Ioram Regis Iſrael pertinere: Et iam ſub anno mundi 3138. numero 7. probatum ſit, decipi Richardum de Sancto Victore, in eo quod credidit, eundem met annum, fuiſſe vndecimum, & duodecimum regni Ioram Regis Iſrael, reſpectu duplicis temporis ex quo regnare cœperat, videlicet prius cum fratre, & poſtea ſine fratre. 1

Locus 4. Reg. exponitur.

taque

Itaque vt ad rem redeamus: oportet iſtum Ochoziam fuiſſe binominem, vel forte etiam trinominem. Nam qui locis Reg. & Paralip. citatis appellatur Ochozias, 2. Paralipomenon cap. 21. ver. 17. nuncupatur Ioachaz; & 1. Paralip. cap. 3. ver. 11. in quibuſdam codicibus, non tamen correctioribus, vocatur Ozias; quemadmodum etiam ſub anno mundi 3157. num. 2. clarius explicabimus. Viginti duorum annorũ erat iſte Ochozias, cum regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem; vt expreſsè traditur, 4. Reg. cap. 8. ver. 26. intellige partim adhuc ſuperſtite patre, partim poſt obitum patris; vt bene notat Richardus in tractatu alias ſæpius allegato; quamuis toto illo anno, plenam ſemper habuerit regni adminiſtrationem: Siquidẽ pater eius adeo erat infirmitate grauatus, vt nihil ad regimen pertinens audire, nedum exercere poſſet.

Dubitatio de ætate Ochoziæ quando regnare cœpit.

2 Sed hic magna occurrit dubitatio. Quoniam 2. Paralip. cap. 22. ver. 2. legimus, eundem Ochoziam, non viginti duorum, vt habet locus Reg. proximè citatus, ſed quadraginta duorum fuiſſe annorum, quando regnare cœpit. quæ dubitatio (quemadmodum notat B. Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis ſuper Paralip.) quæſtionem parit valde perplexam; imo, vt ait Caietanus ſuper cap. Paralip. adducto, inſolubilem. Nam ponere Ochoziam fuiſſe quadraginta duorum annorum quando regnare cœpit, non modo repugnat loco Reg. citato, ſed alijs quoque ſcripturæ locis. Si enim verum eſt quod apertè traditur 4. Reg. cap. 8. ver. 17. & 2. Paralip. cap. 21. ver. 5. & 20. nempe, quod Ioram pater Ochoziæ, triginta duorum annorum eſſet, quando regnare cœpit; & octo annis regnauerit; ergo in ſumma vixit annis duntaxat quadraginta: Igitur ſi Ochozias filius eius, qui ei proxime ſucceſſit, fuiſſet quadraginta duorum annorum, quando regnare cœpit; oporteret ipſum biennio ante natiuitatem patris ſui eſſe natum. quod, vt ait B. Hieronymus, niſi ſoluatur, quam ſit ridiculum, etiam ſimplex lector aduertit. Conatur itaque Sanctus Doctor ibidem (ſi tamen ipſe illius libri auctor eſt) hanc ſoluere difficultatem, dicens: quod ille Ioram, qui quadraginta annis vixiſſe deſcribitur, & regnaſſe octo; vixit quidem annos quadraginta; ſed ex his regnauit viginti octo; nimirum octo, antequam fratres occideret, cum adhuc innocenter viueret; alijs verò viginti, poſtquam præuaricari cœpit; qui viginti, a numero eius auferuntur, quia in languore, & tribulatione deduxit eos; & ijdem tribuuntur filio eius Ochoziæ, qui non amplius quam viginti duos annos habens, regnaſſe perhibetur; ne de numerorum ſumma remanentes, errorem indagini temporum facerent. Sic ferè, Auctor prædictarum quæſtionum. Veruntamen hæc reſponſio nullatenus ſuſtineri poſſe videtur; quandoquidem ſacræ ſcripturæ multipliciter refragatur; quæ tribus in locis proxime citatis, ſemper iiſdem verbis, replicat ipſum Ioram octo annis regnaſſe, & nuſquam vel leuiter indicat quod regnauerit annis viginti octo: Sed ſi hoc eſſet, vtique oporteret ipſum fuiſſe duodecim annorum quando regnare cœpit, ſupponit enim memorata reſponſio, eundem Ioram in ſumma non plus quadraginta annis vixiſſe: At ſcriptura ſacra, locis prænotatis, teſtatur ipſum fuiſſe triginta duos annos natum quando regnare cœpit; ergo non potuit regnare annis viginti octo. Præterea eadem ſcriptura ſacra, dicit quidem (ſecundo Paralipomenon capitulo 21. verſiculo 19.) hunc Ioram biennio ægrotaſſe; nuſquam autem tradit, quod viginti annos in languore, & tribulatione traduxerit, neque quod vnquam innocenter regnauerit, ſaltem poſt obitum patris; quin potius oppoſitum ſæpius replicat, videlicet, quod ambulauit in vijs Regum Iſrael, ſicut domus Achab; & fecit malum in conſpectu Domini; & fabricauit excelſa; & præuaricari fecit Iudam; & occidit fratres ſuos meliores ſe, 4. Reg. capitulo 8. verſiculo 18. & 2. Paralipomenon capitulo 21. verſiculo 6. 11. 13. & 20. Quæ omnia, non poſt annos octo a regni eius initio; ſed paulo poſt obitum patris, accidiſſe credendum eſt; vt ſub anno mundi 3146. numero primo diximus. His adde, quod ſi ſcriptura ſacra viginti annos de regno Ioram ſubtractos, Ochoziæ filio eius tribuere voluiſſet, ne Chronologiæ deficerent; proculdubio eos non vitæ, ſed regno ipſius Ochoziæ addidiſſet; dixiſſetque, ipſum viginti, & vno annis regnaſſe. Atqui vnum tantum regni annum Ochoziæ tribuens; quantum vis eius vitam producat; nihil Chronologiæ regum Iuda addit, minuitve; ergo ſuperuacanea fuiſſet iſta annorum trãſlatio de vno Rege ad alium. Denique ſi bene

quis obſeruet, quæ in libris Reg. & Paralipomenon traduntur de annis regni, obituſque Ioram Regis Iſrael, & Ioram Regis Iuda, & Ochoziæ filij eius; ſine dubio inueniet, quod ille annus qui fuit duodecimus, idemque vltimus regni Ioram Regis Iſrael; fuit etiam octauus vltimusque regni Ioram Regis Iuda; & pariter primus ſimul ac nouiſſimus regni Ochoziæ filij eius; vt etiam in tabulis apparet; & notarunt quoque ante nos Caietanus vbi ſupra, & Richardus in ſuo tractatu de Concordia &c. aliàs allegato. vbi hæc ſubiungit: Ex his itaque manifeſtum eſt, vt credo, quã falſa ſit quorundam opinio, ne dicam aſſertio, qui mota falſa quæſtione; ſolutionis gratia dicunt, filium Ioſaphat (ſubintellige Ioram) viginti annis regnaſſe. non enim viginti annis pater regnare potuit; ſi filius eius (ideſt Ochozias) qui regnauit pro eo, octauo patris ſui anno, vel modico poſt, ab Iehu occiſus fuit. hucuſque Richardus.

Caietani ſolutio. Simili quoque argumento ad memoratam poſitionem improbandam, vtitur Caietanus ſuper 2. Paralipomenon cap. 22. vbi poſt excitatam difficultatem ait: Solutio quæſtionis eſt, quod littera (ideſt ſacer textus capitis citati ver. 2.) errore ſcriptoris corrupta eſt. Legendum enim eſt: Viginti duorum annorum erat Ochozias, vt ſcribitur 4. lib. Reg. (videlicet cap. 8. ver. 26.) ita quod, vbi debuit ſcribere viginti duorũ ſcripſit quadraginta duorũ conuincitur autem error ex eo, quod in lib. Regũ anni vtriuſque regni, ſcilicet Ioram patris, & Ochoziæ filij, comprehenduntur ſub annis quibus regnauit in Iſrael alter Ioram filius Achab; quem ex 4. Reg. cap. 3. (nimirum ver. 1.) duodecim duntaxat annis regnaſſe perſpicuum eſt. Ex hac itaque collatione annorum regni in Iuda, tam Ioram patris, quàm Ochoziæ filij, ad annos Ioram filij Achab, clarè patet, vltimos octo annos vitæ Ioram Regis Iudæ, ſupputari pro octo annis regni eiuſdem. Quod ideo annotandum duxerim, ne quis fallatur ex illa adinuentione, ſine ſcripturæ teſtimonio, quod Ioram Rex Iudæ, regnauerit benè primis octo annis, & malè alijs viginti annis; qui propterea ſubtracti ſunt a regno eius: clarè enim ſcriptura, vltimos vitæ annos ipſius Ioram Regis Iudæ octo, & vnum Ochoziæ, comprehendit ſub annis regni Ioram Regis Iſrael; vt patet legenti initium, & finem vtriuſque. Conclude igitur: quòd corrupta eſt Hebraica littera Paralipomenon. In cuius ſignum, tam hic, quam in libro Reg. dicitur, quod Ochozias regnauit vno anno. Accedit ad hæc, quod iſte Ochozias, in littera narratur minor natu reliquis fratribus: Non eſt autem veriſimile, quod vir quadraginta annorum, fuerit vltimus filius patris non ſenis, habentis multos filios, & multas vxores. Hæc Caietanus. Cui aliud argumentum addere poſſumus, deſumptum a computatione annorum, ab obitu Salomonis, quando diuiſum eſt regnum Iſrael a Regno Iudæ, vſque ad initium regni Iehu, quando Ioram Rex Iſrael, & Ochozias Rex Iuda ab eo occiſi ſunt. Nam poſito quod Ioram Rex Iuda regnauerit tantummodo octo annos ab anno quinto regni Ioram Regis Iſrael, vt ſub anno mundi 3143. num. 2. & 3. probauimus, inchoatos; ſi ſeorſum ſupputaueris annos Regum Iuda, & ſeorſum annos Regum Iſrael intra prædictum tempus fluxos; inuenies vtranque ſummam conuenire; vt experiri quiſque poteſt in tabulis. Igitur, ſi poneremus Ioram Regem Iudæ regnaſſe annis viginti octo, ſiue omnes ſine Ochozia filio, ſiue viginti cum Ochozia filio, & octo ſine illo; certe ſumma annorum Regum Iudæ, excederet ſummam annorum Regum Iſrael, in illis viginti annis, regno Ioram, aut Ochoziæ, malè additis. Quod ſi dixeris, Ioram regnaſſe illos viginti annos cum Ioſaphat patre ſuo; & propterea nihil accreſcere annis Regum Iudæ. reſpondeo. Si ſic eſt, ergo non poteſt dici, quod Auctor libri Paralipomenon voluerit eos tribuere ipſi Ochoziæ, ne errorem indagini temporum faceret. Patet igitur, propoſitam quæſtionem nullatenus poſſe diſſolui; niſi cum Caietano concedamus ſacrum illum textum ſecundi Paralipomenon capitulo 22. verſiculo ſecundo, eſſe corruptum. quod nullo modo eſſet faciendum; ſi omnium editionum codices ibidem vniformiter dicerent, Ochoziam quadraginta duorum fuiſſe annorum, quando regnare cœpit: Veruntamen, quia codices lxx. Interpretum, anno ſalutis 1588. Romæ editi, qui ſatis magnæ ſunt auctoritatis, loco citato habent: Ochoziam tunc fuiſſe viginti annorum; Et ibidem in annotationibus ad capitis calcem adiectis; dicitur: quod aliqui textus, loco viginti habent viginti duorum annorum quod præ- 3

Solutionem Caietani comprobat ſequiturq; Auctor.

ciſè

ciſè conuenit cum textu 4. Reg. capitulo 8. verſiculo 26. vbi idem prorſus aſſeritur: Ideo nos, ſaluo ſemper meliori iuditio, ſatis rationabiliter credimus, in hac parte præferendum eſſe textum lxx. Interpretum, textui vulgato; & potius ſentiendum eſſe cum Caietano, quam cum B. Hieronymo, ſeu cum Auctore quæſtionum Hebraicarum in lib. Paralip. Qui tamen forte aliorum ſui temporis, non propriam retuliſſe ſententiam dici poteſt.

4 Verum nobis hic ſtatim quis opponet, nullum mendum quantumuis minimum, in ſacro eloquio eſſe admittendum, vt ſub anno mundi 3095. num. 2. ex S. Auguſtino adnotauimus; alioqni non magis de veritate vnius, quam aliorum omnium ſcripturę locorum, hæſitare poſſemus. Ad hoc vt reſpondeam; fateor ſcripturam ſacram eſſe omnino irreprehenſibilem: nihilominus negari non poſſe quin aliquando, vel inuidia diaboli, vel impiorum, imperitorumue ac inſtabilium hominum malitia, aut temeritate (quemadmodum ipſemet primus Chriſti Vicarius in 2. ſua Epiſtola ca. 3. ver. 16. teſtatur:) vel etiam antiquariorum incuria, aut alio aliquo caſu, in quibuſdam ſacris codicibus error aliquis irrepere potuerit: Diuina tamen diſpenſatione, nullum vnquam irrepſiſſe credimus, qui ex alijs ipſiuſmet ſacræ ſcripturæ locis, codicibusve, deprehendi, corrigique non potuerit, aut poſſit. Quare ſicuti ſummæ temeritatis, ne dicam impietatis eſſet; ſi quis præſumeret ſacra eloquia, etiam correctionis prætextu, quouis modo, vel tantiſper immutare, aliquidue eis addere, aut minuere: (præſertim id probibente Domino Deuter. cap. 4. ver. 2. & Prouerb. cap. 3. ver. 6. & Apocalip. cap. vlt. ver. 18. & 19.) aut aliquem Bibliorum ſacrorum codicem, aliquo in loco, qui nullum habeat eiuſdem ſcripturæ textum ſibi contradicentem, emendare: Sic, vbi aliqua contradictio manifeſta appareat; nihil officit dignitati, aut veritati eiuſdem ſacræ ſcripturæ; ſi eo caſu, quis dixerit, illam contradictionis partem, quæ rationi ſimul, & altero textui ſacro aduerſatur; ex aliqua codicis antiqua corruptione fuiſſe deriuatam; vt in propoſito noſtro oſtenſum eſt. In quo illud amplius habemus, quod textus ille 2. Paralip. non ſic ſe habet in omnibus editionibus; ſed, quemadmodum probauimus, pro nonnullorum editionum, codicumve diuerſitate; varius inuenitur: quod certè ſatis euidens, alicuius adulterationis, indicium eſt. Videant hi ad quos ſpectat ſacra volumina recognoſcere, & perquam emendata edere. Nos hic, non textum ſacrum corrigere vllo modo audemus: Sed ob rationes ſuperius adductas, relictis in hac parte codicibus, qui loco Paralip. citato habent, Ochoziam fuiſſe quadraginta duorum annorum, quando regnare cœpit; libentius ſequimur eos; qui ibidem pro quadraginta duorum legunt viginti duorum: ſic enim nulla remanet quæſtio. Redeamus nunc ad hiſtoriam.

Obiectio.

Reſponſio.

5 Porrò Ochozias Rex Iuda, & ipſe fecit malum in conſpectu Domini; ingreſſusq; eſt per vias domus Achab. 4. Reg. cap. 8. ver. 27. & 2. Paralip. cap. 22. ver. 3. vſque ad 6. cuius præuaricationis triplex ibidem cauſa aſſignatur. nimirum, quia mater eius Athalia, filia Amri, impulit eum, vt impie ageret. Deinde, quoniam Ochozias, poſt mortem patris ſui, conſiliarios habuit de domo Achab. Denique, quia ipſe etiam fuit gener domus Achab, ideſt vxorē duxit de domo, ſeu familia Achab; propterea non mirum eſt, ſi ſecutus fuit idola, & abominationes domus Achab. Ex quo exemplo etiam diſcere licet, quam periculoſum, pernitioſumque ſit, Regibus præcipuè, ac Principibus, affinitate iungi cum infidelibus, aut Hæreticis, alijſue viris impijs; vel eiuſmodi perditos viros, in ſuis adhibere conſilijs.

Aſſignantur cauſa impietatis Ochoziæ.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3150.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 128.

1 ANNO regni Ioram filij Achab Regis Iſrael duodecimo, & poſtremo, qui pariter erat primus, & vltimus Ochoziæ Regis Iuda, vt dictum eſt, & patet in tabulis;

Ioas naſcitur.

bulis;ipſe Ochozias,circa anni initia; ex vxore ſua Sebia de Berſabee, vt colligitur 2.Paralip.cap.24.ver.1. genuit Ioam,qui poſtea fuit Rex in Iuda:quod enim hoc anno natus ſit Ioas; inde neceſſario infertur; quod ſeptem annorum erat, quando vnctus eſt in Regem, anno ſeptimo regni Iehu Regis Iſrael circiter incipiente, vt ſub anno mundi 3157. num.1. probabitur.

Poſt famem 7. annorum redit Sunamitis in terram Iuda.

Circa initia item eiuſdem anni duodecimi Ioram Regis Iſrael, expletis ſeptem 2
annis penuriæ ab Eliſeo prædictæ; redijt de terra Philiſthinorum in Iſrael, mulier illa Sunamitis cum filio ſuo, quem ei a Domino Eliſeus impetrauerat, & a morte poſtmodum ſuſcitauerat. Contigit autem opportunè, vt tunc interpellaret Regem pro domo ſua, & agris ſuis,quando Gezi ſeruus Eliſei narrabat Regi mirabilia,quæ fecerat Eliſeus; & ſpeciatim quod mortuum precibus ſuis ad vitam reuocauerat. Videns ergo Gezi mulierem & filium: hæc eſt, inquit, Domine mi Rex, mulier, & hic eſt filius eius,quem ſuſcitauit Eliſeus.] Certior itaque factus Rex ab eadem muliere de tam ingenti miraculo; confeſtim iuſſit eidem reddi omnia,quæ ſua erant;& inſuper agrorum ſuorum redditus,a die qua receſſerat de terra Iſrael. 4.Reg.cap.8. ver.1. vſque ad 7.

Quod hiſtoria Naaman non proprio loco narrata ſit.

Non multo poſt prædicta,creditur,contigiſſe hiſtoria mundationis Naaman Syri 3
a lepra; quæ quia ſatis accuratè deſcribitur, 4.Reg. cap.5. per totum; ſuperfluum videtur eandem hic alijs verbis referre. Illud tamen non eſt prætereundum; illam per anticipationis figuram, loco Reg. citato eſſe narratam: quod inde ſacri colligunt Expoſitores; quoniam, cum clarum ſit,lepram ipſius Naaman, adhæſiſſe Gezi ſeruo Eliſei propter munera ab eo accepta, iuxta Prophetæ verbum,quemadmodũ in calce citati capitis apertè traditur: non eſt veriſimile, inquiunt, quod Rex tam diu,comiterque loquutus eſſet cum Giezi,ſi tunc iam fuiſſet leproſus. Adde quod 4. Reg. cap. 8. ver. 4. legimus; quod Rex Iſrael loquebatur cum Gezi puero (ideſt ſeruo) viri Dei. Quibus verbis videtur inſinuari, quod tunc quoque eſſet ſeruus Eliſei: alioqui dictum eſſet-qui fuerat ſeruus Eliſei-vel-qui fundebat aquam ſuper manus Eliſei-quemadmodum de eodem Eliſeo,reſpectu Eliæ,dicitur 4.Reg.cap.3. ver. 11. Atqui conſtat ipſum Gezi, ex quo lepram contraxerat,non amplius fuiſſe ſeruum Eliſei.Rationabile igitur admodum eſt credere,contenta in eadem hiſtoria; per hæc circiter tempora accidiſſe;nimirum poſt memoratum Regis colloquium cũ Gezi; & ante obitum Benadab Regis Syriæ, a quo credimus miſſum fuiſſe Naaman ad Regem Iſrael,vt curaret eum a lepra ſua.

Hazael regnat in Syria iuxta vaticinium Eliſei.

Poſt hæc, venit Eliſeus in Damaſcum; quod vt audiuit Benadab Syriæ Rex, qui 4
tum ægrotabat;ſperans ſe ab eo ſanatũ iri;ſicut ſanatus fuerat Naaman: miſit in occurſum eius vnum de primarijs Principibus ſuis, vocabulo Hazaël, cum muneribus magnis; videlicet cum quadraginta Camelis oneratis; vt per ipſum conſuleret Dominum ſuper infirmitate ſua. Cui Eliſeus prædixit, Regem Benadab moriturum; & quod ipſe Hazael in regno Syriæ erat ſucceſſurus; ac multa mala Iſraelitis illaturus. Atque ita prorſus factum eſt. Etenim altera die Hazael, præ nimia regnandi cupidine, tanquam moræ impatiens, non ſuſtinuit naturalem Regis mortem expectare; ſed ſimulans ardorem eius febrilem refrigerare; expandit ſtragulum aqua infuſum ſuper faciem eius; ſicque doloſe, ei mortem accellerauit; & ipſe poſtea euectus ad regnum, pro illo regnauit in Syria, 4. Reg. cap.8.ver.7.vſque ad 16. Et iſte poſtmodum afflixit Iſraelem cunctis diebus Ioachaz Regis Iſrael, vt breuiter tangitur; 4. Reg.cap.13. ver.22. & nos infra ſuis locis dicemus.

Ioram rex Iuda moritur.

Regnat Ochozias ſolus in Iuda.

Eodem anno regni Ioram Regis Iſrael duodecimo, Ioram Rex Iuda; currenre tũc 5
anno regni ſui octauo, iam per aliquot menſes,puta tres vel quattuor inchoato;poſt biennium in infirmitate ſua peſſima exactum; in qua paulatim viſcera egerere cogebatur; tandem longa conſumptus tabe, miſerrimè interijt;& ſine ſolitis Regum exequijs, ac extra majorum ſuorum tumulum ſepultus eſt. Et tunc regnauit pro eo Ochozias, qui & Ioachaz filius eius. 4. Reg.cap.8. ver.24.& 25.& 2. Paralip. cap. 21.ver.19.& 20. Intellige Ochoziam hoc anno regnare cœpiſſe ſine patre: Siquidẽ ſub finem anni præcedentis regnare cœperat adhuc viuente patre; vt ſub anno mundi 3149. num.1. dictum eſt. Porrò iſte annus,qui ſimul fuit primus,& vltimus regni Ochoziæ, concurrit ferè totus, cum patris ſui octauo, quem ille tantummodo incerat,

perat,

perat, compleuit aũt filius; & cum duodecimo regni Ioram Regis Iſrael. Quare anni octo regni Ioram Regis Iuda, non fuerunt completi, ſed fracti; quemadmodum ſub anno mundi 3143. num. 3. dictum eſt. & iſte vnicus Ochoziæ annus, ſacram non auget Chronologiam, vt Richardus quoque innuit in ſuo tractatu de concordia temporum: ideoque nos in tabulis noſtris, eundem Ochoziæ annum, conſultò prætereundum duximus. Decipiuntur ergo Euſebius, & alij Chronographi; qui inter annũ regni Ioram Regis Iuda octauum, & Athaliæ vxoris eius primum, numerant annum regni Ochoziæ vnum.

Mendum Euſebij, & Chronographorum.

6 Sub finem eiuſdem anni, Ioram filius Achab Rex Iſrael, mouit bellum aduerſus Hazael Regem Syriæ, & congregato omni Iſraele, adductoque ſecum ſocio Ochozia Rege Iuda, profectus eſt in Ramoth Galaad; & obſedit eam. Cumque in prælio vulneratus eſſet a Syris; relicto ibi exercitu, ipſe reuerſus eſt, vt curaretur in Iezrael. Interim autem Eliſeus, Iehu filium Ioſaphat filij Namſi regem (Dei admonitu) creandum curauit, mittens ad Principes exercitus Iſrael obſidentes Ramoth, vnum de filijs Prophetarum, cum lenticula olei, vt vngeret ipſum Iehu in Regem ſuper Iſrael; præciperetque ei, vt percuteret domum Achab. Quæ cum filius Prophetæ ad vnguẽ, prout iniunxerat Eliſeus, præſtitiſſet; ac deinde Iehu retuliſſet alijs Principibus quæ fecerat, dixeratque ei Propheta: illico omnes vnanimes, elegerunt eũ in Regem, 4. Reg. cap. 8. ver. 28. vſque ad 16. capitis ſequentis, & 2. Paralip. cap. 22. ver. 5. & 6. Porrò Iehu regnauit viginti octo annis ſuper Iſrael, in Samaria, vt traditur, 4. Reg. in calce capitis 10.

Iehu regnat in Iſrael.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3151.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 129.

---

1 ANNO regni ſui primo Iehu ſtatim ac ſe vidit electum Regem, coniuratione facta contra Ioram filium Achab, profectus eſt in Iezrael; vt executioni mandaret, quæ præceperat ei Propheta. Venerat autem tum forte Ochozias Rex Iuda in Iezrael, ad inuiſendum Ioram Regem Iſrael ibi ægrotantem. Cum igitur ſpeculatore indicante intellexiſſent duo reges de aduentu Iehu; occurriſſentque pariter in curribus ſuis obuiam ei in agro Naboth Iezraelitæ: Ille, primum quidem, nempe Ioram, ſagitta in corde percuſſum interemit; iuſſitque corpus eius in eodem agro proijci, pro ſanguine dicti Naboth ibidem iniuſtè ſparſo; vt adimpleretur vaticinium Eliæ Prophetæ, quod habetur 3. Reg. cap. 21. ver. 19. Alterum verò, videlicet Ochoziam fugientem, perſequi mandauit, & occidi, eo quod & ipſe, ex parte matris, eſſet de ſtirpe Achab. Vt autem venit Iehu in Iezrael, viditque Iezabel olim Achabi vxorem, de feneſtra proſpicientem; confeſtim iuſſit eam inde præcipitem dari, cuius poſtea carnes, a canibus voratæ ſunt, vt præfatus Elias cap. Reg. proxime adducto ver. 23. prædixerat. Sic impia Iezabel, quæ canina rabie in Prophætam ſæuierat, merito a canibus comeſta eſt. Porrò qui miſſi fuerant ad perſequendum Ochoziam, percuſſerunt eum in aſcenſum Gauer, qui eſt iuxta Ieblaam; at ille percuſſus fugit in Mageddo; inde in Samariam, vbi latitans, comprehenſus, iterum adductus eſt in Mageddo ad Iehu; ibidemque occiſus. Erant autem Ieblaa, & Mageddo, ciuitates in tribu Manaſſe, vt patet Ioſu. cap. 17. ver. 11. Et quoniam Ochozias erat filius, hoc eſt nepos Ioſaphat Regis iuſti; permiſit Iehu deferri cadauer eius in Ieruſalem, a ſeruis ſuis, ſuper curru ſuo, & ſepeliri cum patribus ſuis. 4. Reg. cap. 9. ver. 16. vſque ad finem capitis, & 2. Paralip. cap. 22. ver. 6. vſque ad 10. Iuſtè ergo Ochozias, quemadmodum non affinitate ſolum; ſed etiam impietate coniunctiſſimus fuerat domui Achab: ita quoque punitionis eidem a Domino inflictæ particeps eſſe debuit.

Iehu occidit Ioram filium Achab.

Et Iezabel vxorem Achab.

Et Ochoziam nepotem Ioſaphat.

2 Poſt hæc, recolens Iehu, quod in Samaria nutriebantur ſeptuaginta filij Achab, apud

Et 70. filios Achab.

apud optimates vrbis; miſſis ibi minacibus litteris, egit cum eis, vt omnes interfi-cerentur, & capita eorum ad ſe in Iezrael tranſmitterentur. Quod cum factum eſſet; præcepit ea exponi in porta vrbis Iezrael; ſumpſitque inde occaſionem ſe ſe iuſtifi-candi coram populo Iezrael; pulchrè inſinuans: quod ſi contra domum Achab ipſe coniurauerat, id Domino inſpirante, ac volente, fecerat; qui non ſe ſolum, ſed ipſos quoque Samaritas pariter impulerat, vt occiderent filios Achab; quorum capita ha-bebant ante oculos poſita: Itaque debere eos pro certo habere, omnia hæc, diuina diſpenſatione contigiſſe, vt adimpleretur, quæ iam antea Dominus, per os ſerui ſui

Et reliquias domus Achab eidemque adhærentes.

Eliæ Prophetæ, contra eandem domum Achab vaticinatus fuerat. Et his actis, pro-ſecutus eſt Iehu percutere in Iezrael reliquos de domo Achab; & inſuper optima-tes, & notos, & Sacerdotes (vtique idolorum,) & quoſcunque eidem domui adhæ-rentes adinuenire potuit. Deinde profectus eſt in Samariam; atque in itinere, cũ in quodam loco, vbi conuenire paſtores conſueuerant, caſu inueniſſet quadraginta duos fratres, vel potius filios fratrum Ochoziæ Regis Iuda, vt clarius exprimitur 2. Paralip. cap. 22. ver. 8. (etenim fratres dicti Ochoziæ, omnes interfecti fuerant ab Arabibus, & Philiſthæis, quemadmodum ſub anno mundi 3146. num. 2. dictum eſt) iuſſit omnes viuos comprehendi; & in ciſterna ibidem exiſtente, iugulari. Et inde

De Ionadab filio Rechab.

aliquantulum progreſſus, inuenit Iehu Ionadab filium Rechab. Erat autem iſte Io-nadab, vir ſingularis cuiuſdam ſanctitatis, & magnæ exiſtimationis in populo Iſrael; quippe qui, vt melius Deo vacare poſſet, nõ bibebat vinum, nec habitabat in domo, ſed in Tabernaculis, nec agrum poſſidebat, nec ſementem ſerebat, nec vineam plan-tabat, colebatue: Quin etiam filijs ac ſucceſſoribus ſuis præceperat, vt talem vitam perpetuo agerent, qui optimè deinceps mandata patris obſeruarunt; vt teſtatum poſtea reliquit Ieremias cap. 35. ver. 6. vſque ad 10. Hunc ergo Ionadab, cum vidiſ-ſet Iehu, & ſalutaſſet, ac bene erga ſe affectum cognouiſſet; leuauit eum in curru ſuo, dicens: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Volebat enim Rex, quæ continuo facturus erat, etiam tam ſancti viri teſtimonio, auctoritateque magis ac magis comprobari; & quodammodo (vt ita dixerim) autenticari; vt vel ſic, eadem non humanis duntaxat conſilijs; ſed diuina fieri diſpenſatione, ab omnibus crede-rentur. Cum ergo Rex, & Ionadab, veniſſent in Samariam; percuſſit Iehu reliquos

Iehu extinguit omnino domũ Achab.

Occidit Sacerdotes Baal, & cultum eius tollit pro qua remunerationem a Domino accipit.

quotquot remanſerant de domo Achab; ita vt ne vnus quidem viuere permiſſus fue- 1
rit, iuxta verbum Domini, quod ab Elia fuerat prænuntiatum. Volens deinde Rex, etiam Sacerdotes Baal perdere; quadam die vniuerſos in ipſo Baal templo callidè congregatos, vt ſollemne quoddam eidem ſacrificium facerent; cunctos ibidem, ip-ſiſmet Iehu, Ionadabque inſpectantibus, iuſſit occidi; & ſtatuam eiuſdem Baal com-minui; & comburi, ædemque eius demoliri, atque in ipſius locum latrinas conſtitui. Sic tandem, & Achabi ſtirps funditus deleta eſt, & Samaria pauliſper expurgata. Ac-cepit autem poſt hæc Iehu, pro mercede perditionis domus Achab, & cultus Baal de Iſraele propulſi, hanc a Domino promiſſionem (vtique per aliquem Prophetam): nimirum quod filij eius ſeſſuri erant ſuper thronum Iſrael, vſque ad quartam gene-rationem. quod & factum eſt. tametſi de cetero, ipſe quoque Iehu fuerit valde im-pius, ac impia prædeceſſorum ſuorum exempla ſecutus, coluerit vitulos aureos, am-bulaueritque in vijs Ieroboam, qui eos fecerat. Quamobrem, permiſit eum Dominus valde affligi, ac moleſtari ab Hazaele Syriæ Rege, quemadmodum ſub anno mundi 3157. num. 3. dicemus. Quæ omnia latius deſcribuntur, 4. Reg. cap. 10. verſic. 1. vſque ad 32.

Athalia occupat regnum Iuda.

3 Eodem anno circiter inchoante, Athalia mater Ochoziæ regis Iudæ; videns mor-tuum eſſe filium ſuum; occupato regno Iudæ, interfecit omnem ſtirpem regiam quæ remanſerat, intellige maſculinam, domus Ioram viri, & Ochoziæ filij ſui, & ſi quæ erat alia priorum Regum, ad quam ſpectare poſſet regnum Iudæ; præter Ioas filium Ochoziæ infantulum lactentem; quem Ioſabeth (quæ & Ioſaba dicebatur) ſoror Ochoziæ, & vxor Ioiadæ Pontificis, clam ſublatum, abſcondit cum nutrice ſua, oc-cultumque tenuit in domo Dei ſex annis; totidem enim regnauit Athalia ſuper Iu-dam, 4. Reg. cap. 11. ver. 1. vſque ad 4. & 2. Paralip. cap. 22. ver. 10. vſque ad finem capitis. Dixi annis ſex. iuxta textus emendatiores: corruptè namque, vt credi-mus, in quibuſdam codicibus loco Reg. citato legimus Athaliam regnaſſe annis ſep

tem;

tem; Vel ſi non corruptè, certè annus ſeptimus accipiendus eſt tantummodo inchoatus. Vnde arbitror allucinari Euſebium in Chronicis, & alios Chronographos; qui inter obitum Ochoziæ, & initium regni Ioas filij eius, ponunt annos ſeptem integros regni Athaliæ; quod ſtare non poteſt; quia neceſſario ſequeretur ipſum Ioas regnare cœpiſſe ſuper Iudam anno octauo Iehu Regis Iſrael: cuius oppoſitum, paulo poſt demonſtrabimus.

Chronographorum lapſus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3157.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 135.

---

1 ANNO Iehu Regis Iſrael ſeptimo, nimirum circiter inchoante, regnauit Ioas filius Ochoziæ ſuper Iudam opera & induſtria Ioiadæ Pontificis; qui clam percuſſo fœdere cum centurionibus, & militibus in domo Domini, vnxit ipſum Ioam ſeptennem (annum enim vitæ octauum paulo ante erat ingreſſus) in Regē; populo pariter collætante, manibuſque plaudente, & acclamante: Viuat rex Athaliam autem illico ibi accurrentem ac reclamantem, milites, iubente Ioiade, impulerunt extra templum, & occiderunt. Pepigit dein Ioiada Pontifex fœdus inter Dominum, & Regem ſimul ac populum, & item inter ipſum Regem, ac Populum; qui cōfeſtim accurrens, ingreſſus eſt templum Baal, deſtruxitque eum: & altaria, ſimulacraque eius confregit; atque Sacerdotem illius, nomine Mathan, ante aras occidit. Deinde relictis qui cuſtodirent domum Domini, centuriones, & legiones Cerethi, ac Phelethi, cum reliquo Populo, deduxerunt cum lætitia Regem, de domo Domini, in Palatium Regum; & collocauerunt eum in ſolio patrum ſuorum; vt accuratius deſcribitur 4. Reg. cap. 11. ver. 4. vſque ad finem capitis, & 2. Paralip. cap. 23. per totum. Diximus Ioas regnare cœpiſſe anno ſeptimo regni Iehu circiter incipiente. Et ſic fateri neceſſe eſt, alioqui, non poſſent vera eſſe, quæ 4. Re. c. 13. ver. 1. dicuntur de Ioachaz filio Iehu, nimirum quod mortuo patre, regnauit anno vigeſimo tertio regni Ioas filij Ochoziæ Regis Iuda. Cum enim, vt ſub anno mundi 3150. num. 6. dictum eſt, Iehu regnauerit annos viginti octo; ſi anno ſeptimo completo, ſeu, quod idem eſt, anno octauo incipiente eiuſdem Iehu, regnare cœpiſſet Ioas; proculdubio annus vigeſimus primus regni Ioas, fuiſſet vltimus regni Iehu; & conſequenter, inter ipſum Iehu, & Ioachaz filium eius, oporteret ponere interregnum ſaltem vnius anni; de quo tamen, neque ſcriptura ſacra, neque vllus ex Chronographis, vllam vnquam mentionem fecerunt. Igitur ne, vt communiter dicitur, multiplicemus entia ſine neceſſitate; præſtat dicere, Ioas conſtitutum fuiſſe Regem, circa initia anni ſeptimi regni Iehu; ita vt primus annus regni Ioas, concurrat cum ſeptimo Iehu; & vigeſimus ſecundus Ioas, cum poſtremo dicti Iehu; & vigeſimus tertius Ioas, cum primo regni Ioachaz, quemadmodum in tabulis digeſtum intueri licet. Septem annorum, nempe completorum, erat Ioas, cum regnare cœpiſſet; & quadraginta annis regnauit in Ieruſalem; fecitque rectum coram Domino, cunctis diebus quibus vixit Ioiada Pontifex, 2. Paralip. cap. 24. ver. 1. & 2. & 4. Reg. ca. 12. verſic. 1. vſque ad 4. vbi tamen illud additur, quod nihilominus Ioas excelſa non abſtulit.

Ioas regnat in Iuda.
Athalia ad iuſſum Ioiadæ occiſa.
Ioiada Pontifex percutit fœdus cum Domino.
De anno quo regnare cœpit Ioas.

2 Aduertendum autem hoc loco eſt; quod Io. Lucidus in ſuo Chronicon lib. ſecundo, qui eſt Hebræorum temporum, cap. 9. & Io. Driedo lib. 3. de Eccleſiaſticis ſcripturis & Dogmatibus, tract. 3. capit. 5. qui de ſupputationibus annorum, & hebdomadarum inſcribitur; concluſ. 7. duo notant; Primo ſtirpem Salomonis defeciſſe in Ochozia filio Ioras Regis Iuda, cuius progeniem interfecit Athalia; Et ipsū Ioas, qui poſt Athaliam prædicto Ochoziæ ſucceſſit, fuiſſe primum Regem ex proſapia Nathan fratris memorati Salomonis. Secundo, hæc haberi ex Philone. Sed, vt arbitror, vtrunque falſum eſt. Nam in proprijs, legitimiſque dicti Philonis libris, nihil tale reperitur; ſed in illo temporum Breuiario, quod Io. Annius, & eius Aſſeclæ, in-

Contra Annij Aſſeclas.

tet

ter quos etiam fuere Lucidus, & Driedo, perperam ipſi Philoni adſcriptum referũt.
Quin etiam addimus, quod etiam ſi Philo, aut quiuis alius ex antiquis ſcriptoribus,
id diceret, non eſſet in hoc recipiendus, quoniam in genealogia ſaluatoris, quam
deducit S. Lucas in ſui Euangelij cap. 3. per lineam ipſius Nathan; non reperitur
Ioas. Et prætereà, quia habemus ſcripturam ſacram non ſemel oppoſitum aſſeren-
tem. Nam ſi Ioas non fuiſſet de ſtirpe Salomonis, ſed Nathan; vtique non fuiſſet fi-
lius Ochoziæ de quo nemo dubitat, quin fuerit de proſapia Salomonis: Atqui ſcri-
ptura ſacra multis in locis appellat Ioam filium Ochoziæ; nimirum 4. Reg. cap. 11.
ver. 2. & cap. 13. ver. 1. & 2. Paralip. cap. 22. ver. 11. & item in catalogo progenito-
rum ex Dauide per lineam Salomonis, qui habetur, 1. Paralip. cap. 3. ver. 11. vbi a-
perte legimus, quod Ochozias genuit Ioam, & Ioas genuit Amaſiam &c. Quamo-
brem dubitare de Ioa; num fuerit verus, ac naturalis filius Ochoziæ; eſſet totam illã
Dauidis, ac Salomonis genealogiam, in dubium vocare. Non enim maior ratio vi-
deretur dubitandi de vno ex illis poſteris, quam de quouis alio. Nec quemquam
moueat, quod alicubi pro Ochozia legatur Ozia, vel Azoria, quia id prouenit ex 2
corruptione codicis: Etenim conſtat codices emendatiores, locis citatis, habere
Ochoziam, vel Ioachaz; vtroque enim nomine vocabatur. Niſi forte etiam dici poſ-
ſit, eundem Ochoziam; non modo Ioachaz, vel vt aliqui legunt Ioachim, ſed Oziam
quoque, ſiue Azariam interdum fuiſſe nuncupatum; ſicuti certum eſt, Sanctum Pe-
trum, qui & Cephas, aliquando etiam Simonem, & Barjona, appellari conſueuiſ-
ſe: vt propterea idem Io. Driedo lib. 3. ſuperius citato tract. 2. cap. 1. aſſerere non
dubitauerit, prædictum Ochoziam fuiſſe trinominem; quod nos quoque ſub anno
mundi 3149. num. 1. tetigimus. Denique ſi Ioas fuiſſet de ſtirpe Nathan; non om-
nino verè dici poſſet fuiſſe de naturali ſtirpe Dauidis. Siquidem ipſe Nathan, ta-
metſi verè fuerit frater Salomonis vterinus; creditur tamen fuiſſe filius Dauidis ad-
optiuus, non autem naturalis; quemadmodum ſub anno mundi 2987. num. 5. proba-
uimus. Quare ſi Ioas non verè fuit de naturali ſemine Dauidis; ergo nec eius poſteri
nimirum Amaſias, Ozias, & reliqui: imo neque ipſe Chriſtus quod aſſerere, abſurdũ
eſſet intollerabile. Valeat igitur memorata ſectatorum Annij opinio, tanquam er-
ronea; & ſcripturæ ſacræ prorſus contraria. Quin potius, ex eiuſmodi opinione tã
apertè ſacris aſſertionibus contradicente; ad confirmationem eorum quæ in hoc
Annalium prohemio num. 9. diximus; liceat arguere prædictum Breuiarium, & fe-
rè totam Annianam Chronologiam, eſſe fictam; & nullatenus recipiendam; vtpotè
quæ, etiam ſacris libris aduerſantia contineat. Sed ad inſtitutum noſtrum re-
deamus.

Propter peccata Iehu percutitur Iſrael ab Hazaele.

Per hæc circiter tempora, cum Iehu Rex Iſrael nõ ambularet in lege Domini; nec 3
receſſiſſet a peccatis Ieroboam, qui fecerat, adorauerat que ipſe vitulos aureos, & in
eis peccare fecerat Iſrael: cœpit Dominum tædere Iſraelis; permiſitque eum per-
cuti ab Hazaele Rege Syriæ in omnibus finibus eius; a Iordane contra orientalem
plagam; nimirum in omni terra Galaad, & Gad, & Ruben, & Manaſſe, ab vrbe Aroer
quæ erat ſuper torrentem Arnon, & Galaad, & Baſan. 4. Reg. cap. 10. ver. 29. & 31.
vſque ad 34. In Iudæa autem per idem ferè tempus Ioiada Pontifex accepit vxores
duas Regi Ioas, ex quibus poſtea genuit filios, & filias. 2. Paralip. c. 24. ver. 3.

Ioas ducit vxores, & gignit filios.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3166.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 144.

Carthago conditur.

ANNO centeſimo quadrageſimo quarto a templi Salomonis fundatione, qui 1
concurrit cum anno regni Ioas regis Iuda decimo (vt patet in tabulis) menſe
octauo; condi cœptam fuiſſe a Didone, Pigmalionis Tyriorum regis, ſorore profu-
ga, Carthaginem illam in Africa, quæ poſtea fuit vrbs in toto orbe terrarum cele-
berrima,

berrima, & Romanis multo tempore admodum infeſta; tradit Ioſephus lib. 1. aduerſus Apionem aliquanto antè libri medietatem, ſumpto ex Phœnicum hiſtorijs teſtimonio. Et idem inſuper confirmat, ex ſucceſſiua regum dinumeratione qui fuerunt in Tyro, ab Hiram Salomonis contemporaneo, vſque ad memoratum Pygmalionem: Subductis quoque ex Menandro annis, quibus ſinguli regnarunt: Et notato item anno regni ipſius Hiram, nimirum duodecimo, in quo iacta ſunt præfati templi fundamenta; a quibus, ad condendæ Carthaginis initia, numerat annos centum
1 quadraginta tres, & menſes octo. Vnde patet ipſam Carthaginem non fuiſſe conditam eodem ferè tempore, quo Roma; poſt inceptas ſcilicet Olympiades, vt perperam ſcripſerat memoratus Apion: neque anno demum ſeptuageſimo poſt Romã conditam, vt alij putauerunt. Quin etiam oportet falli eos, qui ponunt fundamenta Carthaginis ante fundamenta Romæ annis ſexaginta quinque, aut ad ſummum
2 ſeptuaginta duobus; cùm ex dictis conſtare poſſit, Carthaginem præceſſiſſe Olympiadum initia per annos centum & duodecim: & conſequenter fuiſſe annis centum triginta quattuor ante Romam, vt in noſtris tabulis ſupputari facile poteſt. Ex quibus omnibus apparet, fabuloſa eſſe, quæ Virgilius lib. 2. & 4. Ænead. licentia nimirum poetica finxit de Æneæ ac Didonis congreſſu, quòd ſcilicet ille, euerſa Troia, Italiam petens, tempeſtate in Africam deuectus, reperit Didonem Carthaginis fundamenta iacientem: Quæ illius amore capta, cum præter ſpem ab eo poſtea deſeri ſe videret, ipſa ſibi mortem conſciuit. Hæc autem falſa eſſe; non ſolum illud oſtendit, quod ex ijs quæ nos hic, & ſub anno mundi 2873. num. 2. diximus, manifeſtè infertur, ab interitu Troiæ, ad Carthaginis fundamenta, interceſſiſſe annos ſaltem ducentos octoginta ſex, vt videri poteſt in tabulis; Sed etiam idem demõſtrat, elegans illud apud Auſonium Epigramma 117. In Didus imaginem ex Græco præ-notatum; Quo illa ſe ab impudicitiæ nota purgat, inquiens.

Falſa eſſe quæ de Didone, & Aenea ſcribit Virgilius.

Illa ego ſum Dido, vultu quam conſpicis hoſpes,
Aſſimulata modis, pulchraque mirificis.
Talis eram, ſed non Maro quam mihi finxit, erat mens,
Vita nec inceſtis læta cupidinibus.
Namque nec Aeneas vidit me Troius vnquam,
Nec Libyam aduenit claſſibus Iliacis.
Sed furias fugiens, atque arma procacis Iarbæ,
Seruaui, fateor, morte pudicitiam:
Pectore transfixo, caſtos quod pertulit enſes,
Non furor aut læſo crudus amore dolor.
Sic cecidiſſe iuuat: vixi ſine vulnere famæ
Vlta virum, poſitis mænibus, oppetij.
Inuida cur in me ſtimulaſti muſa Maronem,
Fingeret, vt noſtræ damna pudicitiæ?
Vos magis hiſtoricis lectores credite de me,
Quàm qui furta Deum concubituſque canunt.
Falſidici Vates temerant qui carmine verum,
Humaniſque Deos aſſimilant vitijs.

1 Igitur vera Didonis hiſtoria illa eſt, quæ ex probatis Hiſtoricis collecta, & memorato Auſonij Epigrammate confirmata, communiter in hunc modum referri ſolet: quod ſcilicet ipſa fuit ſoror prædicti Pygmalionis regis Tyri, qui cum anno regni ſui ſeptimo, hoc eſt, poſt Troiam captam 285. Sichæum Didonis maritum, & Herculis Sacerdotem, theſauris eius inhians, ante aram obtruncaſſet; illa in ſomnis admonita, cum multis Pygmalioni infenſis, theſauris clam ſublatis, nauim conſcendit, & in eam Africæ regionem, quæ Zeugitana dicta eſt, delata; tantum ſoli emit ſibi, quantũ tauri corio circundare poſſet: quo in loco, cum in tenuiſſimas corium partes diſſecuiſſet, eoque locum ſatis amplum complexa eſſet, Vrbem condidit, quam Chartaginem appellauit; arcemque in medio vrbis, quam a corio bubulo Byrſam vocauit.
2 Deinde cum Iarbas Getuliæ rex, nuptias eius ambiret, recuſantemque vi, atque armis cogeret, ſibi ipſi manus intulit: præferens honeſta morte occumbere, quàm prioris lecti iura, violentis hiſce nuptijs polluere.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3172.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 150.

Amaſiæ ortus.

1 ANNO regni ſui decimo ſexto circiter ineunte, Ioas rex Iuda, ex vna de vxoribus ſuis nomine Ioaden, vt dicitur 2. Paral. c. 25. ver. 1. genuit Amaſiam; qui poſtea patri defuncto ſucceſſit in regno annos natus viginti quinque, vt dicitur loco Paralip. citato: tot autem annos ab hoc ad primum regni Amaſiæ inueniri, patet in tabulis.

Ioas mandat inſtaurari templum.

2 Per hęc quoque tempora: nimirum poſteaquam Ioas rex Iuda genuit filios, vt colligitur, 2. Paralip. ca. 24. ver. 3. & 4. aduertens rex, ſuggerente ſorſitan Ioiadæ Pontifice, quòd templum Domini ab Athalia regina impijſſima; & prius a viro eius Ioram; & filio eius Ochozia, penè deſtructum fuerat: non quia illud demolire auſi eſſent; ſed quia, quòd temporum iniuria ſenſim labefactari, & conſumi cœperat, fulcire ac reparare non curauerant. Quin potius pecuniam, & alia aliàs Domino oblata, ad templum Baal exornandum contulerant: atque ita templum Domini (quantum ad ipſos ſpectabat) in deſtructionem deuenire permiſerant: Videns inquam rex quod templum Domini inſtauratione indigeret; placuit ei vt huic operi manus admouerentur: & pro impenſis, applicauit fabricæ omnem pecuniam quæ ſponte ibidem offerri conſueuerat; & item eam quæ a prætereuntibus, hoc eſt, excedentibus vigeſimum ætatis annum (tunc enim tranſire dicebantur ad nomen) dari debebat pro pretio animæ, juxta legem latam Exod. c. 30. ver. 13. vſque ad 17. vbi præcipitur: quod quilibet tranſiens ad numerum viginti annorum, ſoluere tenetur dimidium ſiclum, hoc enim erat pretium ſingulis, tam diuitibus, quam pauperibus indifferenter a lege taxatum; & ad vſus tabernaculi olim ab eadem lege applicatum; vt loco citato patet. Itaque, quoniam quotannis aliqui ad prædictam ætatem peruenientes, recenſendi erant; & inſuper alij plurimi; quia propter idololatriam quæ ſub Athalia, ac viro, filioque ſuo viguerat, iam diu talis exactio intermiſſa fuerat: Propterea Rex, congregatis Sacerdotibus & Leuitis, præcepit eis, vt deinceps ſingulis annis, cum feſtinatione exirent, diſcurrerentque per ſingulas ciuitates, ad dictam pecuniam colligendam; & vt ex ea refici, inſtaurarique curarent templum Domini, quemadmodum ſatis conciſè traditur 4. Reg. cap. 12. ver. 4. & 5. & 2. Paralip. cap. 24. ver. 4. 5. & 7.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3173.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 151.

Ophratanes rex Aſſyriorũ moritur.

1 SVB finem anni decimi ſeptimi regni Ioas Regis Iuda, oportet incidiſſe obitum Ophratanes Regis Aſſyriorum, quē Euſebius in Chronicis teſtatur regnaſſe annis quinquaginta: hos autem hoc tempore terminatos eſſe apparet in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3174.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 152.

Ocrazapes regnat in Aſſyria.

1 ANNO proximo regnauit in Aſſyria Ocrazapes Rex Aſſyriorum trigeſimus quintus, vt ait Euſebius in Chronicis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3178.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 156.

1 SVB finem anni vigeſimi ſecundi regni Ioas Regis Iuda, neceſſe eſt mortuum eſſe Iehu Regem Iſrael; quandoquidem hoc circiter tempore, impletus eſt numerus annorum viginti octo, quibus ipſum regnaſſe, ex 4. Reg. cap. 10. ver. 36. probauimus. Vnde neceſſe eſt allucinari Ioſephum, qui 9. antiq. cap. 8. ait, eundem Iehu ſeptem duntaxat annos regnaſſe. *Iehu moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3179.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 157.

1 ANNO regni Ioas Regis Iuda vigeſimo tertio (non autem vigeſimo primo, vt perperam ſcribit Ioſephus 9. antiq. cap. 9.) regnauit Ioachaz filius Iehu, ſuper Iſrael in Samaria decem & ſeptem annis, 4. Reg. cap. 13. ver. 1. Intellige ipſum Ioachaz regnare cœpiſſe hoc anno circiter inchoante, quia pater eius in fine præcedentis, vt diximus, mortuus eſt; & regnaſſe decem & ſeptem annis incompletis; vt infra ſub anno mundi 3195. nu. 2. probabitur. Quare oportet primum annum regni Ioachaz, fere totum concurriſſe cum vigeſimo tertio dicti Ioas, & decimum ſeptimum cum primo filij ſui Ioas, vt videre eſt in tabulis. *Ioachaz regnat in Iſrael.*

2 Eodem anno, Ioas Rex Iuda, cum cognouiſſet quod Leuitæ negligentius, quàm par erat, ſe geſſerant in exequendo quod eis fuerat demandatum; nempe in colligenda, per ſingulas vrbes, pecunia, pro domo Domini reſarcienda; Vocauit Ioiadã Pontificem, & cum eo quæſtus eſt, quod non coegiſſet illos imperata facere; qui vt arbitror, reſpondit Regi: nimis oneroſum eſſe Leuitis, per omnes regni vrbes quotannis, multo labore, diſcurrere: quin etiam id fabricæ ipſi non expedire; quandoquidem ſic magna illarum exactionum pars, in tot Leuitarum itineribus, atque expenſis, fruſtra inſumeretur: Quamobrem, aliquam aliam colligendæ pecuniæ rationem omnino eſſe ineundam. Itaque re diligentius examinata; tandem conſentiente, ac iubente Rege, ſancitum eſt; vt ad inſtar Gazophilarij, fieret arca lignea in domo Domini ponenda, quæ deſuper forata eſſet, vnde immiti pecunia poſſet: & vt exiret Regis edictum, in omni Iuda, & Ieruſalem, obligans ſingulos prætereuntes, hoc eſt, peruenientes ad vigeſimum ætatis annum, deferre ad dictam dimidij ſicli arcam nummum legé ſtatutum, pro pretio animæ. Quæ omnia libenter, & cũ vniuerſali omnium lætitia, executioni ſtatim mandari cœperunt. Et arca quidem primo poſita eſt in atrio Sacerdotum, iuxta altare, ad dexteram ingredientium, loco nimirum omnibus conſpicuo, & per manus Sacerdotum, qui cuſtodiebant oſtiũ prædicti atrij, acceptæ a populo pecuniæ, cunctis videntibus, ad arcam deferebantur; vt dicitur loco Reg. inferius citando: Deinde verò, ad maiorem populi commoditatem, videtur eadem arca extra, propèque oſtium dicti atrij fuiſſe locata; vt per ſe populus in eã, pecuniam immittere poſſet; quemadmodum ex loco Paralip. mox adducendo, colligi poteſt. Certis autem temporibus; quando nimirum multæ iam erant pecuniæ in arca; ferrebant eam Leuitæ ad Regem; vbi per Scribam Regis, & Pontificem, ſeu alium ab ipſo delegatum, educebantur, numerabantur, ac fabricæ præpoſitis tradebantur; varijs artificibus, prout opus erat, diſtribuendæ; ipſam verò arcam, ad eundem locum reportandam curabant: Atque hoc pacto, collecta eſt pecunia valde multa; quæ licet a fabricæ præpoſitis in fide tractata fuerit; nihilo- *Quomodo collecta ſit pecunia, templumq; inſtauratum.*

minus,ipſis, pariterque artificibus induſtriè admodum agentibus;breui domus Domini benè ſuffulta,munita, inſtaurataque fuit,atque in priſtinum ſtatum reſtituta. Et inſuper ex pecunia quæ ſuperfuit, facta ſunt vaſa templi aurea, & argentea, ad vſum miniſteriorum eius, fortaſſis pro his,quæ abſtulerat Athalia,vt ornaret fanum Baal. Et hæc ſunt quæ,quoniam obſcurius traduntur,4. Reg.cap.12. ver.6. vſq; ad 17. & 2.Paralip. cap.24. ver.5. vſque ad 15. Ideo a nobis hic clarius explicari debuerunt.

Ioachaz propter peccata ſua ab Hazaele affligitur.

Interea Ioachaz Rex Iſrael faciebat mala coram Domino, ſequebaturque peccata Ieroboam,qui peccare fecerat Iſrael in vitulis aureis.Quamobrem iratus Dominus, afflixit ipſum Ioachaz vehementer, tradens Iſraelem in manu Hazaelis Regis Syriæ, & Benadab filij eius, cunctis diebus dicti Ioachaz, vt breuiter tangitur 4. Reg. c.13. ver.2.& 3. & nos copioſius ſub anno mundi 3193. nu.2. memorabimus. 3

AB ORBE CONDITO ANNVS 3183.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 161.

Annus Iubilei 12.

1 ANNO regni Ioas Regis Iuda vigeſimo ſeptimo,incidit annus Iubilei duodecimis vt colligi poteſt ex æra, quæ deducitur ab introitu filiorum Iſrael in terram promiſſionis: eum hoc etenim anno, concurrit annus eiuſdem æræ ſexcenteſimus, vt videre eſt in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3189.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 167.

Hazael veniens contra Ieruſalē, regis Ioas muneribus placatus abſedit.

Auctor diſcedit a Ioſepho, & Abulenſe.

1 ANNO, vt probabiliter conijcere poſſumus,regni Ioas Regis Iuda circiter trigeſimo tertio,quando Hazael Rex Syriæ magnam iam regni Ioachaz Regis Iſrael partem occupauerat:idem Hazael aſcendens in Iuda, pugnabat contra Geth vrbem Philiſthinorum,quæ ad ſortem Iudæ pertinuerat; & cum cepiſſet eam, direxit exercitum ſuum,vt aſcenderet in Ieruſalem. Quod audiens Ioas Rex Iuda; vidēs ſe ei armis reſiſtere non poſſe;magnam vim auri,atque argenti de theſauris templi, & Regis ablatam,miſit Hazaelis qui tam amplis placatus muneribus diſceſſit. 4.Re. cap.12.ver.17. & 18. Sanè hic non me latet, Ioſephum 9. antiq.cap.8. & Abulenſem ſuper cap.Reg. citato, poſt quæſt.15. in expoſitione textus,& quæſt.17. putaſſe memoratum aſcenſum Syrorum in Ieruſalem loco Reg. adducto deſcriptum,eundem eſſe cum eo, qui 2.Paralip.cap.24.ver.23. vſque ad 26. deſcribitur; & ſub finē Regni, vitæque Ioas Regis Iudæ creditur contigiſſe: Sed ſi accuratius vtraque deſcriptio inter ſe conferatur; profecto videtur in pluribus a ſe inuicem diſſidere; vt paulo poſt conſtabit;& propterea probabilius eſſe,duos extitiſſe Syrorum aduentus in terram Iuda contra Regem Ioas; alterum viuente,& præſente ipſo Hazaele;alterum verò poſt obitum eius:de quo ſecundo bello nos ſub anno mundi 3196.num.1. agemus. Primum autem Hazaelis aſcenſum in Ieruſalem, credimus aliquot annis poſt inſtauratum templum, nempe per hæc circiter tempora accidiſſe; vt etiam innuit ſacer textus;qui cap.Reg. allegato,poſt deſcriptam templi reſtaurationem,ſubintulit: Tunc aſcendit Hazael &c. quæ verba, vt ibidem exponit Caietanus,poſita ſunt ad differētiam alterius belli, ꝙ poſtea a Syris illatum fuit Regi Ioas,prope finē regni ſui,de quo agitur 2.Paralip. Sic Caietanus.Abulenſis autem eadem verba exponens,ait:illud-Tunc-nō ſtrictè eſſe accipiendū: ſed tanquā ſi dictum eſſet-aliquāto tēpore poſt-Nam quia,inquit, inter præcedentia, & iſta, hoc eſt inter reparationem tēpli,& iſtum aſcenſum,non acciderunt aliqua relatu digna;ideo dicitur:Tunc

aſcendit

aſcendit Hazael Rex Syriæ &c. quaſi nullum tempus medium interfluxiſſet. quæ expoſitio, ſi ſupponamus (quemadmodum ipſe ſupponit Abulenſis) hoc bellum eſſe illud, quod deſcribitur, 2. Paralip. ſuſtineri nullo modo poteſt: ſiquidem conſtat inter memoratam templi reparationem, & poſtremum illud bellum; plura relatu digna accidiſſe; quæ in eodem c. Paralip. ver. 15. vſque ad 23. referuntur; nimirum mors Ioiade Pontificis. declinatio Regis ac populi ad idololatriam. miſſio Prophetarum, qui incaſſum, conuerſionem eiuſdem populi, Regiſque procurabant. & demum impia interfectio Zachariæ filij Ioiade Pontificis. Poſito autem, vt nos credimus, aſcenſum prædictum Hazaelis in Ieruſalem, hoc circiter anno contigiſſe; eſſeque diuerſum ab eo bello, quod memoratur 2. Paralip. Vtique prænarrata Abulenſis expoſitio, optime ſacro textui adaptari poterit; & pariter cum adducta Caietani expoſitione conformari. Quod autem aſcenſus Syrorum in Ieruſalem, 4. Reg. deſcriptus, non ſit idem; ſed diuerſus ab eo, qui traditur 2. Paralip. Ex his colligi poteſt. Etenim, de primo dicitur, quod ipſe Hazael aſcendit, & conſequenter oportet totum cum Rege robur exercitus Syrorum extitiſſe. Item nulla tunc pugna; neque Iudæorum mors; neque vlla Regis ipſorum læſio interueniſſe; aut de Iudæis præda facta fuiſſe deſcribitur: ſed ipſum Hazaelem, ingentibus a Ioas acceptis muneribus, cum exercitu ſuo abiiſſe. In ſecundo autem Syrorum aduentu, nulla prorſus Hazaelis fit mentio, quippe qui tunc iam deceſſiſſe creditur: Inſuper & a paruo Syrorum numero, cuncti principes, & infinita prope Iudæorum multitudo cæſa perhibetur: Et vniuerſa de Iudæis facta præda, a Syris in Damaſcum tranſmiſſa dicitur ad Regem, qui tum, non Hazael; ſed filius eius Benadab fuiſſe putatur. Et denique ſubiungitur, eoſdem Syros in ipſum Ioas Regem Iudæ, ignominioſa exercuiſſe iudicia; eundemque in magnis languoribus reliquiſſe. Quæ omnia, prædictis valde aduerſari videntur; & ſatis euidenter arguere, multo probabilius eſſe, vt diximus, non vnum tantum; ſed duos Syrorum aduentus facere: eoſdemque diuerſis admodum temporibus, multiſque interpoſitis annis, ſubſequutos, vt ſub anno mundi 3196. dicendis comprobari poterit.

De duplici Syrorum aſcenſu in Ieruſalem regnante Ioas.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3191.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 169.

1 ANNO regni Ioas regis Iuda circiter trigeſimo quinto, poſt abſolutam tẽpli penè collabentis reparationem; poſt eiuſdem templi vaſa aurea atque argentea inſtaurata; ac denique poſt veri Dei cultum in Iudæa, qui circa initia regni prædicti Regis iam penè extinctus videbatur, Ioiadæ Pontificis opera, reſtitutum; ipſe Ioiada, cum eſſet valde ſenex, centum ſcilicet triginta annorum, mortuus eſt; & ſepultus in ciuitate Dauid, cum Regibus; eo quod de ipſis, & de vniuerſo Iuda valde fuiſſet benemeritus, 2. Paralip. cap. 24. ver. 15. & 16.

Ioiadæ Pontificis obitus ætaſque.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3192.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 170.

1 NON multo poſt, nimirum, vt arbitror, anno circiter proximo ineunte, Ioas Rex Iuda, obſequijs principum regni ſui delinitus, acquieuit eis; & permiſit, vt derelicto templo Domini Dei patrum ſuorum, ſeruire cœperint lucis, & ſculptilibus; prouocantes contra ſe, & contra populum, iram Domini; qui pro ſua immenſa bonitate; antequam ad punitionem deueniret; cœpit mittere eis Prophetas; vt

Ioas rex permittit Iudæos ſeruire idolis.

K 2 pro-

proteſtarentur eis diuinam vltionem imminentem; hæc aut ſimilia verba dicentes: Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & parauit illũ; & in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit.] At illi audire nolebãt. 2. Paralipomenon cap. 24. ver. 17. vſque ad 20. Probabile verò eſt, Dominum ſuſtinuiſſe eos per aliquot annos, puta tres aut quattuor, expectans, ſi ad crebras Prophetarum voces, aliquando reſcipiſcere vellent: ſed è contrario accidit, vt ſub anno mundi 3195. num. 3. dicemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3193.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 171.

Ioas filius Ioachaz regnat in Iſrael cum patre.

1 ANNO regni Ioas Regis Iuda trigeſimo ſeptimo, cœpit regnare Ioas filius Ioachaz Regis Iſrael in Samaria, 4. Reg. cap. 13. ver. 10. Vbi notandum eſt, quod hic non poſſumus intelligere, Ioas Regem Iſrael, anno prænotato regnare cœpiſſe poſt mortem patris ſui Ioachaz: quia ſi Ioachaz regnauit decem & ſeptem annis; & primus annus regni eius concurrit cum vigeſimo tertio regni Ioas Regis Iuda, vt ſub anno mundi 3179. num. 1. probatum eſt; ergo vltimus annus regni Ioachaz concurrit cum anno trigeſimo nono regni præfati Ioas; non autem cum trigeſimo ſeptimo. Igitur dicendum eſt, quod anno trigeſimo ſeptimo regni Ioas Regis Iuda, regnare cœpit alter Ioas ſuper Iſrael cum patre ſuo Ioachaz; qui tunc, ob cauſam numero ſequenti dicendam, regnare ſecum fecit Ioas filium ſuum; Et ſic iſte Ioas regnauit cum patre annis ferè tribus, vt videre eſt in tabulis, & ſentiunt Caietanus, & Richardus, & Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, ab Abulenſe relatus, & alij; quorum opinionem non rectè confutare nititur ipſe Abulenſis, ſuper 4. Reg. capit. 13. quæſtione 6. Non enim officit eius obiectio; quod nimirum loco Reg. citato, prius facta fuerit mentio obitus dicti Ioachaz: quia reſponderi debet, id factum eſſe per figuram anticipationis, in ſacro eloquio frequenter, vſitatam. Sed neque vllo modo placet illa huius difficultatis ſolutio, quam ibidem ipſe adfert Abulenſis; qui neſciens aliter nodum extricare, tandem in calce quæſtionis, compulſus eſt dicere: textum ſacrum ibi eſſe corruptum; & pro-trigeſimo ſeptimo-debere corrigi, vt dicat-trigeſimo nono-quod hic nullatenus admittendum putamus: tum quia in omnibus omnium editionum codicibus conſtanter legimus-trigeſimo ſeptimo-non autem-trigeſimo nono-tum etiam, quoniam benè, ac ſine vllo inconuenienti, poſſumus, & debemus cum præcitatis Auctoribus, quemadmodum dictum eſt, vulgatam ſaluare lectionem.

Ioachaz ab Hazaele afflictus conuertitur ad Dominum.

2 Per idem tempus Hazael Syriæ Rex, præualuerat nimis contra Iſraelem; non ſolum regnante Iehu, cui abſtulerat omnem terram trans Iordanem, vt ſub anno mundi 3157. numero tertio diximus: ſed etiam omnibus diebus regni Ioachaz filij eius; quo tempore ciuitates eius munitas ceperat, & ſuccenderat; Iuuenes earum gladio interfecerat; paruulos ad petras alliſerat; & prægnantes diuiſerat; ac multa alia mala perpetrauerat in Iſrael; quæ iam antea deplorans Eliſeus, prædixerat coram ipſo Hazaele, priuſquam ad regnum euectus eſſet, vt legimus, quarto Reg. capitulo octauo, verſiculo duodecimo. Cum igitur Hazael paulatim eo vſque Iſraelem contriuiſſet; vt tandem iſtis temporibus, ipſi Ioachaz remanſiſſent tantummodo quinquaginta equites, & decem currus, ac decem millia pedites: tot tantiſque calamitatibus eruditus Ioachaz, conuerſus eſt ad Dominum, deprecans eum, vt ſe de manu Hazaelis liberaret. Deus autem, qui (vt hæc narrans, benè Ioſephus ait) non ſolum perpetuam innocentiam; verum etiam reſcipiſcentiam fauore complectitur; & cum perdere poſſit, ſi velit, caſtigare mauult; exaudiuit eum; & dedit ſaluatorem Iſraeli, vt dicitur, 4. Reg. capitulo 13. verſiculo 4. & 5. Verum quiſnam fuerit iſte ſaluator; ſcriptura ſacra non exprimit; Vnde quidam putarunt

De ſaluatore diuinitus dato ipſi Ioachaz.

fuiſſe

fuiſſe Ioam filium dicti Ioachaz; alij Ieroboam eiuſdam Ioachaz nepotem (iſti enim plurimas poſtea de hoſtibus victorias retulerunt;) alij Eliſeum Prophetam, qui ſuis apud Deum precibus, illas impetrauit; & hoc nobis magis arridet; niſi forte præſtet dicere, fuiſſe hos omnes; & ſcripturam ſacram hic, numerum ſingularem pro plurali, vt aliàs non ſemel, hoc eſt ſaluatorem pro ſaluatores vſurpaſſe. Etenim re vera, per illos magna ſalus facta eſt in Iſrael, vt ſuis locis, infra videbimus. præcipuè verò per ipſum Eliſeum; qui in tanta temporum difficultate (vt de tam ſancto viro exiſtimare credibile eſt) ex vna parte conſiderans peccata illius populi grauiſſima, & iam ad modum inueterata; quæ proculdubio exiciale eiuſdem populi exterminium merebantur: ex alia verò clades, oppreſſioneſque multiplices, & maximas, quæ eundem populum propè ad interitum iam perduxerant: tantorum Iſraelitici regni malorum commiſeratione commotus; attenta maximè Regis ad Dominum recenti cõuerſione; creditur pro ipſo pariter, ac vniuerſo populo, vehementius oraſſe; obtinuiſſeque a Domino; vt in diebus dicti Regis Ioachaz, qui tum forte ſenex erat, & bellis gerendis minus aptus, afflictio, oppreſſioq; vlterius non procederet; Et vt etiã dignaretur ſuſcitare de poſteris eius, qui liberaret Iſraelẽ de manu Syrorum. Quod deinde per Ioam filium dicti Ioachaz, Deo fauente, magna ex parte factum eſt; & omnino præſtitum fuiſſet; ſi ipſe Ioas, quando ad iuſſum Eliſei percuſſit iaculo terrã ter; eandem pluries percuſſiſſet; quemadmodum eidem proteſtatus eſt Propheta 4. Reg. cap. 13. ver. 18. & 19. Sed quod Ioas perficere non valuit; poſtea compleuit Ie-
1 roboam filius eius, vt infra ſuo loco dicetur. Et nihilominus poſt hæc omnia non receſſit Iſrael a cultu idolorum, quem introduxerat alter Ieroboam primus poſt Salomonem Iſraelitarum Rex; ſed permanſit etiam deinceps in Samaria lucus, in quo colebantur idola. Et hæc, quæ per anticipationem cap. Reg. citato. ver. 2. vſque ad 8. breuiter inſinuantur; nos hic clarioris doctrinæ gratia fuſius explicare operæ pretium duximus. Itaque, vt ad rem redeamus; probabile eſt Eliſeum Prophetam, vt primum de Regis Ioachaz conuerſione, ac de diuina miſeratione eidem præſtita, certior factus eſt; ſciens ipſum in magna tribulatione poſitum, Deo inſpirante veniſſe; vt conſolaretur eum; ac memoratis prædictionibus leuaſſe dolorem eius; Et forte item prænunciando ei, obitum Hazaelis oppreſſoris eius, in proximo eſſe. Quibus conſolationibus confirmatus Rex Ioachaz, voluit vt Ioas filius ſuus, quem inter ſaluatores Iſraelis a Domino electum intellexerat; ex tunc ſecum regnare inciperet; eidemque præcepiſſe creditur; vt deinceps ipſum Eliſeum, non ſolum vt Pro-
2 phetam Domini honoraret ſemper; ſed etiam vt patrem haberet, cunctaque de ipſius conſilio peragerét. Vt propterea non mirum ſit, ſi poſtea idem Ioas Rex, quando audiuit quod Eliſeus ægrotaret, non dedignatus eſt venire ad ipſum inuiſendũ & flere ſuper eius infirmitate, ac compellare eum patrem ſuum; & currum pariter, aurigamque Iſraelis, vt legimus, 4. Reg. cap. 13. ver. 14.

Regnat Ioas cũ patre Ioachaz ſuper Iſrael.

A B O R B E C O N D I T O
A N N V S 3194.

Q V I N T AE M V N D I AE T A T I S
A N N V S 172.

---

1 ANNO, vt arbitror, proximo, qui erat regni Ioas Regis Iuda trigeſimus octauus, & penultimus regni Ioachaz Regis Iſrael, vt patet in tabulis; puto deceſſiſſe Hazaelem Regem Syriæ, vt dicitur 4. Reg. ca. 13. ver. 25. Quod autem Hazael deceſſerit ante dictum Ioachaz; colligi poteſt ex eo, quod ibidem ver. 3. dicitur a Domino traditum eſſe Iſraelem in manu Hazael, & Benadab filij eius cunctis diebus non prædictorum Regum Syriæ, vt bene notat Abulenſis; quia regnante Benadab, Ioas Rex Iſrael recuperauit ciuitates quas amiſerat pater ſuus Ioachaz, ergo illud omnibus diebus referri debet ad dies regni Ioachaz. Si igitur regnante Ioachaz, traditus fuit Iſrael, non ſolum in manu Hazaelis, ſed etiam in manu filij ac ſucceſſo-

Hazael Syriæ rex moritur.

ris eius Benadab; ergo oportet Hazaelem prius mortuum eſſe quam Ioachaz. Nec obſtant illa verba, quæ habentur in eodem Reg. cap. ver. 22. videlicet: Hazael Rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus Ioachaz: quia non abſolutè ſunt accipienda; ſed vſq; ad conuerſionem dicti Ioachaz; ſequitur enim: Et miſertus eſt Dominus eorum &c. Conſtat autem hanc miſerationem factam eſſe adhuc viuente Ioachaz, quando ſcilicet conuerſus eſt ad Dominum, vt traditur in eodem cap. ver. 4. Quoniam verò hæc conuerſio, & miſeratio, contigit in annis vitæ Ioachaz poſtremis; propterea, memorata Hazaelis afflictio, dicitur perduraſſe cunctis diebus Ioachaz. Porrò ipſe Ioachaz, & filius eius Ioas, audita morte Hazaelis, reſpirare cœperunt; ſperantes breui ſe recuperaturos ciuitates ſuas, quemadmodum poſtea re ipſa factum eſt, vt ſuo loco dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3195.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 173.

Ioachaz rex Iſrael moritur.

ANNO regni Ioas Regis Iuda trigeſimo nono, per aliquot duntaxat menſes inchoato, vt numero proximo probabitur; neceſſe eſt mortuum eſſe Ioachaz Regem Iſrael; quemadmodum ex his, quæ ſub anno mundi 3193. num. 1. diximus, manifeſtum eſt. Quare falluntur Abulenſis initio quæſtionis ſextæ, ſuper 4. Reg. c. 13. & Richardus in ſuo tractatu de concordia annorum Regum Iuda & Iſrael; putantes vltimum regni Ioachaz annum, debuiſſe pariter eſſe vltimum, ſeu quadrageſimum regni Ioas Regis Iuda: quia, inquiunt, ſi Ioachaz cœpit regnare anno vigeſimo tertio regni Ioas; & regnauit annis decem & ſeptem: vtique decem & ſeptem, additi viginti tribus, complent annos quadraginta. Sed non aduertunt iſti; quod Ioachaz non cœpit regnare in fine anni vigeſimi tertij dicti Ioas; ſed circa initia, vt nos ſub anno mundi 3179. num. 1. demonſtrauimus: Et conſequenter annus vltimus regni Ioachaz, concurrit cum trigeſimo nono dicti Ioas, non autem cum quadrageſimo. Igitur 1

Ioas regnat ſine patre ſuper Iſrael.

Eodem anno, per paucos menſes iam inchoato, non autem prope expleto; oportet Ioas filium Ioachaz, ſecundo regnare cœpiſſe ſuper Iſrael; nimirum nunc ſine patre: qui prius cū eo regnauerat; alioqui ipſe Ioas Rex Iſrael, qui non peruenit niſi ad finem decimi quarti anni regni Amaſiæ Regis Iudæ, vt ſub anno mundi proximo num. 2. probabitur; non poſſet dici regnaſſe ſexdecim annis; quemadmodum traditur 4. Re. c. 13. ver. 10. ſed quindecim tantum; videlicet vnum ſuperſtite adhuc Ioas Rege Iuda; & quattuordecim regnante in Ieruſalem Amaſia filio eius. Igitur neceſſe eſt fateri, dictum Ioachaz non expleuiſſe; ſed per paucos duntaxat menſes inchoaſſe decimum ſeptimum regni ſui annum; dicique regnaſſe decem & ſeptem annis, nimirum fractis, non autem integris; eo quod iſte idem annus regni Ioachaz decimus ſeptimus, pro maiori parte fuerit etiam primus regni Ioas filij eius; primus inquam poſt obitum patris, vt digeſtum eſt in tabulis. Quare oportet decipi Chronographos, qui in recenſendis annis Regum Iſrael; paſſim omnes vnus poſt alterum, ipſi Ioachaz annos decem & ſeptem integros tribuere ſolent; & Ioas filio ſuo ſexdecim; qui ſimul faciunt triginta tres, cum re vera anni quos ambo regnarunt, ſimul computati; fuerint tantummodo triginta duo. Ceterum iſte Ioas Rex Iſrael, cap. Reg. citato ver. 11. dicitur, & ipſe malum feciſſe in conſpectu Domini, hoc eſt fuiſſe idololatram, vt ibidem ſcriptura ſacra declarat ſubiungens: ipſum ambulaſſe in vijs prædeceſſorum ſuorum, & in peccatis Ieroboam filij Nabath, qui peccare fecerat Iſraelem. Quæ res magis auget ingratitudinem ipſius Ioas; qui cum tantopere adiutus fuerit a Domino contra Syros, vt ſuis locis poſtea dicemus, ardentius eum colere debuiſſet, ne dum ab eo tam impiè recedere. Quod autem ſexdecim anni quibus regnauit iſte Ioas ſuper Iſrael; non ab eo tempore quo regnare cœperat viuente pa-

Chronographorum lapſus.

tres ſed ab obitu patris numerandi ſint, ex his quæ ſub anno proximo num. 3. dicentur magis patebit.

3 Per eadem circiter tempora, perſeuerante Ioas Rege Iuda, cum principibus, & populo ſuo, in cultu idolorum; ac quotidie magis declinante, & ſe elongante a Domino Deo ſuo; non obſtantibus crebris Prophetarum increpationibus; nec non repetitis diuinæ vindictæ appropinquantis, comminationibus, publiciſq; proteſtationibus: cum quadam die Zacharias filius Ioiade Pontificis; qui patri iam defuncto in Sacerdotium ſucceſſerat, diuino actus ſpiritu, ſteriſſet in conſpectu populi, eumq; paternè, ſanctèque, pro officij ſui munere, reprehendiſſet, illis verbis: Hæc dicit Dominus. Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum, vt derelinqueret vos?] iuſſu ingratiſſimi Regis, qui propriam vitam, regnumque ab ipſo Ioiada, poſt Deum, accepta referre debuerat; lapidibus obrutus eſt, in ipſomet atrio Domini, vt traditur, 2. Paralip. cap. 24. ver. 20. vſque ad 23. Ex quo autem Ioas Zachariam occidit; ceſſarunt, in polluto templo, Dei reſponſa, & oracula; ex Dabir ſecretiore parte templi; in qua erat propitiatorium; & ex Ephod ornamento Pontificio, vt ſcribit libr. 1. ſuæ Chronologiæ Genebrardus ex S. Epiphanio. Cui tamen opinioni aduerſari videtur Ioſephus, qui 3. antiq. cap. 9. ait, fulgorem illum gemmarum in Ephod exiſtentium; ex quo Dei reſponſa, oraculaue peti ſolebant; deſiiſſe ducentis annis, antequam commentaria ſua ipſe ſcripſiſſet: Arqui ab hoc anno ad Ioſephi tempora, non ducenti, duntaxat, ſed pluſquam nongenti computantur anni.

Zacharias Pontifex in tēplo occiditur.

Quando ceſſaſſe dicatur diuina in templo reſponſa.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3196.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 174.

1 ANNO regni Ioas Regis Iuda quadrageſimo, qui fuit regni eius, vitæque poſtremus; euoluto nimirum anno vno ab interitu Zachariæ, vt preſſius notatur 2. Paralip. cap. 24. ver. 23. Syrorum exercitus, excurſione facta venit in Iudam, & Ieruſalem. Quibus obuiam exiens Ioas Rex, cum infinita propemodum pugnatorum multitudine; licet Syri pauci admodum eſſent in comparatione Iudæorum: nihilominus, quia ipſi Iudæi dereliquerant Dominum Deum ſuum; tradidit eos Dominus in manu Syrorum, qui interfecerunt cunctos principes populi; & penè totum dicti Ioas exercitum; quin etiam in ipſummet Ioas Regem captū, ignominioſa exercuere iudicia; nimirum, vt creditur, indignè eum tractantes, ac ſubſannantes, & inſuper diuerſis torquentes ſupplicijs, vt cogerent ipſum augere ſupra modum ſuæ redemptionis pretium. Denique Syri tranſmiſſa ingenti præda quam fecerant, in Damaſcum ad Regem; qui tum alius eſſe non poterat niſi Benadab filius Hazaelis anno præcedenti, vt dictum eſt, iam defuncti; videntesque quod ipſi tot non erant, qui poſſent Ieruſalem oppugnare, & capere, receſſerunt ab ea; dimittentes Ioas Regem in languoribus magnis; vtique propter plagas quas, (vt exponit Abulenſis) eidem intulerant. Rex igitur Ioas, grauiſſimis non ſolum animi, ſed etiam corporis cruciatibus, doloribusque afflictus aliquandiu permanſit; donec tandem ſub finem eiuſdē anni, duo ex ſeruis ſuis; quorum alter erat de genere Ammonitarum; alter Moabitarum; coniuratione facta in vltionem ſanguinis Zachariæ filij Ioiade, quem Rex lapidari iuſſerat; iuſto Dei iuditio, occiderunt eum in lectulo ſuo; qui poſtea ſepultus eſt cum patribus ſuis, in ciuitate Dauid; ſed non in ſepulchris Regum, 4. Reg. cap. 12. ver. 20. & 21. & 2. Paralip. cap. 24. ver. 25. vſque ad finem capitis. Et

Ioas a Syris capiu male tractatur.

A ſeruis ſuis occiditur.

2 Eodem anno, qui erat ſecundus regni Ioas Regis Iſrael, vt dicitur 4. Reg. cap. 14. ver. 1. regnauit Amaſias filius Ioas Regis Iuda, in Ieruſalem: Viginti quinque annorum erat Amaſias, cum regnare cœpiſſet; & viginti nouem annis regnauit in Ieruſalem.] ibidem ver. 2. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 1. Intellige hic Amaſiam, regnare cœpiſſe,

Regnat pro eo Amaſias filius eius.

cœpiſſe; ſub finem, vt dictum eſt, hujus anni, ita vt primus annus regni Amaſiæ, tametſi cœperit currente adhuc anno ſecundo regni Ioas Regis Iſrael; attamen fere totus concurrat cum tertio eiuſdem Ioas, vt poſuimus in tabulis; alioqui, non c
poſſet verũ eſſe, quod dicitur cap. Reg. proximè citato ver. 17. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 25. videlicet, Amaſiam vixiſſe annis quindecim poſtquam mortuus eſt Ioas Rex Iſrael; quia cum ipſe Amaſias regnauerit viginti nouem annis, vt iam probatum eſt; ſi vixit quindecim annis poſt obitum dicti Ioas; ergo regnauit quattuordecim tantum annos, viuente ipſo Ioas; & conſequenter oportet iſtum Ioas, regnaſſe duobus ferè annis, ante initium regni Amaſiæ; quandoquidem ſub anno præcedenti num. 2. iam probatum eſt, iſtum Ioas regnaſſe ſexdecim annis.

Anni regni Amaſiæ vnde auſpicandi.

3 Quoniam autem id quod diximus, Amaſiam regnare cœpiſſe in Iuda anno regni ſecundo Ioas Regis Iſrael; poteſt dupliciter accipi: ſiquidem ex ſupradictis conſtat, duo extitiſſe initia regni huius Ioas, alterum cum patre ſuo Ioachaz; alterum ab obitu patris: meritò hic quæri poteſt; de quonam ſecundo anno ſcriptura ſacra intelligat; num de ſecundo, ex quo corregnare cœperat patri; an de ſecundo, ex quo regnare cœpit mortuo patre. Verum ad priorem intelligentiam conſequeretur, & ipſum Amaſiam bis regnare cœpiſſe; nempe prius cum patre, & poſtea defuncto patre. Clarum eſt enim, vt etiã apparet in tabulis; quod annus regni Ioas Regis Iſrael ſecundus, primo modo ſumptus, concurrit cum anno trigeſimo octauo regni Ioas Regis Iuda; quo anno, oporteret Amaſiam corregnare cœpiſſe patri ſuo Ioas; & poſt tres ferè annos, illo mortuo, iterum regnare cœpiſſe ſine patre: Atqui ex nullo ſacro textu apparet, Amaſiam bis regnare inchoaſſe: quin potius, tum ex 4. Reg. cap. 12. in fine, tum ex 2. Paralip. cap. 24. in fine, ſatis euidenter oppoſitum colligi poteſt: vtrobique enim, poſt deſcriptam Ioas Regis Iudæ internecionem, ſtatim ſubiungitur, regnaſſe Amaſiam filium eius pro eo: neque vllus ex ſacris Expoſitoribus, alijſue probatis Auctoribus, aut vlla ratio cogit nos aliter ſentire: Propterea, vt ad quæſitum reſpondeamus, dicimus citatum ſcripturæ ſacræ locum, in quo aſſeritur, Amaſiam regnare cœpiſſe anno ſecundo regni Ioas Regis Iſrael, proculdubio exponendum eſſe, de anno ſecundo ex quo ipſe Ioas regnare cœperat poſt mortem patris ſui Ioachaz; qui annus ſecundus, concurrit cũ anno quadrageſimo regni Ioas Regis Iuda, vt patet in tabulis, ſub cuius anni finem, interfectus fuit Ioas Rex Iuda, & illicò ſucceſſit ei in regno filius eius Amaſias, vt ſupra dictum eſt. Et hinc neceſſario infertur, verum eſſe quod nos ſub anno mundi 3195. num. 2. aſſeruimus; videlicet eoſdem ſexdecim annos regni Ioas Regis Iſrael, ſine vlla dubitatione, numerandos eſſe ab obitu patris ſui Ioachaz, non autem à tempore quo cũ eo regnare inchoauerat: Siquidem hoc poſito, ſequeretur ipſum Ioas obijſſe anno regni Amaſiæ circiter vndecimo; & conſequenter ipſum Amaſiam vixiſſe poſt mortem dicti Ioas annis ferè decem & octo; quod manifeſtè aduerſatur ſcripturæ ſacræ aſſerenti, Amaſiam quindecim duntaxat annis eidem Ioas ſuperuixiſſe, quemadmodum numero præcedenti probauimus.

Obiectio.

4 Sed huic poſitioni forte quis obijciet, quod multi codices Hebraici, ac Latini, 4. Reg. cap. 14. ver. 17. expreſsè habent, Amaſiam vixiſſe annos vigintiquinque, poſtquam mortuus eſt Ioas Rex Iſrael, non autem quindecim.

Reſponſio.

Ad hoc reſpondendum debet (quod etiam ibi adnotauit Caietanus) dictos codices loco citato, proculdubio eſſe corruptos; & debere corrigi, vt pro viginti quinque dicant quindecim. Et hoc confirmatur, quia ſic ibidem legimus in codicibus emendatioribus, ac magis probatis; cuiuſmodi ſunt codices editionis vulgatæ anno ſalutis 1593. & lxx. Interpretũ anno 1588. Romæ excuſi, qui maioris ſunt auctoritatis; & item in codicibus Græcis, & Chaldaicæ Paraphraſis, vt videre eſt in Biblijs Regijs, quorum lectio pariter concordat cum ea, quæ habetur, 2. Paralip. cap. 25. ver. 25. vbi in omnibus codicibus Hebraicis, Græcis, & Latinis, vniformiter legimus, Amaſiam vixiſſe poſtquam mortuus eſt Ioas Rex Iſrael, quindecim annis; non autem vigintiquinque.

Refellitur Richardus.

Quod valde notandum eſt; quia hinc patet decipi Richardum in ſuo tractatu de concordia annorum Regum Iuda & Iſrael; qui corruptis codicibus facilius quam par erat fide adhibita, dixit: Inde dari intelligi, Amaſiam poſt vigeſimum nonum regni ſui annum, quem ſcriptura ſacra vltimum facit, alios quoque decem annos ſuperuixiſſe;

inte-

interimque, ſiue propter infirmitatem, ſiue alia de cauſa ſibi vacaſſet & filio corona to, commiſiſſe negotia regni. Quæ doctrina nullo pacto eſt admittenda: vtpote, quæ ex manifeſtè falſo principio deducta ſit. Quemadmodum etiam eadem de cauſa, penitus reijcienda eſt expoſitio Lyrani, ſuper loco Reg. citato, & nonnullorum dicentium, Amaſiam vixiſſe quidem poſt Ioas vigintiquinque annis; ſed decem quibus, inquiunt, exulauit in Lachis, non computari in annis regni eius: quod falſum eſſe, nos infra etiam ſub anno mundi 3225. num. 2. demonſtrabimus. *Et Lyranus.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3197.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 175.

1 SVB finem anni primi, vt credimus, regni Amaſiæ Regis Iuda; quem annum diximus concurrere pro maiori parte, cum tertio regni Ioas Regis Iſrael, ipſe Amaſias, vt primum ſe in regno firmiter roboratum aduertit; iugulari iuſſit eos, qui occiderant Patrem ſuum Ioas; filios verò ipſorum interficere noluit, propter legem, quæ habetur Deuter. c. 24. ver. 16. prohibentem occidi patres pro filijs, & è conuerſo: *Acta Amaſiæ anno regni ſui primo.*
2 Profitebatur nanque Amaſias in prioribus regni ſui annis, diuinarum legum obſeruantiam: Propterea dicitur feciſſe bonum in conſpectu Domini; non tamen in corde perfecto: Immo nec ſemper; vt ſub annis 3208. num. 3. & 3209. nu. 1. apparebit; ſed per aliquot duntaxat regni ſui annos; quemadmodum fecerat Ioas pater eius. Porrò quæ diximus egiſſe Amaſiam, traduntur, 4. Reg. cap. 14. ver. 3. vſque ad 7. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 2. vſque ad 5.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3198.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 176.

1 ANNO regni Ioas Regis Iſrael, vt arbitror, circiter quarto, qui erat ſecundus regni Amaſiæ Regis Iudæ; audiens Ioas Rex, quod Eliſeus Propheta ægrotaret; deſcendit ad eum; & vt cognouit quod infirmitas illa eſſet ad mortem; flere cœpit coram eo Rex, ſimulque peramanter compellare virum hiſce verbis: Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & Auriga eius.] ac ſi diceret: Cur nos pater deſeris, aut cui nos deſolatos relinquis? Sine te, quem merito tanquam patrem colimus; & a quo, poſt Deum, omnis pendet ſpes, & fortitudo noſtra; quid opis, quid ſalutis reliquũ erit nobis? Quid regi, quid populo hoc tam grandi præſidio deſtitutis fiet? quomodo poterimus potentiæ Syrorum reſiſtere? His atque eiuſmodi querimonijs, vir Dei permotus; ac mœſti Regis anguſtias miſeratus; iuſſit afferri arcum, & ſagittas; & cum ſuperpoſuiſſet manus ſuas manibus Regis; dixit ad Regem: vt aperta orientali feneſtra, inde ſagittam arcu iaceret; quod cum ille feciſſet: ſagitta Salutis Domini, ait Eliſeus; & ſagitta ſalutis contra Syriam.] Et continuo prophetauit dicẽs: Percuties Syriam in Aphec, donec conſumes eam. Deinde Eliſeo iterum dicente Regi, vt percuteret iaculo terram; ille cum ter percuſſiſſet, ſubſtitit; Cui excandeſcens Propheta ait: Quia ter tantum percuſſiſti terram; tribus duntaxat vicibus percuties Syriam; ſi quinquies, aut ſepties, terram percuſſiſſes: Syriam quoque vſque ad conſumptionem percutere valuiſſes. 4. Reg. cap. 13. ver. 14. vſque ad 21. *Eliſeus morti proximus prophetat ipſi Ioas de Syris victorias.*

2 Poſt hæc mortuus eſt Eliſeus, vt ibidem ſubiungitur; & (vt refert S. Epiphanius in vita ipſius) honorificè ſepultus eſt Sebaſtopoli Samariæ. Eximij huius Prophetæ, breue quidem, ſed valde præclarum habemus elogium Eccleſiaſtici cap. 48. ver. 13. vſque ad 16. in hæc verba: Elias quidem in turbine tectus eſt, & in Eliſeo comple- *Eliſei obitus.* *Eius ex Eccleſiaſt. elogium.*

tus

reſuſcitatum, diu poſtea vixiſſe putarunt. tametſi vnde nam Emiſenus hauſerit, quod ille, Sellum vocaretur, incompertum ſit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3199.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 177.

1 ANNO regni ſui quinto, circiter incipiente, Ioas filius Ioachaz Rex Iſrael, neceſſe eſt quod ſecum regnare fecerit Ieroboam filium, vt notat Caietanus ſuper 4. Reg. cap. 15. & ex his quæ ſub anno mundi 3225. num. 8. dicemus comprobari poterit; & hoc tunc factum credimus, quando Ioas Rex parabat primam profectionem ſuam contra Syros, de qua numero ſequenti agemus: Quo fit, vt iſte Ioas, quattuor duntaxat annos regnauerit ſolus, & poſtea duodecim cum filio. Igitur

Ieroboam regnat cum patre Ioas.

2 Eodem, vt arbitror, anno, Ioas Rex Iſrael Eliſei Prophetæ vaticinijs animatus, ijs præſertim, quæ coram ſe præcedenti anno ſanctus ille vir, morti proximus, pronuntiauerat, ac nouiſſimè ſtupendiſſimo illo miraculo, quod poſt ipſius Prophetæ obitum contigerat, confirmauerat; allectus item Rex totius populi promptitudine, ac vniuerſali omnium expectatione, inſtruxit exercitum; & relicto filio Rege iam declarato in Samaria, qui regnum interim gubernaret; ipſe copias duxit in Aphec; & inito cum Syris certamine, percuſſit hoſtium turmas, grandemque de ipſis victoriam reportauit; & forte etiam tunc aliquas ex vrbibus, quas pater ſuus amiſerat, recuperauit. Vtrum autem ipſe primus bellum iſtud Syris intulerit; an a Benadab tũ Syrorum Rege, ſibi illatum propulſare tentauerit; incertum habeo. Quicquid ſit, dubitare non debemus, prouidentia Dei ſuauiter omnia diſponentis factum eſſe, vt Benadab, circa regni ſui initia, alijs diſtrictus negotijs, non venerit contra Iſraelem, iam a patre ſuo Hazaele bellis acerrimè contritum, ac eneruatum; vt interim ille populus aliquantiſper quieſcere, ac vires reaſumere poſſet, quibus non modo Syris poſtea reſiſteret; ſed eoſdem quoque ſuperare valeret: iuxta diuinam diſpoſitionẽ, per os Eliſei, 4. Reg. cap. 13. ver. 17. prænuntiatam; atque hoc anno, vt dictum eſt, impleri cœptam.

Ioas rex primam de Syris victoriam retulit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3200.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 178.

1 ANNO proximo, qui erat regni ſui ſextus, credimus Ioas Regem Iſrael, ſecundo conflixiſſe cum Syris, fortaſſis multo maiori quam antea conatu, contra ipſum inſtructis; & alteram de ipſis victoriam, iuxta memorati Prophetæ vaticinium, retuliſſe; priori, vt reor, longè glorioſiorem; aliaſque item nonnullas eodem tempore terras recuperaſſe.

Iterum feliciter pugnat cum Syris.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3201.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 179.

1 ANNO inſequenti, nimirum ſeptimo regni eiuſdem Ioas Regis Iſrael, probabile eſt Syros, omnes vires ſuas contuliſſe, vt Iſraelem duabus iam victorijs robo-

Tertio vicit Syros.

roboratum,atque audaciorem factum;reprimerent,humiliarentque; ſed contra accidit. Nam Deo Iſraelitis fauente, ipſi potius Syri tertio victi, & adhuc grauius ab illis contriti, inferiores eſſe, & maiores Iſraelitarum vires non ſolum agnoſcere, ſed & non mediocriter pertimeſcere cœperunt; amiſſis nimirum omnibus ferè vrbibus,quas prius Iſraeli abſtulerant. 4. Reg.cap. 13. in fine.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3208.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 186.

Amaſias bellũ infert Idumæis.

ANNO regni Amaſiæ Regis Iuda (vt ex numero proximo dicendis probabiliter conijci poteſt) circiter duodecimo; qui erat regni Ioas Regis Iſrael decimusquartus; Ipſe Amaſias congregauit exercitum ſuum de vniuerſo Iuda, & Beniamin, trecenta millia virorum,vt iret contra Idumæos; qui olim ab proauo ſuo Ioram filio Ioſaphat Rege Iuda, rebelauerant, vt ſub anno mundi 3146. nu. 1. dictum eſt. Et inſuper maiorem vincendi fiduciam ponens in multitudine, ac robore exercitus,quam in Domino; conduxit quoque de Iſrael centum millia (Ioſephus perperam habet viginti millia) bellatorum fortium, centum talentis argenti: Sed hac de re a viro Dei redargutus, dimiſit Iſraelitas, qui propterea indignati valde,poſt Amaſiæ cum Iudæorum exercitu diſceſſum,diffuſi ſunt per ciuitates Iuda;vbi ſparſim interſecerunt ad tria millia hominum; ablataque ingenti præda, reuerſi ſunt in regionem ſuam. Interea Amaſias deductis in Idumæam copijs, percuſſit de Idumæis decem millia,& totidem viuos cepit in valle Salinarum, vbi olim Dauid,parta grãdi victoria,ſecerat ſibi nomen; quemadmodum ſub anno mundi 2992. nu. 2. diximus. Et præterea apprehendit Amaſias petram; quam aliqui putant fuiſſe famoſam illam Idumææ vrbem,quę nunc quoque petra dici perhibetur,ex cuius nomine pars quædam Arabiæ;Petrea denominata eſt. Quidam autem putant,quod fuerit excelſa quædam & lata petra, in illis montibus poſita;ad quam magna Idumæorum pars, de prælio fugata, confugerat; & ibidem tanquam in valde eminenti, tutoque loco, ſe ſe receperat. Denique alij opinantur,fuiſſe illam petram,cuius fit mentio in cap. Paralip. proxime notando; vbi dicitur, quod Iudæi victores duxerunt decem mille Idumæos in memorato conflictu captos,ad quandam petram, ac de eiuſdem petræ præruptu, præcipitantes interemerunt. Et hoc probabilius videtur; tum quia ſic etiam ſenſit Ioſephus 9. antiq. cap. 10. tum verò maximè, quoniam hoc pacto,alter ſcripturæ locus, per alterum exponitur; & item quia codices ſacri correctiores,loco Reg. citando,ſcriptum habent, petræ nomen,non cum prima littera maiuſcula, vt factum eſſet ſi nomen inclytæ vrbis ſignificaret;ſed cum parua; hoc ſigno indicantes,ibi petram, in ſua tantum vulgari, ſeu communi ſignificatione eſſe accipiendã. Porrò prænarrata hiſtoria deſcribitur, 4. Reg.cap. 14. ver. 7. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 5. vſque ad 14. 1

Percutit eos ingenti plaga.

De anno memorata victoria.

Diximus Amaſiam hoc circiter anno inuaſiſſe Idumæam, tum quia rationabile admodum eſt credere, ipſum non prius tam grauem expeditionem moliri auſum fuiſſe; ob nimiam pecuniæ hominumque penuriam, in qua eum reliquerat pater ſuus Ioas,quando a Syris contritus, infinitam prope hominum multitudinem, omneſque populi ſui Principes amiſerat; & pro ſe redimendo cunctos regiæ cameræ, ac domus Domini theſauros exhauſerat. Quamobrem credibile eſt, Amaſiam, tametſi fortaſſis multo antea in animo habuerit bellum Idumæis inferre; quod aliàs a regno Iudæ defeciſſent: tamen hactenus illud diferre coactum fuiſſe;donec ſcilicet inſtauratis theſauris,& aucto populo; commodè poſſet illud ſuſcipere, & conficere: tum etiam,quoniam non multis poſt hanc victoriam annis, creditur Amaſias contra ſe prouocaſſe Ioas Regem Iſrael; & ab eo fuiſſe in bello captum; & Amaſiæ captiuitas contigit anno regni eius decimo quarto; vt ſub anno mundi 3210. num. 1. ex Ioſepho oſtendemus. 2

Ceterum

3 Ceterum Amaſias, poſt cædem Idumæorum, tulit ſecum deos illorum; & oblitus Domini Dei ſui, cuius ope & fauore, tam grandem conſecutus fuerat victoriam; ingratiſſimus adorabat eos. Quin etiam a quodam Propheta, vice Domini correptus, audire contempſit; & q grauius fuit, ſalubriter corripientem, ſuperbè nimis a ſe repulit, minitatus ei necem, niſi eum amplius de hac re monere, deſiſteret. Quamobrem ille abiens, prædixit iccirco Amaſiam, Deo ſic permittente, proculdubio occiſum iri: Quod poſtea re ipſa eueniſſe, ſuo loco dicetur. Sed prius alias quoque eidem Amaſiæ, iratus Dominus, præmiſit calamitates. Et primo quidem, iuſto Dei iudicio permiſſus eſt a vehementi quodam, nimiſque inordinato elationis, ac temeritatis ſpiritu occupari & inflari; peſſimiſque quibuſdam conſilijs decipi, ac tandem a Rege Iſrael capi; admodumque affligi; vt paulo poſt dicemus. 2. Paralip. cap. 25. ver. 14. vſque ad 17.

Amaſias parta de Idumæis victoria, deos eorum veneratur. *Prophetam ſe corripientem ſuperbe repellit.* *Caſtigatur a Domino.*

4 Quis autem fuerit ille Propheta, quem miſit Dominus ad arguendum Amaſiam, incertum eſt: tametſi non videretur omnino improbabile arbitrari, fuiſſe Amos, illum inquam Amos, qui in duodecim Prophetis minoribus tertius ponitur; ſi verum eſſet, quod ipſe prophetare cœpiſſet in diebus Amaſiæ Regis Iudæ, quemadmodum ex S. Iſidoro colligi poteſt; qui in vita ipſius Amos, ait: quod eum Amaſias Rex frequenter plagis afflixit; nouiſſimè verò Ozias filius eius, vecte per tempora tranſfixo, necauit. Sed quod S. Iſidorus de Amaſia Rege tradit, S. Epiphanius in vita dicti Amos, tribuit cuidam Amaſiæ Sacerdoti idolorum in Bethel; qui eidem Prophetæ acriter aduerſabatur, vt colligitur Amos. c. 7. ver. 10. & ſequentibus. Quamobrem Auctor Martyrologij Romani, ſub titulo Pridie Kal. Aprilis. Secutus S. Epiphanium, dicit: Amos Prophetam, ab Amaſia Sacerdote multa paſſum; tandem ab Ozia filio eius fuiſſe necatum. Et hoc probabilius videtur; præſertim cum conſtet, Propheriam ipſius Amos, non regnante Amaſia, ſed Ozia eſſe ſcriptam, vt patet ex ipſomet eiuſdem Prophetiæ initio; & nos infra ſub annis mundi 3238. num. 4. & 5. & 3248. num. 1. comprobabimus. Et præterea non eſt veriſimile, quod ipſe Ozias Rex, qui numquam legitur ad idola declinaſſe, adeo crudeliter necauerit Prophetam Domini.

Quiſnam fuerit memoratus Propheta.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3209.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 187.

1 ANNO proximo, Amaſias Rex Iudæ, in cultu deorum quos tulerat de Idumæa, obſtinatius perſeuerans: & ob victoriam præcedenti anno habitam, ſed multo magis, ob impietatem ſuam, inſolentior factus; diuina permiſſione; vt ſcilicet meritas impietatis ſuæ pœnas exolueret: incidit in conſilium peſſimum; perſuadens ſibi, ſe poſſe vniuerſum Iſraelem Imperio ſuo ſubiugare: tametſi ſciret, aut ſcire debuiſſet, diuiſionem regni Iſrael a regno Iuda, olim, Deo ſic volente, fuiſſe factam; quemadmodum prædixerat Ahias Silonites Ieroboamo filio Nabat; & poſtea proteſtatus fuerat Semeias vir Dei Roboamo filio Salomonis, qñ præparabat pugnare contra Iſraelem, vt reduceret eum ſub ditione ſua; ſicuti ſub annis mundi 3058. num. 2. & 3060. num. 1. dictum eſt. His non obſtantibus, cogitabat infelix Amaſias, vt dixi, bellum inferre Regi Iſrael, ſi non ei obtemperare promitteret. Quare ſub finem, vt arbitror, huius anni, miſit nūcios ad Ioas Regem Iſrael; qui demiratus temerarias, ne dicam inſanas hominis cogitationes; propoſita parabola de inepta humilis cardui competentia cum cedro excelſa montis Libani; remiſit nuncios, admonēs Amaſiam, ne ſe extolli nimium fineret ob victoriam de Idumæis reportatā; ſed magis ea contentus, conſideraret regni ſui paruitatem, & Iſraelis magnitudinē, atque potentiam; præſertim poſt Syros toties deuictos, ac humiliatos, tantopere auctam; & propterea ſaniori conſilio aquieſceret, ac deſineret prouocare contra ſe

Amaſias idololatra in ſuperbiam erigitur.

Digitized by Google

malum. Vt autem intellexit Ioas Rex Iſrael, quod Amaſias Rex Iuda, monita ſua audire noluiſſet; ſed nihilominus in bellandi ſententia perſiſteret, non fuit ſegnis præparare ſe ad bellum; quin potius hoſtem præuenire curauit, 4. Reg. cap. 14. ver. 8. vſque ad 11. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 17. vſque ad 21.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3210.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 188.

Ioas rex Iſrael feliciter pugnat contra Amaſiam.

1 ANNO itaque ſequenti ineunte, qui erat regni Amaſiæ decimus quartus, vt teſtatur Ioſephus 9. antiq. cap. 10. in fine. Aſcendit Ioas Rex Iſrael cum exercitu ſuo contra Amaſiam Regem Iuda exiſtentem cum ſuis copijs in Bethſames Iudæ, cuius fit mentio Ioſu. cap. 15. ver. 10. ad differentiam alterius Bethſames, quæ erat in tribu Iſſachar, vt patet Ioſu. cap. 19. ver. 22. Igitur in Bethſames Iudæ, non longe a finibus vtriuſque regni, cõmiſſum eſt prælium; & corruit Iudas coram Iſraele; & Amaſias Rex victus, captuſque eſt a Ioas Rege Iſrael; qui ingreſſus cum eo in Ieruſalem, deſtruxit murum eius, a porta quæ dicebatur Ephraim, vſque ad portam Anguli, longitudine quadringentorum cubitorum. Et ablato omni auro, atque argento, quod repertum eſt in theſauris domus regiæ, & in domo Domini, & apud Obededon, qui tum forte cuſtos erat theſaurorum eius; relicto ibi Amaſia; ipſe cum obſidibus, reuerſus eſt in Samariam, 4. Reg. cap. 14. ver. 11. vſque ad 15. & 2. Paral. cap. 25. ver. 21. vſque ad 25.

Captum Amaſiam ſpoliat theſauris.

Ozia ortus.

2 Circa initia quoque eiuſdem anni regni Amaſiæ decimi quarti, neceſſe eſt natum eſſe Oziam ſiue Azariam (vtroque enim nomine nuncupari ſolebat) filium ipſius Amaſiæ, ex vxore eius Iechelia de Ieruſalem, vt colligitur, 2. Paralip. cap. 26. ver. 3. Siquidem ipſe Ozias ſucceſſit patri in regno Iudæ, annos natus ſexdecim, vt ſub anno mundi 3225. num. 3. vſque ad 8. fuſius probabitur: Sanè a decimo quarto regni Amaſiæ anno, ad vigeſimum nonum, qui fuit eiuſdem Amaſiæ poſtremus, computatione, quam vocant, vtrinque incluſiua, inueniuntur præcisè anni ſexdecim.

Ioas rex Iſrael moritur.

3 Sub finem verò eiuſdem anni regni Amaſiæ regis Iudæ decimi quarti, mortuus eſt Ioas Rex Iſrael: quod ex triplici capite fit manifeſtum. Nam tunc completi ſunt ſexdecim anni, quibus ipſe regnaſſe dicitur, vt videri poteſt in tabulis; ſupputando nimirum illos ab obitu patris ſui Ioachaz; quemadmodum ſupputari eos debere oſtendimus ſub anno mundi 3196. num. 3. Deinde, quia poſito Ioas hoc tempore deceſſiſſe; adamuſſim impletur ac veridica redditur ſcriptura, quæ 4. Reg. c. 14. ver. 17. & 2. Paralip. c. 25. ver. 25. aſſerit, Amaſiam vixiſſe quindecim annis poſtquã mortuus eſt Ioas Rex Iſrael: etenim ab exitu anni decimi quarti regni Amaſiæ, ad finem vigeſimi noni, præcisè numerantur anni quindecim. Denique memorata poſitio confirmatur; quoniam certum eſt, anno proximo regnare cœpiſſe Ieroboam filium, ac ſucceſſorem præfati Ioas, vt ex ipſamet ſacra ſcriptura conſequenter probabimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3211.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 189.

Ieroboam filius Ioas regnat poſt patrem in Iſrael.

1 ANno decimoquinto regni Amaſiæ filij Ioas Regis Iuda, regnauit Ieroboã (huius nominis ſecũdus) filius Ioas Regis Iſrael, in Samaria, ſolus, quadraginta & vno annis,

annis, vt expreſsè traditur, 4. Reg. cap. 14. ver. 23. Quare non recipiendus eſt Ioſephus, qui 9. antiq. c. 11. prope medium capitis dicit, eundem Ieroboam exactis feliciter in Principatu ſuo annis quadraginta, mortuum eſſe. Hic fuit omnium Regum Iſrael bellicoſiſſimus, ac fortiſſimus, atque humana felicitate ſuper omnes prædictos Reges valde conſpicuus, quippe qui plus ceteris regnauit: ceterorum enim nemo ad trigeſimum regni annum peruenit; ipſe verò etiam quadrageſimum exceſſit. Et prætcrea reſtituit Iſraeli, non ſolum omnes vrbes quas eidem abſtulerat Hazael Rex Syriæ, his duntaxat exceptis, quas pater ſuus Ioas recuperauerat; ſed illas quoque, quæ ſub finem regni Salomonis, ab ipſo defecerant; nimirum in Syria Damaſci, & in Syria Emath, quas ipſe Ieroboam denuo ſubiugauit Iſraeli; ita vt in ea parte, termini Iſraeliticæ ditionis, penè eſſent illimet, qui olim fuerant Dauidis, ac Salomonis temporibus, 4. Reg. cap. 14. ver. 25. & clarius ver. 28. Porrò res geſtæ dicti Ieroboam; tametſi multæ ac præclaræ fuerint; quia tamen breuiſſimo in ſcripturis ſacris compendio, perſtringuntur; propterea per propria digeri tempora minime poſſunt. Quare de ipſis breuiter hoc loco meminiſſe ſat ſit: Si tamen illud addiderimus; Deum Opt. Max. non ideo tantam in re bellica felicitatem Ieroboamo præſtitiſſe, quod vir bonus eſſet; quin potius, ſcriptura ſacra cap. Reg. citato ver. 24. atteſtante, fuit vir malus, & idololatra ſicut omnes prædeceſſores eius; & præcipuè ſicut alter Ieroboam filius Nabat, qui primus fecerat vitulos aureos, vt diuerteret Iſraelitas a cultu Domini, & ab aſcenſu ad templum Ieroſolymitanum: Sed ideo per ipſum Ieroboam fecit Dominus ſalutem magnam in Iſrael; quoniam (quemadmodum ex 4. Reg. cap. 13. ver. 22. ſub anno mundi 3193. nu. 2. dictum eſt) ſub finem regni Ioachaz aui iſtius Ieroboam; orante ipſo Ioachaz, miſertus fuerat Dominus Iſraelis, videns afflictionem eius amaram valde, quam ab Hazaele Syrorũ Rege patiebantur cunctis diebus ipſius Ioachaz; ita vt iam penè omnes conſumpti eſſent; & pauci qui remãſerant, veluti in carcere ſine vllo refugio clauſi viderentur; Et iccirco, ad ſubleuandũ populum ſuum, promiſerat Dñs dare ei ſaluatorem, propter pactum (vt ibidem dicitur) quod habebat cum Abraham, Iſaac, & Iacob. Et hæc ſunt quæ breuiter tanguntur, 4. Reg. cap. 14. ver. 24. vſque ad finem capitis. Vbi etiam adiungitur, quod prædictas de Syris victorias retulit memoratus Ieroboam, iuxta ſermonem Domini Dei Iſrael, quem locutus eſt per ſeruum ſuum Ionam filiũ Amathi Prophetam, qui erat de Geth, quæ eſt in Opher. Per quod datur intelligi, iſtam Geth non eſſe vrbem illam inſignem Philiſthinorum, de qua ortus eſt Goliath Getheus Gigas; ſed aliam obſcuriorem, ſeu viculum quendam exiſtentem ſub ditione vrbis Opher, quæ olim connumerabatur inter vrbes regias terræ Chanaan a Ioſue captas, vt patet Ioſu. cap. 12. ver. 17. De iſta Geth Beatus Hieronymus in prohemio ſuper Ionam Prophetam, ſic ait: Porrò Geth in ſecundo Sephorim milliario, quæ hodie appellatur Dioceſaria euntibus Tyberiadem, haud grandis eſt viculus, vbi & ſepulchrum eius oſtenditur. Quamquam alij iuxta Diſpolim, id eſt Liddam, eum & natum, & conditum velint: non intelligentes hoc quod additur Opher ad diſtinctionem aliarum Geth vrbium pertinere, quæ iuxta Eleutheropolim, ſiue Diſpolim hodie quoque monſtrantur. Hæc S. Hieronymus.

Geſta eius.

Cur Deus impio regi tantã felicitatem indulſerit.

De duplici Geth.

2 . Ceterum ex loco Reg. citato, quinque admodum notatu digna inferri poſſunt. Primum eſt, hunc Ionam proculdubio eſſe illum, qui inter duodecim Prophetas minores, quinto loco, in ſacris libris ponitur: Siquidem ipſemet in principio ſuæ prophetiæ, filium Amathi ſe nominat. Alterum eſt, dictum Ionam propheraſſe temporibus Ieroboam filij Ioas Regis Iſrael; quod ex prophetia eius colligi non poterat, vbi nulla temporis fit mentio. Tertium eſt, eundem Ionam, non ea ſolum quæ in eius prophetia habentur propheraſſe; ſed alia quoque prædixiſſe, nimirum ſaltem victorias Ieroboami Regis Iſrael de Syris poſtea reuectas; de quibus nihil prorſus in dicta eius prophetia agitur. Quarto, Prophetiam eius ad hæc circiter tempora pertinere; quod etiã ex Ioſepho 9. antiq. c. 11. apparet; & nos ſub anno mundi 3215. num. ſecundo comprobabimus. Denique, non eſſe recipiendam illam Hebræorum traditionem, quam refert Beatus Hieronymus vbi ſupra, his verbis: Tradunt autem Hebræi, hunc (& loquitur ibi de Iona) eſſe filium viduæ Sareptanæ,

De Iona Pro-pheta.

quem Elias Propheta mortuum ſuſcitauit; matre poſtea dicente ad eum: Nunc cognoui quia vir Dei es tu, & verbum Dei in ore tuo eſt veritas.] Et ob hanc cauſam, etiam ipſum puerum ſic vocatum. Amathi enim in noſtra lingua veritatem ſonat: Et ex eo quod verum Elias locutus eſt; ille qui ſuſcitatus eſt, filius eſſe dicitur veritatis. hucuſque Sanctus Hieronymus. Sed ſi Ionas fuit de Geth, vt dictũ eſt, & ipſe ſe Hebræum fuiſſe teſtatur cap. 1. ver. 9. ſuæ Prophetiæ; non videtur potuiſſe filius eſſe mulieris Sareptanæ, quæ non in terra Hebræorum; ſed in Sarepta Sidoniorum habitabat. Et præterea oporteret ipſum Ionam fuiſſe centum circiter annorum, vel amplius, quando miſſus fuit prophetare, & prædicare Nininitis pœnitentiam; vt ex tabulis dignoſci poterit. Et non eſt veriſimile, quod ſcriptura ſacra, quæ aliàs de Prophetis verba faciens, ſolet interdum nomina patrum ipſorum propria ad litteram indicare; nunc tantummodo metaphoricè loqui voluerit, dicens: Ionã eſſe filium Amathi, hoc eſt veritatis; & non potius propriè intellexerit Amathi, quatenus proprium viri nomen erat. Ex his alijſque rationibus, quas adſert Abulenſis ſuper 3. Reg. cap. 17. quæſt. 32. & 4. Reg. cap. 9. quæſt. 3. & cap. 14. quæſt. 22. ſatis patere poteſt, memoratam Hebræorum traditionem, eſſe reijciendam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3214.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 192.

Ocrazapes rex Aſsyriorum moritur.

1 ANNO regni Amaſiæ Regis Iuda decimo octauo, circiter deſinente, oportet deceſſiſſe Ocrazapem Regem Aſsyriorum: hoc enim tempore, vt videre eſt in tabulis, deſinunt anni quadraginta & vnus, quos ipſum regnaſſe ſcriptum reliquit Euſebius in Chronicis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3215.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 193.

Regnat in Aſsyria Sardanapalus.

Quod non fuerit vltimus Aſſyriorum rex.

1 ANNO proximo, nimirum regni Amaſiæ Regis Iuda decimo nono, & Ieroboã Regis Iſrael, ab obitu patris ſui, quinto circiter inchoante; regnauit in Niniue Tonoſconcoleros, qui Græcè dicitur Sardanapalus, Rex Aſsyriorum trigeſimus ſextus, quem memorato Ocrazapi ſucceſſiſſe, tradit Euſebius in Chronicis. Hunc idem Euſebius ibidem, & alij ipſum ſequentes, putant fuiſſe vltimum Regem Aſsyriorum; quia ſub ipſo credunt a Medis, & Babylonijs captam vaſtatamque fuiſſe Niniuem, & Aſsyriorum Imperium tranſlatũ tunc fuiſſe ad Medos: Veruntamen licet verũ ſit, Niniuem anno vigeſimo circiter deſinente regni ipſius Sardanapali captam fuiſſe ac ſubuerſam, vt ſub anno mundi 3234. num. 1. & 2. dicemus: non tamen admittere debemus, tunc finem habuiſſe Aſsyriorum Imperium: quia ex ipſamet ſacra ſcriptura perſpicuè conſtat, deinceps alios quoque plures extitiſſe Reges Aſsyriorum; & quoſdam fortaſſe præcedentibus potentiores; vt ſub anno mundi 2016. num. 5. diximus; & infra etiam, ſub anno mundi paulo ante citato, latius oſtendemus, euidentiuſque confirmabimus.

Quod pœnitentiam egerit in prædicatione Ionæ.

2 Probabile item valde eſt, eundem Sardanapalum fuiſſe illum Niniue Regem, qui cum Principibus ſuis, & vniuerſo populo, pœnitentiam egit in prædicatione Ionæ, quemadmodum in eius Prophetiæ cap. 3. legimus. Nam tempora ipſius Sardanapali,

li, prorſus conueniunt cum tempore prædicationis Ionæ; quandoquidem regnante Sardanapalo in Niniue; regnabat Ieroboam filius Ioas in Iſrael, vt patet apud Euſebiũ in Chronicis; & nos iam ſub anno mundi 3211. n. 2. ex ſacra ſcriptura probauimus, quod regnante dicto Ieroboam, prophetabat Ionas. Et præterea communior ſententia Doctorum eſt, Ionã iiſdem prophetaſſe temporibus, quibus prophetarũt Oſea & Amos; quos ipſo regnante Ieroboam, prophetaſſe, ex initijs Prophetiarum ipſorum, manifeſtum eſt. Neque prædictis obſtat, quod Ethnici Scriptores prodiderint, Niniuem ſub dicto Sardanapalo fuiſſe vaſtatam: ſcriptura verò ſacra dicat, eandem prædicante Iona pœnituiſſe, ac ieiunijs, alijſque veræ pœnitentiæ actibus, a Deo obtinuiſſe ab ipſa interitus comminatione præſeruari. Quia vtrumq; verum eſſe poteſt; ſi diligentius attendamus, quæ hac de re ſcribit Diodorus Siculus li. 3. De Antiquorum geſtis ſub finem capitis primi. Non enim dicit: Arbacem Medũ, & *Obiectio.* Beloſum Babylonium, quando a Sardanapalo eorum Domino deficientes, eidem bellum intulerunt; ſtatim aduerſus ipſum præualuiſſe, vrbemque regiam expugnaſſe; ſed contra, ipſos prius multoties a Rege victos, profligatoſque fuiſſe; ita vt ſe quicquam amplius contra ipſum moliri iam poſſe deſperarent. Veruntamen poſtremo *Reſponſio.* tandem ad dicti Beloſi inſtantiam, qui ex aſtrorum obſeruatione, quam mirificè profitebatur, militibus certam de Sardanapalo Rege victoriam pollicebatur; præuidereque ſe prędicabat, breui deſtructum iri Aſsyriorum Imperium: reaſumptis denuo viribus, rurſus cum Sardanapalo conflixiſſe; ac exercitu eius trucidato, ipſum Regem biennio in Niniue obſeſſum; vt demum ſe ipſum cum regia incendio traderet, compuliſſe; ac non multo poſt, vaſtata Niniue; Arbacem, qui forte Beloſo potentior erat, Imperium ad Medos tranſtuliſſe. Ex quibus liquido apparet, aliquot annos inter vnanimem illam Arbacis, ac Beloſi conſpirationem aduerſus Sardanapalum; & ipſius Niniue excidium interceſſiſſe: Et conſequenter, non eſſe inconueniens cõiectari, Dominum iam ex tunc, quando prædicti Duces a Rege ſuo rebellarunt, diſpoſuiſſe, voluiſſeque Niuiuem ſubuertere, propter peccata Niniuitarum, & inauditas Sardanapali abominationes, ſatis ſuperque poſtea a præcitato, & alijs Ethnicis Auctoribus euulgatas; niſi reſipiſcerent. Et iccirco ex vna parte, memoratos Duces ad inſurgendum contra proprium Regem, bellumq; ei inferendum excitaſſe: ex alia verò, eodem tempore, miſiſſe Ionam Prophetam, qui prædicaret Niniuitis, Regiq; ipſorum, pœnitentiam. Videns autem quod reſipuiſſent; diſtuliſſe vindictam; ac tũc quidem conceſſiſſe plurimas Regi de Perduelibus victorias: Deinde verò, cum non multos poſt annos ad priſtina peccata Rex, populuſque redijſſent; demum tradidiſſe eos, vrbemque hoſtibus in direptionem, atque in exterminium; quemadmodũ ſub anno mundi 3234. num. 1. vſque ad 5. plenius explicabimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3225.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 203.

1 ANNO regni Amaſiæ Regis Iudæ vigeſimo nono, vt numero proximo probabitur; facta eſt in Ieruſalem coniuratio magna contra ipſum Regem Amaſiam, *Amaſias ob ſuorum contra ſe cõſpirationem fugit in Lachis.* eo quod receſſiſſet a Domino, & in idolorum cultu perſeuerans, eſſet in cauſa, quod Deus multas populo, ac regno Iudæ, permitteret euenire calamitates. Quod cum cognouiſſet Rex, nec aliter tunc, tueri ſe poſſe ſperaret, propter conſpirantium multitudinem, ac potentiam; declinare ſtatuit ab eis; ideoque fugit in Lachis, 4. Reg. cap. 14. ver. 19. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 27. Erat autem Lachis vrbs tribus Iudæ, vt patet Ioſu. cap. 15. ver. 39. Vbi putauit Amaſias ſecurius poſſe viuere; ſiue quia illa vrbs eſset valde tuta, & benè munita; ſiue quia habitatores illius, eſſent erga ipſum magis benè affecti. Quamquam autem ſcriptura ſacra ſimpliciter dicat, ipſum fugiſſe; credendum tamen eſt, Regem honoris ſui cauſa, quantum potuit, fugam occultare ſtuduiſſe; honeſtamque aliquam diſcedendi ab Ieruſalem, & moran

 di

di in Lachis,occaſionem arripuiſſe. Et quoniam ſciebat, contra eſſe odium Iudæorum, & memoratam coniurationem; non autem contra domum ſuam; ſicuti fuerat Iſraelitarum, temporibus Roboam filij Salomonis, quando dicebant: Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ hereditas in filio Iſai? &c. propterea credimus Amaſiam reliquiſſe in Ieruſalem Oziam filium ſuum, bonæ ſpei adoleſcentulum, quem nouerat in oculis populi valde eſſe acceptum; & ne occaſionem daret coniuratis cogitandi de eligendo ſibi Rege alterius ſtirpis; quod facile feciſſent, niſi vidiſſent in Ieruſalem legitimum regni ſucceſſorem, eximiæ pietatis ſigna præferentem, & cunctis gratum: contra verò Iudæi, vt viderunt Oziam relictum in Ieruſalem, quod ſperarent ipſum lõge melius poſſe regnum adminiſtrare, quam parens eius fecerat; & quod crederent ipſos interim facilius poſſe adoleſcentulum ſuadere, atque inducere ad ea quæ communi bono magis conducerent, peragenda: tametſi eum publicè in Regem eligere non ſunt auſi, donec ſuperuixit pater eius Amaſias: tamen ſtatim, audita nece eius, id fecerunt; Quin etiam intra modicum illud tempus in quo manſit Amaſias in Lachis, Ieroſolymitæ quodammodo tanquam pro Rege habebant Oziam, vt videtur innui 4. Reg. cap. 14. ver. 22. & 2. Paralip. ca. 26. ver. 2. vbi dicitur: Quod Ozias ædificauit Ælath, & reſtituit eum Iudæ, poſtquam dormiuit Rex cum patribus ſuis.] Ex quibus verbis perſpicuè infertur, ipſum habuiſſe aliquam regni adminiſtrationem, etiam antequam interfectus fuiſſet pater eius Amaſias; alioqui ineptè viderentur addita illa verba: Poſtquam dormiuit Rex cum patribus ſuis.

Non eſſe verũ quod Amaſias decennio exulauerit in Lachis.

Diximus Amaſiam, vt declinaret conſpirationem contra ſe factam, fugiſſe in Lachis, anno regni ſui poſtremo: quoniam credimus opinionem illorum, qui putant eandem coniurationem, & fugam accidiſſe decennio ante eius interfectionem, eſſe omnino falſam, & erroneam, vtpote ex quibuſdam deprauatis codicibus deductam, qui 4. Reg. cap. 14. ver. 17. habent, Amaſiam vixiſſe annos viginti quinque, poſt obitum Ioas Regis Iſrael; quem ſub anno mundi 3210. num. 3. probauimus, deceſſiſſe anno regni Amaſiæ decimo quarto circiter deſinente: Vnde ſequeretur Amaſiam regnaſſe annis triginta nouem, videlicet quattuordecim ante obitum dicti Ioas, & viginti quinque poſt. Et quia apertè ſcriptura ſacra, 4. Reg. cap. 14. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 1. dicit, Amaſiam regnaſſe tantum annos viginti nouem; dicunt ſcripturam ſacram, non computaſſe annos decem, quibus exulauit in Lachis. Sed contra nos dicimus, id nullatenus eſſe admittendum, quia hoc eſſet totam deſtruere ſacram Chronologiam: poſſet enim idem dici, aut ſuſpicari, de alijs Regibus; nimirum aliquos regni eorum annos ignotis quibuſdam de cauſis in ſacris libris fuiſſe prætermiſſos. Præterea ſub anno mundi 3196. num. 4. iam probauimus, prædictos codices omnino eſſe corrigendos, vt pro viginti quinque dicant quindecim, quemadmodum habent alij emendatiores, & maioris in Sancta Eccleſia auctoritatis. Denique ex his, quæ dicuntur, 4. Reg. c. 14. ver. 19. nimirum, quod quando Amaſias fugit in Lachis, coniurati miſerunt poſt eum, qui occiderent eum ibi: proculdubio datur intelligi, eos non decennio poſt, ſed ſtatim vel non multo poſt diſceſſum Regis, miſiſſe qui occiderunt eum, vt notauit etiam Abulenſis ſuper cap. Reg. proximè citato q. 15. Igitur reijcienda eſt prædicta poſitio, de decem annis exilij Amaſiæ Regis in Lachis. Quis enim credat Regem, per tam longum tempus, non potuiſſe præualere aduerſus coniuratos ſibi ſubditos; aut clam datis mandatis, vt illi prius occiderentur; aut etiam palam, ſi opus fuiſſet, exercitu contra eos comparato? Quare proculdubio tenendum eſt, prædictam coniurationem, & fugam hoc eodem anno accidiſſe, & ſub finem eiuſdem anni, eundem Amaſiam interfectum fuiſſe. Id enim etiam indicat ſacer textus, qui tum 4. Reg. adducto, tum 2. Paralip. cap. 25. verſiculo 27. coniunctim tria hæc narrat; nempe coniurationem factam; & Regis fugam: atque ipſius internitionem; tanquam ſucceſſiuè, ſingula nullo longi temporis interſtitio, ſubſecuta. Ceterum hoc tempore interfectum fuiſſe Amaſiam Regem Iuda in Lachis, per quoſdam de Ieruſalem illuc a coniuratis tranſmiſſos; & deinde reportatum fuiſſe cadauer eius in Ieruſalem, ac ſepultum cum patribus ſuis in ciuitate Dauid, vt dicitur locis Reg. & Paralip. proximè allegatis: inde fit manifeſtum, quia, vt videri poteſt in tabulis; ſub finem huius anni, complentur viginti

nouem

Digitized by Google

nouem anni, quibus ipſe Amaſias regnaſſe dicitur, 4. Reg. cap. 14. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 25. ver. 1. & apud Ioſephum 9. antiq. cap. 10. in fine. Et pariter expleti ſunt anni quindecim, quibus vixiſſe dicitur poſt mortem Ioas Regis Iſrael, vt paulo ante ſatis ſuperque probatum eſt.

3 Vtrum autem continuò poſt occiſionem Amaſiæ Regis, conſtitutus fuerit Rex ab vniuerſo populo Ozias, qui & Azarias filius eius, ſexdecim tum annos natus, quemadmodum legimus 4. Reg. c. 14. ver. 21. & 2. Paralip. c. 26. ver. 1. Valde controuerſum eſt. Et ratio difficultatis eſt; quia ex vna parte, Ioſephus lib. 9. antiq. cap. 11. & Euſebius in Chronicis, ponunt initium regni Oziæ ſtatim poſt interitum patris ſui Amaſiæ; licet in aſſignando anno regni Ieroboam Regis Iſrael, in quo regnare cœpit Ozias in Iuda, non conueniant; propter diuerſam ſupputandi rationem ab eis initam: Ioſephus enim, quia credidit Ieroboam regnare cœpiſſe ſub finem anni decimi quinti regni Amaſiæ; ponit initium regni Oziæ in anno decimo quarto regni Ieroboam, videlicet ſub finem anni, qui iuxta eius computum, erat vltimus regni Amaſiæ. Euſebius verò, quia male poſuerat primum annum regni Ieroboam concurriſſe cum anno decimo octauo regni Amaſiæ, ideo coactus fuit ponere Oziæ primũ, concurrere cum decimo tertio ipſius Ieroboam: Licet, inquam, in hoc Ioſephus, & multo magis Euſebius, decepti ſint, quia, vt ſæpius iam dictum eſt; ſcriptura ſacra manifeſtè teſtatur, Amaſiam Regem Iuda, vixiſſe annos quindecim poſt mortẽ Ioas Regis Iſrael: ex quo ſequitur eundem Amaſiã neceſſario regnaſſe annis quindecim in Iuda, regnante Ieroboam prædicti Ioas filio in Iſrael: Et conſequenter eoſdem Auctores, debuiſſe ponere initium regni Oziæ, contigiſſe ſub finem eiuſdem anni decimi quarti regni Ieroboam, quemadmodum nos fecimus: Attamen, vt dixi, ambo in hoc ſatis conuenienter concurrere videntur, quod Ozias continuò poſt obitũ Amaſiæ patris ſui, regnare cœperit. Et idem videtur ſatis apertè inſinuare ſcriptura ſacra, quæ 4. Reg. cap. 14. ver. 21. & 2. Paralip. cap. 26. ver. 1. ſtatim, & immediatè poſt deſcriptam interfectionem, ſepulturamque Amaſiæ, ſubiungit creationem Oziæ in Regem, tanquam tunc protinus a populo factam. Ex alia verò parte, eadem ſcriptura ſacra 4. Reg. cap. 15. ver. 1. expreſsè dicit, eundem Oziam regnare cœpiſſe anno vigeſimo ſeptimo regni Ieroboam: Quo poſito, neceſſarium eſt alterum de duobus ſequi; videlicet, vel Amaſiam regnaſſe annis quadraginta & vno; quod locis ſcripturæ ſacræ, & Ioſephi ſub finem præcedentis numeri citatis, manifeſtè aduerſatur: Vel ponenda eſſe duo interregna; alterum duodecim ferè annorum in regno Iudæ, inter mortem Amaſiæ, & initium regni Oziæ filij eius; & poſtea alterum viginti quattuor circiter annorum in Regno Iſrael, inter obitum Ieroboam, & principium regni Zachariæ filij eius. probatur vtraque illatio. Nam ſi Ieroboam regnare cœpit anno decimo quinto regni Amaſiæ, vt expreſsè traditur 4. Reg. ca. 14. ver. 23. & apud Ioſephum 9. antiq. in principio capitis 11. ergo ad minus Amaſias regnauerat annos quattuordecim, antequam regnare cœpiſſet Ieroboam; his iunge alios viginti ſeptem annos (diximus enim Oziam cœpiſſe regnare anno vigeſimo ſeptimo regni Ieroboam) & fient omnes regni Amaſiæ anni quadraginta & vnus; Atqui Amaſias regnauit annis duntaxat viginti nouem, vt ſæpius probatum eſt; ergo a fine regni Amaſiæ, ad initium regni Oziæ, interfuerunt anni penè duodecim ſine Rege, in regno Iudæ. Deinde quod attinet ad regnum Iſrael. Si Ieroboam iam regnauerat annos ferè viginti ſeptem in Samaria, quando cœpit regnare Ozias in Ieruſalem; ergo deſinente anno decimo quarto regni Oziæ, mortuus eſt Ieroboam; ſiquidem ipſe regnauit annis quadraginta & vno, vt dicitur, 4. Reg. cap. 14. ver. 23. ergo ab obitu ipſius Ieroboam, hoc eſt a fine anni decimi quarti regni Oziæ Regis Iuda, ad annum trigeſimum octauum regni eiuſdem Oziæ, in quo cœpit regnare Zacharias filius dicti Ieroboam ſuper Iſrael quemadmodum conſtat ex 4. Reg. cap. 15. ver. 8. remanſerunt viginti quattuor circiter anni ſine Rege, in regno Iſrael. Et ſic ab initio regni Amaſiæ Regis Iudæ, ad initium regni Zachariæ Regis Iſrael, oporteret fluxiſſe annos ſeptuaginta nouem. Quæ quo clarius perſpici poſſint, ſubiectã hic delineare tabellam viſum eſt; in qua, ni fallor, eadem quæ diximus diſtinctè magis & perſpicuè ante oculos ponuntur.

De tẽpore quo cœpit regnare Ozias.

ANNI.

	ANNI.				
	Regni Amaſia in Iuda.	*Regni Ieroboã in Iſrael.*	*Regni Ozia in Iuda.*	*Regni Zacharia in Iſrael.*	*A 1. regni Amaſia ad 1. Zachar.*
Regnat Amaſias in Iuda.	1				1
Poſt annos 14.	14				14
Regnat Ieroboam in Iſrael.	15	1			15
Poſt annos 14.	14	14			14
Moritur Amaſias.	29	15			29
Poſt Interregnum annorum 12.		12			12
Regnat Ozias in Iuda ſub finem anni; Quare		27			41
Annus proximus.		1			1
Concurrit ferè totus cum primo Oziæ.		28	1		42
Poſt annos 13.		13	13		13
Moritur Ieroboam.		41	14		55
Poſt Interregnum annorum 24.			24		24
Regnat Zacharias in Iſrael.			38	1	79

Caietani opinio.

Veruntamen nonnulli, quibus durũ videtur ponere hæc interregna, quorum ſcri 4
ptura ſacra nullam prorſus mentionem facit; conati ſunt adinuenire modos, quibus ipſa poſſent euadere; & ſimul conciliare prædictos ſcripturæ ſacræ locos. Vnde Caietanus ſuper 4. Reg. cap. 14. & 15. duo facit initia regni Oziæ Regis Iuda. Primum duodecim circiter annis ante obitum patris, quando (vt ipſe putat) Amaſias pater eius fugit in Lachis; Et tunc dicit Oziam fuiſſe ſexdecim annorum; atque ab hoc eodem tempore quo cœpit regnare viuente patre, numerandos eſſe annos quinquaginta duos, quibus ipſe Ozias regnaſſe dicitur: Alterum eiuſdem regni Oziæ initiũ fuit (ait) ſtatim poſt necem patris; Et tunc oportet, quod Ozias eſſet iam annos viginti octo natus. Similiter duo ponit initia regni Ieroboam Regis Iſrael; alterum cum patre; alterum defuncto patre: Credidit enim ipſum Ieroboam regnaſſe cũ patre ſuo Ioas annis duodecim; & annum illũ vigeſimum ſeptimum regni Ieroboam in quo dicitur regnare cœpiſſe Ozias poſt mortem patris ſui; debere recenſeri, non a ſecundo regni Ieroboam initio, ſed a primo, quando ſcilicet regnare cœperat cũ patre. Atque hoc pacto, nullum ponit Interregnum, inter Amaſiam, & Oziam in regno Iudæ: Immo neque in regno Iſrael, inter obitum Ieroboam, & initium regni Zachariæ filij eius. Nam ponendo Oziam regnaſſe duodecim annis cum Amaſia patre ſuo; & numerando annos regni eius a primo eius regnandi initio; vtique ſequitur Ieroboam obijſſe anno regni Oziæ trigeſimo octauo; quo etiam tempore regnare cœpit Zacharias filius eius, vt expreſsè traditur, 4. Reg. cap. 15. ver. 8. Et ſic nulla interuenit vacatio regni in Iſrael, neque in Iuda; Et conſequenter ab initio regni Amaſiæ in Iuda, ad initium regni Zachariæ in Iſrael inueniuntur tantummodo anni quinquaginta quinque, vt in ſubſequenti Tabella, quam ad Caietani mentem accommodauimus, videri poteſt.

ANNI

ANNI.	Regni Ioas in Iſrael.	Regni Amaſia in Iuda.	Vita Ozia.	Regni Ieroboam cum patre.	Regni Ieroboã ſine patre.	Regni Ozia cum patre.	Regni Ozia ſine patre.	A 1. Amaſia ad 1. Zachariæ
Regnat Amaſias ſub finem anni, Quare	2							
Annus ſubſequens.	1							
Concurrit ferè totus cum primo Amaſiæ.	3	1						1
Poſt annos 2.	2	2						2
Naſcitur Ozias. Et regnat Ieroboam cum patre.	5	3	1	1				3
Poſt annos 11.	11	11	11	11				11
Moritur Ioas Rex Iſrael.	16	14	12	12				14
Anno inſequenti.		1	1	1				1
Regnat Ieroboam ſolus in Iſrael		15	13	13	1			15
Poſt annos 3.		3	3	3	3			3
Regnat Ozias cum patre in Iuda		18	16	16	4	1		18
Poſt Annos 11.		11	11	11	11	11		11
Moritur Amaſias ſub finem anni, & regnat Ozias ſolus in Iuda. Quare		29	27	27	15	12		29
Annus inſequens.			1	1	1	1		1
Concurrit ferè totus cũ primo Oziæ ab obitu patris.			28	28	16	13	1	30
Poſt annos 25.			25	25	25	25	25	25
Moritur Ieroboam. Et regnat Zacharias in Iſrael.			53	53	41	38	26	55

5 Sed hæc Caietani opinio, tametſi ſubtilis & ingenioſa ſit, admitti non poteſt; tum quia falſum ſupponit; nempe Amaſiam exulaſſe annis decem, vel duodecim in Lachis; quod nos ſupra num. 2. impugnauimus: tum etiam, quia ſcriptura ſacra, nuſquam dicit Oziam fuiſſe Regem, niſi quando poſt necem patris, a populo factus eſt Rex. Nec obſtat, quod 4. Reg. cap. 14. ver. 22. & 2. Paralip. cap. 26. ver. 2. Ozias dicatur ædificaſſe Ælath, ſiue Ailath, & reſtituiſſe eam Iudæ, poſtquam dormiuit Rex cum patribus ſuis; quæ poſtrema verba-poſtquam &c.-nequaquam (inquit Caietanus) ſcriptura addidiſſet, niſi Ozias fuiſſet Rex etiam viuente patre: Non inquam hoc obſtat; quia fieri poteſt, vt Ozias, tametſi non fuerit Rex viuente patre, nihilominus, tanquam filius Regis, cui debebatur ſucceſſio in regno, aliqua ad regni augmentum geſſerit; ad quorum differentiam dicatur ædificaſſe Ælath poſt obitum patris. Videtur etiam nimis alienum a ſacra ſcriptura, ponere Oziam fuiſſe ſexdecim annorum, duodecim annis ante obitum patris; cum ipſa apertè dicat, eundem fuiſſe ſexdecim annorum, quando poſt necem patris, a populo electus fuit in Regem. Denique, quod magis vrget, poſita Caietani opinione, neceſſe eſt ſacram confundere Chronologiam; & bis numerare duodecim primos regni Oziæ annos; ſemel nimirum in annis regni Amaſiæ patris ſui; & iterum in annis regni ipſius Oziæ: alioqui non poterit inueniri ſumma annorum octoginta & vnius, quam ponit ſcriptura ſacra, ab initio regni Amaſiæ ad finem regni Oziæ; tribuit enim regno Amaſiæ annos viginti nouem; & regno Oziæ quinquaginta duos: Caietanus verò, ab initio regni Amaſiæ, ad annum trigeſimum octauum regni Oziæ, in quo regnauit Zacharias in Iſrael,

Refellitur.

29.
52.
81.

Iſrael, numerat tantummodo annos quinquaginta quinque, vt in proximè ſuperpoſita tabella apparet: vnde reſtant anni duntaxat quattuordecim de regno ipſius Oziæ, vt manifeſtè etiam colligi poteſt ex 4. Reg. cap. 25. ver. 8. vſque ad 33. computando etiam annos Regum qui interim regnarunt in Iſrael; quod ideo dixi, ne quis forte ſuſpicetur Oziam regnaſſe quinquaginta duobus annis ab obitu patris, & inſuper etiam duodecim cum patre, id enim ſacræ ſcripturæ congruere nullo modo poteſt. Itaque prædicti quattuordecim anni, ſi iungantur prædictis quinquaginta quinque, efficient ſummam annorum ſexaginta nouem, non autem vnius, & octoginta. Ecce quomodo iuxta Caietani computum, deficiunt de ſumma in ſacro eloquio notata, anni duodecim, quos, vt dictum eſt, bis numerare oportet, ſi velimus dictam ſummam conficere.

Abulenſis opinio.

Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 15. quæſt. 1. ſed latius quæſt. 2. vt prædicta excluderet Interregna, aliam excogitauit viam a memorata valde diuerſam: Siquidem duo dicit. Primò Oziam fuiſſe puerulum duorum ſcilicet, inquit, ſed vult dicere quattuor circiter annorum, q̃n occiſus fuit pater eius: quod proculdubio contigit ſub finem anni decimiquinti, ex quo regnare cœperat Ieroboam in Iſrael: Et ideo vult Abulenſis, ipſum Oziam, manſiſſe ſub tutoribus per annos duodecim; intra quod tẽpus, licet haberetur pro legitimo Rege, non tamen, ob defectum ætatis, habere poterat regni adminiſtrationem: At verò quando impleuit decimum ſextum ætatis annum; quod accidit deſinente circiter anno regni Ieroboam vigeſimo ſeptimo; tunc denuo dicitur regnare cœpiſſe; quia tunc primum regni gubernacula ſuſcepit. Secundo putat Abulenſis, annos quinquaginta duos, quibus regnaſſe dicitur Ozias, nõ eſſe numerandos ab anno vitæ eius decimo ſexto, ſed ab eo tempore, quo exiſtens puerulus, vt dictum eſt, immediatè defuncto ſucceſſit patri. Deinde, ſuper eodem Reg. capite quæſt. 14. dicit, idem eueniſſe Zachariæ filio Ieroboam, nimirum, quod quia erat paruulus quando obijt pater eius, ſucceſſit quidem ſtatim patri, quoad legitimum regis titulum; ſed non quoad regni adminiſtrationem, niſi poſt annos ferè duodecim; videlicet anno trigeſimo octauo regni Oziæ. Atque hoc pacto credidit Abulenſis, ſe euaſiſſe neceſſitatem ponendi prædicta Interregna, quoniam nullo tẽpore putat defuiſſe legitimorũ Regum continuationem, licet per ætatem, nõ continuo regni res adminiſtrare potuerint: Vt ex ſequenti tabella facilius capi poterit. 6

ANNI.								
	Regni Amaſiæ in Iuda.	Regni Ieroboam in Iſrael.	Vitæ Oziæ	Regni Oziæ 1.	Regni Oziæ 2.	Regni Zachariæ 1.	Regni Zachariæ 2.	A 1. Amaſiæ ad 1. Zachar. 2.
Regnat Amaſias in Iuda.	1							1
Poſt annos 14.	14							14
Regnat Ieroboam in Iſrael.	15	1						15
Poſt annos 11.	11	11						11
Naſcitur Ozias.	26	12	1					26
Poſt annos 3.	3	3	3					3
Moritur Amaſias ſub finem an.	29	15	4					29
Anno proximo.		1	1					1
Regnat Ozias prima vice.		16	5	1				30
Poſt annos 11.		11	11	11				11
Regnat Ozias 2. ſub finem an. quo fit, vt		27	16	12				41
Annus inſequens.		1	1	1				1
Concurrat ferè totus cum primo Oziæ.		28	17	13	1			42
Poſt annos 13.		13	13	13	13			13
Moritur Ieroboam in fine an.		41	30	26	14			55
Anno proximo.			1	1	1			1
Regnat Zacharias primo.			31	27	15	1		56
Poſt annos 11.			11	11	11	11		11
Regnat Zacharias ſecundo.			42	38	12	12	1	67

Hæc

7 Hæc Abulenſis opinio, quam ſequitur etiam Ribera, ſuper cap. 1. Amos; in hoc magis probanda videtur, quod per viam quodammodo mediam, inter prædictas procedit: Siquidem prima quæ admittit duo illa interregna, addit quintæ huic mũdi ætati annos viginti quattuor; & ponit ab initio regni Amaſiæ, ad initium regni Zachariæ, annos ſeptuaginta nouem, vt in prima tabella cernitur: Altera autem illos omnino remouet, & numerat a primo Amaſiæ ad primum Zachariæ annos duntaxat quinquaginta quinque, vt in ſecunda tabella apparet: Hæc verò medio quodam modo ſe habet, ponens in dicto temporis interuallo ſolum annos ſexaginta ſeptem, quemadmodum tertia oſtendit tabella. Verum enimuerò, duo priora Abulenſis dicta, ſacræ ſcripturæ nimis manifeſtè aduerſari videntur: nuſquam enim reperitur dixiſſe, Oziam fuiſſe duorum aut quattuor annorum, quando immediatè ſucceſſit patri: Quin potius, poſt deſcriptam Amaſiæ internecionem, quater & eodem ferè modo repetit, eundem Oziam ſexdecim fuiſſe annorum quando regnare cœpit; vtrique poſt necem patris; vt planè patebit legenti quæ dicuntur 4. Reg. cap. 14. ver. 21. & cap. 15. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 26. ver. 1. & 3. quibus in locis, perſpicuè inſinuatur, Oziam non niſi ſemel regnare cœpiſſe; & tunc fuiſſe ſexdecim annos natũ; Et hoc accidiſſe ſtatim poſt interitum patris, vt ipſa quoque ſacri textus continuatio demonſtrat 4. Reg. cap. 14. ver. 19. vſque ad 22. vbi ſucceſſiuè deſcribuntur, Amaſiæ occiſio, & ſepultura, & conſtitutio Oziæ tunc ſexdecim annos nati, in Regẽ ab vniuerſo populo vnanimiter facta. Et hæc eadem omnia, eodem ordine, & iiſdem penè verbis repetita inuenies 2. Paralip. ſub finem capitis 25. & conſequenter in principio capitis 26. vt nullus iam de hac re videatur remanere ambigendi locus. Præterea, ſi fuiſſet Ozias puerulus tempore obitus patris; non eſſet ad quid de ipſo ſcriptura diceret, quod ædificauit Ælath poſt mortem patris, cum ante nihil præclari, aut Rege dignum, præ ipſa ætatis teneritudine, agere potuiſſet. Ex citatis item ſcripturæ locis, euidenter refutatur aliud Abulenſis dictum: nam cum illa non ſemel hæc eadem verba pronuntiet: Sexdecim annorum erat Ozias cum regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnauit in Ieruſalẽ.] Quis non videt, quinquaginta duos hos annos, vtique a memorato decimo ſexto ætatis ſuæ anno, non autem a ſecundo aut quarto, debere metiri? Sed ſi ſcriptura ſacra regni Oziæ tempora, ab eius pueritia dinumerari vellet, cur non eodem modo feciſſet in recenſendis regni Zachariæ temporibus, quem Abulenſis putat duodecim annis ſub tutorum cura manſiſſe? Et tamen 4. Reg. cap. 15. ver. 8. non dicitur Zacharias regnaſſe duodecim annis, ſed tantummodo menſes ſex; notato nimirum duntaxat tempore, ex quo ipſe regni gubernacula ſuſceperat. Patet igitur memoratas Abulenſis poſitiones, ſacræ ſcripturæ non eſſe conſentaneas.

Refelluntur duo dicta Abulenſis.

8 Sed hic iam arbitror expectat prudens Lector, quid ad propoſitam difficultatem reſponderi debeat. Equidem puto in hac re a memorata via media non eſſe diſcedendum, tanquam minus periculoſa ſacræ Chronologiæ plus iuſto augendæ, aut minuendæ; Veruntamen longè aliter, quam Abulenſis ad eam inueniendam, ac ſtabiliendam eſſe procedendum; ne quicquam ſupponamus, quod ſcripturæ ſacræ vllatenus aduerſari videatur. Erit igitur facilis, & clara, ni fallor, difficultatis enodatio, ſi dixerimus: Oziam ſemel tantum regnare cœpiſſe in Iuda; idque ſtatim poſt necem patris; quando ipſe Ozias ſexdecim erat annorum, vt numero præcedenti ſatis ſuperque probatum eſt: Ieroboam autem duplex habuiſſe regnandi ſuper Iſrael initium; (vt ſentit Caietanus, & colligi poteſt ex collatione eorum quæ dicũtur 4. Reg. cap. 14. ver. 17. cum his quæ traduntur ibidem cap. 15. ver. 1.) nempe alterum viuente patre, cum quo regnauit annia duodecim; alterum verò defuncto patre, poſt quem regnauit annis quadraginta & vno; quibus elapſis, ab obitu dicti Ieroboam, ad initium regni Zachariæ filij ſui, fluxerunt anni duodecim ſine Rege in Iſrael. Et ſic annus vigeſimus ſeptimus, ex quo Ieroboam regnare cœperat cum patre, concurrit cum decimo quinto ex quo mortuus eſt pater eius, vt videre eſt in tabulis: Vnde facile erit dictum Ioſephi, & Euſebij, ponentiũ Oziæ regnum inchoaſſe ſtatim poſt mortem patris ſui Amaſiæ, (quam ſupra num. 3. probauimus contigiſſe ſub finem anni decimi quinti regni Ieroboam) conciliare cum textu ſacro 4. Reg. ca. 15. ver. 1. aſſerente, eundem Oziam regnare cœpiſſe anno vigeſimo ſeptimo

Auctoris ſententia.

regni

regni ipſius Ieroboam. Nam citati Auctores proculdubio numerarunt annos regni Ieroboam, ab obitu patris ſui Ioas, Scriptura verò ſacra loco proximè citato, intelligenda eſt eoſdem numeraſſe ab eo tempore, quo Ieroboam cœperat cum regnare patre, vt ibidem exponit Caietanus. Et ſic omnia fiunt plana & conſona; Et ab initio regni Amaſiæ Regis Iudæ, ad initium regni Zachariæ, qui cap. Reg. proximè citato ver. 8. dicitur regnaſſe anno regni Oziæ trigeſimo octauo, inueniuntur anni ſexaginta ſeptem (nimirum viginti nouem Amaſiæ, & triginta octo Oziæ) quæ eſt ſumma media inter duas extremas in præcedentibus tabellis contentas. Hæc autẽ nos hic alia particulari tabella exprimere non curauimus; quia in tabulis in calce huius ætatis mundi ponendis, eadem omnia dilucide perſpici poterunt. Quod ſi quis percunctetur: Cur, ex quo magis placet vnicum ponere interregnum; non potius illud ponimus inter Amaſiam & Oziam? Reſpondemus triplici potiſſimum de cauſa id fieri. Primo propter rationes contra opinionem Abulenſis & Riberæ ſupra nume. 7. allegatas, quibus euidenter oſtendimus, Oziam annos ſexdecim natum, proxime, defuncto ſucceſſiſſe patri; & ab eodem tempore, per annos quinquaginta duos, regnaſſe. Secundo, quia Abulenſis non aliter ſubterfugere poteſt interregnũ ab obitu Ieroboam ad initium regni Zachariæ; niſi tribuendo ipſi Zachariæ annos regni duodecim; quod manifeſte aduerſatur ſcripturæ, quæ loco Reg. citato conceptis verbis tradit: ipſum ſexduntaxat menſibus regnaſſe. Tertio demum quia aliter non poſſet coniliari dictum Ioſephi, & Euſebij, cum ſacra ſcriptura; Neque itẽ retineri poſſet ſenteutia Hebræorum, & noſtra, de tempore terremotus, qui factus eſt in diebus Oziæ Regis; quod ſcilicet contigerit anno eius vigeſimo quinto, vt nos ſub annis mundi 3248. num. 1. & 3250. num. 1. etiam ex Iſaiæ prophetia comprobabimus. Et inſuper annorum ſabbaticorum æra quam ab introitu Iſraelitarum in terram Chanaan noſtris in tabulis deduximus, tota ſubuerteretur. Poſito autem hoc interregno inter Ieroboam, & filium eius Zachariam, ceſſant omnes memoratæ difficultates: Et prædicta æra optime cum omnibus annis ſabbaticis in ſacra ſcriptura, & a Ioſepho notatis, competere comperietur; quemadmodum ex ſub annis mundi 3892. num. 4. & 3920. num. 1. & 4018. num. 3. dicendis, liquido colligi poterit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3226.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 204.

Annus regni Oziæ primus cum quo anno regni Ieroboã concurrat.

CVM anno igitur inſequente; qui erat regni Ieroboam Regis Iſrael, ab obitu patris ſui decimus ſextus, &(qui coincidit cũ anno eiuſdẽ Ieroboami vigeſimo octauo, ex quo cœperat regnare cum patre, vt patet in tabulis) concurrit ferè totus annus primus regni Oziæ Regis Iuda: diximus enim quod ipſe Ozias regnare cœpit ſub finem anni præcedentis, qui erat decimus quintus regni Ieroboam ab obitu patris, & vigeſimus ſeptimus ex quo regnare cœperat cum patre, vt in tabulis pariter notatum inuenies. Porrò Ozias vſque ad annum regni ſui (vt ſub anno mundi 3265. num. 1. dicemus) circiter quadrageſimum, fecit rectum in conſpectu Domini: Et licet excelſa non abſtulerit; nihilominus per Zachariam videntẽ, qui vt ait Gloſſa interlinearis creditur fuiſſe filius alterius Zachariæ filij Ioiade Pontificis, exquiſiuit Dominum, a quo directus fuit in omnibus, & proſperatus eſt. Ac primo quidẽ munire curauit Ieruſalem turribus, præſertim a porta Anguli ad portam vallis, forte vbi murũ deſtruxerat Ioas Rex Iſrael, vt ſub anno mundi 3210. n. 1. dictũ eſt: fecitq; diuerſi generis machinas, quæ ſagittas, & ſaxa grandia iacerent; quas collocauit in turribus, ac murorum angulis. Deinde militiam ſuam ordinauit; fuitque exercitus eius trecentorum ſeptem millium quingentorum, qui ſub capitibus familiarum duobus millibus, & ſexcentis, diſtributi erant; omnes tamen parebant duobus pri- 1

Oziæ geſta.

marijs

marijs principibus, quorum alter Iehiel, alter Maaſia vocabatur. Parauit inſuper Rex exercitui ſuo omnia armorum genera, clypeos, haſtas, galeas, loricas, arcus, fundas, & his ſimilia. Ipſe ædificauit Ælath, ſiue Ailath, quæ & Aila, ſeu Ailam dicitur, eratque in finibus Idumæorum prope Aſiungaber in ora maris rubri, vt colligitur Deuter. cap. 2. ver. 8. & clarius 2. Paralip. cap. 8. ver. 17. ac reſtituit eam Iudæ: Puto enim quod prius a Syris occupata fuiſſet, & deſtructa, quemadmodum ex 4. Reg. cap. 16. ver. 6. nos ſub anno mundi 3295. num 1. probabimus. Sæpius item pugnauit Ozias feliciter contra Philiſthæos, & deſtruxit murum vrbis Geth, & Iabniæ, & Azoti; ædificauitque oppida in ditione Azoti, & Philiſtinorum. Adiutus quoque fuit a Deo contra Arabes habitantes in Gurbaal; & contra Ammonitas, qui poſtea eidem munera ſeu tributa pendere coacti ſunt. Atque hoc pacto, propter crebras victorias de hoſtibus reportatas, diuulgatum eſt nomẽ eius vſque ad introitum Ægypti. De cetero, quando ei bella non imminebant, Ozias agriculturæ deditus erat, habuitque vinitores plurimos, ac vineas in montibus, ac præcipuè in Carmelo. Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas multas, ad commoditatem potandarum, tuendarumque pecorum, quarum numeroſiſſimos habebat greges. Itaque fuit Ozias Rex, tum in pace, tum in bello Reipub. admodum vtilis. Et hæc ſunt, quæ de Regis Oziæ rebus geſtis ſcriptura ſacra, 4. Reg. cap. 14. ver. 22. & cap. 15. ver. 3. & 4. & 2. Paralip. cap. 26. ver. 2. vſque ad 16. breuiter, ac veluti raptim, ſine vlla temporum notatione, tradidit; ita vt per proprios dicti Regis annos diſtribui nullo modo queant.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3227.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 205.

1. ANNO regni Oziæ Regis Iudæ ſecundo, qui vt videre eſt in tabulis, concurrit cum anno regni Sardanapali Regis Aſsyriorum decimo tertio, vel circiter, credimus ſacta eſſe omnia, quæ in Prophetia Ionæ deſcribuntur. Nam cum per idem tempus, defeciſſent ab eodem Rege, qui regiam tenebat in Niniue, duo illi primarij eius Duces, nimirum Arbaces Medus, & Beloſus Babylonius, concitataq; Media, ac Babylonia contra Dominum ſuum Sardanapalum, cœpiſſent eidem graue bellum inferre, Deo ſic permittente, eo quod cogitaſſet per illos tunc ſubuertere Niniuem, propter illius populi ac Regis peccata grauiſſima; complacuit diuinæ miſerationi mittere Ionã Prophetã de Iſraele in Niniuem, qui prænunciaret ciuitati interitum, poſt quadraginta dies ſequuturũ; vt ſaltem timore perterriti Niniuitæ, agerent pœnitentiam, & prænunciatam deuitarent ruinam. At verò Ionas, accepto Domini mãdato, veritus ne ille (cuius miſerationes bene nouerat eſſe ſuper omnia opera eius) ſententiam mutaret, & ipſe poſtea Propheta mendax fuiſſe videretur, fugiens a facie Domini, conſcendit nauim, vt iret in Tharſis; hoc eſt, vt cum negotiatoribus per mare huc illucque diſcurrens, atque ad maritimas ciuitates, modo hanc, modo illam diuertens, interim Domini obedientiam ſubterfugeret: Sed diuino conſilio, factum eſt, vt quadam die, maxima inſurgente in mari tempeſtate, cum eſſent omnes in ſummo periculo, datis ſortibus, cognita ſit Ionæ inobedientia, quæ erat cauſa illius tempeſtatis, ad quam auferendam, ipſomet conſulente ac conſentiente, miſſus eſt Ionas in mari; & a quodam grandi ceto, quem Dominus adhoc præparauerat, illico integer deglutitus. qui cum ab eodem ceto, poſt triduum, mirabiliter viuus, atque illæſus, in littore euomitus fuiſſet; iterum mandante Domino, perexit in Niniuem, cœpitque prædicare in ea, illis verbis: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.] Niniuitis ergo Ionæ verbis fidem adhibentibus, ac

Hiſtoria Ionæ Prophetæ hoc tempore geſta.

pœnitentiam agentibus, dilata eſt à Domino (quemadmodum ſub anno mundi 3215. num. ſecundo diximus) eorundem ſubuerſio. Quamobrem indignatus Ionas quærimonias ſuas effundebat coram Domino, putans iuſtas ſe habere iraſcendi cauſas, eo quod non eueniſſet ciuitati excidium, quod ipſe, Domino iubente, prædixerat. Et quoniam, tametſi benignè admodum a Domino correptus, illis verbis: Putas ne bene iraſceris?] tamen ille culpam non agnouit; ſed exiens extra ciuitatem, ac ſub vmbraculo quodam ſedens, expectabat videre quid eidem ciuitati accideret; Propterea, vt naturali quadam ſimilitudine ſuauiter Dominus erudiret ſeruum ſuum, fecit vt protinus oriretur hedera valde frondoſa, quæ Prophetam ab æſtu protegeret, eidemque virore ſuo refrigerium præberet; quæ res magnam ei lætitiam attulit: altera verò die, vt eadem hedera a verme in radice eroſa, ſiccaretur: Deinde conuerſus ad Ionam valde æſtuantem, ac præ indignatione, mortem exoptantem, dixit: Si tu doles de interitu hederæ, quam non plantaſti, nec in ea colenda laboraſti, non ne multo æquius fuit, vt ego & dolerem quod tot homines perirẽt quos creaui; & propterea tantæ parcerem multitudini? Hæc ſunt in ſumma, quæ in Ionæ prophetia fuſius traduntur. Sed hic pro certo ſupponendum eſt, eoſdem Niniuitas, non multo poſt memorata ab eodem Propheta ipſorum pœnitentiæ opera; & elapſos quadraginta dies, eiſdem pro termino aſſignatos, denuo ad priſtina rediiſſe peccata; Quin etiam (vt ait B. Hieronymus in Prologo ſuper Nahum) accepta miſericordia, grauioribus ſe criminibus implicuiſſe. Et ideo poſtea, iuſto Dei iuditio, ab hoſtibus tandem fuiſſe ſubuerſos, vt conſequenter dicemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3232.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 210.

Sardanapalus ab Arbace, & Beloſo obſidetur in Niniue.

ANNO regni Oziæ Regis Iudæ ſeptimo, qui erat regni Sardanapali Regis 1
Aſſyriorum in Niniue decimus octauus; Arbaces Medus, & Beloſus Babylonius, deuicto ac profligato Sardanapali exercitu, ipſum Regem, qui cum parte exercitus ſui in Niniuem ſe ſe receperat; ibidem ſub eiuſdem anni finem, obſidere cœperunt; ac biennio deinceps perdurauit obſeſſio; vt ex his, quæ ſub anno mundi 3215. num. 2. ex Diodoro Siculo retulimus, manifeſtum eſt.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3233.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 211.

Annus Iubilei 13.

ANNO regni Oziæ Regis Iudæ octauo, incidiſſe annum Iubilei decimi tertij; 1
colligitur ex tabulis, in quibus apparet prædictum Oziæ annum, concurrere cum anno ſexcenteſimo quinquageſimo introitus filiorum Iſraël in terram Chanaan.

AB OR-

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3234.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 212.

1 SVB finem anni regni eiuſdem Oziæ noni, neceſſe eſt Sardanapalum Aſsyriorũ Regem vltro concrematum, ne hoſtibus præda fieret, incendio periiſſe; quemadmodum ex Diodoro, ſub anno mundi 3215. num. 2. dictum eſt: hoc enim tempore, deſinunt viginti anni, quibus ipſum Sardanapalum regnaſſe teſtatur Euſebius in Chronicis. Nec refert, quod ibidem Euſebius, ponat obitum Sardanapali, contigiſſe ſub finem anni regni Oziæ ſexti: quia id factum eſt per errorem, partim quidem Auctoris, vt mox declarabitur, partim verò codicis ſeu impreſſoris; qui cum appoſitè ad mentem Auctoris, feciſſet concurrere annum regni Ocrazapes Regis Aſsyriorum trigeſimum octauum, cum anno regni Amaſiæ Regis Iudæ vndecimo; proculdubio ſucceſſiuè debebat etiam facere, vt poſtea annus quadrageſimus primus, pariterq; vltimus dicti Ocrazapes, concurreret cum decimoquarto Amaſiæ; & conſequẽter primus Sardanapali, cũ decimo quinto eiuſdem Amaſiæ; & vigeſimus, vltimusq; ipſius Sardanapali, cum quinto regni Oziæ; ita .n. continuationis ordo requirebat; ſed per errorẽ, vt dixi impreſſoris relicto in ſerie annorũ dicti Ocrazapes vno interlineari vacuo, accidit, vt poſtremus Ocrazapes annus, concurrerit cum decimoquinto Amaſiæ; Et primus Sardanapali cum decimo ſexto Amaſiæ; & denique poſtremus Sardanapali cum ſexto regni Oziæ. Igitur inter Euſebij computum, & noſtrum interſunt anni quattuor qui numerantur a quinto regni Oziæ ad nonum. Vnde ergo, dicet aliquis, prouenit hæc differentia? Inde ſine dubio, quia Euſebius, ex vna parte, in annis Ducatus Tholæ recenſendis, omiſit annum vnum, vt nos ſub anno mundi 2848. num. 2. adnotauimus, Ex alia verò parte, ab anno quinto regni Ioram regis Iuda, vſque ad primum regni Ioas regis Iuda, perperam addidit annos quinque; quemadmodum nos ſub annis mundi 3143. num. 3. & 3150. num. 5. & 3151. nu. 3. probauimus: Quo fit vt a memorato Tholæ Ducatu, ad annum primum Ioas regis Iuda, ipſe Euſebius, non rectè, ſacram auxerit Chronologiam annis quattuor; & propterea coactus ſit ponere obitum Sardanapali, ſub anno regni Oziæ quinto; quem tamen proculdubio poſuiſſet ſub finem anni noni, ſicuti nos fecimus; ſi in ſua temporum ratione ineunda, accuratius, vt par erat, ſacros textus perpendere ſtuduiſſet.

Sardanapalus ſe ipſum incendio perimit.
Euſebij lapſus ad Chronologiam pertinẽt.

Eodem pariter tempore, finem habuiſſe Aſsyriorum Imperium, euerſamq; fuiſſe
2 Niniuem a memoratis Ducibus; nimirum ab Arbace Medo, & Beloſo Babylonio; qui (vt ſub anno mundi 3215. nu. 2. diximus) à rege ſuo Sardanapalo deficientes, eidem Iam aliquot ante annos bellum intulerant; tradunt imprimis Diodorus lib. 3. de Antiquorum geſtis ſub finem primi capitis. Iuſtinus hiſtor. libro 1. Euſebius in Chronicis. Paulus Oroſius lib. 1. cap. 19. & lib. 2. cap. 2. Beatus Hieronymus in principio Commentariorum ſuper Amos, Beda in libello de ſex ætatibus mundi, & lib. De temporibus cap. 20. & alij multi. Horum, ac præcipuè Euſebij ſententiam, ſequi profitetur Antonius Sabellicus Æneade 2. libro 3. paulo poſt medium. Vbi poſt nonnulla de Senacherib, & Ezechia regibus relata, quædam ſubiungit, quæ profecto nõ eã oſtendunt reuerentiam, quam ſacris libris præſtare debuerat. Inquit enim: Non poſſe non mirari, quid ſit, quod ad hunc locum Bibliaci libri, Aſsyriorum tantas regum opes fuiſſe dicant, cum iam inde a Sardanapali interitu, reges in Aſsyria eſſe deſierint. & continuo addit: Suſpicari libet; aut Medorum regum eos Præfectos fuiſſe, quos hi Aſsyriæ reges idcirco arbitrati ſunt, quia ex ea terra, veluti Syriæ propinqua, minæ illæ bellorum Iudææ finibus intendebantur; aut certè loco-

Aſsyriorũ imperium an hoc tempore deſierit.

Plurimorum opinio.

Antonij Sabellici audacia retunditur.

rum vicinitatem ſecuti, Medicæ terræ reges, Aſſyrios arbitrati ſunt, quando vtranque terram Medi imperio obtinerent. hæc Sabellicus. Quem multo ſanè magis mirari nos poſſumus, quòd tam audacter, ne dicam temere auſus fuerit præferre Euſebij dictum ipſimet ſacræ ſcripturæ; & ſacros Bibliorum Auctores inſcitiæ arguere, quos certum eſt diuino afflatos ſpiritu, nullatenus falli potuiſſe, aut ignoraſſe, num qui nunc Iudæam infeſtabant, verè eſſent Aſſyriorum reges, an non. Sanè quos ſcriptura ſacra vbique ſemper, & abſolute vocat Aſſyriorum reges, quis non videt, quàm præter rationem fuerit ſuſpicari, quòd eſſent reges Medorum, aut eorundem præfecti? præſertim cum præfati Auctoris coniectura ibidem ſubiuncta: Quod ſcilicet Iſraelitarum tribus Aſſyrio bello captæ, in Medos, non autem in Aſſyrios tranſlatæ ſint. Falſo nitatur fundamento. Quandoquidem certum eſt, partem ipſarum, etiam in Aſſyrios, immo in Babylonem quoque fuiſſe abductam, vt ex 4. Reg. cap. 17. ver. 23. & 24. manifeſtè colligitur: Quod quomodo ab Aſſyrijs regibus fieri potuerit, ex infra numero 4. dicendis apparebit. Videtur ergo iſte Auctor loco citato, reges qui tum in Media, Aſſyria, & Babylonia (quemadmodum nos infra nu. 3. & 4. oſtendemus) regnabant, inter ſe confundere: Et, quod intolerabile eſt, cõtra duos ſacræ ſcripturæ textus expreſſos, aſſerit Baladam (quem 4. Reg. cap. 20. ver. 12. cõſtat regnaſſe in Babylonem) ſucceſſiſſe Senacheribo, qui regnabat in Niniue. Nam, inquit, filijs parricidio pollutis regnare non contigit. Qua in re apertè demõſtrat, ſe aut non vidiſſe, aut fidem non adhibuiſſe his quæ habentur 4. Reg. in calce capitis 19. & Iſai. cap. 37. in fine, de Senacherib, cui in Niniue occiſo ſucceſſit filius eius Aſarhaddon. Quod & clarius ex Beroſo explicat Ioſephus 10. Antiq. cap. 2. dicens: eundem Senacherib a duobus filijs ſuis maioribus fuiſſe interfectum; & illis propterea a populo eiectis, ſucceſſiſſe patri alium eius filium minorem, nomine Aſſarachoddas. Cautè igitur Sabellicus, in his quæ ad ſacram pertinent hiſtoriam, legendus eſt. Sed vt ad id vnde digreſſi ſumus redeamus. Valde diuerſam a præcitatis

Genebrardi opinio.

Auctoribus opinionem ſequitur Genebrardus lib. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de rebus ſub Ezechia geſtis; & item in fine libri vbi agit de tempore captiuitatis Babylonicæ; putat enim Sardanapalum, eũdem fuiſſe cum Aſarhaddon, qui poſt Senacherib, Ezechiæ temporibus, regnauit ſuper Aſſyrios in Niniue, vt legimus, 4. Reg. c. 19. in fine: dicitque falli eos qui credunt, Aſſyriorum Imperium, Ozia regnante in Iudæa, deſijſſe; cum conſtet illum vſque ad Ezechiæ tempora perduraſſe: tunc 20. (inquit) Merodac Nabuchodonoſoris Auus, cum Arbace Medo, percuſſo Aſarhaddõ, ſeu Sardanapalo, omnem Aſſyriorum potentiam, ad Chaldæos tranſtulit. Et pro ſe citat Ioſephum, qui 10. antiq. cap. 3. ait: Imperium Aſſyriorum, Ezechiæ temporibus, a Medis fuiſſe diſſolutum. Addo ergo (ſubiungit Genebrardus) & a Babylonijs. Verum enimuerò, quod attinet ad ſubuerſionem Niniue; nihil prohibet vtranque opinionem eſſe veram; quandoquidem eandem vrbem non ſemel fuiſſe euerſã, ac reædificatam; ex his quæ ſub annis mundi 3321. num. 4. & 5. Et 3371. num. 3. & 4. dicemus, manifeſtum fiet.

Auctoris opinio.

At verò quod ſpectat ad Aſſyriorum Monarchiam (quicquid alij dixerint) nulla- 3
tenus admittendum putamus, eam ſub Rege Aſarhaddon, Ezechiæ temporibus, omnino fuiſſe extinctam; vt ſub anno mundi 3335. num. 1. probabimus. Sed neque nunc, Ozia apud Iudæos regnante. Etenim ex ſacris libris (vt paulo poſt demonſtrabimus) aperriſſimè conſtat, idem Aſſyriorum Imperium, non multo poſt memoratã cladem a Medis Babylonijsque acceptam; neſcio quo modo compoſitis rebus, iterũ reflorere cœpiſſe: Vnde quid aliud cogitare poſſumus? niſi quod forte, ad dirimendas inter Arbacem, & Beloſum diſcordias poſt victoriam (vt ſæpe accidit) exortas; ita inter ipſos tandem conuentum ſit; vt Arbaces in Media regnaret: Beloſus verò in Babylonia: Et Phul, qui tum valde potens in Aſſyria fuiſſe, & fortaſſis etiam Beloſi partes contra Arbacem potentiorem, ac omnia affectantem, ſuſtinuiſſe, atque adiuuiſſe creditur; Aſſyriæ regnum a reliquo Imperio diuiſum, teneret. Neque enim tale quid opinari improbabile eſt: Quandoquidem ſimile quoquo modo eſt illud, quod ſcimus in Romano contigiſſe Imperio; quando nimirum poſt Cæſaris necem, triumuiratum iniere Octauianus, Antonius, & Lepidus; atque

atque inter ſe Aſiam, Africam, Europamque diſpertierunt: Et nihilominus; nemo vnquam dixit, ſcripſitue, Romanum tunc ceſſaſſe Imperium; licet inter tres prædictos tunc diſtributum fuerit; quia non multo poſt, ad vnum redijt Dominum. Quod autem poſt extinctum Sardanapalum, tale quid in Aſſyriorum Imperio acciderit; ex paulo poſt dicendis admodum videtur probabile. Niſi forte, vt arbitror, multo probabilius ſit, & hiſtorijs Ethnicorum magis conſentaneum, dicere: quod extincto Sardanapalo; totum eius regnum, tunc quidem ſtatim ad Arbacem deuenerit. Qui vt erat natione Medus, præfecto Babyloniæ Beloſo; Aſſyriæ autem Phul; regni ſedem in Media conſtituit. Vnde poſtea occaſionem ſumpſerũt Auctores ſcribendi, quod ipſe Aſſyriorum Imperium, ad Medos tranſtulerit. Sed non multo poſt, iuſto Dei iudicio, oportet tum Beloſum, tum etiam ipſum Phul, ab Arbace, ſicut ipſe prius a Sardanapalo receſſerat, defeciſſe; & poſt paucos annos, ambo ſibi diademata impoſuiſſe; alterum in Babylonia, & in Aſſyria alterum. Nam (vtcunque res ſe habuerit) certum eſt; breui diuiſum fuiſſe Imperium illud in tria regna; vt vel ex eo probari poteſt; quod deinceps conſtat extitiſſe diſtinctos Reges, in Media, Babylonia, & Aſſyria. Siquidem Arbacis ſucceſſores in regno Medorum, deſcribit Euſebius in Chronicis. De his autem, qui poſt Beloſum regnarũt apud Babylonios, nos ſub annis mundi 3238. num. 2. & 3306. num. 4. agemus.

4 Poſterorum autem Phul Regis Aſſyriorum, cuius fit mentio 4. Reg. cap. 15. ver. 19. multi Reges commemorantur in eodem libr. 4. Reg. quos ſibi inuicem in ipſo Aſſyriorum regno ſucceſſiſſe, non dubitamus. Etenim regnantibus eodem Ozia in Iuda; & Manahem in Iſrael; legimus cap. Reg. citato, quod veniebat Phul Rex Aſſyriorum in terram (ſupple Iſrael;) & dabat Manahem ipſi Phul mille talenta argenti, vt eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum eius. Et paulo poſt in eodem cap. ver. 27. & 29. ſcriptum eſt: quod in diebus Phacee filij Romeliæ, qui regnare cœperat in Iſrael anno vltimo Oziæ Regis Iuda; venit Theglath Phalaſar Rex Aſſur; & tranſtulit quaſdam tribus de Iſrael in captiuitatem. Et cap. 16. ver. 7. dicitur: quod Achaz Rex Iuda, petijt auxilium ab eodem Theglath Phalaſar. Et cap. 17. ver. 3. 6. & 24. deſcribitur, quomodo Salmanaſar Rex Aſſyriorum, aſcendit contra Oſee Regem Iſrael. & anno dicti Oſee nono, qui concurrit cum ſexto regni Ezechiæ Regis Iuda, vt patet in tabulis; tranſtulit reliquum Iſraelem in Aſſyrios; poſuitque eos in ciuitatibus Medorum; & item adduxit de prouintia Babylonis colonias, quas collocauit in vrbibus Samariæ, pro filijs Iſrael. Ex quibus locis euidenter infertur; quod tunc temporis Reges Aſſyriorum plurima bella feliciter geſſerant cum Regibus Medorum; & item cum Regibus Babyloniorum; iamque multas de illis prouintijs ciuitates, recuperauerant: quod nos etiam ſub anno mundi 3314. num. 1. alijs apertiſſimis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs comprobabimus. Inſuper etiam cap. 18. ver. 13. & cap. 19. ver. 35. vſque ad finem capitis habemus, quod anno regni Ezechiæ Regis Iuda decimo quarto, aſcendit Senacherib Rex Aſſyriorum in Iudæam, vbi tandem amiſſo exercitu, reuerſus eſt in Niniuem; & cum non multo poſt a duobus filijs ſuis occiſus fuiſſet; ſucceſſit ei in regno alius ex filijs ſuis, nomine Aſarhaddon. Ecce quot Reges in Aſſyria ſucceſſerunt prædicto Phul; & quomodo paulatim iterum in Niniue inſtaurarunt Imperium Aſſyriorum. Neque verò ad eludenda hæc argumẽta, quæ ſunt euidentiſſima, confugiendum eſt ad eos, qui mendacem Annij Chronologiam ſecuti, dicere auſi ſunt: prædictos Reges fuiſſe Chaldæos: aut (vt perperam credidit Sabellicus vbi ſupra) fuiſſe Medos Aſſyrijs dominantes, non autem re vera Aſſyrios: quia hæc gratis aſſeruntur. Immo & falſa ſunt; ſi ſacræ ſcripturæ magis, vt par eſt, quam Annio eiuſque Aſſeclis, atque Sabellico credimus. Etenim in ſacris libris ſemper, & expreſsè appellantur Reges Aſſyriorum; numquam autẽ Babyloniorum; aut Medorum: Et de Senacherib ſpecialiter dicitur 4. Reg. cap. 19. ver. 36. & Iſai. cap. 37. ver. 37. quod habitabat in Niniue; & de eodem Senacherib Ioſephus 10. antiq. in fine capitis 1. ait, quod Beroſus Senacheribi regis meminit; & quod apud Aſſyrios regnauerit totamque Aſiam atque Ægyptum bello infeſtauerit. Et præterea (quod adhuc magis vrget) certum eſt, quod vno eodemque tempore, nimirum regnante Ezechia in Iuda; regnabant Senacherib Rex Aſſyriorum in Niniue, & Berodac, ſiue Merodac; vel potius (quemadmodum nos ſub an. mundi

M 3 3324.

3324. num. 3. oſtendemus) pater eius Baladan Rex Babyloniorum, in Babylone; cuius fit mentio 4. Reg. cap. 20. ver. 12. & Iſai. cap. 39. ver. 1. & in Media (teſte Euſebio in Chronicis) regnabat Medidus, Medorum rex iij. ergo ſi præfati Auctores; perperam opinati ſunt, Senacherib fuiſſe Chaldæum, aut Medum, profecto idem quoque iudicium, debebit eſſe de reliquis.

Quod Sardanapalus nō fuerit vltimus Aſſyriorum rex.

5 Vt igitur ad rē redeamus, ex dictis patet certiſſimum eſſe, q̄ prædictus Sardanapalus, qui Oziæ temporibus regnaſſe dicitur in Niniue; non fuit vltimus Aſſyriorum Rex; neque in fine vitæ eius, Monarchia Aſſyriorum omnino extincta eſt; vt ſacræ ſcripturæ loca, quæ numero præcedenti retulimus, manifeſtè demonſtrant. Quamquam negari non poſſit, quin per mortem memorati Sardanapali, Imperium illud in ſummū deuenerit periculū, ac prope ad interitum acceſſerit; vt iam dictum eſt. Ceterū, quia poſt defunctū Sardanapalū, non continuo particularis Rex in Niniue cōſtitutus fuit. Si quis quærat; Quot nam poſt annos Phul regnare cœperit in Niniue. Dicimus, id præciſè quidem ſciri non poſſe; Veruntamen ex annorum dinumeratione ſingulorum Regum, qui poſt Sardanapalum fuerunt in Niniue; ſatis probabiliter conijci poſſe; grauia illa inter victores exorta diſſidia; non plus tribus annis, perdurare potuiſſe; & propterea quarto circiter anno a nece Sardanapali incboante, regnaſſe Phul in Niniue ſuper Aſſyrios; quemadmodum in tabulis intueri licet. Et ratio eſt, quia cum ex his, quæ habentur, 4. Reg. cap. 18. ver. 13. vſque ad finem capitis 19. & Tobiæ cap. 1. ver. 21. vſque ad finem capitis, & Iſai. cap. 36. & 37. per totum; liquido colligi poſſit, Senacherib occiſum fuiſſe anno circiter decimo ſeptimo regni Ezechiæ Regis Iuda: Si verum eſt (vt ſuis locis probabitur) ipſum Senacherib, ſeptem ferè annis regnaſſe; & Salmanaſar patrem eius, decem; & ante hunc Theglath Phalaſar, viginti tribus; & Phul quadraginta octo: Vtique a prædicto Ezechiæ anno decimo ſeptimo, ſurſum progredientes, inueniemus; initium regni eiuſdem Phul, incidiſſe in anno regni Oziæ Regis Iudæ, decimo tertio circiter incipiente: tribus igitur duntaxat annis ab obitu Sardanapali, idem Phul, cum Arbace; de Aſſyriorum regno diſceptauerat. Itaque

Quando Phul regnare cœperit in Niniue.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3238.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 216.

Phul regnat in Aſſyria.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda decimo tertio circiter ineunte, oportet (vt probatum eſt) regnare cœpiſſe memoratum Phul ſuper Aſſyrios in Niniue; quem, & ſucceſſores eius, ſub anno mundi 3234. num. 4. commemoratos, credimus iuxta ibidem probata, verè fuiſſe Aſſyrios, non Chaldæos. Quamobrem explodenda eſt opinio ſectarorum Annij, qui putant hunc Phul, eundem fuiſſe cum Beloco, ſeu Beloſo illo Babylonio, qui ſimul cum Arbace Medo, Niniuem expugnaſſe perhibetur; eūdemque appellant Phul Belocum, aſſerentes ipſum regnare cœpiſſe, anno regni Amaſiæ Regis Iudæ poſtremo. Quæ omnia proculdubio commentitia, & falſa ſunt. Nam neque antiqui probatique ſcriptores, Belocum etiam Phul nuncupatum fuiſſe aſſerunt; neque ſcriptura ſacra vſpiam Phul cū Beloco coniunxit: Quin potius ponens, vt diximus, Phul fuiſſe Aſſyrium; conſequenter negat fuiſſe Babylonium. Denique ſi iſte Phul Belocus regnauit anno Amaſiæ vltimo; ergo ante expugnationem Niniue; quod aduerſatur omnibus ferè Ethnicis Scriptoribus, qui ſupponunt ipſum Belocum aut fuiſſe Satrapam, aut tantummodo militum Ducem; accepiſſe autem Babyloniorum Satrapiam ab Arbace, poſt ſubactos Niniuitas. Fuit ergo iſte Phul, primus Aſſyriorum Rex poſt Sardanapalum; & trigeſimus ſeptimus poſt Belum; & regnauit annis quadraginta octo, vt tradūt Genebrardus, & alij Chronographi. Licet autem non fuerit adeo potens, vt prædeceſſores eius: quia iam Aſſyriorum Imperium in obitu Sardanapali (vt diximus) amiſerat Mediam, ab Ar-

bace

bace occupatam; & Babyloniam a Beloſo: nihilominus videtur idem Phul paulatim poſtea accreuiſſe Imperium ſuum; eundemq; in parte præſertim occidentali, ac meridionali, quæ reſpiciebat terram Iſrael, admodum dilataſſe: & propterea commode potuit venire in auxilium Manahem Regis Iſrael, vt dictum eſt.

2 Eodem anno quo Phul regnauit ſuper Aſsyrios, vel non multo poſt credimus, regnare etiam cœpiſſe Beloſum, ſuper Babylonios; probabile enim eſt, eos concordes ab Arbace deſeciſſe, vt ſe ſe inuicem pariter ab eo, qui multo potentior erat, defendere poſſent. Quot autem annis regnauerit iſte Beloſus, incertum eſt: Et ideo ſcire non poſſumus: num inter ipſum, & Baladan, qui poſtea regnare cœpit in Babylone anno regni Oſee Regis Iſrael primo, quemadmodum nos ſub anno mundi 3306. num. 4. oſtendemus; interceſſerit vllus alius Rex, vnus, vel plures, nec ne. Si enim nullus interfuiſſet; oporteret, vel ipſum Beloſum regnaſſe annos ſexaginta octo, vel aliquot annorum interregnum inter Beloſum & Baladan interceſſiſſe. De ipſo autem Baladan; quiſnam fuerit; & de ſucceſſoribus eius, ſub an. mundi 3306. num. 1. aliquid dicendum erit.

Belocus regnat in Babylonia.

3 Per hæc circiter tempora, Videns Dominus, quod Iſraelitæ, ab initio potiſſimum regni Ieroboam filij Nabar, vſque modo, centum ſcilicet & octoginta ferè annorũ curriculo, perenni quadam continuatione, in idolorum cultu multiſque abominandis actionibus perſeuerarent, ac in dies peccata peccatis addentes, diuina Dei patientia abuterentur: Volens eos, vt par erat, pro culparum acceſſione, ſeuerius punire: cœpit prius miſericors pater, frequentiores præmittere Prophetas, modo ad decem tribus, quæ magis a via Dei abetrabant, modo ad duas tantum, modo ad omnes ſimul; qui non ſolum eas paternè corrigerent, increparent, hortarenturque redire ad Deum patrum ſuorum; quemadmodum hactenus per alios factum fuerat: ſed etiam, qui quodammodo iuridicè, & vt dicitur, peremptoriè, imminentem ipſis, ni reſipiſcerent, interitum denunciarent, prædicerentque, primo quidem decem tribus ab Aſsirijs in perpetuam abducendas eſſe captiuitatem; mox etiam reliquas duas in Babylonem captiuas annis ſeptuaginta manſuras; ac denique Iudaicam infidelitatem reprobandam, genteſque ad Dei Eccleſiam eſſe vocandas. Et nihilominus, vt ne forte qui inter eos non ſatis firmi indicij eſſent, inde ſcandali occaſionem nanciſcerentur, quod populus Dei tantum, & is ab incircuncißis gentilibus, qui non minus ipſo, idololatræ erant ac peccatores, opprimendus eſſet: ipſi verò Gentiles impunè peccare viderentur: aut ne putarent Deum illos vel nolle, vel non poſſe punire: Voluit Dominus, vt iſti met Prophetæ, etiam contra Aſsyrios, Babylonios, Ægyptios, aliosque Ethnicorum populos Iſraelitarum oppreſſores, prophetarent, prænunciarentque ipſorum quoque interitus. Sed & ne boni pijque Hebræi, de propria ſalute, ac de promiſſionibus Abrahæ factis deſperarent; quin potius ad pietatem magis accenderentur; dedit Dominus eiſdem Prophetis tantam ſui ſancti Spiritus copiam, & affluentiam, vt inter prænunciandum, quæ diximus mala, multo etiam clarius, quàm eius prædeceſſores, prophetarent de aduentu Chriſti; de conuerſione gentium; de Sanctæ Eccleſiæ ſplendore; de iuſtorum felicitate, & malorum reprobatione; alijſque eiuſmodi; quemadmodum in ipſorum prophetijs intueri licet. Etenim Prophetæ qui ab hoc circiter tempore, & deinceps mitti cœperunt, hi ſunt quos communiter quattuor maiores, & duodecim minores, ea de cauſa nuncupamus, quam tradit Sanctus Auguſtinus libro 18. de Ciuit. capitulo 29. nimirum, minores illos dicimus, quorum ſermones breues ſunt, in eorum comparatione, qui maiores ideo dicuntur, quod prolixiora volumina conſcripſerint. Horum autem omnium ſcripta, Dei beneficio ac prouidentia, adhuc in ſacrorum librorum Canone regiſtrata manent, manebuntque vſque ad conſumationem ſeculi; tum in teſtimonium aduerſus perfidos Iudæos, quorum ſcelera, tanto ſtudio, diuina illa bonitas, per ſeruos ſuos, arguebat, & vt aliquando conuerterentur, cæleſtes eis vltiones intentabat; tum ad ſolatium confirmationemque fidelium Chriſtianorum, vt intelligant quanto ante, ſacra ipſorum myſteria, & ſpiritualis Dei colendi ratio (antiquatis carnalibus antiquæ legis ritibus) a Chriſto inſtituta; per eoſdem Prophetas præuiſa ac vaticinata fuerint.

Cur Dominus frequentius mittere Prophetas cœperit

De 4. Prophetis maioribus, & 12. minoribus, & cur ſic dicti.

4 Porrò qui, diuino conſilio, ab hoc circiter tempore, ad Babylonicam vſque captiuitatem,

Quibus tẽporibus ſinguli prophetauerint.

tiuitatem, Hebraico populo, Prophetæ miſſi ſunt, (nam de ijs qui poſt ipſam ſurrexerunt, infra ſuis locis dicendum erit) fuerunt, Oſeas, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, & Iſaias; qui omnes Oziæ regis Iudæ temporibus, prophetare cœperunt. Deinde Michæas, regnante Ioathan dicti Oziæ filio. Poſtea ſub Ezechia pariter Iudæorum rege, Nahum. Et ſub Manaſſe, Habacuc. Et ſub Ioſia, Sophonias, & Ieremias. Deniq; ſub Sedecia, Ezechiel; qui licet ſexennio ante eiuſdem Sedeciæ captiuitatem, quæ per antonomaſiam Babylonica captiuitas dicitur, prophetare cœperit; prophetare tamen exorſus eſt in Babylone, hiſce nimirum Iudæis, qui cum Iechonia, iam quinquennio, ibidem tranſlati fuerant, vt patet ex initio prophetiæ eius.

Ad quos ſpeciatim miſſi.

Sanè ex hiſce Propheris, Oſeas, Amos, Iſaias, Michæas, & interdum etiam Ezechiel, (licet, vt arbitror, non ex profeſſo; ſed data occaſione conferendi peccata Iudæorum, cum ſceleribus Iſraelitarũ) de vtroque regno, nẽpe Iſraelitico, & Iudaico, nunc cõmixtim, nũc ſeparatim, ſua texunr oracula. In qnorũ numero, videtur etiã poni poſſe Nahũ, cuius de Niniue excidio prophetia (vt in eius Prologo ait B. Hieronymus) edita fuit ad conſolationem vtriuſque populi, videlicet tam decem tribuum, quæ iam a Salmanaſſaro abductæ, Aſsyrijs ſeruiebant; quàm reliquarum duarum, quæ ſub Ezechia earum rege, ab ijſdem Aſsyrijs, Duce Senacherib eorundem rege, obſidebantur. Ionas autem, qui Ieroboam in Iſraele regnanti plures de hoſtibns victorias (quemadmodum ſub anno mundi 321 r. nu. r. probatum eſt) prænunciauit; & contra Niniuem metropolim Aſsyriorum, a quibus poſtea Iſraeliticus populus in captiuitatem ductus eſt, prophetauit; ad ipſas tantum decem tribus miſſus fuiſſe videtur. At verò Ioel, Abdias, Habacuc, Sophonias, Ieremias, & vtputo, Ezechiel, ad duas duntaxat tribus, hoc eſt ad regnum Iudæ ſuas potiſſimum direxiſſe prophetias viſi ſunt. Nec obſtat quod Ezechielis cap. 2. ver. 3. legimus de Domino eidem Ezechieli dicente: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael.] Quia B. Hieronymus in principio Malachiæ: *Sciendum eſt*, inquit, quod abducto in captiuitatem Iſrael, ideſt decem trtbubus; indiſerenter priſtino nomine, & duæ tribus, Iuda, & Beniamin, appellentur Iſrael. Ex ijſdem qnoque Prophetis, Oſee, Michεæ, & Habacuc vaticinia, ad Hebræos tantummodo pertinuiſſe, & nihil de alienigenis nationibus tetigiſſe videntnr; ſicuti è conuerſo Ionam & Nahum, nihil de Hebraico populo, ſed ſolum de Niniuitarum interiru egiſſe conſtat. Quando autem memorati Prophetæ ſpecialiter ſuas edere ſinguli cœperint Prophetias, & quænam de Chriſto, ac de gratiæ temporibu, vaticinati fuerint; & quarum nationum clades prænunciauerint; nunc quidem de ipſorum nonnullis, aliàs verò de cæteris, vbi de ſingulis agere opus fuerit, dicenda erunt.

Quando prophetare cœperint.

Igitur hiſce temporibus, Ozia ſcilicet in Iuda; & Ieroboam filio Ioas in Iſraele 5
regnantibus, vaticinari cæpiſſe quinque illos Prophetas, qui inter duodecim minores primi recenſentur, nempe Oſee, Ioelem, Amos, Abdiam, & Ionam, inſuper & & poſt obitum Ieroboami, adhuc tamen reguante Ozia, Iſaiam, qui primus inter quattuor Prophetas maiores ponitur: ſcriptores ferè omnes admittunt. Et quidem de Oſee, Amos & Iſaia, ex ipſorum prophetiarum initijs manifeſtum eſt: quod ſcilicet Oziæ temporibus vaticinari cœperunt. Quamuis illud inter eos interſit, quod ex ijs Prophetis, primus omnium Oſeas miſſus creditur; quemadmodum ex illis quoque primis Prophetiæ ſuæ verbis: Principiũ loquendi Domino in Oſee.] colligunt Sanctus Hieronymus, & Baſilius in cap. primo Iſaiæ; & alij item ſuper ipſum Oſee, & alibi. Proximè verò poſt Oſee, credimus miſſum fuiſſe Amos. Hi nanque duo videntur Propbetaſſe in prioribus regni Oziæ annis, quando ſcilicet adhuc regnabat in Iſraele Ieroboam. Ad quorum duorum tempora, referri quoque debet Ionas, quem regi Ieroboamo plures de hoſtibus victorias prænunciaſſe numero præcedenti iam diximus. Iſaias autem creditur vaticinia ſua inchoaſſe in poſterioribus eiuſdem Oziæ annis, videlicet poſt defunctum Ieroboam: quandoquidem, nulla ipſius meutio fit in ipſo Iſaiæ exordio, ſicuti expreſſa reperitur in ipſis Oſee & Amos initijs. De reliquis verò duobus, nimirum Ioele & Abdia; quoniam neque ipſi (vt interdum alij Prophetæ) neque alibi ſcriptura ſacra, neque Ioſephus (quod ipſe obſeruauerim) de ipſorum vaticinationis tempore, quicquam meminere; nihil probabilius adſerri poſſe videtur, quàm quod, vt dixi, communiter ſenſiſſe videntur

Aucto-

Auctores; nempe eos iiſdem circiter temporibus prophetaſſe quibus Oſee; iuxta regulam B. Hieronymi in calce præfationis in duodecim Prophetas traditam, & iã ſatis receptam, quæ habet: Prophetas quorum tempus non præſertur in titulo, ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus, & hi qui ante eos habent titulos, prophetauerunt. Quod & eiuſdem Sancti Doctoris auctoritate confirmari poteſt, qui in principio commentariorum ſuorum in Oſee, ponit Ioelem & Abdiam, Oſee ſuppares extitiſſe. Et præterea de Ioele ſpeciatim idẽ ſentiunt ipſe B. Hieronymus inprimis Oſee, Ioelis, & Iſaiæ capitibus; & B. Theodoretus in Prologo duodecim Prophetarum; & Clemens Alexandrinus in primo Stromate, paulo poſt medium, & Beatus Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 27. Quamuis duo poſtremi, videantur ponere Ioelem prophetaſſe temporibus Ioathan, ideſt aliquanto poſt eos, qui Ozia regnante vaticinari cœperant. Vnde non video qua ductus ratione Genebrardus libro 1. ſuæ Chronologiæ, Ioelis prophetiam, ſub Manaſſe potius collocare voluerit. De Abdia autem aliqua poteſt eſſe dubitatio; quia B. Theodoretus eũ non Oſee tantũ & Iona, ſed etiam ipſo Nabum poſteriorem eſſe voluit. Contra autem Hebræi, ac nonnulli ex Larinis, opinati ſunt hunc Abdiam fuiſſe eundem cum illo, qui (quemadmodum 3. Reg. cap. 18. ver. 4. & 13. legimus) erat diſpenſator domus regis Achab: Et, cum impia Iezabel ad necem quæreret Prophetas Domini, ipſe abſcondit eos, & clam pauit in ſpeluncis. Sanctus verò Epipbanius in vita Abdiæ, putat eum fuiſſe tertium illum quinquagenarium principem, quem Ochozias rex Iſrael miſit ad accerſendũ Eliam, vt latè deſcribitur 4. Reg. cap. 1. ver. 13. Alij autem crediderunt, Abdiam Propbetam fuiſſe virum pauperculæ illius viduæ, quæ cum debitione pecuniarum viro ſuo, cum viueret, creditarum, valde torqueretur; auxilij gratia ad Eliſeum accurrit; cui ille, oleo mirabiliter multiplicato, largè ſubueniendum curauit; vt fuſius traditur, 4. Reg. cap. 4. ver. 1. vſque ad 8. Et conſequenter omnes iſti faciunt Abdiam, Oſee multo antiquiorem. Verumtamen ſanior opinio inter has media eſt, ꝙ fuerit syncbronos, & æqualis, ſeu contemporaneus Oſee, vt ſentiunt S. Cyrillus in principio commentariorum ſuorum in Abdiam; & Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 15. quæſt. 31. Quin etiam ipſe B. Hieronymus ſuper Oſee cap. 1. Et comprobari poteſt ex regula eiuſdem Sancti Doctoris paulo ſuperius adducta: Siquidem Amos, qui proximè præcedit Abdiam, habet in titulo tempora Oziæ regis Iudæ, & Ieroboam regis Iſrael. Nec refert quod idem Sanctus ſuper cap. 1. Abdiæ, & in Epitaphio Sanctæ Paulæ ad Euſtochium, eundem facere videatur Abdiam Prophetam, cum diſpenſatore domus regis Achab; quia ibi non propriam, ſed Hebræorum ſententiã, vt aliàs ſolet, ſimpliciter retuliſſe, ne ſibi contrarius videatur, cenſeri debet. Fallitur ergo Euſebius, qui in Chronicis ait: Sub Ioſaphat rege Iuda prophetaſſe Abdiã; quia ille Abdias, vel potius Obdias, cum alijs qui 2. Paralip. cap. 17. ver. 7. recenſentur, ibidem non dicuntur Prophetæ, ſed principes regis Ioſaphat, ab eo miſſi vt docerent in ciuitatibus Iuda.

De Abdia Propheta.

6 Quoniam autem numero præcedenti diximus, Amos quoque per hæc tempora prophetare cœpiſſe; ſi quæratur, idem ne fuerit iſte Amos, cum illo qui pater fuit Iſaiæ Prophetæ, vt dicitur in principio prophetiæ eius: dicimus, non eandem eſſe omnium opinionem. Nam S. Epiphanius in vita Amos Prophetæ; & Clemens Alexandrinus in 1. Stromatum, tenent hunc fuiſſe patrem Iſaiæ. Sanctus verò Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. ca. 27. in appoſitam magis inclinat ſententiam. B. autem Hieronymus in Prologo commentariorum ſuorum in Amos, & in principio Iſaiæ; & S. Baſilius in cap. 1. Iſaiæ; & S. Iſidorus in vita Amos, abſolutè tenent fuiſſe diuerſos. Quod & probat idem S. Iſidorus: quia, inquit, Amos Iſaiæ pater, erat vir nobilis, habitabatque in Ieruſalem: alter verò Amos, fuit vir ruſticus, & pauper, nempe (vt ipſemet cap. prophetiæ ſuæ 7. ver. 14. teſtatur) armentarius vellicans Sycomoros.] & ex oppido Thecuæ (vt patet eiuſdem prophetiæ initio) ꝙ oppidũ olim reædificauerat Roboam rex filius Salomonis, quemadmodum dicitur 2. Paralip. c. 11. ver. 6. & diſtabat a Bethleem Iudæ paſſ. millibus ſex, vt tradit B. Hieronymus in Prologo commentariorum in Amos; & ab Ieruſalem, duodecim, vt idem teſtarur in principio capitis 6. Ieremiæ. Ex quibus obiter inferri poteſt, decipi Sanctum Epiphaniũ loco proximè citato, vbi ponit hanc Theciam in terra Zabulon, quæ proculdubio

De Amos Propheta.

De oppido Thecua.

multo

multo longius aberat a Ieruſalem: Et certum eſt regem Roboam nullum habuiſſe oppidum in tribu Zabulon, vtpote qui ſuper duas tantum, Iudæ ſcilicet, & Beniamin tribus regnauerit. Addunt SS. Hieronymus & Baſilius, Amos Iſaiæ patrem, ab hoc Amos Propheta, nomine etiam ipſo differre, iuxta Hebraicam ſcriptionem, pronunciationem, ac ſignificationem. Nam licet Latinè iiſdem prorſus vterque ſcribatur litteris; & eadem proferri pronunciatione conſueuerit; Hebraicè tamen, notis non nihil diuerſis ſcribi debere aſſerunt, & alterum altero, maiori aſpiratione pronunciari: Et præterea alterum (ait B. Hieronymus) interpretari robuſtum & fortem; alterum verò auulſum.

Quæ in ſingulis ipſorum prophetijs continentur.

Oſee vaticinia.

7 Ceterum vt aliquid etiam, iuxta ſuperius num. 4. pollicita, de his quæ in commemoratorum vatum prophetijs continentur, hoc loco attingamus, ſciendum eſt, Oſee cap. 1. prædixiſſe vocationem gentium ad Chriſti fidem, quemadmodum pluribus docet B. Auguſtinus li. 18. de Ciu. c. 28. vbi addit hoc etiam intellexiſſe Apoſtolos, nimirum ad Rom. cap. 9. verſ. 25. & 26. Et 1. Petr. cap. 2. verſ. 10. vbi ſinguli Apoſtolorum Principes ipſius Oſee verba in eiuſdem vocationis teſtimonium adduceũt. Prænunciauit etiam (eodem ibidem B. Auguſtino teſte) iſte Propheta cap. eius 6. & præſertim ver. 3. Chriſti, tertio ab obitu eius die, reſurrectionem, quæ fuit cauſa noſtræ tum reſurrectionis, tum etiam iuſtificationis, vt docet Apoſtolus ad Rom. c. 4. in fine, & 1. ad Cor. cap. 15. ver. 12. & deinceps. Videtur etiam Oſee, cap. vlt. licet ſubobſcurè, hortari Hebræos ad Chriſti, cum venerit, fidem ſuſcipiendam, vt ſacri ibidem docent expoſitores.

Ioelis.

Porrò Ioel cap. 2. ver. 28. vſque ad finem capitis, manifeſtè vaticinatus eſt largam illam ſancti ſpiritus effuſionem, quæ poſtea decimo poſt Domini Aſcenſionem die, qui erat primus Pentecoſtes, cælitus facta fuit; quemadmodum eius verba citans, conteſtatur princeps Apoſtolorum S. Petrus Actorum cap. 2. ver. 17. Denique idem Propheta, cap. vltimo, multa prædicit de poſtremo iudicij die; Et ſub figura Tyriorum ac Sidoniorum, qui vendiderant Iudæos Græcis, de æterna, tum eorum qui perſecuti ſunt ſanctos, damnatione, tum eorundem ſanctorum beatitudine.

Amos.

Amos verò, præter ea quæ Hebraico populo ſuperuentura mala prænunciat, prophetat etiam contra Syros, Philiſthæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, & Moabitas, vt videre eſt cap. eius 1. & 2. Sed & ſub finem capitis 4. non nihil de Chriſti futura Prædicatione Euangelica inſinuat; monetque Hebræos, vt parati ad eam inueniri ſatagant. Et cap. vlt. prædicit extremum Ieroſolymæ interitum, ſubaudi, a Romanis faciendum. Deinde a ver. 11. vſque ad finem, haud obſcurè diſſerit de vocatione gentium; Et figurate ſub quibuſdam metaphoris de bonorum ſpiritualium affluentia & copia, quibus tunc ſancta Dei fruetur Eccleſia.

Abdias.

At verò Abdias, vnico capite, vaticinatur aduerſus Idumæos, eo quod adiuuiſſent hoſtes Iudæorum; quorum deinde prædicit, tranſacta captiuitate Babylonica, proſperitatem.

Ionas.

Sanè Ionas, tametſi nullum verbum de pertinentibus ad tempora legis Euangelicæ, facere videatur; factis tamen ſuis, in eius Prophetia deſcriptis, dilucidè admodum Chriſti obitum, & reſurrectionem præfiguranit, ipſomet Domino Matthæi cap. 12. ver. 40. atteſtante illis verbis: Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.] Et hæc pauca de hiſce Prophetis hic memoraſſe ſufficiat. Nam de Iſaiæ vaticinijs, infra ſub anno mundi 3253. num. 2. Et aliorum item Prophetarum, locis proprijs, quantum opus fuerit, agemus. Nunc ad hiſtoriæ ſeriem, calamum conuertamus. 8

AB ORBE CONDITO ANNVS 3248.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 226.

SVB finem anni vigeſimi tertij regni Oziæ Regis Iuda, qui erat trigeſimus octauus regni Ieroboam Regis Iſrael ab obitu patris ſui, vt videre eſt in tabulis; nimirum 1

mirum ſexagintaquinq; annis ante captam Samariã, ductoſq; ab Aſsyrijs Iſraelitas in perpetuam captiuitatem; prædixit Amos Propheta eandem captiuitatem, vt totam eius prophetiam, & præſertim ab initio capitis 5. & deinceps, legentibus patet. Et hoc aperte colligitur ex Iſai. cap. 7. ver. 8. vbi ſub nomine Ephraim, prænunciat interitum populi Iſraelitici, & Samariæ, quæ erat metropolis, & caput regni eius, futurũ poſt ſexagintaqninque annos; quos impoſſibile eſt inuenire, a tempore quo hæc vaticinatus eſt Iſaias; nempe a diebus Achaz Regis Iuda, vt in principio dicti capitis exprimitur. Nam ab exordio regni Achaz, ad captam Samariam, fluxerunt non pluſquam vnus, & viginti circiter anni, vt in tabulis ſuppurare licet. Igitur prædicti ſexaginta quinque anni (quemadmodum etiam optimè adnotauit Hector Pintus ſuper loco Iſaiæ citato) numerandi ſunt a prophetia Amos; quam pluſquam quadraginta poſt annos confirmauit Iſaias vbi ſupra, addens numerũ annorũ, a prophetia ipſius Amos, ad prædictã Iſraeliticã captiuitatẽ a Deo præfinitum. Nec quẽquam moueat, quod ibidem Iſaias dicat: Et adhuc ſexaginta & quinque anni &c. qui modus loquendi, videtur prima fronte ſignificare illos annos, ab eo tempore quo hæc dicebar eſſe numerandos: quia ſenſus illorum verborum eſt, ac ſi dicere voluiſſet: Non erit nunc quod cogitant Syri, & Iſraelitæ aduerſus Iudam, vt ſcilicet deſtruant eum; quin potius ipſi Iſraelitæ prius deſtruendi ſunt; quia adhuc inconcuſſa manet diuina præordinatio deſtruendi Iſraeliticum populum, poſt ſexaginta quinque annos, ex quo eius interitum prænunciauit Amos; qui anni adhuc nõ ſunt impleti. Porrò hæc expoſitio ſic confirmari poteſt. Nam Amos initio ſuæ prophetiæ, teſtatur ſe vidiſſe quæ in ea ſcripſit, in diebus Oziæ Regis Iuda; & in diebus Ieroboam Regis Iſrael, & biennio ante terremotum; illum vtique valde famoſum, qui (vt dicitur Zachar. cap. 14. ver. 5.) contigit in diebus Oziæ Regis Iuda; id eſt anno regni eius vigeſimo quinto, quemadmodum ſub anno mundi 3250. num. 1. dicemus: Oportet igitur ipſum Amos prophetaſſe anno vigeſimo tertio dicti Oziæ, & trigeſimo octauo præfati Ieroboam: nam ab hoc anno, ad captam Samariam atque Iſraeliticam captiuitatem (computatione, vt aiunt, excluſiua) medij præcisè inueniuntur anni ſexaginta quinque, vt in tabulis deprehendi perſpicuè poteſt.

Iſraelitica captiuitas poſt an. 65. futura prædicitur.

2 Ex dictis duo conſequuntur. Primo, decipi Riberam, qui ſuper cap. 1. Oſee num. 16. tenuit, quod Oſee, & Amos prophetare cœperint, intra quattuordecim primos regni Oziæ annos, & ad hoc tenendum compulſus fuit, quia credidit Ieroboam Regem Iſrael mortuum eſſe anno decimo quarto, vel decimo quinto regni ipſius Oziæ: Sed nos ſub anno mundi 3251. num. 1. oſtendemus memoratum Ieroboam, re vera deceſſiſſe anno regni eiuſdem Oziæ vigeſimo ſexto. Secundo conſequitur allucinari Ioſephum, qui lib. 9. antiq. cap. 11. circa medium, affirmat hunc terremotum cõtigiſſe, quando Ozias Rex auſus, contra fas, vſurpare ſibi officium Sacerdotale; illico mirabiliter in fronte lepra percuſſus eſt; quod certe verum eſſe non poteſt: quia quando prodigiũ illud in Oziæ Regis perſona accidit, iam multos ante annos obierar Ieroboam, vt ex ſub annis mundi 3250. num. 1. & 3268. num. 1. dicendis, apparebit: Quare, ſi verum eſt quod loco citato ſcribit Ioſephus; & forte ex illius ſententia refert B. Hieronymus ſuper cap. 1. Amos, & ſuper Zachariæ cap. 14. nimirum tunc accidiſſe rretemotum, quando Ozias Rex officium Sacerdotale ſibi vſurpare ptæſumpſit; profecto non potuit eſſe ille terremotus admodum famoſus, de quo loquitur Amos, aſſeritque contigiſſe adhuc viuente ac regnante Ieroboam in Iſrael; ſed alter.

Refellitur opinio Riberæ de initio prophetiarum Oſee, & Amos.

Refutatur opinio Ioſephi de tempore terremotus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3250.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 228.

1 SVB finem igitur anni regni Oziæ Regis Iudæ vigeſimi quinti, qui erat penultimus regni Ieroboam Regis Iſrael; biennio poſtquam prophetare cœperat

Amos;

Quod terremotus de quo agũt Amos, & Zacharias, hoc anno acciderit.

Amos, vt ex prædictis inſertur; factus eſt terremotus ille cuius meminere Amos ca. 1. ver. 1. & Zacharias cap. 14. ver. 5. conuenit enim inter omnes, terremotum illum de quo loquitur ibidem Zacharias, eundem eſſe de quo agit Amos vbi ſupra. Quod autem hoc anno contingerit iſte terremotus, probari poteſt, tum ex Hebræorum traditione, de qua fidem facit Gloſſa Ordinaria ſuper 2. Paralip. cap. 26. tum ex memorata Iſaiæ prophetia. Si enim ex ipſa deducitur, Amos prophetare cœpiſſe anno regni Oziæ vigeſimo tertio, vt iam declaratum eſt; & ipſe Amos aſſerit ſe prophetare cœpiſſe ante duos annos terremotus; vtique ſequitur, eundem terremotum accidiſſe anno regni eiuſdem Oziæ vigeſimoquinto. Falluntur igitur qui putant ipſum eueniſſe anno regni Oziæ vigeſimo ſecundo. Sed quid dicemus ad rationem Riberæ, qui probat eundem eſſe factum anno decimo quarto, dicens: Ozias regnare cœpit anno vigeſimo ſeptimo regni Ieroboam, vt expreſsè dicitur 4. Reg. ca. 15. ver. 1. reſtabant igitur tantummodo anni circiter quattuordecim de regno ipſius Ieroboam; Siquidem ipſe regnauit vno & quadraginta annis: Itaque ſi Amos prophetauit regnante Ieroboam, & biennio ante terremotum; oportet eundem terremotũ accidiſſe ſaltem anno regni Oziæ decimo quarto, vel ante, non autem poſt. Solutio huius argumenti pendet ex his, quæ nos ſub anno mundi 3225. num. 8. diximus, nimirum prædictum Ieroboam, bis regnare cœpiſſe, primo cum patre, mox ſine ipſo; & annum illum regni ſui vigeſimum ſeptimum, in quo dicitur regnaſſe Ozias, numerandum eſſe ab eo tẽpore, quo cœperat regnare cũ patre; idem enim annus, cõcurrit cum decimo quinto ex quo ipſe Ieroboam regnare cœpit poſt mortem patris, vt patet in tabulis, & nos ſub anno mundi proximè citato latius declarauimus. Et quoniam, vt ibidem expoſitum eſt, anni quadraginta & vnus regni Ieroboam, numerandi ſunt ab obitu patris ſui; ideo fit conſequens, ipſum Ieroboam, non ſolum perueniſſe ad annum regni Oziæ vigeſimum quintum, ſed etiam vſque ad finem vigeſimi ſexti, vt in tabulis cernitur; Quare, poſito terremotũ accidiſſe anno regni Oziæ vigeſimo quinto, nullum ſequitur inconueniens, neq; vlla ſcripturarũ diſſonantia. Itaq;

AB ORBE CONDITO ANNVS 3251.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 229.

De Ieroboami obitu.

SVB finem anni regni Oziæ Regis Iudæ vigeſimi ſexti, neceſſe eſt obijſſe Ieroboam filium Ioas Regem Iſrael: hoc enim tempore complentur anni quadraginta & vnus, quibus ipſum regnaſſe traditur 4. Reg. cap. 14. ver. 23. quandoquidem ipſe Ieroboam, poſt mortem patris ſui, regnauit in Iſrael quindecim annis, regnante Amaſia in Iuda, vt ex his quæ ſub anno mundi 3210. num. 3. diximus euidenter conſequitur; ergo ſuperuixit Ieroboam ipſi Amaſiæ viginti ſex annis, Ozia interim regnante in Iuda. Non igitur verum eſt quod ait Ribera ſuper cap. 1. Oſee num. 16. videlicet: Regnum Oziæ concurriſſe quattuordecim, aut quindecim duntaxat annis, cum regno Ieroboam. Ceterum defuncto Ieroboamo, non ſtatim ſucceſſiſſe ei in regno filium eius Zachariam; ex his quæ ſub anno mundi 3225. num. 8. dicta ſunt, & ſub anno mundi 3263. num. 1. dicentur manifeſtum fiet. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3253.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 231.

Ozias genuit Ioathan.

ANNO regni ſui vigeſimo octauo circiter ineunte, Ozias rex Iuda, de Ieruſa filia Sadoc (vt dicitur 2. Paralip. cap. 2. ver. 1. genuit Ioathan, qui poſtea ſucceſſit 1

ceſſit ei in regno annos natus viginti quinque; quemadmodum ſub anno mundi 3278. num. 1. probabitur. totidem autem hunc annos de Oziæ regno reliquos eſſe patet in tabulis.

2 Per hæc circiter tempora, nimirum in diebus Oziæ regis Iuda, poſtquam mortuus eſt Ieroboam rex Iſrael, prophetare cœpit Iſaias, qui primus inter quattuor Prophetas maiores ponitur; id enim colligitur ex initio prophetiæ eius; Vbi cum nullam fecerit mentionem dicti Ieroboam, ſicuti faciunt Oſee, & Amos; videtur tacitè inſinuare voluiſſe, quod poſt obitum memorati Ieroboam, ipſe prophetare cœperit; quemadmodum etiam ſub anno mundi 3238. num. 3. declarauimus. Creditur autē Iſaias, regnante Ozia, prophetaſſe (vt notat Hector Pintus in principio capitis Iſaiæ 7.) quæ in primis quinque capitibus prophetiæ eius continentur; nimirum multa de Iudæorum ac Synagogæ exterminio, & de Gentilium vocatione ad Chriſti fidē; Sanctæque Eccleſiæ exortu, ac mirabili incremento. Quæ verò in cap. 6. traduntur, ex eius initio certum eſt, contigiſſe anno primo regni Ioatham, qui patri ſucceſſit Oziæ. Et quæ habentur in cap. 7. ac forte etiam 8. in diebus regni Achaz. cetera verò vſque ad finem prophetiæ, temporibus Ezechiæ acta eſſe creduntur, vt infra ſuis locis adnotabimus. In vniuerſum autem iſte Sanctus Vates, quod attinet ad externas nationes, prophetat contra Aſſyrios cap. 10. Et contra Babylonios, Phili-
3 ſthæos, Moabitas, Damaſcenos, Ægyptios, Æthiopes, & Idumæos, cap. 13. vſque ad 22. Item aduerſus Tyrios; & vniuerſaliter contra omnes alias terræ nationes, cap. 23. & 24. Quòd verò ſpectat ad populum Dei, præter plura Hebraici populi peccata, quæ ſparſim arguit; & monita ſalutis, quæ eidem tradit, atque imminentia ei mala quæ prædicit; multa item per ſingula ferè capita, de Chriſto venturo; & ad eius Eccleſiam pertinentibus tangit; præſertim cap. 7. ver. 14. & 15. vbi apertè tradit, Chriſtum de Virgine concipiendum ac naſciturum; Quod &, ad maiorem huius Prophetiæ certitudinem, tanquam ſi iam res eſſet peracta, confirmat cap. 9. ver. 6. 7.
4 & 8. & in toto ferè cap. 11. vbi de his quæ facturus erat Meſſias latè diſſerit; nimirū de eius prædicatione & fructu, hoc eſt de Iſraelitarum, & Gentium conuerſione; ac pro his capite ſequenti, gratias agit Deo. Eadem quoque, & alia his ſimilia aliàs frequenter, modo ſubobſcurè, modo apertè indicat, vt accurate legentibus manifeſtū fiet. præſertim verò cap. 53. in quo tota ferè hiſtoria Paſſionis Chriſti traditur; Et cap. 35. 54. 55. & 60. vbi apertiſſimè agitur de miraculis a Chriſto faciendis; & de vocatione ac conuerſione populorum ad Chriſtianiſmum. Quare non immerito S. Hieronymus in Præfatione ſua ſuper eiuſdem Iſaiæ Prophetia ait: quod non tam Propheta dicendus eſt, quàm Euangeliſta. Ita enim, inquit, vniuerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, vt non putes eum de futuro vaticinari; ſed de præteritis hiſtoriam texere. Et B. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 29. Iſaias, ait, inter illa quæ iniqua arguit; & iuſta præcipit; & peccatori populo, mala futura prædixit: etiam de Chriſto & Eccleſia; hoc eſt de rege, & ea quam condidit ciuitate, multo plura, quàm ceteri, prophetauit; ita vt a quibuſdam (alludens fortaſſe ad S. Hieronymi dictum) Euangeliſta potius quàm Propheta diceretur. Et hæc ibidem cōprobat, referens multa ex capite Prophetiæ eius 53. quæ de Chriſto ſunt: Et quædam de Eccleſia, ex capite 54. Quæ omnia, ſubdit, ita ſunt aperta, vt etiam inimici intelligere cogantur.

Iſaias quando prophetare cœperit.

Quæ et ſub quibus regibus prophetauerit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3263.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 241.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iudæ trigeſimo octauo, nimirum ſub finem anni, regnauit Zacharias filius Ieroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex menſibus, non tā eiuſdem, quàm ſequentis anni, vt bene notauit etiam Richardus de Sancto Victore in libello aliàs ſæpe citato: Et fecit malum coram Domino 4. Reg. c. 15. ver. 8. Vnde

Zacharias regnat in Iſrael.

inſertur, verum eſſe quod ſub anno 3225. num.8. ſuppoſuimus, videlicet interceſſiſſe annos circiter duodecim, ab obitu Ieroboam Regis Iſrael, ad initium regni Zachariæ filij eius. Intra quod tempus, neceſſe eſt fuiſſe interregnum in Iſrael; ſiue ob Principum diſcordias; ſiue (vt opinatur Abulenſis ſuper cap. Reg. citato quæſt. 14.) quia Zacharias, quando obijt pater eius, erat puerulus, manſitque ſub Principum tutela, vſque ad prædictum annum regni Oziæ trigeſimum octauum prope expletũ. Nec refert, quod ſcriptura ſacra nullam dicti interregni expreſſam fecerit mentionem; ſufficit enim quod ex antecedentibus, & conſequentibus, ſatis perſpicuè illud indicauerit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3264.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 242.

Zacharia occiſo regnat Sellum in Samaria.

ANNO regni Oziæ Regis Iuda trigeſimo nono, Sellum filius Iabes, coniura- 1
tione contra Zachariam Regem facta, interfecit eum palam; & regnauit pro eo, iuxta ſermonem Domini, qui olim factus fuerat Iehu filio Ioſaphat filij Namſi: quod ſcilicet filij eius ſeſſuri erant ſuper thronum Iſrael, vſque ad quartam generationem, vt legitur 4. Reg. ca. 10. ver. 30. Nam poſt dictum Iehu regnauit filius eius Ioachaz; cui ſucceſſit Ioas; deinde Ieroboam, & denique quarto & vltimo loco, præfatus Zacharias. Porrò Sellum poſt occiſum Zachariam vno duntaxat menſe in Samaria regnauit, 4. Reg. cap. 15. ver. 10. vſque ad 14.

Manahem Sello interfecto regnat in Iſrael.

Eodem anno (vt expreſsè traditur 4. Reg. cap. 15. ver. 17.) Manahem filius Gadi 2
de Therſa, qui (vt ait Ioſephus 9. antiq. cap. 11. vltra medium capitis) erat Dux exercitus Zachariæ; & tunc temporis apud vrbem Thapſam morabatur; audita impia Domini ſui nece; aſcendit cum exercitu in Samariam contra Sellum Zachariæ interfectorem; eundemque prælio victum, interfecit, ac ſibi Iſraelis regnum propria auctoritate vſurpauit. rediens deinde ad Thapſam, cum noluiſſent eum Thapſenſes recipere; ipſe vaſtata prius tota eorum regione, vrbem quoque ipſam inuadens expugnauit; & tanta in eos crudelitate bacchatus eſt, vt nõ viros modo omnes gladio interfecerit; ſed etiam prægnantes ipſas ſcindere non erubuerit. Cum autem ſatis probabiliter pertimeſceret, ne ſiue ob nimiam crudelitatem in Thapſenſes exercitam, ſiue ob indebitam Iſraelitici regni vſurpationem, commotio aliqua oriretur in populo; & magna contra ipſum rebellio protinus inſurgeret; pepigit fœdus cum Phul Aſsyriorum Rege, vt eſſet ei in auxilium, ac veniens firmaret regnum eius; & hac de cauſa ipſe dabat ei mille talenta argenti; quæ exigebat a b Iſraele, indictis quinquaginta ſiclis argenti per ſingula cunctorum potentium ac diuitum capita. Atque hac arte, & Aſsyriorum auxilijs, regnauit Manahem ſuper Iſrael in Samaria decem annis; fecitque malum coram Domino, id eſt fuit idololatra ſicut fuerat Ieroboam filius Nabat. 4. Reg. cap. 15. ver. 14. vſque ad 21.

Pepigit fœdus cum Phul Aſsyriorum rege.

Horum temporum ratio comprobatur.

Sanè quod diximus Manahem regnare cœpiſſe anno regni Oziæ trigeſimo nono; 3
exponi debet, ſub finem anni: Oportet enim ipſum eſſe mortuum in fine anni regni eiuſdem Oziæ quadrageſimi noni; vt ſub anno mundi 3274. num. 2. probabitur. Igitur ex his neceſſario infertur, primum annum regni Manahem, concurriſſe ferè totum, cum anno regni Oziæ quadrageſimo; & poſtremum dicti Manahem, cum quadrageſimo nono regni Oziæ; & primum Phaceiæ filij Manahem, cum quinquageſimo eiuſdem Oziæ; quemadmodum in tabulis digeſtum videri poterit.

AB OR-

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3268.

QVINTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 246.

Ozias Sacerdotale officium vſurpās; lepra mirabiliter percutitur.

1 ANNO regni ſui circiter quadrageſimo tertio incipiente (vt ex infra dicendis admodum probabiliter colligi poteſt) Ozias Rex Iuda, ob multa fortiter geſta, in ſuperbiam elatus, Sacerdotale officium quod in ſola tribu Leuitica, immo in ſola Aaronis proſapia (vt ſub anno mundi 2545. num. 16. probauimus) Dominus conſtituerat, vſurpare præſumpſit. Ingreſſus nanque in templum Domini, incenſum ſuper altare thymiamatis, obſiſtente ſibi Azaria Sacerdote, adolere attentauit. Quamobrem illico percuſſit eum Dominus lepra in fronte, qua conſpecta, derepente a Sacerdotibus inde eiectus, leproſus poſtea permanſit vſque in diem mortis ſuæ, habitans in domo ſeparata, & interim Ioatham filius eius regebat domũ Regis, & iudicabat populum 4. Reg. cap. 15. ver. 5. & fuſius 2. Paralip. cap. 26. ver. 16. vſque ad 22. & Ioſephus 9. antiq. cap. 11. Merito igitur qui Sacerdotale munus inuaſerat, a regni gubernaculis remotus fuit. Sanè ex locis proximè citatis, euidenter colligi poteſt, portentum iſtud non multis valde annis ante ipſius Oziæ obitum contigiſſe; ſed eo tempore, quo Ioatham filius eius, iam per ætatem cœperat eſſe habilis (patris præſertim, licet infirmi, & principum conſilijs adiutus) ad domum regiam gubernandam, populumque iudicandum, ac cetera regni negotia expodienda: Hæc enim omnia anno regni patris ſui circiter quadrageſimo tertio, quando ipſe Ioatham ſextum decimum ætatis annum, vt videre eſt in tabulis, iã erat ingreſſus, ſatis commodè videtur præſtare potuiſſe. Vnde patet omnino decipi eos, qui putant Oziam lepra fuiſſe percuſſum, paulo ante obitum Ieroboam Regis Iſrael, quando ſcilicet factus eſt terremotus ille famoſus, de quo ſub annis mundi 3248. nu. 2. & 3250. nu. 1. egimus: quia tunc Ioatham nondum natus erat, nedum aptus regere populum regiamque moderari. Eadem item ferè de cauſa, manifeſtum eſt nullatenus admitti poſſe opinionem Auctoris Chronologiæ maioris Hebræorũ, qui cap. 19. ſatis inconſideratè protulit, Oziam poſtremis viginti quinque regni vitæque ſuæ annis manſiſſe leproſum: quia pariter ſequeretur Oziam fuiſſe percuſſum lepra, paulo ante natiuitatem filij ſui Ioatham; qui iam expleuerat vigeſimum quintum ætatis annum, quando defuncto ſucceſſit patri, vt infra ſub anno mundi 3278. num. 1. dicemus.

Quod prædicta hæc circiter anno acciderint.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3270.

QVINTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 248.

Tobiæ Senioris ortus.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda quadrageſimo quinto circiter incipiente, natũ eſſe Tobiam ſeniorem, inferri poteſt ex his, quæ ſub anno mundi 3325. nu. 4. dicemus; nimirum quod quinquaginta ſex annorum erat, quando cæcus repente factus eſt: totidem enim annos ab hoc tempore ad illud reperiri, perſpicuè patet in tabulis. De iſto Tobia legimus in libro ex eius nomine inſcripto, quod vſque a pueritia ſua & deinceps, fuit ſemper valde bonus ac timens Deum. Nam cum eſſet iunior, nihil puerile geſſit in operibus ſuis; & cum omnes ferè contribules ſui pergerent ad adorandum vitulos aureos, quos fecerat Ieroboam Rex Iſrael huius nominis primus; ipſe idololatrarum conſortia deuitans, ibat ſtatutis temporibus in Ieruſalem; ibique adorabat Dominum; & omnia primitiua ſua, decimasque fideliter offerrebat; ac tertio quoque anno, proſelytis, & aduenis, omnem decimationem mi-

Eius pietas.

inſertur, verum eſſe quod ſub anno 3225. num. 8. ſuppoſuimus, videlicet intereeſſiſſe annos circiter duodecim, ab obitu Ieroboam Regis Iſrael, ad initium regni Zachariæ filij eius. Intra quod tempus, neceſſe eſt fuiſſe interregnum in Iſrael; ſiue ob Principum diſcordias; ſiue (vt opinatur Abulenſis ſuper cap. Reg. citato quæſt. 14.) quia Zacharias, quando obijt pater eius, erat puerulus, manſitque ſub Principum tutela, vſque ad prædictum annum regni Oziæ trigeſimum octanum prope expletũ. Nec refert, quod ſcriptura ſacra nullam dicti interregni expreſſam fecerit mentionem; ſufficit enim quod ex antecedentibus, & conſequentibus, ſatis perſpieuè illud indicauerit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3264.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 242.

Zacharia occiſo regnat Sellum in Samaria.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda trigeſimo nono, Sellum filius Iabes, coniuratione contra Zachariam Regem facta, interfecit eum palam; & regnauit pro eo, iuxta ſermonem Domini, qui olim factus fuerat Iehu filio Ioſaphat filij Namſi: quod ſcilicet filij eius ſeſſuri erant ſuper thronum Iſrael, vſque ad quartam generationem, vt legitur 4. Reg. ca. 10. ver. 30. Nam poſt dictum Iehu regnanit filius eius Ioachaz; eui ſuceeſſit Ioas; deinde Ieroboam, & denique quarto & vltimo loco, præfatus Zacharias. Porrò Sellum poſt occiſum Zachariam vno duntaxat menſe in Samaria regnauit, 4. Reg. cap. 15. ver. 10. vſque ad 14.

Manahem Sello interfecto regnat in Iſrael.

2 Eodem anno (vt expreſsè traditur 4. Reg. cap. 15. ver. 17.) Manahem filius Gadi de Therſa, qui (vt ait Ioſephus 9. antiq. cap. 11. vltra medium capitis) erat Dux exercitus Zachariæ; & tunc temporis apud vrbem Thapſam morabatur; audita impia Domini ſui nece; aſcendit cum exercitu in Samariam contra Sellum Zachariæ interfectorem; eundemque prælio victum, interfecit, ac ſibi Iſraelis regnum propria auctoritate vſurpauit. rediens deinde ad Thapſam, eum noluiſſent eum Thapſenſes recipere; ipſe vaſtata prius tota eorum regione, vrbem quoque ipſam inuadens expugnauit; & tanta in eos crudelitate bacchatus eſt, vt nõ viros modo omnes gladio interfecerit; ſed etiam prægnantes ipſas ſcindere non érubuerit. Cum autem ſatis probabiliter pertimeſceret, ne ſiue ob nimiam erudelitatem in Thapſenſes exercitam, ſiue ob indebitam Iſraelitici regni vſurpationem, commotio aliqua oriretur in populo; & magna contra ipſum rebellio protinus inſurgeret; pepigit fœdus cum Phul Aſsyriorum Rege, vt eſſet ei in auxilium, ac veniens firmaret regnum eius; & hac de cauſa ipſe dabat ei mille talenta argenti; quæ exigebat ab Iſraele, indictis quinquaginta ſiclis argenti per ſingula cunctorum potentium ac diuitum capita. Atque hac arte, & Aſsyriorum auxilijs, regnauit Manahem ſuper Iſrael in Samaria decem annis; fecitque malum coram Domino, ideſt fuit idololatra ſicut fuerat Ieroboam filius Nabat. 4. Reg. cap. 15. ver. 14. vſque ad 21.

Pepigit fœdus cum Phul Aſsyriorum rege.

Horum temporum ratio comprobatur.

3 Sanè quod diximus Manahem regnare cœpiſſe anno regni Oziæ trigeſimo nono; exponi debet, ſub finem anni: Oportet enim ipſum eſſe mortuum in fine anni regni eiuſdem Oziæ quadrageſimi noni; vt ſub anno mundi 3274. num. 2. probabitur. Igitur ex his neceſſario infertur, primum annum regni Manahem, concurriſſe ferè totum, cum anno regni Oziæ quadrageſimo; & poſtremum dicti Manahem, cum quadrageſimo nono regni Oziæ; & primum Phaceiæ filij Manahem, cum quinquageſimo eiuſdem Oziæ; quemadmodum in tabulis digeſtum videri poterit.

AB OR-

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3268.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 246.

1 ANNO regni ſui circiter quadrageſimo tertio incipiente (vt ex infra dicendis admodum probabiliter colligi poteſt) Ozias Rex Iuda, ob multa fortiter geſta, in ſuperbiam elatus, Sacerdotale officium quod in ſola tribu Leuitica, immo in ſola Aaronis proſapia (vt ſub anno mundi 2545. num. 16. probauimus) Dominus conſtituerat, vſurpare præſumpſit. Ingreſſus nanque in templum Domini, incenſum ſuper altare thymiamatis, obſiſtente ſibi Azaria Sacerdote, adolere attentauit. 2 Quamobrem illico percuſſit eum Dominus lepra in fronte, qua conſpecta, derepente a Sacerdotibus inde eiectus, leproſus poſtea permanſit vſque in diem mortis ſuæ, habitans in domo ſeparata: & interim Ioatham filius eius regebat domũ Regis, & iudicabat populum 4. Reg. cap. 15. ver. 5. & fuſius 2. Paralip. cap. 26. ver. 16. vſque ad 22. & Ioſephus 9. antiq. cap. 11. Merito igitur qui Sacerdotale munus inuaſerat, a regni gubernaculis remotus fuit. Sanè ex locis proximè citatis, euidenter colligi poteſt, portentum iſtud non multis valde annis ante ipſius Oziæ obitum contigiſſe; ſed eo tempore, quo Ioatham filius eius, iam per ætatem cœperat eſſe habilis (patris præſertim, licet infirmi, & principum conſilijs adiutus) ad domum regiam gubernandam, populumque iudicandum, ac cetera regni negotia expodienda: Hæc enim omnia anno regni patris ſui circiter quadrageſimo tertio, quando ipſe Ioatham ſextum decimum ætatis annum, vt videre eſt in tabulis, iã erat ingreſſus, ſatis commodè videtur præſtare potuiſſe. 3 Vnde patet omnino decipi eos, qui putant Oziam lepra fuiſſe percuſſum, paulo antè obitum Ieroboam Regis Iſrael, quando ſcilicet factus eſt terremotus ille famoſus, de quo ſub annis mundi 3248. nu. 2. & 3250. nu. 1. egimus; quia tunc Ioatham nondum natus erat, nedum aptus regere populum regiamque moderari. Eadem item ferè de cauſa, manifeſtum eſt nullatenus admitti poſſe opinionem Auctoris Chronologiæ maioris Hebræorũ, qui cap. 19. ſatis inconſideratè protulit, Oziam poſtremis viginti quinque regni vitæque ſuæ annis manſiſſe leproſum: quia pariter ſequeretur Oziam fuiſſe percuſſum lepra, paulo ante natiuitatem filij ſui Ioatham; qui iam expleuerat vigeſimum quintum ætatis annum, quando defuncto ſucceſſit patri, vt infra ſub anno mundi 3278. num. 1. dicemus.

Ozias Sacerdotale officium vſurpãs; lepra mirabiliter percutitur.

Quod prædicta hoc circiter anno acciderint.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3270.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 248.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda quadrageſimo quinto circiter incipiente, natũ eſſe Tobiam ſeniorem, inferri poteſt ex his, quæ ſub anno mundi 3325. nu. 4. dicemus; nimirum quod quinquaginta ſex annorum erat, quando cæcus repente factus eſt: totidem enim annos ab hoc tempore ad illud reperiri, perſpicuè patet in tabulis. De iſto Tobia legimus in libro ex eius nomine inſcripto, quod vſque a pueritia ſua & deinceps, fuit ſemper valde bonus ac timens Deum. Nam cum eſſet iunior, nihil puerile geſſit in operibus ſuis; & cum omnes ferè contribules ſui pergerent ad adorandum vitulos aureos, quos fecerat Ieroboam Rex Iſrael huius nominis primus; ipſe idololatrarum conſortia deuitans, ibat ſtatutis temporibus in Ieruſalem; ibique adorabat Dominum; & omnia primitiua ſua, decimaſque fideliter offerrebat; ac tertio quoque anno, proſelytis, & aduenis, omnem decimationem mi-

Tobia Senioris ortus.

Eius pietas.

niſtrabat ; ceteraque legalia diligenter admodum obſeruabat. Tob. cap. 1. ver. 4. vſque ad 9.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3274.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 252.

Ioathã genuit Achaz.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda quadrageſimo nono circiter inchoante, oportet quod Ioatham dicti Oziæ filius genuerit Achaz, qui poſtea ſucceſſit ei in regnum annos natus viginti, vt ſub anno mundi 3293. num. 3. probabimus; tot autem annos ab hoc ad illud computari, manifeſtum eſt in tabulis.

Manahem moritur.

2 Eodem anno deſinente, neceſſe eſt obijſſe Manahem Regem Iſrael, vt dicitur 4. Reg. cap. 15. ver. 22. Quod dupliciter probari poteſt; primo quia hoc tempore expletus eſt numerus annorum decem, quibus ipſum regnaſſe iam ſub anno mundi 3264. num. 2. probatum eſt: Deinde, quoniam ſequenti anno inchoante, cœpit regnare filius eius, vt conſequenter dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3275.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 253.

Phaceia filius Manahem regnat in Iſrael.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda quinquageſimo circiter ineunte, regnauit Phaceia filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria biennio; fuitque etiam ipſe idolatra, quemadmodum anteceſſores eius. 4. Reg. cap. 15. ver. 23. & 24.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3276.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 254.

Phaceia interficitur.

1 SVB finem anni regni Oziæ Regis Iuda quinquageſimi primi, Phacee filius Romeliæ Dux exercitus Regis Iſrael; coniuratione facta, percuſſit Phaceiam Regẽ Iſrael, in conuiuio, vt ait Ioſephus 9. antiq. c. 11. prope finem capitis, & interſecit eum in turre domus regiæ, iuxta Argob in Samaria, vbi forte de conuiuio ſurgens confugerat; & eum eo pariter occidit quinquaginta viros de filijs Galaaditarum, qui cuſtodiebant Regem, & a coniuratis defendere conabantur. 4. Re. c. 15. ver. 25.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3277.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 255.

Phacee filius Romeliæ regnat in Iſrael.

1 ANNO regni Oziæ Regis Iuda quinquageſimo ſecundo circiter inchoante, memoratus Phacee filius Romeliæ obtinuit regnum Iſrael; & regnauit pro Phaceia filio Manahem in Samaria viginti annis; fuitque ipſe quoque impius valde coram Domino, 4. Reg. cap. 15. ver. 27. & 28.

Sub

Digitized by Google

2 Sub finem eiuſdem anni, neceſſe eſt deceſſiſſe Oziam Regem Iuda: tunc enim impletus eſt numerus quinquaginta duorum annorum, quibus ipſum regnaſſe, ſæpius dictum eſt. Sepultus eſt autem in agro regalium ſepulchrorum, eo quod eſſet leproſus. Acta verò ipſius Oziæ, ſcripſit Iſaias filius Amos Propheta, vt traditur 2. Paralip. cap. 26. ver. 22. & 23. Vnde patet ipſum Iſaiam ſcripſiſſe alia, quæ nunc non reperiuntur, præter ea quæ habentur in prophetia eius.

Ozias moritur.

Iſaia ſcripta non omnia reperiri.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3278.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 256.

1 ANNO proximo inchoante, qui erat ſecundus regni Phacee filij Romeliæ Regis Iſrael; cœpit regnare Ioatham filius Oziæ Regis Iuda, in Ieruſalem. Viginti quinque annos vitæ expleuerat Ioatham cum regnare cœpiſſet, & ſexdecim annis regnauit ſuper Iuda (intellige incompletis, vt ex ſub anno mundi 3293. num. 2. dicendis patebit.)

Ioathã regnat in Iuda.

2 Eodem anno quo mortuus eſt Ozias Rex Iuda, & ſucceſſit ei Ioatham filius eius; ideſt circa initia regni eiuſdẽ Ioatham, vt expònit Hector Pintus in principio capitis 7. Iſaiæ; vidit idem Iſaias Propheta Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum; & cetera quæ ipſemet deſcribit in ſuæ Prophetiæ cap. 6. per totum. Quod autem attinet ad Ioathã Regem; quoniam fuit veri Dei cultor, & ſperauit in eo; propterea direxit Dominus vias eius, & proſperauit eum in omnibus operibus ſuis. Ipſe extruxit vnam de quattuor portis templi; fecitque eam ſublimiſſimam, atque excelſam. Hanc quidam putant eſſe illam, quam Ieremias cap. 26. ver. 10. & cap. 36. ver. 10. appellat portam nouam, vt ſcribit Dioniſius Carthuſianus ſuper eiſdem Ierem. locis. Et item idem Rex in muro qui dicebatur Ophel, multa conſtruxit. Vrbes quoque ædificauit in montibus Iuda; & in ſaltibus caſtella, & turres. Pugnauit item feliciter contra Ammonitas, redegitque eos ſub tributo: ſiquidem per aliquot annos dabant ei centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem hordei. Et hæc ſunt, quæ de actis Ioatham Regis Iuda breuiter tangũtur, 4. Reg. cap. 15. ver. 32. vſque ad 37. & 2. Paralip. cap. 27. per totum.

Iſaias vidit viſionem grandẽ.

Ioathan geſta.

3 Eodem anno regni Ioatham Regis Iuda primo, credimus inchoatas eſſe in Græcia, quas vocant Oliympiades, vt ex infra, preſertim nu. 6. dicendis manifeſtum fiet: Non quod re vera tunc primum celebrari cœperint ludi Olympici; conſtat enim ipſos longè ante hæc tempora primum ab Hercule, vt aiunt, in Elea regione fuiſſe introductos; ac deinde aliquoties, quibuſdam de cauſis intermiſſos; atque item a pluribus deinceps fuiſſe renouatos; quemadmodum veterum Scriptorum auctoritatibus, fusè admodum probat Onuphrius Panninius in ſuis ſuper lib. 1. Faſtorum commentarijs: Sed quia tunc demum, ab Eleorum Rege, cui nomen erat Iphitus, adeo firmiter ſollemniterque reſtituti, & deinde ab ipſo poſterisq; continuati fuerunt; vt propterea poſtmodum, ſcriptores ad id temporis ipſorum exordium referre non dubitauerint; eundemque Iphitum, non modo eorundem inſtauratorem; ſed tanquam primarium inſtitutorem communiter celebrare. Sanè quid de hoc Olympiadum initio cum ſacris Annalibus componendo, alij ſenſerint, non valde curandum puto. Nam ſi Doctorum opiniones; quoto ſcilicet Hebræorum Regum anno, iſta Olympiadum inſtitutio, ſeu verius reſtitutio facta fuerit, attendere velimus; vix aliquos inter ſe omnino conſentientes inueniemus: Quandoquidem aliqui Oziæ temporibus; alij regnante Ioatham; alij in diebus Achaz, eas cœpiſſe contendunt; & qui de Rege non diſcrepant, de eiuſdem regni anno diſſentiunt. Verum enimuerò, nõ mirum eſt, diuerſos Auctores, vt pote tempora diuerſimodè calculantes, diuerſa ſentire: Illud magis mirandum videtur; vnum eundemque Auctorem, Euſebium dico, in hac re adeo varium extitiſſe, vt in Chronico teſtatum reliquerit, ex Iulio Africano, primam Olympiadem temporibus Ioatham incidiſſe; Et lib. 10. de Præparatione

De initio Olympiadum.

Quo Hebræorum tempore id factum fuerit.

Euangelica, circa poſtremi capitis initia ſcripſerit, Olympiades ab anno Oziæ quinquageſimo ſumpſiſſe principium: Et denique ſub finem eiuſdem capitis dixerit, eaſdem incboaſſe temporibus Achaz: Quod etſi forte non ex propria, ſed aliorum ſententia protuliſſe putandum eſt; non tamen defuerunt ex recentioribus haud infimæ notæ Auctoribus, inter quos Pererius lib. 11. in Danielem quæſt. 2. qui poſtremam hanc ſecuti opinionem, eundem pro ſe adducunt Euſebium; quamuis ipſe in Chronico, vt ſe ſecum Africani ſententia conformaret, primum quidem primæ Olympiadis annum, in anno regni Oziæ quinquageſimo, quartum verò, in primo regni Ioathan, collocare ſtuduerit: Et nihilominus in ſua ſubductione lapſus eſt, vt num. 5. oſtendemus.

Cur Auctores inter ſe varij fuerint. Sed vt penitius rem ſcrutantes, tandem huius inter Auctores diuerſitatis cauſas aperiamus; ſcire oportet, ſcriptores, quotquot Olympiadum initia ad Regum Hebræorum tempora reducere conati ſunt; omnes vno ore in boc principio conueniſſe; quod ſcilicet primus regni Cyri Regis Perſarum annus, in anno primo Olympiadis quinquageſimæ quintæ inciderit; vt nos ſub anno mundi 3494. num. 1. oſtendemus. Excipio bic Annianæ Chronologiæ ſectatores; qui perperam, & contra cõmunem veterum probatiſſimorumque ſcriptorum ſententiam, primum eiuſdem Cyri annum, in primo Olympiadis ſexageſimæ ſextæ anno conijcere non erubuerunt. Cum igitur communiter magis probati Auctores pro certo habuerint, ipſas Olympiades, a memorato Iphito celebrari cœpiſſe ducentis ſexdecim annis ante primũ dicti Cyri annum: hanc ducentorum ſexdecim annorum ſummam, ab eodem primo Cyri anno, ſurſum per tempora in ſacris libris notata, deducentes; vnuſquiſque, primum primæ Olympiadis annum, in eo Hebræorum Regum anno ſtatuit, in quo prædictam ſummam terminaſſe deprehendit. Hæc nimirum optima ſemper fuit methodus, ad indagandum, in quonam regni Hebræorum anno, apud Græcos cœperint Olympiades. 4

Diuerſa ſupputandi ratio ex tribus difficultatibus orta. Sed quænam, obſecro, dicet aliquis, fuit tot tamque diuerſarum opinionum occaſio? nulla certè, vt arbitror, alia; niſi diuerſa ſupputandi ratio. Nam vt omittam, quod aliqui annos fractos pro integris enumerant, & contra; quæ res paucorum profecto annorum differentiam parere poteſt: Tres potiſſimum difficultates in horum temporum ſerie ex ſacris Annalibus colligenda, reperiuntur; ex quibus tota penè eiuſmodi opinionum varietas emanauit. Prima difficultas eſt, de annis regni Amon filij Ezechiæ Regis Iuda, quos aliqui plures, aliqui pauciores faciunt, vt paulo poſt dicemus. Secunda a quonam tempore numerandi ſint ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis anni. Tertia num ille primus regni Cyri annus, quem diximus incidiſſe in anno primo Olympiadis quinquaſimæ quintæ, fuerit ille in quo ſoluta fuit dicta captiuitas, nec ne. Cum enim in hiſce difficultatibus diſſoluendis, de quibus nos accuratius infra ſuis locis agemus, non eadem fuerit ſcriptorum ſententia; neceſſario ẽt inter ipſos, de initio Olympiadum, opiniones fuiſſe diuerſas oportuit. 5

Pererij ſupputatio. Quod vt aliquot exemplis planum fiat; ſupponamus primo, aliquos crediſſe, quod Amon duobus tantum annis ſuper Iudam regnauerit; & quod Babylonicæ captiuitatis ſeptuaginta anni, ab vndecimo regni Sedeciæ Regis Iuda anno, numerari debeant; & item quod annus regni Cyri primus, fuerit etiam primus ſolutæ captiuitatis: illi profecto ex ſacris libris, ita ſuam inſtituent ſupputationem. Annum Cyri primum, immediatè præceſſerunt captiuitatis anni ſeptuaginta. dein Sedeciæ anni vndecim. & Ioakim pariter alij vndecim. & Ioſiæ triginta vnus. Amonis duo. Manaſſes quinquaginta quinque. Ezechiæ viginti nonem. His ſi de annis regni Achaz addantur anni ſeptem; habebimus ſummam ducentorum ſexdecim annorum. Ergo (inferre poterunt) annus primus primæ Olympiadis, fuit annus octauus regni Achaz. ab ipſo enim ad primum Monarchiæ Cyri, inueniuntur anni ducenti ſexdecim, vt ait Pererius vbi ſupra.

70
11
11
31
2
55
29
7
216

Euſebij ſupputatio. Euſebius verò in Chronicis, licet etiam ipſe putet Cyrum, anno regni ſui primo, ſoluiſſe captiuitatem; quia tamen ibidem ſupponit, ſeptuaginta eiuſdem captiuitatis annos, a regni Ioſiæ anno decimo tertio eſſe numerandos; & item Amonem non duobus tantum; ſed duodecim annos regnaſſe ſuper Iudam; credidit ſe poſſe initium Olympiadum, ad initiũ quinquageſimi regni Oziæ anni, reducere: Veruntamẽ in ſua ſupputatione defecit.

Etenim

Etenim reliqui regni Oziæ anni tres. & Ioatham ſexdecim. & Achaz ſexdecim. & 3
Ezechiæ vigintinouem. & Manaſſcs quinquagintaquinque. & Amonis duodecim. 16
& Ioſiæ tredecim. & captiuitatis ſeptuaginta, conficiunt ſummam annorum ducen 16
torum quattuordecim; Vnde ad explendas quinquaginta quattuor Olympiades 29
plenas, ideſt ducentos ſexdecim annos deficiunt anni duo: Igitur iuxta Euſebij cõ- 55
putum, remoto errore calculi, initium Olympiadum, non ad quinquageſimum, ſed 12
ad quadrageſimum octauum regni Oziæ annum referri debet. Qui autem ſenſerunt 13
(inter quos forte credi poteſt fuiſſe Iulius Africanus) ſeptuaginta annos Baby- 70
lonicæ captiuitatis deſijſſe quidem in anno primo Cyri, vt tenuerunt Euſebius 214
& alij; ſed inchoaſſe anno regni Ioakim tertio deſinente; & præterea Amonem an-
nis duntaxat duobus regnaſſe; proculdubio ex his ſuppoſitionibus deducunt, Olym-
piades, anno regni Ioatham ſeptimo eſſe inchoatas. Nam ſi numeremus captiuita- 70
tis annos ſeptuaginta. & Ioakim tres. & Ioſiæ triginta vnum. & Amonis duos. & 3
Manaſſcs quinquaginta quinque. & Ezechiæ viginti nouem. & Achaz ſexdecim. & 31
Ioatham decem. reſultabit prædicta ſumma ducentorum ſexdecim annorum: & ita 2
annus ſeptimus regni Ioatham, erit primus primæ Olympiadis. Quare ex his paucis 55
exemplis, diſcere licet, quam facile ſit, ex varia prædictarum difficultatum termina- 29
tione; varias quoque atque multiplices, de Olympiadum initio, deducere poſi- 16
tiones. 10

216

Aliorũ ſupputatio.

6 Nos igitur cum pro certo habeamus, Amonem duos tantum regni annos tranſegiſſe, vt ex his quæ ſub anno mundi 3393. num. 2. dicemus, euidenter patebit; Et item ſeptuaginta captiuitatis annos a Ieremia prænunciatos, credamus ab anno Sedeciæ vndecimo eſſe numerandos; quemadmodũ pluribus argumentis ſub anno mũdi 3447. num. 2. demonſtrabimus; Et præterea teneamus Cyrum non anno regni ſui primo; ſed vigeſimo quarto, qui fuit Monarchiæ ſuæ primus, ſoluiſſe Iudæorum captiuitatem, vt ſub anno mundi 3494. num. 2. 3. & 4. cum ex ſacris, tum ex Ethnicis probatiſque ſcriptoribus comprobabimus; conſequenter ponere debemus, primum primæ Olympiadis, annum, cum anno regni Ioatham primo, concurriſſe, quemadmodum ex cõputatione in noſtris tabulis digeſta cognoſcere quiuis poterit.

Auctoris ſententia.

Pro qua ſententia confirmanda, illud etiam adduci poteſt, quod ſic in re antiquiſſima, ab antiquiſſimo probatiſſimoque ſcriptore, Iulio ſcilicet Africano, qui Olympiades temporibus Ioatham Regis Iuda cœpiſſe, Euſebio teſte, affirmauit, non diſcedimus; neque a B. Hieronymo, qui ſuper cap. 1. Iſaiæ ait: Ezechiam regem Iuda, regnare cœpiſſe anno regni Romuli duodecimo. Quamuis melius dixiſſet, nono vel decimo. Nam ſi anno regni Achaz ſeptimo, Roma condi cœpta eſt; vt nos ſub anno mundi 3300. num. 1. probabimus: Vtique neceſſario conſequitur, initium regni Ezechiæ, incidiſſe in anno vrbis conditæ nono vel decimo, vt videre eſt in tabulis. Conſtat enim omnes Auctores, Romuli annos, ab vrbe condita dinumerare conſueuiſſe. Et præterea, cum hac eadem noſtra ſententia concurrit communis veterum ſcriptorum opinio, qui vt ſub anno mundi 2849. num. 2. diximus, aſſerunt Troiam a Græcis fuiſſe captam regnante in Aſsyria Tautane Rege Aſsyriorum xxvj. ponuntque a Troia capta ad initium Olympiadum (quemadmodum ſub anno mundi 2872. num. 2. diximus) alij quidem annos quadringentos nouem; alij quadringentos ſex; alij quadringentos quinque; alij verò quadringentos; Vnde oportet ipſam fuiſſe captam vel anno regni prædicti Tautanes trigeſimo, vel vigeſimo quarto, vel vigeſimo tertio, vel vigeſimo primo: quarum opinionum mediam, tanquam tutiorẽ nobis deligendam duximus, nimirum ipſam Troiam anno dicti Theutanes vigeſimo quarto fuiſſe incenſam; a quo anno ad hunc primum regni Ioatham, anni quadringenti ſex inueniuntur, vt patet in tabulis. Neque verò nos in hoc a B. Cyrillo Alexandrino, qui lib. 1. contra Iulianum, eos facit quadringentos quinque, diſcrepare cenſendi ſumus; quia parum refert arbitrari quod fuerint quadringenti quinque integri, aut quadringenti ſex inchoati. Si autem in annis regni Achaz, vt quidam volunt, inchoatæ eſſent Olympiades; vtique fateri oporteret Troianum incendium non Tautane, ſed Tanteo in Aſsyria regnante incidiſſe. Et annum regni Romuli, ſeu vrbis conditæ nonum aut duodecimum, non cum primis, ſed cum poſtremis regni Ezechiæ annis concurrere neceſſe eſſet.

Vt

De aliqua Olympiadum notitia.

Vt autem hic aliquid quantum inſtituto noſtro deſeruire poſſit, de Olympiadum 7
notitia breuiter diſſeramus; ſupponendum eſt, primò vnamquamque Olympiam,
vnius cuiuſdam anni magni, qui quattuor annorum ſolarium intercapedinem com-
plectebatur, quodammodo vicem geſſiſſe; quemadmodum fusè admodum pluribus
veterum ſcriptorum auctoritatibus probat Panuinius vbi ſupra. Et hæc eſt commu-
niſſima receptiſſimaque omnium ſententia, ita vt hac in re amplius non ſit immo-
randum. Ethymologia verò, & origo Olympiadum hæc fuiſſe traditur. Fuit olim

Ethimologia origoque Olympiadum.

apud Græcos in occidentali tractu Peloponneſi, regio nomine Elea, habens ab oc-
caſu Zacinthum, Ionij maris inſulam, vt videre eſt apud Abrahamum Orthelium in
tabula 112. Græcia vetus inſcripta. Porrò in dicta regione, prope Alphëum Flu-
uium, vrbs erat Olympia nuncupata, a qua non procul aberat ſanum quoddam cele-
berrimum, Ioui dicatum; quod a proximæ vrbis nomine, Ionis Olympij ſanum dice-
batur: in cuius conſpectu inſtituti antiquitus fuerant (vt ſupra num. 3. dictum eſt)
ab Hercule, & poſt multa tempora, ab Iphito renouati, ludi quidam gymnici, & di-
uerſi generis certamina, quæ, quod ibi in honorem Iouis Olympij, maximo totius
Græciæ concurſu, quarto quoque anno exacto, ſeu quinto iam incepto, celebrarē-
tur, Olympia nuncupari cœperunt. Et exinde inualuit conſuetudo, ſingula illa quat
tuor annorum interualla, non ſolum Olympiadum nomine appellare; ſed etiam per
eaſdem Olympiades, tempora metiri. Cum enim, qui in eiuſmodi ludis, ac certa-
minibus victores euaſiſſent, valde in populis commendari, atque in honore apud
omnes haberi cœpiſſent; cœperunt quoque ſcriptores, tum de ſingularibus ludorū
certaminumque adinuentionibus, quæ in tali, vel tali Olympiade primum inuectæ
eſſent; tum de his qui in ſingulis Olypiadis, ludorumue generibus, victoriam repor-
tarant; in ſuis commentarijs mentionem facere. Cuius rei exempla, collegit pluri-
ma Panuinius loco ſupra citato: Deinceps verò paulatim, ceteras quoque res ge-
ſtas memoratu dignas, per annos Olympiadum digerere, ac notare introductū fuit,
hoc pacto: Anno 1. vel 2. vel 3. vel 4. Olympiadis primæ vel ſecundæ, aut decimæ,
aut centeſimæ &c. actum eſt hoc vel illud. Et ex tunc, boni ſcriptores, quæque ad
ſua tempora referre conſueuerunt. Nam antea (vt optime a Iulio Africano lib. ſuo-
rum Annalium 3. ſcriptum fuiſſe refertur) vſque ad Olympiades, nihil exploratum
quo quid tempore actum ſit, in Hiſtoria Græcorum inueniri, certum eſt; ſed omnia
confuſis corrupta temporibus: Poſt Olympiades verò, quoniam quadriennio om-
nia diligentiſſimè notabantur; nullam prorſus temporum confuſionem extitiſſe.

Quod anni Olympici in æſtate inciperent.

Sanè quod prædicti agones gymnaſtici fierent in æſtate, (hoc enim ſcitu maxi- 8
me neceſſarium eſt) conſtat auctoritate Pindari ſcriptoris antiquiſſimi; Et Titi Li-
uij Deccadis tertiæ lib. 7. Et Cenſorini lib. De die natali cap. 14. quod eſt de an-
nis Romanis; Et Senecæ in Hercule furente; & aliorum quos citat Panuinius loco
ſuperius adducto: Vnde etiam conſequitur, annos Olympiadum, ab æſtiuo tempo-
re, ideſt a Solſtitio circiter æſtiuali, ſiue a nouilunio ei proximo, non autem ab autū-
nali æquinoctio, vt quidam exiſtimarunt, initium ſumere conſueuiſſe. Et quidem,
quod idem eſſet anni Olympici exordium, & anni ciuilis ſeu communis; ſupponitur
ab omnibus, tamquam valde admodum veriſimile; vel potius indubitabile: quo-
niam ipſæ Olympiades, per annos ciuiles conputari ſolebant. Verum cauſa diſſen-
ſionis inter Auctores, de anni tempore, quod eſſet principium anni Olympici, fuit,
quia plurimi arbitrati ſunt, annum ciuilem ſeu vulgarem, apud Græcos inchoari cō-
ſueuiſſe ab Autumno, & conſequenter ipſas quoque Olympiades, & ſingulos ipſarū
annos. Huius opinionis fuerunt Alphonſus, in tabulis; & Rogerius Bacco in Epi-
ſtola ad Clementem Quintum, & Io. Lucidus in libello de verò die Paſſionis Chri-
ſti cap. 7. vbi memoratas Pindari, Liuij, Cenſorini, & aliorum auctoritates aſſeren-
tium, Ludicra Olympica fieri in æſtate; non bene interpretatur, eſſe intelligendas
de fine æſtatis, qui cum Autumno continuatur. At Onuphrius vbi ſupra probat au-
ctoritatibus Bedæ in lib. de rerum natura cap. 10. & 35. Et Theodori Gazæ in lib.
De menſibus, Græcos incipere ſolitos fuiſſe annum ſuum ab æſtiuo ſolſtitio. Solu-
tio autem huius difficultatis, a Simplitio eſt deſomenda, qui in commentarijs lib. 5.
Phyſicorum Ariſtotelis: Nos, inquit, Athenienſes, anni principium in ſolſtitio
æſtiuo facimus; hi verò qui eam partem, quæ nunc Aſia dicitur incolunt; in autum-
nali

Digitized by Google

nali æquinoctio &c. Patet igitur ex hoc præſtantiſſimi Philoſophi teſtimonio, in caſu noſtro eſſe diſtinguendum de Græcis Europæis, & Aſiaticis: extitiſſe enim antiquitus Græcos Europæos, & Aſiaticos, perſpicuè licet intueri in præclara veteris Græciæ tabula, quam poſuit in ſuo mundi Theatro Abrahamus Orthelius; & eſt in numero Tabularum 112. Itaque; Auctores qui aiunt Græcos inchoaſſe annum ſuum ab Autumno, intelligendi ſunt loqui de Græcis, qui partes Aſiæ, quam vocant minorem, mediterraneo proximas, inhabitabant: Qui verò aſſerunt, eoſdem Græcos ab æſtiuo ſolſtitio annum exordiri; proculdubio accipi debent de his, qui Græciæ prouintias in Europa exiſtentes incolebant; inter quas etiam illam, quam olim tenebant Athenienſes, & illam item in qua vrbs Olympia, & fanum Iouis Olympij erant, computari certiſſimum eſt. Cum igitur apud Græcos Europæos, prædicti ludi, ſeu agones Olympici, quinque diebus continuis, hoc eſt ab vndecima die primi menſis, vſque ad decimam ſextam, quarto quoque anno celebrarentur: vtique conſequitur ſine vlla prorſus hæſitatione tenendum eſſe; quod anni Olympici, & ſingulæ Olympiades, non ab autumnali æquinoctio; ſed à ſolſticio æſtiuo, incipere conſueuerant. Et hæc de Olympiadum notitia, hic attigiſſe ſufficiat: qui enim plura deſiderant, ad commemoratos Auctores, pro libito ſuo recurrere poterunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3283.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 261.

1 ANNO regni Ioatham Regis Iuda ſexto, incidit annus Iubilei decimi quarti: concurrit enim dicti Regis annus ſextus, vt patet in tabulis, cum anno introitus filiorum Iſrael in terram Chanaan, ſeptingenteſimo, qui præciſè quattuordecim continet Iubileos. *Iubileus 14.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3285.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 261.

1 ANNO regni Ioatham Regis Iuda octauo circiter inchoante, qui concurrit cũ duodecimo vitæ filij ſui Achaz, vt cernitur in tabulis; oportet natum eſſe Ezechiam, qui poſtea patri ſuo Achaz ſucceſſit in regnum: etenim viginti quinque annorum erat Ezechias, quando regnare cœpit, vt ſub anno mundi 3308. num. 2. probabitur: totidem autem ab hoc anno, ad primum regni ipſius Ezechiæ reperiri, cõſtat in tabulis. Eſt autem admodum admirabile (vt notat etiam Caietanus ſuper 4. Reg. cap. 18.) quod puer vndecim annorum generare potuerit; cum illa ætas cõmuniter ad generandum apta non ſit: Veruntamen, idem quoque in Salomone, ſicut in Achaz, contigiſſe affirmat B. Hieronymus in Epiſtola 132. quæ eſt ad Vitalẽ. Vbi ad huius rei comprobationem, adducit exemplum cuiuſdam mulieris, quæ ſuo tempore, de puero decem annorum concepiſſe dicebatur; & pluribus item rationibus id fieri potuiſſe confirmat. Sed, quod attinet ad Salomonem, iam ſub anno mundi 3018. num. 1. probauimus, non eſſe verum quod ipſe anno vitæ ſuæ vndecimo filium genuerit. De ipſo autem Achaz, id negare nullo modo poſſumus. Nam etſi Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 18. quæſt. 3. & 4. nimis ſubtiliter componendo annos fractos cum integris, nitatur ex ſacro textu elicere, ipſum Achaz quattuordecim ferè annorum fuiſſe, quando genuit Ezechiam; nihilominus, meo iudicio, fallitur, nec intentum aſſequitur: quandoquidem, præterquam quod expoſitio eius nimis videtur extorta; ſupponit etiam ipſum Achaz vixiſſe annos triginta octo; quod ma- *Achaz genuit Ezechiam.*

niſeſtè

niſeſtè refragatur ſcripturæ ſacræ; ex qua euidenter colligitur, ipſum Achaz nec trigeſimum ſextum vitæ annum expleuiſſe: Siquidem viginti annorum erat quando regnare cœpit, & ſexdecim annis incõpletis regnauit, vt nos ſub anno mundi 3299. num. 2. probabimus. Ceterum nomen matris ipſius Ezechiæ fuit Abi ſiue Abia filia Zachariæ, vt dicitur 4. Reg. cap. 18. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 29. ver. 1.

Phul rex Aſſyriorum moritur.

Eodem anno regni Ioatham Regis Iuda prope explendo, credimus deceſſiſſe Phul Regem Aſſyriorum, cum regnaſſet (vt ſcribunt Genebrardus in ſua Chronologia, & alij) annis quadraginta octo: hi enim hoc tempore impleti ſunt, vt videre eſt in tabulis. Quare

AB ORBE CONDITO ANNVS 3286.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 264.

Theglath Phalaſar regnat in Aſſyria.

1 ANNO proximo, qui erat regni Ioatham Regis Iudæ nonus, regnare cœpit Theglath Phalaſar Rex Aſſyriorum xxxviij. Fallitur ergo Genebrardus in ſua annorum ſupputatione, aſſerens ipſum Theglath Phalaſar anno regni Ioatham ſeptimo imperium adijſſe.

Michæas prophetare incipit.

2 In diebus Ioatham Regis Iudæ cœpit prophetare Michæas (vnus de duodecim Prophetis minoribus, & in ordine ipſorum iuxta editionem Vulgatam ſextus) vt ipſemet in initio ſuæ Prophetiæ teſtatur; vbi addit, ſe etiam prophetaſſe in diebus Achaz, & Ezechiæ; ex quo patet, ipſum multis annis in hoc vaticinandi munere perſeueraſſe: Et conſequenter alia plura, præter pauca illa, quæ in eiuſdem Prophetia habentur, prophetaſſe. Quo verò dicti Regis anno prophetare cœperit, quia definire non poſſumus; propius verò accedere ſatagentes, hic, nimirum circa medietatem regni eius, huius Prophetæ mentionem facere maluimus. Oportet autem prædictum Michæam, longe diuerſum eſſe ab eo, cuius fit mentio 3. Reg. cap. vlt. qui prophetauit interitum Regi Achab, prædicens quod Dominus decipere illum decreuerat per ſpiritum mendacem in ore omnium Prophetarum; quamobrem ab eodem Rege iuſſus eſt includi in carcerem, & interim parco admodum ac vili cibo ſuſtentari, vt ibidem deſcribitur. Et ratio diuerſitatis euidens eſt. Nam alioqui oporteret Michæam qui, vt diximus, etiam Ezechiæ temporibus prophetauit, ſupra ducentos vixiſſe annos; & plus centum ac ſeptuaginta annis prophetandi munus exercuiſſe: etenim, a poſtremo anno regni Achab, quando ille Michæas filius Iemla iam vir erat, & prophetabat; vſque ad ſecundum regni Ezechiæ annum, inueniuntur anni centum ſeptuaginta duo, vt dinumerari poteſt in tabulis. Porrò Michæas de quo hic agimus, in ſua prophetia quæ in ſacris libris regiſtrata eſt, prophetat contra Samariam, & vniuerſum regnum Iſraeliticum, cuius illa erat Metropolis; quæ ſcilicet breui ab Aſſyrijs erat deſtruendum. Et item aduerſus Regnum Iudæ, prædicens duas tribus, Iudæ videlicet & Beniamin, ab iiſdem Aſſyrijs primo grauiter affligendas; quod poſtea contigit regnante Achaz, contra quem miſit Dominus Theglath Phalaſar, vt ſub anno mundi 3305. num. 2. dicemus: Et Ezechiæ temporibus quando venit Senacherib in Iudæam, vt ſub anno mundi 3322. num. 1. patebit. Mox vaticinatur eaſdem tribus a Chaldæis in captiuitatem abducendas; & deniquè ab ea liberandas. Quædam præterea ſparſim vaticinatur de Chriſto venturo, nempe cap. 2. ver. 12. & 13. vbi præmonſtrat Chriſti Sanctorumque in cælum aſcenſionem, & cap. 4. multa de Gentium ac Iudæorum conuerſione, & cap. 5. ver. 2. prædicit Chriſtum naſciturum in Bethleem Iudæ, quemadmodum ipſimet Iudæi ab Herode interrogati teſtificantur Matthæi c. 2. ver. 5. Et multa alia ſubobſcurè inſinuat ad tempus prædicationis Euangelicæ pertinentia, vt accuratius ſenſum eius ſcrutantibus innoteſcere poterit.

Quod ſit diuerſus ab eo qui prophetabat tẽpore Achab.

Eius vaticinia.

Nahum quando prophetauerit.

3 Sub eodem quoque Rege Ioatham, prophetaſſe Nahum ſcribit Ioſephus 9. antiq. prope finem capitis 11. Quamquam tutior videtur opinio dicentium Prophetiam

ipſius

ipſius Nahum, potius ad Ezechiæ Regis tempora pertinere, vt nos ſub anno mundi 3321. nnm. 3. & 4. dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3293.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 271.

Duo reges, Syria ſcilicet, & Iſrael incipiut vexare Iudã.

1 ANNO regni Phacee filij Romeliæ Regis Iſrael decimo ſeptimo, qui erat regni Ioatham Regis Iuda poſtremus: cœpit Dominus mittere Razim Regem Syriæ, & prædictum Phacee Regem Iſrael contra Iudam (vt dicitur 4. Reg. cap. 15. ver. 37. & ibidem putat Abulenſis, exponens verba illa: In diebus illis.] ideſt poſtremis, regni Ioatham de quo ibi agitur:) deinceps verò temporibus filij ſui Achaz, ijdem reges magis infeſtarunt Iudæos, vt ex ſequentibus patebit. Quamquam probabile eſt, prædictos duos Reges, etſi adhuc viuente Ioatham, qui fuit vir bonus ac timens Deum, aliquas forte in Iudam excurſiones facere cœperunt; nullum tamen eidem notabile damnum intuliſſe, ſed fuiſſe quædam malorum veluti præludia futurorum.

Ioatham rex Iuda moritur.

De annis regni eius, & filij ſui Achaz.

2 Eodem anno, qui erat regni eius decimus ſextus, menſe circiter, vt arbitror, nono; dormiuit Ioatham Rex Iuda cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in ciuitate Dauid 4. Reg. cap. 15. in fine. Et 2. Paralip. in calce capitis 27. Vnde patet, ipſum Ioatham non omnino expleuiſſe ſextum decimum regni ſui annum. Et hoc neceſſarium eſt pro certo ponere; alioqui non potuiſſet filius eius Achaz, aliquid attingere de anno regni ſui ſexto decimo; & conſequenter nullo modo veridicum eſſe, poſſet dictum ſacræ ſcripturæ paulo poſt citandæ, aſſerentis, ipſum Achaz regnaſſe annis ſexdecim: Siquidem ab anno regni Phacee ſecundo, in quo dictum eſt regnare cœpiſſe Ioatham; vſque ad annum tertium regni Oſee Regis Iſrael, in quo (vt ſub anno mundi 3308. num. 1. dicemus) regnare cœpit Ezechias filius Achaz Regis Iuda; computatione, vt aiunt, vtrinque incluſiua, inueniuntur anni tantummodo triginta & vnus, vt dinumerari poteſt in tabulis. Quare conſtat, ſcripturæ ſacræ aſſertiones, tam de Ioatham, quam de Achaz; quod ſcilicet vterque regnauerit ſexdecim annis; neceſſario debere ſubintelligi, incompletis. Quamquam crediderim, vt dictum eſt, ipſi Ioathan, tres vel quattuor duntaxat menſes deſuiſſe quo minus annum regni ſextum decimum expleret: Achaz verò ſuum decimum ſextum regni annum, per tres tantum, aut quattuor circiter menſes, inchoaſſe.

Achaz regnat in Iuda.

Eius impietates.

Punitiones.

3 Eodem anno regni Phacee Regis Iſrael decimo ſeptimo prope deſinente, nimirũ ſtatim defuncto Ioatham, regnauit Achaz filius eius pro eo ſuper Iuda 4. Re. c. 16. ver. 1. Et 2. Paralip. cap. 28. ver. 1. quibus in locis protinus ſubiungitur: viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpiſſet (ideſt vigeſimum vitæ annum iam expleuerat; ita vt primus regni, eſſet ætatis vigeſimus primus) & ſexdecim annis regnauit in Ieruſalem.] ſub intellige fractis, vt numero præcedenti probatum eſt. Oportet igitur primum regni Achaz annum, aliquid tantum participaſſe de anno regni Phacee decimo ſeptimo; pro maiori autem parte cum decimo octauo concurriſſe, quemadmodum poſitum eſt in tabulis. Porrò Achaz fuit Rex valde impius, & idololatra. Siquidem derelicto Domino Deo patrum ſuorum, ſecutus eſt vias Regum Iſrael: fecitque ſtatuas, & coluit eas in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo; & inſuper luſtrauit filios ſuos in igne, & conſecrauit eos idolis, vt olim ſolebant gentes Chananæorum, quas deleuerat Dominus, de terra illa, 4. Reg. cap. 16. ver. 3. & 4. Et 2. Paralip. cap. 28. ver. 1. vſque ad 5. Ioſephus 9. antiq. cap. 12. quod dictum eſt de filiorũ luſtratione, ſic exponit: propriũ filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum. Propterea idem Achaz, Domino permittente in punitionem ſcelerum ſuorum, & populi qui eum ſequebatur; cœpit ſtatim maximis bellorum inuaſionibus moleſtari & opprimi; primo a Razin Rege Syriæ: deinde a prædicto Phacee Rege Iſrael: Mox ab ambobus ſimul iunctis (ij. n. duo partim ſeorſum alter ab altero, partim ſimul conuenientes, Iudã ſæpius vehementer afflixerũt) & deniq; a Rege Aſſyriorũ, vt infra ſuis locis dicetur. Igitur

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3294.

QVINTÆ MVNDI AETATIS ANNVS 272.

Pugnat infeliciter cum rege Syriæ.

Percutitur plaga magna a rege Iſrael.

Iſraelitæ Iudæos captiuos dimittunt liberos.

ANNO regni Phacee Regis Iſrael decimo octauo, qui, vt diximus, pro maiori 1
parte concurrebat cũ primo regni Achaz Regis Iuda; tradidit Dominus exer-
citum ipſius Achaz in manu Regis Syriæ, qui percuſſit eum, magnamque ex eo præ- 1
dam tranſtulit in Damaſcum. Deinde venit Phacee Rex Iſrael contra eundem A-
chaz Regem Iuda, & inito prælio, percuſſit de viris Iuda in vno die centum viginti
millia: Atque eodem tempore, vir quidam potens de tribu Ephraim, nomine Zech-
ri, occidit viros primarios de domo Regis, nempe Maaſiam filium ipſius Achaz, &
Ezricam Ducem domus eius, & Eleanam principem ſecundum a Rege; cœperuntq;
filij Iſrael de Iuda ducenta millia mulierum, puellorum, ac puellarum, infinitamque
diuerſi generis prædam, quam tulerunt in Samariam. Accidit autem, vt exercitui
in Samariam redeunti, occurreret Propheta Domini nomine Oded, qui increpare
cœpit Iſraelitas, quod non ſolum fratres ſuos Iudæos crudeliter occidiſſent, ſed in-
ſuper etiam plurimos de Iuda & de Ieruſalem, ſibi in ſeruos, & ancillas ſubijcere nõ
erubeſcerent; Conſuluitque eis, & hortatus eſt, vt ſaltem captiuos dimitterent li-
beros: alioqui certo ſcirent, magnum ipſis Domini furorem imminere. Quæ audiẽ-
tes quidam de Principibus Ephraim, cœperunt ipſi pariter de eadem re redarguere
exercitum, qui aquieſcens eis, dimiſit omnia diſpoſitioni eorum: at illi captiuos om-
ni charitatis officio ſuſcipientes, cibo potuque refectos, nec non nudos feſſosque
veſtibus de præda, vnguentiſque recreatos, ac inſuper corpore imbecilles, iumen-
tis impoſitos non ſolum beneuolentiſſimè dimiſerunt: ſed etiam ad fratres ſuos vſ-
que Iericho deduxerunt. 2. Paralip. cap. 28. ver. 5. vſque ad 16.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3295.

QVINTÆ MVNDI AETATIS ANNVS 273.

Iterũ prædicti duo reges veniunt contra Achaz.

Iſaiæ vaticinatur ad fauorem regis Achaz.

ANNO regni Achaz Regis Iudæ ſecundo, vt arbitror, circiter inchoante: Ra- 1
zim Rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ Rex Iſrael inito fœdere, condixerũt
pariter, aſcendere contra Achaz ea intentione, vt eo ſublato, conſtituerent alium,
videlicet filium Thabeel Regem in Ieruſalem, qui eis ſubditus eſſet. Quibus audi-
tis Iudæi trepidare cœperunt: Achaz verò, qui ab eiſdem Regibus anno præceden-
ti contritus valde fuerat: non eſt auſus exire obuiam eis: ſed ſtuduit munire ſe quan-
tum potuit in Ieruſalem. Interea miſit ad eum Dominus, Iſaiam Prophetam; qui
monuit eum nomine Domini, ne timeret ab aduentu duorum Regum; irritos pro-
mittens fore conatus eorum: & vt indubitatam prophetiæ ſuæ fidem faceret, ſubiũ-
xit præcipiens, vt peteret quæcunque mallet ſigna fieri, ſiue in profundum inferni,
ſiue in excelſum ſupra. Quamquam autem Rex incredulus, ſub prætextu mentitæ
pietatis reſpondit: Non petam, & non tentabo Dominum.] nimirum ne eidem ſoli
credere, & ab ipſo ſolo beneficium illud recognoſcere cogeretur: Nihilominus pro
immenſa ſua clementia Deus, vt adhuc magis erga ingratos bonitatem ſuam oſten-
deret: poſteaquam aliquantulum conqueſtus eſt, quod non Prophetis modo, ſed &
ipſi quoque Deo nimia incredulitate moleſti eſſent: protinus per os eiuſdem Pro-
phetæ prædixit, ſe non ſolum ab hoſtibus ciuitatem illam tunc liberaturum; ſed ẽt
(quod omnium merita ſimul excedit & vota) velle humano generi mittere Salua-

torem,

Digitized by Google

torem, de Virgine Maria congruo præfinitoq; tempore naſciturum: Vt vel hoc ineffabili ſigno, vniuerſus mundus agnoſceret, veriſſimum eſſe illud, quod poſtea protulit Apoſtolus ad Rom. cap. 5. ver. 20. Vbi abundauit delictum, ſuper abundauit gratia.] Hæc breuiter collecta ſunt ex Iſaiæ ca. 7. qui, vt ex initio dicti capitis conſtat, ſub iſto Rege prophetauit ea quæ in toto ipſo c. 7. & 8. continentur. nimirum omnia ferè ad fauorem ipſius Achaz. Sed his non obſtantibus, impius Rex, vt primum audiuit aduentare hoſtes; hominum magis quam Dei auxilio confiſus; confeſtim collecto auro atque argento, quod inueniri potuit in domo Domini & Regis; miſit ad Theglath Phalaſar Regem Aſsyriorum, obſecrans, vt veniret ei in auxilium contra præfatos duos Reges; qui petitis libenter annuit; nec cũctatus eſt promiſſa præſtare, vt numero ſequenti dicemus. Interim autem memorati duo Reges, exercitus ſuos aplicuerunt ad Ieruſalem; cumque obſediſſent in ea ipſum Achaz; non valuerunt ſuperare eum, 4. Reg. cap. 16. ver. 5. vſque ad 10. Vbi etiam illud adijcitur, q in tempore illo Raſin Rex Syriæ, recuperauit Ailam, quæ erat in finibus Idumæorum; eiectiſque inde Iudæis, introduxit in eam Idumæos, qui deinceps habitauerunt ibi. Ex quo loco colligi poteſt verum eſſe quod ſub anno mundi 3226. num. 1. diximus; nimirum eandem vrbem, olim a Syris captam, vaſtatamque fuiſſe; Deinde ab Ozia Rege Iudæ, reædificatam reſtitutamque Iudæis; Denique a Raſin denuo captam, & Syrorum ditioni adiectam.

Prenũciat natiuitatem Domini de Virgine.

Achaz obſeſſus auxilium petit a rege Aſsyriorum.

Rex Syrus recuperat Ailã.

2 Eodem anno regni Achaz Regis Iudæ ſecundo, nimirũ qñ ipſe obſidebatur in Ieruſalem a duobus Regibus, Syriæ ſcilicet, & Iſrael; Theglath Phalaſar Rex Aſsyriorũ, anno regni ſui decimo (vt ſcribit Genebrardus lib. ſuæ Chronologiæ 1. & noſtris ẽt patet in tabulis) a Rege Iuda, quemadmodũ num. præcedenti dictũ eſt, exoratus; venit cũ ingenti exercitu in terram Iſrael; & vt cogeret prædictos duos Reges recedere ab Ieruſalem, & ſoluere obſidionẽ; cœpit primo inuadere terras regni Iſrael; cepitque multas vrbes eius in Galilæa, & in Galaad, & vniuerſam terram Nephthali; & captiuos tranſtulit in Aſsyrios, vt per anticipationis figurã traditur, 4. Re. c. 15. ver. 19. Et fortaſſis idem feciſſet reliquo Iſraeli; niſi Phacee Rex, his auditis, receſſiſſet ab Ieruſalem, veniſſetque cum exercitu ſuo ad tuendum regnum ſuum. Sanè prædictum aduentum Regis Aſsyriorum prophetauerat Iſaias cap. 8. ver. 7. Puto autem ptimam hanc Iſraelitarum tranſlationem in Aſsyrios, cuius meminit etiam Iſaias c. 9. verſic. 1. ſub finem huius anni contigiſſe. Cauſam huius tranſmigrationis, tangit ſcriptura 1. Paralip. cap. 5. verſ. 25. & 26. dicens: Reliquerunt autem Deum patrum ſuorum; & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit Deus coram eis. Et ſuſcitauit Deus Iſrael, ſpiritum Phul regis Aſsyriorum, & ſpiritum Theglath Phalaſar regis Aſſur; & tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe; & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & Fluuium Gozan vſque ad diem hanc.] & ſupra ver. 6. dixerat: quod tunc princeps in tribu Ruben erat Beera, quem captiuum duxit Theglath Phalaſar rex Aſsyriorum. Ex quibus patet, ipſum Theglath Phalaſar, non ſolum partem tribu Zabulon, & totam tribum Nephthalim quæ erat cis Iordanem; ſed etiam tribus Ruben, & Gad, & dimidiam Manaſſe, quæ habitabãt trans Iordanem, tranſtuliſſe in Aſsyrios, ob cauſam ſuperius tactam, quæ fuſius explicatur, 4. Reg. cap. 17. ver. 7. vſque ad 24.

Theglath Phalaſar inuadit regnum Iſrael.

Transfert partem Iſraelis in Aſsyrios.

Cauſa dictæ captiuitatis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3296.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 274.

1 ANNO regni Achaz regis Iuda tertio, vt arbitror, circiter inchoante, Theglath Phalaſar rex Aſsyriorum, poſt deprædatum Iſraelis regnum, vt proximè

Transfert Damaſcenos Cyrenem.

Digitized by Google

dictum eſt; ad ſauorem pariter regis Iudæ perrexit etiam contra Damaſcum;& expugnata ciuitate, vaſtauit eam; & tranſtulit habitatores eius in vrbem quæ vocabatur Cyrene; non illam admodum celebrem, quæ erat in Africa, circa partes Lybiæ; cuius fit mentio Actorum cap. 2. ver. 10. & a qua regio ſeu prouincia Cyrenaica nomẽ accepit; quia illis temporibus Aſsyriorum Imperium nondum ad Africæ regiones pertingere potuerat; Sed in aliam eiuſdem nominis vrbem, in Aſia tum exiſtentem ac ditioni Regis Aſsyriorum ſubiectam. Creditur autem iſta Cyrene in ſuperiori Media extitiſſe; quia Ioſephus 9. antiq. cap. 13. ait, quod iſte rex Aſsyriorum, Damaſcenos in ſuperiorem Mediam populariter traduxit; & pro illis, quaſdam Aſsyriorum gentes in agrum Damaſcenum poſuit. Vnde ſunt qui putant, hanc Cyrenẽ eſſe illam Mediæ vrbem, quam Ptolemæus Geographiæ lib. 6. cap. 2. vocat Curnam, ſeu Culiſtam. Quicquid ſit, conſtat, quod hæc Syrorum tranſlatio Cyrenem, illa eſt quam multis antea annis, nimirum Ozia Ieroſolymis regnante, prophetauerat Amos, cap. 1. ver. 5. prophetiæ ſuæ. Inſuper idem Theglath Phalaſar, Raſin Syriæ regem, qui audita regni ſui inuaſione, Iudæa protinus relicta, cum exercitu in Syriam redierat; bello ſuperatum, captumque interfecit, quarto Reg. cap. 16. verſic. 9.

De duplici Cyrene.

Raſin Syriæ regem interficit.

Achaz inuiſit regem Aſsyriorum in Damaſco.

2 Per idem tempus, Achaz rex Iuda videns ſe regis Aſsyriorum opera ac potentia, ab inimicis ſuis, Raſin ſcilicet rege Syriæ, & Phacee Iſraelis rege, liberatum; magis erga homines gratus, quàm erga Deum, cui tanquam primario ſuæ liberationis Auctori, tantum beneficium inprimis acceptum referre debuiſſet: in Damaſcum ſe contulit, ad ipſum Theglath Phalaſar regem Aſsyriorum, vt eidem deferret munera, gratiaſque ageret quod ſe ab hoſtium oppreſſione liberum feciſſet; & vt pariter ei præſens, inſignes proxime partas victorias, auctumque imperium gratularetur. Cum autem ibidem vidiſſet Achaz altare, Gentilium more, fabricatum, ideſt non ex ære, neque ex lapidibus impolitis, ſed fabrè quadratis ac ſectis, varijſque item cælaturis exornatum: ſtatim tam elegantis, perfecti, atque elaborati operis delectatus, eius exemplar miſit ad Vriam Sacerdotem, mandans ei vt protinus, hoc eſt antequã ipſe Ieroſolymam rediret, aliud in templo altare, exemplari tranſmiſſo per omnia ſimile, extrueret. Quod, & factum fuit, quarto Regum capitulo 16. verſiculo 10. & 11.

Iubet fabricari in tẽplo altare gentium exemplari ſimile.

Phacee rex Iſrael occiditur.

3 Sub finem eiuſdem anni regni Achaz regis Iudæ tertij; qui erat regni Phacee filij Romeliæ regis Iſrael vigeſimus idemque poſtremus; Oſee filius Ela coniurauit contra prædictum Phacee, tetenditque ei inſidias, & interfecit eum, 4. Reg. cap. 15. ver. 30. Quod verò id ſub anni huius finem acciderit; inde neceſſario infertur, quod tunc præcisè (vt patet in tabulis) deſinunt viginti anni, quibus ipſum regnaſſe, nos ſub anno mundi 3277. num. 1. diximus. Et hoc idem ex his quæ ſub anno mundi proximo num. 1. dicturi ſumus, confirmari poterit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3297.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 275.

Oſee filius Ela regnat in Iſrael.

Explicatur locus 4. Reg. cap. 15. ver. 30.

1 ANNO proximo qui erat, vt ex hactenus dictis conſequitur, regni Achaz quartus; & pariter, vt loco Regum proxime adducendo expreſsè traditur, vigeſimus Ioatham filij Oziæ regnauit Oſee filius Ela ſuper Iſrael pro Phacee ab eodem interſecto, quarto Regum capitulo 15. verſiculo 30. Vbi aduertendum
2 eſt, quod cum prædictus Phacee regnare cœperit circa initia anni poſtremi regni Oziæ; Et Ioatham circa initia anni ſecundi regni ipſius Phacee, qui, vt di-

ctum

ctum eſt, deſinente anno regni ſui vigeſimo interfectus fuit: Si Ioatham tam diu vixiſſet; vtique oporteret annum vigeſimum regni Ioatham, coincidiſſe cum anno vigeſimo primo Phacee; ideſt cum anno qui immediatè ſequebatur poſt necem ipſius Phacee; in cuius anni exordio diximus regnaſſe pro eo, Oſee interfectorem eius: Non igitur ex præcitato Reg. loco inferri neceſſario debet, vt quidam putant, Ioatham regnaſſe annis viginti; cum ſcriptura ſacra locis paulo infra citandis, apertè dicat ipſum annis duntaxat ſexdecim in regno exegiſſe. Neque verò pro inueniendis viginti annis regni Ioatham, poſſumus hic recurrere ad diſtinctionem illam de annis quibus regnauerit cum patre; & a morte patris; quia non facit ad rem, vt optimè oſtendit Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 15. quæſt. 33. Neque itẽ placet opinio Richardi dicentis: Ioatham regnaſſe ad minus viginti annis ab obitu patris ſui Oziæ; nimirum ſexdecim ſine corregnante, & quattuor cum Achaz filio ſuo: quia huic poſitioni valde videtur aduerſari ſcriptura ſacra, quæ 4. Reg. cap. 15. ver. 33. & 2. Paralip. cap. 27. ver. 1. & 8. De Ioatham verba faciens; ter repetit hæc eadem verba: Vigintiquinque annorum erat cum regnare cœpiſſet & ſexdecim annis regnauit in Ieruſalem.] & in calce vtriuſque capitis vbi deſcribit obitum dicti Ioatham; protinus ſubiungit: Et regnauit Achaz filius eius pro eo.] quibus verbis ſatis apertè indicat: Ioatham non regnaſſe cum filio, ſed deceſſiſſe antequam filius regnare cœperit. Itaque multo melius dicendum puto, textum 4. Reg. cap. 15. ver. 30. ſuperius adductum, vbi expreſsè dicitur, quod Oſee regnauit anno vigeſimo Ioathã filij Oziæ; proculdubio accipi debere in ſenſu a nobis iam inſinuato; nimirum ita vt non velit inferre, quod tunc adhuc viueret, regnaretque Ioatham; ſed hoc ſolum, quod initium regni Oſee inciderit inchoante anno vigeſimo, ex quo cœperat regnare Ioatham, ſiue ex quo deceſſerat pater eius Ozias; quod in idem incidit, ac ſi dictum eſſet, ipſum Oſee regnare cœpiſſe anno regni Achaz, vt diximus, quarto. Et hanc eandem expoſitionem videtur confirmare Genebrardus, qui lib. ſuæ Chronologiæ primo: Dedignata (ait) ſcriptura nominare impium Achaz; patris ſui iam defuncti proferre nomen maluit.

2 Eodem anno regni ſui quarto circiter inchoante, Achaz reuerſus de Damaſco in Ieruſalem, immolauit victimas ſuper altare, quod ad ſimilitudinem Gentium fieri juſſerat; & præcepit Sacerdoti, vt deinceps vteretur ſemper eodem altari nouo, offerretque ſuper eo iuge ſacrificium, matutinum ſcilicet, & veſpertinum; & ſacrificia Regis, ac reliqua omnia vniuerſi populi: Altare verò æneum olim a Salomone conſtructum, quod de loco proprio auferri fecerat, & ad prędicti altaris noui latus aquilonare reponi; relinqueret paratum ad ipſius Regis voluntatem, hoc eſt, haberet illud pro derelicto. Et præterea idem Achaz Rex, vt diuini cultus ordinem a lege patribusque ſancitum, penitus ſubuerteret; iuſſit auferri luteres de baſibus ſuis cælatis; & labrum item, quod mare æneum dicebatur, de bobus, qui eum fulciebant deponi; omniaque ſic ſeparata atque disiuncta reponi in aliquo atrij angulo, ſuper pauimentum, ita vt non amplius templi miniſterijs vſui eſſe poſſent. Muſach quoque ſabbathi quod ædificauerat in templo; & ingreſſum Regis exterius paratum, conuertit in templum Domini. Erat autem Muſach (vt ait Rabbi Salomon ab Abulenſe relatus) quidam locus decenter opertus, & eleganter exornatus, in atrio laicorũ poſitus, ſub quo manere conſueuerat Rex, in ſabbatis, quando ſollemniora fiebant ſacrificia; ad quem locum, reuerentiæ gratia, tranſire ſolebat per quandam viam pariter opertam, quæ a palatio regis, ſecus extrinſecum templi latus, ſeorſum ducebat intra prædictum templi atrium. Porrò Achaz poſthabita, vel etiam contempta reuerentia ſacro loco debita; tam ipſum Muſach, quam viam ad eum ducentem, trãſtulit de loco ſuo; poſuitque Muſach in atrio Sacerdotum, quod lege laicis erat interdictum; voluitq; vt via eundi ad Muſach eſſet aperta, & per media templi atria, recta ad ipſum pertranſiret. 4. Re. c. 16. ver. 10. vſq; ad 19. Et hæc omnia fecit impius Achaz (inquit ibidem ſcriptura) propter Regem Aſsyriorum; ideſt, vt in ſacro cultu, & in loci ambitione, ſe ſe conformaret ritibus, quos ab idololatris in Damaſco obſeruari viderat coram Rege Aſsyriorum. Videant Principes Chriſtiani ne in Eccleſijs loca Sacerdotibus ſacra facientibus deſtinata, ſuperbè nimis propriaque auctoritate vſurpare ſe poſſe præſumant, ne prædictorum Regum audaciam impie-

Impius Achaz plura in tẽplo murat ad Gentilium ſimilitudinem. Eius Sacrilegia.

dictum eſt; ad fauorem pariter regis Iudæ perrexit etiam contra Damaſcum;& expugnata ciuitate, vaſtauit eam; & tranſtulit habitatores eius in vrbem quæ vocabatur Cyrene; non illam admodum celebrem,quæ erat in Africa,circa partes Lybiæ; cuius fit mentio Actorum cap. 2. ver. 10. & a qua regio ſeu prouincia Cyrenaica nomẽ accepit; quia illis temporibus Aſsyriorum Imperium nondum ad Africæ regiones pertingere potuerat; Sed in aliam eiuſdem nominis vrbem,in Aſia tum exiſtentem ac ditioni Regis Aſsyriorum ſubiectam. Creditur autem iſta Cyrene in ſuperiori Media extitiſſe; quia Ioſephus 9. antiq. cap. 13. ait,quod iſte rex Aſsyriorum, Damaſcenos in ſuperiorem Mediam populariter traduxit; & pro illis, quaſdam Aſsyriorum gentes in agrum Damaſcenum poſuit. Vnde ſunt qui putant, hanc Cyrenẽ eſſe illam Mediæ vrbem,quam Ptolemæus Geographiæ lib. 6. cap. 2. vocat Curnam, ſeu Culiſtam. Quicquid ſit,conſtat, quod hæc Syrorum tranſlatio Cyrenem, illa eſt quam multis antea annis, nimirum Ozia Ieroſolymis regnante, prophetauerat Amos, cap. 1. ver. 5. prophetiæ ſuæ. Inſuper idem Theglath Phalaſar, Raſin Syriæ regem, qui audita regni ſui inuaſione, Iudæa protinus relicta, cum exercitu in Syriam redierat; bello ſuperatum, captumque interſecit, quarto Reg. cap. 16. verſic. 9.

De duplici Cyrene.

Raſin Syriæ regem interficit.

Achaz inuiſit regem Aſsyriorum in Damaſco.

Per idem tempus,Achaz rex Iuda videns ſe regis Aſsyriorum opera ac potentia, 2
ab inimicis ſuis, Raſin ſcilicet rege Syriæ, & Phacee Iſraelis rege, liberatum; magis erga homines gratus, quàm ergà Deum, cui tanquam primario ſuæ liberationis Auctori, tantum beneficium inprimis acceptum referre debuiſſet: in Damaſcum ſe contulit, ad ipſum Theglath Phalaſar regem Aſsyriorum, vt eidem deferret munera,gratiaſque ageret quod ſe ab hoſtium oppreſſione liberum feciſſet; & vt pariter ei præſens,inſignes proxime partas victorias, auctumque imperium gratularetur. Cum autem ibidem vidiſſet Achaz altare,Gentilium more,fabricatum; ideſt non ex ære, neque ex lapidibus impolitis, ſed ſabrè quadratis ac ſectis, varijſque item cælaturis exornatum: ſtatim tam elegantis,perfecti,atque elaborati operis delectatus, eius exemplar miſit ad Vriam Sacerdotem, mandans ei vt protinus,hoc eſt antequã ipſe Ieroſolymam rediret,aliud in templo altare, exemplari tranſmiſſo per omnia ſimile, extrueret. Quod, & factum fuit, quarto Regum capitulo 16. verſiculo 10. & 11.

Iubet fabricari in tẽplo altare gentium exemplari ſimile.

Phacee rex Iſrael occiditur.

Sub finem eiuſdem anni regni Achaz regis Iudæ tertij; qui erat regni Phacee fi- 3
lij Romeliæ regis Iſrael vigeſimus idemque poſtremus; Oſee filius Ela coniurauit contra prædictum Phacee, tetenditque ei inſidias, & interfecit eum, 4. Reg. cap. 15. ver. 30. Quod verò id ſub anni huius finem acciderit; inde neceſſario infertur; quod tunc præcisè (vt patet in tabulis) deſinunt viginti anni,quibus ipſum regnaſſe, nos ſub anno mundi 3277. num. 1. diximus. Et hoc idem ex his quæ ſub anno mundi proximo num. 1. dicturi ſumus, confirmari poterit.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3297.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 275.

Oſee filius Ela regnat in Iſrael.

Explicatur locus 4. Reg. cap. 15. ver. 30.

ANNO proximo qui erat, vt ex hactenus dictis conſequitur, regni Achaz 1
quartus; & pariter, vt loco Regum proxime adducendo expreſsè traditur, vigeſimus Ioatham filij Oziæ; regnauit Oſee filius Ela ſuper Iſrael pro Phacee ab eodem interſecto, quarto Regum capitulo 15. verſiculo 30. Vbi aduertendum eſt, quod cum prædictus Phacee regnare cœperit circa initia anni poſtremi regni Oziæ; Et Ioatham circa initia anni ſecundi regni ipſius Phacee, qui, vt di-

ctum

ctum eſt, deſinente anno regni ſui vigeſimo interfectus fuit: Si Ioatham tam diu vixiſſet; vtique oporteret annum vigeſimum regni Ioatham, coincidiſſe cum anno vigeſimo primo Phacee: ideſt cum anno qui immediatè ſequebatur poſt necem ipſius Phacee: in cuius anni exordio diximus regnaſſe pro eo, Oſee interfectorem eius: Non igitur ex præcitato Reg. loco inſerri neceſſario debet, vt quidam putant, Ioatham regnaſſe annis viginti; cum ſcriptura ſacra locis paulo inſra citandis, apertè dicat ipſum annis duntaxat ſexdecim in regno exegiſſe. Neque verò pro inueniendis viginti annis regni Ioatham, poſſumus hic recurrere ad diſtinctionem illam de annis quibus regnauerit cum patre; & a morte patris; quia non facit ad rem, vt optimè oſtendit Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 15. quæſt. 33. Neque itē placet opinio Richardi dicentis: Ioatham regnaſſe ad minus viginti annis ab obitu patris ſui Oziæ; nimirum ſexdecim ſine corregnante, & quattuor cum Achaz filio ſuo: quia huic poſitioni valde videtur aduerſari ſcriptura ſacra, quæ 4. Reg. cap. 15. ver. 33. & 2. Paralip. cap. 27. ver. 1. & 8. De Ioatham verba faciens; ter repetit hæc eadem verba: Vigintiquinque annorum erat cum regnare cœpiſſet & ſexdecim annis regnauit in Ieruſalem.] & in calce vtriuſque capitis vbi deſcribit obitum dicti Ioatham; protinus ſubiungit: Et regnauit Achaz filius eius pro eo.] quibus verbis ſatis apertè indicat: Ioatham non regnaſſe cum filio, ſed deceſſiſſe antequam filius regnare cœperit. Itaque multo melius dicendnm puto, textum 4. Reg. cap. 15. ver. 30. ſuperius adductum, vbi expreſsè dicitur, quod Oſee regnauit anno vigeſimo Ioathā filij Oziæ; proculdubio accipi debere in ſenſu a nobis iam inſinuato; nimirum ita vt non velit inſerre, quod tunc adhuc viueret, regnaretque Ioatham; ſed hoc ſolum, quod initium regni Oſee inciderit inchoante anno vigeſimo, ex quo cœperat regnare Ioatham, ſiue ex quo deceſſerat pater eius Ozias; quod in idem incidit, ac ſi dictum eſſet, ipſum Oſee regnare cœpiſſe anno regni Achaz, vt diximus, quarto. Et hanc eandem expoſitionem videtur confirmare Genebrardus, qui lib. ſuæ Chronologiæ primo: Dedignata (ait) ſcriptura nominare impium Achaz; patris ſui iam defuncti proſerre nomen maluit.

Impius Achaz plura in tēplo murat ad Gentilium ſimilitudinem.

Eius Sacrilegia.

2 Eodem anno regni ſui quarto circiter inchoante, Achaz reuerſus de Damaſco in Ierusalem, immolauit victimas ſuper altare, quod ad ſimilitudinem Gentium fieri iuſſerat; & præcepit Sacerdoti, vt deinceps vteretur ſemper eodem altari nouo, offerretque ſuper eo iuge ſacrificium, matutinum ſcilicer, & veſpertinum; & ſacrificia Regis, ac reliqua omnia vniuerſi populi: Altare verò æneum olim a Salomone conſtructum, quod de loco proprio auſerri ſecerat, & ad prędicti altaris noui latus aquilonare reponi; relinqueret paratum ad ipſius Regis voluntatem, hoe eſt, haberet illud pro derelicto. Et præterea idem Achaz Rex, vt diuini cultus ordinem a lege patribusque ſancitum, penitus ſubuerteret: iuſſit auferri luteres de baſibus ſuis cælatis: & labrum item, quod mare æneum dicebatur, de bobus, qui eum fulciebant deponi, omniaqne ſic ſeparata atque diſiuncta reponi in aliquo atrij angulo, ſuper pauimentum, ita vt non amplius templi miniſterijs vſui eſſe poſſent. Muſach quoque ſabbathi qnod ædificauerat in templo; & ingreſſum Regis exterius paratum, conuertit in templum Domini. Erat autem Muſach (vt ait Rabbi Salomon ab Abulenſe relatus) quidam locus decenter opertus, & eleganter exornatus, in atrio laicorū poſitus, ſub quo manere conſueuerat Rex, in ſabbatis, quando ſollemniora fiebant ſacrificia; ad quem locum, reuerentiæ gratia, tranſire ſolebat per quandam viam pariter opertam, quæ a palatio regis, ſecus extrinſecum templi latus, ſeorſum ducebat intra prædictum templi atrium. Porrò Achaz poſthabita, vel etiam contempta reuerentia ſacro loco debita: tam ipſum Muſach, quam viam ad eum ducentem, trāſtulit de loco ſuo: poſuitque Muſach in atrio Sacerdotum, quod lege laicis erat interdictum; voluitq; vt via eundi ad Muſach eſſet aperta, & per media templi atria, recta ad ipſum pertranſiret. 4. Re. c. 16. ver. 10. vſq; ad 19. Et hæc omnia fecit impius Achaz (inquit ibidem ſcriptura) propter Regem Aſsyriorum: ideſt, vt in ſacro cultu, & in loci ambitione, ſe ſe conformaret ritibus, quos ab idololatris in Damaſco obſeruari viderat coram Rege Aſsyriorum. Videant Principes Chriſtiani ne in Eccleſijs loca Sacerdotibus ſacra facientibus deſtinata, ſuperbè nimis propriaque auctoritate vſurpare ſe poſſe præſumant, ne prædictorum Regum audatiam impie-

tatemque æmulari videantur, & diuinam inducant ſuper ſe indignationem: Magis autem, obſecro, ſtudeant pijſſimum illud Theodoſij Imperatoris exemplum immitari; qui cum Mediolani ſemel in Eccleſia inter clericos, improuidè forſitan ſe collocaſſet; a Sancto Ambroſio Epiſcopo, pro officij ſui munere admonitus; ad loca laicorum protinus ſe recepit, minime offenſus, neque vel leuiter commotus. Quin potius Sancti Paſtoris zelo ac libertate chriſtiana tantopere delectatus eſt, vt poſtea Conſtantinopoli vltro oblatam ab Eccleſiæ illius Antiſtite ſedem in Choro humiliter recuſauerit, dicens: talem ſibi locum non deberi; ac non minus argutè quàm opportunè ſubiungens: neminem ſe noniſſe, præter Ambroſium, qui Epiſcopum pro dignitate ageret.

Iudæam Idumæi ac Philiſthæi deprædantur.

Poſt hæc, vt arbitror, Idumæi excurſione facta in Iudæam percuſſerunt multos; & 3
abſtulerunt prædam magnam. Philiſthæi quoque diffuſi ſunt per vrbes campeſtres ad meridiem Iuda; & illis captis, habitauerunt in eis; humiliauitque Iudam Dominus propter impietates regis Achaz. ſecundo Paralipomenon capitulo 28. verſic. 17. vſque ad 20.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3300.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 278.

De anno, menſe, & die vrbis conditæ.

1 ANNO regni Achaz regis Iuda ſeptimo, qui concurrit cum anno tertio Olym-
piadis ſextæ, vt patet in tabulis; oportet Romam ædificari a Romulo cœptam
eſſe; ſi (relictis ceteris Antiquorum de hac re opinionibus nimium inter ſe varijs,
de quibus hoc loco diſputare non intendimus) ſequi volumus M. Terentij Varronis 2
ſupputationem; quam vtpote veriorem; magis etiam ab alijs, tum veteribus, tum recentioribus ſcriptoribus receptam probatamque eſſe, multis argumentis, auctoritatibusque probat Onuphrius Panuinius lib. 1. Commentariorum ſuorum in Faſtis cap. De Anno & die vrbis conditæ. Etenim Varronis ſententia eſt, Romulum cœpiſſe Romam condere die vigeſimo primo Aprilis, anni Olympiadis ſextæ tertij; ideſt duobus circiter menſibus ante exitum anni Olympici, quem ſub anno 3278. nu. 8. diximus terminare conſueuiſſe in Solſtitio æſtiuo, nimirum prope Kalendas Iulij. Quo fit vt annus primus vrbis conditæ, ferè totus concurrat cũ ſequenti, nempe cũ quarto prædictæ Olympiadis, vt in tabulis digeſtum inueniri poterit. Ab hac opinione parum abſunt Solinus, & Dionyſius Halicarnaſſeus; quorum primus cap. 2. ponit Romam fuiſſe conditam incipiente Olympiade ſeptima. Alter verò ferè in principio lib. 2. ait, Romam conditam eſſe Olympiade ſeptima (ſubaudi in eius exordio) vt ipſemet clarius ſe ſe exponit lib. 1. verſus finem dicens: Romulum regnare cœpiſſe anno 1. Olympiadis ſeptimæ. Conſtat autem Auctores communiter ab vno eodemque initio & annos vrbis, & regni ipſius Romuli deducere ſolitos eſſe. Quoniam verò (quemadmodum ex Beato Auguſtino lib. 2. De Doctrina Chriſtiana cap. 18. in huius operis Præfatione adnotauimus) multos errare coegit ignorantia Conſulatus. Ne idem nobis quoque contingeret; & vt hos etiam annos (quantum ad rem noſtram attinet) facilius metiri; & cum annis ſacris ritè componere poſſemus; operæ pretium duximus, non ſolum hic aliquam de vrbis origine mentionem facere; verum etiam æram ab vrbe condita Varronianam deinceps in tabulis deducere. Hæc enim admodum conferre poterit ad notitiam annorum Conſularium, qui ex eadem æra commodius reperiri poterunt. Incipiunt namque ab anno Regisfugij, qui ex Varrone, incidit in fine anni eiuſdem æræ ducenteſimo quadrageſimo quarto, vt probat Onuphrius Panuinius libro primo Commentariorum ſuorum in Faſtis capitulo de primis Coſ. Quare annus primus Conſulum, concurrit cum anno vrbis ducenteſimo quadrageſimo quinto. Et deinceps in-

Aera ab vrbe condita.

eo tantum inuicem differre videntur, quod anni vrbis, vt dictum eſt, a die vigeſimo primo Aprilis; Conſulares autem, primo quidem a vigeſimo tertio Februarij initium ſumpſiſſe perhibentur; poſtea verò non ſemper ab vno eodemque anni tempore præſertim vſque ad annum vrbis ſexcenteſimum. Exinde autem ordinariè a Kal. Ianuarij exordiri conſueuiſſe dicuntur.

AB ORBE CONDITO

ANNVS 3305.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 283.

1 ANNO regni Achaz regis Iuda duodecimo, ad finem, vt paulo poſt probabitur, appropinquante; regnauit Oſee filius Ela, in Samaria, ſuper Iſrael nouem annis: fecitque malum coram Domino: ſed non ſicut alij Reges Iſrael qni eum præceſſerant, 4. Reg.ca.17. ver.1.& 2. Vernm hic neceſſario debemus intelligere, Oſee nunc ſecundo regnare cœpiſſe, & magis plenè atque abſolutè, quam prius fecerat. Nam nouem annis antea; hoc eſt quando occidit Phacee filium Romeliæ Regem; licet ex tunc regnare cœpiſſet, vt dicitur 4. Reg.cap.15. ver.30. Credendum tamen eſt, ipſum non potuiſſe tunc plenè ſubijcere ſibi regnum; obſiſtentibus forte cognatis & amicis, ſeu fautoribus ipſius Phacee ab ipſo interfecti, vt ſentiunt Lyranus, & Abulenſis, & alij: vel forte et aliqua ratione impeditus a Theglath Phalaſar Aſsyriorum Rege, a cuius poſtea filio factus eſt tributarius, vt ſub anno mũdi 3309. num.1. dicemus. Oportet etiam hoc loco ſupponere, prædictum Oſee regnare cœpiſſe ſub finem huius anni; vt dictum eſt, ita vt primus iſte annus regni eiuſdẽ Oſee, concurrat ferè totus cum decimo tertio regni ipſius Achaz, & conſequenter tertius, cum decimo quinto, vt in tabulis diſpoſitum eſt; alioqui Achaz, qui regnare cœperat ſub finem anni decimi ſeptimi Phacee, vt ſub anno mundi 3293. num.3. diximus; non potuiſſet attingere aliquid de anno regni ſui decimo ſexto. Nam Ezechias filius eius, regnare cœpit anno tertio prædicti Oſee, vt ſub anno mundi 3308. num. 1. probabimus. Neque dicere poſſumus Ezechiam regnare cœpiſſe anno circiter vno ante obitum patris, ipſo forſitan Achaz tunc ægrotante; quia de hac re nihil conſtat; quin potius oppoſitum colligi poteſt ex 2. Paralip. cap.29. ver.3. vbi dicitur: quod Ezechias anno, & menſe primo regni ſui, aperuit valuas domus Domini; quod proculdubio facere non auſus eſſet; ſi tunc etiam ſuperſtes fuiſſet pater eius; qui, vt numero proximo dicemus, eas clauſerat.

Regnat ſecũdo Oſee ſuper Iſrael.

2 Per eadem circiter, vt probabile eſt, tempora; perſeuerante Achaz Rege Iuda in ſuis idololatriæ abominationibus; adduxit contra eum Dominus Theglath Phalaſar Regem Aſsyriorum, qui Iudam afflixit, ac nullo reſiſtente, vaſtauit. Et quamuis Achaz ſpoliata domo Domini, & domo Regum, ac Principum, dediſſet dicto Regi Aſsyriorum munera quæ potuerat maiora; nihil tamen ei profuit. Sed & poſt haſce clades Achaz, non modo ab idolorum cultura non ceſſauit; verum etiam in ipſomet maiorũ anguſtiarũ ſuarũ tẽpore, magis contemptum Domini auxit: Etenim tunc ipſe immolauit victimas Dijs Regum Syriæ, a quibus putabat ſibi malum illud infligi; atque hoc pacto placare eos hoſtijs ratus; magis contra ſe omnipotentis Dei iram, vindictamque prouocabat. Itaque eo tandem impietatis ac dementiæ deuenit Achaz, vt direptis, atque confractis omnibus vaſis domus Domini, clauſerit ianuas tẽpli eius; & fecerit ſibi altaria in cunctis angulis Ieruſalem; ac in omnibus vrbibus Iuda, addens iugiter nouas veteribus præuaricationes, quibus ad iracundiam prouocabat quotidie Dominum 2. Paralip.cap.28.ver.20. vſque ad finem.

Achaz a rege Aſsyriorum grauiter afflictus peior euadit.

Eius Sacrilegia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3306.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 284.

Annus primus regni Nabonaſſar.

ANNO regni Achaz regis Iuda decimo tertio, qui concurrit ferè totus cum primo Oſee regis Iſraelt & cum primo Olympiadis octauæ; & cum anno vrbis conditæ ſexto, vt videre eſt in tabulis; neceſſe eſt incidiſſe annum primum regni illius Nabonaſſar, a cuius regni exordio, tanquam a radice, Ptolemæus Geographorũ Aſtronomorumque facile princeps, qui Adriano imperante floruit, lib.3. ſui Almageſti cap.8. teſtatur priſcas ſe habuiſſe aſtronomicas obſeruationes, ad ſna vſque tẽpora conſeruatas. Nam in eodem cap. ſubdit: a primo anno regni eiuſdem Nabonaſſar, ad Alexandri magni obitum, colligi annos quadringentos viginti quattuor qui faciunt Olympiades centum ſex. Cum igitur in confeſſo ſit apud omnes (quemadmodum nos ſub anno mundi 3730. numero primo, probabimus) Alexandrum Magnum deceſſiſſe inchoante circiter anno primo Olympiadis centeſimæ decimæ quattæ, qui fuit annus quadringenteſimus trigeſimus ab vrbe condita, vt patet in tabulis; ſi de memorato Olympiadum numero excipiamus centum ſex Olympiades completas, ab initio regni Nabonaſſar, ad Alexandri Magni obitum decurſas neceſſatium erit fateri, ſupereſſe duntaxat Olympiades ſeptem plenas ante initium regni Nabonaſſar; ac proinde annum regni eius primum, concurriſſe, vt dictum eſt, cum anno primo Olympiadis actauæ, qui pariter erat annus vrbis conditæ ſextus, quemadmodum liquet in tabulis. Hinc infertur allucinari Genebrardum, qui lib. 1. ſuæ Chronologiæ vbi agit de his quæ Oziæ temporibus acta ſunt, dicit: quod prima Olympias antecedit dictum Nabonaſſar, annis ſexdecim (cum dicere debuiſſet, viginti octo) & Nabonaſſar, vrbis fundamenta, annis octo (cum re vera præceſſerint tantummodo, quinque) Et hæc volui hoc loco obiter adnotaſſe, ne quis facile fidẽ adhibens his & eiuſmodi dictis, quæ apud quoſdam tanquam axiomata habentur, decipiatur. Cum ſæpenumero potius vniuerſam penè temporum ſeriem perturbare, vel etiam confundere ſoleant. Ex falſis nanque principijs, infinitas propemodum erronearum conſequẽtiarum deductiones ſubſequi neceſſe eſt. Aduertere tamen hic oportet, quod licet annus primus regni Nabonaſſar, concurrat pro maiori parte cum hoc, de quo nunc agimus anno, quemadmodum pariter adnotatum eſt in tabulis: credimus tamen ipſum Nabonaſſar, regnare cæpiſſe anno præcedenti ad finem iam vergere incipiente; & propterea annum primum regni Nabuchodonoſor, qui in noſtris tabulis concurrit cum centeſimo vigeſimo quarto æræ dicti Nabonaſſar; poſſe etiam, aliqua ſaltem ex parte, ſimul concurrere cum centeſimo vigeſimo tertio: Et conſequenter, eodem modo, annum quintum dicti Nabuchodonoſor, qui in tabulis coincidit cum centeſimo vigeſimo octauo eiuſdem æræ, poſſe ſimiliter aliquatenus etiam concurrere cum centeſimo vigeſimo ſeptimo, vt ſub annis mundi 3429. num.2. & 3433. num.2. dicemus. 1

Genebrardi dictum refutatur.

Quomodo etiã aliqua ex parte primus annus Nabonaſſar concurrere poſſit cum præcedenti.

Annorum ſupputatio ex Ptolemæi Almageſto.

Sciendum item eſt, quod Ptolemæus lib.4. Almageſti cap.8. & 9. colligit a primo anno regni Nabonaſſar, ad initium anni ſecundi alterius regis, quem ipſe vocat Mardokempadum, annos circiter viginti ſeptem. Et cap. eiuſdem lib.9. ab exordio anni ſecundi eiuſdem Mardokempadi, ad vigeſimum Darij Hyſtaſpis, qui Cambyſe ſucceſſit, annos ferè ducentos decem & nouem. Et lib.5. cap.14. dicit: annum regni Cambyſis ſeptimum, fuiſſe ducenteſimum vigeſimum quintum a primo regni Nabonaſſar. Et lib. 4. cap. 9. a primo ipſius Nabonaſſar ad vigeſimum eius Darij, qui Cambyſe ſucceſſit, colligit annos fermè ducentos quadraginta ſex: & ad trigeſimum primum Eiuſdem Darij, annos ducentos quinquaginta ſeptem. Et lib.10. cap.4. idem Auctor ait: annum decimum tertium regni Phyladelphi, fuiſſe quadringenteſimum ſeptuageſimum ſextum, ab initio regni Nabonaſſar. Et lib.3. cap.8. a primo anno regni Nabonaſſar, ad mortem Alexandri Magni (vt numero præceden- 2

ti

Digitized by Google

ti dictum eſt) annos quadringentos viginti quattuor: a morte verò Alexandri, ad regnum Auguſti Cæſaris, annos ducentos nonaginta quattuor: a primo autem Auguſti, ad decimum ſeptimum (non Domitiani, vt corruptè quædam habent exemplaria. ipſe enim quindecim duntaxat annis imperauit, Sed) Adriani, colligit annos centum ſexaginta vnum. Et ad ſummum, ab exordio regni Nabonaſſar, ad annum decimum ſeptimum Imperij ipſius Adriani, annos octingentos ſeptuaginta nouem. Cum ergo de hac temporum ratione, quam ſecuti ſunt Ptolemæus & alij Aſtronomi, nullatenus dubitandum videatur; quoniam, ſi in ea mendum eſſet, vtique rueret vniuerſa, quæ ex aſtronomicis obſeruationibus doctrina inde deducitur: & inſuper cum hæc eadem annorum ſupputatio, valde appoſita ſit, ad ſacrorum temporum rationē a nobis initam, vel maxime comprobandam: Propterea operæ pretium duximus, hoc loco, non ſolum commemorare adnotareque exordium regni ipſius Nabonaſſar; Verum etiam de hoc rege aliquid agere, & quiſnam ipſe fuerit aliquanto diligentius exquirere; atque ab eo Æram in noſtris tabulis deriuare, in qua prædicta omnia cum noſtris Annalibus conuenire perſpiciantur: vt omnes intelligant Chronologiam ſacram, ab ea quæ ex naturali Aſtrorum motu deſumpta eſt, nequaquam diſcrepare; & conſequenter, eſſe certiſſimam atque indubitatam. quandoquidem, verum verò aduerſari non poteſt. Omittemus autem de induſtria computare ſubtiliores quaſdam, dierum & horarum differentias; & modicas quoque quorundam annorum varietates, eiuſmodique alia minutiora tempora, tanquam propoſito noſtro minime neceſſaria: non enim hic punctuales, & mathematicas, ſed communes ac morales quærimus annorum ſupputationes: quemadmodum etiam in huius operis Præfatione num. 6. profeſſi ſumus.

Aera ab exordio regni Nabonaſſar.

3 Itaque ante omnia diſquirere oportet: quis nam fuerit memoratus Nabonaſſar: varia nanque admodum de ipſo eſt ſcriptorum ſententia. Nam recentiores Chronologi, vt teſtatur Genebrardus lib. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de rebus Ezechia regnante geſtis; putant fuiſſe illum Regem Aſsyriorum, qui in ſacris libris Salmanaſar nuncupatur; quique Iſraelitas tranſtulit in Aſsyrios: quod profecto verum eſſe non poteſt: quia certum eſt, vt ſub anno mundi 3309. num. 1. dicemus, iſtum Salmanaſar, regnare cœpiſſe ſexdecim circiter annis, poſt initium regni Achaz; anno nimirum primo regni Exechiæ; & conſequenter anno Olympiadis octauæ quarto; & vrbis conditæ nono, vt conſtat etiam ex tabulis. Multo minus Senacherib; qui Salmanaſaro immediatè ſucceſſit, potuit (vt alij exiſtimarunt) eſſe Nabonaſſar. Neque item ille Rex, qui ipſum Salmanaſar præceſſerat; nempe Theglath Phalaſar (vt forte poſſet aliquis ſuſpicari) quoniam ipſe iam ex multis annis ante Achaz, regnare cœperat; nimirum anno regni Ioatham nono, quemadmodum ſub anno mun. 3286. num. 1. dictum eſt; & per conſequens aliquot annis ante vrbem conditam. Oportet igitur memoratum Ptolemæi Nabonaſſar, longe diuerſum fuiſſe a Salmalmanaſaro, Senacheribo, & Theglath Phalaſaro. Sed neque potuit eſſe vllus ex Regibus Aſsyriorum: ſi verum eſt quod Ioſephus Scaliger lib. 5. De emendatione temporum in capite cui titulus eſt: De primo Thoth Nabonaſſari; aliquot probare nititur argumentis, videlicet Nabonaſſar de quo nunc agimus, non Niniue, ſed Babylonis fuiſſe Regem: Etenim Nabo, inquit, prima pars eſt nominis Babylonici idiomatis; Salma verò Aſsyrij. Et aſtronomicæ veterum rationes, non ex Aſsyria, ſed ex Chaldæa, & proinde ab eius metropoli, quæ olim erat Babylon, peti ſolebant; Vnde ēt credibile eſt Ptolemæum ſuam temporum Epochem, ſeu calculi principium, non ab Aſsyrio, ſed a Chaldæo Rege deſumpſiſſe; quod etiam ex ipſomet Ptolemæo conprobare poſſumus, qui lib. 4. Almageſti cap. 6. non longe ab initio ait: primam trium antiquiſſimarum eclipſium apud Babylonios obſeruatarum, incidiſſe in anno primo regni Mardokempadi, quem ſupra num. 2. diximus ſucceſſiſſe ipſi Nabonaſſar. Nec obſtat quod 4. Reg. cap. 17. ver. 24. dicatur Salmanaſar deduxiſſe colonias de Babylone in Samariam; quia non propterea ſequitur ipſum fuiſſe Regem Babylonis; Sed quod iam ex tunc Reges Aſsyriorum recuperauerant partem prouinciæ Babylonis, quemadmodum nos ſub anno mundi 3234. num. 4. diximus. Non etiā probare poſſumus ſententiam Genebrardi vbi ſupra exiſtimantis, Nabonaſſar fuiſſe illum Regem, quem ſcriptura ſacra vocat Phul; quia Phul Rex fuit Aſsyriorum, non

Quis nam fuerit Nabonaſſar

Quod non fuerit rex Aſsyriorum.

Sed Babylonis.

Obiectio.

Reſponſio.

Opinio Genebrardi reijcitur.

autem

Alia opiniones refutantur.

autem Babylonis; & ipſe regnare cœpit anno regni Oziæ decimo tertio, vt ſub anno mundi 3238. num. primo dictum eſt; & propterea multo ante initia Olympiadum. Neq; item fieri poteſt, vt Nabonaſſar cuius meminit Ptolomæus, ſit ille Nabolaſar, quem Ioſephus libro primo contra Apionem circa medium, dicit fuiſſe patrem illius Nabuchodonoſor, qui poſtea Templum Ieroſolymitanum incendit; & Iudæos in Babyloniam duxit captiuos; & quem idem Ioſephus 10. antiqu. cap. 11. alio nomine appellat Nabuchodonoſor patrē ad diferentiam prædicti Nabuchodonoſoris eius filij: quia memoratus Nabuchodonoſor pater, ſeu Nabolaſar, qui etiā a Scaligero, & alijs appellatur Nabopollaſar; regnauit viginti vno annis ante præfatum Nabuchodonoſor Templi euerſorem, vt ex eodem Ioſepho ſub anno mundi 3408. num. 1. probabimus; & conſequenter anno tertio Olympiadis trigeſimæ tertiæ, vt in tabulis perſpicici poteſt. At Nabonaſſarum Ptolemæi oportet, vt nu. 1. probatum eſt, regnare cœpiſſe anno primo Olympiadis octauæ. Ex his etiam quæ hactenus dicta ſunt, manifeſtum fit, adhuc magis deceptos eſſe Alphonſum in ſuis tabulis, & eius aſſeclas, qui Nabonaſſar eundem faciunt cum illo Nabuchodonoſor, qui tranſtulit Iudæos in Babylonem: quem tamen errorem non ab ipſo Alphonſo, ſed ab Arabibus propagatum eſſe, docet Scaliger vbi ſupra.

Auctoris ſententia eadem quæ Ioſephi Scaligeri.

Quid igitur? quem nam dicemus fuiſſe Nabonaſſar illum, a cuius regni exordio 4
aſtronomicas Ptolemæus ſpeculatur obſeruationes? Mihi profecto, vt liberè dicam quod ſentio, omnium probabilior videtur opinio Scaligeri, qui putat Nabonaſſar de quo Ptolemæus, fuiſſe illum Babyloniorum Regem, quem ſcriptura ſacra nomine proprio appellat Baladan (Nabonaſſar quippe, ait Scaliger, nomen erat regium, ſicuti olim apud Ægyptios Pharao, & poſtea apud Romanos Cæſar) quemque 4. Reg. cap. 20. ver. 12. & Iſaiæ cap. 39. ver. 1. dicit fuiſſe patrem Merodach, qui & Berodac Regis Babylonis: non enim cum eodem Scaligero lib. 5. De emendatione temporum cap. De initio Merodach, ſiue Mardokempadi, ſuſpicari debemus ſcripturā, locis proxime citatis, loqui more Hebræorum, qui antéceſſores, patrum; ſucceſſores verò, filiorum nomine nuncupare ſolent; quia eadem ſcriptura vtrobique eodem modo expreſsè, & aſſertiuè dicit Merodach fuiſſe filium Baladam; neque ex vllo alio eiuſdem ſcripturæ loco, aut antiquo probatoque ſcriptore, conſtat ipſum Merodach fuiſſe nepotem, aut pronepotem prædicti Baladan: Quare ſi verè (vt credimus) Baladan fuit pater dicti Merodach; idem vtique erit qui in ſcripturis ſacris vocatur Baladan, cum eo quem Ptolemæus vocat Nabonaſſar: & qui ab eodem Ptolemæo appellatur Mardokempadus ſiue Merodac-ken-pad, idem erit cum eo quem ſcriptura ſacra, prima tantum nominis parte vocat Merodach; vt ſentiunt citati Auctores, nimirum Scaliger, & Genebrardus, & alij. Hoc idem ſic confirmari poteſt. Nam ſi numeremus annos ſingulorum Regum Babylonis, qui fuerunt ante illum Nabuchodonoſor, qui regnare cœpit anno quarto regni Ioakim, vt dicitur Ierem. cap. 25. ver. 1. qui annus concurrit cum anno quarto Olympiadis trigeſimæ octauæ, vt patet in tabulis: Certè videtur nullum alium Regem Babylonis, inchoare potuiſſe regnum ſuum anno primo Olympiadis octauæ, niſi ipſum Baladam: Quandoquidem ſi, quemadmodum ſuis locis probabitur, ante memoratum Nabuchodonoſor immediatè regnauit eius pater Nabolaſar viginti & vno annis; & ante hunc, BenMerodach viginti quattuor; cui præceſſit Merodach filius Baladan per annos quinquaginta duos: igitur, ſi pater eius Baladan regnauerat annis viginti ſex; proculdubio primus annus ipſius Baladan incidit in anno primo regni Oſee Regis Iſrael; & pariter in anno primo Olympiadis octauæ, vt in tabulis manifeſtè apparet; & conſequenter ipſe Baladan, & non alius, fuit ille Rex, quem alio nomine Ptolemæus, Nabonaſſar nuncupauit. Hunc enim regnaſſe annis viginti ſex, ſatis aperrè idem indicat Ptolemæus lib. 4. Almageſti cap. 8. Vbi colligit annos viginti ſeptem ab exordio regni Nabonaſſar ad initium anni ſecūdi regni Mardokenpadi, ergo ipſe Nabonaſſar regnauerat annis viginti ſex: nam vigeſimus ſeptimus, fuit primus Mardokenpadi ſucceſſoris eius, vt affirmat Scaliger vbi ſupra.

Cur quidam reges aliter in ſacro eloquio, aliter ab Ethnicis ſcriptoribus nominati.

Neminem verò offendat quod idem Rex, aliter nominetur in ſacro eloquio, & aliter apud Ethnicos ſcriptores; id enim pluribus de cauſis prouenisſe potuit; pura vel quia binominis fuerit; vel, vt diximus, quoniam quandoque nomine proprio, quandoque regio ſit appellatus; vel etiam ob varia gē-

tium

tium idiomata; aut alijs de cauſis. Nam & quem Moyſes in Geneſ. vocat Nemrod, alij Belum appellant, & quem ſcriptura ſacra nominat Baldaſſar, Ioſephus nuncupat Nabonidem; eiuſmodi alia hic referre exempla ſuperuacaneum puto. Vtrum autem memoratus Baladan, qui & Nabonaſſar, immediatè ſucceſſerit Beloco, ſiue Beloſo illo, qui poſt deuictum Sardanapalum Aſsyriorum Regem, primus regnaſſe creditur in Babylone; an verò alius, vel alij extiterint Reges Babylonis inter Beloſum, & Baladan medij; adhuc incompertum habeo; quoniam non certo conſtat quot annis regnauerit Belocus, quemadmodum etiam ſub anno mundi 3238. num. 2. dictum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3308.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 286.

Achaz rex moritur.

1 ANNO tertio regni Oſee filij Ela Regis Iſrael, credimus deceſſiſſe Achaz Regem Iuda: Siquidem hoc anno regnare pro eo cœpiſſe Ezechiam filium eius, expreſsè habemus 4. Reg. cap. 18. ver. 1. & idem indicatum fuerat in calce capitis 16. Nec obſtat quod Achaz dicatur regnaſſe annos ſexdecim, iſte autem ſit annus regni eius decimus quintus, vt conſpicitur in tabulis; quia primus annus regni Achaz, licet pro maiori parte concurrat cum anno regni Phacee decimo octauo; attamen participat etiam aliquid de decimo ſeptimo, qui erat vltimus regni Ioatham patris ſui, quemadmodum in eiſdem tabulis adnotatum inuenies. Ioatham enim, & Achaz, quamuis vterque dicatur regnaſſe annis ſexdecim; nihilominus, neuter ipſorum ſuos expleuit; ſed poſtremus Ioatham, fuit etiam pro aliqua parte primus regni Achaz; Quo fit, vt amborum regni tempus non exceſſerit ſummam vnius & triginta annorum, vt ſub anno mundi 3293. num. 2. probatum eſt. Vnde, quod diximus, Ezechiam regnare cœpiſſe anno regni Oſee tertio; debet intelligi circa finem anni, ita vt primus annus regni Ezechiæ, ferè totus concurrat cum quarto regni Oſee, vt poſuimus in tabulis. Nam ex locis ipſiuſmet ſcripturæ ſub annis mun. 3312. num. 1. & 3314. num. 1. citandis, manifeſtum eſt, quartum regni Ezechiæ annum, nō fuiſſe ſextum, ſed ſeptimum regni Oſee; & ſextum Ezechiæ, non fuiſſe octauum, ſed nonum eiuſdem Oſee.

Regnat Ezechias in Iuda.

Regni eius vitaque anni.

Pia eiuſdem geſta.

2 Viginti quinque annorum erat Ezechias, cum regnare cœpiſſet 4. Reg. cap. 18. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 29. ver. 1. hoc eſt, tunc inchoauerat annum vitæ vigeſimum quintum, quando factus eſt Rex; ita vt annus ætatis ſuæ vigeſimus quintus, idem fuerit regni ſui primus: alioqui oporteret, ipſum fuiſſe conceptum anno vitæ patris ſui Achaz circiter decimo; quod aduerſaretur his, quæ nos ſub anno mundi 3285. num. 1. diximus. Regnauit verò Ezechias viginti nouem annis in Ieruſalem; fecitque quod placitum erat in conſpectu Domini, ſicut fecerat Dauid pater eius. cap. Reg. citato ver. 2. vſque ad 7. Siquidem ipſe anno & menſe regni ſui primo, aperuit valuas domus Domini, quas (vt ſub anno mundi 3305. num. 2. diximus) Achaz pater ſuus clauſerat; & inſtaurauit eas idem Ezechias; congregatiſque Sacerdotibus ac Leuitis in platea orientali, eoſdem graui admodum oratione, hortatus eſt, vt mundarent domum Domini, declarans voluntatis ſuæ eſſe, vt ſollemniter inirent fœdus cū Domino Deo Iſrael. Itaque ad imperium Regis, qui tunc aderant Sacerdotes & Leuitæ, ſurgentes congregauerunt fratres ſuos; & ſanctificati ſunt, vt expiarent domū Domini, quam polluerat rex Achaz. Et primo die menſis primi mundare cœperunt, vt dicitur 2. Paralip. ca. 29. ver. 17. ideſt inchoante primo menſe; non quidem regni ipſius Ezechiæ; ſed anni ſacri, qui non multo poſt quàm Ezechias regnare cœperat, ſubſecutus eſt. Non enim videntur vno eodemque die tam multa fieri potuiſſe. Videlicet ipſa regis cōclamatio; & ſolita ipſius a cunctis Principibus adoratio; item prima Sacerdotum ac Leuitarum congregatio coram Rege; eiuſque ad eos habita

bita

bita oratio; mox altera fratrum ipſorum adunatio; & eorundem omnium ſanctificatio, & denique mundationis templi inchoatio, cui, omnia prius commemorata præceſſiſſe neceſſarium eſt. Prima inquam die menſis primi, hoc eſt, vt primum occurrit anni ſacri introitus, in ipſomet eius exordio, ingreſſi Sacerdotes templum interius, vbi erant Sancta, & Sancta Sanctorum, cœperunt mundare omnia, expiaueruntque templum interius diebus octo: & totidem alijs immediatè ſubſequentibus ſanctificauerunt porticus, & atria templi exterioris: Et die decima ſexta eiuſdem menſis, abſoluta eſt purificatio totius templi, & omnium in ipſo contentorum; reſtitueruntque altare Domini quod fecerat Salomon, in locum ſuum; inde ſublato eo quod fieri iuſſerat Achaz ad ſimilitudinem altaris idololatrarum, quod viderat in Damaſco. Immunditiam verò omnem a Sacerdotibus in veſtibulo domus Domini redactam, aſportauerunt Leuitæ foras ad torrentem Cedron. Quæ cum nunciata eſſent Ezechiæ Regi; ipſe diluculo conſurgens cum omnibus ciuitatis Principibus, aſcendit in domum Domini; iuſſitque offerri ſacrificia pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, & pro Iuda, coram vniuerſa multitudine. Deinde conſtitutis Cantoribus cum organis ſuis, iuxta diſpoſitionem olim factam a Dauide de conſilio Gad videntis, & Nathan Prophetæ: præcepit offerri holocauſta, nimirum regia, Cantoribus interim iugiter diuerſimodè perſonantibus, ac laudes Deo canentibus, omnique turba adorante, donec impleretur holocauſtum. Quo expleto; vniuerſa quoque multitudo, hortante Rege, obtulit etiam ipſa hoſtias, & laudes, & holocauſta Domino, mente deuota. Quoniam autem Sacerdotes ſanctificati, pauci erant; quia ex multo tempore, hoc eſt, ex quo Achaz Rex deſtruxerat cultum Domini, nemo fuerat cõſecratus; nec pauci illi qui tunc aderant, ſufficere poterant ad detrahendas hoſtiarum pelles, præ ipſarum multitudine; neceſſe fuit eos adiuuari a Leuitis, donec alij Sacerdotes conſecrari poſſent. Et hæc ſunt quæ ſtatim ab initio regni ſui agere cœpit Ezechias, qui lætatus eſt valde, & omnis populus cum eo, quando viderunt cultum Domini, ac miniſteria domus eius pariter reſtituta, 2. Paralip. c. 29. per totũ.

Expiatio templi.

Offeruntur ſacrificia Domino.

Sacerdotes adiuuãtur a Leuitis in officio ſuo.

Iſaias prophetat contra Philiſthæos.

3 Eodem anno quo mortuus eſt Achaz Rex Iuda, & ſucceſſit ei Ezechias; prophetauit Iſaias contra Philiſthæos ea quæ habentur in eius Prophetiæ capite 14. verſic. 28. vſque ad finem capitis; prædixitque excidium, quod eis poſtea intulit Senacherib, vt quidam putant; vel melius Ezechias, quemadmodum legimus 4. Reg. cap. 18. ver. 8. & ſentit Hector Pintus ſuper cap. eiuſdem Iſaiæ citato: Vbi etiam dicit, quod reliqua deinceps in Prophetia ipſius Iſaiæ, vſq; ad finem eius contenta, ſub eodem Ezechia, prænunciata ſunt.

Theglath Phalaſar moritur.

4 Eodem item anno circiter definente, oportet defunctum eſſe Theglath Phalaſar Regem Aſſyriorum: etenim hoc tempore, vt videri poteſt in tabulis, completi ſunt viginti tres anni, quibus ipſum regnaſſe ſcripſerunt Genebrardus, & alij.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3309.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 287.

Salmanaſar regnat in Aſſyria.

De quorũdam regum Aſſyriorum diſtinctione.

1 ANNO proximo circiter inchoante, qui vt dictum eſt, concurrit penè totus cum primo regni Ezechiæ Regis Iuda, regnare cœpit in Aſſiria Salmanaſar, qui fuit Rex Aſſyriorum ab obitu Sardanapali tertius; a Belo autem primo Aſſyriorum rege, trigeſimus nonus. Sed hic antequàm vlterius procedamus, aduertere neceſſarium eſt, Euſebium in Chronicis, & alios ſcriptores, eundem facere hunc Salmanaſar cum Senacherib; Et hoc idem, in cuiuſdam commentario ſe legiſſe teſtatur S. Hieronymus ſuper Iſaiæ cap. 36. Vbi ſtatim hæc ſubiungit: Quod omnino falſum eſt; Sacra enim narrat hiſtoria. Primum Phul regem Aſſyriorum, ſub Manahem rege Iſrael, vaſtaſſe decem tribus. Secundum Theglath Phalaſar, ſub Phacee filio Romeliæ rege Iſrael, veniſſe Samariam. Tertium Salmanaſar, ſub Oſee rege Iſrael, totam cœpiſſe Samariam. Quartum fuiſſe Sargon, qui expugnauit Azotum. Quintum

Aſarhaddon,

Aſarhaddon, qui tranſlato Iſrael, Samaritanos in terram Iudæam cuſtodes miſit. Sextum Senacherib, qui ſub Ezechia rege Iudæ, capra Lachis, & ceteris Iudææ vrbibus, obſedit Ieruſalem. Alij autem vnum atque eundem, multis putant nominibus appellari. Hucuſque S. Hieronymus. Cuius hæc poſteriora verba (vt ipſa planè indicant) non ex propria, prout ei Gloſſa Ordinaria, & alij ſuper Iſaiæ cap. 20. imponunt; ſed ex aliorum ſententia Sanctus Doctor protulit; nimirum ex Hebræorum traditione, quemadmodum eadem Gloſſa ſuper Iſai. ca. 36. teſtatur. Quæ traditio quod ſcilicet vnus tantum fuerit rex pluribus hiſce nominibus appellatus; licet ab ipſa Gloſſa, atque a nonnullis alijs probari videatur; quia, inquiunt, non eſt veriſimile, decem annorum interuallo, tot reges in Aſsyria, ſibi inuicem ſucceſſiſſe; nihilominus conſtat eam eſſe falſam; non ſolum quia (vt ait Hugo Cardinalis ſuper Iſai. cap. 20.) aduerſari videtur hiſtorijs; Verum etiam, quia eius ſectatores falſo nituntur fundamento; ſupponentes neceſſarium eſſe concedere, quod intra decennium tot reges ſibi inuicem ſucceſſerint. Nam Phul veniſſe dicitur in Iſrael anno regni Oziæ trigeſimo nono, vt ſub anno mundi 3264. num. 2. ex 4. Reg. cap. 15. ver. 19. probatum eſt: Aſarhaddon autem deceſſiſſe anno regni Ezechiæ vigeſimo ſeptimo, ex infra ſub anno mundi 3335. num. 1. dicendis, apparebit; inter quæ tempora, plus ſeptuaginta annos excurriſſe, dignoſci poteſt in tabulis: Vnde magis è conuerſo dici poſſe videtur, non eſſe veriſimile vnum eundemq; regem, per hæc tempora, plus ſeptuaginta annis in Aſsyria regnaſſe. Præterea certum eſt ex Tobiæ cap. 1. verſic. 18. Senacherib fuiſſe filium dicti Salmanaſar. Et ex his quæ 4. Reg. in calce capitis 19. Et Iſai. cap. 37. pariter in fine dicuntur, quod Aſarhaddon fuit filius dicti Senacherib; ergo non fuit vnus atque idem rex pluribus nominibus nuncupatus; ſed plures ſinguli proprijs vocabulis appellati; vt etiam ſentiũt Genebrardus alijque Chronographi ferè omnes; qui tamen excipiunt Sargon & Senacherib, quos rectè, non inter ſe diuerſos faciunt; ſed pro vno eodemque rege binomine reputant. Quod ſi verum eſt, vt credimus, vtique oportet, ſex illos reges a B. Hieronymo, & ab alijs recenſitos, re vera fuiſſe tantum quinque; & illorum poſtremum, non eſſe Senacherib (vt ipſi putant) Sed Aſarhaddon, qui, vt probatum eſt, patri Senacherib ſucceſſit. Porrò Salmanaſar, de quo hic agere cœperamus, aſcendit contra Oſee regẽ Iſrael; compulitque ipſum ſibi ſeruire ac tributa pendere, 4. Reg. cap. 17. verſic. 3. Oportet aũt hunc primum aſcenſum dicti Salmanaſar in terram Iſrael, cõtigiſſe anno regni eius primo aut ſecundo; quia certum eſt, quod poſtea idem Salmanaſar, audiens dictum regem Iſrael, fœdus iniiſſe cum Sua rege Ægypti, vt illius auxilio fretus, poſſet a ſe deficere; aſcendit denuo in Iſrael, & obſidere cœpit Samariam, inchoante circiter anno regni Ezechiæ regis Iudæ quarto, quemadmodum ſub anno mundi 3312. num. 1. dicemus.

De primo aſcẽſu Salmanaſar in terrã Iſrael.

2 Per hæc circiter tempora, nimirum circa annum ætatis Tobiæ quadrageſimum, qui concurrit cum primo regni Ezechiæ, vt patet in tabulis; probabiliter credimus, ipſum Tobiam duxiſſe vxorem Annam de tribu ſua; ex qua non multo poſt genuit filium, quem de ſuo proprio nomine appellauit Tobiam (vnde nos ad vtriuſque diſtinctionem, primum appellabimus Tobiam ſeniorem, alterum verò iuniorem) & ab infantia timere Deum docuit; & abſtinere ab omni peccato, vt dicitur Tob. cap. 1. ver. 9. & 10. Nec refert quod ibi dicatur: Cum autem factus eſſet vir &c. ex quibus verbis videtur inferri, quod duxerit vxorem anno circiter vitæ ſuæ trigeſimo (eo enim tempore communiter quilibet, vir eſſe dicique conſueuit) non, inquam, hoc obſtat; tum quia ſi hoc eſſet; proculdubio ex his quæ ſub anno mundi 3314. nu. 2. dicemus, ſequeretur, ipſum Tobiam non niſi decennio poſt ductam vxorem, genuiſſe Tobiam filium; quem tamen ſcriptura ſacra, ex modo loquendi, innuere videtur, paulo poſt, puta primo aut altero coniugij anno fuiſſe genitum: copulatiuè enim inquit. Cũ factus eſſet vir, duxit vxorem, & genuit filium. Ac ſi diceret, vtrunq; accidiſſe quando factus eſt vir: tum quia lectio ſacra ibidem non vtitur hiſce terminis, pueritiæ ſcilicet, & virilitatis, & eiuſmodi alijs, adeo ſtrictè, ſicuti a quibuſdam diſtingui, ac definiri ſolent; ſed latiori quodammodo; vt patet in eodem capite, vbi poſt narrata quædam Tobiæ opera, quæ viro, vel ſaltem adoleſcenti potius, quam puerulo conuenire videntur; protinus ſubiungit: Hæc & his ſimilia, ſecundum legẽ, pue-

Tobias ducit vxorem.

Aetatis nomina quandoque alterum pro altero vſurpari.

puerulus obſeruabat.] id eſt antequam omnino ad virilem perueniſſet ætatem. Et poſt pauca, ait: quod filium ſuum ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Vbi infantiæ nomen, pro pueritia vſurpari videtur; ſicuti paulo ante, pueritia pro adoleſcentia. Quare illa verba: Cum autem factus eſſet vir.] non ita accipienda ſunt, tanquam ſi præciſè virilitatis initium indicare voluerint; ſed ac ſi ſolum ſignificent, ipſum intra virilitatis latitudinem, duxiſſe vxorem; & paulo poſt, puta anno ſequenti genuiſſe filium &c.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3310.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 288.

Tobiæ iunioris ortus.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda circiter ſecundo, probabile eſt natum eſſe Tobiam Iuniorem, vt tum ex his quæ ſub præcedenti anno mundi num. 2. dicta ſunt: tum ſub anno mundi 3314. num. 2. de eius ætate, quando in captiuitatem ductus fuit, dicemus, inferri poteſt. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3312.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 290.

Salmanaſar obſidet Oſee regem in Samaria.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iudæ, quarto, qui erat Oſee Regis Iſrael ſeptimus, vt exprimitur, 4. Reg. cap. 18. ver. 9. Salmanaſar Rex Aſſyriorum, cum deprehendiſſet quod Oſee Rex Iſrael miſiſſet litteras ad Sua Regem Ægypti, vt cum eo fœdus iniret; & eius auxilio fretus, poſſet a ſe deficere; & ſolita ei tributa denegare: venit contra eum ſecundo; & peruagata omni terra eius; obſedit ipſum in Samaria tribus annis, 4. Reg. cap. 17. ver. 4. & 5. & cap. 18. ver. 9. Oportet autem ſubintelligere hæc circa huius anni initia accidiſſe; alioqui non poſſet reperiri numerus prædictorum trium annorum obſidionis, a quarto Ezechiæ anno ad ſextum: ſiue (quod in idem incidit) a ſeptimo Oſee ad nonum. Nam certum eſt quod 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3314.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 292.

Capta Samaria transfert Iſraelem in Aſſyrios.

ANNO regni Ezechiæ ſexto, qui concurrebat cum anno regni Oſee nono, vt aperte traditur 4. Reg. cap. 17. ver. 6. & cap. 18. ver. 10. poſt tres annos obſidionis, nimirum prope iam expletos; & conſequenter ſub finem huius anni; expugnata captaque eſt Samaria a Salmanaſar Rege Aſſyriorum; qui vinctum Oſee Regem Iſrael, miſit in carcerem; quemadmodum per anticipationis figuram dicitur, 4. Reg. cap. 17. ver. 4. tranſtulitque reliquos Iſraelitas in Aſſyrios; impoſuitque finem regno Iſraelitico, poſt annos ducentos quinquaginta quattuor, ex quo diſtingui cœperat a regno Iudæ: Et item poſt ſexaginta quinque annos, per Amos Prophetam prænunciatos; de quibus ſub anno mundi 3248. nu. 1. dictum eſt; nimirum currente anno ab eadem Prophetia ſexageſimo ſexto; & anno regni Iſrael ducenteſimo quinquageſimo quinto, vt expreſſum eſt in tabulis. Vnde oportet allucinatos 1

Finis regni Iſraelitici, & quamdiu ſteterit.

Digitized by Google

tos eſſe Ioſephum & Euſebium, quorum iſte in Chronicis ait : regnatum eſſe in Samaria, annis dnecentis quinquaginta : Ille verò 9. antiq. capit. vlt. dicit eundem regni Iſraelitiei interitum contigiſſe poſt annos ducentos quadraginta & menſes ſeptem ac dies ſeptem, ex quo defecerat a Roboamo Dauidis nepote, ad Ieroboam. Niſi forte in vtriuſque codicibus, annorum numeri (quod facile fieri poteſt) corrupti fuerint.

2 Cum igitur Salmanaſar tranſtuliſſet Iſraelitas, primo in Niniuem, vt colligitur Tobi. c. 5. ver. 11. maiorē poſtea ipſorum partem diſtribuit per ciuitates Medorum quæ erant iuxta in Hala, & in Habor fluuijs Gozan: adduxitq; colonias de Babylone, hoc eſt, de prouincia Babylonis: & de Cutha; & de Anath: & de Emath: & de Sepharnaim. 4. Re. c. 17. ver. 24. & c. 18. ver. 15. Quæ loca reges Aſsyriorum iam occupauerant, vt obiter dicitur, 4. Reg. cap. 19. ver. 53. & Iſai. cap. 36. ver. 19. & nos ſub annis mundi 3234. num. 4. & 3306. num. 3. diximus. Porrò dictas colonias collocauit Salmanaſar rex, in ciuitatibus Samariæ, pro filijs Iſrael quos inde abſtulerat. Et hi ſunt qui poſtea a Iudæis dicebantur Samaritani. De quibus fit mentio in Euangelio Ioan. cap. 4. ver. 9. illis verbis: Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.] Et nos infra ſub anno mundi proximo num. 2. agemus.

Salmanaſar ducit de Babylonia colonias in Samariam.

3 In hac poſtrema Iſraelitarum captiuitate, tranſlatus quoque fuit Tobias in ciuitatem Niniuem cum vxore ſua, & paruulo filio eiuſdem cum patre nominis: tametſi lxx. Interpretes, patrem vocent Tobiel, & filium Tobit. Erat autem Tobias de tribu, & ciuitate Nephthalim, in Galilæa ſuperiori poſita, ſupra Naaſſon, poſt viam quæ ducebat ad occidentem; ad læuam habens ciuitatem Sephet, Tobi. cap. 1. ver. 1. & 2. Vnde oportet quod quando Theglath Phalaſar, vt ſub anno mundi 3295. num. 2. diximus, tranſtulit tribum Nephthalim: ipſe Tobias vel iam inde aufugiſſet: vel caſu aliquo, aut potius Dei prouidentia, contigerit eum tunc cum domo ſua, extra patriam commorari; alioqui tunc primum cum alijs tranſlatus fuiſſet. Igitur ab hoc anno incipit hiſtoria ipſius Tobiæ in lib. eius deſcripta. Poterat autem Tobias eſſe quadraginta quinque circiter annorum, quando ductus fuit in Aſſyrios. Nā qñ cæcus factus eſt, erat quinquaginta ſex annos natus, vt patet Tobi. cap. vlt. verſ. 3. accidit vero ei cæcitas non multo poſt mortem Senacherib; anno ſcilicet regni Ezechiæ circiter decimo ſeptimo, vt ſub anno mundi 3325. num. 4. videbimus. ſubductis ergo prædictis quadraginta quinque Tobiæ annis, cum alijs vndecim, qui, ab hoc anno regni Ezechiæ ſexto, ad decimum ſeptimum eiusdem inueniuntur: conficitur prædicta ſumma annorum quinquaginta ſex, vt patet in tabulis. Filius verò ipſius Tobiæ, poterat tempore captiuitatis huius, eſſe annorum circiter quinque; agebatur namque adhuc annus eiusdem captiuitatis circiter primus, quando Tobias mutuauit Gabelo ægenti pecuniam, vt colligi poteſt Tobi. cap. 5. ver. 17. & 18. Vbi ſubiungitur: quod poſt multum deinde temporis: hoc eſt, poſt annos ferè tres mortuus eſt Salmanaſar Rex; & regnauit pro eo Senacherib. Sanè quando Tobias dedit pecuniam Gabelo: filius Tobiæ adhuc erat infantulus, vt aperte traditur, Tobi. capitulo 4. verſiculo 21. hoc eſt, puerulus, ſeu vt ibidem exponit Lyranus; nondum plenum vſum habebat rationis; quod communiter in his, qui quintum circiter annum agunt, quotidie videmus: Vnde hæc Lyrani expoſitio valde rationabilis, & propria videtur; & ad noſtram hanc poſitionem confirmandam accommodata.

Tobias cum vxore, & filio ducitur in Aſſyrios.

De annis Tobiæ ſenioris.

Et iunioris.

4 Sed vt ad memoratam Iſraelis captiuitatem redeamus: cauſam ipſius breuiter tāgit ſcriptura, 4. Reg. capitulo 18. verſiculo 12. & latius eandem proſequitur capitulo 17. verſiculo ſeptimo, vſque ad 24. Quoniam, inquit, ex quo decem tribus receſſerant a domo Dauidis, ſeductæ a Ieroboam primo ipſarum Rege: ad idololatriam declinare cœperunt: Et deinceps non modo in idolorum cultu perſeuerauerunt (tametſi non ceſſaret interim Dominus per os omnium Prophetarum frequenter eas arguere, increpare, atque admonere, vt aliquando tandem ad ipſum, & ad mandatorum eius obſeruantiam redire non amplius recuſarent, ne diuina in eos ſæuiret ira) ſed inſuper indurantes ceruices ſuas, ac Domini Dei ſui ſubiectionem, debitamque obedientiam contēnentes: tradiderunt ſe Gentilium ritibus; & adora-

Cauſa captiuitatis Iſraelitarum.

Digitized by Google

uerunt vitulos aureos, quos fecerat Ieroboam; & vniuerſam militiam cœli, hoc eſt aſtra eius; ſeruieruntque Baal, conſecrantes filios ac filias ſuas per ignem idolis: Nec non diuinationibus atque augurijs operam dantes, valde admodum prouocauerunt contra ſe iuſta Dei iudicia. Qui denique non amplius tantas ſuſtinere volẽs populi ſui abominationes; afflixit eos grauiter, tradiditque in manus inimicorũ ſuorum; & abduci permiſit de terra quam ipſis, & patribus ſuis dederat; atque ad terras alienigenarum Gentium captiuos transferri voluit. Ceterum nemini mirum videatur, quod inter tot malos, Tobias quoque valde bonus tranſlatus ſit: Etenim, quemadmodum in bonorum cætibus, peruerſos quoſdam ſemper diabolus intromittere ſatagit, ad infirmiores ſubuertendos; ita benigniſſimus Deus, ad exemplũ, correctionem; vel etiam interdum confuſionem malorum hominum, quoſdam bonos, ac ſanctos viros, inter illos reperiri, ac permanere diſponit; quos etiam in medio malorum, protegere, adiuuare, ac dirigere non deſinit; vt in hoc Tobiæ exemplo videmus; quem etſi Dominus multa mala pati permiſit, eadem tamen ad patiẽtiam eius, & virtutem magis declarandam, ſibi alijſque profuerunt; & ſic eximia virtus, inter malos enituit; vt (quemadmodum de Sancto Iob Beatus Gregorius libro primo Moral. capitulo primo ait) hoc etiam eius laudibus proficeret, quod bonus inter malos fuerit: Neque enim valde laudabile eſt, bonum eſſe cum bonis; ſed bonum eſſe cum malis; ſicut enim grauioris culpæ eſt inter bonos, bonum non eſſe; ita immenſi eſt præconij, bonum etiam inter malos extitiſſe. Sic Beatus Gregorius.

Cur Tobias bonus inter tot malos tranſlatus.

Verum hic forte aliquis quæret, num memorata Iſraelitarum captiuitas perpe- 5
tua fuerit; an verò aliquando poſtmodum ſoluta; ſicuti certum eſt dimiſſam fuiſſe Babylonicam duarum tribuum captiuitatem, Iudæ ſcilicet & Beniamin: Ad hoc dicimus, rem eſſe valde perplexam atque obſcuram; propter Sanctorum Patrum, probatiſſimorumque ſcriptorum ſententias inter ſe diuerſas; &, quod magis refert, propter ipſius ſacræ ſcripturæ loca, quæ pro vtraque parte, plurima eademque ſatis clara, adduci poſſe videntur. Nihilominus, vt omnia plana & conſona fiant; ad quæſitum quattuor propoſitionibus reſponderi poſſe putamus. Et prima quidem erit: Decem tribuum captiuitatem in Aſsyrios abductam, numquam hactenus, quod ſciatur, vniuerſaliter fuiſſe relaxatam, iuxta Oſee prophetiam, quæ habetur capitulo eius primo, verſiculo ſexto, & ſeptimo his verbis; Quia non addam vltra miſereri domui Iſrael; ſed obliuione obliuiſcar eorum: Et domui Iuda miſerebor, & ſaluabo eos in Domino Deo ſuo &c. Quod etiam confirmari poteſt ex 4. Regum capitulo 17. verſiculo 23. vbi dicitur: Tranſlatusque eſt Iſrael de terra ſua in Aſsyrios vſque in diem hanc.] ideſt vſque in perpetuum; iuxta Origenis expoſitionem homilia ſeptima in Ioſue, quam ibidem aliquot alijs eiuſdem ſcripturæ confirmat exemplis. Huc accedit, quod de ſolutione captiuitatis Babylonicæ, plura repeniuntur aperta, præſertim apud Ieremiam, & Baruch, & Danielem, vaticinia; quæ poſtea cumulatiſſimè impleta fuiſſe legimus in libris Eſdræ: At ſolutio captiuitatis decem tribuum, neque omnino clare prænunciata eſt (quod enim vniuerſaliter prædici videtur Ierem. capitulo 19. verſiculo 14. non ad decem ſed ad duas tribus pertinet, vt ex illius capitis initio conſtat) Neque quod vnquam facta fuerit vſpiã legimus: Quin potius, è contrario videtur Dominus proteſtari per Oſeam loco citato ſe eas in perpetuam obliuionem traditurum; atque re ipſa id præſtaſſe, colligi poteſt ex Ioſepho, qui libro vndecimo antiqui. capitulo quinto, ſic ſcriptum reliquit; Duæ tantum tribus per Aſiam & Europam, ſub Romano degunt Imperio: Decem autem tribus, nunc quoque vltra Euphraten ſunt, infinita hominum millia, quæ vix eſt numero comprehendere. Et Beatus Hieronymus in Ezechielis capitulo vigeſimo tertio, non longe a principio: Vſque hodie, ait, decem tribus captiuæ tenentur in montibus, & in vrbibus Medorum ad quas tranſlatæ ſunt. Et in Oſee capitulo primo de eiſdem dicit: Vſque hodie Perſarum Regibus ſeruiunt, & numquam eſt eorum ſoluta captiuitas. Idem ferè aſſerit ſuper Ezechiel. capitulo 37. Et in Zachari. capitulo ſecundo. Porrò Ioſephum, &

An Iſraelis captiuitas perpetua fuerit.

Prima propoſitio.

B.

B. Hieronymum poſtea ſecuti ſunt Lyranus, & Rupertus, & ceteri ferè omnes ſacræ ſcripturæ expoſitores. Quare de hac re nulla remanet apud Doctores dubitatio. Vtrum autem prædicta Iſraelitarum captiuitas, aliquando omnino liberanda ſit, & ad terram Iſrael reducenda (quod fruſtra in aduentu ſui Meſſiæ, Hebræi ſururum ſperant expectantque) incompertum eſt. Nam licet communiter credatur, Iſraelitarum reliquias, in conſumatione ſæculi fidem Chriſtianam ſuſcepturas, ac tandem ſalutem conſecuturas: de vniuerſali tamen ipſorum reuerſione ad terram Iſraeli nihil certi affirmare poſſumus.

6 Altera propoſitio eſt. Non omnes qui ex decem tribubus erant Iſraelitas, in Aſſyrios fuiſſe tranſlatos: etenim probabile admodum eſt, plurimos eorum, ipſiuſmet captiuitatis tempore, in terra Iſrael ab ipſo Rege Aſſyriorum fuiſſe relictos, præcipuè pauperiores, de quibus ipſum non curaſſe credendum eſt; ſicuti poſtea fecit Nabuchodonoſor, quando traduxit duas tribus in Babylonem, vt ſuo loco dicemus. Et item nō modo credibile, ſed certiſſimum eſt, plurimos eodem pariter captiuitatis tempore, ab Aſſyrijs clam aufugiſſe; atque in montibus ac ſpeluncis, ſe ſe abdidiſſe; ac poſt Aſſyriorum diſſeſſum ad proprias vrbes, cum his qui relicti fuerant remeaſſe, ad quos poſtea Ezechias Rex Iuda miſit curſores, qui inuitarent eos ad celebrandum Phaſe in Ieruſalem, vt ſub anno mundi proximo num. 3. dicemus: Ioſephus quoque 10. antiq. cap. 5. non procul a fine capitis ſcribit, Ioſiam viſitaſſe & alios Iſraelitas, qui captiuitatem, & ſeruitutem Aſſyriorum euitauerant; Denique 2. Paralip. cap. 30. ver. 6. legimus, quod curſores Ezechiæ Regis prædicabant dicentes: filij Iſrael reuertimini ad Dominum &c. & reuertetur ad reliquias quæ effugerunt manū Regis Aſſyriorum. Porrò horum alios probabile eſt, ad tutiora loca, nimirum ad vrbes Regum Iuda ſe ſe recepiſſe; ibique deinceps cum fratribus ſuis, tam ipſos, quam ipſorum poſteros, perpetuo habitaſſe: mirū namq; valde eſſet, in tāta præſertim, non vnius duntaxat vrbis, ſed totius regni Iſraelitici captiuorum multitudine, ſi non plurimi, varijs modis, è manibus hoſtiū euaſiſſent. Sed & ante hanc decem tribuum captiuitatē, ſcimus plurimos voluntariè de regno Iſraelitico, ad Iudaicum tranſiſſe, ibidemque poſtea inhabitaſſe, atque hoc pacto auxiſſe, ac roboraſſe regnum Iudæ, præſertim temporibus Roboam Regis Iuda, vt apertè colligitur tum 2. Paralip. cap. 11. ver. 16. & 17. tum ex Ioſepho antiq. lib. 8. cap. 3. prope finem: Et item regnante Aſa Rege Iuda, vt patet 2. Paralip. cap. 15. ver. 9. Sanè qui ex alijs tribubus, ſiue ante, ſiue ante poſt Iſraeliticam captiuitatem, ſe ſe duabus tribubus, Iudæ videlicet & Beniamin, quouis modo adiunxerunt, tametſi certum ſit, eos vel eorum poſteros, poſtea cum illis captiuos in Babylonem fuiſſe abductos; attamen eoſdem quoque pariter cum ceteris, ſoluta illa captiuitate, rediſſe, colligit Beda (quemadmodum habemus in Gloſſa Ordinaria ſuper 1. Eſdræ cap. 2. in fine) ex illis verbis: Habitaueruntque Sacerdotes &c. & vniuerſus Iſrael in vrbibus ſuis. Itaque conſtat, vt dixi, non omnes decem tribuum Iſraelitas, in terram Aſſyriorum fuiſſe abductos: Sed ex ipſis non paucos, cum duabus tribubus, ante & poſt Babylonicam captiuitatem, ſimul in Ieruſalem, & in alijs vrbibus terræ Iudæ, & Iſrael, cohabitaſſe, vt etiam ex infra num. 10. dicendis comprobari poterit.

Altera propoſitio.

7 Tertia propoſitio ſit: plurimos, vel ſaltem aliquos de poſteritate illorum, qui a Theglath Phalaſar primo, & deinde a Salmanaſar in Aſſyrios tranſlati fuerant, poſtmodū Cyri Regis Perſarum temporibus, rediſſe in Ieruſalem, vt ſentiunt S. Cyrillus in Prologo Zachariæ, & ſuper Oſee cap. 11. & in Malach. c. 2. & B. Theodoretus, ac Theophilactus in Oſee cap. 3. prope finem: quorum opinio non modo falſa, vt putat aſſeritque Ribera ſuper Oſee cap. 1. ſed nobis multo probabilior videtur, quam eius oppoſita. Etenim rationabile admodum eſt credere, aliquos ex alijs tribubus, nimirum magis Deum timentes, qui per Medorum Perſarumque, ac Babyloniorum vrbes diſperſi erant, quando promulgatum fuit gratioſum illud Cyri edictum in fauorem Hebræorum; putantes ſe quoque in tam vniuerſali liberatione comprehendi; ſtatim ſine alia ſpeciali facultate impetrata, properaſſe in Babylonem; & cum his qui erant ibi, ad ſedes patrias cum gaudio remeaſſe: alios verò non multo poſt, priorum exemplo excitatos; obtenta ab eodem Rege licentia, pariter in terram

Tertia propoſitio.

Digitized by Google

natiuitatis patrum ſuorum veniſſe. Quamuis non ſit etiam improbabile, nonnullos quoque prædictorum Iſraelitarum, poſt Cyri tempora, videlicet Artaxerxe Longimano regnante, de ipſius etiam Regis, qui erga Hebræos ſatis bene affectus erat, licentia; vel cum Eſdra, vel cum Neemia, de alienigenarum regionibus, tandem in patriam redijſſe. Nam pro ea non mediocri beneuolentia, quam prædicti duo Reges erga Hebraicum populum oſtendebant, credere poſſumus ac debemus, eos non negaſſe facultatem ijs, qui redire in Iudæam cuperent, etiam ſi non eſſent de illis quos tranſtulerat Nabuchodonoſor: quoniam iſta Hebræorum diſtinctio, vix cognita, & nullius momenti erat apud Reges Perſarum, qui cum ita dominarentur vniuerſæ terræ Iudæ, ac Iſrael, ſicuti regionibus Medorum in quibus Iſraelitæ tunc habitabant; parum aut nihil eis referre poterat, quod aliqui ipſorum in vna magis Imperij ſui parte manerent, quam in altera; præſertim cum tanta tunc eſſet prædictorum Regum potentia, vt nihil minus pertimeſcere poſſent, quam ne Iſraelitæ ab eis rebellare auderent, ſi quidam illorum ad proprias ſedes reuerti permitterentur.

Scripturæ loca de Iſraelitarũ reductione quo modo conciliãda.

Hanc tertiam propoſitionem ſatis confirmare poſſunt aliquot Prophetiæ, locaq; 8
ſcripturæ ſacræ, quæ videntur prænuntiaſſe, Iſraelitas quoque aliquando a ſua captiuitate redituros: quæ loca, vt cum præcitatis oppoſitum ſignificantibus conciliari poſſint; cogimur non de vniuerſali omnium; ſed de particulari nonnullorum Iſraelitarum reditu exponere. Eiuſmodi eſt, quod legimus Ezechiel. cap. 37. ver. 16. vſque ad 23. Vbi ſub figura duorum lignorum, quæ ſimul copulare Propheta iuſſus eſt, manifeſtè indicauit Dominus reditum Iſraelitarum ad montes Iſrael, & vnionem eorum cum Iudæis, vt ibidem latè explicari videtur. Et Ierem. ca. 50. ver. 4. vbi ſic legitur: In diebus illis (ideſt cum capta fuerit Babylon) venient filij Iſrael, ipſi & filij Iuda ſimul &c. Et poſt pauca: Venient, & apponentur ad Dominum fœdere ſempiterno, quod nulla obliuione delebitur.] Et in eodem capite ver. 19. & 20. vbi dicitur: Et reducam Iſrael ad habitaculum ſuum, paſcetur Carmelus, & Baſan, & in mõte Ephraim, & Galaad ſaturabitur anima eius. In diebus illis, ait Dominus, quæretur iniquitas Iſrael, & non erit, & peccatum Iudæ, & non inuenietur; quoniam propitius ero eis &c. Sed multo clarius idem Propheta noſtram hanc poſitionem confirmare videtur c. 3. ver. 11. vſque ad 16. Vbi primo inducit Dñm dicentẽ ſibi, quod auerſatrix Iſrael iuſtificauit animam ſuam in comparatione præuaricatricis Iudæ, quæ non eſt reuerſa ad eũ in toto corde, ſed in mendatio.] Deinde præcipiẽtem ſibi vt clames contra aquilonem dicens: Reuertere auerſatrix Iſrael ait Dominus, & nõ auferã faciem meam a vobis, & non iraſcar in perpetuum.] Et deniq;, poſt pauca, ait: Quia ego vir veſter aſſumam vos, vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion, & dabo vobis Paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia, & doctrina.] In quibus verbis apertiſſimè promittitur reductio Iſraelitarum non vniuerſalis; ſed aliquotum particularium in Sion: Non enim eludi poteſt hoc vaticinium, dicendo Dominum ibidem loqui ex ſuppoſitione; videlicet, ſi conuerſi fuerint: quoniam certiſſimum eſt, quod ſi omnes conuerſi fuiſſent, omnes de captiuitate liberaſſet: Sed aſſertiuè loquitur Dominus prænuntians aliquos ex illis conuerſum iri, & promittens ſe aſſumpturum eos & reducturum in Sion. Præterea Oſee, licet capitulo 9. præcipuè a verſiculo 14. vſque ad finem capitis, & capit. vndecimo, verſiculo quinto, vſque ad nonum, videatur prophetaſſe, perpetuam decem tribuum futuram captiuitatem: nihilominus, ex his quæ ibidem ſubiunguntur, nempe capitulo vndecimo, a verſiculo octauo, vſque ad finem capitis videtur Propheta vaticinari, Dominum pœnituiſſe iræ ſuæ, & promiſiſſe denuo reducere Iſraelem de terra Aſsyriorum: Et volabunt, inquit, quaſi columba de terra Aſsyriorum, & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.] Et in calce capitis primi ait: Et congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput vnum.] Deinde in principio capitis ſecundi, filiam vxoris ſuæ, quæ typum Iſraelis gerebãt; quamque præcedenti capite ver. 6. vocauerat, abſque miſericordia; mox iubet vocari, miſericordiam conſecutam.] quẽ locum poſtea fuſius apertiusque ex eadem Prophetia explicauit Apoſtolus ad Rom. ca. 9. verſic. 25. dicens

Vo-

Vocabo non plebem meã; plebem meam. & non dilectam: dilectam: & nõ miſericordiam conſecutam; miſericordiam conſecutam.] Quamuis autem prædicta ſcripturæ loca, bene poſſint debeantque primario intelligi de Iſraelitarum Iudæorumq; conuerſione ad fidem Chriſti; & de ipſorum cum Gentibus vnione in vna Eccleſia, & ſub vno capite Chriſto; quod nunc iam ex parte videmus impletum in Prædicatione Euangelica: & adhuc plenius implendum expectamus ſub mundi finem, quando reliquiæ Iſrael ſaluæ fient, vt eſt communis Patrum opinio: Nihilominus, non inconuenit etiam, eadem ſcripturæ loca, ad litteram accipere de quorundam Iſraelitarum reditu in patriam; ac de eorundam vnione cum Iudæis, quæ, vt numero præcedenti diximus, ante & poſt Babylonicam captiuitatem facta eſt, & vſque ad Chriſti tempora, & deinceps etiam poſtea perſeuerauit, quemadmodum in ſequenti propoſitione demonſtrabimus. Extat etiam ad prædictorum confirmationem Tobiæ ſenioris prophetia, quæ habetur in capite libri eius vlt. ver. 6. vbi ait: Prope eſt interitus Niniue: non enim excidit verbum Domini: Et fratres noſtri, qui diſperſi ſunt a terra Iſrael, reuertentur ad eam.] ſubintellige non omnes abſolutè; ſed omnes timentes Deum, vt præſſius ibidem ver. 7. declaratur: licet enim hæc prophetia videatur etiam ipſa poſſe intelligi de reditu duarum tribuum, & ſolutione Babylonicæ captiuitatis; quia ibidem, more Prophetarum (de quibus S. Io. Chryſoſtomus ſuper Pſal. 43. ait, quod omnia tempora percurrunt præſentia, præterita, futura) ſubdidit mentionem, ſeu prædictionem combuſtionis templi, tanquam iam factæ; quæ tamen multo poſt ipſius Tobiæ obitum cõtigit: Veruntamen, quia ſtatim poſt prænuntiatum Niniue interitum, qui nihil ad Iudæos pertinebat; ſubiungit: Et fratres noſtri qui diſperſi ſunt a terra Iſrael, reuertentur ad eam.] proculdubio datur intelligi in eadem prophetia comprehendi debere, non Iudæos tantum; ſed plures etiam de Iſraelitis qui inter Aſsyrios morabantur: illos enim magis proprie fratres ſuos Tobias poterat appellare. Niſi forte hæc prophetia ſpecialiter reſpiciebat ipſius Tobiæ poſteros; quos admodum credibile eſt, ob merita ipſius, & filij eius, fuiſſe poſtea aliquando ab illa captiuitate liberatos, & ab idololatrarum regionibus, ad patriam ſuam in qua verus Deus colebatur, reductos: præſertim cum in calce libri ipſius Tobiæ tradatur, quod omnis cognatio, & generatio eius, in bona vita, & ſancta conuerſatione permanſit; ita vt accepti eſſent tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitantibus terram.] Denique Zacharias cap. 10. ver. 6. vſque ad finem capitis manifeſtè de conuerſione, & ſalute decem tribuum; & de reductione earũ, ab Aſsyrijs in terram Galaad, vaticinatur. Quæ omnia ſcripturæ loca, & ſi quæ ſunt eiuſmodi alia; vt cum alijs quæ oppoſitum indicare videntur, conciliari poſſint; exponenda ſunt (vt diximus) non de vniuerſali, & communi Iſraelitarum reductione, qualis facta eſt Iudæorum; ſed de pluribus illorum, quorum ſpeciatim Deus corda tetigit; & vel ſimul cum Iudæis, vel priuatim reduxit in terram Iſrael.

9 Reſtat nunc reſpondere ad argumenta quæ contra hanc poſitionem deſumit Ribera ex 1. Exdræ cap. 2. ver. 1. vbi hæc habentur: Hi ſunt prouinciæ filij qui aſcenderunt de captiuitate, quam tranſtulerat Nabuchodonoſor Rex Babylonis in Babylonem; & reuerſi ſunt in Ieruſalem, & Iudæam, vnuſquiſque in ciuitatem ſuam.] Et ex Ioſepho, qui lib. 11. antiq. cap. 5. quemadmodum ſupra num. 4. dictum eſt, dicit, duas tantum tribus redijſſe, ac ſub Romano degere Imperio; decem verò, trans Euphraten manſiſſe. Et in eiuſdem libri cap. 1. & 4. ſcribit, eos qui redierunt de Babylonia, fuiſſe ex duabus tribubus, & ex Leuitica, quæ in duabus ſemper intelligitur. Et ex B. Hieronymo, qui præter ea quæ ſuperius num. 4. retulimus; ſuper illa verba quæ habentur Malachiæ cap. 2. ver. 11. Et abominatio facta eſt in Iſrael, & in Ieruſalem.] ait: Nequaquam in decem tribubus, quæ ab Aſsyrijs tenebantur; ſed in his qui ad Cyri Regis Imperium, ſub Zorobabele, & Eſdra, & Neemia, de Babylone ſunt reuerſi.] Ad hæc & eiuſmodi alia, breuiter dicimus: non mirum eſſe, quod ſcriptura ſacra, & citati Auctores, nullam fecerint mentionem eorum qui de Aſsyriorũ captiuitate redierunt; quia quidam illorum, non ſemel ac ſimul omnes publicè; ſed ſparſim, interpolatis vicibus, ac priuatim venerunt: Et qui publicè cum duabus tribubus reuerſi ſunt, quod pauci admodum eſſent, reſpectu illorum quibus cum, ſe im- *Reſpõſio ad argumenta contrarium probantia.*

miſcuerant; ad eaſdem duas tribus pertinuiſſe videntur. Vnde cum denominatio
ſemper a maiori parte fieri ſoleat, propterea dicuntur duæ tribus Iudæorum in pa-
triam redijſſe; & decem Iſraelitarum trans Euphraten remanſiſſe; tametſi è conuer-
ſo, aliqui ex duabus tribubus remanſerint; & aliqui ex decem venerint.

Quarta propoſitio.

Quarta demum propoſitio, eademque certiſſima eſt, Chriſti Apoſtolorumque tē- 10
poribus, plurimos in Iudæa, & in omni terra Iſrael, de ſingulis tribubus Iſraelitas
extitiſſe. Nam Anna Prophetiſſa filia Phanuel, erat de tribu Aſer, vt patet Luc. cap.
2. ver. 36. & Apoſtoli dicuntur fuiſſe de varijs tribubus, iuxta illud quod dicitur in
Pſal. 67. Principes Iuda Duces eorum, Principes Zabulon, & Principes Nephtha-
lim: Et Dominum prædicaſſe in finibus Zabulon, & Nephthalim, patet Matthæi
cap. 4. ver. 13. Et denique ſcimus Catholicam B. Iacobi Apoſtoli Epiſtolam, duode-
cim tribubus in diſperſione exiſtentibus fuiſſe ſcriptam, vt ex eius initio perſpicuū
eſt: nimirum non illis tribubus (vt aliqui perperam opinantur) quæ vſque hodie
dicuntur eſſe vltra Euphraten, ſcripta fuit memorata S. Iacobi Epiſtola; illæ enim
decem tantum eſſe perhibentur; ſed duodecim tribubus, inquit citatus ſcripturæ lo
cus; id eſt ijs qui de ſingulis duodecim tribubus, propter ſuſceptam Chriſti fidem
(quemadmodum exponit Venerabilis Beda) a contribulibus ſuis eiecti fuerant de
Ieruſalē, & diſperſi ꝑ regiones Iudææ & Samariæ, in prima illa fidelium perſecutio-
ne, cuius fit mentio Actorum cap. 8. ver. 1. Igitur euidentiſſimè conſtat, quod hiſce
temporibus plurimi Iſraelitæ, etiam ex ſingulis decem tribubus quæ olim abductæ
fuerant in Aſsyrios, inueniebantur in Ieruſalem, & in tota terra Iſrael; quos procul-
dubio partim ab his qui ante Aſsyriacam captiuitatem, vltrò ſe ſe duabus tribubus
aſſociauerant; partim ab his qui ab Aſsyrijs relicti fuerant, aut ab ipſis clam aufuge-
rant; partim quoque ab illis paucis, quos de Iſraelitica captiuitate quomodolibet
redijſſe num. 6. ac 7. diximus, propagatos fuiſſe, dubitare nemo debet: qui ſucceſſiuè
inter Iudæos non mediocriter multiplicati, ſub poſterioribus Iudæorum Regibus,
quemadmodum olim ſub Dauide ac Salomone, vniformiter cum Iudæis viuentes,
nihil ab ipſis in diuino cultu moribusque diſcrepabant. Et in iſtis credimus imple-
tas eſſe memoratas Ezechielis, Oſee, & Tobiæ prophetias, de quorundam Iſraelita-
rum reductione in terram Iſrael, eorundemque copulatione cum Iudæis, ſub vno
eodemque communi regimine.

An x. tribus Iſraelitica ad nouum orbis partes commigrauerint.

Ceterum, quoniam, dictum eſt Iſraelitas decem illarum tribuum, quas Reges Aſ- 11
ſyriorum duxerant captiuas, numquam poſtea, paucis duntaxat exceptis, redijſſe in
Iudæam; ſed circa montes Caſpios conſediſſe, ibidemque poſtea perpetuo reman-
ſiſſe, vt eſt communis ſententia: non videtur hic ſilentio prætereunda; ſed comme-
moranda pariter ac explodenda alia quorundam opinio, exiſtimantium, eos ad no-
ui orbis terras primo incolendas eſſe profectos; dediſſeque primam Indis occiden-
talibus, hoc eſt vtriuſque Americæ incolis, originem: ad quam rem confirmandam
aiunt; quod iccirco noui orbis incolæ, ſunt natura timidi; & ſuperſtitionibus dedi-
tis & ingenio acutis & mendaces; quia a prædictis Iſraelitis ſunt propagati; vnde &
in eiuſmodi omnibus, illis aſſimilantur: quemadmodum etiam, inquiunt, in veſtitu,
nam vel nudis pedibus ambulant; vel calceis vtuntur plantam tantummodo pedis
operientibus; & duplici duntaxat veſtiuntur indumento; nimirum tunica & ſindo-
ne: Et hæc, aiunt, eſſe qualia erant illa, quæ a Samſone promiſſa fuerunt, proble-
ma ſuum diſſoluentibus, Iudic. cap. 14. ver. 12. & 13. Et adhuc etiam amplius opi-
nionem ſuam comprobare nituntur auctoritate Eſdræ qui lib. 4. cap. 13. verſic. 40.
(tametſi liber ille inter apochriphos computatur) ſic ait: Hæ ſunt decem tribus, quæ
captiuæ factæ ſunt de terra ſua, in diebus Oſee Regis, quem captiuum duxit Salma-
naſar Rex Aſsyriorum; & tranſtulit eos trans flumen; & tranſlati ſunt in terram aliā.
Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc; vt derelinquerent multitudinem Gentium;
& proficiſcerentur in vlteriorem regionem, vbi numquam habitauit genus huma-
num, vel ibi obſeruare legitima ſua, quæ non fuerant ſeruantes in regione ſua. Per
introitus autem anguſtos fluminis Euphraten introierunt. Fecit enim eis tunc altiſ-
ſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis vſque quo tranſirent: per eam enim regionem
erat via multa, itineris anni vnius & dimidij; nam regio illa vocatur Arſareth. Tunc
inhabitauerunt ibi vſque in nouiſſimo tempore: Et nunc iterum cum cœperint ve-
nire;

nire; irerum altiſſimus ſtatuet venas fluminis, vt poſſint tranſire &c. hæc ibi Eſdras, ſeu liber Eſdræ aſcriptus. Ex cuius verbis, præfertim ex eo quod ait: decem tribus Iſraeliticas, dereliquiſſe multitudinẽ Gentium; & profectas eſſe itinere anni vnius cum dimidio in regione Arſareth vbi numquam habitauerat humanum genus. Colligunt iſti, eoſdem Iſraelitas, abijſſe in regionem noui orbis, antequam ad eam vllus hominum adhuc penetraſſet, ibidemque permanſiſſe; & conſequenter ab ipſis poſtea propagatos eſſe, qui nunc eas incolunt regiones. Sed profecto hæc argumenta non modo non cogunt nos in ipſorum ire ſententiam; quin potius contrariam perſuadent. Nam poſito (licet id probare debuiſſent) quod per regionem Arſareth, Auctor citati libri prouincias noui orbis intelligere voluerit; certe ab Aſsyria ad Americam, vt ex Geographorum tabulis patet, duplex potuit eſſe via; altera quæ ad orientem tẽderet; altera ad occidentem; ambæ quidem longiſſimæ; Sed prima tamen multo breuior. Si ergo per viam orientalem non nihil ad aquilonem flectentes, tanquam breuiorem & commodiorem perrexerunt; vtique ſine vlla maris transmiſſione (ſi, vt Arias Montanus putat, Aſia nullo mediante freto cum America copulatur) Si autem (quemadmodum alij Geographi ponunt, & nos ſub anno mundi 1931. n. 44. diximus) inter Aſiã & Americam, fretum extat Annianum; certe breui eiuſdẽ tranſitu, ad ipſas noui orbis regiones peruenire potuiſſent. Sed ſi per hãc viam orientalem profecti ſunt, proculdubio non opus fuit eos tranſire Euphraten, quem in Aſsyria exiſtentes habebant ad occidentem; neque verum eſſet quod altiſſimus ad eorum tranſitum mirabiliter venas fluminis ſiccaſſet. Si autem per viam occiduam Euphrate iterum transmiſſo, vt apertè citatus Auctor indicat, incedere maluerunt; neceſſarium fuiſſet eos, vel vniuerſa Syriæ, Arabiæ, Africæque latitudine, longis itineribus peragrata, ad Atlanticum vſque oceanum, & inde, eo magnis nauigijs ac longa admodum nauigatione tranſmiſſo, tandem ad Americam peruenisse: Vel ab Aſsyria ad occiduos Syriæ fines terreſtri itinere, mox nauibus tota mediterranei longitudine vſque ad freti Gaditani exitum emenſa, inde per vaſtiſſima & tũc omnino incognita oceani maria ad noui orbis oras poſtremo appuliſſe: Quod ſi re ipſa factum fuiſſet, profecto tam longam tanti populi nauigationem, vtpote magnum quid, & nouum, & numquam antea auditum, nullatenus citati libri Auctor ſilentio inuoluiſſet; ſed id quoque inter ſigna ad illius populi fauorem ab altiſſimo facta retuliſſet. Cum igitur e conuerſo prædictus Auctor, in memorati itineris narratione, nullius prorſus nautici traiectus, parui aut magni, meminerit; manifeſtum eſt, quod nequaquam ex ipſo colligere poſſumus, præfatas decem Iſraelitarum tribus, ad noui orbis plagas vnquam tranſmigraſſe. Præterea ſi eo conſilio ad Americam, tunc temporis omnino inhabitatam, profecti eſſent, ne a quoquam legitima ſua obſeruare impedirentur; vtique oporteret aliqua ſaltem in illis regionibus, Hebraicæ legis obſeruantiæ veſtigia reperiri. At contra conſtat omnes illarum regionum incolas, ante receptam Euangelij prædicationem, fuiſſe idololatras nec quemquam ipſorum nouiſſe, nedum obſeruaſſe circuncisionem, aliaue Hebræorum legitima. Vnde liquet populos illos, non a prædictis Iſraelitis; ſed ab alijs idololatris, genus ſuum duxiſſe. Quod autem timidi ſint, & acuti ingenij; non magis indicat eorum originem a memoratis Iſraelitis; quam ab alijs eiuſdem naturæ populis eſſe deductam. Sed neque omnibus noui orbis populis commune eſt, eſſe timidioris, & acuti ingenij; cum alioqui plures quoque ibidem reperiantur, & animo audaciores, & ingenio obtuſiores, quemadmodum Ioſephus Acoſta, qui diu admodum in Americæ prouincijs verſatus eſt, atteſtatur lib. 1. ſuarum hiſtoriarum naturalium, & moralium Indicarum cap. 23. Quod verò illæ gentes mendaces ſint, & admodum ſuperſticioſæ; proprium eſſe videtur, & commune, omnibus idololatris. Veſtitus item ille ſatis ſimplex & modicus, redolet magis illorum ruſticitatem, ac imperitiam; & climatis caliditatem, propter quam pluribus non indigent indumentis, ſicuti fit in alijs calidioribus prouincijs; quàm quod arguat eos ab Iſraelitis ortum habuiſſe. Nam dicere, quod veſtimenta Indorum ſimilia ſint tunicis & ſindonibus, quorum meminit Samſon loco Iudicum allegato; neque probari poteſt; neque ſi ſic eſſet, inferri poſſet intentum; quandoquidem, ſi diligentius perpendatur ille locus, palam fiet, Samſonem non ab Iſraelitis illas tunicas ac ſindones abſtuliſſe; ſed a Philiſthæis ab

eo

eo apud Aſcalonem occiſis, vt ibidem ver. 19. perſpicuè traditur. Itaque vt rem paucis abſoluam; non minus inepta eſt iſta opinio, de profectione decem tribuum Iſrael in Americam ad eam primo incolendam; quam ea quæ putat primos eiuſdem Americæ incolas, ad eam deueniſſe gradientes per inſulam Atlandidem (neſcio a quo ſomniatam) ab occiduis Africæ oris, vt aiunt, olim ad ipſius Americæ fines pertingentem; de qua inſula habentur multa apud Platonem in Timeo fabuloſè narrata: fabuloſè dixi; quia certiſſimum eſt, talem inſulam nunc non extare, & a Geographis antiquis, nuſquam eiuſmodi terminis fuiſſe deſcriptam. Sed non eſt præſentis negotij in hac re diutius immorari, neque hic diſquirere, quomodo homines ad Americæ plagas primo incolendas penetrare potuerint; Cum de hoc ſatis ſub anno mundi 1931. num. 45. vſque ad 48. dictum ſit.

De inſula Atlantica a quibuſdam conficta.

Per hæc circiter tempora, videlicet, ſub finem anni Ezechiæ Regis Iuda ſexti; 12
prophetauit Iſaias quædam ad natiuitatem Domini pertinentia, quæ traduntur in capite Prophetiæ eius 9. vt non obſcurè colligi poteſt ex initio eiuſdem capitis. Vbi memorantur duæ, quæ præceſſerant, Aſsyriorum de Iſraelitis victoriæ; altera quando Theglath Phalaſar deprædauerat tribus Zabulon & Nephthalim, de quibus dicitur: Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, & terra Nephthali.] altera quando Salmanaſar, vniuerſum Iſraelem tranſtulerat in Aſsyrios: quod quidem paulo ante memoratam prophetiam accidiſſe, planè indicant illa Prophetæ verba, quæ citatis ſubſequuntur: Et nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galilææ Gentium.] ſiquidem ibi (vt ſacri exponunt Doctores) non ſolum indicatur Iſraelitica captiuitas a Salmanaſar in Aſsyrios abducta, ſed etiam ſignificatur eandem paulo antea contigiſſe; quemadmodum apertè oſtendit vocabulum illud nouiſſimo quod eſt ac ſi dictum eſſet nuperimè. Ab hoc verò tempore, vſque ad annum regni eiuſdem Ezechiæ decimum quartum; proſecutus eſt Iſaias prophetare, quæ leguntur a prædicto eius cap. 9. vſque ad 20.

Iſaias vaticinatur de natiuitate Christi.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3315.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 293.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda ſeptimo, qui erat Iſraeliticæ captiuitatis 1
primus, Tobias (vt in tabulis etiam expreſſum videbitur) in eadem captiuitate, cum vxore, & filio, & reliquis de tribu ſua, in Niniuem perductus, in vera pietate perſeuerans, veri Dei cultum legemque, etiam in medio idololatrarum poſitus, omnimode obſeruabat. Nam cum ceteri Iſraelitæ ederent de cibis Gentilium; ipſe a cunctis eſcis lege vetitis, abſtinebat: Et quia in ſancto Dei timore iugiter perſeuerans viam veritatis non deſerebat; dedit illi Dominus gratiam in conſpectu Salmanaſar Regis; qui præter pecunias non modicas eidem gratis erogatas; fecit quoque ei facultatem vbique pergendi ac faciendi quæcunque vellet: qua libertate, ipſe non ad propriam; ſed ad fratrum ſuorum, hoc eſt Iſraelitarum, vtilitatem vtebatur: Etenim frequenter huc atque illuc ad concaptiuos ſuos diſcurrebat; quibus non ſolum monita ſalutis peramanter dabat; Verum etiam quicquid habere poterat, quotidie eis impertiebatur; atque ita pro viribus adiuuabat omnes. Cum autem quadam die (vt vel ab vno hoc exemplo cetera diſcere liceat) in Rages ciuitate Medorum deueniſſet; ibique inter alios de tribu, & genere ſuo, inueniſſet quemdam, nomine Gabelum, valde notabili pecuniæ ſumma egentem; pro ære, vt arbitror, alieno diſſoluendo; ne dequoqueret aliaue grauiſſima incurreret damna; puta aut perpetui carceris; aut ne ipſe, & liberi ſui in ſeruos, & ancillas a creditoribus redigerentur. hæc intelligens pius Tobias; & viri miſeratione commotus, accommodauit ei, ſub chirographo, decem talenta argenti, de pecunijs ſibi a Rege dono datis; quæ penes ſe ad pias eiuſmodi cauſas tulerat. Tobi. cap. 1. ver. 2. 3. & 11. vſque ad 18.

Tobias in captiuitate poſitus Dei legem obſeruabat.

A Salmanaſar beneficia accipit.

Opera charitatis exercet.

Pecuniam Gabelo gratis accommodat.

At

2 At verò per idem tempus, ille gentes quas (vt ſub anno præcedenti num. 2. diximus) pro filijs Iſrael inde tranſlatis, poſuerat Rex Aſsyriorum in vrbibus Samariæ; in cultu idolorum ſuorũ perſeuerantes; faciebant ſibi ſingulæ deos ſuos; quos prius colere conſueuerant in regionibus ſuis. Quamobrem immiſit Dominus leones qui per terram Iſrael diſcurrentes, interficiebant eas. Quod cum audiſſet Rex Aſsyriorum, præcepit illuc adduci vnũ de Sacerdotibus Domini, qui doceret eos legitima Dei terræ: Quem illæ gentes non omnino auſcultarunt: quandoquidem tametſi timerent Dominum propter plagam leonum eis immiſſam; nihilominus etiam nõ ceſſabant colere idola ſua. Atque in hac mixtura cultus Domini, & idolorum deinceps perſeuerauerunt ipſi, & poſteri eorum vſque ad tempora Chriſti, & Apoſtolorum, quando recepit Samaria verbum Dei, vt patet legenti Actorum cap. 8. ver. 5. vſque ad 18. Quæ omnia deſcribuntur 4. Reg. cap. 17. ver. 25. vſque ad finem capitis. Sanè vt teſtatur Ioſephus in calce lib. 9. antiq. prædictos populos Iudæi olim appellabant Cuthæos, quod maxima ipſorum pars de Cutha Perſidis regione, & a flumine Cutho ibidem exiſtente, traducti eſſent: Græci verò, quando dominari cœperunt Hebræis, illos poſtea vocarunt Samaritas, ſiue Samaritanos; quo nomine etiã vtuntur Euangeliſtæ. Et quemadmodum cor iſtorum non erat rectum cum Domino; ita etiam neque cum Iudæis ſincerè ambulabant. Nam (vt ait Ioſephus vbi ſupra, & repetit 11. antiq. cap. 8. prope finem) erant ſemper pro præſenti temporum conditione mutabiles; & eo ingenio, vt in rebus Iudæorum aduerſis, negarent ſe eſſe eorum cognatos; veritatem tunc dicentes; quoties autem res Iudæis feliciter ſuccedere perſpiciebant; confeſtim in ipſorum ſocietatem irruentes, eoſdem ad ſe attinere affirmabant; a Ioſepho eiuſque filijs Manaſſe ac Ephraimo ſeriem generis ſui deducere iactantes. B. Chryſoſtomus quoque homil. 30. in Ioan. dicit: quod quamuis re vera iſti eſſent gentiles; tamen aliquando in Iudaicam ſe ſe nobilitatem inſerere nitebantur; & Iudæos vocare cognatos; quoniam Iſraelitarum terram tenebant; & aliqua de eorum lege receperant. Huius rei exemplum videre licet 1. Eſdræ cap. 4. vbi legimus: quod quando Iudæi de licentia Cyri Regis Perſarum cœperunt ædificare templum in Ieruſalem; ipſi quoque Samaritani volebant ſe ſimul intromittere, & cum eis ædificare: Iudæis verò id recuſantibus; impedire conati ſunt ædificium. Siquidem corruptis Regijs Miniſtris, eorundem auxilio, & fauore, fregerunt conſilia Iudæorum; dilataque eſt ædificatio vſque ad tempora Darij Regis, vt infra ſuo loco dicetur. Ex quibus omnibus colligi poteſt cauſa cur Iudæi non coutebantur Samaritanis, vt dicitur Ioan. cap. 4. ver. 9. Et cur Mulier illa Samaritana ibidem ver. 12. reſponderit Chriſto: Numquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum iſtum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?] Et item cur Dominus dixerit Apoſtolis: In viam Gentium ne abieritis; & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis; ſed potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael.] Matthæi c. 10. ver. 5.

De Cutheis ſiue Samaritanis.

Cur Deum, & pariter idola colerent.

3 Per hæc quoque tempora, nimirum (vt notat Caietanus ſuper 2. Paralip. cap. 30.) poſt ſextum regni Ezechiæ annum, & abductos in terram Aſsyriorum Iſraelitas: miſit Ezechias Rex Iuda curſores ſiue nuntios cum Epiſtolis Regijs ad Iudam, & ad Ephraim, & Manaſſe, & ad omnem Iſrael; id eſt ad reliquias Iſraelitarum quæ remanſerant in terra ipſorum; inuitauitque eas vt venirent ad domum Domini in Ieruſalem; & ad celebritatem Paſchæ, quam ſollemniter reſtituere cogitabat. Et certè Caietani opinio eſt valde rationabilis. Nam ſi tunc Iſrael habuiſſet, vt prius proprium Regem; non eſt credibile, quod Rex Iuda, ſine illius conſenſu, auſus fuiſſet conuocare Iſraelitas in Ieruſalem; nec eſt veriſimile, quod ipſe Rex Iſrael tale quid vnquam concedere, permittereue voluiſſet; veritus nimirum, ne hac occaſione deficeret a ſe populus, & ad Iudæ partes tranſitum faceret: quandoquidem non ignoraſſet, hac de cauſa olim Ieroboam primum Iſraelis Regem, feciſſe vitulos aureos, vt auerteret populum ab aſcenſu ad templum Domini; prohibuiſſeque ne irent adorare in Ieruſalem: Et idipſum poſtea ab omnibus ſucceſſoribus ſuis, accuratè admodum fuiſſe obſeruatum. Sed quid in re apertiſſima immoramur? cum cap. Paralip. citato ver. 6. & 7. manifeſtè tradatur, quod nuntij qui ab Ezechia Rege miſſi fuerant, dicebant ad Iſraelitas: Reuertimini ad Dominum &c. & reuertetur ad reliquias quæ effu-

Quando Ezechias inuitauerit Iſraelitas ad celebrandũ Paſcha in Ieruſalem.

effugerunt manum Regis Aſsyriorum.]ergo iam præceſſerat captiuitas: quod etiam clarius ibidem ſubiungitur illis verbis: Nolite,dicebant, fieri ſicut patres veſtri, & fratres qui receſſerunt a Domino; qui tradidit eos in interitum,vt ipſi cernitis.] & adhuc manifeſtius infra ver.9. vbi dicitur: Si vos reuerſi fueritis ad Dominum; fratres veſtri, & filij habebunt miſericordiam coram Dominis ſuis, qui illos duxerunt captiuos, & reuertentur in terram hanc.] Ex his itaq; patet decipi Abulenſem, qui ſuper 4. Reg.cap.18.quæſt.16. putat omnia quæ narrantur 2.Paralip.cap.30.& 31. acta fuiſſe anno primo regni Ezechiæ; & Riberam item,qui ſuper cap. 1. Oſee num. 101.dicit prædictos curſores, miſſos fuiſſe ad Iſrael in initio regni Ezechiæ,& Iſraelitas ab eo inuitatos,poſtea ingruente Aſsyriorũ bello, tranſiſſe ad duas tribus ideſt ad regnum Iuda.

4 Cum ergo nuntij Regis Iuda, per Iſraeliticas quoque regiones excurrerent, de ciuitate in ciuitatem,hortantes vbique vniuerſos,vt tandem poſt tot tantaſque caſtigationes a Deo acceptas,non amplius renuerent differrentue conuerti ad Dominum Deum patrum ſuorum; ſed tandem deliberarent venire in Ieruſalem ad celebrandum Phaſe cum fratribus ſuis Iudæis: alij quidem irridebant eos; alij verò, præſertim quidam de tribu Aſer, & Manaſſe,& Zabulon,curſorum conſilio & hortationibus acquieſcẽtes, venerunt in Ieruſalem; vbi pariter omnes quoque viri Iuda vnanimes conuenerunt. Et quoniam in menſe anni ſacri primo, quando Paſchæ ſollemnitas ordinariè celebrari debebat; nondum populi congregari potuerant; nec tot Sacerdotes ſanctificari,quot pro tam grandi ac numeroſo Paſchate celebrando, neceſſarij videbantur: inito conſilio, decreuerunt,Rege etiam annuente,celebritatem differre in menſem ſecundum, prout olim iuſſerat Dominus per manum Moyſi Numer.cap.9. ver. 10. & 11. in eiuſmodi caſibus eſſe faciendum. Igitur in menſe ſecundo, congregati pariter populi multi,ante omnia deſtruxerunt altaria idolorũ, quæ fecerat impius Achaz in vniuerſis angulis Ieruſalem, quando clauſerat templi ianuas, vt dicitur 2. Paralip.cap.18.ver.24. & proiecerunt ea in torrentem Cedrõ. Deinde quartadecima die eiuſdem menſis ſecũdi,ad veſperam,immolauerunt Phaſe,& conſequenter fecerunt ſollemnitatem azymorum ſeptem diebus,offerentes holocauſta in domo Domini; & immolantes victimas pacificas; & comedentes,ac laudantes Dominum per ſingulos dies cum ingenti letitia; cum interim Leuitæ Sacerdoteſque organis officio ſuo congruentibus,dulciter admodum perſonarent.

Idolorum ſubuerſio in Ieruſalem. Paſcha, et azymorum celebritas.

5 Ceterum in hac Paſchali ſollemnitate, quattuor ſingularia contigiſſe memorantur. Nam primo, quia multi ad eam immundi conuenerant; quando ventum eſt ad immolationem agnorum Paſchalium, quæ nõ in templo, ſed per domos & familias, ritu Exod.cap.12.ver.1. vſque ad 29. deſcripto, fieri debebat; cum capita familiarum ad quæ pertinebat immolare agnos, ſanctificata non eſſent; pro ipſis ſupleuerunt Leuitæ, iugulantes familijs agnos; & ponentes de ſanguine ipſorum in ſuperliminaribus domorum; & cetera quæ fieri præcepta erant ſedulo exequentes. Secundo inter alios immundos qui ibidem conuenerant; magna pars populi tribus Ephraim,& Manaſſe,& Iſſachar,& Zabulon, contra legis præceptum comederunt agnos Paſchales, antequam ſanctificarentur; pro quibus orauit Ezechias Rex Dominum; qui exaudiuit eum, & placatus non imputauit eis,quod minus ſanctificati comediſſent Phaſe. Tertio in oblatione etiam victimarum, quæ fiebat in templo; quoniam vt dictum eſt, multi erant immundi; vt & ipſi poſſent victimas offerre Sacerdotibus immolandas; in ipſo oblationis actu, Leuitarum miniſterio vſi ſunt; qui ſuppleuerunt officium, quod ab offerentibus mundis fieri debuiſſet. Quarto demum præter ſeptem primos dies azymorum,placuit quoque vniuerſæ multitudini,vt celebrarẽt etiam alios dies ſeptem; quod & fecerunt, offerentes Domino ſacrificia plurima cum ingenti gaudio,& in hac ſecunda celebritate; ipſe Rex præbuit populo tauros mille; & ouium ſeptem millia; & ſimiliter Principes præbuerunt eidem populo tauros totidem, & oues decem millia; fuitque iſta ſollemnitas in Ieruſalem tam grãdis,qualis a diebus Salomonis in ea vrbe facta non fuerat. Denique peracta feſtiuitate,ſacerdotes & Leuitæ,benedicentes populo, dimiſerunt illum. Quæ omnia, licet aliquanto obſcurius, deſcribuntur 2. Paralipomenon capitulo 30. per totum.

Quatuor ſingularia in hoc paſchate acta.

Ex-

Digitized by Google

6 Expleta Paſchali ſollemnitate, omnes Iſraelitæ qui inuenti ſunt in vrbibus Iudæ, vnanimiter egreſſi, fregerunt cuncta idolorum ſimulacra; & ſuccenderunt lucos; demolitique ſunt excelſa, & altaria eorum, non ſolum in omni Iuda, & Beniamin; ſed & in vrbibus Ephraim, & Manaſſe: atque his peractis reuerſi ſunt ad poſſeſſiones ac ciuitates ſuas, 2. Paralip. ca. 31. ver. 1. Et hinc confirmatur quod iam ex tunc defecerat regnum Iſrael, vt ſupra num. 3. dictum eſt: alioqui Rex hæc & eiuſmodi in vrbibus ſuis proculdubio fieri prohibuiſſet.

Deſtruuntur idola etiam in vrbibus Ephraim, & Manaſſe.

7 Ezechias autem Rex in Ierusalem quotidie proficiebat, atque in promouendo, in dieſque magis augendo cultu Domini, totis viribus incumbebat; & vt hoc facilius meliuſque conſequi poſſet; curabat in primis inſtaurare Sacerdotum ac Leuitarum officia; nec non eorundem diſtributiones, viceſque ad normam olim a Dauide inſtitutam, reſtituere. Cum ergo prius ſuſcepiſſet in ſe onus prouidendi ex proprijs redditibus victimas pro holocauſto, quod mane ac veſpere iugiter fieri debebat, & item pro holocauſtis ſabbatorum, & Kalendarum, ac reliquarum anni ſollemnitatum: præcepit deinde populo Ieroſolymitano, vt daret partes Sacerdotibus, ac Leuitis in lege ſtatutas, quibus commodè ſuſtentari, & abſque alia ſollicitudine, his quæ ad legem Domini ac miniſteria templi pertinebant, vacare poſſent: quod alacriter, & magna animorum promptitudine, protinus executioni mandari cœpit. Etenim cernens populus eximiam Regis ſui pietatem; quippe qui non præcipiendo duntaxat; ſed præuio opere, exemploque ſuo cunctos ad diuinum cultum inſtaurãdum ac prouehendum animabat, prouocabatque; plurimas abundanterque offerebat primitias ac decimas, frumenti, vini, olei, mellis, & omnium quæ gignebat humus. Eiuſdem quoque populi Ieroſolymitani exemplo excitati ceteri Iudæi, ac Iſraelitæ, qui in alijs vrbibus habitabant; ipſi ſimiliter decimas boum, ouiumque, & aliarum rerum quæ vouerant, alacriter obtulerunt; cuncta deferentes in Ieruſalem coram Domino Deo ſuo. Cum autem vidiſſent, qui curam habebant colligendi ac diſtribuendi memoratas oblationes, eas large admodum excreſcere; & ſupra præſentem neceſſitatem nimium ſuperabundare; cœperunt, menſe tertio, diſtinctos quoſdam frugum aliarumque rerum aceruos facere, quos poſtea menſe ſeptimo, quando eiuſmodi collectio in illis regionibus ceſſare conſueuit, compleuerunt. Hos cum quadam die Rex conſpexiſſet; iuſſit pro his condendis fabricari horrea; & cellaria in domo Domini; quibus præfecit Choneiam Leuitam, & alios nonnullos, qui eidẽ deſeruirent; & curarent omnia fideliter condi ac conſeruari. Sed & alter Leuites, cui nomen erat Chore, Ianitor Portæ Orientalis, præpoſitus erat his quæ ſponte offerebantur Domino; habebatque ſub ſe alios plures, qui diſpoſiti erant per vrbes Sacerdotum ac Leuitarum, per quos illis, qui expleta miniſterij ſui vice, ad propria redierant, tam pro ipſis, quam pro vxoribus & liberis vtriuſque ſexus alendis, partes de his quæ oblata fuerant, fideliter præbebantur. Neque verò prædicti Leuitæ tantum; verum etiam alij quoque viri filiorum Aaron hoc eſt Sacerdotes, erant diſpoſiti per agros, & ſuburbana vrbium Sacerdotalium ac Leuiticarum, qui partes diſtribuerent vniuerſo ſexui maſculino Sacerdotali. Etenim iſta rerum Domino oblatarum diſtributio, quæ hic indiſtinctè traditur, intelligenda eſt iuſſa fieri ſecundum leges olim a Domino per Moyſen traditas: Siquidem ex his quædam diſtribuenda erant communiter tum Sacerdotibus tum Leuitis, & pro vxoribus ipſorum ac filijs vtriuſque ſexus; vt decimæ: quædam ſolis Sacerdotibus; vt partes ſacrificiorum, quibus maſculi tantum & mundi, veſci poterant; & primitiæ quæ communes erant etiam vxoribus, & filiabus eorundem Sacerdotum, de quibus aliàs. Et hæc ſunt, quæ Ezechias Rex fieri curabat, vt regnum ſuum in vero ac legitimo Dei cultu conſeruaret, quemadmodum deſcribitur 2. Paralip. cap. 31. per totum.

Ezechias quõ ſtuderet augere cultum Domini.

8 Quoniam autem filij Iſrael, vſque ad hæc tempora, adolere ſolebant Incenſum ſerpenti æneo, quod olim, iubente Deo, fecerat Moyſes in deſerto, vt in eo aſpiciẽtes Iſraelitæ, a ſerpentum morſibus ſanarentur, ſicuti legimus Numer. cap. 21. ver. 8. Videns pius Rex, quod prædictus ſerpens, qui in memoriam tanti beneficij hactenus fuerat aſſeruatus; iam non amplius, ad recolendam Dei beneficentiam deſeruire videbatur: quin potius, inuidia diaboli, populo in occaſionem ſcandali, & idololatriæ deuenerat: confregit eum, voluitque deinceps nominari Hebraicè Noeſthan,

Cur ſerpentem æneum confregerit.

quod

Digitized by Google

quod aiunt Latinè ſignificare, purum æs, ſeu maſſam æneam, vt vel hoc ipſo nomine, cunctis innoreſceret, nullum eſſe ei amplius cultum adhibendum, quarto Reg. capitulo 18. verſiculo quarto. Et hinc pater, quod ille ſerpens æneus, qui vſque hodie Mediolani in templo S. Ambroſij palam viſitur, & quem vt refert Sigonius Hiſtoriarum de regno Italiæ lib. 7.) Arnulphus eiuſdem vrbis Archiepiſcopus, anno ſalutis circiter 971. ab Ottone Germanorũ Imperatore, Conſtantinopolim ad Ioannem ibi tum Imperantem miſſus, ex theſauro eiuſdem Ioannis dono acceptum, ad Eccleſiam ſuã detulit, non eſt ille met ſerpens (vt falſo quidam exiſtimarunt, & adhuc a nonnullis imperitis creditur) qui olim a Moyſe in deſerto factus fuerat; ſed alter poſtmodum, neſcio a quo, aut quando, ad illius ſimilitudinem, & (queadmodum eidem Arnulpho Græci, citato Auctore atteſtante, aſſerebant) ex eodem, quo ille Moſaicus, ære conflatus.

Aliquot ex parabolis Salomonis inuenta & cæteris abdita.

Per eadem, vt arbitror, tempora, nonnulli docti, pariterque religioſi admodum 9
viri: ſiue iuſſu Ezechiæ regis, qui quemadmodum religionem iam pene colapſam, ſedulo reſtituere curauerat; ita ſtudium quoque ſacrarum ſcripturarum promouere ac prouehere intendebat: ſiue ipſi, motu proprio, eo quod diligerent Ezechiam propter ſingularem eius ſanctitatem, & exiſtimarent gratũ ſe ei facturos, ſi aliquid ad Dei cultum pertinens, eidem offerrent multas de Parabolis Salomonis, quæ tunc temporis diſperſæ, ac iam pene deperditæ erant, diligentiſſime conquiſitas, atque in vnum collectas, regique oblatas, de ipſius mandato, vt creditur, addiderunt libro Prouerbiorum eiuſdem Salomonis. Incipit autem hec additio, ab eiuſdem libri c. 25. & extenditur vſque ad finem libri, vt ex inſcriptione, ſeu initio dicti capitis, maniſeſtum eſt.

Ezechias coluit bonas artes, præſertim Mathematicas.

Fertur quoque Ezechias rex, coluiſſe bonas artes; & ſuiſſe Mathematicarũ, ſcien 10
tiarum, quæ tunc maxime apud Chaldæos vigebant, valde ſtudioſum; ac reſtituiſſe annum; poſitis legibus de intercalando tertio quoque anno, menſe Niſan. Quamuis hodie Iudæi menſem Adar intercalare malint. ſed id ferè in idem recidit. Quouis enim ipſorum duplicato ſita vt ille tertius annus, tredecim lunationes contineat proculdubio annus lunaris, ad ſolarem, in fine decennouenalis cuiuſque Cycli, reducitur; quemadmodum nos ſub anno mundi 2544. num. 9. declarauimus. Non tamen credendum eſt, Ezechiam fuiſſe primum, qui apud Hebræos annum lunarem, ſolari æquare tentauerit. Niſi enim id aliquo modo prius fieri conſueuiſſet; profecto non ſemper Niſan potuiſſet verè dici, eſſeque menſis nouarum frugum; neque ſemper in die eiuſdem menſis decimo ſexto, aut decimo ſeptimo potuiſſent Hebræi offerre manipulum ſpicarum in lege ſancitum; vt ſub anno mundi, numeroque proxime citatis, probatum eſt: Sed oportet quod Ezechias regulas quaſdam, prioribus, & vſque ad ſua tempora vſitatis, exactiores, & commodiores adinuenerit; eaſque in vſum induci curarit. Ex his nonnulli ſuſpicantur, appoſitè Dominum exhibuiſſe ipſi Ezechiæ ægrotanti, conſequendæ ſalutis ſignum, Iſaiæ cap. 38. ver. 7. in re mathematica; nimirum retroceſſionis vmbræ ſolaris; tanquam ingenio, & inclinationi ſuæ valde accummodatum; vt refert Genebrardus lib. ſuæ Chronologiæ 1.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3318.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 299.

Salmanaſar moritur.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda decimo ferè expleto, oportet deceſſiſſe Sal 1
manaſar Regem Aſſyriorum: hoc enim circiter tempore deſinunt anni decem quibus ipſum regnaſſe tradunt Genebrar. vbi ſupra, & alij.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3319.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 297.

1 ANNO proximo circiter ineunte regnauit in Aſſyria Senacherib; fuitq; Rex Aſſyriorum à Belo quadrageſimus. Huius Regis fit mentio 4. Reg.ca.18.ver. 13. vſque ad finem capitis 19. & 2.Paralip.cap.32. ver.1. vſque ad 23. & Iſaiæ cap. 36.& 37. & Tobi.cap.1. ver.18. vbi expreſsè dicitur; quod erat filius dicti Salmanaſar. Vnde manifeſtè apparet allucinari Euſebium, qui in Chronicis, vbi agit de fine regni Iſrael, qui contigit poſtremo regni Oſee anno; eundem facit Senacherib cum Salmanaſar: ait enim quod Senacherib, qui & Salmanaſar, vicit duxitq; Iſraelitas in captiuitatem. Fallitur etiam ibidem idem Auctor in eo quod ait, prædictum Senacherib, ſiue Salmanaſar, fuiſſe Regem Chaldæorum; cum tamen certiſſimũ ſit, ſcripturam ſacram vbique appellare eum Regem Aſſyriorum; & præterea conſtet ex 4. Reg.cap.20.ver.12. & Iſai.cap.39. ver.1. quod eodem tempore quo regnabãt Ezechias in Iuda, & Senacherib in Aſſyria; regnabat quoque Merodac Baldan in Babylone, quæ & Chaldæa dicebatur. Ceterum iſte Senacherib, creditur idem eſſe, qui apud Iſaiam ca.29. ver.1. nuncupatur Sargon: quod ſi verum eſt, oportet ipſum fuiſſe binominem.

Senacherib regnat in Aſſyria.

2 Per hæc circiter tempora, probabile eſt, quod Ezechias Rex Iuda, cogitans excutere a ſe iugum Aſſyriorum; cœperit prius munire Ieruſalem, vt breuiter tangitur Eccleſiaſtici cap.48.ver.19. & latius explicatur 2. Paralip.cap.32.ver.5. his verbis: Ædificauit quoque, agens induſtriè, omnem murum qui fuerat diſſipatus; & extruxit turres deſuper, & forinſecus alterum murum; inſtaurauitque Mello, & ciuitatem Dauid; & fecit vniuerſi generis armaturam, & clypeos &c. Vbi tametſi hæc videantur facta poſt aduentum Senacherib in Iudæã: nihilominus multo probabilius eſt, quod facta fuerint ante: non enim veriſimile eſt, quod Ezechias, quando ſtatuit deficere a Rege Aſſyriorum; differre voluerit munitionẽ ciuitatis, donec videret illũ aduerſum ſe cum exercitu venientem; ſed prudenter, longe prius anteuerterit prouidere rebus ſuis; cœperitque paulatim reficere muros, & turres, quæ non modico tempore abſolui poterant; deinde aduenientibus Aſſyrijs, cuncta quæ inchoauerat accellerari, ac perfici, & reliquas præparationes bellicas in promptu haberi, quantocius curauerit. Probabile item eſt opinari, quod eodem pariter tempore, quo muniré curabat Ieroſolymam, idem Ezechias Rex; vt indeficientem aquarum copiam in vrbem induceret, ne obſidionis tempore populus aquæ penuria laboraret; fecerit aquæductum, magnis laboribus, ac impenſis, excauata ferro rupe, quemadmodum dicitur loco Eccleſiaſtici citato, atq; ita per ſubterraneos canales deduxerit aquas in medium ciuitatis iugiter fluentes, extructa ibidem publica, ad populi commodum, piſcina; quod etiam traditur 4.Reg.cap.20.ver.20.& 2. Paralip. cap.32. ver. 30. Cuius piſcinę hiſtoriam, ex citatis ſcripturæ locis contexuit Brocardus in ſua terræ ſanctæ deſcriptione parte prima cap.7. §.43. in hæc verba: Intrantibus in Eccleſiam Sanctæ Annæ oſtenditur piſcina interior, quam Rex Ezechias hoc modo fecit. Obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gyon, conuertitque aquas eius ſubtus ad occidentem vrbis Dauid, per vallem paulo ante dictam, (nimirum Ioſaphat) incidens petram ferro; & inducens aquas per ciuitatis medium in piſcinam iſtam; vt in obſidione haberet populus aquas ad bibendum; & eas non poſſent Aſſyrij prohibere: Fontem verò aquarum Gyon, qui non longe diſtat ab agro fullonis, duxit in piſcinam ſuperiorem, quæ eſt ſuper Natatoria Siloe, quam Achaz inceperat, ſed non perfecerat. De hac piſcina, & de hoc fonte eiuſque ſitu, dictum eſt illud Iſaiæ capitulo 7. verſiculo 3. Egredere ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris,

Ezechias quãdo cœperit munire Ieroſolymam.

Aquæductũ fabricat.

quod aiunt Latinè ſignificare, purum æs, ſeu maſſam æneam, vt vel hoc ipſo nomine, cunctis innoreſceret, nullum eſſe ei amplius cultum adhibendum, quarto Reg. capitulo 18. verſiculo quarto. Et hinc patet, quod ille ſerpens æneus, qui vſque hodie Mediolani in templo S. Ambroſij palam viſitur, & quem vt refert Sigonius Hiſtoriarum de regno Italiæ lib. 7.) Arnulphus eiuſdem vrbis Archiepiſcopus, anno ſalutis circiter 971. ab Ottone Germanorũ Imperatore, Conſtantinopolim ad Ioannem ibi tum Imperantem miſſus, ex theſauro eiuſdem Ioannis dono acceptum, ad Eccleſiam ſuã detulit, non eſt ille met ſerpens (vt falſo quidam exiſtimarunt, & adhuc a nonnullis imperitis creditur) qui olim a Moyſe in deſerto factus fuerat; ſed alter poſtmodum, neſcio a quo, aut quando, ad illius ſimilitudinem, & (queadmodum eidem Arnulpho Græci, citato Auctore atteſtante, aſſerebant) ex eodem, quo ille Moſaicus, ære conflatus.

Aliquot ex parabolis Salomonis inuenta, & cæteris abdita.

Per eadem, vt arbitror, tempora, nonnulli docti, pariterque religioſi admodum viri: ſiue iuſſu Ezechiæ regis, qui quemadmodum religionem iam pene colapſam, ſedulo reſtituere curauerat; ita ſtudium quoque ſacrarum ſcripturarum promouere ac prouehere intendebat; ſiue ipſi, motu proprio, eo quod diligerent Ezechiam propter ſingularem eius ſanctitatem, & exiſtimarent gratũ ſe ei facturos, ſi aliquid ad Dei cultum pertinens, eidem offerrent; multas de Parabolis Salomonis, quæ tunc temporis diſperſæ, ac iam pene deperditæ erant, diligentiſſime conquiſitas, atque in vnum collectas, regique oblatas, de ipſius mandato, vt creditur, addiderunt libro Prouerbiorum eiuſdem Salomonis. Incipit autem hec additio, ab eiuſdem libri c. 25. & extenditur vſque ad finem libri, vt ex inſcriptione, ſeu initio dicti capitis, manifeſtum eſt. 9

Ezechias coluit bonas artes, præſertim Mathematicas.

Fertur quoque Ezechias rex, coluiſſe bonas artes; & fuiſſe Mathematicarũ, ſcientiarum, quæ tunc maxime apud Chaldæos vigebant, valde ſtudioſum; ac reſtituiſſe annum; poſitis legibus de intercalando tertio quoque anno, menſe Niſan. Quamuis hodie Iudæi menſem Adar intercalare malint. ſed id ferè in idem recidit. Quouis enim ipſorum duplicato; ita vt ille tertius annus, tredecim lunationes contineat proculdubio annus lunaris, ad ſolarem, in fine decennouenalis cuiuſque Cycli, reducitur; quemadmodum nos ſub anno mundi 2544. num. 9. declarauimus. Non tamen credendum eſt, Ezechiam fuiſſe primum, qui apud Hebræos annum lunarem, ſolari æquare tentauerit. Niſi enim id aliquo modo prius fieri conſueuiſſet; profecto non ſemper Niſan potuiſſet verè dici, eſſeque menſis nouarum frugum; neque ſemper in die eiuſdem menſis decimo ſexto, aut decimo ſeptimo potuiſſent Hebræi offerre manipulum ſpicarum in lege ſancitum; vt ſub anno mundi, numeroque proxime citatis, probatum eſt: Sed oportet quod Ezechias regulas quaſdam, prioribus, & vſque ad ſua tempora vſitatis, exactiores, & commodiores adinuenerit; eaſque in vſum induci curarit. Ex his nonnulli ſuſpicantur, appoſitè Dominum exhibuiſſe ipſi Ezechiæ ægrotanti, conſequendæ ſalutis ſignum, Iſaiæ cap. 38. ver. 7. in re mathematica; nimirum retroceſſionis vmbræ ſolaris; tanquam ingenio, & inclinationi ſuæ valde accommodatum; vt refert Genebrardus lib. ſuæ Chronologiæ 1. 10

AB ORBE CONDITO ANNVS 3318.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 299.

Salmanaſar moritur.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda decimo ferè expleto, oportet deceſſiſſe Salmanaſar Regem Aſſyriorum: hoc enim circiter tempore deſinunt anni decem quibus ipſum regnaſſe tradunt Genebrar. vbi ſupra, & alij. 1

AB OR-

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3319.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 297.

1 ANNO proximo circiter ineunte regnauit in Aſsyria Senacherib; fuitq; Rex Aſsyriorum a Belo quadrageſimus. Huius Regis fit mentio 4. Reg.ca.18.ver. 13. vſque ad finem capitis 19. & 2.Paralip.cap.32. ver.1. vſque ad 23. & Iſaiæ cap. 36.& 37. & Tobi.cap.1. ver.18. vbi expreſsè dicitur; quod erat filius dicti Salmanaſar. Vnde manifeſtè apparet allucinari Euſebium, qui in Chronicis, vbi agit de fine regni Iſrael, qui contigit poſtremo regni Oſee anno, eundem facit Senacherib cum Salmanaſar: ait enim quod Senacherib, qui & Salmanaſar, vicit duxitq; Iſraelitas in captiuitatem. Fallitur etiam ibidem idem Auctor in eo quod ait, prædictum Senacherib, ſiue Salmanaſar, fuiſſe Regem Chaldæorum; cum tamen certiſſimū ſit, ſcripturam ſacram vbique appellare eum Regem Aſsyriorum; & præterea conſtet ex 4. Reg.cap.20.ver.12.&Iſai.cap.39. ver.1. quod eodem tempore quo regnabāt Ezechias in Iuda, & Senacherib in Aſsyria; regnabat quoque Merodac Baldan in Babylone, quæ & Chaldæa dicebatur. Ceterum iſte Senacherib, creditur idem eſſe, qui apud Iſaiam ca.29. ver.1. nuncupatur Sargon: quod ſi verum eſt, oportet ipſum fuiſſe binominem.

Senacherib regnat in Aſsyria.

2 Per hæc circiter tempora, probabile eſt, quod Ezechias Rex Iuda, cogitans excutere a ſe iugum Aſsyriorum; cœperit prius munire Ieruſalem, vt breuiter tangitur Eccleſiaſtici cap.48.ver.19. & latius explicatur 2. Paralip.cap.32.ver.5. his verbis: Ædificauit quoque, agens induſtriè, omnem murum qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper; & forinſecus alterum murum; inſtaurauitque Mello, & ciuitatem Dauid; & fecit vniuerſi generis armaturam, & clypeos &c. Vbi tametſi hæc videantur facta poſt aduentum Senacherib in Iudæā: nihilominus multo probabilius eſt, quod facta fuerint ante: non enim veriſimile eſt, quod Ezechias, quando ſtatuit deficere a Rege Aſsyriorum; differre voluerit munitionē ciuitatis, donec videret illū aduerſum ſe cum exercitu venientem; ſed prudenter, longe prius anteuerterit prouidere rebus ſuis; cœperitque paulatim reficere muros, & turres, quæ non modico tempore abſolui poterant: deinde aduenientibus Aſsyrijs, cuncta quæ inchoauerat accellerari, ac perfici, & reliquas præparationes bellicas in promptu haberi, quantocius curauerit. Probabile item eſt opinari, quod eodem pariter tempore, quo munire curabat Ieroſolymam, idem Ezechias Rex, vt indeficientem aquarum copiam in vrbem induceret, ne obſidionis tempore populus aquæ penuria laboraret; fecerit aquæductum, magnis laboribus, ac impenſis, excauata ferro rupe, quemadmodum dicitur loco Eccleſiaſtici citato, atq; ita per ſubterraneos canales deduxerit aquas in medium ciuitatis iugiter fluentes, extructa ibidem publica, ad populi commodum, piſcina; quod etiam traditur 4.Reg.cap.20.ver.20.& 2. Paralip. cap.32. ver. 30. Cuius piſcinæ hiſtoriam, ex citatis ſcripturæ locis contexuit Brocardus in ſua terræ ſanctæ deſcriptione parte prima cap.7. §.43. in hæc verba: Intrantibus in Eccleſiam Sanctæ Annæ oſtenditur piſcina interior, quam Rex Ezechias hoc modo fecit. Obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gyon, conuertitque aquas eius ſubtus ad occidentem vrbis Dauid, per vallem paulo ante dictam, (nimirum Ioſaphat) incidens petram ferro; & inducens aquas per ciuitatis medium in piſcinam iſtam; vt in obſidione haberet populus aquas ad bibendum; & eas non poſſent Aſſyrij prohibere: Fontem verò aquarum Gyon, qui non longe diſtat ab agro fullonis, duxit in piſcinam ſuperiorem, quæ eſt ſuper Natatoria Siloe, quam Achaz inceperat, ſed non perfecerat. De hac piſcina, & de hoc fonte eiuſque ſitu, dictum eſt illud Iſaiæ capitulo 7. verſiculo 3. Egredere ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris,

Ezechias quando cœperit munire Ieroſolymam.

Aquæductū fabricat.

rioris in via agri fullonis.] eſt enim piſcina hæc & dicitur ſuperior reſpectu Natatoriæ Siloe: quæ ex hac piſcina, & ex fonte Siloe aquam recipit tanquam inferior. Hæc Brocardus, qui ibidem proſequitur agere de alijs piſcinis in Ieruſalem exiſtentibus, quæ nunc ad rem noſtram non faciunt.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3321.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 299.

Rebellat a rege Aſſyriorũ.

ANNO regni ſui decimo tertio, vt num. 2. probabimus, Ezechias rebellauit a Rege aſſyriorum, & non ſeruiuit ei, quemadmodum traditur 4. Reg. ca. 18. ver. 7. dicitur autem rebellaſſe, non impropriè, vt putat Lyranus quia videlicet noluerit recipere eum; ſed verè & propriè, vt arbitror rebellauit, quoniam ex propoſito ſe exemit a ſubiectione Regum Aſſyriorum, nec voluit amplius ſeruire eis, nec ſolita illis pendere tributa. Nam, vt bene notat Abulenſis, a diebus Achaz, qui petierat auxilium a Theglath Phalaſar Rege Aſſyriorum, vt legimus 4. Reg. ca. 16. ver. 7. & poſtmodum, Dei prouidentia, ab eodem afflictus valde fuit, tametſi ei reſiſtere nõ auſus eſſet, quin potius fruſtra muneribus ipſum placare curaſſet, quemadmodum dicitur 2. Paralip. cap. 28. ver. 20. & 21. Ab eo, inquam, tempore, videtur Iudæ Regnum aliquatenus ſemper remanſiſſe ſubiectum Regibus Aſſyriorum, eiſque aliqua quotannis ſoluiſſe tributa. Quod etiam colligi poteſt ex his quæ habentur 4. Re. capitulo 18. ver. 14. vbi legimus: Ezechiam miſiſſe nuntios ad Senacherib Regem Aſſyriorum oppugnantem Lachis, ac dixiſſe: Peccaui, recede a me, & omne quod impoſueris mihi, feram.] Quid enim eſt: Peccaui, niſi aperte fateri ſe non debuiſſe ab eo rebellare? aut ei negare tributa, quæ prius tum ipſe, tum pater eius, eidem pendere conſueuerant? Idem quoque elici poteſt ex his quæ in eodem Regum capitulo verſiculo 20. habentur, & repetita inueniuntur Iſaiæ cap. 36. ver. 5. de Rabſace, qui miſſus a præfato Rege Aſſyriorum, acerbè admodum increpabat Ezechiã, quod a Senacherib receſſiſſet, ac rebellare auſus eſſet. 1

Quod hoc anno defecerit.

2. Quod autem hæc Ezechiæ Regis Iuda a Rege Aſſyriorum defectio, hoc circiter anno acciderit, inde ſatis conprobatur, quod anno inſequenti (ut nos ibidem probabimus) ſtatim idem Senacherib, ingenti coacto exercitu, contra Ezechiam venerit: non enim credibile eſt ipſum, attenta maximè tam grandi eius potentia, ſuſtinere diutius voluiſſe aut differre talem vlciſci defectionem. Neque verò videtur Ezechias ante hæc circiter tempora rebellare potuiſſe a Rege Aſſyriorum; tum quia regnum Iuda prius valde attenuatum ac debilitatum fuerat, propter maximas plurimaſque calamitates, quas regnante Achaz, perpeſſus fuerat; tum quia ex ſupradictis conſtat Ezechiam, ante & poſt Iſraeliticam captiuitatẽ, in reſtaurando Dei cultu fuiſſe occupatum; & denique, quia ſi multo ante hæc tempora, hæc defectio contigiſſet; vtique non a Senacherib, ſed a Salmanaſar, qui tunc regnabat, ei ſtatim bellum illatum fuiſſet: Quare non poſſum Abulenſi ſubſcribere, qui ſuper 4. Re. capitulo 18. quæſtione 25. dicit; credendum quidem eſſe, quod ex dicto tempore, Achaz ſoluerit tributa Regibus Aſſyriorum; Sed tamen Ezechiam eum regnare cœpit, noluiſſe ea ſoluere; & ideo, inquit, aſcendit contra eum Senacherib. Verum ſi hoc eſſet, ſequeretur ipſum Salmanaſar, qui penè eodem tempore regnare cœpit ſuper Aſſyrios, quo Ezechias ſuper Iuda; hanc defectionis iniuriam, toto regni ſui tempore, nimirum decennio, aut diſſimulaſſe, aut vindicare non valuiſſe. neutrum autem credibile eſt. Non enim fortius erat Iudæ regnum, regno Iſrael; quod tamen idem Salmanaſar, ſimili de cauſa, aggreſſum 2

cepit,

cepit, & extinxit. Ec quis dubitare queat, quin tum præſertim, quando proximus terræ Iudæ cum exercitu numeroſiſſimo inueniebatur, & parta de Iſraelitis tam grandi victoria audatior factus fuerat; quin, inquam, tunc (ſi aliquam ab Ezechia offenſionem accepiſſet) tam commoda ei occaſione oblata, facillime potuiſſet Iudæamquoque inuadere, & habitatores eius in Aſsyriam deportare? Dicamus igitur Ezechiam, non a Salmanaſar, ſed a Senacherib; & conſequenter hoc circiter anno, defeciſſe.

3 Per idem tempus, videlicet quando Ieroſolymis vulgari cœpit, quod Senacherib Rex Aſsyriorum, audita Ezechiæ Regis Iuda defectione, parabat exercitum, & profectionem ſuam contra Iudæos; credimus prophetare cœpiſſe Nahum, qui in numero duodecim Prophetarum minorum ſeptimus numeratur; idque colligimus ex his quæ B. Hieronymus in eiuſdem Prophetiæ prologo dicit in hæc verba: Iam enim decem tribus ab Aſsyrijs ductæ fuerant in captiuitatem, ſub Ezechia Rege Iuda; ſub quo etiam nunc in conſolationem populi tranſmigrati, aduerſus Niniuem viſio cernitur: nec erat parua conſolatio, tam his qui iam Aſſyrijs ſeruiebant, quam reliquis, qui ſub Ezechia de tribu Iuda & Beniamin, ab eiſdem hoſtibus obſidebantur, vt audirent Aſsyrios quoque a Chaldæis eſſe capiendos. hæc B. Hieronymus, qui licet ibi videatur referre prophetiam Nahum ad illud tempus in quo Senacherib oppugnabat ciuitates Iudææ: rotionabilius tamen videtur einſdem prophetiæ initium ponere ſub anno, qui ipſius Senacherib aduentum in Iudæam proximè præceſſerat; tum quia communior opinio eſt, Nahum prophetaſſe poſt Iſraeliticam captiuitatem, & antequam veniſſet Senacherib contra Iudæam, vt latè probat Ribera in præludio 2. ſuorum commentariorum in duodecim Prophetas minores; tum quia quæ in 1. capite prophetiæ Nahum, a ver. 1. vſque ad 7. habentur; tametſi (vt citatus Auctor ibidem exponit) ad ſubuerſionem quoque Niniue pertinere poſſint; magis tamen propriè ad prænunciandum tremendum aduentus Senacherib furorem, qui in proximo expectabatur, ſpectare videntur; cuius etiam Senacherib interfectio, tanquam non multos poſt annos ſubſequutura, ibidem licet ſub obſcurè, prædici creditur: Quare, quod ait B. Hieronymus, Nahum prophetaſſe contra Aſsyrios, etiam ad conſolationem Iudæorum, qui ab eiſdem hoſtibus obſidebantur; ita accipiendum puto, ac ſi dictum eſſet. qui ab eiſdem hoſtibus paulo poſt obſidendi erant, iuxta dictum illud ſatis vulgatum: de proximo accingendus, quodammodo habetur pro accincto. Vel, qui præ hoſtium timore, & expectatione, iam quoquomodo obſideri videbantur.

Tempus prophetiæ Nahũ.

4 Decipiuntur ergo Ioſephus, qui lib. 9. Antiq. capit. 11. ponit Prophetiam dicti Nahum contigiſſe Ioatham in Iuda regnante: & Auctores vtriuſque Chronologiæ, maioris ſcilicet & minoris Hebræorum; & Genebrardus eoſdem ſecutus; quorum primus cap. 20. Alter verò Decuria 5. Tertius autem lib. 1. aiunt Nahum tempeſtate Manaſſes Regis Iuda propheraſſe: Et Clemens Alexandrinus qui in 1. Stromatum affirmat, eundem Nahum prophetaſſe poſt Ezechielem; quod ſi eſſet, profecto non potuiſſet prænuntiare aduentum Senacherib in Iudæam, neque eius occiſionem; quæ conſtat Ezechiæ temporibus accidiſſe, & conſequenter multo ante, Manaſſe, & Ezechielis tempora præceſſerant. Sanè quod aliqui dicunt, & præcipuè Dionyſius Carthuſianus ſuper Nahum cap. 1. Niniuitas cum ad prædicationem Ionæ pœnituiſſent; poſt aliquantulum temporis ad vomitum redijſſe; & iccirco Spiritum ſanctum per Nahum prædixiſſe eoſdem perituros: non puto poſſe accipi de prima illa Niniuitarum recidiuatione, quæ poſt actam, prædicanre Iona, pœnitentiam, ſubſecuta eſt; vt fuſius probat Ribera ſuper Nahum cap. 2. nũ. 5. vſque ad 16. Sed de alia longe poſteriori præuaricatione; nam propter illum priorem Niniuitarum relapsũ; iam permiſerat Dominus eos ab Arſace Medo, & Beloſo Babylonio ſubuerti; quemadmodum nos ſub annis mundi 3215. nu. 2. & 3234. nu. 2. diximus: Cum aũt poſt dictam ſubuerſionẽ; iterum refloruiſſet Niniuitarum Imperium, vt ſub anno mun. proximè citato nu. 3. & 4. demonſtrauimus; pluresq; ſubinde Reges potentiſſimos habuiſſet: denuo ad grauiſſima peccata Niniuitæ redeuntes; a Merodac Rege Chaldæorum iterum capi, ac ſubiugari meruerunt; vt infra ſub anno mundi 3335. nu. 1. dicemus.

Contra ponentes dictam prophetiam ſub alijs regibus.

Dictum Carthuſiani quemodo ſit intelligẽdum.

Quando impleta ſit prophetia Nahum de interitu Niniue.

Vtrum autem ſubuerſa tunc fuerit Niniue, quando capta fuit a Merodac; & an haec ſit illa vrbis ſubuerſio quam prædixit Nahum in prophetia ſua; dubitari poteſt: quoniam ex vna parte conſtat Tobiam (quemadmodum in libro ex eius nomine inſcripto apparet) cum tota familia ſua habitaſſe in Niniuem, vſque ad obitum ſuum, quem quadrageſimo circiter regni Merodac anno accidiſſe ſub anno mundi 3371. nu.2. dicemus; & Tob.c.vlt.ver.4. aperte dicitur, quod poſteaquam lumen recepit (hoc autem contigiſſe regni anno Aſaraddon circiter quarto infra ſub anno mundi 3329.num.1.& 3. apparebit) ipſe Tobias reliquum vitæ tranſegit in gaudio, & demum morti appropinquans, prædixit prope eſſe interitum Niniue: ergo ſignum eſt quod quando a Merodac (anno ſcilicet regni eius quarto, vt nos ſub anno mundi 3335. num.1 dicemus) capta fuit; nequaquam ſubuerſa eſt. Ex alia verò parte, videtur tanta illius regni reuolutio, in qua omnis Aſſyriorum potentia ad Chaldæos tranſlata eſſe perhibetur; non ſine magna aliqua Metropolis eius clade fieri potuiſſe. Quamobrem probabilius videtur, ipſam quidem Niniuem tunc a Merodac non omnino fuiſſe ſubuerſam; ſed tamen valde admodum labefactatam, atque humiliatam: Tobiæ verò domum tunc temporis aliquo modo ab incendijs ac rapinis, diuina prouidentia fuiſſe præſeruatam. Porrò quamquã iſtam quoque prædictæ ciuitatis calamitatem atque humiliationem reor comprehensã fuiſſe, ſaltem implicitè, in illo onere ipſius Niniue, hoc eſt in illa graui admodumque minaci propheria, quã contra Niniuem edidit Nahum: propriam tamen ac primariam illius vrbis ſubuerſionem, a prædicto Propheta, longe priuſquam euenerit, prænũciatam; crediderim eſſe illam met, quam poſtea Tobias quoque moriens, non ſolum ſuo vaticinio confirmauit; ſed etiam in proximo futuram prædixit. Illa namque eius verba, quæ habẽtur Tobi. cap.vlt.ver.6. Prope eſt interitus Niniue; non enim excidit verbum Domini.] Certè de nullo Domini verbo, verius accipi poſſe videntur, quam de illo quod factum fuerat per os Nahum. Nam quod ibi lxx. Interpretes exponunt de Iona; nõ videtur ſatis tutum; quia prænuntiatio interritus Niniue facta per Ionam, fuit ad certum tempus determinata, videlicet poſt quadraginta dies; & inſuper conditionata; nimirum niſi intra prædictos dies, ad prædicationem Prophetæ, qui ad ipſam mittebatur, conuerſa eſſet: ſecuta nanque conuerſione, ſtatim euerſionis ſententia reuocata eſt: At verò Nahum neque vllum in ſua prophetia præciſum tempus præfinit; neque vllam talem apponit condirionem; ſed abſolutè ſupponit Niniuem in peccatis ſuis omnino aliquando fore ſubuertendam. Tobias autem addidit. In proximo. Quare de vna eademque ſubuerſione ambo prophetaſſe videntur. Quæ autem ea fuerit nos infra ſub anno mundi 3371. num.5. dicemus. Quamquam quod attinet ad prophetiam Nahum nemini dubium eſſe debeat, quin non prædictam modo; ſed & reliquas itẽ mox ſecuturas eiuſdem vrbis ſubuerſiones vniuerſaliter cõplecti voluerit; & præcipuè illam (quæ forte fuit ceterarum maxima) quam aiunt eidem vrbi poſtea illatam fuiſſe a Nabuchodonoſor Rege Babylonis, poſt deuaſtatam Alexãdriam; quemadmodum apertè idem Propheta inſinuat, prænunciatque capite ſuæ Prophetiæ 3. ver.8. & deinceps. Et nos ſub anno mundi 3452. num.2. dicemus. 5

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3322.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 300.

Senacherib aſcendit in Iudam.

Ezechias parat ſe ab eo defendere.

1 ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda decimo quarto, aſcendit Senacherib, qui & Sargon Rex Aſſyriorum in Iudam; & obſedit ciuitates munitas, 4. Reg.c.18. ver.13. Et Iſai.cap.36. ver.1. Et miſit Tharthan, vnum de Principibus ſuis, cum parte exercitus, in Azotum, qui cepit eam, Iſai. capitulo 20. verſiculo primo. Quæ audiens Ezechias Rex, & intelligens hæc eſſe veluti præludia maiorum; ac tandem omnem belli impetum, contra Ieruſalem fore conuertendum; feſtinauit parare

ſe

ſe ad reſiſtendum. Et primo quidem de Principum ſuorum conſilio, obturauit capita fontium, & cunctos riuos aquarum, qui erant extra vrbem, ne venientes Aſsyrij aquas ad ipſorum vſus inuenirent. Deinde curauit accellerari, conſumarique ædificia quæ cœperat murorum, ac turrium, pro vrbis munitione; & ad inſtaurationem Mello in ciuitate Dauid; & parari omnium generum armamenta: Denique instructo exercitu, conuocatiſque omnibus in platea portæ ciuitatis, habuit ad eos concionem; qua cunctos ad bellandum animauit, eo præſertim vſus argumento, quod hoſtes proprijs duntaxat viribus confiderent: nos autem, inquit, in Domino, qui nobiſcum eſt auxiliator noſter & pugnabit pro nobis, 2. Paralip. capit. 32. verſic. 1. vſque ad 9.

2 Vt autem audiuit Ezechias, quod Senacherib cepiſſet aliquas ciuitates munitas; & obſideret Lachis, & cuncta ei proſperè admodum ſuccederent: Tāta hoſtium progreſſione perterritus, miſit ad Senacherib legationem, obſecrans, vt diſcederet a ditione ſua; ſimulque offerens ſe paratum illi deinceps ſoluere quicquid ſibi impoſuiſſet. Qui indixit Ezechiæ trecenta argenti talenta, & auri triginta: Igitur coacto omni argento, quod reperiri potuit in theſauris domus Domini, & domus Regiæ; ablatiſque laminis aureis, quas ipſe affixerat valuis templi; dedit Ezechias omnia Regi Aſsyriorum, 4. Reg. cap. 18. ver. 14. vſque ad 17. Porrò Senacherib, his acceptis, non modo non receſſit de terra Iuda; ſed de vrbe Lachis quam obſidebat, miſſis ad Ezechiam, & ad populum Ieroſolymitanum nuntijs, videlicet Tharthan, Rabſaris, & Rabſacem, cum manu valida, ac minacibus litteris blaſphemiæ plenis; nitebatur perterrefacere Ezechiam Regem, vt vltro traderet ſe ei, & ciuitatem, & omnia; atque his artibus procurabat auertere populum a ſuo proprio Rege, & a fiducia quam Rex populuſque habebant in Deo patrum ſuorum, vt late deſcribitur cap. Reg. citato ver. 17. vſque ad finem capitis, & cap. Paralip. proximè adducto ver. 9. vſque ad 20. Et Iſai. cap. 36. per totum. Quæ cum perlata eſſent ad Ezechiam Regem, ſciſis præ dolore veſtibus, & opertus ſacco, miſit confeſtim nuntios ſaccis pariter opertos, ad Iſaiam Prophetam, qui nuntiarent ei omnia quæ fecerat petebatque Rex Aſsyriorum, vt ſuper hoc conſuleret Dominum, oraretque pro populo: Ipſe verò Rex, ſacco vt erat obuolutus, ingreſſus domum Domini, enixe orabat Deum aduerſus blaſphemias Regis Aſsyriorum. ac non multo poſt confortatus fauſto Iſaiæ vaticinio, creditur remiſiſſe nuntios Senacherib vacuos, nimirum cum expreſſa proteſtatione, quod nullo modo volebat tradere ei ciuitatem, neque recedere a ſpe, quam habebat in Domino Deo ſuo; quem ſciebat eſſe omnipotentem, & valde miſericordem erga ſeruos ſuos. Reuerſi ergo nuntij ad Senacherib, qui tum receſſerat de Lachis, inuenerunt eum expugnantem Lobnam. Factum eſt autem Dei prouidentia, vt quemadmodum prædixerat Iſaias, eodemmet tempore, quo Senacherib prædictorum nuntiorum relationem auſcultabat; de repente a quodam audiret, egreſſum eſſe Tharacam Regem Æthiopiæ, vt pugnaret contra ipſum: creditur autē iſte Rex Æthiopum veniſſe in auxilium Regis Ægypti, contra quem etiam tunc Senacherib bellum gerebat, vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. cap. 1. ſub finem. Itaque his auditis Senacherib, qui alioqui Ezechiæ admodum iratus, voluiſſet confeſtim totis viribus aſcendere ad expugnandam Ieruſalem; coactus eſt, cum exercitu bene instructo, quantocius obuiam ire prædicto Regi Æthiopiæ: Veruntamen, ne quid interim pro obtinenda etiam Ieroſolyma, intentatum relinqueret; denuo miſit alios nuntios, ac litteras prioribus peiores ad Ezechiam; ſi forte his permotus, traderet ſe ciuitatemque ei. At ille acceptis litteris de manu nunciorum & lectis; aſcendit in domum Domini; & illis coram Domino expanſis, deuote admodum orauit pro ſua populique de vi ac potentia tam impij Tyranni liberatione; Et exaudita eſt oratio eius: Etenim eodemmet tempore prophetauit Iſaias contra Senacherib; miſitque diuinam nuntiari Ezechiæ viſionem, quam viderat; nimirum quod Dominus audita ipſius Ezechiæ deprecatione, diſpoſuerat protegere ciuitatem; & Regis Aſsyrij ſuperbiam frangere; & non ſinere ipſum ingredi Ieroſolymam; ſed nec obſidere eam, aut vel vnam ſagittam contra ipſam iacere: Quin etiam eundem cogere, per viam qua venerat, reuerti; tertio ſcilicet anno ex quo aſcenderat in Iudæam, vt numero inſequenti ex eadem Iſaiæ prophetia probabimus. Quæ omnia fuſius deſcri-

Magna vi auri atque argenti fruſtra illum placare nititur.

Diuino fretus auxilio libere negat ſe traditurum ciuitatem.

Cogitur Senacherib ire cum exercitu in Aegyptum.

Iſaias prophetat contra Senacherib.

Digitized by Google

buntur 4.Reg.cap.19.verſ.1 vſque ad 35.& Iſai. cap.37.verſ.1.vſque ad 36. Itaque Ezechias eodē Iſaiæ vaticinio animatus; etiam hac vice conſtanter nuntios remiſit ad Senacherib inanes: qui relicta parte exercitus ſui in Iudæa, iam profectus fuerat in Ægyptum, vt ſuos qui tum oppugnabant Peluſium, ab aduentu Æthiopum defenderet, quemadmodum dictum eſt, & clarius tradit Ioſephus lib.10. Antiq. in calce capitis 1. Quare qui Ieroſolymis erant Iudæi; tametſi non omnino tunc ab hoſtibus liberati; nihilominus ſublato maiori periculo, valde admodum ſubleuati ſunt.

Iſaiæ verba explicantur.

Scaligeri expoſitio.

Et hoc eſt, quod prædixerat Ezechiæ Regi, Iſaias illis verbis quæ habentur 4.Re. 3
ca.19.ver.29.& Iſai.c.37.ver.30. Tibi autem Ezechia hoc erit ſignum: Comede hoc anno quæ repereris; in ſecundo autem anno, quæ ſponte naſcuntur; porrò in tertio anno ſeminate & metite &c. Quæ verba, quia aliquanto obſcuriora ſunt; neque ab omnibus in vno eodemque ſenſu accipi videntur; & tamen recta eorum intelligentia ad hiſtoriæ veritatem plurimum refert: Propterea neceſſarium erit ea hic exponere. Sed prius ſciendum eſt, quod Ioſephus Scaliger lib.5. de emendatione temporum in capite cui titulus eſt. De initio Ezechiæ pij Regis. ex recitatis ſcripturæ verbis colligit, primum, & ſecundum regni Ezechiæ annum; & item decimumquartum, & decimumquintum ex parte fuiſſe ſabbaticos. Nam cum ſeptimus quiſque annus, qui ex vi Moſaicæ legis, erat ſabbatizādus; nō ab initio anni ſacri, cuius exordiū erat in vere; ſed ab initio anni vulgaris, qui incipiebat in autūno, exordiri ſoleret, vt tradit idem Scaliger libro citato, in capite de anno ſabbatico; & nos ſub anno mundi 2584.num.4. probauimus: putat Scaliger in autumno anni primi regni Ezechiæ, cœpiſſe annum remiſſionis, terminaſſe verò in autumno anni ſecundi eiuſdem Regis; & ſimiliter inchoaſſe alterum annum ſabbaticum in autumno anni decimi quarti, ac deſijſſe in autumno decimiquinti: Et hoc probat, quia, inquit, quando Ezechias anno regni ſui decimo quarto pertimeſcebat obſeſſum iri Ieroſolymā a Senacherib Rege Aſsyriorum; dixit Ezechiæ Iſaias Propheta: Comede hoc anno quæ repereris (ſubaudi de veteribus terræ fructibus remanſiſſe) in ſecundo autem anno, quę ſponte naſcuntur (quia, inquit, annus erat ſabbaticus) porrò in tertio anno (nimirum exacto ſabbatico) ſeminate & metite &c. Ex qua expoſitione, ſi vera eſſet, neceſſario conſequeretur, primum pariter, & ſecundum regni Ezechiæ annum aliquid de anno ſabbatico participaſſe, vt dictum eſt; ſiquidem remiſſionis annus ſeptimo quoque anno incidebat: Verumenimvero arbitror Scaligerum in prædictorum expoſitione verborum allucinari: Quandoquidem ex ipſomet ſacro textu euidentiſſimè conſtat, Iſaiam propoſuiſſe ibidem Ezechiæ, quæ dicta ſunt de veſcendis fructibus, primo veteribus, mox ſponte natis, & denique ſerendis; in ſignū quo confirmaret certo adimplendum iri vaticinium a ſe prolatum de reditu Senacherib, per viam qua venerat, in terram ſuam; & ſimul ad inſinuandum tempus dictæ reuerſionis, quemadmodum optimè docent illius loci expoſitores. Etenim ſolebant Prophetæ ad confirmandas prædictiones ſuas, quædam alia particularia illis quodammodo annexa prænuntiare, vt per hæc, priora comprobarent. Poſſem plurima eiuſmodi exempla proferre; ſed nunc ſufficiat illud admodum illuſtre, quod habetur 1.Reg.cap.10.ver.1. vſque ad 7. Vbi cum Samuel prædixiſſet Sauli quod regnaturus eſſet ſuper Iſrael; pro demonſtratiuo huius veritatis ſigno, proſequitur prædicere ſingula, quæ eidem euentura erant in via, per quam rediturus erat ad patrem ſuum: Et denique ver.7. ſubiungit: Quando ergo euenient ſigna hæc omnia tibi, fac quæcunque inuenerit manus tua; quia Dominus tecum eſt.] Quaſi diceret: Cum videris hæc ſigna, prout dixi, eueniſſe; ſcias pariter certiſſimum eſſe quod prius prædixi tibi, nimirum breui te fore Regem populi Iſraelitici; & conſeqnenter habiturum a Domino poteſtatem, quæcunque tibi bene viſa fuerint, faciendi. Sed quodnam, obſecro, ſignum fuiſſet reuerſionis Senacherib in patriam ſuam; ſi Iſaias prænunciaſſet Ezechiæ, quod in proximo erat initium anni ſabbatici; & quod propterea deberet tunc comedere quæ reliqua erant de fructibus iam collectis; & in ſequenti anno, quæ ſponte, hoc eſt ſine cultura naſcerentur; in tertio autem anno, ſeminare & metere &c.? Numquid Ezechias legis Moſaicæ obſeruantiſſimus, ſi in anno regni ſui primo incidiſſet annus ſabbaticus, ignorare potuiſſet, eundem quoque ſab-

Refutatur.

batiſmum

Digitized by Google

batiſmum in decimo quarto incepturum; atque in eo à ruſticanis operibus omnino ceſſandum, & tantummodo ſponte nata fore comedenda; exacto autem ipſo remiſſionis anno, poſſe ſeminari ac meti? certe non videntur hæc, quæ notiſſima fuiſſent Ezechiæ, danda eidem pro ſigno diſceſſus Senacherib: nihil enim ad id facere videbantur. Huc accedit quod (quicquid dicat Scaliger) ſi rectè ſuppurentur anni ab introitu Iſraelitarum in terram Chanaan, vnde incipit æra annorum ſabbaticorum, quemadmodum nos ſub anno mundi 2584. num. 2. probauimus; ijque deducantur vſque ad annos regni Ezechiæ, proculdubio comperiemus, non in primo, neque in decimo quarto; Sed in tertio, & decimo, & decimo ſeptimo regni Ezechiæ annis; annum ſabbaticum incidere debuiſſe, vt manifeſtè in tabulis licet intueri. Denique ſi verum eſt, quemadmodum ſub anno mundi numeroque proximè citatis probauimus; Ex multis annis ante Babylonicam captiuitatẽ, non fuiſſe in vſu apud Hebræos annorum ſabbaticorum obſeruantiam: profectò neque Ezechiæ temporibus illam celebratam eſſe credendum eſt: alioqui etiam Ioſiaa, qui poſtea nõ fuit ipſo Ezechia Moſaicæ legis minus zelator, eandem quoque ſuis temporibus retineri curaſſet; Et ſcriptura ſacra inter res pias ab ipſo geſtas, aliquam etiam de celebratione anni remiſſionis mentionem, alicubi facere non neglexiſſet. Quare vetus ac germanus memoratorum Iſaiæ verborum ſenſus ille eſt, quem communiter explicant plures ſacri illius loci expoſitores; nimirum. Hoc erit tibi ſignum o Ezechia, quod Senacherib non ſit obſeſſurus Ieruſalem, ſed rebus infectis, cogendus ſit redire cum triſtitia in Niniuem ciuitatem ſuam, vt prædictum eſt. Comedetis hoc anno tu & populus tuus fruges veteres, hoc eſt tum quas ante Aſsyriorum aduentum iam collegeratis, tum quæ poſt agrorum vaſtationem ab ipſis factam, remanſerunt: in ſequenti verò anno; quia Aſsyrij in Iudæa a Senacherib relinquendi, crebris incurſionibus non permittent Iudæos vacare agriculturæ; veſcemini his, quæ ſponte naſcentur. At in tertio ab hinc anno; quoniam approximante autumno, & non prius reuertetur Senacherib in terram ſuam, liberè tunc ac ſine vllo hoſtium metu, poteritis pro libito deinceps ſerere, plantare, metere, & comedere fructus laborum veſtrorum.

Aucthoris expoſitio.

4 Eodem anno regni Ezechiæ decimo quarto; eo ſcilicet tempore quo capta eſt Azotus a Tharthan, vno ex primarijs Senacherib Regis Ducibus; Iſaias Propheta (vt ipſemet in capitis 20. initio ait) detractis ſibi calceis & ſacco, quo erat indutus, ad iuſſum Domini inceſſit nudus, per tres, vt creditur, dies, in ſignum & portentum Ægyptijs atque Æthiopibus; quod ſcilicet poſt tres annos; vel (vt alij exponunt) tribus annis, a Rege Aſsyriorum, infeſtandi erant valde; & multi ipſorum, diſcalciati, ac nudis natibus, magna cum ipſorum ignominia abducendi erãt captiui. Iſai. cap. citato per totum. Vbi duo occurrunt adnotanda. Primum eſt iccirco Dominũ voluiſſe eiuſmodi ignominioſam Ægyptiorum Æthiopumque afflictionem quam ab Aſſyrijs paſſuri erant, ſigno vſque adeo opprobrioſo in Iudæa tunc præcipue prænuntiari, ac diuulgari, quando ipſi quoque Iudæi ab Aſsyrijs valde opprimebantur: vt propterea ijdem Iudæi ſtabiles permanerent in ea fiducia, quam habere tenebantur in Domino Deo ſuo; quamque prædicauerat eis ipſorum Rex Ezechias; & vt nõ confiderent ſe poſſe ab Aegypti Aethiopiæque Regibus aduerſus Aſsyrios adiuuari. Alterum eſt, quod de tempore huius Aegyptiorum Aethiopumque calamitatis; & item de Rege Aſsyriorum, qui eis poſtea eam intulerit; nihil omnino certi aſſerere poſſumus. Nam licet ex ſupradictis conſtet Senacherib hoc eodem anno profectum eſſe contra Tharacam Regem Aethiopiæ; & pariter contra Regem Ægypti diutina Peluſij obſidione bellaſſe, vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. ca. 1. Attamen quia (quemadmodum ibidem ſubditur) quando poſt multa, fruſtrari conatus ſuos vidit, rebus infectis redijt in Niniuem; vbi, vt idem Auctor cap. 2. ex Beroſo refert, paulo poſt interfectus fuit; propterea non videtur prænuntiata Aegyptiorum Aethiopũq; calamitas, ab ipſo Senacherib infligi potuiſſe; niſi fortè alicui magis arrideat coniectari, eundem Senacherib, præ nimia indignatione, quod Peluſium expugnare non valuiſſet; in ſuo reditu, Aegyptios atque Aethiopes, quotquot in eo bello a ſuis capi contigerat, memorata affectos ignominia, abduxiſſe: quod certe non videtur improbabile, præſertim cum iam numero præcedenti dictum ſit, ipſum Senacherib non niſi tertio ab hoc anno in patriam reuerſurum; & probabilius videatur Prophetam,

Iſaias nudus incedens prænunciat ignominioſam Aegyptiorum atque Aethiopũ captiuitatem.

Quando prædicta Aegyptiorũ Aethiopumq; calamitas euenerit.

ſlagellum

flagellum illis gentibus breui, quàm longo poſt tempore ſuperuenturum prædixiſſe. Quamquam ſi memorata clades (vt quidam putant & ex citato Iſaiæ cap. ver. 3. vbi trium annorum meminit, elicere nituntur) poſt tres annos accidiſſet; procul dubio oporteret eam ab Aſarhaddon filio ac ſucceſſor Senacherib Ægyptijs atque Æthiopibus fuiſſe illatam: Sed neque hoc certum eſt; quoniam nondum ſatis exploratum habemus, num Iſaias ibi magis indicare voluerit malum illud poſt tres annos venturū, an potius tribus duntaxat annis duraturum: Et præterea probare non poſſumus, quod Aſarhaddon Ægyptios Æthiopesq; vnquam bello oppreſſerit. Quo fit vt non abſurdum quoq; fuerit opinari, hanc Iſaiæ prophetiam, ad valde poſteriora tempora (vt ſæpe ſolent in ſuis prædictionibus Prophetæ) reſpexiſſe; puta ad multas grauesque admodum vaſtationes, quas poſtea Ægyptijs atque Aethiopibus alijsq; finitimis nationibus inflixit Nabuchodonoſor, vt nos ſub anno mundi 3451. num. 4. & 5. adnotabimus. Nec refert, quod Nabuchodonoſor fuerit Rex Babylonis; quia tunc etiam dominabatur Aſſyrijs; & regnum eius ad Monarchiam pertinebat Aſſyriorum, quemadmodum nos ſub anno mundi 2016. num. 5. diximus; & ſub anno 3335. num. 2. iterum dicendum erit. Quod ſi præfata Iſaiæ Prophetia in hoc poſtremo ſenſu accipieda eſt; profecto coniectari poſſumus, id quod in ea, trium annorum, memoratur; indicare, eādem poſt tres ab excidio Ieroſolymitano annos, fore implendam; quemadmodum ſub anno mundi proximè citato dicemus, ſignificare illud: In tribus annis quod habetur apud eundem Iſaiam ca. 16. ver. 14. Et hæc in re per obſcura; probabiliter diſſeruiſſe ſufficiat.

Quæ alia hoc anno Iſaias prophetauerit. De Sobna præpoſito templi, & Iſaia vaticinio contra eum prolato.

Eodem regni Ezechiæ anno, creditur Iſaias prophetaſſe cetera omnia, quæ a citato prophetiæ ſuæ cap. 20. vſque ad 39. continentur: Inter quæ extat cap. 22. ver. 5
15. vſque ad finem capitis, vaticinium quod idem Propheta, iubente Domino, protulit contra impium Sobnam præpoſitum templi. Hic, vt nonnulli tradunt, & refert Hector Pintus ſuper citato Iſaiæ cap. cum eſſet ſacerdos & Pontifex, perſuaſerat Iudæis ne crederent Prophetarum prædictionibus; & ipſe aduerſus Ezechiam Regem cum Senacherib coniurauerat. Et nihilominus, præ ſuperbia, nimium ſibi arrogās, putabat a nemine ſe ſuo poſſe officio priuari. Ad hunc ergo miſſus a Domino Iſaias, dure admodum increpauit eum, prædicens ei, quod de illo tam ſublimi miniſterio deponendus erat, & quaſi gallus gallinaceus, inde aſportandus, cum ignominia moriturus in terra aliena: & quod in eius locum ſufficiendus erat Eliacim filius Helciæ; & alia huiuſmodi quæ deſcribuntur loco Iſaiæ citato. Vbi aduertere oportet, quod memorati Sobna & Eliacim, valde diuerſi erant ab illis, quorum fit mentio 4. Reg. cap. 18. ver. 18. & 37. Et cap. 19. ver. 1. quia illi de quibus loquitur Iſaias, erāt ambo Sacerdotes; ij verò qui locis Reg. allegatis memorantur, erant Laici, & miniſtri Regij: Sobna enim, vt ibidem dicitur, erat Scriba Regis; & Eliacim, dicitur fuiſſe præpoſitus domus, nimirum regiæ, vel Procurator, vt ait Ioſephus 10. Antiquit. cap. 1. Et late probat Abulenſis ſuper 4. Reg. c. 18. quæſt. 33. Nec refert quod vterque Eliacim, dicatur filius Helciæ; quia non inconuenit, quod eodem tempore fuerint duo Eliacim, filij duorum patrum eiuſdem nominis; ſicuti ſub anno mundi 3208. nu. 4. diximus extitiſſe quendam Oziam, Prophetæ Amos interfectorē, ac filium Amaſiæ, qui ambo, pater ſcilicet, & filius erant Sacerdotes Idolorum in Bethel; & conſequenter longe diuerſi ab Ozia filio Amaſiæ Regibus Iudæ. Quis autem fuerit memoratus Eliacim filius Helciæ, de quo vaticinatus eſt Iſaias; nos ſub anno mundi 3451. num. 2. indicabimus.

De duplici Sobna, & Eliacim & Helcia.

Ezechias mortali ægritudine corripitur.

Sub finem eiuſdem anni regni ſui decimiquarti, vt paulo poſt probabitur; ægrotauit Ezechias vſque ad mortem: Et cum audiſſet ab Iſaia Propheta, quod in illa infirmitate moriturus eſſet; conuerſus ad parietem; orauit fletu magno ad Dominum; qui exaudiuit eum; & per eundem Prophetam, prædixit, promiſitque dare ei perfectam, tertia poſt die, ſanitatem; & inſuper adijcere vitæ eius annos quindecim; ac liberare ipſum ciuitatemque ſuam de manu Regis Aſſyriorum. Pro cuius promiſſionis confirmatione, petenti Ezechiæ ſignum, data eſt optio, num vellet, vt creſceret vmbra an retrocederet, quo reſpondente, vt retrocederet decem gradibus; confeſtim orauit Iſaias Dominum, & ecce mirabiliter retro redijt ſol in cælo, Eccleſiaſtici. ca. 48. ver. 26. & pariter vmbra in horologio ſolari, quod fieri iuſſerat Achaz

Mira diei productio.

pater

pater Ezechiæ, decem gradibus, ſeu lineis retroceſſit; atque ita præter naturæ ordinem productus ſuit dies ille horis decem, amplius quam eſſent ceteri illius temporis. Simile quid accidiſſe etiam temporibus Ioſue, diximus ſub anno mundi 2584. nu. 19. Et item de vno ex poſteris Selæ filij Iudæ, quod ſtare ſecerit Solem, nos ſub anno mundi 2300. num. 1. adnotauimus. Itaque Ezechias, vt Propheta iniunxerat, appoſita loco affecto maſſa caricarum; tertia die ſanus è lecto ſurgens, aſcendit in templum; vbi pro gratiarum actione cecinit canticum illud Domino, quod incipit: Ego dixi, in dimidio dierum meorum &c. acciderat enim ei hæc infirmitas circa medietatem dierum ſuorum, non ætatis, ſed regni. Et hæc omnia fuſius deſcribuntur 4. Reg. cap. 20. ver. 1. vſque ad 12. Et Iſai. cap. 38. per totum. Ex his ergo patet allucinari Ioſephum, qui lib. 10. Antiq. in principio capitis 3. aſſerit, hanc Ezechiæ infirmitatem accidiſſe, paulo poſt percuſſum ab Angelo Senacheribi exercitum. Sed ſi Ezechiæ ægrotanti promiſit Dominus liberare ipſum, & cum eo Ieroſolymam de manu Regis Aſſyriorum; profecto conſequens eſt, quod tunc nondum percuſſus eſſet exercitus eius: Præterea hæc percuſſio (ex ſupra num. 3. dictis; & item ſub anno mundi 3324. dicendis) neceſſario ponenda eſt ſub anno regni Ezechiæ decimoſexto: ergo ſi iam ſexdecim prope annis regnaſſet Ezechias, quando promiſit Dominus adijcere ei annos quindecim; vtique oporteret ipſum vno & triginta annis regnaſſe; & tamen ſcriptura ſacra aſſerit eundem, annos duntaxat viginti nouem in regno exegiſſe. Igitur non anno regni ſui decimo ſexto, ſed decimo quarto circiter deſinente, ægrotauit Ezechias: quindecim nanque vitæ anni mox additi, prædictam præciſè viginti nouem regni eius annorum ſummam efficiunt. Quoniam autem Senacherib, licet tunc iam profectus eſſet in Ægyptum, vt dictum eſt; partem tamen exercitus ſui in Iudæa reliquerat; & redire ad obſidendam Ieruſalem ipſe decreuerat: rectè propterea promiſit Dominus liberare Ezechiam, & ciuitatem de manu Regis Aſſyriorum; Quod & re ipſa poſtmodum præſtitit, vt conſequenter hic ſubiungemus.

Ezechias ſanitati reſtitutus canit Deo canticum pro gratiarum actione.

Ioſephi poſitio refellitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3324.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 302.

1 ANNO regni Ezechiæ decimo ſexto; rediens ab Ægyptiaco bello Senacherib valde iratus, quod illud ei non ex ſententia ſucceſſiſſet; & intelligens Ezechiã nullatenus ſibi velle Ieroſolymam tradere; iunctis copijs ſecum de Ægypto adductis, cum his quas in Iudæa reliquerat; protinus Ieruſalem obſidere parabat; ſed in ipſo obſidionis initio, priuſquam potuiſſet vel vnicam ſagittam contra vrbem iacere, Ecce Angelus Domini; qui vt vindictam ſumeret de blaſphemijs quas impius Rex contra Deum Iſrael proferre auſus fuerat; & vt pariter impleretur Prophetia Iſaiæ ſub anno mundi 3322. num. 3. relata; De Rege Aſſyriorum humiliando, & Iudæis tertio anno ab ipſius infeſtatione omnino liberãdis; interfecit in vna nocte centum octoginta quinque millia in caſtris Aſſyriorum, cum Principe exercitus ipſius Senacherib; qui mane diluculo conſurgens, viſa tam ingenti atque inopinata ſuorum ſtrage; quantocius, relictis omnibus, ipſe cum paucis qui remanſerant illæſi, confuſione atque ignominia plenus; properauit ad ſuos, manſitque in Niniue, 4. Reg. ca. 19. ver. 35. & 2. Paralip. cap. 32. ver. 21. Et Iſai. cap. 37. ver. 36. & Tob. cap. 1. ver. 21. Et Eccleſiaſtici cap. 48. ver. 24. De iſto Senacherib Rege Aſſyriorum, quod bellum intulerit Ægyptijs, tradit etiam Herodotus lib. 2. valde poſt medium, & item Beroſus antiquiſſimus Chaldæorum ſcriptor, qui (vt teſtantur Ioſephus 10. Antiq. cap. 10. & 11. & B. Hieronymus ſuper Iſai. cap. 37.) inſuper addit eundem regem, in ſuo reditu de expeditione Ægyptiaca, iuxta Ieroſolymam amiſiſſe de exercitu ſuo centũ

Senacheribi exercitus ab Angelo percutitur

octo-

octoginta quinque millia viros, peſtilentia, nocte vna diuinitus interemptos. Vnde ſatis perſpicuè licet inferre (quod alias quoque non ſemel adnotauimus) Beroſum Annianum apud quē nulla prorſus Senacheribi mentio reperitur, a vero Beroſo valde eſſe diuerſum. Quod autem ex vero Beroſo Ioſephus & B. Hieronimus vbi ſupra referunt, Snacheribi exercitum, peſte diuinitus immiſſa, fuiſſe deletum; quamuis non videatur repugnare ſcripturæ ſacræ dicenti, eundē ab Angelo fuiſſe percuſſum: Quandoquidē ſcimus Angelum Domini temporibus Dauidis euaginato gladio apparuiſſe ſuprr Ieruſalem, ac percuſſiſſe peſtilentia populum, quemadmodum ſub anno mundi 3017. num. 1. dictum eſt: Attamen probabilius videtur hoc exterminiū non peſte, ſed aliqua alia ratione ab Angelo fuiſſe perpetratum: alioqui non potuiſſent Rex populuſque Iudæorum ſpolijs atque opibus Aſsyriorum ibidem relictis, vtpote tali contagio infectis, valde ditari: quòd tamen factum fuiſſe, ex ſequenti numero dicendis manifeſtum fiet. Ceterum hic diſſimulare nequeo, non rectè Antonium Sabellicum Æneade 2. lib. 3. paulo poſt medium, mirabilem hanc Aſſyrijs a Deo inflictam cladem, quam ingenuè, & ſimpliciter ad mentem ſacri textus, de cuius veritate dubitare non licet, referre debuerat, neſcio ad quid; tali hæſitatione, ac verborum circuitu retuliſſe, vt de re tam apertè in ſacro eloquio conteſtata, quaſi ſuſpenſum quodammodo lectoris animum relinquere voluiſſe, videri poſſit.

Beroſum Annianum a vero Beroſo eſſe diuerſum.

Arguitur Sabellicus.

Ad quid Berodac rex Babylonis miſerit Ezechiæ legationem.

In tempore illo, ideſt, vt mox oſtendemus, non multo poſt Senacheribi de Iudæa diſceſſum, Berodach Baladan filius Baladan Rex Babylonis, occaſione accepta, quod audiſſet Ezechiam Regē Iuda grauiter admodū ægrotaſſe, ſed eximio Dei beneficio conualuiſſe, miſit ad eū legatos cū litteris ac muneribus, ſpecie quidem, vt congratulationis officio fungerentur; re vera autem, quemadmodum creditur, vt interrogarent eum de portento quod acciderat, quemadmodum expreſsè traditur 2. Paralip. cap. 32. ver. 31. hoc eſt, de mirabili illa vnius diei productione, quæ ipſo Ezechia ægrotante, facta fuerat: Cum enim Chaldæi, qui præ ceteris nationibus Aſtronomicis obſeruationibus operam dabant, aſſignare non poſſent cauſam, cur illa dies præter rerum ordinem ferè in duplum protenſa fuiſſet; audiſſentque id cælitus in gratiam Regis Iudæorum factum eſſe, induxerunt, vt probabile eſt, filium Regis, vt mitteret, qui cauſam rei ſciſcitarentur: & quoniam Chaldæi adorabant Solem tanquam aſtrorum omnium Principem, credibile item eſt, eoſdem quoque miſiſſe munera Regi Iudæorum, vt & ipſi honorarent eum, quem Deus ipſorum eo miraculo tantopere magnificauerat. Itaque Ezechias ſuſcepta tanti Regis, tamque honorifica legatione; plus iuſto lætatus, & elatus animo eſt; nec ſatis ei viſum eſt legatos omni, quo par erat honore excipere, ac petitionibus ipſorum plene ſatisfacere; ſed inſuper multa cum ambitione, complacuit ſibi oſtendere eis omnia, quæ habebat in domo ſua, & in theſauris ſuis; nimirum magnam vim auri atque argenti; multitudinemque admirandi operis vaſorum; aromatum quoque, ac varij generis vnguentorum, pigmentorūque, & aliarum rerum precioſiſſimarum ingentem copiam, 4. Re. cap. 20. ver. 12. vſque ad 14. Quæ profectò omnia neceſſe eſt, paulo ante, videlicet ex quo percuſſus ab Angelo fuerat Aſſyriorum exercitus, de eorundam manubijs, ab ipſo Ezechia fuiſſe congeſta: quandoquidem ex ſupra dictis conſtat, quod ante dictum exterminium, ipſe Ezechias erat valde attenuatus & pauper: nam quicquid auri atque argenti cogere potuerat, dederat Regi Aſſyriorum, vt a terra ſua diſcederet. Et quia ad explendam ſummam talentorum ſibi ab Aſſyrio impoſitam, non ſuffecerant quæ in theſauris ſuis inuenerat, coactus fuerat, confractis templi valuis, auferre inde laminas aureas, quas illis antea affixerat: Quare neceſſario fateri cogimur memoratam legationem, poſt percuſſos ab Angelo Aſſyrios fuiſſe tranſmiſſam: alioqui non potuiſſet Ezechias tot tantaſque diuitias oſtentare ſuas. 2

Reſpondetur tacitæ obiectioni.

Sed hic aduertere oportet, quod prædictus Merodach (ſi fuit filius Nabonaſſaris, quemadmodum nos ſub anno mundi 3306. num. 4. oſtendimus, probantes eundem fuiſſe Nabonaſſar & Baladan) non potuit regnare cœpiſſe, niſi ſeptennio poſt hunc annum regni Ezechiæ decimum quartum: ſiquidem, vt patet in tabulis, poſtremus regni Nabonaſſaris annus concurrit cum regni Ezechiæ vigeſimo tertio; & primus regni Merodach cum eiuſdem Ezechiæ vigeſimo quarto. Quare neceſſarium eſt alterum de duobus dicere: Vel hanc Merodach legationem, nō hoc, ſed vigeſimoquarto 3

regni

regni Ezechiæ anno fuiſſe miſſam: Vel, quia non videtur credibile, tanto tempore fuiſſe dilatam; oportet fateri iſtum Merodach, 4.Reg.cap.20.ver.12. appellari Regem Babylonis; non quia tunc iam deceſſiſſet pater eius Baladan; ſed quoniam a patre tunc regnante, iam deſignatus eſſet eius in regno ſucceſſor; & iam aliqua regni negotia, conſentiente patre, adminiſtrare cœpiſſet. Neque enim nouum eſt, in ſcripturis ſacris, filium Regis dici Regem, etiam adhuc viuente ac regnante patre: Quandoquidem Danielis ca.1. ver.1. Nabuchodonoſor appellatur Rex Babylonis; & tamen nondum verè erat Rex: regnabat enim tunc adhuc pater eius Nabolaſar, qui tum miſerat filium ſuum Nabuchodonoſor, ad bellicam quandam expeditionẽ in Syria conficiendam, quemadmodum nos ſub anno mundi 3428. num.2. ex Beroſo per Ioſephum allegato, probabimus. Credimus autem quod potius Merodach, & non pater eius Baladan, prædictos miſerit ad Ezechiam legatos; quoniam communiter iuuenes ſunt magis curioſi, & facilius admirari ac perſuaderi ſolent quam ſenes.

4 Diſplicuit autem valde in oculis Domini vana illa Ezechiæ opum ſuarum externa oſtentatio; & multo magis interna cordis eiuſdem Regis elatio, & habitatorum item Iudæ, & Ieruſalem quos, vt colligi poteſt 2.Paralip.cap.32.ver.25.& 26. oportet pariter non nihil intumuiſſe, quando viderunt legatos Regis Babylonis, de tam longinquis regionibus veniſſe, admirãtes Regis Iudæorum celſitudinem, apud Deũ quem ipſi colebant, tanti putatam, vt ad eius requiſitionem, Sol, hoc eſt, ipſemet Babyloniorum Deus, contra proprium ac ſibi naturalem curſum, retrocedere non recuſaſſet; tanquam ſi dicto Regi obedientiam præſtare non fuiſſet dedignatus. *Ezechia ſuperbia.*

Quamobrem iratus Dominus contra Ezechiam, & contra Iudam, & Ieruſalem, eo quod non dediſſent gloriam Deo, ſed potius tantorum beneficiorum occaſione, inflati eſſent; volens ipſorum ſuperbiam retundere, & ingratitudinem vindicare; miſit Prophetam ſuum Iſaiam, qui de hac re corriperet Regem, prædiceretque ei, futurum, vt Rex Babylonis trãsferret omnia bona, ab ipſo Ezechia, & a prædeceſſoribus ſuis congregata, in Babylonem; & filios ab eodem Ezechia generandos, ſeu nepotes illorum, ſeruire faceret in palatio ſuo. Vnde obiter colligi poteſt Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, qui Danielis cap.1. dicuntur electi de ſemine regio; & qui de mandato Nabuchodonoſor eruditi ſunt, vt poſſent ſtare in palatio Regis Babylonis; fuiſſe poſteros ipſius Ezechiæ, & de proſapia eius genitos, vt etiam infra ſub anno mundi 3426. num. 3. dicemus. Veruntamen quia ad præfata Iſaiæ verba humiliatus eſt Rex Ezechias; & cum eo etiam habitatores Ieruſalem, miſertus eorum Dominus, intentam diſtulit vindictam, vſque ad tempora filiorum Ioſiæ, vt infra ſub anno mundi 3428. num.4. dicemus. Et hæc quæ hic diximus, collecta ſunt ex 4. Reg.cap.20.ver.12. vſque ad 20. & 2.Paralip.cap.32.ver.24. vſque ad 27. Et Iſai.cap.39. per totum. *Punitio.* *Humiliatio, et punitionis dilatio.*

5 Quod autem reliqua omnia quæ a 39. Iſai. capite vſque ad finem prophetiæ ſuæ habentur, Idem Propheta deinceps, Ezechia viuente, vaticinatus fuerit; inde colligi poteſt; quod in principio prophetiæ ſuæ, vbi recenſet Reges ſub quibus prophetauerat; nullum alium Regem ponit Ezechia poſteriorem ſub quo ea prænuntiaſſe, ſuſpicari poſſit. *Quando Iſaias reliqua prophetauerit.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3325.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 303.

1 ANNO regni Ezechiæ circiter decimo ſeptimo, oportet occiſum fuiſſe Senacherib: iſte enim eſt annus regni eius ſeptimus; vt patet in tabulis; & pariter vltimus, vt numero ſequenti probabitur. Fuit autem mors eius miſerrima valde; quandoquidem a proprijs filijs interfectus eſt, in actu idololatriæ, quæ inter pec *Senacheribi interfectio quando & a quibus.*

cata

cata computatur omnium grauiſſima; nimirum cum adoraret in templo Neſroch Deum ſuum, vt breuiter deſcribitur 4. Reg. cap. 19. in fine. Et 2. Paralip. cap. 32. ver. 21. & Tob. cap. 1. ver. 24. Et Iſai. cap. 37. in calce capitis. Et his conſentiunt quæ ex Beroſo ſcribit Ioſephus lib. 10. Antiq. cap. 2. dicens, quod Senacherib cum perue niſſet in Niniuem, paulo poſt, per inſidias ſeniorum è filijs ſuis, Adramelechi, & Selennari, vitam amiſit, occiſus in ipſo templo Araſci, quem præcipuo cultu dignaba tur. hucuſque Beroſus a Ioſepho relatus. Vbi illud paulo poſt oportet exponere, ac ſi dictum eſſet; poſt tres aut quattuor menſes: nam certum eſt, quod ipſe Senacherib poſteaquam amiſſo in Iudæa exercitu, venit in Niniuem, iratus aduerſus Iſraelitas, multos ipſorum occidebat; & vbi audiuit quod Tobias qui tunc ibidem morabatur, occiſorum corpora ſepeliret, iuſſit ipſum quoque interfici, & omnia bona eius confiſcari: at ille protinus, Dei fauore, & amicorum auxilio latitans cum filio, & vxore ſua; quod ſibi inſtabat periculum, feliciter euaſit: Poſt dies verò quadraginta quinque, ex quo Tobias latitare cœperat; interfectus fuit impius Rex a filijs ſuis, vt dictum eſt; redijtque Tobias in domum ſuam; & tota ei ſubſtantia ſua reſtituta fuit. Tob. cap. 1. ver. 21. vſque ad finem capitis.

De annis regni ſui.

2 Regnauit autem Senacherib annos ferè ſeptem, vt ſcribit Metaſtenes Annianus, in hac parte receptus a Genebrardo lib. ſuæ Chronologiæ 1. & ab alijs. Quamquam Io. Lucidus lib. 4. de emendatione temporum cap. 2. Videns Annij Chronologiam, quam ipſe ſequitur, perperam ponere primum regni Senacheribi annum, concurrere cum anno regni Ezechiæ ſexto; aduertenſque inde ſequi, eundem Senacherib necatum fuiſſe anno regni Ezechiæ duodecimo, quod apertè aduerſaretur ſcripturæ ſacræ 4. Reg. cap. 18. ver. 13. dicenti, ipſum Senacherib veniſſe anno regni Ezechiæ decimo quarto cum exercitu contra Iudæos: ad tolendum apertiſſimum hoc Annianæ Chronologiæ mendum, coactus fuit corrigere, vel potius corrumpere textum ſui Metaſtenis; dicens, vitio ſcriptorum commutatos fuiſſe numeros annorum Senacheribi, & Aſarhaddon; & pro eo quod textus dicti Auctoris, inquit, mendosè habet Senacheribum regnaſſe ſeptem annos, Aſarhaddon verò decem; corrigi debere, vt è conuerſo dicat, Senacherib decem annis regnum tenuiſſe, Aſarhaddon autem ſeptem: alioqui, ſubiungit, non potuiſſet Senacherib peruenire ad decimum quartum regni Ezechiæ annum. Sic Lucidus, vt Chronologiam ſuam a manifeſtiſſimo errore vindicaret. Sed iuxta noſtram temporum ſupputationem, quemadmodum in noſtris tabulis apparet, nulla opus eſt, aut haberi ratio debet huius vanæ correctionis, quin potius reijcienda eſt tanquam commentitia & falſa; & quæ magis probatis Auctoribus aduerſatur.

Regnat in Niniue Aſarhaddon.

3 Eodem anno ad finem vergente, regnauit in Niniue Aſarhaddon, vt dicitur locis Reg. & Iſai. & Ioſephi num. 1. citatis: Quare primus regni eius annus, pro maiori parte, concurrit cum ſequenti, vt in tabulis adnotatum inuenies. Erat autem Aſarhaddon filius Senacheribi minor, vt ibidem exprimit ex Beroſo Ioſephus. Et hic fuit Rex Aſſyriorum quadrageſimus primus, & vltimus, eo nimirum modo, quo ſub anno Mundi 3335. num. 1. declarabitur.

Tobias viſum amittit.

4 Per idem quoque tempus, videlicet non multo poſt necem Senacheribi (quemadmodum colligi poteſt ex his quæ habemus Tob. cap. 1. ver. 24. & cap. 2. ver. 10.) contigit vt Sanctus Tobias qui ad officia pietatis, præſertim verò mortuos ſepeliẽdi, de more ſuo, exercenda redierat, quadam die defaticatus a ſepultura, cũ iactaſſet ſe iuxta parietem, ibique præ laſſitudine, protinus obdormire cœpiſſet; inopinato quodam caſu, ex calido hirundinum ſtercore, quod cecidit ſuper oculos eius, repẽte cæcus factus ſit. Quamobrem, ipſe contra Deum non eſt contriſtatus; ſed in ſancto eius timore immobilis perſeuerans, agebat Deo gratias omnibus diebus vitæ ſuæ. Inſuper & cognatos ei inſultantes, vitamque eius irridentes, ſapienter admodum increpabat, redarguebatque, eo ferè modo, quo legimus feciſſe Sanctum Iob: Quare, ſcriptura ipſa atteſtante, manifeſtum eſt, eiuſmodi tribulationem diuinitus Tobiæ fuiſſe permiſſam, ad virtutem eius manifeſtandam, & vt poſteris ipſe non ſecus ac olim Sanctus Iob, mira patientiæ ſuæ exempla relinqueret. Tob. cap. 2. ver. 10. vſque ad finem cap. Sanè Tobias quinquaginta ſex annorum erat quando lumen oculorum amiſit, atque in ea cæcitate perſeuerauit annis quatuor integris, nimirũ

vſque

Digitized by Google

vſque ad annum vitæ ſuæ ſexageſimum, vt dicitur Tob. cap. vlt. ver. 3. Vbi aduertendum eſt, nos hic & vbicumque de Tobiæ, tum ſeniotis, tum Iuniotis, annis agemus, loqui ſemper ſecundum textum editionis latinæ vulgatum, & Romæ poſtremo recognitum quem maioris eſſe auctoritatis atq; alijs omnibus merito præferendum cenſemus: non ignorantes in lxx. Interpretibus longe plures vtriuſque Tobiæ annos reperiri.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3326.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 304.

Ezechias genuit Manaſſen.

1 ANNO regni ſui decimo octauo circiter inchoante, Ezechias ex vxore ſua Haphſiba, vt colligitur 4. Reg. cap. 21. ver. 1. genuit Manaſſen, qui poſtea ſucceſſit ei in regno, annos natus duodecim, quos hinc ad initium regni eius computare licet in tabulis. De cetero, quid aliud geſſerit Ezechias in toto reliquo vitæ, regnique ſui tempore, ſcriptura ſacra non retulit: niſi quod ipſe deinceps fuit diues & inclytus valde; & theſauros ſibi plurimos congregauit, argenti, & auri, ac lapidis pretioſi, atomatum item, armorumque vniuerſi generis, & vaſorum magni pretij; habuitque ouium greges, & armentorum, pene innumerabiles, atque horrea, ac cellaria frumenti, vini, & olei, exuberantia, & præſepia iumentorum plutimas & inſuper vrbes ædificauit; atque, vt vno verbo dicam, proſpere egit cuncta quæ voluit 2. Paralip. cap. 32. ver. 27. vſque ad 30.

Quam fuerit diues, & inclytus.

Aſarhaddon nouas, tranſmiſerit in Samariam colonias.

2 Per hæc circiter tempora, nimirum non longe poſt initia regni ſui, quemadmodũ paulo infra probabiliter oſtendemus, Aſarbaddon Rex Aſsytiotum, miſit de Aſsyria alias Gentes in terram Iſrael, vt babitarent ſimul cum illis, quas olim illuc tranſmiſerat auus eius Salmanaſar Rex, quando inde abduxerat decem tribus Iſrael, in Aſsytiam captiuas. Huius coloniæ denuo in terram Iſrael traductæ, obiter fit mentio 1. Eſdræ cap. 4. ver. 2. illis verbis: Ædificemus vobiſcum, quia ita vt vos, quærimus Deum veſtrum: Ecce nos immolauimus victimas, a diebus Aſarhaddon Regis Aſſur, qui adduxit nos huc.] Super quæ verba, inter Expoſitores non nihil intereſt temporis, & occaſionis. Quidam enim dicunt hoc contigiſſe, quando ob idololatriã illatum Gentium immiſit Dominus leones, qui deuorarent eas; & propterea iuſſit Rex Aſsyriorum ibidem tranſmitti vnum de Sacerdotibus Iſraeliticis, qui doceret eas legitima Dei terræ, & ceſſaret ab eis plaga Leonum, vt nos ſub anno mun. 3315. num. 2. ex 4. Reg. cap. 17. diximus: quam plagam putant accidiſſe regnante ipſo Aſarhaddon; & ab eodem tranſmiſſas tunc fuiſſe cum illo Sacerdote, ſeu (vt putat Ioſephus 9. Antiq. cap. 14.) cum aliquot Sacerdotibus, alias quoque Gentes, quæ Samariæ vrbes incolerent. Alij vero præfatum Eſdræ textum exponentes, dicunt, nõ eſſe veriſimile, quod tamdiu, toto ſcilicet reliquo tempore regni Salmanaſar, & Senacherib, vſque ad tempora regni Aſarhaddon, manſerint illæ nationes idololatræ in terra Iſrael ſine memorata vltione diuina, quam Ioſephus vbi ſupra, putat fuiſſe peſtilentiam; ſed magis ſacræ ſcripturæ credendum eſt aſſerenti, fuiſſe plagam leonum: putant ergo iſti diuinam hanc illis Gentibus caſtigationem eueniſſe regnante Salmanaſar, videlicet non multo poſtquam illæ gentes venerant habitare in terrã Iſrael: Et nihilominus etiam ipſi concedunt, quod poſtea Aſarhaddon alia de cauſa nouas quoque colonias de Aſsyria in Samariam traducendas curauerit, vt ex loco Eſdræ adducto manifeſtum eſt, & negari non poteſt. Quin etiam ex Hiſtoria Scholaſtica addunt Salmanaſar paucos adduxiſſe Gentiles in vrbes Samariæ; Aſarhaddõ autem poſtea multo plures; totamque regionem illam alienigenis populis repleuiſ-

Eſdra verba explicatur.

ſe: Quod ſi quis percunctetur, quænam ex prædictis duabus opinionibus verior ſit: dicimus id non facile demonſtrari poſſe: quoniam neque ſcriptura ſacra, neque Ioſephus, aut alius ſcriptor antiquus & grauis, quem viderim, exprimunt tempus memoratę calamitatis; neque quis ex prædictis Aſſyriorum Regibus miſerit ibi ſacerdotem aut ſacerdotes, qui illas Gentes, veri ſummique Dei cultum edocerent: Verumtamen ſecunda opinio nobis multo rationabilior videtur. Quamuis, vtcunq; res fuerit, nihil referat; quandoquidem, vt dictũ eſt, quauis opinione poſita, neceſſarium eſt admittere, quod Aſarhaddon Rex Aſſyriorum miſerit de Aſſyria gentes, quæ Samariæ vrbes inhabitarent: Probabile verò eſt, id circa initia regni ſui feciſſe; & hanc huius miſſionis cauſam fuiſſe, quod Aſarhaddon non multo poſt ac regnare cœpit, veritus ſit, ne propter ingentẽ illam cladẽ a patre ſuo recens in Iudæa habitã; & item ne ob paucitatem Aſſyriorum in vrbibus Samariæ tunc commorantium, Iudæis forte in mentem veniret, regiones illas adeo ipſis proximas, & aliàs ad ſe pertinentes, inuadere atque occupare; quas poſtea idem Aſarhaddon, ob bella ſibi a fratribus ſuis imminentia, recuperare non poſſet: propterea vt bene firmaret dominium, quod habebat in terra Iſrael, nouas illic Aſſyriorum colonias traduci curauerit, quæ in omnem belli euentum, Regi Iudæorum reſiſtere valerent.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3329.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 307.

Hiſtoria illuminationis Tobiæ.

ANNO regni Ezechiæ Regis Iuda, vt videre eſt in tabulis, vigeſimo primo: qui erat regni Aſarhaddon Regis Aſſyriorum quartus, vt patet in tabulis: Tobias ſexagenarius, a cæcitate ſua curatus fuit; quemadmodum traditur in libro nominis eius cap. vltimo ver. 3. Et omnia item tunc acta ſunt, quæ in eodem libro cap. 3. vſque ad 14. latius deſcribuntur; & nos hic compendio recenſebimus. Contigit ergo triginta octo diebus ante eius illuminationem, quemadmodum ex infra num. 3. dicendis patebit: vt Tobias in Niniue, vbi tum habitabat, tandem aliquando diurnæ cæcitatis tædio affectus, & crebris cognatorum ſuorum, præcipuè verò vxoris, exprobrationibus nimium moleſtatus, putaret expedire ſibi magis mori, quam viuere: & proinde ſedulo oraret Dominum, vt ſi ei placeret, præciperet in pace recipi ſpiritũ eius. Accidit quoque eodem met die, vt Sara filia Raguelis conſobrini Tobiæ, quę cum patre ſuo habitabat non valde procul a Rages ciuitate Medorum (vt colligitur ex textu lxx. Interpretum Tob. cap. 6.) ab vna de ancillis ſuis improperata, tanquã interfectrix ſeptem maritorum; quos tamen non ipſa, ſed Aſmodæus nequam immunditiæ ſpiritus, occiderat: grauiter id ferens, deuotè admodum rogaret Dominũ, vt aut ipſam de tali improperio liberaret, vel certè de hac vita eam educeret. Eodem igitur tempore factum eſt, vt vtriuſque preces pariter exauditæ fuerint in cõſpectu Domini: qui ad vtroſq; ab anguſtijs quibus premebantur, liberãdos, miſit Angelum Raphaelem, per quem ambo tandem voti compotes facti ſunt, & mira exultatione repleti. Res autem hoc modo acta eſt. Putabat Tobias ſenior, finita oratione ſua, placere Deo, vt breui moreretur, propterea confeſtim accerſito Tobia filio ſuo (qui tunc, quemadmodum ex dictis ſub anno mundi 3314. numero ſecundo conſequitur, & apparet in tabulis, poterat eſſe annorum circiter viginti) præmiſſiſque eidem paternis aliquot documentis, quæ habentur Tob. capitulo quarto verſiculo 1. vſque ad 21. dedit ei chirographum, quo poſſet recipere pecuniam, quam multis ab hinc annis, cuidam Gabelo habitanti in Rages ciuitate Medorum, gratis accommodauerat: præcepitq; vt inquireret ſibi aliquem virum fidelem ac viæ

gnarum,

gnarum, qui deduceret eum in Rages. Exiens itaque Tobias filius, vt iuſſionem patris impleret. Ecce, diuina prouidentia, protinus offendit Angelum Raphaelem, ſub ſpecie egregij cuiuſdam iuuenis ad iter faciendum parati; quem cum percunctatus eſſet de via ducente in Mediam; inuenit tum viæ, tum Gabeli, omniumque apprime inſtructiſſimum: introductus ergo Angelus ad ſenem promiſit ſe ducturum ac reducturum filium eius ſanum & incolumen. Quare paratis quæ in itinere portanda erant; Tobias filius, cum Angelo qui ſe Azariam vocari faciebat, perrexit annuente patre, matre autem flente, & conſolante eam ſene. Itaque cum feciſſent primã manſionem occidente ſole iuxta Fluuium Tygrim, voluiſſetque Tobias iunior ad flumen lauare pedes, vidit immanem quendam piſcem ad ſe deuorandum properantem. perterritus ergo Tobias exclamauit; ſed poſtea Angelo iubente, apprehendit brãchiam eius, traxitque piſcem in terram; quem palpitãtem exẽterauit; & repoſito ſibi ſeorſum corde, iecore, & felle, quod ea vſui fore prædixiſſet Angelus; carnem piſcis quæ tunc opus erat pro ipſorum cæna, aſſauit; reliquã verò partem ſalierunt, vt eis pro viatico ſufficere poſſet. Percuntatus autem Tobias Angelum, dum ſimul proficiſcerentur, cognouit ab eo, quod cor ſiue iecur piſcis, poſitum ſuper accenſos carbones, fumum produceret ad extricandum omne genus dæmoniorum validiſſimum; Et fel eiuſdem, inunctum, mirificè valeret ad oculorum albugines curandas.

Tobias iunior cum Angelo proficiſcitur in Rages ciuitate Medorum.

2 Poſt dies circiter octo, vt numero ſequenti probabitur, peruenerunt ad quoddã oppidum, in quo habitabat Raguel Tobiæ ſenioris conſobrinus. Indicauit ergo Angelus Tobiæ iuniori, oportere eos hoſpitari apud ipſum Raguelem, quia habebat filiam vnicam nomine Saram, quæ ipſi Tobiæ iuniori iure propinquitatis debebatur cum omni ſubſtantia eius. propterea ſuaſit ei, vt peteret eam dari in vxorem ſibi. renuente autem Tobia, quod audiſſet illam ſucceſſiuè traditam fuiſſe ſeptem viris; & ſingulos a dæmonio occiſos: replicauit Angelus, ne timeret; edocuitque quinam ſint, quibus præualere valeat dæmonium; & quomodo ipſe tutus eſſe poſſet ab eo. Itaque benignè ſuſcepti a Raguele; & agnita propinquitate, oſculati ſunt ſe mutuo cum lachrymis, præ gaudio; Et antequam diſcumberenr, petijt Tobias dari ſibi Saram in coniugem: Raguel verò nutabat; nec reſponſum dare audebat; veritus ne eidem contingeret, ſicut & ceteris; Sed tandem Angeli rationibus, & cohortatione animatus, ſpopondit; & facta, de more, coniugij conſcriptione; apprebenſaque filiæ dextera, & pariter Tobiæ; tradidit eam illi; diuinam vtriſque precatus benedictionem. Quibus expletis, epulati ſunt ſimul omnes benedicentes Deum. Poſt cænam, ductus Tobias ad cubiculum virginis; memor omnium quæ dixerat ei Angelus, poſuit partem iecoris, quod de piſce ſuſtulerat, ſuper accenſos carbones; hortatuſque eſt ſponſam ſuam, vt pariter orarent prima, ſecunda, ac tertia nocte; vt ſic deinde poſſent cum ſancto Dei timore, & abſque dæmonis impedimenro liberis gignendis operam dare. Quæ cum facere cœpiſſent; Angelus apprehenſo dæmone Aſmodæo, religauit eum, ne vllatenus eis nocere valeret. Raguel autem prima nuptiarum nocte, iuſſit clam effodi foueam; in quam, ſi forte interficeretur a dæmonio Tobias; antequam illuceſceret, ſepeliret eum: Sed vbi intellexit, quod ambo incolumes pariter obdormirent; lætus illico foſſam impleri præcepit, & parari conuiuium; adiurauitque mane generum ſuum; vt duabus ſaltem hebdomadis, apud le maneret; qui tam honeſtæ petitioni, reluctari quidem non valuit; veruntamen, ne diutius poſtea cogeretur protrahere reditum ſuum, ſi ei deinde eundum eſſet in Rages ad Gabelum, & ſic parentes ſuos de ſe valde ſollicitos nimium contriſtaret: rogauit Azariam, neſciens quod eſſet Angelus Domini; qui accepto chirographo; aſſumptiſque quattuor ſeruis, ac duobus camelis de domo Raguelis; perrexit ipſe in Rages; recepitque a Gabelo pecuniam; & ipſum quoque Gabelum adduxit ad iunioris Tobiæ nuptias: Vbi lætatus eſt valde; ac multa bona ſponſis precabatur, cunctis qui aderant reſpondentibus: Amen. Itaque cum timore Domini nuptiarum conuiuia exercebant. Contra verò, dum hæc apud Raguelem agerentur, Tobiæ parentes, aduerſi aliquid ſuſpicantes, quod die ſtatuto filius non redijſſet, ſimul flere cœperunt; quamquam ſenior magis confideret; & vxorem interdum conſolari niteretur.

Filiam Raguelis propinqui ſui petit, ducitque vxorem.

Redit cum ſpõſa ad ſuos.

Tranſacta autem ſecunda nuptiarum hebdomada, Tobias obtenta, licet ægrè, a 3
ſocero ſuo redeundi licentia, profectus eſt cum ſponſa ſua, ferens ſecum mediam
totius ſubſtantiæ Raguelis partem, cum cautione ſcripta ſuccedendi eidem in reli-
quis, iure hereditario, poſt obitum eius. Vndecim igitur diebus commodè ambu-
lantes, confecta itineris medietate, peruenerunt in Charan: Tob. cap. 11. ver. 1. Vbi
Azaria conſulente, reliquit Tobias vxorem, totamque cum ea familiam, vt lento
quo cœperant gradu, proſequerentur iter ſuum, ipſe verò cum Azaria aliquanto
velocius præcedentes, alteram itineris medietatem quattuor diebus confecerunt;
ſeptem enim diebus ante ſponſam peruenerunt in Niniuem, vt cap. citato ver. 18.
exprimitur. Ex quo colligi poteſt, inter Niniuem, & oppidum Raguelis, iter octo
dierum extitiſſe. Interea mater Tobiæ, ſollicitè admodum præſtolabatur aduentũ
filij ſui, & quotidie ſedens in ſupercilio montis, ſecus viam proſpiciens ſpecula-
batur; quando ecce tandem de longe vidit, agnouitque venientem filium; & feſtina
nunciauit ſeni; qui ſtatim porrecta manu puero, qui eum deducere ſolebat; & cum
eo mater; perexerunt obuiam filio; quem præ gaudio cum lachrymis ſuſcipientes,
oſculati ſunt. Cum autem domum intrantes, ante omnia adoraſſent Deum; eique
gratias egiſſent; liniuit filius oculos cæci patris, felle piſcis, ſicut præceperat ei An-
gelus; & poſt dimidiam ferè horam, egredi cœpit albugo; qua apprehenſa, & extra-
cta, protinus viſum recepit; & gaudentes ipſe, & Anna vxor eius; & omnes qui no-
uerant eos; dabant gloriam Deo. Igitur triginta octo dierum circiter ſpatio, a pro-
fectione ſua, redijt Tobias iunior, patremque cæcitate curauit: octo namque diebus
de Niniue venerat ad Raguelem; apud quem per quindecim moratus eſt dies; & in-
de rediens, vndecim diebus dimidium viæ cum familia ſua confecit; reliquum autẽ
cum Angelo quattuor diebus.

Sara Tobiæ vxor quando ad domum viri ſui peruenerit.

Poſt ſeptem verò alios dies, adueniens Sara vxor ipſius Tobiæ iunioris, cum vni- 4
uerſa familia ſua, & pecoribus, & camelis, & pecunia multa, tum a Raguele habi-
ta, tum a Gabelo recuperata; denno lætificauit parentes viri ſui: quibus Tobias filius
narrabat omnia beneficia, quæ fecerat ei Deus, per Azariam comitem viæ ſuæ: ve-
nientesque conſobrini ſui, congratulabantur de vniuerſis quæ proſperè euenerant
domui Tobiæ; & ſeptem dies integros duxerunt in gaudio exultantes. Quibus
tranſactis, cœperunt inter ſe conſulere, pater ſcilicet & filius, quid nam pro merce-
de dare deberent viro, qui duxerat ac reduxerat filium tot tantiſque beneficijs cu-
mulatum; decreueruntque ſeorſum illum rogare; ſi forte dignaretur accipere ſibi
medietatem omnium quæ attulerant: Quod cum feciſſent; ille indicauit eis ſe eſ-

Angelus ſe ſe manifeſtat Tobiæ patri ac filio.

ſe Angelum Dei, qui obtulerat Domino orationes, & alia pietatis opera, quæ fece-
rat Tobias ſenior: & nunc ſe miſſnm a Deo, vt curaret eum a cæcitate ſua; & Sarã
pariter a dæmonis poteſtate liberaret; hortatuſque eſt eos, vt benedicerent Domi-
no; & prædicarent vniuerſa beneficia eius; & vt in bonis operibus iugiter exercen-
dis, perpetuo perſeuerarent: Et his dictis cæleſtia repetens, ſtatim Angelus ab eo-
rum aſpectibus diſparuit: ipſi verò tribus horis in facies ſuas proſtrati, benedice-
bant Domino; & mox exurgentes, narrabant vniuerſa mirabilia; quæ fecerat eis.
Et tunc cecinit Tobias ſenior canticum illud Domino, quod legitur in toto cap. 13.
libri eius. De cetero Tobias ſenior, ab hoc ſexageſimo ætatis ſuæ anno, ſuper-
uixit adhuc annos quadragintaduos in gaudio. Nam compleuit annum vitæ cente-
ſimum ſecundum, vt dicitur Tob. cap. vlt. ver. 1. vſque ad 5. Quoniam autem c. 12.

Quis Auctor libri Tobiæ.

ver. 20. vbi in editione vulgata legimus & narrate vniuerſa mirabilia eius textus
lxx. Inrerpretum habet & ſcribite omnia quæ conſumata ſunt, in libro recte hinc
Doctores colligunt, ipſos deinceps, patrem ſcilicet & filium, vt Angeli iuſſionem
implerent, librum titulo Tobiam, qui poſtea inter ſacros receptus computatuſque
fuit, conſcripſiſſe; ac propterea nullum alium dicti libri Auctorem eſſe requiren-
dum.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3331.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 309.

1 ANNO regni Ezechiæ vigeſimotertio, oportet vita functum eſſe Baladan Regem Babylonis; quem nos ſub anno mundi 3306. nu. 4. probauimus eſſe illum Nabonaſſar, cuius ſæpe meminit Ptolemæus in libris Almageſti: hoc namque anno complentur anni viginti ſex quibus ipſum regnaſſe ex eodem Ptolemæo ſub anno mundi citato, oſtenſum eſt.

Baladan qui & Nabonaſſar rex Babylonis moritur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3332.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 310.

1 ANNO regni Ezechiæ vigeſimoquarto, regnare cœpiſſe in Babylonem Merodach, ſiue Berodach Baladan, qui fuit filius prædicti Baladan, vt apertè dicitur 4. Reg. cap. 20. ver. 12. & Iſai. c. 39. ver. primo, & colligitur ex his, quæ ſub anno mundi 3306. nu. 4. diximus. Hunc Regem Ioſephus 10. Antiqui. cap. 3. vocat Baladas: Genebrardus verò lib. primo ſuæ Chronologiæ, vbi agit de rebus regnante Ezechia geſtis, & lib. 2. vbi agit de Monarchia Chaldæorum; quattuor dè hoc Rege, ſparſim dicit, videlicet ipſum eundem eſſe cùm illo Rege quem Ptolemæus lib. 4. Almageſti cap. 6. & 8. appellat Mardockempadum; quòd nos quoque ſub anno mundi 3306. nu. 4. ex Scaligero aſſeruimus. Item eundem Merodach fuiſſe Auum Regis Nabuchodonoſor; & benè dicit ſi de primo Nabuchodonoſor, qui etiam Nabolaſar dictus eſt, intelligit: ſi autem (vt videtur) de ſecundo; qui poſtea magni nomen adeptus eſt, non eius Auus, ſed proauus fuit Merodach: iſte enim genuit Ben Merodac, qui genuit primum Nabucdonoſor ſeu Nabolaſar, qui fuit pater alterius Nabuchodonoſor, nimirum illius qui poſtea tranſtulit Iudæos in Babylonem, & magni Monarchæ nomen obtinuit: fuiſſe autem duos Nabuchodonoſor, & priorem alio nomine appellatum eſſe Nabolaſar manifeſte colligitur, ex collatione verborum Beroſi, quæ refert Ioſephus 10. Antiqui. cap. 11. non procul à fine capitis, cum his quę ab eodem Auctore relata ſunt lib. primo contra Apionem prope libri medium. Tertio ait Genebrardus; præfatum Merodach anno regni ſui duodecimo, abſtuliſſe regnum, Aſarhaddon Regi Aſſyriorum, quem Sardanapalum eſſe cenſet; & omnem Aſſyriorum potentiam tranſtuliſſe ad Chaldæos. Quod verum quidem eſſe, non tamen id anno regni eius duodecimo accidiſſe credimus; ſed quarto, in quo incidit mors ipſius Aſarhaddon vt ſub anno mundi 3335. numero primo dicemus; & notatum eſt in tabulis: forte autem Genebrardus credidit regnum Merodach inchoaſſe in anno quo miſit legationem Regi Ezechiæ; quòd nos ſub anno mundi 3324. numero tertio refutauimus. Denique putat Genebrardus; memoratũ Merodach fuiſſe illum Regem Babylonis, qui Manaſſen Regem Iuda à ducibus ſuis captum, reſtituit in regno ſuo; & hoc nos quoque ſub anno mundi 3352. nu. primo comprobabimus.

Regnat in Babylone Berodach filius Baladan.

Quiſnam fuerit iſte Merodach & quæ geſſerit.

2 Cæterum Cardinalis Bellarminus lib. primo de verbo Dei cap. 12. credit prædictum Merodach, fuiſſe illum Regem Niniue, qui in lib. Iudith appellatur Nabuchodonoſor. Nam, inquit, ſub finem regni Ezechiæ Regis Iuda & patris ipſius Manaſſe, in Niniue poſt Senacherib, regnauit Aſarhaddon 4. Reg. cap. 19. poſt Aſarhaddon regnauit Merodach Baladan; cuius fit mentio 4. Reg. cap. 20. & Ierem. cap. 50. nec

non Iſai.cap.39.qui quidem,Rex Babylonis erat;ſed tranſtulit ad ſe etiam regnum Aſſyriorum;& propterea nulla deinceps in ſcripturis mentio fit Regum Aſſyriorũ, ſed ſolum Babylonis.Sic Belarminus.Quem quidem ſequimur in eo,quòd dicit,Merodach ſubiugaſſe ſibi regnum Aſſyriorum;ſed non credimus,quòd Aſarhaddon regnare cœperit ſub finem regni Ezechiæ: quandoquidem ſub anno mundi 3325.nu. 3.oſtendimus; ipſum Aſarhaddon regnare cœpiſſe anno regni Ezechiæ decimo ſeptimo; & ſub anno mundi 3335. numero primo eundem Aſarhaddon obijſſe anno regni eiuſdem Ezechiæ vigeſimoſeptimo: & hæc clarius videri poterunt in tabulis. Quod autẽ præfatus Merodach, non fuerit ille Nabuchodonoſor, de quo agitur in libro Iudith,nos ſub annis mundi 3353.numero primo vſque ad quintum & 3573. 1
nu.3.vſque ad ſeptimum diſputabimus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3333.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 311.

Annus Iubilei 15.

1 ANNO regni Ezechiæ vigeſimo quinto,oportet incidiſſe annum Iubilei decimiquinti: concurrit enim cum anno ſeptingenteſimo quinquageſimo æræ ab introitu Iſraelitarum in terram promiſſionis deductæ, vt patet in Tabulis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3335.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 313.

Aſarhaddon moritur.

1 ANNO regni Ezechiæ vigeſimo ſeptimo, quemadmodum ex dictis ſub anno mundi 3325.num.2.& 3.conſequitur,oportet mortuum eſſe Aſarhaddon Regem Aſſyriorum,cum regnaſſet annos decem,vt ſcribunt Genebrardus,& alij. Vtrũ autem in bello ceciderit,aut quomodo; incompertum habemus: Quamuis conſtet ipſum deuictum fuiſſe à Merodach Baladan Rege Babylonis; qui hoc tempore dicitur tranſtuliſſe omnem Aſſyriorum potentiam ad Chaldæos; vt non ſemel ſcriptũ reliquit Genebrardus lib. ſuæ Chronologiæ primo, vbi agit de rebus ſub Ezechia & ſub Manaſſe geſtis; & item ſub finem libri, vbi de ſexta mundi ætate agere incipit.Idem confirmat Cardinalis Bellarminus lib.primo. De verbo Dei cap.12.& alij. Quamobrem Genebrardus vbi ſupra,facit Aſarhaddon vltimum Regem Aſſyriorũ, & eundem cum Sardanapalo.Ait enim quòd Aſarhaddon idem ſignificat, quòd latinè,& Græcè Sardanapalus. Sed ſi hoc eſt;oportet fateri duos extitiſſe Sardanapalos Aſſyriorum Reges; alterum temporibus Amaſiæ & Oziæ Regum Iuda;de quo iã ſub annis mundi 3215.numero primo,& 3234.nu.primo vſque ad quintum incluſiuè,dictum eſt: alterum Ezechia regnante;de quo nunc agimus.Et hunc Aſarhaddõ ſiue Sardanapalum,credimus quidem fuiſſe vltimum Regem Aſſyriorum,qui regnabant in Niniue; ſed non abſolutè vltimum Regem Monarchiæ, ſeu Imperij Aſſyriorum: quoniam conſtat, hoc Imperium habuiſſe;aliquando quidem regni ſedem in Niniue;aliquando autem in Babylone;quemadmodum ſub anno mundi 2016.nu. quinto diximus:& quandoque regem vnum in Niniue,alterum in Babylone, Immo vero & tertium in Media,quemadmodum accidit poſt primi Sardanapali obitum. Quod enim tunc aliquantiſper tripartitum manſerit inter Reges Niniue, & Babyloniæ,ac Mediæ,iam nos ſub anno mundi 3234.numero tertio,& 4.probauimus.Sic poſtea etiam contigit regno Græcorum;quòd mortuo Alexandro, diuiſum fuit inter Reges Aſiæ,Ægypti,& Græciæ;vt ſuo loco dicetur; & iſti ferè ſemper inter ſe de

Aſſyriorum potentia deuenit ad Chaldæos.

Duos fuiſſe Sardanapalos.

Quomodo Aſarhaddon dici poſsit vltimus rex Aſſyriorum.

ſumma rerum decertarunt;atque ita interim quãdoq; vnus, quãdoq; alter præualebat ceteris:ſicuti diximus accidiſſe etiam hoc tempore regno Aſſyriorum, quando Merodach præualuit Aſarhaddoni. Et propterea idem Merodach qui prius, nimirum Ezechiæ temporibus, in ſcripturis ſacris, dicebatur Rex Babylonis: mox temporibus Manaſſe, dici quoque interdum cœpit Rex Aſſyriorum, tametſi adhuc regni ſedem teneret in Babylone: Ex quo intelligimus, cur 2. Paralip. cap. 33. verſ. 11. dicatur, quòd Principes Regis Aſſyriorum cœperunt Manaſſen; & vinctum catenis duxerunt in Babylonem; nempe ad ipſum Merodach qui reſidebat in Babylone; quamuis poſt deuictum Aſarhaddon, titulum quoque Regis Aſſyriorum ſibi vindicaſſet.

3 Ceterum de hoc Aſſyriorum interitu meminit Ieremias cap. 50. ſuæ prophetiæ verſ. 18. vbi prædicit, Dominum viſitaturum Regem Babylonis & terram eius, ſicut viſitauerat Regem Aſſur. Eiuſdem excidij mentionem quoque facit Ioſephus lib. 10. Antiqui. cap. 3. dicens: Quod circa hæc tempora, videlicet Ezechia ſuper Iuda regnante, Imperium Aſſyriorum, per Medos, diſſolui cõtigit: ſed fallitur in eo, quòd dicit per Medos debuiſſet enim dicere per Babylonios ſi benè nouiſſet diſtinguere, huius Imperij diſſolutionẽ, quæ olim ſub primo Sardanapalo, ab Arbace Medorum Rege facta fuerat; ab ea quæ nunc per Merodach Babyloniorum Regem perpetrata eſt. Verum autem hoc eodem tempore, Merodach Niniuem ſubuerterit, nihil aliud addere poſſumus his, quæ hac de re ſub anno mundi 3321. numero quinto diſſeruimus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3337.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 315.

1 ANNO regni ſui vigeſimonono, ætatis verò quinquageſimotertio circiter expletis, iuxta ea quæ ſub anno mundi 3308. numero ſecundo explicauimus; neceſſe eſt Ezechiam Regem Iuda, ex humanis exceſſiſſe. Quo mortuo, vniuerſus Iuda, eius exequias honorificè celebrauit; & ſepelierunt eum ſuper ſepulcra filiorum Dauid, hoc eſt, vt exponit Caietanus, in loco præſtantiori ſeu ſublimiori, quàm eſſent cetera ſepulcra Regum, qui fuerant de poſteritate Dauidis. Porrò Ezechiæ res geſtas ſaltem aliquas capit. 36. vſque ad 40. conſcripſit Iſaias Propheta in ſuis viſionibus. Et Auctor 2. Paralip. in calce capitis 32. Habemus etiam egregium huius Regis elogium Eccleſiaſtici cap. 48. verſ. 19. vſque ad trigeſimum, in quo præcipua eius geſta breuiter commemorantur; cuius verba, ſunt hæc: Ezechias muniuit ciuitatem ſuam, & induxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificauit ad aquam puteum. In diebus ipſius aſcendit Senacherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit manum ſuam contra illos, & extulit manum ſuam in Sion, & ſuperbus factus eſt potentia ſua. Tunc mota ſunt corda, & manus ipſorum: & doluerunt quaſi parturientes mulieres. Et inuocauerunt Dominum miſericordem, & expandentes manus ſuas, extulerunt ad cælum: & Sãctus Dominus Deus audiuit cito vocem ipſorum. Non eſt commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed purgauit eos in manu Iſaiæ Sancti Prophetæ. Deiecit caſtra Aſſyriorum, & contriuit illos Angelus Domini. nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Dauid patris ſui, quam mandauit illi Iſaias Propheta magnus, & fidelis in cõſpectu Dei. Hactenus verba Eccleſiaſtici. *Ezechias rex moritur.*

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3338.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 316.

Manaſſes regnat in Iudæa.

ANNO qui ſubſequebatur circiter ineunte, regnauit Manaſſes filius Ezechiæ ſuper Iudam. Duodecimum ætatis expleuerat annum Manaſſes, cum regnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque annis regnauit In Ieruſalem. Et quidem in prioribus regni ſui annis, iſte Rex, multa, eademque valde impia facinora perpetrauit, in conſpectu Domini, & totius populi; quæ ad tria præcipuè genera reduci poſſe videntur. 1

Primum genus impietatum eius.

Primum genus eſt, quòd ipſe fuit Idololatra ſuper omnes, qui ante ipſum extiterant Reges Iudæorum: omnia namque penè gentium Idola coluit, ædificauitque eis excelſa quæ diſſipauerat Ezechias pater eius; Et fecit lucos opacos, ſicuti olim fecerat impius Achab in Samaria, 3. Reg. cap. 16. verſ. 33. In quibus lucis, more Gentilium, poſt ſacrificia Priapo immolata, in lupanaribus ſub quibuſdam ſpecubus, ſeu domunculis, tentorijsue ibidem exiſtentibus, ſe ſe recipientes, omnia inter ſe immunditiarum genera committebant: & propterea in eiſdem locis, non ſolum impudicæ mulieres, ſed effœminati quoque, hoc eſt Ephebi ad nefanda vltro perpetienda expoſiti, manere conſueuerant; vt ex collatione eorum, quæ in varijs ſacræ ſcripturæ locis reperiuntur, colligi poteſt, nimirum 3. Reg. cap. 14. verſ. 23. & 24. Et cap. 15. verſ. 12. & 13. Et cap. vltimo verſ. 47. Et 4. Reg. cap. 23. verſ. 6. & 7. Vnum verò ex his lucis (quòd intolerabile videri poterat) plantari voluit impius Manaſſes. in vno ex Atrijs domus Domini, cum ſuo pariter ſimulacro, & effœminatorum ædiculis, tentoriorum more, ex tela per mulieres contexta, fabricatis; vt nos ſub anno mundi 3406. numero primo ex loco Reg. proximè adducto comprobabimus. Erexit quoque Manaſſes aras Baalim, & adorauit vniuerſam militiam cæli, id eſt omnia aſtra, quæ in cælo ſunt: Inprimis verò ſolem tanquam ceterorum Principem; cui equos, & currus conſecrare ſolebant; vt patet 4. Reg. cap. 23. verſ. 11. Et lunam, quã appellabant reginam cæli; cui mulieres quando coquebant panes, quaſdam honoris cauſa, faciebant placentas, offerebantque libamina, vt colligitur Ierem. ca. 44. verſ. 17. vſque ad vigeſimum, & ceteros Planetas; Et duodecim ſigna Zodiaci, arietem, cancrum, leonem, &c. quemadmodum traditur 4. Reg. cap. 23. verſ. 5. & forte etiam alias ceterarum ſtellarum figuras, quas vocant arcturum, oriona, hyades, & huiuſmodi, quæ in militia cæli certum eſt comprehendi. Quibus omnibus extruxit Manaſſes Altaria in domo Domini; hoc eſt in duobus atrijs templi; videlicet in atrio Sacerdotum, & in eo qui dicebatur laicorum; nec erubuit ponere In templo Domini idolum. Et præterea proprium filium traduxit per ignẽ; id eſt, vt ſub anno mundi 3293. nu. 3. ex Ioſepho expoſuimus, obtulit proprium filium holocauſtoma ritu Chananæorum: vel, vt alij interpretantur, conſecrauit (contra præceptum Domini quòd habetur Leuitici cap. 18. verſ. 21.) ſeu conſecrandum tradidit filium ſuum idolo Moloch; quòd quomodo fieri ſoleret, nos ſub anno mundi 3406. n. 2. explicabimus.

Alterũ genus impietatum Manaſſes.

Alterum genus impietatum Regis Manaſſe erat, quòd ad conſilia in rebus dubijs capienda, & de futuris euentibus, nolebat conſulere Dominum per Sacerdotes ſeu Prophetas quemadmodum facere conſueuerant Dauid, Ioſaphat, Ezechias, alijque Reges Deum colentes; ſed declinabat ad vanas quaſdam, ſuperſtitioſaſq; ſomniorum obſeruationes; item ad Augures, Ariolos, Aruſpices, & Pythones; quos non ſolum de regno ſuo, non eijciebat, vt præceperat Dominus Deuter. cap. 18. verſ. 10. vſque ad decimumtertium, ſed magis eos augere, ac multiplicare ſtudebat. Erant autem propriè loquendo, Augures, qui ex auium garritu, diuinare profitebantur: Arioli autem, & Aruſpices, qui ex his, quæ circa aras, & victimarum interiora conſpici contingerent, ominabantur: Pythones vero, qui habebant ſpiritum familiarẽ, 2

quem

quem Pythonicum appellabant, indicantem eis, quid dubia ſciſcitantibus, reſpondere deberent. huius exemplum traditur Act. c. 16. ver. 16. Inſeruiebat prætereà Manaſſes maleficis artibus, habens ſecum Magos, & Incantatores, per quos ſaciebat abominationes peſſimas, ſuper omnia quæ olim fecerant Amorrhæi; atque prauis hiſce exemplis ſeducebat peruertebatque populum Iudaicum, ac præcipuè Ieroſolymitanum; & peccare fecit eos in immunditijs Gentium, quas inde Dominus deleuerat.

Tertiũ genus impietatum eius.

3 Tertium huius regis prauitatum genus fuit, quod iuſtitiæ (cuius, ex officio, primarius cuſtos eſſe debuerat) penitus oblitus; innoxios quoſque inhumaniter occidebat; ita vt inſontium ſanguine, penè totam repleuerit ciuitatem: Etenim vt ait Ioſephus 10. Antiq. cap. 3. In omnes quotquot erant in Hebræis iuſtos, graſſabatur cædibus, ne a Prophetis quidem cruentas manus abſtinens: nam & ex eorum numero, per ſingulos dies, aliquem afficiebat ſupplicio; vt Ieroſolyma inũdarentur ſanguine. Sic Ioſephus. Cauſa autem cur etiam Prophetas interimeret, erat; quia ipſum, & cum eo populum pariter arguebant, de tot tantiſque ſceleribus, quæ quotidie, ipſo rege in primis auctore, committi videbant; & pro his, multa, eademque grauiſſima, eiſdem a Deo imminentia mala prænunciantes, cominabantur. Et hæc quæ hactenus de Manaſſe diximus, ex 4. Reg. cap. 21. ver. 1. vſque ad 17. & 2. Paralip. cap. 33. ver. 1. vſque ad 11. excerpta ſunt.

Quartum genus præuaricationum eiuſdẽ regis.

4 Inter alios autem Prophetas, communis, tum Hebræorum, tum Catholicorum opinio eſt, quod Iſaiam quoque, (rametſi ſocer eius eſſet, vt tradunt Hebræi, & refert S. Hieronymus ſuper Iſaiæ cap. 20.) Manaſſes, ſerra lignea, in duas partes ſecari, atque hoc crudeliſſimo ſupplicio necari iuſſerit; vt tradunt S. Epiphanius in vita Iſaiæ; & S. Iſidorus in lib. De vita & morte Sanctorum c. 37. & Euſebius in Chronicis, & Hiſtoria Scholaſtica 4. Reg. c. 32. & alij. Quin etiã B. Hieronymus ſuper Iſa. c. 57. aſſerit hanc eſſe certiſſimam Hebræorum traditionem. Quam tamen Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 21. quæſt. 18. improbare nititur eo potiſſimum argumento, quod in prophetiæ ſuæ initio Iſaias, non dicat ſe prophetaſſe ſub Manaſſe, ſed tantummodo ſub præcedentibus regibus, videlicet Ozia, Ioatham, Achaz, & Ezechia; Ex quo elicit ipſum non perueniſſe ad tẽpora Manaſſe; ſed Ezechiæ temporibus obijſſe: Verũtamen Abulenſis argumentũ non videtur ſatis firmum; præſertim ad refellendam opinionem adeo antiquam, atque a talibus Auctoribus traditam; & communiter receptam; quæ etiam in Martyrologio Romano regiſtrata, ſub pridie nonas Iulij, quot annis publicè in Eccleſijs legitur: Quandoquidem, Ieremias quoque in principio ſuæ prophetiæ dicit ſe prophetaſſe a decimo tertio Ioſiæ anno, vſque ad conſumationem vndecimi anni Sedeciæ in menſe quinto: Et tamen conſtat (vt ex ſub anno mundi 3447. num. 8. dicendis patebit) quod non tunc mortuus eſt; ſed poſtea fleuit, ſcripſitque ſuper Ieruſalem deſolatam lamentationes; ac deinde poſt occiſũ in menſe ſeptimo ab Iſmaele Godoliam, cum vniuerſus populus Iudaicus, qui remãſerat in Iudæa, fugiſſet in Ægyptum; illuc quoque cum eo perductus eſt Ieremias, vbi multa aduerſus Iudæos vaticinatus eſt, quemadmodum legimus Ierem. cap. 41. vſque ad 45.

Quomodo crudeliter necauerit Iſaiam.

5 Ceterum Eccleſiaſtici cap. 48. ver. 25. vſque ad finem capitis habemus Iſaiæ elogium, breue quidem, ſed admodum illuſtre in hæc verba: Iſaias Propheta magnus & fidelis in conſpectu Dei. In diebus eius retro rediJt Sol, & addidit regi [nimirũ Ezechiæ] vitam. Spiritu magno vidit vltima [videlicet de aduentu Meſſiæ; De vocatione Gentium; De Eccleſiæ ſplendore, De nouiſſimo iuditij magni die; nec non de iuſtorum felicitate, ac damnatione impiorum] & conſolatus eſt lugentes in Sion [vt patet præſertim Iſai. cap. 40.] vſque in ſempiternum oſtendit futura, & abſcondita antequam euenirent. Quæ quam clarè oſtenderit, teſtatur B. Hieronymus ad Paulam, & Euſtochium in Præfatione in Iſaiam his verbis: Deinde etiã hoc adijciendum eſt; quod non tam Propheta dicendus ſit, quam Euangeliſta: ita enim vniuerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt; vt non putes eũ de futuro vaticinari; ſed de præteritis hiſtoriam texere. Sic S. Hieronymus.

Iſaiæ laudatio ex lib. Eccleſiaſtici.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3351.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS .329.

Habacuc prophetat.

ANNO regni Manaſſe regis Iuda circiter decimo quarto, credimus Habacuc, 1
qui inter duodecim Prophetas minores, octauo loco ponitur, propbetaſſe ea
quæ habentur in Prophetia eius, vt colligi poteſt ex Auctore Chronologiæ maioris
Hebræorum qui cap. 20. ait prædictum Habacuc prophetaſſe temporibus Regis Ma
naſſe. Et addit quod ideo in initio prophetiæ ſuæ ſubticuit regis nomen tunc re-
gnantis, quia erat improbus valde. Quibus verbis videtur indicare quod Habacuc
propbetauerit, antequam Manaſſes Rex captiuus duceretur in Babylonem, conuer-
ſusque eſſet ad Dominum: Et ſatis probabile videtur, quod paulo ante captiuitatẽ
dicti regis, Habacuc ediderit Prophetiam ſuam; alioqui ſi perueniſſet ad aures re-
gis facile cum alijs Prophetis hunc quoque Manaſſes interfici curaſſet. Huic opi-
nioni valde arrident verba illa ipſius Habacuc cap. 1. ver. 4. Lacerata eſt lex, & non
peruenit vſque ad finem iudicium: quia impius (ſubaudi Manaſſes) præualet aduer-
ſus iuſtum; hoc eſt iuſtos (vſurpatur enim bic ſingulare pro plurali) propterea egre
ditur indicium peruerſum &c. Nec ab eadem opinione alienus fuiſſe videtur San-
ctus Epiphanius, qui in lib. De vita & interitu Prophetarum ait, ipſum Habacuc an
te duarum tribuum captiuitatem prophetaſſe: Quod & alij quoque confirmant: Et,
quod magis vrget, ipſemet ſacer eiuſdem Prophetiæ textus cap. 1. ver. 6. & ſequen-
tibus id ipſum apertiſſimè demonſtrat dicens: Ecce ego ſuſcitabo Chaldæos &c.
Vbi, vt tradunt ſacri illius loci Expoſitores, prænuntiat validiſſimam regis Nabu-
chodonoſor Chaldæorumque potentiam ac ferocitatem aduerſus plures nationes,
& præſertim aduerſus Iudæos ſuſcitandam, vt cum ceteris Gentibus captiui ducan-
tur. Quare manifeſtum fit, ipſum Habacuc non ſolum prophetaſſe ante duarum tri-
buum captiuitatem, ſed etiam antequam regnare cœperit dictus Nabuchodonoſor;
alioqui non futura prænuntiaſſe, ſed potius præterita narraſſe, aut præſentia demon
ſtraſſe, videretur; & conſequenter non Propheta, ſed hiſtoricus magis dicendus eſ-
ſet. Cogimur itaque cum Ribera Præludio 2. in Prophetas minores, diſcedere ab o-
pinione illorum qui putarunt ipſum Habacuc prophetaſſe poſt abductos Iudæos in
Babylonicam captiuitatem: Inter quos videntur fuiſſe S. Hieronymus in Prologo
ſuper Habacuc, & ibidem Theophilactus; & B. Theodoretus in Prologo ſuper duo-
decim Prophetas: Et Clemens Alexandrinus in 1. Stromate, & alij nonnulli.

Vtrum idem fuerit cum eo qui detulit prãdium Danieli in Babylonem.

Vtrum autem iſte Habacuc fuerit illemet, qui poſtea, iubente Domino, detulit 2
prandium Danieli poſito in lacu leonum; incertum eſt. Nam SS. Hieronymus, &
Epiphanius putarunt eſſe eundem. Alij verò diuerſum; quibus magis aſſentiri co-
gimur: Quandoquidem a prioribus regni Manaſſe annis, quando oportuit Habacuc
Prophetam, perfectæ iam fuiſſe ætatis; quoniam iam prophetiæ ſpiritum accepe-
rat; vſque ad miſſionem Danielis in lacum leonum, videntur fluxiſſe anni ferè cen-
tum & quinquaginta, vt ſupputari poteſt in tabulis. Vnde oporteret ipſum Haba-
cuc fuiſſe annorum penè centum octoginta, quando prandium Danieli detulit; quod
non videtur veriſimile; præſertim cum ſcriptura ſacra Daniel. cap. 14. ver. 32. di-
cat; quod tunc Habacuc coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo, & ibat
in campum, vt ferret meſſoribus: Quæ proculdubio tam prouectæ ætatis viro con-
uenire nullo modo poſſe videntur. Ceterum Propheta Habacuc, præter ea quæ, vt

Quanam prophetauerit Habacuc.

dictum eſt, vaticinatur aduerſus Iudæos, alioſque populos multos a Nabuchodono-
ſor debellandos, atque in captiuitatem ducendos; prophetat etiam aduerſus ipſos
Babylonios; & item vniuerſaliter contra vbique gentium perſecutores iuſtorum; &
denique in cantico, multa de Christo venturo prædicit, vt accuratè legentibus to-
tam propbetiam eius, innoteſcere poterit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3352.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 330.

1 ANNO circiter regni ſui decimo quinto, vt ex numero ſequenti dicendis, probabiliter credi poteſt, videns Dominus quod Manaſſes Rex, maiora in dies facinora perpetraret; nec quicquam Prophetarum monitiones, increpationeſque proficerent; quippe qui non ſolum eos audire contemneret; ſed inſuper tanquam multa febre phreneticus in illos, tanquã in Medicos ipſum curare volentes, quotidie amplius inſaniret, ſæuiretq; ad grauiora procedens; ſuperinduxit ei Principes Regis Aſsyriorum, qui Manaſſen dolo, vt ait Ioſephus 10. Antiq. cap. 4. interceptum, mox catenis ac compedibus vinctum duxerunt in Babylonem: Vbi tam graui infortunio eruditus; & in ſe reuerſus, & conuerſus ad Dominum; tantorum ſcelerũ ſuorum eum valde pœnituit, oranſque meruit a Deo miſericorditer exaudiri; Et itẽ a Rege, qui eum tenebat captiuum, liberè dimitti; ac rurſus in regnum ſuum reſtitui. 2. Paralip. cap. 33. ver. 10. vſque ad 14. Et loco Ioſephi allegato.

Manaſſes a Deo caſtigatus emendatur.

2 Diximus Manaſſen anno regni ſui circiter decimo quinto, qui erat vitæ eius vigeſimus ſeptimus, fuiſſe captum; Quia tametſi præciſus captiuitatis eius annus; neque ex ſacro textu, neque ex Ioſepho haberi poſſit: fuiſſe nihilominus illum quẽ diximus, ſatis probabiliter colligi poteſt ex Cardinali Bellarmino, qui lib. 1. de verbo Dei cap. 12. duo dicit: nempe Holophernem veniſſe in Iudæam anno regni Manaſſe decimo ſexto. Deinde ſubiungit: quem Manaſſen paulo ante, puta anno præcedenti, rex Aſſyriorum duxerat captiuum in Babylonem. Ex quibus quidem duobus dictis, licet primum nos ſub anno mundi proximo, improbare intendamus; alterum tamen admitti poſſe videtur, præſertim cum illud, idem Auctor Ioſephi teſtimonio aliquatenus confirmare videatur, qui 10. Antiq. cap. 4. in fine, De Amone filio Manaſſe verba faciens, ait: Ipſum iuuenilia patris ſui opera fuiſſe imitatum.] per quod indicatur, Manaſſen, non niſi in ætate admodum iuuenili, peruerſa illa opera, quæ nos ſub anno mundi 3338. num. 1. vſque ad 5. recenſuimus, perpetraſſe. Quod alio quoque argumento comprobari poteſt. Nam ex quo Manaſſes non caſtigatione deterior; aut ad modicum duntaxat tempus emendatior factus eſt, vt communiter ſolent, qui iam in malis inueterati ſunt: ſed contra, adeo profecit; vt non modo ad priſtinas vnquam redierit impietates; verum etiam deinceps eaſdem bonis operibus ſemper diluere curauerit; vtique non eſt veriſimile, ipſum longiores moras; ſed iuueniles tantummodo annos, vt Ioſephus teſtatur, in memoratis ſceleribus exegiſſe. Quare nos elicitam ex citatis Bellarmini verbis opinionem; longè probabiliorem putamus ea, quam tenet Auctor Chronologiæ maioris Hebræorum; qui ca. 24. ſine vlla probatione aſſerit; ipſum Manaſſen regem, anno regni ſui vigeſimo ſecundo, abductum fuiſſe captiuum in Babylonem, & deinceps triginta tribus annis egiſſe pœnitentiam. At verò ſententia Rabbi Kimbi, qui in c. Ezechiel. 4. impiæ ipſius Manaſſe vitæ, totos quadraginta annos; reſipiſcentiæ autem ipſius, quindecim tantum tribuit; quemadmodum refert Genebrardus libro ſuæ Chronologiæ 1. vbi de his quæ ſub Manaſſe acta ſunt agit: proculdubio ex rationibus ſupra adductis, conuincitur eſſe falſiſſima.

Quod prædicto regni ſui anno captus fuerit.

3 Itaque ſi verum eſt Manaſſen anno, vt diximus, regni ſui circiter decimoquinto; vel, vt tradit Chronologia Hebræorum, vigeſimo ſecundo, captiuum ad regem Babylonis fuiſſe perductum: Vtique non potuit iſte rex Babylonis, alius fuiſſe, niſi Merodach Baladan: hiſce nanque temporibus, vt videre eſt in tabulis, ipſe regnabat in Babylone; & iam deuicto Aſarhaddon rege Aſsyriorum, regnum quoque eius ſuo adiunxerat Imperio, vt ſub anno mundi 3335. num. 1. dictum eſt. Diuina ergo prouidentia factum credimus, vt Manaſſes inciderit in manus prædicti Merodach,

Quisnam fuerit rex Aſſyriorum qui Manaſſen tenuit captiuum, liberumque dimiſit.

qui

qui amicus ſuerat patris ſui Ezechiæ, quemadmodum ſub anno mundi 3324. nu. 2. dictum eſt: vt vel ſic facilius veniam conſequi, & denuo in ſuum regnum reſtitui poſſet. Quando autem reſtitutus ſuerit, incompertum habemus: Et nihilominus exiſtimamus, id non multo poſt contigiſſe, quemadmodum Ioſephus vbi ſupra ſatis apertè indicat; Et ex ſacro item textu colligit Caietanus ſuper 2. Paralip. capit. 33. Vbi accuratius ibidem narrata, perpendens, ait: Tempus autem carceris, inſinuatur breuiſſimum, ex eo, quod nullus legitur electus Rex interim in Ieruſalem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3353.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 331.

De hiſtoria Iudith, quod non per hæc tempora acciderit.

ANNO regni Manaſſe Regis Iuda decimo ſexto, putat Cardinalis Bellarminus acta eſſe quæ referuntur in Hiſtoria libri Iudith, idque pluribus probare nititur argumentis lib. 1. De Verbo Dei cap. 12. Vbi primo optime refellit opinionem illorum qui dicunt illum Nabuchodonoſor qui regnabat in Niniuem, fuiſſe Cãbyſem; deinde illorum qui arbitrati ſunt eandem Hiſtoriam contigiſſe ſub Ioſia, aut Sedecia Regibus Iudæorum: poſtremo concludit ipſam cœpiſſe, vt dictum eſt, anno decimo ſexto regni Manaſſe; Et memoratum Nabuchodonoſor, qui miſit Holophernem in Iudæam, fuiſſe Merodach Baladan Regem Babylonis, qui ſuperato Aſarhaddon Senacheribi filio, ſubiugauit ſibi regnum Aſſyriorum, & deinceps regnauit in Niniue; atque anno regni ſui duodecimo, percuſſo Arphaxad, rege Medorum, obtinuit quoque regnum eius: anno autem proximo, miſit Holophernem cum ingenti exercitu aduerſus regna occidentis, vt dicitur Iudith capitulo 2. verſic. 5. eo quod legatos ſuos repuliſſent, quemadmodum refertur cap. 1. eiuſdem libri. Sed ego tametſi tanto viro plurimum ſanè tribuendum cenſeam; ipſumque valde admodum, vt par eſt, reuerear, tum propter eminentem eius in Sancta Eccleſia dignitatem; tũ verò meximè ob ſingularem virtutem, excellentemque doctrinam; Et non ignorem Nicolaum Serarium in cap. 1. Iudith quæſtiuncula 2. plures variaſque referre opiniones de præfato Nabuchodonoſor, quis nam ſuerit; & de tempore quo geſta ſit hiſtoria ipſius Iudith; & tandem ceteris omnibus præferre opinionem Cardinalis Bellarmini a nobis paulo ante relatam: Nihilominus, vt libere dicam quod ſentio, non poſſum in hac parte eiuſdem ſententiæ ſubſcribere. Nam ſi annus decimus tertius dicti Nabuchodonoſor, concurrit cum anno regni Manaſſe decimo ſexto; vtique oporteret primum annum regni eiuſdem Nabuchodondſor, concurriſſe cum quarto regni Manaſſe; ergo non eſt idem iſte Nabuchodonoſor, cum Merodach Baladan, quem ſub anno mundi 3332. num. 1. probauimus, regnare cœpiſſe anno regni Ezechiæ vigeſimo quarto. Item ſi Manaſſes, quemadmodum ex Bellarmini dictis conſequitur, & ipſemet concedit, non alterius Regis Aſſyriorum captiuus fuit, niſi iſtius Nabuchodonoſor, quem putat etiam regnaſſe ſuper Babylonios; Quomodo veriſimile eſt Iudæos auſos eſſe remittere vacuos, & ſine honore a ſe abijcere nuncios tanti Regis, eo præſertim tempore, quo ille captiuum tenebat Regem ipſorum? Et quomodo auſi ſunt, vt dicitur Iudith cap. 5. ver. 4. præ omnibus alijs nationibus contẽnere Holophernem, cum tam valido exercitu, poſt tot tantaſque partas de multis populis victorias, contra ipſos tunc ſine Rege exiſtentes, tanto impetu venientem? Vel ſi tunc (quod magis placere videtur Bellarmino) iam de captiuitate dimiſſus, redierat Manaſſes in Ieruſalem; nonne credibile eſt, ipſum talibus mulctis, ſeu conditionibus, in ſuo regno fuiſſe reſtitutum; vt iam non opus eſſet regi Aſsyriorum mittere ad eum legatos, qui cum eo agerent, ne parere regis Aſsyriorum imperio reluctaret? Aut ſi miſiſſet; quis dubitet Manaſſen eos maximo cum honore excipere voluiſſe; nec tam magno Regi, a quo paulo ante, vitam, regnumque conſecutus eſſet; palam contradicere, vel eum denuo contra ſe prouocare auſum eſſe: præſertim

au-

Digitized by Google

audita tam grandi eius victoria, quam nuper de potentiſſimo Rege Medorum reportauerat? Sed eſto, quod Manaſſes nihil horum veritus, audacter nimis, dictos repuliſſet legatos; & ſe ſuosque contra Aſsyriorum vires, præparare voluiſſet: Quomodo Holophernes primarius militiæ Regis Aſsyriorum Princeps, gentem Iudæorum ignorare potuiſſet; & quærere; quiſnam eſſet ille populus, quæ, quales, & quantæ eſſent ciuitates eorũ, quæ virtus, & multitudo, & quis Rex militiæ illorum, vt legimus Iudith cap. 5. ver. 3. Si contra eundem populum Duces eiuſdem Regis Aſſyriorum paulo ante bellauerant; & vaſtata regione Iudæorum (vt refert Ioſephus 10. Antiq. cap. 4.) Manaſſen Regem duxerant, tenuerantque captiuum? Qui fieri poteſt, vt Holophernes ignorauerit Manaſſen Regem Iudæorum, a Domino ſuo recens de captiuitate fuiſſe dimiſſum? Verum illud mirabile videtur; ſi tunc Manaſſes, aut alius Rex Iudæorum erat in Ieruſalem, quando venit Holophernes in Iudæã; cur Achior Holopherni ſciſcitanti: Quis eſſet rex populi Iudaici. nihil de hac re reſponderit; nec dixerit eſſe Manaſſen, qui captus, vel qui nuper dimiſſus fuerat a Domino ſuo Rege Aſſyriorum; ſed tantummodo de origine, religione, & virtute populi tam multa diſſeruerit? & cur in toto libro Iudith, nulla prorſus regis in Iudæa tum regnãtis mentio facta ſit? Quin potius vbicumque de bellico aduerſus Holophernis potentiam apparatu agitur; cuncta ſemper ad nutum, iuſſumque ſummi Sacerdotis, acta fuiſſe perhibentur. Quid obſecro, hoc indicat? niſi hiſtoriam Iudith, & Holophernis contigiſſe, non quando a regibus; ſed quando a ſummis Sacerdotibus, res Iudæorum adminiſtrabantur; nimirum poſt redditum populi de captiuitate Babylonica?

Quod eadem hiſtoria poſt reditum de captiuitate ſit geſta.

2 His adde hanc fuiſſe plurimorum, grauiſſimorumque ſcriptorum veterum, ac recentiorum, ſententiam; quod ſcilicet hæc hiſtoria acciderit eo tempore, quo Cyri ſucceſſores regnabant in Perſide. ita ſentiunt S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 26. Euſebius in Chronicis. Beda in libello de ſex ætatibus mundi. Seuerus Sulpitius lib. 2. ſacræ hiſtoriæ. Petrus Comeſtor in hiſtoria Scholaſtica libri Iudith c. 1. Lyranus in cap. vlt. Tobiæ, & 1. Iudith. & ibidem Carthuſianus, & Hugo Cardinalis. Item Io. Driedo de Eccleſiaſticis ſcripturis, & Dogmatibus lib. 1. cap. 2. par. 2. & lib. 3. cap. 5. par. 3. Gerardus mercator in ſua Chronologia. Georgius Cedrenus in compendio hiſtoriarum fol. 114. & alij plures. Quamquam non omnes inter ſe conueniant de particulari Perſarum Rege, ſub quo dicta Iudith hiſtoria contigerit. Sed & hoc idem videtur ſatis apertè colligi poſſe ex ipſomet ſacro textu. Nam Iudith cap. 5. ver. 23. in editione vulgata hæc ad verbum habentur: Nuper autem reuerſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt; & aſcenderunt montana hæc omnia; & iterum poſſident Ieruſalem, vbi ſunt ſancta eorum. hactenus ſacer textus. Ex quo manifeſtè apparet; quod quando hæc dicebat Achior; Iudæi non multo antea reuerſi erant de captiuitate Babylonica; dicere enim: Et iterum poſſident Ieruſalem.] apertiſſimè ſupponit, quod ab ea prius pulſi fuerint. Quis autem neſciat Iudæos numquam actualem Ieroſolymæ poſſeſſionem amiſiſſe; niſi quando captiui ducti ſunt in Babylonem? Nam licet regnante Manaſſe, depopulata ſit regio Iudæorum a Ducibus Regis Aſſyriorum, vt ex Ioſepho conſtat loco paulo ſuperius citato: Quod & temporibus Ezechiæ, & Achaz, aliàſque ẽt ab alijs ipſorum hoſtibus, contigiſſe certum eſt: non tamen capta eſt Ieruſalem; & ſi aliquando capta fuit, vt ſub Amaſia, a Ioas Rege Iſrael, quemadmodum ſub anno mundi 3210. num. 1. diximus: non tamen inde Iudæi eiecti pulſive ſunt. Neque verò eſt quod hic quis cum Melchiore Cano locorum Theologicorum lib. 11. cap. 6. ſuſpicetur; præfatum Achior, non de captiuitate Babylonica; ſed de aliqua alia in ſacris ſcripturis minime regiſtrata, eſſe loquutum; quia hoc eſſet velle potius diuinare quam docere. Quamuis enim certum ſit (vt etiam notat Caietanus ſuper lib. Iudic. in calce capitis 18.) non omnia eſſe ſcripta; & fieri poſſit, vt particularis aliqua quorundam Iſraelitarum captiuitas, non admodum celebris, ſilentio ſit prætermita; quemadmodum idem Caietanus exemplo captiuitatis filiorum Dan ibidem memoratæ, probat; quam, inquit, neceſſe eſt ante Dauidis tempora contigiſſe, nimirum ſub aliquo ex præcedentibus regibus, aut Iudicibus; & conſequenter priuſquam Ieruſalem facta eſſet Iudæorum metropolis: non tamen rationabile videtur,

Digitized by Google

tale quid ſuſpicari, de inſigni aliqua totius populi Iudaici captiuitate; quæ poſt ampliatam Ieroſolymam, ſedemque regni conſtitutam, & templum toto orbe celeberrimum in ea extructum, ante eiuſdem templi interitum facta fuerit: quod ſcilicet tanta, ac tanti populi clades (ſi contigiſſet) a nemine alicubi in ſacris libris relata eſſet; ad ea præſertim tempora pertinens, quorum in Iudæa res geſtæ, diligentius quam aliorum, non modo in Regum, ſed etiam in Paralip. libris deſcribi videntur. Cum igitur multo probabilius ſit, Iudæos numquam ciuitate, temploque ſpoliatos fuiſſe, niſi Babylonicæ captiuitatis tempore: proculdubio, in controuerſijs dirimendis, nō debemus a re adeo obſcura, & minus probabili, immo verò quæ omnino probari non poteſt, argumentum ſumere. Præterea, capite Iudith proximè adducto, in textu lxx. Interpretum expreſsè adiungitur: quod in illa Iudæorum diſperſione, de qua ibi agitur, templum quoque ipſorum ſolo æquatum fuerat. Quid igitur hiſce teſtimonijs clarius deſiderari poteſt? Neque verò admitti vllatenus debet Bellarmini effugium; qui aduertens ſe hoc teſtimonio nimis aperto valde arctari; velut effracto muro, euadere tentauit, dicens: illa lxx. Interpretum verba, videri ſuppoſititia: quia B. Hieronymus in ſua tranſlatione, non meminit de templi euerſione. Sed ſi eſſent ſuppoſititia; vtique expuncta fuiſſent, in accurata admodum illa eiuſdē textus lxx. Interpretum recognitione, quæ Romæ facta, nec non Pontificia auctoritate approbata, editaque fuit anno ſalutis 1588. Quod ſi prædicta verba, ideo ſuppoſititia cenſenda eſſent, quia in editione vulgata non habentur: profecto idem quoque dici deberet, de alijs pluribus, quæ in eadem lxx. Interpretum editione extāt; & in vulgata minime reperiuntur. Cuiuſmodi ſunt illa Exod. cap. 12. Habitatio autem filiorum Iſrael, qua habitauerunt in Ægypto, & in terra Chanaan, anni quadringenti triginta.] Scimus nanque particulam illam-Et in terra Chanaan-in editione vulgata non haberi: & nihilominus conſtat illam non modo non eſſe ſuppoſititiam; quin potius maxime conferre ad ſacri illius textus declarationem; & ad eundem, cum his quæ in eiusdem Exod. cap. 6. ver. 16. vsque ad 21. dicuntur conciliandum; quemadmodum ex dictis ſub anno mundi 2329. num. 10. vſque ad 22. colligi poteſt: Et Præterea ſub anno mundi 1694. num. 2. & 3. demonſtrauimus, nullo modo expungendam eſſe generationem Cainan, quæ ponitur a lxx. interpretibus Geneſ. cap. 11. tametſi in vulgata editione non habeatur. Plura eiuſmodi alia poſſent exempla proferri, quæ breuitatis cauſa, prætermittimus: cum præſertim omnibus notum ſit, non tam modicæ auctoritatis fuiſſe apud veteres, aut apud nos habendam eſſe lxx. Interpretum editionem; vt ea quæ plus ceteris ipſa continet, tam facile cenſeri debeant ſuppoſititia; & præcipuè illa, quæ nullo alio ſacræ ſcripturæ textu aduerſari conſpiciuntur; & a tot clariſſimis Auctoribus recepta probataq; ſunt.

Reſpõdetur ad ea quæ pro oppoſita ſentētia adduci poſſent.

Non etiam conuenientiæ illæ a Bellarmino adductæ, conuincunt hiſtoriā Iudith 3
referendam eſſe ad tempora Manaſſe Regis Iuda; puta quòd tunc ſummus ſacerdos in Ieruſalem eſſet Eliachim, vt ipſe probat ex Chronologia B. Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani: Et item quòd hiſce temporibus, inueniri poſſit ille decurſus longiſſimæ pacis in Iſrael, qui in calce lib. Iudith, perduraſſe dicitur toto tempore vitæ ipſius Iudith, & poſt obitum eius, multis annis. Etenim, quòd pertinet ad primam conuenientiam; tametſi non ſit vſquequaque clarum, quòd regnante in Ieruſalem Manaſſes eſſet ibi ſummus Pontifex ille Eliachim, cuius meminit Iſaias cap. 22. ver, 20. Quia ille Eliachim, vt ibidem aſſerit Iſaias, fuit filius Helciæ; Atqui conſtat ex 4. Reg. cap. 22. ver. 4. & 8. Helciam fuiſſe ſummum Sacerdotem temporibus Ioſiæ Regis: non igitur videtur filius eius Pontifex fieri potuiſſe temporibus Manaſſe; videlicet ante pontificatum patris ſui: Nihilominus, quia potuit contingere, vt ille Eliachim, qui ab Iſaia loco allegato prædicitur ſucceſſurus Sobnæ Pontifici; fuerit alter Eliachim filius alterius Helciæ; & pater illius Helciæ, qui poſtea pontificatum geſſit regnante Ioſia: Iccirco dicimus, quòd etiam ſi admitteremus extitiſſe, quando regnabat Manaſſes, Pontificem nomine Eliachim; non tamen ſequeretur, hunc fuiſſe illummet Eliachim, de quo agitur in libro Iudith: Quandoquidem argumenta ſuperius allata id concedi poſſe non patiuntur: Et præterea conſtat; etiam poſt reditum populi de Babylonica captiuitate; quando videlicet nullus erat proprius Rex in Iudæa, neque in Iſrael; ſed res Iudæorum, qui

tunc

tunc parebant Imperio Regum Perſarum,per ſummos Pontifices adminiſtrabantur;
extitiſſe,Xerſis temporibus, in Ieruſalem,alium Eliachim ſummum Pontificem ; vt
nos ſub anno mundi 3572. num. 3. ex Ioſepho oſtendemus, & ex ipſa quoque ſacra
ſcriptura comprobabimus.

4 Quod verò attinet ad alteram conuenientiam ; nimirum ad memoratum tempus *Ad aliud reſponſio.*
longiſſimæ pacis in Iſraeli reſpondemus, illud multo melius, & euidentius reperiri
poſſe poſt captiuitatem Babylonicam,quam ante ipſam: Siquidem ſub regibus Per-
ſarum,qui regnabant ab India vſque ad Æthiopiam , ferè ſemper fuit pax in Iſraæl;
ita vt in ſupputandis annis vitæ Iudith in pace tranſactis, non ſit neceſſarium pone-
re, vt ponit Bellarminus, ipſam fuiſſe quadragenariam, aut, vt alij, pluſquam quin-
quagenariam, (vt paulo poſt probabimus) quando propter eximiam eius pulchritu-
dinem,vocabatur puella,& ardenter admodum ab Holopherne concupita fuit.Nam
etſi negandum non eſt,aliquibus nonnumquam contigiſſe mulieribus , vt in proue-
ctiori etiam ætate pulcherrimæ eſſent, & iuuenculæ viderentur ; non tamen probari
poteſt id ipſi eueniſſe Iudith. Verum hic oſtendere oportet cur dixerim Cardina-
lem Bellarminum ſupponere ipſam Iudith fuiſſe quadragenariam, alios verò pluſ-
quam quinquagenariam. Nam cum certum ſit, ab hoc anno regni Manaſſe de- 39
cimo ſexto, vſque ad initia regni Ioachaz filij Ioſiæ , quem rex Ægypti duxit ca- 2
ptiuum ; fluxiſſe annos ſeptuaginta duos , continuæ pacis , in terra Iſrael ; nimi- 31
rum triginta nouem, qui reſidui erant de regno Manaſſe, & duo regni Amon ; & 72
triginta vnum regni Ioſiæ: Si illi centum quinque anni , quorum fit mentio Iudith
cap.vlt. ver. 28. computandi ſunt ab ortu ad obitum ipſius Iudith (vt ex textu lxx.
Interpretum colligit Bellarminus) & ex annis totius vitæ Iudith centum quinque ,
detrahantur anni quadraginta ætatis eius,quando placuit Holophernii profecto re-
manent ſexaginta quinque anni pacis,a nece Holophernis, vſque ad mortẽ Iudith;
quibus addit Bellarminus alios ſeptem , vt conficiat prædictam ſummam annorum
ſeptuaginta duorum pacis; & illud etiam verum ſit, quod in calce citati libri adiun-
gitur , illis verbis : Et poſt mortem eius annis multis.] Si autem prædicti centum
quinque anni, vt alij putant , & ſacer editionis vulgatæ textus , magis inſinuare vi-
detur; computari debent,non a die natiuitatis Iudith; ſed a tempore quo ipſa nup-
ſerat,& ducta fuerat in domum viri ſui; cum neceſſe ſit ipſam tunc fuiſſe quindecim
circiter annorum; oportet eam quidẽ manſiſſe in domo viri ſui annis centum quin-
que,vt dicitur loco Iudith allegato ; ſed vixiſſe in ſumma annos circiter centum vi-
ginti;& conſequenter,quod detractis prædictis ſeptuaginta duobus annis poſtea in
pace decurſis, ipſa eſſet annorum ſaltem quinquaginta trium quando ſtetit coram
Holopherne. Itaque vt ad rem redeamus , multo conuenientius tutiuſque vide-
tur , tollere neceſſitatem ſupponendi rem mirabilem ; videlicet quod mulier
quadraginta, vel etiam quinquaginta trium annorum , tantæ fuerit pulchritudinis
ac decoris , vt puella exiſtimari potuerit ; & tam magnum Principem ſtatim in ſui
concupiſcentiam allicere: hoc autem fiet ponendo hiſtoriam Iudith contigiſſe poſt
Babylonicam captiuitatem. Et hæc pro nunc dicta ſufficiant ad oſtendendum,quod
ad hæc tempora pertinere non poſſit dictæ Iudith hiſtoria. Nam ad alia Bellarmini
argumenta opportunius ſub anno mundi numero præcedenti adducto, reſpondebi-
mus ; vbi eandem hiſtoriam loco ſuo proprio collocabimus.

5 Per hæc tempora Manaſſes rex Iuda, ſumma Dei miſeratione, & Merodach regis
Babylonis benignitate, de ſua captiuitate liberatus ; & in priſtinam libertatem , re- *Manaſſes de captiuitate reuerſus, ad ſtudia religionis ſe conuertit.*
gnumque ſuum,reſtitutus; vt primum redijt in Ieruſalem ; experimentoque proprio
didicit, quod vbi abundauerat delictũ,diuina ſuperabundauerat & gratia ; in reco-
gnitionem tanti beneficij, protinus cœpit auferre deos alienos, & ſimulacra de do-
mo Domini; & aras idolorum quas fecerat in monte domus Domini, & in Ieruſalẽ;
proiecitque omnia extra vrbem : Deinde inſtaurauit altare Domini ; & cum immo-
lari feciſſet pro ſe ſuper illud victimas,& hoſtias pacificas ad laudem Dei,& pro gra
tiarum actione Domino : poſt exemplum pietatis exhibitum ; addidit præcepta
ſubditis ſuis; vt & ipſi deinceps ſeruirent Domino Deo Iſrael : Non tamen prohi-
bere potuit,quominus immolaret populus in excelſis Domino: Et in ſumma (vt ait
Ioſephus 10. Antiq.cap.4.)dedit operam Manaſſe,ſi poſſet abolere priorum pecca-

torum etiam memoriam; mutatis moribus totuſque conuerſus ad ſtudia religionis. Fuit præterea in alijs quoque Reipublicæ admodum vtilis. Nam & murum ædificauit in conualle Gion, quæ erat ad occidentem; incipiens ab exitu ciuitatis Dauid; ſeu ab introitu portæ, quæ dicebatur Piſcium, ſeu (vt alij) ſontis per Ieroſolymæ circuitum, vſque ad turrim, ſiue Arcem, quæ vocabatur Ophel: Et quoniam murus iſte erat in valle, exaltauit eum valde, vt melius protegere poſſet ciuitatem. Conſtituit inſuper Principes exercitus, in cunctis vrbibus Iudaine ſubito eas ab hoſtibus præoccupari contingeret. Illud verò illuſtrius fuit; quod ex quo Deum verũ colere cœpit, ita in bonis operibus iugiter toto reliquo vitæ ſuæ tempore perſeuerauit, vt propterea deinceps, Ioſepho teſte, prædicatus fuerit beatiſſimus. 2. Paralip. cap. 33. ver. 14. vſque ad 20.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3370.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 348.

Ceſſant Athenienſium Reges.

1 ANNO primo Olympiadis vigeſimæ quartæ Athenis ceſſarunt reges; quorum loco conſtitui cœperunt nouem annui principes ex nobilioribus, qui Athenienſibus præeſſent, vt tradit Euſebius in Chronicis, & nos ſub anno mundi 2498. num. 1. tetigimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3371.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 349.

Manaſſes genuit Amonem

1 ANNO regni ſui trigeſimo quarto circiter inchoãte, Manaſſes ex vxore ſua Meſſalemeth filia Harus de Ieteba, vt dicitur 4. Reg. c. 21. ver. 19. genuit Amon, qui poſtea ei in regnum ſucceſſit annos natus viginti duos: totidem autem ſupereſſe de regno Manaſſe, ex tabulis conſtare poterit.

Tobias morti proximus prænuntiat Niniue interitum.

2 Sub finem eiuſdem anni, qui (quemadmodum ex his quæ ſub annis mundi 3270. num. 1. & 3325. num. 4. & 3329. num. 1. dicta ſunt, inferri poteſt) coincidit cum anno ab illuminato Tobia ſeniore, quadrageſimo ſecundo, vt ſupputari poteſt in tabulis; Idem Tobias prope iam expletis vitæ ſuæ annis centum duobus; mortique appropinquare ſe ſentiens; vocauit ad ſe Tobiam filium ſuum; cui prædixit, in proximo ſubuerſum iri Niniuem, iuxta verbum Domini; ſubintellige, quod ante plures annos prænuntiauerat Nahum Propheta, vt nos ſub anno mundi 3321. num. 5. probauimus: Vbi etiam oſtendimus inter multos Niniue interitus a prædicto Propheta prænũciatos, iſtum quoque inprimis cõtineri, quem Tobias moriens, in proximo eſſe denuntiauit. Itaque iſte ſanctus vir, prænuntiata, vt diximus, filio ſuo ciuitatis in qua habitabat, euerſione; eundem quoque præmonuit, vt cum ex humanis excederet mater ſua; ipſe ab ea vrbe diſcedere non differret; vtique tali præcepto, indicans, tunc proculdubio imminere vrbis excidium quod prædixerat. Denique bonus ſenex, pie admodum hortatus familiam ſuam, vt in ſancto Dei ſeruitio perſeuerare, proficereque ſatageret; mortuus eſt, & ſepultus in Niniue. Tob. cap. vlt. verſic. 8. vſque ad 14.

Eiuſdẽ obitus.

Niniue pluries euerſa.

A Medis.

3 Quis autem fuerit iſte interitus Niniue, & a quo, & quando eidem fuerit illatus, non facile eſt determinare: plures nanque legimus apud ſcriptores potentiſſimæ huius vrbis ſubuerſiones. Et primo quidem maximam hanc & antiquiſſimam ciuitatẽ, ampliſſimæ quondã Monarchiæ caput, regnãte Semiramide, a Medis captã dirutãq; fuiſſe

fuiſſe, tradit Diodorus Siculus lib. 3. De Antiquorum geſtis vbi ait; quod poſt Ninã a Medis dirutam, Semiramis magni mulier animi, cupiens virum rerum gloria excellere: vrbem in Babylonia condidit. ſic Diodorus. Deinde iterum Niniuem ſub Sardanapalo euerſam ab Arbace Medorum Duce, qui cum Beloſo Babyloniorum Satrapa, a Domino ſuo Sardanapalo defecerat; tradunt inprimis diffuſe idem Diodorus libro citato: nec non & alij multi, quos ſub anno mundi 3234. num. 2. citauimus: Vbi etiam eandem cladem, ſub finem anni noni regni Oziæ Regis Iuda, accidiſſe diximus. Captam denuo eſſe Niniuem a Merodach Rege Babylonis, anno regni Aſarhaddon poſtremo, & regnante in Ieruſalem Ezechia, ſententia eſt Ioſephi 10. Antiq. ca. 3. Et Genebrardi lib. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de his quæ ſub dicto Ezechia ſunt geſta; & aliorũ, vt ſub anno mundi 3335. n. 1. dictum eſt. Quarto item euerſam fuiſſe Niniuem a Ben Merodach, numero ſequenti oſtendemus. Et denique iterum ab illo Nabuchodonoſor, qui regnare cœpit in Babylone, anno regni Ioakim Regis Iuda quarto; ſcriptum reliquit idem Genebrardus libro 2. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de Monarchia Chaldæorum; & Ribera in duodecim Prophetas Præludio 2. vbi diſſerit de Habacuc. Sed diſſentiunt inter ſe iſti Auctores; quod Genebrardus ſecutus Chronologiam maiorem Hebræorum cap. 24. credit hanc Niniue ſubuerſionem factam eſſe a præfato Nabuchodonoſor anno regni ſui primo; Ribera autem ſuper cap. 2. Nahum num. 16. & deinceps, multis argumentis probare nititur, illam non anno primo regni; ſed Monarchiæ ipſius Nabuchodonoſor, qui concurrit cum anno regni eius 23. contigiſſe.

Ab Arbace & Beloſo.

A Merodach.

A Ben Merodach.

A Nabuchodonoſor.

4 Sanè illum Niniue interitum, quem Tobias ſenior morti proximus, breui futurũ prænuntiauit; neceſſe eſt, poſt eius obitum; & conſequenter poſt hunc trigeſimum quartum regni Manaſſe annum, eueniſſe. Vnde patet, non eſſe eundem cum eo, quem multo ante prædicauerat Ionas: nã hunc Niniuitæ ad pœnitentiam conuerſi, deuitauerant; vt in ipſius Ionæ prophetia deſcribitur. Neque eſſe illum, quem non multos poſt annos, nimirum regno Sardanapali deſinente, paſſi ſunt a Medis & Babylonijs, anno regni Oziæ Regis Iudæ nono prope expleto, vt ſub anno mundi 3234. num. 2. diximus; quia manifeſtum eſt, illa tempora longè admodum præceſſiſſe Tobiæ ſenioris obitum, vt liquido etiam apparet in tabulis. Non etiam Niniue interitus a Tobia prænũciatus, potuit eſſe ille, quem diximus contigiſſe anno regni Ezechiæ Regis Iuda vigeſimo ſeptimo, quando Imperium Aſsyriorum tranſiuit ad Babylonios, vt ſub anno mundi 3335. num. 1. dictum eſt. Nam ex ſub annis mundi 3325. num. 4. & 3329. num. 1. & 4. notatis, conſtat Tobiam ſeniorem, non multo poſt necem Senacheribi, plagam cæcitatis incurriſſe; & quod tunc erat annorum quinquaginta ſex; ſexagenarius verò, quando viſum recuperauit; & exinde ſuperuixit annis quadraginta duobus in gaudio; ac ſic expletis vitę annis centum duobus, mortuus, & honorifice ſepultus eſt in Niniue; vt explicite traditur Tob. cap. vlt. ver. 2. vſq; ad 5. Igitur interitus Niniue ab ipſo paulo antequam moreretur prædictus; non potuit contigiſſe niſi ad minus poſt quadraginta ſex annos ab obitu Senacheribi: non ergo anno regni Ezechiæ vigeſimo ſeptimo, in fine regni Aſarhaddon, quem decem duntaxat annos regnaſſe probatum eſt. Quin etiam dato quod iſtę Aſarhaddon, vt quibuſdam placet, fuiſſet idem cum eo qui Sardanapalus dicitur; neque ſic potuiſſet peruenire ad tempora obitus Tobiæ; tum propter illius valde celebratam incontinentiam, quæ diuturnitati vitæ omnino aduerſatur: tum quia Euſebius in Chronicis & alij, viginti duntaxat regni annos eidem Sardanapalo tribuunt. Non item exterminium Niniue, de quo hic agimus, videtur poſſe accipi fuiſſe illud, quod dicitur factum a Nabuchodonoſor Rege Babylonis anno regni eius primo: & multo minus, ſi non primo, ſed vigeſimo tertio regni eius anno accidiſſet, vt præcedenti numero dictum eſt: Quoniam Tobias ſenior, mortis ſuæ tempore, proteſtatus eſt, excidium illud quod ipſe prænuntiabat, in proximo eſſe; Et inſuper ſatis euidenter indicauit futurum poſt mortem quidem vxoris ſuæ; ſed adhuc filio ſuo ſuperſtite; Ideoque præcepit ei, vt poſteaquam ſepeliſſet matrem ſuam, confeſtim diſcederet ab illa vrbe cum vniuerſa familia ſua. Ad quid obſecro iſte diſceſſus: niſi ne & ipſe inuolueretur in ruina eius? Illa autem expugnatio ac vaſtatio Niniue, quæ a Nabuchodonoſor facta perhibetur; non potuit accidiſſe, niſi longe poſt obitum Tobiæ

Quiſnam fuerit quẽ Tobias prophetauit.

Digitized by Google

Iunioris. Nam ab eius obitu ad annum primum regni Nabuchodonoſor computantur anni non minus viginti; ad annum verò regni eius vigeſimum tertium; anni ſaltem quadraginta tres, vt quiuis experiri poteſt in tabulis.

Auctoris ad quæſitum reſponſio. Cum igitur neceſſarium ſit, interitum Niniue, a Tobia ſeniore prophetatum, accidiſſe poſt annum regni Manaſſe trigeſimum quartum, in quo Tobias ſenior mortuus eſt; Et ante annum regni Ioſiæ decimum quartum, in quo Tobiam iuniorem deceſſiſſe, dicemus ſub anno mundi 3408. nu. 1. Et conſequenter probabile admodum ſit idem Niniue excidium circa poſtremos annos regni Manaſſe fuiſſe perpetratum (non enim veriſimile eſt, quod Tobias ſenior proxime futurum prædixit, poſtea vſque ad poſtrema filij ſui tempora eſſe dilatum:) fateri vtique oportet, ipſum valde a memoratis ſubuerſionibus fuiſſe diuerſum. Neque item factum ab illo Nabuchodonoſor (quiſquis ille fuerit) qui miſit Holophernem contra Iudæos, vt deſcribitur in libro Iudith. Nam ibidem quoque dicitur, quod ipſe regnabat in Niniue; nec probabile eſt quod tam grandem proprij regni metropolim deſtruere voluerit. Et præterea iam ſatis ſub anno mundi 3353. num. 1. vſque ad 4. probauimus, hiſtoriam Iudith, nequaquam ad tempora, quæ Babylonicam Iudæorum captiuitatem præceſſerant, poſſe pertinere: quod etiam infra ſub anno mundi 3572. num. 3. vſque ad 7. comprobabimus. Itaque Auctorē interitus Niniue a Tobia ſeniore prænunciati, nullum alium probabilius ponere nos poſſe videmur, niſi Ben Merodach, de quo ſub anno mundi 3384. num. 1. agemus; ipſe enim regnaſſe dicitur in Babylone ab anno regni Manaſſe Regis Iuda quadrageſimo ſeptimo, vſque ad decimumtertiū regni Ioſiæ, vt videre eſt in tabulis. Nemo autem demiretur hanc vrbem a Ben Merodach fuiſſe deſtructam, quæ a patre ſuo Merodach Baladan pariter capta, & aliquatenus deuaſtata fuerat: Quandoquidem non modo ab iſtis, ſed ab alijs quoque regibus, antea & poſt, aliàs expugnatam, euerſamque fuiſſe, numero præcedentē oſtendimus: Vnde fit manifeſtum eandem vrbem etiam poſteaquam in poteſtatem Chaldæorum deuenit; ſæpius deſtructam reædificaramque fuiſſe: credibile enim eſt ipſam, quæ per tot ſæcula, prius ditiſſima ac potentiſſima fuerat; & tanquam ampliſſimæ Monarchiæ, ac veluti totius orbis caput, alijs nationibus ipſiſque præcipuè Chaldæis imperare conſueuerat; ægrè admodum deinceps ferre potuiſſe Chaldæorum imperium; ac proinde ſæpius contra Babylonios Reges erectam; ſæpius quoque ab ipſis humiliatam, deuaſtatamque fuiſſe. 5

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3377.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 355.

Regni Athenienſium finis. ANNO ſexto deſinente, vel potius ſeptimo incipiente ex quo deſierant Athenienſium reges, defecit quoq; regnum ipſorum, vt videre eſt apud Euſebium in Chronicis. 2

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3383.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 361.

Annus Iubilei 16. ANNO regni Manaſſe Regis Iuda quadrageſimo ſexto, incidere debuiſſe annum Iubilei decimi ſexti, apertè colligitur ex æra, quæ deducitur in tabulis ab in- 1

Digitized by Google

introitu filiorum Iſrael in terram Chanaan; vbi cernitur, prædictum annum regni Manaſſe quadrageſimum ſextum, concurrere cum anno eiuſdem æræ octingenteſimo, qui præciſè continet ſexdecim quinquagenarios Iubileos.

2 Sub finem eiuſdem anni, oportet e vita exceſſiſſe Merodach Baladan Regem Babylonis, quem Ptolemæus lib. 4. Almageſti cap. 8. & 9. vocat Mardukem padum: ſiquidem hoc anno complentur anni quinquaginta duo, quibus ipſum regnaſſe tradũt Genebrardus in ſua Chronologia, & alij. *Merodach moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3384.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 362.

1 ANNO proximo circiter ineunte, regnaſſe dicitur in Babylone Ben Merodach; de quo licet nulla fiat mentio in ſacris paginis, fit tamen apud probatos Auctores. Hunc Genebrardus lib. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de rebus, Ioſia ſuper Iuda regnante, geſtis; vocat Merodach ſecundum, ad differentiam primi, qui dicebatur Merodach Baladan: & putat eundem fuiſſe cum illo Nabuchodonoſor primo, quem Beroſus lib. 3. rerum Chaldaicarum, a Ioſepho lib. 10. Antiq. ca. 11. & lib. 1. contra Appionem relatus, alio nomine vocat Nabolaſſar; de quo ſub anno mũdi 3400. num. 1. agemus: At alij, multo melius, diuerſum ab eo, & proximum eius prædeceſſorem ipſum faciunt. Sunt etiam qui hunc Ben Merodach aſſerant fuiſſe illum Aſſyriorum Regem, cuius Principes duxerunt Manaſſen Regem Iuda captiuũ in Babylonem; & qui eundem de captiuitate dimiſit. Sed hæc opinio ſuſtineri nõ poteſt; etiam ſuppoſita opinione Rabbi Kimbi, de huius captiuitatis tempore; quã tamen ſub anno mundi 3352. num. 2. refutauimus: ibi enim probauimus ipſum Manaſſen circa priores regni ſui annos captum dimiſſumque fuiſſe; & conſequenter multis annis antequam deceſſiſſet Merodach Baladan, cœpiſſetque regnare Ben Merodach. *Regnat in Babylonia Ben Merodach.*

2 De annis verò regni ipſius Ben Merodach; variæ ſunt ſcriptorum ſententiæ; alijs aſſerentibus ipſum regnaſſe per annos quadraginta quinque: alijs, viginti & vnum: Nos dicimus ipſum annos viginti quattuor in regno exegiſſe: quandoquidem ſub anno mundi 3429. num. 1. oſtendemus Nabuchodonoſor regnare cœpiſſe anno quarto Olympiadis trigeſimæ octauæ, ideſt anno centeſimo vigeſimo quarto æræ Nabonaſſaris: Conſtat autem ex his quæ diximus ſub anno mundi 3306. num. 1. & 4. dictam æram cœpiſſe anno primo Olympiadis octauæ, ſiue quod ferè in idem recidit, ſub finem anni quarti Olympiadis ſeptimæ. Porrò, vt ibidem diximus, Nabonaſſar regnauit annis viginti ſex; Et poſt ipſum Merodach Baladan annis quinquaginta duobus, vt ſub anno mundi 3383. nu. 2. probauimus. Quod verò ille Nabolaſſar qui proxime præceſſit Nabuchodonoſor, regnauerit viginti & vno annis, ſub anno mundi 3408. num. 3. probabitur. Igitur oportet Ben Merodach, qui inter Merodach Baladan, & Nabolaſar, medius fuit, regnaſſe annos vigintiquattuor: totidem enim remanent ad explendam ſummam annorum centum viginti trium, qui fluxerunt ab initio prædictæ Olympiadis octauæ, vſque ad initium anni quarti Olympiadis trigeſimæ octauæ, circa quod regnare cœpit Nabuchodonoſor, quemadmodum colligere licet ex tabulis. *Quot annis regnauerit.*

26
52
21
24
123

AB ORBE CONDITO ANNVS 3387.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 365.

Amon genuit Ioſiam.

ANNO regni Manaſſe Regis Iuda quinquageſimo circiter inchoante, Amon filius eius, annos natus, vt conſtat ex Tabulis, decem & ſeptem ex Idida vxore ſua, filia Hadaia de Beſecath, vt patet 4. Reg. cap. 22. v. 1. genuit Ioſiam, qui poſtea cum octo eſſet annorum ſucceſſit Patri & Auo, in regnum, vt infra ſuo loco dicetur. Huius Ioſiæ natiuitas, & nomen, & pia quædam, eademque præclara eius geſta, longe ante, nimirum trecentis & triginta circiter annis priuſquam naſceretur, a quodã Propheta Domini prænunciata fuere, anno ſcilicet primo regni Ieroboam filij Nabat Regis Iſrael, quemadmodum ex his, quæ ſub anno mundi 3060. num. 4. diximus, manifeſtè apparet, & in tabulis ſupputari poteſt. 1

Ioſiæ ortus, & virtus longe ante prænunciata.

2 Per hæc circiter tempora, mortuam eſſe Saram Tobiæ iunioris matrem, & a filio ſuo ſepultam in Niniue iuxta virum ſuum, prout ipſemet morti proximus præceperat: Et continuo eundem Tobiam iuniorem receſſiſſe de Niniue cum tota familia ſua; ac deinceps habitaſſe non procul a Rages ciuitate Medorum cum Raguele ſocero ſuo, vt legimus. Tob. cap. vlt. ver. 14. ac non multo poſt, ſubuerſam fuiſſe Niniuem a Ben Merodach Rege Babylonis, colligi poteſt ex his, quæ ſub anno mundi 3371. num. 1. & 4. dicta ſunt, nimirum ex cauſa ibidem tacta.

Sara Tobiæ matris obitus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3392.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 370.

Manaſſes moritur.

ANNO regni ſui quinquageſimo quinto circiter expleto, ætatis verò ſexageſimo ſeptimo, Manaſſes Rex Iuda mortuus eſt, & ſepultus in horto domus ſuæ, qui dicebatur Oza. Huius opera, tam mala, quæ ante eius conuerſionem, quam bona, quæ poſt egit; & eius oratio, quam habuit in actu ſuæ conuerſionis ante Dominum, ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai, 4. Reg. cap. 21. ver. 18. & 2. Paralip. ca. 33. ver. 19. Quis autem fuerit dictus Hozai, & an Propheta, incompertum habemus; quandoquidem ſcripta eius temporum iniuria perierunt. De memorata verò oratione ab ipſo Manaſſe habita, Vtrum ſit illa quæ paſſim in Biblijs circumfertur: neque affirmare auſim, neque negare: quoniam tametſi in Biblijs Romæ anno ſalutis 1593. excuſſi, ponitur in calce, & extra ſeriem ſcripturarum, quas Sancta Synodus Tridentina ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendas decreuit, proindeque illa cum tertio & quarto libro Eſdræ ibidem adiectis, inter canonicas ſcripturas minime computetur: Nihilominus certum quoque eſt, vt ibidem in titulo refertur, prædictam orationem, memoratoſque libros, a nonnullis Sanctis Patribus interdum citari; & in aliquibus Biblijs Latinis, tam manuſcriptis, quam impreſſis, locis proprijs notata reperiri. 1

De eius oratione.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3393.

QVINTAE MVNDI, AETATIS ANNVS 371.

Regnat Amon in Iudaa fuitque impius.

1 ANNO inſequenti circiter incipiente, regnauit pro Manaſſe filius eius Amon ſuper Iuda. Viginti duorum annorũ erat Amon cum regnare cœpiſſet, & duobus annis regnauit in Ieruſalem; fecitque malum ſicut fecerat Manaſſes pater eius (ſubintellige in prioribus regni ſui annis) derelinquens Dominum Deum Patrum ſuorum; & ſeruiens cunctis immunditijs & idolis, quæ fecerat pater eius: neque aliquando ad pœnitentiam redijt ſicut ille; ſed in malitia perſeuerans, multo maiora deliquit. 4. Reg. cap. 21. ver. 18. vſque ad 23. & 2. Paralip. c. 33. ver. 20. vſq; ad 24.

De annis regni eius.

2 Notandum verò hic eſt; quod aliqui textus Hebraici habent, Amonem regnaſſe annis vndecim; vt teſtantur Euſebius in Chronicis, & Beda in libro de ſex ætatibus mundi; qui tamen Beda non computat regni Amonis annos vndecim, ſed duos tantum. Ijdem quoque Auctores aſſerunt, quod lxx. Interpretes Amonis regno duodecim annos tribuunt; & eoſdem ſecutus eſt præfatus Euſebius. Vnde Io. Driedo lib. 3. De regulis & Dogmatibus tract. 3. ca. 5. concluſ. 7. iuxta Philonis Hebræi, & lxx. Interpretum ſententiam, arbitratur Amonem regnaſſe quidem duos tantum annos ab obitu patris; decem verò, inquit, patre in Babylonia captiuo manente: Sed hæc opinio ſuſtineri non poteſt; quia nullibi reperitur, quod Manaſſe captiuitas perdurauerit annos decem: Quin potius nos ſub anno mundi 3352. num. 2. & 3. probauimus, eundem Manaſſen breuiſſimo tempore manſiſſe captiuum; & præterea eius captiuitatem, non in poſtremis, ſed circa priores regni ſui annos, accidiſſe; quo tempore nondum natus erat, nedum ad regnandum aptus Amon eſſe poterat; & denique, quia non ſolum 4. Reg. cap. 21. ſed etiam 2. Paralip. cap. 33. editio lxx. Interpretum, quæ habetur in Biblijs Regijs, & pariter illa quæ Romæ anno ſalutis 1588. accuratè recognita prodijt, & item alij textus Hebraici, Græci, & Latini, qui nunc paſſim circumferuntur; nec non ipſa quoque Chaldaica Paraphraſis, vt in eiſdem Biblijs Regijs videri poteſt; ponunt Amonem nõ vndecim, aut duodecim; ſed duos duntaxat annos regnaſſe.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3394.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 372.

Amon interficitur.

3 SVB finem anni ſecundi, ex quo regnare cœperat, Amon, anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto circiter expleto; ob nimias impietates quas perpetrabat, Domino permittente, interfectus fuit in domo ſua, a ſeruis ſuis, qui contra ipſum coniurauerant; ſepultuſque eſt in ſepulchro ſuo, quod erat in horto Oza 4. Reg. cap. 21. ver. 23. vſque ad finem capitis, & 2. Paralip. cap. 33. ver. 24.

A B

AB ORBE CONDITO ANNVS 3395.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 373.

Ioſias regnat in Iuda.

ANNO immediatè ſequenti circiter inchoante, reliqua populi multitudo, cæ- 1
ſis his qui Amon percuſſeranr, conſtituit Regem Ioſiam filium eius pro eo. 4. Reg. cap. 21. ver. 24. & 2. Paralip. cap. 33. in fine. Octo annorum erat Ioſias cum regnare cœpiſſet (ſubintellige, quod iam tunc expleuerat octauum vitæ annum, ita vt primus regni, fuerit ætaris nonns, quemadmodum in rabulis diſpoſitum inuenies) & vnum ſupra triginta annos regnauit in Ieruſalem; quos tamen non omnino expleuiſſe, apparebit ex ſub anno mundi 3425. num. 3. dicendis. Sanè Ioſias fecit quod rectum erat in conſpectu Domini, ambulans per omnes vias Dauid patris ſui 4. Re. cap. 22. ver. 1. & 2. Paralip. cap. 34. ver. 1.

De annis regni eius.

Verum hic aduertere oportet, in Euſebij Chronicis dici, Ioſiam regnaſſe trigin- 2
ta dnobus annis; quod & haberi in lxx. Interpreribus aſſerit Beda in libro de ſex ætaribus mundi: Sed re vera, in his qni noſtris temporibus circumferuntur lxx. Interpretum codicibus, præſertim verò correctioribus, cuiuſmodi ſunt qui in Biblijs Regijs regiſtrati habentur, & adhuc magis, qui Romæ anno ſaluris 1588. in lucem prodiere; nequaquam id reperitur: Quin potius in omnibus his; dnobus in locis; nimirum 4. Reg. cap. 22. & 2. Paralip. cap. 34. in principio legimus, Ioſiam regnaſſe annis triginta & vno. Subdir Beda vbi ſupra, Euſebium adieciſſe de ſuo annum vnum, inter Ioſiæ regnum & Ioakim, propter menſes bis ternos, quibus regnarunt Ioachaz poſt Ioſiã, & Iechonias poſt Ioakim; & non determinat, num Euſebius bene fecerit nec ne. Sed quid inquit, veritas habeat, pandit Ieremias, qui ſe a decimo tertio anno Ioſiæ, vſque ad annum quartum Ioakim, per annos viginri tres propheraſſe aſſerit; & Nabuchodonoſor quarto anno Ioakim regnare cœpiſſe; decimonono autem regni eius anno, Ieroſolymam fuiſſe deſtructam. hæc Beda. Ex cuius verbis, niſi exactius res explicetur, adhuc remanere poteſt dubitatio num adijciendus ſit annus vnus regno Ioſiæ, ſicuti fecit Euſebius, an non. Nam ſi Ieremiæ prophetia cœpiſſet ab anno Ioſiæ decimo tertio exacto; vtique remanerent tantummodo anni viginti duo, vſque ad quartum Ioakim incluſiuè; & conſequenter bene fuiſſet additus ab Euſebio annus vnus, ad implendam ſummam annorum viginti trium, ab ipſo Ieremia notatam: At quoniam hæc ſumma proculdubio accipienda eſt, ab anno Ioſiæ decimo tertio, vſq; ad quartum Ioakim, vtriſq; terminis ſupputatis, vt manifeſtè apparet Ierem. c. 1. ver. 2. vbi diſerte dicitur, factum fuiſſe verbũ Domini ad ipſum, non exacto anno, ſed in ipſo anno decimorertio Ioſiæ. Er c. 25. ver. 1. & 3. vbi pariter videmus ipſum quoq; quartũ Ioakim annum, in eadẽ ſumma includi. Propterea concludendum eſt, Euſebium nullo modo debuiſſe addere annũ illũ trigeſimum ſecundũ regno Ioſiæ: Siquidẽ tres illi menſes regni Ioachaz, & alij tres regni Iechoniæ; in annis Ioſiæ & Ioakim cõputandi ſunt, vt ex infra dicendis, videlicet ſub anno mundi 3425. num. 3. & 3428. num. 2. & 3. & 3429. num. 5. planius fiet.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3401.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 379.

Ioſias genuit Eliacim qui et Ioakim.

ANNO regni ſui ſeptimo circiter inchoante, qui erat vitæ eius decimus quin- 1
tus, Ioſias ex Zebida filia Phadaia de Ruma vt traditur 4. Reg. c. 23. ver. 36.

genuit

genuit Eliacim,quem poſtea Rex Ægypti,mutato nomine,vocauit Ioakim,vt legimus 4. Reg.cap.23. ver.34. & 2. Paralip. cap.36. ver.4. Quod autem hoc tempore natus ſit Ioakim , inde liquidò colligi poteſt ; quod viginti quinque annorum erat quando regnare cœpit, menſe poſt Ioſiæ obitum quarto ; vt infra ſuo loco probabitur: Quibus ſi addantur ſex anni, quos iam in regno exegerat pater eius quando iſte natus eſt; efficientur anni triginta & vnus, quos ab initio regni Ioſiæ ad initium regni Ioakim fluxiſſe certum eſt ; & infra ſub anno mundi 3425. num. 3. probabitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3402.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 380.

1 ANNO regni ſui octauo, Ioſias Rex Iuda, cum adhuc eſſet puer,hoc eſt pueritiæ fines vix egreſſus;cœpit quærere Deum patris ſui Dauid;atque apertè declarare ſe veri Dei cultorem,ac contemptorem idolorum. 2.Paralip.cap.34. ver.3. *Declaraſſe veri Dei cultorē.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3403.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 381.

1 ANNO regni ſui nono circiter inchoante , oportet Ioſiam ex Amital filia Ieremiæ de Lobna, vt dicitur 4. Reg.cap.23. ver. 31. genuiſſe alium filium cui nomen impoſuit Ioachaz: iſte enim annos natus viginti tres , ſucceſſit patri in regnum , menſe circiter nono , anni trigeſimi primi regni eius , vt ſub anno mundi 3425.num.2. dieemusi & videre eſt in tabulis . *Geſſuit alium filium nomine Ioachaz.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3406.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 384.

1 ANNO duodecimo ex quo Ioſias regnare cœperat,vt conceptis verbis, traditur 2.Paralip.cap.34.ver.3. Vnde proditur error Ioſephi, qui 10. Antiq. ferè in principio capitis quinti prædictum annum facit duodecimum,non regni; ſed ætatis Ioſiæ : Ipſe Ioſias, cœpit ſubuertere,& auferre,atque ad nihilum redigere omnia ad cultum idolorum pertinentia, quæ reperire potuit; primo in Ieruſalem;deinde in omni Iuda ; demum in vniuerſo Iſraele ; vt breuiter tangitur loco Paralipom. citato, vſque ad num.8. & aliquanto latius 4. Reg.cap.23. ver.5. vſque ad 21. Porrò in Ieruſalem (vt a nobiliori vrbis parte , hoc eſt a templo exordiamur) præcepit Helciæ Pontifici, & Sacerdotibus,& Ianitoribus, vt proijcerent de templo Domini omnia vaſa,quæ facta fuerant in miniſterium ſacrificiorum Baal ; & eorum quæ fiebant in luco; & militiæ cæli; combuſtisque omnibus in conualle Cedron,iuſſit aſportari puluerem ipſorum in Bethel; capite Reg.citato ver.4. Erat autem Bethel,locus immundus & contaminatus, ob vitulum aureum, quem ibi olim poſuerat Ieroboam filius Nabat , & in eo peccare fecerat Iſrael , & omnes reges ſucceſſores ſuos. De templo item auferri iuſſit lucum , & ſimulacra , & effœminatorum ædiculas , de quibus

Ioſephi lapſus.

Ioſias capit auferre cultum idolorum.

A templo.

bus

bus ſub anno mundi 3338.num.1. diximus. Hæc & ſi quæ erant eiuſmodi alia, in
conualle Cedron aſportata, cuncta combuſſit; atque in cinerem redacta, proiecit ſu
per ſepulcra vulgi, vt dicitur cap. Reg. adducto ver. 6. ideſt, vt placet Caietano, ſu-
per ſepulcra vulgarium hominum immundorum; qui ſe ſe idolis conſecrauerant;
ſeu (quod idem eſt, & ſic ca. Paralip. proximè allegato ver. 4. exponitur) ſuper tu-
mulos eorum, qui illis immolare conſueuerant. Abſtulit etiam equos, & quadrigas
combuſſit, quas reges Iuda, nimirũ idololatræ, puta Ioram, Ochozias, Athalia, Ioas,
Achaz, Manaſſes, & Amon, & ſi qui fuerant eiuſmodi alij, dedicauerant Soli, in in-
troitu templi Domini, 4. Reg. cap. 23. ver. 11. Altaria quoque quæ fecerat Manaſ-
ſes in duobus atrijs templi Domini, deſtruxit; eorumque cinerem diſpergi fecit
in torrentem Cedron; cap. Reg. citato ver. 11. & 12. Nam licet eadem altaria ab ip-
ſo Manaſſe, poſt eius conuerſionem & pœnitentiam, ablata fuiſſent, & extra vrbem
proiecta, vt apertè dicitur 2. Paralip. cap. 34. ver. 15. oportet tamen neceſſario ſup-
ponere, quod illamet altaria poſtmodum ab impio Amone, ex iiſdem lapidibus ite-
rum in vrbem reportatis, in eodem templi loco reædificata ac repoſita fuerint; ac
propterea deinceps primi eorum Auctoris nomen retinuerint. In alijs item vrbis
partibus, aras quotquot inuenit, demolitus eſt; nimirum quæ erant ſuper tecta cæ
naculi Achaz; ibidem ver. 12. Et quæ ad portas ciuitatis extructæ fuerant; quas vo-
cabant: Aras portarum. Et præcipuè illas (quæ ſpeciatim memorantur, quod forte
alijs eſſent inſigniores) nimirum exiſtentes in oſtio domus vnius de Principibus ci-
uitatis nomine Ioſue; quæ domus ad læuam vnſus portæ vrbis poſita erat; ibidem
ver. 8. Nemo autem miretur, tot tantiſque in locis, Ioſiæ temporibus, extitiſſe ido-
Ab alijs vrbis partibus. lorum altaria in Ieruſalem: Quandoquidem plures Reges eius, vt dictum eſt, fuerãt
idololatræ, & multa huiuſmodi ad cultum idolorum pertinentia, ibidem erexerãt:
& ſpecialiter de Achaz legimus 2. Paralip. cap. 28. ver. 24. quod fecerat ſibi altaria
in vniuerſis angulis Ieruſalem. Et licet multi boni Reges, puta Aſa, Ioſaphat, &
Ezechias, multa ad idololatriam pertinentia deſtruxiſſent; non tamen omnia abſtu
lerant. quin etiam poſtea Manaſſes multo plura extruxerat; quæ quamuis ad pœni-
tentiam conuerſus, mox demoliri curauerit: attamen ab impio Amone denuo reæ-
dificata multiplicataque fuiſſe credendum eſt.

A ſuburbanis. Mundata ciuitate; ſuburbana quoque eius mundare aggreſſus Ioſias Rex, conta- 2
minauit Topheth, 4. Reg. cap. 23. ver. 10. Erat autem Topheth inſignis quidam lu-
cus, in valle filij Ennom, in quo luco, contra expreſſum Domini præceptum quod
habetur Leuit. cap. 18. ver. 21. & ca. 20. ver. 2. vſque ad 6. per ignem conſecrari ſo-
lebant pueri, idolo Moloch; cuius alibi in ſcripturis ſacris fit mentio tanquam ſuper
omnia idola execrabilis, & abominandi. Porrò prædicta vallis, quæ alio nomine di-
De Gehennom. cebatur Gehennom ſiue Behennom ideſt vallis Ennom (vt colligitur Ioſue cap. 15.
ver. 8. & cap. 18. ver. 16. & ex S. Hieronymo ſuper Ierem. cap. 7.) ſita erat in ſubur-
bijs Ieruſalem, videlicet in extrema ac propinquiori parte vallis Raphidim, ſub mõ
te offenſionis. Hæc Siloe fontibus irrigabatur, & nemoribus conſita, amœniſſimum
ingredientibus præbebat aſpectum. Itaque ibi (vt perditorum hominum mos eſt
De cultu Moloch. diuinis ſemper abuti beneficijs) colebatur abominandum idolum Moloch; cuius a-
ra ſeptem conclauia habuiſſe dicitur; quorum primum aperiebatur offerentibus ſi-
milam; alterum, turtures; Tertium, ouem; 4. arietem; 5. vitulum; 6. bouem; 7. filium.
Porrò idoli huius imago, ſtatua quædam erat ænea intus caua, figuram regis in thro
no ſedentis referens; niſi quod caput habebat vituli; & brachia protendebat ad ſu-
ſcipiendos, atque in ſinu continedos pueros, qui ſibi offerebantur. Erat autem ri-
tus immolandi huic idolo puerulos, talis. Ignem in ſimulacri concauitate ſupponen
tes accendebant; & vbi æs vrendi vim iam bene contraxiſſet, tum impijſſimi paren-
tes, incredibili crudelitate, proprios filios aut filias, cariſſima pignora, deteſtandis
hiſce idoli complexibus concremanda tradebant; & holocauſtum fœdiſſimi odoris,
dæmonio Moloch, diabolica ſuperſtitione, offerebant; ſperantes propterea magnas
ab eo conſequi proſperitates: At verò ſacerdotes Moloch, quamdiu ſacrificium per-
durabat, (ſpecie quidem, vt ſic gratius idolo eſſet holocauſtum: re vera autem, ne
inter horrenda illa innocentium tormenta, miſerabilis puerorum clamor exaudiri,
ac parentum viſcera commouere poſſet) rauco quodam tubarum clangore, ac tym-
panorum

panorũ ſtrepitu, iugiter perſonabant: Vnde locus ille dictus eſt Hebraicè Topheth, quæ vox tametſi ſeductionem, & dilatationem, tympanum quoque ſignificaſſe perhibetur. Sanè ab immaniſſimis hiſce cruciatibus, quos in dicta valle Gehennom, paruuli patiebantur, Saluator noſter Infernum in Euangelio, appellare voluit Gehennam; vt teſte S. Hieronymo vbi ſupra & alibi non ſemel, tradunt Hebræi. De prædicto idolo, atq; inſano eiuſdem cultu, ſcripſere Rabbi Salomon & alij Hebræorum Rabbini; quemadmodum refert Lyranus ſuper 4. Reg. cap. 16. & Abulenſis ſuper eiuſdem libri cap. 23. De eodem quoque agit Iſidorus Clarius oratione 33. in Matthæum: Et nouiſſime Chriſtianus Adrichomius Delphus, in ſuo terræ ſanctæ Theatro, vbi agit de vrbe Ieroſolyma, num. 186. Verum hic, ex his quæ dicta ſunt, contemplari licet, quæ & qualia ſæuiſſimus humani generis hoſtis, ſacrificia ad ſe colendum, vel potius ad diuinam bonitatem grauius offendendam, ab antiquiſſimis vſque temporibus inſtituerit. Nam de his quæ eodem diabolo auctore, paucis etiã ab hinc annis in Americæ regionibus apud barbaras quaſdam Nationes, omni humanitatis ac pietatis ſenſu penitus exuto, fieri conſueuerant: Si quis videat quæ ſcribit Ioſephus Acoſta lib. 5. Hiſtoriarũ naturaliũ, & moraliũ Indicarum a capite præſertim 18. ad 23. profecto, nõ poterit inauditas diabolicæ crudelitatis adinuẽtiones, non vehementer admodũ demirari, vel potius perhorreſcere: Immortaleſq; gratiarum actiones inceſſanter Deo reddere, qui nos per vnigeniti ſui paſſionem, de tam fera immanique tyrannide, ſingulari ſua miſeratione liberauit. Igitur, vt ad rem redeamus, Ioſias idolo Moloch, quod etiam paulo infra Melchon appellatur; & omnibus quæ ad cultũ eius pertinebant, omnino deletis; polluit etiam & contaminauit excelſa, quę ad dexteram præfati montis Offenſionis, olim ædificauerat Salomõ, in gratiam vxorum ſuarum, Aſtaroth idolo Sidoniorum, & Chamos idolo Moabitarum, & Melchon idolo filiorum Ammon; Contriuitque ſtatuas, & ſuccidit lucos, repleuitque loca illorum oſſibus mortuorum, ne deinceps quis hæſitare poſſet, quin eſſent immundiſſima.

3 Sed neque ſolum in Ieruſalem atque in ſuburbanis eius, vt dictum eſt, idololatriã abolere conatus eſt Ioſias rex; verum etiam per cunctas ciuitates Iudæ in circuitu Ieruſalem, deleuit Aruſpices, quos introduxerant præfati Reges Iuda, vt ſacrificarent in excelſis; Et eos item qui adolebant incenſum Baal, & ſoli, & lunæ, & duodecim zodiaci ſignis, ceteriſque Aſtrorum figuris, ſiue (vt in ſacro textu dicitur) omni militiæ cæli, 4. Reg. cap. 23. ver. 5. Et præterea contaminauit excelſa, vbi ſacrificabant Sacerdotes, a Gabaa Beniamin, vſque Berſabee, ibidẽ ver 8. hoc eſt, ab aquilonari, ad auſtralem regni Iſraelis terminũ. Et cõgregatis cunctis Sacerdotibus Domini, qui extra templum Ieroſolymitanum immolabant Domino in excelſis; interdixit eis aſcenſum ad altare Domini in Ieruſalem; Et nihilominus; vt & ipſi poſſent viuere; conceſſit eis facultatem veſcendi azymis, ibidem ver. 9. & his quæ in domo Domini, pro alendis Sacerdotibus, offerrebantur; ſimiles illos faciens his qui naſcebantur de ſemine Aaron cum aliqua corporali macula, puta qui cæci, claudi, gibbi erant &c. quibus Leuit. ca. 21. ver. 16. vſque ad finem capitis interdicebantur quidem miniſteria in domo Domini; Verumtamen participatione iurium Sacerdotaliũ non erãt priuati. Sed & Pythones, & Ariolos, & idolorum figuras, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Iuda, & Ieruſalem, abſtulit Ioſias, quemadmodum etiam cap. Reg. citato ver. 24. quodammodo obiter refertur.

Alias item Iudæ vrbes rex ab idololatria purgat.

4 Tantus verò fuit zelus ardorque Ioſiæ, in idololatria penitus exterminanda; vt non ei ſufficeret, illam de regno ſuo propellere; niſi etiam eandem de reliquo Iſraele, id eſt de Iſraelitarum reliquijs, quæ poſt captiuitatem in Aſſyrios abductam remanſerant; diſperdere ac delere quantum poſſet conaretur. Sciebat enim, eam eſſe diabolicæ huius contagionis conditionem, vt ſi non a finitimis quoque regionibus procul admodum abigatur, populos, propter mutua commertia, ab infectionis periculo liberos non relinquat: Propterea Ioſias, ac ſi illud mente reuolueret quod poſtea quidam Poeta cecinit dicens: Tunc tua res agitur paries cum proximus ardet. operæ pretium duxit, per vrbes Manaſſe, & Ephraim, & Simeon, vſque ad Nephthalim, ipſemet diſcurrere; cunctaque idolorum altaria, lucos, ſculptilia, delubra, ſubuertere, diſſipare, conterrere; quod & re ipſa præſtitit. Præcipuè vero in Bethel

Idem facit in reliquo Iſraele.

deſtruxit excelſum illud famoſum, cum ſuo pariter luco, atque altari; quod olim fecerat impius Ieroboam, primus Iſraelis Rex, quando peccare fecit Iſrael divertẽs eum ab aſcenſu ad templum Domini, & inducens illum colere vitulos aureos. Huius altaris deſtructionem, iam annis prope trecentis quinquaginta antequam hæc agerentur, prædixerat vnus de Prophetis Domini; quemadmodum ſub anno mundi 3060, num. 4. & 3387. num. 1. dictum eſt. Cum igitur vidiſſet Ioſias Rex quædam ſepulchra ibidem in monte exiſtentia; & inter alia vnum, ex cuius titulo cognouit eſſe illius Prophetæ, qui hæc olim prænuntiauerat, iuſſit illud intactum relinqui; cetera verò, quæ fuerant Sacerdotum altaris Bethel, præcepit aperiri; & oſſa eorum ſuper altare comburi, ad vnguem prout olim præfatus Propheta prædixerat. Inde profectus Rex ad alias Samariæ ciuitates, omnia excelſorum fana, quæ in eis fecerant Reges Iſrael, irritantes Dominum, abſtulit; occiſis cunctis Sacerdotibus quos reperit in eis; & combuſſit ſimiliter oſſa eorum ſuper altaria, quemadmodum fecerat in Bethel. Quibus ſex annorum interuallo peractis; nempe a duodecimo regni ſui anno, vſque ad finem ferè decimi ſeptimi, ſanctus Rex rediјt in Ieruſalem. 4. Reg. cap. 23. verſic. 4. vſque ad 21. Et 2. Paralip. cap. 34. verſic. 3. vſque ad 8. Interea

---

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3407.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 385.

Incipit prophetare Ieremias.

1 ANNO regni Ioſiæ decimo tertio, prophetare cœpit Ieremias, vt patet tum ex initio prophetiæ eius, tum ex cap. eiuſdem 25. ver. 3. Prophetauit autem cõtra Iudam & Beniamin tantummodo, quoniam reliquæ decem tribus in Aſſyrios iam abductæ fuerant captiuæ: Et propterea tota ferè Prophetia Ieremiæ, videtur inprimis tendere ad prænuntiandam duabus tribubus Babylonicam captiuitatem: Quamuis interdum etiam contra alias Gentes; tum Iudæis finitimas, puta aduerſus Idumæos, Palæſtinos (quos lxx. Interpretes vocant Allophylos) Moabitas, Ammonitas, Ægyptios, Tyrios, Sidonios, Damaſcenos, & ſi qui erant eiuſmodi alios; tum etiam contra valde remotas, hoc eſt Aſſyrios, & Babylonios, vaticinetur: Et aliquãdo item, more aliorum Prophetarum, vt ſub anno mundi 3238. nu. 3. diximus, De futura Chriſti paſſione; de Gentium vocatione ad fidem; & de alijs ad legem Euangelicam pertinentibus multa prænuntiet, vt librum eius accuratè perlegentibus, innoteſcere poterit: in cuius fine etiam ciuitatis ſuæ Ieruſalem ruinas, quadruplici planxit alphabeto, vt Beatus Hieronymus ſcribit in Prologo. Sanè Ioſephus 10. Antiq. capitulo ſexto addit Ieremiam, epicedium quoque ſcripſiſſe Ioſiæ, lugubri carmine, quod inquit, nunc quoque extat; & inſuper non ſolum inſtantem vrbi captiuitatem Babylonicam, ſed etiam, noſtri temporis clades, ab ipſo prædictas, litteris mandauit. Sic Ioſephus.

Sophoniæ vaticinia incipiũt.

2 Per idem tempus creditur prophetare cœpiſſe etiam Sophonias qui inter duodecim Prophetas minores nonus annumeratur: Quod enim Ioſia regnante prophetauerit, ex initio prophetiæ eius manifeſtum eſt: Quod autem ante decimum octauum regni Ioſiæ annum in quo iã expurgata ab idolis terra, ipſe Rex populusq. (vt ſub anno mundi 3412. num. 4. dicemus) inierunt fœdus cum Domino; prophetare cœperit Sophonias; colligi poteſt ex cap. eius tertio, ver. 4. Vbi ſpecialiter inuehitur cõtra Sacerdotes, quod idololatrijs tẽplum polluebant: id .n. poſt prædictũ fœdus non videtur potuiſſe contingere, vel ſaltem a rege tam ſancto tolerari. Porrò Prophetia Sophoniæ, ipſa quoque principaliter ad duas tantum tribus dirigitur qui-

Digitized by Google

quibuscaptiuitatem valde amaram imminere prænunciat; & tamen ipſe quunque licet quodammodo obiter, quarundam etiam nationum, puta Palæſtinorum, Moabitarum, Ammonitarum, Æthiopum, Aſſyriorum ſeu Niniuitarum, quę ſemper Iudæis infenſæ fuerant, excidium vaticinetur: Et, vt ceteri ſolent Prophetæ, aliqua item de mox futura Eccleſiæ felicitate, ac Iudæorum, tum Chriſti temporibus, tum etiam in fine mundi, conuerſione commemoret.

3 Per hæc eadem tempora vaticinabatur in Ieruſalem etiam Holda prophetiſſa. Neque ſolum mulier iſta prophetabat, ſed in tanta erat ſanctitatis opinione, vt ad ipſam conſulendam, miſerit Rex, Helciam ſummum Pontificem, & proprium Scribam, alioſque optimates ciuitatis, vt patet 4. Reg. cap. 22. ver. 14. vſque ad finem capitis. *De Holda prophetiſſa.*

4 Sub finem eiuſdem anni regni Ioſiæ Regis Iudæ decimi tertij, mortuum eſſe Ben Merodach Regem Babylonis, cum regnaſſet annis viginti quattuor; inferri poteſt ex his quæ ſub anno mundi 3384. num. 1. & 2. dicta ſunt. *Bē Merodach moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3408.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 386.

1 ANNO proximo circiter ineunte, qui erat regni Ioſiæ decimus quartus, regnauit in Babylonia Nabolaſſar ille, cuius meminit Ioſephus lib. 1. contra Apionem circa medium, & lib. 10. Antiq. non longe a fine capitis 11. ex Beroſo: Quibus in locis aliquando eum appellat Nabolaſſar, aliquando Nabuchodonoſor ſeniorem, videlicet patrē alterius Nabuchodonoſor iunioris, qui poſtmodū, Ieroſolyma ſubuerſa, tēploq; Salomonis incenſo, Iudæos duxit captiuos in Babylonem. Aduertendum verò hic eſt; hos duos Reges Chaldæorum, patrem ſcilicet & filium, eodem nomine vocatos Nabuchodonoſor; non eſſe illos, quos ponit Petrus Comeſtor in ſua Hiſtoria Scholaſtica, Danielis cap. 5. Et propterea Pererius ſuper c. 5. Danielis dicens: tam ſacram quam profanam hiſtoriam vnum duntaxat Nabuchodonoſor regem Chaldæorum agnoſcere, & commemorare: non cenſendus eſt, contradicere poſitioni noſtræ paulo ante ex Ioſepho ac Beroſo probatæ: Quoniam ibi Pererius non abſolutè loquitur, ſed ad hominem. Nam redarguens opinionem præfati Comeſtoris, qui putabat, quod ille Nabuchodonoſor magnus, qui Iudæos in Babylonicam duxit captiuitatem, habuerit filium eiuſdem nominis; & quod eiuſdem filij, fuerint præclara illa geſta, quæ antiquiſſimi ſcriptores, Beroſus, Megaſtenes, Diocles, & alij celebrarunt: dicit non eſſe verum, quod prædictus Nabuchodonoſor Magnus genuerit alium Nabuchodonoſor: quandoquidem, quæ olim a præfatis Auctoribus de Nabuchodonoſor ſcripta ſunt, ſoli Nabuchodonoſor Magno competunt; non autem alicui alio: Vnde, quantum ad hoc, veriſſimum eſt, quod ſacra & profana hiſtoria, vnius tantum Nabuchodonoſor, non autem duorum mentionem facit. Sed vt redeamus ad noſtrum Nabolaſſar; Ioſephus Scaliger lib. 5. De emendatione temporum in capite cui titulus eſt. Initium Nabopollaſſari regis Chaldæorum. putat eſſe illū quē Ptolemæus lib. 5. Almageſti c. 14. appellat Nabopollaſſar: Sed fallitur Scaliger: quādoquidem Nabopollaſſar Ptolemæi, eſt ille Rex Chaldæorum quem ſcriptura ſacra vocat Nabuchodonoſor, cuius annus regni quintus, concurrit ex parte cum anno centeſimo vigeſimoſeptimo æræ, quę ducitur ab initio regni Nabonaſſar, vt ibidem teſtatur Ptolemæus; & concordat cum noſtris tabulis; & nos hoc idem ſub anno mundi 3429. num. 2. euidentiſſimè demonſtrabimus.

Regnat Nabolaſar qui & Nabuchodonoſor ſenior in Babylonem.

De duobus Nabuchodonoſor.

Nabolaſſar quo modo differat a Nabopollaſſar.

3 Ceterum Nabolaſar de quo nunc agimus; quot annis regnauerit, dubitari poteſt; quoniam Ioſephus 10. Antiq. cap. 11. prope finem dicit, ipſum regnaſſe annos viginti & vnum: At contra Apionem, annos vnde triginta; & vtrobique citat verba Beroſi: Quare ad vtrumque dictum conciliandum, cogimur dicere ipſum Nabolaſſar regnaſſe octo annis cum patre, & viginti vno ſine patre. *Quot annis regnauerit.*

Obitus Tobiæ iunioris.

Eodem anno regni Ioſiæ decimo quarto, obijſſe Tobiam iuniorem, inferri poteſt ex collatione eorum quæ in calce libri eius legimus; nimirum quod ipſe vidit poſterorum ſuorum quartam generationem; & compleuit in timore Dei annos vitæ ſuæ nonaginta nouem: cum his quæ nos ſub anno mundi 3314. num. 2. diximus, de eius ætate, quando tranſlatus eſt in Aſsyrios: ex his enim facile erit in tabulis dignoſcere, annum vitæ eius poſtremum, hoc circiter anno fuiſſe completum. 4

AB ORBE CONDITO ANNVS 3411.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 389.

Ortus Ezechielis.

ANNO regni Ioſiæ Regis Iuda decimo ſeptimo circiter inchoante, natum eſſe Ezechielem, qui poſtea egregius Propheta fuit, & inter quattuor maiores tertio loco numeratur, inde colligi poteſt, quod anno quinto trãſmigrationis Ioachin Iechoniæ; ipſe Ezechiel, agebat annum ætatis ſuæ trigeſimum (vt apparet ex initio prophetiæ eius, Et aſſerunt B. Hieronymus in Prologo ſuper Ezechielem, Et B. Gregorius ſuper cap. 1. eiuſdem prophetiæ, & nos ſub anno mundi 3440. num. 2. aduerſus Hieronymi Pradi poſitionem probabimus:) totidem autem annos inueniri ab hoc regni Ioſiæ anno decimo ſeptimo, ad quintum transmigrationis Iechoniæ; in tabulis apertè videri poteſt. Nec obſtant Paraphraſis Chaldaica, quam ſequitur Hector Pintus; quæ expreſsè ſupputat hos triginta annos, ab inuento libro legis per Heleiam Pontificem, anno regni Ioſiæ decimo octauo vt legimus 4. Reg. cap. 22. ver. 8. & 2. Paralip. cap. 34. ver. 15. & Gloſſa Ordinaria ex B. Hieronymi commentarijs deſumpta, quæ ſuper Ezechielis ca. 1. dicit; illum trigeſimum annum cuius ibi fit mentio, non eſſe numerandum a natiuitate Ezechielis, ſed a prædicti legis libri inuentione: Non, inquam, hæc obſtant; Quoniam (quicquid ſacro textui præfata Paraphraſis de ſuo addiderit) proculdubio multo probabilius eſt, Prophetam ibi notare voluiſſe ætatis ſuæ annum, in quo ſpiritum prophetiæ accepit, quam annum ab inuentione dicti libri, qui nihil ad rem faciebat. Et præterea, ſi exactius quis computet ab anno regni Ioſiæ decimo octauo, ad quintum memoratæ tranſmigrationis; inueniet, etiam vtriſque terminis ſupputatis, annos duntaxat viginti nouem, vt patet in tabulis. Et dato quod aliquomodo poſſent inueniri triginta, ſaltem inchoati: Cum neque ex ſacra ſcriptura, aut alio probato Auctore habeamus, Ezechielem natum eſſe ante vel poſt inuentionem dicti libri; nihil prohibet vtranque opinionem poſſe ſimul eſſe veram; nempe annum quintum dictæ tranſmigrationis fuiſſe trigeſimum vitæ Ezechelis, & pariter etiam aliquo modo, ab illius libri inuentione. Quod ſi ita eſt; neceſſe erit exponere dictam Gloſſam, prout eam exponunt Lyranus, Hugo Cardinalis, & Dionyſius; adiecta nimirum hac particula-tantummodo. Vt ſit ſenſus Gloſſæ, & B. Hieronymi, illos triginta annos, non eſſe numerandos tantummodo ab ortu Ezechielis; ſed etiam ab inuẽto legis libro, aliquatenus poſſe dinumerari: Alioqui oporteret fateri B. Hieronymum (quod abſit de tanto Doctore ſuſpicari) inter ſe pugnantia ſuper eadem prophetia ſcripſiſſe. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3412.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 390.

Ioſias inſtaurat cultum Domini.

ANNO regni ſui decimo octauo, Ioſias mundata ab Idolorum ſordibus terra, cœpit inſtaurare cultum Domini. Congregatis nãq; Sacerdotibus & Leuitis, hor- 1

hortatus eſt eos; vt bono animo reaſumerent officium ſuum miniſtrandi in domo Domini; quod propter nonnullorum Regum impietatem, qui templum multis idolorum cultibus profanauerant, ſæpius intermittere, ac deſerere coacti fuerant: Præcepitque eis, vt reportarent Arcam fœderis Domini in ſanctuarium templi; & non amplius alibi illam transferrent. Ex quo infert Caietanus cetera quidem, quæ manere ſolebant in anteriori patte templi, nimirum candelabra, menſas, altare incenſi, & ſi quæ erant eiuſmodi alia, ab idololatris Regibus non ſemel fuiſſe profanata: Arcam verò, quæ erat omnium ſanctiſſima neminem illorum profanare auſum eſſe; quod quantumuis impij, memores tamen eſſent, terribilium vltionum, quas olim exercuerat Dominus contra Philiſthæos, Bethſamitas, & Ozam; qui erga illam minus reuerenter ſe geſſerant: Et propterea quandocunque in animum inducebant templum polluere; libenter permiſiſſe illam educi de templo; & alicubi aſſeruati. Quando autem de templo educta fuerit, & quoties, & vbi interim manſerit, ſcire non poſſumus; nuſquam enim id ſcriptum reperimus. Licet tamen, cum præſato Auctore, ſatis probabiliter coniectari; eandem non ſemel, neque modico tempore extra templum manſiſſe; neque vno duntaxat in loco; ſed huc atque illuc, per manus Sacerdotum ac Leuitarum, prout eis opportunius videbatur, fuiſſe tranſlatam. Quamquam neque item abſurdum videri poſſit arbitrari, præter Arcam, etiam altare incenſi, & candelabrum, & menſam, inſcijs Regibus idololatris, aliquando a bonis & ſancto zelo plenis Sacerdotibus, fuiſſe occultata; ne ab illis polluerentur; & poſtea, piorum regum temporibus, fuiſſe proprijs locis reſtituta; tametſi ſcriptura ſacra hoc ſubticuerit; ſupponens, quod de Arca fieri ſolebat, id multo magis de alijs rebus minus ſacris fieri potuiſſe. Nam ſi hæc ſemper ab idololatris regibus polluta fuiſſent, vt ſupponere videtur Caietanus, vtique oporteret, eadem poſtea a religioſis regibus, nempe ab Ezechia, Manaſſe poſt eius conuerſionem, & a Ioſia, de nouo fuiſſe fabricata; quod tamen nullibi factum legimus.

Arca fœderis cur aliquoties ex ſanctuario educta.

2 Mandauit quoque Ioſias Rex Sacerdotibus atque Leuitis, vt deinceps miniſteria ſua in domo Domini, per turmas familiaſque ſuas, iuxta diuiſiones ac diſtributiones olim a Dauide factas, exercerent. Er præterea, vt ſanctificarẽt ſe, præpararentq; fratres ſuos, ad ea peragenda, quæ in ſollemnitate Paſchali, quã paulo poſt celebrare intendebat omnino ad formam in lege præſcriptam, opus eſſent: Ex quo intelligimus, hæc circa anni ſacri initia, acta eſſe. Itaque pro hac feſtiuitate ritu ſollemniſſimo celebranda; ipſe rex, de proprijs gregibus, dedit pecorum triginta millia; boum verò tria millia; vt hoſtias pro populo in eadem celebritate offerrent. Ad cuius exemplum, Duces ac Primates Regis, etiam ipſi ſponte, quod vouerant, obtulerunt; tam populo, quam Sacerdotibus, & Leuitis. Principes quoque Sacerdotum, dederunt reliquis Sacerdotibus pecora diuerſi generis duo millia ſexcenta. Et ſimiliter Principes Leuitarum, ceteris Leuitis dederunt pecora quinque millia, & boues quingentos: Celebratumque eſt Phaſe ſollemniſſimum die quattodecimo menſis primi huins anni; & ſucceſſiuè ſollemnitas azymorum ſeptem diebus; cũ tali ac tanto populorum concurſu ac deuotione; cum tot tantiſque hoſtiarum oblationibus; & ſedula Sacerdotum ac Leuitarum in cunctis officijs ſuis adminiſtratione; vt a diebus Samuelis, ad hæc vſque tempora, numquam tale factum ſit Phaſe in Iſrael. 2. Paralip. cap. 35. ver. 1. vſque ad 20. & 4. Reg. cap. 23. ver. 21. vſque ad 24.

Mandat rex Sacerdotibus, & Leuitis, vt munia ſua per vices exerceant.

Paſcha ſollemniter admodũ celebratur.

Et conſequenter ſollemnitas azymorum.

3 Eodem anno regni Ioſiæ decimo octauo, menſe (vt ſignanter loco Reg. citato addit textus lxx. Interptetum) octauo: ex quo perſpicuè infertur hæc quæ ſequuntur facta fuiſſe poſt ſeptem menſes a memorato Phaſe: delegit Rex vitos qui curam ſuſciperent inſtaurandi domum Domini; venientesque ad Helciam Principem Sacerdotum, acciperent ab eo pecuniam, quæ data fuerat in templo, in præcedenti præſertim, vt arbitror, ſollemnitate Paſchali; quemadmodum tunc moris erat; Et item quam Leuitæ, pro officij ſui munere, de omni regno Iudæ, ac de vniuerſis reliquijs Iſrael, ad hoc ſpeciatim collegerant. Itaque prædicti a Rege delecti; acceptam ab Helcia pecuniam, tradiderunt operariorum Præfectis; qui eandem diſtribuerent artificibus, puta Cæmentarijs, Lapicidis, Tignarijs, & huiuſmodi alijs, tum pro operum ſuorum mercede; tum etiam vt omniaque templo reficiendo opus eſſent, comparare, conducereque poſſent. Qui fideliter cuncta præſtiterunt. 4. Reg. c. 22.

Eliguntur viri qui curent inſtaurari domum Domini.

verſic. 3. vſque ad 8. & 2. Paralip. cap.34.ver ſic. 8. vſque ad 14.

Inuento libro legis rex veritus maledicta transgredientibus intentata, conſulit Dominum.

Contigit autem, vt Helcias ſummus Sacerdos, in depromenda de domo Domini 4
pecunia, ibidem repererit librũ legis, qui dicitur Deuteronomium Moyſis quem cũ dediſſet Saphan Scribæ; illeque cum detuliſſet, legiſſetque coram rege: audiens rex horrenda illa, quæ ibidem cap. 28. legem non obſeruantibus maledicta intentantur; certoque ſuperuentura prænuntiantur; ſcidit veſtimenta ſua; probè intelligens; quod illa, propter innumerabiles præcedentium regum, populique tranſgreſſiones, iuſto Dei iudicio iam imminerent. Propterea confeſtim miſit Helciam Pontificem, & quoſdam de ſeruis ſuis; vt per aliquem Videntem conſulerent Dominũ: Qui (quoniam tunc Ieremiæ, Sophoniæque ſanctitas, nondum ſatis cognita perſpectaque erat) venientes ad Holdam Prophetiſſam, quæ tunc magni nominis erat in Ieruſalem; eiuſmodi ab ea reſponſum acceperunt. Iuſtè Dominum Iudæis eſſe vehementer indignatum & ſine vlla dubitatione miſſurum mala ſuper Iudam & Ieruſalem, quæ in libro legis audierant: Verumtamen non in diebus Ioſiæ, propter ipſius humiliationem ac pœnitentiam. Hæc cum perlata eſſent ad regem; Ille congregatis de regno ſuo cunctis ſenioribus; aſcendit in templum cum Sacerdotibus & Leuitis, vniuerſoque populo Ieroſolymitano; & ibidem lecto, cunctis audientibus, volumine legis, percuſſit fœdus coram Domino, adiurauitque qui aderant vniuerſos, vt facerent omnia quæ ſcripta ſunt in libro legis Domini, in toto corde ſuo; & acquieuit populus pacto, vt latè deſcribitur. 4. Reg.cap.22. ver. 8. vſque ad finem capitis, & capite ſequenti ver.1. vſque ad 4. Et 2.Paralip. cap.34.ver.14.vſque ad finem. Hæc & huiuſmodi faciebat ſanctus rex Ioſias; qui licet totis viribus reuerſus ſit ad Dominum, legiſq; diuinæ obſeruãtiam, ita vt poſt ipſum nõ ſurrexerit ſimilis illi in Iſrael: nihilominus tantæ erant prædeceſſorum eius impietates, & præcipuè Manaſſe antequam conuerteretur; adeoque irritauerant Dominum, populumque corruperant; vt propterea nõ ſit auerſus furor Domini a Iuda & Ieruſalem; Sed iuxta Holdæ, aliorumque Prophetarum vaticinia; indubitanter decreuerit transferre Iudæos, ſicut tranſtulerat Iſraelitas de terra ſua; & ipſam quoque Ieruſalem, templumque ſubuertere; vt proteſtantur quæ ſcripta ſunt 4.Reg.cap.23. ver. 25. vſque ad 28.

Holda Prophetis vaticiniũ.

Ioſias cum populo percuſſit fœdus coram Domino.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3415.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 393.

Genuit Mathaniam qui poſtea dictus eſt Sedecias.

ANNO regni ſui vigeſimo primo, Ioſias ex vxore ſua Amital filia Ieremiæ de 1
Lobna, vt habetur 4.Reg.cap.24.verſic.18. genuit Matthaniam, quem poſtea Nabuchodonoſor appellauit Sedeciam, quando conſtituit eum regem pro Iechonia nepote eius; erat quippe tunc, vnum & viginti annos natus Sedecias, vt infra ſuo loco probabitur: quos ab hoc anno ſupputandos eſſe, manifeſtè dignoſci poteſt in tabulis. fuerunt igitur Ioachaz, & Sedecias fratres, non ſolum eodem patre geniti, ſed etiam vterini, vt ex his quæ ſub anno mundi 3403. num. 1. diximus, manifeſtè apparet.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3418.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 396.

Ioakim genuit Iechoniam.

ANNO regni Ioſiæ vigeſimo quarto, Eliacim, qui & Ioakim, filius Ioſiæ; ex 1
Noheſta filia Elnathan de Ieruſalem, vt dicitur 4. Reg.cap.24.verſic.8. genuit Ioa-

Ioachin,qui etiam in ſacris ſcripturis dicitur Iechonias; Quamobrem nos quoque deinceps ad æquiuocationem deuitandam,eundem,Iechoniam, vel Ioachin Iechoniam,nominabimus. decem & octo annos ætatis habebat Iechonias, quando tranſlato patre ſuo a Nabuchodonoſor in Babylonem; ipſe ab eodem rege Babylonis, conſtitutus eſt rex in Ieruſalem; vt inferius ſuo loco dicemus: totidem verò annos ab hoc tempore ad illud inueniri patet in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3425.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 403.

1 ANNO regni ſui trigeſimo primo vitæ verò trigeſimo nono, menſe, vt infra num.3. probabitur, circiter nono; audiens Ioſias quod Pharao Nechao Rex Ægypti,tranſiret cum valido exercitu per terram Iſrael,pergeretque, contra Regē Aſſyriorum;(ideſt, vt ex paulo infra dicendis inferri poteſt,contra Nabolaſſar Regem Babylonis, qui tunc etiam dominabatur regno Aſſyriorum a maioribus ſuis iā ſubacto,quemadmodum ſub anno mundi 3335.num.1. dictum eſt) vt pugnaret cum eo in Charcamis iuxta Euphraten: ipſe Ioſias exercitu comparato,proceſſit obuiam ei in campo vrbis Mageddo,quæ poſita erat in tribu Manaſſe citra Iordanem, vt patet Ioſue cap.17.ver.11. Quem licet Pharao, miſſis legatis,conatus ſit a ſe diuertere,dicens: Non veniſſe,vt ei bellum inferret, ſed vt iret ad Euphraten: noluit tamē Ioſias acquieſcere; quin potius præparauit inire cum Pharaone certamen; atque in primo conflictu,a ſagitarijs vulneratus, iuſſit ſe tranſponi in alterum currum,& duci in Ieruſalem; verumtamen in via, vt arbitror, mortuus eſt; & poſtea ſepultus in mauſeolo patrum ſuorum: luxitque eū valde vniuerſus Iuda;& præſertim Ieremias Propheta; cuius lamentationes metricè editas, canebant cantores, & cantatrices, multo tempore; quemadmodum traditur 2. Paralip.cap.35. ver.20. vſque ad finem capitis, & 4. Reg. cap.23.ver.29. & 30. Huius luctus tanquam de extremo quodam & valde memorabili planctu, meminit Zacharias Propheta ca.12.ver.11. vbi eidem quodammodo comparat luctum illum grandem, qui fiet in extremi iudicij die, his verbis: In die illa magnus erit planctus in Ieruſalem,ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.] Ex quo loco Abulenſis ſuper 4. Reg.cap.23. quæſt.42. videtur elicere;quod quando Ioſias profectus eſt ad pugnandum contra Pharaonem in campo Mageddon, venit ibi quoque Adadremmon rex Syriæ, qui regnabat in Charcamis; vt ambo ſimul dimicarent aduerſus Pharaonnem: putat enim Abulenſis, quod Ioſias bellum hoc ſuſceperit in fauorem dicti Adadremmon; & quod quando mortuus eſt Ioſias, fleuerit eum inconſolabiliter ipſe Adadremmon; & propterea dixerit Zacharias: ſicut planctus Adadremmon. Sed hæc expoſitio & hiſtoria,non videtur ſatis firma,neque conſona litteræ ſacri textus; qui non dicit Pharaonem veniſſe contra Regem Syriæ,ſed contra Regem Aſſyriorum, vt ſupra expoſitum eſt; Scimus autem Syriam, ab Aſſyria valde fuiſſe diuerſam; neque hic vllam ſacer textus regis Syriæ facit mentionem: Quinimo ex quo Theglath Phalaſar Rex Aſſyriorum occiſo Raſin Rege Syriæ,vt ſub an. mun.3296.n.1. dictum eſt,ſubiecerat illam prouinciam Imperio Aſſyriorum; nō videtur Syria proprium habuiſſe regem. Huc accedit quod vocabulum illud Adadremmon,ſi B. Hieronymo, ſuper loco Zachariæ citato,credimus; nomen eſt non regis Syriæ; ſed vrbis iuxta Iezrael poſitæ; quæ,inquit,hoc olim vocabulo nuncupata eſt;& hodie vocatur Maximianopolis, in campo Mageddon,in quo Ioſias Rex iuſtus,a Pharaone cognomento Nechao vulneratus eſt, ſuper quo lamentationes ſcripſit Ieremias. Huius Pharaonis Nechao,ſiue Neci,meminit Herodotus lib.2. verſus finem,vbi etiam ſpeciatim ac breuiter tangit prædictum bellum, quod contra Syros tunc,vt dictum eſt,Aſſyrijs ſubditos,geſſit, his verbis: Et claſſibus quidem Necus dum opus fuit eſt vſus. Terreſtri autem acie congreſſus cū Syris

Ioſias venit cū exercitu obuiā Pharaoni Nechao.

In prælio vulneratus obijt. Decius luctus.

Zachariæ verba exponūtur.

De Pharaone Nechao

in

in Magdolo (hoc eſt, vt ſcriptura ſacra vbi ſupra ait, in Mageddo) victoria potitus
eſt; & poſt prælium, Cadytimagoa Syriæ vrbe. Sic Herodotus.

Verum ex quo hic de prædicto Nechaone, ſiue Neco agere cœpimus; non ingra- 2
tum quoque lectori fore exiſtimauimus, de eodem rege duo valde memorabilia, ex
eodem Herodoto, referre. Et primum quidem loco citato, paulo ante narrauerat;

De foſſa a Nilo ad mare rubrũ a Nechaone cœpta.

videlicet, quod idem Necus foſſam a Nilo ad mare rubrum ferentem, primus ag-
greſſus eſt, lõgitudinis quattuor dierum nauigationis; & latitudinis vt per eam duæ
poſſent agi triremes: Verumtamen in medio eius operæ deſtitit; veritus, ne quem-
admodum oraculo didicerat, id opus Barbaro, hoc eſt alicui regi alienigenæ præmu
niret. Quam foſſam poſtea (vt ibidem citatus Auctor proſequitur) ſecundo loco
depreſſit Darius Perſes; ille nimirum qui Hyſtaſpſis filius fuit. Nam alij huius no-
minis Perſarum reges, proculdubio fuerunt hiſtoria Herodoti, quæ ad finem regni
Xerſis non peruenit, poſteriores. De hac quoque foſſa, meminit Plinius lib. 6. in ip-
ſo ferè capitis 29. initio; Vbi addit: quod poſt dictum Darium, Ptolemæus ſequẽs
(neſcio ſi velit dicere, ſecundus, qui & Phyladelphus dictus eſt) eandem foſſam
duxit, latitudine pedum centum, altitudine triginta; in longitudinem triginta ſep-
tem mill. & quingentorum paſſuum; vſque ad fontes amaros. Vltra deterruit inun-
dationis metus; excelſiore tribus cubitis rubro mari comperto, quàm terra Ægyp-
ti. Aliqui non eam afferunt cauſam; ſed ne immiſſo mari, corrumperetur aqua Ni-
li, quæ ſola potus præbet. Sic Plinius. Videtur autem Cleopatra, poſt deuictum
in Actiaca pugna ab Auguſto Antonium, tentaſſe denuo dictam foſſam perficere; vt
per eam, a mediterraneo mari, claſſem ſuam in ſinum Arabicum traijceret; & inde
ad orientales plagas, nauigare, ac ſic Auguſti Romanorumque manus effugere poſ-
ſet; vt ſcriptum reliquit Plutarchus in Antonio, non valde procul a fine, his verbis:
Delatus igitur (ſubaudi Antonius) in Alexandriam ex Lybia; offendit Cleopatram
opus magnum & inopinatum aggreſſam. Inter rubrum enim, & Ægyptium mare,
qua maxime vtrinque premitur, arctiorque eſt tellus; trecentorum fermè ſtadiorum
latitudo eſt; videturque Aſiæ Lybiæque eſſe terminus. Per hunc locum Cleopatra
transferre claſſem inſtituit in Arabicum ſinum; & cum auro, argento, & magna ſuo-
rum manu, in ignotas ſedes commigrare, fugiens bellum ac ſeruitutem. Sed cum
primas naues per terram delatas, Arabes qui circa Petram incolunt, igne corrupiſ-
ſent; & Antonius etiam tunc in legionibus, quas in Actio reliquerat, ſpem haberet;
& incolumes eſſe putaret; deſtitit Cleopatra ab incepto; & portus ac littora cuſto-
dire contendit. ita Plutarchus.

Sed, vt ad præfatum Pharaonem Nechao redeamus; Alterum quod dicebamus 3

De prima nauigatione de mare rubro ad columnas Herculis, et inde ad Aegyptum.

præclarum eius facinus ac memoratu dignum, narrat Herodotus lib. 4. non valde
procul ab initio dicens: ipſum quoque fuiſſe, eorum omnium, quos idem Auctor no
uerit, primum in demonſtrando Africam circumfluam mari eſſe; excepto duntaxat
vbi Aſiæ contermina eſt (nimirum in Ægypti iſthmo, qui a mari rubro, ad mediter-
raneum protenditur.) Nam is, inquit, poſtquam deſtitit a deprimenda foſſa de Ni-
lo ad Arabicum ſinum; miſit nauibus quoſdam Phœnices, præcipiens, vt tranſuecti
columnas Herculis, penetrarent ad ſeptentrionale vſque mare (hoc eſt, ingrederen-
tur mediterraneum) atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur e rubro
mari ſoluentes, abierunt in mare Auſtrale: qui poſtquam autumnus aduenerat, ap-
plicitis ad terram nauibus, ſementem faciebant, vt aſſiduè Africani legerent ac meſ-
ſem expectarent (nimirum interim tanquam Africani ibidem hyemantes) deinde
meſſo frumento, nauigabant. Ita biennio conſumpto, ad Herculeas columnas anno
tertio declinantes, in Ægyptum remearunt: referentes quæ apud me (ait dictus
Auctor) fidem non habent; fortè apud aliquem alium: Prætereuntes Africam ſe
habuiſſe ſolem ad dexteram. Atque hunc in modum, Africa primum eſt cognita.
hucuſque Herodoti verba. Ex quibus duo inferri poſſunt. Alterum eſt, decipi eos
qui crediderunt auſtrales Africæ terminos, non niſi temporibus patrum aut auorum
noſtrorũ, a Luſitanis fuiſſe detectos. Alterum, quod ſi Herodotus nouiſſet quem-

Herodotus prodit ſe Geographiæ ignarum.

admodum nunc in Geographorum tabulis cernitur, eoſdem auſtrales Africæ termi-
nos, multo ad Antarticum, vltra capricorni Tropicum extendi; profecto non renuiſ-
ſet credere, quod qui ſecus illos, contra occidentem, nauigabant; neceſſario ſemper,

d 1 &

Digitized by Google

& in quocunque anni tempore, ſolem non ad læuam, vt antequam illuc peruenirēt, ſed ad dexteram habuiſſent. Similem per Africæ totius ambitum, nauigationem, Xerxis temporibus fuiſſe attentatam, ſed non abſolutam, Idem ibidem ſcribit Herodotus; narrans de quodam Saſtaspe ſororis Darij filio; quem mater vt a crucis ſupplicio, cui quod honeſtam quandam virginem viciaſſet, a rege fuerat adiudicatus, liberaret, ad hoc in Ægyptum, ipſo annuente Xerxe, miſit; vbi ſumpta naui, & ſocijs, nauigauit per mediterraneum ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, in meridiem curſum tendebat. Verum tandem, cum nauigationis longitudine, tum terræ ſolitudine deterritus, retro redijt, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Quamobrem iratus Xerxes, eum, quod certamen ſibi propoſitum non abſoluiſſet, in crucem ſuſtulit. Hæc ex Herodoto: Qui etiam lib. 2. ſuperius citato, de prædicto Nechao, ſiue Neco agens, dicit: quod ei ſucceſſit filius nomine Pſammis, qui fuit pater Apries (hoc eſt eius quem Ieremias cap. 44. ver. 30. vocat Ephree, de quo nos ſub anno 3448. num. 2. agemus.) Sed ſi hæc vera ſunt; oportet errorem aliquem, ſiue Auctoris vitio, ſiue Antiquarij, in numero annorum regni ipſius Apries irrepſiſſe. Nam idem Herodotus ait, ipſum regnaſſe per annos viginti quinque, & patrem eius ſex, qui faciunt annos vnum & triginta. Atqui a fine regni Ioſiæ, quem dictus Nechao ſiue Necus interfecit, vſque ad annum vigeſimum tertium regni Nabuchodonoſor, in quo, vel forte etiam aliquanto ante occiſus fuiſſe creditur Apries, quemadmodum nos ſub anno proximè citato dicemus; non anni triginta & vnus, ſed tantūmodo viginti ſex inueniuntur; vt dinumerari poteſt in tabulis. Quin etiam ex Ierem. cap. 46. ver. 2. conſtat, dictum Pharaonem Nechao perueniſſe vſque ad annum regni Ioakim quartum, qui fuit primus regni Nabuchodonoſor, vt idem teſtatur Ieremias in principio capitis 25. Oportet ergo (ſuppoſito quod vno aut altero poſt anno deceſſerit Nechao) ab eius morte, ad obitum dicti Apries, interceſſiſſe annos circiter viginti duos, vel potius viginti vnum; Ex quibus, ſi Pſammis pater ipſius Apries regnauit ſex annis; reſtant tantummodo quindecim regni eiſdem Apries. Quare arbitror Herodoti codices eſſe corrigendos; vt pro annis viginti quinque dicant quindecim. Sed de his ſatis. redeundum eſt enim ad id vnde aliquantulum digreſſi ſumus.

Altera eiuſmodi nauigatio non abſoluta.

De Nechaonis ſucceſſoribus.

Herodoti codices corrigendi.

4 Eodem tempore, nimirum ſub finem prædicti menſis noni eiuſdem anni, vt numero ſequenti probabitur; Tulit Populus Ioachaz filium Ioſiæ, conſtituitque eum Regem pro Ioſia patre ſuo in Ieruſalem. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnauit in Ieruſalem; fecitque malum in conſpectu Domini, iuxta omnia quæ fecerant prædeceſſores eius idololatræ, 4. Reg. c. 23. ver. 30. vſque ad 33. & 2. Paralip. c. 36. ver. 1. & 2. Notandum verò eſt, quod iſtū Ioachaz liber 3. Eſdræ (qui tamen inter ſacros libros quos ſancta Tridentina Synodus pro canonicis ſuſcipiendos decreuit, non annumeratur) cap. 1. ver. 24. vocat Iechoniam; additque ipſum fuiſſe triginta trium annorū, quando conſtitutus eſt Rex; Quod nequaquam verum eſſe poteſt; tum quia hoc pugnat cum locis Reg. & Paral. proximè citatis; vbi expreſsè dicitur: quod tunc erat viginti trium annorum; tum etiam quia ſequeretur ipſum natū eſſe anno ſexto vel ſeptimo vitæ patris ſui, quod eſt impoſſibile: diximus enim Ioſiam anno ætatis ſuæ trigeſimo nono fuiſſe interfectum. Eundem Ioachaz Ieremias cap. 22. ver. 11. vocat Sellum; quo nomine videtur etiam appellari 1. Paralip. cap. 3. ver. 15. vbi nominatim recenſentur quattuor filij Ioſiæ, hoc ordine. primogenitus Iohanan, ſecundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum;] quorum primus creditur ante patrem deceſſiſſe; reliqui verò ſibi inuicem in regno ſucceſſerunt: quamuis Sellum, qui poſtremo loco nominatur, primus poſt patrem regnauerit. Sed neſcio quo modo, in ordine natiuitatis, Sellum ponatur poſt Sedeciam; cum conſtet Sedeciam, Sello fuiſſe iuniorem; nam vigeſimū primum annum ætatis agebat Sedecias, quando regnare cœpit, vndecimo poſt Sellum anno, vt ſuo loco dicetur. niſi dixerimus cum Rabbi Salomone, quem refert Abulenſis ſuper 1. Paralip. cap. 3. quæſt. 9. in fine; nimirum, qui in lib. Reg. dicitur Sedecias, in 1. Paral. tranſpoſito nomine dici Sellum: Et è conuerſo, qui loco Ierem. citato vocatur Sellum, 1. Paralip. appellari Sedeciam. Quicquid ſit; conſtat ex dictis, memoratum Ioachaz varijs interdum nominibus in ſacro eloquio nuncupari

Regnat Ioachaz in Iuda.

Mendum lib. 3. Eſdræ.

De filijs Ioſiæ.

con-

Digitized by Google

conſueuiſſe; ſicut, & ceteri eius fratres, quemadmodum propriis locis indicabimus.

De annis regni Ioſiæ Ioachaz & Ioakim.

5 Diximus Ioachaz regnare cœpiſſe ſub finem menſis noni, anni poſtremi Ioſiæ patris ſui, regnaſſeque tribus menſibus, hoc eſt vſque ad complementum anni trigeſimi primi, ex quo regnare cœperat pater eius Ioſias: Et hoc ponere neceſſarium videtur; alioquin ſi Ioſias expleuiſſet annum regni ſui trigeſimum primum, & illi tres mẽſes, quibus regnauit Ioachaz filius eius, in annum inſequentem referendi eſſent; proculdubio ſequeretur Ioakim Ioſiæ filium, qui poſt prædictum Ioachaz fratrem ſuũ, dicitur regnaſſe vndecim annis, non potuiſſe attingere annum regni vndecimum; quod ſic probatur. Nam certiſſimum eſt, quod ab anno decimo tertio regni Ioſiæ, ad quartum prædicti Ioakim in quo, vt infra patebit, incidit annus primus regni Nabuchodonoſor regis Babylonis; ſimul computatis vtriſque terminis, & pariter incluſis tribus menſibus regni Ioachaz; numerantur anni viginti tres, Ierem. cap. 25. ver. 3. nimirum ferè decem & nouem, qui reliqui erãt de regno Ioſiæ & Ioachaz; & quattuor regni Ioakim: Item ex infra ſub anno mundi 3429. num. 5. dicendis, conſtabit ipſum Ioakim captum fuiſſe ſub finem anni ſeptimi regni eiuſdem Nabuchodonoſor; & poſt Ioakim regnaſſe Iechoniam filium eius tribus menſibus, quibus elapſis, nimirum anno dicti Nabuchodonoſor octauo incipiente, etiam ipſe Iechonias factus eſt captiuus a præfato rege Babylonis. Igitur oportet ipſum Ioakim, a quarto regni ſui anno incluſiue, ſeptem dumtaxat annis regnaſſe, qui tribus præcedentibus iuncti faciunt ſummam annorum regni eius decem; ergo nihil attigit de vndecimo. Verum hic dicet aliquis; Annus primus regni Nabuchodonoſor, non incepit inchoante anno regni Ioakim quarto; ſed inchoãte menſe eiuſdem anni quinto, vt ſub anno mundi citato num. 4. dicturi ſumus; ergo oportet annum regni Nabuchodonoſor ſeptimum, terminaſſe in finem menſis quarti anni vndecimi Ioakim; & ſic regnum ipſius Ioakim participaſſe de anno vndecimo menſes quattuor: Reſpondeo, nec ſic ſequi illationem: quia de toto hoc decem annorum, & quattuor menſium tempore, quod fluxit ab obitu Ioſiæ ad captiuitatem Iechoniæ, oportet detrahere tres menſes, quibus regnauit Ioachaz ante Ioakim; & totidem regni Iechoniæ poſt ipſum Ioakim: Quibus detractis, proculdubio conſequeretur ipſum Ioakim, non potuiſſe explere decimum regni ſui annum, nedum vndecimum inchoare. Quomodo ergo verum eſſe poteſt, quod ſcriptura ſacra non ſemel apertè teſtatur, præfatum Ioakim regnaſſe annis vndecim, hoc eſt, aliquid ſaltem de vndecimo? nõ aliter, vt arbitror, niſi computando memoratos tres regni Ioachaz menſes, in poſtremo regni Ioſiæ patris ſui anno, vt numero præcedenti dictum eſt.

Obiectio.

Reſponſio.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3426.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 404.

Nechao Ioachaz vinctum ducit in Aegyptum.

1 ANNO proximo circiter inchoante, Pharao rediens de memorato bello, cum adhuc eſſet in Syria Emath, in vrbe quadam, quæ tunc dicebatur Rebla, ſiue Reblatha, vel, vt ait Ioſephus 10. Antiq. lib. 6. Samatha; audiſſetque Iudæos conſtituiſſe ſibi Regem Ioachaz: indignatus, quod ſe inconſulto, qui poſt occiſum Ioſiã ſupræmũ dominium in Iudæos ſibi aſſumebat, auſi eſſent id facere: ſiue ad inſtantiã Eliachimi, qui fortaſſis ferrè non valens prælatum ſibi fuiſſe fratrem natu minorem; recurſum habuerat ad ipſum Pharaonem; ſiue alia aliqua de cauſa; accerſito ad ſe Ioachaz Rege Iuda; vinxit eum ibi, ac non multo poſt, duxit ſecum in Ieruſalem; vbi depoſito ipſo Ioachaz, conſtituit pro eo Eliachim fratrem ſuum, natu maiorem, Regem in Ieruſalem; mutatoque ei nomine, voluit vt deinceps diceretur Ioakim: Hoc autem factum eſſe circa anni ſacri initia, ex infra, præſertim verò ſub anno

Ioakim regnat in Iuda.

mun-

mundi 3429. num. 5. dicendis inſerri poteſt. Ceterum Pharao in pœnam electionis prius factæ, impoſuit populo mulctam centum talentorum argenti, & vnius, auri; quã ipſe Ioakim indicens vnicuique iuxta proprias vires, exegit, ſoluitque Pharaoni. Qui inde profectus, tulit Ioachaz captiuum in Ægyptum; vbi & mortuus eſt iuxta Ieremiæ vaticinium, quod habetur in Prophetiæ eius cap. 22. ver. 11. & 12. Vnde inſerri poteſt; ea quæ in dicto capite dicuntur, ante hoc tempus nimirum circa initia regni Ioachaz a Ieremia fuiſſe prænuntiata. Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpiſſet, & vndecim annis regnauit in Ieruſalem (ſubintellige incompletis, vel potius tantummodo inchoatis, vt ſub præcedenti anno mundi num. 3. probatum eſt, & ex dicendis ſub anno mundi 3429. num. 5. clarius apparebit) fecitque malum coram Domino 4. Reg. cap. 23. ver. 33. vſque ad finem capitis. Et 2. Paralip. cap. 36. ver. 3. vſque ad 6.

Ieremias prophetans templi ruinam morti adiudicari periclitatur.

2 Eodem anno, videlicet in principio regni Ioakim filij Ioſiæ Regis Iuda; Ieremias de mandato Domini prædicabat in atrio templi; prædicebatque publicè eiuſdem templi exterminium ac Ieroſolymæ deſolationem, ſicuti acciderat Silo, vbi olim manebant tabernaculum, & arca Domini. Quod vt audierunt Sacerdotes, & alij Prophetæ; indiſcreto quodam accenſi zelo, concitarunt populum aduerſus Ieremiam; & comprehenderunt, accuſantesque eum coram Principibus qui ſedebant in introitu portæ nouæ domus Domini; acriter inſtabant, vt ſtatim morti adiudicaretur. Verumtamen ipſi, auditis partibus; & præſertim ipſo Ieremia pro ſe dicente; & Ahican filio Saphan, Ieremiæ cauſam patrocinante; & ſenioribus populi, Micheæ exemplum adducentibus, quod tametſi idipſum, Ezechiæ regis temporibus prophetaſſet, vt videre eſt Miche. cap. 3. in fine; non tamen a rege condemnatus fuerat: cenſuerunt, non propterea Ieremiam eſſe reum mortis. E contrario autem accidit alteri Prophetæ, cui nomen erat Vrias. Hic enim cum per idem tempus, ipſe quoque prophetaſſet contra templum Domini & Ieruſalem, audiſſetque ſe iccirco a Rege Ioakim quæri ad mortem; timore perterritus, fugit in Ægyptum; ſed inde eductus, atque ad Regem perductus; ab eodem interfici, & ignobiliter ſepeliri iuſſus eſt. Ierem. cap. 26. per totum.

Vrias eadem de cauſa interficitur.

Danielis natiuitas.

Quod fuerit de tribu Iuda.

3 Eodem anno regni Ioakim primo, natum eſſe Danielem, qui poſtea fuit Propheta celeberrimus; & inter quattuor maiores numeratur; ſatis probabiliter colligi poteſt ex his, quæ nos de eius ætate, quando captiuus in Babylonem ductus eſt, dicemus ſub anno mundi 3428. num. 5. Sanè Danielem fuiſſe de tribu Iuda, inferre poſſumus ex Danie. c. 1. ver. 3. & 6. vbi dicitur, quod Daniel & eius ſocij, erant de filijs Iſrael, & de ſemine regio: tunc enim ſemen regium erat in tribu Iuda. Idem confirmari poteſt ex 4. Reg. cap. 20. ver. 18. & Iſaiæ cap. 39. ver. 7. quibus in locis refertur quædam eiuſdem Iſaiæ proteſtatio, ad Ezechiam Regem in hæc verba: Sed & de filijs tuis, qui exibunt ex te, quos genueris, tollent, & erunt Eunuchi in palatio Regis Babylonis.] quod de Daniele & ſocijs accipi poſſe, ſub anno mundi 3324. nu. 4. diximus. Quamuis non deſint, qui ipſum Danielem de tribu Leui fuiſſe exiſtiment, ex quadam particula, quam apud lxx. Interpretes in titulo capitis vltimi vbi deſcribitur hiſtoria Belis a Daniele deſtructi, olim extitiſſe ſcribit B. Hieronymus. in Præfatione commentariorum ſuorum in Danielem: quæ ſic habet: Homo quidã erat ſacerdos nomine Daniel, filius Abda; conuiua regis Babylonis &c. Ex qua etiã, vt arbitror, particula, Iſidorus in lib. De vita, & obitu Sanctorum, & Carthuſianus, & alij, inferre non dubitarunt, Danielem fuiſſe de genere Sacerdotum & regum, ideſt duxiſſe genus paternum de tribu Leui, maternum verò de tribu Iuda. Alij autem, inter quos eſt Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei cap. 9. putant, non eſſe improbabile opinari, duos fuiſſe Danieles; Et primum quidem egiſſe quæ de ipſo ſcribuntur in Prophetia eius, a cap. 1. vſque ad 12. Alterum verò, quæ in duobus poſtremis capitibus continentur. Hoc ſi verum eſſet; facile poſſemus conciliare hanc controuerſiam dicentes: primum fuiſſe de tribu Iuda; alterum autem de tribu Leui. Sed quoniam hæ poſitiones, non admodum firmo niti videntur fundamento: quandoquidem particula illa, cuius meminit S. Hieronymus, hodie in probatis lxx. Interpretum codicibus non habetur. Et conſtat, vt aliàs quoque notauimus, veteres lxx. Interpretum codices, multis in locis fuiſſe corruptos: Propterea tutius

vide-

videtur, tenendum, vnum tantummodo fuiſſe Danielem, de quo agitur in Prophetia eius; eundemque (vt ex ſcriptura ſacra deduci, teſtatur, etiam B. Hieronymus vbi ſupra) fuiſſe de tribu Iudas hoc eſt, vt nos putamus, de ſtirpe Ezechiæ Regis Iuda, exortum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3427.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 405

Ioakim facit ſe cum regnare Iechoniam filium.

ANNO regni Ioakim Regis Iuda ſecundo inchoate, neceſſe eſt ipſum Ioakim regnare ſecum feciſſe Iechoniam, qui & Ioachin filium ſuum: non enim alioqui videretur poſſe verum eſſe, quod dicitur 2. Paralip. cap. 36. ver. 9. nempe iſtũ Ioachin, octo fuiſſe annorum, quando regnare cœpit; neque hoc idem conciliari cũ eo, quod de eodem legimus 4. Reg. ca. 24. ver. 8. videlicet: Decem & octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpiſſet:] niſi dicentes, ipſum Ioachin Iechoniam (quemadmodum multis alijs Regibus contigiſſe certum eſt) bis regnare cœpiſſe; nimirum ſemel cum patre ſuo Ioakim nunc; anno ſcilicet regni paterni, ſecundo, quando ipſe Iechonias expleuerat annum ætatis octauum: Et iterum poſt captum a Babylonijs patrem; cum iam expleuiſſet idem Iechonias annos vitæ decem & octo, vt etiã infra ſub anno mundi 3435. num. 1. dicemus. Scio hic poſſe aliquem merito nobis obijcere; Quod locis Reg. & Paralip. citatis; hæc vtrobique ſubiunguntur: & tribus menſibus regnauit in Ieruſalem, & fecit malum in conſpectu Domini. Quæ tamen verba non videntur poſſe referri, niſi ad tempus in quo ipſe Iechonias defuncto, aut captiuo ſucceſſit patri; & iam non octo tantum, ſed decem & octo erat annorum.

Obiectio.

Quod certè veriſſimum eſt: alioqui enim non videretur de octo annorum puerulo verè dici potuiſſe: quod fecerit malum in conſpectu Domini. Ad hoc dicimus: ita prorſus eſſe vt dictum eſt; & ſcripturam ſacram id ſupponere, tanquam adeo ex ſe clarum, vt aliter omnino interpretari non poſſit: Verumtamen per illam annorum diuerſitatem locis citatis expreſſam; illud ſolum (licet obiter, & ſubobſcurè) aliqualiter indicare voluiſſe (quod nuſquam aliàs fecerat) eundem Iechoniam bis regnare cœpiſſe; quemadmodum ſupra expoſuimus. Solet enim ipſa ſcriptura interdum, de vna eademque re, non vno tantum loco; neque ſemper eodem modo loqui; ſed quandoque aliquid diuerſum alicubi obiter interponere, quod cum aliàs dictis, cohærere poſſe non videatur; vt per hoc nos prouocet, ad aliquid aliud indagandũ, præter id quod apertè traditũ comperimus. Sic de filijs Dauidis 2. Re. in fine capitis 8. ait: ipſos fuiſſe Sacerdotes. Et 1. Paral. in calce capitis 18. dicit eoſdem fuiſſe primos ad manũ regis: vt ex hac diuerſitate diſceremus, aliquos ipſorum, nempe quos naturaliter genuerat, fuiſſe principes apud regem primarios: quos verò de Vria ex Bethſabee natos, ipſe Dauid ſibi adoptauerat in filios, verè fuiſſe Sacerdotes; quẽadmodum ſub anno mundi 2993. num. 1 declaratum eſt. Sic etiam 4. Reg. capit. 8. ver. 25. legimus Ochoziam regem Iuda regnaſſe anno regni Ioram regis Iſrael, duodecimo. Et cap. 9. ver. 29. idem Ochozias obiter traditur regnaſſe anno regni dicti Ioram vndecimo: vt ſcilicet intelligeremus, ipſum Ochoziam prius regnaſſe cum patre, poſtea ſine ipſo, ſicuti ibidem exponit Caietanus. Sed & de initio regni Ioram regis Iuda, patris dicti Ochoziæ, adeo diuerſimode ſcriptura ſacra loquitur; vt neceſſarium ſit dicere, ipſum ter regnare cœpiſſe; nimirum bis cum patre ſuo Ioſaphat, & tertio poſt eius obitum, quemadmodum nos latè ſub anno mundi 3143. nu. 2. oſtendimus. Ex quibus exemplis perſpicuum fieri poteſt; eodem quoque modo & eadem de cauſa, ſcripturam ſacram de ipſo Iechonia, quando regnare cœpit; interdum dixiſſe quod erat octo; interdum autem decem & octo annorum; vt vel hinc innoteſceret, ipſum duplex habuiſſe regnandi exordium; alterum regnante adhuc, alterum pulſo iam de regno eius patre, vt ſupra dictum eſt. Et hæc ad propoſitam

Reſponſio.

dubi-

dubitationem reſponſio, longè videtur tutior ea, quam adferunt Caietanus ſuper 2. Paralip. cap. 36. & Melchior Canus lib. De locis Theologicis 11. c. 5. ad 12. dicentes: textum 2. Paralip. proximè citatum, vbi ait Iechoniam octo fuiſſe annorum eſſe corruptum. Iam enim nos ſub anno mundi 3095. num. 2. ex S. Auguſtino docuimus, valde periculoſum eſſe, tale quid in ſacro textu admittere; præſertim vbi omnes codices conueniunt. Sed quæret hic fortaſſe aliquis: Cur tam cito Ioakim fecerit ſecum regnare filium ſuum Iechoniam adhuc puerulum? Dicimus id quidē in ſacris libris expreſſum non haberi. Verumtamen, licet certi nihil affirmare poſſimus, credendum eſſe id, ipſum proculdubio non ſine aliqua ſatis rationabili cauſa, ne dicam neceſſaria, feciſſe. Forte enim probabiliter metuebat expectabatque in Iudæam venturum Nabuchodonoſor regem Babylonis de quo ſub anno proximo agemus; & propterea, vt vel ſic melius conſuleret regno ſuo, & magis pacatam ordinatamque relinqueret ciuitatem, ſi ipſi opus foret exire, & Babyloniorum exercitui occurrere: declaraſſe Iechoniam filium regem, ac legitimum regni ſucceſſorem; conſtituiſſeque ei curatores, & qui res ciuitatis ac regni, ſe abſente, ritè adminiſtrare poſſent.

Cur Ioakim fecerit ſecum regnare Iechoniā puerulum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3428.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 406.

1 ANNO regni Ioakim regis Iuda tertio, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis ad Ieruſalem, & obſedit eam: Et tradidit Dominus in manu eius Ioakim regem Iuda; & partem vaſorum domus Domini; & aſportauit ea in terram Senaar; & vaſa intulit in domum theſauri Dei ſui. Daniel. cap. 1. ver. 1. & 2.

Nabuchodonoſor ſpoliat templum Domini in Ieruſalem.

2 Sed hic magna ſuboritur difficultas. Nam ſi Nabuchodonoſor regnare cœpit anno quarto regni Ioakim, vt ſub anno mundi proximo euidentiſſimè probabitur: Quomodo potuit venire contra ipſum, anno regni eiuſdem Ioakim tertio; ſi tunc nondum regnare cœperat ipſe Nabuchodonoſor? Prætetea Ioſephus 10. Antiq. cap. 7. ponit primam expeditionem bellicam dicti Nabuchodonoſor, contigiſſe eodem met anno, quo ipſe regnare cœperat; nimirum anno regni Ioakim regis Iuda quarto; quando ſcilicet idem Nabuchodonoſor conflixit cum Pharaone feliciter iuxta Euphraten in Charcamis: cuius pugnæ pariter ac victoriæ, meminit etiam Ieremias ſuæ Prophetiæ cap. 46. ver. 2. Et tunc, ait Ioſephus, ſubegit Nabuchodonoſor totam Syriam, vſque Peluſium, Iudæa excepta: Primum verò eiuſdem regis Babylonis aduentum in Iudæam, idem Auctor ponit in anno regni ipſius Nabuchodonoſor quarto; qui erat, inquit, regni Ioakim octauus: Non igitur videtur potuiſſe Nabuchodonoſor anno Ioakim tertio, obſidere capereque Ieroſolymam. Beda in lib. De ſex ætatibus mundi, vt huic difficultati occurrat, ait, primum illum regni Nabuchodonoſor annum, qui dicitur incidiſſe in anno regni Ioakim quarto; fuiſſe primū ex quo Nabuchodonoſor regnare cœperat ſuper Aſſyrios, Ægiptios, ac Moabitas: Quod idem videtur eſſe, ac ſi dixiſſet, fuiſſe primum, non regni, ſed Monarchiæ eius Attamen puto in hoc Bedam falli, quoniam conſtat primum annum Monarchiæ Nabuchodonoſor, cōcurriſſe cum anno regni ſui vigeſimo quarto, quemadmodum ſub eodem anno, num. 1. probabitur; & conſequenter manifeſtum eſt, tempora Monarchiæ Nabuchodonoſor, fuiſſe longe poſteriora temporibus regni Ioakim. Lyranus, & Carthuſianus ſuper Danie. cap. 1. Et Io. Driedo lib. 3. De ſcripturis Eccleſiaſticis tract. 2. cap. 1. non longe a principio, & alij; Vt propoſitum diſſoluant nodum, alia procedunt via; dicuntque; quod iſte annus tertius Ioakim, non eſt numerandus ab exordio regni eius; ſed ab anno regni ipſius octauo, in quo, inquiunt, ipſe Ioakim cœpit pendere tributa Regi Babylonis; Et ſic annus qui apud Danielem dicitur tertius regni Ioakim, concurrit cum vndecimo eiuſdem regis Ioakim, nimirum in tem

Obiectio.

Bedæ reſponſio refellitur.

Lyrani, & aliorū reſponſio

pore quo, cum rebellaſſet a rege Babylonis; ab eodem inuaſus, captus, occiſusque
fuit. Et in hanc ſententiam inclinare videntur etiam Ioſephus vbi ſupra; & Hiſto-
ria Scholaſtica, & Abulenſis ſuper 4. Reg. cap. 24. quæſt. 2. & 5. Sed, vt bene notat

Reprobatur.

Pererius ſuper Danie. cap. 1. vtique nimis durum, ac violentum videtur; quem Da-
niel ſimpliciter, & expreſsè dicit annum tertium regni Ioakim; eundem interpre-
tari, fuiſſe vndecimum, ideſt non ſimpliciter tertium ab initio regni; ſed a prima ſo-
lutione tributi. Quare cum prædicto Auctore, arbitror memoratæ opinionis ſecta-
tores allucinari: Non tamen ſubſcribere poſſum ſententiæ ipſius Pererij loco addu-
cto, & in Præfatione eiuſdem libri, quæ eſt etiam Riberæ ſuper cap. 2. Nahum, &
aliorum exiſtimantium, primum regni Nabuchodonoſor annum, concurriſſe ferè to-
tum, vel ſaltem magna quidem ex parte cum tertio; ſed etiam ex aliqua parte cum
quarto regni Ioakim anno; Et iccirco verè dici, quod Nabuchodonoſor venit cõtra
Iudæos anno tertio regni Ioakim; quia venit circa initia regni ſui, quæ inciderant
in prædicto anno tertio: Non, inquam, admittere poſſumus tale reſponſum; quo-
niam ſub anno mundi proximo num. 3. ſatis euidenter probabimus, annum primum
regni Nabuchodonoſor, non modo non incepiſſe anno tertio regni Ioakim, ac ter-
minaſſe in quarto; ſed potius inchoaſſe anno quarto, & deſijſſe in quinto eiuſdem
Ioakim.

Auctoris reſponſio.

Quid igitur ad quæſitum reſpondere poterimus? Dico breuiter, ſolutionem 5
propoſitæ difficultatis, petendã eſſe ab his, quæ ex Beroſo refert Ioſephus circa me-
dium lib. 1. contra Apionem; & repetit clarius 10. Antiq. cap. 11. propè finem capi-
tis ex eodem Beroſo. Quibus locis, in ſumma, tradit: quod Nabolaſar, qui & Nabu-
chodonoſor (pater huius Nabuchodonoſor de quo nunc agimus, a quo Iudæi po-
ſtea ducti ſunt captiui in Babylonem) cum iam præ ſenectute, non poſſet amplius
militiæ labores ſuſtinere; miſit Nabuchodonoſor filium cum exercitu, aduerſus
quendam Satrapam rebellem; quem Ægypto, & Cœleſyriæ ſeu Cauæſyriæ, Phœni- 1
tiæque, ideſt quibuſdam harum prouintiarum ciuitatibus ac locis, iã ab eo (vt ſub
anno inſeqnenti num. 6. declarabitur) occupatis, præfecerat: Itaque Nabuchodo-
noſor filius, deuicto perduele, redactaque regione ſub regis Imperio; cum audiſſet
patrem ſuum interim vita functum; compoſitis ibidem rebus; demandataque ami- 2
cis cura captiuorum, Iudæorum, Syrorum Phœnicum, & Ægyptiorum, in Babylo-
niam traducendorum; ipſe Babylonem properauit; Et ſuſcepta regni paterni admi-
niſtratione, quæ interea eidem a Chaldæorum Primario aſſeruata fuerat; captiuos,
qui non multo poſt adducti ſunt, per opportuna Babyloniæ loca in colonias diſtri-
buit; ac de manubijs in bello partis, Beli templum exornauit. Ex quibus Beroſi di-
ctis, manifeſtiſſimè apparet, ipſum Nabuchodonoſor iuniorem, anno circiter vno
antequam ſucceſſiſſet patri in regno Babylonis, intuliſſe bellum etiam Iudæis, ac fi-
nitimis nationibus; & eodem met anno, aliquot Iudæos cum alijs gentibus duxiſſe
captiuos in Babyloniam; nec non de præda, ac ſpolijs in memorato bello acquiſitis,
ſanum Beli Dei ſui, magnificentiſſimè exornaſſe. Quæ omnia, quis non videt, quã
appoſitè reſpondeant his, quæ Daniel breuiter tangit in exordio Prophetiæ ſuæ?
Itaque ex dictis conijcere licet; ipſum Nabuchodonoſor, poſt deuictum Ioakim, ac-
cepiſſe nuntium de obitu patris; ac proinde vt expeditius properare poſſet in Baby
lonem, confeſtim compoſuiſſe res cum Iudæis; ac reſtituiſſe quidem ipſum Ioakim
in regnũ ſuum; ſed abſtuliſſe ab eo magnam vim pecuniarum; & partem vaſorum do-
mus Dei; & plures captiuos; ac præcipuè quoſdam pueros de ſemine regio, tanquam
obſides; illos nimirum, quorum fit mentio Danielis capit. 1. ver. 3. & deinceps; de
quibus nos numero proximo agemus. Et hæc quodammodo dici poteſt prima Iu-
dæorum captiuitas in Babylonem abducta: Quamquam, quia pauci admodum, vt ar-
bitror, fuere quos tunc Nabuchodonoſor tranſtulit de Iudæa, reſpectu eorum, qui in
alijs poſtea captiuitatibus ab eodem abducti ſunt; propterea exiſtimo hanc inter
alias Iudæorum captiuitates, quæ in poſtremo Ieremiæ capite recenſentur, nequa-
quam fuiſſe connumeratam.

Daniel, & ſocij eius pueri ducuntur captiui in Babylonem.

Porrò in hac captiuitate, quam diximus factam fuiſſe anno tertio regni Ioakim; 4
vt impleretur prophetia Iſaiæ, cuius nos ſub anno mundi 3324. numero quarto
meminimus; Inter alios captiuos, tranſlati quoque fuerunt in Babyloniam
quat-

quattuor pueri de ſtirpe Iudæornm regia; nimirum Ezechiæ Regis Iudæ poſteros; quemadmodum obiter ſub anno mundi numeroque proximè citatis; & item ſub anno mundi 3426. num.3. adnotauimus. Horum nomina erant Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias, vt patet ex Daniel. cap. allegato ver. 6. Et iſtos hoc tempore fuiſſe abductos in Babylonem, ſentiunt Euſebius, ac B. Hieronymus in Chronicis. Quod autem idem B. Hieronymus ſuper cap. 1. Ezechielis ſcripſerit; Danielem cum Iechonia, & Ezechiele, captum, tranſlatumque eſſe in Babylonem; fortaſſis, non tam memoriæ lapſu (quemadmodum ei imponit Pererius ſuper Daniel. cap. 1.) accidit, quàm quod iſte ſanctus, illud pecculiare videtur habuiſſe, vt ſæpius aliorum opiniones ita retulerit, ac ſi ipſiusmet propriæ eſſent; cum tamen ex alijs eiuſdem ſcriptis, quid ipſe re vera ſenſerit dignoſci poſſit. Non ergo probandam putamus Auctoris Hiſtoriæ Scholaſticæ, nec non Lyrani, Carthuſianique ſententiam, exiſtimantium; Danielem cum ſocijs ductum fuiſſe in Babylonem anno regni Ioakim vndecimo: & multo minus opinionem illorum, qui putant prædictos pueros cum Sedecia poſtremo Iudæ rege, fuiſſe tranſlatos; anno regni eius vndecimo; tametſi id quoque videatur inſinuaſſe Ioſephus 10. Antiq. cap. 11. circa medium capitis.

5 Ceterum Danielem fuiſſe puerulum, non maiorem annis decem, quando tranſlatus fuit in Babylonem, colligit Pererius non procul a fine præfationis commentariorum ſuorum in Danielem, ex SS. Epiphanio & Iſidoro; putatque decimum vitæ Danielis annum, cum primo regni Nabuchodonoſor; & cum tertio regni Ioakim anno concurriſſe: Quorum neutrum nos admittendum putamus. Non ſecundum, propter ea quæ ſupra num. 2. tetigimus; & ſub anno proximo num. 3. latius explicabimus, de concurſu anni primi regni Nabuchodonoſor, cum quarto & quinto regni Ioakim. Non primum, tum quia licet B. Iſidorus dicat Danielem tunc fuiſſe puerū; Sanctus tamen Epiphanius, rem magis explicans, eundem puſionem, & infantem vocat: quæ nomina conuenire magis videntur puerulo trium circiter, quam decem annorum: tum etiam, quia ſi poneremus Danielem fuiſſe decem annorum quando captus fuit, anno Ioakim tertio circiter deſinente: Cum idem Daniel, vt ſub anno mundi 3438. nu. 1. probabimus duodecim annos expleuiſſet ætatis, quando Suſannam de falſo crimine liberauit; proculdubio oporteret ponere eiuſdem Suſannæ hiſtoriam ſub anno regni Ioakim quinto; & conſequenter multo ante captiuitatē ipſius Ioakim, & Iechoniæ eius filij; Quod nobis videretur valde abſurdum; quoniam non eſt veriſimile, quod ante dictas captiuitates, Iudæis tunc in Babylonia exiſtentibus, opus eſſet conſtituere duos Iudices pro cauſis inter ipſos, qui tum pauci admodum erant, exorientibus dijudicandis: Et item, quia ſequeretur fieri non poſſe, vt prædicti Iudices qui condemnauerunt Suſannam, ijdem fuerint cum duobus illis pſeudoprophetis, Achab ſcilicet filio Culiæ, & Sedecia filio Maaſiæ, cōtra quos prophetauit Ieremias ca. 29. ver. 21. & ſequentibus, poſt ipſius Iechoniæ tranſmigrationem, vt ex initio eiuſdem capitis manifeſtum eſt. Quandoquidem oporteret ipſos dicti vaticinij tempore, iam ex multis annis a populo fuiſſe lapidatos: Et tamē quod ijdem fuerint; extat antiquiſſima Hebræornm traditio, a grauiſſimis Auctoribus confirmata, de qua ſub annis mundi 3436. num 8. & 9. & 3438. num. 4. & 5. agemus; Vbi etiam ex collatione eorum quæ de prædictis pſeudoprophetis vaticinatus eſt Ieremias, cum his quæ de memoratis Iudicibus in Suſannæ hiſtoria apud Danielem habentur; eiuſdem traditionis veritatem apertè oſtendemns.

Cuius ætatis tunc eſſet.

6 Eodem anno regni Ioakim tertio, cum aſcendiſſet Nabuchodonoſor in terram Iuda; vel de proximo expectaretur; nimirum, paulo antequam obſideret Ieruſalem; qui tunc ſuperſtites erāt de poſteritate Rechabitarū, de qua ſub anno mundi 3151. num. 2. dictum eſt; cum hactenus iuxta paterna ipſorum inſtituta, habitaſſent in tabernaculis extra vrbes; nunc timentes ab exercitu Babyloniorū, & Syrorum; ingreſſi ſunt Ieruſalem; ac deinceps manſerunt in ea obſeruantes nihilominus ibidem reliqua omnia, quæ præceperat eis Ionadab filius Rechab, ipſorum pater, vt ipſimet fatentur apud Ierem. cap. 35. ver. 11.

Rechabitæ veniunt in Ieruſalem, & deinceps habitant ibi.

7 Non longe ab his temporibus, vt arbitror, nimirum regnante prædicto Ioakim in Ieruſalem; miſit Dominus Ieremiam Prophetam ad domum, hoc eſt, familiā Rechabitarum habitantium in Ieruſalem; Qui cum veniſſet ad eos; duxit ſecum omnes, at-

Ieremias Rechabitarū exēplo vtitur ad increpandos Iudæos.

que introduxit in domum Domini, ad Gazophylatium filiorum Hanan; poſuitque coram eis Scyphos, & calices plenos vino; cœpitque inſtare, vt biberent: At illi conſtanter recuſantes, dixerunt: nequaquam ſe bibituros vinum; quandoquidem decreuerant non diſcedere ab obedientia Ionadab filij Rechab patris eorum; qui olim præceperat eis, vt omnino abſtinerent a vino; ſed & ne plantarent vineas, ædificarentue ſibi domum &c. Qua occaſione accepta Ieremias, diuino actus ſpiritu, & collatione facta obedientiæ Rechabitarum, cum inobedientia Iudæorum; cœpit acriter increpare eos; quod noluerint accipere diſciplinam Domini. Et Rechabitis firmiter ac perpetuo obſeruantibus præcepta patris eorum, qui homo erat; ipſi è cõtrario noluerint audire Dominum Deum ſuum, ſæpius eos per Prophetas ſuos monentem, ne ſequerẽtur Deos alienos, ſed magis conuerterentur a via ſua peſſima; & bona facerent ſtudia eorum. Propterea prophetauit mala quæ ventura erant ſuper Iuda, & Ieruſalem; & è conuerſo, bona domui Rechabitarum, vt videre eſt in citato Ierem. cap. 25. per totum.

Nabolaſſar rex Babylonis moritur.

Sub finem eiuſdem anni tertij regni Ioakim regis Iuda, neceſſe eſt mortuum eſſe 8
Nabolaſſar Regem Babylonis: hoc enim circiter tempore, vt patet in tabulis, completi ſunt anni vnus & viginti, quibus ipſum regnaſſe, iam ſub anno mundi 3408. num. 3. probatum eſt; Idemque ex his quæ conſequenter dicemus, magis comprobabitur. Nec obſtat, quod Nabuchodonoſor filius eius non niſi inchoante circiter menſe quinto anni ſubſequentis, regnare cœperit; vt ſub anno mundi proximo probabitur; quia id accidit, quoniam ipſe Nabuchodonoſor abſens erat cum exercitu bellum gerens in Iudæa, quando obijt pater eius; & propterea non potuit, niſi poſt tres vel quattuor menſes, redire, ac ſuſcipere in Babylonia regni adminiſtrationem; quam interim, de more, tenuit vnus de Principibus Chaldæorum, vt ſupra num. 3. ex Beroſo per Ioſephum allegato, dictum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3429.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 407.

Regnat Nabuchodonoſor in Babylone.

ANNO regni Ioakim Regis Iuda quarto, regnare cœpit Nabuchodonoſor in 1
Babylonia, vt teſtatur Ieremias capit. 25. verſic. 1. vbi agens de anno quarto prædicti Regis Ioakim, ſubiungit: Iſte eſt annus primus Nabuchodonoſor Regis Babylonis.] primus, inquam, poſt mortem patris, quemadmodũ ſub præcedenti anno mundi num. 3. ex Beroſo retulimus; & item ex Ioſepho 10. Antiq. cap. 7. apparet. Verumtamen hic tria ſunt neceſſario ſupponenda, quæ nihilominus conſequenter ex Ptolemæo, Ioſepho, & ſacra ſcriptura comprobabimus.

Nabuchodonoſor idem eſt cũ Nabopollaſſaro Ptolemæi.

Primum ſit, quod iſte Nabuchodonoſor eſt ille rex, quem Ptolemæus lib. 5. Alma- 2
geſti cap. 14. vocat Nabopollaſſar; cuius annus regni quintus, vt ibidem dicitur, fuit (ſubintellige ex parte) centeſimus vigeſimus ſeptimus ab initio regni Nabonaſſar. Ex quo Ptolemæi loco, neceſſario infertur, quod primus dicti Nabopollaſſar regni annus, fuit centeſimus vigeſimus tertius, ab eodem Nabonaſſar: hæc enim aptè conueniunt ipſi Nabuchodonoſor, vt perſpici poteſt in noſtris tabulis. Sed quoniam hoc omnino exploratum habere, multum refert, ad rectam temporum rationem ineundam: confutanda neceſſario hic eſt opinio Scaligeri; qui lib. quinto de emendatione temporum, vbi differit de initio Nabopollaſſaris Regis Chaldæorum, dicit: ipſum eſſe illum, qui a Beroſo apud Ioſephum libro primo contra Apionem, vocatur Nabolaſſar; quique fuit pater ipſius Nabuchodonoſor. Sed neceſſe eſt Scaligerum in hac parte omnino allucinari: quia

Beroſus

Beroſus ibidem dicit, ipſum Nabolaſſar regnaſſe annos vnde triginta; quamuis idẽ Auctor relatus 10. Antiq.ca.11. dicat, vnum ſupra viginti; quemadmodum nos ſub anno mundi 3408. nu.3. adnotauimus; vbi etiam vtrumque locum conciliauimus. Itaque ſupponamus, quod ibidem diximus, & Scaligeri ſententiæ minus reluctari poſſe videtur; præfatum Nabolaſſar, vnum & viginti annos tantum regnaſſe: profecto, ſi primus regni huius Nabolaſſar annus, fuiſſet centeſimus vigeſimus tertius a Nabonaſſaro; ſequeretur penitus deſtructam iri totam Ptolemæi Apochen, ab ipſo Nabonaſſaro deductam; & conſequenter omnem doctrinam aſtronomicam; quam ex cælorum motibus per annos prædictæ Apochen obſeruatis, idem Auctor confirmat traditque: Quandoquidem ipſe Ptolemæus, quemadmodum ſub anno mundi 3306. num.2. probauimus, aſſerit; ſeptimum Cambyſis annum, fuiſſe ducenteſimũ vigeſimum quintum æræ Nabonaſſaris: Et annum vigeſimum illius Darij qui Cambyſe ſucceſſit; fuiſſe ducenteſimum quadrageſimum ſextum eiuſdem æræ: Et trigeſimum primum dicti Darij; fuiſſe ducenteſimum quinquageſimum ſeptimum ab eodẽ Nabonaſſaro: Et ꝙ annus decimus tertius Philadelphi, erat quadringẽteſimus ſeptuageſimus ſextus Nabonaſſaris. Hæc, inquam omnia, Scaligeri opinione poſita, vera reperiri nullo modo poterunt. Nam ſi Nabolaſſar Nabuchodonoſoris pater, regnare cœpiſſet anno æræ Nabonaſſaris centeſimo vigeſimo tertio; vtiq; oporteret initium regni Nabuchodonoſoris eius filij, incidiſſe in anno eiuſdem æræ centeſimo quadrageſimo tertio, (dictum eſt enim patrem eius regnaſſe annos viginti vnum) & conſequenter quod anno ipſius Nabonaſſaris centeſimo ſexageſimo primo, dictus Nabuchodonoſor inchoante anno regni ſui decimo nono abduxiſſet Iudæos in Babylonem: Et quod ipſa Iudæorum captiuitas poſt ſeptuaginta annos; ideſt anno ducenteſimo trigeſimo primo æræ Nabonaſſaris ſoluta fuiſſet: Quomodo ergo poſſet annus ducenteſimus vigeſimus quintus dicti Nabonaſſaris, concurrere cum anno ſeptimo Cambyſis, quem certum eſt multis poſt dictæ captiuitatis ſolutionem annis, regnare cœpiſſe? Quod ſi ex Scaligeri poſitione, tam grandis oritur in primo annorum concurſu, diſſonantia, eandem certè in ceteris quoque ſubſequi neceſſarium erit; & ſic totam, vt diximus, æram Ptolemæi a Nabonaſſaro deductam, perturbari & omnino confundi. Igitur nullo pacto fieri poteſt, vt ille Nabopollſſar, quem Ptolemæus teſtatur regnare cœpiſſe anno æræ Nabonaſſaris centeſimo vigeſimo tertio, fuerit Nabolaſſar pater Nabuchodonoſoris; ſed magis neceſſe eſt, quod fuerit ipſemet Nabuchodonoſor: Sic enim omnia conſona, & Ptolemæi dictis cõſentientia reddentur; vt in noſtris tabulis experiri quiſque poterit. Nec quemquã moueat, quod in eiſdem tabulis, inueniatur annus primus regni Nabuchodonoſor concurrere, non cum centeſimo vigeſimo tertio æræ Nabonaſſaris; ſed cum centeſimo vigeſimo quarto: Et item annus quintus dicti Nabuchodonoſor concurrat non cum centeſimo vigeſimo ſeptimo; ſed cũ centeſimo vigeſimo octauo præfatæ æræ; quia ſinguli anni Nabuchodonoſor, concurrunt ex parte cum duobus prædictæ æræ annis, ob cauſam ſub anno mundi 3306. num.1. aſſignatam; & certum eſt, quod quotieſcunque propter diuerſa regnorum principia, vnius regni annus, concurrit ex parte cum duobus alterius regni annis; tunc quia id in tabulis exprimi non poteſt; ſufficit, vt dictus annus concurrat ſaltem cum vno ex illis duobus alterius regni; Quemadmodum etiam in huius operis Præfatione num. 5. adnotauimus. Ex ſupradictis item conſequitur allucinari Euſebium; qui in Chronicis poſuit initium regni Nabuchodonoſor, in anno tertio Olympiadis quadrageſimæ ſecundæ; cum debuiſſet illum ponere in anno quarto Olympiadis trigeſimæ octauæ: in hoc enim anno incidit annus a Nabonaſſaro centeſimus vigeſimus tertius, ſiue quartus, vt dictũ eſt.

3 Alterum hic ſupponendum; erit, annum primum regni Nabuchodonoſor, tum de quarto, tum etiam de quinto regni Ioakim anno participaſſe: cuius aſſertionis veritas ſic oſtenditur. Nam Ioſephus 10. Antiq.cap.7. aperte ponit initium regni Nabuchodonoſor in anno regni Ioakim quarto, & quartum regni Nabuchodonoſor in anno regni Ioakim octauo: Ergo neceſſe eſt fateri, primum annum ipſius Nabuchodoſor concurriſſe partim cum quarto & partim cum quinto Ioakim: alioquin ſi concurriſſet; vel totus cum quarto, vel ex parte cum tertio, & ex alia cum quarto; proculdubio quartus Nabuchodonoſoris annus, nullo modo potuiſſet cõcurrere cum octauo

Annus 1. regni Nabuchodonoſor concurrit cum 4. & 5. regni Ioakim.

Ioakim; ſed vel totus cum ſeptimo, vel cum ſexto, & ſeptimo. Præterea Ierem. ca. vlt. ver. 28. legimus; ipſum Nabuchodonoſor tranſtuliſſe anno regni ſui ſeptimo Iudæos rer mille ac viginti tres: hæc autem captiuitas, de nulla alia videtur poſſe accipi, niſi de illa quæ facta eſt, quando captus eſt ipſe Ioakim, anno regni ſui vndecimo; Præſertim cum 4. Reg. cap. 24. ver. 12. ſcriptum ſit, eundem Nabuchodonoſor, anno regni ſui octauo, ſuſcepiſſe Ioachin Iechoniam prædicti Ioakim filium, vltro ſe, ſuaque omnia eidem tradentem; quod poſt tres circiter menſes a capto Ioakimo contigiſſe, ex citato Reg. cap. ver. 8. certum eſt; & conſequenter currente pariter vndecimo regni Ioakim anno: Ex quibus ſatis euidenter apparet harum duarum captiuitatum, primam accidiſſe ſub finem anni ſeptimi regni Nabuchodonoſor; alteram verò circa initia anni eiuſdem octaui. Igitur ſi annus vndecimus regni Ioakim concurrit partim cum ſeptimo, & partim etiam cum octauo, regni Nabuchodonoſor; neceſſario oportet quintum dicti Ioakim concurriſſe cum primo & ſecundo regni Nabuchodonoſor; & conſequenter primum regni eiuſdem Nabuchodonoſor inchoaſſe currente anno quarto regni Ioakim, non autem tertio. Vt in tabella inferius num. 5. ponenda intueri licebit.

Nabuchodonoſor regnare cœpit inchoante menſe quinto anni 4. Ioakim.

Tertia denique propoſitio a nobis ſupponenda, quæ etiam propius ad punctum 4
accedit, eſt: quod annus primus regni Nabuchodonoſor, cœpit inchoante circiter menſe quinto anni quarti Ioakim; qui menſis quintus, tum forte coincidebat cum menſe quinto anni ſacri tunc currentis. Quæ propoſitio ita probari poteſt. Legimus Ierem. cap. 52. ver. 29. memoratum Nabuchodonoſor, anno regni ſui decimo octauo, tranſtuliſſe de Ieruſalem animas octingentas triginta duas: neque videtur hic Propheta potuiſſe loqui de alia tranſlatione; quam de ea, quæ facta fuit in fine anni vndecimi Sedeciæ Regis Iuda; quam videlicet ipſemet Ieremias deſcribit in eodem cap. ver. 5. vſque ad 28. Et cap. 39. ver. 2. vſque ad 10. Et refertur quoque 4. Reg. cap. 25. ver. 2. vſque ad 22. Ex quibus locis ſimul collatis, conſtat eandem captiuitatem, non ſolum contigiſſe anno vndecimo regni Sedeciæ; verum etiam in menſe quarto, tunc enim aperta eſt ciuitas; & Sedecias cum quibuſdam alijs fugiens, captus eſt; Et populus in Babyloniam tranſmiſſus. In menſe autem quinto, qui proxime ſequebatur, Nabuzardan, iubente Rege Babylonis, poſt eductos nimirum Iudæos; deſolauit ciuitatem, templumque combuſſit. Cum igitur Ieremias cap. 52. ver. 29. ſupra citatis, dicat; hanc captiuitatem, factam eſſe anno regni Nabuchodonoſor decimo octauo; & ver. 6. eiuſdem capitis dixerit, eandem accidiſſe in menſe quarto; & ver. 12. ſubdat: In menſe autem quinto (ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodonoſor) incenſum fuiſſe templum, & ſubuerſam vrbem: quod & repetitum legimus etiam 4. Reg. cap. vlt. ver. 8. Proculdubio clarè infertur (vt etiam bene notat Caietanus ſuper loco Reg. citato) annum regni Nabuchodonoſor decimũ octauum, ſub finem dicti menſis quarti terminaſſe; & annum decimum nonum circa exordia menſis quinti immediatè ſubſequentis, incepiſſe. Quare quod ait Ioſephus 10. Antiq. cap. 11. non longe ab initio capitis, & idem repetit lib. 1. contra Apionem circa medium libri ex Beroſo; Et item ex Alexandro Polyhſtore refert Euſebius de Præparatione Euangelica lib. 9. cap. 4. nempe templum Ieroſolymitanum incenſum vaſtatumq; fuiſſe, anno regni Nabuchodonoſor decimo octauo; proculdubio de fine eiuſdem anni intelligendum eſt: alioqui dictum iſtud, ſcripturæ ſacræ penitus aduerſaretur. Itaque, vt ad caput redeat diſputatio noſtra: Si annus regni Nabuchodonoſor decimus nonus cœpit inchoante menſe anni ſacri quinto: vtique neceſſario conſequitur, quod pariter annus regni eius primus, ab initio eiuſdem menſis cœperit. Et hæc ſit tertiæ huius propoſitionis probatio: ſi tamen illud addiderimus: memoratos quartum & quintum menſes, non dici, fuiſſe tales reſpectu vndecimi anni Sedeciæ. Nam ſi hoc eſſet, ſequeretur dictum Sedeciam non expleuiſſe annum regni ſui vndecimum: contra id quod expreſsè colligitur Ierem. capitulo primo, verſiculo tertio, vbi dicitur: Vſque ad conſumationem vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ Regis Iuda, vſque ad tranſmigrationem Ieruſalem in menſe quinto.] Ex quo loco manifeſtè apparet: quod annus regni Sedeciæ vndecimus, tunc complebatur; quando fieri cœpit tranſmigratio Iudæorum in Babylonem; ergo, vt diximus, iſti menſes, quartus, & quintus; non poſſunt referri, niſi

ad

ad annum ſacrum tunc currentem, quemadmodum etiam citatus ſentit Caietanus.

5 Ex his, aliquot deduci poſſunt corollaria. Et primum erit; Ioakim ab exordio anni ſacri regnare cœpiſſe; quemadmodum ſub anno mundi 3426. num. 1. adnotauimus. Nam ſi anni regni eius quarti, menſis quintus erat etiam quintus anni ſacri; vtique oportet primum quoque eius menſem fuiſſe primum anni ſacri; & conſequenter ceteros omnes ordinatim coincidiſſe, cum ſingulis menſibus anni ſacri. Alterum corollarium ſit: quod ab initio anni quarti, regni Ioakim, ad finem anni vndecimi Sedeciæ; non poſſunt inueniri, niſi decem & octo anni; & menſes quattuor: ab exordio autem regni Nabuchodonoſor, ad finem regni eiuſdem Sedeciæ, fluxerunt præciſè anni decem & octo (dictum eſt enim quod ipſe Nabuchodonoſor regnare cœpit circa initia menſis quinti, anni quarti Ioakim) Qui anni decem & octo, qualiter diſpertiendi ſint inter tempora dicti Ioakim, & Iechoniæ eius filij, & Sedeciæ eius fratris; ex tabella quæ in calce huius numeri ponetur, clarius dignoſci poterit. Aliud corollarium eſt; confirmatio aſſertionis, cuius non ſemel antea, præſertim verò ſub anno mundi 3425. num. 3. meminimus; nimirum Ioakim, non modo non expleuiſſe; ſed vnius tantum menſis ſpatio inchoaſſe annum regni ſui vndecimum. Si enim, vt diximus, ab initio anni quarti regni Ioakim, ad finem regni Sedeciæ, computantur ſolum anni decem & octo; & menſes quattuor; ergo ab initio regni Ioakim, ad finem regni Sedeciæ, defluxerunt vnus & viginti anni, & quattuor menſes: ex quibus ſi Sedecias regnauit annos vndecim completos; certè remanent anni duntaxat decem, & menſes quattuor: excipe ab his menſes tres, quibus regnauit Iechonias; & inuenies Ioakim regnaſſe tantummodo annos decem, & menſem vnum de anno eius vndecimo. Dicitur tamen regnaſſe annis vndecim; nimirum fractis ſeu tantummodo inchoatis; Vel eo modo quo etiam Matuſala dicitur vixiſſe annos nongentos ſexaginta nouem; quamuis de nongenteſimo ſexageſimo nono, vnum tantum vitæ menſem, aut paulo plus exegerit; quemadmodum nos ſub anno mundi 1656. num. 1. oſtendimus: Vel quoniam Ioakim, quodammodo dici poteſt perueniſſe ad quintum vndecimi anni menſem, computatis nimirum tribus regni Iechoniæ filij ſui menſibus, qui aliquatenus patri quoque attribui poſſe videntur; quoniam tametſi Ioakim, ſub finem menſis primi, anni eius vndecimi, captus fuerit; attamen (vt ſub anno mundi 3435. num. 5. dicemus) fieri poteſt vt non fuerit occiſus, niſi paulo antequam Iechonias filius eius ſe ſe tradidit Regi Nabuchodonoſor; inchoante nimirum menſe quinto prædicti anni eius vndecimi. Et quoniã eodem tempore, vt ſub anno mundi 3435. num. 5. comprobabitur, Idem Nabuchodonoſor, trãſtulit Iechoniam in Babylonem; & pro ipſo ſubſtituit Sedeciam Regem in Ieruſalem; Ideo etiam ſequitur, quod primus annus regni Sedeciæ, cœpit ab ipſo menſe anni ſacri quinto; non multo poſtquam iam inceperat annus regni Nabuchodonoſor octauus; Et ſic ferè totus primus Sedeciæ annus, concurrit cum octauo regni Nabuchodonoſor; & cum primo transmigrationis Iechoniæ; & conſequenter, annus vndecimus poſtremuſque dicti Sedeciæ concurrit cum decimo octauo regni Nabuchodonoſor, attingitque aliquid de initio decimi noni. Quæ omnia ex ſubſequenti laterculo, facilius innoteſcere poterunt.

Corollaria ex ſupradictis deducuntur.

Regni

Digitized by Google

Regni Nabuchodonoſor annus.	1.	incepit Regni Ioakim anno	4.	definit eiuſdem Ioakim anno	5.	inchoante eiuſdem anni, & pariter anni ſacri menſe	5.
	2.		5.		6.		5.
	3.		6.		7.		5.
	4.		7.		8.		5.
	5.		8.		9.		5.
	6.		9.		10.		5.
	7.		10.		11.		5.

Ioakim captus eſt anno regni ſui vndecimo, menſe eiuſdem anni primo circiter deſinente: in cuius regno ſucceſſit filius eius Iechonias tribus menſibus; nimirum ſecundo, tertio, & quarto eiuſdem anni vndecimi. poſt quem regnauit Sedecias. Igitur

Regni Sedeciæ annus	1.	cœpit regni Nabuchonoſoris anno p aliquot dies iam inchoato	8.	deſinit eiuſdē Nabuchodonoſoris anno per totidem dies iam incepto	9.	currente anni ſacri menſe	5.
	2.		9.		10.		5.
	3.		10.		11.		5.
	4.		11.		12.		5.
	5.		12.		13.		5.
	6.		13.		14.		5.
	7.		14.		15.		5.
	8.		15.		16.		5.
	9.		16.		17.		5.
	10.		17.		18:		5.
	11.		18.		19.		5.

Quare annus decimus nonus regni Nabuchodonoſor, concurrit pro maiori parte cum anno primo tranſmigrationis Ieruſalem, ſeu deſolationis templi, quæ facta eſt in conſumatione anni vndecimi Sedeciæ, in menſe anni ſacri quinto, vt habetur Ierem. cap. 1. ver. 3.

Ieremias prophetat Pharaonẽ Nechao.

Idem Pharao Nabuchodonoſor percutitur.

Eodem anno Ioakim Regis Iuda quarto; paulo antequam Nabuchodonoſor rex 6
Babylonis, anno primo regni ſui, veniſſet cum exercitu iuxta Euphraten in Charcamis, contra Pharaonem Nechao regem Ægypti, qui tunc dominabatur Syriæ; Ieremias prophetauit aduerſus exercitum prædicti Pharaonis, quæ habentur Iere. cap. 46. ver. 1. vſque ad 13. Atque ita non multo poſt, collatis ſignis, percuſſus eſt Pharaonis exercitus; vt cap. Ierem. citato ver. 2. dicitur; & ſcribit etiam Ioſephus 10. Antiq. cap. 7. vbi addit: quod tunc Babylonius, ſuperato Euphrate, totam Syriã Peluſium vſque ſubegit, Iudæa excepta; quod etiam obirer traditur 4. Reg. cap. 24. ver. 7. his verbis: Et vltra non addidit Rex Ægypti, vt egrederetur de terra ſua: tulerat enim Rex Babylonis, a riuo Ægypti, vſque ad flumen Euphraten omnia, quæ fuerant Regis Ægypti.] illud autem - Iudæa excepta - a Ioſepho additum puto, quod fortaſſe ideo rex Babylonis tunc Iudææ pepercerit; quia (vt dictum eſt) anno præcedenti, ipſe Nabuchodonoſor fœdus percuſſerat cum Ioakim Rege Iudæorum. Et hoc facit ad confirmanda omnia, quæ ſub eodem anno præcedenti num. 1. 2. & 3. diximus; nimirum illud bellum, & illam pacem inter Nabuchodonoſor, & regem Ioakim, ibidem deſcripta; verè accidiſſe anno regni ipſius Ioakim tertio: alioqui non eſſet veriſimile, quod Nabuchodonoſor anno præſenti in ſubigenda Syria vſq; ad Peluſium, intactam reliquiſſet Iudæam, inter has regiones mediam. Ex eo autẽ quod hic dictum eſt, Babylonium ſubegiſſe ſibi hoc anno totam Syriam; fit clarum, eandem, aut non totam prius fuiſſe ſub Imperio patris; & propterea, id quod ſub anno præcedenti num. 3. ex Beroſo retulimus, de Satrapa illo, quem Nabolaſſar pater huius Nabuchodonoſor, Aegypto Syriæque præfecerat; debere intelligi de aliquibus Ægypti Syriæque locis; non autem de omnibus: vel ſi ſaltem tota ferè Syria

fuerat

ſuerat Nabolaſſar Regis Babylonis; oportet quod eadem poſtea occupata fuerit a Pharaone, quando anno regni Ioſiæ Regis Iuda poſtremo, profectus eſt ad Euphraten in Charcamis, vt ſub anno mundi 3425. num. 1. dictum eſt.

7 Eodem anno regni Ioakim quarto, qui pro maiori parte concurrebat cum primo regni Nabuchodonoſor; & cum anno vigeſimo tertio, ex quo Ieremias prophetare cœperat; vt ipſemet teſtatur cap. 25. ver. 1. & 3. & patet in tabulis; Idem Ieremias prædixit ea omnia, quæ in citato Prophetiæ eius capite habentur: Inprimis verò aduentum Nabuchodonoſor regis Babylonis contra Iudæos; & finitima regna ibidẽ enumerata; & eorundem Iudæorum captiuitatem, ac Ieroſolymæ deſolationem, annis ſeptuaginta duraturam; & his tranſactis, interitum regni Chaldæorum: Ob quam prophetiam, vt arbitror, ab impio Rege Ioakim, ſanctus vir, recludi in carcerem; ſiue in quodam particulari loco detineri iuſſus eſt; ita tamen, vt non eſſet prohibitum Barucho ſeruo ſuo, ad ipſum accedere, eidemque inſeruire; vt ex his quæ infra num. 13. dicentur palam fiet.

Ieremias prophetat Iudaeorum captiuitatem 70. annis duraturam.

In carcerem mittitur.

8 Verum quod attinet ad prædictos ſeptuaginta captiuitatis annos a Ieremia prænunciatos; ſi quis percunteturː an ſint illimet, quorum meminit Zacharias prophetiæ ſuæ cap. 1. ver. 12. Breuiter reſpondeo: nequaquam; ſed ab illis fuiſſe diuerſos: Siquidem illi quos memorat Zacharias, deſierunt in anno ſecundo Darij regis Perſarum, vt patet ex initio capitis Zachariæ citati: At ſeptuaginta anni de quibus loquitur Ieremias, longe ante expleti ſunt; nimirum anno primo Monarchiæ Cyri, quemadmodum ex multis ſcripturæ ſacræ locis manifeſtum eſt; & præſertim 2. Paralip. cap. vlt. ver. 21. vſque ad finem capitis, & 1. Eſdræ cap. 1. ver. 1. & Ierem. cap. 25. ver. 12. vbi apertè prænuntiat, quod in fine horum ſeptuaginta annorum, Deus viſitabit iniquitates Chaldæorum; deſtruetque eorum Imperium; quod poſtea a Cyro Perſa, & Dario Medo, exterminatum fuiſſe, certum eſt. Item Daniel. cap. 9. ver. 1. & 2. Vbi teſtatur Propheta, quod in anno primo Darij Medi, qui imperauit ſuper regno Chaldæorum; intellexit compleri annos ſeptuaginta olim a Ieremia prophetatos: manifeſtum eſt autem hunc annum primum Darij Medi, quo regnare cœpit ſuper regno Chaldæorum; eundem eſſe cum anno primo Monarchiæ Cyri, vt ſub anno mundi 3516. num. 13. declarabitur. Itaque, ſi poſtremus vtriuſque ſeptuagenarij anni terminus, nõ in eodem incidit tempore; neceſſario fit conſequens, etiam initia ipſorum fuiſſe diuerſa. Videamus igitur nunc, ſi placet, de ſeptuaginta annis hic a Ieremia prophetatis, Vnde nam inchoari debeant. Nam de illis quorum fit mentio apud Zachariam, poſtea ſub anno mundi 3462. numero tertio agemus.

Differentia inter 70. captiuitatis annos a Ieremia, & a Zacharia memoratos.

9 Sanè de horum annorum ſupputatione, conſtat varias reperiri Doctorum opiniones; & præcipuè quattuor: etenim aliqui putant, illos initium ſumpſiſſe ab anno decimo tertio regni Ioſiæ Regis Iuda, in quo idem Ieremias prophetare cœperat. Quidam ab hoc anno quarto regni Ioakim, qui fuit primus regni Nabuchodonoſor; & in quo credunt incidiſſe primum eius aduentum in Iudæam. Aliqui ab anno regni eiuſdem Ioakim vndecimo; ſiue (quod eodem anno contigit) ab eo tempore, quo filius eius Iechonias ductus eſt cum Regina Matre, & vxoribus, & Eunuchis, & Principibus, & magna populi multitudine, captiuus in Babylonem; vt deſcribitur 4. Reg. cap. 24. ver. 12. Et 2. Paralip. cap. vlt. ver. 10. Et Ierem. cap. 29. ver. 2. & 3. Alij denique a fine anni vndecimi Sedeciæ; quando ſcilicet incenſum eſt templũ, & vaſtata fuit ciuitas. Harum ſententiarum varietatem, illud maximè fouet nutritque, quod tam ex Eccleſiaſticis, quã Ethnicis ſcriptoribus, nullo modo videatur haberi poſſe verus, atque indubitatus annorum numerus, qui ab obitu regis Nabuchodonoſor, ſiue ab exordio regni Euilmerodach; ad poſtremũ Baltaſſaris annum; ideſt ad finem Babylonici Imperij initiumue Monarchiæ Cyri Regis Perſarum, defluxerunt; idque ob ipſorum varias admodum de hac re ſententias; vt numero proximo indicabimus. Neque item ex ſacris libris id ſciri poſſit; niſi prius certo conſtiterit, vnde ſeptuaginta captiuitatis anni a Ieremia prænunciati, inchoari, vbiuè terminari debeant. Propterea ſcriptorum ſinguli; ſine vllo ſcrupulo, dictos annos a morte Nabuchodonoſor, ad primum Monarchiæ Cyri; plures paucioresue faciunt; prout propriæ ipſorum opinioni, de exordiendis ſeptuaginta huius captiuitatis annis,

De computatione annorum 70. captiuitatis varia ſententia.

magis

magis quadrare perſpexerint. Atque hoc pacto, Qui primam ſequuntur ſententiã, coguntur ponere ab obitu Nabuchodonoſor, ad finem Imperij Babylonicis annos duntaxat ſex. Qui verò ſecundam; annos viginti ſex. Qui autem tertiam, annos triginta tres. Et denique qui quartam; annos quadraginta quattuor: quos inter alios Chaldæorum Reges, pro libito ſuo diſpertiunt.

Quod non ſint exordiendi ab anno regni Ioſiæ 13.

Vt igitur in re tam ancipiti & varia, quid ſentiendum putemus, in medium proferamus: Dicimus, nequaquam poſſe nos in eorum ire ſententiam; qui primam ex enumeratis ſequuntur opinionem: quoniam ſacræ omnino videtur aduerſari ſcripturæ, quæ Ierem. cap. 25. ver. 11. proteſtatur, quod durantibus illis ſeptuaginta annis, Iudæi, ac finitimæ Gentes iugiter ſeruituræ erant Regi Babylonis: Atqui conſtat Iudæos ab anno regni Ioſiæ decimo tertio, vſque ad finem vitæ eius, per annos decem & octo; non modo Babylonijs; ſed nec vllis alijs externis Regibus fuiſſe ſubiectos; Et Nabuchodonoſor regem Babylonis, non niſi anno regni Ioakim tertio, cœpiſſe moleſtare Iudæos. Non item poſſumus ſecundam probare opinionem; tametſi viderimus quæ fuſius pro ea differit Ribera ſuper cap. 1. Zachariæ: Et ratio 10

Quod non ab anno regni Ioakim quarto.

3 eſt, quia primus aduentus Nabuchodonoſor in Iudæam contigit, non anno regni Ioakim quarto, vt ipſe opinatur; ſed tertio, vt apertè teſtatur Daniel in exordio Prophetiæ ſuæ: hoc eſt anno vno ante obitũ patris ſui Nabolaſſar; vt nos ſub præcedenti anno mundi, num. 3. declarauimus: Conſtat autem hoc Ieremiæ vaticinium, eſſe factum anno inſequenti, nimirum quarto regni eiuſdem Ioakim, qui erat primus regni Nabuchodonoſor: Et ſi huius prophetiæ verba bene perpendantur; proculdubio planum fiet; illos ſeptuaginta annos; non a primo aduentu Nabuchodonoſor iã præterito; ſed ab alio mox futuro, eſſe numerandos. Inquit enim Ieremias: Ecce ego mittam, & aſſumam vniuerſas cognationes Aquilonis, ait Dominus, Et Nabuchodonoſor regem Babylonis ſeruum meum; & adducam eos ſuper terrã iſtã; & ſuper habitatores eius; & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu illius ſunt.] Et poſt pauca, ſubiungit: Et ſeruient omnes Gentes iſtæ Regi Babylonis ſeptuaginta annis.] Ecce quomodo Propheta ſemper loquitur de tempore futuro; non poſt vnũ (vt arbitror) aut alterum annum; ſed poſt plures. Solet enim miſericors Dominus, calamitates præſertim tam magnas, multis antea annis prædicere, & comminari; vt multos ad pœnitentiam inducat, atque expectet. Præterea ſi hos ſeptuaginta annos, ab anno regni Ioakim quarto exordiri voluerimus; neceſſarium erit cum Ribera, nullum regem Babyloniorum ponere inter Euilmerodach, & Baltaſſarem; & admittere, ipſum Baltaſſarem tribus tantum annis regnaſſe: Siquidem (vt ipſe ait) communior opinio eſt, ipſum Nabuchodonoſor, annis circiter quadraginta quattuor regnaſſe; & immediatè poſt ipſum, Euilmerodach annis viginti tribus; remanent igitur tres duntaxat regni Baltaſſar, ad explendam ſummam annorum ſeptuaginta.

	44
	23
	3
	70

Inter Euilmerodach, & Baltaſſar extitiſſe alios duos reges.

Atqui veteres ſcriptores, tribuere ſolent plures regni annos Baltaſſaro; quemadmodum nos ſuo loco dicemus: Et Beroſus Chaldæus, Chaldaicarumque rerum ſcriptor antiquiſſimus, cui ratio dictat in hac parte magis eſſe credendum; inter Euilmerodach, & Baltaſſar; duos alios recenſet Reges; videlicet Niglisar, & Laboſordach; vt refert Ioſephus lib. 1. contra Apionem circa medium: Quamquam conſtat Ioſephi textus (quod ſpectat ad numeros annorum regni dictorum Regum Babylonis) eſſe vitiatos; vt colligi poteſt ex collatione loci contra Apionem citati, cum his quæ idem Auctor, de eiſdem Regibus, repetit 10. Antiq. cap. 12. circa capitis initia. Porrò, quod attinet ad prædictos duos Reges inter Euilmerodach, & Baltaſſar, a Beroſo interpoſitos; non eſt credendum, quod eos ipſe de ſuo capite finxerit; præſertim cum idem ferè ſcriptum reliquerint alij antiquiſſimi ſcriptores; nempe Alexander Polyhiſtor, Megaſtenes, & Alphæus, relati ab Euſebio lib. 9. de Præparatione Euangelica cap. 4. Quos deinde ſecuti ſunt alij poſteriores; videlicet ipſe Ioſephus locis citatis; Euſebius vbi ſupra; Beatus Hieronymus ſuper cap. 5. Danielis; Beda in libro de ſex ætatibus mundi; Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ; Daniel. cap. 5. & alij.

Locus Ieremiæ explicatur.

Neque horum Auctorum ſententiæ aduerſari cenſendus eſt locus Ieremiæ capit. 11
27. ver. 7. Vbi pollicetur Dominus ſe daturum regnum regis Nabuchodonoſor, filio ſuo, & filio filij ſui.] Ex quo loco videtur poſſe inferri, quod Nabuchodonoſor, duos

tantum

tantum in regno Babylonis ſucceſſores habuerit: nempe filium ſuum Euilmerodach, & Baltaſſarem nepotem: non, inquam, hoc prædictis obſtare intelligemus, ſi animũ attendamus his, quæ ſcribit Pererius lib. 5. commentariorum ſuorum in Danielem: Vbi de prædictis Regibus diſputans, tandem concludit, quod Baltaſſar poſtremus Rex Chaldæorum, verè fuit nepos ipſius Nabuchodonoſor; ſed quia paruulus erat, quũ pater eius Euilmerodach, a Niglifaro ſororis ſuæ marito, (vt præfati tradunt Auctores) occiſus fuit: Iccirco, vt Ieremiæ prophetia adimpleretur, Dei beneficio, a cæde clam ſublatus, & tuto loco aſſeruatus eſt; donec poſtea Niglifar obijt, & filius eius Laboſardach, interfectus fuit: tunc enim ipſe Baltaſſar, paterno potitus regno, deinceps vſque ad Imperij Babylonici interitum, regnauit.

12 Non etiam tertiam admittere poſſumus opinionem; illorum ſcilicet, qui ſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis a Ieremia prænunciatæ, ab anno regni Ioakim vndecimo; ſiue, quod idẽ eſt, a captiuitate Iechoniæ filij eius, ſupputare incipiunt. Quia, tametſi prima fronte, videatur id liquido colligi poſſe ex ipſiuſmet Ieremiæ cap. 29. in quo (vt patet ex initio eiuſdem capitis vſque ad ver. 4.) Epiſtola ipſius Ieremiæ ad populum, qui cum Iechonia ductus fuerat captiuus in Babylonem tranſmiſſa continetur. Ibi enim a verſiculo quarto vſque ad 11. Ieremias hortatur eos, ne credant falſis Prophetis prædicentibus ſolutionem captiuitatis breui eſſe faciendam: Quin potius admonet tranſmigratos, vt ibi, hoc eſt in Babylonia pacificè permaneant, ædificent domos, ducant vxores, procreent filios: quoniam non niſi poſteaquam impleri cœperint ſeptuaginta captiuitatis anni, liberandi eſſent: Hæc enim, inquit, ait Dominus, cum cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo vos; & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, vt reducam vos ad locum iſtum &c. Ex quibus verbis, vt dixi, videtur manifeſte indicari, illos ſeptuaginta captiuitatis annos, de quibus ibidem agitur; ab ipſa tranſmigratione Iechoniæ numerandos eſſe: Verumtamen ſi ea quæ in citato capite dicuntur, diligentius cum his quæ idem Propheta ca. 25. dixerat, conferantur; procuidubio comperiemus, rem aliter ſe habere; quemadmodum nos ſub anno mundi 3447. nu. 2. & 3. ſatis euidenter oſtendemus; vbi pariter probabimus, hos ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis annos, non aliunde, quam ab exacto vndecimo regni Sedeciæ anno, eſſe inchoandos: quæ quarta ex ſupra numeratis erat opinio. Nec obſtat quod S. Matthæus cap. 1. ver. 11. & 12. Babylonicæ tranſmigrationis nomine; intelligat illam, quæ cum Rege Iechonia facta eſt; quia cum ibi Euangeliſtæ intentio eſſet, Saluatoris genealogiam texere, quæ non per Sedeciam; ſed per Iechoniam deducenda erat, certè oportuit ipſum, Iechoniæ, non autem Sedeciæ tranſmigrationis mentionem facere; & propterea nihil adiecit de ſeptuaginta annis a Ieremia prophetatis; per hoc inſinuans, ſe ibi non de illa eſſe loquutum; ſed de alia, quæ octoginta annis, & amplius, perdurauit; quemadmodum nos ſub anno mundi proximè allegaro num. 3. dicemus.

Quod prædicti 70. anni non ſint numerãdi ab 11. Ioak. m.

Auctoris ſentẽtia.

13 Eodem anno regni Ioakim quarto, iuſſit Dominus Ieremiam deſcribere omnia mala, quæ idem Dominus diuerſis temporibus, a diebus Ioſiæ vſque nunc, indicauerat ei eſſe ventura ſuper Ieruſalem & Iudam; vt poſſint legi, & notificari coram populo; ſi forte prouocare eum valeant ad pœnitentiam, & emendationem. Itaque ſtatim Ieremias accerſito ad ſe Baruch, nimirum in loco, vbi (quemadmodum ſupra num. 7. dictum eſt) clauſus detinebatur; dictauit eidem Barucho ſcribenti atramento (vt ſignanter ver. 18. capitis paulo poſt citandi dicitur) in volumine pagellis diſtincto (quemadmodum ibidem ver. 23. colligitur) omnia quæ locutus fuerat ei Dominus contra Ieruſalem, & Iudam. Ex quo loco obiter colligi poteſt, quam vetus fuerit vſus ſcribendi per calamum, & atramentum apud Iudæos. Deinde præcepit Ieremias Barucho; vt poſteaquam ſibi inde egredi non permittebatur, ipſe iret, legeretque librum in domo Domini; non ſolum coram populo Ieroſolymitano; ſed & vniuerſo Iuda venienti de ciuitatibus ſuis ad diem ieiunij ſollemnem, Ierem. cap. 36. ver. 1. vſque ad 8. De dicto ieiunio vide quæ ſub anno mundi 3545. num. 42. diximus. Nunc illud tantum hic addendum videtur, ex vna parte probabile quidem videri, quod hoc ieiunium prędicatum fuerit ob cauſam a Lyrano, Hugone Cardinali, & alijs, adductam, nimirum quia audierant Babylonios præparare ſe, vt venirent aduerſus

Ieremias dictat Barucho ſcribã omnia mala quæ Iudæis ventura erant.

Vſus ſcribendi calamo, et atramento quam vetus.

De cauſa Ieiunij hoc anno prædicati.

Digitized by Google

uerſus Iudam & Ieruſalem: ex alia verò non. Nam quis credat Ioakim Regem valde impium & incredulũ, qui nolebat Prophetas de hac re loqui; & propterea Vriã, vt ſub anno mundi 3426. num. 2. diximus, occidi iuſſerat: & ipſum Ieremiam, quemadmodum dictum eſt, clauſerat in carcerem; & poſtmodum, vt anno proximo dicemus, eius prophetiam in volumine ſcriptam, igne combuſſit: Quis inquam credere valeat, talem Regem, tali de cauſa permiſiſſe prædicari ieiunium, & conuocari in Ieruſalem vniuerſum Iudam? neque enim fas eſt credere, tale conuentum, inſcio Rege, qui tum præſens erat, fieri potuiſſe. Quare oportet aliquam aliam huius indicendi ieiunij cauſam extitiſſe; & illam quidem vel omnibus tunc notam; ac propterea in ſacro textu non indicatam; vel a ſolo Ieremia prophetico ſpiritu præuiſã, ac Barucho prænunciatam. Ceterum ipſe Baruch, accepta a Domino ſuo iuſſione legendi librum in die ieiunij coram vniuerſo populo; præ ſpiritus puſillanimitate, cœpit conqueri, & timere ſibi, præſertim a Rege, malum: veruntamen vt primum per os Prophetæ diuinum audiuit reſponſum, quod habetur Ierem. cap. 45. in fine, animatus, omnia ſibi imperata, mox intrepidè exequi curauit; vt conſequenter dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3430.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS. 408

Vaticinia Ieremiæ ſcripta a Barucho leguntur in domo Domini.

ANNO regni Ioakim Regis Iuda quinto, menſe nono, prædicauerunt Ieiuniũ, de quo paulo ante dictum eſt, in domo Domini, cunctis qui ibidem confluxerant de ciuitatibus Iuda, & Ieruſalem: legitque Baruch ex volumine quod ſcripſerat, ſermones Ieremiæ in introitu portæ nouæ domus Domini. Quod cum nunciatum fuiſſet Principibus qui ſedebant in domo Regis; miſerunt ad Baruch; qui ſtatim ad eos venit cum libro; quem cum iterum illis petentibus legiſſet coram eis, obſtupeſcebant omnes; & cum interrogaſſent, audiſſentque Baruch referentem, qualiter, & quomodo cuncta, dictante Ieremia, ipſe deſcripſiſſet; ſuadentes ei, vt cum Ieremia pariter abſcondi curaret: decreuerunt, repoſito volumine in quodam Gazophylatio domus Regiæ, renuntiare omnia Regi: Quod vt factum eſt; iuſſit Rex afferri ſibi librum, & denuo coram ſe ac Principibus ſuis legi; cum autem lectæ eſſent tres vel quattuor pagellæ: non ſuſtinens impius Rex talia vlterius audire; neque quibuſdam ex Principibus ibidem reclamantibus acquieſcens; ſcidit illico, combuſſitque librum in arula prunis plena ante eum tunc exiſtente, quia hiems erat. Neque his contentus: præcepit comprehendi Ieremiam Prophetam, & Baruch eius ſcribam: Sed Dominus abſcondit eos. Sanè tum ex hoc quod hic dicitur: Ioakim mandaſſe comprehendi Ieremiam: tum ex eo quod paulo ante dictum eſt, de Principibus, qui ſuadebant Baruch, vt & ipſe & Ieremias ſe ſe abſconderent: perſpicuè datur intelligi, quod ipſe Ieremias, quem ſub præcedenti anno mundi num. 7. diximus, a Ioakim in carcerem fuiſſe coniectum; iam inde (neſcio quomodo & quando) dimiſſus fuerat. Dominus autem rurſum præcepit Ieremiæ, vt in alio volumine conſcribi faceret omnia, quæ in priori continebantur; & vt prophetaret contra Regem Ioakim, prædiceretque ei, quod quia combuſſerat librum, propterea cadauer eius proijciendum foret inſepultum, ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem. Itaque Ieremias, prout iuſſerat Dominus, tulit volumen aliud, in quo, ipſomet dictante, ſcripſit Baruch vniuerſa, quæ deſcripta fuerant in priori libro: & alia inſuper multo plura. Ierem. cap. 36. ver. 9. vſque ad finem capitis.

Eadem a rege comburuntur.

Denuo conſcribuntur.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3432.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 410.

1 ANNO regni Nabuchodonoſor regis Babylonis quarto, qui erat octauus regni Ioakim Regis Iuda, vt ait Ioſephus loco paulo poſt citando; ideſt ſub finē anni quarri Regis Nabuchodonoſor,& circa initia octaui Regis Ioakim; facta ſunt ea quæ paulo poſt narrabimus: licer enim octauus Ioakim, pro maiori parte concurrat cum quinto Nabuchodonoſor, vt pater in tabulis: nihilominus, quemadmodum ex dictis ſub anno mundi 3429. num. 4. inferri poteſt; poſtremi quattuor menſes anni quarti Nabuchodonoſor, concurrebant cum primis quattuor menſibus anni octaui Ioakim: Intra quos quattuor menſes, oportet accidiſſe id quod ſcribit Ioſephus 10. Antiq. cap. 7. nimirum Babylonios voluiſſe bellum inferre Iudæis, dira eiſdem comminantes, ni (quemadmodum reliqui Syriæ populi) Regi Nabuchodonoſor tributa penderent: Quamobrem Ioakim timore ſuadente, factus eſt Babyloniorum tributarius; vt ſcribit Ioſephus vbi ſupra, & breuiter etiam tangitur 4. Reg. cap. 24. ver. 1. his verbis: In diebus eius (ſubaudi Ioakim) aſcendir Nabuchodonoſor rex Babylonis, & factus eſt ei Ioakim ſeruus (hoc eſt rributarius) tribus annis.] Oportet autem primam imperati huius tributi ſolutionem fuiſſe factam circa initia eiuſdem anni octaui Ioakim; vel pro anno præterito, ideſt pro ſeptimo; & ſecundam pro octauo, & tertiam pro nono: vel ſi prima ſolutio facta eſt pro anno octauo; neceſſe eſt eam, aliaſque ſequentes fuiſſe anticipatas; ita vt tertia pro decimo anno, facta fuerit circa initia eiuſdem decimi anni: alioquin, prima ſolutio, non fuiſſet facienda niſi inchoante circiter anno nono pro octauo runc expleto; atque ita ſolutio tertia, incidiſſet circa initia anni vndecimi; Et conſequenter Ioakimi rebellio, hoc eſt a ſolutione ceſſatio; non potuiſſet accidere niſi inchoante circiter anno duodecimo; quod omnino aduerſaretur his, quæ ex ſacra ſcriptura, & Ioſepho, infra ſub anno mundi 3435. num. 2. & 4. dicturi ſumus.

Quomodo annus regni Nabuchodonoſor 4 concurrat cū 8. Ioakim.

Ioakim fit Babyloniorum tributarius.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3433.

QVINTAE MVNDI AETATI ANNVS 411.

1 ANNO regni Ioakim octauo, & regni Nabuchodonoſor quinto, vt patet in tabulis; incidit annus Iubilei decimi ſeptimi, qui concurrebat cum anno quadringenteſimo quinquageſimo, ab inrroitu filiorum Iſrael in terram Chanaan.

Annus Iubilei 17.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3435.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 413.

1 ANNO regni ſui ſeptimo, cœpit Nabuchodonoſor obſidere Tyrum; exiſtente tum Rege eius Thobalo, quemadmodum narrat Ioſephus lib. 1. contra Apionē

Nabuchodonoſor obſidet Tyrum.

circa eiuſdem libri medietatem; quæ obſidio, mira tum obſeſſorum, tum obſidentiũ
obſtinatione, per annos tredecim protracta eſt; vt idem Ioſephus ex Philoſtrato re-
fert 10. Antiq. in calce capitis 11. Idem innuere Ezechielem a cap. 26. ad 30. aſſe-
rit Pererius lib. 1. in Danielem; ſed huic ſententiæ videtur obſtare ratio temporũ.
Nam illa Ezechielis vaticinia, facta ſunt anno decimo, & vndecimo captiuitatis Ie-
choniæ; vt conſtat ex initio capitis 26. & 29. eiuſdem Ezechielis; quem a prædicta
captiuitate computare annos prophetiæ ſuæ, ex initio eius manifeſtum eſt. Porrò
annus decimus, & vndecimus prædictæ captiuitatis, coincidunt cum anno decimo
ſeptimo, & decimo octauo regni ipſius Nabuchodonoſor, vt patet in tabulis, ergo 1
non potuit Ezechiel locis citatis, prænunciare illum aduentum Nabuchodonoſor
contra Tyrum; qui iam decennio ante præceſſerat. Niſi forte dixerimus, memora-
tas Ezechielis vaticinationes; non ad dictæ obſidionis initium, quod iam prius acci
derat; ſed ad finem, exitumque illius, qui poſtea ſecutus eſt anno ſcilicet regni eiuſ
dem Nabuchodonoſor decimo nono aut vigeſimo, eſſe referendas. Nec obſtat quod
cap. Ezechielis 26. ver. 7. dicatur: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor
Regem Babylonis, ab aquilone, Regem Regum, cum equis, & curribus &c. quia
hoc, & ſi quid aliud ſimile a Propheta dictum reperiatur; rectè videtur exponi poſſe
de nouo exercitu, qui cum ipſomet Rege Nabuchodonoſor, denuo ſuperuenturus
erat, ad augendam vrgendamque adhuc magis obſidionem, ex multis antea annis
inchoatam.

Ioakim deficit a rege Babylonis.

Eodem anno regni Nabuchodonoſor ſeptimo circiter inchoante, qui concurre- 2
bat cum anno regni Ioakim decimo, per quattuor menſes iam inchoato, videlicet
poſt tributa iam tertio Babylonijs perſoluta; ipſe Ioakim Rex Iuda (vt ait Ioſephus
10. Antiq. cap. 7.) ad vanas inductus ſpes, rumoribus expeditionis Ægyptiorum
contra Babylonios; rebellauit aduerſus ipſum Nabuchodonoſor (vt dicitur 4. Reg.
cap. 24. ver. 1. ſiue, vt exponit Ioſephus vbi ſupra) negauit velle deinceps ei ſolita
pendere tributa: Quamobrem, permittente Domino, afflictus primo fuit cum popu
lo ſuo a latrunculis Chaldæorum, Syrorum, Maobitarum, & Ammonitarum, quos
immiſit Dominus in Iudam; vt diſperderent eum; ſic enim legimus loco Reg. proxi-
mè citato ver. 2. Deinde etiam ab ipſomet Nabuchodonoſor, a quo tandem captus
Ioakim, & occiſus fuit, vt num. 4. & 6. dicemus.

Ieremias dat monita ſalutis regi, & ſeruis ſuis.

Eodem, vt arbitror anno, miſit Dominus Ieremiam Prophetam in domũ Ioakim 3
Regis Iudæ vbi primo leniter hortatus eſt Regem, & ſeruos eius, vt facerent iudi-
cium, & iuſtitiam, opreſſoſque de manu oprimentium liberarent; atque, alia eiuſ-
modi virtutis opera exercerent; eis certiſſimè aſtruens, verbis Domini, ſecuritatẽ,
regnique, ſi ita fecerint, conſeruationem; ſin autem è conuerſo, indubitatum exter-
minium: Deinde diuino accenſus zelo, cœpit magna ſpiritus libertate, vaticinari

Prophetat contra regem, & fratres ac filiũ eius.

contra Iudam, ac ſpeciatim aduerſus domum Regiam; & primo contra Sellum, qui
& Ioachaz, fratrem dicti Regis Ioakim; mox contra ipſum met Ioakim; ac denique
aduerſus Iechoniam eius filium, ea omnia quæ habentur in toto Ierem. capitu-
lo 22.

Ioakim cũ tribus Iudæorum millibus ducitur captiuus in Babylonem.

Eodem anno regni ſui ſeptimo, ad finem iam, vt numero proximo probabitur, 4
appropinquante; Nabuchodonoſor cum audiſſet Ioakim a ſe rebellaſſe, nec ſolita
ei tributa ſoluere voluiſſe; iratus aſcendit contra eum; Et primo quidem cepit Ie-
roſolymam, nullo reſiſtente, vt ait Ioſephus 10. Antiq. cap. 8. Et regem Ioakim ca-
tenis vinctum, duxit in Babylonem; ad quam & vaſa Domini tranſtulit, & poſuit ea
in templo Dei ſui; vt expreſsè traditur 2. Paralip. cap. vlt. ver. 6. & 7. Deinde, vt ait
Ioſephus vbi ſupra, occiſo iuuentutis flore, conſtituit pro Ioakim, filium eius Iecho

Iechonias regnat in Ieruſalem.

niam Regem in Ieruſalem, & tria millia eorum qui erant in aliqua dignitate, abdu-
xit captiuos in Babylonem. Octo annorum erat Iechonias cum regnare cœpiſſet,
ſecundo Paralipomenon capit. vltimo verſic. 9. intellige quando regnare cœperat
cum patre, vt ſub anno mundi 3427. numero primo dictum eſt. Nam quando cœ-
pit regnare poſt captum a Babylonijs patrem; decem & octo erat annos natus; vt
apertè dicitur quarto Reg. capitulo penultimo, verſiculo 8. & nos ſub anno mundi
proxime citato diximus: Et confirmari poteſt ex his, quæ cap. Reg. adducto ver.
9. & 15. ſubduntur; nimirum quod fecit malum coram Domino; & item, quod iam
habe-

habebat vxores; quæ octo annorum puero conuenire nequaquam poſſunt. Regnauit verò Iechonias in Ieruſalem tribus menſibus, & decem diebus, vt legimus locis Paralip. & Ioſephi allegatis.

5 Ceterum quattuor hic, pro pleniori hiſtoriæ huius illuſtratione, adnotanda ſunt. Primo hunc Nabuchodonoſor aſcenſum contra Ioakim Regem Iuda, contigiſſe ſub finem anni decimi regni Ioakim; Et poſtea ſub finem primi menſis anni vndecimi eiuſdem Ioakim, captam eſſe Ieruſalem, & Regem; & cetera, quæ numero præcedenti diximus, a Nabuchodonoſor fuiſſe peracta: Et ratio eſt, quia oportet hæc fuiſſe geſta, durante adhuc ſeptimo regni Nabuchodonoſor anno, vt inferri poteſt ex Ierem. cap. vlt. ver. 28. vbi dicitur: quod Nabuchodonoſor, anno regni ſui ſeptimo, tranſtulit Iudæos tria millia & viginti tres: Quæ tranſlatio, non niſi de ea quæ facta fuit, quando captus eſt Ioakim, accipi poſſe videtur: Nam neceſſe eſt prædicta contigiſſe tribus tantum menſibus, & decem diebus ante tranſlationem Iechoniæ; quã ex his quæ infra num. 8. dicemus; & ſupra ſub anno mundi 3429. num. 5. diximus; conſtat factam fuiſſe anno regni Nabuchodonoſor octauo circiter inchoante; ideſt circa initium menſis quinti anni vndecimi regni Ioakim. patet enim ex ſuperius annotatis annum ſeptimum regni Nabuchodonoſot deſijſſe in fine menſis quarti anni vndecimi regni Ioakim.

Quando facta fuerit prædicta captiuitas.

6 Alterum hoc loco aduertendum eſt; quod licet 2. Paralip. cap. vlt. ver. 6. in editione vulgata, dicatur, Ioakim vinctum catenis ductum fuiſſe in Babylonem; tamen quia quædam alia lectio habet: Vinxit eum, vt duceret in Babylonem.] ſiue: Ligauit eum ad faciendum ire in Babylonem.] vt refert Caietanus, ex qua verſione colligit idem Caietanus, & ante ipſum Lyranus; regem Ioakim, vinctum fuiſſe a Nabuchodonoſor, vt duceretur in Babylonem; ſed poſtea, mutato conſilio, ab eodem iuſſum fuiſſe occidi; & proijci corpus eius inhumatum, ſecus muros Ieruſalem; quemadmodum ſcribit Ioſephus 10. Antiq. cap. 8. & ante prophetauerat Ieremias cap. 22. ver. 19. dicens: Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus, & proiectus extra portas Ieruſalem.] & ca. 36. ver. 30. de eodem Ioakim, ait: Et cadauer eius proijcietur ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem.] Abulenſis autem ſuper 4. Reg. ca. 24. quæſt. 6. cui conſentiunt etiam Melchior Canus lib. 11. Theologicorum locorum cap. 5. & alij; putant multo melius eſſe (vt ſaluemus litteram vulgatæ editionis, cui concordant etiam codices lxx. Interpretum; & Auctor 3. lib. Eſdræ cap. 1. ver. 40. & 41.) fateri ipſum Ioakim, verè & re ipſa ductum fuiſſe in Babylonem; Veruntamen ferè illico inde reductum in Iudæam; & ibi poſtea occiſum: Quamquam non ſatis exploratum ſit; Vtrum occiſus fuerit antequam Nabuchodonoſor dediſſet regnum Iudæ Iechoniæ filio eius; vt videtur placuiſſe Ioſepho, qui 10. Antiq. cap. 9. de Nabûchodonoſor ait: quod cum ſtatim pœnituiſſet tradidiſſe regnum Iechoniæ, veritus ne, memor occiſi patris, Iudæos ad defectionem impelleret; miſit ſeruos ſuos in Ieruſalem &c. Ecce quomodo ſupponit iam occiſum fuiſſe Ioakim: An verò, vt probabilius videtur, poſteaquam circundata eſt vrbs munitionibus; & ipſemet Nabuchodonoſor venit ad ciuitatem cum ſeruis ſuis, vt oppugnaret eam, quemadmodum dicitur 4. Reg. cap. 24. ver. 10. & 11. tunc occiderit Ioakim proijcique ideo iuſſerit cadauer eius inſepultum, iuxta mænia ciuitatis, vt videretur a Iudæis; & ſic magis perterrefaceret eos; & tali ſpectaculo, facilius Iechoniam ad ſui, vrbiſque deditionem, induceret. Sed quicquid ſit de tempore necis Ioakim: profecto in eius cadauere inuenta fuiſſe ſtigmata quædam, veluti inſignia idolorum, quæ coluerat; ſcriptum reliquerunt Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ; & Lyranus ab Hebræis mutuatum; quod videntur ex illis ſcripturæ verbis collegiſſe, quæ habentur 2. Paralip. cap. vlt. ver. 8. nimirum: Et quæ inuenta ſunt in eo.]

Ioakim an de Babylone reductus.

Quando fuerit occiſus.

7 Tertium notandum, eſt, quod hæc captiuitas Ioakim, & eorum qui cum eo abducti ſunt; re vera fuit ſecunda Hebræorum tranſmigratio in Babylonem. Nam prima fuit illa, quam tertio Ioakim anno contigiſſe, iam ſub anno mundi 3428. num. 3. & 4. dictum eſt. Quamquam illa, ob cauſam ibi adductam, prætermiſſa; & hæc primo loco poſita fuerit in breui illa Babylonicarum captiuitatum repetitione, quæ ad calcem Prophetiæ Ieremiæ adiecta eſt, his verbis: Iſte eſt populus quem tranſtulit Nabuchodonoſor. In anno ſeptimo, Iudæos tria millia, & viginti tres. In anno

De Iudæorum captiuitatibus.

octauo decimo Nabuchodonoſor, de Ieruſalem animas octingentas triginta duas. in anno vigeſimo tertio Nabucbodonoſor, tranſtulit Nabuzardan Magiſter militiæ animas Iudæorum ſeptingentas quadraginta quinque: Omnes ergo animæ quattuor millia ſexcentæ.] Ex quo loco, apertè deducitur primo, caput illud Ieremiæ vltimum, a Barucho eius ſcriba, & ſucceſſore, ibi, vt creditur, fuiſſe adiectum: non enim Ieremias ſuperſtes fuit vſque ad annum regni Nabuchodonoſor vigeſimum tertium; & multo minus peruenit vſque ad trigeſimum ſeptimum tranſmigrationis Iechoniæ, de quo ibidem ſucceſſiuè fit mentio. Deinde etiam infertur, quod omnes Iudæorum Babylonicæ captiuitates, in memorato epilogo ſummatim reducuntur ad tres. Et in prima eorum, quæ dicitur contigiſſe anno regni Nabuchodonoſor ſeptimo; & alia eſſe non poteſt, niſi quæ facta eſt in fine regni Ioakim; neceſſe eſt comprehendi aliam quoque captiuitatem, nimirum filij eius Iechoniæ, de qua ſub anno mundi proximo agemus: alioqui ipſa Iechoniæ captiuitas, quæ tamen inter alias fuit valde memorabilis; ibi omnino prætermiſſa eſſet; quod nullatenus videtur eſſe admittendum. Cauſa autem dictæ harum duarum captiuitatum copulationis; vt arbitror fuit; quoniam ambæ fuerunt adeò proximæ, & quodammodo inter ſe continuatæ, vt pro vna eademque reputari, rectè potuerint, & dici ſactæ anno regni Nabuchodonoſor ſeptimo, quia ſub finem illius, prima fieri cœpit, & altera ſucceſſiuè inchoante anno regni eiuſdem Nabuchodonoſor octauo (vt ſub anno mundi 3429. numero tertio probauimus) ſubſecuta eſt. Nec obſtat prædictis; ſumma captiuorum quattuor milliū ſexcentorum; ex tribus illis trāſmigrationibus in prædicto catalogo, ſubducta, quæ admodum diuerſa eſt ab ea, quam habemus 4. Reg. cap. 24. ver. 14. Vbi in ſola Iechoniæ tranſmigratione, tranſlati dicuntur decem millia Iudæi: quia Auctor hiſtoriæ libri Reg. qui creditur fuiſſe Ieremias, intendebat ibi tradere numerum omnium cuiuſuis generis captiuorum, cum Iechonia tranſlatorum: Auctor verò prædictæ repetitionis, nobiliores duntaxat recenſere voluiſſe credendus eſt; licet eos populi vocabulo nominauerit, fortaſſis quod ſine honore, cum reliquo populo, commiſtim abducti fuerint.

Capur vltimū Ieremiæ, a Barucho fuiſſe adiectum.

Refellitur Caietani expoſitio verborum 2. Paralip. ca. vlt. ver. 10.

Nullum extitiſſe interregnū inter Ioakim, & Iechoniam.

Quarto denique notandum eſt, quod Caietanus ſuper 2. Paralip. cap. vlt. ex illis 8
verbis quæ ibidem ver. 10. habentur-Cum anni circulus volueretur-ſeu, vt ipſe dicit ex Hebraico haberi-In reuerſione anni-Vel vt habet editio lxx. Interpretum-vertente anno-(omnia enim hæc in eundem incidunt ſenſum) putat indicari, reuolutū fuiſſe annum integrum, a tempore quo venerat Nabuchodonoſor contra Ioakim, ad illud in quo pro ipſo Ioakim, ſubſtituit filium eius Iechoniam Regem in Ieruſalem: Et propterea infert, ipſum Iechoniam, non ſtatim regnare cœpiſſe poſt necem patris ſui Ioakim; ſed inter eos extitiſſe interregnum multorum menſium; propter cladem, inquit, quam fecerat Nabuchodonoſor in Ieruſalem, poſt captum Ioakim. Sed hæc Caietani expoſitio nullo modo videtur eſſe recipienda. Nam cum ſub anno mundi 3429. num. 5. iam ſatis ſuperque, tum ex ſacris libris, tum ex Ioſepho probatum ſit, primum regni Nabuchodonoſor annum, pro maiori parte concurriſſe cum quarto regni Ioakim, Et ipſum Ioakim captum fuiſſe anno regni ſui vndecimo recenter inchoato, id eſt ſub finem anni ſeptimi regni Nabuchodonoſor; Et ipſum Nabuchodonoſor anno regni ſui decimo octauo deſinente, capto Sedecia expugnaſſe vaſtaſſeque Ieroſolymam, & templum: Si inter necem Ioakim, & initium regni Iechoniæ filij eius, multi menſes ſine Iudæo Rege decurriſſent; proculdubio neceſſe eſſet, Sedeciam qui Iechoniæ ſucceſſit, non prius regnare cœpiſſe, quam vel deſinente octauo, vel incipiente nono regni Nabuchodonoſor anno; & conſequenter ipſū Sedeciam, annos tantum decem, regnare potuiſſe, totidem enim remanent vſque ad initia anni decimi noni eiuſdem Nabuchodonoſor. Et nihilominus, quemadmodum ſub proximè citato mundi anno dictum eſt, ex Ierem. cap. 1. ver. 3. conſtat, ipſū Sedeciam expleuiſſe annum regni ſui vndecimum. Præterea non poſſent anni regni Sedeciæ ordinatim concurrere cum annis tranſmigrationis Iechoniæ; nimirum primus cum primo, & reliqui deinceps ſimiliter: Et tamen nos ſub anno mundi proximo numero tertio, oppoſitum oſtendemus. Igitur prædicta verba-Cum anni circulus volueretur-non ſunt accipienda tanquam de reuolutione anni iam peracta, ſed dum adhuc eſſet in fieri, vt verba ipſa ſatis euidenter

Digitized by Google

denter indicant. eſt enim ac ſi dictum eſſet: Currente eodem anno Ioakimi vndecimo, miſit Nabuchodonoſor &c. Et iſte idem ſenſus colligi poteſt ex 4. Reg. cap. 24. ver. 5. vſque ad 12. Vbi eadem hiſtoria repetitur; & continuato ordine deſcribuntur Ioakimi interitus; & ſubſtitutio Iechoniæ filij eius in regno; & obſeſſio Ieroſolymæ; & vltronea egreſſio, ac ſui ipſius, vrbiſque deditio, facta per Iechoniam ipſi Nabuchodonoſor. Ex quibus euidentiſſime patet, inter Ioakim, & Iechoniam, nullum extitiſſe Interregnum. Itaque.

Auctor exponit prædicta Parali. verba.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3436.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 414.

---

1 ANNO regni Nabuchodonoſor octauo inchoante; cum anni (ſubintellige vndecimi regni Ioakim) circulus volueretur, vt dicitur 2. Paralip. cap. vlt. verſic. 10. id eſt, iuxta ſub anno mundi 3429. num. 5. expoſita, in menſe prædicti anni vndecimi Ioakim quinto; a cuius menſis initio incipiebat annus regni Nabuchodonoſor octauus, Iechonias, veritus ne Nabuchodonoſor faceret ei ſicut fecerat patri ſuo, ad vocem Ieremiæ Prophetæ (vt notat Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ lib. 4. Reg. ca. 39.) egreſſus eſt de Ieruſalem ipſe, & mater, & ſerui, & Principes, & Eunuchi eius, & vrbem, agros, aras, focos, ſeſeque dederunt regi Babylonis; qui ſuſcepit eos anno regni ſui octauo, nimirum tunc incipiente; & tranſtulit omnes in Babylonem, quemadmodum prophetauerat Ieremias cap. 22. ver. 25. vſque ad 28. & cum eis pariter tranſtulit de Ieruſalem decem millia diuerſi generis; nempe militum ſeptem millia, artifices mille, & reliquos bis mille, quos partim de populo, partim de Iudicibus terræ Iudæ, & partim item, (vt colligitur Ierem. cap. 29. ver. 1.) de Sacerdotibus & Prophetis, extitiſſe credendum eſt: & ablatis inde theſauris domus regiæ, ac vaſis pretioſiſſimis templi; conſtituit pro Iechonia Mathaniam patruum eius, filium Ioſiæ, Regem in Ieruſalem; quem deinceps, mutato nomine, vocari voluit Sedeciam 4. Reg. cap. 24. ver. 12. vſque ad 18. & 2. Paralip. cap. vlt. ver. 10. & Ierem. cap. 37. ver. 1.

Iechonias cum multis Iudæorum millibus ducitur in Babylonem.

Regnat Sedecias in Ieruſalem.

2 Aduertendum verò hic eſt, circa numerum captiuorum præcedenti numero expreſſum; quod vbi ſcriptura ſacra dicit: prædictos captiuos fuiſſe decem millia; Ioſephus 10. Antiq. cap. 9. ſcribit fuiſſe decem millia octingentos, & triginta duos: Quamobrem Melchior Canus lib. locorum Theologicorum 11. cap. 5. pro ipſorum conciliatione dicit: Ioſephũ voluiſſe ſupplere ex Ieremia, quod deerat 4. Re. c. 24. ver. 14. ideoque ad decem millia, quæ ibidẽ exprimuntur, addidiſſe octingentos triginta duos, qui notantur Ierem. cap. vlt. ver. 29. Tanquam ſi ſcriptura ſacra, neutrobique expreſſiſſet integrum captiuorum numerum; ſed maiorem ipſius partem loco Reg. citato; minorem autem in Ieremiæ Prophetia adnotaſſet. Subtilis certè & ingenioſa expoſitio; Sed nullatenus admittenda; quia conſtat ſcripturam locis citatis, non de vna eademque captiuitate loqui; ſed in vno quidem de tranſmigratione Iechoniæ, quæ facta eſt inchoante anno regni Nabuchodonoſor octauo; in alio aũt de captiuitate Sedeciæ, quæ cõtigit anno regni eiuſdem Nabuchodonoſor decimo octauo. Quare melius eſt fateri, Ioſephum re vera in numero captiuorum tranſmigrationis Iechoniæ deſcribendo, a ſacra ſcriptura diſceſſiſſe; vt in alijs quoque rebus maioris momenti ſolet. Et propterea non eſt valde, pro eius conciliatione laborandum; ſed in huiuſmodi caſibus liberè poſſumus, ac debemus, ab eo diſcedere; atque irrefragabili ſacrarum ſcripturarum veritati adhærere.

De numero captiuorum opinio Cani reiicitur.

3 Vt autem ad id vnde digreſſi ſumus, redeamus. Ex his, quæ nu. 1. diximus perſpicuè inferri poteſt; quod annus regni Nabuchodonoſor octauus ferè totus; & item

De annis tranſmigrationis Iechoniæ.

qui dicitur vndecimus regni Ioakim, pro maiori parte concurrunt cum primo tran
ſmigrationis Iechoniæ; & pariter cum primo regni Sedeciæ: Quod autem anni
prædictæ tranſmigrationis, præciſè coinciderint cum annis regni Sedeciæ seriam,
ex quorundam ſcripturæ locorum collatione fit clarum. Nam 4. Reg. capitulo vlt.
verſic. 1. & Ierem. capit. 39. verſic. 1. legimus: Regem Nabuchodonoſor obſediſſe
Ieroſolymam, anno regni Sedeciæ nono, menſe decimo, die decima menſis, & E-
zechiel qui, vt patet ex initio Prophetiæ ſuæ, ſolet annos dinumerare ab initio
tranſmigrationis ſuæ, quæ eadem fuit cum tranſmigratione Iechoniæ, quemadmo-
dum numero proximo dicemus; in cap. 24. ver. 1. expreſsè dicit: memoratam Iero-
ſolymæ obſidionem, contigiſſe anno nono die decima menſis decimi, ergo euidens
eſt, quod anni prædictæ tranſmigrationis, præciſè coincidebant cum annis regni Se
deciæ. Igitur, vt num. 1. dicebamus, Nabuchodonoſor, ſtatim ac tranſmiſit Iecho-

De annis vitæ regnique Sedeciæ.

niam in Babylonem, conſtituit pro eo Sedeciam Regem in Ieruſalem. Vigeſimum
primum ætatis annum expleuerat Sedecias, quando regnare cœpit, & annis vnde-
cim integris, vt iam non ſemel probatum eſt, regnauit in Ieruſalem, fecitque malum
coram Domino, ſicut fecerat Ioakim, 4. Reg. cap. 24. ver. 18. & 19. Et 2. Paralip. cap.
vlt. ver. 11. & 12. Et Ierem. cap. vlt. ver. 1. & 2.

Ezechiel cum Iechonia tranſlatus in Babylonem.

Ceterum, in memorata Iechoniæ tranſmigratione, tranſlatum quoque fuiſſe Eze 4
chielem, qui poſtmodum in Chaldæa ſpiritum prophetiæ accepit, & inter quattuor
Prophetas maiores etiamnunc tertio loco connumeratur; manifeſtum eſt ex Pro-
phetia eius; in qua ipſe recenſet annos rerum quæ in Babylone geſſerat, ab hac ea-
dem tranſmigratione, vt numero præcedenti oſtenſum eſt, & item euidentiſſimè
poteſt inferri ex initio cap. eius 40. vbi expreſsè teſtatur Propheta: annum tran-
ſmigrationis ſuæ vigeſimum quintum, coincidere cum anno decimo quarto, ex quo
vaſtata eſt ciuitas, ergo Ezechielis tranſmigratio, vndecim præciſè annis præceſſit
Ieroſolymæ deſolationem, quæ, vt ſæpe dictum eſt, facta fuit in conſumatione vn-
decimi anni Sedeciæ, ergo Ezechielis tranſmigratio, non potuit alia eſſe, niſi hæc,
quæ inchoante præſertim anno regni Sedeciæ primo, facta eſt. Oportet autem Eze-
chielem fuiſſe viginti quinque annorum, quando tranſlatus fuit; ſi verum eſt quod
nos ſub anno mundi 3411. num. 1. ex initio prophetiæ eiuſdem Ezechielis proba-
uimus; nempe ipſum anno quinto ſuæ tranſmigrationis, fuiſſe virum triginta an-
norum.

Quod Mardochæus non fuerit cum Iechonia trãslatus.

In eadem tranſmigratione dicti Iechoniæ, abductum quoque ſimul fuiſſe Mardo 5
chæum qui fuit pater adoptiuus filiæ fratris ſui, quæ vocabatur Ediſſa, & alio nomi-
ne Eſther; colligi poteſt ex cap. 2. libri Eſther ver. 5. vſque ad 8. & clarius ex capit.
11. ver. 4. Nec refert quod memoratum caput vndecimum cum ferè toto præce-
denti, & quinque ſequentibus, in textu Hebraico (vt ibidem notat B. Hieronymus)
non reperiatur: tum quia illa quoque in numero ſcripturarum Canonicarum eſſe
computanda, rite docet probatque Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei ca.
7. tum etiam, quia idem fermè de Mardochæo aſſeritur cap. eiuſdem lib. 2. verſic. 5.
& 6. vt dictum eſt. Verumtamen, quoniam ex iſta poſitione ſequeretur: Mardo-
chæum (etiam poſito quod eſſet infantulus, quando facta eſt iſta tranſmigratio)
fuiſſe ducentorum viginti quinque circiter annorum, anno Aſſueri mariti Eſther
duodecimo, vt ſupputari poteſt in tabulis: Nos autem nullo modo adduci poſſu-
mus, vt Philonis Anniani fabulis, aſſerentibus Mardochæum annis decem & octo vi
tam Iſaaci ſuperaſſe, fidem habeamus; & multo minus vt credamus eundem tantæ
ætatis fuiſſe; quando erat ſecundus a rege, & conſequenter oportebat eum grauiora
ipſius regis negotia, loco Aman, gerere; præſertim cum neque in toto libro Eſther,
neque alibi ſcriptura ſacra quicquam innuat de tanta eius longæuitate, & iam tot
annorum centuriæ tranſiſſent, ex quo Dauid in Pſal. 89. declarauerat, ordinariam
hominum vitam, ad annos ſeptuaginta, vel in validioribus, ad octoginta extendi
conſueuiſſe. Nam etſi certum ſit, poſt Dauidis tempora, nonnullos interdum, ad
ducentos, & amplius annos perueniſſe, id tamen perquam raro accidiſſe nemo ne-
ſcit, Et (quod magis vrget) conſtat eos in tali ætate, negotijs gerendis non fuiſſe
idoneos: Denique quia de Mardochæo inſuper creditur, quod etiam poſt dictum
Aſſueri annum duodecimum, adhuc plurimum ſuperuixerit; & quod quando rex ad

bella

Digitized by Google

bella procederet; ipſe domi pro rege, totum penè regnum adminiſtraret. Quæ omnia in virum tali ſenio conſectum quadrare nullatenus poſſe videntur. Propterea credimus eundem Mardochæum, longe poſt Iechoniæ tranſmigrationem eſſe natum. Quomodo autem præaddućta libri Eſther loca exponi debeant, nos infra ſub annis mundi 3456. num. 2. & 3650. num. 5. latius explicabimus. Vnde inferri poterit; illud non eſſe argumentum ſatis firmum, quod quidam deſumunt ab ætate Mardochæi, ad ponendam hiſtoriam Eſther magis ſub vno ex prioribus, quam ex poſterioribus Perſarum regibus.

6 Eodem tempore, nimirum in principio regni Sedeciæ regis Iuda, prophetauit Ieremias aduerſus Ælamitas ea, quæ habentur in Prophetiæ eius cap. 49. ver. 34. vſq; ad finem capitis, vt ibidem expreſſum inuenies. Qui autem fuerint Ælamitæ; & vnde originem, cognomentumque acceperint, iam ſub annis mundi 1931. num. 49. & 2118. num. 2. dictum eſt. *Ieremias prophetat contra Aelamitas.*

7 Per eadem quoque tempora, videlicet non multo poſtquam tranſmigrarunt Iudæi cum Iechonia rege Iuda in Babylonem (vt colligitur ex initio capitis 24. Ieremiæ) oſtendit Dominus eidem Prophetæ duos calathos ficuum plenos, tanquam ante templum Domini poſitos; quorum alter continebat ficus optimas; alter verò peſſimas, ita vt comedi non poſſent. Qua viſione, indicabat Dominus conditionem ac differẽtiam populi Iudaici qui cum Iechonia ſeceſſerat in Babylonem, ab eo qui cum Sedecia remanſerat in Ieruſalem. Siquidem vt ibidem tradunt B. Hieronymus, Gloſſa Ordinaria, & ipſemet Dominus per Ieremiam ibidem ver. 5. & 8. Calathus bonarum ficuum, ſignificabat Iechoniam, & Principes eius, qui Ieremiæ conſilia Deique imperium ſecuti; tradiderant ſe regi Babylonis; propter quod poſtea meruit Iechonias ab Euilmerodach rege Babylonis exaltari, ac tandem ſucceſſio eius læta reduci in terram Iſrael. Peſſimarum autem ficuum calathus, ſignabat Sedeciam & principes eius, qui indurantes ceruices ſuas aduerſus ea, quę mandáte Domino loquebatur ſeruus Dei Ieremias, & ſpernentes ſalutiferas Prophetæ cohortationes, recuſarunt vltro facere, quod tandem vel inuiti ſubire compulſi ſunt; nimirum tradi in manus Chaldæorum, & nullam inuenire coram eis miſerationem. Nam & ipſe Sedecias, poſteaquam vidit coram ſe occidi filios ſuos, excæcatus fuit; & ductus in Babylonem; vbi & miſerrime mortuus eſt; & concaptiui eius diuerſimodè vexati, interierunt; quemadmodum prophetauerat Ieremias cap. 34. ver. 20. Optima ergo fuit deliberatio, vltroneaque deditio Iechoniæ, & eorum qui cum eo erant, facta regi Babylonis; ob quam capite citato ver. 5. vſque ad 8. proſpera eis Propheta prænuntiat. E conuerſo autem, peſſima fuit obſtinatio atque inobedientia Sedeciæ, & principum eius; quibus ibidem ver. 8. vſque ad finem capitis vaticinatur aduerſa, quæ poſtea eis ſubſecuta ſunt. *De viſione ficuum bonarũ, & peſſimarum oſtenſa Ieremiæ, et eius interpretatione.*

8 Eodem anno regni Sedeciæ Regis Iudæ primo, aut ſecundo, vt numero ſequenti probabitur; nimirum poſt Iudæos cum Iechonia in Babylonem tranſmigratos; Ieremias Propheta, cum audiſſet iam ſurrexiſſe in Babylone quoſdam Pſeudoprophetas, qui decipiebant Populum dicentes: breui ſolutum iri captiuitatem; & omnes in Iudæam reuerſuros; nacta occaſione cuiuſdam legationis, quam Sedecias Rex mittebat ad Nabuchodonoſor in Babylonem, per duos ciuitatis optimates, quorum alter dicebatur Elaſa filius Saphan, alter Gamarias filius Helciæ; miſit per eoſdem nuncios librum, ſeu Epiſtolam de Ieruſalem, ad reliquias ſeniorum tranſmigrationis; & ad Sacerdotes; & ad Prophetas; & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonoſor rex in Babylonem; cuius Epiſtolæ exemplum, ſiue argumentum continetur in Ierem. capit. 29. Vbi ex ore Domini, promittit quidem certam tranſmigratis liberationem; ſed non niſi poſt exactos ſeptuaginta captiuitatis annos; quos tamen, vnde nam exordiendi ſint, non commemorat; ſupponens id iam aliàs, nimirum cap. 25. ver. 11. ſatis inſinuaſſe, vbi adiunxit; interim terram Iuda in ſolitudine manſuram; ex quo perſpicuè ſequebatur, eoſdem annos ab vrbis deſolatione iam ſæpius per ipſum prænuntiata, fore numerandos; hic autem, prædictum tantummodo annorum numerum, tanquam a Deo irreuocabiliter ſtatutum, certo ab omnibus credi debere denũtiat: propterea hortatur eos, vt bono animo ſint, & diuinæ acquieſcentes voluntati, vacent domibus ſibi ædificandis, vxoribus ducendis, aliiſque eiuſ- *Ieremias mittit Epiſtolam ad tranſmigratos in Babylonem.* *Eiuſdem Epiſtola argumentum.*

modi

mudi familiaribus exercitijs,& quieti permaneant, donec prædictum tempus aduenerit: nec interea ſinant ſe ſeduci a Pſeudopropheris oppoſitum eis ſuadere conantibus; quia falſa loquuntur: Quandoquidem re verà, non modo captiui cito in Iudæam,& Ieruſalem reducendi non erant,ſed neque eis breui redire vllatenus expédiret; propter multas,gladij, famis, ac peſtilentiæ calamitates,quas idem Propheta ibidem prædicit venturas eſſe ſuper Sedeciam, & eos qui eum ipſo remanſerant in Ieruſalem. Denique inuehitur contra prædictos Pſeudoprophetas, diuinam eis vltionem prænuntians,eo quod decipiant populum; & ſignanter vaticinans aduerſus Achab filium Culiæ, & Sedeciam filium Maaſiæ;eoſdem,propter ſcelera eorum a Nabuchodonoſor igne cremandos fore prædicit.

Scripturam ſacram non ſemper ordinem tẽporum ſeruare.

Diximus hæc accidiſſe anno Sedeciæ Regis Iuda primo; quoniam tametſi quæ in præcedenti Ierem. capite habentur,conſtet contigiſſe anno eiuſdem Sedeciæ quarto: attamen non ſequitur quod ea,quæ ſequenti capite deſcribuntur,ad eundem annum, vel ad vnum de poſterioribus,neceſſario referri debeant;quia certum eſt,vt aliàs probauimus,in ſcripturis ſacris, prout nunc digeſtæ ſunt; non ſemper ſeruatum eſſe ordinem temporum; quod præſertim in ipſa Ieremiæ Prophetia manifeſtũ eſt; quemadmodum pluribus exemplis demonſtrari poteſt. Nam in cap. 21. continentur quædam geſta temporibus Sedeciæ Regis Iuda. Et c. 25. quædam quæ regnante Ioakim,qui Sedecjam in eodem Iudæ regno præceſſerat, acciderant, & cap. 26. aliqua narantur facta in principio regni eiuſdem Ioakim. Item ca. 27. vſque ad 35. recenſentur multa quæ in diebus Sedeciæ Regis acta fuerant; Deinde in cap. 35. & 36. reditur ad quædam ſub Ioakim geſta: Et deinceps vſque ad ca. 45. rurſus aliqua referuntur, ad tempora Sedeciæ pertinentia: In ipſo autem cap. 45. & 46. denuo commemorantur quæ ſub Rege Ioakim idem Propheta dixerat, vaticinatusve fuerat: Ac denique in cap. vlt. narrat quæ poſterioribus Sedeciæ temporibus acta ſunt. Ecce quanta in vno eodemque Propheta, ordinis temporum variatio, & cõmixtio. huius rei cauſam nos ſub anno mundi 3610. num. 18. aperiemus. Quare licet quæ ſub aliquo ex citatis capitibus,ſine vlla temporis notatione habentur,regulariter credendum ſit poſt relata in ſuperiori capite,accidiſſe: nõ tamen neceſſe eſt ſemper ita ſupponere: Etenim vera quidem eſt regula. Non eſſe diſcedendum ab ordine literæ. Sed cum hac limitatione; Niſi alibi conſtet de oppoſito; & niſi aliqua rationabilis cauſa, cogat nos aliter facere: quod in caſu noſtro accidit; in quo neceſſarium videtur dicere Ieremiam miſiſſe in Babylonem memoratam Epiſtolam; non anno Sedeciæ quarto, vt ordo litteræ quodammodo indicare videtur: ſed primo,aut ſecundo: alioqui,ex ſub anno mundi 3438. num. 1. dicendis, conſequeretur harum litterarum tranſmiſſionem, factam eſſe poſt Suſannæ hiſtoriam, quod omnino aduerſaretur antiquiſſimæ Hebræorum traditioni ab Origene, B. Hieronymo, alijsque pluribus Eccleſiæ Doctoribus receptæ; quæ aſſerit, memoratos Pſeudoprophetas,Achab ſcilicet,& Sedeciam quibus Ieremias in præfata Epiſtola prænuntiat interitum; fuiſſe duos illos peſſimos Iudices, qui caſtiſſimam Suſannam falſo adulterij crimine accuſarunt condemnaruntque: quam traditionem nos quoque ſub anno mundi proximè allegato num. 3. aliquot ex ſacra ſcriptura petitis rationibus, comprobabimus. Proptcrea puto allucinari eos,qui in dicto Ierem cap. 29. contenta; ſubordinare conantur cum his, quæ in præcedenti capite relata fuerant; cum ratio ipſa ſuadeat, ibidem, quemadmodum,& alijs in locis,temporum ordinem fuiſſe commutatum; nec quicquam aliud obſtet,ita ſentire. 9

AB ORBE CONDITO ANNVS 3437.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 415.

Semeias Pſeudopropheta per

ANNO regni Sedeciæ vt arbitror,ſecundo;quidam Pſeudopropheta Semeias 1
nomine,Nechelamites,qui cum reliquis captiuis manebat in Babylone;vt audiuit

diuit quod Ieremias memoratam miſiſſet ad tranſmigratos Epiſtolam; in qua hortabatur eos ædificare domos, & ſerere hortos, in Babylone; eo quod longo admodum tempore duratura eſſet eorum captiuitas; ſcripſit & ipſe, per eoſdem fortaſſe nuncios, quando redierunt in Ieruſalem, alias litteras, illis omnino contrarias, ad omnem populum Ieroſolymitanum; & ad Sacerdotes; & præcipuè ad Sophoniam filium Maaſiæ; qui tunc erat vnus de Principibus Sacerdotum; nimirum ſecundus a Saraia, vt patet 4. Reg. cap. vlt. ver. 18. & Ierem. cap. vlt. ver. 24. dicens: quod ideo Dominus poſuerat eum Ducem in domo Domini, vt præeſſet arreptitijs, & Prophetis; obſeruaretque eos; Et ſi quando malè fungerentur officio ſuo; mitteret eos in neruum, & in carcerem: Quamobrem, non poterat non conqueri, quod nequaquã increpaſſet; ſed tamdiu caſtigare diſtuliſſet Ieremiam; qui auſus fuerat mittere litteras in Babylonem, falſa continentes; nimirum non eſſe breui ſoluendam captiuitatem; contra id quod ipſemet Semeias ibidem prophetauerat. Itaque cum legiſſet Sophonias Semeiæ litteras in auribus Ieremiæ Prophetæ; factum eſt verbum Domini ad ipſum Ieremiam præcipiens ei, vt prophetiam mitteret ad omnem transmigrationem in hæc verba: Quia Semeias non miſſus a Domino, prophetare præſumpſit, & confidere vos fecit in verbis mendacij: Ecce ego, ait Dominus, viſitabo ſuper Semeiam Nehelamitem, vt non videat bonum, quod facturus ſum populo meo; & ſuper ſemen eius; vt non ſit vir honoratus, qui deinceps ſedere audeat in medio populi.] Ierem. cap. 29. ver. 24. vſque ad finem capitis.

litteras cõtradicit Ieremiæ.

Ierimias prophetat contra Semeiam.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3438.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 416.

1 ANNO regni Sedeciæ tertio, qui erat regni Nabuchodonoſor decimus; & vitæ Danielis decimus tertius, vt videre eſt in tabulis; oportet contigiſſe ea omnia quæ accuratè admodum deſcribuntur in toto Danielis cap. 13. de Suſanna muliere ſpecioſiſſima pariterque caſtiſſima; contra omne ius fasque, adulterij accuſata, a duobus ſenibus; qui tunc Iudices erant populi Iudaici in Babylone commorantis; quod illa fœdis eorum concupiſcentijs aſſentiri libere renuiſſet; & inſuper ad ipſorum inſtantiam condemnata; ſed tandem, Dei miſeratione, per miniſterium pueri Danielis liberata. Etenim ipſum Danielem tunc duodecim fuiſſe annorum, hoc eſt, duodecimum ætatis annum expleuiſſe; & conſequenter decimum tertium iam fuiſſe ingreſſum; ſcripſerunt inprimis Sanctus Ignatius Martyr, in Epiſtola ad Magneſianos; & poſt ipſum Sulpitius, in principio li. 2. hiſtoriæ ſacræ; ac deinde alij plures. Et hoc eſt valde rationabile. Nam ſi tunc Daniel prouectioris fuiſſet ætatis; facile potuiſſent peſſimi illi Iudices, eum quoque calumniari; & perſuadere populo, ne crederent Danieli; eo quod ipſe eſſet ille Suſannæ amaſius, quem ipſi deprehenderant; ſed comprehendere nequiuerant: atque ita omne iuditium eius eludere.

Suſanna hiſtoria.

2 Hæc, inquam, omnia, hoc anno acta eſſe, fateri neceſſarium eſt; ſi tamen iſte Daniel, qui adhuc puer, Suſannam de falſo crimine liberauit; & poſtea vir factus, Bel deſtruxit, & draconem interfecit (vt deſcribitur Daniel. cap. vlt.) idem eſt cum eo; de quo agitur in reliquis Prophetiæ Danielis capitibus: nõ enim defuerunt ſcriptores, cum veteres, tum recenſiores, qui putauerunt fuiſſe diuerſos: Illud quoque in argumentum ſuæ opinionis aſſumentes; quod huiuſmodi, Suſannæ, Beliſque, ac draconis narrationes; ad calcem libri fuerint adiectæ; tamquam ad præcedentia nihil attinentes; cum tamen prima earum, nempe hiſtoria Suſannæ, iuxta ordinem temporum, circa eiuſdem libri initia poni debuiſſet: Sed quoniam nos ſub anno mundi 3426. num. 3. probauimus, tutiorem verioremque eſſe illorum ſententiam; qui omnia quæ in Danielis Prophetia deſcribuntur, ab vno eodemq; Daniele acta fuiſſe

Quod non duo ſed vnus idẽq; Daniel egerit omnia quæ in eius prophetia traduntur.

een-

Digitized by Google

cenſuerunt: Iccirco, ex his quæ ſub anno mundi 3428. num. 5. de Danielis ætate, quando in captiuitatem ductus fuit, dicta ſunt; neceſſario infertur; memoratam Suſannæ hiſtoriam, hoc circiter anno accidiſſe. Nec refert quod ad calcem libri editionis vulgatæ ſit poſita; quia conſtat ſcripta Prophetarum non ſemper iuxta ordinem temporum digeſta reperiri; quemadmodum ſub præcedenti anno mundi num. 9. de Ieremia fuſius probatum eſt; & patet etiam de ipſomet Daniele, qui capit. 5. narrat ea quæ geſta ſunt in poſtremo regni Baltaſſar anno; in cap. autem 7. & 8. quæ in anno primo, & tertio eiuſdem Regis acta fuerant: tum etiam quia in latinis codicibus, eædem Suſannæ, Belis, & draconis hiſtoriæ, ad calcē libri reiectæ creduntur; quoniam in codicibus Hebraicis, vnde Latinè tranſlati ſunt, non reperiuntur; ſed a Græcis exemplaribus mutuatæ fuerunt; apud quos tamen Suſannæ hiſtoria, rectè in capite libri poſita eſt; quoniam re vera, illa fuit prima Danielis actio memorabilis; ex qua primo eximia eius virtus; & in deprehendenda iniquorum Iudicum fraude, prudentia ac ſapientia dignoſci ac diuulgari cœpit; & ipſe deinceps in magna exiſtimatione haberi; vt propterea mirum non ſit, ſi ipſe inter ceteros præcipuus, ab Aſphenez Eunuchorum Regis præpoſito, poſtea delectus fuit; qui cum alijs pueris de ſemine Iſraelis regio, iubente ipſo Nabuchodonoſor, litteris atque idiomate Chaldæorum imbueretur; & vt in omni eorum diſciplina triennio eruditus, ſtare poſſet in palatio Regis, quemadmodum ſub anno mundi 3442. num. 2. dicemus. Itaque

De duobus Iudæorum Iudicibus in Babylone conſtitutis.

Eodem anno, vt ex prædictis conſequitur, conſtituti fuerant (quemadmodum 3
dicitur Danielis cap. 13.) Iudices populi Iudaici, qui tum in Babylone morabatur, illi duo nequiſſimi ſenes, qui exarſerūt in concupiſcentia honeſtiſſimæ Suſannæ, de quibus numero proximo agemus. Nemini verò mirum videatur, quod Iudæi in captiuitate Babylonica poſiti, proprios Iudices Iudæos habuiſſe dicantur. Quandoquidem, ſi (quemadmodum de ſuis temporibus teſtatur Origenes) etiam Romani, permittebant Iudæos, quos tanquam captiuos in diuerſis ipſorum prouintijs habitare fecerant, vti proprijs legibus; & nunc quoque videmus idem eis à multis Chriſtianorum Principibus concedi; Quin etiam, ſi conſtat hodie Turcas omnium gentium natura crudeliores, permittere tum Iudæis, tum Chriſtianis in ſua ditione degentibus, non ſolum propriæ religionis ritus, inter ipſos tantum exercere; verum etiam particulares habere magiſtratus: Vtique credendum eſt, pari modo olim Regem Babylonis feciſſe facultatem Iudæis conſtituendi ſibi proprios Iudices, legum ſuarum peritos; qui cognoſcere poſſent, ac decidere ipſorum cauſas, etiam criminales; cum aliqua tamen limitatione; nimirum vt antequam quemquam morti adiudicarent, cauſam prius coram Rege ſeu regio delegato, referre tenerentur: Quod & in caſu de quo hic agemus factum fuiſſe, ex num. 5. dicendis colligi poterit.

Quinam fuerunt.

Sanè prædictos Iudices, qui nequiter inſontem Suſannam traducere non erubue- 4
runt; Origenes, & B. Hieronymus, & plures alij Expoſitores, ex antiqua Hebræorū traditione, putant fuiſſe duos illos Pſeudoprophetas, Achab ſcilicet filium Culiæ, & Sedeciam filium Maaſiæ, quorum meminit Ieremias cap. 29. ver. 21. dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael ad Achab filium Culiæ, & ad Sedeciam filiū Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris: & aſſumetur ex eis maledictio omni tranſmigrationi Iuda, quæ eſt in Babylone dicētium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut Achab, quos frixit Rex Babylonis in igne pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſrael; & mœchati ſunt in vxores amicorum ſuorum; & locuti ſunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandaui eis: Ego ſum Iudex, & teſtis, dicit Dominus. hactenus Ieremias. Cuius verba, valde admodū confirmare videntur prædictam Hebræorum traditionem: Siquidem apparet ipſos fuiſſe Adulteros (quod eis quoque exprobrauit Daniel cap. 13. verſic. 57.) Et feciſſe ſtultitiam; illam nimirum quam attentare præſumpſerant, cum caſtiſſima Suſanna: Et mendaciter contra eam eſſe locutos: quæ omnia adamuſſim cōueniunt cum his, quæ de duobus illis nequiſſimis ſenibus in Suſannæ hiſtoria deſcribuntur. Inſuper ex citata Ieremiæ prophetia, datur intelligi, duos illos Pſeudoprophetas, fuiſſe valde ſuperbos, & hipocritas: Simulabant enim ſe habere ſpiritum propheticum, men-

daciter

daciter prædicãtes a Rege Babylonis in proximo ſolutum iri captiuitatem, vt ſic in honore haberentur apud populum: ob quam ſuperbiam, & ipſorum malitiam, non mirum eſt; ſi iuxta doctrinam Apoſtoli ad Roma. cap. 1. ver. 24. & 26. tradidit illos Deus in immunditiam, & in paſſiones ignominiæ; & in ſtultitiam ante dictam: Propter quam poſtea, vt impleretur memoratum Ieremiæ vaticinium, extremo ſuplitio necati ſunt.

5 Nec obſtat, quod de qualitate ſupplicij, ſeu mortis genere; & item de Iudice ſeu condemnatore, non nihil diſſidere videatur, inter Ieremiam & Danielem: quandoquidem Ieremias apertè prædicit Achab & Sedeciam, a Nabuchodonoſor igne cremandos eſſe: Daniel autem aſſerere videtur, duos illos ſenes a populo Iudaico fuiſſe lapidatos: Dicit enim cap. 13. ver. 61. & 62. Feceruntque eis ſicut male egerant aduerſus proximum, vt facerent ſecundum legem Moyſi, & interfecerunt eos.] Ex quo loquendi modo, videtur ſatis apertè inſinuari, ipſos (quia falſo accuſauerant Suſannam adulterij, ob quod crimen, illa debuiſſet lapidari, vt refertur in Euãgelio Ioan. c. 8. ver. 4. & 5.) fuiſſe lapidibus obrutos, iuxta legem Moſaicam, quæ Deuter. c. 19. ver. 18. falſos teſtes ad pœnam talionis condemnat. Hæc, inquam, non obſtant, quia facile erit vtriuſque Prophetæ dicta conciliare, ſi dixerimus: in hiſtoria Suſannæ per Danielem deſcripta, non exprimi, quod lapidauerit eos populus: ſed quod fecerunt eis ſicut male egerant aduerſus proximum: hoc eſt, quod ad ipſum populum ſpectabat, cenſuit eos eſſe dignos morte, quemadmodum ipſi perperam cenſuerant Suſannam eſſe interficiendam. Quod autem ſequitur: Et interfecerunt eos.] accipiendum eſt in eo ſenſu, quo Lucæ cap. 24. ver. 20. & Actorum cap. 2. ver. 36. & alibi ſæpius, dicuntur Iudæi crucifixiſſe Chriſtum: nimirum quia ipſum Pilato crucifigendũ tradiderant. Ita Daniel dicit: Et interfecerunt eos. ideſt interficiendos, ſeu iuxta Moſaicam legem, lapidandos, tradiderunt eos (vt iam prædixerat Ieremias) Regi Babylonis, ſiue, quod idẽ eſt, Iudici Babylonio, quem Rex eiſdem Iudæis, in ipſorũ cauſis criminalibus, delegauerat: qui conſiderata delicti enormitate, adiudicauit eos igni: Quamquam non inconuenit ſimul arbitrari, eundem Regem, ſeu Iudicem, permiſiſſe populo Iudæorum, vt priuſquam illi duo nequam comburerẽtur, eoſdem patrio more lapidaret: atque ita vtrumque verum ſit; & quod lapidibus opreſſerit eos populus, vt innuit Daniel: & quod poſtea eorum corpora, iubente Nabuchodonoſor ſeu Iudice ab ipſo delegato, igne concremata fuerint, vt iam prænuntiauerat Ieremias. Simile quid inuenimus ſcriptum Ioſue cap. 7. ver. 15. vbi eidem Ioſue præceperat Dominus, vt quemcunque deprehendiſſet tuliſſe de anathemate, combureret eum igne: Et nihilominus ſub finem eiuſdem capitis legimus, deprehensũ fuiſſe Acham filium Charmi, de quo ibidem paulo poſt dicitur: Lapidauitque eum omnis Iſrael, & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Ibi enim tametſi non exprimatur, quod ipſe Acham combuſtus fuerit; Expoſitores tamen, & præcipuè Abulenſis, probant ipſum Acham, & lapidatum, & igne crematum fuiſſe: eo potiſſimũ argumento, quod nullatenus ambigendum eſt, de obedientia dicti Ioſue, quin iuſſionem Domini ad vnguem impleri curauerit.

6 Per hæc tempora, nimirum antequam iret Sedecias anno regni ſui quarto in Babylonem: neceſſe eſt (quemadmodum ex ſub anno mundi proximo num. 1. manifeſtum fiet) Ieremiam prophetaſſe contra Babylonem omnia illa, quæ habentur in toto capite Prophetiæ eius 50. & 51. ab initio capitis vſque ad ver. 59. vbi eandem Babylonem certiſſime a Medis deſtruendam eſſe prænuntiat.

Margin notes: *Obiectio.* (beside paragraph 5) · *Reſponſio.* (beside "facile erit vtriuſque Prophetæ…") · *Ieremias prophetat contra Babylonem.* (beside paragraph 6)

AB ORBE CONDITO ANNVS 3439.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 417.

1 ANNO regni ſui quarto circiter, vt arbitror, inchoante; Sedecias Rex Iuda (vt colligitur Ierem. cap. 51. ver. 59.) profectus eſt in Babylonem: vt ferret Regi Na-

Ieremias mandat prophetiā ſuam legi in Babylone, & in Euphraten mergi in ſignum interitus Babylonis.

Nabuchodonoſor qui conſtituerat eum Regem in Ieruſalem, xenia ſeu munera; &
agerer cum eo de negotijs regni; quemadmodum ſacri putant Expoſitores; duxitq;
ſecum Saraiam Principem prophetiæ; ideſt, qui præerat omnibus Prophetis; eo q;
ipſe eſſet ſummus Pontifex,& Sacerdos primus; vt expreſsè traditur 4.Reg.cap.vlt.
ver.18.& Ierem.cap.vlt.ver.24. Audiens autem Ieremias Propheta,quod iret cum
Rege Saraias in Babylonem; dedit ei librum, in quo idem Propheta deſcripſerat
omnia mala,quæ ventura erant ſuper Babylonem,propter idola eius;illa,inquam,vt
arbitror, mala, quæ narrantur in toto Ierem. cap. 50. & 51. præcepitque(ſubaudi
tanquam Propheta miſſus a Domino:non enim ipſe,vt perſona priuata,auſus fuiſſet
præcipere ſuo ſuperiori,& ſummo Pontifici) ipſi Saraiæ,vt cum veniſſet in Babylo-
nem,legeret omnia verba dicti libri;& his lectis, ſtatim alligato eidem ſaxo,proijce
ret eum in medium fluuij Euphratis,dicens: Sic Submergetur Babylon &c. Ierem.
cap.51.ver.59. vſque ad finem capitis. Ex quibus euidenter apparet, contenta in
citatis Ierem.capitibus 50.& 51. ſcripta fuiſſe ante annum regni Sedeciæ quartum,
aut in ipſomet eiuſdem anni initio, antequam iret Saraias cū Rege in Babylonem,
vt ſub anno præcedenti num.6. dictum eſt.

Ieremias prophetat contra Ieruſalem, & cōtra Phaſſur.

In carcerē primo conijcitur.

Conqueritur quod ſermones Domini ſubſanarentur.

Quis fuerit prædictus Phaſſur.

Eodem anno regni Sedeciæ quarto (vt ex paulo poſt dicendis probabiliter col- 2
ligi poteſt)cum Phaſſur filius Emer Sacerdos,qui conſtitutus erat princeps in domo
Domini,audiſſet quadam die Ieremiam multa mala prophetātem quæ ventura erant
ſuper Ieruſalem, & ſuper vrbes eius; zelo actus indiſcreto,percuſſit ipſum; & miſit
in carcerem,in domo Domini in porta Beniamin ſuperiori exiſtentem: Verumta-
men in craſtinum,die illuceſcente,eduxit eum ac dimiſit:qui conuerſus ad Phaſſur,
iterum prophetauit contra eandem ciuitatem,& omnem Iudam, & contra eundem
Phaſſur, & omnes amicos eius; affirmans, quod perituri eſſent gladio inimicorum
ſuorum, ipſomet inſpectante Phaſſur; & quod omnis Iuda, cum vniuerſa ciuitatis
ſubſtantia, & Regum theſauris,diripienda erant,& transferenda in Babylonem; vbi
& ipſe Phaſſur,cum omni domo ſua, captiuus erat moriturus. Et quoniam fortaſſe
Phaſſur, hæc audiens, ſubſanabat Ieremiam; cœpit Ieremias multum conqueri corā
Domino; quod ſermo eius factus eſſet in opprobrium, & in deriſum tota die; & de-
nique ſancto excandeſcens zelo, maledixit diei natiuitatis ſuæ, quod incidiſſet in
eiuſmodi tempora,vſque adeo diuinis eloquijs aduerſantia. Ierem.cap.20. per to-
tum. Dixi hæc prænotato tempore contigiſſe: Quoniam ex ſcriptura ſacra non
conſtat,quis fuerit iſte Phaſſur; neque ſciri poteſt, quando conſtitutus fuerit prin-
ceps domus Domini: quandoquidem, neque in 1.Paralip.ca.6. ver.4. vſque ad 15.
& ver.50. vſque ad 54. Vbi ponitur Aaronis proſapia vſque ad Ioſedec; neque in
Gloſſa Ordinaria ſuper lib. 2. Machab. cap. 3. vbi recenſentur Pontifices, a Sadoc,
qui fuit primus templi Salomonis Pontifex, vſque ad Oniam, qui mortuus eſt ſub
Antiocho Epiphane; neque in toto veteris legis Pontificum catalogo, qui habetur
in Chronologia B. Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani ca.16. reperitur iſte
Phaſſur: Et propterea nihil aliud probabilius cogitare poſſumus; niſi quod idem
Phaſſur: numquam verè fuerit ſummus Pontifex; ſed Saraias, quando profectus eſt
cum Rege in Babylonem, tunc conſtituerit eum ſuper domum Domini; vt ipſo ab-
ſente, vices ſuas gereret; & intra illud tempus, ipſum Phaſſur poſuiſſe Ieremiam
in neruum: non enim credibile eſt quod præſente Rege, auſus fuiſſet id facere.

Ieremias conatur auertere Sedeciam, & finitimos reges ne deficiant a rege Babylonis.

Eodem anno regni ſui quarto (vt num. ſequenti probabitur) cum reuerſus eſſet 3
Sedecias Rex Iuda, de Babylone in Ieruſalem; venerunt ad eum nuncij regum finit-
timarum regionum in circuitu Ieruſalem exiſtentium; nempe Idumæorum,Moabita
rum, Ammonitarum,Tyriorum, & Sidoniorum; ſpetie quidem, vt ſalutarent in ſuo
reditu Sedeciam; re vera autē,vt eundē ſollicitarent ad defectionem vna cum ipſis
a rege Babylonis, quemadmodum ſequētia apertè indicare videntur: Etenim Iere-
mias Propheta,hæc præſentiens; ſtatim,vt juſſerat ei Dominus, fecit ſibi vincula,&
catenas ligneas; & vnam quidem poſuit in collo ſuo, ceteras verò poſtea,per prædi-
ctos nuncios, miſit cunctis præfatarum regionum regibus; in ſignum, quod procul-
dubio catenis vincti, & captiui ducendi eſſent in Babylonem; ſi receſſiſſent a rege
Babylonis. Etenim, ſubiungebat:Scitote quod Deus,qui fecit terram,& homines
habitantes in ea; & qui regionum dominia dare ſolet quibus ei magis placet; dedit

omnia

Digitized by Google

omnia regna hæc Regi Nabuchodonoſor, vſque ad tertiam eius generationem; ita vt Gens, & regnum, quod non ſeruierit ei; certiſſimè, gladio, & fame, & peſte conſumendum ſit: contra autem, qui vltro ſe eiſdem ſubiecerint; liberè valeant ac pacificè habitare in terris ſuis. Quamobrem monebat eos, ne auſcultarent Pſeudo pro hetas ſuos, aut diuinos, ſomniatores, & Augures, & Maleficos mendaciter vaticinantes; & ſuadentes eis recedere a ſeruitute regis Babylonis; vt ſic facerent eos eijci de terra ſua. Et eodem modo locutus eſt Ieremias ad Sedeciam Regem Iuda; & ad Sacerdotes; & ad populum Iudaicum: Quibus inſuper prædixit, quod non modo vaſa domus Domini, quæ abſtulerat Nabuchodonoſor in captiuitate Iechoniæ, non reuerſura erant breui de Babylone, quemadmodum eis falſo prædicabant Pſeudoprophetæ: Quin potius è conuerſo certiſſimè ſcirent; vaſa quæ relicta fuerant in domo Regis, & in domo Domini; & ſpecialiter columnas quoque ac mare æneum, & baſes, & alia quæ fecerat Salomon, transferenda eſſe in Babylonem. Ierem. cap. 27. per totum.

4 Quod autem hæc acta ſint anno regni Sedeciæ quarto, nemo vocet in dubium, propter id quod in editione vulgata legimus in initio citati Ierem. capitis, videlicet: In principio regni Ioakim filij Ioſiæ Regis Iuda, factum eſt verbum iſtud &c. Quia hæc verba (quæ tamen in lxx. Interpretum codicibus non habentur) referenda ſunt, (quemadmodum ibidem exponunt Gloſſa Ordinaria, & Lyranus, & Dionyſius, & alij) ad finem capitis præcedentis; ita vt caput. 27. incipiat ab illis verbis: Hæc dicit Dominus ad me: fac tibi vincula, & catenas &c. Et hæc expoſitio, manifeſtè comprobari poteſt ex his quæ ibidem ſubſequuntur, videlicet: Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis: in manu nunciorum, qui venerũt Ieruſalem, ad Sedeciam Regem Iuda.] Ecce; ergo tum regnabat Sedecias in Ieruſalem, & Iuda: Quod etiam confirmatur ex eodem cap. ver. 12. vbi idem Propheta ſubiungit: Et ad Sedeciam regem Iuda locutus ſum ſecundum omnia verba hæc &c. Et ver. 20. perſpicuè mentionem facit Iechoniæ iam transmigrati. ergo non poſſunt, quæ præcedenti numero retulimus, vllo modo ad tempora, nedum ad initia regni Ioakim pertinere. His adde, quod quæ in ſequenti capite, nimirum eiuſdem Prophetiæ 28. narrantur; proculdubio immediatè cum ſupradictis continuanda ſunt, quemadmodum numero ſequenti apparebit. Et tamen ea dicuntur facta: In anno illo in principio regni Sedeciæ, in anno quarto, in mẽſe quinto.] (ſic enim in exordio proximè citati capitis legimus) ideſt, in illomet anno, in quo ſuperius narrata, acta fuerant: Vocatur autem ibi annus Sedeciæ quartus, etiam principium regni eius. ipſo Sedecia, vt creditur, ita dicente ac prædicante, eo quod tunc denuo a Rege Babylonis confirmatus fuiſſet Rex ſuper Iuda, tanquam volens inde deinceps recenſeri annos regni ſui, ac ſi tunc primum regnare cœpiſſet. Verum enimuerò, ſi quis, non obſtantibus rationibus huc uſque adductis (quæ tamen ſatis firmæ videntur) mallet omnino ſaluare litteram vulgatæ editionis, quæ allegatum Iere. c. 27. exorditur ab illis verbis: In principio regni Ioakim &c. Poſſet dicere, memoratam quidem Domini iuſſionẽ, indicarã fuiſſe ipſi Ieremiæ, vſque ab initio regni Ioakim; quamuis non niſi multo poſt, opportuno tempore, executioni mandata fuerit; nimirum anno quarto regni Sedeciæ, quando ſcilicet prædictorum Regum nuncij ad ipſum confluxerunt: Niſi forte alicui magis arrideat opinio Rabbi Salomonis, & Hebræorum exiſtimãtium, Ieremiam circa initia regni Ioakim feciſſe ſibi catenas; eaſdemque in collo geſtaſſe, vſque ad quartum regni Sedeciæ annum; ſpatio ſcilicet quattuordecim circiter annorum; Quod tamen ad credendum nimis durum ac difficile videtur.

Exponitur locus Ieremiæ c. 27. ver. 1.

Cur annus 4. vocetur principium regni Sedeciæ.

Quomodo littera editionis vulgatæ ſaluari poſſit.

5 Eodem anno quarto regni Sedeciæ Regis Iuda, menſe quinto vt dicitur Ierem. ca. 28. ver. 1. Hananias filius Azur Propheta de Gabaon, cum eſſet in domo Domini, coram Sacerdotibus, & omni populo, inſpectante, atque audiente Ieremia, falſo prædixit Dominum contriuiſſe iugum regis Babylonis; & populum qui erat cum Iechonia captiuus, biennio poſt reuerſurum in Ieruſalem cum vaſis templi, qui ablata fuerant: Qua de re redargutus a Ieremia, non ceſſit; ſed detracta violenter de collo Ieremiæ catena, eademq; confracta; confirmauit denuo vaticinium ſuum dicens: Hæc dicit Dominus, ſic confringam iugum Nabuchodonoſor regis Babylonis,

Hananias Pſeudopropheta vaticinatur falſa.

Redarguitur a Ieremia, qui prædicit, eum eodē anno moriturū

poſt duos annos dierum, de collo omnium gentium. Vnde obiter colligi poteſt, hæc & num. 3. & 4. a nobis relata, eodem anno contigiſſe. Verumtamen, non multo poſt Ieremias, iubente Domino, adijt prædictum Hananiam, dicens: quod pro catenis ligneis, quas ipſe contriuerat, facturus erat Dominus catenas ferreas; & poſiturus iugum ferreum ſuper colla finitimarum gentium, vt ſeruiant regi Babylonis: Et addidit prænuntians eidem Hananiæ: quod eodemmet anno moriturus eſſet, eo q confidere feciſſet populum in mendacio Ierem. cap. 28. per totum.

prædictus mēſis num fuerit quintus anni ſacri, an regni quarti Sedeciæ.

6 Porrò prædictus menſis quintus, non videtur poſſe dici talis, reſpectu anni ſacri tunc currentis; quia ex dictis ſub anno mundi 3429. num. 5. & 3436. num. 1. conſtat, Sedeciam regnare cœpiſſe aliquot diebus poſt iam inchoatum menſem anni Hebræorum ſacri, quintum: Igitur oporteret, ea quæ præcedenti numero retulimus, contigiſſe inchoante circiter anno eiuſdem Sedeciæ quarto; Quod conciliari non poſſet cum his quæ ſupra num. 3. & 5. diximus; nimirum Sedeciam anno regni ſui quarto, iuiſſe in Babylonem; & poſt reditū ſuū in Ieruſalem; excepiſſe legationes vicinorum regum; quibus tunc Ieremias miſit catenas, & vnam geſtabat in collo ſuo; quam poſtea eidem abſtulit confregitque Hananias Pſeudopropheta. Quæ omnia certum eſt acta eſſe anno regni Sedeciæ quarto; nec potuiſſe intra menſem vnum peragi. Quare neceſſario ſequitur dicendum; vel prædictum menſem quintū, fuiſſe quintū anni quarti Sedeciæ, & cōſequenter nonū anni ſacri; & ipſum Sedeciā intra primos quattuor mēſes anni quarti, ſimul & profectū eſſe in Babylonē; & negotijs ſuis ibidem cum rege cito beneque expeditis, feſtinato redijſſe in Ieruſalem: vel certè (quod magis placet) prædicti Pſeudoprophetæ vaticinium; & illam ipſius cum Ieremia diſceptationem, contigiſſe in prioribus quinti menſis anni ſacri diebus; qui concurrebant cum poſtremis anni quarti Sedeciæ diebus: Siquidem anni regni Sedeciæ, non prorſus coincidebant cum annis regni Nabuchodonoſor, ſed aliquanto tardius exordiebantur; nam anni Nabuchodonoſor incipiebant inchoante circiter menſe anni ſacri quinto; anni verò Sedeciæ, eodem menſe iam per aliquot dies, puta decem aut quindecim inchoato, vt ſub citato mundi anno 3429. num. 5. oſtenſum eſt: Et inde etiam euidenter apparet, quod Nabuchodonoſor, anno regni ſui octauo inchoante, ſuſcepit Iechoniam ſe ei ſuaque omnia vltro tradentem, & deinde poſt paucos dies, ſubſtituit pro Iechonia Sedeciam regem in Ieruſalem, quemadmodum ſub anno mundi 3436. expoſuimus. Itaque ſi quæ dicuntur acta currente anno regni Sedeciæ quarto, in menſe quinto, de menſe anni ſacri quinto (iuxta paulo ante expoſita) accipiantur; proculdubio potuit ipſe Sedecias diutius morari in Babylone, & commodius ire ac redire, ſpatio ſcilicet anni ferè integri. Verumtamen, quod ſubiungitur de morte prædicti Hananiæ in menſe eiuſdem anni ſeptimo; iſte menſis ſeptimus fuit quidem eiuſdem anni ſacri, non autem eiuſdem anni Sedeciæ quarti; ſed ſecundus aut tertius anni quinti regni eiuſdem Sedeciæ, vt nos ſub anno proximo dicemus.

Ieremias ſcribit Epiſtolā ad transmigratos cum Iechonia in Babylonem.

7 Eodem, vt arbitror, anno; nimirum nō multo poſt prædicta; probabile eſt Ieremiā veritum ne, quod falſo prophetauerat præfatus Hananias; deueniret ad aures populi iam cum Iechonia tranſmigrati; ſcripſiſſe ei Epiſtolam illam, quæ refertur Ierem. cap. 29. In qua hortatur eoſdem tranſmigratos, ne credant Pſeudoprophetis prædicentibus, eos in proximo, de Babylone, in patriam redituros; ſed curent pacatè ibidem permanere, ac degere; ſcientes iam ſtatutum ac definitum eſſe a Domino, ne inde redeant, donec impleri cœperint ſeptuaginta anni, a Ieroſolymorum deſolatione computandi; iuxta ea quæ idem Propheta cap. 25. prænunciauerat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3440.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 418.

1 ANno regni Sedeciæ Regis Iuda quinto, in mēſe anni ſacri tūc currētis ſeptimo, qui cōcurrebat cū menſe, ab initio anni quinti eiuſdē regis, ſecūdo, vel tertio;

Hana-

Hananias Pſeudopropheta mortuus eſt: quemadmodum eidem prænuntiauerat Ieremias Propheta in calce capitis 28. Prophetiæ eius: & nos ſub anno præcedenti num. 5. diximus.

Hananias moritur iuxta Ieremiæ vaticinium.

2 Eodem anno regni Sedeciæ quinto: qui (vt conſtat ex his quæ ſub anno mundi 3436. num. 3. dicta ſunt: & videre eſt in tabulis) coincidit cum anno quinto tranſmigrationis Iechoniæ; quem Ezechiel appellat Iochin; & item qui annus (quemadmodum ex ſub anno mundi 3411. num. 1. dictis, & ex paulo poſt dicendis inferri poteſt) erat trigeſimus vitæ ipſius Ezechielis, die quinta menſis quarti, idem Ezechiel accepit a Domino ſpiritum prophetiæ, cum eſſet in terra Chaldæorum; viditque ſecus flumen viſionem grandem quattuor animalium, & rotarum, quæ deſcribitur in cap. Prophetiæ eius 1. & 2. quam exponit ad litteram Ricardus de Sancto Victore, in 2. parte ſuorum opuſculorum. Poſt quam viſionem miſſus eſt a Domino prophetare, & prædicare filijs Iſrael, qui tunc erant in tranſmigratione poſiti: audiuitque ab eodem Domino, & fecit ea omnia, quæ ibidem ipſe narrat vſq; ad capitulum 8.

Ezechiel ſpiritu prophetiæ donatur.

3 Diximus Ezechielem anno ætatis ſuæ trigeſimo prædictam habuiſſe viſionem: non ignorantes Hieronymum Pradū initio explanationum ſuarum in Ezechielem, poſt reiectam hanc, aliaſque huius loci expoſitiones, conari oſtendere annum illum, cuius ibidem Propheta meminit, fuiſſe trigeſimum, non ab ortu Prophetæ, ſed ab anno primo regni Nabopollaſſar, ſeu Nabuchodonoſor ſenioris, patris magni illius, qui abduxit Ioachin captiuum. Ab hoc enim anno, inquit, publica auctoritate, noua æra inſtituta eſt, atque ab Aſtrologis Chaldæorum perpetuo obſeruata, vt eſt videre in conſtructione magna Ptolemæi, qui eorum calculos imitatus, regnorum Cābyſis Perſæ, Darij Hyſtaſpis, atque Adriani Imperatoris Romani annos numerat à Nabopollaſſaris imperio: Qua computatione, nulla poteſt reperiri vel certior, vel antiquior; vtpote quæ perpetuo cælorum motu quotidie ſtabiliatur, & confirmetur. Sic ille. Et quidem quod attinet ad æram illam a Chaldæorum Aſtrologis obſeruatam, & apud Ptolemæum in libris Almageſti ſæpius citatam, nemini dubium eſt, quin ſit aliarum omnium certiſſima. Verum illa dubio procul a Nabonaſſar deduci ſolet, vt patet in eiſdem Ptolemæi libris, & nos late ſub anno mundi 3306. num. 1. & ſequentibus oſtendimus: non autem (vt putat Pradus) a Nabopollaſſar, qui fuit Nabonaſſaro longe poſterior, quemadmodum perſpicuè tradit idem Ptolemæus lib. 5. Almageſti cap. 14. dicens: annum quintum Nabopollaſſar fuiſſe centeſimum vigeſimum ſeptimum a Nabonaſſaro. Quod autem etiam ab ipſo Nabopollaſſar noua æra poſtmodum auctoritate publica fuerit inſtitura, nuſquam reperimus; neque Pradus id probat. Sed, eſto, exiſtimauerit Pradus Nabonaſſarum etiam Nabopollaſſari nomine fuiſſe appellatum, aut alterum pro altero ſumpſerit (ſufficit enim ex eius verbis liquido colligi, quod ipſe loquitur de æra quam ſequitur Ptolemæus, quæ vtique a Nabonaſſaro, non a Nabopollaſſaro deriuatur) certè nullo modo dici poteſt trigeſimum illum annum a quo Ezechiel prophetiam ſuam exorſus eſt, & quem ibidem teſtatur incidiſſe in anno quinto tranſmigrationis regis Ioachin, fuiſſe trigeſimum æræ nunc memoratæ. Quandoquidem Ptolemæus loco proxime adducto diſerte tradit annum regni Cambyſis ſeptimum, fuiſſe ducenteſimum vigeſimum quintum a primo regni Nabonaſſar. quod (poſita ſententia Pradi) nullo modo verum eſſe poſſet. Nam conſtat annum quintum tranſmigrationis regis Ioachin, vndecim circiter annis præceſſiſſe Babylonicam Iudæorum captiuitatem, quā certum eſt per annos tantum ſeptuaginta perduraſſe, & ſolutam fuiſſe anno primo Monarchiæ Cyri, cui proxime ſucceſſit Cambyſes. Igitur prædictis triginta annis adde 11. ante captiuitatem fluxos, & 70. captiuitatis, & 7. Monarchiæ Cyri, & totidem Cambyſis, & efficies ſummam annorum duntaxat 125. ab initio æræ Nabonaſſar ad annum regni Cyri ſeptimum. Quod ſi etiam volueris annos Cyri facere triginta, & aliquanto plures quàm vndecim ponere annos a quinto tranſmigrationis, ad primum Babylonicæ captiuitatis decurſos: nec ſic tamen poteris vllo modo ad ſummam ducentorum viginti quinque annorum a Ptolemæo notaram peruenire. Itaque quis non videt opinionem Pradi nullatenus poſſe ſubſiſtere? Id ve-

Quod id contigerit anno vitæ eius 30.

30
11
70
7
7
125

Y 2 rò

rò etiam clatius prudens lector intelliget, ſi eam cum his quæ nos ſub anno mundi 3306. fuſius diſſeruimus, conſerre placuerit. Si ergo non poteſt iſte annus trigeſimus referri ad regnum Chaldæorum in quo Propheta, quando hæc ſcribebat, morabatur; neque ad Rempublicam Iudæorum, vt ipſemet aſſerit Pradus (ſufficit enim quod ibidem æra tranſmigrationis Ioachin ad Iudæos pertinens, fuerit commemorata) neque ad tempus Deuteronomij inuenti, vt idem Pradus credidit; neque ad Iubileum proxime ante actum, quemadmodum etiam noſtris apparet in tabulis: quid obſecro probabilius opinari poſſumus, quàm quod ait Sanctus Gregorius homilia 2. in Ezechielem, videlicet, annum illum fuiſſe trigeſimum ætatis Prophetæ? qui vt indicaret, ſe non ſicut Ieremias (quemadmodum capitulo eius primo traditur) ab vtero matris fuiſſe ſanctificatum, & in Prophetam electum; ſed cum eſſet iam in ætate perfecta, ſpiritum prophetiæ accepiſſe; proprerea operæ pretium duxit ſcribere, id ei anno vitæ ſuæ trigeſimo eueniſſe. Quomodo autem concilianda ſint verba S. Hieronymi, hoc idem quandoque affirmantis, quandoque verò negantis, iam nos ſub anno mundi 3411. ver. 1. diximus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3441.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 419.

Prophetat quæ cap. eius 8. vſque ad 20. continentur.

ANNO regni Sedeciæ ſexto, qui pariter erat ſextus tranſmigrationis Iechoniæ, die quinta menſis ſexti, Ezechiel Propheta in Babylone, cum eſſet corã ſenioribus Iudæ ſedentibus in domo ſua, vidit ſecundam viſionem; in qua oſtendit ei Dominus abominationes idololatriæ plurimas domus Iſrael, quæ fiebant in Ieruſalem, & in templo, ac deſcribuntur ab eodem Ezechiele in capitulo eius octauo. Et eodem anno ac deinceps vidit alias viſiones; prophetauitque cetera omnia, quæ ab eodem capitulo octauo, vſque ad vigeſimum in eadem Proqhetia deſcribuntur. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3442.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 420.

Arguit Iudæos, & prophetat contra Ieruſalem, & regem eius.

ANNO regni Sedeciæ; & pariter tranſmigrationis Iechoniæ ſeptimo, decima die menſis quinti; Cum veniſſent quidam de ſenioribus Iſrael ad Ezechielem; vt per ipſum, tanqnam Sacerdotem & Prophetam; interrogarent Dominum; videns vir Dei, quod illi non ſyncera intentione, nec debita cum humilitate, veniſſent: prætermiſſa reſponſione ad ipſorum quæſita; cœpit arguere, & increpare eos, propter multas ipſorum, & patrum ſuorum in vario idolorum cultu; abominationes; & exprobrare eis beneficia, quæ a Deo acceperant, & nihilominus, his non obſtantibus, eum blaſphemate, ac ſpernere non erubuerant. Vide hæc, & eiuſmodi plura, quæ fuſe admodum proſequitur idem Ezechiel capitulo 20. per totum. Qui mox capitulo ſequenti prophetat contra Ieruſalem; & contra regem eius, nimirum Sedeciam; prænuntians mala, quæ illaturus erat eis Nabuchodonoſor 1

ſor rex Babylonis; & in alijs quoque duobus proximis capitibus, ſequitur prophetare contra Iudam, & Ieruſalem.

2 Eodem anno, qui erat vitæ Danielis decimus ſeptimus, vt patet in tabulis; credimus ipſum Danielem, cum alijs tribus adoleſcentulis, videlicet Anania, Miſaele, & Azaria, fuiſſe delectos è cunctis pueris de ſemine Iſraelis regio, qui tum erant in Babylone, quemadmodum mandauerat Nabuchodonoſor rex; vt tribus annis, hoc eſt vſque ad vigeſimum ætatis annum (illud enim eſt tempus diſciplinis imbuendis aptiſſimum) Chaldæorum litteris, & in omni ſcientia ac diſciplina eruditi, poſſent poſtea ſtare in Palatio Regis; parati inſeruire ei; & ad omnia ab eis requiſita, prudēter reſpondere. Qui ſtatim, Daniele inprimis proponente, decreuerunt abſtinere a vino, & cibo regio eiſdem a Rege cōſtituto; ac interim veſci leguminibus, & aqua. Quod vt eis facere permitteretur; ab Eunuchorum Præpoſito, præmiſſa decem dierum experientia, cum vultus eorum ceteris adoleſcentibus meliores, ac corpulentiores apparuiſſent, facile impetrarunt. Itaque intra memoratum triennium, dedit eis Deus gratiam proficiendi ſuper omnes alios commilitones ſuos, in ſcientijs, & in omni libro, ac diſciplina. Danieli autem inſuper contulit omnium viſionum ac ſomniorum interpretandi intelligentiam; vt latius deſcribitur Dane. cap. 1. ver. 3. vſque ad 18.

Daniel, & ſocij Chaldæorū litteris ac diſciplinis imbuuntur.

Abſtinent a vino, & cibo regio.

Plurimum proficiunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3443.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 421.

1 ANNO regni Sedeciæ octauo, arbitror facta eſſe, quæ referuntur 2. Paralip. c. vlt. ver. 13. vſque ad 17. nimirum de ipſo Sedecia, qui cum hactenus feciſſet malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim, vt dicitur 4. Reg. cap. 24. ver. 19. Et Ierem. cap. vlt. ver. 2. hoc eſt fuiſſet idololatra; tandem, quemadmodum accidere ſolet his qui diu perſeuerant in peccatis, indurauit ceruicem ſuam, & cor, vt non reuerteretur ad Dominum Deum Iſrael; Et ſimiliter vniuerſi principes Sacerdotum, & populus, non modo præuaricati ſunt inique, iuxta vniuerſas gentium abominationes; & polluebant domum Domini; ſed & impie ſubſanabant nuncios, quos mittebat eis Deus; & paruipendebant ſermones eius, illudebantque Prophetis. Quamobrem, iuſto Dei iudicio, permiſſi ſunt cū Rege ſuo recedere a fœdere, quod habebant cum Nabuchodonoſor; vt ſub anno proximo num. 1. dicemus; Quæ fuit cauſa interitus ciuitatis ac totius regni Iuda.

Sedecia, & Iudæorum præuaricationes.

Cauſa interitus Ieroſolymæ & regn

AB ORBE CONDITO ANNVS 3444.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 422.

1 ANNO regni ſui nono circiter inchoante, Sedecias Rex Iuda; cum per octo annos ſocius Babyloniorum fuiſſet, vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. ca. 10. tranſiuit ad partes Ægyptiorum; violato fœdere quod pepigerat cum rege Babylonis, qui adiurauerat eum per Deum, ne ab ipſo deficeret; vt idem Ioſephus ibidem tradit; & exprimitur etiam 2. Paralip. cap. vlt. verſic. 13. Nec erubuit faciem Ieremiæ Prophetæ (quemadmodum ibidem ver. præcedenti dicitur) qui ex ore Domini

Sedecias deficit a Babylonijs ad Aegyptios.

rò etiam clarius prudens lector intelliget, ſi eam cum his quæ nos ſub anno mundi 3306. fuſius diſſeruimus, conferre placuerit. Si ergo non poteſt iſte annus trigeſimus referri ad regnum Chaldæorum in quo Propheta, quando hæc ſcribebat, morabatur; neque ad Rempublicam Iudæorum, vt ipſemet aſſerit Pradus (ſufficit enim quod ibidem æra transmigrationis Ioachin ad Iudæos pertinens, fuerit commemorata) neque ad tempus Deuteronomij inuenti, vt idem Pradus credidit; neque ad Iubileum proxime ante actum, quemadmodum etiam noſtris apparet in tabulis: quid obſecro probabilius opinari poſſumus, quàm quod ait Sanctus Gregorius homilia 2. in Ezechielem, videlicet, annum illum fuiſſe trigeſimum ætatis Prophetæ? qui vt indicaret, ſe non ſicut Ieremias (quemadmodum capitulo eius primo traditur) ab vtero matris fuiſſe ſanctificatum, & in Prophetam electum; ſed cum eſſet iam in ætate perfecta, ſpiritum prophetiæ accepiſſe; propterea operæ pretium duxit ſcribere, id ei anno vitæ ſuæ trigeſimo eueniſſe. Quomodo autem concilianda ſint verba S. Hieronymi, hoc idem quandoque affirmantis, quandoque verò negantis, iam nos ſub anno mundi 3411. ver. 1. diximus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3441.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 419.

Prophetat quæ cap. eius 8. vſque ad 20. continentur.

ANNO regni Sedeciæ ſexto, qui pariter erat ſextus transmigrationis Iecho-
niæ, die quinta menſis ſexti, Ezechiel Propheta in Babylone, cum eſſet corā 1
ſenioribus Iudæ ſedentibus in domo ſua, vidit ſecundam viſionem; in qua oſtendit ei Dominus abominationes idolatriæ plurimas domus Iſrael, quæ fiebant in Ieruſalem, & in templo, ac deſcribuntur ab eodem Ezechiele in capitulo eius octauo. Et eodem anno ac deinceps vidit alias viſiones; prophetauitque cetera omnia, quæ ab eodem capitulo octauo, vſque ad vigeſimum in eadem Proqbetia deſcribuntur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3442.

QVINTAE MVNDI AETATIS ANNVS 420.

Arguit Iudæos, & prophetat contra Ieruſalem, & regem eius.

ANNO regni Sedeciæ; & pariter transmigrationis Iechoniæ ſeptimo, deci- 1
ma die menſis quinti; Cum veniſſent quidam de ſenioribus Iſrael ad Ezechielem; vt per ipſum, tanquam Sacerdotem & Propbetam; interrogarent Dominum; videns vir Dei, quod illi non syncera intentione; nec debita cum humilitate, veniſſent: prætermiſſa reſponſione ad ipſorum quæſita; cœpit arguere; & increpare eos, propter multas ipſorum, & patrum ſuorum in vario idolorum cultu, abominationes; & exprobrare eis beneficia, quæ a Deo acceperant, & nihilominus, his non obſtantibus, eum blaſphemare, ac ſpernere non erubuerant. Vide hæc, & eiuſmodi plura, quæ fuſe admodum proſequitur idem Ezechiel capitulo 20. per totum. Qui mox capitulo ſequenti prophetat contra Ieruſalem; & contra regem eius, nimirum Sedeciam; prænuntians mala, quæ illaturus erat eis Nabuchodono-

ſor

ſor rex Babylonis; & in alijs quoque duobus proximis capitibus, ſequitur prophetare contra Iudam,& Ieruſalem.

2 Eodem anno, qui erat vitæ Danielis decimus ſeptimus, vt patet in tabulis; credimus ipſum Danielem, cum alijs tribus adoleſcentulis, videlicet Anania, Miſaele, & Azaria, fuiſſe delectos è cunctis pueris de ſemine Iſraelis regio, qui tum erant in Babylone, quemadmodum mandauerat Nabuchodonoſor rex; vt tribus annis, hoc eſt vſque ad vigeſimum ætatis annum (illud enim eſt tempus diſciplinis imbuendis aptiſſimum) Chaldæorum litteris, & in omni ſcientia ac diſciplina eruditi, poſſent poſtea ſtare in Palatio Regis; parati inſeruire ei; & ad omnia ab eis requiſita, prudē ter reſpondere. Qui ſtatim, Daniele inprimis proponente, decreuerunt abſtinere a vino,& cibo regio eiſdem a Rege cōſtituto; ac interim veſci leguminibus,& aqua. Quod vt eis facere permitteretur; ab Eunuchorum Præpoſito, præmiſſa decem dierum experientia, cum vultus eorum ceteris adoleſcentibus meliores, ac corpulentiores apparuiſſent, facile impetrarunt. Itaque intra memoratum triennium, dedit eis Deus gratiam proficiendi ſuper omnes alios commilitones ſuos, in ſcientijs, & in omni libro, ac diſciplina. Danieli autem inſuper contulit omnium viſionum ac ſomniorum interpretandi intelligentiam; vt latius deſcribitur Danie.cap.1. ver.3. vſque ad 18.

Daniel, & ſocy Chaldaorū litteris ac diſciplinis imbuuntur.

Abſtinent a vino, & cibo regio.

Plurimum proficiunt.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3443.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 421.

1 ANNO regni Sedeciæ octauo, arbitror facta eſſe, quæ referuntur 2. Paralip.c. vlt. ver.13. vſque ad 17. nimirum de ipſo Sedecia, qui cum hactenus feciſſet malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim, vt dicitur 4. Reg.cap.24. ver.19. Et Ierem.cap.vlt.ver.2. hoc eſt fuiſſet idololatra; tandem, quemadmodum accidere ſolet his qui diu perſeuerant in peccatis, indurauit ceruicem ſuam, & cor, vt non reuerteretur ad Dominum Deum Iſrael; Et ſimiliter vniuerſi principes Sacerdotum,& populus, non modo præuaricati ſunt inique, iuxta vniuerſas gentium abominationes; & polluebant domum Domini; ſed & impie ſubſanabant nuncios, quos mittebat eis Deus; & paruipendebant ſermones eius, illudebantque Prophetis. Quamobrem, iuſto Dei iudicio, permiſſi ſunt cū Rege ſuo recedere a fœdere, quod habebant cum Nabuchodonoſor; vt ſub anno proximo num. 1. dicemus; Quæ fuit cauſa interitus ciuitatis ac totius regni Iuda.

Sedecia, & Iudæorum prauaricationes.

Cauſa interitus Ieroſolymæ & regni

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3444.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 422.

1 ANNO regni ſui nono circiter inchoante, Sedecias Rex Iuda; cum per octo annos ſocius Babyloniorum fuiſſet, vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. ca. 10. tranſiuie ad partes Ægyptiorum; violato fœdere quod pepigerat cum rege Babylonis, qui adiurauerat eum per Deum, ne ab ipſo deficeret; vt idem Ioſephus ibidem traditi & exprimitur etiam 2. Paralip.cap.vlt. verſic.13. Nec erubuit faciem Ieremiæ Prophetæ (quemadmodum ibidem ver. præcedenti dicitur) qui ex ore Domini

Sedecias deficit a Babyloniis ad Aegyptios.

Digitized by Google

ſæpiſſime conteſtatus fuerat,& corã ipſo Rege,& audiente omni populo,ne recederent a Rege Babylonis,& eidem ſeruire ne recuſarent: alioqui certo ſcirent, captũ ab eo iri ciuitatem, & regnum, ac omnia in exterminium abitura. Igitur.

Eodem regni Sedeciæ anno nono; Nabuchodonoſor, cum audiſſet a ſe defeciſſe Sedeciam,quem ipſe conſtituerat Regem in Ieruſalem; iratuſque valde, iam duxiſſet in Iudæam exercitum; vaſtata regione, occupatiſque arcibus,vt ait Ioſephus vbi ſupra,ad Ieroſolymam oppugnandam acceſſit,menſe decimo decima die menſis,vt dicitur 4. Reg.cap.vlt.ver.1.& 2.& Ierem.cap.39. ver.1. & cap. vlt. ver.4. & 5. & colligi etiam poteſt Ezechielis cap. 24. ver. 1. & 2. Et ædificauit in circuitu eius munitiones,ac obſedit eam; quæ manſit clauſa atque vallata, vſque ad vndecimum regni Sedeciæ annum, ſubaudi expletum; vt locis citatis traditur: Ex quibus inferre licet, quam diu perdurauerit iſta obſidio. Quamquam circa hoc aduertendum eſt Ioſephum, meo iudicio, dupliciter falli: primo quia putat prædictum diem decimum decimi menſis, anni noni Sedeciæ; debere intelligi, de tempore quo Chaldæi,profligatis (vt ſub anno mundi proximo num.1. dicemus) Ægyptijs, redierunt ad obſidendam Ieroſolymam: Cum tamen ſcriptura ſacra, locis paulo ante citatis, apertè dicat; eadem die veniſſe Nabuchodonoſor cum exercitu ſuo ad Ieruſalem; & circundediſſe eam;atque ædificaſſe in circuitu eius munitiones: Quod de primo eius aduentu; non autem de reditu,accipiendum videtur: alioqui non diceretur quod tunc ipſe ædificaſſet; ſed quod reædificaſſet munitiones interim ab Hebræis deſtructas; vel ſi ipſi eas non diruiſſent; non opus fuiſſet addere, quod ille tunc extruxerit munitiones. Neque obſtant quæ ibidem ſubiunguntur; nimirum ciuitatem manſiſſe clauſam, atque vallatam, vſque ad annum Sedeciæ vndecimum; Quia tempus illud ſolutæ obſidionis,propter aduentum Ægyptiorum; adeo exiguũ fuit, & nullius momenti; vt merito præteritus, & pro nihilo habitus fuerit; præſertim cum credibile ſit, regem Babylonis, non omnino tunc ſoluiſſe obſidionem; ſed tantummodo ceſſaſſe ab oppugnatione; & obuiam pergens Ægyptijs, reliquiſſe nihilominus,qui prohibere poſſent,ne obſeſſi exeuntes, eum a tergo inſequi poſſent. Alterum eſt, quod Ioſephus videns ſcripturam ſacram aſſignaſſe,prædictæ obſidionis terminos a die decimo decimi menſis,anni Sedeciæ noni vſq; ad diem decimũ quarti menſis, anni Sedeciæ vndecimi; colligit, eandem obſidionem perduraſſe menſes duntaxat decem & octo; quod vtique verum eſſet; ſi ſcriptura ſacra loqueretur,ibi de menſibus,in relatione ad ſingulos regni Sedeciæ annos: ſed aliter, vt arbitror, res ſe habet. Nam prædicti menſes, proculdubio referendi ſunt ad annum ſacrum tunc currentem; quemadmodum ex numero proximo dicendis comprobabitur; & item ex dictis ſub anno mundi 3429. num. 4. & 5. colligi poteſt: alioqui ſequeretur, ipſum Sedeciam non regnaſſe vſque ad conſumationem anni vndecimi; quod tamen diſertè aſſerit Ierem. cap. 1. ver.3. Sed tantummodo vſque ad initium quinti menſis, anni eiuſdem Regis vndecimi. Igitur cœpit obſidio in anno quidẽ regni Sedeciæ nono; ſed decimo menſe illius anni ſacri, qui pro maiori parte concurrebat cum dicto anno regni Sedeciæ nono, cuius quidem menſis decimus, erat ſextus,ab exordio dicti anni regni Sedeciæ noni; ſiquidem vt ſub anno mundi proximè citato probatum eſt,anni regni Sedeciæ, incipiebant a menſe anni ſacri quinto; & propterea ſemper menſis ſextus anni Sedeciæ, concurrebat cum decimo anni ſacri. Cum itaque conſtet Sedeciam regnaſſe annos vndecim integros; neceſſario infertur,prædictam Ieroſolymæ obſidionem,duraſſe per menſes non decem & octo tantum, ſed vnum & triginta; nimirum duobus annis; decimo ſcilicet & vndecimo & inſuper menſibus ſeptem anni ipſius Sedeciæ noni. Intra quod tempus, non oportet arbitrari, Nabuchodonoſor ſemper in Iudea manſiſſe (non enim è re tanti imperij eſſe videbatur,regem a ſua metropoli,tam longe diuque abeſſe) ſed poſteaquam Iudææ ciuitates cepit, & Ieroſolymam obſidione vallauit; exercitu Ducibuſq; ſuis ibi relictis; ipſum quandoque ad Tyrum,quam eodem pariter tempore, cũ alio exercitu obſidebat, excurriſſe, vt ſuis præſens animum adderet; quandoque etiam in Babyloniam,quæ erat totius regni ſui ſedes, properaſſe, ad res ibidem moderandas, grauioraque itidem negotia expedienda; Quando autem intellexit,Ieruſalem Tyrumque breui fore capiendas; rediſſe in Syriam; moratumque eſſe non valde

procul

Nabuchodonoſor obſidere atque oppugnare cœpit Ieroſolymam.

Quamdiu perdurauerit obſidio.

Ioſephi duplex lapſus.

Quid interim ageret Nabuchodonoſor rex.

procul ab vtroque exercitu ſuo(vt ſub anno mundi proximo num. 6. dicemus) in Reblatha, donec tandem Ieruſalem Tyrusque capta ſunt. Quare mirari nemo debebit, ſi interim nos eundem Nabuchodonoſor, modo in Syria, modo in Babylone, exritiſſe ſupponemus.

Cur institutũ ſit ieiunium menſis decimi.

3 Ceterum, quæ intra prædictum tempus acta fuerint, conſequenter dicemus; ſi tamen prius illud hoc loco adnotauerimus: ob hanc potiſſimum cauſam; videlicet quia in menſe decimo obſeſſa ſuit a Chaldæis Ieruſalem, iuxta Cyrillum a Ribera ſuper loco Zachariæ paulo poſt citando allegatum; & item quia (vt ibidem addunt B. Hieronymus, & Rupertus) triennio poſt, in menſe pariter decimo, nuntiata ſuit Ezechieli in Babylone, & per Ezechielem tranſmigratis ibidem exiſtentibus, templi Ieroſolymæque vaſtatio, ac ſubuerſio; vt patet Ezechiel. ca. 33. ver. 21. Ob hæc, inquam, valde memorabilia, quæ in menſe decimo acciderant, inſtitutum poſtea fuiſſe apud Hebræos illud ſollemne ieiunium, quod apud ipſos in eodem anni ſacri menſe decimo, vſque in hodiernum diem quotannis obſeruari ſolet, vt videre eſt in eorundem Hebræorum Kalendario, quod Latinè reddidit Genebrardus, & cum ſuis in Pſalmos commentarijs, excudi curauit. De quo etiam decimi menſis ieiunio, meminit Zacharias cap. 8. ver. 19. Et hinc confirmari poteſt, quod præcedenti numero diximus; ſcripturam ſacram, locis citatis, & alibi, ferè ſemper loqui de menſibus in ordine ad annum ſacrum: etenim ipſam ieiuniorum annualium, quemadmodum, & feſtiuitatum diſtributionem, iuxta menſes anni ſacri diſpoſitam eſſe, certiſſimum eſt.

Deus præoſtendit Ezechieli Ieroſolymæ interitum.

4 Eodemmet die, quo Babylonij Ieroſolymam obſidere cœperunt; factum eſt verbum Domini ad Ezechielem in Chaldæa commorantem, præcipiens ei; vt notaret diem illum in libro; quoniam in eo præciſè confirmatus erat rex Babylonis contra Ieruſalem, Ezechiel. cap. 24. ver. 1. & 2. Vbi deinceps, in toto illo capite, ſub figura ollæ electioribus carnium partibus ac oſſibus repletæ, ignique admotæ; & item ſub typo obitus propriæ vxoris, pro qua iuſſus eſt Propheta nullum luctum facere; prænunciauit ei Dominus, domum Iſrael in exterminium fore tradendam; & ſanctuarium, ſuperbiam imperij eius, polluendum; & filias, filiosque eorum trucidandos, nullo attinentium luctu, præ nimio omnium ſtupore. Et per idem quoque, vt arbitror, tempus; prophetauit Ezechiel iubente Domino Ammonitis, & Moabitis, Idumæis, & Palæſtinis exitium; eo quod filios Iſrael afflixerint, & de eorum calamitatibus exultauerint, vt videre eſt in toto Ezechiel. cap. 25.

Ezechiel prophetat contra populos Iudæis finitimos.

Ieremias interrogatus, prænũciat Iudæorum calamitates.

5 Circa initia, vt arbitror, dictæ obſidionis, Sedecias Rex Iuda, miſit Phaſſur filium Melchiæ (ad differentiam illius Phaſſur filij Emer, qui Ieremiam in carcerem intruderat, vt ſub anno mundi 3439. num. 2. dictum eſt) & Sophoniam filium Maaſiæ Sacerdotem, ad Ieremiam Prophetam, vt interrogaret pro eo Dominum de memoratæ obſidionis euentu ſiue exitu. Quibus Propheta reſpondit: Ieroſolymam fore vaſtandam peſte, gladio, & ſame; & Sedeciam Regem, cum reliquis qui euaſerint peſtem, gladium, & ſamem in ciuitate; tradendos eſſe in manibus Nabuchodonoſor regis Babylonis; qui ducet eos in captiuitatem; & neque precibus flectetur, neque parcet, nec miſerebitur eis; ſed & ciuitatem exuret igne: vnam verò duntaxat reſtare obſeſſis viam ſalutis; nimirum ſi egredientes de ciuitate, vltro ad Chaldæos transfugiant. Denique hortatur domum Regis Iuda, vt faciat iudicium, ideſt vt rectè integreque iudicet, ne indignatio Domini eam penitus extinguat. Ierem. cap. 21. per totum.

Ieremias ſecũdo truditur in carcerem.

6 Non multo poſt, vt reor, ipſemet Ieremias miſſus eſt a Domino ad Sedeciam Regem, vt prædiceret ei, quod iam decreuerat Dominus tradere ciuitatem in manus Regis Babylonis, vt ſuccenderet eam igne; Et ipſe pariter Sedecias Rex a Chaldæis capiendus erat, & in Babylonem deportandus; & vinctus, ante conſpectum regis Nabuchodonoſor ſiſtendus; ita vt iratum eius vultum proprijs oculis intueri, aſperaq; eius verba audire cogendus ſit. Ierem. cap. 34. ver. 1. vſque ad 7. Quæ cum Ieremias nunciaſſet regi; ille non ſuſtinens talia audire vaticinia; iuſſit eum claudi in atrio carceris, qui erat in domo regis; vt apertè colligitur Ierem. cap. 32. ver. 2. vſque ad 6. vbi clarè traditur, quod Sedecias anno regni ſui decimo, iam clauſerat (nimirum anno præcedenti) Ieremiã in dicto carcere; quoniã ei memoratas prænunciauerat calami-

lami-

11 Per idem tempus, non multo poſt prædicta, venit in mentem Ieremiæ egredi de Ieruſalem, & proficiſci in patriam ſuam nomine Anathoth, poſitam in terra Beniamin. Itaque eum perueniſſet ad portam ciuitatis; Ioſias portæ cuſtos, ſuſpicatus ipſum tranſire ad Chaldæos, apprehendit eum; ac duxit ad Principes, qui indignati, cæſum miſerunt in carcerem; ſtetitque ibi Ieremias diebus multis. Ierem. cap. 37. ver. 10. vſque ad 16.

Ieremias 3. in carcerem conijcitur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3445.

QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 423.

1 CIRCA initia anni, vt arbitror, decimi regni Sedeciæ; Chaldæi, iuxta Ieremiæ vaticinium reuerſi ſunt ad obſidendam Ieruſalem, profligato prius (quemadmodum ex Ioſepho ſub anno præcedenti num. 9. diximus) exercitu Pharaonis; qui in Ægyptum rediens, dicitur ſpoliaſſe Gazam vrbem Philiſthinorum Ægypto confinem. Et hanc eſſe illius vrbis percuſſionem, quam prædicit Ieremias cap. 47. cuius nos ſub præcedenti anno mundi num. 7. meminimus, refert ex Rabbi Salomone, Lyranus ſuper cap. Ierem. citato.

Chaldæi iterũ obſident oppugnantque Ieroſolymam.
Pharao ſpoliat Gazam.

2 Poſt plures dies, videns Sedecias Rex, quod quæ prædixerat Ieremias, de reditu Chaldæorum ad obſidendam Ieruſalem, adamuſſim impleta erant; Et è conuerſo, res ipſa indicabat, mendaces fuiſſe cunctos Pſeudoprophetas, qui eidem Regi, populoque oppoſitum prædicebant; iuſſit clam adduci Ieremiam ad ſe in domum ſuã; & de exitu belli interrogatum; ab eo audiuit; ſe tradendum in manus Regis Babylonis. Deinde a Propheta rogatus Rex, ne remitteret eum in domum Ionathan Præpoſiti carceris; ne ibidem moreretur; acquieuit petitioni eius Sedecias; & forte eum libenter omnino liberum dimiſiſſet; ſed ne Principibus male de Ieremia ſentientibus, aduerſari videretur; tenuit eum in veſtibulo carceris, aſſignata ei in dies torta panis, excepto pulmento. Ierem. cap. 37. ver. 16. vſque ad finem capitis.

Ieremias eductus de carcere manet in veſtibulo eius.

3 Porrò Ieremias, manens in veſtibulo carceris, ad quem quilibet de populo accedere poterat; imminentia vrbi mala prædicare non ceſſabat; Quin etiam in verbo Domini aſſeuerabat, eos qui manere voluiſſent in ciuitate, gladio, fame, ac peſte, perituros; qui autem ad Chaldæos exire, ſoſpites victuros: quæ cum audiſſent quidam de Principibus, retulerunt Regi exagerantes, quod iſte homo, ſuis prædictionibus, diſſolueret corda bellantium contra Chaldæos pro ciuitate tuenda; & propterea omnino debere occidi. Quare, obtenta Regis licentia, ſubmiſerunt Ieremiam funibus in lacum, aqua quidem carentem; ſed cæno obductum; vbi proculdubio mortuus eſſet; niſi non multo poſt, quidam de ſeruis Regis nomine Abdemelec, & natione Æthyops; miſertus Prophetæ; & a Rege impetrata facultate; eum inde funibus extraxiſſet; & deinceps in veſtibulo carceris aluiſſet; Ierem. cap. 38. ver. 1. vſque ad 14.

Vrbis mala prænunciat.
Mittitur in lacum.
Inde eductus manet in veſtibulo carceris.

4 Poſt hæc, cũ plurimi ex Iudæis, & fortaſſe nobilioribus, tranſiſſent ad Chaldæos; vereretur que Rex Sedecias, ne traderent ipſum hoſtibus, & illuderent; accerſitum ad ſe Ieremiam in domo Domini, interrogauit de rerum euentu; qui accepto Regis iuſiurando, ne ipſum interficeret, ſi quæ placita ei eſſent non reſponderet; indicauit ei ſermonem Domini, ſuadenſque: Ne timeas, (inquiebat) egredi ad Chaldæos, quia proculdubio ſic bene erit tibi, & vniuerſæ ciuitati: Et ſi aliter feceris, certiſſime ſcias, te non euaſurum manus Chaldæorum; & vrbem nullatenus ab ipſorum incendio poſſe præſeruari. Quibus auditis, rex præcipiens ne vllo modo Principibus ad ſe venientibus aperiret, quid cum rege locutus eſſet; remiſit Prophetam in veſtibulum carceris; vbi deinceps manſit, vſque ad diem, quo capta eſt Ieruſalem. Ierem. cap. 38. ver. 14. vſque ad finem capitis.

Plurimi ex Iudæis tranſeunt ad Chaldæos.

5 Interea oportet, diuina prouidentia, veniſſe ad aures Regis Nabuchodonoſor

(per

Digitized by Google

Nabuchodonoſor de Ieremia vaticinijs admonetur.

(per illos ſorte Iudæos qui, vt numero præcedenti dictum eſt, ad ipſum transfuge-
rant) quod in Ieruſalem reperiebatur quidam ſanctus vir, nomine Ieremias, qui di-
uino afflatus ſpiritu, præuidebat, prænunciabatque omnia mala, quæ ventura erāt
ſuper Ieruſalem, & regem eius; & ſpeciatim aſſerebat, quod Deus omnino decreue-
rat tradere ciuitatem, regemque Sedeciam, in manus Nabuchodonoſor Regis Baby-
lonis; Et quia hortabatur omnes tranſire ad partes Chaldæorum atque vltro ſerui-
re regi Babylonis; propterea, ab ipſo rege Sedecia, tenebatur in carcecre incluſus.
Et quod his auditis, illico ſe ſenſerit Nabuchodonoſor bene affectum erga Prophe-
tam: Quæ fuit cauſa, quod poſtea, quando capta eſt vrbs, præceperit Nabuzardan
Magiſtro militiæ ſuæ, vt Ieremiam de carcere educeret; eique nihil mali faceret; ſed
liberum dimitteret; vt obiter dicitur Ierem. c. 39. ver. 11. & 12. Et ita factum fuiſſe,
nos ſub anno mundi 3447. num. 1. dicemus.

Ezechiel prophetat contra Pharaonem Ægypti regē.

Eodem anno regni Sedeciæ decimo, qui erat quoque decimus tranſmigrationis 6
Iechoniæ (vt non ſemel probauimus) die vndecima menſis decimi, qui quidem mē-
ſis, ſi erat, vt arbitror, decimus anni ſacri tunc currentis, oportet fuiſſe ſextum anni
Sedeciæ decimi; Ezechiel prophetauit contra Pharaonem Ægypti Regem, quæ
habentur in prophetiæ eius cap. 29. ver. 1. vſque ad 17. Et illud inprimis; quod eius
Regnum deſolandum erat; & poſt quadraginta annos denuo reſtituendum; non qui-
dem in eam gloriam, & amplitudinem, quæ prius fuerat; Sed in regnum humile, que-
madmodum latius ibidem dicitur.

Daniel, et ſocij eius coram Nabuchodonoſor introducti inuenti ſunt ceteris ſapientiores.

Eodem anno, nimirum triennio poſtquam Daniel, & ſocij eius traditi fuerant, 7
iubente Rege Nabuchodonoſor, ſub manu Aſphenez Præpoſiti Eunuchorum, in
Chaldæorum litteris alijsque diſciplinis aprime erudiendi; introducti ſunt in con-
ſpectu Regis; qui tum forte in Babylonia reperiebatur; Et coram eo interrogati, in-
uenti ſunt non ſolum ceteris condiſcipulis longe plus profeciſſe, ſed & decuplum
euaſiſſe ſapientiores, ſuper omnes Ariolos, & Magos, qui erant in vniuerſo regno
Babylonis. Danielis cap. 1. ver. 18. vſque ad finem capitis.

Ieremias emit agrū a patrueleſuo.

Eodem item anno regni Sedeciæ decimo, qui erat decimus octauus regni Nabu- 8
chodonoſor, vt exprimitur Ierem. cap. 32. ver. 1. ideſt ſub finem anni decimi Sede-
ciæ, cuius aliquot poſtremi dies, concurrebant cum prioribus anni decimi octaui re-
gni Nabuchodonoſor, vt ex laterculo qui ſub anno mundi 3429. num. 5. poſitus eſt,
fit manifeſtum (alioqui annus regni Sedeciæ decimus, ferè totus concurrit cum de-
cimo ſeptimo regni Nabuchodonoſor, quemadmodum ibidem, & in tabulis patet)
Ieremias clauſus in atrio carceris, in regia exiſtentis; iubente Domino, emit a pa-
truele ſuo agrum, in Anathoth patria ſua iacentem, ſolutaq; eidem pecunia, in ocu-
lis omnium, qui venire ſolebant ad atrium carceris, iuſſit reponi librum, ideſt ſcri-
pturam, ſiue vt nunc vulgo dicitur inſtrumentum emptionis autenticum, in vaſe fi-
ctili, vt ad multos annos illæſum conſeruari poſſet: Et hoc in ſignum (ſicuti olim
Prophetæ ſolebant) & ad maiorem veritatis atteſtationem Prophetiæ, quam tunc
protinus ſubiunxit dicens: Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ad-
huc poſſidebuntur domus & agri, & vineæ in terra iſta.] Deinde cum aliquantulum
oraſſet ad Dominum, referens beneficia quæ fecerat Dominus Iſraeli, & inobedien-
tiam atque ingratitudinem eius, propter quam merito tunc ab hoſtibus oppugna-
batur, & in proximo capienda erat ciuitas; & cum propterea miraretur obſtupeſce-
retque quod iuſſiſſet eum Dominus emere agrum; denuo factus eſt ſermo Domini

Prophetat populi captiuitatem, et reditū in Iudaam.

ad ipſum; qui ſtatim fuſius prophetando, quæ prius breuiter dixerat, clarius expli-
cauit, dicens: ciuitatem illam propter innumeras idolorum abominationes, tum a
Iudæis, tum etiam ab Iſraelitis longo admodum tempore perpetratas; proculdubio
cum Rege, & populo ſuo tradendam eſſe in manus Regis Babylonis: verumtamen
Iudæos qui ducti fuerint in Babylonem, inde aliquando reuocandos eſſe, ac reducē-
dos in Ieruſalem; Et Dominum cum eis percuſſurum fœdus nouum, vt ſibi deinceps
ſeruiant ex toto corde; Et tunc, inquit, agri pecunia ementur, & poſſidebuntur in
omni terra iſta. Quæ omnia fuſius explicantur in toto Ierem. cap. 32.

Quomodo non ſemel ductus in carcerem, & eductus.

Diximus Ieremiam egiſſe, quæ præcedenti numero retulimus, cum eſſet clauſus 9
in atrio carceris, in domo regis poſiti: Quia licet, quando circa obſidionis initia
clauſerat eum rex in dicto carcere (quemadmodū in citato Ierem. cap. 1. ver. 2. & 3.

obiter

obiter traditur) liberum deinde dimiſerat; & poſtea denuo conſenſerat, vt a Princi
pibus truderetur in alium carcerem in domo Ionathæ exiſtentē; ac non multo poſt,
vt in lacum cænoſum demitteretur: nihilominus, ex ſupra num. 3. & 4. dictis con-
ſtat eundem inde eductum, ad ſe adduci iuſſiſſe; atque ad preces eius conceſſiſſe, vt
non amplius in Ionathæ carcerem recluderetur; ſed deinceps aleretur in veſtibulo
carceris, quod erat in regia; vbi quæ numero præcedenti dicta ſunt, & item quæ
conſequenter dicentur, ipſum egiſſe certum eſt.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3446.
QVINTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 424.

CIRCA initia, vt arbitror, anni regni Sedeciæ vndecimi, qui pro maiori par
1 te concurrebat cum anno decimo octauo regni Nabuchodonoſor, vt patet in
tabulis; Ieremias adhuc tentus, vt paulo ante dictum eſt, in carcere; excitatus atque
inuitatus a Domino, vt oraret & clamaret ad ipſum; audiuit ab eo multa, eademque
præclara beneficia, quæ facturus erat Dominus populo ſuo, quem nunc propter ma-
litiam eius, ab hoſtibus ſuis percuti ſinebat: nimirum decreuiſſe curare, & ſanare
Iudæos; & inſtaurare cultum Domini in Ieruſalem; & dare pacem ac ſecuritatem
habitantibus in cunctis ciuitatibus Iuda. Et denique populum ſuum ab omnibus ini
quitatibus ſuis emundatum, ædificare, atque exaltare in cunctis gentibus terræ; ſu-
ſcitans, & adimplens promiſſionem ſuam ſanctam, de mitendo Meſſia ex ſemine Da
uid, qui faciet iuſtitiam, & iudicium in terra; & regnabit in æternum. Hæc & hu-
iuſmodi alia, quæ fuſius traduntur in toto Ierem. cap. 33. licet ex parte referri poſ-
ſint ad tempora ſolutæ captiuitatis: melius tamen & verius, ſpiritualiter accepta, ad
Meſſiæ, legiſque Euangelicæ tempora, referenda ſunt; quemadmodum ibidem ſa-
cri docent expoſitores.

Prophetat de Meſſia temporibus.

Eodem anno vndecimo (ſubaudi traſmigrationis Iechoniæ) vt notat Ezechiel
2 in initio capitis prophetiæ ſuæ 26. qui annus, vt ſæpe dictum eſt, concurrit cum an-
no regni Sedeciæ vndecimo; prima menſis, hoc eſt prima die menſis, (ſorte vt ait
Carthuſianus) primi, huius anni, idem Ezechiel prophetauit contra Tyrum ea quæ
in dicto eius capite, & in duobus ſequentibus continentur; videlicet inclytam Ty-
ri vrbem, fore euertendam; eo quod ſuper calamitates Ieroſolymæ exultauerit;
nec quicquam ei profuturas ingentes variaſque diuitias, ac negotiationes, quæ a
multis regionibus ad eam defferrebantur; Et Regem Tyri pariter ob eius ſuperbiā,
aliaſque iniquitates, fore humiliandum. Quin etiam Sidonem Tyro proximam,
propterea quod fuerit offendiculum amaritudinis domui Iſrael, peſte, ac gladio,
eſſe perdendam: contra verò, filios Iſrael, vaſtatis ipſorum hoſtibus, nimirum regno
Babylonis a Perſis euerſo, ad terram ſuam fore reducendos, vt latius deſcribitur lo-
cis citatis.

Ezechiel prophetat contra Tyrum, & Sidonem.

Eodem anno, nimirum dictæ tranſmigrationis Iechoniæ; & conſequenter etiam
3 regni Sedeciæ vndecimo; die ſeptimo menſis primi; qui quidem menſis, ſi fuit pri-
mus, vt arbitror, anni ſacri; erat octauus ab initio anni vndecimi ipſius Sedeciæ;
Ezechiel prophetauit contra Pharaonem regem Ægypti quæ habentur Ezechiel. c.
30. ver. 20. vſque ad finem capitis. Et menſe anni ſacri tertio, qui erat regni Sedeciæ
decimus; Idem Propheta aſſimilans ſublimitatem regis ac regni Ægyptiorum, re-
gibus ac regno Aſſyriorum, quod ipſe Dominus Babylonijs iam ſubiugauerat; præ-
nuntiat eodem quoque modo deijciendum Ægypti regnum, & iiſdem Babylonijs
ſubijciendum, Ezechiel. cap. 31. per totum. Puto autem præfatum Pharaonem fuiſ-
ſe illum cuius proprium nomen erat Ephree (nam Pharao regiæ nomen eſt dignita-
tis)

Item contra Pharaonem Aegypti regem.

tis) contra quem poſtea etiam vaticinatus eſt Ieremias cap. 43. & 44. quemadmodum nos ſub anno mundi 3043. num. 13. incidenter diximus, & loco item ſuo, nimirum ſub anno mundi 3447. num. 12. dicemus.

Sacra de templo alibi occultanda transferuntur.

4 Eodem anno regni Sedeciæ vndecimo, ad finem iam appropinquare incipiente, credendum eſt, quoſdam de Principibus Sacerdotum, & Leuitarum valde pios, & diuini cultus, ſacrarumque rerum zelatores; cum præuidiſſent breui ciuitatem a Chaldæis eſſe capiendam; timentes ne, ſi cum ipſa ciuitate templum quoque ipſum (vt iam non ſemel prophetatum fuerat) incendio daretur; ſacra etiam in eo exiſtentia, ſimul interirent; ipſo forſitan Ieremia ſuadente atque inſtante, clam ſuſtuliſſe de templo Arcam fœderis Domini, & altare incenſi ſuper quo erat ignis ſacer, & alia ibidem exiſtentia tranſlatu facilia, occultaſſeque omnia tunc in aliquo vrbis loco ſubterraneo, & ab hoſtium rapinis, incendijsque bene tuto; ne ſancta illa in manus incircunciſorum deuenirent. Etenim tale quid ſupponere neceſſarium videtur; alioqui non potuiſſent hæc poſtea ab ipſo Ieremia, qui vſque ad captam vrbem clauſus in veſtibulo carceris manſit, inde auferri; & in montem Nebo (vt ſub anno mundi proximo, num. 8. dicemus) transferri; atque ibidem abſcondi. Nemini autem hoc nouum videri debet: Quoniam ex hîs quæ ſub anno mundi 3412. num. 1. diximus, conſtat eandem Arcam aliàs quoque non ſemel, ob huiuſmodi pericula, de templo fuiſſe eductam; & alibi clam ad tempus aſſeruatam. Quod verò tunc cum arca fœderis, & altari thymiamatis, candelabrum quoque aureum cum ſuis lucernis, & menſa propoſitionis ſimul ablata de templo, & abſcondita fuerint; vel illud planè indicat, quod nulla horum omnium fit mentio 4. Reg. cap. vlt. neque 2. Paralip. cap. vlt. neque Ierem. cap. vlt. quibus in locis ſpolia de templo a Chaldæis ablata, ſigillatim recenſentur. Nam candelabra illa quæ Ieremias cap. citato ver. 19. commemorat, proculdubio non de candelabro hoc, de quo nunc agimus, ſed de quibuſdam alijs paruis ad alios vſus paratis, ſunt accipienda.

Ieremias prophetat ad fauorem Abdemelech, qui eduxerat eũ de lacu.

5 Per idem tempus, nimirum non multo antequam caperetur Ieruſalem; factum eſt verbum Domini ad Ieremiam Prophetam in veſtibulo carceris commorantem, vt loqueretur ad Abdemelech Æthiopem qui extraxerat eum de lacu, quemadmodũ ſub anno præcedenti num. 3. dictum eſt, prædiceretque ei; quod tametſi proculdubio ventura erant ſuper ciuitatem omnia mala, quæ hactenus ipſe prophetauerat: nihilominus decreuerat Dominus liberare ipſum Abdemelech de gladio; & nõ tradere eum in manibus hoſtium, propter miſericordiam, quam cum ipſo Propheta fecerat; & quia fiduciam ſuam repoſuiſſet in Domino. Ierem. cap. 39. ver. 15. vſque ad finem capitis.

Chaldæis acriter oppugnantibus Iudæi pertinatius reſiſtere conabantur.

6 Interea Chaldæorum Duces, qui nominatim recenſentur Ierem. cap. citato ver. 3. & apud Ioſephum 10. Antiq. cap. 11. Illi nimirum quos cum exercitu reliquerat Rex Nabuchodonoſor in circuitu Ieruſalem, non ceſſabant acriter oppugnationem ciuitatis inſtare. Contra verò Iudæi, quamuis, vt Ieremias ſæpius prædixerat, multi ex ipſis quotidie in cõtinuis quæ fiebant certaminibus, gladio interirẽt; Et fame itẽ qua indies magis, magisq; premebantur; ac peſtilentia ſimul, quæ vt plurimũ famem comitari ſolet; nihilominus obduratis animis, quantum poterant reſiſtere conabantur, vt ſcribit Ioſephus vbi ſupra. At verò Nabuchodonſor, quia eodem tempore habebat alterum exercitum, obſidentem atq; oppugnantem Tyrum, vt nos ſub anno mundi 3435. num. 1. adnotauimus, propterea ipſe tum receperat ſe in Reblatha Syriæ Emath vrbe (quemadmodum etiam ex num. proximo dicendis conſtare poterit) vt inde commodius vtrique exercitui quæ opus eſſent prouidere poſſet.

Expugnata Ieroſolyma ingrediuntur Chaldæi, & Sedecias cum ſuis fugiunt.

7 In menſe autem anni ſacri tunc currentis quarto, qui erat vltimus anni regni Sedeciæ vndecimi; die nona menſis, præualuit in vrbe fameſsita vt Iudæi, præ vitium debilitate, non poſſent amplius Chaldæis valide eos admodum oppugnantibus repugnare, & murum pariter diruentibus reſiſtere. Quare eodem tempore aperta eſt ciuitas, & ingreſſi ſunt hoſtes, & omnes Principes Regis Babylonis conſederunt in porta media: quos cum vidiſſet Sedecias Rex, & omnes viri bellatores qui remanſerant cum eo; fugerunt egredientes nocte per occultam quandam vrbis portam, inter duos muros poſitam, ad hortum Regis, per viam quæ ducebat ad campeſtria

ſoli-

ſolitudinis: Quod cum cognouiſſet exercitus Chaldæorum qui adhuc manebat in circuitu Ieruſalem (nondum enim maior eius pars ingreſſa erat ciuitatem) perſecutus eſt fugientem Regem; comprehenditque eum in planitie Iericho, diſperſis his qui erant cum eo; & Sedeciam cum filijs ſuis, & quotquot de nobilioribus ac principibus eius comprehendere potuerant, adduxerunt ad Regem Babylonis commorantem (vt præcedenti numero diximus) in Reblatha; qui locutus eſt ad Sedeciam iudicia, ideſt, vt explicat Ioſephus loco ante citato, acriter increpauit illum, quod impius, & fidefragus, ingratiſſimusque fuerit erga ſe, qui regnum a Iechonia tranſlatum, eidem in fide tradiderat: ipſe verò, accepta poteſtate, contra proprium benefactorem abuſus eſſet: Quamobrem, iuſto Dei iudicio, ipſum in manus ſuas deueniſſe, vt tantum ſcelus inultum eſſe non fineret. Itaque ſtatim iuſſit iugulari in cōſpectu eius filios ſuos; & principes Iuda ibidem pariter interfici; ac deinde ipſimet Sedeciæ oculos erui; eundemque compedibus vinctum poſtea duci in Babylonem; & in carcere cuſtodiri vſque ad diem mortis ſuæ, 4. Reg. cap. vlt. ver. 3. vſque ad 8. & Ierem. cap. 39. ver. 2. vſque ad 8. & cap. vlt. ver. 6. vſque ad 12. Atque hoc pacto ad vnguem impleta ſunt omnia quæ de ipſo Sedecia prophetauerant Ieremias in Iudæa, & Ezechiel in Babylonia; quorum primus cap. 34. ver. 3. prædixerat Sedeciā captiuum fore ſiſtendum coram Rege Babylonis; eiuſque vultum contra ſe iratum intuiturum; ac deinde in Babylonem eſſe abducendum: Alter verò cap. 12. ver. 13. quod Babylonem non eſſet viſurus; & in ea tamen moriturus. Ex dictis ergo oportet falli Caietanum, qui ſuper cap. Reg. citato putat, ipſosmet obſeſſos diruiſſe ciuitatis murum, fugamque inde arripuiſſe: Atqui in cap. Ierem. 39. ſuperius adducto diſertè traditur, quod aperta ciuitate, ingreſſi ſunt Principes Chaldæorum; Sedecias autem, vt vidit eos in ciuitate iam ingreſſos, ipſe cum his qui ſecum erant, egreſſus eſt nocte, non per muri fracturam; ſed per quandam portam in quodam duplici muro abſconditam, vt dictum eſt. Quod autem loco Ierem. proximè citato ver. 2. dicatur; ciuitatem apertam fuiſſe die quinta menſis quarti; vel corrigendum eſt, vt dicat die nona, ſicuti legimus Ierem. cap. vlt. ver. 6. & 4. Reg. cap. vlt. ver. 3. vbi eadem hiſtoria deſcribitur: vel potius coniectandum eſt, illam muri fracturam ſeu apertionem, cœpiſſe fieri die quinta, & non niſi die nona fuiſſe expletam, ita vt per eam, eademmet die, poſſent introire Chaldæi. Et hic fuit finis Regum, regniq; Iudæ, quod ab obitu Salomonis, ideſt a ſeparatione regni Iſrael a regno Iuda perdurauerat annis trecentis octoginta ſex, vt in tabulis computatum eſt.

Sedecias cum filijs captus ducitur ad Nabuchodonoſor in Reblatha:

Sedecia oculi eruuntur, & filij eius iugulantur.

8 Ceterum, in reliquis dicti menſis diebus, Chaldæos in Ieruſalem cædibus ac rapinis bacchaſſe, vt in huiuſmodi occaſionibus milites ſolent, pluſquam credibile eſt: Verumtamen nullum alicuius momenti ædificium diruere, aut incendere auſos eſſe, donec veniret reſponſum a Rege, ad quem illico miſiſſe, & placitum eius expectaſſe, dubitare nemo poteſt. Quid verò poſtea actum ſit, in ſequenti ætate mundi dicemus. Si tamen prius illud hoc loco addiderimus: hanc Sedeciæ captiuitatem, quæ facta eſt in fine anni decimi octaui regni Nabuchodonoſor; quamquam Ierem. cap. vlt. verſic. 28. vſque ad 31. vbi compendioſius referuntur Babylonicæ Iudæorum captiuitates; ponatur in ordine ſecunda: re vera tamen, ſi diligētius ſubtiliusve eaſdem diſtinguere voluerimus, potius quartam fuiſſe comperiemus: Siquidem, vt ſuis locis dictum eſt, Prima facta fuit anno tertio Ioakim. Secunda anno vndecimo eiuſdem Ioakim paulo ante inchoato; quando ſcilicet ipſe captus fuit nimirum ſub finem anni ſeptimi regni Nabuchodonoſor, vt teſtatur Ieremias cap. proximè citato ver. 28. Tertia contigit poſt tres menſes, vel paulo plus a ſecunda decurſos, videlicet inchoato iam anno regni Nabuchodonoſor octauo; quando ipſe ſuſcepit Iechoniam vltro ſe, ſuaque omnia ei tradentem; & transmiſit eum, magna cum exulū multitudine in Babylonem. Quarta fuit illa in qua captus fuit Sedecias in calce anni regni eius vndecimi, vt paulo ante dictum eſt.

De Iudæorum captiuitatibus.

9 Quoniam autem ad finem huius quintæ mundi ætatis, Deo fauente, peruenimus; Illud tantummodo hic ſubiungendum remanet; ex prædictis apertè colligi, eam in ſumma complecti annos quadringentos viginti quattuor. In qua annorum ſumma, non mirum eſt quod alij Auctores non conueniant: Quandoquidem ipſi ferè omnes communiter & paſſim numerant annos Regum, prout prima fronte in ſacris libris

Cur Auctores in huius mundi ætatis annorum ſumma ſint varij.

ſcriptum inueniunt; non diſtinguentes annos fractos ab integris: neque item illos quibus quiſque Rex ſolus, ab illis quibus etiam cum patre regnauit. Nos verò vtraque hæc, ex diligenti collatione annorum Regum Iuda, cum annis Regum Iſrael, aut alijs alibi eodem tempore regnantibus, aliquanto accuratius diſtinguere curauimus: quo factum eſt, vt noſtra annorum ſumma, neceſſario non nihil ab alijs Chronographis variata ſit. Huc accedit difficultas illa, quæ inter ſcriptores reperitur de annis quinquaginta duobus regni Oziæ Regis Iudaı vtrum debeant ſupputari ab obitu Amaſiæ patris ſui, an verò ab initio anni decimi octaui ipſius Amaſiæ; quo tempore, quidam opinati ſunt, ipſum Oziam regnare cœpiſſe cum patre: Sed de hoc ſatis ſub toto mundi anno 3225. diſputatum eſt: Vbi etiam aliam diſcuſſimus difficultatem; videlicet, num inter obitum Amaſiæ Regis Iuda, & initium regni Zachariæ Regis Iſrael, ponenda ſint duo interregna, an vnum tantum, an verò nullum, alijs diuerſimode opinantibus. Extat etiam alia controuerſia, quæ ſummam annorum huius quintæ mundi ætatis variare poteſt: Illa nimirum quæ de annis regni Amon Regis Iuda circumfertur: cui quidam tribuunt regni annos vndecim, alij verò duodecim; nos verò duos tantum, quemadmodum ſub anno mundi 3393. num. 2. ſatis euidenter probauimus. Præterea non deſunt ex Chronographis neotericis; & qui de Epochis, ſiue de Æris ſcripſere, qui putant Nabonaſſarum illum, a cuius regni exordio ad obitum Alexandri Magni, Ptolemæus lib. 3. Almageſti cap. 8. numerat annos quadringentos viginti quattuor, eſſe illum quem ſcriptura ſacra vocat Salmanaſar; qui tribus Iſraeliticas in Aſſyrios duxit captiuas, quam opinionem a veritate procul aberrare demonſtrauimus ſub anno mundi 3306. num. 3. Sed iſta quæſtio, quemadmodum & illa quoque de initio Olympiadum, ſub quonam Iudæorum Rege, annoue regni eius, ponendum ſit (qua de re ſub anno mundi 3278. a nu. 3. vſque ad 7. fuſius diſputauimus) non tam variare poſſunt ſupputationem annorum huius quintæ mundi ætatis; quam etiam ſequentis.

A fundato Salomonis Templo.	Regni Laoſtenes in Aſſyria.	Regni Roboam in Iuda.	Regni Ieroboam in Iſrael.	Regni Iuda.	Regni Iſrael	Vita Ioiada.	Regni Piritiada ĩ Aſſyria.	Regni Abia in Iuda.	Regni Aſa in Iuda.	Regni Nadab in Iſrael	Regni Baaſa in Iſrael	Vita Ioſaphat.	Sabbatici	Iubileorũ
1 4														
5														
6														
7	1													
8 3	2 3													
11 10	5 10													9
21 11	15 11													
32 4	26 4													
36	30													
37	31													
38 2	32 2	1 2	1 2	1 2	1 2								68	
40	34	3	3	3	3	1								
41	35	4	4	4	4	2								
42 9	36 9	5 9	5 9	5 9	5 9	3 9								
51	45	14	14	14	14	12							70	
52 2		15 2	15 2	15 2	15 2	13 2	1 2							
54		17	17	17	17	15	3							
55 2			18 2	18 2	18 2	16 2	4 2	1 2						
57			20	20	20	18	6.	3						
58			21	21	21	19	7		1				71	
59			22	22	22	20	8		2	1				
60				23	23	21	9		3	2	1			
61 3				24 3	24 3	22 3	10 3		4 3		2 3			10
64 4				27 4	27 4	25 4	13 4		7 4		5 4	1 4		
68 3				31 3	31 3	29 3	17 3		11 3		9 3	5 3		
71				34	34	32	20		14		12	8		
72				35	35	33	21		15		13	9	73	
73 8				36 8	36 8	34 8	22 8		16 8		14 8	10 8		

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A diluuio.	Monarchia Aſſyriorũ	Ab introitu Iſrael in terram Chanaã	A Troia capta	A fundato Salomonis Templo.	Regni Iuda.	Regni Iſrael
Piricades rex Aſſyriorum moritur ſub finem an.	3103	1447	1088	520	232	81	44	44
Ophrateus regnat in Aſſyria incho. an.	3104	1448	1089	521	233	82	45	45
Baaſa rex Iſrael moritur, & ſuccedit ei Ela.	3105	1449	1090	522	234	83	46	46
Ela & Zãbri necatis, regnant Amri & Thebni in Iſrael.	3106	1450	1091	523	235	84	47	47
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Thebni mortuo, regnat Amri ſolus in Iſrael an.	3110	1454	1095	527	239	88	51	51
Ioſaphat genuit Ioram incho. an.	3111	1455	1096	528	240	89	52	52
Amri rex Iſrael ædificat Samariam an.	3112	1456	1097	529	241	90	53	53
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Amri moritur, & regnat Achab in Iſrael an.	3117	1461	1102	534	246	95	58	58
Aſa corripitur dolore pedum vehementiſſimo an.	3118	1462	1103	535	247	96	59	59
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Moritur Aſa, & regnat Ioſaphat in Iuda ſub fin. an.	3120	1464	1105	537	249	98	61	61
Coincidit ferè totus cum an. primo Ioſaphat.	3121	1465	1106	538	250	99	62	62
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Ophrateus rex Aſſyriorum moritur ſub finem an.	3123	1467	1108	540	252	101	64	64
Regnat in Aſſyria Ophratanes an.	3124	1468	1109	541	253	102	65	65
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Ioram filius Ioſaphat genuit Ochoziam incho. an.	3128	1472	1113	545	25	106	69	69
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Annus Iubilei vndecimi.	3133	1477	1118	550	262	111	74	74
Achab rex Iſrael vicit primo Syros an.	3134	1478	1119	551	263	112	75	75
Vicit Secundo Syros an.	3135	1479	1120	552	264	113	76	76
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Regnãt Iorã cũ p̃re Ioſaphat, & Ochozias cũ p̃re Achab	3137	1481	1122	554	266	115	78	78
Mortuis Achab & Ochozia, regnat Iorã in Iſrael ſub fi. an.	3138	1482	1123	555	26	116	79	79
Concurrit fere totus cum 1. Ioram. raptus Eliæ.	3139	1483	1124	556	268	117	80	80
Naſcitur filius Sunamitis, Eliſei precibus impetratus.	3140	1484	1125	557	269	118	81	81
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Regnat 2. Iorã cũ p̃re Ioſaphat, & incipit tamen in Iſrael	3143	1487	1128	560	272	121	84	84
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Ioſaphat rex Iuda moritur in fine an.	3145	1489	1130	562	274	123	86	86
Ioram filius Ioſaphat regnat ſolus in Iuda.	3146	1490	1131	563	275	124	87	87
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Idem Ioram rex infirmatur ſub fin. an.	3148	1492	1133	565	277	126	89	89
Ochozias regnat cum patre ſuper Iuda ſub fin. an.	3149	1493	1134	566	278	127	90	90
Iſte annus fuit vnicus regni Ochoziæ, & vltimus vtriuſque Ioram, & 1. vitæ Ioas; ſub cuius finem regnare cœpit Iehu.	3150	1494	1135	567	279	128	91	91
Concurrit ferè totus cum 1. Iehu, & 1. Athaliæ in Iuda.	3151	1495	1136	508	280	129	92	92
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Athalia interfecta, regnat Ioas in Iuda incho. an.	3157	1501	1142	574	286	135	98	98
Poſt annos 9.	9	9	9	9	9	9	9	9
Carthago condita fuit an.	3166	1510	1151	583	295	144	107	107
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6

Vitæ Ionadæ	Regni Poriesades in Aſſyria.	Regni Aſæ in Iuda.	Regni Baaſa in Iſrael.	Vitæ Ioſaphat.	Regni Ophratei in Aſſyria.	Regni Ela ſuper Iſrael.	Regni Amri in Iſrael.	Regni Thebni in Iſrael.	Vitæ Ioram filij Ioſaphat.	Regni Achab ſuper Iſrael.	Regni Ioſaphat ſuper Iuda.	Regni Ophratanes in Aſſyria.	Vitæ Ochoziæ nepotis Ioſaphat.	Regni Ioram cū patre Ioſaphat.	Regni Ochoziæ cū patre Achab.	Regni Ioram filij Achab ſuper Iſrael	Famis ab Eliſeo prædictæ.	Regni Ioram cū patre Ioſaphat.	Regni Ioram F. Ioſaphat ſine patre in Iuda.	Vitæ Ioas.	Regni Iehu in Iſrael.	Regni Athaliæ in Iuda	Regni Ioas ſuper Iuda.	Sabbatic	Iubilæi
42	30	24	22	18																					
43		25	23	19	1																				
44		26	24	20	2	1																			
45		27		21	3	2	1	1																	
4		4		4	4		4	4																	
49		31		25	7		5	5																	
50		32		26	8		6		1																
51		33		27	9		7		2																
5		5		5	5		5		5																
56		38		32	14		12		7	1															
57		39		33	15				8	2															
2		2		2	2				2	2															
59		41		35	17				10	4															
60				36	18				11	5	1														
2				2	2				2	2	2														
62				38	20				13	7	3														
63				39					14	8	4	1													
4				4					4	4	4	4													
67				43					18	12	8	5	1												
5				5					5	5	5	5	5												
72				48					23	17	13	10	6												11
73				49					24	18	14	11	7												
74				50					25	19	15	12	8												
2				2					2	2	2	2	2												
76				52					27	21	17	14	10	1	1										
77				53					28	22	18	15	11	2	2										
78				54					29		19	16	12	3		1									
79				55					30		20	17	13	4		2									
3				3					3		3	3	3	3		3									
82				58					33		23	20	16	7		5	1	1						80	
2				2					2		2	2	2	2		2	2	2							
84				60					35		25	22	18	9		7	3	3							
85									36			23	19	10		8	4	4	1						
2									2			2	2	2		2	2	2	2						
87									38			25	21	12		10	6	6	3						
88									39			26	22	13		11	7	7	4						
89									40			27	23	14		12		8	5	1				81	
90												28								2	1	1			
6												6								6	6	6			
96												34								8	7	7	1	82	
9												9								9	9		9		
105												43								17	16		10		
6												6								6	6		16		

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A diluuio.	Monarchia Aſſyriorũ.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaã.	A Troia incenſa.	A fundato Salomonis Templo.	Regni Iuda.	Regni Iſrael
Ioas rex Iuda genuit Amaſiam an.	3172	1516	1157	589	301	150	113	113
Ophratanes Rex Aſsyriorum moritur in fin. an.	3173	1517	1158	590	302	151	114	114
Ocrazapes regnat in Aſſyria incho. an.	3174	1518	1159	591	303	152	115	115
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Iehu rex Iſrael moritur in fin. an.	3178	1522	1163	595	307	156	119	119
Ioachaz filius Iehu regnat ſuper Iſrael incho. an.	3179	1523	1164	596	308	157	120	120
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Annus Iubilei duodecimi.	3183	1527	1168	600	312	161	124	124
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Rex Iuda Regem Syriæ muneribus placat.	3189	1533	1174	606	318	167	130	130
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Ioiada ſummus Pontifex moritur an.	3191	1535	1176	608	320	169	132	132
Ioas rex Iuda declinat ad idola an.	3192	1536	1177	609	321	170	133	133
Ioas cum patre ſuo Ioachaz regnat in Iſrael an.	3193	1537	1128	610	322	171	134	134
Hazael Syriæ rex moritur an.	3194	1538	1179	611	323	172	135	135
Mortuo Ioachaz, regnat Ioas ſolus in Iſrael.	3195	1539	1180	612	324	173	136	136
Occiſo Ioas, regnat F. eius Amaſias in Iuda ſub fin. an.	3196	1540	1181	613	325	174	137	137
Concurrit ferè totus cum an. primo regni Amaſias.	3197	1541	1182	614	326	175	138	138
Eliſei prophetæ obitus incidit in an.	3198	1542	1183	615	327	176	139	139
Ioas rex Iſrael facit ſecum regnare Ieroboam F. an.	3199	1543	1184	616	328	177	140	140
Idem Ioas vicit ſecundo Syros an.	3200	1544	1185	617	329	178	141	141
Vicit tertio Syros an.	3201	1545	1186	618	330	179	142	142
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Amaſias rex Iuda, percutit Idumæos an.	3208	1552	1193	625	337	186	149	149
Temere prouocat contra ſe Ioam regem Iſrael.	3209	1553	1194	626	338	187	150	150
Genuit Oziã. vincitur à rege Iſrael, qui moritur ſub fi. an.	3210	1554	1195	627	339	188	151	151
Ieroboam regnat ſolus in Iſrael incho. an.	3211	1555	1196	628	340	189	152	152
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Ocrazapes rex Aſſyriorum moritur ſub fin. an.	3214	1558	1199	631	343	192	155	155
Sardanapalus regnat ſuper Aſſyrios incho. an.	3215	1559	1200	632	344	193	156	156
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10	10
Amaſias interficitur, & regnat F. eius Ozias ſub fin. an.	3225	1569	1210	642	354	203	166	166
Concurrit fere totus cum primo regni Oziæ in Iuda.	3226	1570	1211	643	355	204	167	167
Ionas Propheta mittitur prædicare in Niniuem an.	3227	1571	1212	644	356	205	168	168
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Sardanapalus obſideri cœpit in Niniue an.	3232	1576	1217	649	361	210	173	173
Annus Iubilei decimi tertij.	3233	1577	1218	650	362	211	174	174
Sardanapalus ſe ipſum incendio perimit an.	3234	1578	1219	651	363	212	175	175
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Regnant Phul in Aſſyria; & Beloſus in Babylone an.	3238	1582	1223	655	367	216	179	179
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10	10
Amos Prophetat Iſraeliticam captiuitatem an.	3248	1592	1233	665	377	226	189	189
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Fit terremotus magnus in Iudæa an.	3250	1594	1235	667	379	228	191	191
Ieroboam rex Iſrael moritur ſub finem an.	3251	1595	1236	668	380	229	192	192
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2

Vita Ioiadæ.	Regni Ophoratanes in Aſſyria.	Vita Ioas.	Regni Ieohu in Iſrael.	Regni Ioas ſuper Iuda.	Vita Amaſiæ.	Regni Ocrazapes in Aſſyria.	Regni Ioachaz ſuper Iſrael.	Regni Ioas cũ patre Ioachaz in Iſrael.	Regni Ioas ſine patre in Iſrael	Regni Amaſiæ in Iuda.	Regni Ierobo am cũ patre Ioas in Iſrael	Vita Ozæ.	Regni Ierobo am ſine patre in Iſrael.	Regni Sardanapali in Aſſyria.	Regni Ozæ in Iuda.	Regni Phul ſuper Aſſyrios.	Regn Beloſi in Babilone	A prophetia Amos Iſraelitica captiuitatis.	Sabatici.	Iubileorum.
111	49	23	22	16	1															
112	50	24	23	17	2															
113 4		25 4	24 4	18 4	3 4	1 4														
117		29	28	22	7	5													85	
118 4		30 4		23 4	8 4	6 4	1 4													
122 6		34 6		27 6	12 6	10 6	5 6													12
128 2		40 2		33 2	18 2	16 2	11 2													
130		42		35	20	18	13													
		43		36	21	19	14												87	
		44		37	22	20	15	1												
		45		38	23	21	16	2												
		46		39	24	22	17	3	1											
		47		40	25	23		4	2											
					26	24		5	3	1										
					27	25		6	4	2										
					28	26		7	5	3	1								88	
					29	27		8	6	4	2									
					30 7	28 7		9 7	7 7	5 7	3 7									
					37	35		16	14	12	10									
					38	36		17	15	13	11									
					39	37		18	16	14	12	1								
					40 3	38 3				15 3	13 3	2 3	1 3							
					43	41				18	16	5	4							
					44 10					19 10	17 10	6 10	5 10	1 10						
					54					29	27	16	15	11						
											28	17	16	12	1					
											29 5	18 5	17 5	13 5	2 5				92	
											34	23	22	18	7					
											35	24	23	19	8					13
											36 4	25 4	24 4	20	9 4				93	
											40 10	29 10	28 10		13 10	1 10	1 10			
											50 2	39 2	38 2		23 2	11 2	11 2	1 2	95	
											52	41	40		25	13	13	3		
											53	42	41		26 2	14 2	14 2	4 2		

Digitized by Google

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A diluuio.	Monarchia Aſſyriorũ.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaã.	A Troiæ interitu	A fundato Salomonis Templo.	Regni Iuda.	Regni Iſrael
Ozias rex Iuda genuit Ioathan inch. an.	3253	1597	1238	670	382	231	194	194
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10	10
Zacharias regnat in Iſrael deſinente an.	3263	1607	1248	680	392	241	204	204
Manahem regnat in Iſrael ſub fin. an.	3264	1608	1249	681	393	242	205	205
Concurrit fere totus cum primo an. regni Manahem.	3265	1609	1250	682	394	243	206	206
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Ozias rex ſacerdotij munus vſurpare tentat an.	3268	1612	1253	685	397	246	209	209
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Natus creditur Tobias ſenior incho. an.	3270	1614	1255	687	399	248	211	211
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Achaz naſcitur incho. & Manahem moritur in fin. an.	3274	1618	1259	691	403	252	215	215
Faceia F. Manahem regnat in Iſrael incho. an.	3275	1619	1260	692	404	253	216	216
Moritur in fine anni.	3276	1620	1261	693	405	254	217	217
Regnat Facee incho. & moritur Ozias in fin. an.	3277	1621	1262	694	406	255	218	218
Ioathan regnat in Iuda: & in Græcia incipiunt Olymp.	3278	1622	1263	695		256	219	219
Poſt annos 5.	5	5	5	5		5	5	5
Annus Iubilei decimi quarti.	3283	1627	1268	700		261	224	224
Poſt annos 2.	2	2	2	2		2	2	2
Ezechias naſcitur incho. & Phul moritur deſinente an.	3285	1629	1270	702		263	226	226
Theglathphalaſar regnat in Aſſyria incho. an.	3286	1630	1271	703		264	227	227
Poſt annos 7.	7	7	7	7		7	7	7
Moritur Ioathan, & regnat F. eius Achaz ſub fin. an.	3293	1637	1278	710		271	234	234
Concurrit pro maiori parte cum an. primo regni Achaz	3294	1638	1279	711		272	235	235
Reges Syriæ, & Iſrael condicunt contra Achaz an.	3295	1639	1280	712		273	236	236
Rex Aſſyriorum occidit regem Syriæ an.	3296	1640	1281	713		274	237	237
Facee occiſo, regnat Oſee primo in Iſrael incho. an.	3297	1641	1282	714		275	238	238
Poſt annos 3.	3	3	3	3		3	3	3
Roma condi cœpit ſub fin. an. Olympici.	3300	1644	1285	717		278	241	241
Concurrit ferè totus cum an. primo vrbis conditæ.	3301	1645	1286	718		279	242	242
Poſt annos 4.	4	4	4	4		4	4	4
Regnat Oſee 2. in Iſrael; & Nabonaſſar in Babylon fi. an.	3305	1649	1290	722		283	246	246
Concurrit ferè totus cũ an, primo Oſee, & Nabonaſſar.	3306	1650	1291	723		284	247	247
Poſt annos 2.	2	2	2	2		2	2	2
Mortuis Theglatphalaſar, & Achaz, regnant Salmanaſar in Aſſyria & Ezechias in Iuda ſub fin. an.	3308	1652	1293	725		286	249	249
Coincidit ferè totus cum 1. Salmanaſar & Ezechiæ.	3309	1653	1294	726		287	250	250
Tobias iunior, natus creditur incho. circiter an.	3310	1654	1295	727		288	251	251
Poſt annos 2.	2	2	2	2		2	2	2
Salmanaſar obſidet Samariam incho. an.	3312	1656	1297	729		290	253	253
Poſt annos 2.	2	2	2	2		2	2	2
Capit Samariã, & imponit finẽ regno Iſrael ſub fin. an.	3314	1658	1299	731		292	255	255
Ducit Tobiã captiuum cum vxore & filio.	3315	1659	1300	732		293	256	256
Poſt annos 3.	3	3	3	3		3	3	3

Vitæ Ozæ.	Regni Ozæ in Iuda.	Regni Phul in Aſſyria.	Regni Beloſi in Babylone.	A prophetia Amos Iſraelitica captiuitate.	Vitæ Ionathan.	Regni Zachariæ in Iſrael.	Regni Manahé in Iſrael.	Vitæ Tobiæ ſenioris.	Vitæ Achaz.	Regni Phaceiæ F. Manahé regis Iſrael.	Regni Phaceæ F. Romeliæ in Iſrael.	Regni Ioathan in Iuda.	Ab initio olympiadum.	Vitæ Ezechiæ.	Regni Theglathphalaſar in Aſſyria.	Regni Achaz in Iuda.	Regni Oſee Iſraelis.	Vrbis conditæ.	Regni Oſee Iſraelis.	Ab initio regni Nabonaſſar.	Regni Salmanaſar in Aſſyria.	Regni Ezechiæ in Iuda.	Vitæ Tobiæ iunioris.	Sabbatici.	Iubileorum.	Olympiadis.	Annus.
44	28	16	16	16	1																						
10	10	10	10	10	10																						
54	38	26	26	16	11	1																					
55	39	27	27	17	12		1																				
56	40	28	28	18	13		2																				
3	3	3	3	3	3		3																				
59	43	31	31	21	16		5																				
2	2	2	2	2	2		2																				
61	45	33	33	23	18		6	1																			
4	4	4	4	4	4		4	4																			
65	49	37	37	27	22		10	5	1																		
66	50	38	38	28	23			6	2	1																	
67	51	39	39	29	24			7	3	2														99			
68	52	40	40	30	25			8	4		1																
		41	41	31	26			9	5		2	1	1													1.	1.
		5	5	5	5			5	5		5	5	5														
		46	46	36	31			14	10		7	6	6											100	14	2.	2.
		2	2	2	2			2	2		2	2	2														
		48	48	38	33			16	12		9.	8	8	1												2.	4
			49	39	34			17	13		10	9	9	2	1											3	1.
			7	7	7			7	7		7.	7	7	7	7												
			56	46	41			24	20		17	16	16	9	8											4.	4
			57	47				25	21		18		17	10	9	1										5.	1.
			58	48				26.	22		19		18	11	10	2										5.	2
			59	49				27	23		20		19	12	11	3										5.	3.
			60	50				28	24				20	13	12	4	1							102		5.	4
			3	3				3	3				3	3	3	3	3										
			63	53				31	27				23	16	15	7	4									6.	3.
			64	54				32	28				24	17	16	8	5	1								6.	4
			14	4				4	4				4	4	4	4	4	4.									
			68	58				36	32				28	21	20	12	9	5								7.	4
				59				37	33				29	22	21	13	10	6	1	1						8.	1.
				2				2	2				2	2	2	2	2	2	2	2							
				61				39	35				31	2	23	15	12	8	3	3						8.	3.
				62				40					32	25			13	9	4	4	1	1				8.	4
				63				41					33	26			14	10	5	5	2	2	1			9.	1.
				2				2					2	2			2	2	2	2	2	2	2			9.	
				65				43					35	28			16	12	7	7	4	4	3			9.	3.
				2				2					2	2			2	2	2	2	2	2	2				
				67				45					37	30			18	13	9	9	6	6	5			10.	1.
								46					38	31				15		10	7	7	6			10	2.
								3					3	3				3		3	3	3	3				

Vrbis conditæ.	Ab initio Regni Nabonaſſar.	Regni Salmanaſar Aſſyria.	Regni Ezechiæ ĩ Iuda.	Vita Tobiæ iunioris.	Regni Senacherib in Aſſyria.	Regni Aſarhaddõ in Aſſyria.	Vita Manaſſe.	Regni Merodac in Babylone.	Regni Manaſſe ĩ Iuda.	Vita Amõ	Regni Bẽmerodac ĩ Babylone.	Vita Ioſiæ.	Regni Amõ in Iuda.	Regni Ioſiæ in Iuda.	Vita Ioakim.	Vita Ioachaz.	Sabbatic.	Iubileorũ	Olympiadũ	Annus.
18	13	10	10	9																
19 2	14 2		11 2	10 2	1 2												105		11 11	1 2
21	16		13	12	3														11	4
22 2	17 2		14 2	13 2	4 2														12	1
24	19		16	15	6														12	3
25	20		17	16	7												106		12	4
26 3	21 3		18 3	17 3		1 3	1 3												13	1
29 2	24 2		21 2	20 2		4 2	4 2												13	4
31	26		23	22		6	6												14	2
32	27		24	23		7	7	1									107		14	3
33 2	28 2		25 2	24 2		8 2	8 2	2 2										15	14	4
35 2	30 2		27 2	26 2		10	10 2	4 2											15	2
37	32		29	28			12	6											15	4
38 13	33 13			29 13			13 13	7 13	1 13										16	1
51	46			42			26	20	14										19	2
52	47			43			27	21	15										19	3
53 17	48 17			44 17			28 17	22 17	16 17								110		19	4
70	65			61			45	39	33										24	1
71 6	66 6			62 6			46 6	40 6	34 6	1 6									24	2
77 6	72 6			68 6			52 6	46 6	40 6	7 6									25	4
83	78			74			58	52	46	13								16	27	2
84 3	79 3			75 3			59 3		47 3	14 3	1 3								27	3
87 5	82 5			78 5			62 5		50 5	17 5	4 5	1 5							28	2
92	87			83			67		55	22	9	6							20	3
93	88			84						23	10	7	1						29	4
94	89			85						24	11	8	2						30	1
95 6	90 6			86 6							12 6	9 6		1 6			116		30	2
101	96			92							18	15		7	1				31	4
102	97			93							19	16		8	2		117		32	1
103 3	98 3			94 3							20 3	17 3		9 3	3 3	1 3			32	2
106	101			97							23	20		12	6	4			33	1

Aera a Nabonaſſaro.	*Vita Tobiæ iunioris.*	*Regni Bē Merodac in Babylone.*	*Vita Ioſiæ.*	*Regni Ioſiæ.*	*Vita Ioakim.*	*Vita Ioachaz.*	*Prophetiæ Ieremiæ.*	*Regni Naboilaſſar in Babylone.*	*Vita Ezechielis.*	*Vita Sedeciæ.*	*Vita Iechoniæ.*	*Regni Ioakim in Iuda.*	*Vita Danielis.*	*Regni Iechoniæ cū patre*	*Regni Nabuchodonoſor in Babylone.*	*Regni Sedeciæ in Iuda.*	*Captiuitatis Iechoniæ.*	*Prophetiæ Ezechielis.*	*Sabbatici.*	*Iubileorū*	*Olympiadis*	*Anni*
102	98	24	21	13	7	5	1														33	2
103 3	99		22 3	14 3	8 3	6 3	2 3	1 3													33	3
106			25	17	11	9	5	4	1												34	2
107 3			26 3	18 3	12 3	10 3	6 3	5 3	2 3												34	3
110 3			29 3	21 3	15 3	13 3	9 3	8 3	5 3	1 3											35	2
113 7			32 7	24 7	18 7	16 7	12 7	11 7	8 7	4 7	1 7										35	1
120			39	31	25	23	19	18	15	11	8										37	4
121					26	24	20	19	16	12	9	1	1								38	1
122					27		21	20	17	13	10	2	2	1							38	2
123					28		22	21	18	14	11	3	3	2							38	3
124					29		23		19	15	12	4	4	3	1						38	4
125 2					30 2		24 2		20 2	16 2	13 2	5 2	5 2	4 2	2 2				121		39	1
127					32		26		22	18	15	7	7	6	4						39	3
128 2					33 2		27 2		23 2	19 2	16 2	8 2	8 2	7 2	5 2					17	39	4
130					35		29		25	21	18	10	10	9	7						40	2
131					36		30		26	22	19	11	11	10	8	1	1				40	3
132							31		27	23	20		12		9	2	2		122		40	4
133							32		28	24	21		13		10	3	3				41	1
134							33		29	25	22		14		11	4	4				41	2
135							34		30	26	23		15		12	5	5	1			41	3
136							35		31	27	24		16		13	6	6	2			41	4
137							36		32	28	25		17		14	7	7	3			[illegible]	1
138							37		33	29	26		18		15	8	8	4			42	2
139							38		34	30	27		19		16	9	9	5	123		42	3
140							39		35	31	28		20		17	10	10	6			42	4
141							40		36	32	29		21		18	11	11	7			43	1

ANNALES SACRI SEXTÆ MVNDI AETATIS

AVCTORE

AVGVSTINO TORNIELLO NOVARIENSI

Congregationis S. PAVLI Clerico Regulari.

PEruenimus tandem, Deo duce atque adiutore, ad Sextæ Mundi Ætatis hiſtoriam enarrandam; quam, cum eodem comite ac fauente, perduxerimus a templi Salomonis deſolatione, ad illam illius templi diſſolutionem, de qua myſticus Salomon in Euangelio Ioan. cap. 2. verſic. 19. dicebat: Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud.] tritum illud Poetæ dictum vſurpare licebit: Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3447.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 1.

1 ANNO regni Nabuchodonoſor decimo nono inchoante, menſe (ſubintellige anni Hebræorum ſacri tum currentis) quinto, ſeptima die menſis, vt exprimitur 4. Reg. cap. vlt. ver. 8. ſiue decima die, vt dicitur Ierem. cap. vlt. ver. 12. Nabuzardan Magiſter militiæ Regis Babylonis (ſubaudi miſſus a Nabuchodonoſor de Reblatha) venit in Ieruſalem; hoc eſt, ſeptima die venire cœpit, & decima peruenit; vel ſi ſeptima die peruenit; in decima, vt iuſſionem Regis impleret, deſolauit eam. Siquidem ipſe incendio tradidit domum Domini, & domum Regis, & reliqua ferè omnia vrbis ædificia, præſertim inſigniora; ac totum ferè murum qui erat in circuitu Ieruſalem, diruit atque diſiecit. Et Ieremiā quidem (iuxta ea quæ ſub anno mundi 3445. num. 5. diximus) de veſtibulo carceris educi, liberumque dimitti iuſſit; vt habitare poſſet cum Godolia; quem quibuſdam pauperibus ac plebeis præfecit; quos, æquata ſolo ciuitate, reliquit in terra Iuda; vt eam colerent, præſtarentque tributa, per ipſum Godoliam quotannis ſoluenda, Regi Babylonis. Reliquam autem populi par *Ieroſolyma deſolatio.*

tem, quę remanſerat in ciuitate, & eos item qui obſidione adhuc durante, transfugerant ad Chaldæos, & inſuper omnia vaſa ac vtenſilia ærea, argentea, & aurea, quæ ſpeciatim reperta fuerant in domo Domini, & omne æs quod congeri potuit, confractis nimirum etiam columnis, luteris, baſibus, & mari æneis, quæ olim fecerat Salomon; omnia inquam abſtulit Nabuzardan, & transferri fecit in Reblatha, ad Nabuchodonoſor Regem ibi tum commorantem. Qui nobiliores quoſdam de captiuis; nimirum Saraiam Sacerdotem primum; & Sophoniam Sacerdotem ſecundum; & tres Ianitores domus Domini; & Eunuchum Regis, qui erat præfectus militum; & quinque viros, ex his qui ſtare conſueuerant coram Rege; & Sopher principem exercitus, qui probare ſolebat Tyrones; & alios ſexaginta viros, occidit in Reblatha: reliquos autem cum ſupradicta præda, & cum Ioſedec filio Saraiæ ſummi Sacerdotis, vt dicitur 1. Paralip. cap. 6. ver. 14. & 15. tranſmiſit in Babylonem. Quæ omnia collecta ſunt ex 4. Reg. cap. vlt. ver. 8. vſque ad 23. & Ierem. cap. 39. ver. 8. vſque ad 15. & cap. vlt. ver. 12. vſque ad 28. Et hæc quodammodo dici poteſt fuiſſe quinta

Quinta Iudæorum captiuitas.

Iudæorum captiuitas in Babylonem traducta: quandoquidem diſtingui quoquomodo poteſt a præcedenti; tum quia hæc facta fuit in menſe quinto, illa autem in quarto; & prior in anno decimo octauo regni Nabuchodonoſor deſinente; poſterior verò in decimo nono inchoante; tum etiam quia in illa tranſlatas fuiſſe tantummodo animas octingentas triginta duas, affirmat Ierem. cap. vlt. In hac autem non exprimitur captiuorum numerus, qui præſumitur fuiſſe valde maior; quoniam tunc relicta eſt in ſolitudinem vniuerſa ciuitas. Verumtamen, quia hæ duæ captiuitates, adeo proximè inuicemque coniunctæ fuerunt; rectè etiam poſſunt ambæ ſimul pro vna duntaxat captiuitate computari, quemadmodum creditur feciſſe Ieremias loco citato; vbi non has duas tantum, vt diximus; ſed etiam eodem modo alias duas; nẽpe illam in qua captus fuerat Ioakim; & illam in qua tranſlatus eſt Iechonias, pro vnica pariter captiuitate computauit.

Babylonica 70. annorum captiuitas.

Ceterum memoratam Sedeciæ captiuitatem, & Ieroſolymæ Iudææque deſola- 2
tionem, quam diximus cœptam eſſe in menſe huius anni facti quarto, & abſolutam in quinto; fuiſſe famoſam illam ſeptuaginta annorum captiuitatem, multis antea annis, nimirum anno quarto regni Ioakim, a Ierem. cap. 25. ver. 1. & 12. prænunciatam; & aliàs in ſacris libris celebratam, præſertim in calce lib. 2. Paralip. & in principio 1. Eſdræ, & Daniel. cap. 9. ver. 2. certiſſimum puto. Nam etſi quæ idem Ieremias cap. 29. ver. 10. de eadem ſeptuaginta annorum captiuitate dicit, (vt Rabbi Salomon a Lyrano ſuper 1. Eſdr. ca. 1. relatus, & Caietanus ſuper 2. Paralip. cap. vlt. Et Scaliger lib. 6. De emendatione temporum in cap. de Regibus Babylonijs, & ſolutione captiuitatis, non procul ab initio, exiſtimarunt) videantur eſſe referenda ad tranſmigrationem Iechoniæ; ad quam ibidem Propheta ſcribit: Nihilominus, ſi res bene perpendatur; quæ ibi tangit Ieremias de ſeptuaginta annis in Babylone implendis; proculdubio referri debent ad illos ſeptuaginta ſolitudinis deſolationisve annos, de quibus egerat cap. 25. vt bene notat Pererius lib. 10. in Danielem: Et in ſumma ſenſus verborum Ieremiæ ibi eſt, ac ſi dixiſſet ijs qui cum Iechonia abducti fuerant in Babylonem: Nolite credere Pſeudoprophetis aſſerentibus breui vos in patriam fore reducendos; quia decipiunt vos; ſed magis diuinæ aquieſcite voluntati, quæ proculdubio eſt, vt maneatis ibi donec impleantur in Babylone illi ſeptuaginta anni; quos ego aliàs, ex multis iam annis prophetaui, vtique decurrendos ab eo tempore quo deſolata fuerit Ieruſalem, & in ſolitudinem redacta. Id enim apertiſſimè colligitur ex citato Ierem. cap. 25. vbi a verſic. 9. ad 13. Propheta manifeſtè prænunciat: Iudææ deſolationem, a Nabuchodonoſor eſſe faciendam; & ſubiungit: Quòd vniuerſa terra illa, & finitimæ eius regiones, erunt in ſolitudinem, & in ſtuporem, & ſeruient omnes gentes iſtæ Regi Babylonis, per annos ſeptuaginta: Et quod his expletis, viſitabit Dominus ſuper Regem Babylonis, & ſuper gentem illam, iniquitatem eorum; ac ponet terram Chaldæorum in ſolitudines ſempiternas. Quod idem prorſus eſt, ac ſi dixiſſet; ſtatim, vt impleti eſſent ſeptuaginta deſolationis Iudææ anni; deſtructum iri Babyloniorum Imperium. Verum quis neſciat Ieroſolymam, totamque Iudæam, non tempore tranſmigrationis Iechoniæ (poſtea enim regnauit ibi Sedecias annis vnde-

cim)

cim) ſed in captiuitate Sedeciæ, poſt quem nemo alius regnauit, fuiſſe deſolatam? Ergo luce meridiana clarius eſt; ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis annos a Ieremia prænunciatos, & a prædictis alijs Auctoribus ſacris memoratos; proculdubio fluxiſſe a capto Sedecia, totaque Ieroſolymorum regione deſolata; vſque ad ſolutionẽ captiuitatis, factam a Cyro Perſarum Rege, in ipſomet eius primo anno, quo ſimul cum Dario Medo, Babyloniorum deſtruxit Imperium; & ad Medos Perſaſque tranſtulit; iuxta id quod etiam paulo ante monſtratum fuerat Baltaſſaro, vltimo Chaldæorum Regi in admirabili illa ſcriptura, quam eidem interpretatus eſt Daniel dicens: Diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis.] vt deſcribitur Daniel. cap. 5. ver. 8.

3 Ex dictis conſequitur, reijciendam omnino eſſe opinionem illorum, qui diſtinguentes ſeptuaginta annos captiuitatis, ab annis ſeptuaginta deſolationis; putant primos fluxiſſe a tranſmigratione Iechoniæ ad annum regni Cyri primum ſuper Babylonios; alios verò a capto Sedecia, Ieroſolymorumque deſolatione, vſque ad annum ſecundum Darij Hyſtaſpis, qui poſt Cambyſem Cyri filium, regnauit in Perſide: Et de iſtis quidem meminiſſe Zachariam c. 1. ver. 12. de prioribus autem prophetaſſe Ieremiam locis præcedenti numero citatis. Quæ quidem opinio nullatenus ſubſiſtere poſſe videtur; quandoquidem iam ex ipſiuſmet Ieremiæ verbis demõſtratum eſt; Iudææ deſolationem, quæ non niſi poſtremo regni Sedeciæ tempore facta fuit, duraturam tantummodo vſque ad Imperij Chaldæorum ſubuerſionem: & ita prorſus eueniſſe, vt Ieremias prænunciauerat, manifeſtè traditur in poſtremo cap. lib. 2. Paralip. & in exordio lib. 1. Eſdræ. Quibus in locis apertè dicitur: tunc a Cyro ſolutam fuiſſe Iudæorum captiuitatem iuxta Ieremiæ vaticinium, ergo ſeptuaginta anni deſolationis non potuerunt peruenire ad annum ſecundum Darij Hyſtaſpis: Neque Iechoniæ captiuitas (ſi ipſa quoque quemadmodum memorata ſupponit opinio, ſeptuaginta duntaxat annis perduraſſet) peruenire potuiſſet ad annũ Cyri Monarchiæ primum: Etenim ipſa Iechoniæ tranſmigratio, præceſſit Ieroſolymorum deſolationem, annis vndecim: Quare a Iechonia tranſmigrato, ad ſolutam a Cyro captiuitatem, neceſſe eſt fluxiſſe, non ſeptuaginta tantum annos, ſed octoginta & vnum. Igitur patet famoſam illam Babylonicam ſeptuaginta annorum captiuitatem a Ieremia prophetatam, & in ſacro eloquio ſæpius memoratam, non aliunde, quam a fine regni Sedeciæ, ad initium Monarchiæ Cyri, fore dimetiendam. Vnde autem cœperit, & vbi deſierit illa, cuius meminit Zacharias; nos ſub anno mũdi 3462. num. 3. declarabimus.

De initio, & fine Babylonicæ captiuitatis.

4 Sanè in prædicta Templi Ieroſolymitani conflagratione, ac totius vrbis Iudaicæque regionis deſolatione, meritò poſſet aliquis ſuſpicari, deperditam omnino fuiſſe ſacram ſcripturam; attenta maximè illa veterum Patrum opinione nempe Clementis Alexandrini, & SS. Theodoreti, Irenei, & Baſilij, quorum non ſolum loca, ſed etiam ſententias ad verbum profert Leo de Caſtro cap. 43. præfationis ſuæ in Iſaiam; Quibus alij addunt Tertullianum in lib. De habitu muliebri. Euſebium in Chronicis, & B. Hieronymum in libro contra Heluidium; qui crediderant, omnes veteris teſtamenti libros, in memorato Ieroſolymæ incendio, a Chaldæis fuiſſe concrematos; Sed poſtea Eſdræ temporibus, diuino memoriæ beneficio vel potius miraculo, ab eodem Eſdra fuiſſe reſtitutos, ac denuo, prout prius erant, conſcriptos. Verum quicquid ſit de hac veterum Patrum opinione, quam Pererius in præfatione commentariorum ſuorum in Geneſ. præmiſſa; vt par erat, decenti, ob reuerentiã tantorum virorum, excuſatione; & item Cardinalis Bellarminus lib. 2. De verbo Dei capit. 1. & ante iſtos Genebrardus libro ſuæ Chronologiæ 2. vbi agit de ſexta mundi ætate, & de Monarchia Regis Nabuchodonoſor; multis ac ſanè validis oppugnant argumentis: dicimus quod etiam ſi tunc Chaldæi cunctos ſacros codices, quotquot tum eſſent in Ieruſalem, ignibus tradidiſſent (de qua re tamen nihil omnino in tota ſcriptura ſacra innuitur) non ideo tamen neceſſario dicendum eſſet, Eccleſiam Dei, a prædicto conflagrationis tempore, vſque ad Eſdram ſacris libris omnino expoliatam remanſiſſe. Quandoquidem non eſt credibile, quod in tanta Iudæorum atque Iſraelitarum multitudine, quæ ante dictam templi vrbiſque exuſtionem, in-

Libri ſacri an in Ieroſolymorum incendio omnes conflagrati.

præcedentibus captinitatibus abducta, iam per varias mundi partes exulabat, nemo ſecum vlla ſacrorum voluminum exemplaria tulerit; præſertim cum ex Danielis, Ezechielis, & Tobiæ libris, conſtet, nonnullos Iudæorum atque Iſraelitarum in captiuitate poſitos, legitima ſua obſeruare non omiſiſſe; quod certè non videtur ſine ſacrorum librorum lectione, diu fieri potuiſſe. Et certum eſt, ex ipſis aliquos in ſtudijs ſacris aprime verſatos, ac non mediocriter eruditos extitiſſe; vt patet de Daniele, & ſocijs eius, qui tamen in puerili ætate tranſlati fuerant, & non niſi frequenti ſacrorum librorum vſu, legis doctrinam aſſequi potuiſſe videntur: De Eſdra quoque Sacerdote, legimus 1. Eſdr. cap. 7. verſic. 11. quod erat in lege Dei doctiſſimus; oportet igitur ipſum, ab ineunte ætate, habuiſſe penes ſe libros ſacros, ſine quibus, ſecluſo miraculo, tantam ſibi comparare doctrinam minime potuiſſet: præſertim cum neceſſe ſit ipſum, vel adhuc puerulum in captinitatẽ ſuiſſe abductum, vel potius poſt eam natum; vt magis credimus, & ex his quæ ſub anno mundi 3610. nu. 22. dicenda ſunt, colligi poterit. Etenim ipſe de Perſide in Iudæam remiſſus eſt anno regni Artaxerxis Longimani ſeptimo; hoc eſt poſt annos ab initio Babylonicæ captiuitatis, circiter centum quinquaginta; vt ſupputari poteſt in tabulis: Ergo fateri oportet, non omnes veteris teſtamenti libros, cum templo eſſe concrematos; ſed ex his plures in Babyloniam, aliaſque prouincias, cum ipſiſmet captiuis, ſuiſſe aſportatos: nam & ſatis receptum eſt quod ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 1. nimirum Danielem, vt creditur, oſtendiſſe Cyro Regi Perſarum Iſaiæ librum ſeu prophetiã, quæ de ipſomet Cyro facta fuerat, quemadmodum nos ſub anno mundi 3517. num. 1. dicemus: ergo certum eſt, qnod Daniel Babylonicæ captiuitatis tempore, libros ſacros apud ſe habebat: Sed & valde item probabile eſt, plures alios; præſertim Sacerdotes, & Prophetas, puta Ezechielem, Aggæũ, Zachariam, Malachiam, Ieſum filium Ioſedec, & huiuſmodi alios, in captiuitate ſua libros ſacros ad manus habuiſſe, atque ex ſanctarum ſcripturarum conſolatione, captiuitatis aſflictiones, & incommoda leuare ſtuduiſſe; nec non etiam in ſe, alijsque ſpem liberationis excitare atque fouere.

Sed ſi nulli extra Ieruſalem, ante eius excidinm, aſportati fuiſſent ſacri codices: 5
Profecto Ieremias Propheta, rerum diuinarum zelantiſſimus, qui tanto antea templi ciuitatiſque ruinam præuiderat; ſi tantiſper de ſacrorum voluminum exuſtione atque interitu dubitaſſet, tam graui malo quantocius occurrere non omiſiſſet; ſiue exemplaria eornm alicubi occultando; ſiue clam eadem tranſmittendo ad aliquem eornm qui tranſlati fuerant a Salmanaſſaro in Aſſyrios; vel a Pharaone Nechao in Ægyptũ cũ Ioachaz filio Ioſiæ; aut a Nabuchodonoſor in Babyloniã cũ Ioakim filio Ioſiæ, aut cum Iechonia filio Ioakim: Si enim idem Ieremias adeo diligens, & accuratus fuit, in eruendis, ſeu ab incendio præſeruandis, ac tuto loco reponendis, tabernaculo, arca, altari, igne ſacro, ac ceteris eiuſmodi rebus, ad exteriorem illum typicumque Dei cultum pertinentibus, quemadmodum nos ſub anno præcedenti num. 4. diximus, & infra etiam num. 8. dicemus: Quis dubitet quin longe diligentior atque ſolicitior fuiſſet, in abſcondendis ac reſeruandis ſacris voluminibus, quę ſpiritu ſancto edoctus; plenè intelligebat vtiliora fore ac magis neceſſaria ad ſalutẽ animarum, verumque ac ſpiritualem Dei cultum, in cordibus hominum, perpetuis futuris temporibus, inſerendum ac prouehendum, quam prædictæ res eſſent, quas proculdubio aliquando deficere antiquarique oportebat? Certe ſi ſine vllo miraculo, commodè potuerunt libri ſacri, Ieremiæ temporibus, ab incendio præſeruari; non video ad quid ponenda ſint miracula abſque neceſſitate. Itaque, quòd aiunt de ſacrorum librornm reſtitutione, per Eſdram factas probabilius videtur non tam miraculo, aut diuino memoriæ beneficio, vt citati Auctores exiſtimarunt, ſuiſſe peractum; quam alio quodam modo: Siqnidem, ex paulo ante dictis, oportet ipſum Eſdram, non in Iudæa aut Ieruſalem, ſed in captinitate ſua diuinas didiciſſe litteras; & conſeqnenter ibidem ſacros habuiſſe codices; quos credibile non eſt, eum aliquando pænitus perdidiſſe; ita vt ſolo memoriæ beneficio illos denuo reparare ei opus fuerit. Duo autem occurrunt modi reparationis ſacrorum librorum ab Eſdra factæ, ſatis probabiles: Alter eſt, quem nos edocuit

Libri ſacri quo modo ab interitu præſeruati.

Sanctus

Sanctus Athanaſius in Synopſi his verbis: Narratur, & hoc de Eſdra; cum libri ſacri per incuriam populi, & diuturnam captiuitatem, perirent, ipſum cum eſſet vir induſtrius & lector perdiligens, verique ac recti ſtudioſiſſimus, eos omnes libros apud ſe cuſtodiuiſſe; & poſtea eos in commune protuliſſe, atque ita ab interitu quodammodo vindicatos conſeruaſſe. hæc Athanaſius. Alter modus eſt ſimilis ei de quo legimus 2. Machab. cap. 2. ver. 13. Vbi traditur quod Neemias, & ſimiliter, poſt plures annos, Iudas Machabæus conquirentes, & congregantes de regionibus, in quibus diſperſi fuerant, ſacros libros, ſacram inſtruxerunt bibliothecam. Sed illud amplius ab Eſdra præſtitum creditur, quod non ſolum plures tum penè deperditos conquiſierit, verum etiam ferè omnes, a multis iam pluribus in locis corruptos ac labefactatos, vt ipſe erat in lege doctiſſimus, diuino actus ſpiritu, correxerit, emendatoſque, & in eum qui vſq; nunc habetur ordinem redactos, poſtea ediderit. Qua de re nos plenius, ſub anno mundi 3610. num. 15. vſque ad 22. agemus. Nunc ad hiſtoriæ continuationem redeamus.

Ieremias captus liber dimittitur.

6 Factum eſt autem cum diſceſſiſſet Nabuzardan de Ieruſalem, veniſſetque in Rama, vt inter captiuorum multitudinem, quam ſecum ducebat in Babylonem, inuentus quoq; fuerit Ieremias Propheta vinctus catenis: ſiue quia, quod mandauerat Nabuzardan, quando tulit eum de veſtibulo carceris, nimirum vt liber dimitteretur, officialium in curia, aut inobedientia, executioni mãdatum non fuiſſet: Siue, quod magis reor, quia quantumuis dimiſſus, nihilominus præ nimia militum libertate, vt fit, ab ipſis poſtea inuentus, iterum captus, & in vinculis coniectus, atque cum ceteris captiuis abductus eſſet. Itaque vt primum hoc peruenit ad aures ipſius Nabuzardan; confeſtim tollens eum de medio captiuorum, & cum eo humaniter admodum alloquutus, liberum cum cibarijs, & munuſculis ad Godoliam remiſit, Ierem. c. 40. ver. 1. vſque ad 6. Quo in loco tametſi nulla fiat mentio Baruch eius Scribæ; ex his tamen quæ dicuntur Ierem. cap. 43. ver. 3. & 6. conſtat ipſum quoque Baruch relictum fuiſſe in Iudæa, ibidemque aliquantiſper manſiſſe cum Ieremia, deinde ſimul ambos cum ceteris Iudæorum reliquis profectos eſſe in Ægyptum, vt infra nu. 10. dicetur. Sed & admodum probabile eſt, non nullos quoque alios viros Deum timentes, & Prophetæ deuotos, vel etiam cognatos, id eſt de genere Sacerdotali, in gratiam Ieremiæ, & ad preces eius, cum ipſo pariter, a Nabuzardan fuiſſe dimiſſos, quorum poſtea auxilio & opera, credimus eundem Prophetam tranſtuliſſe Tabernaculum & Arcam cum ceteris rebus ſacris in monte Nebo, quamadmodum infra num. 8. dicemus.

Baruch in Iudæa liber relictus.

Ieremias per Epiſtolam hortatur captiuos ne ad idola declinent.

7 Ceterum Ieremias miſeratus eorum qui ducebantur captiui in Babylonem; cum eos non poſſet amplius coram, quæ ad ſalutem ipſorum pertinerent, docere, non deſtitit confirmare eos quantum potuit per Epiſtolam illam, nimirum cuius exemplar nobis rellquit Baruch in cap. Prophetiæ ſuæ poſtremo regiſtratum, vt ex initio dicti capitis patet: In qua epiſtola hortatur eos ne legem Dei a cordibus ſuis vnquam amouerent, & ne ad Idola Babyloniorum declinarent, timerent ve ea; quoniam nihil aliud eſſent, niſi muta quædam, & inſenſibilia ſimulacra, quæ nec ſibi nec alijs prodeſſe obeſſeue poſſunt; vt pluribus ibidem Propheta demonſtrat. Huius etiam Epiſtolæ meminiſſe videtur Auctor lib. 2. Machab. cap. 2. ver. 2. Verum quia in memorata Epiſtola ver. 2. proteſtatur Propheta captiuis, quod in Babylonẽ manſuri erant annis plurimis; & longis temporibus, vſque ad generationes ſeptem: Quæri poteſt, quomodo id conſonet cum eo quod idem Ieremias non ſemel prædixerat; Babylonicam captiuitatem annis tantum ſeptuaginta duraturam: Et ratio dubitandi eſt; quoniam, licet generationis nomen, variè admodum a ſcriptoribus vſurpari ſoleat, vt multorum teſtimonijs demonſtrat Pererius ſuper Daniel. cap. 9. Conſtat tamen, magis propriè accipi debere; vel pro communiori hominis ætate, quæ plerunque ſeptuaginta vel octuaginta annis, quemadmodum in Pſal. 89. ver. 10. legimus, concluditur; vel iuxta S. Auguſtinum ſuper Pſalm. 104. pro eo ætatis tempore quo quis communiter ad generandum aptus efficitur, quod vt minimum anno vitæ decimo quarto ſeu decimo quinto, ordinariè autem circa vigeſimum, contingit: patet autem ſeptem generationes, vtrolibet modo ſumptas, longe pluſquam ſeptuaginta annos complecti. Ad hoc quæſitum allegatus Auctor in Danie-

Quomodo Iudæi manſuri erant captiui vſque ad ſeptem generationes.

Digitized by Google

lem, poſt redargutas Carthuſiani reſponſiones; reſpondet ipſe tripliciter. primo, Illud ſeptem ſumendum eſſe indefinitè ac ſi dictum eſſet vſque ad multas generationes ſicuti ſumitur Leuit. cap. 23. ver. 28. corripiam vos ſeptem plagis, id eſt, multis. Et Prouerb. cap. 24. ver. 16. Septies enim cadet iuſtus. hoc eſt, multoties. Quæ reſponſio, tametſi poſſit admitti; videtur tamen nimis generalem & indeterminatā facere propheticam hanc prædictionem. Altera eiuſdem reſponſio eſt, Prophetā in citata Epiſtola non loqui de captiuitate Sedeciæ, quæ non exceſſit annos ſeptuaginta; ſed de traſmigratione Iechoniæ quæ diuturnior fuit. Nam ibidem, inquit, refert Baruch illam Ieremiæ Epiſtolam, ſcriptam fuiſſe ad Iechoniam, & ad Iudæos qui cum eo abducti fuerant: Sed, pace tanti viri dixerim, nulllbi apparet Epiſtolam Ieremiæ a Batucho relatam, Iechoniæ fuiſſe directam, vt patere poterit legenti totum Baruchi cap. 6. in quo eadem Epiſtola refertur: Quin potius ex eiuſdem capitis initio, nimirum ex illis verbis: Exemplar Epiſtolæ quam miſit Ieremias ad abducendos captiuos in Babyloniam &c. Et paulo poſt: Propter peccata quæ peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captiui &c. manifeſtè apparet eam eſſe datam iis qui tum abducebantur, vel abducendi erant: ſicuti è conuerſo, illam quæ deſcribitur Ierem. cap. 29. ex eiuſdem capitis initio conſtat, fuiſſe tranſmiſſam iis qui iam ex multis annis tranſmigrauerant: Oportet igitur Pererium æquiuocaſſe, accepiſſeque Epiſtolam quæ habetur Ierem. cap. 29. pro ea quæ refertur Baruchi cap. 6. illa enim verè directa fuerat Iechoniæ, & concaptiuis eius: hæc verò tradita fuit iis quos traducebat Nabuzardan in Babylonem, vt dictum eſt. Præterea Iechoniæ captiuitas, non fuit longior captiuitate Sedeciæ, niſi annis vndecim; Atqui hæc additio, non tanta eſt, vt poſſit ſeptem conficere generationes. Tertia denique reſponſio erat, ſeptem illas generationes, eſſe quidem referendas ad captiuitatem in fine regni Sedeciæ factam; verum non reſpicere ad terminum primæ ſolutionis eius per Cyrum factæ; ſed ad alium, nempe ad ſeptimum illius Artaxerxis annum, qui remiſit cum Eſdra magnam Iudæorum multitudinem in Iudæam. Et hanc reſponſionem tanquam ceteris meliorem, recipiendam putamus, quoniam ſicuti (quemadmodum etiam adnotauit B. Theodoretus in capite Daniel. 9.) conſtat Iudæos pluribus vicibus, ac veluti per partes, in captiuitatem fuiſſe abductos; ita etiam pluries in patriam eſſe remiſſos, videlicet ſemel a Cyro; & bis a memorato Artaxerxe, qui plures cum Eſdra; deinde alios multos cum Neemia, in Iudæam remiſit; vt ſuis locis dicetur. Quamuis enim nos à captiuitate Sedeciæ, ad ſeptimum prædicti Artaxerxis annum, non annos centum ſeptuaginta, vt Pererius exiſtimat; ſed tantummodo centum quinquaginta interceſſiſſe putemus; vt videre eſt in tabulis; hæc tamen ſumma, inter prædictas ſeptem generationes rectè commodèq; diſpertiri poſſe videtur; ſumpto nimirum generationis vocabulo, pro viginti circiter annorum ætate, circa quam communiter omnes ad gignendam prolem idonei eſſe ſolent.

Puto autem Ieremiam, ſtatim ac liber a Chaldæis dimiſſus fuit, antequam iret 8
Ieremias deplorat ruinā Ieroſolymæ ac templi.
ad Godoliam in Maſpha; Dei monitu, rediſſe in Ieruſalem cum paucis viris, qui ſecum dimiſſi fuerant, vt ipſorum auxilio, inde tolleret tabernaculum, & Arcam Dei. Verum vt vidit templum illud, quod fuerat in admiratione cunctis gentibus, exuſtum & dirutum, vrbemque totam deſertam atque deſolatam; grandia de imo pectore traxiſſe ſuſpiria; & magnos præ nimia cordis mæſtitudine eiulatus continere non valens, ſediſſe ibi aliquantulum, atque largiter fleuiſſe, ac deploraſſe ciuitatis ruinam; canens ſuper eam lugubre illud carmen, quod in libello Threnorum ſeu lamentationum legitur, quemadmodum ibidem ex initio eius apparet: Et poſtea deuotè admodum oraſſe ad Domlnum In ea oratione, quæ in calce eiuſdem libelli
Abſcondit Tabernaculum et in eo contenta, in mōte Nebo.
deſcripta eſt: Demum perrexiſſe ad locum, in quo (vt ſub præcedenti anno mundi num. 4. dictum eſt) priuſquam caperetur ciuitas; tabernaculum, & arcam aliaque eiuſmodi clam de templo ſublata, ne poſtmodum a Chaldæis contaminarentur, abſconderant; tuliſſeque inde omnia; eademque in monte Nebo aſportaſſe, atque ibidem in ſecretiſſima quadam ſpelunca abdidiſſe, ipſo ſpeluncæ oſtio quam diligentiſſimè obſtructo (erat autem Nebo, mons ille trans Iordanem in terra Moab poſitus, de quo olim Moyſes paulo antequam moreretur, iubente Domino contempla-

tus

cus eſt vniuerſam terram promiſſionis, vt ſub anno mundi 2583. nu. 31. dictum eſt)
Sanè Ieremias, cum aduertiſſet quoſdam affectaſſe notare locum in quo prædicta re
condetat; reprehendit eos; & protinus, hac occaſione arrepta prophetauit ignotum
fore locum illum donec reduceret Dominus de captiuitate Iudæos, & denuo tem-
plum reædificari concederet: tunc enim, inquit, & non prius, manifeſtabuntur quæ
nunc occultauimus; & cum primum in templum reportata ac repoſita fuerint, appa
rebit cunctis videntibus gloria Domini ſuper ſacrificia in nube, & igne, ſicuti Moy-
ſi ac Salomonis temporibus. Quæ omnia breuiter referuntur 2. Machab. cap. 2. ver.
4. vſque ad 13. Et hæc Ieremiæ prophetia, ad vnguem impleta fuit in diebus Nee-
miæ vt infra ſuo loco dicemus.

*Godolias præfe-
ctus Iudæis a re-
ge Babylonis
vbi habitaret.*

9 His peractis Propheta venit ad Godoliam habitantē in Maſphath. Videtur autē
prima fronte hanc Maſphath ſiue Maſpha, non eſſe illam huius nominis vrbem, quæ
erat in regno Iudæ, non procul a Gabaa Beniamin & Rama; de qua legimus 3. Reg.
cap. 15. ver. 22. quod Aſa Rex Iuda, diſturbato Baaſa Rege Iſrael ab ædificatione
vrbis Rama; ex eadem materia, reædificauit Gabaa, & Maſpha; ſed aliam exiſten-
tem in terra Maſpha ad radices montis Hermon, vt dicitur Ioſu. cap. 11. ver. 3. quia
hæc erat in finibus terræ Chanaan, & quaſi in via euntibus de Iſrael in Babyloniam;
& ideo videtur credi poſſe, quod Godolias ibi manere elegiſſet, vt commodius poſ-
ſet reſpōdere Chaldæorū litteris ac præceptis, quæ ad Iudæos mittebantur, quem-
admodū ipſemet teſtatur apud Ierem. c. 40. ver. 10. Verūtamen oppoſitū euidenter
colligitur ex Ierem. cap. 41. ver. 5. vſque ad 10. vt numero ſequenti explicabimus.
Porrò Iudæi omnes qui de manu Chaldæorum aufugerant, & diſperſi erant per re-
giones Iudææ, & Moabitarum, & Ammonitarum, & Idumæorum; vt audierunt quod
Godolias conſtitutus eſſet a Rege Babylonis Dux populi ab eodem in Iudæa relicti;
vndique confluxerunt ad eum: Quibus ille iurauit bene cum eis actum iri, ſi ſeruire
Regi Babylonis nō recuſarent, manentes ſinguli in vrbibus ſuis, ſub regimine ipſius
Godoliæ. Itaque his atque huiuſcemodi verbis animati, māſerūt vnuſquiſq; in ci-
uitate ſua; & collegerunt fructus eiuſdem anni vberrimos, vinum ſcilicet, & meſſem
multam nimis. Erat autem inter Iudæos qui venerant ad Godoliam, vnus nomine
11 Iſmael, qui cum eſſet de ſemine Iudæorum regio; indignè ferebat Godoliam cun-
ctis Iudæis fuiſſe prælatum. Hunc ergo Baalis Rex Ammonitarum, cum eſſet hoſtis
Chaldæorum, clam miſit ad perdendum Godoliam; Quod vt innotuit ceteris Iudæo
rum primatibus, retulerunt inſidias ipſi Godoliæ, volebatque Ioanan filius Caree,
præuenire, & ſecreto interficere Iſmaelem: Sed prohibitus eſt a Godolia; qui bene
monentes audire recuſans; mox incredulitatis ſuæ pœnas exoluit 4. Reg. ca. 25. ver.
22. vſque ad 25. & latius Ierem. cap. 40. ver. 6. vſque ad finem capitis.

*Godolias occi-
ditur, & quan-
do.*

10 Eodem anno, menſe, vt arbitror, anni ſacri ſeptimo, qui erat anni regni Nabu-
chodonoſor decimi noni, & Babylonicæ captiuitatis primi, menſis tertius; venit
Iſmael doloſè cum decem viris in Maſpha ad Godoliam nihil mali ab eo ſuſpican-
tem; qui cum eum benignè excepiſſet; ac ſimul comediſſent; inopinato ſurgens cum
ſuis Iſmael improuidum occidit Godoliam; & quotquot tam de Iudæis, quam de Ba
bylonijs reperti ſunt cum eo. Accidit autem altera die, priuſquam vulgatum eſſet
facinus, vt religionis ergò venirent octoaginta viri de Sichen, & Silo, & Samaria,
ſqualentes, raſi barba, & ſciſis veſtibus, portantes thus & munera, vt offerrent ea
in domo Domini, hoc eſt, in Ieruſalem. Ijs de Maſpha occurrit Iſmael & ipſe plo-
rans, ſeu plorare ſimulans; & cum inuitaſſet venientes, vt aliquantiſper diuerterēt
ad ſalutandum Godoliam; perduxit eos in Maſpha; atque in medio ciuitatis omnes
interfecit, decem duntaxat exceptis; quod pro animabus ſuis, theſauros in agro ab-
ſconditos eidem oſtendere ſpopondiſſent: occiſorum verò cadauera proiecit in la-
cum ſeu foſſam, quam ibidem olim fecerat Aſa Rex Iuda, quādo bellum gerebat ad-
uerſus Baaſa Regem Iſrael. Ierem. cap. 41. ver. 1. vſque ad 10. Ex quibus apertè pa-
tet, quòd hæc Maſpha in qua habitabat Godolias, proculdubio erat illa quam olim
reædificauerat Rex Aſa; Et nullatenus potuit eſſe illa, quæ ad radices montis Her-
mon iacebat; vt præcedenti numero dicebamus: ſiquidem illa non erat poſita inter
Samariam & Ieruſalem; ſed in finibus terræ Chanaam, ad quem locum, Aſa bellum
gerens cum Baaſa, nunquam peruenire potuit nedum in eo foſſas agere. Ceterum

*Iſmael interfi-
cit venientes
offerre in Ieru-
ſalem.*

Iſmael

Iſmael captiuũ ducit populum repertum in Maſpha.

Iſmael non contentus tot tantaſque cædes egiſſe in Maſpha; captiuum quoque duxit reliqui populum, qui in eadem vrbe remanſerat, & filias Regis Sedeciæ, quas Nabuzardan Godoliæ commendauerat: eumque pergeret Iſmael cum omni præda quam fecerat, ad terram Ammonitarum: Ecce Ioanan filius Caree, & reliqui Duces bellatorum cum eo, vt audierunt quæ fecerat Iſmael, conuocato reliquo populo, confeſtim inſequti ſunt eum, quem cum prope Gabaon inueniſſent, ille, relictis omnibus, cum octo duntaxat viris, feſtinus aufugit: Ioanam verò cum populo, qui ſecũ venerat, cunctos reduxit captiuos, veneruntque ſimul omnes in Chamaan prope Bethleem, animo tranſeundi ad Ægyptios propter metum Chaldæorum: Verebantur enim ne cum audirent occiſum fuiſſe a Iudæis Godoliam, grauiter in ipſos animaduerterent. Cum autem ſuper hac re prius conſuluiſſent Dominum per Ieremiã Prophetam, illeque per eundem reſpondiſſet, nihil eos mali a Chaldæis paſſuros, ſi in Iudæa permanſiſſent: quin potius certo ſcirent, ſi in Ægyptum transfugiſſent, ſe fame, gladio, ac peſtilentia perituros: his nihilominus minimè obſtantibus, contra expreſſum Domini præceptum, maluerunt vnanimiter ire in Ægyptum, ducentes ſecum omnem populum, quem reliquerat Nabuzardan in Iudæa: Sed & Baruchum

Ieremias in Ægypto prophetat contra Pharaonem.

quoque ac Ieremiam cum ipſis proficiſci coegerunt. Vt autem Ieremias peruenit in Thaphnis prophetauit venturum Regem Babylonis ad terram Ægypti, & poſiturum thronum ſuum in porta domus Pharaonis; & percuſſurum terram Ægypti, ac idola eius vaſtaturum. Quæ omnia fuſius deſcribuntur Ierem. cap. 41. vſque ad 44. Puto autem hunc aduentum regis Nabuchodonoſor in Ægyptum, eſſe illum de quo infra nos ſub anno mundi 3451. num. 4. agemus, dicemuſque inde abductos fuiſſe Iudæos, qui ibidem aufugerant. Sed & contra eaſdem Iudaici populi reliquias prophetauerat etiam Iſaias in toto prophetiæ eius cap. 30. & circa initia capitis ſubſequentis; De cetero, ob memoratam Godoliæ cædem, fugamque populi ad Ægyp-

Cauſa ieiunij ſeptimi menſis apud Hebræos.

tios, indictum poſtea fuiſſe Iudæis annuale illud ſeptimi menſis ieiunium, cuius meminit Zacharias Propheta cap. 8. ver. 19. communior Doctorum opinio eſt, & ex ipſomet eorundem Hebræorum Kalendario, quod eandem dicti ieiunij cauſam, ſub die tertia eiuſdem menſis adducit, comprobatur.

Nunciatur Ezechieli interitus Ieruſalem.

11 Eodem anno, qui erat tranſmigrationis Iechoniæ duodecimus, vt patet in tabulis, die quinta menſis decimi, nimirum anni ſacri tum currentis, venit ad Ezechielẽ in Babylonia vnus de terra Iuda, qui nunciauit ei quæ die præcedenti eidem Prophetæ reuelauerat Dominus, nimirum vaſtatam eſſe Ieroſolymam a Chaldæis; & q. Iudæi qui relicti fuerant, vt in ruinis incenſæ vrbis habitarent; cum pœnitentiam potius agere debuiſſent ſuper his propter quæ illa eis calamitas tam grandis euenerat: e contrario ſemetipſos vana ſpe decipiebant dicentes: quod ſi Abraham ipſorũ pater cum vnus tantum eſſet, terram promiſſionis ſibi poſteriſque ſuis a Deo datam, poſſidere habitatoribuſque replere valuit, multo magis ipſi qui plures erãt idipſum

Prophetat Ezechiel contra reliquias populi Iudaici.

denuo præſtare poterant. Contra quos prophetauit Ezechiel, ſubiungens quod Abraham, tametſi ſolus, quia fuit fidelis poſſedit terram illam: At verò ipſos quantumuis plures exiſterent, quoniam infideles & increduli, & inobedientes erant Domino, comedentes in ſanguine, & idola colentes, necnõ homicidia, adulteria, aliaq; eiuſmodi ſcelera perpetrantes: propterea non ſolum non poſſeſſuros terram patribus ſuis repromiſſam, ſed potius gladio, & peſtilentia, & a beſtijs fore conſumen-

Et contra captiuos in Babylonia.

dos, terramque illam in ſolitudinem eſſe redigendam. Ex quibus apparet, poſt necem Godoliæ, non omnes Iudæos Ieroſolymis a Nabuzardan relictos, aufugiſſe in Ægyptum; ſed aliquos ipſorum manſiſſe in Ieruſalem; quemadmodum ex infra ſub anno mundi 3451. num. 1. & 3. dicendis, clarius apparebit. Prophetauit deinde idem Ezechiel aduerſus Iudæos in Babylonia commorantes, eo quod audirent verba eius, & nihil eorum quæ facienda eſſe intelligebant, executioni mandarent. Ezechiel. cap. 33. ver. 21. vſque ad finem capitis.

Et contra Pharaonem.

12 Eodem anno, die prima menſis duodecimi idem Propheta vaticinatus eſt contra Pharaonem prædicens: quod tametſi eſſet adeo fortis, & potens, vt merito Leoni Draconique poſſet comparari: nihilominus, tam grauiter a Rege Babylonis erat contereudus, vt multi Reges videntes ruinam eius, in ſtuporem eſſent adducendi. Ezechiel. cap. 32. ver. 1. vſque ad 17.

Eodem

13 Eodem quoque anno die prædicti menſis decima quinta, prophetauit ipſe Ezechiel aduerſus plures alias nationes, videlicet Aſsyrios, Ælamitas, Moſochæos, Tubalæos, Idumæos, & Principes terræ aquilonaris; quod ſcilicet cum Ægyptijs, ipſi quoque vaſtandi eſſent, Ezechiel. cap. 32. ver. 17. vſque ad finem capitis, & ibidem addit, quod ex ipſorum pariter interitu, Pharao aliquod miſeriarum ſuarum leuamen erat percepturus, iuxta id quod vulgo dici ſolet. Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum.

Et cõtra alias nationes.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3448.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 2.

1 ANNO proximo probabile eſt acta eſſe in Ægypto, quæ de Ieremia ſcribit S. Epiphanius in vita eius: nimirum quòd ipſe prophetauit, exibuitque Sacerdotibus Ægypti ſignum, dicens: Oportere cuncta eorum ſimulacra concidere, ſimulque manufacta omnia, (ſubaudi idola, eorumque templa, & aras) in præceps dari: Idque tunc futurum, quando in Ægyptum venerit cum ſuo infante virgo enixa Deo ſimilis. Quod poſtea re vera impletum fuiſſe, nos ſub anno mundi 4051. num. 20. oſtendemus.

Ieremias prophetat contra idola Aegypti.

2 Puto etiam per idem tempus, graues illas accidiſſe contentiones, quæ in toto Ierem. cap. 44. deſcribuntur, inter ipſum videlicet Ieremiam, & Iudæos in Ægypto exiſtentes; ipſo nimirum Propheta non ceſſante eos arguere, acriterque admodum increpare de idololatris corũdem abominationibus: Illis verò è contrario non ceſſantibus eidem reſiſtere, & contradicere, palamque profiteri, velle ſe per omnem modum reginæ cæli ſacrificia offerre; quemadmodum ibidem videri poteſt. Quid autem reginæ cæli nomine intelligerent; iam ſub anno mundi 3338. num. 1. dictum eſt, quòd Lunam tali appellatione ſignabant. Quamquam non deſunt qui magis planetam veneris, ſeu, vt vulgo dicitur, ſtellam dianam, indicari contendant, quòd ea ceteris ſplendidior pulchriorque ſideribus appareat; tum mane, quando Lucifer, vel ſtella matutina; tum veſpere, quando heſperus dici ſolet. Sed quod prius diximus, multo probabilius videtur; vt ſcilicet quemadmodum rectè ſol rex, ſic luna regina, & aſtra militia cæli, dici conſueuerit. Denique videns S. Propheta Ieremias ſe ſuis monitionibus nihil proficere, & Iudæos obfirmatiores eſſe in malum; conteſtatus eſt eis, quòd propterea perituri eſſent gladio & fame: In cuius rei ſignum adijecit: Quod cum viderent Pharaonem Ephree, qui tum regnabat in Aegypto, tradi in manus inimicorum eius, & in manu quærentium animam illius; ſcirent vtique breui quoque implendum fore vaticinium, quod contra ipſos protulerat.

Arguit Iudæos in Aegypto reginæ cæli ſacrificantes.

Quid ſit regina cæli.

Ieremias prophetat contra Iudæos in Aegypto exiſtentes, & contra Pharaonem Ephree.

3 Sanè hoc Ieremiæ vaticinium, quòd ſuum omnino ſortitum ſit effectum, ambigere nemo debet; ſed quomodo poſtea impletum fuerit, dubitari poteſt. Quia ſi iſte rex, quem ſcriptura ſacra vocat Ephree; idem fuit qui apud Herodotum appellatur Apries, quemadmodum ſentit Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi agit, de Nabuchodonoſor: certè de dicto Apries, idem Herodotus lib. 2. non valde procul a fine ſcribit, quod cum aduerſus Cyrenæos pugnans cladem accepiſſet; Aegyptij qui ab ea euaſerant, exiſtimantes ſe a rege vltro in apertam pernitiem dimiſſos, ab eo ingenuè deſciuerunt. Ad quos ſedandos ac reducendos, miſit Apries Amaſim, qui ab illis declaratus rex, mouit contra Apriem exercitum; eumque prælio victum, viuum in poteſtatem redegit: & cum aliquantulum apud ſe honeſtè habuiſſet; tandem incuſantibus Aegyptijs, quòd ſuum ipſorumque inimiciſſimum aleret, eum illis tradidit, a quibus illico ſtrangulatus eſt. Sic ex Herodoti hiſtoria, videtur Ieremiæ vaticinium fuiſſe impletum. Aliter verò ex Ioſepho, & B. Hieronymo. Quorum alter 10. Antiq. cap. 11. alter ſuper Threnorum cap. 4. ſcribit; quod Nabuchodono-

Quomodo impletum ſit hoc Ieremiæ vaticinium.

dono-

Digitized by Google

donoſor anno regni ſui vigeſimo tertio, nimirum poſt præfatam prophetiam circiter tertio, ſubacta Cœleſyria aliiſque prouincijs, hoſtiliter ingreſſus eſt Aegyptum; occiſoque qui tunc regnabat rege; & alio rege conſtituto, repertos ibi Iudæos rurſum captiuos Babylonem abduxit. Vnde dubium relinquitur, num Pharao Ephree ab Amaſo per Aegyptios fuerit interfectus, an a Nabuchodonoſor. Et quidem ſi ab Amaſo, vt tradit Herodotus; vtique oportet, iuxta relatam Ioſephi ac B. Hieronymi hiſtoriam, ipſum poſtea Amaſum a Nabuchodonoſor fuiſſe occiſum. Atqui id non videtur congruere cum hiſtoria Herodoti, qui ibidem deinceps multa de Amaſo proſequitur, tanquam qui multo poſtea tempore regnauerit. Neque cum Genebrardo, qui lib. 1. ſuæ Chronologiæ tradit, à Nabucdonoſor non Amaſum fuiſſe interfectum, ſed regi interfecto ſuffectum. Quid igitur? certè neceſſario dicendum eſt, vel alteram ex adductis hiſtorijs eſſe falſam, vel ſi volumus vtramque ſaluare, coniectandum videtur verè Amaſum illum, qui regnû Apries, ſeu Ephree occupauerat, ipſumque Aegyptijs ſtrangulandum tradiderat, poſtea a Nabuchodonoſor fuiſſe iure remptum: & filium eius eiuſdem nominis, ab eodem Nabuchodonoſor pro patre ſubrogatum ea lege, vt eidem deinceps fideliter deſeruiret. Et tunc Iudæos ab ipſo Nabuchodonoſor partim fuiſſe interfectos, & partim in captiuitatem abductos: ſicque interceſſiſſe aliquod tempus, puta annum vnum aut alterum, inter obitum Pharaonis Ephree, & Iudæorum calamitatem a Ieremia prophetatam, ita vt (quemadmodum diſertè Propheta prænunciauerat) dicti regis infortunium, bene potuerit eſſe ſignum indubitatum mox ſecururæ Iudæorum infelicitatis. Hæc ſi vera ſunt, oportet ea quæ Herodotus de vno tantum Amaſo ſcribit: partim patri, & partim filio eſſe attribuenda.

Ieremias a populo ſuo interimitur.

Sed, vt ad Ieremiam redeamus, credibile eſt ipſum, cum ſancto accenſus zelo in 4
memoratis populi increpationibus conſtantiſſimè perſeueraret, non multo poſt (vt infra num. 6. probabiliter oſtendemus) ibidem, hoc eſt, in Thaphnis a populo ſuo (quemadmodum Sanctus ſcribit Epiphanius) lapidibus obrutum occubuiſſe. Qui dum vixit, legem Dei prædicare numquam deſtitit coram regibus, & principibus, & Sacerdotibus, & omni populo: Et poſteaquã pro eadem Dei lege, vincula, carceres, aliaque multa perpeſſus eſt mala: tandem etiam mori non recuſauit. Propterea de ipſo dicitur Eccleſiaſtici ca. 49. ver. 9. quod male tractauerunt illum qui a ventre matris conſecratus eſt Propheta, euertere, & eruere, & perdere, & iterum ædificare, & renouare.

Ieremia laudes.

Verum enimuerò ſanctus iſte vir & Sacerdos, non ſolum prophetiæ dono; ſed 5
etiam ſingulari quadam vitæ ſanctitate claruit. Fuit enim (vt paulo ante dicebamus, & ipſemet initio ſuæ prophetiæ teſtatum reliquit) eximio Dei priuilegio, quod admodum paucis conceſſum legimus, in ipſo matris vtero ſanctificatus, & (vt ait B. Hieronymus in Præfatione libri ipſius Ieremiæ) virginitate ſua Euangelicum virũ Chriſti Eccleſiæ dedicauit, & vaticinari exorſus eſt puer. Inſuper Eccleſiam quoque Dei plurimis, iiſdemque ſanctiſſimis ſcriptis illuſtrauit: quorum alia in ſacro Bibliorum volumine, vſque hodie regiſtrata habemus; alia in eiſdem ſacris libris memorata. Primi generis ſunt, liber prophetiæ eius, quinquaginta duobus capitibus diſtinctus; & liber Threnorum ſeu lamentationum quas, vt num. 8. dictum eſt, planxit ſuper deſertam deſolatamque Ieroſolymam, quattuor alphabetis compreſus.

Ieremia libri.

henſus. Epiſtolæ item duæ ad captiuos in Babylonia tranſmiſſæ; quarum altera in prophetiæ eius cap. 29. inſerta eſt; altera ad calcem libri Baruch appoſita. Qui liber etiam a pleriſque eiuſdem Ieremiæ fuiſſe creditur: quandoquidem veteres Patres paſſim illum citant ſub nomine Ieremiæ, vt docet Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei cap. 8. quæ, inquit, cauſa eſt cur concilia antiqua, & Patres non poſuerint Baruch nominatim in Canone: quia nimirum hunc librum partem eſſe iudicabant vaticiniorum Ieremiæ. Potuit autem liber iſte communiter Barucho adſcribi potius quam Ieremiæ: quoniam eum fortaſſis ipſe Baruch non, vt aliàs ſolebat, ipſo Ieremia dictante: ſed poſt Ieremiæ obitum, prout ſe ab illo audiuiſſe recolebat conſcripſerit. Conſtans quoque plurimorum magni nominis Auctorum ſententia eſt, libros Regum, duos nimirum poſteriores (nam de duobus prioribus, iuxta Hebræorum traditionem a Rabano Mauro libr. 2. De Clericorum Inſtitutione

cap.

cap.54. relatam, primam partem ſcripſit Samuel, ſequentem verò Dauid)ab ipſo Ieremia fuiſſe compilatos; partim ex his quæ ipſe viderat; partim etiam ab his qui Annales, aut Diaria ſeu Verba dierum Regum Iuda & Iſrael conſcripſerant, ad quos ſæpe lectorem remittit illis verbis toties repetitis. Reliqua autem quæ fecit &c. nonne hæc ſcripta ſunt in libro Dierum. Qui quidem Annalium ſcriptores interdũ ipſi quoque multa ſupponunt ab alijs prius ſcripta, quemadmodum colligi poteſt ex 2. Paralip. cap. 9. ver. 29. vbi dicitur: Reliqua autem operum Salomonis priorũ, & nouiſſimorum ſcripta ſunt in verbis Nathan Prophetæ; & in libris Ahiæ Silonitis; in viſione quoque Addo videntis contra Ieroboam filium Nabat. Quorum libri hodie neque apud Hebræos, neque apud Græcos aut Latinos reperiuntur. Quod ſi quis prædictis objiciat, Iechoniæ ſubleuationem de carcere, factam ab Euilmerodach, proculdubio multis poſt Ieremiæ obitum annis contigiſſe, nimirum anno trãſmigrationis eiuſdem Iechoniæ trigeſimo ſeptimo; & tamen deſcriptam eſſe ſub finem libri quarti Regum per modum hiſtoriæ; ergò non poteſt dici Ieremias illius libri Auctor extitiſſe: Reſponderi poteſt, id vel prophetico ſpiritu præuiſum, & ad maiorem euentus confirmationem, tanquam quid præteritum, hiſtoricè fuiſſe deſcriptum: Sic enim interdum ſolent Prophetæ qui (vt ait B. Chryſoſtomus ſuper Pſalm. 43.) omnia tempora percurrunt, præterita, præſentia, & futura: Vel melius, vt communiter creditur, particulam illam poſtea a Barucho fuiſſe additam; Vel potius ab Eſdra, qui vt ſub anno mundi 3610. num. 19. dicemus, aliquot eiuſmodi additiones libris ſacris feciſſe putatur. Et ſic eadem de cauſa, videtur eſſe dicendum de his quæ in poſtremo Ierem. cap. habentur a ver. 30. vſque ad finem capitis. Quibus non obſtantibus, nemo eſt qui dubitet librum illum a Ieremia fuiſſe conſcriptum.

6 Secundi generis libri Ieremiæ, ſunt lamentationes, quas fecit in funere Regis Ioſiæ; quarum fit mentio 2. Paralip. cap. 35. ver. 24. his verbis: Mortuuſque eſt Ioſias, & ſepultus in mauſeolo patrum ſuorum; & vniuerſus Iuda, & Ieruſalem luxerunt eum, Ieremias maximè, cuius omnes Cantores atque Cantatrices, vſque in præſentem diem lamentationes ſuper Ioſiam replicant; & quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum eſt in lamentationibus.] Harum quoque lamentationum meminit Ioſephus lib. 10. Antiq. cap. 6. Vbi eas temporibus ſuis adhuc extitiſſe teſtatur. Quamuis autem non deſint qui per has lamentationes putent debere intelligi poſtremam illam Threnorum partem, quæ ſub quarto vltimoque alphabeto continetur; propter illa verba quæ ibidem ver. 20. habentur: Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus, in vmbra tua viuemus in Gentibus.] quæ verba putant accipienda de Rege Ioſia ac morte eius: Conuenientius tamen videntur debere accipi de Rege Sedecia, qui re vera captus fuerat cum populo Ieroſolymitano, cuius calamitatem & interitum deplorat Propheta in toto ſuo Threnorum libro, vt dictum eſt. Ediderat etiam Ieremias volumen aliud, Baruchi notarij ſui manu deſcriptum, quod continebat omnia mala quæ ventura erant templo, ciuitati, ac toti regno Iudæorum: Verum cum illud impius Rex Ioakim proprijs manibus combuſſiſſet; alterum protinus iubente Domino, idem Propheta, multò copioſius eidem Barucho dictauit. amborum meminit ipſe Ieremias cap. Prophetiæ eius 36. Sed & alium ſcripſit librum Ieremias, in quo continebatur omne malũ quod venturum erat ſuper Babylonem, quem per Saraiam prophetiæ principem, miſit in Babyloniã, præcipiens ei, vt eum legeret in Babylone; ac poſtmodum, alligato ſaxo, demergeret in Euphraten, in præſagium irreparabilis exterminij eiuſdẽ Babyloniæ. Huius libri fit mentio Ierem. cap. 51. ver. 59. vſque ad finem capitis, &, vt arbitror, quæ ibidem, & in toto ſequenti capite continentur, eiuſdem libri fragmenta ſunt: Sicuti etiam plurima prædicti alterius libri qui calamitates Iudæis imminentes complectebatur, ſparſim in prophetia Ieremiæ inſerta reperiri, dubiũ non eſt. Denique aliud volumen ab eodem Propheta editum creditur, cui titulus erat deſcriptiones Ieremiæ; quarum breuiter meminit Auctor 2. lib. Machab. cap. 2. ver. 1. vſque ad 13. Ex quo loco colligere poſſumus, quod in ipſis agebatur de his quæ poſt euerſam Ieroſolymam acta fuerant; & ſpecialiter de legibus quas tranſmigrantibus ipſe præſcripſerat; De igne qui de altari acceptus occultè abſcondi-

tus

Digitized by Google

tus ſuit in puteo alto & ſicco, vt obiter dicitur in cap. libri citati t. ver. 19. De taber
naculo, arca, & altari thymiamathis, in ſpelunca montis Nebo occultatis: De re-
prehenſione facta ijs qui curioſe volebant notare locum in quo prædicta fuerant ab
ſcondita: Ac poſtremo, De prædictione eorum quæ circa hæc fienda erant poſt ſolu
tam Iudæorum captiuitatem. Ceterum liber ille, Ieremiæ adſcriptus, quem B. Hie-
ronymus ſuper Matthæi cap. 27. a quodam Nazarææ ſectæ Hebræo, ſibi oblatum
ſuiſſe aſſerit, merito, vt idem ſanctus ibidem ſentit, inter apocriphos computatur.
Et conſequenter oportet deceptum eſſe Origenem, in eo quod putauit, inde deſum-
ptum fuiſſe ab Euangeliſta dictum illud: Apenderunt mercedem meam triginta
argenteis.

His itaque multiſque alijs pro gloria Dei exantlatis laboribus, Ieremias vir Deo 7
plenus, ſanctiſſimam vitam, ſanctiſſimo glorioſoque fine concluſit, qui cum a ſuis
mala pro bonis recepiſſet in vita ſua, poſt mortem quoque immemor iniuriæ, ac me
mor clementiæ, fratrum amator ac populi Iſrael perpetuo eſſe non deſtitit: hic eſt
enim qui multum orat pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate Ieruſalem; quique poſt
multa tempora, Iudæ Machabæo gladium aureum, munus a Deo detulit, in quo deij
ceret aduerſarios populi ſui, vt dicitur 2. Machab. cap. 15. ver. 14. vſque ad 17. Sed

De tempore obitus Ieremiæ.

hic ſi quis quærat de tempore obitus Ieremiæ, dicimus, certi omnino, nihil adſer-
ri poſſe: niſi quod oportet ipſum ſuiſſe interemptum intra quadriennium a deſola-
tione Ieruſalem: Siquidem (vt ſub anno mundi 3451. n. 1. probabitur) conſtat Ba-
ruchum, qui fuerat eius ſcriba, circa initia anni a prædicta deſolatione quinti, ſuā
ſcripſiſſe in Babylone prophetiam: neque credendum eſt ipſum de Ægypto in Ba-
bylonem eſſe profectum, niſi poſt mortem Ieremiæ; vt ſentiunt Lyranus ſuper ca. 1.
Baruch, & alij adducentes cauſam cur ipſe Baruch, mortuo Ieremia, de Ægypto ve-
nerit in Babyloniam; nimirum ad conſolationē captiuorum ibidem exiſtentium; &
quia nouerat Ieremiam prophetaſſe contra Iudæos in Ægypto permanentes, vt ſu-
pra num. 10. dictum eſt, propterea, vt primum audiuit circumferri rumores de Na-
buchodonoſor expeditionem parante aduerſus Ægyptum, creditur properaſſe in
Babylonem ad tranſmigratos ibidem exiſtentes; tum vt ſe de imminenti periculo
liberaret; tum etiam vt aliqua etiam ipſis tranſmigratis ſpiritualia impertiri poſſet
adiumenta, quemadmodum ex ſub anno mundi 3435. num. 1. dicendis patebit. Li-
cet autem præciſè ſciri non poſſit quonam dicti quadriennij anno interfectus fuerit
Ieremias; ſatis tamen probabiliter videtur poſſe teneri, quod id cōtigerit anno de-
cimo tertio tranſmigrationis Iechoniæ, hoc eſt decem circiter menſibus, ex quo eſt
reliquijs populi Iudaici in Ægyptum deſcenderat: non enim credibile eſt, aut zelan
tiſſimū Prophetā, diutius ferre populum peruicaciter idola colentē; aut idololatram
impiumq; populum, acerrimas ſancti viri obiurgationes longius ſuſtinere potuiſſe.

Porrò Ieremias (vt S. Epiphanius in vita ipſius ſcribit) iacet eo loco ſepultus, 8

De eius ſepultura.

quo dudum Pharao habitauerat: Quamobrem Ægyptij poſtea, magna eum religio-
ne colebant, vbi pluribus ſe officijs ab illo adiuuari cognouerunt: Aſpides enim, &
vndarum beluæ; quas Nephod appellitant Ægyptij (Latinè crocodilos dicimus) eos
interimentes, poſtulationis Ieremiæ beneficio, ex illis finibus ſunt profligati; nec
tam aſpidum furor, quam ex flumine, ratione pari, beſtiarum inſidiæ: Quique vel
hodie adhuc fideles comperiuntur, eodem in loco ſupplicare conſueuerunt; Et ſum
pto puluere, morſibus aſpidum medentur: feræ quoque aquarum hinc auſugerunt.
hæc S. Epiphanius. Ex quibus patet reijciendam eſſe prorſus illam plurimorum ve-

Refellitur opinio de Ieremia quod adhuc viuat.

terum ſcriptorum opinionem, ac præcipuè Victorini Martyris, qui in commenta-
rijs ſuper cap. 11. Apocalip. ait, Ieremiam Prophetam, nondum eſſe mortuum; ſed
adhuc in terreſtri paradiſo viuere; & inde in fine mundi venturum prædicare pœni-
tentiā, & ab antiChriſto occidi; vt ſit vnus de illis duobus teſtibus, quorum fit men-
tio, in allegato Apocalip. capite. Parum namque firma ſunt huius opinionis fun-
damenta. Nam quod aiunt, numquam in ſacris libris expreſſam reperiri mortem
Ieremiæ: Quis neſciat neque de Iſaiæ, Danielis, Ezechielis, aliorumue plurium il-
luſtrium virorum ac Prophetarum obitu, quicquam in ſacra haberi ſcriptura; & ta-
men non inde conſequens fieri, eoſdem nec dum eſſe defunctos? Ad illud verò quod
addunt, neceſſarium eſſe veridicū reperiri ſermonem Domini, qui Iere. cap. 1. ver. 1.

&

& 10. promiſit facere Ieremiam,propbetam in Gentibus:reſpondet S.Hilarius can. 20.in Matthæum;dicens:non eſſe intelligendũ Ieremiæ vaticinium,quaſi Deus promiſerit mittere illum (vt ita dixerim) perſonaliter ad prophetandum in gentibus: ſed quod de gentium factis prophetare deberet:prædixit enim Chaldæorum victorias contra Iſrael,& eorum excidium. Quamuis poſſimus ẽt dicere, ꝙ quemadmodũ de Chriſto dictum fuit Iſai. cap. 49. ver. 6. Dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ.] non quia Chriſtus per ſe ipſum iturus eſſet ad prædicandum gentibus;ſed per Apoſtolos ſuos: ita & Ieremias extitit,eſtque nunc quoque Propheta in gentibus non per præſentiam, ſed per ipſius ſcripta, quæ nobis reliquit. Et nihilominus certum eſt ipſum etiam ad litteram fuiſſe Propbetam in gentibus, quando in Ægypto, exiſtens prophetauit aduerſus Pharaonem Ephree, & contra idola Ægypti, vt nos ſupra num.10.& 14. retulimus.

Tyrus capta atque euerſa.

9 Eodem anno regni Nabuchodonoſor decimo nono,videlicet poſt tredecim obſidionis annos,vt ſub anno mundi 3435. num. 1. dictum eſt, oportet ab eodem Rege captam, & euerſam fuiſſe Tyrum vrbem olim in Phœnitia opulentiſſimam; habitatoribus eius partim occiſis,partim fugatis,& ex parte item in Chaldæam traductis; prout diſerte prophetauerat Iſaias in toto eius ca.23. præſertim verò ver.12.& 13. vbi paulo poſt ſubdit: Tyrum ab hoc tempore in obliuione manſuram ſeptuaginta annis,ideſt vſque ad finem Imperij Babylonici. Et hoc eſt quod de Iudæa quoque atque alijs Gentibus regniſque in circuitu eius exiſtentibus, poſtea etiam prophetauit Ieremias cap.25.ver.9. & 11. nimirum,quod omnes illæ regiones euertendæ erant a Nabuchodonoſor Rege Babylonis; & ſeruituræ eidem Regi per annos ſeptuaginta; non quia tot annis ſuperuicturus eſſet Nabuchodonoſor; ſed, vt clarius ſe ſe explicat idem Propheta in cap.27.ver.7. vbi eandem ferè prophetiam repetens, ait: quod prædictæ gentes, inter quas expreſsè etiam nominantur Tyrij, ſeruituræ erant Regi Nabuchodonoſor, & filio eius, & filio filij eius,donec, inquit,veniet tẽpus terræ eius, ideſt, tempus viſitationis, & ſubuerſionis Imperij Chaldæorum. Quod tempus, in citato Ierem. c.25. ver. 12. prædicitur futurũ ſtatim poſt elapſos memoratos ſeptuaginta deſolationis, ſeruitutiſue annos. Sed & eundem Tyri interitum,poſt Iſaiam & Ieremiam,fuſius prænuntiauit Ezechiel cap.26. vſque ad 30. quemadmodum ſub proximè allegato mundi anno dictum eſt. Quod autem Iſaias loco citato prædicit Tyrum elapſis hiſce ſeptuaginta annis, in ſtatum priſtinum fore reſtituendam; quomodo poſtea ad litteram impletum fuerit,Græcorum ac Phœnicum hiſtorias prodidiſſe,ex B.Hieron. aſſerit Hector Pintus ſuper Iſa.c.adducto.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3450.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 4.

Baruch pergit in Babylonem.

1 ANNO regni Nabuchodonoſor vigeſimo ſecundo, oportet Baruch Prophetam, relicta Aegypto, profectum eſſe in Babylonem; quemadmodum ex his, quæ ſub anno mundi 3448. numero quarto diximus, & ſub anno mundi proximo num. 3.& 4. dicemus colligi poteſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3451.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 5.

Baruchi prophetia coram

1 ANNO a tempore quo ceperunt incenderuntque Chaldæi Ieroſolymam, quinto, die ſeptima menſis, ſubintellige primi; Baruch Propheta ſcripſit

Iudæis in Babylone legitur.

legitque coram Iechonia,& reliquis Iudæis in Babylone captiuis ſecus flumen Sodi
conuocatis,& congregatis,prophetiam ſuam , cum magna omnium commotione.
Quomodo autem Iechonias qui non niſi anno ſuæ tranſmigrationis trigeſimo ſep-
timo dicitur eductus fuiſſe de domo carceris; potuerit in hoc conuentu reperiri,di-
cemus infra ſub anno mundi 3472. num.1. Porrò Iudæi in dicto cætu audientes Ba-
ruchi prophetiam,plorare cœperunt, & ieiunare,& orare in conſpectu Domini,ve-
re cognoſcentes,atque his,& eiuſmodi pœnitētiæ operibus proteſtantes,quod pro-
pter peccata eorum, iuſtè eos Deus tot tantiſque calamitatibus afflixerat; & terra
patribus ipſorum repromiſſa ſpoliauerat. Denique vt miſericordiam coram Domi-
no facilius inuenire poſſent; facta vltro inter ipſos collecta pecuniarum ſatis copio-
ſa; redemerunt a Chaldæis partem vaſorum argenteorū,quæ fecerat Sedecias Rex,
loco aureorum, quæ prius abſtulerat Nabuchodonoſor cum Iechonia Rege ; Et po-
ſtea die decima menſis Siuan,qui erat anni ſacri tertius, remiſerunt prædicta vaſa
in Ieruſalem,ad Ioakim filium Helciæ Sacerdotem ; & ad alios qui cum eo ibidem
remanſerant; ſimul cum vaſis mittentes tum prædictum Baruchi librum , hoc eſt e-
xemplar eius; vt eum legerent recitarentque in templo Domini, in die ſollemni,&
opportuno cunctis audientibus ; tum etiam reliquam partem collectæ pecuniæ, ad
emendas hoſtias , & thus , aliaque ibidem offerenda pro ſalute Nabuchodonoſor
Regis, & Balthaſſar filij eius, quemadmodum latius deſcribitur Baruch , cap.1.ver.
1. vſque ad 15.

Quis ſit Balthaſſar a Baruch memoratus.

Sanè hunc Balthaſſar,cuius meminit Baruch , oportet fuiſſe diuerſum ab eo , qui 2
fuit vltimus Rex Chaldæorum,de quo infra ſuo loco agemus:quia Baruch loco cita-
to haud dubiè videtur facere iſtum Balthaſſar, primum filiorum Regis Nabuchodo-
noſor; & proximum eius in regno ſucceſſorem : At verò qui primus, & immediatè
eidem ſucceſſit, fuit Euilmerodach; vt nos ſub anno mundi 3472. num. 1. probabi-
mus: Et qui poſtremo regnauit in Chaldæa Balthaſſar nomine; non fuit filius , ſed
nepos dicti Nabuchodonoſor; vt colligitur Ierem.cap.27.ver.7. vbi Propheta præ-
nunciat,in Babylonia, poſt Nabuchodonoſor , regnaturum filium eius, & ſubinde
filium filij eius, vt ſub anno mundi 3429. nu. 11. dictum eſt ; ergo iſte diuerſus fuit
ab illo . Quis autem fuerit ille Balthaſſar, de quo agit Baruch, incertum eſt: tametſi
cum Pererio lib. 5. in Danie. ſatis probabiliter credi poſſe videatur : vel eundem
fuiſſe cum dicto Euilmerodach;ita vt fuerit binominis; vel forte melius,fuiſſe fratrē
ipſius Euilmerodach natu maiorem, cui ſi vixiſſet poſt patrem,regni ſucceſſio debe-
batur;ſed quia obijt ante patrem,propterea patri ſucceſſit dictus Euilmerodach. De

Quis fuerit Ioakim filius Helciæ.

illo quoque Ioakim filio Helciæ , quem allegatus Baruch indicat tum fuiſſe Sacer-
dotem in Ieruſalem, cum reliquijs populi ibidem relicti ; quis nam fuerit,non ſatis
conſtat ; quoniam primo Paralipomenon capitulo 6.verſiculo 13. vſque ad 16. Hel-
cias dicitur genuiſſe Azariam;& Azarias Saraiam;qui cum Ioſedech filio ſuo a Chal
dæis ductus eſt captiuus; vt ibidem,& quarto Reg.capitulo vltimo,verſiculo 18. di-
citur. Oportet igitur iſtum quoque Ioakim,vel fuiſſe binominem, & eundem cum
præfato Azaria; vel ipſius fratrem , patruumque Saraiæ , qui forte quando abduce-
batur populus in Babylonem, præ ſenectute, relictus ſit cum Godolia; & eadem de
cauſa , poſt necem Godoliæ , non potuerit ire cum alijs in Ægyptum; ſed cum alijs
paucis remanſerit in Ieruſalem . Videtur autem iſte Ioackim eſſe ille,de quo (vt nos
ſub anno mundi 3322. numero quinto diximus) multo ante prophetauerat Iſaias
capitulo 22. verſiculo 20. vſque ad finem capitis ſub nomine Eliacim . Nam & no-
men patris conſentit : ibi enim ille Eliacim dicitur filius Helciæ ; & paulo poſt fit
mentio quorundam vaſorum ; Forte illorum quæ nos præcedenti numero ad ipſum
tranſmiſſa diximus; Et conſtat hæc duo nomina nempe Ioakim , & Eliacim apud
Hebræos interdum alterum pro altero vſurpari; vt patet de Eliacim filio Ioſiæ,quem
Pharao appellauit Ioakim , quarto Reg. capitulo 23. verſiculo 35. Et certum eſt,
quod qui Iudith cap.4. verſic.5. vocatur Eliachim; idem cap. eiuſdem lib. 15. ver.
9. appellatur Ioachim .

Ieruſalē nō ſtatim poſt captiuitatem omnina deſerta.

Cæterum ex his quæ ſupra n.1. retulimus, duo ſunt inferenda. Alterum eſt ꝙ Ieru 3
ſalē etſi deſtructa eſſet hiſce tēporibus,nō tñ adhuc omnino deſerta,& in ſolitudinē

pe-

penitus redacta erat; ſiue quia multi ex his qui poſt Godoliæ interitum, in Ægyptũ transfugerant, ad Ieremiæ prædicationem conuerſi, ac reuerſi eſſent in Ieruſalem; ſiue item, quia alij de alijs vrbibus Iudæ, & Iſrael, vel etiam ex montibus ad quos antea quomodolibet confugientes Chaldæorum furorem euaſerant, & ad Godoliã redire neglexerant, ibidem poſtea paulatim confluxerint; præſertim audientes ibi eſſe Sacerdotem Domini. Alterum eſt, neceſſario ſupponendum eſſe, quod quæ loco citato narrat Baruch, acta fuerint, antequam, anno regni Nabuchodonoſor vigeſimo tertio, qui pariter, vt patet in tabulis, concurrit cum excidij Ieroſolymitani quinto, Nabuzardan tranſtuliſſet reliquias populi Iudaici de Ieruſalẽ, reliquiſſetq; eam omnino deſertam atque inhabitatam; quemadmodum numero ſequenti dicemus. Quamobrem, ad hæc tempora rectè ſubordinanda, ſupponere oportet, prædictum annum quintum, de quo loquitur Baruch, non præcisè fuiſſe quintum ab vrbis templique deſolatione; ſed ab exordio illius anni ſacri, in cuius menſe quarto, capta, & in quinto incenſa fuerat Ieruſalem; cuius anni quinti, priores quattuor mẽſes, intra quos Baruch fecit omnia quæ ſupra num. 1. relata fuerunt; concurrebant cum quattuor poſtremis menſibus anni vigeſimi ſecundi regni Nabuchodonoſor, & anni decimi quinti tranſmigrationis Iechoniæ; reliqui verò octo menſes concurrebant cum prioribus octo menſibus anni eiuſdem Nabuchodonoſor vigeſimi tertij, & dictæ tranſmigrationis decimi ſexti. Iam enim ſæpius dictum eſt, annos regni Nabuchodonoſor, & dictæ tranſmigrationis, initium ſumpſiſſe ab exordio circiter quinti menſis anni Hebræorum ſacri.

Ratio horum temporum quomodo ordinanda.

4 Eodem anno poſt excidium Ieroſolymitanum quinto, qui erat regni Nabuchodonoſor vigeſimus tertius, vt aſſerit etiam Ioſephus lib. 10. Antiq. cap. 11. circa medium; & decimus ſextus tranſmigrationis Iechoniæ, vt patet in tabulis; Nabuzardã Princeps militiæ Regis Babylonis, tranſtulit animas Iudæorum ſeptingentas quadraginta quinque, vt traditur Ierem. cap. vlt. ver. 30. Et hoc crediderim contigiſſe in reditu ipſius Nabuchodonoſor de Ægypto: Scribunt enim Ioſephus vbi ſupra, & B. Hieronymus ſuper Threnorum cap. 4. quod Nabuchodonoſor anno regni ſui vigeſimo tertio, ſubacta Cœleſyria, & Ammonitis, Moabitiſque perdomitis, hoſtiliter ingreſſus eſt Ægyptum, occiſoque qui tunc ibi erat Rege (ſubaudi Pharaone Ephree) & alio (nimirum nomine Amaſis) ſubſtituto, Iudæos ibidem repertos, qui cum Ioanan filio Careæ (vt ſub anno mundi 3447. num. 10. dictum eſt) in Ægyptũ transfugerant, partim interſecit, partim captiuos duxit in Babylonem, iuxta Ieremiæ vaticinium cap. eius 43. ver. 11. prolatum. Et tunc credibile eſt, quod de Ægypto in Babyloniam rediens, miſerit etiam memoratum Nabuzardan in Ieruſalẽ, vt reliquias quoque populi Iudaici quas ibidem in ruinis incenſæ vrbis inhabitantes reperiret, in Babylonem abduceret; ipſamque Ieroſolymam prorſus deſertam atque in ſolitudinem omnino redactam relinqueret; quemadmodum non ſemel Ieremias locis aliàs citatis; & item Ezechiel ca. 33. ver. 27. vſque ad 30. diſertè prænuntiauerant. Et hæc (iuxta ea quæ ſub annis mundi 3428. nume. 3. & 3447. numero 1. dicta ſunt) dici poteſt quarta, vel ſexta Iudæorum captiuitas, in Babylonem traducta, ſub finem anni, vt probatum eſt, regni Nabuchodonoſor vigeſimi tertij.

Ieruſalem quãdo in ſolitudinem redacta.

5 Porrò de prædictarum nationum, nempe Moabitarum, Ammonitarum, Ægyptiorum, aliarumque terræ Chanaam finitimarum, ſubuerſione, iam præceſſerant plurima Prophetarum vaticinia; ſiquidem aduerſus eas prophetauerat Ieremias cap. 25. ver. 19. vſque ad 25. & cap. 44. & 46. vſque ad 50. Et Ezechiel cap. 21. 25. & 29. vſque ad 33. & item in 35. Atque etiam ante hos Iſaias cap. 15. 16. & 18. vſque ad 21. Inſuper Amos cap. 1. & 2. Et Abdias cap. 1. Et Sophonias cap. 2. Specialiter verò memorata Moabitarum ſubuerſio a Rege Babylonis patrata, creditur fuiſſe illa, quam ſignanter prædixit Iſaias in calce capitis 16. illis verbis: In tribus annis quaſi anni mercenarij, auferretur gloria Moab &c. Illos namque tres annos debere accipi medios inter annum deſolationis Ieruſalem, & annum excidij Moabitarũ, probat Leo de Caſtro ſuper adducto Iſaiæ loco, auctoritate Beati Hieronymi putatque hunc regni Moab interitum, eſſe illummet, quem prædixit etiam Ieremias in capitulo prophetiæ eius 48. Eiuſdem quoque opinionis videntur fuiſſe Hugo

Nationum Iudææ finitimarũ ſubuerſionis vaticinia.

Cardinalis, & Hector Pintus ſuper eodem Iſaiæ loco. Quod ſi ita eſt, ſalluntur, qui arbitrantur, Moabitarum euerſionem ab Iſaia prænunciatam, fuiſſe factam a Senacherib Aſſyriorum Rege. Quamquam de hac re nihil certi affirmari poſſe videatur: quandoquidem fieri poſſit, vt Moabitæ non ſemel ſubuerſi fuerint, nimirum prius a Rege Aſſyriorum, poſtea iterum a Rege Babylonis; & quod priorem ipſorũ interitum prædixerint Iſaias & Amos; poſteriorem verò Ieremias. Credimus item memoratam Aegypti ruinam, & vrbium eius a Nabuchodonoſor hoc eodem anno factam; illam eſſe, quam prædixerat Ieremias in calce capitis 44. Vbi etiam diſertè prænunciat, quod Dominus daturus erat Pharaonem Ephree in manus inimicorum ſuorum, ſicuti fecerat de Sedecia; & hoc dat pro ſigno Iudæis qui in Aegyptum transfugerant, ſubiungens; quod & ipſi ibidem diſperdendi erant ab eodẽ Rege Babylonis; ergo oportet ꝙ ipſi Iudæi prædictum viderint ſignum, hoc eſt ꝙ antequam ipſi de Aegypto abducti eſſent, viderint memoratum Pharaonem a Babylonijs captum, & forte etiam occiſum, & ſubſequentet ipſi quoque mala, quæ eis prophetauerat Ieremias, experti ſint. Fuit autem prædictus Ephree Pharaonum poſtremus. Nam Amaſis, qui eidem ſuffectus creditur; nuſquam Pharao vocatus legitur; fortaſſis quod non abſolutus rex fuerit; ſed quodammodo vice Regis, res Aegyptiorum adminiſtraret; eſſetque Nabuchodonoſoris ſeruus, vt aſſerit Genebrardus lib. Chronologiæ ſuæ 2. vbi agit de ipſo Nabuchodonoſor.

AB ORBE CONDITO

ANNVS 3452.

SEXTAE MVNDI AETATIS

ANNVS 6.

Nabuchodonoſor Monarcha quando dici cœperit.

ANNO regni ſui vigeſimo quarto circiter ineunte, Nabuchodonoſor Rex Babylonis, poſt tot tantasque victorias, de tot tantisque nationibus reportatas; 1
valde iam admodum aucto ac dilatato regni ſui imperio; creditur Monarchæ nomẽ obtinuiſſe; voluiſſeque, vt deinceps Regni ſeu Monarchiæ ſuæ anni, ab hoc tempore dinumerari inciperent; ita vt iſte annus, qui erat ab exordio regni ſui vigeſimus quartus, idem quoque eſſet diceretur que Monarchiæ eius, primus. Quod quidem ab alijs item Regibus aliquando, graui aliqua de cauſa, factum fuiſſe, patet exemplis, tum Ioſaphat, & Sedeciæ Regum Iuda ſub anno mundi 3095. num. 3. adductis; tum alijs adducendis; nimirum Cyri, vt ex ſub anno mundi 3494. num. 4. dicendis patebit: Et item Herodis, cuius annos numerat Ioſephus non ſolum a regno eidem a Romanis tradito; ſed etiam iterum ab Ieroſolyma per ipſum expugnata. Et denique de Auguſto Cæſare certum eſt, quod Imperij ſui annos multi demum ab Actiaca pugna, deuictoque Antonio, ac ſubacta Aegypto, tanquam ſi tunc primum imperare cœpiſſet, ſupputare ſoleut.

Nabuchodonoſor quando cœperit euertitq; Niniuem.

Eodem anno nimirum poſt Alexandriam totamque Ægiptum ſubiugatam (vt a- 2
pertè colligitur Nahum capitulo 3. verſiculo 8. vſque ad 11. Et latè probat Ribera ſuper eiuſdem Prophetæ ca. 2. num. 16. vſque ad 28. & nos ſub anno mundi 3321. nu. 5. indicauimus) Nabuchodonoſor cepit ſubuertitque Niniuem. Quod etiam videtur prænuntiaſſe indicareque voluiſſe Ieremias capitulo 25. verſiculo 26. illis verbis: Cunctis quoque Regibus aquilonis de propè, & de longe.] Nam, vt ait Ribera vbi ſupra, per Reges aquilonis de prope, ſignantur Reges Aſſyriorum, qui erant vicini Medis, & Babylonijs, & de quibus dicitur Iudith capitulo vltimo verſiculo quinto: Venit Aſſur ex montibus ab aquilone &c. Falluntur ergo Auctor Chronologiæ maioris Hebræorum capitulo 24. & qui eum ſequuntur dicentes: ipſum Nabuchodonoſor anno regni ſui primo, cepiſſe Niniuem; nondum enim tunc Ægyptios ſubiugauerat; Sed nec eos niſi anno regni ſui vigeſimo tertio

ſubiu-

ſubiugare potuit, vt ſub præcedenti anno mundi numero 4. & 5. tactum eſt. Credere verò etiam debemus eundem Nabuchodonoſor, non nunc primum cepiſſe Nininem, iam enim multos ante annos illa a Merodach prædeceſſore ſuo capta, & Babyloniorum imperio adiuncta, ſubactaque fuerat; vt ſub anno mundi 3335. nu. 1. & 2. diximus; Sed quod hoc tempore idem Nabuchodonoſor iratus contra Niniuem, eam euertere voluerit, quod ei forte aliqua in re graui, parere recuſauerit; vel ab eo aliquatenus deficere, aut tale quid attentare præſumpſerit iuxta ea quæ a nobis de eadem vrbe, ſub anno mundi 3371. num. 5. dicta ſunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3453.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 7.

1 ANNO regni Nabuchodonoſor vigeſimo quinto qui erat Monarchiæ eius, ſeu a ſubacta Ægypto ſecundus, ipſe Nabuchodonoſor vidit ſomniū ſtatuæ illius magnæ ac terribilis quæ deſcribitur Daniel. cap. 2. cuius caput erat aureum; pectus & brachia de argento; venter & illia ærea; tibiæ autem ferreæ, & pedum quædam pars ferrea; quædam verò fictilis: Cumque perterritus ſimulque euigilans, illud recolere non valeret; nimia accenſus cupiditate ſciendi, quid nam eſſet quod in ſōnis viderat, & quidnam ſignificaret atque portenderet; confeſtim conuocari iuſſit omnes ſapientes regni ſui; nimirum Ariolos, Magos, Maleficos, & ſi qui erant eiuſmodi alij; petijtque ab eis, vt indicarent ſibi ſomnium quod viderat; & interpretationem eius; alioqui certo ſcirent ſe perituros. Qui cum id ſe facere non poſſe faterentur; ira excandeſcens Rex, edictum protulit, vt cuncti interimerentur. Egreſſus itaque, iubente Rege, Arioch Princeps militiæ eius, interficiebat eos. Cum autem ad necem quoque conquirerētur Daniel, & ſocij eius (nam & ipſos pariter tanquam ſapientes in decreto Regis comprehendi volebant) ſciſcitatur Daniel cauſam tā crudelis edicti; & protinus, illa cognita, inducias, prædicti Principis fauore, a Rege obtinuit, ad indicandum ei ſomnium, & interpretationem eius: atque interim cum ſocijs ſedulo orans, meruit a Deo tandem conſequi illius myſterij reuelationem. Mox gratijs Auctori omnium bonorum pro tanto munere actis, adiuit Daniel Principem Arioch; a quo ſine mora introductus coram Rege, eidem omnia quæ ſcire cupiebat, indicauit. Quibus auditis, Rex præ nimio rei ſtupore, ſtatim corruens in faciem ſuam, adorauit Danielem; hoſtiaſque, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei (quæ tamen ipſum reſpuiſſe quēadmodum poſtea feciſſe SS. Paulum, & Barnabam Actorum cap. 14. ver. 13. vſque ad 18. legimus, certiſſimè credendum eſt) mox Deum Iudæorum, verè ſuper omnes deos eſſe, publicè proclamans Nabuchodonoſor Rex, ipſum Danielem multis magniſque decoratum muneribus, in ſublime extulit; & Principem conſtituit ſuper omnes prouincias Babylonis; ac Præfectum Magiſtratuum, ſuper cunctos ſapientes Babylonis; & vt in foribus Regis iugiter eſſe poſſet. Inſuper, ad eius petitionem, ſocios quoque ſuos Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſuper opera Babylonis Præfectos eſſe mandauit. Quæ omnia latius in cap. Danielis proximè adducto narrantur.

Nabuchodonoſor vidit ſomniū ſtatuæ grādis.

2 Vbi, quod initio capitis dicitur: hæc facta fuiſſe anno regni Nabuchodonoſor ſecundo; proculdubio aduertendum eſt, nomen regni pro Monarchiæ vſurpari; vt ex his quæ in eiuſdem libri cap. 1. dicuntur, liquido colligit B. Hieronymus. Nam Daniel cum prædictis ſocijs ſuis in Babylonem abductus fuerat anno regni Ioakim Regis Iuda tertio deſinente, vel quarto inchoante; porrò annus quartus regni Ioakim erat primus regni Nabuchodonoſor, vt patet Ierem. cap. 25. ver. 1. Cum autem

Daniel,& ſodales eius in Babylone adhuc eſſent pueri; ibidem, de mandato Regis Nabuchodonoſor eruditi ſunt tribus annis, antequam introducerētur in conſpectu eius, vt dicitur Daniel. capitulo 1. verſiculo 5. vſque ad 18. ergo non poterat eſſe annus regni Nabuchodonoſor ſecundus, quando Daniel iam factus vir, indicauit eidem Regi ſomnium, & ſignificationem eius; & ipſius ſodales viri pariter iam effecti, ſuper opera Prouinciæ Babylonis conſtituti ſunt: Sed oportet quod eſſet annus ſecundus, non regni, ſed Monarchiæ dicti Nabuchodonoſor, ſeu, quod idem eſt, a depopulata Ægypto, vt ſupra expoſitum eſt, & apertè tradit Ioſephus 10. Antiq. cap. 11. vltra medium, vbi memoratam ſomnij narrat hiſtoriam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3454.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 8.

Darius Medus naſcitur.

ANNO proximo, qui erat regni Nabuchodonoſor vigeſimus ſextus, & a templi vrbiſque deſolatione, ſeu Babylonicæ Iudæorum captiuitatis, vt in tabulis apparet, octauus, oportet natum eſſe in Media Darium illũ qui poſtea fuit Rex Medorum, & ſimul cum Cyro Rege Perſarum, occupauit extinxitque regnum Babyloniorum, anno prædictæ captiuitatis ſeptuageſimo, vt ſuo loco dicetur. Tunc enim ipſe Darius erat annos natus ſexaginta duos, vt disertè ſcriptura ſacra teſtatur Danielis cap. 5. in fine: totidem autem ab hoc anno ad ſeptuageſimum eiuſdem captiuitatis fluxiſſe, computari poteſt in tabulis. Vnde patet decipi Genebrardum, qui lib. ſuæ Chronologiæ 2. vbi agit de Monarchia Chaldæorum, & de Nabuchodonoſor, ſecutus Auctorem Chronologiæ maioris Hebræorum cap. 28. aſſerit: quo die Nabuchodonoſor templum inuaſit Ieroſolymitanum; eo die natum eſſe Darium Medum hoſtem eius: a quo poſtea, in pœnam tanti ſceleris, euerſum eſt regnum, & Monarchia Babylonis. Quæ poſitio ſtare non poteſt. Nam ſi prædictus Darius natus eſſet quo die exuſtum eſt templum; proculdubio, non ſexaginta duorum tantũ; ſed ſeptuaginta fuiſſet annorum, quando occupauit, ſubuertitque Babylonicum imperium. Neque poteſt dicta opinio ſuſtineri dicendo: Præfatos Auctores, forte ſecutos eſſe ſententiam quorundam, qui putarunt, Regnum Chaldæorum anno ſeptuageſimo, non quidem a templi deſolatione; ſed a transmigratione Iechoniæ fuiſſe extinctum: Quia nec ſic, a templo exuſto, ad deſtructum Babylonis imperium, inueniri poſſent anni ſexaginta duo, ſed tantummodo quinquaginta nouem. Siquidem conſtat Iechoniæ transmigrationem, annis vndecim ante exuſtionem templi contigiſſe. 1

Quis fuerit iſte Darius Medus.

Sanè quis fuerit iſte Darius, & cuius fuerit filius, plures variæque apud ſcriptores reperiuntur opiniones: quarum ſeptem enumerat Pererius in principio lib. 7. commentariorum ſuorum in Danielem. Ex quibus ſeptimam (quam ipſe auctoritatibus Ioſephi 10. Antiq. cap. 12. B. Hieronymi ſuper Danie. cap. 5. & 9. & Lyrani ſup. Danie. cap. 6. & 9. confirmat, & tanquam probabiliorem, atque ad profanam hiſtoriã cum ſacra conciliandam, magis accommodatam, ceteris præfert) rectè nos quoque ſequi poſſumus. Habet autem iſta opinio, Darium fuiſſe illum, quem Græci Cyaxarem appellant, putantque fuiſſe Aſtyagis Medorum atque Perſarum regis filium; ſiue naturalem, ſi vera ſcribit Xenophon de Pædia Cyri lib. 8. ſiue adoptiuũ, ſi verior eſt opinio Herodoti lib. 1. & aliorum, quos idem Pererius citat, qui tradũt, Aſtyagem non habuiſſe filium; ſed vnam tantum filiam nomine Mandanen, ex qua poſtea natus eſt Cyrus Perſa. Hæc ſi vera ſunt, oportet ponere duos fuiſſe Cyaxares, alterum Aſtyagis patrem, alterum ipſius filium; quod non eſt inconueniens; quandoquidem conſtat etiam Cyri, tam patrem quàm filium, Cambyſem fuiſſe appellatum. Quod autem idem Darius dicatur (Daniel. cap. 9. ver. 1.) filius Aſſueri, nihil 2

præ-

prædictis officit. Quandoquidem conſtat Aſſueri vocabulum, quod per excellentiam, magnum Principem ſignificabat, non fuiſſe nomen proprium viri; ſed commune multis regibus Medorum atque Perſarum; qui quòd re vera magni ac ſupremi eſſent Principes, interdum Aſſueri cognomento nuncupari ſolebant: Et ita rectè potuit, loco Danielis citato, Aſtyages, Aſſueri nomine ſignificari.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3456.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 10.

1 ANNO Olympiadis quadrageſimæ quintæ tertio, regnare cœpit in Media *Aſtyages regnat in Media.*
Aſtyages, vt ſcribit Euſebius in Chronicis. Quod ideo hic adnotandum duximus; quia ad hiſtoriam Darij regis Medorum, & Cyri regis Perſarum (quorum ſcriptura ſacra non ſemel mentionem facit) probè intelligendam, haud mediocriter conſerre poterit. Hunc Aſtyagem (cuius meminit Daniel in fine capitis 13.) Euſebius vbi ſupra, facit poſtremum regem Medorum; ſed melius alij, penultimum dicunt: cuius diuerſitatis rationem, nos ſub anno mundi 3493. num. 1. aſſignabimus. De hoc rege ſcribunt Herodotus lib. 1. Et ex Trogo Pompeio, Iuſtinus hiſtoricus libr. 1. Et poſt hos Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ Danielis cap. 16. & alijs quòd vnicam habuit filiam nomine Mandanen: Quæ cum viſa eſſet a patre in ſomnis emittere tãtum vrinæ, vt omnem ipſius vrbem oppleret, atque vniuerſam Aſiam inundaret; conſuluit rex Ariolos; qui eo ſomnio ſignificari dixerunt, filium ex filia naſciturum; qui ſibi imperium arriperet; ac totius Aſiæ ſe Dominum faceret. Quo reſponſo perterritus Aſtyages, filiam non claro alicui Medorum viro, ne paterna quoque nobilitas, nepotis animum extolleret; ſed cuidam mediocri, de genere Perſarnm, cui nomen erat Cambyſes, in matrimonium dedit. Cumque eodem quo filiam collocauerat anno, per ſomnium vidiſſet rex, ex illius vtero exire vitem, quæ ſuis palmitibus omnem Aſiam obtendere videbatur: Et ab Inrerpretibus, tali viſione, prioris ſignificationem confirmari intellexiſſet; aucto timore, grauidam ad ſe filiam acceſſit, vt ſub eius conſpectu fœtus necaretur. Natus ergo fillus, Harpago regis cõ- *Cyri ortus.*
ſiliario occidendus traditur. At ille veritus, ne ſi regnum ad infantis matrem aliquando deueniret, illa de ſe vltionem ſumeret; cuidam regij pecoris paſtori infantem exponendum committit. Quòd audiens eiuſdem paſtoris vxor, cui tum forte natus erat filius mortuus; ardens deſiderio videndi filium regium, adeo moleſta fuit viro, vt ad quærendum illum in ſyluam reuerſus, cum adhuc viuentem comperiſſet, & ſugentem vbera canis, quæ illum a feris ac volucribus deffenderat, eundem protinus vxori detulerit: Cui tantopere placuit paruulus, vt eum pro filio enutrire, ac eius loco proprium iam defunctum exponere decreuerit. Cum autẽ creuiſſet puer, qui inter Paſtores, Cyri nomen acceperat, & caſu ab auo cognitus, tandem Magorum ſuaſu, in Perſidem fuiſſet relegatus; ipſi poſtea Aſtyagi, Harpago auctore atque adiutore, bellum intulit; & in prælio captum, regno ſpoliauit; Hyrcanisq; honoris cauſa, præpoſuit. vt latius videre eſt apud citatos Auctores, præſertim Herodotum & Iuſtinum.

2 Porrò hunc Aſtyagem, vel Cyaxarem eius patrem, (quem primum Aſiæ populos in prouincias diſtinxiſſe tradit Herodotus lib. 1.) quorum alter fortè fuit ille Aſſue- *Aſſuerus pa-*
rus pater Darij Medi, cuius fit mentio Daniel. cap. 9. in principio; Gerardus Merca- *ter Darij Me-*
tor in ſua Chronologia, & Melchior Canus lib. 11. locorum Theologicornm cap. 5. *di non fuit maritus Eſther.*
ad 9. putant fuiſſe maritum Eſther, eo potiſſimum fulti argumento, quòd alioqui nõ facile ſaluari poſſe videatur, id quòd dicitur Eſther cap. 2. ver. 6. & cap. 11. verſic. 4. nempe Mardochæum fuiſſe ex ijs qui tranſlati fuerant de Ieruſalem cum rege Iechonia. Sed huic poſitioni multa obſtant. Nam neque de Aſtyage, neque de Cyaxare eius patre, verè dici poſſe videtur, quòd de Aſſuero marito Eſther legimus in prin-

Digitized by Google

principio libri ipſius Eſther; videlicet, quòd regnauerit ab India vſque ad Æthiopiam ſuper centum viginti ſeptem prouincias; quia dictorum regum temporibus, adhuc admodum florebat Chaldæorum imperium, quod proculdubio magnam dictarum prouinciarum partem poſſidebat. Deinde præfatus Aſſuerus erat de ſemine Medorum, vt apertè teſtatur Daniel vbi ſupra. At maritus Eſther, non obſcurè, & de ſanguine Perſarum, & regem Perſarum ſe eſſe fatetur Eſther cap. vlt. ver. 10. & 14. & paſſim ſe Artaxerxem appellat, quod Perſarum, non Medorum regum nomẽ fuiſſe perhibetur. His adde, quòd maritus Eſther, diſertis verbis cap. vlt. ver. 16. regnum ſuum altiſſimi Hebræorum Dei beneficio, & patribus ſuis, & ſibi traditum recognoſcit: At de Aſſuero patre Darij, neque de alijs Medorum regibus, qui fuerunt ante Imperij Babylonici excidium, nuſquam ſcriptum reperitur, quod vnquam Deum Hebræorum coluerint, vt teſtatur Cardinalis Bellarminus, libr. 1. De Verbo Dei cap. 7. Denique maritus Eſther, in Suſis regiam habuiſſe dicitur, Eſther cap. 1. ver. 2. Ex quo inferri poteſt, ipſum non fuiſſe vnum ex his regibus qui præceſſerant Cyrum: quandoquidem ipſe Cyrus, aut aliquis de poſteris eius, creditur fuiſſe primus, qui poſt ſubactos Babylonios, regiam Perſarum in Suſin, ſiue in Suſis poſuerit, quæ caput erat Prouinciæ Suſianæ: Et hoc quia non multum aberat a Media; & quodammodo poſita erat in finibus Aſſyriæ, Babyloniæ, Perſidis, & Mediæ; vt in quinta Aſiæ tabula apud Strabonem li. 15. cerni poteſt, proindeque ad regendas tutandaſque omnes haſce prouincias, eiſdem regibus Perſarum ſubditas, multo commodior videbatur, quàm Perſepolis olim ipſorum regia: In qua tamen, quoniam erat totius Perſidis Metropolis, & ab alijs nationibus remotior, ac tutior, theſauros regios aſſeruari curabant, vt idem Strabo ibidem tradit. Quod verò attinet ad Mardochæi vitam, non debuit Melchior Canus vereri, violentam eſſe illam prædictorũ libri Eſther locorum intelligentiam, quam ipſe ſubinde ibidem affert, dicens: eam non eſſe accipiendam, quaſi ipſe Mardochæus perſonaliter inter captiuos ductus ſit in Babylonem; ſed quaſi ab illis poſtea prodierit. Nam licet Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, de hac re dubius fuiſſe videatur, quippe qui in hiſtoria lib. 4. Reg. cap. 39. dixerit: quod cum Iechonia tranſmigrarunt quoque Mardochæus, & Ezechiel; In hiſtoria autem libri Eſther cap. 1. dicat; quòd Mardochæus de tranſmigratione Iechoniæ deſcenderat: Tamen etiam ante Canum, Rabbi Paulus, a Carthuſiano ſuper cap. 1. Eſther relatus; & item Caietanus ſuper eiuſdem lib. ca. 2. Et poſt Canum Pererius lib. 10. in Danielem, vbi duo loca libri Eſther expendit; Et libr. 13. vbi agit de Artaxarxe Mnemone; & Cardinalis Bellarminus loco ſupra citato, tenent. Mardochæum non fuiſſe inter eos, qui cum Iechonia tranſmigrarunt; ſed poſtea de illorum progenie eſſe natum. Quamquam hic aduertere oportet; quod ex his qui hanc ſequuntur opinionem, aliqui, nempe Rabbi Paulus, & Caietanus, & Pererius, conantur id colligere ex ipſiſmet ſcripturæ verbis Eſther cap. 2. ver. 5. & 6. dicentes: illud, Qui tranſlatus fuerat, eſſe referendum, non ad ipſum Mardochæum; ſed ad Cis proauum eius, ibidem paulo ante nominatum. Quibus aduerſatur Carthuſianus loco citato diſputans cõtra prædictum Rabbi Paulum; & contendit, illud, Qui tranſlatus fuerat, referri debere ad ipſum Mardochæum; quemadmodum, & illud quod ibi proximè ſequitur, Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ. Et hoc proculdubio litteræ ſacri textus magis conſonat. Vnde multo melius ipſe Canus, & Bellarminus, idem aliter colligunt dicentes: Ipſum Mardochæum, non in perſona propria, ſed maiorum ſuorum, fuiſſe tranſlatum; vt nos latius ſub anno mundi 3650. num. 5. explicabimus.

Herodoti hiſtoria vnde exordium ſumat.

Ab hiſce circiter temporibus, ſuam exorditur Herodotus Hiſtoriam, quam nouẽ libris comprehendit, & ſingulos ſingulis Muſis dicat, earumque nominibus inſcribit; eamque perducit vſque ad reditum de Græcia Xerxis in Aſiam. Huius namque regis temporibus ipſum viguiſſe Herodotum, teſtatur Diodorus Siculus lib. 3. in capitis 19. initio. Quamquam autem idem Herodotus, obiter ac ſparſim, de alijs quoque rebus multo vetuſtioribus agat, & de quibuſdam Aegypti regibus, qui longe ante hæc tempora præceſſerant, vt ſunt Apries, Necus, Pſamnitis, & huiuſmodi: Videtur tamen vniuerſalem totius hiſtoriæ ſeriem, & continuationem auſpicari a Cræſo, qui per idem tempus regnabat in Lydia, quo Aſtyages in Media. Erat autem 3.

Cræſus

Cræſus Lydorum rex filius Halyatte, & frater Arienæ, quæ nupta eſt Aſtyagi auo materno Cyri, qui poſtea fuit rex Perſarum. Vnde præfatus Auctor, de ipſo quoque agit Aſtyage Cræſi affine, & de ortu Cyri ex Aſtyagis filia nomine Mandana; & quomodo infantulus mirabiliter ab interitu fuerit præſeruatus; ac poſtea vir factus, auum Aſtyagem regno ſpoliauerit, & Perſarum rex factus, Cræſum pro cognato eius Aſtyage contra ſe bellantem vicerit; eoque capto Lydorum regnum extinxerit, ac deinde Darium regem Medorum, in ſubiugando ſibi Babylonico imperio, iuuerit, atque illo mortuo, ipſe tandem Medorum Perſarumque Monarcha effectus, poſtremo aduerſus Maſſagetas pugnans, interfectus ſit. Proſequitur deinde Herodotus agere de Cyri filio Cambyſe, qui capta Ægypto, regni ſui fines, in Africam vſq; produxit. Item de Dario Hyſtaſpis filio, quibus nam modis poſt Cambyſem ad regnum peruenerit, & Babylonios a ſe deficientes denuo ſubegerit; & Græcis bellum intulerit. Denique de Xerxe Darij filio, quomodo primum vario euentu, mox infeliciter admodũ in Græcia bellauerit. Hunc Auctorem, Cicero lib. 1. de legibus, Hiſtoriæ patrem appellat, quòd è primis Græcorum Hiſtoricis fuerit. Veruntamẽ Strabo lib. vlt. eundem quòd fabuloſam ſcripſerit hiſtoriam ſugillat. Cuius dictum ſic accipiendum puto: non quia quæ ab eo de prædictis regibus ſcripta eſſe diximus, tamquam fabuloſa cenſeri debeant; ſed quia inter hiſtoricas eius narrationes, quædam interdum fabulas redolentia, intexere ſolitus ſit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3460.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 14.

1 ANNO tranſmigrationis Iechoniæ vigeſimo quinto, qui erat decimus quartus ex quo percuſſa, & ſubuerſa fuerat Ieruſalem (quemadmodum tradit Ezechiel cap. 40. ver. 1.) in exordio anni, decima die menſis, Idem Propheta vidit ac ſcripſit longam illam viſionem, in qua oſtenſa ſunt ei; mox futura ciuitatis inſtauratio; templi reædificandi forma, & partium eius diſpoſitio, cum præfinitis ſingularum menſuris; & qualiter reſtituenda erant in eo omnia ad Dei cultum pertinentia: Et terra denuo duodecim tribubus diſpertienda. Quam viſionem, idem Propheta fuſius proſequitur a citato ſuæ prophetiæ cap. vſque ad libri finem. Vide ſi placet eiuſdem viſionis explanationem apud Richardum de Sancto Victore in opuſculorum ſuorum par. 2.

Ezechiel vidit longam templi reædificandi viſionem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3461.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 15.

1 ANNO proximo (quemadmodum ex paulo poſt dicendis apparebit) fit admodum credibile, Iechoniam genuiſſe Salathielem, prout, ſupreſſo tempore, ſcribit S. Matthæus Euangelij cap. 1. ver. 12. dicens. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel.] Nam etſi ibi, neque vſquam alibi in ſacro eloquio, neque apud vllos probatos Auctores expreſſum ſit, quando dictus Iechonias, alijue eius ſucceſſores ibidem relati, vſque ad Ioſeph virum Mariæ de qua natus eſt Chriſtus, genuerint. Quia tamen neceſſe eſt, quòd quattuordecim illæ generationes, inter Iechoniam qui primo loco recenſetur, & Chriſtum in quem (vt ibidem ait S. Hieronymus) decima quarta generatio reputanda eſt, factæ fuerint interuallo ſex-

Iechonias genuit Salathiel, et quando eius ſucceſſores genuerint.

ſexcentorum triginta quattuor annorum,quos ab ortu dicti Iechoniæ,ad ortum Saluatoris fluxiſſe patet in tabulis: Propterea, ad indagandum, quoto ætatis ſuæ anno, quilibet ex his quos S. Euangeliſta loco citato enumerat, ſucceſſorem ibidem ſubiunctum genuerit, nulla alia commodior via ſupereſſe videtur, quàm ſi tria hæc, ſatis quidem probabiliter, ſuppoſuerimus. Primo quòd Iechonias, anno vitæ ſuæ quadrageſimo quarto, genuerit Salathielem; Et Salathiel, cum eſſet annorum quadraginta trium, genuerit Zorobabelem (vel è contrario, quòd in idem recidit.) Siquidem oportet hūc fuiſſe iuuenem, puta triginta circiter annorum, quando Darius Hyſtaſpis regnare cœpit in Perſide, vt nos infra ſub annis mundi 3532. num. 4. & 3631. num. 1. probabimus. Deinde quòd Sanctus Ioſeph, quando accepit Beatiſſimam Virginem Mariam in coniugem, eſſet annorum circiter triginta & octo; nimirum neque valde iuuenis, neque prouectæ nimium ætatis, ob cauſas ſatis rationabiles, quas adducit Cardinalis Toletus in cap. 1. Lucæ annotatione 59. & nos ſub anno mundi 4050. num. 4. referemus. Denique quòd reliqui decem, qui inter Salathielem. Et S. Ioſeph nominantur, ſinguli anno vitæ circiter quinquageſimo primo vel ſecundo, filium in dicta genealogia memoratum genuerint. Sic enim tota illa ſexcentorum triginta quattuor annorum ſumma abſumitur, vt quilibet apud ſe computare poteſt. Et hanc nos viam in hoc opere, & in tabulis ſequendam duximus, donec aliud certius demonſtretur: Non quòd ea omnino certa atque indubitata ſit, ſed quod veritati propius accedere, & nihil aliud probabilius, aut rationi hiſtoriæue ſacræ, ac temporum diſpoſitioni, magis conſentaneum, adferri poſſe videatur; Et quia inde nullum ſequitur inconueniens. Illud verò certiſſimum eſt, quòd ſi forte quis aliquot, in aliqua ex dictis generationibus, annos detrahendos, addendosue eſſe comperiet; totidem omnino in alia vel alijs, addendi detrahendiue erūt, vt prædicta annorum ſumma, a Iechonia ad Chriſtum, retineatur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3462.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 16.

Ezechiel propheta contra Aegyptum.

ANNO tranſmigrationis Iechoniæ vigeſimo ſeptimo, vt dicitur Ezechiel. ca. 29. ver. 17. prima die menſis primi, ipſe Ezechiel prophetauit Dominum daturum Nabuchodonoſor Regi Babylonis Ægyptum hoc eſt Ægypti opes, pro mercede laboris, quem ſubierat aduerſus Tyrum, apertè conteſtans, eundem Regem in longa ac laborioſa illa Tyri oppugnatione, diuinæ voluntati deſeruiſſe. Sequēti verò capite a ver. 1. vſq; ad 20. plangit Propheta vaſtationē Aegypti, & vrbium eius a Nabuchodonoſor Rege Babylonis proximè faciendam. Quoniam autē hæc prophetia, non poteſt accipi de illa Ægypti expugnatione, quam ab eodem Nabuchodonoſor anno regni ſui vigeſimo tertio factam fuiſſe, iam ſub anno mundi 3451. num. 4. & 5. probauimus; quia allegatus memoratæ prophetiæ annus concurrit cum anno regni eiuſdem Nabuchodonoſor trigeſimo quarto, vt patet in tabulis: propterea neceſſe eſt, vt de alia poſteriore Ægypti inuaſione ac direptione, hoc anno, prophetauerit Ezechiel: nimirum illa, de qua nos numero proximo agemus. Igitur 1

Nabuchodonoſor depredatur Aegyptum.

Eodem anno qui, vt patet in tabulis, erat regni Nabuchodonoſor trigeſimus quartus, paulo poſt memoratum Ezechielis vaticinium (quemadmodum idem Propheta cap. 30. ver. 3. indicare videtur) puta ſecundo, vt arbitror, aut tertio eiuſdem anni menſe, Nabuchodonoſor bellum ſuſcepit, & ante anni huius exitum, confecit, aduerſus Ægyptios; ſiue offenſus ab Amaſo, quem ipſemet anno regni ſui vigeſimo tertio, interempto Ephree vltimo Pharaone, Aegypto præfecerat; ſiue ab ipſis quoque, vt arbitror, Aegyptijs a ſe deficere molientibus: Et inde ingentes prædas, ſpoliaque opima valde, ſibi imprimis, nec non & exercitui ſuo abſtulit; Domino ita- 2

di-

diſponente, vt Ezechielis prophetia adimpleretur, cuius ſub præcedenti numero mentionem fecimus. Nemini autem mirum videatur, quod Nabuchodonoſor non ſemel inuaſerit ſpoliaueritque Aegyptum; Quandoquidem certum eſt, eundem Regem pluries quoque Iudæam inuaſiſſe, ac deprædaſſe, donec tandem ipſam in ſolitudinem redegit.

De vltima Iudæorum Babylonica captiuitate.

3 Ceterum in hac poſtrema Ægypti expoliatione, puto ipſum Nabuchodonoſor nonnullas item Iudæorum reliquias, quæ de manu eius in bello prius contra Pharaonem Ephree geſto, euaſerant, ibidem modo repertas, inde in Babyloniam tranſtuliſſe, Et hanc fuiſſe vltimam Iudæorum captiuitatem ab eodem Rege factam; ab eaque ſupputandos eſſe illos ſeptuaginta iræ Dei annos, quos Zacharias capite ſuæ Prophetiæ 1. ver. 12. terminaſſe teſtatur anno regni Darij ſecundo; illius inquam Darij, quem Ioſephus 11. Antiq. cap. 3. Hyſtaſpis filium fuiſſe declarat. Adducor autem ad hoc aſſerendum hiſce rationibus. Nam a nullo alio ex proximè præcedẽtibus, aut ſubſequentibus annis, vſque ad memoratum terminum, haberi poteſt iſte ſeptuaginta annorum numerus; qui ab hac captiuitate ſubductus, in dicto anno (vt in tabulis cernimus) præcisè deſinit. Deinde nihil aliud hiſce temporibus contra Iudæos a Chaldæis actum legimus, a quo rationabiliter hos ſeptuaginta Iudaici exilij annos exordiri poſſimus. His adde, quod tametſi non deſint magni nominis ſcriptores, qui locum Zachariæ adductum exponentes, interrogatiue pronunciandum putent; vt ſit ſenſus Angeli ibidem loquentis: Vſquequo Domine non miſereberis Ieruſalem, & vrbium eius quibus iratus es? Forſitan nondum aduenit ſeptuageſimus annus?] quaſi ſubiungere voluerit: ille enim iam dudum expletus eſt: Attamen hæc expoſitio mihi probari nequaquam poteſt, tum quia id in nullo ex correctioribus vulgatæ editionis codicibus, interrogatiuè ſcriptum reperitur, ſed enũciatiuè; Et etiam ſi alicubi (vt apud lxx. Interpretes) interrogatiue haberetur, nõ tamen neceſſe eſſet accipere prædicta verba in ſenſu proximè expoſito; ſed potius in protinus exponendo, videlicet: Quouſque non miſereberis Ieruſalem? nonne iſte iam ſeptuageſimus annus eſt? ac ſi diceret; vtique iam promiſſum miſerendi tempus aduenit. Tum quia paulo poſt idem Propheta, nimirum cap. 7. ver. 5. acta ſub anno prædicti Darij quarto commemorans, eorundem quoque ſeptuaginta annorum tanquam proximè præteritorum meminit dicens: Cum ieiunaretis, & plangeretis in quinto, & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos, numquid ieiunium ieiunaſtis mihi? &c. Ad quæ verba aduertentes nonnulli eorum qui prius memoratam ſequebantur expoſitionem, coacti ſunt fateri, alios eſſe hos ſeptuaginta annos, quorum meminit Zacharias, ab illis quos prophetauerat Ieremias. Sed vnde nam rectè conuenienterque inchoari deberent, vel ſe neſcire faſſi ſunt, vt Pererius lib. 10. in Danielem non procul a fine commentarij illorum verborum: Ego Daniel intellexi in libris &c. vel difficultatibus redundantia pronunciarunt, vt Scaliger, qui lib. 6. de emendatione temporum in calce capitis. De hebdomadibus Danielis, credidit, illos ſeptuaginta annos, eſſe exordiendos ab anno regni Darij Hyſtaſpis trigeſimo quarto; & terminandos in anno Darij Nothi quarto; quam opinionem, bene impugnat Pererius libr. 11. in Danielem quæſt. 3. Igitur multo magis rationi conſentaneum videtur, prædictos ſeptuaginta annos per Zachariam memoratos, a poſterioribus huius anni menſibus dinumerare; in quibus, vt dictum eſt, credimus factam fuiſſe poſtremam a Chaldæis Iudæorum captiuitatem; & conſequenter annum qui proximè ſequitur, pro maiori parte fuiſſe primum dictæ captiuitatis, vt in tabulis etiam adnotatum inuenies.

Exponitur locus Zachariæ cap 1. ver. 12.

Nabuchodonoſor ſtatuam auream iubet adorari.

4 Sub finem eiuſdem anni, quem diximus fuiſſe trigeſimum quartum regni Nabuchodonoſor; nimirum paulo poſt reditum eius de Ægypto in Babylonem; ſatis probabiliter, ob rationes numero proximo adducendas, credere poſſumus, facta fuiſſe ea quæ narrantur in toto Danielis cap. 3. nempe de Nabuchodonoſor, qui ob res in Ægypto feliciter geſtas, in ſuperbiam elatus, fecit ſibi ſtatuam auream, proceræ admodum magnitudinis; quam cum ingenti populorum concurſu, & ſollemnitate iuſſit erigi, & ab omnibus adorari; ſtatuta irreuocabili pœna id facere recuſantibus, vt ſcilicet illico mitterentur in fornacem ignis ardentis ad hoc ſtudiosè ibidem accenſam: in quam cum iniecti fuiſſent tres viri Iudæi ſcilicet Sidrach, Miſach, & Abdenago,

Tres pueri de fornace educũtur illæſi.

nago, quod diuinum honorem muto exibere ſimulacro liberè renuiſſent, miro Dei
beneficio, prorſus illæſi, in medio flammarum glorificabant, & benedicebant Deũ,
vno ore in fornace canentes canticum, quod ibidem ſubiungitur, & aliàs paſſim titu
lo trium puerorum prænotari ſolet. At verò hæc, de ſolio ſuo non valde procul po-
ſito, contemplans Nabuchodonoſor Rex; & inſuper ad maiorem ſui confuſionem,
cæleſti prouidentia, permiſſus videre Angelum Dei cum prædictis pariter in igne
ambulantem; nimio ſtupore correptus; confeſtim ſurgens, atque ad oſtium fornacis
feſtinus accedens, blandis eos verbis euocauit. Ad quos (cum exiſſent Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago) congregati cum Rege cuncti Principes, & optimates eius, vt vi-
derunt nihil in eis, præter vincula, exuſtum; & non modo veſtimenta, ſed ne capillũ
quidem capitis eorum ab igne læſum; non potuit ſe amplius continere Rex, quin ſta
tim in Dei eorum laudes coram omnibus prorũperet; mox eoſdem commendans ꝙ
credidiſſent Deo ſuo, & pro eodem corpora ſua tradere non dubitaſſent; tulit legẽ
ſub pœna capitis, & amiſſionis omnium bonorum, contra blaſphemare audentes
Deum Iudæorum; prædictos verò tres viros, ad maiores gradus, & poteſtates in Ba-
bylonia promouit; Et denique prædicari iuſſit in vniuerſo regno ſuo mirabilia, quæ
coram ſe fecerat Deus; quemadmodum cap. Danielis citato fuſius deſcribitur.

Quando erecta ſit prædicta ſtatua.

Sanè prædicta contigiſſe poſt ſomnium ſtatuæ, quod vidit Nabuchodonoſor an- 5
no Monarchiæ eius ſecundo (quemadmodum ſub anno mundi 3453. num. 1. narra-
tum eſt) euidenter, inſertur ex illa Chaldæorum accuſatione contra Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago allata, in qua ad demonſtrandum ipſorum ingratitudinem, me-
moratur beneficium eis a Rege impenſum, quod ſcilicet ij eſſent quos Rex conſti-
tuerat ſuper opera Prouinciæ Babylonis, vt videre eſt Daniel. cap. 3. ver. 12. quod
proculdubio fecerat Nabuchodonoſor ad petitionem Danielis, poſt prædictum ſõ-
nium eidem relatum atq; interpretatum, vt traditur in calce capitis ſecundi. Quod
autem hoc eodem anno prope deſinente, erexerit ſibi Nabuchodonoſor prædictam
ſtatuam auream, eãdemque iuſſerit adorari; videtur ſic poſſe colligi. Nam paulo poſt
erectionem dictæ ſtatuæ (vt ſub anno mundi proximo num. 1. ex Ioſepho probabi-
mus) ipſe Nabuchodonoſor vidit ſomnium arboris magnæ, a quo ſomnio, ad obitũ
dicti Regis, nouem duntaxat anni fluxiſſe creduntur. Siquidem ex cap. Danielis 4.
ver. 26. vſque ad finem capitis apparet, ipſum Nabuchodonoſor, poſt annum vnum
integrum a prædicta arboris viſione, diuino permiſſu, in amentiam incidiſſe, ac ſep-
tennio cum feris habitaſſe; quo elapſo, eundem non diu, nimirum vno tantum circi-
ter anno, ſuperuixiſſe, infra ſub anno mundi 3470. num. 2. oſtendemus.

Textus lxx. Interpretum Danielis c. 13. ver. 1. exponitur.

Sed hic dicet aliquis: Qui fieri poteſt, vt hoc tempore, hoc eſt ſub finem anni 6
regni Nabuchodonoſor trigeſimi quarti, facta erectaque fuerit prædicta ſtatua, ſi te-
xtus lxx. Interpretum Danielis cap. 13. in principio expreſsè ſic habet: Anno de-
cimo octauo, Nabuchodonoſor fecit imaginem auream &c. Et ita quoque legunt
B. Chryſoſtomus tom. 1. homil. De tribus pueris; & B. Theodoretus oratione 3. in
Danielem. Ad hoc dicimus: hunc annum decimum octauum, proculdubio non poſ
ſe putari ab initio Monarchiæ ipſius Nabuchodonoſor; quia ſic concurreret cum
quadrageſimo primo regni eius; & conſequenter cum antepenultimo vitæ ipſius;
quo tempore creditur Nabuchodonoſor, præ eius amentia, habitaſſe cum feris; vel ſi
forte tunc mentem recuperaſſet; non eſſet veriſimile, quod poſt tantam gratiam a
Deo acceptam, in tantam incidiſſet ingratitudinem, vt relicto Deo cæli, a quo (que-
madmodum dicitur Daniel. cap. 4. ver. 31. vſque ad finem capitis) ſenſum pariter,
& regnum denuo ſe recepiſſe profitebatur, propriam ſui imaginem auream, a cun-
ctis adorari iuberet. Non etiam memoratus annus decimus octauus numerari poſſe
videtur ab eo tempore, quo primum ipſe Nabuchodonoſor regnare cœperat; quo-
niam vtique neceſſarium eſſet, hanc aureæ ſtatuæ erectionem præceſſiſſe viſionem
ſomnij alterius ſtatuæ a Daniele interpretati; cui rei obſtat ratio paulo ante addu-
cta, & Ioſephi, Theodoretique ſententia; qui tenent prædictam ſtatuam fuiſſe erectã
poſt prædicti ſomnij interpretationem, vt teſtatur Pererius ſuper Daniel. ca. 3. Huc
accedit, quod ex ſub anno mundi 3446. num. 6. dictis conſtat, ipſum Nabuchodo-
noſor, anno regni ſui decimo octauo, non in Babylonem reſidere conſueuiſſe; ſed in
Reblatha Syriæ vrbe, ob cauſam ibidem allatam. Sed eſto, quod in aliqua illius anni
par-

parte, ſe ſe in Babylonem recepiſſet; non tamen inde inferri poteſt, quod in illo anno erexerit ibi ſtatuam illam auream; quia proculdubio ſequeretur, id fuiſſe factum ante Ieroſolymitani templi combuſtionem, quæ (vt ſub anno mundi 3447. nu. 1. diximus) accidit inchoanre anno regni Nabuchodonoſor decimo nono: Atqui hoc manifeſtè aduerſaretur his, quæ dicuntur in oratione Azariæ apud eundem Danielem cap. 3. ver. 38. videlicet: eo tempore nullum extitiſſe apud Hebræos Principem, neque Ducem, neque Prophetam, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblationem, neque incenſum, neque locū primitiarum coram Domino, ideſt in loco vbi fuerat templum Domini. Et in eodem cap. ver. 28. inſinuatur, quod tunc iam deſolata eſſet Ieruſalem. Quare nullo modo videtur poſſe dici prædictam ſtatuam fuiſſe erectam in anno regni Nabuchodonoſor, neque Monarchiæ eius decimo octauo. Quid igitur dicemus ad citatum textum lxx. Interpretum? Certè nihil aliud reſponderi poſſe videtur, niſi vel textum illum (vt apertè aſſerit Pererius in Daniel. cap. 3.) eſſe mendoſum: Vel (quia ſic dicere animus renuit) hos decem & octo annos, non ab initio regni neq; Monarchiæ dicti Nabuchodonoſor eſſe metiendos, ſed ab anno regni Sedeciæ nono, quando ſcilicet Nabuchodonoſor anno regni ſui decimo ſexto cœpit oppugnare Ieroſolymam, nimirum circa illius anni medietarem, vt ſub anno mundi 3444. num. 2. dictum eſt; tanquam ſi ſcriptura ſacra Daniel. ca. 13. ver. 1. notare voluerit annum in quo Nabuchodonoſor, ex quo aggreſſus fuerat Ieroſolymis oppugnare Iudæos, viderit grande illud miraculum ab ipſorum Deo perpetratum, cœperitque venerari eum, & ob eius reuerentiam quoſdam ex Iudæis exaltare. Et pro hac expoſitione facit, quod citatus lxx. Interpretum locus non dicit: Anno regni aut Monarchiæ dicti Nabuchodonoſor, ſed ſimpliciter, & indeterminatè: Anno decimo octauo, Nabuchodonoſor fecit imaginem auream &c. per hoc indicans, illum annum non neceſſario eſſe referendum ad annos regni ſeu Monarchiæ ipſius Nabuchodonoſor, ſed ad aliud tempus; nimirum ad illud quod nos paulo ante indicauimus. Quod autem ſcriptura ſacra interdum extraordinariè obiterque metiri annos conſueuerit ab aliqua re graui, quæ aliàs præceſſerit, iam nos ſub anno mundi 3095. num. 3. alijs quoque nonnullis eiuſmodi exemplis confirmauimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3463.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 17.

1 ANNO proximo, qui erat regni Nabuchodonoſor annus trigeſimus quintus, circa initia anni, hoc eſt (vt teſtatur Ioſephus 10. Antiqui. cap. 11. non procul a fine capitis) haud multo poſt mirabilem illam trium puerorum liberationem de camino ignis ardentis; videns Dominus, quod Nabuchodonoſor ingenio eſſet admodum inſtabili ac ſuperbo; quandoquidem tametſi, quando videbat aliquid mirandum a Deo Iudæorum fieri, confeſtim illum commendabat honarabatque, nihilominus velociter veritatis obliuiſcebatur, & non diu in veri Dei cognitione ac veneratione perſeuerabat: volens miſericors Deus inconſtantiam illius ſalubriter ad tempus plectere, ac ſuperbiam retundere; præmonuit eum in ſomnis viſione cuiuſdam arboris magnæ, quæ videbatur pertingere vſque ad cælum, & ramos latè admodum expandere ſuper omnem terram; atque in eis, receptum dare volucribus, ſub ipſa autem ceteris animantibus terræ; & ex fructibus eius copioſiſſimis abundè omnibus alimenta ſuppeditare: Quam arborem audiuit iuſſam eſſe ſuccidi, & multa alia aduerſus eam prænunciari; quæ accuratè deſcribit Daniel prophetiæ ſuæ ca. 4. Vbi etiam eandem viſionem eidem Regi adamuſim explanat, prædicens ei apertè omnia, & ſingula mala, quæ ventura erant ſuper eū, deditq; ei conſiliū bonū, videlicet, vt peccata ſua eleemoſynis, alijsq; miſerationis opibus redimere curaret, quēad-

Nabuch odonoſor vidit in ſōnis arborem magnam.

modum loco citato legimus. Sed inſtabilis Rex, monita quidem ſalutis non eſt auerſatus; veruntamen, vt arbitror, eadem opere implere, aut neglexit, aut cito diuinarum comminationum oblitus, denuo mentem ſuam ſuperbiæ fluctibus intumeſcere atque agitari permiſit; Nam

AB ORBE CONDITO ANNVS 3464.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 18.

Nabuchodonoſor inſaniens habitat cum beſtijs.

Cur eiectus, & non potius in aliquo loco incluſus.

POST menſes duodecim, (vt dicitur Daniel. cap. 4. ver. 26.) nimirum anno re- 1
gni ſui trigeſimo ſexto circiter ineunte, Nabuchodonoſor Rex, cum quadam die in aula Babylonis deambulans ſecum cogitaret magnitudinem potentiæ ſuæ, ſtatimque intus ſuperbia vehementer inflatus, foris quoque prorumpens dixiſſet: Non ne hæc eſt Babylon, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?] vix iſta verba protulerat, quando mirabiliter audiuit de cælo vocem dicentem ſibi: Tibi dicitur Nabuchodonoſor Rex, regnum tuum tranſibit a te, & ab hominibus eijcient te, & cum beſtijs, & feris erit habitatio tua, fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quod dominetur excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit dat illud.] Quibus expletis, illico impleri ſermo cœptus eſt. Nam eadem hora Nabuchodonoſor in inſaniam, & furorem verſus, confeſtim ab hominum conſortio eiectus, per agros, & ſaltus herbam comedens, cum beſtijs ac feris habitare cœpit, vt traditur Danielis c. 4. ver. 26. vſque ad 31. Quæret forte aliquis, cur tantus Rex foras eiectus fuerit, & non potius in aliquo incluſus cubiculo, ne quemquam lædere poſſet? Audiat B. Theodoretum in oratione 4. in Danielem non procul a fine dicentem: *Expulſus* primum eſt propter ipſum morbum; furore enim, & rabie correptus, infinita mala perpetraſſet, ſi modo ei facultas data fuiſſet: Deinde etiam propter odium quod in illum omnes habentes, cum valebat occultare conabantur; cum verò in calamitatem incidiſſet, omnes ei inſultabant, ob crudelitatem ipſum abominati. Sic Theodoretus. puto autem, & id diuino factum eſſe conſilio, vt non ſerui modo, ſed & amici quoque ac propinqui Regis, vicem eius minime dolerent; quin potius omnes pariter ipſum abominarentur, atq; a ſe propellerent; ſicque ſermo Dñi ad eũ factus per omnia adimpleretur. Exponens verò proximè citatus Auctor quod ſequitur, videlicet & fœnum, vt bos comedit. Proprium, inquit, deſipientium eſt, non ſolũ dicere ac facere ea quæ ratione, & ordine careant; ſed omnia etiam in quæcunque inciderint, comedere: Quod cerni etiam nunc poteſt in his qui a dæmonibus vexantur; talia enim, & faciunt, & patiuntur. Neque ſolum, vt bos, comedit fœnum; verum ſub dio etiam defaticatus, nudoque corpore, cum gelu & æſtu conflictans, neceſſario alium colorem accepit: non detunſus quoque vſitato more, neque reſectis vnguium excrementis, neceſſario valde longos habuit, & capillos, & vngues: his autem omnibus ſignificabat neglectum ipſum, & nullæ curæ alicui fuiſſe: diuina enim prouidentia deſtitutus, ne propinquorum quidem cura potitus eſt; cum præſertim ipſi adeſſent, vxor, liberi, & cognati: ſed inſtar feræ, inculta loca peragrabat, beſtiarum cibum ventri indulgens: nam quia homo cum eſſet, & in honore maximo, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis; Et qui in ſibi ſubiectos ferina mente, & animo fuerat; merito etiam ferina, & agreſti vita, iuſtiſſimè damnatus fuit. hucuſque Theodoretus.

Quomodo commutatus in beſtiam.

Ex cuius dictis inferre licet, quod quando dicitur Nabuchodonoſor fuiſſe com- 2
mutatus in beſtiam, non eſt accipienda talis commutatio tanquam fabuloſa; quales fuerunt quæ apud Ouidium in lib. Mathamorphoſeos habentur: Siquidem ſcriptura ſacra non fabuloſè, ſed veriſſimè loquitur. Neque poteſt dici fuiſſe vera; ita vt re ipſa per diuinam potentiam fuerit tranſmutatus in belluam, ſicuti re ipſa

mu-

mutata fuit vxor Loth in ſtatuam ſalis. Non item fuit hæc tranſmutatio naturalis, quemadmodum fit in quibuſdam vermiculis, qui naturaliter in muſcis, & in papilionibus transformari ſolent; Sed fuit imaginaria; nimirum ex quadam læſione temperamenti ac organorum cerebri proueniens; ita vt ipſe Nabuchodonoſor actuali intellectus rationisve lumine deſtitutus, & in ſua imaginatiua ſeu ſantaſia (quæ inter ſenſitiuas potentias primaria eſt) valde deprauatus ac deluſus, ſe ipſum verè belluam eſſe firmiter opinatetur crederetque; ſic enim etiam indicaſſe videtur B. Thomas libro ſecundo de regim. Principum capitulo vltimo. Contigit autem huic Regi hæc cerebri læſio, non ex cauſis naturalibus, quemadmodum multis euenire ſolet, ſed vt arbitror, ex peſſima quadam affectione, in pœnam ſuperbiæ ſuæ, eidẽ a Deo immiſſam, ſiuè immediatè per diuinam eius potentiam, ſiue miniſterio dæmonum, qui ſunt diuinæ vindictæ, & caſtigationum etiam temporalium executores, vt patet de Saule, quem ſpiritus malus a Domino miſſus exagitabat; Et de Iob cuius omnia dederat Dominus in poteſtatem Satanæ, præſcripta ei duntaxat lege, vt ſcilicet animam, hoc eſt vitam eius omnino ſeruaret. Porrò peſſima hæc prædicti Regis affectio, cauſabat efficiebatque in eo omnes illos irrationales effectus, qui de ipſo leguntur. Nam ſicuti videmus, quod qui ex melancholicis quibuſdam paſſionibus vitreos ſe eſſe putant, a quolibet ſe tangi ſtudioſiſſime cauent, ſemper pertimeſcentes ne facile ſe frangi contingat: Et qui ſe mortuos eſſe opinantur, a viuentium actibus, quantum fieri poteſt, abſtinent, vel abſtinere ſe credunt; & propterea nec mouere ſe volunt, nec manducare, nec loqui, aut ſi quid horum faciunt, id ſe facere non aduertunt; quare ſi contingat eos aliqua de re argui, aiunt, ſi non eſſem mortuus reſponderem, ſaceremque hoc vel illud: Et in ſumma ſinguli videntur agere, atque in omnibus ſe gerere ſecundum naturam illius rei in quam ſe transformatos eſſe arbitrantur: Ita & Nabuchodonoſor, quia ex forti, vt diximus, imaginionis læſione ſe belluam eſſe exiſtimabat, belluarum actus, quãtum poterat exercebat; proindeſub dio nudus, intonſus, & incultus perpetuo morabatur, fœno ſiue herbis campeſtribus veſcebatur, & pronus pedibus ac manibus pariter reptans, incedebat; atque ab omni hominum conſortio ſegregatus, cum iumentis feriſque erat habitatio eius, diuina tantum prouidentia, ab eiſdem feris nil læſus. Vnde factum eſt, vt proceſſu temporis, ſui corporis temperamentum prius valde delicatum, eo vſque (citra tamen omnimodam propriæ naturæ corruptionem) immutatum ſit; vt iumentorum belluarumue temperamento proximum eſſe videretur: Et exterior eius figura, in poſitione, colore, actibuſque ſuis, iam amplius non humana, ſed ferina appareret. In hoc tam miſerabili ſtatu, Deo permittente, permanſit Nabuchodonoſor ſeptem temporum intercapedine, hoc eſt, non ſeptem menſibus, vt quidam putarunt; neque tribus duntaxat annis cum dimidio, vt alij: ſed ſeptem annis integris, quẽadmodum eſt cõmunior opinio, ſaniorumq; ſacrorum Expoſitorum, & Ioſephi 10. Antiqu. cap. 11. non procul a fine, ſententia; regnum interim eius adminiſtrante, vel Euilmerodach eius filio; vel alio inter Chaldæos Primatio, vt in eiuſmodi caſibus apud ipſos fieri conſueuiſſe teſtatur Beroſus a Ioſepho relatus libro 10. Antiq. capitulo 11. prope finem, & libro primo contra Apionem circa medium. Probabile verò eſt (ſecluſa Dei prouidentia quæ omnium euentuum prima cauſa eſt) Chaldæos tam diu pacificè ſui Regis curationem a Deo expectaſſe, fretos vaticinio Danielis, quem cum veracem in morbi eius prænunciatione experti eſſent: veridicum quoque ac fidelem in eiuſdem mali duratione, ac poſt præfinitum tempus liberatione pariter prænuntiata, futurum credere potuerunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3470.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 24.

Nabuchodonoſor ſanitati, & regno reſtitutus.

ANNO regni Nabuchodonoſor quadrageſimo ſecundo circiter deſinente, qui 1
erat regni ſui vitæq; pariter penultimus, vt patet in tabulis; vel quadrageſimo tertio inchoante; nimirũ expletis ſeptem illis amentiæ ſuæ annis; ipſe Nabuchodonoſor nulla ope humana; ſed ſola Dei benignitate ac clementia, priſtinæ reſtitutus eſt ſanitati; ſtatimque integris ſenſibus & ſana mente, erectaque corporis figura, ſtans recognouit ſe eſſe hominem, iuſtè quidem prius a Deo humiliatum; nunc verò eiuſdem Dei miſeratione ſubleuatum. Itaque protinus oculis ac mente in cælum eleuatis, altiſſimo benedixit, deditque gloriam Deo; quem corde credidit, & ore confeſſus eſt, eſſe omnipotentem, & ſuper omnia; ita vt cuncta ei comparata, pro nihilo reputanda ſint. Nec multo poſt, etiam ad priſtinum regni ſtatum honoremq; vno omnium ore ſublimatus eſt. Siquidem, vt primum optimates eius, & Magiſtratus certiores facti ſunt, quod Nabuchodonoſor tandem reſipuiſſet; & a ſua animi ægritudinè iam plenè curatus eſſet; certatim ad ipſum conuenientes, & fauſta acclamantes, eundem honorificè, vt prius pro legitimo ipſorum Rege receperunt; Qui deinceps regnum illud magnificentius quam antea adminiſtrare cœpit, iugiter laudans, & glorificans Deum cæli; quia, inquit, omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, & gradientes in ſuperbia humiliare poteſt.] Daniel. ca. 4. verſic. 31. vſque ad finem capitis.

Cur non ſolueꝛit captiuitatē aut Iechoniam ſubleuauerit?

Hic ſi quis forte percunctetur: Cur Nabuchodonoſor poſteaquam opera, & con- 2
ſilio Danielis, & propria demum experientia didicit Deum Iudæorum verè eſſe ſupremum, omnium quę ſunt aut eſſe poſſunt, Dominum; ac proinde eundem ex corde colere cœpit; cur inquam de ſoluenda, ad diuini nominis gloriam, & in prædicti Danielis gratiam, Iudæorum captiuitate, nihil prorſus egerit? Vel cur ſaltem Iechoniam aliàs Regem Iuda, quem præter ius, & fracta fide (vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. cap. 9. & 12.) captiuum abduxerat, & iam per tot annos grauiter opreſſum tenebat, non ſubleuauerit? Aut cur ipſe Daniel, qui adeo Regi acceptus erat, vt eum Rex collegam appellare non dubitauerit, Daniel. capitulo quarto, verſiculo quinto; & eundem cum filio ſuo regni cohæredem facere cogitauerit, quemadmodum ſcribere non dubitarunt Dorotheus in Synopſi, & Sanctus Epiphanius in vita ipſius Danielis; cur inquam nihil prædictorum a Rege vnquam poſtulauerit obtinueritue? Reſponderi poteſt: Diuina prouidentia factum eſſe, vt nihil horum Regi in mentem venerit; Et vt pariter ipſe Daniel nihil tale ab ipſo Rege poſtulare auſus fuerit; quoniam Iechonias adhuc aliquantulo tempore peccatorum ſuorum pœnas exoluere debebat: Et Iudaicum populum non niſi poſt ſeptuaginta captiuitatis annos in patriam reuerſurum, iam Deus omnino decreuerat, iuxta Ieremiæ vaticinium, quod Danieli quoque innotuiſſe ex libri eius capitulo 9. verculo 2. ſatis conſtat. Vel etiam dicere poſſumus; Ipſum Nabuchodonoſor, in recognitionem tanti beneficij a Deo accepti, prædicta quidem facere decreuiſſe; ſed aliis grauiſſimis regni negotijs in illo præſertim ſuo nouo regnandi initio, valde diſtentum, diſtuliſſe; ac demum proxima præuentus morte, eadem præſtare non valuiſſe: mandaſſe tamen Euilmerodach filio ac ſucceſſori ſuo, vt faceret. Qui poſtea anno regni ſui primo, Iechoniam quidem ſubleuauit, vt ſuo loco dicetur; Captiuitatem verò relaxare, Deo ſic diſponente, neglexit. Quod autem Nabuchodonoſor, poſt recuperatam mentem regnumque, non diu, hoc eſt non plus vno circiter anno ſuperuixerit, ſatis probabiliter coniectatur Pererius libr. 5. in Danielem ferè in ipſo libri exordio; idq; colligit: tũ ex ipſa annorum regni eius diſtributione; tũ quia, inquit, ſi

diutius

diutius vixiſſet multa ſine dubio feciſſet inſignia, & ad Dei gloriam illuſtrandam, quam tam diſertis, & magnificis verbis prædicauerat; & ad promouendam Iudæorum vtilitatem; Quæ Daniel, vt alia eius Regis facta, in ſuo libro prodidiſſet.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3471.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 25.

1 SVB finem anni tranſmigrationis Iechoniæ trigeſimi ſexti, vel circa initia ſequentis oportet deceſſiſſe Nabuchodonoſor Regem Babylonis: tum quia (vt ſub anno mundi proximo num. 1. probabitur) annus inſequens dicitur primus regni Euilmerodach, qui ei immediatè ſucceſſit, vt pluribus probat Pererius ſuper Daniel. cap. 5. vbi diſſerit de ſucceſſoribus Regis Nabuchodonoſor, refellitque opinionem Auctoris Hiſtoriæ Scholaſticæ, qui ponit Euilmerodach, tertio poſt magnũ Nabuchodonoſor loco regnaſſe: tum etiam, quoniam hoc tempore expletus eſt numerus annorum quadraginta trium, quibus eundem Nabuchodonoſor regnaſſe probat B. Hieronymus ſuper Daniel. cap. 5. auctoritate Beroſi, & Ioſephi, vt patet lib. 10. Antiq. ca. 11. non procul a fine capitis, & circa medietatem lib. 1. contra Apionem; & idem confirmat Euſebius lib. 9. de Præparatione Euangelica cap. 4. ex Alexandro Polyhiſtore. Vnde infertur: eundem Euſebium decipi in Chronicis vbi ponit obitum Regis Nabuchodonoſor, & principium regni Euilmerodach contigiſſe in anno a deſolata Ieroſolyma decimo nono: ex quo ſequeretur ipſum non exceſſiſſe annum regni trigeſimum ſeptimum: Siquidem iam ſub anno mundi 3429. num. 5. & aliàs quoque demonſtratum eſt, Ieroſolymam anno regni Nabuchodonoſor decimo nono inchoante, a Nabuzardan Principe militiæ eius, fuiſſe incenſam, & euerſam. Allucinantur item qui tribuunt ipſi Nabuchodonoſor annos regni quadraginta quinque. Nam ab anno regni Ioakim quarto, qui fuit primus regni Nabuchodonoſor, vt expreſsè tradit Ierem. cap. 25. ver. 1. vſque ad annum tranſmigrationis Iechoniæ trigeſimum ſeptimum, qui fuit primus regni Euilmerodach (vt patet 4. Reg. cap. vlt. ver. 27. & Ierem. cap. vlt. ver. 31.) non niſi tres, & quadraginta anni inueniuntur, quemadmodum apparet in tabulis. Poſſet tamen admitti opinio illorum, qui eidem Nabuchodonoſor tribuunt regni annos quadraginta quattuor, ſi poſtremum non expleniſſe: ſed tantummodo attigiſſe concedant.

Nabuchodonoſor moritur.

2 Ceterum hunc Nabuchodonoſor poſt eius obitum, in locum conceſſiſſe ſalutis, inde poſſumus conijcere, quod ex quo ſcriptura ſacra, pœnitentiæ ipſius, veræque in Deum conuerſionis mentionem fecit in capitulo Danielis quarto, ibi, vt notat Lyranus, eiuſdem terminat hiſtoriam; neque poſtmodum in eo libro aut alibi, de eius relapſu quicquam meminit indicatue. Vnde ſatis euidenter datur intelligi, ipſum deinceps in toto reliquo vitæ ſuæ tempore agnouiſſe ac laudaſſe Dei virtutem ac prouidentiam. Nam & Ioſephus 10. Antiq. cap. 12. inducit Danielem coram Balthaſſar Rege idipſum aſſerentem: Et in eandem quoque currunt ſententiam Carthuſianus, alijque Danielis expoſitores; & nouiſſimè Pererius, qui idem confirmat pluribus Sanctorum Patrum auctoritatibus Hieronymi, Auguſtini, Dorothæi, Epiphanij, Theodoreti, & aliorum: Et occurrit obiectioni, quæ ex verbis Iſaiæ ca. 14. verſic. 15. vſque ad 16. deſumi poſſe videtur. Quæ omnia breuitatis cauſa libenter prætereo, quod ea hic latius explicare non neceſſarium videatur.

Quod Nabuchodonoſor in ſtatu ſalutis obierit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3472.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 26.

Regnat Euilmerodach in Babylone, & ſubleuat Iechoniam.

ANNO tranſmigrationis Iechoniæ trigeſimo ſeptimo, regnauit Euilmerodach in Babylone pro Nabuchodonoſor patre ſuo, vt dictum eſt, iam defuncto; Et anno regni ſui primo ſubleuauit caput Iechoniæ Regis Iuda; eductumque de carcere, ac regio indutum cultu, benignè alloquutus eſt; poſuitque thronū eius ſuper thronos Regum, qui erant poſt ſe in Babylone; & conſtituta eidem conuenienti annona, quæ poſtea iugiter data eſt ei donec ſuperuixit, fecit eum ſuæ menſæ conuiuam, 4.Reg.cap.vlt.ver.27. vſque ad finem capitis, & Ierem. cap. vlt. ver. 31. vſque ad finem. Erat autem Iechonias, quemadmodum videre eſt in tabulis, annorum quinquaginta quinque, quando memoratam obtinuit gratiam; nimirum, vt arbitror, circa initia regni ipſius Euilmerodach: nam quod locis proximè citatis dicitur: In menſe duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis.] non ad annum regni ſui primum; ſed ad annum Hebræorum ſacrum, qui tum currebat, referendum puto. Quod verò dictum eſt Iechoniam de carcere eductum: non ita accipiendum crediderim, ac ſi prius ſemper in carcere manſiſſet incluſus. Nam ex Baruch cap.1.ver.3. & 4. videtur etiam ipſe Iechonias, anno tranſmigrationis ſuæ quinto, cum ceteris Iudæis in Babylone concaptiuis, conueniſſe ad flumen Sodi: Vbi, cunctis audientibus, lectus fuit liber prophetiæ ipſius Baruch, vt ibidem refertur. Quare alterum de duobus videtur eſſe dicendum: Vel quod tunc de licentia Præpoſiti carceris, ad memoratum captiuorum cœtum conuenerit, quod vtique non omnino videtur veriſimile: Vel (quod magis placet) dici nūc Iechoniam eductum de domo carceris, id eſt liberatum de cuſtodia militum, quorum curæ fuerat creditus, quemadmodum de B. Paulo legimus Actorum cap.vlt. ver.16. in hæc verba: Cum veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite: id enim carceri quodammodo comparari poſſe videtur. 1

Iechonias genuit Salathiel. Locus Ierem. cap 22. in fine, explicatur.

Sanè prædictus Iechonias in Babylone genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel, Matthæi cap.1.ver.12. Quare quod idem Iechonias, Ierem. cap.22. in fine, appellatur ſterilis; vel methaphoricè accipiendum videtur, id eſt ſine fructu bonorum operum (de ipſo enim legitur 4.Reg.ca.24.ver.9. quod fecit malum coram Domino iuxta omnia quæ fecerat pater eius.) Vel melius, in eo ſenſu qui ibidem videtur explicari, cum ſubiungitur: Nec enim erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſolium Dauid.] id eſt quia nullum genuit regem. Quando autem Iechonias genuerit Salathielem; ante, an poſtquam de cuſtodia liberatus fuit; incompertum habemus: Probabilius tamen videtur, quod genuerit eum non multo poſt ſui liberationem, & item quod Salathiel genuerit Zorobabelem non pluſquam quindecim, circiter annis antequam ſoluta eſſet Babylonica Iudæorum captiuitas: Siquidem ipſe Zorobabel anno regni Darij Hyſtaſpis primo, erat adhuc iuuenis, vt apertè colligitur 3. Eſdræ cap.3. ver.4. & cap.4. ver.13. Illud verò certiſſimum eſt, eundem Iechoniam, & matrem ſuam defunctos eſſe in Babylone, quemadmodum expreſsè prophetauerat Ieremias cap.22. ver.26. Quod de ipſis, & item de Salathiele filio eius confirmari poteſt; quoniam inter illos, qui poſt ſolutam captiuitatem reuerſi ſunt in Iudæam, nuſquam ipſorum fit mentio; ſed tantummodo Zorobabelis: Et inſuper, quod attinet ad Iechoniam; quia (vt dicitur in fine libri 4. Reg. & Prophetiæ Ierem.) cibaria quæ aſſignauerat Euilmerodach Iechoniæ in Babylone, data ſunt ei omnibus diebus vitæ ſuæ; ergo ibidem mortuus eſt. Sed & hinc etiam inferri poſſe videtur, ipſum Iechoniam ante memoratum Euilmerodach obijſſe: Non enim conſtat eius ſucceſſores, adeo Iudæis fuiſſe beneuolos, vt probabile ſit eos, mortuo Euilmerodach, hanc Iechoniæ humanitatem præſtare voluiſſe. 2

Quod Euilmerodach fuerit filius Nabuchodonoſor.

3 Vt autem nemo hæſitet de eo quod ſupra num. 1. & aliàs diximus; nimirum Euilmerodach fuiſſe ipſius Nabuchodonoſor filiū, operæ preciū duximus, pro huius rei cōfirmatione, hic aliquot grauiſſimorum atq; antiquiſſimorum ſcriptorum, qui id apertè teſtantur, teſtimonia proferre; & primo Beroſi Chaldaicæ Hiſtoriæ lib. 3. cuius verba refert Ioſephus lib. 1. contra Apionem circa medium, qui hoc idem aſſerit 10. Antiq. c. 12. in principio. Item Alexandri Polyhiſtoris, & Alphæi ex Megaſtene, quos refert Euſebius lib. 9. De Præparatione Euangelica cap. 4. Et hos ſequuntur B. Hieronymus, & B. Theodoretus ſuper Daniel. cap. 5. Et Seuerus Sulpitius, Hiſtoriæ ſacræ lib. 2. non longe ab initio, Et Beda in libello de ſex ætatibus mūdi ſub anno eius 3389. & alij. Quare reijcienda omnino eſt opinio Auctoris Hiſtoriæ Scholaſticæ, Danielis cap. 5. qui contra vniformem tot priſcorum Auctorum atteſtationem, auſus eſt ſine vllo fundamento aſſerere, eundem Euilmerodach, non fuiſſe filium, ſed fratrem dicti Nabuchodonoſor natu minorem.

De regibus ab obitu Nabuchodonoſor, ad ſolutam captiuitatem in Babylone.

4 Ceterum ab hoc anno tranſmigrationis Iechoniæ trigeſimo ſeptimo incluſiuè ſumpto, hoc eſt ab obitu Regis Nabuchodonoſor, ad finem ſeptuaginta annorum Babylonicæ captiuitatis, quæ anno Monarchiæ Cyri primo ſoluta fuit; neceſſe eſt fluxiſſe annos quadraginta quinque: totidem enim remanent ad explendam prædictam ſeptuaginta annorum ſummam, & nos ſub annis mundi 3429. num. 9. vſq; ad 13. & 3447. num. 2. & 3. pluribus argumentis, & ſacræ ſcripturæ teſtimonijs demonſtrauimus, ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis annos a Ieremia prænunciatos, a templi deſolatione initium ſumpſiſſe; atque in memorato anno Monarchiæ Cyri primo terminaſſe. Quomodo autem iſti quadraginta quinque anni diſpertiendi ſint inter Reges Babylonis, qui poſt Nabuchodonoſor ſucceſſiuè vſque ad finem illius Imperij regnarunt; valde perplexum eſt: Præſertim cum neque de numero iſtorum Regum vna eademq; ſit omnium Doctorum ſententia. Quidam enim duos tantum ponunt, videlicet Euilmerodach, & Balthaſſar. Alij quattuor commemorant; ſiquidem inter hos duos, conſtituunt alios duos, nempe Nigliſar, & Laboſardach; & hoc nobis magis placet, quoniam hæc fuit vetuſtiſſimorum Scriptorum ſententia, quos ſupra num. 3. ex Ioſepho, & Euſebio retulimus, ſcilicet Beroſi, Alexandri Polyrhiſtoris, Megaſtenis, & Alphæi, quibus merito in hac parte maior quam quibuſdam recentioribus habenda eſt fides.

Quot annis prædicti reges ſinguli regnauerint.

5 Verum de numero annorum quibus duo priores, nimirum Euilmerodach, & Nigliſar regnauerint (de alijs enim duobus, hoc eſt Laboſardach, & Balthaſſar, cōuenit) magna quoque inter Auctores varietas reperitur: nam de Euilmerodach, Beroſus a Ioſepho, & Alexander Polyhiſtor, ab Euſebio locis ſupra citatis relati, dicunt ipſum duos tantum regnaſſe annos; Seuerus autem Sulpitius loco ſuperius adducto, duodecim annos regnaſſe aſſerit; Ioſephus verò & Beda vbi ſupra, eidem tribuunt regni annos decem & octo: Reliqui, præſertim recentiores, viginti tres. Similiter, & Nigliſaro, Beroſus quattuor duntaxat; Ioſephus autem, & Beda quadraginta annos regni aſſignant. Quare cum impoſſibile videatur hos inter ſe conciliare Auctores; facileque fieri poſſit, vt inde hæc exorta ſit varietas, quod vetuſtiſſimi ipſorum codices, aliquando in eiuſmodi numeris, antiquariorum incuria, deprauati fuerint: ne fruſtra tempus in re tam ancipiti conteramus; Beroſo potiſſimum adhærentes, cum ipſe dicat Nigliſar regnaſſe annos quattuor, & Laboſardach ferè vnū; & Balthaſſar, quem ipſe vocat Nabonedum, decem & ſeptem. rectè poſſumus cum omnibus ferè recentioribus Scriptoribus, reliquos viginti tres, ſaltem inchoatos; ipſi Euilmerodach aſſignare; cui, quod Beroſus duos tantum tribuerit, nō Auctoris, ſed librariorū vitio credimus accidiſſe, qui pro viginti duos, ſubaudi integros, corruptè, duos, ſcripſerunt. Ad quod credendum me mouet. Primo, quod talis error, facile admodū accidere potuiſſe videtur. Deinde quia Balthaſſar non in fine anni ſeptuageſimi Babylonicæ captiuitatis interfectus fuit; ſed circa illius initia; eo enim anno pro maiori parte regnauit in Babylone Darius Medus, vt ſuo loco dicemus; Quamobrē oportet viginti tres regni Euilmerodach annos, fuiſſe tantummodo inchoatos; Beroſum autem integros duntaxat recenſuiſſe nimirum, vt diximus, viginti duos.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3476.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 30.

Eſdra perturbatio, & libri,

1 ANNO ruinæ ciuitatis (ſubaudi Ieruſalem) trigeſimo, Eſdram cum eſſet in Babylone, in magnam incidiſſe animi perturbationem, ex intenſa quadam, quæ ei irrepſit proſperitatis malorum hominum, & bonorum afflictionis conſideratione; legimus in libro ſui nominis 4. cap. 3. ver. 1. vbi hoc argumentum idem Auctor in toto illo capite fuſius proſequitur: In ſequenti verò ait, hanc ſuam ſatis curioſam diuinæ prouidentiæ perſcrutationem, varijs ab Angelo ſimilitudinibus fuiſſe retuſam. Sed quiſnam ſcripſerit lib. 3. & 4. Eſdræ, qui Canonici non ſunt, omnino ignoramus. Quamuis enim ipſorum Auctor apertè ſe non in titulo ſolum, ſed & in ipſis libris, præſertim verò in principio lib. 4. quem ipſe 2. vocat, ſe Eſdram nominet, & ibidem ſuam ponat genealogiam vſque ad Aaron ſurſum ductam, valde ſimilem illi quæ de vero Eſdra habetur 1. Eſdr. cap. 7. ver. 1. ex quibus videtur ſe eundem facere cum illo: Attamen credimus hunc ab illo valde eſſe diuerſum; Et 3. quartūq; Eſdr. libros, non a verò Eſdra lib. 1. & forte etiam 2. (quos conſtat eſſe Canonicos) auctore; ſed ab aliquo alio fuiſſe cõſcriptos, & partim ex Canonicis libris, partim ex non Canonicis fuiſſe compilatos, falſoque ſub nomine veri Eſdræ editos; ac diuina diſpenſatione factum eſſe, quod iſte Auctor ſcriptum reliquerit, ſe anno trigeſimo ruinæ ciuitatis, in maximam illam incidiſſe conturbationem; Vt vel ſic aliquo modo innoteſceret, ipſum non eſſe verum Eſdram, quem eo anno, nec dum fuiſſe natum, ex his quæ nos ſub anno mundi 3616. num. 22. diſputabimus, ſatis probabiliter inſerri poterit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3483.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 37.

Iubileus 18.

1 ANNO regni Euilmerodach Regis Babylonis duodecimo, incidit annus Iubilei decimi octaui; erat enim nongenteſimus ab introitu filiorum Iſrael in terrã Chanaan, vt videre eſt in tabulis: Quamquam Iudæis tum in captiuitate exiſtentibus prodeſſe nihil poterat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3493.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 47.

De obitu Aſtyagis.

1 ANNO regni Euilmerodach vigeſimo ſecundo ad finem vergente, oportet aut regno ſpoliatum fuiſſe, vt magis credimus, aut mortuum eſſe Aſtyagem Regẽ Medorum atque Perſarum, hoc enim tempore complentur triginta & octo anni quibus ipſum regnaſſe ſcribit Euſebius in Chronicis, vt patet in tabulis; & idem videtur poſſe colligi ex his quæ ſub anno mundi proximo dicemus de initio regni Cyri Regis Perſarum: Quamobrem rectè Danielis cap. 13. in fine, vbi dicitur. Et Rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos. (quæ verba non de Dario, quem Aſtyagem quoque aliquando appellatum ferunt, ſed de patre ſuo Aſtyage, nos cum Hugone,
Car-

Cardinali, Lyrano, & Carthuſiano, & alijs, quicquid ſecus aliqui ex recentioribus ſentiant, accipienda exiſtimamus) ſtatim ſubiungitur: Et ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius.] id eſt, vt ibidem proxime citati expoſitores declarãt, regnum Perſarum; nam regnum Medorum tunc remanſit Dario; quem ſub anno mundi 3454. num. 2. a Græcis Cyaxarem appellatum diximus. Etenim iuxta magis probatam ac receptam horum Regum hiſtoriam (quę tamen diuerſimodè ab Herodoto, & Xenophunte, alijsque Auctoribus traditur) conſtat, quod Aſtyages, ob cauſam ſub anno mundi 3456. num. 1. ex Iuſtino allatam, cum nepote ſuo Cyro bellum gesſerat; in quo, vt primum aſtutus ſenex aduerterat, quod bellicoſiſſimus iuuenis, quem ipſe odio proſequebatur, valde eum premeret; volens proſpicere ne ad illum aliquando regnum ſuum deueniret, filium ſibi adoptauerat prædictum Cyaxarem conſobrinum ſuum; eundemque regni heredẽ inſtituerat: poſtea verò ab eodem Cyro debellatus Aſtyages regnoque pulſus, & in Carmaniam ſiue Hyrcaniam relegatus obijt. Cyrus autẽ aui morte audita; veritus, ne ſi etiam Cyaxarem ſiue Darium auũculum ſuum regno propellere tentaret, omnium contra ſe Medorum odia vireſque concitaret; retento ſibi Perſidis regno, quod iam occupauerat; Mediæ regnum auunculo pacificè dimiſit, ea conditione, vt illo mortuo, regnum illud ad ipſum Cyrum tranſiret. Poſt multos verò annos, Darius Rex Medorum, adiuncto ſibi ſocio atque adiutore præfato Cyro Rege Perſarum, & ſororis ſuæ filio, Chaldæos cum debellaſſet; vnicam filiam eidem Cyro dedit vxorem, eundemque certiorem reddidit, de reſtitutione regni Medorum poſt eius obitum: nam tunc denuo ipſum eiuſdem regni heredem ac ſucceſſorem inſtituit: Quod quando acciderit, infra ſuo loco dicetur. Ex his igitur (ſi vera ſunt vt credimus) conſequitur, quod mortuo Aſtyage; diuiſum eſt regnum eius; Et eodem ferè tempore, nimirum, vt arbitror, anno proximo incipiente, Darius Medus, tanquam filius Aſtyagis, vt dictum eſt, adoptiuus, Mediæ; Cyrus verò Perſes, tanquam ex filia nepos, Perſidis regnum obtinuerunt. Et hæc forte fuit cauſa, cur quidam Scriptores inter quos eſt Euſebius, fecerint Aſtyagem vltimum Regẽ Medorum; quidam verò alij penultimum: quia nimirum mortuo Aſtyage, cœpit Cyrus Perſes ius habere ſuper regno Medorum; licet ex conuentione, vt dictum eſt, permiſerit illud Dario Medo donec viueret.

Regna Perſidis ad Cyrũ, Media verò ad Darium tranſeunt.

5 Sed quid dicemus ad ea quæ habentur Daniel. cap. 6. ver. 8. 12. & 15. ex quibus manifeſtè apparet, Darium Medum, non Medis ſolum; ſed etiam Perſis imperare conſueuiſſe? Et ex fine eiuſdem capitis inferri poteſt, Cyrum ſucceſſiſſe Dario; ergo Cyrus non regnauit in Perſide ante obitum Darij. Ad hæc reſponderi poteſt eo ferè modo quo B. Hieronymus ſuper Daniel. cap. 5. in calce, vbi rationem reddẽs: Cur victoriam de Babylonijs a Dario, & Cyro reportatam, ſcriptura ſacra ſoli Dario adſcribere videatur; ſic ait: Quod autem vincente Cyro Rege Perſarum, & Dario Rege Medorum, ſolus Darius ſucceſſiſſe in regno (ſubaudi Babyloniorum) ſcribitur; ordo ætatis, & propinquitatis, & regni ſeruatus eſt: Darius enim ſexaginta duorum annorum erat; & maius regnum Medorum quam Perſarum legimus; & auũculus qui prior erat iure naturæ, ſucceſſor regni debuit numerari. Hucuſque B. Hieronymus. Similiter poſſumus, & nos ad memoratam reſpondere obiectionem dicentes: quod Cyrus, licet re vera Rex eſſet Perſarum, vt ſupponit ibi B. Hieronymus, non autem illi regno præfectus, vt putat Pererius: nihilominus, quia poſt deuictos ſimul cum Dario Babylonios (de illo enim tempore loquitur ſcriptura in capite Danielis citato) etiam eiuſdem Darij gener, vt diximus, effectus fuerat; ob reuerentiam auunculi pariter & ſoceri, quem veluti patrem venerabatur; & cui iam valde ſeni, & ſine filijs maſculis, breui ſe in Imperio ſucceſſurum ſperabat; libenter ſinebat ipſum Darium, etiam in regno Perſarum facere, & conſtituere quæcunque vellet, vt vel ſic denuo aſſueſcerent duo illa regna ab vno ſolo Rege, & eiſdem penè legibus gubernari; & ipſe interim Cyrus poſſet liberius bellicis expeditionibus occupari.

Obiectio.

Reſponſio.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3494.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 48.

Cyrus quando regnare cœpe-rit.

ANNO proximo circiter ineunte, qui vt patet in tabulis, erat vigeſimus ter- 1
tius regni Euilmerodach Regis Babylonis, & primus Olympiadis quinquagé
ſimæ quintæ, regnare cœpiſſe Cyrum Perſarum Regem, receptiſſima eſt omnium pe-
nè probatiſſimorum Scriptorum ſententia, vt ex Ioſepho Scaligero lib. 5. de emen-
datione temporum, capite de initio Cyri, & ex Pererio lib. 11. in Danielem quæſt.
2. colligere licet; qui id probant auctoritatibus Diodori Siculi, Thalli, Caſtoris,
Polybij, Phlegontis, quos citat tum Tatianus a Scaligero relatus, tum Euſebius lib.
10. de Præparatione Euangelica cap. vlt. Item eiuſdem Euſebij in Chronicis; &
Iulij Africani teſtimonijs apud eundem Euſebium, & B. Hieronymum ſuper Danie
lis cap. 9. Et pluribus præterea argumentis a Pererio ex Clemente Alexandrino,
S. Cyrillo, B. Hieronymo, Iuſtino, & Ioſepho, deſumptis. Quod autem triginta ferè
annos in regno idem Cyrus exegerit; affirmant grauiſſimi Auctores, atque inpri-
mis antiquiſſimus Perſarum hiſtoriæ Auctor Dionyſius, a Cicerone relatus libr. 1.
De diuinatione; Item Iuſtinus lib. 1. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum, Eu-
ſebius in Chronicis, B. Hieronymus ſuper Daniel. cap. 7. & Zachar. cap. 1. Oroſius
lib. 2. cap. 7. B. Nicephorus Conſtantinopolitanus ſuæ Chronologiæ cap. 7. Beda
in libello de ſex ætatibus mundi; & inſuper ferè omnes recentiores; his exceptis,
qui mendoſam Annij Viterbienſis Chronologiam ſecuti ſunt. Neque verò citatos
Auctores mouet, quod Herodotus ſub finem libr. 1. dixerit Cyrum regnaſſe annos
viginti nouem; Sulpitius verò ſacræ hiſtoriæ lib. 2. non valde procul ab initio, an-
nos triginta & vnum; quia illud incõfeſſo eſt apud omnes Chronologos, vt nos quo-
que in præfatione notauimus; quod in enumerandis vitæ, regniue Regum annis;
quidam integros duntaxat computant, quidam verò etiam fractos; nimirum vel in-
completos, vel etiam vix inchoatos: Quo fit, vt quando inter Auctores vnius tantū
anni differentia eſt; nequaquam differre cenſendi ſint: Si autem differentia ſit
duorum triumue annorum; media illorum ſententia propius verò acceſſiſſe creden-
da ſit.

Anni triginta regni Cyri, vn de auſpicandi.

Verum an iſti triginta anni cœperint, quando Cyrus Babylonis euertit Imperiū, 2
quemadmodum crediderunt Pererius non longe ab initio libri decimi in Danie-
lem; & alij magni nominis Auctores, tum veteres tum recentiores; an verò ante plu
res annos, vt Ribera ſuper Zachar. cap. 1. & alij; valde controuerſum eſt. Mihi pro-
fectò, vt rem paucis expediam, tametſi multo plures ſint, qui oppoſitum ſentiunt; ta-
men magis placet ſententia illorum, qui aſſerunt, Cyrum in Perſide regnare cœpiſſe
multis annis antequam Babylonijs bellum inferret: id enim videtur manifeſtè pro-
bari poſſe plurimis, cùm antiquiſſimorum ſcriptorum teſtimonijs, tum etiam argu-
mentis ex ſcriptura ſacra, nec non ab ipſa quoque Chronologia petitis. Et primo
quidem Herodotus id ſatis apertè inſinuare videtur lib. 1; verſus finem, dicens: Por
rò Cyrus vbi continentem, vniuerſæ ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyrijs bellum intulit.
Aſſyriæ, cùm alia multa ſunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis, ac vali-
diſſimum Babylon &c. Quibus verbis iſte Auctor dum hic Babylonios inter Aſſy-
rios connumerat, quid aliud indicare videtur, niſi Cyrum tunc etiam contra Baby-
lonios pugnaſſe? Quod & ibidem non multo poſt ipſemet manifeſtius tradit. Sed
& Scaliger lib. 6. de emendatione temporum in Cap. de Regibus Babylonis, ex eo-
dem Herodoto ait, quod Cyrus ſtatim poſt bellum Lydiæ profligatum; & Cræſum
Lydorum Regem captum; ad oppugnandam Babylonem ſe conuertit. At verò Cræ-
ſus a Cyro captus eſt anno primo Olympiadis quinquageſimæ octauæ, vt eſt apud
Euſebium in Chronicis; Et eadem Olympiade Cyrum victorem intraſſe Sardes Aſię
oppidum, expreſsè tradit Solinus cap. 6. ergò manifeſtè infertur eundem Cyrum

longe

longe poſt annum regni ſui primum, ſubegiſſe Babylonios. Iuſtinus quoque libro 1. ſupponit Cyrum prius domuiſſe plures populos, anteqnam Babylonios aggrederetur. Quod & clarius tradit Beroſus apud Ioſephum lib. 1. contra Apionem relatus, his verbis: Cyrus ex Perſide profectus cum magnis copijs, vaſtata reliqua omni Aſia, Babyloniam adoritur. Ex quibus priſcorum ſcriptorum atteſtationibus manifeſtum ſit, regnaſſe Cyrum ſuper Perſas multis annis, priuſquam Babylonijs Imperium adimeret. Et hoc quoque videtur rationi ſatis conſonum. Siquidem non eſt credibile, ipſum alias Aſiæ Prouincias, niſi plurium annorum ſpatio ſubigere potuiſſe; & non auſum fuiſſe Babylonicum adoriri Imperium tunc florentiſſimum, donec poſt multos regni ſui annos, multis magniſq; victorijs de alijs Gentibus minus validis reportatis, adeo vires potentiamque ſuam auxiſſet, vt tantum Imperium aggredi ſubijcereque poſſet. Quare, non eſt quod quis hic nobis opponat, Herodotū in multis minus veracem inueniri; cum hoc eius aſſertum de quo nunc agimus, ab alijs quoque priſcis Auctoribus proditum eſſe comperiatur; &, vt probatum eſt, rationi admodum conſentiat.

3 Sed quod ex præallegatis Auctoribus deduximus; nimirum memoratos triginta regni Cyri annos, non à capta Babylone eſſe numerandos; ſed ab eo tempore, quo multis antea annis idem Cyrus regnare cœperat in Perſide; deduci quoque poteſt ex 1. Eſdræ ca. 3. ver. 8. vbi habemus: Templum cœpiſſe fundari anno ſecundo aduentus Iudæorum in Ieruſalem, qui erat annus ſecundus regni Cyri, hoc eſt à capta Babylone: Et ex eiuſdem libri cap. 4. ver. 1. vſque ad 6. conſtat ædificium illud à finitimis gentibus, hoſtibus Iudæorum, fuiſſe impeditum, & intermiſſum omnibus diebus Cyri: Quod etiam ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 2. dicens: quod Iudæi eodem anno Cyri ſecundo, à Cuthæis impediti ſunt ædificare templum, Cyro neſciente, vtpote, inquit, in alijs negotijs diſtracto; qui mox Maſſagetico bello perijt. Igitur ſi à prædicto anno aduentus Iudæorum in Ieruſalem ſecundo, ſuperuixiſſet, regnaſſetque Cyrus vſque ad annum trigeſimum; quomodo potuiſſet tam diu Cuthæorum impedimenta neſcire? Aut quis credere valeat Iudæos illius ædificij erigendi adeo cupidos, ita deſides extitiſſe, vt per annos viginti octo, ad Cyrum erga ipſos adeo beneuolum, & pro re ſacra ab ipſomet imperata, legatos mittere negligerent, etiam ſi ad remotiſſimas orbis partes proficiſci opus fuiſſet? Vel quis cogitare poſſit, Cyrum in expeditionibus bellicis vſque adeo fuiſſe occupatum, vt in tanto annorum numero Iudæorum legationem admittere, audireue numquam potuerit? Certè, ni fallor, rationi repugnat tale quid ſuſpicari: Quin potius, vel hinc videtur ſatis probabiliter inferri poſſe, ipſum Cyrum nequaquam tot annis ab expugnata Babylone; ſed paucis duntaxat ſuperuixiſſe: alioqui non eſt veriſimile, ipſum vel memorata impedimenta ignorare potuiſſe; vel pati, executionem ampliſſimi decreti ſui, de templo Ieroſolymitano reædificando, per vniuerſum Imperium ſuum iam promulgati, tamdiu impediri, aut retardari. Quod etiam poſt iacta ſecundi templi fundamenta Cyrus non potuerit annis viginti octo ſuperuiuere, confirmari poteſt; tum ex Xenophonte qui libro Cyripediæ 8. ait, Cyrum anno Imperij ſui ſeptimo occubuiſſe; ſubaudi ab Imperio Babyloniorum ſubacto; tum ex loco Ioſephi proximè allegato, vbi videtur inſinuare Cyrum non valde multis poſt annis Maſſagetico bello interijſſe; tum etiam quia Herodotus, Beroſus, & Iuſtinus, locis ſupra adductis, ſubiungunt: Cyrum poſt deuictos Babylonios, poſtremum bellum aduerſus Lydos qui ab eo rebellauerant, confeciſſe, ac demum contra Sythas in bello Maſſagetico fuiſſe interemptum. Quæ bella non tam multa grauiaue fuerunt; vt videri poſſit ea non niſi viginti, & octo annis confici potuiſſe. Neque inter prædicta bella Cyrus aliquot annis quieuiſſe putandus eſt; quippe qui, cum eſſet natura bellicoſiſſimus, omnia mallet quam otium, quemadmodum eidem à Tomyris Maſſagetarum Regina aliquando dictum fuiſſe, prodit Herodotus. Aliud argumentum ad probandum quod Cyrus longe ante captam Babylonem regnare cœperit in Perſide; deſumi poteſt ex Danielis cap. 13. in fine, vbi non obſcurè traditur, Cyrum ſtatim mortuo Aſtyage, regnare cœpiſſe (iam enim ſub anno mundi 3493. num. 1. diximus, & infra etiam num. 7. comprobabimus, ibi per Aſtyagem, non Darium Medum, vt quidam putant; ſed patrem eius debere intelligi) ſi enim Cyrus non niſi poſt occu-

patum

patum Babylonis Imperium regnare cœpiſſet, vt contraria noſtræ habet opinio; vel que neceſſario ſequeretur non niſi tunc obijſſe Aſtyagem; & conſequenter, quod nō modo Cyrus, verum etiam nec Darius Medus regnaſſet ante captam Babylonem; ſed tunc ſolum, quando iam erat ſenex; nimirum, vt dicitur Daniel. cap. 5. in fine, ſexaginta duos annos natus. Quæ certe parum probabilitatis habere videntur.

4 Denique, & aliam prædictis addere poſſumus argumentationē, ab æra Nabonaſſaris deducendam. Certum namque eſt quod Ptolemæus in libris ſui Almageſti (quemadmodum nos ſigillatim ſub anno mundi 3306. num. 2. adnotauimus) ponit annum Cambyſis ſeptimū, in anno prædictæ Apochen ducenteſimo vigeſimo quinto; & vigeſimum illius Darij, qui Cambyſe ſucceſſit, in ducēteſimo quadrageſimo ſexto; Et conſequenter trigeſimum primum eiuſdem Darij, in ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo; Et decimum tertium Philadelphi, in quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto: Neque de veritate horum quæ dicit Ptolemæus dubitare licet; alioqui ferè tota eius de Aſtris doctrina in eiuſdem libris tradita, omnino rueret. At verò ſi annus regni Nabuchodonoſor primus, vt ſub anno mundi 3429. num. 2. demonſtratum eſt, fuit dictæ æræ centeſimus vigeſimus tertius; ergo annus dicti Regis decimus nonus, qui pariter fuit primus Babylonicæ captiuitatis, fuit eiuſdem æræ centeſimus quadrageſimus primus; Et annus captiuitatis ſeptuageſimus, concurrit cum anno memoratæ Apochen ducenteſimo vndecimo. Igitur, ſi ab hoc anno Babylonicæ captiuitatis ſeptuageſimo, regnaſſet Cyrus annos triginta; proculdubio tota Ptolemæi Chronologia falſa eſſe deprehenderetur. Quandoquidem conſequeretur, ſeptimum regni Cambyſis annum incidiſſe, non in anno præfatæ æræ ducenteſimo vigeſimo quinto, vt poſuit Ptolemæus; ſed in anno ducenteſimo quadrageſimo octauo; nimirum viginti tribus annis poſt; & ſic de alijs. Nam annus vigeſimus eiuſdem Darij, qui incideret in anno ducenteſimo ſexageſimo nono; & annus ipſius Darij trigeſimus primus, in anno ducenteſimo octuageſimo; & annus Philadelphi decimus tertius, in anno quadringenteſimo nonageſimo nono: Ecce quot abſurda, Non ergo triginta anni quibus regnaſſe dicitur Cyrus, numerandi ſunt a capta Babylone, ſiue ab obitu Darij Medi; ſed ab hoc anno, qui fuit primus ab obitu Aſtyagis; vt rationes hactenus adductæ ſatis probant. Nec obſtant loca ſcripturæ 2. Paralip. cap. vlt. ver. 22. & 1. Eſdræ cap. 1. ver. 1. Vbi annus ſolutæ captiuitatis, qui proculdubio fuit primus poſt defunctum Darium Medum, apertè appellatur primus regni Cyri; quia ibi proculdubio ſcriptura ſacra, quemadmodum etiam Danielis cap. 10. ver. 1. vſurpat regni nomen pro Monarchia, numeratque annos Cyri, nō a principio regni eius; ſed ab exordio Monarchiæ ipſius, quam eodem anno, ſubactis Babylonijs; & per Darij mortem, iure inſtitutionis, obtento etiam Medorum Imperio, conſecutus fuerat: Quod planè indicant illa verba quæ ipſamet locis Paralip. & Eſdr. citatis protulit ſubiungens: Hæc dicit Cyrus Rex Perſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Deus cæli &c. Non enim ante has tam grandes regno ſuo acceſſiones, talia verba etiam per hyperbolem, verè proferre potuiſſet. Quod autem nouum non ſit in ſcripturis ſacris, ab eiuſmodi regnorum incrementis, vel ab aliqua alia re admodum memorabili, interdum annos Regum putari ſolere; iam nos ſub annis mundi 3095. num. 3. & 3452. num. 1. alijs ſimilibus exemplis, oſtendimus.

Cyrus quot annis regnauerit a capta Babylone.

5 Itaque poſita hac aſſertione tanquam indubitata, quod ſcilicet Cyrus multis ante ſubactos Chaldæos, & ante obitum Darij Medi annis, regnauerit in Perſide; Et quod primus ſolutæ captiuitatis annus, fuerit primus, non regni, ſed Monarchiæ eiuſdē Cyri; Quærendū eſt quot annis Cyrus a capta Babylone, & a morte Darij, hoc eſt, ab adepta Monarchia imperauerit. Qua de re tres reperi opiniones. prima eſt Fini Adriani a Ribera ſuper Zachar. ca. 1. relati, qui lib. 5. flagelli cap. 5. aſſerit: Cyrum regnaſſe viginti ſex annis ante partum Babylonis Imperium; quattuor verò poſtea; ſed quia nullo veterum ſcriptorum teſtimonio id probat, quod gratis dicitur, gratis quoque refutari poteſt. Altera fuit Auctoris Chronologiæ maioris Hebræorum, qui cap. 29. dicit Cyrum tenuiſſe regnum annis tribus, non tamen integris (intellige poſt ſubactos Babylonios) & hanc opinionem ſecuti ſunt Lyranus ſuper Daniel. cap. 9. & Vatablus in cap. 1. & alij nonnulli. Verum quia hæc opinio, nullo

alio

alio niti videtur fundamento, quàm quòd in ſacris libris, de tertio tantum Cyri anno fit mentio; Quod quidem ſatis infirmum eſt; quandoquidem (vt in noſtra præfatione adnotauimus) intentio ſacræ ſcripturæ non eſt, omnes Regum exterorum annos dinumerare; ſed illos duntaxat, qui propoſito ſuo deſeruiunt. Vnde etiam tres tantummodo Balthaſſaris annos; & decimumquintum tantum Tiberij Cæſaris commemorat; cum tamen Ethnici ſcriptores, ipſi Balthaſſar, quem Nabonidũ appellant, plures tribuant; Et certiſſimum ſit Tiberium multo pluſquam quindecim annis imperaſſe. Iccirco tutior nobis videtur ac verior tertia ſententia, illorum ſcilicet, qui credunt: Cyrum ſeptem ferè annos in ſua Monarchia exegiſſe. quoniam Xenophon antiquiſſimus Auctor, lib. ſuæ Cyropædiæ 8. ſcriptum reliquit: eundem Cyrum, ſeptimo imperij ſui anno, mortuum eſſe. Et ratio dictat, Xenophontem Imperij nomine, Monarchiam ſignificare voluiſſe; quam ſubactis Chaldæis, & obtento et iam poſt obitum Darij regno Medorum, fuerat conſecutus. Etenim iam probatum eſt, omnium penè antiquorum ſcriptorum conſenſu, Cyrum triginta annos regnaſſe; nimirum ab obitu Aſtyagis; neque hoc, quod antiquis temporibus, cunctis notiſſimum habebatur; vnum duntaxat Xenophontem, rerum Cyri indagatorem accuratiſſimum, latuiſſe credendum eſt; ſed potius voluiſſe Xenophontem, quod Herodotus, ipſo aliquanto antiquior, de annis Monarchiæ Cyri prætererat, notare, ac litteris conſignatum, poſteritati tradere; nimirum quot nam fuerint anni Monarchiæ eius.

6 Eodem anno, videlicet non multo poſt deceſſum Aſtyagis Regis Medorum atque Perſarum, ſucceſſionemque Cyri in regno Perſarum, & Darij in regno Medorum; acta ſunt (vt numero proximo probabitur) ea quæ traduntur in cap. Daniel. 14. de Daniele, qui cum eſſet conuiua Euilmerodach Regis Babylonis, & honoratus ſuper omnes amicos eius; contigit quadam die, vt occaſione ſibi a Rege oblata, detegeret ei fraudes Sacerdotum Belis; qui noctu, per ſubterraneas quaſdam occultasque vias, in templum eius introeuntes, ac quæ quotidie eidẽ offerrebantur comedentes; decipiebant populum, Regemque dicentes; eadem ab ipſo idolo ſolere mãducari; eundemque propterea eſſe Deum viuentem ab omnibus credi volebant. Igitur Daniel, conſperſo cinere pauimento in quo poſtridie diluculo apparuerunt veſtigia pedũ Sacerdotum, & vxorum ac filiorum ſuorum, qui comederãt cibos Belo oblatos; ac ſic eorundem fraude detecta, de licentia Regis, Bel deſtruxit; ac templum eius ſubuertit. Iterum alia quoque die inuitatus ab eodem Rege Daniel, vt adoraret draconem quendam magnum, quem Babylonij colebant, aſſerebãtq; de ipſo dici non poſſe, ꝙ non eſſet Deus viuens; quippe qui cunctis videntibus manducaret: Vt oſtenderet Daniel, quod ille draco non erat Deus viuens, qui ſe poſſet ab interitu præſeruare; obtenta a Rege facultate occidendi eum ſine gladio; coxit maſſas quaſdam ex pice, adipe, piliſque compactas, quas cum dediſſet in os draconis, ille non multo poſt diruptus interijt; cognouitque Rex quod ille non erat Deus. At verò populus, ſeditione concitata, compulit Regem vel inuitum, tradere eis Danielem; quem protinus proiecerunt in lacum ſeu foueam leonum, manſitque ibi ſex diebus, Dei beneficio, a beſtijs intactus, atque mirabiliter per Habacuc Prophetam, Angeli miniſterio, de Iudæa illuc tranſlatum, cibo potuque recreatus; ac demum inde ſoſpes, & incolumis die ſeptimo eductus eſt, non ſine magna Regis admiratione ac lætitia; qui propterea cum iuſſiſſet accuſatores Danielis mitti in lacum leonum, vidiſſetque eos illico ab ipſis fuiſſe deuoratos, cognita Dei Iſrael virtute, cœpit coram omnibus magnificare eum, vt latius in toto Daniel. cap. vlt. deſcribitur.

Daniel Bel deſtruxit, & draconem interfecit.

7 Diximus prædicta hoc tempore acta eſſe; quia id manifeſtè colligitur ex illis verbis, quæ habentur apud Danielem in calce capitis 13. nimirum: Et Rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius. Quæ verba, proculdubio referri non poſſunt ad hiſtoriam Suſannæ ibidem ante narratam; quia Daniel, quando Suſannam de falſo crimine liberauit, dicitur fuiſſe puer, Daniel. capit. 13. ver. 45. nunc verò vir conuiua Regis, & honoratus ſuper omnes amicos eius; ſed debent referri ad ea quæ ibidem in proximo capite ſubiunguntur; videlicet ad hiſtoriam Belis deſtructi, & draconis interfecti; quemadmodum ſentiunt Lyranus, Hugo Cardinalis, Carthuſianus, & multi alij. Vnde duo hic poſſunt inferri; primo in proximẽ

Verba Danielis cap. 13. in fine explicantur.

Digitized by Google

ximè memoratis verbis, per Aſtyagem, neceſſario debere accipi patrem Darij Me-
di,non autem ipſum Darium Medum; quem certum eſt vixiſſe etiam poſtdeſtructũ
Babylonis imperium: hiſtoriam autem Belis & draconis,contigiſſe ſtante adhuc re-
gno Babylonis,numero proximo oſtendemus .Alterum eſt, quod prædicta clauſula:
Et Rex Aſtyages &c. non eſt ibi obiter,& præter rectam hiſtoriæ ſeriem atque ordi
nem temporum poſita,vt putat Pererius ; ſed ad hiſtoriam eorum,quæ in Babylone
a Daniele geſta fuerant,aliquo modo continuandam pertinet ; vel certè ad præciſũ
tempus eorum,quæ conſequenter narranda erant, indicandum ; ne quis putaret ea
immediatè poſt prænarrata contigiſſe. Itaque, quicquid dicat Pererius, conſtat
quod eo tempore,quo mortuus eſt Aſtyages Rex Medorum atque Perſarum,acta eſt
in Babylone prædicta Belis,& draconis hiſtoria.

Cuius regis Daniel conuiua fuerit.

Diximus item eaſdem Belis,& draconis hiſtorias ſub Euilmerodach Rege Baby- 8
lonis fuiſſe geſtas;ad quod aſſerendum adducor,non ſolum quia iuxta noſtram tem-
porum rationem, hoc tempore adhuc ipſe regnabat in Babylone ; ſed etiam, quia
de illo Rege cuius Daniel conuiua fuiſſe dicitur; dicitur etiam, quod colebat idolũ
Bel, vt patet Daniel,cap.14.ver.3. Bel autem fuiſſe idolum quem colebant Babylo-
nij, certiſſimum eſt: ergo ille Rex erat Babylonius, & conſequenter adhuc ſtabat
Babylonis Imperium: Nam conſtat, quod Reges Perſarum ad quos poſtea illud de-
uenit, nõ colebant idola,ſed ſolem cui equos ſacratos ferebant,vt ex Trogo Põpeio
ſcribit Iuſtinus ad calcem lib.1. Et vnus ex Regibus Perſarum,nimirum Xerxes,Beli
ſepulchrum deſtruxiſſe perhibetur, vt videre eſt apud Strabonem lib.16. Item quia
prædictus Rex non videtur eſſe potuiſſe vllus alius ex regibus Babylonis: Non Na-
buchodonoſor;quia ipſe præterquam quod iuxta noſtrum annorum computum,mul
to ante iam defunctus erat; notum eſt, ipſum tantæ fuiſſe in ſuo regno auctoritatis;
vt non ſit veriſimile, Babylonios ei mortem minitari auſos eſſe, ſi non traderet eis
Danielem. Et præterea,poſteaquam ſenſum mentemque recuperauit numquã ido-
la coluiſſe,ſed tantummodo Deum cæli; vt ſub anno mundi 3471. num.2. probatum
eſt. Non etiam probabile videtur, quod ille Rex qui tantopere Danielem dilige-
bat,fuerit Nigliſar, aut Laboſardach, aut Balthaſſar; quia de duobus primis, non
conſtat,quod fuerint vnquam erga Iudæos Danielemque bene affecti; Et de poſtre-
mo certum eſt, quod Daniel non modo non erat amicus, & commenſalis eius; ſed
neque ab eo agnitus, vt manifeſtè colligi poteſt ex Daniel. cap.5. ver.11. & clarius
13. vbi Balthaſſar Rex,adductum ad ſe Danielem interrogat,dicens: Tu es Daniel
&c. reſtat igitur ſub ipſo Euilmerodach prædicta fuiſſe geſta.

Euilmerodach occiditur, & pro eo regnat Nigliſar.

Eodem anno regni ſui vigeſimo tertio, circa priores, vt arbitror, eiuſdem anni 9
menſes, nimirum tertio aut quarto circiter inchoante; credimus ipſum Euilmero-
dach fuiſſe occiſum a Nigliſaro ſororis ſuæ marito, vt tradit Beroſus apud Ioſephũ
lib. 1. contra Apionem. Qui Nigliſar, ſiue Nerigliſſoroorus hoc eodem anno re-
gnare cœpit, regnauitq; in Babylonia,eodem Beroſo ibidem atteſtante, annis quat
tuor, non autem viginti quattuor, vt alij perperam ſcripſerunt. Quod verò prædi-
ctus Euilmerodach regnauerit tantummodo annos viginti duos,& aliquid de vige-
ſimo tertio ; iam nos ſub anno mundi 3472. nu. 4. & 5. ſatis ſuperque probauimus,
ita vt non opus ſit eadem hic repetere,

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3498.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 52.

Moritur Nigliſar, & regnat Laboſardach.

ANno Babylonicæ Iudæorũ captiuitatis, ſiue a tẽpli deſolatione quinquageſimo ſecũdo,menſe ſcilicet 3.vel 4. circiter inchoante,oportet Nigliſarũ Regẽ Babylo-

Digitized by Google

bylonis', expleto quarto regni ſui anno, deceſſiſſe: Cui immediatè ſucceſſit filius eius adhuc puer nomine Laboſardach, qui nouem duntaxat menſibus, hoc eſt vſque ad finem eiuſdem met anni regnauit in Babylone. Nam quia prauæ indolis ſpecimina multa edebat, ab amicis oppreſſus inſidijs, per cruciatum interfectus eſt, vt tradit Beroſus a Ioſepho lib. 1. contra Apionem relatus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3499.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 53.

1 ANNO proximo circiter ineunte, ab interfectoribus Regis Laboſardach, (vt ſcribit Beroſus vbi ſupra) conſtitutus fuit Rex in Babylone Balthaſſar filius Euilmerodach, & nepos Regis Nabuchodonoſor, quemadmodum nos ſub annis mundi 3429. num. 11. & 3451. num. 2. probauimus; & hic fuit poſtremus Chaldæorum Rex, vt ex ſequentibus patebit. Hunc Babylonij (teſte Ioſepho 10. Antiq. ca. 12. prope initium capitis) Naboandel appellabant; Ethnici verò Scriptores Nabonedum, vt Beroſus apud Ioſephum lib. 1. contra Apionem; ſiue vt alij, Nabonidum, vocant; quem fuiſſe Babylonium, & regnaſſe annis decem & ſeptem; & ſub eius Imperio in Babylone fluuium (ſubaudi Eupbraten) muris fuiſſe ſeptum; ne ſcilicet inundationum eius temporibus vllum ciuitati damnum inferre poſſet; idem Auctor ibidem ſcriptum reliquit. Et hinc proditur error Scaligeris, qui lib. 6. De emendatione temporum in calce capitis cui titulus eſt. De Regibus Babylonis. Ethnicorum Nabonidum, non Balthaſſar; ſed Darium Medum fuiſſe credidit. Vtrum autē iſte Balthaſſar, idem ſit cum illo cuius meminit Baruch cap. 1. ver. 11. & 12. Diximus eſſe diuerſum; Siquidem ille erat verè filius Nabuchodonoſor; iſtæ autem nepos, quemadmodum ſub anno mundi 3451. num. 2. probatum eſt. *Regnat Balthaſſar in Babylone.*

2 Eodem anno primo regni Baltaſſar, Vidit Daniel admirandam in cubili ſuo viſionem quattuor ventorum inter ſe pugnantium in mari, & quattuor beſtiarum de mari aſcendentium, que deſcribitur in toto Danielis cap. 7. vbi etiam ſubiungitur viſio illa Antiqui dierum in throno ſedentis, & cum infinita miniſtrorum multitudine eidem aſſiſtentium; quo iudicante, beſtiæ prærierunt; & ad quem accedens filius hominis, accepit poteſtatem æternam, & incorruptibile regum. Et præterea traditur quomodo audiuit Daniel generalem quandam eiuſdem viſionis interpretationem: quod ſcilicet ille quattuor beſtiæ, de mari ſurgentes, quattuor regna in mundo mox ſurrectura portenderent; Et ſpecialiter de quarta beſtia, quod decem eius cornua, decem ſeu plures (vſurpato numero definito pro indefinito) eiuſdem regni reges deſignabant; cornu autem illud paruum, quod de medio illorum ortum dicitur, & potentius erit prioribus, ſignificabat Anticbriſtum. Siquidem de eo ibidem ſubiungitur: Et ſermones contra excelſum loquetur; & ſanctos Altiſſimi cōteret; & putabit quod poſſit mutare tempora, & leges; & tradentur in manu eius vſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis. Quæ profectò prædictiones ipſi Antichriſto maxime conuenire omnes fatentur. In ſumma, agit memorata viſio, de ortu & progreſſu quattuor principalium mundi regnorum temporalium, & de quinto ſpirituali Sanctorum, quod eſt regnum Chriſti, & Eccleſiæ eius in hoc mundo; Item de Antichriſto, eiuſq; perſecutione contra ſanctos, & ipſius interitu. Denique de finali iudicio, & conſequenter, de regno Chriſti, & Sanctorum æterno in cæleſti beatitudine; vt tradunt illius capitis Expoſitores. Verumtamen hic quæri poſſet, num prædicta quattuor mundi regna ſignificata per memoratas quattuor beſtias, eadem prorſus ſint, quæ prius monſtrata fuerant Regi Nabuchodonoſor in viſione illa ſtatuæ grandis, cuius caput aureum ſignabat primam mundi Monarchiā, quæ fuit Aſſyriorum, & Chaldæorum; Pectus autem, & brachia de argento, alteram *De quattuor regnis Danieli præmōſtratis.*

prænotabant, quæ fuit Perſarum atque Medorum; Venter deinde & ilia ærea, tertiam Monarchiam, videlicet Græcorum; ac demum tibiæ ferreæ, quartam, nempe Romanorum: de quibus latè egimus ſub anno mundi 2016. num. 2. vſque ad 8. Dicimus iuxta communem expoſitorum ſententiam, eadem mundi regna, quæ prius per diuerſas illas memoratæ ſtatuæ partes præmonſtrata fuerant; nunc quoque hiſce quattuor beſtijs eſſe ſignificata; Nihilominus illud difficultatem facit, quod Danielis cap. 7. ver. 17. apertè dicitur: eaſdem beſtias ſignare quattuor regna mox ſurrectura ſuper terram; ergo nulla earum potuit prænotare regnum Aſſyriorum, & Chaldæorum, quod ex parte, videlicet reſpectu Aſſyriorum iam erat extinctum; reſpectu verò Babyloniorum, breuí prorſus erat extinguendum. Quamobrem, conſiderandum relinquitur, num forte beſtia quarta ſignificare potuerit regnum Turcarum, ſeu Mahumetanorum, de quo Antichriſtus aliquando ſit proditurus. Sed de his quæ futura ſunt, & quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, diuinare quis valeat?

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3501.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 55.

De alia Danielis viſione.

ANNO regni Balthaſſar Regis Babylonis tertio, altera diuinitus oſtenſa viſio fuit Danieli, cum eſſet in Suſis Caſtro regionis Ælamitarū: in qua viſione ſub typo arietis duo cornua habentis, & hirci, qui vnico cornu arietē proſtrauerat, præmonſtrata ſunt Prophetæ, quæ poſt ducentos viginti, & amplius annos ventura erāt; nimirum quomodo ſub finem ſecundæ mundi Monarchiæ, Alexander magnus, Rex Græcorum, percuſſurus erat Darium Vltimum Regem Perſarum atque Medorum, & deſtructa ſecunda eius Monarchia, tertiam initiaturus. Nec non & alia de quattuor Regibus qui Alexandro ſucceſſuri erāt, & ſignificari per quattuor cornua mox hirco nata. Et item de Antiocho Epiphane ſiue illuſtri mox ſurrecturo; qui dicitur Rex impudens, quoniam multa mala facturus erat populo Sanctorum, nimirum Iudæis Deum verum colentibus; quæ poſtea accuratè deſcripta habentur in libris Machabæorum. Ac denique de ipſius Antiochi interitu admodum miſerabili; quippe qui ſine manu eſſet conterendus, nimirum non humana, ſed diuina, ac præpotenti virtute Dei humiliandus, & cum mœrore ac triſtitia magna ad inferos deducendus. Quæ omnia fuſius traduntur in toto Danielis cap. 8. 1

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3503.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 57.

Salathiel genuit Zorobabel.

ANNO regni Balthaſſar regis Babylonis circiter quinto, probabile eſt, quod Salathiel, qui tunc erat captiuus in Babylone, genuerit Zorobabelem, quemadmodum tradit S. Matthæus in Genealogia Saluatoris. Nam hoc circiter anno, natum eſſe Zorobabelem, & deduci poteſt ex his quæ ſub anno mundi 3461. numero primo diximus; & admodum conſonat cum his, quæ de eodem Zorobabele, ſcribit Auctor libri 3. Eſdræ capitulo 3. verſic. 4. & 16. & capit. 4. verſic. 13. & 58. nimirum, ipſum circa initia regni Darij Hyſtaſpis regis Perſarum, fuiſſe vnum ex 1

tribus

tribus illis iuuenibus, ſiue adoleſcentibus, qui cuſtodiebant corpus regis; quod etiam ſub annis 3532. num.4. & 3631. num. 1. dicendum erit; & videri poteſt in tabulis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3516.
SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 70.

Balthaſſar facit grande conuiuium.

1 ANNO regni Balthaſſar Regis Babylonis decimo ſeptimo, qui (vt ex infra dicendis patebit) deſinebat in exordijs anni ſeptuageſimi deſolationis Ieruſalem; ſub finem eiuſdem anni, qui fuit poſtremus regni eius, cum incidiſſet in Babylone eiuſmodi feſtus dies in quo Babylonij omnes (vt teſtantur Herodotus libr. 1. verſus finem, & Xenophon circa medium lib.7. de Pedia Cyri) vniuerſam noctem bibere, & laſciuis carminibus ſaltationibusque indulgere ſolebant; & ipſe Balthaſſar Rex, fecit grande conuiuium optimatibus ſuis, inchoante nimirum, vt diximus, anno Babylonicæ Iudæorum captiuitatis ſeptuageſimo. Cauſa autem, cur Rex eo tempore, quo grauiſſima ab hoſtibus obſidione premebatur, tale conuiuium nihilominus facere maluerit; poteſt quidem probabiliter credi fuiſſe vna, vel plures ex multis, quas veluti coniectando commemorat Pererius ſuper Daniel.cap.5. Veruntamen, quænam verè illa fuerit (quoniam in ſacro eloquio, & a priſcis probatisque Auctoribus præterita fuit) certo definiri non poteſt. Sanè in eo conuiuio; quia Rex temulentus, non veritus eſt abuti vaſis templi Domini, quæ olim aſportauerat Nabuchodonoſor Rex de Ieruſalem; propterea ob talem tantamque irreuerentiam Deo exhibitam, perterrefecit eum Dominus terrifica eidem oſtenſa viſione, cuiuſdam manus mirabiliter ſcribentis in pariete: Cumque nemo reperiretur, qui ſcripturam illam legere, interpretarique ſciret; tandem opera Reginæ, quæſitus inuentusque eſt Daniel; qui ſcripturam legit; eademque Regis regnique interitum indicari declarauit; dictumque vatis non multo poſt euentus probauit. Nam eadem nocte, Balthaſſar Rex interfectus fuit; Et Darius Medus, qui tum Babylonem obſidebat, capta ciuitate, ſucceſſit in regnum eius, annos natus ſexaginta duos, vt latè deſcribitur Daniel. cap.5. per totum.

Euerſio Babylonici Imperij a Medis, & Perſis.

Sanè quis fuerit iſte Darius, iam nos ſub anno mundi 3454.num.2. diximus. illud
2 verò hic obſeruandum videtur; quod quamuis ſcriptura ſacra, aliquando tribuat Babylonici Imperij euerſionem Medis & Perſis, vt patet Danielis cap.5.ver.29. vbi de eodem regno Babylonis dicitur: Et datum eſt Medis & Perſis.] Et Iſai.cap.21. ver.7. vbi ſub figura duorum equitum, videlicet, aſcenſoris aſini, & aſcenſoris Cameli, denotantur Cyrus Rex Perſarum, & Darius Rex Medorum, vt ibidem tradunt Expoſitores; quia re vera vterque Rex conuenit ad expugnationem Babylonis: aliàs tamē eadem ſcriptura, nimirum Iſai.cap.13.ver.17. & Hierem.ca.51.ver.11. Medis tantum videtur adſcribere Babylonis exterminium; & Daniel. cap.5. in fine, de ſolo Dario dicit: quod ipſe ſucceſſit in regno Balthaſſaris; quia videlicet ipſe principaliter bellum ſuſceperat contra Babylonios; tametſi etiam Cyrum ſibi in auxilium aduocauerat; & item, quia loco Daniel. citato (vt ibidem docet B. Hieronymus) ordo ætatis, & propinquitatis, & regni ſeruatus eſt. Darius enim ſexaginta duorum annorum erat; & maius regnum Medorum quam Perſarum legimus; & auunculus qui prior erat iure naturæ, ſucceſſor regni debuit numerari. Sic B. Hieronymus. Quare non eſt curandum, quod Græci ſcriptores, vni tantum Cyro aſcribere voluerint Imperij Babylonis euerſionem: id enim potiſſimum contingere potuit, quod Cyrus egregiam ſanè in expugnanda Babylone, operam nauauerit; & paulo poſt, nimirum ſub finem eiuſdem anni, (vt infra num. 13. dicetur) ipſe, defuncto Dario, ſucceſſerit, & poſtea toto vitæ ſuæ tempore Babylonijs Imperauerit. Igitur

Cur a Græcis tribuatur Cyro tantum.

Extinguitur prima mundi Monarchia.

Eodem anno Babylonicæ captiuitatis ſeptuageſimo circiter inchoante, extincto 3
Chaldæorum Imperio, ceſſauit penitus prima mundi Monarchia quæ fuit Aſſyriorum, & Babyloniorum, de qua ſub anno mundi 2016. num. 5. ſatis diſſeruimus: Quāuis enim iam ex multis annis Aſsyrij a Babylonijs ſubacti fuiſſent (vt nos ſub anno mundi 3335. num. 1. diximus) & huius Monarchiæ regia, de Niniue tranſlata eſſet in Babylonem; non tamē cenſendum eſt, omnino deſijſſe hanc Monarchiam, donec ſumma Imperij ad Perſas Medoſque deuenit; quemadmodum ſub citatis mundi annis probatum eſt. Vnde infertur, quod ſi prima mundi Monarchia hucuſque perdurauit; eandem profecto attigiſſe annum ſuæ durationis milleſimum quingenteſimū primum, vt videre eſt in tabulis.

Darius rex Danielem ſecū ducit, & honorat.

Porrò Darius Medus, ſubiugato ſibi Babyloniorum regno; rebuſque ibidem com 4
poſitis; reuerſus eſt in Mediam; aſſumptumque Danielem Prophetam, ſecum adduxit, ac maximo in honore apud ſe habuit, vt ſcribit Ioſephus 10. Antiq. cap. vlt. ex quo (inquit B. Hieronymus ſuper cap. Daniel. 6.) intelligimus Darium, ſubuerſa Babylone, reuerſum eſſe ad regnum ſuum in Mediam, ſecumque adduxiſſe Danielem, in eo honore, quo a Balthaſſar prouectum acceperat: nec ambiguum eſt, eundem Darium audiuiſſe ſignum atque portentum, quod Balthaſſaro acciderat; & interpretationem, quam Daniel expoſuerat; & quomodo prædixerit Medorum regnum Perſarumque Babylonijs præualiturum. hæc S. Hieronymus. Itaque Darius Rex, optimè edoctus de admirabili ſapientia, & integritate Danielis; fecit eum vnum de tribus Principibus vniuerſo regno ſuo præfectis. Qui adeo ſapienter in omnibus ſe gerebat, vt iam cogitaret Rex conſtituere eum ſuper vniuerſo regno; quæ res magnam eidem Danieli apud reliquos Principes Satrapaſque parauit inuidiam. Quamobrem cum nihil inuenirent quo poſſent eum ſuſpectum Regi reddere, callidè ſuaſerunt, induxeruntque Regem firmare, edereque edictum Imperatorium, ſub pœna damnationis ad beſtias, ne quis intra proximos triginta dies, quicquam poſtulare auderet a quocunque Deo. Et ipſi interea obſeruantes Danielem, inuenerunt eum in domo ſua ter in die flexis genibus contra Ieruſalem, vt prius conſueuerat, orantem atque adorantem Deum ſuum. Itaque confeſtim illum accuſantes, acri admodum ac moleſta contentione impulerunt Regem, vt mitteret Danielem in lacum leonum; quod cum vel inuitus feciſſet; & poſtera die, eundem reperiſſet illæſum atque incolumem; lætus Rex iuſſit protinus eum inde extrahi; & pro eo ibidem immitti accuſatores eius, qui a leonibus illico deuorati ſunt. Quo facto, mandauit Rex decretum publicari in vniuerſo regno ſuo, vt omnes pauerent Deum Danielis. Quæ omnia in toto Daniel. cap. 6. fuſius deſcripta habentur.

Daniel 2. mittitur in lacum leonum.

Orans Daniel venturi Meſſiæ tempus didicit.

Eodem anno primo quo Darius Rex imperare cœperat ſuper regno Chaldæorū, 5
(vt ſignanter adnotauit Daniel in principio cap. 9. ſubaudi, ad finem anno iam appropinquare incipiente) intelligens Daniel iam propè compleri ſeptuaginta Iudaicæ captiuitatis annos, olim a Ieremia cap. 25. prophetatos; orauit enixè Dominum pro liberatione populi ſui. Placuit itaque Domino non hanc ſolum ſerui ſui orationem petitionemque, quemadmodum ſub anno mundi proximo videbimus, libenter promptèque exaudire; Verum etiam quia temporalis hæc Iudaici populi liberatio, ſpiritualem generis humani liberationem præfigurabat, in obitu paſſioneque Redemptoris perficiendam; vt ſeruo ſuo rem magis gratam faceret, & eidem inſuper ſecreta ſapientiæ ſuæ, quæ ille poſtulare non auderet, vltro manifeſtaret; voluit ipſum protinus per Angelum Gabrielem edoceri de altiſſimo ſeptuaginta hebdomadarum myſterio, quod in toto Danielis cap. 6. deſcribitur; quo ipſe Daniel, & per ipſum ceteri, ſcire poſſent, quando opus ſalutis humanæ, a cunctis olim ſanctis ſummopere expetitum, implendum foret. Verum quia prophetia hæc, valde obſcura eſt; & eius expoſitio ad eorum quæ poſtmodum dicenda ſunt intelligentiam, maximè videtur neceſſaria: Iccirco liceat mihi, obſecro, eam hic breuiter; per modum Paraphraſticæ cuiuſdam enarrationis, explanare.

PROPHETIA. *EXPOSITIO.*

6 *A. Ab exordio precum tuarum, egreſſus eſt ſermo.*

A. Ex quo (inquit Angelus) ò Daniel deprecari cœpiſti Dominum pro liberatione populi tui, reuelata ſunt mihi a Deo, quæ nunc dicturus ſum tibi.

B. Ego autem veni vt indicarem tibi, quia vir deſideriorum es.

B. Quoniam aũt non me præterit quantis cor tuum ſit bonis ſanctisque refertum deſiderijs; & quantopere exoptes edoceri de his, quæ ventura ſunt ſuper populum ſanctum tuum; & ſuper vrbem ſanctam Ieruſalem; præcipuè verò de his, quæ ad Meſſiã pertinent, eidem populo dininis oraculis, ac prophetarum vocibus toties repromiſſum: Propterea, Deo iubente, veni, vt hæc indicem tibi.

C. Tu ergo animaduerte ſermonem, et intellige viſionem.

C. Igitur arrige aures Daniel, & attende diligenter ad verba mea (erunt enim aliquanto obſcuriora) ne erres; ſed bene capias ſenſum eorum.

D. Septuaginta hebdomades abbreuiatæ ſunt ſuper Populum tuum, & ſuper vrbẽ ſanctam tuam, vt conſumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum.

D. Omne tempus, quod diuinitus præfinitum ac determinatum eſt, vſque ad Chriſti paſſionem; intra quod complenda erunt in populo Iudaico, & in vrbe Ieroſolyma, ferè omnia, quæ prædicturus ſum tibi; ſeptuaginta hebdomades complectetur; non dierum; ſed annorum; non ſolarium; ſed lunarium; quæ ſeptuaginta hebdomadæ, continent annos quadringentos nonaginta lunares; (ſic namque abbreniatæ ſunt, vt non ex ſolaribus, ſed ex lunaribus annis conſtare ac numerari debeant.) Itaque intra hos quadringentos nonaginta annos lunares, qui æquipollent annis ſolaribus quadringentis ſeptuaginta quinque; præuaricatio hominum, ad ſummam perueniet gradum; vt iam vlterius exereſcere poſſe non videatur; quandoquidem nullum maius peccatum committi poteſt eo, quod ab his perpetrandum erit qui ex mera inuidia, malitia, & odio, gratis filium Dei crucifigere non verebuntur. Hæc erit omnium præuaricationũ maxima. Quod enim ſcelus, magis contra omne fas iuſque diuinum, atque humanum, in toto orbe terrarum committi aut excogitari, vnquam potuit, poteritue, quam vnicum verum ac naturalem Dei filium, poſt tot tantaque ab eo accepta beneficia, tam impie immaniterque interimere? Tunc etiam deſtruetur peccatum; quia Paſſio Chriſti, ipſa eſt quæ delet iniquitates, ipſa quæ iuſtificabit impios, & adducet in hominibus iuſtitiam ſempiternam. In ipſa quoque implebuntur viſiones, & oracula Prophetarum, quæ præceſſerant de aduentu, vita, geſtis, ac paſſionibus Chriſti; quemadmodum ipſemet in Cruce pendens indicabit dicens: Conſumatum eſt.] Eodem item tempore, idem mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus, quem pater ſanctificauit, & miſit in mundum, (Ioan. ca. 10. ver. 36.) Ipſe, inquam, qui eſt verè Sanctus Sanctorum, quique ab æterno ſuper omnia conſtitutus, a Deo vnctus eſt oleo diuinæ gratiæ præ participibus ſnis, vt dicitur in Pſal. 44. ver. 8. & ad Hebr. cap. 1. ver. 9. iterum, modo longè a priori diuerſo, in ara crucis pro ſalute mundi, ſanguine proprio inungetur, & declarabitur Rex vniuerſæ creaturæ, iuxta illud Ioan. cap. 12. ver. 32. Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum.

7 *E. Scito ergo, & animaduerte. Ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtum Ducem, hebdomades*

E. Vt ergo ſcias, ò Daniel, vndenam exordiendæ ſint prædictæ annorum hebdomades, diligenter aduerte, & nota tempus, quod indicabo tibi. A diuulgatione edicti de Ieroſolyma reædificanda, vſque ad Chriſtum Ducem, Ducem inquam eorum qui ad æternum regnum tranſire voluerint; hoc eſt, vſque ad Meſſiæ manifeſtationem; decurrent hebdomades ſeptem, & ſe-

ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt.

xaginta duæ;nimirum in ſumma ſexaginta nouem plenæ,ex annis lunaribus, vt dictum eſt,computatæ (ſubaudi,& aliquid am plius,vt paulo poſt dicetur) Quod autem poſtea res ſic ſe habuerit; ita oſtendi poteſt. Nam prædicta Ieroſolymæ reædificandæ diuulgatio,facta eſt anno regni Artaxerxis Longimani vigeſimo,vt infra ſub anno mundi 3609. num.2. 3. & 4. probabitur. Et vniuerſalis Meſſiæ manifeſtatio cœpit anno Imperij Tiberij Cæſaris quinto decimo, vt habemus Luc.cap.3. ver.1. quando videlicet baptizatus eſt Chriſtus, & voce diuina de cælo reuelatus eſt filius Dei; & ipſe non multo poſt exorſus eſt Euangelij prædicationem, viam docens ſalutis æternæ. Quamuis enim ab anno prædicti Artaxerxis vigeſimo, ad Tiberij decimumquintum, ſupra prædictas hebdomades ſexaginta nouem, inueniantur etiam anni tres, & aliquot menſes; quia tamen non tot erant hi anni, vt integram facere poſſent hebdomadam, ideo ſcriptura ſacra,more ſuo,illos præterijt: Iam enim nos ſub anno mundi 1659. num. 2. pluribus exemplis oſtendimus, ipſam in ſummis colligendis, interdum minutos quoſdam numeros omittere conſueuiſſe.

F. Et rurſum ædificabitur platea, & murii in anguſtia temporis.

F. Et primo,circa initia primarum ſeptem hebdomadarum, ædificabuntur platea,hoc eſt,plateæ (numerus enim hic ſingularis pro plurali vſurpatur) & muri Ieruſalem,paucorum (hoc eſt quinquaginta duorum) dierum interuallo, cum magna feſtinatione, propter imminentia hoſtium impedimenta. Quod ita ad vnguem poſtmodum ſub Neemia factum fuiſſe,nos ſub anno mundi 3610. num.2. oſtendemus. Et credendum eſt,alias quoque vrbis partes, intra primas ſeptem hebdomades,fuiſſe ædificatas; ac propterea eaſdem hebdomades ſeorſum ab alijs eſſe memoratas.

G. Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & non erit eius populus qui eum negaturus eſt. Et ciuitatē, & Sanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo: Et finis eius vaſtitas, & poſt finem belli, ſtatuta deſolatio.

G. At verò poſt alias ſexaginta duas hebdomadas, nimirum elapſis ſeptuaginta nouem hebdomadibus,hoc eſt, hebdomada ſeptuageſima,(ſubaudi definente) cruci affigetur occideturque Chriſtus: Et propterea Populus Iudaicus,qui eum coram Preſide Pilato negaturus eſt, prorſus reprobabitur, ne deinceps amplius appelletur, ſitque populus Domini (numera in tabulis ab anno vigeſimo Longimani, ad Chriſtum paſſum; & inuenies fluxiſſe annos quadringentos ſeptuaginta quinque ſolares, qui faciunt annos lunares quadringentos nonaginta; & conſequenter hebdomades ſeptuaginta ſuperius memoratas.) Deinde (ſub intellige poſt quadraginta circiter a Paſſione Chriſti annos) Romanorum exercitus cum ſuo Duce Tito, Ieroſolymam templumque diſſipabit: Et illius belli finis erit ipſa vrbis templique vaſtitas, & interitus,atque a Deo præſcita præſtatutaque deſolatio,in vltionem impijſſimæ mortis eidem Chriſto a Iudæis illatæ. Sanè iſta deſolatio, hucuſque, nimirum per annos mille ſexcentos,& amplius perdurauit,perdurabitque in perpetuum, quemadmodum in calce huius prophetiæ traditur; & item iuxta Iſaiæ vaticinium, quod habetur cap. eius 25. ver. 2. his verbis: Quia poſuiſti ciuitatem in tumulum, vrbem fortem in ruinam, domum alienorum: vt non ſit ciuitas, & in æternum non ædificetur.]Eandem prophetiam videtur confirmaſſe Dominus noſter Luc. cap.19. ver.44. ad eandem Ieruſalem dicens: Et nō relinquent in te lapidem ſuper lapidem.] Quæ verba exponens B. Gregorius, ait: quod hoc quoque etiam ipſa ciuitatis eiuſdē tranſmigratio reſtatur; quia dum in eo loco nunc conſtructa eſt, vbi extra portam Dominus fuerat crucifixus; prior illa Ieruſalē, 8

vt

vt dicitur, funditus eſt euerſa. Cui nos addere poſſumus: quod & quæ mox conſtructa eſt, non Iudæis ſed alienis ædificata fuit: Quare quod attinet ad Iudæos, idem eſt, ac ſi perpetuo deſolatá remanſiſſet.

H. Confirmabit autem multis pactum hebdomada vna.

H. Verum quia dixi reprobatum iri populum tuum, eo quod Chriſtum ſit negaturus, & crudeli ſupplicio peremprurus; ne concidat ò Daniel ſerue Dei cor tuum; ratus cunctos Iudæos fore reprobandos: quoniam intra vnam potiſſimum annorum hebdomadam, de qua numero proximo agemus, Chriſtus, primo quidem per ſe ipſum, qui triennio circiter prædicabit; mox verò per Apoſtolos ſuos confirmabit pactum ſeu promiſſionem olim Abrahæ factam de benedicendis cunctis gentibus in ſemine ſuo, qui eſt ipſemet Chriſtus, vt dicitur ad Galat. cap. 3. ver. 16. confirmabit, inquam, multis miraculis, & multis item in hominibus, quos ad fidem ſuam conuertet. Etenim tunc adeo firmiter Euangelica lex in cordibus multorum, præcipuè Iudæorũ, ſtabilietur, vt nullis dæmonum tentationibus, Tyrannorumue tormentis, ab eis dimoueri vnquam poſſit: Stabilietur, inquã, tum ipſius Chriſti Apoſtolorumque prædicatione, vt dixi, & miraculorum confirmatione; tum verò inprimis virtute ſacratiſſimæ eius paſſionis, mortis, reſurrectionis, atque in cælum aſcenſionis: Nec non virtute ſpiritus ſancti, quem decem ab aſcenſione poſt dies, miro inuſitatoque modo de cælis mittet, abundèq; effundet in cordibus credentium, præſertim verò Apoſtolorum, qui omnes Iudæi erunt, (vt colligi poteſt Actorum cap. 2. ver. 7.) & quorum opera, lex Euangelica diuulgabitur in omni Iudæa primum, deinde ēt in vniuerſo orbe terrarum. Hæc autem intra vnius ſeptennij tempus, nempe a Chriſti baptiſmate, ad nonũ circiter menſem anni quarti poſt eius paſſionem, acta fuiſſe, ex Euangelij, Actorumque libris luculentè ſatis, conſtare poteſt: Nam exinde cœpit Euangelica prædicatio paulatim tranſire ad Gentes.

10 *I. Et in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium.*

I. Quod ſi etiam ſcire cupis, quænam erit hebdomada hæc, in qua tot mirabilia fore patranda iam diximus: proculdubio non erit tota ſeptuageſima; nec tota ſeptuageſima prima; ſed illa quæ ex poſteriori medietate ſeptuageſimæ, & priori ſeptuageſimæ primæ, conficietur; nimirum illa, in cuius dimidio, propter verum, ac Deo patri acceptiſſimum ſacrificium in ara crucis a Chriſto oblatum; ceſſabunt, quo ad eorum valorem, omnia Moſaicæ legis ſacrificia, quæ illum ſignificabant: Congruum namque erit, vt adueniente figurato, figuræ omnes antiquatæ intelligantur. Igitur ſi, vt dixi, in medio huius hebdomadis, continget paſſio Saluatoris, & eandem ſupra diximus futuram in fine prædictarum ſeptuaginta hebdomadarum; vtique ſequitur hanc hebdomadam vnam, eſſe illam quæ, vt dictum eſt, ex media ſui parte erit ſeptuageſima, & ex altera erit ſeptuageſima prima. Etenim, vt iam indicauimus, in poſtera medietate hebdomadis ſeptuageſimæ, hæc perficientur, Baptiſmus, prædicatio, miracula, paſſio, morſque noſtri Redemptoris: in priori autem medietate ſubſequentis hebdomadæ; eiuſdem Chriſti reſurrectio, aſcenſio, miſſio ſpiritus ſancti, & Apoſtolis euangelizantibus, doctrinamque ſuam mirabilibus ſignis cõfirmantibus, multorum, præſertim Iudæorum ad Chriſti fidem conuerſio.

11 *K. Et erit in templo abominatio deſolationis, & vſque ad con-*

K. Denique poſt quadraginta, circiter, vt dixi, a nece Chriſti annos; quos Iudæis diuina miſeratio, ad ipſorum expectandam conuerſionẽ indulgebit; ſuperueniet abominatio ſuperius

tacta:

ſumationem, & finē perſeuerabit deſolatio.

tacta; nimirum exercitus Romanorum, Iudæis ſpecialiter, propter multiplicem illius idololatriam, valde abominabilis; qui demum capta direptaque vrbe; etiam ipſum templum ac ſanctuarium eius penetrabit, deſolabitque. Atque hæc templi deſolatio; non per aliquot, pluresue annos tantum, vt alias; ſed vſque in ſempiternum perdurabit; ita exigente omnium peccatorum maximo, nimirum horrenda nimis vnigeniti filij Dei occiſione.

Prophetia epilogus.

Ergo, quæ in hac prophetia prædicuntur, hæc ferè ſunt. Primo, quod in fine 12
prædictarum ſeptuaginta hebdomadarum annorum lunarium; hoc eſt, poſt quadringentos ſeptuaginta quinque annos ſolares, ab anno regni Artaxerſis qui dictus eſt Longimanus, vigeſimo recenſcendos; futura erat paſſio morſque Saluatoris; & per ipſam, operatio ſalutis humanæ, quam expectabant, aſſiduiſque orationibus expetebant ſancti veteris teſtamenti omnes; & præcipuè ipſe Daniel. Secundo quod intra priores præſertim ſeptem annorum hebdomades, reædificanda erant, plateæ, & muri Ieruſalem, ac reliquæ item vrbis partes. Tertio, quod poſt alias ſexaginta duas hebdomades, ideſt elapſis a prædicto Artaxerxis anno, ſexaginta nouem hebdomadibus, nimirum ſub finem primæ medietatis ſeptuageſimæ hebdomadis, manifeſtandus erat Chriſtus, Dux eorum qui per ipſum ſaluandi erant: manifeſtandus, inquam, non ſolum voce S. Io. Baptiſtæ præcurſoris ſui; ſed & voce paterna de cælo delapſa ſuper ipſum Ieſum cum baptizaretur in Iordane. Sub finem verò alterius medietatis eiuſdem hebdomadis, ſiue, quod idem eſt, in fine prædictarum ſeptuaginta hebdomadarum, aut in dimidio illius hebdomadis quæ confirmabit pactum multis; idem Chriſtus crucifigendus atque occidendus erat pro ſalute mundi; & cõſequenter antiquanda erant cuncta veteris teſtamenti ſacrificia. Quarto quod intra hebdomadam annorum vnam, ab initio prædicationis Chriſti, vt probatum eſt, inchoandam; grandis fieri debebat Iudæorum conuerſio ad fidem Chriſti, propter prædicationem, & miracula ipſius, & Apoſtolorum eius. Quinto, demum quod poſt hæc ſubſecutura erat omnimoda Ieroſolymæ templique eius ſubuerſio, in perpetuũ duratura; quam diximus contigiſſe poſt annos ab obitu Redemptoris circiter quadraginta. Quæ omnia ad vnguem, vt prædictum fuerat, eueniſſe certiſſimum eſt; & ſingula ſuis locis notabuntur.

Mortuo Dario ſucceſſit Cyrus.

Eodem anno Babylonicæ captiuitatis ſeptuageſimo circiter exeunte, neceſſe eſt 13
mortuum eſſe Darium Medum, eidemque ſucceſſiſſe in regnis ſuis Medorum ſcilicet & Babyloniorum, Cyrum Regem Perſarum, atque ita tria illa regna ſub vno Rege ſimul iuncta, dediſſe exordium ſecundæ mundi Monarchiæ, quæ Perſarum atque Medorum dicta eſt (Babylonij enim quoniam vt diximus, a Medis Perſiſque ſubacti fuerant nullum in hac Monarchia ius nomenque habuerunt) Hæc autem comprobari poſſunt ex 2. Paralip. cap. vlt. ver. 20. & deinceps, vbi manifeſtè traditur, quod Iudaica ſeptuaginta annorum captiuitas, quam prænunciauerat Ieremias, duratura erat vſque ad Imperium, hoc eſt, Monarchiam Cyri Regis Perſarum, Et ibidem, atq; etiam in principio lib. 1. Eſdræ, & cap. eiuſdem lib. 6, ver. 3. ſubiungitur: Quod idem Cyrus, quando eandem ſoluere decreuit captiuitatem anno Imperij ſui primo, protulit edictum in hæc verba: Hæc dicit Cyrus Rex Perſarum: Omnia regna terræ (intellige omnia, per hyperbolem, ideſt multa & præcipua) dedit mihi Dominus Deus cæli &c. ergo ex tunc regnare cœperat etiam ſuper Medos, & Babylonios, & itē Aſſyrios, qui iam a Babylonijs ſubiugati fuerant: hæc .n. regna tunc tēporis erant primaria, & in toto orbe terrarum celeberrima; ergo iam tunc deceſſerat Darius, qui paulo ante regnabat ſuper Medos, & Babylonios, & Aſſyrios: Et eidē ſucceſſerat Cyrus quemadmodum dictum eſt; alioqui ipſe Cyrus in memorato edicto non potuiſſet ſe appellare Monarcham, ſeu quod idem eſt, omnium regnorum terræ Dominum. Igitur

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3517.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 71.

1 EXACTO Babylonicæ Iudæorum captiuitatis anno ſeptuageſimo, Cyrus Rex Perſarum; cum, vt diximus, Dario paulo ante defuncto ſucceſſiſſet; totque ac tanta regna ſuo adiunxiſſet imperio; extincta prima quæ fuerat Aſſyriorum ac Babyloniorum Monarchia, dedit initium ſecundæ, quæ primo quidem dicta eſt Monarchia Medorum atque Perſarum; quoniam præcedenti anno Darius Medus cum Cyro Perſa iuncti, Babylonicum ſubegerant Imperium; ſed quia non multo poſt, omnia regna hæc, deuenerunt ad Cyrum, qui fuit natione Perſes; & quia poſtmodum ſucceſſores eius, pariter fuerunt de genere Perſarum; & ordinariè regiam tenuerunt in Perſide: propterea deinceps Monarchia hæc dici cœpit, Perſarum atque Medorum; & magis Perſarum, quàm Medorum.

Cyrus ſecundā mundi Monarchiam. prima extincta, inſtituit.

2 Stetit ergo prima Mundi Monarchia (ſi eam ab anno regni Nini maioris circiter vigeſimo, quemadmodum ſub anno mundi 2016. num. 2. dictum eſt, exordiamur) per annos mille quingentos, vt patet in tabulis. Si autem eam ab initio regni eiuſdem Nini volueris auſpicari, erunt anni durationis eius mille quingenti viginti. Quod ſi qus maluerit initia eius altius repetere, nimirum vſque ab exordio regni Belis, qui ante filium Ninum, iam regnauerat annis quinque & ſexaginta in Babylone; conficiet ſummam annorum mille quingentorum octoginta quinque. Quæ forte computandi diuerſitas, in cauſa fuit, quod Auctores, non omnes in aſſignandis hiſce annis conueniant. Quamquam certum quoque eſt, aliquos non de exordij tantum tempore; ſed etiam finis, diſcrepare; quemadmodum ex his quæ ſub annis mundi 2016. num. 7. & 3234. num. 2. vſque ad 5. incluſiuè, dicta ſunt, dignoſci poterit.

Prima mundi Monarchia quot annis ſteterit.

3 Circa initia, vt arbitror, anni huius primi Monarchiæ Cyri (qui annus, tametſi cœperit, vt dictum eſt, ſub finem anni Babylonicæ captiuitatis ſeptuageſimi; attamen ferè totus, quemadmodum notatur in tabulis, concurrit cum ſeptuageſimo primo) Vt adimpleret Dominus quæ per os Ieremiæ Prophetæ promiſerat; excitauit ſpiritum Cyri regis Perſarum, interuenientibus etiam (vt communiter creditur) ſuaſionibus precibusque Danielis. Qui cum regnante Dario, eſſet primarius regni eius adminiſtrator, probabile eſt, quòd etiam Cyro ſucceſſori, fuerit, propter ſingularem eius ſapientiam, prudentiam, ac probitatem, valde carus; & quòd ipſe (vt erat etiam Propheta magnus, & ſalutis animarum zelantiſſimus, præſertim regum, quibus cum ſæpe verſari ſolebat) hortatus ſit Cyrum, vt magnitudinem gloriæ ſuæ, a Deo cæli recognoſceret, a quo tanta ei bona collata fuerant; &, ne gratis hæc regi dicere videretur, oſtenderit eidem (quemadmodum tradit B. Theodoretus ſuper cap. 1. & repetit ſuper cap. 11. Danielis) propheriam Iſaiæ, quæ habetur cap. eius 45. ver. 1. ante tot ſæcula ſcriptam; in qua ipſemet Cyrus, proprio nomine, fuerat præmonſtratus, & glorioſæ eius victoriæ prænunciatæ: Videnſque Daniel regem tanto, ac tam veteri teſtimonio delectari, eundem precatus fuerit, vt pro gratiarum actione tam præclaræ prælectionis ſuæ ad tantam gloriam, præciperet reædificari eidem Deo cæli, templum Ieroſolymis, quod Babylonij iam ante annos ſeptuaginta deſtruxerant. Quibus auditis, & viſa etiam ipſa Iſaiæ prophetia, quæ de ipſo edita fuerat, & ad vnguem impletæ admiratus rex (vt ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 1.) vatis diuinitatem, edicto publico promulgauit, diuinum ſe accepiſſe præceptū, de Ieroſolymitano templo reædificando: Sic enim legimus 2. Paralip. in fine libri, & in principio 1. Eſdræ. Ex quibus locis videtur poſſe inſerri; Vel in memorata Iſaiæ prophetia, olim prædictum quoque præceptum fuiſſe contentum, vt videtur ſignificare Ioſephus loco proximè adducto, Vel (quod magis crediderim) idem

De Babylonica Iudæorum captiuitatis ſolutione.

Daniel oſtendit Iſaia prophetiam Cyro.

præ-

Digitized by Google

præceptum regi, per ipſum Danielem, nomine Dei, ſuiſſe expoſitum atque intima-
tum. Ceterum Cyrus rex, vt Dei iuſſa quantotius impleri curaret, ſoluta protinus
Iudæorum captiuitate, & facta illis ampliſſima facultate redeundi in Iudæam, præce

Cyrus mandat extrui templũ Ieroſolymis.

pit vt omnino Ieroſolymis templum Deo Iſrael extruerent; iuſſitque ſuper hac re
amplum confici, atque in regia bibliotheca, ad poſterorum memoriam, ſcriptum
aſſeruari decretum; illud videlicet, quod refertur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 3. vſque ad 6.
In quo ſtatuit templi menſuras; & ordines de lapidibus impolitis, & de lignis no-
uis; & vt ſumptus de regijs redditibus præberi; & vaſa aurea atque argentea olim a
Nabuchodonoſor ablata, in illud templum reportari deberent. Et hæc vaſorum re-
ſtitutio illa eſt, quam prædixerat Ieremias in calce capitis 27. & ſpeciatim recen-
ſetur 1. Eſdr. cap. 1. ver. 7. vſque ad finem capitis.

Iudæi de captiuitate Babylonica in Iudæã redeunt.

Iudæi ergo, audito tam fauorabili gratoque regis edicto, læti ſurrexerunt cum 4
ſuo Duce Zorobabel, Iechoniæ quondam regis nepote; & cum ſummo tunc ipſorũ
Sacerdote, Ieſu, ſiue Ioſue filio Ioſedec; cuius genealogia, ab Eleazaro Aaronis
filio, deducitur, 1. Paralip. cap. 6. ver. 4. vſque ad 16. Et cum alijs populi principi-
bus, ad quinquaginta millia exulum; qui recenſentur 1. Eſdr. cap. 2. redierunt in Ie-
ruſalem, & in ciuitatibus Iuda, cum paruulis, & mulieribus, & omni ſuppellectili ac
ſubſtantia ipſorum: Et præterea cum vaſis aureis atque argenteis a Cyro gratioſè
relaxatis; Et inſuper cum alijs muneribus ampliſſimis, quæ ab his qui in Babylonia
Perſideque remanſerant, vltrò eis data fuerant, in templo Ieroſolymis ædificando

Tempus in itinere inſumptum.

offerrenda. Puto autem eos reuerti cœpiſſe exeunte primo, vel inchoante ſecundo
anni ſacri menſe; & ad quattuor ſaltem menſes in itinere inſumpſiſſe. Non enim
minori temporis ſpatio, tanta hominum multitudo vtriuſque ſexus, & cuiuſcunque
ætatis, tam longum iter conficere potuiſſe videtur. Nam & qui poſtmodum cum
Eſdra redierunt, quattuor circiter menſes in via exegiſſe colligitur 1. Eſdr. cap. 7.
ver. 9. Vt primum ergo peruenerunt in terram Iuda; habitauerunt Sacerdotes, & Le
uitæ, & Nathinæi, vniuerſusque populus, ſinguli in ciuitatibus ſuis, 1. Eſdr. cap. 2.
Et cum ibi ad duos menſes, domeſticis rebus ordinandis vacaſſent; menſe tandem
eiuſdem anni ſolutæ captiuitatis, pariterque anni ſacri, ſeptimo adueniente, Ioſue
ſummo Sacerdote, & Zorobabele populi Duce auctoribus, ac promotoribus, cœpe-
runt agere de cultu diuino Ieroſolymis reſtituendo; & ſtatuto die, nimirum primo
menſis ſeptimi, omnes vnanimes in Ieruſalem conuenientes, cum ibidem altare ædi
ficaſſent, cœperunt eodem die offerre ſuper eo ſacrificia Domino; ac deinceps ad
Moſaicæ legis diſpoſitionem ritumque eadem continuari curarunt; videlicet, inge
ſacrificium quotidie, mane pariter ac veſpere, & quæ in Kalendis, & cunctis ſollem-
nitatibus fieri præcepta erant: Præcipuè verò ſollemniter, & continuato cultu cele-
brarunt feſtum tabernaculorum, a die decimo quinto eiuſdem menſis ſeptimi, vſq;
ad diem vigeſimum ſecundum incluſiue. Et poſtremo dederunt pecuniam latomis
ac cementarijs, pro templi ædificio, & commeatum Tyrijs ac Sidonijs, vt deferrent
ligna cedrina de Libano, ad portum Ioppe, pro vt mandauerat Cyrus rex Perſarum
1. Eſdr. cap. 3. ver. 1. vſque ad 8.

De Iudæorum Pontificibus a ſoluta captiuitate ad Alexãdrum Magnũ.

Ex dictis ergo patet, primum à ſoluta Iudæorum captiuitate Pontificem in Iudæa 5
fuiſſe Ioſue filium Ioſedec; eundemque de Eleazaris ſobole prodijſſe, vt colligi-
tur 1. Paralip. cap. 6. ver. 15. Sanè ab iſto Ioſue, vſque ad Iaddum, qui temporibus
Alexandri magni ſacerdotio Ieroſolymis fungebatur; certa & continuata videtur
haberi, ex poſteritate dicti Ioſue pontificum ſucceſſio, Neemiæ cap. 12. ver. 10. vbi
hæc legimus: Ioſue autem genuit Ioacim, & Ioacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit
Ioada, & Ioada genuit Ioathan, & Ioathan genuit Iedoa.] Porrò hunc Iedoa, tum
Beda lib. 3. ſup. Eſdr. cap. 32. tum alij communiter, eundem faciunt cum prædicto
Iaddo, cuius meminit Ioſephus 11. Antiq. cap. 8. Quæ omnia etiam confirmat Euſe-
bius lib. 8. de Demonſtratione Euangelica, Demonſtratione 2. poſt medium. Ve-
rum enimverò, quot quiſque annis pontificatum tenuerit, incertum eſt; id nanque
in ſacris libris non reperitur. Sed neque Ioſephus in toto lib. Antiq. 11. vbi horũ
pontificum meminit, neque alibi, neq; B. Nicephorus Conſtantinopolitanus in ſua
Chronologia, neque Sigonius de Repub. Hebræorum lib. 5. cap. 2. vbi de eiſdem
agunt, neque vllus alius probatus Auctor, ipſorum pontificatus annos notare auſus
eſt.

Digitized by Google

eſt. Vnde patet, fictitioſeſſe,ac temere de proprio Annij capite depromptos, illos annorum numeros, quos idem Annius, & eius Aſſeclæ, ſingulis hiſce pontificibus adſcribere non ſunt veriti. Et idem prorſus dicendum eſt de illis Hebræorum Ducum annis, quos ijdem Auctores ponunt a Zorobabel,ad Machabæos; quemadmodum etiam ex infra ſub anno mundi 3554. num. 2. dicendis patebit. Sed vt ad memoratum Ioſue redeamus; tametſi quot annis pontificatum geſſerit, certo ſciri non poſſit; illud tamen indubitatum eſt, quod in ea dignitate vixit etiam temporibus Darij Hyſtaſpis regis Perſarum, quando templum reædificabatur, vt patet 1. Eſdr.cap.5.ver.2. Quamdiu verò deinceps ſuperſtes fuerit,licet certò definire nõ poſſimus; probabiliter tamen credere poſſumus, eum toto ferè dicti regis tempore vixiſſe. Quemadmodum, & de filio ſuo Ioacim, quod pontificatum geſſerit toto propemodum tempore regni Xerxis,qui prædicto ſucceſſit Dario. Et de Eliaſib filio Ioacim, manifeſtum eſt, quod erat Sacerdos magnus regnante in Perſide Artaxerxe Longimano,vt expreſsè colligitur Eſdr.cap.3. ver.1.20.& 21. & cap.13.ver. quarto 7.& 28. De Ioada autem, & Ionathan, quando, & quamdiu pontifices fuerint, ex ſacris quidem libris non habemus; Verumtamen ex ſupradictis conſequitur, ipſos,Ialdumque ſucceſſiuè deinceps fuiſſe pontifices vſque ad quartum ſaltem dicti Alexandri annum. Quoniam autem neque de hiſce tribus,neque de alijs ſupra memoratis ſcire poſſumus,quando quilibet ipſorum è vita deceſſerit; etiam quot quiſque annis in pontificatu tranſegerit determinare non valemus. De Iaddi verò ſucceſſoribus, ſub anno mundi 3730. num. 2. agemus.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3518.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 72.

1 ANNO reditus populi de Babylone in Ieruſalem ſecundo,menſe ſecundo,vt dicitur 1.Eſdr.cap. 3.ver. 8. cœperunt iacere fundamenta templi. Quod de fundamentis templi interioris, in quo Sancta, & Sancta Sanctorum erant, intelligere debemus,quemadmodum rectè exponit Beda relatus in Gloſſa Ordinaria 1.Eſd. cap.6.& a Cardinali Toleto ſuper Ioan.ca.2.Alioqui citatus Eſdræ locus,pugnaret cum his quæ habentur Aggæi cap.2. ver. 11. & 19. vbi eiuſdem templi fundamenta dicuntur iacta fuiſſe anno regni Darij Hyſtaſpis ſecundo,die vigeſimo quarto menſis noni; Quod proculdubio de fundamentis templi exterioris, in quo erant atria, porticus, & gazophilatia ſiue exedræ, accipiendum eſt. Vt primum autem iacta ſunt templi interioris fundamenta,Sacerdotes, & Leuitæ in ornatu ſuo poſiti, cum tubis,& organis diuerſi generis,cœperunt in hymnis, & confeſſionibus laudare Dominum;quibus cum, voces pariter populi laudantis Dominum de longe mixtim audiebantur; alijs nempe iunioribus præ lætitia iubilantibus; alijs verò nimirum ſenioribus,qui viderant templum Salomonis antequam deſtructum fuiſſet, flentibus, quod ex fundamentis præſentibus vtique proſpicerent atque intelligerent,quantũ a prioris altitudine ac magnificentia ipſum diſſidere oporteret 1. Eſdr. cap. 3. ver. 8. vſque ad finem. *Secundi templi fundamenta iaciuntur.*

2 Fundato a Iudæis templo in Ieruſalem, Ecce Samaritæ ſiue Cuthæi, alijque populi, quos olim Salmanaſſar, & Aſarhaddon Reges Aſſyriorum,de regionibus ipſorum,tranſtulerant in Samariam, & in vrbes eius, vt ſub annis mundi 3314. num. 5. & 3326.num.2.dictum eſt; cum eo eſſent ingenio, eaque naturali inclinatione,quæ ſub anno mundi 3315.numero ſecundo deſcripta eſt; & audiſſent quod Iudæi, qui de captiuitate redierant,templum Ieroſolymis reædificare aggreſſi erant;volebant ſe quoque in eodem templi ædificio ingerere,& pariter cum Iudæis communicare: Verumtamen a Zorobabele,& Ioſue, alijſque Iudæorum Principibus repulſi,confe- *Samaritæ impediunt Iudæos ab ædificatione templi.*

ſtim cœperunt ædificantibus aduerſari, & diſturbare Iudæos. Et quia armis contendere verebantur, ne Regis edicto palam aduerſari viderentur; conduxerunt aduerſus eos conſiliatores, vt deſtruerent conſilium eorum, vt dicitur primo Eſdr. capitulo quarto, verſiculo quinto, ideſt (quemadmodum exponunt Ioſephus, & Caietanus) pecunijs corruperunt conſiliarios, & miniſtros Regis cis Euphraten commorantes, qui aſtu, malisque artibus, & officijs deſtruerent conſilia Iudæorum: quod & fecerunt factis potius, vt arbitror, quam verbis; nimirum ſub varijs prætextibus, ſubtrahentes ſumptus regios eidem fabricæ a Cyro deſtinatos, quorum fit mentio 1. Eſdr. cap. 6. ver. 4. & impediendo Tyrios Sidoniosq; , ne ligna lapidesue, Iudæis miniſtrarent. atque hoc pacto (quemadmodum plenius ſub anno mundi 3524. num. 2. declarabitur) ceſſauit ædificatio omnibus diebus Cyri, & vſque ad regnum Darij Regis Perſarum, 1. Eſdr. cap. 4. ver. 1. vſque ad 6. illum inquam Darium qui Hyſtaſpis dictus eſt, vt ſuo loco dicetur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3519.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 73.

Daniel ab Angelo de multis rebus futuris edocetur.

ANNO Monarchiæ Cyri Regis Perſarum tertio, die vigeſimo quarto menſis 1
primi; placuit Deo poſt viginti vnius dierum afflictionem, in aſſiduis ieiunio, fletu, & oratione, a Daniele ſuſceptam, erudire eum per Gabrielem Archangelum, longa illa viſione, quæ oſtenſa eſt ei iuxta fluuium magnum, qui eſt Tigris, de his quæ ventura erant; nimirum, de aliquot Regibus Perſarum, qui ſucceſſiue poſt Cyrum regnaturi erant; & quod quartus ipſorum Rex, nempe Xerxes concitaturus erat omnes Aſiaticos aduerſus regnum Græciæ, quæ fuit cauſa cōcitandi poſtea Græcos aduerſus regnum Perſarum: Et demum de eiuſdem regni Perſarum interitu, ac tranſlatione ad Græcos facta per Alexandrum Magnum: Item de diuiſione regni Græcorum in quattuor regna, poſt Alexandri obitum: Et de bellis quæ gerenda erant inter Ægypti Syriæque Reges: Specialiter verò de grauiſſimis calamitatibus atq; afflictionibus, quas impius Rex Antiochus dictus Epiphanes ſeu Nobilis vel Illuſtris, genti Iudæorum illaturus erat: Quæ poſteaquam euenerunt, mox accuratè in libris Machabæorum deſcriptæ ſunt. Et præterea, ex occaſione prædicti Regis, ac ſimilitudine typoue impietatis eius erga Iudæos exercitæ, diſſerit etiam præfatus Gabriel, de immaniſſima Antichriſti perſecutione contra Dei Eccleſiam, poſtremis temporibus futura; de qua vide plura apud ſacros Expoſitores, & præſertim Pererium in toto libr. commentariorum ſuorum in Daniel. decimo quarto. Denique, nonnulla etiam tangit idem Archangelus, ad extremum Dei iudicium pertinentia: Quæ omnia Daniel. cap. 10. 11. & 12. tradita inuenies.

Daniel quamdiu vixerit.

Cur in captiuitatem ductus, & minime reductus.

Ceterum, ex memorata Danielis viſione, quæ contigit ei anno ætatis ſuæ nona- 2
geſimo quarto, vt liquet ex tabulis, conſtat, ipſum non ſolum vſque ad illud tempus fuiſſe ſuperſtitem, verum etiam in tali ætate, adeo adhuc corpore robuſtum, vt ſatis quoque diuturnas corporis afflictiones, pro Eccleſia Dei, vltro ſuſcipere ac ſuſtinere poſſet. Quantum verò temporis ab hac viſione ſuperuixerit; & quando, vbiue deceſſerit, in ſacro eloquio non habemus. Illud tamen certum eſt, vt ſcribit B. Theodorettus ſuper Daniel. cap. 10. quod quemadmodum ipſe Daniel, non propter peccata ſua, ductus fuerat in ſeruitutem (erat enim tum paruulus, vt nos ſub anno mundi 3428. num. 5. oſtendimus) Sed Deus populi proſpiciens vtilitati, eum vnà cum ceteris in captiuitatem abſtrahi permiſerat, quaſi curatorem, & magiſtrum quendam ſimul cum ipſis mittens; ita etiam reditus tempore, cum plures Iudæorum Babylone remanere decreuiſſent, propterea diuinus Propheta, cum illis degere compulſus fuit; vt ne ſpirituali cura prorſus deſtituti, in execrandam idololatriæ impietatem penitus laberentur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3523.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 77.

ANNO Monarchiæ ſuæ ſeptimo nondum expleto, regni autem trigeſimo, Cyrus Rex Perſarum in bello Maſſagetico cum vniuerſo exercitu ſuo percuſſus, interijt: quemadmodum ex his quæ ſub anno mundi 3494. num. 1. vſque ad 6. diffusè admodum diſſeruimus, inferri poteſt. probabile eſt autem, hunc interitum ei a Domino permiſſum fuiſſe, eo quod cum ſciret diuinæ voluntatis eſſe, vt templum Ieroſolymis extrui curaret, ipſe poſt mandata ſemel data, vt ædificaretur, non amplius fuerat ſolicitus ſcire, aut quærere, num quod iuſſerat, executioni mandatum eſſet. Quoto autem vitæ ſuæ anno, Cyrus deceſſerit, non facile eſt definire. Nam ſi verum eſſet, quod Cicero lib. 1. de diuinatione aliquanto ante medium, ex Dionyſio Perſicarum rerum antiquiſſimo ſcriptore, refert: nimirum eundē Cyrum quadraginta annos natum regnare cœpiſſe, & ad ſeptuageſimum vitæ annū perueniſſe: ſequeretur, ipſum eſſe natum biennio antequam ſuper Medos Perſasq; regnaret matris ſuæ pater Aſtyages, cui poſtea defuncto ipſe Cyrus immediatè ſucceſſit in regno Perſidis, quemadmodum ſub anno mundi 3493. num. 1. probatum eſt. Quandoquidem, Aſtyagem triginta octo duntaxat annis regnaſſe, ſcriptum reliquit Euſebius in Chronicis. Atqui, ponere ortum Cyri ante initium regni Aſtyagis, videtur repugnare his quæ ex Herodoto, Iuſtino, & alijs, nos ſub anno mundi 3456. num. 1. retulimus: videlicet de ſomnio ab eodem Aſtyage Rege viſo, quod Arioli interpretantes dixerunt, portendere naſciturum de filia Regis filium, qui toti Aſiæ dominaturus erat. hic autem fuit ipſe Cyrus. Vnde euidenter colligitur, ipſum natum eſſe aliquot ſaltem poſt annos, ex quo auus eius maternus regnare cœperat: Quin etiam poſt plures annos, ſi verum eſt quod ait Xenophon non procul ab initio lib. 1. de Pædia Cyri; videlicet, non modo Cyrum, ſed & matrem eius Mandanen natam eſſe patre Aſtyage Medorum Rege. Oportet ergo Cyrum, anno ſaltem regni Aſtyagis decimo octauo eſſe natum, & conſequenter non potuit eſſe quadraginta; ſed ad ſummum viginti annorum, quando Aſtyage mortuo, ipſe regnare cœpit. Præterea, ſi biennio antequam regnaret Aſtyages, natus eſſet Cyrus; oporteret ipſum fuiſſe contemporaneum, & eiuſdem ætatis cum Dario Medo, quem eodem anno natum eſſe, iam ſub anno mundi 3454. num. 1. probauimus. Atqui B. Hieronymus ſuper Daniel. cap. 5. in fine, facit præfatum Darium auunculum Cyri; & conſequenter ipſo longe ſeniorem. Denique cum certum ſit, Cyrum non naturali, ſed violento obitu, in bello contra Scythas deceſſiſſe, vt omnes ferè tradunt ſcriptores, vno duntaxat Xenophonte excepto: cui hac in parte tanquam exceſſiuo laudatori, nō veraci hiſtorico, nulla fides adhiberi ſolet: nō videtur veriſimile, ꝙ Cyrus ſi fuiſſet ſeptuagenarius, ipſe ad bella proficiſci valuiſſet, vel voluiſſet; præſertim cū haberet Cambyſem filium ad illa per ætatem iam idoneum; aut ſi modo ipſe ire maluiſſet; non eſt probabile, quod hoſtium terminos ipſemet adeo penetraſſet, vt vitā ſuam tanto periculo exponeret; id enim non eſt ſenis, & veterani: ſed adhuc virilis ſeu iuuenilis audaciæ Ducis. Quare potius credendum putamus, Ciceronis codices (quod ad præfatos annorum numeros attinet) vel aliquando fuiſſe corruptos: vel ex corruptis Dionyſij codicibus errorem hunc prodijſſe: ac propterea vtroſque eſſe corrigendos: vt pro eo quod habent: Cyrum quadraginta annos natum, regnare cœpiſſe: & ad vitæ ſeptuageſimum perueniſſe: dicant eundem vigeſimo vitæ anno regnaſſe, & quinquageſimo obijſſe. De Cyro multa ſcripſerunt Herodotus, Iuſtinus, & alij Hiſtorici præſertim Græci. Nam Xenophon, de Pædia quidem, hoc eſt inſtitutione ſeu diſciplina Cyri, octo ſcripſit libros; ſed (vt inquit Cicero libr. 2.

Cyrus in Maſſagetico bello necatur.

Quoto vitæ ſuæ anno obierit.

de Oratore) non tam hiſtoricæ veritati ſeruiens, quàm vt abſolutum inſtitueret Ducem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3524.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 78.

Cambyſes quã do regnare cœperit.

1 ANNO Monarchiæ Perſarum, ſeu quod idem eſt, ſolutæ Iudæorum captiuitatis octauo circiter inchoante, regnauit in Perſide filius Cyri nomine Cambyſes; fuitque rex Perſarum ſecundus: incidit autem primus iſte annus regni Cambyſis, in anno æræ Nabonaſſaris ducenteſimo decimo nono, vt patet in tabulis, & dilucidè colligitur ex Ptolemæo, qui lib. Almageſti 5. ca. 14. ſeptimum huius Cambyſe annum, in quo deliquium quoddam lunæ contigiſſe ait, confert in annum præfatæ æræ ducenteſimum vigeſimum quintum. Hunc Cambyſem Ioſephus, alijque plurimi, tum ex Hebręis, tum ex Catholicis ſcriptoribus putant eſſe illum qui primo Eſdr. cap. 4. ver. 6. & 7. vocatur Aſſuerus, & Artaxerſes; ſi tamen ibi vnus idemque eſt Aſſuerus & Artaxerxes, quemadmodum Caietanus, & multi alij exponunt, & nobis quoque magis placet: quandoquidem quod ibidem continuato ſermone dicitur: In regno autem Aſſueri, in principio regni eius, ſcripſerunt accuſationem aduerſus habitatores Iudæ, & Ieruſalem. Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam, Mirridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem Regem Perſarum.] Videtur in poſtera horum verborum parte, fieri quædam eiuſdem accuſationis repetitio, accuſatorum nomina exprimens, quod in priori parte factum non fuerat: huiuſmodi autem repetitiones in ſacro eloquio vſitatas eſſe, nemo qui in ipſo vel mediocriter exercitatus ſit, negare poteſt. Si autem Aſſuerus, & Artaxerxes re ipſa fuerunt duo Reges nomine pariter ac tempore inter ſe diſtincti, quemadmodum nonnulli exiſtimant, & verba ſacri textus prima fronte indicare videntur, rectè poſſumus, pro Aſſuero accipere Cambyſem; pro Artaxerxe verò Smerden Magum, qui poſt Cambyſis obitum fraudulenter occupato regno, per aliquot menſes regnauit in Perſide, & inter Perſarum Reges tertius recenſeri ſolet: Niſi forte quis ſuſpicari malit, Samaritas aliam quoque accuſationem ſcripſiſſe in principio regni Darij Hyſtaſpis, qui etiam ipſe potuit appellari Artaxerxes ſicuti, & ceteri Reges Perſarum; & ipſum quidem primo hoſtibus Iudæorum annuiſſe; poſtea verò, re melius cognita, mutaſſe ſententiam: Sed de hoc nihil certi aſſertere poſſumus; quin potius ex aduerſo legimus 3. Eſdr. cap. 4. ver. 43. & 45. eundem Darium, in die qua regnum acceperat, vouiſſe ædificare Ieruſalem, & templum Domini; & 1. Eſdr. cap. 5. apparet, quod circa initia regni Darij, ſcripſerunt quidem ad eum miniſtri eius; veruntamen non tanquam accuſantes Iudæos; ſed veluti monentes Regem de his quæ fiebant in Ieruſalem, & expectantes ab eo reſponſum; num prohibere deberent, an ſinere fieri ædificium templi, vt in toto capitulo citato intueri licet.

Samaritæ accuſant Iudæos apud Cambyſẽ impediuntque tẽpli ædificiũ.

2 Ad memoratum ergo Cambyſem ſiue Aſſuerum, in principio regni eius, peſſimã compoſuerunt, ſcripſeruntque accuſationem aduerſus Iudæos Principes populorũ, qui habitabant in regione Samariæ: non enim auſi fuerant, vt notat Caietanus, ſcribere ad Cyrum, quem ſciebant mandaſſe, vt templum ædificaretur, ſed eo mortuo, protinus ſcripſerunt ad ſucceſſorem eius Cambyſem ſiue Aſſuerum, obtinueruntq; ab eo reſcriptum prohibendi, ne Iudæi ſtructurã iam cœptã vlterius proſequerẽtur; atq; ita intermiſſum eſt opus, vſque ad annum ſecundum Darij Regis Perſarũ, vt traditur primo Eſdr. capit. 4. verſic. 6. vſque ad finem capitis. Vbi etiam ponuntur exemplaria accuſationis pariter, & reſcripti. Sanè, quod dictum eſt, de fabrica tẽpli intermiſſa; ne aduerſari videatur loco primi Eſdr. cap. 5. verſic. 16. vbi legimus, quod templum ab eo tempore, quo mandante Cyro, iacta ſunt fundamenta eius, vſque ad Darium, ædificabatur; fortaſſis ita accipiendum eſt; non quod in

Duo Eſdræ loca conciliãtur.

toto

toto illo tempore intermedio penitus ceſſatum ſit (id enim non videtur ardens Iudaici populi ſtudium zeluſque ferre potuiſſe) ſed quia deinceps, præ hoſtium timore, & regalium ſumptuum ſuſpenſione, tã lente ſegniterque, & interpolatis vicibus, ac veluti furtiue fabrica proſecuta fuerit, vt poſtea parũ, & ferè nihil excreuerit.

3 Porrò de Cambyſe ſi quis quærat quot annis regnauerit; dicimus variam admodũ eſſe ſcriptorum ſententiam. Nam Ioſephus 11. Antiq. cap. 3. annos regni eius facit ſex. Herodotus lib. 3. ſeptem, & menſes quinque. Euſebius in Chronicis, & itẽ Beda in libello de ſex ætatibus mundi, annos octo. Sulpitius nouem. Chronologia maior Hebræorum cap. 29. ſub nomine Aſſueri quattuordecim. Denique Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum decem & nouem. At verò communior eademque ſanior opinio eſt, Cambyſem ab obitu Cyri patris ſui regnaſſe annos ſeptem, & aliquot menſes ita vt anni octo integri fluxerint, ab initio regni eius, ad initium regni Darij Hyſtaſpis, computatis nimirum quibuſdam menſibus regni Smerden, qui Cãbyſe ſucceſſit. Quamquam non incongruè nituntur aliqui conciliare cum hac opinione, illam quæ tribuit Cambyſe annos quattuordecim; dicentes: eundem regnaſſe cum Cyro patre ſuo ad bella profecto annos fere ſeptem; alioſque ſeptem, & aliquid amplius poſt obitum patris. Et hanc, inquiunt, fuiſſe cauſam, quod Iudæi nõ potuerint obtinere a Cyro licentiam proſequendi ædificium templi, toto reliquo regni ſui tempore; quoniam filius eius Cambyſes, qui abſente patre, domi regnum adminiſtrabat, eis valde auerſus erat. Sed huic opinioni obſtat, quod 1. Eſdr. cap. 4. ver. 6. legimus: Aſſuerum, quem num. 1. diximus eſſe Cambyſem, habita in principio regni ſui Samaritanorum accuſatione aduerſus Iudæos, confeſtim prohibuiſſe templi fabricam; Et Ioſephus 11. Antiq. cap. 3. ab hac prohibitione, ad ſecundum regni Darij annum, in quo cœpit denuo proſequi ædificatio, nouem duntaxat numerat annos: Ex quibus colligi perſpicuè poteſt; Aſſuerum ſiue Cambyſem, non prohibuiſſe templi ædificium; dum adhuc viueret pater eius Cyrus; ſed ſtatim ac ille mortuus eſt; & ipſe ei ſucceſſit: & conſequenter decipi Genebrardum, qui libro ſuæ Chronologiæ 2. vbi agit de geſtis ſub Cyro, ait: Cambyſem regnaſſe abſente patre; & eodem ferè tempore mortuum eſſe quo pater; & propterea in ſerie Regum, in hiſtoria Hebræorum non reponi. Et multomagis falli Metaſthenem Annianum, & eius aſſeclas, qui in Regum Perſarum ſerie, non Cambyſem tantum omittunt; ſed & Darium Hyſtaſpis; illum quia, inquiunt, regnauit viuente patre; Alterum verò quia putant regnaſſe ante Cyrum; confundentes Darium Hyſtaſpis cum Dario Medo.

Cambyſes quot annis regnauerit.

4 Hunc Cambyſem, quem diximus in ſcriptura ſacra appellari Aſſuerum, Auctor Chronologiæ maioris Hebræorum cap. 29. ſupponit fuiſſe maritum Reginæ Eſther: Sed eius opinio his argumentis refelli omnino poteſt. Nam Cambyſes ſeptem circiter annis vel paulo plus, vt numero præcedenti oſtenſum eſt regnauit: At maritum Eſther ſupra duodecim annos regnaſſe oportet: Siquidẽ Eſther c. 3. ver. 7. memoratur annus regni illius Aſſueri, duodecimus. Præterea Cambyſes toto regni ſui tempore, Iudæos exoſos habuit, nec vnquam eis permittere voluit templum, vt ædificarent, quemadmodum ex his quæ num. 2. dicta ſunt, manifeſtum eſt; Aſſuerus verò maritus Eſther poſt occiſum Aman hoſtem Iudæorum, fuit erga Iudæos admodum bene affectus, & fauorabilis. Inſuper maritus Eſther inſinuat ſe longo temporum interuallo extitiſſe poſt Cyrum; ait enim Eſther capite vlt. ver. 16. Dei beneficio datum fuiſſe regnum maioribus ſuis, & vſque ad tempora ſua conſeruatum. Quæ verba non videntur poſſe adaptari Cambyſe; ipſe enim, vt dictum eſt, immediatè ſucceſſit Cyro Perſarum Regum omnium primo; qui propterea non a patribus ſuis ſed a Deo tantum, datum ſibi regnum recognoſcit 1. Eſdr. cap. 1. ver. 2. Patet ergo quod Cambyſes, nullatenus eſſe potuit ille Aſſuerus, qui duxit Eſther vxorem.

Cambyſem nõ fuiſſe maritũ Eſther.

5 Eundem Cambyſem fuiſſe illum Nabuchodonoſor ſub quo contigit hiſtoria Iudith, aſſerunt Euſebius in Chronicis, B. Auguſtinus lib. 18. De Ciuit. Dei cap. 26. Beda in libello de ſex ætatibus mundi, Lyrauus ſuper Iudith cap. 1. & Io. Driedo de Eccleſiaſticis ſcripturis, & dogmatibus li. 1. c. 2. par. 2. Et lib. 3. tra. 3. c. 5. par. 3. Sed iſtorum opinionem rectè improbant pluribus argumentis, Melchior Canus lib. locorum Theologicorum 11. cap. 5. ad 12. vbi de Aſſuero priſco contra Metaſthenẽ

Quod ſub Cambyſe non contingerit hiſtoria Iudith.

Annianum diſputat: Et Cardinalis Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 2. Quandoquidem conſtat, Reges Perſarum non habuiſſe regni ſedem in Niniue, quæ erat in Aſſyria; ſed vt teſtatur Strabo lib. 15. in Suſa, ſeu Suſis, propter cauſas a nobis ſub anno mundi 3456. num. 2. adductas. Huc accedit quod nullus Rex Perſarum in ſacra aut prophana hiſtoria reperitur vocatus Nabuchodonoſor; quod vtique Chaldæorum nomen fuit, non Perſarum. Item Nabuchodonoſor qui regnabat in Niniue, dicitur pugnaſſe contra Regem Medorum, Iudith cap. 1. ver. 5. At Cambyſes regnum Medorum, ſicuti & Perſarum, non ipſe armis obtinuit; ſed a patre ſuo acquiſitum, ac ſibi relictum, iure hereditario pacificè poſſedit. Deinde, qui fieri poteſt, vt Cambyſes anno regni ſui decimo tertio miſerit Holophernem cum exercitu in Iudæam; Si ipſe regnauit annos tantum ſeptem, vt probatum eſt. Verum, ad quid miſiſſet occupare Palæſtinam, & finitimas regiones, quas ipſe & ſucceſſores eius ſine vlla contradictione, vt patet ex libris Eſdræ, poſſidebant? Sed eſto, miſerit Holophernem: Quomodo potuiſſet Holophernes ignorare, quæ & qualis eſſet Gens Iudæorum, quæ ſeptuaginta annis manſerat in Perſide, ſeu in regionibus Perſiæ proximis captiuas & a Cyro patre Cambyſis Domini ſui, publico edicto relaxata, ac libertate donata, in patriam ſuam remiſſa fuerat? aut quomodo credibile eſt, Iudæos ſe ſe opponere Cambyſi Domino ſuo vnquam auſos eſſe; qui, ipſo prohibente, protinus ab ædificio templi iam inchoato ceſſauerunt: & qui poſt reditum de Babylonica captiuitate, Regibus Perſarum adeo ſubiecti erant, vt non niſi ad nutum ipſorum, cœperint, intermiſerint, denuo reaſumpſerint, ac demum compleuerint ædificare templum Domini? Quod ſi murus in circuitu Ieruſalem, nondum reædificatus ſuerat regnante Cambyſe; ſed nec poſtea potuerunt Iudæi illum erigere, niſi de licentia Artaxerxis Longimani Regis Perſarum, qui multis annis poſterior fuit ipſo Cambyſe; quomodo veriſimile eſt, vt circundederint Iudæi muris vicos Ieroſolymæ ditionis aduerſus exercitum ipſius Cambyſis? Vt omittam, quod temporibus Cambyſis, apud Hebræos non erat ſummus Sacerdos Ioakim, qui & Eliachim; ſed Ioſue ſiue Ieſus filius Ioſedec, vt patet 1. Eſdr. cap. 2. ver. 2. Et cap. 3. ver. 2. Et Zachar. cap. 3. ver. 1. 3. & 6. & cap. 6. ver. 11. & denique, quia Cambyſis tempore, neque Ieruſalem, neque templum adhuc erant reædificata, & conſequenter nō erat cur Iudæi pertimeſcerent ne Holophernes faceret ipſi Ieruſalem, & templo Domini, quod ſecerat ceteris ciuitatibus, & templis earum; vt dicitur Iudith ca. 4. ver. 2. Igitur manifeſtum eſt Cambyſem nullo modo potuiſſe idem eſſe cum illo Nabuchodonoſor de quo agitur in libro Iudith.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3531.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 85.

> *Cambyſes moritur. Smerdes fraudulenter occupat regnum Perſidis, & occiditur.*

ANNO regni ſui octauo, per quinque menſes, iuxta Herodotum, iam inchoa- 1
to, Cambyſes, quemadmodum ex ſupradictis conſequitur, ab expeditione Ægyptiaca rediens mortuus eſt in Damaſco, vt ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 3. Cuius morte audita, quidam Magus nomine Smerdes, ſimulans ſe eſſe fratrem Cambyſis, qui iuſſus fuerat interfici, regnum Perſarum ſraudulenter occupauit; & ad ſeptem menſes tenuit, ideſt vſque ad finem prædicti anni octaui, quem ingreſſus fuerat Cambyſes, vt ſcribit Herodotus lib. 3. tunc enim Smerdes, a ſeptem Perſarū Principibus cognita fraude, & coniuratione facta, interfectus fuit; & in eius locum electus eſt Darius Hyſtaſpis filius, qui non erat de familia Cyri. Quomodo autem Smerdes tertius Perſarum rex occiſus fuerit; & ipſe Darius ad regnum euectus, deſcribunt Iuſtinus ſub finem lib. 1. & Herodotus lib. 3.

A B

AB ORBE CONDITO ANNVS 3532.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 86.

1 ANNO ſolutæ a Cyto Iudæorum captiuitatis decimo ſexto circiter inchoante, qui erat annus æræ Nabonaſſaris ducenteſimus vigeſimus ſeptimus, & a primo Cambyſis, nonus, vt paulo poſt probabitur, regnauit in Perſide quartus rex Perſarum nomine Darius Hyſtaſpis, iuxta Herodotum, Ioſephum, & Iuſtinum, locis proximè citatis; Et idem ſentiunt Euſebins in Chronicis, & Beda de ſex ætatibus mundis & alij multi. Qnod autem in annum memoratæ æræ inciderit annus regni Darij primus, & quod idem Darij primus, fuerit ab initio regni Cambyſis annus nonus, manifeſtè probat Scaliger lib. 5. De emendatione temporum in capite de initio Darij filij Hyſtaſpis. Ex Ptolemæo, qui lib. 4. ſui Almageſti cap. 9. a primo Nabonaſſaris anno ad trigeſimum primum huius Darij, numerat annos ducentos quinquaginta ſeptem; Igitur ſi annus trigeſimus primus dicti Darij, fuit æræ Nabonaſſaris ducenteſimus quinquageſimus ſeptimus; & primus Cambyſis, fuit eiuſdem æræ ducenteſimus nonus, vt ſub anno mundi 3524. num. 1. probatum eſt; vtique neceſſario oportet annum primnm præfati Darij, fuiſſe eiuſdem æræ ducenteſimum vigeſimum ſeptimum, & à primo Cambyſis nonum, vt dilucide videri poteſt in tabulis. Et conſequenter annum dicti Darij ſextum, fuiſſe præfatæ Apochen ducenteſimum trigeſimum ſecundum: Quare videtur aliquantulum lapſus ſuper Daniel. cap. 9. B. Hieronymns, vbi ait ſextum memorati Darij annum concurriſſe cum primo Olympiadis ſexageſimæ ſextæ: Oportet enim vt concurrat cum quarto Olympiadis ſexageſimæ quintæ. Nam, ſi annus primus ipſius Nabonaſſar concurrit cum primo octauæ Olympiadis, quemadmodum ſub anno mundi 3306. num. 1. probatum eſt: vtique neceſſario conſequitur, annum ducenteſimum trigeſimum ſecundum dicti Nabonaſſar, coincidere, ſaltem pro maiori patte, cum quarto Olympiadis ſexageſimæ quintæ, vt quiuis experiri poteſt in tabulis: quamuis potuerit etiam pro aliqua parte concurrere cum ptimo Olympiadis ſexageſimæ quintæ, & ſic ſaluari dictum S. Doctoris.

Darius Hyſtaſpis regnat in Perſide.

2 Dicitur autem iſte Darius, Hyſtaſpis; quia fuit filius Hyſtaſpis, vt ſcriptum reliquit Ioſephus 11. Antiq. cap. 3. Et ad differentiam primi illius Darij Medi, quem idem Auctor 10. Antiq. cap. 12. dicit, fuiſſe filium Aſtyagis. Ceterum geſta regis Darij Hyſtaſpis, fuſius deſcripta habentur apud Herodotum, a lib. 3. ad finem vergente, vſque ad initia ſeptimi. Inter quæ illud eſt; quod ipſe Babylonios a ſe deficientes, miro Zopyri aſtu, operaque ſubegit. Quod hic notandum duximus ne quis cum Io. Annio decipiatur, putans Babylonem ſemel duntaxat ab vno Dario, nempe Medo, captam: Quandoquidem certum eſt ipſam bis, nimirum a duobus Darijs fuiſſe expugnatam; Et primoquidem a Dario Medo Cyroque Perſa, vt nos ſub anno mundi 3516. num. 2. probauimus: Deinde iterum a Dario filio Hyſtaſpis, vt ex Herodoto dictum eſt. Primam Babyloniorum expugnationem, quæ contigit paulo ante ſolutionem captiuitatis Iudæorum, & cuius nos ſub anno mundi proximè citato meminimus, tangit Daniel in calce capitis quinti, & latius deſcribit Herodotus lib. 1. eamque ipſe, & ceteri ſcriptores Græci tribuunt Cyro, quod ipſe in re bellica fuerit multo celebrior: Scriptura verò Sacra loco Daniel. adducto, tribuit Dario, Medo, propter cauſas a nobis ſub anno mundi 3493. num. 2. ex B. Hieronymo relatas. Altera verò Babylonis expugnatio, quæ a Dario filio Hyſtaſpis, de quo nunc agimus, facta eſt; deſcribitur ab eodem Herodoto in fine lib. 3. Porrò iſte Darius Hyſtaſpis regnauit ſuper Perſas, & Medos annis triginta ſex; Sic enim ſcripſere Herodotus circa initia lib. 7. Euſebius in Chronicis, & Sulpitius Hiſtoriæ ſacræ lib. 2. quos ſequimur cenſentes decipi eos qui eidem plures, pauciores ue tribuunt.

Darij Hyſtaſpis geſta vbi petenda.

Hunc

Digitized by Google

Darius Hyſtaſpis nõ fuit maritus Eſther.

3 Hunc quoque Darium Hyſtaſpis, aliqui crediderunt fuiſſe maritum Eſther: tum quia ipſe admodum bene inclinatus eſſet erga Iudæos; tum etiam, quoniam de ipſo ſcriptum inuenerunt, quod habitaret in Suſis; & quod duas haberet vxores, Atoſſam ſcilicet, & Artiſtonam; quas putant eaſdem fuiſſe cum Vaſti & Eſther. Sed hanc opinionem omnino confutat locus Herodoti, qui lib. 3. ait prædictas Darij vxores Atoſſam & Artiſtonam, fuiſſe Cyri Regis Perſarum filias: ergo nulla earum potuit eſſe Eſther. Quod autem Darius habitaret in vrbe Suſa; nihil probat; quandoquidem, quemadmodum ſub anno mundi 3524. num. 5. ex Strabone docuimus, Suſis fuit ſedes omnium Regum Perſarum qui Cyro ſucceſſerunt. Denique ex 1. Eſdr. cap. 5. & 6. manifeſtum eſt, Darium ab initio regni ſui, Iudæos fauoribus proſequi cœpiſſe: ex his verò quæ habentur Eſther cap. 3. ver. 7. vbi memoratur annus Regis duodecimus, vſque ad finem libri, patet maritum Eſther, non niſi ab anno regni ſui duodecimo, cœpiſſe fauere Iudæis. Et de hoc ſatis, veniamus ad hiſtoriam.

Zorobabel impetrat a Dario templi ædificationem.

4 Ad eundem Darium, in principio regni eius, venit Zorobabel Dux Iudæorum ab Ieroſolymis, cum adhuc eſſet iuuenis, quemadmodum apertè colligitur 3. Eſdr. cap. 3. ver. 4. Et quia etiam erat fortis robore, inter tres primarios perſonæ Regis cuſtodes aſſumptus eſt. Contigit autem, vt poſt regale illud conuiuium, quod fecit Darius Rex, anno primo regni ſui, optimatibus ac Magiſtratibus Medorum atque Perſarum, propoſita fuerint inter tres Regis Cuſtodes problemata quædam, de potentia vini, Regis, mulierum, ac veritatis: Cumque de ſingulis, præſente Rege ac Magiſtratibus, fuſius diſputatum eſſet; ac ceteris duobus, omnium qui aderant iudicio, præualuiſſet Zorobabel; in præmium illius victoriæ, impetrauit a Rege, vt iuxta votum, quod ipſemet Darius vouerat priuſquam regno poriretur, ædificaret templum Domini in Ieruſalem. Itaq; ad hoc poſtea miſſus eſt ipſe Zorobabel a Rege in Ieruſalem, cum magna equitum multitudine: & cũ litteris fauorabilibus ad regios miniſtros in proximis regionibus exiſtentes; quibus præcipiebatur, vt omnino adiuuarent opus. Quæ omnia latius deſcripta inuenies 3. Eſdr. cap. 3. 4. & 5. per totũ; & apud Ioſephum 11. Antiq. cap. 4.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3533.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 87.

Annus Iubilei 19.

Lxx. anni iræ Dei impleti.

1 ANNO Darij Regis Perſarum ſecundo incidit annus Iubilei decimi noni, vt patet in tabulis. Et eodem anno circa primos eius menſes, puto eſſe impletos ſeptuaginta illos iræ Dei annos, quorum meminit Zacharias ſuæ propheriæ cap. 1. ver. 12. & cap. 7. ver. 5. tanquam de proximè præteritis; & de quibus nos ſub anno mundi 3462. num. 3. latius egimus. Nec obſtat, quod in principio allegati capitis 1. fiat mentio menſis octaui; & conſequenter videatur id accidiſſe circa poſteriores, non autem priores illius anni menſes; quia loquitur ibi ſcriptura ſacra de menſe octauo in ordine ad annum Hebræorum ſacrum; non autem in ordine ad annum ſecundum regni ipſius Darij.

Prophetant in Iudæa Aggæus & Zacharias.

2 Eodẽ circiter tẽpore ante aduentũ Zorobabelis cœperunt prophetare ad Iudæos in Ieruſalẽ, & in Iudæa exiſtentes, duo ex duodecim Prophetis minoribus, nẽpe Aggæus, & Zacharias: primus in menſe ſexto die primo menſis: Alter in menſe octauo, vt ex initijs prophetiarũ ſuarũ patet, & colligi etiã poteſt ex his, quæ dicuntur 1. Eſdr. in fine capitis 4. & in principio 5. Qui cum publicè aſſeueranterque proteſtarentur adueniſſe tempus a Deo præſtitutum domus Domini ædificandæ; protinus ſurrexerunt Zorobabel Dux populi, qui tũc opportunè cum litteris regijs de Perſide redijt in Ieruſalem: & Ioſue ſummus Sacerdos: & cum eis prædicti duo Prophetæ, hortantes atque animũ addentes populo, vt totis viribus fabricæ incumberent, & opus iam cœptum perficere curarent. Itaque opus aggreſſi ſunt die vigeſima quarta

mensis

menſis ſexti, in eodem anno ſecundo Darij, quemadmodum traditur Aggæi cap. 1. in fine, & cap. 2. ver. 1. Vbi prima illa verba: In die vigeſima quarta menſis, in menſe ſexto, in anno ſecundo Darij Regis.] Videntur coniungenda cum præcedentibus, hoc eſt, referenda ad ea quæ dicta ſunt in calce prioris capitis, quemadmodum legimus apud B. Hieronymum, & Theodoretum, & bene notat Auctor Scoliorum editionis lxx. Interpretum ad finem Prophetiæ ipſius Aggæi. Die inquam vigeſima quarta dicti menſis, cœperunt denuo magnis conatibus ædificare templum Domini in Ieruſalem, id eſt proſequi fabricam templi interioris, iam ab anno Cyri ſecundo fundatam, & inſuper iacere fundamenta templi exterioris, vt colligitur Aggæi cap. 2. ver. 11. & 19. & nos ſub anno mundi 3518. num. 1. declarauimus. Quare quod ait Ioſephus lib. 1. contra Apionem non procul ante medium, templum hoc anno Cyri ſecundo fundatum, & anno ſecundo Darij exædificatum fuiſſe, non debet accipi, ac ſi dixiſſet: idem templum anno Darij ſecundo eſſe abſolutum: alioqui ſecum ipſe pugnaret Ioſephus, qui 11. Antiq. cap. 4. de eodem templo dicit: quod anno eiuſdem Darij nono fuit expletum: ſed ſenſus verborum Ioſephi eſt, ac ſi dicere voluiſſet: Templum, quod anno Cyri ſecundo fuit fundatum, poſtea anno Darij ſecundo fuit ſuperædificatum, ſeu cœptum eſt ſuperædificari. Niſi forte quis exiſtimet, potuiſſe quodammodo dici, tunc fuiſſe exædificatum, id eſt haberi pro ædificato. Quoniam Iudæi vſque ad illud tempus, videntes tot impedimenta, & tantam dilationẽ, cœpiſſent dubitare num aliquando perfici poſſet. At in hoc ſecundo Darij anno, tũ propter Aggæi, & Zachariæ vaticinia, tum verò maxime, vt viderunt ampliſſimum Darij Regis reſcriptum, de quo paulo poſt agemus, ſtatim firmiter credere cœperunt, ipſum breui fore abſoluendum; & quoquomodo habere illum pro abſoluto.

Templi ædificatio quando reaſumpta.

3 Eodem anno, vt primum auditum eſt apud Samaritas finitimaſque gentes, quod denuo Ieroſolymis templum magnis operibus reædificaretur; Confeſtim Thathanai, qui erat pro Rege Dux regionis trans flumen Euphraten, in qua prædictæ Gentes habitabant; venit ipſe & conſiliarij eius in Ieruſalem, cœpitque inquirere ac requirere pro officij ſui munere, cur & quanam auctoritate ædificium illud fieret. Cũ autem non nihil hinc inde diſceptatum eſſet, poſt multa tandem conuenerunt, vt res ad Darium Regem deferri deberet; ac in eo quod ipſe decerneret, omnes aquieſcerent. Itaque ſcripſit Thathanai ad Regem Epiſtolam ſatis modeſtam, cuius exemplum habetur 1. Eſdr. cap. 5. ver. 6. vſque ad finem capitis.

Thathanai Dux ſcribit ad regem Dariũ de templi ædificio.

4 Eodem anno, die vigeſima prima menſis ſeptimi, intellige anni Hebræorum ſacri tum currentis; prophetauit Aggæus quæ habentur apud ipſum cap. 2. ver. 2. vſque ad 11. in qua prophetia, ne Iudæi in ædificando torpeſcerent, præuidentes templũ illud, ob mẽſuras eidem a Cyro præſtitutas, longe humilius euaſurum eo, quod olim ædificauerat Salomon: excitat eos prædicens in verbo Dñi, quod magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ pluſquam primæ. Quod quidem propheticum dictum, tametſi de nouo teſtamento accipiendum putet S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. ca. 45. Nihilominus, videtur etiam ad litteram poſſe accipi, de templo poſt captiuitatem ædificato, in quo multis modis, eadem prophetia, videtur fuiſſe impleta. Nam primum templum, a ſolis Iudæis, & de exteris, a ſola regina Saba, vel etiam a finitimis Iudææ regulis, honoratum legimus: qui forſitan Salomonis regis intuitu potius, quàm ipſius templi, id præſtitiſſe videntur. Secundum verò templum, a magnis itẽ Gentium regibus, & Monarchis. Nam præter regia, quæ pro eius ædificatione, auxilia contulerunt, primo Cyrus Perſarum Monarcha; & mox Darius Hyſtaſpis (quemadmodum ſub anno mundi 3517. num. 2. & 3. dictum eſt, & hic infra num. 6. dicturi ſumus) certè Artaxerxes quoque cognomento Longimanus, idem templum, & murorum ædificijs per circuitum muniuit; & muneribus exornauit, vt nos ſub annis mundi 3595. num. 1. & 3610. nu. 9. dicemus. Græci itidem deinde reges, hoc templum valde coluerunt. Inprimis verò Alexander Magnus, & præſentia ſua, & ſacrificijs, vt tradit Ioſephus 11. Antiq. cap. vlt. Et poſt ipſum Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, pretioſiſſima eidem donaria miſit, quæ idem Ioſephus accuratè deſcribit 12. Antiq. cap. 2. Denique 2. Machab. cap. 3. ver. 2. & 3. legimus, quod ipſi reges, & principes, illud maximis muneribus illuſtrabant; ita vt Seleucus Aſiæ rex, de redditibus ſuis, præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinen-

Aggæus prædicit ſecundum templum glorioſius futurũ primo.

tes. Præterea, ſi attendamus ipſam ædificij pulchritudinem ac magnificentiam, profectò poſtremis temporibus, quando templum ipſum ab Herode renouatum eſt, multò quàm olim a Salomone, auguſtius extructum fuit, quemadmodum probat Ribera ſuper Aggæi cap. 2. num. 45. vſque ad 53. Et palam quoque fieri poterit, ex collatione eorum quæ nos ſub anno mundi 3023. cum his quæ ſub anno 4032. dicemus. Et de hoc templo accipienda ſunt quæ de ſecunda templi ædificatione tradit S. Io. Chryſoſtomus homil. 17. in Epiſtolam B. Pauli ad Hebr. illis verbis: Secunda autem ædificatio fuit præclarior, & propter pulchritudinem, & alia omnia. Nec propterea ſolùm erat magnificum, & venerandum; ſed etiam propterea quod eſſet vnicum. Nam a finibus terræ illuc veniebant, ſiue a Babylone, ſiue ab Æthiopia. Et hoc ſignificans Lucas dicebat in Actibus: [Erant illic habitantes Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontũ, & Aſiam, Phrygiam, & Pamphiliam, Aegyptum, & partes Libyæ quæ eſt circa Cyrenem.] Qui ergo erant in toto orbe terræ, illuc conueniebant, & multum erat nomẽ illius templi. Huc uſque S. Chryſoſtomus. Verum nihil eſt, quòd huius templi gloriam magis auxerit, quàm dignitas Saluatoris, qui in eo infans præſentari voluit; ac poſtea vir factus, ſæpiſſimè prædicare, & non ſemel eijcere ab eo vendentes, & ementes: & corporali præſentia ſua, illud multo glorioſius reddere, quàm olim fecerat mirabilis illa nebula, quæ in templo Salomonis apparuerat. Vt propterea mirum non ſit, ſi hac nacta occaſione, idem Propheta Aggæus ibidem etiam ipſius Meſſiæ aduentum prænuntiat illis verbis: Et veniet deſideratus cunctis Gentibus.

Aggæus prophetat terram deinceps fructus vberiores laturam.

Eodem anno, die vigeſimo quarto menſis noni, idem Aggæus, vaticinatus eſt Iudæis ea, quæ ſcripta ſunt in cap. prophetiæ eius 2. ver. 11. vſque ad finem capitis. 5
Vbi ſub quibuſdam ſimilitudinibus docet, cur ipſi hactenus meſſes, vindemiaſque adeo tenues collegerint: nimirum, quia de templo extruendo, parum ſoliciti fuerant. Et vt hoc veriſſimum eſſe, vel ipſo deinceps experimento comprobent, prædicit eis, quòd ex die qua denuo templi fabricam alacriter reaſumpſerunt, Dominus eorum agris vineiſque benediceet, vt fructus proferant vberiores. Poſtea iterũ prophetat de regno Chriſti, ex poſteritate Zorobabelis naſcituri, quod ceteris corruentibus regnis ſtabit in æternum. Aggæi cap. 2. ver. 21. vſque ad finem capitis.

Darius rex de nuo decernit templi ædificationem.

6 Per eadem circiter, vt puto, tempora, Darius rex acceptis epiſtolis Thathanai, & conſiliariorum eius; & inuenta in Ecbatanis ſcriptura autentica decreti, quod fecerat Cyrus Rex de templo Ieroſolymis reædificando; ipſe pariter nouo, eoque ampliſſimo reſcripto, quod habetur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 6. vſque ad 13. idem ſtatuit; præcipiens Thathanai Duci ac ceteris officialibus ſuis trans Euphraten exiſtentibus, ne templi Ieroſolymitani ædificium vllatenus impedirent: Quin potius ex redditibus regijs illud fieri ſtudioſè curarent: & inſuper ſi opus eſſet, hoſtias, & alia Deo ibidem offerrenda Sacerdotibus miniſtrarent; Et vt poſthac omnibus, omnes præcideret impediendæ fabricæ occaſiones, ſub pœna mortis in patibulo infligendæ, cauit, ne quis decreto hoc ſuo contrauenire vllo modo auderet. Quod reſcriptum ſupra quam credi poteſt lætificauit Iudæos: qui exinde, memorato Thathanai ac reliquis Darij officialibus iuſſa Regis accuratè exequentibus, proſperè admodum, & omni conatu fabricæ incumbentes, eãdem breui, nimirum ſexto dicti Darij anno, vt ſuo loco dicemus, compleuerunt, 1. Eſdr. cap. 6. ver. 2. vſque ad 16.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3535.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 89.

Zacharias docet quæ ieiunia ſint accepta Domino.

ANNO Darij Regis Perſarum quarto, quarta die menſis noni, qui dicebatur 1
Caſleu: cum duo principes viri ex Iudæis; qui in Babylone remanſerant, nomine Saraſar, & Rogummelech, audiſſent, quod templum in Ieruſalem ędificabatur,

& fabrica iam ad finem appropinquare inciperet, miſiſſentque legatos in Ieruſalem ad Sacerdotes, & Prophetas ibidem exiſtentes, vt interrogarent eos, ſi ex quo iam deſierat captiuitas, & templi ædificium conſurgeret, ac proinde lætitiæ magis quam luctus dies aduenisſe videretur; ſi inquam, adhuc perſeuerare debebant, in ieiunio quinti, & ſeptimi menſis, quæ inſtituta fuerant, primum quidem, ob incenſi templi mæſtitiam; alterum verò ob necem Godoliæ, & deſertam omnino a Iudæis Ieruſalem, & terram Iuda. Hac occaſione accepta Zacharias Propheta, iubente Domino, cœpit coram Sacerdotibus, & omni populo, inuehi aduerſus ieiunia, quæ in ſola cibi abſtinentia conſiſtunt; quemadmodum fecerat ante ipſum Iſaias cap. 58. ver. 3. vſque ad 8. Et docere quænam ieiunia beneplacita ſint coram Domino, nimirum quæ abſtinentiam quoque a peccatis, & inſuper opera iuſtitiæ ac miſerationis pariter adiuncta habent. Zachar. cap. 7. per totum. Deinde idem Propheta proſequitur, vt prius fecerat, multa vaticinari de felicitate Eccleſiæ, quam (quia radicem ex Iudæis habuit) modo Sion, modo Ieruſalem vocat, & multa bona ſpiritualia eidē ventura prænuntiat, in aduentu Chriſti, de quo etiam ſparſim plura alia prædicit, nimirum de eius Euangelica prædicatione; De Apoſtolorum ex genere Hebraico electione; De ipſius ſuper aſinam, & pullum ingreſſu in Ieruſalem; De Euchariſtiæ inſtitutione ſub ſpeciebus panis & vini; De eiuſdem Chriſti venditione, pro triginta argenteis; De fuga Apoſtolorum; De Chriſti paſſione, & eius fructu; De Ieroſolymæ excidio, & impiorum Iudæorum perditione; De ſanctitate fidelium, De ſupplitijs perſecutorum Eccleſiæ; De Antichriſto, & eiuſmodi alijs ad ipſum Chriſtum, vniuerſam eius Eccleſiam pertinentibus, vt videre eſt, in reliquis capitibus, & in tota prophetia eius.

Zacharias multa prophetat de Chriſto, & eius Eccleſia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3537.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 91.

1 ANNO ſexto regni Darij Regis Perſarum; die tertio menſis Adar, qui erat anni ſacri menſis duodecimus; compleuerunt filij Iuda domum Domini primo Eſdr. cap. 6, ver. 15. intellige quo ad partem eius nobiliorem, in qua erant Sancta, & Sancta Sanctorum, quemadmodum communiter exponunt Doctores. Nam quod ſpectat ad partes eiuſdem templi exteriores, inter quas computabantur Atria, & Porticus, & Gazophilatia, & ſi quæ erant eiuſmodi alia; non niſi anno prædicti Darij nono abſoluta eſſe creduntur, iuxta Ioſephum, & alios, quos ſub anno mundi 3540. num. 1. citabimus. Et eodem tempore videtur celebrata fuiſſe eiuſdem templi dedicatio, cum ea ſollemnitate quæ deſcribitur loco Eſdr. allegato, Et pariter reſtituta Sacerdotum ac Leuitarum miniſtratio iuxta vices ſuas, vt dicitur ibidem ver. 18. Inſuper

Templi pars nobilior, abſoluta.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3538.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 92.

1 ANNO proximo inchoante, nimirum die decimo quarto menſis primi, ſanctificatis Sacerdotibus & Leuitis, immolauerunt, & manducauerunt Paſcha Iudæi, qui de transmigratione redierant; & fecerunt ſollemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia 1. Eſdr. cap. 6. ver. 19. vſque ad finem capitis.

Iudæi faciunt Paſcha.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3540.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 94.

Templi ædificium expletũ.

ANNO regni Darij nono, completa vſquequaque fuit ædificatio templi, vt 1
tradit Ioſephus 11. Antiq. cap.4. & approbant Euſebius lib. 8. De Demon-
ſtratione Euangelica, Demonſtratione ſecunda circa medium, & B. Hieronymus
ſuper Daniel. cap.9. & alij: Expleta inquam eſt, non ſolum quo ad partes eius in-
teriores, in quibus ſoli Sacerdotes ingredi poterant; ſed etiam quo ad exteriores,
quæ etiam laicis erant peruiæ. hæ enim pariter templi nomine ſignificabantur, vt
patet Ioan.cap.8.ver.20. vbi dicitur: Hæc locutus eſt Ieſus in Gazophilatio,& erat
quotidie docens in templo. Et Luc.cap.2.ver.37. De Anna filia Phanuel, quæ non
diſcedebat de templo. Igitur ex ſupradictis manifeſtum eſt,totam hanc templi fa-
bricam,ex quo iubente Cyro extrui cœperat, viginti duobus circiter annis fuiſſe
abſolutam; totidem enim ab anno ſecundo aduentus Iudæorum in Ieruſalem, qui
pariter fuit ſecundus Monarchiæ Cyri, in quo iacta ſunt templi fundamenta vſque
ad prædictum annum Darij nonum inueniũtur; aut ad ſummum viginti tres, vtriſq;
terminis computatis, vt recenſeri poteſt in tabulis. Quare quod ait Ioſephus loco
proximè adducto: idem templum intra ſeptennium fuiſſe abſolutum; procul dubio
debet intelligi, ex quo iubente Dario, ſtructura iam pridem intermiſſa, denuo rea-
ſumpta fuerat, anno regni ipſius ſecundo: inde enim vſque ad nonum ipſius annum,
ſeptennium hoc fluxit; quod etiam planè indicant illa eiuſdem Auctoris verba ibi-
dem poſita: prophetantibus interim inquit, Aggæo,& Zacharia: hos enim prophe-
tare cœpiſſe anno regni Darij ſecundo, iam ſub anno mundi 3533. num. 1. diximus.

Eſdræ locus exponitur.

Sed quid dicemus ad id, quod legimus 1. Eſdr. cap. 6. ver. 14. nempe, ſecundum
hoc templum, ædificatum fuiſſe iubente Cyro,& Dario,& Artaxerxe regibus Perſa-
rum? Quis eſt iſte Artaxerxes? Certè non Cambyſes, qui medius fuit inter Cyrũ,
& Darium; ipſe enim apertè hoc ædificium fieri prohibuit omnibus diebus regni
ſui, vt patet in calce capitis quarti eiuſdem libri Eſdræ. Oportet ergo fuiſſe ali-
quem ex poſterioribus dicti Darij: Ex quibus neminem reperiemus, qui templi Ie- 1
roſolymitani fabricam iuuerit, niſi is qui miſit Neemiam in Iudæam; nimirum non
Xerxes (vt falſo credidit Ioſephus, quemadmodum nos ſub anno mundi 3568. nu.
2. oſtendemus) ſed Longimanus, vt ſub anno mundi 3609. nu. 3. demonſtrabimus:
Ergo non omnibus numeris abſoluta fuit anno ſexto, vel nono Darij, dicta templi
fabrica. Ad hoc dicimus, verè templum hoc, ſub prædicto Dario fuiſſe abſolutum;
quantum ſpectat ad partes pro cultu Deo ibidem exhibendo neceſſarias; vt ſupra
ex Ioſepho probatum eſt. Verumtamen, poſtea ſub Artaxerxe Longimano, multa
eidem templo addita fuiſſe; tum ad maiorem eius ornatum; tum ad ipſius munimẽ.
Circundatum namque fuit muris, vt ſub anno mundi 3533. num. 4. tactum eſt, &
ſub anno mundi 3610. num. 9. & 15. dicemus. Et hoc eſt, vt arbitror, quod inſi-
nuatur loco Eſdr. proximè adducto, illis verbis: Iubente Cyro,& Dario,& Artaxer-
xe. Quod ſi verum eſt, oportet, dictum Eſdræ librum (licet de rebus duntaxat Iero-
ſolymis ſub Dario Hyſtaſpis filio actis, agere videatur) nihilominus fuiſſe conſcri-
ptum poſt prædictos templi muros ab Artaxerxe Longimano constructos; id eſt poſt
annum ſaltem regni eiuſdem Artaxerxis vigeſimum ſextum, vt ex ſub anno mundi
proximè adducto num. 9. dicendis, probabiliter colligi poterit.

Quomodo templum 46. annis ædificatum dicatur.

Verum enimuerò, ſi ab anno Monarchiæ Cyri ſecundo, ad nonum regni Darij, flu- 2
xerunt anni duntaxat viginti duo; Quomodo (dicet aliquis) vera eſſe potuit vul-
gata illa, & a multis grauiſſimis Auctoribus recepta opinio, quæ habet huius templi 1
ſtructuram ad ſex, & quadraginta annos perduraſſe, iuxta illud Ioan.cap.2.ver.20.
Quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt templum hoc &c. Communiter enim
omnes ferè illius loci Expoſitores, de templo hoc ſub Zorobabele reædificato, dictũ
illud intelligunt. Ad hoc videtur dupliciter reſponderi poſſe. Vel cum Echio in

re-

reſponſione de ſeptuagenario in fine capitis 1. Aggæi; & Lyrano, & Origene a Ribera ſuper Zachar. cap. 1. num. 46. allegatis; nimirum Iudæos falſum dixiſſe; ſiue propter ipſorum ignorantiam (erant enim mercatores, & plebei, quos de templo Dominus eijciebat, ſiue quia ſcienter mentiti ſunt, vt vel ſic oſtenderent minus poſſibile eſſe, quod dixerat Dominus: Et in triduo excitabo illud.] Neque verò propterea mendatij ſanctum arguimus Euangeliſtam; ſed credimus fatemurque, ipſum rem geſtam fideliter ſcripſiſſe, ac Iudæorum verba, prout ab ipſis prolata fuerant, retuliſſe. Vel melius dici poteſt: re vera hanc Iudæorum reſponſionē, de quadraginta ſex annis (quicquid Expoſitores dixerint) non eſſe referendam, ad durationem fabricæ templi ſub Regibus Perſarum ædificati; ſed eius quod tunc Iudæi præ oculis habebant; quodque Herodes, vetere a fundamentis ſublato, ædificari curauerat, vt bene tradit Cardinalis Baronius in ſuis Annalibus ſub anno Chriſti 31. nam ſi dictum, inquit, Redemptoris: Soluite templum hoc &c. intellexerant Iudæi de templo illo, quod erat eis ante oculos poſitum; quis dubitet de eodem quoque illos reſpondiſſe? alioqui impertinens, & inepta nimis videri potuiſſet eorum reſponſio. Quomodo autem verum ſit, quod templum Ieroſolymitanum ab Herode conſtructum, quadraginta & ſex annis fuerit ædificatum, nos infra ſub anno mundi 4032. num. 3. oſtendemus.

3 Nunc de templo, Zorobabele Iudæorum Duce, fabricato, ſciendum eſt, quod in duobus a priori valde deficiebat; nimirum in celſitudine, & ornatu; Quandoquidē prius templum, a Salomone Rege ditiſſimo pariterque ſplendidiſſimo, laminis aureis intus vndique opertum fuerat, varijsque cælaturis miro artificio fabricatis, ac regia magnificentia exornatum; Iſtud verò non item; vtpote a viris non admodum diuitibus, atque de Babylonica captiuitate nuper reuerſis, extructum. Qua etiam, vt arbitror, de cauſa in hoc ſecundo templo altare holocauſtorum, non factum fuit extrinſecus æneum, quale in primo fecerat Salomon; ſed ex lapidibus impolitis, vt præceptum fuerat in lege: Et hoc apertè colligitur 1. Machab. cap. 4. ver. 46. Vbi legimus, quod Sacerdotes a Iuda Machabæo delecti, qui templum a Gentibus prophanatum mundarent; demoliti ſunt altare holocauſti; & repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quo ad vſque veniret Propheta, & reſponderet de eis; Et acceperunt lapides integros ſecundum legem, & ædificauerunt altare nouum, ſecundū illud quod fuit prius.] Ex quibus poſtremis verbis manifeſte deducitur, quod altare hoc ſub Zorobabele fabricatum, & poſtea a Gentibus prophanatum; non erat ex parte æneum, ſed totum lapideum, vt dictum eſt. Credimus quoque eadem de cauſa ſuperius allegata, in ſecundo hoc templo, non extitiſſe luteres æneos, nec mare æneum, quemadmodum fuerant in primo; ſed pro ipſis vaſa lutea ad continendas aquas, pro Sacerdotum, ac ſacrificiorum ablutione. Nam illa ærea, & tanto artificio elaborata, quæ fecerat Salomon, ſcimus poſtmodum comminuta, & conflata fuiſſe a Chaldæis tempore vaſtationis templi, & abductæ captiuitatis, & tranſlata in Babylonem; vt ſub anno mundi 3447. nu. 1. dictum eſt: noua autem modo, ex ære facta fuiſſe ab ijs qui de captiuitate redierūt, neque vſpiam reperimus ſcriptum, neque ob redeuntium paupertatem, rationabile eſt credere. Quòd verò attinet ad templi celſitudinem, certum eſt quod prius habebat centum viginti cubitos, altitudinis, vt nos ſub anno mundi 3023. num. 2. & 4. probauimus: hoc autem tantummodo ſexaginta. Sic enim ſtatutum fuerat a Cyro, quemadmodum patet ex eius diplomate, quod refertur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 3. Et propterea ſeniores, qui templum Salomonis viderant, flebant, vt legimus 1. Eſdr. cap. 3. ver. 12. nimirum intelligentes, quod huius fundamenta prioris altitudinem ſuſtinere non poterant. Videtur etiam in hoc ſecundo templo non decem candelabra, & totidem menſas ſicut in primo, extitiſſe; ſed vnum tātum candelabrum, & vnam menſam, quemadmodum colligi poteſt ex 1. Machab. cap. 4. ver. 49. Et nos ſub anno mundi 3446. num. 4. diximus, & infra ſub anno mundi 3890. num. 2. clarius explicabimus. In reliquis autem admodum probabile eſt, templum iſtud, ad exemplar prioris fuiſſe fabricatum, vt bene colligit Lyranus ex illis verbis, quæ in principio libri primi Eſdr. habentur, vbi dicitur:

Templum ſecūdum fuiſſe minus ornatum primo.

Minus altum.

Ad prioris exēplar fuiſſe fabricatum.

quod ſuſcitauit Deus ſpiritum Cyri Regis Perſarum, vt ædificaret domum Domini in Ieruſalem: Si enim Cyrus Deo inſpirante, templum ædificari iuſſit, vtique conſequens eſt, vt illud, non ad proprium ſenſum; ſed ad normam aliàs a Deo præſcriptam conſtrui voluerit; ideſt ad exemplar prioris, cuius forma olim Dauidi ab codē Deo fuerat præmonſtrata; & poſtea a Dauide, Salomoni filio tradita: niſi quod non tam craſſa fie ti fundamenta, neque adeo ædificium attolli, præcepit, ne Iudæi tanta templi munitione freti, occaſionem aliquando noui aliquid contra Reges Perſarū moliendi arriperent. Nemo autem fallatur, putans templum iſtud fuiſſe latum ſexaginta cubitis, propter illa verba quæ 1. Eſdr. cap. 6. ver. 3. habentur: Et latitudinem cubitorum ſexaginta.] Quia vel tanta iſta latitudo intelligi debet fuiſſe, non in corpore, ſed in facie templi extrinſecus apparente, eo modo quo ſub anno mun. 4032. num 7. dicemus, templum Herodianum fuiſſe centum cubitis latum: Vel ſcriptura ſacra, loco Eſdr. citato, vſurpat latitudinis terminum pro longitudine, ſeu pro extēſione, quod magis Hebraici vocabuli vis ſignificare videtur, vt tradunt illius idiomatis profeſſores; ita vt illius loci ſenſus ſit, ac ſi dictum eſſet: Ponant fundamenta ſupportantia altitudinem cubitorum ſexaginta; eandemque menſuram, in parte magis extenſa, hoc eſt in longitudine, non excedant: alioqui, niſi altero ex duobus modis iam expoſitis, ille locus intelligatur, neceſſarium foret fateri, templum ſecundum, triplo latius fuiſſe primo; quod nemo vnquam auſus eſt aſſerere: quandoquidē ad munia quæ in eo exercenda erant, abundè ſatis ſufficere poterat amplitudo Dauidi a Deo, & a Dauide Salomoni præſcripta, & ab ipſo Salomone, in templo a ſe conſtructo, ſeruata, quemadmodum nos ſub anno mundi 3043. num. 5. oſtendimus; nec aliter Deum Cyro inſpiraſſe credendum eſt: Sed nec templum Herodianum latius fuiſſe eo quod fecerat Salomon, ex ſub anno mundi 4032. numero ſeptimo dicendis, apparebit. Præterea ſi hoc templum habuiſſet latitudinis cubitos ſexaginta; profectò nulla extitiſſet cauſa flendi, his qui prius templum viderant; quoniam etſi hoc poſterius ad altitudinem prioris pertingere non poſſet; illo tamen longe latior euaſiſſet; Neque credibile eſt, quod poſtea Herodes tam latum templum demoliri iuſſerit, vt aliud illo, triplo minoris latitudinis, altius erigeret.

De ſecundi tēpli latitudine.

4 Iam verò, ex quo de ſecundo templo agere cœpimus, non videtur hic prætereundum, quod Talmudici Hebræorum libri (vt referunt Galatinus libr. 4. De Arcanis Catholicæ veritatis c. 9. Et Porchetus in prima parte victoriæ contra Hebræos c. 7. Et Genebrardus lib. ſuæ Chronologiæ 2. Vbi agit de actis ſub ſacerdotio Ioachim) aſſerunt in hoc ſecundo templo, quinque ex his quæ erāt in priori mirabilia, defuiſſe: nimirum. primo arcam fœderis Domini, quam aliqui etiā ex Catholicis putant adhuc in ea ſpelunca, eſſe abſorptam, in qua olim a Ieremia Propheta fuerat occultata; & non niſi prope conſumationem ſæculi, fore manifeſtandam; quando ſcilicet Iudæi ab Enoch, & Elia conuertentur. Secundo Vrim, & Thummim, ideſt rationale vel pectorale ſummi Pontificis, lapillis valde pretioſis ornatum; ex quorum procedente fulgore Sacerdotes, futuros rerum euentus præcognoſcere, & ſuper his, conſulentibus reſponſa dare ſoliti erant, quemadmodum nos ſub anno mundi 2544. num. 85. vſque ad 88. diffusè declarauimus: Quo fit vt quidam Hebræorum, idem rationale, oraculum mutum appellarint, quod ſigno fulgoris ab eo egredientis, futura præmoſtraret; ad differentiam alterius oraculi vocalis, de quo paulo poſt agemus. Tertio defuiſſe aiunt in hoc ſecundo templo ignem ſacrum de cælo datum, qui olim in altari ſemper ardere debebat, & a Sacerdotibus, quotidiana lignorum ſuppoſitione, nutriri, De quo igne ſatis ſub anno mundi 2545. num. 3. & 4. dictum eſt. Quarto diuinam præſentiam, ſeu gloriam Domini, quæ aliquoties loqui; & reſponſa dare articulatimque audiri ſolebat, de propitiatorio exiſtente ſuper arcam teſtimonij inter duos Cherubim, in Sancta Sanctorum; De cuius voce ſpecialis mentio habetur Numer. capitulo 7. verſiculo 89. Vnde ipſum propitiatorium, quidam appellabāt oraculum vocale, ad diſtinctionem alterius muti de quo paulo ante memini mus. Quinto, & vlt. ſpiritum propheticum. Hæc, inquā, quinque memora-

Quæ Hebræi putant in ſecūdo templo defuiſſe.

rabilia in ſecundo templo deſiderata eſſe, crediderunt Hebræi: Quorum nonnulli, ſuperſtitioſa quadam, vt ſolent, litterarum obſeruatione ducti, exponentes illud Aggæi cap. 1. ver. 8. Aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum, & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.] dixerũt, Prophetam ibi ſcripſiſſe dictionem illam Hebraicam, quæ Latinè ſonat-glorificabor-ſine quinta Hebraici alphabeti littera, quæ apud ipſos ſignificat quinque: vt hoc ſigno Iudæos ſui temporis, de prædictarum quinque rerum defectu, admoneret: & quod propterea Deus in hoc templo minus erat, quam in priori, glorificandus. Sic Hebræorum Rabbini.

Reijcitur prædicta Rabbinorum opinio.

Sed quod hæc ipſorum obſeruatio, vana prorſus fuerit, & erronea; & quod defe-
5 ciſſe illas quinque res in ſecundo templo, non ſit (vt ipſi aſſerunt) antiqua Hebræorum traditio, ſed commentum Rabbinorum, & mendax quædam fabuloſaque ipſorum adinuentio: quæ ſtatim ſubiungemus, aperte, vt arbitror, demonſtrabunt. Nam vt omittam quod B. Hieronymus Iudaicarum traditionum diligētiſſimus collector, nihil de hac re meminerit; Et quod ex quo primum ipſi ponunt in ſecundo templo defuiſſe Arcam fœderis: vtique ſuperfluum fuit quarto loco addere, quod etiam defuerit oraculum vocale: cum perſpicuum eſſet ipſum de arca, ſeu de eius propiciatorio procedere conſueuiſſe: qua ſublata, ipſum quoq; tolli neceſſe erat. Si Rabbini ſignificare intendunt, in hoc, primum templum, a ſecundo fuiſſe differens, quod in primo, illæ quinque res eſſent, in ſecundo autem numquam extiterint; falſum eſt: Quandoquidem, vt ad ſingula deſcendamus: De igne ſacro legimus 2. Machab. cap. 1. ver. 20. & ſequentibus; quod cum Neemias miſiſſet ad requirendum ignem olim a Sacerdotibus abſconditum, loco ignis inuenta fuit aqua craſſa, quam cum iuſſiſſet aſpergi ſuper ſacrificia, & ſuper ligna eis ſuppoſita: ſolque, qui prius erat in nubilo, refulgere cœpiſſet: repente, cunctis inſpectantibus, accenſus eſt mirabiliter ignis magnus, quo conſumpta ſunt ſacrificia. Ec quis neſciat hunc proculdubio fuiſſe ignem ſacrum, de cælo demiſſum, & poſtea, vt olim fieri conſueuerat, iugiter a Sacerdotibus lignorum appoſitione nutritum, & ad templi vſus conſeruatum? Quid clarius dici poteſt, ad redarguendam prædictam Rabbinorum mendaciſſimā poſitionem? Vrim quoque & Thummim, in ſecundo templo aliquandiu permanſiſſe, certum eſt, ſi Ioſepho credimus: qui 3. Antiq. cap. 9. vbi de his fuſius agit, tandem aſſerit, illum gemmarum fulgorem, ex quo Sacerdotes augurari etiam in prælijs proſpera ſolebant, deſiſſe ducentis annis antequam ipſe commentaria ſua ſcripſiſſet, irato, inquit, Deo, propter legum ſuarum violationem. Cum igitur ab anno regni Darij Hyſtaſpis nono, in quo templi huius ædificatio abſoluta fuit, vſque ad Ioſephi tempora, fluxerint anni pluſquam quingenti, quemadmodum ex tabulis dignoſci poteſt: neceſſario conſequitur, Vrim, & Thummim, in ſecundo hoc templo, trecentorum ſaltem annorum ſpatio, perſeueraſſe. De ſpiritu item prophetico, dici non poteſt, tempora huius templi omnino caruiſſe: quoniam ex ſupradictis patet, eiſdem temporibus, prophetaſſe Aggæum, & Zachariam, & poſt ipſos etiam Malachiam, vt ſuo loco dicemus. Quod præterea eidem templo non defuerit arca fœderis Domini, nos infra ſub anno mundi 3610. num. 10. & 11. oſtendemus. De gloria autem Domini, cum neque ex ſacris libris; neque ex antiquis probatiſque ſcriptoribus conſtet, eam toto ſecundi huius templi tempore, in ipſo numquam apparuiſſe: poſſumus ſatis probabiliter, de ea ſicut, & de quattuor reliquis opinari.

Quomodo aliquatenus prædicta Hebræorum opinio ſuſtineri poſſit.

At verò ſi Rabbini intelligunt memoratas quinque res, aliquando quidem in ſe-
9 cundo templo extitiſſe; ſed paulatim poſtea ſuccedentibus temporibus, ob peccata illius populi, priuſquam illud templum ab Herode demoliretur, defeciſſe: id profectò de aliquibus poterit admitti. Etenim Machabæorum tempeſtate, iam defecerat Prophetia, vt manifeſtè colligitur 1. Machab. cap. 4. ver. 46. Et etiam ignis ſacer, vt ex eodem cap. ver. 44. inferri poteſt: ibi enim dicitur, quod altare holocauſtorū erat tunc temporis prophanatum: ergo non erat in eo amplius ignis ſacer. Quod item clarius confirmatur 2. Machab. cap. 10. ver. 3. vbi legimus: quod purgato templo, & igne nouo de lapidibus ignitis concepto, obtulerunt ſacrificia; oportet igitur tunc iam defeciſſe ignem ſacrum: alioqui eo ad ſacrificia vſi eſſent, nec opus fuiſ-

ſet nouum de lapidibus educere. Quando autē, & qua de cauſa ceſſauerit iſte ignis ſacer, nos ſub anno mundi 3878. num. 6. dicemus. Quod inſuper circa eadem tempora ceſſauerint Vrim, & Thummim, iam ex Ioſepho demonſtratum eſt. Sed & ſi vera eſſet illorum opinio, qui putant arcam teſtamenti, in hoc quidem templū fuiſſe reportatā, ibique aliquandiu permanſiſſe donec poſtea, vel ab impijſſimo Antiocho Epiphane, aut a Pompeio, vel potius a Craſſo, cum alijs rebus ſacris, vt putant, inde fuit ablata (quam opinionem tangit Ribera ſuper cap. Aggæi 1. nu. 19.) Poſſemus etiam credere, tunc quoque ceſſaſſe oraculum vocale, ſeu diuinæ vocis auditum, vel potius diuinæ præſentiæ ſub ſigno nubis apparitionem in Sancta Sanctorū: Et ſic omnia quinque prius enumerata, paulatim in hoc templo defeciſſe. Verumtamen quia de arca fœderis, nos ſub anno mundi 3885. num. 4. vſque ad 14. oppoſitum probabimus: Iccirco de hiſ duobus, nimirum de arca, & item de præſentia Domini modo iam expoſito; quod in eodem templo omnino eſſe defierint, non videtur vllatenus poſſe conuinci.

Hebræi ſollemnia offerunt ſacrificia Domino.

Eodem anno Darij nono, die vigeſimo tertio menſis Adar, vt ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 4. obtulerunt filij Iſrael ſacrificia admodum ſollemnia Domino, pro recuperata, poſt captiuitatem, priſtina felicitate, & nouo templo recepto. Quæ ſolennitas licet videatur eſſe illa met, que 1. Eſdr. cap. 6. ver. 16. dicitur facta anno Darij ſexto, in dedicatione templi: quando ſcilicet expletum fuit ædificium tēpli interioris, vt ſupra expoſitum eſt, Verūtamē rationabilius videtur, fuiſſe diuerſam quia veriſimile eſt quod non ſemel eiuſmodi ſollemnitates fuerint celebratæ; nimirū primo, quando iacta ſunt fundamenta templi, quemadmodum traditur 1. Eſdr. cap. 3. ver. 10. vſque ad finem capitis. Deinde, quando expleta eſt fabrica templi interioris, vt loco eiuſdem lib. cap. 6. ſuperius citato: Ac demum, poſt abſolutum quoque templum exterius, vt aſſerit Ioſephus loco proximè adducto. 7

AB ORBE CONDITO ANNVS 3541.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 95.

Iudæi faciunt Paſcha.

ANNO inſequenti, die decimo quarto menſis primi, qui dicebatur Niſan, cōfluxit totus populus ex oppidis in vrbem; & celebrauerunt ſollemniter feſtum Paſchæ, & dies azymorum ſeptem diebus, iuxta legis Moſaicæ ritus, 1. Eſdr. ca. 6. ver. 19. vſque ad finem capitis oblatiſque ſacrificijs pro gratiarum actione Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ, & eius legibus ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Perſici animo; atque ita ſumma liberalitate in re diuina vſi, incoluerunt Ieroſolymam, inſtituta ea Reipub. forma quæ per optimates cum paucis adminiſtratur: penes Pontifices enim fuit ſumma auctoritas donec Aſamonæorum (hoc eſt Machabæorum) Gens, mutato rerum ſtatu, regnum obtinuit. Ioſephus 11. Antiq. cap. 4. prope finem. 1

A Samaritis moleſtati aſſecti eos accuſant.

Per ea circiter tempora, credibile eſt accidiſſe ea quæ ibidem proſequitur Ioſephus dicens: Samaritæ autem, infenſa gens, & inuida, multis moleſtijs eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Perſarum videri, quod inde eſſent oriundi. Nam quæ iuſſi erant ex tributis in ſacrificia conferre nolebant; & Prætores fautes atque adiutores habebant: & quacunque in re, vel per ſe, vel per alios poterāt noſtram gentem lædere, nullam occaſionem prætermittebant. Viſum eſt itaque Senatui populoque Ieroſolymitano, legationem ad regem Darium mittere, & Samaritas accuſare: cuius legationis caput, fuit Zorobabel, aſſumptis alijs quattuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus, quæ per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis litteras perſerendas ad magiſtros Equitum 2

eius

eius prouinciæ,& ad Senatum Samaritanum; in quibus hæc continebantur: Rex Darius Tangaræ,& Sambabæ magiſtris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni,reliquiſque eorùm conſeruis: Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati, accuſauerunt vos, quòd moleſti ſitis templum ædificantibus, quòdque non præbeatis impenſas in ſacrificia,quas me iubente,præbere illis debetis. Volo igitur,vt lecta hac Epiſtola, præbeatis eis ex regio ærario, in quo tributa Samariæ ſeruantur,quicquid ſacrificiorum vſus poſtulat:vt non deſinentes quotidie ſacrificare, tam pro me, quàm pro Perſarum gente deprecentur. hucuſque Ioſephus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3545.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 99.

1 ANNO vrbis conditæ ducenteſimo quadrageſimo quinto circiter incipiente, nimirum regnante Tarquinio Superbo, ſeptimo Romanorum rege: credimus eoſdem Romanos, regum Imperium, quod iam ad tyranidem tendere videretur, pertæſos: ac libertatis deſiderio flagrantes; dicto Tarquinio eiecto, cœpiſſe regum vice,duos ſibi deligere Conſules,quotannis renouandos: qui viciſſim ſinguli alternatis menſibus præeſſent,ac Rempub. adminiſtrarent. Neque verò eſt quòd nobis hic quiſquam opponat variam ſcriptorum antiquorum opinionem, de numero annorum quibus Romæ priuſquam Conſules creari cœperint,a ſeptem regibus, nempè Romulo, Numa Pompilio, Tullio Hoſtilio, Anco Martio, Tarquinio Priſco,Seruio Tullo, & Tarquinio Superbo, regnatum eſt. Quandoquidem non me fugit, quòd Euſebius in Chronicis facit eos in ſumma, regnaſſe per annos ducentos quadraginta. Solinus verò cap. a. ducentos quadraginta vnum (Nam quòd quidam Solini codices, in annis regni Seruij Tullij recenſendis, pro annis quadraginta tribus, ponant,tredecim, Impreſſoris error eſt,non Auctoris.) Eutropius hiſtoriæ Romanæ lib.1. itemque Oroſius lib.2. cap.4. Et Auctores Tabularum Capitolinarum, annos ducentos quadraginta tres: Quod & in emendatioribus quoque Solini codicibus reperiri, quidam affirmant. Dionyſius verò Halicarnaſſeus Antiq. Romanarum lib. 1. longe poſt medium, & in calce libri quarti, & alij multi, annos ducentos quadraginta quattuor. Quæ varietas videtur accidiſſe, quòd in annis cuiuſque regis, ac interregnorum temporibus aſſignandis, non omnes conuenerint. Nam de regum numero,ac ſingulorum nominibus, nulla extat inter Auctores diſſenſio. Quamobrem in tanta opinionum diuerſitate,nos communiorem, magiſque receptam Varronis, Dionyſij, Liuij, & aliorum ſententiam ſecuti, ſupponendum duximus: prædictam regiminis apud Romanos mutationem, anno vrbis proximè notato contigiſſe; quem tamen annum,credimus,non cum primo Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ octauæ concurriſſe,vt putauit Dionyſius initio libri quinti. Sed cum quartò Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ ſeptimæ,quemadmodum videre eſt in noſtris tabulis, & apud Panuinium in faſtis. Porrò primos, qui poſt regifugium, creati ſunt Conſules, fuiſſe L. Iunium Brutum, & L. Tarquinium Collatinum, nemo eſt qui non admittat. Quamuis de die, quo magiſtratum inierint, nonnulla diſſenſio ſit. Etenim Sigonius in faſtis, cap. de Conſulibus primo creatis. putat id factum eſſe Kal. Iunij, fultus auctoritate Macrobij; qui lib. Saturnalium 1.cap.7. ait; nonnullos exiſtimaſſe,dictum menſem, propterea ſic a dicto Iunio primo Conſule fuiſſe denominatum,quòd in eo faſces is primus habuerit; Panuinius verò lib. 1. Commentariorum ſuorum in faſtis, cap. De anno & die regifugij, rectè vt arbitror, ex Dionyſio colligit, dictos Conſules vj. Kal. Martij, regium iniiſſe principatum. Sed vtcunque res fuerit (id enim inſtituto noſtro parum refert) conſtat quòd ijdem Conſules, ad finem anni Conſulatus ſui, non peruenerunt. Nam primo Tarquinius, tanquam de regno ſuſpectus, exulare coactus eſt: ſuffecto in eius locum P. Valerio: Brutus verò eodem quoque anno, non multo poſt eiectum collegam, in

De initio Conſulum apud Romanos.

bello perijt, vt latè tradunt T. Liuius in principio lib. 2. Et citatus Dionyſius in ipſo lib. 5. initio, & alij. Poſt hos primos Conſules, deinceps creati ſunt alij, hi nimirum, qui ſucceſſiuè in faſtis notati habentur; quorum nonnullos, quandocunque ad noſtram temporum rationem comprobandam opus fuerit, commemorabimus: Vt propterea neceſſarium quoque fuerit, inter ſacros hoſce Annales, Conſulatus exordia proprio loco adnotare. Superfluum tamen duximus, etiam particularem in noſtris tabulis, ab initio Conſulum, Apochen inſtituere: quoniam, vt notum eſt, annos Conſulares, per vrbis æram communiter metiri omnes conſueuerunt; vel ēt quandoque per annos Olympiadum; tametſi, non ab eodem anni tempore incipiāt: Nam (vt ſub anno mundi 3278. num. 8. oſtendimus) anni Olympici, ab æſtiuo circiter Solſtitio, ideſt a nouilunio ei proximo incipiebant: Anni verò vrbis, in vere, nimirum die vigeſimo primo Aprilis, quemadmodum ſub anno mundi 3300. num. 1. dictum eſt: Anni autem Conſulares, in hieme, videlicet Kal. Ianuarij, ſaltem ab anno vrbis circiter ſexcenteſimo, & deinceps, vt ait Sigonius vbi ſupra. Nam ante annum vrbis ferè quingenteſimum trigeſimum, nihil, inquit, labantius atque inconſtantius fuit, quàm ſollemnis Conſulatui ineundo dies.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3551.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 105.

Noſtram a Ptolemæi Chronologia nō diſcrepare.

ANNO regni Darij Hyſtaſpis vigeſimo, contigit illa lunæ Eccliſis, cuius meminit Ptolemæus lib. 4. Almageſti cap. 9. Quòd ideo hic adnotare viſum eſt, vt omnes intelligant (quemadmodum aliàs quoque oſtendimus) noſtram Chronologiam, nihil prorſus diſcordare ab aſtronomicis dicti Ptolemæi obſeruationibus, quæ indubitatæ habentur. Etenim idem Auctor ibidem, ad hanc lunæ defectionē, ab initio regni Nabonaſſar, numerat annos fermè ducentos quadraginta ſex, nimirū viginti ſeptem, vſque ad initium anni ſecundi regni Mardokempadi & inde ferè ducentos decem & nouem, vſque ad hunc vigeſimum memorati Darij annum: quod ita eſſe, in noſtris quoque tabulis deprehendi poteſt. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3554.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 108.

Zorobabel genuit Abiud.

ANNO regni eiuſdem Darij vigeſimo tertio, iuxta ſub anno mundi 3461. nu. 1. tradita, ſatis probabiliter credi poteſt, Zorobabelem, anno vitæ ſuæ circiter quinquageſimo primo, genuiſſe filium, nomine Abiud: illum inquam, qui apud S. Matthæum cap. 1. ver. 13. in Saluatoris Genealogia recenſetur. 1

De ducibus Hebræorum ab Annio confictis.

Quoniam autem, quotnam annis ſuperuixerit ipſe Zorobabel, aut quando mortuus ſit, ignoramus; viſum eſt hic prudentem monere lectorem, ne facile fidem adhibeat Annio, & eius ſectatoribus; qui poſt dictum Zorobabel, ponunt quattuordecim Iudæorum Duces de ſtirpe eius, ſibi inuicem ſucceſſiſſe, vſque ad Machabæos; quorum Ducum nomina ſunt, Reſa, Ioanna, Iuda, Ioſeph, Semei, Mathathias, Mahath, Nagge, Hesli, Nahum, Amos, Mathathias, Ioſeph, & Ianne: ex S. Lucæ Euangelij cap. 3. ver. 24. vſque ad 27. deſumpta. Porrò hos nequequam fuiſſe Iudæorū Duces, inde colligi poteſt: quòd neque Ioſephus, neq; B. Nicephorus Conſtantinopolitanus, neque vllus alius ex antiquis Hiſtoricis, Chronographiſue, vſpiam dictorum Ducum meminerint. Nam de Philone Anniano, quod ſit ſuppoſititius, iam 2

aliàs

aliàs probatum eſt. Et præterea, quoniam certum eſt (vt teſtatur Ioſephus 11. Antiq. cap. 4. non procul ante finem, & nos ſub anno mundi 3541. num. 1. diximus) quod reædificato templo, penes Pontifices fuit ſumma Reipub. auctoritas, donec Aſamonæorum gens (ſic enim Machabæos nuncupare ſolet) mutato rerum ſtatu, regnum obtinuit. ſic Ioſephus. Vnde non mirum eſt, ſi quando expectabatur in Iudæa Holophernis aduentus, cuncta, etiam bellandi cauſa, ad nutum iuſſumque ſummi Sacerdotis Eliachim parabantur; vt colligi poteſt ex toto Iudith cap. 4. & nos ſub anno mundi 3353. num. 1. diximus. Et ſi Alexander Magnus, cum Tyrum oppugnaret, litteris, non ad Iudæorum Ducem, ſed ad Pontificem ſcriptis, petebat auxilium; & vt forum rerum venalium præberet exercitui; & vt quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia: Et pariter ſi idem Alexander, quando venit Ieroſolymam, non ab alio Iudæorum Duce, quàm a Iaddo Pontifice exceptus eſt, vt tradit Ioſephus 11. Antiq. cap. vlt. Certum quoqꝫ eſt, Ptolemæum Philadelphum Ægypti regem, non ad vllum Iudæorum Ducem, ſed tantummodo ad Eleazarum Pontificem ſcripſiſſe, poſtulaſſeque ab eo ſeptuaginta duos viros, Græci pariter ac Hebraici ſermonis, & legum item Iudaicarum peritiſſimos, qui veteris teſtamenti libros, de Hebræa in Græcam linguam verterent; quemadmodum narrant Ioſephus 12. Antiq. cap. 2. & latius Ariſtæas in ſua, de ſeptuaginta duobus ſacræ ſcripturæ Interpretibus hiſtoria. Ex quibus omnibus inferre poſſumus, vanam omnino eſſe, & abſque vllo fundamento prædictam memoratorũ Ducum poſitionem; quos vllius vnquam in populo auctoritatis fuiſſe, probari non poteſt. Sed cur inter illos non recenſuerunt Neemiam, quem certiſſimè conſtat, per aliquot annos, regnante Artaxerxe Longimano, fuiſſe Ducem in Ieruſalem? Denique ſi Annius, & qui eum ſequuntur crediderunt, & credi ab alijs voluerunt Ducatum Iudæorum, poſt ſolutam captiuitatem, manſiſſe aliquandiu in poſteritate Zorobabelis; cur non magis eos eiuſdẽ poſteros, Duces nominarunt, qui a S. Mattheo c. 1. ver. 13. & ſequentibus recenſentur? Etenim (vt ſub an. mun. 4051. n. 10. vſqꝫ ad 16. oſtendemus) S. Matthæus Chriſti genealogiã per generationes naturales, è ſtirpe regia deriuatas deduxit; S. verò Lucas, per legales, ac ſacerdotales. Verũ illud mirabile dictu eſt, quod ſolus Annius inuenire potuerit, ac certo ſtatuere numerũ annorũ ducatus, ſingulis Ducibus a ſe cõmemoratis; id enim neqꝫ ex ſacra ſcriptura; neque ex vllo probato ſcriptore, ſed ex proprio tantum capite, potuit haurire. Dicamus igitur; quoſdam quidem Duces per hæc circiter tempora Ieroſolymis extitiſſe, vt ex 2. Eſdr. c. 5. ver. 15. perſpicuum eſt; Verùm qui nam fuerint, & quot annis quiſqꝫ in ducatu permanſerit, aſſerere nemo poteſt; quin etiam addimus eos non de aliqua ſtirpe omnes ſibi inuicem ſucceſſiſſe; Neqꝫ populi Iudaici ſed regum Perſarum arbitrio delectos, miſſos, eorundemque nutu reuocatos, vt Neemiæ exemplo comprobari poteſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3556.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 110.

1 ANNO regni dicti regis circiter vigeſimo quinto, natum eſſe in Perſide Eſdram Sacerdotem, illum inquam, qui poſtea fuit Scriba in lege doctiſſimus; probabiliter colligi poteſt ex his quæ nos ſub anno mundi 3610. num. 22. & 23. de eodem dicemus. De ortu Eſdræ.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3562.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 116.

De clade Marathonia Darij regis Perſarum.

1 ANNO regni ſui trigeſimo primo (vt paulo poſt probabitur) Darius Perſarũ rex, copioſiſſimum duxit exercitum in Græciam; contra quem Athenienſes, inſtructis confeſtim decem millibus ciuium, & Platæenſibus auxiliaribus mille, aduerſus ſexcenta hoſtium millia, in campos Marathonios, Melciade Duce, tanta virtute dimicarunt, vt victi Perſæ in naues confugerint, ex quibus multæ ſupreſſæ, multæ captæ, ducenta millia hominum in eo prælio amiſerint; quemadmodum ſcribunt Iuſtinus lib. 2. circa medium; & Oroſius lib. 2. cap. 8. & alij. Porrò hæc anno Darij allegato accidiſſe, probant ſcriptores ex Herodoto, qui duo dicit; nempe prædictũ Darium regnaſſe annos triginta ſex; & eundem anno ſexto a Marathonia clade, obijſſe; ex quo manifeſtè infertur; annum dictæ cladis proculdubio fuiſſe eiuſdem Darij trigeſimum primum, quod & tradit Euſebius in Chronicis. Idem comprobari poteſt ex Dionyſio Halicarnaſſeo, qui lib. 5. ante medium, pugnam Marathonenſẽ, ſexdecim annis, a funere Bruti primi Romanorum conſulis poſteriorem facit. Cõputa ab anno mundi 3545. in quo diximus cecidiſſe Brutum, ad annum iſtum, & inuenies medios ſexdecim annos.

Noſtra hac cũ Ptolemæi Chronologia conſonat.

2 Eundem annum Darij trigeſimum primum, fuiſſe pariter æræ Nabonaſſar ducenteſimum quinquageſimum ſeptimum tradit Ptolemæus lib. 4. Almageſti, occaſione cuiuſdam lunæ deliquij, quod eodem anno accidiſſe commemorat; Et idem confirmat Scaliger lib. 5. De emendatione temporum in cap. de initio Darij filij Hyſtaſpis; & item in eo quod inſcribitur. De clade Perſarum Marathonia. Et hæc quoque hic adnotare placuit, vt perſpicuum fiat, quod aliàs diximus, noſtram temporum diſtributionem, aſtronomicis etiam obſeruationibus confirmari, vt clariùs videre eſt in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3567.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 121.

De obitu Darij Hyſtaſpis.

1 ANNO regni ſui trigeſimo ſexto deſinente, qui erat æræ Nabonaſſaris annus ducenteſimus ſexageſimus ſecundus, vt patet in tabulis; oportet deceſſiſſe Darium Hyſtaſpis Regem Perſarum: totidem enim annos illum regnaſſe, iam ſub annis mundi 3532. num. 2. & 3562. num. 1. probatum eſt: Et hinc infertur decipi Oroſium, qui lib. 2. in calce capitis 8. ait dictum Darium obijſſe Olympiade ſeptuageſima quarta, hoc eſt, inquit, poſt vrbem conditam anno ducenteſimo ſeptuageſimo quinto. In quo dupliciter peccat, primo quia ſi verum eſt, vt probauimus, Darij obitum incidiſſe in anno æræ Nabonaſſar ducenteſimo ſexageſimo ſecundo; cum certum ſit, hanc æram, initium ſumpſiſſe ab exordio octauæ Olympiadis, quemadmodum ſub anno mundi 3306. num. 1. demonſtrauimus; fieri non poteſt, vt annus

2 ducenteſimus ſexageſimus ſecundus, qui continet Olympiades ſexaginta quinque, & annos duos, inciderit in Olympiade ſeptuageſima quarta. Nam ſi prædictis ſexaginta quinque Olympiadis, addas ſeptem ante initium dictæ æræ decurſas, fient Olympiades ſeptuaginta duæ, & anni duo; & ſic obitus Darij neceſſario incidit in anno ſecundo Olympiadis ſeptuageſimæ tertiæ, vt videre eſt in tabulis, non autẽ in Olympiade ſeptuageſima quarta, vt falſo credidit Oroſius: Qui etiam ibidem fallitur, ponens annum vrbis ducenteſimum ſeptuageſimũ quintum, incidere in Olym-

piade

piade ſeptuageſima quarta; quia ſequeretur vrbem fuiſſe conditam Olympiade quinta; quod aduerſatur his, quæ nos ſub anno mundi 3300. num. 1. de hac re diſſeruimus. Vtrum autem præfatus Darius deceſſerit dum inſtaurare moliebatur exercitum aduerſus Græcos, a quibus victus profligatuſque fuerat, vt ſentiunt Iuſtinus, & Oroſius locis citatis; & item ante hos Diodorus Siculus initio ferè lib. 11. An verò mortuus ſit in apparatu expeditionis Ægypriacæ, quemadmodum ex Herodoto ſcribit Scaliger vbi ſupra, non facile eſt determinare, neque noſtra multum intereſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3568.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 122.

1 ANNO proximo circiter ineunte, Xerxes poſt moderatam quandam inter fratres de regno contentionem, quam Iuſtinus lib. 2. egregiè deſcribit; regnauit in Perſide. Erat autem Xerxes prædicti Darij, ex filia Cyri filius, vt ibidem tradit Iuſtinus. Et iſte fuit in ordine regum Perſarum quintus; tametſi ſcriptura ſacra Danielis cap. 11. ver. 2. (ſiue ſecluſo, qui tum regnabat Cyro; ſiue nihili faciens, ac propterea vltro prætericns Magum illum nomine Smerden, qui immediatè poſt Cãbyſem, ſeptem duntaxat menſibus regnum fraudulenter occupauerat) de Xerxe vaticinans, dicat: Ecce adhuc tres Reges ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus nimijs ſuper omnes; & cum inualuerit diuitijs ſuis, concitabit omnes aduerſus regnum Græciæ.] his verbis alludens ſcriptura ſacra ad illum penè innumerabilem exercitum, quem poſtea iſte Xerxes tranſmiſit in Græciam, vt nos paulo poſt ſuo loco dicemus, quod fuit in cauſa, vt ipſe Xerxes fuerit apud Ethnicos ſcriptores celeberrimus.

Xerxes regnat in Perſide.

2 Hunc Xerxem Ioſephus 11. Antiq. c. 5. putat eundẽ fuiſſe cum illo Artaxerxe, qui (vt dicitur 1. Eſdr. cap. 7. & Neemiæ ca. 1. & 2.) miſit in Iudæã, primo Eſdram Scribam, cum magna exulum Iudæorum multitudine; deinde etiam Neemiam, ad reficiendos muros Ieruſalem. Verumtamen fallitur Ioſephus; & quæ ſub Artaxerxe Longimano narrare debuit, perperam, ſub Xerxe patre eius geſta fuiſſe deſcribit. Nam præterquam quod iſta opinio, rectam penitus deſtruit ſeptuaginta hebdomadum Danielis ſupputationem, vt quiſque in tabulis experiri poteſt; conuincitur etiam Ioſephi erratum ex hoc, quod Xerxes vigeſimum ſecundum regni ſui annum non expleuit, vt nos ſub anno mundi 3589. num. 1. oſtendemus & confirmari poteſt auctoritate veterum, grauiſſimorumque Auctorum Diodori Siculi lib. 11. longe vltra medium, Euſebij in Chronicis, Sulpitij ſacræ hiſtoriæ lib. 2. Bedæ in libello de ſex ætatibus mundi, & Herodoti lib. 7. qui cum eundem Xerxem tradat a patre ſuo Dario, duobus annis antequam moreretur, declaratum fuiſſe regni ſucceſſorem; etiam ſi velimus ab hac declaratione annos regni ſui dinumerare, non poterunt vltra vigeſimum quartum produci. At verò Artaxerxes ille, de quo in libr. Eſdræ & Neemiæ agitur, proculdubio regnauit quadraginta annis, vt probatiſſimorum ſcriptorum auctoritate ſub anno mundi 3590. num. 1. probabimus. Et Neemiæ cap. 5. ver. 14. anni eius trigeſimi ſecundi expreſſa fit mentio: Quare nullo modo dici poteſt idem fuiſſe cum Xerxe.

Ioſephi erratũ de Xerxe.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3572.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 26.

Xerxes ingentem in Græciã ducit exercitũ.

ANNO regni ſui quinto penè expleto, quemadmodum numero ſequenti decla- 1
rabitur, Xerxes ingentem illam ſuſcepit expeditionem aduerſus Græcos a patre ſuo inchoatam, & ab ipſo deinceps quinquennio inſtructam, vt tradunt Iuſtinus lib. 2. & Oroſius lib. 2. cap. 9. Quæ poſtea a cunctis prope Ethnicis ſcriptoribus mirum in modum celebrata fuit, propter, aliàs inauditam, tanti exercitus quam collegerat multitudinem: Etenim in eo, ſupra quinquies decies centena millia hominum extitiſſe perhibentur, computatis nimirum tùm millitibus, tum alijs, qui exercitui miniſtrabant: Vnde non mirum eſt, ſi Diodorus Siculus li. 11. ita de ipſo ſcriptum reliquerit: Ferunt, inquit, flumina, quæ perpetuis aquis fluere, & inundare ſolita erant, multitudinem tantam illinc aquam petentem alueo exauſto, deſtituiſſe; pelagique conſpectum, conſertis nauium malis, in ſyluarum morem ſublatum. Et continuo ſubiungit: Copiæ igitur ab Xerxe coactæ, omnium vtique habeantur maximæ, quas vlla vnquam vllius hiſtoriæ memoria retulerit, hæc Diodorus. Libet etiam hic addere, quid paucis, de hac Xerxis expeditione perſtrinxerit Cicero lib. 2. de finibus; Tantis, ait claſſibus in Græciam tranſit, vt Helleſponto iuncto, Athoq; monte perfoſſo, maria ambularit, terramque nauigarit; maria pedibus peragrans, claſſibus montes. Sic Cicero. Itaque mirabilis proculdubio fuit iſte apparatus; Sed illud multo mirabilius; quod tantum bellum, tanto tempore, tantiſque opibus paratum, & tanta vi illatum; denique tam inſperato atque infelici ſucceſſu ſolutum fuerit. Videat, qui vult, Herodotum lib. 8. & 9. Et Diodorum Siculum lib. 11. qui totam rem geſtam fuſius deſcripſerunt; vel Iuſtinum, & Oroſium locis citatis, qui breui compendio eandem referunt; Et intelliget, quam infeliciter ipſe Xerxes, a paucis non ſemel victus profligatuſque fuerit; & tandem exacto fruſtra in Græciam quinquennio, maxima cum ignominia, redire in Perſidem compulſus ſit. Illuſtriſſimum profecto, admodumque memorabile Regibus documentum, ne in magnitudine diuitiarum, aut in multitudine exercituum ſuorum, omnem ſpem vnquam reponant ſuam; ſed in Deo magis, qui vt oſtendat ſine ſe, vana eſſe omnia hæc; ad humiliandam ſuperborum Principum excollentiam atque arrogantiam, ſæpe numero vt dicitur in Pſal. 32. ver. 10. diſſipat conſilia gentium, & reprobat conſilia Principum, permittitque numeroſiſſimos ipſorum exercitus, parua interdum manu, ab hoſtibus proſterni, & profligari. poſſent hic plura ex ſacris præſertim libris adduci exempla; ſed ea libens volenſque prætereo, tum quia inſtituti noſtri non eſt in eiuſmodi longius immorari, tũ etiam quia nullum maius eo de quo nunc egimus, proferri poſſe videatur.

Quando prædicta Xerxis in Græcia expeditio facta ſit.

Diximus Xerxem anno regni ſui quinto deſinente, memoratam contra Græcos 2
expeditionem ſuſcepiſſe; quod triplici argumento probari poteſt. Primo quia numero præcedenti, ex Iuſtino, & Oroſio iam oſtenſum eſt, ipſum Xerxem primum regni ſui quinquennium in præparatione belli huius inſumpſiſſe. Deinde quoniam a Marathonia pugna, ad tranſitum Xerxis in Græciam Thucydides in prohoemio, ponit decem fluxiſſe annos; qui a Darij trigeſimo primo, ad Xerxis quintum, vtique in noſtris tabulis dinumerari poſſunt. Denique quia Herodotus lib. 7. opportunè adnotauit, quod quando Xerxes exercitum mouebat a Sardibus, vt veniret in Græciã; ſol defecit, diemque in noctem commutauit: Atqui hanc ſolis defectionem Aſtronomi (teſte Scaligero lib. 5. De emendatione temporum cap. De tranſitu Xerxis) aiunt accidiſſe anno Olympiadis ſeptuageſimæ quartæ tertio, qui concurrit cum anno Nabonaſſaris ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo, & cum quinto ipſius Xerxis, vt patet in tabulis. Nec obſtat quod Euſebius in Chronicis poſuerit prædictum Xer-

xis

xis tranſitum in anno quidem regni ſui quinto: ſed præfatæ Olympiadis quarto; quia fieri poteſt, vt poſtrema pars anni quinti Xerxis, etiam ex parte coinciderit cũ initio anni quarti dictæ Olympiadis; vel quod ipſe Euſebius notauerit tempus non primi diſceſſus Xerxis de Aſia, ſeu de Sardes; ſed aduentus eius in Græciam: Quem admodum credi etiam poteſt, Diodorum Siculum initio lib. 11. Et Dionyſium Halicarnaſſeum initio lib. 9. & alios, qui ponunt eundem Xerxis tranſitum in Olympiade ſeptuageſima quinta, hoc eſt in eius principio, quod illum non a primo eius in Græciam aduentu; ſed a prima vel ſecunda infelici eius pugna, quæ circa initia proximi anni accidiſſe potuit, tanquam a re magis certa, notare maluerint: alioqui ipſorum aſſertio, ob rationes ſuperius allegatas, ſaluari nullo modo poſſet.

3 Per eadem tempora in quibus Xerxes multis cladibus in Græcia acceptis contemptui ſuis, vt paulo poſt probabitur, eſſe cœpit; valde probabiliter, cum Iulio Africano relato apud Suidam in verbo Iudith, & cum Ribera ſuper Nahum capit. 2. credimus, geſta eſſe omnia, quæ deſcribuntur in toto lib. Iudith: nam (quemadmodum ſub anno mundi 3353. num. 1. vſque ad 5. pluribus argumentis etiam ex Iudith. ca. 5. deſumptis, probatum eſt, & nunc quoque confirmabitur) non potuit hæc hiſtoria contingere ante Babylonicam Iudæorum captiuitatem, quando Reges erant in Ieruſalem; Sed poſt, vt ſentiunt S. Auguſtinus, Beda, & alij ibidem num. 2. citati: neque poſt ſolutam captiuitatem, priuſquam reædificatum eſſet templum: Quin etiã, neque ſtatim, vt extructum fuit, regnante ſcilicet Dario Hyſtaſpis: quia tunc ſummus ſacerdos in Ieruſalem erat Ioſue filius Ioſedec, vt patet 1. Eſdr. cap. 5. ver. 2. & Aggæi cap. 1. & 2. non ſemel: At temporibus Iudith, ſummus Pontifex erat Ioachim, qui & Eliachim, vt legitur Iudith cap. 4. ver. 5. & cap. 15. ver. 9. Ergo oportet eius hiſtoriam cõtigiſſe regnante Xerxe, quando ſcilicet (vt ait Ioſephus 11. Antiq. cap. 5. in principio) Ioacimus filius Ieſu, erat ſummus Pontifex in Ieruſalem; qui quidem Ioacimus, non poteſt eſſe alius, quam ille Ioacim filius Ioſue, cuius genealogia tangitur 2. Eſdr. cap. 12. ver. 10. & 26. Vbi dicitur: quod Ioſue genuit Ioacim, & Ioacim genuit Eliaſib. Et ratio dictat, quod ſi temporibus prædicti Darij, Pontificatum gerebat Ioſue, & temporibus Artaxerxis filij Xerxis, erat Sacerdos magnus Eliaſib, vt patet 2. Eſdr. cap. 3. ver. 1. quod tempore intermedio, nimirum Xerxe imperante, ſummum ſacerdotium tenuerit Ioacim filius Ioſue, & pater Eliaſib.

Hiſtoria Iudith quando contigerit.

4 Sed, dicet aliquis, ſi Xerxes fuit Rex potentiſſimus, vt omnes concedunt, videlicet Monarcha Perſarum, Medorum, Babyloniorum, Aſſyriorum, & omnium penè totius Aſiæ Prouinciarum; Quomodo temporibus ſuis potuit Arphaxad eſſe Rex Medorum; & Nabuchodonoſor regnare in Niniue? præſertim cum ipſa Niniue, iam ex multis annis, a Babylonijs deſtructa fuerit, vt ſub annis mundi 3321. num. 5. & 3372. num. 4. & 5. probatum eſt. Ad hoc reſponderi poteſt, non pugnare, quod ſub tanto Monarcha eſſent plurimi Reges eidem ſeruientes, ſicuti conſtat fuiſſe multos, qui Romanis parebant Imperatoribus, alijſque Monarchis: Nam, & Nabuchodonoſor Rex Babylonis appellabatur Rex Regum, Daniel. cap. 2. ver. 37. & Ezechiel. c. 26. ver. 7. Et de Euilmerodach filio eius, idem colligitur 4. Reg. cap. vlt. ver. 28. & Ierem. cap. vlt. ver. 32. quibus in locis dicitur: quod ipſe poſuit thronum Iechoniæ ſuper thronos Regum, qui erant poſt ſe in Babylone; Vnde manifeſtè colligitur, ꝙ ipſe quoque Euilmerodach habebat ſub ſe multos Reges, qui ſeruiebant ei. De Aſſyriorum præterea Regibus ſiue Monarchis, idem colligitur, tum Iſaiæ cap. 10. ver. 9. Vbi Propheta introducit quendam Regem Aſſur nempe Senacherib, glorianteni ac dicentem: Numquid non Principes mei ſimul reges ſunt?] tum ex Diodoro, qui lib. 3. rerum antiquarum cap. 6. ait quod Priamus inſignis Troiæ rex, ſubditus erat Theutamo Aſſyriorum regi. Quin etiam Cyrus Monarchiæ Perſarum primus Rex, & inſtitutor; non ne in edicto publico dicebat: Omnia regna mundi dedit mihi Deus cæli? 1. Eſdr. cap. 1. ver. 2. Et Artaxerxes Longimanus, eiuſdem Xerxis, de quo nunc agimus, filius, non ne ibidem cap. 7. ver. 12. inſcribit Epiſtolam ſuam ſic? Artaxerxes Rex Regum, Eſdræ Sacerdoti &c. Non igitur mirum eſt, quod regnante Xerxe, fuerint particulares Reges in tam grandi dominio ſuo, qui ei parerent; & præſertim in Media & Aſſyria; & quod quando ipſe Xerxes cum illo tam grandi exercitu profectus eſt in Græciam, & a Græcis parua manu, non ſemel victus, ac turpiter fu-

Reſponſio ad obiecta.

fugatus; Arphaxad Rex Medorum, diſcedens ab obedientia, & ſubiectione Xerxis
Domini ſui, ſubiugauerit ſibi multas gentes; Et ſimiliter Nabuchodonoſor, qui tũc
regnabat in Niniue, a ſe vel ab aliquo alio prius reædificata, pugnauerit contra Ar-
phaxad, & eo ſuperato, ad Imperij apicem aſpirare cœperit; miſeritque nuncios ad
Syriæ Prouincias, & minitatus ſit delere eas, niſi a Xerxe deficiẽtes, ſuo parerent im
perio, vt dicitur Iudith ca. 1. Hæc, inquã, valde conſona ſunt his, quæ de Xerxe Eth-
nici tradunt hiſtorici, quemadmodum breuiter referunt Iuſtinus initio lib. 3. & O-
roſius lib. 2. cap. 11. nimirum quod ex quo a Græcis victus, & cum ignominia pro-
fligatus fuit, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit; & deficiente interim quotidie Regis
maieſtate, ipſe quoque tandem a Præfecto militiæ ſuæ Artabano, ob Regis ignauiã
in ſpem regni occupandi adducto, miſerabiliter occiſus eſt. Quid mirum eſt igi-
tur, quod multos habuerit defectores, qui ſibi remotiores prouincias vſurparent, &
de Imperio inter ſe decertarent; quando etiam non defuit qui eundem in propria
curia interimeret, regnumque eius occuparet?

Eadem ſententia de Hiſtoria Iudith confirmatur.

Illud etiam perſuadere poteſt vera eſſe quę diximus, & regnante Xerxe, prædictã 5
Nabuchodonoſor legationem Syriæ Prouincijs fuiſſe tranſmiſſam: quod nõ videtur
veriſimile, illas Regi Nabuchodonoſor adeo potenti, & ob inſignem illam de Medis
victoriam recenter obtentam, valde inſolenti, reſiſtere auſas eſſe; niſi timuiſſent Do
minum ſuum Xerxem, atque ſperaſſent ab eo ſe poſſe defendi. Quod etſi tunc præ-
ſtari non potuit, Xerxe nimirum in bello contra Græcos occupato, neque poſtea ob
eius, vt dictum eſt, ignauiam: nihilominus, oportet id deinceps a ſucceſſoribus ſuis
fuiſſe præſtitum; & prouintias illas cis & trans Euphraten, quas vi occupatas, ſubdi-
derat Holophernes Domino ſuo Regi Nabuchodonoſor; denuo eſſe recuperatas.
Etenim de Aſſuero Reginæ Eſther marito, qui fuit vnus de poſteris dicti Xerxis, le-
gimus in principio libri Eſther, quod regnabat ab India, vſque ad Æthyopiam, ſu-
per centum viginti ſeptem Prouincias; inter quas nemini dubium eſt, fuiſſe etiam
vniuerſam Syriam, & Meſopotamiam; poſitæ namque ſunt inter Indiam, & Aethyo-
piam. Cum igitur, ex quo dictus Nabuchodonoſor tentauit omnem terram ſuo ſu-
biugare imperio, vt dicitur Iudith cap. 2. ver. 3. nulla deinceps ipſius aut ſucceſſorũ
eius mentio reperiatur in ſacris libris, neque (quod ipſe nouerim) in prophanis:
Quid aliud probabilius cogitare poſſumus; niſi ipſum poſtea ab Artaxerxe Longi-
mano Xerxis filio, fuiſſe humiliatum; & regno priuatum; ac vt patris ſui perduelem,
etiam interſectum? alioqui non eſſet veriſimile, quod idem Nabuchodonoſor, qui
erat adeo bellicoſus, & ſuperbus, ſi aliquandiu ſuperuixiſſet, atque in regno perſeue
raſſet; pati potuiſſet, inultam relinquere necem Holophernis, & exercitus ſui direp
tionem; & non amplius copias mittere contra Iudæos: Et tamen certum eſt, quod
poſtea in omni reliquo ſpacio vitæ Iudith, quæ ad centum quinque annos vixit, &
poſt mortem quoque eius annis multis, non fuit qui perturbaret Iſrael, vt diſertè tra
ditur in calce libri Iudith. Sed quicquid poſtea fuerit de prædicto Nabuchodono-
ſor; certe admodum credibile eſt, ipſum propter intolerabilem eius ſuperbiam, &
arrogantiam, & blaſphemiam, quippe qui volebat a ſeruis ſuis appellari Deus & Do
minus vniuerſæ terræ, ita vt præter ipſum non eſſet alius Deus, vt colligitur Iudith
cap. 5. in fine, & cap. 6. ver. 2. propterea, inquam, par eſt credere, ipſum non multo
poſt, aliquo modo fuiſſe a vero Deo percuſſum, & vita regnoque priuatum; ſicuti cer
tum eſt cõtigiſſe Holopherni Principi militiæ eius; & olim Senacheribo, qui & ipſe
regnauerat in Niniue; & alijs eiuſmodi blaſphemis. Ceterum ſi quis quærat, quis
nam fuerit iſte Nabuchodonoſor; dicimus ex nomine, quod Chaldaicum eſt, credi
poſſe, quod fuerit nobilis quidam de genere Chaldæorum, & forte etiã ex proſapia
magni illius Nabuchodonoſor, qui quondam regnauerat in Babylonia, & Niniuem
ſubuerterat; qui cum poſtea, tum ob generis nobilitatem, tum ob virtutem bellicam,
a Regibus Perſarum paulatim euectus, ac tandem Regno Aſſyriorum in Niniue præ
fectus fuiſſet; ingratus, a Domino ſuo defecerit; & propterea demum ab ijſdem
Regibus, pro meritis, vita pariter ac regno ſpoliatus fuerit.

Quis fuerit Nabuchodonoſor Rex Niniue.

Poſſent quæ hactenus dicta ſunt, ni fallor, abundè ſufficere, ad oſtendendum hiſto 6
riam Iudith, ad Xerxis tempora pertinere; quandoquidem ex dictis num. 3. 4. & 5.
patet, eam ſub nullo alio Perſarum Rege conuenientius poni poſſe; Et iam ſub an-
no

no mundi 3353.num.1. vſque ad 5. fuſius probatum eſt, eandem, ad tempora Manaſſe Regis Iuda, neque ad alia ante Babylonicam captiuitatem, rectè, & ſine aliqua ſcripturæ ſacræ diſſonantia, poſſe adaptari: Verum quia argumenta Cardinalis Bellarmini lib. 1. De verbo Dei c. 12. quibus impugnare nititur opiniones ponentium prædictam hiſtoriam ſub Cambyſe, aut Dario Hyſtaſpis, aut Artaxerxe Ocho; poſitioni etiam noſtræ aduerſantur, quatenus videntur probare eandem hiſtoriam; non poſt Babylonicam captiuitatem, quemadmodum nos opinamur, contigiſſe; ſed ante ipſam; nimirum, vt ipſe arbitratur, regnante Manaſſe in Ieruſalem: Iccirco pro huius difficultatis abſolutione, neceſſarium eſt hic etiam eiuſdem Bellarmini argumenta diluere. Igitur ad primum in quo ſupponit, ipſum Arphaxad, de quo in exordio libri Iudith, fuiſſe illum Regem Medorum, qui ab Ethnicis ſcriptoribus vocatur Deiocles, ſiue vt eſt apud Herodotum Deioces, quique Ecbatanam ædificaſſe dicitur, & ſic arguit. Tempora Deioclis longe diſtant a temporibus prædictorum Regum Perſarum; ergo ſub nullo ipſorum potuit incidiſſe hiſtoria Iudith: Reſponderi poteſt, ſuppoſitum prius fuiſſe probandum: non enim concedimus, quod Arphaxad, idem fuerit cum Deiocle, ſed ab eo diuerſum, & ipſo longe poſteriorem, & (vt ipſemet quoque ait) facile fieri potuiſſe, vt ciuitas illa, ſanè antiquiſſima, aliquoties euerſa, & reædificata fuerit, primo quidem a Deiocle, vt teſtantur Herodotus lib. 1. & Euſebius in Chronicis; deinde ab Arphaxad, vt legimus Iudith cap. 1. demum a Seleuco, quemadmodum ſcribit Plinius lib. 6. cap. 14. & fortè etiam ab alijs: Præterea ſupponit Bellarminus, quod Arphaxad (quem lxx. Interpretes Iudith cap. 1. in fine aſſerunt a Nabuchodonoſor regnante in Niniue, regno pariter ac vita fuiſſe ſpoliatum) necatus fuerit anno circiter regni Manaſſe Regis Iuda decimo quinto; & quod anno proximo venerit Holophernes in Iudæam: Atqui obitus Deioces, non poteſt competere cum temporibus Manaſſe. Nam ſecundum Euſebium in Chronicis, regnare cœpit anno quinto regni Manaſſe, & regnauit annis quinquaginta quattuor, ſiue ſecundum Herodotum, quinquaginta tribus; Quare oportet ipſum fuiſſe interemptum anno Amonis ſecundo, vel Ioſiæ primo, & conſequenter anno eiuſdem Ioſiæ primo vel ſecundo, veniſſe Holophernem in Iudæam; Ex qua poſitione ſequerentur multa abſurda; & non poſſet verũ eſſe quod dicitur in calce libri Iudith, videlicet, non fuiſſe qui perturbaret Iſraelem in toto reliquo tempore vitæ Iudith, & poſt mortem eius annis multis. Non etiam dici poteſt, prædictum Arphaxad fuiſſe Cardiceam quartum Medorum Regem, qui præceſſit Deioclem; quia non Cardiceas ſed Deiocles dicitur ædificaſſe Ecbatanam; & eadem de cauſa, nemo ex alijs Medorum Regibus qui fuerunt ante Darium, potuit eſſe Arphaxad, præſertim cum omnes illi, habuerint ſucceſſores regni Medos, Arphaxad autem nequaquam, vt ex loco Iudith proximè citato perſpicuè infertur. Ad ſecundum Bellarmini argumentum, concedimus nullum ex Regibus Perſarum nominatum fuiſſe Nabuchodonoſor; Verum hoc nihil contra nos; qui non ponimus præfatum Nabuchodonoſor fuiſſe Cambyſem, aut alium Regem Perſarum, ſed quendam Niniue Regem, Chaldæum genere, & Perſarum Regibus ſubditum, vt ſup. num. 5. dictum eſt. Ad tertium dicimus, nihil obſtare, quod Niniue prius fuerat euerſa; quia quemadmodum Arphaxad reædificauerat Ecbatanam; ita potuit prçfatus Nabuchodonoſor, aut aliquis alius, aliquãto antea reædificaſſe Niniuem. Ad quartũ dicimus ꝙ Nabuchodonoſor, poſteaquam deſecit a Xerxe, tẽtauit occupare Ciliciam, Damaſcum, & Iudæam, quę tunc erant ipſius Xerxis. Ad quintum reſpondemus, quod filij Iſrael non ſe oppoſuerunt Regi Perſarum, cui tunc ſubiecti erant; ſed putantes ſe gratum facturos Domino ſuo; & ab eo poſſe deſendi; auſi ſunt reſiſtere Regi Niniue, qui eos contra omne ius faſque ſibi ſubicere volebat. Ad ſextum patet reſponſio ex his quæ ſupra numero tertio diximus, nimirum Eliachim ſiue Ioachin, qui erat ſummus Pontifex temporibus Iudith, fuiſſe illummet, qui pontificatum in Ieruſalem gerebat regnante Xerxe. Septimum Bellarmini argumentum non procedit contra noſtram ſententiam; quia certum eſt, quod tempore Xerxis, iam reædificatum erat templum in Ieruſalem; neque verebantur Iudæi, ne deſtrueretur ab aliquo Regum Perſarum, quorum auctoritate fuerat conditum; ſed a Rege Niniue, qui a Xerxe Rege Perſa-

Soluuntur argumenta Cardinalis Bellarmini.

rum deſecerat, vt ſupra numero quinto dictum eſt. Ad octauum concedimus, quod ſi Holophernes ſuiſſet Dux militiæ Regis Perſarum, non potuiſſet neſcire Iudæos; ſed quia erat ſeruus prædicti Regis Niniue, ad quem nihil de Iudæis pertinuerat; non eſt mirum, quod ipſos ignorauerit & de ipſis percunctatus fuerit, qui nam eſſent, & quis ſuper eos regnaret, & eiuſmodi alia. Ad nonum dicimus, quod filij Iſrael miſerunt ad Samaritas, qui & ipſi erant ſubditi Regis Perſarum; & propterea vltro etiam ipſi cum Iudæis communi conſilio, quoniam commune erat periculum, præoccupauerunt vertices montium; & circundederunt muris vicos ſuos &c. Sciebant enim hæc grata fore communi ipſorum Domino Regi Perſarum. Decimum Bellarmini argumentum non millitat contra nos; ſed tantummodo contra eos, qui ponunt hiſtoriam Iudith, vel ante captiuitatem Babylonicam, quando a multis Regibus frequenter infeſtari ſolebant Iudæi; vel ſub poſterioribus Perſarum Regibus non valde diſtantibus a Ptolemæo Lagi Ægyptiorum Rege, qui debellauit Iudæos, vt ſuo [illegible]co dicemus: Certum eſt autem, a Xerxe ad prædictum Ptolemæum, fluxiſſe an[illegible] plus centum quadraginta, intra quos nullus bello infeſtauit Iſraelem. Ad decimum primum non eſt quod reſpondeamus, quia procedit tantummodo cõtra ponentes memoratum Nabuchodonoſor fuiſſe Cambyſem, quod valde alienum eſt a poſitione quam tuemur. Denique ad decimum ſecundum dicimus, non eſſe inconueniens, quod pauciores numerentur generationes a Iudith aſcendendo vſque ad Ruben, ſiue ad Simeon; quam ab Eſdra vſque ad Leui: quia conſtat quoſdam citius, quoſdam verò ſerius vxores ducere, & filios procreare: Quare non eſt mirandum in tanto annorum interuallo, nimirum mille trecentum, & ampliùs, qui (vt colligi poteſt in tabulis) fluxerunt a natiuitate prædictorum filiorum Iacob, ad tempora memoratorum Regum Perſarum; quod inueniantur in genealogia Eſdræ quattuor aut quinque vel etiam plures generationes, pluſquam in genealogia Iudith.

Itaque dilutis quæ contra poſitionem noſtram adduci poſſe videbantur argu- 7
mentis, videtur iam poſſe nos (tum ob rationes hic, & ſub anno mundi 3353. numero 1. vſque ad quintum adductas; tum etiam ſub anno mundi 3690. numero 2. adducendas) ſatis probabiliter confidenterque aſſerrere, quod exiſtente Xerxe Perſarum Monarcha; Nabuchodonoſor, qui tum pro ipſo Xerxe regnabat in Niniue, poſt defectionem ſuam a Rege Perſarum, & poſt ſuperatum Arphaxad Regem Medorũ, qui etiam ipſe, vt credimus, prius a Xerxe defecerat; occaſione illius victoriæ tam grandis, vſque adeo intumuit, vt omnem terram ſuo affectaret ſubiugare Imperio; & propterea non multum diſtulerit mittere nuncios ad finitimas regiones, præcipiens, vt neminem niſi ſe, ipſarum Dominum recognoſcerent, arbitratus eas ſtatim imperata facturas: Sed contra accidit. nam omnes, vt ait ſcriptura, vno animo contradixerunt, & remiſerunt eos vacuos. Quamobrem indignatus Nabuchodonoſor, iurauit defendere ſe de his omnibus, quemadmodum latè deſcribitur Iudith capitulo primo. Vbi verſiculo 12. proculdubio ſcriptura vſurpat verbum-defendere-pro-vindictam ſumere-quemadmodum etiam in eiuſdem libri capitulo 9. verſiculo 2. illis verbis: qui dediſti illi (hoc eſt Simeoni) gladium in defenſionem (ideſt in vltionem) alienigenarum.] Non enim Simeon defendit; ſed vltus eſt alienigenas, nimirum Sichen, & familiam ac populum eius, propter violatam Dinam ſororem dicti Simeonis. Idem fit ad Rom. capitulo 12. verſiculo 19. vbi dicitur: Non vosmet ipſos defendentes &c. hoc eſt, vlciſcentes. Non enim prohibet Apoſtolus, quod ius naturale ac diuinum permittit, nempe iuſtam inculpatamque ſui tutelam, ſed vltionem. Ceterum memoratus Nabuchodonoſor, idipſum quod iurauerat, poſtero anno implere agreſſus eſt; mittens Holophernem Principem militiæ ſuæ, cum ingenti exercitu aduerſus populos, (reſpectu regni ſui) occidentales, vt dicitur Iudith capitulo ſecundo verſiculo 5. Et præcipuè contra eos, qui nuncios ſuos contempſerant. Porrò Holophernes cum ſubiugaſſet magnam Ciliciæ, Syriæque partem, nimirum quam olim vocabant Sobal, & Apameam, omnemque Meſopotamiam, & Idumæam; audiſſetque quod filij Iſrael præpararent ſe aduerſus ipſum: Cum ab Achior. Duce Ammonitarum admonitus eſſet, ne temerè

Defendere pro vindictam ſumere interdũ vſurpatur.

Mittitur Holophernes in Iudæam.

bellum

bellum Iudæis intentare auderet, propter immenſam Dei ipſorum potentiam: indignatus Holophernes, tradidit ipſum Achior, manibus ac pedibus arbori alligatum, in manus Iudæorum, vt ipſis expugnatis, poſſet in eundem quoque Achior duriora exercere iudicia. Dein præcepit exercitibus ſuis, vt obſiderent Bethuliam. Erat aũt Bethulia (vt ex Brocardo alijſque, qui terram ſanctam deſcripſerunt Auctoribus colligi poteſt) Galileæ vrbs ſatis munita, in monte tribus Zabulon poſita, qui ob eius celſitudinem per totam ferè Galilæam cerni poterat, habens a meridie Dothaim; ab ortu Abelmeula patriam Heliſæi Prophetæ, vt colligitur 3. Reg. cap. 19. verſic. 16. ab euro Tyberiadem; & ab Africo Magdalon: Diſtabat verò Bethulia a Dothaim milliario vno; ab Abelmeula, totidem, vel paulo plus; a Tyberiade duobus, a Magdalo autem tribus.

Bethulia vbi nam eſſet.

8 Obſeſſa igitur vrbe, & rupto obſtructoque aquæductu eius; cum ſiti admodum premerentur obſeſſi, deditionemque cogitarent; Ecce, mirabile dictu, Iudith vidua, de tribu Simeon, vt infra probabitur, aſpectu pulcherrima, ac timens Deum; gratui oratione confirmauit eos. Deinde oratorium ſuum ingreſſa, cilicioque induta, & cinere conſperſa caput, coram Domino proſtrata, cum vehementius oraſſet pro ſalute populi, diuino edocta ſpiritu, vt hoſtem aptius falleret, induit ſe veſtibus iucunditatis ſuæ, & monilibus valde atque eleganter compta, exiuit de ciuitate; cui etiam (ad impijſſimum tyrannum facilius decipiendum) eximiam Dominus gratiã ſplendoremq; contulerat. Itaque cum protinus ab hoſtibus capta atq; ad Principem exercitus perducta fuiſſet; ſtatim in primo eius aſpectu, captus eſt Holophernes; ac propterea benignè cum ea agens, conceſſit, vt pro libito ſuo exire de caſtris, ac redire poſſet. Denique excepta conuiuio, & ad cubiculum eius introducta, eidem Holopherni, quem Dei prouidentia, præ nimia ebrietate ſopitum inuenerat, caput abſcidit; atque Bethuliam delatum, in vrbis muro, ad hoſtes magis perterrefaciendos, ſuſpendi iubet; quos Hebræi illico audacter inſecuti ſunt; & in fugam actos, eorundem ſpolijs valde ditati, redierunt in Bethuliam, cum ingenti lætitia benedicentes Deum, & fauſta acclamantes ipſi Iudith: Tu gloria Ieruſalem. Tu lætitia Iſrael &c. Ipſa verò pro gratiarum actione cecinit canticum illud Domino, quod in poſtremo libri Iudith. cap. legitur in hæc verba: Incipite Domino in tympanis. & quæ ſequuntur. Et hæc omnia fuſius deſcripta inuenies in toto libro ex nomine ipſius Iudith inſcripto. In cuius fine hæc ad verbum habentur: Dies autem victoriæ huius feſtiuitatis, ab Hebræis in numero ſanctorum dierum accipitur, & colitur a Iudæis ex illo tempore, vſque in præſentem diem.] Sic ibi. Porrò in veteri Hebræorum Kalendario, tam in eo quod habetur apud Sigonium lib. 3. De Repub. Hebræorum, quàm in illo quod in multis correctum, nos ſub anno mundi 2545. num. 35. retulimus, ponitur hæc feſtiuitas in die vigeſimo quinto menſis noni, & concurrit cum duabus alijs feſtiuitatibus, nempe ignis ſeu luminum, & encæniorum, vt ibidem videri poteſt.

Quomodo Iudith occiſo Holopherne liberauit ab hoſtibus patriam.

Feſtum victoria Iudith.

9 Ceterum, quod ſupra dictum eſt, ipſam Iudith fuiſſe de tribu Simeon; Licet controuerſum videri poſſit; quia aliqui ſenſerunt eam fuiſſe de tribu Ruben, eo freti argumento, quòd in textu Latino editionis vulgatæ Iudith cap. 8. ver. 1. genealogia eiuſdem Iudith videatur non in Simeone, ſed in Ruben terminari: dicitur enim ibi: Qui fuit Simeon, qui fuit Ruben.] Nihilominus longe probabiliorem eſſe cenſemus opinionem eorum, qui putant eam eſſe de tribu Simeon; quandoquidem c. 9. ver. 2. ipſamet Iudith apertè profitetur, patrem ſuum, fuiſſe Simeonem, hoc eſt, ſtirpem ſuam a Simeone deriuatam. Nec poteſt ille ſacer textus de vllo alio Simeone accipi, quàm de filio Iacob; qui olim vltus fuerat violationem ſororis ſuæ Dinæ a Sichẽ alienigena perpetratam, vt ibidem haud obſcurè indicatur. Et præterea, quia certum eſt, quòd inter filios Ruben, nullus reperitur, qui dictus ſit Simeon, vt patet legenti textum Geneſ. cap. 46. ver. 9. & 1. Paralip. cap. 5. ver. 3. & ſequentibus, vbi nominatim filij Ruben recenſiti habentur. Vnde correctiores in hac parte (vt ſentit etiam Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei cap. 12. ad 12.) videntur eſſe Græci codices, qui in eiuſdem Iudith capitis 8. initio, pro Ruben habent Iſrael. & ſic quoque reperimus textum illum citari apud S. Fulgentium Epiſtola 2. quæ eſt ad Gallam cap. 14.

Iudith quod fuerit de tribu Simeon.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3583.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 137.

Iubileus vigeſimus.

1 ANNO regni Xerxis decimo ſexto, oportet incidiſſe annum Iubilei vigeſimi. Siquidem dictus Xerxis annus, concurrit cum anno introitus filiorum Iſrael in terram Chanaan milleſimo, vt patet in tabulis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3589.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 143.

Moritur Xerxes.

1 ANNO regni ſui vigeſimo primo, ſecundum aliquos; vel melius (vt ait Scaliger, & nos ſub anno mundi proximo num. 1. comprobabimus) vigeſimo ſecundo, iam per quinque circiter menſes inchoato, Xerxes ab Artabano Principe militiæ ſuæ, per fraudem, in cubiculo circumuentus, occiditur; vt ſcribunt Diodorus Siculus lib. 11. longe vltra medium, & Oroſius lib. 2. c. 11. & alij. Quo facto, idem Artabanus, eidem Xerxi per vim in regno ſucceſſit; annumeraturque inter reges Perſarum, ſextus. Verum poſt menſes ſeptem, hoc eſt, ſub finem eiuſdem anni, a Xerxis filio, in vltionem necati patris, & ipſe interfectus fuit.

Regnat Artabanus, & occiditur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3590.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 144.

Regnat Artaxerxes Longimanus.

1 ANNO igitur poſtero, qui (vt videre eſt in tabulis) erat primus Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, regnare cœpit in Perſide Artaxerxes regum Perſarum ſeptimus, qui fuit Xerxis filius, quemadmodum perſpicuè tradit Euſebius in Chronicis, & confirmat Diodorus lib. 11. paulo ante citato, vbi ponit initium prædicti Regis in memotata Olympiade, in qua inquit, Xenophon Corinthius victor extiterat; & inſuper ibidem ſignat annum conſulatus apud Romanos tum currentis, dicens: tunc creatos fuiſſe conſules A. Virginium, & T. Minutium; Sed quòd ſpectat ad hunc conſulatum, puto Diodorum falli; quia neque apud Onuphrium, neque apud Sigonium reperitur hos, vno eodemque anno fuiſſe Conſules: Sed neque quod cuiuſuis ipſorum conſulatus, inciderit in dicta Olympiade. Proſequitur deinde Diodorus narrans quomodo idem Artaxerxes, dicto Artabano patris interſectore interempto, regnum ſibi iure hereditario debitum, vindicauit. Ex quibus omnibus, confirmari poteſt, quod nos paulo ante diximus; nimirum Xerxem præcedenti anno, qui erat regni ſui, vt patet in tabulis, vigeſimus ſecundus, fuiſſe occiſum. Porrò memotatum Artaxerxem Ioſephus vndecimo Antiqu. capitulo ſexto, vocat Cyrum; Genebrardus autem ſuæ Chronologiæ lib. ſecundo, & alij, vocant Darium.

Quod

Quod neſcio qua ratione, cum ipſe habnerit fratrem natu maiorem eiuſdem nominis, vt ſcribit Diodorus lib. 11. Niſi forte idem Artaxerxes, poſt occiſum (ab Artabano deceptus) Darium fratrem, tanquam patris interfectorem, cognita fratris innocentia & facti pœnitens; Darium ſe vocari voluerit, vt vel ſic quodammodo illũ, adhuc, vel ſe loco illius, regnare profiteretur. Et iſte Artaxerxes, qui patri ſuo Xerxi in regno ſucceſſit, dictus eſt Longimanus, ſiue quia dextera eius manus, leua aliquanto longior fuerit, vt ait Plutarchus in vita Artaxerxis: Siue quoniam, vt tradit Strabo lib. 15. vtraque brachia, plus iuſto longiora haberet, ita vt ſtans, genua manibus attingere poſſet, regnauit autem annis quadraginta, vt ſub anno mundi 3629. num. 2. probabitur.

An ſub hoc rege contigerit historia Esther

2 Sub hoc Rege contigiſſe hiſtoriam Eſther, ſatis probabiliter opinatur Cardinalis Bellarminus lib. 1. De Verbo Dei cap. 7. Vbi conſuratis eorum opinionibus, qui eandem ſub aliquo ex alijs Artaxerxis, ſeu Perſarum Regibus, ponendam putarunt: tandem concludit, fretus inprimis auctoritate Ioſephi 11. Antiq. cap. 6. non alium probabilius, quam hunc Artaxerxem Longimanum, quem Ioſephus Cyrum; alij verò Darium appellant, poſſe dici fuiſſe Aſſuerum illum, qui repudiata Vaſti Regina, duxit pro ea Eſther filiam Mardochæi adoptiuam. Verumtamen, quia poſito (vt communior Doctorum ſententia eſt, quam & ipſe Bellarminus, & nos ſequimur) quod iſte idem Artaxerxes Longimanus, ſit ille, qui poſtea miſit Eſdram in Iudæam, & deinde Neemiam, vt reficeret muros Ieruſalem, quemadmodum infra ſuis locis dicetur; conſequenter millitare videntur contra præfatam Bellarmini opinionem tria posteriora Pererij argumenta, quibus lib. 11. in Danielem, impugnat poſitionem Seueri Sulpitij exiſtimantis Artaxerxem, qui miſit Neemiam in Iudæam, fuiſſe illũ, qui dictus eſt Mnemon: Idcirco illa hic referre oportet.

Pererij argumenta contra opinionem Bellarmini.

3 Sunt autem hæc. Primo ſi maritus Reginæ Eſther fuiſſet ille Artaxerxes, qui miſit Neemiam in Iudæam, incredibile eſſet, finitimos illos populos hoſteſque Iudæorum, qui erant & ipſi ſub imperio Regis Perſarum, auſuros fuiſſe impedire ædificationem vrbis, & tantopere vexare Iudæos, qui propterea cogebantur altera manu tenere gladium, & altera ædificare: præſertim cum ijdem Iudæorum hoſtes, ſcirent Reginam eſſe Iudæam, & Mardochæum qui apud Regem, primus erat, pariter eſſe Iudæum: Regemque ipſum de iſtorum ſententia ac voluntate omnia facere: maximè verò, cum recens adhuc eſſet tunc memoria cædis innumerabilium penè hominum; qui, quod mala Iudæis machinati eſſent, procurante Eſther Regina, & Rege iubente, omnes in varijs regni ſui prouintijs, vno eodemque tempore, occiſi fuerant. Extabat quoque apud ipſos Epiſtola Regis, ad omnes ditionis ſuæ Prouincias miſſa; cuius exemplum habetur Eſther cap. 16. in qua Rex ſummum ſtudium, beneuolentiamque ſuam erga Iudæos apertiſſimè declarabat. Deinde ſi Rex ille, qui miſit Neemiam, fuiſſet maritus Eſther; vtique non per ſe Neemias petijſſet a Rege facultatem eundi in Iudæam, & reparandi vrbem; Sed per Mardochæum, & Eſther, qui id multo facilius impetrare potuiſſent. Poſtremo, ſi ab illo Rege, qui fuit maritus Eſther, miſſi fuiſſent in Iudæam Eſdras, & Neemias; Cum ipſi libros ſuos conſcripſerint poſt id temporis, quo Eſther nupta eſt Regi, & Mardochæus primatum tenere cœpit apud Regem; non eſt profectò dubitandum, quin ipſi aliquid de tanta Eſther, & Mardochæi felicitate, eximijſque eorundem meritis erga gentem Iudæorũ; in ſuis hiſtorijs prodidiſſent. hæc ferè ad verbum Pererius. Cui, ſi nihil aliud obſiceret, facile poſſemus pro Bellarmino ſic reſpondere.

Reſponſio ad prædicta argumenta.

4 Ad primum verum eſſe, quod finitimi populi auſi ſunt impedire Iudæos ab ædificatione murorum: ſed quomodo? quo prætextu? Certè non niſi, primo leuioribus quibuſdam ſubſanationibus, Neem. cap. 4. ver. 1. vſque ad 6. Deinde inentientes metum: congregati enim ſunt, ac ſi dimicare voluiſſent contra ædificantes; at vt viderunt eos ad reſiſtendum paratos, protinus ab impugnatione ceſſarunt, vt videre eſt ibidem ver. 7. vſque ad finem capitis. Mox ad dolos, & inſidias conuerſi ſunt: ſimulabant namque velle percutere fœdus cum Neemia, vt facerent ei malũ, quemadmodum traditur cap. 6. ver. 1. & 2. ideſt, vt ipſum ab operis progreſſu diſturbarent. Poſtremo, vbi priora nihil proficere intellexerunt; ad minas, & calumnias deuenientes, dicebant exiſſe famam in gentibus, quod Iudæi rebellare vellent

a Rege Perſarum; & proinde metropolis ſuæ muros extruere feſtinabant; Et quod ipſe Neemias volebat ſe facere Regem Iudæorum; & hac de cauſa poſuerat Prophetas, qui prædicarent de ipſo in Ieruſalem, quod Rex in Iudæa eſſet; Ideo improperabant ipſi Neemiæ dicti populi dicentes: Auditurus eſt Rex verba hæc &c. Neem. cap. 6. ver. 7. Item ſubmiſerunt, qui dicerent eidem Neemiæ: quia venturi ſunt nocte, vt interficiant te. ibidem ver. 10. In ſumma, lege totum Neemiæ librum, & nihil aliud inuenies actum fuiſſe contra Iudæos, niſi hæc, & prædictis ſimilia: Quæ quidem omnia, non ad alium finem tendebant, niſi vt terrerent Iudæos, & a ſtructura murorum deſiſtere compellerent; quemadmodum apertè dicitur cap. citato ver. 9. Atque hæc & eiuſmodi alia faciebant, prætextu accepto conſeruationis Imperij Regis Perſarum: Videbant enim ſe non aliter impunè Iudæis, quibus infenſi erant, nocere poſſe; niſi ſub iſto velamine. Itaque ſcientes nihil magis ſuſpectum Regibus eſſe, quam ne populi, præſertim qui non procul a regni finibus habitant, cum ſua loca bene munire ſatagunt, defectionem moliri intendant; occultabant malitiam ſuam, ſimulantes zelare indemnitatem, & ſecuritatem ſtatus ac dominij Regis. Sed cur, quæſo, non ſunt auſi vim inſerre Iudæis; & re ipſa, eorundem ædificationem interrumpere? aut pugnare aduerſus ædificantes? aut eis quicquam mali inferre? Cur ſaltem toties intentatas accuſationes, non ſcripſerunt Regi, ſicuti prius fecerant temporibus Cambyſis & Darij Hyſtaſpis, vt ſuis locis dictum eſt? Cur è conuerſo Iudæi non ſunt veriti præparare ſe armis ad dimicandum, ſi opus fuiſſet, contra turbantes murorum fabricam? Cur potius non intermiſerunt opus, quemadmodum fecerant tempore Cyri? Cur ſaltem ipſe Neemias non aliquando pertimuit minas, calumnias, inſidias illorum? Niſi forte, quia omnes, tam Iudæi quam hoſtes eorum, ſciebant Regem admodum bene affectum eſſe erga Iudæos; vt palam facere poterant litteræ ipſius ad omnes regni ſui Prouincias tranſmiſſæ: Iccirco maximè fidentes eſſe poterant Iudæi, præſertim ſcientes, ſe cauſamque ſuam, ſub potenti Reginæ Mardochæique protectione poſitam eſſe; Illi verò contra; ab eadem Regina, & Mardochæo, valde poterant pertimeſcere, ne ipſis procurarent interitum, prout antea ceteris Iudæorum hoſtibus fecerant. Ecce quomodo illa Samaritanorum audacia, eorundemque contra ædificantes molimina, modis ſupra expoſitis, temperata, nihil prohibent quo minus credi poſſit, Eſdræ Neemiæque hiſtorias, potuiſſe contingere ſub illo Perſarum Rege, qui fuit maritus Eſther; quæ etiam potuit eſſe Regina illa cuius, ſupreſſo nomine, fit mentio Neem. cap. 2. ver. 6.

Ad alterum Pererij argumentum dici poſſet; quòd Neemias, qui valde exoptabat 5 patriæ ſuæ reparationem, poſt fletum, & ieiunium, & orationem, quorum ipſe meminit initio libri ſui; dignis de cauſis, non per Reginam, & Mardochæum procurauit obtinere licentiam reficiendi Ieroſolymæ muros; ſed eam ipſe potius, Deo inſpirante, petijt, opportuna præſertim ſibi a Rege oblata occaſione, quando percunctatus eſt eum Rex, cur palleret vultus eius &c. quemadmodum legitur Neem. capit. 2. ver. 2. Quamquam cogitari etiam poſſit, rem fortaſſe prius inter ipſos fuiſſe concertatam; & prudenter quidem noluiſſe Reginam, Mardochæumue, rem proponere, veritos ne forte Regis animum offenderent; ſed maluiſſe, vt ipſe Neemias, pro temporis opportunitate, exploraret ſenſum Regis; Vt ipſi poſtea poſſent, vel placari ei Regem, ſi commotum viderent, vel melius iuuare ac promouere negotium, ſi illud Regi non prorſus ingratum eſſe animaduerterent.

Ad tertium (quod, vt diximus, eſt etiam argumentum Sulpicij, & Euſebij contra Ioſephum) reſponderi poſſet; primo in libris Eſdræ aliquam fieri mentionem 6 Mardochæi, nimirum 1. Eſdr. cap. 2. ver. 2. & 2. Eſdr. cap. 7. ver. 7. Et forte etiam, vt diximus, Reginæ Eſther, Neem. cap. 2. ver. 6. licet ibi nomen eius non exprimatur. Deinde, etiam ſi nihil prorſus de hiſtoria Eſther, in libris Eſdræ reperiretur; non id tamen mirum videri deberet; Quandoquidem certum eſt, ſcripturam ſacram, ſæpenumero prætermittere aliqua locis proprijs; quæ poſtea vel alibi obiter, vel alicubi ſeorſum de induſtria ſupplet. Poſſent eiuſmodi ſexcenta propemodum adferri exempla; ſed pro nunc his paucis contenti erimus. Lege totum Neemiæ librum, & nullã prorſus inuenies in eo fieri mentionem illius tam inſignis miraculi, quod ſub ipſo contingerat in Iudæa; ignis ſacri videlicet olim abſconditi, & mox reperti ſub for-

ma

ma cuiuſdam aquæ craſſæ, quæ poſtea mirabiliter iterum verſa eſt in ignem, ipſo Neemia ae vniuerſo pariter populo inſpectante. Quis vnquam credidiſſet, tam grande miraculum, & ad manifeſtandam Dei gloriam adeo accommodarum, ab Eſdra ſeu ab ipſo Neemia, in comentarijs ſuis omnino fuiſſe præteritum? & tamen ita eſt: Quemadmodum & eodem modo de Bibliotheca ſacrorum librorum per eundē Neemiam Ieroſolymis conſtructa, ipſe nihil prorſus meminit. In calce quoque lib.4.Reg.& 2.Paralip.& ſimiliter in Ierem.c.39.& 52. Vbi Ieroſolymæ expugnatio, & vrbis, templiq; deſolatio deſcribitur, nullum fit verbum Arcæ, ignis ſacri, tabernaculi fœderis, altaris incenſi, aliarumque rerum ſacrarum, quas Ieremias in monte Nebo tranſlatas, in quadam ſpelunca occultarat: Sed de his, & de prædicto ignis miraculo, quod Neemiæ temporibus accidit, & de Bibliotheca ab eodem parata, breuiter, obiterque poſtea actum eſt 2.Machab.cap.1.& 2. Prætereа, liber Iudicum nihil tangit de hiſtoria Ruth, quæ tamen contigit in diebus vnius Iudicis, vt patet in initio libri Ruth: Neque libri Reg. quicquam tangunt de hiſtoria Tobiæ; quæ tamen proculdubio temporibus ipſorum Regum acciderat. Cur hoc? quia nimirum de his ſeorſum libri conſcripti ſunt. Quare non eſt mirandum, quod idem de hiſtoria Eſther fieri potuerit.

Quod hiſtoria Eſther, nō ſub Longimano contigerit.

7 Itaque tametſi, vt hactenus probatum eſt, argumenta Pererij, nihil obſtent, quo minus hiſtoria Eſther, ſub Artaxerxe Longimano poni poſſit: Nobis tamen alijs de cauſis, multo probabilius videtur, id non eſſe faciendum. Nam maritus Eſther, videtur ferè ab initio regni ſui regnaſſe ſuper Prouincias viginti ſeptem, ab India vſque ad Æthiopiam, quemadmodum colligi poteſt ex primis libri Eſther verbis: At verò Longimanus, in prioribus regni ſui annis, non videtur potuiſſe tot Prouincijs imperare; ſi vera ſunt, quæ ſub anno mundi 3572.num.4.diximus, videlicet quod Xerxes Longimani pater, plurimas amiſerat Prouincias; & præſertim duas ceteris inſigniores, nimirum Mediam, & Aſſyriam ab Arphaxad, & Nabuchodonoſor occupatas. Deinde, quia poſt necem Xerxis, quando ſcilicet inter Artabanum eius interfectorem, & ipſius Xerxis filios, grauis illa de regno Perſarum exorta eſt contentio, quam breuiter deſcribit Iuſtinus in ipſo lib.3. initio: Aegyptij (vt ſcribit Diodorus lib. 11. ſæpius citato) audita morte Xerxis (quem communi Regum Perſarum nomine ibi vocat Artaxerxem) & quibus periculis, quantoque tumultu, res Perſicæ fluctuarent, ad libertatem vindicandam, ea occaſione accenſi, confeſtim inſtructo exercitu, & Rege ſibi delecto, a Perſis defecerunt, cunctis eorum quæſtoribus, ac Prætoribus eiectis, quæ cauſa fuit, vt per multos poſtea annos, idem Artaxerxes Longimanus contra Aegyptios, & Græcos, qui in auxilium eis venerant, bellum gerere coactus fuerit, vt citatus Auctor ibidem proſequitur. Quare non eſt credendum, quod Longimanus potuerit intra duos primos regni ſui annos, recuperare tot tantaſque Prouincias, quæ tum a patre ſuo, tum a ſe defecerant, & regnare ab India vſque ad Aethiopiam, quemadmodū de marito Eſther diſertè traditur in ſacro textu proxime citato. Sed neque Ioſephi auctoritas 11.antiq.cap.7. quam in hoc caſu Bellarminus plurimi facit, nos, vllumue alium mouere debet; cum præſertim certum ſit, eundem Ioſephum in capite præcedenti, tripliciter erraſſe; primo quia pouit Neemiæ hiſtoriam ſub Xerxe, qui (quemadmodum ſub anno mundi 3568. num. 2. probatum eſt) non expleuit annum regni vigeſimum ſecundum; ipſe autem Neemias libri ſui cap.5.ver.14. apertè teſtatur, ſe manſiſſe in Iudæa vſque ad annum trigeſimum ſecundum regni illius Artaxerxis, qui miſerat eum in Ieruſalem. Deinde, quia idem Ioſephus ibi etiam aſſerit, Neemiam miſſum fuiſſe in Iudæam anno Xerxis vigeſimo quinto; quod ex cauſa proxime mememorata fieri nullo modo potuit; & præterea id apertè reluctatur tribus ſacræ ſcripturæ locis, nimirum 2.Eſdr.cap.1.ver.1. & c.2.ver.1.& clarius c.5.ver.14.ex quibus locis ſimul collatis colligi pōt Neemiam miſſum fuiſſe in Iudæā anno Artaxerxis vigeſimo. Tertio demū, quia dicit Ioſephus, Neemiā conſumpſiſſe in extruendis Ieroſolymę muris annos duos, & menſes tres; cū tamen Neem.cap.6.ver.15.hæc ad verbum ſcripta leguntur; Completus eſt autem murus vigeſimo quinto die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus.) Itaque ſi Ioſephus, tametſi ſui temporis Sacerdos, & rerum populi Iudaici antiquarum peritiſſimus, in collocanda deſcribendaque hiſtoria Neemiæ, toties in vno eodemque capite

pitè deceptus eſt) Quis miretur, eundem in aſſignando quoque tempore, Regeque ipſi Eſther, errare potuiſſe? Ceterum, ſi quis quærat, ſub quonam Rege Perſarum, eadem hiſtoria Eſther ponenda ſit: ſub anno mundi 3650. numero 1. dicendum erit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3595.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 149.

Artaxerxes ſtatuit mittere Eſdram in Iudæam.

ANNO regni ſui ſexto (circa anni medietatem, vt ex infra num. 4. dicendis apparebit) prædictus Artaxerxes cognomento Longimanus, (Deo ſpecialiter ipſum, ſeptemque pariter eius conſiliarios, inſpirante: vt colligi poteſt Eſdr. cap. 7. ver. 27. & 28.) De eorundam conſiliariorum ſuorum ſententia decreuit mittere Eſdram in Ieruſalem, vt inſtauraret, augeretque in templo ibidem iam reædificato, cultum Domini; & vt etiam viſitans Iudæam ac Ieruſalem, totum Iudaicum populū regeret, ac diligenter inſtitueret in lege Dei ſui, doceretque ſeruare mandata Domini. Erat autem Eſdras Sacerdos, vt patet ex genealogia eius, quæ ab ipſomet Eſdr. cap. 7. ver. 1. vſque ad 6. deſcribitur, deduciturque vſque ad Aaron: Et inſuper erat Scriba in lege Moſaica doctiſſimus, & conſequenter ad alios inſtruendos aptiſſimus: & per hoc diſtinguitur iſte Eſdras, ab alio, ſiue ab alijs duobus eiuſdem nominis (ſi tamen fuerunt inter ſe diuerſi) quorum alter 2. Eſdr. cap. 12. ver. 1. recenſetur inter Sacerdotes qui aſcenderunt in Ieruſalem cum Zorobobel, & Ioſue: alter verò ver. 13. inter eos qui erant in diebus Ioacim: iſti enim ſimpliciter appellantur Sacerdotes, noſter autem Eſdras ibidem ver. 26. appellatur Sacerdos & Scriba: præterquam quod illi regnante Cyro de Perſide venerant; iſte verò ab Artaxerxe miſſus eſt Ieroſolymam. Porrò, vt ea ad quæ mittebatur melius præſtare poſſet: dedit eidem Eſdræ Rex Priuilegium ampliſſimum, cuius exemplum refertur Eſdr. cap. proxime citato ver. 12. vſque ad 27. in quo ante omnia Rex facultatem facit cunctis Iudæis in regno ſuo commorantibus, vt liberè poſſent, qui vellent, cum ipſo Eſdra ire in Iudæam, ibique in patria ſua perpetuo degere, ac legitima ſua obſeruare. Deinde, vt commodius honorificentiuſque poſſet exteriorem Dei cultum promouere atque amplificare, conceſſit ei, vt omne aurum & argentum quod obtulerant Rex, & conſiliatores eius; & reliquis de populo in vniuerſa Prouincia Babylonis offerre placuerit, liberè acciperet, ferretque in Iudæam, & vaſa item aurea, & argentea, æreaque data in miniſterium domus Domini, quæ poſtea recenſentur capit. 8. ver. 25. vſque ad 28. ac traderet omnia in conſpectu Domini in Ieruſalem: nec non vt de eadem pecunia emere poſſet vitulos, agnos, & arietes, aliaque ad hoſtias Domino immolandas; & in ſumma eandem pecuniam expendere in memorato Domini cultu, prout melius ipſi viſum fuerit. Inſuper præcipiebat in eodem diplomate Rex miniſtris ſuis, & arcæ publicæ cuſtodibus, trans Euphraten exiſtentibus, vt protinus, & ſine vlla mora darent dicto Eſdræ Sacerdoti de fiſco Regis, ac de theſauris, horreiſque eius, quæcunque peteret ad ritum Dei pertinentia, vſque ad argenti talenta centum, & frumenti coros centum, & vini batos centum, oleique batos totidē, ſal verò abſque vlla taxatione; ac præterea, Sacerdotes, alioſque templi quoſcunque miniſtros, a vectigalibus alijſque quibuſuis oneribus omnino immunes exemptoſque facerent: vt ſic ſacrificijs offerendis, precibusque ad Deum pro ſalute Regis ac filiorum eius deuotè fundendis, liberius vacare poſſent. Sanè quod attinet ad alteram Prouinciæ partem, eidem Eſdræ a Rege demandatam, regendi videlicet ac gubernandi Iudaicum populum: Vt hoc quoque munus competenter exercere valeret, dedit ei etiam Rex liberam facultatem conſtituendi Iudices ac Præſides, qui iudicarent populum & ius quoque caſtigandi ac puniēdi tum legis Domini tum

etiam

etiam præceptorum Regis tranſgreſſores, pœna mortis aut exilij, vel priuationis bonorum, aut carceris, pro delicti qualitate. Pro quibus omnibus ipſe Eſdras gratias egit Deo, vt videre eſt in calce citati capitis.

2 Probabile autem eſt credere, ipſum Eſdram, vtpote qui non ſolum erat Sacerdos, & Scriba in lege doctiſſimus, ſed etiam Propheta ſui temporis admodum inſignis; & vt creditur, idem qui alio nomine dictus eſt Malachias, vnus de duodecim Prophetis minoribus, iuxta quandam Hebræorum traditionem, quam nonnullorum Patrũ, ac præcipuè B. Hieronymi auctoritate, & aliquot item argumentis confirmat Ribera ſuper Malach. cap. 1. num. 3. & 4. Probabile inquam valde eſt, eundem Eſdram, aliquot ante annos, prædixiſſe Regi, vel de perduelibus victoriam, vel ipſorum, & præſertim illius Nabuchodonoſor qui regnabat in Niniue, miſerabilem quendam (quemadmodum intolerabilis eius ſuperbia blaſphemiæque merebantur,) interitum; & Aſſyriorum atque Medorum reductionem ſub imperio Perſarum, ſi tamen Rex in animum induceret, verum cæli Deum colere, & ab eo opem implorare, quẽadmodum fecerant eius anteceſſores Cyrus, & Darius Hyſtaſpis, qui ei templum Ieroſolymis ædificari præceperant. Quod cum feciſſet Rex; & tandem hoc eodem anno vidiſſet Eſdræ vaticinia adamuſſim impleta; & ſe tanti Dei fauore, omnes penè regni ſui Prouincias, quæ a patre ſuo defecerant, recuperaſſe: Vt debitam grati animi oſtenſionem, eidem Deo, ſicuti par erat, rependeret; prædictum Eſdrám, tanquam primarium, poſt Deum, ſuæ felicitatis auctorem, cum memoratis muneribus, & priuilegijs, in Iudæam mittere decreuiſſe, eique mandare; vt ibidem illius ſummi Dei, a quo tanta beneficia acceperat cultum amplius promouere atque augere curaret: Non enim ſine præfata, aut ſimili aliqua præcedente cauſa, veriſimile eſt, dictum Regem, tantam eidem Eſdræ poteſtatem conferre, ac erga Deum quem Hebræi colebant, tantam exhibere pietatem; atque eiuſdem Dei intuitu, adeo etiam ſe beneuolum ipſis Iudæis præſtare voluiſſe.

Cur rex Eſdrã tam honorificè miſerit in Iudæam.

3 Eodem igitur dicti Regis anno regni ſexto, videlicet in menſe anni ſacri tunc currentis primo, prima die menſis, cœpit Eſdras aſcendere de Babylone, vt dicitur 1. Eſdr. cap. 7. ver. 9. cum magna exulum Iudæorum multitudine, nimirum cum mille ſeptingentis quinquaginta quattuor viris (vt colligitur ex capite eiuſdem libri 8. ver. 1. vſque ad 21.) quos cum Principibus familiarum, qui ibidem recenſcentur, congregauit ad oſtium cuiuſdam fluuij decurrẽtis in Ahaua, ſiue (vt exponunt Ioſephus, & Gloſſa Ordinaria) in Euphraten; Vbi morati ſunt tribus diebus, expectantes, ſi qui alij ad ipſos confluerent. Videns autem Eſdras, quod inter ipſos deeſſent Leuitæ, & Nathinæi; quorum miniſterio opus eſſe videbatur ad augendum cultum Domini in Ieruſalem; miſit quoſdam de Principibus familiarum ad requirendos ex ipſis quoque plurimos; quibus adductis, prædicauit Eſdras ieiunium, & afflictionem coram Domino, ad impetrandam ab eo bonam itineris directionem, & diuinam ab hoſtibus ac viæ inſidiatoribus, protectionem. Poſtremo conſignauit diuiſitque aurum, atque argentum, & vaſa Domino conſecrata, duodecim Sacerdotum Principibus, quos ad eadem deferenda delegerat; Et ſubinde promouerunt a flumine Ahaua, ſiue Euphrate, duodecimo die menſis primi, vt pergerent in Ieruſalem. 1. Eſdr. cap. 8. ver. 1. vſque ad 31.

Quãdo Eſdras cum ſuis, de Babylone exierit.

4 Dixi hæc eodem dicti Artaxerxis anno ſexto geſta eſſe, quia licet Eſdr. ca. 7. ver. 7. legamus filios Iſrael aſcendiſſe in Ieruſalem anno Artaxerxis Regis ſeptimo; nihilominus, vt arbitror, id non eſt intelligendum de initio aſcenſus, ſed de fine, ideſt non de tempore quo profecti ſunt de Babylonia; ſed de eo quo peruenerunt in Ieruſalem; vt conſequenter declarant verba ibidem immediatè ſubſequentia, quæ ſic habent: Et venerunt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus Regis.] quaſi diceret: a menſe enim anni ſacri quinto, cœpit annus ſeptimus Regis. Quod etiam confirmari poteſt, ex collatione eorum quæ dicuntur in principio capitis Neem. 1. cum his quæ dicuntur in initio capitis 2. Nam cap. 1. Neemias ait ſe in anno vigeſimo Artaxerxis (& loquitur ibi de eodem Artaxerxe, qui prius miſerat Eſdram in Ieruſalem) in menſe Caſleu, qui erat anni ſacri nonus, audiuiſſe afflictionẽ habitantium in Ieruſalem; Et hac de cauſa fleuiſſe, ieiunaſſe, & oraſſe multis diebus, ideſt tribus ferè menſibus; & cap. 2. ſubiungit: Se eodem anno Artaxerxis vigeſimo,

Probatur tempus ſupra notatum.

in menſe Niſan, qui erat anni ſacri primus, obtinuiſſe licentiam a Rege eundi in Ieruſalem, ad muros vrbis reficiendos. Ecce, quod reſpectu anni vigeſimi eiuſdem Regis, menſis nonus anni ſacri, præponitur menſi eiuſdem anni ſacri primo; ergo oporter idem ſupponere in alijs annis regni eiuſdem Regis; & conſequenter credere poſſumus, quod annus regni huius Artaxerxis, inciperet a menſe anni ſacri quinto; quemadmodum planè indicant verba 1. Eſdr. ca. 7. ver. 8. paulo ante commemorata. Igitur Eſdras, cum omni comitatu ſuo, promouit a prædicto flumine Ahaua, die duodecimo menſis primi, hoc eſt Niſan, vt pergeret in Ieruſalem, 1. Eſdr. cap. 8. verſic. 31.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3596.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 150.

Eſdras quãdo peruenit in Ieruſalem.

ANNO autem prædicti Artaxerxis Regis Perſarum ſeptimo inchoante, die ſcilicet primo menſis quinti, in ordine ad menſes anni ſacri; Eſdras cum ſuis, feliciter peruenit in Ieruſalem, conſumptis in itinere quattuor menſibus integris; ſiquidem vt aperrè traditur 1. Eſdr. cap. 7. ver. 9. in primo die menſis primi cœperat aſcendere de Babylone; & in primo die menſis quinti, venit in Ieruſalem. Quo cum perueniſſent, quieuerunt ibi tribus diebus, ad leuandum itineris laborem; Die autẽ quarta eiuſdem menſis quinti, apenſa ſunt coram Sacerdotibus templi argẽtum, & aurum, & omnia vaſa, quæ tulerant de Babylone, & oblata in domo Dei, iuxta numerum, & pondus omnium, ab Eſdra prius duodecim Sacerdotum Principibus conſignata. Quæ illico in templi theſauris deſcripta fuerunt. Obtulerunt quoque qui de captiuitate redierant, holocauſta Domino, quæ loco proximè adducẽdo recenſcentur. Et denique Regis edicta conſignarunt Satrapis, & Ducibus pro Rege cis Euphraten tunc commorantibus, 1. Eſdr. cap. 8. ver. 32. vſque ad finem capitis. 1

Eſdras deplorat peccata populi.

Eodẽ, vt arbitror, anno dicti Artaxerxis ſeptimo, menſe anni ſacri tunc currentis nono, die decimo ſexto, vt ex numero proximo dicẽdis colligi poterit; Eſdras, cum cognouiſſet, quod multi ex Iudæis contra præceptum Domini Exod. cap. 34. ver. 16. traditum, matrimonia cum Gentibus contraxerant; contriſtatus eſt valde; & ſciſſis veſtibus, euulſiſque ſibi capillis, ac barbæ pilis, ſedit mærens tota die vſque ad veſperam; hora autem ſacrificij veſpertini, ſurgens profectus eſt ante templum Dei, ibique genibus flexis, deplorare cœpit peccata populi, & prolixius deprecari Dominum, illa oratione, quæ habetur 1. Eſdr. cap. 9. per totum. Et cum ad eum multi virorum ac mulierum pariter flentes, & pœnitentia ducti confluxiſſent: Ecce vnus nomine Sechenias vir alicuius auctoritatis in populo, videns adeo piam iuſtamque mœroris Eſdræ cauſam; ſubleuare cœpit anguſtias animæ eius, excitans eum, vt ſurgeret ac forti animo eſſet, & pro ſua dignitate decerneret congregari populum, & percutiendum eſſe fœdus coram Domino, de vxoribus alienigenis omnino abigendis; pollicitus ſe, ſuoſque eidem auxilio affuturos. His atque huiuſmodi cohortationibus aliquantulum ſubleuatus, ſurrexit Eſdras, & adiurauit ſuper hac re Principes Sacerdotum ac Leuitarum, omnemque Iſraelem, quem repræſentabant Primates eius ibi exiſtentes; Qui omnes ſimul vnanimiter, præſtito iuramento, decreuerunt edictum proferre ſub pœna, non parentibus, amiſſionis omnium bonorum, & exterminationis de populo ſuo; vt omnes, tridui termino in Ieruſalem conuenirẽt: Et nihilominus ipſe Eſdras ingreſſus cubiculum Ionathan filij Eliaſib, non ceſſabat abſtinere a cibo & potu, & lugere tranſgreſſionem eorum, qui de captiuitate redierant. 1. Eſdr. cap. 10. ver. 1. vſque ad 8. 2

Profertur edictum conueniẽdi in Ieruſalẽ.

Fit conuentus in quo ſancitur vxorum alienigenarum repudiatio.

Interea cum exiſſet protinus vox & fama memorati edicti in Iuda, & Ieruſalem; 3
tranſacto triduo, nimirũ die vigeſimo prædicti mẽſis noni, ad formam præcepti Eſdræ, & ſeniorum qui in Ieruſalem reperti fuerant; conuenerunt omnes viri Iuda, &

Be-

Beniamin in platea domus Domini. Quibus cum Eſdras exprobraſſet præfatam tranſgreſſionem, denunciaſſetque neceſſarium eſſe, ſi iuſtam Dei iram placare vole bant, vt ſepararent ſe a populis terræ, & ab vxoribus alienigenis: Cumque omnis multitudo vna voce reſpondiſſet, ſanxiſſetque ita omnino eſſe faciendum; ne totius populi conuentus tunc ſub dio diutius detineretur, pluuio præſertim atque hyema li tempore valde incommodo; confeſtim conſtituti ſunt Principes, quibus demandata eſt cura conficiendi catalogum illorum omnium, qui talia matrimonia contraxiſſent, & vt exeuntes compellerent, inducerentue illos, omnimodis vxores alienigenas repudiare; & ſic dimiſſa eſt congregatio.

4 Igitur die primo menſis decimi, exijt ipſe Eſdras, cum familiarum Principibus, qui ad id muneris iam delecti fuerant, & trium menſium interuallo, nimirum a primo die menſis decimi, vſque ad primum diem menſis primi (quemadmodum expreſsè traditur 1. Eſdr. cap. vlt. ver. 16. & 17.) facta diligenti inquiſitione, inuenerunt omnes qui cum alienigenis vxoribus matrimonia iunxerant, illos videlicet qui nominatim recenſentur cap. proximè citato ver. 18. vſque ad finem; & cunctos ad veram pœnitentiam, debitamque ſatisfactionem faciendam induxerunt; vt ſcilicet abiectis a ſe vxoribus illicitis, offerrent Domino arietem pro delicto, quemadmodum ibidem dicitur ver. 19. Quæ autem ab hoc tempore ad annum prædicti Artaxerxis vigeſimum acta fuerint, ſcriptura ſacra non meminit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3605.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 159.

1 ANNO regni dicti Artaxerxis circiter decimo ſexto, oportet (ſi tamen vera ſunt, quæ ſub anno mundi 3461. num. 2. diximus) quod Abiud anno vitæ (vt videre eſt in tabulis) quinquageſimo primo circiter exacto, genuerit Eliacim, quemadmodum ſcribit S. Matthæus cap. 1. ver. 13. *Abiud genuit Eliacim.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3609.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 163.

1 ANNO memorati Artaxerxis Longimani vigeſimo, qui concurrit cum anno quarto Olympiadis octogeſimæ tertiæ, quemadmodum teſtantur Euſebius in Chronicis, & lib. 8. de Demonſtratione Euangelica, Demonſtratione ſecunda aliquantulum vltra medium, & Iulius Africanus lib. 5. ſuorum Annalium, vt refert B. Hieronymus ſuper Daniel. cap. 9. Et in noſtris quoque tabulis expreſſum eſt; hoc, inquam, anno, in menſe Caſleu qui erat anni Hebræorum ſacri, nonus; nunciatum eſt Neemiæ, qui erat Pincerna Regis, & tum morabatur in Suſis, Regia Perſarum, a quodam viro nomine Hanani, qui tum forte de Iudæa venerat, quod murus Ieruſalē adhuc diſſipatus manebat; & portæ eius exuſtæ; & Iudæi qui de captiuitate Babylonica in patriam redierant, in afflictione magna erant, & in opprobrium vicinis Gentibus: nam, vt ait Petrus Comeſtor in Hiſtoria Scholaſtica Iudith cap. 6. per dies ſuſtinebant hoſtium impetus; & noctibus intrabant latrunculi, & implebant plateas cadaueribus occiſorum: Quibus auditis, flere cœpit Neemias miſerabilem gentis ſuæ ſtatum, & ieiunare, & orare multis diebus, id eſt vſque ad menſem Niſan, vt numero proximo dicetur. Quæ omnia, & ipſius Neemiæ oratio, habentur Neem. c. 1. per totum. *Neemias deflet afflictionem populi ſui.*

Eodem

Neemias mittitur ad reficiẽdos muros Ieruſalem.

2 Eodem anno dicti Regis vigeſimo, in menſe Niſan, qui erat anni ſacri primus: ex quo patet quod menſes anni Regis valde diſſidebant a mẽſibus anni ſacri: ſiquidem in eodem anno Regis vigeſimo, menſis Caſleu præcedebat menſem Niſan; quoniã, vt ſub anno mundi 3595. num. 4. dictum eſt, annus Regis incipiebat a menſe anni ſacri quinto. Igitur cum aduenisſet prædictus menſis Niſan, Neemias, opportuna ſibi occaſione oblata, petijt obtinuitque a Rege facultatem proficiſcendi in Ieruſalem ad reædificandos muros eius. Et hac de cauſa impetratis ab eodem Rege litteris ad Duces regionis trans Euphraten, vt traducerent ipſum in Ieruſalem; & ad cuſtodem ſaltus Regis, vt daret ei ligna ad turres portasque vrbis contegendas; profectus eſt de Perſide, cum principibus militum, & equitibus ſibi a Rege traditis, venitque ad Duces regionis trans Euphraten; qui cum vidiſſent litteras Regis, contriſtati ſunt valde (oderant enim proſperitatem Iudæorum) At verò Neemias, redditis litteris, profectus eſt in Ieruſalem. Neem. cap. 2. ver. 1. vſque ad 12.

Quod Neemias a Longimano, & nõ ab alio miſſus ſit.

3 Diximus Neemiam impetraſſe facultatem inſtaurandi muros Ieruſalem a prædicto Artaxerxe Longimano qui fuit Rex Perſarum ſeptimus; quia tametſi ex ſacra ſcriptura id probari non poſſit, vtpote quæ communi tantum Regum Perſarum nomine, eum vocet Artaxerxem; & proinde, quis nam fuerit iſte Artaxerxes, variæ fuerint ſcriptorum opiniones: alijs cum Ioſepho 11. Antiq. ca. 5. exiſtimantibus fuiſſe illum qui aliter dictus eſt Xerxes: alijs cum ſeuero Sulpitio hiſtoriæ ſacræ lib. 2. illũ Artaxerxem qui cognominatus eſt Mnemon: alijs aliter opinantibus: Veruntamen his omiſſis, cenſuimus cum Iulio Africano (quem teſte Pererio lib. 11. in Danielem quæſt. 4. ſecuti ſunt grauiſſimi Auctores, Euſebius, & SS. Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, B. Theodoretus, item Beda, & Rupertus, & alij) Artaxerxem de quo agitur in lib. Neemiæ, non eſſe alium, quam qui dictus eſt Longimanus. Quod enim Ioſephus loco citato non ſit auſcultandus; iam ſatis ſuperque ſub anno mun. 3590. num. 7. demonſtratum eſt. Quod verò etiam Sulpitij opinio non ſit admittenda, inde inferri poteſt, quòd Neem. cap. 3. ver. 1. habemus, ſummum Sacerdotem, ipſius Neemiæ temporibus fuiſſe Eliaſib, qui vt patet Neem. cap. 12. ver. 10. fuit nepos illius Ioſue, qui ſoluta per Cyrum captiuitate venit cum Zorobabele Duce Iudæorum de Babylonia in Ieruſalem: Quare, ſi poneremus Neemiam miſſum fuiſſe in Iudæam ab Artaxerxe Mnemone Regum Perſarum vndecimo; vtique fateri opporteret, intra centum quinquaginta tres annos, (qui, vt videre eſt in tabulis fluxerũt a ſoluta captiuitate, ad vigeſimum annum regni Artaxerxis Mnemonis) vnum tantummodo extitiſſe ſummum Sacerdotẽ inter prædictos Ioſue & Eliaſib; quod non videtur credibile, præſertim cum inter præfatum Eliaſib, & Iaddum, qui pontificatum tenuit temporibus Alexandri Magni, nimirum intra annos quinquaginta quinque, quos ab anno Artaxerxis Mnemonis vigeſimo, ad primum Monarchiæ dicti Alexandri fluxiſſe conſtat in tabulis; interfuerint duo ſummi Pontifices, videlicet Ioiada, & Ionathan, vt patet loco Neem. proximè citato. Igitur non potuit ille Artaxerxes cuius pincerna erat Neemias, fuiſſe qui dictus eſt Mnemon; ſed potius qui dicitur Longimanus: iſte enim, quemadmodum memorati ſentiunt Auctores, anno regni ſui vigeſimo dedit facultatem reædificandi Ieruſalem.

Vnde ſint numerandæ 70. hebdomades.

4 Ab hoc eodem anno huius Artaxerxis vigeſimo, credimus numerandas eſſe ſeptuaginta annorum hebdomades, olim Danieli per Angelum Gabrielem prænunciatas, Dani. cap. 9. ver. 23. vſque ad finem capitis. Ita tamen, vt primus ipſarum annus, magis concurrat cum anno dicti Artaxerxis vigeſimo primo; quandoquidem menſis Niſan, in quo diximus datam fuiſſe Neemiæ licentiam reficiẽdi Ieroſolymæ muros; tametſi eſſet primus anni ſacri, menſis erat tamen octauus anni Regis vigeſimi, vt ex ſupra num. 2. dictis inferri poteſt. Quod autem ab hoc tempore, & non ab alio, numerari debeant dictæ annorum hebdomades; apertè colligitur ex memorata Danielis prophetia, quam nos ſub anno mundi 3516. nu. 6. vſque ad 13. expoſuimus. Vbi inter alia dicitur: Ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Ieruſalem; vſque ad Chriſtum Ducem, abbreuiatas eſſe ſeptuaginta annorum hebdomades. Qui quidem exitus ſermonis, non de hoc Danielis, aut alio ſimili alterius vatis prophetico ſermone intelligendus eſt: Siquidem plures iam diuerſis temporibus, de Ieroſolyma iterum ædificanda prophetiæ exierant, vt videre eſt apud Iſaiam, Iere-

mia m,

miam, alioſque Prophetas: Et tamen a nulla earum numerandæ erant memoratæ annoruu hebdomades: Sed per exitum ſermonis proculdubio accipere debemus, publicum alicuius Regis edictum, quo facta ſit Iudæis facultas reædificandi Ieruſalem. Tria autem eiuſmodi edicta ſeu diplomata regia in libris Eſdræ legimus; Vnum Cyri, alterum Darij Hyſtaſpis, tertium Artaxerxis Longimani. De 2. nulla eſt dubitario, quia nullam prorſus mentionem facit Ieroſolymæ ædificandæ; ſed tantummodo templi; vt patet legenti capitulũ 6. 1. Eſdr. De primo autem diplomate, aliqua videıur dubitandi ratio, propter inſignẽ illud Iſaiæ vaticinium, quod apud ipſum habetur cap. 45. ver. 13. Vbi prædicit Dominus: Cyrum ædificaturum ciuitatem ſuam, & dimiſſurum captiuitatem: Verumtamen ibi vel ciuitatem pro templo vſurpatam eſſe oportet, vel Prophetam non de mareriali murorum ſtructura loqui; ſed de ciuili ædificatione, quæ fit per ciuium coadunationem, & cohabitationem quemadmodum declarant verba, quæ ibidem de ſoluenda captiuitate ſubiunguntur; ac ſi dicere voluiſſet: Ipſe ciuitarem meam Ieruſalem tunc penè deſertam, atque hominibus vacuam, captiuitatis ſolutione replebit. Etenim ſi diligenter attendas quæ de Cyri edicto traduntur in fine 2. Paralip. & in principio 1. Eſdr. & in eiuſdem lib. cap. 6. ver. 3. vſque ad 6. nullibi inuenies daram ab ipſo fuiſſe licentiã ædificandi Ieruſalem; ſed tantummodo templum. Neque obſtant quæ 1. Eſdr. ca. 4. ver. 12. 16. & 21. tangunrur, de vrbis reædificatione; quia ſi verum eſt, quod ibi hoſtes calumniabantur, nimirum quod Iudæi tunc etiam vrbem aliquo modo ædificarent, certè id non de expreſſa Cyri licentia, vt paulo ante probatum eſt, faciebant. Reſtar igitur, per exitum ſermonis, vt iterum ædificaretur Ieruſalem; nullum alium poſſe ant debere intelligi; niſi illum, qui exijt a prædicto Artaxerxe Longimano: Ipſe enim, vt oſtenſum eſt, anno regni ſui vigeſimo talem dedit facultatem Neemiæ, qui poſtea regij huius indulti vigore, extruxit (vt ſub anno ſequenti nu. 2. dicemus) mœnia in circuitu Ieruſalem, vbicunque ea dirura reperit, idque ad vnguem egit, prout Danieli Angelus prædixerat; in anguſtia temporis: ideſt quinquaginta duornm dierum interuallo: cum maxima feſtinatione, & animi anguſtia, propter imminentia hoſtium pericula. Neque enim vlli alio legimus ſcripturam ſacram attribuiſſe laudem reædificatæ Ieruſalem, niſi præfato Neemiæ, Eccleſiaſtici cap. 49. ver. 15. Ex quibus omnibus perſpicuè infertur: prædictas hebdomades, non ab alio quam a ſupra notato tempore, fore inchoandas; præſertim, cum difficile non ſit, ab eo ad Chriſtum Ducem, inuenire numerum annorum, in ipſis ſeptuaginta hebdomadis contentum, vt ſub anno mundi 4084. numero 22. declarabitur. Scio nõ defuiſſe plurimos, alioqui grauiſſimos Auctores, cum vereres tum recenriores, qui aliunde eas deriuandas eſſe exiſtimarunr: Verumtamen hic non neceſſe habemus, ipſos ſingulorumque opiniones, recenſere atque refellere: Cum id egregiè præſtiterint olim Beatus Hieronymus ſuper Daniel. cap. 9. & nouiſſimè Pererius libr. 10. in eundem Danielem; quorum primus, Iulij Africani, Euſebij, Hippoliti, Apolinaris, Clementis Alexandrini, Origenis, & Tertuliani ſententias penè ad verbum recitare contentus fuit: Alter verò, non modo veterum; ſed & recentiorum opiniones ſeptem præcipuas, refert; eaſque optime confutat, præter a nobis ſupra allegatam, quæ fuit Iulij Africani, quem poſtea ſecuti ſunt multi ex Patribus, nimirum SS. Hieronymus, Chryſoſtomus, Theodoretus, & Beda, Rupertus, alijque plures: quorum loca idem Pererius ibidem citat; Et inſuper totam hanc de ſeptuaginta hebdomadis materiam, duobus integris libris decimo ſcilicet, & vndecimo, cumulatiſſimè tractat, accuratiſſimeque abſoluit; ad quem libentiſſime lectorem huius difficultatis diligentius examinandæ cupidum, remittimus.

5 Eodẽ anno regni Artaxerxis vigeſimo iam ad finẽ, vt arbitror, appropinquare incipiẽte, videlicet in mẽſe anni ſacri circiter quarto, qui erat anni regis, menſis duodecimus; Neemias cum ſuo comitatu peruenit in Ieruſalem; Vbi cum tribus diebus quieuiſſet, de nocte conſurgens, & clam cũ paucis viris circumiens ciuitatem, recognouit murorum fracturas, interruptiones, & ruinas: Mox hortatus eſt omnes ad mœnia vrbis reſarcienda, indicato eis beneplacito Regis; quo audito, animati ſunt vniuerſi, atque alacriter præparauerunt ſe ad opus. Neem. capitulo ſecundo, *Neemias venit in Ieruſalẽ.*

Hh ver-

verſiculo vndecimo, vſque ad finem capitis iuxta partitionem quæ deſcripta eſt in toto capitulo tertio.

AB ORBE CONDITO

ANNVS 3610.

SEXTAE MVNDI AETATIS

ANNVS 164.

1 ANNO primo aduentus Neemiæ in Ieruſalem, qui pene totus concurrit cum anno regni eiuſdem Artaxerxis vigeſimo primo, credi poteſt acta fuiſſe omnia ferè illa quæ deſcribuntur ab initio Neem. capitis quarti, vſque ad vndecimum, quemadmodum indicare videtur ſucceſſiua quædam menſium dierumque notatio, quæ ibidem obſeruari poteſt. Itaque die tertio, vel quarto quinti menſis anni ſacri, quem quintum menſem diximus fuiſſe primum anni Regis, neceſſe eſt cœptam eſſe mœnium vrbis ædificationem: id enim ex his quæ de earundem expletione numero proximo dicemus, euidenter elicitur, cœpta eſt, inquam, murorum ſtructura, iuxta diſtributionem ordinemque Neem. cap. 3. relatum. Quod cum audiſſent Sanaballat, & ceteri hoſtes Iudæorum, conati ſunt primo ſubſanationibus, deinde calumnijs, & ſucceſſiuè inſidijs, minis, terroribus, atque alijs omnibus quibus poterant modis, impedire ac diuertere eos ab opere; Sed fruſtra. Nam Iudæi, Neemia Duce, acriter reſiſtentes, & altera quidem manu ædificantes, altera verò tenentes gladium, & ad dimicandum, ſi opus eſſet, parati; totis viribus inſtabant operi; neque ab illo retrahi, aut vel tantillum dimoueri vnquam potuerunt, donec illud perficerent, vt latè traditur capit. 4. per totum, & capit. 6. verſiculo 1. vſque ad 15.

Incipit ſtructura murorum Ieruſalem.

2 Eodem anno regni Artaxerxis vigeſimo primo, die vigeſimo quinto menſis Elul, qui erat anni ſacri, ſextus, expletus eſt murus in circuitu Ieruſalem, quinquaginta duobus diebus, vt apertè legimus Neem. cap. 6. ver. 15. ex quo loco manifeſtè apparet verum eſſe quod numero præcedenti diximus, nimirum extrui cœptum fuiſſe die tertio menſis quinti: nam viginti ſeptem dies eiuſdem menſis, & viginti quinque ſequentis, efficiunt memoratos quinquaginta duos. Qua in re, impletum ad litteram fuit Danielis vaticinium, quod habetur cap. eius nono, verſiculo 25. illis verbis: Et rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.] Nemini autem mirum videatur, quod tantæ vrbis mœnia, tam breui temporis interuallo, expleri potuerint, Quandoquidem credibile eſt, quod quando euerſa fuerant, ipſorum fundamenta remanſerint; & quod non omnino, & vbique omnia ſolo æquata, ſed pluribus duntaxat in locis vaſtata, interrupta, ac diruta eſſent; vt clare colligitur Neemiæ capitulo primo verſiculo tertio. Vbi dicitur, quod murus fuerat diſſipatus: & clarius capitulo quarto verſiculo ſeptimo, & capitulo 6. verſic. primo. Vbi habetur, quod murus qui erat interruptus fuerat continuatus. Et idem confirmari poteſt ex eo, quod in toto cap. 3. vbi deſcribitur inſtauratio portarum, nulla

expletū eſt ædificium murorū Ieruſalem.

3 fit mentio portarum Ephraim, & Anguli. Cur? niſi quia ipſæ non egebant reædificari tanquam minime a Chaldæis læſæ. Quin etiam in eodem capite ex multis portis ibidem, vt infra numero quinto apparebit, commemoratis, aliquæ nullatenus denuo refectæ dicuntur, vt patet ver. 26. de porta Aquarum; & ver. 28. de porta Equorum; & verſiculo 30. de porta Iudiciali. Igitur manifeſte apparet non omnes portas fuiſſe dirutas; & ex ſatis probabili conſequentia inferri poſſe videtur, neque totum murum in circuitu vrbis omnino fuiſſe deſiectum.

Quare

Quare neque opus fuit fundamenta iacere, neque vbiq; parietes erigere, & portas
de nouo ædificare, ſed ſparſim plura reficere, reſarcire, continuare, reintegrare, ac
reſtituere. Ad quæ peragenda, tam multa hominum millia viciſſim ac ſedulo
diu noctuque cum ſumma feſtinatione, ac ſine vlla intermiſſione totis viribus incũ-
bebant; ipſo in primis Neemia operis zelantiſſimo, & fratribus ſuis pariter opus
tanta ſollicitudine, & aſſiduitate vrgentibus, vt ne propria quidem veſtimenta no-
ctu deponerent, ſed ad baptiſmum duntaxat nudari vix poſſent. Quod ipſemet
Neemias, de ſe ſuisque aperte teſtatur in calce capitis 4. Huc accedit non eſſe cre-
dendum opus fuiſſe prius conficere, & coquere lateres, ſaxaque de montibus exci-
dere, atque ad fabricæ loca deferre; ſed hæc tum ad cæmenta, tum ad calcem con-
ficiendam, de ipſiuſmet Ieroſolymæ ruinis celeriter fuiſſe collecta, vt ex his quan-
tocius muros extruere valerent; alioquin certum eſt, quod non tam cito ædificium *De vrbe Iero-*
tam grande potuiſſet abſolui. *ſolyma.*

3 Verum hic, vt facilius quæ de eorundem murorum inſtauratione, Neemia procu
rante, facta traduntur 2. Eſdr. cap. 3. capi queant; neceſſarium videtur, quædam
breuiter de antiqua huius celeberrimæ vrbis poſitione, ſitu, portis, ac muris præ-
mittere, ac deinde etiam eius deſcriptionem aliquatenus effigiare, ſpectandamque *De montibus*
præbere. Et primo quidem, quoniam notum eſt ipſam in montibus fuiſſe poſitam, *in ea contẽtis.*
dicente Pſalmiſta: Fundamenta eius in montibus ſanctis.] Scire debemus, quod
antiquitus tota illa ciuitas (vt ex Ioſepho alibi quoque, ſed præcipue lib. 6. de Bel-
lo cap. 6. colligi poteſt) quattuor montes, ſeu colles intra ſuum ambitum comple-
ctebatur: quorum primus Sion, alter Moria in ſcripturis ſacris nuncupantur; tertius
Acra, & quartus Bezeta apud Ioſephum vocari ſolent. Dixi antiquitus; quia dein-
de, Adriano Imperatore, etiam mons Caluariæ, & alter collis nomine Goreb mu-
ris circundati atque in ipſa ciuitate incluſi fuerunt, quemadmodum de Caluariæ
monte tradit Iacobus de Vitriaco Patriarcha Ieroſolymitanus libr. de Conqueſto
terræ ſanctæ, apud Brocardũ par. 1. c. 7. ver. 44. relatus: & de colle Goreb, apparet in
Ieroſolymæ veteris imagine apud Villalpandũ tertio tomo inſerta. Porrò ſuperior
vrbis pars, montem Sion occupabat: & hæc magis proprie Sion, & ciuitas Dauid, q
ab ipſo ibidem extructa fuiſſet, & ciuitas ſuperior dici conſueuerat. Inferior au-
tem quæ aliquanto maior erat, & olim Salem, poſtea Ieruſalem dicta eſt, totum col-
lem Acra nuncupatum continebat: ita vt, quemadmodum aſſerit Ioſephus initio
citati capitis, fere tota vrbs, ſuper duos hos colles condita eſſet, contrarijs fronti-
bus ſemet inſpicientes, interueniente valle diſcretos. Olim autem eadem vrbs nõ
vallibus ſolum, ſed etiam duobus alijs montibus ſeu collibus penè tum inhabitatis,
nempe Moria, & Bezeta, quodammodo dirimi videbatur. Sed vnita poſtmodum
fuit, quando in monte Moria Salomon templum ædificauit; & Bezeta quæ Latine
Noua ciuitas interpretatur, eiuſdem Salomonis tempore (vt fertur) habitari cœp-
ta eſt; occaſione videlicet artificum, operariorumque penè innumerabilium, quos
idem Salomon ad ipſam templi fabricam extruendam conduxerat; pro quorum ha-
bitatione, plurima ibidem primo tabernacula, humileſque caſas, & ruſtica ædificia
neceſſario conficere oportuit. Poſterioribus autem temporibus, muris item cinctã
fuiſſe colligi poteſt ex his quæ Ioſephi capite adducto habentur. Sed de horum *De eorundem*
montium ſitu non omnino conuenit inter Auctores. Nam Arias Montanus in ſua *montium ſitu.*
Antiquæ Ieruſalem Icnographia, libello Neemias inſcripto, adiecta, ponit montẽ
Sion in latere vrbis occiduo ſe ſe extendentem ab aquilone ad meridiem. Montem
verò Moria in parte auſtrali habentem ab oriente Bezetam; & Acram partim qui-
dem ab ortu, ſed multo magis ad aquilonem. Alij autem ponunt montem Sion in
latere ciuitatis auſtrali: Moria in orientali: Bezetam in occidentali, & Acra magis
ad aquilonem: quorum opinionem, tanquam ex Vitriaco vbi ſupra, & Brocardo,
alijſque oculatis teſtibus deſumptam, magis probandam putamus. Sanè iſti mon-
tes, olim inter ſe vallibus admodum profundis ſeiuncti erant: Succedentibus verò *Quomodo ali-*
temporibus paulatim iugis non nihil humiliatis, vallibuſque repletis, aliquatenus *quatenus com-*
complanata vnitaque ciuitas fuit. Siquidem Salomon, vt dicitur 3. Reg. cap. 11. *planati.*
verſic. 27. coæquauit voraginem ciuitatis Dauid patris ſui. Hanc Ioſephus vbi ſu-

pra, tyropoeon appellat, quæ ſeparabat ciuitatem ſuperiorem ab inferiore. Et mons Moria, qui prius erat penè acutus, arduus, & præruptus, ab eodem Salomone primo, mox ab alijs paulatim aliquanto humilior ac latior redditus eſt, vallesque eius impletæ, vt nos ſub anno mundi 3023. num. 9. & 10. ex Ioſepho retulimus. Et poſtea item, Simone Machabæo principatum in Iudæa tenente, mons in quo Macedonum arx aliquandiu manſerat, complanatum fuit; ita vt nihil obſtaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis celſius eſſet, quemadmodum tradit Ioſephus li. 13. Antiq. cap. 11. in fine; & capite de Bello ſuperius adducto ait, quod qua tempeſtate Aſamonæi (ſic enim appellat Machabæos) regnabant, & vallem aggeribus repleuerunt vt templo coniungerent ciuitatem, & Acræ altitudinem cæſam, humiliorē fecerunt, vt ex ea quoque fanum ſupereminens cerneretur. Quo fit vt poſtea vrbs ſita videretur è regione templi, theatrali ſpecie, quemadmodum idem Auctor tradit 15. Antiq. cap. 14. circa medium.

De Ieroſolymæ muris ac turribus.

Ceterum hæc ciuitas, Ioſephi tempeſtate, (vt ex eius deſcriptione, quæ lib. 6. de Bello cap. 6. habetur, apparet) trino muro circundata erat, niſi qua vallibus inuijs cingebatur. Propterea ciuitas ſuperior, à meridie, & oriente, & occidente vnius tantum muri habebat ambitum, ab aquilone verò, præter proprium, duobus quoque alijs quodammodo claudebatur; videlicet vno paruo, qui Bezetam à ſeptentrione duntaxat ambiebat, & altero maiori, qui tria inferioris vrbis latera, nimirum ab aquilone, oriente, & occidente circuibat. Et iſte quidem tertius murus, nonaginta turres habebat: medius verò in quattuordecim, & antiquus in ſexaginta diuiſi erant. Hæc ex Ioſepho: qui proculdubio murum antiquum vocat illum, qui ſuperiorem, medium, qui Bezetam ab aquilone muniebat: tertium verò qui inferiorem ciuitatem, & antiquo iunctus, medium quoque murum continebat: & hunc tertium, dicit habuiſſe nonaginta turres ab inuicem diſtantes per cubitos ducentenos; & tandem concludit quod omne totius ciuitatis in gyro ſpatium, triginta tribus ſtadijs finiebatur. Cuius dictum, ſimpliciter, & abſolute prout verba ipſa quæ clara ſunt ſignificant, accipiendum puto. Et propterea ab eodem vrbis gyro non eſſe excipiendum vel montem Sion, ſeu ciuitatem ſuperiorem, vt putat Brocardus parte prima capitulo ſeptimo §. 44. vel ciuitatem inferiorem tanquam aliquando ſuburbij nomine indicatam: vt credit Villalpandus in ſuo Apparatu Vrbis lib. 2. cap. 10. quia expreſſe Ioſephus loco citato de vtraque vrbis parte copulatiue ſumpta loquitur. Neque ex partialibus illis murorum menſuris ibidem memoratis, aliter arguere debemus: quia illæ cubitorum, & ſtadiorum menſuræ, cum non ſemper fuerint vniuſmodi apud omnes nationes, & ſcriptores, ac etiam per omnes ætates: ita accipi debere videntur, vt prope accedere valeāt ad efficiendam ſummā in concluſione poſitam. Quod vtique fieret, ſi quingentos & quadraginta quinque cubitos, vnius ſtadij menſura ibidem vſurpari diceremus. Etenim ducenti cubiti qui in ſingulis turrium interuallis fuiſſe dicuntur, nonagies replicati faciunt cubitos 18000. & quingenti quadraginta quinque cubiti ſingulis ſtadijs contenti tricies, & ter ducti, eandem fere efficiunt cubitorum ſummam nempe 17985. Quod autem ex Ioſepho dictum eſt de nonaginta turribus in circuitu Ieruſalem; non eſt credendum quod tot etiam fuerint Neemiæ temporibus: quia conſtat poſtea alias ab alijs, præſertim ab Herode fuiſſe extructas, de quibus differit idem Ioſephus 6. de Bello cap. 6. Sanè extra muros, vrbs plurimis, iiſdemque præſertim ab auſtro profundiſſimis vallibus, ac alijs deinde montibus, & collibus circundabatur, iuxta illud Pſal. Montes in circuitu eius.] Erant verò præcipui, ab oriente mons Oliuarum tribus collibus diſtinctus. ab occidente mons Gion, & mons Caluariæ, & collis Goreb. ab Auſtro Haceldema. & ab Aquilone alij colles humiliores. Vtrum autem omnes memorati tres muri ante ipſius Neemiæ tempora extiterint, & ab ipſo fuerint reſarciti, incertum eſt. Probabilius tamen videtur medium murum vel non extitiſſe, vel nequaquam tunc fuiſſe reſtauratum, quod ad muniendam ciuitatem tunc parum conduceret, & magis expediret, in illis præſertim temporum anguſtijs, reficere muros qui totam extrinſecus clauderent ciuitatem, vt vel ſic ab hoſtibus quamprimum tuti eſſe poſſent.

De ipſius ambitu.

Quod

De eiuſdem portis.

5 Quod attinet ad huius vrbis portas, multas ſanè in ſacris ſcripturis memoratas inuenimus, præſertim 2. Eſdræ cap. 3. nimirum verſic. 1. Porta Gregis; & verſic. 3. P. Piſcium; & verſic. 6. P. Vetus; & verſic. 13. P. Vallis; & ver. 14. P. Sterquilinij; & ver. 15. P. Fontis; Et ver. 20. P. Eliaſib Sacerdotis magni. Ex quo loco quidam eliciunt, inter portas vrbis fuiſſe vnam, quam vocant, Palatij Pontificis, ſic dictam, quòd eidem Palatio proxima eſſet; & verſic. 26. P. Aquarum; & ver. 28. P. Equorum; & verſic. 30. P. Iudicialis. Et inſuper cap. 12. ver. 38. fit mentio P. Ephraim, & P. Cuſtodiæ. Meminit quoque ſcriptura ſacra 4. Reg. cap. 14. ver. 13. P. Anguli, ſiue (vt dicitur Zachar. cap. 14. ver. 10.) Angulorum; & Ierem. cap. 19. ver. 2. P. Fictilis; & cap. 20. ver. 2. P. Beniamin ſuperioris, vnde inferri poteſt extitiſſe aliam eiuſdem nominis inferiorem. Et cap. 36. ver. 10. P. Nouæ: Verum hæc non erat porta vrbis, ſed templi, vt ibidem, & ſupra cap. 26. ver. 10. idem Propheta exprimit. Et hanc Carthuſianus ibidem, putat eſſe portam illam templi ſublimiſſimam, quæ a Ioatham rege Iuda ædificata dicitur 4. Reg. cap. 15. ver. 35. Item, Ierem. c. 39. ver. 3. memoratur P. Media; & ver. 4. P. exiſtens inter duos muros, & Sophon. cap. 1. ver. 10. P. Secũda, quamuis hæc creditur eadem fuiſſe cum illa, quam Ierem. vbi ſupra vocat P. Mediam. Et has omnes portas oportet Neemia viuente extitiſſe. Siquidẽ certum eſt citatos Auctores ſacros, qui de ipſis mentionem fecerunt, fuiſſe ipſo Neemia antiquiores. Præter memoratas Ieroſolymæ portas, Ioſephus libr. 6. de Bello cap. 2. & 5. obiter meminit P. turrium muliebrium; & cap. 6. P. Geoath; & P. Eſſenorum. Et alij his addunt P. Auream; & P. Dauid; & P. Negotiatorum; & P. Horti regis; & P. Fontis draconis. Ecce quot portæ. Verum his non obſtantibus, dicimus, haud ſatis conſtare quot nam re vera fuerint Ieroſolymitanæ vrbis portæ: quia certo ſcire non poſſumus, num omnes, & ſingulæ, quæ, in ſacro eloquio recenſitæ inueniuntur, eſſent inter ſe diuerſæ: Et probabilius videtur quaſdam ipſarum pluribus nominibus fuiſſe appellatas, Scripturam verò ſacram, vnam eandemque portam, quandoque vno, & interdum altero vocabulo ſignificaſſe. Non enim credibile eſt vrbem, quæ (ſi magis Ioſepho in hoc, vt par eſt, quam alijs credimus) non pluſquàm triginta tria ſtadia in ſuo ambitu habebat, tot portis fuiſſe circundatam: Præſertim cum porta noua, vt dictum eſt, potius fuerit porta templi, quàm vrbis; & forte etiam porta cuſtodiæ, vt numero proximo dicemus. Et certum ſit, quod quædam ex hiſce portis non immediatè ducebant extra ciuitatem; ſed aliquæ ab vrbe ſuperiori ad inferiorem; & e conuerſo. plures enim portas inter eaſdem inſigniores vrbis partes extitiſſe neceſſarium videtur: & alias item in muro diſtinguẽte Bezetam ab Acra. Tales portæ fuiſſe creduntur, porta Beniamin ſuperior, & porta Media, ſiue Secunda, & eiuſmodi aliæ. Vnde non mirum eſt, ſi de vero portarum numero circa eãdem vrbem exiſtentium variant Auctores. Nam Adrichomius ponit in circuitu Ieruſalem portas tredecim; & Villalpandus facit eas duodecim; & Brocardus (qui vixit longe poſt tempora Adriani, ſub quo eandem vrbem valde dilatatam fuiſſe numero præcedenti diximus) par. 1. cap. 7. §. 45. octo duntaxat ſuo tempore portas Ieroſolymis extitiſſe teſtatur; & fere ſingulas, plurimis nominibus appellatas. Nam P. Piſcium, inquit, etiam P. Dauid, & Negotiatorum, dicebatur; & P. Vetus, etiam Iudiciorum; & P. Fontis Siloe, etiam P. Aquarum; & P. Ephraim etiam Equorum; Et P. Anguli, etiam Beniamin; & forte ſuſpicari quis poſſet P. Sterquilinij, quia iuxta Brocardum erat in humiliore vrbis parte ſita, & forte ducebat ipſa quoque ad deſertum Beniamin; eandem fuiſſe cum ea quæ porta Beniamin inferior dici conſueuerat. Quamuis Villalpandus putet fuiſſe diuerſas, & portam Sterquilinij eandem faciat cum ea quam Ioſephus vocat portam Eſſenorũ. Addit inſuper Brocardus, quod P. Gregis dicebatur quoque P. Vallis, & P. Fontis draconis; ſed (vtcumque hæc appellaretur Brocardi temporibus) certum eſt portã vallis, Neemia viuente, fuiſſe diuerſam a porta Gregis; Siquidem hanc reædificauit Eliaſib Pontifex; illam verò Hanun & habitatores Zanoe, vt apertè traditur 2. Eſdræ capitulo tertio, verſiculo 1. & 13. Portam quoque Gregis, Lyranus putat dictam quoque fuiſſe portam Negociatorum. Et Villalpandus eandem facit cum ea quam Ioſephus vocat P. Genath; Sed has Adrichomius facit inter ſe diuerſas. De

De numero portarum.

alijs verò portis quæ ab alijs Auctoribus addi ſolent, præter quàm quod fieri poteſt,
vt etiam ipſæ ſignificent portas alijs vocabulis in ſacra ſcriptura nuncupatas; inſu-
per probari non poteſt, quod Neemia Duce, extiterint.

De harum portarum ſitu.

Verum enimuerò de harum portarum ſitu non parum inter ſe diſſident Auctores. 6
Nam Brocardus, & qui ipſum ſequuntur, dicunt portam Piſcium, ac P. veterem fuiſſe
ciuitati ad occidentem; & P. Anguli ad orientem, in ea tamen muri parte quæ fle-
ctere incipiebat ad aquilonem: Portas verò Sterquilinij, & Gregis, & Aquarum,
contra auſtrum; & P. Ephraim ad aquilonem. At Villalpandus tomo tertio in Eze-
chielem, non nihil commutato ordine, ponit quidem, & ipſe P. Ephraim ab aquilo-
ne; ſed in eadem quoque aquilonari parte ponit P. Piſcium, & P. Veterem, & item
P. Anguli in angulo muri inter aquilonem, & occaſum exiſtente. Portam verò
Sterquilinij ad occidentem, & portas Gregis, & Aquarum ad orientem. Sed de
poſtremis hiſce duabus portis, ſi res accuratius introſpiciatur, nulla videtur reſtare
inter memoratos Auctores diſſenſio: quia quamuis Brocardus dicat eas fuiſſe ad au-
ſtrum; addit tamen eaſdem fuiſſe ſuper torrentem Cedron, quem ab ortu ciuitatem
alluiſſe nemo ambigit. Vnde etiam Brocardi ſectatores, in orientali vrbis tractu
eas locare ſolent: Et inſuper de P. Aquarum, ipſa quoque ſcriptura ſacra 2. Eſdr.
cap. 3. ver. 26. & cap. 12. ver. 36. manifeſte ait ipſam fuiſſe ad orientem. Puto au-
tem has duas portas, ita in orientali vrbis muro fuiſſe fabricatas, vt tamen ad au-
ſtrum ſpectarent (quemadmodum etiam in graphide intueri licebit) quò ſic viæ,
quæ de ipſis procedebant, quia non poterant recta tendere ad torrentem Cedron,
propter rupem arduam interiacentem, obliquè ſecus ipſam ſenſim commodèque
deſcenderent. Itaque tota ferme difficultas remanet de P. Piſcium, & de P. Vete-
ri, quas Brocardus ponit ad occidentem: Villalpandus verò ad aquilonem; & de P.
Anguli, quam iſte locat in angulo occidentali & aquilonari, ille verò in angulo aqui
lonari & orientali; & demum de P. Sterquilinij, quam Brocardus in latere orienta-
li; Villalpandus autem in occidentali extitiſſe contendit. Et hoc poſtremum etiã
elicere nititur ex his quæ traduntur Neemiæ cap. 12. ver. 31. vſque ad 39. Vbi de
duobus illis virorum choris agitur, qui mœnium dedicationem celebrantes, ordina-
te deuoteque circumeuntes laudabant Dominum. Putat namque citatus Auctor
ibidem tradi, quod ambo illi Chori, primo quidem ſimul conuenerint ad portam
Sterquilinij, ibique ab inuicem ſeparati, alter ad vnam vrbis partem, alter ad alte-
ram procedentes, tandem ſibi inuicem occurrerint in porta Gregis. Ex hoc poſito
colligit ipſam Sterquilinij portam ex diametro fuiſſe oppoſitam ipſi portæ Gregis,
& æqualiter tam ad dexteram quam ad læuam euntibus, diſtaſſe ab ea; ac propterea
non poſſe poni in latere orientali in quo erat P. Gregis, ſed in occidentali eidem
oppoſito eſſe locandam. Quoniam autem ab ipſa Sterquilinij porta nõ multum abe-
rat P. Anguli, ideo hanc quoque in capite eiuſdem lateris occidentalis vbi cum a-
quilonari copulatur, ponendam cenſuit. Et quia item ex cap. Neemiæ citato ver.
38. colligit alterum ex memoratis Choris progreſſum eſſe a P. Sterquilinij ad P. E-
phraim (quam diximus omnium conſenſu in latere aquilonari extitiſſe) & inde
greſſu continuato tranſiſſe ad P. Antiquam, & mox ad P. Piſcium; ideo has quoque
duas partes in eodem latere aquilonari collocauit. Sed certe verba citati capitis
valde obſcura ſunt; ita vt ex ipſis non tam inferri poſſe videantur prænarratæ Villal-
pandi poſitiones, quàm aliæ ab his diuerſæ. Non enim neceſſario videtur conſe-
qui portam Sterquilinij fuiſſe de directo oppoſitam, & vtrinque æquidiſtantem a P.
Gregis; tum quia non vterque Chorus dicitur circuitum ſuum terminaſſe in P. Gre-
gis, vt paulo poſt dicemus; tum etiam quia fieri poteſt, quod Neemias, vtpote vir
diſcretiſſimus, videns in illo conuentu plures extitiſſe admodum ſenes atque imbe-
cilles tantoque itineri impares, quos tamen non decebat tali conſortio ac deuotio-
ne priuare; non æqualem vtrique Choro viam aſſignare voluerit; ſed longe breuio-
rem illi quo cum Eſdras alijque ſeniores atque imbecilliores proficiſcerentur: Con
tra verò longiorem alteri in quo ipſe cum alijs robuſtioribus incedere ſtatuerat.
Quod ſi verum eſt, potius oportet portam Sterquilinij, vt ſentit, Brocardus, & in la-
tere vrbis orientali, & non valde procul a porta Gregis extitiſſe. Quin etiam ad
huius

huius ſententiæ confirmationem addimus: Ex eodem ſacro textu potius colligi binos illos choros, non in P. Gregis obuiam factos; ſed Chorum Neemiæ, circuita maiori parte ciuitatis, ingreſſum eſſe per P. Gregis: alterum verò, qui longe minus viæ confecerat, etiam vltra P. Gregis tranſiſſe vſque ad P. Aquarum, & per eam veniſſe ad templi latus occiduum, vbi vterq; Chorus ſimul conuenientes in porta Cuſtodiæ, ſteterunt in domo Dei. Per quod etiam videtur ibidem inſinuari, portam Cuſtodiæ, non vrbis, ſed vnam de portis templi occiduis fuiſſe; tametſi alij aliter ſentiunt. Porrò iſte ingreſſus vnius Chori per portam Gregis, & alterius per portam Aquarum, ideo factus creditur, vt ſic vterque Chorus totum quoque templi murum circundare poſſet, cuius pars orientalis inter eaſdem Gregis, & Aquarum portas extendebatur. Hæc ſi vera ſunt, videtur in ſituandis Ieroſolymæ portis, poſſe nosquoque cum multis alijs, Brocardi ſententiam recipere: præſertim cum ipſe teſtetur portam Sterquilinij ſic fuiſſe nuncupatam, quod per ipſam vtpote humiliori loco poſitam, omnes vrbis ſordes defluerent in torrentem Cedron: & certum ſit, eundem torrentem ab oriente extitiſſe; & quod (vt idem Brocardus par. prima cap. 7. §. 43. ait) tota ciuitas contra orientem, & aquilonem quaſi in decliui montis latere pendebat; Et magis rationi conſentaneum videatur, in his quæ ſacræ ſcripturæ non aduerſantur, maiorem oculatis teſtibus fidem adhibere quàm alijs. Ex alia verò parte, obſtare videtur continuata illa (vt putat Villalpandus) narrationis ſeries portarum reædificatarum quæ deſcribitur in toto Neemiæ ca. 3. Vbi, vt ſupra num. 5. dictum eſt, poſt portam Gregis proxime memoratur P. Piſcium, ac dein ſucceſſiuè P. Vetus, P. Vallis, P. Sterquilinij, P. Fontis, P. Aquarum, P. Equorum, & P. Iudicialis. Quæ portarum diſpoſitio, non videtur competere illi, quæ apud Brocardi ſectatores deſcribi effigiarique ſolet. Verum enimuero, quia de ordine ibidem a Neemia ſeruato, dubitari merito poteſt, an ſit referendus ad murorum partes ædificandas ita, vt ibi Neemias cœperit a porta Gregis, & inde continuato totius vrbis circuitu, tandem ad eandem redierit; quod certè magnam videtur præſeferre probabilitatem, & pluribus oſtendere nititur Villalpandus: an verò maluerit Neemias ibidem tenere ordinem ædificantium; ideoque exorſus ab Eliaſib ſummo Sacerdote, tanquam a digniori, ſucceſſiue gradatimque ad alios minus nobiles deuenerit, vſque quo tandem deſineret in artifices, & negotiatores, quemadmodum apparet in littera. Non enim obſtant quæ in eodem Neemiæ cap. ver. 8. dicuntur de Eziel aurifice, & Anania filio pigmentarij: quia (vt ait Vatablus, & ipſemet comprobat Villalpandus) ibi Aurificis, & pigmentarij nomina, non muneris, ſed familiæ fuiſſe credenda ſunt: Cum probabile non ſit aurificos, & pigmentarios inter principes viros fuiſſe commemoratos. Potuit ergo forſitan Neemias (vt dictũ eſt) magis ordinem ædificantium in eo capite proſequi voluiſſe; & ſingulis, pro ipſorũ facultatibus aſſignare portas parteſque murorum quæ reparatione indigebant, nullo habito reſpectu, quod prioribus eſſent vel non eſſent continuæ, aut parum multũue ab eis diſtarent. id enim nihil referre videbatur, modo ſingulæ partes reficiendæ, ſingulis ædificatoribus aſſignatæ eſſent, & vnicuique, pro viribus, operæ impenſæque diſpertitæ. Nam, & huic opinioni fauere videtur textus ſacer, qui in recenſendis portis ac mœnium partibus, quandoque dicit; Et iuxta eos ædificauerunt &c. quandoque verò per quoſdam, vt ita dicam, ſaltus, tranſitum facere videtur ab vna vrbis parte ad aliam, nulla prorſus addita continuationis circumſtantia, vt legenti ſit manifeſtum: tametſi tandem ad portam Gregis vnde cœperat redire ac deſinere videatur, vt indicet ſe nihil in toto vrbis circuitu reparandum reliquiſſe. Cum itaque dubium valde ſit quæ nam fuerit ibidem primaria Neemiæ intentio: Neq; conuinci omnino poſſe videatur, quo ordine in ſua narratione proceſſerit: propterea ad quæſitum de duplici portarum diſpoſitione ſuperius propoſita, quænam magis ſit recipienda, dicimus: quod poſito priori ordine, proculdubio oportet portas eo modo quo Villalpandus putat, & in ſua graphide expreſſit, fuiſſe diſpoſitas. Si verò ſupponamus alterum ex memoratis ordinibus a Neemia fuiſſe obſeruatum; nihil vetat admittere, eaſdem portas ita fuiſſe locatas, ſicut alij putarunt. Nam ſic quoque poterat alter chorus continuato ciuitatis circuitu a P. Sterquilinij per-

uenire

Digitized by Google

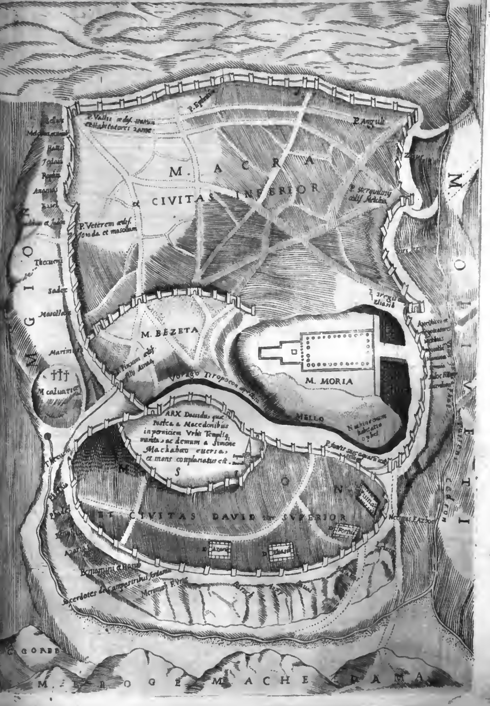
uenire ad P. Ephraim, & inde ad P. Veterem; mox ad P. Piſcium; & denique ad P. Gregis, vt videtur indicari Neemiæ capitulo 12. verſiculo 38. Propterea nos, vt omnibus ſatisfiat, operæ pretium facturos exiſtimauimus, binos hic Ieroſolymæ vt erat Neemiæ temporibus, imagines inſerere; alteram ad Brocardi, & ſectatorum eius; alteram ad Villalpandi mentem accommodatas; atque in ſingulis ædificantium nomina proprijs locis adnotare. Id enim ad tertij Neemiæ capitis intelligentiam ſufficere poſſe videtur. De cetero ſinentes vnumquemque pro arbitrio, quam maluerit ex duabus hiſce deſcriptionibus deligere, & ſequi.

Redeamus

Digitized by Google

HIEROSOLYMÆ, CVRA NEEMI.

Brocardi

Digitized by Google

Redeamus nunc ad hiſtoriam. Poſt quam autem ædificatus eſt murus, & valuæ ſunt portis appoſitæ; veritus Neemias ne forte Ieruſalem ab hoſtibus occuparetur, conſtituit cuſtodes ciuitatis, & iuſſit portas manere clauſas vſque ad calorem ſolis, Neem. cap. 7. ver. 1. vſque ad 4. Et eodem tempore, arbitror celebratam eſſe ſollemnem illam mœnium vrbis dedicationem, quæ per recapitulationis figuram poſtea deſcribitur Neem. cap. 12. ver. 27. vſque ad 23. Quod etiam videtur indicaſſe Ioſephus, qui 11. Antiq. cap. 5. ad finem capitis ait: Perfectis muris, Neemias & populus Deo ſacrificauerunt, & octo dies in epulis tranſegerunt. Neque prædictis obſtat, quod loco Neemiæ citato dicatur, ad hoc prius conuocatos fuiſſe Leuitas de proximis villis, quas in circuitu Ieruſalem ſibi ædificauerant; quia id ſatis cito videtur fieri potuiſſe. Vel etiam probabile eſt, Neemiam prouidè Leuitarum conuocationem tanto prius anticipaſſe, vt commodè poſtea ſtatim expletis muris præſto eſſe poſſent ad eorum dedicationem celebrandam.

Mœnium dedicatio.

8 Per idem quoque tempus, videns Neemias vrbem eſſe quidem ſatis amplam, ſed parum habitatam; fortaſſis quoniam qui temporibus ſolutæ per Cyrum captiuitatis venerant cum Zorobabele in Iudæam, cum inueniſſent Ieroſolymam valde admodū vaſtatam, elegerunt plurimi ex ipſis potius habitare in alijs vrbibus Iuda, quemadmodum haud obſcurè innuitur 1. Eſdr. cap. 2. in fine: Et de Cantoribus ſpeciatim quoque exprimitur Neem. c. 12. ver. 19. Propterea, vt huic malo occurreret Neemias, a Deo inſpiratus, congregauit Optimates, & Magiſtratus, ac de eorundem cōſilio, requiſitus inuentusque fuit liber cenſus eorum qui primo de Babylone aſcenderant, Duce Zorobabele in Iudæam. Cuius libri tenor per familias populi refertur Neemiæ cap. 7. ver. 6. vſque ad 70. Et prius quoque relatus fuerat 1. Eſdr. c. 2. per totum; quibus in locis ſubducitur ſumma totius populi, quadraginta duo millia trecenti ſexaginta, abſque ſeruis & ancillis. Ad hoc autem, vt arbitror, quæſitus fuit dictus liber cenſus, vt ſcire poſſent, quot & quos magis expediret, reducere, & inducere, vt venirent, ac deinceps habitarent in Ieruſalem; & præcipue ex his qui erant Leuitici generis: Videbant enim nihil opportunius eſſe ad ciuiū multitudinē in vrbe citius procurandā; nihil magis allicere poſſe Iudęos, præſertim religioſiores, ad transferendas domos ſuas in Ieruſalem, quā ſi viderēt ibi diuinum cultum indies magis ac magis augeri. Propterea ipſe Neemias, qui vt dicitur cap. eius 7. verſic. 70. & cap. 8. ver. 9. etiam alio nomine (fortaſſis Syriaco aut Chaldaico, vt putat Caietanus) vocabatur Atherſatha; theſaurum quoddam operis, hoc eſt in opus ꝙ tunc maxime neceſſarium erat, expendendum, erigi curauit; nimirum ad domos Sacerdotum ac Leuitarum Ieroſolymis fabricandas; atque ad huiuſmodi alia prouidenda, quæ ad diuinum cultum conſeruandum atque amplificandum tunc maxime pertinerent. Atque ipſe primus omnium, dedit in dictum theſaurum auri dragmas mille, phyalas quinquaginta, tunicas Sacerdotales quingentas triginta. Cuius exemplo commoti, Principes familiarum, dederunt, & ipſi in eodem theſauro auri dragmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas. Reliquus autem populus, dedit auri dragmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas Sacerdotales ſexaginta ſeptem. Neem. cap. 7. ver. 70. vſque ad finem capitis: catalogus verò eorum qui poſtea venerunt habitare in Ieruſalem, deſcribitur Neem. cap. 11. in cuius initio dicitur: quod Principes populi habitauerunt in Ieruſalem; de plebe autem decima tantum pars, prout ſors tulerat; reliquæ enim nouem partes, alias Iudææ ciuitates incoluerunt.

Neemias curat habitatoribus repleri Ieruſalem.

9 Menſe ſeptimo, primo die menſis, congregatus eſt vnanimiter (nimirum, vt arbitror, a Neemia Eſdraque inuitatus) vniuerſus populus, de ciuitatibus ſuis in Ieruſalem, in platea quæ erat ante portam aquarum; iuſſitque afferri librum legis Domini; quem Eſdras Sacerdos & Scriba, legit de ſugeſtu ligneo, a mane vſque ad meridiem, diſtinctè, & appoſitè ad intelligendum, ideſt, vt exponit Caietanus, non ſolum diſtinctè proferrendo verba, cum debitis punctis; ſed etiam vbi opus erat declarando ſenſum, & legitimam verborum ſententiam, ac genuinum ſententiarum intellectum, in auribus totius populi; qui ex auditione legis, propria agnoſcens delicta, & eiuſdem legis tranſgreſſiones, admodum flere cœpit, Leuitis interim ſilentium in populo facientibus. Lectione autem expleta, Neemias, & Eſdras, & Leui-

Populus ex auditione legis intelligit deploratq; ſuas tranſgreſſiones.

tæ

tæ contriſtatum mæſtumque conſolantes populum illis verbis: Dies ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lugere &c. dimiſſerunt illum, præcipientes, vt comederent pinguia, & biberent mulſum, ac mitterent partes non habentibus, vt tum diuitibus, tum pauperibus eſſet communis diei illius lætitia.

Hebraica lingua quando deſijt eſſe vulgaris.

Altera autem eiuſdem menſis die, Principes familiarum vniuerſi populi, cum Sa- 10
cerdotibus ac Leuitis, iterum congregati, venerunt ad Eſdram rogantes, vt interpretaretur eis verba legis, Neem. cap. 8. ver. 1. vſque ad 14. Ex quo loco (quemadmodum colligunt Eccleſiaſtici Doctores) manifeſtum fit; Eſdræ temporibus, Hebraicam linguam, iam deſijſſe Iudæis eſſe vulgarem; quod ex longa mora, quam duxerat populus in Babylonica captiuitate, proprium penè oblitus idioma, Chaldaico, ſeu Syriaco communiter vti aſſueuiſſet; aut certè patriam locutionem cum Chaldaica adeo miſcuiſſet, vt vulgaris Iudeorum ſermo tum valde impurus, & a priſco diuerſus, ac Syriacus magis, ſiue Chaldaicus eſſet, quam Hebraicus. Quod etiam indicant aliquot verba, quæ ijdem met Iudęi vſque ad Chriſti tempora retinnerunt, qualia ſunt Talithacumi. Abba. Haceldema. Golgota. Cephaſ. & eiuſmodi alia, quæ apud Euangeliſtas reperiuntur; & Syriaca eſſe, non Hebraica, ex B. Hieronymo de nominibus Hebraicis, docet Cardinalis Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 15. Simile quid in Italia eueniſſe manifeſtum eſt. Nam Romanorum temporibus, cōmuniter omnes latino ſermone vtebantur: At verò poſt aduentum Gotthorum aliarumque Gentium Barbararum, noua loquutio introducta eſt; nimirum quæ nunc Italica dicitur, ex Barbarorum latinorumque vocabulis admixtione paulatim exorta; Quo fit, vt quæ ab antiquis Italis, ſeu Romanis proprio idiomate conſcripta fuerunt, interpretatione nunc egeant. Quoniam autem eo tempore quo Iudæis Eſdras legem Domini interpretabatur, inter alia, præceptum quoque Domini, de

Iudæi præparant ſe ad feſtū tabernaculorū celebrandum.

ſeſto Tabernaculorum cum ramis palmarum aliarumque arborum celebrando recitatum eſt, quod traditur Leuit. cap. 23. verſ. 39. vſq; ad finem capitis, & Deuter. cap. 16. verſ. 13. Et 2. Machab. cap. pri. verſ. 18. dicitur ſeſtum Scenopegiæ, à figendis Tabernaculis ſic denominatum: videntes quod ſeſti huius celebrandi tempus, nimirum dies decimaquinta menſis ſeptimi, iam appropinquabat; confeſtim egreſſus populus, attulit de montibus ramos palmarum, & frondes oliuarum, ceterarumque arborum; tetenditque ſibi tabernacula, in domatibus, hoc eſt in ſupremis domorum tectis, quæ apud Palæſtinos non culminata, ſed plana in modum areæ fieri ſolebant; & item in alijs locis ſub dio exiſtentibus, puta in plateis, & in atrijs domorum ſuarum, ac domus Domini. Itaque.

Die eiuſdem menſis decimo quinto, cœperunt in tabernaculis habitare, & præ-
dictum ſeſtum cum maiori ſollemnitate ac lætitia, quàm vnquam antea feciſſent, ce- 11

Sollemnis Scenopegiæ celebratio.

lebrare: Quandoquidem præter ordinaria ſacrificia, quæ iuxta legis ritum quotidie offerrebantur; etiam ſingulis ſeptem, eiuſdem ſeſti diebus, Moſaica lex publicè coram omni multitudine lecta atque explicata fuit; & die octauo, de more, etiam alia ſollemnitas celebrata eſt; illa nimirum quæ dicebatur Cætus ſeu Collecta; cuius fit mentio Leuit. cap. 23. ver. 36. Vide latius prædicta omnia Neem. cap. 8. per totum. Ceterum, quod attinet ad memoratam legis lectionem; poſſet forſitan aliquis non incongruè opinari, ideo ſactam fuiſſe, quòd eodem tempore incidiſſet annus ſabbaticus, in quo cunctis ad ſollemnitatem tabernaculorum celebrandam conuenientibus, Deuteronomium legi debere, præceperat Dominus Deuter. capit. 31.

Lex cur hoc anno lecta.

ver. 10. vſque ad 14. Sed ſi hoc verum eſſet, oporteret menſem illum ſeptimum cuius fit mentio Neem. cap. 8. ver. 1. non fuiſſe ſeptimum anni aduentus Neemiæ in Ieruſalem primi, ſed tertij, qui coincidit cum anno ſabbatico, vt videre eſt in tabulis; Et conſequenter fateri, melius ſuper loco Neem. citato dixiſſe Caietanum, ſe neſcire cuiuſnam anni eſſet ille menſis; quàm Bedam, & Gloſſam Ordinariam, & alios, qui ibidem apertè ſupponunt, menſem illum fuiſſe ſeptimum anni expletionis murorum, hoc eſt anni primi aduentus Neemiæ in Ieruſalem; & a murorum abſolutione ad huius ſeptimi menſis initium, in quo ipſius ſollemnitates celebrari cœperunt; quinque duntaxat dies interceſſiſſe; cum è contrario Ioſephus 11. Antiq. c. 5. dicat, quod expleto vrbis muro (ſubaudi in eius dedicatione) Populus ſacrificauit, & octo dies in epulis tranſegit: Veruntamen his non obſtantibus, quia adducta Gloſ-

ſæ

ſæ opinio, magis recepta eſt, & valde rationabilis; eandem nos quoque ſecuti ſumus; ſatis probabiliter exiſtimantes, intra primos quinque dies dedicationis murorum, & epularum populi, acta fuiſſe quæ ſupra nume. 3. & 4. retulimus; Et tunc quidē Neemiam de vrbe habitatoribus replēda agere cœpiſſe; Verū ſuperueniente ſeptimo menſe, qui ferè totus erat feſtiuus; & conuenientibus vndique populis, vt renouatam viderent Ieroſolymam, & ibidem feſta Neomeniæ, Tubarum, Expiationis, & Scenopegiæ celebrarent; operæ pretium duxiſſe, prius dictorum feſtorum celebrationi incumbere, & pro viribus curare vt illa, præſertim verò dies tabernaculorum, ſollemnius celebrarentur; & vt tanti concurſus occaſione, ignorantem populum, Sacerdotes ac Leuitæ, in his quæ ad legem pertinerent, accuratius inſtruerent; vt vel ſic poſtea ipſe facilius plures ad ſe ſe, domoſque ſuas Ieroſolymis tranſferendas, ibidemque deinceps inhabitandum, poſſet inducere; Quod deinde factum fuiſſe infra num. 13. dicemus. Itaque prædicta legis lectio, & explanatio, non ratione anni ſabbatici, quem biennio poſt incidiſſe conſtat, facta fuit; ſed ad maiorem feſti ſollemnitatem, & quia tunc maximè populus de rebus ad legem pertinentibus edoceri indigebat; quippe qui ob longa, quæ præceſſerant ſolutæ captiuitatis tempora, penè omnino eam ignoraret.

12 Per idem tempus, videlicet (vt numero proximo probabitur) dum celebraretur memorata Scenopegiæ feſtiuitas; vel non multo poſt, credibile eſt accidiſſe hiſtoriā illam, quæ obiter deſcribitur 2. Macbab. cap. 1. ver. 18. vſque ad finem capitis: De Neemia, qui cum miſiſſet ad requirendum ignem ſacrum, quem olim Sacerdotes (iubente Ieremia, vt colligitur ibidem cap. 2. ver. 1.) quando a Chaldæis ſubuerſa eſt Ieruſalem, abſconderant; Et loco ignis inuenta fuiſſet aqua craſſa; eandem ſuper ſacrificia, & ligna illis ſuppoſita, iuſſit aſpergi. Quo facto; cum Sol, qui prius nube obumbratus videbatur, refulſiſſet; illico ignis magnus mirabiliter accenſus eſt; eo ferè modo, quo olim gloria Domini, Moyſis ac Salomonis tempeſtate, in igne apparuerat; quemadmodum prædixerat Ieremias Propheta, vt obiter refertur 2. Machab. cap. 2. ver. 8. Sanè prædictus ignis, Sacerdotibus interea orantibus ac pſallentibus, & ipſo quoque Neemia ſuppliciter orante, ſacrificia conſumpſit. Et exinde inſtituta fuit illa ignis feſtiuitas quotannis celebranda, cuius meminit locus Machab. præallegatus ver. 18. illis verbis: Neceſſarium duximus ſignificare vobis, vt & vos quoque agatis diem Scenopegiæ, & diem ignis, qui datus eſt, quando Neemias, ædificato templo & altari, obtulit ſacrificia.] Vbi verba illa - ædificato templo, & altari - tanquam per parenteſim ibidem interpoſita, accipi debent; ita vt ſenſus ſit; non quod Neemias ædificauerit templum & altare; ſed quod templo & altari iam per Zorobabelem ædificatis, Ipſe Neemias obtulit ſacrificia.

Neemias miſit ad requirendum ignem ſacrum.

Aqua craſſa in ignem mirabiliter verſa.

Ignis feſtiuitas

13 Porrò ex præallegatis ſcripturæ verbis, in quibus iunctim feſta Scenopegiæ, Ignisque memorantur; ſatis probabiliter coniectari poteſt, quod numero præcedenti diximus, & aduertit etiam Ribera lib. 5. De templo cap. 17. nimirum prænarratā ignis hiſtoriam, hoc tempore accidiſſe; vel quando Neemias cum vniuerſo populo celebrabat dies Scenopegiæ; vel continuo poſt ipſam; & conſequenter, prædictum ignis feſtum fuiſſe, vel feſto Scenopegiæ copulatum, vel proximum: Quamquam fallitur Ribera loco citato ſubiungens: ſacrificia quæ iuſſit Neemias aſpergi aqua illa craſſa; ſine dubio fuiſſe ea, quæ referuntur Neem. cap. 12. ver. 42. Nam ſi ponit feſtiuitatem ignis incidiſſe vel in diebus tabernaculorum, vel continuo poſt ipſos; neceſſario infertur miraculum conuerſionis aquæ craſſæ in ignem, eueniſſe aut in ipſa medietate menſis ſeptimi, in qua incipiebat feſtiuitas Scenopegiæ, aut poſt; Et ſacrificia quæ hoc igne cōſumpta ſunt, fuiſſe facta, vel poſt ipſam Scenopegiam, vel in vno ex ſeptem diebus ipſius: Siquidem vt patet Numer. cap. 29. durante tabernaculorum feſto, ſtatuta quædam ſacrificia quotidie oferrenda erant: At ſacrificia quæ loco Neemiæ citato memorantur, facta fuerunt menſe præcedenti, nimirū ſub finem menſis ſexti, in ipſamet muri vrbis tunc expleti dedicatione, quæ ibidem deſcribitur; quemadmodum a nobis numero tertio iam dictum eſt. Cur autem, ſi hæc mirabilis apparitio ignis accidit in menſe ſeptimo, eius celebritas in Hebræorum Kalendario ponatur in menſe nono, nos ſub an. mun. 3890. num. 12. dicemus. Ceterum quæ dicuntur 2. Maahab. cap. 1. ver. 33. vſque ad finem capitis, de rege

Dicti ignis hiſtoria quando acciderit.

Perſa

Perſarum; non de Dario Hyſtaſpis de cuius licentia factum fuerat templum, vt videtur ſentire Lyranus; ſed de Artaxerxe Longimano accipienda ſunt, ſub quo memorata Neemiæ geſta contigiſſe oſtendimus: Qui Longimanus, vt audiuit quæ eidẽ Neemiæ acciderant, & de igne mirabiliter ex aqua educto certior factus eſt, ad eiuſdem miraculi honorem ſeu reuerentiam, fecit ei, hoc eſt in gratiam ipſius Neemiæ, ſiue ipſo Neemia per litteras ſuadente, fecit, inquã Deo tẽplũ, & multa Sacerdotibus munera plenis, vt aiunt, manibus tranſmiſit. Sed & hoc quoq; quod hic di-

Artaxerxes Longimanus quomodo templum ædificaſſe dicatur.

ctum eſt de templo, non ita accipi debet, ac ſi velit ſignificare, prædictum Artaxerxem, erexiſſe templum in illa ſolitudine in qua inuenta fuerat aqua, quæ poſtea in ignem conuerſa eſt, vt nonnulli exiſtimaſſe videntur. id enim non ſuſtinuiſſet Neemias, qui erat vir valde pius & valde acceptus regi; ac cum bene noſcet, non licere apud Iudæos alibi Deo templũ extruere niſi in Ieruſalem, proculdubio regem de iſta mente deducere curaſſet. Neque idem rex putandus eſt aliud tunc erexiſſe Ieroſolymis templum ab eo diuerſum, quod ibidem ſub Dario Hyſtaſpis ædificatũ fuerat; ſed illud idem iam extructum adeo exornaſſe ac ditaſſe, vel etiam (vt legitur in codice lxx. Interpretum) circumſepiſſe, ideſt ad loci tutelam omnes quoque partes eiuſdem templi exteriores, muris valde firmis circundediſſe; vt quodammodo ipſe Longimanus illud feciſſe dici poſſet. Et hæc omnia per ipſum Neemiam a rege facta fuiſſe credimus, intra primam medietatem illorum duodecim annorum, quibus ipſe manſit in Ieruſalem. Vtrum autem hæc ille rex fecerit puro ac ſincero veræ religionis affectu, nempe ad honorem ſummi Dei, qui in eodem templo colebatur; an etiam vana ductus ſuperſtitione Gentis ſuæ, quæ ignem tamquam Deum venerari ſolebat; lectoris prudentiæ dijudicandum relinquitur. nobis potius videtur, id illum feciſſe magis ad honorem veri ac ſummi Dei, qui a Iudæis colebatur; vt planè etiam indicare vidẽtur dona eiuſdem Dei Sacerdotibus ab eodem rege tunc collata; & ipſe met ſacer textus, qui non modo de hac re ipſum regem nõ reprehendit, ſed magis commendare videtur.

14 Puto item ſatis rationabiliter dici poſſe cum Melchiore Cano lib. 2. de Locis

Tabernaculũ, & arca fœderis quando inuenta.

Theologicis cap. 11. & cum Ribera in Aggæi cap. 1. num. 14. eodem tempore inuentam fuiſſe arcam fœderis. Nam licet non ſim neſcius id a pluribus non probari, & memoratos quoque Auctores dubitanter loqui, eo quod, hoc poſito, neſciant quid de ipſa demum arca factum fuerit: Nihilominus dicimus probabile admodum videri, quod Neemias eodem tempore quo miſit Sacerdotes ad requirendum ignem ſacrum, miſerit pariter qui inde aſportarent tabernaculum, & arcam, & altare incenſi, & alia ſacra, quæ ibidem Ieremias (quemadmodum refertur 2. Machab. capit. 2. ver. 4. & 5.) occultauerat. Id namque videtur ex eiuſdem Ieremiæ prophetia ibidem ver. 7. & 8. relata, perſpicuè ſatis colligi poſſe; vbi prædicit, ignotum fore lo- 31
cum illum donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: & tũc, inquit, Dominus oſtendet hæc, & apparebit maieſtas Domini, & nubes erit, ſicut, & Moyſi manifeſtabatur, & ſicut cum Salomon petijt, vt locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc.] Etenim ſi huius prophetiæ verba diligentius expendere voluerimus; & qua occaſione, quoue tempore prolata fuerint; nimirum quando populus ducebatur captiuus in Babylonem: certe intelligemus, Prophetam primo quidem corripuiſſe illos, qui locum in quo res illas ſacras condiderat, curioſius quam par erat notare affectauerant. Deinde hac arrepta occaſione, prædixiſſe, eaſdem res a nemine inuentum iri, donec Dominus propitiaretur populo. cui populo? niſi illi qui tunc in captiuitatem ducebatur? (de hoc enim, & non de alio ibidem Propheta loqui videtur) ideſt poſteaquam ſoluta eadem captiuitate reduxiſſet cõgregaſſetque eundem populum in terram Iſrael: Tunc, inquit, Dominus oſtendet hæc.] Nam quod aiunt contrariam ſententiam tenentes: hanc non fuiſſe perfectam Iudaici populi congregationem, quæ Neemiæ temporibus iam facta erat; ſed illam quæ facienda eſt in fine mundi, de qua dicitur ad Rom. cap. 11. ver. 26. quod tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. Certe probare non poſſunt, quod de illa perfectiſſima, & ſpirituali Iſraelitarum congregatione loquatur eo loci Ieremias. Siquidem id verba eius non indicant: quin potius cum de populi congregatione, & diuina erga ipſum propitiatione, ſimpliciter, & ſine vlla vllius verbi additione, quæ tale quid innuat

nuat

nuat loquatur: & certum ſit, quod Neemiæ temporibus, iam facta fuerat, omnium iudicio, ſatis magna Dei propitiatio in Iſrael, & valde copioſa Iudæorum congregatio in terram ſuam, ſub Cyro ſemel, & ſub Artaxerxe bis, videlicet cum Eſdra primo, & mox cum ipſomet Neemia: equidem planius ac ſimplicius hæc prophetia de hoc tempore quam de vllo alio accipienda videtur. Præſertim cum illico ibidem Ieremias, Prophetarum more, ſignum ſubiunxerit, dicens: quod tunc (ideſt quando hæc implenda erunt) apparebit maieſtas Domini eo fere modo, quo olim apparuerat Moyſi, & Salomonis temporibus, nimirum in igne cælitus ſuper ſacrificia mirabiliter demiſſo: & hoc vtique ſignum tunc, vt dictum eſt, ipſo Neemia cunctiſque inſpectantibus ac ſtupentibus acciderit. Itaque ſi ex ipſamet ſacra ſcriptura 2. Mach. c. 1. conſtat hanc Ieremiæ prophetiam ſub Neemia fuiſſe impletam, quoad oſtenſionem ignis ſacri, & manifeſtationem gloriæ Domini in eodem igne factam ſicuti quādo olim Moyſes dedicauerat tabernaculum, Leuit. cap. 9. ver. 24. & Salomon templum, 2. Paralip. cap. 7. ver. 1. Proculdubio ratio quoque dictat, eandem prophetiā tunc pariter impletam fuiſſe quoad reliqua ibidem prænunciata; nimirum quoad oſtenſionem arcæ fœderis, & tabernaculi, aliarumque rerum ſacrarum in eodem monte abditarum: præſertim cum propheta illis verbis Et tunc Dominus oſtendet hæc ſatis aperte videatur indicaſſe, vniuerſa illic abſcondita vno eodemque tempore a Domino fore oſtendenda. Ex his ergo omnibus manifeſte apparet, Prophetā illa dictione tunc non, vt quidam opinati ſunt, legis Euangelicæ aut, vt alij, poſtrema mundi, ſed potius ſolutæ captiuitatis tempora, ad litteram præſignare voluiſſe. Nam idem Ieremias cap. 3. ver. 16. vbi de noui teſtamenti temporibus agit, nullam arcæ fœderis memoriam fore prænunciat dicens: In diebus illis, ait Dominus, non dicent vltra: arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet vltra.] Quæ verba, vt ibidem exponit S. Hieronymus, vel de Apoſtolorum tempeſtate, vel de fine temporum, quando ſubintrante plenitudine Gentium, omnis Iſrael ſaluus fiet; recte poſſunt intelligi. Sed quorſum, obſecro, arcæ fœderis reuelatio in fine mundi, aut nouæ legis temporibus, quando cōſtat cunctas veteris teſtamenti figuras eſſe impletas, penituſque antiquatas? Nam q; aiunt: arcam Dei quæ 1. Reg. cap. 4. ver. 21. gloria Iſrael nuncupata fuerat, tempore ſecundi templi non fuiſſe manifeſtatam, ne Iudæi hac gloria, vel potius gloriæ vmbra contenti, a vera & ſempiterna gloria Chriſti ſperanda deſiſterent: manifeſtandā verò eſſe in fine ſæculorum, vt certius cognoſcant Iudæi tunc ad fidem conuerſi, ſe credentes in Chriſtum, veteres Patriarchas, & Prophetas imitari, ac veros eſſe Abrahæ filios, & Moyſi diſcipulos, cum viderint ſuo tempore expletam Ieremiæ prophetiam, & ſe arcam habere qua patres ſui caruerant. Hæc, inquam, & huiuſmodi alia, nihil me mouent. Non enim tanta erat arcæ gloria quæ poſſet eos a ſperanda gloria Chriſti impedire. Etenim ſi neque Moyſen neque Prophetas impediuit, certe neq; ipſis credentes poterat impedire. Neque arcæ reuelatio videtur neceſſaria in fine mundi ad confirmandos in fide Iudæos, qui tum ad Chriſtum conuertentur. Nam ſi hactenus non fuit neceſſaria: ſcimus enim multos ex Iudæis in primitiua Eccleſia, & inde vſque nunc ad fidem Chriſti eſſe conuerſos, atq; ita virtute ſpiritus ſancti fuiſſe roboratos, vt pro ea libenter mortem ac tormēta ſuſtinere non recuſauerint, & ſine aſpectu arcæ, crediderint ſe, poſt acceptam fidem, multo perfectius quàm antea, eſſe filios Abrahę, & Moyſi diſcipulos, & Sanctorum Patriarcharum; & Prophetarum imitatores: Quis audeat affirmare eiuſdem arcæ reuelationem, temporibus Antichriſti, Iudæis neceſſariam fore, vt eis liquido conſtet, quàm bene concordent cum rebus figuræ, & cum corporibus vmbræ? Quaſi verò tunc ſacræ paginæ non valeant indubitatam fidem facere, quod re vera, & arca & aliæ huiuſmodi vmbratiles figurę, Chriſti myſteria præceſſerint, ac belle admodum cum ipſis conueniant? Quaſi ſpiritus ſanctus quem accipere ſolent credentes, non ſufficere poſſit ita docere omnem veritatem eos qui in fine ſæculi conuertentur, quemadmodum docuit illos qui in primitiua Eccleſia crediderunt? Dicamus igitur, his omiſſis, quod quando ſub Neemia Iudæorum Duce, oſtendit Dn̄s locū in quo olim abſconditus fuerat ignis ſacer; oſtendit pariter vbi abdita manebant arca, tabernaculum, altare incenſi, & cetera eiuſmodi; idque, vt omnia inde transferri, & in templo iam reædificato honeſtius reponi, ac ſingula ſuis locis, vt priùs, decenter collocari poſſent; & myſteriorum il- *Quando in 2. templo reperta ta.*

lorum veteris teſtamenti religio iam penè colapſa, ad præteritorum malorum leuationem, animoſque ad meliora ſperanda erigendos, denuo inſtaurari, & in eodem ſecundo templo conſeruari poſſet, donec nouo adueniente teſtamento, cuncta demum conſumarentur. Nam, ſi conſtat huiuſmodi plura, videlicet altare incenſi, menſam propoſitionis, & candelabrũ aureum, in ſecundo tẽplo extitiſſe, atq; inde ab Antiocho Epiphane fuiſſe ſublata (vt aperte traditur 1. Macha. c. 1. ver. 23.) Et dicere, non fuiſſe illa met quæ olim abdiderat Ieremias, quòd illa adhuc in monte Nebo lateant, ſit (vt in Scholis dicitur) petitio principij: id enim eſt de quo nunc diſputamus: Cur non idem quoque de arca ſentire poſſumus? quòd nimirum ipſa quoq; cum altari, menſa, & candelabro, Neemia procurante, fuerit inuenta, & in ſecundo templo pariter collocata? Alioquin doceant oportet qui oppoſitum ſentiunt, quando hæc & a quo poſtmodum facta fuerint, & in eodem templo poſita: id autem in ſacris ſcripturis, vt arbitror, reperire non poterunt: Sed neque quod in eiſdem vſpiã innuatur, quando quæ abſconderat Ieremias, poſtmodum reperta fuerint, niſi, 2. Machab. c. 1. Vbi veluti obiter, ac breuiter narratur hiſtoria ignis ſacri, ſub ſpecie aquæ craſſæ opera Neemiæ inuentæ, quæ mirabiliter in ignem conuerſa eſt. Quo tempore diximus inuenta pariter fuiſſe omnia alia quæ ibidem occultata fuerant, & in templo ſuis locis repoſita. Cur autem loco 2. Machab. ſuperius citato expreſſa arcæ mẽtio facta non ſit, nos infra ſub anno mundi 3885. num. 12. oſtendemus: Vbi etiam à num. 5. vſque ad 14. num ipſa fœderis arca deinceps in templo Ieroſolymitano remanſerit donec illud a Romanis euerſum fuit; & an tunc Romæ in triumpho Titi fuerit aſportata, fuſius diſputabimus.

Tria corollaria. Ex dictis tria videntur poſſe inferri. Primo allucinati Hebræos, & qui cum ipſis crediderunt, arcam fœderis in ſecundo templo nũquam extitiſſe: & conſequenter non eſſe recipiendã illam eorundem opinionẽ, de illis quinque rebus, quæ, inquiunt, in eo deſiderabantur: Quorum doctrinam minime ſuſtineri poſſe nos latius ſub an. mundi 3540. num. 4. vſque ad 7. demonſtrauimus: & proinde, vanam potius Rabbinorum adinuentionem, quàm veram antiquorum traditionem illam cenſeri debere putamus. Secundo non eſſe recipiendum illud Genebrardi dictum, quod li. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de rebus ſub Dario ſiue Artaxerxe Longimano geſtis, habetur; nimirum, Iudæos arcam priori ſimilem in templo ab ipſis ædificato dedicaſſe, quoniam prior abſcondita fuerat, & nunquam reperta. Tertio item nõ facile admittenda eſſe quæ apud S. Dorothæum in Synopſi de vita, & morte Prophetarum: Et S. Epiphanium pariter in libello de vita, & interitu Prophetarum vbi agunt de Ieremia: Et apud Ioſephum F. Gorionis (cuius hiſtoria in Bibliotheca Patrum inſerta eſt) li. 1. c. 17. habentur, de arca fœderis; quod ſcilicet ex quo per Ieremiam abſcondita fuit, numquam fuerit reperta, ſed adhuc in eo ſpeluncæ ſaxo in quo eam Propheta occultauerat, maneat abſorpta; & quod non niſi in fine mundi poterit inueniri. Et quidem ne quis me putet nimis facile ab horũ ſententia diſcedere, operæ pretium duxi ipſorum verba hic referre, prout ea pro ſe adducit vnus ex his qui noſtræ contrariam tuentur opinionem, & eadem examinare, vt vnuſquiſque intelligat quãti ſint facienda. S. Epiphanius vbi ſupra: Hic eſt, inquit, Ieremias qui templum ſubuertendum prænoſcens, arcam teſtamenti, cum ijs quæ in eadem erant tulit, & precibus eam abſorberi fecit in petram: petram verò digito deſignans nomen Dei impreſſit. Et factum eſt ſigillum in ſimilitudinem ſcripturæ, quæ ferro cauatur. Et ipſũ Domini nomen nubis operimento ita cælatum eſt, vt ex tunc nec locum quis cognoſcere queat, nec nomen legere vſque in hunc diem: & vſque in finem, & priſtinæ figuræ inſtar ignis; & nubes alſæ illic ſint nocturno tempore, eò quòd gloria Domini ab eius lege non deſinat. Eſt autem petra illa in eremi terra inter duos montes, inter quos iacent ſepulti Moyſes, & Aaron. Dixitque Ieremias præſentibus: Dominus de Sion aſcendit ad cælos, inde cũ virtute reuerſurus, & erit ſignũ præſentiæ eius, qũ oẽs Gentes adorauerint lignũ. Dixitq; ꝙ arcã hanc nemo poterit producere præter Moyſen electũ Dei Prophetã; & tabulas quæ in ea ſunt nullus aperiet Sacerdotũ, nullusq; Prophetarũ, niſi electus Dei Aarõ. Et in prima reſurrectione exurget hæc arca, & exibit de petra, & ponetur in monte Sina: & oẽs Sancti cõgregabuntur ad ipſam, regreſsũ Dñi expectantes: & vt vitent inimicũ, qui perdere eos affectabat. Hæc S. Epi-

Epiphanius. Dorothæus verò ſic ait: Hic Propheta antequã caperetur templũ, arcã legalem, & quæ in illa erant, arripuit, & in petram quandam abdi fecit, dixitq; aſtantibus: profectus eſt Dominus Sinai in cœlum, & iterum veniet Legiſlator ex Sion cũ poteſtate, & ſignum aduentus ipſius erit vobis, quando vniuerſæ Gentes lignum adorabunt. Dixit etiam: Arcam illam nemo arripiet, præter Aaronem, & tabulas in illa reconditas nemo introſpiciet, ſiue Sacerdotum, ſiue Prophetarum, præter Moyſen electum Dei: Et in die reſurrectionis arca primum reſurget, & ex petra prodibit, poneturque in monte Sina; & congregabuntur ad eam omnes Sancti expectantes Dominum, & fugantes inimicum, occident eum venientem ad hanc petram. Obſignauit autem eam digito per nomen Dei, & facta eſt ſcalptura inſtar ſcalpturæ ferri: & nubes lucida obtexit nomen Dei, nec quiſquam locum hunc cognouit, neque obſignationem legere poteſt in hodiernum vſque diem, & ad conſumationem vſq;. Eſt autem petra in ſolitudine, vbi & primum fabricata eſt arca, inter duos montes, in quibus ſepulti iacent Moyſes, & Aaron, & noctu nubes velut ignis hunc locum obtigit, iuxta quod olim factum eſt: numquam enim deeſſe poteſt gloria Dei a nomine Dei. Propterea gratiam Ieremiæ dedit Deus, vt finem myſterio ſuo ipſe faceret, fieretque conſors Moyſi, & Aaronis, qui & vnà coniuncti ſunt ad hunc vſque diem: nam & Ieremias Sacerdotali ſemine propagatus eſt. Hæc S. Dorothæus. Cui ſimilia tradit Ioſephus F. Gorionis, qui de ſecundo templo agens, dicit: Arca non aderat, quia detulerat eam Ieremias Propheta vnà cum omnibus cortinis quas fecerat Moyſes ſeruus Domini in deſerto, & poſuit eas in monte Debo, vbi inuenit ſpeluncam, in cuius concauitatem poſuit eas. Cumque ſequerentur Sacerdotes, qui fuerunt in diebus iſtis, Prophetam, vt aduerterent locum, reſpiciens Ieremias poſt ſe, & videns, iratus dixit: Iurauit Dominus, non ſciet homo, neque cognoſcetur locus, donec venero ego, & Iſaias Propheta famulus Domini; tunc reſtituemus arcam in locum ſuum in Sancta Sanctorum ſubter alas Cherubim. Factum eſt itaque a die illa, & deinceps, & obtulerunt patres oblationes ſuas, holocauſta ſua, ſacrificia ſua, pacifica ſua, & iuge ſacrificium ſuum &c. hactenus ille. Porrò hæc omnia ſi prudẽs lector attentius conſideret, inueniet, ni fallor, in eis quædam, quæ neſcio quo modo, ſine ſpeciali reuelatione diuina (de qua tamen nihil conſtat) ſciri potuerint. Item nonnulla, vt mihi videtur, ſacræ ſcripturæ, & veritati parum conſona. Et inſuper aliqua, quæ neſcio ſi Eccleſia Catholica vnquam receperit. Quo fit vt videantur potius ſimpliciter, & ſine vlla rerum diſcuſſione a Rabbinis accepta, quam inter veras antiquorum traditiones computanda. Nam quis vnquam ſcire potuit, quod Ieremias obſignando lapidem digito, ea miracula patrauerit, quæ iſti narrant; ſi tum ibi cum Propheta nullus creditur affuiſſe, qui ſciret locum illum, & qui hæc alijs nunciare potuerit? qui enim poſtea superuenerunt, vt notarent locum, redarguti a Propheta, illum inuenire non potuerunt, vt expreſsè traditur 2. Machab. cap. 2. ver. 6. Nuſquam autem legimus, quod ipſe Ieremias cuiquam dixerit ſe in eo loco vllum patraſſe miraculum. Quomodo item potuit Ieremias arcam in deſerto ferre, & abſcondere priuſquam vrbs templumque caperetur, ſi ipſemet ſuæ Prophetiæ cap. 8. in fine teſtatur ſe manſiſſe in veſtibulo carceris vſque quo capta eſt Ieruſalem? & ſcimus, quod neque ſi tũ liber fuiſſet, tale quid præſtare potuiſſet, exiſtente nimirũ tunc vrbe clauſa, & a Chaldæis circumuallata, & obſeſſa; & nos ſub an. mundi 3447. oſtendimus hæc acta fuiſſe poſtea quam ipſe Ieremias a Chaldæis liber dimiſſus eſt. Sed & illud mirabile eſt, quo pacto locus arcæ abſconditæ hactenus potuerit eſſe ignotus, ſi ipſum, vt iſti aiunt, iugiter diu noctuque columna nubis, & ignis obtegeret, eo fere modo quo olim pendere ſuper arcam conſueuerat, quandoquidem vel ipſamet locum illum particularem oſtenderet; & multi vſque hodie ad tale ſpectaculum viſendum accurrerent. Quomodo etiam verum eſſe poteſt, quod arca in eodem loco abdita ſit, in quo olim facta fuerat? ſi ex ſcriptura ſacra conſtat eam fuiſſe factam in Sinai, & abſconditam in monte Nebo terræ Moab, prope Iordanem, & conſequenter procul admodum a Sinai poſito? Sed & qui fieri poteſt, quod eadem arca inter duos illos montes fuerit occultata, in quibus ſepulti iacent Moyſes & Aaron; Cum ex eadem ſacra ſcriptura certum ſit Aaronem in monte Hor, qui erat in finibus Idumææ, perijſſe, ibidemque funus ſuum cum luctu populi celebratum fuiſſe,

vt traditur Numer. cap. 20. ver. 29. & 30. Moyſen verò in vertice Phaſga montis Nebo non procul a Iordane è vita exceſſiſſe, & ibidem in valle proxima, vt legimus Deuter. capit. 34. verſic. 5. & 6. fuiſſe tumulatum; & ex Geographiæ tabulis pateat, inter hos, non extare montem Sinai, ſed eſſe ab vtroque valde remotum? Illud præterea, quod arca non niſi ſub finem mundi de illo ſaxo ſit proditura, & quod eam tunc nemo arripiet præter Moyſen & Aaron, & quod locus arcæ non cognoſcetur donec venerint Ieremias & Iſaias: non ne ſupponunt qui hæc aſſerunt, quattuor hos viros ante vniuerſalem hominum reſurrectionem ſurrecturos, & ab Hebræis tunc viuentibus, denuo in hac vita eſſe videndos? Profectu hæc in Sancta Eccleſia recepta eſſe numquam audiui. Nam quod Henoch, & Elias, qui adhuc viuere creduntur, venturi ſint temporibus Antichriſti, & Chriſtianam fidem doctrinamque aduerſus ipſum prædicaturi, atque ab ipſo tandem occidendi: colligunt multi ex his quæ de duobus illis teſtibus innominatis traduntur Apocalyp. cap. 11. ver. 3. vſque ad 14. Et videtur hæc doctrina communiter recepta, & comprobari poſſe ex his quæ a nobis ſub anno mundi 623. num. 2. & 3139. num. 1. & 2. dicta ſunt. At verò de Moyſe, & Aarone, & item de Ieremia, & Iſaia, qui mortui ſunt; quod ante communem omnium reſurrectionem reſurgere debeant, & cum hominibus tum viuentibus aliquamdiu conuerſari; ſiue iterum poſtea morituri, ſiue ab extremo, & vniuerſali omnium interitu ſoli diuino fauore præſeruandi (alterum enim ex his ponere neceſſe eſt) videtur poſitio noua, & valde incerta, & nullo ſacræ ſcripturæ teſtimonio poſſe fulciri, ac propterea non de facili admittenda. Denique, vt omittam quod ex memoratis Auctoribus alter dicit: Arcam nemo arripiet, præter Aaronem; & nemo introſpiciet, præter Moyſen. Alter verò e conuerſo: quod arcam nemo poterit producere, niſi Moyſes; & aperire, niſi electus Dei Aaron. Item alter, quod ipſa arca reſurget, & de petra prodibit. Alter verò, quod eam nemo poterit producere, niſi Moyſes; quæ profecto inter ſe omnino cohærere non videntur. Illud etiam quod arca ponetur in montem Sina, & omnes ſancti congregabuntur ad ipſam, regreſſum Domini expectantes, & vt vitent inimicum qui eos perdere affectabat. & his ſimilia: quis non videt gratis dici? Etenim quis hæc diuinare potuit aut poteſt, ſine vlla prophetica auctoritate in ſacris ſcripturis expreſſa, aut in Eccleſia Catholica communiter recepta? Quod ſi quis contendat, memorata omnia ex veterum traditionibus fuiſſe deſumpta. Vtique crediderim prædictos Scriptores ſic exiſtimaſſe. Sed ſi in hiſce traditionibus referendis contigit aliquando etiam ipſum Sanctum Hieronymum in quæſt. Hebraicis in Paralipomenon (ſi tamen ille liber ipſius eſt) falli, aut non propriam ſed aliorum opiniones referre, vt nos ſub anno mundi 2464. num. 3. & 2545. num. 54. & 2583. num. 20. & 3149. num. 3. oſtendimus: quid mirum eſt id alijs quoque contingere potuiſſe? Nemo enim eſt quem non aliquid interdum effugiat. Et ſcimus non illos tantum inter bonos Auctores computari, qui numquam, ſed qui minus falli ſolent. Porrò regula diſcernendi probatas veterum traditiones a Rabbinorum figmentis, eſt, vt nihil ſcripturæ ſacræ quouiſmodo contrarium, & his quę Catholica recipit Eccleſia aduerſum, diuerſúm continéant. Veritas enim veritati nullatenus poteſt eſſe contraria. Et hæc volui dixiſſe, non quia libenter a talium patrum ſententia diſcedere audeam, velimque mordicus propriam tueri (paratus enim ſum in his, & in alijs meliori ſemper iudicio ſubſcribere) ſed, vt ingenij mei fert tenuitas, hæc ingenue, & ſimpliciter pro veritate protuli; quam ſi forte non aſſecutus fuero; dabo ſaltem alijs anſam, eam accuratius indagandi, vel firmius ſtabiliendi. Sed iam tempus eſt, vt nos ad proſequendam hiſtoriæ ſeriem conuertamus.

Iudæi abigunt a ſe vxores alienigenas, & pœnitentiam agunt.

16 Tranſacto die cætus ſeu Collectæ, quæ immediate poſt tabernaculorũ feſtinitatẽ agi conſueuerat; recolentes Iudæi, quę in quotidiana legis lectione præcedentis hebdomadis; & præſertim de alienigenarũ ſeparation, e audierant; & itẽ memores quod iam aliquot annis antea (vt ſub anno mundi 3596. num. 2.3. & 4. dictum eſt) Eſdra procurante, idipſum præſtare promiſerant; ſed vel non plenè impleuerant, vel denuo ad vomitum redierant: pœnitentia ducti; confeſtim vxores alienigenas a ſe vltro abigerunt: Et ſequenti die, qui fuit dicti menſis ſeptimi vigeſimus quartus, iterum conuenientes vnanimiter in templum, ieiunantes, ac ſaccis induti,

duti, & capita puluere aſperſi, tranſgreſſionum ſuarum, ſupplices, a Domino veniam poſtulabant: Et quater in die, vicisſim Leuiras in legis volumine legentes, attente admodum audiebant; & confitebantur, adorabantque Dominum Deum ſuum. Neem. capitulo 9. verſiculo 1. vſque ad 6. Quo tempore, etiam ipſe Eſdras (vt ſpecialiter notant lxx. Interpretes, & nonnulla quoque vulgatæ editionis exemplaria) vice totius populi, longam illam habuit orationem, quæ ibidem refertur, vſque ad finem capitis. Qua expleta, pepigit populus, corde magno, & animo volenti, ſollemne illud fœdus cum Domino, quod deſcribitur Neem. cap. 10. ſubſignatum inprimis ab ipſo Neemia, deinde ab alijs Sacerdorum ac Leuitarum populique principibus ibidem recenſitis, qui reliquorum omnium nomine ſollemniter publicèque polliciti ſunt ſeruare vniuerſa Dei præcepta, & præſertim tria hæc, quæ ſignanter tunc expreſſerunt; videlicet, De non ſe amplius cõmiſcendo cũ alienigenis. De ſabbato, & anno ſeptimo cuſtodiẽdis. Et de oblationibus, primitijs, decimiſq; , ad legis præſcripta, pro diuino cultu conſeruando, integrè perſoluendis. Vt loco citato latius videri poteſt. Forte aũt magni huius fœderis, & tantæ commotionis in populo, ac conuerſionis eius in Deũ, proxima occaſio, cauſaue magis impulſiua fuit, ſtupendum illud ignis miraculũ, quod vt dictũ eſt, paulo ante acciderat.

Pepigit populus fœdus cum Domino.

16 Ceterum, icto fœdere, habitauerunt Principes populi in Ieruſalem; de reliqua verò plebe, decima tantum pars, prout ſors tulerat; & ſic, quemadmodum Neemias optauerat, vrbs habitatoribus, & maxime nobilibus repleta eſt; benedixitque populus (ſubaudi Ieroſolymitanus) omnibus viris, qui ſe ſponte obtulerant, vt habitarent in Ieruſalem. Neem. capitulo 11. verſiculo 1. & 2. Vbi deinceps vſque ad finem capitis recenſcentur. Ex quo capite colligit Beda quod, iuxta fidem ſacræ hiſtoriæ, non alij erant qui in Ieruſalem habitaſſe dicuntur, quam de tribu Iuda, & Beniamin, & Leui; tribus namque Beniamin in Ieruſalem antiquitus manebat, quoniam huic ciuitas illa ſorte prouenit; tribus autem Iuda illuc intrauit a temporibus Dauid, cum eã totius Iſraelitici populi, & regni, metropolim fecit: Quibus & Leui tribus addita eſt, ex quo ibidem arca teſtamenti introducta eſt, & altare ac templum Dei ibidem conſtructum. Qui verò de decem tribubus rediere͂t; in vrbibus quique ſuis habitauerunt: in quibus etiam Sacerdotes, & Leuitæ, qui cum illis manere maluerant, decretam ſibi nihilominus ex lege portionem tenebãt. hæc ex Beda. Quamquam poſtea in Ieruſalem, plurimos quoque ex alijs tribubus habitaſſe, admodum credibile ſit.

Qui in Ieruſalem habitarint, ex Beda.

17 Ab hoc primo anno aduentus Neemiæ in Ieruſalem, vſque ad annum regni Artaxerxis Longimani trigeſimum ſecundum prope exactum; ipſe Neemias, eiuſdem Regis iuſſu, manſit Dux populi in terra Iuda duodecim ferè annis, vt ipſemet teſtatur cap. 5. ver. 14. in quo munere, optime ſe geſſit. Nam præter prædicta ab eo acta, quæ miram erga Deum, & populum ſuum pietatem præſeferunt; adeo fuit de bono publico ſollicitus, & erga omnes bene affectus, vt non modo quemquã grauauerit, quemadmodum fecerant anteceſſores eius; Sed neque annonas Ducibus debitas quærere, accipereue voluerit; quod videret tunc populum valde attenuatum; Quin potius ipſe magno ſuo ſumptu, plurimos ex Iudæis, & qui ibi veniebant de gentibus, ad menſam ſuam liberaliter excipiebat. Et præterea, cum quadam die querimonias populi, occaſione cuiuſdam magnæ famis audiſſet; diuitum auaritiam audacter increpare cœpit; & a pauperibus vſuras recipi prohibuit; & propria ipſe indigentibus largiter tribuens, ceteros quoque ad idem faciendum exemplo ſuo prouocauit, vt legenti proximè allegatum Neem. caput, manifeſtum fiet.

Neemias in ſuo Ducatu quomodo bene ſe geſſerit.

18 Quid verò aliud intra prædictum duodecim annorum interuallum, præter hactenus narrata egerit Neemias in Iudæa, & Ieruſalem, ſcriptura ſacra in Eſdræ libris non exprimit; niſi quod ſupra num. 9. tetigimus de templo ab Artaxerxe decorato, ditato, & munito, id enim eiuſdem Neemiæ opera factum eſſe, dubitare nemo debet. Verumtamen arbitror ipſum Neemiam intra idem tempus alia quoque memorabilia, & pio digna principe, præſtitiſſe; Et præſertim illud quod 2. Machab. c. 2. ver. 13. refertur de inſigni illa ſacrorum librorum bibliotheca, quam idem Neemias conſtrui curauit, congregans de regionibus, in quibus diſperſi fuerant, libros, & Prophetarum, & Dauid, & Epiſtolas Regum, & de donarijs; hoc eſt libros, qui etiã

Bibliothecam conſtrui curat.

agebant de his quæ Dauid, alijque Reges ac Principes Deo dicauerant, & in theſauris Domini perpetuo ſeruanda mandauerant. Quamquam autem (vt etiam adnotauit Leo de Caſtro cap. 43. ſuæ Præfationis in Iſaiam) non deſint qui ex lxx. Interpretum lectione quæ non dicit Neemiam congregaſſe de regionibus libros, ſed cõgregaſſe, quæ de Regibus, & Prophetis, de donarijs ſcripta erant; colligunt loco Machab. citato non ſignificari libros ſacros, ſed alios hiſtoriales, ab antiquis Auctoribus de prædictis rebus conſcriptos: Nihilominus crediderim Neemiam ſacros potiſſimum libros conquiri iuſſiſſe; quemadmodum etiam magis placuiſſe videtur præfato Leoni vbi ſupra; & magis item conſonat, tum lectioni vulgatæ, quæ maioris nunc eſt auctoritatis, tum rationi. Quis enim credat, principem adeo religioſum (vt liber ſui nominis declarat) & acerrimum diuini cultus zelatorem ac ſantorem, non inprimis, & ante omnia, ſacros libros vndique conquiſitos in ſua Bibliotheca reponi curaſſe? præſertim cum eam ipſe, non curioſitati aut oſtentationi ſeruiens, neque ad ſtudia duntaxat ſæcularium litterarum promouenda, ſicuti poſtea multi alij Principes, tum veteres, tum recentiores; ſed ad ſpiritualem præcipuè populi ſui vtilitatem profectumque, conſtruxiſſe, merito cenſendus ſit.

19 Quin etiam mihi inſuper admodum probabile videtur, eundem Neemiam id præſtitiſſe ſuaſu, & opera Eſdræ; qui cum eſſet, vt aliàs dictum eſt, Scriba in lege doctiſſimus, ſciretque quanti momenti eſſet ad verum Dei cultum, præſertim interiorem ſeu ſpiritualem, in animis hominum altius infigendum, aſſidua pariterque accurata ſacrorum librorum lectio, facile pijſſimo Duci, quod rectum erat, & tunc maximè expedire videbatur, perſuaſerit; Ille verò eundem Eſdram protinus eidem operi præfecerit, mandans, vt quæcunque ſacra volumina, aut eorundem fragmenta, vbique locorum reperiri poſſent, ad præfatum Eſdram ſummum Bibliothecariũ deferrent. Qui tunc, vt arbitror, (quemadmodum poſtea ſcriptis mandauit Rabanus Maurus lib. 2. De Inſtitutione Clericorum cap. 54.) omnes libros ſacros veteres, diuino afflatus ſpiritu, reparauit, cunctaque Prophetarum volumina, quæ fuerant a gentibus corrupta, correxit, totumque vetus teſtamentum in duos, & viginti libros conſtituit; vt tot libri eſſent in lege, quot habentur & litteræ. Ex quo factum creditur, vt deinceps communi omnium adſtipulante conſenſu, Ipſe Eſdras tanquã vnicus ſacrorum librorum reparator habitus ac celebratus fuerit. Quod quidem nos quoque verum eſſe credimus; non quia (quemadmodum ſub anno mundi 3447. nu. 4. & 5. demonſtratum eſt) omnes ſacri codices in Ieroſolymitanæ vrbis, templique conflagratione a Chaldæis facta, penitus perijſſent: nec quia ipſe Eſdras diuino, vt aiunt, memoriæ beneficio; ſeu ſpiritu ſancto eidem omnia mirabiliter ſugerente, quibuſdam Scribis de ore ſuo excipientibus, dictauerit; vt quidam ex 4. Eſdr. cap. 14. ad finem, tale quid inſinuante, exiſtimarunt: quoniam liber ille inter apochryphos computatur; nec magis locus ille de ſactis, quam de alijs quibuſdam reconditis libris loqui videtur, vt bene explanat Pererius in Præfatione commentariorum ſuorum in Geneſ. Sed quoniam ipſe Eſdras, Neemiæ Ducis auctoritate adiutus, ſummum ſtudium in ſacris ſcripturis conquirendis poſuerat; & earum partes ſparſim inuentas, colligere, ordinare, atque in vnum corpus redigere, & ſi quid antiquariorum, aut aliorum vitio, incuriaue deprauatum deprehenderat, emendare ſedulo curauerat; vt pluribus antiquorum Patrum auctoritatibus, multiſque argumentis rectè probat Cardinalis Bellarminus lib. 2. De Verbo Dei cap. 1.

Eſdras quomodo libros ſacros reparauit.

20 Porrò in hac ſacrorum librorum recognitione, Eſdras plura quoque alia præſtitiſſe creditur. Et primo pro vetuſtis quibuſdam, & iam exoletis locorum vocabulis, alia recentiora repoſuiſſe, vt notitia eorum quæ olim tradebantur, facilius haberi poſſet: v. g. (proferam enim hic vnum aut alterum huius rei exemplum quatenus ex his alia diſcere liceat) Vrbs quæ tempore Moyſi vocabatur Cariath Arbe; Geneſ. cap. 13. ver. 18. & alibi, non ſemel nuncupatur Hebron; quod nomen poſtea, mortuo iam Moyſe, ab Hebron filio Caleb, illi vrbi inditum fuiſſe, graues Auctores (teſte Maſſio in Præfatione commentariorum ſuorum in Ioſue) tradiderunt. Item alia vrbs, quæ olim dicebatur Lais ſiue Læſem; Geneſ. cap. 14. verſic. 14. appellatur Dan; & nihilominus nomen hoc, longe poſt defunctum Moyſen, dictæ vrbi impoſitum fuit a Danitis, ex nomine patris ſui Dan, vt apertè traditur Ioſu. c. 19. ver. 47.

Quædam locorum vocabula pro veteribus noua repoſuit.

&

& Iudic. cap. 18. ver. 29. Non igitur potuit Moyſes talia vocabula in ſuis ſcriptis ponere; ſed ea, & ſi quæ ſunt eiuſmodi alia, ab ipſo Eſdra, clarioris doctrinæ gratia, prædictis locis inſerta fuiſſe credenda ſunt.

21 Illud quoque quod de Pſalmis; Beda, & alij, ex antiqua traditione affirmant; eos ab Eſdra veluti fragmentatim fuiſſe colectos, & ordinatos non eo ordine quo olim fuerant a Dauide conſcripti; ſed quo poſtmodum ab ipſo Eſdra paulatim reperiebantur; Et hanc eſſe cauſam quod in ipſorum diſpoſitione, quemadmodum ſub anno mundi 2964. num. 7. adnotauimus, nulla videatur temporis ratio habita: Idem pariter videtur credi poſſe de pluribus alijs ſacræ ſcripturæ libris, in quibus euidenter apparet multa contra ordinem temporum eſſe digeſta; Vt de Ieremiæ Prophetia plenius ſub anno mundi 3436. num. 9. demonſtratum eſt: Et eodem modo de Ezechiele, Daniele, alijſque ſacris libris alibi oſtendimus. Quamquam potiſſimam huius rei cauſam cum B. Auguſtino Beda, & alijs, altiorem habere indaginem, proculdubio exiſtimandum ſit: Et ex pecculiari quadam Dei diſpenſatione accidiſſe; vt ſcilicet intelligeremus vniuerſam ſacram ſcripturam, non humana diſpoſitione, iuxta temporum rationem, vt ſit, ordinatam traditamque fuiſſe, ac ſi eſſet ſimplex quædam hiſtorica narratio; ſed inſpiratione atque ordinatione diuina, ſeruato, & non ſeruato temporis ordine, prout rerum ſeu cauſarum conuenientia requirebat; quemadmodum etiam optime notat Auctor Gloſſæ Ordinariæ ſuper Ierem. capitulo 35.

In libris ſacris cur nō ſemper ordo temporis obſeruatus.

22 Sunt etiam qui putant ipſum Eſdram quædam libris ſacris alicubi addidiſſe, ad maiorem hiſtoriæ continuationem: Qualia ſunt quæ Deuter. cap. vlt. ver. 5. vſque ad finem capitis legũtur; & in calce libri Ioſue, ver. 31. & deinceps & 4. Re. c. vl. ver. 27. & Ierem. cap. vlt. ver. 31. vſque in finem: Et Tobiæ cap. vlt. ver. 17. Etenim quæ poſt mortem Moyſi, & Ioſue, & vtriuſque Tobiæ acta ſunt, non videntur ab ipſis reſpectiuè ſcribi potuiſſe; ſed ab Eſdra, vel aliquo alio fuiſſe addita. Similiter, & quæ poſt obitum Ieremiæ contingerunt; Quomodo potuit ea ipſe ſcriptis mandare in fine libri 4. Reg. cuius ipſe Auctor fuiſſe creditur: aut in calce libri prophetiæ ſuæ, quem ab eodem conſcriptum eſſe, nemo dubitat? Sed quod dictum eſt de Ioſue; facile reſelli poteſt; quia (quicquid ſecus ſenſerint Hebræi in ſuo Talmud, cuius verba de ſacrorum librorum ſcriptoribus, refert Maſius Præfatione commentariorum ſuorum in Ioſue) ſanior opinio eſt librum Ioſue non ab ipſo, ſed ab aliquo alio poſterioribus temporibus eſſe ſcriptum, quemadmodum idem Auctor in dictis Commentarijs non ſemel demonſtrat. Quod verò de Moyſe, & de vtroque Tobia, & de Ieremia diximus, eludi non poteſt; quia certum eſt eos quæ diximus ſcribere non potuiſſe, & Ieremiam non vixiſſe vſque ad annum tranſmigrationis Ioachin trigeſimum ſeptimum, in quo ipſemet locis citatis ſcribit dictum Ioachim ſubleuatum fuiſſe ab Euilmerodach Rege Babylonis, anno regni eius primo: niſi forte quis dixerit prædictos illa prophetico ſpiritu præuidiſſe, & ſcripſiſſe: quod tamen probari non poteſt: nam licet Prophetas, vbi prophericè loquuntur, futura interdum ſcripſiſſe, notiſſimum ſit: vbi tamen res geſtas narrare profitentur; præter vſitatum hiſtoriæ tradendæ morem, id eſſe, nemo dubitat.

Eſdram aliqua ſacris libris addidiſſe ad hiſtoriæ dilucidationem.

23 His addere poſſumus quod B. Hieronymus in Prologo Galeato refert; nimirum Eſdram nouas litteras Hebraicas inueniſſe, eaſque tradidiſſe Iudæis, quæ nunc ſunt in vſu; antiquas autem reliquiſſe Samaritanis. Quod ex alio quoque eiuſdem S. Doctoris loco conprobat Bellarminus lib. 2. De Verbo Dei cap. 1. Nam idem Sanctus ſuper Ezechie. cap. 9. teſtatur poſtremam Hebraici alphabeti litteram fuiſſe ſimilem T. Græcorum, & figuram crucis retuliſſe; quoniam finis legis eſt Chriſtus Crucifixus: At verò nunc eadem poſtrema littera, nullam crucis habet ſimilitudinem: Quare oporter diuerſas eſſe litteras quibus nunc vtuntur Hebræi ab his quibus vtebantur antiquitus.

Nouas litteras Hebraicas inueniſſe.

24 Denique Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de geſtis ſub Ioſue ſiue Ieſu filio Ioſedec, dicit: quod Eſdras, & viri ſynagogæ, ſiue Synodi magnæ, diuino afflati ſpiritu, ſcripturas ſacras diſtinxerunt in Peſukim, hoc eſt verſus, Vnde & codices Hebræorum per ſententias, membra, & verſus diuiſi, & quibuſdam interuallis diſtincti fuerunt; qui ante continuati erant, ac ſi vnicus fuiſſet verſus. Vnde Beatus

Diſtinctio ſacræ ſcripturæ in verſus.

Hie-

Hieronymus in Præfatione Paralip. & Iſaiæ,aſſerit,ſe ad legentium vtilitatem,eaſdem commaton,inciſiones, & interuallorum diſtantias, quas in hebræis codicibus repererat, in tranſlatione ſua ſeruaſſe. Quamobrem, vt bene notat loco citato Genebrardus. Quod Rabbi Elias,in Præfatione Maſoreth,dicit vniuerſam legem fuiſſe vnum Paſuk, ſiue verſum,vſque ad annum poſt euerſam a Tito Ieroſolymam quadringenteſimum trigeſimum ſextum;aut falſum eſt; aut debet accipi de notulis verſuum, & accentuum diſtinguentium; non autem de interuallis, & ſpatijs. Quare falluntur qui Eſdram auctorem faciunt punctorum, & accentuum, quibus afficiuntur hodie Biblia Hebraica. Conſtat enim ex libris S. Hieronymi (vt idem vbi ſupra Genebrardus atteſtatur) ipſius Sancti Doctoris tempore, nulla extitiſſe, & paulo poſt tempora Honorij Imperatoris,fuiſſe adinuenta in Tiberiade quæ vrbs erat Galilææ, a quibuſdam Hebræis,vt ſub anno mundi 393t. num.13. tactum eſt. Horum principes fuerunt duo,quorum alteri nomen erat Aaron Aſeris, alteri Iacob Nephthalis filij. Et hoc accidit anno a templi vrbisque euerſione, vt diximus, quadringenteſimo trigeſimo ſexto, qui fuit poſt Chriſtum paſſum quadringenteſimus ſeptuageſimus ſeptimus. Ceterum hic etiam prætermittendum non duximus, quod notat Genebrardus vbi ſupra; nempe ab Eſdra primo Scriba, inſtitutum fuiſſe ordinem Scribatum, qui ſui inſtar, Legem ad litteram interpretarentur,librosque ſacros intactos conſeruarent; ne quid corruptelæ in eos irrepetet; & vt legis difficultates ipſi explicarent: Vnde & legis, ſeu Iuris periti poſtea interdum ſunt appellati.

Quis auctor punctorum,et accẽtuum lingua Hebraica.

Eſdram fuiſſe auctorem ordinis Scribarũ.

Quoniam autem de Eſdra hactenus multa diximus; & de ipſo poſt tempora Ducatus Neemiæ, nulla amplius in ſacris libris mentio habetur (ille enim Eſdras qui 2. Machab.cap.8.ver.23. memoratur,longè diuerſus eſt, & poſterior eo de quo nunc agimus) & propterea neſcimus num alias de tanto hoc viro nobis agendum occurret: operæ pretium duximus,aliquid etiam de tempore vitæ eius, probabiliter,quãdo certi nihil adſerre poſſumus, hoc loco diſquirere. Quo ſcilicet tempore eum naſci, morique contigerit, & conſequentur per quot annos vitam traduxerit. Et primo quidem, quòd attinet ad tempora ortus ſui: ſi verum eſſet, quod tradi videtur 1.Eſdr.cap.7.ver.1. videlicet,ipſum Eſdram fuiſſe filium Saraiæ, oporteret vtique eundem eſſe natum, vel ſaltem in matris vtero conceptum, ante Babylonicam captiuitatem. Nam certum eſt,quod Saraia non potuit eum poſtea genuiſſe; quia ſtatim capta à Chaldæis Ieroſolyma, ipſe cum multis alijs, ductus eſt ad Nabuchodonoſor in Reblatha,ibidemque occiſus,quemadmodum ſub anno mundi 3447.nu. 1. dictum eſt. Vnde conſequeretur,ipſum Eſdram fuiſſe poſtea centum quinquaginta annorum quando ab Artaxerxe Longimano miſſus fuit de Perſide in Iudæam, vt ſupputari poteſt in tabulis: totidem namque anni, ab initio dictæ captiuitatis, ad ſeptimum dicti Artaxerxis annum inueniuntur. Verũ quia non videtur tantæ ætatis ſenex,tam longo itineri cõficiendo,tantoq; muneri præſtando, vllatenus par eſſe potuiſſe: Et ſatis rectè poſſumus opinari,ſcripturã ſacrã, loco Eſdræ citato,vt aliàs ſolet, filium pro nepote, aut pro nepote,more Hebraico vſurpaſſe: præſertim cum videamus ibidem,in ipſius Eſdræ genealogia,alios quoque intermedios fuiſſe prætermiſſos; vt patet conferenti eandem Eſdræ genealogiam, quæ ibi ſurſum fertur vſque ad Aaton,cum ea quæ 1.Paralip.cap.6. ver.3. vſque ad 15. ab eodem Aaron deducitur vſque ad præfatum Saraiam. Iccirco multo probabilius credi poſſe putamus, ipſum Eſdram,temporibus longe poſterioribus,ex aliquo dicti Saraiæ filio, ſeu nẽpote, eſſe natum, puta anno circiter regni Darij Hyſtaſpis vigeſimo quinto, quemadmodum ſub dicto regis anno notatum eſt; ita vt quando ab Artaxerxe poſtea Eſdras in Iudæam miſſus eſt,eſſet annorum circitet quadraginra. Id enim,& cum his quæ ipſe, aute & poſt aduentum Neemiæ, in Ieruſalem egit; & cum his etiam quæ numero proximo dicenda ſunt, omnino quadrare comperiemus. 25

De tempore ortus Eſdræ.

De tempore obitus Eſdræ.

Neque his obſtant quæ 4.Eſdr. in principio tertij capitis traduntur; ex quibus apparet Eſdram,anno trigeſimo ruinæ ciuitatis, non modo iam natum, ſed ẽt in virili ætate conſtitutum: Quia liber ille inter Apocryphos computatur; & ab alio Eſdra ſcriptus creditur, quemadmodum ſub anno mundi 3476. nu. t. oſtenſum eſt. Quod verò ſpectat ad tempora obitus dicti Eſdræ: Dicimus primo, non ideo cenſendum eſſe, 26

eſſe, Eſdram vſque ad Alexandri Magni tempora ſuperuixiſſe, quod Neem. cap. 12. ver. 11. ipſe videatur nominatim recenſuiſſe Pontifices, qui ſucceſſerunt Ioſue filio Ioſedec, vſque ad Ieddoa, ſiue Iaddum, quem Ioſephus 11. Antiq. cap. 8. teſtatur fuiſſe Pontificem, quando venit Alexander Magnus in Ieruſalem. Nam, vel librum Neemiæ inſcriptũ ipſe Eſdras conſcripſit vel non; ſi nõ, vtique nõ procedit argumẽtum: potuit enim Neemias fuiſſe multo iunior ipſo Eſdra, & poſt Eſdræ obitum, memoratam Pontificum contexuiſſe genealogiam. Si autem librum illum ſcripſit Eſdras, aut Neemias adhuc viuente Eſdra; dicere poſſumus cum venerabili Beda lib. 3. in Eſdram cap. 32. Neemiam, aut Eſdram attigiſſe Iaddi infantiam; qui poſtea, quando excepit Ieroſolymis Alexandrum Magnum, anno regni ſui quarto, iam erat valde ſenex: eodem quippe circiter tempore deceſſit, quo Alexander, vt ex loco Ioſephi citato in calce capitis colligi poteſt. Deinde dicimus, ſatis probabiliter poſſe conijci, quod idem Eſdras vixerit tantummodo vſque ad tempora Darij Nothi; & anno regni eius circiter decimo in ſenectute bona, nimirum iam octogeſimum quintum vitæ annum agens, dies ſuos in pace Ieroſolymis clauſerit. Tunc nanque iuxta præcedenti numero dicta, bene potuit attigiſſe infantiam Iaddi; & prophetico ſpiritu (erat enim non ſolum hiſtoricus, ſed etiam Propheta, vt ſub anno mundi 3595. num. 2. declaratum eſt) præuidiſſe, quod ipſe Iaddus, cum ad debitam perueniſſet ætatem, futurus erat Pontifex. Etenim ab anno Darij Nothi decimo, ad obitum Alexandri Magni, inueniuntur in tabulis anni nonaginta; quos impleuiſſe poterat Iaddus eo anno, quo mortuus eſt. Sed nunc ad hiſtoriæ ſeriem, calamum recurrere ſinamus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3616.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 170.

1 ANNO Artaxerxis Longimani circiter vigeſimo ſeptimo, vel ſaltem non ante; oportet Eſdram ſcripſiſſe librum eius nomine inſcriptum; vt ex his, quæ ſub annis mundi 3540. num. 1. & 3610. num. 9. dicta ſunt colligi poteſt. Tunc enim credibile eſt, iam expletam fuiſſe templi fabricam ab Artaxerxe Longimano Ieroſolymis, opera Neemiæ conſtructam, de qua locis citatis mentionem fecimus; Et ipſe item Eſdras, tamquam de tunc iam conſtructa, meminit 1. Eſdr. cap. 6. ver. 14. Secundus autem Eſdræ liber, qui Neemias inſcribitur, videtur longè poſt fuiſſe ſcriptus. Siquidem cap. vlt. agit de his, quæ poſt finem dierum prædicti regis, in Ieruſalem acciderunt. Niſi forte (quod non eſt improbabile) ambos poſt defunctum eundem Artaxerxem, quis contendat fuiſſe conſcriptos. *Libri Eſdræ quando conſcripti.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3621.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 175.

1 ANNO prædicti Artaxerxis Longimani trigeſimo ſecundo ad finem appropinquante, Neemias iuxta condictum, reuerſus eſt ad Regem, in Perſidẽ; vt ipſemet teſtatur cap. 13. ver. 6. Quo apud Regem morantes multa mala inoluerunt in terra Iudas & illud præſertim, quod nõ obſtante ſeparatione vxorum alienigenarũ, quã a ſe Iudæi ſollemniter fecerant, quemadmodũ lex præcipiebat, & nos ſub anno mundi 3610. num. 12. diximus; denuo ad vomitum redierunt. Nam Eliaſib ſummus *Neemias redit ad regem, & interim Iudæi denuo præuaricantur.*

Sacer-

Sacerdos, qui alios ab huiuſmodi tranſgreſſione arcere debuerat, non modo id facere neglexit; ſed ipſe inprimis affinitatem contraxit cum quodam Tobia, qui erat Ammonites, vt dicitur Neem. cap. 4. ver. 3. Et, quod peius fuit, cùm ipſe Eliaſib eſſet præpoſitus Gazophilatio grandi, quod erectum fuerat in veſtibulo domus Domini, ad reponenda in eo munera, & decimas, ac primitias, quæ offerrebantur pro ſuſtentandis Sacerdotibus ac Leuitis, eundem Tobiam, neſcio quo modo, introduxit in regimine, & gubernatione ſeu cura dicti Gazophilatij, non ſine graui Leuitarum damno, & ſcandalo, vt ex ſequentibus, quæ Neem. cap. vlt. referuntur, clarius apparebit. Porrò Ammonitas, & Moabitas inter Iudaici populi alienigenas debuiſſe computari, patet Deuter. cap. 23. ver. 3. vſque ad 7.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3629.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 383.

Reuertitur Neemias de Perſide, & abuſus introductos tollit.

IN fine dierum, ſubaudi Artaxerxis, quem paulo ante ſcriptura ſacra Neem. cap. vlt. ver. 6. nominauerat; hoc eſt, vt arbitror, anno regni eius quadrageſimo, qui 1
pariter fuit vitæ eius regnique poſtremus, vt numero proximo probabitur; Neemias rogato Rege, & obtenta ab eo licentia, iterum de Perſide redijt in Ieruſalem; vbi cū inueniſſet quaſdam legis tranſgreſſiones, eas totis viribus corrigere tollereque curauit. Et ante omnia proiecit de Gazophilatio vaſa domus Tobiæ, de quo paulo ante dicebamus; Et mundari iuſſit Gazophilatium, atque in eo inferri vaſa domus Domini, in quibus ritè ac legitimè reponi poſſent thus, & alia quæ offerrebantur pro cultu Domini conſeruando. Deinde reuocauit Leuitas, qui aufugerant vnuſquiſq; in regionem ſuam, eo quod partes eis ſecundum legem datæ non fuiſſent, ad debitā ipſorum ſuſtentationem. Ex quo perſpicue licet inferre, quod illas Eliaſib, & Tobias furarentur, vel potius per potentiā raperent, & in vſus proprios conuerterent. Cōſtituit proinde alios, ſcilicet Sacerdotes, & Leuitas ſuper horrea decimarum frumenti, vini, & olei, integerrimos, qui fideliter iuſteque debitas fratribus ſuis portiones impertirent. Præterea cum vidiſſet paſſim violari Sabbatum, per quoſdam eo die venalia Ioroſolymis inferrentes; redarguit ciuitatis optimates, qui forte, q; res ſua ageretur, clam fouebant hoc malum; & inſuper vt illud ipſum penitus auferret, iuſſit claudi vrbis portas die ſabbati, eaſdemque cuſtodiri primum a pueris ſuis; mox a Leuitis. Item cum aduertiſſet, quod nonnulli ex Iudæis vxores denuo duxiſſent alienigenas; alios acriter obiurgauit; alios maledixit; quoſdam grauius puniēs, cecidit ac decalurauit; & quoſdam adiurauit, ne id facerent; ſed neq; veritus eſt fugare Sanaballat Horonitem, qui erat gener filiorum Ioiadæ filij Eliaſib Sacerdotis magni. Denique Iudæis iterum ab alienigenarum commixtione mundatis, conſtituit, vel potius reſtituit ordines Sacerdotum ac Leuitarum, vnumquemque in miniſterio ſuo. Quæ omnia fuſius explicantur Neem. cap. vlt. per totum. Ceterum quoniam hinc vſque ad tempora Machabæorum præter hiſtoriam Eſther, quam ſuo loco recenſebimus, nihil ferè aliud in ſacris ſcripturis habemus, niſi pauca quædā ſparſim obiterque memorata, quæ nos pariter, pro vt occaſio tulerit, referremus: Propterea, hic & deinceps, neceſſarium erit, pro aliquali temporum continuatione, quædam ſummatim ab Ethnicorum ſeu Gentilium hiſtorijs magis probatis mutuari: quod tamen parcè admodum erit faciendum, ne inſtituti noſtri limites tranſgredi velle videamur.

Cur quædam ab Ethnicorū hiſtorijs hic deinceps ſint inſerenda.

Moritur Artaxerxes Longimanus.

Eodem anno regni ſui quadrageſimo expleto præfatus Artaxerxes Longimanus, 2
exceſſit è vita, vt probat ex Thucydide Scaliger lib. 5. De emendatione temporum in cap. De Exceſſu Darij Longimani; & colligitur etiam ex Diodoro Siculo lib. 12. & Euſebio, & Adone in Chronicis; qui eundem quadraginta annis regnaſſe teſtantur, quos poſtea ſecuti ſunt alij ſcriptores ferè omnes.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3630.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 184.

1 ANNO proximo; qui erat primus Olympiadis octogeſimæ nonæ; vt videre eſt in tabulis; regnaſſe dicuntur in Perſide, primo Xerxes huius nominis ſecūdus, rex verò Perſarum octauus. Deinde Sogdianus rex Perſarum nonus; qui ambo vnus poſt alterum, vi doloque regnum occupaſſe, ac perijſſe perhibentur; primus cum regnaſſet duobus menſibus, alter autem ſeptem, vt ait Diodorus vbi ſupra vel octo, vt Euſebius in Chronicis.

Regnant Xerxes ſecundus, & Sogdianus in Perſide.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3631.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 185.

1 ANNO inſequenti circiter inchoante, regnauit in Perſide Darius cognomine Nothus, fuitque rex Perſarū decimus, & Longimani quidem filius, ſed non ex legitima vxore natus. Et hic quidem regnū tenuit annis non 18. vt Adon in Chronico, ſed decē & nouē, vt ſcriptū reliquerūt Euſebius, Diodorus locis ſupra citatis, & Beda de ſex ætatibus mūdi, & alij; q; et ex Thucydide colligit Scaliger loco paulo ſuperius adducto. Hunc Darium Sulpitius lib. 2. hiſtoriæ ſacræ, & Scaliger li. 6. De emendatione temporum cap. De hebdomadibus Danielis, crediderunt eſſe illum cuius fit mentio 1. Eſdr. c. 6. & Zachar. c. 1. & 7. & Aggæi c. 1. & 2. Quibus in locis habetur, quod anno regni eius ſecundo, reaſumpta eſt templi ædificatio; Et anno ipſius ſexto expleta fuit. Sed iſtorum opinio, non videtur poſſe ſubſiſtere: Quandoquidem ex libris Eſdræ, Aggæi, & Zachariæ citatis, & præſertim Zachar. cap. 4. ver. 9. conſtat, quod idem Zorobabel, qui ſub Cyro ſundamenta templi iecerat, idem templum expleuit; ſubaudi anno Darij ſexto, vt colligitur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 15. & nos ſub anno mundi 3537. num. 1. explicauimus. Quare ſi iſte Darius, fuiſſet ille qui dictus eſt Nothus; oporteret prædictum Zorobabelem fuiſſe valde ſenem, puta ad minus centum triginta quattuor annorum, quando ædificauit templum. Nam ex tabulis manifeſtum eſt, a ſoluta Iudæorum captiuitate, ad annum Darij Nothi ſextum, fluxiſſe annos centum viginti; & probabile eſt ipſum Zorobabel quattuordecim aut quindecim ſaltem fuiſſe annorum, vt poſitum eſt in tabulis, quando ipſo Duce, populus ſundamenta templi iacere cœpit: Atqui tempore illius Darij ſub quo ædificatum, abſolutumque fuit templum, Zorobabelem non fuiſſe ſenem, ſed adhuc iuuenem ſiue adoleſcentem apertè probari poteſt ex 3. Eſdr. cap. 3. ver. 4. & 16. & cap. 4. ver. 13. & 58. Qui quidem liber licet non ſit ſacer; non eſt, tamē eius Auctor minoris auctoritatis, ac ſunt alij veteres probatique Auctores. Idem comprobari poteſt; quia regnante Dario Notho, oportet ſummum ſacerdotium Ieroſolymis fuiſſe penes Eliaſib, aut filium eius, non autem penes Ieſum filium Ioſedec; quem tamen ex locis ſacræ ſcripturæ citatis, ac præcipuè Aggæi cap. 1. ver. 1. 12. & 14. Et c. 2. ver. 3. & 5. colligi poteſt cum Zorobabele pariter interfuiſſe, quando ſundatum, & perfectum eſt templum. Signum ergo eſt ipſum non ſub Dario Notho, ſed ſub Dario Hyſtaſpis fuiſſe ædificatum; quemadmodum nos ſub annis mundi 3533. num. 1. & 3537. num. 1. & 3540. num. 1. oſtendimus.

Regnat Darius Nothus.

Sub hoc rege templum non fuiſſe ædificatū

AB ORBE CONDITO ANNVS 3633.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 187.

Annus Iubilei 21.

ANNO regni Darij Nothi tertio, oportet incidiſſe in Iudæa annum Iubilei vigeſimi primi: Iſte enim eſt annus ab introitu Iſraelis in terram promiſſionis, milleſimus quinquageſimus, vt apparet in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3640.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 194.

Eſdras moritur.

ANNO regni eiuſdem Darij Nothi circiter decimo, probabiliter credi poteſt Eſdram famoſiſſimum veteris legis Sacerdotem, & Scribam in lege doctiſſimum, in Iudæa deceſſiſſe, poſt multos in ſacris ſtudijs, nec non in populo, quæ legis erant, erudiendo, atque in his quæ ad verum Dei cultum pertinebant, inſtituendo, exantlatos labores: quemadmodum ex his, quæ ſub anno mundi 3610. num. 22. & 23. diſſeruimus, colligi poteſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3649.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 203.

Darius Nothus moritur.

ANNO quarto Olympiadis nonageſimæ tertiæ, vt ex Diodoro tradit Scaliger lib. 5. De emendatione temporum, in capite de Exceſſu Artaxerxis Longimani, & initio Darij Nothi; idem Darius Nothus deceſſit, cum regnaſſet annis decem & nouem quemadmodum ſub anno regni eius primo probatum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3650.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 204.

Regnat Artaxerxes Mnemon in Perſide qui fuit maritus Eſther.

ANNO proximo regnauit in Perſide alter Artaxerxes Rex Perſarum vndecimus, cognomento Mnemon, quod idem eſt ac ſi diceremus, memor; ſic nuncupatus quod inſigni admodum memoria præditus eſſet. Huius vitam fuſius deſcribit Plutarchus ſub titulo, Artaxerxes, quem Xerxis ex filia nepotem fuiſſe aſſerit; & eundem præfati Darij Nothi filium facit Scaliger libro ſupra citato cap. De initio Artaxerxis Mnemonis. Hunc credimus eundem fuiſſe cum illo Perſarum Rege qui in libro Eſther quandoque Aſſuerus, & quandoque Artaxerxes nominatur. Nam cũ eiuſdem libri hiſtoria, ſub nullo alio Rege conueniẽtius poni poſſe videatur, quam vel Longimano, vel Mnemone: nos propter rationes quas ſub anno mundi 3590.

num.

num. 7. adduximus; eandem potius Mnemonis, quam Longimani temporibus ponendam eſſe cenſuimus; idque eo libentius, quod hæc opinio non ſit noua, aut obſcuta; ſed valde celebris, & veterum probatiſſimorumque ſcriptorum Euſebij, Iſidori, Bedæ, & aliorum: Quam ſequitur etiam Pererius lib. 10. in Danielem quæſt. 17. vbi hiſtoriam Eſther ait contigiſſe ſub finem ſeptem primarum Danielis hebdomadarum ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Ieruſalem; Et libro decimo tertio agens de Regibus Perſarum, vbi deuenit ad Mnemonem, ſub eo illam accidiſſe aſſerit.

2 Neque verò me latet, Cardinalem Bellarminum lib. 1. De verbo Dei cap. 7. duo aduerſus hanc ſententiam argumenta, vt ipſe ait, non leuia attuliſſe: propterea eadem hic referre, ac diluere neceſſarium duxi. Primum eſt, quia ſcribit Ioſephus lib. contta Apionem, non haberi apud Hebræos in canone ſacrorum librorum, eos libros, qui poſt tempora Artaxerxis Longimani ſcripti ſunt; Siquidem ſacrorum librotum canonem Eſdras compoſuit: cuius vita non extenditur vltra tempora Longimani: at liber Eſther, ſemper in canone Hebræorum fuit, vt ex eodem Ioſepho lib. 11. antiq. cap. 6. & lib. 1. contra Apionem colligitur. Non igitur hiſtoria Eſther ad tempora Mnemonis reſerrenda eſt: Deinde Artaxetxis Mnemonis vitam accuratè ſcripſit Plutarchus; qui tamen, ne innuit quidem aliquid eorum quæ traduntur in libro Eſther: quin potius contraria: Narrat enim Plutarchus Artaxerxem Mnemonem duas coniuges habuiſſe, Statiram, & Atoſſam: neutra autem poteſt eſſe Vaſti, aut Eſther, quæ Aſſueri noſtri vxores fuerunt. Nam Vaſti repudiata fuit Eſth. ca. 1. ver. 19. 20. & 21. Statira autem veneficio interfecta dum adhuc Regina eſſet, & cum ingenti Regis dolore. Atoſſa verò repudiata numquam fuit; ſed vixit cum Artaxerxe vſque ad eius mortem. Iam verò Eſther, Hebræa erat genere: & in matrimonium accepta ab Artaxerxe, anno regni eius ſeptimo, Eſth. capitulo 2. verſiculo 16. & 17. Atoſſa autem non Hebræa, ſed Perſica, & eiuſdem Artaxerxis filia fuit: Statira verò non anno regni ſeptimo aſſumpta, ſed antequam regnare inciperet Artaxerxes, ab eo ducta fuerat. Hæc ferè Bellarminus. cui reſpondere ſic poſſumus.

3 Ad primum eſto, quod Eſdras canonem ſacrorum librorum compoſuerit, viginti duobus duntaxat libris diſtinctum; Et quod ipſe (tametſi nos aliter ſentiamus) non vltra Longimani tempora vitam produxerit: Quia tamen Ioſephus, quinam eſſent illi viginti duo libri, non explicat; fortius probandum erat librum Eſther inter ipſos ſemper fuiſſe connumeratum: nam quod Ioſephus vndecimo Antiqui. capitulo ſexto, narret hiſtoriam ipſius Eſther; & quod idem libro primo contra Apionem dicat, ſe libros Antiquitatum ex ſacris codicibus collegiſſe; non videtur ſatis probare intentum: Siquidem certiſſimum eſt, eundem Auctorem ex ſactis quidem potiſſimum; ſed ex alijs quoque antiquis Hebræorum libris, ſuos Antiquitatum compilaſſe: nam & lib. 2. Antiq. cap. 5. quædam de Moyſe; Et lib. 10. cap. 12. de Daniele item aliqua ſcribit, quæ in ſacris ſctiptutis minime reperiuntur: quod pluribus quoque alijs in locis obſeruari poterit: Et lib. 11. cap. 4. plura ferè ad verbum deſumit ex 3. Eſdræ libro, qui tamē Canonicus numquam fuit. Quare quod pariter de libro Eſther ferè omnia deprompſerit; non probat librum Eſther, olim in canone ſacrorum librorum ab Eſdra compoſitum extitiſſe; ſed potuiſſe etiam eſſe de numero illorum librorum, qui poſt Eſdræ obitum conſcripti fuerūt, & mox in ſacro canone regiſtrati; quales ſunt liber Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Machabæorum, & alij. Quod ſi quis percunctetur, a quonam, & quando liber Eſther fuerit conſcriptus, & in ſacro canone poſitus: facile reſponderi poteſt: a Mardochæo quidem fuiſſe ſcriptum, quemadmodum communior Doctorum ſententia eſt, & perſpicue colligitur Eſther c. 9. ver. 20. 26. & 29. idque, vt arbittor, anno regni Aſſueri ſiue Artaxerxis Mnemonis duodecimo, vel decimo tertio; nimirum ſtatim ac omnia quæ in ipſo continentur, geſta fuerunt. Quando autem in ſacro canone fuerit poſitus; tametſi nihil certi afferre poſſumus; probabile tamen eſt, id fuiſſe factum; vel quando, Regina Mardochæoq; mandantibus, inſtituti ſunt dies Phurim, hoc eſt ſortium, quotannis apud Iudæos celebrandi; Vel anno regni Philometoris quarto, quā-

Reſponſio ad argumēta Bellarmini.

do Doſithæus, & Ptolemæus tulerunt epiſtolã Phurim, ſiue ſortium, in Ieruſalem, vt
dicitur Eſther cap. 11. ver. 1. Et planè indicat ibidem, illa tam diligens anni, regis,
& aliarum circunſtantiarum notatio: Ex qua profectò non obſcurè licet coniectari
tunc primum epiſtolam illam, ideſt librum Eſther (ſic enim apertè declaratur, eiuſ-
dem libri cap. nono, verſic. 26. illis verbis: Et cuncta quæ geſta ſunt, epiſtolæ, ideſt
libri huius volumine continentur) delatum fuiſſe in Ieruſalem: alioquin, ſi non ori-
ginalis codex; ſed exemplar eius duntaxat Ieroſolymis tunc delatus fuiſſet; ſuper-
fluum videri, poſſet, eiuſmodi delationis tempus, tot circunſtantijs, & tanta ſolem-
nitate, in ſacra præſertim ſcriptura debuiſſe notari. Quare hinc ſatis probabiliter
inſerri poſſe videtur, quod prius dicebamus: nempe librum Eſther, in ſacrorum li-
brorum canone ab Eſdra compoſito, nequaquam extitiſſe. Siquidem omnes illius
canonis libri, in Bibliotheca, quam Neemias Ieroſolymis conſtruxerat, repoſiti fue-
rant; ita vt iam non opus eſſet aliquem ipſorum, alibi quærere, ac ibidem aſportare.
Hoc ſi verum eſt, vtique hinc etiam deduci poteſt, hiſtoriam Eſther potius ſub Ar-
taxerxe Mnemone, quàm ſub Longimano contigiſſe: Et propterea poſt Eſdræ o-
bitum, vt diximus, a Mardochæo fuiſſe conſcriptam; ac poſtea Scribarum cõſilio &
opera, inter ſacra volumina repoſitam, & connumeratam.

Ad alterum Bellarmini argumentum dicere poſſumus: Non mirum eſſe, quòd 4
diuerſimodè Plutarchus, & Auctor libri Eſther, de Artaxerxis vxoribus ſcripſerint.
Quandoquidem certum eſt, Ethnicos Scriptores, multo aliter referrè ſolitos eſſe,
quæ ad ſacram pertinent hiſtoriam, quàm in ipſamet ſacra ſcriptura reperiatur:
quemadmodum ſub anno mundi 1656. num. 23. & 26. diximus, & pluribus exem-
plis planum fieri poteſt ex Ioſepho primo Antiq. capitulo 4. & 8. Sed præcipue in
toto ferè primo contra Apionem libro. Et item ex Euſebio libro nono, De Præpa-
ratione Euangelica cap. vlt. Vbi plura ab antiquis Ethnicorum Scriptoribus mutua-
ta referuntur: De Diluuio. De Turre Babel. De diuiſione linguarum. De Abraha-
mo. De Moyſe, & alijs, valde diuerſa ab his quæ de eiſdem, in ſacra ſcriptura legi-
mus. Vnde ſufficit, Plutarchum in hoc cum Auctore libri Eſther conuenire, quòd
vterque ponat, hunc Artaxerxem, duas habuiſſe vxores: præſertim cum fieri poſſit,
vt quæ repudiata dicitur, etiam inſcio ac inuito rege, poſtea clam veneficio fuerit
interfecta; & quòd Eſther, quia in Perſide nata erat, non Hebræa, ſed Perſica; & in-
ſuper falſo quoque eiuſdem Artaxerxis filia, quod ab eo tantopere diligeretur, cre-
dita fuerit, a Græco præſertim ſcriptore.

Alia obiecta. Scio contra hanc poſitionem, quòd ſcilicet Artaxerxes Mnemon fuerit ma- 5
ritus Eſther; alia poſſe obijci: nimirum, non videri veriſimile, dictum Arta-
xerxem timuiſſe, ne Aman transferret regnum Perſarum ad Macedones, vt legi-
mus de Aſſuero Eſther capitulo 16. verſiculo 14. Siquidem, vt ait Iuſtinus in calce
libri ſexti, regnum Macedonum, vſque ad tempora Philippi patris Alexandri Ma-
gni, fuit valde obſcurum; Et (vt tradit Diodorus libro decimo ſexto ſub anno di-
cti Philippi vigeſimo) nonniſi anno regni eiuſdem Philippi vigeſimo, qui con-
currit cum vigeſimo quarto regni Artaxerxis Ochi, vt noſtris patet in tabulis,
cœperunt ſuſpectæ eſſe Perſis Macedonum vires. Præterea, quia oporteret Mar-
dochæum ſupra ducentos vigintiquinque annos vixiſſe: nam Eſther capitulo ſe-
cundo verſiculo ſexto, & capitulo vndecimo verſiculo quarto, dicitur tranſlatus
de Ieruſalem cum Iechonia. totidem verò annos, a tranſmigratione Iechoniæ, ad
duodecimum Artaxerxis Mnemonis annum, in quo conſtat Mardochæum fuiſſe
ſuperſtitem, fluxiſſe, dinumerari poteſt in tabulis. Sed ad hæc reſpondere poſſu-
Responſio. mus. Ad primum, cum ipſo Cardinali Bellarmino, loco ſupra numero ſecundo ad-
ducto, Artaxerxem non timuiſſe, quòd tunc Macedones cum regno Perſarum de
Imperio competere poſſent; ſed ne Aman, genere Macedo, gentem ſuam tunc ob-
ſcuram, tranſlato ad ſe ſuoſque Perſarum Imperio, illuſtrare contenderet.
Ad alteram obiectionem, de Mardochæo, dicimus cum Rabbi Paulo, Caieta-
no, Melchiore Cano, Pererio, & eodem Cardinali Bellarmino, locis ſub
anno mundi 3456. numero ſecundo adductis, textus Eſther proximè ci-
tatos, qui habent, Mardochæum tranſlatum fuiſſe de Ieruſalem cum rege

Iecho-

Iechonia; rectè ita poſſe interpretari, vt ſit ſenſus, Mardochæum, non in propria; ſed parentum, aut maiorum ſuorum perſona fuiſſe tranſlatum. Neque enim noua eſt hæc interpretandi ratio, aut in ſacris ſcripturis inuſitata. Siquidem 2. Eſdr. cap.7.ver.6.& 7. inter illos, qui dicuntur rediſſe de captiuitate, quos (inquit ſcriptura) tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, numerantur Ioſue, & Zorobabel: Et tamen conſtat Matth. cap.1.ver.12. Zorobabelem natum eſſe poſt dictam captiuitatem, Et idem credi poteſt de ipſo Ioſue, & multis alijs; quemadmodum apertè colligitur 1.Eſdr.cap.3.ver.11. & 12. vbi dicitur, quòd qui non viderant templum Salomonis, exultabant videntes fundamenta templi Zorobabelis; qui verò primum viderant, flebant, arguentes ex fundamentorum craſſitudine, poſterius illud templum, ad prioris altitudinem attolli non poſſe. Signum ergo eſt, quod inter Iudæos qui reuerſi fuerant de captiuitate Babylonica, plures nati erant poſt illam, & nunquam viderant templum Salomonis: Et nihilominus omnes dicuntur tranſlati a rege Babylonis, nimirum aliqui in proprijs, alij verò in parentum perſonis. Scimus etiam Geneſ.cap.46. verſic,27. & Deuter. cap.10. ver. 22. in illis ſeptuaginta animabus, quæ dicuntur ingreſſæ cum Iacob in Ægyptum, computari etiam duos Ioſephi filios iam in Ægypto natos, qui non aliter in dicto ingredientium numero includi poſſe videntur, niſi quatenus erant in lumbis patris ſui Ioſeph, quando ipſe de terra Chanaan venerat in Ægyptum. Cur autem locis Eſther allegatis ſcriptura commemoret Mardochæum duxiſſe originem a concaptiuis Iechoniæ, puto cauſam adduci poſſe duplicem; nempe alteram, vt per hoc commendaret ipſum Mardochæum, quòd ſcilicet non eſſet de progenie illorum, qui cum obſtinato Sedecia, Dei voces per Ieremiam Prophetam ſæpius eis inculcatas contemnentes, deditionem regi Babylonis facere recuſarant; ſed de proſapia eorum qui cum Iechonia, eidem Ieremiæ monitis, Deique iuſſionibus obtemperantes, vltro ſe dediderant regi Babylonis. Alteram vt planum fieret, quamobrem ipſe Mardochæus, & Eſther filia eius adoptiua, tantopere a rege exaltati fuerint, nimirum, vt præfati Ieremiæ vaticinia oſtenderentur impleta. Recole duos illos calatos Prophetæ diuinitus præmonſtratos, Ierem. cap.24. Alterum electiſſimarum ficuum; Alterum peſſimarum refertos; Et eiuſdem viſionis expoſitionem ibidem ſubiunctam; Et intelliges quanta bona pollicitus ſit Dominus ijs, qui cum Iechonia; & quanta cominatus fuerit mala ijs, qui cum Sedecia in captiuitatem ducti eſſent. *Exponuntur duo loci lib. Eſther.*

6 Ceterum haud me præterit, non deeſſe ex recentioribus, qui hiſtoriam Eſther, ſub Artaxerxe Ocho collocandam putent; & non improbabilibus id monſtrare contendant rationibus. Verumtamen mihi multo magis arridet memorata grauiſſimorum veterumque Doctorum opinio; tum propter ea, quæ infra ſub anno nu. 3690. num. 2. dicenda ſunt; tum verò maxime quòd hæc ſententia celebrior ſit, & meo iudicio probabilior, ac etiam magis conſentanea videatur his, quæ de prophetia ſeptuaginta hebdomadarum Danielis, tradunt Pererius lib.10.in Danielem & alij; qui inueſtigantes cauſam, cur ſeptem priores hebdomades, ſeparatim a reliquis memorentur; aiunt: id etiam eſſe factum, ad ſubſequens myſterium quodammodo præmonſtrandum; nempe, quòd ſpeciatim circa initia, & finem ſeptem primarum hebdomadarum, Iudæi poſtea a Deo, ſingularibus quibuſdam fauoribus domi, foriſque afficiendi erant. Conſtat enim, quod circa ipſarum initia, Ieruſalem ipſorum Metropolis reædificata eſt; & templum ampliarum atque munitum, vt ſub anno mundi 3610.num.1.2.9.& 15. diximus; Circa verò finem earum, res eorundem Iudæorum, in Perſide, admodum proſperè, & ſupraquam ſperare poterant, ſub Artaxerxe marito Eſther, feliciter ceſſerunt: Annusquippe regni Artaxerxis Mnemonis ſeptimus, in quo Eſther ad regnum euecta eſt, incidit in annum hebdomadarum Danielis quadrageſimum ſeptimum, vt patet in tabulis, & ad ſeptimam pertinet hebdomadam. Itaque vt ad rem redeamus, hac opinione ſuppoſita, quòd ſcilicet quæ in lib. Eſther deſcribuntur, ſub Artaxerxe Mnemone geſta fuerint; dicimus quòd *Hiſtoriam Eſther non ſub Artaxerxe Ocho contigiſſe.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3651.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 205.

Somnia Mardochai prophetica.

ANNO regni ſecundo Artaxerxis Mmnemonis, qui Eſther cap. 1. ver. 1. etiam 1
Aſſuerus nuncupatur; Mardochæus Iudæus, de tribu Beniamin, qui habitabat
in Suſis vrbe Perſarum regia, & erat vir magnus, ac inter primos aulæ regiæ; vidit
prima die menſis Niſan, ſomnium illud duorum draconum inter ſe confligentium;
& parui cuiuſdam fontis, qui creuit in fluuium maximum, Eſther cap. 11. ver. 2. vſque
ad finem capitis. Quo ſomnio portendebatur, maxima illa diſceptatio, quæ poſtmodum orta eſt inter ipſum Mardochæum, & Aman; Et item mirabilis illa puellæ
Eſther exaltatio, de ſtatu priuato & humili, ad regni thronum, & gloriam; quemadmodum diſertè declaratur Eſther cap. 10. ver. 4. vſque ad 12.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3652.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 206.

Aſſuerus fecit grande conuiuiũ in quo Vaſti regina repudiatur.

ANNO regni ſui tertio, idem Artaxerxes ſiue Aſſuerus Rex Perſarum, fecit 1
grande illud celeberrimumque conuiuium, quod latè deſcribitur Eſther cap.
1. per totum. In quo quidem conuiuio Regina Vaſti, quod a marito accerſita,
ti, parere recuſaſſet, repudiata fuit; Et hac occaſione, vulgatum eſt edictum regium
in omni Perſarum Imperio; quo viri, vxorum ſuarum Domini declarabantur. Et nõ
multo poſt de mandato Regis, quæſitæ ſunt aliquot Virgines, cunctis ſpecioſiores,
de omni regno ſuo; & adductæ Suſis in domo feminarum Regis, ſub cura Egæi eu- 3
nuchi, qui eis omnia ad victum neceſſaria, & quæcunque ad ornatum vellent, cumulatè prouideret; vt poſtea quæ magis placeret Regi, ipſa eius vxor eſſet, & Regina
loco Vaſti. Porrò inter prædictas Virgines, ducta quoque fuit Ediſſa, quæ alio nomine dicebatur Eſther, filia fratris præfati Mardochæi; quam vtroque parente orbatam, ipſe adoptauerat in filiam: Et hæc (quemadmodum ei præceperat Mardochæus) noluit indicare genus ſuum. Eſther cap. 2. ver. 1. vſque ad 12.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3656.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 210.

Eliacim genuit Azor.

ANNO prædicti Aſſueri ſeptimo, creditur Eliacim genuiſſe Azor, Matthæi 1
cap. 1. ver. 13. iuxta ea, quæ de hac Saluatoris genealogia, in eodem Euangelio deſcripta, nos ſub anno mundi 3461. num. 1. diſſeruimus: Vbi etiam diximus,
quod tunc poterat Eliacim fuiſſe annorum quinquaginta vno, vt & apparet in tabulis.

Eſther fit uxor Aſſueri, & regina.

Eodẽ anno eiuſdẽ Aſſueri, ſeu Artaxerxis ſeptimo, mẽſe anni Hebræorũ ſacri de 2
cimo, vel (vt aiũt lxx. Interpretes & Ioſephus 11. antiq. c. 6. nõ multo poſt initiũ) duodecimo, ducta eſt Eſther ad cubiculũ regis, q eius incredibili pulchritudine, & gratia

captus, dilexit eam ſuper omnes alias, ac legitimam duxit in coniugem; ponenſq; diadema regni in capite eius, fecit eam, pro vaſti iam repudiata, regnare: Inſuper voluit nuptias eius magnificentiſſime celebrari cunctis Principibus ad regale conuiuium inuitatis; ſimulque g[illegible]ioſis, de more, decretis per vniuerſas prouincias, in communi lætitia, promulgatis; ac muneribus regali munificentia elargitis Eſther cap. 2. ver. 16. vſque ad 19.

3 Per idem tempus, antequam Eſther Regina ſe eſſe Iudæam prodidiſſet, Mardochæus, qui tum ad palatij ianuam morari conſueuerat, detexit inſidias duorum Eunuchorum, qui in primo palatij limine præſidebant, & neſcio qua de cauſa aduerſus Regem indignati, volebant illum interficere; detulit ergo eos Reginæ; & illa Regi ex nomine Mardochæi. Rex autem debitis inquiſitionibus interrogationibusque præmiſſis, cum rem ita eſſe, vt delata fuerat, cognouiſſet; iuſſit vtrumque appendi in patibulo; & delationem a Mardochæo fideliter factam, in Annalibus adnotari, vt pro opportunitate, debitam ei gratiam referre poſſet. Eſther cap. 2. ver. 21. vſque ad finem capitis.

Mardochæus detegit inſidias Eunuchorum qui volebant regem occidere.

4 Poſt hæc Aſſuerus Rex exaltauit vnum de ſeruis ſuis nomine Aman, ſuper omnes Principes regni ſui; præcepitque vt omnes curiales flecterent ei genua, & adorarẽt eum; quod cum Mardochæus Iudæus facere renuiſſet, non tumore inflatus ſuperbiæ (quemadmodum ipſemet coram Domino proteſtatur Eſther cap. 13. ver. 12. vſque ad 15.) ſed ne honorem illum qui Deo principaliter tribui conſueuit; homini dare videretur: Indignatus Aman de hac re nimis; & præ oimia mentis extolentia, paruipendens de vno Mardochæo vindictam ſumere; cogitauit ſtatuitque in corde ſuo, vniuerſam Iudæorum nationem, in regno Aſſueri commorantem, perdere. Eſther cap. 3. ver. 1. vſque ad 7. Quamobrem

Aſſuerus exaltat Aman, qui ſtatuit perdere Iudæos.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3661.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 215.

1 ANNO prædicti Artaxerxis ſiue Aſſueri duodecimo, vt expreſſe notatur Eſther c. 3. ver. 7. menſe anni ſacri 1. Volens Aman, ad ſolatium forte amicorum ſuorũ, ſortiri quonã tẽpore deberet conceptũ Iudæis interitũ inſerre; iuſſit coram ſe afferri vrnã ſchedulas continentẽ, ſingulis anni menſium nominibus, & ſingulis pariter menſium diebus notatas; & vna ex illis educta ac lecta, ſorte exijt, quæ his aut eiuſmodi verbis ſignata erat: Die decima tertia mẽſis duodecimi, qui apud Hebręos dicebatur Adar. Exinde ergo non diſtulit Aman quæ cogitauerat quantotius opere implere; & pro tẽporis opportunitate hæc aut ſimilia Regi ſuggerere: nimirũ, reperiri in regno eius populum Iudaicum numero iam valde auctum, religione, ritibus, ac legibus a ceteris omnibus ſegregatum: & ſcita Regis contemnentem: non expedire bono publico, nec regij ſtatus ſecuritati, illum amplius tolerare; ne adhuc magis inſoleſceret; & aut regno perniciem adſerret, aut aliter Regibus negotium faceſſeret. Ad hæc, vt Regis animum facilius flecteret; pollicebatur, ſi Iudæi interire iuberentur, ſe decem millia argenti talenta regio fiſco appenſurum. Et hæc ſunt (vt bene notat Rupertus lib. 10. De Victoria verbi Dei ca. vlt.) quæ olim indicauerat prophetia Danielis cap. 7. ver. 5. illis verbis: Et dicebant vrſo, ſurge, comede carnes plurimas &c. Conſtat enim ibidem Vrſi typo ſignificari Regem Perſarum. Cum itaque Aman obtinuiſſet a Rege facultatem perdendi Iudæos; confeſtim litteras Regis annulo obſignatas (quarum exemplar legitur Eſther cap. 13.) die eiuſdem menſis primi decimo tertio, ad vniuerſas regni Prouincias tranſmitti curauit; vt in ſingulis vrbibus & oppidis, omnes ad patrandum die decimo tertio menſis duodecimi prædictum facinus inuenirentur parati. Quod vt primum Iudæis innotuit; nihil aliud in domibus eorum, per cuncta oppida & loca, ad quæ crudele Regis edictũ

Aman agit cũ rege de perdendis Iudæis.

Mardochæus, & Eſther cum populo ſuo plangunt imminentem Iudæorum interitum.

deuenerat, niſi fletus, & planctus, & eiulatus audiebantur. Quin & ipſe Mardochæus, viſo eodem edicto, quod (Rege & Aman conuiuia celebrantibus, & è conuerſo cunctis Iudæis qui in vrbe erant flentibus) pendebat in Suſis; tam repentino ac inopinato perculſus infortunio, ſciſſis veſtibus, & ſacco indutus, ac cinere conſperſus caput, ante palatij fores, præ nimia animi amaritudine, vſque adeo clamare cœpit, vt tanta eius afflictio Reginam latere non potuerit. Quæ cum tantæ nouitatis cauſas adamuſſim intellexiſſet: ac ſimul etiam, nullum aliud tam graui malo ſupereſſe remedium: niſi ipſamet, non ſine maximo propriæ vitæ periculo: nimirum contra legem proximè latam, non vocata intraret ad Regem: Cumque tandem pro ſalute populi ſui id facere decreuiſſet: vt rectè ad tantum opus ſe præpararet: iuſſit Mardochæum, cum omni populo Iudaico, qui tum morabatur in Suſis, triduo ieiunare, & orare: quod & ipſa quoque cum ancillis ſuis accuratè fecit. Eſther capit. 4. per totum. Oratio autem eius habetur cap. 14. & illa quam habuit Mardochæus cum populo, deſcripta eſt cap. 13. ver. 8. vſque ad finem capitis.

Eſther impetrat a rege, Aman occidi, & populum ſuum ab interitu liberari.

Exacto autem die tertio, Eſther regio induta cultu, ingreſſa eſt atrium interius, quod erat contra baſilicam Regis, & primo quidem (quemadmodum late traditur cap. 15. ver. 4. & deinceps) exterrita eſt, & penè exanimata: mox a Rege erecta, & conſolata: humiliter poſtulauit, vt Rex ſimul cum Aman, ad paratum ſibi conuiuium venire non recuſaret, quod ſtatim impetrauit. poſt epulas ergo, ab exilarato Rege, de ſua petitione interrogata: rurſus vtrumq; ad ſequentis diei conuiuium, inuitat, pollicita tunc aperire Regi quid ab eo auderet optare. Interea denuo indignatus Aman aduerſus Mardochæũ, q ſibi de palatio egredienti, non modo nõ aſſurrexiſſet: ſed nec de loco motus eſſet: decreuit, de vxoris amicorũq; conſilio, poſtera die poſtulare a Rege, vt Mardochæum in excelſa cruce, quam protinus parari curauerat, ſuſpendi iuberet. Sed contra accidit. Nam cum forte Rex noctem illam duxiſſet inſomnem, iuſſiſſetque ſibi afferri Annales, ac coram ſe legi: audiens ſe opera Mardochæi, a nece, quam ſibi inferre duo eius Eunuchi parauerant, præſeruatum; nec quicquam hactenus ei pro tanto beneficio fuiſſe repenſum: Confeſtim accito Amã, præcepit ei, vt Mardochæũ diademate inſignitũ veſtibusq; indutum regijs, & equo, de ſella Regis impoſitũ, pedes ipſe per plateã ciuitatis deduceret, ac tali a Rege dignatũ honore proclamaret. Quę vt primũ infelix Amã, licet alto cordis dolore preſſus, præſtare coactus eſt: confeſtim in domũ ſe recipiens, magna animi confuſione ac perturbatione exagitatus: dum exalandi animi gratia, vxori, & amicis, quod ei præter ſpem euenerat, narrare aggreditur: Ecce ad Reginæ conuiuium vocatus, ire cõpellitur. Quo in conuiuio, Eſther Regina a Rege interpellata, vt petitionem ſuam proferret; ſuppliciter rogare cœpit Regem, pro ſua populique ſui vita: videnſque eum ſuper tali poſtulatione obſtupeſcentem: breuiter expoſuit Regi inſidias, & omnia quæ contra ſe ſuoſque peſſimus ille Aman compoſuerat. Quibus auditis, Rex ſupra quam credi poteſt iratus, ipſum Aman in patibulo, quod ipſe paulo ante Mardochæo parauerat, ſuſpendi iuſſit: & domum eius Reginæ dono dari; & annulum Regis de manu Aman ſublatum, Mardochæo conſignari: quem Regina tum faſſa eſt eſſe patruum ſuum: eundemque, conſentiente Rege, primarium domus ſuæ adminiſtratorem conſtituit. Sed & cunctis quoque Iudæis Regina non modo ſalutem ac liberationem ab interitu impetrauit a Rege; nimirum, vt priores litteræ, quas Aman tranſmiſerat; nouis litteris annulo Regis pariter obſignatis, irritæ fierent: Verum etiam vt è conuerſo ipſis Iudæis concederetur, de hoſtibus ſuis vindictam ſumere. Igitur die vigeſimo tertio menſis tertij, qui dicebatur Siban, poſteriores litteræ, tenoris, in poſtremo cap. libri Eſher, expreſſi, per celerea veredarios tranſmiſſæ ſunt ad vniuerſas regni Artaxerxis Prouincias: & illamet dies decima tertia menſis duodecimi, quam impius Aman neci omnium Iudæorum deſtinauerat: nunc ipſis Iudæis ad vleiſcendum ſe de inimicis ſuis conſtituta fuit; non ſine ingenti ipſorum ubique lætitia. Qui, vt aduenit ſtatuta dies, paſſim in cunctis regni Aſſueri regionibus, hoſtes ſuos impune trucidarunt: & diem ſequentem in epulis, & gaudio læti duxerunt: præterquam in Suſis, vbi quia hoſtium cædes, ad Reginæ inſtantiam, etiam die decima quarta perſeuerauit: in qua & decem filij Aman, patibulis affixi fuerunt: epulæ in diem decimamquintam protractæ ſunt. Quæ omnia ſuſius deſcri-

 bun-

buntur Eſther capitulo quinto, & deinceps vſque ad capitis noni ver. 17.

3 His peractis, recordatus eſt Mardochæus ſomnij duorum draconum, quod viderat anno regni eiuſdem Aſſueri ſecundo; & ex rebus quæ acciderant inter ipſum, & Aman, intellexit interpretationem eius. Mox recolens in his omnibus immenſa Dei beneficia, non ſolum erga ſe, & Reginam eius filiam adoptiuam, verum & erga vniuerſum populum Iudaicum; ad perpetuam eorum memoriam recolendam; ipſe pariter & Regina conſtituerunt dies illos, nimirum decimam quartam, & decimam quintam menſis Adar, pro feſtis in toto Iudaiſmo eſſe ſuſcipiendos, & quotannis in lætitia, & miſericordijs pauperum ſollemniter celebrandos, quod in ipſis, luctus atque triſtitia, cunctis Iudæis, diuino fauore, in hilaritatem gaudiumque conuerſa eſſent. Et propterea ſemel atque iterum de hac re ſcripſerunt omnibus Iudæis, in cunctis regni Aſſueri prouincijs commorantibus; qui prompto atque alacri animo ſuſceperunt in ſollemnem ritum perpetuo obſeruandum, quæcunque Eſther Regina, Mardochæuſque mandauerant. Sanè hos dies feſtos, vbique poſtea apud Iudæos celebrari conſueuiſſe, vſque ad tempora Ioſephi, qui claruit Veſpaſiano, & Tito imperantibus; teſtatur ipſemet 11. Antiq. cap, 6. ad calcem. Quinetiam, vſque hodie in vſu eſſe, colligi poteſt ex ipſorum Hebræorum Kalendario, in quo nunc quoque notati inueniuntur. Quamquam ſuſpicari quis poſſit, vel ipſum Ioſephum, vel eius Interpretem allucinari in eo, quod ibidem ſubdit: eadem feſta vocari Phruræa, quaſi conſeruatoria: Quia vt diſertis verbis explicat ſcriptura ſacra Eſther ca. 9. ver. 26. re vera, nuncupata ſunt Phurim ideſt Sortium; eo quod Phur, ideſt ſors in vrnam miſſa fuerit. Niſi forte poſterioribus temporibus, hæc feſta ex vocis ſimilitudine, etiam Phruræa, hoc eſt conſeruatoria dici cœperint, quod olim in ipſis totum ferè Iudaicum genus fuerit conſeruatum, & ab interitu liberatum. Ceterum, de prædicti Artaxerxis ſiue Aſſueri potentia, & fortitudine, & de magna ad eius Imperium acceſſione per ipſum facta; Item de præfati Mardochæi exaltatione; nimirum quod ſecundus eſſet a Rege; & quod admodum fauorabilis fuerit populo ſuo; breuiter tangitur Eſther cap. 10. ver. 1. vſque ad 4. Vbi inſuper hæc eadem in libris Medorū atque Perſarum deſcripta fuiſſe memoratur. Et hæc ſunt, quæ latius in toto libro Eſther deſcripta inueniuntur; geſtaque ſunt ab anno dicti Artaxerxis Aſſueri ſecundo, vſque ad duodecimum ferè expletum.

Dies Phurim quotannis celebrandi instituuntur.

De Aſſueri potentia, et Mardochæi exaltatione.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3683.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 237.

1 ANNO regni eiuſdem Artaxerxis Mnemonis trigeſimo quarto, oportet incidiſſe annum Iubilei vigeſimi ſecundi: Siquidem iſte eſt annus milleſimus centeſimus ab ingreſſu filiorum Iſrael in terram Chanaan, vt apparet in tabulis. *Iubileus 22.*

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3689.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 243.

1 ANNO regni ſui quadrageſimo circiter expleto, credimus Artaxerxem Mnemonem ex humanis exceſſiſſe; ſecuti Euſebium in Chronicis, & Bedam de ſex æta-

Artaxerxes Mnemon moritur.

ætatibus mundi,& alios graues probatoſque Auctores idem aſſerentes. Quamquam nos non lateat,variam fuiſſe de annis regni eius ſcriptorum ſententiam. Plutarcus namque in vita ipſius, tribuit ei annos regni ſexaginta duos; ſed ei in hoc ferè ab omnibus,vel contradicitur, vel exponitur,computaſſe in dicto numero etiam plures annos, quos(inquiunt)cum patre regnauerat. Alij abſolutè dicunt, ipſum regnaſſe annis quinquaginta quinque. Alij quadraginta nouem. Alij quadraginta tres,& attigiſſe quadrageſimum quartum. Sed quod prius diximus, verius eſſe putamus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3690.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 244.

Regnat in Perſide Artaxerxes Ochus.

ANNO poſtero,regnauit in Perſide alius Artaxerxes,qui fuit Perſarũ rex duodecimus, cognomine Ochus, quod magnum interpretari perhibent; tenuitq; regnũ annis viginti ſex, vt aſſerunt Euſebius,& Beda, locis paulo ante citatis & Adonis Chronicon,quos hic quoque ſequimur: tametſi non deſint, qui eundem viginti tres tantum (vt Sulpitius libro hiſtoriæ ſacræ 2.) aut ad ſummum viginti quatuor annos in regno exegiſſe crediderint. Hic ſæuiſſimus regum appellatur apud Q. Curtium li. 10. poſt medium. Vbi obiter refertur,dictum Ochũ octoginta fratres Syſigãbis,quæ fuit Darei poſtremi mater, vno die trucidaſſe,adijciſſeque ſtragi tot filiorũ patrem. Idem videtur de hoc rege ſenſiſſe Sulpitius vbi ſupra de ipſo ita ſcribens: Idem Ochus (vt in ſæcularibus quibuſdam ſcriptis legi) natura immitis,cupiduſq; bellorum traditur. Nam & arma finitimis intulit, & Aegyptum, quæ ante multos annos defeciuerat, bello recuperauit. Quo tempore etiam ſacra eorum, & Apim in Deum receptum, irriſiſſe traditur. Quod poſtea Baguas ſpado eius, natione Aegyptius indignatus, contumeliam gentis, morte regis vltus eſt. 1

Quod ſub eo non acciderit hiſtoria Eſther

Eundem Ochum Sulpitius ibidem, putauit eſſe illum Nabuchodonoſor, ſub quo accidit hiſtoria Iudith, eo ductus argumento,quod ille Vagao,qui Iudith capit. 12. ver. 10. & cap. 13. ver. 1. & cap. 14. ver. 13. memoratur,quemque ipſe vocat Bagua, fuerit idem cum illo Artaxerxis Ochi ſeruo, cuius mentionem faciunt Diodorus lib. 17. & Ioſephus 11. Antiq. cap. 7. ſub nomine Bagoſes. Sed fallitur Sulpitius. Siquidem Vagao cuius meminit liber Iudith, non erat immediatè ſeruus regis Nabuchodonoſor,ſed eunuchus Holophernis dicti regis militiæ principis,ſeruiebatq; dicto Holopherni, tamquam eius cubicularius,vt ibidem patet. At verò ille de quo agunt Diodorus,& Ioſephus, erat Dux copiarum, & Imperator exercitus dicti Artaxerxis, vt exprimit Ioſephus vbi ſupra; tantæque auctoritatis in Perſide, vt (eodem Diodoro teſte) quos vellet Perſis reges conſtitueret, vel auferret. Quare non minus iſti, Vagao ſcilicet & Bagoſes, erant inter ſe diuerſi, quàm eorum Domini reges vel quorum alter, nimirum Nabuchodonoſor regnabat in Niniue, alter verò, nempe Ochus, in Perſide. Sed & tempora quoque ipſorum, neceſſe eſt fuiſſe abinuicem valde diſtantia. Nam oportet ipſum Nabuchodonoſor regnaſſe non multo poſtquam Iudæi de Babylonica captiuitate redierant, vt colligitur Iudith capit. 5. ver. 23. Ochi autem tempora, proximè ad ducenteſimum, à ſoluta captiuitate annum acceſſiſſe, dignoſci poteſt in tabulis. 2

Templi Ieroſolymitani pollutio ſub Ocho ſecuta.

Regnante prælato Artaxerxe Ocho, credimus acta eſſe in Iudæa, quæ ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 7. Videlicet de pollutione templi facta à dicto Bagoſes, & de tributo tunc Iudæis impoſito, alijsque pœnis per ſeptennium ab eiſdem exactis, ob impiam necem a Ioanne (qui 2. Eſdr. cap. 12. verſic. 11. appellatur Ionathan) tunc ſummo Sacerdote, fratri ſuo Ieſu illatam. Vnde inferri poteſt, non ſatis firmam eſſe opinionem eorum, qui hiſtoriam Eſther, ſub hoc Artaxerxe Ocho collocare non dubitarunt. Quandoquidem ſi Bagoſes fuiſſet adeo potens apud regem maritum 3

Eſther; quomodo poſſet verum eſſe quod expreſſe traditur Eſth. cap. 10. ver. 3. nempe Mardochæum fuiſſe ſecundum a rege? Sed, ſi erat ſecundus a rege; quomodo permittere potuit a ſeruo eiuſdem regis ſe inferiore, tantam, tamque diuturnam inferri populo ſuo calamitatem? præſertim cum ex loco Eſther proximè citato conſtet, Mardochæum quæſiſſe bona populo ſuo, hoc eſt, fuiſſe perpetuum eius protectorem. Sed & ſi minus aliquid hac in re valuiſſet apud regem ipſe Mardochæus; quis dubitet reginam Eſther facilius potuiſſe populum ſuum ab illa vexatione liberare? Et hæc dicta ſint ad comprobationem eorum, quæ ſub anno mundi 3650. nu. 6. tradidimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3694.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 248.

1 ANNO Olympiadis centeſimæ quintæ primo, qui concurrebat (vt patet in tabulis) cum anno regni Artaxerxis Ochi quinto, regnare cœpit in Græcia Philippus pater Alexandri Magni, qui poſtea Perſarum Monarchiam tranſtulit ad Græcos. Sanè geſta horum duorum regum, per ſingulos ipſorum annos digeſta, ſigillatim tradit Diodorus Siculus, duobus integris libris, nimirum Bibliothecæ hiſtoriæ lib. 16. & 17. Vbi continuatam rerum præcipuarum, quæ ab hoc tempore, vſque ad annum Olympiadis centeſimæ decimæ quartæ primum, inter Græcos, & Perſas acciderunt, hiſtoriam, quiſque pro libito legere poterit.

Regnat Philippus in Græcia ſiue in Macedonia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3707.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 261.

1 ANNO regni Artaxerxis Ochi circiter decimo octauo, oportet quod Azor genuerit Sadoc, quemadmodum apud S. Matthæum cap. 1. ver. 14. legimus: Suppoſitis tamen his quæ nos ſub anno mundi 3461. num. 1. de eiuſmodi generationũ temporibus, probabiliter teneri poſſe oſtendimus. Poterat autem eſſe tunc Azor annorum circiter vno, & quinquaginta, vt ibidem & in tabulis traditur.

Sadoc genuit Azor.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3715.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 269.

1 ANNO regni ſui vigeſimo ſexto circiter expleto, Artaxerxes Ochus ceſſit è vita. Totidem enim annos ipſum regnaſſe, iam ſub anno mundi 3690. nu. 1. probatum eſt. Hunc Bagoas eius ſpado, potione medicata interſecit, & filium eius iuniorem, nomine Arſen, fratribus occiſis, regem pro patre conſtituit; vt ſcribunt Diodorus in lib. De geſtis Alexandri, ſub anno regni eius primo; Et Sulpitius ſacræ hiſtoriæ lib. 2.

Artaxerxes Ochus moritur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3716.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 270.

Regnat in Perſide Arſas.

ANNO igitur inſequenti, regnauit in Perſide Arſas, qui fuit decimus tertius idemque penultimus illius Imperij Rex. De cuius regni annis, quamquam varia fuerit Scriptorum ſententia, alijs aſſerentibus, ipſum vno duntaxat anno regnaſſe; alijs tribus; alijs quattuor: nos tamen mediam viam ſecuti, probabilius credimus, ipſum tres tantum annos, illoſque incompletos in regno exegiſſe. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3718.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 272.

Moritur Arſas rex Perſarum.

ANNO regni ſui tertio, Arſas Perſarum Rex decimus tertius interemptus eſt. Nam vt prodit Diodorus loco citato; præfatus Bagoas eundem quoque Arſen, qui iam annum tertium regnabat, cum omni prole ſua extinxit: Et Dareum filium Arſani, qui fuerat Ochi frater, Regem fieri curauit. Itaque 1

Regnat in Perſide Dareus ſiue Darius.

Eodem anno, adhuc Philippo in Macedonia (vt teſtatur ibidem Diodorus) regnante; regnauit in Perſide memoratus Dareus ſiue Darius, qui fuit decimus quartus vltimusque Perſarum Rex, & Ochi ex fratre nepos, vt iam dictum eſt: Quamquam ipſum aliqui de ſtirpe regia nequaquam extitiſſe contendant: ſed quod amicus eſſet prædicti Bagoæ, & vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis, ad regiam dignitatem aſcendiſſe. Porrò hunc Darium, quem aliqui Codmanum, aliqui Melam vocant; & de annis regni eius inter ſe diſcrepant; nos cum Diodoro, Iuſtino, Euſebio, B. Hieronymo, Beda, & alijs nonnullis, annos ſex regnaſſe credimus. Accidit autem hoc Dareo regnante, vt memoratus Bagoas, qui ipſum in Regem eligi curauerat, eundem veneno tollere voluerit; ſed Dareus præcognita fraude, oblatum ſibi poculum iuſſit illico ab eodem Bagoa ebibi; quo hauſto interijt; vt idem tradit Diodorus vbi ſupra. Ceterum quattuordecim Perſarum Reges, a nobis hactenus enumeratos, eodem ordine, atque iiſdem prorſus nominibus, breuiter recenſent B. Hieronymus ſuper capite Danielis 7. & Euſebius in Chronicis: Vnde liquido apparet ficticiam prorſus eſſe ac falſam Methaſthenis Anniani hiſtoriam, quæ octo tantū extitiſſe tradit Perſarum reges. 2

Moritur Philippus Macedoniæ rex.

Eodem item anno, videlicet non multo poſtquam in Perſide cœperat regnare Dareus; Philippus Macedoniæ Rex, inchoato iam regni ſui anno vigeſimo quinto, & Olympiadis centeſimæ vndecimæ, primo, apud Ageas oppidum perijt; a Pauſania Peraſte filio, ex Oreſtarum gente, interceptus, vt ſcribunt Ioſephus 11. Antiq. cap. 8. & Diodorus in calce lib. 16. & Iuſtinus ſub finem lib. 9. Huic ſucceſſit in regno filius eius Alexander, qui poſtea dictus eſt Magnus. Nam vt erat animo excelſo, Macedoniæ regno non contentus, ita confeſtim cum alijs Græciæ vrbibus prouintijsq; agere cœpit, vt omnium tandem Græcorum Dux atque Imperator aduerſus Perſas declaratus fuerit. Sed toto ferè primo regni ſui anno, exortos quoſdam in Græcia Thraciaq; contra ſe tumultus, ſedare armiſque compeſcere compulſus eſt. Cumq; etiam Pæoniam, & Illyricum, locaque iis finitima, deuictis aliquot Gentibus quæ rebellauerant, ſibi obſequentia reddidiſſet: bellum contra Thebanos a ſe deficientes ſuſcepit, feliciterque confecit, capta ac funditus euerſa Thebe: ſicque ceteris timo- 3

Regnat Alexāder magnus.

rem

rem incuſſit, ac præcipuè Athenienſibus; quos denique, rogatus, in gratiam recepit. Poſtremo in Macedoniam reuerſus, cogitare cœpit, & conſulere de bello Perſis inferrendo; vt ex Diodoro non procul ab initio libri 17. qui totus eſt de geſtis Alexandri, & Iuſtino lib. 9. & Oroſio lib. 3. capit. 16. & ſuplemento lib. 2. Q. Curtij colligi poteſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3719.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 273.

1 ANNO regni ſui ſecundo, Alexander cum exercitu Helleſpontum veniens, traiecit in Aſiam; & ad Granicum fluuium Memnone Darei Duce, qui contra ſe venerat, ſuperato; in Lydiam contendit, ibique Sardes, arceſque eius cum theſauris ibidem repoſitis, Præfecto deditionem faciente, recepit; mox Miletum, Halicarnaſſumque expugnauit. hæc de Alexandro; fuſius proſequitur Diodorus libro paulo ante citato. Quamquam autem Alexandri Magni res geſtas, præter Diodorum libro citato. Alij quoque Scriptores poſteritati mandarunt; videlicet Arrianus Philoſophus, qui Adriani Imperatoris temporibus floruit; & Q. Curtius decem libris integris; Et ex Trogo Pompeio Iuſtinus lib. 11. & 12. Et Oroſius lib. 3. capit. 16. vſque ad 20. & alij: Nos tamen, quæ de eodem Alexandro deinceps, Chronologiæ duntaxat continuandæ gratia, breuiter ac celeriter percurremus; ex præfato potius Diodoro (quia eas per annos ſingulos ordinatè recenſet) deſumenda
2 cenſuimus.

Alexãder traiecit in Aſiam vbi vicit Darei Ducem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3720.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 274.

1 ANNO tertio Alexander, Iſſum inſignem Ciliciæ vrbem terrore iniecto recepit; ibique Dareum ad ſe cum validiſſimo exercitu accedentem memorabili admodum prælio deuicit; eundemque, cæſo ad Iſſum exercitu, totaque familia eius capta, in Babylonem fugauit: Et licet victor admirabilem erga ipſius Darei matrem, vxorem, & duas filias nubiles, filiumq; annorũ ſenũ captiuos, exhibuerit humanitatem: non tamen adduci potuit, vt pacis conditiones tametſi honeſtiſſimas ſibi a Dareo exhibitas reciperet.

Dareum prælio victum fugat in Babyloniam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3721.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 275.

1 ANNO regni ſui quarto, qui, teſte Diodoro, erat Olympiadis centeſimæ duodecimæ primus, Alexander in Aegyptum contendens, ad Syriam Phœniciamque peruenit; vbi obuios habuit multos Reges, quorum, pro meritis, alios in ſocietatem ſuſcepit, alios mutauit, alios perdidit; Damaſcum cepit, & Sidone, occu-

Syriam Phœniciam, et Iudaã occupauit.

occupata, Tyrum Gazamque expugnauit; ceteras vrbes facile recepit, locorum cultoribus vltro ſe ei dedentibus: Mox Iudæis iratus, quod ei Tyrum obſidenti, auxilium ferre recuſaſſent; cum exercitu Ieroſolymam properans, a Iaddo ſummo Iudæorum Pontifice, qui cum Sacerdotibus ſacro pariter habitu indutis eidem, diuino conſilio, obuiam venerat, præuentus; in primo eius aſpectu mirabiliter placatus eſt; Deumque Iudæorum, cuius ſanctiſſimum nomen aurea inſculptum lamina, Pontifex in fronte gerebat, pie humiliterque adorauit; Et Pontifici quoque debitũ honorem habuit: Poſtea a Iudæis honorificentiſſime exceptus, atque in vrbem deductus; eidem Deo, cuius ope, de Perſis victoriam reportare ſperabat, hoſtias obtulit; & viſa Danielis Prophetia, quæ refertur Daniel. cap. 8. ver. 5. vſque ad 9. & ibidem ver. 20. & 21. declaratur, de Rege Græco, qui Perſas erat ſubacturus; in ſua ſpe admodum confirmatus; eiſdem Iudæis multa benignè conceſſit; quæ latè proſequitur Ioſephus 11. Antiq. ca. 8. quamuis annum quo hæc acta ſint, nequaquam ſignet. Et quidem non ignoramus Euſebium in Chronicis, hæc eadem ſub anno Alexandri ſexto poſuiſſe; Verumtamen hac in parte libentius ſequimur ponentes hæc ſub anno quarto accidiſſe. Nam ſi poſt hæc, idem Alexander Aegyptum cepit, vt ibidem indicat Euſebius, & expreſſe tradunt Diodorus vbi ſupra; & Ioſephus in calce libri citati; & deinde etiam eodem anno regni ſui ſexto, vt mox dicemus, deuicto iterũ Dareo, maiorem Imperij Perſarum partem occupauit; profecto non videtur tam multa, vno eodemque anno agere potuiſſe; præſertim cum Tyrum, non niſi poſt ſeptem menſium, & Gazam itidem duorum menſium obſidionem, ceperit; quemadmodum ibidem teſtatur Ioſephus. Itaque magis veriſimile eſt, Alexandrum quarto quidem anno, Damaſcum, vt diximus, & Sidonem, & Tyrum, & Gazam expugnaſſe, ceteras verò Syriæ ac Phœniciæ vrbes, totãq; Iudæã in deditionẽ accepiſſe; ac deinde quinto, & ſexto anno cetera peregiſſe, quæ conſequenter nos (paucis dũtaxat ex Ioſepho interpoſitis) ex ipſo Diodoro ſummatim excepta ſubiungemus.

Sanabaletes defecit a Perſis ad Græcos.

Eodem anno, eo ſcilicet tempore quo Alexander Tyri expugnationem aggredi a parabat; quidam Satrapa genere Cutheus, nomine Sanabaletes; (is forte, quem a Iudæa fugauerat Neemias, vt dicitur ſecundo Eſdræ capitulo vltimo, verſiculo vigeſimo octauo) vel potius eiuſdem filius, aut nepos; Cui Darius Perſarum Rex, Samariam gubernandam tradiderat; nacta temporis opportunitate, a Domino ſuo defecit; & aſſumptis de prouincia ſua octo millibus virorum, ad Alexandrum ſe contulit; eidemque ſe ipſum, totamque Samariam tradidit; ac non multo poſt, obtenta ab eo licentia, ædificauit in monte Garizim, qui imminet Samariæ, templum Ieroſolymitano ſimile; in quo Manaſſem generum ſuum, Pontificem conſtituit; ratus ſe ampliſſimum hunc honorem, filiæ ſuæ poſteris relicturum, vt ſcribit Ioſephus 11. Antiq. cap. 8. Cauſam huius facti refert idem Auctor ibidem, & cap. præcedenti, inquiens: quod cum Sanabaletes dediſſet Nicaſo filiam ſuam vxorem ipſi Manaſſe, qui erat frater Iaddi ſummi Pontificis Ieroſolymitani; vellentque propterea Iudæi arcere ab altari ipſum Manaſſem, niſi dimitteret vxorem alienigenam, quam cõtra legem duxerat; ipſeque ſocerum adijſſet, dicens, diligere ſe quidem Nicaſo vxorem ſuam; verumtamen nolle ob ipſam ſacerdotio priuari: reſpondit Sanabaletes, non ſacerdotium tantum, ſi filiam ſuam vxorem retineret; ſed & Pontificatum ei paraturum, & eundem totius prouinciæ ſuæ Principem facturum. Itaque hiſce pollicitationibus fretus Manaſſes, cum apud ſocerum permanſiſſet; ille poſtmodum eidem promiſſa adimpleuit, modo paulo ante expoſito. Confugientibus deinde ad Manaſſem alijs Sacerdotibus Iudæis, qui & ipſi vxores duxerant alienigenas; eiſdẽ quoque, Sanabaletes præbebat pecuniam, & agros quos colerent, & domicilia, ac modis omnibus ambitionem ſui generis adiuuabat. Habitabant autem iſti gentis Iudaicæ deſertores, in Sichima, quæ tunc erat Samaritanorum caput, ad montem Garizim ſita, vt teſtatur Ioſephus, non procul a fine citati capitis. Porrò iſte mons Garizim, ille eſt quem, ſupreſſo nomine indicauit mulier illa Samaritana Ioan. cap. 4. ver. 20. & 21. dicens: Patres noſtri in monte hoc adorauerunt; & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet. Cui Chriſtus reſpondens, ſubiungit: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Ieroſolymis, adorabitis patrem. Ex quibus verbis manifeſtè apparet, poſt ædificatum templũ

Aedificat templum in monte Garizim.

in

in Garizim, ortam eſſe deinceps perpetuam de vero ac legitimo adorationis loco contentionem, inter Iudæos ac Samaritanos; illis aſſerentibus, eſſe templum Ieroſolymitanum; iſtis verò contra affirmantibus, eſſe templum in Garizim poſtea excitatum. Quam contentionem, perduraſſe etiam vſque ad tempora Ptolemæi Lagi regis Aegypti, ſcribit Ioſephus 12. Antiq. cap. 1. & item regnante Ptolemæo Philometore; qui pro Iudæis ſententiam tulit, vt idem tradit Ioſephus 13. Antiq. cap. 6. Quin etiam Chriſti temporibus extitiſſe, patet ex loco S. Ioannis proximè citato.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3722.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 276.

1 ANNO regni ſui quinto, Alexander Aegyptum cum omnibus copijs intrauit; vrbesque omnes ſine labore recepit, Aegyptijs ipſum læto animo ſuſcipientibus, quòd Perſarum Imperium execrarentur, quòd nonnulla ex Idolis ſuis Perſæ ſubuerterant; & ſpeciatim Artaxerxes Ochus, qui eoſdem Aegyptios denuo ſubiugauerat, eorum ſacra, & præcipuum inter ipſorum Deos Apim contemptui habuerat; vt ſub anno mundi 3690. num. 1. tactum eſt. Item Alexander vrbem in Aegypto celeberrimam condidit, atque ex proprio nomine Alexandriam appellari voluit. Hanc dictæ vrbis ædificationem, quam Diodorus lib. 17. ſub anno regni Alexandri quinto ponit; Euſebius in Chronicis refert in annum Alexandri ſeptimum, quem facit Olympiadis centeſimæ duodecimæ tertium: Solinus verò cap. 34. ait Alexandriam fuiſſe ædificatam Olympiade duodecima ſupra centeſimam L. Papirio, & C. Pætelio Coſſ. Qui tamen conſulatus apud Onuphrium in faſtis, non in duodecima, ſed in decimatertia ſupra cẽteſimam Olympiade competere videtur; Verum quicquid ſit de conſulatu, omnes conueniunt in Olympiade; Et quòd ſpectat ad Alexandri annum, nobis Diodori opinio videtur probabilior; quia Alexander anno regni ſui ſeptimo, non in Aegypto ſed in orientalibus Aſiæ regionibus morabatur, vt ex infra dicendis apparebit: Niſi forte Diodorus, de inchoata vrbis fabrica, Alij verò de eadem iam penè expleta intelligi debeant. Compoſitis autem Aegypti rebus, Alexander in Syriam reuerſus eſt, vbi alias iterum pacis conditiones, prioribus multo ampliores, ſibi a Dareo oblatas acceptare recuſauit; ſed contra eum progrediens; & ad vicum nomine Arbela cum eo congreſſus, ipſum denuo ſuperauit, & in Mediam turpiter confugere compulit.

Alexãder Aegypto potitur, Alexandriam condidit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3723.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 277.

1 ANNO ſexto, Alexander acceptis in Arbela Darei theſauris, armorumque apparatu, & commeatu admodum copioſo, venit in Babylonem; vbi lautè exceptus, ibidem aliquantiſper militem largè donatum recreauit; mox Suſa occupata, ingentes Darei theſauros ibi quoque repertos, ſuſtulit. Nec multo poſt Perſepolim item cœpit; vbi Perſarum regiam, ſuaſu temulentæ mulieris, incendit; indeque alijs theſauris amplioribus aſportatis, ad reliquas Perſidis vrbes occupandas profectus; quaſdam vi cepit; quaſdam per deditionem obtinuit. Denique ad ipſum Dareum inquirendum caſtra mouit; qui cum Bactra ſe ex fuga recepiſſet, a præfecto eius regionis Beſſo, per ſeditionem captus, atque interemptus eſt. Quod

Darei theſauris occupatis, ac tãdẽ ipſo extincto, regnum Græcorum exit.

vbi reſciuit Alexander,qui, eum cum equitatu inſequebatur; curauit eum more regio ſepeliri. Et tunc tandem Monarchia Perſarum omnino extincta,nouum crexit Imperium; nimirum illud, quod in ſacris ſcripturis, inter primaria quattuor mundi regna, tertio loco ponitur, & de quo etiam accipi debet, quod legimus initio lib. 1. Machab. illis verbis: Et percuſſit Alexander Philippi Macedo,qui primus regnauit in Græcia, Darium Regem Perſarum &c. non enim ſenſus illius loci eſt, quod ante Alexandrum nullus alius in Græcia regnauerit (hoc namque falſum eſſet) quandoquidem tum ex Euſebio in Chronicis,tum ex alijs grauiſſimis Scriptoribus,apertiſſimè conſtat plures in Græcia, quin etiam ſpecialiter in Macedonia Reges extitiſſe ante Alexandrum; verum iccirco dicitur Alexander primus regnaſſe in Græcia, quòd non ſolum fuerit Regum Græciæ omnium maximus,ſed etiam quia ipſe re vera fuit primus, qui occupato Perſarum Imperio; inſtituit maximum illud regnum, quod poſtea per antonomaſiam, regnum Græciæ, ſeu Græcorum Monarchia, appellatum eſt.

Exponitur locus 1. Macha.

2 Ceterum grandis hæc victoria,quam Alexander de Dario reportauit,ante ducentos viginti,& amplius annos,vt patet ex tabulis, præmonſtrata fuerat Danieli,in ea viſione hirci,qui aduerſus arietem præualuiſſe deſcribitur Daniel. ca.8. per totum; vt ibidem ver.20. & 21. exponitur hiſce verbis: Aries duo cornua habens, Rex Medorum eſt atque Perſarum: hircus verò caprarum, Rex Græcorum eſt.] Super quæ verba, B. Hieronymus ſic ait: Aries videlicet Darius Arſami filius, in quo Medorũ, & Perſarum regnum deſtructum eſt. Porrò hircus caprarum, qui veniebat ab occidente; & propter nimiam velocitatem, terram tangere non videbatur; Alexander eſt Rex Græcorum, qui ſubuerſis Thebis, in Perſas arma corripuit; & apud Granicũ fluuium inito certamine, Darij Duces ſuperauit; Et ad extremum, ipſum percuſſit arietem; & duo eius confregit cornua, Medos atque Perſas; miſitque eum ſub pedibus ſuis; & vtrumque cornu, ſuo ſubiugauit imperio. hucuſque B. Hieronymus. Eundem Regem Græcorum Daniel ca. 7. ver. 6. comparauit Pardo: quia vt ibidem S. Hieronymus dicit; Pardus beſtia eſt velociſſima, quæ præceps fertur ad ſanguinem, & ſaltu in mortem ruit: nihil enim Alexandri victoria velocius fuit; qui ab Illyrico & Adriatico mari,vſque ad Indicum Oceanum,& Gangem fluuium, non tam prælijs,quam victorijs præcucurrit; & ſex annis partem Europæ,& omnem ſibi Aſiã ſubiugauit. De eodem Alexandro idem Propheta cap.11. ver.3. ait: Surget verò Rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei; & cum ſteterit, conteretur regnum eius.] Quem locum exponens B. Hieronymus. Perſpicuè, inquit, de magno Alexandro Rege Macedonum loquitur; qui Philippi filius fuit. Hic enim Illyricis Thracibusque ſuperatis, victa Græcia, Thebiſque ſubuerſis,trãſiuit in Aſiam; & fugatis Darij Ducibus, vrbem Sardis cepit; poſteaque capta India; & vrbe Alexandria condita; cum triginta,& duos ætatis haberet annos; & duodecimum ageret Imperij annum; in Babylone, veneno periȷt. hæc Sanctus Hieronymus.

Alexandri de Dario victoria à Daniele olim prænunciata.

ABORBE CONDITO
ANNVS 3724.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 278.

1 ANNO igitur proximo,qui (vt apparet in tabulis) fuit Olympiadis centeſimæ duodecimæ tertius, ceſſauit ſecunda Mundi Monarchia, quæ Perſarum dicitur; & cœpit tertia, quæ Græcorum appellata eſt. Nam etſi anno regni ſui quinto Dareus poſtremo victus profligatuſq; fuit; conuenientius tñ vř, hanc Imperij mutationẽ,a nece eiuſdẽ Darei,quæ ſub finem anni præcedentis contigit,exordiri: ipſe enim quoad vixit,poſtremi Perſarum Monarchæ titulum obtinuit. Oportet ergo

Incipit Monarchia Græcorum.

ipſam

Digitized by Google

ipſam Perſarum Monarchiam perduraſſe per annos ſeptẽ ſupra ducentos: tot enim ab initio Monarchiæ Cyri ad hoc tempus dinumerari poſſunt in tabulis; ad quam opinionem proxime acceſſit Dionyſius Halicarnaſſeus non procul ab initio libr. 1. Antiq. Romanarum ita ſcribens: *Perſæ porrò Medis deuictis, Aſia quidem penè tota tandem potiti ſunt: ceterum Europæas gentes bello tentare auſi, non multum profecerunt; nec vltra ducentos annos permanſerunt in rerum faſtigio.* Sic Halicarnaſſeus. Vnde patet tuto aberraſſe cælo Hebræos, & cum eis Lyranum, qui Perſarum Imperium minus centum annis ſtetiſſe putarunt.

Apud Aſiaticos regnum Græcorum vnde incipiat.

2 Quamquam autem Monarchia Græcorum, ab hoc circiter tempore, vt dictũ eſt, cœperit; ita vt primus eius annus cum hoc anno, qui erat regni ipſius Alexandri ſeptimus, penè totus concurrat: Nihilominus apud Aſiaticos æra regni Græcorum non fuit inchoata, niſi ab eo tempore, quo regnum inijt in Aſia Seleucus huius nominis primus, qui etiam dictus eſt Nicanor; duodecim videlicet annis poſt Alexandri Magni obitũ; & ex conſequenti ſaltẽ decẽ & octo annis a nece Darei, extinctaq; Perſarum Monarchia: & propterea qui ſcripſerunt libros Machabæorum; cum eſſent Iudæi, & conſequenter Aſiatici; numerant annos regni Græcorum, non ab initio Monarchiæ Alexandri ſed ab exordio regni memorati Seleuci; quemadmodum ſub anno mundi 3742. num. 2. probabitur. Nuncupatum autem fuit regnum Græcorum, non quia ſemper fuerit huius regni caput in Græcia; aut ſub vno Rege; aut ſedem in vna tantum vrbe habuerit, ſicuti regnum Aſſyriorum, & Chaldæorum, atque Perſarum: ſed quia initium habuit, partumque fuit ab Alexandro, qui erat natione Græcus; & ipſo mortuo, diuiſum eſt (vt ſub anno mundi 3730. num. 3. dicemus) inter amicos eius, qui pariter erant Græci: Vnde regnum hoc rectè dicitur perduraſſe, donec omnes præfatorum Alexandri amicorum ſucceſſores, a Romanis poſtea victi, & regna eorum ſubiugata ſunt. Et quia poſt cetera omnia, Ægypti regnum deuenit in poteſtatem Romanorum; ideo totius regni Græcorum finis, rectè ponitur in anno pugnæ Actiacæ; quando ſcilicet Auguſtus Cæſar, Antonio, & Cleopatra deuictis, ipſam Ægyptum prorſus Imperio Romano ſubiecit. Nam etſi antea Iulius Cæſar poſt ſuperatum Pompeium, bellum geſſerat cum Ptolemæo Aulete Ægypti Rege, qui poſtremæ pater fuit Cleopatræ, vt ex Cicerone teſtatur Strabo lib. 17. In quo bello adiutus valde fuerat ab Antipatro patre Herodis Aſcalonitæ; quemadmodum ſcribit Ioſephus 14. Antiq. cap. 14. & 15. Verumtamen ipſe Cæſar deuicto Ptolemæo; regnum, Cleopatræ, & fratri eius minori conceſſerat. Sic enim ſcribit Suetonius in vita Cæſaris cap. 35. Neque deinceps Ægyptus redacta eſt in prouinciam; niſi, vt dictum eſt, quando Auguſtus, Antonio, & Cleopatra, ad Actium, nauali prælio, ſuperatis; magnus Orbis Monarcha effectus eſt. Itaque ſi regni Græcorum anni ab initio Monarchiæ Alexandri numerentur; erunt (vt etiã ſub anno mundi 4023. nu. 2. dicendum erit) trecenti. Totidem enim inueniuntur, a ſubacto Perſarum Imperio; (quod diximus accidiſſe anno Olympiadis centeſimæ duodecimæ, tertio) ad pugnam Actiacam quæ (vt infra ſuo loco probabitur) facta eſt anno Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſeptimæ ſecundo. Sin autem annos regni Græcorum, a prædicto Seleuco ſupputare voluerimus; dicendum erit idem regnum ſtetiſſe annis ducentis viginti ſeptem aut viginti octo, quia longe ante Actiacam pugnam, a Romanis ſubiugatum fuit, vt ſub anno mun. 3970. nu. 3. patebit.

Regnum Græcorum cur ſic dictum.

Quot annis perdurauerit.

Alia Alexandri geſta anno regni ſui ſeptimo.

3 Eodem anno regni ſui ſeptimo, Alexander milites ſuos, ob victorias de Dareo glorioſè latas, ſuper debita ſtipendia, muneribus ampliſſimis donauit. Deinde Hyrcaniam, aliaſque prouincias ſecus mare Caſpium ſubegit. Mox conſuetudine cum Amazonum Regina per aliquot dies habita; ad luxum deinceps Aſiaticum declinare cœpit: & nihilominus aliquot bella in eiſdem regionibus, tum per ſe, tum per Duces ſuos feliciter confecit. & detecta quorundam conſpiratione contra ſe excitata, capitale de reis ſuplicium ſumpſit.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3725.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 279.

Acta Alexandri anno regni ſui octauo.

ANNO octauo qui, iuxta Diodorum, erat Olympiadis decimæ tertiæ ſupra centeſimam, primus; Alexander, ſeptentrionales quaſdam regiones, niuibus alijſque cæli iniurijs horridas ſubegit. Et eas item quæ ad Caucaſi montis radices iacebant. Vbi prope aditum, qui in Mediam ducit, vrbem condidit, quam ex nomine ſuo Alexandriam nuncupauit; & prope ipſam ad vnius diei iter, alias vrbes, in quas colonos multa millia barbarorum hominum traduxit. Mox in Bactrianã contendit, vbi Barbaros quoſdam Ducis ſui nece perterritos, in deditionem recepit; & Beſſum Darei interfectorem, qui ſe Regem fecerat, a Barbaris traditum; fratri, ceteriſque Darei conſanguineis, vt pro ipſorum libito ſuplicium de illo ſumerent, conceſſit; qui Beſſum contumelijs, cruciatibuſque innumeris affectum, deniq; minutatim conciſum, fruſta eius fundis varias in partes iacta, diſperdiderunt. Poſt hæc, cum mercenario exercitu, pugnat Alexander, & victor vrbes plurimas ac præcipuè locum penè inuium ſaxi cuiuſdam magni circuitione, rupibuſq; aſperrimis, ac vallibus profundiſſimis natura munitiſſimum, a Barbaris occupatum, obtinuit. Cumque ad vlteriora progrederetur; & quidam Indus, nomine Aphices, cum viginti millibus hominum loca, qua Alexandro tranſeundum erat, occupaſſet; ecce idem Aphices, a quibuſdam interemptus eſt, & caput eius Alexandro allatum. Denique Indo fluuio tranſmiſſo, Alexander Mophim Regem vltro ad ſe venientem, in deditionem accepit; regnoque eidem elargito, ipſum deinceps amicum, & ſocium habuit. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3726.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 280.

Geſta Alexandri in India.

ANNO regni ſui nono, Alexander inſignem de Poro Indorum Rege victoriam reportauit, eodem Poro in conflictu grauiter ſauciato, duobuſque filijs ſuis cũ exercitu interemptis. Duas ciuitates extruxit. Regi Poro, vt primum ex curatione conualuit, quod egregie admodum pugnaſſet, imperium mira liberalitate reſtituit. Alterum Regẽ nomine Sabiſarum, qui tardius Poro in auxilium ſuperuenerat, terrore iniecto, vt imperata faceret, compulit. Contra alium Porum, prioris ex fratre nepotem, qui ad Gangaridas ſe contulerat; miſit vnum de Ducibus ſuis cum exercitu, vt regnum eius occuparet, priorique Poro traderet. Ipſe verò Alexander Andreſtarum terris, partim vi occupatis, partim deditione receptis; ad Catharos tranſiens, ibi oppidum munitiſſimum ſummo labore expugnauit, atque incendit; Et alterum oppugnare agreſſus; oppidanis ſupplicantibus pace conceſſa, exercitum ad vrbes, quæ Sophitæ parebant, duxit; receptoque a Sophita regno; illud eidem dono reſtituit. Idem fecit cum alio Rege, cui nomen erat Phegeus; a quo cum didiciſſet de Tabræſiorum, & Gangaridum populis, qui (trans Gangem fluuium, omnium quos India habeat altiſſimum atque latiſſimum) Xandramo Regi potentiſſimo ſuberant; valdeque cuperet aduerſus Gangarides expeditionem ſumere; diſſentiente exercitu, coactus eſt a propoſito deſiſtere, 1

&

& ibi bellorum ſuorum terminũ facere. relicto igitur illic admodum inſigni caſtrorum ſuorum monumento, per viam qua progreſſus fuerat rediens, diuertit ad fluuiũ nomine Aceſines. Ibi aliquandiu moratus, naues fabricat ducentas octoginta. nouum exercitum è Græcia conductum excipit. duas vrbes iuxta fluuium extruit, nomine vni Nicæa, alteri Bucephalea, impoſito. Quibus peractis ipſe claſſem cum minore exercitus parte ingreſſus eſt, maiorem terra per Duces ſuos non procul a flumine deducens. Vbi peruenit ad locum, in quo Hydaſpes, & Aceſines in vnum confluunt; de naui egreſſus Alexander quaſdam vrbes in ſui amicitiam acceptas, libertate donauit: Agalaſſes verò, quadraginta tria millia hominum, prælio victos, partim interfecit, partim in captiuitatem traxit, & magnam item eorundem partem in vrbe quadam magna redactã, iniecto igne, incendit, præter paucos, qui ſe in arcem recipientes, pacem ab eo ſupplices petierunt, atque impetrarunt. Poſt quæ Alexander cum ſuis in naues reuerſus; vt primum deuenit vbi prædicta duo flumina ſimul iuncta in Indum influunt, pariterque cum eo decurrunt; ob ingentes quaſdam fluctuum coliſiones, tremendoſque vortices; tota claſſis periclitari cœpit; & ipſe Rex, non ſine ſumma nauium ſuccurentium difficultate, vix tãdem de maximo atque euidenti naufragij periculo, præter ſpem, liberatus; contra Oxidracas, & Mallos, qui aduerſus ipſum octoginta millia peditum, decem equitum, curruſque ſc ptingentos coegerant, caſtra mouit; vbi vrbem ipſorum maximam expugnans, iterũ in maximũ incidit vitæ diſcrimen. Nam cum primus ipſe murum conſcendiſſet, ſoluſque aliquandiu cum hoſtibus dimicaſſet, vulnus accepit, vixque a ſuis ab interitu ſeruatus eſt. Mox vi capta vrbe, hoſtibuſque trucidatis; vt primum ex vulnere conualuit, cœptam in flumine nauigationem continuans, ad populos, qui Sambaſtæ dicebantur, deuenit; quibus perterritis, pacemque petentibus, conceſſit; & honores pluſquam humanos ab ea gente conſecutus; in Maſſanos, & Sodras contendit; ibique ſecus flumen vrbem Alexandriam condidit. Mox in Muſicani regnum ingreſſus, Regem captum interfecit, genteſque deuictas, ſibi parere compulit. Inde in terram, cui Porticanus imperabat eundem in arce munitiſſima fugatum expugnatumque oppreſſit; Et omnes eius vrbes vi captas, euertit. Idem in Sambi regno fecit; ſed Rex trans Indum fugiens vitæ periculum euaſit. Denique ad oppugnandã Brachmanum vrbem, nomine Harmata, magnam ac bene munitam, cum acceſſiſſet; egreſſi oppidani ſupplicantes ſeque in poteſtatem eius dedentes, veniam impetrarunt. Ipſe autem nauigatione repetita, ad Oceanum, & inde rurſus per flumen claſſe ad Hyalam inſignem vrbem appulit: traditaque Nearcho, & alijs amicis claſſe, vt per Oceanum ſibi ad Euphratis oſtia occurrerent, atque in tranſitu litorales populos ad ſui obſequium compellerent: Ipſe cum terreſtribus copijs, latiſſimam regionem per Orbitas, & Gedroſiam terram tranſiens, aduerſos debellauit, alios verò in fidem recepit. Inde autem per loca deſerta, & inaquoſa progreſſus; vt primum Oridis finitima cœpit attingere; exercitu in tres partes diuiſo repente totam illam regionem igne, rapinis, cædibuſque vaſtauit. Quamobrem perterritæ vicinæ gentes, in Regis poteſtatem deuenerunt; qui iuxta mare nactus portum ſitu quietiſſimum, ibi vrbem a ſe conditam, Alexandriam ad ſui nominis incrementum nuncupauit. Poſtea in Oritarum agros irrumpens, breui totam illam gentem ſibi parere coegit. Vnde in Gedroſiam progreſſus, incidit ſecus mare in gentem prorſus ferã, terramque omnium quæ vſui ſunt inopem atque deſertam, vbi primo quidem multos famæ amiſit; poſtea verò celeriter ex finitimis prouincijs tantam commeatuum vim aduchi curauit, quæ exercitui ſufficeret, donec ad terram rebus omnibus affluẽtem peruenerunt. Denique varijs cum exercitu peragratis regionibus, tandem ad Suſa Perſarum regiam profectus, ibi Statiram Darei filiam natu maiorem, ſibi matrimonio iunxit; minorem nomine Drypetim, Hephæſtioni vxorem dedit; fecitque vt nobiliores puellæ Perſicæ, inſignioribus amicis ſuis Græcis nuberent. Perſicum exercitum, quem ad animos Macedonicæ Phalangis reprimendos, ipſe ſibi comparauerat, magnis affecit muneribus, quod Macedonica armatura optime inſtructus, ſeſe ei oſtendiſſet. Omnibus exulantibus, præterquam ſacrilegis, & homicidis, reditum in patriam edicto gratioſo conceſſit: Decem millibus e ſuo exercitu ſenioribus, vacationem militiæ indulſit. & quod maius eſt, pro alieno ære obſtrictis, ip-

Quæ egit in Suſa.

ſe vna die, ferè decem millia talenta creditoribus exoluit. Ad compeſcendas verò Macedonum murmurationes ac ſeditiones; primo quidem concionari ſibi obſtrepere auſos, acrius obiurgauit: deinde tumultus auctores, ſuis manibus comprehenſos, apparitoribus puniendos tradidit: poſtremo primos in exercitu honores Perſis conferens, vix adduci potuit, vt Macedonibus etiam præ humiliarione lacrimantibus, reconciliaretur. Et hæc ſunt quæ ab Alexandro intra hunc annum acta reperiuntur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3727.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 281.

ANNO regni ſui decimo, Alexander iam non minus Perſis, quam Macedoni- 1
bus in vniuerſum ſibi fidendum cenſens, ita exercitum ex vtriſque miſcuit, vt eundem, retuſa Macedonum audatia, ſibi in poſterum obſequentiorem reddiderit. Et nihilominus, Macedonum filios ex captiuis feminis ſuſceptos, numero fermè decem mille, conſtituta de ſuo eis certa pecuniæ ſumma, vt liberaliter educarentur, optimiſque diſciplinis imbuerentur, prouidit. Poſtea de Suſis cum exercitu in Mediam profectus, multiſque ibi peragratis regionibus, plura geſſit, non tamen tam multa, neque adeo memorata digna, quemadmodum ſuperiori anno geſſerat.

Qua in Media.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3728.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 282.

ANNO vndecimo, de Media diſcedens Alexander Babylonem verſus caſtra 1
mouit, paruis tamen itineribus, & interdum etiam quieſcens, ne non exercitus reficeretur. Vt autem Babylone appropinquare cœpit, audiens Chaldæos, ex quadam aſtrorum obſeruatione nouiſſe, ſibi mortis periculum imminere, ſi Babylonem intraſſet; primo quidem timore correptus, aliquandiu ſubſtitit, & caſtra metatus ſtadijs ducentis procul a Babylone, non ſine magna omnium admiratione, differebat ingreſſum: verumtamen, re cognita a quibuſdam Philoſophis, ac de vana Chaldæorum diuinandi ratione perſuaſus, Babylonem cum exercitu intrauit; vbi omnes a ciuibus humaniſſime excepti: in ſumma rerum omnium abundantia, ſe ſe ad otiũ, & voluptates conuerterunt.

Quid in Babylone.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3729.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 283.

ANNO regni ſui duodecimo, Monarchiæ verò ſexto, Alexander ex omnibus 1
ferè orbis terrarum partibus Legatos habuit; a quibus & coronas, & munera ampliſſima accepit: Ipſe verò omnes in vniuerſum, vt benigna ac liberali reſponſione

quan-

quantum eorum negotia patiebantur, accepta, læti & erga ſe bene affecti dimitterentur ſummopere ſtuduit. Deinde funus Hephæſtionis, amici & cognati ſui, qui in Mediam obierat, & in Babylonẽ delatus fuerat, ibidem ſollemniſſimo apparatu celebrari curauit; ita vt in eo, talenta pluſquam duodecim milia fuerint impenſa: Et eidem Hephæſtioni (vt addit Q. Curtius lib. 10.) tanquam heroi, ſacrificari iuſſerit. Poſt hæc Alexander quando videbatur potentiæ ac felicitatis humanæ ſummum attigiſſe faſtigium, ac propterea ad remiſſionem animi vitamque lætiorem ſe ſe dederat: Ecce per aliquot ſigna mortem ſibi imminere, non inaniter ſuſpicari cœpit: atq; ita non multo poſt, ſiue vt quidam putarunt, ex nimia potatione, letali morbo repente oppreſſus; ſiue, (vt communiter creditur, & indubitanter aſſerit Q. Curtius lib. 10.) veneno ſublatus interijt. Ceterum, quæ nos hactenus de Alexandri rebus geſtis breui compendio percurrimus; breuiſſimis ſcriptura ſacra verbis perſtrinxit initio lib. 1. Machab. vſque ad ver. 7. ſic dicens: Et factum eſt, poſtquam percuſſit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnauit in Græcia, egreſſus de terra Cethim, Darium Regem Perſarum, & Medorum: conſtituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ, & pertranſijt vſque ad fines terræ, & accepit ſpolia multitudinis Gentium: & ſiluit terra in conſpectu eius. Et congregauit virtutem & exercitum fortem nimis: & exaltatum eſt, & eleuatum cor eius: & obtinuit regiones Gentium, & tyrannos, & facti ſunt illi in tributum. Et poſt hæc decidit in lectum, & cognouit quia moreretur. Sic Auctor primi Machabæorum.

De Alexandri obitu.

Geſtorum Alexandri ex ſacra ſcriptura epilogus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3730.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 284.

1 ANNO itaque primo inchoãte Olympiadis decimæ quartæ ſupra centeſimã, vt paulo poſt probabitur, deceſſit in Babylone Alexander Magnus, menſem vnum annos tres & triginta natus, quemadmodum tradit Iuſtinus hiſtoricus in calce libri 12. hoc eſt (vt ſcribit Euſebius in Chronicis) anno ætatis ſuæ trigeſimo quarto: quamquam B. Hieronymus ſuper cap. Danielis 8. & 11. dicat Alexandrum deceſſiſſe cum triginta duos annos haberet ætatis. Enimuerò, vtcumque res ſit, Ioſephus circa medium lib. 1. contra Apionem. Alexandrum, inquit, omnes confitentur obijſſe Olympiade centeſima decima quarta. Quod autem anno eiuſdem Olympiadis primo defunctus ſit, affirmant Diodorus ſub finem lib. 17. Et Euſebius, tum in Chronicis, tum etiam lib. 8. De Demonſtratione Euangelica Demonſtratione 2. circa medium; & alij; inter quos Ioſephus Scaliger lib. 5. De Emendatione temporum, in capite cui titulus eſt. De primo Thoth annorum Philippi, & mortis Alexandri. Vbi inſuper addit: eundem Alexandrum deceſſiſſe in diebus æſtiuis. Ex quo dubitari poteſt, num deſinente, an inchoante dicto anno Olympico mortuus ſit Alexander, quandoquidem ſub anno mundi 3278. num. 8. probatum eſt, annos Olympicos, in æſtiuo Solſtitio terminare, pariterque incipere conſueuiſſe. Sed hæc difficultas, ex Ptolemæo dirimenda eſt; qui libro ſui Almageſti 3. cap. 8. numerat ab initio regni Nabonaſſaris, ad obitum Alexandri Magni, annos quadringentos viginti quattuor; Et ab obitu Alexandri ad initium Monarchiæ Auguſti Cæſaris, annos ducentos nonaginta quattuor. Conſtat autem Auguſtum tunc, & non prius obtinuiſſe totius Imperij Romani Principatum, quàm cum vicit Antonium in Actiaca pugna: hanc verò nos ſub anno mundi 4023. nume. 2. probabimus incidiſſe anno vrbis ſeptingenteſimo vigeſimo tertio; & Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſeptimæ, ſecundo; & æræ Nabonaſſaris, ſeptingenteſimo decimo octauo. Sanè annus primus Olympiadis centeſimæ decimæ quartæ, de quo nunc agimus; coincidit (vt videre eſt in tabulis) cum anno æræ Nabonaſſaris non quadringenteſimo vigeſimo

Qua ætate & quando Alexander obierit.

quarto,

quarto, ſed quadringenteſimo vigeſimo quinto: Igitur oportet Alexandrum deceſſiſſe anno Olympico incipiente, non autem deſinente. Et confirmatur, quia anni ducenti nonaginta quattuor, quos diximus fluxiſſe ab obitu Alexandri, ad Imperium Auguſti; inueniuntur ab anno æræ Nabonaſſaris quadringenteſimo vigeſimo quinto; ad annum eiuſdem æræ ſeptiogenteſimum decimum octauum; terminis non excluſiuè, ſed incluſiuè, putatis. Ex quibus omnibus manifeſtum fit obitum Alexandri incidiſſe, non deſinente, ſed inchoante anno primo olympiadis centeſimæ decimæ quartæ.

Quot annis Alexander regnauerit.

Ceterum quot annis regnauerit Alexander, varia eſt ſcriptorum ſententia. Iuſti- 2
nus initio libr. 11. dicens ipſum fuiſſe annos viginti natum, quando patre iam mortuo regnare cœpit, & ſub finem lib. 12. aſſerens: eundem Alexandrum deceſſiſſe, menſem vnum annos tres & triginta natum; perſpicuè videtur inferre, quod regnauerit annis tredecim, & menſe vno. Euſebius in Chronicis apertè dicit Alexandrũ regnaſſe annis quattuordecim. Diodorus prope finem libri 17. Scribit eundem anno regni duodecimo, menſe verò eiuſdem anni ſeptimo, vita functum; ita vt vix annos vndecim cum dimidio in regno exceſſerit. Idem ferè videtur ſenſiſſe B. Hieronymus qui ſuper Daniel. c. 11. ait Alexandrum, cum annum Imperij duodecimũ ageret, veneno perijſſe. Sed nos expreſſam ſacræ ſcripturæ ſententiam ſequimur, quæ 1. Machab. cap. 1. verſic. 8. ita ad verbum habet: Et regnauit Alexander annis duodecim, & mortuus eſt. Quod & Oroſius lib. 3. cap. 23. alijs verbis expreſſit dicens: Igitur Alexander per duodecim annos trementem ſub ſe orbem ferro preſſit. Quamquam non imus inficias allegatum ſcripturæ dictum, non neceſſario, præciſè ad litteram eſſe ſumendum; ſed rectè etiam poſſe accipi, ac ſi voluerit ſignificare: Alexandrum annos circiter duodecim plus minus, in regno exegiſſe.

De Iudæorum Pontificibus a Iaddo ad Machabæos.

Sed antequam de ſucceſſoribus Alexandri agamus, neceſſe eſt, aliquantulum ad 3
Iudæorum Pontifices diuertere. Nam quia ſub anno mundi 3616. num. 23. Ex Ioſepho oſtendimus, Iaddum Alexandri Magni temporibus, Iudæorum Pontificem, eodem ferè quo ipſe Alexander tempore obijſſe: Videndum nunc eſt, eidem Iaddo quinam poſtea, & quo ordine ſucceſſerint, vſquequo ad Machabæos Pontificatus tranſitum fecit. Et ex Ioſepho potiſſimum, a quo, vt arbitror, Euſebius lib. 8. De Demonſtratione Euangelica, Demonſtratione 2. poſt medium; & B. Nicephorus Conſtantinopolitanus in ſua Chronologia; Et Auctor Gloſſæ Ordinariæ ſuper 2. Machab. cap. 3. & Sigonius de Repub. Hebræorum lib. 5. cap. 2. Et Genebrardus Chronologiæ lib. 2. & alij, quoſdam Iaddi ſucceſſores deſumpſerunt. Et poſt ipſum Iaddum, ſub quo, inquiunt, Alexander Ieroſolymam venit, ponunt primo Oniam huius nominis primum, & eiuſdem Iaddi filium. Secundo Simonem cognomento Iuſtum, cuius laudes celebrat ſcriptura Eccleſiaſtici cap. 50. vt nos ſub anno mundi 3744. num. 2. probabimus. Tertio Eleazarum dicti Simonis iuſti fratrem. Quarto Manaſſem Eleazaris patruum. Quinto Oniam Simonis iuſti filium, Sexto Simonem ſecundi Oniæ filium. Hunc Simonem B. Nicephorus, & Sigonius vbi ſupra, confundunt cum Simone iuſto; putantes eſſe illum cuius meminit Ieſus Sirach F. in ſapientia ſua. Quæ verba, de priori Simone dicenda erant. Septimo alium Oniam huius vocabuli iij. & proximè memorati Simonis filium. Quæ omnia ſparſim apud Ioſephum reperiri, certum eſt. Siquidem in calce lib. 11. Antiq. ait: Iaddum obijſſe, Onia filio ſucceſſore. Et 12. Antiq. cap. 2. non valde procul ab initio, hæc ad verbum habet: Onia pontifice defuncto, filius ei Simon ſucceſſit, iuſtus cognominatus, quod & Deum pie coleret, & eius ſumma potiretur beneuolentia. Quo mortuo, ſuperſtite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus pontificatum aſſumpſit. Sic Ioſephus. Eſt autem iſte Eleazarus, a quo, petente Ptolemæo Philadelpho, miſſi ſunt in Aegyptũ lxxij. viri apprime docti, qui vetus teſtamentum, de Hebraico idiomate, in Græcum tranſtulerunt: quorum tranſlatio, vſque nunc lxx. Interpretum titulo prænotatur. Cuius rei hiſtoriam, ibidem proſequitur Ioſephus. Qui & ſub finem capitis 3. hæc ſubiungit: Poſt obitum Eleazari, Manaſſes eius patruus pontificatum aſſumpſit: Qui defuncto, Onias ſucceſſit in ſacerdotium, Simonis iuſti filius; quem Simonem, Eleazari fratrem fuiſſe diximus. hæc Ioſephus. Qui ibidẽ, & cap. ſequenti, de huius Oniæ auaritia, puſillanimitateq; nonnulla ſubtexuit. Et in

fine capitis ait: quod idem Onias relicto ſucceſſore honoris ſui Simone filio, obijt. Deinde vita functo Simone, Onias filius ſucceſſit; ad quem Lacedemoniorum rex Arius, legationem miſit, cum litteris; quarum tenorem, ſubſequenti capite, quod eſt eiuſdem lib. 5. idem Ioſephus commemorat. Quin et, in capitis 6. initio, vlterius addit: quod Antiochus rex, Onia pontifice defuncto, fratri eius Ieſu, id ſacerdotiũ contulit; quòd filius ſuperſtes, tum eſſet paruulus. Et ſubiungit: Quod hic Ieſus, priuatus eſt eo ſacerdotio, per regis indignationem; moxque in Oniam fratrum minimum pontificatus tranſlatus eſt. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes, pontificatus peruenit. Ceterum Ieſus Iaſonem ſe vocari maluit; ſicuti alter frater, pro Onia, Menelaus dictus eſt. huc uſque Ioſephus. Quem ſecuti ſuut præfati Auctores. Et nihilominus conſtat Ioſephum in his, quæ de Onia, Iaſone, & Menelao fratribus ſcribit, dupliciter peccaſſe. Primo in eo quod aſſerit Menelaum, alio nomine dictum fuiſſe Oniam, & fuiſſe alterius Oniæ, Iaſoniſque fratrem, & prædicti Simonis filium. Siquidem ſcriptura ſacra in libris Machabæorum, vbi de hoc Menelao agit, nullibi memorat, quod dictus vnquam fuerit Onias; neque quod fuerit frater alterius Oniæ, & Iaſonis; ſed 2. Machab. cap. 4. ver. 23. dicit Menelaum fuiſſe fratrem Simonis ibidem num. 1. memorati, qui capite 3. ver. 4. dicitur fuiſſe de tribu Beniamin; & cap. 4. ver. 29. dictum Menelai tertium fratrem nominat Lyſimachum; Vnde patet, hos tres fratres non fuiſſe de ſemine Aaron, & conſequenter longe diuerſos eſſe a prædictis tribus filijs illius Simonis, qui fuerat Simonis iuſti nepos; vt etiam ſub anno mundi 3882. num. 3. oſtendemus. Errat 2. Ioſephus, quia dicit Sacerdotium tranſiſſe ad Iaſonem, defuncto Onia; quod falſum eſt; vt apertè colligi poteſt ex eodem 2. Machab. cap. 4. vbi ver. 7. vſque ad 11. deſcribitur, quomodo Iaſon Oniam fratrem adhuc viuentem ſacerdotio ſpoliauerit; & ibidem maniſeſtè apparet, dictum Oniam exinde aliquot annis ſuperuixiſſe, donec tandem præfati Menelai opera, ab Andronico Antiochiæ præfecto, per fraudem interemptus eſt, vt ibidem ver. 34. traditur. Sed hæc aliàs.

3 Nunc quod ad rem, hoc eſt ad ſucceſſionem Pontificum coutinuandam attinet, ſat ſit ſupponere, quòd (quemadmodum cap. Machab. proximè citato habemus) adhuc viuente Onia pontifice iuſto, impius eius frater Iaſon, malis artibus, ab Antiocho rege, pontificatum obtinuit. Et poſt triennium, Menelaus, quamuis de genere Sacerdotali non eſſet, pari impietate, & aſtutia, Iaſonem de pontificatu deiecit, & ſibi illum a rege deferri curauit. Qui cum promiſſas regi pecunias non perſolueret; ipſe item de illa dignitate depoſitus eſt; ſubrogato in eius locum Lyſimacho eius fratre. Quo deinde, propter multa, quæ de Menelai fratris conſilio, ſacrilegia perpetrabat, furore populi, extincto; licet rurſum Menelaus, poſt accuſatores ſuos, Principum fauore apud regem, oppreſſos, videatur iterum in poteſtate pontificia aliquantulum perſeueraſſe, vt ſub anno mundi 3892. num. 1. dicemus; attamen certum eſt, quod non multo poſt, tranſiuit pontificatus ad Alcimum: qui, quoniam tempore commiſtionis, vltro Gentilium ritibus (quemadmodum traditur 2. Machab. cap. 14. ver. 3.) ſe coinquinauerat, merito propterea pontificatum amiſit. Et tunc, aut non multo poſt, Machabæorum pater Mathathias, ſancto aduerſus impios regis miniſtros zelo erectus, eam dignitatem ſibi, & poſteris ſuis, communi omnium bonorum conſenſu, demandari promeruit. Porrò ex hiſce pontificibus, qui hactenus a nobis memorati ſunt, Euſebius Manaſſem Iaddi filium, & Iaſonem, & Menelaum, & Lyſimachum, & Alcimum; Ioſephus verò, & B. Nicephorus Lyſimachum duntaxat; Gloſſa autem Ordinaria, omnes poſt Oniam iij. locis citatis prætericrunt. Et hæc ſuut quæ de Pontificum ſucceſſione, a Iaddo, ad Machabæos, hoc loco, in vniuerſum, dici poſſe videntur. Quandoquidem, de vnoquoque ſeorſum proprijs locis diſſerere non poſſumus: quia tametſi ſingulorum nomina, vt oſtenſum eſt, tum ex Ioſepho, tum etiam ex ſacris Machabæorum libris perſpicuè colligantur; annos tamen quos vnuſquiſque in ſuo pontificatu exegerit (præterquam de Iaſone, qui triennio tantũ in tali honore permanſiſſe indicatur 2. Macha. c. 4. ver. 23.) nullibi certo notatos inuenimus, niſi ſuppoſititios ab Annianis excogitatos. Quo fit, vt eoſdem ritè, vt quẽadmodũ optabamus, diſtinguere, & ſuis locis ponere nullo modo permiſſum fuerit. De Machabæis autem, qui pontificatum pariter ac principatum tenuerunt,

Digitized by Google

runt,& de ipſorum ſucceſſoribus, proprijs poſtea locis dicendum erit. Nam quemadmodum principatus, ita & pontificatus eorum anni,ſacile in tabulis digeri ac diſtinctè tradi poterunt. Redeamus nunc ad hiſtoriam.

De regni Alexandri diuiſione.

Poſt Alexandrum Magnum, ſurrexerunt plurimi reges,prout ipſe cum adhuc vi- 5
ueret(quemadmodum dicitur 1. Machab. cap.1. ver.7.) diuiſerat Imperium ſuum pueris ſuis, hoc eſt ſeruis ſuis nobilioribus; ſiue (vt ibidem exponit Rabanus) diuidendum reliquerat. Eſt autem hæc Rabani expoſitio valde accommodata ad conciliandam, in hac parte, hiſtoriam ſacram cum Ethnica,quæ hanc regni diuiſionem, non ab ipſo Alexandro, ſed poſt eius mortem, ſactam tradit; nimirum a Perdicca primario inter Alexandri amicos ducesque. Nam cum vt ſcribit Iuſtinut in calce lib.12. Alexander, ſexto ægritudinis ſuæ die,præcluſa voce,detractum digito anulum, tradiderit Perdiccæ, qui non multo poſt, vt idem Auctor non procul ab initio libri proximi refert, prouincias quæ ſub Alexandro ſutrant, Ducibus ac principibus eius diuiſit: videtur quodammodo talis diuiſio dici poſſe virtualirer, & vt ita dixerim, auctoritatiuè, ſacta ab eodem Alexandro, vtpote qui dum adhuc viueret, prædicto ſigno,aliqualiter per quem ſacienda eſſet,indicauerat: poſtea verò,a Perdicca, tanquam Altxandri miniſtro, efficienter impleta. Quamuis enim Perdiccæ Intentio, forte non fuerit tunc regni diuiſionem; ſed Præfecturarum, pro recta regni adminiſtratione, diſtributionem ſacere; Verumtamen diuino conſilio ſactum eſt,vt ſic ipſa quoque regni diuiſio ſubſecuta ſit. Quandoquidem (vt ibidem ſubdit Iuſtiuus) non magno poſt tempore, quaſi regna,non præfecturas diuiſiſſent; ſic reges ex præſectis ſacti; magnas opes, non ſibi tantum parauerunt; verum & poſteris reliquerunt.

Daniel præuidit regni Alexandri diuiſionem.

Porrò hæc tam feſtina diuiſio regni, quod tanto, ac tam celeri ſtudio Alexander 6
congeſſerat, Danielem, qui ante ducentos & amplius annos prophetauerat,non latuit; Etenim ipſe cum præuidiſſet,& in capite prophetiæ ſuæ 11. prænunciaſſet ſurrecturum regem fortem, videlicet Alexandrum, qui magnam terrarum partem in ſui dominium poteſtatemque redigeret; protinus ſubiungitur; ipſius regnum cum ſteterit, diuiſum iri. ac deinceps multa quoque ſummatim prædicit, quæ mox inter ſucceſſores eius; Ægypti ſcilicet,& Aſiæ reges, euentura erant, vſque ad octauū Aſiæ Regem Anthiocum Epiphanem; ſextumque Ægypti Ptolemæum cognomine Philopatora; vt ſuis locis adnotabimus. Iam verò quod attinet ad memoratam regni Alexandrei diuiſionem; hæc ad verbum Propheta cap. citato ver. 4. ſcripta reliquit. Et cum ſteterit,conteretur regnum eius,& diuidetur in quattuor ventos cæli, ſed non in poſteros eius; neque ſecundum potentiam illius, qua dominatus eſt. Lacerabitur enim regnum eius, etiam in externos, exceptis his.] Super quæ verba.

Textus Danielis a B. Hieronymo exponitur.

B. Hieronymus ita diſſerit: Poſt Alexandrum in quattuor ventos cæli,orientem videlicet, & occidentem,meridiem,& ſeptentrionem, regnum illius diuiſum eſt. In Ægypto enim primus regnauit Ptolemæus Lagi filius; ideſt ad meridiem. In Macedonia Philippus, qui & Arideus frater Alexandri;ideſt ad occidentem. Syriæ,& Babylonis,& ſuperiorum locorum; Seleucus Nicanor; ideſt ad orientem. Aſiæ & Ponti, ceterarumque in ipſa plaga prouinciarum; Antigonus; ideſt ad ſeptentrionem. Hæc ſecundum totius orbis plagas dicimus. Ceterum qui in Iudæa eſt; ad Aquilonem Syriam, & ad Meridiem Ægyptum habet. Quod autem ait: Et non in poſteros eius. hoc ſignificat, quod liberos non habuerit; ſed regnum ipſiut,in alienos laceratum ſit: excepto fratre Philippo, qui Macedonas tenuit. Neque ſecundum potentiam illius qua dominatus eſt. Diuiſum enim in quattuor partes regnum, imbecillius fuit,dum aduerſum ſe dimicant, & inteſtino ſurore bacchantur. Lacerabitur enim eius regnum etiam in exteros, exceptis his. Præter regna quattuor, Macedoniæ, Aſiæ,Syriæ,Ægypti; etiam in alios obſcuriores,& minores reges,Macedonum regnum laceratum eſt. Significat autem Perdiccam, & Crateron, & Lyſimacum; nam Cappadocia,& Armenia, Bithynia,& Heraclea,Boſphorusque,& aliæ prouinciæ,de poteſtate Macedonum recedentes, diuerſos ſibi reges conſtituerunt. hucuſque S.Hieronymus.

Itaque Alexandri ſucceſſores, tametſi multo plures fuerint,quemadmodum etiā 7
colligi poteſt ex Iuſtino lib.13. Q. Curtio in calce libri 10. Diodoro lib.18. & Oro-

ſio

ſio lib.3. cap.23.& Ioſepho lib.12. Antiq.cap.1.& Appiano Alexandrino aliquanto ante finem libri de Bellis Syriacis. Quattuor tamen præcipui, notantur in ſacro eloquio, nimirum Danielis cap.8. ver.8. & cap.11. ver.4. nec non etiam, licet ſubobſcurè,cap.7. ver.6. Qui ſunt hi,quos ex B.Hieronymo paulo ante commemorauimus. niſi forte pro eo,qui dicitur regnaſſe ad Aquilonem, mallet quis accipere Lyſimacum Thraciæ regem;quæ reſpectu quattuor totius orbis plagarum;vel etiam regni ab Alexandro relicti; vergit ad Aquilonem. Nam licet ab initio prædictæ diuiſionis, alius Aſiam; nempe Antigonus; alius Syriam, nimirum Seleucus, tenuerint: nihilominus non multo poſt, regnum Aſiæ, & omnia quæ fuerant Antigoni,ad Seleucum, & eius poſteros deuoluta ſunt. Igitur hi quattuor inter alios præcipui, poſt Alexandri mortem, impoſuerunt ſibi diademata (licet non eodem tempore,vt ex ſequentibus apparebit) & filij eorum poſt eos, quemadmodum apertè dicitur 1. Machab. cap. 1. ver. 10. Vbi etiam ſubiungitur: Et multiplicata ſunt mala.] nimirum propter mutua eorum prælia. Nam poſt mortem Alexandri, vt ſcribit Oroſius vbi ſupra non longe ab initio capitis, Principes eius, inquit, veluti opimam prædam a magno leone proſtratam, auidi diſcerpſere catuli; ſeque ipſos inuicem, in rixam irritatos, prædæ æmulatione fregerunt. Et Ioſephus vbi ſupra de eiſdem ait: Qui dum ſeditionibus agitantur, & de Imperio contendunt durante longo bello; & vrbes multæ afflictæ ſunt,& habitatores earum plurimi,per diuerſa præliorum certamina, deſiderati ſunt:Id quod tota Syria tum paſſa eſt,ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum, Soterem (id eſt ſeruatorem) appellabant. hæc Ioſephus.

Alexandri ſucceſſores plures ſed præcipui quattuor.

7 Ceterum de prædictis Macedoniæ, & Thraciæ, ac Ponti, Aſiæque regibus, ſicuti etiam de alijs plurimis obſcurioribus, puta Cappadociæ, Bithiniæ, Armeniæ, & aliarum prouinciarum; quæ,vt diximus, dilacerato Alexandri regno, ſingulæ proprios ſibi reges conſtituerant;nihil agitur in ſacris libris;quoniam illi nihil pertinebant ad populum Domini; cui quodammodo neque obeſſe, nec prodeſſe poterant; cum propter nimiam eorum a regno Iudaico diſtantiam; tum etiam quia citius inter ſe dimicantes, extincti ſunt, vt tradit Oroſius in calce libri 3. & ſucceſſores eorum poſtea a Romanis ſubiugati,regniſque ſpoliati fuerunt. Sæpe autem in ſacra ſcriptura fit mentio de duobus alijs regnis,Syriæ ſcilicet, & Ægypti,eorumque regibus,quoniam ſæpiſſimè ab ipſis grauiter afflictus oppreſſuſque eſt populus Iudaicus; vtpote qui inter ipſa erat medius. Quare nos quoque de his duobus duntaxat, ſubſequenter agemus,relictis alijs, tamquam ad inſtitutum noſtrum nihil pertinentibus. Et quoniam vt dictum eſt, Ægyptus, reſpectu Iudææ,poſita eſt ad Meridiē; Syria verò & Babylonia magis reſpiciunt ad Aquilonem; Iccirco ordinariè in ſacro eloquio, per regem Auſtri deſignatur Rex Ægypti, & per regem Aquilonis,rex Syriæ, & Babyloniæ; quod hic ſemel adnotaſſe ſat ſit: id enim plurimum facit ad intelligentiam capitis 11. Danielis, vbi breuiter prædicuntur prælia, & alia multa, quæ poſterioribus temporibus acciderunt inter Reges Syriæ, & Ægypti, & populū Iudaicum, quarum plurima fuſius deſcripta habentur in libris Machabæorum.
Igitur

Cur ſacra ſcriptura de Ægypti Syriaque regibus tantum agat.

8 Eodem anno primo Olympiadis decimæ quartæ non multo ante inchoato,(vt ex mox dicendis comprobari poteſt) Ptolemæus Lagi, quemadmodum Pauſanias in Atticis ſcriptum reliquit, cum poſt Alexandri obitum, ijs qui ad Aridæum Alexandri fratrem, regnum deferri debere contendebant, acriter reſtitiſſet; ac Imperij in plures partes diuidendi auctor cum alijs extitiſſet: Ægyptum profectus; Cleomenem, quem illi regno Alexander præfecerat,quod Perdiccæ ſtuderet, occidit; & ſibi regnum illud vſurpauit. Ac deinde etiam poſt cædem Perdiccæ, ad res gerendas excitatus; Syriam, & Phænicem, imperio ſuo adiecit. Mox Seleucum Antiochi filium, ab Antigono Aſiæ rege eiectum, & ad ſe confugientem, in fidem recepit. Hunc Ptolemæum,Ludouicus viues apud S. Auguſtinum lib. 18. de Ciuit. cap. 42. dicit: humili loco natum,Lago ſcilicet patre Alexandri ſatelite, ad gratiam Regis, ob egregiam indolem fortitudinemque animi, & peritiam rei militaris, ex gregario milite, fuiſſe euectum. quod & tangit Iuſtinus non procul ab initio libr. 13. Sed melius Pauſanias vbi ſupra Ptolemæum,inquit,Macedones re vera Philippi,qui pa

Ptolemæus Lagi regnat in Ægypto.

Quis fuerit dictus Ptolemæus

ter

ter ſuit Alexandri; verbo autem Lagifilium ſuiſſe exiſtimant: eius enim matrem cû gereret vterum, a Philippo vxorem Lago datam ferunt. De hoc primo poſt Alexandrum Ægypti rege: (a quo poſtea eius poſteri appellati ſunt Ptolemæi, quemadmodum Romanorum Imperatores a Cæſare & Auguſto cognomentum ſumpſerunt) meminit ſcriptura, Danielis ca. 11. verſic. 5. illis verbis: Et confortabitur rex Auſtri.] Adeo enim magnificatus eſt, & effectus potens (vt teſte B. Hieronymo ibidem) Pyrrhum regem Epirotarum expulſum, reſtituerit in regnum, Cyprumque obtinuerit, & Phænicem: & victo Demetrio filio Antigoni, Seleuco regni ſui partem, quæ ab Antigono fuerat ablata, reſtituerit. Cariam quoque obtineret, & multas inſulas vrbesque ac regiones. De eodem Ptolemæo ſcribit Ioſephus 12. Antiq. c. 1. quod occupatis dolo Ieroſolymis, & Iudæa, multos Iudæorum captiuos in Ægyptum trâſtulit: Sed poſtmodum agnita ipſorum in obſeruanda iuſiurandi fide, conſtantia: multos ex ipſis Sacramento deuinctos, in præſidijs ſuis poſuit: & iure ciuitatis apud Alexandriam, pari cum Macedonibus conditione donauit. Quamobrem plures poſtea alij Iudæorum, vltro in Ægyptum commigrarunt. Ceterum iſte Ptolemæus, vt communiter tradunt Scriptores, regnauit annis quadraginta. Quod debet intelligi, numerando annos regni eius ab obitu Alexandri Magni, ad obitum ipſius Ptolemæi. Nam alioqui, ſi vt probabile eſt, ob bella quæ inter Alexandri ſucceſſores interceſſerunt, non tam cito regnare potuit; tanto minus prædicto annorum numero ipſe regnaſſe dicendus erit, quanto tardius Ægypti regnum occupare valuit: dempto item poſtremo vitæ ſuæ anno, in quo regnauit filius eius Philadelphus, vt ſub anno mundi 3768. num. 2. probabimus.

Prophetia Danielis de Ptolemæo Lagi, & eius geſta.

Hunc Ptolemæum Lagi, poſt Alexandri Magni obitum, eiuſdem Alexandri geſta 9
ſcripſiſſe tradit initio Hiſtoriarum ſuarum de expeditione Alexandri Arrianus ille Scriptor Græcus, cuius nos ſub anno mundi 3719. num. 1. meminimus; & ibi ſe hiſtoriam illam ex dicto Ptolemæo, & quodam Ariſtobulo, tamquam ſcriptoribus admodum veridicis ac fide dignis, ſe ſumpſiſſe profitetur, quippe qui vnà cum eodê Alexandro militauerant, & ſocij expeditionum eius fuerant. Fuit ergo iſte Ptolemæus, non ſolum rex valde potens, & bellica fortitudine inſignis, ſed etiam, non ſecus ac poſtea Cæſar, ſcriptor egregius.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3733.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 287.

Iubileus 23.

ANNO regni Ptolemæi Lagi quarto, oportet incidiſſe in Iudæa annum Iubilei vigeſimi tertij: Siquidem, vt videre eſt in tabulis præfatus regni annus 1
concurrit cum anno ab ingreſſu Iſraelis in terram Chanaan milleſimo centeſimo quinquageſimo.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3735.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 289.

Antigonus regnat in Aſia.

ANNO memorati Ptolemæi ſiue ab obitu Alexandri Magni ſexto, primus regnauit in Aſia Antigonus annis decem & octo: vt tradit Euſebius in Chronicis. 1

A B

AB ORBE CONDITO ANNVS 3742.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 296.

1 ANNO Olympiadis ceoteſimæ decimæ ſeptimæ primo (vt mox probabitur) circiter deſineote; credimus Seleucum huius nomiois primum, qui & Nicanori profligato (Ptolemæi regis Ægypti auxilijs) Antigono, a quo prius fuerat expulſus, Syriæ regnum obtinuiſſe. Nam etſi Euſebius, tum in Chronicis, tum libr. 8. de Demonſtratione Euangelica, Demonſtratione ſecunda, noo lõge poſt medium. Et Scaliger libro quinto. De emendationc temporum cap. De anno Seleucidarum Alexandreo; ſentiant prædictum Seleucum, poſt annos duodecim, ab Alexandri Magni obitu exactos, regnare cœpiſſe: puto tamen horum ſententiam, large eſſe accipiendam, ſeu interpretandam; ita vt ad ipſius veritatem ſufficiat, quod non poſt annos tredecim, ſed ſub finem decimi tertij, regnare cœperit; & ſic annus primus regni Seleuci fere totus concurrat, oon cum decimo tertio; ſed cum decimo quarto, ab obitu Alexandri, & conſequenter non cum primo, ſed cum ſecundo dictæ Olympiadis, vt poſitum eſt in tabulis. Moueor autem ad hoc ponendum duplici de cauſa. Nam cum certum ſit (quemadmodum numero proximo demonſtrabimus) annum primum regni Seleuci, fuiſſe etiam primum æræ regni Græcorum more Iudaico putatæ: Et conſtet ex Ioſepho 12. Antiq. cap. 11. verſus finem, & ex Euſebio in Chronicis, annum regni Græcorum centeſimum quadrageſimum octauũ in quo emundatum eſt templum incidiſſe Olympiade centeſima quioquageſima quarta: & ex 1. Machab. cap. 6. ver. 20. 49. & 54. pateat, aonum regni Græcorum centeſimum quinquageſimum, fuiſſe ſabbaticum: Certè, ſi annus primus regni Græcorum fuiſſet quoque primus Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ; nullo modo poſſet annus regni Græcorum centeſimus quadrageſimus octauos, incidere in Olympiadem centeſimam quinquageſimam quartam: Et annus regni Græcorum centeſimus quinquageſimus, non oihil diſcordaret ab æra annorum ſabbaticorum, quæ habetur in tabulis; & ex cooſequeoti deinceps tota illa æra perturbaretur. Poſito autem quod annus primus regni Græcorum concurrat cum ſecundo Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ; Et loca Ioſephi, & Euſebij citata vera eſſe inueniuntur, & memorata ſabbaticorum æra, cum his quæ tum in ſacro eloquio, tum apud Ioſephũ, de annis ſabbaticis ſcripta ſunt; omnino conſona reduntur, vt in eiſdem tabulis experiri quiſque poterit.

Seleucus primus qui & Nicanor regnat in Syria.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3743.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 297.

1 ANNO eiuſdem Olympiadis ſecundo, qui concurrit ferè totus cum primo regni eiuſdem Seleuci, cœpta eſt æra ſeu dinumeratio anoorum regni Græcorũ, quam ſequuntur libri Machabæorum, vt non ſemel teſtatur Ioſephus, qui 12. Antiq. in principio capitis 7. ait quod Antiochus Epiphanes, relicta Ægypto, ingreſſus eſt Ieroſolymã, anno centeſimo quadrageſimo tertio, ex quo primũ ad Seleuci familiã Syriæ regnum deuenerat. Et ibidem paulo poſt aſſerit, annũ regni dictæ familiæ cẽteſimum quadrageſimũ quiotũ, io quo idem Antiochus Ieroſolymitanum templum prophanauit, incidiſſe Olympiade centeſima quinquageſima tertia; quod dictum nullo modo veridicum eſſe poſſet, ſi anoi regni Græcorum, non a Seleuco, vt dictum eſt, ſed ab Alexandro numerãdi eſſent. Siquidem aonus ceoteſimus quadrageſimus quintus Mooarchiæ Alexaodri, concurrit cum anno Olympiadis centeſimæ quadra

Incipit æra regni Græcorum ſeu Seleucidarum Iudaica.

geſimæ octauæ, quarto, vt videri poteſt in tabulis. In eiuſdem quoque libri capite 14. Ioſephus ſcribit: quod Iudas oppugnare cœpit arcem anno centeſimo quinquageſimo, ex quo primum ad Seleucum, imperium illarum regionum peruenerat. Idem confirmari poteſt ex Euſebio in Chronicis; & loco de Demonſtratione Euangelica numero præcedenti citato; & B. Hieronymo ſuper Danielis cap. 8. & Rabano ſuper 1. Machab. cap. 1. & Seuero Sulpitio lib. 2. Hiſtoriæ ſacræ; & alijs. Quin etiam, quod magis vrget, ipſamet ſacra ſcriptura, in ſuis annorum numeris, cum annis regum Syriæ collata, idipſum apertè manifeſtat. Etenim ſinguli anni regni Græcorum in libris Machabæorum commemorati, ſi ab initio regni Seleuci ſupputentur, vt ſit in noſtris tabulis, omnia conſona inueniuntur: Sin autem illos ab initio regni Alexandri vel ab exordio Monarchiæ eius, numerare voluerimus; proculdubio nequaquam conſtabunt. Nam in ſingulis annorum ſummis ibidem expreſſis, error comperietur; in primo quidem caſu, annorum circiter viginti quattuor; in ſecundo autem annorum ſaltē decem & octo; vt quiuis poterit experiri in eiſdem tabulis, vbi binas regni Græcorum æras digeſſimus; eam ſcilicet quæ ab Alexandri Monarchia deducitur; & illam quæ ab exordio regni Seleuci deriuatur: Quæ etiam dupliciter deduci poteſt; vel more Iudaico; vel (vt Ptolemæus lib. Almageſti 11. cap. 7. vocat) ſecundum Chaldæos, quemadmodum nos infra num. 4. & ſub anno mundi 3824. nu. 1. declarabimus. Ratio autem cur ſcriptura ſacra, regni Græcorum annos, numerare maluerit, non ab Alexandro, quem primo regnaſſe in Græcia aſſerit initio 1. Machab.; Sed a Seleuco, qui primus poſt Alexandrum regnauit in Syria; eſſe poteſt; vel quia licet ambo eſſent natione Græci; tamen Alexandri regnum non ad poſteros ſuos deuenit; nec in familia ſua diu permanſit, ſicuti regnum Seleuci, quod ad plurimas ſuæ poſteritatis generationes ſucceſſiue tranſiuit; vel quia cum Iudæa eſſet pars Syriæ, conuenienter Iudæi ſcriptores, ſequi debebant æram a Seleuco rege primo Syriæ, in illis regionibus introductam.

Cur ſcriptura ſacra annos regni Græcorum a Seleuco non ab Alexandro dinumeret.

Refellitur dictum Franciſci Suarez.

Ad hæc ſi aduertiſſet Franciſcus Suarez Theologorũ noſtri temporis clariſſimus; 2
non tam facile in ſuis commentarijs ſuper 3. par. ſummæ S. Thomæ, diſputatione 1. ſectio. 2. pronuntiaſſet: erraſſe Scriptores, qui ex Olympiadum ſubductione colligunt, fluxiſſe centum nonaginta quattuor circiter annos ab exordio Monarchiæ Alexandri, ad initium pontificatus, & principatus Ioannis Hircani; cum ex 1. Machab. cap. vlt. ver. 14. conſtet, Simonem eius patrem, cui immediatè ſucceſſit præfatus Ioannes, occiſum fuiſſe anno regni Græcorum centeſimo ſeptnageſimo ſeptimo, & huic ſcripturæ maior habenda ſit fides, quam omnibus Olympiadum ſupputationibus. Non, inquam, culpaſſet prædictos Scriptores; neque argumentum a ſe adductum, inſolutum reliquiſſet, ſi ad ea quæ nos præcedenti numero diſſeruimus, aduertiſſet. Vtique enim dignoſcere potuiſſet, annos, qui videntur deficere in ſumma, loco Machab. citato, adnotatas eſſe illos, qui fluxerunt ab anno primo Monarchiæ Alexandri ad primum regni Seleuci. Huius differentiæ, quæ reperitur inter æram Seleucidarum, & eam quæ deducitur ab Alexãdri Monarchia, meminit etiã Appianus Alexandrinus in fine libri de bellis Syriacis; tametſi fallitur in eo, quod ponit quattuordecim duntaxat annos, a Monarchia Alexandri ad annum primum Seleucidarum; cum ponendi eſſent ſaltē decem & octo: niſi forte dictus Auctor, ibi intelligere voluerit, illos quattuordecim annos, fluxiſſe; non a primo, ſed ab vltimo anno Monarchiæ Alexandri, ad primum regni Seleucidarum, vtriſque terminis computatis. id enim admitti poſſet. Igitur potius culpandi ſunt Lyranus, Io. Lucidus, Io. Driedo, & alij; qui perperam exiſtimarunt, prædictos regni Græcorum annos, ab Alexandro eſſe ſupputandos. Maximè verò omnium cauendus eſt Io. Annius; qui in ſuis commentarijs ſuper Breuiario temporum falſo Philoni aſcripto, non erubuit dicere; libros Machabæorum, olim ſine vlla annorum notatione extitiſſe; ſed eos poſtmodum, addita temporum diſtinctione, a Ioſepho fuiſſe corruptos, & Apocriphos redditos. Quod quis non aduertit, quam temerarium ſit? præſertim cum videamus, in omnibus probatis eorundem exemplaribus, illam annorum notationem reperiri; & ita eos in Sancta Eccleſia publicè legi; & pro Canonicis omnino haberi, vt etiam probat Cardinalis Bellarminus libro primo de Verbo Dei capit. 15.

Error Annij maximè cauendus.

No-

3 Notandum verò hic eſt,quod licet (vt ſcribit Scaliger lib.5.cap. De anno Seleucidarum Chaldaico) Seleucus Babylone recuperata,diadema ſibi impoſuerit anno primo Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ, ſubaudi deſinente,vt n.1.dictũ eſt: & annus regni Græcorum apud Iudæos primus , incidat in annum ſequentem , qui fuit eiuſdem Olympiadis ſecundus: tamen apud Chaldæos concurrit cum anno dictæ Olympiadis tertio , vt videre eſt in tabulis . Et hoc , ſiue quia (vt ſentiunt Hebræi; & ex Latinis Scaliger loco citato; & alij recentiores) cum annus Iudaicus ſemper inciperet in vere a menſe Niſan; è conuerſo annus Chaldaicus,& Antiochenus incipiebat in autumno , a menſe Hebræorum ſexto vel ſeptimo; nimirum ab Elul, vel Tiſri . Siue quia non vbique a primo anno regni Seleuci , cœperit in illis regionibus numerari annus primus regni Græcorum;neque ab eodem tempore a ſingulis populis illi regno ſubiectis; ſed hæc dinumeratio , prius in Syria, in qua erat regni metropolis , quæ poſtmodum Seleucia dicta eſt ; & conſequenter etiam in Iudæa , quæ erat Syriæ pars, cœpta ſit,ab ipſo primo regni Seleuci anno: In Chaldæa autē, & alijs regionibus remotioribus , alia aliqua de cauſa nobis incognita,non niſi ab anno ſecundo inchoata fuerit , qui concurrit cum tertio memoratæ Olympiadis . Cum igitur , vt cumque res tulerit,exordium æræ regni Græcorum Iudaicè putatæ, ferè ſemper anno vno præcedere ſoleret initiũ eiuſdem æræ ritu Chaldaico dimenſæ ; non mirum eſt,ſi quæ geſta fuerant v. g. anno regni Græcorum iuxta computum Iudaicum , tertio ; in annum eiuſdem regni ſecundum , more Chaldaico referebantur, & ſic de alijs .

Duplex annorum regni Græcorum dinumerandi ratio.

4 Hinc ſoluuntur difficultates , quæ in libris Machabæorum reperiuntur : quorum primus cap.6.ver.16. dicit: Antiochum Epiphanem deceſſiſſe anno regni Græcorũ centeſimo quadrageſimo nono : Secundus verò liber cap.11. ponit litteras Eupatoris & Lyſiæ,poſt obitum prędicti Antiochi,datas anno cēteſimo quadrageſimo octano . Item primus liber, in eodem ca.6.ver.20. dicit: Iudam Machabæum obſediſſe arcem alienigenarum in Iudæa anno cēteſimo quinquageſimo; quæ fuit cauſa quod Eupator,& eius militiæ princeps Lyſias ; poſtea venerint cum exercitu magno contra Iudæos,vt ibidem ſubiungitur. At 2. Machab.cap.13. ver.1. legimus: Quod anno centeſimo quadrageſimo nono, cognouit Iudas Eupatorem venire cum multitudine aduerſus Iudæam . Et præterea lib.1. cap.7. ver.1. habemus: Demetrium Seleuci filium, exiſſe ab vrbe Roma anno centeſimo quinquageſimo primo; & ingreſſum eſſe in regnũ patrum ſuorum , iuſſiſſeque ab exercitu occidi Eupatorem & Lyſiam ; & cum ſederet Demetrius in ſede regni patris ſui; ad eum veniſſe Alcimum Iudæum , qui volebat fieri ſummus Sacerdos &c. In 2. autem libro cap. 14. ver. 4. expreſsè traditur : quod prædictus Alcimus venit ad Demetrium anno centeſimo quinquageſimo . Ecce quam multa ſunt, quæ inter hos libros,in annorum numeris diſcordare videntur . Huius tam apparentis diſſenſionis , nulla profecto alia aſſignari cauſa poſſe videtur; niſi quod Auctor lib. 2. qui forte, licet genere Iudæus,in Chaldæa fuerat educatus, vel etiam natus, eorundem Chaldæorum ſupputationem ſecutus eſt ; ſecundum quam neceſſe habuit prædictas actiones vno regni Græcorũ anno anteuertere : Auctor verò libri 1. qui in hiſce annis ſupputandis ritum Hebraicum obſeruauit ; eaſdem actiones in ſequentem annum referre compulſus eſt : Et ſic vterque vera ſcripſit ; neque vlla prorſus inter ipſos notari poteſt contradictio . Quod autem dictorum librorum Auctores ſecuti ſint præfatos ritus inter ſe diuerſos; inde etiam videtur indicari, quod Auctor lib.1. ſemper menſes ; vel proprijs Hebræorum nominibus,vel per numeros Hebraico more videlicet primum,ſecundum,tertium &c. notare ſolet, vt patet cap.9. ver.3. vbi meminit primi menſis, Et ver. 54. itemque cap.13.ver.51.ſecundi menſis. Et cap.10.ver. 21. menſis ſeptimi, & cap.7. ver. 43. & 49. nominat menſem Adar. & cap. 2. ver. 57. pariterque cap.4.ver.52. & 59. menſem Caſleu . & cap.vlt. ver.14. menſem Sabat : Auctor verò 2.Machab. interdum etiam vtitur nominibus menſium non Hebraicis,ſed Syrogræcis quemadmodum eo tempore ſolebant etiam Chaldæi;cuiuſmodi ſunt Xanticus, Dioſcorus, & alij ſimiles, vt patet 2. Machab.c.11.ver.21.30.33. & 38. Igitur

Conciliantur loca lib.1. Machab. cum alijs 2.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3744.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 298.

Incipit æra regni Græcorum Chaldaica.
Simon Iuſtus Pontifex.

ANNO proximo, qui erat regni Seleuci ſecundus, cœpit æra regni Græ- 1
corum in Chaldæa, quemadmodum ex dictis anno præcedenti probatum
eſt.

Per hæc circiter tempora; nimirum Ptolemæo Lagi in Ægypto, & Seleuco in Sy- 2
ria regnantibus; ſummum Pontificatum tenuit in Iudæa Simon ille filius illius Oniæ
primi, qui Iaddo (vt ait Ioſephus in calce libri Antiq. 11.) immediatè ſucceſſerat.
Hunc Simonem, idem Ioſephus lib. Antiq. 12. cap. 2. non valde procul ab initio ca-
pitis, teſtatur cognominatum fuiſſe Iuſtum, quod & Deum pie coleret, & eius ſum-
ma potiretur beneuolentia. Et eſt ille Simon, cuius inclyta celebrantur præconia.
Eccleſiaſtici cap. 50. ferè per totum, vt optimè probat Ianſenius ibidem, & ſentit
Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ.

Geſta Simonis Iuſti.

Idem Simon (quemadmodum loco Eccle-
ſiaſtici allegato, in eius laudibus breuiter tangitur) templum Ieroſolymitanum ſub 3
Zorobabele ædificatum, quod temporum iniuria iam collabi, ſeu periclitari cœpe-
rat, inſtaurauit; & quoad partes eius exteriores, auxit; ac duplici muro, vel vnico,
duplo quam prius eſſet altiore, a fundamentis erecto, circummuniuit. Et præualuit
amplificare ciuitatem, nimirum ipſam Ieruſalem; & antiquatos ipſius aquæductus,
olim ab Ezechia alijsque Regibus in vrbem extructos, reſtitui curauit; vt idem ex-
plicat Ianſenius; exponens illa verba eiuſdem capitis ver. 3. quæ ſic habent: In die-
bus ipſius emanauerũt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum.]
Quamquam ex eiſdem verbis videatur etiam poſſe colligi, eũdem Simonem primo
omnium, deduxiſſe in templũ pro hoſtiarum ſanguine ipſisq; hoſtijs abluendis, fon-
tes illos, quorũ meminit Ariſthææ de lxx. Interpretibus hiſtoria, Philadelphi Ægyp
tiorum Regis tempore conſcripta. Enimuerò, in codice eius Coloniæ anno Salutis
1578. excuſo, pag. 75. & 76. in altaris Ieroſolymitani deſcriptione, hæc ad verbũ
habentur; quæ ad prædicti ſcripturæ loci intelligentiam, hic ponere viſum eſt:

Templi aquæductus deſcriptio ex Ariſtæa.

Tem-
plum autem, inquit, ſpectat ad ortum, poſterioribus eius ad occaſum tendentibus:
Et pauimentum totum (ſubintellige atrij Sacerdotum, in quo erat altare holocau-
tomatũ, vbi offerrebantur mactabanturq; victimæ) eſt lapide conſtratum; tractusq;
habet aquæ immittendæ ad loca certa, quæ immittitur ad abluendum ſanguinem
hoſtiarum, quæ in ſollemnibus feſtis multa millia iumentorum offerruntur. Aquæ
verò confluxus, numquam deficit; Et quia fons intrinſecus magnus, naturalem, &
eam perennem ſcaturiginem habet; & quia ſubtus terram ſunt mira; & innenarabili
arte aquarum receptacula confecta per quinque ſtadia, quemadmodum apparebat;
vndequaque circa templum; quorum ſingula, habent fiſtulas infinitas, vtrinque in
ſe inuicem emittentes fluxus: atque hæc omnia, in imo, & a lateribus, plumbo ſunt
obducta, & multa terra accuratè cooperta. Sunt præterea multa oſtia in fundo, &
baſi, quæ nemo cernere poteſt, præter illos, quibus miniſterium eſt commiſſum.
Per hæc impetu, & effluxu ſupermiſſæ aquæ, ſanguis quantumuis copioſus, a vi-
ctimis collectus, abluitur, & expurgatur. Exponam etiam quomodo ipſe iſtorum
receptaculorum, molem, & ſtructuram, ex ſingulari beneuolentia monſtratam;
cognoui. Nam abduxerunt me ex ciuitate vltra quattuor ſtadia; & iuſſit me-
vnus, capite ad locum quendam inclinato, auſcultare ſonum, quem aquarum
concurſus ederet. Hinc ego apertè cognoui magnitudinem vaſorum illorum, de
quibus dixi; hactenus Ariſtæas, cuius ſententiam de hiſce aquis, breuiter re-
fert Euſebius libro nono, de Præparatione Euangelica capitulo quarto, verſus
finem; eandemque Philonis auctoritate corroborat. Ex quibus omnibus,

ſatis probabiliter conijci poteſt, has eſſe aquas, quarum meminit, licet ſubobſcurè, locus Eccleſiaſtici paulo ſupra citatus, tamquam a dicto Simone introductas. non .n. hoc ab vllo alio factum, in tota ſcriptura ſacra legimus. Et certum eſt, ex loco Ioſephi citato, quod iam mortuus erat Simon, quando eius frater Eleazarus, temporibus dictæ hiſtoriæ, pontificatum Ieroſolymis tenebat. Forte autem iſtæ ſunt aquæ olim in ſpiritu Ezechieli præmonſtratæ, quarum initio ca. 47. ipſe meminit dicens. Et conuertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur ſubter limen domus ad orientem, facies enim domus reſpiciebat ad orientem: aquæ autem deſcendebant in latus templi dextrum ad meridiem altaris.] Igitur ſi in templo, quod vidit Ezechiel, deſcendebant aquæ ad meridiem altaris, & egrediebantur ſubter limen portæ orientalis; vtique ſit manifeſtum non fuiſſe illud templum prorſus idem cum eo quod fecerat Salomon, in quo ſi extitiſſent aquæ iugiter manantes, proculdubio fruſtra labrum æneũ, & luteres facti fuiſſent. Per hæc ergo confirmari poſſunt, quæ nos ſub anno mundi 3023. num. 8. diximus, nempe Ezechieli in ea viſione oſtenſa fuiſſe non ea ſolum quæ Salomon in templo fecerat, ſed etiam multa eorum quæ in templo mox reædificando facienda erant.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3752.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 306.

1 ANNO regni Seleuci decimo (vt patet in tabulis) circiter deſinente, deceſſit Antigonus, primus, poſt Alexandrum Magnum, Aſiæ Rex, cum regnaſſet annos decem & octo, vt teſtatur Euſebius in Chronicis. *Antigonus Aſiæ rex moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3753.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 307.

1 ANNO proximo regnauit in Aſia Antigoni filius, nomine Demetrius huius nominis primus, qui & Polyorcetes, annis decem & ſeptem, vt ait ibidem Euſebius. *Regnat in Aſia Demetrius primus qui & Polyorcetes.*

2 Eodem anno, qui erat regni Seleuci, vt videre eſt in tabulis, annus duodecimus idem Seleucus Syriæ Rex Antiochiam extruxit, vt tradit Euſebius vbi ſupra. *Antiochia extruitur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3758.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 312.

1 ANNO regni eiuſdem Seleuci circiter decimo ſexto, oportet contigiſſe quod ſcribit S. Euangeliſta Matthæus cap. 1. ver. 14. illis verbis: Sadoc autem genuit Achim.] Hoc enim ex dictis ſub anno mundi 3461. num. 1. fit conſequens. Poterat verò tum Sadoc eſſe annorum circiter quinquaginta & vno, vt ibidem dictum eſt, & apparet in tabulis. *Sadoc genuit Achim.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3768.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 322.

Ptolemaus Philadelphus regnat in Aegypto.

ANNO æræ Nabonaſſari quadringenteſimo ſexageſimo tertio, (qui, vt patet in tabulis, concurrit cum trigeſimo nono Ptolemæi Lagi, ſeu a morte Alexandri) regnare cœpiſſe Ptolemæum hiladelphum in Ægypto, teſtatur Scaliger lib. 4. De emendatione temporum, capite de anno cæleſti Dionyſiano Ptolemæi Philadelphi. Vbi etiam ait: eundem annum, incidiſſe anno tertio Olympiadis centeſimæ vigeſimæ tertiæ. Et lib. 5. cap. de initio Ptolemæi Philadelphi, idem repetit; idque conſtare ait, ex obſeruationibus Dionyſij Mathematici, de quibus nos ſub anno mundi proximo num. 2. mentionem faciemus. Verum hic duo aduertere oportet; primo neceſſarium eſſe, quod primus regni Philadelphi annus, concurrat ferè totus cum anno æræ Nabonaſſari quadringenteſimo ſexageſimo quarto; vt digeſtũ eſt in tabulis; & nos infra ſub anno mundi proximo num. 2. & anno 3781. num. 1. apertè ex Ptolemæo probabimus. Quare quod ait Scaliger: initium regni Philadelphi incidiſſe in annum Nabonaſſari quadringenteſimum ſexageſimum tertium, debet intelligi, circiter deſinente; ita, vt primus annus regni Philadelphi ferè totus concurrat cum anno Nabonaſſari quadringenteſimo fexageſimo quarto; & conſequenter cum quadrageſimo regni Ptolemæi Lagi, ſeu a morte Alexandri Magni; quemadmodum digeſtum eſt in tabulis: Alioquin rueret tota Ptolemæi collatio æræ Nabonaſſari, cum æra Dionyſiana; de qua ſub anno mundi proximo nu. 2. agemus. 1

Alterum quod hic aduertere debemus eſt: non ideo nunc regnare cœpiſſe Philadelphum, quod hoc tempore obierit pater eius. Conſtat enim, vt paulo poſt probabimus, ipſum adhuc anno ſaltem vno integro ſuperuixiſſe; ſed quod Philadelphi pater ſe regno abdicans, vltrò illud nunc filio tradiderit. Etenim, vt ſcribit Ludouicus Viues ſuper B. Auguſtini lib. 18. de Ciuit. cap. 42. Ptolemæus Lagi, cum in ſenectute tranquillius viuere ſtatuiſſet, rerum curam filio mandauit, qui Philadelphus dicebatur. Quod videtur accepiſſe ex Iuſtino, qui lib. 16. de præfato Ptolemæo verba faciens, ait: Is contra ius gentium, minimo natu ex filijs, ante infirmitatem, regnum tradiderat, eiuſque rei populo rationem reddiderat; cuius non minor fauor in accipiendo, quam patris in tradendo regnum fuerat. Inter cetera patris, & filij mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem parem populi, iuueni conciliauerat: & pater, regno ei publicè tradito, priuatim officium regi inter ſatellites fecerat, omnique regno pulchrius, regis eſſe patrem dixerat. hæc Iuſtinus. Cui licet aduerſari videatur Pauſanias in Atticis ſcribens: Philadelphum declaratum fuiſſe regni ſucceſſorem a patre iam prope moriente. Vtrumque tamen admitti, ac ſimul poſſe verum eſſe videtur; quod ſcilicèt bis a patre declaratus fuerit rex; ſemel anno vno ante obitum patris, & iterum moriente patre; ſiue ad maiorem rei declarationem; ſiue ad omnino abolenda fratrum, ac præcipue primogeniti iura. 2

AB ORBE CONDITO ANNVS 3769.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 323.

Ptolemeus Lagi moritur.

ANNO proximo, qui erat ab obitu Alexandri Magni quadrageſimus, &c, vt dictum eſt, concurrit ferè totus cum primo regni Philadelphi; Ptolemæus Lagi, primus poſt Alexandrum Ægypti rex, mortuus eſt, ſub finem anni, vt tradit Euſebius in Chronicis. Quare, quod ait Polybius circa medium lib. 2. Ptolemæum Lagi,

gi,& Seleucum obijſſe circa Olympiadem centeſimam vigeſimam quartam; proculdubio ita accipiendum eſt; vt Ptolemæus circa initia,& Seleucus circa finem dictæ Olympiadis,diem functi ſint; quemadmodum videre eſt in tabulis.

Initium æræ Dionyſianæ.

2 Ab hoc anno regni Philadelphi primo, Dionyſius Mathematicus,ſuarum aſtronomicarum obſeruationum annos dinumerat;illos nimirum,quos Ptolemæus in libris ſui Almageſtis ſecundum Dionyſium vocat; vt ex eodem colligi poteſt; qui lib. 10. cap. 4. annum regni Philadelphi decimum tertium, ponit in annũ Nabonaſſari quadringenteſimum ſeptuageſimum ſextum. Et apertius lib. 9. cap. 10. dicit: annũ vigeſimum primum, ſecundum Dionyſium; fuiſſe Nabonaſſari quadringenteſimũ octogeſimum quartum. Et eodem lib. cap. 7. aſſerit: annum, qui ſecundum Dionyſium erat vigeſimus tertius; erat a Nabonaſſaro, quadringenteſimus octogeſimus ſextus. Et vigeſimus octauus Dionyſij; quadringenteſimus nonageſimus primus Nabonaſſari. Et lib. 10. cap. 9. ait: annum Philadelphi (quem appellat,ſecundum Dionyſium) decimum tertium; eſſe quinquageſimum ſecundum, ab Alexandri inreritu. ex quo obiter fit manifeſtum, quod ſub anno præcedente num. 1. aſſeruimus, videlicet Philadelphum circa finem anni,a morte Alexandri, trigeſimi noni, regnare cœpiſſe. Et lib. 11. cap. 3. tradit: annum,qui ſecundum Dionyſium,erat quadrageſimus quintus; fuiſſe ab obitu Alexandri octogeſimum quartum. Hæc autem hic adnotare,operæ pretium duximus,vt cunctis pateat,hanc quoque antiquiſſimi Mathematici æram, optime cum noſtris Annalibus conuenire; Quod vt facilius deprehendi valeat in noſtris tabulis, præter Nabonaſſari æram, quam ſequitur libris citatis Ptolemæus; & eam quæ a morte Alexandri Magni, ad Auguſti Monarchiam ducitur; etiam Dionyſianam,per aliquot ſaltem annos, in eiſdem tabulis digerere non grauabimur.

Philadelphus quot annis regnauerit.

3 Ceterum, vt ad Ptolemæum Philadelphum, qui fuit Ptolemæorum Ægypti regũ ſecundus, redeamus. Hunc Euſebius, Beda, Genebrardus, & alij, aſſerunt, regnaſſe annos triginta octo; quos tamen numerare incipiunt, ab exitu anni quadrageſimi, ex quo deceſſerat Alexander Magnus. Ioſephus autem 12. Antiq. cap. 2. in initio capitis ait: illum regnaſſe annis vndequadraginta; quos ſi recenſere voluerimus, non a fine, ſed a principio prædicti anni quadrageſimi (quemadmodum nos ſub anno mundi 3768. num. 1. faciendum eſſe probauimus) vtique finis regni Philadelphi, tam ſecundum Ioſephum,quam ſecundum alios, in idem tempus incidet,nimirum in exitu anni ſeptuageſimi octaui, ab obitu Alexandri. Eiuſdem regis, ſupreſſo nomine, meminit Daniel cap. 11. ver. 5. illis verbis: Et de principibus eius præualebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio eius.]Etenim quemadmodum præcedentia verba: Et confortabitur rex Auſtri.] ibidem a ſacris Doctoribus, & præcipuè a B. Hieronymo exponuntur de Ptolemæo Lagi: ita hæc quæ ſequuntur: Et de principibus eius &c. ab eiſdem Expoſitoribus explicantur,de Philadelpho; quem ex ſupradictis, conſtat,fuiſſe vnum de principibus,ideſt de filijs Ptolemæi Lagi. Iſte enim diuitijs ac potentia præualuit patri,vt ibidem aſſerit B. Hieronymus, & ex hiſtorijs probat dicens: Narranr enim hiſtoriæ habuiſſe eum,peditum ducenta millia; equitum viginti millia; Curruum duo millia; Elephantos,quos primus eduxit ex Æthiopia, quadringentos; Naues longas quas nunc liburnas vocant,mille quingentas; alias ad cibaria militum deportanda, mille; auri quoque,& argenti,grãde pondus; ita vt de Ægypto,per ſingulos annos,quattuordecim millia & octingenta talenta argenti acceperit; & frumenti artabas (quæ menſura tres modios,& tertiã modij partẽ habet) quinquies,& decies centena millia. hæc S. Hieron.

De Philadelpho, Danielis Prophetia.

Philadelphi diuitiæ.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3770.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 324.

Demetrius ſe regnumq; Aſiæ, Seleuco tradit.

1 ANNO regni Philadelphi ſecundo circiter inchoante,qui erat Seleuci vigeſimus nonus,vt patet in tabulis; Demetrius Aſiæ rex, cum regnaſſet annis decẽ

&

& ſeptem; ſeipſum regnumque ſuum, eidem Seleuco regi Syriæ tradidit, vt notat Euſebius in Chronicis; & tangit etiam Iuſtinus non longe ab initio libri 16.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3774.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 328.

Seleucus Aſiæ rex regni ſui annos explet.

ANNO regni ſui trigeſimo ſecundo circiter expleto, oportet Seleucum Syriæ 1
regem aut mortuum eſſe, aut tradidiſſe regnum filio. Tot namque annis ipſum regnaſſe, tradunt Euſebius in Chronicis, & Genebrardus ſuæ Chronologiæ lib. 2. & alij. præter Appianum Alexandrinum, qui ſub finem libri de bellis Syriacis, poſteaquam multa præclarè ab eo geſta recenſuit; & quod maiorem regni partem filio tradidit, ac deinde bellum in Phrygia geſſit, atque in prælio Lyſimachum interfecit; Denique ſubiungit: quod exacto ætatis anno ſeptuageſimo tertio, regni quadrageſimo; cum traieciſſet Helleſpontum, Lyſimachiam petens, occiſus eſt. Hæc ſi vera ſunt, oportet Appianum dinumeraſſe annos regni Seleuci, vſque ad eius mortem; alios autem Auctores, vſque ad prædictam regni reſignationem filio factam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3775.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 329.

Antiochus Soter regnat in Aſia, et Syria.

ANNO proximo, regnauit Aſiæ ſimul ac Syriæ Antiochus, huius nominis pri- 1
mus, qui & Soter, ideſt ſeruator dictus eſt, annis decem & nouem, vt proximè allegati aſſerunt Auctores. Quare arbitror decipi Sulpitium, qui tribuit ei annum regni vnum ſupra vigeſimum: niſi forte duobus annis regnaſſet cum patre, ante illã regni reſignationem, de qua præcedenti anno actum eſt. Quod tamen probari non poteſt. Huic regi, Beroſum Chaldæum, Hiſtoricum, & Sacerdotem; Chaldaicam ſuam hiſtoriam, tribus libris comprehenſam, dicaſſe, tradit ex Tatiani, oratione contra Græcos, Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ. Vbi etiam addit: quod & ſeriem regum Aſſyriorum, & aliorum, a diluuio ferè vſque ad Ioſue; item Gentium origines Græcis explicauit; & quod filia eius fuit Sibylla Babylonica, quemadmodum S. Iuſtinus Martyr in Parænetico ſcriptum reliquit.

De Beroſo Chaldæo.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3781.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 335.

Ratio temporũ obſeruatione Aſtronomica comprobatur.

ANNO regni Philadelphi decimo tertio, accidit obſeruatio quædam Aſtro- 1
nomica, quam ex Timocharo antiquiſſimo Aſtronomo, refert Ptolemæus lib. 10. Almageſti cap. 4. Vbi ſubiungit: eundem Philadelphi annum, incidiſſe in annũ Nabonaſſari quadringenteſimũ ſeptuageſimũ ſextum. Quod ideò hic adnotare voluimus; quia inde manifeſte apparet, verum eſſe quod nos ſub anno mundi 3768. num. 1. & 3769. num. 1. aſſeruimus; nimirum neceſſe eſſe, vt primus regni Philadelphi annus, concurrat penè totus cum anno dicti Nabonaſſari quadringenteſimo ſexageſimo quarto. Et confirmatur ex eodem Ptolemæo, qui in eiuſdem lib. ca. 9.

ait:

ait: quod idem annus Philadelphi decimus tertius, fuit ab obitu Alexandri quinquageſimus ſecundus; Porrò hos annos ſimul coincidiſſe, patet in tabulis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3783.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 337.

1 ANNO regni eiuſdem Philadelphi decimo quinto, incidit annus Iubilei vigeſimi quarti; concurrit enim dictus Philadelphi annus, cum anno æræ, quæ ducitur ab introitu Iſraelis in terram Chanaan, milleſimo ducenteſimo, vt videre eſt in tabulis. *Iubileus 24.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3790.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 344.

1 PER hæc tempora, nimirum Olympiade centeſima vigeſima nona (ſubaudi circiter inchoante) vt notat Polybius hiſtoriarum lib. 1. ferè in principio, facta eſt prima Romanorum transfretatio ex Italia; de qua primo in Siciliã profecti ſunt. Et ab hac profectione, præfatus Auctor, hiſtoriæ ſuæ veluti præfationem, quã 1. & 2. libro complectitur, exordiri ſe velle profitetur, quod ea continua ſit ijs, quæ Timæus vltimo loco ſcripta reliquerat. Ab hoc item eodem tempore cœpit primum bellũ Punicum, quod per annos viginti duos (vt ait Eutropius initio lib. 3.) Romani geſſerunt cum Cartaginenſibus, qui tum iam Siciliam, & Sardiniam, aliaſque maris oras acquiſierant, vt tradit Appianus circa initia lib. De Bellis Punicis. Porrò de origine, & cauſis primi huius belli Punici, vide Polybium lib. 1. Quæ autem in eo acta ſint, breuiter percurrit citatus Eutropius in poſteriore medietate libri 2.

Romani nunc primum ex Italia exeunt.

Initium 1. belli Punici.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3793.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 347.

1 ANNO regni ſui decimo nono circiter exacto, (vt ex ſub anno mundi 3774. num. 1. dictis conſequitur) Antiochus Soter Syriæ Aſiæque rex, mortuus eſt, quemadmodum etiam ex Euſebio patet in Chronicis. *Antiochus Soter moritur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3794.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 348.

1 ANNO inſequenti, regnauit in Syria Aſiaque alter Antiochus huius nominis ij. qui dictus eſt Theos, hoc eſt, Deus. Nec refert quod Euſebius in Chronico ponat primum dicti regis annum, in anno Olympiadis centeſimæ vigeſimæ nonæ quarto; in noſtris verò tabulis concurrat cum primo Olympiadis centeſimæ trige-

ſimæ:

Antiochus ij. qui et Theos in Aſia Syriaque regnat.

ſimæ: Quia vel potuit iſte rex regnare cœpiſſe ſub finem anni præcedentis, vt notatum eſt in tabulis; vel annus dictæ Olympiadis, pro parte, etiam cum hoc primo memorati regis anno concurrit. Diximus enim alias, annos regum, & Olympiadũ, diuerſa, vt plurimum, habuiſſe principia. Quoniam autem ob cauſas ſub anno mundi 3742. num. 1. adductas, neceſſarium fuit ponere primum Seleuci annum, concurrere pro maiori parte cum anno Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ ſecundo, non autem primo, vt facit Euſebius in Chronicis: propterea nemini mirum videri debet, ſi ex neceſſaria conſequentia, deinceps in ceteris etiam poſteriorum Syriæ regum annis, eadem quoque modica, inter noſtras, & Euſebij tabulas, differentia reperietur. Etenim ſatius duximus, annos Olympiadum cum æra regni Græcorum lib. 1. Machab. & apud Ioſephum, digeſta; & item cum annis ſabbaticis ab eodem Ioſepho, & in ſacra ſcriptura commemoratis, accuratius componere; quàm omnino hic ſequi dictum Euſebij Chronicon; iuxta quod, nequeunt prædicti anni, prorſus inter ſe conuenire, vt ex dictis anno mundi proximè citato, manifeſto colligi poteſt. Ceterum iſte Antiochus cognomento Theos regnauit annis quindecim, vt ſentiunt idem Euſebius in Chronicis, & Genebrardus lib. 2. & alij.

Danielis de Philadelphi & Antiochi Theos vaticinia a B. Hieronymo explicata.

Sanè de his quæ inter hunc Antiochum Syriæ regem, & Philadelphum regem Aegypti euenerunt; nonnulla, licet ſubobſcurè, ſpiritu prophetico prædixit Daniel cap. 11. ver. 6. vbi ait: Et poſt finem annorum fœderabuntur; filiaque regis Auſtri, veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, Et non obtinebit fortitudinem brachij, nec ſtabit ſemen eius: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes eius, & qui confortabant eam in temporibus. hucuſque verba Danielis. Quæ exponens S. Hieronymus ſic ait: Primum Syriæ regnauit, vt diximus, Seleucus cognomento Nicanor. Secundus Antiochus, qui appellatus eſt Soter. Tertius, & ipſe Antiochus, qui vocabatur Theos, ideſt, Deus. Iſte aduerſus Ptolemæum Philadelphum, qui ſecundus imperabat Aegyptijs, geſſit bella quamplurima, & totius Babylonis atque orientis viribus dimicauit. Volens itaque Ptolemæus Philadelphus, poſt multos annos, moleſtum finire certamen, filiam ſuam nomine Berenicem, Antiocho vxorem dedit; qui de priore vxore nomine Laodice, habebat duos filios, Seleucum, qui cognominatus eſt Gallinicus; & alterum Antiochum: Deduxitque eã vſque Peluſium; & infinita auri, & argenti millia, dotis nomine dedit. Vnde Phernopheros, ideſt doralis appellatus eſt. Antiochus autem Berenicem conſortem regni habere ſe dicens; & Laodicen in concubinæ locum; poſt multum temporis, amore ſuperatus, Laodicen cum liberis ſuis reduxit in regiam. Quæ metuens ambigui viri animum, ne Berenicem reduceret, virum per miniſtros veneno interfecit. Berenicem autem cum filio qui ex Antiocho natus erat, Icadioni, & Gennæo Antiochiæ principibus occidendam tradidit: filiumque ſuum maiorem, Seleucum Gallinicum, in patris loco regem conſtituit. Et hoc eſt quod nunc dicitur: Poſt multos annos, Ptolemæus Philadelphus, & Antiochus Theos, facient amicitias; & filia Auſtri regis, hoc eſt Ptolemæi, veniet ad regem Aquilonis, ideſt, ad Antiochum, vt inter patrem ac virum iungat amicitias. Et non poterit, inquit, obtinere, nec ſemen illius ſtare in regno Syriæ: Sed & ipſa Berenice, & qui eam adduxerunt, interficientur. Rex quoque Antiochus qui confortabat eam, hoc eſt, per quem poterat præualere, veneno vxoris occiſus eſt. hucuſque B. Hieronymus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3798.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 352.

Eleazarus de quo in lib. 2. Machab. naſcitur.

ANNO regni Græcorum quinquageſimo ſexto, natus eſt inſignis ille vir inter Iudæos, nomine Eleazarus; qui poſtea, anno eiuſdem regni Græcorum centeſimo quadrageſimo quinto, ætatis verò ſuæ nonageſimo, pro patrijs legibus; ab

An-

Antiocho Epiphane crudeliter occidi maluit, quàm ſimulare carnes ſe ſuillas, lege vetitas, manducaſſe; ne ceteris, maxime verò adoleſcentioribus, malum hoc præuaricationis præberet exemplum, vt infra ſub anno mundi 3887. nume. 7. & 8. dicemus.

De Philadelpho, & lxx. Interpretibus.

2 Poſt hæc circiter tempora, nimirum circa poſtremos regni ſui annos, vt numero proximo probabiliter oſtendemus, Philadelphus compoſita cum Antiocho, vt dictum eſt, pace; ſe ſe admodum bene affectum oſtendebat erga Iudæos. Nam vt Sanctus ſcribit Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 42. omnes quos pater eius ſubiugatos abduxerat, liberos redire permiſit. Inſuper, & dona regia in templum Dei miſit; petiuitque ab Eleazaro tunc Pontifice, dari ſibi ſcripturas, quas profecto audierat, fama prædiçante, diuinas; & ideo concupierat eas habere in Bibliotheca, quã nobiliſſimam fecerat. Has ei cum idem Pontifex miſiſſet Hebræas; poſt etiam ille Interpretes poſtulauit. Et dati ſunt ei ſeptuaginta duo; de ſingulis duodecim tribubus, ſeni homines, linguæ vtriuſque doctiſſimi, Hebrææ ſcilicet, & Græcæ. Quorum interpretatio, vt ſeptuaginta vocetur, iam obtinuit conſuetudo. hæc S. Auguſtinus. Quæ latius proſequitur Ioſephus 12. Antiq. cap. 2. Egregij huius facti (cuius omnes penè boni Auctores, cum veteres, tum recentiores meminerunt) hiſtoriam primus omnium integro libello ſcripſit Ariſtæas, vnus ex legatis, quos ad negotia hæc pertractanda miſerat Philadelphus ad Iudæos. Quare non ab alijs accepta, ſed quæ idẽ geſſerat, quibusque ipſe interſuerat, ad Philocratum fratrem; litteris mandauit; quemadmodum ex eiuſdem hiſtoriæ exordio manifeſtum eſt. Eundem Ariſtææ libellum. De lxx. interpretibus, mendis expurgatum, & commentarijs atque adnotationibus illuſtratum, nouiſſimè reſtituit, ac in lucem edidit Iacobus Middendropius Coloniæ, anno Salutis 1578. excuſum: Ad quem huius rei ſtudioſos libentiſſime remittimus.

Verſio lxx. Interpretum quãdo facta.

3 Sanè quonam regni ſui anno, Philadelphus hæc egerit, incertum eſt: Satis tamen probabile videtur, quod Ludouicus Viues ſuper citato B. Auguſtini loco ait; nempe Philadelphum, cum in maturiore ætate, morbis affligeretur; proculque a bellis, gerendisque rebus eſſe cogeretur; Auctore Demetrio Phalaræo, qui patria Athenis, vir nobiliſſimus, maximisque functus Magiſtratibus, ciuium inuidia pulſus, ad eum confugerat, ſtudijs ſe tradidiſſe; accitisque vndique ingenijs; & conſtructa illa nobili Alexandrina Bibliotheca; in eam veteris teſtamenti libros, poni curaſſe. Hoc ſi verum eſt, quemadmodum certe videtur admodum veriſimile: longe probabilius ſentit Petrus Galatinus libr. 1. De Arcanis Catholicæ veritatis, dicens: lxx. Interpretes, anno ante Chriſti natiuitatem circiter ducenteſimo quinquageſimo, rogatu Ptolemæi Philadelphi, Alexandriam ab Eleazaro Pontifice, tota Biblia in Græcum traducturi, fuiſſe miſſos; quam Sixtus Senenſis lib. 4. ſuæ Bibliothecæ ſanctæ; & eius aſſeclæ, qui memoratam lxx. Interpretum hiſtoriam, Olympiade centeſima vigeſima quarta, contigiſſe crediderunt; & trecentis quinquaginta annis ante Chriſtum natum. Qua in re dupliciter peccaſſe videntur. Nam ſi in dicta Olympiade, lxx. Interpretum verſio facta eſt; vtique non potuit fieri trecentis quinquaginta annis ante ortum Chriſti: quandoquidem ab Initio eiuſdem Olympiadis ad Olympiadem centeſimam nonageſimam quartam, in qua omnium conſenſu natus eſt Chriſtus, circiter ducenti octoginta anni duntaxat inueniuntur. Si autem Philadelphus, circa poſtremos regni ſui annos, Bibliothecam ſuam inſtruxit; cum ipſe prope eiuſdem Olympiadis 124. initia regnare cœperit; & triginta octo annos in regno exegerit; profectò nõ eadem Olympiade, ſed poſt Olympiadem centeſimam trigeſimam, quæ diximus, acta eſſe oportet; & conſequenter non trecentis quinquaginta annis; ſed paulo plus ducentis quinquaginta ante Chriſtum natum, vt quiuis recta ſupputatione aſſequi poterit.

Liber Eccleſiaſtici quando, & a quo ſcriptus.

4 Per eadem quoque tempora quibus florebant lxx. Interpretes (quemadmodum probat Ianſenius ſub finem procemij commentariorum ſuorum in Eccleſiaſticum) Ieſus filius Syrach Ieroſolymita, qui (vt refert Genebrardus, fertur fuiſſe vnus e lxxij. Interpretibus, de ſtirpe illius Ieſu cuius meminit Zacharias cap. 3.) Hebraicè conſcripſit librum Eccleſiaſtici, quemadmodum apertè traditur in calce capitis penultimi eiuſdem libri; qui propterea apud lxx. Interpretes inſcribitur: Sapientia

Sy-

Syrach. ſiue: Sapientia Ieſu filij Syrach. Quamquam autem librum hunc tribuant Salomoni, vt teſtatur Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei cap. 14. fieri tamen potuit (quemadmodum idem ibi ſubiungit) vt Ieſus filius Syrach, ipſius Salomonis ſententias a ſe diligenter collectas, in vnum volumen redegerit; & ita vterq; huius libri Auctor aliquomodo dici poſſit, quemadmodum de libro Sapientiæ traditur; quem aiunt eſſe Philonis, vt refert B. Hieronymus in Prologo: & nihilominus eiuſdem libri ſententias eſſe Salomonis euidentiſſime conſtat ex ipſiuſmet libri ca. 9. ver. 7. & 8. Vbi de ſe ipſo Auctor pronunciat dicens: Tu elegiſti me regem populo tuo; & dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo &c. Eſt ergo, ſicuti liber Sapientiæ, ita liber Eccleſiaſtici, quod attinet ad eorum ſententias, Salomonis: quantum verò ſpectat ad earũ collectionem, & diſpoſitionem, iſte Ieſu filij Syrach; ille verò Philonis; non illius, qui poſt Chriſtum floruit, ſub Caio Caligula; vt colligitur ex Ioſepho 18. Antiq. c. 10. Et in cuius laudẽ multa ſcribit Euſebius libro Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ 2. cap. 5. Sed alterius, illo longe antiquioris; vt tradit Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei cap. 13. Sed poſteaquam in libri Sapientiæ mentionem incidimus; liceat hic obiter lectorem commoneſacere; ne vllo modo (viri auctoritate allectus) auſcultare velit Rupertum Abbatem; alioqui ſcriptorem egregium, ac valde pium; qui lib. 3. commentariorum ſuorum in Geneſ. cap. 31. neſcio quo modo deceptus, affimare auſus eſt, librum Sapientiæ, non eſſe Canonicũ. quod conſtat eſſe falſiſſimum. Nam præterquam quod S. Auguſtinus in Epiſtola 99. quæ eſt ad Euodium, pro Canonico eum citat; etiam in Concilio Cartaginenſi, & Laodicenſi, inter Canonicas ſcripturas relatus reperitur; Et nouiſſimè in Concilio Tridentino ſub anatematis pœna cautum eſt, ne quis oppoſitum tueri præſumat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3807.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 361.

Ptolemæus Philadelphus moritur.

ANNO poſt mortem Alexandri Magni ſeptuageſimo octauo circiter exeunte 1
incidit obitus Ptolemæi Philadelphi regis Aegypti; quemadmodum ſub anno mundi 3769. num. 3. probatum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3808.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 362.

Regnat in Ægypto Ptol. Euergetes I.

ANNO poſtero, regnauit in Ægypto Ptolemæus Euergetes, ideſt Beneſactor, 1
huius nominis primus: nam (vt infra ſub anno mundi 3909. num. 1. dicemus) mox alter eiuſdẽ nominis regnauit in Ægypto. Sanè is de quo nunc loquimur Euergetes, iuxta B. Hieronymum fuit frater Philadelphi; iuxta verò Iuſtinum lib. 27. dicitur frater Berenices, & cõſequẽter filius Philadelphi. Vt vt ſit, conſtat ipſum fuiſſe de germine, hoc eſt, de proſapia ipſius Philadelphi, & illum cuius geſta præuiderat, prænuntiaueratque Daniel cap. 11. ver. 7. vſque ad 10. vbi ait: Et ſtabit de germine radicum eius plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur prouinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit. Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti, & auri captiua ducet in Aegyptum: Ipſe præualebit aduerſus regem Aquilonis. & intrabit in regnum rex Auſtri, & reuertetur ad terram ſuam.] Super quæ verba B. Hieronymus ita ſcribit: Occiſa Berenice, & mortuo Pto-

Danielis de Euergete prophetia eiuſquè ex B. Hieron. explicatio.

le-

mæo Philadelpho patre eius in Ægypto; frater illius, & ipſe Ptolemæus cognomento Euergetes, tertius ſucceſſit in regnum, de plantatione, & de germine radicis eius; eo quod eſſet germanus; & venit cum exercitu magno; & ingreſſus eſt prouinciam regis Aquilonis, id eſt Seleuci cognomento Gallinici, qui cum matre Laodice regnabat in Syria; & abuſus eſt eis; & obtinuit, in tantum, vt Syriam caperet, & Ciliciam, ſuperioresque partes trans Euphraten, & propemodum vniuerſam Aſiam. Cumque audiſſet in Ægypto ſeditionem moueri; diripiens regnum Seleuci, quadraginta millia talentorum argenti tulit: & vaſa pretioſa, ſimulacraque Deorum duo millia quingenta; in quibus erant & illa, quæ Cambyſes, capta Ægypto, in Perſas aſportauerat. Denique gens Ægyptiorum idololatriæ dedita; quia poſt multos annos, deos eorum retulerat, Euergetem eum appellauit; Et Syriam quidem ipſe obtinuit; Ciliciam autem amico ſuo Antiocho gubernandam tradidit; Et Xantippo alteri Duci, prouincias trans Euphraten. hucuſque S. Hieronymus. Hæc autem non hoc anno, ſed poſt ſequentem, in quo dicemus regnaſſe Antiochum Gallinicum, acta eſſe neceſſario credenda ſunt. Vt ſub anno mundi 3828. numero primo tangemus.

Verſio libri Eccleſiaſtici de Hebræo in Græcum quando facta.

2 Sub hoc Ptolemæo Euergete, verſus fuit de Hebræo in Græcum liber Eccleſiaſtici, per Nepotem proprij Auctoris; vt numero proximo probabimus. Sed quonam dicti Euergetis anno id factum fuerit, adhuc inexploratum habemus. Nam licet in Prologo iam allegato, idem Interpres fateatur, ſe in octauo, & trigeſimo anno, temporibus Ptolemæi Euergetis regis, perueniſſe in Ægyptum, vbi memoratam libri translationem fecit: attamen certum eſt, illum annum trigeſimum octauum non poſſe accipi ab exordio regni ipſius Euergetis; quem ex Euſebio, & alijs conſtat, regnaſſe tantummodo annis viginti ſex. Ioſephus Scaliger lib. 5. de emendatione temporum in capite. De initio regni Philadelphi. Et enucleatius lib. 4. Vbi agit de anno Dionyſiano Ptolemæi Philadelphi; putat prædictos annos triginta octo, numerandos eſſe ab initio regni Philadelphi, iuxta Dionyſianam æram, (de qua nos ſub anno mundi 3769. num. 2. meminimus) inde deductam; cuius Epochæ, inquit, mentio tantum extat apud Ptolemæum (ſubaudi in libris Almageſti) & apud Ieſum filiũ Syrach, ſapientiſſimum apud Hebræos Chronographum, in Prologo, his verbis:. Nam in octano & trigeſimo anno, temporibus Prolemæi Euergetis regis, poſteaquã perueni in Aegyptum &c. Quæ verba exponens Scaliger, ſubiungit: Is erat annus Euergetæ primus. Nam anno trigeſimo octauo imperij ſui, deceſſit Philadelphus. Sic Scaliger. Sed eius opinioni obſtant, quæ nos ſub anno mundi proximè adducto, num. 3. de annis Philadelphi, ex Ioſepho diximus. Si enim ille ſaltem attigit annum regni ſui trigeſimum nonum; implicat dicere aliquid accidiſſe anno Philadelphi trigeſimo octauo, & temporibus Euergetis regis. Quare melius alij exiſtimarunt, annum illum non fuiſſe trigeſimum octauum regni alicuius regis; ſed vitæ ipſius Interpretis; niſi forte probabilius ſit, prædictum Interpretem, vel numeraſſe prædictos annos, ex quo Auus eius librum illum Hebraicè conſcripſerat; vel ibidem meminiſſe eius Epochæ, quæ tunc forte, apud Iudæos, ducebatur ab inſigni illa penè innumerabilium Iudæorum captiuitate, a rege Philadelpho benigniſſimè relaxata. Solent enim interdum a memorabilibus eiuſmodi euentibus, præſertim proſperis, æræ annorum deriuari. Sed vtcumque res fuerit. Quia neſcimus quo tempore vel natus ſit memorati libri Interpres, vel Auus eius dictum librum conſcripſerit; vel quo regni ſui anno Philadelphus, Iudæorum captiuitatem a patre ſuo in Aegyptum abductam, dimiſerit: Propterea etiam ſcire non poſſumus, quo regni Euergetis anno, prædicti octo & triginta anni terminauerint; & conſequenter, quonam tempore facta ſit ipſius Eccleſiaſtici de Hebræo in Græcum tranſlatio. Sed hoc parum refert, cum ſatis eſſe poſſit, noſce eam temporibus regis Euergetis eſſe factam.

De dicto Eccleſiaſtici libri interprete.

3 Ceterum, vt aliquid de dicto Eccleſiaſtici Interprete, hic ſubiungamus. Non deſunt, qui ipſum eodem, quo Auus eius librique Auctor, nomine nuncupatum fuiſſe exiſtiment; Sed re vera, ex ſcripturis ſacris, id conuinci poſſe non videtur; quem-

admodum rectè Ianſenius in Eccleſiaſtici Proœmium adnotauit. Illud verò ex iam
dictis conſequitur, eiuſdem libri tranſlationem, non a lxx. Interpretibus, ſed, vt di-
ctum eſt, ab Auctoris nepote, fuiſſe factam. Siquidem ipſi, ſuum interpretandi mu-
nus, Philadelpho regnante expleuerunt: prædictus verò Auctoris nepos, ſe eundem
librum interpretatũ fuiſſe tẽporibus Euergetis regis apertè teſtatur. Nec obſtat ꝙ
in ipſis lxx. Interpretum codicibus, idem liber Eccleſiaſtici Græcè ſcriptus reperia-
tur: quia quemadmodum in eiſdem quoque, habentur libri Machabæorum, quorũ
tamen hiſtoria, non modo ab ipſis non conſcripta; ſed neque, non niſi longè poſte-
rioribus temporibus, geſta fuit: ita proculdubio potuit hæc ab Auctoris nepote Ec-
cleſiaſtici de Hebræo in Græcum facta tranſlatio, poſtea in eorundam lxx. Interpre-
tum codicibus fuiſſe addita. Et hoc magis placet, quàm quod tangit Ianſenius ſu-
per dicto Eccleſiaſtici Prologo; nimirum verſiones lxx. Interpretum prius factas,
poſtea vſui & adiumento fuiſſe prædicto Auctoris nepoti, ad ſuam accuratius perfi-
ciendam. Id enim in lxx. Interpretum verſione, imperfectionem ponere videtur,
& eorum auctoritati derogare.

Quoniam autem, & ſuperius, nempe ſub anno mundi 3794. num. 2. & 3. & hic 4
quoque duobus præcedentibus numeris actum eſt de tempore, quo Biblia ſacra de
Hebraico in Græcum ſermonem tranſlata ſunt, & de eiuſdem tranſlationis Aucto-
ribus: Quæret fortaſſe hoc loco aliquis, quando & a quibus iidem ſacri libri in idio
ma Chaldaicum verſi fuerint, non quidem ad verbum (nullus enim apud nos extat,
quem ego viderim, textus ſacer Chaldaicus) ſed per Paraphraſes, hoc eſt per latio-
res quaſdam ſacrarum ſententiarum explicationes; eſt enim Paraphraſis veluti la-
tior quædam ſententiæ explicatio, vt fit, cum quæ quis præſſius ſcripſit, alter qui-
buſdam mutatis additiſque, copioſius ac dilucidius explicare conatur. Vt igitur
ad quæſitum reſpondeamus; dicimus, quod tametſi non poſſimus præcisè tempus,
quo ſcriptæ editæque fuerint Chaldaicæ Bibliorum Paraphraſes indicare: illud ta-
men certum eſt; eas non vno eodemque tempore; neque ab vno eodemque Auctore
omnes fuiſſe conſcriptas. Siquidem quæ in Prophetas habentur, cuiuſdam Iona-
thæ Vzielis filij eſſe perhibentur, quem Petrus Galatinus lib. 1. cap. 3. & alij, aſſerũt
ante Chriſti natiuitatem, ſub veteri Synagoga floruiſſe. Quæ verò Chaldaica Pa-
raphraſis in Pentateuchum extat, a quodam cui nomen fuit Onkeles edita creditur:
Illa autem quæ Hagiographa, hoc eſt ſcripta Sanctorum, nempe libros Iob, Ruth,
Paralipomenon, Canticorum, Eccleſiaſte, Threnorum, Eſther, Danielis, Eſdræ,
& Neemiæ declarat; Ioſepho Cæco tribuitur. At verò quæ in libros Hiſtoricos
habetur, ab Auctore quodam innominato edita traditur. Et omnes hos tres poſte-
riores, poſt Chriſtum paſſum vixiſſe atque ſcripſiſſe aſſerit Franciſcus Lucas Bur-
genſis in tractatu de vſu Chaldaicæ Paraphraſis, quem ſuis in Euangelia commenta-
rijs adiecit. In quo etiam eandem Paraphraſim a cuiuſdam Auctoris innominati
ſugillationibus, & calumnijs pro viribus acerrime defendit; & tanquam peruetu-
ſtam, plurimum ſacrorum librorum ſtudioſis conducere poſſe demonſtrat, ad oſten-
dendum, textus Hebraicos, & Latinos, vbi a Græcis diſſident, non eſſe mendoſos;
& item ad rariores quaſdam Hebraici textus voces probè intelligendas, atque ad
obſcuriores cum Latinæ editionis, tum Hebraici fontis ſententias rite explicandas;
& præterea ad verſionem vulgatam pluribus in locis contra aliorum interpretatio-
nes ſtabiliendam, illoſque redarguendos, qui Hebraicum textum, & qui cum eo
conſentit Latinum, mendoſum corruptumque eſſe, perperam oſtendere nituntur.
Et multa alia de Chaldaicæ Paraphraſis vtilitatibus doctè ac peritè diſſerit, con-
cluditque non minus eam in veteri teſtamento conferre, quam in nouo Interpre-
tationem Syriacam; tametſi hæc a Chriſtianis Scriptoribus; illa verò a Iudaicis
conſcripta fuerit. Denique prudenter aduertit, ne quis propterea memoratam Pa-
raphraſim tanti faciendam putet, vt etiam pro textu ſacro haberi poſſit, aut de-
beat; Sed ideo conuenienter ſacro textui fuiſſe adiectam, vt quandocunque
ſacri textus intelligentiam ſedulus indagator inquirit, ipſam quoque Paraphraſim
inſpicere valeat; & ſi quidem illa aliquid afferat quo ipſe iuuari poſſit, ea vtatur;

Quando, & a quibus libri ſacri in ſermonẽ Chaldaicum verſi.

ſin

ſin minus, nihil ea moueatur; immo etiam, ſi id locus exigat, libere reijciat. Sed ad hiſtoriæ ſeriem redeamus.

5 Sub eodem quoque Ptolemæo Euergete, acta ſunt ea quæ ſcribit Ioſephus 12. Antiq. ſub finem capitis tertij, & ferè toto cap. 4. de Onia illo puſilanime & auaro, qui cum eſſet Pontifex; & ſolitum regi tributum pendere nollet, commouit ad iram dictum Euergetem; quem poſtea placauit Ioſephus, ſororis dicti Oniæ filius, vt latè ibidem deſcribitur. *Onias Pôtifex regem irritat quem placat Ioſephus.*

6 Eodem quoque anno circiter exeunte (qui fuit ab obitu Alexandri magni ſeptuageſimus nonus, vt patet in tabulis, deceſſit Antiochus Theos Syriæ Aſiæque rex, ab vxore Laodice veneno ſublatus, quemadmodum ſub anno mundi 3794. num. 2. dictum eſt. *Antiochi Theos obitus.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3809.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 363.

1 ANNO inſequente, regnauit in Syria, & Aſia Seleucus huius nominis ij. cognomento Gallinicus, viginti annis, vt aiunt Euſebius in Chronicis, & Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ, & forte etiam aliquid amplius. Vnde quod ait Sulpitius hiſtoriæ ſacræ lib. 2. hunc regnaſſe annis viginti & vno; arbitror de annis fractis, ſeu de vigeſimo primo tantum inchoato, eſſe accipiendum. *Regnat Seleucus Gallinicus in Aſia.*

2 Eodem circiter anno, probabiliter creditur Achim genuiſſe Eliud, quemadmodum (ſuppreſſo, vt ſolet, tempore) ſcribit Sanctus Matthæus ca. 1. ver. 14. nimirum cum ageret ipſe Achim annum ætatis quinquageſimum primum, vt apparet in tabulis; & colligi poteſt ex his quæ ſub anno mundi 3461. numero 1. dicta ſunt. *Achim genuit Eliud.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3812.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 366.

1 ANNO memorati Seleuci quarto, Cartaginenſes a Romanis nauali prælio victi obtinuerunt ab eis pacem, ea inter alias conditione, vt Sicilia, & omnibus inſulis, quæ inter Italiam & Africam ſunt, ipſi Poeni excederent. Vnde hoc anno finis impoſitus eſt primo bello Punico, vt ex his quæ nos ſub anno mundi 3790. nu. 1. diximus inferre licet, & comprobari item poteſt ex his, quæ de hac pace tradit Sigonius in ſuo Faſtorum commentario ſub hoc eodem vrbis anno quingenteſimo duodecimo. Eutropius quoque lib. 2. in fine ait, dictam pacem fuiſſe factam anno belli Punici vigeſimo tertio, ſubaudi circiter inchoante. Et hinc detegitur error in ratione temporum Appiani; qui initio libri de bellis Punicis ait: Romanos abſtuliſſe Carthaginenſibus Siciliam anno a Carthagine cõdita ſeptingenteſimo: cum hinc ad ſeptingenteſimum Carthaginis conditæ annum, deficiant pluſquam quinquaginta anni, vt facile dignoſci poteſt ex tabulis. Siquidem ſuperius iam probatum eſt ipſam Carthaginem cœpiſſe fundari anno ab orbe condito 3166. *Finis primi belli Punici.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3825.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 379.

Ex cuiuſdam aſtronomicæ obſeruationis anno, ratio temporum comprobatur.

ANNO ſecundum Chaldæos, hoc eſt, iuxta æram Græcorum ritu Chaldaico 1
putatam, octogeſimo ſecundo; accidit obſeruatio quædam aſtronomica, quã ab innominato quodam Auctore antiquo Chaldæo deſumptam, refert Ptolemæus libro 11. Almageſti capitulo 7. Vbi addit: eundem annum, fuiſſe quingenteſimum decimum nonum a Nabonaſſaro. Ex quo loco licet colligere, prædictum Nabonaſſari annum; qui, vt videre eſt in tabulis, cum anno, memoratæ regni Græcorum æræ, præcedenti, pro maiori parte concurrit; pro aliqua etiam parte, cum iſto concurriſſe: Et conſequenter, alios quoque dicti Nabonaſſari annos; non ad vnguem, cum præfatæ Græcorum æræ annis coincidere; ſed partim cum antecedente, & partim cum ſubſequente.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3828. 1

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 382.

Seleuci Gallinici mors.

ANNO regni ſui vigeſimo, vt notat Euſebius in Chronicis, Seleucus Gallini- 1
cus Aſiæ rex, multas calamitates perpeſſus, & penè amiſſo regno; tandem, equo præcipitatus, miſerimè interijt; vt refert Iuſtinus lib. 27. relictis duobus filijs; quorum natu maior, vocabatur Seleucus Ceraunus; minor autem Antiochus; qui poſtea nuncupatus eſt Magnus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3829.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 383.

Seleucus Ceraunus regnat in Aſia.

ANNO inſequenti, regnauit in Aſia Seleucus huius nominis iij. cognomento 1
Ceraunus, annis (iuxta Appianum ſub finem libri de bellis Syriacis) duobus exactis; iuxta verò Euſebium in Chronicis, & Sulpitium Hiſtoriæ ſacræ lib. 2. tribus; ſubaudi imperfectis. De hoc Seleuco, & fratre eius Antiocho, prædicti Gallinici filijs, prophetauit Daniel cap. 11. ver. 10. Illis verbis: Filij autem eius, prouocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum.] Quæ verba exponens B. Hieronymus ait: Poſt fugam, & mortem Seleuci Gallinici; duo filij eius, Seleucus cognomento Ceraunus, & Antiochus, qui appellatus eſt Magnus; prouocati ſpe victoriæ, & vltione parentis; exercitu congregato aduerſus Ptolemæum Philopatorem, arma corripiunt. Sic S. Hieronymus. Verumtamen hic aduertendum eſt; quod ait ſcriptura: Congregabunt multitudinem exercituum.] non eſſe intelligendum, de ſingulis hiſce duobus fratribus ſimul: ſiquidem donec regnauit maior frater eius minor, vtpote adhuc valde puer; in ſuperiore regni parte, priuatam vitam egit, vt ſub anno mundi 3830. numero primo ex Polybio dicemus; Sed dicti fratres, ſucceſſiuè vnus poſt alterius obitum, congregauerunt exercitum, vt vrbes a patre ſuo amiſſas recuperarent; quemadmodum ex dicendis clarius apparebit. Neque potuerunt ambo ſimul, contra Philopatorem, bellum gerrere, vt ait Sanctus Hie-

Danielis de Seleuco, & Antiocho magno vaticinia a B. Hieronymo explicata.

Hieronymus, quia Ceraunus perijt aliquot annis antequam Philopater regnare cœperit: Sed Antiochus tantummodo fuit is, qui feliciter admodum bellauit aduerſus Philopatorem; vt ex conſequentibus palam fiet.

2 Porrò, quod attinet ad Ceraunum; ipſe ſimul ac regnum ingreſſus fuit (vt ſcribit Polybius lib. 4.) cum audiſſet, Attalum omnia loca quæ ſunt citra Taurum montem, occupaſſe; rebus ſuis conſulendum ratus, maximis viribus Taurum tranſcendit; vbi paucis diebus interiectis; ab Apaturio Gallo, & Nicanore, dolo circunuentus, atq; extinctus eſt. Achæus, propinqui mortem vlciſcendam ratus, extemplo Apaturium atque Nicanorem interfecit. Igitur. *Seleucus occiditur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3831.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 385.

1 ANNO regni ſui tertio (vt teſtatur B. Hieronymus ſuper Danielis cap. 11.) Seleucus Ceraunus, cum per dolum, vt diximus, in Phrigia occiſus fuiſſet; exercitus qui erat in Syria, Antiochum fratrem cognomento Magnum, de Babylone vocauit ad regnum. Idem ſcriptum reliquit Polybius lib. 5. dicens: Antiochus itaque iunior filius erat Seleuci cui cognomentum Gallinicus fuit. Hic, mortuo patre, cũ regnum ad fratrem eius Seleucum, qui natu maior erat, perueniſſet; principio quidem in ſuperiori parte regni, priuatam vitam egit: mox fratre, qui Taurum montẽ cum copijs tranſcenderat, per dolum, vt ſupra memorauimus, interfecto; imperiũ ipſe adeptus, regnauit. hæc Polybius. Appianus quoque ſub finem libri de bellis Syriacis ait: quod Gallinico ſucceſſerunt ex ætatis ordine duo eius filij, Seleucus, & Antiochus; quorum maior, nec valetudine firmus, nec opibus, exercitum in officio continere non potuit, veneno ſublatus, purpuratorum perfidia, poſt exactum regni annum alterum. *Antiochus vocatur ad regnũ*

2 Eodẽ igitur anno currente, Antiochus huius nominis iij. Seleuci Gallinici filius, & Seleuci Ceranni frater iunior, qui vix dum decimũ quintum ætatis annũ, vt ait loco citato Polybius, exceſſerat, regnare cœpit; & annos triginta ſex regnauit in Aſia, teſte Euſebio vbi ſupra, & alijs. Hic eſt qui poſtea Magni nomen adeptus eſt; & de quo loquitur Daniel c. 11. ver. 10. vbi ait: Et veniet properans & inundans; & reuertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore eius.] Super quo loco B. Hieronymus ita ſcribit: Et propterea nunc infert, quod duo quidem filij prouocati ſunt, & congregauerunt multitudinem exercituum plurimorum; Sed quod vnus Antiochus Magnus, venerit de Babylone in Syriam, quæ eo tempore tenebatur a Ptolemæo Philopatore filio Euergetis, qui quartus regnauit in Ægypto. Ex quibus B. Hieronymi verbis, patet hæc contigiſſe non ſtatim ac regnare cœpit in Aſia præfatus Antiochus (nec dum enim tunc regnare cœperat Philopater in Ægypto) ſed aliquot annis poſt, quemadmodum ſub anno mundi 3834. num. 1. dicemus. Bella quæ cum hoc rege Romani geſſerunt ſcripta reliquit Appianus Alexandrinus in lib. cui titulus eſt de Bellis Syriacis. *Regnat Antiochus magnus in Aſia.* *Danielis de Antiocho Magno vaticiniũ a S. Hieronymo explicatũ.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3833.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 387.

1 ANNO regni Ptol. Euergetis vigeſimo ſexto, incidiſſe annum Iubilei vigeſimi quinti colligitur ex tabulis, vbi prædictus annus concurrit cum anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo, ab introitu Iſraelitarum in terram promiſſionis. *Iubileus 25.*

Ptolemæi Euergetis interitus.

Eodem anno, iuxta Euſebium in Chronicis, circiter deſinente, Ptolemæus Euer- 2
getes Ægypti rex, a proprio filio interſectus, interijt, vt ſcribit Iuſtinus initio lib.
29. & repetit initio lib. 30.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3834.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 388.

Regnat Ptol. Philopater in Aegypto.

Antiochus bello adoritur Philopatorem eiq; Syriam eripit.

ANNO proximo, iuxta eundem Euſebium, regnauit in Ægypto Ptolemæus 1
cui (vt ait Iuſtinus vbi ſupra) quod patrem ac matrem interfeciſſet, ex facino
ris crimine, cognomentum Philopater, ex contrario, fuit. Hic regno parricidio ob-
tento, & ad necem vtriuſque parentis, cæde etiam fratris adiuncta, veluti rebus fe-
liciter geſtis, luxuriæ ſe ſe tradiderat; regisque mores, omnis ſecuta regio erat.
Itaque non amici tantum, præfectique; Verum etiam omnis exercitus, depoſitis mi
litiæ ſtudijs, otio ac deſidia corrupti, marcebant. Quibus rebus cognitis, Antio-
chus rex Syriæ, veteri inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello, multas
vrbes eius oppreſſit; ipſamque Ægyptum aggreditur. hæc Iuſtinus. Prius ergo
quam Ægyptum aggrederetur Antiochus (vt paulo poſt ex B. Hieronymo clarius
apparebit) Syriam, quam patri ſuo Ptolemæus Euergetes abſtulerat, recuperauit.
Quomodo autem id actum ſit, breuiter tangit Polybius lib. 5. ita ſcribens: Theodo-
tus, qui inferioris Syriæ rebus præerat, natione Aetolus; partim regem (ſubaudi
Philometorem) ob incuriam atque ſegnitiem vitæ contēnens; partim ijs qui regiam
ſequebātur, diffidens; quod non multo ante tempore, cum rem perquam vtilem re-
gi propoſuiſſet, cum ad alia, tum ad obſiſtendum Antigono, Syriæ regnum pertur-
bare volenti; non modo nihil gratiæ conſecutus erat; ſed contrà, vocatus in Alexā-
driam, de vita fuerat periclitatus; conuenire Antiochum decreuit; eique inferioris
Syriæ vrbes tradere. Hoc igitur, oblationem læto animo ſuſcipiente; res quam-
primum, finem ſortita eſt. Sic Polybius. Itaque (quemadmodum tradit B. Hie-
ronymus ſuper Daniel. cap. 11. iam ſæpius citato) cum Antiochus pugnaſſet aduer-
ſus Duces Philopatoris; immo, proditione Theodotij, obtinuiſſet Syriam, quæ per
ſucceſſionem iam a regibus Ægypti tenebatur; in tantam venit audaciam, contem-
pta luxuria Philopatoris, & magicis artibus, quibus inſeruire dicebatur, vt vltro Æ-
gyptijs bellum conaretur inferre. hucuſque B. Hieronymus.

Philopater prælio vicit Antiochum.

His prouocatus rex Ægypti Philopater (vt ibidem ſubiungit idem S. Doctor) a- 2
miſſa Syria proditione Theodotij, congregauit plurimam multitudinem; & ingreſ-
ſus eſt aduerſus Antiochum Magnum. Et inito certamine iuxta oppidum Raphiæ,
quod in foribus Ægypti eſt, omnem Antiochus amiſit exercitum; & per deſerta fu-
giens, penè captus eſt; cumque ceſſiſſet Syria; ad extremum fœdere, & quibuſdam
conditionibus, pugna finita eſt. Sic B. Hieronymus. Et hoc eſt, quod tanto ante
tempore præuiderat, prænuntiaueratque Daniel cap. 11. ver. 11. & 12. illis verbis:
Et prouocatus rex Auſtri, egredietur, & pugnabit aduerſus regem Aquilonis; &
præparabit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu eius, & capiet mul
titudinem, & exaltabitur cor eius, & deijciet multa millia; ſed non præualebit. ha-
ctenus verba Danielis; qui de Philopatore rectè dixit; & deijciet multa millia, ſed
non præualebit.] Quia, vt ibidem exponit S. Hieronymus, aduerſarium ſuum cape-
re non potuit: Et item propter ea quæ conſequenter ſubiungit Propheta dicens:
Conuertetur enim rex Aquilonis &c. quemadmodum infra ſuo loco explicabimus.
Porrò hæc quæ tam paucis verbis, & tam dilucidè, ac tanto priuſquam fierent tem-
pore, diuino plenus ſpiritu, Daniel futura prædixit: Alij deinde ſcriptores, poſtquā
geſta ſunt, enucleatius explicarunt; nempe B. Hieronymus ſupra relatus. Auctor
libri 3. Machabæorum, qui licet Canonicus non ſit; inter probatos tamen Scripto- 3
res computari poteſt. Item Iuſtinus lib. 30. Et Polybius lib. 5. Quorum dicta ad hu-
ius loci illuſtrationem ad verbum hic referre non grauabor. Et primo quidem ci-

tatus

tatus 3. libri Machab. Auctor in initio ſic habet: Cum Philopater è reuerſis intel-
lexiſſet erepta ſibi eſſe ab Antiocho loca quæ tenebat; excitis omnibus copijs, tam
pedeſtribus ſuis, quam equeſtribus; aſſumptaque ſecum Arſinoe ſorore, excurrit ad
vicinas vſque Raphiæ regiones, vbi caſtra habebant copiæ Antiochi. Et paucis in-
teriectis, ſubiungit: Porrò commiſſo acri prælio, cum fortius pugnaretur ab Antio-
cho; Arſinoe ſedulò copias obambulans, capillis ſolutis, cum lacrymis orabat miſe-
rabiliter, ferrent opem audacter, ſibi, liberis, & vxoribus, binas victoribus auri mi-
nas daturā ſingulis pollicens: Ita hoſtes pugna cōfici, multosq; capi cōtigit. Sic ille.
1 Similia paucis tradit Iuſtinus dicens: Trepidat igitur Ptolemæus; & per legationes
quouſque vires parat, rogat morari Antiochum. Magno deinde è Græcia exerci-
citu conducto, ſecundum prælium facit, ſpoliaſſetque regno Antiochum, ſi fortunā
virtute iuuiſſet. Contentus recuperatione vrbium quas amiſerat, factaque pace,
auidè materiā quietis arripuit. Hæc Iuſtinus. Sed & belli huius hiſtoriam omnium
luculentiſſime tradit Polybius; qui cū eius cauſas, præparationē, exitumque pluri-
bus expoſuiſſet; tandē de Victore Ptolemæo ſic ait: Ptolemæus Raphia, & reliquis
ciuitatibus repente potitus eſt, vniuerſis populis inter ſe certantibus, vt in dedēdo
ſe regi, vicinum præuenirent. Et poſt pauca: Quapropter hic quoq; ſupra modum
coronis, ſacrificijs, aris, & alijs huiuſmodi modis Ptolemæum honorabant. Antio-
chus verò, cum ad ciuitatem ipſi cognominem perueniſſet; ſubito Antipatrum fra-
tris filium, & Theodotum Hemiolium, legatos ad Ptolemæum miſit, qui pacem a re-
ge præcarentur: timebat enim incurſionem hoſtium, & perexiguam ſpem, ob accep
tam nuper cladem, in militibus habebat. Formidabat præterea Achæum, ne op-
portunitate temporis motus, bello ipſum infeſtaret. Ptolemæus autem nihil horū
cogitans: ſed felici atque inſperato ſucceſſu rerum lætus, beneque ſecum actum exi-
ſtimans, quod iam omnem Syriam poſſideret; haud alienus a conditionibus pacis
erat; ſed plus etiam quam ſatis eſſet, pronum ad hoc animum habebat, allectus de-
ſidia vitæ, qua ſemper fuerat vſus. Cum igitur ante eius conſpectum Legati veniſ-
2 ſent, paululum in Antiochum inuectus, pacem in annum conceſſit: ac Soſibium vnà
cum legatis, ſententiam ſuam vt enarraret, ad Antiochum miſit. Ipſe in Syria, &
Phœnice, circiter tres menſes commoratus; ordinatis mox ciuitatibus, & cura eo-
rum omnium locorum Andromacho Aſpendio tradita, Alexandriam cum ſorore, &
amicis reuerſus eſt. hucuſque Polybius.

Philopater in Syriam a ſe recuperatam venit.

3 Ceterum quo tempore moram Philopater, vt dictum eſt, trahebat in Syria; acci-
dit hiſtoria quam deſcribit allegatus Auctor libri 3. Machab. de Philopatore, qui
cum vicinas, poſt victoriam, obiret Syrorum ciuitates, gratulatoria quoque Iudæo-
rum legatione cum muneribus ſuſcepta, non multo poſt Ieroſolymam venit, ac in
templo ſacrificia cum obtuliſſet; volebat omnino, Iudæis licet obſiſtentibus, introi-
re, contra omne fas, in Sancta Sanctorum; Sed poſt multa tandem, inſigni miraculo
caſtigatus atque perculſus, retrocedere coactus eſt. Quamobrem iratus valde aduer-
ſus Iudæos, eiſque atrocia minitans, perexit in Aegyptum. Vbi publica primum
ignominia notari Iudæos in Alexandria curauit. Deinde cunctos cenſeri & in ſer-
uitutem redigi. Mox diro contra eos promulgato edicto, diligenter in tota Aegyp-
to conquiri; mirisque modis vexatos, in Alexandriam perduci, vna die ab Elephan
tis, ipſomet rege populoque inſpectantibus, interficiendos: Veruntamen præſto
eis affuit diuina protectio; & non ſolum ab atrociſſimo illo interitu, mirabiliter a
Deo erepta gens Iudæorum eſt; ſed etiam verſo regis furore, in beneuolentiam; ab
eodem deinceps iucundata, & nouo decreto ad fauorem ipſorum edito, in ſtatum
priſtinum reſtituta fuit; Vt latius in toto libro ſuperius adducto deſcribitur. Simile
quid poſtea iterum contigiſſe ſub Ptolemæo Phiſcone, memorat Ioſephus lib. 2. con
tra Apionem non procul ab initio.

Ab ingreſſu templi mirabiliter arcetur.

Iratus Iudæis eos multimodis vexare conatur, ad tandem eiſdem placatur.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3836.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 390.

Initium ſecundi belli Punici.

POST duos annos nimirum anno vrbis (iuxta computum Varronianum) quingenteſimo trigeſimo ſexto, P. Cornelio Scipione, & Ti. Sempronio longo Coſ. excitatum cœptumq; fuiſſe ſecundum bellum Punicum multis probant. Onuphrius in ſuis Faſtorum commentarijs ſub an. vrbis proxime notato, & Sigonius ſub anno præcedenti. Et ab eodem tempore nimirum ab Olympiade centeſima quadrageſima (cuius annus tertius, cum hoc de quo nunc agimus concurrit, vt perſpicuum eſt in tabulis) Polybius circa initia lib. 3. poſt longiores apparatus duobus prioribus libris præmiſſos, eandem de ſecundo bello Punico hiſtoriam auſpicari velle aſſerit. De hoc bello vide, ſi placet, plura apud T. Liuium lib. 30. Eutropium lib. 3. Appianum lib. De Bellis Punicis, & alios. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3850.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 404.

Vaticinium Danielis ex B. Hieronymo, et Iuſtino declaratur.

ANNO regni Philopatoris regis Aegypti circiter poſtremo, credimus facta eſſe quæ Daniel longe ante vaticinatus fuerat cap. Prophetiæ ſuæ 11. ver. 13. illis verbis: Conuertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multo maiorem quam prius: Et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimijs.] Quæ verba tum ex his quæ ibidem dicit S. Hieronymus, tum etiam ex Iuſtini loco paulo poſt adducendo, declaranda ſunt. Et primo S. Doctor eadem verba exponens, ſic ait: Antiochum magnum ſignificat, qui contempta Ptolemæi Philopatoris ignauia (eo quod deperiret Agathocleam pſaltriam, fratremque eius, & ipſum Agathoclem haberet concubinum: quem poſtea Aegypti ducem conſtituit) incredibilem de ſuperioribus locis Babylonis exercitum congregauit. Sanè Philopatoris ignauiam, quæ, vt innuit B. Hieronymus, occaſionem dedit Antiocho congregandi prædictum exercitum; eleganter deſcribit Iuſtinus libr. 30. dicens: quod contentus recuperatione vrbium quas amiſerat, factaque pace, auidè materiam quietis arripuit: reuolutusque in luxuriam, occiſa Eurydice vxore, eademque ſorore ſua, Agathocleæ meretricis illecebris capitur. Atque ita omni magnitudine nominis ac maieſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conuiuijs conſumit. Adduntur inſtrumenta luxuriæ tympana, & tripudia: nec iam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, neruorum oblectamenta modulatur. hæc primò labentis regiæ tacita peſtis, & occulta mala fuere. Deinde creſcente licentia, iam nec parietibus regiæ domus, contineri meretricis audatia poteſt: quam proteruiorem, ſociata cum Agathocle fratre ambitioſæ pulchritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat, & mater Euanthæ, quæ geminæ ſobolis illecebris, deuinctum regem tenebat. Itaque non contentæ rege, iam etiam regnum poſſidentiam in publico viſuntur; iam ſalutantur, iã comitantur. Agathocles regis lateri iunctus, ciuitatem regebat: tribunatus, præfecturas, & ducatus, mulieres ordinabant: nec quiſquam in regno ſuo minus quam ipſe rex poterat. hæc Iuſtinus. 1

Philopatoris mors.

Eodem anno, regni ſui decimo ſeptimo, per aliquot menſes iam inchoato, Philopater mortuus eſt, relicto quinquenni ex Eurydice ſorore filio. Sed, vt ibidem ſubiungit Iuſtinus, mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt; & imperium 2

inita cum perditiſſimis ſocietate, occupare conantur, diu occultata fuit. ſic Iuſtinus. Interea Philopatore mortuo, Antiochus (vt ait B. Hieronymus vbi ſupra) aduerſus filium eius, qui tunc erat quattuor annorũ (hoc eſt quartũ ætatis annũ expleuerat, & quintum iam erat ingreſſus) & vocabatur Ptolemæus Epiphanes; rupto fœdere, mouit exercitum. Tantæ enim diſſolutionis, & ſuperbiæ Agathocles fuit; vt ſubditæ prius Ægypto prouinciæ rebellarent, ipſaque Ægyptus ſeditionibus vexaretur; Philippus quoque Rex Macedonum, & Magnus Antiochus, pace facta, aduerſum Agathoclen, & Ptolemæum Epiphanem dimicarent, ſub hac conditione, vt proximas ciuitates, regno ſuo ſinguli de regno Ptolemæi iungerent. Et hoc eſt quod nũc dicit (ſubaudi Daniel cap. citato ver. 14.) multos conſurgere aduerſus regem Auſtri; Ptolemæum ſcilicet Epiphanem, qui erat ætate puerili. hæc S. Hieronymus. Quibus ſubiungenda ſunt quæ Iuſtinus loco citato proſequitur: Re cognita, (id eſt Philopatoris obitu tandem vulgato) concurſu multitudinis Agathocles occiditur; & mulieres in vltionem Euridices, patibulis ſuffiguntur. Morte regis, ſupplicio meretricum veluti expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos miſerunt, orantes, vt tutelam pupilli ſuſciperent; tuerenturque regnum Ægypti, quod iam Philipphum, & Antiochum, facta inter ſe pactione diuiſiſſe dicebant. Grata legatio Romanis fuit &c. Sic Iuſtinus lib. 30. qui initio ſequentis libri etiam hæc addit: Mortuo Ptolemæo Philopatore rege Ægypti, contemptaque paruuli filij eius ætate; qui in ſpem regni relictus, præda domeſticis erat; Antiochus Rex Syriæ, occupare Aegyptum ſtatuit. Itaque Phœnicem, ceteraſque Syriæ quidem, ſed iuris Aegypti ciuitates cum inuaſiſſet; legatos ad eum Senatus mittit; qui denuntiarent ei, abſtineret a regno pupilli, poſtremis patris precibus, fidei ſuæ traditi. Quibus ſpretis, interiecto tempore, alia legatio ſuperuenit, quæ omiſſa pupilli perſona, ciuitates iure belli factas populi Romani, in integrum reſtitui iubebat. Abnuenti, bellum denunciatur, quod ille facile ſuſceptum, infeliciter geſſit. hucuſque Iuſtinus.

3 Verumtamen hic aduertere oportet, quod licet Euſebius, & alij videantur tribuere Philopatori annos regni decem & ſeptem integros; & filio eius Epiphani, viginti quattuor, pariter completos, qui faciunt in ſumma annos quadraginta & vnum plenos; nihilominus, ſi verum eſt quod nos infra ſub anno mundi 3873. num. 1. probabimus, videlicet primum regni Philometoris annum concurriſſe, ſaltem pro maiori parte, cum quingenteſimo ſexageſimo octauo æræ Nabonaſſari: proculdubio oportet fateri, neque Philopatorem, neque filium eius Epiphanem poſtremos regni ſui annos expleuiſſe. Nam ſi primus annus regni Philopatoris, fuit quingenteſimus vigeſimus nonus æræ Nabonaſſari, vt patet in tabulis: Vtique ab anno eiuſdem æræ quingenteſimo vigeſimo octauo, ad quingenteſimum ſexageſimum octauum, excluſis terminis, inueniuntur non vnus & quadraginta anni, ſed tantummodo quadraginta. Igitur.

De annis Ptol. Philopatoris, & Epiphanis.

4 Eodem anno Philopatoris poſtremo regnauit, vt dictum eſt, in Aegypto filius eius paruulus, qui nuncupatus eſt Ptolemæus Epiphanes: Cuius temporibus impleta ſunt, quæ Danieli præmonſtrata fuerant cap. eius 11. ver. 14. vſque ad 20. hiſce verbis: Et in temporibus illis multi conſurgent aduerſus regem Auſtri: filij quoque præuaricatorum populi tui extollentur, vt impleant viſionem, & corruent. Et veniet Rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet vrbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi eius ad reſiſtendum, & non erit fortitudo. Et faciet veniens ſuper eum iuxta placitum ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem eius: Et ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in manu eius. Et ponet faciem ſuam, vt veniat ad tenendum vniuerſum regnum eius, & recta faciet cum eo: & filiã feminarum dabit ei, vt euertat illud: & non ſtabit, nec illius erit. Et conuertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrij ſui, & opprobrium eius conuertetur in eum. Et conuertet faciem ſuam, ad imperium terræ ſuæ, & impinget & corruet, & non inuenietur. hactenus verba prophetiæ Danielis, quorum declaratio ex B. Hieronymo petenda eſt: Qui cum (vt ſub anno præcedenti, num. 2. retulimus) declaraſſet, quomodo multi aduerſus regem Auſtri, id eſt Ptolemæum Epiphanem pupillum conſurrexiſſent; ſubiungit: quod pugnantibus contra ſe Magno Antiocho, & Ducibus Ptolemæi, Iudæa inter ipſos poſita, in con-

Regnat in Aegypto Ptol. Epiphanes adhuc puer.

Danielis prophetia.

Declaratio ex B. Hieronymo.

traria

Onias cum Iudæis in Aegyptum fugit, & ibi templum ædificat.

traria ſtudia ſcindebatur; alijs Antiocho, alijs Ptolemæo fauentibus. Deniq; Onias Sacerdos, aſſumptis Iudæorum plurimis, fugit in Ægyptum; & a Ptolemæo honorificè ſuſceptus, accepit eam regionem, quæ Heliopoleos vocabatur, & concedente rege, templũ extruxit in Aegypto, ſimile templo Ieroſolymitano: quod permãſit vſq; ad imperium Veſpaſiani, annis ducentis quinquaginta. Ipſa autem vrbs, quæ ex nomine Pontificis, vocabatur Onie, ſiue Onion, dimicantibus poſtea aduerſus Romanos Iudæis; ad ſolum vſque deleta eſt; & neque vrbis, neque templi, vllum reſtat veſtigium. Sub occaſione igitur Oniæ Pontificis, infinita examina Iudæorum, Aegyptum confugerunt. Eo tempore, & Cyrenæorum multitudine repleta eſt. Aſſerebat enim Onias ſe Iſaiæ implere vaticinium ſcribentis: Erit altare Domini in Aegypto, & titulus Domini in terminis eius.] Et hoc eſt quod nunc dicit: filij præuaricatorum populi tui (qui dereliquerunt legem Domini, volentes in alio loco præterquam iuſſum erat, Deo victimas immolare) extolentur in ſuperbiam; & viſionem, hoc eſt Domini præceptum ſe implere iactabunt: Sed corruent, quia & templum, & vrbs poſtea deſtruentur. Cumque Antiochus teneret Iudæam; miſſus Scopas Actholi filius, Dux Ptolemæi partium; aduerſus Antiochum fortiter dimicauit; cepitque Iudæam: & optimates Ptolemæi partium, ſecum abducens, in Aegyptum reuerſus eſt. hucuſque S. Hieronymus. Et hoc eſt quod dicit etiam S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 45. nimirum Iudæos iterum a Ptolemæo Epiphane fuiſſe captos. Idem tradit Euſebius in Chronicis, ſub anno regni dicti Ptolemæi Epiphanes ſecundo.

De tempore quo Onias extruxit templũ in Aegypto.

5 Verum de tempore, quo S. Hieronymus templum ab Onia fabricatum dixit; merito dubitari poteſt; Quoniam Ioſephus 13. Antiq. in principio, & in calce capitis 6. apertè aſſerit: id ſub Ptolemæo Philometore contigiſſe. Et Euſebius quoque in Chronicis (quem poſtea recentiores ſecuti ſunt) eiuſdem templi ædificationem ſpecialius ponit ſub anno ipſius Philometoris vigeſimo. Contra verò, ex præcitata Danielis prophetia, iuxta allatam B. Hieronymi expoſitionem; videtur hoc referri debere ad initia circiter regni Ptolemæi Epiphanes. Quod ſi verum eſſet, oporteret ipſum Oniæ templum, non ducentis quinquaginta duntaxat, ſed ſupra ducentos ſeptuaginta annos permanſiſſe. Nam ab anno ſecundo Olympiadis centeſimæ quadrageſimæ quartæ (in quo, ſecundum Euſebium, regnare cœpit prædictus Epiphanes) ad ſecundum Imperij Veſpaſiani, qui fuit pariter ſecundus Olympiadis ducenteſimæ duodecimæ, in quo facta eſt Ieroſolymorum euerſio; numerantur anni ducẽti ſeptuaginta duo. Vnde neceſſarium eſt fateri, allucinatum eſſe Ioſephum lib. 7. de bello Iudaico cap. 30. in fine, vbi ait: dictum templum ſtetiſſe annis trecentis triginta tribus: niſi forte error ſit in codice; & legendum ſit ducentis triginta tribus. Ceterum fieri poteſt, vt huius templi ædificatio, ſub Ptolemæo Epiphane cœpta ſit, vt indicant verba prophetiæ Danielis, a B. Hieronymo expoſita; & poſtea quibuſdam de cauſis intermiſſa; ac denuo regni Philometoris anno circiter primo reaſſumpta; annis ſcilicet, vt ait S. Hieronymus ducentis quinquaginta, ante eius euerſionem; & demum abſoluta anno regni eiuſdem Philometoris decimo octauo, nimirum annis ducentis triginta tribus, priuſquam poſtmodum deſtructa fuerit; & ſic omnia conſona reddi poſſunt.

Quisnam fuerit Onias, qui templum ædificauit in Aegypto.

6 Sed ad hanc rem magis dilucidandam, præter hactenus dicta, inquirendum quoque hic eſt: Quiſnam fuerit iſte Onias, qui præfatum templum in Aegypto extruxit. Plures namque extitiſſe huius nominis Pontifices, iam nos ſub anno mundi 3730. num. 2. & 3. docuimus: Et de hoc Onia, neque ipſe Ioſephus ſibi ipſi conſtare videtur, vt ex conſequentibus apparebit. Nam ſi fuit ille, quem idem Auctor 12. Antiq. ſexti capitis initio dicit, relictum fuiſſe paruulum, tempore mortis Oniæ patris, huius nominis iij. de quo in calce capitis 4. & initio 5. narrauerat, quod ad eum Arius Lacedemoniorum rex, legationem litteraſque tranſmiſerat; certe non videtur dicti Oniæ filius, potuiſſe in Aegyptum ad Ptolemæum Epiphanem confugere; tum quia credibile eſt, ipſum dicti regis temporibus, vix natum, nedum fugæ, aut templo extruendo idoneum fuiſſe; tum quia Ioſephus lib. citato cap. 15. ait: Oniam tunc fugiſſe in Ægyptum, quando vidit quod Antiochus Eupator, interfecto Menelao, tradidit, Lyſia ſuadente, pontificatum Alcimo ad cognationem Pontifi-

cum

cum nihil pertinenti, vt eum honorem ad aliam familiam transferret: Clarum autẽ ex tabulis eſſe poteſt, quod tunc in Aegypto, non Ptolemæus Epiphanes, ſed Philometer dicti Epiphanis filius, iam ex multis annis regnabat. Quo factum eſt, vt Euſebius quoque Ioſephum ſecutus, dicti templi ſtructuram, non ſub Epiphane; ſed ſub Philometore poſuerit. Verum enimuerò, mihi multo probabilius, ac memoratæ Danielis prophetiæ magis conſentaneum videtur, quod Onias templi Hieropolitani in Aegypto ædificator; fuerit non præfati Oniæ iij. filius ſed frater natu minor, eiuſdẽ nominis, filius nimirũ Simonis, vt apertè tradit Ioſephus lib. 7. de Bello c. 30. Fuit autem iſte Simon, Simonis iuſti nepos; de quo idem Ioſephus 12. Antiq. cap. 6. ait: quod habuit tres filios, quorum primo, & tertio Oniæ nomen fuit, ſecundo autem Ieſu, qui poſtea ſe Iaſonem vocari maluit. Quamquam ibi Ioſephus allucinatur in eo quod ibidem ſubiungit dicens: etiam Oniam fratrum minimum ſe Menelaum dici voluiſſe: Quia Menelaus non fuit frater prioris Oniæ, & Iaſonis, qui erant Simonis Iuſti pronepotes; ſed frater erat Lyſimachi, & alterius Simonis de tribu Beniamin, vt nos ſub anno mundi proximè adducto num. 2. oſtendimus. Igitur Onias de quo hic agimus non fuit filius Oniæ Pontificis, vt perperam tradit Ioſephus 12. Antiq. ſub finem capitis 15. Sed fuit filius Simonis, vt bene idem Ioſephus expreſſe tradit 7. de Bello circa initia capitis 30. & conſequenter, non fuit Simonis Iuſti; abnepos; ſed pronepos; & propterea bene potuit ad Ptolemæum Epiphanem, in Aegyptum aufugiſſe, quando Antiochus magnus, deuicto Scopa dicti Epiphanis Duce, Iudæam occupauit, vt numero inſequenti dicemus; Et eodem Epiphane poſtmodum annuente, inchoaſſe ibi templum; vt Iudæos de Ieruſalem tum Antiocho ſubiecta, religionis ergò, reduceret in Aegyptum. Intermiſſam verò mox fuiſſe illius ſtructuram, quando Epiphanes duxit Antiochi magni filiam in vxorem, recepta dotis nomine Iudæa, vt ſub anno mundi 3862. num. 1. dicemus. Tunc enim iã ſuperflua videbatur illa templi conſtructio. Succedente autem Philometore; iterũ Oniam a nouo rege puero, ſeu ab eius tutoribus, vt ſub anno mundi 3873. num. 2. dicemus, obtinuiſſe, vt ſibi liceret cœptam proſequi ædificationem; eamque tandem, eodem Philometore regnante, abſoluiſſe. Sed redeamus ad prophetiam Danielis num. 1. adductam.

Expoſitio vaticinij Danielis ex B. Hieronymo.

7 Quod autem ſequitur Daniel, dicens: Et veniet rex Aquilonis &c. Sic ab eodem S. Hieronymo exponitur: Antiochus enim volens Iudæam recuperare, & Syriæ vrbes plurimas; Scopam Ducem Ptolemæi, iuxta fontes Iordanis, vbi nunc Panæas condita eſt, inito certamine, fugauit, & cum decem millibus armatorum obſedit, clauſum in Sidone: ob quem liberandum, miſit Ptolemæus Duces inclytos, Eropũ, & Menocleam, & Damoxenum; ſed obſidionem ſoluere non potuit; donec fame ſuperatus Scopas, manus dedit, & nudus cum ſocijs dimiſſus eſt. Quodque ait (ſubaudi Daniel:) Comportabit aggerem.] illud ſignificat: quod præſidium Scopæ in arce Ieroſolymorum, adnitentibus Iudæis, multo tempore oppugnarit; & ceperit alias vrbes, quæ prius a Ptolemæi partibus tenebantur, Syriæ, Ciliciæ, & Lyciæ: eo enim tempore, captæ ſunt Aphrodiſias, & Soloe, & Zephyrion, & Mallos, & Anemurum, & Selenus, & Coraceſium, & Coricus, & Andriacæ, & Limyra, & Patra, & Xanthibus, & ad extremum Epheſus: de quibus vniuerſis, & Græca, & Romana narrat hiſtoria. Quodque intulit: Et ſtabit in terra inclyta, & conſumetur ſiue perficietur in manu eius. Terram inclytam; ſiue vt lxx. interpretati ſunt; Voluntatis. hoc eſt, quæ complaceat Deo; Iudæam ſignificat; & propriè Ieruſalem: in qua honorificè ſuſceptus, eos qui partium Scopæ erant, perſecutus eſt. Pro terra inclyta, quod interpretatus eſt Aquila, quem nos in hoc loco ſecuti ſumus; Theodotio, ipſum hebraicum verbũ poſuit. Sabin. pro quo Symmachus vertit terram fortitudinis. Hæc S. Hieronymus. Verum quod iſte S. Doctor breuiter tetigit, De præſidio Scopæ in Arce Ieroſolymorum, ab Antiocho, adnitentibus Iudæis, oppugnato; fuſius deſcribit Ioſephus 12. Antiq. cap. 3. in hunc modum: Antiocho magno in Aſia regnante, in continua vexatione, tam Iudæa fuit, quam Cœleſyria; quod eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiuſque filio, qui Epiphanes cognominatus eſt; ſiue vinceret; ſiue vinceretur; malè mulctarentur; non aliter quam nauis, fluctibus vtrinque oppugnata, inter proſperam, & aduerſam Antiochi fortunam, iactatæ. Tandem Victor Antiochus,

chus, Iudæam ſuæ ditioni adijecit. Defuncto verò Philopatore, filius eius magnum exercitum, Duce Scopa, miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes, & noſtram gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus, ad fontes Iordanis, cum Scopa prælio congreſſus, fit ſuperior: Cumque recepiſſet occupatas a Scopa vrbes Cœleſyriæ, ſimul & Samariæ, Iudæi quoque vltrò deditionem fecerunt; receptumque intra mœnia eius, exercitum, & Elephantes liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce a Scopa relictum, impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis, pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos, & Duces litteras, teſtes beneficiorum, quæ in ipſum contulerant; in quibus etiam ſignificabat, quomodo remunerari eos decreuiſſet. Earum exemplar ſubijcit ibidem Ioſephus, citato prius Polybij teſtimonio, ex hiſtoriarum eius lib. 15. in hæc verba: Scopas, inquit, copiarum Ptolemæi Dux, ad mediterranea verſo impetu, per hiemem, Iudæorum gentem ſubegit. Ac paulo poſt in eodem libro narrat, quomodo victo Scopa, Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila receperit; moxque Iudæi, qui Ieroſolyma, & celebre eius loci templum incolunt, ad eum defecerint: de quo cum multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tempus differre. Et hæc quidem Polybius ab allegato Ioſepho adductus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3853.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 407.

Finis ſecundi belli Punici, & initium Philippici ſeu Macedonici primi.

ANNO regni Ptolemæi Epiphanes quarto, vel deſinente, vel proximo incipiente, oportet finem accepiſſe ſecundum bellum Punicum, ſi verum eſt quod adierit Eutropius in fine lib. 3. nempe ipſum annis ſeptemdecim perduraſſe (totidē enim hinc ab anno mundi 3836. ſub quo illud incępiſſe diximus, inueniuntur) Quo tranſacto, ſecutum eſt Macedonicum, ſeu Philippicum, vt idem Eutropius tradit initio lib. 4. Quod & comprobari poteſt ex his quæ habentur apud Onuphrium in ſuis Faſtorum commentarijs ſub anno vrbis quingenteſimo quinquageſimo tertio, qui concurrit cum hoc Ptolemæi Epiphanes anno, vt patet in tabulis; & apud Sigonium ſub anno præcedente. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3856.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 410.

Antiochus doloſè ſpondet filiam ſuam Epiphani.

ANNO regni Ptolemæi Epiphanes ſeptimo; ætatis verò eius vndecimo, volēs Antiochus (quemadmodum tradit B. Hieronymus vbi ſupra) non ſolum Syriam, & Ciliciam, & Lyciam, & alias prouincias, quæ Ptolemæi fuerant partium, poſſidere; ſed in Aegyptum quoque regnum ſuum extendere: filiam ſuam Cleopatram, per Euclem Rodium ſeptimo anno regni adoleſcentis deſpondit Ptolemæo. Et hoc eſt quod inſinuatur illis Prophetæ verbis: Et ponet faciem ſuam, vt veniat ad tenendum vniuerſum regnum eius.] Putabat enim Antiochus, cum factus eſſet Ptolemæi adoleſcentis ſocer, facilius ſe poſſe ſibi vſurpare vniuerſum regnum eius. 1

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3859.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 413.

1 ANNO vrbis conditæ quingenteſimo quinquageſimo nono, vt tradit Sigonius loco proxime citando, data eſt a Romanis pax Philippo Macedonum regi, his conditionibus, quæ deſcriptæ habentur apud Eutropium initio lib. 4. & apud Sigonium in ſuo Faſtorum commentario ſub anno vrbis quingenteſimo quinquageſimo ſecundo. *Finis primi belli Macedonici, ſeu Philippici.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3860.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 414.

1 ANNO regni Ptolemæi Epiphanes circiter decimo, probabiliter credimus actum eſſe quod narrat S. Euangeliſta Matthæus cap. 1. ver. 15. dicens: Eliud autem genuit Eleazar.] nimirum anno vitæ ipſius Eliud circiter quinquageſimo primo, vt ex ſub anno mundi 3461. num. 1. dictis conſequitur, & notatum reperietur in tabulis. *Eliud genuit Eleazar.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3862.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 416.

1 ANNO vrbis conditæ quingenteſimo ſexageſimo ſecundo (vt ait Macrobius lib. 1. Saturnalium ab Onuphrio relatus) credimus a Romanis cœptum fuiſſe bellum Antiochinum, ſiue Aſiaticum, aut Syriacum, ſic appellatum quod contra Antiochum magnum, Aſiæ Syriæque regem ſuſceptum eſſet. Sequimur autem in hoc libentius Macrobij ſententiam, quia media eſt inter eam quam ſequitur Sigonius in commentario Faſtorum, ponens hoc bellum ſub anno vrbis quingenteſimo ſexageſimo primo, & illam quam ſecutus eſt Onuphrius, qui illud ſub anno vrbis quingenteſimo ſexageſimo tertio collocauit. Huius belli cauſam breuiter tangit Sigonius vbi ſupra. Sed de hoc eodem bello fuſius agunt T. Liuius li. 37. & Appianus in libro de bellis Syriacis, & Eutropius lib. 4. & Plutarchus in Scipione, & alij. *Initium belli Antiochini, ſeu Aſiatici, aut Syriaci.*

2 Eodem anno, qui erat regni Ptolemæi Epiphanis decimus tertius, vt videre eſt in tabulis, Antiochus cum (vt ſub anno mundi 3856. num. 1. dictum eſt) callidè filiam ſuam Cleopatram deſponſaſſet Ptolemæo Epiphani, hoc anno eam illi tradidit, data dotis nomine omni Cœleſyria & Iudæa: tali affinitate affectans parare ſibi viam ad totam Ægyptum ſibi occupandam, & ſic reddere ſe potentiorem aduerſus Romanos. Sed fefellit Antiochum aſtutia ſua. Nam vt ait S. Hieronymus exponẽs illa verba Danielis loco inferius citando: Et non ſtabit nec illius erit.] obtinere nõ potuit Ægyptum; quia Ptolemæus Epiphanes, & Duces eius ſentientes dolum, cautius ſe egerunt. Et Cleopatra, magis viri partes, quam parentis fouit. Vnde vertit *Antiochus dat Cleopatram Epiphani uxorem.* *Fruſtratur ſpe obtinendi Ægyptum.*

Mediterranei inſulas obtinet ſed a Romanis ſuperatur.

ſe Antiochus ad Aſiam; & nauali certamine aduerſus plurimas inſulas dimicans, cepit Rhodum, & Samum, & Colophonam, & Phoceam, & alias multas inſulas. Sed occurrit ei L. Scipio Naſica, cum fratre ſuo Publio Scipione Africano, qui Anibalē vicerat. Cum enim Conſul Naſica frater Africani, hebetioris eſſet ingenij, & contra regem potentiſſimum Senatus ei bellum nollet credere; ſpontaneam legationē obtulit Africanus, pro fratris iniuria. Victus ergo Antiochus, intra Taurum regnare iuſſus eſt: Et inde fugit ad Apamiam & Suſam, & vltimas regni ſui penetrauit vrbes: Cumque aduerſus Elimæos pugnaret, cum omni eſt deletus exercitu. Et hoc eſt quod nunc ſcriptura dicit: quod multas inſulas ceperit, & vincente exercitu Romano, regnum Aſiæ perdiderit, & opprobrium eius conuerſum ſit in caput eius: & ad extremum de Aſia fugiens, reuerſus ſit ad imperium terræ ſuæ, & impegerit, atque corruerit, & locus eius non ſit inuentus. hæc S. Hieronymus. Quem tamen tamquā memoria lapſum, corrigit Pererius ſuper Danielis cap. 11. in eo quod S. Doctor, Lucium Scipionem (cum ſcilicet qui vicit Antiochum magnum, & propterea dictus eſt Aſiaticus) dixerit fuiſſe Naſicam, qui non frater germanus Africani; ſed conſobrinus fuit. Siquidem, vt tradit Plutarchus in vita Scipionis: Duo fuere fratres, Publius Scipio, & Gnæus Scipio; qui multis rebus præclare geſtis, in Hiſpania occubuerunt: huius Gnæi Scipionis, filius fuit P. Cornelius Naſica, vir conſularis: Publij autem Scipionis, gemina fuit, & per quam eximia proles: Publius Scipio, qui ob deuictum Annibalem Africamque dictus eſt Africanus; & Lucius Scipio; qui ſuperato Antiocho magno Aſiaque, quæ cis Taurum montem eſt, ei adempta, Aſiaticus eſt cognominatus. Verum ex his quæ ſuperius dicta ſunt de Antiochi machinatione in tradenda filia Epiphani, apparet, minus verum eſſe quod ſcribit Appianus non longe ab initio libri prænotati, videlicet Antiochum miſiſſe Ptolemæo Cleopatram Syram cognomine, in dotem addens Cœleſyriam, quam ei prius ademerat, demulcens adoleſcentem, vt bello Romano quieſceret. Dicere enim quod Antiochus in hunc tantum finem Ptolemæi affinitatem, ſicut & aliorum regum quæſierit, videtur manifeſte aduerſari non ſolum his quæ ex S. Hieronymo retulimus; ſed etiam ſacræ ſcripturæ verbis, quæ Daniel. cap. 11. ver. 17. Sic habent: Et ponet faciem ſuam, vt veniat ad tenendum vniuerſum regnum eius, & recta faciet cum eo (ſubaudi ſecundum apparentiam) & filiam feminarum dabit ei, vt euertat illud; & non ſtabit, nec illius erit.] Ex quibus verbis (vt ibidem tradunt Expoſitores) ſatis aperte indicatur Prophetam præuidiſſe ac prænunciaſſe, intentionem Antiochi fuiſſe, vt mediante dicto coniugio facilius poſſet decipere Epiphanem adoleſcentem, & occupare ſibi vniuerſum regnum eius; non autem, vt eum ſibi deuinciret, & induceret, vt ſe potius quàm Romanos in bello adiuuaret.

De Antiocho a Romanis victo, teſtimonia.

Sanè de eodem Antiocho, Beatus Theodoretus in Danielem, oratione decima, exponens locum Prophetæ citatum, ſic ait: Multis enim inſulis in ſuam ditionem redactis, illarum Principes imperio abdicatos, eiuſmodi reddidit, qui ludibrio haberentur. Verum ne ipſe quidem huius expers opprobrij fuit. Romani enim illo ad Thermophilas debellato, compreſſa eius ingenti audacia, mille impoſuere talentorum tributum quod ſibi ſingulis annis eum afferre cogerunt; filiumque eius Antiochum, cognomento Epiphanem, acceptum obſidem, Romæ cuſtodiebant. quod nos docet primus liber Machabæorum (ſubaudi cap. 1. verſic. 11.) ſic Beatus Theodoretus. Idem, quod attinet ad memoratum tributum, tradit Euſebius in Chronicis. Atqui 2. Machab. c. 8. ver. 10. apertè dicitur, quod tributum ab Antiocho Romanis dandum, erat duo millia talentorum. Oportet igitur vel illud poſtmodum aliqua de cauſa fuiſſe duplicatū, vel centū citatum, de vna pro duobus annis ſolutione, eſſe accipiendū vel prædictos Auctores eſſe deceptos. Cæterum de Antiocho a Romanis ſuperato, & ducto ſub tributū; præter ea quæ memorati Auctores, & item Iuſtinus libro 31. & 32. Et Appianus libro de bellis Syriacis, & T. Liuius lib. 38. & alij tradiderunt; Extat quoque præclarum ſcripturæ teſtimonium 1. Machab. cap. 8. verſ. 6. & 7. Vbi de Romanis verba faciens, inter alia ab eis fortiter geſta ſubiungit: Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti Elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valde; contritum

tum ab eis: Et quia ceperunt eum viuum, & ſtatuerunt ei, vt daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum; & daret obſides, & conſtitutum. hactenus verba libri Machabæorum; quæ nemo miretur, in eo quod habent Antiochum a Romanis viuum fuiſſe captum; alijs Auctoribus, præſertim T. Liuio Floro, & Appiano aduerſari; qui ipſum de prælio aufugiſſe; ac poſtea per legatos de pace a Romanis obtinenda egiſſe aſſerunt. Quia cum ibi ſacer textus profiteatur narrare quæ Iudas audiuerat (vt patet ex initio citati capitis) non eſt neceſſe, quod illa omnia adamuſſim, vt dicebantur, vera eſſent; ſed ſufficit, quod re vera ita, ſicuti ibidem exprimitur, ipſi Iudæ nunciata fuerint. Ceterum, quod memorauimus bellum a quibuſdam dicitur Syriacum; ab alijs Aſiaticum; & a nonnullis Antiochinum appellatur. Et hoc circiter anno ſuſceptum, & ſequenti confectum creditur, data Antiocho pace illis conditionibus, quę deſcriptæ habentur apud Eutropium lib. 4. & Appianum, & alios qui de hoc bello ſcripſerunt. Eaſdem breuiter tradit Sigonius in ſuo Faſtorum cōmentario, ſub anno vrbis quingenteſimo ſexageſimo quarto.

A B O R B E C O N D I T O
A N N V S 3867.
S E X T A E M V N D I A E T A T I S
A N N V S 421.

1 ANNO regni Ptolemęi Epiphanes regis Ægypti decimo ſeptimo, vt patet in tabulis, Antiochus magnus, Rex Syriæ, cum regnum tenuiſſet annis triginta ſex, vt tradunt Euſebius in Chronicis & alij; licet Appianus, & Sulpitius dicant triginta ſeptem; ſubaudi, tantummodo inchoatis; deceſſit, relictis duobus filijs, Seleuco ſcilicet, & Antiocho Epiphane, quemadmodum ſcriptum reliquit idem Appianus ſub finem libri de Bellis Syriacis. Sanè de obitu Antiochi magni, ita ſcribit Strabo lib. 16. Antiochum magnum, qui Beli templum ſpoliare conatus eſt, finitimi Barbari, ex ſe ſe adorti interemerunt. Et Iuſtinus lib. 32. Interea, inquit, in Syria Rex Antiochus, cum graui tributo pacis, a Romanis præmeretur; & victus oneratusque eſſet; ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu auaritia ſolicitatus, qua ſperabat ſe ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis, excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum Dindymæi, ſeu, vt alia lectio habet; Dodonæi Iouis aggreditur. Qua re prodita, concurſu incolarum, cum omni militia interficitur. Itaque

De Antiochi magni interitu

A B O R B E C O N D I T O
A N N V S 3868.
S E X T A E M V N D I A E T A T I S
A N N V S 422.

1 ANNO proximo ſucceſſit in regno Syriæ Seleucus huius nominis iiij. Antiochi magni filius, natu maior; qui regnauit annis duodecim otioſus, nec admodum potens, propter cladem quam pater acceperat, vt loco citato ſcribit Appianus. Totidem regni annos eidem tribuunt Euſebius, & Sulpitius. Quare arbitror decipi, Ioſephum, qui 12. Antiq. cap. 5. ſeptennio duntaxat ipſum regnaſſe aſſerit. Huius Seleuci (qui neſcio qua de cauſa a quibuſdam Philopater, & Soter cognominatus fuerit) meminit ſcriptura Danielis cap. 11. ver. 20. iuxta B. Hieronymi expoſitionē, illis verbis: Et ſtabit in loco eius viliſſimus, & indignus decore regio, & in paucis diebus conteretur; non in furore, nec in prælio.] Super quæ verba, B. Hieronymus Seleucum, inquit, dicit cognomento Philopatorem, magni Antiochi filium, qui nihil dignum Syriæ, & patris geſſit imperio; & abſque vllis prælijs inglorius perijt.

Regnat Seleucus iiij. in Aſia.

Sub iſto Seleuco, acta ſunt ea, quæ in toto cap. 3. lib. 2. Machab. & cap. 4. vſque ad
2 ver. 8. narrantur. De Oniæ Pontificis pietate, ob quam, & Ieruſalem habitabatur in pace, & leges optimè cuſtodiebantur, & templum in ſummo honore habebatur apud

Acta Ieroſolymis tēporibus dicti Seleuci.

reges,& principes,qui eum maximis muneribus decorabant , & ipſe Seleucus Aſiæ rex, de proprijs reditibus , ſumptus ad ſacrificia pertinentes ſuppeditabat . De Simone quodam,qui in odium Oniæ,theſauros templi,per Apollonium regi prodidit. De Heliodoro a rege miſſo,& a Deo per Angelos mirabiliter flagellato,eo quod vellet theſauros templi auferre. De eodem,ad preces Oniæ Pontificis , diuinitus ſanitati reſtituto . De profectione eiuſdem Oniæ ad regem pro communi vtilitate : Ac demum de ipſius Seleuci regis morte; cui ſucceſſit in regno frater eius Antiochus , qui Epiphanes,ideſt nobilis, ſeu illuſtris dictus eſt ; de quo infra ſuo loco agemus.

Quæ in Machabæorum libris contineantur.

3 Igitur ab hoc circiter tempore, præfato ſcilicet regnante Seleuco,incipiunt contenta in duobus libris Machabæorum . Nam ſi ab vno eodemque Auctore , temporũ ordine continuato , digeſta eſſent ; Vtique ab ijs quæ in dicto 3. capite narrata eſſe diximus,hæc hiſtoria fuiſſet inchoanda; Sed hoc factum non eſt; quoniam ſeorſum a duobus Auctoribus conſcripta fuit . Et primus quidem, licet videatur ab Alexandro magno exordiri; nihil tamen ſub eo,neque ſub alijs ſucceſſoribus eius,in Iudæa actum, deſcribit; ſed tantummodo,ab his,quæ regnante Antiocho Epiphane ibidẽ geſta ſunt,agere incipit:Et in nece Simonis Machabæi,quæ accidit anno regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, terminat. Auctor verò 2. libri , aliquanto altius,nimirum ab his,quæ ſub prædicto Seleuco acciderunt,in 3. ſui libri capite,vt dictum eſt, ſuam narationem exorſus eſt . (Quæ enim in 1. & 2. eiuſdem libri capitibus habentur,per modum cuiuſdam procemij potius tradi videntur) & non niſi ad occiſum a Iuda Nicanorem;ideſt, ad annum dicti regni Græcorum circiter centeſimum quinquageſimum primum , pernenit . Porrò quæ in eiſdem libris deſcribuntur,præfigurabant prælia ſpiritualia, & ſeditiones, & ſchiſmata,& Sanctorum martiria , quæ dæmonum inſtinctu, in Sancta Eccleſia mox ſubſecutura erant , vt ait S. Antoninus Hiſtoriarum par.1.tit.4. §.13. Et præſertim acerrimas Antichriſti (cuius inſignis prototypus fuit Antiochus) perſecutiones aduerſus Sanctos , quas non ſine magno timore expectamus. Et propterea,licet prædicti libri ab Hebræis (vt in Prologo B.Hieronymi galeato apparet) & item ab Hæreticis,de ſacrorum librorum canone excipiantur; eos tamen Eccleſia Catholica, inter Canonicos recipit ; & qui eos non receperint,anathemate damnat; vt patet in Concilio Tridentino ſeſſ.4. Et latè probat Cardinalis Bellarminus lib.1.de verbo Dei c. 10. & 15.

Spartiatæ mittunt legationẽ ſocietatis ad Iudæos.

4 Per hæc quoq; tempora,nimirum prædicto Onia pontificatum in Iudæa tenente, vt etiam teſtatur Ianſenius ſuper Eccleſ.c.50. Arius Spartiatarũ, vel Spartanorum, ſeu (vt ait Ioſephus loco paulo poſt citando) Lacedæmoniorum rex,miſit litteras,& legationem ad Iudæos,tamquam ad ſocios,& ex eodem quo ipſi ſtipite,propagatos; quemadmodum nos ſub anno mundi 1931. num. 54. ex 1.Machab. & Ioſepho probauimus . Et ſuſcepit Onias virum cum honore; & accepit epiſtolas in quibus ſignificabatur de ſocietate & amicitia,vt legimus 2. Machab.cap.12.ver.7.& 8. Quarum exemplar regiſtratum habetur ibidem ver.9.vſque ad 24.Eandem quoq; Epiſtolam alijs verbis refert Ioſephus 12. Antiq.cap.5. Vbi inſuper addit : Eiuſdem Epiſtolæ latorem fuiſſe Demotelem; & ipſas litteras in pagina quadrangula ſcriptas fuiſſe & obſignatas ſigillo aquilæ vnguibus Draconem tenentis .

AB ORBE CONDITO ANNVS 3873.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 427.

Epiphanes Aegypti rex moritur,& ſuccedit ei Philometer filius.

ANNO regni ſui vigeſimoquarto (non quidem exacto , vt ponit Euſebius in Chronicis ; ſed per menſes circiter ſeptem inchoato , vt ex ſub annomundi 3850. num.3. dictis conſequitur; & ex ſubſequenter dicendis comprobabitur) Ptolemæus Epiphanes rex Aegypti, mortuus eſt. Et eodem anno , qui erat æræ Nabonaſſari quingenteſimus ſexageſimus octauus , quemadmodum patet in tabulis , regnare cœpit in Aegypto Ptolemæus cognomento Philometer , vt probat ex 1

Alma-

Almageſto Ptolemæi Scaliger lib. 5. in cap. de initio Philometoris, vbi ait: Obſeruari apud eundem Ptolemæum quandam lunæ defectionem ſeptimo Philometoris anno, qui erat Nabonaſſari quingenteſimus ſeptuageſimus quartus; ergo, infert, primus regni Philometoris inciderat anno Nabonaſſari quingenteſimo ſexageſimo octauo, qui concurrit cum anno regni Græcorum Iudaico centeſimo trigeſimo primo, vt patet in tabulis. Quare annus dicti regis primus, magis concurrit cum anno ſubſequente, vt pariter in eiſdem tabulis notatum inuenies. Fuit autem iſte Philometer filius præfati Ptolemæi Epiphanes, & Cleopatræ, quæ fuerat Antiochi magni filia, & Antiochi Epiphanes ſoror. Oportet item eundem Philometorem fuiſſe puerum, puta decem circiter annorum, quando ſucceſſit patri; & aliquandiu ſub tutoribus manſiſſe. Siquidem, vt ex ſequentibus patebit, Antiochus Epiphanes eius patruus maternus, ſpecie eius tutelæ ſuſcipiendæ, non ſemel tentauit ſurripere ei regnum. Habuit etiam idem Philometer ſororem Cleopatram, ex matris nomine ſic appellatam, quam poſtea anno, vt arbitror, regni ſui circiter quarto ſibi iam deſponſauerat vxorem, quemadmodum ex ſub anno mundi 3876. num. 1. proximè dicendis, planum fiet. Eiuſdem Philometoris obiter meminit ſcriptura ſacra 2. Machab. cap. 4. ver. 21. & cap. 9. in fine, & c. 10. ver. 13. Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ ait: dictum regem, per antiphraſim nūcupatum fuiſſe Philometorem; quod ſcilicet propriam matrem interfecerit. Id autem quando, & quamobrem acciderit, adhuc incompertum habeo.

2 Per hæc quoque tempora, nimirum circa regni Philometoris initia, Onias Simonis Pontificis filius, qui (iuxta ea quæ nos ſub anno mundi 3850. num. 5. & 6. diſſeruimus) aliàs in Ægyptum transfugerat; & vt ſibi nomen faceret; ac Iudæos in Ægyptum etiam religionis occaſione attraheret; regibusque Ægypti potius quàm Syriæ, deditos redderet; concedente Ptolemæo Epiphane, templum ibidem inchoauerat: ſed ob redditam poſtea Aegyptio regi ab Antiocho magno Iudæam, iam cœptā intermittere fabricam coactus fuerat: Vt primum aduertit, ac præſenſit, quod Ptolemæo Epiphane mortuo, Antiochus Epiphanes, ſub prætextu tutelæ Philometoris pueri ac nepotis ſui ſuſcipiendæ, Iudææ dominari inhiabat; facile, vt arbitror, ab eodem Philometore, ſeu ab eius tutoribus obtinuit facultatem, intermiſſum reaſumendi ac proſequendi ædificium in regione quæ olim Heliopoleos dicebatur, & octoginta ſtadijs a Memphi diſtabat. Itaque confeſtim, totis viribus, opus vrgere cœpit. Atque vt conſilium hoc ſuum, ſuperbia atque auaritia plenum, melius confirmaret, piaque aliqua ratione quaſi velis quibuſdam obtenderet; illud pro ſe adducebat Iſaiæ vaticinium, quod habetur cap. eius 19. ver. 19. Vbi legimus: In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti.] Qui quidem Prophetæ locus, S. Hieronymo alijsque Eccleſiaſticis Doctoribus atteſtantibus, non de alio altari templove, contra Moſaicæ legis præcepta fabricando; ſed de cultu diuino, ad legis Euangelicæ ritum, in Ægypto, poſt aduentum Chriſti propagando, accipiendus eſt. Perperam ergo prædicabat iſte Onias, eandem Iſaiæ prophetiam tunc temporis, quando ſcilicet illud templum quod extruebat, abſolutum eſſet, fore implendam. Vnde licet colligere, quanta ſit impiorum hominum audacia ac temeritas; qui ad proprias explendas cupiditates, & ad falſa ipſorum dogmata fulcienda, non ſine peſtifera multorum deceptione ac pernicie, etiam ſacræ ſcripturæ teſtimonia malè, prauè, ac nequiter intellecta, adducere non erubeſcunt. Quam impietatem & arrogantiam, hæreticos quoque imitari, quotidie cernimus: nimirum perditi huius generis homines, tāquam a patre ſuo diabolo edocti, iiſdem pene artibus incautos decipere, perdere, mactare, & a via veritatis abducere moliuntur; quibus ille fruſtra Dominum Ieſum, qui falli non poterat, tentare auſus fuerat, Matthæi cap. 4. ver. 6. Vbi, vt præcipitium ei ementita ſecuritate ſuaderet, ſubiunxit: Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te. & quæ ſequuntur. Ceterum hanc prædicti Oniæ hiſtoriam narrat Ioſephus lib. 13. Antiq. cap. 6. & lib. 7. De Bello cap. 30. Vbi aduertendum eſt, in eodem cap. de Bello, magnum reperiri Chronologiæ erratum, in eo quod ibi legimus, Iſaiæ vaticinium de templo Oniæ in Ægypto mox extruendo, præceſſiſſe eius ſtructuram annis nongentis ſeptuaginta. Nam ab initio regni Oziæ, ſub quo Iſaias (vt patet in exordio prophetiæ eius) prophetare cœperat, vſq;

De templo ab Onia in terra Aegypti fabricato.

Hæreticorum temeritas.

ad hæc tempora, inueniuntur in tabulis anni minus quàm ſexcenti qninquaginta.
Sed iſte error eſt codicis, non Auctoris; Qui loco Antiq. proximè adducto ait: prædictum Iſaiæ vaticinium, aute annos amplius ſexcentos fuiſſe factum. Quamquam idem Auctor locis citatis, de manifeſto errore excuſari non poſſit; qnod ſcilicet exiſtimaucrit prædictam Iſaiæ prophetiam, verè ad tẽplum, quod poſtea dictus Onias in Ægypto conſtruxit, pertinuiſſe; cum re vera, vt dictum eſt, illa reſpiceret, referrique debeat ad tempus legis Euangelicæ; quemadmodum etiam plurimis probat argumentis Pererius lib. 13. in Daniel. ſuper illa verba: Filij quoque præuaricatorum populi tui extollentur &c.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3876.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 430.

Liber Eſther quando, & a quibus in Ieruſalem delatus.

ANNO quarto regni Philometoris, & Cleopatræ eius ſororis pariter ac coniu- 1
gis, vt expreſſe tradit Ioſephus 13. Antiq. ca. 6. propè ante medium: Quorum etiam non ſemel meminit idem Ioſephus lib. 2. contra Apionem non longe ab initio; Doſithæus Sacerdos, & Ptolemæus eins filius, tulerunt In Ieruſalem Epiſtolam Phurim, hoc eſt Sortium, nempe librum Eſther; quemadmodum nos ſub anno mundi 3650. num. 3. declarauimus. Qnem librum, vel quam Epiſtolam dixerunt interpretatam eſſe, ideſt, de Hebræo in Græcum poſtea tranſtuliſſe Lyſimachum, præſatorum, Ptolemæi quidem filium, Doſithæi verò nepotem. Eſther cap. 11. ver. 1.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3879.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 433.

Seleucus iiij. Syria Aſiaque rex moritur.

ANNO regni ſui duodecimo Seleucus Philupater Syriæ rex moritur: nam (vt 1
refert Appianus, lib. de Bellis Syriacis, poſt mediũ) cum fratrem Antiochum obſidem, a Romanis obtinuiſſet, dato in eius vicem ſuo filio Demetrio; iamq; Athenas Antiochus peruenifſet; Seleucus inſidijs Heliodori cuiuſdam purpurati oppreſſus eſt. ſic Appianus. An verò iſte Heliodorus, ille ſit, qui ab eodẽ Seleuco rege miſſus fuerat Ieroſolymis ad theſauros templi auferendos, quique ibidẽ mirabiliter a Deo flagellatus, ac tandem, Onia Pontifice pro ipſo orante, liberatus, re infecta ad regem redierat, quemadmodum deſcribitur 2. Machab. c. 3. tametſi non vſquequaque exploratum habeamus; eſt tamen admodum probabile: quandoquidem, & tempus amborum congruit, & eundem Heliodorum fuiſſe valde acceptum regi conſtat ex loco Machab. citato.

Antiochus Epiphanes regnat in Aſia Syriaque.

Eodem anno ad finem vergente, qnemadmodum ex paulo poſt dicendis apparc- 2
bit, ipſum Heliodorum regni affectatorem (vt ſupra proſequitur Appianus) Eumenes, & Attalus expulerunt, deducto in poſſeſſionem eius Antiocho, vt amicum ſibi redderent hoc beneficio. Iam enim ob quaſdam offenſiunculas, etiam hi Romanos ſuſpectos habebant. Atque ita Antiochus huius nominis iiij. Antiochi magni filius, Syria potitus eſt; quem Syri cognominarunt Illuſtrem, qnod alienis regnum vſurpantibus, ipſe auitæ ditionis aſſertor exortus, ſuis illuxerit. ita Appianus. Porrò Antiochum hoc eodem anno (qui concurrit cum anno regni Græcorum centeſimo trigeſimo ſeptimo, vt patet in tabulis) regnare cœpiſſe, diſertè traditur 1. Machab. cap. 1. ver. 11. Quot autem aunis regnauerit, videtnr dubium; quoniam Euſebius in Chronicis, & B. Hieronymus ſuper Daniel c. 11. & Sulpitius libro ſacræ Hiſtoriæ 2.

&c alij,

& alij, eidem tribuunt regni annos vndecim; ſacra verò ſcriptura videtur eidem dare tredecim: etenim, vt dictum eſt, ponit initium regni eius anno regni Græcorum centeſimo trigeſimo ſeptimo; & obitum eiuſdem anno centeſimo quadrageſimo nono 1. Machab. cap. 6. ver. 16. Sed vtrumque verum eſt: vndecim enim annis regnauit integris, & aliquid amplius, ante & poſt eos: oportet igitur Antiochum ſub finem huius anni regnare cœpiſſe; ac non multo poſt inchoatum annum regni Græcorum centeſimum quadrageſimum nonum obijſſe. Quare neceſſe eſt allucinari Appianum, qui duobus tantum annis ipſum regnaſſe tradit; aut textum eius eſſe corruptum, & pro biennio, duodecim annis eſſe legendum.

Vaticinia Danielis de Antiocho Epiphane.

3 De hoc rege multa prædixit Daniel in cap. prophetiæ eius 8. ver. 9. vſque ad 15. ſub typo cuiuſdam cornu modici, quod poſtea factum eſt grande, dicens: De vno autem ex eis, egreſſum eſt cornu vnum modicum: & factum eſt grande contra meridiem, & contra orientem, & contra fortitudinem. Et magnificatum eſt vſque ad fortitudinem cæli: & deiecit de fortitudine, & de ſtellis, & conculcauit eas. Et vſque ad principem fortitudinis magnificatum eſt: & ab eo tulit iuge ſacrificium, & deiecit locum ſanctificationis eius. Robur autem datum eſt ei contra iuge ſacrificium propter peccata: & proſternetur veritas in terra, & faciet, & proſperabitur. Et audiui vnum de ſanctis loquentem: & dixit vnus ſanctus, alteri neſcio cui loquenti: Vſquequo viſio, & iuge ſacrificium, & peccatum deſolationis, quæ facta eſt: & ſanctuarium, & fortitudo conculcabitur? & dixit ei: vſque ad veſperam & mane, dies duo millia trecenti: & mūdabitur ſanctuariū. ſic Daniel. Quæ omnia, quomodo regi Antiocho competant, ex inferius dicendis manifeſtum fiet. Item in eodem Danielis capite, ver. 23. veluti ad aliqualem prædictorum declarationem, hæc ſubiungūtur: Et poſt regnum eorum, cum creuerint iniquitates, conſurget rex impudens facie, & intelligens propoſitiones. & roborabitur fortitudo eius; ſed non in viribus ſuis: & ſupra quam credi poteſt, vniuerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet robuſtos, & populum Sanctorum ſecundum voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu eius: & cor ſuum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos: & contra principem principum conſurget, & ſine manu conteretur. Hactenus verba Danielis. ſuper quæ B. Hieronymus ita ſcribit: Conſurget Antiochus Epiphanes (filius, inquit, ſed voluit dicere frater Seleuci) qui & Philopater appellatus eſt. Qui cum obſes fuiſſet Romæ, & neſciente Senatu, per dolum cepiſſet imperium; contra Ptolemæum Philometorem dimicauit; hoc eſt contra Meridiem, & contra Aegyptum. Rurſumque ad orientem, contra eos qui res nouas in Perſide moliebantur. Ad extremum, contra Iudæos dimicans, capta Iudæa, ingreſſus eſt Ieroſolymam, & in templo Dei ſimulacrum Iouis Olympij ſtatuit: Et vſque ad fortitudinem cæli, id eſt filios Iſrael, qui Angelorum vallabantur auxilio, erexit magnificentiam ſuam; ita vt de Sanctis, plurimos idololatriæ ſubijceret; & velut ſtellas cæli conculcaret pedibus ſuis. Atque ita factum eſt, vt & Meridiem, & Orientem, id eſt, Aegyptum, & Perſidem, ſuo teneret imperio. Quodque ait: Vſque ad principem fortitudinis magnificatus eſt. hoc ſignificat: quod erectus ſit contra Deum, & ſanctos illius perſecutus ſit; & tulerit endelexiſmon, id eſt iuge ſacrificium, quod mane offerrebatur, & veſpere, & polluerit atque deiecerit locum ſanctificationis eius: & hoc non ſua virtute, ſed propter peccata populi. Atque ita factum eſt, vt veritas proſterneretur in terram, & cultu idolorum florente, Dei religio conquieſceret. hucuſque S. Hieronymus.

Declarantur prædicta vaticinia ex B. Hieronymo.

Antiochus Epiphanes fuit Antichriſti figura.

4 Quoniam autem hic rex, nempe Antiochus Epiphanes, vt diximus, inſignis futurus erat figura Antichriſti; & quod in illo ex parte, præcedere debebat, in hoc ex toto erat implendum: propterea, iuxta morem ſacræ ſcripturæ, quæ futurorum veritatem typis præmittere atque adumbrare ſolet; Daniel etiam cap. 11. ver. 21. vſq; ad finem capitis 12. Vbi de Antichriſto vaticinatur, non nulla quoque ibidem intermiſcet, quæ ipſi Antiocho appoſitè competunt. Sic Dauid in Pſalm. 71. cui titulus eſt. In Salomonem. De Chriſto prophetans, quamuis quædam dicat, quæ etiam Salomoni, qui Chriſtum figurabat, ad litteram conuenire poterant; plura tamen addit quæ ſoli Chriſto conueniunt; quale eſt illud: Et permanebit cum ſole & ante lunam in generatione, & generationem; & alia huiuſcemodi multa, vt docens

B. Au-

B. Auguſtinus lib. 17. de Ciuit. cap. 8. ſub medium, & B. Hieronymus ſuper loco Danielis citato. Recte ergo idem S. Hieronymus ibidem reprehendit Porphyrium, qui totum illud Prophetæ vaticinium, de ipſo Antiocho perperam interpretari conatus eſt: cum re vera, vt Catholici ſentiunt Doctores, illud principaliter de Antichriſto accipiendum ſit; Cui omnia in illo contenta bellè quadrant: Antiocho autem multa, & præſertim quæ in citato cap. 12. habentur, nullatenus vere aptari queant; quemadmodum idem S. Doctor ibidem oſtendit. Quænam verò ſint, quæ etiam de ipſo Antiocho rectè accipi valeant, infra ſuis locis explicabimus. Nunc illud tãrum hoc loco commemorandum eſt, quod illis Prophetæ verbis prænuntiatur: Et ſtabit in loco eius deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.] Quæ vtique ex Porphyrio, quem ibidem refert B. Hieronymus, ſic interpretari rectè poſſumus, videlicet: Et ſtabit in loco Seleuci, frater eius Antiochus Epiphanes, cui primũ ab his qui in Syria Ptolemæo fauebãt, nõ dabatur honor regius; ſed poſtea ſimulatione clementiæ, obtinuit regnum Syriæ.

Quæ anno Antiochi primo acta fuerint.

5 Igitur intra primum circiter regni huius Antiochi annum, hæc contigiſſe oportet. Primo ipſe Antiochus Syriæ regnum, quod non ſibi, ſed Demetrio filio Seleuci fratris ſui iã defuncti, debebatur, ſimulata clementia, vt dictũ eſt, fraudulenter obtinuit. Deinde acta ſunt, quæ breuiter tanguntur 1. Machab. cap. 1. ver. 12. vſque ad 17. & fuſius explicantur 2. Machab. cap. 4. ver. 7. vſque ad 21. De quibuſdam ſceleratis Iudæis, qui regem impium adeuntes, obtinuerunt ab eo facultatem profanãdi Ieroſolymam, & transferendi contribules ſuos ad ritus Gentium. Fuit autem perditorum horum hominum caput Iaſon Oniæ ſummi Sacerdotis frater; qui corrupto muneribus rege, ſummum ſacerdotium fratri ablatum, in ſe tranſtulit; Et ſtatim ciuium iura deſtituens, praua cœperat inſtituta ſancire. Quin etiam Gymnaſio ſub ipſa arce conſtituto, optimos quoſque Epheborum in lupanaribus ponere, & neglecto, vel potius contempto Dei cultu, multa alia Gentilium ſcelera, in populo ſuo nequiter introducere non eſt veritus; vt plenius videre eſt locis proximè citatis.

Ignis ſacer in templo deſijt.

6 Eodem tempore (quemadmodum ex B. Auguſtino refert S. Antoninus, Hiſtoriarum ſuarum par. 1. tit. 4. cap. 4. §. 13.) ignis ille ſacer, qui olim ex aqua craſſa ſub Neemia (vt nos ſub anno mundi 3610. num. 8. diximus) mirabiliter eductus fuerat, ac deinceps in altari holocautomatum, a Sacerdotibus, iugi lignorum appoſitione, vſque ad hæc tempora conſeruatus; mirabiliter quoque, ad præfati Iaſonis Simoniæ aliorumque ſcelerum deteſtationem, extinctus eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3880.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 434.

Antiochus Epiphanes pacificè tentat occupare Aegyptum.

1 ANNO proximo, qui pro maiori parte concurrit cum anno primo regni ſui, Antiochus cum ſe in regno Syriæ ſatis iam confirmatum vidit; Ægypti quoq; regnum occupare ambiens, ſub prætextu tutelæ ſuſcipiendæ Regis Ptolemæi Philometoris nepotis ſui, qui tum poterat decimum ſextum aut decimum ſeptimum ætatis annũ agere: Miſit Apollonium Mneſthæi filiũ in Aegyptũ, vt induceret primates dicti Ptolemæi, ad reſignandam ſibi pacificè nepotis ſui pupilli tutelam; Verumtamen, vt cognouit ſe ab illis, tamquam de regni vſurpatione ſuſpectum, excludi, ac alienum reputari ab adminiſtratione, & negotijs regni Aegypti, cogitauit vi ſe ſe in dicti pueri tutelam introducere, atque hoc pacto ſibi totam Aegyptum ſubiugare. Itaque non pupilli, ſed proprijs vtilitatibus conſulens, exercitum comparare cœpit; Ipſe verò interim venit in Ioppem; & inde diuertit in Ieruſalem; vbi ab Iaſone, & ciuitate, cum facibus, & laudibus honorificentiſſimè ſuſceptus eſt; vnde poſtea in Phœnicem redijt: vt inſtructa claſſe, cum exercitu pergeret in Ægyptum 2. Macha. c. 4. ver. 21. & 22.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3881.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 435.

1 ANNO, vt arbitror, regni ſui ſecundo circiter ineunte, Antiochus aggreſſus eſt Aegyptum cum magno exercitu, & Elephantis, & copioſa nauium multitudine; & fugaro Ptolemæo (hoc eſt Ptolemæi Ducibus) cepit ciuirares munitas, & accepit ſpolia terræ Aegypti, vt dicitur 1. Machab. cap. 1. ver. 17. vſque ad 21. Et hoc eſt quod ſubobſcurè prædixerat Daniel cap. 11. ver. 22. dicens: Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius, & conterentur, & quæ ſequuntur. Hæc namq; verba ſic videtur exponere B. Hieronymus, ac ſi diceretur: Et brachia Ptolemæi expugnata ſunt atque contrita a facie Antiochi: brachia autem, inquit, ſortitudinem vocat. Sed fortè hic magis propriè, brachia dici poſſunt duo Ptolemæi Duces, de quibus idem Sanctus ibidem poſt pauca, mentionem facit, expouens illa Prophetæ verba quæ ſequuutur, videlicet: Inſuper & Dux fœderis. Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: Et aſcendet, & ſuperabit iu modico populo. Et abundantes, & vberes vrbes ingredietur: Er faciet quæ non ſecerunt patres eius, & patres patrum eius: rapinas & prædam, & diuitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc vſque ad tempus.] Hæc, inquam, explanans S. Hieronymus. ſic ait: Cum ipſe (& loquitur de Antiocho) obtuliſſet pacem Ptolemæo, & ſuiſſet Dux fœderis, poſtea eſt ei molitus inſidias. Ptolemæum aurem hic non Epiphanem ſignificat, qui quintus regnauit in Aegypto; ſed Ptolemæum Philometorem filinm Cleopatræ ſororis Antiochi, cuius hic auunculus ſuit. Et cum poſt mortem Cleopatræ, Eulaius Eunuchus nutritius Philometoris, & Lenæus, Aegyptum regerent, & repeterent Syriam, quam Antiochus fraude occupauerat; ortum eſt inter auunculum, & puerum Ptolemæum prælium. Cumque inter Peluſium, & montem Caſſium, commiſiſſent, victi ſunt Duces Ptolemæi. Porrò Antiochus, parcens puero, & amicitias ſimulans, aſcendit Memphim; & ibi ex more Aegypti regnum accipiens; puerique rebus ſe prouidere dicens; cum modico populo, omnem Aegyptum ſubiugauit ſibi; & abundantes, atq; vberrimas ingreſſus eſt ciuitates. Fecitque quæ non fecerunt patres eius, & patres patrum illius: nullus enim Regū Syriæ, ita vaſtauit Aegyptum, & omnes eorum diuitias diſſipauit; & tam callidus fuit, vt prudentes cogitariones eorum, qui duces pueri erant, ſua fraude ſubuerteret. Hæc ex Porphirio S. Doctor.

Antiochus occupat, & vaſtat Aegyptū.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3882.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 436.

1 ANNO poſtero, vt arbitror, Antiochus cum Alexandriam expugnare non potuiſſet; redire in Syriam, neſcio qua de cauſa, compulſus eſt; ſpoliata reliqua Aegypti terra, vt dicitur 1. Machab. cap. 1. ver. 20. & valido admodum relicto Peluſij præſidio, quo (vt notat T. Liuius lib. 45.) Ægypti clauſtra teneret, & cum vellet rurſus ibi exercitum poſſet iuducere; redijt in Syriam.

Antiochus redit in Syriam.

2 Sub finem eiuſdem anni; quando ſcilicet Antiochus iam cœperat ingredi quartum regni annum; nempe poſt triennij tempus ex quo Iaſon ſummum ſacerdotinm fratri Oniæ ſurripuerat, vt ſignauter noratur 2. Machab. cap. 4. ver. 23. Menelaus quidam illius Simonis frater, cuius ſub anno mundi 3868. num. 2. mentionem fecimus; & de quo eriam numero proximo agemus; a Iaſone miſſus, vt ferret pecunias Regi, eundem Iaſonem pontificatu ſpoliauit, plura Regi talenta pollicitus: Itaque impius

Menelaus Iaſonem pontificatu ſpoliat.

Menelao ſuccedit Lyſimachus frater.

impius Iaſon, qui Pontificatum proprio fratri malis artibus ſurripuerat; iuſto Dei iudicio, non ſolum ipſe quoque deceptus fuit; ſed etiam profugus in Amanitidem regionem expulſus. Verumtamen, & ipſe Menelaus Regi deinde promiſſa præſtare cum neglexiſſet, vel forte non potuiſſet; amotus eſt a ſacerdotio; & ſucceſſit ei Lyſimachus frater, vt dicitur loco Machab. citato, vſque ad ver. 30.

Simon, Menelaus, et Lyſimachus fratres, de qua tribu fuerint.

Verum hic de prædicto Simone, & fratribus eius, Menelao, & Lyſimacho dubitari merito poteſt; num re vera fuerint de tribu Beniamin, quemadmodum legimus 2. Machab. cap. 3. ver. 4. an verò, vt quidam putarunt, textus ille ſacer numero præcedenti allegatus; qui ait Menelaum fuiſſe dicti Simonis fratrem; interpretandus ſit, vt non natura, ſed moribus frater illius fuerit. Et ratio dubitandi eſt; tum quia vbi dictus Simon dicitur fuiſſe de tribu Beniamin; dicitur etiam quod conſtitutus fuerat templi Præpoſitus; Quod munus non videtur, niſi hominibus de tribu Leui dari potuiſſe; tum quia Menelaus, & Lyſimachus dicti Simonis fratres, vt dictum eſt, vnus poſt alterum facti ſunt ſummi Sacerdotes. Ad hoc videtur poſſe reſponderi: prædictam interpretationem, videlicet quod non natura, ſed moribus Simonis frater fuerit; nullatenus eſſe admittendã, tamquam contrariam regulæ B. Auguſtini communiter receptæ, quæ habet: In ſcripturis ſacris, numquam a propria verborũ ſignificatione eſſe diſcedendum, niſi grauis cauſa vrgeat; quod in caſu noſtro non militat. Etenim, vel dici poteſt verè eos fuiſſe de tribu Leui; ſed tamen appellari de tribu Beniamin, quod in ea tribu aliquandiu habitaſſent. Nam cum tribus Leui propriam in tribubus Iſrael poſſeſſionem non haberet, nec inter duodecim tribus connumerari ſolita eſſet; poterat quilibet Leuita ei tribui adſcribi, in cuius finibus habitare conſueuerat. Illuſtre huius rei exemplũ habemus Iudic. c. 17. ver. 7. vbi dicitur: Fuit quoq; alter adoleſcens de Bethleẽ Iuda, ex cognatione eius: Siue, vt habet editio lxx. Interpretũ de populo Iuda: vel (vt Chaldaica Paraphraſis) ex proſapia Iehuda: eratque ipſe Leuites.] Ecce hic qui verè erat Leuites; dicitur Bethleemita, & de populo, ſeu cognatione, vel proſapia Iudæ; quoniam in Bethleem tribus Iudæ manere ſolebat. Vel alio modo, & multo melius dicere poſſumus; memoratum Simonem, & fratres eius, fuiſſe de tribu Beniamin, ſaltem ex parte patris; ſed per potentiam, eo quod diuites valde eſſent; & item ob Antiochi regis impietatem, atque auaritiam, in ſacerdotium fuiſſe intruſos, contra Moſaicam legem, quæ Numer. c. 3. ver. 10. apertè prohibebat quemquam fieri Sacerdotem, niſi eſſet de poſteris Aaron. Vnde de Alcimo, qui poſtea pontificatum a Demetrio rege obtinuit, & prædictis fratribus ſuccedebat, dicebant Iudæi 1. Machab. cap. 7. ver. 14. Homo Sacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos.] Quibus verbis proculdubio videtur indicari, præceſſiſſe aliquos, qui non eſſent de ſemine Aaron; prædictos ſcilicet fratres Lyſimachum, & Menelaum; & hinc comprobari poteſt quod ſub anno mundi 3721. num. 2. diximus; Videlicet, falſam eſſe aſſertionem Ioſephi; qui 12. Antiq. cap. 6. Et lib. 15. cap. 3. & lib. 20. cap. 8. poſt medium ait: Quod Menelaus alio nomine appellabatur Onias, & quod fuit frater illius Oniæ, quem idem poſtea Menelaus, per Andronicum Antiochiæ Præfectum, curauit interfici. Nam ſi Menelaus (vt apertè teſtatur ſcriptura 2. Machab. cap. 4. ver. 23. & 29.) fuit frater Simonis, & Lyſimachi; & iſte Simon non erat de ſemine Aaron, vt ratio proximè adducta oſtendit; Vtique neceſſario conſequitur eundem Menelaum, nullatenus potuiſſe fratrem eſſe dicti Oniæ.

Oniæ iij. Vbi, quando, & a quo occiſus.

Per idem tempus, contigit Antiochum regem properare in Ciliciam, vt Tharſenſes, & Mallotas, quod Antiochidi eiuſdem regis concubinæ dono eſſent dati, ſeditione commotos, ſedaret; relicto interim pro ſe in Antiochia vno ex comitibus ſuis, nomine Andronico; cui cum Menelaus aurea quædam vaſa, è templo furtim ſublata, donaſſet; & alia item Tyri, ac per vicinas ciuitates impiè vendidiſſet; ac de eiuſmodi ſacrilegijs, ab Onia viro iuſto redargutus fuiſſet: Ecce Andronicus, Menelao ſuadente, dictum Oniam Antiochiæ, ſecus Daphnem, tuto loco ſe continentem, de Aſylo, data fide, euocatum, nequiter interemit. Quod cum Antiocho, poſteaquam de Cilicia redijt, delatum fuiſſet; eundem Andronicum rex, in eodem met loco in quo Oniam necauerat, interfici voluit. 2. Machab. cap. 4. verſic. 30. vſque ad 39.

Per

5 Per eadem quoque circiter tempora (vt colligi poteſt ex Onuphrio, & Sigonio in ſuis Faſtorum commentarijs) cœptum eſt bellum quod Romani geſſerunt aduerſus Perſeum Philippi Macedonum regis filium; ex cuius nomine, hoc etiam Perſicũ bellum dictum eſt, fuitque ſecundum Macedonicum, de quo plura Liuius, Plutarchus, Eutropius, & alij. *Initium belli 2. Macedonici.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3883.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS ANNVS 437.

1 ANNO inſequenti, neceſſe eſt incidiſſe annum Iubilei vigeſimi ſexti. Siquidem iſte annus, concurrit cum anno ab introitu Iſraelis in terrã Chanaan, milleſimo treceenteſimo, vt patet in tabulis. *Iubileus 26.*

2 Eodem anno, vt credimus, circiter deſinente (oportet enim interuallum plus vnius anni, inter ſpoliatum a Menelao Iaſonem, & Lyſimachi necem interceſſiſſe) cum idem ſummus Sacerdos Lyſimachus, ob multa ſacrilegia, de Menelai fratris conſilio, in templo commiſſa, Ieroſolymitani populi conſpiratione, ſecus ærariũ, fuiſſet interemptus; Et hac de cauſa, Menelaus quoque ſacrilegus, apud regem qui ad Tyrũ venerat, fuiſſet accuſatus: Videns Menelaus ſe in ſũmo diſcrimine; & non aliter poſſe iudicium regis euadere; corrupto larga pecuniarum ſponſione, quodam Ptolemæo, cui cognomen erat Macer; qui creditam ſibi a Philometore Aegypti rege, Cyprum, deſeruerat, atque ad Antiochum nobilem (vt dicitur 2. Machab. cap. 10. ver. 12. & 13.) tranſierat; per hunc Ptolemæum, quem rex Cœlleſyriæ ac Phœniciæ, vt colligitur 2. Machab. cap. 8. ver. 8. præfecerat; vafer Menelaus, non ſolum ſe præter omne ius faſque abſolui; ſed etiam (quod iniquius fuit) accuſatores, quantumuis innoxios, morte damnari facile impetrauit: ac deinceps, propter auaritiam eorum qui potentes erant apud regem, ipſe item in poteſtate permanẽs, creſcebat in malitia, ad ciuium ſuorum inſidias, vt dicitur 2. Machab. cap. 4. ver. 39. vſq; ad finem capitis. Vbi, ſi ad illud-permanens in poteſtate-ſubiungendum eſſet-pontificia-oporteret Menelaũ, poſt necem Lyſimachi fratris, iterum per vnum aut alterum duntaxat annum, tenuiſſe pontificatum: quia certum eſt, quod vt traditur 2. Machab. cap. 14. ver. 3. Alcimus, qui poſtea a Demetrio rege pontificatum obtinuit, iam aliàs fuerat Pontifex tempore commiſtionis, nempe populi Iudaici cum Gentibus; quando ſcilicet rex Antiochus Epiphanes, polluto templo, compellebat Iudæos ſe ſe Gentilium ritibus, & ſacrificijs immiſcere; quod tertio poſt ab hinc anno accidiſſe, ex conſequentibus apparebit. Vnde etiam conſequeretur, Alcimum tunc immediatè Menelao adhuc viuenti ſucceſſiſſe. Sin autem illud-permanens in poteſtate, ſeu (vt eſt apud lxx. Interpretes) in principatu-habet hunc ſenſum; quod ſcilicet Menelaus, principum fauore fultus, poteſtate præualeret inimicis ſuis; vt quoquomodo innuere videntur, quæ ibidem ſubſequuntur-creſcebat in malitia ad ciuium ſuorum inſidias-Oportet, quod per hæc circiter tempora, hoc eſt, poſt Lyſimachi obitum, Alcimus ab Antiocho Epiphane, primo Pontifex creatus fuerit; Et quod in ea dignitate permanſerit vſque ad tempus dictæ commiſtionis: quando, ne regis gratiam perderet, vltro in eſcis ac ſacrificijs Gentilium coinquinari maluit. Quo facto, ſe ipſum pontificatu indignum atque incapacem reddidit. Vnde hæc poſtea dignitas, ad Machabæos tranſlata eſt; quemadmodum ſub anno mundi 3721. num. 2. iam dictum eſt; & denuo ſub annis mundi 3887. num. 5. & 3892. num. 1. dicendum erit. *Lyſimachus à populo occiditur.*

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 3884.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 438.

Antiochus parat ſecundam profectionem in Aegyptum, & interim Ieroſolymis prodigia oſtenſa videntur.

ANNO regni Antiochi ſexto, vt notatum eſt in tabulis, Antiochus parauit ſecundam expeditionem in Ægyptum: accidit autem eodem tempore, nimirũ ſub finem, vt arbitror, eiuſdem anni, videri Ieroſolymis portenta quædam futurorum malorum præſagia: apparuerunt enim in aere, per quadraginta dies continuos, veluti exercitus quidam armatorum, equitum ſcilicet, & peditum, in cælo diſcurrentium, atque inuicem congredientium; quæ multis timorem incutiebant; alijs autem precabatur hæc eadem omina in bonum, hoc eſt ad præſidium ciuitatis, conuerti, 2.Machab.cap.5.ver.2. vſque ad 5. Similia arma cæleſtia inter ſe concurrentia, tertio Marij conſulatu, ab Amerinis, & Tudertibus ſpectata fuiſſe, ſcribit Plinius lib.2.cap.57. & alia eiuſmodi plura relata inuenies, in Theatri humanæ vitæ volumine 5. lib.4. ſub titulo: Prodigia Oſtenta. Ceterum, quia hæc ſunt Dei monita, quibus ſignificare ſolet hominibus id, quod in Pſal. 7. ver. 13. exclamabat Regius Propheta dicens: Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit &c. propterea ſaluberrimum conſilium eſt, quod in eiuſmodi quadam occaſione, protuliſſe fertur Carolus magnus, idemque valde pius Imperator; nimirum: gratias agendas Deo, quod imminentes peccatorum noſtrorum caſtigationes talibus indicijs præmonſtrare dignetur; ac deinde totis viribus enitendum, vt pœnitentiæ remedijs, eius miſericordiam, quæ cunctis operibus ſuis præualere ſolet, conſequi mereamur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3885.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 439.

Antiochus in Aegyptum redijt, ſed inde reuertí, Romanis imperantibus, cogitur.

ANNO ſubſequente circiter ineunte, videlicet poſt exactum biennium ex quo de Ægypto in terram ſuam redierat Antiochus, vt notat B.Hieronymus, rurſum contra Ptolemæum exercitum congregauit, & venit ad Auſtrum. Cumque duo fratres Ptolemæi, Cleopatræ filij, quorum ipſe auunculus erat, obſiderentur Alexandriæ; Legati venere Romani. Inter quos Marcus Popilius Lænas, cum regem ſtantem inueniſſet in littore, eique Senatus conſultum dediſſet, quo iubebatur ab amicis Populi Romani recedere, & ſuo imperio eſſe contentus; & ille ad amicorum reſponſionem, conſilium diſtuliſſet, orbem dicitur feciſſe in arenis, baculo quem tenebat in manu, & circumſcripſiſſe regem, atque dixiſſe: Senatus & Populus Romanus præcipiunt, vt in iſto loco reſpondeas quid conſilij geras. Quibus dictis, ille perterritus ait: ſi hoc placet Senatui, & populo Romano, recedendum eſt. atque ita mouit exercitum, hucuſque S. Doctor. Et eadem ferè ad verbum de prædicto Popilio leguntur apud T. Liuium lib.45. Iuſtinum lib. 34. & Appianum ſub finem lib. De bellis Syriacis. Et hoc eſt quod longe ante prædixerat de dicto Antiocho Daniel cap. 11. vers. 29. & 30. vbi ait: Statuto tempore reuertetur, & veniet ad Auſtrum: & non erit priori ſimile nouiſſimum. Et venient ſuper eum Trieres, & Romani: & percutietur, & reuertetur &c. Ecce quomodo apertè prædixit Propheta hanc Antiochi ſecundam in Ægypto expeditionem, & fuiſſe nouiſſimam (nunquam enim poſtea redijt in Ægyptum,) & non fuiſſe ſimilem primæ: Siquidem illa fuit ſatis fœlix, hæc verò nequaquam. Et cauſam inſuper infelicitatis ſubiungit, ſubobſcurè indicans, legatos Romanorum nauibus ſuperuenturos, qui ipſum Antiochum

ab

ab Ægypto, re infecta, redire compellerent. Nam quod poſtea ſubdit Propheta: Et percutietur.] non indicare voluit ipſum ibi periturum: protinus enim addit: Et reuertetur.] Sed, vt ait B. Hieronymus, quod aſpera illa atque imperioſa Romanorum iuſſione percuſſus, omnem exinde in Ægyptios arrogantiæ magnitudinem deponere cogendus eſſet.

Iaſon occupat Ieroſalymam ſed inde ſtatim fugatur.

2 Eodem tempore, cum forte accidiſſet exire ac vulgari falſum quendam de obitu Antiochi rumorem: Iaſon ille, qui nefario aſtu pontificatum Oniæ fratri abſtulerat, atque impijſſimè geſſerat; vt ſub anno mundi 3878. num. 4. dictum eſt; ac poſtea pari calliditate, a Menelao deceptus, & extra patriam eiectus; in Ammaniten (quemadmodum ſub anno mundi 3881. num. 2. retulimus) profugus ſeceſſerat: confeſtim aſſumpta militum manu; venit Ieroſolymam; ac derepente eam aggreſſus; fugatoque in Arcem Menelao, cepit ciuitatem, multis ciuium ſuorum interfectis: Sed tamen principatum, cui perditus inhiabat, obtinere non valuit: Quin potius præter opinionem, ſpe fruſtratus, in Ammaniten vnde venerat, ſe recipere compulſus eſt: & inde etiam ab Areta Arabum Tyranno eiectus; ac de ciuitate in ciuitatem, omnibus odioſus, & execrabilis fugiens, in Ægyptum extruſus eſt; ac denique in Græciam ad Lacedæmonas profectus, ibidem inſepultus, atque illamentatus, miſerrimè interijt, dignum ſceleſti vita finem ſortitus.

Antiochus Ieroſolymam capit, & vaſtat, ac templum impie ſpoliat.

3 Audita ergo hac Ieroſolymorum inuaſione, a viro præſertim Iudæo perpetrata; Antiochus, qui tum forte ex Aegypto, quam metu Romanorum reliquerat, indignatus reuertebatur; gentis a ſe defectionem ſuſpicatus; aſcendit Ieroſolymam efferatis animis, vt ſcriptura ſacra teſtatur; & ciuitate capta, multiſque Iudæorum millibus interfectis; atque alijs in vincula coniectis, alijs verò venundatis; introiuit, Menelao ductore, ac patriæ proditore, in ſanctificationem cum ſuperbia; ibique prophanatis omnibus, accepit aurum, & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & theſauros abſconditos; & ſublatis omnibus, factoque planctu magno in Ieruſalem, abijt in terram ſuam, hoc eſt in Antiochiam; relictis in Iudæa Præpoſitis ſe ipſo crudelioribus, qui gentem illam affligerent: nimirum Ieroſolymis Philippum genere frigem, & in Garizim Andronicum, & Menelaum. Hæc latius tradita habentur 1. Mach. cap. 1. ver. 22. vſque ad 30. Et 2. Machab. cap. 5. ver. 11. vſque ad 24. Vbi quod dicitur ver. 14. Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati.] Videtur non de ſolis Ieroſolymæ incolis; ſed computatis etiam proximarum vrbium habitatoribus, eſſe accipiendum; alioqui, pauci admodum viderentur in Ieruſalem remanſiſſe; niſi forte, qui vincti fuiſſe dicuntur, ijdem poſtea ſoluti in vrbe remanſerint. Verum hic duo reſtant adnotanda; alterum eſt, omnia hæc olim a Daniele prænunciata fuiſſe, quemadmodum infra num. 14. oſtendemus. Alterum eſt dupliciter decipi Ioſephum 12. Antiq. capit. 7. in eo quod primo aſſerit hanc Iudæorum cladem, accidiſſe anno, poſt vrbem captã, ſecundo; qui erat regni Græcorum centeſimus quadrageſimus quintus: Cum è conuerſo conſtet, eo anno non hanc; ſed aliam de qua ſub anno mundi 3887. nu. 1. agemus accidiſſe; vt ibidem ex ipſomet ſacro textu probabimus. Deinde etiam fallitur ibidem dicens: Antiochum in vrbem apertis portis vltro admiſſum, cum è contrario ſcriptura ſacra 2. Machab. cap. 5. ver. 11. apertè dicat: ipſum armis, hoc eſt armorum vi cepiſſe ciuitatem. Vnde patet Ioſephum ibidem confudiſſe has duas Ieroſolymæ clades, quo ad tempus, & modum: Quin etiam quoad numerum. agit enim de his ac ſi vna tantum fuiſſet: quemadmodum ex collatione vtriuſque narrationis, nimirum ipſius Ioſephi, & ſacræ ſcripturæ, colligere licet.

An ingreſſus ſit oraculum templi, & inde arcam fœderis aſportauerit.

4 Ceterum, quia ex proximè relatis, certum eſt Antiochum introiſſe in ſanctificationem, & (vt expreſsè dicitur 1. Machab. cap. 1. ver. 23.) accepiſſe altare aureum, & candelabrum, & menſam propoſitionis, quæ erant in ſancta, & omnia alia ibidem exiſtentia; & nihil meminit ſcriptura ſacra arcæ fœderis, neque oraculi, quod Sancta Sanctorum dicebatur, in quo illa manere conſueuerat: merito dubitari poteſt, num ingreſſus quoque fuerit in Sancta Sanctorum Antiochus; & inde etiam fœderis arcam abſtulerit. Et ratio dubitandi eſt; Quoniam ſi vera eſſet illa Hebræorum opinio, cuius nos ſub anno mundi 1540. num. 4. mentionem fecimus; nimirum quod in ſecundo templo, arca fœderis numquam extiterit: Et quod Iudæi loco arcæ poſ-

fuerint in Sancta Sanctorum lapidem tres digitos a terra eminentem, thuribulo ei-
dem ſuperpoſito, vt ſcribit Genebrardus libro Chronologiæ ſuæ 2. Vbi agit de his
quæ ſub Ioachimi ſacerdotio geſta ſunt; profecto Antiochus (quem dubitandum
non eſt, præ ſuperbia, & impietate ſua, etiam templi oraculum ingredi voluiſſe) nō
potuiſſet inde arcam fœderis tollere: Verum quia ſub anno mundi 3610. num. 10.
& 11. iam ſatis probatum eſt, arcam fœderis, ab ea ſpelunca in qua olim a Ieremia,
quando Chaldæi templum incenderunt, fuerat occultata, denuo, Duce Iudæorum
Neemia, ad ſecundum templum fuiſſe reportatam: manifeſtum eſt, eandem inde ab
Antiocho potuiſſe auferri. An verò eam abſtulerit nec ne, hoc eſt quod nunc quæ-
rere intendimus.

Et quidem ex ſacris libris id ſciri non poteſt: ſed neque omnino clarè ex Ioſe- 5
pho, quippe qui vtrique quodammodo parti viſus ſit patrocinari. Nam lib. 6. de
Bello Iudaico cap. 6. non procul a fine capitis apertè aſſerit: quod in intima templi
parte, quæ Sancta Sanctorum dicebatur, nihil prorſus erat poſitum. Ex quo Ioſe-
phi loco, tametſi exploditur proximè memoratum Genebrardi aſſertum, a Talmudi-
dis mutuatum; de lapide, & thuribulo, loco arcæ repoſitis: Videtur tamen confir-
mari opinio dicentium: eandem arcam, vel numquam de prædicto ſpecu eductam;
vel ſi aliquando inde ad ſecundum templum tranſlata fuerat, fuiſſe poſtmodum ab
impio Antiocho ſublatam. At idem Ioſephus lib. 7. de Bello capit. 24. Vbi inter
alia Ieroſolymitani templi ſpolia, quæ a Tito Romam in triumpho delata fuiſſe ſcri-
bit, poſt enumeratam menſam auream; & candelabrum pariter aureum; legem quo-
que commemorat hiſce verbis: Poſt hæc autem portabatur lex Iudæorum nouiſſima
ſpoliorum. Et quibuſdam interpoſitis, Vbi ait Veſpaſianum Paci templum ædifi-
caſſe, in eoque omnia, quorum viſendi ſtudio homines per totum orbem vagaban-
tur, collecta, depoſuiſſe; ad extremum in calce capitis ſubiungit: Eundem Impera-
torem, in eo fano, etiam quæ Iudæorum fuerant inſtrumenta repoſuiſſe; legem
verò eorum, & penetralium vela purpurea, in palatio condita aſſeruari præce-
piſſe.

Quid legis nomine Ioſephus acceperit.

Sed hic quæri poteſt, quid legis nomine ſignificare voluerit Ioſephus. Nam ſi 6
codicem Moſaicæ legis, ideſt illum met Deuteronomij librum, quem idem Moyſes
morti proximus deſcripſerat, atque ad latus arcæ fœderis reponi mandauerat, vt
ſub anno mundi 2583. num. 30. dictum eſt: Videtur concedi poſſe; vel arcam fœde-
ris numquam in ſecundo templo extitiſſe, vt ſupra tetigimus, vel ipſam ab Antio-
cho aut ab alio aliquo, inde fuiſſe ablatam: alioqui, ſi remanſiſſet in templo, vſque
ad poſtremam ipſius euerſionem a Tito factam; credibile eſt, quod tunc ipſa quoq;
cum ceteris rebus ſacris, ab eodem, Romā tranſlata fuiſſet. Si verò per legem, duas
legis tabulas lapideas digito Dei ſcriptas; Et has non quidem nudas (nuſquam e-
nim legimus illas ex quo ſemel in arca per Moyſen impoſitæ fuerant, inde vmquam
amplius fuiſſe eductas) ſed arca incluſas, intelligi voluit Ioſephus; proculdubio ne-
ceſſe eſt fateri, aut Antiochum minime in Sancta Sanctorum intraſſe, aut ſi introiuit,
non abſtuliſſe arcam; ſed ab ea tantummodo aurum, & ſi quid aliud ibi pretioſum
inuenerat, ſublatum aſportaſſe.

Non Deuteronomij volumē autenticū ſeu exemplare.

Quid igitur dicendum? Certè, vt liberè proferam quod ſentio, Non videtur 7
Ioſephus nomine legis ſignare voluiſſe Deuteronomij volumen Iudæis quondam a
Moyſe relictum, quoniam probari non poteſt, neque veriſimile eſt, ipſum remanſiſſe
in templo vſque ad tempora Titi: ſiquidem illud; Ioſia regnante, vt traditur 2. Pa-
ralip. cap. 34. in quodam templi Gazophilatio, vbi reponebantur pecuniæ; caſu in-
uentum, deuenit primo in manus Helciæ Sacerdotis, deinde Saphan ſcribæ, poſtre- 8
mo Regis; nec poſtea ſciri poteſt, vtrum penes regem remanſerit; an vbi deinceps
repoſitum fuerit. Sed eſto tunc iterum in templum, quod probabilius videtur, re-
portatum ſit; certum eſt, quod quando Chaldæi templum incenderunt, omnia
ibidem exiſtentia, partim conſumpta, partim diſſipata fuere. Et licet, per
idem tempus, Ieremias abſconderit arcam, & candelabrum, & eiuſmodi alia,
in monte Nebo, vt ſub anno mundi 3447. numero octauo dictum eſt: Attra-
men, quod cum his quoque prædictum librum occultauerit; nuſquam repe-
rimus ſcriptum. Quod ſi demus, ipſum vel tunc a Ieremia, vel alias ab ali-

quo

quo alio inde aſportatum eſſe, ac poſtmodum, vel a Neemia, vel ab Eſdra ſacros libros conquirentibus, ac Bibliothecam inſtruentibus, inuentum, & in ſecundo templo fuiſſe repoſitum, ibidemque deinceps remanſiſſe; oporteret eundem, Antiochi temporibus, denuo inde fuiſſe ſublatum, & alicubi abſconditum, quando ſcilicet, ipſo iubente, profanatum eſt templum, & libri legis Dei, diligenter conquiſiti ſcindebantur; & igni comburebantur; quemadmodum traditur 1. Machab. ca. 1. ver. 59. Quin etiam opus eſſet ſupponere; eundem librum iterum ab illo exterminio ereptum, poſtea in eodem templo reſtitutum, & mox in eo quem extruxit Herodes, fuiſſe repoſitum; de quibus tamen omnibus nihil certi adferre, aut aſſerere poſſumus: nec facile credi poteſt, volumen illud toties de loco ad locum repente tranſlatum, ac ſæpe etiam, vt probabile eſt, in locis ſubterraneis valdeque vliginoſis, ne ab hoſtibus inueniri poſſet, diutius detentum; vſque ad tempora Titi, naturaliter perdurare potuiſſe; ſed magis in tanta temporum diuturnitate (nimirum plus mille quingentorum quadraginta annorum interuallo, quod ab obitu Moyſi, ad triumphum Titi fluxiſſe certum eſt) iam omnino fuiſſe conſumptum.

8 Neque item videtur Ioſephus loco allegato, intelligere voluiſſe aliquem alium Moſaicæ legis ſeu Deuteronomij codicem, a primo illo, priuſquam nimia vetuſtate deficeret, tranſumptum: (ſolebant enim de antiquo illo volumine, alia exemplaria deſcribi, quemadmodum in eiuſdem Deuteron. cap. 17. ver. 8. præcipitur; vbi pe, vt Rex poſtquam ſederit in ſolio regni ſui, deſcribat Deuteronomium legis in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit ſecum, legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, vt diſcat &c.) Quandoquidem huiuſcemodi exemplaria, poſtmodum valde multiplicata eſſe certum eſt: conſtat enim quod Antiochi Epiphanis temporibus, non modo apud Iudæos plurima iam habebantur, quæ in Maſpha orantes, expandebant coram Domino, quemadmodum dicitur 1. Machab. cap. 3. verſic. 48. Sed etiam non pauca ex tunc ad manus Gentilium iam deuenerant, ex quibus, vt ibidem obiter tangitur, ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum: ſiue quia, vt ait Lyranus, ex ipſorum etiam lectione volebant conuincere Iudæos, licere ſibi facere ſimulacra; quoniam in Sancta Sanctorū iuſſerat Moſaica lex fieri imagines Cherubim: Siue (quemadmodum exponit Rupertus commentariorum ſuorum in Geneſ. lib. 6. cap. 15. in fine capitis) vt ad normam diuinæ legis, exhiberent ſimulacris ſuis, ritum & ordinem ſacrificiorum. Poſterioribus quoque temporibus, nimirum Cæſare Auguſto imperante, nouimus ad fauorem Iudæorum, ab eodem Imperatore, publico edicto, ſub pœna ſacrilegij, & confiſcationis bonorum, cautum fuiſſe ne quis eorundem ſacros libros furari auderet, vt videre eſt apud Ioſephum 16. Antiq. cap. 10. Vnde patet tunc temporis, adeo frequenter dictos libros a Gentilibus expeti, & furto ſurripi, conſueuiſſe; vt edicto imperatorio ad id compeſcendum opus fuerit: Cum igitur Auguſti temporibus, tot Moſaicæ legis exemplaria per multas orbis plagas iam diſſeminata eſſent: quis dubitet plurima etiam Romæ Veſpaſiano imperante, extitiſſe? vt propterea credendum non ſit, quod vnum ex his tanti fieret, qui in Titi triumpho ſollemniter cum menſa, & candelabro, quæ erant admodum ſacra poſtremo ac nobiliori loco, tamquam res ſacratiſſima, deferri debere videretur; & qui poſtea non in fano cum ceteris rebus mirabilibus, ſed in proprio Imperatoris palatio, quaſi res omnium mirabilior ac pretioſior aſſeruari deberet.

Non Deuteronomij exemplar.

9 Igitur multo probabilius videtur, Ioſephum loco ſæpius allegato, per legem, nō librum legis; Sed fœderis arcam legis tabulas continentem, ſignificare voluiſſe: ſic enim videtur locum illum intellexiſſe Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ Iudith cap. 3. vbi ait: quod inter manubias, quas tulerunt Romani de Iudæa, leguntur tranſlata arca Domini, candelabrū, & mēſa. Et quidē ſi verū eſt (quēadmodū ex Ieremiæ prophetia ſub anno mundi 3610. nu. 14. probauimus) quod locus ille, in quo olim ſe Ieremias arcam abdiderat; poſtmodum ſolutæ captiuitatis tempore, reuelandus erat; & quod ipſa arca Neemiæ temporibus inuenta, atque in ſecundo templo reducta eſt: Cum probari nullo modo poſſit, ipſam deinde ab vllo alio, de Iudæa alibi fuiſſe trāſlatam, niſi a Tito Romā; vbi vſque nunc, apud S. Ioannem Lateranum eius reliquiæ oſtenduntur: Certè videtur de ipſa fœderis arca conuenienter accipi debere locus

Sed arcam legis tabulas cōtinentem.

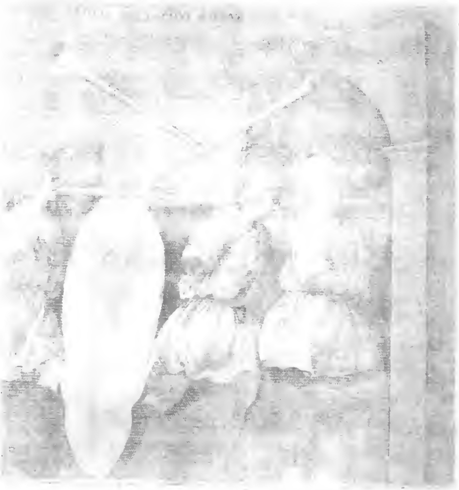
Ioſephi adductus, cum in memorata ęde, vt palam fertur, conſtet eiuſdem arcæ partem; prædicti verò codicis nihil prorſus, quod vnquam audiuerim reperiri. Illud quoque eandem ſententiam videtur comprobare poſſe, quod, vt ex Ioſepho ibidem colligitur, Veſpaſianus Imperator extructo pacis templo, dicitur poſuiſſe quidem in eo menſam propoſitionis, & candelabrum aureum; At verò legem, hoc eſt, vt diximus, arcam fœderis, tamquam omnium ſacratiſſimam, cum velis penetralium purpureis, in proprio palatio, ſubaudi in particulari quodam eius veluti oratorio, aſſeruari præcepit: non nudam, vt arbitror; ſed prædictis inuolutam velis: Sic fortaſſe ab aliquo Iudæorum edoctus; quod extra proprium tabernaculum, eam ita haberi, mandatum fuerat Numer. cap. 4. ver. 5. Et quod eandem olim rex Dauid in propria domo, magna cum rerum ſuarum ſubſecuta proſperitate aliquandiu tenuerat: nulla enim alia probabilior cauſa, videtur poſſe adduci, cur Imperator magis eam cum prædictis velis, quam alia Iudæorum ſacra, penes ſe retinere voluerit.

Diluuntur obiecta.

Neque prædictis obſtat, quod in Arcu Veſpaſiani, & Titi, in quo ipſius Titi triũ- 10
phus adhuc Romæ inſculptus viſitur; nullum arcæ fœderis veſtigium apparere videatur. Nam quod ibi ante alia deferri conſpicitur: non arca, ſed menſa propoſitionis aurea eſt; vt ſentit Ribera lib. 2. de templo cap. 2. Et Villalpandus ad calcem tomi 2. in Ezechielem; & alij; & ex ipſo quoque Ioſepho manifeſtè colligi poteſt, qui legem Iudæorum, non ante candelabrum; ſed poſt omnia ipſorum ſacra ſpolia, in eodem triumpho deportatam eſſe teſtatur. Non, inquam, hæc obſtant; quia ſi quis diligenter conſideret cælaturam in prædicto Arcu exiſtentem, prout nunc cernitur, pluribus in locis temporum vetuſtate corroſam; proculdubio non obſcurè conijciet, tria illa præcipua Iudæorum ſpolia, fuiſſe repræſentata, quæ commemorat Ioſephus; nimirum menſam propoſitionis auream, & candelabrum item aureũ; & legem; eo prorſus ordine quo idem Auctor, in eodem triumpho deportata deſcribit. Nam licet primo menſa non adhuc penitus obliterata, cui binæ etiam tubæ, quarum vſus in Iubileo fuerat, inixæ adiectæque ſunt; deinde candelabrum euidentius expreſſum cernantur; de lege autem nihil relictũ appareat: nihilominus, tres illi laureatorũ portantium ordines, qui ſibi inuicem, vnus poſt alium, ſuccedere conſpiciuntur: & item illi tres tituli, tribus baculis affixi, quorum ſinguli immediatè ante ſingulos illos portitorum ordines deferri euidenter cernuntur; & ſinguli pariter, nomina rerum quibus præferebantur, olim inſculpta, habuiſſe creduntur (quamuis poſtea litteræ temporum iniuria deciderint) ſatis perſpicuè atteſtantur; non menſam, candelabrumque tantummodo, ſed & poſtremo legem quoque, ideſt, vt ſæpe expoſuimus, fœderis arcam tabulas legis continentem in eo arcu, vel modica ex parte tantum propter illius tabulę breuitatem, vel tali proſpectu fuiſſe effigiatam, qui parum eiuſdem tabulæ occuparet, eſſetque (vt Italicè dicimus) facta in ſcurzo quamuis poſtea eadem cælatura, vel temporum diuturnitate, vt diximus, deciderit; vel vt quidam non immerito ſuſpicantur, a Iudæis Romæ commorantibus, qui viſibile illud perfidiæ ſuæ a Deo, caſtigatæ, monimentum ferre non poſſunt, poſterioribus temporibus clam abolita fuerit; vel potius ab his præſertim Rabbinis, ſeu de ipſorum conſilio, abraſa, qui fœderis arcam adhuc in antro montis Nebo abditã eſſe, & in fine mundi, ad eorundem Iudæorum conſolationem, reuelandam fore, mordicus tenent, & credi ab alijs volunt. Ceterum, quia non omnes Romam proficiſci, & in memorati Titi arcu inſculpta proprijs oculis videre, contemplarive poſſunt; & vtrum quæ a nobis dicta ſunt, ita ſe habeant, diudicare: operæ pretium duxi, eiuſdem cælaturæ typum, anno Domini 1597. ex marmorea eiuſdem arcus tabula fideliſſimè exceptum, æreiſque formis excuſum, & ipſius quoque arcus imaginem hic apponere, vt & hi, qui remotiſſimas ab vrbe regiones incolunt, ſine vllo peregrinationis labore, ex huius exemplaris aſpectu, quæ diximus, vel probare, vel ſaltem de his iudicium ferre valeant.

Google

Digitized by Google

11 Sed dicet aliquis: ſi verè arca fœderis in triumphũ Titi ducta fuit; Quomodo loca Ioſephi ſuperius num. 5. allegata inter ſe conciliari poterunt? reſpondeo dupliciter: Primo ſi dixerimus, maiorem fidem eſſe habendam his quæ Ioſephus dicit, de lege Iudæorum in Titi triumphum delata, quàm eidem aſſerenti, nihil prorſus in templi oraculo extitiſſe: Quandoquidem hoc potuit, aut parum conſideratè, vt quandoque accidit, obiter ve protuliſſe; aut vulgi opinionem, vel illorum potius Rabbinorum ſententiam ſecutus, qui putabant arcam fœderis adhuc in memorata montis ſpelunca aſſeruatam manere. In eo autem quod de lege in triumphũ Titi ſollemniter deportata aſſeruit; non potuit ullus error interuenire: Siquidem paulo ante ipſemet Auctor, Populuſque Romanus, rem prout geſta erat proprijs ſpectauerant oculis: Quare ſi in re adeo tum recens acta, cunctiſque vulgata, tam apertum litteris mendacium commendaſſet; proculdubio tot habuiſſet contra ſe oculatos teſtes, quod fuerant triumphi illius ſpectatores. Neque item auſus fuiſſet Ioſephus, eandem hiſtoriam protinus ipſis met Imperatoribus Veſpaſiano, & Tito legendam tradere; ac deinde alijs etiam Romanorum, qui in eodem bello contra Iudæos militauerant; nec non demum multis quoque Iudæorum nobilioribus viris; præcipuè verò Agrippæ regi, vt idem Auctor lib. 1. contra Apionem non longe a principio reſtatur: Vereri enim merito potuiſſet, ne ab illis manifeſtæ falſitatis redargutus fuiſſet. Vel aliter, & melius, dicere poſſumus: Vtraque Ioſephi loca poſſe vera eſſe. Nam licet certum ſit, arcam fœderis Domini, a diebus Salomonis, & deinceps, in ea templi parte, quæ Sancta Sanctorum dicebatur, ordinariè aſſeruari conſueuiſſe: Veruntamen fieri poteſt, vt poſterioribus temporibus, videntes Iudæi, non ſemel contigiſſe, templum ab impijs quibuſdam regibus proſanari; ac pertimeſcentes, ne aliquando ipſa etiam fœderis arca, quæ ſacris rebus vniuerſis in templo exiſtentibus, ſanctior habebatur; in manus impiorum deueniret; ipſam de ſanctuario tulerint, & in aliquo tutiori loco clam occultauerint; & exinde in Sancta Sanctorum, re vera, vt ſcribit Ioſephus, nihil prorſus extiterit. Si enim quemadmodum ſub anno mundi 3412. num. 1. probauimus, eadem arca non ſemel de priori templo, a Sacerdotibus, & Leuitis extracta, & alibi occultè aſſeruata eſt, ne ab impijs quibuſdam Iudæorum regibus, quales fuerunt Achaz, & Manaſſes in primis regni ſui annis, & Amon templum polluentibus contaminaretur; non mirum eſt, tale quid etiam in poſteriori tẽplo contingere potuiſſe; præſertim poſt primam eiuſdem templi direptionem ab Antiocho factam: Et item nihil prohibet, illud etiam poſſe verum eſſe, quod idem refert Ioſephus, videlicet legem, hoc eſt, vt expoſuimus, arcam legis tabulas continentem, Titi temporibus, licet tunc forte non eſſet in templo; nihilominus in excidio illo Ieroſolymitano, caſu, vel quorundam proditione, fuiſſe a Romanis inuentam; & Romam cum alijs rebus ſacris in templo repertis, in eiuſdem Titi triumpho, aſportatam. *Obiectio. Responsio.*

12 Itaque, vt tandem ad quæſitum a capite huius diſputationis propoſitum, reſpondeamus; dicimus: nobis multo probabilius videri, Antiochum, quando, vt dictũ eſt, hoc anno, qui erat regni eius ſeptimus, Ieroſolymitanum templum expoliauit; vel forte diuinitus aliquo timore perculſum, non intraſſe in Sancta Sanctorum; vel ſi, quod probabilius eſt, intrauit; non abſtuliſſe inde arcam fœderis; ſed aurum duntaxat, quod circa ipſam erat. Etenim tunc, non videtur niſi auro, theſaurisque inhiaſſe, vt colligi poteſt 1. Machab. cap. 1. ver. 23. Vbi dicitur: quod accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia, & theſauros occultos, quos inuenit; & ſublatis omnibus, abijt in terram ſuam.] Et confirmatur; quia ibidem, vbi ſummatim recenſentur omnia ab eo Inde ſublata; nulla arcæ fœderis, quæ tunc in Sancta Sanctorum extitiſſe creditur, fit mentio; ſed tantum menſæ, candelabri, & vaſorum in Sancta exiſtentium. Præterea ſi Antiochus tunc non ſolum intendiſſet theſauros auferre; ſed ſimul quoque Iudæorum religionem funditus euertere; quod deinde non multo poſt conatus eſt facere; proculdubio, non modo etiam arcam fœderis tum abſtuliſſet; ſed magis ipſas quoque legis tabulas, quæ ſacratius quam reliqua omnia colebantur, confregiſſet, diſperdidiſſetque; quod cum factum non ſit; datur intelligi, ipſum tunc, vel dictam arcam non attigiſſe, quod forte tum in aliquo alio loco abſcondita fuiſſet; Vel forſitan laminas duntaxat aureas quibus illa tegebatur, auferri iuſſiſſe; de- *Ad quæſitum reſponſio.*

ipſa verò arca lignea, neque de tabulis lapideis, quæ in ea erant, tunc temporis quicquã curaſſe. Quando autem poſtea in animum induxit Iudæos ad ritus Gentium transferre; ac proinde abominandum in templo idolum poſuit (vt paulo poſt ſuo loco dicemus) neceſſe eſt fateri, arcam fœderis, & legis tabulas in ea poſitas, Dei monitu aliquanto ante a Sacerdotibus, & Leuitis de templo (ſi tamen ibidem adhuc erant) fuiſſe ſublata, & alicubi abdita, ne in manus impiorum deuenirent, qui profectò illam tamquam veræ religionis exortes, omnino contriuiſſent, & penè ad nihilum redegiſſent: alioqui ſi non hoc, aut aliquo alio ſimili modo ab impijſſimis Antiochi miniſtris prærepta, ac præſeruata fuiſſet; nequaquam poſtea Titi temporibus, Romam in eius triumpho deferri potuiſſet.

Corrolaria.

Hæc quæ hactenus diximus, ſi vt nobis videtur, vera ſunt; vtique declarant vera 13
pariter eſſe, quæ ſub anno mundi 3610. num. 10. & 11. adnotauimus; videlicet. Primo non eſſe recipiendam illorum opinionem, qui aſſerunt fœderis arcam adhuc in ea montis Nebo ſpelunca manere occultatam, in qua Babylonicæ captiuitatis tempore abdita fuerat; nec inde educendam, aut manifeſtandam, niſi ſub finem mundi, quemadmodum ex Ieremiæ prophetia 2. Machab. cap. 2. ver. 7. & 8. relata, elicere moliuntur, putantes non niſi poſtremis mundi temporibus fore implendam. Etenim ſi dicta arca hucuſque ibidem manſiſſet abſcondita, quomodo potuiſſet Romã a Tito deferri? Deinde ẽt allucinari eos, qui eandem fœderis arcam, legis tabulas in ſe habentem, in primo duntaxat templo manſiſſe crediderunt, numquam aũt in ſecundo; cum probabile admodum ſit, ipſam non in ſecundo tantum, ſed & in tertio aliquandiu aſſeruatam fuiſſe; præſertim ſi eam Titus, non aliunde; ſed de ipſo templo ſuſtuliſſet. Oportet igitur eandem arcam, neque nunc ab Antiocho, vt num. præcedenti dictum eſt, fuiſſe ſublatam, neque poſtmodum a Pompeio magno; qui (vt teſtatur Ioſephus 14. Antiq. cap. 8.) captis Ieroſolymis, ſacros theſauros, præ pietate, non attigit; ergo tanto minus arcam fœderis, quæ erat ſacratiſſima; ſed tantummodo tẽplum non ſine magna Iudaicæ religionis læſione, ingredi voluit: in cuius ſacrilegij pœnam (vt hoc quoq; hic obiter cõmemorem, quod a multis poſtea obſeruatum fertur) cui prius omnia proſperè ceſſerant; exinde paulatim multa eueniſſe aduerſa, donec tandem doloſè necatus, vitam quoque infeliciter amiſit: Sed neque etiã a Craſſo arcam de loco ſuo motam putamus. Nam licet citatus Auctor, eodem libro cap. 12. narret, quod pecuniam ſacram, quam Pompeius non attigerat, poſtea Craſſus contra Parthos expeditionem parans, abſtulerit; nihil tamen aliud contra templi religionem molitum commemorat; Et certum eſt, quod Craſſus nihil alud intendebat, niſi pecunias, & aurum auferre pro expenſis in eo bello faciendis. Denique a nullo alio, probari poteſt eandem arcam de Iudæa fuiſſe ſublatam, niſi a Tito, qui eam, vt dictum eſt, tamquam ceteris templi Ieroſolymitani manubijs digniorem, nobiliori loco, hoc eſt poſt alia Iudæorum ſpolia, Romam in ſuo triumpho deferri voluit; & poſtea eandem Veſpaſianus Titi pater, in ſuo palatio honorificè aſſeruari mandauit. Ex quo primum loco, acceptæ creduntur illæ eius reliquiæ, quæ vſque nunc Romæ haberi ac deuotionis ergò peregrinis oſtendi perhibentur. Et hæc pro nunc ſatis de arca fœderis. noſtram modo iam cœptam narrationem proſequamur. Sed prius etiam illud hic notandum videtur, quod

Pōpeius ſacrilegij pœnas luit.

Prophetia Danielis declaratio.

Ab hoc eodem anno centeſimo quadrageſimo tertio regni Græcorum, in quo An- 14
tiochus Epiphanes ſpoliauit, vt dictum eſt, templum Ieroſolymitanum, cœpitque vexare Iudæos; ſupputari debere illos bis mille trecentos dies naturales, quorum meminit Daniel in cap. ſuæ prophetiæ 8. ver. 14. conſentiunt magis probati illius textus Expoſitores; aiuntque, Prophetam illo dierum numero, ſignate voluiſſe præciſum tempus, quo duratura erat ſæuiſſima hæc Iudæorum calamitas, quam contra patrias leges, ac præcipue ſanctum Dei cultum, ab eodẽ impijſſimo rege Antiocho paſſuri erant; & mox re ipſa perpeſſi ſunt. Nec obſtat, quod longe ante prædictum annum, nempe vſque ab initio regni eiuſdem Antiochi, ad ritus Gentium Iudæi paulatim induci cœperint, vt ſub anno mundi 3878. num. 5. tradidimus: Quia illa, non tam fuit vis ab Antiocho Iudæis illata, quàm fraus ab impietate, ambitione, & auaritia Iaſonis tunc ſummi Sacerdotis, profecta; vt locis ſcripturæ ibidem citatis apparet. Sed dubium eſt apud præfatos Expoſitores, de tempore quo prædicti bis mille

tre-

trecenti dies,qui faciunt annos ſex, menſes tres,& dies viginti; debeant terminari. Nam, licet Propheta viſus ſit, illos ad templi ſeu ſanctuarij emundationem, quæ poſtmodum a Iuda Machabæo facta eſt, voluiſſe deducere. inquit enim: Vſque ad Veſperam,& mane,dies duo mille trecenti:& mundabitur ſanctuarium.]Nihilominus; quia a prædicto centeſimo quadrageſimo tertio regni Græcorum anno, ad dictam templi purificationē; certum eſt non plus ſex annis intercurrere potuiſſe: contigit namque anno eiuſdem regni centeſimo quadrageſimo octauo,vt infra ſuo loco probabitur: Propterea neceſſarium eſt, memoratos dies vltra prædictum terminum protrahere; & dicere: ſenſum Prophetæ, non fuiſſe ibi aſſignare ſanctuarij emundationem, tamquam pro vltimo dictorum dierum termino; ſed potius addere, quod in decurſu illius temporis,hoc eſt,ſub finem illorum dierum,ipſa quoque templi purificatio perficienda erat; quod etiam aduertit Pererius; Et bene inſuper videtur ex ipſa vulgati textus punctuatione colligi poſſe. Nam illa verba-& mundabitur ſanctuarium-a præcedentibus, perſpicuè duobus punctis dirimuntur: per quod manifeſtè apparet,eadem rectè ad prædictum quoque ſenſum poſſe accommodari.Quem igitur conuenientem notatis diebus terminum aſſignabimus? Certè nil melius in re tam obſcura coniectari poſſumus; niſi vel (quod citatus Auctor putat) prædictos bis mille trecentos dies, in obitu Antiochi Epiphanis, acerrimi Iudæorum hoſtis, fuiſſe expletos: Vel (quod magis ipſe reor) poſt aliquot inſuper a dicto obitu,menſes dieſque; quando ſcilicet Eupator eius filius ac regni ſucceſſor,procurante exercitus ſui duce Lyſia, Iudæis legitima ſua conceſſit, vt patet ex litteris tum Lyſiæ,tū ipſius Regis, tum etiam Legatorum Romanorum 2. Machab. capit. 11. regiſtratis. Exinde enim, & deinceps, licuit Iudæis ſacra maiorum ſuorum Inſtituta,ſacroſque ritus ac ceremonias, ad Dei cultum, ſine vllo prorſus timore, obſeruare; neque poſtea amplius a Syriæ regibus hac de cauſa moleſtati ſunt. Ceterum nemo quæ nos hic diximus in dubium vocet, quod prædictæ litteræ videātur datæ anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octauo: Quia Auctor lib. 2. Machab.computat annos more Chaldaico. Conſtat autem annum centeſimum quadrageſimum octauū, Chaldaicè ſumptū,concurrere, ſaltē magna ex parte, cum centeſimo quadrageſimo nono,Iudaicè putato,vt patet in tabulis, & colligi poteſt, tum ex his,quæ ſub anno mundi 3742. num.4. & 5. diſputauimus; tum etiam, quia ex dictis litteris apparet, quod tunc iam mortuus erat Antiochus Epiphanes; cuius mortem incidiſſe anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono, nos infra ſub anno mundi 3890. num.1. oſtendemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3886.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 440.

1 ANNO vrbis circiter quingenteſimo octogeſimo ſexto (vt ex Faſtorum commentarijs colligi poteſt) bellum ſecundum Macedonicum a Romanis feliciter confectum fuit, Perſeo deuicto per L. Aimilium Paulum Conſulem; qui in eiuſdem Perſei naue inuſitatæ magnitudinis Romam reuerſus, de eo triumphauit in curru aureo, vt narrat Eutropius lib.4.

Finis 2. belli Macedonici.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3887.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 441.

1 POST duos annos, vt dicitur 1.Machab.cap.1.ver.30. nimirum a captis ab Antiocho Ieroſolymis,ac ſpoliato templo,ideſt inchoante circiter anno regni Græcorum

Antiochus per Apollonium vaſtat Ieroſolymam.

Sion munitur fitque Arx alienigenarum.

Quid hic per Sion ſit accipiendum.

corum centeſimò quadrageſimo quinto, qui teſte Ioſepho 12. Antiq. cap. 7. incidit Olympiade centeſima quinquageſima tertia; hoc eſt, anno eiuſdem Olympiadis ſecundo, vt patet in tabulis; Antiochus, cum eſſet admodum malè affectus erga Iudæos, eorumque religionem funditus euertere diſpoſuiſſet; hæc quæ ſubſequenter reſcremus, per deteſtabiles miniſtros ſuos (Deo nimirum permittente, ac dæmone rem ad Iudæorum pernitiem dirigente) præſtari curauit. Ac primo quidem, vt eorundem Iudæorum vires ita frangeret, ne deinde iuſſis ſuis vllatenus reſiſtere valerent; miſit Principem tributorum, nomine Apollonium, eiſdem Iudæis valde odioſum, in Iudæam cum valido exercitu, viginti duo millium virorum, præcipiēs ei, vt ante omnia viros perfectæ ætatis interficeret; imbellem verò iuuentutem, ac mulieres diuenderet. Qui cùm veniſſet Ieroſolymam, & callidè pacem aliquantiſper ſimulaſſet; derepente irruit ſuper ciuitatem die ſabbathi, feriantibus Iudæis; & percuſſit eam plaga magna, atque vaſtauit, cæſa grandi hominum multitudine, pluribuſque incenſis domibus, & muro etiam vrbis deiecto. Quibus crudeliter admodum perpetratis, ipſe tandem in Sion ciuitate Dauid, tamquam in tutiori loco ſe ſe cum ſuis recepit; ibique ſpolia ciuitatis, ac mulieres captiuas, natoſque ac pecora reduxit: Et extructo in circuitu eius muro, ac turribus valde firmis, facta eſt eis Sion in arcem; in qua congregatis eſcis & armis, poſuerunt præſidium validum iniquorum hominum, qui inſidiosè diſcurrentes per circuitum ſanctificationis, ſeu tēpli, varijs modis ipſum contaminabant; & quoſcunque ad eum pie accedentes offendere contingeret, impiè mactabant. Quamobrem, qui reliqui erant Iudæi, paulatim de Ieruſalem aufugientes, breui eadem vrbs facta eſt habitatio exterorū, & ſanctificatio eius deſerta, & ſublimitas eius in luctum, & ſabbata in opprobrium, 2. Machab. cap. 5. ver. 24. vſque ad 27. & latius 1. Machab. ca. 1. ver. 30. vſque ad 43. Puto autem primam hanc templi contaminationem, & obſidionem cœpiſſe die vigeſima quinta menſis tertij eiuſdem anni, videlicet ſeuianno ante perfectam ipſius templi pollutionem, quæ poſtea contigit quando ſacrificia idolo ibidem erecto fieri cœpta ſunt, vt ex ſub anno mundi 3889. num. 8. dicendis apparebit. Verum hic antequam in hiſtoria progrediamur, adnotandum eſt, quod Villalpandus tomo 3. in Apparatu vrbis, & templi cap. 7. putat prædictam arcem ab Antiochi ducibus, nō in Sion, ſed in monte Acra fuiſſe munitam, & inſtructam. Quod & Ioſephus aſſeruiſſe videtur 12. Antiq. cap. 7. illis verbis: Et demolitus mœnia, (loquitur autem de Antiocho) in inferiore vrbe arcem condidit: erat enim editiore loco ſita, ipſi tēplo imminens: Quapropter bene prius firmatæ mœnibus & turribus, Macedonicū præſidium impoſuit. Sic ille. Verum nobis opinio oppoſita magis placet; quod ſcilicet Macedones ſibi pro arce munierint ciuitatem olim a Dauide ædificatam in mōte Sion, vt apertè tradit ſacer textus 1. Machab. cap. 1. ver. 35. dicens: Et ædificauerunt ciuitatem Dauid muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem.] Nam dato quod forte potuerit ſacra ſcriptura, pro ciuitate Dauid, indicare etiam aliam Ieroſolymæ partem minus celſam; quod tota illa vrbs olim fuerit metropolis ipſius Dauid: nulla tamen hic videtur neceſſitas ſic accipiendi nomen ciuitatis Dauid: Cum præſertim multo probabilius ſit, Macedones facilius atque opportunius potuiſſe ac voluiſſe ſibi reficere munitionem olim a Dauide in Sion conſtructam, & reliqua vrbis parte altiorem ac tutiorem, quàm de nouo in inferiore vrbe arcem a fundamentis erigere, quæ templo immineret. Non enim præadducto ſacro textui obſtant alij duo eiuſdem lib. cap. 4. quos ſuperius citato, Villalpandus opponit; nempe alterum ver. 37. vbi legimus: Et congregatus eſt omnis exercitus (ſubaudi Iudæorum,) & aſcenderunt in montem Sion.] & alterum ver. 60. vbi dicitur: Et ædificauerunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas &c. Ex quibus colligit citatus Auctor illam arcem Macedonum in qua certum eſt eos manſiſſe vſque ad tempora Simonis Machabæi, non fuiſſe in monte Sion. Non, inquam, hæc obſtant; quia in hiſce duobus locis clarum eſt ſcripturam ſacram vſurpaſſe montem Sion pro monte Moria ei proximo, in quo erat templum. Id namque apertiſſime indicant verba quæ ibidem ſubſequuntur. Nam poſt illa verba: Et aſcenderunt in montem Sion.] protinus ſubiungitur: Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atrijs virgulta

gulta nata ſicut in ſaltu, vel in montibus, & paſtophoria diruta &c. Clarum eſt autem hæc non extitiſſe, neque inueniri potuiſſe in monte Sion, ſed in monte Moria vbi erat templum, vt dictum eſt. Similiter vbi dicitur: Et ædificauerunt montẽ Sion &c. ſtatim ſubditur: Ne quando venirent Gentes, & conculcarent eum ſicut antea fecerunt.] Quibus verbis perſpicuè indicatur, ſcripturam ſacram ibidem loqui de monte in quo erat templum, quod paulo ante a Gentibus fuerat conculcatũ, & profanatum. Neque verò curandum eſt de Ioſepho, quotieſcunque videmus ipsũ a ſacra hiſtoria recedere. Niſi furte loco citato ipſe Ioſephus dicere voluerit, Antiochum diruiſſe mœnia in inferiore vrbe, arcem verò in ſuperiore condidiſſe: id enim (commate duntaxat mutato) videtur eo loci tradere potuiſſe: nam & hunc ſenſum videntur confirmare, vel ſaltem inſinuare verba illa, quæ ibidem ipſe ſubiunxit dicens: erat enim (nempe arx) editiore loco ſita, ipſi templo imminens. Hæc nãque monti Sion potius, quàm Acræ conuenire videntur. Sed nunc hiſtoriæ ſeriem proſequamur.

Mathathias cum filijs ſuis Machabæis fugit in Modin.

2 Porrò inter alios, qui de Ieruſalem aufugerunt, fuit etiam quidam, Mathathias nomine, Ieroſolymita genere, de Aſſamoneorum proſapia, & Sacerdos de vice Ioarib, vt traditur 1. Machab. cap. 2. ver. 1. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 8. quæ inter alias vices Sacerdotales erat prima, quemadmodum patet ex 1. Paralip. cap. 24. ver. 7. Hic cum quinque filijs ſuis, (qui ab vno ipſorum, cui cognomentum erat Machabæus, quod ceteris fortior, &, vt ait Ioſephus 1. de bello cap. 1. natu maximus eſſet, & primus poſt patrem aliorum dux fuerit, poſtea Machabæi ſunt appellati) videns mala quæ fiebant in Ieruſalem, inde profectus, abijt in montẽ Modin; ibique ipſe & filij eius, ſciſcis præ nimio cordis dolore veſtibus, & operti cilicijs, plangebant inconſolabiliter, deplorabantque tam acerbas illorum temporum, Gentis ſuæ, ac tẽpli, vrbiſq; calamitates, vt videre eſt loco Mach. proxime citato vſq; ad ver. 15.

Antiochus publico edicto mãdat verò Dei cultu reiecto, idola eſſe colenda.

3 Per idem tempus, nimirum dum prædicta in Ieruſalem agerentur, exijt edictum a Rege Antiocho ad vniuerſas vrbes regni eius, quo capitali pœna præcipiebatur, vt cuncti, relictis proprijs legibus, vnam eandemque communem Gentibus religionẽ, eiuſdemque iam receptos ritus, ac ceremonias, vniformiter amplecterentur. Speciatim verò eiuſmodi edictum, & regis litteræ in Ieruſalem & Iuda, quorum intuitu primario editæ fuerant, per celeres nuntios tranſmiſſæ ſunt: Quibus omnino prohibebantur fieri holocauſta, & ſacrificia, & placationes in templo Dei; & celebrari ſabbatha; & inſuper iubebantur coinquinari ſancta; & è conuerſo quantocius ædificari aræ, & templa; & idola; & immolari carnes ſuillæ, & pecora communia; hoc eſt immunda, iuxta illud Actorum cap. 10. ver. 14. Quia numquam manducaui omne commune & immundum.] & poſt pauca: Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris.] Et præterea, vt relinquerentur paruuli incircuncisi; & vt in omnibus idololatrarum Gentium immunditijs animæ coinquinarentur. Quicunque autem hæc facere renueret; moreretur. 1. Machab. cap. 1. ver. 43. vſque ad 53.

Et Iudæos tranſire ad ritus Gentium, & tẽplum contaminari.

4 Sed his non contentus, miſit inſuper paulo poſt Rex Antiochus ſenem quendam Antiochenum, qui omnimodis compelleret Iudæos relinquere patrias Dei leges, & tranſire ad ritus Gentium; Et qui propterea Ieroſolymitanum templum cõtaminaret, Iouique dedicatum, cognominaret Iouis Olympij: Et ſimiliter eum qui erat apud Samaritanos, in monte Garizim, de quo nos ſub anno mundi 3721. num. 2. egimus; nuncuparet Iouis hoſpitalis: Et præterea præponeret in ſingulis Iudæorum vrbibus principes, qui prædicta ad vnguem præſtari curarent. Igitur.

Ponitur idolũ ſuper altare Dei, & eidem idolo ſacrificatur.

5 Eodem anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo quinto, die decimaquinta menſis Caſleu, (vt ſignanter notatur 1. Machab. cap. 1. ver. 57.) qui menſis erat anni Hebræorum ſacri, nonus; ædificauit impius rex Antiochus per deteſtabiles miniſtros ſuos, abominandum deſolationis idolum ſuper altare Dei; & die vigeſima quinta eiuſdem menſis, vt colligitur ibidem ver. 62. cœperunt ſuper aram quam cõtra altare Dei fecerant, prædicto ſacrificare idolo; quod & deinceps ſingulis menſibus eadem die faciebant. Per vniuerſas etiam pariter ciuitates Iuda, ædificauerunt aras; & ante ianuas domorum, atque in plateis, incendebant thura, & ſacrificabant: Vbicunque autem inueniebant libros legis, ſcindentes comburebant eos, ac ſine vlla miſeratione trucidabant omnes penes quos reperiebantur, & quos legẽ quo-

Libri legis ſcindebantur, & comburebãtur, & legis obſeruatores occidebantur.

mo-

modolibet obſeruantes comperiſſent; præcipue verò qui pueros circumcidiſſe deprehenſi eſſent; Quin ipſos quoque infantes circuncisos, ad maiorem parentibus incutiendum timorem, ceruicibus ſuſpenſos, ac de domibus ipſorum pendentes relinquebant. Atque hæc, & his ſimilia, in ſingulis Iudæorum ciuitatibus, quam diligentiſſime exercebantur, per miniſtros ad hoc ſpecialiter deputatos; qui etiam poteſtatem habebant introeundi ex improuiſo ſingulis menſibus, ſingulas Iudæorum domos, vt ſcrutarentur, num aliquod in eis veſtigium obſeruantiæ legis diuinæ deprehendere, ac punire poſſent. Vt mirari iam nemo debeat, ſi noſtris temporibus, Eliſabeta impiiſſima Anglorum regina, in Catholicos ſæuiens, eodem quo olim Antiochus dæmoniaco acta ſpiritu, illumque imitata, iiſdem penè modis, vt notiſſimum eſt, eoſdem donec vixit, quam diligentiſſimè ſcrutari, ac ſtudioſè perſequi, crudeliterque necari curauit. Sed quod ad Iudæos attinet, de quibus hic agimus; peſſimis hiſce Antiochi inquiſitionibus non obſtantibus, multi de populo eligebant mori magis, quam derelinquere legem Dei ſui. alij autem nimio hoſtium furori ſe ſe clam ſubtrahentes, in abditis ſugitiuorum locis latitabant. Non ſic impius Alcimus Pontifex, qui ſui muneris oblitus, ac magis regem timens quam Deum, nec curans plurimos peſſimo exemplo ſuo perituros; in gentilium eſcis, atque idololatrijs voluntariè coinquinatus eſt; vt apertè traditur 2. Machab. cap. 14. ver. 3. Ceteris verò atque vniuerſis, admodum grauis erat peſſima hæc malorum incurſio. Nam templum luxuria, & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cū meretricibus, ſacratis ædibus vltro ſe ingerentibus, & inferentibus ea quæ non licebat. Altare item plenum erat illicitis; neque ſabbata, dieſue alij ſollemnes, cuſtodiebantur; nec ſimpliciter Iudæum ſe eſſe, quiſquam profitebatur. Ducebantur autem cum amara neceſſitate, in die natali regis, ad ſacrificia. Et cum liberi ſacra celebrarentur; cogebantur edera coronati, libero circuire. Quæ omnia latius deſcripta inuenies primo Machab. cap. 1. ver. 53. vſque ad finem capitis, & 2. Mach. cap. 6. ver. 1. vſque ad 8. Et his ſimilia tradit Ioſephus 12. Antiq. cap. 7. & lib. 1. de Bello cap. 1.

Prædicta mala a Daniele multo ante prænūtiata.

Sanè mala hæc hactenus relata, & pariter numeris proximis referenda, quæ Antiochus Epiphanes Iudæis, & terræ eorum ac templo ſacrilegus intulit; longe antea per Danielem Prophetam cap. 8. ver. 11. 12. 23. 24. & 25. & quoquomodo etiam cap. 11. ver. 30. & ſequentibus prædicta fuerant, vt ibidem aſſerunt B. Hieronymus, & alij prædictorum locorum Expoſitores. Quin etiam ante hos Ioſephus quoque 12. Antiq. cap. 11. non procul à fine adnotauit; licet non nihil in numero annorum dictæ prædictionis aſſignando, decipiatur: ait enim, Prophetam hæc prænunciaſſe ante annos octo, & quadringentos; cum tamen ab anno regni Balthaſſar regis Babylonis tertio, in quo cœpit Daniel (vt idem in principio capitis ſuæ prophetiæ 8. teſtatur) prædicta vaticinari; vſque ad hæc tempora, inueniantur tantummodo anni trecenti octoginta octo: quemadmodum in tabulis facile ſupputari poteſt. 6

Iudæi in ſingulis Antiochi vrbibus compellebantur patrias deſerere Dei leges.

Sed neque ſolum in Ieruſalem, & in omni Iudæa; verum etiam in Gentilium quoque ciuitatibus, vbicunque impium Antiochi decretum peruenerat, hæc quæ num. 3. 4. & 5. retulimus, aduerſus Iudæos exercebantur; ſuggerentibus præſertim Ptolemæis (vt dicitur 2. Machab. cap. 6. verſ. 8.) ideſt, vt arbitror, ſequacibus perfidi illius Ptolemæi, qui apud Antiochum plurimum poterat; & iam aliquot ante annos, corruptus muneribus, Menelaum malorum auctorem, abſolui; inſontes verò eius accuſatores, condemnari curauerat; vt ſub anno mundi 3882. num. 1. dictum eſt; & & cuius etiam infra ſub anno mundi 3888. num. 4. mentionem faciemus. Quare vno eodemque tempore, in toto Antiochi regno, Iudæi per illud diſperſi, in ſingulis vrbibus, ad deſerendas patrias Dei leges, & ad inſtituta gentium capeſcenda, idoliſque immolandum, grauiter compellebantur; ac renuentes, miris torquebantur ſuppliciis, & crudeliter admodum necabantur. Huius rei pauca quedam de multis, ſed, vt puto, inſigniora, valdeque memorabilia referuntur exempla 2. Machab. cap. 6. verſ. 8. vſque ad finem capitis, & in toto ſequenti: nimirum de duabus illis mulieribus, quæ quod natos ſuos circumcidiſſent delatæ, cum ſuis infantibus ad vbera ſuſpenſis, per vrbem prius circumductæ, poſtea per muros præcipitatæ ſunt: Quod vbi nam acciderit; in Ieruſalem ne, an in aliqua alia vrbe, ſcriptura ſacra non 7

expri-

exprimit. Et de ijs qui latenter, in proximis ſpeluncis, diem ſabbathi celebrantes, iubente Philippo frige vrbis gubernatore, flammis ſuccenſi ſunt, non audentes ſibi ipſis manu auxilium ferre, ne obſeruantiam feſti violaſſe viderentur: Quod in Ieruſalem, quam (vt etiam colligi poteſt ex 2. Machab. cap. 5. ver. 22.) præfatus gubernabat Philippus; aut certè in eius ditione, accidiſſe oportet. Item de nobili illo ac venerando ſene Eleazaro, qui cum iam nonaginta eſſet annorum; & ſuillas carnes, non modo manducare, ſed nec manducaſſe, ſimulare voluiſſet, ne ceteris, maximèq; iunioribus, perniciosum præberet exemplum; ad ſupplicium ductus, plagiſq; ſæuiſſime tortus, in tormentis animam Deo reddidit. Ac denique de celeberrimo illo ſeptem fratrum, inuictæque eius matris agone, qui comprehenſi, & coram rege perducti; ob eandem cauſam, vnus poſt alterum, matre inſpectante, eoſque ad tolerantiam adhortante, crudeliſſime cruciati atque necati ſunt; & poſt ipſos ipſa quoque ſimiliter perempta eſt. Et hæc quidem, quæ de dictis Eleazaro, ac ſeptem fratribus, eorumque matre, dicta ſunt, non in Ieruſalem aut in Iudæa; ſed in Antiochia, ad quã corã rege, qui ibi reſidebat, de Iudæa adducti fuerant, acta eſſe creduntur; & colligi etiam poteſt ex his, quæ ſcribit Ioſephus in libello quem de imperio rationis, ſeu de Machabæis inſcripſit. Idem ſentiunt B. Antoninus parte Hiſtoriarum ſuarum prima tit. 4. cap. 4. §. 13. & Lyranus ſuper loco Machab. citato, & alij. Ratione etiam id comprobari poteſt; quandoquidem nuſquam legimus, Antiochum, poſt Ieroſolymitani templi expoliationem, rediſſe in Ieruſalem, aut in Iudæã, & tamen ex ſacro textu, & dicto Ioſephi libello, conſtat præfatos coram ipſo rege fuiſſe cruciatos, vt patet accurate legenti prædictum libellum, & totum cap. 8. lib. 2. Machab. Denique Martyrologium Romanum, quod publicè in Eccleſia legitur, apertè Kalendis Auguſti tradit, Machabæos in Antiochia martirium ſumpſiſſe.

Eleazari et 7. fratrũ Martyria in Antiochia contigiſſe.

8 Hic de prædicto Eleazaro, ſi quis quærat: Quis nam fuerit? dicimus fuiſſe Sacerdotem; multis Tyranni ſatellitibus ob ætatem valde prouectam, notum. Et ſcientia legis valde peritum, vt ait Ioſephus in citati eius libelli cap. 5. Propterea 2. Machab. cap. 6. ver. 18. appellatur vnus de primoribus Scribarum. Ioſephus non ille qui & Flauius; ſed alter qui Gorionis filius nuncupatur, lib. 3. ca. 2. & 4. ait: Hunc Eleazarum, fuiſſe vnum de lxx. Interpretibus; & inter eos præcipuum: Sed hoc ex Chronologia conuincitur eſſe falſum: Siquidem conſtat lxx. Interpretes floruiſſe temporibus Philadelphi Regis Ægypti: At verò poſtremum huius regis annum, concurrere cum vndecimo vitæ dicti Eleazari, patet in tabulis. Quod autem apud Gregorium Nazianzenum oratione 22. videatur iſte Eleazar dici pater memoratorum ſeptem fratrum; non natura, ſed magiſterio, & eruditione, pater accipiendus eſt; quemadmodum idem Auctor ibidem ſe ſe declarat, vbi inducit illos dicentes: Eleazari diſcipuli ſumus; pater prius decertauit, filij poſtea certabunt.

De Eleazaro quiſnã fuerit.

9 De memoratis autem ſeptem fratribus, & eorum Matre, nihil aliud adferre poſſumus, quàm quod in præcitato Ioſephi de Machabæis libello, legimus; non quidẽ in recentiori eius quæ nunc circumfertur tranſlatione; ſed in alia Baſilææ anno Salutis 1540. excuſa, atque (ex diuerſo, vt apparet, Græco textu) recognita & edita; in qua perſpicuè traditur: ipſos è Suſandro Caſtello, quod ipſorum fuerat, in Antiochiam cum Matre, quæ Salomona vocabatur, fuiſſe abductos: Et quod hæc fuerunt ipſorum nomina. primus Machabæus. ſecundus Aber. tertius Machir. quartus Iudas. quintus Achas. ſextus Areth. Et ſeptimus dictus eſt Iacob: omnes autem genere illuſtres, & corpore admodum formoſos extitiſſe. Quæ ſi vera ſunt (nam vnde accepta fuerint ignoramus) credi etiam poteſt, ex primogeniti vocabulo, reliquos item nuncupatos eſſe Machabæos; neque id ſanè ſine cauſa; quandoquidem Machabæus pugnator interpretari dicitur: Atqui hos fortiter admodum pro patrijs legibus in ſtadio pugnaſſe, ſatis conſtat; & infra etiam num. 12. ex B. Ambroſio cõprobabitur. Ceterum ex omnibus veteris teſtamenti ſanctis, qui ante Chriſti aduentum extiterunt, ſolos iſtos ſancta Eccleſia Catholica tamquam Martyres ſollemniter veneratur; non ſolum ob rationes quas adducit S. Gregorius Nazianzenus oratione 20. in Machabæos; verum etiam quia præclaras horum de Tyranno victorias, cuncti ferè S. Patres Latini, & Græci ſummis laudibus extulerunt; quorum indicem texuit, locaque ſingulorum citat, Cardinalis Baronius in ſuis notationibus ad Marty-

De ſeptem fratribus Machabeis, & ipſorũ Matre.

Cur tamquam Martyres habeantur et celebrentur, & de ſanctis eorũ reliquijs.

tyro-

tyrologium Romanum ſub die Kalendis Auguſti. Et certum eſt B. Auguſtinum pluribus in locis, præſertim verò in Sermone 109. De diuerſis, cui, & ſequenti titulus eſt. De Machabæis: aſſeueranter teſtari, Machabæos martyres Chriſti eſſe, quos, inquit, nondum mortuus, ſed moriturus Chriſtus, martyres fecit: Et ideo, non importunè, ſed conuenientiſſime dies, & ſollemnitatem eorum a Chriſtianis celebrari: aſſeritque inſuper eorundem Baſilicam in Antiochia olim extitiſſe, & ibidem martyrij eorum memoriam celebrari; eandemque Baſilicam a Chriſtianis fuiſſe ædificatam, & ab eiſdem teneri. Martyrologium quoque Romanum, vbi ſupra, tradit ſacras eorundem Machabæorum reliquias Romæ allatas, in Eccleſia S. Petri ad Vincula eſſe conditas. Nec deſunt qui ſcriptis prodiderint, ipſorum ſimul ac matris capita, primum ab Antiochia Conſtantinopolim; dein a S. Euſtorgio Mediolanenſi Epiſcopo, Mediolanum; Et demum Coloniam ab Reginoldo Coloniæ Agripinæ Archiepiſcopo tranſlata fuiſſe; ibique vſque hodie in Eccleſia eiſdemmet S. Machabæis dedicata, ſuper altare eius maiori, in capſa deaurata, honorifice aſſeruari. Quæ omnia diuino conſilio, vt ſcilicet eorum ſanctitas omnibus teſtata fieret, & ipſi a cunctis Chriſti fidelibus venerarentur, facta eſſe dubitare nemo debet.

Mathathias, & filij eius truꝺdatis idololatris, ad deſerta confugiunt.

Interea, dum hæc quæ retulimus, & eiuſmodi alia multa, aduerſus Iudæos, in vr- 10
bibus Antiocho regi ſubiectis agerentur; venerunt etiam in ciuitatẽ Modin miniſtri regij, vt eius incolas, & quos illuc confugiſſe comperiſſent, cogerent immolare, & accendere thura idolis, & à lege Dei diſcedere. Igitur, cum multi de populo Iſrael, quidam vltro, quidam verò timore perculſi, illorum iuſſa facerent; Mathathias tamen, & filij eius, tametſi verbis honorificis compellati, & pollicitationibus allecti, conſtantiſſime renuerunt: Quin potius ipſemet Mathathias, cum vidiſſet vnum de Iudæis, in omnium oculis ſacrificantem idolis, ſancto ſicuti olim Phinees; accenſus zelo, protinus inſiliens, trucidauit eum ſuper aram; & primarium regis miniſtrum, nomine Bacchidem vt ait Ioſephus 1. De Bello cap. 1. ſiue Apellem, vt idem tradit 12. Antiq. cap. 8. (erat enim binominis,) qui cogebat immolare, eodem tempore pariter interfecit; ſtatim exclamans: Quicunque zelum Dei habet, me ſequatur. Et relictis omnibus, fugit cum filijs ſuis ad occultiora loca deſerti; Vbi (quemadmodum dicitur 2. Machab. in calce capitis 5.) maluerunt fœni cibo veſci, & inter feras in rupibus vitam agere ac demorari, quam participes eſſe coinquinationis. Ad quos etiam nõ multo poſt multi alij confluxerunt cum filijs & vxoribus ac pecoribus ſuis. Verumtamen, vt primum hæc nunciata ſunt his qui pro rege Ieroſolymis reſidebãt; confeſtim accitos inſtructoſque milites aduerſus illos miſerunt; qui cum forte reperiſſent ad mille hominum animas in quodam loco abſconditas; eaſdem in die ſabbati aggredientes, ſine vllo negotio tamquam oues minime reluctantes interemerunt: non enim repugnare auſi ſunt propter ſabbati religionem. Quæ res cum perueniſſet ad aures Mathathiæ, & filiorum amicorumque eius, qui tum forte in alia deſerti parte latitabant; expleto planctu ſuper fratres ſuos: inter ſe quid agendum eſſet conſultare cœperunt; ac Deo conſultationes eorum dirigente; ſtatuerunt: non eſſe conſentaneum diuinæ voluntati, neque ipſorum ſaluti expedire, huic hoſtium calliditati non occurrere: alioqni proculdubio breui omnes pariter perituros: propterea ſi deinceps contingat eos in die ſabbati ab hoſtibus laceſſiri, omnimodis eſſe repugnandum.

De geſtis eorũ in deſerto.

Itaque poſt hæc, congregata ad eos Synagoga Aſſidæorum, quæ viribus erat ſatis 11
valida; & ſucceſſiue accurrentibus alijs multis, partim voluntarie, partim quodammodo coacti, vt ſcilicet ſe de tantis malis eriperent: Mathathias qui eorum omniũ Dux ac princeps; Et item, vt creditur, tunc loco impii Alcimi (qui quemadmodum ſupra num. 5. dictum eſt, ad colenda pariter cum Gentibus idola conuerſus, ipſo iure pontificatum amiſerat) communi omnium bonorum conſenſu Pontifex delectus fuerat: Ipſe & filii eius (vt S. Ioan. Chryſoſtomi ſuper Pſal. 43. verbis vtar) tanquã generoſi quidam catuli ex antris exilientes, & è latebris emergentes, ſtatuerunt non ſe ſolos ſeruare; ſed etiam alios quoſcunque poſſent, Itaque ciuitatem, & omnem regionem obeuntes, collegerunt quotquot inuenerunt adhuc ſanos, & integros; & multos etiam qui laborabant, & corrupti erant, in ſtatum priſtinum redegerunt, eis perſuadentes, redire ad legem patriam. Dein collecto inſtructoque exercitu, inopina-

pina-

pinatas per regionem agere cœperunt incurſiones; ac Deo bene iuuante, impios, idololatraſque percutere, fugare, perſequi, eorumque aras euertere; pueros autem quotquot in finibus Iſrael incircuncifos comperiſſent, circumcidere. Atque hoc pacto aduerſus idololatras, tam indigenas, quàm externos, fortiter dimicando, patrias leges reſtituere, atque in vſum reuocare ſatagebant. Hæc latius traduntur 1. Machab. cap. 2. ver. 1. vſque ad 49. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 8. & lib. 1. De Bello cap. 1. Et hoc eſt, quod prædixerat Daniel cap. 11. ver. 34. illis verbis: Et cũ corruerint, ſubleuabuntur auxilio paruulo]. Paruulum ſiquidem fuit auxilium, quod Iſraeli iam adeo ab idololatris oppreſſo, ferre poterat Mathathias cum ſuis. Quantus enim erat ipſe, nimirum vir priuatus, pauper, & in deſertum fugatus, qui cum tam paruo comitatu, aduerſus vires Antiochi Aſiæ regis potentiſſimas, conflictare auderet? Et nihilominus, Dei beneficio, factum eſt, vt Iudaicum populum tunc deiectum ac penè extinctum; ipſe cum parua ſuorum manu, ſubleuauerit; ipſe erexerit; & contra ſe impiè opprimentes, eduxerit; ac tandem ſuperiorem aduerſarijs reddiderit. Igitur auxilium Mathathiæ paruulum, diuina ope, poſtea mirum in modum excreuit in filios. Et ſubleuatio hæc quantulacunque a principio fuerit; certè paulatim adeo facta eſt magna, vt poſteris aditum aperuerit, non modo res ſuas in ſtatum priſtinum reſtituendi; verum etiam excuciendi penitus a ſe iugum alienigenarum Gentium. Quod quando, & quomodo actum ſit, infra ſuis locis dicemus. Oportet autem hæc quæ hic de Mathathia retulimus, fieri cœpiſſe ſub finem prædicti anni regni Græcorum centeſimi quadrageſimi quinti: Quoniam, vt num. 5. dictum eſt, non niſi ſub finem menſis noni eiuſdem anni, erectum fuerat idolum ſuper altare Dei in Ieruſalem, eidemque ibi ſacrificia offerri, ac deinceps in alijs quoque Iudæorum vrbibus dijs immolari cœptum erat. Quare, ab hoc circiter tempore, initium ſumpſit principatus Machabæorum; qui poſtea perdurauit vſque ad expugnatam ab Herode Ieroſolymam nimirum per annos circiter centum & triginta, vt ſupputari poteſt in tabulis. Intra quod tempus, non principatus ſolum; ſed ſacerdotij pariter tempora omnium, & ſingulorum Ducum regumque, qui de Mathathiæ poſteris prodierunt, diſtinctè ordinatèque, vt etiam ſub anno mundi 3730. num. 3. adnotauimus, tradi poterunt. Fuerunt enim fermè omnes (quemadmodum de Heli dictum eſt) ſimul & Pontificis, & populi Duces, aut reges.

Danielis vaticinium explicatur.

Quando hæc agi cœperint, & de initio principatus Machabæorum, eiuſdemque duratione.

12 Ex dictis apparet non rectè ſenſiſſe eos, qui putarunt Mathathiæ, & filiorum eius pugnas contra Antiochi Duces, & victorias de ipſis reportatas, de quibus nos deinceps proprijs locis agemus, præceſſiſſe; martyria verò ſeptem puerorum, & aliorum quæ paulo ante memorauimus, fuiſſe prædictis bellis poſteriora. Nam (vt ex præmiſſis, & item ſpecialiter ex 2. Machab. cap. 8. ver. 4. vbi tanquam bellorum cauſæ recoluntur iniquiſſimæ paruulorum mortes, apertè colligi poteſt) è contra accidit. Siquidem cum vidiſſent, Mathathias & filij eius, impietates illas intolerabiles, quæ per omnes ferè ciuitates, Antiochi iuſſu, aduerſus Iudæos exercebantur; inde occaſione accepta; cœperunt primo quidem in deſertum aufugere; mox ſe ſe armis defendere; Dein, paulatim augeſcẽtibus viribus, acriter cõtra iniquos, & eiuſdẽ Antiochi milites Duceſque pugnare; ac demum, Deo fauente, eoſdem de Iudææ finibus propellere. Nec refert quod bella, lib. Machab. 1. martyria verò, ſecundo deſcripta inueniantur: Quandoquidem, vt in horum Annalium præfatione num. 1. diximus, & ſub anno mundi 3867. num. 3. confirmauimus; hi duo libri, non ab vno eodemque Auctore; ſed a duobus, diuerſo ordine, conſcripti ſunt. Quod ſi quis nobis opponat B. Ambroſium lib. 1. Officiorum cap. 14. dicentem: Num maiorem de ſuperbo rege Antiocho, Machabæi pueri reuexerunt triumphum, quam parentes proprij? Siquidem illi armati, iſti ſine armis vicerunt. Quibus ſanè verbis inſinuari videtur: quod quemadmodum parentes tempore naturaliter præcedunt filios; ita parentum prælia, fuerint priora filiorum martyrijs. Reſpondemus, id nequaquam neceſſario conſequi; quandoquidem fieri poteſt, vt pro vlciſcenda morte filiorum, poſtea patres pugnam ſuſceperint. Quare ex citata Sancti Doctoris ſententia, elici omnino non poteſt, quidnam præceſſerit; agones ne puerorum, an parentum prælia: id namque ſanctus vir indeciſum ibi reliquit; & tanquam ad maiora intentus, exprimere non curauit. Verum cur eos qui armis vicerunt, vocat parentes eorum,

Quod Martyria præceſſerint, mox bella Machabæorum ſint ſubſecuta.

qui martyrio coronati ſunt. An quod omnes ex vna eademque cognatione fuiſſe crediderit? & propterea Mathathiam, & filios eius, qui iam viri erant, puerorum parentes appellarit, more Hebræorum, qui vt ſæpius dictum eſt, ſolebant cognatos omnes, ſi natu maiores eſſent, parentes dicere, ſi minores, filios, ſi æquales, nuncupare fratres. An verò (ſi cui magis placet, quos B. Ambroſius, proprios puerorum parentes vocat; re vera fuiſſe veros eorundem patres, vt verba eius indicare videntur) fortaſſe alicubi Sanctus Doctor reperit proprios puerorum parentes, videlicet ſeptem fratrum, & illorum infantulorum, quos vberibus matrum ſuſpenſos, per murum præcipitatos ſupra nu. 7. diximus, poſtea (quod non eſt improbabile) Machabæis iunctos, aduerſus Antiochi Duces fortiter dimicaſſe, ac de illis victores, reuexiſſe triumphos? Hoc ſi verum eſt, poſſumus quod idem ſanctus de prædictis pueris protulit; ad alios pariter vniuerſos extendere, quos (præter in ſacra ſcriptura memoratos) ſanè plurimos extitiſſe dubium non eſt; qui eadem de cauſa ab Antiocho, & eius miniſtris variè torti atque necati ſunt: Veriſimile enim eſt, eorum parentes libenter poſtea Machabæis adhæſiſſe, & ſimul cum ipſis fortiter admodum contra Antiochi copias dimicaſſe, vt natorum, vxorumque innoxium ſanguinem impiè fuſum, vlciſcerentur, ac ſe ipſos, patriamque ab idololatrarum impietate ac immanitate liberarent. Et hæc dicta ſint, ne quis temere tantum virum in ſacra hiſtoria lapſum audeat ſuſpicari; aut quod peius eſſet, ne prænotatum forte errorem, eiuſdem Sancti Doctoris auctoritate, perperam quis tueri ſe poſſe præſumat.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3888.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 442.

Mathathias, poſt ſanctiſſima monita filijs data, moritur.

ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſexto ad finem declinare incipiente, vt paulo poſt probabitur; Mathathias, morti appropinquare ſe- 1
ſentiens, enixe hortatur filios ſuos, vt memores egregiorum operum, quæ patres eorum (quorum plurimos nominatim per ſingulas prope generationes, & ipſorum geſta recenſuit) pro lege & gloria Dei intrepidè geſſerunt; & præmiorum grandium, quæ pro his ab eodem ſummo Deo conſecuti ſunt; ipſi quoque pariter eorum exempla ſecuti, pro patrijs ſanctiſſimisque Dei legibus, contra hoſtes diuini cultus, fidenter fortiterque pugnare ne vnquam omittant. Et vt Simonem, vtpote virum conſilij, auſcultare tamquam patrem; Iudam verò fortem viribus, tamquam militiæ principem ſequi, eorumque placitis obtemperare ne recuſent. Quibus dictis benedixit eis, & appoſitus eſt ad patres ſuos, ſepultusque a filijs ſuis in ciuitate Modin; & planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, vt dicitur 1. Machab. cap. 2. verſic. 49. vſque ad finem capitis, & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 8. & 9. & libr. 1. de Bello cap. 1. Neceſſe verò eſt Mathathiam obijſſe, vt diximus, ſub finem huius anni; ſi (quemadmodum ait Ioſephus 12. Antiq. cap. 8.) exacto ſui principatus anno defunctus eſt. Quandoquidem ſub finem anni præcedentis, vt nos ibidem num. 11. adnotauimus, ipſe bonorum princeps effectus, cœperat præliari bella Domini. Igitur

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3889.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 443.

Iudas Machabæus Dux Iudæorũ & Pontifex, & quædam eius geſta.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſeptimo circiter ineunte, pro Mathathia, ſurexit dux in Iſrael Iudas filius eius, cognomine Machabæus, qui 2. Machab. cap. 5. ver. 27. dicitur decimus; nimirum decimus Iudæorum Pontifex, ab initio regni Græcorum, vt ibidem exponunt Gloſſa Ordinaria ex Rabano, & Lyranus; quamquam non eodem modo ab ipſis idem numerus ſupputetur. Iſte Iudas, adiutus a fratribus ſuis, & ab ijs qui ſe patri ſuo adiunxerant; multa fortiter geſſit, quæ ſummatim tanguntur 1. Machab. cap. 3. ver. 1. vſque ad 10. & 2. Machab. ca. 8. ver. 1. vſque ad 8. vbi dicitur: quod primo quidem latenter cum ſuis introiens in caſtella, conuocabat cognatos, & amicos, & eos qui permanſerant in Iudaiſmo, atq; hoc pacto reduxit ad ſe ſex millia virorum: & inuocato Domino, vt vindictam ſumeret de his qui exterminabant populum Domini; ipſe ſicut catulus leonis rugiens in venatione, & tanquam Gigas indutus arma bellica; perſecutus eſt iniquos, & breui intolerabilis efficiebatur Gentibus: etenim ex improuiſo, & præſertim noctu, ſuperueniens caſtellis, & ciuitatibus, ſuccendebat eas; & opportuna loca occupans, multas hoſtium ſtrages faciebat; & perambulans ciuitates Iuda, perdebat impios ex eis; atque ita conturbati repulſique ſunt inimici eius, & directa eſt ſalus in manu eius. Quæ res exacerbabat quidem reges multos, ſeu miniſtros regis valde: Verumtamen è conuerſo, admodum lætificabat Iſraelitas, videntes tantam Ducis ſui virtutem, ob quam, fama eius vbique diffundebatur, & iam nominatus erat vſque ad nouiſſimum terræ illius. Hæc in vniuerſum, locis Machab. citatis, de Iuda inuenies; & item apud Ioſephum 1. de Bello cap. 1.

Apollonium & Seron regis Duces prælio vicit. & primum etiam interfecit.

2 Vt autem ad magis ſpecialia, ordine, deſcendamus. Videntes Regij Iudam indies proficere; cœperunt vnus poſt alterum ducere acies contra ipſum. Et primo Apollonius Samariæ præfectus, tanquam proximior, congregatis Gentibus, cum manu forti veniebat: Cui Iudas protinus obuiam profectus eſt; & commiſſo prælio, illum occidit, exercituq; eius partim interfecto partim fugato, accepit ſpolia eorũ, & gladiũ Apollonij, quo poſtea ad cõfuſionem terroremq; inimicorum, in prælijs ipſe vti voluit. Forte autem iſte Apollonius ille eſt, qui (vt ſub anno mundi 3886. num. 1. dictum eſt) ſimulata prius cum Iudæis pace, mox eoſdem ſabbatizantes, ac nihil mali ſuſpicantes, ex improuiſo aggreſſus, percuſſit ingenti plaga, Ieroſolymamque vaſtauit; qui nunc demum debitas iniquitatis ſuæ pœnas dedit. Poſt hæc princeps exercitus Syriæ, nomine Seron; ratus gloriam conſequi non modicam, ſi Iudam, & Iudæos, qui cum ipſo impia regis edicta ſpernebant, debellaſſet; præparato exercitu, venit cum eo vſque Bethoron, vbi tum forte aderat Iudas cum paucis ieiunio faticatis; qui propterea hæſitabant pugnare contra multitudinem hoſtium tam grandem, ſed confirmati verbis Iudæ, & alacriter certamen aggreſſi, contriuerunt Serõ, & exercitum eius, occiſis octingentis viris, reliquis verò vſque ad terram Philiſthinorum in fugam actis. Exinde ergo etiam finitimæ gentes cœperunt pertimeſcere Iudam, & fratres eius. Et peruenit ad regem nomen eius; nam de prælijs Iudæ loquebantur omnes 1. Machab. capitulo 3. verſiculo 10. vſque ad 27. & Ioſephus 12. Antiq. cap. 10.

Antiochus parat exercitum contra Iudæos.

3 Vt primum ergo audiuit Antiochus rex rumores iſtos, iratus congregauit exercitum grandem ab vniuerſo regno ſuo, caſtra fortia valde; apertoque ærario ſuo, dedit ſtipendia ſingulis in annum, & mandauit vt eſſent parati ad omnia: veruntamen

Mandat Lyſiæ, vt Iudæos exterminet, ipſe verò in Perſidem properat.

eum cognouiſſet defeciſſe in theſauris ſuis pecuniam; conſternatus animo, cogitauit ire in Perſidem ad exigenda illarum regionum tributa. Itaque relicto Lyſia, qui negotijs regni a flumine Euphrate, vſque ad flumen Ægypti, præeſſet; & curam gereret Antiochi filij ſui, donec ipſe rediret: tradidit ei mediam partem exercitus, & elephantos, præcipiens vt mitteret ad extirpandos Iſraelitas de Iudæa, & ſorte diſtribueret alienigenis terram eorum. Quibus mandatis, ipſe Rex cum reliqua exercitus parte, eodem anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſeptimo profectus eſt in Perſidem, primo Machab. capitulo tertio, verſiculo 27. vſque ad 38.

Lyſias eligit Duces contra Iudæos.

Lyſias ergo, vt mandata regis, de Iudeis penitus a terra ſua exterminandis imple- 4
ret; elegit Ptolemæum Dorymini filium, Ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, cuius ſub annis mundi 3882. nu. 1. & 3886. num. 7. meminimus, & Nicanorem, & Gorgiam: & miſit cum eis quadraginta millia peditum, & ſeptem millia equitum, vt irent in terram Iuda, & diſperderent eam, 1. Machab. cap. 3. ver. 38. & 39. Verum illis, neſcio quamobrem, expeditionem cunctantibus, Philiphus quem Rex, vt dicitur 2. Machab. cap. 5. ver. 22. Ieroſolymis præfecerat, videns quod Iudæ interim res proſperè cederent, & quotidie magis proficerent; ſcripſit ad prædictum Ptolemæum, vt rebus regis auxilium quantocius ferret: non enim expedire amplius illud differre. Is ergo, qui tum forte graui aliqua de cauſa detentus, cum toto exercitu, vt decreuerat, venire non potuit: ſtatim miſit Nicanorem, cum viginti millibus, vt vniuerſum genus Iudæorum delere curaret: adiuncto eidem Gorgia, viro in re militari exercitatiſſimo. Aſſumpta ergo hac expeditione Nicanor, cogitare cœpit rem gratiſſimã ſe regi facturum, ſi tributum duo millia talentorum, quod Romanis dandum erat, ex Iudæorum captiuitate, quam certo ſe facturam ſupponebat, eidem regi ſuppeditaret: Propterea conuocatis mille maritimarum ciuitatum negotiatoribus, ſpopondit ſingulo talento ſè eis nonaginta Iudæorum mancipia diſtracturum: qui hac pollicitatione freti, cum magna vi auri & argenti, venerunt & ipſi in caſtra Nicanoris, vt captiuorum coemptioni præſto eſſe poſſent.

Iudas parat ſe ad dimicandũ contra Duces regios.

Interea Iudas, cum audiſſet exterminium, quod iubente rege, Iudæis parabatur; 5
congregauit ſuos, vt eſſent parati ad prælium. Et quoniam maxima erat hoſtium vis; & bellum, omnium, quæ præceſſerant periculoſiſſimum; & multi de ſuis trepidabant; operæ pretium duxit, eos prius ſollemni quadam ratione ac deuotione, ad illud præparare. Itaque, quia tunc Ieruſalem occupata erat ab alienigenis, & templum prophanatum iam fuerat; conuentu facto in Maſpha, vbi olim locus orationis erat in Iſrael; & cilicijs induti, conſperſiſq; cinere capitibus, ac ſciſis veſtibus ieiunauerunt illa die, expandentes libros legis, vt ſic paratos ſe pro illa mori profiterentur; attulerunt quoque ornamenta ſacerdotalia, & primitias, & decimas, & ſuſcitauerunt Nazaræos, qui impleuerant dies; Et ſimul omnes clamabant magnis vocibus ad Dominum, vt adiuuaret eos. Quibus expletis, confeſtim Iudas conſtituit fratres ſuos Duces populi, & ſub eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decuriones, ſiue decanos, inſtruxitque exercitum ſeptem millia virorum: & dimiſſis formidoloſis, alijſque quos lex Deuteron. cap. 20. ver. 5. vſque ad 9. dimitti præcipit; mouit caſtra ad auſtrum Emmaum, non valde procul ab hoſtium exercitu; ibique ſuos ad fidenter fortiterque præliandum, propoſitis aliquot antiquorum exẽplis, animauit. Accidit autem, vt Gorgias, aſſumptis quinque millibus peditum, & mille equitum electorum, putaret ſe noctu, & ex improuiſo, aggredi & diripere caſtra Iudæ: At ille præueniens diſceſſit cum exercitu ſuo, vt inuaderet caſtra Gentium; hoc eſt Nicanoris. Gorgias ergo, cum neminem reperiſſet in caſtris Iudæ, ratus eos aufugiſſe, quærebat eos in montibus. Iudas verò diluculo, tametſi aduertiſſet de ſuis reperiri ad tres mille viros pene inermes; hoſtes verò validos, & armis bene inſtructos, equitatuque vallatos; nihilominus, diuino fretus auxilio, magna animi conſtantia, ſuis denuo ad pugnam excitatis, cum hoſte conflixit; ac Deo be-

Prælio vincit Nicanorem.

ne iuuante, contriuit exercitum eius, occiſis in vno quidem congreſſu, ſuper nouem millia hominum, & reliquis, vulneribus debilitatis ac fugatis; quos propter diem ſabbati ſuperuenientem, longius perſequi non potuit. In alio autem congreſ-

ſu,

ſu,percuſſit Iudas de eodem Nicanoris exercitu vſque ad tria millia, perſequẽs eos vſque ad Gezeron, & ad cãpos Idumææ, & Azoti,& Iamniæ. Reuerſus autẽ ad hoſtiũ caſtra,cõtinuit ſuos,ne ad ſpolia diripiẽda difluerent; ſed magis parati ſtarent ad dimicandũ cũ Gorgia,contra eos veniente. Et ecce,hæc adhuc loquente Iuda,viderunt partem exercitus Gorgiæ de monte proſpicientem: Verumtamen,vt cognouit Gorgias contritum eſſe Nicanorem; & caſtra eius ſuccenſa; & Iudam cum exercitu ſuo paratum contra ſe quoque confligere; fugit & ipſe cum ſuis. Iudas verò ſecurus ad ſpolia Caſtrorum detrahenda redijt; inuenitque opes magnas, hyacinthũ, & purpuram marinam, & argentum,aurumque multum; & præſertim illum,vt arbitror,quod ſecum attulerant præfati negotiatores ad Iudæorum coemptionem. Et hymnos canentes, benedicebant Dominum. Collectis deinde hoſtium armis, &
5 ſpolijs; debilibus quoque, & orphanis, ac viduis, diuiſerunt prædam.

6 Nec inde multo poſt, dimicauit etiam Iudas cum duobus alijs Ducibus, Timotheo ſcilicet & Bacchide; qui vt arbitror miſſi a Ptolemæo, cum reliqua parte exercitus, superuenerant:& interſecit ex ijs Iudas ſuper viginti millia;& cum eis Philarchen virum ſceleſtum, qui in multis Iudæos aſflixerat; pro quo quidam non ineptè intelligunt Philippum illum, quem rex Ieroſolymis præfecerat: Philarchen enim non perſonæ, ſed dignitatis nomen fuiſſe perhibent. De prædictis autem Timotheo,& Bacchide,vtrum ijdem ſint,qui 1. Machab. cap. 5. & 7. memorantur,tametſi incertum ſit; certum tamen eſt,hoc bellum diuerſiſſimum eſſe ab ijs,qui locis citatis deſcribuntur;ſiquidem conſtat quod Antiochus adhuc viuens in ſuperioribus regni ſui regionibus, non ſolum audiuit de Lyſia a Iudæis fugato & de cultu Dei in Ieruſalem reſtituto, vt legitur 1. Machab. cap. 6. ver. 6. & 7. Sed etiam quæ contra Nicanorem,& Timotheum geſta fuerant, quemadmodum refertur 2. Machab. cap. 9. ver. 3. Quare hoc bellum ante; illa vero poſt purificatum Templum accidiſſe, nemo negare poteſt. *Et Timotheũ et Bacchidem.*

7 Ceterum Iudæi, parta etiam hac tertia tam grandi victoria; munitiones quoque excelſas facile obtinuerunt, & ingentes prædas; & arma quidem de hoſtibus collecta, locis opportunis diſtribuerunt; reliqua verò ſpolia Ieroſolymam detulerunt (expulſis nimirum inde alienigenis, præterquam ab arce Sion, vt infra ſub anno proximo num. 2. patebit) & æquam de præda portionem, debilibus, pupillis, viduis, & ſenioribus, diſpertierunt. Cum autem læti Ieroſolymis celebritatem agerent, pro victoria gratias Deo agentes; audiſſentque Caſthenem quendam, qui ſacras ianuas incenderat, præ Iudæorum timore, in quoddam domicilium confugiſſe; facto populi concurſu, eundem in eodem domicilio flammis conſumpſerunt; digna ei mercede pro ipſius iniquitate reddita. Hæc Iudæi. Regij verò Duces, Timotheus, Bacchides, Gorgias, & qui ceteris eminebat Nicanor; turpi fuga, ſibi ipſis conſuluerãt.
8 Et ipſe Nicanor, præter ſpem humiliatus, & vtraquã dici poteſt confuſus, Antiochiam reuerſus, prædicabat protectorem Deum habere Iudæos, quod leges ab ipſo inſtitutas, ſequerentur. Lyſias autem, qui ibidem pro rege reſidebat; his auditis, conſternatus animo deficiebat, quod non qualis ſperabat, & rex mandauerat, contigiſſent in Iſrael. Quæ omnia 1. Machab. cap. 3. ver. 38. vſque ad 28. proximi capitis. Et 2. Machab. cap. 8. ver. 8. vſque ad finem ſparſim, & promiſcuè tradita, clarioris doctrinæ gratia, eo quo diximus ordine, hic referre curauimus. quorum aliqua item refert Ioſephus 12. Antiq. cap. 11.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3890.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 444.

1 ANNO ſequenti (vt ſignater notatur 1. Machab. cap. 4. ver. 28. & apud Ioſephum cap. citato) qui erat annus regni Græcorum centeſimus quadrageſimus

Lyſias cũ exercitu venit in Iudæam.

octauus, vt capite Machab. adducto ver. 52. patet; & erat primus Olympiadis cen-
teſimæ quinquageſimæ quartæ, vt conſtat tum ex Ioſepho ibidem, tum ex tabulis;
Congregauit Lyſias exercitum electorum ſexaginta millia peditum, & quinque mil
lia equitum; vt omnino debellaret Iudæos, quemadmodum ei præceperat rex: Et
veniens ipſemet cum vniuerſis copijs in Iudæam, caſtra poſuit in Bethoron; cui cõ-
feſtim occurrit Iudas cum decem millibus; & inuocato Domino alacer inijt cum eo
pugnam; & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum. Videns autem
Lyſias fugam ſuorum, & Iudæorum audaciam, quippe qui parati eſſent aut vincere,

A Iuda fugatus redijt in Antiochiam.

aut fortiter mori: abijt in Antiochiam, vt aucto exercitu, rurſum veniret in Iudæã,
quemadmodum traditur loco Machab. proxime citato vſque ad ver. 36. & apud Io-
ſephum vbi ſupra.

Iudas templũ purificat.

Interea Iudas, & fratres eius, contritis hoſtibus, decreuerunt aſcendere Ieroſo- 2
lymam, & mundare templum. Itaque congregato omni exercitu, Domino ſe pro-
tegente, præter ciuitatem, quam (vt ſub anno præcedenti num. 7. diximus) iam ce-
perant, etiam templum (quod adhuc ab hoſtium præſidio in arce manente obſide-
batur) receperunt; & aras, quas alienigenæ per plateas extruxerant; itemque delu-
bra demoliti ſunt. At vt viderunt ſanctificationem deſertam, & altare prophanatũ,
& portas exuſtas, & paſtophoria diruta, & in atrijs vulgata nata velut in ſaltu; plan-
xerunt planctu magno; quo expleto delegit Iudas viros, qui pugnarent aduerſus præ
ſidium alienigenarum quod erat in arce, ne exeuntes, impedirent eos a purificatio-
ne templi; & elegerunt Sacerdotes, qui eãdem purificationem facerent; & purgato
templo dirutoque altari, quod a Gentibus fuerat prophanatum; repoſitiſque ſeor-
ſum lapidibus, donec veniret Propheta, qui reſponderet de eis; ædificauerunt alta-
re holocauſtorum nouum, ad præſcriptum legis; & reſarcita anteriori domo, quæ
ſancta dicebatur, fecerunt vaſa ſancta noua, & intulerunt candelabrum, & altare in-
cenſi, & menſam propoſitionis in templum; & extenderunt vela; & omnia perfe-
cerunt, quæ ad reſtituendum verum Dei cultum opus eſſe videbantur; & denique
ipſam ædem, vt diximus, iam reparatam, & atria eius perpurgata, ſanctificauerũt,
vt accurate deſcribitur 1. Machab. cap. 4. ver. 36. vſque ad 52. & 2. Machab. cap. 10.
ver. 1. vſque ad 5. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 11. Quoniam autem loco Ma-
chab. hic prius allegato de vnico tantum candelabro, & vnica menſa fit mentio; Et
probabile eſt Machabæos inſtauraſſe omnia eo modo quo prius fuerant in templo.
Videtur hinc deſumi poſſe, quod in templo poſt reditum de Babylonia ædificato,
non decem candelabra, & decem menſæ extitiſſent, quæ antea fecerat Salomon; ſed
vna duntaxat menſa, & vnum candelabrum, quemadmodum olim in tabernaculo fe-
cerat Moyſes. Quod ſi verum eſt, oportet in hoc quoque diuerſum fuiſſe ſecundum
templum a primo, vt ſub anno mundi 3540. num. 3. dictum eſt.

Incipiunt fieri in templo purificato ſacrificia.

Igitur, die vigeſima quinta menſis noni, qui dicebatur Caſleu, eiuſdem anni cen- 3
teſimi quadrageſimi octaui, ante matutinum ſurgentes, & de ignitis ſiue igniferis
lapidibus igne concepto, obtulerunt cum canticis, & citharis, & Cinyris, & cymba-
lis, & lætitia magna, ſuper altare holocautomatum nouo, ſacrificia; & poſuerunt
incenſum ſuper altare thymiamatis, & lucernas accẽſas in candelabro, & panes pro-
poſitionis ſuper menſã in templo, ſicut prius fieri conſueuerat; & proſtrati in terrã
adorabant, & benedicebant Deum, qui proſperauerat eis, obſecrantes, ne deinceps
vnquam amplius ſancta eius a gentibus pollui permitteret; ſed & ſi quando peccaſ-
ſent, mitius cum eis ageret, vt videre eſt locis proximè citatis.

Templi purificatio quando facta, & quamdiu eius pollutio perdurauerit.

Sanè hæc templi purificatio contigit eodem met die, quo ante aliquot annos a 4
gentibus pollutum fuerat, vt expreſsè traditur 1. Machab. ca. 4. ver. 54. & clarius 2.
Machab. cap. 10. ver. 5. Et euidenter colligitur ex collatione duorum ſcripturæ te-
xtuum, nempe 1. Machab. ca. 1. ver. 57. & 62. Vbi dicitur: quod die vigeſima quin-
ta menſis Caſleu anni centeſimi quadrageſimi quinti, cœperunt gentes ſacrificare
idolo ſuper aram: Cum alijs duobus ſacris textibus, nimirum 1. Machab. capit. 4.
ver. 52. & 2. Machab. cap. 10. ver. 5. vbi legimus; quod in eadem vigeſima quinta
die menſis Caſleu, anni centeſimi quadrageſimi octaui, obtulerunt ſacrificia ſecun-
dum legem. Ex quibus ſanè locis vtique conſequitur; & templum eodem die fuiſſe 5
mundatum quo prius fuerat prophanatum; & hanc eius contaminationem tribus
præcisè annis perduraſſe.

Sed

5 Sed dicet aliquis: Quomodo ergo verum eſt, quod loco Machab. proximè citato dici videtur: dictam templi purificationem factam eſſe poſt biennium? Et item quomodo veridicus inueniri poterit, Ioſephus qui lib. 1. De Bello cap. 1. non procul ab initio, vbi de Antiocho Epiphane verba faciens, dicit: quod ipſe templum ſpoliauit, & quotidianæ religionis aſſiduitatem, per annos tres, ſexque menſes, inhibuit? Cuius ſententiam ſequuntur Ianſenius in ſuæ Concordiæ Euangelicæ cap. 122. & Pererius lib. 5. in Danielem, ſuper illa verba capitis 4. Septem quoque tempora mutabuntur &c. dicentes: Antiochi perſecutionem aduerſus Iudæos; vel potius Ieroſolymitani templi prophanationem ab eo factam, duraſſe per tempus, & tempora, & dimidium temporis; hoc eſt tribus annis cum dimidio: & totidem annis duraturam Antichriſti perſecutionem in prædicto Antiocho præfiguratam. Conſtat enim memoratam phraſim, videlicet tempus, & tempora, & dimidium temporis, qua Daniel cap. 7. ver. 25. & cap. 12. ver. 7. & eius exemplo Ioan. in Apocalypſi cap. 12. ver. 14. vſi ſunt, exponi ab eodem Daniele cap. 12. ver. 11. per mille ducentos nonaginta dies. Et ab eodem Ioan. Apocalyp. cap. 13. ver. 5. & cap. 11. ver. 2. per menſes quadraginta duos. Et ibidem ver. 3. & cap. 12. ver. 6. per dies mille ducentos ſexaginta; quæ tres temporum ſummæ continent ſingulæ annos circiter tres cum dimidio. Nam licet non ſine myſterio, in prima ſupertint dies duodecim; in tertia autem deficiant dies decem & octo; certum eſt ſecundam præciſè tres annos ſemis ſolares integros facere, computatis nimirum duodecim menſibus pro ſingulo anno. Igitur ſi tribus circiter annis cum dimidio durauit prædicta templi prophanatio; Quomodo dici poteſt, quod poſt biennium; aut quod ſtatim in fine triennij ex quo pollutum fuerat, facta ſit templi purificatio?

6 Reſpondemus, vtique tria hæc (ſi accuratius tempora diſtinxerimus) poſſe vera reperiri. Nam certum eſt, quod a tempore, quo primū ſacrificari cœptū fuit idolo, ſuper altari holocautomatum, iuſſu Antiochi, collocato; vſque ad tempus, quo ſuper altari nouo ibidem, loco prioris prophanati, extructo, cœperunt offerre ſacrificia Domino; fluxerunt præciſè anni duntaxat tres integri; vt ex ſcripturæ locis ſupra allegatis manifeſtum eſt; & diſertis verbis teſtatur Ioſaphus 12. Antiq. cap. 11. dicens: Integro triennio deſertum fuit templum, poſt factam ab Antiocho prophanationem. Ea enim incidit in annum centeſimum quinquageſimum quintum, & diē Apellæi menſis vigeſimum quintum, Olympiade centeſima quinquageſima tertia: renouatum eſt autem eadem die, anno centeſimo quadrageſimo octauo, Olymp. iude centeſima qainquageſima quarta. Et idem ferè tradit Euſebius in Chronicis.

7 Si autem attendamus tempora defluxa ex quo cœptum eſt prædicto ſacrificari idolo, vſque ad determinationem factam mundandi ſancta; quando ſcilicet Iudas contritis hoſtibus, & coacto Iudæorum conuentu, decreuit purificare templum, & ad hoc venit cum ſuis in Ieruſalem, vt ſupra num. 2. dictum eſt: proculdubio veraciter dicere poſſumus, ipſam templi purificationem, poſt biennium fieri cœpiſſe; id eſt poſteaquam iam exacti erant duo priores anni ab eius prophanatione. Nam ſi in fine tertij anni, abſoluta fuit ipſa templi purificatio: vtique oportet eandem per plures antea menſes, puta ſex aut ſeptem, fuiſſe inchoatam: non enim minori tempore videntur fieri potuiſſe omnia, quæ num. citato retulimus: nimirum aſcenſus Iudæ cum exercitu in Ieruſalem. magnus ille omniū luctus, vt viderunt ſanctificationem deſertam, & contaminatam. pugna virorum Iuda cum alienigenis in arce exiſtentibus. mundatio ſeu ſanctificatio Sacerdotum. demolitio ararum ac delubrorum, atque altaris contaminati, idolique ſuperſeo poſiti. ædificatio noui altaris holocautomatum. & altaris incenſi. & candelabri aurei, ac lucernarum eius. & menſæ propoſitionis. & vaſorum ac velaminum. & reparatio ædis ſanctæ, & portarum atque Exedrarum, & Atriorum. & eiuſmodi alia, quæ neceſſario fienda erant antequam inciperent immolare in templo ſacrificia Domino. Quare illa verba poſt biennium: quæ habentur 2. Machab. cap. 10. ver. 3. licet videantur referri tantummodo ad primam illam hoſtiarum oblationem, id eſt ad terminum abſolutæ iam purificationis: re vera tamen referenda ſunt etiam ad initium eius, hoc eſſe ad Iudæ aduentum in Ieruſalem pro ipſa templi purificatione peragenda, qui ibidem in ipſo capitis initio præparari cœptus fuerat.

De-

Denique ſi tempora hæc metiri voluerimus a primo illo valde memorabili con- 8
taminationis templi initio; quando ſcilicet Apollonius ab Antiocho rege Ieroſoly-
mam miſſus, ſacta ingenti Iudæorum ſtrage, ſe ſe cum ſuis recepit in Sion, olim ciui
tatē Dauid, tanquam in arcē bene munitā, & inde iugiter diſcurrens in circuitu ſan-
ctificationis perimebat omnes ad templum deuotionis cauſa accedentes (ex tunc
enim cœperunt Iudæi a ſacrificijs in templo offerrendis præpediri, & ipſum templū
tunc cœptum eſt multa innoxij ſanguinis effuſione, commaculari; Quod poſtea ple-
nius præſtitum eſt, quando, diuulgato regis edicto de Iudæis ad ritus Gentium tran-
ſferrendis, miſſus etiam fuit Ieroſolymam ſenex ille Antiochenus, qui abominandū
Iudæis idolum in altari collocauit; & eidem ſacrificia fieri mandauit, vt latius ſub
anno mundi 3887. num. 1. 3. & 4. dictum eſt) ſi, inquam, non ab abſoluta, ſed ab in-
choata templi pollutione, vſque ad perfectam eius emundationem, temporis inter-
capedinem metiri voluerimus, certè inueniemus illam fuiſſe annorum circiter triū
cum dimidio, vt ex dictis ſub anno mundi citato num. 1. inferri poteſt.

De tēpli, et altaris dedicatione & feſti Encaniorum inſtitutione.

In hac quoque templi emundatione, celebrarunt altaris, & templi dedicationem 9
diebus octo, ornantes faciem templi coronis aureis, & ſcutulis, & huiuſmodi, offer-
rentesque in eo holocauſta ad præſcriptum legis. Sed & octo iſtos dedicationis dies
celebrarunt in modum ſeu ſimilitudinem ſollemnitatis tabernaculorum; quæ ſimili-
tudo in eo ſita erat, quod quemadmodum feſtiuitas Scenopegiæ, ſeu tabernaculorū,
celebrabatur per octo dies continuos, & in memoriam tabernaculorum in quibus
habitauerant patres eorum per deſertum; ipſi quoque ſub tentorijs noctu manen-
tes, per diem procedebant geſtantes in manibus ramos virides: Sic in hoc Encænio
rum feſto, quod pariter octo diebus perdurabat, tametſi non habitarent in taberna-
culis; ferebant tamen ſurculos palmarum aliarumque arborum; recolentes exilij ip-
ſorum tempus proximè præteritum, quando ſcilicet cogebantur feſta ſua, non in tē-
plo, quod profanatum erat, agere; ſed in montibus & ſpeluncis, more beſtiarum, &
nunc diuino beneficio de tantis erumnis eruti, in hunc præſertim modum, benedi-
cebant Domino qui proſperauerat eis, & concefferat, vt templum denuo recupera-
re, mundare, atque in eo feſta ſua celebrare potuerint. Inſuper communi omnium
decreto ſtatuerunt præcipientes vniuerſo Iſraeli, vt deinceps quotannis, celebraret
die vigeſima quinta, menſis Caſleu hanc eandem ſollemnitatem, per octo dies con-
tinuos, quemadmodum diſerte traditur 1. Machab. cap. 4. ver. 56. vſque ad 60. & bre
uiter repetitur 2. Machab. capitulo 10. verſi. 6. vſque ad 9. Hæc eadem narrat Ioſe-
phus 12. Antiq. cap. 11. hiſce verbis: Celebrauit autem Iudas recepti templi feſti-
uitatem per dies octo ſacrificans, in quibus nullum voluptatis genus omiſſum eſt;
ſed populo quidem ſumptuoſum ac ſplendidum epulum eſt exhibitum, In Dei verò
laudem, hymnis, & canticis perſonabant omnia: tanta verò lætitia ob reductos ri-
tus patrios, & priſcam religionem, occupauit gentis eius animos: maxime quod ea
felicitas ex inſperato obtigerat; vt lex lata ſit ad poſteros; quæ iuberet quotannis
hoc feſtum reparati cum ceremonijs templi, per octo dies celebrari: Et ex eo tem-
pore mos hic apud noſtros obtinuit; vocamusque hanc, feſtiuitatem luminum; opi-
nor ideo, quod ex inſperato nobis illuxerit tanta felicitas. Sic Ioſephus.

Feſti Encæniorum plura nomina.

Pluribus ergo nominibus hæc dedicationis templi celebritas poſtmodum nuncu- 10
pata fuit: nimirum feſtiuitas luminum, ob cauſam proxime allatam. Item Sceno-
pegia menſis Caſleu; vt videre eſt 2. Machab. cap. 1. ver. 9. vbi legimus: Et nunc
frequētate dies Scenopegiæ menſis Caſleu.] Vbi ſignanter additum eſt illud-menſis
Caſleu-ad differentiam vulgatæ apud Hebræos Scenopegiæ, quæ ſine vlla additio-
ne abſolute vocabatur Scenopegia, & non in die vigeſimo quinto menſis Caſleu, qui
erat menſis anni ſacri nonus; ſed die decimo quinto menſis ſeptimi agi ſolebat, vt
præceptum fuerat Leuitici cap. 23. ver. 34. & ſequentibus: Puto autem, ideo ſic &
fuiſſe appellatam, quod in memorato decreto non ſimpliciter præceptum fuiſſet, vt
ſingulis annis hæc templi dedicatio celebraretur; ſed etiam vt eo prorſus modo fie-
ret, quo tunc primum, nimirum Iudæ temporibus ſacta fuerat, videlicet in modum
feſtiuitatis Scenopegiæ, ſeu tabernaculorum; quemadmodū clare exprimitur 2. Ma-
chab. cap. 10. ver. 6. Denique hoc feſtum appellatum quoque fuit Encænia, a cænon
Græcè, quod Latinè ſignificat nouum: quandocunque enim nouum aliquid fuerit

dedi-

dedicatum, encænia vocantur, vt ait S. Auguſtinus tract. 48. in Ioan. circa initium. Et hæc eſt illa feſtiuitaa, cuius meminit in Euangelio S. Ioannes c. 10. ver. 22. dicens: Facta ſunt Encænia in Ieroſolymis &c. vt planè indicant verba quæ ibidem ſubiunguntur: & hiems erat: etenim, quemadmodum (vt ſub anno mundi 2544. num. 12. diximus) Niſan, anni Hebræorum ſacri, menſis primus, ſæpenumero partem habet noſtri Martij & Aprilis: ita nonus, vocabulo Caſleu, concurrit ex parte cum noſtro Nouembri, & Decembri. Huc accedit, quod quamuis in ſacro volumine, duas quoque alias ante iſtam, legamus factas eſſe Ieroſolymitani templi dedicationes; nulla tamen illarum, niſi hæc, in hieme contigit. Nam prima, vt ait S. Cyrillus in Ioan. lib. 7. cap. 9. a Salomone celebrata fuit cum magna gloria, & totius regni pace, autũnali tempore, videlicet menſe ſeptimo, vt apertè traditur 3. Reg. cap. 8. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 7. ver. 10. Secunda verò, a Zorobabele, & Ieſu Sacerdote magno, cum reliquis filijs Babbylonicæ tranſmigrationis, verno tempore facta eſt; videlicet in menſe Adar, vt dicitur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 15. & 16. qui menſis partim Februario, & partim noſtro reſpondet Martio. Tertia autem, vt diximus, a Iuda Machabæo, & fratribus eius, acta eſt die vigeſima quinta menſis Caſleu; quando etiam ſpeciatim cõſtitutum eſt, vt ſingulis annis, hæc eadem dedicatio, ſollemnibus frequentaretur officijs. Quæ planè conſtitutio, vſque ad tempus Saluatoris ſeruata eſt; ſicuti Euangelij lectio, declarat. hæc ex S. Cyrillo. Cui ſi quis opponat: Videri aliam inſuper tempore Herodis fuiſſe factam: vt ex Ioſepho in calce libri 15. Antiq. colligi poteſt; dicimus: de hac nuſquam haberi, neque quo anni tempore facta fuerit, neque quod quotannis poſtea celebrari iuſſa ſit.

11 Eodem tempore, ædificauit Iudas, hoc eſt, ędificare cœpit montem Sion (nimirum illam montis partem in qua erat templũ, vt declaratur 1. Machab. c. 6. ver. 7.) inſtaurans in circuitu eius muros altos, & turres firmas, quas olim Artaxerxes Longimanus Rex Perſarum (vt anno mundi 3610. num. 9. diximus) ædificauerat; & quas in eiuſdem templi expugnatione; cuius ſupra num. 2. meminimus, demoliri contigerat; & cuſtodias, ad hoſtem arcendum, impoſuit. Et inſuper muniuit Bethſuram, vt ea, tamquam propugnaculo, Iudæa protegi poſſet contra hoſtium conatus per viam Idumææ impendentium. 1. Machab. cap. 4. ver. 60. & 61. & Ioſephus 12. Antiq. cap. 11. prope finem. Erat autem Bethſura, ciuitas ſiue Caſtrum in finibus Iudææ poſitum, vt dicitur 1. Machab. cap. 14. ver. 33. contra faciem Idumææ, 1. Machab. cap. 4. in fine, natura quoque ſatis firmum, vtpote in anguſto quodam montium loco ſitum, rupibusque vallatum, & ab Ieruſalem ſtadijs quinque diſtans, vt legimus 2. Machab. cap. 11. ver. 5. Ex quo licet colligere, quam arcti, & Ieroſolymis proximi eſſent tunc temporis, ſaltem ab illo latere, Iudææ fines. Cuius rei cauſam eſſe arbitror, quod Idumæi, quando Iudæos Antiochus tantopere infeſtabat, dilatauerint fines ſuos, occupantes Iudææ regiones ipſis proximiores: Et iam (vt ex 1. Machab. cap. 5. ver. 65. nos numero proximo dicemus) cepiſſent Chebron, ſiue Hebron, quę diſtabat ab Ieruſalem ad Auſtrum viginti duobus millibus paſſuũ, quemadmodum tradit libellus de locis Hebraicis. Et forte item tum tenebant Idumæi alia, ſi quæ erant loca inter Hebron, & Bethſuram; vt pariter ex numero proximo dicendis cõiectari poterit: & præterea ex his, quæ ſub anno mundi proximo num. 4. dicemus, de Idumæorum munitionibus, ad quas, qui ab Ieroſolymis fugabantur, confugere ſolebant.

Iudas templi munitionē inſtaurat, & Iudea fines contra Idumæam.

12 Per idem quoque tempus, vt arbitror, Iudas Machabæus, reſtituto Dei cultu, congregauit etiam in templũ, omni ſtudio ac diligentia conquiſitos, quotquot reperire potuit ſacros libros, propter bella, & Antiochi perſecutionem, deperditos: vt obiter dicitur 2. Machab. cap. 2. ver. 14. Vbi etiam illud additur: quod eo modo id præſtitit, quo longe antea fecerat Neemias, quemadmodum nos ſub anno mundi 3616. nu. 15. explicauimus. Vnde inferri poteſt, quod Iudas, vel antiquam quoque a Neemia bibliothecam in templo extructam, denuo reſarciuerit atque inſtaurauerit, vel aliam ei ſimilem erexerit. Puto etiam in hac diligenti ſacrorum librorum inquiſitione, inuentas eſſe illas Ieremiæ deſcriptiones, quæ memorantur 2. Machab. cap. 2. Et quarum nos ſub anno mundi 3447. num. 16. meminimus, in quibus ſacri ignis ab eo abſconditi hiſtoria eodem Machab. loco breuiter relata, latius texebatur: Vel fal-

Sacrā inſtruit Bibliothecam.

tem

ſaltem inuenta tantum fuiſſe alia quædam Neemiæ commẽtaria, ſeu deſcriptiones, ab his quæ nunc habentur, diuerſæ: Vbi contenta in prædictis Ieremiæ deſcriptionibus, inſerta erant, vt apertè dicitur cap. Machab. citato ver. 13. & inſuper ſubiungebatur narratio eorum, quæ ipſiuſmet Neemiæ temporibus acciderant, & breuiter tanguntur 2. Machab. cap. 1. ver. 18. vſque ad 33. de dicto igne ſub aquæ cuiuſdam craſſæ forma inuento: Et de eadem aqua ſacrificijs aſperſa, iterumque in ignem mirabiliter conuerſa: quæ fuerat cauſa inſtituendi feſtum ignis: Atque ex horum librorum, ſeu huius libri inuentionis occaſione, Iuda Machabæo procurante, in publico ſeniorum Concilio ſancitum fuiſſe, de noua dictæ feſtiuitatis inſtauratione, quam temporum varietate, iam pridem antiquatam videbant. Puto autem ideo quoque tunc decretum fuiſſe, vt ea deinceps in menſe nono, ſimul cum feſto dedicationis templi celebraretur, quemadmodum in Hebræorum Kalendario notata reperitur; quia licet ignis ille mirabilis in menſe ſeptimo, (vt nos ſub an. mundi 3610. num. 8. & 9. probauimus) apparuiſſet; nihilominus, prædictæ deſcriptiones Ieremiæ, quæ de dicta ignis apparitione teſtificabantur, in menſe nono, vt dictum eſt, inuentæ fuerant.

Feſtum ignis cur in menſe nono inſtitutũ ſit.

Eodem anno, cum audiſſent finitimæ Gentes, inſtaurata eſſe omnia in Ieruſalem, 13
quæ ad Dei cultum pertinerent; diabolico quodam zelo accenſæ, cœperunt ſinguli, ex omni parte, acrius perſequi, & vexare Iudæos. Quamobrem ipſe quoque Iudas cum fratribus ſuis, denuo aduerſus eas vehementius dimicare cœpit. Et primo aduerſus Idumæos, qui erant in Acrabathane, quam puto eſſe eam Iudææ partem, tunc ab Idumæis occupatam, quæ apud Ioſephum lib. 3. De Bello Iudai. ſub finem cap. 2. dicitur Acrabata, & inter vndecim Iudææ Toparchias, tertia ponitur. Dein recolens Iudas malitiam filiorum Bean, qui Iſraelitis iugiter moliri inſidias non deſiſtebant: applicuit ad eos: & in turribus concluſos igne ſuccendit. Poſtea tranſiuit ad Ammonitas, & commiſit cum eis, & cum Timotheo eorum Duce prælia multa: contriuitque eos; & capta Gazer ciuitate, reuerſus eſt in Iudæam. Verumtamen, vt primum Gentes, quæ erant in terra Galaad, cognouerunt de Iudæ ab illis partibus diſceſſione: confeſtim congregatæ, adoriuntur Iudæos in eorum finibus exiſtentes; & plurimis ipſorum interfectis, reliquos in munitionem quandam, cui nomen erat Datheman, quantocius cõfugere cõpulerũt; qui in ſũmo diſcrimine poſiti, velociter mittũt litteras ad Iudã, obnixe rogantes, vt ſi non ipſorũ ſalutẽ deſpiceret; illico eis in auxilium properaret. Sed & eidem Iudæ dum has legit litteras, ſuperuenerunt de Galilæa alij Iudæorum nuncij, cauſantes ſe a Ptolemaide, Tyro, & Sidone, alijſq; finitimis vrbibus, & populis, valde infeſtari. Quibus auditis, & conſultatione cum ſuis præhabita, Iudas, relicta ſub Ducibus Ioſepho, & Azaria parte exercitus, cum mandatis (vt colligitur 1. Machab. cap. 5. ver. 61.) ne contra hoſtes exirent; ſed ſuos tantum tueri ſatagerent; miſit Simonem fratrem ſuum cum manu forti, in Galilæã; qui fugatis feliciter, ſpoliatiſque hoſtibus, & ad tria millia occiſis; receptos Iudæorum captiuos, ſecum traduxit in Iudæam. Et ſimiliter ipſe Iudas, qui eodem tempore cum Ionatha fratre, ac reſiduis copijs profectus fuerat in Galaaditidem regionem: ſemel atque iterum contrito, ac profligato Timothæi exercitu: plures hoſtium cepit, ſubuertitque ciuitates: & facta ingenti præda, recuperatiſque omnibus Iudæorum captiuis, reuerſus eſt cum eis in Iudæam, cum lætitia magna, & populo multo, & ſpolijs plurimis; ac ſimul læti aſcenderunt in montẽ Sion, hoc eſt in templum, ibique obtulerunt holocauſta Domino. At verò prædicti Duces Ioſephus, & Azarias, antequam redirent Iudas & fratres eius, vt primum audierant eorum res bene geſtas; æmulationis quodam zelo accenſi, cupientes & ipſi interim ſibi nomen facere: Iudæ præcepta paruifacientes, egreſſi ſunt, vt pugnarent cum hoſtibus ad Iamiã; Vbi a Gorgia contriti, amiſſis ad duo millia militum, turpiter, & confuſi redierunt, debitam ſuæ temeritatis, præſumptionis, & vanægloriæ, retributionem reportantes. Porrò huius cladis, duplicem aſſignat ſacra ſcriptura rationem: nimirum quia non audierunt Iudam, & fratres eius; ideſt ſupremis ipſorum Ducibus parere neglexerant; merito namque inobedientia, inter vanægloriæ, filias computatur: altera, quia non erant de his, quos deſtinauerat Dominus ad liberandum Iſraelem de iugo Gentium, ex quo proditur quam temeraria fuerit eorum præſumptio. Ceterum ca-

Iudas vaſtat Idumæos, & filios Bean, & Ammonitas.

Simon in Galilæa, & Iudas cum Ionatha in Galaad feliciter dimicãt.

Et Ioſephus, et Azarias ad Iamiam infeliciter.

res,

res, maiorem Iudæ, & fratribus eius gloriam parauit. Quandoquidem hoc exemplo cognouit omnis Iſrael, ipſos & non alios verè a Deo eſſe electos populi Duces, qui ipſum de manibus hoſtium eriperent; & propterea exinde magis magnificabat eos populus, & conueniebant ad ipſos cuncti fauſta acclamantes. His ergo excitati Iudas, & fratres eius, denuo exeuntes, pugnauerunt iterum cum Idumæis, & illis fuſis, percuſſerunt, ſuccenderuntque vrbem Chebron ab illis occupatam. Idumæis autē humiliatis, mouit Iudas inde caſtra, & excurrens, vaſtansque regiones Samariæ, declinauit in Azotum, qui tum cum finitimis ciuitatibus tenebatur ab alienigenis, fortaſſe Philiſthæis, quorum olim regio illa fuerat; Vbi Iudas diruit aras eorum, & ſculptilia ſuccendit, & captis ciuitatum ſpolijs, redijt cum exercitu lætus in Iudæā; vt late deſcribitur. 1. Machab. cap. 5. per totum, & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 11. & 12. Quamquam autem non videatur veriſimile Iudæos, trium ferè menſium interuallo, quod ab emundatione templi, ad huius anni finem reſiduum erat, tot tantaque bella gerere potuiſſe: longeque probabilius ſit horum aliqua, videlicet poſteriora ad proximum annum pertinere: nihilominus, quoniam ſucceſſiuè, & ſine vlla temporis diſtinctione, omnia hæc in ſacro eloquio recenſentur; maluimus & nos, eadem hic eodem modo ac ordine breuiter referre.

Iudas, & fratres eius proſperè rem gerunt in Idumæa, Samaria, & Azoto.

AB ORBE CONDITO, ANNVS 3891.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 445.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono, vt num. 2. probabitur, Antiochus rex perambulans ſuperiores regni ſui prouincias; & in congregandis theſauris occupatus; audiuit eſſe ciuitatem in Perſide opulentiſſimam, quæ antiquitus ab Elam primo eius conditore, Elymais; poſtea, quod Perſidis regia facta fuiſſet, Perſepolis per Antonomaſiam dicta eſt; in eaque tēplum, pretioſiſſimis multarum Gentium, præſertim verò Alexandri magni donarijs, locupletiſſimum; quod Auctor 1. Machab. cap. 1. ver. 13. vocat Naneæ. Ioſephus autem 12. Antiq. capit. 13. & Polybius ab ipſo ibidem adductus, Dianæ; Appianus verò ſub finem libri De bellis Syriacis appellat Veneris (diuerſimodè enim aliquando eundem locum a pluribus, pro idiomatum varietate, nuncupari contingit) Hoc templum cum rex ſpoliare tentaſſet, Sacerdotum dicti templi conſilio, deceptus eſt. Siquidem ab ipſis callidè in Phanum cum paucis introductus, ibidemque concluſus, ac cæſis obtruncatiſque, & membratim ſectis qui cum eo intrauerant; ipſe lapidibus turpiter impetitus, penè extinctus eſt. Simile quid iam patri ſuo Antiocho Magno acciderat, quem eiuſmodi quodammodo ſacrilega de cauſa interemptum fuiſſe, nos ſub anno mundi 3867. num. 1. ex Strabone, & Iuſtino diximus: Et nihilominus exemplum tam domeſticum tamque memorabile, filium, nihilo patre meliorem, prohibere nō valuit, quo minus ſe quoque tali periculo committeret: tanta eſt auaritiæ vis, vt nō immerito Poeta admiratione obſtupefactus exclamauerit, dicens.

Antiochus templum quoddam ſpoliare tentās, turpiter fugatur.

— *Quid non mortalia pectora cogis*
Auri ſacra fames? —

2 Verum iſte, cum neſcio quo modo ex illo periculo euaſiſſet, non multo poſt in aliud penè incidit. Nam poſtea volens, vt reor, cum ſuis illud facinus vlciſci, multitudine ciuitatis vndique ad arma concurrente, non ſine magno ſui dedecore, & animi mærore, inde cum exercitu ſuo quantocius aufugere coactus eſt. Cum autem ex illa præcipiti fuga, qua in Babylonem venire diſpoſuerat, neſcio qua de cauſa, in Mediam diuertiſſet; contigit, vt nuncius, qui de Syria venerat nuntiare ei quæ in Iudæa acciderant; ipſum tandem reperiret circa Ecbatanam primariam Mediæ vrbem: a quo poſteaquam recognouit, quæ Iudas contra Lyſiam, & Nicanorem, & Timotheum, ceteroſque eius Duces, fortiter geſſerat; & quod deſtructis in Iudæa ido-

lorum

tyrologium Romanum ſub die Kalendis Auguſti. Et certum eſt B. Auguſtinum pluribus in locis, præſertim verò in Sermone 109. De diuerſis, cui, & ſequenti titulus eſt. De Machabæis; aſſeuerauter teſtari, Machabæos martyres Chriſti eſſe; quos, inquit, nondum mortuus, ſed moriturus Chriſtus, martyres fecit: Et ideo, non importunè, ſed conuenientiſſime dies, & ſollemnitatem eorum a Chriſtianis celebrari: aſſeritque inſuper eorundem Baſilicam in Antiochia olim extitiſſe; & ibidem martyrij eorum memoriam celebrari; eandemque Baſilicam a Chriſtianis fuiſſe ædificatam, & ab eiſdem teneri. Martyrologium quoque Romanum, vbi ſupra, tradit ſacras eorundem Machabæorum reliquias Romæ allatas, in Eccleſia S. Petri ad Vincula eſſe conditas. Nec deſunt qui ſcriptis prodiderint, ipſorum ſimul ac matris capita, primum ab Antiochia Conſtantinopolim; dein a S. Euſtorgio Mediolanenſi Epiſcopo, Mediolanum; Et demum Coloniam ab Reginoldo Coloniæ Agripinæ Archiepiſcopo tranſlata fuiſſe; ibique vſque hodie in Eccleſia eiſdemmet S. Machabæis dedicata, ſuper altare eius maiori, in capſa deaurata, honorifice aſſeruari. Quæ omnia diuino conſilio, vt ſcilicet eorum ſanctitas omnibus teſtata fieret, & ipſi a cunctis Chriſti fidelibus venerarentur, facta eſſe dubitare nemo debet.

Mathathias, & filij eius trucidatis idololatris, ad deſerta confugiunt.

10 Interea, dum hæc quæ retulimus, & eiuſmodi alia multa, aduerſus Iudæos, in vrbibus Antiocho regi ſubiectis agerentur; venerunt etiam in ciuitatē Modin miniſtri regij, vt eius incolas, & quos illuc confugiſſe comperiſſent, cogerent immolare, & accendere thura idolis, & à lege Dei diſcedere. Igitur, cum multi de populo Iſrael, quidam vltro, quidam verò timore perculſi, illorum iuſſa facerent; Mathathias tamen, & filij eius, tametſi verbis honorificis compellati, & pollicitationibus allecti, conſtantiſſime renuerunt: Quin potius ipſemet Mathathias, cum vidiſſet vnum de Iudæis, in omnium oculis ſacrificantem idolis; ſancto ſicuti olim Phinees; accenſus zelo, protinus inſiliens, trucidauit eum ſuper aram, & primarium regis miniſtrum, nomine Bacchidem vt ait Ioſephus 1. De Bello cap. 1. ſiue Apellem, vt idem tradit 12. Antiq. cap. 8. (erat enim binominis,) qui cogebat immolare, eodem tempore pariter interfecit; ſtatim exclamans: Quicunque zelum Dei habet, me ſequatur. Et relictis omnibus, fugit cum filijs ſuis ad occultiora loca deſerti; Vbi (quemadmodum dicitur 2. Machab. in calce capitis 5.) maluerunt fœni cibo veſci, & inter feras in rupibus vitam agere ac demorari, quam participes eſſe coinquinationis. Ad quos etiam nō multo poſt multi alij confluxerunt cum filijs & vxoribus ac pecoribus ſuis. Verumtamen, vt primum hæc nunciata ſunt his qui pro rege Ieroſolymis reſidebāt; confeſtim accitos inſtructoſque milites aduerſus illos miſerunt; qui cum forte repeperiſſent ad mille hominum animas in quodam loco abſconditas; eaſdem in die ſabbati aggredientes, ſine vllo negotio tamquam oues minime reluctantes interemerunt: non enim repugnare auſi ſunt propter ſabbati religionem. Quæ res cum perueniſſet ad aures Mathathiæ, & filiorum amicorumque eius, qui tum forte in alia deſerti parte latitabant; expleto planctu ſuper fratres ſuos; inter ſe quid agendum eſſet conſultare cœperunt; ac Deo conſultationes eorum dirigente; ſtatuerunt: non eſſe conſentaneum diuinæ voluntati, neque ipſorum ſaluti expedire, huic hoſtium calliditati non occurrere: alioqui proculdubio breui omnes pariter perituros: propterea ſi deinceps contingat eos in die ſabbati ab hoſtibus laceſſiri, omnimodis eſſe repugnandum.

De geſtis eorū in deſerto.

11 Itaque poſt hæc, congregata ad eos Synagoga Aſſidæorum, quæ viribus erat ſatis valida; & ſucceſſiue accurrentibus alijs multis, partim voluntarie, partim quodammodo coacti, vt ſcilicet ſe de tantis malis eriperent: Mathathias qui eorum omniū Dux ac princeps; Et item, vt creditur, tunc loco impii Alcimi (qui quemadmodum ſupra num. 5. dictum eſt, ad colenda pariter cum Gentibus idola conuerſus, ipſo iure pontificatum amiſerat) communi omnium bonorum conſenſu Pontifex delectus fuerat: Ipſe & filii eius (vt S. Ioan. Chryſoſtomi ſuper Pſal. 43. verbis vtar) tanquā generoſi quidam catuli ex antris exilientes, & è latebris emergentes, ſtatuerunt non ſe ſolos ſeruare; ſed etiam alios quoſcunque poſſent. Itaque ciuitatem, & omnem regionem obeuntes, collegerunt quotquot inuenerunt adhuc ſanos, & integros; & multos etiam qui laborabant, & corrupti erant, in ſtatum priſtinum redegerunt, eis perſuadentes, redire ad legem patriam. Dein collecto inſtructoque exercitu, innopina-

pinatas per regionem agere cœperunt incurſiones; ac Deo bene iuuante, impios, idololatraſque percutere, fugare, perſequi, eorumque aras euertere; pueros autem quotquot in finibus Iſrael incircunciſos comperiſſent, circumcidere. Atque hoc pacto aduerſus idololatras, tam indigenas, quàm externos, fortiter dimicando, patrias leges reſtituere, atque in vſum reuocare ſatagebant. Hæc latius traduntur 1. Machab. cap. 2. ver. 1. vſque ad 49. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 8. & lib. 1. De Bello cap. 1. Et hoc eſt, quod prædixerat Daniel cap. 11. ver. 34. illis verbis: Et cũ corruerint, ſubleuabuntur auxilio paruulo]. Paruulum ſiquidem fuit auxilium, quod Iſraeli iam adeo ab idololatris oppreſſo, ferre poterat Mathathias cum ſuis. Quantus enim erat ipſe, nimirum vir priuatus, pauper, & in deſertum fugatus, qui cum tam paruo comitatu, aduerſus vires Antiochi Aſiæ regis potentiſſimas, confligere auderet? Et nihilominus, Dei beneficio, factum eſt, vt Iudaicum populum tunc deiectum ac penè extinctum, ipſe cum parua ſuorum manu, ſubleuauerit; ipſe erexerit; & contra ſe impiè opprimentes, eduxerit; ac tandem ſuperiorem aduerſarijs reddiderit. Igitur auxilium Mathathiæ paruulum, diuina ope, poſtea mirum in modum excreuit in filios. Et ſubleuatio hæc quantulacunque a principio fuerit; certè paulatim adeo facta eſt magna, vt poſteris aditum aperuerit, non modo res ſuas in ſtatum priſtinum reſtituendi; verum etiam excuciendi penitus a ſe iugum alienigenarum Gentium. Quod quando, & quomodo actum ſit, infra ſuis locis dicemus. Oportet autem hæc quæ hic de Mathathia retulimus, fieri cœpiſſe ſub finem prædicti anni regni Græcorum centeſimi quadrageſimi quinti: Quoniam, vt num. 5. dictum eſt, non niſi ſub finem menſis noni eiuſdem anni, erectum fuerat idolum ſuper altare Dei in Ieruſalem, eidemque ibi ſacrificia offerri, ac deinceps in alijs quoque Iudæorum vrbibus dijs immolari cœptum erat. Quare, ab hoc circiter tempore, initium ſumpſit principatus Machabæorum; qui poſtea perdurauit vſque ad expugnatam ab Herode Ieroſolymam nimirum per annos circiter centum & triginta, vt ſupputari poteſt in tabulis. Intra quod tempus, non principatus ſolum; ſed ſacerdotij pariter tempora omnium, & ſingulorum Ducum regumque, qui de Mathathiæ poſteris prodierunt, diſtinctè ordinatèque, vt etiam ſub anno mundi 3730. num. 3. adnotauimus, tradi poterunt. Fuerunt enim fermè omnes (quemadmodum de Heli dictum eſt) ſimul & Pontificis, & populi Duces, aut reges.

Danielis vaticinium explicatur.

Quando hæc agi cœperint, & de initio principatus Machabæorum, eiuſdemque duratione.

12 Ex dictis apparet non rectè ſenſiſſe eos, qui putarunt Mathathiæ, & filiorum eius pugnas contra Antiochi Duces, & victorias de ipſis reportatas, de quibus nos deinceps proprijs locis agemus, præceſſiſſe; martyria verò ſeptem puerorum, & aliorum quæ paulo ante memorauimus, fuiſſe prædictis bellis poſteriora. Nam (vt ex præmiſſis, & item ſpecialiter ex 2. Machab. cap. 8. ver. 4. vbi tanquam bellorum cauſæ recoluntur iniquiſſimæ paruulorum mortes, apertè colligi poteſt) è contra accidit. Siquidem cum vidiſſent, Mathathias & filij eius, impietates illas intolerabiles, quæ per omnes ferè ciuitates, Antiochi iuſſu, aduerſus Iudæos exercebantur; inde occaſione accepta; cœperunt primo quidem in deſertum aufugere; mox ſe ſe armis defendere; Dein, paulatim augeſcẽtibus viribus, acriter cõtra iniquos, & eiuſdẽ Antiochi milites Duceſque pugnare; ac demum, Deo fauente, eoſdem de Iudææ finibus propellere. Nec refert quod bella, lib. Machab. 1. martyria verò, ſecundo deſcripta inueniantur: Quandoquidem, vt in horum Annalium præfatione num. 1. diximus, & ſub anno mundi 3867. num. 3. confirmauimus; hi duo libri, non ab vno eodemque Auctore; ſed a duobus, diuerſo ordine, conſcripti ſunt. Quod ſi quis nobis opponat B. Ambroſium lib. 1. Officiorum cap. 14. dicentem: Num maiorem de ſuperbo rege Antiocho, Machabæi pueri reuexerunt triumphum, quam parentes proprij? Siquidem illi armati, iſti ſine armis vicerunt. Quibus ſanè verbis inſinuari videtur: quod quemadmodum parentes tempore naturaliter præcedunt filios; ita parentum prælia, fuerint priora filiorum martyrijs. Reſpondemus, id nequaquam neceſſario conſequi; quandoquidem fieri poteſt, vt pro vlciſcenda morte filiorum, poſtea patres pugnam ſuſceperint. Quare ex citata Sancti Doctoris ſententia, elici omnino non poteſt, quidnam præceſſerit; agones ne puerorum, an parentum prælia: id namque ſanctus vir indeciſum ibi reliquit; & tanquam ad maiora intentus, exprimere non curauit. Verum cur eos qui armis vicerunt, vocat parentes eorum,

Quod Martyria præceſſerint, mox bella Machabæorum ſint ſubſecuta.

Qq qui

Digitized by Google

qui martyrio coronati ſunt. An quod omnes ex vna eademque cognatione fuiſſe crediderit? & propterea Mathathiam, & filios eius, qui iam viri erant, puerorum parentes appellarit, more Hebræorum, qui vt ſæpius dictum eſt, ſolebant cognatos omnes, ſi natu maiores eſſent, parentes dicere, ſi minores, filios, ſi æquales, nuncupare fratres. An verò (ſi cui magis placet, quos B. Ambroſius, proprios puerorum parentes vocat; re vera fuiſſe veros eorundem patres, vt verba eius indicare videntur) fortaſſe alicubi Sanctus Doctor reperit proprios puerorum parentes, videlicet ſeptem fratrum, & illorum infantulorum, quos vberibus matrum ſuſpenſos, per murum præcipitatos ſupra nu. 7. diximus, poſtea (quod non eſt improbabile) Machabæis iunctos, aduerſus Antiochi Duces fortiter dimicaſſe, ac de illis victores, reuexiſſe triumphos? Hoc ſi verum eſt, poſſumus quod idem ſanctus de prædictis pueris protulit; ad alios pariter vniuerſos extendere, quos (præter in ſacra ſcriptura memoratos) ſanè plurimos extitiſſe dubium non eſt; qui eadem de cauſa ab Antiocho, & eius miniſtris variè torti atque necati ſunt: Veriſimile enim eſt, eorum parentes libenter poſtea Machabæis adhæſiſſe, & ſimul cum ipſis fortiter admodum contra Antiochi copias dimicaſſe, vt natorum, vxorumque innoxium ſanguinem impiè fuſum, vlciſcerentur, ac ſe ipſos, patriamque ab idololatrarum impietate ac immanitate liberarent. Et hæc dicta ſint, ne quis temere tantum virum in ſacra hiſtoria lapſum audeat ſuſpicari; aut quod peius eſſet, ne prænotatum forte errorem, eiuſdem Sancti Doctoris auctoritate, perperam quis tueri ſe poſſe præſumat.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3888.

SEXTÆ MVNDI ÆTATIS
ANNVS 442.

Mathathias, poſt ſanctiſſima monita filijs data, moritur.

ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſexto ad finem declinare
incipiente, vt paulo poſt probabitur; Mathathias, morti appropinquare ſe 1
ſentiens, enixe hortatur filios ſuos, vt memores egregiorum operum, quæ patres eo-
rum (quorum plurimos nominatim per ſingulas prope generationes, & ipſorum ge-
ſta recenſuit) pro lege & gloria Dei intrepidè geſſerunt; & præmiorum grandium,
quæ pro his ab eodem ſummo Deo conſecuti ſunt, ipſi quoque pariter, eorum exem
pla ſecuti, pro patrijs ſanctiſſimisque Dei legibus, contra hoſtes diuini cultus, fiden
ter fortiterque pugnare ne vnquam omittant. Et vt Simonem, vtpote virum conſi-
lij, auſcultare tamquam patrem; Iudam verò fortem viribus, tamquam militiæ prin
cipem ſequi, eorumque placitis obtemperare ne recuſent. Quibus dictis benedi-
xit eis, & appoſitus eſt ad patres ſuos, ſepultusque a filijs ſuis in ciuitate Modin; &
planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, vt dicitur 1. Machab. cap. 2. verſic. 49.
vſque ad finem capitis, & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 8. & 9. & libr. 1. de Bello
cap. 1. Neceſſe verò eſt Mathathiam obijſſe, vt diximus, ſub finem huius anni; ſi
(quemadmodum ait Ioſephus 12. Antiq. cap. 8.) exacto ſui principatus anno defun-
ctus eſt. Quandoquidem ſub finem anni præcedentis, vt nos ibidem num. 11. ad-
notauimus, ipſe bonorum princeps effectus, cœperat præliari bella Domini.
Igitur

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3889.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 443.

Iudas Machabeus Dux Iudæorũ & Pontifex, & quædam eius geſta.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſeptimo circiter ineunte, pro Mathathia, ſurexit dux in Iſrael Iudas filius eius, cognomine Machabæus, qui 2. Machab. cap. 5. ver. 27. dicitur decimus; nimirum decimus Iudæorum Pontifex, ab initio regni Græcorum, vt ibidem exponunt Gloſſa Ordinaria ex Rabano, & Lyranus; quamquam non eodem modo ab ipſis idem numerus ſupputetur. Iſte Iudas, adiutus a fratribus ſuis, & ab ijs qui ſe patri ſuo adiunxerant, multa fortiter geſſit, quæ ſummatim tanguntur 1. Machab. cap. 3. ver. 1. vſque ad 10. & 2. Machab. ca. 8. ver. 1. vſque ad 8. vbi dicitur: quod primo quidem latenter cum ſuis introiens in caſtella, conuocabat cognatos, & amicos, & eos qui permanſerant in Iudaiſmo, atq; hoc pacto reduxit ad ſe ſex millia virorum: & inuocato Domino, vt vindictam ſumeret de his qui exterminabant populum Domini; ipſe ſicut catulus leonis rugiens in venatione, & tanquam Gigas indutus arma bellica, perſecutus eſt iniquos, & breui intolerabilis efficiebatur Gentibus: etenim ex improuiſo, & præſertim noctu, ſuperueniens caſtellis, & ciuitatibus, ſuccendebat eas; & opportuna loca occupans, multas hoſtium ſtrages faciebat; & perambulans ciuitates Iuda, perdebat impios ex eis; atque ita conturbati repulſique ſunt inimici eius, & directa eſt ſalus in manu eius. Quæ res exacerbabat quidem reges multos, ſeu miniſtros regis valde: Verumtamen è conuerſo, admodum lætificabat Iſraelitas, videntes tantam Ducis ſui virtutem, ob quam, ſama eius vbique diffundebatur, & iam nominatus erat vſque ad nouiſſimum terræ illius. Hæc in vniuerſum, locis Machab. citatis, de Iuda inuenies; & item apud Ioſephum 1. de Bello cap. 1.

Apollonium & Seron regis Duces prælio vicit. & primum etiam interfecit.

2 Vt autem ad magis ſpecialia, ordine, deſcendamus. Videntes Regij Iudam indies proficere, cœperunt vnus poſt alterum ducere acies contra ipſum. Et primo Apollonius Samariæ præfectus, tanquam proximior, congregatis Gentibus, cum manu forti veniebat: Cui Iudas protinus obuiam profectus eſt; & commiſſo prælio, illum occidit, exercituq; eius partim interfecto partim fugato, accepit ſpolia eorũ, & gladiũ Apollonij, quo poſtea ad cõfuſionem terroremq; inimicorum, in prælijs ipſe vti voluit. Forte autem iſte Apollonius ille eſt, qui (vt ſub anno mundi 3886. num. 1. dictum eſt) ſimulata prius cum Iudæis pace, mox eoſdem ſabbatizantes, ac nihil mali ſuſpicantes, ex improuiſo aggreſſus, percuſſit ingenti plaga, Ieroſolymamque vaſtauit; qui nunc demum debitas iniquitatis ſuæ pœnas dedit. Poſt hæc princeps exercitus Syriæ, nomine Seron; ratus gloriam conſequi non modicam, ſi Iudam, & Iudæos, qui cum ipſo impia regis edicta ſpernebant, debellaſſet; præparato exercitu, venit cum eo vſque Bethoron, vbi tum forte aderat Iudas cum paucis ieiunio faticatis; qui propterea hæſitabant pugnare contra multitudinem hoſtium tam grandem, ſed confirmati verbis Iudæ, & alacriter certamen aggreſſi, contriuerunt Serõ, & exercitum eius, occiſis octingentis viris, reliquis verò vſque ad terram Philiſthinorum in fugam actis. Exinde ergo etiam finitimæ gentes cœperunt pertimeſcere Iudam, & fratres eius. Et peruenit ad regem nomen eius, nam de prælijs Iudæ loquebantur omnes 1. Machab. capitulo 3. verſiculo 10. vſque ad 27. & Ioſephus 12. Antiq. cap. 10.

Antiochus parat exercitum contra Iudæos.

3 Vt primum ergo audiuit Antiochus rex tumores iſtos, iratus congregauit exercitum grandem ab vniuerſo regno ſuo, caſtra fortia valde; apertoque ærario ſuo, dedit ſtipendia ſingulis in annum, & mandauit vt eſſent parati ad omnia: veruntamen

Mandat Lyſia, vt Iudaos exterminet, ipſe verò in Perſidem properat.

cum cognouiſſet defeciſſe in theſauris ſuis pecuniam; conſternatus animo, cogitauit ire in Perſidem ad exigenda illarum regionum tributa. Itaque relicto Lyſia, qui negotijs regni a flumine Euphrate, vſque ad flumen Ægypti, præeſſet; & curam gereret Antiochi filij ſui, donec ipſe rediret: tradidit ei mediam partem exercitus, & elephantos, præcipiens vt mitteret ad extirpandos Iſraelitas de Iudæa, & ſorte diſtribueret alienigenis terram eorum. Quibus mandatis, ipſe Rex cum reliqua exercitus parte, eodem anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſeptimo profectus eſt in Perſidem, primo Machab. capitulo tertio, verſiculo 27. vſque ad 38.

Lyſias eligit Duces contra Iudaos.

Lyſias ergo, vt mandata regis, de Iudeis penitus a terra ſua exterminandis impleret; elegit Ptolemæum Dorymini filium, Ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, cuius ſub annis mundi 3882. nu. 1. & 3886. num. 7. meminimus, & Nicanorem, & Gorgiam: & miſit cum eis quadraginta millia peditum, & ſeptem millia equitum, vt irent in terram Iuda, & diſperderent eam, 1. Machab. cap. 3. ver. 38. & 39. Verum illis, neſcio quamobrem, expeditionem cunctantibus: Philiphus quem Rex, vt dicitur 2. Machab. cap. 5. ver. 22. Ieroſolymis præfecerat: videns quod Iudæ interim res proſperè cederent, & quotidie magis proficerent; ſcripſit ad prædictum Ptolemæum, vt rebus regis auxilium quantocius ferret: non enim expedire amplius illud differre. Is ergo, qui tum forte graui aliqua de cauſa detentus, cum toto exercitu, vt decreuerat, venire non potuit: ſtatim miſit Nicanorem, cum viginti millibus, vt vniuerſum genus Iudæorum delere curaret: adiuncto eidem Gorgia, viro in re militari exercitatiſſimo. Aſſumpta ergo hac expeditione Nicanor, cogitare cœpit rem gratiſſimã ſe regi facturum, ſi tributum duo millia talentorum, quod Romanis dandum erat, ex Iudæorum captiuitate, quam certo ſe facturam ſupponebat, eidem regi ſuppeditaret: Propterea conuocatis mille maritimarum ciuitatum negotiatoribus, ſpopondit ſingulo talento ſe eis nonaginta Iudæorum mancipia diſtracturum: qui hac pollicitatione freti, cum magna vi auri & argenti, venerunt & ipſi in caſtra Nicanoris, vt captiuorum coemptioni præſto eſſe poſſent.

Iudas parat ſe ad dimicandũ contra Duces regios.

Interea Iudas, cum audiſſet exterminium, quod iubente rege, Iudæis parabatur; 5
congregauit ſuos, vt eſſent parati ad prælium. Et quoniam maxima erat hoſtium vis; & bellum, omnium, quæ præceſſerant periculoſiſſimum: & multi de ſuis trepidabant; operæ pretium duxit, eos prius ſollemni quadam ratione ac deuotione, ad illud præparare. Itaque, quia tunc Ieruſalem occupata erat ab alienigenis, & templum prophanatum iam fuerat: conuentu facto in Maſpha, vbi olim locus orationis erat in Iſrael: & cilicijs induti, conſperſiſq; cinere capitibus, ac ſciſis veſtibus ieiunauerunt illa die, expandentes libros legis, vt ſic paratos ſe pro illa mori profiterentur: attulerunt quoque ornamenta ſacerdotalis, & primitias, & decimas, & ſuſcitauerunt Nazaræos, qui impleuerant dies: Et ſimul omnes clamabant magnis vocibus ad Dominum, vt adiuuaret eos. Quibus expletis, confeſtim Iudas constituit fratres ſuos Duces populi, & ſub eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decuriones, ſiue decanos, inſtruxitque exercitum ſeptem millia virorum: & dimiſſis formidoloſis, alijsque quos lex Deuteron. cap. 20. ver. 5. vſque ad 9. dimitti præcipit; mouit caſtra ad auſtrum Emmaum, non valde procul ab hoſtium exercitu; ibique ſuos ad fidenter fortiterque præliandum, propoſitis aliquot antiquorum exẽplis, animauit. Accidit autem, vt Gorgias, aſſumptis quinque millibus peditum, & mille equitum electorum, putaret ſe noctu, & ex improuiſo, aggredi & diripere caſtra Iudæ: At ille præueniens diſceſſit cum exercitu ſuo, vt inuaderet caſtra Gentium, hoc eſt Nicanoris. Gorgias ergo, cum neminem reperiſſet in caſtris Iudæ, ratus eos aufugiſſe, quærebat eos in montibus. Iudas verò diluculo, tametſi aduertiſſet de ſuis reperiri ad tres mille viros pene inermes; hoſtes verò validos, & armis bene inſtructos, equitatuque vallatos; nihilominus, diuino fretus auxilio, magna animi conſtantia, ſuis denuo ad pugnam excitatis, cum hoſte conflixit; ac Deo bene

Prælio vicit Nicanorem.

iuuante, contriuit exercitum eius, occiſis in vno quidem congreſſu, ſuper nouem millia hominum, & reliquis, vulneribus debilitatis ac fugatis: quos propter diem ſabbati ſuperuenientem, longius perſequi non potuit. In alio autem congreſ-

ſu,

ſu, percuſſit Iudas de eodem Nicanoris exercitu vſque ad tria millia, perſequēs eos vſque ad Gezeron, & ad cāpos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Reuerſus autē ad hoſtiū caſtra, cōtinuit ſuos, ne ad ſpolia diripiēda diffluerent; ſed magis parati ſtarent ad dimicandū cū Gorgia, contra eos veniente. Et ecce, hæc adhuc loquente Iuda, viderunt partem exercitus Gorgiæ de monte proſpicientem: Verumtamen, vt cognouit Gorgias contritum eſſe Nicanorem; & caſtra eius ſuccenſa; & Iudam cum exercitu ſuo paratum contra ſe quoque confligere; fugit & ipſe cum ſuis. Iudas verò ſecurus ad ſpolia Caſtrorum detrahenda redijt; inuenitque opes magnas, hyacinthū, & purpuram marinam, & argentum, aurumque multum; & præſertim illum, vt arbitror, quod ſecum attulerant præfati negotiatores ad Iudæorum coemptionem. Et hymnos canentes, benedicebant Dominum. Collectis deinde hoſtium armis, & ſpolijs; debilibusquoque, & orphanis, ac viduis, diuiſerunt prædam.

6 Nec inde multo poſt, dimicauit etiam Iudas cum duobus alijs Ducibus, Timotheo ſcilicet & Bacchide; qui vt arbitror miſſi a Ptolemæo, cum reliqua parte exercitus, ſuperuenerant: & interfecit ex ijs Iudas ſuper viginti millia; & cum eis Philarchen virum ſceleſtum, qui in multis Iudæos afflixerat; pro quo quidam non ineptè intelligunt Philippum illum, quem rex Ieroſolymis præfecerat: Philarchen enim non perſonæ, ſed dignitatis nomen fuiſſe perhibent. De prædictis autem Timotheo, & Bacchide, vtrum ijdem ſint, qui 1. Machab. cap. 5. & 7. memorantur, tametſi incertum ſit; certum tamen eſt, hoc bellum diuerſiſſimum eſſe ab ijs, qui locis citatis deſcribuntur; ſiquidem conſtat quod Antiochus adhuc viuens in ſuperioribus regni ſui regionibus, non ſolum audiuit de Lyſia a Iudæis fugato & de cultu Dei in Ieruſalem reſtituto, vt legitur 1. Machab. cap. 6. ver. 6. & 7. Sed etiam quæ contra Nicanorem, & Timotheum geſta fuerant, quemadmodum refertur 2. Machab. cap. 9. ver. 3. Quare hoc bellum ante; illa vero poſt purificatum Templum accidiſſe, nemo negare poteſt.

Et Timotheū, et Bacchidem.

7 Ceterum Iudæi, parta etiam hac tertia tam grandi victoria; munitiones quoque excelſas facile obtinuerunt, & ingentes prædas; & arma quidem de hoſtibus collecta, locis opportunis diſtribuerunt; reliqua verò ſpolia Ieroſolymam detulerunt (expulſis nimirum inde alienigenis, præterquam ab arce Sion, vt infra ſub anno proximo num. 2. patebit) & æquam de præda portionem, debilibus, pupillis, viduis, & ſenioribus, diſpertierunt. Cum autem læti Ieroſolymis celebritatem agerent, pro victoria gratias Deo agentes; audiſſentque Caſthenem quendam, qui ſacras ianuas incenderat, præ Iudæorum timore, in quoddam domicilium confugiſſe; facto populi concurſu, eundem in eodem domicilio flammis conſumpſerunt; digna ei mercede pro ipſius iniquitate reddita. Hæc Iudæi. Regij verò Duces, Timotheus, Bacchides, Gorgias, & qui ceteris eminebat Nicanor, turpi fuga, ſibi ipſis conſuluerāt. Et ipſe Nicanor, præter ſpem humiliatus, & vltraquā dici poteſt confuſus, Antiochiam reuerſus, prædicabat protectorem Deum habere Iudæos, quod leges ab ipſo inſtitutas, ſequerentur. Lyſias autem, qui ibidem pro rege reſidebat; his auditis, conſternatus animo deficiebat, quod non qualia ſperabat, & rex mandauerat, contigiſſent in Iſrael. Quæ omnia 1. Machab. cap. 3. ver. 38. vſque ad 28. proximi capitis. Et 2. Machab. cap. 8. ver. 8. vſque ad finem ſparſim, & promiſcuè tradita, clarioris doctrinæ gratia, eo quo diximus ordine, hic referre curauimus. quorum aliqua item refert Ioſephus 12. Antiq. cap. 11.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3890.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 444.

1 ANNO ſequenti (vt ſignater notatur 1. Machab. cap. 4. ver. 28. & apud Ioſephum cap. citato) qui erat annus regni Græcorum centeſimus quadrageſimus

Lyſias cũ exercitu venit in Iudæam.

octauus, vt capite Machab. adducto ver. 52. patet; & erat primus Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ quartæ, vt conſtat tum ex Ioſepho ibidem, tum ex tabulis; Congregauit Lyſias exercitum electorum ſexaginta millia peditum, & quinque millia equitum; vt omnino debellaret Iudæos, quemadmodum ei præceperat rex: Et veniens ipſemet cum vniuerſis copijs in Iudæam, caſtra poſuit in Bethoron; cui cõfeſtim occurrit Iudas cum decem millibus; & inuocato Domino alacer inijt cum eo pugnam; & occiderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum. Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Iudæorum audaciam, quippe qui parati eſſent aut vincere, aut fortiter mori: abijt in Antiochiam, vt aucto exercitu, rurſum veniret in Iudæã, quemadmodum traditur loco Machab. proxime citato vſque ad ver. 36. & apud Ioſephum vbi ſupra.

A Iuda fugatus redijt in Antiochiam.

Iudas templũ purificat.

2 Interea Iudas, & fratres eius, contritis hoſtibus, decreuerunt aſcendere Ieroſolymam, & mundare templum. Itaque congregato omni exercitu, Domino ſe protegente, præter ciuitatem, quam (vt ſub anno præcedenti num. 7. diximus) iam ceperant, etiam templum (quod adhuc ab hoſtium præſidio in arce manente obſidebatur) receperunt; & aras, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demoliti ſunt. At vt viderunt ſanctificationem deſertam, & altare prophanatũ, & portas exuſtas, & paſtophoria diruta, & in atrijs virgulta nata velut in ſaltu; planxerunt planctu magno: quo expleto delegit Iudas viros, qui pugnarent aduerſus præſidium alienigenarum quod erat in arce, ne exeuntes, impedirent eos a purificatione templi; & elegerunt Sacerdotes, qui eãdem purificationem facerent; & purgato templo dirutoque altari, quod a Gentibus fuerat prophanatum, repoſitisque ſeorſum lapidibus, donec veniret Propheta, qui reſponderet de eis; ædificauerunt altare holocauſtorum nouum, ad præſcriptum legis; & reſarcita anteriori domo, quæ ſancta dicebatur, fecerunt vaſa ſancta noua, & intulerunt candelabrum, & altare incenſi, & menſam propoſitionis in templum; & extenderunt vela; & omnia perfecerunt; quæ ad reſtituendum verum Dei cultum opus eſſe videbantur; & denique ipſam ædem, vt diximus, iam reparatam, & atria eius perpurgata, ſanctificauerũt, vt accurate deſcribitur 1. Machab. cap. 4. ver. 36. vſque ad 52. & 2. Machab. cap. 10. ver. 1. vſque ad 5. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 11. Quoniam autem loco Machab. hic prius allegato de vnico tantum candelabro, & vnica menſa fit mentio; Et probabile eſt Machabæos inſtauraſſe omnia eo modo quo prius fuerant in templo; Videtur hinc deſumi poſſe, quod in templo poſt reditum de Babylonia ædificato, non decem candelabra, & decem menſæ extitiſſent, quæ antea fecerat Salomon; ſed vna duntaxat menſa, & vnum candelabrum, quemadmodum olim in tabernaculo fecerat Moyſes. Quod ſi verum eſt, oportet in hoc quoque diuerſum fuiſſe ſecundum templum a primo, vt ſub anno mundi 3540. num. 3. dictum eſt.

Incipiunt fieri in templo purificato ſacrificia.

3 Igitur, die vigeſima quinta menſis noni, qui dicebatur Caſleu, eiuſdem anni centeſimi quadrageſimi octaui, ante matutinum ſurgentes, & de ignitis ſiue igniferis lapidibus igne concepto, obtulerunt cum canticis, & citharis, & Cinyris, & cymbalis, & lætitia magna, ſuper altare holocauſtomatum nouo, ſacrificia; & poſuerunt incenſum ſuper altare thymiamatis, & lucernas accẽſas in candelabro, & panes propoſitionis ſuper menſã in templo, ſicut prius fieri conſueuerat; & proſtrati in terrã adorabant, & benedicebant Deum, qui proſperauerat eis, obſecrantes, ne deinceps vnquam amplius ſancta eius a gentibus pollui permitteret; ſed & ſi quando peccaſſent, mitius cum eis ageret, vt videre eſt locis proximè citatis.

Templi purificatio quando facta, & quam diu eius pollutio perdurauerit.

4 Sanè hæc templi purificatio contigit eodem met die, quo ante aliquot annos a gentibus pollutum fuerat, vt expreſsè traditur 1. Machab. ca. 4. ver. 54. & clarius 2. Machab. cap. 10. ver. 5. Et euidenter colligitur ex collatione duorum ſcripturæ textuum, nempe 1. Machab. ca. 1. ver. 57. & 62. Vbi dicitur: quod die vigeſima quinta menſis Caſleu anni centeſimi quadrageſimi quinti; cœperunt gentes ſacrificare idolo ſuper aram: Cum alijs duobus ſacris textibus, nimirum 1. Machab. capit. 4. ver. 52. & 2. Machab. cap. 10. ver. 5. vbi legimus: quod in eadem vigeſima quinta die menſis Caſleu, anni centeſimi quadrageſimi octaui, obtulerunt ſacrificia ſecundum legem. Ex quibus ſanè locis vtique conſequitur & templum eodem die fuiſſe mundatum quo prius fuerat prophanatum; & hanc eius contaminationem tribus præciſè annis perduraſſe.

Sed

5 Sed dicet aliquis: Quomodo ergo verum eſt, quod loco Machab. proximè citato dici videtur: dictam templi purificationem factam eſſe poſt biennium? Et item quomodo veridicus inueniri poterit, Ioſephus qui lib. 1. De Bello cap. 1. non procul ab initio, vbi de Antiocho Epiphane verba faciens, dicit: quod ipſe templum ſpoliauit, & quotidianæ religionis aſſiduitatem, per annos tres, ſexque menſes, inhibuit? Cuius ſententiam ſequuntur Ianſenius in ſuæ Concordiæ Euangelicæ cap. 122. & Pererius lib. 5. in Danielem ſuper illa verba capitis 4. Septem quoque tempora mutabuntur &c. dicentes: Antiochi perſecutionem aduerſus Iudæos; vel potius Ieroſolymitani templi prophanationem ab eo factam, duraſſe per tempus, & tempora, & dimidium temporis; hoc eſt tribus annis cum dimidio: & totidem annis duraturam Antichriſti perſecutionem in prædicto Antiocho præfiguratam. Conſtat enim memoratam phraſim, videlicet tempus, & tempora, & dimidium temporis, qua Daniel cap. 7. ver. 25. & cap. 12. ver. 7. & eius exemplo Ioan. in Apocalypſi cap. 12. ver. 14. vſi ſunt, exponi ab eodem Daniele cap. 12. ver. 11. per mille ducentos nonaginta dies. Et ab eodem Ioan. Apocalyp. cap. 13. ver. 5. & cap. 11. ver. 2. per menſes quadraginta duos. Et ibidem ver. 3. & cap. 12. ver. 6. per dies mille ducentos ſexaginta; quæ tres temporum ſummæ continent ſingulæ annos circiter tres cum dimidio. Nam licet non ſine myſterio, in prima ſuperſint dies duodecim; in tertia autem deficiant dies decem & octo; certum eſt ſecundam præcisè tres annos ſemis ſolares integros facere; computatis nimirum duodecim menſibus pro ſingulo anno. Igitur ſi tribus circiter annis cum dimidio durauit prædicta templi prophanatio; Quomodo dici poteſt, quod poſt biennium; aut quod ſtatim in fine triennij ex quo pollutum fuerat, facta ſit templi purificatio?

6 Reſpondemus, vtique tria hæc (ſi accuratius tempora diſtinxerimus) poſſe vera reperiri. Nam certum eſt, quod à tempore, quo primũ ſacrificari cœptũ fuit idolo, ſuper altari holocautomatum, iuſſu Antiochi, collocato; vſque ad tempus, quo ſuper altari nouo ibidem, loco prioris prophanati, extructo; cœperunt offerre ſacrificia Domino; fluxerunt præcisè anni duntaxat tres integri; vt ex ſcripturæ locis ſupra allegatis manifeſtum eſt; & disertis verbis teſtatur Ioſephus 12. Antiq. cap. 11. dicens: Integro triennio deſertum fuit templum, poſt factam ab Antiocho prophanationem. Ea enim incidit in annum centeſimum quinquageſimum quintum, & diẽ Apellæi menſis vigeſimum quintum, Olympiade centeſima quinquageſima tertia: renouatum eſt autem eadem die, anno centeſimo quadrageſimo octauo, Olymp. iadē centeſima qainquageſima quarta. Et idem ferè tradit Euſebius in Chronicis.

7 Si autem attendamus tempora defluxa ex quo cœptum eſt prædicto ſacrificari idolo, vſque ad determinationem factam mundandi ſancta; quando ſcilicet Iudas contritis hoſtibus, & coacto Iudæorum conuentu, decreuit purificare templum, & ad hoc venit cum ſuis in Ieruſalem, vt ſupra num. 2. dictum eſt; proculdubio veraciter dicere poſſumus, ipſam templi purificationem, poſt biennium fieri cœpiſſe; id eſt poſteaquam iam exacti erant duo priores anni ab eius prophanatione. Nam ſi in fine tertij anni, abſoluta fuit ipſa templi purificatio; vtique oportet eandem per plures antea menſes, puta ſex aut ſeptem, fuiſſe inchoatam; non enim minori tempore videntur fieri potuiſſe omnia, quæ num. citato retulimus: nimirum aſcenſus Iudæ cum exercitu in Ieruſalem, magnus ille omniũ luctus, vt viderunt ſanctificationem deſertam, & contaminatam. pugna virorum Iuda cum alienigenis in arce exiſtentibus. mundatio ſeu ſanctificatio Sacerdotum. demolitio ararum ac delubrorum, atque altaris contaminati, idolique ſuper eo poſiti. ædificatio noui altaris holocautomatum. & altaris incenſi. & candelabri aurei, ac lucernarum eius. & menſæ propoſitionis. & vaſorum ac velaminum. & reparatio ædis ſanctæ, & portarum atque Exedrarum, & Atriorum, & eiuſmodi alia, quæ neceſſario fienda erant antequam inciperent immolare in templo ſacrificia Domino. Quare illa verba poſt biennium: quæ habentur 2. Machab. cap. 10. ver. 3. licet videantur referri tantummodo ad primam illam hoſtiarum oblationem, id eſt ad terminum abſolutæ iam purificationis; vera tamen referenda ſunt etiam ad initium eius, hoc eſſe ad Iudæ aduentum in Ieruſalem pro ipſa templi purificatione peragenda, qui ibidem in ipſo capitis initio præparari cœptus fuerat.

De-

8 Denique ſi tempora hæc metiri voluerimus à primo illo valde memorabili contaminationis templi initio, quando ſcilicet Apollonius ab Antiocho rege Ieroſolymam miſſus, facta ingenti Iudæorum ſtrage, ſe ſe cum ſuis recepit in Sion, olim ciuitatē Dauid, tanquam in arcē bene munitā, & inde iugiter diſcurrens in circuitu ſanctificationis perimebat omnes ad templum deuotionis cauſa accedentes (ex tunc enim cœperunt Iudæi a ſacrificijs in templo offerrendis præpediri, & ipſum templū tunc cœptum eſt multa innoxij ſanguinis effuſione, commaculari; Quod poſtea plenius præſtitum eſt, quando, diuulgato regis edicto de Iudæis ad ritus Gentium tranſferrendis, miſſus etiam fuit Ieroſolymam ſenex ille Antiochenus, qui abominandū Iudæis idolum in altari collocauit; & eidem ſacrificia fieri mandauit, vt latius ſub anno mundi 3887. num. 1. 3. & 4. dictum eſt) ſi, inquam, non ab abſoluta, ſed ab inchoata templi pollutione, vſque ad perfectam eius emundationem, temporis intercapedinem metiri voluerimus, certè inueniemus illam fuiſſe annorum circiter triū cum dimidio, vt ex dictis ſub anno mundi citato num. 1. inferri poteſt.

De tēpli, et altaris dedicatione & feſti Encaniorum inſtitutione,

9 In hac quoque templi emundatione, celebrarunt altaris, & templi dedicationem diebus octo, ornantes faciem templi coronis aureis, & ſcutulis, & huiuſmodi, offerentesque in eo holocauſta ad præſcriptum legis. Sed & octo iſtos dedicationis dies celebrarunt in modum ſeu ſimilitudinem ſollemnitatis tabernaculorum; quæ ſimilitudo in eo ſita erat, quod quemadmodum feſtiuitas Scenopegiæ, ſeu tabernaculorū, celebrabatur per octo dies continuos, & in memoriam tabernaculorum in quibus habitauerant patres eorum per deſertum; ipſi quoque ſub tentorijs noctu manentes, per diem procedebant geſtantes in manibus ramos virides: Sic in hoc Encæniorum feſto, quod pariter octo diebus perdurabat, tametſi non habitarent in tabernaculis; ferebant tamen ſurculos palmarum aliarumque arborum; recolentes exilij ipſorum tempus proximè præteritum, quando ſcilicet cogebantur feſta ſua, non in templo, quod profanatum erat, agere; ſed in montibus & ſpeluncis, more beſtiarum; & nunc diuino beneficio de tantis erumnis eruti, in hunc præſertim modum, benedicebant Domino qui proſperauerat eis, & conceſſerat, vt templum denuo recuperare, mundare, atque in eo feſta ſua celebrare potuerint. Inſuper communi omnium decreto ſtatuerunt præcipientes vniuerſo Iſraeli, vt deinceps quotannis, celebraret die vigeſima quinta, menſis Caſleu hanc eandem ſollemnitatem, per octo dies continuos, quemadmodum diſerte traditur 1. Machab. cap. 4. ver. 56. vſque ad 60. & breuiter repetitur 2. Machab. capitulo 10. verſi. 6. vſque ad 9. Hæc eadem narrat Ioſephus 12. Antiq. cap. 11. hiſce verbis: Celebrauit autem Iudas recepti templi feſtiuitatem per dies octo ſacrificans, in quibus nullum voluptatis genus omiſſum eſt; ſed populo quidem ſumptuoſum ac ſplendidum epulum eſt exhibitum, In Dei verò laudem, hymnis, & canticis perſonabant omnia: tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios, & priſcam religionem, occupauit gentis eius animos, maxime quod ea felicitas ex inſperato obtigerat; vt lex lata ſit ad poſteros, quæ iuberet quotannis hoc feſtum reparati cum ceremonijs templi, per octo dies celebrari: Et ex eo tempore mos hic apud noſtros obtinuit; vocamusque hanc, feſtiuitatem luminum, opinor ideo, quod ex inſperato nobis illuxerit tanta felicitas. Sic Ioſephus.

Feſti Encaniorum plura nomina.

10 Pluribus ergo nominibus hæc dedicationis templi celebritas poſtmodum nuncupata fuit: nimirum feſtiuitas luminum, ob cauſam proxime allatam. Item Scenopegia menſis Caſleu, vt videre eſt. 2. Machab. cap. 1. ver. 9. vbi legimus: Et nunc frequētate dies Scenopegiæ menſis Caſleu. Vbi ſignanter additum eſt illud-menſis Caſleu-ad differentiam vulgatæ apud Hebræos Scenopegiæ, quæ ſine vlla additione abſolute vocabatur Scenopegia, & non in die vigeſimo quinto menſis Caſleu, qui erat menſis anni ſacri nonus; ſed die decimo quinto menſis ſeptimi agi ſolebat, vt præceptum fuerat Leuitici cap. 23. ver. 34. & ſequentibus. Puto autem, ideo ſic ea fuiſſe appellatam, quod in memorato decreto non ſimpliciter præceptum fuiſſet, vt ſingulis annis hæc templi dedicatio celebraretur; ſed etiam vt eo prorſus modo fieret, quo tunc primum, nimirum Iudæ temporibus facta fuerat, videlicet in modum feſtiuitatis Scenopegiæ, ſeu tabernaculorum, quemadmodū clare exprimitur 2. Machab. cap. 10. ver. 6. Denique hoc feſtum appellatum quoque fuit Encænia, a cænon Græcè, quod Latinè ſignificat nouum: quandocunque enim nouum aliquid fuerit

dedi-

dedicatum, encænia vocantur, vt ait S. Auguſtinus tract. 48. in Ioan. circa initium. Et hæc eſt illa feſtiuitas, cuius meminit in Euangelio S. Ioannes c. 10. ver. 22. dicens: Facta ſunt Encænia in Ieroſolymis &c. vt planè indicant verba quæ ibidem ſubiunguntur: & hiems erat: etenim, quemadmodum (vt ſub anno mundi 2544. num. 11. diximus) Niſan, anni Hebræorum ſacri, menſis primus, ſæpenumero partem habet noſtri Martij & Aprilis: ita nonus, vocabulo Caſleu, concurrit ex parte cum noſtro Nouembri, & Decembri. Huc accedit, quod quamuis in ſacro volumine, duas quoque alias ante iſtam, legamus factas eſſe Ieroſolymitani templi dedicationes; nulla tamen illarum, niſi hæc, in hieme contigit. Nam prima, vt ait S. Cyrillus in Ioan. lib. 7. cap. 9. a Salomone celebrata fuit cum magna gloria, & totius regni pace, autũnali tempore, videlicet menſe ſeptimo, vt apertè traditur 3. Reg. cap. 8. ver. 2. & 2. Paralip. cap. 7. ver. 10. Secunda verò, a Zorobabele, & Ieſu Sacerdote magno, cum reliquis filijs Babbylonicæ tranſmigrationis, verno tempore facta eſt; videlicet in menſe Adar, vt dicitur 1. Eſdr. cap. 6. ver. 15. & 16. qui menſis partim Februario, & partim noſtro reſpondet Martio. Tertia autem, vt diximus, a Iuda Machabæo, & fratribus eius, acta eſt die vigeſima quinta menſis Caſleu; quando etiam ſpeciatim cõſtitutum eſt, vt ſingulis annis, hæc eadem dedicatio, ſollemnibus frequentaretur officijs. Quæ planè conſtitutio, vſque ad tempus Saluatoris ſeruata eſt; ſicut i Euangelij lectio declarat. hæc ex S. Cyrillo. Cui ſi quis opponat: Videri aliam inſuper tempore Herodis fuiſſe factam; vt ex Ioſepho in calce libri 15. Antiq. colligi poteſt; dicimus: de hac nuſquam haberi, neque quo anni tempore facta fuerit, neque quod quotannis poſtea celebrari iuſſa ſit.

11 Eodem tempore, ædificauit Iudas, hoc eſt, ędificare cœpit montem Sion (nimirum illam montis partem in qua erat templũ, vt declaratur 1. Machab. c. 6. ver. 7.) inſtaurans in circuitu eius muros altos, & turres firmas, quas olim Artaxerxes Longimanus Rex Perſarum (vt anno mundi 3610. num. 9. diximus) ædificauerat; & quas in eiuſdem templi expugnatione; cuius ſupra num. 2. meminimus, demoliri contigerat; & cuſtodias, ad hoſtem arcendum, impoſuit. Et inſuper muniuit Bethſuram, vt ea, tamquam propugnaculo, Iudæa protegi poſſet contra hoſtium conatus per viam Idumææ impendentium. 1. Machab. cap. 4. ver. 60. & 61. & Ioſephus 12. Antiq. cap. 11. prope finem. Erat autem Bethſura, ciuitas ſiue Caſtrum in finibus Iudææ poſitum, vt dicitur 1. Machab. cap. 14. ver. 33. contra faciem Idumææ, 1. Machab. cap. 4. in fine, natura quoque ſatis firmum, vtpote in anguſto quodam montium loco ſitum, rupibusque vallatum, & ab Ieruſalem ſtadijs quinque diſtans, vt legimus 2. Machab. cap. 11. ver. 5. Ex quo licet colligere, quam arcti, & Ieroſolymia proximi eſſent tunc temporis, ſaltem ab illo latere, Iudææ fines. Cuius rei cauſam eſſe arbitror, quod Idumæi, quando Iudæos Antiochus tantopere infeſtabat, dilatauerint fines ſuos, occupantes Iudææ regiones ipſis proximiores: Et iam (vt ex 1. Machab. cap. 5. ver. 65. nos numero proximo dicemus) cepiſſent Chebron, ſiue Hebron, quę diſtabat ab Ieruſalem ad Auſtrum viginti duobus millibus paſſuũ, quemadmodum tradit libellus de locis Hebraicis. Et forte item tum tenebant Idumæi alia, ſi quæ erant loca inter Hebron, & Bethſuram; vt pariter ex numero proximo dicendis cõiectari poterit; & præterea ex his, quæ ſub anno mundi proximo num. 4. dicemus, de Idumæorum munitionibus, ad quas, qui ab Ieroſolymis fugabantur, confugere ſolebant.

Iudas templi munitionẽ inſtaurat, & Iudæa fines contra Idumæam.

12 Per idem quoque tempus, vt arbitror, Iudas Machabæus, reſtituto Dei cultu, congregauit etiam in templũ, omni ſtudio ac diligentia conquiſitos, quotquot reperire potuit ſacros libros, propter bella, & Antiochi perſecutionem, deperditos; vt obiter dicitur 2. Machab. cap. 2. ver. 14. Vbi etiam illud additur: quod eo modo id præſtitit, quo longe antea fecerat Neemias, quemadmodum nos ſub anno mundi 3610. nu. 15. explicauimus. Vnde inferri poteſt, quod Iudas, vel antiquam quoque a Neemia bibliothecam in templo extructam, denuo reſarciuerit atque inſtaurauerit, vel aliam ei ſimilem erexerit. Puto etiam in hac diligenti ſacrorum librorum inquiſitione, inuentas eſſe illas Ieremiæ deſcriptiones, quæ memorantur 2. Machab. cap. 2. Et quarum nos ſub anno mundi 3447. num. 16. meminimus, in quibus ſacri ignis ab eo abſconditi hiſtoria eodem Machab. loco breuiter relata, latius texebatur: Vel fal-

Sacrã inſtruit Bibliothecam.

tem

res, maiorem Iudæ, & fratribus eius gloriam parauit. Quandoquidem hoc exemplo cognouit omnis Iſrael, ipſos & non alios verè a Deo eſſe electos populi Duces, qui ipſum de manibus hoſtium eriperent; & propterea exinde magis magnificabat eos populus, & conueniebant ad ipſos cuncti fauſta acclamantes. His ergo excitati Iudas, & fratres eius, denuo exeuntes, pugnauerunt iterum cum Idumæis, & illis fuſis, percuſſerunt, ſuccenderuntque vrbem Chebron ab illis occupatam. Idumæis autē humiliatis, mouit Iudas inde caſtra, & excurrens, vaſtanſque regiones Samariæ, declinauit in Azotum, qui tum cum finitimis ciuitatibus tenebatur ab alienigenis, fortaſſe Philiſthæis, quorum olim regio illa fuerat; Vbi Iudas diruit aras eorum, & ſculptilia ſuccendit, & captis ciuitatum ſpolijs, redijt cum exercitu lætus in Iudæā; vt late deſcribitur. 1. Machab. cap. 5. per totum, & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 11. & 12. Quamquam autem non videatur veriſimile Iudæos, trium ferè menſium interuallo, quod ab emundatione templi, ad huius anni finem reſiduum erat, tot tantaque bella gerere potuiſſe: longeque probabilius ſit horum aliqua, videlicet poſteriora ad proximum annum pertinere: nihilominus, quoniam ſucceſſiuè, & ſine vlla temporis diſtinctione, omnia hæc in ſacro eloquio recenſentur; maluimus & nos, eadem hic eodem modo ac ordine breuiter referre.

Iudas, & fratres eius proſperè rem gerunt in Idumæa, Samaria, & Azoto.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3891.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 445.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono, vt num. 2. probabitur, Antiochus rex perambulans ſuperiores regni ſui prouincias; & in congregandis theſauris occupatus; audiuit eſſe ciuitatem in Perſide opulentiſſimam, quæ antiquitus ab Elam primo eius conditore, Elymais; poſtea, quod Perſidis regia facta fuiſſet, Perſepolis per Antonomaſiam dicta eſt; in eaque tēplum, pretioſiſſimis multarum Gentium, præſertim verò Alexandri magni donarijs, locupletiſſimum; quod Auctor 1. Machab. cap. 1. ver. 13. vocat Naneæ. Ioſephus autem 12. Antiq. capit. 13. & Polybius ab ipſo ibidem adductus, Dianæ; Appianus verò ſub finem libri De bellis Syriacis appellat Veneris (diuerſimodè enim aliquando eundem locum a pluribus, pro idiomatum varietate, nuncupari contingit) Hoc templum cum rex ſpoliare tentaſſet, Sacerdotum dicti templi conſilio, deceptus eſt. Siquidem ab ipſis callidè in Phanum cum paucis introductus, ibidemque concluſus, ac cæſis obtruncatiſque, & membratim ſectis qui cum eo intrauerant; ipſe lapidibus turpiter impetitus, penè extinctus eſt. Simile quid iam patri ſuo Antiocho Magno acciderat, quem eiuſmodi quodammodo ſacrilega de cauſa interemptum fuiſſe, nos ſub anno mundi 3867. num. 1. ex Strabone, & Iuſtino diximus: Et nihilominus exemplum tam domeſticum tamque memorabile, filium, nihilo patre meliorem, prohibere nō valuit, quo minus ſe quoque tali periculo committeret: tanta eſt auaritiæ vis, vt nō immerito Poeta admiratione obſtupefactus exclamauerit, dicens.

Antiochus templum quoddam ſpoliare tentās, turpiter fugatur.

—— Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames? ——

2 Verum iſte, cum neſcio quo modo ex illo periculo euaſiſſet, non multo poſt in aliud penè incidit. Nam poſtea volens, vt reor, cum ſuis illud facinus vlciſci, multitudine ciuitatis vndique ad arma concurrente, non ſine magno ſui dedecore, & animi mærore, inde cum exercitu ſuo quantocius aufugere coactus eſt. Cum autem ex illa præcipiti fuga, qua in Babylonem venire diſpoſuerat, neſcio qua de cauſa, in Mediam diuertiſſet; contigit, vt nuncius, qui de Syria venerat nuntiare ei quæ in Iudæa acciderant; ipſum tandem reperiret circa Ecbatanam primariam Mediæ vrbem: a quo poſteaquam recognouit, quæ Iudas contra Lyſiam, & Nicanorem, & Timotheum, ceteroſque eius Duces, fortiter geſſerat; & quod deſtructis in Iudæa ido-

lorum

Auditis quæ Iudas fortiter geſſerat, iratus aduerſus Iudæos currum accelerari iubet.

lorum aris, ibidem, ac præſertim in templo Ieroſolymitano, Dei cultum reſtitui curauerat; & ſanctificationem muris, vt prius circundederat; Bethſuramque munierat: primo quidem rex in furorem verſus, iuſſit accelerari currum, & ſine intermiſſione iter facere Ieroſolymam verſus, volens omnimodis eam diruere, & ſepulchri Iudæorum congeriem facere. Verum enimuero cum, ad tumorem malignitatemque eius frangendam, diuina prouidentia, de curru impetu nimis incitato properante, cecidiſſet, grauiterque colliſo corpore, diro inſuper viſcerum dolore correptus eſſet, ita vt in ſella geſtatoria ipſum deinceps portari oporteret; renouata, admodumque aucta in eo eſt triſtitia magna, tum ex morbi vi, tum etiam ob calamitates in Perſide, atque in Iudæa acceptas. Ingraueſcente autem vſque adeo deinde morbo, vt etiam cum fætore intolerabili vermes de eius corpore ſcaturirent; diuinam in ſe vltionẽ ſentiens, cœpit recogitare mala quę fecerat in Ieruſalem; & proponere, ſi ſanitatem a Deo impetraſſet; multa ſe mox bona Iudæis, & eorum templo præſtiturum. Verum hanc ſceleſti huius pœnitentiam, oportet fictam ſimulatamque fuiſſe, neque vllatenus ipſum de offenſa Dei, ſed de corporali tantum eius miſeria doluiſſe; alioqui ſcriptura ſacra de ipſo non dixiſſet 2. Machab. cap. 9. ver. 13. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.

De curru cadens grauiter infirmatur.

Non verè pœnitet.

Denique infelix, vt ſe ſentit iam deficere, ac non poſſe ſuum ſe fætorem amplius ferre; de propria ſalute deſperans, volensque rebus filij ſui (quem puerulum appellat Iuſtinus lib. 34. & eundem tum nouennem extitiſſe aſſerit Appianus, ſub finem lib. De bellis Syriacis) quantum poſſet proſpicere; Philippum collactaneum ſuum regno ſuo præpoſuit, dans ei inſignia regia, annulum ſcilicet, & ſtolam, & diadema, Antiocho filio perferrenda, eundem fidei ſuæ plurimum commendans: Deinde ſcripſit ad Iudæos Epiſtolam, quæ habetur 2. Machab. ca. 9. ver. 19. vſque ad 28. deprecans eos, vt Antiocho filio ſeruent fidem, ſubditique permaneant. Ac ita non multo poſt, obitu miſerabili, peregrè in montibus, vita functus eſt, eodem met anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono, vt apertè teſtatur ſcriptura 1. Machab. cap. 6. ver. 16. & tradit Ioſephus 12. Antiq. cap. 14. nimirum, vt reor, intra primos eiuſdem anni menſes: quãdoquidem certum eſt Iudam, poſt Antiochi mortem, hoc eodem met anno, plura bella geſſiſſe, quæ conſequenter narrabimus, & paucis menſibus confici potuiſſe non videntur. Et tunc impleta eſt prophetia Danielis ca. 8. ver. 25. quæ ait: Et ſine manu conteretur]. Quamuis ea non de Antiocho tantũ, ſed etiam de Antichriſto, cuius ille typum gerebat, prolata credatur. Porrò Antiochi cadauer transferrebat Antiochiam præfatus Philippus collactaneus eius. Quæ omnia ſparſim relata, nos hic in hunc ordinem redacta collegimus ex 1. Machab. c. 6. ver. 1. vſque ad 17. & 2. Machab. cap. 1. ver. 13. vſque ad 17. & cap. 9. per totum. & ex Ioſepho 12. Antiq. cap. 13. Neque verò prædictis obſtat, quod 2. Machab. ca. 1. ver. 13. & 16. Antiochus non dicatur ex morbo obijſſe; ſed a Sacerdotibus in tẽplo Nanceæ concluſus, lapidibusque percuſſus: cecidiſſe: Quandoquidem cecidiſſe dicitur, non quia mortuus ſit; ſed quoniam exercitus eius, cuius ille erat caput, percuſſus ciciderat, & ipſe Rex turpi fuga vix euaſerat: Nam & Geneſ. cap. 14. ver. 10. legimus regem Sodomorum in prælio cecidiſſe; qui tamen ibidem ver. 17. viuus Abrahæ poſtea occurriſſe deſcribitur: Et Daniel. cap. 11. ver. 30. De præfato Antiocho Epiphane dicitur: Et venient ſuper eum trieres, & Romani, & percutietur.] Quem locum exponens B. Hieronymus ait: percuſſus dicitur a Romanis Antiochus, non quod tunc interierit; ſed quod omnem arrogantiæ perdiderit magnitudinem.

2

Miſerè admodum moritur.

Danielis prophetia impletur.

Obiectio diluitur.

Eodem anno Lyſias, quem Antiochus Epiphanes, eum proficiſci vellet in Perſidẽ, omnibus regni ſui negotijs, ab Euphrate ad Aegyptum præfecerat, quemadmodum ſub anno mundi 3889. num. 3. diximus: ſtatim vt audiuit regem obijſſe; conſtituit pro eo regem Antiochum huius nominis V. & Epiphanis filium, licet adhuc, vt dictũ eſt penè puerum; cognominauitque Eupatorem: qui ſuſcepto regno, amouit Ptolemæum cognomento Macer a præfectura Syriæ, & Phœnicis, quod audiſſet ipſum erga Iudæos bene affectum, & pro eo ſuffecit Lyſiam, quem non multo poſt, vt colligi poteſt 2. Machab. cap. 11. ver. 1. cunctis regni negotijs præpoſuit, regisque cognatione propinquum fecit. Præfatus autem Ptolemæus, inique ferens ſe ſuſpectũ 3

Regnat in Aſia Antiochus Eupator.

eſſe

eſſe regi, & inſuper, quod frequenter ab aulicis ſe proditorem appellari audiret, quoniam creditam ſibi à Philometore Ægypti rege Cyprum deſeruiſſet, & ad Antiochum Epiphanem facto tranſitu, etiam ab eo receſſiſſet; veneno ſe ipſum interemit. 1. Machab. cap. 6. ver. 17. & 2. Machab. cap. 10. ver. 10. vſque ad 14.

4 Per idem quoq; tẽpus Gorgias, vnus de regijs Ducibus, aſſumptis ſecum aduenis, hoc eſt auxiliaribus ſeu conductitijs militibus; Et ſimul cum eo quidam Iudæorum impij, & Idumæi, qui opportunas proximasque tenebant munitiones, & eos qui ob improbitatem, ab Ieroſolymis pellebantur, facile libenterque recipiebant: Frequẽter admodum Iudæos infeſtabant. Quamobrem Iudas, & qui cum eo erant, orationibus ſupplicationibusque, de more, ad Deum præmiſſis (quod vtinam Chriſtiani Duces militeſque facere aſſueſcerent: Sic enim proculdubio illis res felicius cederent) & facto in hoſtes impetu plurima obtinuerunt Idumæorum munita loca, & non minus viginti millibus hoſtium trucidarunt. Et cum plures in duas turres valde munitis confugiſſent, ibique ſe valenter defenderent; Iudas relicto fratre ſuo Simone ad illarum expugnationem; ipſe ad eas quæ magis per vrgebant pugnas cõuertebatur; Verum, vbi cognouit, quod quidam ex ijs qui cum Simone erant, pecunia corrupti, plures ex hoſtibus aufugere de turribus permiſerant; confeſtim illos tanquam proditores interfici curauit; ac duabus illis turribus fortiter expugnatis, omnes in eis exiſtentes pariter interemit. Ac ſubinde cum Timotheus, poſteaquam a Iudæis (vt ſub anno præcedenti num. 12. dictum eſt) fuerat ſuperatus, exercitu peregrinæ multitudinis conuocato, iterum quaſi Iudæam occupaturus aduenifſet; Iudas poſt ſupplicationes Deo præſtitas, prælio eum aggreſſus eſt, ac cæleſti quadam quinque equitum apparitione, mirabiliter adiutus; eundem Timotheũ contriuit, cæſis de exercitu eius peditum viginti millibus, & quingentis; equitum verò ſexcentis: Et tandem ipſum quoque Timotheum cum Cherea fratre, alijſque Ducibus, qui in Gazaram bene munitam confugerant; ac de loci firmitate confiſi, aduerſus Iudæos etiam iurgia proferre non dubitabant; præſidio expugnato atque incenſo, peremit; maledicosque viuos flammis concremauit. Et his actis, Iudæi, in hymnis, & confeſſionibus pro tam grandi parta victoria, benedicebant Dominum, qui magna fecerat in Iſrael. 2. Machab. ca. 10. ver. 14. vſque ad finem capitis.

Iudas aliquot Idumæorum loca occupat.

Timotheum aliosque duces prælio victos interimit.

5 Non multo poſt Lyſias propinquus &, vt diximus, primarius regis Miniſter, his auditis, & grauiter ferens tantas Iudæorum progreſſiones; cum octoginta millibus peditum, ac vniuerſo equitatu, & octoginta Elephantis, veniens in terram Iuda, Bethſuram oppugnare cœpit, putabatque ſe poſſe etiam Ieroſolymam capere, & templum prophanare, ac Iudæos omnino ſubigere; Sed contra accidit. Nam Machabæus, præmiſſis, vt ſemper ſolebat, Deo precibus; & ſuos ad viriliter repugnandum adhortatus; cum aduerſus hoſtes ab Ieroſolymis alacriter procederet; Ecce apparuit præcedens eum eques in veſte candida aureis armis haſtam vibrans: Quem videntes Iudæi, adhuc magis conualuerunt animis, & benedicebant Dominum parati, talibus auxilijs, etiam muros ferreos penetrare. Vt ergo hoſtibus appropinquare cœperunt, maximo quodam impetu in eos, more leonum, irruentes, proſtrauerunt ex eis vndecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos; reliquos verò omnes, & plures vulneratos fugarunt. Qua clade accepta Lyſias, qui & ipſe turpiter fugiens euaſerat, pro ſua prudentia, intelligens rem a Deo profectam, & Iudæos non humanis viribus, ſed diuino innixos auxilio, prorſus eſſe inuictos; poſtulat obtinetque a Machabæo, vt de pacis conditionibus inter ipſum, & regem agatur, pollicitus ſe conſenſurum omnibus quæ iuſta eſſent, & inducturum regem amicum eius fieri. Itaque ſtatim fide publica interpoſita, de fœderis pactionibus agi cœptum eſt per nuncios ac litteras vtrinque tranſmiſſas, vt colligi poteſt ex his paucis, quarum exẽplaria habentur 2. Machab. cap. 11. ver. 16. vſque ad finem capitis, nimirum quas Lyſias ad Iudæos, & rex ad Lyſiam, & item rex, nec non Romanorum legati ad eoſdem Iudæos ſcripſerunt. Et tandem cunctis conſentientibus firmatum eſt fœdus, ea lege, vt deinceps Iudæi fideles eſſent regi; ipſis verò Iudæis liceret vbique legittima patrum ſuorum obſeruare, tam in templo, quam in cibis, & alijs quibuſcunque: Et præterea, qui Iudæam incolebant, libere poſſent ad eorum bona in Antiochi regno extra Iudæam exiſtentia, & ad Iudæos pariter ibidem commorantes, quandocunque pla-

Lyſias a Iuda victus ac fugatus, de fœdere cum Iudæis ineundo agit.

Pax inter Iudæos, & Eupatorem, Romanis approbantibus firmatur.

ceat, proficiſci. ſecundo Machab. capitulo 11. per totum.

Ceterum legati Romanorum commemorati, creduntur fuiſſe illi, quos Appianus 6
in poſtrema libri de Bellis Syriacis medietate, verſus finem, ait miſſos, vt regis Ele-
phantos interficerent, & naues quotquot ſupra definitum numerum reperirent, exu
rerent, iuxta prius conuenta in pace, quæ facta fuerat inter populum Romanum, &
Antiochum magnum; paulo ante, ab eodem Auctore narrata. Quod & ratio tem-
poris comprobare videtur. Siquidem dicti legati, apud Sigonium in faſtis, dicun-
tur miſſi anno vrbis quingenteſimo nonageſimo primo, qui optimè competit cum
Obiectio tollitur.
anno præſenti, vt patet in tabulis. Neque verò quiſquam miretur, quod hæc dican-
tur acta paulo poſt mortem Antiochi Epiphanis, & conſequenter anno centeſimo
quadrageſimo nono: prædictæ autem litteræ, nimirum Lyſiæ, & Eupatoris, & Roma
norum, ad Iudæos datæ ſint, anno centeſimo quadrageſimo octauo: Quia quemad-
modum ſub anno mundi 3742. num. 4. & 5. latius probatum eſt: Auctor prioris lib.
Machabæorum in ſupputandis hiſtoriæ ſuæ annis, ſecutus eſt ritum Hebræorum, quo
rum anni exordium erat menſis Niſan. Auctor verò poſterioris libri obſeruauit mo
rem Chaldæorum, ſeu Syrogræcorum, qui annum ſuum ab Elul ſeu Tyſri inchoare
conſueuiſſe perhibentur. Clarum eſt autem in tabulis, quod annus centeſimus qua-
drageſimus nonus Hebraico more putatus, concurrit, ſaltem pro medietate, cum an
no centeſimo quadrageſimo octauo Chaldaicè ſubducto.

Pace inter Machabæum, & Lyſiam compoſita: Lyſias pergebat ad regem: Iudæi 7
autem depoſitis armis, agriculturæ operam dabant: Verumtamen ceteri Duces re-
gij, inter quos erant, vnus nomine Timotheus diuerſus ab illo, quem ſupra num. 4.
diximus a Iuda fuiſſe peremptum: & alter Apollonius pariter diuerſus ab eo, quem
Iudas (vt ſub anno mundi 3889. num. 2. dictum eſt) occiderat: non ſinebant eos
Iudas Ioppitarum, & Iamnitarum naues ſuccendit.
pacificè vitam agere. Quamobrem coactus eſt Iudas denuo contra eos arma cape-
re. Et primo quidem Ioppitarum facinus qui callidè Iudæos in nauibus ſuſceptos,
in mari demerſerant, vindicauit: exuſtis eorum nauibus: & ijs qui de igne euaſerãt,
gladio interfectis. Iamnitis quoque tale flagitium in Iudæos perpetrare cogitanti-
bus; nocte ſuperueniens portum cum nauibus ſuccendit. Inde abiens, proſperè cũ
Cum Arabibus proſpere confligit.
Arabibus conflixit; & cum ijs qui poſt pugnam remanſerant, inito fœdere, eoſdem
ad ſua redire permiſit. Mox Caſpim vrbem valde firmam a Gentibus promiſcuè
Caſpim vrbẽ expugnat.
habitatam aggreſſus, expugnauit, & in ea innumerabiles cædes fecit. Cum vero ve-
niſſet ad vrbem nomine Characa, nec Timotheum, quem quærebat reperiſſet: Doſi-
theus, & Soſipater Machabæi Duces, peremerunt a Timotheo relictos in præſidio
Feliciter cum Timotheo pugnat.
decem millia viros. At Machabæus cum ſex millibus procedens aduerſus Timo-
theum, habentem centum viginti millia peditum, & equitum duo millia quingen-
ta, Dei virtute hoſtibus timorem incutientẽ, proſtrauit ex eis triginta millia: Et
Timotheum quidem cœperunt prædicti Duces Machabæi viuum, ſed pro redem-
ptione Iudæorum, quos ipſe tenebat, illæſum dimiſerunt. Capto deinde præſidio,
Carnion præſidium capit.
quod Carnion dicebatur, & videbatur inexpugnabile, Iudas interfecit ibi viginti
quinque millia, & paulo poſt totidem in Ephron ciuitate munita. Inde verò ad Sy-
thopolim ſexcentis ab Ieruſalem ſtadijs diſtantem, veniẽs; cum Sythopolitis, quod
Ieroſolymam redit.
erga Iudæos benigne ſe geſſiſſent, pepercíſſet: Ieroſolymam redijt, ac celebrato
Exit contra Gorgiam eumque fugat.
ibidem feſto Pentecoſtes; exiuit cum tribus peditum millibus, & equitibus quadrin
gentis, contra Gorgiam Idumææ Præfectum; cum quo congreſſus, contigit nonnul-
los Iudæorum cadere, & inter eos equitem quendam, virum valde fortem, nomine
Doſithæum, qui dum conatur Gorgiam viuum comprehendere, ab alio quodam e-
quite percuſſus fuit; ſicque Gorgias effugit in Mareſa: ſuos verò (qui cum Eſdrin
vno ex dicti Gorgiæ Ducibus fortiter diutiuſque repugnabant) Iudas, inuocato Do
mini auxilio, tandem in fugam conuertit: Et collecto exercitu, in ciuitatem Odol-
lam ſabbatum egit: Sequenti verò die exiens, vt ſuos qui in prælio ceciderant, pa-
rentum conderet ſepulturis; reperit eos de idolorum donariis, contra legem Deuter.
Pro Iudæis in bello occiſis orationes, & ſacrificia fieri curat.
capitulo 7. verſiculo 25. & 26. latam, ſuſtuliſſe, & hanc eſſe cauſam, quod permiſe-
rit eos Dominus in prælio cadere. Itaque hac arrepta occaſione, Iudas enixe hor-
tari cœpit ſuos, vt tali exemplo commoniti, deinceps vnuſquiſque ſibi a tali delicto
caueret: Et quoniam ſperabat illos non intentione colendi idola, vtpote qui contra
ido-

idololatras præliabantur, & pro Dei lege ceciderant, ſed magis cupiditate quadã, & auaritiæ vitio, venialiter deliquiſſe; aut ſi mortaliter, nõ ſine pœnitẽtia deceſſiſſe; rogabat omnes, vt pro interſectis Dominum deprecari ne omitterent; neque precibus tantum, animabus eorum ſuffragari ſtuderent; verum etiam alijs pietatis operibus, ac præcipuè ſacrificiorum oblationibus. Propterea, collatione facta duodecim millia drachmas, argenti (quæ totidem circiter Iulios faciunt) miſit Ieroſolymam, vt ibidem pro mortuis offerrentur ſacrificia. Vnde fit manifeſtum, quod hæc omnia, quæ latius traduntur 2. Machab. cap. 12. vtique poſt templi purificationem acciderunt. Porrò ex proxime memorato Iudæ facto, quod ſancto huic Principi cœlitus inſpiratum, meritoque in ſacris libris poſtea ad communem omnium vtilitatem regiſtratum fuiſſe, dubitare nemo debet; diſcere licet ad confuſionem Hæreticorum, quàm antiquum piumque ſit, ac non a Chriſtianis ſolum, ſed etiam a Iudæis olim, hodieque communiter in S. Eccleſia receptum; orare, ac ſacrificia Deo offerre pro mortuis. Qua ſanctiſſima functione, certum eſt, Chriſtianos, quattuor eaque præcipua Catholicæ fidei dogmata, vno eodẽq; actu pariter cõfirmare, publicèq; profiteri: nimirum animorũ immortalitatẽ; & corporum humanorũ reſurrectionẽ, quã ẽt ante legem ſcriptã, plena fide pij homines credebant, palãq; confitebãtur, vt patet Iob c. 19. ver. 25. & planè item indicat illa ſatis accurata priſcorũ hominum ſollicitudo, vt ſua ſuorumq; corpora honeſte ſepelirentur, quemadmodum nos ſub anno mundi 930. nu. 5. & 6. latius diſſeruimus: Tertium dogma eſt, poſitio Purgatorij, ſic enim appellant locum a Deo conſtitutum, in quo animæ, quæ de hac vita, in Dei gratia, migrant; ad tẽpus expiantur, luentes peccatorum pœnas, quas hic debitis pœnitentiæ operibus diluere non valuerunt. Et denique remiſſio earundem purgatorij pœnarum, quam per fidelium adhuc viuentium orationes, ſacrificia, eleemosynas, aliaque eiuſmodi pietatis opera pro ipſis oblata, Dei miſeratione fieri credimus; quemadmodum etiam ex Matth. cap. 12. ver. 32. Catholici Doctores colligere ſolent: Nam ſi omnia hæc veriſſima non eſſent, vtique ſuperfluum videretur, & vanũ orare pro mortuis.

Quã antiquũ piumq; ſit orare pro defunctis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3892.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 446.

---

1 ANNO regni Græcorum centeſimo quinquageſimo (ſubaudi Iudaicè putato) quemadmodum traditur 1. Machab. cap. 6. ver. 20. & confirmat Ioſephus 12. Antiq. cap. 14. qui erat annus centeſimus quadrageſimus nonus, Chaldaicè ſubductus, vt colligitur 2. Machab. cap. 13. ver. 1. & perſpicuè apparet in tabulis; coactus eſt Iudas obſidere arcem templo imminentem; quoniam Gentes quæ in ea reſidebant, inde interdum excurrentes, contra pacis fœdera, interficiebant Iudæos eo ad ſactificia facienda accedentes. Vt primum autem à quibuſdam perfidis Iudæis audiuit Antiochus Eupator rex de dictæ arcis obſidione, iratus eſt valde, & ingenti exercitu comparato, venit cum Lyſia aduerſus Iudæos. Cui ſe cum admiſcuiſſet Menelaus ille ſacrilegus, cuius ſub annis mundi 3882. num. 2. 3. & 4. & 3883. nu. 2. mentionem ſecimus; ac malitioſè deprecatus eſſet regem pro Iudæis, ſperans rebus cum rege compoſitis, ſe ab eo conſtitui ſummum Sacerdotem; Diuino iudicio, a Lyſia delatus, quod ipſe fuiſſet auctor omnium malorum; confeſtim iubente rege, necatus eſt; & eius cadauer inſepultum, de celſa turri præcipitatum in proximũ quendam locum cinere aggerata referto, miſerè proiectum fuit. Et hoc Ioſephus 12. Antiq. cap. 15. ait accidiſſe poſt exactum in pontificatu decennium. Et addit, quod

Iudas arcem obſidet.

Eupator, et Lyſias veniunt contra Iudæos.

Impius Menelaus occiditur.

Refellitur Ioſephus.

ei ſucceſſit in eam dignitatẽ Alcimus. Sed in his Ioſephum allucinari, ex aliquot ſacræ ſcripturæ locis manifeſtè oſtendi poteſt. Nam 2.Machab.cap.4.ver.29. conſtat, quod Menelaus, poſt adeptum pontificatum, cum pecunias regi pollicitas non ſolueret, amotus eſt a ſacerdotio, ſuffecto in eius locum Lyſimacho fratre. Et quãuis deinde, poſt interfectum a populo Lyſimachum, Menelaus, oppreſſis principum fauore ac potentia accuſatoribus ſuis, quemadmodum in calce citati capitis dicitur, permaneret in poteſtate; nihilominus (ſi tamen in poteſtate pontificia, quod affirmare non auſim, ipſe permanſit) oportet in ea ipſum pauco duntaxat tempore permanſiſſe; ac non multo poſt eidem Menelao ſucceſſiſſe Alcimum. Siquidem (vt legimus 2.Machab. cap.14. ver.3. & nos ſub annis mundi 3730. num. 3. & 3883. num. 2. & 3887. num. 5. diximus) Alcimus fuerat ſummus pontifex tempore cõmiſtionis; nẽpe Iudæorum cum Gentibus; quando ſcilicet, iubente Antiocho Epiphane, cogebãtur Iudæi ſe ſe gentilium ritibus in cultu idolorum immiſcere: ergo neceſſe eſt quod Alcimus, non poſt necem Menelai, ſed longe prius, ab ipſo Antiocho Epiphane põtificatum primo obtinuerit: Non diu igitur potuit pontificiam tenere poteſtatem Menelaus poſt Lyſimachi interitum; neque perſeuerare in ea vſque ad tempora Eupatoris, a quo poſtea interemptus eſt. Præterea Alcimus, anno regni Demetrij primo, accuſauit Iudam, & ſequaces eius regi, pro ſacerdotio tamquam ſibi, non autem ipſi Menelao, qui iam ab Eupatore necatus fuerat, ſublato. Igitur quando Alcimus denuo pontificatum a Demetrio rege obtinuit, non ſucceſſit Menelao, ſed ipſi Iudæ, cui per regis potentiam datus fuit veluti antipontifex. Non ergo verè potuit Ioſephus dicere: quod Menelaus, poſt exactum in pontificatu decennium, occiſus fuerit; Sed potius dicere debuiſſet: ipſum necatum fuiſſe poſt decennium ex quo callidè Iaſonem pontificatu ſpoliauerat. Neque item verè potuit Ioſephus aſſerere, dicto Menelao ſucceſſiſſe Alcimum; cum re vera Alcimus, non Menelao mortuo, ſed Iudæ adhuc viuenti ſucceſſerit, vt dictum eſt. Redeamus nunc ad hiſtoriam.

Iudas ſoluta arcis obſidione venit contra Eupatorem.

2 Porrò Iudas, vt cognouit Eupatorem, cum ingenti bellico apparatu, per viam Idumææ aducturum ſe properare; præmiſſa cum vniuerſo populo ſuo, iugi trium dierum deprecatione coram Domino, in qua cum ieiunijs, & fletibus enixè omnes rogabant eundem Dominum, ne fineret eos blaſphemis rurſum nationibus ſubdi; recedens ab arcis obſidione, exiuit cum exercitu obuiam regi, antequam ad Iudææ fines accederet; & nocte quadam ex improuiſo aggreſſus caſtra eius, interfecit de copijs regijs quattuor millia hominum, & turbato hoſtium exercitu, retroceſſit; poſuitque caſtra in Bethzacaram contra caſtra regis. Rex autem delibata Iudæorum audacia, & arte locorum difficultate ſuperata, applicuit ad Bethſuram, & oppugnabat eam diebus multis; ijs qui in præſidio erant fortiter reluctantibus, & Iuda eiſdẽ qui intus erant clam neceſſaria ſubminiſtrante. Videns autem rex quod exercitus ſuus ſæpe fugabatur, impingebat, & minorabatur; ac præterea per proditorem quendam de Iudæorum exercitu admonitus, de ſubſidio quod clam mittebat Iudas obſeſſis; decreuit & ipſe omni conatu hoſtium caſtra adoriri. Itaque ordinato exercitu, & ante lucem ſurgens cautè ordinatèque procedebat contra Bethzacaram, cui orto iam ſole, occurrit Iudas cum ſuis in prælium; Et primò quidem impetu ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri. accidit verò etiam in eodem conflictu, & hoc memorabile Eleazari Iudæi facinus. Is namque viſo Elephante ceteris eminentiore, nec non loricis veluti regijs ornato; ratus ſuper eo inſidere Regem audacter irruens, hoſtium cuneos, qui circa illum erant, fortiter penetrauit; & ſubtus beſtiæ ventrem ingreſſus, eam viriliter perfodiendo interemit; ſed illa cadens, interfectorem pariter ad terram allidendo oppreſſit.

Memorabile Eleazari facinus.

Eupator capta Bethſura oppugnat Iudam in templo.

3 Iudæi ergo, cum viderent ſe longe impares eſſe, qui poſſent tam valido regis exercitui obſiſtere, retraxerunt ſe de pugna. Rex autem denuo redijt ad obſidendam Bethſuram; quam, deficientibus in ea eſcis, propter annum ſabbaticum qui Iudæis superuenerat, breui per deditionem accepit; & relicto in Bethſura præſidio, venit protinus ipſe cum toto exercitu ſuo in Ieruſalem, nitebaturque totis viribus expugnare locum ſanctificationis, iam ante a

Iuda

Iuda bene munitum, in quem idem Iudas cum ſuis ſe ſe receperat. Sed cum diu acriter hinc inde pugnatum eſſet, iamque obſeſſi, fame deficerent, nec ſe amplius tueri poſſent; ecce diuinum auxilium in quo tantummodo ſpem reponebant ſuam, opportune illis adfuit: Siquidem de repente venit nuncius ad Lyſiam, referens aduenisſe Philippum de Perſide, cum exercitu ac regijs inſignibus ab Antiocho Epiphane acceptis, vt regni negotia adminiſtraret. Quibus cognitis, ſuaſit Lyſias regi, confeſtim inire fœdus cum Iudæis, & quantocius proficiſci aduerſus Philippum rebellem, priuſquam regnum occuparet. Itaque pace breui compoſita, amplexatus eſt rex Iudam Machabæum, fecitque eum Ducem ac Principem a Ptolemaida vſque Gerrenos; & exeuntes de munitione Iudæi, introduxerunt honorificè regem in montem Sion, qui reconciliatus obtulit ſacrificium, templumque muneribus honorauit. Verumtamen viſa loci munitione, vt omnem Iudæis iterum a ſe deficiendi opportunitatem tolleret, violato quod paulo ante præſtiterat iuramento, mandauit deſtrui murum in gyro; ac diſceſſit feſtinanter. Sedauit verò in eodem reditu Lyſias populum Ptolemenſem, qui grauiter ferebat, quod rex cum Iudæis fœdus compoſuiſſet. Vt autem peruenit rex cum Lyſia Antiochiam, inuenit Philippum ibi dominantem; & pugnauit cum eo, obtinuitque ciuitatem 1. Machab. cap. 6. ver. 18. vſque ad finem capitis, & 2. Machab. cap. 13. per totum, & Ioſephus 12. Antiq. cap. 14. & 15. & lib. 1. De Bello cap. 1. Ipſe verò Philippus, ne aliquando in poteſtatem Eupatoris regis deueniret, ad Ptolemæum Philometorem, qui tum in Ægypto regnabat, ſe contulit, quemadmodum traditur 2. Machab. in calce capitis 9.

Fit pax inter Iudæos, & regem.

Rex deſtruit murum in circuitu templi.

4 Hoc igitur eodem anno, vt diximus, incidiſſe annum ſabbaticum, manifeſtè tradit Ioſephus 12. Antiq. cap. 14. prope finem; & ſcriptura ſacra 1. Machab. ca. 6. ver. 49. vbi dicitur: quod qui erant in Bethſura concluſi, exierunt, deficientibus alimentis, quia ſabbata erant terræ.] Et ibidem cap. 53. & 54. Vbi pariter legimus: quod eſcæ non erant in ciuitate (quando ſcilicet obſeſſa eſt Sion, & locus ſanctificationis) eo quod ſeptimus annus eſſet; & qui remanſerant in Iudæa de Gentibus, conſumpſerant reliquias eorum quæ repoſita fuerant: Et remanſerant in ſanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames.] Quæ loca valde notanda ſunt; quoniam hic eſt primus annus ſabbaticus, quem apertè ſacra ſcriptura in vſum fuiſſe inductum memoret. Nam ille qui incidit anno regni Sedeciæ regis Iudæ nono, qui indicatur Ierem. cap. 34. ver. 9. & 14. non ita clare ſicuti iſte, exprimitur. Quamuis non minus iſte quam ille belle quadrat cum noſtra annorum diſtributione hic & in tabulis digeſta: Quandoquidem, vt ibidem apparet, iſte annus concurrit cum anno ab introitu Hebræorum in terrã Chanaan milleſimo trecenteſimo nono, qui numerus per ſeptem diuiſus, nihil relinquit; & in annum ſabbaticum centeſimum octogeſimum ſeptimum deſinit, vt in eiſdem tabulis adnotatum inuenies. Ex quo, temporum ratio hactenus a nobis inita, valde admodum confirmatur.

Primus annus ſabbaticus in ſacris libris memoratus.

5 Eodem anno, credimus Iudam Machabæum cum populo, & ſenatu Ieroſolymitano, ob cauſas numeris 10. & 11. adducendas, miſiſſe de Ieruſalem ad Iudæos in Ægypto commorantes, Epiſtolam illam, cuius initium ponitur 2. Machab. cap. 1. ver. 10. & quam Melchior Canus lib. 2. De locis Theologicis cap. 11. ad 4. principale argumentum; & poſt ipſum, Cardinalis Bellarminus lib. 1. De verbo Dei capit. 15. Obiectione 6. & alij, dicunt eſſe exordiendam ab illis verbis. Populus qui eſt in Ieruſalem &c. quæ enim immediatè præcedunt videlicet anno cẽteſimo octogeſimo octauo non ſunt, inquiunt, Epiſtolæ ſequentis initium; ſed extrema antecedentis clauſula. Ad quod quidem aſſerendum, ſanè non infirmis videntur adduci rationibus. Nam ordinariè, aiunt, in epiſtolis, datæ annus, in fine potius quam in principio apponi ſolet. Et ex eiuſdem epiſtolæ exordio, conſtat eam ab ipſo quoque Iuda, ſeu quod idem eſt, eius quoque nomine, fuiſſe conſcriptam; Atqui certum eſt Iudam Machabæum mortuum eſſe anno regni Græcorum centeſimo quinquageſimo ſecundo circiter inchoante, quemadmodum nos ſub anno mundi proximo nume. 1. probabimus: non ergo potuit memoratam exarare epiſtolam anno centeſimo octogeſimo octauo; quo tempore, non ipſe Iudas, ſed Ioannes Hircanus, eius ex fratre nepos, principatum in Iudæa tenebat, vt patet in tabulis. Sed neque anno centeſimo octauo, vt lxx. Interpretum habet editio; quia tum Iudas forte nec dum natus erat;

Iudas cũ ſenatu, & populo ſcribit Iudæis in Aegypto cõmorantibus.

Locus 2. Machabæorũ exponitur.

& conſtat ipſum non niſi anno regni Græcorum cẽte ſimo quadrageſimo ſeptimo circiter ineunte, ſucceſſiſſe patri in principatũ, vt ſub annis mundi 3888. & 3889. num. 1. dictum eſt. Non etiam videtur conuenienter dici poſſe, Iudam qui in titulo dictæ epiſtolæ nominatur, non fuiſſe Machabæum, ſed alium ab eo diuerſum, & illo longe poſteriorem; Vt putarunt Rupertus lib. 10. De victoria verbi Dei cap. 15. & alij aut cum alijs conari diuinare, quis nam ille fuerit: quoniam non eſt veriſimile aut credibile, quemquam alium in titulo litterarum, communitatis nomine exaratarum, ſimul cum Senatu, & populo nominatum eſſe, niſi Principem: nullum autem (ante annum regni Græcorum centeſimum octogeſimum octauum) inter Iudæorum Duces Iudæ vocabulo communiter nuncupatum legimus, niſi Iudam Machabæum: nam filius Io. Hircani natu maior, licet & ipſe Iudas dictus ſit, vt teſtatur Ioſephus 20. Antiq. cap. 8. communiter tamen dicebatur Ariſtobulus; & non niſi poſt annum, a proximè memorato, vigeſimum, mortuo patre, principatum obtinuit, vt ſub anno mundi 3950. num. 1. dicemus. Quare nullo modo potuit ipſe anno regni Græcorum centeſimo octogeſimo octauo, litteras in Ægyptum mittere.

Hinc accedit, quod ſuſtineri nullo modo poſſe videtur opinio Lyrani, & Hugonis 6
Cardinalis, & aliorum hos ſequentium; qui putant præfatam quidem epiſtolam, a Iuda Machabæo fuiſſe tranſmiſſam; ſed annos in exordio eius poſitos, nõ eſſe more Græcorum, a Seleuco ſupputandos; ſed (vt, inquiunt, conſueuerant Hebræi) ab anno Aſſueri duodecimo, quando ſcilicet omnes, opera ac fauore Eſther reginæ & Mardochæi, a nece quam eis impius Amã procurauerat, publico edicto liberati ſunt. Non, inquam, hæc opinio ſtare poteſt; quoniam, vt omittam nullum alium huius æræ exẽplum reperiri; & Lyrani ſupputationem, in multis euidenter peccare, quemadmodũ loco citato bene probat Bellarminus: certè ab anno Aſſueri duodecimo, ad tempora principatus Iudæ Machabæi; non centum duntaxat octoginta octo, ſed plus ducentis annis cõſtat reperiri. Nã ſi Aſſuerus maritus Eſther fuit, vt ſenſerũt Ioſephus & alij, Artaxerxes Longimanus; profecto ab anno eius duodecimo ad præfatũ Iudã numerantur anni ſaltem ducenti nonaginta, vt ex tabulis dignoſci poteſt: Si autem ponamus (vt multis placet, & nos ſub anno mundi 3650. num. 1. comprobauimus) dictum Aſſuerum, eundem fuiſſe cum Artaxerxe Mnemone; etiam ab anno regni eius duodecimo ad Iudam, annos non minus ducentos triginta fluxiſſe comperiemus. Quod ſi quis malit arbitrari Aſſuerum fuiſſe eundem cum Artaxerxe Ocho; dicatque ab anno eius duodecimo, ad Iudæ tempora, reperiri poſſe prædictos centum octoginta octo annos; & (quod etiam tangit Canus vbi ſupra) fieri potuiſſe, vt qui litteras dederãt, eaſdem iuxta memoratã Aſſueri æram, ſubnotauerint; qui verò librum ſecundum Machabæorum compilauit, numerum quidem annorum in epiſtolis repertum mutare noluerit; ipſe tamen in reliquis Græcorum æram ſecutus ſit; Dicimus quod ſi hoc verum eſſet, oporteret idem quoque opinari de anno cẽteſimo ſexageſimo nono, alterius epiſtolæ, quæ ibidem dicitur data regnante Demetrio: Atqui annus centeſimus ſexageſimus nonus ab anno Artaxerxis Ochi duodecimo, ſubductus, in nullũ regni Demetrij annũ poteſt incidere; vt in tabulis experiri quiuis poterit; ergo ſignum eſt, quod etiam anni illarum litterarum, non ab anno Aſſueri duodecimo numerandi ſunt, ſed ab æra regni Græcorum, ſicut & ceteri in eodem lib. 2. Machab. notati. Denique non etiam videtur poſſe probari alia quædam opinio, cuius meminit etiam, loco citato, Canus; videlicet memoratum numerum centeſimum octogeſimum octauum, non eſſe numerandum a Seleuco, vt ſolent reliqui anni in Machabæorum libris notati; ſed ab Alexandro Magno: Quia præterquam quod hoc ſingulare eſſet; ſi quis rectam tempora metiendi rationem inire voluerit; inueniet memoratum regni Græcorum annum nullo modo ad tempora ducatus Iudæ Machabæi pertinere poſſe; Nam ſi ſupputetur ab eo tempore, quo primum Alexander ſucceſſit patri, in regnũ Macedoniæ; inde ad obitum Iudæ, inueniuntur tantummodo anni centum ſeptuaginta ſex: a Monarchiæ verò eiuſdem Alexandri initio, centum ſeptuaginta: a Seleuco autem, centum quinquaginta duo vt in tabulis, pariter experiri quiſque poterit.

Quare cum Cano, & Bellarmino locis citatis tenendum putamus, prædicta verba 7
anno centeſimo octogeſimo octauo pertinere ad finem præcedentis epiſtolæ, non

autem

autem ad initium ſequentis. Nam cum in præcedenti, fiat mentio alterius epiſtolæ datæ anno centeſimo ſexageſimo nono; vtique oportet ipſam eſſe illa poſteriorem: Hanc verò quæ ſubſequitur, & incipit ab illis verbis Populus qui eſt Ieroſolymis &c. credimus hoc anno regni Græcorum centeſimo quinquageſimo (vt infra nu. 9. comprobabitur) ſcriptam, tranſmiſſamque fuiſſe in Ægyptum: præſertim cum ille Ariſtobulus Ptolemæi regis Magiſter, cui eadem epiſtola principaliter directa fuit, temporibus Iudæ Machabæi extare potuerit, vt ex Euſebio in Chronicis facile colligi poteſt: Si enim quemadmodum ibidem traditur, iſte Ariſtobulus, currente Olympiade centeſima quinquageſima prima, ſcripſit ad Ptolemæum Philometorem, qui tum in Aegypto regnabat, commentarios in Moyſen, vt propterea eiuſdem Ptolemæi regis Rabbinus ſiue Magiſter, ab Auctore lib. 2. Machab. rectè appellari potuerit: quis dubitet, facile illum potuiſſe ſuperſtitem eſſe vſque ad Olympiadem cẽteſimam quinquageſimam quartam, in qua Iudam obijſſe patet ex tabulis?

8 Non me latet: Quin & non nihil me angit; quod aduerſus prædicta facere videntur omnes ferè ſacri codices, qui nunc habentur correctiores: nullum enim punctum ponunt inter illa verba-anno centeſimo octogeſimo octauo-& illa quæ ibidem immediatè ſequuntur-populus qui eſt Ieroſolymis &c.-Ex quo videtur poſſe inferri, epiſtolam illam illomet anno eſſe datã; & conſequenter longe poſt Iudæ Machabæi tempora: Verum quia hoc poſito, ſequeretur, vel Iudam Machabæum perperam, atque abſurdè nimis, inter illius epiſtolæ Auctores eſſe poſitum, vel Iudam ibi nominatum, fuiſſe a Machabæo diuerſum; cum tamen non ſatis probari poſſit, alium a Machabæo Iudam, in illis litteris, cum Senatu, & populo potuiſſe adſcribi; Et dato quod alter eiuſdem nominis ac præcipuæ inter Iudæos auctoritatis poſtea extiterit: certe cum illa epiſtola videatur quodammodo eſſe quædam denuntiatio Iudæis in Aegyptum commorantibus facta, vt & ipſi deinceps agerent feſta purificationis tẽpli in modum Scenopegiæ, & diem ignis, iuxta ſanctionem in Concilio Ieroſolymitano paulo antea ſtabilitam; multo credibilius eſt, eiuſmodi denuntiationem, factã fuiſſe a Iuda Machabæo tunc Iudæorum, non principe ſolum, ſed etiam Pontifice; Et hoc potius anno, in quo bene firmata cum Syris pace, a bellicis occupationibus requieſcere cœperunt, & adhuc recens erat dictarum feſtiuitatũ inſtitutio; quam poſt quadraginta ſere annos, ab eadem feſtorum inſtitutione exactos: Propterea longe maioris ponderis eſſe cenſuimus argumenta, quæ nos hactenus contra communem vulgatorum codicum loco citato punctuationem adduximus; præſertim cum, (Cardinali Bellarmino, vbi ſupra, atteſtante) in Græcis codicibus, diſtinctio poſita inueniatur poſt illa verba-anno centeſimo octogeſimo octauo. Quod ſi ita eſt, bene poſſunt eadem verba, ad finem prioris epiſtolæ, potius quàm ad exordium ſequentis referri. Igitur epiſtola hæc, temporibus Iudæ Machabæi, vt diximus tranſmiſſa fuit, non autem anno regni Græcorum centeſimo octogeſimo octauo.

9 Credimus verò eandem epiſtolã, hoc magis anno ducatus Iudæ Machabæi penultimo fuiſſe exaratam, quam (vt loco adducto putat Canus) anno eiuſdem Iudæ poſtremo: quia oportet ipſam fuiſſe ſcriptam circa initia menſis Caſleu, vt non obſcurè colligitur 2. Machab. cap. 1. ver. 18. vbi dicitur: quod facturi quinta, & vigeſima, die menſis Caſleu purificationem templi, neceſſarium duxerunt ſignificare eis, vt idem quoque & ipſi agerent: erat autem Caſleu menſis anni ſacri nonus: Atqui in tali menſe anni eius vltimi, vtique erat Iudas valde occupatus in bello, quod tum gerebat aduerſus Nicanorem; ſiquidem (quemadmodum apertè traditur 1. Machab. cap. 7. ver. 43. & 2. Machab. cap. vlt. ver. 37. cum eo iterum conflixit die decima tertia menſis Adar, qui erat anni ſacri duodecimus, quando eundem Nicanorem cum ſuo pariter exercitu interfecit.

10 Cauſa ergo tranſmiſſionis litterarum, totius populi Senatuſque Ieroſolymitani, ac Iudæ eorum principis pariter ac ſummi Sacerdotis nomine, ad præfatum Ariſtobulum, ceteroſque Iudæos in Ægypto tum commorantes, fuit (quemadmodum nu. 8. ex ipſomet ſacro textu probatum eſt) vt & ipſi agerent duas illas feſtiuitates, veteribus, in Concilio Ieroſolymitano, recens additas: nimirum diem Scenopegiæ, & diem ignis: Scenopegiæ inquam, non illius quæ olim præcepta fuerat Leuitici cap. 23. ver. 34. & Numer. cap. 29. ver. 12. & Deuter. cap. 16. ver. 13. in memoriam man-

Cur litteræ a Iudæis in Ægyptum ſcriptæ.

manſionum, quas olim patres eorum de Ægypto redeuntes, in tabernaculis fecerāt; Illa enim in menſe ſeptimo, quem vocabant Tyſri celebranda erat; vt locis citatis patet: Sed alium diem Scenopegiæ menſis Caſleu, Illum ſcilicet cuius fit mentio 2. Machab. cap. 1. ver. 9. & 18. & cap. 10. ver. 6. De quo etiam nos ſub anno mun. 3890. num. 9. & 10. egimus: Hanc etenim Scenopegiam non multo ante Ieroſolymis in ipſa templi purificatione primo celebratam; à Iudæis quoque Ægyptum incolentibus in vſum induci, ac quotannis frequentari cupiebant: Et alterum item diem, nēpe ignis dati Neemiæ temporibus, de quo nos ſub anno mundi 3610. num. 8. & 9. & 3890. num. 12. egimus. vbi etiam cauſam inſtitutionis, ſeu inſtaurationis dictæ feſtiuitatis aperuimus. Igitur, ſi quæ hactenus diximus, ita ſunt; oportet tres eſſe Epiſtolas, quæ 2. Machab. cap. 1. & 2. ordine temporum minime ſeruato, in Aegyptum ſcriptæ memorantur. prima eſt, quæ à libri initio exorditur, & deſinit ver. 10. diciturque data anno (ſubintellige regni Græcorum) centeſimo octogeſimo octauo. Altera eſt, cuius in prædicta fit mentio, nimirum ver. 7. vbi etiam notatur eius datæ annus centeſimus ſexageſimus nonus: de quibus duabus nos infra ſuis locis agemus. Tertia demum illa eſt, de qua hactenus diſſeruimus, diximusque ſcriptam fuiſſe hoc anno centeſimo quinquageſimo, & incipere ab illis verbis Populus qui eſt Ieroſolymis &c. vſque ad 2. capitis ver. 26.

Tres litteræ a Iudæis in Aegyptum ſcriptæ memorantur.

Cur Auctor 2. lib. Machab. dictarum litterarum meminerit.

Cur autem Auctor 2. Machab. in præſatione libri ſui, prædictarum epiſtolarum 11
meminerit, non vſquequaque exploratum habemus: Satis tamen probabile videtur, eam quæ ante alias, nimirum hoc anno ſcripta dicitur, ideo in dicto proœmio eſſe intextam; quod ipſa, a Iuda Machabeo exarata fuiſſet; videreturque admodum accommodata, ad ſanctum diuini cultus zelum, illius Ducis, cuius ipſe res geſtas cōpilare intendebat, oſtendendum: Inchoaſſe verò librum ſuum, ſiue libri ſui proœmium, ab ea epiſtola, quæ poſtremo tempore ſcripta dicitur, quia forte cum illa, nomine totius populi, Iudæis in Ægyptum commorantibus, exarata, ipſe Auctor, eiſdem librum quoq; ſuum, ex libris Annalium Iaſonis Cyrenæi abbreuiatum, tranſmiſerit: & in ea item meminiſſe alterius epiſtolæ, antea nimirum anno centeſimo ſexageſimo nono datæ; quod forſitan cum illa, quinque libri Annalium dicti Iaſonis in Ægyptum miſſi fuiſſent; ſcripſerat enim Iaſon tamquā Iudæ Chronographus, ſingulis libris, ſingulorum quinque annorum principatus eius geſta, vſque ad deuictum interfectumque Nicanorem, quod accidit ſub finem anni quinti, vt ſuo loco dicetur: Et hanc reor eſſe cauſam, cur Auctor lib. 2. Machab. qui cap. 2. ver. 24. profitetur ſe eſſe dicti Iaſonis Breuiatorem, nihil egit de obitu Iudæ; qui circa initia anni ſexti contigit, vt ſub anno mundi 3894. num. 1. videbimus.

Onias perficit in Aegypto tēplum ſuum.

Eodem quoque circiter anno, vt ex dictis ſub anno mundi proxime allegando, 12
inferri poteſt, probabile eſt Oniam illum Simonis Iudæorum olim Pontificis filium, qui alias in Ægyptum transfugerat, & de quo nos ſub anno mundi 3850. num. 5. & 6. latè diſſeruimus, abſoluiſſe templi ſui ſtructuram, quam prius de Ptolemæi Epiphanis licentia in regione Heliopolitana inchoatam, mox ex cauſa a nobis ſub prædicto mundi anno adducta, intermiſſam, poſtea ſub Ptolemæo Philometore reaſumpſerat, & perſequi denuo cœperat, quemadmodum ſub anno mundi 3873. num. 2. dictum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3893.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 447.

Demetrius occiſo Eupatore regnum Aſiæ occupat.

ANNO regni Græcorū centeſimo quinquageſimo primo, qui erat centeſimus 1
quinquageſimus Chaldaico more putatus, vt ſæpe dictum eſt, & apparet in tabulis; nempe poſt triennij tempus, vt dicitur 2. Machab. in principio capitis 14. (quod vel a purgato templo accipi debet; vel ſi, vt alijs placet, ab obitu Antiochi Epi-

Epiphanis: Certè per Synecdochen intelligendum eſt, ac ſi dictum eſſet, anno tertio) Demetrius huius nominis ij. qui & Soter, filius Seleuci, fratris præfati Antiochi Epiphanis: cui adhuc puero, & patre orbato, idem Antiochus regnum iuri ſpectans cum eſſet Romæ obſes, & cognita morte Antiochi, arderet deſiderio recuperandi regnum patris ſui; vt primum animaduertit ſe, tacito iudicio, non dimitti a Senatu quod tutius videretur Romanis, regnum Aſiæ teneri ab Eupatore pupillo, quam a Demetrio viro; ſpecie venandi, ab vrbe profectus (quemadmodum deſcribit Iuſtinus in calce lib. 34.) Oſtiæ tacitus, nauem conſcendens in Syriam delatus eſt. Aſcendit igitur primo cum paucis viris, nimirum fugæ comitibus, in ciuitatem maritimã: vbi ſingulari omnium fauore exceptus, regnare cœpit, confluentibus vndique ad ipſum populis, ac pro legitimo eorum rege ipſum alacriter acceptantibus: Dein cum multitudine valida, & nauibus per portum Tripolis ingreſſus; occupauit loca ad regni acquiſitionem magis opportuna: Cumque obtinuiſſet regiones illas aduerſus Antiochum Eupatorem, & Ducem eius Lyſiam, ingreſſuſque eſſet regnum patrum ſuorum, Ecce Antiochus, & Lyſias, a proprio exercitu comprehenſi, ad regem Demetrium perducebantur; at ille, re cognita, indicauit nolle ſe illos ſuperſtites intueri; Quare illis occiſis, vltrò ſe ſe tradidit exercitus Demetrio, qui deinceps ſine vlla ſuorum contradictione, ſedere cœpit in ſolio regni ſui. 1. Machab. cap. 7. verſic. 1. vſque ad 5. & 2. Machab. cap. 14. ver. 1. & 2. Et Ioſephus 12. Antiq. cap. 16.

2 His in Iudæa cognitis, continuo ſurrexerunt viri iniqui ex Iſrael, quorum Dux erat Alcimus, qui aliàs, nimirum regnante Antiocho Epiphane, Menelao vel Lyſimacho (vt ſub anno mundi 3883. nu. 2. declaratum eſt) in pontificatum ſucceſſerat, & poſtea in idolorum cultu coinquinatus, merito a Machabæis de illa dignitate deiectus fuerat. Hic cupiens pontificatum denuo obtinere; nec aliter ſe voti compotem fieri poſſe aduertens, niſi nouo regi infenſos faceret Machabæos; hoc eodem anno (qui iuxta ſub anno mundi 3742. num. 4. & 5. tradita) ſi Iudaico more numeretur, erat centeſimus quinquageſimus primus, Chaldaico autem, centeſimus quinquageſimus, vt etiam apparet in tabulis: Venit ad Demetrium regem; obtuliſque ei munera quædam aurea, quæ de templo ſublata eſſe videbantur: mox opportunam nactus occaſionem, Iudæos Machabæum ſequentes, & illos imprimis qui dicebantur Aſſidæi, quorum caput erat Iudas, & quorum opera pontificatus ad Machabæos tranſierat; accuſauit regi, tamquam regni perturbatores, ac bellorum ſeditionumq; auctores, pariterque amicorum regis exterminatores. Quibus commotus rex, Alcimo pontificatum detulit, & miſit cum eo vnum de Ducibus ſuis nomine Bacchidem in Iudæam, qui pariter venientes cum exercitu magno, callidè miſerunt nuncios pacis ad Iudam. Erat autem iſte Alcimus non a genere Sacerdotali alienus (vt neſcio quomodo deceptus putauit S. Auguſtinus libr. 18. de Ciuit. cap. 45.) ſed de ſtirpe Aaron, vt manifeſtè traditur 1. Machab. cap. 7. ver. 14. Quamobrem multi ex Iudæis, & præſertim Scribæ, nec non ipſi quoque Aſſidæi, audientes venire Pontificem de ſtirpe Aaron, qui iureiurando affirmabat, ſe neque ipſis, neque ipſorum amicis, mali quicquam illaturum; nimis creduli, facile ei adhæſerunt: ſed non multo poſt, viſa immani ſuorum occiſione ab eodem impiè perpetrata; ſero tandem reſipuerunt. Non ſic Iudas & fratres eius; qui videntes Bacchidem, & Alcimum cum valido exercitu appropinquare; non ſe crediderunt eis. Bacchides ergo cum Alcimum in poſſeſſionem pontificatus induxiſſet, & quoſdam de populo mactaſſet, atque in puteum proieciſſet, caſtra mouit ab Ieruſalem in Bethzecha, & tradita parte exercitus Alcimo, commiſſaque ei Iudææ cura, ipſe rediit ad regem, ratus Iudææ rebus iam ſatis eſſe prouiſum. At verò Alcimus, ad quem omnes quoque populi perturbatores cõuenerant; multa per ipſos mala faciebat in Iſrael: Quamobrem exiens Iudas, vindictam ſumebat de illis; & demum vſque adeo præualuit, vt coactus ſit denuo Alcimus adire regem, eumque aduerſus Iudam amplius inflammare: qui confeſtim nouum exercitum, & Nicanorem Ducem miſit cum Alcimo in Iudæam, 1 Machab. ca. 7. ver. 5. vſque ad 27. Erat autem Nicanor amicorum regis cariſſimus, ſimulatque fidiſſimus: nam & Roma fugienti comes fuerat, vt aſſerit Ioſephus 12. Antiq. c. 17. Ex quo patet diuerſum fuiſſe ab illo Nicanore, cuius ſub anno mundi 3889. num. 4. & 5. meminimus.

Alcimus malis artibus a Demetrio rege obtinet Pontificatum.

Verum

De duplici Nicanoris in Iudæã aduentu.

Verum hic quod attinet ad memoratam Nicanoris miſſionem; videtur neceſſario fateri oportere, ipſum Nicanorem bis in Iudæam veniſſe: nam quæ de eius aduentu referuntur 1. Machab. cap. 7. ver. 26. vſque ad 39. valde diſcrepant ab his, quæ de eadem re legimus 2. Machab. cap. 14. ver. 12. vſque ad 37. quemadmodum legenti, & vtraque loca ſimul accurate conferenti conſtare poterit: Nec videtur conuenienter ſupponi poſſe, vnum eundemque vtrobique deſcribi eiuſdem Nicanoris in Iudæam aduentum: quia ſi dixerimus ipſum primo quidem tentaſſe Iudam dolo intercipere; mox verò ſincerè cum eo fœdus iniiſſe; obſtat quod, vt dicitur 1. Machab. c. 7. ver. 30. Iudas, ex quo cognouit ſibi parari inſidias, noluit amplius videre faciem Nicanoris. Neque è conuerſo dicere poſſumus, Nicanorem primo ſine vlla fraude pacem compoſuiſſe cum Iuda; Deinde ad eundem, & ad fratres eius miſiſſe cum dolo verbis pacificis dicens: non ſit pugna inter me & vos; quemadmodum traditur 1. Machab. cap. 7. ver. 27. & 28. quia ex eodem loco patet, id contigiſſe, quando veniebat Nicanor cum exercitu magno in Iudæam; & ſcimus quod inita pace, aliquandiu ſe ſe inuicem dilexerunt Iudas, & Nicanor; vt paulo poſt dicemus; quare implicaret dicere, ſtatim poſt fœdus, interceſſiſſe fraudem. Huc accedit, quod neceſſarium videtur, Nicanorem bis iuraſſe templum ſe euerſurum niſi tradidiſſent Iudã; primo quãdo ſe abſcondit Iudas, & interrogati Sacerdotes proteſtabantur ſe neſcire vbi eſſet; & nondum aperto bello decertare cœperant inter ſe Nicanor, & Iudas, 2. Machab. cap. 14. ver. 31. vſque ad 34. Deinde poſt primam Iudæ victoriam, quando Nicanor, non ſolum Iudam ſed & exercitum eius, ſibi tradi prætendebat, 1. Machab. capit. 7. ver. 32. vſque ad 36. Igitur, vt diximus, oportet duplicem Nicanoris profectioné cum exercitu in Iudæam ponere: Et primam quidem deſcribi in 2. Machab. lib. Alteram verò in primo. Et inter vtramque non modicum temporis interceſſiſſe; Siquidem interim Iudas hortatu Nicanoris duxit vxorem, & liberorum propagationi vacabat, & ex corde ab eodem Nicanore diligebatur, quemadmodum ex conſequentibus apparebit. 3

Memorata Nicanoris hiſtoria ordinatè traditur.

Vt ergo totam hanc hiſtoriam, ex vtriſque citatis Machab. locis, ritè ordinemus; dicendum eſt, quod miſſus prima vice Nicanor a rege in Iudæam; Iudæi audito eius aduentu, poſt preces coram Domino, de more, fuſas; imperante Iuda conuenerunt ad quoddam caſtellum nomine Deſſau; vnde Simon frater Iudæ cum militum manu generosè occurrens hoſtibus, contritus eſt repentino aduerſariorum aduentu: verũtamen, id non obſtante, Nicanor audiens virtutem Iudæ, & comitum eius, & veritus pugnare cum eis, tentauit per legatos pacificè res componere; & tandem icto fœdere, ac dimiſſis vtrinque exercitibus, morabatur Nicanor Ieroſolymis, nihil inique agens; & Iudam ex animo diligens; quem etiam vxorem ducere & filios procreare ſuaſit. Poſt plures autem, vt arbitror menſes, Alcimus iniquè ferens eorum amicitias, tertio ad regem profectus; & falſis quibuſdam criminationibus, illas regi ſuſpectas reddidit; eundemque regem impulit, Nicanori per litteras mandare, vt Machabæum quantocyus vinctum ad ſe tranſmittendum curaret: quod grauiter tulit Nicanor; & ægrè admodum ad id præſtandum adducebatur; ne videretur amicum fallere & inſontem ſupplicio tradere: Verumtamen quoniam iuſſio regis vrgebat, cui reſiſtere nullo modo poterat; quærebat opportunitatem, qua illum commode, & abſque tumultu capere poſſet; nec interim, præ interna animi perturbatione, priſtinam ei comitatem exhibere valuit. Itaque rem præſentiens Iudas, tempeſtiuè cum paucis ſe ab ipſo occultat: Quare iratus Nicanor, coram Sacerdotibus extenſa ad templum manu, iurat ſe illum, ſi non ei Iudam prodant, exterminaturum; Illi verò ſe ſe excuſantes, quod neſcirent vbi eſſet, manus protendebant in cælum, ſedulo Dominum deprecantes, vt templum illud in æternum protegeret atque ſeruaret. Vt autem vidit Nicanor ſe fortiter a Iuda præuentum, ac ſpe ſua fruſtratum, nec iam poſſe, niſi aperto marte, & validis admodum viribus voti compotem fieri; abijt, vt arbitror, ad regem; tũ vt ſe de criminibus ſibi ab Alcimo obiectis, præſens purgaret; tum etiam, vt exercitum ſibi denuo compararet, quo poſſet Iudæ viribus fractis, ipſum capere, & ad regem, vt ei imperatum fuerat, tranſmittere; nam copias quas primo in Iudæã duxerat, quemadmodum dictum eſt, iam dimiſerat. Cum itaque veniſſet ſecundo Nicanor in Iudæam cum exercitu magno; miſit ad Iudam, & ad fratres eius in dolo, 4

Nicanor iurat templum ſe exterminaturũ.

ver-

verbis pacificis dicens: non ſit pugna inter me & vos, veniam cum viris paucis, vt videam facies veſtras &c. verum vbi Iudas aduertit, in priuato illo conuentu, clam ſibi paratas eſſe inſidias, prouidè dilapſus a Nicanore; noluit amplius videre faciē eius, neque eum denuo auſcultare. Quamobrem coactus eſt Nicanor, aperto deinceps bello illum perſequi. Et primo quidem commiſit cum eo iuxta oppidum, quod olim Capharſalama, poſtmodum verò Antipatrida dictum eſt, inter Diſpolim, quæ prius Lydda dicebatur, & Cæſaream ſitum, ab Ioppe diſtans ſtadijs centum quinquaginta, ad orientem: vbi de Nicanoris exercitu ceciderunt viri ferè quinque millia; & ipſe Nicanor cum reliquis copijs Ieroſolymam ſe recepit, veritus ne illa vrbs Iudææ caput, ad Iudæ partes deficeret; & vt ibidem quoque commodius exercitū reficere; ac denuo è Syria conuocatos, expectare valeret.

Mirandū Raziæ facinus.

5 Interea Nicanor, vt odium quo Iudæos, communi præſertim boni zelatores, proſequebatur, oſtenderet; delatum ſibi vnum de ſenioribus magnæ io populo exiſtimationis virum, quod quia Antiochenæ perſecutionis tempore religionem ipſe non ſolum fortiter conſeruaſſet, verum etiam nutantes præclaro exemplo ſuo admodum confirmaſſet; communiter pater Iudæorum ſeu pater patriæ diceretur: hunc cōprehendere ſtatuit; ratus illo ſublato, ſeu mulctato, maximum ceteris timorem incuſſum iri. Itaque miſſis ad domum Raziæ, (hoc enim illi nomen erat) quingentis militibus; ille confeſtim, ianuis occluſis, fortiter ſe tuebatur: Veruntamen, vt iam ſe militum manus effugere non poſſe aduertit; animo inuictus, gladio ſe tranſuerberauit: Videns autem quod ex vulnere ſibimet inflicto, non ſtatim mortuus eſſet, de muro ſe præcipitem dedit; & cum adhuc ſpiraret, animo accenſus, ſurrexit de terra, & vndique fluens ſanguine, curſu concito, turbam pertranſijt, atque quandam ſupra petram ſtans, inteſtina ſibi de ſaucio ventre profluentia, incredibili cordis fortitudine, vtraque manu in turbas proijciens, inuocabat Deum, vt ea illi iterum redderet. 2. Machab. cap. 14. ver. 37. vſque ad finem capitis.

Quod nemini licet ſe ipſum interimere.

6 Sanè hoc factum Raziæ (ſecluſo particulari aliquo Dei inſtinctu, eidem tunc forte ad hoſtium confuſionem, quemadmodum olim Samſoni, & poſtea S. Apolloniæ, & alijs Sanctis ſingulariter inſpirato, de quo tamē, quod attinet ad dictum Raziā nihil certi habemus) non eſt laudabile, neque imitandum. Nam homo non eſt Dominus, ſuæ vitæ; & S. Thomas 2. 2. quæſt. 64. art. 5. docet: non licere homini ſeipſum interimere; quia, inquit, eſt contra naturalem hominis inclinationem; & contra charitatem, qua quiſque tenetur diligere ſe ipſum; & contra communitatem cuius quilibet homo eſt pars; & denique contra ipſum Deum, qui nobis auctor eſt vitæ, & ſolus poteſt occidere & viuificare. Hanc eandem ſententiam tradiderat, pluribuſque confirmauerat S. Auguſtinus lib. 1. de Ciuit. cap. 17. vſque ad 28. Vbi ſpecialiter in fine capitis 21. dat regulam communiter poſtea receptam, & in decreto cau. 23. qu. 5. can. ſi non licet regiſtratam, in hæc verba: His igitur exceptis, quos, vel lex iuſta generaliter, vel ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter occidi iubet; quiſquis hominem, vel ſe ipſum, vel quemlibet occiderit; homicidij crimine innectitur. Et cap. 26. poſt multa, rem hiſce verbis concludit: Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata, ne hoc ipſo incipiat habere grauiſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hac vita opus eſt, vt poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur; quia reos ſuæ mortis, melior poſt mortem vita non ſuſcipit. Et deniq; cap. 27. cum probaſſet etiam propter declinationem peccati, nefas eſſe ſe occidere; ſubiungit: Nam ſi hoc ſponte faciendi vlla cauſa iuſta eſſe poſſet; proculdubio, iuſtior quàm iſta nō eſſet: quia verò nec iſta eſt, ergo nulla eſt. Merito igitur idem S. Doctor lib. de Hæreſibus, hæreſi 69. inter alios Hæreticos connumerat etiam quoſdam de ſecta Donatiſtarum, qui Circuncelliones dicebantur, ac ſe ipſos varijs modis interficiebant, alioſque ad idem faciendum ſollicitabant: ad quos videtur ipſe Sanctus alluſiſſe tractat. 51. in Ioan. ſub medium, vbi ait: quod quidam maligni atque peruerſi homines, & in ſe ipſos crudeliores, & ſceleratiores homicidæ, flammis ſe donant, aquis ſe præfocant, præcipitio ſe collidunt, & pereunt. Contra quo-

In Hæreticos ſe ipſos interimentes.

rum

rum veſaniam, exicialemque, ac diabolicam doctrinam, late etiam diſputat in epiſtola 61. quæ directa eſt Dolcitio Tribuno, & lib. 2. cap. 23. contra epiſtolam Gaudentij. Et hæc obiter hic ſint dicta; ne forte quis Raziæ exemplum, in ſacris libris poſitum putaret, ad confirmanda atque autenticanda quorundam gentilium fortia, quæ vocant, facta, &, quæ tamquam a ſola animi magnitudine profecta, ab Ethnicis celebrari valde ſolent; nimirum Catonis, Lucretiæ, & aliorum; qui ne in manus perſequentium deuenirent; aut ne quid humilius in hominum oculis pati viderentur; vltro ſe ipſos occidere maluerunt. Quæ res longe admodum abeſt a ſacri textus intentione; cuius vox eſt Eeclefiaſtici cap. 2. ver. 4. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiã habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum; homines verò receptibiles in camino humiliationis.] Et quemadmodum certum eſt Samſonem, vt ait S. Auguſtinns lib. 1. de Ciuit. capit. 21. non aliter excuſari, quod ſe ipſum cum alijs ruina domus oppreſſerit; niſi quia ſpiritus latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat: ita de alijs Sanctis dicendum videtur, & forte etiam de dicto Razia (ſi tamen ipſe quoque laudabiliter ſe necauit, vt quidam recentiores exiſtimant.) Vnde de Ethnicis, qui non Deo clam iubente, ſed ſuperbia palam ſuadente, ſe ipſos interemerunt; conſtat eos nequiter ac temerè ſibi manus iniecíſſe; ac propterea non commendatione, aut imitatione dignos eſſe; ſed potius qui ab omnibus reprobari, probro haberi, & ſtudioſè caueri debeant. Sed iam ad inſtitutum, noſtra recurrat oratio.

Exempla Ethicorum qui ſe ipſos interemerunt, abominanda.

Poſt hæc aſcendit Nicanor in eam partem montis Sion, in qua erat templum, & 7
occurrunt ei Sacerdotes ſalutantes eum, oſtendentesque ei holocauſta, quæ pro ſalute regis offerrebantur Domino: At ille irridens ſpreuit eos, & polluit; iterumque ſuperbè admodum atque iram euomens iurauit, ſe in reditu de bello ad quod ire intendebat, templum illud euerſurum, niſi traditus ei foret Iudas, & exercitus eius; & continuo inde exijt indignatione plenus: Sacerdotes autem reuerſi ad faciem altaris, & templi, cœperunt cum fletu tum pro continua eiuſdem templi protectione; tũ etiam pro iuſta blaſphemiæ Nicanoris vltione, Dominum deprecari. Profectus deinde Nicanor eum exercitu ſuo ab Ieruſalem, venit in Bethoron; Vbi nouas è Syria aduentantes ſibi copias adiunxit. Vt autem comperit Iudam eſſe in ditione Samatiæ, hoc eſt in Adarſa, cum tribus millibus duntaxat viris; cogitauit aggredi eum die ſabbati; neque ab impio eiuſmodi conſilio (quantumuis Iudæi qui ipſum ſequebantur, maiori qua poterant inſtantia illum deducere conarentur) deſiſtere volebat; tametſi tandem id perficere non potuerit. Iudas verò videns ſibi aduerſus grandem hoſtium multitudinem, cum paucis fore dimicandum; inſtructo exercitu, hortabatur ſuos ne hoſtes formidarent, vtpote qui propter eorum fallacias, periuria, & blaſphemias Deo eſſent odibiles; ſed magis mirabiliũ memores eſſent operũ, quæ alias Dominus pro populo ſuo fecerat, ſperarentque ab Omnipotente victoriam. quam etiam admirabili quadam viſione ſibi per ſomnium mirabiliter oſtenſa, confirmauit, narrans: Apparuiſſe ſibi ſanctos viros, Oniam ſcilicet, qui ante Iaſonem immediatè Pontifex fuerat; & Ieremiam Prophetam; quorum primus de altero dicebat: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael. Hic eſt qui multum orat pro populo, & vniuerſa ſancta ciuitate. Alter verò, nimirum Ieremias, extendens dexteram, dedit ipſi Iudæ gladium aureum dicens: Accipe ſanctum gladium, munus a Deo, in quo deijcies aduerſarios populi mei Iſrael. Quibus ſermonibus Iudas lætificauit valde erexitque ſuorum animos, atque ad pugnandum cum tanta hoſtium multitudine, tamquam de victoria ſecuros, mirabiliter accendit. Appropinquantibus autem hoſtibus, vt vidit Machabæus ingentes ipſorum copias optimè ordinatas, equitesque, & Elephantos opportunis locis diſpoſitos; & varium armorum apparatum, ac beſtiarum ferocitatem; nihil territus; ſed eleuatis in cælum manibus, precatus eſt Dominum; vt quemadmodum olim per ſanctum Angelum ſuum blaſphemi Senacheribi exercitum, tametſi numeroſiſſimum, atque fortiſſimum, proſtrauerat: ita nunc aduerſus Nicanorem pariter blaſphemum agere ne recuſaret. Quibus dictis, alacriter cum hoſte congreſſus; ac manu pugnans, menteque orans, Deo bene iuuante, præualuit, contritis non minus triginta quinque millibus virorum, & Duce eorum Nicanore: cuius caput, & dexteram, quam neſariè bis contra ſanctam domũ extenderat,

Nicanor 2. minatur templũ ſe euerſurum.

Proficiſcitur cum exercitu contra Iudam.

Iudas ſuos excitat ad pugnã contra Nicanorem.

Pugnat feliciter, & caput, manumq; Nicanoris ſecum fert in Ieruſalem.

cnm

cum humero abſciſſam, poſt collecta hoſtium ſpolia, tulit Iudas in Ieruſalem, oſtenditque populo, & Sacerdotibus: mox blaſphemi linguam iuſſit minutatim ſciſſam dari auibus; manum verò contra templum, & caput in ſumma arce ſuſpendi, in ſignũ omnibus conſpicuum diuini erga Iudæos auxilij euidentiſſimum. Agentes autem diem illum in lætitia, & benedicentes Domino, communi omnium conſilio, & conſenſu decretum eſt, feliciſſimum illum victoriæ diem, qui fuit decimus tertius menſis Adar, in memoriam tanti beneficij a Deo accepti, quotannis deinceps ritu ſollẽni fore celebrandum. Et hoc feſtum voce quadam Syriaca ſignificatur, quæ latinè ſonat Pridie Mardochæi: quia immediatè ante feſtum olim a Mardochæo inſtitutũ celebrabatur. Et hic explicit 2. lib. Machabæorum hiſtoria; in cuius poſtremo capite, & 1. Machab. cap. 7. & apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 17. hæc quæ hoc numero breuiter perſtrinximus, latius tradita reperiuntur.

Inſtitutio feſti ob victum Nicanorem.

8 Non multo poſt hæc, oportet Iaſonẽ illum qui 2. Mach. c. 1. ver. 7. memoratur, receſſiſſe de terra ſancta, & regno Iudææ; poſt cuius diſceſsũ, vt ibidem dicitur, Iudæis per aliquot deinceps annos, nempe vſq; ad annum regni Græcorũ centeſimũ ſexageſimum nonum incluſiuè, multa mala ſuperuenerunt, videlicet interitus Iudæ, & poſtea etiam Ionathæ fratris ſui, & aliæ pariter calamitates, de quibus infra ſuis locis dicetur; ſed poſtea ſuccedente in principatũ Simone, res Iudæorum Deo adiuuante, rurſum erigi ac bene prouehi cœperunt, vt breuiter tangitur cap. Machab. citato ver. 8. Puto autem memoratum Iaſonem eundem eſſe cũ eo, cuius eiuſdem libri Auctor meminit cap. 2. ver. 24. vbi dicit eum fuiſſe Cyrenæum, & acta Iudæ Machabæi, quinque libris a ſe conſcripta edidiſſe; verum quia ſub anno mundi 3296. numero 1. duplicem fuiſſe Cyrenem, diximus, alteram in Africa, & in Aſia alteram; vtrum iſte Iaſon, aut eius parentes, licet Iudæi genere, ex Cyrene Africana, an ex Aſiatica eſſent, hactenus incompertum habemus. Hunc ergo Iaſonem hoc circiter tempore, neſcio quamobrem, credimus, relicta Iudęa, in qua prædictos Annales ſcripſerat, rediſſe ad vrbem Cyrenem in qua forte natus, vel etiam educatus, aut certe olim habitauerant parentes eius, vnde & ipſe cognomen acceperat: Et hanc eius de Iudæa diſceſſionem reor fuiſſe in cauſa, quod vt ſub præcedenti anno mundi numero vndecimo diximus, ipſe nihil ſcripſerit de obitu Iudæ, qui in annum ſequentem incidit.

Iaſon Iudæ Chroniſta a Iudæa diſcedit.

9 Poſt memoratam de Nicanore, Machabæi victoriam, quieuit aliquantiſper Iudæa à prælijs, ipſo Iuda interim dominante: Qui audiens Romanorum potentiam in dies magis ac magis Deo fauente augeſcentem; & eorundem facilitatem in aquieſcendo omnibus, quæ poſtulabantur ab eis; & in admittendo quoſcunque volentes cum eis iungere amicitias; & intelligens ſibi admodum conducere ad firmandum imperium ſuum; & vt auferre poſſet ab Iſraele iugum Græcorum, cum ipſis Romanis mutui auxilij, & ſocietatis fœdus inire; ſtatuit quantocyus id procurare. Quamobrem miſit Eupolemum, & Iaſonem legatos; qui cum veniſſent Romam facile a Senatu, populoque Romano ſocietatis atque initi fœderis reſcriptum in tabulis æreis obtinuerunt; & litteras inſuper Demetrio Aſiæ regi, ne deinceps vllatenus moleſtare auderet Iudæos; alioqui a Romanis bellum terra marique, ſine mora expectaret, 1. Machab. capitulo octauo per totum; Vbi etiam memorati reſcripti, litterarumque exemplaria regiſtrata habentur. De hoc fœdere agit etiam Ioſephus 12. Antiq. cap. 17. prope finem capitis.

Iudas mittit Romam legatos pro ineunda ſocietate.

10 Non me latet hic, Rupertum lib. 10. De victoria verbi Dei cap. vlt. & alios ipſum ſecutos, exiſtimaſſe Iudam, & fratres eius, Ionathan, & Simonem, iccirco poſtea morte violenta cadere diuinitus eſſe permiſſos; quod cum Romanis, qui erant idololatræ fœdera iungere non dubitaſſent; quamuis non ideo eos æterna felicitate priuatos crediderit; quia, inquit, ſi quid pulueris inde contraxerunt, cita ipſorum morte deletum eſt: Verumtamen, multa ſunt, quæ ipſos in hac fœderis percuſſione nihil deliquiſſe, poſſunt oſtendere. Nam certum eſt, quod idololatrarum auxilio, non contra aliquos veri Dei cultores; ſed aduerſus alios idololatras; & ad propriæ vitæ, natorum, vxorum, & quod omnium caput eſt, veræ religionis defenſionem, vtebantur; & nihilominus ſpem ſuam, in ope diuina magis, quam in humana, repo-

Ruperti opinio de Machabæis refutatur.

ſitam habebant: Sed nec ſcriptura ſacra quicquam vel minimum innuit, quo eos dicta de cauſa periiſſe ſuſpicandum ſit; nec eoſdem, ea de re, vſpiam reprehendit. Huc accedit rationi etiam eſſe conſonum, & veluti ab ipſa natura, homini inſitum; humana quoque præſidia ad ſui, ſuorumque tutelam, diuinis adiungere; ne Dominum tentare velle videamur, & abſque neceſſitate ab ipſo temere miracula expectare. Et denique non deſunt in ſacris ſcripturis alia eiuſmodi plurima Sanctorum exempla. Nam & Abraham credentium pater, vt legimus Geneſ. capitulo 14. ver. 13. & 24. fœdus pepigerat cum Aner, Eſchol, & Mambre, Chananæis; & eorum auxilio vſus eſt, contra Chodorlahomor, & reges, qui cum eo abduxerant Lot; vt in calce dicti capitis exprimitur. Et cap. 21. ver. 22. vſque ad finem capitis percuſſe fœdus cum Abimelech rege Palæſtinorum, & Phicol principe exercitus eius. Similiter Iſaac, cum eiſdem, vt traditur cap. 26. verſic. 26. vſque ad 32. Et Iacob cum Laban cap. 31. verſic. 44. vſque ad 55. Et alij item poſt multa tempora, nempe Dauid cum Naas rege Ammonitarum, vt colligitur 2. Reg. cap. 10. ver. 1. & nos ſub anno mundi 2974. num. 5. explicauimus; & cum Achis rege Geth 1. Reg. cap. 27. Et rex Aſa cum Benadab rege Damaſci, 3. Reg. cap. 15. ver. 18. & 19. & alii item, quos pariter ſcriptura ſacra non reprehendit; quia quodammodo coacti cum externis nationibus fœdus inierunt, non quatenus illæ erant idololatræ; ſed quatenus, ad hoſtes a ſe propellendos illi eos iuuare poterant. Igitur ſi tot tantiſque viris ſine vlla Dei offenſa id facere licuit; Cur non etiam Machabæis in ſimili neceſſitate poſitis? præſertim cum nulla lege, tale quid facere prohiberentur. Nam quod cauetur Deuter. cap. 7. ver. 2. illis verbis: Non inibis cum eis fœdus &c. non vtique de omnibus Gentibus accipiendum eſt; ſed de his tantum ſeptem, quæ præcedenti verſiculo memoratæ fuerant. ad quod forte non aduerterunt contrariæ opinionis ſectatores. Quare nullo modo dicendum videtur, Machabæos ob contractam cum Romanis ſocietatem fuiſſe occiſos: quia id potuit vel ob aliquam aliam eorundem culpam, vel etiam diuino aliquo conſilio aut prouidentia, ſine vlla ipſorum culpa accidiſſe: alioqui oporteret, etiam Io. Hircanum, morte violenta (quod tamen factum non eſt) fuiſſe punitum; quia & ipſe cum Romanis fœdus, a patre, ac patruis ſuis ictum, confirmari curauit, vt nos ſub anno mundi 3926. numero primo dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3894.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 448.

Duces regij in Iudæam cum valido exercitu redeunt.

ANNO regni Græcorum centeſimo quinquageſimo ſecundo, menſe primo 1
(vt dicitur 1. Machab. cap. 9. ver. 3. cum audiſſet Demetrius rex, cecidiſſe Nicanorem; & Iudam victorem, dominari Iudææ; rurſum miſit alium de ducibus ſuis nomine Bacchidem, cum Alcimo, & cum exercitu valido in Iudæam; qui occupata Maſaloth, quæ erat in Arbelis; factaque ibi cæde magna; in eodem menſe primo applicuerunt exercitum ad Ieruſalem; & cum cognouiſſent ibi non eſſe Iudā; Surgentes abierunt in Beream cum viginti millibus peditum, & duobus millibus equitum. Iudas autem poſuerat Caſtra in Laiſa, erantque tunc forte cum eo tria tantum millia virorum; quorum plurimi, tanta hoſtium multitudine perterriti, ſubtraxerunt ſe de caſtris; ita vt relicti ſint octingenti duntaxat viri cum Iuda; qui tametſi propterea confractus valde animo eſſet; nullis tamen ſuorum precibus ad fugam tunc capiendam adduci potuit: Quinimo (vt Sancti Ambroſij Officiorum libro primo capitulo quadrageſimo primo verbis vtar) ſecurior aduerſus viginti millia exercitus regis, cum octingentis viris bellum adortus, volentibus his cedere, ne multitu-

titudine opprimerentur; glorioſam magis mortem, quam turpem fugam ſuaſit; ne crimen, inquit, noſtræ relinquamus gloriæ. Itaque commiſſo prælio, cum a primo ortu diei, in veſperam dimicaretur; dextrum cornu, in quo validiſſimam manum aduertit hoſtium, aggreſſus; facile auertit; ſed dum fugientes ſequitur; a tergo vulneri locum præbuit. Itaque glorioſiorem triumphis mortem inuenit. hucuſque S. Ambroſius. Ceterum Ionathas, & Simon, tulerunt Iudam fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum in Modin; luxitque eum omnis populus, diebus multis 1. Machab. cap. 9. ver. 1. vſque ad 23. Et apud Ioſephum 12. Antiq. cap. 18. & 19. Ex quibus manifeſtum fit, Iudam Machabæum mortum eſſe non circa finem (vt ſentit Melchior Canus lib. 2. De locis Theologicis cap. 11. ad 4. principale argumentum) ſed circa initia huius anni; Qui ferè totus pertinet ad primum ducatus Ionathæ.

Iudas in bello fortiter moritur.

2 Poſt Iudæ obitũ, præualuerũt valde viri iniqui in omni Iſrael; & ſimul exorta fame magna, compulſa eſt omnis regio, tradere ſe Bacchidi, ipſe verò ſtatim conſtituit viros impios regionis præfectos; qui diligenter perſcrutabãtur amicos Iudę, quos illudebant, adducebantque ad Bacchidem; vt de illis vindictam ſumeret. Et eiſdem temporibus puto factam fuiſſe illam portæ ſeu portarum (ſubintellige templi) conflagrationem; & largam illam innoxij ſanguinis effuſionem, quæ breuiter tangitur 2: Machab. cap. 1. ver. 8. accidiſſeque Iudaico populo (vt ſub præcedenti anno mundi num. 8. notauimus) alias calamitates, quas conſequenter memorabimus; quamquam hæc quæ modo relata eſt (ipſomet ſacro textu atteſtante) fuerit vna de maximis tribulationibus, quæ Iudæis vnquam acciderit, ex quo inter ipſos prophetia ceſſauerat ſiue (vt ait Ioſephus) poſt captiuitatem Babylonicam. 1. Machab. cap. 9. ver. 23. vſque ad 28. & Ioſephus 13. Antiq. cap. 1.

Viri iniqui in Iudæa præualent, & boni valde affligũtur.

3 Per eadem tempora congregati omnes amici Iudæ, elegerunt pro eo Ionathan ſibi in principem, ac belli Ducem. Vt autem cognouit Bacchides, quod Ionathas loco Iudæ fratris ſui ſuſcepiſſet principatum; quærebat occidere eum; At ille id præſentiens confeſtim aufugit cum ſuis in deſertum Thecuæ, ad aquas lacus Aſphar. Quod cum audiſſet Bacchides, venit ipſe cum toto exercitu quærere eum die ſabbati. Accidit autem interea, vt Ionathas, qui ſe præparare ſatagebat aduerſus Bacchidem; miſerit Ioannem fratrem ſuum rogare Nabuthæos, vt commodarent ei apparatum ſuum bellicum, nimirum equos, & arma, atque huiuſmodi. Id dum Ioannes impigre exequitur; Ecce inopinato quodam euentu, a filijs Iambri ſubito inuaſus, captus, & cum ſuis occiſus eſt. Verum non multo poſt, ijdem filij Iambri debitas ſceleris pœnas dederunt. Nam cum ducerent ſpõſam, magni cuiuſdam principis filiam, cum commitatu, & ambitione magna; ſurgentes repente de inſidijs, Ionathas, & Simon cum ſuis, occiderunt eos; & tulerunt ſpolia & arma eorum; quibus inſtructi & roborati, redierunt ad ripam Iordanis; quo cum perueniſſet Bacchides cum exercitu ſuo, hortatus eſt Ionathas ſuos ad pugnam; & impetu facto percuſſit de exercitu Bacchidis mille viros; atque ita repulſis hoſtibus, ipſe, & qui cum eo erant tranſnatato Iordane, ad tutiora loca ſe ſe receperunt. Veritus autem Ionathan Bacchides reuerſus eſt in Ieruſalem; & curauit munire arcem, & ciuitates Iudææ; & accipere a principibus regionis, ne ab ipſo deficerent, filios obſides, eoſdemque in arce Ieroſolymitana incluſos cuſtodire. 1. Machab. cap. 9. ver. 28. vſque ad 54. & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 1.

Ionathas eligitur in Ducem. & fugit in deſertum.

Ioannes a filijs Iambri occiditur de quibus Ionathas vltionem capit.

Ionathas percuſſo Bacchidis exercitu recipit ſe trans Iordanem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3895.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 449.

1 ANNO centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſecundo, cœpit Alcimus deſtruere muros domus Domini; ſed miro Dei iudicio, diſſolutus paraliſi, & amiſſa

Alcimus cũ cœpiſſet deſtrue-

re muros domus Domini mortuus eſt.

amiſſa voce, mortuus eſt cum ingenti tormento: & ſic impedita ſunt peſſima conſilia & opera eius. Quo defuncto, reuerſus eſt Bacchides ad regem; & ſiluit a bellis terra Iuda annis duobus. 1. Machab. ca. 9. ver. 54. vſque ad 58. Ex quibus patet hallucinari Ioſephum, qui 12. Antiq. cap. 17. ſcribit Alcimum obijſſe ante Iudam: & ipſum Iudam eidem Alcimo, communibus populi ſuffragijs, in pontificatũ ſucceſſiſſe: cum è contrario ex allegatis ſacræ ſcripturæ locis, apertè conſtet: Alcimum ipſi Iudæ anno vno integro ſuperuixiſſe.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3897.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 451.

Bacchides fruſtra tentat comprehendere Ionathan.

ANNO regni Græcorum circiter quinquageſimo quinto concitauerunt de- 1
nuo iniqui Bacchidem, vt veniret cum exercitu in Iudæam contra Ionathã, & ſuos habitantes confidenter, & ſine vlla incurſus hoſtium ſuſpicione. Portò Bacchides inſtructo in Syria exercitu, antequam in Iudæam veniret: ratus incautum facilius parua ac repentina manu poſſe deprehendi: ſcripſit ad ſuos in Iudæa exiſtentes: vt improuidum celeri validaque, & clandeſtina incurſione, comprehendere tentarent: Sed, Deo ſuos protegente, incaſſum illis eorum molimina ceſſerunt. Nam Ionathas, re cognita, fortiter præuenit eos, & comprehenſis quinquaginta inſidiarum Auctoribus, omnes interfecit; ſeceſſitque cum ſuis in deſertum in Bethbeſſen; & extruxit ruinas eius; muniuitque ſe ſuosque ibi. Quamobrem iratus Bacchides, venit iterum cum exercitu in Iudæam: paratiſque machinis, nitebatur expugnare Bethbeſſen: At verò Ionathas, relicto ibidem Simone fratre ſuo cum parte exercitus: Ipſe clam cum reliqua egreſſus, cœpit ſubitas in hoſtem excurſiones, cædeſque facere, indieſque magis proficere, & exturbare Bacchidem ab expugnatione oppidi: Et ſimiliter Simon frater eius, de munitione ſubito exiens, ſuccendebat oppugnantium machinas, repellebatque fortiter hoſtes: Atque ita iſte de intus egrediens, Ille verò de foris frequenter adueniens, affligebant Bacchidem valde; & conſilia, congreſſiones, molitioneſque eius, reddebant innanes. Itaque cum diu multumque fruſtra laboraſſet Bacchides, de loci expugnatione deſperans, conuerſa indignatione contra eos, qui illum ad eam impulerant: occidit ex eis plurimos: & cogitabat quomodo poſſet, ſine ignominia, obſidionem ſoluere, & redire in regionem ſuam. Quod vt aduertit Ionathas, miſſis ad eum legatis, pacem honeſtis conditionibus petebat: quas ille libenter accepit. Et redditis vtrinque captiuis, paceque compoſita, ac iuramento firmata, reuerſus eſt Bacchides ad regem; nec vltra amplius in Iudæam redijt. Ionathas autem deinceps pacificè habitauit in Machmas; & ibi iudicabat Iſraelem: ac ſeuerè admodum in diuini cultus deſertores animaduertens, exterminabat impios ex Iſrael. 1. Machab. cap. 9. ver. 58. vſque ad finem capitis, & apud Ioſephum 13. Antiq. capitulo primo, & ſecundo.

Non valens euadere Ionatha cum eo pacem componit.

Ionathas iudicat populum in Machmas.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3902.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 456.

Quiſnam fuerit iſte Alexander.

1 ANNO regni Græcorum ſexageſimo ſupra centeſimum, Alexander cognomine Veles, vt ait Ioſephus 13. Antiq.c.8. verſus finem: Siue Balas, vt eſt apud Strabonem lib. 16. Antiochi filius qui cognominatus eſt Nobilis, occupata Ptolomaide, regnare cœpit ibi. Hunc Alexandrum Lyranus, & Carthuſianus ſuper 1. Machab.cap.10. putant fuiſſe filium Eupatoris, & ipſum quoque (quemadmodum auus eius) appellatum fuiſſe Nobilem: At Ioſephus 13. Antiq. cap. 3. aperte dicit eundem Alexandrum fuiſſe filium Antiochi Epiphanis; & conſequenter non filium, ſed fratrem Eupatoris natu minorem; Et ratio temporum id comprobare videtur. Nam ſi Eupator, anno regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono, erat nouennis quando ſucceſſit patri in regnum, vt nos ſub anno mundi 3891. nu.2. & 3. probauimus: Quomodo potuit habere filium tantæ ætatis, qui anno eiuſdem regni Græcorum centeſimo ſexageſimo, aptus eſſet inuadere, & vi obtinere regnum Syriæ iam a Demetrio occupatum? Multo igitur probabilius videtur, hunc Alexandrum fuiſſe fratrem, quam filium Eupatoris: Si tamen re vera fuit de familia Seleucidarum. Nam Appianus Alexandrinus, ſub finem lib. De Bellis Syriacis, de hoc Alexandro ita ſcribit: Quidam Alexander falſo in Seleucidarum gentem ſe ingerẽs: quem Ptolemæus Ægypti rex fouebat, odio Demetrij, connitentibus Ægyptijs, Demetrium regno expulit. Iuſtinus autem lib.35. Clarius rem explicat dicens: quod Antiochenſes, adiuuantibus & Ptolemæo rege Aegypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe rege Cappadociæ, bello a Demetrio laceſſitis; ſubornarunt Prompalum quẽdam ſortis extremæ iuuenem; qui Syriæ velut paternum regnum armis repeteret: & ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur; genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrij apud omnes erat, vt æmulo eius, non vires regiæ tantum, verum etiam generis nobilitas, conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili varietate rerum, priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert. ſic Iuſtinus. Eandem ſententiam de iſto Alexandro ſequuntur Sabellicus æneade 5. lib. 8. & alij. Quæ ſi vera eſt; oportet ſcripturam ſacram, quando ipſum appellat Antiochi filium, eſſe intelligendam, iuxta communem ferè omnium opinionem; nimirum prout communiter putabatur, & ipſe putari volebat. Sed quicquid ſit de huius Alexandri genere, illud certum eſt: quod vt audiuit Demetrius præſatum Alexandrum regnare in Ptolemaide, ſeſtinauit congregare exercitũ, vt obuiã iret ipſi Alexandro. Et, vt præoccuparet reddere Ionatham ſibi amicum, & belli adiutorem; multa eidem vltro regia liberalitate conceſſit: nempe facultatem congregandi exercitum; & arma fabricandi: ipſumque regis ſocium declarauit: ac iuſſit eidem reddi obſides: nimirum Iudæorum principum filios, quos Bacchides in arce cuſtodiendos tradiderat. Quibus acceptis, confeſtim Ionathas de Machmas, vbi iam quinquennio reſederat, properauit Ieroſolymam: legitque epiſtolas regis coram omni populo, & item ijs qui in arce erant Gentilibus: qui timentes, tradiderunt ſtatim obſides Ionathæ; & ille eos reddidit parentibus ſuis: cœpitque continuo reficere atque innouare ciuitatem, ac munire montem Sion. Quæ audientes alienigenæ, quos Bacchides in Iudææ munitionibus a ſe ædificatis diſpoſuerat; paulatim vnus poſt alterum, illis relictis, abierunt: ijs tantum exceptis, qui cuſtodiebant Bethſuram 1. Machab.cap.10. verſic.1. vſque ad 15. eadem ferè tradit Ioſephus 13. Antiq.cap.3. & 4.

Demetrius feſtinat ire cõtra Alexandrum. Concedit Ionathæ multa priuilegia vt partes ſuas ſequatur.

Alexander & Demetrius certant pollicitationibus Ionatham in ſuas partes trahere, & præualet Alexander.

2 Non multo poſt Alexander, vt cognouit quæ præſtiterat ſpoponderatque Demetrius Ionathæ, & item agnita virtute bellica eiuſdem Ionathæ, & fratrum eius; Scripſit ei & ipſe epiſtolam valde fauorabilem, & miſſa eidem purpura, & corona aurea, conſtituit eum ſummum Sacerdotem, & inter amicos regis voluit recenſeri: illud

tantummodo poſtulans ab eo, vt ſcilicet ſuas, non Demetrij partes ſequeretur. Itaque eodem anno, die decimaquinta menſis ſeptimi, hoc eſt in die primo ac ſollemni Scenopegiæ, induit ſe Ionathas ſtola pontificia, & in eo habitu tunc primum viſus eſt ab vniuerſo populo; tametſi in eã quoque dignitatẽ ſtatim fratri ſuo Iudæ defuncto ſucceſſiſſet: Congregabat item Ionathas exercitum, & arma omnis generis copioſa. Quæ cum audiſſet Demetrius rex, veritus ne ad Alexandrum Ionathas declinaret, iterum ſcripſit ei, & populo Iudæorum, vt ab eis gratiam iniret, litteras multis ac magnis pollicitationibus ac priuilegijs refertas, quemadmodum videre eſt 1. Machab. cap. 10. ver. 22. vſque ad 46. & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 5. quibus enixe precabatur, vt in eius fide permanerent. Sed cum eæ coram Ionatha vniuerſoque populo lectæ fuiſſent; Iudæi ingenium viri agnoſcentes, ac memores malorum, quæ ab illo perpeſſi fuerant; quo maiora erant quæ pollicebantur, eo minorem ei fidem adhibentes, communi conſilio decreuerunt, Alexandro potius, quã Demetrio adhærere: Quod & re ipſa deinceps præſtiterunt, auxilium illi pro viribus ferentes omnibus diebus vitæ eius.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3905.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 457.

Alexander Demetrium vita ac regno ſpoliat.

ANNO, vt arbitror, proximo, congregatis hinc inde validis exercitibus, commiſſum eſt prælium inter prædictos reges, Alexandrum videlicet, & Demetrium; in quo Demetrius tandem percuſſus, vita, exercituque, ac regno pariter ſpoliatus eſt, cum regnaſſet annis prope vndecim, vt videre eſt in tabulis. Ioſephus 13. Antiq. in fine capitis 5. vbi accuratius tradit, quomodo iſte Demetrius occiſus fuerit, ait ipſum obijſſe poſt exactum regni annum vndecimum; ſed ſi hoc anno, qui eſt regni Græcorum centeſimus ſexageſimus primus, ipſe Demetrius, vt credimus, deceſſit, vtique oportet ipſum non expleuiſſe annum regni vndecimum. Nam anno regni Græcorum centeſimo quinquageſimo primo exijt ab vrbe Roma, & regnare cœpit, vt aperte dicitur 1. Machab. c. 8. ver. 1. Reliquit autem iſte Demetrius duos filios; quorum natu maior, & ipſe ſicut, & eius pater, Demetrius nuncupabatur. Vtroſque (quemadmodum notat Iuſtinus lib. 35.) pater initio belli, prouidè apud hoſpitem ſuum Gnidium, cum magno auri pondere, demandauerat, vt & a belli periculis eximerentur, & ſi ita ſors tuliſſet, vltioni paternæ ſeruarentur. At verò Alexander, vt ad ipſum redeamus, adepto regno, & tanta elatus proſperitate, non multo poſt ſcripſit ad Ptolemæum Philometorem Ægypti regem, nuntians ei, non modo victoriam, quam de Demetrio tulerat, & felicem regni, vt ipſe aiebat, paterni, conſecutionem: Verum etiam poſtulans ab eo, dari Cleopatram eius filiam, ſibi in vxorem; Quod & facile impetrauit, vt latè traditur 1. Machab. cap. 10. ver. 48. vſque ad 57. & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 7. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3904.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 458.

Philometer dat Cleopatrã filiam Alexandro vxorem.

ANNO inſequenti qui erat regni Græcorũ cẽteſimus ſexageſimus ſecũdus, vt ſignanter notatur capite Mach. cit. ver. 57. Ptolemæus Philometer Aegypti rex venit cum Cleopatra eius filia, Ptolemaidam; deditque eam in coniugem Alexandro 1

dro Syriæ regi, qui ibidem eis occurrerat, & ibi celebratæ ſunt regales nuptiæ, ſplẽdore, vt par erat, regio: Ad quas Ionathas quoque ab Alexandro vocatus, & purpura indutus, atque inter primarios eius amicos deſcriptus, ab vtroque rege, præſertim verò ab Alexandro valde honoratus eſt; reiectis quibuſdam iniquè aduerſus eũ interpellantibus. 1. Machab. cap. 10. ver. 57. vſque ad 67. Et Ioſephus ibidem.

2 Eodem anno tandem, poſt multa in ſenatu Romano præmiſſa conſilia, decretũ eſt ſuſcipiendum, ac re ipſa ſuſceptum fuit tertium bellum Punicum contra Carthaginenſes, vt refert Sigonius in ſuo Faſtorum commentario, ſub anno vrbis ſexcenteſimo quarto, qui concurrit cum eò de quo nunc agimus, quemadmodum videre eſt in tabulis; & intra quadriennium, ipſius Carthaginis excidio terminatum eſt, vt ſuo loco notabimus. *Initium tertij belli Punici.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 3907.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 461.

1 ANNO regni Græcorum ſexageſimo quinto ſupra centeſimum, vt expreſsè traditur 1. Machab. cap. 10. ver. 67. Demetrius huius nominis iij. prioris Demetrij ab Alexandro occiſi, filius natu maior, de quo ſub anno mundi 3903. num. 1. mentionem fecimus; vt primum annos pubertatis egreſſus eſt; audita, vt ſcribit Iuſtinus lib. 35. Alexandri luxuria, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captiuum inter ſcortorum greges, deſidem in regia tenebant; auxiliantibus Cretenſibus, ſecutum ac nihil hoſtile metuentem, aggreditur. Et hoc eſt quod loco Machab. proximè adducto breuiter deſcribitur hiſce verbis: Venit Demetrius filius Demetrij a Creta in terram patrum ſuorum. Et audiuit Alexander rex, & cõtriſtatus eſt valde; & reuerſus eſt Antiochiam: ſic ſacer textus: Cui addit Ioſephus 13. Antiq. in principio capitis 8. cauſam profectionis Alexandri de Phœnicia Antiochiam; nimirum vt res ſuas ante Demetrij aduentum in tuto conſtitueret; præpoſito interim Cœleſyriæ Apollonio Dauo. Oportet autem, vt reor, hunc Apolloniũ, & diuerſum eſſe a ſupra memoratis; & ab Alexandro ad Demetrium defeciſſe. Nam ſacer textus vbi ſupra, ſubiungit: quod conſtituit Demetrius rex Apollonium Ducem, qui præerat Cœleſyriæ; id eſt qui prius ab Alexandro præpoſitus fuerat Cœleſyriæ. Porrò iſte Apollonius, volens primo aduerſus Iudæos Alexandri fautores dimicare; venit magno cum exercitu ad Iamniam; & per nuncios acriter admodum prouocare cœpit Ionathan; qui confeſtim delectis ſibi decem millibus virorum, exijt de Ieruſalem: Cui cum occurriſſet etiam Simon frater eius in adiutorium, venerunt ad Ioppem vrbem maritimam; quam, cum iam Apollonij præſidio præuentam deprehendiſſent, cœperunt oppugnare; & coegerunt Ioppitas ſe eis in deditionem tradere. Vt autem accepit Apollonius, Ioppem occupatam eſſe a Ionatha; aſſumptis tribus equitum millibus, & magna peditum multitudine, Azotum ſe contulit; & inde profectus, lento gradu procedens Ioppem verſus, vt primum occurrit ei Ionathas, is callide relictis retro in inſidijs mille equitibus, qui hoſtem à tergo adorirẽtur; retrocedens traxit Ionathan in planiciem, fretus equitatu ſuo, in quo ſpem victoriæ collocarat: Ionathas autem præcognita Apollonij aſtutia; & diſpoſitis copijs, quæ poſſent a tergo, & a fronte hoſtem impetere; inſequebatur eum; & tandem Ioppem inter & Azotum commiſſo prælio; contriuit pariter ac fugauit exercitum Apollonij; & inſuper Azotum, ac ciuitates in circuitu eius exiſtentes cepit; eaſque & tẽplum Dagon cum his qui in eo confugerant, omnes igne ſuccendit, occiſis in eo bello octo millibus virorum. Mox veniens Aſcalonem, & ab Aſcalonitis honorifice admodum exceptus; reuerſus eſt in Ieruſalem cum ſuis, ingenti præda quam de hoſtibus tulerant, valde ditatis. Quæ cum audiſſet Alexander rex, adiecit honoribus honeſtare Ionathan, miſſa ei fibula aurea, quæ tum conſueuerat dari cognatis regũ: *Demetrius iij. tentat occupare regnum Alexandri.* *Apollonius bellat infeliciter contra Ionathan.*

&

Alexander Ionathan Accaronis Tetrarcham facit.

& inſuper Accaronem, eiuſque toparchiam, eidem poſſidendam tradidit 1. Macha. cap. 10. ver. 67. vſque ad finem capitis. Et apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 8.

Carthaginis excidium.

a Eodē anno, qui erat vrbis ſexcēteſimus ſeptimus, & quartus ab initio tertij belli Punici, (vt ex ſub an. mun. 3904. n. a. dictis liquido deduci pōt) Scipio Romanorū Conſul Carthaginem, quæ aliquandiu fuerat Imperij Romani æmula, expugnatam diruit, funditusque euertit, ac de ipſa triumphauit, & propterea Africani cognomē obtinuit. Rem geſtam a pluribus Hiſtoricis ſcriptam, paucis perſtringit Sigonius in ſuo Faſtorum commentario, ſub anno vrbis 607. & paucioribus Oroſius lib. 4. capite 23. & Eutropius lib. 4. vbi etiam illud addit: quod Carthago ſeptingenteſimo anno quam condita erat, deleta eſt. Sed fallitur. Nam ſi Carthago annis centum triginta quattuor ante Romam condita eſt, quemadmodum nos ſub anno mundi 3166. num. 1. ſatis efficaciter probauimus; huic anno vrbis 607. adde annos 134. & efficies ſummam annorum non ſeptingentorum; ſed ſeptingentorum quadraginta, & vnius. Fuit autem hæc vrbs poſt annos viginti duos ab eius deſolatione denuo à Romanis ædificata, vt nos ſub anno mundi 3930. num. 4. dicemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3908.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 462.

Philometer iterat occupare regnum Alexandri.

1 ANNO, vt arbitror poſtero, Ptolemæus Philometer Ægypti rex callidè cogitans Alexandri regnum occupare; copioſiſſimum coegit exercitum; & cum eo venit in Syriam, ſpecie quidem vt Alexandrum Generum ſuum aduerſus Demetriū adiuuaret; re vera autem, vt quod iniquè propoſuerat, opere impleret. Itaque in ſingulis ciuitatibus Ptolemæus rex honorificentiſſime obuiabatur, excipiebatur, & iuſſis eius omnes obtemperabant, quemadmodum, de eius aduentu præmonitus, mandauerat Alexander rex; qui tum forte ad impediendas quaſdam populorum defectiones, in Ciliciam properauerat, & nihil mali a ſocero ſuo ſuſpicabatur. At ille vt quod in eius corde latebat, aſſequi poſſet; in vrbibus per quas pertranſibat, militum ſuorum cuſtodias relinquebat. Occurrit autem ei, & Ionathas honoris gratia in Ioppem, & comitatus eſt eum vſque ad fluuium Eleutherum: Et nihilominus rex, ne ſe Ionathas ab incœpto præpediret, nihil auſus eſt ei exprobrare eorum, quæ aduerſus ipſum finitimæ gentes detulerant; nimirum de Azoto, & templo Dagon ab eo incenſis, ac de cædibus ibidem in bello contra Apollonium factis. Vt verò rex Ptolemæus obtinuit omnes Alexandri ciuitates vſque ad Seleuciam maritimam, miſit ad Demetrium legatos, qui agerent cum eo de fœdere inter eos ineundo, promittens tradere ei filiam ſuam Cleopatram in vxorem: pœnituiſſe enim ſe eam dediſſe Alexandro; quoniam quæſiuerat ipſum occidere. Igitur firmato fœdere; confeſtim præfatam tulit ab Alexandro Cleopatram, deditque eam Demetrio coniugem; pariterque ſe Alexandri hoſtem declarauit; & ingreſſus Antiochiam, impoſuit ſibi duo diademata, Aegypti ſcilicet, & Aſiæ. Quæ cum audiſſet Alexander; properauit de Cilicia aduerſus Ptolemæum, qui occurrens Alexandro in manu valida, fugauit eum in Arabiam; vbi quidam Arabs amputatum Alexandri caput miſit Ptolemæo tum forte grauiter ægrotanti; quo viſo valde quidem lætatus eſt Ptolemæus, verumtamen triduo poſt & ipſe iuſto Dei iudicio mortuus eſt; 1. Machab. cap. 11. ver. 1. vſque ad 19. Aduertendum verò hic eſt, quod Ioſephus 13. Antiq. cap. 8. neſcio quamobrē, multo aliter hiſtoriam hanc narrat, excuſatque a dolo Ptolemæum, & totam huius facti culpam in ipſum transfert Alexandrum, quaſi verè Ptolemæum interfici curaſſet; ſed profecto quicquid dicat Ioſephus, qui non hic modo, ſed aliàs ſæpe; pro ſua temeritate, a ſacro textu perperam diſcedere ſolet; multo magis diuinæ ſcripturæ, quæ nec falli, nec fallere poteſt, credendum eſt, quam humanæ.

Tulit Cleopatram ab Alexandro, & dat eam Demetrio in coniugem. Imponit ſibi duo diademata. Fugat Alexandrum cui Arabs amputatum caput mittit Philometori, qui triduo poſt moritur. Ioſephus refellitur.

Eodem

2 Eodem anno Gn. Cornelio Lentulo, & L. Mummio Coſ. deletam fuiſſe Corinthum ob iniuriam Romanorum legatis illatam tradunt ex Velleio Sigonius in ſuo Faſtorum commentario, & ante ipſum Eutropius lib. 4. & alij.

Corinthi euerſio.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3909.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 463.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo ſexageſimo ſeptimo, vt Machab. loco inſertus citando notatur, Alexandro Syriæ rege, & Philometore rege Ægypti defunctis, regnauit in Syria quidem Demetrius qui (vt ſub anno mundi 3907. nu. 1. dictum eſt) fuit huius nominis iij. Hunc quia alienum a ſua familia deuicit, Nicatorem Syri cognominarunt, vt ſcribit Appianus ſub finem libri de Bellis Syriacis. In Ægypto autem regnauit Ptolemæus Euergetes huius nominis ij. qui & Phiſcon dictus eſt, fuitque frater prædicti Philometoris, quemadmodum teſtatur Strabo lib. 17. & Ioſephus circa initia libri ſecundi contra Apionem.

Regnant in Syria Demetrius iij. qui & Nicator. Et in Aegypto Pto. Euergetes ij.

2 Circa initia regni huius Ptolemæi, acta ſunt ea, quæ obiter ſcribit Ioſephus loco proximè citato, videlicet, quod mortuo Philometore eius fratre, Phyſcon a Cyrene profectus eſt, regno expellere cupiens regis filios, vt ipſe ſibi regnum occuparet. Et quoniam Onias Iudæus bellum aduerſus ipſum, pro Cleopatra Philometoris vxore, ſuſceperat: Phyſcon regno potitus, omnes qui in Alexandria extabant Iudæos, cum liberis & vxoribus comprehenſos, cum nudos, vinctoſque elephantis cōculcandos, obieciſſet, & ad id belnas etiam inebriaſſet; mira Dei prouidentia factum eſt, vt elephanti, omiſſis Iudæis ſibi expoſitis, amicos regis aggreſſi, multos eorum interimerent. Quo tam inopinato horribilique ſpectaculo motus rex, & orante etiam dilectiſſima eius concubina (quam alij Ithacam, alij Irenem appellant) ne tantum ſcelus perpetraret, abſtinuit, & eorum quæ fecerat ac facturus erat pœnituit. Propterea Iudæi Alexandrini, eum diem, in quo, tanto Dei beneficio, ſalutem mirabiliter conſecuti fuerant, meritò poſtea celebrarunt. Simile quid aliàs Iudæis in Alexandria, ſub Ptolemæo Philopatore eueniſſe, nos ſub anno mundi 3834. num. 3. narrauimus. Et hæc quidem in Ægypto.

Iudæi in Aegypto ab elephantis mirabiliter præſeruati.

3 In Iudæa autem, per hæc tempora, contigit Ionathan obſidere cœpiſſe arcem, quam tenebant alienigenæ in Ieruſalem, & ad quam, vt ait Ioſephus, etiam confugere ſolebant Iudæi propriæ religionis deſertores. Quo audito Demetrius rex, iratus venit confeſtim Ptolemaidem; ac per litteras imperauit Ionathæ, vt illico ſolueret arcis obſidionem, & quantocyus ad ſe properaret. At ille, non ſoluta obſidione, dedit ſe periculo, veniens ad regem, cum ſenioribus, & Sacerdotibus, ac muneribus, quibus placauit regem. Atque ita, Deo in primis bene fauente, cauſam ſuam egit; vt rex, reiectis calumniatoribus, illum non modo ab obiectis abſoluerit; verū etiam eundem coram omnibus valde ſublimauerit, confirmans eum in principatu, & ſacerdotio, approbans quæcunque à præcedentibus regibus, eidem conceſſa fuerant, ponenſque ipſum in capite omnium amicorum eius. Denique Ionathas, pollicitus dare regi trecenta talenta, obtinuit ab eo immunitatem toti Iudæorum regioni, & tribus Toparchijs ei adiectis, & Samariæ, ab omnibus decimis, & tributis, quæ regibus ſolui conſueuerant; quemadmodum ex regio diplomate ibidem, nempe 1. Machab. cap. 11. ver. 19. vſque ad 38. regiſtrato, apparet. Eadem tradit Ioſephus 13. Antiq. cap. 8. prope finem. Porrò ampla hæc, quæ rex Ionathæ conceſſit priuilegia, tunc maximè, quando potius de eius ſalute timendum videbatur, neceſſario arguunt, regem Ionathæ ingenuitatem agnouiſſe; ac probaſſe cauſas molitæ obſidionis, ſincero mentis affectu, ab ipſo allatas; inter quas, ſi diuinare licet, ea eſſe potuit, quod illam vel inuitus, aggredi coactus fuerat; non quidem animo talem regi au-

Ionathas obſidet arcem.

Google

auferrendi munitionem, quam etiam ſi cepiſſet, paratus vtique eſſet ad omnem regis voluntatem reſtituere: Sed quia in ea commorantes alienigenæ, admodum infenſi eſſent Iſraeli; Et item, vt pro meritis plectere, atque in officio continere poſſet peruerſos quoſdam Iudæos, qui tali perſugio freti, ad quælibet, contra diuinam ipſorum legem, mala, non ſine aliorum pernicie & ſcandalo, impunè patranda, parati erant: Cuius rei, ſeniores ciuitatis, & Sacerdotes, qui ſecum venerant, oculati locupletiſſimique teſtes, atque omni exceptione maiores eſſe poterant. Credendum verò eſt, rem tandem ita fuiſſe compoſitam: Vt rex promitteret effiecre, ne deinceps dicti alienigenæ nocerent Iudæis, ne ve quiſquam Iudæus quauis de cauſa in arcem reciperetur; aut ſi hoc non præſtaret; arcem ſe omnino Ionathæ traditurum: Ionathas autem pollicitus ſit illico ſe obſidionem ſoluturum. Ceterum Ionathan poſtea ſtetiſſe promiſſis; regem verò nequaquam; vel ex eo conijci poteſt, quod mox neceſſe fuit Ionathan, iterum rogare regem, vt auferret de arce præſidium, quemadmodum infra num. 5. dicemus. Vnde factum eſt, vt ex quo primum dicta arx, ab Apollonio illo Antiochi Epiphanis miniſtro, ſicuti ſub anno mundi 3887. num. 1. dictum eſt, extructa, & munita fuerat (tametſi poſtmodum a Iuda Machabæo, deinde nunc à Ionatha fuerit obſeſſa, & mox idem Demetrius, denuo promiſerit eam tradere ipſi Ionathæ, vt infra num. 5. videbimus) numquam tamen in poteſtatem Iudæorum deuenerit, niſi Simonis temporibus, vt ex ſub anno mundi 3913. num. 1. dicendis apparebit.

Demetrius dimittit exercitum.

Compoſitis ergo rebus cum Ionatha, Demetrius rex redijt Antiochiam, videnſq; ceſſaſſe bella, & nihil ſibi ab vlla regni ſui parte eſſe timendum; dimiſit totum exercitum retentis ſolum illis militibus, quos ipſe ſecum de Creta, alijſque Arcipelagi inſulis collectos, adduxerat. Quamobrem, qui ſoliti erant ab ipſo, & a prædeceſſoribus ſuis ſtipendia accipere, offenſi admodum atque indignati, cœperunt regem odio proſequi, ac de eo palam murmurare. Ad quod aduertens vnus ex Alexandri Ducibus, qui antea dicebatur Diodorus; ſed poſteaquam regnum Syriæ, vt poſtea dicemus, occupauit, nouum ſibi Triphonis nomen aſciuit, vt teſtatur Appianus ſub finem libri de Bellis Syriacis. Hic, inquam Triphon, perexit ad Emalcuel Arabem, qui educabat Antiochum Alexandri filium, cognomine Deum, vt ſcribit Ioſephus 13. Antiq. cap. 12. ſuadebatque ei, vt traderet ſibi puerum, promittens eum ſe in paterno regno intruſurum, idque non magno negotio tunc fieri poſſe, attenta maxime tam grandi, quæ tunc palam vigebat in militibus, ac pene in vniuerſo populo, a rege Demetrio, animorum alienatione. Quoniam autem ſe difficilem præbebat Emalcuel ad aſſentiendum Triphoni, res dilata eſt per aliquod tempus, morante nihilominus Triphone in Arabia, nec vllatenus ceſſante ſollicitare dictum Emalcuele. 1. Machab. cap. 11. ver. 38. vſque ad 41. & Ioſephus 13. Antiq. cap. 9. 4

Triphon procurat Demetriũ è regno pellere.

Ionathas ſollicitat regẽ pro alienigenarum eiectione.

5 Interea Ionathas, qui vt ſupra oſteſum eſt, arcis obſidionem ſoluerat, videns quod Demetrius rex nihil præſtaret eorum quæ ſpoponderat; & quod alienigenæ qui erãt in ipſa arce, non ceſſabant moleſtare Iudæos, & eſſe eis admodum graues; coactus eſt mittere ad regem, rogans eum, vt eos qui in arce Ieroſolymitana, & in alijs præſidijs erant, eijceret; alioqui pugnas, & congreſſiones inter eos, & Iſraelem tolli nõ poſſe. Ad quod rex magna promptitudinis atque alacritatis oſtenſione reſpondit: ſe non id tantum; ſed & alia longe maiora facere in gratiam Ionathæ, opportuno tempore, eſſe paratum: Verumtamen, quod nunc attinet, expectare ſibi a Ionatha mitti auxiliarios milites, quibus ſe tutari poſſet a proprijs exercitibus, quos a ſe defeciſſe compererat. Confeſtim ergo miſit Ionathas tria millia virorum fortium Antiochiam; qui pro rege aduerſus centum viginti mille Antiochenſes viriliter admodum pugnantes, occiderunt ex illis centum mille viros, & incenſa ciuitate, coegerunt reliquos arma deponere, & regem pro animabus ſuis ſuppliciter deprecari; ac ſe ſe vltro eidem in omnibus ſubdere. Quibus fortiter geſtis reuerſi ſunt opimis onuſti ſpolijs in Ieruſalem. At verò ingratus rex Iudæis, quorum ope vitam regiãq; poteſtatem penè iam in regno ſuo deperditas, recuperauerat, non modo promiſſa præſtare neglexit; ſed inſuper ita ſe a Ionatha abalienauit, vt eum deinceps admodum vexare non ſit veritus. 1. Machab. c. 11. ver. 41. vſque ad 54. Vexationem iſtam, paucis deſcribit Ioſephus 13. Antiq. cap. 9. aliquanto poſt initium dicens: quod mi-

Fert ſuppetias regi, qui ingratus eum vexare parat.

nita-

nitatus eſt ei bellum, niſi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum Gens ſolita fuiſſet prioribus regibus pendere: feciſſetque etiam, ni impeditus fuiſſet a Triphone; coactus apparatum contra Ionathan factum, in illum potius conuertere.

Triphon obtinet Antiochum vt regem Syria conſtituat.

6 Eodem anno ad finem, vt arbitror, iam vergente, oportet (ſi verum eſt quod ex Ioſepho nos ſub anno mundi 3912. num. 3. dicemus) Triphonem tandem voti compotem factum, obtinuiſſe ab Emalcuel Arabe Antiochum Alexandri filium adhuc adoleſcentulum in ſui tutelam: quem poſtea perduxit in Syriam, vt nos conſequenter dicemus. Igitur

AB ORBE CONDITO ANNVS 3910.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 464.

Antiochus vj. regnat in Syria, & Ionatham ſibi amicum reddere curat.

1 ANNO, vt credimus, proximo circiter ineunte, reuerſus ex Arabia in Syriam Triphon cum Antiocho, ſtatim concitauit exercitus veteranos, qui abalienati erant a Demetrio, & Triphonis induſtria pariter congregati, conſtituerunt Antiochum regem: Nec multo poſt inito Triphon certamine aduerſus Demetrium; illoque in Ciliciam fugato, obtinuit Elephantos eius, & Antiochiam regni ſedem. Itaque Antiochus huius nominis vj. poſito ſibi diademate; quantocyus Ionathan amicum ſibi reddere curauit; miſſis ei vaſis aureis, cum priuilegio ſatis amplo, quo confirmabat ei ſummum ſacerdotium, dabatque eidem facultatem vtendi ad eius menſam vaſis aureis, & induendi purpuram, ac ferendi fibulam auream, tamquam inter cognatos ac primarios regis amicos cooptatus; & præterea addidit ei præfecturas quattuor ciuitatum Iudææ proximarum: & Simonem fratrem eius regiæ militiæ Ducem, a Tyro, ad Ægyptum vſque conſtituit. Quibus acceptis à rege fauoribus, Ionathas, vt benefactori ſuo gratus, beneficia rependeret; Exijt cum ſuis ad finitimas Iudææ ciuitates, vt induceret, cogeretue eas a Demetrio diſcedere, & adhærere Antiocho: Et confeſtim confluentibus ad eum è Syria militibus, bellum gerebat aduerſus Demetrij fautores: Et Aſcalone, ciuibus eius eidem honorifice occurrentibus, pacificè recepta, obſedit Gazam ſibi reſiſtentem: quam tandem, vaſtata eius regione, ad deditionem compulit, acceptis ab ea obſidibus, quos Ieroſolymam tranſmiſit. Deinde luſtrata reliqua regione vſque Damaſcum; & ad parendum Antiocho adducta: audiuit quod Demetrij Duces, in Cades vrbe Galilææ (ad differentiam alterius quæ erat in deſerto Pharan) præuaricabantur obloquentes de ſe, & de Antiocho; & quærebãt remouere ipſum a principatu, quod ei conceſſerat Demetrius,

Ionathas bellat contra Demetrianos pro Antiocho.

2 & a tot tantiſque progreſſibus, quos in Syria faciebat, reuocare. Quamobrem accenſus zelo ſumendi iuſtam de ipſis vindictam; relicto in Iudæa, cum parte exercitus, Simone fratre ſuo, qui tum forte muniriſſimum Bethſuræ præſidium oppugnabat, ac tandem per deditionem recepit: Ipſe cum reliquis copijs in Galilæam properans: Vbi peruenit ad campum Aſor: ecce hoſtes, relictis retro in quodam monte inſidijs, occurrerunt ei: contra quos, vt primum bellare cœpit Ionathas; exurgentes a tergo inſidiæ, fugauerunt omnes Ionathæ milites, præter duos primarios eius Duces; quibus cum Ionathas, præmiſſis ad Deum precibus, audacter hoſtes aggreſſus; eoſdem fortiter repellere cœpit. Quod videntes qui primo aufugerant Iudæi: redeuntes ad pugnam; Demetrianos in fugam verſos, perſecuti ſunt vſque ad Cades, vnde venerant; & peremptis illa die tribus alienigenarum millibus, reuerſi ſunt cum Duce ſuo Ionatha in Ieruſalem. 1. Machab. cap. 11. ver. 54. vſque ad finem capitis, & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 9.

Mittit legatos Romam renouare fœdus, & ad Spartiatas.

2. Poſt hæc Ionathas videns res Iudæorum, Deo fauente, non mediocriter auctas: vt adhuc magis eas firmaret, ſecundarum rerum temporumque opportunitate captata, operæ pretium duxit, mittere legatos Romam, qui curarent renouare fœdus, quod cum Iuda fratre ſuo antea ictum fuerat: Atque hac occaſione iuſſit eiſdem legatis,

auſerrendi munitionem,quam etiam ſi cepiſſet, paratus vtique eſſet ad omnem re-
gis voluntatem reſtituere: Sed quia in ea commorantes alienigenæ, admodum in-
fenſi eſſent Iſraeli; Et item,vt pro meritis plectere,atque in officio continere poſſet
peruerſos quoſdam Iudæos, qui tali perſugio freti,ad quælibet,contra diuinam ip-
ſorum legem, mala, non ſine aliorum pernicie & ſcandalo, impunè patranda,parati
erant: Cuius rei,ſeniores ciuitatis,& Sacerdotes,qui ſecum venerant,oculati locu-
pletiſſimique teſtes, atque omni exceptione maiores eſſe poterant. Credendum
verò eſt,rem tandem ita fuiſſe compoſitam:Vt rex promitteret efficere,ne deinceps
dicti alienigenæ nocerent Iudæis,ne ve quiſquam Iudæus quauis de cauſa in arcem
reciperetur; aut ſi hoc non præſtaret; arcem ſe omnino Ionathæ traditurum: Iona-
thas autem pollicitus ſit illico ſe obſidionem ſoluturum. Ceterum Ionathan poſtea
ſtetiſſe promiſſis; regem verò nequaquam; vel ex eo conijci poteſt, quod mox ne-
ceſſe fuit Ionathan, iterum rogare regem, vt auferret de arce præſidium, quemad-
modum inſra num. 5. dicemus. Vnde factum eſt, vt ex quo primum dicta arx, ab
Apollonio illo Antiochi Epiphanis miniſtro, ſicuti ſub anno mundi 3887. num. 1.
dictum eſt, extructa,& munita fuerat (tametſi poſtmodum a Iuda Machabæo, dein-
de nunc à Ionatha fuerit obſeſſa, & mox idem Demetrius, denuo promiſerit eam
tradere ipſi Ionathæ, vt inſra num. 5. videbimus) numquam tamen in poteſtatem
Iudæorum deuenerit, niſi Simonis temporibus,vt ex ſub anno mundi 3913. num. 1.
dicendis apparebit.

Demetrius dimittit exercitum.

Compoſitis ergo rebus cum Ionatha,Demetrius rex redijt Antiochiam; videnſq; 4
ceſſaſſe bella, & nihil ſibi ab vlla regni ſui parte eſſe timendum; dimiſit totum exer-
citum retentis ſolum illis militibus, quos ipſe ſecum de Creta, alijſque Arcipelagi
inſulis collectos,adduxerat. Quamobrem, qui ſoliti erant ab ipſo,& a prædeceſſo-
ribus ſuis ſtipendia accipere,offenſi admodum atque indignati,cœperunt regem o-
dio proſequi, ac de eo palam murmurare. Ad quod aduertens vnus ex Alexandri
Ducibus, qui antea dicebatur Diodorus; ſed poſteaquam regnum Syriæ, vt poſtea
dicemus,occupauit; nouum ſibi Triphonis nomen aſciuit, vt teſtatur Appianus ſub
finem libri de Bellis Syriacis. Hic, inquam Triphon, perexit ad Emalcuel Arabem,
qui educabat Antiochum Alexandri filium, cognomine Deum, vt ſcribit Ioſephus
13. Antiq. cap. 12. ſuadebatque ei, vt traderet ſibi puerum, promittens eum ſe in
paterno regno intruſurum; idque non magno negotio tunc fieri poſſe,attenta maxi-
me tam grandi, quæ tunc palam vigebat in militibus,ac pene in vniuerſo populo, a
rege Demetrio, animorum alienatione. Quoniam autem ſe difficilem præbebat
Emalcuel ad aſſentiendum Triphoni,res dilata eſt per aliquod tempus, morante ni-
hilominus Triphone in Arabia, nec vllatenus ceſſante ſollicitare dictum Emalcue-
le. 1. Machab. cap. 11. ver. 38. vſque ad 41. & Ioſephus 13. Antiq. cap. 9.

Triphon procurat Demetrium è regno pellere.

Ionathas ſollicitat regẽ pro alienigenarum electione.

Interea Ionathas,qui vt ſupra oſtẽſum eſt,arcis obſidionem ſoluerat,videns quod 5
Demetrius rex nihil præſtaret eorum quæ ſpoponderat;& quod alienigenæ qui erãt
in ipſa arce, non ceſſabant moleſtare Iudæos, & eſſe eis admodum graues; coactus
eſt mittere ad regem, rogans eum, vt eos qui in arce Ieroſolymitana, & in alijs præ-
ſidijs erant,eijceret; alioqui pugnas,& congreſſiones inter eos, & Iſraelem tolli nõ
poſſe. Ad quod rex magna promptitudinis atque alacritatis oſtenſione reſpondit:
ſe non id tantum; ſed & alia longe maiora facere in gratiam Ionathæ, opportuno
tempore, eſſe paratum: Verumtamen, quod nunc attinet, expectare ſibi a Ionatha
mitti auxiliarios milites, quibus ſe tutari poſſet a proprijs exercitibus, quos a ſe de-
fecisse compererat. Confeſtim ergo miſit Ionathas tria millia virorum fortium An-
tiochiam; qui pro rege aduerſus centum viginti mille Antiochenſes viriliter admo-
dum pugnantes,occiderunt ex illis centum mille viros, & incenſa ciuitate, coege-
runt reliquos arma deponere, & regem pro animabus ſuis ſuppliciter deprecari; ac
ſe ſe vltro eidem in omnibus ſubdere. Quibus fortiter geſtis reuerſi ſunt opimis
onuſti ſpolijs in Ieruſalem. At verò ingratus rex Iudæis, quorum ope vitam regiãq;
poteſtatem penè iam in regno ſuo deperditas, recuperauerat, non modo promiſſa
præſtare neglexit; ſed inſuper ita ſe a Ionatha abalienauit, vt eum deinceps admo-
dum vexare non ſit veritus. 1. Machab. c. 11. ver. 41. vſque ad 54. Vexationem iſtam,
paucis deſcribit Ioſephus 13. Antiq. cap. 9. aliquanto poſt initium dicens: quod mi-
nita-

Fert ſuppetias regi, qui ingratus eum vexare parat.

Digitized by Google

nitatus eſt ei bellum, niſi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum Gens ſolita fuiſſet prioribus regibus pendere; feciſſetque etiam, ni impeditus fuiſſet a Triphone; coactus apparatum contra Ionathan factum, in illum potius conuertere.

6 Eodem anno ad finem, vt arbitror, iam vergente, oportet (ſi verum eſt quod ex Ioſepho nos ſub anno mundi 3912. num. 3. dicemus) Triphonem tandem voti compotem factum, obtinuiſſe ab Emalcuel Arabe Antiochum Alexandri filium adhuc adoleſcentulum in ſui tutelam: quem poſtea perduxit in Syriam, vt nos conſequenter dicemus. Igitur

Triphon obtinet Antiochum vt regem Syriæ conſtituat.

ABORBE CONDITO ANNVS 3910.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 464.

1 ANNO, vt credimus, proximo circiter ineunte, reuerſus ex Arabia in Syriam Triphon cum Antiocho, ſtatim concitauit exercitus veteranos, qui abalienati erant a Demetrio, & Triphonis induſtria pariter congregati, conſtituerunt Antiochum regem: Nec multo poſt inito Triphon certamine aduerſus Demetrium; illoque in Ciliciam fugato, obtinuit Elephantos eius, & Antiochiam regni ſedem. Itaque Antiochus huius nominis vj. poſito ſibi diademate; quantocyus Ionathan amicum ſibi reddere curauit; miſſis ei vaſis aureis, cum priuilegio ſatis amplo, quo confirmabat ei ſummum ſacerdotium, dabatque eidem facultatem vtendi ad eius menſam vaſis aureis, & induendi purpuram, ac ferendi fibulam auream, tamquam inter cognatos ac primarios regis amicos cooptatus; & præterea addidit ei præfecturas quattuor ciuitatum Iudææ proximarum: & Simonem fratrem eius regiæ militiæ Ducem, a Tyro, ad Ægyptum vſque conſtituit. Quibus acceptis à rege fauoribus, Ionathas, vt benefactori ſuo gratus, beneficia rependeret; Exijt cum ſuis ad finitimas Iudææ ciuitates, vt induceret, cogeretue eas a Demetrio diſcedere, & adhærere Antiocho: Et confeſtim confluentibus ad eum è Syria militibus, bellum gerebat aduerſus Demetrij fautores: Et Aſcalone, ciuibus eius eidem honorifice occurrentibus, pacificè recepta, obſedit Gazam ſibi reſiſtentem: quam tandem, vaſtata eius regione, ad deditionem compulit, acceptis ab ea obſidibus, quos Ieroſolymam tranſmiſit. Deinde luſtrata reliqua regione vſque Damaſcum; & ad parendum Antiocho adducta: audiuit quod Demetrij Duces, in Cades vrbe Galilææ (ad differentiam alterius quæ erat in deſerto Pharan) præuaricabantur obloquentes de ſe, & de Antiocho; & quærebāt remouere ipſum a principatu, quod ei conceſſerat Demetrius,

Antiochus vj. regnat in Syria, & Ionathā ſibi amicum reddere curat.

Ionathas bellat contra Demetrianos pro Antiocho.

1 & a tot tantiſque progreſſibus, quos in Syria faciebat, reuocare. Quamobrem accenſus zelo ſumendi iuſtam de ipſis vindictam; relicto in Iudæa, cum parte exercitus, Simone fratre ſuo, qui tum forte munitiſſimum Bethſuræ præſidium oppugnabat, ac tandem per deditionem recepit: Ipſe cum reliquis copijs in Galilæam properans: Vbi peruenit ad campum Aſor: ecce hoſtes, relictis retro in quodam monte inſidijs, occurrerunt ei: contra quos, vt primum bellare cœpit Ionathas; exurgentes a tergo inſidiæ, fugauerunt omnes Ionathæ milites, præter duos primarios eius Duces; quibus cum Ionathas, præmiſſis ad Deum precibus, audacter hoſtes aggreſſus; eoſdem fortiter repellere cœpit. Quod videntes qui primo aufugerant Iudæi: redeuntes ad pugnam; Demetrianos in fugam verſos, perſecuti ſunt vſque ad Cades, vnde venerant; & peremptis illa die tribus alienigenarum millibus, reuerſi ſunt cum Duce ſuo Ionatha in Ieruſalem. 1. Machab. cap. 11. ver. 54. vſque ad finem capitis, & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 9.

2 Poſt hæc Ionathas videns res Iudæorum, Deo fauente, non mediocriter auctas; vt adhuc magis eas firmaret, ſecundarum rerum temporumque opportunitate capta, operæ pretium duxit, mittere legatos Romam, qui curarent renouare fœdus, quod cum Iuda fratre ſuo antea ictum fuerat; Atque hac occaſione iuſſit eiſdem legatis,

Mittit legatos Romam renouare fœdus, & ad Spartiatas.

vt

vt in ſuo reditu,ad Spartiatas ſiue Spartanos, quos Ioſephus lib.12. Antiq.cap.5.& lib.13. cap.9. vocat Lacedæmonios,qui ad auſtralem Peloponeſi partem habitabāt pergerent; eiſque litteras innouandæ, ſeu confirmandæ ſocietatis, præſentarent: quarum exemplum loco mox citando refertur: Et vt ad alia quoque loca,alias item Ionathæ epiſtolas eiuſdem ferè tenoris deferrent: Quod & fecerunt reportantes a Romanis dicti fœderis cōfirmationem,& litteras commēdatitias,ad Europę,Aſiæq; reges,vt late deſcribitur 1.Machab. cap. 12. verſic.1. vſque ad 24. & Ioſephus loco citato.

Iterum feliciter pugnat pro Antiocho.

Per idem quoque tempus, audiens Ionathas, quod Demetrij Duces, maioribus 3
quàm antea copijs,contra ſe venire pararent: ipſe ocyus occurrit eis cū exercitu,in regione Amathite,antequam ingrederentur Iudæam: & exploratis ipſorum caſtris; cognouit, quod decreuerant eum nocte illa derepente aggredi: verum vt audierūt innotuiſſe eorum conſilia Ionathæ, & ipſum ad repugnandum expectare paratum, deſperantes aperto marte ſe poſſe contra eum præualere: accenſis in eadem nocte in caſtra focis, qui à Iudæis videri poſſent, ipſi clam traiecto flumine Eleuthero,fugerunt. Vt primum autem de eorum fuga Ionathas audiuit, inſecutus eſt eos: ſed non potuit aſſequi. Itaque illis omiſſis; diuertit ad Arabas Zabadæos, quibus percuſſis,acceptisque eorum ſpolijs, venit Damaſcum, obibatque totam regionem illam, vt retineret eam Antiocho adhærentem. Simon quoque eius frater; eodem tempore, & ipſe exiens, venit ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia, vt eadem in officio contineret. Mox audiens quod Ioppitæ agerent de eorum præſidio partibus Demetrij tradendo,properauit occupare ciuitatem, & ponere cuſtodes in ea. Denique reuerſi Ionathas, & Simon in Ieruſalem; conuocatisque ſenioribus populi; de ipſorum conſilio decreuerunt munire Iudææ præſidia; atque in primis Ieroſolymam, murumque excitare inter arcem & vrbem; vt hoc pacto, & vrbem ab alienigenarum incurſionibus tutiorem redderent: & pariter arcis cuſtodes ad commeatus penuriam adigerent. Itaque ſatagebant Ionathas erigere muros ciuitatis; Simon autem extruere munitiones in prouincia, præcipuè verò vnam vocabulo Adiada,in quodam loco qui dicebatur Sephela, perfecitque eam,1.Machab.cap.12.ver. 24. vſque ad 39. Et Ioſephus vbi ſupra.

Statuit munire Iudææ præſidia & Ieruſalem.

Et excitare murum inter Arcem & Vrbem.

ABORBE CONDITO
ANNVS 3911.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 465.

Triphon cogitans interficere Antiochum & regnare pro eo.

ANNO, vt arbitror proximo, qui erat regni Græcorum centeſimus ſexageſi- 1
mus nonus,cogitans Triphon occidere Antiochum,& regnum eius occupare; veritus ne a Ionatha Antiochi amico,conſilium eius eluderetur: ſtatuit prius ipſum Ionathan, ſi poſſet, de medio tollere. Itaque hoc animo venit cum exercitu in Bethſan,quæ poſtea Sythopolis dicta eſt; cui cum obuiam veniſſet Ionathas cum quadraginta millibus virorum, vt ſi quid mali ille in Iudæam moliri vellet, eidem obſiſtere valeret: Triphon, videns ſe Ionathan vi capere nullo modo poſſe;eundem inſidijs ac ſimulationibus incautum intercipere aggreditur, excipiens illum cum honore, ac muneribus; & præcipiens exercitibus ſuis, vt ei tamquam ſibi met in omnibus obtēperarent: ac demum blande ſuadens,vt dimiſſo exercitu ſecum cum paucis veniret Ptolemaidam: ad hoc enim ipſum veniſſe, vt eius quoque vrbis, & reliquorum præſidiorum, nec non exercituum regis, ac præfectorum regionis, vniuerſalem ei curam committeret; tradereque. His atque eiuſmodi nimium credulus Ionathas: dimiſit exercitum,retentis dumtaxat tribus virorum millibus: quorum duo millia in Galilæam remiſit. Vt primum autem ipſe Ionathas nihil mali ſuſpicans, cum Triphone ingreſſus eſt Ptolemaidam; confeſtim oppidani, quemadmodum præmoniti fuerant,clauſis ianuis, Ionathan viuum comprehenderunt; &

omnes

omnes qui cum eo intrauerant trucidarunt. Miſit autem illico Triphon equitum manus in Galilæam, vt ibidem quoque Ionathæ millites interficerent: Verum cum apud eos iam rumor de capto Ionatha percrebuiſſet; hortati ſemetipſos, exierunt parati pro animabus ſuis fortiter dimicare: Quod videntes qui a Triphone miſſi fuerant, veriti aduerſus deſperatos pugnare, reuerſi, dimiſerunt illos pacifice ad ſuos redire. Ceterum, re cognita, planxit Iſrael Ionathan, quem iam occiſum exiſtimabat, luctu magno. contra verò Gentes quæ erant in circuitu eius, exultantes putabant modo ſe poſſe Iudæos tanto principe orbatos, omnino conterrere, ac penitus eorum memoriam de terra tollere. 1. Machab. cap. 12. ver. 39. vſque ad finem capitis. Et Ioſephus 13. Antiq. cap. 10. & lib. 1. de Bello cap. 2.

Iudæi de Ieruſalem ſcribunt Iudæis in Ægypto degentibus.

2 Eodem anno centeſimo ſexageſimo nono, poſt captum Ionathan, adhuc regnante in Aſia Demetrio huius nominis iij. Iudæi qui erant Ieroſolymis in magna tribulatione poſiti, ſcripſerunt fratribus in Aegypto cōmorantibus, flebilem illam epiſtolam, cuius obiter fit mentio 2. Machab. ca. 1. ver. 7. vſque ad 9. Et cum ea (quemadmodum ſub anno mundi 3892. num. 11. diximus) probabile eſt, fuiſſe pariter miſſos quinque Annalium libros a Iaſone Cyrenæo de Iudæ rebus geſtis conſcriptos: nam ſi memorata epiſtola, ſimul cum dictis Annalibus nō fuiſſet tranſmiſſa, ad quid eorundem Annalium Compilator, eam in proœmio libri ſui poſuiſſet, & non magis in hiſtoria, proprio loco, videlicet vbi de templi purificatione ſacta agendum erat, inſeruiſſet? Certe, vt dixi, probabile admodum eſt, quod Auctor ſecundi libri Machab. ſicuti in proœmio ſuo ante omnia operæ pretium duxit ponere epiſtolam, Ieroſolymitani ac Iudaici populi nomine, anno centeſimo octogeſimo octauo datam, cum qua ipſe pariter librum ſuum cōpendiariò ex prædictis Annalibus exceptum, in Aegyptum mittebat, vt nos ſub anno mundi 3930. num. 2. dicemus: ita etiam in eadem epiſtola, meminerit alterius epiſtolæ, cum qua olim miſſi fuerant prædicti Annales: & propterea, ab hiſce epiſtolis, loco præfationis, ſuam prædictorum Annalium compilationem inchoauerit. Ideo autem, & memoratos Annales cum prædicta epiſtola putamus fuiſſe in Aegyptum directos, vt Iudæis ibidem habitantibus, non ſolum in memoriam redigerent, quòd aliàs eiſdem ſcripſerant, ſuadentes celebrare quotannis Scenopegiam menſis Caſleu Iuda inprimis procurante inſtitutam; ſed etiam, vt ex eorundem Annalium lectione, ſcirent, qua de cauſa fuiſſet inſtituta; & ſimul poſſent pro tam magnis beneficijs a Deo acceptis, nimirum quod per Iudam & fratres eius, templum ab Antiocho Epiphane prophanatum, reſtituiſſet, & tantas de hoſtibus victorias conceſſiſſet, gratias agere: Et item vt ex comparatione præclariſſimarum rerum a Iuda geſtarum, magis compati poſſent captiuitati Ionathæ eius fratris; & rogare Dominum, vt præſentem populi ſui calamitatem, nouis miſerationibus compenſaret.

Eleazar genuit Mathan.

3 Eodem anno, iuxta ea quæ nos ſub anno mundi 3461. num. 1. diximus, oportet Eleazarum illum, qui in genealogia Saluatoris refertur Matthæi cap. 1. ver. 15. genuiſſe anno vitæ ſuæ quinquageſimo primo, Mathan; quemadmodum etiam notatum eſt in tabulis. Qui quidem Mathan, ſiue Mathat poſtea adoptatus fuit in filium a quodam Leui, qui erat de ſtirpe Nathan, vt nos ſub annis mundi 4037. num. 3. & 4051. numero 15. oſtendemus. Et ideo dictus Mathan ſiue Mathat, ſecundum Matthæum fuit filius naturalis dicti Eleazari: ſecundum Lucam verò fuit filius Leui, nimirum adoptiuus. Genuit etiam naturaliter dictus Eleazar, ſiue ante, ſiue poſt natum Mathan, alium filium nomine Pantherem, qui poſtea fuit proauus Beatiſſimæ genitricis Dei Mariæ, quemadmodum ſub annis mundi proxime allegatis apparebit. Quod ſi anno circiter vno ante, vel poſt præſentem mundi annum natus eſt Panther proauus dictæ Beatiſſimæ Virginis: Cum hinc ad ortum ipſius Beatiſſimæ in tabulis inueniantur anni circiter centum viginti ſex: probabile eſt, ipſum Pantherem anno circiter ætatis ſuæ quadrageſimo genuiſſe Barpantherem auum dictæ Virginis: Et ſimiliter Barpantherem, anno vitæ ſuæ circiter quadrageſimo genuiſſe Ioachimum patrē eiuſdem Virginis: Et hunc cū annum ageret circiter vigeſimum ſextum duxiſſe vxorem Annam, quæ poſtea, poſt exactos in coniugio annos viginti ſine prole, genuit ei eādem Beatiſſimam Virginem, vt infra ſuis locis dicemus.

Te

cemus. Sic enim commodè exauriri poſſe videtur prædicta ſumma annorum centum viginti ſex.

AB ORBE CONDITO

ANNVS 3912.

SEXTAE MVNDI AETATIS

ANNVS 466.

ANNO centeſimo ſeptuageſimo circiter inchoante, vt ex dicendis ſub anno mundi 3914. num. 1. conſtabit, audiens Simon Triphonem comparare ſibi validiſſimum exercitum, vt ad Iudæam conterrendam properaret; videnſq; populum in magno timore ac trepidatione poſitum; aduocata publicè Ieroſolymis concione, allocutus eſt populum; ac primo quidem breuiter commemoratis, quæ & quanta ipſe, & omnes fratres eius feciſſent pro ſanctis legibus ac veri Dei cultoribus; & anguſtias quas paſſi erant; & quod huius rei gratia perierant omnes fratres eius, & ipſe relictus erat ſolus: mox mira animi generoſitate obtulit ſe paratum vindicare, hoc eſt defendere Iſraelem a Gentibus contra eum inſurgentibus; & pro ipſo etiam, ſi opus eſſet, fortiter in bello mori. Quibus auditis, commotus eſt ſpiritus vniuerſi populi; & cunctis acclamantibus. Tu es Dux noſter &c. illico eum in Ducem ac Principem loco Ionathæ fratris ſui vnanimes elegerunt. Quo munere ſuſcepto, Simon accellerauit cunctos congregare bellatores, & munire muris Ieruſalem, & mittere nouum validumque præſidium in Ioppem, eiectis his qui erant in ea, veritus ne ciuitatem Triphoni traderent. Triphon autem grandi coacto exercitu, veniens in Iudæam, cum Ionatha vincto; vt audiuit Simonem ſucceſſiſſe in principatu fratris; & occurriſſe ei in Addus, cum exercitu bene inſtructo; non eſt auſus cum eo prælium committere; ſed callide miſit qui dicerent ei: Si vellet dimitti fratrem ſuum, mitteret ei centum talenta argenti, quæ debebat regi, & duos filios eius obſides; hac enim de cauſa Ionathan detineri. Quibus auditis Simon, tametſi probe intellexit viri fictionem: nihilominus, ne videretur fratris redemptionem neglexiſſe, miſit omnia. Ille verò his acceptis, fidem feſellit; & non modo Ionathan non dimiſit; Sed Iudæam ingreſſus, circuibat cum exercitu per viam quæ ducit Ador, volens ex parte Idumææ aſcendere Ieroſolymam: At verò Simon cum ſuo pariter exercitu, illum perpetuo conſectabatur, caſtra caſtris illius, vbique opponens. Verum Triphon, cum ab iis qui erant in arce Ieroſolymitana, requiſitus; fruſtra tentaſſet mittere Ieroſolymis equitatum; Videns ſe nihil proficere; mutato conſilio, rediit in Syriam, animo perdendi Antiochum; & inuadendi regnum eius; interfectis prius in oppido Baſcaman Ionatha, & filiis eius. Quorum cadauera mox inde ſublata, Simon in Modin ciuitate patris ſui honorificè ſepelienda curauit: Vbi poſtea magnificentiſſimum patri, matri, ac fratribus ſepulchrum, magnis columnis, excelſiſq; pyramidibus, nec non variis armorum, nauiumque cælaturis exornatum, extruxit ad æternam ipſorum memoriam. Et planxerunt Ionathan in omni Iſraele multis diebus. primo Machab. cap. 13. verſic. 1. vſque ad 31. & Ioſephus 13. Antiq. capitulo 11. 1

Simon eligitur Dux populi.

Ionathas, & filii eius a Triphone interficiuntur, quibus Simon extruit ſepulchrum honorificentiſſimum.

Porrò Ionathan præfuiſſe populo ab obitu Iudæ fratris ſui annis ſaltem octodecim, apparet in tabulis, & ex annorum item ſerie hactenus recenſita, ſatis liquet: nã Iudas obiit anno regni Græcorum centeſimo quinquageſimo ſecundo, Ionathas verò anno centeſimo ſeptuageſimo, vt dictũ eſt. Quare oportet vel Ioſephũ ſub finẽ capitis proximè adducti, eſſe hallucinatũ, vbi ait ipſum Ionathã obiiſſe exacto põtificatus ſimul, & Imperii ſui anno quarto: Vel eundẽ Ionathan (quemadmodũ aliqñ, & alii 2

Ionathas quot annis populo præfuerit.

prin-

principes feciſſe leguntur, & nos ſub anno mundi 3452. num. 1. notauimus) ab aliqua inſigni eius actione, annos principatus ac pōtificatus ſui deinceps recenſeri voluiſſe, puta ab obtenta illa toti Iudæorum regioni immunitate, quam ſub anno mundi 3909. num. 1. diximus contigiſſe anno regni Græcorum centeſimo ſexageſimo ſeptimo.

3 Nou multo poſt, nimirum anno ad finem iam vergente, Triphon iter faciens cum Antiocho rege adoleſcentulo; callide occidit eum, anno quarto poſtquam eius tutelam ſuſceperat, vt teſtatur Ioſephus 13. Antiq. cap. 12. Ex quo patet, verum eſſe quod nos ſub anno mundi 3909. num. 4. diximus: eundem Triphonem, anno regni Græcorum centeſimo ſexageſimo ſeptimo, obtinuiſſe dictum Antiochum in ſui tutelam. Sanè Triphon ſparſo rumore, quod Antiochus inter ſe exercendum eſſet extinctus; milites magnis pollicitationibus adduxit, vt ſe regem facerent; atque his artibus impoſito ſibi diademate, factaque, ſibi aduerſantium, cæde magna, Aſiæ, ſeu Syriæ regnum vi occupauit. 1. Machab. cap. 13. ver. 31. & 32. Quare credimus primum Triphonis regni annum ferè a ſequenti initium ſumpſiſſe, vt etiam notatum eſt in tabulis.

Triphon occiſo Antiocho occupat regnum Syriæ.

4 Interea Simou Iudææ præſidia, muris, ac turribus, & omni commeatu, munire ſatagebat. Vt autem audiuit necatum eſſe Antiochum; & Triphonem ſe in regnū intruſiſſe; miſit legatos cum muneribus ad Demetrium regem, quem ſciebat Triphonis hoſtem eſſe capitaliſſimum, & propterea contra illum libenter ſecum fœdus initurum. Facile ergo obtinuit Simon, nacta hac tam opportuna temporis occaſione, a Demetrio quæcunque voluit; nimirum abſolutam Iudæis pacem, atque immunitatem ab omnibus tributis; & liberum quarumcunque munitionum ab ipſis ædificatarum, dominium; & perpetuam, inter ipſum Demetrium, & Gentem Iudæorum, ſocietatem; vt patet ex ipſiusmet Demetrij diplomate, quod loco Machab. mox citando refertur. Itaque hoc eodem anno regni Græcorum ſeptuageſimo ſupra centeſimum, ablatum eſt iugum Gentium ab Iſraele; cœpitque Populus ſcribere in tabulis & geſtis publicis. Anno primo, ſub Simone ſummo Sacerdote, magno Duce, & Principe Iudæorum. 1. Machab. cap. 13. ver. 33. vſque ad 43. Diximus hæc accidiſſe anno regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo; quia ſi (vt legimus 1. Machab. cap. 14. ver. 27. & nos ſub anno mundi 3914. num. 1. dicemus) annus centeſimus ſeptuageſimus ſecundus, erat tertius ſacerdotij Simonis; vtique oportet quod primus ſacerdotij eius, eſſet regni Græcorum centeſimus ſeptuageſimus. Quomodo ergo Ioſephus 13. Antiq. cap. 11. ſub finem, ait: quod Simon primo ſui principatus anno, ſuis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idque accidit poſt annum centeſimum ſeptuageſimum, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus fuerat? Reſpondemus neceſſario dicendum eſſe: vel Ioſephum in hoc, ſicuti & in alijs multis fuiſſe deceptum; vel, quod magis reor, prædictam immunitatem fuiſſe obtentam a Simone ſub finem anni primi principatus ſui, qui annus deſinebat poſt iam inchoatum annum regni Græcorum centeſimū ſeptuageſimum primum. Ceterum perfectam hanc Iudæorum libertatem accidiſſe poſt annos a ſoluta ipſorum Babylonica captiuitate 396. dignoſci poterit ex æra, quam hac ſpeciatim de cauſa, in tabulis, ab eadem ſolutione deduximus. Intra hos namque annos ſemper aliquomodo Iudæi, primo Perſarum mox etiam Græcorum Regibus ſubditi fuerant.

Simon præſidia Iudææ munit.

Init fœdere cū Demetrio rege aufert iugum Gentium ab Iſraele.

5 Per eadem quoque tempora, Simon ducto exercitu, machiniſque ad Gazam, obſedit, oppugnauitque eam; & oppidanis tandem ad deditionem compulſis; eoſdē quidem occidere noluit; ſed inde eiecit; & mundata a ſimulacris ciuitate, intrauit in eam cū hymnis benedicens Domino; & eiectis idololatris, deduxit ibi colonias virorū obſeruantium legem Domini; ac demum munita vrbe, erexit quoque ſibi in ea palatium, in quo ipſe pro libito habitare poſſet, 1. Machab. cap. 43. vſque ad 49. Et Ioſephus 13. Antiq. cap. 11.

Simon capit Gazam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3913.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 467.

Simon excluſis alienigenis intrat ſollemniter in arcē Siō.

ANNO regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo primo, die vigeſimo tertio menſis ſecundi, Simon, tum muro inter arcem, & vrbem (quem cœperat Ionathas, vt ſub anno mundi 3910. num. 3. dictum eſt) iam erecto; tum alijs modis, cum omnes intercluſiſſet aditus, penituſque prohibuiſſet, ne cuſtodes arcis Sion; inde ad cōmeatus ſibi comparādos vllatenus exire poſſent; ac eoſdem fame preſſos, ad deditionem compuliſſet: tandem, ipſis eiectis, & arce a contaminationibus mundata, introiuit in eam cum ramis palmarum, & canticis, ingentique omnium lætitia; Et ſtatuit diem illum exinde quotannis, cum gaudio, eſſe celebrandum. 1. Machab. cap. 13. ver. 49. vſque ad 53. Vbi tametſi de eodem Simone Ioſephus 13. Antiq. cap. 11. ſubiungat dicens: quod expugnata Ieroſolymorum arce, ſolo eam æquauit; id tamen non intelligendum eſt tunc ſtatim fuiſſe factum; ſed primo quidem ipſum, loco alienigenarum, collocaſſe in ipſa arce Iudæos, ad tuitionem regionis, & ciuitatis; vt expreſsè dicitur 1. Machab. cap. 14. ver. 37. & colligitur etiam ex his quæ dicuntur cap. 15. ver. 28. Poſtea autem, nimirum triennio poſt; vt nos ſub anno mundi 3916. num. 2. dicemus, mutato in melius conſilio, illam, vt ex Ioſepho dictum eſt, funditus diruiſſe. Muniuit etiam Simon montem templi, qui erat ſecus arcem; & habitauit ibi ipſe, & qui cum eo erant præter Ioannem filium ſuum; qui poſtea Hircanus dictus eſt: hunc enim quia vir erat admodum bellicoſus, conſtituerat poſt ſe primarium totius militiæ Ducem; & voluit, vt habitaret in Gazaris. 1. Machab. cap. 13. ver. 53. & 54. Erat autem Gazara in finibus Azoti, in qua hoſtes antea habitabant; & propterea collocauerat Simon illic Iudæos, & quæcunque apta erant ad eorundem hoſtium repreſſionem, vt traditur 1. Machab. cap. 14. ver. 34. Et ex cap. 15. ver. 28. 30. & 35. manifeſte colligitur, quod Ioppe, & Gazara, tunc computabantur extra fines Iudææ; & quod ſuper ipſas tamquam regni ſui partes ius prætendebant Syriæ reges. Ideo opportunè ibi, tamquam in loco hoſtium incurſibus valde expoſito, manebat primarius belli Dux, vt præſto eſſe poſſet, quandocunque a Syris noui aliquid moliri contingeret: quod poſtea vſu venit: quemadmodum ſub anno mundi 3916. num. 1. dicemus. 1

Ioannes Hyrcanus primus militiæ Dux.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3914.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 468.

Demetrius rex ab Arſace comprehenditur.

ANNO centeſimo ſeptuageſimo ſecundo (vt loco Machab. proximè citando exprimitur) Demetrius rex, poſt fœdus cum Simone ac Iudæis ictum, congregato exercitu, abijt in Mediam, ad contrahendos inde ſibi auxiliarios milites, quibus expugnare poſſet Triphonem; & a regno ſuo in quod callide ac violenter ſe intruderat, expellere. Verum ab Arſace Perſidis, ac Mediæ rege, Demetrius rex viuus comprehenſus, atque in cuſtodia poſitus eſt. Quamobrem, inquit ſcriptura, ſiluit omnis terra Iuda nimirum a bellis, omnibus diebus Simonis. 1. Machab. cap. 14. ver. 1. vſque ad 5. Sanè hanc Demetrij profectionem trans Euphraten, & cauſam ipſius, paulo aliter deſcriptam reliquit Ioſephus 13. Antiq. in calce capitis noni, ita tamen, vt non omnino videri poſſit aduerſari his, quæ ex 1. Machab. dicta ſunt: 1

Ioſephus refellitur.

nisi

niſi in hoc, quod ipſe Ioſephus putat Demetrij captiuitatem, accidiſſe antequam Triphon regnare cœpiſſet; quin potius ex hac Demetrij calamitate, occaſionem arripuiſſe Triphonem occidendi Antiochum; & inuadendi regnum pro eo. Ac enimverò, ex loco Machab. citato, oppoſitum apertè colligitur. Qua in re, ſicut & in reliquis eiuſmodi, proculdubio magis ſtandum eſt cum ſacro, quam cum propнano Auctore. Ceterum Demetrius, licet primo in cuſtodiam, vt dictum eſt, traditus fuerit; poſtea tamen liberè apud regem Perſarum manſiſſe credendus eſt, donec inde dimiſſus, in regnum ſuum redijt, vt tradunt Iuſtinus, & Appianus; quorum primus lib. 36. ſcribit: quod Demetrius multis prælijs Parthos fudit: ad poſtremum tamen pacis ſimulatione deceptus, capitur; traductusque per ora ciuitatum; populis, qui deſciuerant, in ludibrium fauoris oſtenditur. Miſſus deinde in Hircaniam, benignè, & iuxta cultum priſtinæ fortunæ habetur. Sic Iuſtinus. Appianus verò in calce libri de Bellis Syriacis, de eodem Demetrio ſic ait: Hic primi Nicanoris exēplo, ſuſcepit expeditionem Parthicam; & captus vixit in Phraatæ regia, regis ſorore Rodoguna ducta in matrimonium.

2 Interea Simon valde florebat in principatu ſuo; eratque inclytus, & magnæ exiſtimationis, non ſolum apud ſuos, ſed etiam apud exteras nationes; & præcipue apud Romanos; qui vt primum audierunt, quod defunctus eſſet Ionathas; & Simon frater eius factus eſſet ſummus Sacerdos; obtineretque omnem Iudæorum regionem; ſcripſerunt ad eum in tabulis æreis, vt renouarent ſocietatem, quam fecerant cum Iuda, & Ionatha fratribus eius; lectæque ſunt litteræ coram vniuerſo populo in Ieruſalem. 1. Machab. cap. 14. ver. 16. vſque ad 20. Scripſerunt quoque Spartani, quorum epiſtola ibidem ad verbum ſubiungitur vſque ad ver. 24. Cum autem Simon deinde, ad magis adhuc confirmandam cum Romanis initam ſocietatem, miſiſſet Romam legatos, inter quos princeps erat Numenius, qui aliàs a Ionatha eadem de cauſa miſſus fuerat, vt traditur 1. Machab. cap. 12. ver. 16. & per ipſos clypeum aureum magnum, pondo minarum mille; obtinuit inſuper ab eis aliud ampliſſimum libertatis diploma, tabulis æreis exaratum; in quo Iudæi declarabantur liberi, & ab omni humana poteſtate independentes. 1. Machab. cap. 14. ver. 24. vſque ad 27. Et alias item litteras commendatitias ad Ptolemæum Aegypti regem; & ad Demetrium; aliosque reges, ac gentes; vt per recapitulationem traditur 1. Machab. cap. 15. ver. 15. vſque ad 25. Vbi ex tenore eius quæ directa erat Ptolemæo regi, & ibidem regiſtrata habetur; conijcitur quales fuerint aliæ, quæ eadem ferè cōtinebant; vt ibidem verſiculo 22. traditur. Porrò tabulas æreas libertatis ac ſocietatis, quas Numenius a Romanis aliquanto antea reportauerat; Iudæi poſtea, hoc eodem anno, die decimo octauo menſis Elul, qui erat ſextus, repoſuerunt in monte Sion hoc eſt, in templo, aut prope ipſum templum, cum quibuſdam alijs titulis honorificentiſſimis a Gente ſua eidem Simoni ad æternam memoriam dicatis, atque erectis, nec non ſcriptura publica conſignatis, ac in tabulis æreis, loco vrbis celeberrimo pariterque conſpicuo expoſitis: Et alijs item tabulis, eiuſdem tenoris, in ærario publico aſſeruatis: quorum exemplum, quod incipit: Octaua decima die menſis Elul anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio, ſub Simone Sacerdote magno &c. habetur 1. Machab. cap. 14. ver. 27. vſque ad finem capitis. Ex quibus verbis manifeſte colligitur, verum eſſe quod nos ſub anno mundi 3912, nu. 1. diximus; nimirum Simonis principatum cœpiſſe anno regni Græcorum ſeptuageſimo ſupra centeſimum.

Simon valde honoratur ab exteris, & præcipuè a Romanis.

Obtinet a Romanis ampliſſimum libertatis diploma.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3915.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 469.

1 ANNO centeſimo ſeptuageſimo tertio, vt arbitror, nōdum exacto, Antiochus huius nominis vij. cognomento Aſideres, ſiue Sedetes, qui & Soter, & a pieta-

Antiochus vij. multa Simoni priuilegia conferre.

te mox erga templum Ieroſolymitanum (vt ſub anno mundi 3921. num. 1. dicemus) oſtenſa, Pius quoque à Iudæis eſt appellatus, vt tradit Ioſephus 13. Antiq. capit. 16. Demetrij Soteris filius, & alterius Demetrij proxime ab Arſace captiuati, frater natu minore, qui ad Arcipelagi inſulas, ab impetu Triphonis aufugerat; præparatis ſibi ibidem exercitibus & nauibus bellicis, vt regnum ſuum a Triphone vſurpatum recuperaret: ante omnia expedire iudicauit, Simonem in auxilium aſciſcere, aut ſaltem ita ſibi amicũ reddere, vt conatibus ſuis obſiſtere nullatenus attentaret: Propterea miſit ad eum a prædictis inſulis litteras ſocietatis, & amicitiæ; confirmans ei immunitates, & priuilegia a prioribus regibus conceſſa; adijciens ad priorum regũ indulta etiam facultatem cudendi propria numiſmata, & declarans Ieruſalem ab omni regia iuriſdictione eſſe liberam; & pariter omnia arma, & præſidia quæ tum tenebant Iudæi, eſſe ac manere ſub poteſtate Simonis. Et denique maiora quoque promittens ad Iudæorum templique Ieroſolymitani gloriam magis augendam, ſe facturum, poſteaquam regnum ſuum obtinuiſſet; vt videre eſt 1. Machab. cap. 15. ver. 1. vſque ad 10. Vbi etiam prædictæ litteræ ad verbum referuntur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3916.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 470.

Antiochus vij. venit in terrã patrum ſuorũ.

ANNO regni Græcorum centeſimo ſaptuageſimo quarto, vt expreſſe traditur 1
1. Machab. cap. 15. ver. 10. Antiochus proxime memoratus, Demetrij captiui frater, venit de Arcipelagi inſulis in terram patrum ſuorum: Et primo quidem, vt ait Ioſephus 13. Antiq. cap. 12. cum oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Triphonis; miſit ad eum Cleopatra Demetrij fratris vxor offerens ei coniugium ſuum, & regnum: hoc autem fecit, vt refert Ioſephus ibidem, partim amicorum ſuaſu; partim quòd timeret ne quidam Seleucienſes vrbem Triphoni traderent; & præterea, vt ait Appianus loco ſæpius allegato, propter muliebrem æmulationem; nimirum quia intellexerat maritum ſuum Demetrium aliam duxiſſe, videlicet Rodogunam regis Parthorum ſororem. Porrò Cleopatra iam duos habebat ex Demetrio filios, primum nomine Seleucum, alterum Antiochum cognomine Grypum: Ex Antiocho autem Sotere, Demetrij fratre, vnum poſtea habuit; qui quod apud vrbem Cyzicũ educatus fuerit, dictus eſt Antiochus Cyzicenus, de quibus iuſta ſuis locis dicendũ erit. Itaque Antiochus Soter, poſt acceptam Cleopatram, quæ fuerat Demetrij coniunx; confluentibus ad eum Triphonis exercitibus, qui eius mores pertæſi, iam ad Cleopatram deficere cœperant, quando in Seleuciam cum liberis, ſe incluſerat metu Triphonis; bellum eidem Triphoni, cum quo pauci remanſerant, fidenter intulit; & prælio victum fugauit in Phœnicem, ibique eum confeſtim inſequutus, obſedit in Dora caſtro munitiſſimo, in quod fugiens Triphon ſe receperat. Oppugnante autem Antiocho caſtrum, terra marique cum centum viginti millibus peditum, & octo millibus equitum; miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, aliaque donaria; Quæ Antiochus, multitudine exercitus ſui magnopere confidens, ſuperbè omnia ſpreuit, ac remiſit. Quin ẽt contra fœdus, quod iam cum Simone pepigerat, miſit Athenobium Ieroſolymis, expoſtulans ſibi reddi Ioppem, & Gazeram, & arcem Ieroſolymitanam (ex quo obiter patet, ipſam, quę anno centeſimo ſeptuageſimo primo capta fuerat; hactenus nec dũ fuiſſe deſtructam; vt ſub anno mundi 3913. num. 1. dictum eſt) aut loco earum petebat ſibi bis quingenta argenti talenta appẽdi. Quem cum Simon vacuum remiſiſſet; iratus rex, miſit Cendebæum Ducem cum parte exercitus, vt vaſtaret Iudæam: Ipſe verò cum reliqua, perſequebatur Triphonem, qui clam naui aufugerat in Orthoſiadã, ſiue, vt Ioſephus exponit, in Apamiã vrbem. Cum itaque veniſſet Cendebæus Iamniam, & cœpiſſet vexare, & interficere, & captiuare Iudæos, & ædificare ac munire

Ducit Cleopatram fratris vxorem, & regnãt pro eo in Syria.

Bellum infert Triphoni, & eum fugat in Phœniciã, & in Dora obſidet.

Reſpuit Simonis auxilia, & munera.

Mittit Cendebæum cũ exercitu, vt vaſtaret Iudæam.

tire Gedorem, ſiue Cedronem; ſtatimque nuntiaſſet omnia hæc Ioannes Simoni patri ſuo. Ille confeſtim, electis de regione viginti millibus peditum, & validam equitum manum; tradidit eos duobus filijs ſuis natu maioribus, Iudæ ſcilicet, & Ioanni, hortatuſque eſt eos, vt poſteaquam ipſe præ ſenectute, ad bella amplius procedere non valeret; ipſi memores eorum, quæ ipſe, & fratres eius fecerant; a patre ac patruis eorum ne degeneres eſſent, ſed fortiter, auxilium de cælo ſperantes, pro Iſraele pugnarent. Qui feſtinanter, & intrepidi, aduerſus hoſtem properantes, & cum eo congreſſi; tametſi Iudas vulneratus fuerit; nihilominus valide præualuerunt; & occiſis de hoſtili exercitu duobus virorum millibus; ceteriſque in fugam conuerſis, reuerſi ſunt cum inſigni victoria in Ieruſalem. Atque hoc pacto fracta hoſtium audacia, atque Antiochi regis ſuperbia; reliquum vitæ tempus Simon exegit in pace, 1. Machab. cap. 15. ver. 10. vſque ad 15. & ver. 25. vſque ad 11. capitis ſequentis. Et Ioſephus 13. Antiq. cap. 13.

Filij Simonis vincũt fugãtq; Cendebeum.

2 Eodem tempore, arbitror Simonem prouidè admodum proſpicere voluiſſe periculo, quod rebus Iudæorum imminere videbat, ſi aliquando arx Ieroſolymitana, vel ſuorum proditione, vel alio aliquo caſu, in hoſtium poteſtatem deueniret; & tandē decreuiſſe eam omnino diruere; ſed & montem quoque in quo poſita erat humiliare. Quod quomodo factum ſit, ſatis appoſitè deſcribit Ioſephus 13. Antiq. ſub finē capitis 11. dicens: quod Simon expugnata Ieroſolymorum arce, ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, ne ve inde vrbi aliquod inferretur incommodum. Quo facto, viſum eſt ei operæ prætium, ſi mons quoque, in quo ſita fuerat, complanaretur; vt ſolum templum emineret: effecitque id, commemoratis, pro concione malis, quæ a præſidiarijs in eam diem Iudæi paſſi fuerant; quæque ēt in poſterum ferre cogerentur, ſi extraneus aliquis princeps, ei loco imponeret præſidium: adeoque permotus eſt, eius exhortatione, populus; vt non intermiſſo per triennium (hoc eſt ferè vſque ad obitum Simonis) neque die, neque noctu, opere; tandem ad planiciem eum locum, indefeſſo labore redegerint; atque ita nihil reliquerint, quod obſtaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis, eſſet celſius. huc uſque Ioſephus.

Simon arcem Ieroſolymitanam diruit, & montem humiliat.

3 Ceterum Antiochus, de quo ſupra num. 1. dicebamus, quod Triphonem inſequebatur; Apamia tandem, in qua ille ſe receperat, vi capta, Triphonem interfecit, triēnio poſtquam regnum occupauerat, vt ſcriptum reliquit Ioſephus 13. Antiq. ca. 12. hoc eſt, nondum expleto anno regni eius quarto. Etenim veriſimile eſt, Triphonis necem contingere non potuiſſe, niſi ſaltem poſt huius anni centeſimi ſeptuageſimi quarti medietatem. Quare primus annus regni Antiochi a perempto Triphone, putatus, licet ab hoc anno ad finem iam vergente, cœperit; attamen in ſequentem, in quē pro maiori parte incidit, reijciendus eſt: Et ſic in tabulis notatum inuenies.

Antiochus Triphonē interficit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3919.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 473.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe vndecimo, vt expreſſe notatur 1. Machab. cap. vlt. ver. 14. Iudæus quidam nomine Ptolemæus, filius Abobi, cum eſſet diues valde, & gener Simonis; atque ab eo conſtitutus Dux in campo Iericho; in ſuperbiam elatus, cogitabat tollere de medio Simonem, & filios eius; & occupare ſibi Iudææ principatum. Itaque cum Simon perambulans regionis ciuitates, curam ſcilicet earum gerens; quadam die deſcendiſſet in Iericho; Ptolemæus, obſeruata temporis opportunitate, eundem Simonem cum Iuda, & Mathathia filijs ſuis, ſub honoris, amicitiæ, & affinitatis prætextu, ad conuiuium in proxima quadam munitiuncula vocabulo Doch, quam ædificauerat, amicè, vt videbatur, inuitatum, atque exceptum, & nihil mali a genero ſuo, quem iam magnopere

Ptolemæi malitia.

exal-

Simon à genero ſuo doloſè interficitur.

exaltauerat, ſuſpicantem; callidè in medijs epulis interfecit: ſtatimque miſit qui hæc nunciarent regi Antiocho eiuſdem Simonis hoſti, pollicitus tradere ei regionem, ſi quantocyus mitteret ſibi exercitum: Et alios miſit in Gazeram, qui alium Simonis filium nempe Ioannem pariter interimerent. Et Tribunos per epiſtolas, multis ac magnis pollicitationibus conuocabat. Et alios item miſit occupare Ieruſalem, & montem templi. Verum, cum tanti mali fama citius ad Ioannem aduolaſſet; ille primo quidem vehementer expauit, tam inopinati exterminij ſubito dolore permotus; ſed quantocyus, vt erat animo forti, ex timore confirmatus, atque ad ea quæ in tali caſu agenda eſſent conuerſus; primum eos qui ad ſe perdēdum venerāt, comprehenſos interfecit; mox alia multa fortiter geſſit, de quibus paulo poſt dicendum erit. Et hæc 1. Machab. cap. vlt. ver. 11. vſque ad finem capitis librique, tradita inuenies, & apud Ioſephum 13. Antiq. cap. 14. & lib. 1. de Bello cap. 2. Ceterum de Simonis laudibus ac rebus egregie geſtis, extat breue compendium 1. Machab. cap. 14. ver. 4. vſque ad 16.

Finis hiſtoriæ veteris teſtamenti.

2 Et hic quidem definit hiſtoria ſacra veteris teſtamenti: quam, vt cum his quæ in nouo traduntur, aliquo modo continuare valeamus; neceſſarium erit, ex Ioſepho in primis, qui res Iudæorum accuratius ſcripſit, alijſque probatis Auctoribus, ſubiungere aliqua eorum, quæ ab hoc tempore, & deinceps acta ſunt Ieroſolymis, & in regione Iudæorum, donec principatus ac regia poteſtas, in Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum poſteritate permanſit: hoc eſt, vſque ad regnum Herodis Aſcalonitæ, ſub quo natus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, quemadmodum traditur Matthæi cap. 2. ver. 1. Atque ad hæc tempora magis comprobanda, quædam etiam potiora Romanorum geſta, vtpote ad quartam Mundi Monarchiam pertinentia, locis proprijs breuiter intexenda erunt.

Anni à nece Simonis ad initium regni Herodis.

3 Ceterum iſte annus centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus regni Græcorum, ſub cuius anni finem, perijt Simon, concurrit, vt patet in tabulis, ſaltem pro maiori parte, cum ſecundo Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ primæ; a quo ad initium regni Herodis, quo poſtea regnante, natus eſt Chriſtus, id eſt, ad prope finē anni primi Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ (quo tempore Herodem a Romanis Iudææ regem declaratum fuiſſe, nos ſub anno mundi 4014. num. 5. & 6. oſtendemus) fluxerunt anni nonaginta quinque. Quod etiam conſonat cum ſupputatione annorum principatus, ſeu regni ſingulorum Simonis ſucceſſorum, vſque ad dictam regni tranſlationem, in Herodis perſonam: vt tum ex infra dicendis, tum etiam ex tabulis dignoſci poterit. Itaque ad ea, quæ intra prædictum tempus nonaginta quinque annorum, a poſteris præſertim dicti Simonis geſta fuerint, breuiter deſcribenda accedamus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3920.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 474.

Numantia interitus.

1 ANNO inſequenti, qui fuit tertius Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ primæ; & vrbis ſexcenteſimus vigeſimus, P. Scipio, qui (vt ſub anno mundi 3907. nu. 2. diximus) quod Carthaginem euertiſſet, Africani nomen acceperat, ſecundo Cōſul factus, & ad Numantiam, celeberrimam olim Hiſpaniæ vrbem, miſſus; ipſam diù obſeſſam fame vicit, & captam deleuit. Eutropius lib. 4. Rem aliquanto fuſius refert Sigonius in commentario Faſtorum ſub anno vrbis prænotato.

Ioannes Ptolemæum patris interfectorem fortiter oppugnant, matris commiſeratione retrahitur.

2 Eodē anno in Iudæa Ioannes filius Simonis, audito patris interitu, cum celeriter Ieroſolymam properaſſet atque a populo, qui Ptolemæum per aliam portam ingredi volentem mox repulit, alacriter receptus; & paternum pontificatum pariter ac principatum adeptus eſſet: Confeſtim, exercitu comparato, Ptolemæum patris ſui interfectorem perſequi cœpit: & illo profligato, ac tandem in arce quadam Ierichūtioæ ditionis, nomine Dagon, concluſo; munitionem expugnare nitebatur. At verò impius

impius Ptolemæus quotieſcunque hoſtem aduerſum ſe præualere aduertebat; eundem aſtu mirabili compeſcebat: ſiquidem, Ioannis matrem, germanoſque, quos necdum occiderat, in mœnia productos, flagris acerrime cædi iubebat; minitabaturque eoſdem de muris in præcepa deiecturos, niſi filius fraterque ab oppugnatione deſiſteret; qui carorum intima commiſeratione commotus, illico in primis conatibus elangueſcebat: & licet mater forti animo, mori potius eligens in tormẽtis, quam nefarium generum inultum relinqui, filio contrarium ſuadere quantum poterat non ceſſaret; nihilominus, quoties eam ſui cauſa verberari, ac lacerari conſpiciebat, toties vincebatur materno filius affectu, atque oppugnationis imperum remittere cogebatur. Sicque protracta aliquandiu obſidione, superuenit annus ſabbaticus in ordine aliorum centeſimus nonageſimus primus, vt patet in tabulis; qui annus a menſe anni ſacri ſeptimo, vt ſub anno mundi 3584. num. 4. probauimus, exordiri conſueuerat, in quo anno, propter religionem, ceſſantibus vtrinque ab opere Iudæis, liber a bello Ptolemæus, Ioannis matre ac fratribus occiſis, ad Zenonẽ cognomento Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes tyrannidem inuaſerat, aufugit. Ioſephus 13. Antiq. cap. 15. & lib. 1. de Bello cap. 2. Erat autem Phyladelphia (quæ olim dicebatur Rabba, ſiue Rabbath, & capta eſt a Dauide 2. Reg. cap. 12. ver. 29.) metropolis Ammonitarum, vt dicitur in lib. De locis Hebraicis. Ceterum memoratus Ioannes, ex cauſa inferius, ſub anno mundi 3925. num. 2. dicenda, poſtmodum dictus eſt Hircanus, quo nomine illum ferè ſemper Ioſephus appellat: nos verò cum Auctore lib. 1. Machab. Ioannem, vel Ioannem Hircanum, nuncupabimus, ad differentiam alterius Hircani de quo infra.

3 Sub finem eiuſdem anni primi principatus, ac ſacerdotij Ioan. Hircani, vt paulo poſt videbimus, Antiochus Soter, quem ſub anno mundi 3915. nu. 1. deſcripſimus, memor incommodorum, quæ a Simone acceperat, exeunte circiter anno regni ſui quarto, exercitu comparato Iudæam agreſſus eſt; & vaſtata regione, compulit Ioan. Hircanum Ieroſolymis ſe recipere; ibidemque ſe ſuoſque communire; nec his contentus, vrbem quoque cum toto exercitu inuadens, Septenis circumcinctam caſtris, oppugnare cœpit: Illis autem qui intus erant fortiter repugnantibus, dilata eſt obſidio per multos menſes, vt ex conſequentibus apparebit. Ioſephus 13. Antiq. c. 16. Vbi oportet, vel ipſum eſſe hallucinatum, vel codices eius fuiſſe corruptos in eo quod ponunt: prædictum Antiochum inuaſiſſe Iudæam Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda; cum ex ſerie annorum hactenus deducta, & ex legitima ipſorum computatione in tabulis digeſta, clarum ſit, annum principatus Ioan. Hircani primum & pariter regni huius Antiochi quartum, in quibus hæc geſta eſſe præfatus Auctor aſſerit, concurrere cum anno Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ primæ, tertio. Prædicti belli meminit etiam idem Ioſephus primo de Bello capitulo ſecundo.

Antiochus vij. Iudæam inuadit.

Ioſephus in ratione temporũ lapſus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3921.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 475.

1 ANNO proximo, ſuperueniente feſto Scenopegiæ; Antiochus rex, a Iudæis rogatus, ſeptem dierum inducias celebrandæ ſollemnitatis gratia, conceſſit. quo quidem tempore, cum idem rex, religionis ergo, exercitui epulum præbuiſſet; & tauros, auratis cornibus, poculaque aurea, atque argentea, omni genere aromatum referta, in templum offerenda miſiſſet; Ioan. Hircanus eiuſmodi pietate delectatus; & de tam pio rege optime ſperans, miſſis ad eum legatis, pacem poſtulauit; ita tamen, vt Iudæis liceret patrijs viuere legibus: Quod æquus rex, reiectis prauorum quorundam diſſuaſionibus, conceſſit, hiſce conditionibus: vt obſeſſi arma ſibi traderent; & pro vrbibus quas extra Iudæam tenebant, regi vectigalia pen-

Fit pax inter Antiochum Ioan. Hircanum.

de-

derent; ac præſidium in vrbe reciperent. ad quæ omnia aſſenſerunt Iudæi, excepto præſidio: pro quo maluerunt dare regi obſides: & argenti talenta quingenta. Atque ita ſoluta eſt obſidio: & rex cum ſuo exercitu, a Ioan. Hircano in vrbem honorificè receptus; ac liberaliſſime tractatus eſt. Per idem quoque tempus, idem Ioannes, aperto Dauidis monumento, tria millia talentorum inde protulit; primus omnium cœpit externum militem alere. Quæ latius tradit Ioſephus locis ſupra citatis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3924.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 478.

Ioan. Hyrcanus ſequitur Antiochum ad expeditionem Parthicam.

ANNO principatus Ioan. Hircani circiter quinto, Antiochi verò Soteris octauo, vt videre eſt in tabulis; Ioan. Hircanus, cum auxiliaribus copijs, ſecutus eſt memoratum Antiochum, ad expeditionẽ Parthicam proficiſcentem; Vbi idẽ Antiochus, primo quidem Indatem Parthorum regem profligauit, vt ſcribit Ioſephus loco inferius citando, & hæc eadem ibidem auctoritate Nicolai Damaſceni confirmat. Verum poſtea, nimirum (vt arbitror) 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3925.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 479.

Antiochus ab Arſace victus moritur.

ANNO inſequenti, qui fuit poſtremus regni ac vitæ eius, idem Antiochus, ab Arſace, Mediæ, Perſidiſque rege, qui Parthorum regnum inuaſerat, victus, exercitum ſimul ac vitam amiſit; vt ſcribit Ioſephus 13. Antiq. capit. 16. cum regnaſſet annos nouem, vt Euſebius in Chronicis, & alij ſcriptum reliquerunt. Appianus ſub finem libri de Bellis Syriacis, de hoc rege ita ſcribit: Antiochus capti Demetrij frater, poſtquam Rodi de captiuitate fratris, & quid ſecutum ſit didicit, in patriam reuerſus, Triphonem magno labore victum interſecit. Moxque contra Phraatem cum exercitu profectus, fratrem repetens. Ille ſuis rebus metuens, remiſit Demetrium. Antiochus nihilominus cum Parthis congreſſus prælio, & victus ſibi manus intulit. Sic Appianus. 1

Ioannes unde Hircani nomẽ contraxerit.

Eodem anno principatus ſui ſexto, vt eſt apud Euſebium in Chronicis. Ioannes Dux Iudæorum & Pontifex, aduerſus Hircanum, bellum gerens, Hircani nomen accepit. Quis autem fuerit iſte Hircanus, & vbi hoc bellum geſtum ſit, neque citatus Auctor, neque alius quem viderim tradit. Quia tamen per hæc tempora præfatus Ioannes erat in Perſidis Mediæque partibus Hircaniæ proximis; probabile eſt, ipſum cum aliquo Principe eiuſdem regionis conflixiſſe, & ab eo deuicto, nomen accepiſſe; ſicuti prius duo Scipiones, alter ab Africa ſuperata, Africanus, alter ab Aſia deuicta Aſiaticus dictus eſt. 2

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3926.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 480.

1 ANNO circiter proximo ineunte Demetrius Syriæ rex, huius nominis ij. quem Arſaces rex Medorum atque Perſarum, aliquandiu captiuum tenuerat, & poſtea, quo tempore Parthorum regionem inuaſerat Antiochus (vt ſcribit Ioſephus 13. Antiq. in calce capitis 16.) dimiſerat; ad regnum ſuum, in priſtinam libertatem, ac dominium, reſtitutus, redijt. Interea Io. Hircanus, qui audita prædicti Antiochi morte, confeſtim in Syriam cum exercitu ſuo reuerſus erat, à Macedonibus deficiens; quaſdam vrbes Iudææ finitimas, propugnatoribus vacuas eſſe, cum cognouiſſet, illas cepit; & inter eas Garizim, ac templum Ieroſolymitani inſtar, quod ibi olim Alexandri magni permiſſu, Sanabalat Dux regionis, in gratiam Manaſſes generi ſui (vt ſub anno mundi 3721. num. 4. dictum eſt) fabricauerat; poſt ducentos, & amplius annos deſolauit. Deinde Idumæis quoque ſubiugatis, eoſdem cunctos Iudaicæ legis ritus ſuſcipere coegit, & deinceps inter Iudæos cenſeri. Quibus geſtis, vt ſe magis aduerſus Macedones communiret, miſit legatos Romam pro renouanda ſocietate aliàs non ſemel cum maioribus ſuis contracta: Et inſuper obtinuit a Senatu Romano reſcindi omnia tributa, & quæcunque onerum, quæ Iudæis impoſuerat Antiochus cognomento Soter; tamquam ſine permiſſu Romanorum, ſocijs ſuis impoſita. Dum autem apud Iudæos hæc agerentur; cupiebat quidem Demetrius Syriæ rex, Ioan. Hircano bellum inferre, eumque à memoratis progreſſionibus diſturbare: Verumtamen quia propter mores ſuos valde improbos, tam Syris quam alijs exercitus ſui militibus, admodum erat inuiſus; non valuit tale quicquam moliri. Quæ omnia latius proſequitur Ioſephus 13. Antiq. cap. 17. & lib. 1. de Bello cap. 2.

Demetrius ij. redit in Syria.

Ioan. Hircanus à Macedonibus deficit, et vrbes Iudææ finitimas capit.

Templum Garizim demolitur.

Idumæos ſubiugatos, Iudæos fieri cogit.

Renouat cum Romanis fœdus.

Demetrius rex cur non potuerit Hircanum ab his progreſſionibus impedire.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3929.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 483.

1 ANNO a reditu Demetrij in regnum ſuum quarto (quattuor enim exinde dumtaxat annos eum regnaſſe, ſcribit Euſebius in Chronicis) vſque adeo aduerſus ipſum creuerunt odia Syrorum, vt coacti ſint mittere legatos ad Ptolemæum Phyſconem (quē ſub anno mundi 3909. nu. 1. ex Strabone, & Ioſepho probauimus eundem eſſe cum Euergete huius nominis ij. qui hiſce temporibus regnabat in Aegypto) rogantes, vt aliquem ex Seleuci genere daret eis, quem poſſent ſibi regem conſtituere. Cumque is miſiſſet Alexandrum cognomento Zebinam, is pro rege receptus eſt; & cōmiſſo prælio aduerſus Demetrium a ſuis derelictum, facile eum vicit fugauitque. Qui cum è pugna fugiens, Ptolemaidam, ad Cleopatram quæ prius vxor eius fuerat; & ab ea quoque excluſus eſſet; inde in Tyrum delatus, ab inimicis captus, ac diu vexatus, tandem interfectus eſt, vt tradit Ioſephus Antiq. capite ſupra citato. Quamquam Appianus ſub finem libri de Bellis Syriacis ſcribat: eundem Demetrium, ab ipſa Cleopatra fuiſſe necatum, quæ inſidias, inquit, ei molita eſt, propter æmulationem poſterioris nuptæ Rodogunes; de qua nos ſub anno mundi 3916. nu. 1. diximus; Sed totam hanc hiſtoriam Iuſtinus initio lib. 39. aliquanto aliter, fuſiuſque commemorat, vt ibidem quiſque pro ſuo libito, videre poterit. Itaque, vt arbitror,

Demetrius ij. è regno pellitur, & tandem necatur.

A B ORBE CONDITO
ANNVS 3930.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 484.

Alexander Zebina regnat in Syria, & cũ Hircano fœdus init.

ANNO circiter proximo ineunte, dictus Alexander Zebina Syriæ regnum a- 1
deptus, cum Ioan. Hircano fœdus inijt, vt ſcribit Ioſephus cap. proximè al-
legato; quod fuit in cauſa, vt huius regis tempore, idem Ioan. Hircanus, ſine vllo
impedimento, res ſuas valde augere potuerit; quemadmodum idem Auctor tan-
git ibidem.

Alexander Ianeus naſcitur.

Eodem tempore eidem Ioan. Hircano natus eſt filius nomine Alexander, & co- 2
gnomine Ianeus, qui poſtea fuit rex Iudæorum, vt colligi poteſt ex Ioſepho 13. An-
tiq. cap. 23. in fine capitis.

Seleucus v. regnat in Syria, & a matre occiditur.

Eodem anno Seleucus huius nominis v. & Demetrij ex Cleopatra filius, poſt pa- 3
tris obitum, diadema ſumpſit: Sed hunc Cleopatra mater, ſagitta, ſua manu emiſ-
ſa, confixit: Siue metuens ne ille patris necem vlciſceretur, ſiue eodem furore ge-
rens omnia, vt ſcribit Appianus vbi ſupra. Qui etiam ſubiungit: quod Seleuco po-
ſtea ſucceſſit eius frater Antiochus hui⁹ nominis viij. cognomẽto Gryphus ſiue Gry
hus. Iuſtinus vbi ſupra addit cauſam cur a matre Seleucus occiſus fuerit: quoniam
(inquit) ſine matris auctoritate diadema ſumpſiſſet: & cur Antiochus tale cogno-
mentum ſortitus fuerit, & qua conditione ſucceſſerit in regnum fratri dicens: Al-
ter cui propter naſi magnitudinem cognomen Grypo fuit, rex a matre eatenus cõ-
ſtituitur, vt nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij, penes matrem eſ-
ſet. Et deinde proſequitur Iuſtinus narrans: quod præfatus Alexander Zebina, oc-
cupato Syriæ regno, & ſucceſſu rerũ elatus, cœpit ſpernere etiam ipſum Ptolemæũ,
cuius fauore & auxilio ad regni apicem peruenerat: Et quod propterea Ptolemæus
iunxit cum Grypho affinitatem, miſitque ei filiam Gryphinam Grypo nupturam, &
auxilia quibus idem Gryphus aduerſus Alexandrum præualuit; eundemque tandem
interfecit: ac poſtea inſidijs a matre apetitus; illis detectis, coegit eam venenum
quod filio parauerat, ebibere. Deinde octo annis quietem in regno ſuo habuit
Grypus, vt latius videre eſt apud eundem Auctorem lib. 39. Et hæc quæ dicta ſunt;
intra vnum, aut alterum annum geſta eſſe credibile eſt. Vt etiam ſentit Genebrar-
dus lib. ſuæ Chronologiæ 2. Vbi de Antiocho Grypo agit.

Regnat in Syria Antiochus Grypus, qui

Et propriam matrem veneneat.

Per hæc eadem tempora, nimirum Q. Cecilio Metello, & T. Quinctio Flaminio 4
Coſ. (vt tradunt Oroſius lib. 5. cap. 12. & Eutropius lib. 4. & Chronicon Adonis ſub
anno mundi 4690.) Carthago poſt annos duos & viginti ex quo fuerat incenſa, a Ro- 1
manis, iubente Senatu, iterum ædificata fuit, & ciuium Romanorum familijs reple-
ta, quo fit vt deinceps ipſi Carthaginenſes inter Latinos computari cœperint. Ean-
dem poſtea vrbem, neſcio quo modo dirutam, inſtaurauit Auguſtus Cæſar, quem-
admodum ſcribit Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi de ipſius Auguſti geſtis
agit. Et exinde hæc ciuitas maxime floruit præſertim Chriſtianorum temporibus.
In ea enim ſeptẽ Concilia celebrata fuiſſe certum eſt, & plurimos extitiſſe Sanctos,
inter quos S. Cyprianus eiuſdem vrbis Epiſcopus & martyr illuſtriſſimus. Sed po-
ſterioribus deinde temporibus, nempe anno ex quo Romana eſſe cœperat quingen-
teſimo octogeſimo tertio, vel quinto, a Vandalis (vt notat Proſper Acquitanicus in
Chronico) capta eſt. Quod & tradit etiam Sigibertus in ſuo Chronico, ſub anno
Domini 446. his verbis: Geſericus (ſubaudi Vandalorum rex) dolo Carthaginem
cepit, & omnem Africam ſibi ſubijciens, lacrymabili clade potentiam Romani re-
gni deiecit. Hic nihil penſi neque ſancti habens, & infeſtus cunctis, maxime nobi-
litati & religioni, omnia diuina, & humana exinaniuit. Epiſcopum, & omnem Cle-
rum Eccleſiæ Carthaginenſis expulit. Loca ſancta, aut ſuorum habitacula fecit, aut
Arrianis tradidit: & Catholicos vbique perſequi iuſſit. ſic ille. Denique ipſa Car-
thago (quemadmodum adnotauit Genebrardus lib. citato vbi refert, quæ regnante

Digitized by Google

Ptolemæo Euergete ij. ſunt geſta) à Saracenis, & Arabibus capta eſt anno Domini
ſeptingenteſimo, & vt arbitror, tunc vel non multo poſt omnino extincta, ita vt nũc
vix vlum loci vbi fuerat veſtigium inueniri poſſit. Sed iam ad noſtram temporum
ſeriem reuertamur.

Carthago non ſemel a Romanis inſtaurata tandem ab Arabibus deſtructa eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3931.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 485.

1 ANNO regni Græcorum centeſimo octogeſimo octauo, more Chaldaico (vt ſo-
let Auctor lib. 2. Machab.) putato; qui erat principatus Ioan. Hircani duode-
cimus, & Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ quartæ annus ſecundus, vt videre eſt
in tabulis; Populus Iudaicus de Ieruſalem ſcripſit Iudæis fratribus in Ægyptum tunc
commorantibus epiſtolam illam breuem, quæ habetur 2. Machab. cap. 1. ver. 1. vſque
ad 10. vt patet ex fine eiuſdem epiſtolæ, quæ deſinit poſt illa verba anno centeſimo
octogeſimo octauo quemadmodum ſentiunt Melchior Canus, & Cardinalis Bellar-
minus, & nos ſub anno mundi 3892. num. 5. vſque ad 12. diſuſe admodum compro-
bauimus. Cauſa autem huius ſcriptionis fuit, quoniam cum ante aliquot annos, vide-
licet anno centeſimo ſexageſimo nono, regnante in Syria Demetrio, ijdem Iudæi
ab Ieroſolymis ſcripſiſſent in Ægyptum de tribulationibus, & calamitatibus, quas
tunc præcipue paſſi ſunt, quando captus eſt Ionathas; viſum eſt eis, nunc quoque
2 eoſdem certiores facere, de præſenti ipſorum proſperitate; & hortari, vt & ipſi a-
gerent dies Scenopegiæ menſis Caſleu, quæ Iudæ Machabæi temporibus inſtituta
fuerat. Et eodem tempore probabile eſt, Auctorem 2. libri Machab. quinque Iaſo-
nis Cyrenæi libros de Iudæ Machabæi rebus geſtis ſummatim a ſe compilatos, &
in vnum volumen (vt ipſemet teſtatur ca. 2. ver. 24.) redactos, tranſmiſiſſe in Ægyp-
tum cum prædicta populi Ieroſolymitani epiſtola, quæ propterea in capite eiuſdem
libri poſtea regiſtrata fuiſſe creditur. Ceterum, quia hucuſque duntaxat, æræ regni
Græcorum, ſcriptura ſacra meminiſſe deprehenditur: Iccirco eandem æram in no-
3 ſtris tabulis hic terminari debuiſſe, videri poſſet: Verumtamen, quia hæc ab exor-
dio regni Seleucidarum initium ſumpſit, vt nos ſub anno mundi 3743. nu. 1. oſten-
dimus: propterea ratio dictat, eam vſque ad finem eiuſdem regni eſſe deducendam.

Iudæi cur de Ieruſalem ſcribant Iudæis in Ægypto commorantibus.

Secundus liber Machabæorũ mittitur in Ægyptum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3932.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 486.

1 ANNO proximo circiter inchoante, credimus, quod Antiochus Gryphus (quẽ
quia matrem interfeceeat, per antiphraſim Ioſephus 13. Antiq. cap. 20. Phi-
lometorem nominat) occiderit etiam Alexandrum Zebinam regni ſui vſurpatorem;
& quod ab hoc tempore, numerandi ſint illi octo anni, quos Iuſtinus lib. 39. (quem-
admodum ſub anno mundi 3930. num. 2. dictum eſt) ait dictum Gryphum, in pace
regnaſſe. Cuius verba ſic accipienda ſunt, ac ſi dixiſſet: ſine aperto bello. Nam
2 alioquin interim non defuerunt inter ipſum Gryphum, & æmulum regni Cyzicenũ
fratrem eius vterinum (erat enim ex eadem quidem matre genitus; ſed ex Antio-
cho patruo, vt ſub anno mundi 3916. num. 1. diximus) parricidales diſcordiæ: Qua-
rum temporibus, etiam obijſſe Ptolemæum (ſubaudi Euergetem ij. qui & Phyſcon)
ipſemet ibidem tradit Iuſtinus. Et propterea inquit Ioſephus 13. Antiq. cap. 17.
non auſus eſt Gryphus per id temporis bellum gerere contra Iudæos: volens nimi-
rum prius veneno aut inſidijs tollere è medio fratrem, a quo bellum expectabat.
Porrò præfatum Antiochum Cyzicenum, Ioſephus vbi ſupra, ſic appellatum aſſerit,

Antiochus Gryphus interfecto Alexandro Zebina regnat in Syria.

Cur non bellauerit contra Iudæos.

Antiochus Cyzicenus cur ſic dictus.

quod in Cyzico Propontidis vrbe, vt etiam tradit Appianus in calce libri de Bellis Syriacis, educatus eſſet. Quem item Spondium fuiſſe cognominatum, idem Ioſephus lib. 1. de bello ſub finem capitis 2. ſcriptum reliquit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3933.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 487.

Annus Iubilei 27.

1 ANNO principatus, pariterque Pontificatus Ioan. Hircani decimo quarto, oportet incidiſſe annum Iubilei vigeſimi ſeptimi. Nam, vt videre licet in tabulis, iſte annus, concurrit cum anno ab introitu Iſraelitarum in terram Chanaan, milleſimo trecenteſimo quinquageſimo.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3937.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 491.

Euergetes ij. moritur.

1 ANNO principatus Ioan. Hircani decimo octauo, Ptolemæus Euergetes, huius nominis ij. qui & Phyſcon, cum regnaſſet in Aegypto annis viginti nouem, vt Euſebius in Chronicis, & alij, ſcriptum reliquerunt, mortuus eſt, Ægypti regno, vxori Cleopatræ, & alteri ex filijs, quem illa legiſſet, relicto. Cum autem illa pronior in minorem filium eſſet; a populo compellitur maiorem eligere: Cui priuſquã regnum daret, vxorem ademit; compulſumque repudiare cariſſimam ſibi ſororem Cleopatram, minorem ſororem Seleucem ducere iubet, vt ſcribit Iuſtinus lib. 39. Igitur

Regnat in Aegypto cum matre Lathurus.

2 Eodem anno regnauit in Ægypto cum matre Cleopatra, alter Ptolemæus: Quem licet Euſebius in Chronicis, & alij, Phyſconem cognominatum putent; Ioſephus tamen 13. Antiq. cap. 18. & 20. Sæpe Lathurum appellat. Et item Strabo lib. 17. Vbi Ptolemæorum ſeriem breuiter recenſens, ait: Phyſconis cognomen, Ptolemæo Euergete ij. fuiſſe attributum; quem etiam Ptolemæi Philometoris fratrem extitiſſe affirmat. Cui adſtipulatur Ioſephus circa initia lib. 2. contra Apionem, vbi teſtatur, Phyſconem fuiſſe fratrem Philometoris.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3940.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 494.

Cyzicenus cũ Grypho infeliciter pugnat.

1 ANNO regni Antiochi cognomento Grypi, ſeu Gryphi vndecimo circiter inchoante, quemadmodum ex ſub anno mundi 3932. num. 1. dictis inferri poterit; Cum iam Cleopatra prius Lathuri vxor & ſoror, quæ vt ſub anno mundi 3936. num. 1. dictum eſt, non tam a fratre ſuo repudiata, quam a matre ſua eiuſdem nominis, diuortio viri dimiſſa fuerat; Antiocho Cyziceno in Syria nubſiſſet; exercitũq; Cypri ſolicitatũ, veluti dotalẽ, ad maritũ deduxiſſet; par factus fratri Grypho Cyzicenus, cũ eo, quod ſe veneno tollere voluiſſet, prælium committit; Sed victus in fugã conuertitur. Cum autẽ victor Gryphus etiam Antiochiam cepiſſet, in qua erat Cyziceni vxor Cleopatra: Gryphina eius ſoror, & Gryphi vxor, admodum irata ſorori,

quod

quod regni æmulatione hoſti ſuo nubens, hoſtem ſe ſuam ipſa effeciſſet, & peregrinos, hoc eſt Cyprios exercitus in certamina fratrum adduxiſſet; viro licet reluctante, vocatis illa militibus, eam in templo ſimulacrum deæ amplexantem, confodi curauit. vt latius tradit Iuſtinus lib. 39. Verumtamen non multo poſt

Cleopatra Cyziceni vxor a ſorore Gryphina interficitur.

2 Per hæc circiter tempora, nimirum dum prædicti fratres inter ſe de Syriæ regno decertabant; Ioan. Hircanus, qui poſt Antiochi Soteris cædem, a Macedonibus defecerat; iamque nec vt ſubditus, nec vt amicus vllam illis amplius opem ferebat; ſed maximis ſucceſſibus res ſuas augere ſtudebat; & ſecure fruens Iudææ prouentibus, iam ingentem pecuniarum vim inde congeſſerat: Videns Antiocho Grypho nihil eſſe ab Ægypto præſidij, & tam ipſum, quam fratrem eius Cyzicenum ex continuis inter ſe certaminibus, multas clades accipere; facile vtrumque deſpexit, vt teſtatur
3 Ioſephus 13. Antiq. cap. 17. Itaque Samariam vrbem munitiſſimam (quæ tunc, vt ait Euſebius in Chronicis, Ectenias dicebatur, poſtea verò ab Herode inſtaurata, Sebaſten in honorem Auguſti appellata eſt) valido exercitu circumdatam oppugnare cœpit, propter iniurias a Samaritis iuſſu regum Syriæ illatas Mariſſenis Idumæis, quos idem Ioan. Hircanus (vt tradit Ioſephus 13. Antiq. cap. 17. non procul ab initio) ſibi ſubiugauerat. Præfecit verò obſidioni duos filios ſuos Antigonum, & Ariſtobulum. Quibus oppugnationem vrgentibus, & fame intus premente, coacti ſunt obſeſſi, primo quidem cibis homini inſuetis veſci; & denique Antiochi Cyziceni opem, ſemel atque iterum implorare; quem Iudæi bis fortiter repulerunt; nec quicquam Samaritis obſeſſis prodeſſe permiſerunt; vt latius tradit Ioſephus Antiq. lib. citato cap. 18. & breuiter repetit 1. de Bello cap. 2.

Ioan. Hircanus Samariam obſidet.

Cyzicenus Samaritanis ſuppetias ferens ab Hircani filijs fortiter repellitur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3941.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 495.

1 ANNO inſequenti, repetita inter prædictos fratres congreſſione, victor Cyzicenus, Gryphinam Gryphi vxorem, quæ anno præcedenti ſororem interfecerat, captã, eius ſupplicio, vxoris manibus parentauit. Sic Iuſtinus vbi ſupra; & hæc ſub finem huius anni accidiſſe credimus.

Victo Grypho, Gryphinam in vltionē propriæ vxoris interficit.

2 Eodem anno, nimirum exacto integro obſidionis anno, Iudæi Samariam vi captam, ſolo æquarunt: Et præterea Sythopolim olim Bethſan vocatam; nec non alia quædam oppida, eis a quodam Cyziceni Duce, cui nomen erat Epicrates prodita, poſſederunt. His ergo auctus victorijs Ioannes Hircanus; ac deinde etiam ſuperata Phariſeorum inuidia, ac diſſenſione aduerſum ſe concitata; ſedataque pariter ſeditione, quæ inter ipſos, ac Saducæos inſurrexerat; reliquum vitæ feliciter in pontifi-
3 catu, principatuque ſuo exegit. Ioſephus vbi ſupra. Cauſa autem memoratæ diſſenſionis inter Phariſæos, & Ioan. Hircanum, vt arbitror, fuit, abrogatio illa ab eo facta quarundam conſtitutionum, quas Phariſæi ex maiorum traditionibus induxerant; cuius obiter meminit Ioſephus 13. Antiq. cap. vlt.

Samaria a Iudæis ſolo æquatur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3942.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 496.

1 ANNO poſtero circiter inchoante, qui erat, vt patet in tabulis, regni Antiochi Gryphi annus decimustertius; Antiochus Cyzicenus poſt præcedentis anni victoriam, adeo præualuit aduerſus fratrem ſuum Gryphum, vt licet eum penitus a regno non expulerit; tamen ipſe quoque in Syria regnare cœperit; & fratre

Cyzicenus regnat in Syria.

multo eſſe potentior: Quare, cum Euſebio in Chronicis, illos decem & octo annos, quibus idem Cyzicenus regnaſſe dicitur, ab hoc tempore exordiendos eſſe putamus, quemadmodum, & in tabulis poſitum eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3947.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 501.

Belli Iugurtini finis.

1 ANNO vrbis ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Iugurta per Metellum attrito, & per Marium capto, Numidiam in poteſtatem populi Romani deueniſſe tradit ex Ruſo Sigonius in ſuo Faſtorum commentario ſub anno vrbis prænotato. De hoc bello Iugurtino vide plura, ſi libet, apud Saluſtium.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3950.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 504.

Ioan. Hircanus moritur.

1 ANNO ſui principatus trigeſimo primo circiter deſinente, vel exacto, vt paulo poſt oſtendemus, Ioan. Hircanus deceſſit, relictis quinque filijs ſuperſtitibus, vt ait Ioſephus 13. Antiq. cap. 19. Sanè de rebus ab hoc Ioanne geſtis, extabat olim liber inſcriptus. Dierum ſacerdotij Ioannis qui nunc, quod ego nouerim, minime reperitur. Huius meminit Auctor lib. 1. Machab. in fine: his verbis: Cetera ſermonum Ioannis, & bellorum eius, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſſit, & ædificij murorum, quos extruxit; & rerum geſtarum eius: ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotij eius, ex quo factus eſt Princeps Sacerdotum, poſt patrem ſuum.] Verum verò iſte liber, idem ſit cum eo, qui apud Græcos dicitur, Machabæorum quartus, & (vt ait Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi de iſto Ioan. Hircano agit) huius geſta, & vnius ac triginta annorum hiſtoriam continet; adhuc non ſatis exploratum habeo. Forte autem de dicto dierum libro, accepit Ioſephus, quæ de ipſo Ioanne, lib. 13. Antiq. ſcripta reliquit. Inter quæ, illud etiam extat, tū cap. eiuſdem lib. 18. tum lib. 1. de Bello cap. 3. relatum; quod idem Ioannes, diuino dignatus eſt colloquio; ac filiorum ſuorum de Antiocho Cyziceno victoriam prænunciauit; & non multo ante obitum ſuum, prædixit: è liberis ſuis, duos natu maiores, non diu principatus ſui compotes fore. Quod quomodo euenerit; ex conſequentibus dignoſci poterit.

De libro ſacerdotij Ioan. Hircani.

Ioan. Hircanum, Spiritu prophetico, prædictum.

De numero annorum ſacerdotij eius.

2 Ceterum, quamuis de numero annorum ſacerdotij, ac principatus Ioan. Hircani, varia fuerit Auctorum opinio. Siquidem Euſebius in Chronicis, & qui ipſum ſequuntur, dicunt, ipſum præfuiſſe annis viginti ſex. Breue autem Hebræorum Chronicon, quod Seder Olam Zuta inſcribitur, Decuria 6. ait: ipſum regnaſſe annis triginta ſeptem. Nihilominus nos mediam inter hos viam ſecuti, credimus cum Genebrardo vbi ſupra, Verum numerum annorum principatus dicti Ioan. Hircani, eſſe illum, quem tradit Ioſephus 13. Antiq. in fine capitis 18. vbi ait: ipſum elapſo primo, & trigeſimo imperij anno, obijſſe. Nec obſtat, quod idem Auctor 1. de Bello ca. 3. incipiente, dixerit: Eundem Hircanum, optimè res adminiſtraſſe, per annos triginta tres: Quia ille textus, vel poteſt intelligi; Computatis poſtremis duobus annis vitæ patris ſui Simonis: Quandoquidem ex tunc videtur ipſe, de mandato patris cœpiſſe res adminiſtrare in Gazara, vt ſub an. mun. 3913. nu. 1. dictum eſt. Vel, quia re vera ipſe Io. Hircanus, non niſi poſt mortem patris ſui, potuit eſſe ſummus Sacerdos: propterea multo melius videtur dicendum: quod verus annorum numerus ſacerdotij eius, ille eſt, quem Ioſephus loco Antiq. proximè adducto expreſſit. Nam cū ipſe libros Antiq. poſt libros de Bello iā editos conſcripſerit, vt ex ipſomet

cui-

euidenter colligitur, qui 13. Antiq. cap. 6. ait: ſe nolle ibi repetere, quæ in libr. 7. de Bello iam commemorauerat: Vtique cenſendus eſt, quæ aliàs perperam ſe tradidiſſe recoleret, in poſteriori ſuo opere correxiſſe. Quo fit vt in eiuſmodi differentijs, tutius videatur ſtandum his quæ in libris Antiq. tradita inueniuntur.

Ioſephũ libros Antiq. poſt eos qui de Bello inſcribuntur, conſcripſiſſe.

3 Eodem circiter anno, probabile eſt, ex Panthere, natum eſſe Barpantherem, qui poſtea fuit auus Beatiſſimæ Genitricis Dei Mariæ, iuxta ea quæ ſub an. mun. 3911. num. 3. de eiuſdem Virginis maioribus dicta ſunt.

Pãther genuit Barpantherẽ.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3951.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 505.

1 ANNO proximo, qui erat a poſtremo pontificatu impij Alcimi, ferme quinquageſimus, vt ſcribit S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. cap. 45. re vera autem quinquageſimus octauus, vt dinumerari poteſt in tabulis: Ariſtobulus filiorum Io. Hircani natu maximus, patri in principatũ ſuccedens, ex Machabæorum, ſiue Aſſamonæorum familia, ſibi diadema primus impoſuit; & principatum, ad regni formã conuertit, vt tradit Ioſephus 13. Antiq. cap. 19. Accidit autem hoc, non poſt annos quadringentos octoginta vnum a Babylonicæ captiuitatis ſolutione, vt citatus Auctor ibidem, & primo de Bello capitulo tertio exiſtimauit; ſed poſt quadringentos triginta quattuor duntaxat annos, quemadmodum videri poteſt in tabulis vbi ſolutæ captiuitatis æram hucuſque deduximus. Quamquam autem hæc annorum differentia inde aliqua ex parte oriri potuit, quod Ioſephus credidit Cyrum
5 triginta annis a ſoluta Iudæorum captiuitate regnaſſe: nos verò illum ſeptennio poſt eandem captiuitatis ſolutionem interemptum eſſe, iam ſub anno mun. 3494. numero ſecundo, vſque ad 6. pluribus argumentis probauimus; & ſub anno mundi 3523. num. 1. tamquam veriſſimum, ſuppoſuimus: Non tamen id ſufficit ad Ioſephi ſummam adæquandam. Quare oportet ipſum etiam alibi plures ad huius tẽporis Chronologiam annos adijeciſſe. Porrò Ariſtobulus rex, tametſi, vt paulo poſt dicemus, breui admodum tempore regnauerit: Nihilominus Iudæorum ditionem
6 auxit, adiecta nimirum ei parte regionis Ithurææ, quam etiam circumciſionem, ceteroſque Iudaicos ritus, ſuſcipere coegit. Ceterum in ſuos nimium crudelis fuit. Nam & fratres ſuos, præter Antigonum, quem diligebat, in vinculis conijecit; & propriam quoque matrem, tamquam æmulam principatus, fame in carcere necauit; & poſtremo temerè, inuidorum detractionibus fide adhibita, Antigonum etiã inſontem interfici curauit: Merito igitur, & ipſe non multo poſt, tantorum ſcelerum debitam a Deo vltionem accepit: nimirum repentino ſanguinis vomitu, animique deſperatione correptus, miſerrime interijt; vno duntaxat anno regni ſui exacto: vt late proſequitur Ioſephus capite citato. & lib. 1. de Bello cap. 3.

Ariſtobulus Machabæorũ primus rex in Iudæa appellatus, & quando id acciderit.

Regnũ auxit.

In ſuos crudelis.

Anno regni exacto obijt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3952.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 506.

1 ANNO poſtero recens inchoato, Salome Ariſtoboli vxor, ſolutis defuncti viri fratribus, Alexandrum cognomine Ianæum annos natum duos & viginti, vt videre eſt in tabulis, qui ceteros tum ſuperſtites ætate præcedebat, regem conſtituit: ipſe verò, non multo poſt, alterum ex fratribus ſibi inſidiantem interfecit; alterum priuata contentum vita, in honore habuit. Ioſephus 13. Antiq. cap. 20. & lib. 1. de Bello cap. 3.

Regnat Alexãder Ianæus in Iudæa.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3953.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 507.

Cleopatra filiū Lathurum regnis ſociū pellit.

ANNO regni Alexandri regis Iudæorum circiter ſecundo definente, Cleopatra Aegypti regina, cum (vt ſcribit Iuſtinus lib. 39.) grauaretur ſocio regni filio Ptolemæo (ſubintellige Lathuro) populum in eum incitat; abductaque ei Seleuce vxore, eo indignius quod ex Seleuce iam duos filios habebat, exulare coegit; nimirum in inſula Cypri. ſicque ſola regnare cœpit in Aegypto. Quod autem id per hæc circiter tempora acciderit, colligi poteſt ex Ioſepho qui cap. Antiq. paulo ante citato, manifeſte inſinuat: præfatum Alexandrum, circa primos regni ſui annos, Ptolemaidam, vt paulo poſt dicemus, obſediſſe: Et paucis interpoſitis, ſubiungit: Quod obſeſſis ſupererat vna ſpes, ab Aegypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui a matre Cleopatra è regno eiectus, Cyprum obtinebat. Igitur 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3954.

SEXTAE MVNDI AETATIS. ANNVS 508.

Eundem Lathurum mater perſequitur ... ſito in eius ... ū fratre Alexandro qui matris crudelitatem metuens eam regnumque deſerit.

ANNO proximo Cleopatra (quemadmodum præcitato loco proſequitur Iuſtinus) accerſito minori filio Alexandro, regem fratris loco conſtituit: nec alterum filium expuliſſe contenta, bello Cypri exulantem perſequitur. Quo inde tandem pulſo, interfecit Ducem exercitus ſui, quod viuum è manibus dimiſiſſet. quamquam Ptolemæus verecundia materni belli, non viribus minor ab inſula receſſiſſet. Igitur Ptolemæus Alexander hac matris crudelitate territus, & ipſe eam reliquit; periculoſo regno, ſecuram ac tutam vitam anteponens. ſic Iuſtinus. 1

Ptolemenſes a Iudæis obſeſſi Ptolemæū Lathurum in auxilium vocāt.

Dum hæc in Ægypto, & in Cypro agerentur, Alexander Iudæorum rex, cum aduertiſſet Syriæ reges inter ſe decertantes, ſatis eſſe occupatos: & diſſidium item, inter Ptolemæum Lathurum, matremque interceſſerat; arrepta hac temporis opportunitate, cum magno exercitu Ptolemenſes aggreditur, & cum prælio victos intra mœnia cōpuliſſet, obſidione concluſos, oppugnare conabatur: Illi verò in tanto diſcrimine poſiti, confidentes ſibi a Syriæ regibus nihil opis poſſe cōferri miſſa legatione ad Ptolemæū Lathurū in Cypro a propria matre eiectū rogabant vt eis in auxilium venire non negligeret: Sic enim etiam rebus ſuis optime conſultum iri; quandoquidem, ſi ipſe veniret in Syriam, facile Gazæos, & Ptolemaidenſes, & Zoilum qui tyranidem apud Stratonis turrim, & Dora occupauerat, & Sidonios, multosque alios partium ſuarum adiutores eſſet habiturus. Ptolemæus ergo, tum materno bello, vt cedere videretur, tum memoratis elatus promiſſis, in Syriam nauigare parauit. 2

Cleopatra mittit auxilia Grypho contra Cyzicenum.

Sub finem eiuſdem, vt arbitror anni, Cleopatra timens ne filius eius maior Ptolemæus cognomento Lathurus, ab Antiocho Cyziceno ad recuperandam Aegyptū auxilijs iuuaretur, ingentia Antiocho Grypo auxilia, & Seleucem vxorem nupturam hoſti prioris mariti, mittit; Alexandrumque minorem filium, per legatos in regnum reuocat. Iuſtinus vbi ſupra. 3

AB ORBE CONDITO ANNVS 3955.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 509.

ANNO, vt arbitror, ſubſequente, Ptolemæo Lathuro in anxilium Ptolemaidenſibus ſuperueniente: Alexander Iudæorum rex; vt audiuit quod ad Lathuri exercitum, etiam Zoilus cum ſuis, & Gazenſes contra Iudæos acceſſiſſent; obſidionem ſoluit: & reducto in Ieruſalem exercitu; cœpit aſtu agere cum Lathuro; aperte quidem amicum, & ſocium eius ſe eſſe ſimulans, & quadringenta argenti talenta eidem offerens, ſi Zoilum eius hoſtem de medio tolleret, eiuſque agros Iudæis attribueret: clam verò Cleopatram Lathuri matrem ſolicitabat, vt aduerſus filium cum exercitu properaret. Verum enimverò, detecta fraude, Lathurus, rupto fœdere cũ Iudæis; primo quidem ad oppugnandam Ptolemaidem, quæ eidem, mutato conſilio, portas clauſerat, vires ſuas contulit; mox relicta ibi, ad continuandam oppugnationem, parte exercitus; ipſe cum reliquis copijs ad vaſtandam Iudæam ſe conuertit; & vi captis aliquot oppidis, magnam inde prædam aſportauit, & multa captiuorum millia abduxit. Ioſephus 13. Antiq. cap. 20.

Alexander Iudæorum rex ſoluit Ptolemaidis obſidionem. Simulat cũ Lathuro amicitiam.

Clam vocat Cleopatram cõtra Lathurum, qui Iudæam vaſtat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3956.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 510.

ANNO, vt probabile eſt, poſtero, Alexander Iudæorum rex, vt hoſtem a ſuæ regionis vaſtatione compeſceret, numeroſo admodum exercitu comparato, obuiam venit Lathuro; qui hoc audiens, occurrit ei ad Iordanem fluuium; vbi inſtructis vtrinque agminibus, initoque certamine, Iudæi cæſi ſunt, ad triginta millia; ceteri partim capti, partim fuga ſeruati. Ptolemæus verò tam grandi parta victoria, per Iudæam longe lateque excurrebat: & cum ſero tandem in quoſdam Iudæorum vicos ſe recepiſſet, eoſque pueris ac mulieribus refertos vidiſſet, iuſſit eos promiſcuè iugulari, & in fruſta concidi, ac in ollis feruentibus coqui; vt milites ſui, valde terribiles, atque humanis veſci carnibus crederentur; ac ſic maiorem toti Iudææ timorem incuteret. Per idem quoque tempus, eiuſdem Ptolemæi Duces ac milites, quos ad oppugnandam Ptolemaidam reliquerat; eandem expugnarunt. Ioſephus 13. Antiq. cap. 21. & lib. 1. de Bello cap. 3.

Lathurus victos Iudæos admodum terret ac vexat.

Ptolemaidem capit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3957.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 511.

ANNO, vt credimus, ſuccedente, Cleopatra verita tantos filij progreſſus, in Iudæa præſertim Ægypto adeo proxima; non permittendum duxit, vt ille magis creſceret. Quare naualibus, terreſtribusque copijs vndique accitis, ſub Ducibus Chelcia, & Anania Iudæis; & iuſſo Alexandro filio cum claſſe Phœnicem appellere; ipſa cum exercitu venit Ptolemaidem; & inde excluſa, oppugnationem vrbis inſtituit. At verò Lathurus, confeſtim relicta Syria, properauit cum ſuis in Ægyptum, ſperans ſe eam præſidijs vacuam offendere, atque ex improuiſo poſſe occupare:

Cleopatra Lathuri progreſſus in Syria diſturbat, qui fruſtra Ægyptum aggreditur.

ſed

ſed ſpe ſua fruſtratus eſt; ſiquidem validos ibidem inuenit propugnatores, vt ait Ioſephus cap. Antiq. citato.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3958.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 512.

Cleopatra Lathurum 2. ab Aegypto in Cyprum pellit. Ptolemaidam expugnat, & cum Alexandro filio fœdus ferit.

ANNO, vt reor, ſubſequente, Cleopatra, vt audiuit filij conatus in Ægypto irritos euaſiſſe; miſſa ibi parte exercitus ſui, eum inde tandem omnino expulit; & ad Gazenſes, ac dein tranſacta hieme, in Cyprum denuo redire coegit. Interim quoque Cleopatra Ptolemaidam expugnauit. Quibus auditis Alexander Iudæorum rex, venit ad Cleopatram victorijs exultantem, quæ ſuaſu Ananiæ Iudæi eius Ducis, non ſolum abſtinuit ab inferenda Alexandro iniuria, quemadmodum quidã ex ſuis reginæ ſuaſerant; ſed inſuper cum eo fœdus percuſſit apud Sythopolim, vt latius videre eſt apud Ioſephum vbi ſupra. 1

Gryphus moritur relictis quinque filijs.

Sub finem eiuſdem anni, Antiochus Gryphus Syriæ rex, Heracleonis cuiuſdam inſidijs, occiſus eſt, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo; regni verò nono ſupra vigeſimum. Ioſephus 13. Antiq. cap. 21. & lib. 1. de Bello cap. 3. Reliquit verò Gryphus quinque filios, nempe Seleucum, Antiochum, Philippum, Demetrium cognomine Eucærum, & alterum Antiochum cognomento Dionyſium, de quibus infra ſuis locis dicemus. 2

AB ORBE CONDITO ANNVS 3959.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 513.

Seleucus vj. Cyzicenum regno ſpoliat.

ANNO proximo circiter ineunte, Seleucus huius nominis vj. Antiochi Gryphi filius, patri in Syriæ regnũ ſuccedens, bellum gerit cum patruo ſuo Antiocho Cyziceno, eumque ſub finem anni prælio victum, armis regno eiecit, vt ſcribit Appianus. At verò Ioſephus locis citatis addit quod ét eum captum neci tradidit. 1

Alexander Iudæorum rex Gadarã aliasque vrbes capit.

Et Gazaos oppugnat.

Eodem anno Alexander Iudæorum rex, Ptolemæi Lathuri metu liberatus; nimirum virtute fœderis cum matre eius icti; refectis viribus; poſt diſceſſum, vt arbitror, Cleopatræ, Gadaram inuaſit; eamque poſt decem obſidionis menſes cepit. Mox quaſdam quoque alias vrbes, armis, in poteſtatem ſuam redegit: nempe Amathuntem (vbi tamen a quodam Theodoro derepente inuaſus, amiſit decẽ millia Iudæos) & Raphiam, & Anthedonem, quem poſtea Herodes, mutato nomine, Agripiadem vocauit. Et denique infenſus Gazæis, quod contra ſe Ptolemæum Lathurum euocaſſent: Vſa hac temporis opportunitate; nimirum quod idem Ptolemæus in Cyprum, & mater eius in Ægyptum receſſiſſent: primo eorundem Gazæorum agros depopulare cœpit; mox verò etiam vrbem oppugnare. Ioſephus 13. Antiq. cap. 21. & lib. 1. de Bello cap. 3. 2

AB ORBE CONDITO ANNVS 3960.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 514.

Antiochus nonus Seleucum j. è Syria pellit.

ANNO poſtero circiter inchoante, Antiochus huius nominis viiij. Cyziceni filius, cui cognomen fuit Pius, defuncti patris diademate ſibi impoſito, bellum 1

lum Seleuco Gryphi filio intulit, & vno prælio victum, e tota Syria expulit, atque in Ciliciam fugauit. ita Ioſephus locis citatis. Appianus verò Alexandrinus in calce libri de Bellis Syriacis hunc Antiochum, inquit, Seleuci patruelis inſidias euaſiſſe putant Syri, pietatis merito, ideoque Pium cognominarunt: ſeruatus eſt autẽ a meretrice adamatus formæ gratia. Et ſubiungit: Mihi videtur per iocum a Syris ei nomen id additum: duxit enim hic Pius Selenem, quæ prius, & patri eius Cyziceno, & patruo Grypho nupſerat. merito igitur, diuina vltione, a Tigrane pulſus eſt. hæc Appianus.

2 Eodem anno, in Iudæa, Alexander rex, poſt annum ex quo caſtra ad Gazam admouerat, eandem a Lyſimacho ſibi traditam cepit, & facta ibi cæde magna, tandem vrbe diruta reuerſus eſt Ieroſolymam. Ioſephus c. Antiq. allegato, & 1. de Bello c. 3.

Alexander Iudaorum rex Gazam capit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3961.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 515.

1 ANNO inſequenti Seleucus, qui a Mopſcatis ex fuga receptus fuerat, cum cœpiſſet velle ab eis tributa exigere; exorto populi tumultu, eundem eum amicis ſuis Mopſuheſtiæ, quod eſt oppidum Ciliciæ, in regia, ſiue in Gymnaſio concremarunt. vt tradunt locis citatis Appianus, & Ioſephus.

Seleucus vj in Cilicia concrematur.

2 Eodem, vt arbitror anno, Antiochus huius nominis x. & memorati Seleuci vj. frater, bello aggreditur Antiochum Pium Cyziceni filium; ſed ipſe Antiochus x. victus, exercitum ſimul ac vitam amiſit. Poſt quem Philippus prædictorum Seleuci, & Antiochi tertius frater, aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Ioſephus vbi ſupra, & concordat cum Euſebio, qui in Chronicis ponit primum regni huius Philippi annum, anno Alexandri regis Iudæorum decimo.

Philippus regnat in parte Syria.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3962.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 516.

1 ANNO decimo circiter deſinente, ex quo Cleopatra eiecerat de Aegypti regno Ptolemæum Lathurum filium eius natu maiorem; cum etiam Alexandro filio ſuo minori, occultis inſidijs exitium machinaretur; ab eodem præoccupata interficitur: digna prorſus hac mortis infamia, quæ etiam matrem thoro expulit; & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit; & filio altero in exilium acto, bellum intulit; alteri erepto regno, exitium per inſidias machinata eſt. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda, inulta fuit. Nam vbi primum compertum eſt, per ſcelus filij matrem interfectam; concurſu populi, in exilium agitur. Sic Iuſtinus ſub finem libri 39.

Cleopatra ab Alexandro filio interficitur.

Alexander ob maternam necem in exiliũ agitur.

2 Eodem circiter anno, oportet quod Mathan, qui & Mathat in Genealogia Saluatoris appellatur, cum annum ageret vitæ circiter quinquageſimum primum, genuerit Iacob, iuxta ea quæ nos ſub anno mundi 3461. num. 1. de einſmodi generationibus diſſeruimus: Quamquam idem Mathan, qui ſecundum Matthæum cap. 1. ver. 15. genuit Iacob: ſecundum Lucam cap. 3. ver. 23. ante vel poſt natum Iacob; genuerit etiam Heli, vt nos ſub anno mundi 4051. num. 19. oſtendemus.

Mathan genuit Iacob.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3963.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 517.

Lathurus in regnum reſtituitur.

ANNO proximo circiter ineunte Ptolemæus Lathurus, qui iam pridẽ a Cleopatra matre pulſus fuerat; illa ab altero filio extincta, & eius interfectore a populis eiecto; communi omnium conſenſu ab exilio reuocatur, & in ſuũ Aegypti regnũ reſtituitur: quod neque cum matre bellum gerere voluiſſet, nec a fratre armis repetere, quod prior poſſediſſet: vt ait Iuſtinus in calce lib. 39. Huius reſtitutionis Ptolemæi, ſub nomine Phyſconis meminit etiam Euſebius in Chronicis. Porrò iſte Ptolemæus Lathurus, eodem ferè tempore, vel non multo pòſt ac in regnum reſtitutus fuerat: quartum Seleuci fratrem Gryphique filium, nomine Demetrium huius nominis iiij. & cognomento Eucærum, a Gnido accitum, regem conſtituit in parte Syriæ apud Damaſcum; nimirum, quemadmodum probabile eſt, vt vel ſic Philippi alterius fratris vires frangeret. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtens Antiochus Pius Cyziceni filius, breui extinctus eſt: nam Laodiceæ, cum auxilio veniſſet Galadeoorum reginæ cum Parthis bellum gerenti, fortiter in prælio dimicans occubuit: 1 Quo facto Syriæ regnum, remaoſit penes duos fratres, Philippum ſcilicet atque Demetrium. Ioſephus 13. Antiq. cap. 21. 1

Demetrius iiij. regnat in parte Syria.

Antiochus viiij. moritur.

Ptolemaus Cyrenaorum rex moritur & Romanos regni heredes reliquit.

Per hæc eadem tempora, in Aegypto Ptolemæus rex Cyrenæorum moriens, Romanos teſtamento reliquit heredes, vt ait Euſebius in Chronicis. Hunc Genebrardus Chronologiæ lib. 2. vbi agit de Ptolemæo Alexandro, appellat Alexandrum Phyſconis fratrem. Iuſtinus autẽ lib. 39. tacito nomine, dicit fuiſſe fratrem Ptolemæi (ſubintellige vt ſupra dictum eſt Lathuri) ex pellice ſuſceptum, cui pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat. Forte autem Iuſtinus ibi pellicem vocat Cleopatram, cuius minor filius erat Alexander, de qua paulo ante dixerat quod propriã etiam matrem thoro expulerat. 2

Seditio Iudaorum contra Alexandrum regem ab eodem multorũ occiſione plectitur. Alexander rex vicit Arabas Moabitis. & Galaaditis tributa imperat. A rege Arabũ fugatur: Per annos 6. a Iudais bello vexatur.

In Iudæa autem grauis contra Alexandrum regem exorta ſeditio eſt: ita vt cum in feſto Scenopegiæ rex pariter ac Sacerdos, de more, Ieroſolymis ſacrificia facere paratet; conuitijs etiam atque execrationibus, nec non citreorum exploſione populariter per ludibrium impetitus fuerit: Quamobrem iratus valde, occidit ex ipſis ad ſex millia. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis, & Galaaditis imperauit. Denique congreſſus cum Obeda rege Arabum, atque ab eo in inſidias, & aſperas in fauces, acceſſuque difficiles pertractus, ægre euaſit, & fuga Ieroſolymam delatus, ſuper acceptam cladem, per ſex deinceps annos a ſua gente bello vexatus fuit. Ioſephus 13. Antiq. cap. 21. & lib. 1. de Bello cap. 3. Puto autem memoratos ſex vexationis bellique annos, inter proprium regem, populumque Iudaicum, ab hoc duodecimo, vſque ad decimum octauum regni ipſius Alexandri aonum excurriſſe, vt ex ſequentibus apparebit. 3 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 3966.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 520.

ANNO vrbes conditæ ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto, Romanis exorta ſunt duo bella grauiſſima, oempe Mitridaticum, & ciuile, inter Marium & Sullam, ſiue Sillam: & primum quidem dedit occaſionem ſecundo: ſecundum autem fuit in cauſa, vt Mitridates Romanos Aſia Græciaque expulerit. De his breuiter Eutropius lib. 5. qui tamen (vt ex faſtis manifeſtè conuinci poteſt) fallitur in anno. ponit enim 1

hæc

hæc accidiſſe anno vrbis ſexcenteſimo ſexageſimo ſecundo. niſi forte error iſte, vt arbitror, codicis potius eſt, quam Auctoris. Siquidem in Conſulibus conuenit cum Faſtorum Auctoribus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3967.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 521.

1 ANNO regni Alexandri circiter decimo ſexto inchoante, Iudæi aduerſus proprium regem pertinaciter admodum bellantes, acciuerunt ſibi in auxiliũ Demetrium cognomento Eucærum; qui vt ſub anno mundi 3963. num. 1. dictum eſt, regnabat in Damaſco: contra quem veniens Alexander Iudæorum rex, & commiſſa pugna, victus fugit ad montes; malèque de ipſo actum eſſet, niſi ad ipſum, eius infortunium miſerati, confluxiſſent circiter ſex millia Iudæorum; quorum metu Demetrius retro abijt, Iudæa relicta. Poſt diſceſſum verò Demetrij, proprijs Iudæi viribus aduerſus Alexandrum bellum gerebant; ſed ſemper victi, multos ſuorum amittebant; ita vt in toto illo bello, non minus quam quinquaginta millia ipſorum ceciderint. Fuit tamen bellũ hoc regi valde diſpendioſum, quoniam præter tot ſubditorum amiſſionem, ab ipſis ſæpe afflictus; & ad extremum vitæ, regnique periculũ adductus fuit; dum non contenti eum proprijs oppugnare viribus, externa etiam auxilia aduocabant; & ipſum tandem in eam compulerũt neceſſitatem, vt loca quæ in Moabitica, & Galaaditica regione ſubegerat, Arabibus reſtitueret; ne & ipſi arma, aduerſus eum, cum Iudæis coniungerent. hæc ex Ioſepho 13. Antiq. cap. 22. & lib. 1. de Bello cap. 3.

Alexander infœliciter dimicat cum Demetrio.

Iudæi ab Alexandro ipſorũ rege victi.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3968.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 522.

1 ANNO prædicti Alexandri regis Iudæorum, vt reor; decimo ſeptimo, Demetrius Eucærus, Philippum fratrem ſuum in Berea obſedit; ſed dum illum expugnare contendit, ipſe ab Arabum, Parthorumque Ducibus, contra ipſum a Philippo accitis, victus captuſque eſt; & in Parthiam perductus, ibi apud Mitridatem Parthorum regem in honore habitus, manſit, donec morbo correptus deceſſit. Ioſephus vbi ſupra.

Demetrius iiij. Philippum fratrem obſidet, et ipſe in Parthiã captiuus ducitur.

2 Eodem anno nimirum poſt prædictam Demetrij captiuitatem, Philippus eius frater Antiochiam profectus, totius Syriæ regno potitus eſt, vt ait Ioſephus in fine citati capitis. Vnde inferri debet, quod etiam Antiochus Pius Cyziceni filius iam deceſſerat; alioqui non potuiſſet Philippus totam Syriam poſſidere. Puto autem quod de Philippo dictum eſt, ſub finem huius anni contigiſſe; & ab eo tempore numerandos eſſe duos annos, quibus eum regnaſſe tradunt Euſebius in Chronicis, & alij; totidem enim hinc numerantur vſque ad occupatam a Tigrane Syriam, vt videre licet in tabulis: nam alioqui fateri oporteret ipſum Philippum ad decem circiter annos, regnum Syriæ, ſiue eius partem tenuiſſe, vt ibidem apparet.

Philippus tota potitur Syria.

3 Eodem item anno, qui erat octogeſimus quartus ante Chriſti natiuitatem (vt dinumerari poteſt in tabulis) nata eſt Anna filia Phanuel de qua dicitur, quod poſtea fuit Propheteſſa; & nunquam diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die, quemadmodum teſtatur S. Lucas Euangelij cap. 2. ver. 36. vſque ad 39. Si tamen locus ille intelligatur, de annis totius vitæ ipſius Annæ, vt nonnulli arbitrantur. Si autem accipiendus eſt tantummodo de annis eius viduitatis, vt

Anna Propheteſſa naſcitur.

ſentit

ſentit B. Ambroſius in eiuſdem loci expoſitione; dicendum erit; præfatam Annam non hoc anno natam; ſed viro fuiſſe orbatam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3969.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 523.

Alexãder rex primarys Iudeorũ occiſis, ſedat tumultus contra ſe concitatos, & bellũ inteſtinum terminat.

1 ANNO regni ſui decimo octauo, qui erat ſextus, ex quo Iudæi contra ipſum bellare cœperāt, Alexander rex, Iudæorum ſibi aduerſantium potentiſſimos, in Bethoma compulſos, expugnauit; & capto oppido, in ſuam poteſtatem redactos, abduxit Ieroſolymam; Vbi, ipſomet celſiore in loco epulante, atque deorſum inſpectante, octingentos eorum crucibus affigi voluit; & coram ipſis adhuc viuentibus, vxores ac liberos eorum iugulari: Atque ita pœnas pro acceptis iniurijs ab eiſdem exegit; & finem bello impoſuit: Siquidem hoc audito, ceteri Iudæorum, qui contra regem arma ſumpſerant, noctu fugientes, in exilium poſtea manſerunt, donec idem Alexander rex ſuperuixit. Itaque a tumultibus tandem rex liberatus; ſecurè deinceps regnum adminiſtrauit; quemadmodum latius tradit Ioſephus capitibus Antiq. & de Bello citatis.

Antiochus xj. regnat in Damaſco

2 Eodem anno Antiochus huius nominis xj. cognomẽto Dionyſius, memorati Philippi (vt ait Ioſephus 13. Antiq. in principio capitis 23. & lib. 1. de Bello in initio capitis 4.) frater, nempe poſtremus; & conſequenter Antiochi Gryphi, quemadmodum ſub anno mundi 3958. num. 2. dictum eſt, quintus filius, Damaſcum perueniens, ibidemque principatum ambiens; & rerum potitus, rex declaratur. Sed cum poſtea contra Arabas duxiſſet exercitum, Philippus eius frater, ei Damaſcum ademit, opera Mileſij arcis præfecti; qui non multo poſt videns Philippi erga ſe ingratitudinem; eundem ca͞lide ab eadem vrbe excluſit, eamque ſeruauit Antiocho Dionyſio, qui confeſtim, his auditis, ex Arabia redijt in Syriam, vt rebus ſuis ibi conſuleret. Ioſephus cap. 6. proximè adductis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3970.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 524.

Antiochus xj. in bello contra Arabas occiditur.

1 ANNO poſtero circiter ineunte Antiochus Dionyſius rebus ſuis in Damaſco firmatis; expeditionem ſuſcepit aduerſus Arabas, & cum octo millibus peditum, & octingentis equitibus per Iudæam tranſiens, ruptis, incenſis, ac ſuperatis omnibus impedimentis eidem ab Alexandro rege interpoſitis, peruenit in Arabiã: Vbi fortiter cum hoſte dimicans, iamque vincens, occiſus eſt: poſt cuius caſum, exercitus eius in vicum Cana refugit; vbi maxima eius pars fame abſumpta eſt.

Aretas Cœleſyriæ regnum adipiſcitur.

2 Poſt præfatum Antiochum, Cœleſyriæ regnum Aretas adipiſcitur, vocatus ad imperium a Damaſcenis, propter odium quo proſequebātur Ptolemæum Mennæum. Hæc Ioſephus 13. Antiq. cap. 23. & lib. 1. de Bello cap. 4.

3 Eodem anno, in Syria mutuis fratrum odijs, & mox filiorum inimicitijs parentum ſuccedentibus; cum inexplabili bello & reges, & regnum conſumptum eſſet; ad externa populus auxilia concurrit; peregrinoſque ſibi reges circumſpicere cœpit. Itaque, cum pars Mithridatẽ Ponticum, pars Ptolemæum ab Aegypto accerſendum cenſeret; denique conſiderantes, quod Mithridates implicitus bello Romano eſſet; Ptolemæus quoque hoſtis Syriæ ſemper fuiſſet; omnes in Tigranem Armeniæ regẽ conſenſerunt, inſtructum præter domeſticas vires Parthica ſocietate, & Mithridatis affinitate. Sic Iuſtinus li. 40. Et hic fuit finis regni Seleucidarum, cum manſiſſet annis ducentis viginti ſeptem aut ad ſummam viginti octo; vt notabitur etiam in tabulis.

Regni Seleucidarum finis.

Igitur

Igitur Seleucidarum regum progenies hæc fuit.

1. Seleucus huius nominis ac regni primus.
2. Antiochus 1. q. & Soter dicti Seleuci F.
3. Antiochus ij. cognomine Theos prioris Antio. F.
4. Seleucus ij. qui dictus eſt Gallinicus, Theos F.
5. Seleucus iij. cognométo Ceraunus, Gallinici F. maior.
6. Antiochus iij. q. dict⁹ eſt Magn⁹, Gallinici F. minor.

Sane Antiocho mag. ſucceſſit.

7. Seleucus iiij. F. eius maior.
8. Antiochus iiij. qui & Epiphanes, Mag. F. minor.
9. Antiochus v. cognomine Eupator, Epiphanis F.
10. Demetrius Soter Seleuci iiij. F. — 11. Alexāder, qui ab hac familia extraneus, & falſo Eupatoris filius, vel frater fuiſſe, a multis creditur.
12. Demetrius Nicator, Demet. Soteris F. maior. — 13. Antiochus vi. Alexandri F.
14. Triphon, & ipſe ab hac familia extrane⁹.
15. Antiochus vij. Demet. Soteris F. & Nicatoris frater minor.
16. Iterum Demetrius Nicator. — 17. Alexāder Zebina.

Hic Zebina tametſi ex Ioſepho 13. Antiq. ca. 17. de familia Seleucidarum fuiſſe videatur: Quod tamen alicuius memoratorum Regū, aut cuius ipſorū agnati filius fuerit, adhuc reperire non potui.

18. Seleucus v. Demetrij Nicatoris F. maior.
19. Antiochus viii. cognomento Grypus. Demet. Nicatoris F. & Seleu. v. frater minor.
20. Antio. ix. qui & Cyzicenus, prædictorū frater vterinus; ſed de Antio. vij. Demet. Nicatoris fratre natus.
21. Seleuc. vi. Grypi F. maior.
22. Antio. x. Cyziceni F. qui etiam Antiocum xi. Grypi F. occidit.

Poſt hos regnarūt reliqui tres Grypi filij, vz Philippus, Demetrius Eucerus, ac demū Antio. xii. cognomine Dionyſi⁹: ob quorum, filiorumque diſcordias, poſtea Syri (vt dictum eſt) vltro ſe dediderunt Tigrani Armeniæ Regi.

Viſum eſt autem hic ſuperfluum notare ſingulos horū regum annos, tū quia licet eo, quo diximus ordine regnare cœperint; nō tū ſinguli poſt prioris obitum; ſed aliqui ipſorum

ipſorum vno eodemq; tempore aliquandiu regnarunt; tum etiam quia tam ſingulorum anni ſeorſum,quàm omnium ſimul , in tabulis notati inueniuntur. Ceterum in hac horum regum deſcriptione intueri licet,quā cito impijſſimi Antiochi Illuſtris progenies extincta ſit; iuxta ea quæ non ſemel in Pſal.36. legimus. Semen impiorū peribit. Et reliquiæ impiorum interibunt. & huiuſmodi alia.

Ptol. Lathurus moritur.

Sub finē eiuſdē anni,mortuus eſt Ptolemæus Lathurus rex Ægypti,cum regnaſſet 4
octo annis poſtq̄ reſtitutus fuerat in regnum,vt ſcribit Euſebius in Chronicis. Igitur

AB ORBE CONDITO ANNVS 3971.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 525.

Regnat in Aegypto Ptol. Auletes.

Tigranes regnat in Syria.

1 ANNO proximo circiter inchoante,regnauit in Ægypto Ptolemæus,quem Euſebius in Chronicis vocat Dionyſium; Genebrardus verò melius, Auletem,qui fuit pater Dionyſij a Cæſare in flumē merſi,& Cleopatræ, quæ(vt ſcribit Eutropius ſub finem lib. 6.) quod cum Cæſare ſtupri conſuetudinem habuiſſet, ab eo regnum obtinuit; & poſtea nupſit Antonio.

Syria terræmotu vaſtata.

Aretas Cœleſyriæ rex, prælio vicit Alexandrum Iudæorū regem.

2 Eodem tempore Philippo,& alijs qui de Seleucidarum familia remanſerant,vnanimo Syrorum conſenſu eiectis; Tigranes Armeniæ rex,vltrò a Syris accitus,per annos decem & octo,tranquilliſſimo Syriæ regno potitus eſt; neque bello alium laceſſere; neque laceſſitus,inferre alij bellum neceſſe habu[illegible] ſicut ab hoſtibus tuta Syria fuit, ita poſtmodum terræmotu vaſtata eſt; quo ce[illegible] ſeptuaginta hominum millia; & multæ vrbes perierunt. Quod prodigium, mutationem rerum portendere Aruſpices reſponderunt. Sic Iuſtinus in calce lib.40.

3 Eodem anno Aretas Cœleſyriæ rex,cuius ſub præcedenti anno mundi nu.1. meminimus,in Iudæam cum exercitu proficiſcitur; & deuicto apud Adida Alexandro, certis conditionibus,reduxit ſuos vnde venerat. Ioſephus vbi ſupra.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3972.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 526.

Alexāder rex Iudæorum, quædam Syriæ oppida capit.

1 ANNO inſequenti,qui erat regni ſui vigeſimus primus,Alexander rex Iudæorum expeditionem ſuſcepit aduerſus quædam Syriæ oppida, & trium annorū intercapedine,Dium,Eſſam,vbi erant res cuiuſdam Zenonis pretioſiſſimæ,& Gaulanam,& Seleuciam cepit:quibus ſubactis,ſuam quoque redegit in poteſtatem vallem quandam, quæ Antiochi dicebatur, & caſtellum nomine Gamala; ac Demetrium quendam illorum locorum Dominum, multis eidem obiectis criminibus, principatu exuit. Ioſephus locis Antiq. & de Bello proxime citatis. Vnde apparet hæc oppida non pertinuiſſe ad Tigranem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3974.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 528.

Domū rediens alacriter a Iudæis excipitur. Vrbes Iudæis ſubiectæ.

ANNO regni eiuſdē Alexandri vigeſimo tertio,qui erat prædictæ eius expeditionis tertius,eadē feliciter confecta,exercitū domū reduxit, a Iudæis magna cum alacritate exceptus; ob res proſperè geſtas. Itaque hiſce circiter temporibus, iam Syrorum,& Idumæorum,& Phœnicum vrbes tenebant Iudæi. Ad mare,Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen,Iamuiam, Azotum,Gazam,Anthedona,Raphiam, Rinocuram: In mediterraneis, per Idumæam regionem, Adoram, & Mariſſam; totam que Samariam,& montes Carmelū,& Ithabyrium: Ad hæc Sythopolim,Gadara,

Gau-

Gaulanitidem, Seleuciam, Cabalas & Moabiticas vrbes, Eſebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem, Cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quod incolæ recuſarent Iudaicos ritus recipere: poſſidebant & alia Syriæ oppida non obſcura, quæ erant euerſa. Ioſephus capitibus ante citatis.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3976.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 530.

1 ANNO regni ſui vigeſimo quinto, non multo antea iam inchoato, nimirum triennio antequam moreretur, Alexander rex Iudæorum, morbo ex temulentia crapulaque contracto, febri laborare quartana cœpit, qua integro deinceps triennio afflictatus eſt valde, decreſcentibus in dies paulatim viribus: tametſi a Caſtrenſibus interim officijs non abſtineret. Ioſephus ibidem. *Alexāder rex quartana corripitur.*

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3978.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 532.

1 ANNO regni ſui (quemadmodum paulo inferius conſtabit) vigeſimo ſeptimo, ad finem, vt arbitror, iam vergente; Alexander rex, cum obſideret Ragaba caſtellum in finibus Geraſenorum vltra Iordanem; & infirmitate eius admodum ingraueſcente; iamque morti vicinus, vidiſſet Alexandram reginam valde deſolatā, ac coram ſe flentem; conſuluit ei, vt ſi velit ſecurè cum filijs regnum obtinere, ſuis hiſce poſtremis pareat monitis: nimirum primum celet militibus tantiſper ſuam mortem, donec caſtellum illud ceperit: Deinde cum victrix Ieroſolymam magnifice redierit; Phariſæis, qui plurimum apud Iudæos poterat, non nihil licentiæ permittat, & in cadauer ſuum, ſi velint, propter antiquas iniurias, ſæuire ſinat; atque, ex ipſorum ſententia, regnum ſe adminiſtraturam promittat: Ita enim, inquit, fiet, vt & tu ſecure dominaberis: & mihi magnificentior quam a te, ſepultura parabitur. Quibus dictis, deceſſit anno regni ſui vigeſimo ſeptimo, vitæ verò vnde quinquageſimo. hæc ex Ioſepho vbi ſupra. *Monitis vxori datis, moritur.*

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3979.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 533.

1 ANNO proximo circiter inchoante, Alexandra Alexandri regis vxor, defuncti viri monitis ad vnguem obſeruatis, vt primum capto caſtello, Ieroſolymā ſe contulit ita cum Phariſæis ſe geſſit, vt eos ex infenſis, ſibi protinus admodum beneuolos reddiderit: Etenim progreſſi, prædicabant plebi celebrantes Alexandri res geſtas; Et regem iuſtum ſe amiſiſſe conquerentes, populum ad eum luctum ac mæſtitiam prouocauerunt, vt nullum, ante hac, regem ſumptuoſius funerauerint. His itaq; artibus ipſa, prout ei præciſè vir eius prędixerat, ſine vlla contradictione, ſe in regno ſtabiliuit. Habebat autem duos de Alexandro filios, Hircanum, & Ariſtobulum. Hircanus natu maior, rebus adminiſtrandis minus idoneus videbatur. Ari- *Alexandra Alexandri vxor regnat in Iudaa.*

ſtobolus autem, ætate quidem minor; ſed animi audax erat ac ſtrenuus. Mater verò, cui adminiſtrationem regni vir eius teſtamento reliquerat, gratioſa erat apud populum, eo quod viſa ſit ægre tuliſſe, quæ maritus præter officium fecerat. Hæc magnum, mercede, conductorum militum alebat numerum, vireſque ſuas ita augebat, vt terrori eſſet circumuicinis Tyrannis; & obſides ab eis acciperet. Quamquam autem illa quietam eius ditionem ſeruare ſatageret: nihilominus Phariſæi, de quorum ſententia, reginæ permiſſu, gerebantur omnia, ſoli turbas excitabant, incitantes reginam, vt necaret illos, qui Alexandro auctores fuerant appendendi patibulis illos octingentos viros, de quibus ſub anno mundi 3969. num. 1. dictum eſt: Atque ita vnum poſt alium iugulabant; donec Proceres id indignè ferentes; & cum Ariſtobulo in regiam conuenientes; de hac mente reginam deducere conati ſunt. Quæ vt has, & eiuſmodi diſſenſiones ſedaret; prædictis Proceribus, Caſtellorum cuſtodiam (quibuſdam potioribus duntaxat exceptis) credidit; Et Ariſtobulum cum exercitu aduerſum Ptolemæum Mennæum, prope Damaſcum miſit; Qui tamen, nulla re memorabili geſta, domum rediјt Ioſephus 13. Antiq. ca. vlt. & lib. 1. de Bello cap. 4.

Hircanus poſt patrem fit ſummus Pontifex.

Eodem anno, credimus Hircanum Alexandri Ianæi filium, ipſo iure ſucceſſiſſe patri in pontificatũ, vt Ioſephus haud obſcure inſinuat 13. Antiq. cap. vlt. non procul ab initio, & apertius tradit 15. Antiq. cap. 9. dicens: Hic finis fuit Hircani, poſt variam fortunam, qua tota vita circumactus eſt. Nam ſtatim principio regnante matre Alexandra, Pontifex Iudæorum creatus; per nouem annos eum honorem obtinuit, &c. Quare ne cogamur fateri Ioſephum ſibi ipſi eſſe contrarium; qui 14. Antiq. cap. 1. ait: prædictum Hircanum accepiſſe pontificatum anno tertio Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ ſeptimæ Q. Hortenſio, & Q. Metello Cretico Coſſ. qui annus nullo modo competere poteſt, primo regni Alexandræ: Oportet dicere; vel quod dictus Hircanus, licet ab exordio regni materni Pontifex fuerit; numquã tamen ante prædictum memoratæ Olympiadis annum, in ſtola pontificia publicè in templo viſus ſit; quemadmodum ſub anno mundi 3902. num. 2. De Ionatha quoque dictum eſt: vel (quod ferè in idem incidit) eundem Hircanum, ſtatim poſt obitum patris, electum, ac deſignatum fuiſſe ſummum Pontificem; ſed actualem dictæ dignitatis poſſeſſionem poſtea non niſi prænotato Olympiadis anno accepiſſe; vt nos etiam ſub anno mundi 3984. num. 2. dicemus. 2

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3982.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 536.

Herodes Aſcalonita naſcitur

ANNO Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ ſeptimæ primo circiter inchoante, qui erat regni Alexandræ quartus, vt videre eſt in tabulis; natum eſſe Herodem Aſcalonitam, qui poſtea a Romanis rex Iudæorum factus eſt; ex Ioſepho aperriſſime ſic colligi poteſt. Siquidem ipſe primo de Bello cap. 21. in ipſo capitis exordio, ait: quod Herodes, quando grauiter ægrotabat, iam annos ſeptuaginta erat natus. Nec refert, quod 17. Antiq. cap. 8. non longe ab initio, vbi de eadem Herodis infirmitate loquitur, dicat: quod ad ſeptuageſimum vitæ annum accedebat: quia vtrumque verum eſſe poteſt, ſi tempus illius infirmitatis, quam aliquandiu perduraſſe certum eſt, diſtinguatur. Igitur, cum ex Ioſepho conſtet: Herodem iam ingreſſum eſſe annum vitæ ſeptuageſimum, antequam moreretur, & ex eodem Auctore 17. Antiq. capitulo decimo habeamus; quod idem Herodes regnauit triginta ſeptem annis, ex quo Romæ declaratus fuerat rex; & ijſdem penè verbis, idem repetitur libro primo de Bello, capitulo vltimo, non multo ante 1

finem

finem capitis; proculdubio neceſſe eſt fateri, quod iam annum ætatis trigeſimum tertium eſſet ingreſſus, quando regis titulum obtinuit. Portò ipſum Romæ hanc dignitatem fuiſſe conſecutum ſub finem anni primi Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ, infra nos ſub anno mundi 4014. num. 4. vſque ad 8. demonſtrabimus: Ergo oportet, vt dixi, ponere natiuitatem Herodis ſub finem Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ ſextæ; ab hoc enim tempore ad paulo ante memoratum, inueniuntur anni triginta duo integri, & aliquid amplius, vt etiam in tabulis noſtris diligentius diſquirenti conſtare poterit. Hæc volui hoc loco adnotaſſe; non quia ad ſacros Annales, Herodis ortus neceſſario pertinuiſſe videatur; Sed quoniam ad ea quæ infra de eius obitu, & de anno ortus Chriſti dicenda ſunt, non medioeriter deſeruire poterunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3983.

SEXTÆ MVNDI AETATIS ANNVS 537.

1 ANNO regni Alexandræ Iudæorum reginæ quinto, oportet incidiſſe annum Iubilei vigeſimi octaui: conuertit enim iſte annus cum anno ab introitu Iſraelitarum in terram Chanaan, milleſimo quadringenteſimo, vt patet in tabulis.

Annus Iubilei 28.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3984.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 538.

1 ANNO regni Alexandræ Iudæorum reginæ ſexto, vt ex paulo poſt dicendis apparebit; Tigranes Armeniæ rex, qui a Syris vocatus, vt ſub anno mundi 3971. num. 2. dictum eſt, Syriæ regnum obtinuerat, Ptolemaidam oppugnare aggreſſus eſt: Cum autem eum breui in Iudæam quoque venturum, vbique fama loqueretur; non immerito Alexandra totaque gens Iudæorum, tali rumore territi, miſerunt ad eum legatos, cum magni pretij muneribus, quos Tigranes benignè exceptos, iuſſit de ipſo bona ſperare, & collaudatos remiſit. Capta autem deinde ſub finem, vt arbitror illius anni Ptolemaide, Tigranes, cum non multo poſt audiſſet Lucullum Armeniam ingreſſum vaſtare regionem ſuam, illico domum reuerſus eſt: atque ita Iudæi ab eius metu liberati ſunt. Ioſephus 13. Antiq. cap. vlt. & lib. 1. de Bello cap. 4. Ex hoc autem quod iſte ingreſſus Luculli in Armeniam, & diſceſſio Tigranis de Syria contingerint anno poſtero, quemadmodum conſequenter oſtendemus; plane infertur, prædictam Ptolemaidis oppugnationem, & Iudæorum legationem, hoc anno, vt dictum eſt, accidiſſe.

Tigranes Ptolemaidam oppugnat.

Alexandra regina Tigranē muneribus ſibi conciliat.

Tigranes Ptolemaide capta redit in Armeniam contra Lucullum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3985.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 539.

1 ANNO inſequenti, nimirum Q. Hortenſio, & Q. Metello Cretico Coſſ. quorum conſulatus ſecundum Ioſephi ſupputationem (vt patet 14. Antiq. cap. 1. non procul ab initio) incidit anno Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ ſeptimæ tertio; iuxta Onuphrij verò computum, & noſtrum (quemadmodum ſub an. mundi

Lucullus bellat in Armenia.

4014. num. 5. oſtendemus). anno eiuſdem Olympiadis quarto: hoc inquam anno bellaſſe Lucullum in Armenia cũ Mithridate & Tigrane, tradit ex Dione Sigonius, in ſuo Faſtorum commentario, ſub anno vrbis ſexcenteſimo octogeſimo quarto.

Hircanus pontificatum exercere cœpit.

Eodem anno, Hircanum Alexandræ reginæ filium natu maiorem, ſummum apud 2
Iudæos accepiſſe pontificatum, ſcribit Ioſephus initio lib. 14. Antiq. cuius dictum non de Hircani electione ad hanc dignitatem; ſed vel de ſollemni eius in Pontificem vnctione; vel melius, de actuali eiuſdem officij accepta poſſeſſione, intelligi debere, iam nos ſub anno mundi 3979. nu. 2. probauimus: fieri enim poteſt, vt rationabili aliqua de cauſa, poſt obitum patris, ſacerdotium ipſe adminiſtrare hactenus diſtulerit; ſubſtituto interim aliquo alio, qui vice ſua illud exerceret; nunc autem ad reddendas Deo debitas gratiarum actiones, quod Iudææ regnum de metu Tigranis liberaſſet, voluiſſe ipſemet publice pontificali ſtola indutus, in templo ſacra facere.

Ioſephus refellitur.

Credimus autem Ioſephũ loco proxime citato hallucinari, in eo quod ibidem ſubiũgit: Ariſtobulum ſtatim intuliſſe bellum ipſi Hircano: Etenim quod ex tunc Ariſtobulus, præſertim, vt vidit fratrem in publica illa actione ab omnibus glorificari, & commendari, æmulatione quadam iuuenili motus, deliberare cœperit de bello fratri inſerendo, vt ipſe, licet natu minor, ſibi regnum occuparet; id non inficior: Sed quod re vera tunc bellum intulerit fratri; hoc non probo, præſertim cum ex ipſomet Ioſepho capite præcedenti conſtet, Ariſtobulum non niſi poſt obitum matris, bellũ geſſiſſe cum fratre: Niſi forte Ioſephus, vt videtur, ſupponat hoc anno iam deceſſiſſe reginam; eius namque mortem deſcribit in calce prioris libri: Sed ſi hoc eſt, vtique oportet, ipſum valde in Chronologia deliquiſſe: ſiquidem iſte annus, nullo modo poſt dictæ reginæ obitum incidere potuit; concurrit enim cum anno regni eius ſeptimo, vt patet in tabulis. Præterea, quid opus fuiſſet Hircano, iterum poſt defunctam matrem, ſuſcipere pontificatum, quem ipſomet Ioſepho teſte (vt ſub anno mundi proxime citato probatum eſt) ab initio regni materni iam ſuſceperat; & numquam depoſuerat? Igitur de bello inter dictos fratres ſuo loco; nimirum poſt Alexandræ obitum agendum erit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3987.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 541.

ANNO regni eius nono ad finem appropinquante, cum Alexandra Iudæorum 1
regina, in morbum difficilem incidiſſet, viſum eſt Ariſtobulo iam opportunum adueniſſe tempus, aggrediendi negotium, quod iam diu antea decreuerat, ac iugiter animo volutabat. Itaque egreſſus ab vrbe, cœpit occupare caſtella; quod audiens regina; vxorem ac filios ipſius Ariſtobuli, in caſtello, quod antea Baris, poſtea verò Antonia dictum eſt, & a ſeptentrione templo adiacebat, cuſtodiendos tradidit. Cum autem nunciatum eſſet Ariſtobulum, intra quindecim dies, viginti duo caſtella occupaſſe; & magno hominum ad ſe accedente confluxu, exercitum colligere, non ex Iudæis tantum, ſed etiam ex finitimis populis: Et Hircanus ſimul cum Iudæorum ſenioribus, pro inſtanti periculo, reginam ægrotantem conſuluiſſent; illa iuſſit eos facere quod Reipub. conducere iudicarent; & non multo poſt mortua eſt, exacto anno regni nono, vitæ autem ſeptuageſimo tertio, & relicto herede omnium Hircano, cui etiam regnum viuens commiſerat. Ioſephus 13. Antiq. cap. vlt. & 1. de Bello cap. 4.

Caſtellum Antonia cognominatum prius Baris dicebatur.

Alexandra regina moritur.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 3988.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 542.

1 ANNO proximo oportet Hircanum quoque conſulentibus Iudæorum ſenioribus, tamquam legitimum regem, matriſque ſucceſſorem, coacto exercitu, exiſſe aduerſus fratrem ſibi regnum vindicare molientem, nam (vt ait Ioſephus loco paulo poſt citando) commiſſo ad Ierichuntem prælio, pleriq; , Hircano relicto, tranſierunt ad Ariſtobulum. Hircanus autem cum reliquis fugatus, ſe ſe recepit Ieroſolymis in prædictum Caſtellum, in quo tenebantur liberi, & vxor ipſius Ariſtobuli. Cœptum eſt deinde agi inter fratres, de pacis conditionibus; in quibus obtinuit Ariſtobulus, vt regnaret; Hircanus verò quaſi frater regis, alijs honoribus contentus, quæ illi obuenerant, facultatibus frueretur. Hoc fœdus ictum eſt in ipſo templo, & data acceptaque fide, iunctiſque dextris, poſt mutuos complexus in conſpectu populi factos, digreſſi ſunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Ariſtobuli. Ioſephus 14. Antiq. cap. 1. & lib. 1. de Bello cap. 4. Contigit autem hoc tribus elapſis menſibus, ex quo ſucceſſerat Hircanus Alexandræ matri in regnum, vt tradit idē Ioſephus 15. Antiq. cap. 9. Igitur hoc eodem anno, regnare cœpit Ariſtobulus Alexandri Ianæi filius, in Iudæa, fuitque pariter & rex & Pontifex Iudæorum, vt ex dicendis ſub anno mundi 3998. num. 2. patebit; & expreſſe etiam tradit Ioſephus 20. Antiq. cap. 8. non procul a fine.

Hircanus ab Ariſtobulo fratre victus, fugatur.

Ariſtobulus regnat in Iudæa.

2 Eodem anno Antipater, Herodis Aſcalonitæ pater, vir valde diues, & natura factioſus ac ſtrenuus, timens Ariſtobuli potentiam; clancularijs obtrectationibus, effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conſpirarent; iniquum eſſe, dictitans, ſinere Ariſtobulum incubare, vſurpato per iniuriam imperio, ex quo eieciſſet fratrē natu maiorem, eumque ætatis prærogatiua ſpoliaſſet. Et eiſdem penè verbis etiam Hircanum aſſidue obtundebat; Sed vt aduertit, quod ille tamquam natura bonus, eiuſmodi ſermonibus credere nollet, neque calumnias libenter admitteret; addebat ne vitam quidem illi eſſe in tuto, niſi matura fuga ſaluti ſuæ proſpiceret: amicos .n. Ariſtobuli, numquam non conſultare, quomodo, eo ſublato, dominationem alteri conſtabiliant. Cum autem videret Antipater Hircanum nihil moueri ſuis monitis; non deſtitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere; quaſi inſidiaretur vitæ illius: atque ita tandem vrgendo, ægre obtinuit, vt ſecum ad Aretam regē Arabum confugeret; agerentque cum illo; vt eum in Iudææ regnum reſtitueret. Ioſephus 14. Antiq. cap. 2. & breuiter lib. 1. de Bello cap. 5. Ex quibus apparet, hanc Hircani fugam non niſi prope finem huius anni contingere potuiſſe.

Antipater Hircanum ſollicitat, & tandem ad Aretam regem Arabum perducit.

3 Eodem circiter tempore, Tigrano Armeniorum rege, a Lucullo deuicto; Antiochus Cyziceni filius, ab eodem Lucullo, Syriæ rex appellatur: ſed quod Lucullus dederat, poſtea Pompeius ademit; qui poſcenti regnum, reſpondit; ne volenti quidem Syriæ, ne dum recuſanti, daturum ſe regem, qui decem & octo annos quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit; victo autem eodem Tigrane a Romanis, alieni operis præmia poſtulet: igitur vt habenti regnum non ademerit, ita quo ceſſerit Tigrani, non daturum quod tueri neſciat, ne rurſus Syriam, Iudæorum, & Arabum latrocinijs, infeſtam reddat. Atque ita Syriam in prouinciæ formam redegit. Sic Iuſtinus in calce libri 40. Sed hic aduertendum eſt, quod præfatus Antiochus, quem Lucullus declarauerat regem Syriæ, & Pompeius regno priuauit; nō fuit Cyziceni filius, vt ſcribit Iuſtinus; ſed nepos, quemadmodum affirmat Appianus in calce libri de Bellis Syriacis, vbi etiam addit: eundem Antiochum, quod educatus eſſet in Aſia, Aſiatici cognomen ſuiſſe ſortitum: Et ad dictum Iuſtini refutandum, ſententiamque Appiani confirmandam, facit quod Antiochus Pius, Cyziceni filius, iam ante annos viginti mortuus erat, vt nos ſub anno mundi 3968. nu. 2. probauimus. Fuit ergo iſte Antiochus huius nominis xij. & poſtremus.

Antiochus xij. a Lucullo Syriæ rex appellatur ſed a ſucceſſore Pompeio non admittitur.

Syria a Pompeio in prouinciæ formam redigitur.

Quis fuerit præfatus Antiochus.

Ceterum,

Lucullum adhuc in Armeniæ partibus extitiſſe probatur.

Ceterum, quod hoc anno, qui iuxta noſtrum computum concurrit cum anno vr- 4
bis conditæ ſexcenteſimo octogeſimo octauo, vt patet in tabulis; ſecundum verò Sigonij ſupputationem (quæ noſtram ferè ſemper vno anno antecedit) cum anno vrbis ſexcenteſimo octogeſimo ſeptimo; quod inquam hoc anno, in quo conſtat bellũ Mithridaticum Pompeio fuiſſe demandatum, Lucullus adhuc eſſet in Armeniæ partibus; iamque deuiciſſet Tigranem, patere poteſt accurate legẽti, quæ ex Plutarcho, Dione, Cicerone, Pædiano, & Appiano, tradit in ſuo Faſtorum commentario Sigonius, ſub eodem vrbis anno: Siquidem ibi agens de Bello Mithridatico Gn. Pompeij, inter alia refert: Legem a C. Manillo Trib. Pleb. promulgatam, qua Gn. Pompeio copiæ, quæ ſub Lucullo meruerant, & bellum contra Mithridatem, & Tigranẽ reges committebantur, ab Optimatibus, vel ea etiam de cauſa fuiſſe oppugnatam, quod Pompeius ad Luculli triumphum proficiſci videretur: iam enim populus Romanus legatos ad prouinciam conſtituendam ex Luculli litteris, quaſi debellatum eſſet, paulo ante miſerat. Et ibidem paulò poſt narrat, quod Pompeio ad hoc bellũ proficiſcenti, Lucullus in Galatia occurrens, vt recederet, quod bellum confectum eſſe, atque legatos conſtituendæ prouinciæ cauſa, iam diu expectari diceret, non perſuaſit.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3989.
SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 543.

Areta Arabũ rex Ariſtobulũ prælio victum obſidet in templo.

ANNO, vt credibile eſt, proximo Aretas Arabum rex, aſſidua Antipatri inſtan- 1
tia, multiſque muneribus, nec non magnis quoque Hircani promiſſis permotus, expeditionem denique ſuſcepit contra Ariſtobulum; quem deinde prælio victum, & Ieroſolymis fugatum, in templo obſidere cœpit; ac tandem cepiſſet; niſi Scaurus Romanorum Dux ſuperueniens, vt paulo poſt dicemus, obſidionem ſoluiſſet. Is a Pompeio, qui in Armenia diſtentus erat bello, quod gerebat contra Tigranem, paulo ante in Syriam miſſus; vbi Damaſcum venit recens a Metello & Lolio captam; cognitoque in Iudæa quid ageretur, continuato itinere illuc veluti ad quæſtum cucurrit; moxque vt fines ingreſſus eſt Iudæorum, eidem legati facti ſunt obuiam, tam ab Hircano, quam ab Ariſtobulo miſſi, vtrique petentes ſocietatem, & auxilium, & pollicentes trecenta, ſiue quadringenta argenti talenta: Sed Scaurus Ariſtobuli promiſſa prætulit, quod ea facilius conſequi poſſe videret. Itaque accepta ab eo pecunia, legatos ad Hircanum Arabeſque miſit, Romanorum eis ac Pompeij nomen intentans, niſi ab obſidione deſiſterent; quamobrem Areta metu perculſus, de Iudæa in Philadelphiam recedit; Et Scaurus in Damaſcum redijt. Ariſtobulus verò quod captus non eſſet, fatis ſibi eſſe non exiſtimans, collectis omnibus quas haberet copijs confeſtim hoſtes perſequitur; & circa locum, quem Papyrona vocabant, commiſſo prælio, ſupra ſex eorum millia cædit; in quibus erat, & Cephalon Antipatri frater. Ioſephus 14. Antiq. cap. 3. & 4. & lib. 1. de Bello cap. 5.

Metu Romanorum obſidionem ſoluit.

Ariſtobulus hoſtes cædit.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 3990.
SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 544.

Diſceptãt Hircanus, & Ariſtobulus, de regno coram Pompeo.

ANNO, vt arbitror, inſequenti, cum veniſſet Pompeius Damaſcum, & obiret 1
Cœleſyriam, præſto fuerunt ei ex vniuerſa Syria, & Ægypto, atque Iudæa, legati cum ampliſſimis muneribus; ac deinde Antipater pro Hircano, & Nicodemus pro Ariſtobulo cauſam dicentes; quorum alter nempe Nicodemus, inſuper etiam

accuſabat eos ex Romanis, qui pecuniam a Iudæis aceeperant, Gabinium videli-
cer, & Scaurum. Sed Pompeius dilata eiuſmodi quærelarum deciſione, donec ip-
ſosmet diſceptatores audire poſſet: Interim aliquot in agro Damaſceno caſtella
diruit; & alia quædam ibidem egit, ordinauitque ad regionem illam ſub ditione
Romanorum facilius retinendam opportuna. Mox Damaſcum reuerſus, Hircanũ,
& Ariſtobulum inter ſe diſceptantes, & Iudæos ab vtroque diſsidentes; ac ſub regi-
bus eſſe detractantes, audinit; & improbata Ariſtobuli violentia, placidè dimiſie
eos, pollicitus quamprimum res Nabathæorum inſpexiſſet, in eorum ditionem ſe
venturum; interim, & eoſdem quieros eſſe imperans, & Ariſtobulum comiter ha-
bens, ne alienatus, ei tranſitus intercluderet: ſed is, non expectatis Pompei pro-
miſſis, in Iudæam ſe contulit. Quamobrem offenſus Pompeius, aſſumpto exercitu
quem in Nabachæos parauerat; & excitis a Damaſco, ceteraque Syria copijs auxi-
liarijs, alijsque Romanis legionibus, quæ ductum eius ſequebantur; contra Ariſto-
bulum mouit; quem cum intellexiſſet in arcem, Alexandrium nũcupatam, refugiſſe,
ad ſe per nuntios accerſiuit; ille verò multis ſuadentibus, vt a Romanis bellum ca-
ueret, deſcendit; & cum de iure principatus cum fratre diſceptaſſet; rurſum, per-
miſſu Pompei, in arcem ſe recepit; quod cum iterum, & tertio feciſſet; ſimul ſpe re-
gni, Pompeio obſecundans, & omnia eius imperata ſe facturum ſimulabat; & nihi-
lominus ad arcem rediens, ſe muniebat, ac bellicos apparatus facere non ceſſabat.
Iubente autem Pompeio, vt ſibi caſtella traderet, paruit quidem; ſed id ægrè ſerens,
Ieroſolymam ſe recipit, & ſe ad bellum parat: quo vbi Pompeius cum exercitu per-
uenit; Ariſtobulus ante actorum pœnitens, obuiã ei venit, oblatis pecunijs, rogansq;
vt quicquid velit, pacate agat: At ille data petenti venia, mittit Gabinium cum
militibus in vrbem, ad accipiendam pecuniam; qui ab Ariſtobuli militibus exclu-
ſus, re infecta redijt. Ea res Pompeio vehementer ſtomacum mouit; & additis Ari-
ſtobulo cuſtodibus, ipſe ad vrbem vadit; in qua diſſidium erat non leue, inter Ari-
ſtobuli factionem, quæ excludendum Pompeium, & cum eo bellandum iubebat; eo
3 quod Ariſtobulum haberet in vinculis; & reliquos, qui vrbem Pompeio dedendam
cenſebant. Et primi quidem præuenientes, templum occupant, quod magis erat
munitum; & præciſo ponte, qui ad vrbem ducebat, ſe ad bellum expediunt: Alij au-
tem introducto Pompeij exercitu; eidem vrbem, regiamque tradunt; Qui ſauctori-
bus Ariſtobuli, primum pacis conditiones obtulit; ſed his non admiſſis, templi op-
pugnationem aggreditur, Hircano alacriter ſuppeditante quicquid vſus poſceret.
Ioſephus 14. Antiq. cap. 5. 6. 7. & 8. & lib. 1. de Bello cap. 5.

Pompeius ducit copias contra Ariſtobulum.

Obſidet Ariſtobuli factionem in templo.

2 Per hæc circiter tempora ſecundum ea quæ ſub anno mundi 3911. num. 3. dicta ſunt, probabile eſt, Barpantherem anno circiter ætatis ſuæ quadrageſimo genuiſſe Ioachimum, qui poſtea fuit pater Beatiſſimæ Virginis Mariæ.

Barpanther genuit Ioachimũ.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3991.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 545.

1 ANNO ſecundo Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ nonæ, C. Antonio, M. Tulio Cicerone Coſſ. qui erat annus vrbis, iuxta Tabularum Capitolinarum, & Sigonij computum, ſexcenteſimus nonageſimus, iuxta verò Varronis, & Panuinij quam ſequimur ſupputationem, ſexcenteſimus nonageſimus primus, vt patet in tabulis: oportet natum eſſe Octauianum, qui poſtea Romanorum Imperator factus, Cæſar Auguſtus dictus eſt; quemadmodum ex Pediano, & Tranquillo tradit Onuphrius in commenrarijs Faſtorum ſub anno vrbis proxime notato: Et ex his, quæ nos ſub anno mundi 4066. num. 1. dicemus, liquido inferri poteſt, & in tabulis ſupputari.

Octauiani Auguſti ortus.

2 Eodem anno, currente nimirum tertio obſidionis menſe, qui pariter erat anni ſacri tertius, quemadmodum ex his quæ ſub anno mundi 4018. num. 3. dicentur,

pa lam

Pompeius capto templo Ieroſolymitano contra fas in eũ ingreditur. Sacram pecuniam non attigit. Pontificatum Hircano reddit. Iudæam Pop. Rom. ſtipendiariam facit. Scauro in Cœleſyria relicto, ipſe Romam properat Ariſtobulũ eiuſq; filios captiuos ducens. quorũ Alexander in itinere aufugit

palam fiet; Pompeius capto templo, cum ſuis in eum ingreſſus, inſpexit quæ nefas erat videre, niſi ſolis pontificibus. Ceterum de his quæ intus erant, & de ſacræ pecuniæ theſauris, præ pietate, nihil attigit, quod etiam refert Cicero in oratione pro Flacco circa medium. Sequenti verò die iuſſis purgare templum æditụis, & inſtauratis legitimis ſacrificijs, ſollemnia ſacra celebrare, ipſe pontificatum Hircano reddidit. Belli concitatores ſecuri percuſſit. Ijs qui primi murum cõſcenderant, digna præmia retribuit. Ieroſolymorum mœnia diruit; & Iudæam populo Romano ſtipendiariam fecit: Vrbes verò quas Iudæi in Cœleſyria ſibi ſubiugauerant, illis ademptas, iuſſit proprio parere Præſidi. Demum Cœleſyria, ab Ægypti terminis, vſq; ad Euphraten amnem, donec Romæ aliud a Senatu ſtatueretur, M. Aimilio Scauro, quem in bello pro quæſtore habuerat, tradita; Ipſe cum duabus Romanis Legionibus in Ciliciam abijt, Romam properans, ſecumque abducens Ariſtobulum vinctũ, cum duabus filiabus, & totidem filijs; quorum Alexander in itinere aufugit: iunior verò Antigonus, cum ſuis Romam deportatus eſt. Ioſephus 14. Antiq. cap. 8. & lib. 1. de Bello ca. 5. Oportet autem hæc acta fuiſſe poſt primam medietatem anni quarti, ex quo regnare cœperat Ariſtobulus, vt ex ſub anno mundi 3998. num. 2. dicendis inferri poteſt. & conſequenter prope finem anni quarti, ab obitu Alexandræ reginæ eiuſdem Ariſtobuli matre.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3992.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 546.

Scaurus vaſtat Arabiam.

ANNO vt arbitror proximo, Scaurus in Arabiam ingreſſus, ad Petram quidẽ, 1
regionum aſperitate, prohibebatur accedere; quæ autem circum erant, omnia vaſtabat; Militibus verò ſuis fame laborantibus, Antipater, iuſſu Hircani, frumentum ex Iudæa, & alia eis neceſſaria ſuppeditabat. Miſſus deinde a Scauro Antipater ad Aretam Arabum regem legatus, eo quod hoſpes eius eſſet, & familiaris, perſuaſit illi trecenta argenti talenta dare Scauro, vt abſcederet; atque his conditionibus hoc bellum finitum eſt, non minus è Scauri, quam ex Aretæ ſententia. Ioſephus 14. Antiq. cap. 9. & lib. 1. de Bello ca. 6. Puto autem hoc bellum contra hos Arabes, quos Ioſephus 14. Antiq. cap. 4. vocat Nabathæos, a Scauro fuiſſe ſusceptũ de commiſſione Pompeij; qui vt idem Auctor eodem libro c. 6. tradit, contra eoſdẽ Nabathæos iam parauerat exercitum, quando Ariſtobuli, & Hircani diſſidio motus, eum duxit in Iudæam: Et quoniam ea ſubacta, voluit Romam proficiſci; probabile eſt, eum reliquiſſe in mandatis Scauro, cui Syriam commiſerat, vt opportuno tempore aduerſus Arabas bellum gereret, quod ipſe alijs rebus diſtentus ſuſcipere non poruerat.

Per Antipatrum, cum Arabum rege pacẽ componit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3996.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 550.

Alexander Ariſtobuli filius Iudæam depopulat.

ANNO Olympiadis centeſimæ octogeſimæ, tertio, vt arbitror, Alexander A- 1
riſtobuli regis filius, qui dum Romam captiuus a Pompeio duceretur aufugerat, collecta magna militum manu, Iudæam multis incurſionibus depopulare cœpit, admodumque vaſtare, & in his perſeuerans, tandem ſub finem huius anni, vſque adeo res excreuit, vt Hircanus iam amplius ei reſiſtere non valeret, ac propterea, vt ſe, vrbemque ab illo muniret, de reficiendis Ieroſolymorũ muris quos Pompeius de-

Digitized by Google

diſiecerat, cogitaret: niſi anno proximo, vt dicemus, ſuperueniſſet A. Gabinius. Ioſephus 14. Antiq. cap. 10. & lib. 1. de Bello cap. 6.

2 Eodem anno, qui erat vrbis ſexcenteſimus nonageſimus ſextus, Caius Iulius Cæſar Conſul factus, bellum ſuſcepit in Galliam Tranſalpinam, & primo vicit Heluetios, qui nunc Sequani dicuntur. Deinde vincendo per bella grauiſſima, vſque ad Oceanum Britannicum acceſſit. Domuit autem annis ferè nouem omnem Galliam quæ inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum, & Oceanum eſt, & circuitu patet ad bis tricies centena millia paſſuum. Britannis mox bellum intulit, quibus antè eum ne nomen quidem Romanorum cognitum erat. Et eos quoque victos, obſidibus acceptis, ſtipendiarios fecit. Galliæ autem tributi nomine annuum imperauit ſeſtertium quadringenties. Germanoſque trans Rhenum aggreſſus immaniſſimis prælijs vicit. Inter tot ſucceſſus ter male pugnauit: apud Aruernos ſemel præſens; & abſens in Germania bis. Nam legati eius duo, Titurius, & Aruncul eus per inſidias cæſi ſunt. Sic Eutropius lib. 6. Cuius codex corrigendus eſt, vt pro anno vrbis ſexcenteſimo nonageſimo octauo dicat anno vrbis ſexcenteſimo nonageſimo ſexto; quem admodum traditur in faſtis apud Onuphrium. Porrò geſta Cæſaris in Gallia, ipſemet latius conſcripſit, vt videre eſt in eius commentarijs.

Geſta Cæſaris in Gallia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3997.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 551.

1 ANNO inſequenti circiter ineunte, vt num. 2. probabitur, A. Gabinius è Roma miſſus in Syriam; vt audiuit quæ moliebatur prædictus Alexander; confeſtim expeditionem contra ipſum ſuſcepit. Quod vt audiuit Alexander, peruagando regionem, propere decem armatorum millia collegit; & mille quingentos equites; & quædam caſtella munitionibus firmauit; ac prope Ieroſolymam cum ſuis ſe recepit: vbi veniens Gabinius, & conſerto prælio, cæſa ſunt a Romanis de Alexandri exercitu tria virorum millia, & totidem capta; Ipſe autem Alexander fugatus, & in Alexandrio Caſtello concluſus fuit: ad quod vbi venit Gabinius, hortabatur ibidem exiſtentes ad deditionem, promiſſa eis delictorum venia; quibus recuſantibus, multos extra caſtellum ſtationem habentes, interfecit: ac relicta parte exercitus ad proſequendam oppugnationem; ipſe cum reliqua, Iudæam perluſtrabat; & vrbes quotquot offendebat dirutas, ædificari atque inſtaurari iubebat; inter quas etiam fuit Samaria ab Alexandro Ianeo rege euerſa. Mox Alexandrium reuerſus, eius oppugnationem acrius perurgebat. Quamobrem Alexander, rebus deſperatis territus, legatos ad Gabinium miſit, veniam precatus, quam; matre eius, quæ Romanis fauebat, intercedente, obtinuit ea lege, vt Alexander Caſtella quæ obtinebat in Iudæa, Romanis traderet; Gabinius verò a Senatu Romano liberationem filiorum Ariſtobuli, quos Romam Pompeius abduxerat, impetraret. Quod & Gabinius poſtea præſtitit, vt ſuo loco dicetur: & de eiuſdem matris Alexandri conſilio, caſtella, quæ filius reddidit, dirui curanit; ne rurſus belli receptacula fierent. Demum Gabinius deducto Ieroſolymam Hircano, vt ibidem ſacerdotio fungeretur, Iudæam quinque in partes diuiſit; voluitque, vt vna pars Ieroſolymis iura peteret. altera in Dora ſeu Gadera; tertia in Amathunrem. quarta in Iericho. & poſtrema in Sephoris Galilææ oppido. Ioſephus 14. Antiq. cap. 10. & lib. 1. de Bello cap. 6.

A. Gabinius Alexandrum prælio ſuperat, & in caſtello concluſum oppugnat.

Iudæam perluſtrat, & vrbes dirutas inſtaurari curat.

Alexander obtinet a Gabinio veniam.

Iudæa in partes quinque diuiditur.

2 Porrò, quod dictum eſt, A. Gabinium veniſſe in Syriam hoc anno, qui erat vrbis ſecundum Sigonij ſupputationē ſexcenteſimus nonageſimus ſextus; ſecundum noſtrā verò, vt patet in tabulis, ſexcenteſimus nonageſimus ſeptimus; colligi poteſt ex eodem Sigonio, qui in ſuo Faſtorum cōmentario, ſub anno vrbis ſexcenteſimo nonageſimo quinto, ſic ad verbum ait: Ceterum Syria recenti Gn. Pompeij victoria, Imperio Populi Romani acceſſerat; cui ipſe decedens M. Aemilium Scaurum præfecerat, quem in bello pro quæſtore habuerat. is Metello, & Afranio Coſſ. præfuit.

Quod Gabinij præfectura Iudææ in hunc annū inciderat.

Cæſare

Cæſare autem, & Bibulo, L. Martius Philippus. Gabinio, & Piſone, Gn. Lentulus Marcellinus, ambo ex Prætura. Lentulo & Metello Coſſ. Gabinius, ex conſulatu in eam profectus eſt. Appianus in Syriaco. Ioſephus lib 14. Antiq. Hæc Sigonius. Quæ ſi vera ſunt, duo hinc oportet inferre; nempe Scaurum, Syriæ primo præfectū fuiſſe a Pompeio, anno vrbis circiter ſexcenteſimo nonageſimo primo deſinente, & biennio poſt, iterum a Senatu Romano, in eadem præfectura confirmatum eſſe per annum alterum; videlicet, durante Metelli, & Afranij conſulatu. Alterum quod ex Sigonij verbis inferri debet, eſt: dictum Ioſephi 1. de Bello cap. 6. vbi ait: quod Gabinius Scauro ſucceſſerat. Non eſſe accipiendum, immediatè, ſed mediantibus duobus alijs prænominatis; de quibus Ioſephus nihil meminit, quod forte ſub ipſis in Iudæa nihil memorabile actum ſit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3998.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 552.

Ariſtobulus Roma profugus infeliciter cum Gabinio pugnat.

1 ANNO, vt arbitror, proximo, Iudæa gens, ſingulari vnius dominatione liberata; cum libenter ab Optimatibus regeretur: Ecce nouarum rerum occaſio. Ariſtobulus Roma profugus, qui magna denuò Iudæorum manū conflata, primum occupat Alexandrium Caſtrum, idque recingere muro tentat: Deinde cognito, quod Gabinius Romanos Duces contra ſe mitteret; in Machærunta concedit: imbella multitudine eiecta, ſolos armatos, qui ad ipſum conuenerant prope ad octo millia militum, ſecum habens: Quem Romani inſequentes, & conflictu habito, licet ipſe Ariſtobulus cum ſuis aliquandiu fortiter dimicans, Romanorum impetum ſuſtineret; nihilominus tandem vi ſubactus eſt; cæſis de exercitu ſuo quinque mille viris; & ad duo mille in quoddam tumulū fugatis. Quamquam autem ipſe Ariſtobulus cū reliquis mille viris, perrupta Romanorum acie, in Macherunta peruenerit; ibi tamē biduo a Romanis oppugnatus, tandem captus eſt; & cum Antigono filio, qui ei Roma fugienti comes fuerat, vinctus, ad Gabinium, ac deinde Romam ſecundo perductus; vbi & carceri a Senatu mancipatus fuit; filijs eius in Iudæam tranſmiſſis: quoniam Gabinius ſcripſerat id ſe, pro traditione Caſtellorum, coniugi ipſius Ariſtobuli prius ſpopondiſſe. Ioſephus 14. Antiq. cap. 11, & lib. 1. de Bello cap. 6.

A Romanis captus iterum Romæ carceri mancipatur.

Ioſephi dictum refellitur.

2 Eſt autem hoc loco aduertendum, quod hanc ſecundam Ariſtobuli captiuitatem, Ioſephus cap. Antiq. proxime citato, ait contigiſſe poſteaquam ipſe Ariſtobulus iā per tres annos cum dimidio (ſiue vt 20. Antiq. cap. 8. dicitur, poſt tres annos, & totidem menſes) pontificatu, & regno potitus fuerat: quod ſtare non poteſt; quia ex quo Ariſtobulus Roma profugus redijt in Iudæam, vix vno integro anno, ne dum tanto tempore potuit ibidem permanere; ſed neque tunc potuit regno potiri, quod a Romanis poſſidebatur; nec pontificatu, quem Hircanus ex quo illum a Pompeio acceperat, hucuſque ſemper tenuit. Quid igitur? certè, vt reor, Ioſephus, per errorem, tempus quod fluxerat ante primam Ariſtobuli captiuitatem; inter primam, & ſecundam fluxiſſe tradidit. Conſtat enim Ariſtobulum, ferè ab obitu matris ſuæ, regnum pariter ac ſacerdotium ſibi vſurpaſſe, ac deinceps per tres annos cum dimidio, donec ſcilicet a Pompeio captiuus Romam ductus eſt, tenuiſſe, vt etiam patet in tabulis: poſtea verò, licet in Iudæam profugus redierit; numquam tamen nec regno, nec ſacerdotio potiri potuiſſe.

AB ORBE CONDITO ANNVS 3999.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 553.

1 ANNO inſequenti,qui iuxta Sigonium erat annus vrbis ſexcenteſimus nona-
geſimus octauus; iuxta noſtras verò tabulas, ſexcenteſimus nonageſimus no-
nus, vbi ex infirmitate conualuit Gabinius, parauit expeditionem in Parthos,vt Mi
thridatem Phraate patre mortuo,à fratre Orode pulſum,reſtitueret:& iam Euphra-
te tranſmiſſo, litteris a Pompeio acceptis; vel etiam accepto (vt ſcribit Appianus
initio libri de Bellis Parthicis) a Ptolemæo Aulete auro, ſtatuit non contra Parthos;
ſed aduerſus Alexandrinos ducere exercitum,quo in regnum armis reduceret eun-
dem Ptolemæum Auletem,qui vt ſcribit Strabo lib. 17. ob multa eius flagitia,a ſuis
pulſus,& Romam ad Pompeium profectus,ab eoque, vt diximus Gabinio commen
datus fuerat. Quo in bello, ipſe Gabinius,ab Hircano, & Antipatro,admodũ adiu-
tus fuit, frumento, armis, atque pecunijs. Cum autem victis pedeſtri, naualique
prælio Aegyptijs, & Ptolemæo in regnum reſtituto,reuerſus eſſet; deprehendit Sy-
riam diſſidijs, ac tumultibus valde laborantem. Siquidem Alexander Ariſtobuli fi-
lius,denuo principatum per vim inuaſerat;& multos ad defectionem a Romanis in-
ducebat; collectoque magno Iudæorum exercitu, regionem obeundo, interficiebat
Romanos quotquot adipiſci poterat; reliquos in montem Garizim compulſos, ob-
ſidebat. In hoc ſtatu Syriam offendens Gabinius; præmiſſo Antipatro,cuius pruden
tiam, fidemque valde perſpectam habebat; multos ex tumultuatoribus ad ſe redu-
xit: Alexandrum verò cohibere non potuit. Is enim habens ſecum triginta Iudæo-
rum millia, auſus eſt occurrere Gabinio;& collatis ſignis decernere ad montem Ita-
byrium; quo prælio deſiderata ſunt ex acie Iudaica decem mille viri. Victor itaq;
Gabinius,& conſtitutis de Antipatri ſententia Ieroſolymitanis rebus, profectus eſt
contra Nabathæos; quos etiam vno prælio profligauit. ac tandem Romam rediens
Craſſo prouinciam tradidit. Ioſephus 14. Antiq. cap. 11. & lib. 1. de Bello cap. 6.

Gabinius Ptolemæum Auletẽ in Aegypti regnũ reſtituit.

De Aegypto rediens, feliciter cum Alexandro pugnat, & Nabathæis profligatis Romã reuertitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4000.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 554.

1 ANNO poſtero (vt ait Sigonius in ſuo Faſtorum commentario, ſub anno vr-
bis ſexcenteſimo nonageſimo nono, qui iuxta noſtrum computum eſt ſeptin-
genteſimus) A. Gabinius acceſſit ad vrbem,& noctu intrauit, vt ſcribit etiam Cicero
ad Q. fratrem. Et a Senatu damnatus eſt exilio, quod inconſultis Patribus,Aegyp-
to bellum intuliſſet, vetitum Oraculis. Nam Sibyllina carmina,id diſertè cauerant,
vt ſcribit Appianus initio lib. de Bellis Parthicis,& lib. 2. de Bellis ciuilibus.

2 Eodem anno, M. Craſſus, cũ iam in Syriam perueniſſet; atq; quieta ibi eſſe om-
nia offendiſſet; belli gerendi,& pecuniæ cumulandæ cupidus; in Parthos, quorum
tum rex erat Orodes; tametſi paulo ante pacatos, nec quicquam mouentes; ſine vlla,
aut Senatus auctoritate, aut populi iuſſu, exercitum ducere parat; Et hac de cauſa,
cum veniſſet in Iudæam; templi pecuniam,quam Pompeius non attigerat, impie ſu
ſtulit, cum toto pariter reliquo auro, quod ibidem reperit; cuius ſumma, ad octo
millia talentorum accedebat. Et præterea trabem ex auro ſolidam, trecentas mi-
nas,hoc eſt ſeptingentas libras pendentem, eidem in redemptionem pro reliquo tẽ
pli auro traditam, fracto iureiurando, aſportauit; & ſimul quantum intus erat egeſ-

Gabinius exilio damnatus.

M. Craſſus in Parthos expeditionem parans, Iudææ tẽplum ſpoliat.

ſit; Et rebus in Syria pro arbitratu ſuo compoſitis, Parthorum ditionem inuadere aggreditur. Ioſephus 14. Antiq. cap. 12. & lib. 1. de Bello cap. 6. Et quidem Euphrate traiecto, & Meſopotamia vaſtata; deuictoque eius regionis Satrapa, ac denique locis omnibus, quæ intra Tigrim ſunt, in ditionem redactis; præſidijsque impoſitis, in Syriam in hyberna receſſit: ac temerè tempus Parthis, ſe ad bellum comparandi, dedit. Sigonius vbi ſupra ex Dione Appiano, & Plutarcho.

Ptol. Auletes moritur.

Eodem anno, qui fuit regni ſui trigeſimus, Ptolemæus Auletes, non multo post-
quam, reſtitutus in regnũ, propriam filiam (ſubintellige Berenicem) cui Aegyptij, 3
eiecto eius patre, regnum cum mariro ſuo Archelao contulerant, interfecerat; morbo correptus, diem obijt; relictis duobus filijs, ac totidem filiabus, quarum grãdior erat Cleopatra. Strabo lib. 17.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4001.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 555.

M. Craſſus a Parthis victus & occiſus.

ANNO inſequenti M. Craſſus in Parthos reuerſus, contemptis prodigijs, Eu-
phraten tranſiuit, ac relicto à tergo, qui ſolus & comeatus ſubuehere, & ipſum 1
munire poterat, Euphrate, a ſimulato quodam, cui credidit, transfuga deceptus, in media camporum vaſtitate, exercitum ex omni parte perendum, hoſti obijecit. Itaque, cum Carrhas (ad quam vrbem olim de Chaldæa venerat Thare pater Abraham, vt ſub anno mundi 2113. num. 3. dictum eſt) Craſſus perueniſſet; a præfectis regis, Surena, & Syllace circumuentus, omnem penè cum filio P. Craſſo, qui ad eum ex Gallia a Cæſare venerat, exercitum amiſit. Cuius reliquijs in collem receptis, euocatus Craſſus a Surena in colloquium, tamquam de pace acturo, captus, atque ne viuus in poteſtatem hoſtium perueniret, repugnans, occiſus eſt. Exercitus in Armeniam, & Ciliciam, quo quemque fuga rapuit, diſtractus. Caſſius Longinus quæſtor, cum aliqua parte in Syriam incolumis redijt. Hæc fuſius vide apud Plutarchũ in Craſſo Appianum in lib. de Bellis Parthicis Eutropium lib. 6. Dionem, & alios.

Caſſius reliquijs exercitus ſeruatis è Syria Parthos repellit.

Quibus addit Ioſephus locis ſupra citatis, quod Caſſius occupata Syria, reſiſtebat Parthis, propter recentem victoriam excurſantibus. Et cum veniſſet Tyrum, inuiſit etiam Iudæam, & captis primo impetu Tarichæis abduxit, inde multa captiuorum millia: Pitholaum quoque Ducem, qui Ariſtobuli partes fouebat, interfecit, hortante Antipatro Herodis patre, qui plurimum apud eum poterat. Denique Caſſius reparatis copijs, ad Euphraten ſe contulit, ibique Parthis ſe oppoſuit, tranſitu eos prohibiturus. Denique vt Eutropij verbis (Hiſtoriæ Romanæ lib. 6.) vtar. Reliquiæ exercitus, inquit, per C. Caſſium quæſtorem ſeruatæ ſunt: qui ſingulari animo, perditas res, tanta virtute reſtituit, vt Perſas (ſiue Parthos) rediens trans Euphraten, crebris prælijs vinceret.

Cleopatra regnat in Aegypto cum Ptolo. Dionyſio fratre.

Eodem anno, in Aegyptum, Ptolemæo Aulete ſucceſſit in regnũ Cleopatra filia
eius natu maior, cum Ptolemæo Dionyſio ex fratribus pueris grandiore, qui tum 2
eſſe poterat annorum octo, eratque ſub curatoribus. Et hæc tum ex Strabone lib. 17. tum ex Appiano lib. 2. de Bellis ciuilibus colligi poſſunt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4005.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 559.

Cæſar Romam occupat.

ANNO vrbis ſeptingenteſimo quinto, vt ex Onuphrio Panuinio in Faſtis patet,
qui erat annus Olympiadis cẽteſimæ octogeſimæ 2. quartus (vt videre eſt in 1
tabulis) & ex his quæ ſub an. mun. 3996. nu. 2. diximus, inferri poteſt: Ortũ eſt Romæ

bellum

bellum ciuile (vt ait Eutropius li.6.) execrandum, & lacrymabile. Cæſar .n. rediẽs è Gallia victor, cœpit poſcere alterum conſulatum; atque cum ſine dubitatione deferretur, contradictum eſt a Marcello Coſ. a Bibulo, a Pompeio, a Catone, iuſſuſque, dimiſſis exercitibus, ad vrbem redire. Propter quam iniuriã, ab Arimino, vbi milites congregatos habebat, aduerſus patriam cum exercitu venit. Conſules cum Pompeio, Senatuſque omnis, atque vniuerſa nobilitas ex vrbe fugit, & in Græciam tranſiuit apud Epirum, Macedoniam, & Achaiam; vbi Pompeio Duce, contra Cæſarem bellum parauit. Interea Cæſar, Pompeio & Senatu fugato, vrbem ingreſſus, Dictatorem ſe fecit: ſed poſt dies vndecim abdicauit. Harum rerum hiſtoriam citatus Eutropius, Appianus lib.2. de Bellis ciuilibus, & alij diſertè narrant. Porrò Cæſar (vt ſcribit Ioſephus 14. Antiq.cap.13.& 1. de Bello cap.7.) ſolutum vinculis Ariſtobulum, decreuit, cum duabus legionibus, mittere in Syriam: hanc, & cuncta Iudææ proxima, per illum ſe conſequi poſſe ratus: Verum, & ſpem Cæſaris, & hanc Ariſtobuli alacritatem ſuſtulere Pompeiani, illum veneno perimentes: quem poſtea ſunerarunt Cæſariani; & cadauer eius melle conditum, aliquandiu aſſeruatum eſt, donec illud Antonius in Iudæam remiſit; & in regum conditorijs reponi mandauit. Nec multo poſt Alexandrum eiuſdem Ariſtobuli filium, Scipio, cui eodem anno Syria obuenerat, in Antiochia, mandante Pompeio, ſecuri percuti iuſſit; eo quod aliquoties a Romanis rebellaſſet. Frater verò eius Antigonus, cum duabus ſororibus, apud Ptolemæum Mennæum Calcidis Dinaſtam, ſe ſe recepit. Et Philipio dicti Ptolemæi filius, alteram illarum nomine Alexandram duxit vxorem: Sed mox Ptolemæus perempto filio, eam ſibi matrimonio iunxit; huiuſque affinitatis gratia, germanorum curam habebat. Ioſephus vbi ſupra. At Cæſar Roma diſcedens Hiſpanias petijt, vbi Pompeii exercitus validiſſimos, & fortiſſimos cum tribus Ducibus L. Afranio, M. Petreio, & M. Varrone ſuperauit. Eutrobius vbi ſupra.

Ariſtobulus veneno necatur.

Alexander eius filius, ſecuri percutitur.

2 Eodem circiter anno Ptolemæus cognomine Dionyſius, curatorum conſilio, fugata in Syriam ſorore Cleopatra, ſolus regnare cœpit in Ægypto. Quod hic neceſſario ſupponere oportet, tum ob ea, quæ ſub anno proximo, de eodem rege dicemus; tum etiam ad comprobandam communiorem Auctorum opinionem, quæ eundem Dionyſium, biennio tantum regnaſſe perhibet.

Ptol. Dionyſius fugata ſorore ſolus regnat in Aegypto.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4006.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 560.

1 ANNO proximo, qui fuit iuxta noſtrũ, & Panuinii cõputum, vrbis conditę ſeptingenteſimus ſextus; & Olympiadis centeſimæ octogeſimæ tertiæ primus; Cæſar cũ Seruilio conſul ſecundo factus, & de Hiſpania in Macedoniam tranſgreſſus, aduerſus Pompeiũ dimicauit; ac primo quidẽ prælio (vt tradit Eutropius li.6.) victus eſt, & fugatus: euaſit tamen; quia nocte interueniente Pompeius ſequi noluit; dixitque Cæſar: nec Pompeium ſcire vincere; & illo tantum die ſe potuiſſe ſuperari. Deinde in Theſalia apud Pharſaliam productis vtrinque ingentibus copiis dimicauerunt; inſignemque illam ibidem de Pompeio victoriam Cæſar reportauit, qua ſibi viam ad Imperium aperuit, vt ex ſequentibus apparebit. Victus verò Pompeius in Aegyptum fugiens, ad ipſam apellere eum contigit eo tempore quo Cleopatra, quæ cum fratre regnauerat, ab eoque pulſa, exul in Syria parabat exercitum: Et Ptolemæus Dionyſius eius frater, qui tum agebat annum decimum tertium, cum exercitu, & ſuis curatoribus Achilla, & Photino ſtabat circa montem Caſſium, ad littus maris poſitum. Cum autem ventus eo deferret Pompeium; vt vidit tam numeroſum in littore exercitum, coniectans id quod erat, ibi adeſſe regem; miſit qui eum de rebus ſuis certiorem redderet; & de amicitia, quæ ei cum patre ſuo interceſſerat, rex autem puer, illico accitis curatoribus, adhibito etiam Theodoto, rethore,

Cæſar in campis Pharſalicis vicit Pompeiũ.

Pompeius in Aegypto necatur.

ac præceptore ſuos conſultare cœperunt, quid facto opus eſſet: præualuit autem nefarium Theodoti conſilium, vt ſcilicet Pompeius, in gratiam Cæſaris, per inſidias de medio tolleretur. quod & factum fuit, vt late ſcribunt Plutarchus in vita Pōpeii, & Appianus lib. 2. de bellis ciuilibus. Cæſar verò Pharſali ad celebrandam ſacrificijs victoriam; feſſumque prælio militem reficiendum, biduo moratus; poſt conceſſam Theſſalis, quorum auxilio vſus fuerat, libertatem; Athenienſibus verò ſupplicibus veniam datam; orientem verſus, quo Pompeium abijſſe didicerat, profectus eſt. audiens autem, quod ille in Ægyptum pergeret; eo ipſe quoque celeriter peruenire ſatagens, Alexandriam deuectus, a tutoribus regis, adhuc circa montem Caſſium herentis, receptus eſt; quos comiter obuios excepit: Sed vbi exercitus eius apuliti de Photino Achillaque ſupplicium ſumpſit, ob patratum ſcelus in Pompeium, cuius caput oblatum, auerſatus, ſepeliri iuſſit in ſuburbio, ſacellumque ibidem dedicari. Theodotum verò tunc elapſum, Caſſius poſtea egit in crucem, inuentum in Aſia. Alexandrinis autem ob hanc rem tumultuantibus; & exercitu regio Cæſarem inuadente, vario euentu per nouem menſes certatum eſt. poſtrema pugnā aduerſus ipſum regem, in Nilo naualis fuit; in qua victus rex, & ſcapha exceptus, vt fugeret, multis inſilientibus, merſus necatusque eſt. Corpus eius poſtea inuentum, indicio loricæ aureæ cognitum fuit. Cæſar verò grandi parta victoria, & Alexandrinis ad deditionem deſperatione compulſis, Cleopatram loco fratris, reginam fecit Ægypti, cum qua poſtea quadringentis nauibus per Nilum ſubuectus, ſtupri conſuetudinem habuiſſe fertur. Quæ omnia ex Appiano lib. 2. de Bellis ciuilibus, Eutropio lib. 6. Romanæ Hiſtoriæ. Oroſio lib. 6. cap. 15. & 16. & alijs colligi poſſunt. Porrò Antipater Herodis pater, qui mortuo Pompeio in clientelam Cæſaris ſe contulerat, eidem Cæſari in hoc bello Alexandrino, multis in rebus vſui fuit, de Hircani mandato, quemadmodum latè tradit Ioſephus primo de Bello capitulo 7. & libro 14. Antiq. capitulo 14. & 15. Vbi Strabonis etiam auctoritate comprobat, Hircanum quoque Iudæorum pontificem, cum alijs Syriæ Dinaſtis, dicto bello interfuiſſe, ac ſocia arma pro Cæſare contuliſſe. Interea populus Romanus (inquit Dio) audita Gn. Pompeij cæde, enixe operam dedit, vt Cæſari victori honorificentiſſima decreta fierent. Ergo conſulatum in quinque deinceps annos; tribuniciam poteſtatem, in perpetuum ei mandauit; & Dictaturam, non in ſex menſes, vt ante, ſed in annum; quam poſtero anno cum M. Antonio Magiſtro equitum geſſit. 2

Cæſar in Aegypto de Pompeij interfectoribus pœnam ſumit: Cum Alexandrinis varie euentu pugnat. In naualı pugnā victo necatoq; rege, Cleopatram reginam facit.

Eodem anno, Cæſar confecto bello Alexandrino, contra Pharnacem Ponti regem 2
raptim per Syriam duxit exercitum; vt ſcribit Appianus vbi ſupra. tranſiens autem per Iudæam, Antipatrum ciuitate Romana, ſimul & immunitate donauit, ob auxilia ei paulo ante in Ægypto præſtita, aliiſque rebus honorando, amiciſſimeque tractando, dignum æmulatione reddidit. Inſuper reiectis Antigoni criminationibus aduerſus Antipatrum Hircanumque adductis, eidem Hircano pontificatum confirmauit; & Antipatro Dinaſtiam quamcumque ipſe optaret obtulit; & Procuratorē Iudææ declarauit; & præterea conceſſit, vt ſubuerſa per Pompeium Ieroſolymæ mœnia, reficeret. Ioſephus 14. Antiq. capitulo 15. & 16. & lib. 1. de Bello capitulo ſeptimo, & octauo. Vt autem Cæſar peruenit in Pontum, cum Pharnace ad Zeliam congreſſus, ipſum vnico prælio fugauit in Boſporum; vbi ab Aſandro Boſporani tumultus auctore, necatus eſt. Vt propterea merito Cæſar gloriatus ſit ſecit cum Pharnace pugnaſſe, vt eadem hora venerit, viderit, vicerit; vt ex ipſo Cæſare, Hirtio, Dione, Appiano, & Plutarcho refert Sigonius in Faſtis. 1

Cæſar contra Pharnacē pergens, Hircanū in pontificatu confirmat. & Antipatrū Iudeæ procuratorem declarat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4007.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 561.

1 ANNO poſtero circiter incipiente Antipater,deducto per Syriã Cæſare,& in Iudæam reuerſus,ante omnia Ieroſolymis diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit: Et prouinciam obeundo,nouarum rerũ cupidos,ſanioribus conſilijs,minisq; compeſcuit. Deinde aduertens Hircanum eſſe ſegniorem, quam regni ſollicitudo popoſceret; Volens ipſe Antipater prouinciæ ſtatum componere,Phaſeolum filium natu maximum Ieroſolymis, & circumuicinæ regionis Ducem conſtituit. Herodi autem ſecundo eius filio Galilæam curandam commiſit: quia licet tunc adhuc eſſet adoleſcens; generoſo tamen erat ingenio præditus. Hæc tradit Ioſephus 14. Antiq.cap.16. & 17.& lib.1. de Bello cap. 8. Aduertendum verò hic eſt, neceſſarium eſſe,vel Ioſephum hallucinari; vel textum eius 14. Antiq.cap.17. in initio, vbi ait: Herodem,quando Galilææ præfectus eſt, non exceſſiſſe annum vitæ decimumquintum; librariorum incuria eſſe corruptum; & pro decimum quintum legi debere vigeſimum quintum. Quemadmodum ex his quæ ſub anno mundi 3981. num. 1. de ortu Herodis dicta ſunt, deduci poteſt; & apertius ſub anno mundi 4051. num.26. vſque ad 29. plurimis validiſſimisque probabimus argumentis. Ita tamen credimus Herodem tunc non exceſſiſſe vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum,vt proxime ingrederetur vigeſimum ſextum, qui pro maiori parte concurrit cum hoc anno conſulatus Q. Fuſij Caleni, & P. Vatinij, qui fuit annus vrbis ſeptingenteſimus ſeptimus, vt patet in tabulis. alioqui, cum ipſe Herodes mortuus ſit anno vrbis ſeptingenteſimo quinquageſimo primo, vt ſub anno mundi 4051. num. 27. probabitur; non potuiſſet attingere annum ætatis ſuæ ſeptuageſimum; quem tamen iam ingreſſus, obijt, quemadmodum ſub anno mundi proxime citato palam fiet.

Antipater Iudæam gubernat.

Herodem filiũ Galilææ præficit.

Ioſephus refellitur vel corrigitur.

2 Per hæc circiter tempora,nimirum quando Cæſar,Pharnace ſuperato,& Romam reuerſus,expeditionem parabat in Africam,de qua nos infra num. 4. agemus, Hircanus Iudæorum Pontifex per legatos obtinuit ab eodem Cæſare confirmationem ſocietatis,& amicitiæ, quæ olim inter Romanos,& ipſius Hircani prædeceſſores nõ ſemel inita fuerat, vt tradit Ioſephus 14. Antiq. cap. 17. vbi multa alia quoque indulta, & priuilegia in fauorem Iudæorum facta refert.

Hircanus obtinet a Cæſare confirmari fœdera olim icta inter Iudæos,et Romanos.

3 Ceterum Herodes cum natura ſtrenuus eſſet valde, confeſtim occaſionem inuenit,quomodo poſſet virtutem ſuam oſtendere: etenim Ezechiam quendam primarium latronem, & ceterorum Ducem, Syriæ fines incurſare ſolitum ac deprædari, comprehenſum, cum multis latrocinij ſocijs ſupplicio affecit. quæ res adeo grata fuit Syris, nihil antiquius quam repurgari tandem a prædonibus regionem cupientibus; vt per vicos,& oppida,vel hoc nomine,Herodem tamquam auctorem pacis,& fruendi ſecurè poſſeſſionibus, decantarent. Quin, & propterea Sex. quoque Cæſari propinquo magni Cæſaris, Syriam tunc adminiſtranti,cognitus eſt. Phaſeolus item hac de cauſa,ad æmulationem fraternæ gloriæ excitatus,nihil magis ſtudebat, quam gratioſus eſſe apud populum Ieroſolymitanum,omnia negotia publica per ſe obeundo, & in eis magna cum gratia verſando,nec abutendo poteſtate ad cuiuſquã iniuriam. Quo factum eſt, vt Antipater, haud ſecus ac ſi rex eſſet, a tota gente coleretur; & nihilominus rebus tam ſecundis, more ceterorum, non eſt deprauatus, quo minus Hircano fidem ſeruaret,atque amicitiam. Contra verò Optimates Iudæorum, ægre ferentes Antipatrum cum filijs ſuis creſcere, atque Herodis violentum audaxque ingenium pertimeſcentes;erga illos maligne affecti,induxerunt Hircanũ, vt Herodem ad dicendam cauſam euocaret, quod latrones extremo tradere ſupplicio auſus eſſet, antequam Iudicum ſententia damnati fuiſſent. Et ille quidem præſto fuit; ſed cum valida militum cuſtodia (nimirum a patre ſic præmonitus) & cum litteris Sex. Cæſaris Syriæ Præſidis ad Hircanum, vt Herodem omnino abſolueret.

Herodes Syriã a prædonibus liberat.

Phaſeolus res bene adminiſtrat.

Antipater populo gratus optimatibus non item.

Herodes in iudiciũ vocatus illud eludit.

Cum igitur ſtetiſſet coram Iudicibus ſine vllo timore, ſtipatus militibus, & hac de re accuſatus, nihil deciſum ſuiſſet; re in ſequentem diem dilata, ipſe interim Hircano conniuente, ſeceſſit cum ſuis in Damaſcum ad Sex. Cæſarem, quo cum, vbi res ſuas in tuto collocauit, cœpit audacter, & palam proferre, ſi denuo ad iudicium foret accitus, ſe nequaquam comparíturum. Quæ res adhuc magis irritauit impulitque Iudices ad prouocandum Hircanum, vt ille iterum ad iudicium vocaretur. Sed cum interea Sex. Cæſar, accepta pecunia, Herodem Cœlleſyriæ præfeciſſet; ac Ducem militum per Syriam & Samariam declaraſſet; Hircanus vehementer expauit, ne ille contra ſe copias duceret: neque eum ſua fefellit opinio. Nam Herodes iratus, quod ad cauſam dicendam vocatus eſſet, veniebat cum exercitu, vt Hircanum de ſede deponeret; idque omnino feciſſet, ni pariter egreſſi pater ac frater, eius impetum, multis rationibus ac depræcationibus, fregiſſent: quorum monitis paruit Herodes, ratus ſufficere ſibi ad futuras ſpes, quod potentiam ſuam aduerſarijs declaraſſet. Quæ omnia fuſius narrat Ioſephus 14. Antiq. c. 17. & lib. 1. de Bello cap. 8.

Herodes Cœleſyriæ præfectus potentiam ſuã aduerſarijs oſtendit.

Sanè C. Iulius Cæſar Dictaturã, quæ ei anno præterito in annum decreta fuerat, 4
hoc anno geſſit cum M. Antonio Magiſtro equitum, & eodem anno media hieme in Africam duxit exercitum contra Scipionem & Catonem, qui poſt pugnam Pharſalicam, ad Iubam Mauritaniæ regem confugerant, & ibidem cum ipſo partes Pompeianas confirmarant. His itaque deuictis, & ad ſe ipſos neci dandos compulſis, Cæſar ex Africa Romam reuerſus eſt, vbi magnis honoribus affectus fuit, vt ſub anno proximo dicemus.

Cæſar Scipionem, & Catonem vicit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4008.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 562.

Honores Cæſari a Senatu decreti.

ANNO vrbis ſeptingenteſimo octauo, iuxta Onuphrij ſupputationem ac noſtram, qui erat Olympiadis centeſimæ octogeſimæ tertiæ annus tertius, vt videre eſt in tabulis; Cæſar qui eo anno Coſ. III. Cum M. Lepido fuit, reuerſus ex Africa, valde honeſtatus fuit a Senatu, qui ſingulares ei honores decreuit, nimirum quadraginta dierum ſupplicationem, triumphos quattuor, dictaturam in decenniũ, atque vt moribus præfectus eſſet in triennium. Itaque poſt ſupplicationẽm, quattuor nobiliſſimos in vrbem inuexit triumphos, nempe Gallicum, Alexandrinum, Ponticum, & Africanum: quibus actis, magnis populum congiarijs affecit; ludos fecit; epulum dedit; gladiatores & naumachiam ludis funebribus Iuliæ filiæ edidit; ædem Veneri, Pharſalico prælio votam, dicauit; forum Iulium extruxit; iudicia equitibus, & Senatoribus communicauit; Prætorijs prouincijs annum, Conſularibus bienniũ ſtatuit; annum ordinauit; Senatum ſuppleuit; patricios, adlegit, cenſum egit. Quæ omnia ex Dione, Appiano, Plutarcho, & Suetonio refert Sigonius in faſtis. 1

Annus confuſionis.

Porrò quod attinet ad memoratam anni ordinationem a Cæſare factam; ſciendũ 2
eſt, quod iſte annus vrbis ſeptingenteſimus octauus (in quo, vt probat Panuinius in ſuo commentario lib. 2. Faſtorum ſub prædicto, & ſequenti anno vrbis, Cæſar III. Coſ. Cum M. Lepido fuit) dicitur annus confuſionis, ſic a Mathematicis appellatus, quod pro corrigendo Romæ Kalendario, intercalatis ſexaginta ſeptem, vel vt alij dicunt ſexaginta octo diebus, vſque ad menſes quindecim, hoc eſt ad dies quadringentos quattuor, fuerit productus: ſub cuius anni finem ipſe Cæſar, poſt Scipionem Iubãq; Numidiæ, ſiue, vt alij volunt, Mauritaniæ regẽ, vt dictũ eſt, ſuperatos, & poſt III. Dictaturã eidem in decenniũ decretam; Cum eſſet quoque Pontifex maximus, ad quem ea res pertinebat; præcedentem anni dimetiendi rationẽ, vagam admodũ atque inconſtantem, emendauit, ſtabiliuitque, adhibito inprimis Soſigene Ægyptio, Mathematicorum illius temporis præſtantiſſimo, nec non Marco Flauio Scriba; quorum conſilio, & opera, annum dierum trecentorum quinquaginta quinque olim a Numa Pompilio ordinatum, & poſtea diuerſis Pontificum intercalationibus va-

Cæſar Põtifex maximus annũ corrigit, & ad ſolis curſum redigit.

ria-

riatum; ad ſolis curſum, qui trecentis ſexaginta quinque diebus, & ferè vnius quadrante conficitur, redegit; atque hanc anni emendationem, in toto Romano Imperio ſtatim promulgandam, ac deinceps omnimodis obſeruandam ſanciuit. Huius reductionis ſiue correctionis anni, mentionem faciunt ex veteribus, Plinius lib. 18. ca. 25. Suetonius in Cæſarem cap. 40. Solinus cap. 2. Appianus in fine lib. 2. de Bellis ciuilibus. Dio. lib. 43. Plutarchus in Cæſarem, & Macrobius lib. 1. Saturnalium c. 14. Ex recentioribus verò. Io. Lucidus in libello de verò die Paſſionis Chriſti ca. 2. Onuphrius Panuinius in commentario lib. 1. Faſtorum cap. de anno, & partibus eius. Sigonius in Faſtis ſub anno vrbis ſexcenteſimo ſeptimo. Genebrardus Chronologiæ lib. 2. vbi agit de Ptolemæo Dionyſio: aſſeritque hoc factum eſſe anno vrbis ſeptingenteſimo octauo, & alij.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4009.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 563.

1 ANNO proximo, Cæſar, cum audiſſet quod Q. Pedius, & Q. Fabius max. quos exercitui ſuo in Hiſpania præfecerat; iam non poſſent amplius filiorum Pompeij magni impetum ſuſtinere; ipſemet in Hiſpaniam cum exercitu magnis itineribus, viginti ſeptem dierum ſpatio properauit; & poſt plures conflictus (vt tradit Eutropius in calce lib. 6.) in vltimo prælio apud Mundam ciuitatem penè victus, vt vidit ſuos fugientes; de nece ſibi inferenda cogitaſſe dicitur, ne poſt tantam rei militaris gloriam, annos ſex, & quinquaginta natus, in poteſtatem adoleſcentium veniret. Denique reparatis ſuis, vicit, & maior Pompeii filius occiſus eſt, minor fugit. Ipſe verò tandem Pompeianis ſuperatis, Hiſpaniaque recepta, & omnibus bellis ciuilibus confectis, Romam rediit; vbi ob hanc victoriam ei Senatus quinquaginta dierum ſupplicationes decreuit, & quintum triumphum, quo nihil populo Romano grauius eſſe potuit; quod non de Hiſpanis, ſed de ciuibus actus ſit. Inſuper idem Cæſar nouos quoſdam ac ſingulares ſibi honores, a Senatu decerni paſſus eſt; videlicet, vt Pater patriæ diceretur, Conſul in decennium (quem tamen honorem poſtea aſpernatus eſt) Dictator in perpetuum eſſet; Sacroſanctus haberetur; Quinctilis menſis a ſuo nomine Iulius appellaretur; Comitia & tributa in poteſtate haberet; in acta ſua magiſtratus ineuntes iurarent: Poſtremo etiam, vt Imperator appellaretur; Imperator, inquam, abſolutè, tamquam qui potentiam, & auctoritatem in Republica ſummam adeptus eſſet. Quo nomine ipſe primus, ac deinceps eius ſucceſſores appellati ſunt, priſca illa eiuſdem nominis appellatione, quæ ſupremam in exercitu tantum dignitatem ſignificabat, antiquata. atque ita Cæſar odioſo regis nomine poſthabito, ſub honeſtis hiſce Imperatoris, & Dictatoris perpetui titulis, ſupremum ius, ſummamque poteſtatem obtinuit. atque hoc pacto Republica Romana ad Monarchiæ formam redigi cœpta eſt.

Cæſar Pompeianis in Hiſpania ſuperatis Imperium Romanum obtinet.

2 Eodem anno, cum Cecilius Baſſus, vnus è Pompeianis, per inſidias interfeciſſet Sex. Cæſarem Syriæ præfectum, occupaſſetque prouinciam; Antipater, cum filijs ſuis, Phaſeolo & Herode, memor beneficiorum, quæ acceperat a Cæſare, miſit auxilia Cæſarianis Ducibus, qui contra Baſſum circa Apamiam bellum gerebant: Verumtamen bellum hoc aliquandiu poſtea protractum eſt, non ſolum donec Sextius Marcus (quem Ioſephus Marcum appellat) cum tribus legionibus a Cæſare contra eum miſſus, magna vi repulſus eſt; ſed etiam vſquequo deinde poſt necem Cæſaris, Caſſius venit in Syriam, quemadmodum ex ſub anno mundi 4011. num. 3. dicendis apparebit. Ioſephus 14. Antiq. cap. 17. & lib. 1. de Bello cap. 8. in fine capitum. Et Appianus lib. 3. de Bellis ciuilibus.

Antipater mittit auxilia Cæſarianis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4010.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 564.

Cæſar a coniuratis in ſenatu occiditur.

ANNO vrbis ſeptingenteſimo decimo, iuxta Onuphrij noſtramque ſupputationem, qui erat Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ, annus primus, vt patet in tabulis; die decima quinta Martij, Iulius Cæſar in Senatu, a Caſſio, & Bruto alijsque coniuratis, viginti tribus confoſſus vulneribus perijt, vt late deſcribunt Appianus lib. 2. de Bellis ciuilibus, & Plutarchus in vita Cæſaris, & alij. Eutropius in calce lib. 6. ait: Cæſarem fuiſſe occiſum quod agere inſolentius cœperit, & contra Romanæ Reip. libertatem honores ex ſua voluntate præſtaret, qui populo antea deferebantur; nec Senatui ad ſe venienti aſſurgeret, aliaque regia ac pene tyranica faceret. Sic ille. Verumtamen potiſſima necati Cæſaris cauſa fuiſſe creditur, quod Senatores apertè intelligerent, ipſum non ea quam hactenus obtinuerat poteſtate, penè regia contentum; ſed titulo quoque regio ac diademate inſigniri ambientem, modisque omnibus affectantem, ac varijs artibus procurantem viderent. Nam & hoc plane Cæſar ipſe declarauerat, quando a M. Antonio Conſule collega ſuo pro roſtris diadema capiti ſuo impoſitum non omnino reſpuerat; ſed illo in ſella repoſito, obſeruaret inſpectantis populi propenſionem. Item quando Tribunis Pleb. ſibi hac in re aduerſantibus, poteſtatem abrogauerat. Et denique multo euidentius, quando iam ſama percrebuerat, quod proximo Senatu L. Cotta Quindecemvir ſententiam dicturus erat, vt quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos niſi a Rege non poſſe vinci; ipſe Cæſar, qui tum expeditionem parabat in Parthos, Rex appellaretur. Has & eiuſmodi cauſas ex pluribus Auctoribus petitas, refert Sigonius in Faſtorum commentario, ſub anno vrbis ſeptingenteſimo nono. De annis autem Imperij Iulij Cæſaris, Ioſephus 14. Antiq. cap. 17. in fine, & lib. 1. de Bello cap. 9. in principio ait: Cæſarem occubuiſſe poſteaquam principatum tribus annis, & ſeptem menſibus tenuerat. At Onuphrius initio lib. 2. Faſtorum ait: Iulium Cæſarem præfuiſſe Reipub. annos iiij. men. ij. dies xv. Forte hic Auctor numerat Imperij Cæſaris annos ab occupata Roma: ille verò ab occiſo Pompeio. Certum eſt enim quod ex quo a Senatu declaratus fuerat Imperator, & Dictator perpetuus, paulo amplius vno anno ſuperuixit, vt ex ſupra dictis deduci poteſt. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 4011.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 565.

Octauianus Cæſar conſulatum per vim extorquet. Conſul electus adoptionem ſuam confirmari curat, & patris interfectores condemnari.

ANNO proximo, Octauianus Cæſar C. Cæſaris filius adoptiuus, & heres relictus, poſt bellum Mutinenſe aduerſus Antonium feliciter geſtum, ſibi vigeſimo ætatis anno nec dum expleto, conſulatum demandari a Senatu per vim extorſit. Electus deinde conſul cum quo volebat collega Q. Redio, qui portionem ſuam ex Cæſaris hereditate illi donauerat, in vrbem conſulari pompa, ad ſacrificandum ingreſſus eſt; & poſt ſacra peracta, priore non contentus adoptione per teſtamentum facta, rurſus ſe ipſum in patris familiam ac nomen inſeruit curiatis comitijs, hoc eſt, per Plebiſcitum; vt etiam ſic, lege patria adoptatus, maximè legitima eius eſſet adoptio; & idem ius haberet, quod natiui filij habent erga ſuorum patrum cognatos ac clientes. Mox alia lege lata abſoluit Dolabellam, qui hoſtis iudicatus fuerat; & lata per collegam lege, de Cæſaris nece iudicia conſtituit. Itaque Cæſarianis accu- 1

cuſantibus, alii vocati ſunt in ius, vt facinoris ſocij, alij vt tantummodo conſcij. Poſtquam autem vniuerſis vna (præconis denunciatione) dies dicta eſt; omnes abſentes damnati ſunt, inſpectante Cæſare, & nemine, ex toto Iudicum conſiſtorio, album ferente calculum, vno duntaxat excepto, qui poſtea proſcriptus eſt. Contigit autem eodem anno duos de Cæſaris interfectoribus in ſuis prouincijs bello victos, pœnas dediſſe, nempe Trebonium in Aſia, & Decimum Brutum in Gallia, vt tradit Appianus ſub finem lib. 3. & initio 4. de Bellis ciuilibus.

Triumuiratū cum Antonio, & Lepido init.

2 Eodem anno, videlicet V. Kal. Decembris Octauianus Cæſar, icto fœdere cum Antonio, & Lepido, Mutinam inter & Bononiam, nimirum in parua quadam, & plana Labinij Fluuij inſula, triumviratum cum ipſis inijt; in quo prædicti tres, (eorum exercitibus cuncta approbantibus, & mox Romæ per P. Titium trib. pleb. ſine ſolitis ritibus, & ſine mora lege perlata) ſe tres viros reipub. conſtituendæ (tyrānidem ſuam tali titulo honeſtare curantes) cum ſummo imperio, in quinquennium, renunciarunt. Atque ita deinceps prouincias inter ſe diuiſerunt, Magiſtratus in aliquot annos, nec Senatu nec populo conſulto, quibus ipſi voluerunt, mandarunt. Lepidū loco D. Bruti Coſ. deſignati, ac poſtea lege Pedia damnati, Coſ. in ſequentem annum crearunt, & quod horribilius eſt, proſcriptionem cædemque ciuium eis aduerſantium propoſuerunt, eamque pluribus vicibus auctam, protinus executioni, ſine vlla miſeratione, mandari curarunt. Quæ omnia late proſequitur Appianus libro 4. de Bellis ciuilibus non longe ab initio.

Proſcriptionē cædemque ſibi aduerſantium cum collegis propoſuit.

Caſſius Iudeā affligit.

3 Per eadem tempora, Caſſius cum veniſſet in Syriam, & tam Murcum, quam Baſſum, qui ibi, ſine Senatus aut populi iuſſu, bellum inter ſe gerebant, in ſuas partes, eorumque exercitus pertraxiſſet; Iudæam vehementer, afflixit; ſeptingentis argenti talentis eidem imperatis. Tum Antipater Iudææ procurator, res vbique turbatas videns, partem eius pecuniæ filijs ſuis; partem cuidam Malicho, viro ſatis potenti; & quibuſdam alijs exigendam commiſit. Et primus quidem Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat, nimirum talenta centum afferens, Caſſij fauorem promeruit; vt propterea inter eximios eius amicos numerari cœperit: contra verò ceteros tarditatis arguens Caſſius, ipſis & aliquot item ciuitatibus iraſcebatur, quas cū depopulari cœpiſſet; parum etiam abfuit, quin & Malichum, quod remiſſior in exigendo fuiſſet, interficeret; quod proculdubio præſtitiſſet, niſi iratum Caſſium, Hircanus per Antipatrum repreſſiſſet; centum illico talentis de ſuo eidem miſſis. Et nihilominus Antipatri opera ſeruatus Malichus, eidem poſtea tamquam Hircani poteſtatem vſurpanti, inſidiari non deſtitit. At ille cognitis viri de ſe optimè meriti, inſidijs; & vires calliditatemque eius metuens; traiecto Iordane, copias ad vlciſcendam viri ingratitudnem colligebat, videns verò Malichus ſibi non ſuccedere quod propoſuerat; inficiabatur inſidias; & deierans apud Antipatrum, & filios, quod ne in mentem quidem ſibi vnquam tale aliquid venerit, reconciliari curauit Antipatro: qui eundem Malichum denuo a morte ei per Murcum Syriæ Præſidem parata, eo quod res nouas in Iudæa molitum intellexerat, liberauit. Ioſephus 14. Antiq. ca. 18. & lib. 1. de Bello cap. 9.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4012.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 566.

Herodes totius Syriæ procurator, & Cœleſyriæ Dux conſtituitur.

1 ANNO inſequente, cum audiſſent Caſſius, & Mureus in Syria exiſtētes, quod Octauianus Cæſar, & Antonius, bellum pararent contra M. Brutum in Macedonia morantē; vellentque ſe, ac copias ſuas in Syria conflatas, cum exercitu Bruti coniungere; Herodem, quem ad hoc idoneum nouerant, totius Syriæ procuratorē, & totius Cœleſyriæ Ducem conſtituunt, attributis ei naualibus, equeſtribusque, ac pedeſtribus copijs; & inſuper eidem Iudææ regnum polliciti poſt finitum bellum, ꝙ cū Cæſare, & Antonio gerebant. Contigit aūt, vt hæc, & ſpes, & exaltatio Herodis,

Antipater veneno per Malichum tollitur.

dis, patri eius cauſa mortis fieret: nã horum metu, ingratus Malichus, pincerna Hircani apud quem ambo epulabantur, pecunia corrupto, mixtum veneno poculum Antipatro dare perſuadet; quo hauſto ille poſt conuiuium mortuus eſt. quod iniquius ferens Herodes, confeſtim patris mortem vlciſci volebat; ſed Phaſeoli fratris conſilio aquieſcens, ne ciuile bellum excitare velle videretur; diſſimulauit tunc, & Malicho ſe ſe purganti, credere finxit: Verum non multo poſt, nacta occaſione, illum apud Tyrios, per Caſſij milites, interfici curauit. Ac deinde, contra Felicem, Malichi fratris necem vindicare volentem, quem prius, Herode ægrotante, Phaſeolus eius frater fugauerat, vt primum ipſe conualuit, profectus; omnium Caſtellorũ, quæ occupauerat, ſpoliauit. Poſt hæc Marionem Tyriorum Tyrannum, è Galilæa pepulit. Mox commiſſo in aditu Iudææ prælio, Antigonum Ariſtobuli filium, a quibuſdam Dinaſtis adiutum, profligauit. Quampbrem, Ieroſolymam poſtea rediens, omnibus charus eſſe cœpit; & cum Hircano cognationem contraxit, deſpõſata ſibi eius nepte, vocabulo Mariamne, quamuis propter neſcio quæ impedimenra, cum ea nuptias, non niſi poſt aliquot annos celebrauit, vt infra ſub anno mundi 4017. num. 1. dicemus. Et hæc latius tradita habentur apud Ioſephum 14. Antiq. cap. 18. vſq; ad 22. & lib. 1. de Bello cap. 9. & 10.

Herodes Malicham patris interfectorem necari curat, & Felicem Malichi fratrem castellis ſpoliat. Marionẽ è Galilæa pellit. Antigonum profligat. Cum Hircano cognationem contrahit.

Iacob genuit Ioſeph.

Eodem anno (vt ex dictis ſub anno mundi 3460. num. 2. inferri poteſt) Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua poſtea natus eſt Ieſus, quemadmodum legimus Matthæi cap. 1. ver. 16. 2

Bellum Philippenſe in quo Brutus, & Caſſius interierũt.

Eodem itẽ anno, qui erat vrbis ſeptingenteſimus duodecimus, commiſſum eſt memorabile illud bellum Philippenſe, in quo ab Octauiano Cæſare, & M. Antonio, duplici prælio victi Caſſius & Brutus, vltro ſe a fugæ ſocijs interfici voluerunt, vt ſcribunt Appianus lib. 4. de Bellis ciuilibus, & Dio, & Plutarchus, & alij. 3

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4013.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 567.

Herodes accuſatus coram Antonio honoratur.

ANNO proximo, nimirum poſt Caſſium Brutumque, apud Philippos, ſuperatos, Octauianus Cæſar in Italiam, agros ciuitateſque militibus pollicitas, diuiſurus: Antonius autem in Aſiam profectus eſt, ad colligendas pecunias, militibus pariter diſtribuendas. Qui vbi in Bithyniam peruenit, omnium gentium legationes habuit obuias: In his Iudæorum optimates, vt Phaſeolum, Herodemque accuſarent, quod illis ſummam rerum vi poſſidentibus, nomen tantum honorabile ſupereſſe Hircano. Verum enimuerò Herodem, qui ad obiecta diluenda venerat, vſque adeo Antonius in honore habuit, vt ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit, quemadmodum Herodes, etiam data pecunia, impetrauerat. Cum autem Antonius veniſſet Epheſum; præſto ei fuit Hircani Gentiſque Iudaicæ legatio, nomine publico tranſmiſſa, afferens coronam auream, & rogans, vt quos Iudæos Caſſius, præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias litteris, in libertatem vindicaret; & agros ab eodem Caſſio ademptos, Genti reſtitueret: Quæ poſtulata Antonius æqua exiſtimans, publico conceſſit edicto: Et litteras item Hircano gentiq; Iudæorum reſcripſit; quorum exemplaria habentur apud Ioſephum 14. Antiq. cap. 22. Aduentante autem in Syriam Antonio, obuiam illi in Cilicia veniens Cleopatra, amoribus ſuis eum implicuit. Quo tempore rurſus centum Iudæorum potentiſſimi venerunt ad Antonium accuſantes Herodem, cuius cauſam defendendam ſuſcepit Meſſala, aſſiſtente ſibi Hircano, qui iam ſocer erat Herodis. Itaque auditis partibus, Antonius percunctatur Hircanum, quinam eſſent rebus adminiſtrandis aptiores: quo reſpondente, Herodem in hoc præſtantiorem eſſe; Antonius libenter hoc audiens, quippe qui filios Antipatris, a quo humaniſſime hoſpitio exceptus fuerat, quando cum Gabinio in Iudæam venerat, diligebat; ipſum Herodem fratremq; eius Phaſeolum Tetrarchas conſtituit, eiſque Iudæorum gubernacula commiſit; & 1

Antonius Iudæis petita cõcedit.

Cleopatra amoribus implicatur.

ex eorum aduerſarijs, quindecim in vincula coniecit etiam occidendos, niſi Herodis deprecatio interceſſiſſet. Sed nec ſic quidem quieuerunt Iudæi: nam rurſus ad Antonium poſtea in Tyro commorantem, mille legatos miſerunt; quos cum Herodes & Hircanus, multis rationibus, ab incœpto reuocare non potuiſſent; Antonius ab Herode, & fratre eius, multa pecunia, corruptus; iuſſit illos a militibus ſauciari ac trucidari; & denique etiam quos prius vinxerat, interfici; quorum, & ſaucios cura, Hircanus, & mortuos ſepultura dignatus eſt: Inſuper Magiſtratui Tyrio imperauit Antonius, vt Herodem fratremque a ſe Tetrarchas conſtitutos, adiuuaret; & in Iudæos illis aduerſantes animaduerteret. Ioſephus 14. Antiq. cap. 22. & 23. & libr. 1. de Bello cap. 10. Multa item alia hoc tempore facta ab Antonio in Aſia narrat Appianus lib. 5. de Bellis ciuilibus; Vbi etiam conſequenter proſequitur, quæ ab Octauiano Cæſare hoc eodem anno in Italia geſta ſunt; & præcipue bellum Peruſinum, quod aduerſus L. Antonium geſſit. Huius belli cauſam exitumque, ex Dione, Appiano, & Suetonio, paucis refert Sigonius in ſuo Faſtorum commentario his verbis: Inter Imper. Cæſarem, & L. Antoniũ Coſ. Fuluiãq; ſocrũ diſcordia exarſit. Antonius ſe agrorũ parte quæ ad M. fratrẽ (is tum in Aſia vel potius in Aegypto erat) pertinebat, Cæſar exercituum, qui ſibi non traderẽtur ſubſidio ſpoliatũ querebatur. Itaque Clodia ab eo adhuc virgine repudiata, res in apertum bellum euaſit. Nam cum Cæſar agros promiſſos in caſtris Philippicis, veteranis diuiſiſſet, ac ſeditiones exercitus ſui, quas corrupti a Fuluia milites contra ſe concitauerant, cum periculo inhibuiſſet, L. Antonius Conſul Fuluiæ conſilio vſus, populis ijs, quorum agros veteranis ille dederat ad arma concitatis, bellum mouit. Fuluia Preneſte oppido occupato, omni militari munere atque imperatorio functa eſt. Cum legatis vltro citroque miſſis res conueniri non potuiſſet, Cæſar in Nurſinos, & Sentinates exercitum induxit. L. Antonius in vrbem, M. Lepido qui cuſtodiæ vrbis cum exercitu præerat, fuſo, hoſtiliter irrupit. Cæſar Sentinatibus obſidendis Q. Saluidieno traditis, Romam reuerſus, Antonium quaſi ad bellum aliquod ex S. C. vrbe proficiſcentem, atque in Galliam contendentem in itinere intercepit, atque Peruſiæ in Hetruria concluſum diu obſedit. poſtremoque conatum aliquoties erumpere, & repulſum coegit in deditionem venire. Ei venia data eſt, pleriſque equitum ac Senatorum ad aram Cæſaris (vt fama eſt) immolatis. Peruſia diruta, redactiſque in poteſtatem omnibus diuerſæ partis exercitibus, bellum ſine ſanguine, Caluino, & Pollione Coſ. confectum. Hucuſque Sigonius. Porrò hæc inter Cæſarem, & L. Antonium exorta diſſidia, in cauſa fuere M. Antonio redeundi de Aſia in Italiam, vt conſequenter videbimus. Nam cum Imper. Cæſar victoria ad Peruſiam parta, Italiam totam partim voluntate, partim vi in poteſtatem redegiſſet; Fuluia ad M. Antonium virum cum liberis, & Iulia eius matre profugit. Is cum in Aſiam ex Aegypto receſſiſſet, verbis vxoris incitatus, Cæſari amicitiam renunciauit. Itaque haud multo poſt, nimirum.

Herodem, & Phaſeolum Tetrarchas conſtituit eiſque Iudææ gubernacula committit.

Iudæorum legatos contra Herodem miſſos male tractat.

Huius anni geſta tum ab Antonio in Aſia tum ab Octauiano in Italia vnde petenda.

De bello Peruſino.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4014.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 568.

1 ANNO poſtero, ineunte vere, Antonius, cum in Italiam traieciſſet, Sipuntẽ occupauit, & Brunduſium obſeſſum, P. Seruilio Rullo Cæſaris duce pulſo, cepit. Interim verò dum inter ipſum, & Cæſarem per ipſorum duces aperto bello decertatur; Fuluia tanti rerum, & Italiæ motus cauſa, Sicyone moritur. Quo nuncio accepto; Cæſar Antoniusque tandem Coccei opera, & exercitibus vtrinque per legatos inſtantibus, pariter reconciliati, denuo fœdus inter ſe inierunt; noua inſuper cognatione contracta: ſiquidem Octauiam Cæſaris ſororem, defuncto priori marito, duxit Antonius; cui pariter vxor (vt dictum eſt) paulo ante deceſſerat. Et tum rurſus Cæſar & Antonius totum inter ſe Romanum Imperium partiti ſunt; ita vt terminus vtriuſque ditionis eſſet Codropolis oppidum Illyricum, quod videbatur ſitũ in

Octauianus et Antonius bellum inter ſe gerunt.

Denuo affinitate contracta reconciliantur.

Imperium Romanum inter ſe partiuntur.

in intimo ſinu Adriatico. ab hoc verſus orientem, vt omnes Antonius huberet, tam inſulas, quam prouincias vſque ad flumen Euphtaten: verſus occidentem verò Cæſar vſque oceanum; Africa, hoc eſt Mauritania Lepido relicta, prout a Cæſare acceperat. Bellum contra Pompeium magni filium, qui Siciliam, Sardiniam, ac Corſicam occupauerat, Cæſari obuenit: Parthicum verò Antonio, ad vlciſcendam illatam Craſſo iniuriam. Appianus lib. 5. de Bellis ciuilibus circa medium. Et eodem tempore ſinguli ouantes ingreſſi ſunt vrbem; Cæſar quod cum Antonio; & Antonius quod cum Cæſare pacem feciſſent.

Era Hiſpanica initium.

Eodem anno, circiter inchoante, ex occaſione cuiuſdam tributi ab Octauiano Cæſare Hiſpanis impoſiti, cœpta eſt æra quam vocant Hiſpanicam, triginta octo nimirum annis ante Epochen, quæ ducitur a Natiuitate Chriſti, vt aiunt Genebrardus ſub finem lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de quarta Romanorum Monarchia; & Ioſephus Scaliger lib. 5. De emendatione temporum cap. de æra Hiſpanica, vbi fuſius de ea diſſerit. 2

Antigonus Parthorum auxilio in regnū reſtituitur Herode in Idumæam fugato.

Eodem anno, qui fuit alter ab eo in quo venerat Antonius in Syriam, vt notat Ioſephus 14. Antiq. cap. 23. in fine; & incidit biennio poſtquam diſceſſerat Caſſius de Syria, vt idem Auctor refert lib. 1. de Bello cap. 11. in principio nimirum eo tempore, quo in Italia bellabant inter ſe Cæſar, & Antonius; In Iudæa Antigonus Ariſtobuli filius Parthorū auxilio reſtitutus eſt in regnū Iudæorum, Hircano & Phaſeolo captis, & altero quidem, nempe Hircano, auriculis truncato, ne deinceps amplius ad pontificatum, ob eiuſmodi corporale vitium aptus eſſe aſſumi ue vnquam poſſet: altero autem ad ſe occidendum compulſo: Herode verò in Idumæā, cum mulieribus totaque familia ſua, fugato. Et hæc quæ nos hic breuiter tangimus, fuſius a Ioſepho relata 14. Antiq. cap. 25. & lib. 1. de Bello cap. 11. pro libito videre quiſque poterit. 3

Herodes familia ſua in munitione conlocata, poſt multa in Italiam nauigat, & a Romanis Iudææ rex declaratur.

Ceterum Herodes, poſt multa (dum ſe paulatim a vi ac multitudine hoſtium retrahit) prælia feliciter commiſſa; ita vt cum in fuga Parthi grauiorem experti eſſent; vbi tandem ad Maſſada caſtellum ſatis firmum peruenit; in eo mulieres, & caros cum ſufficienti cōmeatu & militum manu, pro eorundem defenſione, ſub fratris Ioſephi cura reliquit: Ipſe verò ad Arabum regem Malcum, ſe contulit; a quo parum officioſè dimiſſus, moleſte id admodum ferens, diſceſſit; & Ægyptum petens, Rhinocoluram venit; vbi de Phaſeoli fratris obitu, nuncium habuit; Et progrediens ad Peluſium; a legatis Arabum regis, quem facti pœnituerat, reuocari non potuit. Mox a nautis Alexandriam nauigaturis, minime receptus, Peluſij Magiſtratus adit, qui famam viri dignitatemque reueriti, Alexandriam ipſum proſequuntur: Vbi a Cleopatra regina honorificè ſuſceptus, retineri ſe non eſt paſſus, quo minus Romam, hiberno licet tempore, & perturbatiſſimis, vt ferebatur, Italiæ rebus, properaret: nec dum enim Cæſaris, & Antonij reconciliatio facta, vel nunciata fuerat. Igitur inde ſoluens verſus Pamphyliam, & graui cum tempeſtate conflictatus, Herodes ægrè in Rhodum euaſit; iactura etiam ſarcinarum facta. Ab amicis autem quos forte ibidē offendit, hoſpitio receptus; ac maxima deinde ædificata inſtructaque triremi, & cum amicis conſcenſa, in Italiam Brundūſium appulit: atque inde Romam profectus, ante omnia conuenit Antonium, eique clades ſuas expoſuit; nimirum quod Antigonū Parthi regem in Ieruſalem conſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & quingētas mulieres; quas ex ipſius Herodis familia deligere deſtinauerat. quod Phaſeolus frater occiſus, & Hircanus captus eſſet. quod ipſe manus hoſtium ægrè euaſiſſet. quod familiam noctu non ſine magno labore aſportaſſet; atque eandem in extremo periculo oppugnandam reliquiſſet; vt per medias tempeſtates, omnibus contemptis difficultatibus, ad vnicum ſubſidium, quod in ipſo haberet repoſitum, properaret. His auditis Antonius; & amici commiſeratione commotus; & pecunia, quam Herodes pollicebatur; maximè verò Antigoni odio impulſus; quem turbulentum, ac Romanis valde inſenſum nouerat; ad ipſum Herodem iuuandum, propenſior eſt redditus. Cæſar quoque, tum ob Antipatri operam in bello Ægyptiaco Cæſari patri ſuo nauatam; & hoſpitij ius; & reliquam beneuolentiam; & ipſius Herodis ſtrenuitatem; rum etiam, vt Antonio gratum faceret, quem Herodis valde ſtudioſum eſſe videbat; ad dignitatem eius tuendam, & conatus promouendos, ſe paratiſſimum oſtendebat. Itaque conuocato Senatu, commendatus eſt Herodes; & tam patris, quam ipſius bene-

fi-

neficia,ſtudiumque Romani nominis, commemorata ſunt: Simulque accuſatus, & hoſtis declaratus fuit Antigonus; non ſolum ob vetera crimina; ſed etiam quod cõtemptis Romanis, regnum a Parthis accepiſſet: Accedente autem Antonij ſententia exponentis; ad bellum Parthicum, quod ipſe breui erat ſuſcepturus, plurimum conducere, ſi in Iudæa regnaret Herodes; id mox omnium ſuffragijs approbatum eſt. Atque ita nouus Rex, primo regni ſui die, ab Imperatoribus, vniuerſoque Senatu honoratus, ab Antonio ad conuiuium exceptus eſt; & intra ſeptem dies, inſperata felicitate ornatus, ex Italia dimiſſus. Ioſe. 14. Antiq. capit. 26. & libr. 1. de Bello cap. 11.

4 Hanc regiam dignitatem, a Senatu Romano, Herodi fuiſſe collatam Olympiade centeſima octogeſima quarta, Gn. Domitio Caluino, & C. Aſinio Pollione Coſſ. ſcribit Ioſephus 14. Antiq. cap. 26. Quod Ioſephi dictum, non recte calculantes Eccleſiaſtici Scriptores, in annis regni Herodis ſubducendis allucinati ſunt; putantes inde apertiſſimè conſequi; Herodem obijſſe ante natum Chriſtum; quod proculdubio aduerſaretur Euangelio Matthæi cap. 2. ver. 1. affirmanti: Chriſtum natum eſſe in diebus Herodis regis; & ne quis hæſitaret, de quo nam Herode rege, loqueretur; paucis interpoſitis, videlicet in eiuſdem capitis ver. 19. & 20. ſubdit; quod defuncto Herode, regnauit pro eo Archelaus filius eius. Ex quo liquet, S. Euangeliſtam, ibidem loqui de eodem Herode Aſcalonita, de quo agit Ioſephus loco citato. Quare ijdem Eccleſiaſtici Auctores, eiuſmodi abſurditatem auerſantes; in putãdis annis regni Herodis, apertè diſceſſerunt a Ioſepho; ſed non eodem modo omnes. Nã alij quod attinet ad numerũ annorum regni Herodis, Ioſepho conſentientes, poſuerunt principium regni eius longe poſterius, quam fecerit Ioſephus; nimirum anno tertio, vel quarto Olympiadis cẽteſimæ octogeſimæ ſextæ; hoc eſt anno decimo, vel vndecimo principatus Auguſti. Huiuſmodi ſunt Euſebius in Chronicis. Et S. Cyrillus Ieroſolymitanus Cathecheſi 12. Quibus videntur aſſentiri S. Epiphanius Hæreſ. 51. & 78. & Sulpitius ſacræ Hiſtoriæ lib. 2. dicentes: Chriſtum natum eſſe anno regni Herodis trigeſimo tertio. Onuphrius verò, ſignat initium regni Herodis anno tertio imperij Auguſti. Alij de principio regni Herodis cum Ioſepho conſentiũt; ſed non de annorum numero; vt Scaliger, qui li. 5. de emendatione temporum cap. De exceſſu Herodis, aſſerit Herodem regnaſſe triginta octo annos ſolidos. Alij, nec de principio, nec de numero annorum regni Herodis cum Ioſepho conueniunt; vt Beda, qui in lib. de ſex ætatibus mundi putat Herodem regnaſſe annos tantum triginta ſex, eosque ab vndecimo principatus Auguſti anno exorditur. Sed vnde hęc iſti deſumpſerint, aut quo nitantur fundamento incõpertũ eſt. Tametſi Pererius li. 11. commentariorum ſuorum in Danie. in fine quæſtionis quintæ, quæ eſt. De tempore ortus D. N. Ieſu Chriſti, cõcludit neceſſarium eſſe, aut aliquot annis poſterius, quam deſignauit Ioſephus, Herodem conſtitutum fuiſſe regem, aut plus triginta ſeptem annis regnaſſe. At verò Cardinalis Baronius in Apparatu ſuo ad Annales, ſubtiliorem quandam viam excogitauit dimeriendi annos regni Herodis, & producendi eos vſque ad octauum Chriſti annum, dicens: triginta ſeptem annos, quibus Herodes regnaſſe dicitur, non eſſe ſupputandos ab obtento a Romanis regis titulo, vt putat Ioſephus; ſed ab Actiaca pugna; quando Iudææ regnum ab Auguſto iterum impetrauit. Verum enimuerò, quod iſta quoque opinio admittenda non ſit, nos infra ſub anno mundi 4051. num. 13. vſque ad 30. demonſtrabimus.

Quando rex fuerit declaratus.

Ioſephi dictum defenditur.

5 Nunc ſat erit oſtendere quomodo dictum Ioſephi ſit intelligendum; & quomodo nullatenus ab Euangelica veritate diſcordet. Pro qua re ſciendum eſt, quemadmodũ in huius operis præfatione num. 11. monſtratum eſt, non omnes in annis ab vrbe condita dimetiendis, inter ſe conuenire; ſed varias admodum apud Auctores reperiri ſupputationes: ex quibus duas eſſe ceteris præferendas, grauiſſimorum ſcriptorum auctoritate confirmat Onuphrius lib. 1. commentariorum ſuorum in Faſtis cap. de anno, & die vrbis conditæ: nimirum Varronis; & tabularum capitolinarum; quarum altera ponit prædictum Caluini, & Pollionis conſulatum anno vrbis ſeptingenteſimo decimo tertio, vt eſt etiam in Faſtis apud Sigonium; qui annus ferè totus concurrit cum anno quarto Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ: Altera in annum vrbis ſeptingẽteſimum decimum quartum, vt eſt apud Onuphrium in Faſtis;

Quo Ioſephi dictum de initio regni Herodis ab Euangelio non diſcordet.

Zz &

& hunc annnm Pererius vbi ſupra, ait competere cum anno ſecundo Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ, ſed re vera concurrit cum primo eiuſdem Olympiadis, vt videre eſt apud eundem Onuphrium, & patet in noſtris tabulis. Verumtamē aduertendum eſt; quod ex hiſce duabus ſupputationibus, prior ponit etiam Cōſulatum L. Cornelij Lentuli, & M. Valerij Meſſalini (ſub quo natum eſſe Chriſtum etiā Baronius ipſe confirmat) in annum vrbis ſeptingenteſimum quinquageſimum; & in annū primū Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ: Poſterior verò ſupputatio, ponit eundem conſulatum Lentuli, & Meſſalini anno vrbis ſeptingenteſimo quinquageſimo primo; & anno ſecundo Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ, vt videre eſt apud citatum Onuphrium lib. 2. Faſtorum, & in noſtris tabulis; adeo quod, ſemper in vtraque ſubductione, a Conſulatu Caluini, & Pollionis, ſub quo regiam dignitatem conſecutus eſt Herodes, ad conſulatum Lentuli, & Meſſalini, ſub quo ſupponimus natum eſſe Chriſtum, numerantur præcisè anni dumtaxat triginta ſeptem: totidem autem, & non amplius, regnaſſe Herodem, tradunt Ioſephus, & poſt ipſum, omnes ferè alij Scriptores, præter vnum Baronium. Porrò, ex duabus proximè memoratis calculationibus, Ioſephus primam ſecutus eſt, & propterea quemadmodum 14. Antiq. in principio libri poſuit conſulatum Q. Hortenſij, & Q. Metelli Cretici, in annū tertiū Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ ſeptimæ; cum tamen conſtet prædictum conſulatum, iuxta alteram ſupputationem competere in annum quartum eiuſdem Olympiadis. Ita idem Ioſephus præcitati libr. cap. 26. poſuit Conſulatum Caluini, & Pollionis anno quarto Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ; qui proculdubio ſecundum alteram calculationem incidit in annū primū Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ. Itaque, quia ſecundum Ioſephum; oporteret ponere natiuitatem Chriſti anno primo Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ, & vrbis ſeptingenteſimo quinquageſimo: nos autem, cum ipſo Cardinali Baronio, credimus Redemptorem noſtrum natum eſſe anno ſecundo dictæ Olympiadis, & Vrbis ſeptingenteſimo quinquageſimo primo: Ideo cogimur quoq; ponere conſulatū Caluini, & Pollionis in annū primū Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ; nec propterea, quod ad numerum annorum regni Herodis attinet, ab ipſo Ioſepho diſcedimus; quia, vt dictum eſt, idem annus, qui iuxta metiendi rationem a Ioſepho initam, fuit quartus Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ; ſecundum alterum calculandi, modum fuit primus Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ.

Herodes ſub ſinē anni Olympici declaratus eſt rex.

Quod autem ſub anni huius (anni inquam Olympici) finem, Herodes declaratus ſit rex Iudæorum, inde fit clarum, quod annus Olympicus, etiam ex Baronij ſententia, terminari ſolebat in media æſtate, hoc eſt circa Solſtitium æſtiuum: Herodem verò tempore veris regiam obtinuiſſe dignitatem; ſatis euidenrer colligi poteſt ex Ioſepho, qui decimo quarto Antiq. capitulo 25. deſcribens ea quæ Herodi Romam proficiſcenti acciderunt, narrat, ipſum hiberno tempore, ab Alexandria ſoluiſſe; & graui iactatum tempeſtate, amiſſis ſarcinis, ægrè Rodum peruenire potuiſſe: indeque poſtmodum, fabricata inſtructaque magna triremi, Italiam verſus nauigans applicuiſſe Brunduſium, ac tandem veniſſe Romam. Vnde manifeſtum fit, eundem Herodem, non potuiſſe tam longam adeoque difficilem nauigationem vnius aut duorum menſium interuallo conficere; præſertim, cum poſtremam hiemis partem, in Inſula Rhodo, tum ad vitandas tempeſtates, tum ad triremem extruēdam, atque inſtruendam, tranſegiſſe dubium non ſit, nec inde, niſi appropinquante vere, aut circa ipſius veris initia, ſoluere valuiſſe; ac demum, non niſi inchoante circiter menſe Aprilis, vel non multo poſt, Romam perueniſſe; & conſequenter, vt diximus, prope finem anni vrbis ſeptingenteſimi decimi quarti, qui terminari ſolebat die vigeſima quinta Aprilis, quemadmodum a nobis ſub anno mundi 3500. nu. 1. dictum eſt, & pariter non longe admodum ab exitu anni Olympici, regiam dignitatem fuiſſe conſecutum; eodemque item menſe, Roma diſcedens, ad ſuos properare cœpiſſe: quandoquidem, vt ſupra numero tertio, ex Ioſepho retulimus, intra ſeptem dies ipſum Herodem inſperata ornatum dignitate, Antonius dimiſerat. Igitur ſi verno tempore, anni primi Olympiadis centeſimæ 6

octoge-

oɛtogeſimæ quintæ, Herodes factus eſt rex; proculdubio non potuit id accidiſſe niſi ſub finem dicti anni Olympici; Et conſequenter neceſſario infertur, primum annum regni Herodis, fere totum concurriſſe cum anno ſecundo dictæ Olympiadis; & pariter annum vitæ, regnique eius poſtremum perueniſſe vſque ad initia verni temporis, ideſt prope finem anni vrbis ſeptingenteſimi quinquageſimi primi; & non admodum procul ab exitu anni ſecundi Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ: ſiquidem Herodes mortuus eſt prope tempus paſchatis, vt planè colligitur ex Ioſepho 17. Antiq. cap. 11. & 2. de Bello cap. 1. non longe ab initijs cap. Chriſtus autem, eodem anno, tribus nimirum ferè menſibus ante obitum Herodis, hoc eſt, die vigeſima quinta Decembris proximæ præteriti, iam natus erat. Quare manifeſtum eſt, dictum Ioſephi de initio regni Herodis, nequaquam ſacro Euangelio aduerſari.

Obiectio Baronij tollitur.

6 Sed neque prædictis officit, quod ait Cardinalis Baronius in Apparatu ad ſuos Annales, nimirum Caluini, & Pollionis conſulatum, referri debere pro medietate, in annum quartum Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ; & pro alia medietate, in annũ primũ Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ: ex qua poſitione ſequeretur, nullatenus Herodem potuiſſe conſequi regis titulum, in fine anni primi eiuſdem Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ: Non, inquam, hoc obſtat, quia Baronius ſupponit, conſulatum ſemper iniri conſueuiſſe Kal. Ianuarij; & anno integro perduraſſe, quod tamen neque ipſe probat, neque probare poteſt; cum potius conſtare videatur de oppoſito. Etenim certum eſt, ſæpe varijs anni temporibus, conſules eſſe ſuffectos, ſiue ob priorum mortem, abdicationemue, ſiue alijs de cauſis. Et præterea, quia tametſi ordinarium tempus gerendi conſulatus, eſſet annus integer; & ab anno vrbis ſexcenteſimo, firmatum fuiſſet, vt dies ſollemnes ineundi conſulatus, eſſent Kalendæ Ianuarij, quemadmodum ſcribit Panuinius lib. 1. Commentariorum ſuorum in Faſtis, in fine capitis. De anno, & die regisfugij; Et idem confirmat Sigonius in ſuo pariter Faſtorum commentario cap. de Conſulibus primũ creatis: Attamen conſtat, id non ſemper poſtea fuiſſe obſeruatum; præſertim verò triumuiratus, tempore, in quod incidit ipſius Caluini, & Pollionis conſulatus. Nam, vt libro citato Panuinius cap. de Conſulatu teſtatur, Octauianus Cæſar durante triumuiratu, conſulatum pro ſuæ, & collegarum voluntatis arbitrio, profuſiſſimè, & nulla temporum, vel hominum diſcriminis ratione habita, in plures paucioresue, vt illi libuiſſet, anni menſes dedit. Quare, neque ſupponi, neque affirmari vllo modo poteſt: Caluini & Pollionis conſulatum, partem anni quarti Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ, & partem anni ſequentis obtinuiſſe; ſed tantummodo quod ipſi tunc conſules erant, quando Herodes declaratus eſt rex, videlicet ſub finem anni primi Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ; qui annus penè totus concurrebat cum anno vrbis ſeptingenteſimo decimo quarto, vt ſæpe iam dictum eſt.

Herodis familia ab Antigono oppugnatur.

7 Eodem anno, antequam de Italia in Iudæam redijſſet Herodes, eius familia in Maſada caſtello ſatis munito, ab eodem relicta, acriter valde oppugnabatur ab Antigono; reſque eo periculi deuenit, vt deficiente obſeſſis aqua, Ioſephus Herodis frater, iam de fuga ad Arabes capienda cogitaret. Verum imbre de cælo noctu, diuina prouidentia, demiſſo, repletisque ciſternis; cœpit rurſus magno animo, aduerſus Antigonianos repugnare; ac multos ex eis occidere; donec tandem reuerſus ex Italia Herodes, ad liberandos obſidione domeſticos properauit; quemadmodum ſub anno inſequenti dicemus. Ioſephus 14. Antiq. capitulo 26. & libro primo de Bello cap. 12.

Anna mater Mariæ Virginis, Ioachimo nubit.

8 Eodem anno, videlicet antequam Herodes ad regnum euectus eſſet, vel ſaltem priuſquam id in Iudæa innotuiſſet; oportet Annam (quæ poſtea mater fuit genitricis Dei Mariæ) nuptui traditam fuiſſe Ioachimo, vt colligi poteſt ex Hippolito Martyre, apud Nicephorum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 2. cap. 3. relato, vbi ait: id accidiſſe ſub Cleopatræ & Caſoparis Perſæ regno, ante Herodis Antipatris filij regnũ, hoc eſt, regnantibus in Ægypto Cleopatra, & in Perſide, Caſopare. Erat autem, vt arbitror, Caſopares, idem qui & Pacorus, ille Orodis Parthorum regis filius, quẽ ſubſequenti anno dicemus, a Vintidio Antonij, & Romanorum Duce fuiſſe interfe-

ctum. Horum enim Hippolitus mentionem fecit, quod eo tempore idem Caſopares cum Parthis (quos & Perſas vocat Eutropius Romanæ Hiſtoriæ lib. 7.) venerat in Iudæã, & pulſis Romanis, Antigonum in Iudææ regnũ reſtituerat, ea conditione, vt penderet ei tributa: Et quia Cleopatra, ex quo nubſerat Antonio, qui Aſiam Syriamque tenebat; ipſa quoque ius prætendebat in Iudæos. Antonij verò non meminit citatus Auctor, quod ille tum in Italiam ſe contuliſſet, bellareque crederetur cũ Octauiano Cæſare. Hiſce ergo temporibus, nupſit Anna Ioachimo. Nec refert, ꝙ quidam aſſerunt: Ioachimum, & Annam, manſiſſe in coniugio per annos viginti, ſine vlla prole: Hinc autem, ad annum ortus Beatiſſimæ Virginis, inueniantur in tabulis, anni ſaltem viginti duo: quia eoſdem communiter dixere viginti; vſurpantes, vt moris eſt, numerum perfectum pro imperfecto; quemadmodum communiter dicimus lxx. Interpretes, licet re vera fuerint ſeptuaginta duo; Et quadraginta manſiones, quæ tamen fuerunt quadraginta duæ, Et ſeptuaginta diſcipulos Domini, cũ certum ſit, fuiſſe ſeptuaginta duos. Verum quinam fuerint prædicti Ioachim & Anna, nos ſub anno mundi 4037. num. 4. oſtendemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4015.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 569.

Vintidius Parthis fugatis in Iudæam venit.

1 ANNO proximo, nimirum, vt tradit Eutropius Hiſtoriæ Romanæ lib. 7. & ex Dione refert Sigonius, Cenſorino, & Sabino Coſ. P. Vintidius, a M. Antonio contra Parthos miſſus; illis è Syria fugatis, Ih Iudæam venit, verbo quidem, vt Ioſepho, & ijs qui cum eo in Maſada obſidebantur, ferret auxilium; re vera autem, vt ab Antigono pecuniam extorqueret: Quod & fecit. Nam cum prope Ieroſolymam caſtra poſuiſſet; quæſtu ab Antigono expletus; ipſe quidem cum maxima exercitus parte diſceſſit: Silonem verò cum quadam militum manu, ne fraus deprehenderetur, ibi reliquit: Quem etiam Antigonus pecunijs placabat, ne ſibi interim moleſtus eſſet, donec Parthi, vt ſperabat, iterum ei ſuppetias ferrent.

Herodes aduerſus Antigonum properat.

Interea Herodes ex Italia Ptolemaidam deuectus; Et collectis, tum ex ſuæ gentis milite, tum ex conductitio, copijs non mediocribus, ac Vintidij Siloniſque auxilio fretus; quibus Gellius ab Antonio miſſus, vt Herodem in regnum deducerent, imperauerat; per Galilæam aduerſus Antigonum properabat. Verum, vt aduertit Vintidium quidem tunc in componendis Syriæ ciuitatum tumultibus, quos Parthorum irruptio excitauerat, diſtentum; Silonem verò in Iudæa, ab Antigono mercede corruptum; occupata

Herodis geſta.

cum ſuo exercitu, qui in dies magis ac magis augebatur, Galilæa; & Silone, quem aduerſus Antigonianos ægrè repugnantem forte offenderat, ſeruato; ac deinde capta Ioppe, ſuos liberaturus, ad Maſadam feſtlnauit: Quibus facile è Maſada receptis; & capto etiam Reſſa caſtello; cum exercitu ſuo admodum aucto; cui etiam multi ex Ieroſolymitanis, eius potentia perterriti; & inſuper Romani, Silonis milites, ſe adiunxerant, oppugnaturus Ieroſolymam venit; poſuitque caſtra ad occidenralẽ vrbis tractum; & proſecutus eſſet oppugnationem, niſi detegiſſet Silonem ab Antigono largitione fuiſſe corruptum; & propterea per ſuos familiares concitaſſe ſuos milites ad flagitandum, magnis clamoribus, largiores cõmeatus; & vt in hiberna ad commodiora loca abducerentur. Quamobrem coactus eſt, cum decem cohortibus, ad commeatus conuehendos exire; quod dum exequitur, Ierichuntem ab incolis deſertam offendit, & occupat; relictoque ibi præſidio, mox ad caſtra reuerſus, Romanum exercitum, in recens ſibi deditas regiones, nempe Idumæam, Galilæam, & Samariam hibernatum dimiſit: Ipſe verò, miſſo fratre Ioſepho cũ parte ſui exercitus in Idumæam, depoſitaque matre, ac familia ſua quam de Maſada eduxerat, in

Sa-

Samariam,ibique tutiſſime collocatas cum reliquo exercitu, in Galilæam profectus eſt media hieme, vt quædam Antigoni præſidia inde expelleret; & vt contra latrones expeditionem ſuſciperet: Quibus demum percuſſis atque profligatis,vniuerſos illius regionis, ad ſuas partes traduxit; præter eos,qui in abditis quibuſdam ſpeluncarum receptaculis ſe receperant; quos non multo poſt, (dimiſſo prius Silone cum exercitu Romano ad Vintidium contra Parthos tum bellum gerentem) ipſe miro quodam artificio inuadens,expugnauit. Deinde præfecto Galilææ Ptolemæo,Herodes cum exercitu in Samariam venit,vt armis cum Antigono rem decerneret; verum audita Ptolemæi nece; & recenti plurimorum a ſe defectione;compulſus eſt redire in Galilæam; vbi multos prouinciæ turbatores defectoreſque interfecit; & eorum arces diruit; & ciuitates centum talentis mulctauit. Quæ omnia latius referũtur apud Ioſephum 14. Antiq.cap.27. & lib.1. de Bello cap.12.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4016.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS. 570.

1 ANNO inſequenti,Claudio & Norbano Coſſ.Vintidius Romanorum Dux cõtra Parthos; Pacoro eorum rege in pugna interfecto, ipſiſque profligatis, & clade aliàs Craſſo illata, egregiè vlta, maximè quod eodem die, & Craſſi clades, & Vintidij victoria contigerat;per litteras ab Antonio monitus, miſit in auxilium Herodi in Iudæa bellãti Machærã Ducẽ cũ duabus legionibus,& mille equitibus;qui vocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum ſe contulit, tamquam eius negotia inſpecturus;quod præſentiens Antigonus, non modo eum non admiſit, ſed etiam per funditores glandibus impetitum repulit: quamobrem confuſus Machæra,in Emauntem rediens,præ nimia iracundia, in Iudæos ſine delectu, ꝗ Antigoniani,vel Herodiani eſſent, paſſim ſæuiebat. Quod non ferens Herodes;ad Antonium,qui tunc Antiochum Comagenum in Samoſata, ad Euphratẽ ſita,incluſum oppugnabat,ire parat,Machæram accuſaturus,quod ſe magis quam hoſtem læderet: Sed ab eo rogatus,& eidem reconciliatus; non iam amplius animo ipſum incuſandi; ſed vt opportunè Antonio ſupetias ferrendo,eius gratiam magis conſequeretur, omnino ire deliberat. Itaque relicto in Iudæa cum exercitu Ioſepho fratre; monitoque, ne rem in diſcrimen adduceret; neue cum Machæra contenderet; aut ei omnino fideret; ipſe aſſumptis auxiliaribus copijs pedeſtribus atq; equeſtribus, ad Antonium properat; atque in itinere cum Barbaris iter ei intercludentibus,feliciter pugnat. Demum ab Antonio honorificè exceptus,& collaudatus,cum eo vſq; ad illius belli finem permanſit. Antiocho autem poſtea Samoſatam dedente; Antonius finito bello, & tradita Soſio Syria, iuſſoque, vt Herodem iuuaret aduerſus Antigonum,perexit in Ægyptum:Soſius verò duabus cohortibus in Iudæam præmiſſis, ipſe cum reliquis ſequebatur. Interim autem in Iudæa Herodis res admodum fractæ ſunt: nam Ioſephus immemor mandatorum fratris; acceptis a Machæra quinq; Romanorum cohortibus,quæ erant e tyronibus conflatæ; Ierichũtem,ad demetendas fruges profectus,atque ab hoſte inter locorum difficultates circumuentus,amiſſo exercitu,fortiter pugnans occubuit: Cui,iubente Antigono,abſciſsũ caput,quinquaginta talentis a fratre Pherora redimitur. Poſt quam Antigoni victoriam,Galilæa iterum ab Herode deſecit, eius factione in lacum demerſa ac necata; & apud Iudæam multa nouata ſunt; ita vt Machæra in caſtello nomine Gittha ſe ſe munire coactus ſit. Ioſephus 14.Antiq. cap.27. & lib. 1. de Bello cap. 12. in fine, & 13. in principio.

Vintidius Parthorum regem interficit.

Herodes cum Machæra reconciliatus ad Antonium properat.

Herodis res in Iudæa fracta.

Ioſephus Herodis frater occiditur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4017.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 571.

Triumuiratus prorogatio in alterum quinquennium.

ANNO proximo, qui erat vrbis ſeptingenteſimus decimus ſeptimus, Agrip- 1
pa, & Gallo Coſ. trium viri R. P. C. Cæſar, Antonius, & Lepidus, cum quin-
que anni triumuiratus in quos ſe ipſi crearant; abijſſent; in alterum quinquennium
ſemet renunciarunt, vt ſcriptum reliquit. Dio lib. 49.

Herodis geſta poſt reditum ſuum ab Antonio in Iudæâ.

Eodem anno, qui erat tertius ex quo Herodes Romæ rex declaratus fuerat; hæc 2
quæ proximè retulimus, eidem iam ad propria redeũti, prope Daphnem Antiochiæ
ſuburbium, cum nunciata fuiſſent; iter vltra vires accelerare cœpit; & cum ad mon-
tem Libanum perueniſſet; aſſumptis in auxilium octingentis eius loci viris; cum ijs,
& Romanorum cohorte quam ducebat, ante lucem, Galilæam ingreſſus; hoſtes ſibi
occurrentes, prælio victos, in caſtellum vnde exierant, compulit; quod & primo ma-
ne oppugnare adortus eſt; & licet hiemis aſperitate exercitum in vicos proximos
recipere coactus ſit; non multo poſt tñ, ſuperueniente ab Antonio legione altera, qui
caſtellum tenebant, territi; illud deſeruerunt. Inde Ierichuntem Herodes properā-
uit, vt fratris necem vlciſceretur: Vbi de repentina cuiuſdam cænaculi in quo cœna-
uerat, ruina mirabiliter liberatus, mox cum Antigonianis pugnans, vulneratur: Sed
non multo poſt, quinque oppidis hoſtium captis atque incenſis, & bis mille incolarũ
interfectis; contra Papum ab Antigono in Samariam miſſum, profectus eſt; confluen-
tibus ad ſe multis ex Iudææ regionibus; Et collatis cum Papo ſignis, eum egregiè
vicit; ac nimia fratris vlciſcendi cupidine accenſus, plurimos quoque in vicum fu-
gientes, atque in domibus tectiſque latitantes, acriter inſecutus, interfecit. Quo
tempore, vſque adeo hoſtium fregit audaciam; vt niſi eum hiemis aſperitas prohi-
buiſſet, confeſtim Ieroſolymam petere, & finem bello imponere potuiſſet: iam enim
Antigonus de fuga deliberans, vrbem deſerere cogitabat. Eodem die Herodes dũ
ſe in quodam cubiculo lauare parat, aliud maximum, Dei prouidentia, vitæ diſcri-
men euaſit. Poſtridie verò caput Papi in vltionem Ioſephi fratris ab illo necati, al-

Herodes Ieroſolymam obſidere cœpit.

tero fratri ſuo Pheroræ tranſmiſit. Vbi autem hiemis rigor ceſſit, Ieroſolymam cũ
exercitu obſidere cœpit: Et dum aggeres eleuarentur, turreſque ædificarentur, reli-
ctis qui inſtarent operibus, ipſe in Samariam, ad nuptias cum Mariamne Alexandri
regis filia, quam ei Hircanus (vt ſub anno mundi 4013. num. 1. diximus) deſponſa-
uerat, celebrandas profectus eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4018.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 572.

Cæſar Sex. Põpeium fugat.

ANNO proximo L. Gellio, & M. Cocceio Coſ. Cæſar duo bella ſuſcepit ac 1
feliciter confecit. Nam cum aduerſus Sex. Pompeium (qui denuo latrocinijs
mare infeſtabat, vrbemque fame opprimebat, nec pacem quam ab eodem Cæſare, &
Antonio acceperat præſtabat) naualibus certaminibus vario euentu pugnaſſet; ita
vt duarum eiuſdem Cæſaris claſſium, altera cui Agrippa præerat, vinceret; altera

M. Lepidum, exercitu ac triumuiratu ſpoliat.

quam Cæſar duxerat, penè deleta, & expoſiti in terram milites ferè a Pompeio op-
preſſi eſſent. Victus deinde Pompeius in Siciliam profugit. Cæſar autem fugato Põ-
peio, collegarum triumuiratus alterum, M. Lepidum quem ex Africa in auxilium
contra Pompeium euocauerat, ſuperbientem viginti legionum fiducia, ſummaſque
ſibi

ſibi partes terrore ac minis vindicantem, ſpoliauit exercitu, ſupplicemque, conceſſa vita, Circeijs in perpetuum relegauit. Et victo Lepido, cuius prouincia erat Africa, miſſo illuc T. Statilio Tauro, eius virtute, vtranque Africam ſine prælio obtinuit. Cæſari autem poſt bellum Siculum, Romæ magno omnium conſenſu, ſtatuæ, currus triumphalis, & vt ouans vrbem iniret, & laurea corona perpetuo vteretur, conceſſum eſt. Quæ omnia latius ex Dione, Appiano, Velleio, Suetonio, atque Oroſio peti poſſunt.

Eidem Cæſari honores decreti

2 Eodem anno, circiter ineunte; nimirum triginta tribus annis ante ortum Chriſti, oportet natum eſſe S. Iacobum, Alphæi (vt ſub anno mundi 4037. num. 5. dicemus, & ſub anno 4082. num. 7. probabitur) filium, qui poſtea communiter, Domini frater dictus eſt; & ab eodem Chriſto Domino inter duodecim Apoſtolos meruit connumerari. Nam ſi verum eſt, quod in Breuiario Romano, ſub die primo Maij, de eodem Sancto legimus; videlicet: Quod nonaginta ſex annos natus, cum triginta annos ſanctiſſimè Ieroſolymitanæ Eccleſiæ præfuiſſet; tandem grauiter, in capite, Fullonis fuſte, percuſſus, animam Deo reddidit, ſeptimo Neronis anno: Vtique conſequitur, Ipſum per hæc circiter tempora natum eſſe: Ab hoc namque, ad ſeptimum Neronis annum (incluſiuè, vt aiunt) nonaginta ſex anni inueniuntur. Vnde inferri poteſt; quod tempore aſcenſionis Chriſti, ipſe iam ſexaginta ſex erat annorum; Vt propterea mirum non ſit, ſiquidem ceteris Apoſtolis ſenior; & conſequenter ad peragrandum orbem minus aptus; accedente præſertim eximia eius, qua in Iudaiſmo fulgebat ſanctitatis opinione, Ieroſolymorum Epiſcopus, ab Apoſtolis electus, ordinatus, conſecratusque fuit. Ex his (ſi vera ſunt, vt credimus) conſequitur decipi S. Epiphanium Hæres. 78. in eo quod putauit; hunc Iacobum, fuiſſe illum adoleſcentem, qui quando Ieſus a Iudæis captus fuit, relicta ſindone, nudus aufugit, vt dicitur Marc. cap. 14. ver. 51.

S. Iacobus Alphæi naſcitur.

3 Eodem anno, non multo antea iam inchoato, Herodes, collectis alijs item militũ copijs, cum Soſio, qui magnam equitum, peditumque manum ducens aduenerat, Ieroſolymam redijt; & ambo pariter vrbis oppugnationi acriter inſtantes, ipſam tandem, ſeptem poſt menſes (quorum quattuor iam præceſſerant Soſij aduentum; alij verò ferè tres ſubſecuti ſunt, vt ex numero proximo dicendis conſtabit) vrbem tẽplumque expugnarunt; ingenti facta hominum cæde; & Antigono Machabææ ſtirpis poſtremo rege capto; moxque ad Antonium perducto. Herodes autem, deuictis hoſtibus, non minus negotij habuit, in compeſcendis alienigenarum auxilijs: ruebat enim multitudo ipſorum ad viſendum, non exteriora templi tantum; ſed & intima. Ipſe verò excurrens, & accurrens; hos precibus, illos minis, & nonnullos quoque armis reprimebat. Alios item in cædes ac rapinas plus iuſto bacchantes, prohibere conabatur: grauiter queſtus cum Soſio, quod ſic ſe Romani ſolitudinis regem facere velle viderentur. Cui dicenti: Militibus pro expugnationis labore, deprædationẽ merito debere permitti. Reſpondit: Se illis de ſuo cumulatè ſatisfacturum. Quod & poſtea omnino præſtitit, quemadmodum nos infra num. 15. dicemus. Quæ omnia fuſius tradit Ioſephus 14. Antiq. cap. penultimo, & lib. 1. de Bello cap. 13.

Herodes, & Soſius Ieroſolymam expugnant.

4 Itaque ſub finem anni quarti, Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ, M. Agrippa, & Canidio Gallo Coſ. cuius anni poſtrema pars, aliquantiſper concurrere ceperat, cum prima, anni regni Herodis quarti, ex quo à Romanis Iudææ rex fuerat declaratus; Herodes auxilio Soſij, Ieroſolymam cepit; eodemmet menſis die, quo ante annos viginti ſeptem, expugnata fuerat a Pompeio; nimirum menſe anni Hebræorum ſacri tertio, qui ex parte noſtro interdum reſpondet Maio, ferijs quibus ſollemne fieri ſolebat Ieiunium; & currente anno Iudæorum ſabbatico, qui fuit in ordine aliorum ducenteſimus quintus, vt etiam in tabulis notatum inuenies. Et hæc omnia hic breuiter tacta, latius proſequitur Ioſephus, 14. Antiq. cap. vltimo, & lib. 1. de Bello cap. 13. Ex quibus conſequitur, annum primum regni Herodis, a Ieroſolyma capta, ferè totum concurriſſe, cum anno primo Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſextæ; & cum anno vrbis ſeptingenteſimo decimo octauo; vt etiam videre eſt in tabulis. Verum quia ex Ioſepho diximus; ab Herode captam fuiſſe Ieroſolymam in menſe tertio, currentibus ferijs Ieiunij ſollemnis; ſi quis de dictarum feriarum tempore percunctetur, dicimus. Ex veteri Hebræorum Kalendario, id ſciri nullo

modo

AB ORBE CONDITO ANNVS 4017.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 571.

Triumuiratus prorogatio in alterum quinquennium.

ANNO proximo, qui erat vrbis ſeptingenteſimus decimus ſeptimus, Agrip- 1
pa, & Gallo Coſ. trium viri R. P. C. Cæſar, Antonius, & Lepidus, cum quin-
q ie anni triumuiratus in quos ſe ipſi crearant; abijſſent; in alterum quinquennium
ſemet renunciarunt, vt ſcriptum reliquit. Dio lib. 49.

Herodis geſta poſt reditum ſuum ab Antonio in Iudæa.

Eodem anno, qui erat tertius ex quo Herodes Romæ rex declararus fuerat; hæc 2
quæ proximè retulimus, eidem iam ad propria redeũti, prope Daphnem Antiochiæ
ſuburbium, cum nunciata fuiſſent; iter vltra vires accelerare cœpit; & cum ad mon-
tem Libanum perueniſſet; aſſumptis in auxilium octingentis eius loci viris; cum ijs,
& Romanorum cohorte quam ducebat, ante lucem, Galilæam ingreſſus; hoſtes ſibi
occurrentes, prælio victos, in caſtellum vnde exierant, compulit; quod & primo ma-
ne oppugnare adortus eſt; & licet hiemis aſperitate exercitum in vicos proximos
recipere coactus ſit; non multo poſt tñ, ſuperueniente ab Antonio legione altera, qui
caſtellum tenebant, territi; illud deſeruerunt. Inde Ierichuntem Herodes propera- 1
uit, vt fratris necem vlciſceretur. Vbi de repentina cuiuſdam cænaculi in quo cœna-
uerat, ruina mirabiliter liberatus, mox cum Antigonianis pugnans, vulneratur: Sed
non multo poſt, quinque oppidis hoſtium captis atque incenſis, & bis mille incolarũ
interfectis; contra Papum ab Antigono in Samariam miſſum, profectus eſt; confluen-
tibus ad ſe multis ex Iudææ regionibus; Et collatis cum Papo ſignis, cum egregiè
vicit; ac nimia fratris vlciſcendi cupidine accenſus, plurimos quoque in vicum fu-
gientes, atque in domibus tectiſque latitantes, acriter inſecutus, interfecit. Quo
tempore, vſque adeo hoſtium fregit audaciam; vt niſi eum hiemis aſperitas prohi-
buiſſet, confeſtim Ieroſolymam petere, & finem bello imponere potuiſſet: iam enim
Antigonus de fuga deliberans, vrbem deſerere cogitabat. Eodem die Herodes dũ
ſe in quodam cubiculo lauare parat, aliud maximum, Dei prouidentia, vitæ diſcri-
men euaſit. Poſtridie verò caput Papi in vltionem Ioſephi fratris ab illo necati, al-
tero fratri ſuo Pheroræ tranſmiſit. Vbi autem hiemis rigor ceſſit, Ieroſolymam cũ
exercitu obſidere cœpit: Et dum aggeres eleuarentur, turreſque ædificarentur, reli-
ctis qui inſtarent operibus, ipſe in Samariam, ad nuptias cum Mariamne Alexandri
regis filia, quam ei Hircanus (vt ſub anno mundi 4013. num. 1. diximus) deſponſa-
uerat, celebrandas profectus eſt.

Herodes Ieroſolymam obſidere cœpit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4018.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 572.

Cæſar Sex. Pōpeium fugat.

ANNO proximo L. Gellio, & M. Cocceio Coſ. Cæſar duo bella ſuſcepit ac 1
feliciter confecit. Nam cum aduerſus Sex. Pompeium (qui denuo latrocinijs
mare infeſtabat, vrbemque fame opprimebat, nec pacem quam ab eodem Cæſare, &
Antonio acceperat præſtabat) naualibus certaminibus vario euentu pugnaſſet; ita
vt duarum eiuſdem Cæſaris claſſium, altera cui Agrippa præerat, vinceret; alteram
quam Cæſar duxerat, penè deleta, & expoſiti in terram milites ferè a Pompeio op-
preſſi eſſent. Victus deinde Pompeius in Siciliam profugit. Cæſar autem fugato Pō-
peio, collegarum triumuiratus alterum, M. Lepidum quem ex Africa in auxilium
contra Pompeium euocauerat, ſuperbientem viginti legionum fiducia, ſummaſque

M Lepidum, exercitu ac triumuiratu ſpoliat.

ſibi

ſibi partes terrore ac minis vindicantem, ſpoliauit exercitu, ſupplicemque, conceſſa vita, Circeijs in perpetuum relegauit. Et victo Lepido, cuius prouincia erat Africa, miſſo illuc T. Statilio Tauro, eius virtute, vtranque Africam ſine prælio obtinuit. Cæſari autem poſt bellum Siculum, Romæ magno omnium conſenſu, ſtatuæ, currus triumphalis, & vt ouans vrbem iniret, & laurea corona perpetuo vteretur, conceſſum eſt. Quæ omnia latius ex Dione, Appiano, Velleio, Suetonio, atque Oroſio peti poſſunt.

Eidem Cæſari honores decreti

2 Eodem anno, circiter ineunte; nimirum triginta tribus annis ante ortum Chriſti, oportet natum eſſe S. Iacobum, Alphæi (vt ſub anno mundi 4037. num. 5. dicemus, & ſub anno 4082. num. 7. probabitur) filium, qui poſtea communiter, Domini frater dictus eſt; & ab eodem Chriſto Domino inter duodecim Apoſtolos meruit connumerari. Nam ſi verum eſt, quod in Breuiario Romano, ſub die primo Maij, de eodem Sancto legimus; videlicet: Quod nonaginta ſex annos natus, cum triginta annos ſanctiſſimè Ieroſolymitanæ Eccleſiæ præfuiſſet; tandem grauiter, in capite, Fullonis fuſte, percuſſus, animam Deo reddidit, ſeptimo Neronis anno: Vtique conſequitur, ipſum per hæc circiter tempora natum eſſe: Ab hoc namque, ad ſeptimum Neronis annum (incluſiuè, vt aiunt) nonaginta ſex anni inueniuntur. Vnde inferri poteſt; quod tempore aſcenſionis Chriſti, ipſe iam ſexaginta ſex erat annorum; Vt propterea mirum non ſit, ſi tamquam ceteris Apoſtolis ſenior; & conſequenter ad peragrandum orbem minus aptus; accedente præſertim eximia eius, qua in Iudaiſmo fulgebat ſanctitatis opinione, Ieroſolymorum Epiſcopus, ab Apoſtolis electus, ordinatus, conſecratusque fuit. Ex his (ſi vera ſunt, vt credimus) conſequitur decipi S. Epiphanium Hæres. 78. in eo quod putauit; hunc Iacobum, fuiſſe illum adoleſcentem, qui quando Ieſus a Iudæis captus fuit, relicta ſindone, nudus aufugit, vt dicitur Marc. cap. 14. ver. 51.

S. Iacobus Alphæi naſcitur.

3 Eodem anno, non multo antea iam inchoato, Herodes, collectis alijs item militũ copijs, cum Soſio, qui magnam equitum, peditumque manum ducens aduenerat, Ieroſolymam redijt; & ambo pariter vrbis oppugnationi acriter inſtantes, ipſam tandem, ſeptem poſt menſes (quorum quattuor iam præceſſerant Soſij aduentum; alij verò ferè tres ſubſecuti ſunt, vt ex numero proximo dicendis conſtabit) vrbem tẽplumque expugnarunt; ingenti facta hominum cæde; & Antigono Machabææ ſtirpis poſtremo rege capto; moxque ad Antonium perducto. Herodes autem, deuictis hoſtibus, non minus negotij habuit, in compeſcendis alienigenarum auxilijs: ruebat enim multitudo ipſorum ad viſendum, non exteriora templi tantum; ſed & intima. Ipſe verò excurrens, & accurrens; hos precibus, illos minis, & nonnullos quoque armis reprimebat. Alios item in cædes ac rapinas plus iuſto bacchantes, prohibere conabatur: grauiter queſtus cum Soſio, quod ſic ſe Romani ſolitudinis regem facere velle viderentur. Cui dicenti: Militibus pro expugnationis labore, deprædationẽ merito debere permitti. Reſpondit: Se illis de ſuo cumulatè ſatisfacturum. Quod & poſtea omnino præſtitit, quemadmodum nos infra num. 15. dicemus. Quæ omnia fuſius tradit Ioſephus 14. Antiq. cap. penultimo, & lib. 1. de Bello cap. 13.

Herodes, & Soſius Ieroſolymam expugnant.

4 Itaque ſub finem anni quarti, Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ, M. Agrippa, & Canidio Gallo Coſ. cuius anni poſtrema pars, aliquantiſper concurrere cœperat, cum prima, anni regni Herodis quarti, ex quo à Romanis Iudææ rex fuerat declaratus; Herodes auxilio Soſij, Ieroſolymam cepit; eodemmet menſis die, quo ante annos viginti ſeptem, expugnata fuerat a Pompeio; nimirum menſe anni Hebræorum ſacri tertio, qui ex parte noſtro interdum reſpondet Maio, ferijs quibus ſollemne fieri ſolebat Ieiunium; & currente anno Iudæorum ſabbatico, qui fuit in ordine aliorum ducenteſimus quintus, vt etiam in tabulis notatum inuenies. Et hæc omnia hic breuiter tacta, latius proſequitur Ioſephus, 14. Antiq. cap. vltimo, & lib. 1. de Bello cap. 13. Ex quibus conſequitur, annum primum regni Herodis, a Ieroſolyma capta, ferè totum concurriſſe, cum anno primo Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſextæ; & cum anno vrbis ſeptingenteſimo decimo octauo; vt etiam videre eſt in tabulis. Verum quia ex Ioſepho diximus: ab Herode captam fuiſſe Ieroſolymam in menſe tertio, currentibus ferijs Ieiunij ſollemnis; ſi quis de dictarum feriarum tempore percunctetur, dicimus. Ex veteri Hebræorum Kalendario, id ſciri nullo

modo

modo poſſe, quandoquidem, tam in eo quod habetur apud Sigonium lib. 3. de Re-
pub. Hebræorum cap. 18. quàm in illo, quod nos emendatum ſub anno mun. 2545.
num. 27. poſuimus, nullus in toto menſe tertio, ieiunij dies notatus reperitur. At ve-
rò in recentiori, quod edidit Genebrardus cum ſuis Pſalmorum cõmentarijs, tres in
dicto menſe ieiunij dies notati inueniuntur, vnus die vigeſimo tertio, alter die vi-
geſimo quinto, ac tertius, die vigeſimo ſeptimo. Vnde ſi hæ ſunt Ieiuniorum feriæ,
a Ioſepho commemoratæ, oportet præfatam Ieroſolymæ expugnationem ac deprę-
dationem, ſub dicti menſis finem incidiſſe.

Ceterum, hoc tempore, in quo ſceptrum Iudææ, de Machabæorum familia (in 5
qua, non annos dumtaxat centum viginti ſex, vt putat Ioſephus in calce lib. 14. An-
tiq. ſed centum triginta tres, vt noſtris patet in tabulis, permanſerat) omnino ſu-
blatum fuit; & ad Herodem tranſlatum; putant fere omnes impletam eſſe famoſam

De Iacobi Prophetia.

illam Patriarchæ Iacobi Prophetiam, quæ habetur Geneſ. cap. 49. verſic. 10. in hæc
verba: Non auferretur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui
mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.] Siquidem, inquiunt, conſtat ſub iſto
Herode rege alienigena natum eſſe Chriſtum, qui fuit verus ille Meſſias olim ſemini
Abrahæ a Deo promiſſus, in quo benedicendæ erant omnes gentes. Verumtamen,
ſi hæc prophetia ad litteram editionis vulgatæ, quæ procuLdubio ceteris præferri
debet, accipienda eſt; magis oporteret prius natum eſſe Meſſiam; deinde ſubſecutã
eſſe Iudaici ſceptri tranſlationem de tribu Iuda: id namque videntur ipſa prophe-
tiæ verba futurum prænunciaſſe. Sed præter hoc argumentum; non etiam videtur
prædicta opinio admittenda; quoniam duo ſupponit, nempe Machabæos fuiſſe de
tribu Iuda; & Herodem nõ fuiſſe Iudæum, ſed alienigenam; quorum neutrum conce-
di debere putamus. Nam de Machabæis, certum eſt, eos fuiſſe de tribu Leui; que-

Quod Machabæi fuerint de tribu Leui.

madmodum patet 1. Machab. cap. 2. ver. 1. vbi diſertè traditur: quod Mathathias ip-
ſorum pater, fuit Sacerdos ex familia, & vice Ioarib: fuiſſe autem ipſum Ioarib de
filijs Aaron; apertè colligitur 1. Paralip. cap. 24. vbi deſcribitur illa Sacerdotum di-
ſtributio, quæ ſorte per ipſorum familias, Dauide iubente, facta fuit; quo ſinguli
poſſent, per ordinem, iuxta vices ſuas, in templo miniſtrare; & dicitur: quod prima
ſors exiuit in familiã ipſius Ioarib: Et infra cap. Machab. proxime citato verſic. 54.
idem Mathathias morti proximus, enumerans coram filijs ſuis aliquot exempla iu-
ſtorum, qui præceſſerant in Iſrael; nullum eorum appellat patrem, niſi Phinees. Ait
enim: Et Phinees pater noſter zelando zelum Dei &c. Quibus verbis, clare inſinuat
progeniem ſuam ab ipſo Phinees filio Eleazari filij Aaronis prodijſſe. Præterea
de Ionatha, & Simone filijs dicti Mathathiæ, quod fuerint vnus poſt alterum ſummi
Sacerdotes, manifeſtum eſt, de Ionatha 1. Machab. cap. 10. ver. 20. & cap. 12. ver. 6.
& cap. 14. ver. 30. De Simone autem 1. Machab. cap. 13. ver. 36. & 42. & ca. 14. ver.
17. 20. 23. 27. 41. & 47. Item de Ioanne filio præfati Simonis legimus 1. Machab.
cap. vlt. ver. 24. quod & ipſe factus eſt princeps Sacerdotum, poſt patrem ſuum; Et
ibidem fit mentio libri actorum ſacerdotij eius. De Alexandro quoque filio dicti
Ioannis, quod tamquam ſummus Sacerdos ſacra faceret in die Scenopegiæ, colligi-
tur ex Ioſepho 13. Antiq. cap. 21. Et ſimiliter de Hircano, & Ariſtobulo filijs eiuſ-
dem Alexandri, quod & ipſi pontificatum tenuerint, Idem Auctor aperte tradit; de
priori quidem lib. 14. Antiq. cap. 1. & lib. 15. cap. 9. & lib. 1. de Bello cap. 4. De alte-
ro autem 14. Antiq. cap. 11. Et in fine eiuſdem lib. de omnibus ſimul Machabæis
(quos ipſe Aſſamonæos vocat) verba faciens, ait: quod ipſorum domus illuſtris fuit,
& celebrata, propter continuatum in ea gente honorem ſacerdotij. Quare nullus
relinquitur dubitandi locus, quin Machabæi omnes fuerint de poſteritate Aaronis,
& conſequenter de tribu Leui, non autem Iuda: Implicat enim aliquem de tribu
Iuda, fuiſſe veteris legis ſacerdotem; dicente Apſtolo ad Hebr cap. 7. ver. 13. quod
de tribu Iuda nullus altari præſto fuit. Ex quibus patet decipi Genebrardum, qui
lib. 2. ſuæ Chronologiæ, vbi incipit agere de Machabæis; putat Machabæos de tribu
Iuda paternam traxiſſe originem, maternam verò de tribu Leui. Nec obſtat præ-
miſſis locus 1. Machab. cap. 5. ver. 63. ex quo Cardinalis Baronius in Apparatu ad
ſuos Annales, colligit Machabæos fuiſſe de tribu Iuda; quia, inquit, de ipſis ibidem
dicitur: Et viri Iuda magnificati ſunt valde, in conſpectu omnis Iſrael &c. Quando-
quidem,

quidem, verus ac legitimus verborum illorum ſenſus eſt; ac ſi diceretur: Et viri, qui ſequebantur Iudam Machabæum, ſeu qui erant cum eo, nimirum ipſe, & fratres eius, & milites eius, magnificati ſunt. quem ſenſum clarius indicauit editio lxx. Interpretum, quæ ſic habet: Et vir Iudas, & fratres eius magnificati ſunt &c.

6 Non item obſtat quod dicunt Lyranus, Abulenſis, & Carthuſianus, ſuper capit. Geneſ.49. & alij alibi, ponentes eoſdem Machabæos fuiſſe quidem de tribu Leui ex ſtirpe paterna, ex materna verò de tribu Iuda, quia neque ipſi id ſatis plenè probãt; neque ex ſacris libris conuinci vllo modo poteſt. Nam licet tribus Leuitica, quod poſſeſſiones non haberet in Iſrael, quæ per matrimonia, cum alijs tribubus confundi poſſent, liberè cum eiſdem contrahere connubia valeret; & licet aliquot poſſint exempla proferri Pontificum, ſeu Leuitarum, vt patet Exod.cap.6.ver23. de Aaron qui duxit vxorem Eliſabeth filiam Aminadab ſororem Nahaſon, quos fuiſſe de tribu Iuda, liquido conſtat Matthæi c.1.ver.4. ibi enim recenſentur in genealogia Saluatoris. Et de Ioſabeth filia Ioram regis Iuda, quæ fuit vxor Ioiada Pontificis, vt dicitur 2.Paralip.cap.22. ver.11. Et Iudicum cap.19.ver.1. vbi legimus: quod vir Leuites habitans in latere montis Ephraim, accepit vxorem de Bethleem Iuda: Non tamen ex his fit conſequens, quod omnes Leuitæ, vel Sacerdotes, ſeu Pontifices, ducerent vxores de tribu Iuda. Siquidem certum eſt, Zachariam patrem Io. Baptiſtæ, qui erat Sacerdos, habuiſſe vxorem de filiabus Aaron, vt patet Luc.cap.1. ver. 5. & probabilius videtur eos, vt plurimum propriæ tribus vxores ducere conſueuiſſe. Quare nullatenus conſtare poteſt, Machabæos ex matre tribus Iudæ fuiſſe genitos. Sed eſto, quod ita fuerit; non tamen ſequeretur eos verè fuiſſe de tribu Iuda; quia in diſtinguendis tribubus, ſemper attendebatur genus paternum, non autem maternum; vt propterea etiam S. Euangeliſtæ, genealogiam Chriſti, per Ioſeph potius quam per Mariam, deducere voluerint, licet ipſa vera mater, ille verò putatiuus Chriſti pater fuerit; & vterque ex vna eademque tribu eſſent. Huc accedit, quod in præcitata prophetia, ad illud. Non auferretur ſceptrum de Iuda non ocioſe additũ eſt: Et Dux de femore eius.] Nimirum ad inſinuandum, quod ibi non erat ſermo de regibus aliquo modo pertinentibus ad tribum Iuda; ſed de ijs, qui verè, ac re ipſa de femore, hoc eſt de ſemine eſſent Iudæ, ſeu de lumbis eius prodierint: Iſtæ enim, & eiuſmodi Hebraicè phraſes, in ſacro eloquio, paternas, nõ autem maternas generationes ſignificare ſolent. Per hoc item eluditur alia quorundam opinio, quam ex duobus præſertim ſcripturæ locis deducunt, videlicet, Numer.cap.1.ver.49. vbi præcipit Dominus Moyſi, ne numeret tribum Leui, neque ponat ſummam eorum cum filijs Iſrael, eo quod eſſent ſeparati in ſortem, & miniſterium Domini. Et Iudic. cap.17.ver.7. vbi ſic legimus: Fuit quoque alter adoleſcens de Bethleem Iuda, ex cognatione eius, eratque ipſe Leuites, & habitabat ibi.] Ex quibus, inquiunt, patet, quod ſinguli Leuitæ aſcribebantur illi tribui, in qua habitabant: Vnde quemadmodum dictus Leuites dicitur de cognatione Iudæ; quia habitabat in Bethleem Iudæ; ita Mathathias pater Machabæorum, & poſteri eius, dici poſſunt de cognatione Iudæ; quia habitabant primo in monte & ciuitate Modin, quæ & Meddin, poſita in tribu Iuda, vt patet Ioſu. cap.15.ver.62. deinde in Ieruſalem, quæ a temporibus Dauidis, pertinere cœperat ad tribum Iuda. Sed hoc, vt diximus non eſt propriè dici de femore, ſeu ſemine Iudæ.

Obiecta quadã tolluntur.

7 Quod verò attinet ad Herodem. Equidem non ignoro S. Epiphanium lib. 1. ſui Panarij cap.20. Cui titulus eſt. Contra Herodianos. tradere Herodis maiores fuiſſe Aſcalonitas; ipſum verò de Antipatro patre in Idumæa captiuo natum eſſe; ac propterea ab aliquibus appellari Aſcalonitam; ab alijs autem Idumæum: Quin etiam aſſerit dictum Antipatrum Herodis patrem non ſolum fuiſſe Aſcalonitam, ſed etiam ab altero Herode cuiuſdam Antipæ filio genitum, & ſimulacri Apollinis ædituum ac miniſtrum extitiſſe. Qui cum quadam die ab Idumæis captus fuiſſet, in Idumæa manens genuit Herodem, & ibidem aliquandiu ob patris paupertatem, cum Herode filio in eadem captiuitate permanſit, donec tandem ex ciuium collatione vterq; de illa ſeruitute liberatus, ad propria remeauit. Hæc autem, quæ neſcio vnde deſumpta fuerint, non parum ſanè differunt ab his quæ Ioſephus Iudæus & ipſo S. Epiphanio longe antiquior, 14. Antiq. cap. 2. de eiuſdem Herodis maioribus ſcripta reliquit.

Quod Herodes non fuerit alienigena.

quit. Vbi Antipatrum Herodis patrem, neque Aſcalonitam, neque templi Apollinis miniſtrum, neque Idumæorum captiuum vmquam fuiſſe tradit, ſed genere Idumæũ: & non de alio Herode paupere, ſed de Antipa admodum diuite, quippe qui (vt paulo poſt dicemus) totam Idumæam gubernauerat, natum. Et addit eundem Antipatrum, qui & eodem quoque quo pater nomine vocabatur Antipa, fuiſſe virum pecunioſum, & natura factioſum ac ſtrenuum. Scio item ipſum Herodem, ſiue Aſcalonita fuerit, ſiue Idumæus, communiter ab omnibus fere ſcriptoribus tamquam alienigenã cenſeri. Verumtamen (ſaluo ſemper ſaniori iudicio) potius dicendum puto ipſum re vera fuiſſe Iudæum. Nam licet facile crediderim Herodis patrem, & aliquot ex maioribus ſuis aliquandiu habitaſſe in Idumæa, quemadmodum ex Ioſepho, cui magis in hac parte credendum eſſe videtur, colligi poteſt, qui loco proxime adducto ait, Antipam Herodis auum olim ab Alexandro Iudæorum rege, & poſtea etiam ab eius vxore Alexandra regina, quæ ei in regnũ ſucceſſit, conſtitutum fuiſſe totius Idumææ ducem: non tamen inde ſequitur ipſos genere Idumæos extitiſſe. Nec quòd ipſi, aut aliqui ipſorum communiter fortaſſis Idumæi denominarentur, conuincit eos verè fuiſſe Idumæos. Nam multos legimus Actorum cap. 2. ver. 9. appellatos fuiſſe Parthos, Medos, & Aelamitas, & Cretes, & Arabes &c. quos tamen fuiſſe Iudæos, iam ibidem ver. 5. indicatum fuerat illis verbis: Erant autem in Ieruſalem Iudæi viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt &c. Sic olim Obededõ, dictus eſt Gethæus 2. Reg. cap. 6. ver. 10. Et Vrias, Hethæus cap. 11. ver. 4. & Areuma, Iebuſæus cap. 24. ver. 18. Sic deinde Simon ille qui portauit crucem poſt Ieſum, a SS. Euangeliſtis Matthæo, Marco, & Luca appellatur Cyrenenſis; & ſimiliter Lucius ille vnus ex Antiochenæ Eccleſiæ Doctoribus, Actorum cap. 13. ver. 1. & (quod magis mirandum videri poteſt) Apoſtolus Paulus, qui ad Rom. cap. 11. verſic. 1. & ad Philippen. cap. 3. ver. 5. Iſraelitam ſe, & de tribu Beniamin eſſe profitetur; nihilominus Actorum cap. 9. ver. 11. nuncupatur Tarſenſis, quia ipſe, & aliqui ex maioribus ſuis nati educatique fuerant in Tarſis Ciliciæ oppido admodum inſigni, quod olim fuerat illius prouinciæ caput. Quin etiam Actorum cap. 22. ver. 27. & 28. ipſemet ſe Romanum eſſe affirmat; quòd, vel (vt multis placet) patre ciuitate donato natus eſſet, vel (vt alij putant) tota Tarſus a Romanis tali iure nobilitata fuiſſet. Similiter & S. Barnabas Actorũ c. 4. ver. 26. & Leuites dicitur, & genere Cyprius. Vnde fit manifeſtũ, genus nõ ſemper pro ipſa generationis origine; ſed interdũ quoq; pro natiuitatis, vel educationis, vel diuturnæ habitationis loco, ſiue pro patria naturali, ſeu ex priuilegio acquiſita, vſurpari. Quare, nihil vetat, quin Antipater Herodis pater, dici potuerit Idumæus, quòd in Idumæa aliquãdiu habitauerit: Et Herodes dici Aſcalonita, quòd vel in Aſcalone educatus, vel forte etiam natus fuerit. Nam de Antipa Herodis auo ſcribit Ioſephus 14. Antiq. cap. 2. quod & Arabum, & Gazæorum, & Aſcalonitarum amicitias coluerat, multiſque eos ſibi conciliauerat muneribus. Quamobrem facile fieri potuit, vt Herodis parentes occaſione aliqua vrgente, in Aſcalone moram trahentes, ibi Herodem genuerint, vel illuc ipſum educandum tranſmiſerint; atque hanc forſitan eſſe cauſam, cur magis ipſe, quàm eius pater, aut fratres, Aſcalonitæ cognomentum contraxerit.

Porrò Herodem duxiſſe genus ſuum ſiue originem, non ab Idumæis, ſed a prima- 8
tibus Iudæorum qui de captiuitate Babylonica redierant, teſtatur (eodem referente Ioſepho vbi ſupra) Nicolaus Damaſcenus auctor grauiſſimus ac fide dignus, quippe qui fuit Ioſepho antiquior, & ipſiuſmet Herodis cõtemporaneus, & Philoſophus Platonicus, atque Hiſtoricus magni nominis, præſertim apud Auguſtum Cæſarem, cuius vitam ſcripſit, & inſuper hiſtoriam edidit vniuerſalem ſeptuaginta libris (qui tamen non extant) comprehenſam, vt videre eſt in catalogo Hiſtoriographorum Officinæ Textoris, & latius apud Volateranum lib. 17. ex Suida. Neque verò minus credendum eſt Damaſceno, quod Ioſephus ibidem dicat, illum id ſcripſiſſe in gratiam Herodis, quem fortuna ad regnum Iudæorum euexit. Cum potius exiſtimandum ſit, a Ioſepho Iudæo, ac etiam (vt ipſemet teſtatur lib. 1. contra Apionem aliquanto procul ab initio) Sacerdote, oppoſitum litteris fuiſſe conſignatum in gratiam Iudæorum, ac maxime Sacerdotum, quod cunctis Iudæis ipſe Herodes, ob innatam eius crudelitatem inuiſus, atque infenſus admodum fuerit, præcipue verò Sacer-

cer-

cerdotibus; quia non modo regnum ab eorum genere vi oblatum, ad ſe ſuosque trãſferri curauerat; verũ et omnem ſacerdotalis generis ſtirpem regiã quæ remanſerat, varijs modis ac prætextibus extinxerat. Nam ſi Herodes verè fuiſſet natione Idumæus, proculdubio attenta eius audacia, & effrenata animi ferocitate, & quòd a Romanis regnum obtinuiſſet, & vi cepiſſet Ieroſolymam, credendum eſt, quod nihil intentatum reliquiſſet, vt Iudæos ad ritum Gentis ſuæ traheret, ſicuti fecerat Io. Hircanus Iudæorum Dux, quando ſubegit Idumæos. Eoſdem enim, qui tum legi tantummodo circumciſionis Abrahamo olim datæ obligati erant, eo quod ipſi eſſent filij Eſau nepotis Abrahæ; non autem legi Moſaicæ, quæ ſolis poſteris Iacob data fuerat: nihilominus omnino in poſterum iudaizare coegit, vt tradit Ioſephus 13. Antiq. cap. 17. & nos ſub anno mundi 3926. num. 1. retulimus. Vnde quis dubitat Herodem ad vlciſcendum natura incitatiſſimum; quippe qui tot Iudæos in vltionẽ necati fratris, vt ſupra num. 1. dictum eſt, interſecerat; ſi verè Idumæus fuiſſet, Iudæis ſubiugatis, voluiſſe etiam Gentem ſuam vlciſci trahendo Iudæos ad cultum ritumque ipſius; vel ſaltem eoſdem Idumæos in priſtinæ religionis libertatem vindicare? Si enim (vt ſcribit Ioſephus 15. Antiq. cap. 11.) Coſtobarus, vnus de primatibus Idumæorum, Herodis gener factus, indignum exiſtimabat Idumæos ſeruire Iudæis, quorum religionem iam pridem Ioan. Hircano cogente acceperant, & propterea, per Cleopatram clam procurabat Idumæam in priſtinam religionem reſtituere; quid non egiſſet Herodes rex adeo potens, ſi genere fuiſſet Idumæus? præſertim cũ ſibi perſuadere potuiſſet id Romanis, a quibus regnum acceperat, tãquam a Iudaico ritu alienis, haud ingratum futurum, & ideo ab ipſis ad id præſtandum licentiam facile impetraturum. Et tamen ipſum tale quid moliri, vel ſaltem attentare vmquã voluiſſe, probari nullo modo poteſt. Quin potius conſtat eundem non modo ſe Iudæum eſſe multis documentis oſtendiſſe; verum etiam quandoque acerrimum Iudaicæ legis zelatorem. Nam quod poſtea more Iudaico ſemper vixerit, probat in primis illud Augusti Cæſaris dictum, quod refert Macrobius lib. 2. Saturnalium ca. 4. Cum enim audiſſet de filio Herodis, iuſſu patris occiſo: melius eſt, inquit, porcum Herodis eſſe, quàm filium. Clare inſinuans, Herodem Moſaicæ legis obſeruatorem extitiſſe; quippe qui porcos, & eiuſmodi animalia lege prohibita occidi non iuberet, aut permitteret. Quod verò etiam eiuſdem legis zelum idem Herodes nõ mediocrem aliquando oſtenderit; duo vel maxime præclara eius facta atteſtati poſſunt. Alterum eſt, quod quando Romanorum auxilio Ieroſolymam cepit, totis viribus conabatur arcere Gentiles, hoc eſt Romanorum milites ab ingreſſu templi interioris, acerbiorem (vt ſcribit Ioſephus 14. Antiq. cap. vlt. & lib. 1. de Bello ca. 13.) quàm ſi victus fuiſſet, exiſtimans ſibi fore victoriam, ſi quid eorum quæ videri fas nõ eſſet, culpa ſua, veniret in conſpectum profanæ multitudinis. Alterum eſt quod ipſe nullo ſuadente aut rogante, ſed proprio animi motu actus, templum Ieroſolymitanum multo quàm antea auguſtius extruere voluerit, quemadmodum narrat idem Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. & lib. 1. de Bello cap. 9. His adde, ſi placet, quod & Iudæis Ioniæ vrbes incolentibus, quibus indigenæ admodum moleſti erant; vt deinceps eoſdem proprijs viuere legibus ac ritibus, patriamque pietatem ac inſtituta colere ſinerent, ab Agrippa Romanorum duce impetrauit. Vide Ioſephum 16. Antiq. cap. 4. Sed neque probabile eſſet credere, quod Antipater Herodis pater, ſi non fuiſſet Iudæus, tantum poſſet apud Iudæos, vt ipſe eorum potentiores inducere quiuerit ad conſpirandum contra Ariſtobulum regem, & tandem obtinere, vt eo pulſo, reciperent pro rege Hircanum, quemadmodum refert Ioſephus 14. Antiq. cap. 2. Neque item credibile videretur, reges Iudæorum induci potuiſſe, vt vniuerſam crederent Idumæam viro tam potenti qualis erat Antipa Herodis auus, ſi ipſe fuiſſet genere Idumæus. Potuiſſent enim merito vereri, ne regionem illam, quæ alias ſe a Iudæorum ſubiectione ſubtraxerat, ſibi facile vſurparet. Non etiam probabile eſt, Hircanum ſummum Pontificem date auſum eſſe nepotem ſuam nomine Mariamnem vxorem Herodi nondum regi, ſi ipſe fuiſſet ſtirpis alienigenæ. Iure enim ac merito vereri potuiſſet debuiſſetque, ne hac de cauſa, Iudæorum optimates, alioquin etiam Herodi admodum infenſi, & violentum nimis audaxque eius ingenium valde ſuſpectum habentes, reclamarent, grauiterque ipſum Hircanum arguerent:

ſicut

ſicut aliàs eos feciſſe tradit Ioſephus 14. Antiq. cap.17. & lib.1.de Bell. cap.8. Aut ne pariter Phariſæi, vtpote ſeueriſſimi, regum præſertim ac Pontificum cenſores, populum concitarent aduerſus ipſum Hircanum, quod præter ius faſque, ſacerdotale regiumque ſemen cum viro alienigena copulare vellet: & tamen ob hanc rem, nihil ab vllo obiectum reclamatumue fuiſſe legimus. Signum ergo eſt, Herodem fuiſſe Iudæum. Huc accedit, quod ſi Herodes, qui poſtea per tot annos vniuerſo imperauit Iſraeli, fuiſſet de poſteris Eſau, ſequeretur tandem eueniſſe oppoſitum eius quod prædixerat Dominus Rebeccæ geminos, nempe Iacob, & Eſau in vtero habenti, Geneſ.cap.25.ver.23. vbi dicitur: Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidētur, populuſque populum ſuperabit, & maior ſeruiet minori.] Ad quē locum videtur alluſiſſe Iſaac, quando benedicens filijs ſuis, abſolute dixit ipſi Iacob: Eſto dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.] Geneſ. c.27. ver.29. Et ver.37. idem Iſaac reſpondit filio ſuo Eſau: Dominum tuum illum (videlicet Iacob) conſtitui, & omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui.] Et verſic. 40. eidem filio ſuo prænunciauit dicens: Fratri tuo ſeruies.] Quæ quidem omnia, non ad illos duos fratres dicta ſunt, tamquam in eorum perſonis, ſed in ipſorum poſteris adimplenda; quemadmodum nos ſub annis mundi 1666. num. 5. & 2319. num. 2. declarauimus. Vnde locis proxime citatis, per filios matris Iacob, & pariter per fratres ipſius Iacob, proculdubio ſignantur poſteri Eſau, qui inter filios Rebeccæ computandi erant, & quoquomodo dici poterant fratres Iacob, quemadmodum Abraham Geneſ.capit.13. verſic. 8. Loth filium fratris ſui, & reliquos de eius familia nomine fratrum appellauit dicens: Fratres enim ſumus. & cap. 31. Iacob, & ſocer eius Laban, & eorum cognati, non ſemel appellantur fratres. Nec refert quod cap. 27. Geneſ. citato, vbi dicitur: Et fratri tuo ſeruies.] protinus ſubiungatur: Tempuſque veniet cum excucias, & ſoluas iugum eius de ceruicibus tuis.] Quia aliud eſt excutere a ſe iugum: quod fecerunt Idumæi temporibus Ioram regis Iuda, quando ab eodem deficientes, conſtituerunt ſibi proprium regem, vt legimus 4. Reg. c.8. ver.20. & 2.Paralip.cap.21. ver.8. Aliud eſt, quod ipſi Idumæi, aut eorum aliquis vmquam dominati ſint Iſraelitis. Id namque memoratis prænunciationibus omnino aduerſari videretur; & nuſquam legimus tale quid accidiſſe, niſi ſuppoſita opinione quam modo improbamus; quod ſcilicet Herodes fuerit Idumæus. His adde neceſſarium videri, quod Herodis temporibus, plures Iudæorum palam faterentur ipſum eſſe Iudæum: illi ſaltem qui, quod eundem Herodem eſſe Chriſtum in lege ac Prophetis promiſſum publice profiterentur, communiter Herodiani (S.Epiphanio Hæreſ.20. & Tertulliano in lib.de præſcriptionibus num.299. teſtibus) dicebantur: quorum etiam in Euangelio SS.Matthæus cap.22.ver.16. & Marc. cap.3. ver. 6. & cap.12.ver.13. meminere. Nam ſi ijdem Herodiani non admiſiſſent Herodem eſſe Iudæum, facile confutari, & conuinci potuiſſent a Scribis & Phariſæis, qui pro axiomate irrefragabili, tamquam ex ſacris teſtimonijs deprompto habebant, quod Chriſtus eſſet filius Dauid; hoc eſt, proditurus eſſet de ſtirpe & progenie Dauidis, & conſequenter de tribu Iudas quemadmodum apertè colligi poteſt ex eorum reſponſione facta Chriſto, Matth.cap.22. ver.42. & Marc.cap. 12. ver.35. Denique ipſemet Ioſephus, parum ſibi conſtans, 20. Antiq. cap. 6. referens contentionem, & rixam quandam inter Iudæos, & Syros apud Cæſaræam, de iure ciuitatis exortam, dicit quod Iudæi potiore conditione volebant eſſe, quod vrbis eius cōditor Herodes rex, fuiſſet Iudæus genere: & id Syri non inficiebantur quidem, ſed alias pro ſe rationes, vt ibidem videre eſt, adducebant. Porrò ſi Iudæi tunc non veritate ducti, ſe ad fauorem propriæ cauſæ affirmaſſent Herodem genere Iudæum extitiſſe: certe Syri illis aduerſantes, qui ob locorum vicinitatem, de rei veritate ſatis edocti eſſe poterant, non tam facile illud admiſiſſent, ſed negaſſent dicentes: Herodem Cæſareæ conditorem, non fuiſſe Iudæum genere, & eſſe quidem Iudæorum, ſed pariter ipſorum qui Cæſaræam incolebant, regem. Si ergo, teſte Ioſepho, illud inter Iudæos, & Syros acriter inter ſe diſceptantes, cōuenerat, quod Herodes eſſet genere Iudæus; quis audeat hac de re amplius dubitare? Sed neq; etiam prætereundum eſt, ad nouę huius noſtræ opinionis confirmationem, quod prophetia illa Iacob, quę habetur Geneſ, cap.49. ver.9. de Iuda illis verbis: Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcen-

Loca Geneſ. exponuntur.

diſti;

diſti: requieſcens accubuiſti vt Leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?] tametſi ſpi
ritualiter de Chriſto accipienda eſt, qui humani generis regnum a diabolo per frau
dem occupatum, illo per crucem deuicto atque eiecto, recuperauit, ac in eo, hoc eſt
in Sancta Eccleſia veluti accubando reſidens, ipſum propria virtute protegit ac de-
fendit; factus dæmonibus cunctiſque eius hoſtibus formidabilis. Si tamen (vt credi-
bile eſt) hæc eadem prophetia, etiam temporaliter de aliquo puro homine Chriſti
typum gerente, ad litterā accipi poteſt; proculdubio Herodi longe conuenientius,
quam Dauidi videtur poſſe adaptari. Nam licet vterque propter inſignem fortitu-
dinem bellicam, conuenienter catulo leonis, & leoni potuerit comparari: Scimus
tamen Dauidem non vi occupaſſe regnum Hebræorum, ſed ab ipſis vltro delatum
ſuſcepiſſe. At contra Herodes, ſubactis in bello Iudæis, regnum ipſorum tamquam
victoriæ prædam ſurripuit. Vnde multo magis eidem quadrare videntur verba illa:
Ad prædam fili mi aſcendiſti.] Ipſe enim verè ad regnum loco prædæ occupatum
aſcendit. Et item illud quod ſequitur: Requieſcens accubuiſti vt Leo, & quaſi
leæna.] Quia maiori tenacitate ac cuſtodia quàm quiuis alius, ipſe regnum retinuit;
veluti leo, aut leæna formidabilis accumbens ſuper partam prædam: Quin potius
alijs, vel ſola dūtaxat eius ferocia timorem incutiens; Vt de ipſo ēt illud rite accipi
poſſit: Quis ſuſcitabit eum?] ideſt, Quis eum ſurgere faciet, aut audebit prouocare
ad prælium? Nemo autem auerſetur perhorreſcatque audiens, virum impium qua
lis Herodes fuiſſe perhibetur, potuiſſe aliquo modo Chriſti typum gerere: aut quod
eum Iacob vir ſanctiſſimus, filij vocabulo ſignare voluerit illis verbis: Ad prædam fili
mi aſcendiſti &c. Quia conſtat apud Hebræos (vt aliàs ſæpe diximus) minores a
maioribus filios; maiores verò a minoribus, patres conſueuiſſe appellari. Nam ſi
hac eadem de cauſa Luc. cap. 16. ver. 24. & 25. Abraham ab Epulone in inferno ia-
cente vocatur pater; & ipſe pariter Epulonem vocat filium. quid miraris quod etiā
Iacob tali vocabulo Herodem ſignificare non indignum duxerit? Et ſi Saul, licet
iniquus rex, tamen quatenus vnctus & mortuus, mortem noſtri mediatoris expreſ-
ſit, vt diſertè tradit S. Gregorius lib. 4. Moralium cap. 4. Quis non mirari deſinat,
ipſum quoque Herodem, quantumuis impium; in eo tamen quod fuit rex admodū
fortis, potuiſſe Chriſti fortitudinem aliquatenus adumbrare? Non enim in omni-
bus figura reſpondere debet figurato; alioquin non figura eſſet, ſed identitas. Et quis
neſciat quod neque Cyrus Perſarum rex, ſanctus fuit; & nihilominus, ab ipſo ſolu-
tum iri Babylonicam Iudæorum captiuitatem, multis antea ſæculis præuidit præ-
nunciauitque Iſaias cap. 45. Vbi etiam, vt haud obſcurè inſinuaret tali actione adū-
brandam fore generis humani liberationem a diabolica ſeruitute per Chriſtum fa-
ciendam, de eadem ibidem protinus vaticinans ait: Rorate cæli deſuper, & nubes
pluant Iuſtum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem &c. Denique illud item a
propoſita noſtra ſententia non diſſidet, quod memoratæ Iacobi Prophetiæ, loco Ge
neſ. adducto ſtatim ſubiungatur altera, quam ſupra num. 4. memorauimus, videli-
cet: Non auferetur ſceptrum de Iuda &c. fortaſſis ad inſinuandum, quod ſceptrum
de Iuda non eſſet auferendum; neque dux ille ſiue rex genere Iudæus, de quo paulo
ante prophetauerat, nimirum Herodes eſſet regno vitaque priuandus, niſi poſt na-
tum Meſſiam. Etenim ea quoque de cauſa magis amplectenda videtur noſtra hæc de
Herode ſententia, quod ſcilicet non Idumæus aut Aſcalonita fuerit; ſed Iudæus;
quia hoc poſito, longe commodior, facilior, ac planior erit litteralis expoſitio eiuſ-
dem Prophetiæ: Non auferetur ſceptrum de Iuda &c. Quæ alioqui multis implexa
difficultatibus adhuc reperitur apud Eccleſiaſticos Auctores, quemadmodum nos
ſub anno mundi 4051. num. 34. & ſequentibus, fuſius oſtendemus.

Sed quid obſecro dicemus ad communem, quæ oppoſitum tenet, omnium penè
9 Scriptorum opinionem? Aut quomodo poterimus rapidiſſimum SS. Patrum, aliorū- *Reſpondetur oppoſita Scriptorum opinioni.*
que Eccleſiaſticorum veterum recentiorumque Doctorum torrentem ſuſtinere atq;
reprimere, qui ſua copia atque impetu hactenus omnes in contrariam traxiſſe vide-
tur ſententiam? Duplex nobis occurrit reſponſio. Altera eſt, nihil prohibere quo
minus dicere poſſimus: Auctores qui Herodem vel ſimpliciter Idumæum aut Aſca-
lonitam, vel genere Idumæum, ſeu Aſcalonitam appellant, eſſe intelligendos eo mo-

do quo S. Lucas Actorum cap.4.ver.26. vocat S.Barnabam genere Cyprium, ideſt,
non quia ipſe haud eſſet verè Iudæus: ſed quia maiores eius, vel etiam ipſemet ali-
quandiu habitaſſet in Cypro. De his verò Auctoribus qui Herodem re vera non
fuiſſe Iudæum, ſed alienigenam quouis modo indicant, aut aperte tradunt; dicere
poſſumus, neminem SS. Patrum, quod ipſe ſciam, eiuſmodi difficultatē ex propoſi-
to diſcutiendam ſuſcepiſſe, vtpote qui grauioribus ſtudijs eſſent intenti; ſed vnum
poſt alterum ſimpliciter pronunciaſſe, Herodem fuiſſe alienigenam, hoc eſt Idumæū;
ſine vlla veritatis diſcuſſione, fidem adhibentes Ioſepho, hoc idem aſſerenti. Altera
eſt, veriſſimam eſſe illam Vincentij Lyrinenſis Auctoris grauiſſimi ſententiam, quā
in libro, ante annos circiter mille, ab eodem contra Hæreſes conſcripto, nobis reli-
quit fere initio capitis 39. Vbi de Patrum conſenſione ſequenda agens, ait: Quæ
tamen antiqua Sanctorum Patrum conſenſio, non in omnibus diuinæ legis quæſtiū-
culis, ſed ſolum certè præcipuè in fidei regula, magno nobis ſtudio, & inueſtiganda
eſt, & ſequenda. Sic ille. Et hanc eandem ſententiam, tamquam communiter recep-
tam, pro ſe, in caſu ſimili, adducit quoque Pererius lib. 3. commentariorum ſuorū
in Geneſ. quæſt. 4. de Paradiſo. Quis autem non videt, hanc de Herodis genere
quæſtionem, ad fidei regulam non pertinere? Nam ſi (vt probat Melchior Canus
locorum Theologicorum lib. 11. ad argumentum 12.) non fidei aut religionis quæ-
ſtio eſt; num quadringenteſimus octogeſimus ille annorum numerus, qui in vulgatis
codicibus 3.Reg.cap.6.ver.1. reperitur, ſit recipiendus, tamquam ab Auctore libri
verè ita traditus; an verò potius ſit reijciendus, tamquam librariorum vitio corrup-
tè adiectus. Neque item quæſtio fidei eſt, vtrum Enoch, & Elias, verè in Paradiſo
terreſtri ſint, an alibi; ſed ſalua fide poteſt in contrarias partes diſputari, quemad-
modum aſſerit S. Auguſtinus lib.2. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Celeſtinū
cap.23. quamuis communiter credantur eſſe in dicto Paradiſo. Et præterea quæſtio
illa famoſa de aquis quæ Geneſ.cap.1. ver.6. & 7. ſuper firmamentum, & in Pſalm.
148. ver.4. ſuper cælos eſſe dicuntur; quantumuis plurimi Doctores teneant, quod re
vera ſint ſuper orbes cælorum: nihilominus, ſine fidei Catholicæ præiudicio, poſſunt
etiam ritè accipi de his, quæ in media regione aeris gignuntur, & in pluuiam coa-
ctæ cadunt, & inebriant terram, & germinare eam faciunt, ſicuti tradunt S. Auguſti-
nus lib.2. in Geneſ. ad litteram cap.4. & B. Thom. 1. par. ſum. quæſt.68. ar.2. Si, in-
quam, memoratæ quæſtiones, quæ ex ipſiſmet ſacræ ſcripturæ verbis trahi viden-
tur, ad fidem non pertinent; quanto minus hæc de Herodis origine, cuius nulla pror-
ſus in ſacris libris fit mentio? Quamobrem, ſi in his quæ ad fidem non ſpectant,
non eſt nouum aut inuſitatum, neque vlla lege prohibitum, a veteri, & communi Do-
ctorum ſententia recedere, vbi contraria opinio probabilior videtur, & rationi
ac ſacræ ſcripturæ magis conſentanea; neminem mihi iure indignari poſſe pu-
to, quod poſthabita communi Patrum ſententia, probauerim Herodem fuiſſe Iu-
dæum.

Non hoc tempore tranſlatū fuiſſe ſceptrum Iudaicum ad alienigenam.

Igitur, vt ad caput redeat aliquanto longior hæc digreſſio noſtra, ſi quemadmodū 10
iam oſtenſum eſt, Machabæi fuerunt de tribu Leui, non autem Iudæ; & Herodes, nō
Idumæus fuit nec alienigena, ſed Iudæus; procuLdubio conſequitur non hoc tempo-
re tranſlatum fuiſſe ſceptrum Iudaicum a ſemine ſeu poſteris Iudæ, ad virum alieni-
genam; & propterea vulgatam illam Iacobi prophetiam: Non auferretur ſceptrum
de Iuda, & Dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt.] non potuiſſe
hoc anno impleri; præſertim cum euidens ſit, quod tunc nondum Meſſias aduenerat,
quando regnum Iudæorum a Machabæis, ad Herodem tranſiuit. Quando autem hæc
prophetia impleri cœperit, ac demum omnino impleta fuerit, nos ſub anno mundi
4051. num.37. vſque ad 42. continenter dicemus.

Herodes dimiſſis Romanis, ad regni regimen conuertitur.

Eodem anno, qui pro maiori parte concurrit cum primo Olympiadis centeſimæ 11
octogeſimæ ſextæ, & erat annus regni Herodis a Ieroſolyma capta, ſeu ab adepta re-
gni poſſeſſione, primus; ipſe Herodes, poſt Romanos milites liberaliter, & pro meri-
to, Ducesque eorum, atque ipſum inprimis Soſium, regia largitate donatos, ac di-
miſſos; ita vt omnes bene numati diſcederent; ad regimen ciuitatis regnique con-
uerſus, ſuarum partium ſtudioſos honorificè tractabat promouebatque; Antigonia-
nos

nos verò, paulatim quotidianis abſumebat ſupplitijs; ita vt eiuſdē factionis primates quinque & quadraginta fuerint interfecti; & eorundem cadauera, ad aliorum terrorem, in ipſa ciuitate aliquandiu inſepulta relinquerentur. Cum autem audiſſet, quod Antonius volebat Antigonum, a Soſio ad ſe perductum, ſeruare ad triũphum; veritus ne ſi Romam ille duceretur, ſecum de iure regni, ſaltem pro filijs ſuis inſontibus, apud Senatum contenderet; magnam vim auri atque argenti, partim ex regia ſupellectili inuenta congeſtam, partim a diuitibus ablatam, & collectam, partim etiam ex occiſorum facultatibus coactam, Antonio ac familiaribus eius diſtribuendam miſit; obtinuitque ab eo, vt Antigonum de medio tolleret; & ad fautores eius in Iudæa magis terrendos, atque in officio continendos, eundem ſecuri percuteret. Quo facto, tum demum Herodes metu liberatus, atque ad ſtabiliendum principatum ſuum omni ex parte intentus, Hircanum, qui fuerat Rex & Pontifex, quique adhuc captiuus apud Parthos tenebatur, miſſis ad eos legatis ac muneribus, in patriam reduci curauit; ſimulans iure affinitatis atque amicitiæ id feciſſe; re vera autem, vt eum in poteſtatem ſuam redigeret; vel etiam, vt aliquando poſſet illum quoque, ſi opus eſſet, de medio tollere; quemadmodum poſtea fecit. Ioſephus 15. Antiq. cap. 1. & 2. & lib. 1. de Bello cap. 13.

Antigonum ab Antonio ſecuri percuti curat.

Hircanum in patriam reducit.

12 Eadem de cauſa ſummum Sacerdotium (quod hactenus ex quo Machabæi Iudęis præeſſe cœperant, apud ipſos manſerat, ita vt quot annis ſinguli ſucceſſiuè præfuerunt Iſraeli, totidem ſummum quoque Sacerdotium tenuerint; & toto tempore quo regnauit Alexandra, præfatus Hircanus eius filius natu maior, Pontifex fuerit.) nũc Herodes, a Machabæis ablatum, cuidam Ananelo Sacerdoti è Babylonia accito, & de Iudæis olim vltra Euphraten traductis nato, deditne tanta dignitas in quemquã illuſtrium virorum perueniret, qui ſibi poſſet aliquo modo obſiſtere. Quæ res, domeſticæ ſeditionis occaſionem præbuit. Nam Alexandra Hircani filia, & Mariãnæ coniugis Herodis mater, iniquiſſimè ferens illum honorem non fuiſſe traditum Ariſtobulo filio ſuo, decimum ſextum annum tunc agenti; ſcripſit Cleopatræ, ac per ipſam, alijſque modis, clam procurabat obtinere filio ſuo Pontificatum ab Antonio: quibus, omnibus cum Herodes prudenter admodum occurriſſet, decreuit tandem promiſitque, vxore præſertim Mariamne aſſiduis precibus inſtante, Alexandram ſocrum voti compotem facere; & Ariſtobulo adoleſcenti pontificatum dare; atque ita tum viſus eſt domeſticæ diſcordiæ attuliſſe remedium. Ioſephus 15. Antiq. cap. 2.

Summum Sacerdotium dat Ananelo.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4019.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 573.

1 ANNO poſtero, nimirum L. Cornificio L.F. & Sex. Pompeio Sex. F. Coſ. Sex. Pompeius magni filius, a Cæſare in bello ciuili Siculo victus ac fugatus in Siciliam; cum è Meſſana Corcyram, atque inde Cephalleniam nullo perſequente veniſſet; & mox in Aſiam ad Antonium ſe contuliſſet, audiſſetque eum in Leſbo male aduerſus Medos rem geſſiſſe; ratus ſe illius imperium facile ad ſe tranſlaturum; dum bellum parat, per M. Titium Antonij legatum captus, iuſſu eiuſdem hoc anno interfectus fuit, vt videre eſt apud Dionem, Velleium, & Appianum.

Sex. Pompeius Magni F. in Aſia occiditur.

2 Eodem anno, vt infra oſtendemus, Herodes, quemadmodum promiſerat, pontificatum abrogauit Ananelo adhuc viuenti, deditque illum Ariſtobulo adoleſcenti, decimum ſeptimum ætatis annum agenti, vt exprimit Ioſephus 1. de Bello non procul ab initio capitis 17. Verum non multo poſt, ſuſpicatus Alexandram ſocrum ſuam, ne in poſterum quidem, ſi daretur occaſio nouandarum rerum, quieturam; iuſſit eam ſe intra regiam continere, & nihil pro poteſtate agere, conſtitutis qui eam obſeruarent aſſiduè. Quod illa indigniſſimè ferens, clam miſit ad Cleopatram litteras, quibus præſentem rerum ſuarum ſtatum deplorabat, ac precabatur, vt aliquã

Herodes dat Pontificatum Ariſtobulo.

Alexandram ſocrum in regia detinet.

ei opem afferret. Illa iuſſit eam, vnà cum filio, clam ad ſe in Aegyptum confugere:
quod dum illa implere parat, delata regi, & in ipſamet fuga depreheñſa, ad Herodē
retrahitur; qui ne maioris odij anſam præberet Cleopatræ, ſimulata magnanimita-
te, volebat per clementiam videri indulgentior; ſtatuit tamen modis omnibus ado-

Statuit Ariſtobulum callide de medio tollere.

leſcentem tollere; ſed interpoſita mora, quo magis laterent inſidiæ. Ioſephus vbi ſu
pra. Diximus hoc anno regni Herodis ſecundo, datum fuiſſe pontificatum Ariſtobu
lo, agenti annum ætatis decimum ſeptimum; quia ſi idem Ariſtobulus, anno regni
Herodis primo, agebat annum vitæ decimum ſextum, vt ſub præcedenti anno mun-
di num. 2. ex Ioſepho dictum eſt; proculdubio oportet quod anno ſecundo regni
Herodis ageret annum decimum ſeptimum, & anno tertio, ageret annum decimum
octauum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4020.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 574.

ANNO inſequenti, qui erat regni Herodis tertius, pontificatus verò Ariſto- 1
buli primus, ætatis autem decimusoctauus, Herodes audiens populum in fe-
ſto Scenopegiæ fauſtis quibuſdam acclamationibus oſtendiſſe vniuerſalem eius af-
fectum, & beneuolentiam erga Ariſtobulum Pontificē ſacra facientem; inſano quo-
dam liuore permotus, feſtinauit, quod de adoleſcente decreuerat, perficere. Itaq;
poſt feſtum, quadam die conuiuio ab Alexandra exceptus, poſt epulas, & quoſdam

Ariſtobulum Pontificem callidè in aquis præfocari curat.

ludos, rex adoleſcente ad piſcinas magnas, quæ ibi circa aulam erant, frigoris me-
ridiano tempore captandi gratia, comiter perducto; ſpectabant ſimul quoſdam è
focijs, & famulis natantes: mox, rege prouocante, cum ſe quoque adoleſcens cum
illis immiſcuiſſet; ab amicis, quibus rex hoc negotium crediderat, quaſi per luſum
& petulantiam, inter natandum depreſſus eſt, donec aqua præſocatus interijt. Qui
caſus vbi vulgatus eſt, totam mœrore affecit ciuitatem, & luctu inconſolabili mulie-
res eidem coniunctas; maximè verò omnium Alexandram eius matrem; quam etſi
dolus non fefellit; perpeti tamen, metu maioris mali, tunc neceſſe habuit. diſſimu-
lanter ergo rem tulit, nullam ſuſpicionem præſeferens. Herodes autem, vt alienus
videretur ab hoc crimine, luctum fingebat, & lacrymas, & mœſtitiam veræ ſimilli-
mam; & vt mulieribus aliquod afferret ſolatium, nihil reliquit, quod ad magnificē-
tiſſimum funeris apparatum deſiderari poſſet. Ioſephus 15. Antiq. capitulo 3. Qui
ibidem addit: quod Pontificatus ad Ananelum redijt. Sed quanto tempore eum
poſtea Ananelus tenuerit, incompertum habemus: nam etſi ex eodem Ioſepho 15.
Antiq. cap. 12. colligitur, pontificatum deinde tranſiſſe ad Ieſum Phabetis filium:
quandò tamen id acciderit; & an per obitum Ananeli; vel per abrogationem a Rege
factam; & num inter Ananelum, & prædictum Ieſum, alius interceſſerit, ignoramus.
Cæterum Ariſtobuli interitum, paulo aliter narrat idem Ioſephus 1. de Bello cap.
17. non longe ab initio.

Quæ verò ab hoc tempore, vſque ad Actiacam pugnam, nempe trium circiter aut 2
quattuor annorum interuallo, in Iudæa acciderint, hic accuratius tradere, non vide

De ijs quæ hinc ad Actiacam pugnam acta fuerint.

tur neceſſarium: Quandoquidem pauca dumtaxat, eaque non magni momenti ſcri-
pta reliquit Ioſephus 15. Antiq. cap. 4. 5. & 6. quæ quamuis inſtituto noſtro non
multum deſeruire videntur; nihilominus ad aliqualem hiſtoriæ continuationem,
eadem hic breuiter tetigiſſe contenti erimus: licet autem ea Ioſephus per tempora
explicitè non digeſſerit: videntur tamen ſic poſſe diſtingui, vt

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4021.

SEXTÆ MVNDI AETATIS
ANNVS 575.

1 ANNO regni ſui quarto, Herodes ab Alexandra ſocru ſua per litteras ad Cleopatram delatus, & per ipſam Antonio de nece Ariſtobuli accuſatus, & ab eodẽ Antonio ad dicendam coram ſe cauſam euocatus, præſto fuit; ipſumque Antonium muneribus, & colloquijs admodum prudentibus, placauit; ac deinde domum reuerſus, turbatam familiam inuenit; & Ioſephum Salomæ ſororis ſuæ maritum, a propria vxore falſo conſuetudinis cum Mariamne accuſatum, interemit; & Alexandram, vt malorum cauſam, in vincula coniecit, & ipſam Mariamnem vxorem zelotipiæ ſtimulis agitatus, penè occidit.

Herodes ad cauſam de Ariſtobuli nece coram Antonio dicendam vocatur.

Ioſephum cognatum interficit, & Alexandram ſocrum in vinculis conijcit.

2 Eodem anno Cleopatra, alieni apetens, cum amoribus ſuis Antonium propè dementaſſet, vniuerſam turbabat Syriam; incitando Antonium aduerſus omnes ferè illius regionis Dinaſtas; & contra ipſum quoque Herodem, vt Dinaſtias, ac regna, ab ijs accepta, ei daret; & tandem multas Syriæ vrbes, & Iudææ partem ab eo obtinuit. Et mox Antonium, ad bellum contra Armenos proficiſcentem, vſque ad Euphraten proſecuta; in reditu, Iudæam inuiſens, ab Herode excepta eſt; conceſſamq; ſibi Arabiæ partem, & reditus agri Ierichuntini, qui balſamum, omnium vnguentorum pretioſiſſimum, ſolus fert, eidem Herodi locauit, cuius negotij occaſione, contracta maiore cum rege familiaritate, concubitum quoque eius appetere non erubuit; ſiue id libidinis æſtu concita; ſiue etiam, vt per hoc ſtruendis ei inſidijs occaſionem quæreret: At verò ille non ſolum tale quid renuit; verum etiam de ea occidenda, clam amicos conſuluit; a quibus diſuaſus; eandem mox Aegyptum verſus deduxit.

Cleopatra turbat Syria Dinaſtas.

Ab Herode excipitur.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4022.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 576.

1 ANNO regni Herodis, vt arbitror quarto, Antonius, deuicto Arthabaze Tygranis Armeniæ regis filio; ipſum cum alijs vinctum; & quicquid pretioſum de ſuo regno ceperat, in Ægyptum Cleopatræ munus miſit. Cui Herodes, cum redderet Cleopatræ annua tributa regionum, quas dono ab Antonio acceptas, ei locauerat; nec ipſe poſſet a rege Arabum ea exigere, bellum Arabibus inferre decreuit. Hæc omnia latius deſcripta videri poterunt apud Ioſephum locis citatis; quorum aliqua etiam breuiter repetit lib. 1. de Bello, ſub finem capitis 13.

Antonius Armeniæ regem victum Cleopatræ munus mittit.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4023.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 577.

1 ANNO vrbis ſeptingenteſimo vigeſimo tertio, qui erat Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſeptimæ annus ſecundus, & regni Herodis non ſeptimus, vt

 putat

Bellū paratur inter Octauianum Cæſarem, & Antonium.

putat Ioſephus; ſed ſextus cum quo ſaltem pro maiori parte concurrit iſte annus, vt
patet in tabulis; cum inimicitiæ graues, biennio ante inter Cæſarem, & Antonium
exortæ eſſent, ob cauſas, quas ex Dione refert Sigonius in ſuo Faſtorum commenta-
rio, ſub anno vrbis ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo; & anno proximo eædē inimici-
tiæ, eo vſque tandem exarſiſſent, vt ipſi Antonio Populus Romanus, Cæſare procu-
rante, bellum non verbo (ne qui cum eo erant ciues alienarentur) ſed verbo quidem
Cleopatræ, quod mulier Ægyptia Romanum Imperium affectaret, re vera autem ip
ſi Antonio indictum eſſet: Cumque ingentes copiæ vtrinque terra marique compa-
rarentur; Herodes quoque magno apparatu expediuit Antonio auxilia, paratus etiā
ipſe cum illo exire. Sed Antonius, qui alijs abundabat copijs, cum audiſſet de Ara- 1
bis erga Herodem perfidia, maluit vt Herodes cum exercitu, quem iam parauerat,
bellum inferret regi Arabum: id enim magis placebat Cleopatræ, quæ in rem ſuam
fore exiſtimabat, ſi finitimi reges, mutuis inter ſe attererētur cladibus. Igitur Anto-

Herodes bellū gerit cum Arabibus.

nij iuſſu, reuerſus Herodes, domi continuit exercitum, cum quo mox inuaſit Arabiā.
Et primo quidem, ad Diſpolim, poſt acerrimum cum hoſte conflictum, tulit victo-
riam. Deinde ad Cana, in Cœleſyria, iterum cum Arabibus congrediens, eoſdem
fugauit. Sed dum ſe tunc quoque victorem putat; ecce ex improuiſo inuaſus ab
Athenio (qui in ea regione Dux erat Cleopatræ, & ipſius Herodis inimicus) & hinc
ab ipſo, illinc ab Arabibus, qui viſa Athenij inuaſione, reaſumptis animis, ad pugnā
reuerſi ſunt, oppugnatus, tandem amiſſo exercitu, victus fugatusque fuit; atq; adeo
fractus, vt deinceps, nō niſi repentinis quibuſdam excurſionibus ac latrocinijs, inſe-
ſtare poſſet Arabiam. Qua tam grandi clade accepta; & inſuper non multo poſt vali-
do admodum ſuperueniente terræmotu, qui per vniuerſam Iudææ regionem, ma-
gnam iacturam fecit pecudum hominumque; valde deiecti erant animo Iudæi; nec
amplius pugnare cum Arabibus audebant ſed graui tandem Herodis cohortatione
excitati; & denuo contra Arabas a rege ducti, eoſdem aliquot prælijs victos; ad ſe
ſe demum in Herodis clientelam dedendos compulerunt. Ioſephus vbi ſupra.

Cæſar, victo ad Actium Antonio Romanum Imperium ſolus obtinet.

Eodem anno, vt paulo poſt probabitur, videlicet iiij. nonas Septembris, ad Actiū 2
Epiri promontorium, commiſſa eſt famoſa illa naualis pugna; in qua Cæſar, victo
fugatoque in Alexandriam Antonio, totius Romani Imperij dominium ſolus obti-
nuit. Et ab hoc tempore numerandi ſunt illi quadraginta quattuor imperij eius
anni, quos memorant Eutropius Hiſtoriæ Romanæ lib. 7. Tacitus lib. 1. Suetonius
in vita Octauiani cap. 8. & alij. Nam antea, nimirum a primo conſulatu vſque nunc,
imperauerat annis fere duodecim; prius cum Antonio, & Lepido, poſtea verò cum
Antonio tantum. Quod autem hoc anno pugna hæc facta fuerit, nempe Auguſto iij:
& Meſſala Coruino Coſ. probat ex Dione Onuphrius lib. 2. commentariorum in
Faſtis, ſub hoc eodem vrbis anno; & confirmari poteſt ex Ioſepho, qui 15. Antiqu.
ca. 6. dicit: eandem pugnam incidiſſe Olympiade centeſima octogeſima ſeptima;
conſtat autem annum ſecundum huius Olympiadis concurrere cum prædicto vrbis
anno, vt patet in tabulis. Concordat etiam cum his quæ tradit Ptolemæus lib. 3. Al-
mageſti cap. 8. Videlicet; quod a morte Alexandri magni ad Imperium Auguſti, nu-
merantur anni ducenti nonaginta quattuor, quod pariter apparet in tabulis. Igitur

Monarchia Romanorum initia.

Cæſar Octauianus, qui poſtea & Auguſtus, tam grandi parta victoria, tunc propriè
dedit initium Monarchiæ Romanorum, quæ in ordine principalium mundi regno-
rum, quarta fuit; & omnino extinxit regnum Græcorum, quemadmodum nos etiam
ſub anno mundi 3723. num. 4. probauimus. Nam licet non niſi anno inſequenti,
mortui ſint Antonius, & Cleopatra Ægypti regina, ipſaque Ægyptus in prouinciā
redacta fuerit: Attamen victis ad Actium Antonio, & Cleopatra, vſque adeo creuit
Cæſaris potentia, continuo ad eum concurrentibus, & procumbentibus populis ac
regibus, vt omnes facile intelligerent, neminem ei amplius poſſe reſiſtere; quippe

Quot annis ſteterit regnum Græcorum.

qui iam ex tunc eſſet orbis Dominus. Stetit ergo regnū Græcorum ab initio Monar-
chiæ Alexandri magni; ſeu, quod idem eſt, a ceſſatione regni Perſarum (vt ſub an-
no mundi 3724. num. 2. diximus) annis fere trecentis: nam regnum illud Græcorum
hoc eſt Seleucidarum, cuius Epochen ſequuntur libri Machabæorum, cœpit duode
eim annis poſt obitum Alexandri magni, & multo ante Actiacam pugnam deſijt,
vt ſub anno mundi 3970. num. 1. oſtendimus, & videre eſt in tabulis.

Ceterum

3 Ceterum parta victoria Cæſar, cum Antonium, & Cleopatram in Aegyptum profugientes, alijs proſequendos mandaſſet; & ipſe ab Actio Samum inſulam in hiberna ſe recepiſſet, turbatus nūtijs de ſeditione militum, præmia, & miſſionem poſcētium, quos ex omni numero confecta victoria, Brunduſium præmiſerat; repetijt Italiam; tempeſtate in traiectu bis conflictatus; primo inter promuntoria Peloponæſi, atque Aetoliæ; rurſus circa montes Ceraunios; vtrobique parte liburnicarum demerſa, ſimulque eius in qua vehebatur, ſuſis armamentis, & gubernaculo deſracto. nec amplius quam ſeptem & viginti dies, donec deſideria milium ordinarentur, Brunduſij commoratus, Aſiæ Syriæque circuitu, Aegyptum petit. Suetonius in Octauio Auguſto cap. 17.

Cæſar Italiam mox Aegyptū petit.

4 Interea Herodes, de bello Arabico Ieroſolymam rediens, victorijs elatus, dum ſe res ſuas bene ſtabiliſſe putat; de repente eaſdem, hoc eſt regnum ſuum, ſeque met in ſummo diſcrimine poſitum videt; audita nimirum tam grandi apud Actium Antonij clade, Cæſariſque victoria. Tuuc enim non ipſe Rex ſolus; ſed nec vllus alius credebat impunè ei ceſſuram tantam, quam cum Antonio habuerat, amicitiam. Nihilominus, vt erat animo admodum generoſo, primum quidem noluit amicum in tanto infortunio deſerere; ſed ſi non auxilio tunc, ſaltem conſilio, eoque optimo, de ſe optime meritum iuuare conatus eſt; nimirum commoſtrando quonam vnico modo poſſet rebus ſuis bene conſulere; videlicet ſi Cleopatram, illius belli cauſam, e medio tolleret: hoc enim pacto poſſe illum vel a Cæſare facilius pacem imperrare; vel a ciuibus Romanis adiuuari; id ſi egiſſet, ſe ipſum quoque, pecuniaſque ſuas, & exercitum, & omnia quæ haberet, eidem ad bellum contra Cæſarem gerendum fore parata. Verumtamen, vt vidit Antonium conſilia ſua aſpernari; connertit ſe ad proſpiciendum ſibi, rebuſque ſuis; & relicto Antonio, cœpit contra eius gladiatores, apud Monarchas, auxilia Vintidio, ſiue Capidio mittere in fauorem Cæſaris, vt vel ſic eius gratiam captare inciperet. Mox ad ipſum Cæſarem properare decreuit. Sed prius Hircanum, qui ſolis de Aſſamonæorum genere ſuperſtes erat, arreptis quibuſdam occaſionibus, quas refert Ioſephus locis infra citandis, interfecit; veritus ne forte ad ipſum, ob generis nobilitatem, Iudææ regnum denuo deueniret. Deinde fratri ſuo Phærorǣ, regni cura demandata, ac matre ſimul cum ſorore in Maſada, & Mariamne verò vxore cum Alexandra eius matre, in Alexandrio Caſtello collocatis; reque ſamiliari compoſita; Ipſe Rhodum tranſmiſit, vt illic Cæſari occurreret. Ad quem vbi peruenit, poſito diademate, liberè faſſus eſt, ac generoſè expoſuit, quanta pro Antonio de ſe optime merito, feciſſet: promiſitque tantumdem, & amplius pro ipſo Cæſare ſe facturum, ſi eum recipere, & inter ſuos cooptare; ac de eius fidelitate, & gratitudine, periculū facere non recuſaret. Cui Cæſar, reſtituto diademate, humaniſſimè reſpondit; hortatuſque eſt eum, vt non minus deinceps ſuam, quā hactenus Antonij, amicitiam coleret. Qua reſponſione accepta Herodes, præter ſuam omniumque expectationem in regno confirmatus; per Syriam ad Aegyptum euntem Cæſarem cum exercitu, & redeuntem, omnibus regiæ liberalitatis, ac magnificentiæ officijs, eſt proſecutus. Nam non ſolum ipſi Cæſari, & amicis, omnique exercitui eius, in ditione ſua, omnibus regni ſui diuitijs, hoſpitalitatem luculentiſſimè exibuit; ſed etiam per ſqualida, & inaquoſa loca, ad Peluſium proficiſcentibus, ac inde redeuntibus, diligentiſſimè proſpiciens, nihil deeſſe paſſus eſt; non vinum, non aquam, nec quicquam aliud quod ibi deſiderari poſſet: Et præterea Cæſarem octingentis talentis donauit. Quibus omnibus non modo egregiam munificentiæ opinionem; verum etiam ſinceræ arctæque admodum fidelitatis atque amicitiæ erga ipſum Cæſarem, cunctoſque Cæſarianos, ſibi comparauit. Ioſephus 15. Antiq. cap. 9. & 10. & lib. 1. de Bello cap. 15.

Herodes audita Antonij clade ad Cæſarem ſe confert & in eius gratiam recipitur.

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 4024.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 578.

ANNO poſtero (vt colligi poteſt ex Panuinio,& Sigonio in ſuis Faſtorum cõmentarijs) qui erat annus vrbis ſeptingenteſimus vigeſimus quartus; credimus geſta eſſe, quæ ſcribunt Strabo lib.17. & Suetonius Tranquillus in Octauiano Augusto. ponam hic propria vtriuſque verba. Strabo vbi ſupra de Nicopoli agens, quã ab Alexandria diſtare ait ſtadijs triginta, ita ſcribit. Hunc locum Cæſar Auguſtus ornauit, quod hic; prælio eos ſuperauit, qui cum Antonio contra ipſum exierant; & primo aditu vrbem cepit; Antoninm verò coegit, vt ipſe ſibi manum inferret. Cleopatram viuam in poteſtatem ſuam redegit: Quæ paulo poſt, & ipſa, in cuſtodia clã admotæ aſpidis morſu; aut, vt alij tradunt, illito veneno, ſe interfecit. Ad hunc modum Lagidarum Imperium euerſum eſt, quod per multos annos durauerat. hactenus Strabo. Suetonius verò, de Cæſare verba faciens, ſic ait: Obſeſſa Alexandria, quò Antonius cum Cleopatra confugerat, breui potitus eſt; Et Antonium quidem ſeras pacis conditiones tentantem, ad mortem adegit; viditque mortuum. Cleopatræ, quam ſeruatam triumpho magnopere cupiebat, etiam pſyllos admouit, qui venenum ac virus exugerent, quod perijſſe morſu aſpidis putabatur. Ambobus cõmunem ſepukuræ honorem tribuit; ac tumulum ab ipſis inchoatum, perfici iuſſit. Antonium iuuenem, de duobus Fuluia genitis, maiorem, ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas, & irritas preces confugerat, abreptum, interemit. Item Cæſarionem, quem ex Iulio Cæſare patre, Cleopatra concepiſſe prædicabat, retractum e fuga, ſupplicio affecit. Reliquos Antonij Reginæque communes liberos, non ſecus ac neceſſitudine iunctos ſibi, & conſeruauit, & mox, pro conditione vtriuſque, ſuſtinuit, ac fouit. hæc Suetonius. Erant autem Pſylli, quorum citatus Auctor meminit, quoddam genus hominum, quod ſerpentium morſibus mederi profitebatur, non ſecus, immò, vt arbitror, multo felicius, quàm noſtri temporis circulatores; qui ſe de S. Pauli ſtirpe, falſo credi volunt: & vim terræ illius, quam è Melita inſula deferunt, plus iuſto, quæſtus gratia, extollunt; quemadmodum latè oſtendit Andreas Matthiolus ſuper Dioſcoridis lib. 6. cap. 40. Sanè præfati Pſylli (vt ait Plutarchus in Catone Vticenſi, non valde procul a fine) ore trahentes venenum, & ipſos ſerpentes cantibus mitigantes, ab ijſdem ictos curabant. Sed & illud, quod de dictis Pſyllis tradit Plinius lib.7.cap.2. nempe, eorundem corporibus, ingenitum fuiſſe virus quoddam exiciale ſerpentibus, quo vel ipſo odore, ſopiuntur; mirabile profectò eſt, non tamen incredibile; præſertim ſi verum eſt, quod Matthiolus vbi ſupra ait, reperiri quoſdam, quibus quædam è cælo facultas tributa eſt, vt a ſerpentibus non mordeantur: & teſtatur ſe nouiſſe plures, qui ſimpliciter, nulloque artificio, aut verbis, aſpides, & viperas quotidie capiebant; nec vnquam ab ijs icti fuere; quamuis illæ ab ipſis modo pedibus calcatæ, modo manibus compreſſæ fuerint, ac diutius in nudo eorum ſinu geſtatæ; & hos putant verè ex illorum familia eſſe, qui eiuſmodi gratiam, S. Pauli meritis, olim ſibi, & poſteris ſuis conſecutos ferunt. Ecce quanta, & quàm varia ſunt ſummi Dei dona, gratuito hominibus collata. Sed redeamus ad inſtitutum.

Cæſar Antonium, & Cleopatram adegit ad mortem.

De Pſyllis.

Interea Herodes, cum primum a Cæſare dimiſſus in regnum reuerſus eſt, perturbatam familiam inuenit; inſenſaſque ſibi Mariamnem vxorem, & Alexandram ſocrum, ratas ſe in illo caſtello non ſecuritatis cauſa; ſed quaſi in carcere fuiſſe incluſas; Quin & inſuper Mariamne nihil moleſtius ferebat, quam quod ne, ſi maritum etiam mori contingeret, ſpes relinqueretur ipſam fore ſuperſtitem; nec vnquam excidebant animo mandata aliàs data Ioſepho; ac proinde, quemadmodum ante reditum viri, vota faciebat, ne vnquam ille ſaluus reuerteretur; ita vbi præter ſpem magna ornatus fortuna redijt; illa iniquiſſimo animo tulit; cogitans vitam ſibi cum

Herodes de Aegypto rediens turbatam familiam inuenit.

eo

eo fore intolerabilem; & vt erat ingenuis minimeque fucatis moribus, ad blandas illius appellationes ingemiſcebat; & narrante illo proſperos eius ſucceſſus, contriſtari magis quam gaudere videbatur. Quamobrem in magnam rex animi perturbationem incidit, nimirum inter amorem, & odium ambigens. Quod vt obſeruarunt ſoror eius, & mater; opportuniſſimum tempus nactæ, aſſiduis in eam calumnijs, concitare regem non ceſſabant, accendentes eius odium, & zelotypiam; quas ille nec reijciebat, nec libebat credere, & ſæuire in dilectam coniugem: peius tamen in dies erga eam afficiebatur; ac fortaſſe iam ſæuius aliquid in ipſam ſtatuiſſet, ni commodum nuntiatum eſſet, extinctis Antonio, & Cleopatra, Cæſarem Aegypto potiri: tunc enim ſtatim, familia ſic vt erat relicta, ad eum gratulabundus properanit, & cum eo congreſſus, ac iam liberius agens, amicitia fretus, magnis ab eo beneficijs ornatus eſt: Quandoquidem non ſolum ceteros Herodis honores Cæſar auxit: Verum etiam regno eius, partem finium addidit, quam Cleopatra dempſerat; & plures inſuper alias ciuitates Iudææ finitimas. Ad hæc quadringentos Gallos, quos Cleopatra ſtipatores habuerat, eidem donauit. ac deinde etiam poſt multa tempora, alias Iudææ proximas regiones eidem attribuit. Quando autem Cæſar, Aegypto in prouinciæ formam redacta, atque Cornelio Gallo eidem præfecto, in Aſiã per Syriam venit; Herodes eum vſque ad Antiochiam deduxit: Et inde domum reuerſus, inuenit Mariamnem vxorem non minus quam antea, ſibi ſuiſque valde moroſam, & auerſantem; ita vt improbius etiam illudere obnoxij mariti patientiæ interdum non vereretur; & poſthabita regiæ potentiæ ratione, non raro contumelioſius eum tractaret, atque apertè tam ſorori eius, quam matri exprobraret generis humilitatem. Quæ cauſa fuit implacabiliſ, inter eaſdem mulieres, odij, nec non calumniarum, quoties illis daretur occaſio; eæque diſcenſiones ac ſuſpiciones, paulatim creſcentes perdurarunt per annum integrum, poſt Herodis a Cæſare reditum. Hæc omnia multo latius tradita inuenies apud Ioſephum 15. Antiq. cap. 11. & lib. 1. de Bello cap. 15.

Gratulabũdus redit ad Cæſarem a quo beneficijs ornatur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4025.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 579.

1 ANNO poſtero, qui erat vrbis ſeptingenteſimus vigeſimus quintus, Cæſar de Bello Alexandrino rediens, curules triumphos tres egit; Dalmaticum, Actiacum, & Alexandrinum; continuo triduo omnes, vt ait Suetonius in Auguſto, cap. 22. videlicet, primo die de Dalmatis, Pannonijs, Iapigibus, & alijs populis, quos partim ipſemet, partim per ſuos Duces (quorum victoriæ ad Imperatorem, cuius auſpitijs partæ erant, referri ſolebant) ſubegerat. Altera die, non de Antonio, ciuibusque Romanis, qui eius partes ſequebantur, ſed de Cleopatra ad Actium ſuperata. Tertio demum die, de Aegypto capta atq; in prouinciam redacta. Plura de hiſce triumphis, ex Suetonio, Macrobio, Dione, & alijs, refert Sigonius in Faſtis, ſub anno vrbis ſeptingenteſimo vigeſimo quarto.

Cæſar curules triumphos tres egit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4026.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 580.

1 ANNO regni Herodis, à Ieroſolyma capta nono circiter inchoante, quemadmodum ex his quæ ſub anno mundi 4024. num. 2. ex Ioſepho diximus, conſe-

Herodes Mariamnem vxorem interimit.

qui

qui videtur; nimirum anno integro jam elapſo poſt eius a Cæſare reditum de Antiochia in Iudæam, Herodes Mariamnem vxorem ſuam, cuius nimiam moroſitatem, & a ſe alienationem, hactenus diſſimulanter, patienterque pertulerat; tandem ab ipſius Herodis ſorore, falsò accuſatam, repentino incitatus furore, ſimulque aduocato ſtatim amicorum conſilio, damnari, ac demum interfici curauit. Suſceperat autem ex ea rex (vt ſcribit Ioſephus 1. de Bello cap. 17. circa capitis initia) quinque liberos; duas feminas, & tres mares, quorum minimus Romæ ſtudijs incumbens poſtea mortuus eſt; duo autem maiores a patre necati ſunt, vt infra ſuo loco dicemus. Verum vxore perempta, illico regem necis illius tantopere pænituit, vt penè ad inſaniã perduci videretur; & nullis ab eo excogitatis oblectamentis, alijſue diſtractionibus, poſſet ab animo mœrorem, & coniugis ardenter admodum dilectæ recordationem, amouere. Superueniente autem peſtilentia, quæ & eius amicorum, & plebis magnam partem abſumpſit; Ipſe prætextu venationis, in ſolitudinem ſe recepit; Vbi pariter ob vxoris peremptæ recordationem, iugiter ſe ſe excrucians, intra paucos dies, morbum vſque adeo grauem contraxit; vt vel minimum, a vitæ deſperatione abfuerit. Et nihilominus dum ſic apud Samariam, quæ poſtea (vt ſub anno mundi 4033. num. 3. dicemus.) Sebaſten dicta eſt, decumberet, Alexandram vxoris necatæ matrem, quod Ieroſolymitanas arces in ſuam poteſtatem redigere tentaſſet, delatam; ſine mora iuſſit interfici.

Alexandram ſocrum necat.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4027.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 581.

Pantheon in vrbe extruitur.

ANNO vrbis ſeptingenteſimo vigeſimo ſeptimo, Cæſare VII. & M. Vipſano 1
Agrippa III. Coſ. Idem Agrippa ædificauit Romæ templum omnibus dijs auguſtiſſimum, quod ipſe Pantheon nominauit, & adhuc extat; atque inter antiquas eiuſdem vrbis fabricas admodum celebratur. Eiuſdem ſtructuræ tempus, & Auctorem, planè indicat inſcriptio ibidem in templi porticu appoſita, quæ ſic habet. M. AGRIPPA L. F. TERT. COS. FECIT. Poſterioribus verò temporibus, Bonifacius Papa huius nominis iiij. eodem templo in honorem Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum Martyrum dedicato, inſtituit in eo agi Romæ quotannis ipſorum feſtiuitatem. Sed poſtea Gregorius iiij. decreuit, eandem feſtiuitatem, quæ varijs modis iam in aliis Eccleſiis celebrabatur, deinceps in honorem omnium Sanctorum ſollemniter ab vniuerſa Eccleſia perpetuo obſeruari; vt in Martyrologio Romano legimus Kal. Nouembris.

Iani templum Romæ iij. clauditur.

Eodem vrbis anno, Cæſar, cum iam per biennium, ex quo tres illos nobiliſſimos 2
triumphos, quos ſub anno mundi 4025. num. 1. memorauimus, egerat; totum ferè terrarum orbem pacaſſe videretur; templum Iani, tertio poſt vrbem conditam, clauſit. Et conſilium de Imperio deponendo, ac Repub. reſtituenda, habuit; Suadente præſertim Agrippa; Sed Mecenate diſſuadente, eius ſententiam, tãquam ſibi, ſuiſq; tutiorem, ac Reipub. etiam magis conducibilem, ſecutus; animum exinde ad Imperium, quod minus legitimum videbatur, lege firmandum, conuertit. Itaque

Cæſar Romæ cenſum egit.

Eodem anno, nimirum a primo eius conſulatu decimo ſexto, vt ait Euſebius in 3
Chronicis, Cæſar cenſum egit, ratus eum ad Rempub. ordinandã fore aptiſſimum: in quo, vt idem Euſebius tradit, inuenta ſunt ciuium Romanorum quadraginta duo centena, & ſexaginta quattuor millia. Erat autem cenſum agere, non ſolum ſingulos ciues, & ſingulorum vxores, liberos, libertos, ſeruóſque nominatim, eorundemque ætates, per oẽs vrbis regiones, recenſere; verum etiam ſingulorum facultates æſtimare; vt quiſque ſecundum rerum ſuarum æſtimationem tributa penderet; Et propterea tunc cenſeri dicebãtur; quando bonorum ſuorum cenſum, hoc eſt valorẽ, ſeu reditus, apud cenſores, prædicta de cauſa, profitebantur. Sed & mores quoque cen-

cenſeri ſolebant, hoc eſt reformari; vnde Plutar. in Æmil. Cenſura, inquit, Senatores è Senatu remouere poteſt, equitibus equos adimere, ex plebeijs ærarios facere, notare infamia, cenſum agere, luſtrum condere.

4 Itaque Cæſar hunc agens cenſum, ſe principem Senatus legit; & more maiorum, luſtrum quoque condidit, quod fuit in ordine aliorum qui præceſſerant, ſeptuageſimum ſecundum; & alia inſuper egit, quæ paulo poſt dicemus. Erat verò Luſtrum condere, nihil aliud, quam finito cenſu, populum in campo Martio congregatum, poſt quoddam ſacrificij genus ex ſue, oue, tauroque circumductis, ac poſtea immolatis, luſtrare. Quod cum olim a Seruio Tullio rege Romanorum penultimo, & dicti cenſus, Luſtrique primo inſtitutore, ordinatum eſſet, vt quinto quoque anno incipiente poſtea fieret; propterea Luſtrum deinceps pro quinquennali interuallo ſumi cœpit. Et quoniam ex faſtis conſtat, Luſtrum, vel ob bella, ciuiles ve diſcordias, aut alia impedimenta ſæpius ad ſeptem, aut decem, pluresve annos fuiſſe protractum; iccirco non mirum eſt, ſi hoc primum Luſtrum a Cæſare conditum, dicitur fuiſſe ſeptuageſimum ſecundum, habita ſcilicet præcedentium ratione; cum alioqui debuiſſet excedere centeſimum vigeſimum; ſi antea ſemper ſtatutis temporibus cōditus fuiſſet.

Luſtrum conditu.

5 Prætetea Cæſar, ne quis Senator, ſe inſciente, extra Italiam eſſet, edixit; atque omnes ſe ciuium litteras ad Antonium ſcriptas, cremaſſe palam profeſſus eſt; ne quis Senator, ex ijs qui Antonij partes ſecuti fuerant, quaſi ſibi propterea ſuſpectus, noui aliquid in Repub. moliretur. In hoc quoque ſuo conſulatu, Agrippæ Collegæ, ex antiquo more, prout ſors cecidit, faſces dedit; Militem donis, Populum muneribus, & Ludis, atque annona delinitum; Senatores pecunias cunctos otij dulcedine (vt ait Cornelius Tacitus initio ſuorum Annalium) pellexit; ærarium publicum priuata pecunia ſuſtentauit; nomina eorum qui ærario debebant, publicis incenſis tabulis, deleuit. Cumque multa bellis, & ſeditionibus ciuilibus, & maximè Lepido atque Antonio dominantibus, contra ius, & leges conſtituta eſſent; ea omnia vno edicto ſuſtulit; terminumque illarum legum, conſulatum ſuum ſextum ſtatuit.

Alia Cæſaris acta, quibus cunctorum animos pellexit.

6 His atque eiuſmodi actis, cum maximam ſibi apud omnes ciues gratiam comparaſſet; aliam quoque animi ſui magnitudinem voluit oſtendere; vt ea re coleretur magis; & volentibus ciuibus, Imperium ſtabiliret. Paratis igitur ex Senatoribus ijs, quorum ſibi maximè ſpectata, & nota fides erat, in pleno Senatu oratione ad tempus accommodata, ſe Imperio abdicare; idque Senatui, & populo tradere pronunciauit. Quibus auditis Senatores; alij, quod fidem eius verbis non adhiberent; alij quod grauiora damna ex ſtatu populari extimeſcerent, alij quod eius animi offenſionem; ſi aliter facerent, vererentur; precibus petentes, coegerunt, vt Imperium ipſe vnus retineret; ac S. C. ſatellitibus, & cuſtodibus ſuis ſtipendium duplicarunt, vt diligentius vita eius cuſtodiretur. Cum autem hoc modo de Senatus populique voluntate, opes Imperij ſtabiliſſet, vt ipſæ popularis videretur, totius Imperij curā ſibi depopoſcit. prouinciarum adminiſtrationem, cum Senatu & populo communicauit; non omnium, ſed earum tantum quæ pacatiores erant, aut imbelles, & militum præſidijs non indigebant; reliquas verò ſibi retinuit, quæ militaribus copijs inſtructæ erant, & validiſſimis legionibus munitæ; tamquam eas quoque pacaturus; & pacatas Senatui populoque redditurus: re vera autem, vt omne exercituum robur in poteſtate ſua haberet. Et nihilominus, vt de ſe omnem Monarchiæ ſuſpicionem arceret, poteſtatem Reipub. conſtituendæ, & aliarum rerum quæ ſibi conceſſæ fuerant, in decennium tantummodo ſumpſit; hoc enim temporis ſpatio, ſe Rempub. conſtituturum affirmauit; addens, ſe, ſi citius res compoſuiſſet, citius etiam Imperium redditurum. Verumtamen decennio tranſacto, tum in quinquennium, ac deinde in alterum quinquennium, poſt in decennium, poſtremo in tertium etiam decennium, & petijt, & impetrauit: ita vt ſucceſſione decenniorum, perpetuo deinceps per annos quadraginta, non amplius per vim, ſed legitime, Senatu ſcilicet populoque annuente, Imperium adminiſtrauerit. Quo factum eſt, vt reliqui Imperatores, quamquam non in certum tempus; ſed in omnem vitam deſignarentur; tamen decimo quoque anno, feſtos agerent dies, quaſi tum Imperium renouarent.

Cæſar Imperio ſe abdicare ſimulat.

7 Ceterum Cæſari, tum alij honores multi habiti ſunt; tum maxime quando Imperio

Honores Cæſari habiti.

rio

rio abdicauit: nimirum vt laurus ante regiam eius; & ſuper eam corona quercea ſtatuerctur; tamquam ei, qui & hoſtes viciſſet, & ciues conſeruaſſet. Vt regia eius, palatium vocaretur, quod in palatio habitaret, & prætorium haberet. Vt Auguſtus nominaretur. Nam cum eum vellent ſingulari aliquo nomine ornare; atque alij alia afferrent; Cæſar inprimis ſe Romulum dici cupiebat; ne verò eo forte nomine, in regni ſuſpicionem incideret, Auguſtum ſe dici paſſus eſt. quaſi qui maior eſſet homine: omnia enim quæ maximo honore digna, & ſacra ſunt; Auguſta dicuntur. Itaque (vt ait Cenſorinus a Sigonio in faſtis relatus) ante diem xvj. Kal. Febr. Iulius Cæſar D. F. Imperator Auguſtus, ſententia Munatij Planci, a Senatu, ceteriſque ciuibus dictus eſt; ſe ſeptimum, & M. Vipſanio Agrippa Coſ.

Cæſar non nomine, ſed re Monarcha.

8 Hunc igitur in modum cum & Senatus, & populi poteſtas ad Auguſtum recidiſſet; & cuncta ad eius arbitrium ac præſcriptum fierent; vt non ex Imperio, ſed ex legibus hæc facere videretur: abſtinuit quidem a titulis, quos graues populo Romano eſſe intelligebat; nec voluit vocari Rex nec Dictator; quod horum alterum primi Bruti, alterum Antonij conſulum lege iam ſublata fuiſſent: De cetero omnia alia nomina, quæ in libera ciuitate florebant; puta Conſulis, proconſulis, Cenſoris, Tribuni Pontificis, & ſi quæ erant eiuſmodi alia; vel ſibi aſciuit; vel eorum auctoritatem Imperatoris nomine expleuit. Atque ita Auguſto regiam poteſtatem, regij nominis odio exempto, ſibi retinente, certiſſimæ Monarchiæ initia ducta ſunt; & Romanorum Reſpub. a populo ad vnum tranſlata eſt. Hæc & eiuſmodi alia ex Dione, alijſque probatis Auctoribus collecta inuenies apud Panuinium, & Sigonium in Faſtis.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4028.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 582.

Herodes intimos quoque amicos necat.

1 ANNO, vt arbitror, inſequente, Herodes morbi vi tandem vix ſuperata, ita efferatus animo factus eſt, vt quauis ex cauſa fieret ad ſæuiendum promptiſſimus. Quamobrem, ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtinuit, vt late tradit Ioſephus 15. Antiq. cap. 11.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4029.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 583.

Babæ filios interficit.

1 ANNO regni ſui duodecimo ferè expleto, vt ex paulo poſt dicendis fiet clarū, Herodes, miſſis ad loca latebrarum militibus, interfecit filios Babæ, & eos qui cum illis latitabant, Salomæ ſororis regis indicio compertos. Erant autem iſti, antequam capta eſſet ab Herode Ieruſalem, viri pollentes opibus, & auctoritate in populo, & fidi Antigono, quos Coſtobarus maritus dictæ Salomæ, & ab Herode deſtinatus ad cuſtodiendos captæ vrbis exitus, ne quis aduerſæ factionis elaberetur, ſubtractos, clam in ſuis agris habuerat; & per duodecim annos, incolumes ab Herode ſeruauerat; ſciens magnam eſſe ipſorum apud vulgus auctoritatem; & cogitans illos, quandocunque aliqua contingeret mutatio ſtatus rerum, magnum momentum ſuis conatibus afferre poſſe: inuidiabat enim Coſtobarus Idumæorum dominationi. Verumtamen orto deinde inter coniuges diſſidio, Salome libellum repudij marito miſit; & ad Herodem fratrem ſe conferens, eidem viri conſilia patefecit; qui confeſtim ipſum Coſtobarum, & omnes eius complices interficiendos curauit. Itaque ſublatis

om-

omnibus qui erant de cognatione Hircani,& alijs item quorum in populo dignitas excellebat; Herodes, cum iam pro arbitratu ſuo poſſet quicquid vellet agere, nemine ſibi amplius reſiſtente; cœpit a patrijs inſtitutis diſcedere; & ad peregrina ſtudia ſe conuertere; Et primo quidem

AB ORBE CONDITO ANNVS 4030.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 584.

1 ANNO regni ſui decimo tertio (vt num. 2. infra ex Ioſepho patebit) Herodes extruere cœpit ſumptuoſo opere, Ieroſolymis theatrum,& deinde in campo amphitheatrum, vt in eis athletica certamina in honorē Cæſaris quinto quoque anno inchoato, ad ſimilitudinem Olympiadum olim in Græcia inſtitutarum, populis exhiberet; Quæ poſtmodū ſtatutis temporibus, magnis propoſitis præmijs exerceri voluit. Puto autem ipſum, hoc anno circiter inchoante, dictas fabricas extruere cœpiſſe, ac deinde non niſi anno regni ſui decimo ſexto, expletis fabricis, dicta certamina eſſe inchoata, quemadmodum ex dicendis ſub anno mundi 4033. num. 1. colligi poterit. Quæ autem hic compendioſe retulimus, latius habentur apud Ioſephum 15. Antiq. cap. 11.

Ad peregrina ſtudia conuertitur.

2 Eodem regni Herodis anno (vt notat Ioſephus in principio capitis proximè citandi) decimo tertio, ſubintellige a Ieroſolyma capta, maximæ calamitates in Iudæa ingruerunt; nimirum diuturna ſiccitas; quam inſecuta eſt grandis ſterilitas; ac deinde morbi graues; & denique etiam non leuis peſtilentia: Quæ quia ex alimentorum defectu potiſſimum exacerbari videbatur; ſtrenuè huic occurrit Herodes; conflatis vaſis aureis atque argenteis, & quicquid aliud ſupellectilis aureæ atque argenteæ in regia inuentum eſt, diſtracto; pecuniam ex his confectam in Ægyptum miſit, vnde aduectum frumentum, ægentibus ad victum,& item ad ſementem diſtribuit. Adueniente verò hieme, pauperibus indumenta quoque prouidit, quibus ſe a frigoris aſperitate tutari poſſent. Neque ſolum ſuos, ſed finitimos etiam Syrorum populos, eadem inopia laborantes, quantum potuit, adiuuit. Quibus rebus,& inſenſos ſibi hominum animos, beneuolos reddidit, & a cunctis eximiam prouidentiæ beneficentiæque laudem retulit. Eodem etiam tempore auxilia miſit Cæſari quingentos ſculectos è ſuo Satellitio, quos Aelius Gallus dixit in expeditionem Arabicam, eorumque ſæpe forti opera vſus eſt. Ioſephus 15. Antiq. cap. 12.

Calamitatibus in Iudæa aduenientibus occurrit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4031.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 585.

1 ANNO, vt arbitror, proximo, rebus in priſtinam felicitatem reſtitutis, Herodes regiam in ſuperiore vrbis parte ædificauit, extructis in ea ædibus ampliſſimis, auro marmoribusque luculenter exornatis, quibus pro dignitate, nomina indidit, vt vna diceretur Cæſaris, altera Agrippæ: fortaſſis quod iam ex tunc audiſſet eundem Agrippam a Cæſare hoc anno, qui erat vrbis ſeptingenteſimus trigeſimus primus, vt patet in tabulis, tam Syriæ quam toti orienti fuiſſe præfectum, quemadmodum ſcribit Dio lib. 53.

Regiam ædificat in ſuperiore vrbis parte.

2 Per idem quoque tempus Herodes permotus fama cuiuſdam puellæ, cuius forma Ieroſolymis admodum celebrabatur tamquam omnium eius ætatis pulcherrimæ; vt primum eam vidit, ſtatim eius amore captus eſt. Erat autem filia cuiuſdam Sacerdotis nomine Simonis filij Boethi Alexandrini. Itaque noluit rex vti potentia, ne

Mariam... filiam pulch... duc.

tyrannicè agere videretur; ſed maluit eam ducere vxorem: Verumtamen, vt honeſtius cum dicto Simone affinitatem contraheret; prius Ieſu filio Phabetis Pontificatum abrogat; & ſucceſſorem ei dat Simonem; mox nuptias cum eius filia contrahit; cui nomen erat Mariamne, vt colligitur ex Ioſepho 1. de Bello cap. 19. in fine. Quibus peractis, ſexaginta circiter ſtadijs ab Ieruſalē, quo loco Antigonianos olim vicerat dum pelleretur ab ipſis, caſtellū condidit, quod pluribus deſcribit Ioſephus

Supplicijs, & liberalitate ſubditos in officio continebat.

poſt prædicta, capitulo proximè citando. Vbi etiam ſubiungit, quod Herodes duobus potiſſimum modis ſubditos in officio continebat, timore ſuppliciorum, quæ nemini remittebat; & liberalitate, qua publicis prouidebat neceſſitatibus. finitimos verò Dinaſtas per occaſionem colebat, ad conciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quippè qui innatam haberet magnanimitatem regiam; atque ita factū eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis etiam rerum ſuarum incrementis augeretur. Verumtamen ambitio, ſtudiumq; demerendi Cæſarem, & Romanos apud

A patrijs inſtitutis cur diſceſſerit.

eundem potentiores, cauſa fuit, vt poſtea multum a patrijs inſtitutis decedere non ſit veritus; dum in honorem eorum, vrbes condere, & templa extruere, vt ſuis locis dicetur, aggreditur; licet non in ſolo Iudaico, quod id Iudæos, religionis ergò, nequaquam laturos crederet: quamquam etiam in illis condendis atque exornandis, nullis ſumptibus parceret, vt ſui memoriam ad poſteros propagaret. Ioſephus 15. Antiq. cap. 12.

De ipſius liberis.

Per hæc circiter tempora, aut non multo poſt, oportet Herodem alias duxiſſe v- 3
xores; ita vt præter Mariamnem iam ex multo tempore necatam, poſtea, vno eodēque tempore, nouem haberet coniuges, vt habemus ex Ioſepho 17. Antiq. cap. 1. in fine, & clarius 1. de Bello cap. 18. ante medium; ex quarum ſeptem, genuit tres feminas, & ſeptem mares, qui ibidem nominatim recenſentur. Quoniam autem tēpore mortis ſuæ, tres tantum mares, videlicet Archelaus, & Antipas (qui etiam alio nomine dicebatur Herodes, vt preſſius declarat Ioſephus 2. de Bello cap. 8. in eius principio) & Philippus, in teſtamento nominati inueniuntur 17. Antiq. cap. 8. & 10. in principio capitum; & lib. 1. de Bello in fine capitis 20. & ſub finem eiuſdem libri; vtique inferri poteſt, tunc alios regis filios, vel ante patrem obijſſe, vel ob graue aliquod ipſorum crimen, ab eo necatos, aut ſaltem è teſtamento fuiſſe deletos; ſicuti de filio filiæ Simonis Pontificis, ſpeciatim legimus 17. Antiq. ſub finem capitis 6. Et de Antipatro, lib. 1. de Bello cap. 20. in fine.

A B O R B E C O N D I T O
A N N V S 4032.

S E X T A E M V N D I A E T A T I S
A N N V S 586.

Vetere ſublato, nouum templū anguſtius in Ieruſalem ædificat.

ANNO regni ſui decimo quinto, nimirum a captis Ieroſolymis, qui erat deci- 1
mus octauus ex quo Romæ declaratus fuerat rex, Herodes templum Ieroſolymitanum, vetere a fundamentis ſublato, nouum, ampliore ambitu, ac maiori altitudine, auguſtius ædificare cœpit. Cuius ædificij magnitudinem, latè deſcribit Ioſephus 15. Antiq. c. 14. & lib. 6. de Bello cap. 6. breuiter autem tangit lib. 1. c. 16. Ex quorum collatione locorum, etiam ſatis apertè deduci poteſt, eandem templi fabricam, hoc anno fuiſſe inchoatam; alioqui (quemadmodum notat etiam Ioſephus Scaliger lib. 5. de emendatione temporum cap. de initio Herodis Magni) non poſſent inter ſe cōciliari duo loca Ioſephi, 1. de Bello c. 16. vbi in ipſo capitis initio ait: templum cœpiſſe ædificari anno quinto decimo regni Herodis; & 15. Antiq. in principio capitis 14. vbi dicit: id factum eſſe anno eiuſdem regni decimo octauo. Quare fateri oportet, eundem Auctorem hactenus quidem in citato Antiq. libro putaſſe annos regni Herodis a capta Ieroſolyma, vt ex ſupradictis fit manifeſtum; in principio autem proxime citati capitis eoſdem ſingulariter metiri voluiſſe a declaratione Herodis in regem. Quod mirandum non eſt. quãquidē ētapud ſacræ ſcripturæ Auctores, interdū ſimile quid inueniri certū eſt, quēadmodū ſub an. mun. 3095. n. 3.

plu-

pluribus exemplis oſtendimus. Quamquam difficile videtur Ioſephum ab aliqua temporum confuſione, in geſtis præſertim Herodis percenſendis excuſari poſſe: Siquidem tam in libris Antiq. quam de Bello, ante hanc templi renouationem, narrat ſecundum Cæſaris aduentum in Syriam; quem tamen poſt inchoatam eiuſdem templi fabricam veniſſe nos ſub anno mundi 4034. num. 1. demonſtrabimus: In lib. etiã 1. de Bello cap. 16. multa poſt cœptam templi ſtructuram narrat, de aliquot vrbium fabricis, puta Sebaſte, & Cæſareæ, ac portus eius, alijſque ædificijs ab Herode extructis; nec non cap. 17. de Mariamne vxore eius interfecta: quæ tamen omnia, & his ſimilia in lib. 15. Antiq. ante initium ſtructuræ templi, referuntur. Hæc autem nos deinceps accuratius, quantum fieri poterit, ordinare conabimur.

Templum Ieroſolymitanũ quoties reparatum & quoties a fundamentis erectum.

2 Ceterum hæc fuit poſtrema templi Ieroſolymitani ædificatio. Nam primus omnium Salomon rex, illud a fundamentis erexerat, ac magnificentiſſime exornauerat; quemadmodum nos ſub anno mundi 3023. vſque ad finem anni 3030. fuſiſſimè declarauimus. Deinde regnante Ioas in Iuda, cum idem templum iam eſſet partim vetuſtate; partim Athaliæ reginæ, ac viri, filijque eius impietate, labefactatum; iubente rege, reconcinatum, atque inſtauratum eſt; vt a nobis ſub anno mundi 3172. num. 2. dictum eſt. Quod iterum temporibus Ioſiæ regis Iudæ, ipſo præcipiente factum fuiſſe nos ſub anno mundi 3412. retulimus. Poſtea, cum a Nabuchodonoſor rege Babylonis fuiſſet incenſum penituſque demolitum; poſt ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis annos, ſub Zorobabele Iudæorum Duce, denuo reædificatum fuit, & abſolutum anno regni Darij Hiſtaſpis nono, vt ſub anno mundi 3540. num. 1. explicauimus. Et illud idem templum mox, Duce Neemia, Artaxerxes Longimanus Perſarum rex muniuit, exornauit, ac ditauit, vt ſub anno mundi 3610. num. 9. adnotauimus. Et rurſus ſub Simone iuſto Sacerdote magno, ne temporum iniuria collaberetur, ab eodem Pontifice ſuffultum, ac reparatum fuit, quemadmodum ſub anno mundi 3744. num. 2. dictum eſt. Denique Herodes, tempore prænotato, priorẽ funditus euerſo, aliud ampliori mole, eodem in loco reædificare agreſſus, illud tandem, modo inferius explicando, abſoluit. Quare conſtat, quater hoc templum notabiliter fuiſſe reparatum, vel auctum; nempe, vt diximus, a Ioa, Ioſia, Longimano, & Simone. Nam alioqui alijs ẽt temporibus locus templi in colle poſiti, ſemper aliquid aggeris accumulante populo, latior effectus eſt, vt tradit Ioſephus 6. de Bello cap. 6. circa medium. Ter verò tantum, a fundamentis erectum eſt; Primo nimirũ a Salomone, Secundo a Zorobabele, Tertio ab Herode. Et de hac poſtrema eius ædificatione, accipiendum eſſe illud Euangeliſtæ Ioannis cap. 2. ver. 20. quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt templum hoc &c. iam ex Cardinali Baronio in ſuis Annalibus ſub anno Chriſti 31. nos ſub anno mundi 3540. numero 2. comprobauimus.

Quomodo Herodes templũ 46 annis ædificauerit.

3 Sed hic, dicet aliquis: Quomodo verè dicere poſſumus: Herodẽ quadraginta, & ſex annis ædificaſſe hoc templum; ſi ab inchoato hoc ædificio, vix tres, & viginti annos ipſum ſuperuixiſſe, tum ex ſub annis mundi 3981. num. 1. & 4015. num. 5. & 6. iam dictis; tum ex ſub anno mundi 4051. num. 24. vſque ad 30. dicendis, apertè cõſtabit? Et præterea Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. expreſſe teſtatur: Herodem, exteriora quidem templi omnibus patentia, octo annis; interiora verò ſolis Sacerdotibus peruia, ſeſquianno inſuper abſoluiſſe? Ad hæc, ita reſpondet loco citato Cardinalis Baronius: Rem in arcto eſſe poſitam; & alterum de duobus, neceſſario dici debere; vel Ioſephum eſſe mentitum; vel Iudæos eſſe hallucinatos. Et hos quidem, cum de rebus palam notis agerent; & eo argumento Chriſti aſſertionem refellere vellent, nulla poteſt eſſe ſuſpicio, tam nota atque patentia locutos eſſe mendacia; etenim non ſolum a Chriſto, & a Diſcipulis eius; ſed etiam a quouis è vulgo homine redargui erroris potuiſſent. In Ioſeph ergo, infert Baronius, vacillat fides hiſtorica. quod & ibidem duobus comprobare nititur argumentis. Primo, quia idem Ioſephus loco allegato dicit; ab Herode vetus templum a fundamentis fuiſſe demolitum. At 20. Antiq. cap. 8. Vbi agit de rebus ſub Nerone geſtis, teſtatur porticũ orientalem, Salomonis maximum opus, adhuc permanſiſſe; & verum dicit: habetur enim eiuſdem porticus mentio etiam in Euangelio Ioannis capit. 10. verſic. 23.

Digitized by Google

& Actorum cap. 3. ver. 11. & cap. 5. verſic. 12. non igitur ſibi concors eſt Ioſephus. Deinde quia quantumlibet idem Auctor 15. Antiquit. cap. 14. affirmet, templum Herodianum circa medietatem decimi anni ab eius fundatione fuiſſe abſolutum: eiuſdem tamen aſſertione, 20. Antiq. cap. 8. certiſſimum eſt; ipſam templi ſtructurã vſque ad Neronis tempora perſeueraſſe; operantibus in ea octodecim millibus opificum. Quare diſcedens Baronius a Ioſepho, tamquam, vt ipſe arbitratur, in fide hiſtorica ſæpius vacillante, tandem concludit: Iudæos, quando dixerunt quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt templum hoc: reſpexiſſe ad tempus inchoati huius ab Herode ædificij; atque inde vſque ad annum Chriſti trigeſimum primum, in quo hæc habita fuit diſputatio, numeraſſe prædictos quadraginta & ſex annos.

Defenditur a Baronio Ioſephus.

Sed hæc Baronij reſponſio, ſupponit multa, quæ meo iudicio, ſuſtineri nullomodo poſſunt: nimirum primo annos regni Herodis, a pugna Actiaca eſſe dinumerandos; vt ipſemet ibidem aſſerit; & in Apparatu ſuo fuſius perſuadere conatur. Secũdo Ioſephũ erraſſe 15. Antiq. c. 14. vbi ait: Herodem anno regni ſui decimo octauo cœpiſſe templum extruere; & pro-decimo octauo-corrigendum eſſe, legendumque-decimo quinto-Tertio Herodem anno a pugna ad Actium ſecuta, quinto decimo, inchoaſſe templi fabricam. Quarto eundem Ioſephum perperam ſcripſiſſe; quod tẽplum ab Herode annis octo, & ſeſquianno fuerit expletum; & hac in re contrariari ſibi met, in eodem cap. & clarius 20. Antiq. cap. 8. inſinuanti, eandem fabricam protractam fuiſſe vſque ad tempora Neronis: Et item ſibi ipſi contradicere 15. Antiq. cap. 14. vbi ait: Herodem diruiſſe vetus templum a fundamentis; cum 20. Antiq. cap. 8. oppoſitum ſcripſerit, de porticu Salomonis, quæ vtique erat pars non infima templi; & quam certum eſt, etiam temporibus Chriſti, & Apoſtolorum extitiſſe. 4

Quæ omnia neqnaquam admitti debere cenſemus. Nam, quod anni regni Herodis non ſint ab Actiaca pugna numerandi; nos ſub anno mundi 4051. num. 24. & 25. plurimis euidentiſſimiſque argumentis demonſtrabimus. Credimus item Ioſephi textum 15. Antiq. cap. 14. vbi affirmat: Herodem inchoaſſe templi fabricam anno regni ſui decimo octauo, nullo modo eſſe alterandum; præſertim cum Baronius nullam afferat antiquorum codicũ lectionem, quæ ibidẽ pro-decimo octauo-habeat-decimo quinto-neque dictum ſuum vlla alia rationabili probatione confirmet. Nam, licet Ioſephus 1. de Bello cap. 16. eandem hiſtoriam repetens, dixerit Herodem anno regni ſui decimo quinto templum inſtaurare cœpiſſe: nihilominus vtrobique benè dicit, nec ſibi contrarius eſt: quandoquidem conſtat ipſum annos Herodis aliquando putare ſolitum eſſe a conſulatu Caluini, & Pollionis; aliquando a conſulatu Agrippæ & Galli; & certum eſt, annum decimum quintum a conſulatu Agrippæ, eſſe decimum octauum a conſulatu Caluini, vt etiam patet in tabulis. Sed neque etiam ſuppoſita Baronij opinione; quod ſcilicet Herodes cœperit ædificare templum anno decimo quinto poſt Actiacam pugnam; propterea omnino conſequitur, ab hoc anno ad trigeſimum primum Chriſti, fluxiſſe quadraginta, & ſex annos: Siquidem (vt ipſe met Baronius in Apparatu ſuo refert) pugna ad Actium incidit in annum vrbis ſeptingenteſimum vigeſimum tertium; cui ſi addantur quindecim anni; cadet initium fabricæ templi in annũ vrbis ſeptingenteſimũ trigeſimũ octauũ, a quo ad annum vrbis ſeptingenteſimum octogeſimum primum, qui (vt patet in tabulis) cõcurrit cum trigeſimo primo Chriſti, inueniuntur tantummodo anni quadraginta-tres, vel ad ſummum computatione nimirum vtrinque incluſiua, quadraginta quattuor; non autem quadraginta ſex. Sanè Baronium feſellit alia quoque ipſius opinio, Ioſepho pariter ac veritati, vt arbitror, contraria; videlicet, quod Herodes a pugna Actiaca ſuperuixerit annos triginta ſeptem; atque ita peruenerit vſque ad annum Chriſti octauum; vnde ſequeretur ipſum longe plus quadraginta annis regnaſſe. Contra quæ, & eiuſmodi alia, nos ſub anno mundi 4051. num. 24. vſque ad 30. diſputabimus.

Non etiam, meo iudicio, tam facile argui debuit a Baronio Ioſephus, tamquam pugnantia protulerit, vno in loco dicens: templum externum annis octo, internum verò ſeſquianno fuiſſe expletum: In alio autem, inſinuans eiuſdem templi ſtructuram, vſque ad Neronis tempora perduraſſe: Etenim dupliciter dici ſolet 5

tem-

templum aliquod eſſe perfectum: vno modo quo ad eius partes eſſentiales, quando ſcilicet ad id iã ventum eſt, vt poſſint in eo Clerici, & Sacerdotes ſacra peragere; tametſi multa adhuc remaneant abſoluenda, quæ vix poſt plures annorum decades omnino perfici valeant: Alio modo, & magis propriè, quando tota omnimodis perfecta, & abſoluta eſt fabrica; ita vt ei nihil amplius deſit. Quæ diſtinctio adeo vera eſt, vt eam vſu venire quotidie videamus, præſertim vbi de magnis quibuſdam templorum fabricis agitur; veluti eſt illa B. Petr. Romæ; & Metropolitana Mediolani; & alibi eiuſmodi aliæ, quæ completæ & incompletæ, modo ſupra expoſito, rectè dici poſſunt, & communiter ſolent; vt iam nemini mirum videri debeat, quod Ioſephus interdum tradiderit, Herodiani templi fabricam Neronis tempore fuiſſe vſquequaque abſolutam; interdum verò eandem, nouem annis cum dimidio fuiſſe expletam; quia licet tunc multa, cum ad ornatum pertinentia, tum ad iuſtam totius ædificij magnitudinem, adhuc ædificanda ac perficienda reſtarent; opus tamen iam ad eam formam redactum erat; vt commodè in eo poſſent ſacrificia offerri, & cetera legalia præſtari, quæ prius in templo fieri conſueuerant. Quod autem iſte ſit germanus Ioſephi ſenſus; inde fit clarum; quod in eodem capite, vbi ait templum memorato annorum ſpatio ab Herode fuiſſe abſulutum, etiam dicit: quod Herodes extruebat templum longitudine centum cubitorum; altitudine totidem, & viginti amplius; qui viginti cubiti, aliquanto poſt, ſidentibus fundamentis, deceſſerunt, eoſque denuo addere decreuerunt noſtri, Neronis temporibus. ita Ioſephus. qui mox etiam de hac additione, meminiſſe videtur 20. Antiq. cap. 8. vbi ait: quod octodecim millia Opificum in templo, ex operarum mercedibus, victum quærere conſueuerant: & quod abſoluto templi ædificio, ne ſacra pecunia repoſita, Romanis aliquando præda fieret; & ne tot millia opificum, in otio eſſent, volebat populus inſtaurare orientalem porticum; ſed id vetuit Agrippa rex, cuius curæ Claudius Cæſar templi fabricam commiſerat; maluitque vt vrbem candido ſaxo conſternerent. Ex quibus Ioſephi verbis patet, iuſtam Herodiani templi altitudinem, non niſi Herodis Agrippæ iunioris temporibus (quo in Chalcide regnante, Ieroſolymis occiſus fuit S. Iacobus frater Domini ab Anano Pontifice, vt tradit Ioſephus cap. Antiq. citato) fuiſſe abſolutam; & conſequenter neque etiam anno Chriſti trigeſimo primo, illam tẽpli fabricam fuiſſe omnino perfectam. Vnde neceſſario conſequitur, Ioſephum 15. Antiq. cap. 14. non de omnimoda templi perfectione eſſe locutum: ſed neque Iudæos quando dixerunt: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc &c. Quin potius, ex collatione eorum quæ de huius templi ſtructura locis citatis ſcripta reliquit Ioſephus, cum ſæpius allegato Euangelij loco; videtur poſſe colligi; eandẽ fabricam, poſt prædictos nouem, & ſemis annos (ex quo ab Herode fuerat inchoata, non ſemper deinceps eadem celeritate, tantaque operariorum multitudine fuiſſe continuatam; ſed quandoque etiam aliqua de cauſa, vt fit, interruptam, ſiue aliquandiu intermiſſam, ac poſtea reaſumptam, nec ſemper eodem operarum numero; ſed nunc maiori, nunc minori, prout ferebant tempora. Adhuc autem minor erat ratio redarguendi Ioſephum, quod dixerit: Herodem vetus templum a fundamentis eradicaſſe; poſtea verò de porticu Salomonis, quæ vtique pars erat templi, tamquam adhuc Neronis temporibus exiſtente, meminerit: quia iuxta communem loquendi modũ, vbi maior pars fundamentorũ eruta eſt; rectè dici poteſt, ædificiũ illud eſſe eradicatum; porticus aũt illa, licet in ſe res eſſet magni admodũ momenti; reſpectu tamen molis totius templi, tamquam parua eius pars cenſeri poterat; & cũ eſſet, vt ibidem dicitur, ſubnixa muro quadringentis cubitis ex valle profundiſſima exurgente, atque è ſaxis valde magnis, nimirum longitudine viginti cubitorum, altitudine verò ſex, ædificata; non videbatur a fundamentis eruenda, ſed potius deſuper inſtauranda. Et hæc hactenus pro Ioſepho.

6 Verum, vt noſtram tandem ad quæſitum reſponſionem proferamus; breuiter dicimus: Herodem, nouem annis cum dimidio omnes templi partes eſſentiales, magna celeritate extruxiſſe, ita vt iã in ipſo cõmode poſſent ſacrificia offerri, & ſolita ſacra ad Dei cultum præſtari: exinde verò multo ſegnius in his quæ reſtabant perficiendis progreſſum fuiſſe, vſque ad annum Chriſti vigeſimum ſeptimum circiter expletum, hoc eſt vſque ad complementum quadraginta ſex annorum, ex quo fabri-

Auctoris ſententia de 46. annis ædificationis templi.

ca hæc fuerat ab Herode inchoata: quibus elapſis, credimus eam aliqua de cauſa per aliquot annos omnino fuiſſe intermiſſam. Cuius intermiſſionis, licet Ioſephus nihil expreſſerit; nihil tamen in oppoſitum protulit; & nobis ſufficere poteſt ac debet auctoritas Euangelij aſſerentis: quadraginta & ſex annis ædificatum eſſe templum illud; ex quo loquendi modo, colligi poſſe videtur memorata intermiſſio. Non enim dicit ædificari templum hoc, ac ſi vſque tunc perſeueraſſet ædificatio: nec abſolutū eſſe templum hoc, quia adhuc deerant illi altitudinis viginti cubiti, qui poſtea ſub Nerone additi ſunt; Sed indeterminatè dicit ædificatum eſt, apertè indicans, quod quæ tunc videbatur fabrica, quadraginta ſex annorum interuallo facta fuerat: ex quibus, vt dixi, rectè poteſt inferri, quod tunc iam per aliquod tempus ceſſatū eſſet ab opere. Hæc ſi placet reſponſio, certè nullatenus Euangeliſtæ dictis aduerſatur; ſed nec ipſius Ioſephi, cuius hiſtoriam, hac in parte, nequaquam vacillare iam oſtenſum eſt; nihilque habere iuſta reprehenſione dignum.

In quibus templum Herodianum cum prioribus conueniret.

Ceterum de hoc templo Herodiano, ſi quis quærat, in quibus nam cum prioribus 7
templis conueniret, diſcreparetve: dicimus primo, quod attinet ad nobiliorem ipſius partem, quæ (ſeclusis atrijs ac veſtibulo de quo infra numero ſequenti) magis propriè templum dicebatur: ipſum quoque, non ſecus ac ſecundum, ad prioris formam fuiſſe conſtructum: & in interiori eius amplitudine ſeu capacitate, partiumq; diſtinctione ac diſpoſitione, fuiſſe prioribus templis ſimile; atque in eo contenta, nempe altare thimiamatis, arca, menſe, candelabrū, (de quibus ſatis ſuperque ſub annis mundi 2544. num. 65. vſque ad 73. & 3030. num. 14. vſque ad 20. dictum eſt) eiſdem locis ſingula ſicut in prioribus templis fuiſſe collocata. Etenim (quemadmodum videre eſt apud Ioſephum 15. Antiq. cap. 14. & præcipue lib. 6. de Bello cap. 6. vbi accuratius tota hæc fabrica deſcribitur, prout temporibus ſuis extabat; cui Auctori tamquam teſti occulato, (quippe qui non ſolum templum illud ſæpe contemplatus fuerat; ſed etiam cum eſſet Sacerdos, non ſemel in eo ſacra feciſſe creditur maxima fides habenda eſt) proculdubio templum hoc, ſicuti & duo priora, diſtinctū erat in duas partes valde principales; quarum anterior, quæ magis ad orientem ſpectabat, Sanctaque dicebatur, longa erat quadraginta cubitis, & lata viginti: poſterior verò quæ ad occaſum vergebat; & Sancta Sanctorum nuncupabatur, viginti cubitos habebat longitudinis, & totidem latitudinis, nimirum in quadro poſita; & ab anteriori parte velo quodam magno ac pretioſo diſtincta. Itaque vniuerſa huius templi latitudo erat viginti cubitorum, & longitudo ſexaginta, proportione triplicata, quemadmodum cetera templa, Salomonis ſcilicet, & Zorobobelis fuiſſe dicuntur. Quare quod Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. ait: Herodem ædificaſſe templum longitudine centum cubitorum; profecto accipiendum eſt, computato veſtibulo, quod idem Auctor 6. de Bello cap. 6. primæ ædis nomine ſignificat; dicitque fuiſſe longā quadraginta cubitis: ſic quippe colligitur tota huius fabricæ interna longitudo cubitorum centum, ſecluſa ſcilicet muri occidentalis craſſitudine. Quod autem aiunt idem Ioſephus loco proxime citato, & alter item Ioſephus Gorionis filius lib. 5. Hiſtoriarum Iudaicarum cap. 24. a Ribera in lib. 1. de templo cap. 28. & alias ſæpe citatus; videlicet: Herodianum hoc templum habuiſſe etiam in latitudine cubitos centum: debet intelligi, non de corpore ipſius templi; ſed de exteriori eius facie orientali, quæ (computata murorum lateralium craſſitudine, & inſuper duobus veluti humeris, qui vt ait Ioſephus lib. 6. de Bello cap. 6. vtrinque vicenum cubitorū ſpatio producebantur) habebat centum cubitos latitudinis. Facies autem eiuſdē templi occidentalis, vbi non erant prædicti humeri, vt ibidem dicitur, quadraginta cubitis anguſtior erat. Quare hinc neceſſario infertur, murorum huius templi craſſitudinem, fuiſſe viginti cubitorum; alioquin, non poſſet colligi latitudo faciei ipſius templi centum cubitorum; neque tergi eius cubitorum ſexaginta, computata, vt dixi, murorum craſſitudine, quæ profecto non videtur minor eſſe debuiſſe, pro ſuſtinenda altitudine centum viginti cubitorum. Vnde colligitur hallucinari Ioſephū Gorionis filium, vbi ait: quod fundamenta, deſuptus, decem tenebant cubitos; quod de templo quidem Zorobabelis verè dici potuiſſet; de iſto autem Herodiano nequaquam. Extrinſecus etiam, templum hoc, fuit alijs ſimile. Nam eius quoque parietes, valde admodum excedebant culmina domorum, ſeu cellarum ipſis vtrinque

adhæ-

adhærentium; ita vt externa templi forma, referre quodammodo videretur ſimilitudinem vnius ex hiſce noſtris tẽplis, cuius partes laterales, anguſtiores ſunt atque humiliores; media verò pars latior ac excelſior, illis admodum eminere conſpicitur. Et hoc eſt, quod breuiter tangit Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. his verbis: Eratq; (ſicut & regia porticus) hinc & hinc humilius; media ſui parte excelſius. Et lib. 6. de Bello cap. 6. verſus finem: Circa latera verò, inquit, inferioris templi (quod prioribus quoque templis commune fuiſſe videtur) multa erant membra peruia, triplici tecto ſuſpenſa, & ad vtrunque latus, ad ea introitus a porta patebat. Superior autem pars, eadem membra non habebat; quo minus erat anguſtior, celſior autem quadraginta cubitis; nec, vt inferior, ambitioſa. ſic Ioſephus. Verumtamen, an dicta membra, eſſent veluti cellæ, tribus ordinibus diſtinctæ; & an lapideæ, vel ligneæ, ſimiles illis quæ erant circa templum Salomonis; an verò eſſent tria veluti magna quædam podia aperta multumque prominentia, & ductu quodam continuato circa templum excurrentia; non ſatis eſt clarum. Illud tamen certiſſimum eſt; quod, ſi erant cellæ foris clauſæ; oportet eas fuiſſe interruptas, vbicunque erant templi feneſtræ; alioquin eas occluſiſſent: quandoquidem tegebant templi parietes a ſolo ad altitudinem ſexaginta cubitorum, ideſt, vſque ad primam ipſius templi contignationem; nudamque relinquebant tantummodo partem eius ſuperiorem.

Herodianum templum in quibus diſcreparet a prioribus.

8 Diſſidebat autem hoc, de quo loquimur templum a prioribus, non ſolum in latitudine faciei anterioris, vt dictum eſt; verum etiam in longitudine interiori ipſius tẽpli; nimirum ratione magni illius veſtibuli, cuius, vt diximus, ſub nominæ primæ ædis meminit Ioſephus lib. 6. de Bello cap. 6. dicitque habuiſſe altitudinis nonaginta cubitos, latitudinis viginti, & longitudinis quadraginta: eiuſmodi namque veſtibulum, in prioribus templis, nullum extitiſſe legimus, ſed eius loco, in facie templi Salomonis, erat porticus, lata cubitis decem, & longa viginti, ad menſuram latitudinis templi. In Zorobabelis autem templo, nihil tale in facie templi extitiſſe reperimus ſcriptum; tametſi probabile ſit, eandem quoque ibidem porticum fuiſſe extructam. Diſſidebat item Herodianum hoc templum a prioribus; quia tota templi Salomonis interior altitudo, triplici contignatione diſtincta fuiſſe perhibetur, quemadmodum ſub anno mundi 3023. num. 4. probatum eſt, quarum prima, a pauimento triginta cubitis; ſecunda, a prima, totidem; tertia verò a ſecunda, cubitis ſexaginta attollebatur. Zorobabelis autem templum, non niſi vnam in ſumitate contignationem habuiſſe creditur. At Herodianum duas tantum habuit, vt ex Græco Ioſephi textu lib. 6. de Bello colligit Ribera; & prima quidem a ſolo ſexaginta cubitis attollebatur: altera verò ab hac totidem; tota enim templi altitudo centum viginti cubitorum erat. Quamobrem a veſtibulo, quod intus habebat altitudinis nonaginta cubitos; introeuntibus in templum; ipſum templum veſtibulo longe humilius videbatur, prima nimirum contignatione interſeptum. Præterea tertium hoc templum, ſicuti & primum, fundamenta parietesque inde exurgentes habebat multo craſſiores ac firmiores, vt tuto ferre poſſent altitudinem centum viginti cubitorũ: quamuis, vt ait Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. aliquanto poſt ſidentibus fundamentis, viginti cubiti deceſſerint, eosque denuo addere decreuerint Iudæi Neronis temporibus: Craſſitudo autem parietum ſecundi templi, iuſſa præſcriptaque fuerat a Rege Perſarum ea dumtaxat mẽſura fieri, quæ poſſet ſupportare altitudinem ſexaginta cubitorum, vt patet 1. *Eſdræ* cap. 6. ver. 3. Vnde ad proportionem altitudinis aliorum templorum oportet craſſitiem parietum ſecundi templi decem tantummodo fuiſſe cubitorum. Item hoc templum (quod de alijs, præſertim verò de ſecundo, non legimus) totum conſtabat (quemadmodum tradit Ioſephus cap. Antiq. citato, & cap. de Bello proxime citando) ex candidis firmiſſimisque lapidibus, magnitudine vicenum quinum cubitorum in longum, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim; ita vt procul aſpicientibus, mõti niueo ſimilis videretur: nam vbicũque tẽplũ, non fuerat deauratum, candidiſſimũ erat, & a multis ſtadijs conſpicuũ: nonnullorum autem ſaxorum eius longitudo, quadraginta quinque cubitorum erat, altitudo quinque, & latitudo ſex. Quare non eſt recipiendus Ioſephus Gorionis, in eo quod ait: vnam, & eandem menſuram habebant omnes lapides a fundamento ædificij, ad ſumitatem eius. Sed magis recolendum eſt, quam merito tempore Saluato-

uatoris, vnus, ex diſcipulis eius dixerit: Magiſter aſpice quales lapides, & quales
ſtructuræ. cui Dominus: Vides has omnes magnas ædificationes? non relinquetur
lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. Marc. cap. 13. ver. 1. & 2. Porrò exterior
huius templi facies (quod etiam de alijs non legimus) nihil quod animus aut oculi
mirarentur, non habebat; cruſtis enim aureis grauiſſimis vndique tecta, vltra primos
ortus, igneo ſplendore lucebat, vt cum intuerentur contendentium oculi, quaſi ſolis
radijs auerterentur. In ſummo autem aureis verubus horrebat acutiſſimis, ne ab
inſidentibus auibus pollueretur. Ioſephus 6. de Bello cap. 6.

De Herodiani templi portis.

Reſtat nunc dicendum aliquid de huius templi portis. primam per quam pate- 9
bat ingreſſus in veſtibulum, deſcribit Ioſephus cap. proximè allegato hiſce verbis:
Prima verò eius porta, ſeptuaginta cubitis alta erat, & viginti quinque lata, neque
fores habebat: Cælum enim vndiq; conſpicuum, latèque patens ſignificabat: erātq;
totæ frontes inauratæ: ac prima ædes (quam veſtibulum appellauimus) omnis per-
lucebat extrinſecus: auroque circa interiorem fani partem ſplendida cuncta cer-
nentibus occurrebant. hæc Ioſephus. Vbi neceſſario ſub intelligendum eſt, hanc
portam ſaltem in lateribus, forma aliqualiter obliqua fuiſſe fabrefactam, ita vt foris
aliquanto latior eſſet quam intus. Nam certiſſimum eſt interiorem eius partem nō
potuiſſe latiorem eſſe viginti cubitis: tanta enim, & non amplior erat tota templi ac
ipſius veſtibuli latitudo: extrinſecus autem vel ratione prædictæ obliquitatis in pa-
rietum apertione; vel ratione exterioris ornatus, qui reddebat ingreſſum aliquanto
ampliorem, porta ipſa viginti quinque cubitis lata erat. Secunda porta quæ a ve-
ſtibulo ducebat in Sancta, ſic ibidem a Ioſepho deſcribitur. Interior verò porta,
tota inaurata erat vt dixi, & circum eam auratus paries; deſuper autem habebat au-
reos pampinos, vnde racemi ſtatura hominis pendebant, & fores habebat aureas
quinquaginta, & quinque cubitis altas, ſexdecim verò latas. Ad hæc aulæum lon-
gitudine pari, hoc eſt velum Babylonium, hyacintho, & byſſo, & cocco, & purpura
variatum, mirabili opere factum &c. De porta autem intimæ domus, quæ Sancta
Sanctorum dicebatur: nihil particulare habemus; niſi quod eam priori ſimilem ex-
titiſſe, colligi poteſt ex Ioſepho 15. Antiq. cap. 14. vbi ait: Portæ verò ipſi templo
pares, & ſuperliminaria aulæis variegatis ornabantur, floribus purpureis diſtinctis,
& habentibus columnas intextas, ſub quorum capitibus vitis expandebatur aurea,
dependentibus vuis: mirandum ſanè opus, tam manus, quam materiæ pretio. ſic Io-
ſephus. Propter dictas autem vites, vuaſque in templo repertas, hoc eſt de templi
portis, vt dictum fuit, pendentes, putauerunt quidam, Iudæos coluiſſe Bacchum, vt
ſcribit Cornelius Tacitus non valde procul ab initio lib. 21. vbi, Ethnicorum more,
Bacchum appellat, liberum patrem dominatorem orientis.

De atrijs templi, & loco ipſorum ampliato.

Dicamus nunc aliquid de atrijs ac reliquis templi partibus. Sed hic ante omnia 10
præmittere oportet, quod (vt ait Ioſephus 1. de Bello cap. 16.) circa intimum illud
templum, de quo hactenus egimus, Herodes duplum terræ ſpatium, quam prius fue-
rat, muro amplexus eſt, ingenti ſumptu, & magnificentia ſingulari; ita vt (quemad-
modum idem met Auctor 15. Antiq. cap. 14. teſtatur) totus muri ambitus in quadro
poſitus, quattuor ſtadia circuiret, ſingulis lateribus inter duos angulos, per ſingula
ſtadia patentibus. ex quo obiter fit manifeſtum, quod antea templum Ieroſolymita-
num, non amplius quam duo terræ ſtadia circuirent. Addita verò arce, quæ in an-
gulo quo ſeptentrionalis templi latus cum occidentali iungebatur poſita erat, olim
a Machabæis ad munitionem templi conſtructa, ac demum ab Herode inſtaurata,
magnificentiuſque ædificata, & in Antonij memoriam, Antonia vocata fuerat: Vni-
uerſus prædicti muri ambitus ſex ſtadia complectebatur, vt tradit Ioſephus 6. de
Bello cap. 6. Eſt autem ſtadium octaua milliarij pars, continet enim centum viginti
quinque paſſus, vt ait Plinius lib. 2. cap. 23. hoc eſt pedes ſexcentos viginti quinque,
qui faciunt cubitos quadringentos ſexdecim, addito pede vno; nam pes conſtat pal-
mis quattuor, hoc eſt digitis ſexdecim, cubitus autem palmis ſex nimirum digitis
viginti quattuor: tota verò prædicta menſura octies ſumpta, efficit mille paſſus. Por-
rò prædictam templi dilatationem, a ſeptentrionali potiſſimum, pariter atque au-
ſtrali parte, ab Herode factam credimus; vt indicat Ioſephus, qui lib. 6. de Bello cap.
6. ait: quod perrupto ſeptentrionali quoque muro, tantum aſſumpſere ſpatium,

q uan-

quantum poſtea totius ſani ambitus incluſerat. Et 15. Antiq. cap. 14. dicit: quod Herodes, radices quoque montis alio muro cinxit; cui, inquit, verſus Auſtrum, ſubiecta erat vallis profunda. Et ibi (quemadmodum olim fecerat Salomon in parte orientali) excitauit murum illum firmiſſimum, qui ibidem deſcribitur hiſce verbis: Hic murus conſtat ſaxis grandibus, plumbo inter ſe vinctis, complectens interius ſpatium, & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo, & altitudo ſtructuræ, forma quadrangulari: ſaxorum enim magnitudo a fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta, iuncturas continent contra omnium temporum iniurias, firmiſſimas. & ſequitur: Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat, murum inter & tumulum, expleta eſt, vt complanatis omnibus, fieret area; & circum quadriporticus quattuor ſtadiorum circuitu. ſic Ioſephus. Sanè intra hunc ambitum Herodes, præter memoratam ſuperioribus numeris, templi fabricam; tria quoque atria templi, duplo maiora quam antea eſſent effecit, ſingulis proprio muro ſeptis. Vt proprerea collem triplici muro circundatum fuiſſe tradiderint non ſolum Ioſephus 6. de Bello cap. 6. Verum etiam ante ipſum Ariſtæas in hiſtoria de lxx. Interpretibus. Vnde etiam planè deducitur, non modo tertium hoc templum; ſed & ſecundum quoque triplici muro ſuiſſe cinctum; & conſequenter tria ſimiliter atria habuiſſe, licet multo minora. Itaque Herodes non ſolum dicta atria ampliauit, verum etiam in ipſis porticus magnificentiores extruxit, vt ſuis locis dicetur. Totũ autem ſub dio ſpacium, omnium generum lapidibus eleganter ſtratum variatumque decorauit. Ioſephus loco proxime citato.

11 Vt igitur de ſingulis atrijs aliquid dicamus, & tamquam è templo ſuperius deſcripto exeuntes, paulatim ad exteriora procedamus, dicimus: quod ante templi, ſeu veſtibuli eius faciem, primo occurrebat atrium Sanctum, quod ſolis ſacerdotibus peruium erat, habebatque latitudinis cubitos centum, iuxta latitudinem faciei ipſius templi, & totidem, vt arbitror, longitudinis: in cuius medio erat altare holocautomatum magnum valde; nimirum, vt ait Ioſephus 6. de Bello cap. 6. quindecim cubitis altum, latum verò, & longum cubitis quadragenis; quadratumque ſtans, veluti cornutis angulis eminebat; ex lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigerat, ad legis normam conſtructum; & a meridie aſcenſus in eum clementer arduus reſupinabatur. Hæc ille. Vbi aduertendum eſt, quod Villalpandus in cap. Ezechielis 43. putat Ioſephi textum eſſe deprauatum, in eo quod addit altitudini altaris olim a Salomone conſtructi, cubitos quinque: quos, inquit, minime ſit veriſimile, a ſanctiſſimis viris, Ieſu, Zorobabele, Aggeo, & Zacharia fuiſſe permiſſos. Sic citatus Auctor; qui ex eius verbis, planè videtur confundere altare quod fuit in templo Salomonis, cum eo quod poſtea fuit ſub prædictis ſanctis viris erectum. Et præterea non aduertit, Ioſephum ibidem non de templo Salomonis, aut Zorobabelis verba facere, ſed de illo quod poſtremo ab Herode fabricatum fuit: Quod nimirum a duobus prioribus, in multis fuiſſe diuerſum, iam nos ſupra num. 8. demonſtrauimus. Sed ſi Herodiani templi ara, duplo longior, latiorque fuit ea quam fecerat Salomon; quid mirum eſt, quod etiam aliquanto altior ſit facta? Sanè in hoc atrio Sacerdotum, porticus quoque aliquas extitiſſe, liquido colligitur ex Ioſepho; qui ſub finem lib. 15. Antiq. ait: quod Herodes interiora, a quibus profani lege arcebantur, non auſus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum. ſic Ioſephus. Oportet ergo has porticus, & domos ipſis adiunctas, ad vſum Sacerdotum iuxta vices ſuas templo deſeruientium, in duobus lateribus dicti Atrij dumtaxat, aquilonari ſcilicet, & meridionali fuiſſe ædificatas: nam ab occaſu aderat ipſum templi veſtibulũ; ab ortu verò idem atrium, ſolo ſepto lapideo altitudinis cubiti vnius eleganter fabricato, ab altero admodum ampliore atrio, quod laicorum dicebatur, & de quo numero ſequenti agemus, diſtinctum erat. Ceterum Herodes in hoc atrio Sacerdotũ, neque columnas æreas; neque mare æneum, luteresque, ſicuti olim Salomon, feciſſe perhibetur; forſitan quod columnas illas tamquam nullius vſus in templo minime neceſſarias iudicauerit; pro mari verò ac luteris æneis, ad abluendum victimarum ſanguinem maluerit, vt Sacerdotes multo commodius vterentur aquis ex illo perenni fonte manantibus, quem in ſecundo templo a Simone iuſto deductum fuiſſe diximus ſub anno mundi 3744. num. 2.

De Atrio Sancto.

Se-

Digitized by Google

De atrio laicorum.

Sequitur dicendum de altero atrio pro laicis conſtructo; quod & ipſum totum in 12
quadro poſitum erat;& valde amplum. Nam etſi quanta fuerit eius amplitudo,ſcire non poſſumus,quod neque Ioſephus,neque alius Auctor,quem viderim,longitudinis eius pariter ac latitudinis menſuras expreſſerit:nihilominus certum eſt,ipſum tantæ capacitatis extitiſſe,vt non ſolum omnes alias templi partes hactenus a nobis deſcriptas,in ſe contineret; ſed & inſuper commodè poſſet excipere omnem Iudæorum vtriuſque ſexus multitudinem,quæ ſecundum legem,ſtatis temporibus, ad ipſum confluere ſolebat. Erat autem à tribus partibus proprio muro circundatum, cuius exterior celſitudo,quamuis quadraginta cubitis ſurgeret,tamen gradibus tegebatur;interior verò viginti quinque cubitorum erat, quoniam in altiori loco per gradus ædificata,non tota pars interior cernebatur, colle obtecta. Sic Ioſephus 6. de Bello cap.6. In parte autem orientali,ſeiungebatur ab atrio tertio,quod Gentibus, immundiſque Iudæis pariter commune erat, non muro, ſed cancellis ſaxeis ad tres cubitos altis, nimiumque grato opere factis; vbi æquis diſpoſitæ interuallis, columnæ ſtabant,Græcis, Latiniſque inſcriptionibus,ſub interminatione pœnæ capitis præmonentes, ne alienigenæ immundive, ad locum ſanctum tranſire aut aſcendere auderent. Ex Ioſepho ibidem. Sanè totum hoc atrium, in parte anteriori; tranſuerſo muro a ſeptentrione ad Auſtrum excurrente,diſtinctum erat, quo mulieres a viris ſegregabantur: priorque pars mulieribus; interior autem,& atrio Sacerdotum proximior, deſtinata erat viris. Sed a parte mulierum, ad locum virorum, quindecim gradibus ſcandebatur; quos aiunt Beatiſſimam Virginem Mariam tres dumtaxat annos natam,ſine alicuius ope mirabiliter aſcendiſſe, quando, vt moris erat, in templo præſentata Deo fuit: Etenim vlterius ingredi mulieribus vetitum erat. Quare vſque ad illam portam,quam Ioſephus 6. de Bello cap.6. maiorem appellat, prodibant ſacerdotes,quotieſcunque opus eſſet,ſiue vt eiuſmodi oblationes a mulieribus acciperent,aut aliquid tale agerent: nam ad expiationes faciendas,vt arbitror, egrediebantur ſacerdotes vſque ad primam exterioris templi portam: vt laici ibidem expiati, introire poſſent in templum. Ab his quoque quindecim gradibus, ferunt denominatos eſſe Pſalmos graduales, quod ſinguli in aſcenſu ſingulorum horum graduum a Pontifice recitari ſolerent. At verò ab huius atrij parte viris aſſignata,ad atrium Sacerdotum,(quod quia in eo ſacra fiebant,fanum ſacroſanctum vocat Ioſephus)duodecim gradibus aſcendebatur,vt ipſemet tradit vbi ſupra.

De numero portarū Atrij laicorum.

De portis huius atrij laicorum, diuerſimode loqui videtur Ioſephus. Nam ſub 13
finem libri 15.Antiq. ſeptem dumtaxat portas in ipſo ponit; nimirum tres in latere aquilonari,& tres in meridionali, æquidiſtantes; & vnam in orientali magnam,per quam caſti cum vxoribus ſuis introibant: At lib.6. de Bello cap.6.ait: in eodē atrio, decem portas extitiſſe; videlicet quattuor a meridie; & totidem a ſeptentrione; & ab oriente duas:nam occidua pars nulllam, inquit, portam habebat, ſed perpetuus ibi murus erat extructus. Verumtamen facile eſt eius dicta conciliare, ſi dixerimus: primam huius atrij partem mulieribus deſtinatam, tres habuiſſe portas, vt loco proxime citato tradit Ioſephus; duas laterales, videlicet alteram a meridie, & a ſeptentrione alteram, tertiam verò ab oriente magnam (ſubintellige reſpectu aliarum duarum.)Secundam autem eiuſdem atrij partem viris aſſignatā,portas habuiſſe ſeptem; tres a ſeptentrione, & tres a meridie,& vnam ab oriente intimam; quæ recta linea reſpiciebat contra exteriorem illam magnem, quæ & ſpecioſa dicebatur, per quam caſti cum vxoribus ingredientes, illas in prima atrij parte relinquebant; ipſi verò, recto itinere,ad ſecundam pergebant. Atque hoc pacto, fiunt in ſumma decem totius atrij huius portæ; nimirum quattuor a meridie; totidem a ſeptentrione; & duæ ab ortu recta linea ſe ſe inuicem reſpicientes. Qua etiam in re valde erat differens hoc atrium,ab eo quod fecerat Salomon in primo templo: Siquidem illud atrium quattuor tantum portas habuiſſe legitur, quarum ſingulæ, ſingulos ventos ſpectabant, vt ſcribit Ioſephus 8. Antiq. cap.2.

De magnificentia dictarum portarum.

De magnificentia autem, & ornatu huius Herodiani templi portarum,præſertim verò illius quæ ſpecioſa dicebatur, cuius etiam meminit S. Lucas Actorum cap.3. ver.2. (hanc Ioſephus,loco proxime citando, vocat Corinthiam, quod ære Corinthio conſtaret) ita enim idem Auctor ſcribit 6. de Bello cap.6. Portarum autem, aliæ quidem auro, & argento vndique

tectæ

tectæ erant; itemque poſtes ac frontes; vna verò extra templum (ideſt per quam ingrediebantur laici vtriuſque ſexus in atrium hoc templi, ipſis deputatum) ære Corinthio, quæ multum argento incluſas, & inauratas, honore ſuperabat. Et binæ fores quidem in ſingulis ianuis erant, tricenis cubitis altæ, quinis denis etiam latæ. Et poſt pauca, ſubiungit: Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit; quæ verò ſupra Corinthiam poſita, quo mulieres conueniebant (vt ſcilicet ipſæ etiam aſpectu intimi templi, ſacrificiorum, & aliarum ſacerdotalium functionum frui poſſent) ab oriente aperiebatur, porta templi ſine dubio maior: quinquaginta enim cubitis ſurgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatumque magnificentiorem: quoniam craſſiori argento, atque auro veſtiebatur; quod quidem nouem portis infuderat Tiberij pater Alexander. hæc Ioſephus. qui nouem tantum portis infuſum aurum argentumque aſſerit, quod decima porta, vt diximus, tota ex ære Corinthio fabricata eſſet; cuius etiam idem Auctor 7. de Bello capitulo 12. occaſione cuiuſdam prodigij, meminit in hæc verba: Orientalis autem porta interioris templi, cum eſſet ænea atque grauiſſima, & ſub veſperam vix a viginti viris clauderetur, ſeriſque ferro vinctis obſeraretur, peſſulosque altos haberet in ſaxeum limẽ demiſſos, vno perpetuo lapide fabricatum, viſa eſt noctis hora ſexta, ſponte pateſcere. Sic ibi Ioſephus, qui 6. de Bello cap. 6. de iiſdem portis verba faciens, addit: quod poſt introitum ipſarum, vbi latiores fiebant, tricenis vtrinque cubitis Exedras habebant: exemplo quidem turrium longas, & latas; ſupra verò quam viginti cubitis celſas, ſingulas autem binæ columnæ duodenum cubitorum craſſitudine (vel vt alij codices habent altitudine) ſuſtinebant. Et paulo ſuperius, idem Auctor de porticibus quoque huius atrij breuiter meminit dicens: Inter portas autem porticus, a muro intrò prope a theſauro (hoc eſt à Gazophilatijs) aduerſæ, magnis, & pulcherrimis columnis ſuſtentabantur; erantque ſimplices, ac præter magnitudinem, nulla re ab inferioribus (ideſt ab ijs quæ erant in atrio gentium in inferiori ſitu poſito) aberant.

De Exedris.

De porticibus.

14 Ceterum, quia oportet in templo extitiſſe locum, ſeu loca quædam ad perpetuã, vel temporalem quarundam virginum, mulierumque religioſarum habitationem; earum ſcilicet, quæ vel antequam naſcerentur, a parentibus Deo deuotæ fuerant; & poſtea, ablactatæ, ad templum adducebantur, vt ibidem educarentur; quemadmodum legimus 1. Reg. cap. 1. ver. 24. factum fuiſſe de Samuele; & apud Nicephorum Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 2. cap. 3. de Beatiſſima Virgine: vel ſe ipſas, adulta iam ætate, deuouerant; vt Anna Propheteſſa, ab obitu viri ſui, Luc. cap. 2. verſic. 36. & 37. & aliæ adhuc virgines, quæ concluſæ appellantur 2. Machab. cap. 3. ver. 19. de quibus omnibus vide Petrum Caniſium lib. 1. De Maria Deipara ca. 12. & Cardinalem Baronium in Apparatu ad ſuos Annales. Si quis quærat vbi nam eſſet iſte locus, ideſt, in quanam templi parte habitarent dictæ mulieres. dicimus id non adhuc apud Auctores ſatis exploratum haberi. Nam etſi Ioſephus 6. de Bello cap. 6. videatur eiuſdem loci meminiſſe, vbi de ſecundo templi atrio agens, ait: Neceſſario namque proprius locus, religionis cauſa, mulieribus deſtinatus, muro ſecernebatur. Tamen non ſe explicat, vtrum de orationis loco, an de habitationis mulierum loquatur. Et videtur ibi potius agere de loco qui communiter mulieribus in illo atrio, ad templum orandi gratia venientibus fuerat aſſignatus. Quare probare non poſſumus in hac parte Baronij opinionem, qui vbi ſupra, putat feminas Deo dicatas, habitaſſe in illis domunculis ſeu cellis, quæ extrinſecus hærebant parietibus intimi templi, de quibus nos ſupra num. 7. fecimus mentionem. Etenim, hac opinione poſita, oportuiſſet eas; quotieſcunque ad locum orationis mulieribus deſtinatum ire voluiſſent, neceſſario tranſire per atrium virorum, vt in ſubiecta veſtigij templi delineatione intueri licet; Quod tamen nullatenus admittendum videtur; Ioſepho præſertim 6. de Bello cap. 6. de ipſis mulieribus atteſtante. quod nec ſuam portam interiecto muro tranſgredi licebat. Conſiderandum igitur eſt num forte probabilius ſit dicere, prædictas eiuſmodi virginum, mulierumque domunculas, ſecus locũ orationis ipſarum, tum in ſeptentrionali, tum etiam in meridiano latere, fuiſſe fabricatas, ita vt dictæ virgines, mulieresue ad locum orationis, per portas laterales ingredi commode ac ſecreto poſſent, quemadmodum in citata templi delineatione

De mulierum Deo dicatarũ domibus.

ex-

expreſſum eſt. Et item num hoc, aut tale quid (licet admodum obſcurè) indicare voluerit Ioſephus loco citato, vbi hæc ſubiungit: Contra primam verò, ſecreta erat, ex alijs regionibus, vna porta meridiana, & vna ſeptentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim tranſire ad mulieres non licebat; ſed nec ſuam portam interiecto muro tranſgredi licebat. ſic Ioſepus. Et hæc de atrio ſecundo dicta ſufficiant ſi illud addiderimus: De hac potiſſimum templi parte, accipienda eſſe, quæcunque in Euangelio traduntur a Chriſto acta fuiſſe in templo; puta, quod in eo fuerit præſentatus, quod in eo docuerit, quod inde vendentes, & ementes eiecerit, & ſi quæ ſunt eiuſmodi alia. Quandoquidem cum ipſe eſſet de tribu Iuda, & conſequenter non poſſet eſſe Moſaicæ legis Sacerdos, non videbatur ei licere, ab hoc atrio ad interiora vlterius progredi.

De tertio atrio quod erat immundorum, & Gentium.

15 Ad ſecundum hunc atrium, de quo proxime actum eſt, circum extendebatur tertium, Iudæis legali aliqua immunditia laborantibus, & cunctis item Gentibus commune; muris vndique ſeptum firmiſſimis; intra quos, a tribus lateribus erant porticus duplices; a quarto autem, nempe auſtrali latere, triplices; quas paulo poſt, ipſiusmet Ioſephi verbis deſcribemus: Eratque memorata quadriporticus tota in circuitu, ſtadiorum quattuor; ſingulis lateribus inter duos angulos, per ſtadia ſingula patentibus, vt ait Ioſephus 15. Antiq. cap. 14. Qui etiam lib. 6. de Bello cap. 6. dicit: quod omnes prædictas porticus, duplices columnæ ſuſtinebant, quinis & vicenis cubitis altæ, de ſingulis ſaxis marmore candido; & laquearia cedrina protegebant; quorum naturalis magnificentia, quodque ligno raſili erant, aptèque cohærebant, operæ pretium ſpectantibus exhibebant; nulloque aut pictoris aut ſculptoris opere extrinſecus ornabatur. Latæ autem per triginta cubitos erant. Hactenus de porticibus duplicibus in communi. Nam de ijs ſigillatim, agit idem Auctor 15. Antiq. cap. 14. Et de orientali quidem ait: quod eam priores Reges adornauerant, & circa ipſam appoſuerant ſpolia Barbarica, ab eiſdem Deo dicata; quæ Herodes quoque ibidem iuſſit affigi, additis ijs, quæ ipſe tulerat de Arabibus, & quod in illius tractus meditullio, ſita erat templi porta. De ſeptētrionali verò porticu nihil aliud dicit; niſi quod in eius angulo, erat Arx Antonia; cuius nos ſupra num. 10. mentionem fecimus; & in qua poſtmodum reponi aſſeruarique conſueuit ſtola pontificia, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. Hanc arcem accuratè deſcribit ipſe Ioſephus 6. de Bello c. 6. Vbi etiam addit: quod qua porticibus (ſubintellige templi) iungebatur, vtrinque deſcenſus habebat, vnde cuſtodes commeabant. Ex quo licet intelligere, quod ibi erat porta, per quam de templo ad arcem tranſibant, deſcēdentes, & aſcendentes per vallem intermediam, tum Sacerdotes, quando ſtatis temporibus ferebant, ac reportabant dictam ſtolam; tum etiam Romanorum poſtea temporibus milites, quando feſtis diebus ibant ad templum, vt obſeruarent, ne quid tūc populus noui committeret, vt tradit Ioſephus loco proxime adducto. Vtrum autem in hac parte ſeptentrionali, atrium hoc templi, alias portas haberet, adhuc apud neminem reperire potui.

De quattuor tēpli lateribus, et porticibus ſigillatim.

Arx Antonia.

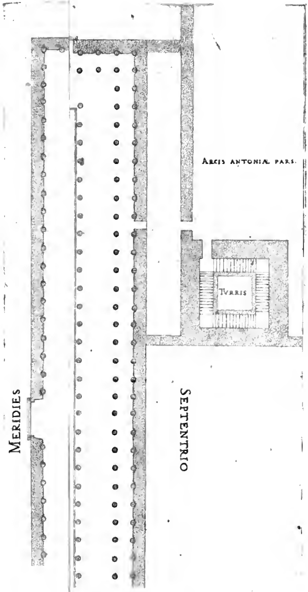
16 De occidentali verò huius atrij latere; & item de meridiano, in quo erat triplicata porticus, paulo ante memorata; ſic ad verbum ſcribit Ioſephus cap. Antiq. citato: Occidentalis autem porticus, quattuor portas habebat: harum ab vna, tranſitus erat in regiam, per vallem in medio interiectam: duæ ferebant in ſuburbia: poſtrema in vrbem, gradibus multis, vſque ad imam vallem diſpoſitis; & inde alijs ſurſum per accliue tendentibus. vrbs enim ſita erat è regione templi, theatrali ſpecie, toto auſtrali tractu in profundam vallem deſinens. Quartum autem latus meridianum, etiam ipſum habebat portam ab vtroque angulo æquè diſtantem; & triplicem porticum, baſilicam longitudine ab orientali valle, ad occidentalem, pertinentem: nec enim vlterius poterat. Ibi ſpectaculum erat, ſi vllum aliud ſub ſole, memorabile. Nam cum vallis in immenſum dehiſceret; ita vt caligarent deſpicientium oculi; deſuper extructa erat prælta porticus; cuius tecto conſcenſo; ſi quis vtranque altitudinem coniunctam contemplaretur, abſque vertigine id non poterat; viſu deficiente, ob nimiam profunditatem, priuſquam ad imum pertingeret. In eius porticibus ſtabant, paribus interuallis, quattuor columnarum ordines; quorum quartus, intertextum habebat lapideum parietem. craſſitudo autem cuiuſque columnæ,

quan-

quantam poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo viginti ſeptem pedum, ſubiecta ſpira duplici. Numerus vniuerſarum fuit, centum ſexaginta duo, capitellis ſculptis opere Corinthio, pulchris vſque ad miraculum. His quaternis ordinibus, fiunt per interualla ternæ porticus, ita vt in vnoquoque latere, duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis; ſtadij longitudine; claudant inter ſe mediam; cuius latitudo ſeſquialtera, altitudo verò duplicata; tanto ſuperabat vtranque. Earum lacunaria lignea, ſculpturata figuris varijs. Mediæ verò conuexitas, altius ſurgebat; excitato ſuper epiſtilia pariete lapideo politiſſimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. hucuſque Ioſephus. Quanta autem eſſet diſtantia, ab hiſce porticibus, ad atrium ſecundum, quod pro ſolis Iudæis laicis vtriuſque ſexus deſtinatum erat, non plenè definiri poteſt: quandoquidē de hoc Ioſephus vbi ſupra, nihil aliud dicit, niſi quod interius nō longo interſtitio, ſecundus ambitus, paucis gradibus erat ſcanſilis: nimirum in latere orientali; vbi ſepto tantum lapideo diſtinguebatur primum atrium a ſecundo, vt ibidem declaratur. Nam alioqui, licet totum atrium primum eſſet ſecundo humilius; non tamen eodem modo vbique: quia ſecundi atrij ſolum multo altius erat vbi manebant viri, quam vbi mulieres. Quare ſi (vt tradit Ioſephus 6. de Bello cap. 6.) ad ſecundum atrium quattuordecim gradibus aſcendebatur; poſt quos, ſpacium erat vſque ad murum, non trecentum vt latina habent exemplaria; ſed decem cubitis planum (vt ex textu Ioſephi Græco bene colligit probatq; Ribera lib. 1. de templo c. 22.) & hinc rurſum alij quinque gradus, qui faciunt decem, & nouem, ducebant ad portas, (ſubaudi laterales loci viris aſſignati) profectò oportet, quod a primo atrio ad ſecundum, vbi manere ſolebant feminæ, per quattor tantum gradus ſcanderetur: inde enim ad loca virorum, quindecim gradibus, vt ſupra num. 12. probatum eſt aſcendere opportebat.

De quattuor atrijs ſeu porticibus templi.

27 Fuerunt igitur in templo Herodiano, vt diximus, tria atria, Primum ab extra introeuntibus, omnibus commune. Secundum pro ſolis Iudæis laicis. Tertium pro Sacerdotibus. Quamuis ſecundum ſubdiuideretur in duo, nempe alterum pro feminis, & pro maribus alterum: Et propterea Ioſephus lib. 2. contra Apionem prope libri medietatem, ponit quattuor atria ſub nomine quattuor porticuum; quia ſingula atria, ſuas habebant porticus. Ponam hic verba Ioſephi, quæ facilius quod dictū eſt indicabunt. Quattuor porticus (ait de templi fabrica verba faciens) circum ſe habuit: & earum ſuam quæque ſecundum legem cuſtodiam. In extimam porticum, ingredi licuit omnibus etiam extraneis; tantum meſtruatæ feminæ intrare vetabantur. In ſecundam porticum, intrabant Iudæi omnes, eorumque coniuges, ſi erant ab omni pollutione mundæ. In tertiam mares Iudæi mundi atque puri. In quartam Sacerdotes veſtitu ſacerdotali induti. In penetrale verò ſoli Pontifices ſua veſte amicti. ſic Ioſephus. Cui, ex ſupra dictis, addere poſſumus, quod ad primam porticum, aſcendebatur quidem (quia vt ait Ioſephus 15. Antiq. ca. 14. poſita erat ad radicem collis; & idem colligitur ex pluribus Euangelij locis vbi de adeuntibus templum, dicitur, quod aſcendebant in templum) ſed, vt arbitror, ſenſim, & non per gradus: nuſquam enim legimus ante extimam templi portam gradus extitiſſe. A primo autem atrio ad ſecundum vbi manebant mulieres, per quattuor tantum gradus ſcandebatur: hinc verò ad locum virorum quindecim gradibus: & inde ad atrium Sacerdotum, duodecim. Quæ omnia ex Ioſepho, locis allegatis deſumpta, clarius in noſtra templi Herodiani delineatione hic ponenda, omnes intueri poterunt.

Digitized by Google

Ceterum Herodes, inter alia templi opera, etiam Cryptam fecit ſubterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impoſuit, in eum vſum, vt occultè illuc poſſet aſcendere, ſi quid per tumultum, contra regem vellet nouare populus. ſic Ioſephus 15. Antiq. in fine libri.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4033.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 587.

1 ANNO regni ſui decimo ſexto, incidit annus Iubilei vigeſimi noni: coincidit enim iſte annus cum anno ab introitu Iſraelis in terrã Chanaan milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo, vt patet in tabulis.

Herodes athletica celebrat in honorem Cæſaris certamina.

2 Eodem anno, vt paulo poſt probabitur, credimus Herodem, expletis theatri, & amphitheatri fabricis, de quibus ſub anno mundi 4030. n. 1. dictum eſt, celebrare cœpiſſe athletica certamina, quæ (vt tradit Ioſephus 15. Antiq. cap. 11. vltra medium) in honorem Cæſaris, quinto quoque anno inchoato ad ſimilitudinem Græcarum Olympiadum, celebranda inſtituerat. Etenim, non eſt probabile, quod prædicta ædificia in hunc vſum inchoata, citius abſoluere potuerit: præſertim ob calamitates a nobis ſub anno mundi proxime allegato num. 2. relatas, quæ interim in Iudæã ſuperuenerant: Et præterea ſi eadem certamina quinto quoque anno inchoato celebranda erant: cum ex ſub anno mundi 4045. num. 1. dicendis conſtet, illa ſemel celebrata fuiſſe anno regni Herodis vigeſimo octauo (tranſlatis ſcilicet eiuſmodi certaminibus de Ieruſalem in Cæſaream; tum occaſione eius dedicationis: tum etiã quia Ieroſolymis graues in populo, prætextu violatæ religionis, cauſabant ſeditiones, vt ex his quæ narrat Ioſephus 15. Antiq. cap. 11. colligi poteſt) vtique conſequitur, ipſa etiam prius celebrata fuiſſe, tum anno eiuſdem regni vigeſimo quarto; tum vigeſimo; tum etiam decimo ſexto: ante autem hunc annum non potuerunt celebrari; quoniam Herodes, necdum ad hos Gentilium ritus animum penitus deflexerat: nec adhuc prædictæ theatri atque amphitheatri fabricæ erant abſolutæ. Itaque ſi hoc primum anno, Herodes hæc populo exibuit certamina, quæ loco citato Ioſephus accuratè deſcribit: proculdubio credimus, eodem item met anno accidiſſe, quæ idem met Auctor ibidem narrat, de trophæis ad honorem Cæſaris, in eodẽ theatro erectis: quæ cum Iudæi valde abominarentur, putantes eſſe contectas armis imagines, lege ipſorum vetitas, Herodes, vt eos omnino falli demonſtraret, appoſititium a trophæis ornatum, ipſis inſpectantibus, detrahi iuſſit: & oſtendens nudos ſtipites, eorum indignationem, ex imaginum ſuſpicione conceptam, in riſum conuertit.

Coniuratio cõtra Herodem detecta acriter plectitur.

3 Eodem item anno, non multo poſt prænarrata, arbitror factam detectamq; fuiſſe illam decem ciuium coniurationem, qui regem in theatro interficere decreuerant. Quamobrem, & ipſi iubente rege, per omnes cruciatus necati ſunt; & cũ poſtea eorum delator a quibuſdam occiſus, canibusque obiectus fuiſſet; ipſi quoque tandem poſt longas ſæuasque inquiſitiones, deprehenſi, cum totis familijs plexi fuerunt: plebe interim permanente interrita, ac parata leges patrias defendere: ni maiore cohiberetur potentia. Quod animaduertens rex: vt ſe muniret aduerſus eiuſmodi ſeditiones, ædificare cœpit alias arces, & caſtella, ad tutelam regni, per totam regionem, opportunè diſpoſita. Inprimis autem Samariam ab Ieroſolymis itinere vnius diei diſtantem: & propterea eam, tum ad vrbanos tumultus compeſcendos, tum etiam ad totam foris gentem in officio continendam valde opportunam, reædificare aggreſſus eſt, ampliatamq; firmiſſimis poſtea mœnibus circumdedit; atque in eius medio fanum templumque pulcherrimum extruxit, Cæſarique dedicauit.

Herodes caſtella, arcesque ædificat.

Samariam inſtaurat, & munit, ac Sebaſtẽ appellari mandat.

Vrbem verò, veteri abrogato nomine, deinceps Sebaſten appellari mandauit, pluri-miſque tum militum, tum Gentium finitimarum in eã congregatis, & ſecuritatem ex loci firmitate captans, mox illa pro arce vti voluit. Quæ omnia late proſequitur Ioſephus 15. Antiq. cap. 11. prope finem, & item (quæ de Sebaſte diximus) lib. 1. de Bello cap. 16. circa capitis initia.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4034.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 588.

Cæſar venit in Syriam.

ANNO regni Herodis decimo ſeptimo (vt expreſsè tradit Ioſephus 15. Antiq. cap. 13. circa medium) Cæſar venit in Syriam. Oportet autem hunc regni Herodis annum, non ab adepto regis titulo, ſed a conſecuta regni poſſeſſione, Ioſephum putaſſe: quoniam idem met Auctor lib. 1. de Bello cap. 15. in fine, de hoc eodem aduentu Cæſaris in Syriam verba faciẽs, ait: ipſum Cæſarem anno decimo, iterum rediiſſe in Syriam, apertè alludens ad proximè prius ibidem ab ipſo narrata, de priori Cæſaris profectione in Syriam, quæ proculdubio fuit paulo poſt Actiacam eius victoriam: quando ſcilicet ad bellum Alexandrinum pergens, ab Herode, qui ei Rhodum obuiam venerat, per Syriam ac Iudæam omnibus regiæ liberalitatis ac magnificentiæ officijs perductus eſt; & inſuper octingentis etiam talentis donatus, vt nos quoque ſub anno mundi 4024. num. 4. retulimus. Igitur ſi Cæſar decennio poſt Actiacam victoriam, iterum venit in Syriam; oportet ſecundum hunc eius aduentum, hoc vtique anno contigiſſe. Nam, vt videre eſt in tabulis, iſte annus, poſt Actiacam pugnam, decimus, incidit in annũ regni Herodis decimũ ſeptimũ, non a declaratione eius in regem; ſed a captis Ieroſolymis putatũ. Et confirmatur, quia conſtat eundem Auguſtum Cæſarem, anno vrbis ſeptingenteſimo trigeſimo tertio, qui concurrit cum prædicto anno a capta ab Herode Ieroſolyma decimo ſeptimo, reuocaſſe Agrippam è Syria, vt ſcribit Dio Hiſtoriarum Rom. lib. 53. & 54. nimirũ, quia ipſemet illuc proficiſci diſpoſuerat; vbi etiam manſit ſaltem integro triennio, quemadmodum ex Velleio Paterculo colligit Cardinalis Baronius in Apparatu ad ſuos Annales. 1

Cæſar Herodẽ ditione auget.

2 Igitur hoc anno Cæſar cum veniſſet in Syriam, Herodem a Gadarenſium accuſationibus abſoluit. Et inſuper eidem attribuit quandam regionem, inter Galilæam, & Trachonem poſitam; quæ propterea Trachonitis regio dicta eſt; fueratque cuiuſdam Zenodori eiuſdem Herodis inimici, per idem tempus defuncti. Ac præterea Romanis Syriæ rectoribus mandauit, ne quid inconſulto Herode facerent. Qui etiam a Cæſare, fratri ſuo Pheroræ Tetrarchiam impetrauit. Denique eo rum felicitatis prouectus eſt Herodes, vt duobus Romanorum potentiſſimis, Cæſari ſcilicet, & Agrippæ, vſque adeo acceptus eſſet, vt Cæſar poſt Agrippam, nemini maiorem quam Herodi honorem haberet; & Agrippa poſt Cæſarem nemini. Deducto deinde Cæſare ad mare, & in regnum reuerſus, Herodes elegantiſſimum templum in honorem ipſius Cæſaris extruxit è marmore candido, in terra quæ fuerat præfati Zenodori prope Panium, vbi ſcatent fontes Iordanis fluuij. Tunc etiam remiſit tertiam partem tributorum ſubditis regni ſui, prætextu quidem, vt poſt ſterilitatem ſe reficerent; re autem vera, vt placaret eorum animos talibus regis operibus offenſos; quæ videbantur planè ad religionis, & bonorum morum perniciem tendere; vt omnium iactabatur ſermonibus. Et nihilominus, vt eiuſmodi quoque ſeditionibus occurreret; & turbarum occaſiones remoueret, grauiſſimis pœnis prohibuit per vrbem conuenticula, & frequentiora conuiuia; diſpoſitis etiam ſpeculatoribus, qui tã in vrbe, quam in itineribus, quauis de cauſa inter ſe conuenientes obſeruarent.

Herodes Cæſari templum extruit.

Quibus artibus populos a murmure compeſceret.

Quin

Quin & ipſemet fertur, plebeio amictu, interdū noctu ſe vulgo immiſcuiſſe; vtquid de ſe populus ſentiret experiretur. Ceterum in omnes quotquot ſtudia eius pertinaciter improbaſſe deprehendiſſet, in clementer animaduertere non negligebat. a reliqua verò multitudine etiam fidelitatis, & officij iuſiurandum exegit, atque ita maior pars metu cedebat, & obſecundabat. Qui verò liberius ſtomachabantur, & ſe cogi indignabantur, eos quomodocunque poterat è medio tolli curabat. Hæc latius proſequitur 15. Antiq. cap. 13. Ioſephus, & horum aliqua etiam breuiter tangit ſub finem capitis 15. lib. 1. de Bello.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4035.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 589.

1 ANNO regni ſui decimo octauo (nimirum a captis Ieroſolymis putando, quēadmodum ex his quæ ſub anno mundi 4045. num. 2. in fine dicemus, conſtare poterit) Herodes in loco condendæ vrbi opportuniſſimo, cui olim Stratonis turris nomen fuerat, in ora Phœnicij maris, inter Ioppen, & Doram ſito; vrbem magnifice deſignauit; eamque muris cingere atque ædificijs ſumptuoſiſſimis; præſertim verò templo admodum inſigni, & Portu ſtructura mirando, & Palatijs regijs, nec non foro, theatro, & amphitheatro, & ſtatuis, & turribus, alijſque fabricis marmoreis exornare cœpit; impoſuitque vrbi nomen Cæſarea, quod extructa eſſet in honorem Cæſaris; cui etiam templum in ea erectum, & coloſſum dedicauit non minorem, quam Iouis apud Olympiam, cuius ad exemplar factum eſt. Et vrbs quidem poſtea decimo anno poſtquam ædificari cœpta erat (vt tradit Ioſephus 16. Antiq. cap. 9. in principio) reliqua verò eiuſdem vrbis ædificia, duodecim annorum ſpatio ſunt abſoluta; vt videre eſt apud Ioſephum 15. Antiq. cap. 13. & lib. 1. de Bello cap. 16. quibus in locis prædicta omnia traduntur, Portus verò ſtructura, tamquam mirabilior, multo accuratius deſcribitur. *Cæſaream condere cœpit, & inſignibus ornat ædificijs*

2 Interea dum Cæſarea ædificaretur, nempe decem annorum ſubſequentium interuallo, Herodes ea egit, quæ narrat Ioſephus in prioribus octo capitibus lib. 16. Antiq. Quæ quidem rametſi per ſua queque tempora minime digeſta, immo & confuſe tradita reperiantur (vt ex conſequentibus, & præcipue ex ſub anno mundi 4038. num. 2. dicendis patebit) nos tamen ea ſatis probabiliter infra ſuis locis ac temporibus adnotabimus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4036.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 590.

ANNO poſtero, credimus ipſum Herodem aliquas extruxiſſe arces, atque ex cognatorum ſuorum nominibus nuncupaſſe, illas nimirum in quibus poſtea excepit Agrippam, vt nos ſub anno mundi 4038. num. 1. ex Ioſepho dicemus. *Quaſdam extruit arces.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 4037.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 591.

Ortus Deiparæ Virginis.

ANNO quarto Olympiadis centeſimæ nonsgeſimæ, vrbis verò conditæ anno 1
ſeptingenteſimo trigeſimo ſeptimo, qui erat regni Herodis a capta Ieroſoly-
ma vigeſimus, C. Furnio, & C. Iunio Silano Coſſ. natam eſſe Beatiſſimam Dei Ge-
nitricem Mariam, tradit Cardinalis Baronius in Apparatu ad ſuos Annales, ex cu-
iuſdam epiſtolæ Euodij Antiochenſis Epiſcopi, & Apoſtolorum ſucceſſoris fragmẽ
to; quod refert Nicephorus Calliſtus Hiſtoriarum lib. 2. cap. 3. in hæc verba: Trimu-
la cum eſſet (& loquitur ibi de Deipara Virgine) in templũ eſt præſentata, & ibi in Sã
ctis Sanctorum traduxit annos vndecim; deinde verò Sacerdotũ manibus, Ioſepho
ad cuſtodiã eſt tradita, apud quẽ cũ menſes peregiſſet quattuor, ab Angelo Gabriele
lætum illum accepit nunciũ. Peperit autem mundi ipſius lucem, annum agens quin-
decimum, vigeſima quinta die menſis Decembris. Sic Euodius. ex cuius poſtremis
verbis, infert Baronius, natalem ipſius Beatiſſimæ Virginis in hunc annum incidiſ-
ſe; eandemque ſententiam pluribus ibidem tum rationibus, tum SS. Patrum aucto-
ritatibus confirmat, vt penes ipſum videre quiſque poterit.

Quod fuerit de tribu Iuda & de familia Dauid.

Sanè Beatiſſimam Virginem Mariam, fuiſſe de tribu Iuda, ac de ſtirpe Dauid, ſic 2
oſtendi poteſt. Nam ſi certiſſimum eſt, filium eius Ieſum Chriſtum, fuiſſe de Daui-
dis progenie, vt nos pluribus, apertiſſimiſque ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, infra ſub
anno mundi 4051. num. 16. euidentiſſime oſtendemus: Vtique (quemadmodum
etiam ex illis Apoſtoli ad Rom. cap. 1. ver. 3. verbis: Qui factus eſt ei ex ſemine Da-
uid ſecundum carnem] infert S. Auguſtinus lib. 2. de conſenſu Euangeliſtarum ca. 1.)
neceſſe eſt ipſam quoque eius genitricem, de ſtirpe Dauidis genus conſanguinita-
temque duxiſſe. Et ratio euidens eſt. Etenim ſi Chriſtus (vt S. Leo Papa dicit in
Epiſtola 13. quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam, ante medium) conſubſtantialis patri,
conſubſtantialis eſſe dignatus eſt & matri; & vt clarius in Symbolo S. Athanaſij Sã-
cta canit Eccleſia: Idem Chriſtus, Deus eſt ex ſubſtantia patris, ante ſæcula genitus;
& homo eſt ex ſubſtantia matris, in ſæculo natus: Certè oportet, quod naſcẽdo, car-
nem ſuam, non de nihilo, non aliunde, ſed de carne virginis matris, naturaliter tra-
xerit, alioquin nec verè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homi
ne. Sic enim argumentatur Ven. Beda lib. 4. cap. 49. ſuper Lucæ cap. 11. Vnde
neceſſario conſequitur, quod re vera, non aliter quàm per maternam generationẽ,
dicatur factus, & natus ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Igitur manifeſtè pa-
tet, etiam ipſam Beatiſſimam Virginem eius matrem, de progenie Dauidis ex na-
turali propagatione prodijſſe; & conſequenter verè ac naturaliter fuiſſe de tribu Iu-
da, ſicuti & qui poſtea fuit vir eius, S. Ioſephi quemadmodum probat S. Hierony-
mus lib. 1. in Matthæum: quia, inquit, ex lege eam cogebatur accipere, vt propin-
quam: & quia ſimul cenſentur in Bethleem tamquam de vna eademque ſtirpe gene-
rati. Vt aperte colligitur ex illis Euangelij Luc. cap. 2. ver. 5. verbis: Vt profitere-
tur cum Maria deſponſata ſibi vxore.] Eadem enim cauſa cogebat Ioſephum, & Ma-
riam aſcendere in Bethleem; & ibi profiteri, & cenſeri: quia nimirum vterque erat
non ſolum de tribu Iuda, ſed etiam de ſtirpe Dauid; quemadmodum de Ioſeph te-
ſtatur S. Matthæus cap. 1. in Genealogia Chriſti; & Angelus ibidem ver. 20. dicẽs:
Ioſeph fili Dauid noli timere &c. & de ipſa Maria non ſemel canit Sancta Mater Ec-
cleſia in officio eius Natiuitatis dicens: Natiuitas glorioſæ Virginis Mariæ ex ſemi-
ne Abrahæ, ortæ de tribu Iuda, clara ex ſtirpe Dauid.] Et hoc idem, olim prophe-
tauerat Iſaias, in capitis 11. initio illis verbis: Egredietur virga de radice Ieſſe &c.
illum enim locum B. Hieronymus ibidem exponit de Beatiſſima Virgine Maria.

Quomodo de Dauide prodierit.

Quomodo autem de Dauide prodierit Deipara, docet S. Io. Damaſcenus lib. 4. 3
fidei orthodoxæ cap. 15. dicens: quod Leui, qui in Genealogia Saluatoris Luc. c. 3.
ver. 24. ponitur, genuit Melchi, & Pantherem: Panther autem Melchi frater, genuit
Bar-

Digitized by Google

Barpantherem (quod interpretatur filius Pantheris) Barpanther autem, Ioachim, Ioachim denique genuit Sanctam Dei Genitricem. Sed hic notandum valde eſt, quod non ſolum apud Sanctum Damaſcenum loco citato; ſed etiam apud alios quoque Auctores, nempe Euſebium lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 6. vbi refert Africanũ de Genealogia Domini ſuſius differentem; & item apud S. Ambroſium ſuper Luc. c. 3. & S. Auguſtinum lib. 2. Retractationum cap. 7. ex eodem Africano ibi etiam allegato; errorem neſcio quo modo irrepſiſſe, vbi pro Mathat, legunt Melchi; quemadmodum bene aduertit etiam Cardinalis Toletus ſuper Luc. cap. 3. annotatione 56. & ex ipſomet Euangelij textu colligitur: nõ .n. ibi S. Lucas ait: quod Melchi fuerit filius Leui; ſed contra; quod Leui fuit filius Melchi; & quod Mathat fuit filius Leui. Fuit ergo Panther frater Mathat, non autem Melchi, vt per errorem ſupponunt citati Auctores vnus poſt alterum, re minus accuratè diſcuſſa. Præterea fallitur etiã Damaſcenus ibidem, vbi poſt pauca, ſubindicat: Pantherem (Melchi, vt falſo ipſe credit fratrem) fuiſſe de ſtirpe Nathan; non autem Salomonis: nam ſi hoc eſſet, vtique ſequeretur, Mariam Ieſu matrem, non verè ac naturaliter prodijſſe de Dauid; ſed legaliter tantum; contra loca ſcripturæ ſacræ paulo ante adducta: quandoquidem iam ſub anno mundi 3987. num. 5. probauimus, ipſum Nathan naturaliter fuiſſe filium Vriæ; legaliter verò, ſeu per adoptionem, Dauidis: quod etiam ſub anno mundi 4051. num. 13. in Genealogia Saluatoris dicendum erit. Sed hic, dicet aliquis; Cur non etiam SS. Euangeliſtæ aliquid de ipſius Deiparæ progenitoribus, protulerunt? non enim nouum videri poterat, feminæ genealogiam texere: nam, & Auctor libri Iudith cap. 8. ver. 1. genus dictæ Iudith a Ruben filio Iacob deductum recenſuit. Reſpondemus Sanctos Euangeliſtas, Ieſu Chriſti geſta, non etiam eius Matris, narranda ſuſcepiſſe; & ideo pauca admodum de ipſa attigiſſe: Genealogiã autem Chriſti, de more, per maiores illius, qui eiuſdem pater putabatur, deduxiſſe: ſuperfluum verò exiſtimaſſe, ſeorſum quoque paternam Matris eius proſapiam tradere; quod apud tunc viuentes Iudæos, notum eſſet, proauum Mariæ fuiſſe fratrem naturalem Mathan aui Ioſeph viri eius: vnde ex notata viri genealogia; ſimul quoque apud Iudæos (vt dixi) manifeſtabatur vxoris proſapia, quæ de eodem ſtipite prodierat: Apud poſteros autem, & Chriſtianos, ſufficere poterant loca ſcripturæ ſacræ paulo ſuperius allegata, ad probandum vtrunque coniugem, eiuſdem fuiſſe cognationis, & familiæ. De materna autem ipſius Deiparæ genealogia, Sancti Euãgeliſtæ pauca admodum, & ſubobſcurè attigerunt, tamquam tunc temporis valde notas; & quia poſteris eadem enucleatius tradere, neceſſarium non videbatur. Nos verò de hac, ex alijs probatis Auctoribus, ad elucidationem eorum quæ breuiter in Euangelio tanguntur, aliquid hic afferre conabimur.

Cur eius progenies à Sanctis Euangeliſtis non fuerit tradita.

De materna Deiparæ genealogia.

4 Quoniam ergo S. Damaſcenus loco eius ſupra citato, non ſolum teſtatur Deiparæ patrem, fuiſſe Ioachim, de quo, numero proximo dictum eſt; verùm etiam aſſerit matrem illius fuiſſe Annam; Quod & affirmant S. Epiphanius Hæreſ. 79. contra Collyridianos; & quotquot Catholici de eiuſdem Deiparæ parentibus ſcripſerunt, & palam recipit, proteſtaturque Santa Mater Eccleſia, in officio eiuſdem Sanctæ Annæ, quod die vigeſima ſexta Iulij ex Breuiario Romano recitari ſolet. Si quis quærat de eadem Anna, quænam ipſa fuerit, & de qua tribu: Dicimus, id potiſſimum haberi ex S. Hippolito Martyre, relato apud Nicephorum Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ li. 2. c. 3. in hæc verba: Tres fuere ſorores Bethleemiticæ, filiæ Mathã Sacerdotis, & Mariæ coniugis eius, ſub Cleopatræ, & Caſopatis Perſæ regno, ante Herodis Antipatris filij regnum, primæ, Mariæ, ſecundæ, Sobæ; tertiæ, Annæ nomen erat. Nupſit prima in Bethleem Maria, & peperit Salomen obſtetricem. Nupſit quoque ſecunda itidem in Bethleem Sobæ, & genuit Eliſabeth. Nupſit poſtremo, & tertia, Anna in terra Galilæa, & protulit Mariam Dei Genitricem, ex qua nobis natus eſt Chriſtus. Sic Hippolitus. Ex quo patet prædictum Mathan, diuerſum omnino eſſe ab eo, cuius meminit S. Matthæus in genealogia Saluatoris: Siquidem ille dicitur fuiſſe Sacerdos: hic autem de tribu Iuda. Cur verò memoratus Hippolitus, hoc loco, Cleopatræ, & Caſoparis meminerit; cum neuter ad Iudæos pertinuiſſe videatur; iam ſub anno mundi 4015. num. 9. explicatum eſt. Sanè Hippolito conſentit Germanus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, à Cardinali Baronio in Appa-

De Sancta Anna.

Mathan duo; alter paternus; alter maternus Chriſti proaui.

ratu

ratu ad ſuos Annales, relatus, dicens: eam, hoc eſt, Annã ex genere ſacerdotali natã, de tribu Aaronitica, radice prophetica, & regia. Ex quibus (ſi vera ſunt, vt credimus) inferre oportet, Annæ patrem, fuiſſe quidem de tribu Leui; matrem verò, de tribu Iuda, & ſtirpe regia. Quare ad id ꝙ S. Io. Damaſcenus, in oratione 2. De Natiuitate B. ſę Mariæ ꝓpe finẽ, ad ipſam S. Annã dicebat; Quam beata domus Dauid, de qua prodijſti. Vtique debemus ſubintelligere: Ex linea materna. Quamquam item credimus, verè ẽt dici poſſe, eandem Annã quodãmodo ex linea paterna de domo Dauidis prodijſſe; quia pater eius Mathan ducebat originẽ ab ipſo Nathan, quem & fuiſſe Sacerdotem, & filium Dauidis alias oſtendimus; filium, inquam, non naturalem, ſed adoptiuum. Scitè igitur B. Damaſcenus S. Annam non de tribu Iuda, ſed de domo Dauid prodijſſe ait; nimirum quia Nathan caput familiæ Mathã patris S. Annæ, licet non eſſet de tribu Iuda, adoptatus tamen fuerat in domo, & familia Dauidis. Ex his ergo manifeſte conſequitur: illam huius Annæ hiſtoriam in qua dicebatur: quod Anna Virginis Dei Genitricis mater, erat filia Gaziri, ex tribu Iuda, in Bethleem oppido Iudææ nata; eſſe apochtipham; & pro maiori parte erroneam; meritoque de Breuiario Romano in poſtrema eius recognitione expunctam. Fuit ergo Anna, vt diximus, ex patre de tribu Leui; matre verò de tribu Iuda; & pariter vir eius Ioachim, de tribu Iuda. Quo fit, vt Beatiſſima Virgo, quæ vera Chriſti mater fuit, etiã ipſa ex vtraque tribu, & familia, nimirum ſacerdotali, & regia, ſeu Leuitica, & Iudaica propagata fuerit, ſicuti & filius eius Ieſus. De quo tamen, quomodo etiam ex Leuitica tribu originem ducere potuerit, cum tam eius Beatiſſima Mater, quam Pater putatiuus, fuerint de tribu Iuda; nos infra ſub anno mundi 4051. num. 13. & 14. explicabimus.

Mathani poſteritas.

Quoniam autem hic obiter incidimus in mentionem dicti Mathan Sacerdotis, 5
qui fuit proauus maternus Ieſu Chriſti ſecundum carnem; & certum eſt in ſacro Euãgelio quoſdam memorari, qui eiuſdem Chriſti fratres, & nonnullas, quæ ipſius ſorores nuncupantur; & item ex eodem Euangelio conſtat S. Ioannem Baptiſtam, ex parte matris conſanguineum fuiſſe Chriſti: operæ pretium duximus hic ſubnectere arborem poſteritatis dicti Mathan, quatenus deſeruire poteſt ad rite intelligenda prædicta, & his ſimilia, quæ infra ſuis locis, ex Euangelico textu referenda erunt, ad eandem Chriſti cognationem pertinentia.

Mathan Sacerdos, & Maria de tribu Iuda vxor eius, genuerunt tres filias; videlicet

Mariam, quæ nupſit Cleophæ, ex quo genuit,	Sobe, quæ ex alio Sacerdote genuit	Et Annam, quæ de Ioachim viro Tribus Iudæ genuit
alterã Mariã, quæ Ioan. cap. 19. ver. 25. dicitur, Maria Cleophę, & ſoror (ſubaudi conſobrina) Beatiſſimæ Virginis. Et hæc, ex Alphęo viro eius (vt ſub an. mun. 4082. n. 7. probabitur) genuit	Eliſabeth, quæ propterea Lu. c. 1. ver. 5. dicitur, de filiabus Aaron; & ex Zacharia pariter Sacerdote, genuit,	Beatiſſimam Virginem Mariam, quæ de ſpiritu ſancto genuit
Iacobum minorem, & Ioſeph, & Simonem, & Iudam; qui dicuntur fratres, hoc eſt conſobrini, ipſius Domini; & ſorores eius, Mariam, & Salome.	Sanctum Ioannem Baptiſtam.	Ieſum Chriſtum filium Dei, & Saluatorem Mundi.

Herodes celebrat athletica certamina in

Eodem anno circiter inchoante, (quemadmodum ex his, quæ ſub anno mundi 6
4033. num. 1. dicta ſunt, deduci poteſt) oportet Herodem ſecundo celebraſſe Ieroſolymis

ſolymis quinquennalia certamina, ab ipſo in honorem Cæſaris inſtituta: iſte enim eſt annus quintus a prima eorundem celebratione anno mundi proxime citato peracta. *honorem Cæſaris.*

7 Eodem item circiter tempore, vt credimus, Herodes, extructa iam magna ex parte Cæſarea vrbe, vt primum cognouit Cæſarem de Syria Aſiaque Romam rediſſe incolumem (quod non niſi per hæc circiter tempora contigiſſe, inferri poteſt ex his quæ nos ſub anno mundi 4034. num. 1. in fine diximus) miſit Romam filios ſuos ex Mariamme genitos, Alexandrum, & Ariſtobulum; vt ibidem liberalibus diſciplinis (quemadmodum ex Ioſepho 16. Antiq. cap. 1. & lib. 1. de Bello cap. 17. colligitur) imbuerentur. Inprimis verò, vt ſalutarent Cæſarem; qui excepit adoleſcentes ſumma humanitate, facta eis poteſtate, ſi vellent, hoſpitandi in propria eius regia: ſed illi iuxta inſtructionem, vt creditur, a patre habitam, gratijs Cæſari actis, maluerũt Pollionis hoſpitio vti, qui erat ſummus Herodis amicus. Vide Ioſephum 15. Antiq. cap. 13. *Mittit Romã filios.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 4038.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 592.

1 ANNO regni ſui vigeſimo primo, cum audiſſet Herodes M. Agrippam ſui amiciſſimum, eodemmet anno vrbis ſeptingenteſimo trigeſimo octauo, vt ſcribit Dio cap. 54. ex Italia in Aſiam denuo a Cæſare miſſum; protinus ad eum inuiſendum, atque inuitandum, vt ad ſe in Iudæam diuertere dignaretur, properauit: quo impetrato, nihil prætermiſit, quod illi voluptatem adferre poſſe crederet; excipiens eum in recens conditis vrbibus; & oſtendens ædificia; ad hæc omne genus deliciarum, & magnificentiæ, tam ipſi quam amicis eius exhibens apud Sebaſten, & Cæſarienſem portum, & e iam magna ex parte erectum; & in extructis a ſe arcibus, Alexandrio, Herodio, Hircania: In vrbem quoque Ieroſolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus, amictu, & cultu feſtiuo, cum fauſtis acclamationibus. Agrippa autem, Deo hecatombe immolata, populo epulum præbuit; & quamuis libenter ibi diutius fuiſſet commoratus, appetente tamen hieme; tempeſtatum metu, maturius abnauigauit in Ioniam, vna cum amicis, maximis bonoratus muneribus. Ex Ioſepho 16. Antiq. cap. 2. *Agrippam inuitat & honorificentiſſime excipit.*

2 Sciendum verò eſt, quod prędicta, ipſe Ioſephus poſt reditum Herodis è Roma cũ filijs Alexandro, & Ariſtobulo, & poſt vxores eiſdem iam traditas, narrat; cum tamen id videatur non poſſe admitti. Nam ſi poſt non ſolum cœptam, ſed iam ſatis prouectam Cæſareæ vrbis ædificationem, rex decreuit prædictos filios ſuos Romã mittere ad ſalutandum Cæſarem; & vt poſtea ibidem liberalibus ſtudijs operam darent, quemadmodum idem tradit Ioſephus 15. Antiq. cap. 13. non procul ab initio: vtique non prius eos mittere debuit, quam ſciret aut veriſimiliter crederet Cæſarẽ de Aſia Romam rediſſe, vt ſub anno mundi 4037. num. 6. dictum eſt; & ratio dictat, quod eoſdem Romæ trienio ſaltem in eiſdem ſtudijs (vt olim Daniel, & ſocij in Babylone Danie. cap. 1. ver. 5.) erudiendos reliquerit, antequam ad eos domum reducendos ipſe proficiſceretur, ac eis vxores tradere curaret: Atqui vt ſub anno mundi proximè allegato probatum eſt, eodem anno quo Cæſar Romam redijt, M. Agrippa iterum venit in Aſiam, ad quem ſalutandum atque inuitandum protinus cucurriſſe Herodem, dubitare nemo debet: ergo neceſſe eſt, quod Herodes lõge prius reduxerit Agrippam de Aſia in Iudæam, quam filios ſuos è Roma. Nemo igitur miretur, ſi nos in hiſce Herodis rebus recenſendis, non ſequimur ordinem, quo hæc eadem ab ipſo Ioſepho ſunt tradita.

AB

AB ORBE CONDITO ANNVS 4039.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 593.

Ad Agrippam cum exercitu properat in Põto.

ANNO proximo, nimirum exacta domi hieme, vt notat Ioſephus loco proximè citando, Herodes ineunte vere, ad eundem Agrippam Boſphorum cum exercitu perrexit, eumque ad Synopem vrbem ponticam offendit, atque opportuniſſimo tempore eidem præſto fuit, laborum ſocius, & conſiliorum particeps. Confectis deinde Ponticis negotijs, per Paphlagoniam, Cappadociam, ac maiorem Phrygiam, terreſtri itinere, ſimul Epheſum peruenerunt: & inde rurſus Samum traiecerunt nauibus. Quo toto in itinere, per ſingulas vrbes, in multos multa Herodes beneficia contulit: alios pecunia; alios fauore apud Agrippam adiuuans: nam & iratũ Illienſibus reconciliauit: & pro Chijs tum ad reparandam ipſorum porticum, tum debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam liberaliter perſoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacunque in re ſingulis opus eſſet, affuit. Iudæis quoque per Aſiã degentibus, ne amplius ab indigenis prohiberentur ſecundum propria ipſorum inſtituta ac patrias leges viuere, ab Agrippa obtinuit. Denique ab eódem Agrippa digreſſus, redijt in patriam: vbi quartam tributorum ſuperioris anni partem, ſubditis ſuis benignè relaxauit; qua regis munificentia deliniti, eidem læti fauſta comprecari cœperunt. Quæ omnia latius videre eſt apud Ioſephum 16. Antiq. cap. 3. 4. & 5. per totum. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 4040.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 594.

Deipara trimula præſentatur in templo ibique educatur.

ANNO regni Herodis a Ieroſolyma capta vigeſimo tertio, oportet Beatam Virginem Mariam, expleto vitæ ſuæ triennio, ductam fuiſſe ad templum; vbi deinceps manſit vndecim annis continuis, vt probant Euodij verba a nobis ſub anno mundi 4037. num. 1. adducta: ex quibus fit manifeſtum, ipſam non ſecus ac olim Samuel, a parentibus antequam naſceretur, fuiſſe Deo deuotam; & propterea, non octogeſimo ab ortu eius die, in templo præſentatam, ſed poſt eius ablactationem, coram Deo Sacerdotibus in templo traditam, nimirum opera, vt creditur, Zachariæ Sacerdotis, & cognati eius; ibidemque relictam, vt in Dei ſeruitio, cum alijs eiuſmodi puellis educaretur, donec adueniret tempus, quo nuptui, vt de alijs fieri conſueuerat, tradenda foret. 1

Herodes nauigat in Italiam & reducit domum filios.

Eodem, vt arbitror, anno, qui erat quartus ex quo miſerat Romã filios, Herodes nauigauit in Italiã, ſalutatum Cæſarem; a quo humaniſſimè tractatus, filios domum reducendos recepit, ſatis iam liberalibus diſciplinis inſtructos. Qui poſteaquam reducti ſunt in patriam, ſtatim magnis ab vniuerſa multitudine ſtudijs excepti ſunt: quod eſſeat tum ſtatura, tum multis animi ornamentis conſpicui, & regium quid vel ipſa ſpecie præſeferrent. Quæ res mouerunt ad inuidiam Salomem ſororem regis, ceterosque, quorum calumnijs Mariamme oppreſſa fuerat, metuentes ne materni interitus ipſi vltores fierent. Quamobrem exinde illos quoque calumnijs appetere cœperunt; & artificiosè paternum erga ipſos odium concitare. Quibus tamen non obſtantibus rex, qui eos diligebat, in eo etiam quo par erat honore, eoſdem habuit: & quod iam eſſent adulti, vxores eis coniunxit: Ariſtobulo Salomes filiam Bernicẽ: Alexandro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Ioſephus 16. Antiq. c. 1. & 2. & lib. 1. de Bello cap. 17. 2

AB ORBE CONDITO ANNVS 4041.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 595.

1 ANNO regni ſui a Ieroſolyma capta vigeſimo quarto Herodes poſt annos no-
1 uem cum dimidio, ex quo cœperat Ieroſolymitani templi fabricam, illa (eo modo quo ſub anno mundi 4032. num. 5. declaratum eſt) expleta; ſollemnem eius inſtaurationis, ſeu renouationis dedicationem celebrauit, trecentis bobus Deo mactatis, præter innumeras alias victimas, quas ciues, pro ſuis vnuſquiſque facultatibus immolari curarunt. Et quoniam eodem pariter tempore, incidit anniuerſaria natalis regni ſui dies, quam rex magna hilaritate colere ſolitus erat; conduplicata populi lætitia, ſimul vtraque ſollemnitas celebrata eſt. Ioſephus in fine libri Antiq. 15.

Celebrat tēpli Ieroſolymitani dedicationē & natalis regni ſui diem.

Interea domeſticum diſſidium, inter regis ſororem, & Mariammæ filios, in dies
2 magis magisque augebatur; ac tandem hoc eodem anno (vt ex proximè dicendis apparebit) vſque adeo exercuit, vt cum iam rex multa de nimia Ariſtobuli Alexandrique animoſitate atque arrogantia audiſſet, decreuerit omnimodis eorum ferociam comprimere; ac propterea alium ex Doride, antequam rex eſſet, ſuſceptū filium nomine Antipatrum, qui etiam num priuatam vitam agebat, ad ſe accerſitū, alijs præponere modis omnibus cœperit; & honoribus in dies maioribus eueheret. Atque ad magis deprimendos Mariammæ filios, etiam Antipatri matrem, iam pridem repudiatam, ad filij preces, in regiam reduxerit: Et cum iterum nauigare vellet rex ad ſalutandum Agrippam, poſt decennalem adminiſtrationem, anno vrbis ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, vt ex Dione lib. 54. colligi poteſt, ex Aſia decedentem (qui annus cum præſenti concurrit, vt patet in tabulis) ſolum ex filijs Antipatrum, ſecum duxerit; eumque cum multis muneribus illi tradiderit Romam perducendum; atque in Cæſaris amicitiam introducendum. Ioſephus 16. Antiq. cap. 6. & lib. 1. de Bello cap. 17. Puto autem hanc Herodis profectionem ſub finem huius anni accidiſſe.

Ad deprimendos Mariammæ filios exaltat Antipatrū.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4042.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 596.

ANNO itaq; proximo, Antipater, prędictæ peregrinationis occaſione, Illuſtris
1 Romæ factus eſt, paternis litteris cōmendatus amicis omnibus: Et cum eo honoris prouectus eſſet, vt iam primatum inter regios liberos conſecutus videretur:
1 vnum moleſtè ferebat, quod non aderat fratribus, neque poterat eos continuis vexare calumnijs; & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem ſe præberet erga Mariammæ filios. Hæc aſſiduè cogitans, non deſiſtebat a propoſito; & abſens quoque per litteras, exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate eius ſolicitus: ſed re vera, ad ſperatam regni ſucceſſionem, malis artibus, viam ſibi præmuniens; donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus eſſet adoleſcentibus. Ioſephus 16. Antiq. cap. 7.

Antipater exaltatus vexat fratres calumnijs apud patrem.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4043.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 597.

Herodes ducit accuſatque filios apud Cæſarem, & eius opera reconciliati redeunt in Iudæam.

ANNO poſtero, vt reor, Herodes filijs Alexandro atque Ariſtobulo valde in- 1
fenſus; ac crebris Antipatri filij litteris fautorumque eius impulſibus, contra illos incitatus; cogitabat in eos acriter animaduertere; ſed veritus, ne quid per irã ageret temerè; decreuit denuo Romam nauigare, illoſque accuſare coram Cæſare; ne propter indignationem videretur parum pius erga filios. Itaque vbi Romam cum Alexandro, & Ariſtobulo peruenit, non inuentum ibi Cæſarem, Aquileiam vſque perſecutus eſt; & cum veniſſet in colloquium; rogaſſetque, vt de infortunio ſuo vellet cognoſcere; adductos coram filios; inſolentiæ, tentatique veneficij magna vehementia accuſauit; quibus auditis toti in fletus effuſi ſunt filij, & tamquã nullius tantæ impietatis conſcij, hærebant ancipites; quod neque decorum eſſet contra patrem liberè dicere; neque tutum cauſam ſuam deſerere; verumtamen ne viderẽtur, perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe; alter illorum longa oratione aggreſſus eſt obiecta diluere; atque adeo cordatè patris accuſationi reſpõdit; vt iam videretur rex ipſe excuſationis egere; qui ſine vllis certis argumentis, criminationem tam grandem aggreſſus fuiſſet. Denique Cæſar aliquantiſper deliberabundus, pronunciauit, vel hoc ipſo iuuenes peccaſſe; quod non tales ſe parenti præſtitiſſent, vt nulla poſſet in eo hærere ſuſpicio: Herodem autem hortatus eſt, vt ſuſpicari deſineret; & reconciliaretur filijs; poſſe illos in poſterum mederi offenſis prioribus; & reintegrare mutuum amorem priſtinum; ſi ad abolendas ſuſpiciones veteres, vtrinque diligentius coleretur pietas. Quibus dictis, Cæſar iuuenibus innuit; & ijs iam ad preces patri accidere parantibus, prior flentes pater vnum poſt alium complexus eſt; & poſt actas Cæſari gratias, vnà diſceſſerunt; & cum eis Antipater, ſimulans ſe gratulari reuerſis in gratiam. Deinde magnis Cæſari datis, ab eoque acceptis muneribus, rex cum filijs Iudæam repetit; nauigantes autem cum appuliſſent Eleuſam Ciliciæ oppidum, offendunt ibi Archelaum Cappadocum regem, qui excepto perhumaniter Herode, multum gauiſus eſt, ob reconciliatos filios; & quod Alexander eius gener refelliſſet obiecta crimina; datiſque viciſſim regijs muneribus, digreſſi ſunt, ſub finem, vt arbitror, huius anni. Quæ omnia multo latius tradita inuenies apud Ioſephum l. 6. Antiq. cap. 7. & 8.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4044.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 598.

Herodis ad populum oratio.

ANNO inſequenti, vt credimus, Herodes poſteaquam in Iudæam cum filijs 1
reuerſus eſt; quadam die aduocata in templum concione; quid in ea peregrinatione egiſſet, expoſuit: denarrataque Cæſaris humanitate, & alijs rebus, quas illos quoque ſcire referre iudicabat; extremam orationem vertit ad filios; aulicosq; & ceteram multitudinem, ad concordiamque adhortatus eſt omnes; pronuncians filios poſt ſe regnaturos, primùm Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexandrum, & Ariſtobulum. Interim debere omnes ſe vnum reſpicere; & pro rege habere, atque Domino, non obſtante ſenectute, quæ ad regendum, propter longam experientiam, magis eſſet idonea; præſertim non deficientibus alijs facultatibus, quibus, & ſubditi in officio continerentur, & liberi: milites quoque cum ſuis ducibus, ſi ſe vnum reſpiciant, felicem vitam acturos, abſque vllis perturbationibus. His

Declarat regni ſucceſſores.

pero-

peroratis, dimiſit concionem: & quibuſdam quidem rectè viſus eſt dixiſſe; quibuſdam verò ſecius: iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino ad aliquam ſpectare mutationem videbantur. Ioſephus 16. Antiq. cap. 8. in fine, & fuſius 1. de Bello cap. 17.

5 In reliquo verò huius anni tempore, credimus Herodem in hæc tria potiſſimum incubuiſſe; nimirum in procuranda totis viribus Cæſareæ vrbis abſolutione; & vt vbique promulgaretur eiuſdem vrbis dedicatio, ſequenti anno inchoato ſollemniſſimè celebranda, & denique in apparatu eius vndique conuehendo, ac congregando: quandoquidem, vt narrat Ioſephus 16. Antiq. cap. 9. exciti ſunt artifices, muſici, athletæ gymnicorum certaminum, & magnus gladiatorum, ac ferarum comparatus eſt numerus; & quicquid huius generis in pretio eſt, tam Romæ, quam apud gentes ceteras; præter multa alia pretioſa, quæ in hoc contulit etiam ipſa vxor Cæſaris Iulia.

Cæſareæ abſolutionem vrget, & eius dedicationem parat.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4045.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 599.

1 ANNO regni Herodis a capta Ieroſolyma, vt num. 2. probabitur, vigeſimo octauo, Olympiade centeſima nonageſima ſecunda, quemadmodum notat Ioſephus 16. Antiq. cap. 9. in principio, & 1. de Bello cap. 16. circa medium: ideſt anno eiuſdem Olympiadis quarto, vt videre eſt in tabulis: Idem Herodes, vrbis Cæſareæ, decem annorum interuallo a ſe ædificatæ, dedicationem ſplendidiſſimè, varijs nimirum certaminibus, ludiſque, ac ſpectaculis, & conuiuijs, regio ſumptu, ac magnificentiſſimo apparatu, in honorem Cæſaris celebrauit; vt accuratè tradit Ioſephus cap. Antiq. citato, vbi etiam addit, quod idem certamen Cæſari conſecratum, rex denuo ſanciuit, per ſingula deinceps quinquennia fore inſtaurandum.

Eiuſdem dedicationem ſplēdidiſſime celebrat.

2 Diximus hunc vigeſimum octauum regni Herodis annum, non a conſulatu Caluini & Pollionis, in quo ipſe Herodes Romæ declaratus fuerat rex; ſed a conſulatu Agrippæ & Galli, ſub quo captis Ieroſolymis, regni poſſeſſionem adeptus fuerat, eſſe numerandum: quia tametſi re vera vterque conſulatus, in vnam eandemque inciderit Olympiadem, nimirum centeſimam octogeſimam quintam, vt nos ſub anno mundi 4015. num. 5. probauimus; & conſequenter annus prædictæ dedicationis, ab vtrouis prædictorum conſulatuum ſupputatus, ſemper incidat in Olympiadem nonageſimam ſecundam, vt videre eſt in tabulis; Verumtamen quia Ioſephus 14. Antiq. cap. 26. apertè ſecutus eſt ſupputationem ponentium Caluini, & Pollionis conſulatum Olympiade centeſima octogeſima quarta: proculdubio, iuxta ipſius computum, prædictus annus regni Herodis vigeſimus octauus, a prædicto Pollionis conſulatu putatus, nullo modo competere poteſt in Olympiadem centeſimam nonageſimam ſecundam: Oportet ergo quod Ioſephus neceſſario eundem annum regni Herodis vigeſimum octauum, non a Caluini, & Pollionis; ſed ab Agrippæ, & Galli conſulatu putauerit; hunc enim conſulatum idem Ioſephus ſub finem eiuſdem libri 14. Antiq. ponit in Olympiadē centeſimā octogeſimā quintam; cui ſi addantur ſeptem Olympiades, quæ continent prædictos viginti octo regni Herodis annos, fiunt centum nonaginta duæ Olympiades. Igitur dictus regni Herodis annus, ſine dubio, ſecundum Ioſephum, putandus eſt a captis Ieroſolymis, vt ſupra num. 1. dictum eſt. Vnde patet immerito redargui ipſum Ioſephum a Pererio libr. 11. in Danielem in fine quæſtionis quintæ, quæ eſt de tempore ortus D. N. Ieſu Chriſti, vbi ait: non ſatis ſibi conſtare Ioſephum, dum lib. 16. Antiq. cap. 9. dicit, regni Herodis annum vigeſimum octauum incidiſſe in Olympiadem centeſimam nonageſimam ſecundā: nam (ſubdit Pererius) ſi primus regni eius annus (ſubintellige in quo declaratus fuerat rex) fuit quartus Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quartæ; non vigeſimus

Defenditur a Pererio Ioſephus

Ddd octa-

Digitized by Google

octauus; ſed vigeſimus nonus regni eius annus, concurrit cum initio Olympiadis centeſimæ nonageſimæ ſecundæ. Sed non aduertit ibi Pererius, Ioſephum loco Antiq. proximè allegato, putaſſe annos regni Herodis, non ex quo creatus fuerat rex, ſed a capta Ieroſolyma, vt iam oſtenſum eſt. Et hinc etiam perſpicuè infertur, annum quoque regni Herodis decimum octauum, in quo Ioſephus 15. Antiq. c. 13. dicit, eandem Cæſaream cœptam fuiſſe ædificari, pariter eſſe numerandum a conſulatu Agrippæ & Galli, ideſt a captis ab Herode Ieroſolymis: Quod nos ſub anno mundi 4035. num. 1. hic probandum ſuppoſueramus.

Languidi Euãgelici natiuitas.

3 Eodem anno, qui fuit ſeptimus ante Chriſti natiuitatem, vt videre eſt in tabulis; oportet cœptam eſſe infirmitatem Languidi illius, qui poſtea anno vitæ Chriſti trigeſimo ſecundo, ab eodem Chriſto mirabiliter curatus fuit ad probaticam Piſcinã, cum iam triginta & octo annos haberet in infirmitate ſua, vt narrat S. Ioannes in Euangelij ſui cap. 5. ver. 5.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4046.

SEXTAE MVNDI AETATIS

ANNVS 600.

Auguſtus annum corrigit.

1 ANNO proximo, qui erat annus vrbis ſeptingenteſimus quadrageſimus ſextus, vt paret in tabulis; C. Martio Cenſorino, & C. Aſinio Gallo Coſſ. Auguſtus Cæſar Romæ anni emendationem (cuius nos ſub anno mundi 4008. nume. 2. mentionem fecimus) a Iulio Cæſare factam, denuoque Sacerdotum negligentia conturbatam atque confuſam, reſtitui curauit. Nam vt ait Macrobius 1. Saturnal. cap. 14. Cum oporteret diem qui ex quadrantibus confit, quarto quoque anno cõfecto, antequam quintus inciperet, intercalare; Illi quarto non peracto, ſed incipiente, intercalabant. Hic error, ſex & triginta annis pertranſijt; quibus annis intercalati ſunt dies duodecim, cum debuiſſent intercalari ſolummodo nouem: Sed hunc quoque errorem correxit Auguſtus, qui annos duodecim ſine intercalari die tranſigi iuſſit, vt illi tres dies, qui per annos triginta ſex, vitio ſacerdotalis feſtinationis excreuerant, ſequentibus annis duodecim, nullo die intercalato, deuorarentur. Poſt hæc, vnum diem, ſecundum ordinationem Iulij Cæſaris, quinto quoque incipiente anno, intercalare iuſſit. Et omnem hunc ordinem, æreæ tabulæ ad æternam cuſtodiam inciſione mandauit. hæc Macrobius. Cuius dictum de ſex, & triginta annis perdurantis errati, debet accipi, non ab anno Iulianæ correctionis, qui fuit, vt ſupra dictum eſt, vrbis ſeptingenteſimus octauus, ſed ab anno promulgatæ correctionis, nimirum ſeptingenteſimo nono; ab hoc enim ad ſeptingenteſimum quadrageſimum ſextum, medij ſunt anni triginta ſex.

Menſis ſextilis, et, cur, quãdo dictus fuerit Auguſtus.

2 Eodem tempore, videlicet iiſdem Coſſ. vt ait Cenſorinus, menſis qui ſextilis antea appellabatur, quod eſſet ſextus a Martio, vnde annum exordiri voluerat Romulus, deinceps in honorẽ Auguſti, Auguſtus dictus eſt, ex Senatus cõſulto; quod refert Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 12. in hæc verba: Cum Imperator Cæſar Auguſtus menſe ſextili, & primum conſulatum inierit, & triumphos tres in vrbem intulerit; & ex Ianiculo legiones deductæ, ſecutæque ſint eius auſpitia ac fidem; & Aegyptus hoc menſe in poteſtatem Populi Romani redacta ſit; finisque hoc menſe bellis ciuilibus impoſitus ſit; atque ob has cauſas, hic menſis huic Imperio feliciſſimus ſit, ac fuerit: placere Senatui, vt menſis Auguſtus appelletur. Idem Plebiſcitum factum ob eandem rem, Sex. Pacubio tribuno plebem regente. hæc ex Macrobio.

Herodes grandia extruit ædificia, & ex cognatorum nominibus nuncupat.

3 Per hæc eadem tempora Herodes, poſt ædificatam Cæſaream, feſtosque dies in eius dedicatione celebratos; vrbes, oppida, caſtellaque, & alia ædificia pulcherrima in ſuo regno extruxit; atq; ex cognatorũ nominibus appellauit. huiuſmodi ſunt

Anti-

Antipatra vrbs, quam ſic ab Antipatro patre ſuo denominauit; & Cypron caſtellum, ex propriæ matris nomine; & turris quædam, propugnaculum Ieroſolymæ munitiſſimum, ex primogeniti fratris nomine Phaſælum dicta; & vrbs pariter in eiuſdem defuncti fratris monumentum Phaſælides nuncupata. Ioſephus 16. Antiq. cap. 9. & lib. 1. de Bello cap. 16. Quibus in locis multa item differit de Herodis beneficentia ac liberalitate in extraneos, & crudelitate in ſuos, & de huius rei cauſa.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4047.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 601.

1 ANNO regni ſui trigeſimo, vt iam ſæpe dictum eſt a captis Ieroſolymis putato, qui erat a cœpta Cæſareæ ædificatione duodecimus, Herodes nec labori, nec ſumptibus parcens, abſoluit mirabiles quaſdam fabricas, quas in eadem vrbe extruere cœperat. Sic enim tradit Ioſephus 15. Antiq. cap. 13. non valde procul ab initio capitis. Quænam verò fuerint hæ fabricæ, vide ibidem, & 1. de Bello capit. 16. Quamquam eaſdem nos quoque breuiter ſub anno mundi 4035. numero primo recenſuimus.

Abſoluit alias in Cæſarea fabricas.

2 Per hæc eadem tempora, Herodes multum pecuniarum domi foriſque profundens, audito quod olim Hircanus (nimirum Simonis Machabæi filius) recluſo Dauidis ſepulchro, tria millia talentorum argenti (vt nos ſub anno mundi 3921. num. 1. retulimus) extuliſſet; ſupereſſeque multo plura; aſſumptis ſecum amicorum fidiſſimis; clam noctu apertum ſepulchrum ingreditur; depoſitas tamen pecunias non inuenit; ſed mundi pretioſi, & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. Ioſephus 16. Antiq. cap. 11. Vbi putat hanc fuiſſe cauſam, quod exinde domus Herodis in deterius labi cœperit; ita vt ipſe totos ferè reliquos regni, vitæque ſuæ annos, in ſedandis perpetuis familiæ ſuæ diſſidijs, non ſine magno animi ſui mærore, ac propriæ vitæ periculo, occupatus fuerit; & hac de cauſa Romam denuo nauigare, ingraueſcente licet iam ætate, coactus ſit; & multa inſuper in ſuos crudeliter patrare. Quæ omnia, ſine vlla temporum notatione, ſcribit Ioſephus 16. Antiq. a cap. 11. vſque ad cap. 10. ſequentis libri. Et 1. de Bello cap. 17. vſque ad finem eiuſdem lib. Sed vtrum horum Herodis infortuniorum cauſa fuerit prædicta Dauidis ſepulchri violatio, affirmare non auſim. Nam quicquid ſit, certè maiora Herodem peccata commiſiſſe, dubium non eſt; & ſi ob idem facinus Io. Hircanum caſtigatum, nuſquam legimus; non eſt quod tantopere vltum Herodem tam facile pronunciare debeamus; præſertim cum, ipſomet Ioſepho teſte, certum ſit, memorata familiæ Herodis diſſidia, multo ante cœpta eſſe, non ſine maximis eiuſdem Herodis perturbationibus; tametſi verum quoque ſit, ea deinceps ſemper in peius proceſſiſſe; vt videre eſt apud Ioſephum locis citatis.

Dauidis ſepulchrum ſpoliat.

Ioſephi dictum refellitur.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4048.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 602.

1 ANNO vrbis conditæ ſeptingenteſimo quadrageſimu octauo C. Cæſar Augusti filius adoptiuus, Syriæ totique orienti præficitur; cui ad bellum Armenicũ proficiſcenti, cum adhuc eſſet adoleſcentulus, quippe qui nec dum vigeſimum annũ ageret, pro rectore datus fuit P. Sulpitius Quirinus, qui iam aliquot annis antea fuerat Syriæ Præſes, & propterea tamquam de rebus illarum prouinciarum ſatis inſtru-

C. Cæſar Auguſti F. adoptiuus toti orienti præficitur.

regum ſecuritas: cui quidem malo, maximis occurrere ſtudebat largitio nibus, tametſi fruſtra: nam quo plura donabat, eo magis inuiſus erat cunctis; quod opes non tam munificentia largiri, quam metu conſumere videretur. Sed illud magis ipſum angebat; quod videret creſcentem ſobolem peremptorum; ac præter ſpem, orbos pueros a rege curari. Vt autem vidit, regias eiſdem ab Herode vxores deſponſari, diriguit; nec poſtea vmquam ceſſauit ſolicitare regem, donec eum induxit, vt interrupta pupillorum ſpe, aliter, & potius ad ſui commodum tales affinitates iungeret. Nec contentus regijs pueris aduerſarii clandeſtinas quoque quaſdam conſpirationes cum regijs mulieribus, nempe cum propria matre, & cum ſorore, ac vxore Pherore, excitare cœpit ad perniciem regis: verum poſtea veritus, ne detectæ, paternũ contra ſe odium concitarent, procurauit a patre Romam mitti. Quod vt factum eſt, ecce moritur Pherora regis frater; veneno, vt Herodi delatum eſt, ſublatus. Qua de re, dum rex diligenter inquirit, deprehendit venenum illud ab Antipatro Pheroræ traditum, quo ſe abſente, ac per hoc minime ſuſpecto, patrem tolleret. His atque alijs de Antipatro auditis; & bene cognita eius malitia, primo quidem Dorldem eius matrem in tam malitioſis conatibus deprehenſam, ſpoliatam multorum talentorum ornamentis, eijcit è regia. Inſuper propriam vxorem Pontificis filiam, quod ſecretorum Antipatris particeps, cuncta diſſimulaſſet, accuſatam, a ſe reijcit, filium eius è teſtamento delet, & Simonem regis ſocerum pontificatu priuat; ſuffecto in eius locum Matthia Theophili F. Ieroſolymita: mox ipſum quoque Antipatrum, domum quantocyus vt redire curet, litteris humaniter ad eum ſcriptis, prudenter horratur. Quæ omnia locis allegatis latius tradita reperiuntur.

Eiuſdem fraudes a patre detecta.

2 Eodem anno, circa initia, vt arbitror, Octobris, nimirum currente ſexto ante Dominicam incarnationem menſe (quemadmodum apertè ex Euangelio Luc. capit. 1. ver. 26. & 36. colligitur) prænunciata fuit ab Angelo Gabriele natiuitas S. Ioannis Baptiſtæ patri ſuo Zachariæ in templo miniſtranti, & offerenti incenſum Domino, prout accuratè deſcribit idem Euangeliſta capit. citato verſic. 5. vſque ad 26. Sanè prædictum Zachariam non fuiſſe ſummum Sacerdotem; ſed vnum de ſecundi ordinis Sacerdotibus, iam ſub anno mundi 2544. num. 67. probatum eſt. Et hic alia itẽ ratione, ex ipſa pontificum ſucceſſione deducenda, confirmari poteſt. Nam ſi ipſam diligentius attendere voluerimus, vtique inueniemus, hoc tempore, non Zachariam, ſed Matthiam Theophili filium fuiſſe pontificem, vt ex collatione eorum quæ ſupra num. 1. diximus, cum his quæ ſub anno mundi 4051. num. 8. dicemus, colligi poterit. Et certum eſt in toto pontificum, qui Herode regnante extiterunt, catalogo, qui ibidem num. 9. ponendus erit, nullum reperiri Zachariam. Vtrum autem iſte Zacharias fuerit ſaltem princeps Sacerdotum vicis ſuæ, nimirum Abiæ, nec probati omnino, nec reprobari poteſt.

S. Ioannis Baptiſtæ natiuitas prænunciatur.

Zachariam non fuiſſe pontificem.

3 Circa initiá, vt arbitror, menſis Decembris eiuſdem anni; nimirum quarto ante Dominicam Annunciationem menſe, Beatiſſima Virgo Maria, cum iam triennio poſt eius ortum ducta in templum, ibidem manſiſſet annis vndecim integris cum alijs virginibus educata, diuina diſpenſatione, deſponſata ac tradita fuit S. Ioſepho; vt teſtatur Euodius Antiochenſis Epiſcopus, a nobis ſub anno mundi 4037. num. 1. relatus. Agebat igitur annum vitæ decimum quintum Beatiſſima Virgo, quando deſponſata fuit, vt etiam patet in tabulis.

Deipara Virgo deſponſatur Ioſepho.

4 Sed quid dicemus de ætate Ioſephi eius ſponſi? Equidem non ignoramus S. Epiphanium Hæreſ. 78. exiſtimaſſe, ipſum Ioſeph prouectæ tunc admodum fuiſſe ætatis, & octogeſimum ſorte annum exceſſiſſe. Cui adſtipulari videtur vetus, & communis pictorum conſuetudo pingendi ipſum valde ſenem. Et Cardinalis Baronius in Annalibus ſub anno Chriſti 12. quamquam non audeat Epiphanij dictum aſtruere, tãquam quodammodo dubitatiuè prolatum, in ea tamen inhæret ſententia, quod tunc temporis Ioſeph iam eſſet valde grandæuus: tametſi putet eũdem etiam valde fuiſſe robuſtum; ita vt de ipſo pariter dici potuiſſet, quod de Aſer legimus Deuter. ca. 33. ver. 25. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus tua. De qua tamen re, nihil certi videtur poſſe adferri. Contra verò Cardinalis Toletus ſuper Luc. cap. 1. annotatione 59. oppoſitum probabilius putat. Et firmis ſanè mouetur rationibus: præſertim verò, quod prima poſitio, cauſis deſponſationis Beatiſſimæ Virginis, quæ a San-

De Ioſephi ætate quando duxit Beatiſſimã Virginem.

ctis Patribus adduci ſoleot; & ipſemet ibidem annotatione 55. retulerat atque explicauerat; admodum repugnare videantur. Nam poſito, Ioſephum fuiſſe valde ſenem: Quia, quòd ſimul etiam valde robuſtus; & ad labores ac domeſtica miniſteria, gignendosque liberos, aptus fuerit; res eſt de raro contingentibus, nec gratis ac ſine probato teſtimonio proferenda; proculdubio ſequerentur incoouenientia, quæ recenſet loco citato Toletus dicens: quod nec bonæ Virginis apud homines opioioni conſultum fuiſſet: quippe quæ ex tam prouecto ſene concepiſſe, haud facile ab omnibus credi poſſet. Vnde & ab iocredulis Iudæis calumniari Chriſtus potuiſſet, quod non eſſet de ſemine Dauid; & conſequenter nec verus Meſſias in lege promiſſus. Nec etiam ſic partus eius celabatur diabolo. Præterea miniſterijs, ad quæ electus fuerat S. Ioſeph; nimirum vt Beatæ Virgini, & ipſi pariter Chriſto, in his quæ ad corporalem vitam ſpectant deſeruiret prouideretque, tam prouecta ætas, inepta videbatur; cum ipſe alieno potius obſequio iodigeret, quam alijs poſſet exhibere. Denique hoc non parum excellentiæ virtutis, & caſtitatis dicti Ioſeph detraheret: Quandoquidem (vt ait S. Baſilius oratione 8. de Temperantia, & incontinentia) Temperantia quæ eſt in ſenectute, non tam temperantia, quàm libidinis & incootinentiæ quædam eſt imbecillitas. Non igitur Ioſephum ita grandæuum credimus; ſed eius fuiſſe ætatis, quæ omnem falſam vitioſæ copulæ ſuſpicionem impediret; & in qua facultas ſuppeditaodi miniſteria, & obſequia filio matrique neceſſaria, plurimum vigeret. Nec eſt quod quiſquam ſuſpicari, aut obijcere audeat: propter periculum incontinentiæ, ſeoem fuiſſe electum. Id enim affirmare, eſſet diuinæ gratiæ iniuriam inſerre: nam qui eum ad tantam elegit dignitatem; eam potuit illi ſgratiā impartiri, & verè impartitus eſt; vt puritatem omnimodam conſequeretur. Plus namque poteſt gratia, quàm ætas; caſtiorque euadet, quem gratia adiuuat, etiam in viridi ætate; quàm quem ætas longa, ſine gratia, corporis viribus extenuat. Vt enim S. Auguſtinus lib. 14. de Ciuit. cap. 16. rectè dicit: aliquando deficiente corpore, animi libido oon deeſt. Contra verò dicere poſſumus: gratia Dei iuuante, ēt corpore vigente, & animi & corporis puritatem adeſſe. Quod autem a pictoribus Ioſeph io ætate ſenili, depingi conſueuerit: Ad repreſentandam nobis eius caſtitatem factum eſt. hactenus ex Toleto. Cuius ſententiæ nos multo libentius ſubſcribentes, ſatis probabiliter coniectare poſſumus; ipſum Ioſeph fuiſſe annorum circiter triginta & octo, quando ſibi Sanctiſſimam Virginem deſponſauit; quemadmodum iam ſub anno mundi 3461. num. 1. dictum eſt.

Num ſponſus Beatiſſimæ Virginis ſemper fuerit Virgo.

Sequitur videndum, num idem Ioſepb, quemadmodum, & ſponſa eius, virgo fue- 5
rit. Et quidem S. Epiphanius loco præcedenti numero citato, non dubitauit aſſerere: ipſum tunc fuiſſe viduum, & iam ex defuncta priori vxore filios ſuſcepiſſe, qui fratres Domini in Euangelio nuncupantur. Sed quia hæc opioio, neque vlla efficaci ratione, neque firmo comprobari teſtimonio poteſt; & qui fratres Domini dicuntur, cuiuſnam filij fuerint, nos ſub anno mundi 4082. num. 7. dicemus: Propterea credimus ſentiendum potius eſſe cum SS. Hierooymo, & Auguſtino; quorum alter aduerſus Heluidium; alter ſermone 18. De tempore, tenent: Ioſephum fuiſſe Virginem, ac deinceps quoque perpetuam, pari cum ſponſa conſenſu, virginitatem ſeruaſſe. Id enim non iſtorum tantum; ſed & ipſiusmet S. Epiphanij doctrioa ſuadere poteſt; qui ibidem tradit: Dominum paſſionis ſuæ tempore, ideo Ioanni Euangeliſtæ, Beatam virginem commendaſſe; quia ille virgo erat; & decebat virginem virgini commendare. Ex qua ratione (quæ adfertur etiam a B. Hieronimo lib. 1. contra Iouinianum; & à S. Ambroſio li. 1. De Ioſtitutione Virginnm cap. 7.) Cardinalis Toletus vbi ſupra, ſic arguit: Si ergo, inquit, Virgo commendata eſt Ioanni, propter eius virginitatem, profecto, non minus decebat, virgini virginem tradi in matrimonium: immo magis congruum id videbatur. Nam Ioanni data eſt in matrem, qui titulus aufert omnem inhoneſtatis ſuſpicionem; at Ioſepho data eſt io ſponſam, qui titulus, copulæ coniecturam admittit: maximè cum matrimonij tempore, Beata Virgo fuerit adoleſcens; non autem tempore paſſionis: Vt igitur caſtitas omnino comprobaretur, virgini virgo tradenda erat. Et ita tenendum eſt. ſic Toletus. Qui etiam ſuper Ioan. cap. 2. annotatione 18. eandem ſententiam; quod ſcilicet Ioſeph ſemper Virgo fuerit, confirmat, etiam auctoritate S. Beroardi homil. 2. ſuper

Miſſus

Miſſus eſt,& Bedæ in Ioan.cap.2. & aſſerit hanc eſſe communem nunc inter Catholicos opinionem, eamque veram ac legitimam.

Cur vltra Dominicam Incarnationem Auctor progredi voluerit.

6 Ceterum, quia ad Incarnationem Natiuitatemque Redemptoris, ipſo donante pariter ac fauente, iam proximè acceſſimus; poterat forte ſatis videri hactenus nos de ſacris Annalibus egiſſe; & hic merito terminus noſtris hiſce laboribus debuiſſe conſtitui. Nam quæ reliqua ſunt ad ſextæ mundi ætatis finem, ab omnibus ferè ſacri Euangelij expoſitoribus, præſertim verò ab ijs, qui eandem Euangelij hiſtoriam, ad ordinem quoq; temporũ reducere conati ſunt, magnis voluminibus eruditiſſimè tractata fuerunt: inter quos præcipui habentur Cornelius Ianſenius, in ſuis Concordiæ Euangelicæ commentarijs, & Cardinalis Baronius in primo ſuorum Annalium Eccleſiaſticorum tomo. Et nouiſſime Franciſcus Lucas Burgenſis in quattuor Euangelia. Verum enimuerò, tum ne noſtrum hunc de ſexta mundi ætate tractatum imperfectum, mancumve relinqueremus; tum quia in eo pauca quædam occurrent, in quibus non nihil ab alijs diſſentire cogimur; operæ pretium duximus, ea quæ deinceps remanent, vſque ad obitum Chriſti, hebdomadarumque Danielis expletionem, non modo ſummatim, more noſtro; ſed etiam multo breuius compendioſiuſque percurrere; eos verò qui plura, eademque latius explicata videre deſiderant, ad memoratos Auctores libenter remittere.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4051.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 605.

De Dominica annũciatione.

1 ANNO Sacro Hebræorum proximo, circiter inchoante, menſe a S. Io. Baptiſtæ cõceptione ſexto, vt S. Lucas Euang. c.1. ver.26. atteſtatur; nimirum die vigeſima quinta Martij, quemadmodum Sancta obſeruat Eccleſia, Beatiſſima Dei Genitrix Virgo iam deſponſata Ioſepho, lætiſſimum de ſua Saluatoris inefabili conceptione, eiuſque pariter admirabili natiuitate, nuncium cælitus accepit; vt idem Sanctus ibidem narrat Euangeliſta. Cum enim tunc illa temporis plenitudo adueniſſet, in qua diuini conſilij inſcrutabilis altitudo, ab æterno diſpoſuerat, vnigenitum ſempiternumque Dei filium, pro ſalute hominum, hominem fieri, vt ſacratiſſima ſua paſſione ac morte, pro cunctis reatibus humanis, diuinæ iuſtitiæ grauiter offenſæ plene ſatisfacere poſſet; diuinamque pariter imaginem ac ſimilitudinem in homine, inuidia Diaboli deturpatam ac penè deperditam, ſuo met tam mirabili humilitatis exemplo, ac cæleſti prædicatione, reparare; delegiſſetque propterea Virginem, omnium quæ tum eſſent, aut vmquam fuerant, eruntue, ſanctiſſimam, quæ vera mater Dei diceretur foretque: miſit ad eam Arcangelum Gabrielem, vnum de primatibus aulæ cæleſtis ſpiritibus, qui ei diuina hæc aperiret conſilia, nuntiaretq; myſteria. Cui cum virgo conſenſum humillima ſui in Deum reſignatione præbuiſſet, illis verbis: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.] protinus in caſtiſſimo ſemperq; intacto eiuſdem Virginis vtero, ex puriſſimis eius ſanguinibus, cooperante mirabiliter inefabili ſpiritus ſancti virtute, formauit Deus humanũ fœtum, virileque corpuſculum per omnia elegantiſſimum, ac perfectiſſimum; atq; eodem pariter tempore, ſummus ille omnium opifex, qui quotidie tot animarum humanarum millia creare corporibusque infundere non deſinit; tunc vnam omnium præſtantiſſimam, omniumque donorum, & gratiarum naturalium, ac ſupernaturaliũ plenitudine, cumulatiſſimè refertam, ac ſuperefluentem, produxit, dictoque corpuſculo indidit; nec non in eodem humano animatoque conceptu, ſimul & ſemel, diuinam humanamque naturam hypoſtaticè (vt Theologorum more loquar) ſiue perſonaliter, vinculo prorſus indiſſolubili, vſque adeo copulauit, vt (quod omnem humanum Angelicumq; ſuperat captum) vna eademque vnigeniti coæternique filij Dei perſona, ſimul Deus, & homo verè diceretur, & eſſet.

Neque

Digitized by Google

De manſione Domini in vtero Virginis. Neque verò idem Saluator noſter, vt ceteri homines, veluti animal quoddam rationis expers, denſiſſimis ignorantię tenebris merſus, manebat in vtero virginis; ſed omnem habens cognitionem, non ſecus ac quando poſtea vir factus eſt; quemadmodum colligitur ex B. Auguſtino lib. 2. de Peccatorum meritis, & remiſſione cap. 29. & fuſius præclarèque admodum tradit S. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus eſt; exponens propheticum illud Ieremiæ dictum cap. 31. ver. 22. Nouum creauit Dominus ſuper terram, femina circundabit virum.] Quare quod totos illos nouem menſes, quatenus homo, in continuis apud Deum orationibus tranſegerit, dubitare non debemus; tum gratias Deo immenſas agens, quod ſe ſecumque humanum genus ad tantam altitudinem euexiſſet; tum ipſi Deo commendans opus noſtræ redemptionis, quod perficere intendebat. Nam cum idem verus Deus, veruſque homo, ſecundum hominem, agnouiſſet maximum hoc Dei beneficium, in primo ſuæ productionis inſtanti; non vt olim infelix Lucifer, in ſuperbiam elatus, rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed probe intelligens Deum ſe ſolū ex vniuerſis creaturis ſibi met æqualem feciſſe, vt genus humanum paſſione morteque ſua, ab interitu vindicaret; illico, vt ait Pſalmiſta; exultauit, vt Gigas ad currendam hanc viam; & quemadmodum docet Apoſtolus ad Philip. cap. 2. ver. 7. ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens:] Atque ita poſt tam longas ergaſtuli illius anguſtias libentiſſimè toleratas; deinceps obedientiam vſque ad mortem, mortem autem crucis, itemque humilitatem obedientiæ matrem, nec non etiam paupertatem, præcipuum humilitatis incentiuum, in ortu, obituque, ac in omni vita ſua, miro quodam modo tenuit; ac ſi non naturalis Dei filius; ſed homo obſcurus; vel etiam, vt ipſemet per Prophetam prædixerat, viliſſimus vermis, & non homo extitiſſet. Sic originem illam omniū malorum ſuperbiam deſtruens, eius quoque illecebram rerum omnium abundantiam, ſimulque huius ſæculi voluptates, aſpernandas eſſe, ſuo nos prius exemplo, mox etiam prædicatione docuit. Igitur in venerabili Saluatoris conceptione, quædam omnino ſupra naturam; quædam verò naturaliter, & iuxta humanam conſuetudinem acta ſunt. Nam quod Chriſtus in vtero Virginis, non vt ceteri fœtus, ex cōmixtione ſeminis viri ac mulieris, ab hoc (vt aiunt Phyſici) corpus, ab illo autem figuram accipientes, factus ſit; ſed ex virgineo ſemine corpus, & ab eo qui dat virili ſemini vim figurandi fœtum, hoc eſt immediatè a Deo, figuram acceperit; ſiue, quod idem eſt, de ſpiritu ſancto (quemadmodum in Symbolo docet palamque ſancta Catholica profitetur Eccleſia) fuerit conceptus: Et item quod non quadraginta circiter diebus, vt communiter ceteri, ſed ſtatim ac Beatiſſima Virgo verba illa pronunciauit: Ecce ancilla Domini &c. formatus ac perfectè organizatus in eius vtero ſie ſacratiſſimus ille fœtus, eique pariter anima humana, diuinitaſque indiſſolubiliter vnita fuerint: Et denique quod quantumuis in dies fœtus naturaliter augeretur, venterque Virginis intumeſceret: nullatenus tamen eam grauaret. Hæc certè & ſi quæ ſunt eiuſmodi alia, omnem ſuperant naturæ facultatem, & a ſola Dei omnipotentia proficiſci, fierique potuiſſe, certiſſimum eſt. Quod autem idem fœtus ex ipſo matris ſemine, & ex puriſſimis eius ſanguinibus in vtero materno, ad modum ceterorum fœtuum, coaluerit: & quod duabus membranis eidem vtero ex parte annexis, tamquam pullus in ouo, contectus manſerit: & quod vt ſolent plantæ a terra per radices, ſic ipſe nouem menſium ſpatio, a matre vitales ſpiritus nutrimentumque attraxerit per duas venas totidemque arterias inuicem copulatas, quæ ab vno quidem ipſorum capite in plurima ac renuia vaſa diſtinguebantur, atque dictis membranis ac ſecundinis vteroque materno iungebantur; ab altero autem capite per dicti fœtus vmbilicum ingredientes partim ad iecur, partim ad cor ipſius diſtendebantur: Hæc proculdubio, & his ſimilia, naturaliter facta eſſe, nemo eſt qui neget. Congruum ergo fuit, vt ad fœtum Chriſti, qui Deus pariter, & homo erat, formandum, diuina pariter & humana, vt dictum eſt, operatio concurreret. 2

De viſitatione Beatiſſimæ Virginis facta ad Eliſabeth. Eodem tempore, nimirum Saluatore concepto; Beatiſſima Virgo, abijt in montana, videlicet in Hebron ciuitate tribus Iuda ſacerdotali, vt patet Ioſu. cap. 21. ver. 11. ad viſendam cognatam ſuam prægnantem Eliſabeth, Zachariæ Sacerdotis ibidem morantis, vxorem; Quæ vt primum audiuit ſalutationem Virginis, exultantē in vtero ſuo fœtum ſentiens, & prophetico acta ſpiritu, ipſa quoque eidem virgini 3

præ-

prædixit, proculdubio implenda fore quæ dicta ei fuerant a Domino: Quod audiens virgo Deo plena, confeſtim cecinit præclarum illud Canticum, cuius initium eſt: Magnificat anima mea Dominum, & quæ ſequuntur: ibique poſtea manſit tribus ferè menſibus, nimirum in oratione ac humilibus cognatæ ſuæ obſequijs, iugiter occupata: Et mox reuerſa eſt in domum ſuam, vt narrat Sanctus Lucas cap. 1. ver. 39. vſque ad 57.

4 Sunt qui putant Beatiſſimam Virginem permanſiſſe in domo Eliſabeth etiam quando natus eſt S. Io. Baptiſta; & quia textus Euangelicus apertè prius ponit reditum Mariæ, quam natiuitatem dicti Ioannis; reſpondent: Scripturam ſacram in rebus deſcribendis non ſemper ſeruaſſe ordinem temporum. Quod tametſi verũ ſit (interdum enim præpoſtere aliquid narrat per figuram quam vocant recapitulationis) attamen non videtur hic dicendum: ipſam anticipaſſe narrationem reuerſionis Mariæ; tum quia id ex nullo alio ſcripturæ loco probari poteſt; & quando nihil aliud obſtat, ſemper debemus ſupponere ſcripturam ſeruaſſe ordinem temporis; alioqui omnia confundi poſſent; tum quia ſi menſe ſexto à Sancto Ioanne concepto, vt ait S. Lucas, Maria perrexit in domum Zachariæ, & ibi manſit quaſi tribus menſibus, idest aliquid minus; vtique conſequitur, eam ibidem non manſiſſe vſque ad natiuitatem S. Ioannis; quam proculdubio credendum eſt non fuiſſe immaturam, ſed debito tempore contigiſſe; nimirum nouem a conceptione exactis menſibus.

Quanto tempore ibi manſerit.

5 Quomodo autem Eliſabeth Luc. cap. 1. ver. 5. dicatur fuiſſe de filiabus Aaron; & ver. 36. vocetur cognata Mariæ, (quam fuiſſe de tribu Iuda, nos ſub anno mundi 4037. num. 2. ſatis ſuperque probauimus) colligere poſſumus ex Hippolito Martyre; cuius verba apud Nicephorum regiſtrata, nos ſub anno mundi proximè adducto num. 4. retulimus. Ex quibus fit manifeſtum, Annam Beatæ Virginis matrem; & Sobe, quæ fuit mater ipſius Eliſabeth, fuiſſe ſorores; & Mathan Sacerdotis filias. Erant ergo Beata Virgo, & Eliſabeth, conſobrinæ, nempe ex duabus ſororibus natæ; quarum altera viro de tribu Leuitica, altera verò Ioachimo, qui erat de tribu Iuda, nuptui tradita fuerat; Quo fit, vt Ieſus & Ioannes, ſecundi eſſent conſobrini, de duabus primis conſobrinis geniti; & nihilominus Ieſus & Maria, eſſent de tribu Iuda; Ioannes verò & Eliſabeth, de tribu ſacerdotali, & Leuitica.

Quomodo Beatiſſima Virgo et S. Eliſabeth eſſent cognatæ.

6 Non multo poſtquam rediit B. Virgo Maria de domo Zachariæ ad domum ſponſi ſui Ioſeph, intumeſcente nimirum iam ipſius Virginis vtero; Contigit moleſta illa eiuſdem Ioſephi dubitatio, & hæſitatio de ſponſa a ſe clam dimittenda: Sed eam animi perturbationem, ab eo penitus Angelica apparitio propulſauit; per quam certior factus eſt, Mariam de ſancto ſpiritu concepiſſe; & parituram mundi Saluatorẽ; ac propterea ei nomen Ieſus eſſe imponendum: Sic enim narrat S. Matthæus cap. 1. ver. 18. vſque ad finem.

Ioſeph quando voluit occultè dimittere ſponſam, ab Angelo prohibitus.

7 Eodem circiter tempore, nimirum die vigeſima quarta Iunij, credimus natũ eſſe Sanctum Domini præcurſorem Ioannem Baptiſtam, cuius ſanctam natiuitatem accuratè deſcribit S. Lucas cap. 1. ver. 56. vſque ad finem capitis. Per idem tempus oportet è Roma rediiſſe Ieroſolymam Antipatrum Herodis filium, de quo ſub anno præcedenti num. 1. agere cœperamus. Sanè hunc Rex, protinus ac ad ſe ſalutandũ ingreſſus eſt, acriter obiurgatum, a ſe repulit; & ſequenti die, coram Varo Syriæ Præſide, ibidem opportunè ad hoc aduocato, accuſauit; ac paricidij, per veneficia, clam intentati conuictum, in vinculis tradidit; ac de his omnibus Cæſarem per legatos ac litteras certiorem fecit. Cuius reſponſum dum expectat; nimirum, vt arbitror, menſe huius anni ſexto, idem Rex graui diuturnoque morbo corripitur, quo poſt aliquot menſes admodum ingraueſcente; tandem ſub finem huius anni mortuus eſt; vt infra num. 28. dicemus: interim teſtamento quod prius condiderat, bis correcto; nempe ſemel initio morbi, quando Antipatri nomine ab eo penitus expuncto regem poſt ſe ſcripſit Antipam; & iterum morti appropinquans, quando pro Antipa heredem regni reliquit Archelaum Ioſephus 17. Antiq. cap. 7. & 8. & lib. 1. de Bello cap. 20.

Sancti Præcurſoris ortus.

Herodes Antipatrum filium in vinculis coniecit.

8 Eodem anno circa initia menſis ſeptimi, vt ex paulo poſt dicendis patebit, oportet accidiſſe quæ ſcribit Ioſephus 17. Antiq. c. 8. & 1. de Bello ca. 21. De aquila aurea (quod erat præcipuum militare Romanorum inſigne) ab Herode aliàs ſuper maximam

Flammis comburit Sophiſtas ob aquilam auream de tẽplo detractam.

ximam templi portam collocata; quam hiſce temporibus, duo Sophiſtæ cum diſci-
pulis ſuis, quadam die cum rumor exiſſet regem obijſſe, meridiano tempore, cunctis
qui tum in templo aderant inſpectantibus, funibus detrahere, ac ſecuribus confrin-
gere aggreſſi ſunt. Quamobrem à Duce militum comprehenſi, & ad regem perdu-
cti, protinus ipſo iubente in vinculis coniecti, & in Ierichûtem Caſtellum miſſi, ibi-
dem poſt plures dies, extremo tandem damnati ſupplicio, viui flammis exuſti fue-
runt; vt latius locis citatis deſcriptum inuenitur. Sed prius, eadem de cauſa, Mat-

Matthiam de pontificatu deponit, & ſubrogat Ioazarum.

thias, qui tum erat ſummus Sacerdos, tamquam facinoris particeps, vel ſaltem con-
ſilij conſcius, de pontificatu ſtatim ab ipſo rege depoſitus fuit; ſubrogato in eius lo-
cum regiæ vxoris fratre Ioazaro Simonis Boethi filio: Tametſi inter hos duos, Mat-
thiam videlicet, & Ioazarum, forte accidit, alium Pontificem, ad vnam diem ſubſti-
tui. Nam ſequenti die in quā ſollemne incidebat ieiunium, quod ſolum in die ex-
piationis a Deo mandatum fuerat; & propterea per antonomaſiam, illa ieiunij dies
nuncupabatur; cum præfatus Matthias, tamquam Pontifex, teneretur ingredi in
Sancta Sanctorum, vt mandauerat Dominus Leuitici cap. 16. & præcedenti nocte,
per ſomnium ſibi viſus eſſet cum propria vxore congredi; quod hac de cauſa ad rem
diuinam faciendam non eſſet idoneus; pro eo Ioſephus Ellemi filius cognatus eius
pontificali munere functus eſt; quemadmodum tradit Ioſephus cap. Antiq. proxi-
mè adducto: Ex quibus perſpicuè infertur prædicta accidiſſe intra decem primos
ſeptimi menſis dies, vt dictum eſt: nam feſtum expiationis die decima eiuſdem
menſis celebrari debebat, vt ex capite Leuitici citato ver. 29. manifeſtum eſt.

Qui Herode regnante fuerint Pontifices.

Cum igitur ex eodem Ioſepho 17. Antiq. cap. 15. habeamus, prædictum Ioazarū, 9
ab Archelao Herodis ſucceſſore, de pontificatu fuiſſe depoſitum; conſequitur ipſum
eſſe poſtremum ex ijs qui ab Herode conſtituti ſunt. Quo regnante, certum eſt, octo
ſucceſſiue Pontifices extitiſſe, ſingulos ab ipſo rege datos; & pro libito mutatos, at-
que quandoque mortuis; vt plurimum verò adhuc ſuperuiuentibus ſubrogatos. Hi
ſunt primo Ananelus, de quo ſub anno mundi 4019. num. 2. diximus. Deinde Ari-
ſtobulus, 4020. num. 1. Mox iterum Ananelus, 4021. num. 1. Poſtea Ieſus Fabeti
filius, de quo ibi & an. 4031. num. 2. Subinde verò Simon Boethi filius, vt videre eſt
ibidem. Et poſt ipſum Matthias Theophili F. cuius an. 4050. num. 1. meminimus.
Denique, vt dictum eſt, prædicti Ioſephus, & Ioazarus.

Herodis morbus fit grauior.

Aliquanto poſt memoratos Sophiſtas, eorumque diſcipulos interremptos, deci- 10
mo nimirum, vt arbitror, huius anni menſe circiter ineunte, cœpit regi morbus fieri
grauior, pœnam impietatis exigente numine, vt ait Ioſephus 17. Antiq. cap. 8. & lib.
1. de Bello cap. vlt. Quibus in locis, varios, aſſiduosque eiuſdem regis languores ac-
curatè deſcribit; Et addit: quod nihilominus ipſe rex ſe ab his incolumem euaſurum
ſperabat; Medicis accerſendis, ac medicamentis vndique conquirendis ſemper in-
tentus.

Eodem anno, qui erat Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ ſecundus; Ab 11
vrbe verò condita ſeptingenteſimus quinquageſimus primus, L. Cornelio Lentulo,
& M. Valerio Meſſalino Coſſ. vt latè probat Cardinalis Baronius, in Apparatu ad
ſuos Annales; currente anno Imperij Cæſaris Augusti, a nece Iulij Cæſaris quadra-
geſimo ſecundo, ab extorto autem primo eius conſulatu, & inito cum Antonio, & Le
pido triumuiratu, anno quadrageſimo primo; A pugna verò Actiaca, hoc eſt ab ipſa
eiuſdem Auguſti Monarchia, quam Antonio, & Cleopatra ad Actium deuictis in-
uaſit, anno vigeſimo nono; & ex quo eandem Monarchiam ſeu Imperium Romanum
de Senatus Populique Romani voluntate ſiue conſenſu retinere cœperat, anno vige

Natiuitas D. N. Ieſu Chriſti.

ſimo quinto; In Bethleem Iudæ natus eſt D. N. Ieſus Chriſtus circiter exacta me-
dia nocte diei vigeſimæ quintæ Decembris, quæ in primā Sabbati, quam nos diem
Dominicam appellamus, eo anno creditur incidiſſe, vt ſentit Cardinalis Baronius
in calce Apparatus ad ſuos Annales, & multis quoque tum Sanctorum Patrum aucto
ritatibus, tum rationibus confirmat Hieronymus Guadalupenſis ſuper Lucæ cap. 2.
Natus inquam eſt in diebus Herodis Regis, vt teſtatur S. Euangeliſta Matthæus cap.
2. ver. 1. (Herodis nimirum Aſcalonitæ) tribus ferè menſibus ante exitum anni eius
regni vitæque poſtremi, qui erat trigeſimus ſeptimus, ex quo Romæ creatus fuerat
Iudæorum rex, & trigeſimus quartus poſteaquam Ieroſolyma capta in ſui regni poſ-
ſeſſio-

ſeſſionem deuenerat, quemadmodum colligi poteſt ex his, quæ ſub annis mundi 3981. num. 1. & 4015, num. 4. vſque ad 8. latè diſſeruimus; & item ex his, quæ infra nu. 29. dicemus, manifeſtum fiet, & videri quoque poterit in tabulis. Contigit etiam hæc Saluatoris natiuitas eo met tempore, quo poſt exitum edicti Cæſaris Auguſti, vt deſcriberetur vniuerſus orbis, hæc deſcriptio prima facta eſt a Præſide Syriæ Quirino, ſiue Cyrino, vt ſcribit S. Lucas cap. 2. ver. 1. & 2. Quæ deſcriptio longe diuerſa eſt ab ea, cuius meminit Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. Siquidem illa non fuit prima facta a Quirino, ſed ſecunda, vel tertia; nec facta fuit in diebus Herodis Aſcalonitæ, ſed anno, ab eius obitu, decimo, aut vndecimo, nimirum poſt Archelaum eius filium a Ceſare relegatum, vt ibidem dicitur.

12 Sanè hæc Chriſti natiuitas, fuit valde mirabilis; quoniam, vt omnes Catholici ſentiunt, ipſe Chriſtus, ſine vllo prorſus matris dolore, aut incommodo, de clauſo Virginia vtero mirabiliter exiuit; quin potius cum ingenti eius gaudio ſpirituali, vt etiam probant Eccleſiaſtici Doctores ex propheticis illis Iſaiæ cap. 35. ver. 2. verbia: Germinans germinabit ſicut lilium, & exultabit lætabunda, & laudans.] Ratio autem tantæ huius lætitiæ fuit, quia ex ipſa Deus homo natus erat in mundo. Verũ autem iſte partus, more ceterorum, fuerit cruentus, & cum tunicis ac ſecundinis; an vero ſine vllis puerperij ſordibus, controuerſum eſt; & de hoc diſputant Scholaſtici ſuper par. 3. B. Thom. quæſt. 35. art. 6. & item nonnulli Expoſitores Euangelij ſuper Lucæ cap. 2. Ex quibus aliqui ſentiunt Chriſtum de Virgine quidem integra natum; cetera verò in eius natiuitate, ſimilia fuiſſe his quæ in alijs naturaliter fieri ac videri ſolent. Neque verò quemquam de hoc debere ſcandalizari; ſed magis omnes cum S. Hieronymo loco proxime citando, dicere: Quanto ſunt humiliora quæ pro nobis pati Chriſtus voluit, tanto plus illi debere nos fateri pareſt. Adducuntur autem iſti ad ſic ſentiendum, propter auctoritatem S. Hieronymi, qui in lib. contra Eluidium, de Beatiſſima Virgine verba faciens, ait: Iunge, ſi libet, & alias naturæ contumelias, nouem menſibus vterum inſoleſcentem, faſtidia, partum, ſanguinem, pannos, ipſe ſibi deſcribatur infans tegmine membrorum ſolito conuolutus &c. Quæ verba exponit Cardinalis Toletus ſuper Lucæ cap. 2. annotatione 35. Item propter illa eiuſdem S. Doctoris in Epiſtola 22. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis prope finem, vbi de Ieſu loquens hæc ſubdit: Nouem menſibus in vtero, vt naſcatur expectat, faſtidia ſuſtinet, cruentus egreditur, &c.] Alij verò ſine vllis partus inquinamentis naſci filium Dei decuiſſe arbitrantur; ac propterea in ipſo Virginis partu, nulla obſtetricis aut alterius mulieris obſequia, nullum balneum ſiue lauacrum interueniſſe, aut his & eiuſmodi opus fuiſſe aſſerunt. Pro hac ſententia Hieronymus Guadalupenſis ſuper Luc. cap. 2. adducit Patres in Trullo congregatos, can. 29. quorum, inquit, canones a ducentis viginti Patribus editi perhibentur, & in ſeptima Synodo, actione 7. can. 11. videntur fuiſſe probati; &, vt Surius aduertit, aliquot etiam ſummi Pontifices videntur eorundem canonum auctoritate vſi. Et præterea in eandem ſecundam ſententiam citat S. Epiphanium lib. 3. contra Hæreſ. in fine; S. Gregorium Nazianzenum in Tragedia: Chriſtus patiens, columna 10. & 11. S. Cyprianum in ſerm. de Natiuitate Chriſti; S. Auguſtinum lib. 29. contra Fauſtum cap. 3. & 4. & lib. de quinque Hæreſibus, cap. 5. & B. Thomam parte 3. quæſt. 35. ar. 6. ad tertium, & alios. Tertiæ cuiuſdam opinionis, & quodammodo inter has mediæ, videtur fuiſſe Caietanus, qui ſuper loco S. Thomæ proxime citato, putat, in Chriſti natiuitate interueniſſe omnia quæ non ex peccato, ſed ex natura ſunt; quæque in ſtatu innocentiæ extitiſſent: Verumtamen Angelorum miniſterio prouiſum fuiſſe, vt nulla fuerit ablutio neceſſaria, quò manus virgineæ ab eiuſmodi ſordibus mundæ ſeruarentur, & mens ipſius ad tãti gaudij fructus magis eſſet vnita. Quicquid ſit de hiſce opinionibus; mihi magis placet ſecunda tot Sanctorum Patrũ auctoritate roborata. Quoniam, tametſi certum ſit, Chriſtum multa pro nobis indigna pertuliſſe: ex quo tamen ipſum non naturaliter, ſed mirandum in modum de virginis vtero prodiſſe, omnes fatentur; videtur quoque multo conuenientius ac decentius eſſe, arbitrari, quod vnico miraculo, eoque perfectiſſimo, ipſe de integra Virgine, ſine membranis ac ſecundinis, & ſine vllo ſanguine ac ſordibus exierit, ita vt non opus fuerit matri vmbilicum filio alligare, & a tunicis ac ſecundinis abſcindere;

Sine matris dolore.

An fuerit cruenta.

dere, neque infantem lauare, neque quicquam aliud facere, quàm quod in Euangelio traditur, nempe illum pannis inuoluere, & in præſepio reclinare. Credimus enim totum illum ſanguinem, qui ad vterum pro alendo fœtu prius defluere ſolitus erat, ſtatim fœtu egreſſo, naturaliter ad vbera recurriſſe, ibique in lac pro eiuſdem infantis nutritione, fuiſſe conuerſum: ipſas verò ſecundinas, tunicaſque, ac naturales puerperij ſordes, mirabiliter eſſe conſumptas, vel paulatim attenuatas ac reſolutas, inſenſibiliter euanuiſſe; vt non opus ſit ſuſpicari, illas, quæ ex diuino contactu ſanctificationem contraxerant, poſtea minus honeſto loco, vt fit, fuiſſe proiectas; aut quærere quidnam de illis actum fuerit. Et ſic ſine noui miraculi introductione, aut miraculorum multiplicatione, quæſito reſponderi poſſe putamus.

Diuinæ promiſſiones, & Prophetiæ de Christo impletæ.

Ceterum quando conceptus natuſque, nobis eſt Saluator mundi de Virgine Maria, tunc impletæ ſunt diuinæ promiſſiones olim factæ, iuramentoque firmatæ Abrahamo, & ſemini eius; quarum expreſſa ſit mentio in Canticis eiuſdem Beatiſſimæ Virginis, & Zachariæ Sacerdotis, Luc. cap. 1. ver. 55. & 73. & item omnes prophetiæ, quæ de aduentu Domini in ſacro eloquio habentur: qualis eſt illa Iſai. cap. 7. verſic. 14. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium &c. Et illa eiuſdem, cap. 9. ver. 6. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius; & vocabitur nomen eius Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſæculi, princeps pacis.] & quæ ibidem ſequuntur vſque ad ver. 9. Et illa item Baruch cap. 3. in fine: Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Et illa Aggæi cap. 2. ver. 8. Et veniet deſideratus cunctis Gentibus. Et quæ ſunt eiuſmodi aliæ. 13

In Christi natiuitate diuinitas eius, & humanitas quomodo declarantur.

Quomodo autem ipſe Chriſtus, vt mira ſimul humana eius vltro pro nobis aſſumpta humilitas, & diuina qua naturaliter pollebat celſitudo, & ſublimitas oſtenderetur; licet in ſtabulo natus, & præ parentum paupertate, reclinatus ſit in præſepio; eius tamen natiuitas mirabiliter ab Angelo nunciata paſtoribus; & a cæleſtis quoque militiæ ſpiritibus, ſummis laudibus, fuerit celebrata; ipſeque infantulus primo a vicinis paſtoribus deuotè admodum requiſitus, ac viſitatus; mox etiam a Magis de longe, ductu nouæ ſtellæ, venientibus, humiliter adoratus, ac myſticis muneribus honoratus, accuratè deſcribunt SS. Euangeliſtæ Luc. cap. 2. ver. 6. vſque ad 17. & Matth. cap. 2. ver. 1. vſque ad 12.

De diuina, & humana Christi origine.

Sanè diuinam Ieſu Chriſti originem S. Ioannes, cæleſti afflatus ſpiritu, in ſui Euangelij initio breuiter expoſuit dicens: In principio erat verbum, & quæ ſequuntur vſque ad ver. 14. vbi humanæ item aſſumptæ naturæ protinus meminit illis verbis: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis &c. 14

De humana Christi genealogia.

Humanam verò eius genealogiam, duo tantum ex alijs Euangeliſtis fuſius deſcripſerunt, SS. ſcilicet Mathæus cap. 1. ver. 1. vſque ad 18. & Luc. cap. 3. ver. 23. vſque ad finem capitis. Qui in hoc vtique conueniunt, quod vterque eam deriuat, non ad Mariam matrem Ieſu, ſed ad Ioſeph virum illius, qui putabatur pater eiuſdem Ieſu; ſeruata nimirum (vt ait S. Hieronymus circa initia commentariorum ſuorum in Matthæum) conſuetudine ſcripturarum, quæ natorum genealogias per paternam, non autem maternam ipſorum lineam deducere ſolent. Cur verò ſeorſum etiam ipſius Mariæ, quæ non putatiua tantum; ſed vera quoque mater Ieſu fuit, progeniem nullus ipſorum recenſuerit; iam nos ſub anno mundi 4037. num. 3. diximus. Differunt autem memorati Euangeliſtæ, non ſine myſterio, in nonnullis. Nam S. Matthæus incipit ab Abrahã, & Dauid; quia, vt idem S. Doctor ibidem docet, ad hos tantum de Chriſto, repromiſſio facta eſt. Ad Abraham: In ſemine, inquit, tuo benedicentur omnes gentes; quod eſt Chriſtus. Ad Dauid: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Deſcendit verò dictus Euangeliſta, vſque ad Ioſeph virum Mariæ, de qua, inquir, natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Sanctus autem Lucas è conuerſo, ab eodem Ioſeph, gradatim aſcendit vſque ad Adamum, & Deum a quo factus eſt Adam: Fortaſſe, vt per hoc quoque nobis inſinuarent, quod qui ex diuina promiſſione, Abrahamo primum, deinde etiam Dauidi facta, deſcendit primum in inferiores partes terræ; ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, vt impleret omnia, quemadmodum dicitur ad Epheſ. cap. 4. ver. 9. & 10. Et hoc idem eſt, quod ipſemet Ieſus dicebat Ioan. ca. 16. ver. 28. Exiui a patre, & veni in mundum; & iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Vel melius & clarius (vt ait S. Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 61.)

Matthæus Euangeliſta, ſignificans generationem eius, nempe Chriſti, quæ eſt ſecundum carnem, ab Abraham ſuſcipiens, qui pater eſt populi fidelis, & ſucceſſionem prolis deorſum verſus enumerans, peruenit ad Dauid, in quo regni ſtabilimentũ manifeſtiſſimum apparet: atque inde per Salomonem natum de illa in qua pater eius peccauerat, ſtirpem regiam proſecutus, vſque ad generationem Domini perduxit. Lucas verò alius Euangeliſta; quoniam & ipſe generationem Domini quæ ſecundum carnem eſt, ſed in Sacerdotali perſona explicandam ſuſcepit, ad quam perſonam pertinet mundatio, & abolitio peccatorum, non a principio libri, ſicut Matthæus, ſed ab illo loco vbi baptizatus eſt Ieſus, vbi peccarorum noſtrorum mũdationem præfigurauit, incipit parentum eius originem gradatim proſequi; neque deorſum verſus, ſicuti ille qui eum ad ſuſceptionem peccatorum, tamquam deſcendentem oſtendebat; ſed ſurſum verſus, tamquam is qui eum poſt abolitionem peccatorum, tamquam aſcendentem inſinuabat.

15 Item S. Lucas, nullas creditur præterijſſe generationes: Sanctus verò Matthæus dicens: Ioram genuiſſe Oziam. tres reges medios prætermiſit; videlicet Ochoziam, Ioam, & Amaſiam; nimirum (vt ait S. Hieronymus lib. 3. in Matthæum) quia Euangeliſtæ propoſitum erat tres teſſeradecades, in diuerſo temporum ſtatu ponere; & Ioram generi ſe miſcuerat impijſſimæ Iezabelis; iccirco vſque ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in ſanctæ natiuitatis ordine poneretur. Præterea S. Matthæus, a Dauide ad prædictum Ioſeph virum Mariæ, deducit progenies per lineam Salomonis, & regum tribus Iudæ: Sanctus verò Lucas per lineam Nathan, qui fuit frater vterinus Salomonis ex Bethſabee eorum matre; vt nos ſub anno mundi 2987. num. 5. probauimus: & propterea S. Matthæus naturales dumtaxat enumerat generationes; vt planè indicat verbum illud per ſingulas repetitum- N. genuit N.- Sanctus verò Lucas, coactus eſt aliquoties diuertere ad legales; & iccirco vtitur verbo illo communiori- N. qui fuit N.- Alioqui non potuiſſet a Ioſeph viro Mariæ, aſcendens peruenire ad Nathan; vt nos ſub anno mundi, & numero proxime notatis, oſtendimus: Vbi etiam demonſtrauimus, eundem Nathan fuiſſe filium Dauidis, nõ naturalem, ſed adoptiuum. Sed & (ſi verum eſt, quod nos ſub anno mundi proximè allegato num. 6. & pariter ſub anno 2993. num. a. etiam ex ſacro textu colligi poſſe oſtendimus, videlicet, Vriam patrem naturalem dicti Nathan, fuiſſe de genere Sacerdotali) profecto inſerri poteſt; diuino factum eſſe conſilio, vt genealogiam Chriſti, S. Matthæus per lineam Salomonis, & regiam deſcripſerit: S. verò Lucas per lineã Nathan, & Sacerdotalem; nempe vt etiam per hoc indicarẽt, Chriſtum pariter fuiſſe regem & Sacerdotem; illud ad regendum nos; iſtud ad expiandos; quemadmodũ dicit S. Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 3. Tametſi conſtet, quod regnum eius nõ erat de hoc mundo, ideſt ſimile regnis huius mundi; vt ipſemet Dominus teſtatur Ioan. cap. 18. ver. 36. & quod erat quidem Sacerdos, non temporalis, neque ſecundum ordinem Leuiticum ex ſemine Aaron; ſed æternus, & ſecundũ ordinem Melchiſedech, quemadmodum olim prophetauerat Dauid in Pſal. 109. ver. 4. Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.] & poſtea latius explicauit Apoſtolus ad Hebr. cap. 7. per totum. Porrò Chriſtum fuiſſe ſimul regem & Sacerdotem, vt ait S. Gregorius homil. 20. in Euangelia, etiam S. Lucas c. 3. indicauit; vbi prædicationis eius tempora deſignans, memorat ſub quibus regibus ac Sacerdotibus ea cœpta fuerit.

16 Quod autem Chriſtus ex regia pariter, ac Sacerdotali, nimirum Aaronica ſtirpe prodierit, confirmant S. Ambroſius ſuper cap. Luc. citato; & S. Hilarius, Matthæi can. 1. & alij, ſed egregiè omnium S. Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 61. cuius ſententiam hic ad verbum referendam duximus: A Dauid, inquit, in duas familias, regiam & Sacerdotalem, origo illa diſtributa eſt: quarum duarum familiarum, ſicut dictum eſt, regiam deſcendens Matthæus, Sacerdotalem aſcendens Lucas ſecutus eſt: vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, rex & Sacerdos noſter, & cognationem duceret de ſtirpe ſacerdotali, & non eſſet tamen de tribu ſacerdotatali, hoc eſt tribu Leui; ſed eſſet de tribu Iuda, hoc eſt de tribu Dauid, ex qua tribu, nemo intendit altari: Ideo & filius Dauid maximè dicitur ſecundum carnem: quia & Lucas aſcendens, & Matthæus deſcendens in Dauid ſibi obuiam facti ſunt. Oportebat enim,

Quod Chriſtus de regia, & de Sacerdotali ſtirpe prodierit.

vt euacuaturus ſacrificia, quæ ſecundum ordinem Aaron in Leuitico ſacerdotio fie-
bant, non eſſet de tribu Leui: ne ad ipſam tribum, & ad ipſum ſacerdotium, quod tē-
poraliter vmbra erat futuri, pertinere videretur mundatio peccatorum; quam Do-
minus, oblatione holocauſti ſui, quod in veteri ſacerdotio figurabatur, impleuit: &
holocauſti eius imaginem, ad memoriam paſſionis ſuæ in Eccleſia celebrandam de-
dit; vt eſſet Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. hæc S. Augu-
ſtinus loco citato. Qui etiam lib. 2. De conſenſu Euangeliſtarum cap. 2. Firmiſſimè,
inquit, tenendum eſt, carnem Chriſti, ex vtroque genere propagatam, & regum ſci-
licet, & Sacerdotum, in quibus perſonis, apud illum populum Hebræorum etiam my-
ſtica vnctio figurabatur: id eſt Chriſma, vnde Chriſti nomen elucet, tanto ante etiam
iſta euidentiſſima ſignificatione prænunciatum.] Ex quibus duobus S. Auguſtini lo-
cis manifeſte apparet; & cur Chriſtus de regia pariter ac Sacerdotali ſtirpe prodire
voluerit; & quod de ſtirpe quidem regia verè ac naturaliter prodijt; de Sacerdotali
autem non niſi legaliter; & cur non e conuerſo factum fuerit.

Quomodo de ſtirpe Sacerdotali.

Quomodo autem prodierit Dominus de ſtirpe Sacerdotali legaliter, B. Auguſti- 17
nus quæſt. 61. paulo ante citata, declarat dicens: quod origo Sacerdotalis, per vnum
ex filijs Dauid, ſicuti aſſolet, de tribu Sacerdotali matrimonium ſortientem, effece-
rat, vt Maria de vtraque tribu: id eſt de regia, & Sacerdotali cognationem duceret.
Quod autem hic S. Auguſtinus indeterminatè pronunciat de vno ex filijs Dauid:
Cardinalis Toletus ſuper Luc. cap. 3. in fine annotationis 58. ſignanter de Nathan
aſſerit; quod ſcilicet ipſe duxerit vxorem de tribu Sacerdotali; & ſic, inquit, ex re-
gia & Sacerdotali tribu, Dominus originem habuit. At S. Hilarius initio commen-
tariorum ſuorum in Matthæum ſocietatem tribus regiæ, & Sacerdotalis non ex con-
iugio alicuius filiorum Dauidis, ſed ipſius Dauid, initam fuiſſe tradit. Sed quia
nuſquam legimus Dauidem duxiſſe coniugem de ſtirpe Aaronis; & conſtat Sanctum
Lucam, non ad vllum alium Dauidis filium quàm ad Nathan, Chriſti genealogiam
ducere: Propterea, dictum S. Hilarij non aliter videtur poſſe intelligi, niſi dixeri-
mus, ſocietatem dictarum duarum tribuum tunc fuiſſe initam, quando Dauid duxit
Bethſabee vxorem, & matrem dicti Nathan: non quia ipſa eſſet de tribu Sacerdota-
li (id enim, probari non poteſt) neque quia Dauid de ipſa genuerit ipſum Nathan;
quoniam certum eſt Nathan de Vria, non de Dauide naturaliter fuiſſe generatum;
ſed quia per dictum coniugium & adoptionem filiorum Bethſabee iam de Vria, hoc
eſt de ſtirpe Sacerdotali genitorum, ipſe Dauid ſociauit in domo ſua vtramque tri-
bum, Sacerdotalem ſcilicet & regiam. Nam ratione dicti coniugij, & adoptionis,
Nathan qui verè erat de tribu Sacerdotali, nimirum filius naturalis Vriæ Sacerdotis;
vt ſupra num. 15. dictum eſt, & paulo poſt dicetur; verè item dici poterat eſſe de tri-
bu regia, quia erat filius adoptiuus regis Dauid, & frater vterinus regis Salomonis
filij naturalis eiuſdem Dauid. Quod verò adoptatus, de adoptātis tribu dici ac re-
putari ſoleret, apparet ex his quæ nos ſub anno mundi 2827. num. 1. diximus. Et
hæc S. Hilarij ſententia, modo ſuperius expoſito accepta, nobis magis placet, quàm
aliorum; tum quia, ſic vtique verum eſſe oſtenditur, quomodo (vt aiunt Doctores)
genus Chriſti legaliter a S. Luca ductum per Nathan ad Dauid, fuerit Sacerdotale:
naturaliter autem a S. Matthæo ductum per Salomonem, ad eūdem Dauidem, ſit re-
gium: tum etiam quia gratis dici videtur, quod Nathan duxerit vxorem de familia
Sacerdotali: & ſcimus quod genus filiorum, non ex maternis progenitoribus, ſed ex
paternis deduci denominarique conſueuerat. Cum itaque nuſquam ſcriptura ſa-
cra, vel minimum quid innuat de Nathan filio Dauid, quod vxorem duxerit de fi-
liabus Aaron; & ex 2. Reg. in fine capitis 8. non obſcurè elici poſſit, eundem Nathā
verè fuiſſe Sacerdotem, quemadmodum nos ſub annis mundi 2987. num. 6. & 2993.
nu. 2. declarauimus; quis dubitet, multo probabilius hoc poni poſſe, quam illud? præ-
ſertim cum nemo ſit, qui non videat, nimis latam, impropriam, atque inuſitatam vi-
deri eiuſmodi denominationem, ſi ſolum ratione vxoris Nathan filij legalis Dauid,
Ieſus etiam de tribu Leui prodijſſe diceretur.

Ioſeph ex vtroque parente naturali, & legali, a Dauide originem duxit.

Conuenienter quoque, ſicuti ſupra num. 11. dictum eſt, alter Euangeliſta natura- 18
les dumtaxat Chriſti generationes eſt proſecutus; alter verò etiam legales, vt nimi-
rum (quemadmodum putat Titus Boſterus a Cardinali Toleto ſuper Luc. cap. 3. an-
notatione 56. relatus) hac ratione planum fieret, Ioſephum ex vtroque parente,
natu-

naturali ſcilicet,& legali,ad Dauidem,& ad Iudam, genus ſuum referre; & quia Iudæi tamquam lege obſtricti, legales parentes agnoſcebant; contra verò Græci & Pagani, quibus nihil cum lege Moſaica commune erat, naturales tantum progenitores ſpectabant: propterea SS. Euangeliſtæ, diuino afflati ſpiritu, Ioſephum ex vtroque parente, ad Dauidem reduxerunt; vt ſic tam Iudæis, quam Gentilibus omnem prorſus offenſionis,aut hæſitationis anſam adimerent.

39 Cum igitur dictum ſit genealogiam Chriſti a S.Matthæo per lineam regiam; a S. autem Luca per Sacerdotalem eſſe deductam: ſi quis percuntetur,an quemadmodū conſtat S. Matthæum a Dauid vſque ad Ioſeph deſcendendo, numquā a linea regia diſceſſiſſe: ita certum ſit S. quoque Lucam,ab eodem Ioſeph ſiue Heli vſque ad Nathan aſcendendo, a linea Sacerdotali numquam declinaſſe; dicimus id non omnino exploratum haberi; alijs affirmantibus; alijs verò negantibus. Et quidem ſi vera eſt opinio recentiorum; quod ſcilicet Salathiel, & Zorobabel recenſiti a S. Luca, diuerſi ſint ab illis eiuſdem nominis, quos refert S. Matthæus; vtique nihil prohibet etiam credere, quod qui a S. Matthæo vocatur Mathan; fuerit diuerſus ab eo, quem S. Lucas appellat Mathat; & quod idem S. Lucas, ab Heli vſque ad Nathan,per generationes Sacerdotales ſemper aſcenderit: Sin autem magis placet ſententia Euthimij, & aliorum; quod videlicet fuerint ijdem: profectò oportet cum eodem Auctore, & alijs affirmare Salathielem fuiſſe filium legalem, hoc eſt adoptiuum Neri, qui erat de tribu Sacerdotali; & naturalem Iechoniæ, qui erat de tribu regia; & ita S. Lucam interdum ad regalem quoque ſtirpem, per legales nimirum ſuas generationes acceſſiſſe; & ſupponere, quod quemadmodum olim Dauid poſt mortē Vriæ, ducta Bethſabee in vxorē, adoptauerat ſibi Nathan, aliosque ab eadem Bethſabee, Vriæ primo eius viro iam genitos: ita mortuo Iechonia patre Salathielis naturali, quod Neri,qui erat de ſtirpe Nathan, duxerit matrem Salathielis ab Iechonia relictam; adoptaueritque Salathielem ſibi in filium;& ſic Salatihel,ſecundum Matthæū fuerit verus ac naturalis filius Iechoniæ; ſecundum verò Lucam,filius adoptiuus dicti Neri. De Zorobabel autem,qui vtroque Euangeliſta atteſtante, fuit filius Salathielis;& ſecundum Matthæum dicitur genuiſſe Abiud; ſecundum verò Lucam,Reſa: dici poſſet, ambos naturaliter quidem ab ipſo Zorobabele fuiſſe genitos, ſed Abiud, ante Salathielis adoptionem factam a Neri; Reſam autem poſt; & propterea, Abiud, & poſteros eius, poſitos eſſe a S. Mathæo, in linea regali a Salomone deducta: Reſam verò, & eius deſcendentes, recenſeri a S. Luca, in linea Sacerdotali, quæ ducitur a Nathan; & hoc ſaltem vſque ad Matthat, Qui, ſi fuit idem cum eo, quem S. Matthæus vocat Mathan; oportet ipſum fuiſſe filium naturalem Eleazaris, qui erat de proſapia Salomonis; Et idem ſentiendum eſt de Panthere eius fratre, qui fuit proauus Beatiſſimæ Virginis Mariæ, vt ſub anno mundi 4037. num. 3. probatum eſt: Vtrunque autem, Mathan ſcilicet, & Pantherem fuiſſe filios adoptiuos Leui (hunc enim S. Lucas facit patrem ſubintellige adoptiuum ſeu legalem, ipſius Mathat, & conſequenter dicti Pantheris.) Item ſi Mathat idem fuit, qui & Mathan; oportet quod iſte genuerit duos filios, nempe Iacob, ſecundum Matthæum,& Heli,ſecundum Lucam: & quod mortuo Heli ſine liberis, Iacob obediens legi latæ Deuter.cap.25. ver.5.6. & 7. duxerit vxorem Heli fratris defuncti, genueritque ex ea filium nomine Ioſeph: & ſic Ioſeph, qui poſtea fuit vir Genitricis Dei Mariæ, fuerit filius naturalis dicti Iacob; legalis verò Heli, vt ſentiunt SS. Hieronymus, & Hilarius; & item S. Auguſtinus Retractationum lib.2. cap.7. & 12. licet prius aliter tenuiſſet. Idem quoque ſenſerunt alij multi, quos refert Melchior Canus locorum Theologicorum lib.11.cap.3. & eorundem opinionem cap.5. tuetur contra Oſiandrum Hæreticum. Ex dictis ergo infertur memoratam Doctorum ſententiam;quod ſcilicet S. Lucas recenſuerit Chriſti generationes per lineam ſacerdotalem, omnimodis eſſe veram; ſi omnes quos dictus Euangeliſta, a Ioſepb,vſque ad Nathan enumerat, fuerunt diuerſi ab ijs, etiam eiuſdem nominis, qui a S. Matthæo, inter eundem Ioſeph, & Salomonem memorantur: Si verò ipſorum aliqui, nimirū Salathiel, Zorobabel,& Mathan, ſiue Mathat,pro eiſdem reputantur; vtique oportet dictam ſententiam,non abſolutè de omnibus eſſe accipiendam; ſed tantum, vt in pluribus; ſiue ferè in omnibus eſſe veram. Et hoc videtur credibilius. Nam ſi certum eſt,

An S. Lucas legales duntaxat Chriſti generationes recenſuerit.

eundem Euangeliſtam in principio dictæ genealogiæ, a Ioſeph qui erat de tribu Iuda ac regia, per generationes legales tranſiſſe ad eos qui erant de tribu Leui ac familia Sacerdotali: & in fine è conuerſo; de Nathan, qui erat de familia Sacerdotali, tranſitum feciſſe ad Dauid de tribu Iuda regiaque exiſtentem: cur non probabile item ſit, ab eodem Euangeliſta, etiam in generationibus intermedijs, quandoq; prout res expoſtulare videbatur, alios eiuſmodi tranſitus fuiſſe factos? Et hæc de Chriſti genealogia ſint dicta.

Ieſum fuiſſe de tribu Iuda, & ſtirpe Dauid.

20 Ex qua licet perſpicuè admodum appareat Ieſum Chriſtum, ſecundum hominē, fuiſſe de tribu Iuda & ſtirpe Dauidis: Id tamen etiam apertiſſime comprobant plura alia ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Atque illud in primis eiuſdem Dauidis in Pſal. 131. ver. 11. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fruſtrabitur eum: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.] Quod & confirmauit Angelus Domini, Luc. cap. 1. ver. 32. Mariæ dicens: Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius.] Et hoc idem poſtea fuiſſe impletum, non obſcurè indicauit Sanctus Zacharias in ſuo Cantico, quod habetur in eodem Luc. cap. ver. 69. vbi ait: Erexit nobis cornu ſalutis in domo Dauid pueri ſui.] Huc ſpectat etiam vaticinium illud Ierem. cap. 33. ver. 15. in hæc verba: In diebus illis, & in tempore illo germinare faciam Dauid germen iuſtitiæ: & faciet iudicium, & iuſtitiam in terra.] Quod enim pro germine Dauidis ibi Meſſias ſit intelligendus, perſpicue docent quæ ibidem ſubſequuntur: In diebus illis ſaluabitur Iuda, & Ieruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen q; vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter.] Verum id de quo nunc agimus, multo clarius deinde tradidit S. Paulus Apoſtolus Actorum cap. 13. ver. 23. vbi de Dauide verba faciens, hæc ſubintulit: Huius Deus ex ſemine, ſecundum promiſſionem (ſubaudi factam ipſi Dauidi in Pſal. proximè citato) eduxit Iſraeli Saluatorem Ieſum.] Et 2. ad Timoth. cap. 2. ver. 8. dicebat: Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis, ex ſemine Dauid ſecundum Euangelium meum.] Et ad Rom. cap. 1. ver. 3. Qui factus eſt, inquit, ex ſemine Dauid ſecundum carnem.] Et deniq; ipſemet Chriſtus Apocalyp. cap. vlt. ver. 16. de ſe ipſo per Ioannem ait: Ego radix, & genus Dauid.] id eſt, ego quatenus homo, de radice ac genere Dauidis prodiui. Quin & Iudæi quoque ipſi inter ſe diſceptantes (Ioannis cap. 7. ver. 41. & 42.) dicebant: Numquid a Galilæa venit Chriſtus? Nonne ſcriptura dicit: Quia ex ſemine Dauid, & de Bethleem caſtello vbi erat Dauid venit Chriſtus?] & Phariſæi ab eodem Ieſu interrogati de Chriſto, cuius filius eſſet; protinus, & ſine vlla hæſitatione reſponderunt: Dauid.] vt patet Matthæi capitulo 22. verſiculo 42. Marc. capitulo 12. ver. 35. & Luc. capitulo 20. verſiculo 41. ita vt de hac re nulla prorſus extet dubitatio.

Dominus circumciditur.

21 Die octauo ab eius natiuitate, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, in ea met ſpelunca, in qua natus erat (quemadmodum aſſerit Sanctus Epiphanius Hæreſ. 20. contra Herodianos cap. de præſentia Chriſti) circumciſus fuit; primamque pretioſiſſimi ſanguinis ſui, quo redimendi eramus, arrham vltro nobis exhibuit; & vt parentes eius ab Angelo præmoniti fuerant, IESVS eſt appellatus, Luc. capit. ſecundo verſic. 21. Quod autem olim, non in Synagogis (vt nunc fit apud Iudæos) ſed proprijs in domibus circumciſio fieret; multis ac validis probat argumentis Cardinalis Toletus ſuper Luc. cap. 1. annotatione 137.

Adoratur a Magis.

22 Die decimo tertio ab eiuſdem Chriſti ortu, vt eſt communior Doctorum ſententia, Ieſus a Magis ab oriente aduenientibus, ductumque nouæ illius ſtellæ ſecutis (cuius ortum ante annos mille quadringentos ſexaginta octo, vt colligitur ex tabulis, prænunciauerat Balaam Ariolus Numer. capitulo 24. verſiculo 17.) humiliter adoratus fuit; & myſticis muneribus largè donatus. Huius rei hiſtoriam accuratè deſcribit Sanctus Matthæus capitulo ſecundo verſiculo primo, vſque ad 13. Eandemque latè admodum explicant omnes eiuſdem loci Expoſitores. Quin etiam ad hanc Magorum adorationem, tamquam ad initium quoddam conuerſionis Gentium ad fidem cultumque ipſius Chriſti; diſertè olim alluſerat Iſaias Propheta capitulo 60. præſertim verò verſiculo tertio illis verbis: Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Et verſiculo ſexto. Innundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient aurum, & thus de-

deferentes,& laudem Domino annunciantes.] & ante Iſaiam regius Pſaltes in pſal. 71. Reges, inquit, Tharſis, & inſulæ munera offerent, reges Arabum & Saba, dona adducent.] Ex quibus locis alijsque coniecturis, multi tum Sanctorum veterumque Patrum; tum etiam recentiorum Doctorum, non ſanè improbabiliter, tenuerunt, eoſdem Magos, ne dum Sapientes (id enim Magorum nomen apertè indicat) ſed etiam fuiſſe reges; vel ſaltem regulos,& propterea ab Herode magno rege, non honorificentius fuiſſe exceptos. Porrò huius opinionis Auctores, plurimos recenſet Melchior Canus, locorum Theologicorum lib. 11. cap. 3. argumento 4. *Magos fuiſſe Regulos.*

23 Diximus Magos veniſſe die decimo tertio, ab ortu Saluatoris, ad veneranda eius incunabula; quod probat antiqua traditio, de qua atteſtatur Melchior Canus libro proximè adducto cap. 5. ad 5. & S. Eccleſiæ ritus; qui Epiphaniæ feſtum, die decimo tertio a Chriſti natiuitate celebrare ſolet. Cui etiam adſtipulatur communior Doctorum veterum ac recentiorum opinio; quæ habet: Magos adoraſſe puerum Ieſum, priuſquam in templo a parentibus, de more, præſentatus fuiſſet. Et hoc idem alijs quoque rationibus, ex ipſo ſacri Euangelij textu petitis, confirmari poteſt. Nam quod legimus Matthæi cap. 2. Cum ergo natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ, ecce Magi ab oriente venerunt.] Proculdubio illud-ecce-Ibi inſinuat, quod iam tunc recens natus eſſet Ieſus, non autem biennio ante, vt putarunt S. Epiphanius, & nonnulli alij. Deinde, ex eodem quoque S. Matthæi capite certum eſt, quod Magi inuenerunt puerum cum Maria matre eius in Bethleem; ergo ante diem purificationis Mariæ: nam poſt ipſam, ex Luc. cap. 2. ver. 39. conſtat, quod vt perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth.] Et deinde, nuſquam legimus eos redijſſe in Bethleem; neque veriſimile eſt credere, quod illuc redierint: ad quid enim ibidem eos reuerti, vbi primum coacti venerãt; non vt morarentur, ſed dumtaxat, vt profiterentur in ciuitatem Dauid: quamuis poſtea occaſione partus Mariæ, oportuerit eos ibi moram trahere donec, iuxta legem Leuit. cap. 12. ver, 3. puerperæ dies purificationis implerentur; intra quos certum eſt veniſſe Magos cum muneribus, adoraſſeque puerum Ieſum. Neque verò quod in die purificationis, parentes ipſius Ieſu, non agnum, ſed par turturum, aut columbarum obtulerint, indicat eos nondum accepiſſe a Magis theſauros, quia non propterea, in tali oblatione debuerunt humilem proprij ſtatus conditionem excedere: & forte, ſic a ſancto ſpiritu edocti, munera a Magis accepta, pro peregrinatione Aegyptiaca reſeruare maluerunt. Non item obſtat quod Herodes occiderit infantes a bimatu,& infra ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis. Nam illud-ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis-referri debet, non ad illud-a bimatu-ſed ad illud-infra-ita vt ſit ſenſus; Herodem occidiſſe omnes, qui intra poſtremum, quod crudele illud facinus præceſſerat, biennium nati erant; præter illos, quos poſt primũ apparitionis ſtellæ tempus a Magis exquiſitum, & militibus ab Herode enunciatũ, ortos comperiſſent. De his enim nulla erat occaſio metuendi; quia prima ſtellæ apparitio indicabat iam natum eſſe Meſſiam, quem Magi appellabant regem Iudæorũ: De ijs verò qui biennio ante nati erant, poterat aliquo modo dubitari; quoniam interdum contigit infantulos paucorum dierum corpore adeo eſſe magno, vt a bimulis vix diſcerni valeant. Itaque quemadmodum Herodis malitia, quo cautius ſibi ſuisque conſuleret, non contenta fuit, occidere pueros in Bethleem, vbi Chriſtum naſciturum Prophetæ vaticinio didicerat; ſed etiam in omnibus finibus eius: ita non ſolum recens ante apparitionem ſtellæ natos, verum etiam bimos dicta de cauſa necare voluit. Sed neque tempus tredecim dierum potuit non ſufficere Magis, vt de oriente venirent, quemadmodum quidam ſuſpicati ſunt; quia oriens in ſacris ſcripturis interdum accipitur pro regionibus etiam non valde remotis, modo orientales ſint illis, vbi ſunt qui loquuntur, vt patet Geneſ. cap. 13. ver. 11. vbi de Loth dicitur: quod elegit ſibi regionem circa Iordanem, & receſſit ab oriente.] Et Num. c. 23. ver. 7. Balaam dicebat: De Aram adduxit me Balach rex Moabitarum, de montibus orientis.] Vnde ſi de eiſdem montibus (vt ſentiunt SS. Io. Chryſoſtomus, Hieronymus, Ambroſius,& alij) venerunt Magi; vtique etiam multo minori tempore potuerunt peruenire in Ieruſalem: ſi autem de aliquanto remotioribus terris; inde item ſatis commode dromedariorum vſu, quorum illæ regiones refertæ perhibentur, *Magorum aduentus quãdo.*

bentur,intra memoratos dies venire potuerunt: ſiquidem dromedarlj teſte Ariſtorele lib.9. de Hiſtoria animalium cap.vlt. velocius currere ſolent,quàm equi Niſæi. Denique ad S. Epiphanij auctoritatem, reſpondere poſſumus: non tanti eſſe, quæ tot alijs SS.Patribus,ac rationibus,ac memoratæ traditioni præponderare debeat; præſertim cum nulla ratione,aut ſacræ ſcripturæ,aliorumue Doctorum auctoritate, opinionem ſuam muniat: non enim quæcunque Sanctus aliquis protulerit, illico recipienda ſunt; ſed cum alijs Sanctorum dictis conſerri,& expendi debent: quandoquidem certum eſt, Deum non omnia ſingulis ſanctis aperuiſſe.

De purificatione Beatiſſimæ Virginis.

Die poſt Chriſtum natum quadrageſimo, nimirum legitimo puerperarum tem- 24
pore expleto, Deipara Virgo ad templum cum ſanctiſſima eius prole venit; ibique aliarum enixarum more purificari voluit, vt narrat S.Luc.cap.2.verſic.22.vſque ad 25. tametſi ea lege, ipſa non teneretur; quod haud ſuſcepto ſemine; ſed de ſpiritu ſancto concepiſſet; & quod non de aperto; ſed de clauſo eius vtero, Ieſus, quemadmodum quando poſtea de clauſo exiuit ſepulchro,mirabiliter prodijſſet. Quo fit vt nulla prorſus egeret purificatione. Verumtamen tamquam legis obſeruantiſſima; & quia ſciebat filium ſuum veniſſe, non vt legem ſolueret; ſed (quemadmodum ipſemet poſtea Matthæi cap.5. ver.17. teſtatus eſt) vt eam adimpleret;ſubaudi quoad vſque eam vigere conueniens eſſet. ac propterea, licet ipſe omnino ſine peccato eſſet; nihilominus peccator videri, & circumciſionem, quæ tunc peccati originalis remedium erat, non recuſauerat: ſic ipſa quoque ad exemplum filij ſui, non legis neceſſitate; ſed voluntariè, legem purificationis,ad vnguem obſeruare curauit. Idq; admodum rationabiliter;ne ſcilicet ſcandalum paterentur,qui eam non aliter quàm aliæ mulieres peperiſſe putabant. Et inſuper ijs qui deinde ſcirent ipſam tali remedio non eguiſſe, imitandum relinqueret ſanctæ humilitatis exemplum; doceretque quo quis ſanctior eſt, eo implendæ omnis iuſtitiæ ſtudioſiorem eſſe debere.

Eodem pariter tempore, vt diximus, ab ipſa Beatiſſima virgine,& à viro ſuo ſan- 25
cto Ioſeph,delatus fuit puer Ieſus in Ieruſalem,& præſentatus in Templo;ac more aliorum primogenitorum,pro vt præceperat Dominus Exod.cap.13.ver.13.pretio ſiclorum quinque,Numer.cap.18.ver.16.lege taxato,redemptus eſt,qui pretio proprij ſanguinis redempturus venerat humanum genus. Cum autem Simeon venerabilis ſenex, & (quemadmodum rationibus, aliquotque grauiſſimorum Patrum auctoritatibus, probat Cardinalis Toletus ſuper Luc. cap. 2. annotatione 40.) Sacerdos, tum veniſſet in templum; ac ſanctiſſimum illum infantulum, quem eſſe Chriſtũ Domini bene nouerat, in vlnas ſuas reuerenter accepiſſet; & ſpiritu ſancto plenus, canticum ſuum quod incipit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine &c. deuotiſſime ceciniſſet; cœpit de ipſo ac de matre eius grandia quædam vaticinari. Sed & Anna Prophetiſſa, octoginta iam quattuor annos nata,eadem hora ſuperueniens,confitebatur Domino, ac magnifice admodum de hoc infantulo loquebatur omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael; quemadmodum videre eſt apud S.Luc. capit.2. ver.25. vſque ad 40. vbi ẽt ſubiungitur: Et vt perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth.] Quæ verba licet S. Auguſtinus lib.2. de conſenſu Euangeliſtarum cap.5. ſatis probabiliter putet impleta fuiſſe poſt fugam reditumque de Ægypto; & hæc a S.Luca fuiſſe præterita. Et ſic quod conſequẽter poſt prædicta in templo peracta,primo Ioſeph ab Angelo in ſomnis admonitus,clam de Ieruſalem,cum puero & matre eius in Aegyptum aufugerit; & inde mox, monitu pariter Angelico, cum eiſdem rediens receſſerit in partes Galilææ, & veniẽs habitauerit in ciuitate,quæ vocatur,Nazareth,vt tradit S.Matthæus cap.2.ver.13. vſque ad finem: Attamen,ne ſine neceſſitate,a ſacro Lucæ textu paulo ante citato,recedere videamur;Euthimij potius ſententiam hoc loco ſequendam putamus;qui putat Ieſum immediatè poſt expleta legalia,a parentibus ſuis,de Ieruſalem, primo in Nazareth fuiſſe deportatum; & ibi Ioſephum ab Angelo admonitũ, tuliſſe eos inde in Ægyptum: id enim aperte indicat adductus Sancti Lucæ textus dicens: quod vt perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam. Itaque

Ieſus in templo præſentatur.

Quando Ieſus in Galilæam, & in Aegyptũ fuerit deportatus.

Non multo poſtquam de Ieruſalem venerunt in Nazareth, Ioſeph diuinitus per 26
Angelum in ſomnis edoctus fore, vt Herodes quæreret puerum ad perdendum eum,

con-

confeſtim nocte conſurgens, eum ipſo puero, eiuſque matre ſeceſſit in Aegyptum. Matthæi cap. 2. ver. 13. & 14. Quo cum perueniſſet, illico concidiſſe omnia idola & ſimulacra Aegypti, iuxta vetus illud Iеremiæ vaticinium, cuius nos ſub anno mundi 3447. num. 14. mentionem fecimus, ſcribit S. Epiphanius in vita ipſius Ieremiæ. Et hoc idem videtur ante ipſum Ieremiam propheta ſſe etiam Iſaias cap. 19. verſic. 1. dicens: Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur ſimulacra Aegypti a facie eius &c. hanc enim prophetiam referri debere ad tempora Saluatoris, quando ſcilicet Herodem fugiens, delatus eſt in Aegyptum, tradunt B. Chryſoſtomus in Matthæi cap. 2. & Rabanus in Eccleſiaſtici cap. 24. & per nubem leuem intelligunt, vel Virginem matrem, vel ipſum corpus humanum, quod ex Virgine aſſumpſerat, nulla virilis commiſtionis corruptione prægrauatum.

Simulacra Aegypti aduenient Domino concidiſſe.

27 Interea Herodes, qui iam antea ſtatim ac de Rege nato a Magis, & de loco natiuitatis Chriſti a Scribis audierat; ab eiſdem Magis accuratè didicerat tempus apparitionis ſtellæ; idque clam, ne Iudæi, quibus ſe infenſum eſſe non ignorabat, tali ſigno intelligerent quando natus eſſet quem ipſi expectabant Meſſias, resque prius diuulgaretur quàm ipſe eum poſſet, vt decreuerat, de medio tollere: Quique propterea fretus Magorum ſinceritate ac ſimplicitate, quam inter loquendum iam ſatis aperte perſpexerat, ratusque ſe per illos, & maiori fidelitate, quam per quemquam ſuorum, & ſine vlla inſidiarum ſuſpicione, de rei veritate poſſe cumulate edoceri, callidè Magos tantummodo in Bethleem direxerat mandans, vt interrogarent diligenter de puero, nempe quando, in qua domo, de quibus parentibus eſſet natus, an eũ verè, quibuſue ſignis atque argumentis crederent eſſe Meſſiam, & hæc omnia atque his ſimilia, eidem fideliter renunciarent: Et denique qui poſt diſceſſum Magorum, varijs acerbiſſimisque doloribus ac langoribus plus ſolito vexatus ac diſtractus, de ipſorum iuxta condictum reditu cogitare nequiuerat: mox vt audiuit per vrbem de nuo circumferri ſermones de nato Meſſia, propter recens palam in templo audita Simeonis, & Annæ prophetis vaticinia; ſtatim ſe rex illuſum a Magis recolens, & magnis ſuſpicionibus vehementer agitatus ac tortus, vt erat regni in familia ſua retinendi zelantiſſimus; ne forte ab ipſo iam proxime nato Meſſia, quem omnes communiter in Iudæa regnaturum expectabant, illud poſtea aliquando vſurpari contingeret; omnimodis proſpicere ac prouidere deliberat; & (proh dolor) grauiſſimum atque inauditum facinus non ſolum excogitare, ſed & perpetrare non dubitat. tanta eſt, tamque arctè inſita in animis mundanorum hominum dira regnandi libidos vt eius rei gratia, nihil non audendum; nullum ius diuinum, humanumve non violandum putent. Itaque mittens impius Rex milites ſibi fidentiores in Bethleem Iudæ, vbi natum eſſe Meſſiam a Scribis intellexerat, iubet in ea vrbe, & in omnibus finibus eius, confeſtim & ſine vlla miſeratione interfici cunctos infantes a bimatu & infra ſecundum tempus, quod exquiſierat a Magis, vt ſcribit S. Matthæus cap. 2. verſic. 16. ideſt omnes natos biēnio ante diem vigeſimum quintum Decembris tunc proximè præteriti: cum enim eadem die, nouam ſtellam, in ſignum iam nati Meſſiæ, conſpici cœpiſſe, a Magis didiciſſet; certè nihil ſibi ſuisque, ab ijs qui poſtea nati eſſent timēdum putabat. Voluit autem a bimatu paruulos occidi, vt ſecurius periculo proſpiceret, veritus ne fortè (quod non videbatur improbabile) Meſſias ille, corpore adeo formoſo ac magno natus eſſet, vt bimulus facile credi poſſet. Impijſſimæ huius infantulorum intra bimatum interfectionis, quæ a S. Matthæo cap. citato ver. 16. vſque ad 19. patenter deſcribitur, Macrobius quoque obiter meminit lib. 2. Saturnalium cap. 4. vbi addit: inter alios proprium item ipſius Herodis filium fuiſſe occiſum. Scire autem quo anno reportatus fuerit Ieſus de Aegypto in terram Iſrael (de qua re magna diſſenſio eſt inter Auctores, alijs plures, alijs pauciores annos Ieſum in Aegypto manſiſſe affirmantibus) pendet ex reſolutione alterius difficultatis, quam nos fuſius infra num. 28. vſque ad 36. tractabimus; videlicet, quonam Chriſti anno Herodes obierit: conſtat enim ex Matth. cap. 2. ver. 19. non niſi defuncto Herode Angelum monuiſſe Ioſephum, vt cum Ieſu, & matre ſua rediret in terram Iſrael.

Herodis calliditas quomodo per Magorum ſimplicitatem deluſa.

Occidi mandat infantulos in Bethleem.

28 Hoc eodem tempore quo infantes occiſi ſunt; & Herodes animo erat ſuſpicione nati regis admodum exagitatus, credibile eſt, ipſum audiſſe etiam quæ non mul

to

Etiam Ioannẽ in montanis Iudææ, quem tamen inuenire non valuit.

to antes, occaſione conceptionis ac natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, acciderant; ac iã
vbique euulgata fuerant; nimirum de patre eius Zacharia; qui in templo miniſtrãs,
viſione Angelica dignatus, præ timore eius atque hæſitatione in credendo his quæ
ab Angelo didicerat, loquela cælitus illico priuatus fuerat; eamque non niſi decimo
poſt menſe, in ipſa nati filij circumciſione, mirabiliter recuperauerat: Et item quæ
de ipſo Ioanne infantulo palam dicebantur, videlicet: Quis putas puer iſte erit?
etenim manus Domini erat cum illo, & his ſimilia, Luc. cap. 1. ver. 66. Et propterea
veritus (inquiunt) Herodes, ne is ſorſitan eſſet Chriſtus, mandauit etiam ipſum
occidi; tametſi non ignoraret, eũdem neque in Bethleem, neque in finibus eius, ſed
in montanis Iudææ a Bethleem longe diſſitis, eſſe natum. Verumtamen diuina pro-
uidentia ſactum eſt, vt prius res ad aures parentum infantuli perueniret; qui proti-
nus ipſum ad deſerta inuiaque loca deportari, ibidemque clam ali, ac educari, cu-
rarunt. Vbi poſtea manſit vſque ad annum ætatis ſuæ trigeſimum primum, qui fuit
Imperij Tiberij Cæſaris annus decimus quintus; in quo ipſe Ioannes ſuo Præcurſo-
ris officio fungi cœpit, vt nos ſub anno mundi 4081. num. 1. dicemus.

Aquis calidis curari tentat.

Per hæc eadem circiter tempora, Herodes de Medicorum conſilio, vltra Iorda- 29
nem profectus eſt, vt ibidem calidis aquis, quæ in Aſpaltitem lacum influunt, vtere-
tur; vbi cum quadam die Medicorum conſilio fouendus, in refertum oleo calidiori
ſolium immiſſus eſſet, ita corpus eius diſſolutum eſt; vt penè tunc animam agere vi-
ſus ſit: Verumtamen familiarium comploratione paulo poſt excitatus, & nullam
amplius ſibi ſpem ſalutis ſupereſſe intelligens; ducibus, & amicis, ac militibus dona
diſtribui iuſſit; mox Ierichuntem reuerſus; & atra bile correptus, immane quoddã
ſacinus excogitauit: collectos namque minaci edicto ad ſe ex omni Iudæa nobiles,
& in Circo, qui dicebatur Hippodromus concluſos, mandat Salomæ ſorori ſuæ, &
Alexæ viro eius, vt ſtatim ac ipſe ſpiritum efflaſſet, illos a militibus omnes necari
curarent, quo omnis Iudæa de morte ſua, non (quemadmodum verebatur) feſtos
dies, ſed luctum per cunctas domos, vel inuita, ageret. Accidit autem dũm hæc
mandata rex cognatis daret, ſuperueniſſe è Roma litteras a legatis quos ad Cæſarẽ
miſerat; quibus aliquantiſper recreatus eſt, audiens quod Cæſar Acmen Iuliæ vxo-
ris ſuæ ancillam, propter locatam Antipatro operam, occidiſſet; & quod ſibi de An-
tipatro filio liberè ſtatuendi poteſtatem feciſſet. Sed non multo poſt, doloribus
rurſum acriter tortus ac victus; etiam in ſe ipſo crudelior ſactus, mortem præuenire
ſtatuit. Itaque cum malum, cultellumque poſtulaſſet (ſolebat enim, & antea per ſe
decorticatum, paulatim incidendo comedere) circumſpiciens, ne quis prope eſſet,
qui eum poſſet impedire; tamquam ſe percuſſurus dexteram ſuſtulit; ſed eam Achia
bus nepos protinus accurrens, ictumque præueniens, ſublato clamore, continuit;
Quo audito, ſtatim luctus vlulatusque maximus cum trepidatione ac tumultu occu-
pauit palatium, quaſi iam rex expiraſſet; Hunc ſtrepitum de carcere ſentiens Anti-
pater, cuſtodes largis promiſſionibus ſolicitar, vt ſe ſoluant ac dimittant: at eorum
princeps, non modo ne fieret obſtitit, ſed etiam regi cuncta velociter nunciauit; qui
continuo excandeſcens; miſſiſque ſatellitibus illum interfecit; & corpus obſcurè
in Hircanio ſepeliri mandauit. Mox denuo corrigit teſtamentum, & Archelaum
natu maximum regni ſucceſſorem, Antipam verò Tetrarcam inſtituit.

Seipſum interficere tentat.

Antipatrum interficit.

Teſtamentũ corrigit.

De tempore obitus eius.

Quoniam autem hoc eodẽ anno Herodem obijſſe, quinque nimirum diebus poſt 30
Antipatri interitum exactis, tradit Ioſephus locis proximè citatis, idque alijs Au-
ctoribus aduerſari videtur; neceſſarium eſt hic de anno obitus eiuſdem Herodis ali-
quanto fuſius diſſerere: ſunt enim de hoc variæ opiniones. Siquidem Nicephorus
Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 1. cap. 14. videtur ponere obitum Herodis anno Chriſti
tertio accidiſſe. S. Epiphanius Panarij lib. 1. cap. 21. anno quarto. Sulpitius ſacræ
Hiſtoriæ lib. 2. ponens Chriſti ortum in anno regni Herodis trigeſimo tertio, vide-
tur innuere, ipſum Herodem obijſſe anno eiuſdem Chriſti quinto. Euſebius in
Chronicis, & Beda in libello de ſex ætatibus mundi, ponunt Herodis interitum in
anno Chriſti ſexto. Cardinalis Baronius in octauo. Sed quoniam alij, ſine vlla
probatione, ſententias ſuas proferunt inter ſe diuerſas; ideoque eadem facilitate,
qua prolatæ ſunt, reici quoque poſſunt; videamus, obſecro, quænam impulerint Ba-
ronium ad ſic ſentiendum. Sunt autem hæc; vt videre eſt in Apparatu ad ſuos An-

Baronij opinio, & rationes.

nales;

nales: Ibi namque perpendens duo loca Ioſephi; nimirum 14. Antiq. cap. 17. vbi dicitur: quod Herodes non excedebat annum vitæ decimum quintum, quando commendata ei eſt Galilæa a patre ſuo Antipatro; quem Iulius Cæſar, confecto bello Alexandrino, totius Iudææ procuratorem fecerat. Item 17. Antiq. cap. 8. vbi legimus: Herodem propè ſeptuaginta annis vixiſſe; quod etiam idem Auctor repetit 1. de Bello cap. vlt. Ex his colligit Cardinalis Baronius: Herodem anno, poſt Chriſtum natum, octauo è vita migraſſe: Cui ſi quis opponat eundem Ioſephum 17. Antiq. cap. 10. non longè ab initio capitis, & 1. de Bello cap. vlt. dicentem: quod Herodes triginta ſeptem annis regnauit, ex quo Romæ Iudææ rex fuerat declaratus, Caluino, & Pollione Coſſ. annis verò triginta quattuor, a captis Ieroſolymis, Agrippa, & Gallo Coſſ. Ad hæc dupliciter reſpondet Baronius. primo quod ſi hoc verum eſſet, ſequeretur Herodem vita functum eſſe, ante Chriſti natiuitatem, contra Euangelicam veritatem apertè atteſtantem Matthæi cap. 2. ver. 1. Chriſtum natum eſſe in diebus Herodis regis. Deinde addit: Ioſephum in his quæ ſunt temporis, ſæpe hallucinari; & præſertim in annis regni Herodis dimetiendis. Et præterea ſubiungit: occaſionem Ioſepho errandi, hanc extitiſſe: quod cum ipſius temporibus, in confeſſo eſſet apud omnes, Herodem regnaſſe annis tantum ſeptem, & triginta: ruſumque certum eſſet: eundem ſub conſulatu Caluini & Pollionis primum regis titulum obtinuiſſe; exiſtimauit inde eos fore dinumerandos: non aduertens, eoſdem putari debere ab Actiaca pugna; quando ſcilicet idem Herodes regnum rurſus ab Auguſto impetrauit, eodem Auguſto tertium, & Meſſala Coſſ. anno vrbis ſeptingenteſimo vigeſimo tertio, qui fuit Olympiadis centeſimæ octogeſimæ ſeptimæ annus ſecundus. Et hoc nouum eius aſſertum, ipſe talibus nititur comprobare rationibus. Nam Herodes, inquit Baronius, regnum quod ab Antonio acceperat, eiuſdem Antonij partes contra Auguſtum fouendo, iam demeruerat: Et quia Auguſtus ex S.C. acta Antonij, tamquam perduellis, irrita eſſe cenſuerat: non licuit amplius Herodi annos regni ſui, ab eo tempore putare, quo illud ab Antonio habuerat; ſed ab illo, quo illud ei ab Auguſto reſtitutum, ſeu denuo collatum fuerat. Et ſubdit: credibile admodum eſſe, quod Herodes libentiſſimè id fecerit. Quid enim, ait, non in Auguſti gratiam Herodes egiſſet; qui quicquid haberet, eidem acceptum ferens, templa, ciuitates, theatra, vt idem teſtatur Ioſephus, ſuo nomini dicare non deſinebat? Hæc ſunt argumenta Cardinalis Baronij, ex quibus deducit, vt ſibi videtur, negare non poſſe, quin Herodes ad octauum Chriſti annum peruenerit.

31 . Verũtamen his non obſtantibus, ſi mihi licet dicere quod ſentio, puto multo tutius eſſe, ſequi in hac parte Ioſephum Auctorẽ valde grauẽ, non ſemel aſſerentem, regni Herodis annos, a conſulatu Caluini & Pollionis deductos, non plures quã ſeptẽ & triginta extitiſſe; & conſequenter ipſum, non octauo, ſed primo Chriſti anno de hac vita migraſſe: id namque ipſe Ioſephus multo melius ſcire potuit, quam quiuis alius: fuit enim natione Iudæus, & Hiſtoriarum Iudaicarum peritiſſimus; & Ipſius Herodis tempori valde proximus; atque in geſtis eius ſtudioſius perquirendis, ac deſcribendis, omnium diligentiſſimus: habuit item ad manus libros Nicolai Damaſceni ſcriptoris egregij ſæpius ab ipſo citati, qui fuit Herodis contemporaneus, & familiariſſimus, eidemque ſuperſtes; ac multa de eo ſcripſit: a quo probabile eſt, Ioſephum; tum ea quæ tradit de annis regni Herodis: tum alia ferè omnia, quæ de eodem litteris mandauit, deſumpſiſſe. Quare rationi valde conſonum videtur, maiorẽ ei hac in re quam alijs fidem eſſe adhibendam. Et quidem ſi ab Actiaca pugna primus annus regni Herodis, & reliqui deinceps ſigillatim in publicis monumentis, vt affirmat Baronius, annotari cœpiſſent; mirum valde eſſet, quod rem tam nouam, & tunc temporis adeo peruulgatam, ignorare potuiſſent, tres rerum Iudaicarum peritiſſimi: nimirum Ioſephus; & ante ipſum Phylo, qui fuit Herodis temporibus proximior: & ante Phylonem prædictus Nicolaus, qui eodem met tempore quo regnabat Herodes, ſuos ſcribebat hiſtoriarum libros: & non minus Iudæorum, quam Romanorum res callebat: Vel ſi eos id non latuit: qui fieri poteſt, vt rem adeo notabilem omnino prætererint? nec vſpiam quis eorum Herodis regni annos ab Actiaca pugna putauerit? aut quod nullus alius ex antiquis Scriptoribus; immo neque ex recentioribus, præter vnum Baronium, de hac re quicquam meminerit? Sed eſto, occulta

qua-

Ioſephi opinio cur potior.

quadam de cauſa id euenerit. Saltem non omnino oppoſitum ſcripſiſſet replicaſ-
ſetque Ioſephus locis præcedenti numero citatis; vbi duo tantum initia regni He-
rodis memorat, alterum ab adepto regni titulo; alterum a conſecuta regni poſſeſ-
ſione, ſingulaque proprijs conſulum, Olympiadumque notis, ſignati atque a primo
ad obitum regis, numerat annos triginta ſeptem; ab altero autem triginta quat-
tuor.

Neque verò prædictis locis tantum, Ioſephus aperte indicat, triginta ſeptem re- 32
gni Herodis annos non eſſe ab Actiaca pugna dinumerandos: Verum etiam id aper
tius tradit 18. Antiq. cap. 3. in eius principio, vbi ait: Cenſum a Quirino, poſt con-
fiſcatas Archelai facultates, peractum, incidiſſe in annum, ab Actiaca pugna, trigeſi-
mum ſeptimum: Cui ſubſcribit Dio lib. 5. & 6. Hiſtoriarum Romanarum dicens:
Archelaum (quem ipſe vocat Herodem Palæſtinum) anno vrbis ſeptingenteſimo
quinquageſimo nono fuiſſe trans Alpes relegatum. Quod ſi, vt credimus, verũ eſt:
Vtique nullatenns fieri poteſt, quod Herodis anni vmquam ſic, vt dictũ eſt, ab Actia-
ca pugna putati fuerint: Alioqui ſequeretnr contra non Ioſephi ſolum, ſed commu-
niorem quoque aliorum Auctorum ſententiam, dictum Herodem non triginta ſep-
tem, ſed viginti ſeptem, aut ad ſummum viginti octo dumtaxat annos regnaſſe. Nam
quando memorata bonorum Archelai confiſcatio facta eſt, iam Herodes eius pater,
decennio ferè prius obierat. Huc accedit, quod Herodes ſub conſulatu Caluini &
Pollionis: non ab Antonio, ſed ab ipſo Senatu Romano rex creatus fuerat; neque
Antonij dumtaxat ope, ſed ipſius quoque Auguſti fauore, vt ſcriptum reliquit Io-
ſephus 14. Antiq. cap. 26. Quare nihil obſtare poſſe videbatur, reſciſio actorum An-
tonij, quo minus poſſet Herodes regni ſui annos, a prædicto conſulatu dinumerare,
etiam poſt deuictum ab Auguſto Antonium. Et licet probabile ſit: Herodem, ſi ad-
uertiſſet gratum fore Auguſto, facile ac libenter hoc quoque in eius gratiam facere
paratum fuiſſe, nimirum vt deinceps regni ſui annos ab Actiaca pugna dinumeran-
dos ſanciret: attamen quod re ipſa id fecerit, aut quod tale quid Auguſto, vel etiam
Herodi, ne in mentem quidem venerit, nullatenus conſtat; ſed nec probari poteſt:
Vnde non debet pro certo affirmari, in re præſertim adeo antiqua & obſcura, quod
a nemine prius proditum inuenitur, immo quod omnibus penè ſcriptoribus aduer-
ſatur.

Neque verò etiam illud omnino admittendum putamus, quod addit Baronius, 33
Ioſephus defenditur. videlicet: Ioſephum in his quæ ſunt temporis, ſæpius hallucinari; eſſeque valde le-
uem atque inconſtantem, & Aſſeclas ſuos in inextricabiles inducere Labyrinthos.
Nam, tametſi vtique non inficior, in eius ſcriptis aliquot eiuſmodi lapſus poſſe de-
prehendi (non enim is ſum, qui in verba Ioſephi iuraſſe profitear) Quis tamen in
hoc Auctore miretur, quod multis quoque alijs grauiſſimis Scriptoribus accidere in-
terdum ſolet? Enimuerò temporum ratio, res adeo lubrica eſt, vt ferè nemo ſit, cui
non aliquando, vel obliuione, vel inaduertentia aliqua, labi contingat, vt propte-
rea, in hoc potiſſimum genere, veriſſimum illud ſit, quod vulgo dicitur: Quandoq;
bonus dormitat Homerus. Quid igitur? ergo ne adeo frequenter, ac paſſim in ra-
tione temporum labitur Ioſephus; vt facile, tutoque quis ab ipſo in huiuſmodi di-
ſcedere poſſit debeatve? minime gentium. Quin potius crediderim, ipſum multo-
ties ab erroribus illi impoſitis poſſe defendi, & plura eius loca, quæ inter ſe pugna-
re videntur, conciliari. Credimus item verum eſſe, quod nos aliàs, & alij quoque
obſeruarunt, nimirum potuiſſe ſiue librariorum errore, vt fit, ſiue Typographorum
incuria, aliquod vitium in Ioſephi codicibus alicubi, præſertim verò in annorum nu
meris interdum irrepere: Quin potius verum eſſe, quod de hoc Auctore ſcribit Mel-
chior Canus libro locorum Theologicorum 11. cap. 5. ad 9. prope finem dictæ re-
ſponſionis: ſed innumeris, inquit, Ioſephi libri, menda habent innumera; quæ ego
menda viro diligentiſſimo atque grauiſſimo, aſſignare nec volo nec debeo. Sic ille.
Quod ſi quis eiuſmodi errata Auctori, non Antiquario adſcribat, proculdubio ne-
ceſſe erit, alia eius loca diſſonantia reperiri: Si autem (quod maxime decet) vitium
illud codicis eſſe, non Auctoris, ex collatione aliorum eius locorum, aut aliàs, depre-
hendere, atque emendare ſtuduerit, reliqua forſitan plana, & conſona inueniet. Hoc
vt exemplo fiat clarum, & ne longius a propoſito vagemur: afferramus, obſecro, in
medium

Digitized by Google

medium vnum Ioſephi locum; illum, inquam, qui vt arbitror dedit anſam Baronio aſperius inuehendi contra hunc Auctorem: eſt autem qui habetur 14. Antiq. ca. 17. vbi dicit: quod Herodes non exceſſerat decimum quintum ætatis annum, quando ei admodum adoleſcenti, a patre credita fuit præfectura Galilææ. Siue (vt alia verſio habet) omnino iuuenis quindecim annorum tunc erat &c. Qui quidem locus, vt verum ſatear, mihi profecto ſemper, non improbabiliter, ſuſpectus fuit, ne iam pridem in textu Græco corruptus fuerit; & pro vigeſimo quinto, ſcriptorum vitio factum ſit, vt dicatur decimum quintum. Et ratio eſt, quia ſatis videbatur, ad oſtendendam Herodis virtutem, dicere: eidem nondum excedenti vigeſimum quintum vitæ annum, Galilææ prouinciam fuiſſe commendatam: contra verò, vix credibile eſt, quod annum decimum quintum agens, iam idoneus eſſet ad tale tantumque munus obeundum. Et adhuc minus credibile videtur, quod in tam immatura ætate, tot deinceps bella feliciter geſſerit, quæ ab eodem Ioſepho ſucceſſiue deſcribuntur, donec tandem Iudææ regnum, nihil ad ſe, ſuoſue pertinens, a Romanis obtinuit. Et præterea, quia ſequeretur Herodem, anno ætatis ſuæ circiter vigeſimo ſecundo, (vt numero proximo probabitur) declaratum fuiſſe regem: Et, ſi re vera, priuatæ conditionis adoleſcens, annum agens vigeſimũ ſecundum, bellicis artibus, & induſtria, regiam dignitatem conſecutus eſſet; id profecto tamquam ipſius Herodis præcipuum quoddam, & valde mirandum virtutis ſpecimen, inter reliquas eius laudes, nequaquam recenſere prætermiſiſſet Ioſephus. *Ioſephi locus corrigendus.*

34 Denique, quod magis vrget, niſi præcitatus Ioſephi locus, vt dictum eſt, corrigatur: plura alia eiuſdem loca, nullo pacto vera eſſe poterunt. Etenim clarum eſt, commendatam Herodi fuiſſe Galilæam Q. Fuſio Caleno, & P. Vatinio Coſſ. vt ipſemet Baronius admittit; quorum conſulatus incidit in annum vrbis ſeptingenteſimum ſeptimum, vt ſub anno mundi 4007. num. 2. diximus: Et item certum eſt, Herodem vixiſſe vſque ad ſeptuageſimum ætatis ſuæ annum, vt teſtatur Ioſephus 17. Antiq. c. 8. & clarius quoq; explicat 1. de Bello in capitis vltimi initio, ita de Herode ſcribens: Morbus autem ingraueſcebat, quod eum ſenectus pariter ac mœror vrgeret, & annos iã ſeptuaginta natus eſſet. Igitur ſi anno vrbis ſeptingenteſimo ſeptimo, Herodes agebat annum vitæ decimum quintum; & peruenit vſque ad ſeptuageſimum: hæc neceſſario conſequuntur inconuenientia: primo quod idem Herodes, a prædicto vrbis anno, ſuperuixerit quinquaginta quinque annis, & conſequenter perueñerit vſque ad ſeptingenteſimum ſexageſimũ ſecundum vrbis annum, hoc eſt vſque ad annum vitæ Chriſti duodecimum; quod nemo vmquam, quod ſciam, aſſerere auſus eſt. Item oporteret, quod quando poſtea anno vrbis ſeptingenteſimo decimo quarto, Caluino & Pollione Coſſ. Herodes creatus eſt rex, ipſe tunc eſſet annorum dumtaxat viginti duorum; quod non eſſe veriſimile, iam numero præcedenti oſtenſum eſt. Ad hæc inſerre neceſſarium eſſet; eundem Herodem regnaſſe annos ſaltem quadraginta ſeptem ab obtenta regia dignitate, & quadraginta quattuor a pulſo Antigono (quod nemo pariter vmquam poſuit) & proinde falſa omnino eſſe, quæ non ſemel aſſeruit Ioſephus locis ſupra num. 28. citatis, videlicet: Herodem triginta ſeptem dumtaxat annos in regno exegiſſe a regis titulo conſecuto, & triginta quattuor a regni poſſeſſione adepta. Huc accedit, quod omnino abroganda eſſet fides, his quæ tradit Ioſephus 17. Antiq. c. vlt. de Archelao Herodis filio, & ſucceſſore; quod ſcilicet decennio poſt obitum patris, relegatus ab Auguſto fuerit in Galliam: id enim ex ſupradictis oporteret contigiſſe anno vrbis circiter ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo: Verum, ſi Auguſtus obijt anno vrbis ſeptingenteſimo ſexageſimo ſexto (vt nos ſub anno mundi 4066. num. 1. oſtendemus) qui fieri poteſt, vt Auguſtus, qui ſexennio, vel ſaltem quinquennio ante, mortem oppetierat, relegauerit Archelaum? Neque enim arguendus eſt Ioſephus, quod aliquando dixerit Archelaũ fuiſſe accuſatum, & in exiliũ actum, anno ſui principatus nono; aliquando autem, decimo: quia vtrumque ſtare poteſt; ſi nono expleto, decimo autem iam inchoato accipiamus. Neque item refert, quod Euſebius in Chronicis, poſuerit Archelai relegationem in anno Auguſti poſtremo: ex quo namque poſuerat obitum Herodis ſub anno ſexto Chriſti, neceſſario ponere debuit Archelai depoſitionem, ſub anno decimoquinto eiuſdem Chriſti; qui annus, ex parte concurrit cum poſtremo Auguſti,

eratque

eratque a morte Herodis decimus iam inchoatus. At Cardinalis Baronius,qui po-
nit Herodis obitum in anno Chriſti octauo; non debuit, potuitue ponere relega-
tionem Archelai in anno Auguſti vltimo; niſi ſupponendo, vt certè ſuppo-
nit,Ioſephum etiam erraſſe 17. Antiq. capit. vltimo & 2. de Bello ca.6.vbi ait: Ar-
chelaum regnaſſe nouem ſeu decem annis in Iudæa; cum iuxta ipſius Baronij com-
putum,ſeptem circiter dumtaxat annis Archelaum præfuiſſe Iudæis oporteat. De-
nique neceſſarium quoque erit aſſerere:eundem Ioſephum,& cum eo Dionem locis
ſupra nu.30. citatis, erraſſe, vbi aiunt:Archelaum Herodis Aſcalonitæ filium,anno
ab Actiaca pugna trigeſimo ſeptimo in Galliam, confiſcata eius hæreditate, ſuiſſe
relegatum. Nam ſequeretur, Herodem iuxta Ioſephi computum, non perueniſſe ad
ſexageſimum vitæ annum;vt ſupputari poteſt in tabulis. Ecce quot inconuenientia
ex vnius textus corruptione conſequuntur.

Itaque niſi prædictus Ioſephi locus,eo modo quo ſupra nu.31. dictum eſt,corri- 35
gatur;multa proculdubio in eodem Auctore,cordatus lector inueniet, quæ nullate-
nus inter ſe cohærere poterunt: illo autem emendato, omnia hucuſque à nobis re-
cenſita, protinus conſona fiunt; quemadmodum in noſtris tabulis experiri quiſ-
que poterit. Et quidem, ſi vno Ioſephi textu correcto,poſſumus tot alia eius loca,
alioqui inter ſe pugnantia,conciliare;mihi profecto longe conſultius videtur,id eſ-
ſe agendum,quàm ita facile ſuſpicari,vetuſtiſſimum grauiſſimumque Auctorem,om
nia penè tempora confudiſſe: Præſertim cum ipſe, vnico tantum loco; & ibi quo-
dammodo obiter, dixerit: Herodem non exceſſiſſe decimumquintum vitæ annum,
quando Galileæ præfectus eſt: qui etiam locus facillime vnius tantum numeri mu-
tatione,librariorum,vt ſæpe accidit,incuria,potuit deprauari: contra verò, quòd
Herodes ad ſeptuageſimum ætatis annum peruenerit;& quòd a conſulatu Caluini,
& Pollionis,per annos tantum triginta ſeptem regnauerit; idem Auctor non ſemel
ſcripſiſſe contentus fuerit;ſed de induſtria, vel etiam Dei prouidentia, bis ſingula
hæc expreſſerit;vt vel ſic omnem de hac re dubitationem tolleret.

Reſponſio ad aliud Baronij argumentum.

Sequitur alterum Cardinalis Baronij argumentum,quo ſuam validius putat con- 36
firmaſſe ſententiam. Nam ſi,inquit,ſequamur Ioſephum dicentem: quòd Herodes
creatus fuit rex Olympiade cēteſima octogeſima quarta, Caluino & Pollione Coſſ.
& quòd inde regnauit annis dumtaxat ſeptem & triginta:ſequeretur ipſum vita fun
ctum eſſe ante ortum Chriſti, contra veritatem euangelicam. Enimuerò hoc eſt,
quod omnium huius generis Scriptorum hactenus admodum torſit ingenia; & cun-
ctos,vt arbitror,tandem impulit,vt vim huius argumentationis poſſent eludere, a
Ioſepho, in annis regni Herodis ſupputandis, omnino recedere. Sed nos ad hoc
argumentum iam ſatis ſuperque ſub anno mundi 4015. nu.5. 6. & 7. reſpondimus;
vbi difusè admodum de hac re,contra eundem Baronium diſputauimus; ac,vt arbi-
tror, euidenter oſtendimus; quomodo dictum Ioſephi, cum Euangelio probè con-
ſentiat; & tandem demonſtrauimus;quod regni Herodis anni,ſiue reuocentur ad cal
culum Faſtorum in tabulis capitolinis contentum, quem ſecutus videtur Ioſephus,
ſiue ad Varronianum,quem nos,& ipſe item ſequitur Baronius;ſemper inueniemus:
Herodem obijſſe aliquot poſt menſes, à Chriſti Natiuitate. Siquidem anno regni
Herodis trigeſimo ſeptimo deſinente, ætatis autem ſeptuageſimo prope iam in-
choato,Chriſtus natus eſt,die vigeſima quinta Decembris;Ipſe autem Herodes de-
functus eſt circa initia Martij proximè tum inſequentis: prope enim erat Paſcha
Iudæorum,quando mortuus eſt,vt maniſeſtè colligitur ex his,quæ Ioſephus 17. An-
tiq. cap. 11. deſcribit accidiſſe poſt obitum Herodis. Igitur ſupponamus tamquam
veriſſimum quod

Herodes moritur.

Eodem anno Chriſti primo,iam per duos ſaltem menſes inchoato,appropinquā- 37
te,vt dictum eſt,feſto Paſchatis; Herodes morbo extinctus eſt,ſub finem anni,ab ado
pto regis titulo,trigeſimi ſeptimi; ab accepta verò plena regni poſſeſſione trigeſi-
mi quarti; vt iam ſæpius repetitū fuit: & tunc iam ingreſſus erat annum ætatis ſep-
tuageſimum; quòd adeo maniſeſtè habemus ex Ioſepho, vt nullus remaneat ambi-
gendi locus. Nam 17. Antiqui.cap.8.ait,quòd cum ægrotaret Herodes,iam ad ſep-
tuageſimum vitæ annum accedebat; libro autem 1. de Bello cap.vlt. dicit: quod iā
ſeptuaginta annos natus erat; Ex quibus Ioſephi locis,non obſcurè datur intelligi

Hero-

Herodem intra poſtremos ſexageſimi noni anni menſes grauius ægrotare cœpiſſe; & poſt ingreſſum annum ſeptuageſimum, è vita exceſſiſſe. Vnde luce meridiana clarius apparet, decipi Baronium; qui in ſuis Annalibus, ſub anno Chriſti octauo, aſſerit: Herodem obijſſe anno ætatis ſuæ ſexageſimo ſeptimo. Et ſubdit: ita exponendum eſſe Ioſephum 17. Antiq. cap. 8. vbi indefinitè ait: quod quando ægrotare cœperat Herodes; iam ad ſeptuageſimum ætatis annum accedebat. ne (inquit Baronius) ſibi ipſi Auctor contrarius videatur, qui aliàs dixit: eundem Herodem, annum vitæ decimum quintum egiſſe, quando a patre ſuo Galilææ præfecturam accepit. Sed profecto prædictus Ioſephi locus, non ita exponendus videtur, quaſi dicere voluerit, quod Herodes morti proximus ſexageſimum ſeptimum ætatis annum ageret; ſed quod ipſe ſeptuageſimo vitæ anno ita appropinquabat; vt paulo poſt cœperit annum ingredi ſeptuageſimum: Sic enim ſe ipſum idem met Auctor videtur exponere; ſi duo eius loca proximè adducta inter ſe conferantur. Cauſa autem cur Baronius expoſitionem illam a mente Ioſephi, ni fallor, prorſus alienam, excogitare coactus ſit, non tam videtur fuiſſe, vt Ioſephum Ioſepho conciliaret; quem inconſtantem non ſemel appellat; quam vt propriam de numerandis triginta ſeptẽ Herodis regni annis ab Actiaca pugna, opinionem tueretur: quæ nihilominus opinio, præter alia multa inconuenientia ſuperius recenſita, etiam hoc ſupponat neceſſe eſt; nempe, quod Herodes non ad ſeptuageſimum vitæ annum peruenerit; contra expreſſum Ioſephi teſtimonium; ſed tantummodo ſexaginta ſeptem vixerit annis; quod Baronius non aliunde quam ex prædicta ſua poſitione a nobis hactenus multis rationibus refutata, deducere potuiſſe videtur. Sed iam tempus eſt, vt redeamus ad illud vnde diuertimus.

38 Poſt obitum Herodis, vſque ad Archelaum Ethnarcham a Cæſare conſtitutum, quænam tum Romæ, tum in Iudæa, Ieroſolymiſque facta fuerint, ad inſtitutum noſtrum pertinentia, narrat ſatis diſusè Ioſephus 17. Antiq. cap. 10. vſque ad 14. & ſub finem libri 1. de Bello vſque ad libri ſecundi caput quintum. Nos verò eadem hic breuiter perſtringemus: Sunt autem hæc. Diuulgata regis morte, & lectis eiuſdem litteris ad milites in Amphitheatro Iericuntino congregatos, confeſtim omnes cateruatim cum ſuis Ducibus ad Archelaum lætis acclamationibus atque ominationibus accurrere, eidemque quam patri præſtiterant, fidem atque operam polliceri cœperunt. Mox regis funere ſplendidiſſime celebrato; & Herodium vſque, per octo ſtadia, ſollemni admodum pompa perducto; ibidemque vt mandauerat ſepulto; Archelaus, poſt ſeptem dies paterni luctus, funebri epulo multitudini præbito, aſcendit in templum; & de ſolio aureo excepit fauſtas populi gratulationes, multa ſingulis pollicitus, vbi a Cæſare ſtabilitus foret in Imperio. Verumtamen, cum non multo poſt, exorta eſſet ingens quædam ſeditio populi expoſcentis feſtinam de ijs qui Sophiſtas, eorumque diſcipulos, ob direptam aquilam auream, necari curauerant, vltionem: nec aliter tumultum ſedare potuiſſet Archelaus, de ſumma rerum ſe periclitari veritus, ni plebis impetum retunderet, priuſquam cetera turba, quæ ad feſtum Paſchatis confluebat, eiuſdem furoris contagio inficeretur; immiſſo in eos exercitu, ad tria millia interfecit; reliquos verò fugauit. Deinde ad Cæſarem proficiſci voluit cum magna cognatorum ſuorum caterua, qui ſe illi adiunxerant, ſpecie quidem quaſi pro impetranda ei regia dignitate collaboraturi; re vera autem potius vt obſiſterent, eumque de cæde in templo proximè perpetrata, accuſarent. Vbi verò Cæſaream ventum eſt; Sabinum Cæſaris in Syria procuratorem offenderunt in Iudæam properantem, ad Herodis pecuniam aſſeruandam: Qui tamen, licet in gratiam Vari Præſidis ibidem tum forte exiſtentis, deſiſtere pollicitus eſſet, donec aliud Cæſar ſtatueret: nihilominus, poſt diſceſſum Archelai, & Vari, Ieroſolymam profectus, regiam occupauit; & arces quoque, licet fruſtra, obtinere tentauit.

Geſta poſt Herodis obitum in Iudæa.

AB ORBE CONDITO
ANNVS 4052.

SEXTAE MVNDI AETATIS
ANNVS 606.

In vrbe Roma.

39 CONtigit etiam circa initia, vt arbitror, anni inſequentis, Antipam Archelai fratrem ſpe affectandi ſibi regnum, Romam petere; quo vbi peruenit; omnes cognati regij, ad ipſum ab Archelao defecerunt, mallentes ſub Antipa eſſe, ſi tamen eis qnodammodo in libertatem ſub Romano tantum Præſide (quod maximè cupiebant) degere poſſe non ſuccederet. Itaque vbi res coram Cæſare agitari cœpta eſt; Antipater Salomæ filius longa oratione accuſauit Archelaum: quem tametſi continuo Nicolaus Damaſcenus acerrimè defendit; Cæſar nihilominus ſententiã diſtulit. Interea Ieroſolymis, Sabino populum vexante, facta eſt inter Iudæos, & Sabinianos ingens pugna; & hinc inde ſtrages magna; incenſa etiam templi parte. Sed, & in alijs Iudææ vrbibus, & oppidis, plures ac magni tumultus excitati ſunt. Nam & quidam ab Herodianis pariter ac Romanis deficientes, Iudææ regnum ſibi vſurpare tentarunt. Quibus auditis Varus Syriæ Præſes, cum vniuerſo exercitu, & auxiliarijs Ethnarcbatum copijs venire coactus eſt in Iudæam; tum vt Sabino Ieroſolymis obſeſſo ſuppetias ferret; tũ etiam, vt alios quoque in tota penè Iudæa exortos, tumultus compeſceret. Quod vt factum eſt; ipſe tandem captis ſeditionum auctoribus, eiſdemque ad ceterorum terrorem in cruces actis; rebusque compoſitis; reuerſus eſt Antiochiam. Quo circiter tempore, eiuſdem Vari permiſſu, quinquaginta Iudæorum legati Romam profecti ſunt, poſtulantes a Cæſare, vt Iudæis liceret proprijs legibus viuere, & non amplius eſſe ſub Regibus; ſed Romanis tantum parere poteſtatibus: Quod vt facilius impetrarent coram Cæſare perorantes, acriter admodum inuehere cœperunt in Herodis iam defuncti geſta, tamquam omnino tyranica, vel etiam quodammodo ferina potius, quam humana; addentes: non immerito vereri ſe ſucceſſoris eius mores, vtpote a patre minime degenerantes: ac propterea ſummopere exoptare, immediate ſub Romano degere imperio. Quibus cum a Nicolao, regibus patrocinanti, graui oratione reſponſum fuiſſet; Cæſar, dimiſſo conſilio; & intra ſe deliberans quid facto opus eſſet; tandem paucos poſt dies, Archelaum non regem; ſed dimidiæ tantum paterni regni partis Ethnarcham declarauit; regnum quoque pollicitus, ſi ſe tali honore dignum redderet. Non igitur quemquam fallat modus loquendi, quo vtitur Sanctus Matthæus cap. 2. verſic. 22. vbi refert: Ioſephum audiſſe, quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre eius: quia ibi regnandi vocabulum, non ſtrictè; ſed latè admodum ſumitur: ſicuti etiam apud Marcum capitulo 6. a verſiculo 14. vſque ad 27. regis vocabulum ſæpius pro Tetrarcha vſurpatur: nam ille idem, quem ibi Marcus vocat regem; apud Matthæum capitulo 14. verſiculo 1. & Luc. capitulo tertio, verſiculo primo dicitur, vt re vera erat, Tetrarcha Galilææ. quod hic obiter adnotatum volumus. De cetero Cæſar Herodis teſtamentum confirmauit; & omnia in eo contenta executioni demandari decreuit. Et cuncta hæc, quæ Ioſephus locis præcedenti numero citatis fuſius proſequitur; intra vnum aut alterum ab Herodis obitu annum, acta eſſe, ſatis probabiliter credi poteſt.

Ieroſolymis, et in alijs Iudææ vrbibus.

Archelaus non rex, ſed Ethnarcha a Cæſare declaratur.

40 Ex hiſce turbulentiſſimis ſeditionibus, publiciſque calamitatibus, quæ ſtatim, defuncto Herode, in Iudæa exortæ ſunt; adiectis pariter inteſtinis inter filios, cognatoſque regis diſſenſionibus, quæ proculdubio in cauſa fuerunt, vt Cæſar Archelaum Herodis filium ac ſucceſſorem, declarare regem recuſauerit; colligere poſſumus; non ſine diuino hæc eueniſſe conſilio; ſed vt, in ſignum iam nati Meſſiæ, tunc primum inciperet adimpleri famoſa illa Iacobi quon-

dam

dam Patriarchæ prophetia, quæ Geneſ. capitulo 49. verſiculo decimo refertur in
hæc verba: Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec ve-
niat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio Gentium.] Nam ſi veræ ſunt duæ illæ
propoſitiones, quas ſub anno mundi 4018. numero quarto, vſque ad 14. pluri-
bus ac validis probauimus argumentis; nimirum Machabæos non fuiſſe de tribu
Iuda, ſed Leui; & Herodem non fuiſſe Idumæum genere, ſed Iudæum, hoc eſt de
tribu Iuda: vtique videtur prædicta prophetia ad hæc præcipue tempora pertinere:
poſſumusque eam ſimpliciter, & ad litteram, ſine vlla verborum, ſenſuumue extor-
ſione, ita exponere, ac ſi Sanctus ille Senex morti proximus, filijs ſuis dicere voluiſ-
ſet: Tametſi futuris temporibus, in populo ex vobis ipſis propagando, qui ex meo
nomine Iſraeliticus nuncupabitur, ſuprema regiaque poteſtas temporalis, ad
alias quoque tribus, pro temporum varietate peruentura ſit: quia tamen illuſtrius,
ac diutius in tribu Iuda, quam in quauis alia permanebit: Scitote, quod ab ea peni-
tus auferri non poterit regnum, rexque de eius genere; quin ſemper remaneat certa
ſpes iterum aliquando ipſum recuperandi; donec prius veniat qui mittendus eſt;
videlicet verus, qui promiſſus eſt Meſſias; ille inquam, qui non temporaliter, vt hu-
ius mundi reges, ſed ſpiritualiter, & non ſuper Iſraelem tantum; ſed & ſuper vni-
uerſas Gentes, in æternum regnabit, & quodammodo continuabit regnum eiuſdem
Iudaici populi anguſtum, & temporale, cum ſpirituali, & vniuerſali, & æterno. Huic
expoſitioni adſtipulatur diuina promiſſio, quam poſtea Dauidi factam legimus 2.
Reg. cap. 7. verſic. 12. Vbi eidem a Domino dicitur: Cumque completi fuerint
dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egre-
dietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius.] Et poſt pauca: Et ſtabiliam thronum
regni eius vſque in ſempiternum.] Et item paucis interpoſitis: Et regnum tuum vſ-
que in æternum ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus iugiter.] Quæ verba,
ad litteram non niſi de Meſſia dici potuiſſe videntur. Ceterum nos interpretati ſu-
mus illa memoratæ prophetiæ verba. Non auferetur ſceptrum de Iuda. ac ſi dictum
eſſet: non omnino poterit deficere regia poteſtas de tribu Iuda, ita vt numquam am
plius recuperetur: quia alioqui conſtaret de oppoſito. Nam certum eſt, quod ex
quo ſemel principatus, ad virum de tribu Iuda, ideſt ad Othonielem deuenit; non
perpetuo, & continuata ſucceſſione in viros eiuſdem tribus remanſit; ſed ad alios
quoque aliarum tribuum pertranſijt; & tamen vſque ad Meſſiæ tempora, ſemper
aliquoties, ad ipſos Iudæ poſteros redijt; puta quando Abeſan conſtitutus eſt totius
populi ſupremus Iudex; & iterum quando ſuper Iudam primo, deinde ſuper alias
quoque tribus Iſrael, regnare cœperunt Dauid, & Salomõ, & poſteri eius ſuper duas
tribus, vſque ad tranſmigrationem Babylonis; & poſt reditum de captiuitate Baby-
lonica, licet per plures annorum centurias, principatus penes ſummos Sacerdotes,
& Machabæos fuerit; attamen ab ipſis denuo redijt principatus ſceptrumque totius
regni Iſrael, ad virum tribus Iudæ, videlicet ad Herodem, vt dictum eſt; ſub cuius
regni finem, natus eſt Chriſtus, verus qui tunc expectabatur Meſſias.

41 Nato autem Chriſto, cœpit ſenſim auferri penitus ſceptrum illud a viris Iuda; &
impleri memorata Iacobi prophetia: Etenim paulo poſt Herodis mortem, quamuis
pro eius patre, regnaſſe dicatur Archelaus, ab Auguſto Iudææ Ethnarcha conſtitutus;
numquam tamen valuit ab eo regiam dignitatem obtinere; vt videre eſt apud Ioſe-
phum 17. Antiq. cap. 13. & lib. 2. de Bello cap. 4. & nos ſupra num. 32. retulimus;
Quin potius tandem idem Archelaus, vt infra ſuo loco dicemus, ab eodem Augu-
ſto in Galliam relegatus fuit; Et Iudea ſub Romanorum imperio ac regimine ple-
nius redacta eſt; toto reliquo vitæ Chriſti tempore; & deinceps vſque ad Claudiũ
Cæſarem, ita permanſit, non habens regem niſi Cæſarem; quo tempore Iacobi vati-
cinium omnino iam videbatur impletum. Nam etſi poſtea idem Claudius, teſte Io- *Quando peni-*
ſepho 19. Antiq. cap. 4. etiam Iudææ regnum dederit Herodi Agrippæ, qui (vt idẽ *tus videbatur*
18. Antiq. cap. 7. vbi de Herodis progenie agit, & clarius cap. 9. & lib. 19. capit. 4. *impleta.*
tradit) fuit Herodis Aſcalonitæ, ex Ariſtobulo filio nepos; quique deinde in Iudæa
occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, & Petrum miſit in carcerem, volens poſt
Paſcha producere eum populo, quemadmodum legimus Actorum cap. 12. verſic. 1.

Digitized by Google

vſque ad 24. Attamen per breue admodum tempus, diuina diſpenſatione, interruptum fuit memoratæ prophetiæ implementum: Siquidem idem Agrippa, qui quadriẽnio ante ſuper Tetrarchia Philippi eius patrui iam defuncti, & item in parte Galilææ regnauerat; poſt triennium ex quo demum Iudææ regnum obtinuerat, interijt, vt ſcriptum reliquit Ioſephus non valde procul a fine lib. 19. Antiq. & 2. de Bello cap. 10. nimirum percuſſus ab Angelo, eo quod diuinos honores ſibi a populo exhibitos, in ipſum Deum non retuliſſet; quemadmodũ loco Actorum adducto traditur. Exinde autem denuo Iudæa Romanos Præſides habere cœpit; & tunc ita ab ea ablatus eſt rex, duxue de ſemine Iudæ; vt numquam poſtea fuerit reſtitutus. Nam neque filius prædicti Agrippæ, qui ad differentiam patris, Agrippa iunior dictus eſt, & cuius ſæpe Actorũ c. 25. & 26. fit mẽtio; neque quiſquam alius deinceps Iudæus, in Iudæa abſolute regnauit: Tametſi idem Claudius Cæſar, (Deo cuncta ſuauiter diſponente) poſt Agrippæ ſenioris mortẽ, Herodi eius fratri ac Dinaſtæ, ſeu regi Chalcidis, quandam conceſſerit in templum & ſacrum ærarium, poteſtatem; & ius eligendi Põtifices, quod ius etiam poſteris, vſque ad Belli Iudaici exitum, manſit, vt ſcribit Ioſephus 20. Antiq. in fine capitis 1. Vt propterea mirum non ſit, ſi Agrippa iunior (cui Claudius octauo imperij ſui anno, vt ait Ioſephus citati libri cap. 3. audita prædicti Herodis morte, Chalcidis principatum donauit) poſtea ab eodem Auctore eiuſdem libri cap. 6. 7. & 8. dicitur aliquoties elegiſſe, ac pro ſuo arbitrio mutaſſe

Quando penitus fuerit impleta. ſummos pontifices, licet numquam rex fuerit Iudæorum. Certiſſimum verò eſt, quod poſteaquam rebellarunt a Romanorum ſubiectione Iudæi; & Ieroſolyma, (quæ a tempore Dauidis ad tribum Iuda pertinere cœperat, ac regni Iudaici caput ſedesque fuerat) a Tito demum capta atque euerſa eſt; ipſum pariter regnum a regione Iudæorum; & regia poteſtas ac principatus, a ſemine ſeu poſteris Iudæ, omnino excidit: ipſis Iudæis partim variè interfectis; partim per diuerſas orbis regiones miſerrimè diſperſis, atque in perpetuam ſeruitutem redactis; quemadmodum olim prophetauerat Daniel ca. 9. ver. 26. hiſce verbis: Et poſt hebdomades ſexaginta duas, occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui eum negaturus eſt: & ciuitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo; & finis eius vaſtitas; & poſt finẽ belli ſtatuta deſolatio.] Et quibuſdam interpoſitis ſubdit. Et vſque ad conſumationem, & finem perſeuerabit deſolatio. Hactenus Daniel. cuius verba latius ſub anno mundi 3516. num. 6. vſque ad 13. expoſuimus. Quod ſi quis hanc Danielis prophetiam bene perpenderit; & cum memorato Iacobi vaticinio accuratè contulerit; & inſuper rei exitum, ex his quæ poſt prædicta, ad hæc vſque tempora, per mille ſexcentos, & amplius annos, iuſto Dei iudicio, iugiter paſſi ſunt, ac patiuntur Iudæi, cõprobauerit: proculdubio apertiſſimè intelliget, tunc demum prorſus atque irreuocabiliter Iudæos ſceptrum perdidiſſe, quando mortuus eſt Agrippa ſenior: nec eis vllam amplius ſpem eſſe relictam, denuo vmquam illud recuperandi; confuſis nimirum nunc inter ſe ipſorum tribubus: ac proinde fruſtra eos etiam nunc ſuum expectare Meſſiam.

Neque verò quis miretur, quod adducta Iacobi prophetia, non ſtatim ac venit 48

Cur nõ ſtatim nato Dom no impleta eſt Iacobi prophetia. qui mittendus erat; ſed longo poſt tempore, & quodãmodo per partes, prorſus impleta fuerit: Idem namque non nullis quoque alijs prophetijs, vt ſcilicet ſenſim & pluribus vicibus implerentur, interdum eueniſſe certum eſt. In promptu ſunt exempla duo ſatis clara, quæ hic adferre contentus ero. Prædixerat anno quarto regni Ioakim regis Iuda, Ieremias, vt ipſemet teſtatur prophetiæ ſuæ cap. 25. & nos ſub anno mundi 3429. num. 7. retulimus, Dominum tranſlaturum Iudæos in Babylonẽ; & relicturum terram eorum deſertam atque inhabitatam per annos ſeptuaginta: Et tamen hæc tranſlatio, non vno eodemque tempore ſimul tota facta eſt; ſed per partes, vt ipſe met Ieremias tradit capitulo vltimo verſiculo 28. vſque ad 31. & nos ſub annis mundi 3435. numero ſeptimo, & 3447. numero primo, & 3451. numero quarto oſtendimus. Item anno regni Sedeciæ quarto, quemadmodum ſub anno mundi 3439. numero ſeptimo dictum eſt, idem Ieremias capitulo vigeſimo nono, prædixerat reductionem dicti populi de Babylone in Ieruſalem, & in terram Iuda tunc eſſe faciendam cum impleri cœpiſſent ſeptuaginta capriui-

tiuitatis anni ibidem memoratis illi nimirum,quos ldem propheta cap.25.ſuperius notato,a Ieroſolymnrum deſolatione putandos,non obſcurè indicauerat: Et nihilominus conſtat, eandem reductionem, non vnico poſtea contextu; ſed pluribus, interpolatiſque vicibus, fuiſſe præſtitam; nimirum partim ſub Cyro, qui primus dictam captiuitatem ſoluere cœpit;partim ſub Artaxerxe Longimano, qui anno regni ſui ſeptimo, Eſdram Scribam, cum maxima exulum multitudine remiſit in Ieruſalem; & mox iterum anno regni ſui vigeſimo, alios quoque cum Neemia redire permiſit.

Confirmantur ſuperius dicta de Iacob, prophetia impleta.

43 Hæc de prædictæ Iacobi prophetiæ intelligentia hic quodammodo obiter attexere libuit; quoniam ceteræ illius expoſitiones, quas a varijs Auctoribus collectas Pererius in libro de benedictionibus duodecim Patriarcharum, Prophetia 3. refert; ſingulæ ab ipſo ibidem optimè, vt arbitror, confutatæ ſunt; & poſtrema, quam idem Auctor ex propria ſententia profert, nimirum quod illud Iacobi vaticinium, intelligi debeat, in vniuerſum, de ipſa Gente Iudaica, quæ duodecim in tribus erat diuiſa: non videtur, ni fallor, verum ac legitimum Prophetæ ſenſum poſſe aſſequi; quemadmodum ex paulo poſt dicendis fiet planum. Sed prius, obſecro, videat prudẽs Lector, quæ apud citatum Auctorem traduntur, tum pro ſingulis ſeptem prioribus expoſitionibus refellendis; tum pro octaua, quæ ipſius eſt, comprobanda ac ſtabiliẽda; & ſic, vt opinor, multo melius, de his quæ nos hic diximus, dicturique ſumus, diiudicare poterit. Et quidem ſi eiuſdem prophetiæ verba accuratius expendantur; non videtur per-Iuda-poſſe intelligi vniuerſum populum Iſraeliticum duodecim tribubus diſtinctum: Quandoquidem, etiam ſi demus (quod tamen neceſſario dandum non videtur) Patriarcham Iacob præuidiſſe, vt Pererius putat, poſteritatem ſuam aliquando Iudaici populi nomine nuncupandam: non tamen ibi intendebat prædicere, quæ vniuerſæ poſteritati ſuæ communiter eſſent euentura; ſed quæ ſpeciatim tribui Iudæ, de qua tunc ſignanter loquebatur; quemadmodum ſigillatim de alijs fecerat, facturuſque erat; vt patet expendenti ſingulas eius prædictiones, in citato Geneſ. cap: recenſitas. Deinde, ſi verba quæ memoratam prophetiã immediatè præcedunt, & quæ pariter ſubſequuntur, ad particularem illam Iudæ tribum pertinent; vtique inter media quoque (vt ipſemet Pererius fateri cogitur) ad eandem pertinere debent; ergo verbum illud-Iuda-non de toto populo Iſraelitico; ſed ſpeciatim de Iudaico tantum, accipiendum eſt.

44 Credimus item, quod idem Sanctus Patriarcha, illis verbis: Non auferetur ſceptrum de Iuda; & quæ ſequuntur. Non voluerit ſignificare, futuram in tribu Iuda perpetuam, aut quaſi perpetuam regni continuationem, vſque ad Meſſiæ aduentum: Siquidem hanc, non modo in tribu Iuda; ſed nec in tota gente Iſraelitica extitiſſe, probare poſſumus; Quin potius manifeſtè conſtat de oppoſito, propter varias eiuſdẽ populi captiuitates, temporibus Iudicum, & præſertim poſt regum tempora, Babylonicam; qua durante, nullus Hebræus liberum ſuper reliquos dominium habuit. Sed & poſt ipſam multo tempore, ſcimus Iudæos ita deinceps regibus Perſarum fuiſſe ſubiectos; vt ne templum quidem, ſine illorum licentia extruere poſſent, aut ciuitatẽ inſtaurare. Poſtea verò quis neſciat quoties; tum ab Aegyptijs tum a Syriæ regibus fuerint ſubiugati; & grauiſſima ſeruitute preſſi? Nullo igitur modo dici põt Iſraeliticum populum ſemper, aut fere ſẽper, vſq; ad Meſſiã, habuiſſe Gentis ſuæ reges, aut principes ſupremam in populo auctoritatem tenentes (id namque eſt, quod ſceptri, Ducisque vocabulis prænunciatum fuerat.) Huc accedit, quod neque eiuſdem Patriarchæ intentio fuit, ibidem prædicere vniuerſam continuatamque totius futuri temporis ſucceſſionem ſceptri, ſeu principatus in populo Iſraelitico aut Iudaico; ſed tantummodo commemorare, quæ in nouiſſimis diebus, poſteritati ſuæ ventura erant, vt ipſemet ſe explicat in ipſius Geneſ. capitis 49. initio; vbi de eiuſmodi prædictionibus agere incipit. Et vbi deuenit ad Iudam, inter alia, quæ eius tribui, poſtremis circiter temporibus, euentura præuidebat; memoratum protulit vaticinium dicens: Non auferetur ſceptrum de Iuda &c. vnde etiam videtur poſſe colligi, illud in ſenſu proximè explicando eſſe accipiendum. Quid igitur hæc huius vaticinij indicant verba? Certe nil aliud, vt arbitror, quam ac ſi dictum eſſet:

Exponitur dicta Iacobi prophetia.

Nunquam penitus ac omnimodè deſinet eſſe regia, temporaliſque poteſtas in tribu Iuda, ſubaudi, ſine certa ſpe illam denuo recuperandi; niſi poſt aduentum Meſſiæ: tunc enim & non prius, omnino atque irreuocabiliter deficiet. hoc autem quomodo re ipſa euenerit, iam ſupra num. 38. vſque ad 40. expoſitum fuit: Vt propterea nulla adſit neceſſitas comminiſcendi cauſas, quantumuis probabiles, cur Iacob maluerit dicere: Non auferetur ſceptrum de Iuda. quàm de Iſrael. præſertim cum ad maiorem ſuæ mentis declarationem, idem Patriarcha ibidem ſubiunxerit-& Dux de femore eius per quod vtique demonſtrat, ſe non loqui de ſceptro ſeu corona regni, aut regno, in terra tantum tribus Iudæ, vt putat Pererius; ſed etiam in perſona eiuſdem tribus manſuro; neque hoc diſiunctiuè ſumpto; ita vt ſufficeret regnum aliquando quidem in perſona Iudaicæ tribus permanſiſſe, aliquando autem in ipſa dumtaxat tribu, hoc eſt in terra aut vrbe tribus Iudæ, licet rex aut Dux de tribu illa non eſſet, ſed copulatiuè, vt dixi; ita vt ſenſus ſit: quod auferendum non eſſet ſceptrum a perſona pariter ac terra tribus Iudæ; quemadmodũ planè indicat dictio illa copulatiua &-Quare non conſonat prædictæ Prophetiæ verbis, dicere: quod licet regia poteſtas aliquandiu manſerit penes ſummos Pontifices, qui erant de tribu Leuitica; ipſum tamen ſceptrum, & imperium, ſeu, vt dicitur, corona regni, fuit in tribu Iuda, hoc eſt in Ieruſalem; ſed oportet ſupponere dictum ſceptrum, ſaltem interpolatis vicibus, manſiſſe non ſolum in terra Iuda; ſed etiam in perſonis eiuſdẽ tribus, vſque ad Meſſiæ aduentum; & conſequenter poſt Chriſtum natum, cœpiſſe impleri hoc vaticinium; & omniño auferri ſceptrum de Iuda, quando mortuus eſt Herodes Aſcalonita; & poſtea id omnimodis eſſe impletum, in obitu Herodis Agrippæ ſenioris, Aſcalonitæ nepotis, quemadmodum iam ſatis ſuperque declaratũ eſt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4053.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 607.

Quæ Archelaus in Iudaã reuerſus egerit.

ANNO principatus ſui, ſiue, quod idem eſt, ab obitu patris tertio circiter incipiente, credibile eſt Archelaum è Roma cũ Ethnarchæ titulo in Iudæam rediiſſe, quemadmodum ex his quæ ſupra num. 31. & 32. dicta ſunt, ſatis probabiliter inferri poteſt: non enim videntur tam longæ nauigationes, de Iudæa in Italiam, & iterum de Italia in Iudæam, & item tam difficilia negotia, locis citatis recenſita, citius integro ſaltem biennio, in Romana præſertim atque Imperiali curia, expediri potuiſſe. Quæ autem poſtea idem Archelaus in Iudæa egerit, quouſque demum Cæſari accuſatus, & ab eodem perpetuo exilio Viennæ in Galliã relegatus eſt, breuiter tangit Ioſephus 17. Antiq. cap. 15. Et inter alia memorat, quod Ioazaro Boethi F. pontificatum abrogauit, inſimulato, quod ſedicioſis conſenſiſſet, eamque dignitatem in Eleazarum prædicti Boethi fratrem collocauit. Et paulo poſt addit: quod nec Eleazarus diu ſacerdotio potitus eſt; ſubrogato in viuentis locum Ieſu filio Siæ. Quin etiam oportet eundem Archelaum denuo poſtea dediſſe pontificatum prædicto Ioazaro: Siquidem ipſe, poſt Archelai relegationem, de pontificatu a Quirino Syriæ Præſide depoſitus legitur apud ipſum met Ioſephum 18. Antiq. cap. 3. vt infra ſuo loco dicetur. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 4054.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 608.

Chriſtus quando ab Aegypto reportatus.

ANNO proximo, die ſeptima Ianuarij, vt infra probabitur, id eſt anno vitæ Chriſti quarto, per dies tredecim iam inchoato, & principatus Archelai anno 1

tertio ad finem appropinquante, vt ex ſub anno mundi 4051. num. 28. dictis liquido inferri poteſt, credimus cum Nicephoro Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ capit. 14. ipſum Chriſtum ab Aegypto fuiſſe in Iudæam primum, mox in Galilæam reportatum, quemadmodum narrat S. Euangeliſta Matthæus cap. 2. ver. 19. vſque ad finem capitis. Et tunc impletum eſſe vaticinium illud, quod olim ab Oſee propheta fuerat pronunciatum, & cap. prophetiæ eius 11. ver. 1. traditum, his verbis: Ex Aegypto vocaui filium meum. Diximus hoc factum fuiſſe anno Chriſti quarto proxime ante inchoato; quia tametſi ſub anno mundi proximè adducto num. 30. dixerimus: Herodem obijſſe anno Chriſti primo; & ex textu Euangelico, Herodis obitus videatur eodem anno quo contigit, Ioſepho denunciatus: Attamen, quia idem ſacer textus vbi ait: quod defuncto Herode, Angelus admonuit Ioſephum vt rediret, protinus adiecit: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. ex quo inferri poteſt, quod quando hæc denunciatio facta eſt, non Herodes ſolum, ſed & multi alij ex Iudæis, qui vt primum cum Herode audierant natum eſſe Meſſiam, cum eodem pariter turbati, puerum ad necem quæſierant: Et item quia in eodem ſacro textu dicitur: Ioſephum in ſuo reditu audiuiſſe, quod in Iudæa regnaret Archelaus pro Herode patre ſuo; vnde apparet iam tunc ipſum Archelaum è Roma in Iudæam eſſe reuerſum: Et denique, quia probabile eſt, ipſum Ioſephum non redijſſe cum Ieſu, & Maria matre eius in Iudæá eo tempore quo ipſa cædibus ac ſedicionibus plena erat; ſed poſt eaſdem, opera Vari, vt ſub anno mundi 4051. num. 32. dictum eſt, iam ſedatas: Propterea cogimur dicere, hoc potius anno, Dominum de Aegypto fuiſſe reductum.

2 Credimus autem id accidiſſe, vt diximus, die ſeptimo menſis Ianuarij; quoniam, vt notat etiam Cardinalis Baronius, non modo Martyrologium Romanum, ſed & Beda, & Vſuardus, & Adon, & alij, ponunt prædictum reditum, in eodem die; qui iccirco olim in Sancta Eccleſia valde memorabilis fuiſſe perhibetur. Quare oportet Angelum Domini conſultò diſtuliſſe multo tempore, denunciare Ioſepho obitum Herodis; tum vt expectaret interitum quoque aliorum Chriſti perſecutorum, quos præuidebat interim morituros, ac ſic poſtea poſſet vniuerſaliter dicere Ioſepho: Mortui ſunt enim qui quærebant animam pueri; tum vt redeuntes cum ſacro pignore Ioſephus & Maria, inuenirent iam omnino pacatas Iudææ regiones: Et forte etiam, diuina prouidentia, non præcedenti æſtate, ſed hieme ſubſequenti monitum fuiſſe Ioſephum, vt rediret; ne ob maximos illarum regionum calores, aridiſſimaſque ſolitudines, per quas de Aegypto in Iudæam tranſire neceſſarium erat, ipſius infantuli adhuc tenelli, nec non & matris eius ſanitas, in diſcrimen poneretur. Cum igitur Ieſus, poſt eius in templo præſentationem, quadrageſimo die ab eiuſdem ortu peractam, delatus fuerit, primo in Galilæam, poſtea verò inde in Aegyptum, ſicuti ſub anno mundi proximè allegato num. 19. & 20. dictum eſt; vtique ex iam dictis conſequitur, eundem Ieſum, annis dumtaxat tribus incompletis, Ideſt vno dũtaxat circiter menſe deficiente, in Aegypto permanſiſſe. Et conſequenter decipi eos, qui plures huic manſioni annos attribuunt; quod forte ob non rectam ſupputandi annos regni Herodis rationem ab illis initam, prouenire potuit.

Ieſus quot annis in Aegypto permanſerit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4060.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 614.

1 ANNO a pugna Actiaca trigeſimo ſeptimo, vt ſcribit Ioſephus 18. Antiq. ca. 3. in ipſo capitis initio, & poſt ipſum Dio Hiſtoriarum Romanatum lib. 5. & 6. qui erat annus principatus Archelai nonus, vt idem Ioſephus tradit 2. de Bello cap. 6. (ſubintellige deſinens) vel decimus, vt ait 17. Antiq. cap. vlt. (nimirum incipiens) Cæſar Archelaum a primatibus Iudæorum pariter ac Samaritanorũ grauiter accuſatum, ad ſe accerſiuit, & Viennam in Galliam, perpetuo damnatum exilio,

Archelaus exul in Galliam perpetuo relegatur.

rele-

Coponius Iudææ Præſes.

relegauit; miſitque Quirinum virum conſularem in Syriam, vt iura populis redderet; & cenſum ageret; ac Ieroſolymis Archelai domum diuenderet, facultateſque eius Imperiali fiſco adiudicaret. Venit etiam cum eodem Quirino Coponius eques Romanus, & turmæ equitum præfectus, penes quem poſtea eſſet totius Iudææ rerũ adminiſtratio: hanc enim ei Cæſar poteſtatem demandauerat, vt teſtatur Ioſephus 2. de Bello cap.7. in ipſo capitis initio; qui de prædictis Quirino, & Coponio etiã meminit 18. Antiq.cap.1. & 3. vbi addit quod idem Quirinus Ioazarum pontificẽ ea dignitate priuauit, & Annanum Sethi F. ei ſubſtituit. & hic eſt qui Lucæ ca. 3. ver.2. & Ioan. cap.18.ver.13. & Actorum cap.4.ver.6. dicitur Annas. Quare oportet (ſicuti etiam notauit Cardinalis Baronius in Apparatu) vel Ioſephum vbi ſupra eſſe hallucinatum; & pro aliquo alio poſuiſſe Quirinum; vel, quod magis reor, dictũ Quirinum iam ſecundo, aut tertio, in Syriam Præſidem fuiſſe miſſum; aliumque ibidem tunc cenſum egiſſe: nam primam cenſus deſcriptionem in Syria ab eodem Quirino factam, nos ſub anno mundi 4051. num. 8. diximus eſſe illam, quæ contigit in ortu Saluatoris, & deſcribitur Luc.cap.2.ver.2.

2 Quæ autem Coponio Iudæam gubernante acta ſint, vide Ioſephum loco de Bello proxime citato, & 18. Antiq. cap. 1. vbi meminit de quodam Simone Galilæo propriæ ſectæ ab alijs diuerſæ Sophiſta; & de Iuda Gaulanita, qui adiuncto ſibi Phariſæo Saduco, ſollicitabat populum ad defectionem, ne Romanis tributa penderet. Quæ ſeditio non tunc ſolum turbauit rempub. ſed futurarum quoque cladium ſeminarium fuit.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4061.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 615.

1 ANNO poſtero circiter inchoante, ſub eodem etiam Coponio, in feſto Azymorũ, ſparſa fuiſſe a Samaritanis oſſa humana per totũ templũ, tradit idem Ioſephus 18. Antiq.cap.3. Vbi quoniam aliorum item duorum Iudææ Præſidum meminit, nempe M. Ambiuij, & Annij Ruffi, qui poſt Coponium, ſibi inuicem in Iudæorũ regimine, vſque ad initia Imperij Tiberij Cæſaris, ſucceſſerunt, ſpatio ſcilicet annorum circiter ſex; Neque notat quoto quiſque tempore res adminiſtrauerit; ſatis probabiliter inferre poſſumus, hoſce tres præſides, integro ſaltem biennio ſingulos in prouincia permanſiſſe.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4062.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 616.

Puer Ieſus in templo inuentus.

1 ANNO ætatis ſuæ duodecimo, puer Ieſus cum parentibus ſuis aſcendit Ieroſolymam, ad diem ſollemnem Paſchæ de more illius populi celebrandum; & illis, peracto feſto, redeuntibus, ac non aduertentibus, ipſe remanſit in Ieruſalem; & poſt triduum ab eis inuentus eſt in templo ſedens in medio Doctorum, audiens illos de lege, & Prophetis diſſerentes, & interrogans eos, cunctis ſtupentibus ſuper prudentia, & reſponſis eius. Vt autem vidit eum mater, & dixit: fili quid feciſti nobis ſic? ego & pater tuus dolentes quærebamus te.] Confeſtim relictis Doctoribus, reſpondit: Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?] & his dictis deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis; quemadmodum bene narrat S.Lucas cap. ſui Euangelij 2. ver. 42. vſque ad fi-

nem

nem capitis. Ex qua narratione apertè conuincitur, verum eſſe quod ſacri docent Theologi, nimirum Chriſti operationes, alias fuiſſe ceteris hominibus communes; alias ipſius, vt mundi Redemptor erat, proprias; quarum priores, ad humanam potius eius naturam, poſteriores verò ad diuinam magis ſpectare videbantur; & hæc ſunt quæ ad æternam hominum ſalutem procurandam, ſpecialius ordinata erant. Et quidem quod ad has attinet, Chriſtus nemini ſubditus fuit, vnde merito humanis parentibus cauſantibus, cur ab eis ſe ſubtraxiſſet, vt ipſis inſcijs ad audiendos interrogandosque Doctores ſe conferret, reſpondit: Neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?] verum vtique patrem ſuum oſtendens eſſe ſolum Deum. Quo verò ad alias ceteris hominibus communes eius operationes, voluit ſubditus eſſe non ſolum veræ matri ſuæ; ſed etiam putatiuo patri Ioſepho; & hoc non neceſſitate, ſed voluntate; nobis relinquens exemplum, vt non ſolum parentibus corporalibus, quemadmodum lex præcipit, cui tamen ipſe ſubiectus non erat; ſed etiam ſpiritualibus, & in ſumma cunctis maioribus ſubditi eſſe ſatageremus, iuxta illud quod vniuerſaliter poſtea explicauit Apoſtolus ad Rom. cap. 13. ver. 1. dicens: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.] & poſt pauca: Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit &c.

2 Itaque ſi quis quærat quænam egerit Chriſtus ab hoc, vſque ad annum vitæ ſuæ trigeſimum, in quo ſe ipſum manifeſtare cœpit tamquam verum humani generis redemptorem; dicimus, ex hoc quod cum parentibus deſcendiſſe traditur, & ſubditus fuiſſe illis, colligi poſſe; ipſum nihil deinceps, tamquam hominum Redemptor, agere voluiſſe; ſed in communibus hominum ſui ſtatus actionibus tantummodo ſe exercuiſſe, donec præſtitutum tempus adueniret palam manifeſtandi hominibus ad quid ipſe in hunc mundum veniſſet. Et propterea S. Euangeliſta, loco citato, breuibus perſtringens, quid interim egerit Chriſtus, nihil aliud memorandũ duxit, niſi quod deſcendit cum eis (nimirum parentibus) & venit Nazareth; & erat ſubditus illis. & poſt pauca: Et Ieſus, inquit, proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia, apud Deum, & homines.] quia nimirum licet æquè ſemper fuerit plenus ſapientia & gratia, ſucceſſiuè tamen, creſcẽte ætate, maiorem quoque exterius in humanis actibus, hoc eſt in verbis, & operationibus ſuis, ſapientiam & gratiam oſtendebat; & ad proportionem augeſcentis ætatis, maioribus indies ſapientiæ, & gratiæ operibus incumbebat, quæ re vera tum coram hominibus, tum etiam coram Deo erant perfectiora, vt rectè exponit Cardinalis Toletus ſuper loco Lucæ citato. Igitur, ſi verum eſt quod diximus, Ieſum intra prædictum tempus nullum opus ad redemptionem noſtram ſpecialiter pertinens agere voluiſſe, cuiuſmodi ſunt, miracula facere, Diſcipulos cõuocare, & quæ ad æternam ſalutem conſequendam pertinẽt, publice docere, & his ſimilia; procuḷdubio inferri poteſt, falſa omnino eſſe, & conficta, quæ de Infantia Saluatoris, ac de miraculis in ætate puerili ab eo factis, in apocryphis quibuſdam libris tradita inueniuntur; quos ſanè libros merito ſancta reprobat reijcitque Eccleſia, & contra ea quæ de miraculis Chriſti in ipſis aſſeruntur, latè diſputat S. Io. Chryſoſtomus homil. 20. in Ioannem.

Quid Ieſus à 12. ad 30. vitæ annum egerit.

Liber de Infãtia Saluatoris reijciendus.

3 Quoniam autem de Ioſepho nulla amplius, in Euangelico textu, deinceps mentio reperitur; longè minus probabilis fit opinio illorum qui putant eum etiam tempore paſſionis Chriſti fuiſſe ſuperſtitem; quàm eorum qui tenent ipſum intra hunc, de quo hic agemus annum, & eum in quo Ieſus cœpit opera humanæ redemptionis palam exercere, mortuum eſſe. Nam alioquin mirum valde videri poſſet, ſolam ad nuptias cum Ieſu matrem, non etiam patrem putatiuum fuiſſe inuitatum, Ioan. cap. 2. ver. 1. Et quod quando Chriſtus prædicabat Matthæi cap. 12. ver. 46. non etiam Ioſeph; ſed tantum Maria mater Ieſu, & eiuſdem fratres dicantur ſtetiſſe foris quærẽtes loqui ei. Quis verò dubitet ad Crucem Ieſu, Ioan. c. 19. ver. 25. non matrem eius dumtaxat; ſed & ipſum Ioſeph, ſi tunc ſuperſtes fuiſſet, omnimodis ſtare voluiſſe? Denique cur non potius ipſi Ioſepho, quàm Ioanni Chriſtus moriens matrem commendaſſet, cum vterque virgo eſſet? Videtur igitur Ioſephum, non ſolum ante paſſionem, ſed & ante prædicationem Chriſti, de hac vita migraſſe: quamuis quonam vitæ Chriſti anno obierit; & num valde tunc ſenex eſſet, quando ipſe deceſſit, incertum ſit. Nam quod Hæreſ. 78. ſuſpicatur S. Epiphanius: eundem Ioſephum forſitan

De tempore mortis Ioſeph.

uiſſ

fuiſſe octogenariom, vel etiam aliquanto ſeniorem, quando ei deſponſata fuit Beatiſſima Virgo; non videtur probandum, propter ea quæ tradit Cardinalis Toletus ſuper Luc. c. 1. annotatione 59. & nos ſub anno mundi 4050. nu. 4. diximus.

M. Ambiuius Iudaæ Praeſes.

Eodem anno, Coponium Iudææ Præſidem, Romam rediiſſe, accepto ſucceſſore M. Ambiuio; ex his quæ ſub anno mundi 4060. num. 2. dicta ſunt, ſatis probabiliter inferre poſſumus. Huius Ambiuij tempore, Salome Herodis Aſcalonitæ regis ſoror, è vita decedens, Iuliæ Auguſti Cæſaris coniugi, Iamniam cum ſua Toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſælidem, Archelaidemque plurimis conſitam palmetis, vt tradit Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. & lib. 2. de Bello cap. 8. 4

AB ORBE CONDITO ANNVS 4064.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 618.

Annius Rufus Iudaæ Praeſes.

ANNO Imperij Cæſaris Auguſti, nimirum a deuicto Antonio, circiter quadrageſimo ſecundo, vt ex ſub anno mundi 4060. num. 2. dictis, colligi poteſt, credimus, eudem Auguſtum, reuocato M. Ambiuio, miſiſſe Annium Rufum in Iudæā Præſidem; Quo poſtea præſide, idem Cæſar Auguſtus vita functus eſt; vt tradit Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. 1

AB ORBE CONDITO ANNVS 4066.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 620.

Auguſti Cæſaris obitus.

Vitæ, principatusque eius an.

Quo anno vitæ Chriſti obierit.

ANNO vrbis conditæ ſeptingenteſimo ſexageſimo ſexto, Sex. Pompeio, & Sex. Appuleio Coſſ. (quemadmodum ex Dione, Tacito, & Suetonio, tradunt Onuphrius, & Sigonius in Faſtis) die decimo nono menſis Auguſti, nimirum eodē met die menſis, quo olim primum inuaſerat conſulatum, Octauianus Cæſar Auguſtus Nolæ mortuus eſt, anoos natus ſeptuaginta quinque, menſes decem, & dies viginti ſex: hoc eſt aonos ferè ſeptuaginta ſex: cum imperaſſet, a primo eius conſulatu, annos quinquaginta ſex: ex quibus, primos circiter duodecim, partim cum Antonio & Lepido, durante ſcilicet eorum triumuiratu, partim cum Antonio tantum: Deinde verò eodem Antonio ad Actiū deuicto, ſolus annos quadraginta quattuor, demptis diebus tredecim. Vnde patet in multis decipi Ioſephum, qui 18. Antiq. ca. 3. ait: eundem Auguſtum vixiſſe annos ſeptuaginta ſeptem; imperaſſe autem annos quinquaginta ſeptem, & amplius menſes ſex, dies duos, connumeratis, inquit, quattuordecim annis quibus Antonius fuit ei Imperij ſocius. Incidit ergo Auguſti obitus in aonū vitæ Chriſti decimū ſextū, vt patet in tabulis, nimirū in menſem dicti anni octauū propè explendum. Siquidem a die vigeſimo quinto Decembris, in quo natus eſt Chriſtus, ad decimum nonum menſis Auguſti, in quo Cæſarem obijſſe diximus, interſunt menſes ſeptem, & dies ferè viginti quinque. Quare Tertulianus in libro aduerſus Iudæos cap. 8. vbi ait: Auguſtum ſuperuixiſſe, ex quo natos eſt Chriſtus, annos quindecim; & poſt annos quadraginta tres, ex quo Antonium, & Cleopatram ad Actium ſuperauerat, obijſſe; de annis integris loqui accipiendus eſt. Nam alioqui propius verò dixiſſet: eundem Auguſtum a Chriſto nato annis fere ſexdecim fuiſſe ſuperſtitem; & anno ab Actiaca victoria quadrageſimo quarto penè expleto, è vita migraſſe. Huius Imperatoris qui fuit omnium maximus, & præſertim in re bellica feliciſſimus, res geſtas ſcripſerunt Plutarchus, & Suetonius in Auguſto, & ferè omnes alij rerum Romanarum Scriptores. Earundem verò præclariores diſtin- 1

Digitized by Google

ſtinctè quidem, ſed breui compendio perſtrinxerunt Genebrardus lib. 2. ſuæ Chronologiæ vbi agere incipit de quarta Monarchia Romanorum; & Eutropius lib. 7. non procul ab initio.

2 Eodem tempore quo obijt Auguſtus, Tiberius Nero Auguſti priuignus, & Iuliæ Auguſti vxoris filius, qui poſt obitum Caij, & Lucij, quos Iulia iunior, quæ fuit ipſius Auguſti filia, Agrippæ genuerat, ab eodem Auguſto in filium adoptatus fuerat Romanum Imperium regendum ſuſcepit, vt tradunt Ioſephus loco citato; & item Cornelius Tacitus, Suetonius Tranquillus, Dio, & alij. Libet hic Taciti verba adferre, qui lib. 1. ita ſcribit: Vix dum ingreſſus Illyricum Tiberius, proprijs Liuiæ ma trislitteris accitur; neque ſatis compertum eſt, ſpirantem adhuc Auguſtum apud vrbem Nolam, an exanimem repererit: acribus namque cuſtodijs domum, & vias ſepſerat Liuia: lætique interdum nuncij vulgabantur, donec prouiſis quæ tempus monebat, ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem, fama eadem tulit. Sic Tacitus. Igitur oportet primum Imperij Tiberij Cæſaris annum, pro maiori parte cum Chriſti anno inſequenti, hoc eſt decimo ſeptimo, concurriſſe, quod & in tabulis adnotabimus. *Tiberius Nero imperat.*

3 Eodē anno, vt patet in eiſdem tabulis, oportet cœpiſſe infirmari mulierem illam curuā, quam poſtea mirabiliter ſanauit Chriſtus anno vitę ſuæ trigeſimo tertio, quemadmodum nos infra ſuo loco dicemus, cum illa haberet ſpiritum infirmitatis iam annis decem & octo, vt dicitur Luc. c. 13. ver. 11. *Mulieris curuæ infirmitas.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 4067.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 621.

1 ANNO proximo, qui vt dictum eſt, erat Imperij Tiberij Cæſaris tertij Romanorum Imperatoris, annus primus; venit in Iudæam quintus Iudæorum Præſes Valerius Gratus a prædicto Tiberio miſſus, in Anci ſeu Annij Rufi locum. Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. qui ibidem ſupponere videtur, Quirinum fuiſſe primum Iudææ Præſidem, poſt expulſum Archelaum; alioqui prædictus Gratus, non quintus; ſed quartus fuiſſet Iudæorum Præſes: Atqui re vera Quirinus non propriè Iudæorum; ſed totius Syriæ Præſes fuit, quemadmodum idem Ioſephus teſtatur libri citati cap. 1. Quia tamen ab Auguſto miſſus in Syriam, prius, vt arbitror, venit in Iudæam, vt (quemadmodum ei præceperat Imperator) Archelai facultates Fiſco Imperiali applicaret; & Iudæam in prouinciam redigeret; eamque Coponio regendam aſſignaret: quia inquam ad hæc præſtanda oportuit eundem Quirinum ibidem aliquantiſper commorari; propterea, vt arbitror, Ioſephus, computato etiam inter Iudææ Præſides ipſo Quirino, ponit inter eos quinto loco Valerium Gratum, de quo ibidem proſequitur dicens: Hic adempto Annæ ſiue Anano ſacerdotio, Iſmaelem Fabi F. iuſſit eſſe Pontificem. quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium, eum honorem tranſtulit. *Valerius Gratus Iudæa Præſes.* *Quirinus an fuerit Iudææ Præſes.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 4068.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 622.

1 ANNO proximo, Valerius Gratus Iudææ Præſes, ſummum Pontificatum ab Eleazaro ſublatum, Simoni Camithi F. detulit, quemadmodum tradit Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. *Simon Camithi F. ſit Pontifex.*

AB

Digitized by Google

AB ORBE CONDITO ANNVS 4069.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 623.

Ioſephus qui et Caiphas Pontifex.

Pontifices ab obitu Herodis ad Chriſtum paſſum.

S. Lucæ textus exponitur.

ANNO inſequenti, idem qui ſupra Iudææ Præſes, præſato Simoni imperauit, 1
vt pontificatum cederet Ioſepho, cui cognomen erat Caiphas; & hic erat ſub
quo poſtea paſſus eſt Chriſtus; & cuius ſocer erat Ananus aliàs Pōtifex, qui & Annas;
quēadmodū aperte ait Ioan. c. 18. ver. 13. Fuerunt igitur ab obitu Herodis, ad Chri-
ſtum paſſum, iuxtà Ioſephi hiſtoriam, nouem Pontifices; quorum ſeries iſta eſt. Pri-
mo Ioazarus Simonis Boethi F. ab Herode in Pontificatu relictus. Deinde Eleaza-
rus, prædicti Ioazari frater. Mox Ieſus Siæ F. & poſt ipsū denuo Ioazarus ab Arche-
lao ſubſtituti ſunt; quorum nos ſub anno mundi 4053. num. 1. mentionem fecimus.
Poſtea Ananus, qui & Annas; de quo ſub anno mundi 4060. num. 1. dictum eſt. Poſt
hunc Iſmael, Fabi F. Et ſubinde Eleazar prædicti Annæ ſiue Anani F. de quibus ſub
anno mundi 4067. num. 1. meminimus. Dein Simon Camithi F. de quo ſub anno
præcedenti. Denique præſatus Caiphas. Dixi nouem tantum Ieroſolymis exti-
tiſſe Pontifices, iuxta Ioſephi hiſtoriam, ab obitu Herodis ad Chriſti Paſſionem:
Quia ipſe Ioſephus, inter prædictum Caipham, a Grato Præſide, Pontificem conſti-
tutum, & Ionathan Annæ F. cui poſt Pilati diſceſſum, Vitelius Syriæ Præſes, ponti-
ficatum detulit, nullum alium intermedium ponit; vnde videtur indicare, ipſum
Caipham, etiam toto Pilati tempore, pontificatum tenuiſſe. At verò Euſebius, Ec-
cleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 1. cap. 12. dicit: Quod anno quinto decimo imperij Tiberij
Cæſaris, quando S. Ioan. Baptiſta prædicare cœpit, Summus Pontifex erat Annas;
ſub finem autem dictæ prædicationis, Caiphas; & propterea ait, ambos a S. Luca c.
3. ver. 2. fuiſſe commemoratos. Siquidem tunc pontificatus, ad nutum Præſidum
Romanorum erat amouibilis, atque ipſorum arbitrio conferri conſueuerat. Et hoc
magis conſonat cum textu Euangelico aſſerente, prædictum S. Ioannem prædicaſſe
ſub principibus Sacerdotum Anna, & Caipha. Quemadmodum enim olim Pro-
phetæ, in ſuarum prophetiarum initijs, plures quandoque ponebant Iudæ reges,
ſub quibus ſucceſſiue ipſi prophetauerant: ita & S. Euangeliſta intendens loqui de
prædicatione S. Præcurſoris, præmittere voluit, ſub quibus pontificibus ſucceſſiuè
prædicauerit. Hoc ſi verum eſt, vt credimus, oportet Pilatum tranſtuliſſe ſacerdo-
tium a Caipha, Ad Annam; & mox iterum ab Anna ad Caipham: quod Ioſephus ſi-
lentio inuoluit: & conſequenter a defuncto Herode, ad Chriſti paſſionē, & aliquan-
to etiam poſt ipſam, non nouem tantum, ſed decem extitiſſe Pontifices. Nam qui
maluerit in hoc ſequi Ioſephum, cogetur ſentire; vel cum Sigonio de Repub. He-
bræorum lib. 5. ſub finem capitis 2. aſſerente S. Lucam loco citato, nomine Princi-
pum Sacerdotum, complecti voluiſſe tum Pontifices, tum etiam pontificios; illos ſci-
licet, qui prius fuerant Pontifices, qualis tunc erat Annas; vel cum Cardinali Baro-
nio, qui ſub anno Chriſti 31. ait: Annam ibi appellari Principem Sacerdotum; non
quia tunc eſſet Pontifex, ſed quod eſſet Collegij Synedrim nuncupati, princeps, ſiue
præfectus: Et tamen neutra iſtorum expoſitio videtur ſatis conſona ſacro textui;
cuius verba apertè indicant, vtrunque nempe Annam, & Caipham, fuiſſe principes
Sacerdotum eiuſdem generis, & officio ac dignitate pares; non quidem ambo eo-
dem met tempore; ſed vnus poſt alterum; durante nimirum eiuſdem S. Ioannis præ-
dicatione. Nam ſi Annas non verè Pontifex, ſed pontificius; aut prædicti dumta-
xat Collegij princeps fuiſſet; & per conſequens ipſi Caiphæ Pontifici ſubditus ac
ſubordinatus; certè non priori loco a S. Euangeliſta, ſine vlla principatus diſtin-
ctione fuiſſet recenſitus. Vt ne illud quoque omittam, quod non videtur certo pro-
bari poſſe, Annam fuiſſe prædicti Collegij principem. Quandoquidem, quod præ-
citatus Auctor etiam ſub anno Chriſti 34. ait: ad prædictum Collegium pertinuiſſe
de propheta, & de doctrina cognoſcere ac iudicare; ideoq; Chriſtum, quando cap-

tus

tus fuit, ad Annam primum fuiſſe perductum; atque ab eo prius, pro officij ſui munere, de doctrina ſua interrogatum; non ſatis firmo niti videtur fundamento; quoniam illam met interrogationem, non ab Anna, ſed a Caipha Pontifice factam, ex ipſomet ſacro textu colligunt, pluribusque demonſtrant, tum Ianſenius in ſua concordia Euangelica cap. 138. tum etiam Cardinalis Toletus ſuper Ioan. cap. 18.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4071.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 625.

1 ANNO vitæ Chriſti vigeſimo primo, circiter inchoante, contigit natiuitas illius filiæ Iairis Archisynagogi, quæ poſtea cum eſſet ferè annorum duodecim, *Ortus filiæ Archisynagogi.*
vt exprimit S. Lucas ca. 8. ver 42. mortua eſt, & a Chriſto circa initia anni vitæ ſuæ trigeſimi ſecundi, ſuſcitata; quemadmodum infra ſub anno mundi 4982. num. 2. dicemus. Et eodem circiter anno oportet ægrotare cœpiſſe hæmorrhoiſſam illam, quæ anno infirmitatis ſuæ pariter duodecimo, ſanata fuit a fluxu ſanguinis ab eodē Domino noſtro Ieſu Chriſto, dum iret ad ſuſcitandum dicti Archisynagogi filiam.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4077.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 631.

1 ANNO vitæ Chriſti vigeſimo ſeptimo circiter deſinente, neceſſarium videtur, aliqua de cauſa nobis hactenus incognita, intermiſſam fuiſſe Ieroſolymitani templi fabricam; quemadmodum ex his quæ nos ſub anno mundi 4032. num. 6. diſſeruimus, colligi poteſt. *Fabrica tēpli Ieroſolymitani intermittitur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 4078.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 632.

1 ANNO Imperij ſui duodecimo, Tiberius Cæſar, reuocato Valerio Grato, miſit Pontium Pilatum in Iudæam Præſidem. Hoc ex Ioſepho colligi poteſt, *Pilatus Præſes in Iudæā mittitur.*
qui 18. Antiq. cap. 3. ait: dictum Gratum (quem conſtat anno Tiberij primo veniſſe in Iudæam) exactis in prouincia annis vndecim, accepto ſucceſſore Pilato, Romam rediſſe. & cap. eiuſdem libri 5. in fine tradit: eundem Pilatum, exactis in Iudæa annis decem, coactum fuiſſe Romam proficiſci, vt ad crimina ſibi per Iudæos obiecta, coram Cæſare reſponderet; quo priuſquam perueniret, vita exceſſiſſe Tiberiū; quem idem Auctor eiuſdem libri cap. 8. circa medium dicit, duobus ſupra viginti annis Imperium tenuiſſe; & duos in vniuerſum miſiſſe Iudæis gubernatores; Gratū ſcilicet, & ſucceſſorem eius Pilatum: Ex quibus omnibus colligitur, eundem Pilatum, anno vt diximus Tiberij duodecimo, ad regendam Iudæam fuiſſe tranſmiſſum. Porrò Pilatū intra tres primos præfecturæ annos, tuliſſe pontificatū a Caipha, & dediſſe illum Annæ; & poſtea rurſus non multo ante Sancti Ioannis Baptiſtæ necem, *Annas Iudæorum fit Pontifex.*

eandem dignitatem, ab Anna ad Caipham tranſtuliſſe, colligi poteſt ex Euſebio Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 1. cap. 12. & ex his, quæ nos ſub anno mundi 4069. num. 2. diximus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4081.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 635.

S. Præcurſoris prædicatio.

1 ANNO quinto decimo Imperij Tiberij Cæſaris, vt S. Lucas cap. 3. verſic. 1. peculiariter adnotauit, S. Io. Baptiſta, qui iam ab ineunte ætate, diuino inſtinctu, in deſertum ſeceſſerat; ibique hactenus ab omni humana conuerſatione ſegregatus, ſe ſe in cæleſtis beatitudinis contemplatione, & aſſidua pariter corporis afflictatione, admodumq; exemplari pœnitentia exercuerat; veſte nimirum valde aſpera, hoc eſt de pilis camelorum contexta, indutus, & Zona pellicea cinctus, & locuſtis dumtaxat ac melle Sylueſtri alitus; a Deo (vt dicitur Ioan. cap. 1. ver. 6.) miſſus eſt baptizare, & prædicare, & teſtificari de Chriſto, quod iam adueniſſet, quin & ipſum met digito præſentem demoſtrare: & denique vt viam Domino præpararet, quemadmodum olim Iſaias cap. 40. ver. 3. & deinde Malac. cap. 3. ver. 1. ac demum Zacharias pater eius, Luc. cap. 1. ver. 76. prophetauerant; & ipſe item Dominus poſtea Matthæi cap. 11. ver. 10. ac Luc. cap. 7. ver. 27. atteſtatus eſt: Atque hæc omnia quæ ſui muneris erant, vt S. Præcurſor, opportunius præſtare inciperet, venit in omnem regionem Iordanis prædicans, non verbis ſolum, ſed vel ipſo pariter aſpectu, baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Cuius prædicationem geſtaq; proſequuntur SS. Matthæus c. 3. ver. 1. vſque ad 13. Marc. cap. 1. ver. 1. vſque ad 9. Lucas cap. 7. ver. 18. vſque ad 30. & Ioan. cap. 1. ver. 6. vſque ad 9. & ver. 19. vſque ad 38. Porrò hanc Præcurſoris Domini prædicationem, intra quattuor circiter priores dicti anni menſes cœpiſſe; ex his quæ infra num. 5. dicentur facile inferri poterit.

De Chriſti baptiſmo.

2 Eodem quoque anno, vt ex Euangeliſtarum locis numero præcedenti notatis liquido colligitur, D. N. Ieſus Chriſtus, cum tunc annum ætatis ſuæ trigeſimum primum, per tredecim dies (quemadmodum paulo poſt probabitur) iam inchoaſſet; venit & ipſe de Galilæa in Iudæam, ad Ioannem; & ab eo, licet prius renuente, voluit baptizari; Quo baptizato, & orante, ecce apertum eſt cælum; deſcenditque ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum; & audita eſt vox de cælo dicens: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui.] De hoc Chriſti baptiſmo, & cæleſti teſtimonio, quod ipſe eſſet filius Dei electus, omnes quattuor Euangeliſtæ atteſtari voluerunt, Matth. c. 3. ver. 13. vſque ad finem capitis, Marc. c. 1. ver. 9. vſque ad 12. Luc. cap. 3. ver. 21. & 22. & Ioan. cap. 1. ver. 32. vſque ad 35.

3 Diximus hæc acta eſſe anno Chriſti trigeſimo primo iam per dies tredecim inchoato, propter rationem quam numero ſequenti adducemus. Nam alioqui non ignoramus, ex verbis Lucæ non facile conuinci poſſe, num incipiente, an deſinente, vel potius iam tunc expleto anno vitæ ſuæ trigeſimo, Chriſtus baptizatus fuerit; ait enim S. Lucas cap. citato ver. 23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta.] Quæ verba triplicem poſſunt habere ſenſum, videlicet; vel quod tunc quaſi inciperet ingredi annum vitæ trigeſimum; vel quod propè inciperet eum explere; vel quod tunc inciperet eſſe annorum triginta completorum; quia paucis ante diebus trigeſimum ætatis annum iam impleuiſſet. Nemini igitur mirum videatur, ſi de tempore quo baptizatus eſt Chriſtus, variæ extiterunt Doctorum et antiquorū opiniones: nonnullis opinantibus, id cōtigiſſe circa initia anni trigeſimi ipſius Chriſti. Sic Origenes hom. 2. in Ezech. & S. Hieronymus c. 1. in Ezech. & alij. Quibuſdā verò ſub finē dicti anni trigeſimi, ideſt circa menſem ipſius decimum, vt S. Epiphanius in Panario Hæreſ. 51. & idem videtur ſenſiſſe S. Irenæus libr. 2. cap. 39. Alijs autem exiſtimantibus, Chriſtum ad baptiſma veniſſe non multo poſt iam expletum

S. Lucæ textus explicatur.

trigeſimum vitæ annum, ita tenet S. Ignatius in Epiſtola ad Ttalianos, iuxta recentiorem eius tranſlationem, quæ habetur in tom. 2. Bibliothecæ ſanctæ Sixti Senenſis; & S. Chryſoſtomus homil. 10. in Matthæum, & Euthimius cap. 3. in Matthæum, & ferè omnes alij Patres. De hiſce opinionibus nouiſſimè multa diſputant Pererius, lib. 11. in Danielem quæſt. 6. & Cardinalis Baronius in Annalibus, ſub anno Tiberij Cæſaris 15. & in Apparatu, vbi agit de anno quo natus eſt Chriſtus. Qui duo tamen inter ſe, de opinione deligenda, non conueniunt. Ceterum primam opinionem apertè reſellit ipſa ratio temporum. Nam ſi Tiberius imperare cœpit anno Chriſti decimo ſexto, nimirum octauo dicti anni menſe tunc propè explendo, vt ſub anno mundi 4066. num. 1. diximus; profectò neceſſe eſt, quattuor poſtremos menſes, anni trigeſimi vitæ Chriſti, concurriſſe cum quattuor primis menſibus anni decimi quinti ipſius Tiberij: non ergo potuit Chriſtus circa initia anni ætatis ſuæ trigeſimi, baptiſma ſuſcipere currente anno Tiberij decimo quinto. Sed & alia item ratione hanc, & ſecundam quoque opinionem, nos numero ſequenti confutabimus.

4 De die autem & menſe, quo baptizatus eſt Ieſus, videtur conuenire inter omnes ferè Patres, vno excepto S. Epiphanio, quod ſcilicet fuerit dies ſexta Ianuarij, in qua, dies Epiphaniæ celebrari ſolet, vt probat Cardinalis Baronius vbi ſupra, ex Euſebio, & B. Hierunymo atteſtantibus de antiqua huius rei Patrum traditione: & hoc idem profiteri S. R. Eccleſiam, idem Auctor confirmat ex Rituali antiquo, qui ordo Romanus inſcribitur. Hoc ſi verum eſt, vt credimus; proculdubio ex memoratis tribus opinionibus, duas priores omnino ruere neceſſe eſt: etenim menſis Ianuarius anni Tiberij Cæſaris decimiquinti, nullatenus potuit incidiſſe in annum trigeſimum vitæ Ieſu Chriſti. quod ſic probatur. nam negari non poteſt, quod quemadmodum annus vltimus Auguſti Cæſaris (vt ex ſub anno mundi proximè adducto num. 1. dictis conſequitur) concurrit partim quidem cum anno decimo quinto vitæ Chriſti; ſed pro maiori parte cum decimo ſexto: ita annus Tiberij decimus quintus, concurrit ex parte quidem cum trigeſimo; ſed pro maiori parte cum trigeſimo primo vitæ Chriſti (conſtat enim annum Tiberij primum auſpicandum eſſe a die decima nona menſis Auguſti; nempe ab eo die, quo mortuus eſt Auguſtus Cæſar, vt ſub anno mundi 4066. num. 2. ex Tacito, Suetonio, & Dione oſtenſum eſt; & ex eiſdem probant Onuphrius, & Sigonius in ſuis Faſtorum commentarijs. Igitur oportet decimum quintum Tiberij annum, tantummodo a die decimo nono menſis Augeſti, ad vigeſimum quintum menſis Decembris, in quo natus eſt Chriſtus, concurriſſe cum anno trigeſimo eiuſdem Chriſti; & conſequenter menſem Ianuarium anni decimi quinti ipſius Tiberij, neceſſario incidiſſe in annum trigeſimum primũ Chriſti proximè iam inchoatum. Quare manifeſtum fit, quod ſi Chriſtus baptiſma ſuſcepit in menſe Ianuario anni decimi quinti ipſius Tiberij; non potuit id incidiſſe incipiente anno trigeſimo vitæ Chriſti, vt prima habet opinio; neque deſinente, vt ſecunda; ſed trigeſimo anno iam expleto, nimirum, trigeſimo primo iam per tredecim dies inchoato, quemadmodum nos a principio, ideſt ſupra num. 2. diximus; & tenent etiam tertiæ opinionis ſectatores, quamuis non hac ducti ratione, quam nos valde efficacem putamus.

Quo die ac mẽſe Chriſtus fuerit baptizatus.

5 Ex hac huius difficultatis reſolutione, tria inferri poſſunt. Primo prædicationẽ, ac baptiſma Io. Baptiſtæ, quæ dicuntur cœpiſſe anno Tiberij Cæſaris decimo quinto, intra primos quattuor eiuſdem anni menſes, neceſſario fuiſſe inchoata, vt ſupra num. 1. dictum eſt: quinto enim dicti anni circiter menſe, poſt multos alios, baptizatus eſt Chriſtus. Deinde reijciendam eſſe illorum ſententiam; qui probare nituntur Chriſtum paſſum occiſumque fuiſſe anno ætatis ſuæ trigeſimo tertio; quia ſequeretur a primo eius miraculo facto ad nuptias, ad ipſius obitum, interceſſiſſe tria tantum paſchata; cum tamen, ex ipſa Ioannis Euangelij ſerie conſtet intercurriſſe quattuor, vt nos ſuis locis adnotabimus. Denique non poſſe admitti opinionem eorum, qui putant a Chriſto baptizato, ad aquæ in vinum conuerſæ miraculum, interfluxiſſe annum vnum integrum, de qua nos infra num. 9. mentionem faciemus; quoniam oporteret ponere, obitum Chriſti contigiſſe anno vitæ ſuæ trigeſimo quinto, quod longe abeſt a communiori, & ſaniori Doctorum ſententia.

Tria Corollaria.

Ieſus ieiunat in deſerto.

Eodem die ſexto Ianuarij anni ætatis ſuæ trigeſimi primi, Chriſtus poſt ſuſceptũ 6
baptiſma, auditamque de cælo vocem de diuina eius filiatioue teſtificantem, ſtarim
(vt notat S. Marcus Euangeliſta loco proximè citando) diuino actus ſpiritu, receſſit
in deſertum, vbi habitans cum beſtijs, eas multo erga ſe manſuetiores, quam poſtea
homines inuenit; vt non immerito potuiſſet illud Poetæ homini exprobrare. Mitius
inueni quam te genus omne ferarum; Ibi ergo cum ieiunaſſet ab omni prorſus cibo
ac potu abſtinens, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, cœpiſſetque die de
cimo ſexto Februarij eiuſdem anni valde admodum exurire; hac arrepta occaſione

Tentatur à Diabolo.

Diabolus, cupiens experiri num ipſe eſſet Chtiſtus in lege promiſſus, ter ipſum acri-
bus tentationibus aggreſſus eſt. Fuit autem prima tentatio ibidem in deſerto, qua
prætendebat explorare num is verè eſſet filius Dei, & ſi non eſſet, inducere illum ad
aliquod gulæ peccatum. Altera tentatio fuit ſupra pinnaculum templi; vt quod in
prima non potuerat, eliceret in ſecunda; nimirum verum verus ipſe Dei filius eſſet
nec ne. Tertia; in excelſi cuiuſdã montis cacumine, qua in tẽtatione Diabolus putans
Ieſum eſſe purum hominẽ, ꝙ iam bis prouocatus, nihil ad teſtificãdam diuinam eius
filiationem, mirabili facere voluiſſet, aut valuiſſet; propterea eidem vniuerſi domi-
nationem, ſi tamen ſe, cadens adoraret, promittit, ratus poſſe eum per ſuperbiæ tẽ-
tationem, in profundum malorum, quemadmodum olim Adamum, detrahere: Ve-
rumtamen longe diuerſum res finem ſortita eſt. Nam poſt ſingulas tentationes, ſin-
gulis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, hoc eſt gladio ſpiritus quod eſt verbum Dei, pru-
denter admodum redargutas; tentatore profligato, acceſſerunt ad Ieſum Angeli, &
miniſtrabant ei, vtique victui neceſſaria. Quæ omnia tradunt S. Euangeliſtæ Mat-
thæus cap. 4. ver. 1. vſque ad 12. Marc. c. 1. verſic. 12. & 13. & Lucas cap. 4. verſic. 1.
vſque ad 14.

S. Ioannes negat ſe eſſe Chriſtum, & teſtimonium profert de Chriſto.

Die eiuſdem anni decimo ſexto Februarij (vt ex num. 8. & 9. dicendis deduci 7
poteſt) Ioanne circa Iordanem perſeuerante in ſua prædicatione, & ſui baptiſmatis
adminiſtratione; venerunt ad eum miſſi a Iudæis, Sacerdotes & Leuitæ, de ſecta
Phariſæorum; vt ſciſcitarentur ab eo, num ipſe eſſet Chriſtus; qui apertè, ac diſer-
tis verbis, & negauit ſe eſſe Chriſtum; & inſuper, nacta hac tam opportuna occaſio-
ne, luculentiſſimum de Chriſto iam in terris viſo, ac inter homines conuerſante, te-
ſtimonium perhibuit dicens: Medius autem veſtrum ſtetit (nimirum quando inuen
tus eſt in medio Doctorum in templo, & alias ſæpe) quem vos neſcitis. ipſe eſt qui
poſt me venturus eſt (ſubintellige, vt manifeſtetur in Iſrael) qui ante me factus eſt;
cuius non ſum dignus corigiam calciamenti ſoluere. & cetera quæ latius proſequi-
tur S. Euangeliſta Ioan. cap. 1. ver. 19. vſque ad 29.

S. Ionanes Ieſum indice prodit.

Altera die (vt notat S. Euangeliſta mox citandus) hoc eſt, poſtridie eius diei, in 8
quo præcedens de Chriſto teſtimonium Ioannes perhibuerat; vidit idem Ioannes
Ieſum ad ſe (vtique de deſerto) venientem; & indice ipſum prodens: Ecce, inquit,
agnus Dei; qui tollit peccata mundi.] perſpicue huiuſcemodi figurata locutione,
inſinuans ipſum eſſe qui venerat, vt tamquam agnus innocentiſſimus in ara crucis
pro redemptione mundi Deo in holocauſtum oblatus, peccata mundi paſſione ac
morte ſua expiaret; & exinde cœpit manifeſtius teſtificari de Chriſto, quod ipſe ve-
rus eſſet filius Dei. Et ſequenti die, etiam proprios ſenſim inducere diſcipulos, vt
ſe relicto, ei potius adhærere ſtuderent. Itaque Andreas Ioannis diſcipulus, primus
cum ſocio ſecutus Dominum; & cum eo aliquantulum commoratus; vſque adeo cæ-
leſti eius doctrina eſt delectatus, vt ſtatim ac fratrem ſuum Simonem inuenit, ei de-
nunciauerit ſe inueniſſe Meſſiam; & eundem ad ipſum adduxerit; quem Ieſus intuẽs
voluit deinceps vocari Petrum; cuius rei cauſam idem poſtea Ieſus expoſuit Mat-
thæi cap. 16. ver. 18. dicens: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petrã
ædificabo Eccleſiam meam.] Idem quod de Andræa diximus, contigit Philippo;
qui in craſtinum vocatus à Domino in Galilæam redeunte, ad eundem quoque
Ieſum, quantocyus Nathanielem amicum ſuũ perducere curauit; vt videre eſt apud
Ioan. c. 1. ver. 29. vſq; ad finẽ capitis, vbi hæc latius traduntur. Sanè prædictos, & for-
te ẽtalios, Chriſto ſucceſſiuè pariter adhærentes, (tãetſi non firmiter in eũ credide-
rint, donec poſtea viderunt primum eius miraculum factum ad nuptias, de quo num.
proximo agemus) aliquoties tamen ipſum audire, & ſequi; atque ab eodem erudiri
ſolitos

ſolitos fuiſſe, colligitur; tum quia appellabant eum Rabbi, quod interpretatur Magiſter, vt legimus Ioan. cap. 1. ver. 38. tum quia idem Ioannes cap. 2. ver. 2. apertè teſtatur, inuitatum fuiſſe ad nuptias Ieſum cum diſcipulis ſuis; & ver. 11. ait: Et crediderunt in eum diſcipuli eius. Inter quos credibile eſt extitiſſe etiam prænominatos; licet certum ſit, Petrum & Andream interdum ad piſcationem redire conſueuiſſe; & non omnino ſequi Chriſtum ac iugiter ei adhærere cœpiſſe, niſi quando poſtea ad mare Tiberiadis vocati, ſtatim relictis retibus ſecuti ſunt eum; vt infra ſuo loco dicetur.

Aquam in vinum conuertit.

9 Die tertia (vt notat S. Ioan. loco proximè allegando) nimirum, ſiue poſteaquam venerat Ieſus in Galilæam; ſiue a vocatione Philippi, præcedenti numero memorata; inuitatus fuit ad nuptias Ieſus cum matre ac diſcipulis ſuis; vbi deficiente vino, conuertit, ad preces matris, aquam in vinum, inopiæ ſponſi pariter conſulens, & ſaluti diſcipulorum ſuorum; qui viſo hoc tam grandi miraculo, quod fuit primum coram eis factum, crediderunt in eum, hoc eſt magis confirmati ſunt in fide, quod ipſe verus eſſet Meſſias olim a Deo promiſſus. Huius facti hiſtoriam accuratè recitat Ioan. cap. 2. ver. 1. vſque ad 12. Verum quod ad tempus attinet rei geſtæ, non omnium eadem fuit ſententia. multi enim crediderunt hæc acta fuiſſe poſt annum integrum a Chriſti baptiſmate; nimirum die Ianuarij ſexto, non eiuſdem ſed ſequentis anni, de quorum opinione, quæ iam ſatis vulgata, & a pluribus recepta eſt, plura Pererius lib. 11. in Daniel. quæſt. 7. & Cardinalis Toletus in Ioan. cap. 2. annotatione 15. pauciora, diſſeruerunt; quorum primus, licet tandem proteſtari videatur, ſe facile in eam conſenſurum; ac docere quomodo argumenta in contrarium ab ipſo adducta ſolui poſſint; alter verò non eſſe improbabilem fateatur: non tamen eam, præſertim Toletus, omnino probaſſe videntur. Nos autem, tum propter rationes ab ipſis, & item a Cardinali Baronio ſub anno Chriſti 31. adductas; tum verò maximè ob illas, quas nos ſupra num. 3. & 4. attulimus, prædictam opinionem nullatenus recipiendam putamus; ſed primum miraculum ad nuptias, eodemmet anno, quo Chriſtus baptizatus fuerat, factum credimus; non quidem die ſexto Ianuarij; quia in eo, vt dictum eſt Chriſtus in Iudæa baptizari voluit; ſed, vt arbitror, ſub finem Februarij, non longe ante feſtum Paſchatis, quod tũ appropinquare incipiebat: Etenim (quemadmodum ibidem citatus ſubiungit Euangeliſta) poſt patratum hoc miraculum, deſcendit Ieſus Capharnaum ipſe & mater eius, & fratres eius, & diſcipuli eius; & ibi manſerunt non multis diebus; quia nimirum propè erat Paſcha Iudæorum, in quo oportebat eos aſcendere Ieroſolymam, vt conſequenter dicemus.

Eijcit de tẽplo prima vice vendentes & ementes.

10 Igitur paulo ante diem feſtum Paſchæ, qui celebrari conſueuerat, a veſpera diei decimæquartæ menſis Niſan, per octo dies continuos; qui menſis ferè ſemper, ſaltem ex parte, noſtro reſpondet Martio; aſcendit Ieſus Ieroſolymam (vt accuratè deſcribit Ioan. cap. 2. ver. 13. vſque ad finem capitis) & ingreſſus in templum, eiecit inde prima vice vendentes & ementes. Quærentibus autem ab eo Iudæis, aliquod huiuſce poteſtatis, ſiue auctoritatis ſignum; reſpondit: Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud.] quo reſponſo, licet ſubobſcurè, prædixit fore, vt templum ſui corporis, quod ab ipſis aliquando erat diſſoluendum, tertia die reſurgeret; in ſignum ipſis, & cunctis gentibus, quod ipſe eſſet is qui habebat poteſtatem purgãdi ac mundandi Eccleſiam ſuam; vt quemadmodum dicitur ad Epheſ. capit. 5. verſic. 27. exhiberet ipſe ſibi eam glorioſam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiuſmodi; ſed vt ſit ſancta, & immaculata. Fecit deinde Ieſus in eadem ſollemnitate multa ſigna, propter quæ multi crediderunt in nomine eius, ideſt ipſum eſſe verum Meſſiam & Chriſtum a Deo promiſſum: Sed ipſe, qui omnium corda nouerat, & ipſorum inconſtantiam; non credebat ſemetipſum eis. Creditur ergo Ieſus cito ſe ſubduxiſſe ab eis; ſiue quia ſciret multos iam contra ſe odia immortalia concepiſſe, propter menſas ipſorum ſubuerſas, & æs effuſum; ſiue quia diuina ſua virtute dignoſceret, non eſſe tunc, opportunum tempus ibidem amplius commorandi, aut euangelizandi, aut miracula faciendi. Porrò ex his qui crediderant in Ieſum, viſis nimirũ ſignis ab eo factis, fuit vir Nicodemus nomine, & ſecta Phariſæus, & vnus de principibus ſeu primatibus Iudæorum; qui venit ad Ieſum nocte, & ab eo de fidei myſterijs eruditus eſt; vt fuſius narrat Ioan. cap. 3. verſic. 1. vſque ad 22.

Nicodemus venit ad Ieſum nocte.

Ggg 3 Cete-

Digitized by Google

Primũ Paſcha poſt Chriſti baptiſma.

Ceterum iſtud Paſcha cuius hic mẽtionem fecimus, & de quo meminit idem Ioan. cap. 2. ver. 13. fuiſſe primum, quod incidit poſt ſuſceptum a Chriſto baptiſma; & pariter poſt miraculũ ab eo factum ad nuptias, pro indubitato ſupponendum eſt; iuxta communiorem ſanioremque Doctorum ſententiam: tum quia de nullo alio priori mentio vlla reperitur, neque apud eundem Ioannem, neque apud alios Euangeliſtas; tum etiam quia alioqui, inextricabilia dubia, difficultateſque admodum moleſtæ, in horum temporum ratione dimetienda, orirentur.

11 Poſt hæc, quæ Ieroſolymis acta fuiſſe creduntur, venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram, hoc eſt in aliam Iudææ partem; ſeu de metropoli, in ipſum Iudææ territorium: ſolet enim quandoque Ieruſalem diſtingui a Iudæa, vt patet Matthæi cap. 4. ver. 25. & Marc. cap. 1. ver. 5. & Luc. cap. 5. ver. 17. & ca. 6. ver. 17. & cum cœpiſſet (non per ſe ipſum, ſed per diſcipulos ſuos, vt dicitur Ioan. cap. 4. ver. 2.) baptizare; ortaque eſſet inter Chriſti, & Ioannis diſcipulos, de purificatione diſceptatio, ſingulis Magiſtri ſui baptiſma alteri præferre contendentibus; ac tandem res ad Ioannem a ſuis, zelo quodam actis, perlata eſſet: hac nacta occaſione, cœpit Ioannes egregia denuo teſtimonia palam perhibere de Ieſu; quæ latius explicat Euangeliſta Ioannes cap. 3. ver. 22. vſque ad finem capitis. Oportet autem Chriſtum manſiſſe in Iudæa vſque ad exactum circiter menſẽ Nouembris, vt num. ſequenti probabitur, id eſt prope vſque ad finem anni vitæ ſuæ trigeſimi primi; & vſque ad annum Imperij Tiberij Cæſaris decimum ſextum iam per quattuor ferè menſes inchoatũ: conſtat enim annos Tiberij a die decima nona Auguſti; annos verò Chriſti a vigeſima quinta Decembris eſſe auſpicandos. Sanè intra prædictum tempus, Herodes Galilææ rex, qui & Antipas, Herodis Aſcalonitæ filius, cui Galilæam pater teſtamento reliquerat, vt tradit Ioſephus 17. Antiq. cap. 10. & Cæſar illud confirmauerat, vt in eodem lib. cap. 13. idem Ioſephus teſtatur. Hic, inquam, Herodes, qui latiori quodam modo dicitur Rex, quemadmodum, & de Archelao eius fratre nos ſub anno mundi 4051. num. 38. oſtendimus, ad inſtantiam adulteræ Herodiadis eius concubinæ, S. Ioannem Baptiſtam, cuius ſalutiferas illa correptiones ferre non poterat, coniecit in carcerem; vt colligitur Matthæi cap. 4. ver. 12. & Marc. cap. 1. verſic. 14. De cauſa autem huius facinoris, etiam dicemus infra ſub anno mundi 4083. num. 1. vbi de morte eiuſdem Ioannis agendum erit: eadem enim de cauſa vir ſanctus, & in carcerem miſſus, & poſtea occiſus fuit.

S. Ioannes iterũ teſtimonia perhibet de Ieſu.

In carcerem conijcitur.

Ieſus de Iudæa migrat in Galilæam.

12 Circa initia Decembris (vt colligitur Ioan. cap. 4. ver. 35. vbi dicitur, quod adhuc quattuor menſes reſtabant vſque ad meſſem, quæ in Iudæa communiter fieri ſolebat in menſe ſecundo, qui noſtro ſaltem ex parte reſpondebat Aprili, vt nos ſub anno mundi 2584. num. 1. oſtendimus, & aliàs ſuppoſuimus) cum audiſſet Ieſus, quod traditus eſſet Ioannes in carcerem, & cognouiſſet quod Ieroſolymis Phariſæi, ſtatim ac audierunt quod ipſe Ieſus baptizaret, & iam plures haberet diſcipulos, quam antea Ioannes habuiſſet; perturbari cœperant: vt eis odij, & inuidiæ fomitem amputaret, & paſſionem ſuam in ſtatutum tempus reſeruaret; reliquit tũc Iudæam, & abijt iterum in Galilæam, Ioan. cap. 4. ver. 1. vſque ad 4. & hic reditus Chriſti in Galilæã idem eſt cum eo, cuius meminerunt ceteri Euangeliſtæ Matthæus cap. 4. verſic. 12. Marc. cap. 1. ver. 14. & Luc. cap. 4. ver. 14. Vnde quæ deinceps ab ipſo Chriſto in Galilæa geſta dicentur, præſertim ex quo domicilium de ciuitate Nazareth in Capharnaum tranſtulit, ad trigeſimum ſecundum ætatis ſuæ annum pertinere videntur.

13 Porrò in dicta Chriſti profectione de Iudæa in Galilæam, cum oporteret eum trãſire per Samariam, inter memoratas prouincias poſitam, veniſſetque in ciuitatem nomine Sichar, quæ olim Sichem, po[illegible] verò Neapolis dicta eſt, de qua nos plura ſub anno mundi 2114. num. 3. diximus; & fatigatus ab itinere, ſediſſet ad fontem, ſiue ad putei parietem; ibi mulierem Samaritanam, quæ venerat ad hauriendam aquam, paulatim in fide erudiens, eo tandem cognitionis ac feruoris perduxit, vt relicta hydria, ſtatim ad prædicandam Samaritanis Chriſti fidem illa properauerit, eoſdemque ad Chriſtum perduxerit. quemadmodum latè deſcribit Ioan. capit. 4. verſic. 4. vſque ad 43. Itaque Ieſus biduo in Samaria moratus, cum ibi multos conuertiſſet, perexit in Galilæam; & diuertere noluit in ciuitatem ſuam Nazareth; probè

Samaritanam conuertit.

bè ſciens, ciuium ſuorum incredulitatem ; & propterea , communi vſus prouerbio , quod ſcilicet nemo propheta acceptus ſit in patria ſua, eam reliquit; & ad alia Galilææ loca pergens honorificè ab incolis excipiebatur ; præſertim verò ab ijs, qui in præcedenti feſto Paſchæ Ieroſolymam venerant , viderantque ſigna ab eo ibidem facta . Cum autem veniſſet in Cana, vbi prius de aqua vinum fecerat, a quodam Regulo requiſitus enixèque rogatus, ſanauit abſentem filium eius, qui infirmabatur Capharnaum. & hoc fuit ſecundum Chriſti ſignum in Cana Galilææ patratum, vt notat S. Ioan. cap. 4. vbi rem geſtam a ver. 43. ad finem capitis accuratè deſcribit. Tranſlato deinde domicilio de Nazareth, habitare cœpit cum ſuis in Capharnaum, poſitam in finibus Zabulon & Nephthalim, ſecus ſtagnum Genezareth, quod paulo ante mare Tiberiadis in honorem Tiberij Cæſaris ab Herode Galilææ rege appellatum fuerat; de quo mari, ſiue lacu vide plura apud Ioſephum lib. 3. de Bello cap. 18. Sanè Ieſus in Capharnaum prædicabat Euangelium dicens , quoniam impletum eſt tempus, & appropinquauit regnum Dei; pœnitentiam agite , & credite Euangelio ; vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam cap. 9. ver. 2. Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem, Galilææ gentium; populus , qui ſedebat in tenebris vidit lucem magnam, & ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis .] Matthæi ca. 4. ver. 12. vſque ad 17. & Marc. ca. 1. ver. 14. & 15. & tunc, iuxta ea quæ præcedenti numero diximus, creditur Chriſtus expleuiſſe annum vitæ trigeſimum primum .

Abſentem reguli filium ſanat

Transfert domicilium de Nazareth in Capharnaum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4082.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 636.

1 ANNO ætatis ſuæ trigeſimo ſecundo circiter incipiente , ambulans quadam die Ieſus iuxta mare Galilææ , vocauit de naui Petrum & Andream ; & item duos filios Zebedæi Iacobum & Ioannem; vt breuiter narrant Matthæus cap. 4. ver. 18. vſque ad 23. & Marc. cap. 1. ver. 16. vſque ad 21. Sed rem latius explicat Luc. cap. 5. ver. 1. vſque ad 12. narrans quæ eandem vocationem præceſſerant; nimirum, quod irruentibus turbis vt audirent verbum Dei , Ieſus vidit duas naues , alteram Zebedæi, & Petri alteram, quam ingreſſus docebat de nauicula, paululum a terra reducta, turbas; quibus poſtea relictis, iuſſit Petrũ ducere in altum, & laxare retia ; & ſtatim facta ingenti piſcium captura; ſtupentibus cunctis, præ miraculi magnitudine, præſertim quod tota præcedenti nocte laborantes nihil cœperant; ijdem Petrus & Andreas, & duo filij Zebedæi vocati, vt dictum eſt, a Domino, relictis omnibus, ſecuti ſunt Ieſum ; qui cum his ingreſſus Capharnaum, ſabbatis docebat in Synagoga populum; vbi & Dæmoniacum curauit, cunctis ſtupentibus, ſuper doctrina , & poteſtate eius . Mox veniens in domum Simonis Petri , ſanauit ſocrum eius magnis laborantem febribus : Cum verò ſol occidiſſet , ſuper infirmos varijs languoribus oppreſſos qui ad ſe afferebantur , manus imponens , curabat eos , & a dæmonibus obſeſſos liberabat . Diluculo autem ſurgens, ibat in deſertum locum, ibique orabat; ſed inuentus primum a Petro, ſuiſque, deinde etiam a turbis eum requirentibus, & volentibus ſecum retinere ; ipſe reſpondit debere ſe , & alijs ciuitatibus euangelizare regnum Dei, ideo enim, inquit, miſſus ſum . Marc. cap. 1. ver. 21. vſque ad 39. Luc. cap. 4. ver. 32. vſque ad finem capitis, & Matthæi cap. 8. verſic. 14. vſque ad 18. Itaque iuſſit diſcipulos præire, ac parare nauiculas, vt transfretarent; ipſe verò interim cum turbis eum ad mare comitantibus , ambulans , vni ex ſcribis offerenti ſe ad ſui ſequelam, propoſuit incommoda euangelicæ paupertatis, dicens: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi reclinet caput ſuum.] Cum autem alium ad ſe ſequendum vocaſſet, illeque inducias pro patre prius ſepeliendo humiliter petijſſet; non permiſit ipſum ob id, ab ea tam nobili voca-

Vocat de naui Petrum & Andream, Iacobũ, & Ioannem.

Dæmoniacum curat, & ſocrũ Petri ſanat, & alios plures.

Se ſequi volentibus quæ reſponſa dederit.

ca-

catione retardari: ſed nec alteri quoque volenti eum ſequi, conceſſit, vt prius domum rediret, ac bonis ſuis renunciaret. Matth. cap. 8. ver. 18. vſque ad 23. & Luc. cap. 9. ver. 57. vſque ad finem capitis.

Tempeſtatem ſedat.

Côſcenſa deinde naui Ieſus cum diſcipulis ſuis, vt iret transfretum, cum iam ſe- 2
ro factum eſſet, ipſe ſomno ſe dedit; quo dormiente, ecce grauis admodum exoritur tempeſtas; diſcipuli verò eius, cum eſſent in ſummo periculo, excitauerunt eum rogantes, vt eis ſubueniret; qui increpata ipſorum diffidentia, protinus ſolo iuſſu tempeſtatem ita ſedauit, vt illico facta ſit in mari tranquilitas magna.

Dæmones mittit in porcos.

Pertranſito autem mari, appulerunt ad regionem Geraſęnorum, vbi legiones dæmonum, de duobus Dæmoniacis valde ſæuis, eiectas, in bis mille porcos ingredi permiſit; qui confeſtim ſe ſe in mare præcipites dederunt; quamobrem ab incolis rogatus, rurſum vnde venerat in Galilæam trāſfretauit. Matth. cap. 8. ver. 23. vſque ad finem capitis, & Marc. cap. 4. ver. 37. vſque ad capitis ſequentis ver. 21. & Luc. cap. 8. ver. 22. vſque ad 40.

Paralyticum per tegulas ante ſe demiſſum ſanat.

Vt verò rediJt Ieſus in ciuitatem ſuam nempe Capharnaum, ad quā domicilium tranſtulerat; ibi quadam die in domo prædicans, ſanauit paralyticum per tegulas, præ turba, coram ſe demiſſum, conceſſa ei primum remiſſione peccatorum, & confutata poſtmodum Phariſaica murmuratione.

Matthæum è thelonio vocat.

Mox rurſum ad mare rediens, in tranſitu Matthæū de thelonio vocauit, qui ſtatim ſecutus eſt eum, & fecit ei conuiuium magnum in domo ſua; vbi Ieſus Phariſæis ſe calumniantibus, quod cum publicanis, & peccatoribus manducaret, ſapienter admodum reſpondit; ac deinde eiſdem, nec non & Ioannis Baptiſtæ diſcipulis pariter ſciſcitantibus, rationem reddidit, cur diſcipuli eius non ieiunarent.

Curat hæmorrhoiſſam, & Archiſynagogi filiam ſuſcitat.

Poſt hæc autem curata, ſolo tactu fimbriæ veſtimenti ſui, hæmorrhoiſſa; etiam Archiſynagogi filiam iam mortuam ſuſcitauit.

Duos cæcos illuminat, & Dæmoniacum mutum ſanat.

Denique duobus cæcis poſt ſe clamantibus lucem reſtituit; & dæmoniacum mutum ſibi oblatum a dæmonio liberauit. Quæ ſingula latius extenſa videri poterunt apud ſacros Euangeliſtas, nimirum Matthæi cap. 9. ver. 1. vſque ad 35. Marc. cap. 2. ver. 1. vſque ad 23. & cap. 5. ver. 22. vſque ad finem capitis, & Luc. cap. 5. ver. 17. vſque ad finem, & cap. 8. ver. 41. vſque ad finem capitis. Et hæc omnia acta eſſe oporret intra tres primos menſes huius anni vitæ Chriſti trigeſimi ſecundi, nempe a die vigeſima quinta Decembris, a qua initium ſumunt anni vitæ Chriſti, vſque ad Paſcha eiuſdem anni, quod eſt ſecundum in Euangelio notatum, Ioan. cap. 5. ver. 1. vt ex proximè dicendis fiet planum.

Secundum Paſcha poſt Chriſti baptiſmum.

Igitur poſt hæc, inquit Ioannes, erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Iero- 3
ſolymam &c. Verum hic neminem moueat, quod Euangeliſta loco citato, non expreſsè dicat fuiſſe Paſcha; ſed diem feſtum Iudæorum; quia proculdubio nomine diei feſti, hic nullum aliud intelligere potuit, niſi feſtum Paſchæ; non ſolum quod hoc per antonomaſiam propriè dicatur feſtum Iudæorum, ſed etiam propter rationem horum temporum a nobis hactenus ex Euangelio deductam; & quia nomen feſti ſimpliciter pro feſto Paſchatis ſolet ab Euangeliſtis vſurpari, vt Matthæi capit. 26. ver. 5. Non in die feſto ne forte tumultus fieret in populo.] Et loquitur ibi de Paſchate, quod biduo poſt futurum, paulo ante dixerat. Item Luc. cap. 2. verſic. 42. Secundum conſuetudinem diei feſti.] & Ioan. cap. 13. 29. Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum.] Et denique quia hoc idem quoque alijs rationibus probant, & pro certo ſupponunt, Ianſenius in ſua Concordia Euangelica cap. 36. & Pererius in Danielem lib. 11. quæſt. 7. & Cardinalis Toletus in Ioan. cap. 5. & Cardinalis Baronius ſub anno Chriſti 32. & Scaliger lib. 6. de emendatione temporum in capite. De vero anno, & die paſſionis Dominicæ; & alij; ita vt non ſit opus hic ad huius rei cōprobationem aliud addere. In hoc ergo Paſchate, quod fuit a baptiſmo Domini ſecundum, Dominus (vt etiam affirmat S. Irenæus lib. 2. cap. 10.) Ieroſolymis ad probaticam piſcinam ſanauit Languidum, triginta & octo annos habentem in infirmi-

Ieſus ſanat Lāguidum ad probaticam piſcinam iacētem.

tate ſua; & quia iuſſerat eum tollere grabatum ſuum, tametſi is eſſet dies ſabbati; propterea indignati Iudæi eum calumniari non ceſſabant. Quamobrem multa coram eis diſſeruit de ſua cum patre operatione, & poteſtate, cuncta cōfirmans teſtimonio eiuſdem patris, & Ioannis Baptiſtæ ad quem ipſi miſerant, & operum mirabilium quæ faciebat, & denique ipſius Moyſi quem ſequi profitebantur, & ſacrarum ſcripturarum, vt latius videre eſt in toto Ioan. cap. citato.

Per

Diſcipuli ſpicas carpunt.

A Phariſæis arguuntur.

A Chriſto defenduntur.

Sabbatum ſecundo primũ.

4 Per idem tēpus, aut nō multo poſt, rediens Ieſus, vt ſequentia indicant, de Iudæa in Galilæā, tranſibat per ſata; contigit aūt in itinere diſcipulos exurientes vellere in ſabbato ſpicas, & inter manus confricare atque comedere; q vel viderunt, vel poſtea audierunt Phariſæi, qui iniquo zelo, vel per ſe, vel per alios, non ceſſabant obſeruare cuncta opera Chriſti, & diſcipulorum eius. hac ergo de cauſa valde offenſi, cum interrogaſſent Ieſum, cur diſcipuli eius id feciſſent; & conſequenter cur eos ipſe illicita facere permiſiſſet; facile huiuſcemodi calumniam redarguit, tum Dauidis exemplo, tum alijs rationibus, vt videre eſt Matthæi cap. 12. ver. 1. vſque ad 9. & Marc. cap. 2. ver. 23. vſque ad finem capitis, & Luc. cap. 6. ver. 1. vſque ad 6. Qui inſuper addit prædictam ſpicarum vellicationem contigiſſe non ſimpliciter in ſabbato; ſed in ſabbato ſecundo primo: quod fortaſſis ſic dicebatur; ſiue quia, vt placuit Theophilacto, immediatè ſequeretur poſt aliquod aliud feſtum celeberrimum, puta poſt octauum diem azymorum, aut poſt primum Pentecoſtes; ſiue potius, vt ſentit B. Chryſoſtomus, quod cum aliquo eiuſmodi feſto ſimul concurreret; ideoque inter alios ſeptimos dies communes, magnus eſſet dies ille ſabbati, quemadmodum Ioan. cap. 19. ver. 31. dicitur de illo ſabbato, qui concurrebat cum ſecundo azymorum die: nam quicquid ſit, illud-ſecundo primo-videtur additum ad oſtendendam maiorem diei illius feſtiuitatem, & conſequenter ad aggrauandā Phariſæorum accuſationem; quam nihilominus Chriſti reſponſio penitus euacuauit, vt ibidem legenti patere poteſt. Sunt non ſolum ex antiquis, ſed etiam ex modernis ſcriptoribus, inter quos eſt Scaliger vbi ſupra, qui ex hac ſpicarum a Chriſti diſcipulis vellicatarum hiſtoria, quam tempore meſſis, vel circiter cōtigiſſe, nemo dubitare poteſt, colligunt nouum Paſcha, quod ipſi tertium faciunt; & proinde hinc elicere nituntur; non quattuor tantum, ſed quinque paſchata a Chriſti baptiſmate, ad eius obitū interceſſiſſe: Sed hos meritò redarguunt præcitati Auctores ſanè graues, Ianſenius, Pererius, Toletus, & Baronius, ponentes quattuor dumtaxat paſchata, & ſupponentes, memoratam hiſtoriam, non ad tertium, ſed ad ſecundum Paſcha pertinuiſſe. Poſt hæc ingreſſus alia die ſabbati Ieſus in Synagogam, vt comprobaret licitum eſſe in ſabbato curare, ipſiſmet ſcribis ac Phariſæis inſpectantibus, dexteram hominis aridam ſanitati reſtituit, videns autem eorum incapacitatem, & quod magis ad iram prouocari viderentur, & ſciens quod iam cū Herodianis conſulerent, quomodo eum perderent, declinauit ab eis veniens ad mare; ex quo patet quod, vt ſupra dictum eſt, in Galilæam redierat; & ne comprimeretur a turbis, quæ non ex Galilæa tantum, ſed etiam ab omnibus circumuicinis regionibus ad ſe confluebant, & irruebant, vt illum tangerent, & ſanarentur ab infirmitatibus ſuis, intrauit in nauiculam, & omnes male habentes curauit, & ab arreptitijs dæmonia eijciens, eadem acriter compeſcebat, ne eum manifeſtarent. Matthæi c. 12. ver. 9. vſque ad 22. Marc. cap. 3. ver. 1. vſq; ad 13. & Luc. cap. 6. ver. 6. vſque ad 12.

Dexteram hominis aridam Ieſus ſanat.

Pernoctat in oratione, et eligit duodecim Apoſtolos.

De ſermone Domini in mōte.

5 Exijt deinde Dominus quadam die, ac relictis turbis aſcendit in montem, vt oraret; & cum pernoctaſſet in oratione Dei, in craſtinum vocatis ad ſe diſcipulis qui ſequebantur eū, elegit ex ipſis duodecim, quos & Apoſtolos nominauit, vt poſtea mitteret eos prædicare, quemadmodum ſub anno mundi proximo num. 1. dicetur. Quibus electis deſcendit de ſummitate montis, & ſtetit in loco campeſtri, & ad concionandum apto; vbi coram diſcipulis ſuis, & turba copioſa hominum, qui conuenerāt de omni Iudæa & Ieruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, vt audirent eum, & ſanarētur a languoribus ſuis, & a ſpiritibus immundis liberarentur; poſt impartitas ſolo tactu cunctis ſanitates, longiorem habuit ſermonem, ac primo quidem agere cœpit de vera hominis beatitudine; & quibus in rebus illa ſit poſita, aut quibus modis eandem homines conſequi valeant; & è conuerſo, quænam ſint quæ ad perpetuam ducunt infelicitatem. Deinde conuerſus ad diſcipulos ſuos dixit: Vos eſtis lux mūdi, vos eſtis ſal terræ.] in ipſis qui tum aderant, omnes qui alijs ſcientia, & auctoritate præeminēt, figurata hac elocutione erudiens, vt quales ſe eſſe oporteat, intelligant. Mox in vniuerſum de iuſtitia ac perfectione Chriſtiana diſſerens, docuit quomodo hęc ſuperare debeat Phariſaicā. Item de eleemoſyna, oratione, & ieiunio, qualiter hæc præſtanda ſint, vt ad ſalutem conſequendā proſint. De auaritia fugienda; De theſauris in cælo procurandis; De intentionis rectitudine habenda; De nimia

rerum

rerum temporalium ſolicitudine proijcienda; De proximo temerè non iudicando; De docendi munere, ſine ſolida doctrina ac virtute, ooo ſuſcipiendo; De diuinis myſterijs, & ſacramentis temerè aut imprudenter non communicandis. Hortatus eſt inſuper omnes, vt in orationibus, petitiooes ſuas Deo inſtaoter admodum porrigere ſatagant; vt proximis ex charitate, non autem ſola ſpe retributionis, benefacere ſtudeant; vt per anguſtam mandatorum Dei portam, intrare contendant; vt Pſeudoprophetas, & omnes qui ſe in errorem inducere poſſint, præcognoſcere, pariter ac deuitare curent; & denique vt verbum Dei non ſolum audire, ſed etiam, quod longe præſtat, ſolicite cuſtodire non negligant. Hæc & eiuſmodi alia fuſius tradita habentur apud Matthæum cap. 5. 6. & 7. per totum; Quædam verò etiam apud Luc. cap. 6. ver. 12. vſque ad finem capitis. Nam Marc. cap. 3. ver. 13. vſque ad 20. ſolum meminit de duodecim Apoſtolorum electione.

Leproſum Ieſus curat.

Expleto ſermone, cum deſcendiſſet Ieſus de mōte, leproſum ſuppliciter mundari 6
deprecantem curauit, præcipiens, vt Sacerdoti ſe præſentaret, & munus ex lege debitum offerret. Matthæi cap. 8. ver. 1. vſque ad 5. Marc. cap. 1. ver. 40. vſque ad finē capitis, & Luc. cap. 5. ver. 12. vſque ad 17. Deinde cum veniſſet Capharnaum, commendata fide Centurionis pro ſeruo paralytico rogantis, voti compotem dimiſit, Matthæi cap. 8. ver. 5. vſque ad 14. Luc. cap. 7. ver. 1. vſque ad 11. Poſtea ad ciuitatē Naim profectus, ibi viduæ filium ſuſcitauit. Luc. ibidem ver. 11. vſque ad 18. Audiens autem Ioannes in vinculis opera Chriſti tam præclara atque mirabilia; opportuna hac nacta occaſione, miſit duos de diſcipulis ſuis ad ſciſcitandum ab eo; num ipſe eſſet qui expectabatur Meſſias? Ipſe verò ſanctus vir Ieſu non vt de hac re certior fieret, qui alias toties de ipſo teſtimonium perhibuerat; ſed vt ſaluti diſcipulorum ſuorum conſuleret, eos ad Chriſtum legauit; in quorum conſpectu cum multa feciſſet Ieſus ſigna, nihil aliud reſpondit, niſi vt renunciarent Ioaoni quæ ipſi audierant & viderant, miracula ab eo fieri; ac ſi tacitus innueret, vt ea conferrent cum ijs, quæ de futuro Meſſia olim prædixerat Iſaias c. 35. ver. 5. & c. 61. ver. 1. ſi vellēt de propoſita interrogatione plenius edoceri. Quibus dimiſſis cœpit Iæſus coram turbis mirum in modum commendare Ioannem; mox acrius inuehi in Phariſæos; exprobrareque incredulitatem ciuitatibus illis, in quibus tot tantaque miracula ediderat: dein Deo patri laudem dare, quod alta humilibus myſteria reuelare voluerit, & denique hortari omnes ad ſuam ipſius humilitatem propenſius imitandam. Matthæi cap. 11. per totum, Luc. cap. 7. ver. 17. vſque ad 35. Vbi continuò ſubiungit de Ieſu, qui poſt prædicta, a Simooe Phariſæo exceptus conuiuio, Mariæ Magdalenæ ſollemniter admodum pœoitenti, peccata dimiſit, eandemque ob ſingulares doloris pariter ac amoris ſignificatiooes erga ſe oſtenſas, eidem Phariſæo tamquam minus humili, ac frigidè Deum amanti prætulit. Reuerſus deinde aliquando Ieſus cum diſcipulis ſuis poſt varias locorum circuitiones ad domicilium, quod ſibi in Capharnaum elegerat; ſtatim a turbis ad ipſum vndique concurreotibus vſque adeo detineri importunè cœpit, vt ne cibum quidem ſumere poſſet: Cognati verò ſui audientes quanto cum ſpiritus feruore loqueretur ad turbas, volebant tenere eum, putantes quod in furorem verſus eſſet: At verò turbæ, vt viderunt quod oblatum ſibi dæmoniacum cæcum & mutum illico curaſſet, admiratæ dicebant: nūquid iſte filius Dauid? Phariſæi autem, & Scribæ, qui ab Ieroſolymis deſcenderant, calumniantes Ieſum, detrahebant ei dicentes: quod in Belzabub principe dæmoniorum eijceret dæmonia; quos cum ipſe pluribus confutaſſet, acrius inuehi cœpit cōtra alios quærentes fieri ab eo ſignum de cælo. Audiens verò quædam Mulier diſſerentem Dominum, exclamauit beatum eſſe veotrem qui genuiſſet, & vbera quæ lactaſſent tantum virum. cui Dominus: Beati, inquit, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.] Denique cuidam nūcianti, quod mater eius ac fratres foris ſtarent cupientes loqui ei, reſpondit Ieſus eos eſſe fratres ſuos ac matrem, qui faciunt voluntatem æterni patris ſui, Matthæi cap. 12. ver. 22. vſque ad finem capitis, Marc. cap. 3. ver. 20. vſque in finem, Luc. cap. 8. ver. 19. vſque ad 22. & latius cap. 11. ver. 14. vſque ad 37.

Et ſeruum Cēturionis.

Viduæ filium ſuſcitat.

S. Ioannes de carcere mittit diſcipulos ſuos ad Ieſum.

Ieſus corā turbis Ioannem commendat.

Magdalenam a peccatis abſoluit.

Cognati eius, putant Ieſum in furorem verſum.

De fratribus, & ſororibus Domini.

Sanè ſi quis quærat quinam, & quot eſſeot fratres Domioi, facile erit reſponde- 7
re ex Matthæi cap. 13. ver. 55. & Marc. cap. 6. ver. 3. quibus in locis apertè, ac nominatim recenſentur quattuor eius fratres, Iacobus, Ioſeph, Iudas, & Simon; & ibidē

etiam

etiam memorantur ſorores eorum, quarum tamen numerus, nominaque reticentur: Sed Nicephorus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 2. cap. 3. & S. Epiphanius in Ancorato, duas fuiſſe aiunt, licet de earum nominibus non conueniant: nam primus eas Eſther & Thamar; Alter verò Mariam, & Salomem vocat: Verumtamen cuiuſnam iſti fuerint filij, & cur fratres Domini dicantur, nõ omnium eadem fuit ſententia: Nam vt omittamus Hæreticos putantes Dei Genitricem Mariam tantummodo vſque ad Chriſti partum fuiſſe virginem, deinceps autem de Ioſepho alios concepiſſe ac peperiſſe filios, eos nimirum qui fratres Domini in Euangelio ſunt appellati; contra quos ſcripſerunt Illephonſus Epiſcopus Toletanus, & B. Hieronymus aduerſus Heluidium; Et quorum argumenta, eorundemque ſolutiones, breuiter commemorat Cardinalis Toletus in Ioan. cap. 2. annotatione 18. Certè Hippolitus Portuenſis Epiſcopus, apud Nicephorum loco proxime adducto relatus, & Origenes ſuper Matthæi cap. 13. Euſebius lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 2. S. Hilarius can. 1. in Matthæum, S. Ambroſius lib. de Inſtitutione Virginum cap. 6. & ſuper Epiſtola ad Galat. cap. 1. S. Epiphanius Hæreſ. 28. 78. & in Ancorato, & alij, tenent fratres Domini fuiſſe filios Ioſephi, non tamen de Genetrice Dei Maria (cuius perpetuam virginitatem, olim ab Eccleſia declaratam, Catholici omnes vno ore confitentur) ſed ex priori ipſius Ioſephi vxore ſuſceptos, poſt cuius obitum, putant Ioſephum viduum, deſponſaſſe ſibi Beatiſſimam Virginem: Verum hanc opinionem prorſus euertunt, quæ nos ſub anno mundi 4050. num. 5. diximus, probantes ipſum quoque Ioſeph perpetuam, & ante, & poſt Mariæ deſponſationem, coluiſſe virginitatem. Idemque probat apertè locus Matthæi cap. 27. ver. 56. & clarius Marc. cap. 15. verſic. 40. Vbi legimus: ad Crucem Chriſti extitiſſe mulieres de longe aſpicientes; inter quas commemoratur Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater. Igitur mater horum, qui ab eodem Euangeliſta cap. 6. ver. 3. appellantur fratres Domini, tempore paſſionis Dominicæ, adhuc erat ſuperſtes: non ergo fratres Domini potuerunt eſſe filij Ioſeph, ex alia eius vxore prius defuncta, vt præfati putant Auctores. Itaque, ſi qui dicuntur fratres Domini, neque Ioſephi, neque ſponſæ eius Mariæ, filij naturales eſſe potuerunt, vtique oportet eoſdem fuiſſe fratres Domini, non natura, ſed cognatione; nimirum quia erant conſobrini ipſius Domini, ſiue ex Cleophe Ioſephi fratre, geniti, vt quidam exiſtimant; ſiue, quod magis reor, ex illa ſorore conſobrina Beatiſs. Virginis, quæ Ioan. c. 19. ver. 25. appellatur Maria Cleophæ, ex Alphæo eius viro procreati, quemadmodũ ex ſub anno mundi 4037. nu. 5. declaratis, conſtare poteſt: Certiſſimum namque eſt, vt aliàs demonſtrauimus, huiuſmodi conſanguineos, ritu hebraico, fratres communiter nuncupari conſueuiſſe. Quod verò prædictus Iacobus minor, cognomento iuſtus; qui & ad Galat. c. 1. ver. 19. more Hebraico, dicitur frater, hoc eſt conſobrinus Domini, & Apoſtolus; tum ipſe, tũ & alij naturales eius fratres, eſſent filij Alphæi, patet ex Matthæi c. 10. ver. 3. Marc. c. 3. ver. 18. Luc. cap. 6. ver. 15. & Actorum cap. 1. ver. 13. Quibus in locis, ſemper dictus Iacobus vocatur Alphæi, ſubaudi filius, ſicuti alter Iacobus, qui pariter in ſcripturis ſacris dicitur Zebedæi, quia erat filius eius. Videtur autem dictum Alphæum fuiſſe de genere Sacerdotali; alioqui non conſtaret quomodo Iacobo eius filio poſtea licitum fuerit (vt in Breuiario Romano legitur) intrare in Sancta Sanctorum: non enim ſatisfacit dicere: propter eximiam eius ſanctitatem id ei fuiſſe conceſſum; quia quod ſolius ſummi Sacerdotis propriũ erat, etiam alio ſacerdoti non ſummo, propter viri ſanctitatem, concedi tolerabilius forte videri potuiſſet; laico verò non item; quandoquidem laicis non modo in Sancta Sanctorum, ſed nec in ſancta, Immo neque in atriũ Sacerdotum patebat ingreſſus. Hoc ſi verum eſt, aduerſatur ijs, qui ſine vllo ſolido fundamento putant fratres Domini, fuiſſe filios cuiuſdam Cleophæ, quem dicunt extitiſſe fratrem S. Ioſeph ſponſi Beatiſſimæ Virginis; & conſequenter ipſos faciunt de tribu Iuda. Sed ad hiſtoriam Euangelicam redeamus.

Iacobus frater Domini videtur fuiſſe Sacerdos Aaronicus.

8 Eodem die egreſſus domo Ieſus ſedebat ſecus mare Tiberiadis, & congregata ad eũ turba, docebat, creſcente verò turbarũ cõcurſu, coactus eſt aſcendere in nauiculã, & vt alias fecerat, docere de nauicula turbas in littore ſtantes: id aũt faciebat in parabolis; quarum prima fuit Parabola ſeminantis, qua volebat indicare, quod ſicut ſemen pro varia terræ in quam cadit conditione; ita prædicatio euangelica, pro di-

Ieſus docet de nauicula turbas, et loquitur in parabolis.

ueſa

uerſa audientium diſpoſitione, varios ſortitur effectus. Altera fuit zizaniæ, bono grano ſuperſeminatæ; quam pater familias vſque ad meſſem creſcere ſinit; ſignificans malos bonis permixtos in Sancta Eccleſia, vſq; ad conſumationem ſeculi permanſuros. His ſubiunxit, & tres alias parabolas, quibus intendebat præmonſtrare qua ratione prædicatio, & doctrina euangelica incrementum ſuſceptura erat; nimirum eo modo quo ſemen, quod in terram iactum, oritur, & mittit radices, ac ſenſim creſcit, die ac nocte; & ſicuti granũ Sinapis, quod minutiſſimum eſt; & nihilominus producit plantam maiorem omnibus oleribus, ac inſtar arboris: Et denique ſicut modicum fermenti, quod magnam farinæ maſſam fermentat, & auget. Cum autem dimiſſis turbis, domum redijſſet, diſcipulis ipſum interrogantibus declarabat omnia. Quin etiam coram ipſis ſeorſum adiecit alias parabolas, nempe duas quanti facienda eſſet doctrina euangelica indicantes, videlicet illam, quæ eſt de theſauro abſcondito in agro; & alteram de inuenta pretioſa margarita, pro quibus comparãdis vltro vendit homo omnia quæ habet: & tertiam de ſagena, bonos pariter ac malos de mari piſces educente; ne putarent omnes Deo lucri faciendos, qui ad ipſorũ prædicationem eſſent conuertendi: Et denique quartam, de Scriba qui ſimilis eſſe debet patri familias proferenti de theſauro ſuo noua & vetera; per hoc erudiens diſcipulos ſuos, vt poſtea facti prædicatores euangelici, non ſemper eadem, & eodem modo omnibus; ſed varia ac diuerſimodè, pro audientium conditione, & captu, de ſpiritualis doctrinæ theſauro proferre ſtuderent. Matthæi cap. 13. verſic. 1. vſque ad 53. Marc. cap. 4. ver. 1. vſque ad 35. Luc. cap. 8. ver. 4. vſque ad 16. & cap. 13. ver. 18. vſque ad 22.

Prædicat in Nazareth.

His expletis abijt cum diſcipulis ſuis in patriam ſuam Nazareth, vbi fuerat educatus; & ingreſſus ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbati in Synagogam, traditum ſibi librum Iſaiæ Prophetæ cum aperuiſſet, legiſſetque illa verba, quæ habentur in principio capitis 61. Spiritus Domini ſuper me &c. cœpit oſtẽdere tunc temporis prophetiam illam eſſe adimpletam; idque tanta euidentia; vt omnes mirarentur ſuper doctrina eius, & dicerent: Vnde huic ſapientia hæc? nonne hic eſt faber, & fabri filius, cuius mater, & fratre, & ſorores apud nos ſunt? & ſimilia. Videns autem Ieſus, quod multi Nazarænorum ſcandalizarentur; tum ob cognatorũ eius humilitatem; tum quia ipſe tot ſignis alibi oſtenſis nulla faceret in patria ſua; occurrens huic tacitæ obiectioni, cœpit prius quidem quodammodo eos excuſare, ſi non apud eos eſſet in honore; quandoquidem, inquit, hoc videtur omnibus eſſe cõmune, vt nemo propheta acceptus ſit in patria ſua: deinde ſimul & incuſare ipſorum incredulitatẽ, & ſe purgare, exemplo Eliæ & Eliſæi, qui & ob cauſas iam tactas, & Deo ſpeciatim inſpirante, non ſuis, licet in eadẽ neceſſitate exiſtentibus, ſed alienis mirabiliter ſuccurrere maluerunt.

A ciuibus ſuis eijcitur.

Quæ audientes impij ciues, ſæua indignatione ſuccenſi, conciuem ſuum de ciuitate eijciunt; qui tamen a volentibus eum de mõtis ſupercilio præcipitem dare inter ipſos liberè tranſiens, illæſus exiuit. Matthæi c. 13. ver. 53. vſque ad finem capitis. Marc. cap. 6. ver. 1. vſque ad 7. & Luc. ca. 4. ver. 16. vſque ad 31. Inde progrediens Ieſus, cum Apoſtolis, & aliquot mulieribus, quæ miniſtrabant ei, circuibat omnes ciuitates & caſtella, docens in Synagogis eorum, & curans omnem languorem. Matthæi cap. 9. ver. 35. Marc. cap. 6. ver. 6. & Luc. cap. 8. ver. 1. vſque ad 4. Et hæc de his quæ Chriſtus anno vitæ ſuæ trigeſimo ſecundo egiſſe traditur, dicta ſufficiant. Nam quæ hinc reſtant, vſque ad tertium, ab eius ſuſcepto baptiſmate, Paſcha; tam pauca ſunt, vt probabile admodum ſit, eadem intra tres ferè priores anni eius trigeſimi tertij menſes geſta eſſe; nimirum a vigeſimo quinto Decembris die, vnde anni ipſius Chriſti auſpicabantur, vſque ad proxime memoratum Paſcha, de quo ſub anno mundi proximo, numero ſecundo agemus.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4083.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 637.

1 ANNO igitur ætatis ſuæ trigeſimo tertio circiter ineunte, credimus quod Ieſus, cum mentis oculo vidiſſet turbas eſſe veluti oues ſine paſtore, non habentes qui eas in viam ſalutis dirigeret; quin potius non deeſſe plures, qui ab ea illas auerterent; & ipſe omnes, vt homo, præſentia corporali erudire atque inſtituere non poſſet; miſertus illarum, conuocauerit duodecim, quos vt anno præcedenti nu. 5. diximus; elegerat Apoſtolos, & impartita eis facultate miracula faciendi, præſcriptiſque quibuſdam legibus ab ipſis in hac legatione obſeruandis, miſerit eos binos prædicare populis, vt omnes pœnitentiam agerent, quia appropinquauit regnum cælorum; Et vt infirmos oleo inungentes curarent, mortuos ſuſcitarent, leproſos mundarent, dæmoneſque eijcerent. Qui egreſſi circuibant per caſtella, euangelizantes, & curantes vbique. Matthæi c.9.ver.36. vſque ad finem capitis ſequentis, Marc.cap.6.ver.7. vſque ad 14. & Luc.cap.9. ver. 1. vſque ad 7. Interea, hoc eſt (vt ex Beda in Marc. capitulo 6. colligi poteſt) non multo ante tertium Paſcha in Ioannis Euangelio notatum, Sanctus Ioan. Baptiſta, ab Herode Antipa Galilææ Tetrarcha, qui (vt ſub anno mundi 4081. num. 11. dictum eſt) inſtante Herodiade eius adultera, ipſum miſerat in carcerem; eadem procurante, capite truncari iuſſus eſt; & corpus eius a diſcipulis ſuis, in Sebaſte, quæ prius Samaria dicebatur, ſepultum fuit; & vſque hodie cineres corporis eius Ianuæ, in capella cathedralis Eccleſiæ magnificentiſſimè exornata; caput verò Romæ in Eccleſia S. Sylueſtri ad campum martium, deuotiſſime aſſeruari perhibentur. Cur autem carceri mancipatus, & quomodo tandem capite cæſus fuerit ſanctus vir, narrant SS. Euangeliſtæ Matthæus ca. 14.ver.1. vſque ad 13. & Marc.cap.6. ver.14. vſque ad 30.

Mittit Apoſtolos prædicare, & curare infirmos.

S. Io. Baptiſta ab Herode necatur.

Cur & quomodo S. Ioannes occiſus.

2 Ex quibus libet hic clarioris doctrinæ gratia, rē pro vt ſe habuit referre. Dux erat Herodes palam, & magno cū bonorum omnium ſcandalo, tenebat apud ſe Herodiadem Philippi fratris tum adhuc viuentis vxorem. Arguebat Herodem S. Ioannes illis verbis: Non licet tibi habere vxorem fratris tui.] Ille verò, tametſi non ignoraret Herodiadem hac de cauſa valde admodum commoueri & indignari; nihilominus libenter quandoque eum audiebat, quandoque autem eundem è medio tollere cogitabat; prout ſolent qui peccati occaſionibus impliciti manent: interdum enim rationis ductum ſequentes, quæ recta ſunt cogitant cupiuntque; interdum verò inordinata cupiditate ac paſſione dominante, ad quælibet mala perpetranda procliues inueniuntur; ſemperque inſtabiles atque inconſtantes ſunt in omnibus vijs ſuis. Sic Herodes, aliquando, nempe cum ſedato erat animo, libenter audiebat Ioannē vitia ſua corripientem, & timore quodā quē reuerentialem appellant, erga illum afficiebatur; & cuſtodiebat eum, ne ſcilicet ab Herodiade inſidijs peti poſſet, ſciens, vt ait S.Marc.ca.6. ver.20. ipſum eſſe virum probum, & ſanctum, ac iuſta, ſalutique conſentanea loqui, atque ad id non niſi ſancto diuini honoris, ſalutiſque animarum zelo, impelli. Vnde in gratiam eius multa quidem alia faciebat, ſed tamen numquam valuit a ſe ſcortum abdicare. Quin potius eius querimonijs blanditijſque delinitus, voluit aliquando Ioannem occidere; ſed timuit populum, quia ſicut Prophetam eum habebant, vt teſtatur S.Matthæus c.14.ver.5. Denique moroſitati inſanæ illius mulieris cedens amaſius rex, ſanctum virum iuſſit vinctum detrudi in carcerem. Atque cum aduenisſet lætus natalis ſui dies; in conuiuio quod Proceribus regni ſui ſplendiſſimè exhibuerat, idem rex (caſu ne id acciderit, an re inter adulteros clam compoſita, incertum eſt) ecce eleganti filiæ Herodiadis ſaltatione mirum in modum delectatus, iurat ſe quicquid illa petierit largiturum. Quæ conſulta prius impia matre; volo, inquit, vt protinus des mihi in diſco caput Io.Baptiſtæ.] Quibus auditis rex, quod temerè iurauerat, impiè ſtatim impleri curauit. Hoc tam crudele facinus, egregiè ſi quis alius, & eleganter admodum execratur S.Ambro

S. Ambroſij in Herodis facinus execratio.

ſius non procul ab initio lib.3. De virginibus, ita ſcribens: Quoniam Beati Ioannis Baptiſtæ non ſtrictim prætereuoda eſt recordatio, intereſt, vt quis, & a quibus, & quam ob cauſam, quomodo, & quo tempore ſit occiſus, aduertere debeamus. Ab adulteris iuſtus occiditur, & a reis in iudicem capitalis ſceleris pœna conuertitur. Deinde præmium ſaltatricis, mors eſt Prophetæ. Poſtremo (quod etiam omnes barbari horrere conſueuerunt) inter epulas atque conuiuia conſumandæ crudelitatis profertur edictum: & a conuiuio ad carcerem, de carcere ad conuiuium feralis flagitij circumfertur obſequium. Quanta in vno facinore ſunt crimina. Quis non, cum è conuiuio ad carcerem curſari videret, putaret Prophetam iuſſum eſſe dimitti? Quis, inquam, cum audiſſet natalem eſſe Herodis, ſollemne conuiuium, puellæ optionem eligendi quod vellet datam, miſſum ad Ioannem ob ſolutionem non arbitraretur? Quid crudelitati cum delicijs? quid cum funeribus voluptati? Rapitur ad pœnam Propheta conuiuiali tempore, conuiuiali præcepto, quo non cuperet vel abſolui: perimitur gladio, caput eius affertur in diſco. Hoc crudelitati ferculum debebatur, quo inſaciata epulis feritas veſceretur. Intuere rex acerbiſſime, tuo ſpectacula digna conuiuio. Porrige dexteram, ne quid ſæuitiæ tuæ deſit, vt inter digitos tuos riui defluant ſacri cruoris. Et quoniam non exaturari epulis fames, non extingui poculis potuit inauditæ ſæuitiæ ſitis; bibe ſanguinem ſcaturientibus adhuc venis exſecti capitis profluentem. Cerne oculos in ipſa morte ſceleris tui teſtes, auerſantes conſpectum deliciarum. Clauduntur lumina non tam mortis neceſſitate quàm horrore luxuriæ. Os aureum illud exangue cuius ſententiam ferre non poteras, conticeſcit, & adhuc timetur. hucuſque S. Doctor.

Ioſephus de cauſa necis S. Ioannis quid ſenſerit.

De nece S. Ioan. Baptiſtæ meminit etiam Ioſephus 18. Antiq.c.7. Vbi cauſam 3
carceris necisque tanti viri adducit, ab ea quam tradunt SS. Euangeliſtæ longè diuerſam: nimirum quia, inquit, verebatur Herodes ne tanta Prophetæ auctoritas, defectionem aliquam pararet in populo. Sed proculdubio veriorem SS. Euangeliſtæ cauſam prodiderunt: Ioſephus verò non veram, ſed malitioſè tunc ab ipſo Herode prætextam; atque a curialibus ſuis vulgatam, ne iuſtè ſe corripientem, iniuſtè prophetam rex occidiſſe putaretur. Nihil enim non faciunt mali Principes, vt praua ipſorum opera, communibus huiuſcemodi rationibus ad ſui ſtatus conſeruationem ſpectantibus, cohoneſtari curent. Sed numquid Deum iudicem fallere poterunt? Videant obſecro apud Ioſephum 18. Antiq. cap.7. & 9. infortunia, quæ præfatis Herodi, ac Herodiadi; & apud Nicephorum Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib.1.ca.20. quæ eidem Herodiadi, & eius filiæ ſaltatrici, poſtea iuſto Dei iudicio euenerunt; & intelligent, quam vanum ſit & futile, malè acta, talibus conſilijs ac prætextibus, paliare. Poſt necatum Io. Baptiſtam, audiens Herodes mirabilia opera Chriſti; quæ prius vel quod eſſet in bello contra Aretam Arabiæ regem occupatus, vel alijs diſtrictus negotijs, non audierat, aut tamquam incredulus his quæ de Chriſto dicebantur, audire neglexerat, vel etiam contempſerat; tandem creſcente quotidie fama Chriſti;

Herodis de Chriſto opinio.

& alijs de ipſo opinantibus, quod ipſe eſſet Elias; alijs quod eſſet Propheta, aut vnus ex antiquis Prophetis; alijs quod eſſet Ioannes a mortuis reuocatus; Ipſe Herodes iſtis adhærens, dicebat: Quem ego decollaui Ioannem, hic ſurrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo, Matthæi cap.14. ver.1. & 2. Marc.cap.6. ver.14. vſque ad 17. Luc.cap.9. ver.7. vſque ad 10. Ex quibus videntur duo poſſe colligi; alterum quod tanta eſſet apud multos, & etiam apud ipſum Herodem, de Ioanne exiſtimatio; vt eum a mortuis rediuiuum ſurrexiſſe putarent; & multa mirabilia operari; alterum quod Chriſtus poſt obitum Ioannis multa miracula perpetrauerit a SS. Euangeliſtis prætermiſſa. Conſtat enim eos non omnia quæ fecit Ieſus recenſuiſſe; vt etiam colligitur Ioan.cap.vlt.in fine. Non multo poſt, cum redijſſent ad Ieſum Apoſtoli, quos ad prædicandum miſerat, narraſſentque ei, quæ fecerant ac docuerant; veniſſentque itẽ ad Ieſum diſcipuli Ioannis nunciantes ei de nece ac ſepultura Magiſtri ſui; ſeceſſit ipſe Ieſus cum Apoſtolis ſuis trans mare Galilææ in deſertum locũ, ſubijtque in montem, & ſedebat ibi cum diſcipulis ſuis; quod cum cognouiſſent tur-

Ieſus in monte reficit turbas quinque panibus, & duobus piſcibus.

bæ, confeſtim de cunctis ciuitatibus conuenientes, cucurrerunt illuc. Videns ergo Ieſus turbam magnam, de more cœpit docere, & loqui eis de regno Dei, & curare infirmos. Veſpere autem facto, ſuadentibus Apoſtolis, vt dimitteret turbas; maluit prius eas & corporaliter reficere. Itaq; multiplicatis mirabiliter quinque panibus, &

duobus

duobus piſcibus,qui ibidem forte inuenti ſunt;ſaturauit ex ipſis quinque millia hominum,præter paruulos & mulieres, ſublatis inſuper duodecim cophinis fragmentorum, quæ ſuperfuerant; cunctis inter ſe dicentibus: quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundũ.] ille nimirum inſignis Propheta,& Meſſias,de quo Moyſes Exod. cap.4.ver.13. dicebat: Obſecro Domine mitte quem miſſurus es.] Et qui in ſacris ſcripturis,& præſertim Deuter.cap.18. ver.15.& 18. promiſſus fuerat illis verbis: Prophetam de gente tua,& de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies.] Contigit autem hoc appropinquante iam feſto Paſchatis, vt expræſsè tradit Ioan. cap. 6. ver. 4. Et hoc fuit Paſcha tertium a Chriſti baptiſmate, de quo ſub præcedenti anno mundi dicebamus. Cum itaque cognouiſſet Ieſus, quod turbæ propter tam grande miraculum in omnium oculis perpetratum,venturæ erant, vt ipſum vel inuitum, regem conſtituerent; iuſſit diſcipulos eum præcedere,& transfretare;ipſe aũt paulo poſt dimiſſis turbis,fugit in montẽ ſolus orare. Interim verò diſcipuli tota ferè nocte, in mari valida admodum tempeſtate iactati,laborabant; quibus ſub finem noctis, cum eſſent in ſummo diſcrimine, præſto fuit Ieſus,ambulans ſupra mare,quo viſo; primo quidem valde perterriti ſunt,quod ipſum phantaſma eſſe putarent, mox ab eo confirmati ſunt illis verbis: Confidite,ego ſum,nolite timere.]Denique poſtulanti Petro conceſſit,vt & ipſe ſuper vndas maris ambularet; ſed præ timore iam mergi incipientem apprehendit,& vt primum cum eo aſcendit in nauim, illico ventus ceſſauit. Cum autem applicuiſſent in terrã Genezareth,confeſtimq; exiſſet fama de aduentu eius; confluebant ad eum vndique circumferentes ægros,ac deprecantes vt ſineret illos vel fimbriam veſtimenti eius tangere, & quotquot tangebant, ſalui fiebant. Altera verò die quæſitus,& in capharnaum inuentus ab ijs,quos de quinque panibus in deſerto mirabiliter ſaturauerat; cœpit hac occaſione Ieſus curam eis de pane cæleſti fuſius diſſerere. Vt autem audierunt dicentem quod ipſe eſſet panis verus de cælo datus,& quod niſi manducaſſent carnem ſuam, & bibiſſent ſanguinem, non eſſent habituri vitam æternam; multi etiam ex diſcipulis ſuis dixerunt: durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum capere? illis itaque retro abeuntibus; interrogati Apoſtoli: numquid & ipſi vellent abire. reſpondit Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes &c. Hæc latius traduntur apud Ioan. ca. 6. per totum, & ex his plura quoque habentur Matthæi cap.14. ver.13. vſque ad finem capitis, & Marc. cap. 6. ver. 32. vſque ad finem. Et hæc quæ hactenus ab initio anni Chriſti trigeſimi tertij recenſuimus,ante feſtum Paſchæ eiuſdem anni acta eſſe dubium non eſt.

Tertium Paſcha à Chriſti baptiſmate.
Ieſus fugit à volentibus eũ regem conſtituere.
Ambulans ſupra mare diſcipulis periclitãtibus ſubuenit.
Petrũ ne mergeretur erexit.
Fimbriã eius tangẽtes ſalui fiebant.
Differẽs de pane cæleſti, a multis deſeritur.

5 An verò Ieſus ad hanc Paſchæ feſtiuitatem venerit incertum eſt; quoniam id Sancti Euangeliſtæ prætererunt: Quamquam non deſunt,qui probabiliter putant, ipſum,vt legis mandata ad vnguem impleret, venire non omiſiſſe, ſaltem occultè,& parum ibi eſſe morarum; quod aliquatenus videtur inſinuaſſe Ioan. cap. 7. verſic. 1. dicens: Poſthæc ambulabat Ieſus in Galilæam; non enim volebat in Iudæam ambulare (hoc eſt palam conuerſari) quia quærebant eum Iudæi interficere.] Igitur poſt hæc, morante Ieſu in Galilæa; cum veniſſent ad eum ab Ieroſolymis Phariſæi, & quidam de Scribis, interrogabant eum: cur diſcipuli eius non lotis manibus manducarent. Qua occaſione accepta,cœpit Ieſus eos arguere, quod in exterioribus, ac leuioribus quibuſdam ceremonijs ab hominibus inſtitutis, eſſent ſupra modum diligentiores; de mandatis verò diuinis accuratè obſeruandis, & de corde ab immundis cogitationibus mundando, nihil penitus curarent. Poſtea ſeceſſit Ieſus in partes Tyri & Sidonis, vbi filiam Chananææ a dæmonio vexatam liberauit. Inde rediens ad mare Galilææ, curauit ſurdum & mutum. Et poſt hæc, mutos, cæcos, & claudos, ac debiles, alioſque multos, ad pedes eius a turbis proiectos. Et ſeptem panibus ſaturauit quattuor millia hominum. Phariſæos deinde ſignum quærentes reiecit; eorumque & Saducæorum, quin etiam & Herodis, ſiue Herodianorum,aut aliarum eiuſmodi ſectarum fermentum,hoc eſt doctrinam, ſiue hypocriſim cauendã docuit. Mox veniens in Bethſaidã, lucem reddidit cæco, bis ei manum imponens, ita vt primo aliquantulum videre inciperet, ſecundo autem perfectè viſum recepe-rit. Egreſſus poſtea Ieſus ditionem Herodis Galilææ Tetrarchæ, venit in Tetrarchiam Philippi eius fratris, prope Cæſaream eiuſdem Tetrarchiæ metropolim, ad

Arguuntur diſcipuli,quod nõ lotis manibus manducarent.
Filiam Chananææ a dæmonio vexatam Ieſus curat, & alios infirmos.
Septem panibus 4000. hominum pauit.
Signum quærẽtes reijcit.
Lucem reddit cæco non ſtatim ſed perfectè.
Cæſarea Philippi.

Iordanis fontes ſitam, quæ olim Panneada, mox ab eodem Philippo ædificijs aucta, Cæſarea Philippi dicta eſt; ad differentiam alterius Cæſareæ, quam pater eius, vt tradit Ioſephus 18. Antiq. cap. 3. in ora Mediterranei maris extruxerat, de qua plura nos ſub anno mundi 2594. num. 15. diximus. At verò Cæſarea Philippi rurſus poſtea a iuniore Agrippa in honorem Neronis dicta eſt Neronida; quemadmodum idem Auctor ſcribit 20. Antiq. cap. 8.

Petri confeſſio & retributio.

Itaque cum veniſſet Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, interrogaſſetque diſcipulos ſuos, quem ipſum homines eſſe exiſtimarent; & illi dixiſſent, quod quidam eum putabant eſſe Ioannem, alij Eliam, alij Ieremiam, aut vnum ex Prophetis. Rurſum ad eos ait Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis? Cui Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Et ego, inquit Ieſus, dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.] promiſitque dare illi claues regni cælorum.

Ieſus primo paſſionem ſuā prænunciat, & Petrum increpat.

Nec multo poſt Ieſus palam prædicens, quæ Ieroſolymis ipſe paſſurus erat; eundem Petrum, quod illum a prænunciata paſſione auocare niſus eſſet, acerbius increpauit; quod quæ Dei ſunt, nō ſaperet. Ac ſubinde ſe ſequi volẽtes, ad ferendam crucem, & ad ſui ipſius abnegationem iugiter amplexandam adhortabatur. Quæ ferè omnia ſucceſſiuè tradunt Matthæus c. 15. & 16. per totum, & Marc. cap. 7. & 8. & quædam Luc. cap. 9. ver. 18. vſque ad 28.

Transfigurat ſe Ieſus.

De monte Tabor.

6 Poſt dies ſex, vt aiunt Matthæus, & Marc. locis infra citandis (ſubaudi intermedios) ideſt poſt dies ferè octo, vt ait Lucas (nimirum terminis computatis) quod idem eſt ac ſi dictum eſſet, octauo die, ex quo paſſionem ſuam prædixerat, transfigurauit ſe Ieſus coram Petro, Iacobo, & Ioanne, in monte Tabor, de quo plura Beatus Hieronymus in libro de locis Hebraicis, & Ioſephus lib. 4. de Bello ſub nomine montis Itaburij, & Brocardus part. 1. cap. 6. §. 9. Vt autem deſcenderunt de monte, interrogantibus diſcipulis, quomodo intelligendum eſſet quod dicebant Phariſæi, & Scribæ: oportere primum venire Eliam, quam Meſſiam; reſpondit Ieſus Eliam iam veniſſe, inſinuans illum eſſe Ioannem Baptiſtam, de quo per Angelum Zachariæ patri ſuo dictum fuerat Luc. 1. ver. 17. Ipſe præibit ante ipſum in ſpiritu & virtute Eliæ.]

Ioannem veniſſe in ſpiritu & virtute Eliæ.

Sequenti vero die ad preces cuiuſdā patris, eiecit a filio eius dæmoniū, quod non potuerant eijcere diſcipuli eius; quos incredulitatis redarguens, certiores reddit, ſi tantillum veræ fidei habuerint, poſſe eos illico montes de loco ad locum transferre.

Ieſus ſecundo paſſionem ſuā prædicit, & multa diſcipulos docet.

Prætergrediens deinde Galilæam, iterum Ieſus prædicit diſcipulis ſuis paſſionem ſuam pariter ac mortem, & reſurrectionem. Vt autem venit Capharnaum, mandauit Petro, vt ad euitandum ſcandalum, pergeret ad mare, & ſtatere in ore piſcis inueniendo, exactoribus tributum pro ſe, & pro ipſo perſolueret. Sciens verò diſcipulos ſuos de primatu inter ſe contentionem habuiſſe; eoſdem leniter reprehendit, ac Chriſtianam docet humilitatem; & præterea non eſſe prohibendos malos in nomine Chriſti boni aliquid facere, puta dæmonia eijcere, aut quid ſimile. 7
Deinde de ſcandalo ſtudioſe cauendo longius diſſeruit. Et item de fraterna correctione facienda; & de condonanda proximo offenſa nobis illata. Vide de his Matthæum cap. 17. & 18. per totum, & Marc. cap. 9. per totum, & Luc. capitulo 9. verſiculo 28. vſque ad 51.

Ad Scenopegiam Ieroſolymis celebrandam clam ire deliberat.

Appropinquante autem feſto Scenopegiæ ſeu tabernaculorum, inuitatus a fratribus, hoc eſt cognatis ſuis Ieſus, vt ad ſollemnitatem pergeret, ac ſe miris operibus ſuis manifeſtaret mundo, modeſte recuſauit, probe intelligens non expedire, vt palam iret, ne exacerbare velle videretur Iudæos alioqui male erga ſe affectos, & tunc præcipue mali aliquid aduerſum ſe moliri paratos. Propterea hortatus eſt fratres ſuos, vt ipſi potius irent in Ieruſalem, quibus nihil periculi imminebat. Poſtquam autem aſcenderunt fratres eius, & ipſe aſcendit veluti occultè. Ioan. capitulo 7. verſiculo 2. vſque ad 11. Porrò in hoc itinere duo notata inuenimus; alterum eſt, Ieſum a Samaritanis non fuiſſe receptum in ciuitate eorū, quod ad ſollemnitatem in templo Ieroſolymitano celebrandam ipſum pergere ſuſpicati eſſent (putabant enim Deū non in Ieroſolymitano, ſed in Samaritano tẽplo eſſe adorandum, vt colligitur Ioan. cap. 4. ver. 20.) & hoc eſt quod narrat Luc. ca. 9. ver. 51. vſque ad 57.

A Samaritanis cur non receptus.

Decem lepro ſos curat.

Alterum eſt, quod in eodem itinere, curauit decem leproſos, quorum vnus tantum rediјt ad debitas ei gratias rependendas, Luc. cap. 17. ver. 11. vſque ad 20.

Eodem

7 Eodem anno, in ſeſto Scenopegiæ, ſeu Tabernaculorum, quod per octo dies continuos, videlicet a die decimo quinto menſis ſeptimi, vſque ad vigeſimum ſecundum; celebrari conſueuerat; vt præceptum fuerat Leuitici cap. 23. ver. 34. vſque ad finem capitis, & Numer. cap. 29. ver. 12. & deinceps, & Deuter. cap. 16. ver. 13. Ieſus, cum veniſſet quaſi in occulto, vt præcedẽti numero dictum eſt, ad ſollemnitatẽ; non niſi circa eius medietatem, hoc eſt quarto die, vt colligitur Ioan. cap. 7. ver. 14. manifeſtare ſe voluit, palam docens in templo, cunctis admirantibus, & multis in eum credentibus. Quod vt cognouerunt Principes & Phariſæi, miſerunt miniſtros, vt illum comprehenderent; qui capti verbis Chriſti, non auſi ſunt in illum manus mittere; vt latè deſcribit Ioan. in toto cap. proximè citato. Ceterum ab hoc tempore, vſque ad diem vigeſimum quintum menſis noni, hæc quæ ſubiungemus, a Ieſu acta leguntur. Et primo quidem Mulierem in adulterio inuentam abſoluit. Mox rurſus docens in templo, lapidare eum volentes declinat. poſtea cæco nato mirabiliter lucem impertit. Denique de vero Paſtore ouibusque accuratè diſſerit. quæ omnia latius proſequitur Ioan. cap. 8. 9. & 10. vſque ad ver. 22. Et ex dictis colligitur, Ieſum aliquandiu poſt memoratum ſeſtum, manſiſſe in Ieruſalem; ibi enim hactenus narrata contigiſſe creduntur. Poſt hæc, volens Ieſus ad alia quoque loca, lucem ſuæ prædicationis extendere, deſignauit, & alios ſeptuaginta duos, quos miſit binos ante ſe, in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipſe venturus; deditque illis poteſtatem ſuper omnem virtutem inimiei. qui cum poſt aliquod tempus, læti rediiſſent ad Ieſum, dicentes: quod etiam dæmonia ſubijciebantur eis. Ille hortatus eſt eos, vt magis gauderent, quod nomina eorum ſcripta eſſent in cælis. Reſpondit poſtea Ieſus legisperito ſe tentanti, & interroganti, quid ei faciendum eſſet, vt vitam æternam conſequi poſſet. Eidemque de proximo ſciſcitanti, quisnam eſſet, quem deberet diligere; propoſuit parabolam de Samaritano, qui a latronibus ſauciatum pie mederi curauerat. Dum autem iret Ieſus per Iudæam, hoſpitio receptus in quoddam caſtellum a duabus ſororibus, Mariam a quærimonia Marthæ defendit. Requiſitus poſt hæc in alio quodam loco ab vno ex diſcipulis ſuis, docuit eos orandi formam, quam propterea dicimus orationẽ Dominicam; & inſuper aliquot exemplis ac rationibus hortatus eſt eos, ad preces poſtulationesque Deo aſſiduè inſtanterque porrigendas. Cum autem quadam die a quodam Phariſæo ad prandiũ inuitatus, aduertiſſet Phariſæum offenſum, quod ipſe Phariſaico more manus ſtudioſè non abluiſſet; ſuperſtirioſam ac præpoſteram Phariſæorum religionem arguere cœpit, quod in quibuſdam externis rebus ſanctitatem collocantes, interiora negligerent, in quibus ea potiſſimum conſiſtit. Ac ſubinde conuerſus ad legisperitũ, occaſione cuiuſdam eius quærimoniæ, vitia quoque illius ordinis hominum, reprehendere non omiſit. Item alia die vndique turbis circumſeptus, docuit cauendam eſſe Phariſæorum hypocriſim, & non eſſe timendum ab his, qui corpus tantum, non etiam animam occidere poſſunt; ſed ab eo vel maxime, qui habet poteſtatem mittere in Geennam. Occaſione verò accepta a quodam de turba, qui pro diuidenda cum fratre ſuo hereditate, ipſum tamquam arbitrum requiſierat; eiuſmodi petitione prudenter reiecta, diſſerere cœpit de vitanda auaritia, & abijcienda ſuperflua diuitiarum ſolicitudine; docens, primo & ante omnia quærendum eſſe regnum Dei.

Miniſtri non audẽt comprehẽdere Ieſum.

lxx. diſcipulos præmittit ante ſe Ieſus, qui prædicationis officio fungerentur.

Parabola de Samaritano.

De oratione Dominica.

Multa docet Ieſus.

8 Hortatus quoque eſt omnes ad indefeſſam vigilantiam, exemplo ſerui fidelis, qui expectat noctu, Dominum ſuum, quamdiu domum redeat: Et quædam ſubiunxit, quæ maximè poſſent ad eandem vigilantiam excitare Prælatos, & verbi Dei Prædicatores, quorum opera ignis ſancti ſpiritus per vniuerſum orbem in animis hominũ accendendus erat: quamquã id plene non præſtandum forè; immo nec præſtari poſſe ſignificauit, niſi poſt paſſionem ac mortem ſuã, quã baptiſmi nomine inſinuauit. Interea quibuſdam ſimilitudinibus, prouocare cœpit turbas ad cognoſcendum tẽpus aduentus Redemptoris, & cum eo agendum de aliqua debitorum compoſitione; ne in extremo iudicij die, ad redditionem vniuerſi debiti compellantur. Proinde audiens Dominus quoſdam opportunè nunciantes, de quibuſdam Galilæis nuper a Pilato occiſis; proſequitur apertius hortari omnes ad pœnitentiam, ne & ipſi a Deo grauius puniri permittantur. Sanauit poſt hæc, docens in Synagoga, mulierem curuam;

Sanat mulierẽ curuam.

uam; redarguitque Archiſynagogum obmurmurantem, quod in ſabbato ſanaſſet. Cum autem per ciuitates & caſtella docens iret in Ieruſalem; a quodam interrogatus, ſi pauci ſint qui ſaluantur? cœpit inſtare, vt contendamus intrare per anguſtam portam. Era Phariſæis admonitus, quod Herodes quæreret eum ad necem; reſpondit: ſe etiam adhuc modicum debere operari, ſubindicauitque ſe non in Herodis ditione, ſed in Ieruſalē moriturum, ac propterea eiuſdem vrbis interitum prædixit, ex quibus videtur poſſe inferri, hæc acta eſſe in Galilæa. Poſtea cum intraſſet in domū cuiuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare; ſanauit ibi hydropicum, idq; nullatenus eſſe contra ſabbati religionem, pluribus argumentis oſtendit. Mox tū inuitantem, tum etiam inuitatos erudiens; hos ad humilitatem ſectandam, debere nouiſſimum ſibi locum deligere; illum verò quos potius inuitare debeat, edocuit. Facta autem obiter a quodam de manducando pane in regno Dei, mentione; ſubintulit parabolam de homine, qui parata grandi cæna, vt vidit quod inuitati ſe ſe excuſarent; ad eam pauperes, ipſorum loco, vndequaque collectos, introduxit; tacite inſinuans, ad cæleſte conuiuium Iudæis, qui primo inuitati fuerant, ob ipſorum ſuperbiam relictis, Gentiles vndique conquirendos, & ad ſpirituales epulas congregandos. Aliàs verò cum eum turbæ multæ ſequerentur, hortabatur volentes ſe non greſſibus tantum corporis ſequi, ſed etiam mentis affectibus, ad ferendam poſt ſe crucem, & ad perfectam omnium rerum abrenunciationem. Quæ omnia continuato ordine fuſius proſequitur Luc. cap. 10. ver. 25. vſque ad finem capitis 14.

Et hydropicū.

Parabola de inuitatis ad cænam.

Non multo ante exitum huius anni vitæ Chriſti trigeſimi tertij; nimirum die vi- 9
geſima quinta menſis noni (qui hebraicè dicebatur Caſleu, & iuxta ea quæ nos ſub anno mundi 2544. num. 11. diximus, partim noſtro reſpondebat Nouembri, partim verò Decembri) quando ſcilicet Iudæi celebrabant feſtum Encæniorum ſeu purificationis aut dedicationis templi & altaris: non illius primæ dedicationis, quæ olim a Salomone facta fuerat; neque ſecundæ, quæ temporibus Zorobabelis: neque poſtremæ, quam ante duos & quadraginta circiter annos, vt dinumerari poteſt in tabulis, Herodes fieri curauerat: Sed tertiæ illius quam Iudas Machabæus, poſt purgatum ab Antiochi contaminatione templum, cum magna populi lætitia celebrauerat, & quotannis deinceps celebrari inſtituerat; quemadmodum ſub anno mundi 3890. num. 10. probatum eſt. In vna ergo huius feſti Encæniorum die, cum eſſet Ieſus in templo in porticu Salomonis, inſtanter admodum a Iudæis interrogatus, vt palam diceret eis, ſi ipſe erat Chriſtus; cum inter reſpondendum dixiſſet: Ego & pater vnum ſumus.] ſuſtulerunt lapides, vt eum lapidarent; & volentes eum comprehendere, ipſe exiuit de manibus eorum, & manſit aliquandiu in fines Iudææ trans Iordanem; vbi aliàs manſerat Ioannes baptizans; & ibi de more docebat, curabatque turbas ad ipſum conuenientes. Ioan. cap. 10. ver. 22. vſque ad finem capitis, & hæc ſunt, quæ Chriſtus anno vitæ ſuæ trigeſimo tertio egiſſe creditur.

In feſto Encæniorum volebant Iudæi lapidare Ieſum.

AB ORBE CONDITO ANNVS 4084.

SEXTAE MVNDI AETATIS ANNVS 638.

ANNO vitæ eius trigeſimo quarto, cum conueniſſent ad Ieſum publicani, &
peccatores; offenſique ob hoc Phariſæi & Scribæ murmurarent, quod Ieſus 1
peccatores reciperet, & manducaret cum eis; vt murmur eorum obtunderet; tres propoſuit parabolas, nimirum primam de oue; alteram de dragma; ac tertiam de filio prodigo, prius perditis, ac poſtea inuentis; quibus quam Deo Angeliſque grata ſit peccatorum conuerſio, demonſtrauit. Luc. cap. 15. per totum, & cap. 16. ver. 1. vſque ad 18. Deinde quartam adiecit de iniquo diſpenſatore parabolam; qui cū præuideret ſe diſpenſatione priuandum; prudenter ſibi in ratiocinijs reddendis, conſuluit; inſinuans optimè animabus ſuis proſpicere, qui de creditis ſibi temporalibus bonis, largas pauperibus eleemoſynas tribuunt. Occaſione poſtea quorundā

De tribus parabolis.

4. Parabola de villico iniquo.

Pha-

Phariſæorum de diuortio ſciſcitantium, num eſſet licitū; ita de matrimonij indiſſolubilitate, diſſeruit; vt etiam quoſdam ad cupiditatem ſeruandæ virginitatis, aut caſtitatis, impellere ſtuduerit. Videns autem Ieſus Phariſæos audita parabola de villico ſeu diſpenſatore paulo ante commemorata, (quod eſſent auari) ne à manifeſta quidem Domini irriſione ſe continere valuiſſe; vt eiſdem terrorem incuteret, aliam eis parabolam, vel potius hiſtoriam propoſuit, de Epulone diuitijs affluente; & erga Lazarum pauperem, admodum inclemente, & auaro; quem poſtea in inferni tormentis poſitus, pro vnica aquæ gutta incaſſum implorauit. Loquens deinde cū diſcipulis ſuis, docebat eos vitare ſcandala, fidem ſeruare, & de benefactis non ſe extollere, ſed cum omnia fecerint, ſeruos ſe inutiles reputare. Ad retundendam etiam quorundam arrogantiam, qui nimium in ſe & in operibus ſuis confidentes, aſpernabantur ceteros propoſuit parabolam de ſuperbo Phariſæo, & humili publicano ad orationem ſe conferentibus; quorum hic deſcendit iuſtificatus in domum ſuam ab illo. Contigit autem adſerri ad Ieſum quoſdam infantes, vt illis manus imponeret, qui increpatis diſcipulis, id prohibentibus, dixit: ſinite paruulos venire ad me; talium eſt enim regnum Dei. Mox Adoleſcenti vitæ perfectioris auido, cum dixiſſet: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni & ſequere me] illeque contriſtatus abijſſet, diſſerere cœpit de maxima diuitum difficultate introeundi in regnum Dei. Et Petro interroganti de mercede eorum, qui relictis omnibus ſequebantur eum. reſpondens, promiſit non Apoſtolis tantum, ſed & alijs omnibus, qui omnia relinquerent, & ipſum ſequerentur, centuplum in hac vita; & vitam æternam in altera. Et quoniam inter loquendum Dominus dixerat: quod primi erunt nouiſſimi, & nouiſſimi primi; ad huius ſententiæ explicationem, ſubiunxit parabolam, de patre familias conducente operarios in vineam ſuam, primo mane, hora tertia, ſexta, nona, & vndecima. Vide de his omnibus Matthæum cap. 19. & 20. vſque ad ver. 17. Marc. cap. 10. ver. 1. vſque ad 31. & Luc. cap. 15. per totum, & cap. 16. verſic. 1. vſque ad capitis ſequentis ver. 11. & cap. 18. ver. 9. vſque ad 31.

De matrimonij indiſſolubilitate.

De Epulone.

De ſuperbo Phariſæo, et humili publicano.

De paruulis ad mittendis.

De difficultate ac mercede ſequentiū Ieſū.

Quod primi erunt nouiſſimi & è conuerſo.

2 Appropinquante autem tempore paſchatis, quemadmodū colligi poteſt ex Ioan. cap. 11. ver. 55. Cum eſſet Ieſus, non in Galilæa, vt quidam putant, ſed adhuc moram traheret in finibus Iudææ trans Iordanem, vbi manſerat Ioannes baptizans, quemadmodum exponit B. Auguſtinus tractat. 49. in Ioan. & nos ſub anno præcedenti num. 7. diximus. miſerunt ſorores Lazari, Martha & Maria, qui nuntiaret ei, de graui fratris infirmitate: ille verò quemadmodum idem S. Doctor ſubiungit, diſtulit ſanare, vt poſſet reſuſcitare. Itaque mortuo Lazaro, veniens Ieſus in Caſtellum eius, quod duobus ferè paſſuum millibus ab Ieroſolymis diſtabat; ſe verum eſſe vnicumque vitæ auctorem, ſtupendiſſimo illo ſuſcitationis eiuſdem Lazari quatriduani miraculo, demonſtrauit. Quamobrem Iudæi, odio, inuidiaque æſtuantes, coacto concilio, ſtatuerunt illum interficere. Hac ergo de cauſa ſeceſſit Ieſus cum diſcipulis ſuis, iuxta deſertum, in ciuitatem nomine Ephrem, Ioan. cap. 11. per totum. Poſt aliquot verò dies, iterum aſcendens Ieſus Ieroſolymam, prædicit iam tertio paſſionem ac mortem ſuam duodecim Apoſtolis. Et filios Zebedei primatum poſcentes, ſapienter redarguit. Cum autem appropinquaret Iericho, lumen cæco poſt ſe clamanti reſtituit. Et ingreſſus Iericho, a Zachæo publicanorum principe admodum diuite, alacriter excipitur; cui Ieſus ſalutem promittit. Sciens verò Ieſus quod diſcipuli ſui, quia non multum tunc aberant a Ieruſalem, exiſtimabant confeſtim manifeſtatum iri regnum Dei: ſubiecit parabolam de viro nobili, qui proficiſci volēs in regionem longinquam, ad accipiendum ſibi regnum, dedit pecuniam ſuam ſeruis ſuis, vt interim negotiationi eam exponerent; & poſt reditum, ſingulos pro aportato lucro remunerauit; ſeruum verò ab opere torpentē damnauit. Egrediēs autem Ieſus cum turba multa de Iericho, lucem reſtituit duobus cæcis. Hæc latius vide apud Matthæum cap. 20. ver. 17. vſque ad finem capitis, & Marc. cap. 10. ver. 32. vſque ad finem. & Luc. cap. 18. ver. 31. vſque ad 29. capitis ſequentis.

De mira Lazari ſuſcitatione.

Prædicit Ieſus tertio paſſionē ſuam.

3 Ante ſex dies Paſchæ, nimirum die ſabbati, appropinquans Ieſus Ieroſolymis, venit Bethaniam, vbi ad cænam exceptus, Martha miniſtrante, & Lazaro, quem ſuſcitauerat, diſcumbente; Maria Magdalena, ipſum valdè precioſo vnxit vnguento, eodem met Ieſu murmurationem Diſcipulorum compeſcente. Porrò ſtatim vt auditū

Magdalena effudit vas vnguenti in caput Ieſu.

eſt

eſt Ieroſolymis quod Ieſus eſſet in Bethania, multi ex Iudæis, ob loci vicinitatem,
concurrerunt illuc non ſolum vt viderent Ieſum, ſed etiam vt Lazarum intuerentur,
quem a mortuis ſuſcitauerat. Quod iniquè admodum ferentes Sacerdotum Prin-
cipes, cogitauerunt ipſum quoque Lazarum interficere, cuius cauſa multi credebāt
in Ieſum, Matth. cap. 26. ver. 6. vſque ad 14. Marc. cap. 14. ver. 3. vſque ad 10. Ioan.
cap. 12. ver. 1. vſque ad 9.

Ieſus glorioſè ingredi parat in Ieruſalem.

In craſtinum, videlicet feria prima, cum veniſſet Bethphage, quæ erat Ieroſoly- 4
mis proximior, miſit Ieſus duos de diſcipulis ſuis, qui adduxerunt ei Aſinam & pul-
lum eius, ſuper quam, vt adimpleretur prophetia Zachariæ ca. 9. ver. 9. ſedens, pro-
fectus eſt in Ieruſalem, turbis viam ſternentibus, & ipſum cum ramis palmarum par-
tim præcedentibus, partim ſubſequentibus, fauſtaque illi acclamantibus, illis ferè
vſi verbis, quæ habentur in Pſal. 117. ver. 26. Benedictus qui venit in nomine Do-
mini hoſanna in excelſis. Vt autem vidit ciuitatem Ieſns, flere cœpir ſuper eam,

Deplorat prenunciatque ruinam ciuitatis.

prædicens eius exterminium, quod poſtea eidem Romani intulerunr. Ingreſſo de-
inde cum tali pompa, Ieroſolymam Ieſu, commota eſt vniuerſa ciuitas, cunctis ad
ſpectaculum iſtud accurrentibus; Phariſæis verò interim, præ inuidia & mœrore ta-
beſcentibus, ac inter ſe dicentibus. Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus
totus poſt eum abijt.] Ingrediens autem templum Dominus non inde expulit, vt

Sanat cæcos, et claudos in templo.

olim Dauid expugnata arce Sion, ſed ſanauit cæcos, & claudos ad ſe venientes: Et
Phariſæis ac Scribis ſibi indignantibus, quod pueros ei fauſta acclamantes non in-
creparet, reſpondit: eoſdem id agere, quod olim prædixerat Dauid in Pſalm. 8. ver.
3. Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem.] Gentilibus verò ipſum vide-
re cupientibus ipſe prædixit mortem ac paſſionem ſuam; & voce de cælo mirabiliter
delapſa coram ipſis clarificatus, non multo poſt abſcondit ſe ab eis. Et cum tanta
ſigna feciſſet, non credebant in eum, vt ſermo Iſai. cap. 53. ver. 1. impleretur: Quis
credidit auditui noſtro &c. Quamquam multi de principibus crediderint quidem
in eum, ſed non auderent eum confiteri, ne a Synagoga eijcerentur. Veſpere au-
tem exiens a ciuitate Ieſus, venit in Bethaniam, ibique manſit. Matthæi capit. 21.
ver. 1. vſque ad 18. Marc. cap. 11. ver. 1. vſque ad 13. Luc. cap. 19. ver. 29. vſque ad
45. & Ioan. cap. 12. ver. 12. vſque ad finem capitis.

Alia die quæ, vt arbitror, erat quarta, ante feſtum Paſchæ, & feria ſecunda, Ieſus 5
iterum rediens in Ieruſalem, in exitu de Bethania, maledixit ficulneæ non habenti

Maledicit ficulneæ.

fructum, quæ ſtatim areſacta eſt. quo facto, præfigurare voluit Dominus fore, vt Sy-
nagoga quæ ſine fructu bonorum operum, folijs dumtaxat ceremoniarum abunda-
bat; ipſo deſerente, etiam virorem illum externum breui amitteret. Veniens dein-
de Ieſus in templum, eiecit inde ſecundo ementes ac vendentes. Quod ægrè fe-

Eijcit 2. vendētes, & ementes in templo.

rentes Phariſæi, quærebant eum perdere; ſed timebant turbam, quæ admirabatur
ſuper doctrina eius. Sero autem redibat cum diſcipulis ſuis, ſubaudi in Bethaniā.
Matthæi cap. 21. ver. 18. & 19. Marc. cap. 11. ver. 12. vſque ad 20. Luc. cap. 19. ver.
45. vſque ad finem capitis.

Rurſus mane feria tertia, nimirum triduo ante Paſcha, redeuntes cum Ieſu diſci- 6
puli eius Ieroſolymam, cum memoratam vidiſſent ficulneam omnino areſactā, eius
occaſione interpellatus a Petro Dominus, hortatus eſt eos, ne hæſitarent in fide; ſic
enim poterunt quæcunque mirabilia facere, & omnia quæ in oratione a Deo petie-
rint, obtinere; ſi tamen ante orationem dimittant quicquid aduerſus proximum ha-
buerint. Et cum veniſſet in templum, vbi iam per aliquot dies quotidie docere
ſolebat, acceſſerunt ad eum Principes Sacerdotum, & Scribæ, ac ſeniores, interrogā-
tes in qua poteſtate ſeu auctoritate faceret, quæ videbant ab eo fieri, præſertim in
templo; puta publicè docere populum, inde vendentes & ementes eijceret & nec ſi-
nere quemquam, vel vas per ipſum deferre; & huiuſmodi, quæ magis ad ſacerdotes
pertinere videbantur. Huic quæſito ſe reſponſurum Ieſus promiſit, ſi tamen ipſi
prius altero eius quæſito reſpondiſſent; quod fuit, nū baptiſma Ioannis eſſet è cœlo
an ab hominibus, ideſt an Ioannes baptizaret auctoritate ſibi Dininitus tradita, an
ab hominibus accepta? Quibus reſpondentibus ſe neſcire: ſed neque ego (inqnit
Ieſus) dico vobis in qua poteſtate hæc facio.] tacite innuens, quod ea qua Ioannes
auctoritate, nimirum diuina baptizauerat; eadem & ipſe prædicta opera faciebat.

Cœpit

Loquitur in parabolis.

Cœpit deinde loqui eis per parabolas, propoſuitque primo illam de duobus filijs, quorum alter obedire patri prius recuſans, mox pœnitentia ductus, mandata eius exequitur: Alter verò contra pollicitus ſe mandatum implere, poſtea non implet. per hæc inferens, ipſis præferendam eſſe publicanorum obedientiam, quippe qui prius renuentes obedire Deo, poſtea ad prædicationem Ioannis conuerſi fuerint; ipſi verò nequaquam. Aliam quoque parabolam expoſuit eis, de vinea locata agricolis, qui ſeruos Domini, ad colligendos fructus venientes, repulerunt, ac nouiſſimè etiam filium ipſius Domini occiderunt; ſignificans quid erga ipſum Ieſum illi cito facturi eſſent. Item aliam de Rege qui fecit nuptias filio ſuo, & miſit ſemel atque iterum ſeruos ſuos vocare inuitatos, quorum aliqui venire neglexerunt, alij inſuper prædictos ſeruos contumelijs affectos peremerunt. Rex autem iratus, perdidit homicidas illos, & ciuitatem ipſorum ſuccendit, & alios loco eorum ad nuptias vocauit: præmonſtrans hiſce ſimilitudinibus Synagogæ interitum, & vocationem Gentium ad Chriſti fidem. Poſt hæc ſoluit quæſtionem de tributo Cæſari ſoluendo, callidè ſibi a Phariſæis pariterque Herodianis propoſitam. & item difficultatē de reſurrectione mortuorum, a Saducæis eidem obiectam. Reſpondit præterea ſapienter legis doctori eum interroganti, quodnam eſſet maximum in lege mandatū. Mox ipſe interrogans Phariſæos de Chriſto, cuius filius eſſet. illiſque reſpondentibus: Dauid. obiecit: quomodo ergo Dauid vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo ſede a dextris meis?] Volens per hoc docere eos, quod etſi Chriſtus ſecundum carnem erat filius, hoc eſt de ſemine ſeu ſtirpe Dauid, erat tamē etiam verè filius Dei, & conſequenter Dominus Dauidis: Sed illi ſiue ex malitia, ſiue potius ex ignorantia, non poterant ei reſpondere verbum; neque auſus quiſque fuit ex illa die eum amplius interrogare. Poſt hæc conuerſus ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, monebat eos, vt Scribas quidem & Phariſæos doctrinam Moyſi explicātes, audirent; ſed non opera ipſorum imitarentur: quia, inquit, dicunt & non faciunt. Et multa alia eorum vitia percenſens, docebat eadem eſſe vitanda. Cum verò non multo poſt ſedens obſeruaret eos, qui iactabant nummos in Gazophilatiū; prætulit exiguam viduæ pauperis oblationem, magnis diuitum muneribus. Egrediens poſtea de templo, quibuſdam eiuſdem templi ſtructuras magnificantibus reſpondens; prædixit illarum ac totius Ieroſolymæ euerſionem. In reditu autem Domini de Ieruſalem in Bethaniam; ſiue poſt cænam, de Bethania, in montem oliuarū, vbi (quemadmodum teſtatur S. Lucas cap. 21. ver. 37. & cap. 22. verſic. 39.) noctu morari conſueuerat, cum ſederet in dicto monte Ieſus contra templum, interrogatus ſeorſum à Petro, Iacobo, Ioanne, & Andrea, de tempore, euerſionis Ieruſalem, & aduentus ſui ad iudicandum (putabant enim vtrunque ſimul fore implendum) & de ſignis quæ hæc præcedere debebant; Dominus, qui ſciebat, hæc non pariter, ſed longe diuerſis temporibus euentura; ſeparatim multa diſſeruit de his quæ Ieroſolymorum deſolationem præceſſura erant; mox de ſignis poſtremi aduentus ſui, & cōſumationis ſæculi. Deinde multa item ſubintulit, docens, quomodo ad tremendū extremi iudicij diem nos præparari conueniat: Idque tum exemplis aptè propoſitis, tum etiam duabus parabolis appoſitè ad perſuadendum recitatis; altera de decē virginibus, quæ acceptis lampadibus, exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ, quarum quinque fatuæ oleo deficiente remanſerunt excluſæ. Altera de homine, qui peregre proficiſcens, vocatis ſeruis, vni dedit quinque talenta, alij duo, alij vnum. Poſt multum verò temporis, veniens ac rationem ab eis repoſcens, vnicuique pro merito retribuit. Denique etiam modum poſtremi iudicij faciendi aperuit. Quæ omnia diſtinctè tradunt, licet non ſinguli ſingula, SS. Matthæus cap. 21. ver. 23. vſque ad finē capitis 25. Marc. cap. 11. ver. 27. vſque ad finem capitis 13. & Luc. cap. 20. & 21. per totum; quamuis aliqua item ex his, ſparſim apud eundem habeantur capit. 17. 18. & 19.

Reſpondet ad propoſita ſibi quæſita.

Prædicit tēpli atque vrbis interitum.

De ſignis Ieroſolymæ interitus, & extremi iudicij.

De præparatiōne ad idem iudicium.

7 Biduo ante feſtum Paſchæ, nimirum feria quarta, prædixit Ieſus Diſcipulis ſuis, inſtare iam tempus, aliàs non ſemel ipſis prænunciatæ paſſionis ſuæ. Et tunc, inquit Euangeliſta Matthæus, hoc eſt, eodem die, Principes Sacerdotum, & ſeniores in atrio Caiphæ Pontificis congregati, conſultare cœperunt, non de occidendo Ieſu, (id enim aliàs decreuerant, vt ſupra num. 2. dictum eſt) ſed quomodo eum dolo com-

Iudæi conſultant de perdendo Chriſto.

comprehendere poſſent & occidere. Quæ res dum in deliberatione verſatur: quia
paſſionis Chriſti præſtitutum a Deo tempus aduenerat, vt facilius res impleretur:
Ecce Iudas, quem forte diu antea diabolus tentauerat, nunc peſſimæ ſuggeſtioni

Iudas Ieſum vendit.

conſentiens, adit Magiſtratus; offertque ſe illum ipſis, pacta pecunia, traditurum
ſine turbis: Quod & poſtea præſtitit, vt ſuo loco dicemus. Matthæi cap. 26. ver. 1.
vſque ad 17. Marc. cap. 14. ver. 1. vſque ad 12. Et Luc. cap. 22. ver. 1. vſque ad 7. Et
hinc emanauit vetus illa fidelium conſuetudo, quæ etiam nunc apud multos religio-

Ieiunium quarta feria vnde emanauerit.

ſos, aliosque deuotos vtriuſque ſexus homines ſtudioſè obſeruatur, ieiunandi, vel
ſaltem ab eſu carnis abſtinendi ſingula quaque feria quarta, ob venditionem Chri-
ſti eo die factam; ſiue (vt magis placet B. Auguſtino in Epiſtola 86. quæ eſt ad Ca-

De triginta argenteorum valore.

ſulanum) ob initum eodem die a Iudæis concilium de perdendo Ieſu. Sanè preciũ
quo Iudas Dominum vendidit, triginta fuit argenteorum; qui (ſi vera ſunt quæ ex
quibuſdam Rabbinis tradit Cardinalis Baronius in Apendice ad ſuos Annales, in
calce primi tomi adiecta,) nempe quod ſinguli ſingulam argenti libram penderent;
vtique redacti ad communem noſtri temporis extimationem, conficere poterant va
lorem trecentorum ſexaginta circiter aureorum. Siquidem ſingula argenti vncia
hodie Mediolani, vno circiter aureo nummo diuendi ſolet. Et quidem fit admo-
dum credibile, agrum illum, ex dicta mox pecunia coemptum, non minoris fuiſſe di-
ſtractum: præſertim ſi ſingulæ eius circunſtantiæ attendantur; nimirum quod eſſet
vrbi proximum; & ſatis amplum; tale enim eſſe debuit, vt ſufficere poſſet ſepulturæ
peregrinorum, qui (quemadmodum colligi poteſt Actorum cap. 2.) plurimi valde
ad celeberrimam illam Ieroſolymorum ciuitatem, in qua ſola erat templum, deuo-
tionis ergò confluere ſolebant; & item, quod fortè eius terra eſſet argiloſa, & ad fi-
ctilia vaſa conficienda conquireretur, ideoque ager figuli fuerit nuncupatus. Deni-
que quoniam Zacharias ca. 11. ver. 12. & 13. de dicto venditionis Chriſti pretio va-
ticinans, non otinſe videtur illud appellaſſe decorum, ſed fortè, vt indicaret, neque
exiguum, neque contemnendum; quin potius, tum Iudæ, tum ipſis Iudæis viſum fuiſ
ſe ſatis magnum, & appetendum. Quamquam, ſi dicti argentei, vt credimus, erant
nummi ex argento, tunc communiter vſitati; non videtur etiam inconueniens exiſti
mare, eos non tanti ponderis extitiſſe; ſed tantummodo valorem vnius aurei num-
mi circiter æquaſſe: Et pro ſepultura peregrinorum, ſufficere potuiſſe vnius circiter
perticæ agellum; & hunc triginta hiſce argenteis, vel paucis alijs ex ſacro theſau-
ro adiectis, fuiſſe coemptum, quod licet ab vrbe non procul abeſſet, forte admodũ
eſſet arenoſus ac minus frugifer, atque ad cadauera tumulanda aptior, dictusque ſit
ager figuli; non quia terram fictilem in ſe contineret; ſed quoniam a figulo poſſide-
batur. Sanè locus Zachariæ adductus, vbi pretium hoc appellat decorum; tamquã
ironicè dictum, communiter a ſacris expoſitoribus accipitur.

Mittit Ieſus qui parent Paſcha.

Ante diem feſtum Paſchæ, Ioan. cap. 13. ver. 1. nempe feria quinta, quæ tunc fuit
dies decima quarta menſis primi, qui dicebatur Niſan, (in cuius diei veſpera im- 8
molandus erat agnus paſchalis, iuxta præceptum Domini datum Exod. cap. 12. ver.
6.) miſit Ieſus duos de diſcipulis ſuis Petrum & Ioannem in Ieruſalem, vt prępara-
rent Paſcha. Solebat autem idem dies, nonnumquam etiam appellari primus azy-
morum; quia ad veſperam illius diei incipiebant veſci azymis, vt cap. Exod. citato
ver. 18. mandatum fuerat: propterea reliqui Euangeliſtæ, videlicet SS. Matthæus
cap. 26. ver. 17. Marc. cap. 14. ver. 12. & Luc. cap. 22. ver. 7. ſecuti vulgarem loquen-
di conſuetudinem, dixerunt, id factum eſſe prima die azymorum. Et ne putaremus
eos ſignificare voluiſſe diẽ decimam quintam, quæ tum inciderat in feriam ſextam;
& quæ ipſa quoque dicebatur prima azymorum; apertè declararunt ſe, Marcus ſu-
biungens: quando Paſcha immolabant. Et Lucas pariter addens: in qua neceſſe
erat occidi Paſcha. hoc eſt agnum paſchalem; quod debuiſſe fieri ad veſperam diei
decimæ quartæ, iam probatum eſt.

Manducat Paſcha cum diſcipulis ſuis.

Itaque dicta die decima quarta menſis primi, cum Petrus & Ioannes, paratis om-
nibus quæ pro Paſce celebrando opus erant, reuerſi eſſent; venit Ieſus ad veſperã,
hoc eſt inclinante iam die, cum duodecim: & immolauerunt agnum paſchalem, oc-

Alia eius nea nacniogeſia.

cidente iam ſole, manducaueruntque illum, ritu conſueto, nocte illa, id eſt poſt ſo-
lis occaſum. Deinde ſurgens a cæna Ieſus, diſcipulorum pedes lauit: neque hoc

tantum

tantum exemplo, ſed breui quoque eos hortatione ad humilitatem mutuamque inter ſe charitatem ſectandam inflammauit. Ad hæc tamquam verus ac ſummus legiſlator, & pius Pater, morti proximus, veteri antiquato, nouum æternumque ſuum condidit teſtamentum; in quo per inſtitutionem Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti, ſe ipſum ſub ſpeciebus panis & vini, & ex conſequenti ſua omnia fidelibus dereliquit; nec non eodemmet tempore, diſcipulos ſuos illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem.] Sacerdotes, & eiuſdem Sacramenti conficiendi ac diſtribuendi, idoneos miniſtros inſtituit; eiſque Epiſcopalem in Eccleſia ſua poteſtatem auctoritatemque impertiuit. Prædixit inſuper ſe a Iuda tradendum. Et contentionem, de primatu, inter diſcipulos ſuos, denuo exortam, benigna ad humilitatem hortatione compeſcuit. Denique habito ad eos longiori ſermone, plurima ipſis tunc præcipuè neceſſaria ſalutis monita, dedit; enixèque pro eiſdem æterno Patre exorato; & hymno dicto, exijt inde cum eis. Matthæi cap. 26. ver. 17. vſque ad 36. Marc. ca. 14. ver. 12. vſque ad 32. Luc. cap. 22. ver. 7. vſque ad 39. Ioan. cap. 13. vſque ad 18. Poſſumus autem ſatis probabiliter conijcere prædicta omnia, quæ in ſacro illo cænaculo geſta ſunt, vſque ad ſecundam circiter horam noctis perduraſſe. nam ſi iam nox erat quando agnum typicum comederunt, vt præceptum fuerat Exod. cap. 12. ver. 8. Et item quando Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum fuit, quemadmodum expreſsè teſtatur Apoſtolus 1. ad Cor. cap. 11. ver. 23. dicens: Quoniam Dominus in qua nocte tradebatur, accipiens panem &c. proculdubio tam multa quæ ibidem acta ſunt, puta eſus agni paſchalis, ablutio pedum, inſtitutio Sanctiſſimi Sacramenti, cæna ordinaria, & longior ille ſermo a S. Ioanne deſcriptus, & eiuſmodi alia non ante duas noctis horas perfici potuiſſe videntur.

De cænaculo exiens quæ in via egerit.

10 Exacta igitur, vt credimus, ſecunda noctis hora, exiuit de cænaculo Ieſus cum diſcipulis ſuis, ac de more pergens, trans torrentem Cedron, in montem Oliueti, vbi iam per aliquot dies, noctu manere conſueuerat, vt ſupra num. 6. probatum eſt; in via prædixit eis ſcandalum, quod in eius paſſione ac morte paſſuri erant; & trinam Petri, qui præ ceteris confidentior videbatur, negationem; atque inter hæc ſimul quoque eos præmonuit de ſua die tertio reſurrectione; & quod præceſſurus eoſdē erat in Galilæam. Cum autem perueniſſet ad prædium nomine Gethſemani; relictis ibi diſcipulis, vt orarent; ipſe, aſſumptis ſecum Petro, Iacobo, & Ioanne, cœpit pauere, & tedere, & mœſtus eſſe; & auulſus ab eis quantum iactus eſt lapidis, poſitis genibus cecidit in faciem ſuam, quod olim prædixerat Ieremias Threnorum ca. 3. ver. 29. dicens: Ponet in puluere os ſuum ſi forte ſit ſpes.] Atque ita ſemel, iterūq; & tertio, orauit; Dumque prolixius oraret, in maximam incidit agoniam. Nam cū horrenda, quæ ei inſtabant tormenta, ipſomet permittente, arctius imaginationi eius infixa, vehementiſſimum ei terrorem incuterent; illico ſanguis eius naturaliter ad cor penè totus rapiebatur, ipſumque premebat, admodumq; coarctabat, ſimulq; reliqua membra veluti exanguia relinquebat: cum autem ipſe Ieſus ſe colligeret; & præ animi magnitudine, ac patiendi ardore, ſpiritum erigeret; confeſtim ſanguis eius ad circumferentiam impulſus, prorumpebat; rurſumque timore correptus, ad interna ferebatur; ſicque eiuſmodi fluxu, & refluxu, ſæpius repetito, cum diu multumque pius Dominus, magnis hiſce conflictationibus agitaretur; tandem in eo conflictu, ſalutis noſtræ deſiderio prænalente, tanto impetu ſanguis eius, ad exteriora delatus ac difuſus, confluxit; vt vndique per cutis poros ad inſtar ſudoris erumperet, atque in terram guttatim deflueret. Denique ab Angelo quoque confortatus, ad diſcipulos ſuos tertio redijt; quibus a ſomno excitatis, obuiam Iudæ proceſſit; a quo fraudulento traditus oſculo Iudæis, illi primo quidem, diuino metu perculſi, retrorſum in terram ceciderunt; mox ipſomet Ieſu vltro permittente, eum tenuerunt. Quod non ferens Petrus, confeſtim euaginato gladio, ac percutiens, vni eorum auriculam dexteram amputauit: Sed eam Ieſus illico ſanam reſtituit; & graui oratione compreſſo Petri conatu, ac de Iudæis pariter conqueſtus, quod tamquam ad latronem, cum fuſtibus & armis, comprehendendum, noctu ad ſe accurriſſent, qui quotidie palam verſari ſoleret in templo: tandem a proprijs diſcipulis derelictus, præterquam a Petro, & Ioanne, qui eum de longe ſequebantur, ductus eſt primo (nimirum vt creditur in tranſitu) ad Annam Cayphæ ſocerum; deinde ad

Quæ in prædio Gethſemani.

ipſum

Digitized by Google

Ducitur ad Annam, & Caipham Pontificem.

ipſum Caipham Pontificem, vbi Scribæ ac ſeniores conuenerant. Matthæi cap. 26. ver. 30. vſque ad 59. Marc. cap. 14. ver. 27. vſque ad 55. Luc. cap. 22. ver. 31. vſque ad 55. Ioan. ca. 18. ver. 1. vſque ad 16. Credi autem ſatis rationabiliter poteſt, tunc iam prope expletam fuiſſe ſextam noctis horam, quando Ieſus Caiphæ eſt præſentatus. nam in itinere de cænaculo ad hortum, quod erat in monte Olиueti, ad quem lento gradu, docensque proceſſerat; & ab horto ad Caipham, computata aliquantula mora in domo Annæ, vnius penè horæ ſpatium tranſiſſe credibile eſt; & alias item horas circiter tres in horto, vt colligi poteſt, ex illis verbis Matthæi cap. citato ver. 40. Vbi poſt primam orationem dixit Petro: Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?] & ex eo quod Lucas cap. adducto ver. 43. Ieſum ibi prolixius oraſſe commemorat. Vnde ad duas alias horas videtur protraxiſſe orationem.

Quæ paſſus ſit in domo Caiphæ tota nocte.

Itaque a media nocte vſque mane, hoc eſt ſex circiter horarum ſpatio (erat enim 11
tunc tempus æquinoctij vernalis) multa paſſus eſt Ieſus in domo Caiphæ. Primo namque coram Pontifice ab impio eius miniſtro, grauiter in maxilla percuſſus fuit. Deinde ibidem in concilio a multis falſis teſtibus perperam accuſatus. Mox ab ipſomet Pontifice Caipha adiuratus, cum ſe Chriſtum eſſe confeſſus eſſet, tamquam blaſphemus, & reus mortis, communi omnium conſenſu, iudicatus eſt. Ac ſubinde; tum ab in concilio exiſtentibus; tum ab eorum miniſtris, plurimis affectus iniurijs, ſputis fœdatus, ac velata facie, variè illuſus, & multimodis cæſus fuit. Denique in cuſtodiam traditus, ab ipſis quoque cuſtodibus toto illo noctis reſiduo multipliciter vexatus, atque afflictus fuiſſe creditur: præter id quod a Petro pertulit, qui interim ter, ante ſecundum galli cantum, ipſum negauit. Matthæi cap. 26. ver. 59. vſque ad finem capitis, Marc. cap. 14. ver. 55. vſque ad finem. Luc. cap. 22. ver. 55. vſq; ad 66. & Ioan. cap. 18. ver. 16. vſque ad 28.

Quæ ſummo mane.

Poſtera die, quæ fuit feria ſexta; & dies decima quinta eiuſdem primi menſis, & 12
primus dies azymorum, mane facto, confeſtim Caiphas congregato iterum concilio, rurſus interrogauit adiurauitque Ieſum, vt diceret ſi ipſe erat Chriſtus filius Dei: quo ratificante quod præcedenti nocte pronunciauerat; omnes denuo ipſum, vt blaſphemum ac mortis reum condemnarunt. Verumtamen anxij erant de modo. Nam ex vna parte videbant ſe tunc ab executione ſententiæ impediri propter feſta paſchalia, intra quæ etiam de Præſidis licentia non videbatur eis licitum eſſe occidere quemquam (hac namque de cauſa, vt legimus Actorum ca. 12. ver. 4. etiam Herodes Agrippa rex, cum eſſet Iudæus, & in diebus azymorum apprehendiſſet Petrum, iuſſit eum ſeruari in carcere, volens poſt Paſcha producere eum populo) ex alia verò parte metuebant, ne ſi necem Chriſti poſt Paſcha differrent; interim a populis ad ſollemnitatem confluentibus, qui vt Prophetam eum habebant, aut vi raperetur, aut relaxari ac liberari omnino poſceretur, eflagitaretur, poſtularetur. Dum ergò hæc inter ſe agitarent; probabile eſt, non defuiſſe etiam, qui tunc maligna (vt olim prædixerat Ieremias cap. 11. ver. 9.) cogitantes conſilia, Ieſum veneno clam interficiendum proponerent, dicentes: Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.] Sed quia timebant ſibi à populis, & a Præſide ſi facinus vulgaretur; & propter odium inteſtinũ, quo Ieſum proſequebantur, non illum tantummodo occidere, verum etiam turpiſſima morte condemnare, eiuſque famam in populis omnino obſcurare ac maculare cupiebant; callidè ſtatuerunt, non quidem petere a Pilato facultatem ipſum interficiendi, ne ipſi contaminarentur, & ſcandalum populis inijcerent; ſed tradere Ieſum Præſidi, inſtantes, vt ipſe eum per miniſtros ſuos gentiles, cruci quantocyus affigi curaret. Horum malitiam bene detegit S. Auguſtinus ſuper Pſalm. 63. his verbis: Non dicant Iudæi; Non occidimus Chriſtum. Etenim propterea eum dederunt Iudici Pilato, vt quaſi ipſi à morte eius viderentur immunes. Nam cum diceret eis Pilatus: Vos eum occidite. reſponderunt: Nobis non licet occidere quemquam. Iniquitatem facinoris ſui in iudicem hominem refundere volebant: Sed numquid Deum iudicem fallebant? ſic ille. Huc quoque ſpectant quæ ſcribit S. Leo Papa in ſermone ſuo de Paſſione Domini 6. vbi poſt illa verba: Vinctum Ieſum Pilato Præſidi tradiderunt. protinus ſubdit: Principes enim Sacerdotum & ſeniores populi hoc conſilio rem gerebant, vt ab actione ſceleris ſui viderētur immunes;

ſub-

ſubtrahentes opera manuum, & exercentes tela linguarum; nolentes interficere, & clamantes: crucifige. Quid hac ſpecie religionis iniuſtius? quid hac clementiæ ſimulatione crudelius? Qua lege Iudæi, quod vobis non liceat facere: licet velle? Qua ratione, quod corpora polluit: corda non lædit? contaminari occiſione eius metuitis; cuius ſuper vos, & ſuper filios veſtros fundi ſanguinem poſtulaſtis? Si non totũ facinus veſtra impietas peragit; permittite Præſidem iudicare quod ſentit. Sed vos etiam in ipſum graues atque violenti, in idem declinare non ſinitis, a quo ipſi mendaciter abſtinetis. Peccauerit Pilatus faciendo quod noluit: In veſtram tamẽ conſcientiam confluit quicquid furor veſter extorſit. Hæc & huiuſmodi alia ibidẽ proſequitur S. Pontifex. Verum illud quoque hoc diabolico ipſorum conſilio aſſequebantur Iudæi, ſeu eorum Pontifices, quod hac ratione Ieſum ipſis valde inſenſũ, atrociori ac probroſiori mortis genere mulctabant, quàm ſi ipſi eum occidiſſent; qui blaſphemos, non patibulis affigere, ſed lapidibus obruere ſolebant. Et hoc (inquit S. Ioannes Euangeliſta cap. 18. ver. 32.) factum eſt vt adimpleretur quod prædixerat Dominus ſignificans qua morte eſſet moriturus; nimirum ſe gentibus tradendum ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.] Itaque iuſſu Caiphæ Pontificis, vinctus Ieſus, ducitur ad Pilatum, ad quem etiam non multo poſt venit idem Pontifex, & qui cum eo fuerant in concilio, vt accuſarent eum. Qui tamen non introierunt in Prætorium, ne contaminarentur, ac tamquam immundi, prohiberentur manducare Paſcha. Et hic, Paſchæ vocabulo, non agnum paſchalem debemus accipere. Siquidem illum externo iam veſpere, iuxta legis ritum, manducauerant, ſed alias quaſdam victimas, quæ hiſce diebus paſchalibus erant immolandæ; & non niſi a mundis veſci poterant. Nam & has quoque victimas, paſchæ nomine in ſcripturis ſacris interdum ſignificari conſueuiſſe, multis eiuſdem ſcripturæ locis, demonſtrat Cardinalis Toletus in Ioan. cap. 13. annotatione 3. & 4. Contigit autem eo tempore quo ducebatur Ieſus ad Pilatum, Iudam proditorem iniqua pœnitentia ductum, proieciſſe triginta argenteos, pretium ſcilicet proditionis, in templum; è quibus poſtea Iudæi emerunt agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, ipſe autem Iudas de miſeratione Domini deſperans, vltro collum laqueo inſeruit, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius, vt expreſsè traditur. Actorum ca. 1. ver. 18. Quod verò ibidem præmittitur: Et poſſedit agrum de mercede iniquitatis.] vel tamquam ironicè dictum accipi debet; quemadmodum illud Geneſ. cap. 3. ver. 22. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt ſciens bonum & malum. Vel poſſedit voluntate non effectu. qui enim pœnitentia ductus retulit, proiecitq; argenteos in templum; vtique non valuit ex illis agrum coemere quem volebat.

Ducitur Ieſus ad Pilatum.

13 Cum igitur ad Pontifices, hoc eſt ad Pontificem pontificioſque viros, & principes claſſium ſacerdotalium olim à Dauide diſtinctarum, & reliquos, qui Caipham Pontificem comitabantur (quod ipſi religione prohiberentur in Prætorium introire) exiſſet Pilatus; accuſationeſque ipſorum audiſſet, & ipſum poſtea Ieſum interrogans, nullam in eo cauſam mortis competiſſet: vt ſe Præſes a Iudæorum importunitate eximeret; audiens quod Galilæus eſſet, miſit eum ad Herodem Antippam, qui tum forte Ieroſolymis erat; a quo de multis interrogatus, cum nullum prorſus ab eo reſponſum elicere potuiſſet; Herodes ſpreuit eum ipſe & qui cum eo erant; ac tamquam fatuum, veſte candida, ludibrij cauſa indutum remiſit ad Pilatum. Qui probe intelligens, quod ſummi Sacerdotes per inuidiam tradidiſſent eum, modis omnibus nitebatur eum abſoluere. Ac primo quidem dicebat: neque a ſe, neque ab Herode, quicquam morte dignum in eo eſſe inuentum. Deinde, vt vidit principes Sacerdotum valde reluctantes; cogitauit proponere populo (in cuius gratiam tenebatur in paſchali ſollemnitate de duobus alterum, quem mallent ex vinctis dimittere) ſi placeret eis potius donari Ieſum, an Barrabam, qui communi omnium opinione, erat vir peſſimus, ſedicioſus, & homicida; ratus Ieſum magis liberari poſtulaturos. Sed vt audiuit turbas a Sacerdotibus ſubornatas, & concitatas, petijſſe Barrabam; vt Pontificibus pariter, ac populo aliqua ſaltem ex parte ſatisfaceret, decreuit Ieſum flagellis prius cæſum, & ſpinis coronatũ, ac per omnia male mulctatũ, dimittere: Verum enimuerò, illum ſua fefellit opinio. Nam vbi Ieſum vſque adeo cru-

Mittitur ad Herodem.

Remittitur ad Pilatum.

Flagellis cæſus, & ſpinis coronatus oſtenditur.

crudeliter percuſſum,ac laniatum palam illis oſtendit dicens: Ecce homo.]ipſi tamquam canes guſtato iam feræ ſanguine,audaciores factiinualuerunt,turbis pertinaciter nimis exclamantibus:crucifige, crucifige eũ.] & Princibibus Præſidi proteſtãtibus; non eſſe è re Cæſaris,dimittere eum, qui ſe regem faceret. Quare his & eiuſmodi commotus,ac ſibi metuens Pilatus,adduxit Ieſum foras,in locũ qui Græcè dicebatur Lithoſtratos, hebraicè autem Gabbata, vt eum morti adiudicaret; & licet eius innocentiam iam ſæpius declaraſſet, illis verbis toties ab eo repetitis: quia in eo nullam inuenio cauſam. nihilominus, vt adhuc maniſeſtius cunctis innoteſceret, quod ipſe vel inuitus, & quodammodo ipſorum importunitate coactus, ad Chriſti condennationem deueniret; antequam ſententiam mortis in eum ferret, lauit cunctis inſpectantibus, manus ſuas dicens: Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius; vos videritis. Matthæi cap.27.ver.1. vſque ad 31. Marc.cap.15.ver.1. vſque ad 20. Luc. cap.22. ver.66. vſque ad 26. capitis ſequentis, & Ioan.cap.18. ver. 28. vſque ad 17. capitis 19.

Cruci adiudicatur.

Qua hora ſederit Pilatus pro tribunali.

Notandum verò hic eſt, quod Ioan. cap.19.ver. 14. dicit: fuiſſe horam quaſi ſex- 14
tam, quando Pilatus ſedit pro tribunali, vt condemnaret Ieſum; quod non de hora diei ſexta in horologijs notari ſolita, videtur debere accipi; ſed de hora Eccleſiaſtica, quam vocabant orationis, quemadmodum paulo poſt declarabimus; alioqui cum Lucar cap.23. ver. 44. dicat: fuiſſe horam ferè ſextam, quando tenebre factæ ſunt ſuper vniuerſam terram; oporteret nimis magnam fuiſſe latitudinem illius-quaſi-quod in textu Ioan. habetur. Nam & ipſa ſentẽtiæ prolatio,& crucis præparatio, & itera tribunali ad Caluariæ montem, qui tum erat extra ciuitatem, & ipſa crucifixio,& mora illa, quæ a Ieſu crucifixo,ad miraculoſam illam ſolis eclipſim interceſſit, intra quam moram deriſus fuit Ieſus a populo,& a principibus Sacerdotum, & a militibus, & ab vno ex Latronibus blaſphematus, ab altero autem humiliter exoratus: certè non minus vnius horæ interuallo omnia hæc exegiſſe videntur. Cum igitur S. Ioannes dicat: fuiſſe horam quaſi ſextam quando Pilatus ſedit pro tribunali S. verò Lucas; Ieſum hora ferè ſexta latroni Paradiſum promiſiſſe. S. autem Marcus cap.15.ver.25. aſſerat: eundem Ieſum hora tertia fuiſſe crucifixum: Quomodo hæc Euangeliſtarum dicta, inter ſe cohærere poſſent, ſi de horis diei communiter vſitatis loquerentur? Dicendum ergo eſt; præfatos Euangeliſtas, in re tam ſacra, nempe Dominica paſſione deſcribenda,non vulgaribus diei horis,ſed Eccleſiaſticis vti maluiſſe. Conſtat enim quod quando prædicti Euangeliſtæ poſt S. Matthæum hiſtoriam Euangelicam conſcripſerunt, iam tunc aliqualiter cœperant introduci in primitiua Eccleſia,quattuor ſaltem horæ quas nunc Canonicas appellamus; videlicet, Tertia, Sexta, Nona,& veſperarum; quibus temporibus fideles orationi vacare aſſueſcerent; & iccirco hæ tunc communiter,orationis horæ dicebantnt: Et probabile item eſt SS.Apoſtolos, retinuiſſe quidem laudabilem illum orationis matutinæ ac veſpertinæ vſum,qui etiam in veteri lege vigebat;ad quas conuenire, & orare ſolebat populus in templo,vt colligi poteſt, Luc.cap.1.ver. 10. & retento veſpertinæ horæ vocabulo, matutinam,appellaſſe tertiam, quod tres priores diei vulgares horas complecteretur, quemadmodum veſpertina tres poſtremas; & ijs inſuper adieciſſe duas alias medias,nempe Sextam & Nonam, vt non obſcurè videtur poſſe colligi ex lib. Actorum vbi cap.3.ver.1. legimus: quod Petrus & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. Et cap.10. ver.9. quod idem Petrus aſcendit in ſuperiora, vt oraret circa horam ſextam. Videtur ergo quod quemadmodũ olim, ad vſus militares, nox in quattuor partes,quas vigilias nuncupabant,diſtincta fuerat: ita & in primitiua Eccleſia, ante memoratas Euangelij deſcriptiones, ad vſum orationis, dies quem vocant artificialem,in quattuor tempora diſtributus fuerit, quorum ſingula ternas vulgares diei horas includerent; vt ſaltem quater in die Chriſti fideles,congruis temporibus, orationi vacare poſſent. Vſus verò obtinuit vt quattuor hæc tempora denominarentur, non ab ea diei hora, a qua ſingula incipiebant; ſed in qua terminabant, vt ex Actorum capitulo ſecundo verſiculo 15. optimè conuincit Cardinalis Baronius ſub anno Chriſti 34. Et hæc eſt cauſa, cur; prima diei pars, diceretur Tertia; altera, Sexta; & quæ ſequebatur, Nona.

poſtrema autem veſpere. Poſtea verò, Dei cultu magis augeſcente, eædem horæ orationis, tum diurnæ, tũ etiam nocturnæ, in ſancta Eccleſia auctæ, paulatimque ad eum numerum, ſormam, diſtributionemque redactæ fuerunt, quam modo videmus. Propterea, ſicuti diximus, credendum eſt, quod præfati tres Euangeliſtæ (quorum Marcus non niſi anno circiter vndecimo; Lucas vigeſimo quarto; & Ioannes ſexageſimo quinto, poſt Chriſti reſurrectionem, ſuas Euangelij hiſtorias conſcripſiſſe creduntur) acta paſſionis Chriſti, per eiuſmodi horas iam tum ſatis in Eccleſia receptas, diuino conſilio, diſtinguere voluerint, vt vel ſic etiam orantes inſtruerent: debere eos hiſce potiſſimum temporibus, piè recolere, & accuratius meditari, quæ in eiſdem, Chriſtus pro nobis pati dignatus eſt. Hæc ſi vera ſunt, vt credimus; proculdubio nulla remanet, inter ſacros Euangeliſtas, de prædictis horis diſſenſio. Nam ſatis congruè potuit dicere Sanctus Ioannes: quod erat hora (ſubaudi orationis) quaſi ſexta, quando lata eſt contra Dominum Ieſum dura mortis ſententia; quia tunc longe propinquius erat initiũ ſextæ, quàm tertiæ, de qua ex tribus, vna circirer tantum horologij hora, explenda remanebat. Et pariter benè ſcripſit S. Marcus: quod Ieſus cruci affixus fuit hora tertia; nimirum prope iam deſinente. Et item S. Lucas verè dixit: quod erat ſerè hora ſexta, quando promiſit Ieſus latroni paradisũ, cœperuntque extendi tenebræ ſuper omnem terram; ſexta inquam, incipiens; quia paulò ante erat inchoata. Appoſitè autem hic nemo Euangeliſtarum, mentionem facit de hora diei; ſed omnes ſimpliciter & abſolutè, de hora tertia, vel ſexta; vt per hoc aliquatenus inſinuarent, ſe de horis loqui, in ſenſu iam expoſito.

15 Ex his itaque colligi poteſt (ſi acta paſſionis Chriſti ad horas diei vſitatas, & vulgares redigere libet) Ieſum hora diei tertia iam tunc inchoata, a Pilato fuiſſe condemnatum; & ſubinde a militibus illuſum; mox clamide coccinea exutum, & proprijs veſtimentis indutum, graui cruce in humeros eius impoſita, ad Caluatiæ montem, cum latronibus, perduci cœpiſſe: Verumtamen videntes eum, præ oneris magnitudine, ac virium debilitate, aut vlterius non poſſe procedere, aut non tam cito vt optabant, iter illud poſſe conficere; obuium quendam Simonem Cyrenæum de villa venientem, coegerunt, vt crucem ipſe portaret poſt Ieſum; qui conuerſus ad mulieres, quæ lamentabantur eum, dixit: filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros &c. Vbi verò ad ſupplicij locum peruenit Ieſus; vinum non ſimpliciter myrrhatum, damnatis tum dari ſolitum, ſed felle mixtum ſibi propinatum, cum guſtaſſet noluit bibere, fortaſſis ne citius vi peſſimæ illius admixtionis interiret. Exutus deinde ac nudatus rex æternæ maieſtatis, ac præ innata eius verecundia, nimium confuſus; dum cruci affigeretur, inter acerrimos illos artuum dolores, dicebat: Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.] Hæc autem non minus dimidiæ horæ, vel etiam longiori interuallo, facta eſſe videntur. Quare ſatis probabiliter conijcere poſſumus, Dominum Ieſum.

Quæ paſſus ſit Ieſus poſt Pilati ſententiam vſque ad exaltationem eius in cruce.

16 Eadem hora diei tertia iam diſinente, crucis patibulo fuiſſe affixum, & erectum; titulo quem Pilatus ſcripſerat, litteris Hebraicis, Græcis, ac Latinis, eidem cruci impoſito, vt ab omnibus penè nationibus, quæ tum venerant ad ſollemnitatem, legi poſſet. Exinde verò veſtimenta eius inter milites diuiſa ſunt; & ſuper tunica eius inconſutili ſors miſſa eſt; ipſo interim Ieſu, inter duos latrones, in cruce pendente, atque intus dolores acerbiſſimos, foris aũt irriſiones, improperiaque omnia, a populo, a principibus Sacerdotum, & Scribis, ac militibus, & denique ab ipſiſmet, qui cum eo crucifixi erant latronibus, mirabili patientia, ac taciturnitate ſuſtinente; propria quoque Matre, & diſcipulo, quem diligebat cuncta inſpectantibus; quorum miſeratus anguſtias, alterum alteri inuicem commendauit; & latroni pœnitenti, ipſumque deprecanti paradiſum repromiſit, inchoante nimirum meridie, hoc eſt hora diei ſeptima, cum qua pariter incipiebat hora orationis nona. hæc latius vide apud Matthæum cap. 27. ver. 31. vſque ad 45. Marc. capitulo 15. verſiculo 20. vſque ad 33. Luc. capitulo 23. verſiculo 26. vſque ad 44. Ioan. capitulo 19. verſiculo 16. vſque ad 28. Puto autem Domini tunicam dici inconſutilem, hoc eſt inconſutam; quod non ex partibus inter ſe conſutis, vt fit, compacta eſſet; ſed deſuper contexta per totum; ideſt tali opere fabricata, vt ſingulæ eius partes vnico contextu ſimul intextæ copulatæque viderentur; eo modo, vt arbitror, quo inte-

Poſt dictam exaltationem.

rulæ quædam, & caligæ, ex filo goſſipino, laneone, aut lineo, vel etiam ſerico, duo-
bus quibuſdam veluti ſtylis ferreis; continuato quodam inter digitos artificio, paſ-
ſim a mulieribus confici videmus: etenim eiuſmodi veſtes nullam patiuntur diui-
ſionem; quia ſciſſæ, ex ſe ipſis paulatim diſſoluuntur: propterea de Domini tunica
dixerunt milites ad inuicem: non ſcindamus eam; ſed ſortiamur de illa cuius
ſit.

Duramibus tenebris.

Ab hora diei quarta circiter incipiente, a qua, vt diximus, exordium ſumebat 17
hora orationis ſexta, tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra, vſque ad horam diei ſep-
timam incipientem, quæ dabat initium horæ orationis nonæ; trium ſcilicet horarũ
horologij interuallo: quod totum temporis ſpatium, in acerrimis tolerandis dolo-
ribus Ieſum tranſegiſſe; nec non in continnis ad Patrem pro ſalute mundi oratio-
nibus, modo mentalibus, modo etiam vocalibus, nemini dubium eſt. Creditur
item (vt ait Hugo Cardinalis ſuper loco ad Hebr. proximè adducendo) ſubmiſſa,
vt arbitror, voce paulatim, & per vices recitaſſe verſus, ſaltem plures, Pſalmi vige-
ſimi primi, cuius initium eſt. Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliqui-
ſti &c. Et certum eſt (vt ait Apoſtolus ad Hebr. capitulo 5. verſiculo ſeptimo) ip-
ſum preces ſupplicationesque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere a morte, cum
clamore valido, & lacrymis, obtuliſſe, exauditumque eſſe pro ſua reuerentia; ni-
mirum quam ſemper erga Deum habuit. quod Apoſtoli dictum etiam de hoc tem-
pore quo Chriſtus in cruce pendebat, accipi poſſe, idem Hugo ibidem aſſerit.

Post discussas tenebras.

Hora diei ſeptima iam tunc incœpta, videlicet circa initia horæ orationis nonæ, 18
diſcuſſæ ſunt de vniuerſo noſtro hemiſpherio tenebræ; & non multo poſt Ieſus, in
maxima ſpiritus derelictione poſitus; exclamauit dicens: Eloi Eloi &c. hoc eſt Deus
meus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?] Poſtea, cum ex continua diuturnaque
dolorum acerbitate, ſiti maxima laboraret; ſimul & vt deſiderium ſalutis animarũ,
quo intus ardebat intenſiſſimo, omnibus pariter indicaret, dixit: Sitio.] Et cum ſpon
giam aceto imbutam, eiuſque ori a quodam admotam, ſuxiſſet, ſubiunxit: Conſu-
matum eſt.] Poſtremo exclamans voce magna: In manus tuas Domine commendo
ſpiritum meum. expirauit.] Ex quibus colligi poteſt Ieſum, poſt inchoatam horam
diei ſeptimam, orationis verò nonam; tenebrasque diſſipatas; adhuc per quartam
circiter horæ naturalis partem ſuperuixiſſe.

De tempore obitus Christi.

Hoc igitur die, qui vt ſupra num. 12. dictum eſt, fuit decimus quintus primi men- 19
ſis huius anni, qui erat vitæ Chriſti trigeſimus quartus, iam per tres ferè menſes in-
choatus: Et item erat Olympiadis ducenteſimæ ſecundæ annus tertius (vt ex Euſe-
bio optimè probat Cardinalis Baronius ſub hoc eodem Chriſti anno) Et vrbis con-
ditæ ſeptingenteſimus octogeſimus quartus, Gn. Domitio Ahenobarbo, & Vitellio
Nepote, vel vt alij putant, Camillo Scriboniano Coſſ. currente anno Imperij Tibe-
rij Cæſaris decimo octauo, vt etiã videre eſt in tabulis: IESVS Chriſtus Dominus
noſter, cum in publica Euangelij prædicatione tres poſtremos eius annos, & totidẽ
ferè menſes inſumpſiſſet; doctrinamque ſuam mira vitæ ſanctitate, & innumeris at-
que inauditis confirmaſſet miraculis; in ipſo paſchate, ſeu prima die azymorum; in
conſpectu infinitæ propemodum multitudinis hominum ex omnibus pene mundi
nationibus, qui partim Ieroſolymis habitabant, vt colligitur Actorum c. 2. ver. 6.
partim illuc ad Paſcha celebrandum conuenerant; pro totius humani generis ſalute,
paſſus & mortuus eſt; deſinente annorum hebdomada ſeptuageſima, iuxta Danielis
prophetiam a nobis ſub anno mundi 3516. num. 6. vſque ad 13. expoſitam.

Nec refert, quod ab anno regni Artaxerxis Longimani vigeſimo (a quo ſub an- 20
no mundi 3609. numero quarto probauimus numerandas eſſe prædictas Danieli
reuelatas hebdomades) vſque ad hunc annum, non fluxerint quadringenti nonagin-
ta anni, qui in hiſce ſeptuaginta hebdomadis continentur, quoniam ipſa Danielis
prophetia, vt in dicta eius expoſitione tetigimus, rectè poteſt ac debet accipi, de
annis lunaribus, vt ſentiunt Euſebius libro octauo de Demonſtratione Euangelica
Demonſtratione 2. circa medium, & plures alij Auctores probatiſſimi, quos ſub
proximè allegato mundi anno numeroque recenſuimus; Et item ex modo lo-
quendi, in eadem prophetia, non obſcurè inſinuatur: inquit enim Angelus
(Da-

(Danielis cap.9. ver. 24.) Septuaginta bebdomades abreuiaræ ſunr ſuper populum tuum &c. quod verbum abreuiatæ licet idem poſſit ſignificare, ac ſi dictum eſſet: Septuaginta hebdomades deciſæ ac determinatæ ſunt ſuper populum tuum &c. Verumtamen mulro conuenientius, ac magis propriè, debemus intelligere illas re vera a Domino, pro ſua diuina miſeratione, fuiſſe abbreuiatas, hoc eſt, ex annis lunaribus, quemadmodum dictum eſt, conſtitutas. Conſtat autem, quadringentos nonaginta annos lnnares, æquipollere quadringentis ſeptuaginta quinque annis ſolaribus; quos certum eſt hoc tempore eſſe impletos, vt etiam videri poteſt in tabulis. Sed neque alicui mirum videri debet, quod rempora primi aduentus Domini noſtri Ieſu Chriſti, in gratiam præſertim Sanctorum Prophetarum, qui tanto deſiderio illum præſtolabantur, atque adeo ardenter ac ſolicitè, vt quantocyus deſcenderet, flagitabant, abbreuiata fuerint: Quandoquidem ſcimus, dies quoque perſecutionis Anrichriſti, & conſequenter ſecundum eiuſdem Chriſti aduentum propter electos fore breuiandos, quemadmodum pollicitus eſt Dominus Matthæi capit. 24. verſic. 22.

21 Verum vt ad Dominicæ paſſionis hiſtoriam redeamus. A tempore obitus Domini, ad ſolis occaſum, ſex ferè horarum interuallo, hæc acta ſunt. Primo in ipſomet Dominico tranſitu & deinceps, mulra mirabilia acciderunr, non in rebus tantum ſenſu carentibus, ſed etiam in hominibus, tam defunctis, quàm viuentibus, ex vtroque populo, Gentili ſcilicet, & Iudaico, vt ex dicendis patebit. Nam, quod attinet ad innanimata, (quemadmodum ſcribit S. Matthæus cap.27.ver.51.vſque ad 55.) velum templi ſciſſum eſt in duas partes a ſummo vſque deorſum; & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt; & monumenta aperta ſunt; & multa corpora Sanctorum qui dormierant, ſurrexerunt, & exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. ſic Matrhæus. Qui proculdubio (vt communior ſaniorque videtur eſſe Doctorum opinio) his verbis ſimul congeſſit, tum quæ tempore mortis Chriſti mirabilia facta ſunt; tum quæ poſt eius reſurrectionem proximè ſubſecuta. Nam terræmotum, & veli templi, petrarumque ſciſſionem, ac fortè item monumentorum apertionem, in tranſitu Domini facta fuiſſe certum eſt. Verum quæ S. Euangeliſta ibidem ſubiungit, videlicet: quod multorum corpora mortuorum reſurrexerint, & exierint de monumentis, & venerint in ſanctam ciuitatem, & apparuerint multis; pertinere magis videntur ad tempus Dominicæ reſurrectionis. Quandoquidem, non eſt veriſimile, quod eo tempore, quo Dominicum corpus exanime, clauſum manebat in ſepulchro, aliqua Sanctorum corpora iam rediuiua, ae de monumenris egreſſa, hoc morarentur in Mundo. Er inſuper ſequeretur, animas ipſorum exiſſe de limbo, priuſquam anima Chriſti ad ipſum deſcendiſſet, ac ipſius clauſtra reſeraſſet; quod ſanè videtur inconueniens. Et denique ex ipſomet ſacro textu deduci poteſt, ipſos & poſt reſurrectionem Chriſti reſurrexiſſe, & exiſſe de monumentis, & veniſſe in Ieruſalem, & apparuiſſe multis. Nam certum eſt, illa verba poſt reſurrectionem eius ſine vlla ipſorum extorſione, referri poſſe, non ad ſubſequentia tantum, ſed etiam ad præcedentia; vt ſit ſenſus: quod multa corpora Sanctorum qui dormierant, ſurrexerunt poſt reſurrectionem Chriſti, & exeuntes de monumentis, (quæ tum communiter fieri ſolebant extra vrbem vt parer Luc.cap.7.ver.12. de filio viduæ, qui ad ſepulchrum efferebatur extra portam ciuitatis Naim) venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Alioquin, ſi ponamus eos reſurrexiſſe quando mortuus eſt Chriſtus, & non niſi poſt Chriſti reſurrectionem eos veniſſe in ſanctam ciuitatem, & apparuiſſe multis: Quæri vtique meritò poſſet, vbi nam interim, donec ſcilicet Chriſtus poſtea reſurrexit, ipſi manſerint: an proprijs viui in ſepulchris, an alibi, & vbi, & cur hoc. De quibus certe videretur S. Euangeliſta aliquid tangere vel ſaltem inſinuare debuiſſe. Mulro igitur conuenientius, iſta mortuorum reſurrectio, poſt Chriſti reſurrectionem facta eſſe, deber intelligi. Præſertim propter illud quod Apoſtolus 1. ad Cor. capit. 15. ver.20. ait: Chriſtus ſurrexit a morruis primitiæ dormientium. Non enim dici poteſt primitiæ eorum qui denuo erant morituri. Siquidem conſtat Lazarum, alioſque eiuſmodi multos, ante Chriſti mortem ac reſurrectionem, & ab ipſo Chriſto, & olim a ſanctis Prophetis Elia & Eliſeo, ad vitam fuiſſe reuocatos. Sed fuit Chriſtus pri-

Portenta quæ in obitu Chriſti ſunt facta.

mitiæ illorum dumtaxat,qui ad vitam immortalem ſurrexerunt. Nam licet verum
ſit, quod ait S.Thomas par.3. quæſt.53. art.3. Chriſti reſurrectionem fuiſſe cauſam
reſurrectionis omniumqui quomodocunque ad vitam reuocati fuerunt: tamen hæc
doctrina non videtur expoſitioni prædictorum Apoſtoli verborum rite ſatis poſſe
adaptari; quia clarum eſt, primitias non eſſe cauſas ceterorum fructuum, ſed tantū-
modo illis tempore priores; & propterea, tali modo loquendi videtur Apoſtolus
voluiſſe ſignificare, non quod Chriſtus fuerit cauſa reſurrectionis omnium mortuo-
rum; ſed quod verè fuerit primogenitus mortuorum, hoc eſt primus tempore, qui
ad vitam reſurrexerit immortalem. Etenim dicere, eos qui tempore obitus Chri-
ſti reſurrexiſſe dicuntur, iterum poſtea fuiſſe mortuos, vt ſupponit S.Thomas, pro-
pter ea, quæ ex B. Auguſtino ibidem ad 2. refert; non videtur omnino tutum; quo-
niam hiſce obiectionibus optimè reſpondet Caietanus in citati ar. commentario;
ad quem nos libenter, breuitatis ſtudio, prudentem lectorem remittimus.

Hominum cō-punctio poſt Chriſti tranſitum.

Quod verò attinet ad mirabilia, quæ moriente Domino in hominibus viſa ſunt; 22
illud celeberrimum eſt, quod qui Ieſum crucis tormenta patientiſſime tolerantem,
impiè blaſphemauerant; eodem ſpirante, compuncti & conuerſi, ſuum facinus de-
plorantes, glorificabant Ieſum. Nam (vt aiunt SS.Matthæus ca.27.ver.54. & Marc.
cap.15. ver.39. & Luc.cap.23.ver.47. & 48.) & Centurio qui ex aduerſo ſtabat cum
ceteris militibus Ieſum cuſtodientibus, qui erant Gentiles, obſtupefactus, quod tam
grandi voce emiſſa Ieſus expiraſſet; & adhuc magis ob prodigia continuo ſecuta,
glorificauit Deum, dicens: Verè iuſtus, Verè filius Dei erat iſte. Et omnis turba,
ſubaudi Iudæorum, quæ ſimul aderat ad ſpectaculum iſtud, viſo terræmotu, & his
quæ fiebant, timuerunt valde, & reuertebantur percutientes pectora ſua.] tamquam
tacitè proteſtantes, iam ex tunc cœptū eſſe impleri quod prædixerat Dominus. Ioan.
cap.12. ver.32. Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum.

De Mulieribus ad crucem Chriſti commorantibus.

Stabant autem (inquiunt Euangeliſtæ) noti eius a longe, & mulieres quæ ſecutæ 23
eum erant a Galilæa hæc videntes. Inter quas, ferè ſeptem nominatim in ſacro Euā-
gelio recenſitæ videntur; nempe Beatiſſima Virgo Maria mater Ieſu; & ſoror (ſu-
baudi conſobrina) eius, Maria Cleophæ, quæ erat vxor Alphæi, & Iacobi minoris
ac Ioſeph mater; & horum ſoror naturalis Salome; & mater Iacobi maioris ac Ioan-
nis filiorum Zebedæi; & Maria Magdalenæ. Matthæi cap.27. ver.55. & 56. Marc. ca.
15. ver.40. & 41. Luc. cap.23. ver.49. & Ioan. cap. 19. ver. 25. Puto autem & cum
iſtis fuiſſe Ioannam vxorem Chuſæ procuratoris Herodis; & Suſannam a S.Luca ca.
8. ver.3. commemoratas. Nam idem Euangeliſta cap. 24. ver. 10. ſpeciatim ponit
dictam Ioannam inter eas mulieres, quæ de monumento Domini ad Apoſtolos re-
dierunt. Hæ ſanctæ Mulieres, præfigurabant deuotas quaſdam animas, Domino be-
ne notas, quæ præ cordis humilitate, a longe ſtantes, hoc eſt a curis ſecularibus ſe-
motæ, iugiter contemplantur, non ſolum quæ pro noſtra omniumque ſalute paſſus
eſt Dominus; verum etiam mirabilia quæ ſacratiſſima eius paſſio operata eſt in no-
bis, & in vniuerſo mundo. Hæc eſt enim quæ ſpirituali quodam terræmotu, vniuer-
ſum mundum concutiens, commouit; quæ ignorantiæ rerum æternæ ſalutis tene-
bras, ab hominum mentibus diſiecit; quæ dæmonum ſimulacra, araſque ſubuertit,
& principem mundi huius diabolum, de vſurpato fraudulenter ſibi regno eiecit fo-
ras; quæ infernum ſpoliauit, vacuas cæli ſedes impleuit, Synagogam ſtrauit, Eccle-
ſiam erexit, eique regna & imperia ſubegit. Et denique quæ peccatorum corda ſa-
xis duriora confregit, ac pœnitentiæ malleis contriuit, & quotidie de lupis agnos,
hoc eſt de iniuſtis iuſtos facit, Quod eſt opus ferè omnium diuinæ virtutis maxi-
mum.

De latronum crurifragio.

Poſt mirabilia quæ in tranſitu Domini facta memorauimus; vt non remanerent 24
in cruce corpora ſabbato; quoniam magnus & extraordinaria ſollemnitate celebrā-
dus erat ille ſabbati dies, qui in proxima veſpere incipiebat; Propterea venerunt
Iudæi ad Pilatum, & ab eo obtinuerunt, vt frangerentur crucifixorum crura quò ci-
tius expirarent, & de patibulis antequā aduesperaſceret, deponi poſſent, & ſepultu-
ræ mandari. Miſerunt ergo milites ad Caluariæ locum, qui latrones quidem adhuc
viuentes crurifragio quantocyus ſpiritum exalare compulerunt: Ad Ieſum autem
cum veniſſent, & vidiſſent eum iam mortuum, non fregerunt illi crura; ſed vnus mi-

De aperto Chriſti latere.

litum

litum lancea latus eius aperuit; & continuo exiuit ſanguis & aqua, Ioan. cap. 19. ver. 31. vſque ad 38. Quæ res, ſi naturaliter accipiatur, planè indicat, lanceam illam, non ſolum quam vocant cordis capſulam penetraſſe, in qua (vt teſtantur Anotomiſtæ) aqua, ſeu humor quidam aqueus, in cadaueribus præſertim recentioribus reperiri ſolet; ſed etiam ipſum cor tranſuerberaſſe. Etenim conſtat dictam cordis capſulam, dum viuit homo, ſpiritibus vitalibus iugiter ex corde prodeuntibus, eſſe repletam; qui extincto cordis calore, in aquam protinus condenſantur. Ex latere ergo Domini cum dicta aqua, etiam ea pars ſanguinis effluxit quæ in eius corde remanſerat; vt de vera ac reali eiuſdem Domini morte, nullus omnino relinqueretur ambigendi locus. Quamquam, quia non humorem aqueum, ſed aquam de Dominico latere exiſſe, S. Euangeliſta teſtatur. Et Innocentius III. cap. In quadam. De celebratione miſſarum, multis quoque alijs probat argumentis, erraſſe quoſdam exiſtimantes, non veram aquam, ſed humorem flegmaticum cum ſanguine de puncto Domini latere manaſſe: Propterea dicta aquæ manatio ad miraculum potius referri debet. Siquidem (vt ſacri docent Doctores) dicta aqua regenerationis ſacramentum ſignificabat, quod ſine aqua vera ac naturali, conferri non poſſe; & eam de latere Domini in cruce pendentis deriuaſſe, atque illud, ſicut & cetera nouæ legis ſacramenta, ab eius ſacratiſſima paſſione virtutem ſumpſiſſe, certiſſimum eſt. Niſi forte præſtet dicere: memoratum humorem aqueum, tunc in veram naturalemque aquam, virtute diuina, fuiſſe reſolutum. Quod certè eiuſdem Innocentij doctrinæ ibidem traditæ nullatenus aduerſatur: Quin etiam bellè poteſt deſeruire, tum ad demonſtrandum, Chriſti corpus non phantaſticum, vt quidam Hæretici perperam exiſtimarunt, ſed verum ac, vt ita dixerim, reale extitiſſe: tum etiam ad dictum Baptiſmi Sacramentum oſtendendum: Quæ duo ibidem præfatus Pontifex probare intendebat; & præterea item ad comprobandum id quod nos ſuperius dicebamus; videlicet: Verè Chriſtum in cruce animam exalaſſe.

De Chriſti ſepultura.

25 Cum autem iam ſero eſſet factum, vt aiunt SS. Euangeliſtæ Matthæus & Marcus, locis proximè citandis; nimirum inclinata iam die quemadmodum ex infra dicendis apparebit; Ioſeph nobilis Decurio ac diues, ab Arimathia ciuitate (quæ olim dicebatur Ramatha, eratque patria Samuelis, vt colligitur 1. Reg. cap. 7. in fine capitis, & ibidem tradit Abulenſis quæſt. 33.) venit introiuitque ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu; Pilatus autem accerſito Centurione, vt cognouit ipſum iam eſſe mortuum, conceſſit illud Ioſepho; qui tali obtenta facultate, depoſuit de cruce corpus Ieſu, ac Sindone munda, quam tunc emerat, inuoluit, vt in ſuo monumento nouo ſepeliret. Cui ſuperueniens Nicodemus cum centum ferè libris miſturæ aloes, & myrrhæ; ambo pariter condientes corpus Ieſu cum aromatibus, ſicut mos erat Iudæis ſepelire, lineis apte colligatum, poſuerunt in proximo dicti Ioſephi monumento nouo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat; & idem Ioſeph aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti. Subſecutæ autem mulieres, quæ cum Ieſu venerãt de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus eius; & reuertentes parauerunt aromata, & vnguenta, vt tranſacto ſabbato, in quo ſecundũ legem ceſſare ab omni opere oportebat, venientes vngerent Ieſum, Matthæi ca. 27. ver. 57. vſque ad 62. Marc. cap. 15. ver. 42. vſque ad finem capitis, Luc. cap. 23. verſic. 50. vſque ad finem, Et Ioan. cap. 19. ver. 38. pariter vſque ad finem. Oportet autẽ omnia hæc acta eſſe ante ſolis occaſum; quia poſt ipſum, ſtatim incipiebat ſabbati ſollemnitas, in qua nihil horum facere licuiſſet.

Iudæi ſignant Chriſti ſepulchrum, & cuſtodiri curant.

26 Altera die quæ eſt poſt paraſceuem, ideſt in ipſomet die ſabbati, quod poſt diem Dominicæ paſſionis immediatè ſequebatur; Principes Sacerdotum & Phariſæi, recolentes ſe audiuiſſe, quod Ieſus cum adhuc viueret, dixerat ſe triduo poſt, reſurrecturum; & veriti ne eius diſcipuli, ſublato furtim corpore, dicerent plebi illum a mortuis reſurrexiſſe: impetrata a Pilato licentia, munierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Matthæi cap. 27. ver. 62. vſque ad finem capitis.

Mulieres parant vnguenta, vt vngant Ieſum.

27 Cum autem tranſiſſet ſabbatum, vt ait Marc. cap. 16. ver. 1. hoc eſt in ſecunda veſpere eiuſdem ſabbati, quæ poſtea luceſcit in prima ſabbati, vt ſcribit Matthæus initio capitis 28. quod eſt ac ſi ambo dixiſſent: eadem die ſabbati, poſt ſolis occaſum, (tunc enim propriè dicebatur tranſiſſe ſabbatum, quia tunc non tenebantur vlterius

ſab-

ſabbatizare,iuxta illud Leuitici cap.23. ver.32. A veſpere ad veſperam celebrabi-
tis ſabbata veſtra) Matia Magdalene,& Maria Iacobi,& Salome, emerunt aromata,
vt (ſubaudi in craſtinum) venientes vngerent Ieſum. Quare neceſſarium videtur
dicere mulieres illas, quæ (vt ſupra num. 23. ex Lucæ cap. 23. ver. 55. dictum eſt)
ſubſecutæ fuerant Ieſum de Galilæa, & in die paraſceues de ſepulchro redeuntes pa-
rauerant aromata, & vnguenta ; vel fuiſſe ab iſtis diuerſas (fieri enim poteſt vt ali-
quæ ex eiuſmodi mulieribus, eodem met quo mortuus eſt Ieſus die, vnguenta com-
parauerint; aliæ verò poſt tranſactum ſabbatum) vel ſi fuerunt eædem, ipſas poſtea
aduertiſſe, non ſatis eſſe quæ parauerant ante ſabbatum; & propterea, eo tranſacto,
confeſtim alia emere, & parare feſtinaſſe, vt mane diluculo ire poſſent ad ſepul-
chrum,& corpus Ieſu, pro ipſarum deuotione, inungere.

Poſtera ergo die, quæ ab Hebræis dicebatur vna, hoc eſt prima ſabbati, vel prima 28
ſabbatorum; deinceps verò a Chriſtianis, in honorem Dominicæ reſurrectionis,
dies Dominica dici cœpit: ſummo mane, ſeu valde diluculo, vel etiam paulo ante;
Quando Chriſtus reſurrexerit.
cum adhuc tenebræ eſſent, credimus Chriſtum propria virtute a mortuis reſurrexiſ-
ſe, exiſſeque mirabiliter, clauſo remanente ſepulchro, quemadmodum poſtea ad
Apoſtolos, clauſis introiſſe ianuis, &, quod mirabilius eſt, naſcens, & corpore nondũ
glorificatus, inuiolato Virginis vtero diuinitus prodijſſe certum eſt. Vnde B. Gre-
gorius homil.26. in Euang. Quid ergo mirum eſt, inquit, ſi clauſis ianuis, poſt re-
ſurrectionem ſuam, in æternum iam victurus intrauit, qui moriturus veniens, non
aperto Virginis vtero exijt? Porrò Ieſum die Dominico reſurrexiſſe nemo in du-
bium vocat. Quod autem primo eius diei diluculo, vel etiam paulo ante, vt dixi,
reſurrexerit, videtur poſſe colligi: tum ex illis verbis regij Prophetæ in Pſalm. 56.
ver.9. Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara, exurgam diluculo.] tum etiam
ex Marc.cap.16.ver.9. vbi ait: Surgens autem mane, prima ſabbati, apparuit primo
Mariæ Magdalenæ.] Nam licet non deſint, qui putent illa verba-mane prima ſabba-
ti-non ad præcedentia; ſed ad ea quæ ſequuntur eſſe referenda; vt ſit ſenſus, Ieſum
non ſurrexiſſe mane prima ſabbati; ſed cum iam prius ſurrexiſſet; poſtea mane pri-
ma ſabbati apparuiſſe Mariæ Magdalenæ: nihilominus magis videtur veriſimile, S.
Euangeliſtam, hiſce verbis, voluiſſe ſignare tempus Dominicæ reſurrectionis, quam
apparitionis factæ Mariæ Magdalenæ: tum quia in ſacro textu Romæ anno ſalutis
1593. quam emendatiſſime impreſſo, coma ponitur poſt ipſum-mane-non autem
ante; tum quia admodum expediebat aliquid de ipſo tempore Dominicæ reſurre-
ctionis tangere, atque indicare, ijs quibus ipſa Domini Saluatoris reſurrectio cre-
denda proponebatur. Nam alioqui cogeremur fateri, neminem Sacrorum Euan-
geliſtarum, de re tanti momenti, vllam prorſus feciſſe mentionem: quod mirum
valde videri poſſet. Et præterea, quia quonam tempore apparuerit Ieſus Mariæ
Magdalenæ, aliquo modo ex illa circunſtantia-primo-ibidem poſita, colligi poteſt;
& multo apertius ex Ioan.cap.20. Vbi expreſsè traditur: quod illa vidit Dominum,
non quando venit prima vice diluculo cum alijs mulieribus ad ſepulchrum; ſed quã-
do iterum ibi redijt, poſt Petrum & Ioannem currentes ad ſepulchrum; & mox ijſdẽ
de ſepulchro recedentibus, illa ibidem remanſit plorans; quod circa ſecundam diei
horam accidiſſe probabile eſt. Sed forte dicet aliquis. Si mane Dominus reſur-
rexit; cur Sancta Eccleſia in ſabbati ſancti ſollemnitate, non ſolum in benedictione
cerei; verum etiam in Miſſæ collecta, præfatione, & Canone, ſemper memorat no-
ctem reſurrectionis: Dicimus, quod nihilominus eadem Sancta Eccleſia in die Do-
minica reſurrectionis, tum in Miſſa, tum etiam in officio ſæpius canit: Hæc dies
quam fecit Dominus &c. & in Miſſa Dominicæ in Albis ait: In die reſurrectionis
meæ præcedam vos in Galilæam.] Et vtrumque dici recte poteſt. Nam ſi paulo an-
te auroram Dominus reſurrexit; vtique oportet in nocte ipſum reſurrexiſſe. Et idẽ
dici poteſt, ſi in aurora; quandoquidem totum auroræ tempus, ad præcedentem no-
ctem referri ſolet ab ijs, qui diem, quem vocant artificialem, non ante ſolis appari-
tionem, ſed in ipſo eius ortu initium ſumere aiunt. Quo ſuppoſito, dies reſurre-
ctionis, pro die naturali, qui diem noctemque complectitur, accipi debet. Quoniam
verò auroræ tempus, iuxta communiorem hominum vſum, in conſequenti includi-
tur die; vt primum enim albeſcere incipit polus, communiter dicitur: Ecce iam

dies

dies eſt. Propterea neminem mouere debet, ſi tempus Dominicæ reſurrectionis, quandoque diem, quandoque verò noctem, ſancta nuncupat Eccleſia, fortaſſis ad inſinuandum, quod in quodam veluti noctis dieique meditullio, Dominus reſurrexerit. Quod quidem meditullium, Pſalmiſta vocat. diluculo. & Lucas. valde diluculo. Marcus verò. mane, & valde mane. Ioannes autem. mane cum adhuc tenebræ eſſent. Notare autem præcisè punctum & horam, hoc eſt ipſum met temporis momentum, in quo Chriſtus reſurrexit, non erat neceſſarium; nec in ſcripturis ſacris vſitatum, vt nos aliàs non ſemel monuimus. Quamobrem illud quod in benedictione Ceræi paſchalis ſancta canit Eccleſia. O nox, quæ ſola meruit ſcire tempus & horam, in qua Chriſtus ab inferis reſurrexit:] proculdubio de huiuſmodi horis, hoc eſt temporum punctis, ac momentis accipiendum videtur.

De terræmotu et cuſtodibus a ſepulchro aufugientibus.

29 . Poſt reſurrectionem exitumque Domini de ſepulchro, ſtatim, vel paulo poſt, terræmotus factus eſt magnus; deſcendens enim de cælo Angelus Domini reuoluit lapidem, nimirum ab oſtio monumenti, & ſedebat ſuper eum: erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix; & exterriti cuſtodes, facti ſunt velut mortui; mox reſumpto ſpiritu, fugerunt inde omnes (neminem enim ipſorum ibi inuenerunt Mulieres, quæ non multo poſt ad monumentum peruenerunt) Porrò quidam de cuſtodibus currentes ad Principes Sacerdotum, nunciauerunt eis omnia quæ facta fuerant. At illi erogata dictis cuſtodibus pecunia multa, obtinuerunt, vt dicerent corpus Ieſu, ipſis dormientibus, furtim noctu a diſcipulis ſuis fuiſſe ſublatum. Matthæi cap. 28. ver. 2. vſque ad 5. & ver. 11. vſque ad 16. Oportet ergo prædictum terræmotum, & Angeli deſcenſum de cælo, factum eſſe inter tempus quo ſurrexit Dominus, & quo Mulieres, de quibus infra num. 31. agemus, peruenerunt ad ſepulchrum; nimirum quando adhuc erant in via, & dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumẽti?] hoc namque indicant verba citati Euãgeliſtæ, ver. 1. & 2. & certum eſt, eas inueniſſe iam reuolutum lapidem.

De prima Chriſti apparitione facta Beatiſſimæ matri ſuæ.

30 Eſt autem communis opinio, ex veteri traditione deducta, & ab omnibus recepta, quam puto eſſe veriſſimam, nempe Dominum eadem hora qua reſurrexit, apparuiſſe primo dilectiſſimæ Matri ſuæ. Quod certè videtur rationi valde conſentaneũ. Nam qui præcepit honorem habendum eſſe parentibus; id ipſum ante omnia exequi voluiſſe credendum eſt. Et illa quæ præ incomparabili amore, plus ceteris omnibus de filij ſui paſſione doluerat: & quæ ſola de fide, & ſpe ſalutiferæ reſurrectionis eius, ne vel minimum quidem vnquam hæſitauerat; merito ac iure prima omnium debuit conſolari. Nec mirum videri debet, quod nihil prorſus de hac apparitione in ſacro Euangelio ſcriptum reperiatur: quoniam ſolas illas, ſacri Euangeliſtæ, apparitiones ſcriptis mandare, operæ pretium duxerunt, quæ vel incredulis factæ ſunt; vel ijs, qui de ipſis teſtificari conuenienter poſſent: Clarum eſt autem propriæ Matris teſtimonium, in re præſertim tanti ponderis, non fuiſſe opportunũ. Neque verò ei Ieſum apparuiſſe credendum eſt, vt eam ab aliqua mentis perplexitate liberam faceret; ſed vt ipſam deſiderabili præſentia ſua lætificaret. Notum quoque eſt Ieſum multa alia feciſſe, præter ea quæ ſcripta ſunt, quemadmodum S. Ioan. in calce ſui Euangelij teſtatum reliquit.

De Chriſti apparitionibus in Euangelio regiſtratis.

31 Ceterum inter Chriſti apparitiones, a ſacris Euangeliſtis deſcriptas, prima fuit ea, quæ facta eſt Mariæ Magdalenæ, vt aſſerit S. Marc. cap. 16. ver. 9. Hanc fuſius deſcribit S. Ioan. cap. 20. ver. 1. vſque ad 19. Verumtamen, vt apparitionum Domini, hiſtoriæ ſeries ſuo ordine dirigatur; Sciendum eſt, quod (vt cognoſci poteſt ex collectione eorum quæ tradunt S. Euangeliſtæ, Matthæus, Marc. & Lucas ſinguli capitulo vltimo, & Ioan. cap. penultimo: non enim ſinguli omnia, ſed aliqua dumtaxat tetigerunt) eodem die & eadem circiter hora, qua Dominus reſurrexit, Maria Magdalenæ, & aliquot aliæ mulieres, valde mane, ſeu valde diluculo, cum adhuc tenebræ eſſent, & vix polus albeſcere inciperet, iuxta condictum, ſimul conuenire cœperunt (neque enim omnes in vna eademque domo habitaſſe creduntur) & pariter pergere ad ſepulchrum, portantes quæ parauerant aromata, & vnguenta, vt vngerẽt Ieſum. Et vt fit in multitudine mulierum, dum aliæ alias adiuuant atque expectãt, non peruenerunt ad monumentum, niſi orto iam ſole, ideſt niſi quando iam ſol ſupra horizõtem erigi incipiebat, & radijs ſuis altiora terræ colluſtrare; quo tempore pro-

cul-

culdubio iam Dominus reſurrexerat. Dicebant autem ad inuicem in via: quis re-
uoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? erat quippe magnus valde.] At verò ad
ipſum appropinquantes, & proſpicientes, viderunt reuolutum lapidem; & ſpecum
ingreſſæ, non inuenerunt corpus Ieſu. Quod ſtatim vt aduertit Maria Magdalene,
relictis ibi ceteris cum vna, vt arbitror, aut altera tantum ex illis properauit nuncia-
re Petro & Ioanni dicens: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus vbi po-
ſuerunt eum.] Interim verò reliquæ mulieres, quæ in monumento remanſerant, vi-
derunt Iuuenem ſedentem in dextris coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. qui
dixit eis: nolite expaueſcere; Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum; ſurrexit; non
eſt hic; Ecce locus vbi poſuerunt eum: Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia
præcedet vos in Galilæam; ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.] At illæ tali viſione
perterritæ, exeuntes ſugerunt de monumento; inuaſerat enim eas timor & pauor.
Puto autem eas non procul inde receſſiſſe; ſed in alia eiuſdem montis parte ſic vt e-
rant obſtupefactæ, & veluti ſemimortuæ aliquandiu permanſiſſe, nihil interim de
his quæ ab Angelo audierant loqui audentes.

Magdalena properat nunciare Apoſtolis ſublatũ eſſe corpus Ieſu de ſepulchro.

Vt primum autem Maria Magdalene peruenit ad Petrum & Ioannem, nunciauit- 32
que ſublatum eſſe Dominum; illi protinus feſtino admodum gradu, ſimul ad ſepul-
chrum pergentes; Ioannes quidem ad ipſum peruenit primus; At verò Petrus poſtea
primus in ipſum introiuit; & ambo viderunt vno in loco linteamina poſita; in alio
autem Sudarium quod fuerat ſuper caput eius, ſeparatim inuolutum. Quibus viſis
abierunt ad ſemetipſos, & cũ nunciaſſent alijs quæ viderant; duo ex diſcipulis ſtatim
abierunt, vt irent in Emaus, quemadmodum numero proximo dicemus. At Maria
Magdalene, quæ poſt Petrum & Ioannem iterum venerat, ſtabat ad monumentum fo
ris plorans; & dum fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum; & vidit duos
Angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat cor-
pus Ieſu; qui dicunt ei: Mulier quid ploras? Dicit eis: quia tulerunt Dominũ meũ,
& neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet, retrorſum conuerſa, vidit Ieſum
ſtantem, qui poſt pauca, manifeſtauit ſe, proprio eam nomine compellans, ac dicẽs:
Maria.] at illa protinus, vt conſueuerat, accurrit ad amplexandos pedes eius. Verum
Ieſus, ſciens eam illico crediſſe, nec opus eſſe tactu, ad fidei eius comprobationẽ:
Vel potius, probe intelligens, quod ipſa diutius tunc voluiſſet immorari ad pedes
eius; dixit ei: noli me tangere. Nondum enim aſcendi ad Patrem meum.] ac ſi di-
xiſſet: noli modo moram trahere in eiuſmodi amplexibus; commodiori namque
tempore, & pleniori ſpiritu, talia mihi obſequia, ſpiritualiter præſtare poteris cum
aſcendero ad Patrem meum. Sed, quod nunc attinet, vade cito ad fratres meos,
hoc eſt ad Apoſtolos; & dic eis: Aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum &c.
Venit illa annuncians diſcipulis: quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. Ioan. cap.
20. ver. 2. vſque ad 19. Hæc igitur, vt diximus, fuit prima Chriſti apparitio, ex his
quæ in Euangelio regiſtratæ habentur; quam circa horam diei ſecundam accidiſſe
arbitramur.

Petrus & Ioannes currunt ad ſepulchrum.

Magdalena redit ad ſepulchrum.

Prima Domini apparitio facta Mariæ Magdalenæ.

Dum hæc agerentur; reliquæ mulieres, ſeorſum a monumento, vt dictum eſt, non 33
admodum diſtantes, mente adhuc conſternatæ, ac plenæ timoris morabantur. Et
ecce duo viri (fortaſſis illimet qui paulo ante Mariæ Magdalenæ locuti fuerant) ſte-
terunt ſecus illas in veſte fulgenti; dicentes: Quid quæritis viuentem cum mortuis?
non eſt hic; ſed ſurrexit: recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Ga-
lilæa eſſet, dicens: quia oportet filium hominis tradi in manus peccatorum, & cru-
cifigi, & die tertia reſurgere. Et recordatæ ſunt verborum eius. Lucæ cap. 24. ver.
4. vſque ad 9. Et regreſſæ a monumento, hoc eſt a monte vbi erat monumentum, cũ
timore & gaudio magno, cucurrerunt, & ipſæ nuntiare diſcipulis quæ viderant, &
audierant. Et ecce properantibus, occurrit illis Ieſus dicens: Auete. illæ autem ac-
ceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Ieſus: nolite
timere. ite, nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.] Matthæi
cap. 28. ver. 8. vſque ad 11. Et hæc fuit ſecunda Domini apparitio, eodem die non
multo poſt primam facta. Oportet autem has mulieres perueniſſe ad Apoſtolos, quã
do Maria Magdalene, quæ paulo ante ad eoſdem venerat, narrare iam cœperat ſe
vidiſſe Dominum. Et propterea S. Luc. cap. citato ver. 9. veluti breuiter repetens

Secunda Domini apparitio facta mulieribus in via.

ſimul

ſimul omnes eiuſmodi mulierum relationes, vbi ait, ꝙ ipſæ a monumēto regreſſæ nūcianerunt hæc omnia illis vndecim, & ceteris omnibus, protinus ſubiungit: Erant autē Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc. & viſa ſunt ante illos, ſicut deliramentum verba iſta. & non crediderunt illis.] Oportet item poſt reditum Petri, & Ioannis de monumento, & antequam Maria Magdalene ſecundo veniſſet ad Apoſtolos (vt numero præcedēti dictum eſt) cum ipſis Apoſtolis illos quoque duos extitiſſe diſcipulos, qui poſtea eodem die profecti ſunt in Emaus. Nam in itinere dicebant [Chriſto, quem peregrinum putabant: Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucē fuerunt ad monumentum; & non inuento corpore eius, venerunt (nempe Maria Magdalene, & quædam ex eius ſociabus) dicentes ſe etiam viſionem Angelorum vidiſſe, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum (nimirum Petrus & Ioannes) & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, hoc eſt, non eſſe amplius in monumento corpus eius: ipſum verò non inuenerunt.

34 Eodem die, neceſſe eſt Ieſum apparuiſſe Petro, vt colligitur Luc. cap. vlt. ver. 34. vbi narrat: duos diſcipulos de Emaus reuerſos in Ieruſalem, audiſſe ab vndecim Apoſtolis, quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.] Huius quoque meminit Apoſtolus 1. ad Cor. cap. 15. ver. 5. Et credibile eſt, hanc fuiſſe tertiam illius diei apparitionem. Quamuis enim id ex ſcriptura ſacra conuinci non poſſit; probabilius tamen videtur, Dominum prius Petro, cui ſpecialiter reſurrectionem ſuam per mulieres nunciari curauerat, apparuiſſe, quam duobus diſcipulis. *3. Domini apparitio, facta Petro.*

35 Quarta ergo eiuſdem diei apparitio credi poteſt fuiſſe, quæ contigit memoratis duobus diſcipulis euntibus in Caſtellū nomine Emaus, ſub figura cuiuſdam peregrini, qui eos primum comiter interpellauit; tum de ſermonibus quos inuicem habebant in via, rum de triſtitia, quam in aſpectu, non obſcurè præſeferebant; mox eorum in credendo tarditatem leniter increpauit; & incipiens a Moyſe, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis, in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant. Et denique ab ipſis ad cænam inuitatus, agnitus fuit in fractione panis, vt breuiter tangit Marcus, & fuſius deſcribit Lucas locis citatis. *4. Domini apparitio, facta duobus diſcipulis euntibus in Emaus.*

36 Quinta Domini apparitio eſt illa, quam narrant Lucas & Ioannes vbi ſupra, factā coram decem Apoſtolis, cum iam ſero eſſet die illa vna ſabbatorum, id eſt ad veſperam prædictæ primæ diei poſt ſabbatum; quando venit Ieſus ianuis clauſis, vbi erāt diſcipuli congregati, & ſtetit in medio eorum, & dixit: Pax vobis, oſtenditque eis manus, & latus, & pedes pariter perforatos. Et quoniam conterriti exiſtimabant ſe ſpiritum videre, præbuit ſe palpandum, & manducauit coram eis, vt ab eorum animis, omnem de vera ac reali Ipſius reſurrectione, propelleret dubitationem. Deinde aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas; & alia egit, quæ apud præfatos habentur Euangeliſtas. Et quia ex S. Luca certum eſt, iſtam apparitionem, factā eſſe eo tempore, quo illi duo diſcipuli celeri admodū paſſu redierant de Emaus, & inuenerant vndecim Apoſtolos congregatos, & alios cum eis, & loquebantur ad eos de his, quæ acciderant eis in via, & item certum eſt, vt ſcribit S. Ioannes, quod Thomas non erat cum eis quando, hac vice, venit Ieſus: Vtique neceſſarium fit credere, Thomam quidem fuiſſe ibi, quando reuerſi ſunt hi duo de Emaus (alioqui nō fuiſſent vndecim Apoſtoli ab eis inuenti) & audiſſe quæ ab eiſdem duobus diſcipulis dicebantur; ſed non multo poſt exiſſe: vtpote qui, præ incredulitate ſua, iam amplius ſuſtinere non poſſet, ibidem diutius immorari, & quas ipſe putabat nugas, eorum audire: ac poſt eius diſceſſum, ceteris inchoatos ſermones proſequentibus; & quibuſdam ex ipſis (vt paulo poſt probabitur) adhuc non plenè credentibus, Dominum apparuiſſe decem, vt dictum eſt, Apoſtolis, & alijs diſcipulis ibidem congregatis. Qui poſtea nunciauerunt ipſi Thomæ dicentes: Vidimus Dominum. At ille reſpondit inquiens: Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & manum meam in latus eius, non credam.] Dixi extitiſſe quoſdam non plenè credentes his quæ a duobus diſcipulis ab Emaus reuerſis, dicebantur; Dixi extitiſſe quoſdam non plenè credentes his, quæ a duobus diſcipulis ab Emaus reuerſis, dicebantur; quia id apertè aſſerit S. Marcus capit. vlt. ver. 13. Vbi de eiſdem duobus diſcipulis verba faciens ait: Et illi euntes nuncia- *5. Domini apparitio, decem Apoſtolis facta.*

uerunt

uernnt ceteris: nec illis crediderunt. ideſt nec omnes, vel, nec plenè illis crediderunt. Nam de aliquibus neceſſe eſt fateri, quod crediderint; pura de Petro, cui iã apparuerat Dominus; & item de ijs qui dicebant: Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Luc. ca. vlt. ver. 34. Igitur quinque, quas hactenus ex ſacro Euangelio memorauimus Domini appaririones, in ipſomet Dominicæ reſurrectionis die factas eſſe, certiſſimum eſt. De reliquis verò alijs quinque, quas ſubſequenter recenſebimus; tametſi dubium non ſit, eas quoque intra quadraginta dies a reſurrectione Domini ad eius aſcenſionem decurſos, contigiſſe: Nihilominus, quibus nam diebus, aut temporibus ſingulæ factæ fuerint, certo definiri non poteſt: præterquam de duabus; nempe ea, quam hic proximè ſubiungemus; de qua conſtat, quod octauo dictæ reſurrectionis die facta eſt; & de alia, quam in ipſo Dominicæ aſcenſionis die accidiſſe, nos infra num. 39. dicemus.

6. Domini manifeſtatio facta vndecim Apoſtolis.

37 Poſt dies octo, iterum de repente apparuit Ieſus vbi ianuis clauſis erant Apoſtoli congregati, & Thomas cum eis (quæ fuit ſexta eius apparitio, in ordine ad hactenus ex Euangelio memoraras; & creditur eſſe illa, quam Apoſtolus 1. ad Cor. capit. 15. ver. 1. dicit factam fuiſſe vndecim, ſubaudi Apoſtolis.) Porrò Ieſus eum ſalutaſſet omnes illis verbis ab ipſo vſitatis: Pax vobis. Conuerſus ad Thomam, mira eum dignatione & charitate hortatus eſt, vt mitteret digitos ſuos in loca clauorum, & manum ſuam in latus eius; & deſineret tandem eſſe incredulus; ſed deinceps eſſet fidelis. Qui ſtatim procidens coram eo, humiliter adorauit illum dicens: Dominus meus, & Deus meus. Cui Ieſus: Quia vidiſti me, inquit, Thoma credidiſti, beati qui non viderunt, & crediderunt.] Quamquam autem de ipſo Thoma, in hac apparitione, & de alijs Apoſtolis in præcedenti, nuſquam in Euangelico textu expreſſum eſt, num cicatrices Domini actualiter tetigerint, & corpus eius palpauerint, necne; ac proinde, non improbabile videri poteſt, ipſos præ reuerentia, non auſos eſſe id facere, quantumuis a Domino inuitati eſſent; vtpote quibus ſufficere potuerit, admodum eis familiarem ac notam Magiſtri ſui vocem audire, vultumque præſentem intueri:

An Apoſtoli vulnera Domini tetigerint.

Nihilominus, communior ſaniorque Doctorum Sanctorumque Patrum ſententia eſt; Apoſtolos, & oblatas ſibi a Domino manus latusque tetigiſſe; & carnem eius ipſo quoque tactu exploraſſe ac probaſſe: Alioquin, illa vehemens de phãtaſmate dubitatio, non videretur ab eorum cordibus omnino potuiſſe diuelli. Et hoc idem videtur etiam aliquatenus comprobari poſſe ex 1. Ioan. cap. 1. ver. 1. Vbi, non ex propria tantum, ſed aliorum quoque Apoſtolorum perſona atteſtatur, Dominum ab ipſis & viſum, & manibus attrectatum (ſubaudi præſertim poſt eius reſurrectionem) id enim aptius videbatur ad oſtendendum, quod ibidem ille Sanctus Apoſtolus probare intendebat; nempe, Ieſum Chriſtum eſſe veram ac ſempiternã vitam; quippe qui & ſe ipſum a mortuis potuit excitare, & nos pariter ad vitam perducere poteſt æternam. Denique mirum non eſt Sacros Euangeliſtas haud expreſſiſſe quod Apoſtoli Dominicas tetigerint cicatrices: Quandoquidem conſtat, eos non omnia Chriſti Apoſtolorumque geſta ſcripſiſſe, ſed de multis pauca; eaque ad ſalutem noſtram cumulatè ſufficere poſſe.

Vbi prædictæ apparitiones factæ fuerint.

38 Et hæc quæ hactenus de apparitionibus Domini, (quarta dumtaxat excepta) & ſpeciatim de ea quæ Thomæ facta fuit, narrauimus, Ieroſolymis contigiſſe aſſerit Cardinalis Baronius. Quod ego pariter veriſſimum puto: Ac propterea ingenuè fateor me non percipere quid ſignificare velit S. Hieronymus in calce commentariorum ſuorum in Matthæum. Vbi cum hæc dixiſſet: Poſt reſurrectionem Ieſus in monte Galilææ conſpicitur, ibique adoratur: licet quidam dubitent, & dubitatio eorum noſtram augeat fidem, protinus ſubiungit: Tunc manifeſtius oſtendit Thomæ, & latus lancea vulneratum, & manus fixas demonſtrat clauis. ſic ille. Nam ſi putat, tunc primum Ieſum oſtendiſſe manifeſtius vulnera Thomæ, quàm antea feciſſet alijs Apoſtolis; obſtat locus S. Ioannis cap. 20. ver. 26. Vbi ait: quod quando hoc accidit, erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis, & venit Ieſus ianuis clauſis &c. Quibus circumſtantijs manifeſtè indicatur, id factum fuiſſe in Ieruſalem, non autem in monte Galilææ, vbi non videntur Apoſtoli ianuis clauſis manere conſueuiſſe propter metum Iudæorum; cum ibi nihil eſſe videretur quod a Iudæis timere deberent. Præterquam quod, in eo monte, non eos in aliqua domo clauſos vidiſſe

Do-

Dominum, ſed ſub dio, & in lato quodam ac ſpatioſo loco præſentibus pluſquam quingentis fratribus, vt dicitur 1. ad Cor. cap. 15. ver. 6. communis ferè omnium opinio eſt. Si autem putat S. Doctor bis Dominum oſtendiſſe vulnera Thomæ, nimirum primo Ieroſolymis octauo ſuæ reſurrectionis die, quando ſcilicet (vt dicitur Ioan. cap. citato) ad diſcipulos in vnum congregatos, ac præ timore Iudæorum clauſas tenentes ianuas, mirabiliter intrauit: Et poſtea iterum in monte Galilææ: Certum eſt, de hac ſecunda cicatricum oſtenſione, eidem Thomæ facta, nihil penitus in Euangelio tactum fuiſſe. Quin potius ex eo oppoſitum videtur poſſe colligi. Nam cum certiſſimum ſit, ipſum Thomam prima vice credidiſſe (dixit enim tunc ei Dominus: Quia vidiſti me Thoma credidiſti) ſuperflua quodammodo videretur altera ipſi deinde ſpecialis eorundem vulnerum demonſtratio. Et hæc dicta ſint non animo contradicendi præſertim tanto Doctori, ſed magis excitandi aliquem qui verum eius ſenſum aperire ſtudeat.

38 Poſt hæc vndecim Apoſtoli abierunt in Galilæam, quemadmodum per mulieres mandauerat eis Dominus: forſitan ne interim Ieroſolymis mali aliquid paterentur a Iudæis. Cum autem quadam die, Petrus, & Thomas, & filij Zebedæi, Iacobus, & Ioannes, & Nathanael, cum alijs duobus diſcipulis, iuiſſent piſcari ad mare Tiberiadis: & tota nocte nihil prendidiſſent; apparuit eis mane Ieſus ſtans in littore, ac dicens; vt mitterent in dexteram nauigij rete. Quo facto: iam non valebant illud trahere, præ multitudine piſcium, quos ceperant. Et tunc agnitus eſt Ieſus a Ioanne primum, deinde a ceteris. Qui cum deſcendiſſent in terram, inuenerunt prunas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem: inuitatique a Domino manducauerunt cum eo. Poſt prandium autem interrogauit Ieſus Petrum ter, ſi eum diligeret: quo ſemper reſpondente: Etiam Domine. Commendauit eidem Ieſus agnos oueſque ſuas: ideſt vniuerſam Eccleſiam. mox prædixit ei martyrium. poſtremo, ſciſcitante Petro de Ioanne, num & ipſe martyr eſſet ex hac vita migraturus; reſpondit Ieſus negatiue, & ſimul ipſum Petrum tanquàm de curioſa interrogatione reprehendit. Quæ omnia accuratius narrat S. Ioan. cap. vlt. vbi ait: hanc fuiſſe tertiam apparitionem; tertiam, inquam, factam diſcipulis ſuis, vt ibidem ver. 14. dicitur; ideſt non coram vno aut altero, ſed pluribus ex diſcipulis ſuis ſimul exiſtentibus: nam in ordine ceterarum, ſeptima fuit, non tertia, vt ex ſupra dictis manifeſtum eſt. *7. Chriſti apparitio ad mare Galilææ.*

39 Octaua Domini apparitio facta fuit in monte quodam Galilææ, vbi conſtituerat illis Ieſus: hoc eſt, vt creditur, in monte Thabor; quo cum perueniſſent vndecim Apoſtoli, cum alijs multis, quos ad hoc ſpecialiter inuitauerant, videntes eum (vt ait S. Matthæus in calce ſui Euangelij) adorauerunt. Et hæc communiter creditur fuiſſe illa Domini manifeſtatio, de qua loquitur Apoſtolus 1. ad Cor. cap. 15. ver. 6. dicens: Deinde viſus eſt pluſquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſque adhuc: quidam autem dormierunt.] Fuit ergo iſta Domini manifeſtatio ceteris illuſtrior; tum propter multitudinem eorum quibus facta eſt: tum etiam quia non quodammodo inopinata, vt aliæ, ſed prius non ſemel prænunciata ab ipſo Domino fuerat, & ante eius paſſionem Matthæi cap. 27. verſic. 32. & Marc. cap. 14. ver. 28. Et item poſt eius reſurrectionem, per ſemetipſum, & per Angelos mulieribus, & per mulieres Apoſtolis, Matthæi cap. 28. ver. 7. & 10. Et Marc. cap. 16. ver. 7. Vnde putant, ab Apoſtolis certum diem fuiſſe conditum, vt tum ipſi, tum alij ab ipſis inuitati, ad locum eiſdem ſignificatum conuenirent, ibiq; Dominum expectarent ac viderent. Porrò in hac ſua manifeſtatione Dominus coram tam grandi hominum multitudine, accedens ad diſcipulos ſuos dixit eis: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis; Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Sic S. Matthæus vbi ſupra. *8. Domini apparitio in monte Galilææ.*

40 Nona Chriſti manifeſtatio, videtur ea eſſe, cuius meminit Apoſtolus loco proximè adducto; vbi poſt præcedentem, immediatè ſubiungit: Deinde viſus eſt Iacobo.] Quare de hac apparitione, quamuis ſacri Euangeliſtæ nihil prorſus meminerint, dubitare non licet; ſacro id Apoſtoli textu atteſtante. Verumtamen, vbi, & quando *9. Chriſti manifeſtatio, facta Iacobo.*

ea contigerit, incõpertum habemus: niſi quod ex citato Apoſtoli loco, plane conſtat
eam poſt proximè memoratam pluſquam quingentis viris ſimul factam, contigiſſe: &
conſequenter non poſſe eſſe illam, quam refert B. Hieronymus in lib. De ſcriptori-
bus Eccleſiaſticis in Iacobo, ca. 2. ex Euangelio Nazaræorum a ſe in Græcum, & La-
tinum ſermonem tranſlato. Et ratio eſt, quia de illa ibidem dicitur, quod iurauerat
Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec
videret eum reſurgentem a mortuis. Atqui non eſt veriſimile, quod per tot dies atq; heb
domades, aut ipſe ſine cibo naturaliter viuere potuerit, aut quod Dominus ei appa-
rere tanto tempore diſtulerit, ac ipſum fame tam diu affligere voluerit. Neque item
(quod aliqui ſuſpicantur) Dominum ſolo Iacobo bis apparuiſſe. Quare quicquid de
hac re ſenſerit Beatus Hieronymus, quem certum eſt, quædam interdum referre ſo-
litum eſſe, quæ tamen ipſe non approbat, licet non reprobet: Videtur prædicta de
Iacobo historia, non ſatis firmo niti ſundamento; non ſolum quia ex libro apochry-
pho, & ab Eccleſia minime recepto, deſumpta ſit; ſed etiam, quia ſi verum eſt, quod
communiter creditur, Apoſtolos tempore paſſionis Chriſti, omnes aut a fide deſe-
ciſſe, aut ſaltem in ea admodum titubaſſe; iuxta id quod eis paulo ante prædixerat
Dominus: omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte &c. & poſt eius
mortem non modo de eius reſurrectione hæſitaſſe; verum etiam mulieribus atte-
ſtantibus ſe illum viuentem vidiſſe, credere renuiſſe: viſa (enim ſunt ante illos ſicut
deliramentum verba illarum:) ſi, inquam, ſola Chriſti Mater tunc à fidei firmitate
dimoueri non potuit; non videtur veriſimile, vel ipſum quoque Iacobum in fide
reſurrectionis Dominicæ vſque adeo firmiter perſtitiſſe, vt ſe ad non prius come-
dendum, tali Sacramento adigere non dubitauerit; vel ſi non permanſit, quod te-
mere ſe ipſum tali obligatione interimere attentaſſet.

Decima pariterque poſtrema Domini, ante eius aſcenſionem, apparitio; fuit illa 4t
quam Apoſtolus loco ad Cor. iam ſæpius adducto, ſequitur dicens: Deinde Apoſto-
lis omnibus. Et hanc credimus eãdem eſſe cum ea, quæ deſcribitur a S. Marco, hiſce
verbis: Nouiſſimè recumbentibus illis vndecim apparuit, & exprobrauit incredu-
litatem eorum & duritiam cordis: quia ijs qui viderant eum reſurrexiſſe, non cre-
diderunt &c. ac deinde præcepit eis, vt irent in vniuerſum mundum ac prædicarent
Euangelium, promittens ſalutem credentibus, incredulis autem condemnationem:
docuitque eos ſigna, quibus credentes ab incredulis diſcerni poſſent. Et poſt hæc
protinus ſubiungit: Et Dominus quidem Ieſus, poſtquam locutus eſt eis aſſumptus
eſt in cælum, & ſedet a dextris Dei. Illi autem profecti prædicauerunt vbique Do-
mino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.] Ex quibus Marci
verbis, ita vſque ad Domini aſcenſionem continuatis, manifeſtè apparet, hanc fuiſ-
ſe poſtremam Domini manifeſtationem, nimirum factam diſcipulis ſuis, quando
ipſe aſcendit in cælum. Quamuis autem Ianſenius cum Euthymio putauerit hanc
Domini oſtenſionem a S. Marco deſcriptam, non eſſe poſtremam, ſed primam corã
diſcipulis ſuis factam: Nos tamen libentius hic ſequimur B. Auguſtinum, & alios cũ
ipſo ſentientes, & priorem opinionem profitentes. Nec me mouent; quæ pro ſo-
lutione argumentorum B. Auguſtini adducit idem Ianſenius in cap. ſuæ concordiæ
147. Quia ad id quod ait: Veriſimile eſſe Dominum tunc exprobraſſe incredulita-
tem diſcipulis, quando ipſi paulo ante non crediderant Mariæ Magdalene, & alijs
aſſerentibus ſe vidiſſe Dominum; non autem in die aſcenſionis, quando iam omnes
ipſum reſurrexiſſe credebant: dicimus Dominum, in die ſuæ aſcenſionis, non expro
braſſe diſcipulis abſolutè incredulitatem, quaſi nec tunc etiam crederent; ſed quod
ab initio non credidiſſent ijs, qui viderant eum reſurrexiſſe; vt ibidem ſacer textus
ſe explicat. Et id ſactum puto, vt per hoc inexcuſabiles redderentur, qui poſtea
credere nollent ipſis Apoſtolis, & aliis, qui ipſum a mortuis excitatum videre me-
ruerant. Quod verò citatus Auctor addit: pro-nouiſſime-in Marci textu Græco,
haberi verbum, quod idem ſonat ac ſi diceremus-Deinde & quodammodo notat
Interpretem, quod non bene tranſtulerit: reſpondemus, vtique magis fidendum
editioni vulgatæ Latinæ, quæ maioris eſt in Sancta Eccleſia auctoritatis, quam ſit
Græca; & hoc præſertim in Marci Euangelico textu, qui originaliter Latinè ſcrip-
tus

tus fuit, quemadmodum multis ſanè probat Cardinalis Baronius, ſub anno poſt Chriſtum natum 45. Sed nec probamus hoc loco illam Ianſenij expoſitionem, quod ſcilicet Sanctus Marcus, pro decem, vndecim vſurpauerit; nec admittimus etiam Sanctum Lucam idem feciſſe, vbi ait duos diſcipulos in ſuo reditu de Emaus, inueniſſe vndecim congregatos: Siquidem re vera, non decem tantum, ſed vndecim Apoſtolos inuenerunt, licet paulo poſt inde Thomas diſceſſerit, vt nos ſupra num. 34. declarauimus. Et denique illa verba: Et Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis &c. nemini dubium eſt, quin ad proximè præcedentia referri debeāt; ad ſignificandum, quod poſt prædicta Dominus aſcendit in cælum: non enim obſtat quod non dixerit: Et poſtquam hæc locutus eſt eis: ſed abſolutè; poſtquam locutus eſt eis: quia per id Sanctus Euangeliſta indicare voluit, Dominum non hæc tantum, ſed alia quoque dixiſſe Apoſtolis ſuis, antequam aſcenderet in cælum. Nihil igitur prohibet, quin hæc Domini apparitio a Sancto Marco deſcripta, fuerit, vt diximus, non prima, ſed poſtrema facta coram diſcipulis ſuis. quod etiam ex conſequentibus fiet clarius: nam de hac eadem, videtur meminiſſe Sanctus Lucas cap. vlt. vbi, poſt aliquanto longiorem narrationem eorum quæ fecit, & locutus eſt Dominus in prima eius apparitione, coram Apoſtolis ſuis; tandem ver. 49. videtur tranſire ad poſtremam: vbi Dominus ait: ſe miſſurum eis, promiſſum patris ſpiritū; ac iubet eos morari in Ieruſalem donec induantur virtute ex alto; & conſequenter proſequitur Sanctus Euangeliſta narrans, qualiter Ieſus eduxit eos foras in Bethaniam, & benedicens eis ferebatur in cælum; & ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Ieruſalem cum gaudio &c. Ex quibus verbis apertiſſimè conſtat, hanc poſtremam Domini apparitionem, factam fuiſſe non in Galilæa, ſed in Ieruſalem, nimirum in cænaculo, vbi Apoſtoli ſimul manere conſueuerant; Et Dominum inde Apoſtolos duxiſſe in Bethaniam in monte olìueti exiſtentem, vbi ipſis videntibus, aſcendit in cælum. Quibus optime conſonant, quæ idē Sanctus Lucas ſcribit Actorum c. 1. ver. 4. dicens: Et conueſcens, præcepit eis ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem patris quam audiſtis, inquit, per os meum.] & poſt pauca: Et cum hæc dixiſſet videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.] Et paucis interpoſitis, nimirum ver. 12. De Apoſtolis ait: tunc reuerſi ſunt Ieroſolymā a monte, qui vocatur Oliueti, qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabbati habens iter, ideſt vnius tantum circiter milliarij. Non enim longius iter die ſabbati conficere licitum erat. Vnde illud Matthæi cap. 24. ver. 20. Orate vt non fiat fuga veſtra hieme vel ſabbato.] Sanè Ioſephus 6. de Bello cap. 3. inter montem Olìueti & Ieruſalem, vallem cedron, & ſex tantum itineris ſtadia ponit.

42 Hic ſi omnes Chriſti apparitiones, in ſacris libris memoratas, perſequi eſſet animus; proculdubio prædictis attexere oporteret illam, quæ facta eſt Apoſtolo Paulo tamquam abortiuo, vt ipſemet ad ſui humiliationem, ait 1. ad Cor. cap. 15. ver. 8. Vbi poſt alias Domini apparitiones, poſtremo loco memorat eam, quæ ſibi quoque facta fuerat, quamque latè deſcribit Sanctus Lucas Actorum cap. 9. & repetit capit. 22. & 26. verum hanc libenter miſſam facimus, quoniam ſecundo poſt Domini reſurrectionem anno contigiſſe creditur, & inſtituti noſtri ratio non patitur, vt hoſce Annales vlterius protrahamus. *Cur apparitio facta S. Paulo prætermittatur.*

43 Igitur die poſt reſurrectionem ſuam quadrageſimo, Dominus Apoſtolis ſuis iam ſatis bene inſtructis; & de his quæ deinceps eos facere oportebat, edoctis, coram eis aſcendit in cælum; & die decima ab eius aſcenſione, quinquageſima verò a reſurrectione, miſit eis, vt pollicitus fuerat, Spiritum ſanctum; quo repleti cœperunt omni ſtudio, ac totis viribus prædicare ac diſſeminare doctrinam Euangelicam, quam a Domino acceperant, in Ieruſalem primo, & in omni Iudæa, & finitimis regionibus; mox verò etiam in vniuerſo mundo, vt patet, tum ex libro Actorum; tum etiam ex his quæ poſtea grauiſſimi Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Auctores prodiderūt, ac præcipuè noſtro hoc ſæculo Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius, cuius eſt laus per omnes Dei Eccleſias. Ipſe enim hiſtoriam Eccleſiaſticam maximè omnium illuſtrauit, & res geſtas ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, diligentiſſime conquiſitas, non ſolum mira eruditione, congeſſit; ſed etiam ad ordinem temporum accommodauit; & vltra primum, annorum a Chriſto nato, millenarium feliciſſime perduxit. *De Dominica Aſcenſione.*

xit. Vtinam ad noſtra hæc vſque tempora perueniſſet, & omnia penè ad ſeptimam mundi ætatem hactenus pertinentia, ab ipſo luculentiſſimè tradita habere potniſſemus. Quamobrem nos qui a tanto viro longe abſumus, ac eidem comparati veluti locuſta videri poſſumus, libenter hic noſtris hiſce lucubrationibus, qualeſcunque ſint, finem imponimus. illud ſolum tamquam pro coronide addentes; quod ex dictis conſequitur, nempe hanc ſextam, quam hic terminamus, mundi ætatem, annis circiter ſexcentis triginta octo perduraſſe, vt etiam apparet in tabulis.

Cauſa diſſenſionis de numero annorum huius mundi ætatis.

Porrò cauſas diſſenſionis inter Auctores, de huius mundi ætatis duratione; & cur 44
non omnes in eadem annorum ſumma conueniant; has aſſignari poſſe credimus. Et prima ſit, quia valde inter ſe diſcrepant, in ratione ſupputandi ſeptuaginta Babylonicæ captiuitatis annos, a Ieremia prænunciatos: alijs eos auſpicantibus ab anno decimo tertio regni Ioſiæ; alijs a quarto regni Ioakim: alijs a primo Iechoniæ; alijs ab vndecimo Sedeciæ: Et itẽ alijs eoſdẽ terminãtibus in anno primo regni, alijs in primo Monarchiæ Cyri; & alijs in ſecundo regni Darij Hyſtaſpis. Nos a capto Sedecia, vſq; ad initiũ regni Cyri in Babylone, qui fuit annus primus Monarchiæ eius, illos dinumerandos deducendosque cenſuimus; vt ſuis locis, ſatis ſuperque probatum eſt, & videtur expreſsè tradi 2. Paralip. cap. vlt. ver. 21. vſque ad finem, & 1. Eſdr. cap. 1. ver. 1. vſque ad 4. Altera cauſa eſſe poteſt, quoniam Scriptores, non omnes ab vno eodemque tempore, numerari debere exiſtimant ſeptuaginta hebdomades annorum, olim Danieli cælitus reuelatas: Quidam enim eas ſupputare incipiunt ab anno regni Sedeciæ quarto. Alij a Babylonicæ captiuitatis vigeſimo, inter quos fuit Hippolitus Martyr, vt refert B. Hieronymus ſuper Danielis capite 9. Alij a primo anno Darij Medi, quando ſcilicet myſterium ipſarum, Danieli reuelatum fuit. Alij a primo anno Cyri. Alij ab ædificatione ſecundi templi, anno ſexto, vel nono, Darij Hyſtaſpis abſoluta. Alij ab anno regni Artaxerxis cognomento Longimani ſecundo. Alij a ſeptimo. Et quemadmodum eas diuerſimode incipiũt: ita etiam non eodem modo terminant. Nos verò eas ab anno prædicti Longimani vigeſimo inchoandas, & ad Chriſti paſſionem obitumque terminandas eſſe, pluribus rationibus ſub anno mundi 3609. nu. 4. docuimus. Poſſent hic aliæ addi huius diuerſitatis modicam ſanè cauſæ, quas vltro libenterque prætermittimus, quod in annorum ſumma differentiam parere poſſe videantur.

De numero annorum ab orbe condito ad Chriſtum paſſum.

De vanis mendacibusque Indorum, Aegyptiorum, & Chaldæorum antiquitatibus

Itaque ſi prædictos ſexcentos triginta octo huius ſextæ mundi ætatis annos, cum 45
aliarum præcedentium mundi ætatum annis ſubduxeris, reſultabit ab ipſo mundi exordio ad Chriſtum paſſum, ſumma annorum quattuor millium octoginta quattuor, vt facilius videre eſt in tabulis. Valeant ergo, & diſpereant aniles fabulæ, vel potius expreſſa, quæ a quibuſdam feruntur, mendacia; de miranda Zoroaſtri antiquitate, quem Aſtronomiæ inuentorem Ethnici faciunt: & ſex annorum millibus ante obitum Platonis vixiſſe dictitant. Item de Indorum regibus, quos a libero patre, ad Alexandrum Magnum, per annos amplius quam ſex mille quadringentos, regnaſſe falſo produnt. Et (quod minus ferendum eſt) de Aegyptijs, qui, vt antiquitatem gentis regnique ſui, ceteris anteponerent, innumera propemodum mundi ſæcula fingentes, iactabant quater iam aſtra proprios abſoluiſſe curſus, ex quo Aegyptiorum gens eſſe cœpiſſet; quod eſt dicere Aegyptios per centum quadraginta quattuor mille annos floruiſſe: quandoquidem conſtat cælum ſidereum, ſeu octauam ſpheram (vt aiunt Aſtrologi) non niſi triginta ſex annorum millibus, motum ſuum proprium conficere. Inſuper reges ipſorum ex Dijs originem duxiſſe, & annis pluſquam ſeptuaginta millibus, ante poſtremum Ptolemæum, ſucceſſiuè in Aegypto regnaſſe. A tempore verò quo Aegyptij Aſtronomiam didicerunt, ſupra centum annorum millia fluxiſſe. Quamquam autem ex Plutarcho, in vita Numæ Pompilij, & Solino cap. 2. & Cenſorino, alijsque antiquiſſimis ſcriptoribus, certum ſit, Aegyptios aliquando annis quadrimeſtruis, & quãdoq; etiam trimeſtruis, interdum verò bimeſtruis, & nonnumquam meſtruis vti conſueuiſſe: Verumtamen nec ſic quidem fieri poteſt, vt eorum ſucceſſio, ad centum mille annos peruenire potuerit. Vnde multo minus attendenda ſunt, quæ de Chaldæis perhibentur: nimirum, quòd gloriabantur ſe Aſtronomicam habere ſcientiam, obſeruationibus, [illegible] atque.

atque experimentis, iam quadringentorum ſeptuaginta millia annorum ſpatio comprobatam. Quæ omnia, & ſi quæ ſunt eiuſmodi alia, omnem omnino excedunt eruditorum hominum credulitatem, facileque falſiſſima eſſe depræhenduntur, non ſolũ ex his, quæ ex ſacris libris omnes S. Patres, Eccleſiaſticique Doctores apertiſſime colligunt; ſed etiam ex his, quæ omnes probati Chronographiæ profeſſores, & qui de epochis ærisve temporum ſcripſere, prodiderunt; inter quos, qui mundum faciunt antiquiorem, ab eius exordio, ad ipſius reparationem in Chriſti paſſione præſtitam, quinque, aut ſex, vel ad ſummum ſeptem mille annos, paucis quibuſdam adiectis, enumerant, vt videre eſt in catalogo eorum, qui ſummas annorum ab orbe condito, ad Chriſtum natum, ſupputarunt, apud Sixtum Senenſem lib. 5. Bibliothecæ ſuæ ſanctæ, annotatione 68. regiſtrato.

TABVLAE

Computationis, & concurſus annorum Aerarū, Regum, & Procerum 6. Mundi ætatis.

	ANNI									
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Monarchiæ Aſſyriorum, & Chaldaeorum.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan.	Ab initio Olympiadū	Vrbis conditæ.	Aera à Nabonaſſaro.	Prophetiæ Ieremiæ.	Vitæ Ezechielis.	Vitæ Iechoniæ.
Facta eſt deſolatio Ieroſolymæ. & templi an.	3447	1791	1432	864	170	147	142	41	37	30
Ieremias propheta creditur obijſſe in Aegypto.	3448	1792	1433	865	171	148	143	42	38	31
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2		2	2
Baruch Propheta proficiſcitur in Babylonem.	3450	1794	1435	867	173	150	145		40	33
Nabuzardan transfert reliquias Iudæorum in Babylonē.	3451	1795	1436	868	174	151	146		41	34
Nabuchodonoſor Monarchæ nomen aſſequitur an.	3451	1796	1437	869	175	152	147		42	35
Vidit in ſomnis ſtatuam grandem futura prænunciantē.	3453	1797	1438	870	176	153	148		43	36
Darius Medus naſcitur ante medietatem an.	3454	1798	1439	871	177	154	149		44	37
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2		2	2
Aſtyages in Media regnat an.	3456	1800	1441	873	179	156	151		46	39
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4		4	4
Ezechiel vidit in ſpiritu vrbis, & tēpli inſtaurationē an.	3460	1804	1445	877	183	160	155		50	43
Iechonias creditur genuiſſe Salathielem an.	3461	1805	1446	878	184	161	156		51	44
Ezechiel prophetat contra Aegyptum incho. an. ſub cuius finem ducitur vlt. Iudæorū captiuitas in Babylonē.	3462	1806	1447	879	185	162	157		52	45
Primus dictæ captiuitatis an. in quo Nabuchodonoſor vidit ſomnium arboris magnæ ſuccisæ.	3463	1807	1448	880	186	163	158		Quot vero	46
Nabuchodonoſor in furorē actus habitat cum beſtijs a.	3464	1808	1449	881	187	164	159		annis	47
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6		ſuper	6
Recuperat ſenſum, & regnum an.	3470	1814	1455	887	193	170	165		uixe-	53
Moritur in fine anni.	3471	1815	1456	888	194	171	166		rit in-	54
Euilmerodac regnat in Baby. & ſubleuat Iechoniam.	3472	1816	1457	889	195	172	167		certū	55
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4		eſt.	Quã-
Eſdras conturbatur ob proſperitates malorum, & afflictiones bonorum.	3476	1860	1461	893	199	176	171			diu autē
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7			ampli
Annus Iubilei decimi octaui.	3483	1827	1468	900	206	183	178			us vi-
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10			xerit
Aſtyages regno ſpoliatur ſub fin. an.	3493	1837	1478	910	216	193	188			in cer
Regnant Cyrus in Perſide. Darius in Media. Et Nigliſar in Babylone, Euilmerodaeo interempto.	3494	1838	1479	911	217	194	189			tum eſt.
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4			
Mortuo Nigliſaro regnat Laboſardae in Babylone, & in fine eiuſdem anni moritur.	3498	1842	1483	915	221	198	193			
Baltaſſar regnat in Babylone incho. an.	3499	1843	1484	916	222	199	194			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2			
Daniel vidit viſionem Hyrci, & Arietis an.	3501	1845	1486	918	224	201	196			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2			
Salathiel creditur genuiſſe Zorobabelem an.	3503	1847	1488	920	226	203	198			
Poſt annos 13.	13	13	13	13	13	13	13			
Moritur Baltaſſar incho. an. & regnat Darius, quo ſub finem an. mortuo, regnat Cyrus.	3516	1860	1501	933	239	216	211			

Vita

Vita Danielis.	Regni Nabuchodonoſor in Babylone.	A captiuitate Iechoniæ.	Prophetia Ezechielis.	A templi deſolatione.	Monarchia Nabuchodonoſor.	Vita Dary Medi.	Regni Aſtyagis in Media.	Vitæ Salathielis.	Poſtremæ Iudæorum captiuitatis.	Regni Euilmerodac in Babylone.	Regni Cyri in Perſide.	Regni Dary in Media.	Regni Nigliſſar in Babylone.	Regni Laboſardac in Babylone.	Regni Baltaſſar in Babylone.	Vitæ Zorobabelis.	Regni Dary Medi in Babylone.	San baſeci.	Iuor-leorum.	Olympiadis	Annus
22	19	12	8	1																43	2
23	20	13	9	2																43	3
2	2	2	2	2																	
25	22	15	11	4																44	1
26	23	16	12	5														124		44	2
27	.24	17	13	6	1															44	3
28	25	18	14	7	2															44	4
29	26	19	15	8	3	1														45	1
2	2	2	2	2	2	2															
31	28	21	17	10	5	3	1													45	3
4	4	4	4	4	4	4	4														
35	32	25	21	14	9	7	5													46	3
36	33	26	22	15	10	8	6	1												46	4
37	34	27	23	16	11	9	7	2												47	1
38	35	28		17	12	10	8	3	1											47	2
39	36	29		18	13	11	9	4	2											47	3
6	6	6		6	6	6	6	6	6												
45	42	35		24	19	17	15	.10	8											49	1
46	43	36		25	20	18	16	11	9											49	2
47		37		26		19	17	12	10	1								127		49	3
4		4		4		4	4	4	4	4											
51		41		30		23	21	16	14	5										50	3
7		7		7		7	7	7	7	7											
58		48		37		30	28	23	21	12									18	52	2
10		10		10		10	10	10	10	10											
68		58		47		40	38	33	31	22								130		54	4
69		59		48		41		34	32	23	1	1	1							55	1
4		4		4		4		4	4		4	4	4								
73		63		52		45		38	36		5	5	5	1						56	1
74		64		53		46		39	37		6	6			1					56	2
2		2		2		2		2	2		2	2			2						
76		66		55		48		41	39		8	8			3					56	4
2		2		2		2		2	2		2	2			2						
78		68		57		50		43	41		10	10			5	1				57	2
13		13		13		13		ſi verò amplius	13		13	13			13	13					
91		81		70		63		ſuperuixerit ignoramus.	54		23	23			18	14	1			60	3

Ab

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	Vita Danielis.	A Templi deſolatione.
Concurrit penè totus cum 1. Monarchiæ Cyri.	3517	1861	934	240	217	212	92	71
Iudæi in Ieruſalem iaciunt fundamenta templi.	3518	1862	935	241	218	213	93	72
Daniel didicit futuras regnorum mutationes.	3519	1863	936	242	219	214	94	73
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	Quã-	4
Cyrus Perſarum 1. Monarcha moritur an.	3523	1867	940	246	223	218	din	77
Cambyſes regnat in Perſide an.	3524	1868	941	247	224	219	verò	78
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	ſuper	7
Moritur men. 5. & Smerden magus in fin. an.	3531	1875	948	254	231	226	uixer	85
Darius Hyſtaſpis regnat in Perſide an.	3532	1876	949	255	232	227	it Da	86
Annus Iubilei 19. Aggæus & Zacharias prophetant.	3533	1877	950	256	233	228	niel,	87
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	incer	2
Zacharias prophetat contenta in cap. eius 7.	3535	1879	952	258	235	230	tum	89
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	eſt.	2
Templum quoad partes eius interiores perficitur an.	3537	1881	954	260	237	232		91
Iudæi faciunt Paſcha, & ſollemnitatem Azymorum an.	3538	1882	955	261	238	233		92
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2		2
Templum cum atrijs ſuis abſoluitur an.	3540	1884	957	263	240	235		94
Fiunt ſacrificia pro reſtitutione templi an.	3541	1885	958	264	241	236		95
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4		4
Incipiunt anni conſulares apud Romanos.	3545	1889	962	268	245	240		99
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6		6
Contigit quædam Ecclipſis a Ptolemæo obſeruata.	3551	1895	968	274	251	246		105
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3		3
Zorobabel creditur genuiſſe Abiud.	3554	1898	971	277	254	249		108
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2		2
Probabile eſt natum eſſe Eſdram Sacerdotem an.	3556	1900	973	279	256	251		110
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6		6
Clades Perſarum Marathonia contigit an.	3562	1906	979	285	262	257		116
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5		5
Darius Hyſtaſpis rex Perſarum moritur an.	3567	1911	984	290	267	262		121
Xerſes huius nominis 1. regnat in Perſide an.	3568	1912	985	291	268	263		122
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4		4
Cum ingenti exercitu tranſit in Græciam an.	3572	1916	989	295	272	267		126
Poſt annos 11.	11	11	11	11	11	11		11
Incidit annus Iubilei vigeſimi.	3583	1927	1000	306	283	278		137
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6		6
Xerſe occiſo regnat Artabanus vſque ad fi. an.	3589	1933	1006	312	289	284		143
Artaxerxes Longimanus regnat in Perſide an.	3590	1934	1007	313	290	285		144
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5		5
Decreuit mittere Eſdram in Iudæam.	3595	1939	1012	318	295	290		149
Eſdras cum Iudæorum multitudine venit in Iudæam an.	3596	1940	1013	319	296	291		150
Poſt annos 9.	9	9	9	9	9	9		9
Abiud creditur genuiſſe Eliacim an.	3605	1949	1022	328	305	300		159
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4		4
Neemias obtinet licentiã reædificãdi Ieruſalẽ ſub fi. an.	3609	1953	1026	332	309	304		163

Pe-

Poſtrema Iudæorū captiuitatis.	Vita Zorobabelis.	Monarchia Cyri.	Monarchia Perſarum et Medorū.	A ſoluta Iudæorum captiuitate	Regni Cambyſis in Perſide.	Regni Dary Hyſtaſpis in Perſide.	Vita Abiud.	Vita Eſdræ Sacerdotis, & Scribæ.	Regni Xerſis I. in Perſide.	Regni Artaxerxis Longimani in Perſide.	Vita Eliacim.	Sabbatici.	Iubileorum.	Olympiadis.	Annus.
55	15	1	1	1										60	4
56	16	2	2	2										61	1
57	17	3	3	3										61	2
4	4	4	4	4											
61	21	7	7	7											
62	22	8	8	8	1									62	2
7	7		7	7	7									62	3
69	29		15	15	8										
70	30		16	16		1								64	2
	31		17	17		2								64	3
	2		2	2		2							19	64	4
	33		19	19		4						136		65	2
	2		2	2		2									
	35		21	21		6								65	4
	36		22	22		7								66	1
	2		2	2		2									
	38		24	24		9								66	3
	39		25	25		10								66	4
	4		4	4		4									
	43		29	29		14								67	4
	6		6	6		6									
	49		35	35		20								69	2
	3		3	3		3									
	52		38	38		23	1							70	1
			2	2		2	2								
			40	40		25	3	1				139		70	3
			6	6		6	6	6							
			46	46		31	9	7						72	1
			5	5		5	5	5							
			51	51		36	14	12						73	2
			52	52			15	13	1					73	3
			4	4			4	4	4						
			56	56			19	17	5					74	3
			11	11			11	11	11						
			67	67			30	28	16				20	77	2
			6	6			6	6	6						
			73	73			36	34	22					78	4
			74	74			37	35		1				79	1
			5	5			5	5		5					
			79	79			42	40		6				80	2
			80	80			43	41		7				80	3
			9	9			9	9		9					
			89	89			52	50		16	1	146		82	4
			4	4				4		4	4				
			93	93				54		20	5			83	4

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis conditæ.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tēpli deſolatione.	Monarchiæ Perſarum ac Medorū.
Concurrit ferè totus cum 1. aduentus ſui in Ieruſalem; & pariter cum 1. Hebdomadarum Danielis.	3610	1954	1027	333	310	305	164	94
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Credi poteſt librum 1. Eſdræ fuiſſe compoſitum an.	3616	1960	1033	339	316	311	170	100
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Neemias reuertitur in Perſidem an.	3621	1965	1038	344	321	316	175	105
Poſt annos 8.	8	8	8	8	8	8	8	8
Redit in Ieruſalem; Et Artaxerxes rex moritur an.	3629	1973	1046	352	329	324	183	113
Regnant in Perſide 1. Xerſes ij. mox Sogdianus an.	3630	1974	1047	353	330	325	184	114
Darius Nothus regnat in Perſide an.	3631	1975	1048	354	331	326	185	115
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Incidit annus Iubilei vigeſimi primi.	3633	1977	1050	356	333	328	187	117
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Eſdras Sacerdos & Scriba creditur obijſſe an.	3640	1984	1057	363	340	335	194	124
Poſt annos 9.	9	9	9	9	9	9	9	9
Darius Nothus rex Perſarum moritur ſub fin. an.	3649	1993	1066	372	349	344	203	133
Regnat in Perſide Artaxerxes Mnemon an.	3650	1994	1067	373	350	345	204	134
Mardocheus in Perſide vidit ſomnium propheticum an.	3651	1995	1068	374	351	346	205	135
Aſſuerus rex fecit grande conuiuium an.	3652	1996	1069	375	352	347	206	136
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Eliacim genuit Azor. Et Eſther ducit ad cubiculū Aſſue.	3656	2000	1073	379	356	351	210	140
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Aman ſortitur tempus pro interficiendis Iudæis.	3661	2005	1078	384	361	356	215	145
Poſt annos 22.	22	22	22	22	22	22	22	22
Annus Iubilei vigeſimi ſecundi.	3683	2027	1100	406	383	378	237	167
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Artaxerxes Mnemon moritur ſub fin. an.	3689	2033	1106	412	389	384	243	173
Regnat Artaxerxes Ochus in Perſide an.	3690	2044	1107	413	390	385	244	174
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Philippus Alexandri Magni pater regnat in Græcia an.	3694	2038	1111	417	394	389	248	178
Poſt annos 13.	13	13	13	13	13	13	13	13
Azor creditur genuiſſe Sadocum an.	3707	2051	1124	430	407	402	261	191
Poſt annos 8.	8	8	8	8	8	8	8	8
Artaxerxes Ochus Perſarum rex moritur an.	3715	2059	1132	438	415	410	269	199
Arſas regnat in Perſide an.	3716	2060	1133	439	416	411	270	200
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Regnāt Darius vl. in Perſide; Et Alex. Magnus in Græcia.	3718	2062	1135	441	418	413	272	202
Idem Alexander duces Darij ad Granicum ſuperat an.	3719	2063	1136	442	419	414	273	203
Dario ad Iſſum victo, familiam eius ducit captiuam.	3720	2064	1137	443	420	415	274	204
Damaſcum, & Paleſtinam ſubiugat an.	3721	2065	1138	444	421	416	275	205
Aegyptum ſine vi obtinet an.	3722	2066	1339	445	422	417	276	206
Imperio Perſarum, Dario mortuo, potitur.	3723	2067	1140	446	423	418	277	207
Extincta Perſarum, inſtituit Græcorum Monarchiam an.	3724	2068	1141	447	424	419	278	
Septentrionales regiones ſubigit an.	3725	2069	1142	448	425	420	279	
Contra Indos feliciter pugnat an.	3726	2070	1143	446	426	421	280	

Aſe-

A ſolma Iudaeorum captiuitate Babylonica	Vita Eſdræ Sacerdotis & Scribæ.	Regni Artaxerxis Longimani.	Vita Eliacim.	Hebdomadarũ Danielis.	Regni Xerxis, & Sogdiani in Perſide.	Regni Darij Nothi in Perſide.	Regni Artaxerxis Mnemonis in Perſide.	Vita Azor	Regni Artaxerxis Ochi in Perſide.	Regni Philippi patris Alex. Mag. in Macedon.	Vita Sadoc	Regni Arſis in Perſide.	Regni Darij vltimi in Perſide.	Regni Alexandri Mag. in Græcia.	Monarchia Alexandri Mag	Sabbatici	Iubileorum.	Olympiadis.	Anni.
94 6	55 6	21 6	6 6	1 6														84	1
100 5	61 5	27 5	12 5	7 5														85	3
105 8	66 8	32 8	17 8	12 8														86	4
113	74	40	25	20														88	4
114	75		26	21	1													89	1
115 2	76 2		27 2	22 2		1 2												89	2
117 7	78 7		29 7	24 7		3 7										150	21	89	4
124 9	85		36 9	31 9		10 9										151		91	3
133			45	40		19												93	4
134			46	41			1											94	1
135			47	42			2											94	2
136 4			48 4	43 4			3 4											94	3
140 5			52	47 5			7 5	1 5										95	3
145 22				52 22			12 22	6 22								154		96	4
167 6				74 6			34 6	28 6									22	102	2
173				80			40	34								158		103	4
174 4				81 4				35 4	1 4									104	1
178 13				85 13				39 13	5 13	1 13								105	1
191 8				98 8				52	18 8	14 8	1 8							108	2
199				106					26	22	9							110	2
200 2				107 2						23 2	10 2	1 2						110	3
202				109						25	12	3	1	1				111	1
203				110							13		2	2				111	2
204				111							14		3	3				111	3
205				112							15		4	4				111	4
206				113							16		5	5				112	1
207				114							17		6	6				112	2
208				115							18				1	163		112	3
209				116							19				2			112	4
210				117							20				3			113	1

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Templi deſolatione.	A ioſin ta Babylonica Iudæorũ captiuitate
Ducit exercitũ in Mediam,vbi multa gerit an.	3727	2071	1144	450	427	422	281	211
Redit in Babylonem,vbi ad otia luxuſq; conuertitur an.	3728	2072	1145	451	428	423	282	212
A cunctis fere populis Legatos ac munera ſuſcipit an.	3729	2073	1146	452	429	424	283	213
Moritur. & Ptolemæus Lagi regnat in Aegypto an.	3730	2074	1147	453	430	3	284	214
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	425	3	3
Incidit Iubileus vigeſimus tertius an.	3733	2077	1150	456	433	428	287	217
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Regnat primo in Aſia Antigonus an.	3735	2079	1152	458	435	430	289	219
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Regnat Seleucus 1. in Syria ſub fin. an.	3742	2086	1159	465	442	437	296	226
Cõcurrit cũ an. 1. Seleuci,& æræ regni Græcorũ iudaicę.	3743	2087	1160	466	443	438	297	227
Incipit eadem æra more Chaldaico an.	3744	2088	1161	467	444	439	298	228
Poſt annos 8.	8	8	8	8	8	8	8	8
Antigonus rex Aſiæ moritur in fin. an.	3752	2096	1169	475	452	447	306	236
Regnat in Aſia Demetrius huius nominis 1. an.	3753	2097	1170	476	453	448	307	237
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Sadoc creditur genuiſſe Achim an.	3758	2102	1175	481	458	453	312	242
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10	10
Ptolem. Lagi dat regnum Philadelpho F. ſub fin. an.	3768	2112	1185	491	468	463	322	252
Cõcurrit cũ 1.Philadelphi Ptolem. Lagi moritur infi.an	3769	2113	1186	492	469	464	323	253
Demetrius cedit regnum Aſiæ Seleuco Syriæ regi an.	3770	2114	1187	493	470	465	324	254
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Seleucus Syriæ Aſiæq; rex moritur an.	3774	2118	1191	497	474	469	328	258
Regnat in Aſia Syriaq; Antiochus 1. qui & Soter. an.	3775	2119	1192	498	475	470	329	259
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Incidit obſeruatio quædã aſtronomica a Ptolem. relata.	3781	2125	1198	504	481	476	335	265
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Annus Iubilei vigeſimi quarti.	3783	2127	1200	506	483	478	337	267
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Initium belli Punici 1. & exitus Romanorum de Italia.	3790	2134	1207	513	490	485	344	274
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Antioch. Soter morit̃ in fi.an.cui ſuccedit Antioch.The.	3793	2137	1210	516	493	488	347	277
Concurrit fere totus cum an. 1. Antiochi Theos.	3794	2138	1211	517	494	489	348	278
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Natus eſt Eleazarus inter SS. Machabæos recenſitus.	3798	2142	1215	521	498	493	352	282
Poſt annos 9.	9	9	9	9	9	9	9	9
Philadelphus moritur in fi. an. cui ſuccedit Euergetes.	3807	2151	1224	530	507	502	361	291
Concurrit cum 1.Euergetes, & vlt. Theos, cui ſuccedit Gallinicus.	3808	2152	1225	531	508	503	362	292
Concurrit cum an. 1. Gallinici. Achim genuit Eliud.	3809	2153	1226	532	509	504	363	293
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis primi belli Punici contigit an.	3812	2156	1229	535	512	507	366	296
Poſt annos 13.	13	13	13	13	13	13	13	13
Alia obſeruatio Aſtronomica apud Ptolemæum	3825	2169	1242	548	525	520	379	309
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Moritur Gallinicus,cui ſuccedit Ceraunus in fin.an.	3828	2172	1245	551	528	523	382	312

Heb-

Hebdomadarũ Danielis.	Vita Sadoc	Monarchia Alexãdri Magni.	Regni Ptole. Lagi in Aegypto.	Ab obitu Alex Magni.	Regni Antigoni ĩ Aſia.	Regni Seleuci I. ĩ Syria	Regni Græcorum, more Iudaico	Chaldaico.	Regni Demetrij I. in Aſia.	Vita Achĩ.	Regni Ptole. Philadelphi in Aegypto.	Secundum Dionyſiũ.	Regni Antiochi I. in Aſia.	Regni Antiochi Theos ĩ Aſia	Vita Eleazari.	Regni Ptole Euergetis ĩ Aegypto.	Regni Seleuci Gallinici in Syria.	Vita Eliud	Sabbaticus	Iubileorũ.	Olympiadũ	Annus.
218	21	4																			113	2
119	22	5																			113	3
120	23	6																			113	4
121 3	24 3	7 3	1 3	1 3																	114	1
124 2	27 2	10 2	4 2	4 2																23	114	4
126 7	29 7	12 7	6 7	6 7	1 7																115	2
233	36	19	13	13	8																117	1
134	37	20	14	14	9	1	1														117	2
135 8	38 8	21 8	15 8	15 8	10 8	2 8	2 8	1 8													117	3
143	46	29	23	23	18	10	10	9													119	3
144 5	47 5	30 5	24 5	24 5		11 5	11 5	10 5	1 5												119	4
149 10	52	35 10	29 10	29 10		16 10	16 10	15 10	6 10	1 10											121	1
159		45	39	39		26	26	25	16	11											123	3
160		46	40	40		27	27	26	17	12	1	1									123	4
161 4		47 4		41 4		28 4	28 4	27 4		13 4	2 4	2 4									124	1
165		51		45		32	32	31		17	6	6									125	1
166 6		52 6		46 6			33 6	32 6		18 6	7 6	7 6	1 6								125	2
172 2		58 2		52 2			39 2	38 2		24 2	13 2	13 2	7 2								126	4
174 7		60 7		54 7			41 7	40 7		26 7	15 7	15 7	9 7							24	127	2
181 3		67 3		61 3			48 3	47 3		33 3	22 3	22 3	16 3								129	1
184		70		64			51	50		36	25	25	19								129	4
185 4		71 4		65 4			52 4	51 4		37 4	26 4	26 4		1 4					173		130	1
189 9		75 9		69 9			56 9	55 9		41 9	30 9	30 9		5 9	1 9						131	1
198		84		78			65	64		50	39	39		14	10						133	2
199		85		79			66	65		51		40		15	11	1			175		133	3
200 3		86 3		80 3			67 3	66 3		52		41 3			12 3	2 3	1 3	1 3			133	4
203 13		89 13		83 13			70 13	69 13				44 13			15 13	5 13	4 13	4 13			134	3
216 3		102 3		96 3			83 3	82 3				57 3			28 3	18 3	17 3	17 3			137	4
219		105		90			86	85				60			31	21	20	20			138	3

	ANNI									
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tēpli deſolatione.	A ſoluta Babilonica captiuitate.	Hebdomadarū Danielis.	Monarchia Alexādri Magni.
Concurrit penè totus cum an. 1. dicti Cerauni.	3829	2173	1246	552	529	524	383	313	220	106
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Morit Ceraunus ſub fi.an. cui ſuccedit Antiochus Mag.	3831	2175	1248	554	531	526	385	315	222	108
Concurrit fere totus cum an. 1. Antiochi Magni.	3832	2176	1249	555	532	527	386	316	223	109
An. Iubilei 25. Morit Euergetes, & reg. Philopater ī Aeg.	3833	2177	1250	556	533	528	387	317	224	110
Concurrit fere totus cum an. 1. Ptole. Philopatoris.	3834	2178	1251	557	534	529	388	318	225	111
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Initium ſecundi belli Punici an.	3836	2180	1253	559	536	531	390	320	227	113
Poſt annos 14.	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Morit Philopater, cui ſuccedit Ptole. Epiphanes i Aegy.	3850	2194	1267	573	550	545	404	334	241	127
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis ij. belli Punici. & initiū Philippici, ſeu Macedonici.	3853	2197	1270	576	553	548	407	337	244	130
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Antiochus Mag. callide deſpondet filiam Epiphani.	3856	2200	1273	579	556	551	410	340	247	133
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis belli Macedonici, ſeu Philippiei an.	3859	2203	1276	582	559	554	413	343	250	136
Eliud creditur genuiſſe Eleazarum an.	3860	2204	1277	583	560	555	414	344	251	137
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Antiochus tradit filiā Epiphani; & bellat cū Romanis.	3862	2206	1279	585	562	557	416	346	253	139
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2
Morit Antiochus ſub fi. An. cui ſuccedit Seleuc⁹ Philop.	3867	2211	1284	590	567	562	421	351	258	144
Concurrit fere totus cum an. 1. Seleuci Philopatoris.	3868	2212	1285	591	568	563	422	352	259	145
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Morit Ptol. Epiphanes; cui ſuccedit Philometer ſub fi. an.	3873	2217	1290	596	573	568	427	357	264	150
Concurrit pro maiori parte cum an. 1. Philometoris.	3874	2218	1291	597	574	569	428	358	265	151
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Doſithæus tulit Epiſtolam phutim in Ieruſalem an.	3876	2220	1293	599	576	571	430	360	267	153
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Morit Seleucus ſub fi. an. & ſuccedit Antio. Epiphanes.	3879	2223	1296	602	579	574	433	363	270	156
Concurrit pro maiori parte cum 1. dicti Antiochi.	3880	2224	1297	603	580	575	434	364	271	157
Antiochus Epiph. aggreditur Aegyptum an.	3881	3225	1298	604	581	576	435	365	272	158
Menela⁹ Iaſonē pōtif. ſpoliat. Initiū belli Macedonici ij.	3882	2226	1299	605	582	577	436	366	273	159
Annus Iubilei vigeſimi ſexti.	3883	2227	1300	606	583	578	437	367	274	160
Portenta Ieroſolymis viſa an.	3884	2228	1301	607	584	579	438	368	275	161
Antioch⁹ 2. inuadit Aegyptū; & Ieroſolymis tēplū ſpoliat.	3885	2229	1302	608	585	580	439	369	276	162
Bellum Macedonicum ij. a Romanis conficitur an.	3886	2230	1303	609	586	581	440	370	277	163
Antiochus Iudæos ad Idola cōpellit, & Eleazarū necat.	3887	2231	1304	610	587	582	441	371	278	164
Mathathias Machabæorum pater moritur an.	3888	2232	1305	611	588	583	442	372	279	165
Iudas Machabæus Dux Iudæorū pugnat ꝓ eis feliciter.	3889	2233	1306	612	589	584	443	373	280	166
Deuicto Lyſia, purgat templum an.	3890	2234	1307	613	590	585	444	374	281	167
Moritur Antiochus, & regnat Eupator in Aſia an.	3891	2235	1308	614	591	586	445	375	282	168
Iudas obſidet Arcē; & incidit annus Sabbaticus.	3892	2236	1309	615	592	587	446	376	283	169
Demetrius Soter occiſo Eupatore, regnat in Aſia an.	3893	2237	1310	616	593	588	447	377	284	170
Iudas in bello cadit, & ſuccedit ei Ionathas frater an.	3894	2238	1311	617	594	589	448	378	285	171
Alcimus incipit deſtruere murum templi an.	3895	2239	1312	618	595	590	449	379	286	172
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Ab

Ab obitu Alex. Magni.	Regni Græcorum, more Iudaico	Regni Græcorum, more Chaldaico.	Vita Eleazari.	Regni Ptole. Euergetis i Aegypto.	Vita Eliud	Regni Seleuci Ceraunii in Syria.	Regni Antiochi Magni in Aſia.	Regni Ptole. Philopatoris in Aegypto.	Regni Ptole. Epiphães in Aegypto.	Vita Eleazar filij Eliud.	Regni Seleuci Philopatoris in Aſia.	Regni Ptole. Philometoris in Aegypto.	Regni Antiochi Epiphanes in Aſia	Ducatus Iuda Machabæi.	Regni Antiochi Eupatoris i Aſia.	Regni Demetrij Soteris in Aſia.	Ducatus Ionathæ in Iuda.	Sabbatici.	Iubilæorū.	Olympiadum.	Annus.
100 2	87 2	86 2	32 2	22 2	21 2	1 2												178		138	4
102	89	88	34	24	23	3														139	2
203	90	89	35	25	24		1													139	3
104	91	90	36	26	25		2												25	139	4
105 2	92 2	91 2	37 2		26 2		3 2	1 2												140	1
207 14	94 14	93 14	39 14		28 14		5 14	3 14												140	3
221 3	108 3	107 3	53 3		42 3		19 3	17	1 3									181		144	1
124 3	111 3	110 3	56 3		45 3		22 3		4 3											144	4
127 3	114 3	113 3	59 3		48 3		25 3		7 3											145	3
130	117	116	62		51		28		10											146	2
131 2	118 2	117 2	63 2		52		29 2		11 2	1 2										146	3
133 5	120 5	119 5	65 5				31 5		13 5	3 5										147	1
138	125	124	70				36		18	8										148	2
139 5	126 5	125 5	71 5						19 5	9 5	1 5									148	3
144	131	130	76						24	14	6									149	4
145 2	132 2	131 2	77 2							15 2	7 2	1 2								150	1
147 3	134 3	133 3	79 3							17 3	9 3	3 3								150	3
150	137	136	82							20	12	6								151	2
151	138	137	83							21		7	1							151	3
152	139	138	84							22		8	2							151	4
153	140	139	85							23		9	3							152	1
154	141	140	86							24		10	4						26	152	2
155	142	141	87							25		11	5							152	3
156	143	142	88							26		12	6					186		152	4
157	144	143	89							27		13	7							153	1
158	145	144	90							28		14	8							153	2
159	146	145								29		15	9							153	3
160	147	146								30		16	10	1						153	4
161	148	147								31		17	11	2						15[illegible]	1
162	149	148								32		28	12	3	1					154	2
163	150	149								33		19		4	2			187		154	3
164	151	150								34		20		5		1				154	4
165	152	151								35		21				2	1			155	1
166 2	153 2	152 2								36 2		22 2				3 2	2 2			155	2

	ANNI													
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tẽpli deſolatione.	A ſolutione Iudæorũ Babylonica captiuitate	Hebdomadarũ Danielis.	Monarchia Alex. Magni.	Ab obitu Alex. Magni.	Regni Græcorum, more Iudaico	Regni Græcorum, more Chaldaico.	Vita Eleazar filij Eliud.
Bacchides denuo exercitum ducit contra Ionathan an.	3897	2241	1314	620	597	592	451	381	288	174	168	155	154	38
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Alexander Antiochi F. occupat Ptolemaidem an.	3902	2246	1319	625	602	597	456	386	293	179	173	160	159	43
Occiſo Demetrio regnat in Aſia an.	3903	2247	1320	626	603	598	457	387	294	180	174	161	160	44
Ducit Philometoris filiã vxorẽ. Initiũ iij.belli Punici an.	3904	2248	1321	627	604	599	458	388	295	181	175	262	261	45
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Demetr.iij. tẽtat occupare regnũ pris. Carthago euerſa.	3907	2251	1324	630	607	602	461	391	298	184	178	165	164	48
Moritur Philometer occiſo Alex.Corinthus deſtruitur a.	3908	2252	1325	631	608	603	462	392	299	185	179	166	165	49
Regnant in Aegyp. Euergetes ij. & in Aſia Demetr. iij.	3909	2253	1326	632	609	604	463	393	300	186	180	167	166	50
Regnat quoque in Aſia Antiochus Alexandri F. an.	3910	2254	1327	633	610	605	464	394	301	187	181	168	167	51
Triphon cepit Ionathan. Eleazar genuit Mathan an.	3911	2255	1328	634	611	606	465	395	302	188	182	169	168	52
Simon Machabæus fit Dux Iudæorum an.	3912	2256	1329	635	612	607	466	396	303	189	183	170	169	
Capit Arcẽ.Et Triphõ,occiſo Antio.regnat ĩ Aſia ſub fi.	3913	2257	1330	636	613	608	467	397	304	190	184	171	170	
Concurrit pro maiori parte cum an. 1. Triphonis.	3914	2258	1331	637	614	609	458	398	305	191	185	172	171	
Antiochus Demetrij frater fit Simonis amicus an.	3015	2259	1332	638	615	610	469	399	306	192	186	173	172	
Regnat, pulſo Triphone, & ipſe in Aſia ſub fi. an.	3916	2260	1333	639	616	611	470	400	307	193	187	174	173	
Concurrit fere totus cum an.1. Antiochi Pij.	3917	2261	1334	640	617	612	471	401	308	194	188	175	174	
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Simon doloſe a Ptolemæo genero occiditur ſub fin.an.	3919	2263	1336	642	619	614	473	403	310	196	190	177	176	
Io. Hircanus fit Princeps in Iudæa. Numantia euertitur.	3920	2264	1337	643	620	615	474	404	311	197	191	178	177	
Ab Antiocho Pio obſeſſus, cum eo pacem componit an.	3921	2265	1338	644	621	616	475	405	312	198	192	179	178	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Cum eodem Antiocho proficiſcitur in Parthiam an.	3924	2268	1341	647	624	619	478	408	315	201	195	182	181	
Moritur in Parthia Antiochus Pius an.	3925	2269	1342	648	625	620	479	409	316	202	196	183	182	
Demetrius iij. ab Arſace in ſuum regnum dimittitur.	3926	2270	1343	649	626	621	480	410	317	203	197	184	183	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Regnat in Syria Alex. Zebina,& Demetrius occidit an.	3929	2273	1346	652	629	624	483	413	320	206	200	187	186	
Huic ſuccedunt 1.Seleucus, mox Grypus filij.	3930	2274	1347	653	630	625	484	414	321	207	201	188	187	
Iudæi ſcribunt fratribus in Aegypto degentibus an.	3931	2275	1348	654	631	626	485	415	322	208	202	189	188	
Antiochus Grypus,Zabina occiſo regnat in Syria an.	3932	2276	1349	655	632	627	486	416	323	209	203	190	189	
Annus Iubilei vigeſimi ſeptimi.	3933	2277	1350	656	633	628	487	417	324	210	204	191	190	
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Moritur Euergetes ij.& regnat Lathurus cum Matre an.	3937	2281	1354	660	637	632	491	421	328	214	208	195	194	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Grypus cum Cyziceno feliciter pugnat an.	3940	2284	1357	663	640	635	494	424	331	217	211	198	197	
Iterum pugnant, & Grypo præualet Cyzicenus an.	3941	2285	1358	664	641	636	495	425	332	218	212	199	198	
Regnat quoque in Aſia Cyzicenus an.	3942	2286	1359	665	642	637	496	426	333	219	213	200	199	
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Numidia à Romanis capta an.	3947	2291	1364	670	647	642	501	431	338	224	218	205	204	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Io. Hircanus Dux Iudæorum moritur an.	3950	2294	1367	673	650	645	504	434	341	227	221	208	207	
Ariſtobulus in Iudæa regnat, & moritur in fi. an.	3951	2295	1368	674	651	646	505		342	228	222	209	208	
Regnat in Iudæa Alexander Ianæus an.	3952	2296	1369	675	652	647	506		343	229	223	210	209	
Cleopatra,pulſo Lathuro F, regnat in Aegypto an.	3953	2297	1370	676	653	648	507		344	230	224	211	210	
Facit ſecum regnare Alexandrum F. an.	3954	2298	1371	677	654	649	508		345	231	225	212	211	

Regni.

Regni Ptol. Philometoris in Aegypto.	Regni Demetrij Soteris in Asia.	Principatus Ionathæ in Iudæa.	Regni Alexandri F. Antiochi in Asia.	Regni Ptol. Euergetis ij in Aegypto.	Regni Demetrij ij. in Asia.	Regni Antiochi Alex. F. in Asia.	Vita Mathã	Ducatus Simonis in Iudæa.	Regni Tryphonis in Asia.	Regni Antiochi Pij in Asia.	Principatus Io. Hyrcani in Iudæa.	Regni Demetrij ij. iterum in Asia.	Regni Alexandri Zabinæ in Syria	Regni Antiochi Gryppi in Syria	Regni Ptol. Lathuri cũ Matre in Aegypto.	Regni Antiochi Cyziceni in Syria.	Regni Aristobuli in Iudæa.	Regni Alexan in Iudæa	Regni Cleopatra in Aegypto cum Alex. F.	Sabbatici	Iubileorũ.	Olympiades	Anni.
24 5	5 5	4 5																				155	4
29	10	9																				157	1
30	11	10	1																			157	2
31 3		11 3	2 3																			157	3
34		14	5																			158	2
35		15	6																			158	3
		16		1	1																	158	4
		17		2	2	1																159	1
		18		3	3	2	1															159	2
				4	4	3	2															159	3
				5	5	4	3	1												190		159	4
				6	6		4	2	1													160	1
				7			5	3	2													160	2
				8			6	4	3													160	3
				9 2			7 2	5 2		1 2												160	4
				11			9	7		3												161	2
				12			10			4	1									191		161	3
				13 3			11 3			5 3	2 3											161	4
				16			14			8	5											162	3
				17			15			9	6											162	4
				18 3			16 3				7 3	1 3										163	1
				21			19				10	4	1									163	4
				22			20				11		2	1								164	1
				23			21				12		3	2								164	2
				24			22				13		4	3								164	3
				25 4			23 4				14 4			4 4							27	164	4
				29			27 3				18 3			8 3	1 3							165	4
							30				21			11	4							166	3
							31				22			12	5					194		166	4
							32 5				23 5			13 5	6 5	1 5						167	1
							37 3				28 3			18 3	11 3	6 3						168	2
							40				31			21	14	9						169	1
							41							22	15	10	1					169	2
							42							23	16	11		1				169	3
							43							24	17	12		2	1			169	4
							44							25		13		3	2			170	1

	ANNI												
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tēpli deſolatione.	Hebdomadarū Danielis.	Monarchia Alex. Magni.	Ab obitu Alex. Magni.	Regni Græcorum, more Iudaico	Regni Græcorum, more Chaldaico.	V… ta … as bā
Iannæus metu Lathuri, Ptolemaidis obſidionem ſoluit.	3955	2299	1372	678	655	650	509	346	232	226	213	212	45
Ptolem. Lathurus, victo Iannæo, Ptolemaidē expugnat.	3956	2300	1373	679	656	651	510	347	233	227	214	213	46
Cleopatra venit in Iudæam contra Lathurum F. an.	3957	2301	1374	680	657	652	511	348	234	228	215	214	47
Eūdē redire cogit in Cyprū. Et Grypus Aſiæ rex occidit.	3958	2302	1375	681	658	653	512	349	235	229	216	215	48
Huic ſuccedit Seleucus F. qui Cyzicenum patruū necat.	3959	2303	1376	682	659	654	513	350	236	230	217	216	49
Cuius F. Antiochus Seleucum è tota Syria pellit.	3960	2304	1377	683	660	655	514	351	237	231	218	217	50
Seleuco, & Antiocho mortuis, regnat Philippus 3. frater	3961	2375	1378	684	661	656	515	352	238	232	219	218	51
Cleopatra interficitur. Et Mathan gignit Iacob.	3962	2306	1379	685	662	657	516	353	239	233	220	219	52
Regnat iterum in Aegypto Ptol. Lathurus, qui Demetrium Eucærum regnare facit in parte Syriæ an.	3963	2307	1380	686	663	658	517	354	240	234	221	220	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Initium belli Mitridatici; & ciuilis inter Marium, & Sillā.	3966	2310	1383	689	666	661	520	357	243	237	224	223	
Iannæus contra ſuos dimicans, ab Eucæro ſuperatur.	3967	2311	1384	690	667	662	521	358	244	238	225	224	
Philippus toti Syriæ potitur. Et Anna propheteſſa naſcit-	3968	2312	1385	691	668	663	522	359	245	239	226	225	
Antiochus Dionyſius regnat in Damaſco.	3969	2313	1386	692	669	664	523	360	246	240	227	226	
Occidit, & ceſſat regnū Seleucidarū. Et Lathurus morit.	3970	2314	1387	693	670	665	524	361	247	241	228	227	
Ptole. Auletes regnat in Aegypto. Et Tygranes in Syria.	3971	2315	1388	691	671	666	525	362	248	242			
Iannæus expeditionem ſuſcipit in Syriam an.	3972	2316	1389	695	6 2	667	526	363	249	243			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Domum redit tertio expeditionis an.	3974	2318	1391	697	674	669	528	365	251	245			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Ob temulentiam, febri quartana corripitur.	3976	2320	1393	699	676	671	530	367	253	247			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Moritur ſub finem an.	3978	2322	1395	701	678	673	532	369	255	249			
Regnat Alexandra vxor eius in Iudæa an.	3979	2323	1396	702	679	674	533	370	256	250			
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Credimus natum eſſe Herodem Aſcalonitam an.	3982	2326	1399	705	682	677	536	373	259	253			
Annus Iubilei vigeſimi octaui.	3983	2327	1400	706	683	678	537	374	260	254			
Tigranes expugnata Ptolemaide, in Armeniā properat.	3984	2328	1401	707	684	679	538	375	261	255			
Lucullus cum Mitridate, & Tigrane bellum gerit.	3985	2329	1402	708	685	680	539	376	262	256			
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Moritur Alexandra Iudæorum regina an,	3987	2331	1404	710	687	682	541	378	264	258			
Ariſtobulus victo Hircano fratre regnat in Iudæa,	3988	2332	1405	711	688	683	542	379	265	259			
Aretas Arabū rex pro Hircano venit contra Ariſtobulū.	3989	2333	1406	712	689	684	543	380	266	260			
Iidē frēs corā Pompeio diſceptant. Et Ioachimus naſcit	3990	2334	1407	713	690	685	544	381	267	261			
Octauianus Cæſ. naſcitur. Et Pōpeius occupat Ieroſoly.	3991	2335	1408	714	691	686	545	382	268	262			
Scaurus inuadit Arabiam an. 1. a Ieroſolyma capta.	3992	2336	1409	715	692	687	546	383	269	263			
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
Alexander Ariſtobuli F. Iudæam. Cæſar Galliā inuadit.	3996	2340	1413	719	696	691	550	387	273	267			
A Gabinio ſuperatus veniam obtinet an.	3997	2341	1414	720	697	692	551	388	274	268			
Ariſtobulus Iudæam inuadens, a Gabinio capitur.	3998	2342	1415	721	698	693	552	389	275	269			
Gabinius Ptole. Auletē in regnum armis reducit.	3999	2343	1416	722	699	694	553	390	276	270			
M. Craſſus Meſopotamiā occupat. Et Pto. Auletes morit.	4000	2344	1417	723	700	695	554	391	277	271			

Regni Antiochi Grypi in Syria.	Regni Antiochi Cyziceni in Syria.	Regni Alex. Iannæi in Iudæa	Regni Cleopatræ in Ægypto cum Alex F.	Regni Seleuci F. Grypi in Syria.	Regni Philippi in parte Syriæ	Vita Iacob	Regni Ptole. Lathuri 2. in Ægypto.	Regni Demetrij Eucæri in Syria	Vita Annæ Prophetissæ	Regni Antiochi Dionysij in parte Syriæ.	Regni Ptole. Auletes in Ægypto.	Regni Tygranes in Syria.	Regni Alexandræ in Iudæa.	Vita Herodis Ascalonitæ.	Regni Aristobuli in Iudæa	Vita Ioachim.	Vita Octauiani Cæsaris.	A Hierosolyma per Pompeium capta.	Sabbatici	Iubileorũ.	Olympiadis	Anni.
26	14	4	3																196		170	2
27	15	5	4																		170	3
28	16	6	5																		170	4
29	17	7	6																		171	1
	18	8	7	1																	171	2
		9	8	2																	171	3
		10	9		1																171	4
		11	10		2	1													197		172	1
		12 3			3 3	2 3	1 3	1 3													172	2
		15			6	5	4	4													173	1
		16			7	6	5	5													173	2
		17			8	7	6	6	1												173	3
		18			9	8	7		2	1									198		173	4
		19			10	9	8		3	2											174	1
		20				10			4		1	1									174	2
		21 2				11 2			5 2		2 2	2 2									174	3
		23 2				13 2			7 2		4 2	4 2									175	1
		25 2				15 2			9 2		6 2	6 2							199		175	3
		27				17			11		8	8									176	1
						18 3			12 3		9 3	9 3	1 3								176	2
						21			15		12	12	4	1							177	1
						22			16		13	13	5	2					200	28	177	2
						23			17		14	14	6	3							177	3
						24 2			18 2		15 2	15 2	7 2	4 2							177	4
						26			20		17	17	9	6							178	2
						27			21		18	18		7	1						178	3
						28			22		19			8	2						178	4
						29			23		20			9	3	1			201		179	1
						30			24		21			10	4	2	1				179	2
						31 4			25 4		22 4			11 4		3 4	2 4	1 4			179	3
						35			29		26			15		7	6	5			180	3
						36			30		27			16		8	7	6	202		180	4
						37			31		28			17		9	8	7			181	1
						38			32		29			18		10	9	8			181	2
						39			33		30			19		11	10	9			181	3

Ab

Digitized by Google

Vita Iacob.	Vita Annæ Propheteſſæ.	Vita Herodis Aſcalonitæ.	Vita Ioachimi.	Vita Octauiani Cæſaris.	A Ieroſolyma per Pompeium capta.	Regni poſtremæ Cleopatræ in Aegypto.	Regni Ptolemæi Dionyſii in Aegypto.	Imperii Octauiani Cæ. à 1. conſulatu.	Vita S. Ioſeph.	Regni Antigoni in Iudæa.	Regni Herodis ab adepto titulo regni	Regni Herodis ab adepto poſſeſſione regni.	Vita S. Iacobi Minoris	Imperii Octauiani Cæſ. a pugna Actiaca	Imperii Octauiani Cæſ. a ſui dica Imperii cõfirm.	A cœpta Herodiani templi fabrica	Vita Beatiſſimæ Virginis Mariæ.	Sabbatici	Iubilæorum	Olympiadum	Annus.
40	34	20	12	11	10	1														181	4
4	4	4	4	4	4	4															
44	38	24	16	15	14	5	1													182	4
45	39	25	17	16	15	6	2													183	1
46	40	26	18	17	16	7														183	2
47	41	27	19	18	17	8														183	3
48	42	28	20	19	18	9														183	4
49	43	29	21	20	19	10														184	1
50	44	30	22	21	20	11		1										204		184	2
51	45	31	23	22	21	12		2	1											184	3
	46	32	24	23	22	13		3	2											184	4
	47	33	25	24	23	14		4	3	1										185	1
	48	34	26	25	24	15		5	4	2	1									185	2
	49	35	27	26	25	16		6	5	3	2									185	3
	50	36	28	27	26	17		7	6	4	3									185	4
	51	37	29	28	27	18		8	7	5	4	1	1					205		186	1
	52	38	30	29		19		9	8		5	2	2							186	2
	53	39	31	30		20		10	9		6	3	3							186	3
	54	40	32	31		21		11	10		7	4	4							186	4
	55	41	33	32		22		12	11		8	5	5							187	1
	56	42	34	33		23		13	12		9	6	6	1						187	2
	57	43	35	34		24		14	13		10	7	7	2						187	3
	58	44	36	35				15	14		11	8	8	3				206		187	4
	59	45	37	36				16	15		12	9	9	4						188	1
	60	46	38	37				17	16		13	10	10	5	1					188	2
	61	47	39	38				18	17		14	11	11	6	2					188	3
	62	48	40	39				19	18		15	12	12	7	3					188	4
	63	49	41	40				20	19		16	13	13	8	4					189	1
	64	50	42	41				21	20		17	14	14	9	5					189	2
	65	51	43	42				22	21		18	15	15	10	6	1		207		189	3
	66	52	44	43				23	22		19	16	16	11	7	2			29	189	4
	67	53	45	44				24	23		20	17	17	12	8	3				190	1
	68	54	46	45				25	24		21	18	18	13	9	4				190	2
	69	55	47	46				26	25		22	19	19	14	10	5				190	3
	70	56	48	47				27	26		23	20	20	15	11	6	1			190	4
	71	57		48				28	27		24	21	21	16	12	7	2			191	1
	72	58		49				29	28		25	22	22	17	13	8	3	208		191	2
	73	59		50				30	29		26	23	23	18	14	9	4			191	3
	74	60		51				31	30		27	24	24	19	15	10	5			191	4

	ANNI									
	Ab orbe condito.	*A Diluuio.*	*Ab introitu Iſrael in terram Chanaan*	*Ab initio Olympiadum*	*Vrbis condita.*	*Aera a Nabonaſſaro.*	*A Tẽpli deſolatione.*	*Hebdomadarũ Danielis.*	*Vita Annæ Prophetiſſæ.*	*Vita Herodis Aſcalonita.*
Antipater Herodis F. Romæ admodum honoratur.	4042	2386	1459	765	742	737	596	433	75	61
Herodes ad Cæſarem filios adducit & accuſat an.	4043	2387	1460	766	743	738	597	434	76	62
Domum reuerſus, concionem habet ad Populum. an.	4044	2388	1461	767	744	739	598	435	77	63
Cæſareæ a ſe ædificatæ dedicationem celebrat an.	4045	2389	1462	768	745	740	599	436	78	64
Auguſtus Cæ. anni emendationem reſtitui curat an.	4046	2390	1463	769	746	741	600	437	79	65
Herodes in Cæſarea grandes abſoluit fabricas.	4047	2391	1464	770	747	742	601	438	80	66
C. Cæſar Auguſti F. toti orienti præficitur an.	4048	2392	1465	771	748	743	602	439	81	67
Herodes de Italia reuerſus, pugnat contra latrones.	4049	2393	1466	772	749	744	603	440	82	68
Prænunciatur ortus S. Io. Bapt. & Beatiſs. Virgo deſpõſat	4050	2394	1467	773	750	745	604	441	83	69
Naſcitur S. Io. Baptiſta. & poſt 3. men. D.N.I. Chriſtus. & Poſt 3. men. morit Herodes, cui ſuccedit Archelaus.	4051	2395	1468	774	751	746	605	442	84	70
Antipas Archelai frater Romam petit.	4052	2396	1469	775	752	747	606	443		
Archelaus redit in Iudæam cum titulo Etnarchæ.	4053	2397	1470	776	753	748	607	444		
Puer Ieſus de Aegypto reportatur an. Poſt annos 6.	4054 6	2398 6	1471 6	777 6	754 6	749 6	608 6	445 6		
Archelaus in Galiam relegatur an.	4060	2404	1477	783	760	755	614	451		
Templum Ieroſolymitanum a Samaritanis polluitur.	4061	2405	1478	784	761	756	615	452		
Puer Ieſus inuenitur in Templo. Poſt annos 2.	4062 2	2406 2	1479 2	785 2	762 2	757 2	616 2	453 2		
Annius Rufus in Iudæam Præſes mittitur. Poſt annos 2.	4064 2	2408 2	1481 2	787 2	764 2	759 2	618 2	455 2		
Auguſtus Cæ. moritur, cui ſuccedit Tiberius ſub fi. an.	4066	2410	1483	789	766	761	620	457		
Hic annus concurrit magis cum 1. Tiberij.	4067	2411	1484	790	767	762	621	458		
Valerius Gratus pontificatum Simoni defert.	4068	2412	1485	791	768	763	622	459		
Iubet Simonem cedere pontificatum Ioſepho. Poſt annos 2.	4069 2	2413 2	1486 2	792 2	769 2	764 2	623 2	460 2		
Naſcitur filia Archiſynagogi, & infirmat̃ Hemorrhoiſſa. Poſt annos 6.	4071 6	2415 6	1488 6	794 6	771 6	766 6	625 6	462 6		
Intermittitur templi fabrica an.	4077	2421	1494	800	777	772	631	468		
Tiberius Cæ. mittit Pontiũ Pilatũ in Iudæã Præſidẽ an. Poſt annos 3.	4078 3	2422 3	1495 3	801 3	778 3	773 3	632 3	469 3		
Ieſus baptizatur & ſuam exorditur prædicationem.	4081	2425	1498	804	781	776	635	472		
Suſcitat filiã Archiſynagogi, & lãguidũ curat ad piſcinã.	4082	2426	1499	805	782	777	636	473		
S. Io. Baptiſta necatur. Annus Iubilei 30.	4083	2427	1500	806	783	778	637	474		
Chriſtus pro ſalute mundi patitur, & moritur an.	4084	2428	1501	807	784	779	638	475		

Vitæ Octauiani Cæſaris.	Imperij Octauiani Cæſaris a primo Conſulatu	Vitæ S. Ioſeph.	Regni Herodis ab adepto: regni titulo	Regni Herodis ab adepto: regni poſſeſſione.	Vitæ S. Iacobi minoris.	Imperij Octauiani Cæſaris: a pugna Actiaca	Imperij Octauiani Cæſaris: a iuridica eiuſce firmatione	A cœpta Herodiani Tēpli fabrica.	Vitæ Beatiſſimæ Virginis Mariæ.	Infirmitatis Languidi Euangelici.	Vitæ S. Io. Baptiſtæ.	Vitæ D. N. Ieſu Chriſti.	Ethnarchiæ Archelai.	Mulieris curuæ a Chriſto ſanatæ.	Imperij Tiberij Cæſaris.	Vitæ F. Archiſynagogi et infirmitatis Hem	Sabbatici	Iubilæorū.	Olympiadū	Anni.
52	32	31	28	25	25	20	16	11	6										192	1
53	33	32	29	26	26	21	17	12	7										192	2
54	34	33	30	27	27	22	18	13	8										192	3
55	35	34	31	28	28	23	19	14	9	1									192	4
56	36	35	32	29	29	24	20	15	10	2							209		193	1
57	37	36	33	30	30	25	21	16	11	3									193	2
58	38	37	34	31	31	26	22	17	12	4									293	3
59	39	38	35	32	32	27	23	18	13	5									193	4
60	40	39	36	33	33	28	24	19	14	6									193	1
61	41	40	37	34	34	29	25	20	15	7	1	1	1						194	2
62	42	41			35	30	26	21	16	8	2	2	2						194	3
63	43	42			36	31	27	22	17	9	3	3	3				210		194	4
64 6	44 6	43 6			37 6	32 6	28 6	23 6	18 6	10 6	4 6	4 6	4 6						195	1
70	50	49			43	38	34	29	24	16	10	10	10				211		196	3
71	51	50			44	39	35	30	25	17	11	11							196	4
72 2	52 2	51 2			45 2	40 2	36 2	31 2	26 2	18 2	12 2	12 2							197	1
74 2	54 2	53			47 2	42 2	38 2	33 2	28 2	20 2	14 2	14 2							197	3
76	56				49	44	40	35	30	22	16	16		1					198	1
					50			36	31	23	17	17		2	1		212		198	2
					51			37	32	24	18	18		3	2				198	3
					52 2			38 2	33 2	25 2	19 2	19 2		4 2	3 2				198	4
					54 6			40 6	35 6	27 6	21 6	21 6		6 6	5 6	1 6			199	2
					60			46	41	33	27	27		12	11	7			200	4
					61 3				42 3	34 3	28 3	28 3		13 3	12 3	8 3			201	1
					64				45	37	31	31		16	15	11	214		201	4
					65				46	38	32	32		17	16	12			202	1
					66				47		33	33		18	17			30	202	2
					67				48			34			18				202	3

Ceterum

	ANNI							
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis conditæ.	Aera a Nabonaſſaro.	A Templi deſolatione.	A ſoluta Babylonica Iudæorũ captiuitate
Ducit exercitũ in Mediam,vbi multa gerit an.	3727	2071	1144	450	427	422	281	211
Redit in Babylonem,vbi ad otia luxuſq; conuertitur an.	3728	2072	1145	451	428	423	282	212
A cunctis fere populis Legatos ac munera ſuſcipit an.	3729	2073	1146	452	429	424	283	213
Moritur. & Ptolemæus Lagi regnat in Aegypto an.	3730	2074	1147	453	430	3	284	214
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	425	3	3
Incidit Iubileus vigeſimus tertius an.	3733	2077	1150	456	433	428	287	217
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Regnat primo in Aſia Antigonus an.	3735	2079	1152	458	435	430	289	219
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Regnat Seleucus 1, in Syria ſub fin. an.	3742	2086	1159	465	442	437	296	226
Cõcurrit cũ an. 1. Seleuci,& æræ regni Græcorũ iudaicę.	3743	2087	1160	466	443	438	297	227
Incipit eadem æra more Chaldaico an.	3744	2088	1161	467	444	439	298	228
Poſt annos 8.	8	8	8	8	8	8	8	8
Antigonus rex Aſiæ moritur in fin. an.	3752	2096	1169	475	452	447	306	236
Regnat in Aſia Demetrius huius nominis 1. an.	3753	2097	1170	476	453	448	307	237
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5
Sadoc creditur genuiſſe Achim an.	3758	2102	1175	481	458	453	312	242
Poſt annos 10.	10	10	10	10	10	10	10	10
Ptolem. Lagi dat regnum Philadelpho F. ſub fin. an.	3768	2112	1185	491	468	463	322	252
Cocurrit cũ 1. Philadelphi Ptolem. Lagi moritur in fi. an	3769	2113	1186	492	469	464	323	253
Demetrius cedit regnum Aſiæ Seleuco Syriæ regi an.	3770	2114	1187	493	470	465	324	254
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Seleucus Syriæ Aſiæq, rex moritur an.	3774	2118	1191	497	474	469	328	258
Regnat in Aſia Syriaq; Antiochus 1. qui & Soter. an.	3775	2119	1192	498	475	470	329	259
Poſt annos 6.	6	6	6	6	6	6	6	6
Incidit obſeruatio quædã aſtronomica a Ptolem. relata.	3781	2125	1198	504	481	476	335	265
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2
Annus Iubilei vigeſimi quarti.	3783	2127	1200	506	483	478	337	267
Poſt annos 7.	7	7	7	7	7	7	7	7
Initium belli Punici 1. & exitus Romanorum de Italia.	3790	2134	1207	513	490	485	344	274
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Antioch. Soter moritũ in fi. an. cui ſuccedit Antioch. The.	3793	2137	1210	516	493	488	347	277
Concurrit fere totus cum an. 1. Antiochi Theos.	3794	2138	1211	517	494	489	348	278
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4
Natus eſt Eleazarus inter SS. Machabæos recenſitus.	3798	2142	1215	521	498	493	352	282
Poſt annos 9.	9	9	9	9	9	9	9	9
Philadelphus moritur in fi. an. cui ſuccedit Euergetes.	3807	2151	1224	530	507	502	361	291
Concurrit cum 1. Euergetes, & vlt. Theos, cui ſuccedit Gallinicus.	3808	2152	1225	531	508	503	362	292
Concurrit cum an. 1. Gallinici. Achim genuit Eliud.	3809	2153	1226	532	509	504	363	293
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis primi belli Punici contigit an.	3812	2156	1229	535	512	507	366	296
Poſt annos 13.	13	13	13	13	13	13	13	13
Alia obſeruatio Aſtronomica apud Ptolemæum	3825	2169	1242	548	525	520	379	309
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3
Moritur Gallinicus,cui ſuccedit Ceraunus in fin. an.	3828	2172	1245	551	528	523	382	312

Hebdomadarũ Danielis.	Vita Sadoc	Monarchia Alexãdri Magni.	Regni Ptole. Lagi in Aegypto.	Ab obitu Alex Magni.	Regni Antigoni ĩ Aſia.	Regni Seleuci I. ĩ Syria	Regni Græcorum, more Iudaico	Chaldæo.	Regni Demetry I. in Aſia.	Vita Achĩ.	Regni Ptole. Philadelphi in Aegypto.	Secundum Dionyſiũ.	Regni Antiochi I. in Aſia.	Regni Antiochi Theos ĩ Aſia	Vita Eleazari.	Regni Ptole Euergetis ĩ Aegypto.	Regni Seleuci Gallinici in Syria.	Vita Eliud	Sabbatici	Iubilæorũ.	Olympiadis	Annus.
118	21	4																			113	2
119	22	5																			113	3
120	23	6																			113	4
121	24	7	1	1																	114	1
3	3	3	3	3																		
124	27	10	4	4																23	114	4
2	2	2	2	2																		
126	29	12	6	6	1																115	2
7	7	7	7	7	7																	
133	36	19	13	13	8																117	1
134	37	20	14	14	9	1	1														117	2
135	38	21	15	15	10	2	2	1													117	3
8	8	8	8	8	8	8	8	8														
143	46	29	23	23	18	10	10	9													119	3
144	47	30	24	24		11	11	10	1												119	4
5	5	5	5	5		5	5	5	5													
149	52	35	29	29		16	16	15	6	1											121	1
10		10	10	10		10	10	10	10	10												
159		45	39	39		26	26	25	16	11											123	3
160		46	40	40		27	27	26	17	12	1	1									123	4
161		47		41		28	28	27		13	2	2									124	1
4		4		4		4	4	4		4	4	4										
165		51		45		32	32	31		17	6	6									125	1
166		52		46			33	32		18	7	7	1								125	2
6		6		6			6	6		6	6	6	6									
172		58		52			39	38		24	13	13	7								126	4
2		2		2			2	2		2	2	2	2									
174		60		54			41	40		26	15	15	9							24	127	2
7		7		7			7	7		7	7	7	7									
181		67		61			48	47		33	22	22	16								129	1
3		3		3			3	3		3	3	3	3									
184		70		64			51	50		36	25	25	19								129	4
185		71		65			52	51		37	26	26		1					173		130	1
4		4		4			4	4		4	4	4		4								
189		75		69			56	55		41	30	30		5	1						131	1
9		9		9			9	9		9	9	9		9	9							
198		84		78			65	64		50	39	39		14	10						133	2
199		85		79			66	65		51		40		15	11	1			175		133	3
200		86		80			67	66		52		41			12	2	1	1			133	4
3		3		3			3	3				3			3	3	3	3				
203		89		83			70	69				44			15	5	4	4			134	3
13		13		13			13	13				13			13	13	13	13				
216		102		96			83	82				57			28	18	17	17			137	4
3		3		3			3	3				3			3	3	3	3				
219		105		90			86	85				60			31	21	20	20			138	3

	ANNI									
	Ab orbe condito.	*A Diluuio.*	*Ab introitu Iſrael in terram Chanaan*	*Ab initio Olympiadum*	*Vrbis condita.*	*Aera a Nabonaſſaro.*	*A Tēpli deſolatione.*	*A ſolutaBabilonica captiuitate.*	*Hebdomadarū Danielis.*	*Monarchia Alexādri Magni.*
Concurrit penè totus cum an. 1. dicti Ceraunì.	3829	2173	1246	552	529	524	383	313	220	106
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Morit Ceraunus ſub fi.an. cui ſuccedit Antiochus Mag.	3831	2175	1248	554	531	526	385	315	222	108
Concurrit fere totus cum an. 1. Antiochi Magni.	3832	2176	1249	555	532	527	386	316	223	109
An.Iubilei 25.Morit Euergetes,& reg. Philopater i Aeg.	3833	2177	1250	556	533	528	387	317	224	110
Concurrit fere totus cum an. 1. Ptole. Philopatoris.	3834	2178	1251	557	534	529	388	318	225	111
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Initium ſecundi belli Punici an.	3836	2180	1253	559	536	531	390	320	227	113
Poſt annos 14.	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Morit Philopater,cui ſuccedit Ptole. Epiphanes i Aegy.	3850	2194	1267	573	550	545	404	334	241	127
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis ij.belli Punici.& initiū Philippici,ſeu Macedonici.	3853	2197	1270	576	553	548	407	337	244	130
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Antiochus Mag.callide deſpondet filiam Epiphani.	3856	2200	1273	579	556	551	410	340	247	133
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Finis belli Macedonici, ſeu Philippici an.	3859	2203	1276	582	559	554	413	343	250	136
Eliud creditur genuiſſe Eleazarum an.	3860	2204	1277	583	560	555	414	344	251	137
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Antiochus tradit filiā Epiphani; & bellat cū Romanis.	3862	2206	1279	585	562	557	416	346	253	139
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2
Morit Antiochus ſub fi. An.cui ſuccedit Seleuc⁹ Philop.	3867	2211	1284	590	567	562	421	351	258	144
Concurrit fere totus cum an. 1. Seleuci Philopatoris.	3868	2212	1285	591	568	563	422	352	259	145
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Morit Ptol.Epiphanes;cui ſuccedit Philometer ſub fi.an.	3873	2217	1290	596	573	568	427	357	264	250
Concurrit pro maiori parte cum an. 1. Philometoris.	3874	2218	1291	597	574	569	428	358	265	151
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Doſithæus tulit Epiſtolam phurim in Ieruſalem an.	3876	2220	1293	599	576	571	430	360	267	153
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Morit Seleucus ſub fi.an. & ſuccedit Antio. Epiphanes.	3879	2223	1296	602	579	574	433	363	270	156
Concurrit pro maiori parte cum 1. dicti Antiochi.	3880	2224	1297	603	580	575	434	364	271	157
Antiochus Epiph. aggreditur Aegyptum an.	3881	3225	1298	604	581	576	435	365	272	158
Menela⁹ Iaſonē pōtif. ſpoliat.Initiū belli Macedonici ij.	3882	2226	1299	605	582	577	436	366	273	159
Annus Iubilei vigeſimi ſexti.	3883	2227	1300	606	583	578	437	367	274	160
Portenta Ieroſolymis viſa an.	3884	2228	1301	607	584	579	438	368	275	161
Antioch⁹ 2.inuadit Aegyptū;& Ieroſolymis tēplū ſpoliat.	3885	2229	1302	608	585	580	439	369	276	162
Bellum Macedonicum ij.a Romanis conficitur an.	3886	2230	1303	609	586	581	440	370	277	163
Antiochus Iudæos ad Idola cōpellit, & Eleazarū necat.	3887	2231	1304	610	587	582	441	371	278	164
Mathathias Machabæorum pater moritur an.	3888	2232	1305	611	588	583	442	372	279	165
Iudas Machabæus Dux Iudæorū pugnat ꝑ eis feliciter.	3889	2233	1306	612	589	584	443	373	280	166
Deuicto Lyſia, purgat templum an.	3890	2234	1307	613	590	585	444	374	281	167
Moritur Antiochus,& regnat Eupator in Aſia an.	3891	2235	1308	614	591	586	445	375	282	168
Iudas obſidet Arcē; & incidit annus Sabbaticus.	3892	2236	1309	615	592	587	446	376	283	169
Demetrius Soter occiſo Euparore, regnat in Aſia an.	3893	2237	1310	616	593	588	447	377	284	170
Iudas in bello cadit, & ſuccedit ei Ionathas frater an.	3894	2238	1311	617	594	589	448	378	285	171
Alcimus incipit deſtruere murum templi an.	3895	2239	1312	618	595	590	449	379	286	172
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Ab

Ab obitu Alex. Magni.	Regni Græcorum more Iudaico	Regni Græcorum more Chaldaico.	Vita Eleazars.	Regni Ptole. Euergetis in Aegypto.	Vita Eliud	Regni Seleuci Ceraunus in Syria.	Regni Antiochi Mag. in Asia.	Regni Ptole. Philopatoris in Aegypto.	Regni Ptolo. Epiphães in Aegypto.	Vita Eleazar filij Eliud.	Regni Seleuci Philopatoris in Asia.	Regni Ptole. Philometoris in Aegypto.	Regni Antiochi Epiphanes in Asia	Ducatus Iudæ Machabæi.	Regni Antiochi Eupatoris in Asia	Regni Demetrij Soteris in Asia.	Ducatus Ionathæ in Iudæa.	Sabbatici	Iubilæorũ.	Olympiades	Annus.
100 2	87 2	86 2	32 2	22 2	21 2	1 2												178		138	4
202	89	88	34	24	23	3														139	2
103	90	89	35	25	24		1													139	3
104	91	90	36	26	25		2												25	139	4
105 2	92 2	91 2	37 2		26 2		3 2	1 2												140	1
107 14	94 14	93 14	39 14		28 14		5 14	3 14												140	3
121 3	108 3	107 3	53 3		42 3		19 3	17	1 3									181		144	1
124 3	111 3	110 3	56 3		45 3		22 3		4 3											144	4
127 3	114 3	113 3	59 3		48 3		25 3		7 3											145	3
130	117	116	62		51		28		10											146	2
131 2	118 2	117 2	63 2		52		29 2		11 2	1 2										146	3
133 5	120 5	119 5	65 5				31 5		13 5	3 5										147	1
138	125	124	70				36		18	8										148	2
139 5	126 5	125 5	71 5						19 5	9 5	1 5									148	3
14[illegible]	131	130	76						24	14	6									149	4
145 2	132 2	131 2	77 2							15 2	7 2	1 2								150	1
147 3	134 3	133 3	79 3							17 3	9 3	3 3								150	3
150	137	136	82							20	12	6								151	2
151	138	137	83							21		7	1							151	3
152	139	138	84							22		8	2							151	4
153	140	139	85							23		9	3							152	1
154	141	140	86							24		10	4						26	152	2
155	142	141	87							25		11	5							152	3
156	143	142	88							26		12	6					186		152	4
157	144	143	89							27		13	7							153	1
158	145	144	90							28		14	8							153	2
159	146	145								29		15	9							153	3
160	147	146								30		16	10	1						153	4
161	148	147								31		17	11	2						15[illegible]	1
162	149	148								32		18	12	3	1					154	2
163	150	149								33		19		4	2			187		154	3
164	151	150								34		20		5		1				154	4
165	152	151								35		21				2	1			155	1
166 2	153 2	152 2								36 2		22 2				3 2	2 2			155	2

	ANNI													
	Ab orbe condito.	A Diluvio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Templi deſolatione.	A ſolutione Iudæorū Babylonica captiuitate	Hebdomadarū Danielis.	Monarchia Alex. Magni.	Ab obitu Alex. Magni.	Regnum Græcorum, more Iudaico	Regnum Græcorum, more Chaldaico.	Vita Eleazar filij Eliud.
Bacchides denuo exercitum ducit contra Ionathan an.	3897	2241	1314	620	597	592	451	381	288	174	168	155	154	38
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Alexander Antiochi F. occupat Ptolemaidem an.	3902	2246	1319	625	602	597	456	386	293	179	173	160	159	43
Occiſo Demetrio regnat in Aſia an.	3903	2247	1320	626	603	598	457	387	294	180	174	161	160	44
Ducit Philometoris filiā vxorē. Initiū iij. belli Punici an.	3904	2248	1321	627	604	599	458	388	295	181	175	162	161	45
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Demetr. iij. tētat occupare regnū pris. Carthago euerſa.	3907	2251	1324	630	607	602	461	391	298	184	178	165	164	48
Moritur Philometer occiſo Alex. Corinthus deſtruitur a.	3908	2252	1325	631	608	603	462	392	299	185	179	166	165	49
Regnant in Aegyp. Euergetes ij. & in Aſia Demetr. iij.	3909	2253	1326	632	609	604	463	393	300	186	180	167	166	50
Regnat quoque in Aſia Antiochus Alexandri F. an.	3910	2254	1327	633	610	605	464	394	301	187	181	168	167	51
Triphon cepit Ionathan. Eleazar genuit Mathan an.	3911	2255	1328	634	611	606	465	395	302	188	182	169	168	52
Simon Machabæus fit Dux Iudæorum an.	3912	2256	1329	635	612	607	466	396	303	189	183	170	169	
Capit Arcē. Et Triphō, occiſo Antio. regnat ī Aſia ſub fi.	3913	2257	1330	636	613	608	467	397	304	190	184	171	170	
Concurrit pro maiori parte cum an. 1. Triphonis.	3914	2258	1331	637	614	609	468	398	305	191	185	172	171	
Antiochus Demetrij frater fit Simonis amicus an.	3915	2259	1332	638	615	610	469	399	306	192	186	173	172	
Regnat, pulſo Triphone, & ipſe in Aſia ſub fi. an.	3916	2260	1333	639	616	611	470	400	307	193	187	174	173	
Concurrit fere totus cum an. 1. Antiochi Pij.	3917	2261	1334	640	617	612	471	401	308	194	188	175	174	
Poſt annos 2.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Simon doloſe a Ptolemæo genero occiditur ſub fin. an.	3919	2263	1336	642	619	614	473	403	310	196	190	177	176	
Io. Hircanus fit Princeps in Iudæa. Numantia euertitur.	3920	2264	1337	643	620	615	474	404	311	197	191	178	177	
Ab Antiocho Pio obſeſſus, cum eo pacem componit an.	3921	2265	1338	644	621	616	475	405	312	198	192	179	178	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Cum eodem Antiocho proficiſcitur in Parthiam an.	3924	2268	1341	647	624	619	478	408	315	201	195	182	181	
Moritur in Parthia Antiochus Pius an.	3925	2269	1342	648	625	620	479	409	316	202	196	183	182	
Demetrius iij. ab Arſace in ſuum regnum dimittitur.	3926	2270	1343	649	626	621	480	410	317	203	197	184	183	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Regnat in Syria Alex. Zebina, & Demetrius occidit an.	3029	2273	1346	652	629	624	483	413	320	206	200	187	186	
Huic ſuccedunt 1. Seleucus, mox Grypus filij.	3 /30	2274	1347	653	630	625	484	414	321	207	201	188	187	
Iudæi ſcribunt fratribus in Aegypto degentibus an.	3931	2275	1348	654	631	626	485	415	322	208	202	189	188	
Antiochus Grypus, Zabina occiſo regnat in Syria an.	3932	2276	1349	655	632	627	486	416	323	209	203	190	189	
Annus Iubilei vigeſimi ſeptimi.	3933	2277	1350	656	633	628	487	417	324	210	204	191	190	
Poſt annos 4.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Moritur Euergetes ij. & regnat Lathurus cum Matre an.	3237	2281	1354	660	637	632	491	421	328	214	208	195	194	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Grypus cum Cyziceno feliciter pugnat an.	3940	2284	1357	663	640	635	494	424	331	217	211	198	197	
Iterum pugnant, & Grypo prævalet Cyzicenus an.	3941	2285	1358	664	641	636	495	425	332	218	212	199	198	
Regnat quoque in Aſia Cyzicenus an.	3942	2286	1359	665	642	637	496	426	333	219	213	200	199	
Poſt annos 5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Numidia à Romanis capta an.	3947	2291	1364	670	647	642	501	431	338	224	218	205	204	
Poſt annos 3.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Io. Hircanus Dux Iudæorum moritur an.	3950	2294	1367	673	650	645	504	434	341	227	221	208	207	
Ariſtobulus in Iudæa regnat, & moritur in fi. an.	3951	2295	1368	674	651	646	505		342	228	222	209	208	
Regnat in Iudæa Alexander Ianæus an.	3952	2296	1369	675	652	647	506		343	229	223	210	209	
Cleopatra, pulſo Lathuro F. regnat in Aegypto an.	3953	2297	1370	676	653	648	507		344	230	224	211	210	
Facit ſecum regnare Alexandrum F. an.	3954	2298	1371	677	654	649	508		345	231	225	212	211	

Regum.

Regni Ptol. Philometoris in Aegypto.	Regni Demetrij Soteris in Asia.	Principatus Ionathae in Iudaea.	Regni Alexandri F. Antiochi in Asia.	Regni Ptol. Euergetis in Aegypto.	Regni Demetrij in Asia.	Regni Antiochi Alex. F. in Asia.	Vira Mar-hā	Ducatus Simonis in Iudaea.	Regni Tryphonis in Asia.	Regni Antiochi Pij in Asia.	Principatus Io. Hyrcani in Iudaea.	Regni Demetrij iterum in Asia.	Regni Alexandri Zabinae in Syria	Regni Antiochi Gryppi in Syria	Regni Ptol. Lathuri cũ Matre in Aegypto.	Regni Antiochi Cyziceni in Syria.	Regni Aristobuli in Iudaea.	Regni Alexan. in Iudaea	Regni Cleopatrae in Aegypto cum Alex. F.	Sabbatici	Iubileorũ	Olympiadum	Anni.
24	5	4																				155	4
5	5	5																					
29	10	9																				157	1
30	11	10	1																			157	2
31		11	2																			157	3
3		3	3																				
34		14	5																			158	2
35		15	6																			158	3
		16		1	1																	158	4
		17		2	2	1																159	1
		18		3	3	2	1															159	2
				4	4	3	2															159	3
				5	5	4	3	1												190		159	4
				6	6		4	2	1													160	1
				7			5	3	2													160	2
				8			6	4	3													160	3
				9			7	5		1												160	4
				2			2	2		2													
				11			9	7		3												161	2
				12			10			4	1									191		161	3
				13			11			5	2											161	4
				3			3			3	3												
				16			14			8	5											162	3
				17			15			9	6											162	4
				18			16				7	1										163	1
				3			3				3	3											
				21			19				10	4	1									163	4
				22			20				11		2	1								164	1
				23			21				12		3	2								164	2
				24			22				13		4	3								164	3
				25			23				14			4							27	164	4
				4			4				4			4									
				29			27				18			8	1							165	4
							3				3			3	3								
							30				21			11	4							166	3
							31				22			12	5					194		166	4
							32				23			13	6	1						167	1
							5				5			5	5	5							
							37				28			18	11	6						168	2
							3				3			3	3	3							
							40				31			21	14	9						169	1
							41							22	15	10	1					169	2
							42							23	16	11		1				169	3
							43							24	17	12		2	1			169	4
							44							25		13		3	2			170	1

	A	N	N	I									
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initia Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tẽpli deſolatione.	Hebdomadarũ Danielis.	Monarchia Alex. Magni.	Ab obitu Alex. Magni.	Regni Græcorum, more Iudaico	Regni Græcorum, more Chaldaico.	Vi ta A[illegible] as hã
Iannæus metu Lathuri, Ptolemaidis obſidionem ſoluit.	3955	2299	1372	678	655	650	509	346	232	226	213	212	45
Ptolem. Lathurus, victo Iannæo, Ptolemaidẽ expugnat.	3956	2300	1373	679	656	651	510	347	233	227	214	213	46
Cleopatra venit in Iudæam contra Lathurum F. an.	3957	2301	1374	680	657	652	511	348	234	228	215	214	47
Eũdẽ redire cogit in Cyprũ. Et Grypus Aſiæ rex occidit.	3958	2302	1375	681	658	653	512	349	235	229	216	215	48
Huic ſuccedit Seleucus F. qui Cyzicenum patruũ necat.	3959	2303	1376	682	659	654	513	350	236	230	217	216	49
Cuius F. Antiochus Seleucum è tota Syria pellit.	3960	2304	1377	683	660	655	514	351	237	231	218	217	50
Seleuco, & Antiocho mortuis, regnat Philippus 3. frater	3961	2305	1378	684	661	656	515	352	238	232	219	218	51
Cleopatra interficitur. Et Mathan gignit Iacob.	3962	2306	1379	685	662	657	516	353	239	233	220	219	52
Regnat iterum in Aegypto Ptol. Lathurus, qui Demetrium Eucærum regnare facit in parte Syriæ an. Poſt annos 3.	3963 3	2307 3	1380 3	686 3	663 3	658 3	517 3	354 3	240 3	234 3	221 3	220 3	—
Initium belli Mitridatici; & ciuilis inter Marium, & Sillã.	3966	2310	1383	689	666	661	520	357	243	237	224	223	—
Iannæus contra ſuos dimicans, ab Eucæro ſuperatur.	3967	2311	1384	690	667	662	521	358	244	238	225	224	—
Philippus toti Syriæ potitur. Et Anna propheteſſa naſcit.	3968	2312	1385	691	668	663	522	359	245	239	226	225	—
Antiochus Dionyſius regnat in Damaſco.	3969	2313	1386	692	669	664	523	360	246	240	227	226	—
Occidit, & ceſſat regnũ Seleucidarũ. Et Lathurus morit.	3970	2314	1387	693	670	665	524	361	247	241	228	227	
Ptole. Auletes regnat in Aegypto. Et Tygranes in Syria.	3971	2315	1388	694	671	666	525	362	248	242			
Iannæus expeditionem ſuſcipit in Syriam an. Poſt annos 2.	3972 2	2316 2	1389 2	695 2	672 2	667 2	526 2	363 2	249 2	243 2			
Domum redit tertio expeditionis an. Poſt annos 2.	3974 2	2318 2	1391 2	697 2	674 2	669 2	528 2	365 2	251 2	245 2			
Ob temulentiam, febri quartana corripitur. Poſt annos 2.	3976 2	2320 2	1393 2	699 2	676 2	671 2	530 2	367 2	253 2	247 2			
Moritur ſub finem an.	3978	2322	1395	701	678	673	532	369	255	249			
Regnat Alexandra vxor eius in Iudæa an. Poſt annos 3.	3979 3	2323 3	1396 3	702 3	679 3	674 3	533 3	370 3	256 3	250 3			
Credimus natum eſſe Herodem Aſcalonitam an.	3982	2326	1399	705	682	677	536	373	259	253			
Annus Iubilei vigeſimi octaui.	3983	2327	1400	706	683	678	537	374	260	254			
Tigranes expugnata Ptolemaide, in Armeniã properat.	3984	2328	1401	707	684	679	538	375	261	255			
Lucullus cum Mitridate, & Tigrane bellum gerit. Poſt annos 2.	3985 2	2329 2	1402 2	708 2	685 2	680 2	539 2	376 2	262 2	256 2			
Moritur Alexandra Iudæorum regina an.	3987	2331	1404	710	687	682	541	378	264	258			
Ariſtobulus victo Hircano fratre regnat in Iudæa.	3988	2332	1405	711	688	683	542	379	265	259			
Aretas Arabũ rex pro Hircano venit contra Ariſtobulũ.	3989	2333	1406	712	689	684	543	380	266	260			
Iidẽ frẽs corã Pompeio diſceptant. Et Ioachimus naſcit	3990	2334	1407	713	690	685	544	381	267	261			
Octauianus Cæſ. naſcitur. Et Põpeius occupat Ieroſoly.	3991	2335	1408	714	691	686	545	382	268	262			
Scaurus inuadit Arabiam an. 1. a Ieroſolyma capta. Poſt annos 4.	3992 4	2336 4	1409 4	715 4	692 4	687 4	546 4	383 4	269 4	263 4			
Alexander Ariſtobuli F. Iudæam. Cæſar Galliã inuadit.	3996	2340	1413	719	696	691	550	387	273	267			
A Gabinio ſuperatus veniam obtinet an.	3997	2341	1414	720	697	692	551	388	274	268			
Ariſtobulus Iudæam inuadens, a Gabinio capitur.	3998	2342	1415	721	698	693	552	389	275	269			
Gabinius Ptole. Auletẽ in regnum armis reducit.	3999	2343	1416	722	699	694	553	390	276	270			
M. Craſſus Meſopotamiã occupat. Et Pto. Auletes morit.	4000	2344	1417	723	700	695	554	391	277	271			

Digitized by Google

Regni Antiochi Grypi in Syria.	Regni Antiochi Cyziceni in Syria.	Regni Alex. Iannai in Iudæa	Regni Cleopatræ in Aegypto cum Alex F.	Regni Seleuci F. Grypi in Syria.	Regni Philippi in parte Syria	Vita Iacob	Regni Ptole. Lathuri 2. in Aegypto.	Regni Demetrij Eucari in Syria	Vita Annæ Prophetiſſæ	Regni Antiochi Dionyſij in parte Syria.	Regni Ptole. Auletes in Aegypto.	Regni Tygranes in Syria.	Regni Alexandræ in Iudæa.	Vita Herodis Aſcalonitæ.	Regni Ariſtobuli in Iudæa	Vita Ioachim.	Vita Octauiani Cæſaris.	A Ieroſolyma per Pompeium capta.	Sabbatici	Iubileorũ.	Olympiadis	Annus.
26	14	4	3																196		170	2
27	15	5	4																		170	3
28	16	6	5																		170	4
29	17	7	6																		171	1
	18	8	7	1																	171	2
		9	8	2																	171	3
		10	9		1																171	4
		11	10		2	1													197		172	1
		12			3	2	1	1													172	2
		3			3	3	3	3														
		15			6	5	4	4													173	1
		16			7	6	5	5													173	2
		17			8	7	6	6	1												173	3
		18			9	8	7		2	1									198		173	4
		19			10	9	8		3	2											174	1
		20				10			4		1	1									174	2
		21				11			5		2	2									174	3
		2				2			2		2	2										
		23				13			7		4	4									175	1
		2				2			2		2	2										
		25				15			9		6	6							199		175	3
		2				2			2		2	2										
		27				17			11		8	8									176	1
						18			12		9	9	1								176	2
						3			3		3	3	3									
						21			15		12	12	4	1							177	1
						22			16		13	13	5	2					200	28	177	2
						23			17		14	14	6	3							177	3
						24			18		15	15	7	4							177	4
						2			2		2	2	2	2								
						26			20		17	17	9	6							178	2
						27			21		18	18		7	1						178	3
						28			22		19			8	2						178	4
						29			23		20			9	3	1			201		179	1
						30			24		21			10	4	2	1				179	2
						31			25		22			11		3	2	1			179	3
						4			4		4			4		4	4	4				
						35			29		26			15		7	6	5			180	3
						36			30		27			16		8	7	6	202		180	4
						37			31		28			17		9	8	7			181	1
						38			32		29			18		10	9	8			181	2
						39			33		30			19		11	10	9			181	3

Vita Iacob.	Vita Anne Prophetiſſæ.	Vita Herodis Aſcalonitæ.	Vita Ioachimi.	Vita Octaviani Cæſaris.	A Ieroſolyma per Pompeium capta.	Regni poſtremæ Cleopatræ in Aegypto.	Regni Ptolemæi Dionyſij in Aegypto.	Imperij Octauiani Cæ. à 1. conſulatu.	Vita S. Ioſeph.	Regni Antigoni in Iudæa.	Regni Herodis ab adepto titulo regni	Regni Herodis ab adepto poſſeſſione regni.	Vita S. Iacobi Minoris	Imperij Octauiani Cæſ. a pugna Actiaca	Imperij Octauiani Cæſ. a iuridica Imperij cõfirm.	A cœpta Herodiani templi fabrica	Vita Beatiſſimæ Virginis Mariæ.	Sabbatici	Iubilæorũ	Olympiadum	Annus.
40	34	20	12	11	10	1														181	4
4	4	4	4	4	4	4															
44	38	24	16	15	14	5	1													182	4
45	39	25	17	16	15	6	2													183	1
46	40	26	18	17	16	7														183	2
47	41	27	19	18	17	8														183	3
48	42	28	20	19	18	9														183	4
49	43	29	21	20	19	10														184	1
50	44	30	22	21	20	11		1										204		184	2
51	45	31	23	22	21	12		2	1											184	3
	46	32	24	23	22	13		3	2											184	4
	47	33	25	24	23	14		4	3	1										185	1
	48	34	26	25	24	15		5	4	2	1									185	2
	49	35	27	26	25	16		6	5	3	2									185	3
	50	35	28	27	26	17		7	6	4	3									185	4
	51	37	29	28	27	18		8	7	5	4	1	1					205		186	1
	52	38	30	29		19		9	8		5	2	2							186	2
	53	39	31	30		20		10	9		6	3	3							186	3
	54	40	32	31		21		11	10		7	4	4							186	4
	55	41	33	32		22		12	11		8	5	5							187	1
	56	42	34	33		23		13	12		9	6	6	1						187	2
	57	43	35	34		24		14	13		10	7	7	2						187	3
	58	44	36	35				15	14		11	8	8	3				206		187	4
	59	45	37	36				16	15		12	9	9	4						188	1
	60	46	38	37				17	16		13	10	10	5	1					188	2
	61	47	39	38				18	17		14	11	11	6	2					188	3
	62	48	40	39				19	18		15	12	12	7	3					188	4
	63	49	41	40				20	19		16	13	13	8	4					189	1
	64	50	42	41				21	20		17	14	14	9	5					189	2
	65	51	43	42				22	21		18	15	15	10	6	1		207		189	3
	66	52	44	43				23	22		19	16	16	11	7	2			29	189	4
	67	53	45	44				24	23		20	17	17	12	8	3				190	1
	68	54	46	45				25	24		21	18	18	13	9	4				190	2
	69	55	47	46				26	25		22	19	19	14	10	5				190	3
	70	56	48	47				27	26		23	20	20	15	11	6	1			190	4
	71	57		48				28	27		24	21	21	16	12	7	2			191	1
	72	58		49				29	28		25	22	22	17	13	8	3	208		191	2
	73	59		50				30	29		26	23	23	18	14	9	4			191	3
	74	60		51				31	30		27	24	24	19	15	10	5			191	4

	ANNI									
	Ab orbe condito.	A Diluuio.	Ab introitu Iſrael in terram Chanaan	Ab initio Olympiadum	Vrbis condita.	Aera a Nabonaſſaro.	A Tēpli deſolatione.	Hebdomadarū Danielis.	Vita Annæ Prophetiſſæ.	Vita Herodis Aſcalonitæ.
Antipater Herodis F. Romæ admodum honoratur.	4042	2386	1459	765	742	737	596	433	75	61
Herodes ad Cæſarem filios adducit & accuſat an.	4043	2387	1460	766	743	738	597	434	76	62
Domum reuerſus, concionem habet ad Populum. an.	4044	2388	1461	767	744	739	598	435	77	63
Cæſarææ a ſe ædificatæ dedicationem celebrat an.	4045	2389	1462	768	745	740	599	436	78	64
Auguſtus Cæ. anni emendationem reſtitui curat an.	4046	2390	1463	769	746	741	600	437	79	65
Herodes in Cæſarea grandes abſoluit fabricas.	4047	2391	1464	770	747	742	601	438	80	66
C. Cæſar Auguſti F. toti orienti præficitur an.	4048	2392	1465	771	748	743	602	439	81	67
Herodes de Italia reuerſus, pugnat contra latrones.	4049	2393	1466	772	749	744	603	440	82	68
Prænunciatur ortus S.Io.Bapt.& Beatiſs. Virgo deſpōſat	4050	2394	1467	773	750	745	604	441	83	69
Naſcitur S.Io.Baptiſta. & poſt 3.men.D.N.I.Chriſtus. & Poſt 3.men.morit Herodes, cui ſuccedit Archelaus.	4051	2395	1468	774	751	746	605	442	84	70
Antipas Archelai frater Romam petit.	4052	2396	1469	775	752	747	606	443		
Archelaus redit in Iudæam cum titulo Etnarchæ.	4053	2397	1470	776	753	748	607	444		
Puer Ieſus de Aegypto reportatur an. Poſt annos 6.	4054 6	2398 6	1471 6	777 6	754 6	749 6	608 6	445 6		
Archelaus in Galiam relegatur an.	4060	2404	1477	783	760	755	614	451		
Templum Ieroſolymitanum a Samaritanis polluitur.	4061	2405	1478	784	761	756	615	452		
Puer Ieſus inuenitur in Templo. Poſt annos 2.	4062 2	2406 2	1479 2	785 2	762 2	757 2	616 2	453 2		
Annius Rufus in Iudæam Præſes mittitur. Poſt annos 2.	4064 2	2408 2	1481 2	787 2	764 2	759 2	618 2	455 2		
Auguſtus Cæ. moritur, cui ſuccedit Tiberius ſub fi. an.	4066	2410	1483	789	766	761	620	457		
Hic annus concurrit magis cum 1. Tiberij.	4067	2411	1484	790	767	762	621	458		
Valerius Gratus pontificatum Simoni defert.	4068	2412	1485	791	768	763	622	459		
Iubet Simonem cedere pontificatum Ioſepho. Poſt annos 2.	4069 2	2413 2	1486 2	792 2	769 2	764 2	623 2	460 2		
Naſcitur filia Archiſynagogi, & infirmat Hemorrhoiſſa. Poſt annos 6.	4071 6	2415 6	1488 6	794 6	771 6	766 6	625 6	462 6		
Intermittitur templi fabrica an.	4077	2421	1494	800	777	772	631	468		
Tiberius Cæ. mittit Pontiū Pilatū in Iudæā Præſidē an. Poſt annos 3.	4078 3	2422 3	1495 3	801 3	778 3	773 3	632 3	469 3		
Ieſus baptizatur & ſuam exorditur prædicationem.	4081	2425	1498	804	781	776	635	472		
Suſcitat filiā Archiſynagogi, & lāguidū curat ad piſcinā.	4082	2426	1499	805	782	777	636	473		
S.Io.Baptiſta necatur. Annus Iubilei 30.	4083	2427	1500	806	783	778	637	474		
Chriſtus pro ſalute mundi patitur, & moritur an.	4084	2428	1501	807	784	779	638	475		

Vita

Vita Octauiani Caſaris.	Imperij Octauiani Caſaris a primo Cõſulatu	Vita S. Ioſeph.	Regni Herodis ab adeptio. regni titulo	Regni Herodis ab adeptio. regni poſſeſſione.	Vita S. Iacobi minoris.	Imperij Octauiani Caſaris a pugna Actiaca	Imperij Octauiani Caſaris a iuridica eius eõ firmatione	A cœpta Herodiani Tẽpli fabrica.	Vita Beatiſſima Virginis Mariæ.	Infirmitatis Lã guidi Euangelist.	Vita S. Io. Baptiſtæ.	Vita D. N. Ieſu Chriſti.	Ethnarchia Archelai.	Mulieris curua a Chriſto ſanata.	Imperij Tiberij Caſaris.	Vita F. Archiſynagogi et infirmitatis Hem	Sabbatici	Iubileorũ.	Olympiadũ.	Anni.
52	32	31	28	25	25	20	16	11	6										192	1
53	33	32	29	26	26	21	17	12	7										192	2
54	34	33	30	27	27	22	18	13	8										192	3
55	35	34	31	28	28	23	19	14	9	1									192	4
56	36	35	32	29	29	24	20	15	10	2							209		193	1
57	37	36	33	30	30	25	21	16	11	3									193	2
58	38	37	34	31	31	26	22	17	12	4									293	3
59	39	38	35	32	32	27	23	18	13	5									193	4
60	40	39	36	33	33	28	24	19	14	6									194	1
61	41	40	37	34	34	29	25	20	15	7	1	1	1						194	2
62	42	41			35	30	26	21	16	8	2	2	2						194	3
63	43	42			36	31	27	22	17	9	3	3	3				210		194	4
64 6	44 6	43 6			37 6	32 6	28 6	23 6	18 6	10 6	4 6	4 6	4 6						195	1
70	50	49			43	38	34	29	24	16	10	10	10				211		196	3
71	51	50			44	39	35	30	25	17	11	11							196	4
72 2	52 2	51 2			45 2	40 2	36 2	31 2	26 2	18 2	12 2	12 2							197	1
74 2	54 2	53			47 2	42 2	38 2	33 2	28 2	20 2	14 2	14 2							197	3
76	56				49	44	40	35	30	22	16	16		1					198	1
					50			36	31	23	17	17		2	1		212		198	2
					51			37	32	24	18	18		3	2				198	3
					52 2			38 2	33 2	25 2	19 2	19 2		4 2	3 2				198	4
					54 6			40 6	35 6	27 6	21 6	21 6		6 6	5 6	1 6			199	2
					60			46	41	33	27	27		12	11	7			200	4
					61 3				42 3	34 3	28 3	28 3		13 3	12 3	8 3			201	1
					64				45	37	31	31		16	15	11	214		201	4
					65				46	38	32	32		17	16	12			202	1
					66				47		33	33		18	17			30	202	2
					67				48			34			18				202	3

Ceterum

Ceterum quoniam veluti ſpatioſo, vaſtoque nimis mari tandem emenſo, magniſq; 46
difficultatibus, tamquam fluctuum voluminibus, Deo bene iuuante, ſuperatis; nauicu-
la hæc noſtra, iam quo tendebat, appulit; reſtat, vt ſummo bonorum omnium Auctori, ac
munificentiſſimo largitori, ſi non quas debemus, ſaltem quas poſſumus, gratiarum a-
ctiones exoluamus; Et coram omnibus viuentibus, benedicamus ei, qui fecit nobiſcũ
miſericordiam ſuam. Etenim ſacramentum regis abſcondere, bonum eſt; opera autem
Dei reuelare, & confiteri honorificum eſt, Tob.cap.12. ver.6. Verum, quis tibi digne
valeat, pro tanto beneficio, iura gratiarum ac laudum præconia rependere? quas tibi
laudes fragilitas mea perſoluet? Accipe ſaltem, obſecro Domine, has quaſcunque vi-
les, quaſcunque exiles, quaſcunque meritis tuis impares; & cum ſuſceperis vota, imper-
fectum meum parcendo excuſa. Itaque ſummo regi ſæculorum immortali, & inuiſibili,
Patri, filio, ac Spiritui ſancto, ſoli Deo, a quo bona cuncta procedunt, & ſine quo nihil
boni, non modo agere, ſed nec cogitare quidem poſſumus; omnis honor & gloria. Et
tibi pariter, mediator Dei, & hominum Ieſu Chriſte, Deus & homo: verus (inquam)
Deus de Deo, naturalis ſcilicet æterni Dei filius; Et verus itidem homo factus, pro no-
ſtra omniumque ſalute; qui hos qualeſcunque labores, ad optatum finem perducere di-
gnatus es; Et vt opus longe viribus meis impar, abſoluerem, copioſum munus gratiæ,
indigniſſimo huic ſeruulo tuo contuliſti. Verè tu Domine (vt S. Auguſtini, ex ſerm.5.
Dedicationis Eccleſiæ verbis vtar) verè inquam Domine Deus, tu viſitaſti animum
meum, mentem erexiſti, excitaſti affectum, ſubrogaſti auxilium, inſpiraſti necdum vo-
lenti vt vellem, adiuuiſti bonæ voluntatis conatus vt facerem; Sed quid aio, vt face-
rem? ipſe, qui operaris in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate; quicquid in to-
to hoc opere boni eſt, ipſe cœpiſti, ipſe direxiſti, ipſe perfeciſti. tibi laus, tibi gloria,
nunc & ſemper amen. Gratias tibi quoque Deipara, ſemperque Beatiſſima Virgo Ma-
ria, diuinarum gratiarum primaria diſpenſatrix; cuius benignitate, meritis, & interceſ-
ſione, tantam me gratiam obtinuiſſe profiteor & gaudeo. Nec non vobis etiam omni-
bus ſanctis; præſertim verò ſpecialibus patronis meis, apud Deum, pro me, vt confido,
ſanctiſſimamque eius Matrem aſſiduè deprecantibus; S. Michaeli Arcangelo, Sancto ad
mei cuſtodiam Angelo diuinitus deſtinato, S. Io. Baptiſtæ, SS. Apoſtolis Petro & Pau-
lo, B. Auguſtino Sanctæ Eccleſiæ Doctori, & S. Luciæ Virgini ac Martyri; quorum fauo
re ac precibus, quod præ ingenij mei tenuitate, & ob alias neceſſarias diuturnasq; mu-
neris mei occupationes, cum perpetua viſus imbecilitate coniunctas, ſperare non au-
debam; ſingulari Dei dono, abſoluiſſe me fateor. Sed hic non valeo me cohibere, quin
ſpeciatim ſanè plurimum debere me tibi, palam profitear, ò B. Lucia Virgo Deodeuo-
ta, quæ quondam a me in ſæculo, pro oculorum valetudine exorata, duplicem mihi a
diuina miſeratione lucem impetraſti; ac primo quidem, quam tunc minus experebam
internam, cuius ope intellexi, quam bonum, & quam iucundum eſſet, depoſitis curis ſæ
cularibus, me totum Dei ſeruitio mancipare: Deinde etiam externam, quam adeo de-
bilitatam, vt de ea penitus aliquando deperdenda periclitarer; ita ſingulari apud Deũ
ſupplicatione tua, hactenus conſeruandam curaſti; vt ad has quoque lucubrationes tan
dem abſoluendas, quodammodo præter ſpem, deſeruire potuerit. Precor cœleſtem Re
gem, iiſdemmet ſanctis implorantibus, vt quas duobus tomis comprehenſas, in ſimpli-
citate mea ad commune commodum emitto, non ſecus ac olim duo illa pauperculæ mi-
nuta, inter pretioſa diuitum munera in Gazophylacium ſacrum collata, accepta habe-
re velit; Et qui ſolus tam verbis, quàm rebus vim virtutemque conferre poteſt, pro ſua
miſeratione efficiat, ne prorſus futiles atque inanes euadant, ſed tales quales optamus,
quò ſcilicet ex his, ſcripturæ ſacræ ſtudioſi vberiores fructus capere queant. Amen.

ANNALIVM TOMI SECVNDI POSTREMIQVE FINIS.

*Si quis autem forte aliquando animum induceret alteram editionem moliri, monet Au-
ctor Typographos, rogatque, ne id præſtent ſine exemplari à ſe recognito, quod ipſis
libenter exhibebit, & cum eo pariter formas imaginum æreas, quas penes ſe habet;
ſine quibus editio ipſa manca admodum, imperfectaque euaderet. Non enim ad
ornatum operis tantum imagines additæ ſunt; ſed magis quia ſine his multa plenè
deſcribi, percipique poſſe non videbantur.*

ADDI-

ADDITAMENTA

EIVSDEM AVCTORIS

Tomo primo Annalium locis in margine notandis inſerenda.

Pag. 10. lin. 34. VEniam dabunt] etenim tametſi non me lateat, plurimos ſimplici potius, & fluenti hiſtoria delectari; quippè quibus iniucundum, vel etiam aliquando moleſtum videatur, cœptam ſemel rerũ ſubſequentiũ narrationem interrumpere, & in eiuſmodi quæſtionibus, & digreſſionibus immorari. Verumtamen ne, dum iſtis morem gerere ſtuderem, alios veritatis accuratius inueſtigandæ, firmiterque ſtabiliendæ magis ſollicitos, ſpe ſua fruſtrari, & multa in dubium vocari contingeret: Satius eſſe putaui (Cardinalis Baronij exempla ſecutus) noſtræ huic narrationi, vbicunque id opus eſſe viſum fuerit, etiam illa intexere, quæ ad hiſtoriæ veritatem demonſtrandam comprobandamque pertinerent. Nam quæ nos memoratis de cauſis præterire non debuimus: facile poterit, qui volet, legendo dedita opera pertranſire, & ſine vlla mora, ſolam rerum geſtarum ſeriem perſequi, vel potius ad libitum percurrere.

Cur Auctor ima lucerit in dubijs inodandus memorari.

13. l. 22. Cognoſci poteſt] *dele quæ ſequuntur vſque* tametſi res ei adeo clara videatur *excluſiue. & adde* ſic pater eloquentiæ, meritoque inter doctiſſimos quoque Philoſophos computandus Cicero in calce lib. 2. de diuinatione ait: Eſſe præſtantem aliquam, æternamque naturam, & eam ſuſpiciendam admirandamque hominum generi, pulchritudo mundi, ordoque rerum cæleſtiũ cogit confiteri. Et lib. 1. de legibus. ante medium ait: Ex tot generibus, nullum eſſe animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei. Quo ſanè huius ſapientis dicto, quid aliud lepidè inſinuatur, niſi eos nõ inter homines, ſed inter bruta animalia eſſe cenſendos, qui neq; ꝙ Deus ſit ſcire, aut noſce volunt? Sequitur idem Auctor ibidem: De ipſiſque hominibus nulla gens eſt neque tam immanſueta, neque tam fera, quæ non etiam ſi ignoret, qualem habere Deum deceat tamen habendum ſciat. Sed & in toto penè de Natura Deorum libro 2. multa de hoc doctè ac præclarè diſſerit, tametſi res ei adeò clara videatur.

Cicero probat Deum eſſe.

14. l. 11. Apertiſſime produnt] *dele quæ ſequuntur vſque* nemo vnquam. *excluſiuè. & adde* vt propterea mirum non ſit, ſi Plutarchus ſub finem libri aduerſus Colotem dicebat: Si terras obeas, inuenire poſſis vrbes muris, litteris, regibus, domibus, opibus, numiſmate carentes, gymnaſiorum, & theatrorum neſcias: Vrbem templis dijſque carentem, quæ precibus, iureiurando, oraculo non vtatur, non bonorum cauſa ſacrificet, non mala ſacris auertere nitatur, nemo vnquam vidit. Sed facilius vrbem condi ſine ſolo poſſe puto, quã opinione de dijs penitus ſublata, ciuitatem coire, aut conſtare. Sic Plutarchus. qui proculdubio, quod non Deum ſed deos nominat, communem illorum temporum erroneamque de multitudine deorum opinionem ſimpliciter prodit. Denique certiſſimum eſt, quod eandem veritatem luce meridiana clariorem, videlicet, quod Deus ſit, nemo vnquam.

Plutarchi de cultu diuino ſententia.

20. l. 36. Factum eſt nihil.] & denique illud Iuſtini martyris in Dialogo cum Triphone de veritate Chriſtianæ religionis, non procul ab initio: Quæcunque ſecundum Deum ſunt, aut erunt vnquam, ea naturam corruptibilitati obnoxiam obtinent, abolerique & vlterius non extare poſſunt, ſolus autem ingenitus, (hoc eſt ſine principio) & incorruptibilis eſt Deus. Et propterea Deus eſt: omnia verò genita, ſunt & corruptibilia. Sic ille. (ſubaudi) quia ẽt illa, quæ incorruptibilia dicimus, & à parte poſt, æterna, per ſupremã tamẽ diuinã potẽtiã ad nihilũ redigi poſſent, ſi Deus vellet, vt nos ſub die mun. 1. n. 2. probabimus.

Iuſtini Martyris de ſolius Dei æternitate ſententia.

21. l. 39. Eoſdem Angelos] admirabili gratiæ ſuæ, & ſcientiæ, & poteſtatis munere exornauit, ſimul eis (vt ait S. Auguſtinus li. 12. de Ciu. cap. 9.) condens naturam, & largiens gratiam. Nam ſi Ioan. cap. 8. verſic. 44. de diabolo dicitur, quod in veritate non ſtetit, vtique; (quemadmodum infert Ca-

Quod Angeli in gratia ſint creati.

techiſmus Romanus ſuper 1. Symboli articulo) perſpicuum eſt, eum, reliquoſq; deſertores Angelos ab ortus ſui initio gratia præditos fuiſſe, & conſequenter etiã Angelos bonos, & vniuerſaliter omnes. Quos tamen Deus ita.

Angelos eſſe ſapientiſſimos.

Sufficeret] quò vel in gratia perpetuò confirmari, vel ab ea perpetuò excludi poſſent. Quod autem Angeli etiam excellenti admodum ſciẽtia, Pag. 21. lin. 42.
ac ſapientia ſint præditi, certiſſimum eſt, dicente Domino Matthæi cap. 18. ver. 10. quod ipſi in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt,] in eo enim ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: Et præterea 2. Reg. cap. 14. ver. 20. legimus: Tu Domine mi Rex ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus Dei, vt intelligas omnia ſuper terram] Denique Angelorum poteſtatem demonſtrauit regius Propheta in Pſal. 102. illis verbis: Potentes virtute facientes verbum illius.] Vnde non mirum eſt, ſi propterea ſæpè in ſacris litteris, virtutes, & exercitus Domini appellantur.

Angelorum potentia.

Conditor orbis Deus] ſolis ſplendorem (quemadmodum tradit Catechiſmus Romanus ſuper 1. Symboli articulo) lunæque & 50. l. 44.
ceterorum ſiderum ornatum addidit, atque vt eſſent in ſigna, & tempora, & dies, & annos ita cælorum orbes certo, & conſtanti curſu temperauit, vt nihil perpetua eorum conuerſione mobilius, nihil mobilitate illa certius videri poſſit. Sic ille. Igitur hoc die Deus lucem.

Cælorum ornatus.

Sic exigente] vel forte etiam in pœnam peccati primæ mulieris, quæ prius exemplo, mox item ſuaſu induxit primum hominem ad diuini 67. l. 33.
præcepti tranſgreſſionem.

Quo factus eſt mundus] *dele illa verba.* nimirum per ſimplicem Dei viſionem. Sic, *& adde* quemadmodum enim Deus (vt
ſuper 1. Symboli articulo in Catechiſmo Romano legimus) ſua bonitate adductus quæcunque voluit, fecit; ita non exemplum aliquod, aut formam, quæ extra ſe poſita eſſet, cum vniuerſa conderet, ſecutus eſt: Verum quia rerum omnium exemplar diuina intelligentia continetur, id ſummus artifex in ſe ipſo intuens, ac veluti imitatus, ſumma ſapientia, & infinita virtute quæ ipſius propria eſt, rerum vniuerſitatem initio procreauit (ſic ibi) procreauit (inquam) per ſimplicẽ ipſius Dei iuſſionem. Ita enim. 80. l. 50.

Rerum omniũ exemplar diuina intelligẽtia continetur.

Redimi profuiſſet] quamquam in eodem quoque Dominico die, quòd primus fuerit creationis pariter, ac redemptionis mũdi, eã 87. l. 52.
dẽ S. Mater Eccleſia (quæ omnia, & ſingula Dei beneficia libenter recognoſcere, ac ſtatis præcipuè tẽporibus deuotè concelebrare ſolet) non prætermittit laudare Dñum, et pro ipſius mundi creatione, vt colligi poteſt ex Dominicalis officij inuitatorio: Adoremus Dominum qui fecit nos: Et ex Pſalmi qui ſubſequitur ver. 3. Qm̃ ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud, & aridam fundauerunt manus eius. Item ex hymno: Primo dierum omnium, quo mundus extat conditus. potiſſimum verò ex Cantico trium puerorum. Benedicite omnia opera Domini Domino &c. & Pſalmo: Laudate Dominum de cælis &c. qui in laudibus recitari ſolent. In his enim videtur per modum laudis rerum ſeu creaturarum omnium creationem recolere; & ab Angelis tamquam dignioribus ad ceteras progrediens, hortari ſingulas ad benedicendum, & laudandum Dominum Creatorem: Quia, inquit, ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt.

Eccleſia in die Dominico non redemptionis tãtum ſed creationis quoq; dominum recolit.

Paulatim tendere] vt propterea ſcitè Eccleſiaſticus c. vlt. ver. 13. mortẽ obiter memorans, eã appellauerit defluctẽ, ꝙ ſenſim, ac velu- 99. l. 18.
ti guttatim in corpora noſtra defluere videatur. Et Sap. c. 5. ver. 13. dictũ ſit, quod & nos nati continuo eſſe deſinimus. ac ſi dixiſſet: cõtinuo quodã fluxu interimus.

Satis poſſe conſtare] Quod ergo S. Cyrillus lib. 1. contra Iulianum dixit: Nullum ex his hominibus qui ante Diluuium vixerũt, taxa- 120. l. 38.
ri, quod Dijs alienis fuerit deditus vel immũdis dæmonibus obtulerit. & ſi quid ſimile ab alijs doctoribus traditum inuenitur; rectè, vt arbitror, ità accipi debere videtur; vt dicamus: neminem quidem explicitè, & ſignanter reperiri qui tunc de hoc vitio fuerit obiurgatus. verumtamen ipſum idololatriæ peccatũ vniuerſaliter, & implicite, etiam tunc temporis, vt dictum eſt, cum grauiſſimis alijs iniquitatibus fuiſſe inſinuatum & deteſtatum.

S. Cyrilli locus exponitur.

Lib. 7.

Pag. 122. | lin. vlt. Lib. 7. in Geneſ.] Ceterum quod iſte Henoch, & Elias adhuc viuant ab omni humana conſuetudine ſegregati, ſupponunt tamquam certiſſimum Sanctus Auguſtinus lib. 9. in Geneſ. cap. 6. & Sanctus Gregorius lib. 14. Moralium cap. 11. & alij plures. Quod verò etiam ambo venturi ſint ante finem mundi, vt prædicent fidem Chriſti contra Antichriſtum, & quod ab ipſo ſint occidendi apertè aſſerunt S. Gregorius homil. 12. in Ezechielem, & S. Ambroſius, cũ ceteris ferè omnibus, qui exponunt ea quæ habentur Apocalypſis c. 11. & ſequentibus, de duobus illis teſtibus innominatis, qui ibidem memorantur. *Henoch, & Elias adhuc viuunt.*

175. 14. Tabulam amouere] Quoniam autem de diluuio, quod hoc tempore expletum eſt, hactenus plura ex ſacris ſcripturis retulimus: *De diluuio Ethnicorum teſtimonia.* Illud quoque hic ex Ioſepho 1. Antiq. cap. 4. adnectendum videtur; quod huius diluuij, & arcæ meminerunt etiam omnes barbaricæ hiſtoriæ Scriptores, & præſertim Beroſus Chaldæus, Hieronymus Aegyptius, qui Phœnicum ſcripſit antiquitates, Mnaſeas, & Nicolaus Damaſcenus ab eodem Ioſepho ibidem adducti: quos etiam citat Euſebius lib. 9. de Præparatione Euangelica initio cap. 4. vbi item Abydeni teſtimonium adfert: cui alterum Alexandri Polyſtoris addit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Iulianum non procul à principio; verumtamen (quemadmodum ſupra num. 23. tetigimus) hanc de diluuio hiſtoriam, aliasq; huiuſmodi puta de turre Babel; de diuiſione linguarum; de Abrahamo; de Moyſe, & ſimilibus, quæ ſyncere, veraciterque in ſacris libris traduntur; Ethnici ſcriptores longè aliter referre ſolent, & quibuſdam ſabulis, ac mendacijs adulterare; vt perſpicuè in ipſorum fragmentis, quæ ab eiſdem Auctoribus Ioſepho, Euſebio, & Cyrillo locis citatis referuntur intueri licet, & nos ſub anno mundi 3650. num. 4. oſtendemus. Non ergo ipſi prorſus irreprenſibilem ſcripſere veritatem, vtpotè alieni, & dogmatum fidei noſtræ non participes, vt bene notat S. Cyrillus vbi ſupra. Quare licet ipſorum ſcripta non nihil faciant ad rei geſtæ veritatem aliquo modo comprobandam; non tamen ipſis vlla habenda eſt fides in his, quæ a contentis in ſacra ſcriptura diuerſimodè tradiderunt.

222. 124. Ad Hiſpanias peruenire potuiſſe] peragrata propemodum totius Europæ latitudine, cuius termini (vt refert Io. Boterus ſuarum relationum vniuerſalium initio) a Tanai fluuio ad Luſitaniæ promontorium poni ſolent, & inter ſe ad ter millia octingenta paſſuum milliaria diſtare feruntur.

256. 123. Nam ſi ſtadium] *dele illa verba*. vt perhibét. *& adde* octaua milliarij pars eſt, vt apertè colligitur ex Plinio, qui lib. 2. cap. 23. ait: Stadium centum viginti quinque noſtros efficit paſſus. Conſtat autem, quod centum viginti quinque paſſus octies ducti, faciunt mille paſſus) vtique. *De ſtadio.*

321. 146. Poſt carnem alteram] *dele illa verba*. audiat Ezechielem, *& adde* & (quod impudentius eſt) peccata ſua, vt colligitur Iſai. cap. 3. ver. 9. nec ſaltem celare curabant; ſed magis prædicare non erubeſcebant; iuxta illud, quod dicitur Prou. cap. 2. ver. 14. lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; vt meritò eis illud Pſal. 51. ver. 3. exprobrari poſſet: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate. Denique audiat prudens lector, quid de Sodomitis dixerit Ezechiel cap. 16. ver. 49.

323. 134. De Bello cap. 5.] *dele illa verba*. De eodem quoque. *& adde* vbi poſt deſcriptam naturam lacus Aſpaltitis, in quem magna ex parte redacta eſt terra illa quondam cælitus combuſta, ſubiungit: Huic Sodomitica terra vicina eſt; olim quidem tam fructibus, quam diuitiis ciuitatum fortunata, nunc autem omnis exuſta; vt quæ habitatorum impietate fulminibus conflagraſſe memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorũ quinque videre licet imagines, & renaſcentes in fructibus cineres, qui colore quidem ſunt edulibus ſimiles; carpentium verò manibus in fumum diſſoluuntur & cinerem. Sic Ioſephus. De eodem quoque mari Brocardus. *De terra Sodomitica ex Ioſepho.*

324. 14. Pœnam ſuſtinentes] Puto autem memoratam dictæ regionis infelicitatem ſic vſque ad mundi finem permanſuram, vt in

Digitized by Google

cunctis futuris generationibus innoteſcat fœda illarũ ciuitatum iniquitas, & hor
renda eius punitio ad æternam ipſarum confuſionem & ignominiam, atque ad a-
liorum correptionem. Vnde eſt illud Sap.c.10.ver.7. Quibus, (& loquitur ibi de
Pentapolitanis) in teſtimonium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, &
incerto tempore fructus habentes arbores. hoc eſt (vt ibidem exponit Ianſenius)
imperfecta, vel inconſũmata pulchritudine, & maturitate fructificantes arbores,
quemadmodum ex Ioſepho paulo ſuperius declaratum eſt. Sed iam tempus eſt.

Rem habere] Denique certum eſt, quod his non obſtantibus, ſcriptura ſacra
Sap. c.10. ver.6. vocat Lot iuſtum illis verbis: Hæc (nimirum Pag. | lin.
ſapientia de qua ibidem loquitur) iuſtum a pereuntibus impijs liberauit fugien- 325. | 21.
tem, deſcendente igne in Pentapolim.

Fuiſſe perhibetur] fortaſſe autem merces, ſiue pretium dictæ conductionis 329.124.
inter ipſos conuentum, fuerunt boues illæ & oues, quas
Abraham Gen. c. cit. ver. 27. dediſſe dicitur ipſi Abimelech, qñ percuſſerunt am
bo fœdus. nõ enim alia huius traditionis cauſa ibidem excogitari poſſe videtur.

Vſque ad 15.] Creditur autẽ Abraham in hoc ſacrificio(vt paulo poſt proba- 333.15.
bitur) cum magna ſui cordis exultatione vidiſſe diem illum de

Abraham quãdo viderit diẽ Domini.

quo poſtea dicebat Dominus Iudæis Ioan.c.8. ver.56. Abrahã pater veſter exul-
tauit, vt videret diem meum: Vidit, & gauiſus eſt.] tunc enim diuina reuelatione
didicit, ea actione proculdubio ſignificari, quod Deus pater omnipotens omnino
decreuerat pro redemptione mundi, proprio filio ſuo conſubſtantiali, & vnigeni
to non parcere, ſed pro nobis omnibus tradere illum; illum (inquam) cuius alibi
meminit citatus Euangeliſta dicens: In principio erat verbum &c. & poſt pauca:
Et verbum caro factum eſt &c. Et eius humanitatẽ in ariete præfiguratam, in ara
crucis immolare, atq; in holocauſtum ſuauiſſimum Domino offerre; diuinitate
nil læſa, quam ſignificabat Iſaac. Siquidem hoc nomen, quod interpretatur riſus,
æternam illam quoquomodo adumbrabat exultationem, iugemque lætitiã, quæ
à diuinitate inſeparabilis omnino eſt. Huius quoq; myſterij typum præbuit lex
Moſaica in binis illis paſſeribus, & item in duobus illis hircis, quorum ſingulorũ [illegible]
alter iubebatur immolari, alter verò viuus dimitti, vt legimus Leu.cap.14. & 16.
Quod autem in memorato Abrahami ſacrificio ſignata fuerit Chriſti paſſio, tra-
dunt omnes ferè Doctores. proferam hic aliquot ipſorum ſententias, vt ex his
reliquas diſcere liceat. Gloſſa interlinearis ità habet: Hucuſq; vmbra, poſtea rerũ
veritas magna excellentia monſtratur. Prophetia ſiquidem hic ponitur pronun- [illegible]
cians cuncta quæ de Chriſto ventura erant. Nam quod dicit Angelus: Non exten-
das manum tuam ſuper puerum, neq; facias illi quicquam.] ideò dixit, quia caro
Chriſti potuit crucifigi, diuinitas non potuit tangi. Et Origenes: Aries, inquit,
cornibus hærens virgulto Sabech, formam nihilominus Chriſti gerere videtur.
Sed quõ Chriſto vterq; conueniat, & Iſaac qui nõ eſt iugulatus, & aries qui iugu-
latus eſt, operæ pretium eſt noſcere. Chriſtus verbum Dei eſt: Sed verbũ caro fa-
ctum eſt. Vnum igitur in Chriſto de ſuperioribus eſt; alterũ ex humana natura, &
virginali vtero ſuſceptũ. Patitur ergo Chriſtus, ſed in carne, & pertulit mortem
caro, cuius hic aries forma eſt, ſicut & Ioan. dicebat: Ecce agnus Dei, ecce qui tol
lit peccata mundi. Verbum verò in incorruptione permanſit. quod eſt ſecundum
ſpiritum Chriſtus, cuius imago eſt Iſaac. Ideò ipſe & hoſtia eſt, & pontifex ſecun-
dum ſpiritum. Nam qui offert hoſtiam patri, ſecundum carnem ipſe in altari cru-
cis offertur. Quia ſicut dictũ eſt de eo: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũ
di: ità de eo dictum eſt: tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſe-
dech. Hæc Origenes. Similia ferè ſcripta reliquit Sanctus Auguſtinus, qui libro
12. contra Fauſtum ait: Quis igitur aliud in Iſaac ſignum ſibi portabat ad victi-
mam, niſi qui crucem ſibi ad paſſionem ipſe portabat? Quis alius aries immo-
lãdus in vepre cornibus adhærebat, niſi qui crucis patibulo pro nobis offerendus
affigebatur? Et idem in ſer.71. de tempore: Quid igitur aries occiſus eſt, & Iſaac
non eſt occiſus, ideò factum eſt, quia Iſaac figura, & veritas non erat, in ip-
ſo deſignatum eſt, quod poſteà in Chriſto completum eſt. Videte Deum

cum

cum hominibus magna pietate certantem: Abraham mortalem filium non moriturum obtulit Deo, & Deus immortalem filium pro hominibus tradidit morti. Poteſt tamen, & de Beato Iſaac, & de illo ariete etiam ſic intelligi; vt in Beato Iſaac ſignificata ſit diuinitas, in ariete humanitas Chriſti, & quia in paſſione nõ diuinitas crucifixa creditur, ideò non Iſaac, ſed aries immolatur. Dei enim filius vnigenitus offerrur, & Virginis vnigenitus immolatur. Et libro 16. de Ciuit. cap. 32. Illo etiam ariete, ait, qui cornibus in frutice tenebatur, quo immolato impletum eſt ſignificatiuo ſanguine ſacrificium, Ieſus Chriſtus ſignificabatur antequam immolaretur ſpinis Iudaicis coronatus. Sanctus quoque Gregorius homil. 6. in Ezechielem dicit: Quid igitur eſt quod Iſaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, aræ ſuperimponitur, & viuit, niſi quod redemptor noſter ad paſſionem ductus lignum ſibi crucis ipſe portauit, & ſic in ſacrificio pro nobis ex humanitate eſt mortuus, vt tamen immortalis maneret ex dininitate. Eadem nõ ſemel tradit Rupertus lib. 6. in Geneſ. Nam in fine capitis 33. exponens illa verba: Sed arietem videns inter vepres hærentem cornibus aſſumpſit, & obtulit holocauſtum pro filio.] ait: Sic Deus pater proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, qui tamen ſecundum naturam qua Deus eſt, mori non potuit, ſed ea immortaliter, atque impaſſibiliter permanente, ſecundum naturam hominis quam aſſumpſit, inter vepres, ideſt inter ſcelera Iudæorum, clauis hærens ad cornua crucis, verè paſſus, verè mortuus, verè ſepultus eſt. Et in calce capitis 31. dicit: Hæc omnia ſuſtinens Iſaac, ſoli tandem ictui gladij ſubducitur, & aries vt dictum eſt, pro illo immolatur; quia videlicet riſus cælorum ille, in quem deſiderant Angeli proſpicere ſecundum naturam qua patris riſus, & Angelorum Sanctorum gaudium eſt mortem nullatenus admiſit, licet ſecundũ naturam qua noſtri eſt ſimilis, verè mortuus fuerit Hæc. Rupertus. Denique quòd hæc omnia, quæ in dicto monte facta ſunt, fuerint ſigna Dominicæ paſſionis pluribus explicat, & declarat Eucherius lib. 2. in Geneſ. cap. 36. & propterea nos lectorem ad illum libenter remittimus. Quod autem hæc quoque omnia tunc Dominus reuelauerit Abrahamo, & quod propterea tunc ipſe Abraham dicatur vidiſſe diem Domini, apertè tradit Sanctus Ambroſius libro primo de Abraham capitulo octauo his verbis: Non ſolum autem hoc prophetauit, quod ſtatim accidit, quia Deus prouidit ſibi pro Iſaac hoſtiam, & reddidit patri filium: verum illud magis, quod non hæc hoſtia diuinæ eſſet diſpoſitionis; ſed alia eſſet hoſtia, quam Deus ſibi pararet, vt mundaret orbem terrarum, illa eſſet omnibus acceptior, per quam multi patres offerrent filios ſuos, & ſeparari ab hoc ſæculo a filijs non timerent &c. & quibuſdam interpoſitis exponens illa verba: Et reſpiciens Abraham vidit, & ecce aries vnus hærens in virgulto] ſubdit: Qua ratione arietem? quaſi præſtantem vtique cetero gregi. Qua ratione ſuſpenſum? Vt aduerteres hoſtiam illam non eſſe terrenam. Qua cauſa cornibus ſuſpenſum? niſi quod carnem ſuam virtute ſuperiore à terris leuaret, iuxta quod ſcriptum eſt: Cuius principatus ſuper humeros eius. Quis vtique ſignificatur, niſi ille de quo ſcriptum eſt: Exaltauit cornu populi ſui? Cornu noſtrum Chriſtus eſt, qui præſtitit omnibus, ſicut legimus: Specioſus forma præ filijs hominum.] Solus eleuatus, & exaltatus a terris, quemadmodum ipſe nos docet cum loquitur: Ego non ſum de hoc mundo, ego de ſupernis ſum.] Hunc vidit Abraham in iſto ſacrificio, huius paſſionem aſpexit. Et ideò ipſe Dominus ait de eo: Abraham diem meum vidit, & gauiſus eſt. Vnde ait ſcriptura: vocauit Abraham nomen loci illius: Dominus videt: Vt dicant hodie: Dominus in monte apparuit, hoc eſt, quod apparuerit Abrahæ reuelans futuram ſui paſſionem corporis, qua mundum redemit: demonſtrans etiam genus paſſionis, cum ſuſpenſum oſtendit arietem. virgultum illud patibulum crucis. Et in hoc ligno præſtantiſſimus ductor gregis exaltatus, omnia traxit ad ſe, vt ab omnibus cognoſceretur. Vnde, & ipſe ait: Cum exaltaueritis filium hominis tunc cognoſcetis, quia ego ſum. hucuſque Sanctus Ambroſius. nos verò ad cœptam redeamus hiſtoriam.

Accomodatam] Quamquam poſtea Iacob aui exemplum ſecutus, etiam in caſu diſsimili, nimirum morti appropinquans præcepit Ioſepho filio ſuo, vt poſita manu ſub femore patris, iuraret ſe tumulaturum cadauer eius non in Aegypto, ſed in terra Chanaan, Geneſ. capitulo 47. verſiculo vigeſimo nono. Pag. 337. lin. 36.

Appellari videntur] Sed hic ſilentio prætereundum non eſt, quod quidam putant, ab hiſce poſteris Abrahami (quos poſterioribus deinde temporibus de Arabia in Aſiam tranſiſſe, Indiæque regiones penetraſſe, atque in vaſtiſſimis illis regionibus diſſeminatos eſſe, facilè credi poteſt) prodijſſe Brachmanos; rati eos ſic, non nihil corrupto vocabulo, tamquam Abrahamos nuncupari. Ad cuius rei confirmationem facere videtur, quod iſti reliquis Indis videantur eſſe religioſiores, vt colligi poteſt ex his, quæ de hac gente tradit Io. Petrus Maffeius libro primo Hiſtoriarum Indicarum longè poſt medium: Tametſi re vera ipſorum vana, atque omnino falſa ſit religio, quemadmodum ex ibidem relatis manifeſtum eſt. Et quoniam, vt ibidem quoque dicitur, ipſi Perabrammam neſcio quem deorum antiquiſſimum colunt; profectò ſi per hunc, vt ipſa nominis ſimilitudo indicat, primum ipſorum vetuſtiſſimumq; parentem Abrahamum intelligerent, res planè clara eſſet: Verumtamen quia de hoc nihil conſtat, res incerta manet, & nos nihil certi habemus, quod pro hac opinione (quæ tamen probabilis, & quodammodo plauſibilis eſſe videtur) in medium adferre poſſimus &c. 339. 133.

De Bragmanorum origine.

Non ceſſent] Ecce tres naturales Abrahami propagines, quę de tribus mulieribus inter ſe cõditione temporeque diuerſis prodierũt, quàm bellè præfigurabant tria præcipua hominum genera, quæ diſpari admodum ſtudio diuinum cultum ſub vtroque teſtamento amplecti, ac profiteri debebant, nempè Iudæos, Catholicos, & Hæreticos. 341. 111.

Videbo Deum meum] *dele illa verba* &c. Verum. *& adde* quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. ſic ille. Libet hic ad maiorem ſempiternæ huius teſtificationis intelligentiam, ſingula eius verba aliquanto accuratius ponderare. Quis mihi tribuat; & quis mihi det, inquit, ac ſi dicere voluiſſet: Vtinam qui ſolus poteſt omnia Deus eam mihi facultatem daret, vt ad æternam huius veritatis memoriam, vbique perpetuò conſeruandam, & in cordibus omnium hominum arctius imprimendam, poſſem eam ſcribere, & tranſmittere ad omnes gentes: ſcribere, inquam, non calamo, & atramento in carta, quæ breui facileque conſumi ſolet; ſed ſtylo ferreo in tabulis plumbeis æreis vè, aut etiam non vtcunque lapideis, ſed ex duriſſima ſilice, qualis celtica eſt, confectis, vt vel ſic nulla vnquam temporum iniuria eas labefactare poſſet. Hæc eſt autem veritas, quam omnibus notiſſimam facere exopto: Scio quod Redemptor meus viuit. Scio, ait, hoc eſt, non humana tantum credulitate, ſed plena omnino fide, Deo reuelante, teneo palam fidenterque confiteor, quod Redemptor meus viuit, & viuet in æternum: Et quod ſicuti ipſe, qui eſt caput noſtrum ſemel reſurrexit à mortuis numquam denuò moriturus; ità & ego tanquam membrum eius, licet indignum, in nouiſſimo die de terra, hoc eſt de terrena ac corruptibili ſubſtantia ad vitam immortalem ſurrecturus ſum, & rurſum hac qua nũc ſum pelle contectus, & in carne mea videbo Deum meum, nempè Chriſtum verum Deum, & hominem; quem ego ipſe, & non pro me alius cui videnti, & narranti me oporteat credere; ſed ego ipſe apertè, & clare proprijs oculis, nimirum corporeis eius humanitatem, & mentalibus ipſius diuinitatem me viſurum firmiter confido. Et ne putetis quod vnquam a tali ſpe ſim caſurus, ſcitote quia repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. ideſt, hæc mea certa, atque indubitata ſpes, iam in intimis penetralibus cordis mei tam altè, arctèque defixa eſt, vt neque vlla impiorum potentia, neque hæreticorum fallacia, neque dæmonum fraudulenta ſuggeſtio, aut tentatio eam a me ſeparare valeat. Quid, quæſo, de reſurrectione mortuorum vel certiùs aſſerrere, vel efficacius proferre potuiſſet ipſe 344. 18.

Exponitur locus Iob.

met

met Paulus, qui vſque ad tertium cælum mirabiliter euectus vidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui, aut alius noui teſtamenti, ac primitiuæ Eccleſiæ ſanctus plenè de tali myſterio, & veritate ab ipſomet Redemptore noſtro edoctus? Verum

403.13. Ver. 25.] & clarius 1. Reg. cap. 20. ver. 25. quemadmodum nos ſub anno mundi 2974. num. 3. explicabimus.

Pag. | lin.
407. | 51. Sepulta eſt mater eius] vel quia textus emendatiores capitulo Geneſ. 46. ſuperius citato non habent: Hi ſunt filij Liæ.] ſed: Hi sũt filij Lia, quos genuit in Meſopotamia.] dicere poſſumus, ibi figuratè de omnibus dici, fuiſſe genitos in Meſopotamia; quia primarij ipſorum, & qui immediatè de ipſa Lia prodierant, nati erant in Meſopotamia: ſoler namque.

423.143. Eſſe terram] *dele quæ ſequuntur vſque ad*. & conſequenter *excluſiuè, & adde* in littore maris, ſubaudi Galileæ, & pertingentem (quemadmodum infra ſub anno mundi 2591. num. 5. declarabitur) ferè vſque ad Sidonē vbi negotiatores mediterranei maris naues appellere ſolent, & conſequenter &c.

426.125. Cum lacrymis] *dele quæ ſequuntur vſque ad* aſportauit. *& adde* (poſt planctum ſuper eo factum) deoſculato patre, iuſſit corpus eius aromatibus condiri, & ipſe cum fratribus, & filijs ſuis, atque item magno cum Aegyptiorum comitatu, de licentia Pharaonis aſportauit.

426. lul.

AB ORBE CONDITO ANNVS 2368.

TERTIAE MVNDI AETATIS ANNVS 256.

ANNO à deſcenſu Iacob in Aegyptum circiter quadrageſimo, natum eſſe Caleb, filium Heſron, ità colligit Abulenſis ſuper primo Paralipom. cap. ſecundo quæſtione nona. Nam cum in eodem capitulo à verſiculo 18. ad 22. habeamus, quod Caleb filius Heſron, de Azuba prima eius coniuge, præter Ierioth primogenitum tres alios habuit liberos; & quod ea mortua duxit aliam nomine Ephratham, & quod poſt hæc Heſron pater eius accepit filiam Machir cum ipſe iam ſexaginta eſſet annorum: Certe ſi de prædictis ſexaginta annis, primum ſubtraxeris quindecim ſaltem annos, quos habuiſſe cenſendus eſt Caleb quando primam duxit vxorem; deinde alios quinque intrà quos genuit de Azuba prædictos quattuor filios, & de Ephratha vnum; vtique reſtabunt de memorata ſexaginta annorum ſumma anni dumtaxat quadraginta, qui fluxerant ab introitu Heſron in Aegyptum vſque ad ortum ipſius Caleb; erat enim vnius anni infantulus Heſron, quando cum vniuerſa Iacobi domo deportatus fuit in Aegyptum, vt colligi poteſt ex his, quæ nos ſub annis mundi 2328. numero primo, & 2329. numero nono diximus. Quoniam verò quamdiu vixerit iſte Caleb, neſcimus; ideò eius annos in tabulis digerere non potuimus. *Ortus Caleb, F. Heſron.*

AB

Pag. lin.

426. vlt.

AB ORBE CONDITO ANNVS 2384.

TERTIAE MVNDI AETATIS ANNVS. 272.

Heſron genuit Aram.

ANNO vitæ ſuæ circiter quinquageſimo ſeptimo, probabiliter credimus, quod Heſron filius Phares genuerit Aram, cuius meminit S. Matthæus cap. 1. ver. 3. in genealogia Saluatoris. Hunc Aram, Auctor libri primi Paralipom. cap. 2. verſic. 9. & 10. vocat Ram. Quantum verò temporis poſt genitum Aram ſiuè Ram, ipſe ſuperuixerit Heſron, ſcire non poſſumus.

427. 14. Proximè adducto] Idem Mamithus ſiue Mamucus, Syris, & Aegyptijs cœpit eſſe formidini, vt tradit Genebrardus libro primo ſuæ Chronologiæ.

428. 17. Septuageſimo ſeptimo] *dele totum caput inſequens, & proeopone quæ hic ſequuntur.*

AB ORBE CONDITO ANNVS 2387.

TERTIAE MVNDI AETATIS ANNVS 275.

Heſron genuit Segub.

ANNO vitæ ſuæ ſexageſimo, Heſron Iudæ nepos duxit filiam Machir patris Galaad, & genuit ex ea filium nomine Segub, quemadmodum traditur primo Paralip. cap. 2. ver. 21. Erat autem Machir filius Manaſſe filij Ioſeph, vt patet Geneſ. cap. vltimo verſic. 22. Neque inconuenit, quod qui erat de tribu Iuda, duxerit vxorem de tribu Manaſſe; quia tunc temporis nulla adhuc facta fuerat talium coniugiorum prohibitio. Illa namque lex, quæ cauet ne quiſquam nubat extra propriam tribum, non niſi multo poſt, nimirum Moyſi temporibus lata fuit, vt videre eſt Numer. cap. vltimo verſic. 7. & 8. Porrò iſte Segub, & poſteri eius,

Cur Segub, & poſteri eius dicantur de tribu Manaſſe.

licet naturaliter de Heſron Iudæ nepote prodierint, nihilominus computati poſteà ſunt in tribu Manaſſe, vt euidenter colligitur ex cap. Paralipom. citato, vbi cum ſcriptura dixiſſet, quod Heſron genuit Segub, & Segub genuit Iair, qui poſſedit viginti tres ciuitates in terra Galaad, & viculos ſexaginta ciuitatum; protinus ſubiungit: Omnes iſti filij Machir patris Galaad.] ideſt prædicti, Segub, & Iair, & ſi qui alij ex ipſis prodierant, dicebantur filij Machir. Quod & adhuc magis confirmari poteſt ex Deuter. capit. 3. ver. 13. & ſequentibus, vbi dicitur quod Moyſes reliquam partem montis Galaad, & omnem regionem Baſan, aliàs regni Og tradidit mediæ tribui Manaſſe, nempè omnem regionem Argob: Et quod Iair filius (hoc eſt pronepos ex parte matris) dicti Manaſſe, poſſedit omnẽ regionem Argob, vſque ad terminos Geſſuri, & Machati; & regionem illam, quæ prius vocabatur Baſan, voluit deinceps ex nomine ſuo nuncupari Hauoth Iair, ideſt villas Iair: ex quibus omnibus liquido apparet, poſteros dicti Heſron nepotis Iudæ ex filia Machir procreatos, deinceps fuiſſe recenſitos in tribu Manaſſe, quod non alia de cauſa fieri potuiſſe videtur, niſi quia a dicto Machir filio Manaſſe, & dicti Segub auo Materno adoptati fuerant in filios, vt nos etiam ſub anno mundi 2827. num. 1. dicemus.

Reli-

Pag. | *lin.*

434.|36. Reliquit Euſebius] Hunc Iphereum S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. capi. 8. vocat Saphrum: cur autem eum faciat non decimum tertium Aſsyriorum regem, vt Euſebius, ſed decimum quartum, nos ſub anno mundi 2464. num. 1. indicabimus.

435.l.44. Vſque ad 22.] ex his patet reijciẽdam eſſe illam Hebræorum poſitionem, ſeu (vt arbitror) Rabbinorum adinuentionem, quam refert reijcitque Abulenſis ſuper 1. Paralip. cap. 2. quæſt. 8. de duabus illis Hebræorum obſtetricibus, quæ memorantur Exod. cap. 1. ver. 15. nempè quod altera earum eſſet Maria ſoror Moyſi, altera verò mater eius Iocabed; & quod, quia ipſæ timentes Dominum non paruerant impio Pharaonis mandato de paruulis Hebræorum maſculis interficiendis, ædificauerit eis Dominus duas domos, nempe regiam, & ſacerdotalem; ac propterea de Iocabed prodierit domus ſacerdotalis, quia nati ſunt ei Moyſes, & Aaron; & de Maria domus regia, quia eam duxit Caleb princeps tribus Iudæ; in qua poſtmodum diu manſit regia poteſtas. Huius namque poſitionis, falſitas, vel inde apparet, quod illas obſtetrices non Hebræas, ſed Aegyptias fuiſſe probauimus, & conſtat, quod altera ipſarũ in ſacro eloquio nuncupatur Sephora, altera verò Phua, & nuſquam legimus, nec probari poteſt, quod Iocabed, & Maria vnquam talibus quoque nominibus fuerint appellatæ, & nos infra ſub anno mundi 2544. num. 35. ex ipſa temporum ratione liquido oſtendemus, prædictam Mariam, neque Calebo filio Heſron, neque Calebo filio Iephone nubere potuiſſe. *Hebræorum ſententia de duabus obſtetricibus refutatur.*

442.l.30. Tradit Euſebius] Hunc Genebrardus libro 1. ſuæ Chronologiæ, Sphaerum appellat, eumque Syros, & Phœnices ſubegiſſe affirmat.

447.l.35. In Chron.] Idem refert ex Thucid. Genebrardus lib. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi addit: Id fabuloſè dici, quoniam illud nomen Græci olim ab Eliſa filio Iauan, vt ipſe putat, acceperunt.

486.l.30. Ad finem capitis] Quoniam autem ſuperius diximus Moyſen aſcendiſſe in collem cum Aaron, & Hur: Si quis quærat de iſto Hur, cuius nunc primum fecimus mentionem, quiſnam fuerit: dicimus; ipſum fuiſſe filiũ Caleb filij Heſron, filij Phares, filij Iuda, vt apertè colligi poteſt 1. Paralip. ca. 2. vbi ver. 4. traditur, quod Thamar nurus Iudæ genuit eidem Iudæ Phares, & Zarã; & verſic. 5. quod Phares genuit Heſron; & verſic. 9. quod inter filios Heſron, connumeratur quoque Caleb; & ver. 18. & 19. quod Caleb filius Heſron, de altera ſua vxore Ephratha genuit Hur; & ver. 20. quod Hur genuit Vri, & Vri genuit Bezeleel. Quæ poſteriora verba etiam omnino conſonant cum his quæ legimus Exod. cap. 31. verſic. 2. videlicet. Ecce vocaui ex nomine Beſeleel filium Vri filij Hur. Non bene ergo videtur procedere Abulenſis ſuper Exod. cap. 17. quæſt. 5. vbi in refellenda quorundam opinione exiſtimantium, quod iſte Hur fuerit filius Caleb, & Mariæ ſororis Moyſi, pluribus nititur oſtendere, ipſum Caleb tũc triginta nouem ad ſummum fuiſſe annorum, & Mariam circiter nonaginta, & propterea non eſſe veriſimile, quod vir adeò iuuenis ducere voluerit vetulam adeò grandæuam. Hæc enim, & huiuſmodi argumenta non militant in Caleb filio Heſron, quem conſtat fuiſſe Caleb filio Iephone valde ſeniorem, quemadmodum etiam dignoſci poterit ex his, quæ nos ſub anno mundi 2545. num. 65. dicemus. Fallitur ergo loco citato Abulenſis accipiens pro Caleb filio Heſron, Caleb filiũ Iephone. potius autem debuiſſet Abulenſis è conuerſo arguere dicens: Caleb filium Heſron, non potuiſſe ducere dictam Mariam, quia ipſe erat nimis ſenex reſpectu Mariæ. Nam (vt idem Auctor bene probat ſuper 1. Paralipom. capit. 2. quæſtione nona) oportet Caleb filium Heſron fuiſſe octoginta nouem annorum, quando nata eſt Maria; Vnde vix credibile eſt, quod ipſe adhuc ſuperſtes eſſet, quando ipſa Maria ad ætatem nubilem peruenit. Et præterea probari non poteſt, quod eadem Maria Ephratæ etiam nomine vnquam fuerit appellata. Itaque neceſſe eſt, quod prædictus Hur, vt diximus, fuerit filius Caleb filij Heſron, & quod mater eius Ephrata, quam dictus Caleb poſt obitum Azubæ prioris ſuæ vxoris, loco Paralipom. citato, duxiſſe, & ex ea Hur genuiſſe dicitur, fuerit longè diuerſa à *De Hur, quisnam fuerit.*

Maria

poſteriori, in poſterioribus tabernaculi angulis (quando erigebatur) arctius cõnecterentur: alioquin ipſum tabernaculum non ſatis firmiter ſtare potuiſſet. In anteriori autem tabernaculi parte, quæ nullum habebat tabulatum, oportet ipſa tabulata lateralia mediante illo vecte ſuper columnas ibidem exiſtentes tranſuerſaliter extenſo, de quo pendebat velum claudens ipſum tabernaculum, eodẽ, vel alio ſimili modo inuicem fuiſſe copulara, & firmata, ne vlla in parte flecti, ac labare poſſent. Sanè totam.

Pag. 517. | lin. 8. Secunda ſententia] *dele quæ ſequuntur vſque ad* apertè *excluſiuè. Et lin. 11. poſt illa verba* conſueuiſſe putat *adde* tertia autem nullam arulæ mentionem facit, ſed tantum cratem pro foculo, altari ſuperpoſitam dicit. Prætereà.

534. l. 29. Deo ſacrificia obtulerant] Porrò, ſi quis quærat de matre memoratorum quattnor filiorum Aaronis; meminerit quæ Exod. cap. 6. ver. 23. habentur in hæc verba: Accepit autem Aaron vxorem Eliſabeth filiam Aminadab ſororem Nahaſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar. *Eliſabeth vxor Aaronis.*

577. l. 41. 1. Paralip. cap. 2.] *dele illa verba* verſic. 9. 18. & 24. *& adde* vbi verſic. nono vocatur Calubi; verſic. autem 18. 24. & 42. appellatur Caleb. Iſte enim.

580. l. 9. Maximè exornauit] Quamquam de Areopago, tutius dici poſſit, quod et iã Apoſtoli tempore fuerit iudicij locus, & ibidem Apoſtolus non tanquam ad concionandum, ſeu veluti in Schola, de noua eius doctrina diſſerendum; ſed potius ad cauſam pro ſe dicendam rationemque prædicationis ſuæ reddendam.

581. l. 18. Sunt nuncupati] Adnertendnm verò eſt, quod S. Cyrillus Alexandrinus circa initia libri primi cõtra Iulianum, ponit Dardanum ædificaſſe Dardaniam, non anno vitæ Moyſi 113. vt facit Euſebius; ſed anno eiuſdẽ Moyſi 120. & tamen concordat cũ Euſebio dicens; id accidiſſe regnantibus apud Aſſyrios Amynta, apud Aegyptios Rameſſe, qui etiam vocabatur Aegyptius, & apud Argiuos Sthenelo, ſiue Steleno. Quamobrem puto Cyrilli codicem fuiſſe corruptũ, & pro anno Moyſi 120. debere corrigi, vt dicat 113. Nã anno Moyſi 120. nõ Stelonum ſed Danaum Argis regnaſſe habemus in eodem Euſebij Chronico.

596. l. 18. Fuiſſe diuerſum] Meritò igitur Origenes tomo 7. in Ioannem, vbi & ipſe obiter huius meminit opinionis, quod ſcilicet Phinees idẽ fuerit cum Elia, quæ etiam fuerat veterum quorundam Hebræorum; neſcio (inquit) vnde veluti in apocryphis moti Hebræi tradant Phinees illum, qui etiam Eleazari filius, ipſum eſſe Eliam. Quamquam ibidem ipſe Origenes fallatur ſubiungens; ipſum Phinees proculdubio produxiſſe vitam vſque ad multos Iudices: quemadmodum nos ſub anno mundi 2594. numero tertio manifeſtè oſtendimus. Neque verò.

607. l. 45. Quaſi Deus coleretur] & S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Iulianum atteſtatur Moyſen Græcorum hiſtoricis fuiſſe notiſſimum, aliaque ipſorum de ipſo Moyſe illuſtria profert teſtimonia, nempè Polemonis, & Ptolemæi Mendeſij, & Hellanici, & Philocori, Caſtoriſque, ac præſertim Diodori aſſerentis eundem Moyſen virum magnæ mentis, & vitæ celeberrimum etiam Deum fuiſſe nuncupatum. Demetrius quoque.

648. l. 47. Poteſt in tabulis] ex his quoque elicitur, decipi Origenem tomo 7. in Ioannem, vbi de iſto Phinees verba faciens ait: Qui abſque dubio produxit vitam vſque ad multos Iudices ſicuti legimus in libro Iudicum. Sic ille. Vides quam facile decipiuntur, qui minus accuratam operam in ratione temporum probe callenda nauant. Quod verò.

656. l. 37. Sigillatim oſtendemus] Porrò hanc Hebræorum Deique mutuam, ſcpiuſq; repetitam viciſſitudinem præuaricandi, puniendi, reſcipiſcendi, ac miſerendi, paucis quidem ſed enucleatius expreſsit in Pſa. 105. Regius Propheta dicens: Et commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſeruierunt ſculptilibus eorum, & factum eſt ipſis in ſcandalum. & immo

lauc-

ADDITAMENTA
EIVSDEM AVCTORIS

Tomo ſecundo locis ſubinde notandis inſerenda.

Pag. | lin. 18. | 143. FAbricatum] niſi quod non intus cauum, vt illud, ſed plenum, atque ex lapidibus impolitis ad normam in lege præſcriptam Deuter. c.27. ver.5. & 6. ædificatum fuiſſe creditur.

Iuſſit coæquari voraginem] *dele illa verba quæ ſequuntur videlicet* Mello nuncupatam, *& lin. 29. poſt illa verba* ædificijs exornati *adde* puto autem dictam voraginem (quam poſtea Ioſephus libro ſexto de Bello capitulo ſexto, vocat tyropœon) ex quo immenſis pene aggeribus repleta fuit, deinceps Mello (quæ vox hebraicè idem ſonat ac latinè repletio) fuiſſe nuncupatam; vnde Chaldaica Paraphraſis pro eo ꝙ editio vulgata habet-& ædificauit Mello-ipſa legit-& ędificauit aggerē.

64. 12. Viſa teſtatur] fortè autem dictas columnas poſuerat Seſac propè illam Ieroſolymæ portam, cuius poſtea turres, mulicbres dictæ ſunt: non enim alia ſuppetit ratio, cur ſic fuerint nuncupatæ. Harum meminit Ioſephus lib. 6. de Bello cap. 2. & 5.

82. 1 vlt. In torrente Ciſon] Et hoc eſt quod inſinuat S. Ambroſius lib. 2. in capit. 2. Lucæ, vbi ait: Numquid S. Achab? numquid S. Pſeudo prophetæ, quos ad Eliæ preces vltor cæleſtis iniuriæ ignis abſumpſit?] non quod ignis è cælo delapſus verè pſeudoprophetas abſumpſerit; ſed quod fuerit in cauſa, vt ipſi pſeudoprophetæ poſtmodum Elia procurante, & populo conſentiente, necati fuerint. *S. Ambroſii locus exponitur*

97. 143. Vſque ad 24.] Ceterum in his, quæ de Eliſeo regis Syriæ inſidias præuidente, eaſdemq; regi Iſrael prætindicante dicta ſunt; intueri licet ſenſibile quoddam exemplum ſpiritualis muneris Angelorum, præſertim illorū, qui ſingulis nobis diuinitus ad tutelam ſunt deſtinati. Ipſi namq; non ceſſant per internas inſpirationes detegere vel nobis ipſis, vel his qui noſtri curā gerunt multiplices dęmonū inſidias, verſutias, technas, fallacias, laqueos, aliaſq; nocendi artes, ac præmonere, qua ratione obſiſtere, illaſq; deuitare poſſimus, vt vel ex hoc perſpicuum ſit, quā malè nobiſcū ageretur, ſi talibus auxilijs deſtitui contingeret. *De Angelicuſtodis muneribus.*

100. 149. Temporum faceret] Pręterea ſi, vt aiunt, Ioram poſt annos octo prius innocenter in regno exactos, poſteà per alios viginti male regnauit: profecto, qui voluerit ponere poſteriores viginti annos cum patre fuiſſe traductos, cogetur idem ſentire de octo prioribus, & conſequenter dicere, Ioram totos viginti octo annos cum patre regnaſſe, quod fieri nullo modo potuit, quia conſtat, ipſum Ioſaphat non exceſſiſſe annum regni vigeſimum quintum, & abſurdum eſſet opinari, Ioram tribus annis antè patrem regnare cœpiſſe. Vt omittam etiam nō eſſe credibile, quod aut filius viuente patre ſuo rege admodum religioſo, & pio, auſus eſſet tanta mala perpetrare, aut quod talis pater, talia permittere, ac tolerare vnquam potuiſſet. Patet igitur.

107. 114. Septuaginta duobus] *dele quæ ſequuntur videlicet* cum ex his conſtare poſſit, *& adde*, inter quos eſt Trogus Pompeius, & ex ipſo Iuſtinus lib. 18. quos ſequuntur alij, præſertim Oroſius li. 4. c. 6. & Genebrardus li. 1. ſuæ Chronologiæ, vbi agit de Profanis ſub rege Ioas actis, & ibidē addit, ipſam Carthaginem conditam fuiſſe anno regni eiuſdem Ioas trigeſimo. Appianus verò, qui initio lib. de Bellis punicis ait, anno a Carthagine condita ſeptingēteſimo Romanos abſtuliſſe Carthaginenſibus Siciliam, videtur ſenſiſſe, ipſam Carthaginem non ſeptuaginta duobus, ſed centum octoginta octo annis ante Romā fuiſſe conditam. Siquidem (vt nos ſub anno mun. 3812. n. 1. diximus) Sicilia Carthaginenſibus adēpta fuit anno vrbis quingenteſimo duodecimo, quibus ſi addantur cētū octoginta octo fiēt anni ſeptingēti a fundata Carthagine. Euſebius aūt in

Chronicis nihil certi adſert, ſed tantummodo varias aliorum refert opiniones, nimirum quoſdam ponere fundamenta Carthaginis circa annum regni Mitrei regis Aſſyriorum decimum quintum: alios anno Laoſtenis circiter decimo tertio: alios autem anno Ocrazapes circiter trigeſimo. Et alias dicit ipſam fuiſſe conditam antequam à Scipione capta eſſet, & incenſa annis, ſecundum aliquos ſexcentis ſexaginta octo, ſecundum alios verò ſeptingentis quadraginta octo. Vnde ex his (quemadmodum computari poteſt in tabulis) deduci poſſet quoſdam ponere conditionem Carthaginis ante vrbem conditam annis quadringentis ſexaginta quattuor, aliquos ducentis quinquaginta nouem, nonnullos centũ quadraginta vnum, quoſdam nonaginta ſeptem, & demum alios ſexaginta vnum. Quo quid incertius dici poteſt? Nos verò reiectis alijs opinionibus ſine vlla probatione adductis, ſecuti ſumus Phœnicum hiſtorias ſuperius relatas, tanquam in hac re magis fide dignas, & continua Regum Tyri ſucceſſione comprobantes Carthaginem.

Pag. | lin.

Nuptijs polluere.] Didonis, ſiue Eliſſæ, & Carthaginis conditæ hiſtoriam tradunt Iuſtinus vbi ſupra, & alij. 107. | 57.

Nullo modo queant] Eadem ferè de hoc Rege, & eodem penè modo percurrit Ioſephus 9. Antiq. capit. 11. Quæ quia ad prædictorum declarationem facere videntur, hoc loco referre non grauabor: 131. | 22. Hic, inquit, natura bonus, ac iuſtus, & magnanimus, prouidendiſque rebus ſolers, & induſtrius. Is ſuſcepta expeditione in Palæſtinos, prælio victor vrbes eorum vi cepit. Gittam, & Iamniam, & earum mœnia diruit. Alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto vicinos, & condita vrbe ad mare rubrum præſidium in ea poſuit. Poſt hæc Ammanitis ſubactis, tributoque genti præfinito, & omnibus locis vſque ad Aegypti terminos in poteſtatem ſuam redactis, in poſterum ad curam vrbis ſe contulit. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate labefactum erat, vel ſuperiorum regum incuria totum inſtaurauit, atque eam etiam partem, quam Iſraelitarum Rex Amaſia patre huius capto diruerat, quando victor vrbem ingreſſus eſt. His addidit non paucas turres centenum quinquagenum cubitorum altitudinis, & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam diſpoſuit. Aquæductus quoque non paucos extruxit. Habuit etiam iumentorum, aliarumque pecudum infinitã penè multitudinem, quod regio eſſet apta paſcuis. Cumque eſſet admodum agriculturę ſtudioſus, terram varijs arborum, ceterarũq; plantarum generibus excoluit. Habuit præterea ſelectorum militum trecenta ſeptuaginta millia, quibus præerant centuriones; ac tribuni viri generoſi, & inuicto robore præditi ad duo millia numero, edocuitque exercitum phalangis ordinem ſtruere in aciem, & arma ſingulis diſtribuit, gladios, Clypeos, & thoraces æreos: arcus etiam, & fundas. Prætereà machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel ſaxa, vel tela emitteret, harpagones quoque, & alia inſtrumenta his ſimilia. Sic Ioſephus.

Scripturarum diſſonantia] *dele* itaque, *& adde* ſanè in hoc terræmotu magnum accidiſſe prodigium tradit Ioſephus 9. 142. | 28. antiq. capit. 11. Vbi quodnam illud fuerit breuiter refert his verbis: Eodem terræmotu in loco qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulſum per quattuor ſtadia volutum, obiectu demum Orientalis montis, cõſtitit, obſtructa via publica, & oppreſſis ruina hortis regijs. hæc ille.

Conſueuiſſe dicuntur [Ab hiſce circiter temporibus ſuas exordiri ſolent hiſtorias, qui vniuerſaliter de Romanorum geſtis 159. | 16. ſcribere profeſſi ſunt: tametſi aliqui ipſorum veluti præludia quædã præmittere conſueuerint, in quibus ſummatim de his agunt nationibus, quibus in vnum conuenientibus Romanum genus concreuit ante vrbem conditam, vt ſunt Vmbri, Aborigines, qui poſteà (vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus lib. 1.) appellatione deſumpta ab ipſorum rege Latino, latini vocati ſunt, & Euandri Comites ex vrbe Palantio ad Italiam delati, & Aeneæ ſocij Troiani, & ſi qui ſunt einſmodi alij. Sic Dionyſius proximè allegatus in ſuis antiquitatum Romanorum libris. Sic T. Liuius in libris de Hiſtoria ab vrbe condita. Et eodem modo alij.

Poſt-

Pag. 187. lin. 28. **Poſtmodum præſtitit,]** *dele quæ ſequuntur, videlicet,* vt conſequenter ſubiũgemus, *& adde* vt ſub anno mundi 3324. num. 1. & 2. dicemus. Porrò quæ nos contra proxime adductam Ioſephi poſitionem diximus, militant pariter contra aliorum quoque Hebræorum ſententiam, quam refert S. Hieronymus ſuper Iſai. cap. 39. vbi: Tradunt, inquit, Hebræi, ideo ægrotaſſe Ezechiam, quoniam poſt inauditam victoriam Iudæorum, & Aſſyrij regis interitum, non cecinerit laudes Domino, quas cecinit Moyſes Pharaone ſubmerſo, & Debbora interfecto Siſara, & Anna genito Samuele; vnde commonitum eſſe fragilitatis ſuæ: ruſumque poſt corporis ſanitatem, & ſigni magnitudinem, offerri aliam occaſionem ſuperbiæ, quam, vt prudens & Dei cultor, vitare debuerat, nec monſtrare alienigenis diuitias ſuas, quas Deo tribuente poſſederat. Hactenus ille de Hebræorum traditione; quam tamquam S. Doctoris auctoritate firmatam (tametſi eam ipſe nec probaſſe, nec refutaſſe, ſed ſimpliciter retuliſſe videatur) ſecuti ſunt nonnulli ex modernis ſcriptoribus, alioquin valde probati, nempe Didacus Stella in opere, quod Hiſpano ſermone edidit, de contemptu vanitatum mundi par. 3. cap. 53. Et Gaſpar Sanchez concione 3. feriæ 6. poſt Dominicam 1. Quadrageſimæ, non procul a fine. Qui ſi ſacram lectionem accuratius ponderaſſent, proculdubio intellexiſſent dici nullo modo poſſe, qnod Ezechias ideo grauiſſima illa infirmitate punitus fuerit, quia Canticum Deo non cecinerat pro mirabili illa Aſſyriorum percuſſione; quoniam iſte Aſſyriorum interitus, vt probatum eſt, biennio circiter poſt dictum Ezechiæ languorem accidit. *Quædam Hebræorum traditio refutatur.*

194.44. **Libri eius]** Sanè ex his qnæ Raphael Angelus Tobiæ patri, & filio corporalia beneficia præſtitit, intelligere licet ſpiritualia, quæ nos iugiter Angelorum miniſterio accipimus: nimirum quod ipſi opera noſtra bona preceſque, & vota Deo offerunt, & ab eo quæ nobis profutura ſunt, impetrata reportant. Ipſi ignaros docent, cæcos illuminant, actus dirigunt, corda & corpora regunt, & gubernant; denique mala arcent, ac nos bonis ſpiritualibus, atque interdum etiam temporalibus ditant, vt propterea cunctis innoteſcere facile poſſit, quantũ ipſis debeamus, eoſdemque venerari teneamur.

261.34. **Computatum eſt]** Igitur hactenus apud Hebræos regnarunt ſuper toto Iſraele. *Hebræorum reges.*

1. Saul	annis	20.
2. Dauid		40.
3. Salomon.		40.

Poſt diuiſionem regni regnauerunt.

In Iuda.		In Iſrael.	
1. Roboam	an. 17.	1. Ieroboam	an. 22.
2. Abias	3.	2. Nadab	
3. Aſa	41.	3. Baſa	
4. Ioſaphat	25.	4. Ela	an. 35.
5. 6. Ioram, & Ochozias	5.	5. Ambri	
7. Athalia	6.	6. 7. Achab, & Ochozias	22.
8. Ioas	40.	8. Ioram	12.
9. Amaſias	29.	9. Iehu	28.
10. Ozias	52.	10. Ioachaz	an. 32.
11. Ionathan	31.	11. Ioas	
12. Achaz		12. Ieroboam ij.	an. 41.
13. Ezechias	29.	Interregnum	an. 12.
14. Manaſſes	55.	13. 14. Zacharias, & Sellum	1.
15. Amon	2.	15. Manahem	10.
16. Ioſias	31.	16. Phaceia F. Manahem	2.
17. Ioachaz		17. Phacee F. Romeliæ.	20.
18. Ioachin		18. Oſee	18.
19. Iechonias.	21.	In ſumma an. 255.	
20. Sedecias.		Deſijt hoc regnum ſub finem anni regni Ezechiæ ſexti.	
In ſumma an. 387.			

In tabulis] Porrò primæ huius Monarchiæ reges fuerunt quadraginta nouem quos hic nominatim, ordinatèque, ac ſingulorum regni annos recenſere non grauabor, ratus id non ingratum fore lectori. Prætermittendum autem duximus Belum, quòd licet ipſe primus in Babylone regnauerit; tamen eo viuente, immo etiam vltra vſque ad initia circiter anni regni filij eius Nini vigeſimi, nulla adhuc in mundo erecta fuiſſe Monarchia credatur. Fuerunt ergo. Pag. 318. | 11.

Aſſyriorũ ſeu primæ Monarchiæ reges.

	qui regnauit annos		qui regnauit annos
1. Ninus	33.	20. Lamprides	32.
2. Semiramis	42.	21. Soſares	20.
3. Ninias	38.	22. Lampares	30.
4. Arius	30.	23. Pannias	45.
5. Analius	40.	24. Soſarmus	19.
6. Baleus 1.	30.	25. Mitreus	27.
7. Armamerces	38.	26. Tantanes	32.
8. Belochus 1.	35.	27. Tanteus.	40.
9. Baleus ij.	52.	28. Thineus	30.
10. Altadas	32.	29. Dercillus	40.
11. Mamitus	30.	30. Eupales	38.
12. Mancaleus	30.	31. Laoſtenes	45.
13. Iphereus	20.	32. Piriciades	30.
14. Mamilas	30.	33. Ophrateus	20.
15. Sparetus	40.	34. Ophratanes	50.
16. Aſcadas	40.	35. Ocrazapes	41.
17. Amintas	45.	36. Sardanapalus	20.
18. Belotus ij.	25.	Interregnum	3.
19. Belleparcs	30.	37. Phul	40.
		38. Teglathphalaſar	23.
		39. Salmanaſar	10.
		40. Senacherib	7.
		41. Aſarhaddon.	10.

Et hi quidem ferè omnes in Niniue regni ſedem habuiſſe creduntur: Qui verò ſequuntur in Babylone.

	qui regnauit annos		qui regnauit annos
42. Merodac poſt victũ Aſarhaddõ	49.	46. Euilmerodach	22.
43. Ben Merodac	4.	47. Nigliſar	4.
44. Nabolaſſar	21.	48. Laboſardach.	1.
45. Nabuchodonoſor	43.	49. Balthaſſar.	17.

Subduc omnes hos annos, & inuenies memoratam durationis primæ huius Monarchiæ ſummam annorum mille quingentorum, & vnius.

Ad finem capitis] Quomodo autem, & cui Cyrus mandauerit, vt hæc præſtanda curaret, breuiter refertur 1. Eſdr. cap. 5. ver. 13. vſque ad 17. his verbis: Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edictum, vt domus Dei hæc ædificaretur. Nam & vaſa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo, quod erat in Ieruſalem, & aſportauerat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt (ſubaudi per manũ Mitridatis filij Gazabar, vt dicitur 1. Eſd. c. 1. ver. 8.) Saſſabaſar vocabulo, quem & principem conſtituit, dixitque ei: *Hæc vaſa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod eſt in Ieruſalem, & domus Dei ædificetur in loco ſuo.* tunc itaque Saſſabaſar ille venit, & poſuit fundamenta templi Dei in Ieruſalem &c. Hæc ibi. Porrò dictus Saſſabaſar erat Princeps Iuda, vt apertè traditur loco Eſdr. proximè citato, crediturque (vt aiunt Lyranus, & Carthuſianus) fuiſſe Zorobabel, qui à Perſis, vel Babylonijs vocabulo Saſſabaſar appellabatur. 324. | 12.

Pro abſoluto] Ceterum nemo exiſtimet prędictis obſtare, quod (vt diximus) Zachariæ Prophetia, nõ ſicut Aggei, incipiat a mẽſe huius anni 333. | 24.

ſexto

ſexto, ſed ab octauo, quando ſcilicet Iudæi intermiſſam templi fabricam proſequi iam cœperant quia nihil prohibet credere, quod idem vates quædam etiam alia antè dictum tempus prophetaſſet. Conſtat enim Prophetas non omnia vaticinia ſua ſcripſiſſe. Vnde quemadmodum ex his quæ traduntur 4. Reg. cap. 14. ver. 25. ſcimus, Ionam plurimas prænunciaſſe victorias Ieroboam filio Ioas regi Iſrael, licet de hac re nulla prorſus in tota ipſius Ionæ prophetia mentio habeatur: itá certiſſimũ eſt, quod (vt apertè legimus primo Eſdr. cap. 5. verſi. 1. & 20.) ipſe Zacharias, & Aggæus pariter prophetauerunt paulò ante quam ſurrexerint cœperintq; Zorobabel & Ioſue denuò ædificare templum Dei, nimirum menſe dicti anni ſexto, tametſi poſteà placuerit ipſi Zachariæ, prioribus prætermiſſis, exordiri prophetiam ſuam ab his, quæ ipſe vidit menſe eiuſdem anni octauo.

5 In menſe eiuſdem anni octauo, Zacharias exorditur prophetiam ſuam ex ore
Pag. | lin. Domini ab illa ſalutari commonitione, qua ſignificat Iudęis, Dominum valdè iratum
334. | 22. fuiſſe patribus eorum, vt planè indicabant captiuitates, aliæq; calamitates eiſdem ſuperioribus annis immiſſæ: ac propterea hortatur eos, vt toto corde cõuertantur ad Dominum, audiantq; Prophetas eius, ne (ſi aliter fecerint) ipſi quoque, quemadmodum illi acriter admodum puniantur.

7 In menſe autem vndecimo eiuſdem anni, Zacharias Propheta vidit duas illas
334. l. 31. viſiones, quæ cap. eius 1. ver. 7. vſque ad finem deſcribuntur; nempè alteram de equite illo inter mirteta ſtante; alteram de quattuor cornibus, quæ ventilauerãt Iudam, & quattuor fabris, qui venerãt, vt illa deterrerent, ac deijcerent. Et ab hoc tempore vſque ad quartum Regni Darij annum, idem propheta vidit, prophetauitq; reliqua, quæ ab eodem ibidem ſubiunguntur, vſque ad cap. 7.

399. l. 9. Stetiſſe putarunt] etenim conſtat ex his, quæ nos ſub an. mundi 3494. nu. 5. diſſeruimus, Cyrum ab initio Monarchiæ eius regnaſſe annos ſaltem ſeptem, & ſub an. mun. 3524. num. 3. oſtendimus, ab initio regni Cam *Secunda Monarchia, ſeu Perſarũ reges.*
7. 8. byſis ad initium regni Darij Hyſtaſpis fluxiſſe annos octo. Porrò ipſe Darius re-
36. gnauit annos triginta ſex. & Xerxes cum aliquot Artabani menſibus annis vi-
22. ginti duobus. & Artaxerxes longimanus an. quadraginta. & Xerſes ij. & Sog-
40. 1. dianus anno ferè vno. & Artaxerſes Nothus annis decem & nouem. & Artaxer-
19. xes Mnemon quadraginta. & Artaxerxes Ochus viginti ſex. & Arſas ferè tres,
40. & Dareus ferè ſex, ita vt octo circiter annis ambo regnauerint, vt ſuis locis pro-
26. 8. batum eſt. Qui omnes computati faciunt prædictam ſummam annorum ducen-
207. torum ſeptem.

451. l. 35. Oſtendemus] Hactenus expoſuimus dictam Danielis prophetiam ſupponẽtes (vt ferè omnes ſupponunt) eam eſſe accipiendam loqui de diebus naturalibus: At verò ſiquis contendat illam debere accipi de diebus artificialibus, propter illa verba ibidem poſita, videlicet: Vſque ad veſperam & mane.] quæ videntur tam poſſe accipi in ſenſu diſiuncto; quã coniuncto: certe quia hoc ſuppoſito, illa dierum ſumma efficiet tantummodo dies naturales mille centum & quinquaginta; nihil prohiberet arbitrari, Prophetam ibi voluiſſe notare tempus non duraturæ impeditionis diuini cultus, quam Iudæi ab Antiocho Epiphane paſſuri erant, ſed potius tempus quo perſeueratura erat pollutio templi, ex quo incipienda erat, vſque ad eius emundationem. Hoc namq; tempus mille centum & quinquaginta dierum, ferè coincidit cum eo, quod notatur Apocalyp. cap. 12. ver. 6. de quo alijsque eiuſmodi, nos diſtinctius ſub anno mũdi 3890. num. 5. agemus.

538. l. 18. Cap. 9. & 10.] Fuit autem Mariammes filia Alexandri filij Ariſtobuli fratris Hircani, quam idem Alexander ex ipſius Hircani filia genuerat; & conſequenter ipſa erat, tum ipſius Ariſtobuli, ex filio, tum ipſius Hircani, ex filia neptis, vt tradit Ioſephus 14. Antiqui. partim cap. 21. partim cap. 27. in fine.

560. l. 45. Ad inſtitutum] fuit ergo Cleopatra proximè memorata, vltima de genere Lagidarum; quæ in Aegypto regnauerit. Nam *Ptolemæorum ſeu Lagidarũ reges.*

1. Huius familiæ dictus eſt Ptolemeus Lagi. } 78.
2. Ptole. Philadelphus, quorum anni ſimul iuncti fuerunt. }

3. Prolem. Euergetes huius nominis 1, qui regnauit an.	29.
4. Ptolem. Philopater.	16.
5. Ptolem. Epiphanes.	24.
6. Ptolem. Philometer.	35.
7. Prolem. Euergetes ij.	28.
8. Prolem. Lathurus cum matre Cleopatra.	16.
9. Eadem Cleopatra cum alio filio Alexandro.	10.
10. Iterum Ptole. Lathurus ſine matre.	8.
11. Prole. Auletes.	30.
12. Cleopatra huius nominis, regumque poſtrema.	24.
Computatis duobus annis Ptole. Dionyſij eius fratris,	
Manſit ergo regnum Lagidarum in Aegypto an.	295.

Diceretur, & eſſet] ita vt (quemadmodùm optimè tradit S. Leo Papa in ſermone 7. de natiuitate Domini) in vtraque natura, diuina ſcilicet, & humana, idem ſit Dei filius noſtra ſuſcipiens, & propria non amittens: in homine hominem renouans, in ſe incommutabilis perſeuerans. Deitas enim, quæ illi cum Patre communis eſt, nullum detrimentum omnipotentiæ ſubijt, nec Dei formam ſerui forma violauit: quia ſumma, & ſempiterna eſſentia, quæ ſe ad humani generis inclinauit ſalutē, nos quidem in ſuam gloriam trāſtulit; ſed quod erat, eſſe non deſtitit. Vnde cum vnigenitus Dei minorem ſe patre confitetur, cui ſe dicit æqualem; veritatem in ſe formæ vtriuſque demonſtrat; vt & humanā probet imparilitas, & diuinam declaret æqualitas. Hæc ille. Pag. 595. lin. vlt.

Educari curarunt] *dele* vbi poſteà manſit, *& adde* vtrum autem tunc illic iugiter permanſerit vſque ad tempora prædicationis ſuæ, an verò defuncto Herode ad paternam domum denuò fuerit reportatus; & poſteà cum eſſet ferè ſeptennis, ipſe vltrò deſertum petierit, non omnino exploratum habemus: tametſi hoc quod poſterius dictum eſt probabilius videatur. id enim indicare videtur Hymnus quem Sancta Mater Eccleſia quot annis publicè in feſto Natiuitatis eiuſdem Sancti canit dicens: 608. l. 14.

Antra deſerti teneris ſub annis,
Ciuium turmas fugiens petiſti,
Ne leui ſaltem maculare vitam
Famine poſſes.

Quicquid ſit, conſtat S. Ioannem totam ferè ſuam vitam in deſerto ab omni hominum conſortio ſeparatam traduxiſſe, vſque ad annum.

ARGV-

ARGVMENTA

RERVM PRAECIPVARVM

Quæ in primo Tomo pertractantur.

DE temporum cognitione. pag. 1
De lib. huius vtilitate. Auctoris intentione. & operis partitione. 3
De Annalium tabulis, quid præſtet. pag. 4
De Annalium notitia, ad quid conferat. 5
De varijs Chronologijs, Hebræorum, Anniana. Sacra, & alijs. 6. 7. 8. & 9
De Kalendarij mutationibus. 8. & 9
De Ethnicorum hiſtorijs, cur cum ſacris componendæ. 10. & 382
De Deo aduerſus Atheiſtas. 13
De Deo omnium conditore. 14
De Deo vno & trino. 16
De rerum creatione. 17
De Sapientia, quomodo prior omnium creata dicatur. 18
De Cælo Empyreo. 20
De Angelorum creatione. 21
De Lucifero Angelorum principe, & eius caſu. 22
De prælio Angelorum in cælo. 25
De Angelis, num ante, an cum mundo ſint conditi. 26
De Mundo, quomodo ex nihilo factus. 27
De materia inuiſa ſeu informi. 27. 28 & 29
De Cælorum incorruptibilitate, & ſubſtantia. 30
De Cælorum & Elementorum creatione. 31
De lucis creatione, & ſolari corpore. 31. & 32
De firmamento. 33
De aquarum diuiſione. 34
De terra ab aquis nudata. 35. & 36
De plantarum productione. 38
De foſsilium generibus. 40
De Paradiſo terreſtri, plurima à 40. vſque ad 50
De prima nominum impoſitione. 43
De regione Eden. 44
De Lignis vitæ, & ſcientiæ boni, & mali. 48. & 49
De Solis, Lunæ, & Stellarum creatione. 50
De piſcium auiumq; productione. 51. vſque ad 54
De terreſtrium animalium creatione. 54
De hominis creatione, & humani corporis perfectione. 56
De hominis opificio. 57
Cur dicatur factus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei. 58
De hominis rectitudine, & iuſtitia originali. 60
De ætate, & ſtatura primi hominis. 62. & 63
De Adamo, quando, & quomodo in Paradiſum translatus. 64
De creatione Heuæ quantum ad animam, & quantum ad corpus. 65. 66. 67
De primorum parentum nuditate. 68
Contra Hæreticos cælibatum oppugnantes. 70
De dominio hominis ſuper cetera animalia. 71
De animalibus carniuoris, num talia eſſent ante diluuium. 74
De legibus a Deo primum homini datis. 76
De præcepto abſtinendi ab eſu ligni vetiti. 76. & 77
De Mundi creatione, multa à 78. vſque ad 86
De ſabbati ſanctificatione, & nomine. 86. & 87
De hominis præuaricatione. 88. vſque ad 92
De ſerpentis maledictione. 93
De triplici Mulieris caſtigatione. 95
De ſententia a Deo contra Adamum lata. 98
De tunicis pelliceis Adamo & Heuæ datis. 100
De ipſis è Paradiſo terreſtri eiectis. 101
De ortu Caini; Et viſione S. Methodio aſcripta. 103
De ortu Abelis. 104
De origine duarum ciuitatum, Dei, & diaboli. 105
De ſacrificijs Caini & Abelis. 106
De occiſione Abelis, & eius cauſa. 107
De punitione Caini. 109
De annorum diuerſitate inter codices lxx. Interpretum, & vulgatos. 112
De Seth Adæ filio, & eius filijs. 111. 116. & 117
De prima ciuitate à Cain ædificata. 117
De Regibus qui fuerunt in prima ciuitate. 118
De Enos, & eius ortu. 119
De Idololatriæ initio ante diluuium. 119
De Dei cultu, quando augeri cœperit. 120
De polygamiæ, & quarundam artium origine. 122
De Henoch. 122
De Caini interitu. 123
De obitu Adami. 124
Cur ſancti cadauera ſua honeſte ſepeliri curarint. pag. 126
De loco ſepulturæ Adami. 127
De ſalute Adami. 128
De translatione Henoch. 129
De præuaricatione poſterorum Seth. 131
De execrabili dæmonum concubitu. 134
Quid per filios Dei ſcriptura ſacra intelligat. 135
De Gigantibus plura, à 137. vſque ad 141
De diluuij comminatione. 145
De Noe, & filijs eius. 147
De arca, plurima à 149. vſque ad 157
De priſcorum hominum longæuitate. 160
De eſcis in arcam illatis. 164
De ſupellectili in arca ſeruata. 164

De

De familia Noetica,& animantibus in arcam inductis. 165
De quibuſdam ante diluuium actis,à Methodio traditis. 166
De diluuio Noetico, & miſerabili hominum interitu. 167
De ratione putandi menſes, & dies durationis diluuij. 171
De annis primæ mundi ætatis. 12. & 175
De his quæ agebant Noe, & filij eius in Arca. 178
De menſe exitus Noe de Arca, ibidem vſq; ad 180
De ſacrificijs Deo a Noe oblatis. 181
De diuina promiſſione,terræ non amplius deſtruendæ. 182
De benedictionibus diuinis Noe, & filijs eius impertitis. 183
De eſu carnium variæ ſententiæ 184. vſque ad 187
De prohibitione eſus ſanguinis. 188
De prohibitione homicidij. 188
De iure gladij in homicidas. 189
De promiſſione, & ſigno diluuij non amplius mittendi. 189
De Sem & Iaphet, quiſnam fuerit natu maior. 192
De minutis numeris in ſacra ſcriptura præteritis. pag. 192
De Noe,an vllos poſt diluuium filios genuerit. 194
De Noe,quomodo vinum bibens inebriatus ſit. 195
De maledictione inflicta ipſi Chanaan. 196
De prima ſeruitutis origine. 197
De benedictione Sem, & Iapheth. 198
De generatione Cainan filij Arphaxad. 200
De Heber, & num vnus,an duo. 203
De Ionitho. 204
De ortu Idololatriæ poſt diluuium. 206
De Noetica orbis diuiſione. 207
De diuiſione linguarum. 208
De ædificatione Babylonis, & turris eius. 210
De fabulis occaſione turris Babel excitatis. 213
De lingua Hebraica omnium prima. 216
De numero,& multiplicatione linguarum. 217
De Gentium diuiſione. 219
De poſteris Iapheth, & regionibus ipſorum. 220
De poſteris Cham, & terris ab eiſdē obtentis. 223
De Nemrod. 227
De Chananæis. 231
De Chananææ finibus,& menſuris. 234
De Chananæis qui ab Iſraelitis erant exterminandi. 235
De poſteris Sem. 236
De diſpoſitione partium orbis terrarum. 238
De nouo orbe quomodo primo habitatus, & quomodo poſtremo detectus. 239. & 240
De feris quomodo ad regiones tranſmarinas peruenerint. 240
De initijs regni Babylonis, & aliorum quorundam pag. 245
De filijs Thare. 247
De obitu Nemrod ſiue Beli. 249
De Nino Aſsyriorum Rege I. 249. & 269
De origine cultus imaginum. 250
De Idololatriæ cauſis ex Nazianzeno. 250
De Nini rebus geſtis ex Diodoro. 252
De obitu & ſanctitate Noe. 254
De Niniue, & eius magnitudine. 255
De quattuor Monarchijs & ſingularum magnitudine. 256
De Aſsyriorum Monarchia, & eius duratione. 258
De initio regni Italiæ. 259
De tempore ortus Abrahæ, plura à 262. vſq; ad 269
De Semiramide quę ij regnauit in Aſſyr. 270. & 281
De Satai, cuius filia fuerit 270. vſque ad 276
De Abraham, an vnquam fuerit Idololatra. 276. 279
De Zameis Aſsyriorum rege iij. 282. & 315
De Ioue, & alijs Græcorum dijs. 282
De Abraham, quòd nō fuerit ab igne liberatus. 284
De numero annorum 2. mundi ætatis. 12. & 285
De prima Dei apparitione facta Abramo. 284. & 291
De promiſſionibus Abrahæ factis. 292
De Abrahami obedientia ex Philone. 293
De vrbe Haran, ſiue Charan. 293. & 294
De Thare, an fuerit Idololatra. 295
De aduentu Abrahæ in terram Chanaan. 296
De vrbe Sichem. 297
De conualle illuſtri. 298
De Bethel, & Hai. 298
De Abrahæ peregrinationibus. 299
De deſcenſu eiuſdem Abrahæ in Aegyptum. 299
De plagis Pharaoni inflictis propter vxorē Abrahæ. pag. 300
De conualle Mambre. 302
De Hebron, ſiue Chebron. 302
De 4. regibus qui Pentapolim depopularunt. 304
De victoria Abrami contra prædictos reges. 305
De Melchiſedech, quòd fuerit Sem, & alia de eodem. 306. & 329.
De veteri forma iurandi. 309
De perfecta Abrami fide. 309
De his quæ reuelata ſunt Abrahæ, quod ſemini eius eſſent euentura. 310
De riuo ſeu torrente Aegypti. 311
De quadringentis annis, Abrahæ prænunciatis. 312
De Agar ancilla, quæ nupſit Abrahæ. 314
De Hæreticis, cur a principibus catholicis affligendi, ex S. Auguſtino. 314
De Ario rege Aſſyriorum iiij. 316. & 331
De 5. Abrami viſione prioribus illuſtriore. 316
Cur Deus ſenſim Abrahæ promiſſa ſua explicauerit. 317
De Circuncisionis mandato, & executione. 317 & 318
De Abrahami hoſpitalitate. 319
De ilice Mambre, ex Brocardo. 319
De ratione in delictis puniendis obſeruanda. 321
De Sodomorum ſceleribus. 321
De horrendo Sodomorum interitu. 353
De lacu ſeu mari mortuo. 323
De vrbe Segor. 324
De inceſtu Lot cum filiabus. 325
De duobus deſertis, Cades & Sur. 325
De vſu numiſmatum vetuſtisſimo. 326
De conceptione, & ortu Iſaac. 326
De eius ablactatione. 327.
De eiectione Agar & Iſmaelis. 328
De vrbe Berſabee. 328
De Analio Aſſyriorum rege V. 331. & 341
De Abrahamo filium immolare non recuſante. 332
De ætate Iſaac quādo ductus eſt ad immolādū 333
De feſto clangoris, & Tubarum apud Hebræos. 334
De loco immolationis Iſaac. 334
De antiquo vſu plangendi mortuos. 335

De

De 1. emptionis contractu in ſacris libris memorato. 336
De noua quadã iurãdi forma ab Abraham iuſſa. 337
De Cetura ab Abrahamo ducta, & filijs ac poſteris eius. 338
De muneribus Abrahæ, filijs Ceturæ datis. 339
De vxoribus Abrahæ, & myſtica huius rei ſignificatione. 340
De colliſione paruulorum in vtero Rebeccæ. 341
De Baleo Aſſyriorum rege vj. 342. & 348
De ortu Eſau & Iacob. 341
De regno Argiuorum. 342
De Abrahami obitu, ſepultura, & laudibus. 343
De animorum immortalitate & corporum reſurrectione. 343
De obitu Hebet, & quòd ab eo Hebręi ſint denominati. 345
De Iacob & Eſau, plura. 347
De his quę acciderũt Iſaac in terra Philiſthinorũ 348
De Armamerte Aſſyriorum rege vij. 349. & 353
De vxoribus Eſau. 349
De modica Gręcorum antiquitate. 350. & 443
De Ogigis diluuio. 350
De quodam portento, quod in ſtella veneris accidiſſe fertur. 351
De Iſmaelis obitu, & poſteris, & num bonus, an malus. 352
De Belocho rege Aſſyriorum viij. 353. & 371
De Iacob quando, & quomodo ſurripuerit fratri benedictionem. 354
De profectione Iacob in Meſopotamiam. 355
De eius mirabili viſione ſcalæ pertingentis ad cælum. 356
De ſponſalibus, ſeu coniugio inter Iacob, & Rachelem contractis. 357
De Eſau, & trãslatione domicilij ſui in Idumæã. 357
De conuiuijs nuptialibus. 358
De ortu filiorum Iacob in Meſopotamia. 359
De mirabili intenſæ imaginationis effectu. 363
De reditu Iacob è Meſopotamia. 364
De monte Galaad. 365
De Angelis qui Iacob redeunti obuiam venere. 366
De legatione miſſa a Iacob ad Eſau fratrem. 367
De torrente Iaboc. 367
De lucta Iacob cum Angelo. 367
De Phanuel. 369
De Iacob occurrente fratri ſuo Eſau. 369
De Iudæ filijs. 370
De Baleo rege Aſſyriorum jx. 372. & 426
De vrbe Salem. 372
De violatione Dinæ filiæ Iacob. 372
De Sichimitis deletis. 373
De obitu Debboræ nutricis Rebeccæ. 374
De Bethel, & Luza. 374
De Ioſeph accuſante fratres crimine peſſimo. 376
De ſomnijs, quæ Ioſeph narrauit fratribus. 377
De ortu Beniamin, & obitu, ac ſepulchro Rachelis. 378
De tempore ortus Caath. 378
De loco qui dicebatur Turris gregis. 379
De tempore, quo Iacob peruenit ad patrem in Hebron. 380
De Ioſeph a fratribus vendito. 381
De Hiſtoria Geneſ. cap. 38. quomodo ſit digerenda. 382
De Putiphare Ioſephi emptore, & Domino. 384
De Thamar data filio Iudæ in vxorem. 385
De Thamar callidè concipiente de Iuda filios. 385
De ortu Phares filij Iudæ. 386
De Ioſepho in carcerem miſſo. 387
De ſomnijs Eunuchorũ a Ioſepho interpretatis. 389
De obitu Iſaac. 389
De Eſau, & poſteris ſuis. 390
De montibus Seir. 391
De duplici Idumæa. 393
De Amalecitis. 394
De Ana balneorum inuentore. 395
De Iobab, num idem ſit cum Iob. 395
De Beniamin, quando cœperit filios gignere. 397
De Ioſeph Pharaonis ſomnia explicante. 397
De Ioſephi ſocero, num idem fuerit, qui eum emerat. 398
De cauſa abundantiæ, & penutiæ in Aegypto. 399
De Ioſephi prudentia in frugibus condendis. 399
De Ioſeph agnoſcente, & ſalubriter affligente fratres. 400
De his quæ cum eiſdem ſecundo egit. 402
De ortu Heſron filij Phares. 402
De hiſtoria Ioſephi, ex S. Gregorio. 403
De Iacobi deſcenſu in Aegyptum cum filijs. 405
De numero poſterorum eius. 405
De tempore mãſionis Iſraelitarum in Aegypto. 409 vſque ad 419
De ortu Iob. 419
De Ioſeph quomodo ditauerit Pharaonem. 419
De Pharaonis pietate erga Sacerdotes. 420
De Iacob, cur voluerit ſepeliri in terra Chanaan. 421
De adoptione Manaſſe, Et Ephraim ſacta a Iacobo. pag. 421
De prædio, quod Iacob dedit Ioſepho. 422
De Iacob prædicente filijs euentura. 422
De obitu Iacob, & eius laudibus, & ſepultura. 425
De Altadas Aſſyriorum rege x. 426. & 427
De ortu Aran filij Heſron. 426
De Mamithu Aſſyriorum rege x j. 427. & 431
De ortu Amram, qui fuit pater Moyſi. 427
Quo tempore hiſtoria Iob cœperit, & quæ in ea cõtineantur. 428
De obitu Ioſeph, & eius laudibus. 429
De proſperitate Iob poſt calamitates. 430
De Mancaleo Aſſyriorum rege xij. 431. & 434
De Aegypti rege qui cœpit affligere Hebræos. 432
De prima Hebræorum afflictione. 433
De eorundem afflictionum duratione. 433
De Iphereo Aſſyriorum rege xiij. 434. & 439
De ortu Aminadab filij Aran. 434
De 2. Hebræorum aſflictione. 435
De ortu Mariæ ſororis Moyſi. 435
De ortu Aaron. 436
De tertia Hebræorum afflictione. 436
De ortu Moyſi. 437
De Iochabed matre Moyſi, & quando nata. 438
De Mamyla rege Aſſyriorum xiiij. 440. & 442
De obitu Amenophis regis Aegypti. 440
De ortu quorundam Procerum in Græcia. 441
De ortu Ioſue filii Nun. 441
De Spareto rege Aſſyriorum x v. 442. & 447
De initio regni Athenienſium. 442
De Moyſe relinquente aulam Pharaonis, & fugiente in Madian, & quæ ibi egerit. 443

De

Digitized by Google

De eodem, quando ſcripſerit lib. Geneſ. & Iob. 445
De ortu Naaſſon filij Aminadab. 445
De ortu Caleb filij Iephonę. 445
De obitu Amram. 446
De diluuio Deucalionis. 446
De Phaetontis incendio. 447
De Aſcade Aſsyriorum rege xvj. 447. & 586. 1
De annis tertiæ mundi ætatis. 12. & 447
De mirabili viſione rubi, Moyſi demonſtrata. 457
De Moyſe a Domino in Aegyptum miſſo, & de his quæ ei in itinere euenerunt. 458
De Moyſe, & Aarone, quomodo, & quando adierint Pharaonem. 459
De qualitate, & numero plagarũ Aegypti; & de 1. 460
De 2. & 3. Aegyptiorum plaga. 461
De 4. & 5. & de initio anni ſacri. 462
De anno ſacro, plura. 463
De Hebræorum menſibus, plura. 464
De ritu celebrandi Paſcha. 467
De eſu azymorum. 468
De 6. 7. & 8. Aegypti plaga. 469
De 9. Aegypti plaga. 470
De 10. Aegypti plaga, & exitu Iſraelitarum de Aegypto. 471
De exeuntium numero, & de die exitus. 472
De æra Hebræorum ab exitu, & de manſionibus, & de 1. 473
De actis in 2. manſione. Et de lege azymorum. 474
De primogenitis Domino offerẽdis, & de Ethã. 475
De columna nubis, plura. 475
De his quæ acta ſunt in 4. manſione. 476
De latitudine maris Rubri a Moyſe diuiſi. 477
De actis in tranſitu eiuſdem maris, plura. 477
De deſerto Ethã & Sur, Et actis in 5. 6. & 7. man. 481
De 2. populi murmuratione in deſerto, & de deſerto Sin. 481
De actis in 8. manſione, & 3. populi murmuratione. pag. 482
De 1. Coturnicum, & Man largitione. 482
De manſione 9. 10. & 11. Et 4. populi murmuratione. 484
De 1. eductione aquę de petra. Et de monte Horeb, & Sinai. 484
De pugna Iſraelitarum cum Amalecitis. 485
De actis in 12. manſione in monte Sinai. 486
De lege veteri, quomodo, & quando data. 487
De regula inueniendi feſtum Hebdomadarum. 489
De lege veteri, quo ritu acceptata. 490
De Moyſe, & ſocijs, quomodo in monte viderint Deum. 491
De diuinis præceptis.. 491
De nominibus mandatorum Dei. 492
De 1. Moyſi quadrageſima in monte, & populi Idololatria. 493
De Moyſe confringente vitulum aureum, & caſtigante populum. 494
De Aarone, & Leuitis, cur ille pontifex, & iſti miniſtri Dei facti. 495
De Ieiunio 4. menſis, cur inſtitutum. 495
De Moyſe, quomodo in monte dicatur vidiſſe Deum pag. 496
De Decalogo in tabulis lapideis ſcripto. 499
De quadrageſimis a Moyſe factis, quot fuerint. 499
De facie Moyſi ſplendida, & concione eius ad populum. 501
De Tabernaculo fœderis. 502
De Tabernaculi velis, & operimentis. 503
De opere plumario, & polymitario. 504
De Atrio ſancto, & de Arca fœderis. 507
De loco altaris incenſi, num eſſet in ſanctuario an in ſancta. 508
De ſtructura altaris incenſi. 511
De menſa propoſitionis, & panibus. 511
De Candelabro. 512
De altari holocauſti, & eius craticula. 515
De vaſis, alijsque dicti altaris vtenſilibus. 518
De labro æneo. 519
De indumentis Sacerdotalibus. 520
De femoralibus, & tunica linea. 520
De Zona, & Tiara. 521
De indumentis Pontificijs, & de Tunica, & Ephod. pag. 522
De rationali, & eius lapillis pretioſis, & eorum vſu. pag. 523
De modo conſulendi Dominum. 525
De Balteo pontificali. 527
De Tiara Pontificis. 528
De oleo ſacræ vnctionis. 529
De atrij, Tabernaculique ſancti erectione, & ſanctificatione. 529
De altaris holocauſti, & Sacerdotum conſecratione. 533
De Nadab, & Abiu mirabiliter exuſtis. 534
De ritu expiationis Sanctuarij. 534
De Leuitarum ſegregatione, & conſecratione. 534
De 2. Paſchate, & feſto azymorum celebratis. 536
De his quæ docuit Dominus Moyſen men. 1. a. 2. 536
De libro Leuitici, & in eo contentis. 537
De perſonarum generibus diuino cultui mãcipatis. pag. 537
De Nathinæis, Nazaræis, Scribis, Phariſæis, Saducæis, Eſſenis, & Aſsidæis. 538
De Prophetarum generibus. 538
De Pontificibus, & Sacerdotibus, & eorum munijs. pag. 539
De munijs Leuitarum. 542
De ſacrificijs legalibus, & eorum generibus. 543
De libaminibus, & oblationibus. 545
De Hebraicis ſollẽnitatibus. 545. & plura item. 556
De Kalendario Hebræorum vetere. 547
De Ieiunij diebus. 558
De legalibus immunditijs, multa 560
De blaſphemi lapidatione. 561
De aduentu Ietro ad inuiſendum Moyſen, plura. 561
De aptis ad pugnam primo recenſitis. 564
De ordine quo profectus eſt populus de Sinai. 567
De vſu ſcripturæ, quædam alicubi obiter interponendi. 568
De actis in manſione 13. 569
De 5. & 6. populi murmuratione, eiusque punitione. pag. 569
De Magiſtratu 70. ſenum 569. & plura quoque. 570
De Eldad, & Medad, quod non fuerint fratres Moyſi. 570
De ortu Salmon filij Naaſſon. 571
De manſione 14. & 15. 572
De Maria contra Moyſen murmurante. 572
De Cadesbarne, plura ibidem & 573
De exploratoribus in terra Chanaan miſsis. 575
De 7. populi murmuratione. 575

De

De 40. annis circumductionis Hebræorum per deſertum. 576
De Hebræis, quando adorauerint idolum Moloch in deſerto. 577
De duplici Caleb. 577
De obitu Sancti Iob. 578
De tempore, quo dij Græcorũ vixiſſe creduntur. 579
De Areopagi inſtiutione. 579
De actis in 17. manſionibus à Cadesbarne ad mare rubrum. 580
De fimbriarum hyacinthinarum inſtitutione. 581
De ſeditione Core, Dathan, & Abiron. 581
De 8. populi murmuratione, & punitione. 582
De virga Aaronis, quæ mirabiliter floruit. 582
De Sacerdotum, Leuitarumque ſtipendijs. 583
De primitiarum generibus. 584
De decimarum ſpeciebus. 584. & 585
De Votis. 584. & 585.
De aqua luſtrationis faciendæ. 585
De Beroſo Anniano, quod ſit fictitius. 586
De Amynta Aſſyriorum rege xvij. 581. 2. & 659
De manſione 32. 581. 2
De Elath, & Aſiongaber. 582. 2
De 33. manſione. 582. 2
De obitu Mariæ ſororis Moyſi. 583. 2
De 9. populi murmuratione in deſerto. 583. 2
De 2. aquæ eductione de petra, ideſt de aqua contradictionis, & cur ob eam Moyſes, & Aaron puniti. 583. 2
De Hebræis, quomodo per Idumæos tranſiſſe dicantur. 583. 2
De manſione 34. 585. 2
De Aaronis obitu, & Encomio, & pontificatus an. 585. 2
De Pontificum ſuccesſione vniuerſaliter. 586. 2
De Eleazaro F. & ſucceſſore Aaronis in pontificatum. 586. 2
De Arad vineente Hebræos, & ab ipſis victo. 586. 2
De manſionibus 35. 36. & 37. 587
De 10. populi murmuratione, & punitione. 587
De manſionibus 38. 39. & 40. 588
De miraculo, quod accidit in tranſitu torrentis Arnon. 589
De libris ſacris olim deperditis. 589
De manſione 41. & finibus Amorrhæorum, & Moabitarum. 590
De Seon, & Og Amorrhæis ab Iſraele deuictis, & deletis. 591
De 42. poſtremaque manſione, & in ea actis. 591
De Balaam ariolo ad maledicendum Iſraeli conducto. 593
De Iſraelitis ad Idola per mulieres inductis. 594
De illuſtri facto Phinees, & an ipſe ſit Elias. 594
De numero eorum, qui peſtilentia ob idololatriam perierunt. 596
De recenſitis ad pugnam aptis, ſecundo. 596
De lege, vt hereditas tranſeat ad ptoximiores. 597
De Ioſue ſubſtituto Moyſi in principem populi. 597
De Cinæis per Moyſen ad ſe vocatis, & de Madianitis ab Iſraele deletis. 598
De terra trans Iordanem obtenta, & diuiſa Rubenitis, Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe. 599
De differentia inter duos Iair in ſcript. nominatos. pag. 599
De Chananæis occidendis, & exterminandis. 600
De terminis terræ Chanaan. 600
De introitu Emath. 601
De his, qui terram Chanaan erant diuiſuri. 602
De ciuitatibus Leuitarum, & refugij. 602
De homicidij legibus. 602
De prohibitione nubendi extra propriam tribũ. 602
De libro Deuteronomij. 603
De Moyſi benedictionibus ſingulis tribubus impertitis. 604
De eius obitu, & altercatione Michaelis cum diabolo. 604
De Iſraele, quod non pluſquam 40. annis fuerit in deſerto. 605
De vita Moyſi, & eius commendatione, plura. 606
De initio principatus Ioſue. 609
De Sabbaticis, & Iubileorum annis, plura. 609
De prima Domini locutione ad Ioſue. 615
De exploratoribus in Iericho miſsis. 616
De trãſitu Iordanis, & mirabili eius exiccatione. 616
De ingreſſu Iſraelis in terram Chanaan. 617
De his quæ acta ſunt in Galgalis. 617
De Chananæorum metu, & Iericho mirabiliter capta. 618
De Rahab ducta in vxorem a Salmone. 619
De Acham pro anathemate interempto. 619
De vrbe Hai capta, & incenſa. 619
De legis acceptatione ſollemniter confirmata. 619
De regum Chananæorum conſpiratione. 620
De Gabaonitarum calliditate, & Nathinæorum inſtitutione. 620
De Ioſue victorijs contra 5. reges, Sole, ac Luna ad eius iuſſum ſtantibus, & de quibuſdã vrbibus ab eo expugnatis. 621
De alijs eiuſdem victorijs contra reges aquilonares. 622
De ſeptem gentibus a terra Chanaan eiectis, & cur ſenſim id factum ſit. 623
De humatione oſsium Ioſephi, & fratrum eius. 624
De diuiſione terræ promisſionis, multa. 625
De libro Ioſue, quando fuerit cõſcriptus. 628. & 646
De primo anno ſabbatico. 628
De Tabernaculo fœderis in Silo primũ erecto. 629
De legibus ceremonialibus, quando cœperint obligare. 629
De poſtrema terræ diuiſione, quando facta. 630
De poſſesſione data ipſi Ioſue. 630
De Cinæorum habitatione. 630. & 650
De ſitu, & poſitione terræ Chanaan, & ſingularum tribuum. 631
De Chananæis intet Iſraelitas relictis, & cur. 636
De ſex refugij ciuitatibus, & 48. Leuitarum. 636
De dimisſione Rubenitarum, & ſociorum trans Iordanem. 638
De diuinis beneficiis etga Hebræos, & eorum ingratitudine. 638
De annis principatus Ioſue variæ ſententiæ. 638
De duplici ratione putandi annos ab exitu ad templum, plura. 639
De mirabili apparitione Angeli arguentis populum. 644
De Ioſue monitis, & fœdere inter Dominum, & populum percuſſo. 645
De Ioſue obitu, & laudibus ex Eccleſiaſtico. 646
De Interregno regiminis ſeniorum. 647
De Eleazari Pontificis obitu, & annis. 647. & 648

De

De Caleb duce belli conſtituto. 647
De pontificatu Phinees, & poſterorum eius. 648
De quattuor bellis Calebo duce geſtis, & de 1. 2. & 3. 649
De tempore, quo Othoniel duxit Axam filiam Caleb. 649
De quarto bello, & de Gaza noua, & vetere. 651
De libris Ioſue, & Judicum, quando ſcripti. 652
De Bethel a Joſephitis occupata. 652
De Chananæis non deletis, & quæ damna intulerint Iſraeli. 653
De origine Synagogarum, multa. 653
De tribus hiſtorijs, Michæ, Danitarum, & Beniamitarum. 655
De prima populi præuaricatione, & primo eius Iudice Othoniele. 656
De intelligentia illorum verborum: Quieuit terra tot annis. 656
De Corintho, quando fuerit condita. 659
De Beloto rege Aſſyriorum xviij. 660. & 661
De primo Iubileo. 660
De Aod 2. Hebræorum Iudice. 660
De Bellepares rege Aſſyriorum xviiij. 661. & 662
De ortu Booz filij Salmon. 661
De Lampride rege Aſſyriorum xx. 662
De Iubileo 2. 662
De Soſares rege Aſsyriorum xxj. 663. & 665
De Sangar 3. Hebræorum Iudice. 663
De Debbora, & Barac, qui quarto Iudices fuerunt. pag. 664
De origine regni Italiæ. 664
De Lampares rege Aſsyriorum xxij. 665. & 669
De Iubileo tertio. 665
De Hiſtoria libri Ruth, ſub quo Iudice contigerit. pag. 665
De ſame facta Noemi temporibus. 669
De Pannia rege Aſſyriorum xxiij. 670. & 673
De ortu Obed F. Booz ex Ruth. 670
De Gedeone V. Hebræorum Iudice. 671
De Iubileo quarto. Et de Tyro, quando condita. pag. 672
De Abimelech vj. Hebræorum Iudice. 672
De Sichem funditus euerſa. 673
De Solarmo rege Aſſyriorum xxiiij. 673. & 674
De Thola vij. Hebræorum Iudice. 673
De Mitreo rege Aſsyriorum xxv. 674. & 676
De Iair viij. Hebræorum Iudice. 674
De ſexta Iſraelitarum præuaricatione in terra Chanaan. 675
De Iubileo quinto. 676
De ortu Heli. 676
Cur Auctor ab Euſebio receſſerit in ratione temporum. 676
De Jephte viiij. Hebræorum Iudice. 677
De Tautane rege Aſſyriorum xxvj. 677. & 684
De Bello Troiano. 677
De filia Iephte ab ipſo immolata. 678
De Jephte, cuius tribus fuerit. 678
De Abeſan x. Hebræorum Iudice. 679
De ortu Ieſſe filij Obed. 679
De ortu Iſai, qui fuit trinominis. 679
De tempore prænunciati ortus Samſonis. 680
De eius natiuitate; & cur ſanctus. 681
De Aialone xj. Hebræorum Iudice. 681
De Abdon xij. Hebræorum Iudice. 682
De Troia, quando capta; & Aeneæ aduentu in Italiam. 682
De Aeneæ regno in Italia. 683
De Aſcanio eidem in regnum ſuccedente. 683
De Samſone xiij. Hebræorum Iudice. 684
De Tanteo Aſſyriorum rege xxvij. 684. & 690
De Samſonis Hiſtoria. 685
De Jubileo ſexto. 685
De Heli xiv. Hebræorum Iudice, & 1. ſtirpis Ithamar pontifice. 686
De Anna ſterili, & orante pro filij ſuſceptione. 687
De tempore ortus Samuelis. 687
De eius Genealogia, & quando oblatus fuerit Domino. 688
De Heli a Domino grauiter increpato. 689
De Samuele propheta effecto. 689
De Thineo rege Aſsyriorum xxviij. 690. & 696
De ortu Berzellai Galaaditæ: & Iubileo vij. 690
De Arca Dei a Philiſthæis capta. 691
De duobus prioribus Re. lib. quando cõſcripti. 691
De Hebræis quomodo, & quando Philiſthæis ſubditi fuerint. 691
De Samuele xv. Hebræorum Iudice. 692
De ſucceſſoribus Heli in pontificatum. 693
De Arca Dei, cur, quando, & quomodo in Iſrael remiſſa, & quamdiu manſerit in Cariathiarim. 693 & 694
De Tabernaculo fœderis, an in manus Philiſthinorum deuenerit, & quonam de Silo fuerit translatum. 694. & 695
De his quæ agere ſolebat Samuel tempore ſui iudicatus. 695
De ortu Dauidis filij Ieſſe. 696
De Dercilo rege Aſſyriorum xxix. 696. & 749
De conuerſione Hebræorum, & victoria de Philiſthæis habita. 697
De Hebræis poſtulantibus regem, & quomodo in hoc peccauerint. 697. & 698
De electione Saulis in regem. 698
De eodem Saule, cuius tunc eſſet ætatis. 699
De felici eius pugna contra Ammonitas, quando acciderit. 700
De innouatione regni eius. 700
De Samuele deponente præfecturam, & de annis regni Saulis. 701
De geſtis Saulis, & 1. ſuæ reprobationis intimatione. 702
De Philiſthæis vaſtantibus terram Iſrael, & eiſdem a Ionatha, & Saule percuſſis. 703
De Saule percutiente Amalecitas, & diuinitus reprobato. 704
De prima vnctione Dauidis, & exagitatione Saulis a ſpiritu malo. 705
De ratione ordinandi geſta Dauidis. 705
De Dauide, an ipſe ſolus pſalmorum auctor. 706
De pſalmis, qua occaſione ſinguli fuerint compoſiti. 710
De tempore quo Dauid manſit cum Saule, & quando remiſſus ad patrem. 711
De Hebræorum bello contra Agaræos feliciter geſto. 712
De glorioſa Dauidis pugna contra Goliath. 713
De Dauide ab Iſrael dilecto, & ab inuido Saule male tractato. 714
De Saule Dauidem aperte perſequi incipiente. 715

De Ionatha Dauidem ſolari tentante. 716
De antiquo ſedendi ad menſam vſu. 717
De vrbe Nobe. 717
De vrbe Odolla, & qui venerunt ad Dauid in ſpeluncam Odollam. 718
De Maſpha, & qui venerint ad Dauid in terra Moab commorantem. 719
De impia Saulis internetione Sacerdotum in Nobe. pag. 720
De Abiathar, quod ipſe, non autem Sadoc ſucceſſerit Achimelecho. 720
De Saul perſequente Dauidem in deſerto Ziph. 722
De Engaddi, & Dauid renuente occidere Saulem in ſpelunca. 723
De Samuelis obitu, & laudibus ex Eccleſiaſtico. 724
De duplici monte Carmeli, & de Nabal, & Abigail. pag. 724
De Dauid, num duxerit 1. Abigail, an Achinoam vxores. 725
De Dauid Saulem dormientem interficere recuſante. pag. 726
De Dauid habitante in terra Philiſthinorum, & in Siceleg. 727
De Geſſuritis, & Gerzitis, & Amalecitis. 728
De ipſorum deprædatione per Dauidem ſine peccato ſacta. 729
De vrbe Suna, & Saule ad pirhoniſſam declinãte. 730
De Samuelis apparitione, opiniones, & quæ tutior. pag. 730
De dimiſſione Dauidis ab exercitu Philiſthinorum. pag. 731
De recuperata per Dauidẽ præda ab Amalecitis. 732
De Saulis, & exercitus ſui interitu. 732
De tẽpore, quo Saul, & Samuel præfuerunt Iſraeli. 732
De actis Dauid poſt interitum Saulis, & Ionathæ. 735
De Dauid regnante in Iuda, & Isboſeth in Iſrael. 736
De diuiſione, & ordine turmarum exercitus Dauidis. pag. 736
De primarijs eius Miniſtris. 737
De bello inter Dauid, & Iſboſeth. 738
De Iubileo octauo. 738
De regni Dauidis incremento, & Iſboſethi decremento. 739
De Abner, quomodo deſecerit ab Iſboſeth ad Dauid, & occiſus ſit. 739
De nece Iſboſeth, & vnctione Dauidis ſuper vniuersũ Iſrael. 740
De arce Sion a Dauide expugnata. 741
De Nathan, quomodo fuerit filius Dauidis. 741
De Nathan, cuius tribus fuerit. 742
De geſtis Dauid, quomodo proprijs temporibus aſſignari poſſint. 743
De Bello Dauidis contra Philiſthæos, & de aqua, ei ſortiter allata. 743
De reductione arcæ in Ieruſalem. 744
De diuina Ozæ percuſſione. 745
De reductione arcæ in domum Dauidis. 746
De humilitate Dauidis, & ſuperbia Michol vxoris eius. pag. 747
De prohibitione facta Dauidi, ne tẽplum ipſe extrueret. 747
De Nathan propheta, quod fuerit diuerſus a filio Dauidis. 748
De Eupales rege Aſſyriorum xxx. 749
De dilatatione regni Dauidis. 749
De Razon Syro, & Adad Idumæo. 750
De Dauide conſecrante in bellis parta Domino. 751
De primarijs eius Miniſtris. 751
De filijs Dauid, q̃uo dicantur fuiſſe Sacerdotes. 752
De ipſius bello contra Ammonitas, & Syros, & eius cauſa. 753
De Dauidis adulterio cum Bethſabee, & homicidio Vriæ. 753
De ipſius pœnitentia. 754
De Rabbath metropoli Ammonitarum expugnata, & plurimis ibidẽ acriter a Dauide necatis, & cur. 755
De Salomonis ortu, & nominibus. 756
De inceſtu Amnonis cum ſorore, ob quem ipſe a fratre Abſalom poſtea necatus fuit. 756
De Abſalom reuocato ab exilio, & patri reconciliato. 757
De eodem populos ſolicitante, & patris regnum occupante. 758
De fuga Dauidis a facie Abſalom. 761
De aduentu Abſalom in Ieruſalem, & ingreſſu ad concubinas patris. 763
De Cuſai conſilium Achitophelis deſtruente. 763
De Abſalom, & exercitu ſuo a viris Dauid cæſis. 764
De reductione Dauidis in regiam. 764
De Seba perduele, & eius internetione. 765
De ſame exorta, & quomodo ſublata. 766
De quattuor bellis contra Philiſthæos a Dauide geſtis. 767
De Pſalmis a Dauide poſt bella decantatis. 770
De populi dinumeratione, Dauide iubente, facta. 771
De diuina Dauidis punitione ſubſecuta. 772
De his quæ parauit Dauid pro templo extruendo. 772
De Salomone, quando genuerit Roboamum. 773
De ſenectute Dauidis, & vnctione Salomonis in regem. 774
De Dauide Salomoni præcipiente, vt ædificet templum. 775
De ſacris Sacerdotum, & Leuitarum miniſterijs a Dauide reformatis, ac ordinatis, plura. 775
De exhortatione Dauidis facta principibus, & Salomoni, vt ædificent templum. 777
De Principũ oblationibus pro ædificatione tẽpli. 778
De poſtremis Dauid verbis, & obitu, annis, geſtis, & laudibus. 779
De nece Adoniæ, & Ioab, & eiectione Abiathar. 780
De 1. translati a viuente pontificatus exemplo. 781
De Pontificibus poſt Sadoc, vſque ad Babylonicam captiuitatem. 782
De legationibus, & conuentis inter Salomonem, & Hiram. 784
De operarijs pro templi ſabrica a Salomone congregatis. 784
De Adad Idumæo ab Aegypto redeunte. 785
De filia Pharaonis a Salomone ducta in vxorem. 785
De Salomonis ſapientia à Deo in Gabaon obtenta. pag. 786
De annis quartæ mundi ætatis. 12. & 788

ARGVMENTA

RERVM PRAECIPVARVM

Quæ in ſecundo Tomo pertractantur.

DE tempore Templi à Salomone fundati. pag. 1
De templo interiori, eiuſque partium menſuris. 2
De æde ſancta ſanctorum appellata. 3
De templi cœnaculis. 4
Cur templum non magis amplum fuerit factum. 4
De interno templi ornatu. 5
De externa templi pulchritudine. 6
De tribus templi tabulatorum ordinibus, & forma, & eorum inæqualitate, & altitudine. 7. & 8
De differentia templi Salomonis & Ezechielis, 9
De templi Salomonis architectura. 9
De partibus templi exterioris. 12
De Atrijs & eorum numero, 12. & 13
De Atriorum amplitudine, ſepto diſtinguente, & ipſorum pauimento. 14
De Atriorum porticibus, & Exedris. 14. & 15
De templi fabrica, quot annis abſoluta 15. & 18
De internecione Semei. 15
De ſermone Domini ad Salomonem. 16
Quomodo templum ſine malleorum ictibus ædificatum. 16
De ſolicitudine Hiram architecti. 17
De obitu Eupales regis Aſſyriorum xxx. 17
De Iaoſtene Aſſyriorum rege. 31. 17. & 64
De baſi ænea Salomonis. 18
De Altari holocauſtorum. 18
De labro, ſiue mari æneo, & eius capacitate, forma, menſuris, cælaturis, ſpira, bobus, ex quo ære, & ad quem vſum. 19. & 20
De luteris, eorum baſibus, & vſu. 21. 22. & 23
De vaſis minoribus diuerſi generis. 25
De duabus columnis, & earum menſuris 25. & 26
De columnarum coronamentis. 27. & 28
De columnarum retiaculis, & malogranatis, longa diſputatio. 29. vſq; ad 33
De Altare incenſi. 33
De menſis propoſitionis; an omnes eſſent aureæ. 34 35.
De numero panum propoſitionis. 36
De decem candelabris aureis. 36
De menſis, & candelabris argenteis, alijsque vtenſilibus in templo poſitis. 37
De Arca fœderis, & Cherubim in templo poſitis. pag. 37
Quod in Arca nihil eſſet præter legis tabulas. pag. 37. 38
De templi Salomonis dedicatione. 39
De gloria Domini templum nube mirabiliter operiente. 40
De igne mirabiliter holocauſta abſumente. 41
De initio miniſtrandi in templo per vices. 42
De nouis conuentionibus inter Salomonem, & Hiram. 42
De domo ſaltus Libani. 42
De Iubileo nono. 43
De 2. Domini apparitione facta Salomoni. 43
De 20. oppidis Hiram regi a Salomone datis. 43
De rebus a Salomone geſtis. 44
De talenti, & minæ hebraicæ ponderibus. 45
De annuis Salomonis redditibus. 45
De claſſe Salomonis. 45
De Coa, & Ophir, longa diſputatio. 46. vſque ad 48
De Tharſis. 48. & 49
De Salomonis magnificentia. 49
De Sapientia Salomonis. 50
De gloria Salomonis. 51
De Regina Saba, vnde & cur venerit ad Salomonem, & quæ ibi egerit. 51. vſque ad 54
De Salomone in ſenectute deprauato. 54
De Salomone a Deo obiurgato, & aduerſarijs eidem ſuſcitatis. 55. & 56
De Salomonis obitu, incerta ſalute, laudatione, & vituperatione, regni annis, & geſtorum ſcriptoribus. 57. & 58
De Roboam, & Ieroboam, & regni Hebræorum diuiſione. 58
De Simeonitarum diſſeminatione in Iſrael. 59
De Ieroboam, cur, & quomodo fecerit Iſraelem Idolatram. 60
De Politicorum noſtri temporis impietate. 60
De ortu Ioſiæ longe ante prænunciato. 61
De Iudæ regno ſub Roboamo roborato. 61
De Ioiadæ ortu, & obitu. 62. & 111
De Roboam, & Iuda præuaricantibus, & a Seſac Aegypti rege ſpoliatis. 62
De dicto Seſac ex Herodoto. 63
De Piriciade Aſſyriorum rege xxxij. 64. & 75
De Roboami obitu, regni annis, & geſtorum ſcriptoribus. 64
De Abia rege Iudæ, & eius geſtis. 65. & 66
De Ieroboami regis Iſrael punitionibus. 66. & 67
De Aſa rege Iuda, & eius geſtis. 67
De Nadab, & Baaſa regibus Iſrael. 68
De Iubileo decimo. 68
De natiuitate Ioſaphat. 68
De initio belli inter Aſa, & Baaſa. 69
De bello Aſa contra Aethiopes. 69
De duplici Aethiopia, & de Zara Aethiopum Duce. pag. 69. 70
De Azariæ Prophetæ vaticinijs. 71
De Aſæ geſtis ad cultum Dei augendum. 71
De altero inter Aſa & Baaſa bello, quãdo cœperit. 72
De Ophrateo rege Aſſyriorum xxxiij. 76. & 80
De Ela, Zambri, Amri, & Thebni regibus Iſrael. pag. 76. & 77
De Samaria, quando fuerit ædificata, & a quo. 78
De Achab rege Iſrael. 78
De Aſæ podagra, obitu, & eius bonitate. 79
De Ioſaphat rege Iuda, eius geſtis, opibus, pietate, & viribus. 79. 80

De

De impia Iezabel. 81. & 83
De Ophratane Aſſyriorum rege xxxiiij. 81. & 108
De Elia Propheta. 81. vſque ad 84
De anno Iubilei vndecimi. 84
De Achab, & rebus ab eo geſtis. 85. vſque ad 88
De Ochozia rege Iſrael. 88. vſque ad 90
De Ioſaphat rege Iuda. 88. vſque ad 95
De Ioram rege Iſrael. 90. & 92
De Eliæ raptu, & laudibus, & quod adhuc viuat, & prædicaturus ſit pœnitentiã in fine mundi 90. & 91
De Eliſeo, eius miraculis, obitu, & laudibus. 92 vſque 97. & 102. 117. 118
De Ioram regis Iuda flagitijs, & flagellis. 94 vſque ad 96
De Ochozia rege Iudæ, plura. 98. vſque ad 102
De Iehu rege Iſrael, eiuſque rebus geſtis. 103. 104 & 109
De Ionadab filio Rechab, & Rechabitis. 104. & 229
De Athalia regnante in Iuda. 104. & 105
De Ioas rege Iuda. 505. & 515
De ſtirpe Salomonis, quod non defecerit in Ioas; contra Annij Aſſeclas. 505
De Carthagine condita, diruta, inſtaurata, & demum omnino ſubuerſa. 106. 107. 488. 505. & 514
De Ocrazape Aſſyriorum rege xxxv. 108. & 122
De Ioachaz rege Iſrael. 109. 110. & 114
De templo, regnante Ioas, inſtaurato. 109
De anno Iubilei duodecimi. 110
De Hazaele rege Syriæ Ioas regis Iudæ muneribus placato. 110
De duplici Syrorum aſcenſu in Ieruſalem. 111
De Iudæorum præuaricatione, regnante Ioas in Iuda. 111
De altero Ioas rege Iſrael. 112. 113. 114. 117 & 120
De conuerſione Ioachaz regis Iſrael ad Dominũ. 112
De Saluatore eidem dato. 112. & 113
De Zacharia pontifice in templo interempto. 115
De Amaſia rege Iuda, & eius geſtis. 115 vſque ad 120. & 123
De Ieroboam rege Iſrael, & eius geſtis. 117. 120. 121 & 142
De duplici Geth. 121
De Iona Propheta, & eius Hiſtoria. 121 & 131
De Sardanapalo Aſſyriorum rege xxxvj. 122. 123. 124 132. 133. 136.
De Ozia rege Iuda, quando regnare cœperit, longa diſputatio, 125. vſq; 130. eius geſta. 130. 145. & 147
De anno Iubilei decimi tertij. 132
De Aſſyriorum Imperio, quando deſierit. 133. vſq; 136
De Phul rege Aſſyriorum xxxvij. 136. & 152
De Beloco rege Babyloniorum. 137
De quattuor Prophetis maioribus, & 12. minoribus, 137. vſque 141.
De oppido Thecua. 139
De Iſraelitica captiuitate ante an. 65. prædicta. 141
De terræmotu apud Amos, & Zachariã memorato. 142
De Iſaiæ prophetia. 143. 164. 183. vſque 186. & 189 & 199
De Zacharia rege Iſrael. 143. & 144
De Manahem rege Iſrael. 144. & 146.
De Tobia ſeniore. 145. 165. 167. 168. 174. 190 192. 193. 194. & 206.
De Phaceia F. Manahem rege Iſrael. 146
De Phacee F. Romeliæ rege Iſrael. 146. 153. & 156
De Ioatham rege Iuda, & eius geſtis. 147. & 153
De initio, & notitia Olympiadum. 147. vſque 151
De anno Iubilei decimiquarti. 151
De Ezechia rege Iuda, & eius geſtis 151. & 175. vſque 180
De Theglath Phalaſar rege Aſſyriorum xxxviij. 152 155. 156. 164.
De Michea Propheta. 152
De Nahum Propheta. 152. 181. 182
De Achaz rege Iuda. 153. vſque 157. & 159. & 163
De prima Iſraelis translatione in Aſſyrios. 155
De duplici Cyrene. 156
De Oſee rege Iſrael. 156. 159
De anno, menſe, die, vrbis conditæ, & eius æra. 158
De Nabonaſſar rege Babylonis, & eius æra. 160. vſque 163. & 195
De Ezechia rege Iuda. 163. 182. 183. 186. 187. 189. 191 & 197.
De Salmanaſar rege Aſſyriorum xxxix. 164. vſque 167 & 178
De quorundam regum Aſſyriorum diſtinctione. 164
De Tobia iuniore. 166. 167. 193. 194. & 218
De 2. poſtremaque Iſraelitarum in Aſſyrios translatione. 166
De cauſa eiuſdem captiuitatis, & an fuerit perpetua. pag. 167. vſque 172
An ijdem Iſraelitæ ad noui orbis partes commigrauerint. 172
De Inſula Atlantica a quibuſdam conficta. 174
De Cutheis, ſiue Samaritis. 175
De Senacherib rege Aſſyriorum xxxx. 179. & 182. 183 187. 189. 190.
De duplici Sobna, & Eliacim, & Helcia. 186
De Beroſo Anniano, quod fuerit a vero diuerſus. 188
De legatione congratulatoria regis Babylonis ad Ezechiam. 188
De Aſarhaddon rege Aſſyriorum xxxxj. 190. 191 & 196
De Merodac rege Babylonis. 195. & 209
De anno Iubilei decimi quinti. 196
De tranſitu regni Aſſyriorum ad Chaldæos. 196
De Manaſſe rege Iuda. 198. 199. 201. 205. 206. & 210
De Habacuc Propheta. 200
De Hiſtoria Iudith. 202. vſque 205. & 347. vſque 351.
De regum Athenienſium ceſſatione, & fine regni. pag. 206. 208
De Niniue pluries euerſa. 206. vſque 208
De anno Iubilei decimi ſexti. 208
De BenMerodac rege Babylonis. 209 & 217
De Ioſia rege Iuda. 212. vſque 215. & 218. vſque 221
De Amon rege Iuda. 211
De Gehennom, & cultu Moloch. 214
De Ieremia Propheta. 216. 225. 229. 234. 235. 237 238. 240. 245. 247. 249. 250. 251. 257. vſque 260 281. vſque 289
De initio vaticinij Sophoniæ Prophetæ. 216
De Holda Propheti ſſa. 217. & 220
De Nabolaſſar rege Babylonis. 217 & 230
De duobus Nabuchodonoſor regibus Babylonis. pag. 217

De Ezechiele Propheta. 218. 244. 253. 254. 257. vſque 259. & 284. vſque 288.
De Arca fœderis, cur aliquoties è templo educta. 219
De altera templi inſtauratione, Ioſia regnante facta. pag. 219
De libro Moſaicæ legis caſu inuento. 220
De Pharaone Nechao. 221. 223. 224. & 234
De foſſa a mari rubro ad Nilum deduci cœpta. 222
De prima nauigatione circa totam ferè Africam. pag. 222
De altera eiuſmodi nauigatione attentata, ſed non abſoluta. 223
De Ioachaz rege Iuda. 223. & 224
De filijs Ioſiæ regis Iuda. 223
De annis regni Ioſiæ, Ioachaz, & Ioakim. 224
De Ioakim rege Iuda. 224. 226. 227. 239 vſque 241
De Daniele Propheta. 225. 228. 247. 255. 258. 313 vſque 316. & 318. 323. 326
De prima templi ſpoliatione facta a Nabuchodonoſor. 227
De Nabuchodonoſor rege Babylonis. 230 vſque 233. & 239. 292. 293. 298. vſque 305
De differentia inter annos lxx. Babylonicæ captiuitatis a Ieremia, & a Zacharia memoratos. 235
De computatione prædictorum annorum, variæ ſententiæ. 235
De vſu ſcribendi per calamum, & atramentum, quàm vetus. 237
De anno Iubilei decimi ſeptimi. 239
De Tyri obſidione a Chaldæis. 239
De captiuitate Ioakim, & Iudæorum, ducta in Babylonem. 240. 241
De Iechonia rege Iuda. 226. 240. 243. 244 & 297
De Iudæorum captiuitatibus. 241. 242. 243 & 299
De Sedecia rege Iudæorum. 243. 244. 255 & 258
De Mardochæo. 244. 286. 389 & 391
Quod ſcriptura ſacra non ſemper ordinem temporũ ſeruare conſueuerit. 246. & 379
De Semeia pſeudopropheta. 246
De Hiſtoria Suſannæ. 247
De duobus Suſannæ iudicibus, qui nam fuerint. pag. 248
De Phaſur, num fuerit Pontifex. 250
De Anania pſeudopropheta. 251 & 253
De tempore, quo Ezechiel ſpiritum prophetiæ accepit. 253
De Ieroſolyma a Nabuchodonoſor obſeſſa. 256. 257 260.
De Ieiunij menſis decimi inſtitutione. 257
De Pharaone a Babylonijs tota Syria expulſo. 258
De Iudæis frangentibus fœdus cum Domino ictum. pag. 258
De rebus ſacris è templo tranſlatis, & occultatis. pag. 260
De Ieroſolyma deſolata. 277. 290. & 291
De quinta Iudæorum captiuitate. 278
De Babylonica lxx. annorum captiuitate. 278. & 279
De libris ſacris, an in Ieroſolymæ incendio omnes conflagrati. 279
Quomodo ab interitu præſeruati. 280
De Iudæorum captiuitate, quomodo ſeptem generationibus eſſet duratura. 281
De Godolia reliquijs Iudæorum præfecto. 283
De Iſmaelis F. Nathaniæ facinoribus. 283. & 284
De fuga populi Iudaici in Aegyptum. 284
De Ieiunio menſis ſeptimi. 284
De Tyro a Babylonijs capta, & euerſa. 289
De Baruch Propheta. 281. & 289
De Balthaſſar a Baruch memorato. 290
De Ioakim filio Helciæ, quis nam fuerit. 296
De prædictionibus euerſionis nationum Iudææ finitimarum. 291
De Dario Medo. 294. 309. & 318
De Aſtyage rege Medorum. 195. & 308
De Cyri ortu 295. & eius geſtis. 309. 310. 322. vſque 324. & 327
De Aſſuero patre Darij Medi, num fuerit maritus Eſther. 295
De Herodoti hiſtoria, vnde exordiatur. 296
De ortu Salathielis ex Iechonia, & ſucceſſoribus eius. pag. 297. 306
De tribus pueris in fornacem miſſis, & illæſis eductis. 300
Quando Nabuchodonoſor erexerit ſtatuam auream. pag. 300
De Nabuchodonoſor, quomodo in beſtiam fuerit cõmutatus. 302
De Euilmerodach rege Babylonis. 306. 307 & 314
De regibus Babylonis ab obitu Nabuchodonoſor, ad ſolutam Iudæorum captiuitatem, & ſingulorum regni annis. 307
De auctore libri iij. & iiij. Eſdræ. 308
De anno Iubilei decimi octaui. 308
De 30. annis regni Cyri, vnde auſpicandi. 310 vſque 313
De Niglisar, & Laboſardac regibus Babylonis. 314
De Balthaſſar rege Babylonis. 315. 316. 317
De quattuor regnis Danieli præmonſtratis. 315
De ortu Zorobabelis F. Salathielis. 316
De 1. Monarchiæ Babyloniciique imperij euerſione. pag. 317. 318. 323
De prophetiæ lxx. hebdomadarum expoſitione. 318 vſque 322
De initio Monarchiæ Perſarum, quæ fuit omnium ij. pag. 323
De Babylonicæ Iudæorum captiuitatis ſolutione. pag. 323. 324
De Iudæorum Pontificibus a ſoluta captiuitate ad Alexandrum Magnum. 324
De ij. Templo a Iudæis ſub Zorobabele fundato. pag. 325
De annis vitæ Cyri regis Perſarum. 327
De Cambyſe rege Perſarum. 328. & 330
Num ipſe fuerit maritus Eſther. 329
Num ſub ipſo contigerit Hiſtoria Iudith. 329
De Hiſtoria Eſther. 295. 329. 353. vſque 356. & 384 vſque 392
De Smerde rege Perſidis. 330
De Dario Hyſtaſpis rege Perſarum. 331. 332 & 343
De Templi ædificandi licentia a Dario rege impetrata. 332
De anno Iubilei decimi noni. 332

De

De lxx. annis iræ Dei,quando impleti. 332
De Aggæi,& Zachariæ prophetijs. 332. vſque 335
De templi ædificatione, quando reſumpta. 333. 383
De Darij decreto pro ædificatione templi. 334
De nobiliore parte templi, quando abſoluta. 335
De templi ædificio plenè expleto. 336
Quomodo 46. annis ædificatum. 336
De ij. templi ornatu, altitudine, & latitudine. 337
338.
De his quæ Hebræi putant in ij. templo defuiſſe. 338
vſque 340
De Hebræis ſacrificia offerentibus, Paſcha facientibus,& Samaritanos accuſantibus. 340
De initio conſulatus apud Romanos. 341
De Ptolemæi Chronologia,a noſtra non diſcrepante. pag. 342.344. & 416. & 424
De ortu Abiud F. Zorobabelis. 342
De Ducibus Hebræorum a Io. Annio confictis. 342
De Eſdræ ortu 343. & eius geſtis. 356. vſque 358. & 378. vſque 381. & 384.
De Clade Maratonia. 344
De Xerxe Perſarum rege. 345.346. & 352
De anno Iubilei vigeſimi. 352
De Artabano rege Perſidis. 352
De Artaxerxe Longimano rege Perſarum. 352. 356 372. 382.
De Hebræis vxores alienigenas repudiantibus. 358
& 376
De ortu Eliachim F. Abiud. 359
De Neemia & eius geſtis. 359. vſque 361. & 369. 371 377. 381. & 382.
De lxx. hebdomadarum dinumeratione. 360. 361
De ſtructura murorum Ieruſalem. 362
De vrbe Ieroſolyma,montibus in ea contentis,muris, ambitu, & portis eius. 363. vſque 365
De numero portarum eius,& ſitu. 365.vſque 368
De mœnium eius dedicatione. 369
De libro legis populo audiente lecto. 369
De lingua Hebraica,quando deſijt eſſe vulgaris. 370
De ſacri ignis inuentione; ſollemnitatis eius inſtitutione; & quando deſierit. 371. 440. 466
De Tabernaculi,& Arcæ fœderis inuentione. 372
vſque 376
De icto fœdere populi cum Domino. 377
De ijs qui habitauerunt in Ieruſalem. 377
De Bibliotheca Neemia iubente constructa. 377
De ſacrorum librorum reparatione. 378.vſque 380
De Xerxe ij. & Sogdiano regibus Perſarum. 383
De Dario notho rege Perſidis. 383. 384
De anno Iubilei vigeſimi primi. 384
De Artaxerxe Mnemone rege Perſarum. 384
vſque 391
De ortu Azor F. Eliachim. 388
De anno Iubilei vigeſimi ſecundi. 391
De Artaxerxe Ocho rege Perſidis. 392. 393
De quadam templi pollutione ſub prædicto Artaxerxe patrata. 392
De ortu Sadoc F. Azor. 393
De Philippo rege Macedonum, patre Alex. Magni. pag. 393. 394
De Arſas rege Perſidis. 394
De Dareo vltimo rege Perſarum. 394. vſque 398
De Alexandro Mag. & eius geſtis. 394. vſque 404
De templo in monte Garizim extructo. 396
De Alexandria in Aegypto condita. 397
De Monarchia Perſarum extincta. 397. vſque 396
De Monarchia Græcorum. 398.399.558
De Aera Græcorum. 399. 409
De Iudæorum Pontificibus,a Iaddo ad Machabæos. pag. 404
De regni Alexandri Mag. diuiſione. 406
De eiuſdem Alexandri ſucceſſoribus. 407
De Ptolemæo Lagi, rege Aegypti. 407.408.414
De anno Iubilei vigeſimi tertij. 408
De Antigono 1. Aſiæ rege. 408.413
De Seleuco 1. Syriæ rege. 409. 416
De duplici æra Seleucidarum, Iudaica ſcilicet, & Chaldaica. 409. vſque 412.
De geſtis Simonis Iuſti. 412
De Demetrio 1. Aſiæ rege. 413. & 415
De Antiochia condita. 413
De ortu Achim F. Sadoc. 413
De Ptole. Philadelpho Aegypti rege. 414.415.418
vſque 420
De initio æræ Dionyſianæ. 415
De Antiocho 1. qui dictus eſt Soter, Aſiæ Syriæque rege. 416.417
De Beroſo Chaldæo, & Sibylla Babylonica eius filia. pag. 416
De anno Iubilei vigeſimi quarti. 417
De initio j. belli Punici. 417
De Antiocho ij. qui dictus eſt Theos Aſiæ Syriæque rege. 417.418. 423
De lxx. Interpretum verſione. 419
De libro Eccleſiaſtici. 419. 421
De Ptole. Euergete Aegypti rege. 420. 426
De Paraphraſi Chaldaica, quando, & a quibus facta. pag. 422
De Seleuco ij. qui & Gallinicus, rege Aſiæ Syriæque. pag. 413. 424
De ortu Eliud F. Achim. 423
De fine 1. Belli Punici. 423
De Seleuco iij. qui & Ceraunus Aſiæ rege. 424 425
De duobus Seleuci Gallinici filijs, ex Prophetia Danielis. 424
De Antiocho iij. qui dictus eſt Mag. Aſiæ rege. 425 426. & 431. vſque 435.
De anno Iubilei vigeſimi quinti. 425
De Ptole.Philopatore Aegypti rege. 426.vſque 429
De initio ij. Belli Punici. 428
De quodam Danielis vaticinio, ex B. Hieronymo, & Iuſtino. 428
De Ptole. Epiphane Aegypti rege. 429.& 436
De Onia,qui in Aegyptum fugit,ibique templum ædificauit. 430. 437.& 476
De fine ij. Belli Punici,& initio Macedonici. 432
De ortu Eleazar F. Eliud. 433
De fine Belli 1. Macedonici, ſeu Philippici. 433
De Bello Aſiatico, ſeu Antiochino. 433. 434
De Seleuco iiij. Aſiæ rege. 435. 438
De his quæ in libris Machabæorum continentur. 436
De legatione Spartiatarum ad Iudæos. 436
De Ptole. Philometore Aegypti rege. 436.& 485
vſque 489
De libro Eſther, quando,& a quibus in Ieruſalem delatus. 438
De Antiocho iiij. qui dictus eſt Epiphanes Aſiæ rege. 438. vſque 441.& 444. & 467. & 458.
De Simone, Menelao, & Lyſimacho fratribus. 442 vſque 443. 471.

De Oniæ iij. nece. 442
De ij. Bello Macedonico. 443. & 451
De anno Iubilei vigeſimi ſexti. 443
De prodigijs Ieroſolymæ viſis. 444
De Iaſone ciuitatem inuadente, & fugato. 445
De Ieroſolyma ab Antiocho capta, vaſtata, temploq; impie ſpoliato. 445. 452
An Antiochus ingreſſus ſit Oraculum, Arcamque abſtulerit. 445
De lege Iudæorum Romam in triumpho Titi portata. 446. vſque 450
De arce Sion a Macedonibus munita. 452
De Mathathia cum filijs in Modin fugiente. 453
De impio Antiochi contra Iudæorum religionem edicto. 453
De idolo ſuper altare Dei poſito, templique contaminatione. 453
De libris legis ſciſis, & incenſis. 453
De Iudæis, qui compellebantur idola colere. 454
De Eleazari, & Machabæorum martyrio. 418. 455 & 458
De Mathathiæ geſtis, & obitu. 456. & 457
De initio, ac duratione principatus Machabæorum. pag. 457. 500
De Iuda Machabæo Duce Iudæorum. 459 vſque 472. 480. 483
De Antiocho bellum parante aduerſus Iudæos. 459
De templi purificatione, ac dedicatione. 462. 463. 464
De eiuſdem munitione, 465
De Bibliotheca ſacra per Iudam inſtaurata. 465
De infelici pugna Ioſephi, & Azariæ. 466
De Antiocho v. qui dictus eſt Eupator Syriæ rege. 468
De pace inter Iudæos, & Eupatorem. 469. & 473
De oblatione argenti pro defunctis in templo, a Iuda Machab. facta. 470
De Epiſtolis Iudæorum ab Ieroſolymis in Aegyptum ſcriptis. 473. vſque 476. & 493. & 505
De Demetrio ij. Syriæ rege. 476. 477. & 486
De Alcimo põtificatũ malis artibus obtinẽte. 477. 484
De duplici Nicanoris in Iudæam aduentu. 478. & 480
De mirando Raziæ facinore. 479
Quod nemini licet ſe ipſum interimere. 479
De Circumcellionibus hæreticis. 479
De ſe interimentium Ethnicorũ exẽplis vitandis. 480
De inſtitutione annuæ feſtiuitatis ob victum Nicanorem. 481
De Iudæorum fœdere cum Romanis inito. 481. 491 497. 503.
Quod Machabæi ob dictum fœdus non fuerint occiſi. 481
De Ionatha Iudæorum Duce. 483. 487. 489. vſq; 494
De pace inter Bacchidem, & Ionathan. 484
De Alexandro Syriæ rege. 485. 486. 488
De Alexan. & Demetrij pollicitationibus Ionathæ factis. 485
De initio iij. Belli Punici. 487
De Demetrio iij. Sytiæ rege 487. 489. 490. 496. & 503
De fine iij. Belli Punici, & Carthaginis interitu. 488
De Ptole. Euergete ij. ſeu Phiſcone. 489. & 506
De Corinthi euerſione. 489
De Antiocho vj. Syriæ rege. 491
De Triphone regnum Aſiæ affectante. 492
De Mathan, alijſque filijs Eleazari F. Elind. 493
De Simone Machabæo Iudæorum Duce. 494. vſq; 500
De Machabæorum ſepulchro. 494
De Triphone regnũ Syriæ occupante. 488. 489. & 495
De iugo Gentium ab Iſraele ablato. 495
De Antiocho vij. Syriæ rege. 497. 498. & 501. 502
De Numantiæ interitu. 500
De Io. Hircano Iudæorum Duce. 496. 500. vſque 504 & 507. 508
De Alexandro Zebina Syriæ rege. 504. 505
De Seleuco V. Syriæ rege. 504
De Antiocho viii. qui & Grypus, Syriæ rege. 504. 505 507. 512
De Carthagine inſtaurata, ac demum omnino ſubuerſa. 504. 505
De Antiocho viiij. qui & Cyzicenus. 505. vſque 507
De anno Iubilei vigeſimi ſeptimi. 506
De Ptole. Lathuro Aegypti rege. 506. 510. vſque 514 & 518
De fine Belli Iugurtini. 508
De Ariſtobulo 1. ex Machabæis Iudæorum rege. 509
De Alexandro Ianæo Iudæorum rege. 509. vſque 519
De Seleuco VI. Grypi F. Syriæ rege. 512. 513
De Antiocho x. Cyziceni F. Syriæ rege. 512. 514
De Philippo Grypi F. & Syriæ rege. 513. 515
De ortu Iacob F. Mathan. 513
De Demetrio iiij. (qui & Eucerus) Syriæ rege, & Grypi F. 514. 515
De Cyrenaica prouincia Romanis teſtamento relicta pag. 514
De Antiocho xj. Grypi F. & rege Syriæ, qui & Dionyſius. 516
De Areta Cœlesyriæ rege. 516. 518
De fine regni Seleucidarum. 516
De regum Seleucidarum progenie. 517
De Ptole. Aulete Aegypti rege. 518. 529. & 530
De Tigrane regnante in Syria. 518. 521
De Alexandra Iudæorum regina. 519. vſque 522
De Hircano Iudæorum Pontifice, & rege. 520. vſque 526. & 532. 533. 538. & 555
De Herode Aſcalonita 520. 533. 534. 537. vſque 547 & 554. vſque 566. & 579. 580. 584. vſque 592. & 597, 598. 607. 608
De anno Iubilei vigeſimi octaui. 521
De Lucullo in Armenia bellante. 521. & 524
De Ariſtobulo Alexandræ F. & rege Iudæorum 523 vſque 525. 528. 531
De Antipatro Herodis patre. 523. 526. 532. 533. 535 & 538
De Pompeij Mag. geſtis. 523. 525. 526. & 531
De Areta Arabum rege. 523. 524. 526
De Octauiano Cæſare Auguſto. 525. 536. vſque 539 & 546. 547. 558. vſque 564. & 580. 590. & 622
De Alexandto Ariſtobuli F. 526. 527. & 531
De Antigono Ariſtobuli F. 526. 528. 531. 538. & 540
De geſtis Iulij Cæſaris. 527. 530. vſque 536
De geſtis A. Gabinij in Syria. 527. 529
De Iudæa in partes quinque diuiſa. 527
De M. Craſſi geſtis in Syria, & Parthia. 529. 530
De Caſſij geſtis. 530. 537
De Cleopatra Aegypti regina. 530. 532. 538. 556. 557
De Ptole. Dionyſio Aegypti rege. 530. 531
De anno confuſionis, & correctionis a Iulio Cæſare factæ. 534
De triumuiratu Octauiani, Antonij, & Lepidi. 537. 546
De M. Antonij geſtis. 537. vſque 539. & 557. vſque 560
De Bello Philippenſi. 538
De ortu Ioſeph patris putatiui D. N. I. Chriſti. 538

De

De Bello Peruſino. 539
De æra Hiſpanica. 540
De annis regni Herodis, quod Ioſephus non contrariatur Euangelio. 541
De S. Anna, quando nupſerit Ioachimo. 543
De Vintidij geſtis in Syria, & in Parthia. 544. 545
De ortu S. Iacobi minoris. 547
De Ieroſolyma ab Herode capta. 547
De Prophetia Iacobi Patriarchæ: Non auferetur ſceptrum de Iuda &c. 548. & 615. vſque 618
De Machabæis, quod fuerint de tribu Leui. 548
Quod Herodes non fuerit alienigena, ſed Iudæus. 544 vſque 554
De Sacerdotij collationibus ab Herode factis. 555
De Sex. Pompei Magni F. interitu. 555
De initio Monarchiæ Romanorum. 558
De Pſyllis. 560
De Pantheon a M. Agrippa ædificato. 562
De Iani templo iij. clauſo. 562
De templo Herodiano. 566. vſque 579
De templo Ieroſolymitano, quoties reparatum, & quoties de nouo extructum fuerit. 567
In quibus tēplū Herodianū eſſet ſimile prioribus. 570
In quibus differret ab aliis. 571
De tribus atriis eiuſdem templi. 572. vſque 577
De templi portis. 574
De loco habitationis mulierum in templo. 575
De arce Antonia. 576
De Cæſarea ab Herode condita. 581. 589
De ortu Deiparæ Virginis. 582
Quod fuerit de tribu Iuda. 582
De eius Genealogia paterna, & materna. 583
De S. Anna Deiparæ Virginis matre. 583
De poſteritate Mathan Sacerdotis. 584
De Deiparæ Virginis præſentatione, & educatione in templo. 586
De Antipatro Herodis F. 587. 592. 593. & 597
De anni correctione facta ab Auguſto Cæſare. 590
De menſis Auguſti appellatione. 590
De C. Cæſare Auguſti F. adoptiuo. 591
De Præſide Syriæ Quirino, ſeu Cyrino. 591
De S. Io. Baptiſta. 593. 597. 608. 626. 628. 630. 634 637. 638.
De eius patre Zacharia. 593
De Deiparæ Virginis deſponſatione. 593
De S. Ioſeph eius ſponſi ætate, & an eſſet virgo 593 594. 597.
Cur Auctor vltra Dominicam natiuitatem progredi voluerit. 595
De Dominica Annunciatione. 595
De manſione Domini in vtero Virginis. 596
De viſitatione Virginis ad Heliſabeth. 596
Quomodo cognatæ eſſent Maria, & Heliſabeth. 597
De Pontificibus Herode regnante mutatis. 598
De natiuitate D. N. I. Chriſti. 598. 599. & 600
De oſtenſione diuinitatis, & humanitatis ſuæ. 600
De eius diuina origine, & genealogia humana. 600
Quod de regia, & de ſacerdotali ſtirpe prodierit. 601
Quomodo de ſtirpe Sacerdotali. 602
De Ioſephi origine, cur per naturales, & legales generationes a Dauide ducta. 602
De Chriſti generationibus a S. Luca recenſitis. 603
De Ieſu quod fuerit de ſtirpe Dauidis. 604
De Domini Circūciſione, & a Magis adoratione. 604
De Magis, & quando ad Chriſtum venerint. 605
De B. Virginis purificatione, & filij præſentatione. 606
De fuga in Aegyptum. 606
De SS. Innocentum infantulorum occiſione. 607
De S. Ioan. Baptiſta, cur in deſertum deportatus. 608
De tēpore obitus Herodis, lōga diſputatio. 608. vſq. 612
De actis in Iudæa poſt obitum Herodis. 613
De Archelao Iudææ Ethnarca. 114. 118. & 619
De Chriſto, quando ab Aegypto reportatus. 618
Quot annis in Aegypto permanſerit. 619
De Coponio Iudææ Præſide. 620
De puero Ieſu in templo inuento. 620
Quid a xij. ad xxx. vitæ annum egerit. 621
De libro Infantiæ Saluatoris reijciendo. 621
De tempore obitus Ioſephi patris putatiui Ieſu. 621
De M. Ambiuio Iudææ Præſide. 622
De Annio Ruſo Iudææ Præſide. 622
De Auguſti Cæſaris obitu. 622
De Tiberio Cæſare Imperatore. 623
De Valerio Grato Iudææ Præſide. 623
De Quirino, an fuerit Iudææ Præſes. 623
De Hebræorum Pontificibus ab obitu Herodis ad Chriſtum paſſum. 624
De Pilato Iudææ Præſide. 625
De Anna Iudæorum Pontifice. 625
De Chriſto a Ioanne baptizato. 626. 627
De Ieiunio, & tentationibus Chriſti. 628
De miraculis a Chriſto factis. 629. 631. vſque ad 634 & 638. vſque ad 644
De vendentibus, & emētibus e tēplo eiectis. 629. 644
De Nicodemo. 629. 655
De 1. Paſchate à Chriſti baptiſmate. 630
De Apoſtolorum vocatione, electione, & prædicatione. 628. & 631. 632. 633. 637
De ij. Paſchate à Chriſti baptiſmate. 632
De Sabbato ſecundo primo. 633
De ſermone Domini in monte. 633
De fratribus, & ſororibus Domini. 584. 634. 635
De Ieſu loquente in parabolis. 635. 642. 643. 645
De iij. Paſchate à Chriſti baptiſmate. 639
De Cæſarea Philippi. 639
De Petro Chriſtum eſſe Dei filium confitente. 640
De Ieſu paſſionem ſuam prædicente 640. 643. 644
De Domini transfiguratione. 640
De lxxij. diſcipulis ante Ieſum præmiſſis. 641
De Ieſu glorioſè in Ieruſalem ingrediente. 644
De Ieroſolymæ interitu, & extremo Iudicij die a Ieſu prænunciatis. 642. 644. 645
De Chriſto a Iuda Iudæis vendito. 646
De Ieiunio quartæ feriæ. 646
De Chriſti geſtis in cœnaculo. 646. 947
De his, quæ egit in prædio Gethſemani. 647
De paſſione Chriſti. 648. vſque 652
De tempore obitus eius. 652
De portentis in obitu, & reſurrectione Chriſti. 653
De mulieribus ad Chr. crucem ſtantibus. 654
De apertione lateris Chriſti. 654
De Chriſti ſepultura. 655
De tempore Dominicæ reſurrectionis. 656
De Chriſti apparitionibus. 657. vſque 663
De ipſius Aſcenſione. 663
Cur Auctores non conueniant in numero annorum ſextæ mundi ætatis aſſignando. 664
De num. annorū ab orbe cōdito ad Chriſtū paſſū. 664
De vanis, ac mendacibus Indorum, Aegyptiorum, & Chaldæorum antiquitatibus. 664

Sequun-

Sequuntur duo alij Indices; alter locorum Sacræ Scripturæ; alter vniuerſalis omnium, quæ in hoc opere continentur. Ad quorum intelligentiam ſciendum eſt, quod dictio Præ. ſignat ea quæ in Præfatione citata ſunt. M. Pri. quę in Mundi Primordijs. M. D. 1. vel 2. &c. indicat ea, quæ ſub Mundi die 1. vel. 2. &c. primæ eiuſdem Mundi hebdomadæ habentur. Et Similiter M. A. 1. vel 2. &c. Mundi annos denotat. Et denique num. 1. vel 2. &c. numeros in interioribus libri marginibus notatos.

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE quæ in hoc opere aliquo modo explicantur.

GENESIS.

Cap. 1. Ver. 1. In principio creauit Deus cælum, & terram. M. Pri. n. 9. 10. 19. Et M. D 1. n. 1.

Ver. 2. Terra autem erat inanis, & vacua. M. Pri. nu. 21.

Ver. 7. Diuiſitque aquas, quæ erant ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum. M. D. 2. n. 4. & 5. Et M. A. 4018. n. 9.

Ver. 8. Vocauitque firmamentum cælum. M. D. 2. num. 2.

Ver. 20. Producant aquæ reptile animæ viuentis &c. M. D. 5. n. 1.

Ver. 24. Producat terra animam viuentem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. M. D. 6. n. 1. Et M. A. 1931. n. 49.

Ver. 26. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. M. D. 6. n. 4. 7. & 8.

Ver. 27. Ad imaginem Dei creauit illum, maſculum, & feminam creauit eos. M. D. 6. n. 19.

Ver. 28. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. M. D. 6. n. 24. 25. & 26.

Ibidem. Et dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. M. D. 6 n. 5. 27. & 28.

Ver. 29. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam; & cunctis animantibus terræ &c. M. D. 6. n. 30. Et M. A. 1657. n. 12. & 14.

Cap. 2. ver. 2. Compleuitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat. M D. 6 n. 18.

Ver. 4. In die quo fecit Dominus Deus cælum, & terram &c. M. D. 6. n. 33.

Ver. 8 Plantauerat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis a principio &c. M. D. 3. n. 13.

Ver. 15. Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in Paradiſo voluptatis. M. D. 6. n. 12.

Ver. 19. Adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea. M. D. 3 n. 22. Et M. D. 6. n. 16.

Cap. 3. ver. 8. Cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem. M. D. 3. n. 23. Et M. A. 1. n. 21.

Ver. 15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius &c. M. A. 1. n. 3. 10. & 11. Et M. A. 987. n. 17.

Ver. 16. Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios: & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui. M. A. 1. n. 12. vſque ad 16.

Ver. 17. Maledicta terra in opere tuo *vſque ad* & in puluerem reuerteris. M. A. 1. n. 16. vſq; ad 19.

Cap. 4. ver. 1. Et peperit Cain dicens: Poſſedi hominem per Deum. M. A. 1. n. 23.

Ver. 6. Quare iratus es? & cur concidit facies tua? Non ne ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? Sed ſub te erit apetitus eius, & tu dominaberis illius. M. A. 130. nu. 3.

Ver. 10. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. M. A. 130. n. 4.

Ver. 11. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram. cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: Vagus & profugus eris ſuper terram. ibid.

Ver. 16. Egreſſuſque Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad orienta'em plagam Eden. M. D. 6. n. 21. Et M. A. 130. n. 6.

Ver. 21. Ipſe fuit pater canentium cithara, & organo. M. D. 3. n. 22.

Ver. 23. Quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in liuorem meum. Septuplũ vltio dabitur de Cain: De Lamech verò ſeptuagies ſepties. M. A. 875. n. 2.

Ver. 25. Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain. M. A. 1. n. 13.

Ver. 26. Iſte cœpit inuocare nomen Domini. M. A. 236. n. 2. 3. & 4.

Cap. 5. ver. 28. Et (ſuple Lamech) genuit filium; vocauitque nomen eius Noe dicens: Iſte conſolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum noſtrarum in terra cui maledixit Dominus. M. A. 1057. n. 1. vſque ad 5.

Ver. 31. Noe cum quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham, & Iapheth. M. A. 1537. n. 3. & 1557. n. 1. & 1979. n. 1. & 2039. n. 2.

Cap. 6. ver. 2. Videntes filij Dei filias hominum &c. M. A. 987. n. 7. *vſque ad* 14.

Ver. 3. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt. M. A. 1537. n. 1.

Ibidem Eruntque dies illius centum viginti annorũ &c. M. A. 1537. n. 1. & 2.

Ver. 4. Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis &c. M. A. 987. n. 15. *vſque ad* 21.

Ver. 6. Pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus: Delebo, inquit, hominem &c. M. A. 236. n. 3.

Ver. 8. Noe verò inuenit gratiam coram Domino. Et ver. 9. Noe vir iuſtus, atque perfectus in generatio-

rationibus ſuis, cum Deo ambulauit. M.A. 1557. n.3.& 2006. n.1.

Ver. 13. Finis vniuerſæ carnis venit coram me: repleta eſt terra iniquitate a facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra. M. A. 1557. n.4.

Ver. 14. Māſiunculas in arca facies. Et ver. 16. cœnacula, & triſtega facies in ea. M. A. 1557. nu. 16. vſque ad 20.

Ver. 16. Et in cubito conſummabis ſumitatem eius. M. A. 1557. n. 10. vſque ad 16.

Ver. 18. Ponāq; fœdus meū tecū &c. M.A. 1557. n 5.

Ver. 21. Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt &c. M.A. 1656. n. 13.

Cap. 7. ver. 1. Te enim vidi iuſtum corā me &c. M. A. 1557. n. 3.

Ver. 2. Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena, & ſeptena &c. M. A. 1656. n. 15.

Ver. 3. Vt ſaluetur ſemen ſuper faciem vniuerſæ terræ. M. A. 1656. n. 17. & 1931. n. 49.

Ver. 7. Ingreſſus eſt Noe, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius &c. M. A. 1656. n. 15.

Ver. 11. Septimo decimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt. M. A. 1656. n. 19. & 26.

Ver. 16. Et incluſit eum Dominus deforis. M. A. 1656. n. 18.

Ver. 19. Aquæ præualuerunt nimis ſuper terram: opertique ſunt omnes montes excelſi ſub vniuerſo cælo. M.D 3. n. 26. Et M.A. 1656. n. 21. & 22.

Cap. 8. ver. 1. Adduxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ. M.D. 3. n. 92. & M. A. 1656 n. 20.

Ver. 2. Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cæli. M.A. 1656. n. 20.

Ver. 4. Requieuitque arca menſe ſeptimo, vigeſima ſeptima die menſis ſuper montes Armeniæ. M. A. 1656. n. 23.

Ver. 5. Decimo enim menſe, prima die menſis apparuerunt cacumina montium. M.A. 1656. n. 23.

Ver. 9. Quæ (ſubaudi columba) cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum. M.A. 1656. n. 23.

Ver. 20. Et tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare. M. A. 1657. n. 6.

Ver. 21. Odoratusque eſt Dominus odorem ſuauitatis. M. A. 1657. n. 6.

Ibidem. Nequaquam vltra maledicam terræ propter homines. M. A. 1657. n. 7. & 8.

Cap. 9. ver. 1. Benedixitque Deus Noe, & filijs eius. Et dixit ad eos: Creſcite, & multiplicamini, & replete terrā. M.A. 1657. n. 9. & 15. Et 1662. n. 2. & 3.

Ver. 2. Et terror veſter, & tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ &c. M.D. 6. n. 27. Et M.A. 1657. n. 9

Ver. 3. Et omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum &c. M.A. 1657. n. 11.

Ver. 4. Excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis. M.A. 1657. n. 16.

Ver. 6. Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſāguis illius. M.A. 130. n. 5. Et 1657. n. 17

Ver. 11. Neque erit deinceps diluuiū diſſipans terram. M. A. 1657. n. 8.

Ver. 13. Arcum meū ponam in nubibus &c. M. A. 1657. n. 18.

Ver. 24. Quæ fecerat ei filius ſuus minor. M.A. 1557. n. 2 Et 1559. n. 1.

Ver. 25. Maledictus Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. M. A. 1666. n. 4. & 5.

Ver. 26. Benedictus Dn̄s Deus Sē &c. M.A. 1666. n. 8

Ver. 27. Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sē. M.A. 1666. n. 9. Et 1931. n. 20. *vſque ad* 24

Cap. 10. ver. 1. *vſque ad* 30. Hæ ſunt generationes filiorum Noe &c. M. A. 1931. n. 16.

Ver. 2. *vſque ad* 6. Filij Iapheth, Gomer &c. *vſque ad* in nationibus ſuis. M.A. 1931. n. 20. vſque ad 24.

Ver. 5. Ab his diuiſæ ſunt Inſulæ gētiū. M.A. 1931. n. 23

Ibidem Vnuſquiſq; ſm̄ linguam ſuam. M.A. 1931. n. 9

Ver. 6. *vſque* ad 21. Filij autem Cham, Chus &c. M.A. 1931. n. 24. vſque 44.

Ibidem Et Phuth. M.A. 1931. n. 34.

Ver. 8. Ipſe cœpit eſſe potēs in terra. Et ver. 10. Fuit aūt pricipiū regni eius Babylō. M.A. 1931. n. 5. & 29

Ver. 11 De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificauit Niniuem. M.A. 1931. n. 51. Et 1997. n. 4. & 5.

Ver. 12. Hæc eſt ciuitas magna. M.A. 2016. n. 1.

Ver. 14. Et Caſſuim, de quibus egreſſi ſunt Philiſtijm, & Caphtorim. M. A. 1931. n. 31.

Ver. 15. *vſque ad* 19. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum ſuum, *vſque* & Amathæum. M. A. 1931. n. 35. vſque 42.

Ver. 19. Factique ſunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram vſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam, & Gomorrham, & Adamā, & Seboim vſque Leſa. M. A. 1931. n. 41.

Ver. 20. In cognationibus, & linguis. M.A. 1931 n. 9

Ver. 21. De Sem quoque nati ſunt, patre omnium filiorum Heber. M. A. 1754. n. 2.

Ibidem. Fratre Iapheth minore. M.A. 1557. n. 2.

Ver. 22. Filij Sem: Aelam, & Aſſur, & Arphaxad &c. M.A. 1657. n. 19.

Ibidem a ver. 22. *vſque* 30. Filij Sem. *vſque* filij Iectā. M.A. 1931. n. 44. 45. & 50. *vſque* 55.

Ver. 30. Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa pergentibus vſque Sephar montem orientalem. M. A. 1931. n. 53.

Ver. 31 Sm̄ cognationes, & lignas &c. M.A. 1931. n. 9

Cap. 11. ver. 1. Erat autem terra labij vnius, & ſermonum eorundem. M.A. 1931. n. 8. & 9.

Ver. 2. Cumque proficiſcerentur de oriente &c. M. A. 1666. n. 11. Et 1931. n. 4.

Ver. 4. Cuius culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen noſtrum. M. A. 1931. n. 8.

Ibidem. Antequam diuidamur in vniuerſas terras. M. A. 1909. n. 3.

Ver. 10. Sem erat centum annorum, quando genuit Arphaxad. M.A. 1559. n. 1. Et 1659. n. 1. *vſque ad* 4.

Ver. 12. Arphaxad &c. genuit Sale. M.A. 1694. n. 1.

Ver. 14. Sale &c. genuit Heber. M. A. 1754. n. 2.

Ver. 22. Sarug &c. genuit Nachor. M.A. 1880. n. 1.

Ver. 26. Vixitque Thare ſeptuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran. M.A. 1979. n. 1. Et 2039. n. 2. Et 2049. n. 1.

Ver. 28. Mortuusque eſt Aran ante Thare patrem ſuum in terra natiuitatis ſuæ, in Vr Chaldæorū. M.A. 2039. n. 12. Et 2108. n. 2.

Ver. 29. Nomen vxoris Abram, Sarai: & nomen vxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, & patris Ieſchæ. M. A. 2049. n. 4. & 11.

Ver. 31. Tulit itaque Thare *vſque ad* & habitauerūt ibi. M.A. 2039. n. 12. Et 2108. n. 2. Et 2113. n. 3.

Ca. 12. ver. 1. *vſque ad* 4. Egredere de terra tua *vſque ad* omnes cognationes terræ. M. A. 2108. n. 1. Et 2123. n. 1. & 2114. n. 1. & 2.

Ver,

Ver. 5. Maledicam maledicentibns tibi . M. A. 2114. nu.7.

Ver.5. Tulitque Sarai vxorem ſuam, & Lot filium fratris ſui, vniuerſamque ſubſtantiam, quam poſſederant, & animas quas fecerant in Haran. M. A. 2039.n.5. Et 2114.n.1.

Ver.6. Pertranſiuit Abram terram vſque ad locum Sichem. M. A.2114.nu.2. & 4.

Ver.7. Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc.M.A.2114.n.2.

Ver. 8. Et inde tranſgrediens *vſque* & ab Oriente Hai. M. A. 2114. nu.5.

Ver.13. Dic obſecro te, quod ſoror mea ſis. M. A. 2049. n.7.

Cap.13.ver.1. Aſcendit ergo Abram de Aegypto &c. M. A.2115. nu.1.

Ver.13. Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatotes coram Domino nimis. M.A.2138. num.11.

Cap.14.ver.1. Factum eſt autem in illo tempore *vſque* rex Gentium. M. A. 2118. n.1.& 2.

Ver.3. In vallem ſilueſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis. M. A. 2138. n.13.

Ver.4. Duodecim anuis ſemierant Chodorlahomor. M. A. 2105.n.1.

Ver. 5. *vſque ad* 8. Venit Chodorlahomot &c. *vſque* in Aſaſonthamar. M. A. 2118.n.3.

Ver. 8. Fratres enim ſumus. M. A. 2049. nu.10.

Ver. 10. Rex Sodomorum, & Rex Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi. M. A. 2118. n. 4.

Ver. 13. Hi enim pepigerant fœdus cum Abram &c. M. A. 2115.n.3.

Ver. 18. & 19. At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim ſacerdos Dei altisſimi, benedixit ei &c. M.A. 2118. n. 5. *vſque* 11. Et 2156.n.2.

Ver. 22 Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum &c. M.A. 2118.n. 10.

Cap.15. ver. 1. Noli timere Abram. Et vet. 5. Suſpice cælum, & numera ſtellas &c. M. A. 2118. n.11.

Ver. 6. Credidit Abram Deo, & teputatum eſt ei ad iuſtitiam. M. A. 2118. n.12.

Ver. 7 Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum. M. A. 2039. n.12. Et 2108. n.2.

Ver. 8. Vnde ſcire poſſum, quod poſſeſſurus ſim eam? M. A. 2118. n.12.

Ver. 13. Scito prænoſcens, quod peregrinnm futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubijciēt eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis. M. A. 2118. n.13. & 15. Et 2329. n. 14.

Ver. 16. Generatione autem quarta reuertentur huc. M. A. 2118.n.16.

Ibidem. Necdum enim completæ ſnnt iniqnitates Amorrhæorum &c. M.A.1909.n.3.Et 1931.n.38.

Ver. 18. A fluuio Aegypti, vſque ad fluuium magnum Euphraten.M.A.2118.n.14.Et 2583.n.30.

Cap.16. ver.2. Dixit marito ſuo: ingredere ad ancillam meam *vſque* ex illa ſuſcipiam filios. M. A. 2124.n.1. & 2.

Ver.4. At illa concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam. M. A. 2124. nu.2.

Ver.9. Reuertere ad dominam tuam. M. A. 2124. num.2.

Ver. 10. Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum &c. M. A. 2261. nu.1.

Ver. 16. Octoginta, & ſex annorum erat Abram, quando peperit ei Agat Iſmaelem. M.A. 2114. num.1.

Cap.17. ver.1. Poſtquam verò nonaginta, & nouem annorum eſſe cœperat &c. *vſque ad finem capitis.* M.A. 2138. n.1. *vſque ad* 5.

Ver.17. Putas ne centenario naſcetur filius, & Sara nonagenaria pariet? M. A. 2138. n.2.

Cap.18.vet.2. Apparuerunt ei tres viri.M.A.2138.n.5.

Ver. 9. Cumque manducaſſent. M. A. 2138. n.8.

Ver. 12. Poſteaquam conſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo? M.A.2138. num.18.

Ver. 20. & 21. Clamor Sodomorum venit ad me &c. *vſque* vt ſciam. M.A. 2138.n. 10.

Ver.27. Loquar ad Dominum cum ſim puluis, & cinis. M. A.2138.nu.9. & 10.

Cap. 19. ver. 22. Quia non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc. M.A. 2138. n.15.

Ver. 26. Verſa eſt in ſtatuam ſalis. M.A.2138.n.15.

Ver. 28. Viditque aſcendentem fauillam de terra, quaſi fornacis fumum. M. A. 2138. n. 16.

Ver. 33. At ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit. Et ver.35. Et ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit. M. A. 2138 .n.16.

Cap.20. ver.9. Quia induxiſti ſuper me, & ſuper regnnm meum peccatum grande.M.A.2138.n.18.

Ver. 12. Verè ſoror mea eſt *vſque* & duxi eam vxorem. M. A. 2049. n.4. 8. & 11.

Cap.21. vet. 7. Quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni? M. A. 2159.n.1.

Ver.9.& 10. Cumque vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ ludentem *vſque* cum filio meo Iſaac. M. A.2144.n. 1.

Ver. 10. Eijce ancillam, & filium eius. M. A.2118 nu. 16.

Ver. 12. Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen. M. A. 2118. n.16. Et 2276.n.5.

Ver. 14. Surrexit itaque Abram *vſque* & dimiſit eum. M. A. 2144.n.1.

Ver. 31. Iccirco vocatus eſt locus ille Berſabee. M. A. 2144.n.3.

Cap.22.ver. 1. Tentauit Deus Abraham &c. M. A. 2163. nu. 1.

Ver. 2. Vade in terram viſionis *vſque* quem monſtrauero tibi, M. A. 2163. n.6.

Ver.5. Ego & puer &c. M. A. 2163.n.4.

Ver. 18. Benedicētur in ſemine tuo omnes gentes terræ. M. A. 2113.n.2.

Ver. 19. Abieruntque Berſabee ſimul, & habitauit ibi. M. A. 2163. n. 3. & 4.

Ver.20. Nunciatū eſt Abrahæ &c. *vſque* & Maacha. M. A. 2039. n.7. Et 2113.n.5.

Ver. 21. Et Camuel pater Syrorum. M. A. 1931. nu. 52.

Cap.23. ver.16. Appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat &c. M. A. 2175.n.2. & 3.

Cap.24. ver. 2. Dixitque ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ. M. A. 2178. n.1.

Ibidem Pone manum tuam ſubter femur meum. M. A. 2178. n.2.

Ver.3. Vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum. M.A. 2178. n. 1.

Ver. 10. Perrexit in Meſopotamiam ad vrbem Nachor.

Digitized by Google

chor. M. A. 2113. num.5.
Cap.25.ver.1. Abraham verò aliam duxit vxorem nomine Ceturam. M.A. 2179. n.2.6. & 7.
Ver.6. Filijs autem cnncubinarum largitus eſt munera. M.A. 2179. n.5.
Vet.8. Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona, prouectæque ætatis, & plenus dierum: cnngregatusque eſt ad patres ſuos. M. A. 2213.n.1. & 2.
Ver.11. Benedixit Deus Iſaac. M.A. 2213. n.5.
Ver. 18. Habitauit autem ab Heuila vſque Sur, quæ reſpicit Aegyptum introeuntibus Aſſyrios. M.D. 3. n.2n. Et M.A. 1931. n.28. Et 2261.n.1.
Ibidem. Coram cunctis fratribus ſuis nbijt. M. A. 2261.n.1.
Ver. 23. Duæ gentes ſunt in vtero tun, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populuſque populnm ſuperabit, & maior ſeruiet minori. M. A. 2198. n.1. Et 4n18.n.8.
Ver.25. Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morem pellis hiſpidus: vocatumq; eſt nomen eius Eſau. M. A. 2199.n.2.
Ver.28. Iſaac amabat Eſau, eo quod de venatinnibus illius veſceretur, & Rebecca diligebat Iacob. M. A. 2223.n.1.
Cap.26.ver.7. Reſpondit: ſoror mea eſt. M.A. 2n49. n. 7. & 1n.
Ver.16. Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde. 2223. n. 5.
Ver.26. Cum veniſſent de Geraris Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum. M.A. 2213.n.5.
Ver.35. Quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ. M.A. 2238.n.1.
Cap.27.ver.1. Senuit autem Iſaac &c. M.A. 2376.n.2.
Ver. 19. Dixitque Iacob: Ego ſum primogenitus tuus Eſau. M. A. 2276.n.2.
Ver.29. Eſto Dominus fratrum tuorum. Et verſic. 37. Dominum tuum illũ conſtitui &c. Et ver.4n. Fratri tuo ſeruies. M.A. 1666.n.5. Et 2319. n. 2. Et 4018. n.8.
Ver. 33. Benedixique ei, & erit benedictus. M. A. 2276. n.3.
Ver.40. Fratri tun ſeruies, tempusque veniet cum excutias, & ſnluas iugum eius de ceruicibus tuis. M. A. 2276.n.3. Et 4018.n.8.
Ver. 46. Tædet me vitæ meæ propter filias Heth. M. A. 2031.n.36.
Cap.28.ver.9. Iuit ad Iſmaelem, & duxit vxorem abſq; ijs, quas prius habebat, Maheleth filiam Iſmael, filij Abraham, ſororem Nabaioth. M.A. 2276.n.5.
Ver.12. *vſque* 18. Viditque in ſomnis ſcalam &c. M. A. 2276.n.6.
Ver.18. *vſque ad finem capitis.* Surgẽs ergo Iacob &c. M. A. 2276. n. 7.
Ver. 19. Appellauitque nomen vrbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. M. A. 2114.n.5. Et 2276. num.7.
Cap.29. ver.5. Numquid, ait, noſtis Laban filium Nachor. M. A. 1979. n.2.
Ver.15. Num quia frater meus es &c. M. A. 2n49. num. 1n.
Ver. 27. Imple hebdomadam dierum huins copulæ. M. A. 2283.n.1. & 2.
Ver. 32. Vocauitque nomen eius Ruben. M. A. 2283.nu.5.
Ver. 33. Vocauitque nomen eius Simeon. M. A. 2284.n. 1.
Ver.34. Et iccirco appellauit nomen eius Leui. M. A. 2285.n.1.
Ver. 35. Et ob id vocauit eum Iudam. M. A. 2286. num. 1.
Cap.30.ver.6. Et iccirco appellauit nomen eius Dan. M. A. 2286.n.2.
Ver.8. Vncauitque eum Nephthali. M.A. 2287.n.1.
Ver.11. Et iccirco vocauit nomen eius Gad. M.A. 2287.n.2.
Ver. 15. Parum ne tibi videtur quod præripueris maritum meum mihi? *et illud* dormiat tecum hac nocte. M. A. 2287. num. 3
Ver. 18. Appellauitq; nomen eius Iſſachar. M. A. 2288. nnm. 2.
Ver. 20. & iccirco appellauit nnmen eius Zabulnn. M. A. 2289. nu. 1
Ver. 23. & 24. Abſtulit Deus opprobrium meum, & vocauit nomen eius Ioſeph. M. A. 2289.nu.4.
Ver. 33. Reſpondebitq; mihi cras iuſtitia mea. M. A. 2290. nu.4.
Verſic. 37. Tollens ergo Iacob virgas *vſque* poſuitque eas in canalibus. M.A. 2290. nu.2.3 & 4.
Ver. 38. Et in aſpectu earum cnnciperent. M. A. 1931. nu. 27. & 2290. nu.3.
Cap. 31. Verſ. 7. Sed & pater veſter circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus. M. A. 2290.nu.4.
Ver. 37. Pone hic coram fratribus meis. M. A. 2261. nu. 1.
Cap. 32. Ver. 1. Fueruntque ei obuiam Angeli. M. A. 2296.nu.5. & 6.
Ver. 1n. In baculo meo. M. A. 1557. nu.14.
Ver. 22. Tranſiuit vadum Iaboc. M. A. 2296. n.8.
Vet.26. Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. M. A. 2296. n. 9. & 12.
Ver. 28. Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael. M. A 2296. n. 9.
Ibidem. Si contra Deum fortis fuiſti, quantn magis contra homines præualebis? M. A. 2296. n. 12.
Ver. 30. Vocauitq; nomen loci illius Phanuel, dicens: vidi Deum facie ad faciem. M. A. 2296. nu. 13.
Ver. 48. Et iccirco appellatum eſt nomen eius Galaad. M. A. 2296 nu. 3.
Cap.33. Ver.18. Trãſiuitq; in Salem vrbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan. M. A. 2114. n. 3. Et 2303. nu. 1.
Ver. 20. Et erecto ibi altari, inuocauit &c. M. A. 2114. nu.4.
Cap. 34. Ver. 25. & 27. Interfectiſq; omnibus maſculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt. *Et poſt pauca.* depopulati ſunt vrbem (ſubaudi Sichem) in vltionem ſtupri. M.A. 2114.nu.3. Et 2345.n.6.
Cap.35. Ver.1. Surge & aſcende Bethel, & habita ibi, facq; altare Deo, qui apparuit tibi, quandn fugiebas Eſau fratrem tuum. M. A. 2304. nu.3.
Ver. 21. Fixit rabernaculum trans turrem gregis. M. A. 2305. nu. 3.
Ver.26. Hi ſunt filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ. M. A. 2329.nu.6.
Cap.36. Ver. 6. 7. & 8. Tulit autem Eſau vxores ſuas *vſque* Habitauit Eſau in monte Seie. M. A. 2278. nu. 9. Et 2319. nu. 1.

Vet.

Ver. 24. Iſte eſt Ana qui inuenit aquas calidas in ſolitudine. M. A. 2319. nu. 10.

Ver. 33. Et regnauit pro eo Iobab filius Zaræ de Boſra. M. A. 2319. nu. 11.

Ver. 35. Adad filius Badad, qui percuſsit Madian in regione Moab. M. A. 2319. n. 7. Et 2545. n. 46.

Cap. 37. Ver. 2. Ioſeph cum ſexdecim eſſet annorum &c. M. A. 2306. nu. 1.

Ibidem. Accuſauitq; fratres ſuos apud patrem crimine peſsimo. M. A. 2304. nu. 8. & 9.

Ver. 5. Accidit quoque, vt viſum ſomnium referret fratribus ſuis, quæ cauſa, maioris odij ſeminariũ fuit. M. A. 2304. nu. 10.

Ver. 9. Vidi per ſomnium quaſi Solem *vſque* adorabimus te ſuper terram. M. A. 2328. nu. 2.

Ver. 15. Vocanſque nomen loci illius Bethel. M. A. 2304. nu. 5. & 6.

Ver. 25. Et ſedentes vt comederent panem. M. A. 2328. nu. 2.

Cap. 38. Ver. 1. Eodem tempore &c. M. A. 2306. nu. 5.

Ver. 8. Ingredere ad vxorem fratris tui &c. M. A. 1694. nu. 2.

Ver. 29. Et ob hanc cauſam vocauit eum Phares. Et ver. 30. quem appellauit Zara. M. A. 2314. nu. 2.

Cap. 39. Ver. 1. Emitq; eum Putiphar eunuchus Pharaonis. M. A. 2311. n. 2.

Ver. 6. Nec quicquam aliud nouerat, niſi panem quo veſcebatur. M. A. 2311. n. 1.

Ver. 7. Poſt multos itaq; dies &c. M. A. 2316. n. 2.

Cap. 41. Ver. 1. Poſt duos annos &c. M. A. 2319. n. 14.

Ver. 52. Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. M. A. 2319. n. 15.

Cap. 42. Ver. 8. Et tamen fratres ipſe cognoſcens, nõ eſt cognitus ab eis. M. A. 2327. n. 3.

Ver. 9. Exploratores eſtis &c. M. A. 2327. n. 4.

Ver. 18. 19. & 20. Facite quæ dixi &c. *vſque* & non moriamini. M. A. 2327. n. 5.

Cap. 43. Ver. 33. Sederunt coram eo. M. A. 2328. n. 2.

Cap. 45. Ver. 5. Pro ſalute enim veſtra, miſit me Deus ante vos in Aegyptum. M. A. 2327. n. 4.

Ver. 6. Quibus nec arari poterit, nec meti. M. A. 2320. n. 3.

Ver. 24. Ne iraſcamini in via. M. A. 2328. n. 4.

Cap. 46. Ver. 1. Venit ad puteum iuramenti. Et ver. 3. Noli timere, deſcende in Aegyptum. M. A. 2328. n. 6.

Ver. 8. Hæc autem ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſsi ſunt in Aegyptum, ipſe cum liberis ſuis. M. A. 2329. n. 3.

Ver. 15. Hi filij Lia, quos genuit &c. *vſque* triginta tres. M. A. 2329. n. 6.

Ver. 26. Cunctæ animæ, quæ ingreſſæ ſunt &c. *vſque* ſexaginta ſex. M. A. 2329. n. 3.

Ibidem. Et egreſſæ ſunt de femore illius. M. A. 2127. n. 2.

Ver. 27. Omnes animæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt in Aegyptum, fuere ſeptuaginta. M. A. 2329. n. 3.

Cap. 47. Ver. 31. Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante &c. M. A. 2345. n. 1.

Cap. 48. Ver. 5. Ephraim, & Manaſſes ſicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi. M. A. 2345. n. 3. Et 2544. n. 84.

Ver. 14. Qui extendens manum dexteram *vſque* commutans manus. M. A. 2345. n. 3.

Ver. 22. Do tibi partem &c. *vſque* in arcu meo. M. A. 2345. n. 3. & 4.

Cap. 49. ver. 3. & 4. Ruben primogenitus meus &c. *vſque* & maculaſti ſtratum eius. M. A. 2305. n. 3. & 2345. n. 5:

Ver. 6. Quia in furore ſuo occiderunt virum &c. M. A. 2345. n. 6.

Ver. 7. Diuidam eos in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael. M. A. 1666. n. 5. & 2345. n. 6. & 3060. n. 3.

Ver. 8. Iuda te laudabũt fratres tui. M. A. 2345. n. 6.

Ver. 9. Catulus Leonis Iuda &c. *vſque* quis ſuſcitabit eum? M. A. 4018. n. 8.

Ver. 10. Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. M. A. 2178. n. 2. & 2345. n. 6. & 4018. n. 5. & 6. & 10. & 4051. n. 2. vſque ad 6. incluſiue.

Ver. 13. Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione nauium pertingens vſq; ad Sidonem. M. A. 2345. n. 7. & 2591. n. 5.

Ver. 15. Vidit requiem quòd eſſet bona *vſque* factusque eſt triburis ſeruiens. M. A. 2345. n. 7.

Ver. 16. 17. & 18. Dan iudicabit populum *vſque* Expectabo Domine. M. A. 2345. n. 7.

Ver. 19. Gad accinctus præliabitur ante eum &c. M. A. 2345. n. 8.

Ver. 20. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. M. A. 2345. n. 8.

Ver. 21. Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis. M. A. 2345. n. 8.

Ver. 22. *vſque ad* 27. Filius accreſcens Ioſeph. *vſque* inter fratres ſuos. M. A. 2345. n. 9.

Ver. 27. Beniamin Lupus rapax &c. M. A. 2345. n 9

Ver. 29. Sepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi contra Mambre, in terra Chanaan. M. A. 2345. nu. 1. & 2.

Cap. 50. ver. 23. Locutus eſt fratribus ſuis. M. A. 2400. nu. 1.

EXODI.

Cap. 1. ver. 8. Surrexit interea rex nouus ſuper Aegyptum. M. A. 2305. n. 2. Et 2438. n. 1.

Ver. 11. Aedificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni &c. M. A. 2438. n. 2.

Ver. 16. Quando obſtetricabitis Hebræas &c. M. A. 2455. n. 2.

Ver. 21. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit eis domos. M. A. 2455. n. 2.

Ver. 22. Præcepit ergo Pharao *vſque* proijcite. M. A. 2463. n. 1.

Cap. 2. ver. 7. Cui ſoror pueri &c. M. A. 2457. n. 1.

Ver. 12. Percuſſum Aegyptium abſcondit ſabulo. M. A. 1503. n. 1.

Ver. 23. Poſt multum verò temporis mortuus eſt rex Aegypti &c. M. A. 2543. n. 1.

Cap. 3. ver. 2. Et videbat quod rubus arderet, & non combureretur. M. A. 2544. n. 1.

Ver. 14. *vſque ad* 16. Ego ſum qui ſum *vſque*, & generationem. M. Pri. n. 22. Et M. A. 2544. n. 2.

Cap. 4. ver. 13. Obſecro Domine mitte quem miſſurus es. M. A. 2345. n. 7. Et 2544. n 2.

Ver.17. In qua facturus es &c. M.A. 1557.n.14.

Ver.24. Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. M.A.2544.n.3.

Cap.5.ver.1. Et dixerunt Pharaoni. M.A.2544.n.3.

Ver.3. Vt eamus viam trium dierum in ſolitudinē, & ſacrificemus Domino. M.A. 2544.n.5.

Cap.6. ver. 20. Fueruntque anni vitæ Amram centum triginta ſeptem. M. A.2386.n.2.

Cap.7.ver.7. Erat autem Moyſes octoginta annorum &c. M.A.2544.n.4.

Ver.11. Vocauit autem Pharao ſapientes,& maleficos &c. M. A.2544.n.3.

Cap.8.ver.17. Et facti ſunt ſciniphes in hominibus, & in iumentis. M.A.2544.n.7.

Ver.24. Et venit muſca grauiſſima. M.A.2544.n.7.

Cap.12.ver.5. Iuxta quem ritum tolletis, & hœdum. M.A.2544.n.14.

Ver.11. Sic autem comedetis illum &c. *vſque* tranſitus Domini. M.A.2544.n.14.

Ver.12. Et in cunctis dijs Aegypti faciam iudicia. M.A.2544.n.20.

Ver 15. Septem diebus azyma comedetis. M. A. 2544.n.15.

Ver. 40. Habitatio autem filiorum Iſrael &c. *vſque* quadringētorū triginta annorū. M.A.2329.n.13.

Ver.42. Nox iſta eſt obſeruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Aegypti. M. A. 2544.n.20.

Cap.13.ver.4. Hodie egredimini menſe nouarum frugum. M. A.2544.n.10.

Ver.18. Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt iuxta mare rubrum. M.A.2544.n. 22. & 24.

Cap.14.ver.20. Et erat nubes tenebroſa,& illuminans noctem. 2544.n.24.

Ver.21. Abſtulit illud Dominus flante vento vehementi,& vrente. M. D.3.n.2.

Cap.15.ver.2. Iſte Deus meus. M.A.2544.n.19.

Ver. 21. Ibi conſtituit ei præcepta atque iudicia,& ibi tentauit eum. M.A. 2544.n. 30.

Cap.19.ver.1. Menſe tertio egreſſionis de Aegypto. M.A.2544.n.39.

Ibidem In die hac venerunt in ſolitudinem Sinai. M. A.2544.n.36.

Ver.18. Eratq; omnis mōs terribilis. M.A.2544.n.38

Cap.20.ver.11. Sex enim diebus fecit Dominus cælū, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt. M. D. 1. n. 4. & 8.

Ver.12. Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram. M.A.1666.n.7.

Ver.19. Loquere tu nobis,& audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. M. A. 2544.n.38. & 43.

Ver.20. Vt enim probaret vos venit Deus,& vt terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. M. A. 2544.n.38.

Cap.21.ver.6. Et erit ei ſeruus in ſæculum. M.A.2584. num. 6.

Cap.23.ver.10.& 11. Sex annis ſeminabis terram &c. *vſque* & in oliueto tuo. M.A.2584. n.4.

Ver.15. Tempore meſſis nouorum, quando egreſſus es de Aegypto. M.A. 2544.n 8.

Ver.16. Sollemniratem quoque in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. M. D. 6.n.41.

Ver. 29. Non eijciam eas a facie tua anno vno &c. *vſque* & poſſideas terram. M.A.2591.n.7.

Cap.24.ver.9. & 10. Aſcenderuntque Moyſes, & Aaron &c. *vſque* cum ſerenum eſt. M. A.2544.n.43.

Ver.11. Videruntque Deum,& comederunt, & biberunt. M.A.2544.n.43.

Cap.25.ver.16. Ponesque in arca teſtificationem,quā dabo tibi. M.A.2544.n.65.

Cap. 27. ver. 1. Et tres cubitos in latitudine. M. A. 1557.n.7.

Ver.4. Craticulamque in modum retis æneam, per cuius quattuor angulos erunt quattuor annuli ænæi. M.A. 2544.n.74.

Ver.5. Eritque craticula vſque ad altaris medium. M.A.2544.n.74.

Cap.28.ver.30. Pones autem in rationali doctrinam, & veritatem. M.A.2544.n.86.

Cap.30.ver.6. Ponesque altare contra velum,quod ante arcā pendet teſtimonij. M.A.2544.n.66.& 68.

Ver. 10. Et deprecabitur Aaron ſuper cornua eius ſemel in anno. M.A. 2544. n.66. & 68.

Ver. 18.19. & 20. Facies & labrū æneum &c. *vſque* ne forte moriantur M.A. 2544. n.77.

Cap.31.ver.13. Videte,vt ſabbatum meum cuſtodiatis &c. M. A. 2544.n.47.

Cap.32.ver.6. Et ſurrexerunt ludere. M.A.2544.n.48.

Ver.20. Combuſſit, & contriuit vſque ad puluerē. M.A.2544.n.49.

Ibidem. Et dedit ex eo potum filijs Iſrael. M. A. 2544.n.49.

Ver.29. Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino &c. *vſque* vobis benedictio. M.A.2544.n.49.

Ver. 34. Ego autem in die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum. M. A.2544.n.50.

Cap.33.ver.3. Non .n. aſcendā tecum. M.A.2544.n.50.

Ver.5. Iam nunc depone ornatum tuum &c. M. A. 2544.n.50.

Ver. 11. Loquebatur autem Dominus ad Moyſen facie ad faciem. M. A.2544.n.51.

Ver. 20. Non poteris videre faciē meam &c. *vſque* & viuet. M. A. 2544.n.51.

Ver. 23. Videbis poſteriora mea; faciem autem meam videre non poteris. M.A.2544.n.52.

Cap.34.ver.6. Dominator Domine Deus &c. *vſque* & quartam progeniem. M.A.2544.n.52.

Ver. 7. Qui cuſtodis miſericordiam in millia &c. M.A.2544.n.52.

Ver.16. Nec vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis &c. M.A.987.n.6.

Ver.18. In tempore menſis nouorum: menſe enim verni temporis egreſſus es de Aegypto. M. A. 2544.n.8. & 10.

Ver.30. Videntes autem Aaron,& filij Iſrael cornutam Moyſi faciem &c. M.A.2544.n.56.

Cap.38.ver.7. Altare non erat ſolidum, ſed cauum,& intus vacuum. M.A.2544. n.73.

Ver. 8. De ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi. M. A.2544.n.77.

Cap.39. ver. 5. Et balteum ex ijſdem coloribus. M.A. 2544.n.88.

Cap.40.ver.5. Et altare aureum,in quo adoletur incenſum corā arca teſtimonij. M.A.2544. n.66.& 68.

LEVITICI.

Cap.7. ver.7. Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto. M. A.2545.n.22.

Cap.10.ver.1. Offerentes coram Domino ignem alienum. M.A.2545.n.4.

Ver. 4. & 5. Tranſibitis per terminos *vſque* dedit montem Seir. M.A. 2319. n. 8. Et 2583. n. 3.
Ver. 10. & 11. Populus magnus, & validus *vſque* appellant eos Emim. M. A. 2138. n. 20.
Ver. 14. Tempus autem, quo ambulauimus de Cadesbarne *vſque* vt interirent de caſtrorum medio. M. A. 2583. n. 10.
Ver. 16. Poſtquam autem vniuerſi ceciderunt pugnatores. M.A. 2583. n. 13.
Ver. 20. Terra gigantum reputata eſt, & in ipſa olim habitauerunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzomim. M. A. 987. n. 18. Et 2138. n. 20.
Ver. 29. Sicut fecerunt filij Eſau, qui habitant in Seir. M. A. 2583. n. 3.
Cap. 3. ver. 11. Ad menſuram cubiti virilis manus. M. A. 1557. n. 8.
Ver. 14. Iair filius Manaſſe *vſque* ideſt villas Iair vſque in præſentem diem. M. A. 2583. n. 27.
Cap. 7. ver. 1. Septem gentes &c. M. A. 1931. n. 42.
Ver. 2. Non inibis cum eis fœdus. M. A. 3893. nu. 10.
Ver. 3. Neque ſociabis cum eis coniugia &c. M. A. 987. n. 6.
Cap. 8. ver. 5. Sicuti erudit filium ſuum homo *vſque*, & timeas eum. M. A. 2544. n. 23.
Cap. 9. ver. 25. Et iacui coram Domino, *vſque* & te perdere noluit. M. A. 2544. n. 55.
Cap. 10. ver. 6. Mouerunt caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera. M. A 2583. n. 1. & 5.
Ver. 7. Inde venerunt in Gadgad, de quo loco profecti caſtrametati ſunt in Ietebatha. M. A. 2548. n. 2. Et 2583. n. 8.
Ver. 8. Eo tempore ſeparaui tribum Leui *vſque* in præſentem diem. M. A. 2545. n. 7. & 8.
Ver. 10. Ego autem ſteti in monte *vſque* & te perdere noluit. M. A. 2544. n. 54.
Cap. 12. ver. 23. Sanguis enim eorum pro anima eſt. M. A. 1657. n. 16.
Cap. 16. ver. 1. & 2. Obſerua menſem nouarum frugũ, & verni primum temporis, vt facias Phaſe Domino Deo tuo, quoniã in iſto menſe eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte. M. A. 2544. n. 8. 10. & 20.
Ver. 3. Quoniam in pauore egreſſus es de Aegypto. M. A. 2544. n. 21.
Cap. 17. ver. 18. Deſcribat ſibi Deuteronomium legis &c. M. A. 2583. n. 32.
Cap. 25. ver. 19. Delebis nomen eius ſub cælo. M. A. 2319. n. 9.
Cap. 31. ver. 2. Centum viginti annorum ſum hodie. M. A. 2583. n. 36.
Cap. 32. ver. 7. & 8. Memento dierum antiquorum. *vſque* quando ſeparabat filios Adam. M. A. 1931. num. 19.
Ver. 11. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos. M. A. 2584. n. 22.
Cap. 33. ver. 2. Dominus de Sinai venit *vſque* ignea lex. M. A. 2544. n. 43.
Ver. 6. Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit paruus in numero. M. A. 2345. n. 5.
Ver. 23. Mare, & meridiem poſſidebit. M. A. 2591. num. 5.
Cap. 34. ver. 7. Moyſes cẽtum, & viginti annorum erat, quando mortuus eſt. M. A. 2583. n. 36.

IOSVE.

Cap. 1. ver. 4. Vſque ad fluuium magnum Euphratem. M. A. 2583. nu. 30.
Ver. 11. Quoniam poſt diem tertium tranſibitis Iordanem &c. M. A. 2583. n. 8.
Cap. 5. ver. 6. Per quadraginta annos itineris &c. M. A. 2583. n. 36.
Cap. 6. ver. 4. & 13. Septem bucinas, quarum vſus eſt in Iubileo. M. A. 2584. n. 3. Et 2593. n. 5.
Cap. 8. ver. 32. Scripſit ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſi. M. A. 2583. n. 32.
Ver. 33. Et primum quidẽ benedixit populo Iſrael. M. A. 2584. n. 17.
Cap. 10. ver. 1. Quæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalem &c. *vſque* timuit valde. M. A. 2584. n. 19.
Ver. 36. & 37. Aſcendit quoque cum omni Iſrael de Eglon in Hebron &c. *vſque* conſumens gladio. M. A. 2584. n. 20.
Ver. 42. Vniuerſosque reges, & regiones eorum vno impetu cepit, atque vaſtauit M. A. 2584. n. 20.
Cap. 11. ver. 1. Et ad regem Semeron &c. M. A. 1931. num. 41.
Ver. 8. Vſque ad Sidonem magnã. M. A. 1931. n. 35.
Ver. 19. Non fuit ciuitas, quæ ſe traderet &c. M. A. 2584. n. 21.
Cap. 12. ver. 20. Rex Semeron vnus. M. A. 1931. n. 41.
Cap. 13. ver. 1. Senuiſti, & longæuus es, terraque latiſſima derelicta eſt, quæ nec dum ſorte diuiſa eſt. M. A. 2591. n. 14.
Ver. 3. A fluuio turbido &c. M. A. 1931. n. 33.
Ibidem. Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſthijm diuiditur &c. M. A. 2584. n. 23.
Ver. 7. Et nunc diuide terram &c M. A. 2591. n. 14.
Cap. 14. ver. 15. Nomen Hebron, ante vocabatur Cariath Arbe, Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt. M. D. 6. n. 13. Et M. A. 2115. n. 3.
Cap. 15. ver. 45. Acaron cum vicis, ac villulis ſuis &c. M. A. 1931. n. 33.
Ver. 47. Vſque ad torrentem Aegypti. M. A. 2118. num. 14.
Ver. 63. Iebusæum autem habitatorem Ieruſalem, non potuerunt filij Iuda delere vſque in præſentem diem. M. A. 1931. n. 37. Et 2594. n. 9. & 10.
Cap. 19. ver. 15. Et Semeron. M. A. 1931. n. 41.
Ver. 28. Vſque ad Sidonem magnam. M. A. 1931. num. 35.
Ver. 34. Et in Iuda ad Iordanem contra ortum ſolis. M. A. 2591. n. 5.
Ver. 40. Tribui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſeptima. M. A. 2594. n. 15.
Cap. 20. ver. 7. Et Sichem in monte Ephraim. M. A. 2114. n. 3.
Cap. 23. ver. 12. Virgo filia Sidonis. M. A. 1931. n. 35.
Cap. 24. ver. 2. Trans flumen habitauerunt patres veſtri ab initio, Thare pater Abraham, & Nachor, ſeruieruntque dijs alienis. M. A. 2086. num. 1. Et 2113. n. 7.
Ver. 11. Et veniſtis ad Iericho, pugnaueruntque contra vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus &c. *vſque* in manus veſtras. M. A. 1931. num. 43.
Ver. 26. Scripſit quoque omnia verba hæc in volumine legis Domini. M. A. 2593. n. 5.

Ver.32. Oſſa quoque Ioſeph &c. *vſque* & fuit in poſ ſeſſionem Ioſeph. M.A.2589. n.1.

IVDICVM.

Cap.1.ver.1. Iudas aſcendet. M.A.2594.n.5.
Ver.7. Adduxeruntque eum in Ieruſalem &c. M.A. 2594. n.4.
Ver. 10. Hebron, cuius nomen fuit antiquitus Cariath Arbe. M.A.1931. n.36.
Ver.11. Dabir, cuius nomen vetus erat Cariath Sepher, ideſt ciuitas litterarum. M.A.2594. n.5.
Ver.13. Frater Caleb minor. M.A.2594.n.5.
Ver.16. Filij autem Cinæi cognati Moyſi aſcenderunt de ciuitate palmarum cum filijs Iuda &c. *vſque* & habitauerunt cum eo. M.A.2583.n.25.
Ver.21. Iebuſæum autem &c. *vſque* vſque in præſentem diem. M.A.1931.n.37. Et 2594.n.9. & 10.
Cap. 2. ver. 6. Et abierunt filij Iſrael vnuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, vt obtinerent eam. M.A. 2593.n.1.
Ver.7. Qui longo poſt eum vixerunt tempore. M.A. 2594. n.1.
Cap. 3. ver. 1. & 2. Vt erudiret in eis Iſraelem &c. *vſque* conſuetudinem præliãdi. M.A.2591.n.7.
Ver.4. Dimiſitque eos, vt in ipſis experiretur Iſraelem &c. *vſque* an non. M.A.2591.n.7.
Ver. 11. Quieuitque terra quadraginta annis &c. M.A.2601.n.2. *vſque* ad 5. *incluſiuè*.
Ver. 30. Et quieuit terra octoginta annis. M. A. 2601. n. 2. *vſque* ad 5. *incluſiuè*.
Cap.4. ver.4. Debbora &c. *vſque* quæ iudicabat in illo tempore. M.A.2591. n.17.
Ver.9. Sed in hac vice victoria non reputabitur tibi &c. *vſque* tradetur Siſara. M.A.2721. n. 1.
Cap. 5. ver.32. Quieuitque terra per quadraginta annos. M.A.2601.n.2. *vſque* ad 5. *incluſiuè*.
Cap. 7. ver. 6. Fuit autem numerus eorum, qui manu ad os proijciente lambuerunt aquas, trecenti viri. M.A.2761.n.1.
Cap.8. ver.22. & 23. Dominare noſtri tu, & filius tuus &c. *vſque* ſed dominabitur vobis Dominus. M. A. 2601.n.2.
Ver. 28. Sed quieuit terra per quadraginta annos &c. M.A. 2601.n.2. *vſque* ad 5. *incluſiuè*.
Cap. 9. ver.22. Regnauit itaque Abimelech. M. A. 2594. n.1.
Ver.45. Oppugnabat vrbem, quam cepit interfectis habitatoribus eius, ipſaque deſtructa. M.A. 2114. n. 3.
Ibidem. Ita vt ſal in ea diſpergeret. M. A.1656.n.8.
Cap. 10. ver. 3. & 4. Iair Galaadites &c. *vſque* oppida Iair. M. A.2583. num.27. Et 2827. n.1.
Cap. 11. ver. 18. Et caſtrametatus eſt trans Arnon *vſque* confinium terræ Moab. M.A.2583.n.11.
Ver.26. Iuxta Iordanem per trecentos annos. M.A. 2591.n.18. Et 2849.n.3.
Cap.13.ver.5. Et ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum. M.A. 2860. n.2.
Ibidem. Erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris vtero. M.A.2861.n.1.
Ver.21. Morte moriemur, quia vidimus Deum. M. A. 2544.n.43.
Cap.14.ver.12. Intra ſeptem dies conuiuij. M.A.2283. num.1. & 2.
Cap.15.ver.15. & 16. Interfecit in ea. *& poſt pauca*. In maxilla aſini, in mandibula pulli aſinarum &c. M.A.2557.n.14.
Ver. 20. Iudicauitque Iſrael in diebus Philiſthijm viginti annis. M.A.2591.n.17.
Cap.17.ver.6. & cap.18.ver.1. In diebus illis non erat rex in Iſrael &c. *vſque* hoc faciebat. M. A.2594. num.1.
Cap.18.ver.1. Vſque ad illum enim diem, inter ceteras tribus ſortem non acceperat. M.A.2594.n.15.
Cap.20.ver.2. Et cunctæ tribus Iſrael in Eccleſiam populi Dei conuenerunt. M.A.2594.n.13.
Ver.18. Iudas ſit dux veſter. M. A.2594. n.2.
Ver. 21. In diebus illis non erat rex in Iſrael. *vſque* hoc faciebat. M.A.2594.n.1.

RVTH.

Cap.1. ver.1. In diebus vnius Iudicis, quando Iudices præerant. M.A.2748. n.1.
Ver.2. Ipſe vocabulo Elimelech. M.A.2748.n.1.& 6.
Cap. 2. ver. 1. Homo potens, & magnarum opum, nomine Booz. M.A.2748.n.4.

I. REGVM.

Cap.2.ver.18. Puer accinctus Ephod lineo. M.A.2544. num.83.
Ver. 32. Videbis æmulum tuum in templo. M. A. 1666.n.5.
Cap.4.ver.18. Et ipſe iudicauit Iſrael quadraginta annis. M.A.2900.n.1.
Cap. 6. ver. 19. Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcã Domini. M.A.2940. n.4.
Cap.7.ver.1. In Gabaa. M. A.2940. n.4.
Ver. 3. Et eruet vos de manu Philiſthijm. M. A. 2939.n.2.
Ver.6. Hauſeruntque aquam, & effuderunt in conſpectu Domini. M.A.2959.n.1.
Ver.15. 16. & 17. Iudicabat quoque Samuel Iſraelem *vſque* altare Domino. M.A.2940.n.8. Et 2959. n.1. Et 2979.n.11.
Cap.8. ver.9. Et prædic ei ius regis. M.A.2959.n.5.
Cap.10.ver.8. Septem diebus expectabis donec veniã ad te, & oſtendam tibi quid facias. M. A. 2960. num.4.
Cap.13.ver.1. Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet. M.A.2959.n.6. Et 2960. n.3.
Ibidem Duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael. M. A.2960.n.3.
Cap.15.ver.7. Percuſſitque Saul Amalec ab Heuila donec venias ad Sur. M.D. 3.n. 20. Et M. A. 1931. num.28.
Ver.35. Et non vidit Samuel vltra Saul vſque in diem mortis ſuæ. M.A.2962.n.1.
Cap.16.ver.1. Vſque quo tu luges Saul? M.A.2962.n.1.
Cap. 17. ver.4. Altitudinis ſex cubitorum, & palmi. M.A.1557.n.7.
Cap.20.ver.2. Abſit, non morieris. *vſque* indicauerit mihi. M.A.2974.n.2.
Cap.22.ver.22. Ego ſum reus omnium animarum patris tui. M.A.3005.n.2.
Cap.23.ver.9. Applica Ephod. M.A.2544 n. 86.& 87.
Cap.27.ver.6. Propter quam cauſam facta eſt Siceleg regum Iuda. M.A.2979. n. 2.
Ver.7. Fuit autem numerus dierum. *vſque* quattuor menſium. M.A.2979. n.2.
Cap. 28. ver.6. Neque per Prophetas. M. A. 2979. num.7.

Ver.14. Et adorauit. Et ver.19. Cras autem tu,& filij tui mecum eritis. M.A.2979. n.7.
Cap.29.ver.3. Et eſt apud me multis diebus,vel annis. M.A.2979.n.2.
Cap.30.ver.7. Applica Ephod. M.A.2544.n.86. & 87.
Cap.31.ver.7. Reliquerunt ciuitates ſuas. *vſque* habitauerunt ibi. M.A. 2979.n.9.

II. REGVM.

Cap.2.ver.10. Et duobus annis regnauit. M.A.2980. num.3.
Cap.5.ver.6. Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos, & claudos. M.A. 2987. n.4.
Cap.6.ver.14. Dauid accinctus erat Ephod lineo. M.A.2544 n.83.
Cap.7.ver.12. Cumq; completi fuerint dies tui. *vſque* vſque in ſempiternum. M.A.4052.n.2.
Ver.16. Et regnum tuum vſque in æternum ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus iugiter. M.A.4052.n.2.
Cap.8. ver. 2. Menſus eſt autem duos funiculos *vſque* viuificandum. M.A.2991.n.1.
Ver.12. Et filijs Ammon. M.A. 2992.n.3.
Ver. 13. Fecit quoque ſibi Dauid nomen. M.A. 2992.n.2.
Ver.16.17. & 18. Ioſaphat filius Ahilud. *vſque* Sacerdotes erant. M.A.2993. n.1.
Cap.10.ver. 2. Sicut fecit pater eius mecum miſericordiam. M.A. 2974.n.5. Et 2993. n.3.
Cap.13.ver.13. Quin potius loquere ad regem,& non negabit me tibi. M.A.2049. n.5. & 9.
Cap.15.ver.7. Poſt quadraginta autem annos. M.A. 3005. n.2. & 3.
Cap.17.ver.25. Ad Abigail filiam Naas. M.A.2855. num.2.
Cap.18.ver.5. Puerum Abſalom. M.A.2163.n.4.
Cap.20.ver.8. Veſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui. M.A.2544.n.79.
Cap.21.ver.19. In quo percuſſit Adeodatus filius ſaltus polymitarius Bethleemites Goliath Gethæū. M.A.3008.n.2. & 3. Et 3011.n.1 [illegible]
Cap.23.ver.1. Hæc autem ſunt verba nouiſſima. M.A. 3020. n. 10.

III. REGVM.

Cap.2.ver.11. In Hebron regnauit ſeptem annis. M.A.2980.n.1.
Ver. 31. Fac ſicut locutus eſt,& interfice eum. M.A.1657.n.17.
Cap.4. ver.25. A Dan vſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis. M.A.1951. n.33. & 41. Et 3020. n. 18. Et 3058.n.2.
Cap.6. ver. 1. Quadringenteſimo & octogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Aegypti. M.A.2591.n.13. Et 4018.n.9.
Ibidem. Menſe Zio (ipſe eſt menſis ſecundus) M.A. 2544.n.12.
Ver.2. Et triginta cubitos in altitudine. M.A.3023. num.1.
Ver.5. Et ædificauit ſuper parietem templi tabulata. M.A.3023.n.8.
Ver.6. Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, vt non hærerent muris templi. M.A. 3023.n.8.
Ver.7. Et malleus, & ſecuris, & omne feramentum non ſunt audita in domo cum ædificaratur. M. A.3027.n.2.
Ver. 8. Et per cochleam aſcendebant in medium cœnaculum, & a medio in tertium. M.A. 1557. n.16. Et 3023. n.4.
Ver.12. Firmabo ſermonem meum tibi, quem locutus ſum ad Dauid patrem tuum. M.A. 3027. num. 1.
Ver.20. Et viginti cubitos altitudinis. M.A. 3023. num. 3.
Ver.22. Sed & totum altare oraculi texit auro. M. A. 2544.n.66.
Ver. 38. Menſe Zio (ipſe eſt menſis ſecundus.) M. A. 2544.n.12.
Cap.7. Ver.14. Filium mulieris viduæ, de tribu Nephthalim. M.A. 3020.n.15.
Ver.26. Duo millia batos capiebat. M A. 3030.n.3.
Ver.31. Os quoque Luteris. *vſque* & dimidium. M. A. 3030.n.4.
Cap.8.ver.2. Conuenitque ad regem Salomonem vniuerſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſollemni die. M.A.2544.n.12. Et 3030.n.20.
Ver.64. In die illa ſanctificauit rex medium atrij. M.A.3030.n.23.
Ver.65. Ab introitu Emath vſque ad Riuum Aegypti,coram Domino Deo noſtro ſeptem diebus, & ſeptem diebus, ideſt quattuordecim diebus. M. A.1931.n.41. Et 2118.n. 14. Et 2583. nu. 29. Et 3030. n.23.
Ver. 66. Et in die octaua dimiſit populos. M. A. 3030. n.23.
Cap. 9. ver. 22. De filijs autem Iſrael non conſtituit Salomon ſeruire quemquam. M. A.3043.n.10.
Ver.26. Aſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath,in littore maris rubri,in terra Idumæa. M A.2583.n.2.
Cap.10. ver. 1. Sed & regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini,venit. M.A.3034.n.14.
Ver. 10. Et aromata multa nimis, & gemmas pretioſas. M.A.1931.n.28.
Cap.11.ver.2. Non ingrediemini ad eas. M. A. 987. num.6.
Ver.15. & 16. Et aſcendiſſet Ioab princeps militiæ. *vſque* omne maſculinum in Idumæa. M.A. 2992.n.2.
Ver.31. Tolle tibi decem ſciſſuras. M.A.2544.n.28.
Cap.12.ver.25. Aedificauit autem Ieroboam Sichem in monte Ephraim. M. A.2114. n. 3.
Cap.13. ver. 32. Quæ ſunt in vrbibus Samariæ. M. A. 1931.n.41.
Cap.15.ver.2. Nomen matris eius Maacha filia Abeſſalon M.A.3077.n. 1.
Ver.9. In anno ergo vigeſimo Ieroboam regis Iſrael, regnauit Aſa rex Iuda. M.A.3079. n. 2.
Ver. 10. Nomen matris eius Maacha filia Abeſſalon. M.A. 3079 n.2.
Ver.14. Excelſa autem non abſtulit. M. A. 3079. num.2.
Ibidem Verumtamen cor Aſa perfectum erat cum Domino cunctis diebus ſuis. M.A.3110. n.1.
Ver.16. Bellum autem erat inter Aſa, & Baaſa regem Iſrael cunctis diebus eorum. M. A. 3090. num.1.
Ver.25. Regnauitque ſuper Iſrael duobus annis. M.A.2081. n.2. Et 3117.n.1.

Ver.33.Regnauit Baaſa ſuper oẽm Iſrael in Terſa vj
ginti quatuor annis.M.A.3082.n.1.Et3117.n.1.
Cap.16.ver.8.Regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in
Terſa duobus annis. M.A.3105.num.1.& 7.Et
3110.n.1.Et 3117.n.1.
Ver.15. Anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis Iuda,re-
gnauit Zãbri ſeptẽ diebus in Terſa.M.A.3106.n.1
Ver. 23. Anno trigeſimo primo Aſa regis Iuda, re-
gnauit Amri ſuper Iſrael duodecim annis. M.A.
3110.n.1.
Ver.24. Emitque montem Samariæ a Somer. M.A.
1931.n.41.
Ver.29.Achab verò filius Amri regnauit ſuper Iſra-
el anno trigeſimo octauo Aſa regis Iuda, M.A.
3117.n.1.
Cap.17.ver.23. Et depoſuit eum de cænaculo in infe-
riorem domum. M.A.1557.n.16.
Cap.19.ver.17.Et erit quicunque fugerit gladium Ha
zael, occidet eum Iehu,& quicunque fugerit gla
dium Iehu, interficiet eũ Eliſeus. M.A.2124.n.5.
Cap.21.ver.10. Benedixit Deũ,& regẽ.M.A.3135.n.2.
Ver.15.Factum eſt autem rurſum prælium Philiſthi
norum. M.A.3008.n.2.
Cap.22.ver.41. Ioſaphat verò filius Aſa regnare cœpe
rat ſuper Iudam anoo quarto Achab regis Iſrael,
M.A.3120.n.2.
Ver.44. Verumtamen excelſa non abſtulit. M.A.
3120. n.2.
Ver.52. Regnauitque (ſubaudi Ochozias) ſuper
Iſrael duobus annis. M.A.3137.n.2.

IIII. REGVM.

Cap.1.ver.2. Cecidit per cancellos cœnaculi. M.A.
1557.n.16.
Cap.2.ver.23.& 24.Cumque aſcendiſſet per viam,pue
ri parui. *vſque*. quadraginta duos pueros. M.A.
1666.n.5.& 6.Et 3139.n.3.
Cap.4.ver.1. Mulier autem quædam de vxoribus pro-
phetarum. M.A.3139.n.5.
Ver.9. Animaduerto,quod vir Dei ſanctus eſt iſte.
M.A.3139.n.6.
Cap.7.ver.6. Ecce mercede conduxit aduerſum nos
rex Iſrael reges Hethæorum. M.A.1931.n.36.
Cap.8.ver.16. Anno quinto Ioram filij Achab regis I-
ſrael, & Ioſaphat regis Iuda, regnauit Iorã filius
Ioſaphat in Iuda. M.A.3143.n.2.
Ver.17. Triginta duorum annorum erat Ioram cũ
regnare cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieru-
ſalem. M A.3143.n.3.
Ver.25. Anno duodecimo Ioram filij Achab regis
Iſrael, regnauit Ochozias filius Ioram regis Iu-
dæ. M.A.3149.n.1.
Cap.9.ver.29. Anno vndecimo Ioram filij Achab, re-
gnauit Ochozias ſuper Iudam.M.A.3149.n.1.
Cap.10.ver.13. Inuenit fratres Ochoziæ. *& item* fra-
tres Ochoziæ ſumus. M.A.3151.n.2.
Ca.12.ver.4. Oẽm pecuniã ſanctorũ, quæ illata fuerit
in tẽplũ Domini a prætereũtibus.M.A.3172.n.2.
Ver.6. *vſque ad 17. tradita, clarius explicantur*. M.A.
3179.nu.2.
Ver.17.Tũc aſcendit Hazael rex Syr.M.A.3189.n.1
Cap.13.ver.1. Anno vigeſimo tertio Ioas filij Ocho-
ziæ regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Iehu ſup
Iſrael in Samaria decem & ſeptem annis. M.A.
3179.n.1.
Ver.3. Et tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ,
& in manu Benadab filij Hazael cunctis diebus.
M.A.3194.n.1.
Ver.5. Et dedit Dominus Saluatorem Iſraeli. M.A.
3193.nu.2.
Ver.10. Anno trigeſimo ſeptimo Ioas regis Iuda,
regnauit Ioas filius Ioachaz ſuper Iſrael in Sama
ria ſexdecim annis. M.A.3193.n.1.Et 3195.n.2.
Et 3196.n.3.
Ver.25. Mortuus eſt autem Hazael rex Syriæ.M.A.
3194.n.1.
Cap.14.ver.1. In anno ſecundo Ioas filij Ioachaz re-
gis Iſrael, regnauit Amaſias filius Ioas regis Iu-
da. M.A.3196.n.2.
Ver.7.Et apprehẽdit petrã in prelio.M.A.3208.n.1.
Ver.17. Vixit autem Amaſias, *vſque* quindecim an
nis. M.A.3196.n.4.
Ver.19. At ille fugit in Lachis. M.A.3225.n.1.
Ver.22. Ipſe ædificauit Aelath, *vſque* cum patribus
ſuis. M.A.3225.n.1.
Ver.25. Ab introitu Emath. M.A.2583.n.29.
Cap.15.ver.17.Anno trigeſimo nono Azariæ regis Iu-
da, regnauit Manahem. M.A.3264.n.3.
Ver.30. Regnauitque pro eo vigeſimo anno Ioatham
filij Oziæ. M.A.3297.n.1.
Ver.33. Et ſexdecim annis regnauit in Ieruſalem.
M.A.3278.n.1.Et 3293.n.2.Et 3308.n.1.
Ver.37. In diebus illis. *vſque* filium Romeliæ. M.A.
3293.n.1.
Cap.16.ver.2. Viginti annorum erat Achaz cum re-
gnare cœpiſſet,& ſexdecim annis regnauit in Ie
ruſalem.M.A.3293.n.2.& 3.Et 3308.n.1.
Ver.3. Et filium ſuum conſecrauit transferens per
ignem ſecundum idola Gentium. M.A.3293.n.3
Ver.9. Et tranſtulit habitatores eius Cyrenem. M.
A.1931.n.32.
Ver.18.Muſach quoque ſabbati,quod ædificauerat
in templo,& ingreſſum regis. *vſque* propter regẽ
Aſſyriorum. M.A.3297.n.2.
Cap.17.ver.1. Anno duodecimo. *vſque* nouem annis.
M.A.3305.n.1.
Ver.3. Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſſy-
riorum. M.A.3309.n.1.
Cap.18.ver.2. Viginti quinque annorum erat cum re-
gnare cœpiſſet. M.A.3308.n.2.
Ver.4. Ipſe diſſipauit excelſa. M.A.2544.n.75.
Ver.7.Rebellauit quoque contra regem Aſſyriorũ.
M.A.3321.n.1.
Ver.18.Egreſſus eſt aũt ad eos Eliacim filius Helciæ
præpoſitus domus,& Sobna Scriba. 3020.nu.15.
Et 3322.n.5.
Ca.19.ver.2.Eliacim prępoſitũ domus.M.A.3020.n.15
Ver.29. Tibi autem Ezechia. *vſque* comedite fru-
ctum earum. M.A.3322.n.3.
Cap.20.ver.12. Berodach Baladan filius Baladan rex
Babylonis. M.A.3324.n.3.
Cap.21.ver.5.Et extruxit altaria vniuerſæ militiæ cæli
in duobus atrijs templi Domini.M.A.3023.n.10.
Cap.22.ver.1.Octo annorum erat Ioſias cum regnare
cœpiſſet,& triginta & vno anno regnauit in Ieru
ſalem.M.A.3395.n.1.& 2.
Cap.23.ver.6. Et proiecit ſuper ſepulchra vulgi. M.A.
3406.nu.1.
Ver.10.Cõtaminauit quoq; Topheth.M.A.3406.n.2
Ver.18. Cum oſſibus Prophetæ, qui venerat de Sa-
maria.M.A.1931.n.41.
Ver.36. Et vndecim annis regnauit, M.A.3425.n.
5.Et 3429.n.5.

Cap.

Cap.24.ver.7. A riuo Aegypti. M. A. 2118.n.14.
Ver.8. Decem & octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpiſſet. M.A. 3427.n.1.
Cap.25.vet.23. Venerunt ad Godoliam in Maſpha. M. A. 3447. n.9. & 10.
Vet.27. Menſe duodecimo. M. A.3472. n.1.
Ibidem. Caput Ioachin regis Iuda de carcere. M. A. 3472.n.1.

I. PARALIPOMENON.

Cap.1.ver.8. *vſque ad* 17. Filij Cham, Chus &c. M. A. 1931.n.24. & ſequentibus.
Ver.13.Chanaan verò genuit Sidonem. *vſque* & Hamathæum.M.A. 1931.n.35.
Ver.19. Nomen vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa eſt terra. M. A. 1788.n.1.
Cap.2.vet.23. Omnes iſti filij Machir patris Galaad. M. A. 2583.n.27.
Cap.6. vet.4. *vſque ad* 16. Eleazar genuit Phinees. *vſque* & Saraias genuit Ioſedec. M. A. 2583. n. 6.
Cap.9.ver.19. & 20. Hi ſunt Coritæ. *vſque* Dux eorum coram Domino. M. A. 2583. n.20.
Cap.12. vet. 14. Nouiſſimus centum militibus præerat, & maximus mille. M. A. 2974. n.5.
Ver. 22. Vſque dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus Dei. M. A. 2980.n.4.
Cap.15.ver.22.Choneias autem princeps Leuitarum, prophetiæ præerat,ad præcinendam melodiam. M.A.2545.n.14.
Ver.27.Et Choneias princeps prophetiæ inter Cantores. M. A.2545.n.14.
Ca.18.ver.11.De Moab,& filijs Ammõ. M.A.2992.n.3.
Ver.15.16. & 17. Et Ioſaphat. *vſque* ad manum regis. M.A.2993.n.1.
Cap.25.ver.1.2. & 3. Segregauerunt in miniſterium. *vſque* qui in cithara prophetabat ſuper confitẽtes,& laudantes Dominum. M. A.2545. n.14.
Cap.28.ver.16. In menſas, pro diuerſitate menſarum. M. A. 3030. n.15.
Cap.29.ver.21.Cum libaminibus ſuis.M A. 3545.n.23
Ver.22. Et Sadoc in pontificem. M. A. 2974. nu. 9. Et 3020.n.8.

II. PARALIPOMENON.

Cap.1.ver.5. *vſque ad* 8. Filij Iapheth.M.A. 1931.n.20.
Cap.2.ver.13. Hiram patrem meum.M.A. 3020.n. 17.
Ver. 14. Filium mulieris de filiabus Dan. M. A. 3020.n.15.
Cap.3.ver.3. In menſura prima.M.A.3023.n.2.
Ver. 4. Porrò altitudo centum viginti cubitorum erat. M.A.3023.n.2.
Cap.4. ver. 5. Capiebat tria millia metretas. M. A. 3030. n.3.
Ver.7. Secundum ſpeciem,qua iuſſa erant fieri. M. A. 3030.n.16.
Ver.9.Fecit eriam atrium Sacerdotum,& baſilicam grandem. M.A.3023.n.10.
Ver. 19. Et menſas, & ſuper eas panes propoſitionis. M.A.3030.n.15.
Ca.5.ver.3.Venerunt itaque ad regẽ omnes viri Iſrael in die ſollẽni mẽſis ſeptimi.M.A.3030.n.20.&23.
Cap.7.ver. 7. Sanctificauit quoque Salomon medium atrij. M.A.3030.n.23.
Ver.8. Ab introitu Emath. M. A.2583.n.29.
Ver.9. Eo ꝙ dedicaſſet altare ſeptẽ diebus,& ſollẽnitatẽ celebraſſet diebus ſeptẽ.M.A.3030. n.23.
Ver. 10.Igitur in die vigeſimo tertio menſis ſeptimi dimiſit populum. M.A.3030.n.23.
Cap.8. ver. 9. Porrò de filijs Iſrael non poſuit,vt ſeruirent operibus regis. M.A. 3043. n.10.
Ver.17. In Aſiongaber. *vſque* quæ eſt in rerra Edõ. M.A. 2582. n.2.
Cap.9.ver.9.Et aromata multa nimis,& gemmas pretioſiſſimas. M.A.1931. n.28.
Cap.11. ver.20. Accepit Maacha filiam Abſalom. M. A. 3077.n.1.
Ver. 21. Amauit autem Roboam Maacha filiã Abſalom. M.A.3077.n.1.
Ibidem. Et genuit vigintiocto filios, & ſexagĩnta filias. M.A.3060.n.6.
Cap.13.ver.2. Nomen matris eius Michaia filia Vriel de Gabaa. M. A.3077.n.1.
Ver.11. Proponuntur panes in menſa mundiſſima, eſtque apud nos candelabrum aureum. M. A. 3064.num. 1.
Cap.14.ver.2. Et ſubuertit altaria peregrini cultus, & excelſa.M.A.3079.n.2.
Ver.9. Zara Aethiops. M.A. 1931. n. 25.
Cap.15.ver.17. Excelſa autem derelicta ſunt in Iſrael. M.A.3079. n.2.
Ver.19. Bellum verò non fuit vſque ad trigeſimum quintum annum regni Aſa. M.A.3095. n.5.
Ca.16.ver.1.Anno aũt trigeſimo ſexto regni eius,aſcẽdit Baaſa rex Iſrael in Iudã.M.A.3095.n.2.3.& 4.
Ca.17.ver 6. Etiam excelſa, & lucos de Iuda abſtulit. M. A. 3120.n.2.
Cap. 19. ver. 11. Habetiſq; magiſtros Leuitas. M. A. 2545. n.11.
Cap.20.ver. 5. Cumque ſteriſſet Ioſaphat. *vſque* ante atrium nouum. M.A. 3138. n.4.
Ver. 33. Verumtamen excelſa non abſtulit. M. A. 3120. num. 2.
Cap.21.ver.6. Filia quippe Achab erat vxor eius. M. A. 3146.nu.1.
Ver. 12. Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia Propheta. M.A.3146. num.2.
Ver.16. Suſcitauit ergo Dominus contra Ioram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui confines ſunt Aethiopibus.M.D.3.n.20.& M.A.3093. n.2.
Ver.18. Vniuerſæque multitudini *vſque* præbebantur. M.A.3315.n.7.
Cap.22.ver.2. Quadraginta duorũ annorũ erat Ochozias cum regnare cœpiſſet. M.A.3149.n.2.3.& 4
Cap. 24. ver. 5. *vſque ad* 15. *tradita clarius explicantur*. M.A. 3179.n.2.
Ver.7. Athalia enim impijſſima,& filij eius deſtruxerunt domum Dei.M.A.3172.n.2.
Ver.24. In Ioas quoque ignominioſa exercuere iudicia. M. A.3196.n.2.
Cap.25.ver.27.Cũq; fugiſſet in Lachis.M.A.3225.n.1.
Ca.26. ver. 2. Ipſe ædificauit Ahilath *vſque* cum patribus ſuis.M. A.3225.n.1.
Cap. 28. ver. 1. Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpiſſet,& ſexdecim annis regnauit in Ieruſalem.M.A.3293.n.2.& 3. Et 3308.n.1.
Ver.3. Et luſtrauit filios ſuos in igne iuxta ritum gẽtium.M.A. 3293.n.3. Et 3338. n. 1.
Cap.29. ver.1. Igitur Ezechias regnare cœpit cum vigintiquinque eſſet annorum. M.A.3308.n.2.
Ver. 17. Cœperunt autem prima die menſis primi mundare &c. M. A.3308.n.2.
Ver.18.Nec nõ & mẽſã ꝓpoſitionis.M.A.3064.n.1.
Cap.31.ver.10. Azarias Sacerdos primus de ſtirpe Sadoc. M.A. 3020.n.15.

Cap.

Cap.32.ver.33. Et ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid. M.A.3337.n.1.
Cap.33.ver.11. Principes exercitus regis Aſſyriorum *vſque* duxerunt in Babylonem. M.A. 3335.n.1.
Cap.34.ver.1. Octo annorum erat Ioſias cum regnare cœpiſſet, & triginta & vno anno regnauit in Ieruſalem. M. A. 3395.n.1. & 2.
Cap.36.ver.8. Et quæ inuenta ſunt in eo. M. A. 3435. num.6.
Ver. 9. Octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpiſſet. M.A.3427.n.1. Et 3435. n.4.
Ver 10. Cumq; anni circulus volueretur. M.A.3435. num.8.
Ver. 21. Et celebraret terra ſabbata ſua. *vſque* dum complerentur ſeptuaginta anni. M.A. 3584.n.2.
Ver.22. Anno autem primo Cyri regis Perſarum. M.A.3494.n.4.
Ver.23. Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli. M. A.3516.n.2.

I. ESDRAE.

Cap.1.ver.1. In anno primo Cyri regis Perſarum. M. A. 3494.n.4.
Ver. 2. Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli. M.A.3516.n.2.
Cap.3. ver.8. Anno autem ſecundo. *vſque* vt vrgerent opus. M.A 3518.n.1.
Ver. 10. & 11. Vt laudarent Deum per manus Dauid. *vſque* miſericordia eius. M.A.2964. n.6.
Ver.12. Et ſeniores qui viderant templum prius cũ fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorũ, flebant voce magna, & multi vociferantes in lætitia M.A.3518.n.1.
Cap.4. ver. 2. Ecce nos immolauimus victimas a diebus regis Aſſur, qui adduxit nos huc. M.A. 3326. num.2.
Ver. 5. Conduxerunt autem aduerſus eos conſiliatores, vt deſtruerent conſilium eorum. M. A. 3518.n.2.
Ver.6. & 7. In regno autem Aſſueri. *vſque* & in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam &c. M. A. 3524. num.1.
Cap.5. ver. 16. Et ex eo tempore vſque nunc ædificatur. M.A. 3524.n.2.
Cap.6. ver.3. Et latitudinem cubitorum ſexaginta. M. A. 2540.n.3.
Cap. 7. ver.8. Venerunt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis. M.A.3595. n. 4.

II. ESDRAE.

Cap.8. ver.8. Et legerunt in libro legis Dei diſtinctè, & apertè ad intelligendum. M. A. 3610.n.9.
Cap. 9. ver. 7 Et eduxiſti eum de igne Chaldæorum. M.A. 2108.n.2. Et 2113.n.2.
Ver.21. Nihilque eis defuit; Veſtimenta eorum nõ inueterauerunt, & pedes eorum non ſunt attriti. M.A. 2583.n.11.

TOBIAE.

Cap.1.ver.7. Ita vt in tertio anno proſelytis, & aduenis miniſtraret omnem decimationem. M. A. 3548.n. 10.
Ver.8. & 9. & 10. Puerulus obſeruabat. *vſque* quem ab infantia timere Deum docuit. M. A. 3309. num. 2.
Cap.2.ver.12. Hanc autem tentationem. *vſque* ſicut & Sancti Iob. M.A. 2163.n.1.
Cap.4.ver.14. In ipſa initium ſumpſit omnis perditio. M.A.1. n.5.
Cap. 8. ver. 9. Accipio ſororem meam coniugem. M. A. 2049. n.10.
Cap. 12.ver.13. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio probaret te. M. A.2163. n.1.
Ver. 19. Videbar quidem vobiſcum manducare. *vſque* videri non poteſt, vtor. M.A.2138.n.8.
Cap. 14. ver.6. Non enim excidit verbum Domini. M.A.3321. n.5.

IVDITH.

Cap.2.ver.16. Occidit in ore gladij. M. A.1557.n.14.
Cap.5.ver.6. *vſque ad* 9. Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt. *vſque*. Et habitarent in Charan. M. A.1909.n.1. Et 20 9.n.12. Et 2113. n. 3. & 7.
Ver. 9. Deſcenderunt in Aegyptum. *vſque* dinumerari eorum non poſſet exercitus. M.A.2329.n.17.

ESTHER.

Cap.2. ver.6. Qui tranſlatus fuerat de Ieruſalem. M. A.3456.n.2.

IOB.

Cap.1.ver.5. Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis. M. A.3135.n.2.
Ver.15. Irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia. M.A. 1931.n.54.
Cap.2.ver.6. Verumtamen animam illius ſerua. M A. 3464.n.2.
Cap.5.ver.13. Deus conſilia prauorum diſſipat. M.A. 2276.n.5.
Cap.9, ver.4. Quis reſtitit ei, & pacem habuit? M. A. 1. num.15.
Cap.19. ver.23. Quis mihi tribuat. *vſque* videbo Deũ meum. M. A. 2213.n.2.
Cap.37.ver.5. Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna, & inſcrutabilia &c. M.D.2.n.6.
Ver.18. Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt. M.D.1.n.2.
Cap.38. ver. 7. Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. M. D.7. n.2.
Ver.8. Quis concluſit oſtijs mare, quando erumpebat quaſi de vulua procedens? M.D.3.n.5.
Ver.9. Cum ponerem nubem veſtimentum eius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obuoluerẽ. M. D.3. n. 2.
Cap.40.ver.10. Ecce Behemoth, quem feci tecum. M. D. 6.n.33.
Ver.14. Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum. M. Pri. n. 14.
Cap. 41. ver. 24. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei. M.A.1.n.2.
Cap. 42. ver. 10. Et addidit Dominus omnia quæcunque fuerant Iob duplicia. M. A. 2399. n. 1.

PSAL-

PSALMORVM.

Pſal.2.ver.1. & 2. Quare fremuerunt gentes. *vſque* aduerſus Chriſtum eius. M.A.2987.n.8.
4. Ver.7. Signatum eſt ſuper oos lumen vultus tui. M.D.6.n. 32.
7. Ver.1. Pro verbis Chuſi filij Iemini. M.A. 3005. num. 5.
8. Ver. 7. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuatum. M. D.6.n.5.
Ver.8. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. M. D. 6. num.4.
10. Ver.1.In Domino confido,quomodo dicitis animæ meæ: tranſmigra in montem ſicut paſſer. M.A. 2973.n.1.
13. Ver.1. Dixit ioſipiens in corde ſuo: nõ eſt Deus. M.Pri.n.1. & 15.
15. Ver.8.Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper. M.A.1557. n.3.
16. Ver. 15. Satiabor cum apparuerit gloria tua. M. D.6.n.8.
17. Ver.27. Si cum electo,electus eris &c. M.A.987. nom.14.
Ver. 46. Et claudicauerunt a ſemitis ſuis. M. A. 2296. n. 11.
18. Ver.2. Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius anounciat firmamentũ.M.Pr.n.2.& 3.
Ver. 4. Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorũ non audiantur voces eorum. M. Pri. n.3.
23. Ver.2. Quia ſuper maria fundauit eum. M. D. 3. num.1.
32. Ver.6. Verbo Domini cæli firmati ſunt.M.Pri.o.7.
33. Ver.1. Cum immutauit vultum ſuum coram Achimelech. M. A.2974.n.4.
36. *Omnia fere in ipſo contenta breuiter exponuntur*. M. A.987.o.5.
44. Ver.2. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. M.A.1694.n.3.
Ver. 8 Propterea vnxit re Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. M. A. 2276.n.7.
49. Ver. 14. Immola Deo ſacrificium laudis. M. A. 2545.n.20.
50. Ver.2. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ. M. A. 2545.o.20.
Ver. 19. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. M.A.2545.n.20.
62. Ver.1.Cum eſſet in deſerto Idumææ. M.A.2974. oom.7.
67. Ver. 9. Terra mota eſt; etenim cæli diſtillauerũt a facie Dei Sinai, a facie Dei Iſrael. M.A. 2544. num.38.
Ver.18. Currus Dei. *vſque* in Sina in ſancto. M. A 2544. n.43.
71. Ver.8. Et dominabitur a mari vſque ad mare, & a flumine vſque ad terminos orbis terrarum. M. A. 2213.n.3.
73. Ver.6. In ſecuri, & aſcia &c. M.A.1557.n.14.
77. Ver.15. & 16. Interrupit petram in eremo. *vſque* flumina aquas. M. A.254.n.33.
Ver.44. Et imbres eorum oe biberent. M.A.2544. num.6.
Ver. 46. Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ. M. A. 2544. n. 16.
Ver.47. Et occidit in grandine. *vſque* & poſſeſſiones eorum igni. M.A.2544.n.16.
Ver.49. Miſit in eos iram indignationis ſuæ. *vſque* Angeios malos M.A. 2544. n.5.
Ver.54. Et eiecit a facie eorum gentes. M.A. 2584. n. 23.
Ver. 60. Et repulit tabernaculum Silo. *vſque* in hominibus. M. A.2940.n.5.
Ver.61.Et tradidit in captiuitatem virtutom eorũ, & pulchritudinem eorum in manus inimici. M. A.2940. n.5.
78. Ver.7. Quia comederunt Iacob. M. A.2545.n.18.
81. Ver.1. Deus ſtetit in Synagoga deorum,io medio autem deos dijudicat. M. A.131. n. 8.
82. Ver. 6. Simul aduerſum te teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum, & Iſmaelitæ. M. A. 2544.n.65.
Ver. 9. Etenim Aſſur venit cum illis. M. A. 1931. num.51.
Ver.17.Imple facies eorum ignominia.M.A.1.n.19
86. ver.4. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populos Aethiopum. M. A.3093.n.2.
89. Ver.10. Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni. *vſque* labor, & dolor. M. A.1537.n.2.
91. Ver.16. Rectus Dominus Deus uoſter, & non eſt iniquitas in eo. M. D 6.n.9.
97. Ver.5. Et voce tubæ corneæ. M.A.2163.n. 5.
98. Ver.6. Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius. M. A.2545.n.16.
99. Ver. 3. Scitote qooniam Dominos ipſe eſt Deus, ipſe fecit nos, & non ipſi nos. M.Pri.n.3.
101. Ver 27. Ipſi peribunt &c. M.D.1.n.2.
103. Ver.2. Extendens cælum ſicut pellem.M.D.2.n.4.
Ver.4. Qui facis Angelos tuos ſpiritus. M. A. 987. num.7.
Ver.5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuã. M.D. 1.n.3.
Ver. 6. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius, ſuper mootes ſtabunt aquæ.M.D.3.n.3.
Ver 9. Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur, neque conuertentur operire terrã.M.D.3.n.3
Ver. 18. Aſcendunt montes. *vſque* refugium herinaceis. M.A. 1656.n. 21.
Ver 20. *vſque ad* 24. Poſuiſti tenebras, & facta e nox &c. M. D.1.n.7.
Ver. 25. Hoc mare magnũ,& ſpatioſum manibus, illic reptilia quorũ non eſt numerus. M.D.5.n.2.
Ver.27. Omnia a te expectant, vt des illis eſcam in tempore. M.D.6.n.30.
104. Ver.18. Humiliauerunt in cõpedibus pedes eius, ferrũ pertranſijt animam eius. M.A. 2316. o.3.
Ver.31. Dixit, & venit coenomia, & cinifes. M. A. 2544.n.7.
Ver.32. Poſuit pluuias eorum grandinem. *vſque* lignum finium eorum. M.A.2544.n.16.
Ver.40. Petieruot, & venit coturnix, & pane cæli ſaturauit eos. M.A. 2544.n.31.
Ver.41. Dirupit petram,& fluxerunt aquæ, abierũt in ſicco flumina. M.A.2544. n.33.
Ver.43. Et eduxit populum ſuum in exultatione.M. A.2544. n. 21.
105. Ver. 9. Et increpuit mare rubrum, & exiccatum eſt. M.A.2544.n.25.
Ver. 19. Et adorauerunt ſculptile. M. A. 2544. num. 48.
106. Ver.34.Terram fructiferam in ſalſuginẽ,a malitia inhabitantium in ea. M.A.2138.n.13.

109. ver.3. Ex vtero ante Luciferum genui te. M.Pri, num. 14.
Ver.4. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. M.A.2118. n.10.
110. Ver.2. Magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates eius. M. D.6.n.36.
113. Ver. 7. A facie Domini mota eſt terra. M. A. 2544. n.38.
131. Ver.11. Iurauit Dominus Dauid veritatem *vſque* ſuper ſedem ſuam. M.A.1990.n.4.
134. Ver.6. Omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra. M.D.6.n.36.
135. Ver.6. Qui firmauit terram ſuper aquas. M. D. 3. num.1.
Ver.13. Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones. M. A. 2544.n.28.
142. Ver.6. Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. M. D. 2. n.6.
146. Ver.8. Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam. M. D. 2.n.4.
Ver.9. Qui dat iumentis eſcam ipſorum. M. D. 6. num.30
148. Ver.2. Laudate eum omnes Angeli eius. M. Pri, num. 13.
Ver.4. Laudate eum cæli cælorum, & aquæ omnes, quæ ſup cælos ſunt. M.D.2.n.4. Et M.A.4118.n.9.
Ibidem. Ver.5. Ipſe dixit & facta sũt &c. M.Pri.n.13.
150. Ver.3. *vſque ad* 6. In ſono tubæ, in pſalterio, & cithara. in tympano, & choro, in cordis, & organo. in cymbalis beneſonantibus. in cymbalis iubilationis. M.A.1557.n.14.

PROVERBIORVM.

Cap.1. ver.26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. M.A. 1. n. 19.
Cap.4. ver.3. Et vnigenitus coram matre mea. M. A. 2987.n.5.
Cap.8. ver. 22. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. M. Pri.n.9.
Ver.23. Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret. M. Pri.n.9.
Ver.24. Nondum erant abyſſi, & ego iam concepta eram &c. M. Pri.n.9.
Ver. 29. Legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos. M. D.3.n.5.
Cap.10. ver.1. Filius ſapiens lætificat patrem; filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuę. M.A. 1666.n.6.
Cap. 16. Ver. 2. Spirituum ponderator eſt Dominus. M.A.2163.n.1.
Ver. 4. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. M.D.6.n.7. & 35.
Ver.18. Contritionem præcedit ſuperbia. M. A. 1. num.5.
Cap.21. ver.9. Melius eſt ſedere in angulo domatis. M. A.3023.n.7.

ECCLESIASTAE.

Cap. 1. Ver. 6. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur. M. D. 2. num. 1.
Ver.7. Ad locum vnde exeunt, flumina reuertuntur. M. D.3.n.4. & 5.
Cap. 2. Ver. 5. Feci hortos, & pomaria. M.D.3.n.27.
Cap.7. ver.30. Hoc inueni, quod fecerit Deus hominē rectum. M. D. 6. n.9.
Cap. 11. Ver. 5. Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis: Sic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium. M. Pri. n.3.

CANTICORVM.

Cap. 4. Ver. 13. Emiſſiones tuæ paradiſus. M. D. 3. n. 27.

SAPIENTIAE.

Cap. 1. Ver. 13. Quoniam Deus mortem non fecit &c. M.D.3.n.32.
Cap.2. ver.2. Quia ex nihilo nati ſumus. M.Pri. n.20.
Cap. 2. Ver. 23. Deus creauit hominem inexterminabilem. M.D.6.n.11. & M.A. 1.n. 1.
Ver. 24. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum M.Pri. n.18.
Ver.25. Imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius. M.A.1.n.11.
Cap.4. ver. 10. Placens Deo factus eſt dilectus, & viuēs inter peccatores, translatus es &c. M. A. 987. num. 3.
Cap.5. ver.2. Videntes turbabuntur timore horribili &c. M.A.1.n.4.
Cap.9. ver.14. Cogitationes hominum timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. M.A.2544. n.87.
Cap. 10. ver. 1. Hæc illum, qui primus formatus eſt a Deo, pater orbis terrarum, cum ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo. M. A.930.n.9.
Ver.7. Et incredibilis animæ memoria ſtans figmētum ſalis. M.A. 2138. n.15.
Ver.10. *vſque* 13. Hæc profugum iræ fratris. *vſque* potentior eſt ſapientia. M.A.2345.n.10.
Ver. 14. Donec afferret illi ſceptrum regni. M. A. 2400. n.1.
Ver. 18. Tranſtulit illos per mare rubrum, & tranſuexit per aquam nimiam. M.A.2544.n.27.
Ver.19. Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum. M. A. 2544. n. 25.
Cap.11. ver.18. Manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuiſa. M.Pri.n.19.
Cap.13. ver 1. Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei. M. Pri.n.4.
Cap.14. ver.12. Initium enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum &c. M.A.236.n.3.
Ver.15. Acerbo enim luctu dolens pater. *vſque* colebantur figmenta. M.A. 1997.n.2.
Cap. 16. ver. 20. Angelorum eſca. *vſque* conuertebatur. M.A.2544.n.32.
Cap.17. ver.10. Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua, perturbata conſcientia. M.A.1.n.7.
Cap.19. ver.7. Et campus germinans de profundo nimio. M.A.2544.n. 28.
Ver. 18. Agreſtia enim in aquatica conuertebantur. M.A.2544. n.28.

ECCLESIASTICI.

In Prologo. Nam in octauo, & trigeſimo anno, temporibus Ptolemęi Euergetis regis &c. M.A.3808.n.2

Cap.

Google

Cap.1.ver.2. Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi quis dinumerauit? M.Pri.n.6.
Ver.4. Prior omniũ creata eſt ſapientia. M.Pri.n.9.
Cap.3.ver.6. Qui honotat patrem, iucundabitur in filijs, & vita viuet longiore. M.A.1666.n.8.
Ver.9 & 10. In opere, & ſermone. *vſque* in nouiſſimo manent. M.A.1666.n.8.
Cap.13.ver.1. Qui tetigerit picem &c. M.A.987.n.14.
Cap.15.ver.14. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſni. M.D.6 n.32.
Cap.17.ver.5. Et diſciplina intellectus repleuit illos. M D.6.n.10.
Cap.18.ver.1. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. M.D.6.n.33.
Cap.24.ver.5. Ego ex ore Altiſſimi prodiui primogenita ante omnem creaturam. M.Pri.n.9.
Ver.6. Et ſicut nebula texi omnem terram. M.D.3.num.2.
Ver.14. Ab initio, & ante ſæcula creata ſum. M.Pri.num.9.
Cap.25.ver.33. A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. M.A.1.n.6.
Cap.37.ver.23. Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt. M.A.1.n.4.
Ver.32. Noli auidus eſſe in omni cibo. *vſque* adijciet vitam. M.A.1656.n.7.
Cap.38.ver.16. Fili in mortuum produc lacrymas *vſque* ſepulturam illius. M.A.2175.n.2.
Cap.44.ver.16. Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum. M.D.3.n.27. Et M.A.987.num.1. Et 4018.n.9.
Ver.17.18.& 19. Noe inuentus eſt perfectus, iuſtus. *vſque* omnis caro. M.A.1637.n.8. Et 2006.num.1.
Ver.20. Abraham magnus pater. *vſque* terminos terræ. M.A.2213.n.3.
Ver.25. Benedictionem omnium gentium. *vſque* in oculis omnis carnis. M.A.2345.n.10.
Cap.45.ver.2. Similem fecit illum in gloria ſanctorũ. *& poſt pauca*. Et in verbis ſuis monſtra placauit. M.A.2583.n.37.
Ver.4. In fide, & lenitate ipſius. M.A.2583.n.37.
Ver.8. Statuit ei teſtamẽtum æternum. M.A.2583.num.5.
Ver.9. Et induit eum ſtola gloriæ, & coronauit eũ in vaſis virtutis. M.A.2583.n.5.
Cap.46.ver.1.& 2. Qui fuit magnus ſecundum nomẽ ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei. M.A.2593.n.4.
Ver.3. Quam gloriam. *vſque* romphæas. M.A.2593.num.4.
Ver.4. Nam hoſtes ipſe Dominus perduxit. M A.2593.n.4.
Ver.5. An non in iracundia ſua impeditus eſt ſol? M.A.2583.n.19.
Ver.8. Et ſecutus eſt a tergo potentis. M.A.2593.num.4.
Ver.10. A periculo liberati ſunt, a nnmero ſexcentorum millium pedirum inducere illos in hereditatem. M.A.2545.n.63.
Ver.16. Renouauit imperium, & vnxit Principes in gente ſua. M.A.2977.n.1.
Ver.17. Et vidit Deus Iacob. M.A.2977.n.1.
Ver.18. Quia vidit Deum lucis. M.A.2977.n.1.
Ver.22. Et ante tempus finis vitæ ſuæ, & ſæculi. M.A.2977.n.1.
Cap.48.ver.2. *vſque ad* 13. Qui induxit in illos famem & irritantes illum, inuidia ſua pauci facti ſunt. non enim poterant ſnſtinere præcepta Domini. *& quæ ſequuntur vſque ad* non erit tale nomen noſtrum. M.A.3139.nu.1.
Ver.7. Qui audis in Sina iudicinm, & in Horeb iudicia deſenſionis. M.A.2544.n.34.
Ver.13. *vſque ad* 16. exponuntur. M.A.3198.n.2.
Ver.25. *vſque ad finem capitis*. M.A.3338.n.5.
Cap.50.ver.3. In diebus ipſius emanauerunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum. M.A.3744.n.1.

ISAIAE.

Cap.1.ver.16. Quieſcite agere peruerſè. M.D.7.n.1.
Cap.6.ver.5. Væ mihi *vſque* vidi oculis meis. M.A.2544.n.43.
Cap.7.ver.8. Et adhuc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus. M.A.3248.n.1.
Ver.14. Ecce virgo concipiet &c. M.A.2345.n.7.
Cap.9.ver.3. Multiplicaſti gentem, ſed non magnificaſti lætitiam. M.A.987.n.5.
Cap.10.ver.5. Væ Aſſur virga furoris mei. M.A.1931.num.51.
Cap.14.ver.13. In cælnm conſcendam, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum &c. M.Pri.n.15.& 18.
Cap.16.ver.14. In tribus annis quaſi anni mercenarij auferetur gloria Moab. M.A.3451.n.5.
Ca.19.ver.19. In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti. M.A.3873.n.2.
Cap.20.ver.1. Cum miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum. M.A.3319.n.1.
Ver.3. Sicut ambulauit ſeruus meus. *vſque* & ſuper Aethiopiam. M.A.3322.n.4.
Cap.22.ver.20. Et vocabo ſeruum meum Eliacim filiũ Helciæ &c. M A.3322.n.5.
Cap.27.ver.12. Vſque ad torrentem Aegypti. M.A.2118.n.14.
Cap.34.ver.5. Inebriatus eſt in cælo gladius meus. M.Pri.num.16.
Cap.36.ver.3. Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domum. M.A.3020.n.15.
Ver.22. Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domũ. M.A.3020.n.15.
Cap.37.ver.2. Eliacim, qui erat ſuper domum. M.A.3020.n.15.
Ver.30. Tibi autem hoc erit ſignum. *vſque* & comedite fructum earum. M.A.3322.n.3.
Cap.45.ver.13. Ipſe ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet. M.A.3609.n.4.
Cap.51.ver.6. Quia cæli ſicut fumus liqueſcent. M.D.1.num.2.
Cap.52.ver.4. In Aegyptum deſcendit populus meus. *vſque* calumniatus eſt eum. M.A.2438.n.3.
Cap.54.ver.9. Cui iuraui ne inducerem aquas Noe vltra ſuper terram. M.A.1657.n.18.
Cap.55.ver.10. Quando deſcendit imber, & nix de cælo. M.D.2.n.4.
Cap.60.ver.6. Madian & Epha. M.A.2179.n.4.

IEREMIAE.

Cap.1.ver.5. Et prophetam in gentibus dedi te. M.A.3448.n.8.

Ver.10. Ecce conſtitui te ſuper gentes. M.A.3448. num.8.
Cap. 2. ver. 18. Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam. M. D. 3.n.19.
Cap.5.ver.22. Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum. M.D.3.n.5.
Cap.10. ver.13. Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas. M.D.2.n.6.
Ver.25. Quia comederunt Iacob.M.A. 2545.n.18.
Cap. 22. ver.6. Galaad, tu mihi caput libani. M. A. 3296.n.4.
Ver.30.Scribe virum iſtum ſterilem &c.M.A.2472. num.2.
Cap.25.ver.8. Habitatores Dedan. M. A.2179.n.4.
Ver.23. Et Dedan. M. A.2179.n.4.
Ver.26. Cunctis quoque regibus Aquilonis de prope, & de longe. M.A.3452.n.2.
Cap.27.ver.1. In principio regni Ioakim. *vſque* in collo tuo. M.A.3439.n.4.
Ver.7. Donec veniat tempus terræ eius. M.A.3448. num.9.
Cap.28.ver.1. In principio regni Sedeciæ. M.A.3439. num.4.
Cap.29.ver.10.Cum cœperint impleri ſeptuaginta anni. M.A.3429.n.12. Et 3447.n.2.
Cap.34.ver.18. & 19. Vitulum, quem conciderunt in duas partes. *vſque* & tranſierunt inter diuiſiones vituli. M. A.2118.n.13.
Cap.36.ver.9. In menſe nono prædicauerunt ieiuniũ. M.A.2545.n.42.
Cap. 39. ver. 5. Et locutus eſt ad eum iudicia. M .A. 3446..n.7.
Cap.40.ver.6. Venit autem Ieremias ad Godoliam filiũ Aicham in Maſphath &c.M.A.3447.n.9.& 10.
Cap. 44. ver. 17. Vt ſacrificemus reginæ cæli. M. A. 3448.n.2.
Cap.46. ver.9. Aethiopia, & Libyes, & Lydi. M. A. 1931.n.32.
Cap.47.ver.4. Paleſtinos, reliquias Inſulæ Cappadociæ. M.A.1931.n.32. & 33.
Cap.49.ver.8. Habitatores Dedan. M.A.1931.n.28.
Cap.51.ver.27. Et Aſcenez. M.A.1931. n. 21.

THRENORVM.

Cap. 3. ver. 22. Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti. M. A.1757.n. 18.
Cap. 4. ver. 6. Quæ ſubuerſa eſt in momento. M. A. 2138.n.13.
Ver.21. Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus. M.A.1931.n.54. Et 2319.n.7.

BARVCH.

Cap.3.ver.26. Ibi fuerunt gigantes. *vſque* ſcientes bellum. M.A.987.n.15.18. & 21.
Cap.6. ver. 2. Vſque ad generationes ſeptem. M. A. 3447.n.7.

EZECHIELIS.

Cap.2.ver.3. Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael. M.A.3238.n.4.
Cap.16.ver.3. Pater tuus Amorrhæus.M A.1931.n.38.
Ver.45.Et pater veſter Amorrhæus.M.A.1931.n.38.
Ver.49. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ. *vſque* abominationes coram me. M.A.2138.n.11.
Cap.25.ver.13. Et qui ſunt in Dedan. M. A. 1931. nu. 28. Et 2179.n.4.
Cap.27. ver.8. Habitatores Sidonis, & Aradij. M. A. 1931.n.41.
Ver.15. Filij Dedan negotiatores tui. M. A. 1931. num.28.
Ver.22. Saba, & Reema. M.A.1931.n.28.
Cap.28.ver.2. Deus ego ſum &c. M. Pri.n. 15.
Verſic. 12. Tu Signaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore in delicijs paradiſi Dei fuiſti. M.Pri.n. 14.
Ver. 16. In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate. M. Pri. n.17.
Ver.17. Et eleuatum eſt cor tuum &c. M. Pri. n.15.
Cap.29.ver.3. Ego feci me ipſum. M. Pri. n.15.
Cap.30 ver.5. Aethiopia & Libya, & Lydi. M.A.1931. num.32.
Cap.31.Ecce Aſſur quaſi cedrus &c. M.Pri. n.14.
Cap 38. ver. 2. Contra Gog terram Magog. M. A. 1931.n.21.
Ver.6.Gomer, & vniuerſa agmina eius, domus Thogorma &c. M.A.1931.n.21.
Cap.47. ver.12. Orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum. M.D.3.n.33.

DANIELIS.

Cap.1.ver.1. Anno tertio regni Ioakim regis Iuda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis &c. M. A. 3428. n. 1. vſque ad 5.
Cap. 2. ver. 1. In anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium. M. A. 3453. n. 2.
Ver. 21. Et ipſe mutat tẽpora, & ætates, transfert regna, atque conſtituit. M.A.2900.n.2.
Ver. 34. Donec abſciſſus eſt lapis de monte. M. A. 2016. n.2.
Ver.35.Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus. M.A.2016. n.2.
Ver. 37. Tu rex regum es. *vſque* & vniuerſa conſtituit. M.A.2016.n.6.
Ver.38. & 39. Tu es caput aureum. & poſt te conſurget aliud regnum minus te argenteum. M. A. 2016. n. 4. & 5.
Ibidem Et regnum tertium aliud æreum, quod imperabit vniuerſæ terræ. M.A.2016.n.4.
Ver. 40. Quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc. M.A. 2016.n.4.
Ver.44. Suſcitabit Deus cæli regnũ, quod in æternũ non diſſipabitur. M.A.2016.n.2.
Cap.3. ver. 57. Benedicite omnia opera Domini Domino. M.Pri.n.13.
Ver.60. Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt Domino. M.D.2.n.4.
Ver.96. A me poſitum eſt decretum. *vſque* qui poſſit ita ſaluare. M.A. 2124. n.2.
Cap.4. ver. 22. Septem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec &c. M. A.2464.n.2.
Ca.5.ver.11.Nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus. &c. M.A.2464.n.3.
Cap .8.ver.2.In Suſis caſtro, quod eſt in Aelam regione. M.A.1931.n.50.
Ver. 9. *vſque ad* 15. De vno autem ex eis egreſſum eſt cornu modicum; *vſque* & mundabitur ſanctua-

ctuarium. M.A.3879.n.3. Et 3885. n.14.
Ver. 23. *vſque ad 26.* Et poſt regnum eorum, cum creuerint iniquitates *vſque* ſine manu conteretur. M.A.3879.n.3. Et 3891.n.2.
Cap.9.ver.23. *vſque ad finem capitis.* M.A. 2544. n.52. Et 3516.n.6. vſque ad 13. Et 3609.n.4. Et 3610. num. 2.
Cap. 11. *Quid per illa verba* rex Auſtri, & rex Aquilonis *ibi ſæpius repetita accipiendum ſit.* M.A.3730.n.7.
Ver.4. Conteretur regnum eius, & diuidetur.*vſque* exceptis his. M.A.3730.n.6.
Ver. 5. Et confortabitur rex Auſtri.M.A. 3730.n.8.
Ibidem. Et de principibus eius præualebit ſuper eũ, & dominabitur ditione &c. M.A.3769.n.3.
Ver. 6. Et poſt finem annorum fœderabuntur. *vſque* in temporibus ſuis. M.A.3794.n.2.
Ver.7. 8. & 9. Et ſtabit de germine radicum eius. *vſque* & reuertetur ad terram ſuam, M.A.3808. num. 1.
Ver.10. Filij autem eius prouocabuntur,& congregabunt multitudinem exercituum plurimorum. M.A.3829.n.1.
Ibidem. Et veniet properans,& inundans, & reuertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore eius. M.A. 3831.n.2.
Ver. 11. & 12. Et prouocatus rex Auſtri. *vſque* ſed non præualebit. M.A. 3834.n.2.
Ver. 13. Conuertetur enim rex Aquilonis. *vſque* & opibus nimijs. M.A. 3850.n.1.
Ver. 14. *vſque ad* 20. Et in temporibus illis multi cõſurgent. *vſque* & non inuenietur. M.A. 3850.nn. 2. 4. & 7. Et 3856.n.1. Et 3862.n.2. Et 3873.n.2.
Ver. 20. Et ſtabit in loco eius viliſſimus. *vſque* nec in prælio. M.A.3868.n.1.
Ver.21. *vſque ad finem capitis duodecimi.* M.A. 3879. ver.4. Et 3881.n.1. Et 3885.n.1. Et 3887.n.11. Et 3891. n.2.
Cap. 10. ver. 65. Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius. M.A.3493.n.1. & 3494. n. 7.

OSEE.

Cap.1. ver. 2. Principium loquendi Domino in Oſee. M.A.3238.n.5.
Cap.4. ver. 8. Peccata populi mei comedent. M. A. 2545.n.18.
Ver.15. Ne aſcenderetis in Bethauen. M.A. 2114. num.5.
Cap.5.ver.8. Vlulare in Bethauen. M.A.2114.n.5.
Ver.13. Et abijt Ephraim ad Aſſur. M.A. 1931.nu. 51.
Cap. 10. ver. 5. Vaccas Bethauen coluerunt. M. A. 2114.n.5.
Cap.12.ver.4. Et inualuit ad Angelum,& confortatus eſt, fleuit, & rogauit eum. M. A.2296.n.9.

AMOS.

Cap.2.ver.9. Exterminaui Amorrhæum a facie eorum, cuius altitudo, cedrorum altitudo eius. M. A. 1931.n. 38.
Ver. 10. Vt poſſideretis terram Amorrhæi. M. A. 1931.n.38.
Cap.5. ver.25. Numquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis domus Iſrael? M. A. 2545.n.64.
Cap.6. ver. 15. Vſque ad torrentem deſerti. M.A. 2118.n.14.
Cap.9.ver.6. Qui vocat aquas maris, & effudit eas ſuper faciem terræ. M.D. 2.n.6.
Ver. 7. Et Paleſtinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene. M. A. 1931. n.32. & 33.

IONAE.

Cap. 3. ver. 3. Et Niniue erat ciuitas magna, itinere trium dierum. M.A. 2016.n. 1.

MICHAEAE.

Cap.4. ver. 8. Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion. M. A. 2305.n.3. Et 3023.n. 5.

HABACVCH.

Cap.1.ver.4. Lacerata eſt lex. *vſque* iudicium peruerſum. M.A. 3351.n.1.

AGGAEI.

Cap.2.ver.1. Interroga Sacerdotes legem. M.A.2545.nu.18.
Ver. 19. A die vigeſima, & quarta noni menſis, a die qua fundamenta iacta ſunt templi Domini &c. M.A.3518.n.1.

ZACHARIAE.

Cap.1.ver.12. Vſquequo tu non miſereberis Ieruſalẽ, & vrbium eius,quibus iratus es? iſte iam ſeptuageſimus annus eſt. M. A. 3462.n.3.
Cap.8.ver.19. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium decimi. M. A. 2545.n.42.
Cap.12.ver.11. Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. M. A.2425.n.1.

MALACHIAE.

Cap.1. ver.2. & 3. Dilexi Iacob, Eſau autem odio habui? M.A.2345.n.10.

I. MACHABAEORVM.

Cap.1. ver.1. Egreſſus de terra Cethim. M. A. 1931. num.22.
Ver.7. Et diuiſit illis regnum ſuum, cum adhuc viueret. M. A. 3730. n.5.
Ver. 10. Et multiplicata ſunt mala in terra. M. A. 3730.n.6.
Ver. 18. In multitudine graui, in curribus, & Elephantis. M. A .1557. n.14.
Ver.23. Et candelabrum luminis, & menſam propoſitionis. M.A.3064.n.1.
Cap.2. ver.54. Et factus eſt Dominus Aegypti. M.A. 2400. n. 1

Cap.3.ver.12. Et erat pugnans in eo.M.A.1557.n.14.
Ver.48.Et expanderunt libros legis,de quibus ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum. M.A.3885.n.8.
Cap.4. ver.37. Et congregatus eſt omnis exercitus,& aſcenderunt in montem Sion. M.A.3887.n.1.
Ver.47. Et ædificauerunt altare nouum, ſecundum illud quod fuerat prius. M. A.2544.n.73.
Ver. 60. Et ædificauerunt in tempore illo montem Sion. M. A. 3887.n.1.
Cap.12. ver.21. Inuentum eſt in ſcriptura de Spartiatis, & Iudæis, quoniam ſunt fratres,& quod ſunt de genere Abraham. M.A.1931.n.55.

II. MACHABAEORVM.

Cap. 1. ver. 9. Et nunc frequentate dies Scenopegiæ mènſis Caslen. M.A. 3890. n. 10.
Ver.13. Cecidit in templo Naneæ. M. A. 3891.n.2.
Ver.18. Aedificato templo, & altari. M. A. 3610. num. 12.
Ver.34. Fecit ei templum. M.A.3610.n.13.
Cap.2. ver.13. Er de donarijs. M.A.3610.n.18.
Cap.3.ver.19. Sed & virgines quæ concluſæ erant. M. A. 4032.n.14.
Cap. 4. ver. 50. Permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium. M. A. 3883. n. 2.
Cap.5.ver.10. Qui inſepultos multos abiecerat *vſque* ſepulcro participans. M. A. 930.n.6.
Ver.14. Erant autem toto triduo. *vſque* venundati. M.A.3885.n.3.
Ver.63. Et viri Iuda magnificati ſunt valde in conſpectu omnis Iſrael. M.A.4018.n 5.
Cap.7.ver. 22. Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis: Neque enim ego &c. M. Pri.n.3.
Ver.28. Peto nate,vt aſpicias ad cælum. *vſque* quia ex nihilo fecit illa Deus. M.Pri.n.20.
Cap.9.ver.13. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. M. A. 3891. n.1.
Cap.14. ver.1. Sed poſt triennij tempus. M. A.3893. num. 1.
Cap. 15. ver. 16. In quo deijcies aduerſarios. M. A. 1557.n.14.

MATTHAEI.

Cap.1. ver. 1. Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abrahã &c. M.A.2464.n.3.
Ver.8. Ioram genuit Oziam. M. A. 1694.n.1.
Ver.11. Ioſias autem genuit Iechoniam &c. M. A. 2464.n.3.
Cap.2. ver. 1. Ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam dicentes. M.A.4051.n.23.
Ver.16. A bimatu,& infra ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis. M. A. 4051. n.23.
Ver. 22. Audiens autem,quod Archelaus regnaret in Iudæa. M.A.2594.n.1. Et 4052.n.1.
Cap.4.ver.3. Et accedens tentator. M.Pri.n.14.
Ver. 4. Non in ſolo pane viuit homo. M. A. 1657. num.15.
Ver.5. Supra pinnaculum templi. M. A.3023. n.7.
Ver.11. Et ecce Angeli acceſſerunt,& miniſtrabãt ei. M. A.2296. n.6.
Cap.5. ver.4. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. M. Pri.n.11.
Ver. 9. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. M. D.6.n.9.
Ver.10.11.& 12. Beati qui perſecutionem patiuntur. *vſque* copioſa eſt in cœlis. M.A.2316.n.4.
Cap.16.ver.26. Reſpicite volatilia cæli,quæ non ſerũt, neque metunt &c. M. D. 6.n.30.
Cap. 8. ver.5. Acceſſit ad eum Centurio. Et ver. 7. Et ait illi Ieſus. Et ver. 8. Et reſpondens centurio, ait &c. M. A.2544. n.87.
Ver.79. Quid nobis,& tibi Ieſu filij Dei? M.Pri.n.18.
Cap. 10.ver. 5.& 6. In ciuitates Samaritanorum ne intraueritis &c. M. A.3315.n.2.
Ver.17. Qui amat patrem. *vſque* nõ eſt me dignus. M.A.2163.n.1.
Cap. 11. ver.14. Ipſe eſt Elias, qui venturus eſt. M. A. 2276. n. 2.
Cap. 13. ver. 55. Et fratres eius, Iacobus, & Ioſeph. *vſque* apud nos ſunt. M. A. 2049.n.10.
Cap. 15. ver. 19. De corde enim exeunt cogitationes malæ. M. A.1.n.5.
Ver.22. Seceſſit in partes Tyri, & Sidonis, & ecce mulier Chananæa a finibus illis egreſſa &c. M. A. 1931.n.35.
Cap.17.ver.1. Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus &c. M. A. 4083.n.6.
Ver.6. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. M.A.2296.n.10.
Cap. 20. ver.15. An non licet mihi quod volo facere? M. Pri. n.15.
Cap. 22. ver. 30. In reſurrectione enim neque nubent neque nubentur. M. A. 1.n.22. Et 987.n.7.
Ver. 37. Diliges Dominum Deum tuum. *vſque* & Prophetæ. M.A.2544.n.44.
Cap.23.ver.2. Super cathedram Moyſi ſederunt. *vſque* ſeruate, & facite. M. A.2594.n.14.
Cap.24. ver.22. Niſi breuiati fuiſſent dies illi. M. A. 1537.n.3.
Ver.35. Cælum & terra tranſibunt &c. M. D.1.n.2.
Ver.37. Sicut in diebus Noe, ita erit, & aduentus filij hominis. M.A.1656.n.19.
Cap.25.ver.34. Venire benedicti &c. M.Pri.n.11.
Ver.41. In ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. M.Pri.n.17.
Cap.26.ver.52. Omnes qui accipiunt gladium, gladio peribunt. M. A.1657.n.17.
Cap. 27. ver. 53. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ſuam &c. M.A.4084. n.21.
Cap. 28. ver. 1. Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati. M.A.4084.n.21.

MARCI.

Cap.6. ver.14. Et audiuit rex Herodes. M. A. 4052.n. 1. Et 4081.n.11.
Cap.7.vet.16. Erat enim mulier gentilis Syrophœniſſa. M.A.1931.n.35.
Cap.9.ver.1. Et poſt dies ſex. M. A. 4083.n.6.
Cap.13.ver.1. Magiſter aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ. M.A.4032.n.8.
Cap.14. ver. 1. Erat autem Paſcha, & azyma poſt biduum. M. A. 2545.n.41.
Cap. 16. ver.9. Surgens autẽ mane prima ſabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ. M. A.4084.n.28.
Ver.13. Et illi euntes nunciauerunt ceteris, nec illis crediderunt. M. A.4084.n. 36.
Ver.14. Et exprobrauit incredulitatem. *vſque* non crediderunt. M.A.4084.n.41.

Ver.

Ver. 19. Et Dominus quidem Ieſus, poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in cælum. M. A. 4084. num. 41.

LVCAE.

Cap. 1.ver.5. Et vxor illius de filiabus Aaron. M. A. 2464. num. 3. Et 4051 num. 5.
Ver.34. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? M. A. 2118. num. 12.
Ver. 73. Iuſiurandum quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis. M. A. 2163. num.. 3.
Ver. 74. In ſanctitate, & iuſtitia &c. M.A. 1557.n.14.
Cap. 2.ver.2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt a Præſide Syriæ Cyrino. M. A. 4051. n. 11.
Ver. 35. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. M.A.2316.n.3.
Ver.49. Neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe? M.A.4062 n.1.
Ver.51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis. M.A.4062.n.1.
Ver.52. Et Ieſus proficiebat. *vſque* apud Deum, & homines. M. A. 4062.n.2.
Cap.3.ver.3. Qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad. M. A. 1694.n.2.
Ver.23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta. M.A. 4081.n.3.
Ca.6.ver.1. In ſabbato ſecundo primo. M.A.4082.n.4.
Cap.8.ver.31. Et rogabant illum ne imperaret illis, vt in abyſſum irent. M.Pri.n.17.
Cap.9. ver. 28. Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo. M. A.4083.n.6.
Ver.62. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. M. A. 2138.n.15.
Cap.10.ver.18. Videbam Sathanam ſicut fulgur de cælo cadentem. M.Pri.n.17.
Ver.21. Et reuelaſti ea paruulis. M.A. 2138.n.9.
Cap. 11.ver. 17. Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. M. A. 987.n.5.
Cap.13.ver.6. Domine dimitte illam, & hoc anno. M. A. 1537. n. 3.
Cap.16.ver.8. Quia filij huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt. M.A.133.n.1.
Cap.17.ver.31. In illa hora. *vſque* memores eſtote vxoris Lot. M. A.3138.n.15.
Cap.22. ver. 1. Dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha. M.A.2545.n.41.
Ver.7. Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. M. A.2545.n.41.
Ver. 14. Et cum facta eſſet hora diſcubuit. M. A. 2544.n.14.
Ver.49. Si percutimus in gladio? M.A.1557.n.14.
Cap.24. ver. 31. Et cognouerunt eum. M. A. 2138. num.9.
Ver.39. Palpate, & videte &c. M.A.987.n.9.

IOANNIS.

Cap.1.ver.1. In principio erat verbum. M. Pri.n.6.
Ver. 3. Omnia per ipſum facta ſunt &c. M. Pri. nu. 10. Et M. D. 6.n.33.
Ver. 12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. M.A.987.n.13.
Ver.18. Deum nemo vidit vnquã. M. A.2544.n.51.
Ver. 19. Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas &c. Et ver. 24. Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. M. A.2545.n.13.
Ver. 26. & 27. Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis; ipſe eſt qui poſt me venturus eſt. M. A. 4081. n.7.
Ver. 29. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. M. A.4081.n.8.
Cap.2.ver.19. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. M.A.4081.n.10.
Ver. 20. Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc. M.A.4032.n.2. vſque ad 7.
Cap.3. ver. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. M.A. 4.n.2.
Cap.4. ver.5. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. M.A.2114.n.3.
Ver.9. Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. M. A. 3315.n.2.
Ver. 12. Numquid tu maior es patre noſtro Iacob? M.A. 3315. n.2.
Ver.20. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt. M. A. 2114. n. 4. Et ver. 21. Quando neque in monte hoc &c. M.A.3721.n.2.
Cap. 5. ver. 17. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. M. D. 7. n. 1.
Ver. 29. Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. M. A. 930.n.5.
Cap.6.ver.46. Non quia patrem vidit quiſquam. *vſque* hic vidit patrem. M. A.2544.n.51.
Cap.8. ver.41. Nos ex fornicatione non ſumus nati. M.A.2052.n.1. & 2.
Ver.44. Vos ex patre diabolo eſtis. *vſque* ex proprijs loquitur. M.Pri.n.14. & 18. Et M. A.1.n.1.4. & 11.
Ver. 56. Quinquaginta annos non dum habes, & Abraham vidiſti? M.A.2591.n.18.
Cap. 10. ver.23. Ambulabat Ieſus in porticu Salomonis. M. A. 3023.n.11.
Cap.14.ver.26. Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quẽ mittet pater in nomine meo, ille ſuggeret vobis omnia. M. A.2138.n.3.
Cap.15.ver.14. Iam non dicam vos ſeruos. *vſque* nota feci vobis. M. A.2138.n.9.
Cap.16. ver.2. Abſque Synagogis facient vos. M. A. 2594.n.14.
Ver. 12. Multa habeo vobis dicere; ſed non poteſtis portare modo. M. A.2138.n.3.
Ver.21. Mulier cum parit, triſtitiam habet. M. A. 1.n.14.
Cap.20.ver.17. Noli me tangere: nondum enim aſcẽdi ad patrem meum. M.A.4084.n.32.
Cap.21.ver.14. Hoc iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis. M.A. 4084. n.38.
Ver.21. Quid ad te? M. A. 2296.n. 10.

ACTORVM.

Cap.1. ver. 7. Non eſt veſtrum noſce tempora vel momenta &c. Præ. n. 6.
Ver.12. Sabbati habens iter. M.A.4084. n.41.
Cap.2.ver.4. Et cœperunt loqui varijs linguis. M. A. 1931.n.10.
Ver.5. *vſque* 12. Erãt autem in Ieruſalem habitantes Iudæi. *vſque* magnalia Dei. M. A. 1931. n. 10. Et 4018.n.7.

Ver.9. Et Aelamitæ. M.A.1931.n.50.
Ver.11. Iudæi quoque, & Proſelyti &c. M. A.1666. num.10.
Cap.3.ver.11. Cucurrit omnis populus ad eos ad porticũ, quæ appellatur Salomonis.M.A.3023.n.11.
Cap.5.ver.12. Et erant vnanimiter omnes in porticu' Salomonis. M. A.3023.n. 11.
Cap.7.ver. 2. Deus gloriæ. *vſque* quam monſtrauero tibi. M.A.2113.n.1.
Ver. 4. Tunc exijt de terra Chaldæorum. M. A. 2039.n. 12.
Ibidem. Et inde poſtquam mortuus eſt pater eius. *vſque* cum non haberet filium. M. A. 2039.n.5.8. 9.& 10. Et 2114.n.2.
Ver. 5. Sed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionẽ, & ſemini eius poſt ipſum. M.'A.1666.n.5.
Ver.6.Quia erit ſemen eius aceola.*vſque* annis quadringentis. M.A.2329.n.14.
Ibidem. Et malè tractabunt eos annis quadringentis. M. A.2118.n.15.
Ver.14. Mittens autem Ioſeph. *vſque* in animabus ſeptuaginta quinque. M.A.2329.n.4. 8. & 9.
Ver.25 Exiſtimabat autem intelligere. *vſque* illi nõ intellexerunr. M. A.2503.n.1.
Ver.42. Nũquid victimas,& hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta.*vſque* adorare eas.M.A.2545. num.64.
Ver.59. Obdormiuit in Domino. M. A. 2213. n. 1. & 2.
Cap.12.ver.3. Erant autem dies azymorum. Et ver.4. Volens poſt Paſcha produeere eum populo. M. A. 2545.n.41.
Cpa.13.ver. 19. & 20. Et deſtruens gentes ſeptem. *vſque* quadringentos quinquaginta annos. M.A. 1931.n. 42. Et 2329. n. 14. Et 2584. nu. 23. Et 2590.n.1.
Ver.20. & 21. Et poſt hæc dedit Indiees. *vſque* annis quadraginta. M.A.2591.n.14. Et 2979.n.10.
Cap.15.ver.21. Moyſes enim a temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus, qui eum prædicèt. M. A. 2583.n.40. Et 2594.n.13.

AD ROMANOS.

Cap.1.ver. 20. Inuiſibilia enim ipſius. *vſque* virtus, & diuinitas. M.Pri.n.3. Et M. D. 6.n.35.
Cap.2.ver.4. An diuitias bonitatis eius. *vſque* ad pœnitentiam te adducit? M.A.987.n.5.
Cap.4.ver.17. Et vocat ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt, M. D. 6.n.36.
Cap.5.ver.12. Et per peccatum mors. M. D. 3. nu.32. Et M. A. 1.n.14.
Ver.20. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit gratia. M.A. 2052.n.2.
Cap.13.ver.1. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. M. D. 6.n.32. Et M.A.1666.n.7

I. AD CORINTHIOS.

Cap.1.ver.22. Iudæi ſigna petunt. M. A.2544.n.87.
Cap.6. ver.12. Omnia mihi licent; ſed non omnia expediunt. M.A.1657.n.15.
Cap.7.ver.7. Vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic. M.D.6.n.3.
Ver.30. & 31. Qui emunt tamquam non poſſidentes. *vſque* figura huius mundi. M. A.2175.n.3.
Ver.33. Qui autem cum vxore èſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi. Et ver.34. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi. M.D.6.n.26.
Cap.9.ver.7. Quis paſcit gregem. *vſque* manducat.M. A. 1657.n.11. & 13.
Cap.10.ver.4. Petra autem erat Chriſtus. M. A.2276. n.7. Et 2544.n. 33.
Ver. 8. Et eeciderunt vna die viginti tria millia. M. A.2583 n.21.
Ver. 22. Omnia mihi lieent, ſed non omnia ædificant. M. A. 1657.n.15.
Cap.11.ver.3. Caput autem mulieris,vir. M.D.6.n.21.
Ver.19. Oportet,& hæreſes eſſe,vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. M.A. 2544.n.7.
Cap.12.ver.4. Diuiſiones verò gratiarum ſunt &c. M. D.6. n. 3.
Cap.15.ver. 18. Qui dormierunt in Chriſto. M. A. 2213.n.1. & 2.
Ver 20.Chriſtus reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium. M.A.4084.n.21.
Ver.46. Non prius quod ſpiritale eſt. *vſque* de cælo cæleſtis. M.A.4.n.2. Et 2179.n.7.

II. AD CORINTHIOS.

Cap 3.ver.6. Littera enim occidit, ſpiritus autem viuificat. M.A.1657.n.15.
Ver.7.Ita vt non poſſent intendere filij Iſrael.*vſque* in faciem Moyſi. M.A.2544.n.56.
Cap.4. ver. 17. Quod in præſenti eſt momentaneum. *vſque* operatur in nobis. M.A.2316.n.4.
Cap.5. ver.4. Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri. M. D. 3.n.32.
Cap.12.ver.14. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs. M A.2290.n.1.

AD GALATAS.

Cap.3.ver.6. Abraham credidit Deo, & reputatũ eſt ei ad iuſtitiam. M. A. 2118.n.12.
Ver. 16. Abrahæ factæ ſunt repromiſſiones. *vſque* qui eſt Chriſtus. M. A. 2113.n.2.
Ver.17. Hoc antem teſtamentum. *vſque* ad euacuã dam promiſſionem. M.A. 2108.n.1. Et 2329. n. 15. Et 2543.n.2. Et 2544.n.40.
Cap.4.ver.22. Quoniam Abraham duos filios habuit. *vſque* & vnum de libera. M.A. 2124.n.1.
Ver.25. Sina mons eſt in Arabia coniunctus ei quæ nunc eſt Ieruſalem. M. A.2544. n. 38.
Ver.29. Sed quumodo tunc is, qui ſecundum ſpiritum. M.A.2144.n.1.

AD EPHESIOS.

Cap.1.ver.3. Qui benedixit nos. *vſque* in Chriſtò. M. A. 2113.n.2.
Cap.2.ver.3. Eramus natura filij iræ, ſicut & ceteri. M.D.6.n.32.
Ver.12.Eratis illo in tempore. *vſque* in hoc mundo. M. A. 1666.n.10.
Cap.4.ver.13.Donee occurramus omnes. *vſque* plenitudinis Chriſti. M.D.6.n.12.
Cap.6.ver.11. Induite vos armaturam Dei. *vſque* inſidias diaboli. M.A.1.n.3.

AD COLOSSENSES.

Cap.3. ver.16. In omni ſapientia. Et ver. 22. In ſimplicitate cordis. M.A.1557.n.14.
Ver.18. Mulieres ſubditæ eſtote viris ſicut oportet in Domino. M.A.1.n.15.

I. AD TIMOTHEVM.

Cap.2.ver.13. Adam enim primus formatus eſt, deinde Heua. M.D.6.n.18.
Cap.5.ver.17. Qui bene præſunt presbyteri. *vſque* operarius mercede ſua. M. A. 2332.n.2.
Cap.6.ver.16. Qui ſolus habet immortalitatem. *vſque* nec videre poteſt. M.Pri.n.8. Et M. D. 6.n.11. Et M.A.2544.n.51.

AD HEBRAEOS.

Cap.1. ver.1. & 2. Loquẽs patribus in prophetis *vſque* in filio. M.A. 1557.n.14.
Ver.9. Propterea vnxit te Deus oleo exultationis. M.A.2276.n.7.
Cap. 6. ver.4. Impoſſibile eſt enim. *vſque* reuocari ad pœnitentiam. M. A. 987. n.3.
Ver.7. Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem. *vſque* benedictionem a Deo. M.A.987. num.3.
Cap.7.ver.1. Hic enim Melchiſedech rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ. M.A.2118. num.5. vſque ad 10.
Ver.2. Qui interpretatur rex Iuſtitiæ. M. A.2156. num.1.
Ver. 3. Sine patre, ſine matre. *vſque* finem vitæ habens. M.A.2118. n. 8. & 9.
Cap.9.ver.4. Sancta Sanctorum aureum habens thuribulum &c. M.A.2544.n.66.68. & 69.
Ibidem. In qua, vrna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ floruerat, & tabulæ teſtamenti. M. A. 3030.n.19.
Ver.12. Introiuit ſemel in ſancta. M.A.2544. n. 60.
Ver. 13. Et cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis. M.A.2548.n.12.
Ver.20. Hic ſanguis teſtamenti &c. M.A.2544.n.43.
Ver.21. Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit. M.A. 2545. n.2.
Ver. 25. Pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos. M. A.2544.n.60.
Cap.10. ver. 26. Voluntarie enim peccantibus &c. M.A.987.n.3.
Cap.11.ver.3. Vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. M. D. 1. n.5.
Ver.7. Fide Noe reſponſo accepto. *vſque* heres eſt inſtitutus. M.A.2006.n.1.
Ver. 8. Fide, qui vocatur Abraham, obediuit. *vſque* & exijt neſciens quo iret. M.A.2113.n.3.
Ver.19. Arbitrans quia, & a mortuis ſuſcitare potẽs eſt Deus. M.A.2163.n.2.
Ver. 26. Maioresque diuitias exiſtimans theſauro Aegyptiorum, improperiũ Chriſti. M.A.2583.n.37.
Cap.12.ver.16. Aut profanus, vt Eſau. M.A.2223.n.3.
Ver.17. Scitote enim quoniam. *vſque* inquiſiſſet eã. M.A.2276.n.3.
Ver.18. & 19. Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem *vſque* ne eis fieret verbum. M. A. 2544 num.38.
Cap.13. ver.2. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. *vſque* hoſpitio receptis. M. A. 2138.n.5.

B. IACOBI.

Cap.2. ver.23. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. M.A.2118.n.12.
Cap.3. ver. 7. Omnis enim natura beſtiarum. *vſque* à natura humana. M. D. 6.n.27. & 28.

I. PETRI.

Cap.1.ver.1. Electis aduenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ. M. A. 1932. num.2.
Cap. 3. ver.1. Similiter & mulieres, ſubditæ ſint viris ſuis. M.A.1.n.15.
Ver. 19. & 20. In quo, & his, qui in carcere erant ſpiritibus. *vſque*. ſaluæ factæ ſunt. M.A. 1557. n. 1. & 20.
Cap.4. ver.9. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. M.A. 2138.n.5.
Cap. 5. ver. 8. Aduerſarius veſter diabolus circuit quærens quem deuoret. M. A.1. n.10.

II. PETRI.

Cap.1.ver.21. Non enim voluntate humana. *vſque* ſancti Dei homines. M.A.1694.n.3.
Cap.2.ver.4. Si enim Deus Angelis peccantibus. *vſque* tradidit cruciandos. M.Pri.n.18.
Ver.5. Et originali mundo non pepercit. *vſque* impiorum inducens. M.A.2006.n.1.
Ver.6. Exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt ponens. M. A. 2138.n.14.
Ver.21. Refugientes coinquinationes mundi. *vſque* deteriora prioribus. M.A. 987. n.3.
Cap.3.ver.7. 10. & 11. Cæli autem, qui nunc ſunt &c. M. D.1.n.2.
Ver.13. Nouos verò cælos, & nouam terram, ſecundum promiſſa ipſius, expectamus. M. A. 1657. num.8.

I. IOANNIS.

Cap.4.ver.8. Quoniam Deus charitas eſt. M.Pri.n.6.
Ver. 12. Deum nemo vidit vmquam. M. A. 2544. num.51.
Ver. 16. Deus Charitas eſt. M. Pri.n.6.

IVDAE.

Ver.5. & 6. Commonere autem vos volo. *vſque* reſeruauit. M. Pri.n.17.
Ver.7. Sicut Sodoma, & Gomorrha. *vſque* ſuſtinentes. M. A. 2138. n. 11. & 14.
Ver. 9. Cum Michael Archangelus cum diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore &c. M. A. 2583. n.34.
Ver.11. Væ illis, qui in via Cain abierunt. M.A.4 num.1.

APOCALYPSIS.

Cap. 3. ver. 17. Neſcis quia tu es miſer. *vſque* aurum ignitum. M.A.1.n.7.
Cap.4. ver. 11. Quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt. M.D.6.n.36.
Cap.12. ver.4. Et cauda eius (videlicet draconis) trahebat tertiam partem ſtellarum. M. Pri. n. 17.
Ver. 7. Et factum eſt prælium magnum in cælo &c. M. Pri.n.17.
Ver. 9. Et proiectus eſt draco ille magnus &c. M. Pri. n. 17.
Ver.12. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. M. Pri. n.17. & 18.
Cap.13. ver. 8. Qui occiſus eſt ab origine mundi. M. Pri.num.18.
Ver.10. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. M.A.1657.n.17.
Cap.16. ver.5. Quia ſanguinem Sanctorum effuderũt, & ſanguinem eis dediſti bibere. M.A.2544.n.6.
Cap. 21. ver. 23. Et ciuitas non eget ſole, neque luna. *vſque* illuminabit eam. M.Pri.n.11.
Ver. 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatũ &c. M. Pri.n.11.
Cap.22. ver.2. Et ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos. M.D.3.n.33.
Ver.16. Ego radix, & genus Dauid. M.A.4051.nu. 20.

INDEX RERVM ET VERBORVM VNIVERSALIS

Per annos, & numeros, ad normam præcedentis digeſtus.

A

A RON naſcitur. M. A. 2461. n. 1.
Obuiam prodit Moyſi. M. A. 2544. n. 3.
Ipſe, & Moyſes alloquuntur Pharaonem. ibidem, & ſequentibus.
Cur ſummus Sacerdos factus. M. A. 2544. n. 49.
Sacerdos à Moyſe ordinatur. M. A. 2548. n. 4.
Signo virgæ florentis confirmatur. n. 5.
Ipſe, & filij eius incipiunt munia exercere Sacerdotalia. M. A. 2445. n. 3.
De Aarone, vide ibidem. n. 16.
Ad aquas contradictionis cur reprehenſus, & poſtea punitus. M. A. 2585. n. 2.
Moritur, & laudatur. n. 5.
Quot annos pontificatum geſſerit. n. 6.
De Aarone vide etiam plura in verbo Moyſes.
Ab, menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n. 51.
Abdias propheta, quis. M. A. 3238. n. 5.
Eius prophetia quid contineat. M. A. 3238. n. 67.
Abdon duodecimo loco iudicat Hebræos annis 8. M. A. 2872. n. 1.
Moritur. M. A. 2879. n. 1.
Abel, quando natus. M. A. 1. n. 23. & A. 2. n. 1.
Semper fuit bonus. M. A. 2. n. 2.
Ab hoc, & Cain duæ ciuitates. M. A. 2. n. 5.
Deo ſacrificat, & quid. M. A. 2. n. 5. & 6.
Eius ſacrificia mirabiliter ab igne conſumpta. M. A. 130. n. 3.
Quando à Cain interfectus. M. A. 130. n. 5. & 3.
An ſemper virgo. M. A. 130. n. 2.
Cur permiſſus occidi. M. Pri. n. 14.
Abeſan decimo loco iudicat Hebræos annis 7. M. A. 2855. num. 1.
Moritur. M. A. 2861. n. 2.
Abia regnat in Iuda. M. A. 3077. n. 1.
Pugnat feliciter cum Ieroboam. n. 2.
Poſt victoriam vota Domino non reddidit. n. 3.
Vxores, & filiæ eius, quæ. n. 3.
Moritur. M. A. 3079. n. 1.
Abiathar Saulem fugiens, venit ad Dauidẽ. M. A. 2974. n. 9.
Succedit Achimelecho in pontificatum. ibid.
Cur Saulem fugiens, tulerit Ephod. M. A. 2974. n. 9.
Quot annis pontificatum geſſit. M. A. 2974. n. 10.
De pontificatu deponitur, & eijcitur. M. A. 3020. n. 13.
Ante depoſitionem verè Pontifex fuit. M. A. 3020. n. 14.
Primus fuit à ſacrificio depoſitus. ibidem.
Abigail obſiſtit Dauidi, ne occidat Nabal. M. A. 2977. n. 2.
Nubit Dauidi. n. 5.
Abimelech aufert Saram ab Abrahamo. M. A. 2138. n. 17.
Intactam reddidit. ibidem.
Init fœdus cum Abrahamo. M. A. 2144. n. 3.
Abimelech ſexto loco iudicat Hebræos annis tribus. M. A. 2801. n. 1.
Euertit Sichem. M. A. 2802. n. 1.
Interficitur. M. A. 2803. n. 1.
Non occidit omnes ſeptuaginta fratres. M. A. 1659. n. 3.
Abinadab apud quem Arca fuit, quis? M. A. 2940. n. 4.
Abiron ſeditio deſcribitur. M. A. 2548. n. 4.
Abiſag ſunamitis Dauidem calefacit. M. A. 3019. n. 1.
Abiu igne mirabiliter conſumptus, & cur. M. A. 2545. n. 4.
Abiud è Zorobabel naſcitur. M. A. 3554. n. 1.
Abner deficit ab Iſboſeth ad Dauid. M. A. 2986. n. 1.
Fœdus init cum Dauide in Hebron, & a Ioab occiditur. M. A. 2987. n. 1.
Abundantia, multorum vitiorum cauſſa. M. A. 2158. n. 11.
Abram quando natus. M. A. 2039. n. 1. & ſequentibus.
Non anno lxx. patris ſui. n. 4. 5. & 6.
Num bis exierit ex Haran. n. 8.
Non vixit cum Noe. n. 11.
Cur Abram vocatus. n. 12.
Vbi natus ac educatus. ibidem.
A Noe decimus; ab Adam fuit vigeſimus. n. 12.
Non fuit Saræ germanus. M. A. 2049. n. 6. et ſequentibus.
Increpat patrem de Idololatria. M. A. 2052. n. 1.
An aliquando ipſe fuerit Idololatra. n. 1. & 2. & M. A. 2086. n. 1.
Quando vxorem duxerit. M. A. 2068. n. 1.
Quando primo Deus ei apparuerit. M. A. 2108. n. 1. Et 2113. n. 1.
An liberatus ab igne Chaldæorum. M. A. 2108. n. 2.
Quæ ei Deus promiſerit. M. A. 2113. n. 2.
Venit de Chaldæa in Aran cum patre. n. 3.
Qua intentione. ibidem.
Eius obedientiæ deſcriptio ex Philone. n. 4.
Cur, & quandiu moratus ſit in Haran. n. 5.
De Aran venit in Chanaan. M. A. 2114. n. 1.
Anno vitæ eius 75. quæ nam acta. ibidem.
Non regnauit in Damaſco. n. 2.
Aedificat altare Domino in Chanaan. ibidem.
Venit in Bethel. n. 5.
Cur non vno in loco permanſerit. n. 6.
Deſcendit in Aegyptum. n. 70.
A Pharaone Sara ei aufertur. n. 8.
Intacta redditur. n. 9.
Non diu manſit in Aegypto: nec Sacerdotes eius Aſtrologiam docuit. M. A. 2115. n. 1.
Ex Aegypto reuertitur in Chanaan. n. 2.
A Lot diuiditur, & quare. n. 2.
Pugnat feliciter cum quatuor regibus. M. A. 2118. n. 4.
Ei gratulabundus occurrit rex Sodomorum. ibidem.
Decimas dat Melchiſedecho. n. 10.
Dat ſpolia regi Sodomorum. n. 10.
De eius perfecta obedientia. n. 12.
Signi petitio, eius fidem non minuit. ibidem.
Animalia Deo immolat, vt cum Deo fœdus firmet. n. 13.
Horum animalium ſignificationes. n. 15.

De

De quadringentis annis ei præmonſtratis n. 16.
Accipit Agar in vxorem. M. A. 2124. n. 1.
Abraham, ex Abram nominatur. M. A. 2138. n. 1.
Quando primo ſic dictus, & quare ibidem.
Circumciſionis præceptum à Deo accipit. ibidem.
Promittitur ei filius è Sara. n. 2. & 8.
Cur, quòd riſerit, non reprehenſus. Ibidem.
Cur ſenſim promiſſa diuina ei explicata. n. 3.
Circuncidit ſe, & ſuos. n. 4.
Eius hoſpitalitas, quanta n. 5.
Angelos hoſpitio recipit. n. 6.
Comitatur Angelos abeuntes n. 9.
Monetur de Sodomæ interitu. M. A. 2138. n. 9.
Docetur ab Angelis, quomodo in delictis puniendis ſit procedendum n. 10.
Orat pro Sodomitis, & quare non impetret. n. 10.
Domicilium transfert in Geraram, & cur. M. A. 2138. num. 17.
Aufertur ei Sara ab Abimelech. ibidem.
Fuit propheta. n. 18.
Facit conuiuiū in die ablactationis Iſaac M. A. 2144. n. 1.
Eicit Iſmaelem. ibidem.
Init fœdus cum Abimelech. n. 3.
Quid ageret in nemore à ſe plantato. n. 4.
Num nemoris eiuſdem Dominus fuerit. n. 3.
Tentatur à Domino, & cur. M. A. 2163. n. 1.
Eius prompta obedientia. n. 2.
Ducit Iſaac ad immolandum. ibidem.
Promiſſiones ei à Deo factæ, iure iurādo confirmātur. n. 3.
Quot annos poſt tentationem manſerit in Berſabee ibidem.
Nunciatur ei ortus filiorum Nachor. n. 8.
Sepelit Saram. M. A. 2175. n. 2.
Per ſeruum quærit filio vxorem. M. A. 2178. n. 1.
Iuramentum ſuper femur eius, quid ſignificet. n. 2.
Ducit Ceturam, quæ non fuit Agar. M. A. 2179. n. 1.
Filij eius ex Cetura, qui. n. 3.
Cur eos ab Iſaac dimiſerit, & de populis ex filijs Ceturæ procreatis. n. 4.
Munera data ab eo filijs Ceturæ, quæ. n. 5.
Cur ſenex aliam duxerit vxorem. n. 6.
In eius vxoribus quid præfiguratum n. 7.
Diuinæ apparitiones ei factæ, quot, & quæ. vide Apparitio.
Quando mortuus. M. A. 2213. n. 1. & 4.
Laudatur. n. 3.
Sepelitur. n. 1.
Quamdiu, & quibus cum vixerit n. 4.
Abſalom interficit Amnonem, & fugit in Geſſur. M. A. 2998. n. 1.
Reuocatur ab exilio, ſed conſuetudine, & aſpectu patris priuatur. M. A. 3001. n. 1.
Ioabi ſegetes comburi mandans, per ipſum tandem patri plenè reconciliatur. M. A. 3003. n. 1.
Iſraelitarum corda ſolicitat. M. A. 3004. n. 1.
Patris regnum occupat. M. A. 3005. n. 1.
Quomodo. n. 4.
In Ieruſalem veniens, cum lætitia excipitur. n. 5.
Ingreditur ad patris concubinas. ibidem.
Bellum parat aduerſus patrem, pugnat, & occiditur. n. 6.
Abſtinere aliquando carnibus, non modo licitum, ſed ſalutare. M. A. 1657. n. 15.
Achab ducit Iezabel in vxorem, & multa mala perpetrat. M. A. 3123. n. 3.
Superat prima vice Syros. M. A. 3134. n. 1.
Secunda vice. M. A. 3135. n. 1.
Prædicitur ei, & populo ſuo interitus quod pepercisset Benadabo. ibid.
Poſſidet vineam Naboth. n. 2.
Cum Ioſaphat ducit exercitum contra Syros. M. A. 3138. nu. 1.
Interficitur. ibidem.
Septuaginta eius filij occiduntur. M. A. 3151. n. 2.
Acham, propter ablatum anathema, occiditur. M. A. 2584 n. 15.
Quod lapidatus fuerit, & crematus. M. A. 3438. n. 5.
Acarnarij populi, qui. M. A. 1931. n. 54.
Acharonitæ, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 33.
Achaz ex Ioatham rege Iuda naſcitur. M. A. 3274. n. 1.
Regnat in Iuda; eius impietates, & punitiones. M. A. 3293. n. 3.
Pugnat infeliciter contra Syros. M. A. 3294. n. 1.
Auxilium petit ab Aſſyrijs. M. A. 3295. n. 1.
Inuiſit regem Aſſyriorum. M. A. 3296. n. 1.
Altare fabricat in templo, gentium altaribus ſimile. ibidem.
Plura quoque alia, ritus gentium imitatus, mutat in templo. M. A. 3297. n. 2.
Ab Aſſyrijs afflictus peior euadit. M. A. 3305. n. 2.
Eiuſdem ſacrilegia. ibidem.
Moritur. M. A. 3308. n. 1.
Achias, palium ſcindens in duodecim partes, prophetat Ieroboamo regnum. M. A. 3058. n. 2.
Prædicit eidem, et domui eius interitum. M. A. 3077. n. 4.
Achim naſcitur ex Sadoc. M. A. 3758. n. 1.
Achinoam nubit Dauidi. M. A. 2977. n. 3.
Achitob, cur inter Pontifices non connumeratus. M. A. 2940. n. 2.
Achitophel primarius Dauidis conſiliarius deficit ad Abſalom. M. A. 3005. n. 4.
Eius conſilia eluduntur. n. 6.
Laqueo ſe ſuſpendit. ibidem.
Adad Idumæus fugit in Aegyptum. M. A. 2992. n. 2.
Reuertitur. M. A. 3020. n. 8.
Concitat Idumæos aduerſus Salomonem. M. A. 3058. n. 1.
Adadezer Syriæ rex, à Dauide occiditur. M. A. 2991. n. 1.
Adeodatus polymitarius, quis? M. A. 3011. n. 1.
Non fuit idem cum Dauide. M. A. 3008. n. 2. & 3.
Adam quid ſignificet. M. D. 6. n. 6.
Ad imaginem, & ſimilitudinem Dei factus. n. 7.
Creatus in gratia, & quibus dotibus ornatus. n. 10.
Qua immortalitate donatus. n. 11.
Vbi, & cuius ætatis factus n. 12.
An fuerit gigas, vel cuius ſtaturæ, & an circumciſus, Idololatra, & Propheta. n. 13.
Ad quid, & quomodo in paradiſum tranſlatus, n. 14. et 15.
Cur, & quomodo animalia ad ipſum perducta n. 16. et 17.
Nomina non ad placitum, ſed conuenientia rerum naturis, ab ipſo primum impoſita. M. D. 3. n. 22.
Sopor eidem immiſſus, & ad quid. M. D. 6. n. 21.
Leges ipſi à Deo datæ. n. 32.
Cur interdictus ei fuerit eſus ligni vetiti. n. 24. & 32.
Ipſius præuaricatio. M. A. 1. n. 1.
Si ipſe non peccaſſet, ſed Heua tantum, poſteros culpa originali nō infeciſſet. M. D. 6. n. 24. et 32. Et M. A. 1. n. 6.
Quæ fuerint eius peccata. M. A. 1 num. 6.
Quod grauius quàm Heua peccauerit. ibid.
Quid ei poſt peccatum acciderit. n. 7.
Quomodo eius aperti ſint oculi. n. 8.
Cur perizomata ex ficulneæ folijs fecerit ibid.
Ad iudicium à Deo vocatur n. 9.

Chriſtum venturum non ignorauit, quin & in eum credidit. num. 11.
*Punitiones eidem merito inflictæ. n.*16. 17. & 18.
*Tunica pellicea induitur. n.*19.
E paradiſo terreſtri eycitur. n. 20.
*Quamdiu in eo loco, & in ſtatu innocentiæ ſteterit n.*21.
In paradiſo terreſtri virgo permanſit. n. 22.
Poſt egreſſum, cum Heua concubuit. n. 23.
Genuit Cain primogenitum. n. 24.
Genuit Abelem. M. A. 2. *n.* 1.
Singulis poſtea annis liberos genuiſſe creditur. n. 4.
Quando genuerit Seth. M. A. 131. *n.* 1.
Fuit primus characterum Hebraicorum inuentor. M. A. 1931. *n.* 14.
Primus ſacrificia Deo obtulit. M. A. 236. *n.* 4.
Quo vitæ anno obierit. M. A. 930. *n.* 1.
Quot annis, & quibuſtum vixerit. ibid.
Quo die deceſſerit. n. 3.
Vbi mortuus, ac tumulatus fuerit. Et de oſſibus eius à Noe in arca ſeruatis, ac inter filios ſuos diſtributis. n. 4. *vſque ad* 9.
An poſtea ſepultus in Hebron. M. D. 6. *n.* 13. *Et M. A.* 930. *n.* 8.
An eius anima in locum ſalutis conceſſerit. M. A. 930. *num.* 9.
De Adam etiam vide Homo.
*Adonias procurat inſcio patre vngi in regem. M. A.*2020. *num.* 1.
Cum ſuis fautoribus fugit. ibidem.
Occiditur iubente Salomone. n. 13.
*Adoniſedech occiditur à Ioſue. M. A.*2584. *n.* 19.
*Adulterium ſemper, vt peccatum reputatum, & punitũ. M. A.*2138. *n.* 18.
Aedificiorum altitudo, quare inuenta. M. A. 1557. *n.* 16.
*Agialeus quando regnare cœperit. M. A.*1966. *n.* 1.
Moritur. M. A. 2017. *n.* 1.
Aegyptiorum origo. M. A. 1931. *n.* 31.
Antiquitatis ipſorum fabulæ quædam refutantur. M. A. 4084. *n.* 45.
Dinaſtiarum Aegyptiacarum initia. M. A. 1932. *n.* 3.
*Aegyptij bouem quendam nomine Apim adorabant. M. A.*2544. *n.* 48.
A quo menſe annum inchoare ſolerent. M. D. 6. *n.* 39.
*Eorum mulieres valde fecundæ. M. A.*2319. *n.* 19.
*Affligunt Hebræos. M. A.*2438. *n.* 2. 3. & 4.
Ipſorum fames, quam Ioſeph prænunciauerat. M. A. 2327. *n.* 1.
Dant Ioſepho pecora, & armenta pro frugibus. M. A. 2331. *n.* 1.
Dant ſe terraſque ſuas Pharaoni pro alimentis. M. A. 2332. *n.* 1.
Quintam prouentuum ſuorum partem applicant Pharaoni. M. A. 2333. *n.* 1.
*Decem plagis intra vnum menſem a Moyſe afficiuntur, M. A.*2544. *n.* 4. & 5.
De ſingulis. ibid. n. 6. & 7. 16. 18. & 20.
In mari rubro mirabiliter demerguntur. n. 25.
Aegyptus a Nabuchodonoſor capitur, & ſpoliatur. M. A. 3462. *n.* 2.
*Subditur Alexandro Mag. M. A.*3722. *n.* 1.
*Ab Antiocho Epiphane vaſtatur. M. A.*3881. *n.* 1.
Eius ſimulachra Chriſto intrante corruerunt. M. A. 4051. *n.* 26.
*Abundantia, & penuria in Aegypto, vnde. M. A.*2320. *num.* 1.
Fluuius Aegyptum à Chananæa diſterminans, quis. M. A. 1931. *n.* 33.
Aelam quando natus. M. A. 1657. *n.* 19.
Aeneas venit in Italiam. M. A. 2872. *n.* 3.
Vxorem duxit Latini regis filiam. ibidem.
*Latino ſuccedit in regnum. M. A.*2875. *n.* 1.
*Aeoles, qui, vnde originem duxerint, & quas terras habitauerint. M. A.*1931. *n.* 22.
Aer quandoque cæli nomine ſignificatur M. D. 2. *n.* 5.
In media eius regione, quæ gignantur. n. 6.
Aerarum initia. Na bonaſſari. 3306. *n.* 2.
*Græcorum. M. A.*3473. *n.* 1.
Ghaldæorum. M. A. 3744. *n.* 1.
*Dionyſij. M. A.*3769. *n.* 2.
Hebræorum ab exitu de Aegypto. M. A. 2544. *n.* 21.
*Hiſpanicæ. M. A.*4014. *n.* 2.
Aeraria ars, quando inuenta, & à quo. M. A. 461. *n.* 1.
Aetates Mundi ſex. Præ. n. 4.
*Aethiopes, vnde originem duxerint. M. A.*1931. *n.* 25.
Cur nigri. n. 26. & 27.
His bellum intuliſſe creditur Moyſes. M. A. 2493. *n.* 1.
Superantur ab Aſa rege Iuda. M. A. 3093. *num.* 1. & *ſequentibus.*
*Aethiopia duplex. M. A.*1931. *n.* 21. & *M. A.*3093. *n.* 2.
Quænam illa ſit, quæ Gen. cap. 1. *memoratur. M. D.* 3. *n.* 20.
Aetna mons flammas eructat. M. D. 1. *n.* 1.
*Afflictio prima Iſraelitarum ab Aegyptijs, quæ, & quando cœperit. M. A.*2438. *n.* 2.
Quot annis perdurauit. n. 4.
*Secunda, quæ, & quando accidit. M. A.*2455. *n.* 1.
Tertia quæ, & quando facta. M. A. 2463. *n.* 1.
Afflictionis maioris tempore Iſraelitæ magis creſcebant. M. A. 2329. *n.* 19.
Agag rex *Amalecitarum occiditur à Samuele. M.* A. 2962. *num.* 1.
Agar *datur in vxorem Abramo. M.* A. 2124. *n.* 1.
Saram deſpicit. n. 2.
Caſtigata fugit. ibidem.
Angeli *hortatu reuertitur, ibidem.*
Fuit hæreticorum typus. ibid.
Ab Abraam *eycitur, & ab Angelo refocillatur. M.* A. 2144. *n.* 2.
Non fuit eadem cum Cetura. M. A. 2179. *n.* 2.
Agarenorum *origo. M.* A. 2931. *n.* 52.
Superantur ab Iſraelitis. M. A. 2969. *n.* 1.
Aggæus *prophetat. M.* A. 3533. *n.* 2.
Prædicit ſecundum templum glorioſius futurum primo. num. 4.
Agrippa *Pantheon ædificat. M.* A. 4027. *n.* 1.
Abialon *vndecimo loco iudicat Hebræos annis decem. M.* A. 2862. *n.* 1.
Moritur. M. A. 2871. *n.* 1.
Alcimus *fuit Pontifex tẽpore cõmiſtionis. M.* A. 3883. *n.* 2.
Iterum malis artibus obtinet pontificatum. M. A. 3893. *num.* 2.
Cum cœpiſſet deſtruere muros templi moritur. M. A. 3895. *n.* 1.
Alexander *Magnus regnat. M.* A. 3718. *n.* 5.
Traiecit in Aſiam, & *vcĩt Darij Ducem. M.* A. 3719. *num.* 1.
Dareum prælio victum fugat. M. A. 3720. *n.* 1.
Syriam, Phœniciam, & Iudæam occupat. M. A. 3721. *num.* 1.
Aegypto *potius, Alexandriam ædificat. M.* A. 3722. *n.* 41.

109. ver.3. Ex vtero ante Luciferum genui te. M.Pri, num. 14.
Ver.4. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. M.A.2118. n.10.
110. Ver.2. Magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates eius. M. D.6.n.36.
113. Ver. 7. A facie Domini mota eſt terra. M. A. 2544. n.38.
131. Ver.11. Iurauit Dominus Dauid veritatem *vſque* ſuper ſedem ſuam. M.A.2990.n.4.
134. Ver.6. Omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra. M.D.6.n.36.
135. Ver.6. Qui firmauit terram ſuper aquas. M. D. 3. num.1.
Ver.13. Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones. M. A. 2544.n.28.
142. Ver.6. Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. M. D. 2. n.6.
146. Ver.8. Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam. M. D. 2.n.4.
Ver.9. Qui dat iumentis eſcam ipſorum. M. D. 6. num.30
148. Ver.2. Laudate eum omnes Angeli eius. M. Pri, num. 13.
Ver.4. Laudate eum cæli cælorum, & aquæ omnes, quæ ſup cælos ſunt. M.D.2.n.4. Et M.A.4118.n.9.
Ibidem Ver.5. Ipſe dixit & facta sũt &c. M.Pri.n.13.
150. Ver.3. *vſque ad* 6. In ſono tubæ, in pſalterio, & cithara. in tympano, & choro, in cordis, & organo. in cymbalis beneſonantibus. in cymbalis iubilationis. M.A.1557.n.14.

PROVERBIORVM.

Cap.1. ver.26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. M.A. 1. n. 19.
Cap.4. ver.3. Et vnigenitus coram matre mea. M. A. 2987.n.5.
Cap.8. ver. 22. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. M. Pri.n.9.
Ver.23. Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret. M. Pri.n.9.
Ver.24. Nondum erant abyſſi, & ego iam concepta eram &c. M. Pri.n.9.
Ver. 29. Legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos. M. D.3.n.5.
Cap.10. ver.1. Filius ſapiens lætificat patrem; filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuę. M.A.1666.n.6.
Cap. 16. Ver. 2. Spirituum ponderator eſt Dominus. M.A.2163.n.1.
Ver. 4. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. M.D.6.n.7. & 35.
Ver.18. Contritionem præcedit ſuperbia. M. A. 1, num.5.
Cap.21. ver.9. Melius eſt ſedere in angulo domatis, M. A.3023.n.7.

ECCLESIASTAE.

Cap. 1. Ver. 6. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur. M. D. 2. num.4.
Ver.7. Ad locum vnde exeunt, flumina reuertuntur. M. D.3.n.4. & 5.
Cap. 2. Ver. 5. Feci hortos, & pomaria. M.D.3.n.27.
Cap.7. ver.30. Hoc inueni, quod fecerit Deus hominẽ rectum. M.D. 6. n.9.
Cap. 11. Ver. 5. Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis: Sic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium. M. Pri. n.3.

CANTICORVM.

Cap. 4. Ver. 13. Emiſſiones tuæ paradiſus. M. D. 3. n. 27.

SAPIENTIAE.

Cap. 1. Ver. 13. Quoniam Deus mortem non fecit &c. M.D.3.n.32.
Cap.2. ver.2. Quia ex nihilo nati ſumus. M.Pri. n.20.
Cap. 1. Ver. 23. Deus creauit hominem inexterminabilem. M.D.6.n.11. & M.A. 1.n. 1.
Ver. 24. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum M.Pri. n.18.
Ver.25. Imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius. M.A.1.n.11.
Cap.4. ver.10. Placens Deo factus eſt dilectus, & viuẽs inter peccatores, translatus es &c. M. A. 2987. num. 3.
Cap.5. ver.2. Videntes turbabuntur timore horribili &c. M.A.1.n.4.
Cap.9. ver.14. Cogitationes hominum timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. M.A.2544.n.87.
Cap. 10. ver. 1. Hæc illum, qui primus formatus eſt a Deo, pater orbis terrarum, cum ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo. M. A.930.n.9.
Ver.7. Et incredibilis animæ memoria ſtans figmẽtum ſalis. M.A. 2138. n.15.
Ver.10. *vſque* 13. Hæc profugum iræ fratris. *vſque* potentior eſt ſapientia. M.A.2345.n.10.
Ver. 14. Donec afferret illi ſceptrum regni. M. A. 2400. n.1.
Ver. 18. Tranſtulit illos per mare rubrum, & tranſuexit per aquam nimiam. M.A.2544.n.27.
Ver.19. Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum. M. A. 2544. n. 25.
Cap.11. ver.18. Manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuiſa. M.Pri.n.19.
Cap.13. ver 1. Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei. M. Pri.n.4.
Cap.14. ver.12. Initium enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum &c. M.A.236.n.3.
Ver.15. Acerbo enim luctu dolens pater. *vſque* colebantur figmenta. M.A. 1997.n.2.
Cap. 16. ver. 20. Angelorum eſca. *vſque* conuertebatur. M.A.2544.n.32.
Cap.17. ver.10. Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua, perturbata conſcientia. M.A.1.n.7.
Cap.19. ver.7. Et campus germinans de profundo nimio. M.A.2544.n.28.
Ver. 18. Agreſtia enim in aquatica conuertebantur. M.A.2544. n.28.

ECCLESIASTICI.

In Prologo. Nam in octauo, & trigeſimo anno, temporibus Ptolemęi Euergetis regis &c. M.A.3808.n.2

Cap.

Cap.1.ver.2. Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi quis dinumerauit? M.Pri.n.6.

Ver.4. Prior omniū creata eſt ſapientia. M.Pri.n.9.

Cap.3.ver.6. Qui honorat patrem, iucundabitur in filijs, & vita viuet longiore. M.A. 1666.n.8.

Ver.9 & 10. In opere, & ſermone. *vſque* in nouiſſimo manent. M.A.1666.n.8.

Cap.13.ver.1. Qui tetigerit picem &c. M.A.987.n.14.

Cap.15.ver.14. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in mann conſilij ſui. M.D.6 n.32.

Cap.17.ver.5. Et diſciplina intellectus repleuit illos. M D.6.n.10.

Cap.18.ver.1. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. M.D.6.n.33.

Cap.24.ver.5. Ego ex ore Altiſſimi prodiui primogenita ante omnem creaturam. M.Pri.n.9.

Ver.6. Et ſicut nebula texi omnem terram. M.D. 3.num.2.

Ver.14. Ab initio, & ante ſæcula creata ſum. M. Pri.num.9.

Cap.25.ver.33. A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. M.A.1.n.6.

Cap.37.ver.23. Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt. M.A.1.n.4.

Ver.32. Noli auidus eſſe in omni cibo. *vſque* adijciet vitam. M.A.1656.n.7.

Cap.38.ver.16. Fili in mortuum produc lacrymas *vſque* ſepulturam illius. M.A.2175.n.2.

Cap.44.ver.16. Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſnm. M.D.3.n.27. Et M.A.987.num.1. Et 4018.n.9.

Ver.17.18.& 19. Noe inuentus eſt perfectus, iuſtus. *vſque* omnis caro. M.A.1637.n.8. Et 2006. num.1.

Ver.20. Abraham magnus pater. *vſque* terminos terræ. M.A.2213.n.3.

Ver.25. Benedictionem omnium gentium. *vſque* in oculis omnis carnis. M.A.2345.n.10.

Cap.45.ver.2. Similem fecit illum in gloria ſanctorū. *& poſt pauca*. Et in verbis ſuis monſtra placauit. M.A.2583.n.37.

Ver.4. In fide, & lenitate ipſius. M.A.2583.n.37.

Ver.8. Statuit ei teſtamētum æternum. M.A.2583. num.5.

Ver.9. Et induit eum ſtola gloriæ, & coronauit eū in vaſis virtutis. M.A.2583.n.5.

Cap.46.ver.1.& 2. Qui fuit magnus ſecundum nomē ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei. M.A. 2593.n.4.

Ver.3. Quam gloriam. *vſque* romphæas. M.A.2593. num.4.

Ver.4. Nam hoſtes ipſe Dominus perduxit. M A. 2593.n.4.

Ver.5. An non in iracundia ſua impeditus eſt ſol? M.A.2583.n.19.

Ver.8. Et ſecurus eſt a tergo potentis. M.A.2593. num.4.

Ver.10. A periculo liberati ſunt, a numero ſexcentorum millium peditum inducere illos in hereditatem. M.A.2545.n.63.

Ver.16. Renouauit imperium, & vnxit Principes in gente ſua. M.A.2977.n.1.

Ver.17. Et vidit Deus Iacob. M.A.2977.n.1.

Ver.18. Quia vidit Deum lucis. M.A.2977.n.1.

Ver.22. Et ante tempus finis vitæ ſuæ, & ſæculi. M.A. 2977.n.1.

Cap.48.ver.2. *vſque ad* 13. Qui induxit in illos famem, & irritantes illum, inuidia ſua pauci facti ſunt. non enim poterant ſuſtinere præcepta Domini. *& quæ ſequuntur vſque ad* non erit tale nomen noſtrum. M.A.3139.nu.1.

Ver.7. Qui audis in Sina iudicium, & in Horeb iudicia defenſionis. M.A.2544.n.34.

Ver.13. *vſque ad* 16. exponuntur. M.A.3198.n.2.

Ver.25. *vſque ad finem capitis*. M.A.3338.n.5.

Cap.50.ver.3. In diebus ipſius emanauerunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum. M.A.3744.n.1.

ISAIAE.

Cap.1.ver.16. Quieſcite agere peruersè. M.D.7.n.1.

Cap.6.ver.5. Væ mihi *vſque* vidi oculis meis. M.A. 2544.n.43.

Cap.7.ver.8. Et adhuc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus. M.A.3248.n.1.

Ver.14. Ecce virgo concipiet &c. M.A.2345.n.7.

Cap.9.ver.3. Multiplicaſti gentem, ſed non magnificaſti lætitiam. M.A.987.n.5.

Cap.10.ver.5. Væ Aſſur virga furoris mei. M.A.1931. num.51.

Cap.14.ver.13. In cælum conſcendam, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum &c. M.Pri.n.15.& 18.

Cap.16.ver.14. In tribus annis quaſi anni mercenarij auferetur gloria Moab. M.A.3451.n.5.

Ca.19.ver.19. In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti. M.A.3873.n.2.

Cap.20.ver.1. Cum miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum. M.A.3319.n.1.

Ver.3. Sicut ambulauit ſeruus meus. *vſque* & ſuper Aethiopiam. M.A.3322.n.4.

Cap.22.ver.20. Et vocabo ſeruum meum Eliacim filiū Helciæ &c. M A.3322.n.5.

Cap.27.ver.12. Vſque ad torrentem Aegypti. M.A. 2118.n.14.

Cap.34.ver.5. Inebriatus eſt in cælo gladius meus. M. Pri.num.16.

Cap.36.ver.3. Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domum. M.A.3020.n.15.

Ver.22. Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domū. M.A.3020.n.15.

Cap.37.ver.2. Eliacim, qui erat ſuper domum. M.A. 3020.n.15.

Ver.30. Tibi autem hoc erit ſignnm. *vſque* & comedite fructum earum. M.A.3322.n.3.

Cap.45.ver.13. Ipſe ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet. M.A.3609.n.4.

Cap.51.ver.6. Quia cæli ſicut fumus liqueſcent. M.D. 1.num.2.

Cap.52.ver.4. In Aegyptum deſcendit populus meus. *vſque* calumniatus eſt eum. M.A.2438.n.3.

Cap.54.ver.9. Cui iuraui ne inducerem aquas Noe vltra ſuper terram. M.A.1657.n.18.

Cap.55.ver.10. Quando deſcendit imber, & nix de cælo. M.D.2.n.4.

Cap.60.ver.6. Madian & Epha. M.A.2179.n.4.

IEREMIAE.

Cap.1.ver.5. Et prophetam in gentibus dedi te. M.A. 3448.n.8.

Ver.

Ver.10. Ecce conſtitui te ſuper gentes. M.A.3448. num.8.
Cap. 2. ver. 18. Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam. M. D. 3.n.19.
Cap.5.ver.22. Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum. M.D.3.n.5.
Cap.10. ver.13. Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas. M.D.2.n.6.
Ver.25. Quia comederunt Iacob. M.A. 2545.n.18.
Cap. 22. ver.6. Galaad, tu mihi caput libani. M. A. 2296.n.4.
Ver.30. Scribe virum iſtum ſterilem &c. M.A.2472. num.2.
Cap.25.ver.8. Habitatores Dedan. M. A.2179.n.4.
Ver.23. Et Dedan. M. A.2179.n.4.
Ver.26. Cunctis quoque regibus Aquilonis de prope, & de longe. M.A.3452.n.2.
Cap.27.ver.1. In principio regni Ioakim, *vſque* in collo tuo. M.A.3439.n.4.
Ver.7. Donec veniat tempus terræ eius. M.A.3448. num.9.
Cap.28.ver.1. In principio regni Sedeciæ. M.A.3439. num.4.
Cap.29.ver.10. Cum cœperint impleri ſeptuaginta anni. M.A.3429.n.12. Et 3447.n.2.
Cap.34.ver.18. & 19. Vitulum, quem conciderunt in duas partes. *vſque* & tranſierunt inter diuiſiones vituli. M. A.2118.n.13.
Cap.36.ver.9. In menſe nono prædicauerunt ieiuniũ. M.A.2545.n.42.
Cap. 39. ver. 5. Et locutus eſt ad eum iudicia. M .A. 3446.,n.7.
Cap.40.ver.6. Venit autem Ieremias ad Godoliam filij Aicham in Maſphath &c. M.A.3447.n.9.& 10.
Cap. 44. ver. 17. Vt ſacrificemus reginæ cæli. M. A. 3448.n.2.
Cap.46. ver.9. Aethiopia, & Libyes, & Lydi. M. A. 1931.n.32.
Cap.47. ver.4. Paleſtinos, reliquias Inſulæ Cappadociæ. M.A.1931.n.32. & 33.
Cap.49.ver.8. Habitatores Dedan. M.A.1931.n,28.
Cap.51.ver.37. Et Aſcenez. M.A. 1931. n. 21.

THRENORVM.

Cap. 3. ver. 22. Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti. M. A.1757.n. 18.
Cap. 4. ver. 6. Quæ ſubuerſa eſt in momento. M. A. 2138.n.13.
Ver.21. Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus. M.A.1931.n.54. Et 2319.n.7.

BARVCH.

Cap.3.ver.26. Ibi fuerunt gigantes. *vſque* ſcientes bellum. M.A.987.n.15.18. & 21.
Cap.6. ver. 2. Vſque ad generationes ſeptem. M. A. 3447.n.7.

EZECHIELIS.

Cap.2.ver.3. Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael. M.A.3238.n.4.
Cap.16.ver.3. Pater tuus Amorrhæus. M A.1931.n.38.
Ver.45. Et pater veſter Amorrhæus. M.A.1931.n.38.
Ver.49. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ. *vſque* abominationes coram me. M.A.2138.n.11.
Cap.25.ver.13. Et qui ſunt in Dedan. M. A. 1931. nu. 28. Et 2179.n.4.
Cap.27. ver.8. Habitatores Sidonis, & Aradij. M. A. 1931.n.41.
Ver.15. Filij Dedan negotiatores tui. M.A. 1931. num.28.
Ver.22. Saba, & Reema. M.A.1931.n.28.
Cap.28.ver.2. Deus ego ſum &c. M. Pri.n. 15.
Verſic. 12. Tu Signaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore in delicijs paradiſi Dei fuiſti. M.Pri.n. 14.
Ver. 16. In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate. M. Pri. n.17.
Ver. 17. Et eleuatum eſt cor tuum &c. M. Pri. n.15.
Cap.29.ver.3. Ego feci me ipſum. M. Pri. n.15.
Cap.30 ver.5. Aethiopia & Libya, & Lydi. M.A.1931. num.32.
Cap.31. Ecce Aſſur quaſi cedrus &c. M.Pri. n.14.
Cap 38. ver. 2. Contra Gog terram Magog. M. A. 1931.n.21.
Ver.6. Gomer, & vniuerſa agmina eius, domus Thogorma &c. M.A.1931.n.21.
Cap.47. ver.12. Orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum: M.D.3.n.33.

DANIELIS.

Cap.1.ver.1. Anno tertio regni Ioakim regis Iuda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis &c. M. A. 3428. n. 1. vſque ad 5.
Cap. 2. ver. 1. In anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium. M. A. 3453. n. 2.
Ver. 21. Et ipſe mutat tẽpora, & ætates, transfert regna, atque conſtituit. M.A.2900.n.2.
Ver. 34. Donec abſciſſus eſt lapis de monte. M. A. 2016. n.2.
Ver.35. Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus. M.A.2016. n.2.
Ver.37. Tu rex regum es. *vſque* & vniuerſa conſtituit. M.A.2016.n.6.
Ver.38. & 39. Tu es caput aureum. & poſt te conſurget aliud regnum minus te argenteum. M. A. 2016. n. 4. & 5.
Ibidem Et regnum tertium aliud æreum, quod imperabit vniuerſæ terræ. M.A.2016.n.4.
Ver. 40. Quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc. M.A. 2016.n.4.
Ver.44. Suſcitabit Deus cæli regnũ, quod in æternũ non diſſipabitur. M.A.2016.n.2.
Cap.3.ver. 57. Benedicite omnia opera Domini Domino. M.Pri.n.13.
Ver.60. Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt Domino. M.D.2.n.4.
Ver.96. A me poſitum eſt decretum. *vſque* qui poſſit ita ſaluare. M.A. 2124.n.2.
Cap.4. ver. 22. Septem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec &c. M. A.2464.n.2.
Ca.5.ver.11. Nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus. &c. M.A.2464.n.3.
Cap.8.ver.2. In Suſis caſtro, quod eſt in Aelam regione. M.A.1931.n.50.
Ver. 9. *vſque ad* 15. De vno autem ex eis egreſſum eſt cornu modicum: *vſque* & mundabitur ſan-

ctua-

ctuatium. M.A.3879.n.3. Et 3885.n.14.
Ver. 23. *vſque ad* 26. Et poſt regnum eorum, cum creuerint iniquitates *vſque* ſine manu conteretur. M. A. 3879.n.3. Et 3891.n.2.
Cap.9.ver.23. *vſque ad finem capitis*. M. A. 2544. n.52. Et 3516.n.6. vſque ad 13. Et 3609.n.4. Et 3610. num. 2.
Cap.11. *Quid per illa verba* rex Auſtri,& rex Aquilonis *ibi ſæpius repetita accipiendum ſit*. M. A. 3730.n.7.
Ver.4. Conteretur regnum eius, & diuidetur. *vſque* exceptis his. M.A. 3730.n.6.
Ver. 5. Et confortabitur rex Auſtri. M.A. 3730.n.8.
Ibidem. Et de principibus eius præualebit ſuper eũ, & dominabitur ditione &c. M. A.3769.n.3.
Ver. 6. Et poſt finem annorum fœderabuntur. *vſque* in temporibus ſuis. M.A.3794.n.2.
Ver.7. 8. & 9. Et ſtabit de germine radicum eius. *vſque* & reuertetur ad terram ſuam. M.A.3808. num. 1.
Ver.10. Filij autem eius prouocabuntur,& congregabunt multitudinem exercituum plurimorum. M. A.3829.n.1.
Ibidem. Et veniet properans,& inundans, & reuertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore eius. M.A. 3831.n. 2.
Ver.11. & 12. Et prouocatus rex Auſtri. *vſque* ſed non præualebit. M. A. 3834.n.2.
Ver.13. Conuertetur enim rex Aquilonis. *vſque* & opibus nimijs. M. A. 3850.n.1.
Ver.14. *vſque ad* 20. Et in temporibus illis multi cõſurgent. *vſque* & non inuenietur. M. A. 3850.nu. 2. 4. & 7. Et 3856.n.1. Et 3862.n.2. Et 3873.n.2.
Ver. 20. Et ſtabit in loco eius viliſſimus. *vſque* nec in prælio. M. A. 3868.n.1.
Ver.21. *vſque ad finem capitis duodecimi*. M.A. 3879. ver.4. Et 3881.n.1. Et 3885.n.1. Et 3887.n.11. Et 3891. n.2.
Cap. 10. ver. 65. Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum eius. M.A.3493.n.1. & 3494. n. 7.

O S E E.

Cap.1. ver. 2. Principium loquendi Domino in Oſee. M. A.3238.n.5.
Cap.4. ver. 8. Peccata populi mei comedent. M. A. 2545.n.18.
Ver.15. Ne aſcenderetis in Bethauen. M. A. 2114. num.5.
Cap.5. ver.8. Vlulate in Bethauen. M.A.2114.n.5.
Ver.13. Et abijt Ephraim ad Aſſur. M.A. 1931.nu. 51.
Cap. 10. ver. 5. Vaccas Bethauen coluerunt. M. A. 2114.n.5.
Cap.12. ver.4. Et inualuit ad Angelum,& confortatus eſt, fleuit, & rogauit eum. M. A.2296.n.9.

A M O S.

Cap.2. ver.9. Exterminaui Amorrhæum a facie eorum, cuius altitudo, cedrorum altitudo eius. M. A. 1931.n. 38.
Ver. 10. Vt poſſideretis terram Amorrhæi. M. A. 1931.n.38.
Cap.5. ver. 25. Numquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis domus Iſrael? M. A. 2545.n.64.
Cap.6. ver. 15. Vſque ad torrentem deſerti. M. A. 2118.n.14.
Cap.9. ver.6. Qui vocat aquas maris, & effudit eas ſuper faciem terræ. M.D. 2. n.6.
Ver. 7. Et Paleſtinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene. M. A. 1931. n.32. & 33.

I O N AE.

Cap. 3. ver. 3. Et Niniue erat ciuitas magna, itinere trium dierum. M.A. 2016.n.1.

M I C H AE AE.

Cap.4. ver. 8. Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion. M. A. 2305.n.3. Et 3023.n. 5.

H A B A C V C H.

Cap.1. ver.4. Lacerata eſt lex. *vſque* iudicium peruerſum. M. A. 3351.n.1.

A G G AE I.

Cap.2. ver.1. Interroga Sacerdotes legem. M.A.2545. nu.18.
Ver. 19. A die vigeſima, & quarta noni menſis, a die qua fundamenta iacta ſunt templi Domini &c. M.A.3518.n.1.

Z A C H A R I AE.

Cap.1. ver.12. Vſquequo tu non miſereberis Ieruſalẽ, & vrbium eius, quibus iratus es? iſte iam ſeptuageſimus annus eſt. M. A. 3462.n.3.
Cap.8. ver.19. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium decimi. M. A. 2545. n.42.
Cap.12. ver.11. Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. M. A.2425.n.1.

M A L A C H I AE.

Cap.1. ver.2. & 3. Dilexi Iacob, Eſau autem odio habui? M.A.2345.n.10.

I. MACHABAEORVM.

Cap.1. ver.1. Egreſſus de terra Cethim. M. A. 1931. num.22.
Ver.7. Et diuiſit illis regnum ſuum, cum adhuc viueret. M. A. 3730. n.5.
Ver.10. Et multiplicata ſunt mala in terra. M. A. 3730.n.6.
Ver. 18. In multitudine grani, in curribus, & Elephantis. M. A. 1557. n.14.
Ver.23. Et candelabrum luminis, & menſam propoſitionis. M.A.3064.n.1.
Cap.2. ver.54. Et factus eſt Dominus Aegypti. M.A. 2400. n. 1

Cap.3.ver.12. Et erat pugnans in eo.M.A.1557.n.14.
Ver.48.Et expanderunt libros legis,de quibus ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum. M.A.3885.n.8.
Cap.4. ver.37. Et congregatus eſt omnis exercitus,& aſcenderunt in montem Sion. M.A.3887.n.1.
Ver.47. Et ædificauerunt altare nouum, ſecundum illud quod fuerat prius. M. A.2544.n.73.
Ver. 60. Et ædificauerunt in tempore illo montem Sion. M. A. 3887.n.1.
Cap.12.ver.11. Inuentum eſt in ſcriptura de Spartiatis, & Iudæis, quoniam ſunt fratres,& quod ſunt de genere Abraham. M.A.1931.n.55.

II. MACHABAEORVM.

Cap.1.ver.9. Et nunc frequentate dies Scenopegiæ menſis Casleu. M.A. 3890. n. 10.
Ver.13. Cecidit in templo Naneæ. M. A. 3891.n.2.
Ver.18. Aedificato templo, & altari. M. A. 3610. num. 12.
Ver.34. Fecit ei templum. M.A.3610.n.13.
Cap.2. ver.13. Et de donarijs. M.A.3610.n.18.
Cap.3.ver.19. Sed & virgines quæ concluſæ erant. M. A. 4032.n.14.
Cap. 4. ver. 50. Permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium. M. A. 3883. n. 2.
Cap.5.ver.10. Qui inſepultos multos abiecerat *vſque* ſepulcro participans. M. A.930.n.6.
Ver.14. Erant autem toto triduo. *vſque* venundati. M.A.3885. n.3.
Ver.63. Et viri Iuda magnificati ſunt valde in conſpectu omnis Iſrael. M.A.4018.n 5.
Cap.7.ver. 22. Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis: Neque enim ego &c. M. Pri.n.3.
Ver.28. Peto nate,vt aſpicias ad cælum. *vſque* quia ex nihilo fecit illa Deus. M.Pri.n.20.
Cap.9.ver.13. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. M. A.3891. n.1.
Cap.14.ver.1. Sed poſt triennij tempus. M. A.3893. num. 1.
Cap. 15. ver. 16. In quo deijcies aduerſarios. M. A. 1557.n.14.

MATTHAEI.

Cap.1. ver. 1. Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abrahã &c. M.A.2464.n.3.
Ver.8. Ioram genuit Oziam. M. A.1694.n.1.
Ver.11. Ioſias autem genuit Iechoniam &c. M. A. 2464.n.3.
Cap.2. ver. 1. Ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam dicentes. M.A.4051.n.23.
Ver.16. A bimatu,& infra ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis. M. A. 4051. n.23.
Ver. 22. Audiens autem,quod Archelaus regnaret in Iudæa. M.A.2594.n.1. Et 4052.n.1.
Cap.4.ver.3. Et accedens tentator. M.Pri.n.14.
Ver.4. Non in ſolo pane viuit homo. M. A. 1657. num.15.
Ver.5. Supra pinnaculum templi. M. A.3023. n.7.
Ver.11. Et ecce Angeli acceſſerunt,& miniſtrabãt ei. M. A.2296. n.6.
Cap.5. ver.4. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. M. Pri.n.11.
Ver. 9. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. M. D.6.n.9.
Ver.10.11.& 12. Beati qui perſecutionem patiuntur. *vſque* copioſa eſt in cœlis. M.A.2316.n.4.
Cap.16.ver.26.Reſpicite volatilia cæli,quæ non ſerũt, neque metunt &c. M. D. 6.n.30.
Cap. 8. ver.5. Acceſſit ad eum Centurio. Et ver. 7. Et ait illi Ieſus. Et ver. 8. Et reſpondens centurio ait &c. M. A.2544.n.87.
Ver.79.Quid nobis,& tibi Ieſu filij Dei? M.Pri.n.18.
Cap.10.ver.5.& 6. In ciuitates Samaritanorum ne intraueritis &c. M. A.3315.n.2.
Ver.17. Qui amat patrem. *vſque* nõ eſt me dignus. M.A.2163.n.1.
Cap. 11.ver.14. Ipſe eſt Elias, qui venturus eſt. M. A. 2276. n. 2.
Cap. 13. ver. 55. Et fratres eius, Iacobus, & Ioſeph. *vſque* apud nos ſunt. M. A. 2049.n.10.
Cap. 15. ver. 19. De corde enim exeunt cogitationes malæ. M. A.1.n.5.
Ver.22. Seceſſit in partes Tyri, & Sidonis, & ecce mulier Chananæa a finibus illis egreſſa &c. M. A. 1931.n.35.
Cap.17.ver.1. Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus &c. M. A. 4083.n.6.
Ver.6. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. M.A.2296.n.10.
Cap. 20. ver.15. An non licet mihi quod volo facere? M. Pri. n.15.
Cap. 22. ver. 30. In reſurrectione enim neque nubent neque nubentur. M. A.1.n.22. Et 987.n.7.
Ver. 37. Diliges Dominum Deum tuum. *vſque* & Prophetæ. M.A.2544.n.44.
Cap.23.ver.2. Super cathedram Moyſi ſederunt. *vſque* ſeruate, & facite. M. A.2594.n.14.
Cap.24. ver.22. Niſi breuiati fuiſſent dies illi. M. A. 1537.n.3.
Ver.35. Cælum & terra tranſibunt &c. M. D.1.n.2.
Ver.37. Sicut in diebus Noe, ita erit, & aduentus filij hominis. M.A.1656.n.19.
Cap.25.ver.34. Venite benedicti &c. M.Pri.n.11.
Ver.41. In ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. M.Pri.n.17.
Cap.26.ver.52. Omnes qui accipiunt gladium,gladio peribunt. M. A.1657.n.17.
Cap. 27. ver. 53. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ſuam &c. M.A.4084. n.21.
Cap. 28. ver. 1. Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati. M.A.4084. n.21.

MARCI.

Cap.6. ver.14. Et audiuit rex Herodes. M. A. 4052.n. 1. Et 4081.n.11.
Cap.7.ver.16. Erat enim mulier gentilis Syrophœniſſa. M.A.1931.n.35.
Cap.9.ver.1. Et poſt dies ſex. M. A. 4083.n.6.
Cap.13.ver.1. Magiſter aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ. M.A.4032.n.8.
Cap.14.ver. 1. Erat autem Paſcha, & azyma poſt biduum. M. A. 2545.n.41.
Cap. 16. ver.9. Surgens autẽ mane prima ſabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ. M. A.4084.n.28.
Ver.13. Et illi euntes nunciauerunt ceteris, nec illis crediderunt. M. A.4084.n. 36.
Ver.14. Et exprobrauit incredulitatem. *vſque* non crediderunt. M.A.4084.n.41.

Ver.

Ver. 19. Et Dominus quidem Ieſus, poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in cælum. M. A. 4084. num. 41.

LVCAE.

Cap. 1. ver. 5. Et vxor illius de filiabus Aaron. M. A. 2464. num. 3. Et 4051 num. 5.
Ver. 34. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? M. A. 2118. num. 12.
Ver. 73. Iuſiurandum quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis. M. A. 2163. num.. 3.
Ver. 74. In ſactitate, & iuſtitia &c. M.A. 1557.n.14.
Cap. 2. ver. 2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt a Præſide Syriæ Cyrino. M. A. 4051. n. 11.
Ver. 25. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. M.A.2316.n.3.
Ver. 49. Neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe? M.A.4062 n.1.
Ver. 51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis. M.A.4062.n.1.
Ver. 52. Et Ieſus proficiebat. *vſque* apud Deum, & homines. M. A. 4062.n.2.
Cap. 3. ver. 3. Qui fuit Sale, qui fuit Caïnan, qui fuit Arphaxad. M. A. 1694.n.2.
Ver. 23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta. M.A. 4081.n.3.
Ca. 6. ver. 1. In ſabbato ſecundo primo. M.A.4082.n.4.
Cap. 8. ver. 31. Et rogabant illum ne imperaret illis, vt in abyſſum irent. M.Pri.n.17.
Cap. 9. ver. 28. Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo. M. A.4083.n.6.
Ver. 62. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. M. A. 2138.n.15.
Cap. 10. ver. 18. Videbam Sathanam ſicut fulgur de cælo cadentem. M.Pri. n.17.
Ver. 21. Et reuelaſti ea paruulis. M.A. 2138.n.9.
Cap. 11. ver. 17. Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. M. A. 987. n.5.
Cap. 13. ver. 6. Domine dimitte illam, & hoc anno. M. A. 1537. n. 3.
Cap. 16. ver 8. Quia filij huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt. M.A.133.n.1.
Cap. 17. ver. 31. In illa hora. *vſque* memores eſtote vxoris Lot. M. A.3138.n.15.
Cap. 22. ver. 1. Dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha. M.A.2545.n.41.
Ver. 7. Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. M. A.2545.n.41.
Ver. 14. Et cum facta eſſet hora diſcubuit. M. A. 2544.n.14.
Ver. 49. Si percutimus in gladio? M.A.1557.n.14.
Cap. 24. ver. 31. Et cognouerunt eum. M. A. 2138. num. 9.
Ver. 39. Palpate, & videte &c. M.A.987.n.9.

IOANNIS.

Cap. 1. ver. 1. In principio erat verbum. M. Pri. n.6.
Ver. 3. Omnia per ipſum facta ſunt &c. M. Pri. nu. 10. Et M. D. 6.n.33.
Ver. 12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. M.A.987.n.13.
Ver. 18. Deum nemo vidit vnquã. M. A.2544.n.51.
Ver. 19. Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas &c. Et ver. 24. Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. M. A.2545.n.13.
Ver. 26. & 27. Medius autem veſtrum ſterit, quem vos neſcitis; ipſe eſt qui poſt me venturus eſt. M. A. 4081. n. 7.
Ver. 29. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. M. A.4081.n.8.
Cap. 2. ver. 19. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. M.A.4081.n.10.
Ver. 20. Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc. M.A.4032.n.2. vſque ad 7.
Cap. 3. ver. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. M.A. 4.n.2.
Cap. 4. ver. 5. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. M.A.2114.n.3.
Ver. 9. Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. M. A. 3315.n.2.
Ver. 12. Numquid tu maior es patre noſtro Iacob? M. A. 3315. n.2.
Ver. 20. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt. M. A. 2114. n. 4. Et ver. 21. Quando neque in monte hoc &c. M.A.3721.n.2.
Cap. 5. ver. 17. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. M. D. 7. n. 1.
Ver. 29. Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. M. A. 930.n.5.
Cap. 6. ver. 46. Non quia patrem vidit quiſquam. *vſque* hic vidit patrem. M. A.1544.n.51.
Cap. 8. ver. 41. Nos ex fornicatione non ſumus nati. M.A.2052.n.1. & 2.
Ver. 44. Vos ex patre diabolo eſtis. *vſque* ex proprijs loquitur. M.Pri.n.14. & 18. Et M.A.1.n.1.4. & 11.
Ver. 56. Quinquaginta annos non dum habes, & Abraham vidiſti? M.A.2591.n.18.
Cap. 10. ver. 23. Ambulabat Ieſus in porticu Salomonis. M. A. 3023.n.11.
Cap. 14. ver. 26. Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quẽ mittet pater in nomine meo, ille ſuggeret vobis omnia. M. A.2138.n.3.
Cap. 15. ver. 14. Iam non dicam vos ſeruos. *vſque* nota feci vobis. M. A.2138.n.9.
Cap. 16. ver. 2. Abſque Synagogis facient vos. M. A. 2594. n.14.
Ver. 12. Multa habeo vobis dicere; ſed non poteſtis portare modo. M. A.2138.n.3.
Ver. 21. Mulier cum parit, triſtitiam habet. M. A. 1. n. 14.
Cap. 20. ver. 17. Noli me tangere: nondum enim aſcẽdi ad patrem meum. M.A.4084.n.32.
Cap. 21. ver. 14. Hoc iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis. M. A. 4084. n.38.
Ver. 21. Quid ad te? M. A. 2296.n. 10.

ACTORVM.

Cap. 1. ver. 7. Non eſt veſtrum noſce tempora vel momenta &c. Præ. n. 6.
Ver. 12. Sabbati habens iter. M.A.4084. n.41.
Cap. 2. ver. 4. Et cœperunt loqui varijs linguis. M. A. 1931.n.10.
Ver. 5. *vſque* 12. Erãt autem in Ieruſalem habitantes Iudæi. *vſque* magnalia Dei. M. A. 1931. n. 10. Et 4018.n.7.

Ver.9. Et Aelamitæ. M.A.1931.n.50.
Ver.11. Iudæi quoque, & Proſelyti &c. M. A.1666. num.10.
Cap.3.ver.11. Cucurrit omnis populus ad eos ad porticũ, quæ appellatur Salomonis.M.A.3023.n.11.
Cap.5.ver.12. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. M. A.3023. n. 11.
Cap.7. ver. 2. Deus gloriæ. *vſque* quam monſtrauero tibi. M.A.2113.n.1.
Ver. 4. Tunc exijt de terra Chaldæorum. M. A. 2039. n. 12.
Ibidem. Et inde poſtquam mortuus eſt pater eius. *vſque* cum non haberet filium. M. A. 2039.n.5. 8. 9. & 10. Et 2114.n.2.
Ver. 5. Sed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionẽ, & ſemini eius poſt ipſum. M. A.1666.n.5.
Ver.6. Quia erit ſemen eius accola. *vſque* annis quadringentis. M.A.2329.n.14.
Ibidem. Et malè tractabunt eos annis quadringentis. M. A.2118.n.15.
Ver.14. Mittens autem Ioſeph. *vſque* in animabus ſeptuaginta quinque. M.A.2329.n.4. 8. & 9.
Ver.25 Exiſtimabat autem intelligere. *vſque* illi nõ intellexerunt. M. A.2503.n.1.
Ver.42. Nũquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta. *vſque* adorare eas. M.A.2545. num.64.
Ver.59. Obdormiuit in Domino. M. A. 2113. n. 1. & 2.
Cap.12. ver.3. Erant autem dies azymorum. Et ver.4. Volens poſt Paſcha producere eum populo. M. A. 2545. n.41.
Cpa.13. ver. 19. & 20. Er deſtruens gentes ſeptem. *vſque* quadringentos quinquaginta annos. M. A. 1931. n. 42. Et 2329. n. 14. Et 2584. nu. 23. Et 2590.n.1.
Ver.20. & 21. Et poſt hæc dedit Iudices. *vſque* annis quadraginta. M.A.2591.n.14. Et 2979.n.10.
Cap. 15. ver. 21. Moyſes enim a temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus, qui eum prædicet. M. A. 2583. n.40. Et 2594.n.13.

AD ROMANOS.

Cap.1. ver. 20. Inuiſibilia enim ipſius. *vſque* virtus, & diuinitas. M.Pri.n.3. Et M. D. 6.n.35.
Cap.2.ver.4. An diuitias bonitatis eius. *vſque* ad pœnitentiam te adducit? M.A.987.n.9.
Cap.4. ver.17. Er vocat ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunr. M. D. 6.n.36.
Cap.5.ver.12. Et per peccatum mors. M. D. 3. nn.31. Et M. A. 1.n.14.
Ver.20. Vbi abundauir delictum, ſuperabundauit gratia. M.A. 2051. n.2.
Cap.13.ver.1. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. M. D. 6.n.32. Et M.A.1666.n.7

I. AD CORINTHIOS.

Cap.1.ver.22. Iudæi ſigna petunt. M. A.2544.n.87.
Cap.6. ver.12. Omnia mihi licent; ſed non omnia expediunt. M.A.1657.n.15.
Cap.7.ver.7. Vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic. M.D.6.n.3.
Ver.30. & 31. Qui emunt tamquam non poſſidentes. *vſque* figura huius mundi. M. A.2175.n.3.
Ver.33. Qui autem cum vxore ėſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi. Et ver.34. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi. M.D.6.n.26.
Cap.9.ver.7. Quis paſcit gregem. *vſque* manducat. M. A. 1657. n. 11. & 13.
Cap.10. ver.4. Petra autem erat Chriſtus. M. A.2176. n.7. Et 2544. n. 33.
Ver. 8. Et ceciderunt vna die viginti tria millia. M. A.2583 n.21.
Ver. 22. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant. M. A. 1657.n.15.
Cap.11.ver.3. Caput autem mulieris, vir. M.D.6.n.21.
Ver.19. Oportet, & hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. M.A. 2544. n.7.
Cap.12. ver.4. Diuiſiones verò gratiarum ſunt &c. M. D. 6. n. 3.
Cap.15. ver. 18. Qui dormierunt in Chriſto. M. A. 2213. n. 1. & 2.
Ver 20. Chriſtus reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium. M.A.4084.n.21.
Ver.46. Non prius quod ſpiritale eſt. *vſque* de cælo cæleſtis. M.A.4.n.2. Et 2179.n.7.

II. AD CORINTHIOS.

Cap 3.ver.6. Littera enim occidit, ſpiritus autem viuificat. M.A.1657.n.15.
Ver.7. Ita vt non poſſent intendere filij Iſrael. *vſque* in faciem Moyſi. M.A.2544. n.56.
Cap.4. ver. 17. Quod in præſenti eſt momentaneum. *vſque* operatur in nobis. M.A.2316. n.4.
Cap.5. ver.4. Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri. M. D. 3. n.32.
Cap.11. ver.14. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs. M A.2290.n.1.

AD GALATAS.

Cap.3. ver.6. Abraham credidir Deo, & reputatũ eſt ei ad iuſtitiam. M. A. 2118. n.12.
Ver. 16. Abrahæ factæ ſunt repromiſſiones. *vſque* qui eſt Chriſtus. M. A. 2113.n.2.
Ver.17. Hoc autem teſtamentum. *vſque* ad euacuãdam promiſſionem. M.A. 2108. n.1. Et 2329. n. 15. Et 2543.n.1. Et 2544.n.40.
Cap.4.ver.22. Quoniam Abraham duos filios habuit. *vſque* & vnum de libera. M.A. 2124.n.1.
Ver.25. Sina mons eſt in Arabia coniunctus ei quæ nunc eſt Ieruſalem. M. A.2544. n. 38.
Ver.29. Sed quomodo tunc is, qui ſecundum ſpiritum. M.A.2144.n.1.

AD EPHESIOS.

Cap.1. ver.3. Qui benedixit nos. *vſque* in Chriſto. M. A. 2113.n.2.
Cap.2.ver.3. Eramus natura filij iræ, ſicut & ceteri. M.D.6.n.31.
Ver.12. Eratis illo in tempore. *vſque* in hoc mundo. M. A. 1666. n. 10.
Cap.4.ver.13. Donec occurramus omnes. *vſque* plenitudinis Chriſti. M.D.6.n.12.
Cap.6.ver.11. Induite vos armaturam Dei. *vſque* inſidias diaboli. M.A.1.n.3.

AD COLOSSENSES.

Cap.3.ver.16. In omni ſapientia. Et ver. 22. In ſimplicitate cordis. M.A.1557.n.14.
Ver.18. Mulieres ſubditæ eſtote viris ſicut oportet in Domino. M.A.1.n.15.

I. AD TIMOTHEVM.

Cap.2.ver.13. Adam enim primus formatus eſt,deinde Heua. M.D.6.n.18.
Cap.5.ver,17. Qui bene præſunt persbyteri. *vſque* operarius mercede ſua. M. A. 2332.n.2,
Cap.6.ver.16. Qui ſolus habet immortalitatem. *vſque* nec videre poteſt. M.Pri.n.8. Et M. D. 6.n.11. Et M.A.2544.n.51.

AD HEBRAEOS.

Cap.1.ver.1. & 2. Loquẽs patribus in prophetis *vſque* in filio. M.A. 1557.n.14.
Ver.9. Propterea vnxit te Deus oleo exultationis. M.A.2276.n.7.
Cap.6.ver.4. Impoſſibile eſt enim. *vſque* reuocari ad pœnitentiam. M. A. 987. n.3.
Ver.7. Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem. *vſque* benedictionem a Deo. M.A.987. num.3.
Cap.7.ver.1. Hic enim Melchiſedech rex Salem,Sacerdos Dei ſummi,qui obuiauit Abrahæ.M.A.2118. num.5. vſque ad 10.
Ver.2. Qui interpretatur rex Iuſtitiæ. M. A.2156. num.1.
Ver. 3. Sine patre, ſine matre. *vſque* finem vitæ habens. M.A.2118. n. 8. & 9.
Cap.9.ver.4.Sancta Sanctorum aureum habens thuribulum &c. M.A.2544.n.66.68. & 69.
Ibidem. In qua,vrna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ floruerat, & tabulæ teſtamenti. M. A. 3030.n.19.
Ver.12. Introiuit ſemel in ſancta. M.A.2544. n. 60.
Ver. 13. Et cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis. M.A.2548.n.12.
Ver.20.Hic ſanguis teſtamenti &c.M.A.2544.n.43.
Ver.21. Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit. M.A. 2545. n.2.
Ver. 25. Pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos. M. A.2544.n.60.
Cap.10. ver. 26. Voluntarie enim peccantibus &c. M.A.987.n.3.
Cap.11.ver.3. Vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. M. D. 1. n.5.
Ver.7. Fide Noe reſponſo accepto. *vſque* heres eſt inſtitutus. M.A.2006.n.1.
Ver.8. Fide, qui vocatur Abraham, obediuit. *vſque* & exijt neſciens quo iret. M.A.2113.n.3.
Ver.19. Arbitrans quia,& a mortuis ſuſcitare potẽs eſt Deus. M.A.2163.n.2.
Ver. 26. Maioreſque diuitias exiſtimans theſauro Ægyptiorum,improperiũ Chriſti. M.A.2583.n.37.
Cap.12.ver.16. Aut profanus, vt Eſau. M.A.2223.n.3.
Ver.17. Scitote enim quoniam. *vſque* inquiſiſſet eã. M.A.2276,n.3.
Ver.18. & 19. Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem *vſque* ne eis fieret verbum. M. A. 2544 num.38.
Cap.13. ver.2. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. *vſque* hoſpitio receptis. M. A. 2138.n.5.

B. IACOBI.

Cap.2. ver.23. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam,& amicus Dei appellatus eſt. M.A.2118.n.12.
Cap.3. ver. 7. Omnis enim natura beſtiarum. *vſque* à natura humana. M. D. 6.n.27. & 28.

I. PETRI.

Cap.1.ver.1.Electis aduenis diſperſionis Ponti,Galatiæ,Cappadociæ,Aſiæ, & Bithyniæ. M. A. 1932. num.2.
Cap. 3. ver.1. Similiter & mulieres, ſubditæ ſint viris ſuis. M.A.1.n.15.
Ver. 19. & 20. In quo, & his, qui in carcere erant ſpiritibus. *vſque*. ſaluæ factæ ſunt. M.A. 1557. n. 1. & 20.
Cap.4. ver.9. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. M.A. 2138.n.5.
Cap. 5. ver. 8. Aduerſarius veſter diabolus circuit quærens quem deuoret. M. A.1. n.10.

II. PETRI.

Cap.1.ver.21. Non enim voluntate humana. *vſque* ſancti Dei homines. M.A.1694.n.3.
Cap.2.ver.4.Si enim Deus Angelis peccantibus. *vſque* tradidit cruciandos. M.Pri.n.18.
Ver.5. Et originali mundo non pepercit. *vſque* impiorum inducens. M. A.2006.n.1.
Ver.6. Exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt ponens. M. A. 2138.n.14.
Ver.21.Refugientes coinquinationes mundi. *vſque* deteriora prioribus. M.A. 987. n.3.
Cap.3.ver.7. 10. & 11. Cæli autem, qui nunc ſunt &c. M. D.1.n.2.
Ver.13. Nouos verò cælos,& nouam terram,ſecundum promiſſa ipſius, expectamus. M. A. 1657. num.8.

I. IOANNIS.

Cap.4.ver.8. Quoniam Deus charitas eſt. M.Pri.n.6.
Ver. 12. Deum nemo vidit vnquam. M. A. 2544. num.51.
Ver. 16. Deus Charitas eſt. M. Pri.n.6.

IVDAE.

Ver.5. & 6. Commonere autem vos volo. *vſque* reſeruauit. M. Pri.n.17.
Ver.7. Sicut Sodoma,& Gomorrha. *vſque* ſuſtinentes. M. A. 2138. n. 11. & 14.
Ver. 9. Cum Michael Archangelus cum diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore &c. M. A. 2583. n.34.
Ver.11. Væ illis, qui in via Cain abierunt. M.A.4 num.1.

APOCALYPSIS.

Cap. 3. ver. 17. Neſcis quia tu es miſer. *vſque* aurum ignitum. M.A.1.n.7.
Cap.4. ver. 11. Quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt. M.D.6.n.36.
Cap.12. ver.4. Et cauda eius (videlicet draconis) trahebat tertiam partem ſtellarum. M. Pri. n. 17.
Ver. 7. Et factum eſt prælium magnum in cælo &c. M. Pri.n.17.
Ver. 9. Et proiectus eſt draco ille magnus &c. M. Pri. n. 17.
Ver. 12. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. M. Pri. n. 17. & 18.
Cap.13. ver. 8. Qui occiſus eſt ab origine mundi. M. Pri.num.18.
Ver. 10. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. M.A.1657. n.17.
Cap.16. ver. 5. Quia ſanguinem Sanctorum effuderūt, & ſanguinem eis dediſti bibere. M.A.2544.n.6.
Cap. 21. ver. 23. Et ciuitas non eget ſole, neque luna. *vſque* illuminabit eam. M.Pri.n.11.
Ver. 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatū &c. M. Pri.n.11.
Cap.22. ver.2. Et ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos. M.D.3.n.33.
Ver. 16. Ego radix, & genus Dauid. M.A.4051. nu. 20.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM VNIVERSALIS

Per annos, & numeros, ad normam præcedentis digeſtus.

A

AARON naſcitur. M. A. 2461. n. 1.
Obuiam prodie Moyſi. M. A. 2544. n. 3.
Ipſe, & Moyſes alloquuntur Pharaonem. ibidem, & ſequentibus.
Cur ſummus Sacerdos factus. M. A. 2544. n. 49.
Sacerdos à Moyſe ordinatur. M. A. 2548. n. 4.
Signo virgæ florentis confirmatur. n. 5.
Ipſe, & filij eius incipiunt munia exercere Sacerdotalia. M. A. 2445. n. 3.
De Aarone, vide ibidem. n. 16.
Ad aquas contradictionis cur reprehenſus, & poſtea punitus. M. A. 2585. n. 2.
Moritur, & laudatur. n. 5.
Quot annos pontificatum geſſerit. n. 6.
De Aarone vide etiam plura in verbo Moyſes.
Ab, menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n. 51.
Abdias propheta, quis. M. A. 3238. n. 5.
Eius prophetia quid contineat. M. A. 3238. n. 67.
Abdon duodecimo loco indicat Hebraos annis 8. M. A. 2872. n. 1.
Moritur. M. A. 2879. n. 1.
Abel, quando natus. M. A. 1. n. 23. & A. 2. n. 1.
Semper fuit bonus. M. A. 2. n. 2.
Ab hoc, & Cain duæ ciuitates. M. A. 2. n. 5.
Deo ſacrificat, & quid. M. A. 2. n. 5. & 6.
Eius ſacrificia mirabiliter ab igne conſumpta. M. A. 130. n. 3.
Quando à Cain interſectus. M. A. 130. n. 5. & 3.
An ſemper virgo. M. A. 130. n. 2.
Cur permiſſus occidi. M. Pri. n. 14.
Abeſan decimo loco indicat Hebraos annis 7. M. A. 2855. num. 1.
Moritur. M. A. 2861. n. 2.
Abia regnat in Iuda. M. A. 3077. n. 1.
Pugnat feliciter cum Ieroboam. n. 2.
Poſt victoriam vota Domino non reddidit. n. 3.
Vxores, & filiæ eius, quæ. n. 3.
Moritur. M. A. 3079. n. 1.
Abiathar Saulem fugiens, venit ad Dauidẽ. M. A. 2974. n. 9.
Succedit Achimelecho in pontificatum. ibid.
Cur Saulem fugiens, tulleris Ephod. M. A. 2974. n. 9.
Quot annis pontificatum geſſit. M. A. 2974. n. 10.
De pontificatu deponitur, & eijcitur. M. A. 3020. n. 13.
Ante depoſitionem verè Pontifex fuit. M. A. 3020. n. 14.
Primus fuit à ſacrificio depoſitus. ibidem.
Abigail obſiſtit Dauidi, ne occidat Nabal. M. A. 2977. n. 2.
Nubit Dauidi. n. 5.
Abimelech aufert Saram ab Abrahamo. M. A. 2138. n. 17.
Intactam reddidit. ibidem.
Init fœdus cum Abrahamo. M. A. 2144. n. 3.
Abimelech ſexto loco indicat Hebraos annis tribus. M. A. 2801. n. 1.
Euertit Sichem. M. A. 2802. n. 1.
Interficitur. M. A. 2803. n. 1.
Non occidit omnes ſeptuaginta fratres. M. A. 1659. n. 3.
Abinadab apud quem Arca fuit, quis? M. A. 2940. n. 4.
Abiron ſeditio deſcribitur. M. A. 2548. n. 4.
Abiſag ſunamitis Dauidem calefacit. M. A. 3019. n. 1.
Abiu igne mirabiliter conſumptus, & cur. M. A. 2545. n. 4.
Abiud è Zorobabel naſcitur. M. A. 3554. n. 1.
Abner deficit ab Iſboſeth ad Dauid. M. A. 2986. n. 1.
Fœdus init cum Dauide in Hebron, & a Ioab occiditur. M. A. 2987. n. 1.
Abundantia, multorum vitiorum cauſſa. M. A. 2158. n. 11.
Abram quando natus. M. A. 2039. n. 1. & ſequentibus.
Non anno lxx. patris ſui. n. 4. 5. & 6.
Num bis exierit ex Haran. n. 8.
Non vixit cum Noe. n. 11.
Cur Abram vocatus. n. 12.
Vbi natus ac educatus. ibidem.
A Noe decimus; ab Adam fuit vigeſimus. n. 12.
Non fuit Saræ germanus. M. A. 2049. n. 6. et ſequentibus.
Increpat patrem de Idololatria. M. A. 2052. n. 1.
An aliquando ipſe fuerit Idololatra. n. 1. & 2. & M. A. 2086. n. 1.
Quando vxorem duxerit. M. A. 2068. n. 1.
Quando primo Deus ei apparuerit. M. A. 2108. n. 1. Et 2113. n. 1.
An liberatus ab igne Chaldæorum. M. A. 2108. n. 2.
Quæ ei Deus promiſerit. M. A. 2113. n. 2.
Venit de Chaldæa in Aran cum patre. n. 3.
Qua intentione. ibidem.
Eius obedientiæ deſcriptio ex Philone. n. 4.
Cur, & quandiu moratus ſit in Haran. n. 5.
De Aran venit in Chanaan. M. A. 2114. n. 1.
Anno vitæ eius 75. quæ nam acta. ibidem.
Non regnauit in Damaſco. n. 2.
Aedificat altare Domino in Chanaan. ibidem.
Venit in Bethel. n. 5.
Cur non vno in loco permanſerit. n. 6.
Deſcendit in Aegyptum. n. 70.
A Pharaone Sara ei aufertur. n. 8.
Intacta redditur. n. 9.
Non diu manſit in Aegypto: nec Sacerdotes eius Aſtrologiam docuit. M. A. 2115. n. 1.
Ex Aegypto reuertitur in Chanaan. n. 2.
A Lot diuiditur, & quare. n. 2.
Pugnat feliciter cum quatuor regibus. M. A. 2118. n. 4.
Ei gratulabundus occurrit rex Sodomorum. ibidem.
Decimas dat Melchiſedecho. n. 10.
Dat ſpolia regi Sodomorum. n. 10.
De eius perfecta obedientia. n. 12.
Signi petitio, eius fidem non minuit. ibidem.
Animalia Deo immolat, vt cum Deo fœdus firmet. n. 13.
Horum animalium ſignificationes. n. 15.

De

Chriſtum venturum non ignorauit, quin & in eum credidit. num. 11.
Punitiones eidem merito inflictæ. n.16. 17. & 18.
Tunica pellicea induitur. n.19.
E paradiſo terreſtri eycitur. n. 20.
Quamdiu in eo loco, & in ſtatu innocentiæ ſteterit. n.21.
In paradiſo terreſtri virgo permanſit. n. 22.
Poſt egreſſum, cum Heua concubuit. n. 23.
Genuit Cain primogenitum. n. 24.
Genuit Abelem. M. A. 2. n. 1.
Singulis poſtea annis liberos genuiſſe creditur. n. 4.
Quando genuerit Seth. M. A. 131. n. 1.
Fuit primus characterum Hebraicorum inuentor. M. A. 1931. n. 14.
Primus ſacrificia Deo obtulit. M. A. 236. n. 4.
Quo vitæ anno obierit. M. A. 930. n. 1.
Quot annis, & quibuscum vixerit. ibid.
Quo die deceſſerit. n. 3.
Vbi mortuus, ac tumulatus fuerit. Et de oſſibus eius à Noe in arca ſeruatis, ac inter filios ſuos diſtributis. n. 4. vſque ad 9.
An poſtea ſepultus in Hebron. M. D. 6. n. 13. Et M. A. 930. n. 8.
An eius anima in locum ſalutis conceſſerit. M. A. 930. num. 9.
De Adam etiam vide Homo.
Adonias procurat inſcio patre vngi in regem. M. A. 2020, num. 1.
Cum ſuis fautoribus fugit. ibidem.
Occiditur iubente Salomone. n. 13.
Adoniſedech occiditur à Ioſue. M. A. 2584. n. 19.
Adulterium ſemper, vt peccatum reputatum, & punitū. M. A. 2138. n. 18.
Aedificiorum altitudo, quare inuenta. M. A. 1557. n. 16.
Agialeus quando regnare cœperit. M. A. 1966. n. 1.
Moritur. M. A. 2017. n. 1.
Aegyptiorum origo. M. A. 1931. n. 31.
Antiquitatis ipſorum fabulæ quædam refutantur. M. A. 4084. n. 45.
Dinaſtiarum Aegyptiacarum initia. M. A. 1932. n. 3.
Aegyptij bouem quendam nomine Apim adorabant. M. A. 2544. n. 48.
A quo menſe annum inchoare ſolerent. M. D. 6. n. 39.
Eorum mulieres valde fecundæ. M. A. 2319. n. 19.
Affligunt Hebræos. M. A. 2438. n. 2. 3. & 4.
Ipſorum fames, quam Ioſeph prænunciauerat. M. A. 2327. n. 1.
Dant Ioſepho pecora, & armenta pro frugibus. M. A. 2331. n. 1.
Dant ſe terraſque ſuas Pharaoni pro alimentis. M. A. 2332. n. 1.
Quintam prouentuum ſuorum partem applicant Pharaoni. M. A. 2333. n. 1.
Decem plagis intra vnum menſem a Moyſe afficiuntur. M. A. 2544. n. 4. & 5.
De ſingulis. ibid. n. 6. & 7. 16. 18. & 20.
In mari rubro mirabiliter demerguntur. n. 25.
Aegyptus a Nabuchodonoſor capitur, & ſpoliatur. M. A. 3462. n. 2.
Subditur Alexandro Mag. M. A. 3722. n. 1.
Ab Antiocho Epiphane vaſtatur. M. A. 3881. n. 1.
Eius ſimulachra Chriſto intrante corruerunt. M. A. 4051. n. 26.
Abundantia, & penuria in Aegypto, vnde. M. A. 2320. num. 1.
Fluuius Aegyptum à Chananæa diſterminans, quis. M. A. 1931. n. 33.
Aelam quando natus. M. A. 1657. n. 19.
Aeneas venit in Italiam. M. A. 2872. n. 3.
Vxorem duxit Latini regis filiam. ibidem.
Latino ſuccedit in regnum. M. A. 2875. n. 1.
Aeoles, qui, vnde originem duxerint, & quas terras habitauerint. M. A. 1931. n. 22.
Aer quandoque cæli nomine ſignificatur. M. D. 2. n. 5.
In media eius regione, quæ gignantur. n. 6.
Aerarum initia. Nabonaſſari. 3306. n. 2.
Græcorum. M. A. 3473. n. 1.
Chaldæorum. M. A. 3744. n. 1.
Dionyſij. M. A. 3769. n. 2.
Hebræorum ab exitu de Aegypto. M. A. 2544. n. 21.
Hiſpanicæ. M. A. 4014. n. 2.
Aeraria ars, quando inuenta, & à quo. M. A. 461. n. 1.
Aetates Mundi ſex. Præ. n. 4.
Aethiopes, vnde originem duxerint. M. A. 1931. n. 25.
Cur nigri. n. 26. & 27.
His bellum intuliſſe creditur Moyſes. M. A. 2493. n. 1.
Superantur ab Aſa rege Iuda. M. A. 3093. num. 1. & ſequentibus.
Aethiopia duplex. M. A. 1931. n. 21. & M. A. 3093. n. 2.
Quænam illa ſit, quæ Gen. cap. 1. memoratur. M. D. 3. n. 20.
Aetna mons flammas eructat. M. D. 1. n. 1.
Afflictio prima Iſraelitarum ab Aegyptijs, quæ, & quando cœperit. M. A. 2438. n. 2.
Quot annis perdurauit. n. 4.
Secunda, quæ, & quando accidit. M. A. 2455. n. 1.
Tertia quæ, & quando facta. M. A. 2463. n. 1.
Afflictionis maioris tempore Iſraelitæ magis creſcebant. M. A. 2329. n. 19.
Agag *rex Amalecitarum occiditur à Samuele.* M. A. 2962. num. 1.
Agar *datur in vxorem* Abramo. M. A. 2124. n. 1.
Saram deſpicit. n. 2.
Caſtigata fugit. ibidem.
Angeli *hortatu reuertitur.* ibidem.
Fuit hæreticorum typus. ibid.
Ab Abraam *eycitur, & ab* Angelo *refocillatur.* M. A. 2144. n. 2.
Non fuit eadem cum Cetura. M. A. 2179. n. 2.
Agarenorum *origo.* M. A. 1931. n. 52.
Superantur ab Iſraelitis. M. A. 2969. n. 1.
Aggæus *prophetat.* M. A. 3533. n. 2.
Prædicit ſecundum templum glorioſius futurum primo. num. 4.
Agrippa *Pantheon ædificat.* M. A. 4027. n. 1.
Abialon *vndecimo loco iudicat Hebræos annis decem.* M. A. 2862. n. 1.
Moritur. M. A. 2871. n. 1.
Alcimus *fuit Pontifex tēpore cōmiſtionis.* M. A. 3883. n. 2.
Iterum malis artibus obtinet pontificatum. M. A. 3893. num. 2.
Cum cœpiſſet deſtruere muros templi moritur. M. A. 3895. n. 1.
Alexander *Magnus regnat.* M. A. 3718. n. 5.
Traiecit in Aſiam, *& vcīit Darij Ducem.* M. A. 3719. num. 1.
Dareum prælio victum fugat. M. A. 3720. n. 1.
Syriam, Phœniciam, & Iudæam occupat. M. A. 3721. num. 1.
Aegypto *potius*, Alexandriam *ædificat.* M. A. 3722. n. 41.

Occiſo

Occiſo Dario, Græcorum regnum erigit. M.A. 2724. n. 3. & M.A. 3725 n. 1.
Eius geſta in Aſia. M.A. 3726 n. 1.
Eius acta in Suſa. ibidem.
Quæ egerit in Media. M.A. 3727. n. 1.
Quæ in Babylonia. M.A. 3728 n. 1.
Moritur. M.A. 3729 n. 1.
Qua ætate, & quando obierit. M.A. 3730 n. 1.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Eius regnum diuiditur. n. 5. & 6.
Eius ſucceſſores plures, præcipui autem quattuor. n. 7.
Cur de omnibus ſcriptura non egerit. n. 7.
Alexander Ianæus naſcitur. M.A. 5930. n. 2.
regnat in Iudæa. M.A. 3952 n. 1.
Ptolemaidis obſidionem ſoluit. M.A. 3955 n. 1.
Simulat amicitiam cum Lathuro. ibidem.
Clam vocat Cleopatram contra Lathurum Aegypti regem ibidem.
Gadaram, aliasque vrbes capit. M.A. 3959 n. 2.
Gazam oppugnat, & capit. ibidem, & M.A. 3960 n. 2.
Iudæos vexat, & ab eiſdem vexatur. M.A. 3963 n. 3.
Ab Oleda Arabum rege fugatur. ibidem.
Infeliciter pugnat cum Demetrio. M.A. 3967. n. 1.
Sedat Iudæorum tumultus contra ſe excitatos. M.A. 3969. n. 1.
Quædam Syriæ oppida capit. M.A. 3972. n. 1.
Domum rediens, latanter ſuſcipitur à Iudæis. M.A. 3974 n. 1.
Quartana corripitur. M.A. 3976. n. 1.
Moritur. M.A. 3978. n. 1.
Alexander cognomine Veles, ſiue Bales, quis. M.A. 3902. n. 1.
Præualet contra Demetrium. n. 2.
Regno, ac vita Demetrium ſpoliat. M.A. 3903. n. 1.
Ducit Cleopatram vxorem. M.A. 3904 n. 1.
Ionatham Accaronis facit Tetrarcham. M.A. 5907 n. 1.
Occiditur. M.A. 3908. n. 1.
Alexander Lathuri frater, Cleopatram matrem veneficio interimit; & à populo eycitur. M.A. 3962 n. 1.
Alexander Ariſtobuli filius, Iudæam depopulatur. M.A. 3996. n. 1.
Prælio ſuperatur ab A. Gabinio. M.A. 3997. n. 1.
Obtinet à Gabinio veniam. ibidem.
Scipionis iuſſu, ſecuri percutitur. M.A. 4005. n. 1.
Alexander Zebina regnat in Syria. M.A. 3930 n. 1.
Fœdus init cum Hircano. ibidem.
Occiditur. M.A. 3932 n. 1.
Alexandra regnat in Iudæa. M.A. 3979. n. 1.
Tigranem muneribus Iudæis conciliat. M.A. 3984 n. 1.
Moritur. M.A. 3987. n. 1.
Alexandra Herodis ſocera, iuſſu ipſius Herodis in regia detinetur. M.A. 419. n. 2.
In vincula conycitur. M.A. 4021. n. 1.
Interimitur. M.A. 4026. n. 1.
Alexandria conditur. M.A. 3722 n. 1.
Alimenta in medio Noeticæ Arcæ cœnacolo repoſita. M.A. 1557. n. 18.
Alimenti præſtantia vitam protrahit. M.A. 1656. n. 8.
Altades regnat in Aſſyria. M.A. 2354 n. 1.
Moritur. M.A. 2585 n. 1.
Altare quis primus erexerit. M.A. 1657 n. 6.
Altare incenſi quale, & in qua tabernaculi parte locatum. M.A. 2544 n. 66. & ſequentibus.
Altaris holocauſti in deſerto fabricati, forma quæ, & variæ de ipſa opiniones. M.A. 2544 n. 73.
Ad quem vſum fuerit fabricatum. M. A. 2544 n. 75.
De inſtrumentis ad eius vſum pertinentibus, n. 76.
Eius conſecratio. M. A. 2545 n. 2.
Al*tare immenſæ magnitudinis, cur, & quando à Gaditis, Rubenitis, ac dimidia tribu* Manaſſe *erectum.* M. A. 2591. n. 11.
Al*tare holocauſti à Salomone extructum, quale.* M.A. 3030. *num.* 2.
Altare incenſi aureum Salomonis, quale. M.A. 3030 n. 14.
Aufertur de templo ab Antiocho. M. *A.* 3885. n. 4.
A*malecita, quòd Saulem interfeciſſe nunciauit, occiditur.* M. *A.* 2980 n. 1.
A*malecitæ, qui.* M. *A.* 2319 n. 9. & M. A. 1931 n. 52. & M. A. 2979. n. 4.
Pugnant cum Iſraelitis de Aegypto *exeuntibus.* M. A. 2544. n. 35.
De iiſdem Deus præcipit ſumi vindictam. ibidem.
Affliguntur à Gedeone, M. A. 2761 n. 1.
Percutiuntur à Saule. M. A. 2961 n. 1.
Depredantur Siceleg. M. A. 2979 n. 8.
Profliguntur à Dauide. ibidem.
Aman ſtatuit perdere Iudæos. M. *A.* 3956 n. 4.
A*git cum* A*ſſuero de perdendis Iudæis.* M. *A.* 3661 n. 1.
Suſpenditur in patibulo, quod præparauerat Mardochæo. num. 2.
A*maſa conſtituitur princeps militiæ Dauidis.* M. *A.* 3005. *num.* 8.
Occiditur à Ioabo. ibidem.
Amaſias naſcitur. M. *A.* 3172 n. 1.
R*egnat in Iuda.* M. *A.* 3196 n. 2.
Anni regni eius, vnde auſpicandi. n. 3.
Quid egerit anno regni primo. M. *A.* 3197 n. 1.
Bellum infert Idumæis, & eos ſuperat. M. A. 3208. *num.* 1. & 2.
Parta victoria deos adorat, & à Deo punitur n. 3.
Superbiens, nuncios mittit ad regem Iſrael. M. *A.* 3209. *num.* 1.
A rege Iſrael victus, captusque theſauris ſpoliatur. M. A. 3210. n. 1.
Fugit in Lachis. M. *A.* 3225. n. 1. & 2.
Amathæi, qui, & eorum origo, & habitatio. M. A. 1951. *num.* 41.
A*mbulare cum Deo, quid ſit.* M. A. 688 n. 1.
A*menophis regnat in* A*egypto, & ipſe cœpit affligere Hebræos.* M. A. 2438 n. 2.
Moritur. M. A. 2468. n. 1.
Eius edictum de paruulis Hebræorũ occidendis, ceſſat. n. 2.
A*merica ab* A*ſia ſeiuncta.* M. A. 1931 n. 45.
A*minadab naſcitur.* M. A. 2451 n. 1.
Amnon violat ſororem Thamar. M. A. 2996 n. 2.
Iuſſu Abſalomis interficitur. M. A. 2998. n. 1.
A*mon filius Loth naſcitur.* M. A. 2138 n. 20.
A*monis* Manaſſe *filij ortus.* M. A. 3371 n. 1.
R*egnat in Iudæa.* M. A. 3393 n. 1.
Interficitur. M. A. 3394. n. 1.
A*mmonitæ, qui, & eorum origo.* M. A. 1931. n. 52.
Vnde dicti. M. A. 2138 n. 20.
Eorum geſta. ibidem.
Ipſis Iſraelitæ ſeruiunt annis 18. M. A. 2831 n. 1.
Superantur à Iephte. M. A. 2849. n. 1.
Vincuntur à Saule. M. A. 3959. n. 7.
Subiugantur à Dauide. M. A. 2993 n. 3.
A*b eodem cruciatibus perimuntur.* M. A. 2995 n. 3.
A *Iuda Machabæo vaſtantur.* M. A. 3890 n. 13.
A*mos propheta, quis.* M. A. 3238 n. 6.

Eius

Eius prophetia quid contineat. n.7.
Num necatus ab Amaſia. M. A.3208. n.4.
Amorrhæi, qui, & eorum origo. M.A.1931.n.38.
Pellunt Idumæos de monte Galaad. M. A.2546.n.1.
Eorum terra Iſraeli promittitur. M.A.2583.n.13.
Eam intrant Iſraelitæ. n. 14.
Eius cum Moabitis confinia. ibidem.
Eorum regio quoties, & à quibus vaſtata. n. 15.
Amphibia, quæ nam animalia dicantur. M. D.6.n.1.
Amram pater *Moyſi naſcitur.* M.A. 2386.n. 2.
Moritur. M.A.2522.n.1.
Quot annis vixerit. ibid.
Amraphel *rex Senaar, quis.* M. A.2118.n.2.
Amri *regnat in Iſrael.* M.A.3106.n.2.
Mortuo Thebni, ſolus regnat, & quot annis. M.A.3110. num. 1.
Moritur. M.A.3117.n.1.
Amynthas *regnat in* Aſſyrios. M. A. 2176.n.1.
Moritur. M. A.2620.n.1.
An alius regnat apud Aſſyrios. M.A.2159.n.1.
Moritur. M.A.2198.n.2.
S. *Andreas de naui vocatur.* M.A 4082.n.1.
Ana *balneorum fuit inuentor.* M. A. 2319.n.10.
Anaxagoras *putauit mundum ab intellectu quodam eſſe factum.* M. D. 6.n.36.
Angelorum *creatio tractatur.* M. Pri. n.12.
Aliqua *de eorum natura. vide ibidem.*
Ad defectionem ſolicitati ſunt à Lucifero. n. 15.
Eorum prælium in Cælo, quale. n.17.
A*nte homines producti.* n. 19.
Prius ne, an cum Mundo *creati. ibidem.*
Boni, non ſignificantur nomine filiorum Dei. Gen. cap. 6. M. A. 987. n.7. & *ſequentibus.*
Neque mali. ibidem.
Boni ſegregantur à malis. M.Pri.n.17.
Sunt incorporei. n.7.
Cum mulieribus coire non poſſunt. n.8.
Hoſpitio ab Abraham recipiuntur. M.A. 2138.n.6.
Promittunt Abrahamo filium e Sara. n. 8.
Monent Abrahamum de Sodomæ interitu. n. 9.
A *Lot hoſpitio recipiuntur.* n. 12.
A *Sodomitis expoſtulantur. ibidem.*
Educunt Lot de Sodoma. n.13.
Cur obuiam venerint Iacob *de* Meſopotamia *reuertenti.* M. A.2296.n.6.
Angelus *benedicit* Iacobū, & *luctatur cum eo.* n.8. & 9.
Cur nomen ſuum Iacobo *indicare noluerit.* n. 10.
Cur voluerit Moyſen *occidere.* M. A. 2544.n.3.
Tobiam ducit, & reducit. M.A.3329.n.2. & *ſeq.*
Occurrit Balaamo. M. A.2583.n.18.
Apparuit Iſraelitis in loco flentium poſtea nuncupato. M. A.2593. n. 1.
Diſtricto gladio apparet Dauidi in Ieruſalem. M. A. 3017. n. 1.
Percutit exercitum Senacheribi. M. A. 3324.n.1.
Sedit ſuper monumentum Chriſti reſurgentis. M. A. 4084.num.29.
Animæ immortalitas probatur. M.A.2213.n.2.
Hominis anima pfectior ne ſit quàm mulieris M.D.6.n.20
Animalium terreſtrium creatio. M. D. 6. n. 1.
Recte diuiduntur inter iumenta, reptilia, & beſtias terræ. ibidem.
Quæ ex putri materia naſcuntur, quando facta ibid. et num à Deo cum reliquis producta. M.D.3 n.10. et D.6.n.1.
Quæ ex diuerſis ſpeciebus. ibidem.
Quædam in igne naſcuntur, & viuunt. n. 2.
A prædominio, dicuntur e terra, vel ex aquis producta. M.D. 5.n.1.
Cur ad Adamum adducta. M. D. 6. n. 16.
Quomodo. n. 12.
Quædam neſciunt manſueſcere. n. 28.
Carniuora, an ante diluuium talia fuerint. n. 30.
In Carniuoris, eſus carnis non eſt proprietas naturalis, et inſeparabilis. n. 31.
Carniuora, quomodo cœperint eſſe talia. ibidem.
Quædam ab hominibus domita. n. 28.
In quibus hominem excellant. M. D. 6.n.5. & 27.
Tenebris delectantur. M. A. 1557. n.18.
Horum differentiæ, ac naturarum diuerſitates, ex Nazianzeno. M.D.5.n.3. & M. D. 6. n. 3.
Quænam in Arcam Noe ingreſſa. M. A. 1656.n.15.
Horum mundorum, & immundorum differentia, ante legem fuit. n 16.
Quomodo in Arcam introducta. n. 17.
Quæ eam non ſint ingreſſa. ibidem.
In Arca, cum feminis maſcula non ſunt commiſta. M. A. 1557. n. 2.
Hominem metuunt. M. A. 1657. n. 9.
Quomodo ad ignotas regiones peruenerint. M. A.1931. num. 49.
Naturaliter abhorrent à concubitu cum matribus. M. A. 2049. n. 6.
Eorum quæ Abraham immolauit, ſignificationes. M. A. 2118. n. 15.
Anna vxor Elcanæ, orando impetrat Samuelem. M. A. 2900. n. 4.
Alios gignit liberos. M. A. 2904. n. 1.
Anna propheteſſa naſcitur. M. A. 3968. n.3.
S. *Anna mater Beatiſs. Virginis, quæ fuerit.* M. A. 4037. num. 4.
Nubit Ioachimo. M. A. 4014. n.8.
Annalium cognitio quàm ſit vtilis. Præ. n. 1. & 6.
Horum ratio, hiſtoria magiſtra. ibidem.
Annales ſacri, non nimis ſubtiliter examinandi, ſed moraliter accipiendi. n. 6.
Cur aliquando interrupte tradendi. n. 15.
Horum opus arduum. n. 1.
Horum tabulæ, quid præſtent. n. 5.
Ananelus ſit Iudæorum Pontifex. M. A.4018.n.12.
Annas ſit Pontifex. M. A. 4078. n.1.
Ad eum Chriſtus ducitur. M. A. 4084. n. 10.
Annus Hebræorum ſacer, à Niſan incipit. M. D.6.n.41.
Anni in generationibus diſtinguendis, quomodo computentur ab auctore. M. A. 131.n.2.
Diuerſitas computationis annorum inter editionem lxx. Interpretum, & vulgatam. n. 4.
De priſcorum annis, plura. n.6.
Anni antiquitus erant ſolares, & tot dierum quot nunc. ibid. & M. A. 1656.n.24. & 25.
Apud Archadas erant trimeſtres, apud Aegyptios autem quadrimeſtres. M. A. 131. n. 6.
In dimetiendis annis, regula obſeruanda. M. A.131.n.2.
Anni 120. de quibus Geneſis cap.6. ver.3. quomodo intelligendi. M. A. 1537. n. 1.
Anni ſexcenteſimi vitæ Noe, menſes, & dies, quomodo putandi. M. A. 1656. 24. & 25.
Quot à diluuio ad ortum Abrahæ, anni fluxerint. M. A. 2039. n. 11.
Quadringenti anni Abrahamo præmonſtrati, vnde auſpicandi. M. A. 2118.n.16.

Sa-

Sacrorum annorum initium, quod. M. A.2544.n.8.
Lunares ne, an ſolares eſſent. n.9.
De anno lunari, & ſolari, & ipſorum adæquatione, & intercalationibus ob id faciendis. ibid.
Sacri à qua lunatione inciperent. n. 10.
Menſium anni ſacri ordo, & nomina. n.12.
Quot annis Iſraelitæ in Aegypto manſerint. M. A.2329. n. 10. vſque ad 22.
Annorum ab exitu Iſraelis de Aegypto, ad Salomonis templi iacta fundamenta ſupputandorum ratio, quæ. M. A. 2591. *à n. 12. vſque ad 18. incluſiuè.*
Seruitutum Iſraelis anni, ſimul, an ſeorſim à iudicũ annis numerandi. ibid. & M. A.2601. n.2. 3. 4. & 5.
40. poſt quos Abſalom patris regnum occupauit, vnde auſpicandi. M. A 3005. n.2. & 3.
A nece Simonis ad initium regni Herodis, quot tranſierint: M. A.3919. n. 3.
Cur non omnes in annorum numeris recenſendis conueniant, vide in fine cuiuſque ætatis mundi.
Annij *Chronologia falſa. Præ n.9. & alibi ſæpius.*
Eiuſdem de ducibus Hebræorum poſitio refellitur. M. A. 3554. n.2.
Annius Rufus Iudææ Præſes. M. A. 4064. n.1.
Annona Noe, & poſteris eius a Deo conceſſa, quæ. M. A. 1657. n.11.
Antarticæ regiones vaſtiſſimæ, & quis primo eas incoluerit. M. A. 1931 n.47.
Antæi corpus à Sertorio inuentum. M. A.987 n.19.
Antichriſti *figura fuit* Antiochus *Epiphanes. M.* A.3819. *num. 4.*
Anticipationis figura non admittenda in ſacris litteris abſque euidenti neceſſitate. M. A.2039. *n.9.*
Antigonus *poſt Alex. Mag. primus regnat in Aſia. M. A. 3731. n.1.*
Moritur. M. A. 3752. *n. 1.*
Antigonus *Ariſtobuli filius cum pàtre e Roma profugus in Iudæam redit. M.*A.3998 *n.1.*
Parthorum auxilio, Iudææ regnum occupat. M. A.4014. *num. 3.*
Herodis familiam in Caſtello oppugnat. n. 7.
*Vintidium, & Silonem pecunijs placat. M.*A.4015 *n.1.*
Aduerſus ipſum Herodes properat. ibid.
Ioſephum Herodis fratrem prælio vicit, & occidit. M. A. 4016. *n. 1.*
A *Soſio, & Herode captus, ad* Antonium *mittitur. M.*A. 4018. *n. 3.*
Ab Antonio, *in gratiam Herodis, ſecuri percutitur n. 11.*
Antiochia *extruitur. M.*A.3753 *n.2.*
Antiochus *huius nominis* 1. *qui dictus eſt Soter, regnat in Aſia, & Syria. M.* A. 3775 *n.1.*
*Moritur. M.*A.3793 *n.1.*
Antiochus *ij. qui & Theos, regnat in Aſia, & Syria. M. A. 3794 n.1. & 2.*
*Moritur. M.*A.3808. *n.6.*
Antiochus iij. qui & Magnus, vocatur ad regnum. M. A. 3831. n.1.
Regnat in Aſia. n. 2.
Syriam Ptolemæo Philopatori aufert. M. A.3834. n.1.
Ab eodem Ptolemæo prælio victus, Syriam amittit. n.2.
Doloſe ſpondet filiam ſuam Epiphani. M. A.3856. n.1.
Dat Cleopatram Epiphani vxorem. M. A.3862 n.2.
Fruſtratur ſpe obtinendi Aegyptum. ibidem.
Obtinet Mediterranei inſulas, ſed à Romanis fugatur num. 2. & 3.
Moritur. M. A. 3867 n.1.
Antiochus iiij. cognomine Epiphanes, regnat in Syria, & Aſia. M. A.3879 n.2.
Fuit Antichriſti figura. n.4.
Anno eius primo, quæ acta. n.5.
Pacifice tentat occupare Aegyptum. M. A.3880. n.1.
Vaſtat Aegyptum. M. A. 3881 n.1.
Redit in Syriam. M. A.3882. n.1.
Parat ſecundam profectionem in Aegyptum, ſed à Romanis reuerti cogitur. M. A. 3885. n.1.
Ieroſolymam vaſtat, ac templum ſpoliat. n.3.
An ſit ingreſſus oraculum, & abſtulerit arcam. n.4. et 12.
Iterum per Apollonium Ieroſolymam vaſtat. M. A. 3887. n. 1.
Edicto mandat, vt vero Deo relicto, colantur Idola. n.3.
Parat exercitum contra Iudæos. M. A.3889. n.3.
Mandat Lyſiæ, vt Iudæos exterminet; ipſe autem in Perſidem properat. ibidem.
Templum quoddam ſpoliare tentans, turpiter fugatur. M. A.3891. n.1.
De curru cadens, grauiter infirmatur. ibidem.
Falſo pœnitet. ibidem.
Infeliciter moritur. n. 2.
Antiochus v. qui & Eupator, regnat in Aſia. M. A.3891. num. 3.
Firmat pacem cum Iudæis. n. 5.
Iterum venit contra Iudæos. M. A.3892. n.1.
Capta Bethſura oppugnat Iudam in templo. n.3.
Iuit pacem cum Iuda. ibidem.
Deſtruit murum in circuitu templi. ibidem.
Occiditur. M. A. 3893 n.1.
Antiochus vi. Alexandri F. regnat in Syria. M. A. 3910. num. 1.
Curat Ionatham ſibi amicum reddere. ibidem.
Occiditur a Triphone. M. A. 3912. n.3.
Antiochus *vij. Demetrij F. multa Simoni priuilegia confert. M.* A. 3915. *n.1.*
Venit in terram patrum ſuorum. M. A.3916 n.1.
Cleopatram cognatam ducit vxorem, & regnat in Syria. ibidem.
Bellum infert Triphoni. ibidem.
Reſpuit Simonis auxilia, & munera. ibidem.
Mittit ad vaſtandam Iudæam. ibidem.
Triphonem occidit. n. 3.
Iudæam inuadit. M. A. 3920 *n.3.*
Cum Ioanne Hircano pacem componit. M. A.3921 n.1.
Proficiſcitur ad expeditionẽ Parthicam. M. A.3924 n.1.
Ab Arſace victus moritur. M. A. 3925 n.1.
Antiochus viij. qui, & Gryphus, regnat in Syria. M. A. 3930 n.3.
Propriam matrem veneno necat. ibidem.
Occiſo Alexandro Zebina, Syriæ regnum recuperat. M. A. 3932. n.1.
Cur non bellauerit contra Iudæos. ibidem.
Superatur à Cyziceno. M. A. 3941. n. 1.
Moritur. M. A.3958 n.2.
*Antiochus ix. cognomento Cyzicenus, cur ſic dictus. M.*A. 3932. *n.1.*
Pugnat infeliciter cum Grypho. M. A.3940 n.1.
Samaritanis ſuppetias ferens, ab Hircani filys repellitur. M. A. 3940. n.2.
Victo Grypho, Gryphinam interficit. M. A.3941 n.1.
Regnat in Syria. M. A 3942 n.1.
Regno ſpoliatur. M. A.3959 n.1.
Antiochus x. qui, & pius Cyziceni F. Seleucum e Syria pellit. M. A. 3960 n.1.

In

In bello pugnans moritur. M. A. 3963. n. 1.
Antiochus xi. infeliciter pugnat cum Antiocho pio. M. A. 3961. n. 2.
Antiochus xij. cognomento Dionyſius regnat in Damaſco. M. A. 3969. n. 2.
In bello occiditur. M. A. 3970. n. 1.
Antiochus xiij. Cyziceni nepos, à Lucullo Syriæ rex appellatur, ſed à Pompeio non admittitur. M. A. 3988. n. 3.
Quis fuerit. ibidem.
Antiochus Comagenus, quis. M. A. 4016. n. 1.
Antipater Herodis pater, Iudææ procurator declaratur. M. A. 4006. n. 2.
Potentiores Iudæorum contra Ariſtobulũ regem ſolicitat. M. A. 3888. n. 2.
Hircanum ad Aretam Arabum regẽ tandem perducit ibid.
Pro Hircano coram Põpeio cauſam agit. M. A. 3990. n. 1.
Inter Scaurũ, et Aretã pacẽ componit. M. A. 3992. n. 1.
In clientelam Cæſaris ſe confert, & eidem in bello Alexandrino auxiliatur. M. A. 4006. n. 1.
Iudææ procurator à Cæſare conſtituitur. n. 2.
Iudæam bene gubernat. M. A. 4007. n. 1.
Phaſeolum filium Ieroſolymæ ducem conſtituit. ibid.
Herodi alteri filio Galilæam curandam committit. ibid.
Populo ſuit gratus, primatibus non item. n. 3.
Mittit auxilia Cæſarianis. M. A. 4009. n. 2.
Per Malicum veneno tollitur. M. A. 4012. n. 1.
Antipater Herodis filius, ab Herode exaltatur. M. A. 4041. num. 2.
Vexat fratres calumnijs apud patrem. M. A. 4042. n. 1.
Declaratur à patre primus regni ſucceſſor. M. A. 4044. n. 1.
Eius technæ, fraudesq; aduerſus patrem, et fratrum filios detectæ. M. A. 4050. n. 1.
In vincula à patre conijcitur. M. A. 4051. n. 7.
A patre interficitur. n. 29.
Antonius cum Octauiano, & Lepido triumuiratum init. M. A. 4011. n. 2.
Cum Octauiano bellum parat contra M. Brutum. M. A. 4012. n. 1.
In bello Philippenſi Caſſium, ac Brutum vicit. n. 3.
In Aſia omnium gentium legationibus honoratur. M. A. 4013. n. 1.
Iudæis petita concedit. ibid.
Cleopatræ amoribus implicatur. ibid.
Herodem, & Phaſeolum Tetrarchas conſtituit. ibid.
Eius geſta in Aſia. ibid.
Bellum gerit in Italia cum Octauiano Cæ. ſed non multo poſt, pace compoſita, cum eo Romanum Imperium partitur. M. A. 4014. n. 1.
Herodem à Senatu Romano Iudææ regẽ cõſtitui curat. n. 4.
Antiochum Comagenum in Samoſata oppugnat, et ad deditionem cogit. M. A. 4016. n. 1.
Antigonum ſecuri percuti iubet. M. A. 4018. n. 11.
Herodem ad dicendam de Ariſtobuli nece cauſam vocat, & abſoluit. M. A. 4021. n. 1.
Armeniæ regem captum, Cleopatræ munus mittit. M. A. 4022. n. 1.
Iterum bellum parat contra Octauianum Cæ. & ab eo ad Actium ſuperatur. M. A. 4023. n. 1.
Ab eodem ad mortem adigitur. M. A. 4024. n. 1.
Aod iudicat Iſraelem annis 80. M. A. 2641. n. 1.
Occidit Eglonem regem Moab. ibidem.
Moritur. M. A. 2720. n. 1.
Apim adorant Aegyptij. M. A. 2544. n. 48.
Apocalypſis, de quibus agat. M. Tri. n. 11.
Apollonius Ieroſolymam vaſtat. M. A. 3881. n. 1.
A Iuda occiditur. M. A. 3889. n. 2.
Apollonius alter pugnat contra Ionatham. M. A. 3901. n. 1.
Apoſtoli à Chriſto eliguntur. M. A. 4082. n. 5.
Mittuntur prædicare, & curare infirmos. M. A. 4083. n. 1.
A tempeſtate maritima liberantur. n. 4.
Arguuntur à Phariſæis, quod non lotis manibus manducarent. n. 5.
Ipſis manifeſtat ſe Ieſus poſt reſurrectionem ſuam. M. A. 4084. n. 36. & 37.
An vulnera Chriſti tetigerint. n. 37.
Eorum incredulitas à Chriſto redarguitur. n. 41.
Apparitio Dei prima Abrahæ facta, quando, & vbi. M. A. 2113. n. 1.
Secunda. M. A. 2114. n. 2. *Tertia.* M. A. 2115. num. 2. *Quarta.* M. A. 2118. n. 11. *Quinta.* M. A. 2138. n. 1. *Sexta* n. 5. *Septima.* M. A. 2144. n. 1. *Octaua.* M. A. 2165. n. 1.
Apparitio diuina primo facta ad Iſaac, vbi. M. A. 2223. n. 4.
Secunda eidem facta. n. 5.
Apparitio Dei prima facta Iacobo Patriarchæ. M. A. 2276. num. 6.
Secunda. M. A. 2290. n. 2. *Tertia.* M. A. 2295. n. 1. *Quarta.* M. A. 2295. n. 5. *Quinta.* n. 8. *Sexta.* M. A. 2304. num. 3. *Septima.* n. 5. *Octaua.* M. A. 2328. n. 6.
Apparitio Chriſti reſurgentis facta Sanctiſſ. Matri ſuæ, cur ab Euangeliſtis prætcrita. M. A. 4084. n. 30.
Apparitio Chriſti prima in Euangelio regiſtrata, facta fuit Mariæ Magdalenæ. n. 32.
Secunda, alijs mulieribus. n. 33. *Tertia, Petro.* n. 34. *Quarta, duobus diſcipulis euntibus in Emaus.* n. 35. *Quinta, decẽ Apoſtolis.* n. 36. *Sexta, vndecim Apoſtolis.* n. 37.
Hæ vbi factæ fuerint. n. 38.
Septima, ad mare Galilææ. n. 38. 2. *Octaua, pluſquam quingentis fratribus.* n. 39. *Nona, S. Iacobo. ibid. Decima, Apoſtolis omnibus.* n. 40.
Aquæ quomodo, & quando a Deo diuiſæ. M. D. 2. n. 4.
An ſint ſuper cælos. n. 4. & 5.
Ipſarum vtilitas. n. 6.
Quomodo terram diſcoopertam reliquerint. M. D. 3. n. 2.
Quomodo dicantur congregatæ in vnum locum. n. 4.
Non ſunt terra altiores. n. 5.
Earum cum terra rotunditas oſtenditur. n. 6.
Diluuij aquæ quando cœperint minui. M. A. 1656. n. 20.
Salſæ, aluminoſæ, ferreæ, vnde. M. A. 2319. n. 10.
Aegyptijs in ſanguinem conuertuntur plaga prima. M. A. 2554. n. 6.
Ab Hebræis hauſtæ, ſtatim dulceſcunt. ibidem.
De petra primo educuntur. M. A. 2544. n. 53.
Luſtrales aquæ, quomodo faciendæ, & earum vſus apud Iſraelitas. M. A. 2548. n. 12.
Secunda eductio aquarum in deſerto. M. A. 2583. n. 2.
Terram baculis Iſrael excauando, aquas inuenit. M. A. 2582. n. 14.
Aqua in vinum conuertitur à Chriſto. M. A. 4081. n. 9.
Aqua, quæ de Chriſti latere exijt, qualis. M. A. 4084. n. 24
Aquæductum fecit Ezechias in Ieruſalem. M. A. 3319. n. 2.
Aquæductus templi deſcriptio. M. A. 3734. n. 2.
Arabia vaſtatur à Scauro. M. A. 3992. n. 1.
Aracæi, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 41.
Aracoſij, qui. n. 53.
Arad prælio vincit Hebræos. M. A. 2583. n. 7.
Fuit Chananæus, & de Aradiorum proſapia. ibidem.
Aradij, qui, & eorum origo, & habitatio. M. A. 1931. n. 41. & 2583. n. 7.
Aram filius Sem, quando natus. M. A. 1661. n. 1.

Aram alter naſcitur ex Efron. M. A. 2390.n.1.
Aramæi, ijdem qui & Syri. M. A.1931.n.54.
Aram frater Abrahæ, quando natus. M. A.1979.n.1.
Arbores in medio paradiſi poſitæ, videlicet Arbor vitæ, & Arbor ſcientiæ boni & mali, cuiuſnam ſpeciei eſſent. M.D. 3.n.31.
Cur ſic dictæ, ibid.
Arbor ſcientiæ boni, & mali, cur prohibita. ibidem. & M. D. 6. n. 32.
An fuerit ficulnea. M. D. 3. n.31.
Arbores alicubi bis in anno fructificant. M.D. 6.n.42.
Arca fœderis ſeu teſtamenti, cur ſic dicta. M. A. 2544.n.65.
Eius ſtructura, menſuræ, & forma. ibid.
Eius typus. n.72.
Quando in ea tabulæ legis poſitæ, & ipſa in tabernaculũ illata. M. A.2545.n.1.
In itinere, ante exercitum à Caatitis ferebatur ſub columna nubis, quæ ſuper ipsã perpetuo manebat.n.50.et 51.
Capitur à Philiſthæis. M. A. 2939. n.1.
Remittitur in Iſrael, et cur, ac quomodo. M. A.2940.n.3.
Reducitur in Gabaa. n. 4.
Quamdiu ibi fuerit. ibidem.
Ei Dauid locum parat. M. A. 2988.n.2.
Ponitur in domo Obededom. M. A.2990.n.1.
Ducitur in domum Dauidis. n. 3.
Tẽpore Salomonis, quænã contineret. M. A. 3030.n.19.
Cur aliquoties ex ſanctuario educta. M. A.3412.n.1.
Eam nullus e regibus Iuda prophanauit. ibidem.
Hæc, & tabernaculum latentia, quando inuenta. M. A. 3610.n.14.
Num in ſecundum templum reportata. n. 15. & 16.
Num ab Antiocho ablata. M.A.3885.n.4.
Arca Noe fabricari præcipitur. M. A. 1557.n.4.
Quando cœpta fabricari. M. A. 1557.n.5.
Eius ſtructura. n. 6.
Menſuræ. n. 6. & 7.
Figura, & tectum. n. 10. & ſequentibus.
Manſiones interiores. n. 16.
Sentina. n. 17.
Primum eius cœnaculum, & in eo contenta. ibidem.
Eius oſtium. ibidem.
Medium eius cœnaculum, & in eo contenta. n. 18.
Supremum cœnaculum, & in eo contenta. n. 19.
Quãdo expleta, et eſcis omnibus prouiſa. M. A.1656.n.13.
Supellex in eo repoſita. n. 14.
Animalia quomodo in eam ingreſſa. n. 17.
In eam, quæ animalia non ingreſſa. ibidem.
Quando, & vbi requieuerit. n. 22.
Ex ea quando coruus, & columba dimiſſa. n.23.
Eius tectum quando apertum. ibidem.
Quomodo fuit apertum. n. 26.
Ipſa fuit typus Eccleſiæ. M. A. 1657. n.2.
Archelaus, Iudæorum Etl narcha à Cæſare declaratur. M. A. 4052. n.2.
In Iudæam reuerſus, quid egerit. M. A. 4053. n.1.
In Galliam relegatur. M. A.4060.n.1.
Archiſynagogi filia naſcitur. M. A. 4071.n.1.
A Chriſto ſuſcitatur. M. A.4082.n.2.
Architectura poſt tempora Salomonis, perfectior reddita. M. A. 3030. n 13.
Areopagus Athenis quando inſtitutus. M.A. 2548.n.1.
Aretas Cœleſyriæ regnum adipiſcitur. M. A.3970.n.2.
Prælio vicit Alexandrum. M. A.3971.n.2.
Ariſtobulum obſidet. M. A. 3989.n.1.
Argenteorum 30 quibus venditus eſt Chriſtus, valor. M. A. 4084. n. 7.
Argiuorum regni initium, & duratio. M. A.2199.n.3.
Arioch rex Ponti, quis. M. A. 2118.n.2.
Ariſtobulus, primus Machabæorum rex fuit appellatus. M. A. 3951.n.1.
Regnum auxit. in ſuos crudelis fuit. & moritur. ibidem.
Ariſtobolus Alexandri regis filius, Hircanum fratrem natu maiorem, Iudææ regno ſpoliat. M. A.3988.n.1.
Hoſtes cædit. M. A. 3989. n. 1.
De regno diſceptat cũ fratre, corã Põpeio. M. A 3990.n.1.
Ab eodẽ Põpeio Romam captiuus ducitur. M.A.3991.n.2
Profugus infeliciter cũ Gabinio pugnat. M. A.3998.n.1.
Iterum captus à Romanis Romam mittitur, & carceri mancipatur. ibid.
Veneno à Pompeianis necatur. M. A.4002.n.1.
Ariſtobulus Mariammæ frater, ab Herode fit pontifex. M. A. 4019. n.2.
Præfocatur in aquis. M. A.4020.n.1.
Arius regnat Aſſyrijs. M. A. 2129.n.1.
Moritur. M.A.2159.n.1.
Armamertes regnat Aſſyrijs. M.A.2229.n.1.
Moritur. M. A. 2262.n.1.
Arnouis torrentis in tranſitu, quodnam miraculum acciderit. M. A. 2583. n.12.
Arphaxad quando natus. M. A.1659.n.1.
Arphaxad primus Tigrim fluuiũ traiecit. M. A.1754 n.2.
Arphaxad, quando mortuus, & cum quibus, & quamdiu vixerit. M. A.1996.n.1.
Arſas regnat in Perſide. M. A.3716.n.1.
Moritur. M. A. 3718.n.1.
Arſaces Perſidis rex, capit Demetrium. M.A.3914.n.1.
Antiochum vij. ſuperat. M.A.3925.n.1.
Artabanus regnat in Perſide, & occiditur. M.A.3589.n.1.
Artaxerxes Longimanus regnat in Perſide. M. A.3550.n.1.
Statuit mittere Eſdram in Iudæam. M. A.3595.n.1.
Mittit Nehemiam ad reficiendos muros Ieruſalem. M. A. 5609. n. 2. & 3.
Quomodo templum ædificaſſe dicatur. M. A. 3610.n.13.
Moritur. M. A.3629.n.2.
Artaxerxes Mnemon regnat in Perſide. M.A.3650.n.1. & ſequentibus.
Fuit maritus Eſther. n.1. vſque ad 6.
Facit grande conuiuium, in quo Vaſti repudiatur. M. A. 3652. n. 1.
Ducit Eſther vxorem. M. A. 3656.n.2.
Exaltat Aman. n.4.
Eundem in patibulo ſuſpendi iubet, & Mardochæum ſecundum à rege facit. M. A. 3661. n. 2. & 3.
Huius Artaxerxis potentia, quanta. M. A.3661.n.3.
Moritur. M.A.3689.n.1.
Artaxerxes Ochus regnat in Perſide. M. A.3690.n.1.
Quod ſub hoc non acciderit Eſther hiſtoria. n. 2.
Templum ſub eo pollutum. n.3.
Moritur. M.A. 3715. n. 1.
Aſa regnat in Iuda, fuit bonus, & eius prioris decennij geſta narrantur. M. A. 3079. n.2.
Bellum gerit cum Baaſa. M. A. 3090.n.1.
Feliciter pugnat cum Aethiopibus. M. A.3093.n.1.& 3.
Cultum Dei auget. Altaris à ſe reſtaurati dedicationem celebrat. vaſa in templũ reportat. fœdus cum Domino firmat. et à cultu priapi auocat matrẽ. M.A.3074.n.1.
Iterum bellũ gerit cum Baaſa. M. A.3095.n.1. vſq; ad 7.
Hanani prophetam in carcerem conijcit. n. 6.
Pedum dolore affligitur. M. A.3118.n.1.
Moritur. M. A. 3120. n. 1.
Aſarabddon regnat in Aſſyria. M. A.3325.n.3.
Nouas mittit in Samariam colonias. M. A. 3326.n.2.
Moritur. M. A. 3335. n. 1.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo vltimus Aſſyriorum rex. ibid.
Aſcades regnat Aſſyrijs. M.A. 2536.n. 1.
Moritur. M.A.2575.n.1.
Aſcalonitæ, qui, & vbi habitarent. M.A. 1931.n.33.
Aſcanius *Aeneæ ſuccedit in latij regnũ. M.A.*2875.n.1.
Aſcanij, qui, & vbi habitauerint. M.A.1931.n.21.
Aſcenezeni, qui, & quas terras incoluerint. ibidem.
*Aſer naſcitur. M A.*2288.n.1.
A Iacobo patre benedicitur. M. A. 2345. n. 8.
*Aſeritarum ſors, quæ, & vbi. M.A.*2591.n.4.
Aſia ab America ſeiuncta eſt. M. A.1931.n.45.
Aſiatici, regnum Græcorum, vnde incipiant. M.A.3724.n.2.
Aſiatici belli à Romanis geſti, initium. M.A. 3862.n.1.
Aſina Balaam loquitur. M.A. 2583.n.18.
Aſiongaber *olim non erat Idumæorum. M.A.*2582.n.2.
Aſſidæi, qui. M.A.2545.n.13.
Aſſuerus pater Darij Medi, non fuit maritus Eſther. M. A. 3456.n.2.
Aſſur aliquando ſignificat Ninum; aliquando autem regem Aſſyriorum, quicunque is fuerit. M.A.1931.n.51.
Aſſur filius Sem differt a Nino. ibid.
*Quando natus. M.A.*1658.n.1.
Aſſyrij, qui, & eorum origo, & habitatio. M.A.1931.n.1.
Eorum confinia. ibidem.
Monarchia ipſorum, qualis. M.A. 2016. n.5. & 6.
Quamdiu durauerit, & quando deſierit. n. 5. 6. & 7. *Et* 3335.n.1. *Et* 3516.n.3.
Ante Moyſẽ nõ dominati ſunt Aegyptijs. M.A.2438.n.3.
Eorũ potẽtia quãdo deuenerit ad Chaldæos M.A.3335.n.1.
Aſtabari, qui, & vbi habitauerint. M.A. 1931.n.28.
Aſtra ſolidiores cæli partes ſunt. M. D. 1. n. 2.
Aſtronomia, qua induſtria ad nos deuenerit poſt diluuium. M.A.131.n.10.
Aſtronomica ratione, ordo temporum comprobatur. M.A. 3781. n.1. *Et* M.A.3825.n.1.
Aſtyages *regnat in Media.* M.A.3456.n.1.
Moritur. *M.*A.3493.n.1.
Athalia *cuius fuerit filia. M.* A.3123.n.2. & 3146.n.1.
*Nubit Ioram filio Ioſaphat. M.A.*3123.n.2.
Occupat regnum Iuda. M.A.3151.n.3.
Occiditur. M.A.3157.n.1.
Atheiſtæ *arguuntur. M. Præ.*n.1.
Athenienſium regni initium, & duratio, & finis. M.A. 2498.n.1. *Et* 3377.n.1.
Eorum reges quando deſierint. M.A.3370.n.1.
Athenis quando Areopagus inſtitutus. M.A. 2348.n.1.
Atlantica inſula à quibuſdam conficta. M.A.3314.n.11.
Athletica certamina in honorem Cæſaris celebrantur. M.A. 4033.n.2.
Atramenti in ſcribendo vſus antiquus. M.A. 3429.n.13.
Atrij Sancti deſcriptio. M.A. 2544.n.64.
Eius tentoria, qualia. ibidem.
Atria templi Salomonis, qualia. M.A.3023.n.9. & 11.
Templi Herodis quot, & qualia. M.A. 4032.n.10. *vſque ad* 17. *incluſiuè.*
*Attributa Dei à Moyſe viſa, quæ nam. M.*A.2544.n.52.
Auctores *S. Sripturæ cum in Meſſiæ typos incidunt, de eo aliqua prædicunt. M.A.* 2345.n.7.
Auctoris intentio. Præ. n. 3.
Quam Chronologiam ſequatur. n. 12.
Aues *quando creatæ.* M. *D.* 5. n. 1. *vide volucres.*
Auguſtus Octauianus naſcitur. M.A.3991.n.1.
*Conſulatum per vim extorquet. M.*A.4011.n.1.
Conſul factus adoptionem confirmari, & patris interfectores occidi curat. ibidem.
Triumuiratum init. n. 2.
Eius acta in Italia. M.A. 4013. n. 1.
*Pugnat cum Antonio. M.A.*4014.n.1.
Eius dictum in Herodem. M. A. 4018. n.8.
*Parat bellum contra Antonium. M.A.*4032.n.1.
*Victo Antonio ad Actiũ, Rom. Imperiũ ſolus obtinet n.*2.
*Italiam, mox Aegyptum petit. n.*3.
*Recipit Herodem ab Antonio ad ſe deficientem.n.*4.
Antonium, & *Cleopatram ad mortem adigit.* M.A. 4024.n 1.
Currules triumphos tres egit. M. A. 4025.n.1.
Romæ cenſum agit. M.A. 4021.n.3.
Luſtrum condit. n 4.
Imperio ſe abdicare ſimulat. n. 6.
Honores ei habiti. n. 7.
Vere fuit Monarcha. *n.* 8.
Venit in Syriam. M. A. 4034.n.1.
Herodem ditione auget. n. 2.
Kalendarium, annumque corrigit. Præ. n. 11. & *M.A.* 4046. n.1.
Moritur. M.A.4066.n.1.
Quot annis imperarit. ibidem.
*Auguſtus menſis, cur ſic dictus. M.A.*4046.n.2.
Aulus Gabinius prælio ſuperat Alexandrum Ariſtobuli filium. M.A.3997.n.1.
Iudæam perluſtrat, & ciuitates reficit. ibidem.
Eius in Iudæa præfectura, quando acciderit. n. 2.
*Auſitis terra, ſiue Hus, quæ. M.A.*1931 n.14.
Azariæ vaticinia, & ſanctæ cohortationes ad Aſam *regem, populumque habitæ. M.A.*3094.n.1.
Azarias, & Ioſephus, contra Iudæ Machabæi *præceptum infeliciter pugnant ad Iamiam.* M.A.3890.n.13.
A*zor naſcitur.* M.A. 3656.n.1.
Azotij, qui, & eorum habitatio. M.A.1931.n.33.
Azymorum eſus, cur inſtitutus. M. A.2544.n.15. & 23.
Horum feſtiuitas. M.A.2545.n. 9. & 24. & 27.

B

Baal Sacerdotes, Iehu interimit. M.A. 3151.n.2.
*Baana, & Remon interficiunt Iſboſeth regẽ Iſrael, et ipſi iuſſu Dauidis interficiuntur. M A.*2987.n.2.
Baaſa, occiſo Nadab, regnat in Iſrael. M.A. 3082.n.1.
*Pugnat cum Aſa rege Iudæ primo. M.A.*3090.n.1.
Secundo. M.A.3095.n.1. *vſque ad* 7.
Moritur. M. A. 3105. n.1.
Eius domus deletur. M.A 3106.n.1.
Babæ filij ab Herode interficiuntur. M.A.4029.n.1.
Babylon, & turris eius, quo auctore cœpta ſit ædificari. M. A. 1931.n.4. *vſque ad* 7. & 1931. n. 4.
Cur ſic dicta. n. 5.
Eius regnum cunctis antiquius. M.A.1932.n.2.
Babylonia num à Semiramide ædificata. M.A.2049.n.1.
Olim inter Aſſyriæ *oppida cõputabatur M.A.*1996.n. 2.
Euertitur. M.A.3536.n.2.
In ea quid egerit Alexander. M.A.3728.n.1.
Babylonicæ captiuitatis lxx. anni, vnde cœperint, & vbi deſierint. M.A.3447. n. 2. & 3.
*Soluitur. M.A.*3517.n.3.
Babylonij Pharaonem prælio victum, tota Syria expellunt. M.A. 3444. n.9.
*Bacchides ſuperatur à Iuda. M.A.*3889.n.6.
*Alter Bacchides Iudã in prælio interimit.M.A.*3894.n.1.
Fruſtra tentat comprehendere Ionatham ibidem. n. 3. & M.A. 3897. n. 1.
Cum Ionatha pacem componit. ibid.
Bactriani, vnde orti. M. A. 1931.n.53.
*A Nino ſubiguntur. M A.*2027. n.2.
Balac cõducit Balaã, vt Iſraeli maledicat. M.A.2583.n.18.
*Baladã, ſiue Nabonaſſar, regnat in Babylone.M.*A. 3306.n.1.
Aera ab exordio regni eius. n. 2.

Digitized by Google

Quiſnam fuerit iſte rex. n.3. & 4.
Moritur. M. A. 3331. n.1.
Balaam conducitur à Balac, vt Iſraeli maledicat. M. A. 2583. n.18.
Eius aſina loquitur. ibidem.
Iſraeli benedicit, & vaticinatur de Chriſto. ibidem.
Dat conſilium Balac regi Moab contra Iſraelem. ibidem.
Balæ vrbi parcit Deus propter Lot. M. A. 2138. n.13.
Balæus priſcus Aſſyrijs regnat, & auget imperium. M. A. 2199. n.1.
Moritur. M. A 2228. n.2.
Balcus iunior regnat, & Iudos in deditionem recipit. M. A. 2302. n. 1.
Moritur. M. A. 2353. n.1.
Balneorum inuentor, quis. M. A. 2319. n.10.
Balthæus Pontificis, qualis. M. A. 2544. n.88.
Balthaſſar regnat in Babylonia. M. A. 3499. n.1.
Facit grande conuiuium. M.A. 3516. n.1.
Occiditur. n. 2.
Balthaſſar à Baruch memoratus, quis. M. A. 3451. n.2.
Banaia fuit dux Dauidis. M. A. 2993. n.1.
Cõſtituitur princeps militiæ à Salomone. M.A. 3020. n.13.
Barac quarto loco iudicat Hebræos annis 40. M.A. 2121. num. 1.
Moritur. *M.* A. 2760. n.1.
Barbariã incolentes, vnde originẽ duxerint. M.A. 1931. n.23.
Baris caſtellũ Ieroſolymis, uod nã fuerit. M. A. 3987. n.1.
Baruch *ſcribit dictante Ieremia maledictiones in Iudæam vẽturas.* M. A. 3429. n.13.
Legit eas in domo Domini. M. A. 3430. n.1.
Scripſit caput vltimũ prophetiæ Ieremiæ. M. A. 3435. n.7.
A Chaldæis liber in Iudæa relinquitur. M. A. 3447. n.6.
Ducitur cum Ieremia in Aegyptum. n.10.
Pergit in Babyloniam. M. A. 3450. n.1.
Eius Prophetia legitur in Babylonia. M. A. 3451. n.1.
Baſis ænea Salomonis, qualis. M. A. 3030. n.2.
Bean filios, Iudas Machabæus vaſtat. M. A. 3890. n.13.
Beelphegor, quomodo coleretur. M.A. 2583. n.19.
Bel, ſiue Belus, an idem qui Nemrod. M.A. 1931. n.30.
Fuit auctor ædificandæ turris Babel. M. A. 1931. n.4. et 5.
Eius regni initium. M. A. 1932. n.1.
Moritur. M. A. 1996. n.2.
Hic primus, fuit pro Deo habitus. M. A. 1997. n.2.
Quorumnam Deus eſſet; & idem eſt qui Beelphegor. M. A. 2583. n. 19.
Deſtruitur eius templum à Daniele. M. A. 3494. n.6.
*Belepares regnat in Aſſyria. M.*A. 3646. n. 1.
Moritur. M. A. 2675. n.1.
Belochus priſcus regnat Aſſyrijs. M.A. 2267. n.1.
Moritur. M. A. 2301. n.1.
Belochus, ſiue Beloſus regnat in Babylonia. M. A. 3238. n.2
Belothus regnat in Aſſyria. M. A. 2621. n.1.
Moritur. M. A. 2645. n.1.
Benadab Syriæ rex, Aſam adiuuat contra Baaſam. M. A. 3095. n.6.
Benedictio Dei, quid in hominibus operata. M. *D.*6. n.24.
*Benedictio Dei Noe data. M.*A. 1657. n.9.
*Benedictiones, quas Iacob moriturus dat filijs, vide. M.*A. 2345. n. 5. *vſque* 10.
Beniamin naſcitur. M. A. 2205. n.1.
Quando cœperit gignere filios. M. A. 2319. n. 13.
A patre benedicitur. M. A. 2345. n.9.
Eius ſortis ſitus, quis. M. A. 2591. n.4.
Beniamitæ, quando contra alias tribus bellum geſſerint. M. A. 2594. n.16.
Ben Merodach regnat in Babylonia. M.A. 3384. n.1.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Moritur. M. A. 3408. n.1.
Beroſus Chaldæus, quis. M. A. 3775. n.1.
Beroſus Anianus, à vero Beroſo fuit diuerſus. M.A. 3324. n.1.
Berſabee vrbs, cur ſic nuncupata. M. A. 2144. n.3.
Berzellai Galaadites naſcitur. M. A. 2925. n.1.
Intimus Dauidis amicus fuit. M. A. 3005. n.7.
Bethauen, quanam ciuitas. M. A. 2114. n.5.
Bethel, cur poſtea dicta Bethauen. M. A. 2114. n.5.
Occupatur à Ioſephitis. M.A. 2594. n.11.
Bethſabee adulteratur cum Dauide. M. A. 2994. n.1.
Nubit Dauidi. ibidem.
Dauidem rogat, vt Salomon fiat rex. M. A. 3020. n.1.
Bethſamitæ percutiuntur, quod viderint arcã. M.A. 2940. n.4
Bethulia, vbinam ſita. M. A. 3572. n.7.
*Bibliorum regiorum codices. Gen.cap.*38. *ver.*12. *corrupti.* M. A. 2313. n.2.
Bibliothecam Nehemias exſtruxit. M. A. 3610. n.18.
Et Iudas Machabæus. M. A. 3890. n.12.
Blaſphemus lapidatur. M. A. 1545. n.44.
Bolitæ populi, & eorum origo. M.A. 1931. n.53.
Booz naſcitur de Salmon. M. A. 2665. n.1.
Ducit vxorem Ruth Moabitidem. M. A. 2759. n.1.
Generat Obed. n.2.
Non plures Booz in Chriſti genealogia ponendi. M. A. 2738. n.1.
Brutus in bello Philippenſi occiditur. M. A. 4012. n. 3.
Buccinarum, ſeu tubarum, & clangoris feſtum, vnde ortũ. M. A. 2163. n. 5.

C

Caath quando natus. M. A. 2305. n. 2.
Moritur. M. A. 2437. n.1.
Caathitis, quot ciuitates aſſignatæ. M. A. 2591. n.9.
Cadesbarne manſio, eadem eſt cum Rethme. M.A. 2545. n.59.
Differt à Cades. n. 60.
Cades deſertum, quod nam. M.A. 2138. n.17.
Cæci à Chriſto illuminantur. M. A. 4082. n.2. *Et* 4083. n. 3. & 4084. n.2. & 4.
Cælibatus commendatio, & digreſſio contra hæreticos illum oppugnantes. M. *D.*6. n.25.
Cæli nomine, Geneſ. initio quid intelligendum. M. *Tri.* n. 10. *Et* M. *D.* 1. n.1 *Et* M. *D.* 2. n.1.
Quod & cæli vocabulo interdũ aer ſignificetur. M. *D.*2. n.5
Quid per reginam cæli ſit accipiendum. M. A. 3418. n.2.
Modus quo cælum, & terra à Deo ſint creata. M. *Pri.* nu. 20. 21. & 22. & M. *D.* 1. n.1.
Quot ſint cæli. M. *Pri.* n. 10.
Cæli mobiles non ſimul creati, & perfecti. n. 11.
Quomodo ſint incorruptibiles. M. *D.* 1. n.2.
Eorum ſubſtantia fluida ne ſit, an ſolida. ibid.
Quod proprijs ipſorum locis ſint creati. M. *D.* 1. n.3.
Cælum Sidereum, annis 36000. *curſum ſuum conficit.* M. A. 4084. n.45.
De Cælo Empireo, plura. M. *Pri.* n. 10. & 11.
I. Cæſaris geſta in Gallia. M. A. 3996. n.2.
Idem Cæſar Romam occupat, & Dictatorem ſe facit. M. A. 4005. n.1.
In Hiſpanias properat, vbi exercitus Pompeianos profligat. ibidem.
Tranſit in Macedoniam, & Pompeium in bello Pharſalico ſuperat. M A. 4006. n. 1.
Inde venit in Aegyptum, ibique Pompeij interfectores punit. ibid.
Cum Alexandrinis vario euentu pugnat, & tandem demerſo Ptol. Dionyſio, Cleopatrã in regnum reſtituit. ibid.
Hircanum in pontificatu confirmat. n. 2.
Antipatrum Iudææ procuratorem declarat. ibidem.

Sci-

Scipionem, & Catonem vicit. M.A.4007.n.4.
Ei à Senatu honores decernuntur. M.A. 4008.n.1.
Cum eſſet Pont. Max. annum correxit. n. 2.
Pompeianis ſuperatis, Imperium Rom. obtinet. M.A. 4009. n. 1.
Occiditur. M.A.4010.n.1.
C. Cæſar Auguſti filius adoptiuus, toti Orienti præficitur. M.A.4048.n.1.
Cæſar Baronius commendatur. M.A.4084.n 43.
Annales conſcripſit à Chriſto nato ad annũ Salutis.1200. Præ.n.4.
Cæſarea ab Herode condi cœpit. M.A.4035.n.1.
Eius dedicatio celebratur. M.A.4045.n.1.
Cæſarea Philippi, quæ. M.A.4083.n.5.
Cain Quando natus. M.A.1.n.23. & 24.
Primogenitus Adami fuit. n. 23.
Cur permiſſus ſit occidere Abelem. M. Pri.n.14.
Heuam afflixit. M.A.1.n.13.
Semper malus fuit. M.A. 2.n.2. & M.A.130.n.6.
Interpretatur poſſeſſio. n. 3.
Sacrificat, & quid. M.A.2.n.5. & 6.
Quando Abelem interfecerit. M.A.130.n.1.
Cur Abelem occiderit. n. 3.
Deus hortatur eum ne peccet. ibidem.
Quomodo punitus. n.4. & 5.
Primo audax, & proteruus, poſtea timidus, & puſillanimis. n.6.
Occiditur a Lamech. M.A.3.n.5. & 875.n.2.
Quodnam ſignum in eo poſuerit Deus ne occideretur.n.5.
Minus doluit de culpa, quam de pœna.n.6.
Cur non ſtatim poſt peccatum occiſus. ibidem.
Quomodo à facie Dei egreſſus. n. 7.
Primus ciuitatem ædificat. M.A.133.n.1.
Eius ſoboles peſſima. ibidem.
Quando occiſus. M.A.875.n.2.
Eius poſteri Geneſ.cap.6.ver.2.ſignificantur nomine filiorum hominum. M.A.987.n.13.
Cainam filius Enos, quando natus. M.A.326. n.1.
Quando mortuus, & quanto tempore, & quibuscum vixerit. M.A. 1631.n.1.
Cainan filius Arphaxad, quando natus, & varias de eo opiniones vide. M.A.1694.n.1.2. 3.
Cur de eo in vulgata non fiat mentio. n.3.
Numerandus in genealogia Sem. M.A.1997.n.5.
Moritur, et quibus cũ, et quandiu vixerit. M.A.2053.n.1.
Caiphas qui & Ioſeph. fit pontifex. M.A.4069.n.1.
Ad ipſũ Chriſtus ligatus ducitur. M.A.4084.n.10.et 11.
Calami vſus in ſcribendo antiquus. M.A.3429.n.13.
Caleb naſcitur. M.A.2506.n.1.
Dux belli conſtituitur. M.A.2594.n.2.
Cur inter Iudices non numeratus. ibidem.
Eo duce Iſraelitæ quattuor bella geſſerunt. M.A.2594. num.4. 5. & 8.
Duo huius nominis extiterunt. M.A.2595.n.65.
Cambyſes Cyri Pater, ducit vxorem filiam Aſtyagis regis Medorum. M.A.3456.n.1.
Cambyſes Cyri filius, regnat in Perſide. M.A.3524.n.1.
Quot annis regnauerit. n.3.
Non fuit maritus Eſther.n.4.
Iudæos habuit exoſos. ibidem.
Moritur. M.A.3531.n.1.
Camini, ſeu ſpiracula erãt in Arca Noe. M.A.1557.n.18.
Candelabri Moſaici forma, & quod non fuerit omnino ſimilis ei, quæ Romæ viſitur in arcu Titi inſculpta. M.A. 2544.n.72.
Decem fuerunt in templo Salomonis, & qualia. M.A. 3030.n.16.
Candelabrum aufertur de templo ab Antiocho. M.A. 3885. n. 4.
Cappadociæ inſula, quæ. M.A.1931.n.32.
Cappadoces qui, & vbi ſedes haberent. M.A.1931.n.2.
Caphtorim, qui, & vbi habitauerint. M.A.1931.n.31.
Captiuitas Iſraelitica ante 65. annos prædicta. M.A.3248.n.1.
Septuaginta annorum à Ieremia, & Zacharia memoratorum differentia. M.A. 3429. n. 8. & ſeq.
Babylonicæ captiuitatis 70. anni, vnde cœperint, vbi ue deſierint. M.A. 3447. n. 2. & 3.
Quomodo duratura eſſet per ſeptem generationes. n. 7.
Captiuitas vltima Iudæorum. M.A.3462.n.3.
Captiuitas Babylonica ſoluitur. M.A.3517.n.3.
Caracalæ veſtes, quales. M. A.2544.n.83.
Cariath Arbe ciuitas, quæ. M. A. 2115.n 3. & 2594. n.5.
Cariath Sepher vrbs, quæ, & à quo capta. M.A.2594.n.5.
Carij, qui. M.A. 1931. n. 54.
Carmeli mons duplex. M.A.2977.n.2.
Carnes in arca Noë non erant pro cibis. M.A.1557.n.18. & M.A. 1656. n.13.
De carniũ eſu, vide multa. M.A.1657. à n.11. vſq; ad 16.
Ante diluuium illicitus. n. 12.
Ante diluuiũ nõ expreſſe, ſed tãtũ implicite fuit vetitus n.14.
Paulo ante diluuium, expreſſe à Deo conceſſus. ibidem.
Eius conceſſio, qualiter intelligenda. n. 15.
Carthago conditur. M.A.3166. n.1.
Diruitur. M. A. 3907. n. 2.
A Romanis ædificatur. M.A.3930. n 4.
Ab Arabibus deſtructa fuit. ibidem.
Caslen menſem Hebræorum, vide. M.A.2545.n.35.
Caſſius Iudæam affligit. M. A. 4011. n.3.
Occiditur. M.A.4012.n.3.
Caſſius Longinus Parthos repellit. M.A.3001.n.1.
Cato à Cæſare vincitur. M.A.4007.n.4.
Cauſſa finita, poteſt per accidens efficere perennem effectum. M.D. 3.n.32.
Cecrops primus Athenienſibus regnat. M.A.2498.n.1.
Moritur. M. A. 2547. n.1.
Cedmonæi, qui. M.A. 1931. n.43.
Celebritas anni Iubilæi, & Sabbatici, in quibus differant. M.A. 2584. n.6.
Celtiberi, qui, & vbi habitauerint. M. A.1931. n.22.
Cenezæi, qui nam. M. A. 1931. n.43.
Cendebæus venit ad vaſtandam Iudæam. M.A. 3916.n.1.
Fugatur à filijs Simonis. ibidem.
Centurionis ſeruus à Chriſto curatur. M.A.4082.n.6.
Cerethi, qui. M.A. 2993.n.1.
Ceſſaſſe Deũ die ſeptimo, quomodo intelligendum. M.D.7.n.1.
Cetthim vnde orti, & quas terras incoluerint. M. A.1931. num. 22.
Cetura nubit Abrahamo. M.A. 2179. n. 2.
Quòd non fuerit eadem cum Agar. ibid.
De eius filijs. n. 3.
Eius filios cur Abraham diuiſerit ab Iſaaco. ibidem.
De muneribus ipſis à patre datis. n. 5.
Chaldæi, vnde orti, & eorum habitatio. M. A.1931.n.52.
Chaldaica Paraphraſis, quando, & à quibus facta. M.A. 3808. n. 4.
Cham, patrem Noe non caſtrauit. M.A.1662.n.3.
Eius poſteri, qui. M.A.1931.n.24.
Quas orbis plagas incoluerint. n. 21.
Chanaan, quando natus. M.A. 1660.n.1.
Primus vidit Noe nudum. M.A.1666.n.2.
Ei Noe maledicit. n. 4.
Eius maledictio poſteros reſpiciebat. n. 5.
Eius poſteri, quomodo ſeruituti ſubiecti. ibidem.

Cur ipſe, non Cham maledictus fuerit. n. 6.
Totius terræ Chanaan deſcriptio. M. A. 1931. n.41.
Eius ſeptem gentes ab Iſraelitis deletæ, & eorum terræ diſtributæ. M. A.2584.n.23.
Eiuſdem terræ diuiſores eliguntur. M. A.2583.n.31.
Chananæi, qui, & eorum habitatio. M.A.1931.n.35.et 43.
Cur ab Hebræis occidi iuſſi. M. A. 2183.n.28.
Eorum Idola deſtrui mandantur, & eorum termini definiuntur. ibidem.
Horum terminus Aquilonaris cur non vſque ad Euphraten à Moyſe extenſus. n. 70.
Audito Hebræorum aduentu pauent. M. A. 2584. n.12.
Horum reges conſpirant aduerſus Iſraelitas. n. 18.
Eos cur Dominus reliquerit inter Iſraelitas. M.A.2591, num. 7.
Eorum exterminium propter quid euenerit. M. A. 1909. num. 3.
Fiunt Salomonis tributarij. M.A. 3043. n.3.
Chananææ filiam Chriſtus ſanat. M. A.4083.n.5.
Chaos quid ſignificet, & deſcribitur. M. Pri. n.21.
Chebron olim Metropolis Philiſthinorum, dicebaturque Cariath Arbe. M. A. 2115.n.3.
In lib. Geneſ. Num. & Ioſue, per anticipationem, vocatur Hebron. ibid.
Cherubim duo parui, ſtabant in ſumitate propiciatorij. M. A.2544. n.65.
Alij duo magni in templo Salomonis. M. A.3030.n.18.
Chodorlahomor infert bellum Pentapolitanis. M. A.2118. n. 1. & 2.
Chriſtus, e ſtirpe Dauidis, per generationes, tum legales, tum naturales prodijt. M. A. 2987.n.5.
Eius natiuitatem Iſaias prænunciat. M. A.3314.n.12.
Eius natiuitas ab Angelo annunciatur. M.A.4051.n.1.
De eius manſione in vtero Beatiſs. Virginis. n. 2.
Naſcitur. n. 11.
Eius natiuitas ſine matris dolore, & incruenta fuit. n.12.
In ipſius natiuitate, eius humanitas, ac diuinitas declarata. n. 13.
De humana eius generatione. n.14. & 15.
Quomodo de regia, & Sacerdotali ſtirpe prodierit. n.16. 17. & 18.
Fuit de tribu Iuda, & ſtirpe Dauid. n.20.
Circumciditur. n. 21.
Adoratur à Magis. n. 22.
In templo præſentatur. n. 25.
In Galilæam, & Aegyptum quando deportatus. ibidem.
Ex Aegypto quando reuocatus. M. A.4054.n.1.
In Aegypto quot annis manſerit. n. 2.
In templo diſputans inuenitur. M. A.4062.n.1.
A duodecimo anno ad 30. quid egerit. M.A.4062.n.2.
Quomodo Ioſepho, & B. Virgini eſſet ſubditus. M. A. 4062. n. 1.
De eius infantia liber reijciendus. n. 2.
Baptizatur. M. A.4081. n. 1. & 2.
Ieiunat in deſerto. n. 6.
Tentatur a diabolo. ibidem.
Aquam in vinum conuertit. n. 9.
Ementes, ac vendentes de templo eijcit. n. 10.
De Iudæa migrat in Galilæam. n.12.
Samaritanam conuertit. n. 13.
Reguli filium ſanat. n. 13.
De Nazareth transfert domicilium in Capharnaum ibid.
Vocat de naui Petrū, & Andream, Iacobum, & Ioannem. M.A.4082.n.1.
Dæmoniacum curat, & ſocrum Petri ſanat, & ſe ſequi volentibus quæ reſponſa dederit. ibidem.
Tempeſtatem ſedat. n. 2.
Dæmones mittit in porcos. ibidem.
Paralyticum per tegulas demiſſum ſanat. ibidem.
Matthæum e Thelonio vocat. ibidem.
Hæmorrhiſſam ſanat. ibidem.
Archiſynagogi filiam reſuſcitat. ibidem.
Duos cæcos illuminat, & dæmoniacum mutū liberat. ibid.
Languidum ſanat ad Piſcinam. n. 3.
Diſcipulos ſpicas carpentes à Phariſæis defendit. n. 4.
Dexteram aridam hominis ſanat. ibidem.
In oratione pernoctat, & Apoſtolos eligit. n. 5.
Sermonem habet in monte. ibidem.
Leproſum mundat. n 6.
Curat ſeruum Centurionis. ibidem.
Viduæ filium reſuſcitat. ibidem.
Laudat S. Ioannem Bapt. ibidem.
Magdalenam à peccatis abſoluit. ibidem.
Furioſus a cognatis putatur. ibidem.
Eius fratres, & ſorores, qui, quæue fuerint, & quomodo. n. 7.
Docet de nauicula turbas. n. 8.
Prædicat in Nazareth. ibidem.
A ciuibus ſuis eijcitur. ibidem.
Mittit Apoſtolos prædicare, & curare infirmos. M. A. 4083. n.1.
Reficit turbas ex duobus piſcibus, & quinque panibus. num. 3.
Fugit à volentibus ſe regem conſtituere. n.4.
Ambulans ſuper mare, periclitantibus diſcipulis ſubuenit. ibid.
Tangentes eius fimbriam, ſanat. ibid.
Diſſerens de pane cæleſti, a multis deſeritur. ibid.
Curat filiam Chananææ; turbam ſeptem panibus ſatiat; ſignum quærentes reijcit, & cæco lucem reddit. n. 5.
Paſſionem ſuam prædicit. n.5. & 6. Et M.A.4084.n.2.
Petrum increpat. M. A. 4083. n.5.
Transfiguratur. n. 6.
Ad Scenopegiam clam ire ſtatuit, decem ſanat leproſos, & à Samaritanis non recipitur. ibid.
Non comprehenditur à miniſtris; eligit 70. diſcipulos n.7.
Proponit parabolam de Samaritano. ibid.
Docet orandi modum. ibid.
Sanat mulierem curuam, & hydropicum. n. 8.
Lapidari periclitatur à Iudæis. n. 9.
Lazarum reſuſcitat. M. A. 4084. n. 2.
Vngitur à Magdalena. n. 3.
Parat glorioſe ingredi Ieruſalem, & eius ruinam deplorat, & cæcos, & claudos ſanat in templo. n. 4.
Maledicit ficulneæ. n. 5.
Loquitur in parabolis, reſpondet interrogatis, & vrbis ac templi ruinam prædicit. n. 6.
Venditur à Iuda. n. 7.
Mittit qui parent Paſcha. n. 8.
Paſcha manducat, & alia ibi acta. n. 9.
Quid de cænaculo exiens fecerit. n. 10.
Orat in Gethſemani: ſanguinem ſudat: capitur: & ducitur ad Annam, & Caipham. n.10.
In domo Caiphæ quid paſſus. n.11.
Ducitur ad Pilatum. n.12.
Mittitur ad Herodem, à quo veſte alba indutus illuditur. num. 13.
Remittitur ad Pilatum, ac flagellis cæſus, ſpineaque corona redimitus, populo oſtenditur, et cruci adiudicatur. num. 13.

Poſt

Poſt Pilati ſententiam, vſque ad crucifixionem, quæ ſit paſſus. n. 15.
In cruce pendens, ante tenebras, quæ egerit, ac ſuſtinuerit. n. 16.
Durantibus tenebris. n. 17.
Poſt tenebras diſcuſſas. n. 18.
Eius veſtis, quomodo inconſutilis. n. 16.
Quo tempore, & qua hora crucifixus, & mortuus. n. 14. 19. & 20.
In eius obitu, quæ portenta acciderint. n. 21.
De lateris eius apertione, et de aqua, quæ inde exiuit. n. 24.
De eius ſepultura. n. 25.
Reſurgit, & qua hora. n. 28.
Quibus, & quoties apparuerit poſt reſurrectionem. n. 30.
Vide apparitio Chriſti.
S. Petrum interrogat an ſe diligat, & Eccleſiam ei commendat. n. 38.
Martyrium S. Petro prædicit. ibid.
Præcipit Apoſtolis, vt prædicent, atque baptizent. n. 39.
Exprobat diſcipulis incredulitatem. n. 41.
Aſcendit in Cælum. n. 45.
Chronologia Hebræorum, mendoſa. Pra. n. 8.
Annij, falſa. n. 9.
Sacra, quomodo procedat. n. 10.
A regum annis ſumpta, non vſquequaque; certa ibidem.
Faſtorum conſularium, varia. n. 11.
Quam ſequatur auctor. n. 12.
Auctoris Chronologia non differt ab ea, quam ſequitur Ptolemæus in lib. Almageſti. M. A. 3551 n. 1. & M. A. 3502. n. 2.
Chus quando ortus. M. A. 1657. n. 20.
Natus eſt niger, & vbi. M. A. 1931. n. 27.
Chuſai Arachites, quis. M. A. 3005 n. 5.
Inter conſultores Abſalom cooptatus, reprobat conſilium Achitophelis. n. 6.
Chuſamo Raſathaim ſeruiunt Iſraelitæ. M. A. 2601 n. 1.
Chuſitæ ſiue Chuſij, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. num. 25.
Chuthæi, ſiue Samaritani, cur Deum, & Idola colerent. M. A. 3315. n. 2.
Cibi duriores, robuſtis valde conferunt. M. A. 1657. n. 15.
Cilites, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931 n. 22.
Cinnara muſicum inſtrumentum, quale. M. A. 3020. n. 3.
Cinæi, relictis Madianitis, Iſraelitas ſequuntur. M. A. 2583 n. 24.
Horum habitatio vbi. M. A. 2591. n. 2.
De Iericho ſe transferunt in ſortem tribus Iudæ. M. A. 2594. n. 7.
Circumciſio, primo præcipitur. M. A. 2138 n. 1.
Ciues Chriſti eum eyciunt. M. A. 4082. n. 8.
Ciuitas prima, quæ. M. A. 133. n. 1.
Ciuitates Leuitarum, & refugij, quæ. M. A. 2583 n. 31. & 2591. n. 8.
Clangoris feſtum, ſeu tubarum, vnde ortum M. A. 2163 n. 1.
Claſſis Salomonis, qualis. M. A. 3043 n. 5.
Claudere, vel aperire cælum, pro dare, aut prohibere pluuias, in ſcripturis vſitatum. M. D. 2. n. 5.
Claudi curantur a Chriſto. M. A. 4084 n. 4.
Claudicatio Iacobi, quid ſignificet. M. A. 2296. n. 11. (n. 2.
Cleopatra Antiochi Mag. filia, nubit Epiphani. M. A. 3862.
Cleopatra Demetrij vxor, nubit Antiocho vij. M. A. 3916. n. 1.
Veneno necatur. M. A. 3930 n. 3.
Cleopatra Euergetis ij. vxor, regnat cum Lathuro filio in Aegypto. M. A. 3937 n. 2.
Filium pellit. M. A. 3953. n. 1.
Eundem perſequitur. M. A. 3954. n. 1.
Mittit auxilia Grypho contra Cyzicenum. n. 3.
Lathuri progreſſus diſturbat. M. A. 3957 n. 1.
Eundem ſecundo ab Aegypto in Cyprum pellit. M. A. 3958. n. 1.
Ptolemaidam expugnat. ibidem.
Interficitur. M. A. 3962 n. 1.
Cleopatra Cyziceni vxor interficitur. M. A. 3940 n. 1.
Cleopatra Ptole. Auletis filia, regnat in Aegypto cum Ptol. Dionyſio fratre. M. A. 4001 n. 2.
Fugatur à fratre. M. A. 4002 n. 2
Regno reſtituitur. M. A. 4006 n. 1.
Antonium amoribus implicat. M. A. 4013.
Eundem amoribus dementat, & Syriæ Dinaſtas turbat, & ab Herode excipitur. M. A. 4021. n. 2.
Ad mortem adigitur ab Auguſto Caeſ. M. A. 4024 n. 1.
Clypeorum aureorum Salomonis uſus, quis M. A. 3043 n. 10.
Coa, quid. M. A. 3043 n. 6.
Cœnacula, quæ olim dicerentur. M. A. 1557 n. 16.
Arcam Noe, in tria cœnacula fuiſſe diſtinctam. n. 17.
In templo Salomonis, tria cœnacula extitiſſe. M. A. 3023. num. 4.
Quænam in ipſis fuerint aſſeruata. ibid.
Cœtus, et collectæ ſollẽnitas, quãdo M. A. 2145 n. 24. 27 et 31.
Duplex erat. n. 41.
Columba ramum oliuæ ferens in Arcam, non indicat diluuium in terris nequaquam penè omnia dimouiſſe. M. D. 3. nu. 29.
Quando ex Arca fuerit dimiſſa. M. A. 1656. n. 23.
Colũna nubis, an vna, vel duæ, qualis eſſet. M. A. 2544 n 24.
Columbæ duæ à poſteris Seth excitatæ. M. A. 131 n. 10.
Columnæ æneæ Salomonis, quales. M. A. 3030. à n. 7. ad 14.
Comari, qui, & vbi habitarent. M. A. 1931. n 21.
Concionatores monentur, vt conceptus ex Rabbinorum commentis hauſtos, ſuſpectos habeant. M. A. 2977 n. 3.
Coniugium confirmatur. M. A. 1657 n. 9.
Conſecratio Altaris holocauſti, & Sacerdotum. M. A. 2145 n. 2.
Conſules non ſemper annui. Pri. n. 11. & M. A. 4014 n. 8.
Quando inceperint apud Rom. M. A. 3545 n. 1.
Conuallis illuſtris, quænam, & qualis eſſet. M. A. 2114 n. 4.
Conuallis Mambre, quænam, & qualis. M. A. 2115 n. 3.
Conuiuium fieri ſolitum in die ablactationis filiorum. M. A. 2144 n. 1.
Conuiuia nuptialia vetuſtiſſima. M. A. 2283. n. 1. & 2.
Cur introducta, & quamdiu durarent ibid.
Coponius Iudææ Præſes. M. A. 4060. n. 1.
Cordyeus, mons eſt, in quo quieuit arca poſt diluuium. M. A. 1656. n. 22.
Coræ ſeditio deſcribitur. M. A. 2548 n. 4.
Corinthus, quando condita, & cur ſic dicta. M. A. 2616 n. 1.
Corona, quid apud Architectos. M. A. 2544 n. 70.
Coronamenta columnarum ænearum Salomonis, qualia. M. A. 3030. n. 9.
Corporis humani perfectiones. M. D. 7. n. 5.
Eius bona habitudo vitam protrahit. M. A. 1656 n. 6.
Eius reſurrectio probatur in veteri teſtamento. M. A. 2213. n. 2.
Corpus a Dæmone aſſumptum, in quibus à vero differat. M. A. 897. n. 9.
Cortini, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 22.
Coruus, quando ex arca dimiſſus. M. A. 1656. n. 23.
Coturnices dantur Iſraelitis primo. M. A. 2544 n 31.
Secundo. M. A. 2545. n. 33.

Cra-

Craticula altaris holocauſti, qualis. M. A. 2544. n. 74.
Creatio eſt à Sanctiſſima Trinitate. M. Pri. n. 7.
Creatio rerum. M. Pri. n. 10.
De Angelorum creatione. M. Pri. n. 12.
Quomodo ſubobſcure à Moyſe indicata, & à Pſalmiſta clarius expreſſa. n. 13.
Creare ex nihilo Dei proprium eſt. M. Pri. n. 21.
Creſcite, & multiplicamini, Gen. cap. 1. an præcepti vim habeat. M. D. 6. n. 25. & 26.
Creta regni initium. M. A. 2089. n. 1.
Cretenſium origo, quæ. M. A. 1931. n. 22.
Crimen peſſimum, quo Ioſeph accuſauit fratres, quodnam fuerit. M. A. 2304. n. 8. & 9.
Cubiti antiqui, quales. M. A. 1557. n. 7. 8. & 9.
Sacer cubitus, qualis. n. 8.
Cubiti inuentor Adam. n. 8.
Cultus Dei, quando cœperit augeri. M. A. 236. n. 4.
Internum, & externum, Deus ab homine requirit. M. A. 11657. n. 6.
Loca quædam, etiam antiquitus diuino cultui ſpecialiter dicata. M. A. 2276. n. 7.
Perſonarum genera olim diuino cultui ſpeciatim dedicata. M. A. 2545. n. 12. vſque ad 16.
Currus igneus Eliam mirabiliter tollit in cœlum. M. A. 3139. n. 1.
Cymbri, qui, & eorum origo, et habitatio. M. A. 1931. n. 21.
Cymerij, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 21.
Cyrene duplex. M. A. 3296. n. 1.
Cyrinus Syriæ Præſes. M. A. 4048. n. 1. & M. A. 4067. n. 1.
Cyrus naſcitur. M. A. 3456. n. 1.
Regnat in Perſide. M. A. 3493. n. 1. & M. A. 3494. n. 1. & ſeq.
Cur ipſe dicatur Babylonem euertiſſe. M. A. 3516. n. 2.
Succedit Dario. n. 13.
Secundam Monarchiam inſtituit. M. A. 3517. n. 1.
Mandat extrui templum Ieroſolymis. n. 3.
Occiditur. M. A. 2523. n. 1.

D

Dabir rex Eglon occiditur à Ioſue. M. A. 2584. n. 19.
Dabir vrbs expugnatur à Ioſue. M. A. 2584. nu. 20. & 2594. n. 5.
Dadanæi, qui. M. A. 2179. n. 4. & M. A. 1931. n. 28.
Dæmones à Chriſto mittuntur in porcos. M. A. 4082. n. 2.
Dæmoniacus à Chriſto liberatur. M. A. 4082. n. 1.
Dæmoniacus mutus à Chriſto ſanatur. n. 2.
In Damaſco Abraham non regnauit. M. A. 2114. n. 2.
Damaſceni à Theglath Phalaſar, transferuntur Cyrenem. M. A. 3296. n. 1.
Dan naſcitur. M. A. 2286. n. 2.
A Iacobo patre benedicitur. M. A. 2345. n. 7.
Sortis eius ſitus, quis. M. A. 2591. n. 4.
Danitæ, quando nouas ſedes occuparint. M. A. 2594. n. 15.
Daniel de tribu Iuda naſcitur. M. A. 3426. n. 3.
Captiuus ducitur. M. A. 3428. n. 4.
Cuius ætatis tunc eſſet. n. 5.
Vnus tantum fuit. M. A. 3438. n. 2.
Ipſe, & ſocij, litteris, ac diſciplinis imbuuntur. M. A. 3442. n. 2.
A vino abſtinent, & plurimum proficiunt. ibidem.
Coram Nabuchodonoſor ducti, inuenti ſunt ceteris ſapientiores. M. A. 1445. n. 7.
Explicat Daniel myſterium de ſtatua in ſomnis à Nabuchodonoſor viſa. M. A. 3453. n. 1.
Eius ſocij, illæſi de fornace educuntur. M. A. 3462. n. 4.
Explicat ſomnium arboris magnæ. M. A. 3463. n. 1.
Bel deſtruit, & Draconem interficit. M. A. 3494. n. 6.
In Lacum primo mittitur. ibidem.
Cuius regis conuiua fuerit. n. 8.
Quattuor regna ei oſtenſa, quæ. M. A. 2499. n. 2.
Alia eius viſio de Ariete, & hirco. M. A. 3501. n. 2.
Explanat verba in conuiuio Balthaſaris. M. A. 3116. n. 1.
Honoratur à Dario. n. 4.
Secundo mittitur in lacum. ibidem.
Venturi Meſſiæ didicit tempus. n. 5. vbi etiam de 70. hebdomadibus agitur.
Oſtendit Cyro prophetiam de ipſo olim ab Iſaia editam. M. A. 3517. n. 3.
Ab Angelo de multis futuris eruditur. M. A. 3519. n. 2.
Cur in captiuitate remanſerit. ibidem.
Dardanus Dardaniam condit. M. A. 3556. n. 1.
Darius Medus naſcitur. M. A. 2454. n. 1.
Quis fuerit. n. 2.
Eius pater, quis. M. A. 3456. n. 2.
Regnat in Media. M. A. 3493. n. 1.
Euertit Babylonem. M. A. 2516. n. 2.
Danielem ſecum ducit. n. 4.
Moritur. n. 13.
Darius Hyſtaſpis regnat in Perſide. M. A. 3532. n. 1.
Eius geſta, vnde petenda. n. 2.
Non fuit maritus Eſther. n. 3.
Dat facultatem templi reædificandi. n. 4.
Denuo decernit templi reædificationem. n. 6.
Eius Maratonia clades. M. A. 3562. n. 1.
Moritur. M. A. 3567. n. 1.
Darius Nothus regnat in Perſide. M. A. 3630. n. 1.
Sub hoc, templum non fuit ædificatum. ibidem.
Moritur. M. A. 3649. n. 1.
Darius vltimus, ſiue Dareus, regnat in Perſide. M. A. 3718. num. 2.
Ab Alexandro prælio victus, fugit in Babyloniam. M. A. 3720. n. 1.
Occiditur. M. A. 3723. n. 1. & 2.
Datani ſeditio deſcribitur. M. A. 2548. n. 4.
Dauid naſcitur. M. A. 2950. n. 1.
Vngitur primo a Samuele in regem. M. A. 2964. n. 1.
Hæc vnctio, quid in eo fuerit operata. ibidem.
Fit armiger Saulis, & callens muſicam, Pſalmiſta nomen adeptus eſt. ibidem.
An ipſe ſolus Pſalmorum auctor. n. 4. & ſeq.
Quamdiu fuerit cum Saule. n. 9.
Remittitur a Saule ad patrem, & cur. M. A. 2965. n. 1.
Mittitur à patre ad inuiſendos fratres in caſtris. M. A. 2971. n. 1.
Occidit Goliath. ibidem.
Caput ipſius Goliath Sauli defert. ibidem.
Quos nam Pſalmos tunc ſcripſerit. ibidem.
Manet apud Saulem, et valde diligitur à Ionatha, fit Centurio. eum Saul perſequi incipit. fit tribunus ſuper mille viros, & diligitur à toto Iſraele. n. 2.
Ei Saul filiam in vxorem promittit. M. A. 2972. n. 1.
Ducenta præputia Philiſthinorum affert Sauli ibidem.
Fit gener Saulis. M. A. 2973. n. 1.
Eum aperte Saul perſequi incipit. M. A. 2974. n. 1.
In Naioth a Saule fugit. ibidem.
Venit ad Achimelech. n. 2.
De Nobe venit ad Achis in Geth. n. 4.
De Geth venit ad Naas regem Ammonitarum, & inde ad ſpeluncam Odollam, et qui tunc ad eũ venerint. n. 5.

Num peccauerit petendo panes ab Achimelech, viſo Doeg, qui eum delaturus erat Sauli. M.A. 3005. n. 2.
De ſpelunca Odolla venit ad regem Moab, & qui tunc ad eum venerint. n. 6.
Eius parentes, vbi mortui. n. 7.
De Moab venit in Saltum Haret. ibidem.
Liberat Ceilam ab obſidione. M. A. 2975. n. 2.
Recipit ſe in deſertum Ziph. ibidem.
Proditur à Ziphæis. n. 3.
De Ziph venit in deſertum Maon. ibidem.
In anguſtijs poſitus, mirabiliter à Domino liberatur; & Pſalmos cantat. ibidem.
Commoratur in locis Engaddi. M.A. 2976. n. 1.
Saulem in ſpelunca interficere renuit. ibidem.
Iurat ſe non interfecturum ſemen Saulis. ibid.
De Engaddi venit in Maon; poſt in Ziph. M. A. 2977. num. 2.
Propter Abigail, non interficit Nabal. ibidem.
Ducit vxorem Abigail, *& Achinoam. n. 3.*
Saulem dormientem non occidit. M.A. 2978. n. 1.
Habitat cum ſuis in Palæſtina, & eum Saul perſequi deſinit. M.A. 2979. n. 1.
Cur de Geth, in Siceleg domicilium tranſtulerit. n. 2.
Quamdiu in Siceleg manſerit, ibidem.
Qui nam in Siceleg ad eum confugerint, & quid ibi egerit. num. 3.
Geſſuritas, Gerzitas, & Amalecitas occidendo, non peccauit. n. 5.
Diuina prouidentia, à Philiſthinorum exercitu contra Saulem pugnaturo, dimittitur. n. 8.
Amalecitas Siceleg euerſores percutit. ibidem.
Plangit Saulis mortem. M.A. 2980. n. 1.
Vngitur ſecundo in regem ſuper Iuda in Hebron. ibid.
Quot annis in Iuda regnarit. ibidem.
Vxores eius, & filij ei in Hebron nati, qui. ibidem.
Nuncios mittit ad Galaaditas. n. 2.
Eius turmarum, & exercituum diuiſio. n. 4.
De eius primarijs miniſtris. n. 5.
Bellum gerit cum Iſboſeth. M.A. 2982. n. 1.
Eius regni incrementa. M. A. 2983. n. 1.
Maledicis Ioabo. M.A. 2987. n. 1.
Vngitur tertio in regem ſuper Iſrael. M.A. 2987. n. 3.
Ter vnctus fuit. ibidem.
Expugnat arcem Sion. n. 4.
Quot annis regnauerit in Ieruſalem. ibidem.
Eius filius ſextus non fuit Nathan. n. 5.
Quot filios e Bethſabee habuerit. ibidem.
Infertur ei bellum à Philiſthæis. n. 7. & 8.
Affertur illi aqua de ciſterna Bethleem, quam tamen non bibit. n. 8.
Fugat, & percutit Philiſthæos. n. 8. & M.A. 2988. n. 1.
Aedificat in Sion, & parat locum Arcæ. n. 2.
Ducere cupiens Arcam ad ſe, diuertit eam in domo Obededom, & cur. M.A. 2990. n. 1.
Arcam ducit in domum ſuam. n. 3.
Ludit coram Arca, & Deo placet. n. 3. & 4.
Templum Domino extruere cogitat, ſed prohibetur, et cur. n. 5. & 6.
Iſraelem omnino liberat à ſeruitute Philiſthinorum. M. A. 2991. n. 2.
Moabitas facit Iſraeli tributarios. ibidem.
Capta Syria dilatat Imperium vſque ad Euphraten. M.A. 2992. n. 1.
Subigit Iſraeli Idumæam. n. 2.
Conſecrat Domino aurum, & argentum in bello parta. num. 3.
Regnum iuſtè gubernat, & eius miniſtri maiores qui. M. A. 2993. n. 1.
Eius filij quomodo Sacerdotes. ibidem.
Benefacit Miphiboſetho. n. 2.
Conſolatores mittit Regi Ammon, qui male tractantur, & eum prælio ſuperat. n. 3.
Adulterium committit cum Bethſabee. M.A. 2994. n. 1.
Imperat occidi Vriam. ibidem.
Ducit Bethſabee in vxorem. ibidem.
Arguitur à Nathan. M.A. 2995. n. 1.
Pœnitentiam agit. ibidem.
Contriſtatur de filij adulterini morte. ibidem.
Iurat Bethſabee ſe filium eius Regem facturum. n. 2.
Ammonitas diſcrutiat, & perimit. n. 3.
Abſalomis perſecutionem declinans fugit extra Ieruſalem. n. 5.
Semeum ſibi maledicentem interfici vetat. ibidem.
Luget mortuum Abſalom. n. 6.
Reuertitur in regnum ſuum, mortuo Abſalom, tribubus ei certatim occurrentibus. n. 7.
Separat à ſe concubinas. n. 8.
Conſtituit Amaſam militiæ principem pro Ioabo. ibidem.
Primarij eius Miniſtri, qui. ibidem.
Iubet ſepeliri oſſa Saulis, & poſterorum eius. M. A. 3008. n. 1.
Occidi à Ieſbibenob periclitatur. M. A. 3009. n. 1.
Solutus prælijs canit pſalmos. M.A. 3012. n. 2.
Fortium virorum eius catalogus. ibidem.
Populum dinumerari iubet. M.A. 3016. n. 1.
Pœnitet, ſed punitur. M. A. 3017. n. 1.
Angelum videt cædentem populum. ibidem.
Templi ædificandi locus, & exemplar ei oſtenditur. n. 3.
Non niſi adoleſcentulæ amplexu caleſit. M.A. 3019. n. 1.
Præcipit Salomoni, vt templum ædificet. M. A. 3020. num. 2.
Leuitas recenſet, & eorum miniſteria diſtribuit. n. 2.
Principes, & Salomonem, vt Domino ſeruiant, ac templũ ædificent hortatur. n. 6.
Mandat Salomoni, vt Ioabum puniat. n. 9.
Eius poſtrema verba. n. 10.
Moritur, laudatur, & quot annis regnarit. n. 11. & 12.
Eius geſta a quibus conſcripta. ibidem.
Eius Sepulchrum ſpoliatur primo à Ioanne Hircano. M. A. 3921. n. 1. Deinde ab Herode. M. A. 4047. n. 2.
Debora nutrix Rebeccæ moritur. M A. 2304. n. 4.
Debbora quarto loco iudicat Hebræos annis 40. & erat Prophetiſſa. M. A. 2721. n. 1.
Moritur. M.A. 2760. n. 1.
Decalogum quando, & quomodo datum. M.A. 2544. n. 38. *& ſeq.*
Quo ritu à populo acceptum. n. 43.
Illud ſcribit Deus in tabulis. n. 53.
Decimarum genera, quot. M. A. 2548. n. 10.
Quomodo diſpertiri ſolerent. ibidem.
Dedicatio templi Salomonis fit, & quandiu durauerit. M. A. 3030. n. 20. 23.
Defendere ſe, aliquando ſignificat vlciſci. M. A. 3572. n. 7.
Defunctos precibus, & ſacrificijs adiuuare, quam antiquũ, & bonum. M. A. 3891. n. 7.
Delictum, à peccato quomodo differat. M.A. 2545. n. 22.
Delicta puniendi modus, quis. M.A. 2138. n. 10.
Demetrius, qui & Polyercetes, regnat in Aſia. M.A. 3753. num. 1.
Se, regnumque Aſiæ Seleuco tradit. M.A. 3770. numero 1.

De-

Demetrius ij. qui & Soter, occiſo Eupatore regnum Aſiæ occupat. M.A.3893.n.1.
Contra Alexandrum bellum parans, multa priuilegia concedit Ionathæ. M.A.3902.n.1.
Superatur ab Alexandro. n.2.
Regno ſpoliatur, ac vita. M.A.3903.n.1.
Demetrius iij. Demetrij Soteris F. qui & Nicanor, tentat occupare regnum Alexandri. M.A.3907.n.1.
Regnat in Syria. M.A.3909.n.1.
Exercitum dimittit. n.4.
Fœdus init cum Simone. M.A.3912.n.4.
Ab Arſate comprehenditur. M.A.3914.n.1.
Redit in Syriam. M.A.3926.n.1.
Hircanum à felicibus progreſſionibus impedire non poteſt. M.A.3926.n.1.
E regno pellitur, ac necatur. M.A.3929.n.1.
Demetrius iv. cognomine Eucærus, regnat in parte Syriæ. M.A.3963.n.1.
Superatur à Philippo. M.A.3968.n.1.
Democritus putauit mundum caſu ex atomorum concurſu factum. M.D.6.n.36.
Dercilus regnat in Aſſyria. M.A.2951.n.1.
Moritur. M.A.2990.n.8.
Deucalionis diluuium, quando acciderit. M.A.2530.n.1.
Deum eſſe, non ſolum Cœli, ſed etiam ſublunaria probant. num.2.
Eum eſſe oſtendit animalium, ac præcipue hominis ſtructura. ibidem.
Quod Deus ſit, adeo clarum eſt, vt probatione non indigeat. M.Pri.n.1.
Eſt per excellentiam. M.A.2544.n.2.
Eius natura, qualis. M.Pri.n.5.
Trinus eſt, & vnus. n.5. & 6.
Eius quædam deſcriptiones. n.8.
Eum eſſe omnium conditorem, ex creaturis cognoſcitur. num.2.
Numquam Dominus dictus fuit, niſi poſt indultum homini dominium ſuper animalia. M.D.6.n.32.
Nonnunquam ſubſanat peccatores. M.A.1 n.19.
Comminatur diſperdere vniuerſam carnem. M.A.1537.n.1. & 3.
Quomodo deforis arcæ ianuam clauſiſſe dicatur. M.A.1656.n.18.
Propter naturam humanam condidit vniuerſa. M.Pri.num.17.
Peccare volentes, bonis inſpirationibus præuenit. M.A.130.n.3.
Cum peccatoribus miſericorditer agere ſolet. n.4.
In eo nihil accidentale. M.Pri.n.6.
Eius arcana inueſtigare non eſt hominum. ibidem.
Chriſtianis ſublimiorem diuinarum rerum intelligentiam impertiuit. ibidem.
Eius patientia in expectandis peccatoribus. M.A.987.num.5.
Valde offenditur à peccatis Sacerdotum, & eorum qui alioqui iuſti eſſe deberent. n.3.
Diuerſimode dona ſua diſtribuit. M.D.6.n.3.
Manſuetus, & iuſtus eſt. M.A.2995.n.3.
Eius poſteriora, quæ Moyſes vidit, quænam ſint. M.A.2544.n.52.
In tabulis decalogum ſcribit. n.53.
Quomodo viſus a Iacobo Patriarcha. M.A.2296.n.13.
Cur iuſtos multa pati permittat. M.A.2316 n.4.
Cur promiſſa ſua ſenſim Abrahamo explicauerit. M.A.2138.n.3.
Eccleſiam ſenſim illuminat. ibidem.
Moyſi mandat, vt nouas tabulas paret. M.A.2544.n.52.
Cur potius humanam, quam Angelicam naturam aſſumpſerit. M.Pri.n.15.
Cur mundum creauerit. n.8.
Quomodo viſus à Moyſe, & Iſraelis principibus. M.A.2544.n.43.
De eius præceptis. n.44.
Approbat fabricam templi Salomonis. M.A.3030.num.21. & 22.
Apparet Salomoni. M.A.3043.n.1.
Salomonem obiurgat. M.A.3058 n.1.
Loquitur primo ad Ioſue. M.A.2584.n.7. *Secundo.* n.9. *Tertio.* n.13. *Quarto.* n.15.
Cur non vno prælio omnes Iſraelis aduerſarios ſubuerterit. M.A.3584.n.22.
Idem ſpiritualiter facit. ibidem.
Populo Iſraeli murmuranti iratus, propter Moyſem parcit. M.A.2545.n.63.
Abrahæ promittens, iurat. M.A.2163.n.3.
Præcipit ſumi vindictam de Amalecitis. M.A.2544.n.35.
Quid die ſeptima fecerit. M.D.7.n.1.
Quomodo ceſſauerit. D.7. ibidem.
Quomodo, quando, cur &c. Mundum creauerit. M.D.6.n.33. & ſeq.
Per inferiores, docet aliquando ſuperiores. M.A.2545.num.45.
Loquitur Moyſi de rubo. M.A.2544.n.1.
Cultum internum, & externum ab homine requirit. M.A.1657.n.6.
Cur propter peccata, diluuio omnia aboleuerit. n.7.
Cur Ieroboamo, filio Ioas, tantam felicitatem indulſerit. M.A.3211.n.1.
Quod vſque ab antiquis temporibus, in quibuſdam locis ſpecialius ſe coli velit. M.A.2276.n.7.
Quomodo pœnitere dicatur. M.A.236.n.3.
Eius cultus, quomodo augeri cœperit. n.4.
Peccatores non ſtatim punit. M.A.2129.n.5.
Vindictam cur differre conſueuerit. M.A.2909.n.1.
Balæ vrbi parcit propter Lot. M.A.2138.n.13.
Cur permittit malos facere miracula apparentia. M.A.2544.n.7.
Deuteronomij liber, quando conſcriptus, & quæ contineat. M.A.2583.n.32.
In lapidibus, iubente Ioſue, ſcribitur. M.A.2584 n.17.
Eius maledictiones à Leuitis pronunciantur. ibidem.
Dexteram hominis aridam Chriſtus ſanat. M.A.4082.n.4.
Diabolus, quomodo per ſerpentem Heuam ſeduxerit. M.A.1. num.1.
Cur per ſerpentem Heuam ſeduxerit. n.2. & 3.
Tantum ad extra tentare nos poteſt. n.2.
Omnium creaturarum callidiſſimus. ibidem.
Eius cum ſerpente ſimilitudo. n.3.
Quo ordine, & ratione Heuam tentauerit. n.4.
Eius caput, quomodo contritum. n.10. & 11.
Eius in hominem inuidia. M.Pri. n.17.
Etiam per prauos homines nos inſectatur. ibidem.
In fine mundi, per Antichriſtum multos ſeducet. n.16.
Sophiſticarum deceptionum inuentor fuit. M.A.1.n.4.
Cur hominem aſtutia, non potentia tentet. n.2.
Maledictiones illi datæ, in ſerpente. n.10.
An poſſit cum mulieribus coire. M.A.987.n.9. & 10.
Generare non poteſt. n.7.
Eſt Dei æmulus. M.A.2092.n.1.

Alter-

Altercatus eſt cum Michaele Arcangelo de Moyſi corpore. M. A.2583.n.34.
Chriſtum tentat. M. A.4081.n.6.
Vide Dæmones.
Didonis vera Hiſtoria. M. A.3166.n.1.
Diebus ſex, non vno momento, vel die, omnia creata ſunt. M.D 1.n.4.
Die prima quid creatum ſit. n. 8.
Secunda quid. M. D. 2. n. 2.
Dies tres primi, quales. M. D. 4. n. 1.
Dies diluuij quomodo ſupputentur. M. A.1656. n.25.
Diei productio temporibus Ezechiæ. M. A.3322.n.6.
Dies artificialis, nocte prior fuit. M. D. 1.n.6.
Dij Græcorum, quo tempore vixerint. M. A.2545.n.2.
Diluuium omnia ſubuertit. M.D.3.n.28.
Non ex cauſis naturalibus tantummodo factum. M. D. 6. n.41. & M. A.1656.n.19.
Eius occaſio, quænam fuerit. M. A. 987.n.6.
Eius cauſa, quæ. n. 14.
Eius comminatio. M. A.1537.n.2. & 3.
Ex his, qui in eo perierunt, multos in locum ſalutis conceſſiſſe. M. A.1557.n.21.
Quando cœperit. M. A. 1656.n.19.
Horrendū illud ſpectaculum, & pereuntium trepidatio deſcribitur. ibid.
Eius aquæ quomodo minui cœperint. n. 20.
Eius dies quomodo ſupputari debeant. n.25.
Cœpit menſe Decembri. M. A. 1657. n.3.
Cur omnes demerſerit. n.7.
Ogygis diluuium, quando acciderit. M. A.2258. n.1.
Deucalionis, quando euenerit. M. A.2530.n.1.
Dina naſcitur. M. A. 2289.n.3.
Violatur. M. A. 2304.n.1.
Dynaſtiarum Aegyptiarum initia. M. A.1931.n.3.
Diodori Siculi quædam de Nino. M. A.1997. n. 4. & 5.
Diogenes Cynicus iuſſit proyci cadauer ſuum inhumatum feris. M. A. 930.n.6.
Dionyſianæ æræ initium. M. A.3769.n.2.
Diſcipuli Domini ſpicas vellentes, à Phariſæis reprehenſi, à Chriſto defenduntur. M. A. 4082. n.4.
Ex ipſis, lxx. à Chriſto eliguntur. M. A.4083.n.7.
Duobus diſcipulis in Emaus euntibus apparet Chriſtus. M. A.4084.n.35.
Vide Apoſtoli.
Diuina, naturalibus rationibus non aduerſantur. Præ n.13
Diuitiæ multorum ſcelerum occaſionem malis præbent. M. A.2138.n.11.
Doeg Idumæus Sauli defert Dauidem. M. A.1974.n.8.
Dominium hominis ſuper omnia, quale. M.D.6.n.27. & 28.
In homines, quale, & vnde. n. 29.
Aliud voluntarium, aliud coactum. ibid.
Domum ſaltus Libani Salomon ædificat. M. A. 3030.n.25.
Dona homini primo conceſſa, quæ, & ibi pulchra quædam ex S.Greg. Naz. & ex Philone. M.D. 6. n. 6.

E

Eccleſia figurata fuit in Heua de coſta Adami formata. M. D. 6. n. 21.
Eam Deus ſenſim illuminat. M. A.2138.n.3.
Eccleſiaſtici liber, quando conſcriptus. M. A.3741.n.4.
A quo, & quando in Græcum ſermonem verſus. M. A. 3808. n.2. & 3.
Eden delicias ſignificat. M. D. 3.n.21. & 22.
Eius regio, vbi ſita. n. 23.
Edom negat Iſraeli tranſitum. M. A.2583. n.3.
Effectus perennis, à cauſa finita, per accidens eſſe poteſt. M. D. 3. n. 32.
Eglon vrbs oppugnatur à Ioſue. M. A.2584. n. 20.
Eglon regi Moab ſeruiunt Iſraelitæ annis 18. M. A. 2641. num. 1.
Ela filius Baaſa regnat in Iſrael. M. A. 3105.n.1.
Occiditur. M. A. 3106. n.1.
Elamitarum origo, & habitatio. M. A. 1931.n.50.
Eorum Rex, Pentapolitanos ſubiugat. M. A. 2105.n.1.
Elath vrbs, aliàs non erat Idumæorum. M. A.2582.n.2.
Eldad, quis, & num fuerit frater Moyſi. M. A.2545.n.54.
Eleazar fit Pontifex loco Aaronis. M.A.2583.n.6.
Moritur. M. A.2594.n.2.
Quot annis fuerit Pontifex. n. 3.
Eleazarus (de quo in lib. Machab.) naſcitur. M. A.3798.n.1.
Occiditur cum ſeptem fratribus Machabæis. M.A.3887. n. 7. & 19.
Eleazar naſcitur ex Eliud. M. A. 3860. n. 1.
Eleazarus ſtrennus miles, ſub Elephante moritur. M. A. 3892.n.2.
Elementa quomodo ſint corruptibilia. M. D. 1. n.2.
Vbi nunc ſunt, fuerunt creata. n. 3.
Elephas, hominis veſtigia reformidat. M. A.1657.n.9.
Eliacim qui, & Ioakim, naſcitur ex Ioſia. M.A. 3401.n.1.
Regnat in Iuda. M.A.3426. n.1.
Cur fecerit ſecum regnare Iechoniam. M. A. 3427. n. 1.
Elias non fuit idem cum Phinees. M.A.2583. n. 20.
Siccitatem Achabo prædicit. M.A.3124.n.7.
A coruis paſcitur, & in Sareptam mittitur, vbi à muliere alitur, cuius ſuſcitat filium. M. A.3124. n.3.
Mittitur ad Achab, & populum inſigni miraculo reuocat ad cultum Dei. n.4.
Fugiens Iezabel, cibo potuque ab Angelo recreatur, & venit ad montem Dei Horeb. n. 5.
Prædicit mortem Ochoziæ ægrotanti, & igne cælitus demiſſo, milites eius comburit. M.A.3132.n.6.
Curru igneo in cælum tollitur, & laudatur. M. A. 3139. num. 1.
Adhuc viuit, et ante Iudicium finale veniet. n.2.
Eius litteræ ad Ioram regem Iudæ perferuntur. M. A. 3146. n. 2.
Elimæi, qui, & eorum habitatio. M. A.1931. n. 50.
S. Eliſabeth viſitatur à B. V. M.A.4051.n.3.
Quomodo eius eſſet cognata. n. 5.
Eliſeus eligitur in Prophetam. M. A.3124.n.6.
Spiritu Eliæ plenus multa miracula facit. M. A. 3139. num. 3.
Ioramo, & Ioſaphato proſpera nunciat. n. 4.
Oleum viduæ paupercul æ mirabiliter multiplicat. n.5.
Mulieri Sunamiti impetrat à Deo filium. n.6.
Mortuum Sunamitis filium ſuſcitat. M. A. 3143.n.1.
Famem ſeptem annorum prædicit. ibid.
Eius miracula vide. M. A.3145. n.3. & 4.
Abondantiam obſeſſis in Samaria prædicit. n. 4.
Sanat à lepra Naaman Syrum. M.A.3150.n.3.
Moritur, & laudatur. M. A. 3198. n.2.
Quot annos vixerit. n. 3.
Eius cadauer, mortuum reſuſcitat. n.4.
Eliud naſcitur ex Achim. M. A. 3809. n. 2.
Elul menſis Hebræorum, quis. M. A.2545.n.32.
Emath introitus, quis. M. A. 2583. n. 29.
Emim populi, qui. M. A. 2118.n.3. & M. A.2138.n.20.
Emptio prima, fuit ſepulturæ. M. A.2175.n.3.
Empyrium cælum, vide cælum empyrium.

Enca-

Encæniorum Iudæ ſollemnitas, quando. M. *A.*2545.*n.*25. *& ſeq.*
Hoc feſtum cur inſtitutum, ac de pluribus eius nominibus. M.A.3890.*n.*10.
Engaddi vrbs, & eius montes, quales. M.*A.*2976.*n.*1.
Enos, quando natus. M.A. 236.*n.*1.
Cur ſic dictus. *n.*2.
Quando mortuus, & quibuscum quanto tempore vixerit. M.A.1140.*n.*1.
Enunciare facile, ad pauca reſpiciendo, in ſacris annalibus periculoſum. *Præ. n.* 2.
Ephæi, qui. *M. A.* 2179.*n.*4.
Ephod Pontificis, quale. *M. A.*2544.*n.* 83.
Ephraim adoptatur in filium à Iacobo. *M.* A. 2345.*n.*3.
Ephrathæi ſuperantur à Iephte. M.A. 2850.*n.*1.
Errantes, tribulatio reſipiſcere facit. M. *A.* 2327 *n.*4.
Eſau, & Iacob colliſio in vtero matris, quid portenderet. M. A.2198.*n.*1.
Naſcitur, & cur trinominis. *M. A.*2199.*n.*2.
Diuerſum uiuendi genus init à Iacobo. *M.* A.2223.*n.*1.
A *Patre diligitur. ibid.*
Primogenita vendit, & peccatum Symoniæ committit. *num.* 3.
A Iacobo reuertitur in Seir. *M.A.*2296.*n.*14.
Ducit vxores. M.A. 2238.*n.*1.
Non poteſt flectere patrem, vt reuocet benedictionem datam Iacobo. *M.* A.2276.*n.*3.
Odit *Iacobum, & minatur eum occidere.* *n.* 4.
Vxorem accipit de poſteris Iſmael, & cur. *n.*5.
Domicilium transfert in Idumæam. *n.* 9.
Redit de Seir in Chanaan, & cur. *M.* A.2317.*n.*2.
Reuertitur in Seir. *M.* A. 2319. *n.* 1.
Fuit potentior Iacobo. *n.*2.
Eius poſteri, qui. *n.* 3.
Eſca hominis ante diluuium, quæ. *M. D.* 6. *n.*24.
Eſdra naſcitur. *M.* A. 3556. *n.*1.
Quomodo libros ſacros reſtituerit. *M.*A.3447.*n.*4. *&* *M. A.* 3610.*n.*19. *&* 20.
Ad hiſtoriæ dilucidationem aliqua iiſdem addidit. *n.*22.
Honorifice ab Arthaxerxe Lõgimano mittitur in Iudæam, & cur. *M A.*3595.*n.*2.
Quando de Babylone cum ſuis exierit. *n.* 3. *&* 4.
Quando in Ieruſalem peruenerit. *M.A.*3596. *n.* 1.
Populi deplorat peccata. *n.* 2.
Quid in Ieruſalem ſtatim fecerit. *n.* 3.
Nouas litteras Hebraicas inuenit. *n.* 23.
Scribarum ordinis auctor fuit. *n.* 24.
De ortus, & obitus eius tempore. M.A.3610.*n.*25. *&* 26.
Moritur. M.A.3640.*n.*1.
Eius libri, quando conſcripti. *M.A.*3616.*n.*1.
Alterius Eſdræ perturbatio, & libri. M.A.3476.*n.*1.
Eſron de Phares naſcitur. M. *A.*2328.*n.*1.
Eſſeni, qui. *M. A.* 2545.*n.* 13.
Eſther maritus, non fuit Aſſuerus pater Darij Medi. *M. A.* 3456.*n.* 2.
Neque Cambyſes. *M.* A.3524 *n.*4.
Neque Darius Hyſtaſpis. *M. A.*3532.*n.*3.
Eius hiſtoria, an ſub Artaxerxe Longimano acciderit. *M.* A. 3590. *n.* 2. *& ſeq.*
Eius maritus, quis. *M.*A.3550. *n.* 1. *& ſeq.*
Eius hiſtoria non accidit ſub Artaxerxe Ocho. *n.* 6. *&* *M.* A. 3690.*n.*2.
Nubit Aſſuero. M. A. 3656.*n.*2.
Plangit imminentem Iudæorũ interitum. *M.*A.3661.*n.*1.
Impetrat à Rege, Aman occidi, & populum ſuum liberari. *n.* 2.
Eius liber, quando, & à quibus in Ieruſalem perlatus. *M. A.* 2876.*n.*1.
Etham locus, quis, & vbi. *M. A.*2544.*n.*24.
Eius deſertum, quale. *n.* 30.
Ab Ethnicis quoque aliquid rectè, ſacros Annales compilandos, poſſe deſumi. *Præ. n.*7.
Horum cur in ſacra Chronologia quædam ſint ponenda. *M. A.* 3629. *n.* 1.
SS. Euangeliſtæ. cur B. Virginis genealogiam non tradiderint. *M.*A.4037.*n.*3.
Euchariſtia continet in ſe omnes legalium hoſtiarum differentias. M.A.2545.*n.*23.
A Chriſto inſtituta. *M. A.*4084.*n.*9.
Euilmerodach regnat in Babylonia, & educit de carcere Iechoniam. M. A.3472. *n.* 1.
Fuit filius Nabuchodonoſor. *n.*3.
Quot annis ipſe, & poſteri eius regnauerint. *n.*4. *&* 5.
Occiditur. *M.A.*3494.*n.* 9.
Eunuchorum ſomnia Ioſeph in carcere interpretatur. *M.* A. 2317.*n.*1.
Eunuchi, aliquando æquiuoce in ſcriptura dicuntur. *M.* A. 2311.*n.*2.
An tales eſſent pontifices Heliopoleos. *M. A.*2319.*n.*16.
Eupales regnat in Aſſyria. *M. A.* 2991.*n.*1.
Moritur. M.A.3028. *n.* 1.
Euphrates flumen magnum. *M. D.*3.*n.*19.
Vbi oriatur. *n.* 28.
Europs apud Sycionios regnat, fuitque ſecundus ipſorum Rex. *M.*A.2018.*n.*1.
Moritur. *M.*A.2062.*n.*1.
Exedræ, quæ eſſent, dicerenturne. M.A.3023. *n.* 11.
Templi Herodis, quales. *M.* A.4032. *n.*13.
Exitus Iſraelitarum ex Aegypto, quomodo, & quando acciderit. *M.*A.2544.*n.*20. *&* 21.
Expiationis Sanctuarij ritus docetur. *M.*A.2545.*n.*6.
Expiationis ſollemnitas, quando celebrari deberet. *num.*24. *& ſeq.*
Expiationes immunditiarũ legalium, quomodo fierent. *n.* 43.
Exploratores mittuntur in terram Chanaan. *n.* 62.
Redeunt, & populum ad deſperationem inducunt. *n.*63.
Subitanea morte intereunt. *n.* 65.
Alij mittuntur in Iericho. *M.* A.2584.*n.*8.
Exſiccatio aquarum, quomodo facta. M.*D.*3.*n.*1.2. *&* 3.
Ezechias naſcitur. M.A.3285.*n.*1.
Regnat in Iuda, & de eius pietate, ac annis. *M.A.*3308. *num.* 2.
Templum expiari curat. ibidem.
Iudæos conuocat ad Paſcha faciendum. *M. A.*3315.*n.*3.
*Idola ſubuertit etiam in Ephraim, & Manaſſe ibid. et n.*6.
Auget Dei cultum. *n.* 7.
Serpentem æneum olim à Moyſe factum, cur fregerit. *n.*8.
Coluit bonas artes, præſertim Matematicas. *n.*10.
Ieruſalem munit. *M. A.* 3319. *n.*2.
Aquæductum fabricat. ibid.
Rebellat contra Regem Aſſyriorum. *M. A.* 3321. *n.* 1. *&* 2.
Parat ſe contra Senacherib. M.A.3322.*n.*1.
Donis fruſtra Senacherib placare non valens, diuino fretus auxilio, negat ſe traditurum illi ciuitatem. *n.* 2.
Mortali ægritudine correptus, mirabiliter ſanatur. *n.* 6.
Ad *eum Berodach rex Babylonis, nuncios cur miſerit.* M. A. 3324. *n.* 2.
Eius ſuperbia, & punitio, & humiliatio. *n.* 4.
Moritur. M.A.3332.*n.*1.
Ezechiel naſcitur. *M.A.*3411. *n.* 1.

Ducitur in Babylonem. M.A.3436.n.4.
Quo vitæ ſuæ anno ſpiritu prophetiæ donatus. M.A.3440. num.2. & 3.
Prophetat contra reliquias Iudæorum, & contra captiuos in Babylonia, & contra Pharaonem, & contra alias nationes. M. A. 3447. n. 11. & 12.
Quando prophetauerit ea, quæ à cap. eius 4. ad 20. habentur. M. A.3441.n.1.
Arguit Iudæos, & prophetat contra Ieruſalem, & eius Regem. M. A.3442. n. 1.
Præuidit Ieroſolymæ interitum. M. A.3444. n. 4. & M. A. 3447.n.11.
Prophetat contra regem Aegypti. M. A. 3445. n. 6. & M.A. 3446.n.7.
Prophetat contra Tyrum, & Sidonem. M. A.3446.n.3.
Vidit longam templi reædificandi viſionem. M. A. 3460. num. 1.
Prophetat contra Aegyptum. M. A. 3462.n.1.

F

Fabris ferrarijs quare carerent Hebræi. M.A.3939.n.2.
Fabulæ quonam ortæ ex linguarum confuſione facta dum turris Babel ædificaretur. M.A 1931.n.7.
Facere bonum, vel rectum quid ſignificet, quando de Regibus in ſcriptura dicitur. M.A.3120.n.1.
Fame in Aegypto ſuperueniente, Ioſeph frumenta vendit. M. A.2327. n.1.
Alia trium annorum fames, tempore Dauidis, cur euenerit. M A.3006. n. 1.
Hæc quomodo ſublata fuerit. M.A.3007.n.1.
Alia ſeptem annorum fames ab Eliſeo prædicitur. M.A. 3143. n. 1.
Familiarum primariarum populi Hebraici numerus. M. A. 1931.n.14. 15. & 16.
Faſtorum conſularium anni. Præ.n.11.
Horum variæ opiniones apud antiquos. ibid.
Femoralia Sacerdotum qualia. M. A. 2544.n.78.
Femori manum iurando ſupponere, quid ſignificaret. M. A. 2178.n.1.
Ferrariæ artis origo. M. A.461.n.1.
Feſtum victoriæ Iudith, quando. M. A.3572.n.8.
Fibula aurea cui olim dari conſueta. M. A. 3907.n.1.
Ficulnea ne fuerit, arbor ſcientiæ boni, & mali. M. D. 3. num. 31.
Cur ficulneæ Chriſtus maledixerit. M. A. 4084. n.5.
Filiæ Lot cur patrem fallere cogitarint. M.A.2138.n.16.
Filij Dei. Gen. cap.6. quid ſignificent. M.A.987.n.7. & ſeq.
Filij Iacob, cur tam cito filios genuerint. M. A. 2298. n.1.
Tres filij Noe an eodem anno geniti. M.A.1557.n.2.
Quid poſt diluuium ſtatim egerint, vbi ue primo habitauerint ſciri non poteſt. M. A.1666.n.11.
Filij quanto labore à parentibus educantur. M.A.1.n.12.
Fimbriæ, cur ab Hebræis geſtari præceptæ. M. A. 2548. num. 3.
Firmamentum quando factum, & quid eo nomine ſignificetur, & cur ſic dictum. M. D. 2.n. 1. 2. & 3.
Flumen, quod Paradiſum irigabat, an ex eodem paradiſo ſcaturiret. M. D. 3. n.17.
Eius deſcriptio. n. 16.
An diuideretur in ipſo paradiſo, vel extra. n.18.
Fluuius Aegypti in ſcripturis ſacris quis vocetur. M. A. 1931.n.33.
Fœdus firmandi mos antiquus. M. A. 2118.n.13.
Forcipes altaris holocauſtorum, ad quid. n..76.
Foſſam à Nilo ad mare rubrũ quis cœperit. M.A.3425.n.2.
Foſſilia quando creata. M.D.3. n.12.
Fratres Ioſeph, vide Ioſeph.
Fratres Chriſti, qui. M.A.4082.n.7.
Frugum penuria, & abundantia in Aegypto, vnde. M. A. 2320. n. 1.
Frumenti cur quinta pars in Aegypto recondita. n. 3.
Fuſſinulæ altaris holocauſtorum, ad quid. M.A.2544.n.76.

G

Gabaa quid ſignificet, & quæ eſſet. M. A. 2940.n.4.
Gabaonitæ callide ab Iſraelitis pacem impetrant. M. A. 2584. n. 18.
Poſtea dicti Nathinai. ibidem.
Pro his Ioſue feliciter pugnat contra quinque reges. n.19.
Saulis poſteros, excepto Miphiboſeth occidunt. M. A. 3007. n. 1.
A. Gabinius Ptolem. Auletem in regnum reſtituit. M. A. 3999.n.1.
De Aegypto rediens, cum Alexandro pugnat. ibidem.
Nabathæis profligatis, Romam reuertitur. ibidem.
Exilio damnatur. M. A. 4000. n. 1.
Gad naſcitur. M.A.2287. n 2.
A Iacobo patre benedicitur. M. A.2345. n.8.
Poſſeſſionis eius ſitus, quis. M.A.2591.n.4.
Gaditæ dimittuntur in poſſeſſionem ſibi a Moyſe aſſignatam. M.A.2591.n.11.
Obtinent poſſeſſionem cis Iordanem. M. A. 2583.n.27.
Galaad nominis Ethimologia, & montis deſcriptio. M. A. 2296.n.4.
Galaaditæ Saulem, & filios eius ſepeliunt. M. A. 2979.n.9.
In Galgalis, quid factum ſit poſt ingreſſum Iſraelis in terram promiſſionis. M. A.2583.n.11.
Eius interpretatio. ibidem.
Galatæ, qui, & vbi habitauerint. M. A.1931. n.21.
Galli, qui, & eorum origo. M. A. 1931.n.21.
Gallogræci, qui, & cur ſic dicti. M. A. 1931. n. 21.
Ganges, & Nilus, de ijs aliqua. M. D. 3 n.19.
Gaza noua, & vetus, quæ. M.A.2594. n.8.
Capitur à Simone Machabæo. M. A.3912.n.5.
Gazæi, qui, & vbi habitarent. M. A. 1931.n.33.
Gazer expugnatur à Ioſue. M.A.2584.n.20.
Gazophilatium, quid. M. A.3023. n. 11.
Gedeõ quinto loco iudicat Hebræos annis 40. M.A.2761 n.1.
Huius milites, qui non curuati biberunt, an fortiores. ibid.
Moritur. M. A.2080. n.1.
Genealogias ſcriptura non ſemper per primogenitos deducit. M. A. 2. n.4. & M. A. 131.n.3.
Genealogia Iapheth, ex editione vulgata, & ex lxx. Interpretibus. M. A. 1931.n.20.
Geneſis liber, quando à Moyſe conſcriptus. M. A.2503.n.3.
Generationis nomine, quot anni ſignificetur. M.A.3447.n.7.
Aliquando in ſcriptura ſignificatur ſpacium vitæ humanæ M. A. 2118.n.16.
Genitalia, ante peccatum rationi ſubdita. M. A. 1.n.8.
Gentium diuiſio, quando acciderit. M.A.1931.n.1.2.3.et ſeq.
Horum inſulæ, quæ. n.23.
Gentes ſeptem ab Iſraelitis deletæ, & eorum terræ diſtributæ. M. A.2584 n.23.
Gentiles magna ex parte à Iapheth ortum duxerunt. M. A. 1666. n.9.
Horum alij Moyſen laudauerunt, alij vituperarunt. M. A.2583.n.38. & 39.
Moſaicæ legis cur non meminerint. n.40.

Gehon, Nilum ſignificat. M. D. 3 n. 19.
Gergeſæi, qui. M. *A.* 1931 *n.* 39.
Germani, qui, & eorum origo. M. A. 1931 *n.* 21.
Gerſonitis quot ciuitates aſſignatæ. M. *A.* 2591 *n.* 9.
Horum munus, quod nam eſſes. M. A. 2545. *n.* 7.
Gerzitæ, qui. M. A. 2979 *n.* 4.
Geſſuritæ, qui. M. A. 2979 *n.* 4.
Geth duplex fuit. M. *A.* 3211 *n.* 1.
Gethæi, qui. M. *A.* 1931 *n.* 33.
In Gethſemani horto, quid Chriſtus fecerit. M. A. 4084. *num.* 10.
Getuli, qui, & vbi habitarent. M. *A.* 1931 *n.* 28.
Gomer de Iapheth, quando natus. M. *A.* 1657. *n.* 10.
Populi, qui ex ipſo prodierunt. M. *A.* 1931. *n.* 21.
Gigantes, quando eſſe cœperint. M. *D.* 6 *n.* 13. & M. A. 987. *num.* 15.
Horum nomine, quid accipiendum, opiniones variæ n. 16.
Quòd eſſent homines corporis proceritate mirabiles, & quòd verè extiterint. n. 17. 18. 19. *&* 20.
Cur Deus eos iu mundo eſſe voluerit. n. 21.
Horum facinora. u. 6.
Quod quidam ex ipſis eſſent in Hebron, quando diuiſa eſt terra promiſſionis. M. A. 2590 *n.* 4.
De horum oſſibus, ſepulchris, dentibus, vide. n. 18.
Horum vnius caluaria, tritici modium capiebat n. 19.
Gloria Salomonis, quanta. M. *A.* 3043 *n.* 12.
Godolias Iudæis à Nabuchodonoſor præfectus, vbi habitaret. M. A. 3417 *n.* 9.
Occiditur. n. 10.
Goliath gigas, & ſtaturæ eius menſura. M. A. 1557 *n.* 7.
Occiditur à Dauide. M. A. 2971. *n.* 1.
Eius caput Sauli defertur à Dauide. ibidem.
Gomoritæ, qui, & vbi habitarent. M. A. 1931 *n.* 21.
Gothi, qui, & eorum origo. M. A. 1931 *n.* 21. *&* 20.
Gorgias fugatur à Iuda. M. *A.* 3891. *n.* 7.
Græcia, vnde olim dicta Helen. M. *A.* 2537 *n.* 1.
Græcorum regnum, quomodo extinctum. M. *A.* 2016 *n.* 33.
Et quando ibidem. Et M. A. 3723. *n.* 4. *&* 4023. *n.* 2.
Nihil apud Græcos antiquius Iuacho, & Phoronæo. M. *A.* 2199. *n.* 3.
Eorundem antiquitas modica, & ante Olympiades, incerta. M. *A.* 2249 *n.* 1. *&* M. *A.* 2498 *n.* 2.
Horum quorundam procerum ortus. M. A. 2470. *n.* 1.
Dij Græcorum, quo tempore vixerint. M. *A.* 2547 *n.* 2.
Horum regnum erigitur. M. A. 2723 *n.* 1.
Horum incipit Monarchia. M. *A.* 3724. *n.* 1. *&* 2.
Horum regnum, cur Monarchia *dictum. n.* 2.
Quot annis durauerit ibidem, & M. A. 4022. *n.* 2.
Horum incipit æra Iudaica. M. *A.* 3743 *n.* 1.
Grandinis plaga Aegyptiorũ ſeptima. M. A. 2544 *n.* 16.
Grando mirabilis cadis ſuper hoſtes Iſraelitarum. M. *A.* 2584. *n.* 19.
Gratitudinem à nobis exigit Deus. M. A, 1657. *n.* 6.
Suadetur. n. 16.
Gregorij Nazianzeni de varijs animalium naturis, plurima, M. *D.* 5 *n.* 2. *&* M. *D.* 6. *n.* 3.
Gregorius XIII. Kalendarium correxit. Præ. n. 11.
Griphina Gryphi regis vxor interficitur. M. A. 3941 *n.* 1.
Gryphus, vide Antiochus Gryphus.

H

Habacuch prophetas. M. *A* 3351 *n.* 1.
An idem fuerit qui Danieli cibum tulit. u. 2.
De eius prophetia. ibidem.
Hæmorrhoiſſa à Chriſto ſanatur. M. A. 2082 *n.* 2.
Hæretici ſe ipſos interimentes, obiurgantur. M. A. 3893 *n.* 6.
Horum temeritas redarguitur. M. A. 2873 *n.* 2.
Hai ciuitas, qualis, & vbi. M. A. 2114 *n.* 5.
Eius ciues fugant Iſraelitas, & cur. M. *A.* 2584. *n.* 15.
Ipſi ab Iſraelitis vincuntur, & vrbs ipſorum capitur, & incenditur. n. 16.
Hanon Ammonitarum rex occiditur à Dauide. M. A. 2995. *num.* 3.
Hamul de Phares naſcitur. M. A. 2328. *n.* 1.
Hanani propheta ab Aſa rege conijcitur in carcerem. M. *A.* 3095. *n.* 6.
Hananias Pſeudopropheta falſa vaticinatur. M. A. 3439. *num.* 5.
A Ieremia redarguitur. ibidem.
Moritur. M. A. 3440. *u.* 1.
Haran vrbs celebris ob M. Craſſi interritum. M. A. 2113 *n.* 3.
Cur dicta ciuitas Nachor. u. 5.
Num ex ea bis Abraham exierit. M. *A.* 2039. *n.* 8.
Hazael regnat in Syria. M. A. 3150 *n.* 4.
Percutit Iſraelem propter peccata Iehu. M. *A.* 3157. *n.* 3.
Affligit Ioachaz filium Iehu. M. A. 3179 *n.* 3.
Moritur. M. *A.* 3194 *n.* 1.
Hebdomadæ lxx. Danielis, ex quibus annis conſtent; vnde incipiant, & vbi deſinant. M. *A.* 3516 *n.* 5.
Vnde numerandæ. M. A. 3609. *n.* 4.
Hebdomadarum feſtum, quomodo inueniendum. M. *A.* 2544 *n.* 39.
Heber, quando natus. M. *A.* 1754 *n.* 1.
Fuit propheta. u. 2.
Solus in confuſione linguarum retinuit Hebræam. M. *A.* 1931 *n.* 11.
Cur in eo ſolo Hebraica lingua remanſerit n. 12.
Moritur, & de eius vitæ annis. M. A. 2217 *n.* 1.
Num ab eo denominati Hebræi. n. 2.
Quibuscum, & quamdiu vixerit. n. 3.
Num duo fuerint. u. 2.
Hebræi, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931 *n.* 52.
Horum Chronologia mendoſa. Præ. n. 8
Horum afflictiones in Aegypto, *vide afflictio.*
Horum menſes. M. *A.* 2545. *n.* 27. *& ſeq.*
Horum ſollemnitates ad beneficia diuina recolenda. n. 39.
Hebræi, vide Iſraelitæ, & Iudæi.
Hebraicis codicibus magis, quàm Græcis credendum. M. A. 131. *n.* 7.
Hebræa lingua omnium prima. M. A. 1931 *n.* 11.
Aliàs abundans, nunc pauper, & cur. n. 13.
Eius characteres Adam *inuenit. n.* 14.
Eſdra eius characteres reformauit, vide Eſdra.
Huius linguæ proprietas laudatur. M. *A.* 2213 *n.* 2.
Eiuſdem linguæ punctorum, & accentuum auctor, quis. M. A. 3610 *n.* 24.
Quando deſijt eſſe vulgaris. n. 10.
Huius nouos characteres Eſdras inuenit. n. 2.
Hebron vrbs. M. A. 2115 *n.* 3. *vide Chebron.*
Expugnatur à Ioſue. M. A. 2584 *u.* 20.
Helen Græcia dicta, à quo. M. *A.* 2531. *n.* 1.
Heli naſcitur. M. A. 2842 *n.* 1.
Decimo quarto loco iudicat Hebræos annis 40. M. *A.* 2030. *n.* 1.
Fuit primus pontifex è poſteris Ithamar n. 2.
Penes eius poſteros manſit pontificatus vſque ad Salomonem, ibidem.
Quot annis pontificatum geſſerit. u. 3.
Quot annis eius poſteri pontificatum tenuerint. M. A. 2940. *n.* 2.

A Do-

A Domino cur increpatus. M. A. 2904. n. 1.
Moritur. M. A. 2939. n. 1.
Heliopoleos pontifices Eunuchi. M. A. 2319. n. 16.
Henoch de Iared naſcitur. M. A. 623. n. 1.
Fuit propheta. ibidem.
Scripſit; ſed eius liber, qui tempore S. Hiero. circumforebatur, apocryphus fuiſſe creditur. n. 2.
Semper fuit bonus. M. A. 688. n. 1.
Quot annis cum ceteris Patriarchis vixerit. M. A. 987. num. 2.
Quò nam tranſlatus. n. 12.
Qui modo à diluuio præſeruatus. M. D 3. n. 26.
Henoch alter, non fuit primogenitus Caini. M. A. 131. n. 1.
Henochia prima ciuitas. M. A. 133. n. 1.
Her naſcitur ex Iuda. M. A. 2298. n. 1.
Ducit Thamar vxorem, ſed cito à Domino percutitur, & cur. M. A. 2312. n. 1.
Hereditas defuncti, ſecundum legem, tranſit ad proximiores. M. A. 2583. n. 22.
Hermon mons, quis. M. A. 2296. n. 4.
Herodes Antipatris filius, & eius natiuitas. M. A. 3982. n. 1.
Galilææ præficitur. M. A. 4003. n. 1.
Syriam à prædonibus liberat. n. 3.
Ieroſolymis in iudicium ab Hircano vocatur. ibidem.
Cœleſyriæ præfectus, potentiam ſuam aduerſus Hircanum oſtendit. ibidem.
Totius Syriæ procurator, & Cœleſyriæ dux conſtituitur. M. A. 4012. n. 1.
Quædam eius geſta. ibidem.
Accuſatus coram Antonio, ab eodem honoratur. M. A. 4013. n. 1.
In Iudæam fugatur. M. A. 4014. n. 3.
Iudæorum rex declaratur. n. 3. 4. 5. & 6.
Eius familia oppugnatur. n. 7.
Aduerſus Antigonum pugnat, & alia eius geſta. M. A. 4015. n. 1.
Cum Machera reconciliatus, ad Antonium properat. M. A. 4016. n. 1.
Quæ apud ipſum, & in itinere egerit. ibidem.
Eius geſta poſt reditum ab Antonio in Iudæam. M. A. 4017. n. 1.
Ieroſolymam obſidere incipit. ibidem.
Ieroſolymam expugnat. M. A. 4018. n. 3.
Non fuit alienigena, ſed Iudæus. n. 7. vſque ad 10.
Dici poteſt Catulus Leonis, & figura Chriſti. n. 8.
Antigonum ſecuri percuti curat. n. 11.
Hircanum callidè in patriam reducit. ibidem.
Pontificatum dat Ananelo. n. 12.
Dat pontificatum Ariſtobulo. M. A. 4019. n. 2.
Ariſtobulum de medio tollere ſtatuit. ibidem.
Ariſtobulum in aquis præfocari curat. M. A. 4020. n. 1.
De nece Ariſtobuli, ad cauſam dicendam ab Antonio vocatur. M. A. 4021. n. 1.
Excipit honorificè Cleopatram. n. 2.
Bellum gerit cum Arabibus. M. A. 4022. n. 1.
Rhodum ad Cæſarem venit, & ab eo in gratiam recipitur. n. 4. & M. A. 4022. n. 2.
De Aegypto reuerſus, turbatam familiam inuenit. M. A. 4024. n. 2.
Mariammem vxorem interimit. M. A. 4026. n. 1.
Intimos amicos necat. M. A. 4028. n. 1.
Babæ filios occidi curat. M. A. 4029. n. 1.
Ad peregrina ſtudia conuertitur. M. A. 4030. n. 1.
Calamitatibus in Iudæa aduenientibus, occurrit. n. 2.
Regiam in ſuperiore vrbis parte ædificat. M. A. 4031. num. 1.
Mariammem Simonis filiam ducit vxorem. n. 2.
Subditos in officio continet. ibid.
A patrijs inſtitutis cur diſceſſerit. ibid.
De eius filijs. n. 3.
Vetere ſublato, nouum templum Ieroſolymis ædificat. M. A. 4032. n. 1.
Athletica certamina ad honorem Cæſaris celebrat. M. A. 4033. n. 2. & M. A. 4037. n. 6.
Detecta coniuratione cõtra ſe facta, auctores acriter punit. num. 3.
Caſtella, & arces ædificat. ibid.
Samariam inſtaurat, & Sebaſten appellari iubet. ibid.
Cæſari templum extruit. M. A. 4034. n. 2.
Cæſaream condere incipit. M. A. 4035. n. 1.
Quaſdam extruit arces. M. A. 4036. n. 1.
Filios Romam mittit. M. A. 4037. n. 7.
Agrippam inuitat, et honorificentiſſime excipit. M. A. 4038. n. 1.
Ad Agrippam in Ponto cum exercitu properat. M. A. 4039. n. 1.
Nauigat in Italiam, & filios domum reducit. M. A. 4040. n. 2.
Celebrat templi dedicationem, ac natalis ſui diem. M. A. 4041. n. 1.
Exaltat Antipatrum filium. n. 2.
Accuſat Mariammæ filios apud Cæſarem. M. A. 4043. num. 1.
Ad populum ſermonem habet, ac regni ſucceſſores declarat. M. A. 4044. n. 1.
Cæſareæ dedicationem celebrat. M. A. 4045. n. 1.
Grandia extruit ædificia. M. A. 4046. n. 3.
Abſoluit alias Cæſareæ fabricas. M. A. 4047. n. 1.
Dauidis ſepulchrum ſpoliat. n. 2.
Ob diſſidia domeſtica, ad Cæſarem proficiſcitur. M. A. 4048. n. 2.
Mariammæ filios necat. M. A. 4049. n. 1.
Antipatrum filium in vincula conycit. M. A. 4051. n. 7.
Flammis ſophiſtas comburi mandat. n. 8.
Occidi curat infantes. n. 27.
Antipatrum interficit, ac ſe ipſum occidere tentat. n. 29.
Quo tempore mortuus ſit. n. 30. & ſeq.
Eius funus, quale. n. 3.
Herodes Antipa occidit S. Ioannem Bapt. M. A. 4083. n. 1. 2. & 3.
Quid de Chriſto ſenſerit. n. 3.
Ad eum Chriſtus ducitur, & ab eo illuditur. M. A. 4084. n. 13.
Herodoti hiſtoria vnde ſumat exordium. M. A. 3456. n. 3.
Idem Herodotus dicitur à Cicerone hiſtoriæ pater. ibid.
Hethæi, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 36.
Heua quando creata. M. D. 6. n. 18.
Vbi creata. n. 19.
De eius animæ creatione. n. 20.
De eiuſdem corporis creatione. n. 21.
Binomina fuit, & cur ſic dicta. n. 22.
Cur de coſta viri facta. n. 21.
Prima fuit ſeducta. M. A. 1. n. 1.
Ei diſplicuit Dei præceptum. n. 4.
Multipliciter peccauit. n. 5.
Quid illi poſt peccatum acciderit. n. 7.
Quomodo eius aperti ſint oculi. n. 8.
Cur perizomata ſibi fecerit ex ficulneæ folijs. ibid.
Ad iudicium à Deo vocatur. n. 9.
Maledicitur. n. 12. & ſeq.
Affligitur ex Abelis morte. n. 13.

In ſtatu innocentiæ ſine dolore peperiſſet. n. 14.
Eius incommoda in alendis filijs. n. 13.
Quomodo è paradiſo eiecta. n. 20.
Quamdiu in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ permanſerit. num. 21.
In paradiſo virgo ſemper fuit. n. 22.
Egreſſa de paradiſo, cum Adamo copulatur. n. 23.
Primogenitus eius fuit Cain. n. 23.
Singulis annis filium genuiſſe creditur. M. A. 2. n. 4.
Heuæi, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 40.
Heuilath nomine, quæ regio, Gen. cap. 1. ſignificetur. M. D. 3. n. 20.
Heuilæi, qui, & eorum origo, & habitatio. M. A. 1931. n. 8.
Hiel Iericho reædificat. M. A. 3124. n. 1.
Hiram rex Tyri, fœdus percutit cum Salomone, & quis fuerit iſte Hiram. M. A. 3020. n. 17.
Accipit à Salomone 20. oppida. M. A. 3043. n. 2.
An ea retinuerit. ibid.
Hiram architecti templi Salomonis, ſolicitudo. M. A. 3027. num. 3.
Hircanus Alexandri regis Iudææ filius, fit ſummus Pontifex. M. A. 3979. n. 2.
Pontificatum exercere incipit. M. A. 3985. n. 2.
Ab Ariſtobulo fratre minore fugatur. M. A. 3988. n. 1.
Ad Aretam ab Antipatro perducitur. n. 2.
De regno diſceptat cum fratre, coram Pompeio. M. A. 3990. n. 1.
Pontifex à I. Cæſare confirmatur. M. A. 4006. n. 2.
In patriam reducitur. M. A. 4018. n. 11.
Hiſpanorum origo. M. A. 1931. n. 22.
Trium annorum ſpatio, terrarum orbem nauigio circuierunt. M. D. 3. n. 6.
Hiſtoria ſacra è ſacris libris haurienda. Præ. n. 3.
Cur aliquando per quæſtiones tradenda. n. 14.
Cur aliquando interruptè tradenda. n. 15.
In hac tradenda, Auctoris intentio. M. A. 3919. n. 2.
Holam cum vau, et ſine vau, quid ſignificet. M. A. 2584. n. 6.
Holda propheteſſa, quæ. M. A. 3407. n. 3.
Eius vaticinium. M. A. 3418. n. 4.
Holocauſtum, quid. M. A. 2545. n. 21. & 22.
Primum à Sacerdotibus oblatum, igne cœleſti mirabiliter abſumptum fuit. M. A. 2545. n. 3.
Holocauſti altaris forma. M. A. 2544. n. 73.
De huius altaris craticula. n. 74.
Ad quem vſum fabricatum. n. 75.
Eius inſtrumenta. M. A. 2544. n. 76.
Holophernes mittitur in Iudæam. M. A. 3572. n. 7.
Occiditur. n. 8.
Hominis creatio, quando acciderit. M. D. 6. n. 4.
Primi nomen, quod. n. 6.
Quomodo ad imaginem, ac ſimilitudinem Dei factus. n. 7. & 8.
Cur rectus fuerit effectus. n. 9.
In gratia, & iuſtitia originali factus. n. 10.
Quomodo factus immortalis. n. 11.
Vbi plaſmatus. n. 12.
In qua ætate factus. ibid.
Eius nuditas, quid ſignificaret. n. 23.
Eius fabrica, oſtendit Deum eſſe. M. Pri. n. 2.
Ei tres leges datæ. M. D. 6. n. 32.
Liber creatus. n. 31.
Ei aſſignatur eſca. n. 24.
Ei datur dominium ſuper omnia animalia. n. 24 quale eſſet illud dominium. n. 47. & 28. quomodo etiam poſt diluuium perdurauerit. M. A. 1657. n. 9.
In multis, ab animalibus ſuperatur. M. D. 6. n. 27.
Eius dominium in homines. n. 29.
Homines magni, & pulchri, aliquando ſignificantur nomine filiorum Dei. M. A. 987. n. 12.
Tentatur à Lucifero, & eius angelis. M. Pri. n. 18.
Hominum multiplicatio, quando. M. A. 987. n. 4.
Vnum par hominum annis 215. quot filios generare potuerit. M. A. 2329. n. 19.
Homo, vide Adam.
Homines in obitu Chriſti valde cōpuncti. M. A. 4084. n. 22.
Homicidij leges olim traditæ. M. A. 2583. n. 31.
Homicidæ apud omnes nationes legibus puniuntur. M. A. 1657. n. 17.
Horarum communium, & Eccleſiaſticarum differentia. M. A. 4084. n. 17.
Horeb, & Sinai, idem mons. M. A. 2544. n. 34.
Horræi, qui, M. A. 2118. n. 3.
Hoſpitalitas Abrahami, quanta. M. A. 2138. n. 5.
Laudatur, & in exemplum adducitur. ibid.
Hoſtia pacificorum, qualis. M. A. 2545. n. 21. & 22.
Pro peccato, qualis. ibid.
Hoſtiæ legales, quæ, & quales. n. 20.
Hoſtiarum oblatarum in templi Salomonis dedicatione, numerus. M. A. 3030. n. 23.
Humani corporis perfectiones. M. D. 6. n. 5.
Eius excellentiæ nihil obeſt, quod in quibuſdam contingat ipſum à brutis ſuperari. ibid.
Eius opificium. n 6.
Humanas carnes comedere prohibitum. M. A. 1657. n. 17.
Has paulo ante diluuium homines comedebant. n. 14.
Humanam naturam, cur Deus potius, quàm Angelicam aſſumpſerit. M. Pri. n. 15.
Humilitas ſuadetur. M. Pri. n. 15. & 16.
Hus terra, quæ. M. A. 1931. n. 54.
Hydropicus ſanatur à Chriſto. M. A. 4083. n. 8.
Hylen, quid. M. Pri. n. 21.
Hyrcani, qui. M. A. 1931. n. 53.

I

Iabel occidit Siſaram. M. A. 2721. n. 1.
Iabin Regi Chanaan Iſraelitæ traduntur annis 20. M. A. 2721. n. 1.
Iabin rex Azor pugnat infeliciter cum Iſraelitis. M. A. 2584. n. 21.
Iacob naſcitur, & cur ſic dictus. M. A. 2199. n. 2.
Eius cum Eſau in matris vtero colliſio, quid portenderet. M. A. 2198. n. 1.
Diuerſum genus viuendi init ab Eſau. M. A. 2223. n. 1.
A matre diligitur, & cur. ibid.
Primogenita emit, & an peccauerit. n. 2.
Quo anno ſurripuerit benedictionem ab Eſau. M. A. 2276. n. 1. & de hac benedictione. n. 2.
Pergit in Meſopotamiam. n. 4.
Scalam videt à terra ad cælum pertingentem. n. 6.
Apparet illi Deus. vide apparitio.
Erigit lapidem in titulum. n. 7.
Accipit Rachelem in vxorem. n. 8.
Supponitur illi pro Rachele, Lia. M. A. 2283. n. 1.
Eius bonitas oſtenditur. n. 2. & continentia. n. 3.
Filiorum eius ortus. n. 4.
De annis vitæ eius, plura. M. A. 2287. n. 3.
Cogitat redire in Chanaan. M. A. 2290. n. 1.
Virgas decorticatas in canalibus ponit. n. 2.
Eius prudentia. n. 4.

Ei fauet Dei prouidentia. n. eod.
Iuſcio Laban in Chanaan reuertitur. M. A. 2296.n.1.
Percutit fœdus cum Laban. n.3.
Ei Angeli obuiam veniunt. n. 6.
Timens Eſau. mittit cum muneribus ad eum nuncios. n.7.
Tranſit torrentem Iaboc, & de eodem torrente vide. n. 8.
Luctatur cum Angelo, & ab eo benedicitur. n.8. & 9.
Accipit nomen Iſraelis. n.9.
Sciſcitanti nomen Angeli, non indicatur, & cur. n.10.
Eius claudicatio, & lucta, quid ſignificent n.11.
Deum quomodo vidiſſe dicatur. n. 13.
Quo ordine obuiam prodierit fratri. n. 14.
Venit in Socoth, & quamdiu ibi manſerit. ibid.
Eius filij, cur tam cito filios genuerint. M. A. 2298 n.1.
Tranſmiſſo Iordane, habitat in Salem. M. A. 2303 n.1.
Domum ſuam mundat ab idolis. M. *A.* 2304 n.3.
Habitat trans turrim gregis, & quædam de hoc loco. M. A. 3305 n.3.
Cum Patre habitat in Hebron. n. 4.
Non fuit potentior Eſau. M. A. 2319. n.2.
Audiens quod Ioſeph viueret, deliberat ire in Aegyptum. M. *A.* 2328.n.6.
Deſcendit in Aegyptum. M. A.2329.n.1.
Ioſephum adiurat, vt ſuum cadauer ferat in terram Chanaan. M. A.2345. n.1. & quare id egerit. n.2.
Adoptat in filios Ephraim, & Manaſſen. n. 3.
Dat prædium Ioſepho n.3. & quomodo illud tulerit de manu Amorrhæi. n. 4.
Moriturus, *futura prædicit filijs n.5.*
Deo acceptus moritur. n.10.
Quibuſcum, & quamdiu vixerit. n.11.
Plangitur, ac ſepelitur. n. 12.
Eius prophetia: Non auferetur etc. explicatur M. A.4018. *num.* 5.
Numerus poſterorum eius, qui ingreſſi ſunt in Aegyptum M. *A.*2328.n.2. *& ſeq.*
Iacob alter naſcitur ex Nathan. M. A.3962. n.2.
S. Iacobus maior de naui vocatur. M. A.4082.n.1.
S. Iacobus minor, qui & Alphæi, naſcitur. M. *A.*4017.n.2.
Videtur fuiſſe Sacerdos Aaronicus. M. A. 4082.n.7.
Iair octauo loco iudicat Hebræos annis 22. & differt ab Iair filio Segub. M. A.2827.n.1.
Moritur. M. *A.*2848 n 1.
Duo fuerunt huius nominis in veteri teſtamento. M. A. 2583.n.27.
Ianus primus, creditur idem fuiſſe cum Noe, & cur eum gentiles bicipitem fecerint. M. *A.*1657.n.4.
Ianus alter multo poſterior, fuit primus Italiæ rex. M. *A.* 2722.n.1.
Iani templum Romæ 3. clauditur. M. A.4027.n.2.
Ianuarius primus anni menſis. M. A.1657. n.3.4. & 5.
Ipſi Noe dicatus creditur. n. 4.
Iapheth, an maior natu Semo. M. A.1659.n.2. & ſeq.
Benedicitur à Noe. M. A.1666.n.4.
De eius benedictione. n.9. & 10.
Ab eo ortæ ſunt gentes. n. 9.
Eius poſteri, qui. M. *A.*1931.n.20.
Eius genealogiæ duplex tabula. ibid.
Regiones ab eius poſteris occupatæ, quæ. n. 21.
Iaphia Rex Lachis occiditur à Ioſue. M. *A.*2584.n.19.
Iar menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545.n.28.
*Iared, de Malaleel quando natus. M. A.*461.n.1.
Moritur, & quibuſcũ, et quamdiu vixerit. M. A.1422.n.1.
Iaſon Iudæ Machabæi Chroniſta, à Iudæa diſcedit. M. A. 3893.n. 8.
Iaſon pontifex, occupat Ieroſolymam, ſed ſtatim fugatur. M. A. 3885. n.2.
Spoliatur pontificatu à Menelao. M. A. 2882.n.2.
Iauan de Iapheth, quando natus. M. *A.* 1660.n.1.
Iauani populi vnde orti, et vbi habitauerint. M. A.1931.n.22.
Ibes, maximam vim ſerpentium in Aegypto conficiunt. M.D. 6. n.28. eos pro dijs habuere Aegyptij. ibidem.
Iberi, qui, & eorum origo. M. A.1931.n.22.
Idumæa fit habitatio Eſau, & poſterorum eius. M. A.2276. num. 9.
Fuit duplex. M. A.2319.n.8.
Subditur Iſraeli. M. A.2992.n.2.
Idumæi, qui. M. A.1931.n. 52.
Pelluntur ab Amorrhæis de monte Galaad. M. A. 2546. *num.1.*
An ipſi à Dauide iuſſi fuerint ſepeliri. M. A. 2992.n.2.
Poſt diuiſionem Hebræorum, ſeruierunt Iudæis. M. A. 3060. *n.2.*
Deficiunt à Ioram rege Iuda. M. A. 3146. *n.* 2.
Iudæam deprædantur. M. *A.*3297.n.3.
Iudas Machabæus eos vexat. M. A.3890.n.13.
Ab Hircano Iudæi fieri coguntur. M.A.3926.n.1.
Numquam dominati ſunt Iſraelitis. M. A. 4018.n.8.
Idolum ponitur ſuper altare templi. M A.3887.n.5.
Idola patris cur Rachel abſtulerit M. A.2296 n.2.
Ab his mundat domum ſuam Iacob. M. A.2304.n.3.
Idololatria, quando cœperit. M. A.236. *n.3. & M.* A.1850. *un.1. & M. A.1997.n 2.*
Huius cauſæ ex S. Greg. Nazianzeno. M. A.1997.n.3.
Apud orientales magis poſita erat in cultu planetarũ ibid.
Idololatræ arguuntur. M. Pri n.4.
Qui vitulum aureum in deſerto coluerũt, à Moyſe occiduntur. M. A. 2544. n.49.
Iebus olim poſtea Ieruſalem dicta. M. A.1931.n.37.
Iebuſæi, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931.n. 37.
Quomodo à Beniamitis, & Iudæis expugnati, & ad vtranque tribum pertinere dicantur. M. A.2594.n.9.
Iechonias naſcitur. M. A.3418.n.1.
Regnat cum patre Ioakim. M. A.3427.n.1.
Regnat ſolus in Ieruſalem. M. A. 3435.n.4.
Cum multis Iudæis ducitur in Babylonem. M. A. 3436. *num.1.*
Genuit Salathielem. M. A.3461.n.1.
Quomodo dictus ſterilis. M. A. 3472.n.2.
E carcere dimittitur. n. 1.
Iectan filius Heber, quos filios habuerit. M. A.1931.n. 53.
Iehu regnat in Iſrael. M.A.3150.n.6.
Occidit Ioram filium Achab, & Iezabel, & Ochoziam. M. *A.*3151.n.1.
A*lios quoque filios Achab lxx. ac totam eius domum, & ei adhærentes. n.2.*
Moritur. M. A. 3178.n.1.
Ieiunium quarti, cur apud Hebræos inſtitutum. M. *A.*2544. *num.* 49.
Ieiunij dies, qui, apud Hebræos. M A.2545.n.42.
Ieiunium temporibus Ioakim regis Iudæ prædicatum, cur. M. A.3429.n. 13.
Ieiunium menſis decimi, cur inſtitutum. M. *A.*3444.n.3.
Item ieiunium menſis ſeptimi. M. A.3447.n.11.
Iephte nono loco iudicat Hebræos annis 6. M. A.2849.n.1.
Pugnat, & ſuperat Ammonitas, ibidem.
Filiam immolat. ibidem.
Superat Ephrathæos. M. A. 2850.n.1.
Ex qua tribu fuerit, & eius obitus. M. A. 2854.n.1.
Ieremias incipit prophetare. M.A.3407.n.1.

Prophetans templi ruinam, morti adiudicari periclitatur. M.A.3426.n.2.
Quod captiuitatem ſeptuaginta annorum prophetaſſet, in quodam loco detineri iubetur. M. A.3429. n.7.
Vnde hi anni 70. inciperent. n. 8. & ſeq.
Dictat Barucho omnia mala ſuper Ieruſalem ventura.n.13.
Dat monita ſalutis Ioakimo, & contra eum prophetat. M. A. 3435 n.3.
Mittit Epiſtolam ad tranſmigratos in Babylonem. M. A. 3436. n.8.
Prophetiæ eius caput vltimum, à Barucho fuit conſcriptum. M.A.3435.n.7.
Videt viſionem bonarum, & malarum ficuum. M. A. 3436. n. 7.
Prophetat contra Babylonem. M.A.3438.n.6.
In carcerem primo conijcitur. M.A.3439.n.2.
Facit ſibi vincula, & catenas. n.4.
Rogatus prænunciat Iudæorum calamitates, & ſecundo truditur in carcerem. M.A.3444.n.5. & 6.
De carcere educitur. n. 8.
Tertio in carcerem conijcitur. n. 1 1.
Educitur, & in eius veſtibulo manet. M.A.3445.n.2.
In lacum mittitur, & educitur. n.3.
Emit agrum à patruele ſuo. M. A.3445.n.8.
De Meſſiæ temporibus prophetat. M. A.3446.n.1.
Captus, à Chaldæis liber dimittitur. M.A.3447. n.6.
Hortatur captiuos per epiſtolas, ne in Babylone ad Idola declinent. n.7.
Deplorat ruinam Ieruſalem, ac tabernaculum, cum in eo contentis, abſcondit in monte Nebo. n. 8.
Prophetat contra Idola Aegypti. M. A. 3448. n.1.
Et contra adorantes reginam cæli. n. 2.
Et contra Iudæos exiſtentes in Aegypto, & contra Pharaonem. n. 2. & 3.
Lapidibus impetitus, à ſuis occiditur. n. 4.
De eius libris. n.5. & 6.
Quando occiſus. n. 7. & de eius ſepultura. n. 8.
Iericho capitur à Ioſue. M.A.2584.n.13.
Readificatur ab Hiele. M.A.3144.n.1.
Ieruſalem aliàs Salem, & Iebus dicta. M.A.1931.n.37.
Regni ſedes fuit. M.A.2987. n.4.
Dicitur terra viſionis. M. A.2563.n.6.
Quomodo coniuncta cum monte Sinai. M. A.2544.n.36.
Munitur ab Ezechia. M.A. 3319.n.2.
Eius interitus cauſa. M. A.3443. n.1.
Obſidetur à Nabuchodonoſor. M. A.3444.n.2.
Eius deſolatio præuidetur ab Ezechiele. n. 4.
Eam ſecundo Chaldæi obſident. M.A.3445.n.1.
Capitur à Chaldæis. M. A. 3446.n.7.
Deſolatur. M.A.4447. n.1.
Quid in ea actum temporibus Seleuci iiij. M.A.3868.n.2.
Prodigia ibidem viſa. M.A.3884.n.1.
Occupatur à Iaſone. M. A.3885.n.2.
Vaſtatur ab Antiocho. n. 3.
Et item per Apollonium. M. A.3881.n.1.
Expugnatur ab Herode. M. A. 4018.n.3.
In ea quid actum poſt Herodis obitum. M. A.4052.n.1.
Numquam à Iudæis fuit amiſſa, niſi quando ducti ſunt in Babylonem. M. A.3353. n.2.
Poſt captiuitatem non ſtatim deſerta. M. A.3451. n.3.
Quando in ſolitudinem redacta. n. 4.
Eius muri ſub Nehemia incipiunt reſtaurari. M. A.3610. n 1. explentur. n.2.
De hac ciuitate, plura. n. 3. vſque ad 7.
De montibus in ea contentis. n. 3.
De eius muris ac turrium numero. n. 4.
De ipſius ambitu. ibidem.
De eius portis. n. 5. & 6.
In ea qui habitauerint, ex Beda. n. 16.
Hanc Chriſtus ingreditur, & eius interitum deplorat. M. A. 4084.n.4.
Eius, ac templi interitum Chriſtus prædicit. n. 6.
Ieroboam filius Nabat, cur, & quomodo ſuſcitatur aduerſus Salomonem. M. A.3058.n.2.
Regnat in Iſrael. M. A. 3060.n.2.
Iſraelitas idololatrare facit. n. 4.
Ei manus mirabiliter areſcit, atque ſanatur. n. 5.
Paulatim à Deo punitus, tandem exterminatur. M. A. 3077.n.2.
Conſulit Ahias Silonitem ſuper filio ſuo, qui ei totius domus interitum prophetat. n. 4.
Moritur. M. A. 3081 n.1.
Eius domus extinguitur. M. A.3082.n.1.
Ieroboã alter, cũ patre Ioas regnat in Iſrael. M. A.3199.n.1.
Regnat poſt patrem. M.A.3211.n.1.
Eius geſta, & felicitas, & cur Deus acta eius tantopere proſperauerit. ibidem.
Moritur. ibidem.
Ieſbibenob gigas occiditur. M. A.3009. n.1.
Ieſſe naſcitur. M. A.2855. n. 2. vide Iſai.
Ietro, cum Sephora, & eius filijs, ad Moyſen venit. M. A. 2545. n.45. & 47. & 48.
Dat conſilium Moyſi. n.45.
Quot nominibus in ſcriptura fuerit appellatus. n.48.
A Moyſe, vt cum eo eat rogatus, ire recuſat. n.51.
Iezrael ciuitas duplex. M. A. 2977. n.3.
Iezabel prophetas perſequitur M.A. 3123.n. 3. & M. A. 3124. n.5.
Naboth interfici curat. M. A.3135.n.2.
Occiditur. M. A. 3151.n.1.
Ignis dati ſolemnitas, quando. M. A.2545. n.25. & ſeq.
De cælo delapſus, holocauſta vorat in templo Salomonis. M. A.3030 n.22.
Ignis ſacer à Nehemia requiritur, & aqua craſſa inuenitur. M.A.3610. n.12.
Huius hiſtoria, quando acciderit. n. 13.
In templo eſſe deſyt. M. A.3079. n.6.
Ilex Mambre. M.A.2138.n.3.
Imago Dei in homine, quomodo. M. D. 6 n.7.
Imaginum cultus origo. M. A.1997. n.2.
Imaginationis effectus mirabilis. M.A.2290 n.2.
Imaui, qui, & vnde orti. M. A.1931. n.53.
Imbecilliores à fortioribus opprimuntur. M. A.987.n.12.
Immunditiæ legales, quæ, & quomodo expiarentur. M. A. 2545. n. 43.
Imperandi modus, in ſcriptura non ſemper præcepti vim habet. M. D.6.n.25. & 26.
Imperium merum, & mixtum habentes, quomodo ab alijs Dominus differant. M. D.6.n.32.
In, in ſacris libris multa ſignificat. M. A.1557. n. 14.
Inacho Græcis nihil antiquius. M. A.2199.n.3.
Inceſtus Lot materialis tantum fuit. M. A. 2138.n.16.
Inclinationes naturales, quando dicantur leges. M. D.3 n.5.
In India, quid Alexander egerit. M.A.3726.n.1.
Indi dedunt ſe Baleo Aſſyriorum regi. M. A. 2302.n.1.
Horum regum antiquitatis fabulæ refutantur. M. A. 4084. n. 45.
Indumenta ſacerdotalia, & pontificalia à veteris legis. M. A. 2544.n.78. vſque ad 90.
Infantibus triennio olim lac dari conſueuerat. M. A.4.n.1.

In-

Infideles aliquando vera prædicunt. M.A.2039.n.12.
Initia temporum, quomodo apud Græcos, & Arabes appellentur. Præ. n. 5.
Inobedientiæ punitio. M. A. 3060.n.5.
Inſipientes, qui nam ſint. M. Pri. n. 15.
Inſulæ gentium, quæ. M. A.1931.n.23.
Interficere ſe ipſum non licet. M. A 3893.n.5. & 6.
Interpretes lxx. & eorum verſio, quando facta. M.A.3798. num. 2. & 3.
Eccleſiaſtici librum non ſunt interpretati.M.A.3808.n.3.
Interregnum nullum fuit inter Ioakim, & Iechoniam. M. A. 3435.n. 8.
Ioab primus aſcendit ad Arcem Sion. M.A.2987.n.4.
Erat princeps militiæ Dauidis. M. A.2993.n.1.
Occidit Abner,& maledicitur à Dauide.M.A.2987.n.1.
Obſidet Rabba. M. A. 2994. n. 1. & eandẽ expugnat. num. 3.
Eius ſegetes Abſalom comburi mandat. M. A. 3003.n.1.
Occidit Amaſam. M. A.3005.n.8.
Caput Sibæ Dauidi affert, & iterum fit princeps militiæ. ibidem.
A Dauide puniri mandatur. M.A.3020.n.9.
Interficitur. n.13.
Ioachaz regnat in Iſrael. M. A. 3179.n.1.
Ab Hazaelle affligitur.n.3.
Afflictus,ad Deum conuertitur. M.A.2193.n.2.
Moritur. M. A.3195 n.1.
Ioachaz alter naſcitur ex Ioſia. M.A.3403.n.1.
Regnat in Iuda.M.A.3425.n.4.
De annis regni eius, & Ioſiæ. n.5.
Vinctus ducitur in Aegyptum. M. A.3426.n.1.
Ioachimus Pater B. V. naſcitur. M. A.3990.n.2.
Accipit Annam vxorem. M. A. 4014.n.8.
Ioakim rex Iuda comburit vaticinia Ieremiæ. M. A. 3430. num 1.
Deficit à rege Babylonis. M. A. 3435.n.2.
Ducitur in captiuitatem. n. 4. & 5.
An de Babylone reductus in Ieruſalem. n. 6.
Quando occiſus. ibidem.
Ioakim filius Helciæ à Baruch memoratus, quis. M. A. 3451.n. 2.
Ioannes Machabæus occiditur à filijs Iambri. M. A.3894. num. 3.
Ioannes Hircanus fit primus poſt patrem militiæ dux. M. A. 3913.n.1.
Aduerſus patris interfectorem fortiter pugnat. M. A. 3920. n.2.
Cum Antiocho pacem componit. M.A.3921.n.1.
Sequitur Antiochum ad expeditionem Particam. M. A. 3924. n. 1.
Vnde Hircani nomen contraxerit. M. A.3925.n. 2.
A Macedonibus deficit, & vrbes Iudææ finitimas capit. M.A. 3926.n.2.
Templum Garizim demolitur. ibid.
Idumæos ſubiugates, ad iudaiſmum compellit. ibid.
Renouat fœdus cum Romanis. ibid.
Fœdus init cum Alexandro Zebina. M. A.3930.n.1.
Samariam ſolo æquat. M.A.3941.n.2.
Moritur. M. A.3950.n.1.
Propheta fuit. ibid.
De annis Sacerdotij eius. n. 2.
S. Ioannes Baptiſta naſciturus prædicitur. M.A.4050.n.2.
Naſcitur. M. A.4051.n.7.
Ad mortem quæritur ab Herode. n. 28.
Incipit prædicare. M. A.4081. n.1. & 5.
Chriſtum baptizat. n.2.
Negat ſe eſſe Chriſtum, & de eo profert teſtimonium n.7.
Chriſtum indice prodit. n. 8.
Iterum teſtimonium perhibet de Chriſto. n. 11.
In carcerem conijcitur. ibid. & à Chriſto laudatur. M. A. 4082.n.6.
Occiditur ab Herode, & cur, ac eius reliquiæ vbi ſint. M. A. 4083. n. 1. 2. & 3.
Quomodo venerit in ſpiritu, & virtute Eliæ. n. 6.
S. Ioannes Euangeliſta de naui vocatur. M. A. 4082. n.1.
Cũ S.Petro currit ad ſepulchrũ Chriſti. M.A.4084.n.32.
Ioas naſcitur. M. A. 3150.n.1.
Regnat in Iuda. M. A. 3157.n.1.
Fuit de ſtirpe Salomonis. n. 2.
Ducit vxores, & gignit filios. n. 3.
Templum inſtaurari mandat. M. A.3178.n.2.
Permittit Iudæos ſeruire idolis. M.A.3192.n.1.
A Syris captus, male afficitur, ac à ſeruis ſuis occiditur. M. A. 3196.n.1.
Ioas cum patre regnat in Iſrael. M.A.3193.n.1. & 2.
Solus regnat in Iſrael. M. A.3195.n.2.
Syros primo vicit. M. A.3199.n.2. Secundo item. M. A. 3200. n. 1. & Tertio. M. A. 3201. n.1.
Feliciter pugnat contra Amaſiam. M. A.3210. n. 1.
Moritur. n.3.
Ioatham ex Ozia naſcitur. M. A. 3253. n. 1.
Regnat in Iuda. M. A.3279.n.1.
Eius geſta. n. 2.
Moritur. M. A. 3295. n.2.
De annis regni eius,ac filij eius Achaz. ibidem.
Ioazar ab Herode fit Pontifex. M.A.4051.n.8.
Iob ortus, & genealogia. M. A.2329. n. 22.
Eius hiſtoria,quando acciderit. M. A. 2399.n.1.
Quæ in eius libro contineantur. n. 2.
Poſt afflictionem valde proſperatur. M. A.2406 n.1.
Eius greges, qui nam Sabæi inuaſerint. M. A. 1931.n.54.
An fuerit idem qui & Iobab. M. A. 2319 n.11.& 12.
Eius regio, & ſocij, qui. ibid.
Eius hiſtoria,quando à Moyſe conſcripta. M. A.2503.n.3.
Moritur. M A.2545.n.67.
Iobab, an idem qui & Iob. M.A.2319.n. 11. & 12.
Iochabed mater Moyſi, fuerit ne conſobrina, an amita mariti ſui. M.A.2364. n. 2. & 3.
Quando nata. n. 4.
Ioelis prophetia,quid contineat. M. A. 3238.n.7.
Ioiada naſcitur. M. A. 3062.n.1.
Percutit fœdus cum Domino. M.A.3157.n.1.
Moritur. M.A.3191. n.1.
Ionadab filius Rechab, quis. M.A. 3151.n.2.
Ionas propheta vixit temporibus Amaſiæ. M.A.3211.n.2.
Prædicat Niniuitis. M. A.3215.n. 2. & M. A. 3227. num. 1.
Eius prophetia,quid contineat. M. A. 3238.n.7.
Ionathas Saulis filius, percutit Philiſthæos. M.A.2960.n.4.
Secundo eoſdem profligat. n. 6.
A patre morti adiudicatur, & liberatur ibid.
Dauidem diligit, & cum eo percutit fœdus. M. A. 2971. n. 2.
Conſolatur Dauidem. M. A. 2974 n.2.
A patre contumelijs afficitur propter Dauidem. ibid.
Confirmat fœdus cum Dauide. n. 2.
Tertio firmat fœdus cum Dauide. M. A. 2975.n.2.
Occiditur. M. A. 2979. n.10.
Ionathas Machabæus eligitur in ducem, & fugit in deſertum. M. A. 3894. n.3.

Vltio-

Vltionem capit de filijs Iambri .ibidem.
Percuſſo Bacchidis exercitu, fugit trans Iordanem. ibid.
Cum Bacchide pacem componit. M. A.3897.n.1.
Iudicat populum in Machmas. ibid.
Pugnat feliciter contra Apollonium. M.A.3907.n.1.
Fit Acaronis Tetrarcha ab Alexandro rege . ibid.
Ieroſolymis obſidet arcem. M.A.3909. n.3.
Demetrium ſolicitat, vt alienigenas ab arce eijciat, & ei contra Antiochenſes præbet auxilium. n. 5.
Pugnat contra Demetrianos pro Antiocho vi. M. A. 3910.n.1.
Init fœdus cum Romanis, & Spartiatis. n.2.
Feliciter pugnat pro Antiocho. n. 3.
Statuit munire Iudææ præſidia, & Ieruſalem , & excitare murum inter vrbem, & arcem. ibid.
Callide capitur viuus à Triphone. M.A.3911.n.1.
Cum filiis occiditur . M.A.3912.n.1.
Quot annos populo præfuerit. n. 2.
Iony à quibus mare Ionium, qui. M. A.1931.n.22.
Ionichus à Noe patre manumittitur. M.A.1956.n.1.
De hoc vide etiam. M. A.1756 n.1.
Ioram naſcitur ex Ioſaphato. M.A.3111.n.1.
Bis regnare cœpit cum patre in Iuda . M. A.3143.n.2.
Quot annis regnauerit. n. 3.
Solus regnat in Iuda, & ab Athalia ſeductus, malum facit, ac à Deo punitur. M. A. 3146.n.1.
Ventris dolore corripitur . M. A.3148. n.1.
Moritur. M.A.3150.n.5.
Ioram frater Ochoziæ regnat in Iſrael. M.A.3138.n.7.
Pugnat cum Moabitis . M.A.3139.n.4.
A Iehu occiditur. M. A.3151.n.1.
Iordanis mirabiliter exſiccatur, vt Iſraelitæ tranſeant. M.A. 2584 n. 10.
Ioſaphat à commentariis Dauidis, quis. M. A.2993.n.1.
Ioſaphat alter ex Aſa rege naſcitur . M.A.3088.n.1.
Regnat in Iuda. M.A.3120.n.2.
Opibus, & potentia augetur, & geſta in eius regni principio, narrantur. n.2.
Curat erudiri Iudæos in lege, & accipit Athaliam filiam Achab in vxorem filio ſuo Ioram. M.A.3123.n.2.
Ioram filium ſecum regnare facit, et cur. M.A.3137.n.1.
Venit ad Achab. n.3.
Cum Achab ducit exercitum contra Syros. M. A. 3138. num.1.
Diuinitus à morte liberatur. ibid.
A Iehu propheta corripitur, & Dei cultum auget. n. 3.
Bellum parat aduerſus Moabitas. n.4.
Fœdus percutit cum Ochozia , & naues mittit in Ophir . num 5.
Pugnat cum Moabitis . M.A.3139.n.4.
Moritur. M. A. 3145.n.1.
Ioſeph Iacobi Patriarchæ F. naſcitur M.A.2289.n. 4.
Accuſat fratres ſuos crimine peſſimo, & quod nam fuerit illud crimen . M A.2304. n.8. & 9.
Narrat ſomnia patri, & fratribus . n. 10.
Quid ſignificarent ſomnia eius . ibidem .
Quid illi annum vitæ 17. ingreſſo, contigerit. M.A.2306. num. 1.
Venditur à fratribus . ibidem.
Quoties, & quibus ſit venditus. n.3.
Somnia eius quando acciderint n. 2.
Putiphar domum ſuam illi committit. M. A.2311.n.1. & 3.
A Domina ſua ad malum ſollicitatur . M. A. 2316. n.1.
In carcerem cur truſus. ibidem , & quot annis ibi fuerit. num.2.
Quot annis ſeruierit. ibidem.
Cuius ætatis eſſet, quando ſollicitatus fuit ad malum . ibid.
In carcere multa paſſus. n.3.
Eunuchorum ſomnia in carcere interpretatur . M. A. 2317.n.1.
E carcere eductus, explicat ſomnia coram Pharaone . M. A. 2319. n.14.
Vxorem ducit, & liberos generat. n. 15.
Frumenta recondit . M. A.23020.n.2.
Eius prudentia in ſeruandis frugibus. n. 4.
Frumenta vendit. M.A. 2324 n. 1.
Agnoſcit fratres , non agnitus ab eis. n. 3.
Cur durius ad fratres locutus. n. 4.
Speciali Dei conſilio ſe venditum cognoſcit. ibidem .
Salubriter fratres affligit. n. 5.
Eum cum muneribus fratres adorant. M.A.2328.n.2.
Fratres conuiuio excipit ibid. et eos placide cum tritico dimittit. n.3.
Redeunt eius fratres ad eum, ob inuentum Scyphum in ſacco Beniamin. ibidem.
Fratribus ſe manifeſtat. n. 4.
Fratribus mandat , vt cum patre , & familia veniant in Aegyptum . ibid.
Eius hiſtoria ex S. Gregorio. n. 5.
Ditat Pharaonem. M A.2330.n.1.
Deficiente pecunia, pecora, & armenta pro frugibus accipit . M. A.2331.n.1.
Emit Aegyptios , & eorum terras pro alimentis . M.A. 2332.n.1.
Quintam partem prouentuum Aegypti applicat Pharaoni. M. A. 2333 n.1.
Datur ei prædium à patre. M.A.2345.n.3.
A patre benedicitur . n. 9.
Moritur, laudatur , & quibuscum , & quamdiu vixerit . M. A. 2400. n. 1.
Eius, ac fratrum oſſa ſepeliuntur ab Iſraelitis . M. A. 2589. n.1.
Sortes tribuum filiorum eius, quæ . M. A. 2591.n.4.
Ioſeph, Machabæi iuſſa paruipendens infeliciter pugnat. M. A. 3890.n.13.
Ioſeph Herodis frater occiditur. M. A. 4016.n.1.
Ioſephus Scaliger, fuit temporum ſupputator admodum ſubtilis . Præ. n. 6.
S. Ioſeph , B. V. ſponſam ducit. M.A.4050.n.3.
De eius ætate. n. 4.
An ſemper virgo fuerit. n. 5.
Sponſam dimittere cogitans, ab Angelo monetur, ne id faciat. M. A. 4051.n.6.
E Dauidis ſtirpe fuit. n.18.
Quo tempore mortuus. M. A. 4062 n.3.
Ioſeph ab Arimathia Chriſtum ſepelit. M. A.4084.n.25.
Ioſephitæ occupant Bethel. M.A.2594.n.11.
Ioſiæ natiuitas prædicitur . M.A.3060.n.5.
Naſcitur. M. A. 3382.n.1.
Regnat in Iuda . M. A. 3395. n.1.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Declarat ſe veri Dei cultorem. M. A.3402.n.1.
Aufert cultum Idolorum. M.A.3406.n.1. & ſeq.
Inſtaurat cultum Dei . M. A.3412.n.1.
Paſcha celebrat. n.2.
Eligit qui templum inſtaurare curent. n. 3.
Fœdus percutit cum Domino. n. 4.
Obuiam veniens Pharaoni Nechao, occiditur . M. A. 3425. n.1.
De eius filijs. M. A.3425.n.4.

Ioſue

Ioſue naſcitur. M. A. 2484. n. 1.
Habitat iuxta Sichem. M. A. 2114. n. 4.
Subſtituitur Moyſi. M. A. 2583. n. 23.
Init principatum. M. A. 2584. n. 1.
Ei primo loquitur Dominus. n. 7. *Secundo*. n. 9. *Tertio*. n. 13. *Quarto*. n. 15.
Feliciter pugnat contra quinque Reges. n. 19.
Oratione, firmat Solem, & Lunam. ibid.
Multas expugnat vrbes, & populos. ibid.
Chananæos ſubuertit. n. 21.
Præceptum accipit, de terra diuidenda. n. 23.
Quot annos conſumpſerit in ſubigenda promiſſionis terra. M. A. 2590. n. 1.
Caſtra transfert de Galgalis in Silo. M. A. 2591. n. 1.
Eius poſſeſſio, vbi. n. 2.
Quot annis Iſraeli præfuerit. n. 12.
Senex monita ſalutis dat principibus Hebræorum. M. A. 2593. n. 2.
Conuocat populum in Sichem, & fœdus percutit cum Domino. n. 3.
Moritur. n. 4. *& laudatur*. ibid.
Quando factus fuit dux, erat ſenex. M. A. 2594. n. 2.
Eius liber quando, & à quo ſcriptus. M. A. 2590. n. 4. & 2590. n. 4. & 2593. n. 5. & 2594. n. 10.
Ipheræus regnat in Aſſyria. M. A. 2446. n. 1.
Moritur. M. A. 2465. n. 1.
Iphitus Olympiades inſtituit. M. A. 3278. n. 3.
Iris quomodo in nubibus producatur. M. A. 1657. n. 18.
Irregularitas homicidij, vnde. M. A. 2990. n. 6.
Iſaac Abrahamo promittitur. M. A. 2138. n. 2. & 8.
Concipitur. n. 19.
Naſcitur. M. A. 2139. n. 1.
Ablactatur. M. A. 2144. n. 1.
Illuditur ab Iſmaele. ibid.
Ducitur immolandus. M. A. 2163. n. 2. *& quot annorū tunc eſſet*. n. 4.
Quo ductus ſit, vt immolaretur. n. 6.
Ducit Rebeccam vxorem. M. A. 2179. n. 1.
Orat pro ſterilitate Rebeccæ. M. A. 2198. n. 1.
Quamdiu manſerit apud puteum videntis. M. A. 2219. num. 5.
Diligit Eſau, & cur. M. A. 2223. n. 1.
Manet in Geraris. n. 4.
Ex agro centuplum colligit. n. 5.
A Palæſtinis infeſtatur. ibid.
Venit in Berſabee. ibid.
Fœdus percutit cum Paleſtinis. n. 6.
Puteos fodit, & aquam inuenit. ibid.
Mittit Iacob in Meſopotamiam. M. A. 2226. n. 4.
Moritur. ſepelitur. & quamdiu, & quibuscum vixerit. M. A. 2318. n. 1. & 2.
Ei Deus apparet, vide apparitio.
Iſai naſcitur. M. A. 2855. n. 2.
Dictus eſt etiam Naas. ibid.
Mittit Dauidem ad viſendos fratres in caſtris exiſtentes. M. A. 2971. n. 1.
Vbi mortuus. M. A. 2974. n. 7.
Iſboſeth naſcitur. M. A. 2940. n. 7.
Regnat in Iſrael. M. A. 2980. n. 3.
Quot annis regnauerit. ibid.
Pugnat cum Dauide. M. A. 2982. n. 1.
Perturbatur ob mortem Abner. M. A. 2987. n. 1.
Interficitur. n. 2.
Iſaias quando prophetare cœperit. M. A. 3253. n. 2.
Eius ſcripta non omnia reperiuntur. M. A. 3277. n. 2.
Videt viſionem grandem. M. A. 3278. n. 2.
Vaticinatur ad fauorem Achaz. M. A. 3295. n. 1.
Virginem parituram prænunciat. ibid.
Prophetat contra Philiſthæos. M. A. 3308. n. 3.
Vaticinatur de natiuitate Chriſti. M. A. 3314. n. 12.
Prophetat contra Senacherib. M. A. 3322. n. 3.
Nudus incedit, & prophetat. n. 4.
Occiditur à Manaſſe, & eius laudes. M. A. 3338. n. 4. et 5.
Iſmael naſcitur. M. A. 2125. n. 1.
Quot annorum eſſet quādo natus eſt Iſaac. M. A. 2139. n. 1.
Ludit cum Iſaac, & à patre eijcitur. M. A. 2144. n. 1.
Moritur, & quot annis, & quibuscum vixerit, & an fuerit bonus, vel malus. M. A. 2261. n. 2.
Iſmael filius Nathaniæ occidit venientes offerre in Ieruſalem. M. A. 3447. n. 10. *& fugatur*. ibid.
Iſmaelitæ, qui. M. A. 1931. n. 52.
Aliquando pro Madianitis vſurpantur. M. A. 2179. n. 4. & M. A. 2306. n. 3.
Iſraelitarum cauſa, qui nam populi eſſent exterminandi. M. A. 1931. n. 42. & 43.
Quomodo Iſraelitæ, tam boni, quam mali luctaſſe cū Deo, & præualuiſſe dicantur. M. A. 2296. n. 11. & 12.
Incipiunt affligi in Aegypto. M. A. 2438. n. 1.
Afflictionis tempore, magis creſcebant. M. A. 2328. num. 19.
Quando adhuc magis in Aegypto multiplicati. M. A. 2400. n. 3.
Quanto tempore manſerint in Aegypto. M. A. 2329. num. 10
Obtinent à Domino, de ſeruitute Aegyptiaca liberari. M. A. 2543. n. 1.
Aqua in ſanguinem conuerſa, ab ipſis hauſta, ſtatim in aquam denuo vertebatur. M. A. 2544. n. 6.
Cur in domibus manere vſque mane, iuſſi. n. 15.
Horum exitus de Aegypto prædicitur. n. 19.
Faciunt primum Paſcha; de Aegypto exeunt; & eorum numerus. n. 20.
Quomodo acciderit iſte exitus, n. 21.
Quomodo exierint cum pauore, & lætitia. n. eod.
Horum manſiones in deſerto, vide manſio.
Cur per deſertum ducti via longiori. n. 22.
Tranſeunt per medium ſicci maris. n. 25.
Poſt tranſitum maris exultant, & Aegyptiorum ſpolia auferunt. ibid.
Horum quis primus mare intrauerit. n. 26.
An totum mane tranſierint. n. 27.
Dantur illis coturnices. n. 31.
Iis datur primo Man. ibid.
Quamdiu manna aliti. n. 32.
Pugnant cum Amalecitis. n. 35.
Quo die menſis tertij ad montem Sinai peruenerint. n. 36.
Quamdiu morati ſint in monte Sinai. n. 37.
Præparant ſe ad legem ſuſcipiendam. ibid.
Quo ritu legem acceptauerint. n. 43.
Adorant vitulum aureum. n. 48.
De idololatria agunt pœnitentiam. n. 51.
Quamdiu manere ſolerent in eodem loco, & quod proficiſcendi eſſet ſignum. M. A. 2545. n. 1.
Secundum celebrant. Paſcha. n. 9.
Aliæ ipſorum ſollemnitates. n. 24. & ſeq.
Ad pugnam apti primo numerantur. n. 49.
Faciunt Phaſe in menſe ſecundo qui impediti fuerant in primo. n. 50.

De

Digitized by Google

Eorundem præuaricationes, ob quas captiui ducti ſunt. M.A. 3443. n. 1.
Plurimi transferunt ſe ad Chaldæos. M.A. 3445. n. 4.
Aly acriter reſiſtunt Chaldæis Ieruſalem oppugnantibus. M.A. 3446. n. 5.
Vltima Iudæorum Babylonica captiuitas. M.A. 3462. num. 3.
Eiuſdem captiuitatis ſolutio. M.A 3517. n. 3.
Redeunt in Iudæam. n. 4.
De horum captiuitatibus. M. A. 3446. n. 8.
Templi ſecundi fundamenta Ieroſolymis iacientes, quidā eorum lugent, alij lætantur. M.A. 3518. n. 1.
Ibidem faciunt Paſcha. M.A. 3538. n. 1. & M. A. 3541. n. 1.
Samaritos, iniura affecti, apud regem Darium accuſant. M.A. 3541. n. 2.
Offerunt ſacrificia ſollemnia. M.A. 3540. n. 7.
Sub Eſdra, vxores alienigenas dimittere præcipiuntur. M. A. 3596. n. 3.
Ex auditione legis, ſuas præuaricationes intelligunt, ac deplorant. M.A. 3610. n. 9.
Celebrant feſtum Scenopegiæ. n. 11.
Abigunt vxores alienigenas. n. 16.
Hoſtes ſuos occidunt in regno Aſſueri. M. A. 3661. n. 2.
Ipſorum cum Samaritanis diſſenſio, de adorationis loco, vnde orta. M.A. 3721. n. 12.
Ab Antiocho Epiphane compelluntur patrias leges deſerere. M.A. 3887. n. 3. & ſeq.
Pacem ineunt cum Antiocho Eupatore. M. A. 3891. n. 5.
Aera Iudaica à Græcorum regno ducta, quando incipiat. M.A. 3743. n. 1.
Cur ab Alexandro Mag. eam non exordiantur. n. 1. & 2.
Sceptrum ipſorum, quando à Iuda ablatum. M.A. 4018. n. 10. & M.A. 4052. n. 2. & ſeq.
Iudæi conſulunt de perdendo Chriſto. M.A. 4084. n. 7.
Tentant Chriſtum lapidare. M.A. 4083. n. 9.
Muniunt ſigillo Chriſti ſepulchrum. M.A. 4084. n. 26.
Iudicia, vide præcepta.
Iudicum liber, quando conſcriptus. M.A. 2594. n. 10.
Iudith hiſtoria, quando acciderit. M.A. 3353. n. 2. & ſeq. & M.A. 3572. n. 3. & ſeq.
Non accidit ſub Cambyſe. M.A. 3524. n. 5.
Huius victoriæ ſollemnitas, quando. M.A. 2545. nu. 25. & ſeq.
Occidit Holophernem. M.A. 3572. n. 8.
Fuit de tribu Simeon. n. 9.
Iugis ſacrificij ſollēnitas, quando. M. A. 2545. n. 24. et ſeq.
Iugurtini belli finis. M.A. 3947. n. 1.
I. Cæſar correxit Kalendarium. Præ. n. 11.
Iupiter, & alij Græcorum dij, quando nati. M.A. 2092. n. 1.
Plures Ioues fuerunt. ibidem.
Iurandi forma, & actus, erat leuare manus ad cælum. M.A. 2118. n. 10.
Iurādi mos erat, ponere manus ſub femore. M.A. 2178. n. 1.
Iuſti, ſi à recta via deuiant, fiunt omnium deteriores. M.A. 987. n. 3.
Cur mala patiantur in hac vita. M. A. 2316. n. 4.
Pro malis tolleratis, bona etiam in hac uita recipiunt. ibid.
Iuſtificationes. vide præcepta.
Iuſtitiam manſuetudo non excludit. M.A. 2995. n. 3.
Iuſtitia originalis, quid. M. D. 6. n. 10.

K

Kalendarium Hebræorum. M.A. 2545. n. 26. & ſeq.
Kalendarij mutationes multæ fuerunt. Præ. n. 11.
Huius inuentor Romulus fuit. ibidem. Correctores, Iulius Cæſar, Auguſtus, & Greg. XIII. ibidem.

L

Laban ſupponit Iacobo Liam. M.A. 2283. n. 1.
Et in hoc ſuam malitiam oſtendit. n. 2.
Huius iniquitas, quanta. M.A. 2290. n. 4.
Eius Idola Rachel aufert, & cur. M.A. 2296. n. 2.
Inſequitur, & aſſequitur Iacobum fugientem, & cum eo percutit fœdus. n. 3.
Laboſardach regnat in Babylonia, & occiditur. M.A. 3498. num. 1.
Labrum æneum Moyſi, quale, & ex qua materia. M. A. 2544. n. 77.
Salomonis, quale. M.A. 3030. n. 3.
Lac prægnantium infantibus noxium. M.A. 2. n. 1.
In mulieribus partum ſupponit. M.A. 2139. n. 1.
Lachis vrbs expugnatur à Ioſue. M.A. 2584. n. 20.
Lachmi gigas occiditur. M. A. 3011. n. 1.
Lacus ſalſiſſimus, quis. M.A. 2138. n. 14.
Lamech ex Mathuſala, quando natus. M.A. 875. n. 1.
Fuit propheta. M.A. 1057. n. 1.
Quando mortuus, & quibuſcum, & quamdiu vixerit. M. A. 1651. n. 1.
Lamech alter, ex progenie Cain, ipſum Cain occidit. M.A. 130. n. 5. et 875. n. 2.
Lamentationes, cur ſcripſerit Ieremias. M.A 3448. n. 6.
Lamprides regnat Aſsyrijs. M.A. 2676. n. 1.
Moritur. M.A. 2707. n. 1.
Lampares regnat Aſsyrijs. M. A. 2728. n. 1.
Moritur. M.A. 2757. n. 1.
Languidi Euangelici natiuitas. M. A. 4045. n. 3
A Chriſto ſanatur ad probaticam piſcinam. M.A. 4082. num. 3.
Laoſtenes regnat Aſsyrijs. M.A. 3029. n. 1.
Moritur. M.A. 3073. n. 1.
Lapilli pretioſi rationalis, qui. M.A. 2544. n. 84.
Eorum vſus. n. 86.
Lapis vnctus à Iacob, quid ſignificet. M.A. 2276. n. 7.
Lapides 12. ab Iſraelitis de Iordane extrahuntur, & totidē in eo ponuntur. M.A. 2584. n. 10.
Lathurus regnat in Aegypto. M. A. 3937. n. 2. pellitur à matre. M.A. 3953. n. 1.
Latronibus cum Chriſto crucifixis crura franguntur. M. A. 4084. n. 24.
Lazarus ſuſcitatur à Chriſto. M.A. 4084. n. 2.
Lebetes altaris holocauſtorum, ad quid. M. A. 2544. n. 76.
Lebna vrbs expugnatur à Ioſue. M. A. 1584. n. 20.
Lectulus Salomonis, qualis. M.A. 3043. n. 10.
Legalia, non omnia ante legem obſeruata. M.A. 1656. n. 16.
Legales immunditiæ, quæ, & eorum expiationes. M. A. 4545. n. 43.
Leo prophetam inobedientem necat. M. A. 3060. n. 5.
Leproſus à Chriſto curatur. M.A. 4082. n. 6.
Alij decem ab eodem mundantur. M.A. 4083. n. 6.
Leui naſcitur. M. A. 2285. n. 1.
A patre benedicitur. M.A. 2345. n. 6.
Moritur, & quamdiu, & quibuſcum vixerit. M. A. 2421. n. 1.
Cur eius nomen in rationali non fuit poſitus. M.A. 2544. num. 84.
Leuitæ cur ſegregati in miniſterium diuinum. M. A. 2544. num. 49.
Eorum ſegregatio, & conſecratio. M. A. 2545. n. 7.

Quomodo, & quo ordine facta. n. 8. qualis. n. 13.
Eorum munia. n. 19.
An ipſi poſt reditum exploratorum murmurauerint. n. 63.
Recenſentur, eiſque locus aſſignatur circa tabernaculum. num. 49.
Horum ſtipendia, quæ. M. A. 2548. n. 7.
Iis ciuitates, & ſuburbana tribuuntur. M. A. 2583. n. 31. & 2591. n. 9.
Eiſdem nulla poſſeſſio, ſed decimæ tantum aſſignatæ. M. A. 2591. n. 10.
Horum tribus, cur ab alijs non ſegregata. n. 9.
Iterum à Dauide recenſentur, & eis miniſteria diſtribuũtur. M. A. 3020. n. 2. 3. & 4.
Eorum præcipuum munus, quod. ibid.
Poſt ædificatum templum, à 20. annis, & ſupra recenſentur, & cur. n. 3.
Miniſtrant in templo Salomonis. M. A. 3030. n. 24.
Ad Roboam regem Iudæ veniunt. M. A. 3060. n. 6.
Leuitici liber, quando, & cur ſic inſcriptus, & quæ in eo cõtineantur. M. A. 2545. n. 11.
Lex Moyſi coram populo recitatur. M. A. 2583. n. 33.
Aſſeruatur ad Arcæ latus. ibid.
Ab Iſraelitis ſollemni ritu acceptatur. M. A. 2584. n. 17.
Leges tres homini primo datæ. M. D. 6. n. 32.
Legis nomine quid Ioſephus intellexerit. M. A. 3885. n. 6. & ſeq.
Legis Moſaicæ exemplaria, temporibus Auguſti, per orbẽ multa erant. n. 8.
Lex, vide Decalogum.
Lia pro Rachele Iacobo ſupponitur. M. A. 2283. n. 1.
Dat ancillam ſuam viro ſuo in coniugem. M. A. 2286. n. 3.
Fœcunditatem recuperat. M. A. 2287. n. 3.
Libamina legalia, quæ. M. A. 2545. n. 23.
Libamina cum victimis offerri mandantur. M. A. 2548. num. 3.
Libri huius vtilitas. Præ. n. 2.
Libri Setho aſſignati, falſi. M. A. 131. n. 9.
Liber locorum Hebraicorum non eſt S. Hierony. M. A. 2114. n. 3.
Liber de Chriſti infantia reijciendus. M. A. 4062. n. 2.
Libri ſacri quinque modis inſcribi ſoliti. M. A. 2964. n. 7.
An omnes Ieroſolymæ incendio conflagrati. M. A. 3447. num. 4
Quomodo ab interitu reſeruati. n. 5.
Qui nam alias deperditi. M. A. 2583. n. 12.
Eos quomodo Eſdras reparauerit. M. A. 3610. n. 19. et 20.
In his cur non ſemper ordo temporum obſeruatus. n. 21.
His aliqua Eſdras, ad hiſtoriæ dilucidationem addidit. n. 22.
A quo in verſus diſtincti. n. 24.
Libyes qui, & eorum origo. M. A. 2931. n. 31.
Ligni quoddam genus igne non abſumitur. M. D. 6. n. 2.
Lignum vitæ, cur ſic dictum. M. D. 3. n. 31.
An poſſet hominem perpetuo à morte præſeruare. n. 32.
Lignum ſcientiæ boni, & mali, cur ſic dictum. n. 31.
Cur prohibitum. ibid. & M. D. 6. n. 32.
Linguarum diuiſio, quando acciderit. M. A. 1931. n. 1. 2. 3.
Linguarum pluralitas non fuit ante turrim Babel ædificatam. n. 9.
Quomodo facta. n. 10.
Lingua Hebræa omnium prima. n. 11.
Huius proprietas laudatur. M. A. 2213. n. 2.
Linguarum numerus, quis. & ipſarum diuerſitas. M. A. 1931. n. 15. & 16.
Linguarum multiplicationis cauſa. n. 18.
Sex nunc ſunt linguæ in noſtris regionibus aliarum matrices, & ex his aliæ alijs vniuerſaliores. ibid.
Linguarum confuſio accidit in campo Senaar. n. 19.
Harum mutationes vnde. n. 55.
Litteralis ſenſus aliorum ſenſuum baſis. Præ. n. 2.
Lobna, ſiue Lebna, ſiue Libna, ſiue Labana, ciuitas, quæ, & de eius defectione à Ioram Rege Iuda. M. A. 3146. num. 2.
Locuſtarum plaga octaua Aegyptiorum. M. A. 2544. num. 16.
Lomia, ſiue vulgo poma Adami, an ſint fructus arboris ſcientiæ boni, & mali. M. D. 3. n. 31.
Lot cur ab Abram diuiſus. M. A. 2115. n. 2.
Captiuus ducitur. M. A. 2118. n. 3.
Reducitur ab Abram. n. 4.
Angelos hoſpicio recipit. M. A. 2138. n. 12.
Educitur de Sodoma. n. 13.
Eius vxor in ſtatuam ſalis conuertitur. n. 15.
Cur de Segor in montem ſeceſſerit. n. 16.
Cur eum filiæ fallere cogitarint. n. 16.
Excuſatur ab inceſtu. n. 18.
De Lucifero agitur. M. Pri. n. 14.
Vnde dictus Sathan. n. eod.
Quomodo, & cur à Deo deſciuerit. n. 15.
Alios Angelos ad defectionem ſollicitauit. ibid.
Eius inſipientia. n. 16.
E cælo pulſus, homines tentat. n. 18.
Ei, & ſuis quæ pœnæ paratæ. ibid.
Is de cælo pulſus fuit ante hominis creationem. n. 19.
S. Lucas Euang. an legales tantum Chriſti generationes recenſuerit. M. A. 4051. n. 19.
Lucta Iacobi Patriarchæ cum Angelo, quid ſignificet. M. A. 2296. n. 11.
Lucullus pugnat in Armenia. M. A. 3985. n. 1.
Antiochum Cyziceni nepotem appellat Syriæ Regem. M. A. 3988. n. 3.
Lud, quando natus. M. A. 1660. n. 1.
Ludim, qui, & eorum origo, & habitatio. M. A. 1931. n. 31.
Luminaria cæli, cur condita poſt plantas. M. D. 4. n. 2.
Luna quando facta. M. D. 4. n. 1.
Motu ſuo menſes deſignat. ibid.
Non fuit eius lux imminuta propter peccatum Adami. M. A. 1. n. 17.
Firmatur à Ioſue. M. A. 2584. n. 19.
Lunatio, quænam eſſet principium anni ſacri apud Hebræos. M. A. 2544. num. 10.
Luſtrationis aqua, quomodo ſecundum legem facienda, & eius vſus. M. A. 2548. n. 12.
Luſtrum à Cæſare conditur. M. A. 4027. n. 4.
Luteres decem in templo Salomonis, quales, & de eorum baſibus, & vſu. M. A. 3030. n. 4. & 5.
Lux creatur; & quid præſtet cunctis rebus ſenſibilibus. M. D. 1. num. 5.
Lux primo die creata, fuit ſolare corpus. ibid.
Primo die creari congruum fuit. ibid.
Eius vtilitas. M. D. 1. n. 5. & 7.
Huius ac tenebrarum diſtinctio, cur facta. n. 7.
Hanc à tenebris eſſe diuiſam, quomodo S. Auguſt. intelligat. M. Pri. n. 19.
Luza dicta Bethel per anticipationem, & cur ſic nuncupata, & cur poſtea dicta Bethauen. M. A. 2114. n. 5.
Lybia, quæ, & vnde dicta. M. A. 1931. n. 34.
Lydi Aſiatici, qui, & eorum origo. M. A. 1931. n. 54.
Lydi Africani, ab Aſiaticis origine diuerſi. M. A. 1931. n. 32.
Lyranus Chronologiam Hebræorum ſequitur. Præ. n. 8.
Lyſias eligit duces contra Iudæos. M. A. 3889. n. 4.

Cum

Cum exercitu venit in Iudæam. M.A.3890.n.1.
Fugatur à Iuda in Antiochiam. ibid.
Fœdus cum Iudæis iniri curat. M. A.3891.n.3.
Venit contra Iudæos. M.A.3892.n.1.
Lyſimachus ſuccedit Menelao in pontificatū.M.A.3882.n.2.
De qua tribu fuerit. n. 3.
A populo occiditur. M. A.3883.n.2.

M

Maacha mater Abiæ regis Iuda, dupplici nomine fuit appellata. M.A.3077.n.1.
Machabæi fuerunt de tribu Leui. M. A.4018.n.5. & 6.
Horum principatus initium, atque duratio. M. A.3887. num. 11.
Horum libri quæ contineant. M. A.3868.n. 3. à diuerſis fuerunt ſcripti. Præ.n.2.
Septem fratres occiduntur ab Antiocho Epiphane. M.A. 3887.n. 7. & ſeq.
Eorum reliquiæ, vbi. n. 9. horum martyrium ante Iudæ Machabæi geſta, contigiſſe. Præ.n. 1.
Secundus Machabæorum liber mittitur in Aegyptum. M.A.3931.n.1.
Eiuſdem libri auctor, quis, & cur epiſtolas illas in eius libri principio poſuerit. M.A.3892.n.11.
Maceda vrbs expugnatur à Ioſue. M. A. 2584.n.20.
Macedones, qui, & vnde orti. M. A. 1931.n.23.
Macedonici belli à Romanis primo geſti initium.M.A.3853. n.1. & finis. M.A.3859.n.1.
Secundi initium.M.A.3882.n.5. et finis.M.A.3886.n.1.
Madian olim non longe diſtabat à monte Sinai. M. A. 2545. num.46.
Madianitæ, qui. M.A.1931.n.52. & 2179.n.4.
Aliquando pro Iſmaelitis vſurpantur. M. A. 2179.n.4. & 2306. n.3.
Iis Iſraelitæ ſeruiunt annis 7. M. A. 2761.n.1.
Profliguntur à Gedeone. ibidem.
Magdalena à peccatis per Chriſtū abſoluitur.M.A.4082.n.6.
Effundit vas vnguenti in caput Chriſti. M. A.4084.n.3.
Manet ad Chriſti crucem. n. 23.
Venit ad ſepulcrum, vt vngeret Chriſtum. n. 27.
Properat nunciare Apoſtolis Chriſtum ablatum fuiſſe de ſepulchro. n.31.
Redit ad ſepulchrum. n. 32.
Apparet illi Dominus. ibid.
Magi adorant Chriſtum. M. A.4051.n.22.
Reguli fuiſſe creduntur. ibidem.
Eorum aduentus, quando. n.23.
Deludunt Herodis calliditatem. n. 27.
Magog, quando natus. M. A.1658.n.1.
Magogæi, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n.21.
Malaleel, quando natus. M. A. 396. n. 1.
Quando mortuus, & quibuſcum, & quamdiu vixerit.M. A. 1290.n.1.
Maledictio, quæ vni datur, reſpicit ſepe poſteros, in Sac.ſcript. M. A.1666.n.5.
Maledictionis paternæ vis. M. A. 1931.n.43.
Maledictiones datæ ſerpenti, diabolo, Adamo, & Henæ. vide ſub ipſorum nominibus.
Malefica, vtrum ſæpe à Dæmonibus illudantur, an verè cum illis concumbant, & an verè ſuper eos equitent, & cetera ſimilia. M.A.987.n.10.
Mali, cur permittātur facere ſigna apparētia.M.A.2544.n.7.
Malleorum ſtrepitus, quomodo non auditus fuerit in templo cum ædificaretur. M. A. 3027.n.2.
Malogranata columnarum æncarum Salomonis, qualia, & quot. M.A 3030.n.10.11. & 12.
Mamithus regnat Aſſyrijs. M. A.2386.n.1.
Moritur. M. A.2415.n.1.
Mambre ilex, quæ, ex Brocardo. M. A. 2138.n.7.
Mamylas regnat in Aſſyrios. M.A.2466.n.1.
Moritur. M. A.2495.n.1.
Man primo datur Iſraelitis. M. A. 2544.n.31.
Quale eſſet. n. 32.
Quamdiu Iſraelitæ eodem aliti. ibidem.
Dupplicis fuit ſaporis. ibidem.
Septima die non dabatur. M. D. 7. n.2.
Dari ceſſat. M. A.2584.n.12.
Manahem, occiſo Sellum, regnat in Iſrael. M.A.3264.n.2.
Pepigit fœdus cum Phul rēge Aſſyriorum. ibidem.
Moritur. M. A. 3274.n. 2.
Manaſſes filius Ioſeph, adoptatur in filium à Iacobo. M. A. 2345.n. 3.
Manaſſes alter ex Ezechia naſcitur. M. A.3326.n.1.
Regnat in Iuda. M. A.3338.n.1.
De eius impietatibus. n.1. 2. & 3.
Iſaiam occidit. n. 4.
A Deo punitus, corrigitur. M. A. 3352.n.1.
Captiuus abducitur in Babylonem. n.2. & 3.
Dimiſſus, ad ſtudia religionis conuertitur.M.A.3353.n.5.
Moritur. M. A.3392.n.1.
Manaſſe dimidia tribus, partem obtinet trans Iordanem. M. A.2583.n.27.
Eius poſſeſſionis ſitus, quis. M. A.2591.n.4.
Dimittitur in poſſeſſionem ſibi à Moyſe aſſignatam. M. A. 2591.n. 11.
Mancalæus regnat in Aſſyrios. M. A.2416.n.1.
Moritur. M. A.2445.n.1.
Mandata, vide præcepta.
Manſio prima Iſraelitarum, cur dicatur Rameſſes. M. A. 2544. n. 21.
Quænam proprie dicenda manſio. ibidem.
Secunda manſio. n.23. Tertia.n.24. Quarta. n.25. Quinta, & Sexta, & Septima. n.30. Octaua. n.31. Nona, Decima, et Vndecima.n.33. Duodecima.n.36. Decima tertia. M. A. 2545.n.53. Decima quarta. n.57. Decima quinta. n. 58. Decima ſexta, vſque ad trigeſimam primam. M. A. 2548. n. 2. & 3. Trigeſima ſecunda. M. A.2582.n.1. Trigeſima tertia. M. A. 2583. n. 1. Trigeſima quarta.n.5. Trigeſima quinta. n. 8. Trigeſima ſexta, & Trigeſima ſeptima, & Trigeſima octaua. ibid. Trigeſima nona.n.10. Quadrageſima. n.11. Quadrageſima prima.n.14. & Quadrageſima ſecūda.n.16.
Manſio in Cadesbarne, & in Rethma, eadem eſt. M. A. 2545.n. 59. & 61.
Maſuncula arcæ Noeticæ, oſtiola habebant ad ſordes in ſentinam proiciendas. M. A.1557.n.17.
Manſuetudo, iuſtitiam non excludit. M. A. 2995.n.3.
Manuum eleuatio, vetus iurandi forma. M. A.2118.n.10.
Has ſub femore alicuius ponere, iurādi mos.M.A.2178.n.1.
Marathonia Darij clades, quando acciderit. M. A.3562.n.1.
Methaſuan menſem Hebræorum, vide. M. A.2544.n.12.
M. Ambiuius Iudææ præſes. M. A.4062.n.4.
M. Craſſus in Parthos expeditionem parans, Iudææ templum ſpoliat. M.A.4000.n.2.
A Parthis occiditur. M. A.4001.n. 1.
Mardochæus non fuit ductus captiuus cum Iechonia. M. A. 3436.n.5.
Eius ſōnia prophetica, quando contigerint.M.A.3651.n.1.
Detegit inſidias Eunuchorum. M. A.2656.n.3.
Plangit imminentem Iudæorum interitu n. M. A. 3661. num. 1.
Exaltatur ab Aſſuero. n. 3.

Mare æneum Salomonis, quale, & quantæ capacitatis.&c. M.A.3030.n.3.
Mare rubrum, cur ſic dictum. M.A.2544.n.17.
Mirabiliter diuiditur, & exiccatur ad tranſitum populi Hebraici. n.25.
Vbi Iſraelitæ tranſierunt, quàm eſſet latum. ibid.
In eo Ægyptij intereunt. ibid.
Ipſũ ex Hebræis quis primo ingreſſus, poſt diuiſionē. n.26.
An totum ab Hebræis traiectum. n. 27.
Vna diuiſione ſecatum ſuit, non pluribus. n. 28. & 29.
S. Maria Dei *genitrix naſcitur.* M. A.4037.n.1.
Fuit de tribu Iuda. n.2.
Prodijt de ſtirpe Dauidis. n.3.
Cur eius propago ab Euangeliſtis non fuerit tradita. ibid.
Eius genealogia materna. n. 4.
Præſentatur in templo. M A.4040. n.1.
Deſponſatur à Ioſepho. M. A.4050.n.3.
Viſitat S. Eliſabeth. M A.4051.n.3.
Dominum parit ſine dolore. n. 12.
Purificatur. n. 24.
Manet ad Chriſti crucem. M. A. 4084.n.23.
Eius cum diabolo inimicitiæ, atque victoria. M. A.1.n.11.
Cur mori permiſſa. n. 18.
Chriſtus reſurgens ei apparet. M. A. 4084.n.30.
Maria Cleophe manet ad Chriſti crucē. M.A.4084.n.23.
Maria Iacobi, & Maria Cleophe venerunt cum alijs vngere Chriſtum. M.A.4084. n. 27.
Maria Moyſi ſoror, naſcitur, & cur ſic dicta.M.A.2457.n.1.
Cur de Moyſe murmurauerit, & eius punitio. M. *A. 2545.n.57.*
Moritur. M. *A.* 2583 *n.2.*
Maria Magdalene, vide Magdalena.
Mariammes vxor Herodis, ab eo interficitur M.A.4026.n.1.
Mariammes altera, Simonis filia, nubit Herodi. M. A. 4031. n.2.
Maſpha, quæ nam, & quotuplex. M. A. 1931.n. 40. & 2974.n.6.
Maſſagetæ, qui, & eorum origo, atque habitatio. M.A.1931. *num.* 21.
Mathan naſcitur ex Eleazaro. M. A. 3911.n. 3.
Duo fuerunt, alter paternus, alter maternus Chriſti proauus. M. A.4037. n.4.
Materni poſteritas. n. 5.
Mathathias cum ſuis fugit in Modin. M. A. 3887. n.2.
Trucidatis idololatris, ad deſerta confugiunt, et quid ibi fecerint. n.10.
Moritur. M. A. 3888.n.1.
Mathias, de pontificatu ab Herode deponitur M.A 4051.n.8.
Materia Mundi, cur dicatur inuiſa, & vanitas, & de eadem alia plura. M. *Pri. n.* 21.
S. Matthæus à Chriſto vocatur. M. *A.*4082.n.2.
Matres ardentius filios amant, quam patres. M. A. 1.n.12.
Matrimonij indiſſolubilitas à Chriſto oſtenditur. M. A. 4084.n.1.
Mathuſala quando natus. M.A. 688. n.1.
Quando mortuus. M. A.131.n.7. & 1656.n. 1.
Quibuſcum, & quamdiu vixerit. n. 2.
*Mauritania regio, quæ. M. A.*1931.n.34.
Medad, quis, & quod non fuit frater Moyſi.M.A.2545.n.54.
Medi, qui, & eorum origo, & habitatio M.A.1931.n.21.
Horum regnum quando cœperit. M. A. 2043.n.1.
In Media quid egerit Alexander. M.A.3727.n.1.
Melchiſedech, quiſnam. M. *A.* 2118.n. 5.
Fuit rex, & Sacerdos. ibid.
Non eſt nomen proprium. n. 6. eius origo. n. 7.
Quod idem ſit, qui, & Sem. n. 8. & M. A.2156.n.1.et 2.
Sacrificium pro victoria Abrami Deo offert. n.10.
Decimas accipit ab Abram, & ei epulum præbet. ibid.
Menelaus Iaſonem pontificatu ſpoliat. M. *A.*3882.n.2.
De qua tribu fuerit. n. 3.
Occiditur. M. A. 3892.n.1.
Menſa propoſitionis, & eius pedes, quales. M.*A.*2544 n.70.
*Auſertur de templo ab Antiocho. M. A.*3885.n.4.
In templo Salomonis, an plures fuerint, & an omnes aureæ. M.*A.*3030.n. 15.
Ad Menſam antiquitus ſedebant Iudæi. M.A.2974.n.3.
Menſis ſecundus anni ſacri, aliquando dictus Zio, aliquando Iar. M.*A.*3023. n. 1.
Menſis ſextilis, quando dictus auguſtus. M. *A.*4046.n.2.
Menſis nouarum frugum, non eſt menſis Iulij. M. *A.* 2544. *num.* 10.
Menſes antiqui noſtris lunaribus erant ſimiles. M. A. 131. n. 6. & 1656. n. 25.
Quomodo in Geneſi cap.8. ſupputandi.M.A.1656.n.24.
Hebræorum menſes non poſſunt noſtris omnino æquari.M. A. 2544. n.11.
Singulorum in anno ſacro nomina. n.12.
*De menſibus Hebræorum, vide.*M.*A.*2545.n. 27. & *ſeq.*
Meones, qui. M. *A.* 1931.n. 14.
Meratitarum Leuitarum munus, quod. M. A.2545.n.7.
Iis quot ciuitates aſſignatæ. M.A.2591.n.9.
Mercatores de templo eiciuntur à Chriſto. M.*A.*4081.n.10 & *Secundo.* M.*A.*4084.n.5.
Meretrices duæ inter ſe diſputant coram Salomone. M. A. 3022. n. 3.
Merodach regnat in Babylonia. M.*A.*3331.n.1. & 2.
Moritur. M.A.3383.n.2.
Cur nuncios miſerit Ezechiæ ſanato. M. A.3324.n.2.
Meſanæi, qui. M.*A.*1931.n.54.
Meſi, qui. M.*A.* 1931.n.54.
Meſopotamia interdum pro Chaldæa vſurpatur in ſcriptura ſacra.M. A. 2113 n. 1.
*Meſraim filius Cham, quando natus. M. A.*1638.n.1.
S.Methodij *viſio refutatur. M.A.*1.n.24.
Quædam ab eo tradita de his, quæ diluuium præceſſerant, referuntur. M. A.1656 n.18.
Quod non ſit omnino improbandus. M. A. 1756.n.2.
Michæ hiſtoria, quando acciderit. M. *A.* 2594.n.15.
Michael Archangelus altercatur cum diabolo de Moyſi corpore. M. *A.*2583.n.34.
Micheas, quando cœperit prophetare; & de eius vaticinijs. M.*A.*3286.n.2.
Prophetat, & à Sedecia percutitur in maxilla. M. *A.* 2137. n. 3.
Michol nubit Dauidi. M. A. 2973.n. 1.
Dauidem non impune ſubſanat. M. *A.*2990.n.4.
Militiam cæli, quando, & vbi Iſraelitæ in deſerto adorauerint. M.A.2545.n.64.
Milites, qui ſub Gedeone non curuati aquam biberunt, an fortiores. M. *A.* 2761. n. 1.
Mina, ſiue Mna apud Hebræos quanti penderet. M. A. 3043. *num.*4.
*Miniſtri Dauidis maiores, qui. M. A.*2993.n.1.
Miphiboſeth naſcitur,. M. *A.* 2975. n.1.
Claudus efficitur. M. *A.* 2979.n.9.
Ei Dauid benefacit. M. A. 2993. n.2.
Ipſe, & Siba diuidunt prædia Saulis. M. *A.* 3005. *num.* 7.
Non occiditur à Gabaonitis. M. A. 3007.n.1.
Miſael Danielis ſocius, vide Daniel.

Mitreus

Mitreus regnat Aſſyriis. M.A.2822.n.1.
Moritur. M.A.2848.n.1.
Mna, vide Mina.
Moab de Lot naſcitur. M.A.2138.n.20.
Moabitæ, qui. M.A. 1931.n.52. & *vide dicti.* M.A. 2138.n.20.
Negant Iſraeli tranſitum. M.A.2583.n.4.
Cum iis Iſrael pugnare prohibetur. n.8.
Horum fines, qui. n.14.
Per Dauidem fiunt tributarii Hebræorũ. M.A.2991.n.2.
Poſt regnum Hebræorum diuiſum, ſeruierunt Iſraelitis. M.A. 3060.n.2.
Cum Idumæis, & Ammonitis bellum inferunt Ioſaphato, & orta inter eos ſeditione, ſeipſos interimunt. M.A. 3138.n.4.
Mobilis ſubſtantia, cur firmamentum dicatur. M.D.2.n.3.
Moloch in deſerto, quando ab Iſraelitis adoratus. M.A.2545. num.64.
Quomodo coleretur. M.A.3406.n.2.
Monarchiæ quattuor ante aduentum Chriſti. M.A.2016. n.2. & *ſeq.*
Cur Monarchiæ ſint dictæ. n.3.
Quod non ſemper in eodem ſtatu permanſerint, et quomodo ſibi ſucceſſerint, & de earum magnitudine. n.4.
Prima Aſſyriorum, quãdo fuerit extincta. M.A.3516.n.3.
Quot annis durauerit. M.A.3517.n.2.
Secunda Medorũ ac Perſarũ, quando, et à quo inſtituta. n.1.
Tertia Græcorum, quando inceperit. M.A.3724.n.1. & 2. & *quando deſierit.* M.A.4023.n.2.
Quarta Romanorum incipit. M.A.4023.n.2.
Mundorum, & immundorum animalium differentia, ante legem. M.A.1656.n.15.
Mundum cur Deus creauerit. M.Pri.n.8. & M.D.6.n.35.
Ex nihilo factus, et quomodo. n.20. et M.D.6.n.36. et 38.
Prima ipſius delineatio. M.D.1.n.4.
An vno die, vel ſex creatus. M.D.6.n.33. & 34.
Non coacte, ſed libere à Deo conditus. n.37.
An æſtiuo tempore factus. n.39. *An verno.* n.40. *An Autumnali.* n.41.42. & 43.
Montes à principio creationis mundi factos. M.D.3.n.5. & M.A.1656.n.21.
Horũ cacumina poſt diluuiũ quãdo apparere cœperint. n.3.
Montes Galaad, & Seir, & Hermon, qui. M.A.2296.n.4.
Moria, quid, & vbi. M.A.2163.n.6.
Moria mons aliqualiter complanatur. M.A.3023.n.10.
Mors, quid. M.A.1.n.18. & *propter peccatum introducta.* ibidem.
Sanctis, an fuerit in pœnam peccati, & cur Chriſto, & Matri eius, ac ſanctis viris acciderit. ibid.
Mortuos plangendi mos antiquus. M.A.2175.n.2.
Mortui, an reſurrexerint tempore paſſionis, vel reſurrectionis Chriſti. M.A.4084.n.21.
Moſcouitæ, qui, & eorum origo. M.A.1931.n.22.
Moſoch, quando natus. M.A.1661.n.1.
Moſochæi, qui, & vnde orti. M.A.1931.n.22.
Moyſes naſcitur. M.A.2464.n.1.
Eius ortus prædicitur. M.A.2463.n.1.
Quæ circa eum natum, tribus prioribus menſibus acciderint. M.A.2464.n.1.
Cur ſic dictus. M.A.2467.n.1.
Reddit eum mater filiæ Pharaonis, quæ dicebatur Thermuthis. ibidem.
In Aegypto ſcientiis eruditur. M.A.2968.n.3.
Bellaſſe creditur cum Aethiopibus. M.A.2493.n.1.
Relicta Pharaonis aula, trãſit ad Hebræos. M.A.2503.n.1.
Occidit Aegyptium, & fugit in Madian. ibid.
Oues paſcit, & quamdiu ibi fuerit. n.2.
Quando ſcripſerit libros Geneſis, & Iob. n.3.
Videt rubum ignitum minime conſumi. M.A.2544. n.1. & *quid ea viſio ſignificaret.* ibid.
Loquitur illi de rubo Dominus. ibid.
Mittitur à Domino in Aegyptum. n.2.
Angelus vult eum occidere, & cur. n.3.
Vxorem dimittit, & Aaronem obuium habet, cum quo Pharaonem alloquitur. ibid.
Quando allocutus ſit Pharaonem. n.4.
Signa quæ fecit coram Pharaone. vide *Plaga.*
Educit Iſraelitas de Aegypto. M.A.2544.n.21.
Orat pro populo pugnante contra Amalecitas. n.35.
Præparat populum ad legem ſuſcipiendam. n.37.
Quomodo Deum viderit in Sinai, & cur ei facta talis viſio. n.43.
A Domino vocatus, in montem aſcendit. n.46.
Facit primam quadrageſimam, in Sinai, & quid aliud ibi egerit. n.47.
Orat pro populo, qui idolis immolauerat. n.48.
Deſcendit de monte Sinai, frangit tabulas legis, vitulum cõminuit, & populo bibendum tradit, atque idololatras occidit. n.49.
Reprehendit populum quod vitulum adoraſſet, & pro eo orat, & quamdiu. n.50.
Quomodo ſe geſſerit cum populo pœnitẽtiam agente. n.51.
An Dei eſſentiam viderit. n.51. & 52.
Deo iubente, nouas tabulas parat, & cum tabulis iterum montem aſcendens, & ſecundo ieiunat. ibid.
A Deo exaltatus, ſe magis humiliat. n.53.
Orat pro populo, & per eum Deus dat quædam præcepta eidem populo. ibid.
Quot quadrageſimas fecerit. n.54.
Tertiam quadrageſimam facit in Cadesbarne. n.55.
De mõte Sinai deſcendens, è facie ſplendorem emittit. n.56.
Operta facie, populum alloquitur. ibid.
Hæc concio quando acciderit. n.57.
Monet populum, vt paret agnos paſchales. M.A.2545. num.5.
Quænam à Domino didicerit menſe primo anni 2. ab exitu. n.10.
Occurrit ſocero, & vxori ad ſe venientibus. n.45.
Acceptat conſilium Ietro ſoceri ſui. n.46.
Præfertur à Deo aliis prophetis. n.57.
Mittit exploratores in terram Chanaan. n.62.
Iubetur indicare populo, quod murmuratores, terram promiſſionis non eſſent intraturi. n.63.
Aaronem ordinat in Sacerdotem. M.A.2548.n.4.
Cur ad aquas contradictionis reprehenſus, & poſtea caſtigatus fuerit. M.A.2583.n.2.
Ab Idumæis tranſitum petiit, & an obtinuerit. n.3.
Non obtinet poſſe ingredi terram promiſſionis. n.23.
Diuidit terram Amorrhæorum Rubenitis, Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe. n.27.
Diſponens ſe morti, animat ſucceſſorem. n.33.
Cur Canticum: Audite cæli, &c. ſcripſerit, ac decantari iuſſerit. ibid.
Benedicit Iſraeli, & moritur. n.34.
De die obitus eius, & laudibus. n.35. & 37. *vſque ad* 40. *incluſiuè.*
Eius vita in tres quadragenas diuiſa. n.37.
Scriptis ſuis, ſapientibus, & inſipientibus ſatisfecit. M. Pri.n.10. & 22.
Quomodo indicarit Angelorum creationem. n.13.

Moſaicæ legis præcepta, non omnia ante legem erant in vſu. M. A. 1656 n.16.
Mulier occaſio præuaricationis homini fuit. M. A. 987. n.6.
Mulier curua (de qua in Euangelio) infirmatur. M. A. 4066. n. 3.
A Chriſto ſanatur. M.A.4083.n.8.
Mulieres binonimæ, vnde. M. D. 6. n.22.
Alienigenas mulieres, cur Deus noluerit ab Iſraelitis duci vxores. M. A. 987. n.6.
Sine dolore peperiſſent in ſtatu innocentiæ abſque miraculo. M. A. 1. n. 14.
Quos libentius ad ſibi conſentiendum ſollicitent. M. A. 2316. n. 2.
Aegyptiæ mulieres valde ſecundæ. M. A. 2329. n. 19.
Hebrææ mulieres ad oſtium abernaculi excubantes, quæ. M. A. 2544. n. 77.
Madianitæ mulieres cur iuſſæ occidi. M. A. 2583. n.26.
Deo dicatæ, in templo vbi manerent. M. A.4031 n.14.
Ad crucem Chriſti quænam venerint. M. A. 4084.n.23.
Se parant, vt Chriſtum ſepultum vngant. n.27.
Iis in via Chriſtus apparet. n. 33.
Multitudo parit confuſionem. M. A. 987. n.5.
Murmuratio prima Iſraelitarũ in deſerto. M. A. 2544.n.25.
Secunda. n.30. Tertia. n. 31. Quarta. n. 33. Quinta. M. A. 2545. n 53.
Sexta. n. 53. Septima. n.63. Octaua. M. A. 2548. n. 4.
Nona. M. A. 2583. n.2. Decima. n. 8.
Murmuratores, promiſſionis terram non intraturos minatur Dominus, & quotnam fuerint. M. A. 2545. n.63.
Muri Ieruſalem, quales. M. A.3616. n. 4.
Muſcarum plaga quarta Aegyptijs miſſa. M. A. 2544.n.7.
Muſica quando, & à quo inuenta. M. A.461.n.1.
Mutationes regionum, regnorum, & linguarum, vnde. M. A. 1931.n.55.
Myſij, qui. M.A.1931.n.54.

N.

Naas rex Ammonitarum, à Saule victus profligatur. M.A. 2959. n. 7.
Naaſſon de Aminadab naſcitur. M. A.2514.n.1.
Nabal Carmelus inhumane ſe gerit cum Dauide, & non multo poſt moritur. M. A.2977. n. 2. & 3.
Nabathæi ab A. Gabinio profligantur. M. A.3997 n.1.
Nabla muſica inſtrumenta, qualia. M. A. 3020.n.3.
Nabolaſſar. vide Nabuchodonoſor ſenior.
Nabonaſſaris annus regni primus, quis. M. A. 3306.n.1.
Fuit rex Babylonis. n.2. & ſeq.
Moritur. M. A.3331.n.1.
Nabopollaſſar. vide Nabuchodonoſor iunior.
Naboth Iezraelita iniuſtè occiditur. M. A.3135.n.2.
Nabuchodonoſor ſenior, qui & Nabolaſſar, regnat in Babylonia. M. A. 3408.n.1.
Quomodo differat à Nabopollaſſar. ibid.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Per filium ſuum ſpoliat templũ Domini in Ieruſalẽ. M. A. 3428.n.1. vſque ad 4. & non multo poſt moritur. n.8.
Nabuchodonoſor iunior regnat in Babylonia. M. A. 3429. num. 1. & 2.
Idem eſt cum Nabopollaſſar Ptolemæi. n.2.
Quo anno regni Ioakim, regnare cœperit. n.3 quo mẽſe. n.4.
Percutit Pharaonem Nechao. n. 6.
Obſidet Tyrum. M. A.2435.n.1.
Ducit captiuum Ioakim cum multis Iudæis. n. 4. & 5.
Obſidere incipit Ieruſalem. M. A.3444.n.2.
Tempore obſidionis quid ageret. ibid.
Obſidet ſecundo Ieruſalem. M. A. 3445.n.1.
De Ieremiæ vaticinijs admonetur. n. 5.
Ieroſolymam vaſtat. M. A. 3447.n.1.
Quando Monarcha dici cœperit. M. A. 3452.n.1.
Quando Niniuem ceperit. n. 2.
Videt ſomnium ſtatuæ grandis. M. A.3453.n.1. & 2.
Vult adorare Danielem. ibid.
Deprædatur Aegyptum. M.A.3462.n.2.
Statuam auream iubet adorari. n.4. & 5.
Videt in ſomnis arborem magnam. M.A.3463.n.1.
Quõ commutatus dicatur in beſtiam. M.A.3464.n.1.et 2.
Reſtituitur ſanitati. M. A.3470 n.1.
Cur captiuitatem non ſoluerit. n. 2.
Moritur. M. A. 3471.n.1.
Salutem conſecutus creditur. n. 2.
Nabuchodonoſor Rex Niniue, quis. M. A.3572. n.6.
Nachor quando natus. M.A.1883.n.1. & M. A.1979.n.2.
Ipſe, et eius anteceſſores fuerũt idololatræ. M.A.1909.n.1.
Quando venit in Haran, nullos habebat filios in ſcriptura ſacra memoratos. M. A.2113.n. 5.
Cur Haran dicta ſit vrbs Nachor. ibid.
Filiorum eius ortus nunciatur Abrahæ. M. A.2163.n.8.
Moritur, & quibuscũ, et quamdiu vixerit. M.A.2027.n.2.
Nadab filius Aaronis, mirabiliter comburitur, & quare. M. A. 2545. n.4.
Nadab filius Ieroboam, regnat in Iſrael. M. A. 3081. n. 2.
Occiditur. M. A. 3082. n.1.
Naaman Syrus ſanatur à lepra. M. A. 3150.n.3.
Nahum, quando cœperit prophetare. M. A 3286.n 3.
Prophetat. M. A. 3321.n. 3. 4. & 5.
Eius prophetia de Niniue, quando impleta. n. 5.
Nathan, non fuit ſextus filius Dauidis. M. A.2987.n.5.
Nec fuit eius filius naturalis. ibid.
De qua tribu fuerit. n.6.
Nathan propheta, primo probat, deinde reprobat Dauidis propoſitum, de templo ædificando, & ei multa bona prædicit. M. A.2990.n.5.
Alius fuit à Nathan Bethſabeæ filio. n. 2.
Scripſit geſta Dauidis; & Salomonis. ibid.
Arguit Dauidem de adulterio. M. A. 2995.n.1.
Nathinæi, cur ſic dicti, & eorum munus. M.A.2545.n.15.
Nationum Iudææ finitimarum ſubuerſionis vaticinia. M. A. 3451. n. 4.
Naturalia, homo propter peccatum, non amiſit. M.D.6.n.27.
Nauigatio prima à mari rubro ad columnas Herculeas, & inde ad Aegyptum, quando acciderit. M. A.3425.n.3.
Nechao, vide Pharao Nechao.
Nehemias afflictionem populi ſui deplorat. M. A.3609.n.1.
Mittitur à Lõgimano ad reficiẽdos muros Ieruſalẽ. n.2.et 3.
Venit in Ieruſalem. n. 5.
Incipit ſtructuram murorum Ieruſalem. M. A.3610.n.2. & eam explet. n. 2.
Celebrat eius dedicationem. n. 7.
Curat vt Ieruſalem habitatoribus repleatur. n.8.
Requirit ignem ſacrum. n.12.
In ſuo principatu, quomodo ſe geſſerit. n. 17.
Bibliothecam extruxit. n.18.
Redit ad Regem. M. A.3621.n.1.
Iterum reuertitur ad Iudæos, eorumque abuſus introductos tollit. M. A.3629.n.1.
De Nemrod. M. A.1931 n.29. & 30.
Primus tyrannicè regnauit, & fuit idololatra. ibid.
Num idem qui Bel ſiue Belus, et an idẽ qui Ninus. n.30.
Cur Bel dictus, & vbi regnauerit. ibid.
Eius regni initium. M. A.1932.n.1.
Moritur. M. A. 1996.n.2.
Nemus ab Abrahamo plantatum, ad quid, et num ipſe eius fuerit Dominus. M. A. 2144.n.3.

Neo

Neomeniæ celebritas, quando. M.A.2545.n.24.27. et ſeq.
Quænam eſſet principium anni ſacri. M. A. 2544. n. 10.
Nephthali naſcitur. M. A.2287.n. 1.
A patre benedicitur. M.A.2345. n.8.
Eius tribus ſortis ſitus, qualis. M. A.2591.n.5.
Neſtor quamdiu vixerit. M.A. 1656.n.4.
Nicanor ſuperatur à Iuda. M.A. 3889.n.5.
Bis venit in Iudæam. M. A.3893.n.3. & 4.
Iurat ſe velle exterminare templum. n.5. & 7.
Proficiſcitur contra Iudam, & ab eo occiditur. n.7.
Eius cædis ſollemnitas, quando. M.A.2545.n.25.& ſeq.
Nicodemus nocte venit ad Ieſum. M. A. 4081.n.10.
Chriſtum ſepelit. M.A.4084.n.25.
Nigliſſar regnat in Babylonia. M. A.3494.n.9.
Moritur. M. A.3498.n.1.
Nilus vbi oriatur, & de eo. M. D. 3.n.19. & 28.
Niniue à quo ædificata. M.A. 1931.n.51.
Quando condita, & eius magnitudo, & ambitus. M.A. 2016.n.1.
Pluries fuit euerſa. M. A. 3371. n. 3.
Eius euerſio, quam Tobias prophetauit, quænam n.4. et 5.
A Nabuchodonoſor quando ſubuerſa. M.A.3452.n.2.
Quando à Medis diruta. M. A.2049.n.1.
Niniuitis prædicat Ionas. M. A.3227.n.1.
Ninias Nini filius, vide Zameis.
Ninus, an idem qui Nemrod. M. A.1931.n.30.
Vbi, & quando regnare cœperit. M. A.1997. n.1.
Eius res geſtæ. n. 4.
Fuit Monarcha, & primæ Auctor Monarchiæ. M. A. 2016.n.2.
Bactrianos ſubigit, & Semiramidem ducit vxorem. M.A. 2027. n.2.
Moritur, & cur regnum Semiramidi reliquerit, & vbi ſepultus. M.A.2048.n.1.
Niſan Hebræorum menſis noſtro Martio, & Aprili ex parte reſpondet. M. D. 6. n.40. & 41.
Eius initium non ſemper eodem prorſus incidit tempore. M.A.2544.n.10.
De hoc vide. M. A. 2545. n. 27.
Cur aliquando dicatur tempus meſſis. M. A. 2584.n.1.
Nobe, vbi, & cur ſic dicta. M. A. 2974. n.4.
Deſtruitur à Saule. n. 8.
Nodabai, qui. M. A. 2969. n. 1.
Noe quando natus. M. A.1057.n.1.
Significat quietem, & quænam fuerit hæc quies. n.2.3.4.
Inſtrumenta agraria inuenit. ibid.
An ante 500. vitæ annum cœlibem vitam egerit. M. A. 1557.n.1.
An tres ſolum filios genuerit. ibid.
An eodem anno omnes genuerit. n. 2.
Inuenit gratiam coram Domino, & an ſolus iuſtus tunc inuentus. n.3.
Vxor illius, & vxores filiorum eius, quo nomine appellarentur. M. A. 1656. n.15.
Præceptum de arca extruenda, à Deo accipit, & eam fabricare aggreditur. n 4. & 5.
Diluuium venturum, non ex aſtrorum obſeruatione, ſed Deo reuelante cognouit. n. 4.
Pœnitentiam prædicat. n.20.
Quando acceperit præceptum ingrediendi in arcam. M.A. 1656. n.15.
Quando in eam ingreſſus. n.18.
Quando ex arca Coruum, & Columbam dimiſerit. n. 23.
Arcæ tectum quando aperuerit. n.23. & quomodo. n.26.
Quando de arca egreſſus. M. A. 1657.n.1.
Quid ipſe, & filij eius in arca agerent. n. 2. cum vxoribus ibidem non ſunt commixti. n. 2. & idem creditur de animalibus. ibid.
Quo menſe ex arca exierit. n.3. & 4.
Deo ſacrificat. n. 6.
Eius gratitudo nouis beneficijs à Deo compenſatur. n. 7.
Benedictiones illi, quæ, & quando datæ. n.9. & ſeq.
De annona illi à Deo conceſſa. n.11.
Quomodo poſt exitum de arca, animalia alere potuit, ſi tunc hiems erat. n.5.
An primus omnium altaria Deo extruxerit. n. 6.
An poſt diluuium genuerit liberos. M.A.1662.n.2.& 3.
Vinum bibens inebriatur. M. A. 1666.n.1.
Exploditur figmentum, quod fuerit caſtratus à Cham. M. A. 1662. n. 3.
A Cham irriſus, & ab alijs duobus filijs pallio opertus fuit. M. A. 1666. n. 2.
Maledicit Chanaan. n. 4. cur. n.6.
Benedicit Sem, & Iapheth. n. 4.
Eius poſteri, quot. M.A.1931.n.15.
Ipſe, & eius filij non ſunt numerati inter familiarum, & linguarum principes, & cur. n. 17.
Probabile eſt eũ, et eius filios, omnes linguas calluiſſe n. 6.
Moritur, & commendatur. M. A.2006.n.1.
Quibuscum, & quamdiu vixerit. n. 2.
In Italiam non venit. n.3.
Diuiſio orbis ab eo facta, quæ. M. A.1909. n. 2. & 3.
Noemi temporibus, fames in Iudæa exorta. M.A. 2748.n.6.
Nomina rebus, an ad placitum impoſita. M. D.3 n.22.
Noui Orbis inuentores, qui, et quid præſtiterint. M. A.1931. num. 48.
Nubere, vnde dictum. M.A.2283 n.1.
Nubis columna, vna ne, an duæ. M. A.2544.n.24.
Nuditas primi hominis, quid argueret. M. D.6.n.23.
Numa Pompilius ſecundum edidit Kalendarium, & quid anno addiderit. Præ.n.11.
A Ianuario annum inchoari voluit. M. A.1657.n.4.
Numantiæ interitus. M. A. 3920.n.1.
Numeros minutiores Scriptura ſacra aliquando præterire ſolet. M. A. 1659. n.3.
Numidæ, qui, & vnde orti. M. A. 1931.n.31.
Numiſmatum argenteorum vſus antiquiſſimus. M. A. 2138.n.18.
Nuptiæ inter fratres, & ſorores, an iure naturali prohibitæ, & an aliquando fuerint in vſu apud antiquos. M. A. 2049. n.5. & ſeq.
Abrahæ temporibus non fuerunt in vſu. n. 7.
Inter diuerſas tribus nuptiæ, cur eſſent prohibitæ. M. A. 2583. n.31.
Ad nuptias in Chana Galilææ factas venit Ieſus. M.A. 4081. n.9.
Nuptialia conuiuia ſunt antiquiſſima, & quamdiu olim durare ſolerent. M. A. 2283.n.1. & 2.

O

Obed naſcitur. M. A.2759.n.2.
Obededom, cur dictus Geethæus. M.A.2983.n.6.
In eius domo arca locatur, & ei Dominus benedicit. M.A. 2990. n. 1.
Obedientia Abrahæ deſcribitur. M. A.2113.n.4.
Laudatur. M. A. 2163.n.2.
Poſt labores obedientiæ, ſequitur diuina remuneratio. M. A. 2296.n. 6.
Oblationes legales, quæ. M. A. 2545. n. 23.
Obſtetrices Hebræorum in Aegypto, Hebrææ ne eſſent, an Aegyptiæ. M. A. 2455.n.2.
Ochozias ex Ioram naſcitur. M.A.3128.n.1.
Regnat cum patre in Iuda. M.A.3149 n.1. & ſeq.

Malus fuit, & cur. n. 5.
Solus regnat. M.A.3150.n.5.
Occiditur. M.A.3151.n.1.
Ochozias alter regnat cum fratre Achab in Iſrael. M. A. 3137. n.2.
Solus regnat, & malum facit. M.A.3138.n.2.
Init fœdus cum Ioſaphat. n. 5.
Eidem ægrotanti Elias prædicit interitum. n.6.
Moritur. n. 7.
Ocrazapes regnat Aſſyrijs. M. A.3174.n.1.
Moritur. M.A.3214.n.1.
Odium magnum, naturaliter eſt inter ſerpentem,& hominẽ. M.A. 1. n. 3.
Odolla vrbs, vbi, & quæ. M.A.2974.n.5.
Og rex Amorrhæorum ſuperatur ab Iſraelitis. M. A.2583. num. 15.
Ogygis diluuium, quando acciderit. M. A.2258.n.1.
Portentum, quod Ogyge regnante, in Stella veneris accidiſſe traditur. n. 2.
Oleum multiplicat Eliſeus. M. A. 3139.n.3.
Oleum Sanctæ Vnctionis, quale. M. A.2544.n.90.
Olympiades, quando cœperint. Præ.n.12. & M. A.3278.n. 3. & ſeq.
Eorum aliqua notitia traditur. n.4.
Ab æſtiuo tempore inchoari ſolebant. n. 8.
Ante has geſta, admodum ſunt incerta. M. A. 2249.n.1.
Harum Chronologia omniũ habetur certiſſima. Præ.n.12.
Onam de Iuda naſcitur. M. A. 2299.n.1.
Ducit Thamar vxorem, & à Domino occiditur. M. A. 2312. n. 2.
Onias, qui cum Iudæis in Aegyptũ fugit, ac ibi templum ædificauit, quis nam fuerit. M.A.3850.n. 4.5. & 6.
De eius templo. M A 3833.n.2.
Quando fuerit abſolutum. M. A. 3892. n.12.
Onias alter pontifex irritat Ptolemæum Euergetem. M. A. 3808. n.5.
Onias III. vbi, quando, & à quo occiſus. M. A.3882.n 4.
Onkelos, Paraphraſis Chaldaicæ auctor fuit. M.A.3808.n.4.
Operarij templi Salomonis, quot. M.A.3020.n.17.
Operimenta tabernaculi fœderis, qualia. M. A. 2544.n.4. & ſeq.
Ophir, vbi. M. A.1931.n.45. & quæ nam regio ſit. M. A. 3043.n.7. & 8.
Ophratæus regnat Aſſyrijs. M. A.3104.n.1.
Moritur. M A.3123.n 1.
Ophrateanes regnat Aſſyrijs. M.A.3124.n.1.
Moritur. M.A.3173.n.1.
Orbis diuiſio à Noe facta, qualis. M.A.1909. n. 2. et 3.
Orbis, vide Noui orbis.
Oreb à Gedeone occiditur. M.A.2761.n.1.
Oſee regnat primo in Iſrael. M.A.3297.n.1.
Regnat ſecundo ibidem. M.A.3305.n.1.
Obſidetur à Salmanaſſar rege Aſſyriorum in Samaria. M. A. 3312.n.1.
Captus ab eodem, in vincula conijcitur. M. A. 3314.n 1.
Oſee propheta, quid contineat. M.A.3238.n.7.
De Oſſibus ſuis ſepeliendis, cur Patriarchæ ſolliciti. M.A. 930. n.5.
Sanctorum oſſa diſpergentes arguuntur. n. 6.
Othoniel fit gener Caleb. M.A.2594.n.5. & 6.
Quot annis iudicauerit Iſraelem. M. A. 2601. n.2.
Moritur. M. A.2640.n.1.
Oues paſcit Moyſes. M. A.2503.n.2.
Oxij, qui. M.A.1931.n.53.
Oza à Deo, cur percuſſus. M. A.2990.n.1. & 2.
Ozias naſcitur. M. A.3210.n.2.
Quo tempore regnare cœperit. M. A.3225.n.3. & ſeq.
Eius regni primus annus, cum quo anno regni Ieroboam concurrat, & eius geſta. M. A. 3226.n.1.
Lepra percutitur. M. A.3268.n.1.
Moritur. M.A.3277.n.2.

P

Palamedes, aciem inſtruendi, magiſtris vſus eſt gruibus. M. D. 5. n.2.
Pallantis corpus, quando, & vbi repertum. M. A.987.n.19.
Paleſtini Iſaacum infeſtant. M. A. 3223.n.5.
Cum Iſaaco fœdus percutiunt. n. 6.
Iudæam deprædantur. M A.3297.n.3.
Paleſtini, vide, Philiſthijm.
Panes propoſitionis, quales, & de ijs alia. M. A.2544.n.7.
Quot in ſingulis menſis apponi ſolerent. M.A.3030.n.15.
Pannias regnat Aſſyrijs. M. A.2758.n.1.
Moritur M. A. 2802. n. 1.
Pantheon in vrbe extruitur. M. A. 4027. n.1.
Parabolæ Salomonis plures fuerunt, quam quæ nunc ſcriptæ habentur. M. A. 3043. n.11.
Ex iis quædam inuentæ temporibus Ezechiæ, & ceteris additæ. M.A.3315.n.9.
Parabola de Samaritano à Chriſto proponitur. M. A. 4085. n. 7. & de vocatis ad cœnam. n. 8. & de oue, & de drachma, & de filio prodigo, & de villico. M.A.4084. nu.1. & de Epulone, & de ſuperbo Phariſæo, & Publicano. ibid.
Paradiſus terreſtris, quid, & quando conditus. M.D.3.n.13.
Quænam de eo ſcriptura tradiderit. n.14.
De eodem plura, n.15. vſque ad 33.
Vbi nam eſſet. n. 21.
Eius regio temperatiſſima. n. 23.
An extet. n. 24. & ſeq.
Eius plantæ non omnes frugiferæ. n.30.
Cur in eo Adam poſitus. M. D.6.n.14.
Quomodo in eum Adam tranſlatus. n. 15.
Parentes obiurgantur, qui filios non caſtigant. M. A. 2913. num. 2.
Paralyticus à Chriſto ſanatur. M. A. 4082.n.2.
Paraphraſis Chaldaica, quando facta. M. A.3808.n.4.
Paſcha celebrandi ritus. M. A.2544.n.14.
Non ſtantes, ſed diſcumbentes Iudæi manducabant Paſcha. ibid.
Primum Paſcha, quo anno, et die fuerit celebratum n. 20. et 21. Secundum in ſcriptura notatum. M.A.2545.n.9. Tertium M A.2584 n.12. Quartum. M. A. 3538.n. 1. & M. A 3541. n.1. Quintum, ſub rege Ezechia, et quæ in eo contigerint. M. A.3315.n.4. & 5. Sextum, ſub rege Ioſia. M. A. 3412. n.2.
Quando celebrari ſoleret. M. A.2545.n.24. & ſeq.
Paſchata, à miraculo aquæ in vinum conuerſæ, ad Chriſti paſſionem, quatuor interceſſerunt. M. A.4081. nu. 5. De primo vide n.10. De ſecundo. M.A.4082. n. 3. De tertio. M A 4083. n.4. De quarto, quod fecit Chriſtus cum diſcipulis ſuis. M.A.4084 n.8. & 9.
Paſſionem ſuam Chriſtus primo prænunciat. M. A. 4083.n. 5. Secundo. n.6. Tertio. M. A.4084.n.2.
Quo tempore, & qua hora acciderit. n. 14. & 19. & 20.
Paſtophoria, quæ eſſent. M. A. 3023.n.11.
Paſtores antiquitus vbi habitare ſolerent. M. A.461.n.1.
Qui audierunt Angelorum voces in ortu Domini; vbi nam eſſent M. A. 2305.n3.

SS. Pa

SS. Patres in eruendis annalibus laborarunt. Præ. n. 1.
Multa ab Ethnicis laudabiliter depromunt. n. 7.
In quibus omnino ſequendi. M.A. 4018. n. 9.
Patriarcharum non ſemper primogenitos tantum ſcriptura commemorat. M.A. 131. n. 2.
Cur de cadauerum ſuorum ſepultura fuerint ſolliciti. M.A. 930. n. 5.
S. Paulo facta Chriſti apparitio, cur ab Auctore præterita. M.A. 4084 n 42.
Pauli Burgenſis opinio, de Oceani aquarum globo, refutatur. M.D. 3. nu. 6.
Peccatorum cauſa, quæ nam ſacrificia olim facienda eſſent. M.A. 2548. n. 3.
Peccatum, bona hominis naturalia non abſtulit. M.D. 3. n. 30.
Peccatum originale, quid. M. D. 6 n 32.
Peccatum, à delicto, quomodo differat. M.A. 2545. n. 22.
Peccatoris figura, in primis parentibus repreſentata. M.A. 1. n. 7.
Peccatorum excuſationes, futiles. ibidem.
Quænam peccatoribus accidant poſt peccatum. ibid.
Primo ſunt arrogantes, poſtea fiunt timidi. M.A. 130 n. 6.
Aliquando magis dolent de pœna, quam de culpa. ibid.
Hos Deus expectat ad pœnitentiam. M.A. 987 n. 5.
Pentapolis reges, à Rege Elamitarum ſubiugantur. M.A. 2105. n. 1.
Ab Elamitarum Rege deficiunt. M.A. 2127. n. 1.
Pentapolitanis Chodorlahomor bellum infert. M. A. 2218. num. 1.
Horum vrbes quattuor mirabiliter ſubuerſæ, in mare ſalis conuertuntur. M.A. 2138. n. 13.
Pentecoſtes celebritatis ſollemnitas. M.A. 2545. n. 24. et ſeq.
Peremtiū diluuio miſerabilis caſus deſcribitur. M. A. 1656. n. 19. Ex iis multi ſaluati. M.A. 1557. n. 21.
In periculis, ſpes cum timore coniungenda. M.A. 2296. n. 5.
Peripatheticorum opinio, de mundi creatione. M.D. 6. n. 36.
Perſæ, qui, & eorum habitatio, & origo. M.A. 1931. n. 50.
Perſepolis fuit metropolis Perſarum. M.A. 3456. n. 2.
Perù, quænam regio; alias Ophir à nonnullis dicta creditur. M.A. 1931. n. 53.
Peruſinum bellum, quando acciderit. M. A. 4013. n. 1.
Peſtilentiæ plaga, quinta fuit Aegyptijs. M.A. 2544. n. 7.
Petrea, quænam regio. M.A. 1931. n. 31.
S. Petrus de naui vocatur. M.A. 4082. n. 1.
Ne mergeretur, à Chriſto erigitur. M.A. 4085. n. 4.
Chriſtum Deum confitetur, & mercedem accipit. n. 5.
Increpatur à Chriſto. ibid.
Malco auriculam abſcindit. M.A. 4084. n. 10.
Cum Ioanne currit ad ſepulchrum. n. 32.
Ei Chriſtus reſurgens apparet. n. 34.
An ſe diligeret à Chriſto ter interrogatus, ei commendatur Eccleſia. M.A. 4084 n. 38.
Martyrium eidem prædicitur. ibid.
Phacee filius Romeliæ regnat in Iſrael. M.A. 3277. n. 1.
Infeſtat Iudæam. M.A. 3293. n. 1. Iterum. M.A. 3294. num. 1.
Occiditur. M. A. 3296 n. 3.
Phaceia filius Manahem regnat in Iſrael. M. A. 3275. num. 1.
Interficitur. M.A. 3276 n. 1.
Phaetontis incendium, quando acciderit. M.A. 2530. n. 2.
Phalangones, qui, & eorum origo. M.A. 1931. n. 21.
Phaleg, quando natus. M.A. 1784. n. 1.
Moritur, & quamdiu, & quibuscum vixerit. M.A. 2026. n. 1.
Phanuel, quid. M.A. 2296. n. 13.
Pharao aufert Abrahamo vxorem, & ob id quænam plaga ei diuinitus inflicta. M. A. 2114. n. 8.
Reddit vxorem Abramo intactam. M.A. 2114. n. 9.
Pharao alter, videt ſomnia futurorum præſagia. M. A. 2319. n. 14.
Ditatur à Ioſepho. M.A. 2330. n. 1.
Eius pietas erga Sacerdotes. M.A. 2332. n. 2.
Ei per Ioſeph applicatur quinta pars prouentuum Aegypti. M.A. 2333. n. 1.
Pharao alter à prioribus, dat filiam in vxorem Salomoni. M.A. 3021. n. 1.
Pharao Amenophis nomine, affligit Hebræos in Aegypto. M.A. 2438 n. 1. 2. & 4. & 2455. n. 1. & 2463 n. 1.
Eius lex de occidendis pueris Hebræorum, cito deſijt. M. A. 2329. n. 19.
Pharao Nechao Ioſiam regem Iuda in prælio occidit. M.A. 3425. n. 1.
Eius geſta ex Herodoto. ibidem.
Foſſam à Nilo ad mare rubrum ducere cœpit. n. 2.
Eius ſucceſſores, qui. n. 3.
Percutitur à Nabuchodonoſor. M.A. 3429. n. 6.
Pharao alter, Sedeciæ temporibus, tota Syria expellitur. M.A. 3414 n. 9.
In ſuo reditu ſpoliat Gazam. M. A. 3445. n. 1.
Pharam Rex Ierimoth occiditur à Ioſue. M. A. 2584. n. 19.
Phares de Iuda naſcitur. M.A. 2314. n. 2.
Ducit vxorem. M.A. 2327. n. 2.
Phaſe, vide Paſcha.
Phaſſur, contra quem prophetauit Ieremias, quis. M.A. 3439. n. 2.
Pheleth, qui. M.A. 2993. n. 1.
Pherezæi, quinam. M. A. 1931. n. 43.
Philippus Macedo, regnat in Græcia, hoc eſt in Macedonia. M. A. 3694 n. 1.
Moritur. M.A. 3718. n. 3.
Philippus Gryphi F. regnat in parte Syriæ. M.A. 3561. n. 2.
Tota potitur Syria. M.A. 3968 n. 2.
Philippenſe bellū, in quo Brutus, & Caſſius interierunt, quādo acciderit. M. A. 4012. n. 3.
Philiſthijm, qui, & vbi habitarent. M.A. 1931. n. 31. et 33.
Eorum termini, qui. ibid.
Eorum terra, cur Iſraelitis data. n 34.
Ipſis Iſraelitæ ſeruiunt annis 18. M.A. 2831. n. 1.
Iterum dominantur Iſraelitis annis 40 M A. 2880 n 1.
Iſraelitas Bello ſuperant, & arcam Dei capiunt. M.A. 2939 n. 1.
Remittunt arcam in Iſrael. M. A. 2940 n. 3.
Bellum gerunt cum Saule. M.A. 2960 n. 4. 5. & 6. & 2965. n. 1. & 2971 n. 1. & 2975. n. 3. & 2979. n. 6. vſque ad 9.
Inferunt bellum Dauidi. M.A. 2987. n. 7. & 8.
Fugantur, & percutiuntur à Dauide. n. 8.
Philiſthijm, vide Paleſtini.
Phinees, fornicantes occidit. M.A. 2583. n. 20.
Non fuit Elias. ibid.
Pugnat cum Madianitis. n. 26.
Fit pontifex. M.A. 2591. n. 3.
Quamdiu pontificatum geſſerit. ibid.
Eius ſucceſſores, quot annis pontificatum tenuerint. n. 3.
Phiſon, Gangem ſignificat. M. D. 3. n. 19.
Phœnicia, ab Alexand. Mag. occupatur. M.A. 3721. n. 1.
Phoroneo Græcis nihil antiquius. M.A. 2199. n. 3.
Hic regnat Argiuis. M.A. 2249. n. 1.
Phraſes quædam ſacræ ſcrip. explicatæ. M. A. 2213 n. 2.

Phri-

Phrigæ, qui, & eorum origo, & habitatio. M.A.1931.n.21.
Phul, quando regnare cœperit in Ninive ſuper Aſſyrios. M.A.3234 n.5. & 3238.n.1.
Pepigit fœdus cum Manahem rege Iſrael. M.A.3264. num.2.
Moritur. M.A.3285.n.2.
Phurim ſollemnitas, quando. M.A.2545.n.25. & ſeq.
Phuth poſteri, cur non nominati. M.A.1931.n.34.
Phushi, qui, & eorum habitatio, vbi. M.A.1931.n.34.
Phylaſtrij opinio, quod eadem fuerit omnibus loquela ante ædificationem turris Babel, refutatur. M.A.1931.n.8.
Pilatus præſes in Iudæam mittitur. M.A.4018.n.1.
Ad hunc Chriſtus ducitur. M.A.4084.n.12.
Iterum Chriſtus ad eum ducitur, & ab eo flagellari iubetur, & ſic populo oſtendi. n.13.
Qua hora pro tribunali ſederit n.14.
Chriſtum morti adiudicat. ibid.
Piriciades regnat Aſſyrijs. M.A.3074.n.1.
Moritur. M.A.3103.n.1.
Piſces quando creati. M.D.5.n.1.
Ipſi, & aues, cur ex aquis producti dicantur. ibid.
Cum volucribus in quibus conueniant, & differant. n.2.
Ad Adamum cur ducti non fuerint. M.D.6.n.16.
Plagæ Aegypti quando cœperint, & quot fuerint. M.A.2544.n.5.
De prima, quæ fuit aquarum in ſanguinem conuerſio. n.6.
De ſecunda, quæ fuit Ranarum. n.7.
De tertia, quæ fuit Sciniphum. n.7.
De quarta, quæ fuit Muſcarum. ibid.
De quinta, quæ fuit peſtilentiæ. ibid.
De ſexta, quæ fuit veſicarum, & vlcerum. n.16.
De ſeptima, quæ fuit grandinis. ibid.
De octaua, quæ fuit locuſtarum. ibid.
De nona, quæ fuit tenebrarum. n.18.
De decima, quæ fuit occiſio primogenitorum. n.20.
Hæ omnes vno menſe Aegyptijs acciderunt. n.4.
Planctus ſuper mortuos, antiquus. M.A.2175.n.2.
Planetas, & ſidera, Orientales maxime colebant. M.A.1997.n.3.
Plantæ quando, & quomodo productæ. M.D.3.n.8.
Non vbique eodem tempore, neque vbique cum fructibus productæ. ibidem.
Noxiæ, ante peccatum fuerunt productæ. n.9.
Quæ ex putri materia naſcuntur, an die tertio cum alijs productæ. M.Pri n.10. et M D.3.n.10 & M.D.6.n.1.
Harum differentiæ, ac vires. M.D.2.n.11.
Iis cur non data benedictio. M.D.6.n.24.
Platonicorum de Mundi Creatione opinio refutatur. M.D.6.n.36.
Plumarium opus, quale. M.A.2544.n.62.
Plutarchi opinio de Sabbato. M.D.7.n.3.
Pluuiæ vtilitas. M.D.2.n.6.
Pluuia diluuij quando deſijt. M.A.1656.n.20.
Pœnitere, quomodo de Deo dicatur. M.A.236.n.3.
Polygamia quando cœpit, et quis eius auctor. M.A.461.n.1.
Temporibus Iacob erat licita, & in vſu. M.A.2283.n.3.
Politici arguuntur. M.A.3060.n.4.
Pompeius ducit copias contra Ariſtobulum. M.A.3990.n.1.
Templum Ieroſolymitanum capit, & quæ ibi fecerit. M.A.3991.n.1.
Sacrilegij in eo perpetrati pœnas dediſſe creditur. M.A.3885.n.13.
Superatur à Cæſare, & ab Aegyptijs necatur. M.A.4006.n.1.
Pontifex Aaronicus ſub indumentis pontificalibus etiam ſacerdotalibus induebatur. M.A.2544.n.82.
Eius indumenta, quæ. n.82. vſque ad 89.
Semper vnus fuit apud Hebræos. M.A.2974.n.9. & 10.
Pontifices in veteri teſtamento quales. M.A.2545.n.16.
Eorum munia n.17.
Horum ſucceſſio in Sac. ſcrip. non ita expreſſa, ſicut regum, M.A 2583.n.5.
Eorundem ſucceſſio ab Aaron ad Heli. M.A.2900.n.2.
A Sadocho ad captiuitatem Babylonicam, & quot annis quiſque pontificatum geſſerit. M.A.3020.n.15.et 16.
A captiuitate ad Alexandrum, qui nam pontificatum geſſerint. M.A.3517.n.5.
Ab Alexandro ad Machabæos, qui. M.A.3730.n.3.& 4.
Herode regnante, qui. M.A.4051.n.9.
Ab obitu Herodis, ad Chriſtum paſſum, qui. M.A.4069. num.1.
Pontificatus manſit in poſteris Heli vſque ad Salomonem. M.A.2900.n.2.
Pontifices Heliopoleos in Aegypto à quibuſdam creduntur omnes fuiſſe eunuchi. M.A.2319.n.16.
Portæ Ieruſalem, quot, & de earum ſitu. M.A.3610.n.5. & 6.
Atriorum templi Herodis portæ, quot, & quales. M.A.4032.n.13. & ſeq.
Portentum quod accidit temporibus Ogygis. M.A.2258.n.1.
Porticus templi Salomonis, quales. M.A.3023.n.3.
Templi Herodis, quot, & quales. M.A.4032.n.13 et ſeq.
Poſteriora Dei, quæ. M.A.2544.n.52.
Prauorum concordia, vitanda. M.A.987.n.14.
Præcepta legis, quotuplicia. M.A.2544.n.42. & 44.
Duo erant præcipua. n.44.
Eorum quinque nomina. n.45.
Cæremonialium obligatio, quando cœperit. M.A.2591. num.1.
Prædæ diuiſio, à victoribus qualiter facienda. M.A.2979. num.8.
Prægnantium lac infantibus noxium. M.A.2.n.1.
Prælium Angelorum in cælo, quale. M.Pri.n.17.
Præuaricatio prima Populi Iſrael, ob quam ſeruierunt regi Meſopotamiæ annis octo. M.A.2601.n.1.
Secunda, ob quam ſeruierunt annis 18. *regi Moab.* M.A.2641.n.1.
Tertia, ob quam ſeruierunt Iabin regi Chanaan annis 20. M.A.2721.n.1.
Quarta, ob quam ſeruierunt Madianitis annis 7. M.A.2760.n.1.
Quinta. M.A.2801.n.1.
Sexta, ob quam traditi ſunt Philiſthæis, & Ammonitis annis 18. M.A.2831.n.1.
Septima, ob quam traduntur Philiſthæis annis 40. M.A.2860.n.1.
Primates Iſraelis, Dauide hortante, afferunt aurum, & argentum, pro templi ædificatione. M.A.3020.n.7.
Primates, vide Principes.
Primitiarum dies duplex, alter tempore Paſchatis, alter feſti Pentecoſtes. M.A.2545.n.41.
Primitiæ Domino offerendæ, quæ. M.A.2548.n.3.
Harum genera, quot. n.9.
Primogenita in Aegypto occiduntur. M.A.2544.n.20.
Cur Domino offerenda, & redimenda. M.A.2544.n.23.
Primogenitura, quæ priuilegia comprehenderet. M.A.2225. num.3.
A Principibus Iſraelis, cur, & quomodo Deus videri voluerit. M.A.2544.n.43.
Priſci homines, cur tamdiu viuerent. M.A.1656.n.3.& ſeq.

Pro-

Probaticæ piſcinæ languidus à Chriſto ſanatur. M.A.4082. n.3. vide Languidus.
Probitas vitæ ſamilias perpetuat, & è contra improbitas ad nihilum redigit. M. A. 987. n.5.
Profani, quomodo religioſis ſint prudentiores. M.A.133. n.1.
Promiſſio Dei de terra amplius non exterminanda, quomodo intelligenda. M.A.1657. n.8.
Cur toties repetita. n.18.
Promiſſiones à Deo Abrahæ factæ, iure iurando confirmantur. M. A.2163. n.3.
Cur Deus eos Abrahamo ſenſim explicarit. M. A. 2130. num. 3.
Promiſſionis terra, vide terra.
Prophetæ primi, & ſecundi generis, qui, & vbi eſſent corũ congregationes. M. A.2545. n.14.
Eos cur Deus frequentius mittere cœperit temporibus Amaſiæ. M. A. 3238 n.3.
Maiores, & minores qui, & quando fuerint. n. 3. & ſeq.
Minores, quid contineant. n. 7.
Propheti ſſæ erant in veteri teſtamento. M.A.2545. n.14.
Propiciatorium, quid. M. A.2544 n.65.
Propoſitionis menſas, & panes. M. A.3030. n.15.
Vide, menſa, & panes.
Proſapia Samuelis, & Heli, quomodo diuerſa. M. A. 2901. num. 2.
Pſalmos quosdam, quando Dauid conſcripſerit. M.A.2964. n. 4. & ſeq. & præſertim. n. 8.
Quos nam perſecutionis temporibus conſcripſerit. M. A. 2979 n.1.
Pſalterij, an Dauid ſolus auctor. M.A.2964. n.4. & ſeq.
Pſeudoprophetæ erãt in antiquo teſtamento. M.A.2545. n.14.
Prylli, qui. M.A.4024. n.1.
Ptolemæus, temporum ſupputator ſubtilis. Præ. n.6.
Eius Chronologia non differt ab ea, quam ſequitur auctor. M. A.3551. n.1. & M. A.3562. n.2.
Ptol. Legi regnat in Aegypto. M. A.3720. n.8.
Moritur. M. A. 3769. n. 1.
Ptol. Philadelphus regnat in Aegypto. M. A.3768. n.1.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Eius diuitiæ. n.3.
De hoc, & lxx. Interpretibus, vide. M. A.3798. n.2. et 7.
Moritur. M. A.3807. n.1.
Ptol. Energetes regnat in Aegypto. M.A.3808. n.1.
Moritur. M.A.3831. n.2. & M. A.3937. n.1.
Ptol Philopator, regnat in Aegypto. M.A.3834. n.1.
Ei eripitur ab Antiocho Magno Syria. ibid.
Vincit prælio Antiochum. n.2.
Recuperat Syriam. ibid.
Mirabiliter arcetur ab ingreſſu in Sancta Sanctorum. num.3.
Iraſcitur, & placatur Iudæis. ibid.
Moritur. M.A.3850. n.2.
De eius annis. n.3.
Ptol. Epiphanes regnat in Aegypto. M. A.3850. n.4.
Accipit Cleopatram Antiochi Mag. F. in vxorem. M. A. 3862. n.2.
Moritur. M A.3873. n.1.
Ptol. Philometer regnat in Aegypto. M.A.3873. n.1.
Dat Cleopatram filiam Alexandro Syriæ regi vxorem. M. A.3904. n. 1.
Tentat occupare regnum Alexandri. M. A.3908. n.1.
Tollit Cleopatram ab Alexandro, & eam dat Demetrio. ibid.
Duo diademata ſibi imponit. ibid.
Fugat Alexandrum, & moritur. ibid.
Ptol. filij Abobi malitia. M. A. 3919. n.1.
Ptol. Lathurus Iudæam vaſtat. M. A. 3955. n.1.
Iudæos admodum vexat. M. A. 3956. n.1.
Ptolemaidam capit. ibid.
Fruſtra Aegyptum aggreditur. M. A. 3957. n.1.
In regnum reſtituitur. M. A.3963. n.1.
Moritur. M. A. 3971. n. 1.
Ptol. Cyreneorum rex moritur, & Romanos regni heredes relinquit. M. A. 3963. n.2.
Ptol. Auletes regnat in Aegypto. M. A.3971. n.1.
Pulſus, in regnum reſtituitur. M. A. 3999. n.1.
Moritur. M.A.4000 n.3.
Ptol. Dionyſius, fugata ſorore Cleopatra, ſolus regnat in Aegypto. M. A.4002 n.2.
In flumine præfocatus interijt. M.A. 4006. n.1.
Ptolemaida capitur à Lathuro. M. A. 3956. n.1.
Iterum à Cleopatra Lathuri matre. M. A.3958. n.1.
Poſtea item à Tigrane Armeniæ, ac Syriæ rege. M. A. 3984 n.1.
Pueri cur lacte potiſſimum, ſenes verò vino nutriantur. M. D.6. n.31.
Punicum bellum primum, quando acciderit. M. A.3790. n.1.
Quando deſierit. M. A.3812 n.1.
Secundi initium. M. A.3836. n. 1.
Finis. M. A.3853. n.1.
Tertij initium. M. A.3904 n.2.
Terminatur Carthaginis euerſione. M. A.3907. n.2.
Punitionis modus, quis. M. A.2138 n.10.
Putiphar emit Ioſephum. M. A.2306. n.3.
Domum ſuam Ioſepho committit. M. A. 2311. n. 1. & cur id fecerit, & quando. n.3.
Quod verè non fuerit eunuchus. n.2.
An idem fuerit etiam Ioſephi ſocer. M. A. 2319. n.16.
Pythoniſſam Saul conſulit. M. A.2979. n.6.

Q

Quadrageſimam primam facit Moyſes in Sinai. M.A.2544. n. 46. Secundam in eodem monte n.52. Tertiam in Cadesbarne. n.55.
Quaſi, in ſcriptura diuerſimode accipitur. M. A.2319. n.12.
Quirinus fuit Syriæ præſes. M. A.4048. n.1. & 4067. n.1.

R

Rabba metropolis Ammonitarum obſidetur à Ioabo. M. A. 2994. n.1. & expugnatur. n. 3.
Rabbi Iuda, non rectè putat Adamum Syriaco ſermone vſum fuiſſe. M.A. 1931. n. 11.
Rabbinorum commentum, de his, qui in monte Moria ſacrificarunt, confutatur. M. A.2163. n.7.
Iidem Rabbini in adinuentionibus excogitandis, mirabiles. M.A. 2319. n.16.
Rachel nubit Iacobo Patriarchæ. M. A.2276. n.7.
Dat ancillam in coniugem viro ſuo. M. A.2285. n.1.
Concipit. M.A. 2289. n. 2.
Idola patris aufert, & cur. M. A.2296. n. 2.
Moritur, & de eius ſepultura, & quo ætatis anno mortua ſit. M.A.2305. n.1.
Rahab meretrix exploratores fideliter ſuſcipit, & dimittit. M. A. 2584. n.8.
Quando nupſit Salmoni, erat annorum 14. n.14.
Rameſſes, vbi, & quæ. M.A.2544. n.22.
Cur inter manſiones Iſraelitarum prima ponatur. ibid.
Ranarum ſecunda plaga Aegyptiorum. M. A.2544. n.7.

Ra-

Raphidim, quinam eſſent. M. A. 1931. n. 43.
Raſin Syriæ rex occiditur. M. A. 3296. n. 1.
Rationale Pontificis, quale. M. A. 2544. n. 84.
De eius lapillis pretioſis, ibid.
Eius vſus, quis. n. 85.
Raziæ facinus mirandum. M. A. 3893. n. 5.
Razon Syrus, quis. M. A. 2992. n. 1.
Suſcitatur aduerſus Salomonem. M. A. 3058. n. 1.
Rebecca nubit Iſaaco. M. A. 2779. n. 1.
Concipit gemellos. M. A. 2198. n. 1.
Colliſio paruulorum in eius vtero, quid portenderet. ibid.
Eam Deus preſeruat ab Abimelecho. M. A. 2223. n. 5.
Rechabitæ veniunt in Ieruſalem. M. A. 3428. n. 6.
Abſtemij erant, & paternarum traditionum obſeruantiſſimi. n. 7.
Rectitudo primo homini data, qualis. M. D. 6. n. 9.
Redditus annui ordinarij, & extraordinarij Salomonis, quot. M. A. 3043. n. 4. & 5.
Refugij ciuitates aſſignantur. M. A. 2583. n. 31.
Vide, ciuitates refugij.
Regina Saba venit ad Salomonem cum muneribus. M. A. 3043. n. 12.
Quænam fuerit, & vnde venerit. n. 13.
Cur venerit. n. 14.
Demiratur ſapientiam, & opera Salomonis. n. 15.
Regina cæli, quæ apud Hebræos. M. A. 3418. n. 2.
Regiones ignotæ, quo modo primo habitari potuerint. M. A. 1931. n. 46.
Quomodo ad eas poſteri Noe de Armenia peruenerint. num 47.
Quomodo demum detectæ. n. 48.
Regionum mutationes, vnde. M. A. 1931. n. 55.
Regmæi, qui, & eorum origo. M. A. 1931. n. 28.
Regni Sycioniorum initium. M. A. 1966. n. 1.
Cretæ exordium. M. A. 2089. n. 1.
Græcorum extinctio. M. A. 2016. n. 3.
Italiæ initium. n. 8.
Babyloniæ, ſiue Belis, vel Nemrod initium. M. A. 1932. n. 1.
Arginorum initium, & duratio. M. A. 2199. n. 3.
Athenienſium initium, & duratio. M. A. 2498. n. 1.
Regnorum mutationes. M. A. 1931. n. 55.
Regnorum initia. M. A. 1932. n. 2.
Regna quattuor Danieli demonſtrata, quæ. M. A. 3499. num. 2.
Regula in Genealogijs obſeruanda. M. A. 131. n. 2.
Reguli filius ſanatur à Chriſto. M. A. 4081. n. 13.
Religioſis, prophani quomodo prudentiores. M. A. 133. n. 1.
Remiſſionis anni, vnde, & quomodo numerandi, & de eorum vtilitate. M. A. 2584. n. 2. vſque ad 7.
De eorum obſeruantijs. n. 6.
Reſponſa diuina in templo, quando ceſſarint. M. A. 3193. n. 3.
Reſuſcitatus à cadauere Eliſei, an diu vixerit. M. A. 3198. n. 4.
Retiacula columnarum æncarum Salomonis, qualia. M. A. 3030. n. 10. & 11.
Rethma, vel vicina, vel eadem fuit cum Cadesbarne. M. A. 2545. n. 59.
Quando illuc venerint Iſraelitæ. ibid.
Reuelationes, quibus fieri ſoleant. M. A. 2138. n. 9.
Regis nomen, pro monarchæ vocabulo quandoque accipitur. M. A. 3453. n. 2.
In Rege manſuetudo, iuſtitiam non debet excludere. M. A. 2995. n. 3.
Quid Regibus in Deuteronomio præceptum ſit. M. A. 2583. n. 32.
Reges quattuor depopulãtur Pentapolim. M. A. 2118. n. 2.
Olim vrbium Domini, regis nomine appellari conſueuerãt. ibidem.
Qui Pentapolim depopulati ſunt, quaſnam alias regiones vaſtauerint. n. 3.
Quænam ſibi vſurpare ſoleant reges. M. A. 2959. n. 3.
Quando expulſi à Romanis. M. A. 3545. n. 1.
Regum duo priores libri, longe poſt eorum geſta conſcripti. M. A. 2939. n. 1.
Reſpublica ab vno debet adminiſtrari. M. A. 133. n. 2.
Ricardus de S. Victore, ſcripſit librum de concordia temporum Regum olim in Iuda, & in Iſrael corregnantium. Præ. n. 10.
Riphaces, Riphathæi ſeu Riphæi } *qui, & eorum origo.* M. A. 1931. n. 21.
Riſus Saræ, cur reprehenſus, Abrahami verò non item. M. A. 2138. n. 8.
Riuus Aegypti, quiſnam. M. A. 2118. n. 14.
Roboam è Salomone naſcitur. M. A. 3018. n. 1.
Regnat in Iuda. M. A. 3060. n. 1.
A Deo cum Iuda recedit. M. A. 3063. n. 1.
Moritur. M. A. 3076. n. 1.
Rodij, qui, & eorum origo. M. A. 1931. n. 22.
Rohu, quando natus. M. A. 1818. n. 1.
Moritur, & quamdiu, & quibuſcum vixerit. M. A. 2056. n. 1.
Roma quando condita. M. A. 3300. n. 1.
In ea quid actum poſt Herodis obitum. M. A. 4052. n. 1.
Romani quando reges expulerint, et conſules facere cæperint. M. A. 3545. n. 1.
Primo ex Italia exeunt. M. A. 3790. n. 1.
Victum Antiochum Mag. ſibi tributarium faciunt. M. A. 3862. n. 2. & 3.
Cogunt Antiochum Epiphanem ab Aegypto recedere. M. A. 3885. n. 1.
Ineunt fœdus cum Iuda Machabæo. M. A. 3893. n. 9.
Cum Ionatha. M. A. 3910. n. 2.
Cum Simone. M. A. 3914. n. 2.
Cum Io. Hircano. M. A. 3926. n. 1.
Carthaginem ædificant. M. A. 3930. n. 4.
Romanæ Monarchiæ initium. M. A. 4022. n. 2.
Romulus primum edidit Kalendarium; annum inchoauit à menſe Martio, & quamdiu eius Kalendarium durauerit. Præ. n. 11.
Roſa cum ſpinis primo nata. M. D. 3. n. 9.
Ruben quando natus. M. A. 2283. n. 5.
A patre benedicitur. M. A. 2345. n. 5.
Eius tribus ſors & poſſeſſio, vbi. M. A. 2591. n. 4.
Rubenitæ partem obtinent cis Iordanem. M. A. 2583. n. 27.
Dimittuntur in poſſeſſionem ſibi à Moyſe deſignatam. M. A. 2591. n. 11.
Rubi viſio facta Moyſi, quid ſignificet. M. A. 2544. n. 1.
Ruth hiſtoria quando acciderit, & quod ipſa Ruth non fuerit Eglonis regis Moab filia. M. A. 2748. n. 1.
Venit cum ſocru in Iſrael M. A. 2759. n. 1.
Nubit Boozo, & de ipſo parit Obedum. ibid. & n. 2.

S

Sabbathæi, qui, & vnde orti. M. A. 1931. n. 28.
Sabbathi ſollemnitas quando celebraretur. M. A. 2545. n. 24. & ſeq.
Hoc cuſtodiuit Sethi poſteritas ante diluuiũ. M. A. 236. n. 4.
Huius nomini, addito Prima. Secunda. Tertia. &c. Hebræi dies hebdomadæ numerant. M. D. 1. nu. 1.

Huius ſanctificatio in quo conſiſteret, & cur ſeptima dies ſic dicta. M. D. 7. n. 3.
Quando obſeruari cœperit. n. 2.
Eo die manna non dabatur. ibid.
Eo die data eſt lex decalogi. M. A. 2544. n. 41.
Secundo primum, quodnam eſſet. M. A. 4082. n. 4.
Sabbathi prima, apud Hebræos diem dominicum ſignificat. M. D. 1. n. 1.
Sabbathi iter, quantum. M. A. 4084. n. 41.
Huius violator lapidatur. M. A. 2548. n. 3.
Sabbathizare, quid ſignificet. M. D. 7. n. 2.
Sabbathici anni, vnde numerandi, & de modo eos numerandi, & de eorum vtilitate. M. A. 2584. n. 2. & ſeq.
Sabbathicus annus primus in Sac. ſcrip. memoratus. M. A. 3892. n. 4.
Sabbatachæi, qui. M. A. 1931. n. 28.
Sabbos, ſecundum Plutarchum, olim quid ſignificaret. M. D. 7. num. 3.
Sabæi, qui, & eorum origo, & habitatio. M. A. 1931. n. 28. & 53. & M. A. 2179. n. 4.
Qui nam fuerint illi, qui armenta Iob inuaſerunt. n. 54.
Sacerdotium extra tribum Leui exire non poterat. M. A. 2993. n. 1.
Sacerdotes in lege, quales. M. A. 2545. n. 13. & 16.
Eorum munia, quæ. n. 17. & 18.
Eorum conſecratio. n. 2.
Sacerdotes, qui aliquando dicantur in ſacra ſcriptura. M. A. 2993. n. 1.
Ab oneribus publicis liberi, & in honore ſemper habiti, etiam apud Gentiles. M. A. 2332. n. 2.
Horum indumenta, qualia. M. A. 2544. n. 78. & ſeq.
Ipſorum ſtipendia, quæ. M. A. 2548. n. 7.
Prima eorundem holocauſta, igne cæleſti abſumpta. M. A. 2585. n. 3.
Cur iis præceptum, vt vino abſtinerent. n. 4.
Quando ipſi, & Leuitæ cœperint miniſtrare in templo Salomonis. M. A. 3030. n. 24.
Horum familiæ per vices diſtribuuntur à Dauide. M. A. 3020. n. 5.
Quis nam primus de pontificatu depoſitus. n. 14.
Ad Roboam veniunt. M. A. 3060. n. 6.
Ad minores Sacerdotes, quæ ſpectabãt. M. A. 2544. n. 67.
Sacerdotes in noua lege Chriſtus inſtituit. M. A. 4084. n. 9.
Saci populi, qui. M. A. 1931. n. 53.
Sacra de templo, occultanda transferuntur. M. A. 3446. n. 4.
Sacri ignis feſtum, cur menſe nono inſtitutum. M. A. 3890. num. 12.
Sacræ vnctionis oleum, quale. M. A. 2544. n. 90.
Sacrificia legalia, quæ, & qualia. M. A. 2545. n. 20.
Ordinaria, & extraordinaria, quæ. n. 22.
Quænam pro peccatis facienda. M. A. 2548. n. 3.
Sadoc fit pontifex. M. A. 3020. n. 8. & 13.
Sadoc alter naſcitur ex Azor. M. A. 3707. n. 1.
Saducæi, qui. M. A. 2545. n. 13.
Salamandra cur aliquanto tempore in igne maneat illæſa. M. D. 6. n. 2.
Salathiel naſcitur. M. A. 3461. n. 1.
Sale de Cainan naſcitur. M. A. 1724. n. 1.
Moritur, & quibuscum, & quamdiu vixerit. M. A. 2156. n. 4.
Salem, quænam ciuitas fuerit. M. A. 2114. n. 3. & M. A. 2118. n. 5.
Poſtea dicta eſt Ieruſalem. M. A. 1931. n. 37.
Saliſſa, eadem quæ Bale, de ea vide. M. A. 2138. n. 16.
Salmana à Gedeone occiditur. M. A. 2761. n. 1.
Salmanaſſar regnat Aſſyriis, & quando primo in Iſrael aſcenderit. M. A. 3309. n. 1.
Obſidet Oſee in Samaria. M. A. 3312. n. 1.
Transfert Iſraelitas in Aſſyrios. M. A. 3314. n. 1.
De Babylonia ducit colonias in Samariam. n. 2.
Moritur. M. A. 3318. n. 1.
Salmon de Naaſſon naſcitur. M. A. 2541. n. 1.
Ducit vxorem Rahab. M. A. 2584. n. 14.
Salomon de Dauide naſcitur, et cur ſic dictus. M. A. 2996. n. 1.
Quomodo primogenitus fuerit coram matre ſua. M. A. 2987. n. 5.
Quot annorum eſſet quando genuit Roboam. M. A. 3018. n. 1.
De mandato Dauidis primo vngitur in regem, in Gion. M. A. 3020. n. 1.
Secundo vngitur coram Domino, hoc eſt coram arca fœderis in regem. n. 8.
Fœdus init cum Hiram rege Tyri. n. 17.
Ducit filiam Pharaonis vxorem. M. A. 3021. n. 1.
Sacrificat Domino in Gabaon, & obtinet à Deo ſapientiã. M. A. 3022. n. 1. & 2.
Oſtendit ſapientiam in iudicando. n. 3.
Incipit congregare ſibi currus, & equites. ibid.
Templi fundamenta iacit. M. A. 3023. n. 1.
Eum Deus alloquitur. M. A. 3027. n. 1.
Templi dedicationem celebrat. M. A. 3030. n. 20.
In templo loquitur ad populum, & pro eo Deum orat. n. 2.
Domos ædificat, tredecim annis. n. 25.
Secundo Deus illi apparet. M. A. 3043. n. 1.
Dat oppida viginti Tyrio Regi. n. 2.
Eius res geſtæ. n. 3.
Chananæos facit ſibi tributarios. ibid.
Eius diuitiæ quàm grandes. n. 4.
Annui eiuſdem redditus ordinarii, & extraordinarii. n. 4. & 5.
Claſſis eius qualis. n. 5.
Item ſplendor, & magnificentia ipſius, quanta. n. 10.
Eius vaſa, & templi luteres, quales. ibid.
Sapientia eius practica, & ſpeculatiua, vnde cognoſci poſſit. n. 11.
Eius gloria quanta. n. 12.
Ad eum venit Regina Saba. n. 13. & ſeq.
Idolis fana extruit. M. A. 3054. n. 1.
Obiurgatur à Deo, qui tres hoſtes ei ſuſcitat. M. A. 3058. num. 1.
Moritur. Et de incerta eius ſalute; & quot annis regnauerit. M. A. 3059. n. 1.
Eius geſta, qui ſcripſerint. ibid.
Salphaad filiæ, obtinent non præteriri in diſtributione terræ promiſſionis. M. A. 2583. n. 22.
Samaria ædificatur. M. A. 3112. n. 1.
Obſidetur à Benadab rege Syriæ, ita vt pene fame interirẽt obſeſſi. M. A. 3146. n. 4.
Capitur à Salmanaſar rege Aſſyriorum. M. A. 3314. n. 1.
A Iudæis Solo æquatur. M. A. 3941. n. 2.
A b Herode reędificata, appellatur Sebaſte. M. A. 4033. n. 3.
Samaritani, qui. M. A. 1931. n. 42.
Cur Deum, & idola pariter colerent. M. A. 3315. n. 2.
Impediunt Iudæos ab ædificatione templi M. A. 3118. n. 2.
Accuſant Iudæos apud Cambyſem, ac impediunt templi ædificationem. M. A. 3524. n. 2.
A leonibus quando moleſtari cœperint. M. A. 3526. n. 2.
Iudæos iniuriis afficiunt. M. A. 3541. n. 1.
Ipſorum cum Iudæis, de loco adorationis, diſſenſio. M. A. 3721. n. 2.

Tem-

Templum humanis oſſibus ſpargunt. M. A. 4061.n.1.
Cur Chriſtum non receperint. M. A. 4083. n.6.
Samaritana conuertitur ad Chriſtum. M. A. 4081. n.13.
Samuel naſcitur. M. A. 2901. n.1.
Huius, & Heli proſapia, quomodo diuerſa. n. 2.
Offertur Domino. M. A. 2904 n.1.
Tabernaculo miniſtrat. ibid.
Cum ipſo loquitur Deus, & facit eum prophetam. M. A. 2913. n.1.
Fuit decimus quintus Hebræorum Iudex annis 20. M. A. 2940. n.1.
Præfecturæ ſuæ temporibus, quid ageret. n.8.
Senex factus, ſubſtituit ſibi filios. M. A. 2959. n.2.
Præmonet Iſraelitas de his, quæ ſibi vſurpare ſolent reges. n. 3.
Præfecturam deponit coram rege, & populo. M. A. 2960. num. 2.
Cælum mirabiliter tonitruis mugire facit, & alia. ibid.
Reprobatum indicat Saulem, & luget eius peccatum. M. A. 2962. num. 1.
Occidit Agagum regem Amalecitarum. ibid.
Vngit Dauidem in regem. M. A. 2964. n.1.
Moritur, & laudatur. M. A. 2977. n.1.
Quanto tempore iudicarit Hebræos. M. A. 2979. n.11.
Sanabaletes deficit à Perſis ad Græcos, ac templum in monte Garizim ſimile Ieroſolymitano ędificat. M. A. 3720. n.2.
Sancta Sanctorum templi Salomonis, qualia. M. A. 3023. n.3.
Quæ nam in ſe repoſita haberent. M. A. 3030. n.18.
Sanctorum oſſa diſpergentes, ac ſepultura priuantes, arguuntur. M. A. 930 n.6.
Sanctuarij expiationis ritus docetur. M. A. 2545 n.6.
Sangar iudicat Iſraelitas per aliquot menſes. M. A. 2720. n.1.
Sanguinis eſus, cur prohibitus. M. A. 1657. n.16.
Samſon naſciturus prænunciatur. M. A. 2860. n.1.
Naſcitur. M. A. 2861. n.1.
Chriſtum præfigurauit, & ideo dictus eſt Sanctus ibid.
Decimo tertio loco iudicat Hebræos annis 20. M. A. 2880. num. 1.
Eius hiſtoria. n. 2.
Plures moriens occidit, quam viuens. M. A. 2899. n.1.
Saph gigas occiditur. M. A. 3010. n.1.
Sapientia, quid, & an creata. M. Pri. n. 9. vbi quædam ſcripturæ loca explicantur.
Sapientia Salomonis, quanta. M. A. 3043. n.11.
Sara Tobiæ iunioris mater, obijt. M. A. 3387. n.2.
Sarai, quæ poſtea fuit vxor Abrahæ, naſcitur. M. A. 2049. num. 2.
Cuius filia fuerit. n. 2. & ſeq.
Non fuit germana Abrahæ. n. 6. & ſeq.
Quomodo dicatur filia Thare. n. 10.
Fuit filia naturalis Aram. n. 11.
Aufertur à Pharaone, & intacta redditur. M. A. 2114. num. 9.
Cur dederit Agar Abrahamo, in vxorem. M. A. 2124. n.1.
Caſtigat Agar ſuperbientem. n. 2.
Commutato nomine, vocatur Sara. M. A. 2138. n.2.
Audiens ſe filium parituram, ridet, & ab Angelo reprehenditur. n. 8.
Ab Abimelech rege Palæſtinorum abducitur. n. 17.
Nonagenaria, cur adeo pulchra. n. 18.
Concipit Iſaacum. n. 19.
Moritur, & ſepelitur, & quamdiu, & quibus cum vixerit. M. A. 2175. n.1. & 2.
Saraceni, qui, M. A. 1931. n.31.
Saraia fuit Scriba Dauidis. M. A. 2993. n. 1.
Sardanapalus regnat in Aſſyrios. M. A. 3215. n.1.
Pœnitentiam agit prædicante Iona. n. 2.
Obſidetur ab Arbace, et Belloſo in Niniue. M. A. 3232. n.1.
Se ipſum incendio concremauit. M. A. 3234. n.1.
Sarmathæ, qui. M. A. 1931. n.53.
Sarug, quando natus. M. A. 1850. n.1.
Moritur, & quamdiu, & quibuſcum vixerit. M. A. 3079. n.1.
Satan, quid ſignificet. M. Pri. n.15.
Saul vngitur in Regem, & prophetat. M. A. 2959. n.4.
In conuentu populi rex conſtituitur. n. 5.
Quot annos eſſet natus, quando factus eſt rex. n.6.
Annis 20. regnauit. ibid.
Feliciter pugnat contra Ammonitas. n. 7.
Eius regnum quando innouatum. M. A. 2960. n.1.
Qualis eſſet quando regnare cœpit. n.3.
Quot annis regnauerit ante eius reprobationem. ibid. & M. A. 2979. n.10. & 11.
Poſt innouatum eius regnum, quid fecerit. n. 4.
Eius prima tranſgreſſio. ibid.
Perſequitur Philiſthæos. n. 6.
Adiudicat morti Ionatham filium. ibid.
Superat Amalecitas. M. A. 2961. n.1.
Reprobatur à Domino. M. A. 2962. n.1.
A ſpiritu malo exagitatur. M. A. 2964. n.1.
Dauidem antea ad ſe accerſitum, remittit ad patrem. M. A. 2965. n. 1.
Inuidus clam Dauidem perſequitur. M. A. 2971. n.2.
Curat callide, vt Dauid à Philiſthæis interficiatur. M. A. 2972. n.1.
Frangit Dauidi fidem. ibid.
Aperte incipit perſequi Dauidem. M. A. 2974 n. 1.
Fruſtra nititur Dauidem comprehendere in Naioth. ibid.
Propter Dauidem interficit Sacerdotes Nobe. n. 8.
Perſequitur Dauidem in Ziph. M. A. 2975. n.3.
Dauidem iurare facit, ſe non interfecturum ſemen eius. M. A. 2976. n.1.
Ceſſat perſequi Dauidem, audiens quod ad Palæſtinos tranſiſſet. M. A. 2979 n. 1.
Cum Philiſthæis pugnaturus, Pythoniſſam conſuluit n.6.
Audit Samuelem ſibi, ſuiſque interitum prædicentem. n.7.
Cum exercitu, & tribus filijs ſuis in prælio cadit. n.9.
Eius oſſa Dauid curat ſepeliri. M. A. 3008 n.1.
Eius poſteritas, Gabaonitis petentibus, occiditur, exceptis Ionathæ filijs. M. A. 3007. n. 1.
Scala viſa à Iacob, quid ſignaret. M. A. 2276. n.6.
Scapi columnarum æ̨nearum Salomonis, cur humiliores. M. A. 3030. n.13.
Scaurus vaſtat Arabiam. M. A. 3992. n.1.
Cum Arabum rege pacem componit. ibid.
Scenopegiæ ſollemnitas, quando. M. A. 2545 n.24. & ſeq.
In huius feſti celebratione, lex coram populo. Ioſue temporibus, recitatur. M. A. 2590 n.6.
Sceptrum Iudæorum, quando ab eis ablatum M. A. 4018 n. 10. & M. A. 4052. n.2. & ſeq.
Sciniphum plagam tertiam Aegyptiorum. M. A. 2514. n.7.
Scipio à Cæſare ſuperatur. M. A. 4007 n.4.
Scriba, quid ſignificet. M. A. 2993 n.1. & M. A. 2545. n.13.
Scribarum ordinis auctor fuit Eſdras. M. A. 3610. n.24.
Scriptura ſacra non ſemper ex ſola annorū regum dinumeratione, tempora metitur. Præ. n.10.
Huius Auctores non ſolum hiſtorici, ſed etiam prophetæ fuerunt. n. 15.
Sacri textus, cur aliquando in hoc opere exponendi. n. 16.
Scripturæ ſacræ auctoritas, quanta. M. D. 2. n.4.

Plures

Plures habet ſenſus litterales. M. A. 236. n. 2.
Aliquando (vt in cõmuni vſu fieri ſolet) modicũ quid addit, minuitue, ut integros numeros proferat. M. A. 1659. n. 3.
Cur non omnia in multis hiſtoriis exacte proſequatur. M. A. 1666. n. 11.
Res geſtas indifferenter notat per menſes anni ſacri. M. A. 2544. n. 13.
Huius auctores cum in typos Meſſiæ incidunt, de eodem aliqua dicunt. M. A. 2345. n. 7.
Quædam aliquando obiter interponit. M. A. 2545. n. 52.
Ordinem temporum plurimum ſequitur; non tamen ſemper M. A. 3035. n. 3. & M. A. 3436. n. 9.
Cur interdum de vna re non vno loco tantum, neque eodem modo loquatur. M. A. 3427. n. 1.
Ab eius ordine non diſcedendum, niſi euidenter de oppoſito conſtet. M. A. 3436. n. 9.
In eius codicibus error irrepere non potuit, qui ex aliis eiuſdem locis detegi, corrigique non poſſit. M. A. 3149. n. 4.
Aliquid interdum ſuo loco prætermittit, quod alibi obiter ſupplet. M. A. 3590. n. 6.
Cur non agat de omnibus Alexandri ſucceſſoribus. M. A. 3730. n. 7.
Quãdo à lxx Interpretibus tranſlata. M. A. 3798. n. 2. et 3.
Quando in Chaldæum idioma paraphraſtice verſa. M. A. 3808. n. 4.
Scutorum aureorum Salomonis vſus, quis. M. A. 3043. n. 10.
Scythæ, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 21. & 53.
Seba auertit Iſraelem à Dauide, & à Ioab occiditur. M. A. 3005. n. 7. & 8.
Sebaſtes olim dicebatur Samaria. M. A. 4033. n. 3.
Sebath menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n. 37.
Secretorum reuelatio ſignum eſt amicitiæ. M. A. 2138. n. 9.
Sedecias, qui ẽt dicitur Mathania naſcitur. M. A. 3415. n. 1.
Regnat in Iuda. M. A. 3436. n. 2.
De annis regni, & vitæ eius. n. 3.
De eius, & Iudæorũ præuaricationibus. M. A. 3443. n. 1.
Deficit à Babyloniis ad Aegyptios. M. A. 3444. n. 1.
Educit Ieremiam de carcere n. 8.
Percutit fœdus cum Deo. ibid.
Ingreſſis in Ieruſalem Chaldæis, fugit. M. A. 3446. n. 7.
Captus cum filiis ducitur ad Nabuchodonoſor, qui ei oculos erui, & filios eius occidi imperat. ibid.
Sedecias Pſeudopropheta Micheam percutit in maxilla. M. A. 3137. n. 3.
Seditio Core, Datan, & Abiron deſcribitur, & punitur. M. A. 2548. n. 4.
Segor eadem eſt quæ Bala, cui Deus pepercit propter Lot. M. A. 2138. n. 13. & 16.
Segub de Heſron naſcitur. M. A. 2412. n. 1.
Sehon Amorrhæorũ rex ab Iſraelitis victus. M. A. 2583. n. 15.
Seir mons, quis. M. A. 2296. n. 4.
Quot montibus conſtet. M. A. 2319. n. 3. & ſeq.
Sela de Iuda naſcitur. M. A. 2300. n. 1.
Vnus de poſteris eius ſtare fecit Solem. ibid.
Seleby, qui. M. A. 1931. n. 53.
Seleucus primus, qui et Nicanor, regnat in Syria. M. A. 3742. (n. 1.
Regnat ẽt in Aſia, & moritur. M. A. 3770. n. 1.
Seleucus Gallinicus regnat in Aſia. M. A. 3809. n. 1.
Moritur. M. A. 3828. n. 1.
Seleucus Ceraunus regnat in Aſia. M. A. 3829. n. 1.
Occiditur. n. 2.
Seleucus iiii. Antiochi Mag. F. regnat in Aſia. M. A. 3868. n. 1.
Moritur. M. A. 3879. n. 1.
Seleucus v. Demetrii Nicanoris F. regnat in Syria, et à matre ſagitta configitur. M. A. 3930. n. 3.
Seleucus vi. Gryphi F. Cyzicenũ regno ſpoliat. M. A. 3959. n. 1.
E Syria pellitur. M. A. 3960. n. 1.
In Cilicia concrematur. M. A. 3961. n. 1.
Seleucia vnde dicta. M. A. 3743. n. 3.
Seleucidarum regni finis. M. A. 3970. n. 3.
Sellum, occiſo Zacharia, regnat in Iſrael. M. A. 3264. n. 1.
Occiditur. n. 2.
Sem quando natus. M. A. 1559. n. 1.
Quo patris anno natus. M. A. 1659. n. 2.
An maior natu fratre Iapheth. n. 2. & ſeq.
Benedicitur à Noe. M. A. 1666. n. 4.
De eius benedictione. n. 8.
Ab eo orti Iudæi. n. 9.
Moritur. M. A. 2156. n. 1.
Quod fuerit idem qui & Melchiſedech. n. 1. & 2.
Quibuſcum, & quamdiu vixerit. n. 3.
Eius poſteri, qui. M. A. 1931. n. 44.
Semei filius Gera maledicit Dauidi, nec tamen interfici permittitur. M. A. 3005. n. 5.
Veniam impetrat à Dauide. n. 7.
Interdicitur ei à Salomone egreſſus trans torrentem Cedrõ. M. A. 3020. n. 13.
Occiditur. M. A. 3022. n. 1. & M. A. 3023. n. 12.
Semeias prophetat contra Iudæos. M. A. 3064. n. 1.
Semeias Pſeudopropheta contradicit Ieremiæ, & Ieremias contra eum prophetat. M. A. 3437. n. 1.
Semẽ mulieris, primo Chriſtus, deinde eius electi. M. A. 1. n. 11.
Semen diaboli, eius tentationes, & reprobi homines. ibid.
Semen Abrahæ, Chriſtus. M. A. 2113. n. 2.
Semiramis in vxorem ducitur à Nino. M. A. 2027. n. 2.
Ei regnum à Nino relinquitur. n. 1.
De hac, vide. M. A. 2049. n. 1.
An ipſa Babyloniam ædificauerit. ibid.
Quomodo ſexum ementita fuerit. ibid.
Moritur. M. A. 2090. n. 1.
Senacherib regnat Aſſyriis. M. A. 3319. n. 1.
Aſcendit in Ieruſalem. M. A. 3322. n. 1.
Cogitur de Iudæa ire in Aegyptum n. 2.
Eius exercitus ab Angelo percutitur. M. A. 3324. n. 1.
A filiis occiditur. M. A. 3325. n. 1.
Quot annis regnauerit. n. 2.
Senes cur magis vino nutriantur. M. D. 6. n. 31.
Lxx. ſenes eliguntur à Moyſe, qui ſtatim prophetare incipiunt. M. A. 2545. n. 53.
De horum magiſtratu, & quamdiu ſteterit. n. 55.
Senes, qui Suſannam accuſauerunt, qui. M. A. 3438. n. 3.
Seniorum interregnum poſt Ioſue, quot annis durauerit. M. A. 2594. n. 1.
Quænam illo durante geſta. n. 2.
Sephora Moyſi vxor circumcidit filium. M. A. 2544. n. 3.
Cum filiis venit ad Moyſen in deſertum. M. A. 2545. n. 45.
Septima mũdi die, quid Deus fecerit. M. D. 7. n. 1. vide ſabbatũ.
Septuaginta interpretum codices in annorum numeris corrupti, & quomodo. M. A. 131. n. 5. 6. & 7.
Sepulturæ emptio, prima aliarum emptionum in ſacro eloquio ponitur. M. A. 2575. n. 3.
Sepultura Rachelis vbi fuerit, & qualis. M. A. 2305. n. 1.
Ieremiæ item, vbi, & qualis. M. A. 3448. n. 8.
Chriſti, qualis. M. A. 4084. n. 25. *ſignatur, & cuſtoditur à Iudæis.* n. 26.
Seron Princeps exercitus Syriæ, à Iuda Machabæo occiditur. M. A. 3889. n. 2.
Serpens non viſu horribilis Heuam ſeduxit. M. A. 1. n. 1.
A Deo maledicitur. n. 9. & 10.
Semper callidus, quamuis ante peccatum non eſſet homini noxius. n. 3.
Maledictiones ei inflictæ, aliat ſpirituales ſignificant diabolo

bolo inflictas. n. 10.
Ante peccatum an terram comederet, & ſuper pectus gra- deretur. ibid.
Quidā ſerpētes ab hominibus cicures redditi. M.D.6.n.28.
Serpentis ænei erectio in deſerto. M. A. 2583.n.8.
Hunc Ezechias cur comminuerit. M. A. 3315.n.8.
Qui eſt in Sancti Ambroſij Eccleſia Mediol. quiſnā ſit. ibid.
S. Seruatius Epiſcop. Tōgrenſis, quādiu vixerit. M.A.1656.n.4.
Seruitus, vnde primo orta. M. A. 1666.n.7.
Appoſita pœna, fuit impietatis in parentes. ibid.
Seſac ſpoliat Iudæam. M. A. 3064. n.1. & 2.
Seth quando genitus. M. A. 131.n.1.
Qualis fuerit; & quomodo Deus fuerit nuncupatus. n.8.
Quando mortuus, & quamdiu, & quibuscum vixerit. M. A. 1042. n.1.
Eius filij fuerunt boni, & primi Aſtronomiæ inuentores. M.A. 131.n.10.
Poſteri eius multiplicati, ac præuaricantes, diluuio occaſio- nem præbent. M. A. 987.n.5.
Ipſorum præuaricationis occaſio, quæ. M. A. 987.n.6.
Eius poſteritas quouſque bona permanſerit. n. 3.
In cap. Gen. 6. ſignificatur nomine filiorum Dei. M. A. 987. n. 13.
Libros nomine Seth inſcriptos, fuiſſe ab hæreticis confi- ctos. M. A. 131.n.9.
Sethim in ligna, qualia. M. A. 2544.n.59.
Sextus Pomp. Magni F. occiditur. M. A. 4019.n.1.
Sexus differentia, non eſt eſſentialis. M. D. 6.n.10.
Siba, et Miphiboſeth diuidunt prædia Saulis. M.A.3005.n.7.
Siceleg, vbi, & qualis, M. A. 2979.n.2.
In ea quamdiu Dauid manſerit. ibid.
Quinam illuc ad Dauidem confugerint, quando eam ſub- uerterant Amalecitæ. n. 8.
Sicyoniorum regni initium. M. A. 1966.n.1.
Sichem, à quibus ædificata, & deſtructa fuerit, & quædam præclara in ea geſta. M. A. 2114.n.3.
Quibus nominibus appellata, & vbi ſita. ibid.
Iuxta eam habitauit Ioſue, & ibi ædificatum fuit templū Ieroſolymitano ſimile. n. 4.
Euertitur ab Abimelech. M. A. 2802.n.1.
Sichimitæ interficiuntur à filijs Iacob. M. A. 2304. n.2.
Siclus quanti penderet. M. A. 2175.n.2.
Siderum benignus aſpectus, vitas hominum protrahit. M.A. 1656. n.10.
Sidonij, qui, & vbi habitarent. M. A. 1831.n.35.
Signa apparentia cur Deus à malis fieri permittat. M. A. 2544. n.7.
Silo vrbs fuit prima ſedes tabernaculi in ea fixi. M. A. 2591. n. 1.
Siluius vnde dictus, & quis. M. A. 2875. n. 1.
Simeon naſcitur. M. A. 2284.n.1.
A patre benedicitur. M. A. 2345.n.6.
Quæ ſors tribui eius obuenerit, & vbi. M. A. 2591.n.4.
Simeonitę diſſeminātur per tribus Iſraeliticas. M.A. 3060 n.3
Similitudo Dei in homine quomodo accipiēda. M.D.6.n.7. et 8.
Simon iuſtus, quando pontifex factus, & eius geſta. M.A. 3744. n.2.
Simon Machabæus eligitur dux populi. M. A. 3912. n.1.
Magnificentiſsimum parentibus ac fratribus ſepulchrum ædificat. ibid.
Præſidia Iudææ munit. n. 4.
Inito fœdere cū Demetrio aufert iugū gentiū ab Iſraele. ibi.
Capit Gazam. n. 15.
Intrat ſollemniter in arcem Sion. M. A. 3913. n.1.
Annua huius introitus ſollemnitas quando celebrari ſolita. M. A. 2545. n.25. & ſeq.
Valde honoratur ab exteris nationibus, & præſertim à Romanis. M. A. 3914.n.1.
Eius filij fugant Cendebæum. M. A. 3916. n.1.
Arcem Ieroſolymis diruit, & montem humiliat. n. 2.
A genero interficitur. M. A. 3919. n.1.
Simon Camithi filius fit pontifex. M. A. 4068.n.1.
Simoniam Eſau in primogenituræ venditione committit. M. A. 2223. n. 3.
Sin deſertum, quale. M. A. 2544.n.31.
Sinai, & Horeb mons idem. M. A. 2544. n. 34.
Qualis, & vbi; & quomodo dicatur coniunctus ei in quo eſt Ieruſalē; et quo die Iſraelitæ illuc peruenerint. n. 36.
Sinæi, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931.n.41.
Sinus arabicus, cur dictus mare rubrum. M.A.2544. n.11.
Sion expugnatur à Dauide. M. A. 2987.n.4.
Dicitur ciuitas Dauid. ibid.
Munitur tempore Antiochi Epiphanis, fitq; arx alienigena- rum; & quid ibi intelligatur per Sion. M. A. 3887.n.1.
Siſara princeps exercitus Iabin regis Chanaan, à muliere oc- ciditur. M. A. 2721.n. 1.
Siuam menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n.29.
Smerdes occupat regnū Perſidis, et occiditur. M.A. 3531 n.1.
Sobi fuit frater Hanon regis Ammonitarū. M. A. 2995 n.3.
Socoth Hebraicè dicuntur tabernacula. M A. 2544. n.25.
Sodomorum rex occurrit Abrahamo gratulabundus. M. A. 2118. n. 4.
Obtinet ab eo ſpolia, quæ in bello amiſerat. n.10.
Ingentia Sodomorum ſcelera, quæ, & vnde orta. M. A. 2138. n.11.
Angelos expoſtulant. M. A. 2138.n.12.
Cæcitate feriuntur. ibid.
Eorum ciuitates quattuor, mirabiliter ſubuertuntur. n.13.
Sogdianus regnat in Perſide; ac moritur. M.A. 3630.n.1.
Sol quando factus. M. D. 4. n. 1.
Duos motus habet, quibus diem, & annum deſignat. ibid.
Nō fuit imminutus propter peccatū Adami. M. A. 1. n. 17.
Firmatus fuit ab vno de poſteris Selæ Iudæ filij. M. A. 2030. n. 1.
Et à Ioſue. M. A. 2584. n. 19.
Obſcuratur tempore Paſſionis Chriſti. M. A. 4084.n.17.
Eius corpus in qua cæli parte creatum. M. D. 1.n.6.
Eius vicinitas an ſit hominibus cauſſa nigredinis. M. A. 1931. n. 27.
Sollemnitates Hebræorum. M. A. 2545. n.24. & ſeq.
A veſpere ad veſperam celebrabantur. n. 39.
Specialibus ſacrificijs honorabantur. n.40.
Quomodo in ijs ab operibus ſeruilibus ceſſandum. ibid.
Quid in ipſis agendum. n.41.
Quæ vnico die, & quæ pluribus olim celebrarentur. ibid.
Ex illis quadā ſeiunctæ, quadā cū alijs erāt coniunctæ. ibi.
Sōnia Ioſephi Patriarchæ quid portenderent. M.A.2304.n.10.
Eunuchorū ſomnia idem Ioſeph in carcere interpretatur. M. A. 2317. n.1.
Pharaonis item ſomnium ab eodem Ioſepho, explicatur. M. A. 2319.n.14.
Nabuchodonoſoris ſomnia Daniel declarauit. M. A. 3453. n. 1. & 2. & M. A. 3463. n. 1.
Sophonias incipit prophetare. M. A. 3407.n.2.
Sorores Chriſti, quæ. M. A. 4082. n. 7.
Sortium ſollemnitas, quando. M. A. 2545. n.25. & ſeq.
Soſares regnat in Aſſyria. M. A. 2708. n.1.
Moritur. M. A. 2727. n. 1.
Soſarmus regnat ſuper Aſſyrios. M. A. 2803.n.1.
Moritur. M. A. 2821.n.1.
Sparetus regnat Aſſyrijs. M. A. 2496. n.1.
Moritur. M. A. 2535.n.1.
Spartiatæ mittūt legationē ſocietatis ad Iudæos. M.A. 3868. n.4.
Spes cum timore in periculis coniungenda. M. A. 2296. n.5.
Spinæ naſcebantur etiam ante peccatum. M. A. 1. n.16.

Spiritus

Spiritus ſanctus varijs nuncupatur nominibus. M. Pri.n.6.
Stabæi, qui, & vbi habitauerint. M.A.1931.n.28.
Stellæ quando, & ad quid factæ. M. D. 4.n. 1.
Stipendia Sacerdotum, & Leuitarum, quæ. M. A.2548.n.7.
Sublunaria oſtendunt Deum eſſe. M. Pri. n. 10.
In Suetia homines diu viuunt. M. A.1656.n.5.
Suffocatorum eſus, olim prohibitus. M. A. 1657.n. 16.
Suna vrbs, quæ, & qualis. M. A. 2979.n.6.
Sunamitis hoſpitio ſuſcipit Eliſeum, qui eidem à Domino filiũ impetrat. M. A.3139.n. 5. & 6.
Filium parit. M. A.3140. n. 1.
Filius moritur, & ab Eliſeo ſuſcitatur. M. A.3143.n.1.
In terram ſuam poſt famem ipſa reuertitur. M. A. 2150. num. 2.
Supellex in arca Noe ſeruata, quæ. M. A. 1656.n.14.
Superbia omnium peccatorum initium. M.A. 1. n. 5.
Superhumeralis pontificij vſus, quis. M.A.2544.n.85.et 86.
Sur deſertum, quod nam eſſet. M. A.2138.n.17. & M. A. 2544. n. 30.
In Suſa quid Alexander Mag. fecerit. M. A. 3726.n.1.
Suſannæ hiſtoria traditur. M. A.3438. n.1. & ſeq.
Suſij, qui, & vbi eorum regio. M. A. 1931.n.52.
Synagoga, quid. eius prima origo. quæ earum multiplicatio, & vſus. M A. 2594.n.12. 13. & 14.
Syria, quæ nunc dicitur Soria, quæ. M. A.1931. n.51.
Capitur à Dauide. M. A. 2992.n.1.
Eius rex pugnat contra Achaz regẽ Iudæ. M.A.3294.n.1.
Occupatur ab Alexandro Mag. M. A. 3721.n.1.
Terræmotu vaſtatur. M. A.3971.n.2.
A Pompeio in prouinciæ formã redigitur. M.A.3938.n.3.
Syri, qui. M. A. 1931.n.54.
Horum quædam traditio de oſſibus Adam. M.A.930.n.4.
Primo ſuperantur ab Achab in mõtibus. M.A.3134.n.1.
Secundo item in campeſtribus. M. A. 3135.n.1.
Bis venerunt ad Ieruſalem regnante Ioas rege Iuda. M.A. 3189.n.1.
Male afficiunt Ioam regem. M. A. 3196.n.1.
Ter ſuperantur à Ioas rege Iſrael. Primo. M.A.3199.n.2. *Secundo.* M.A.3200.n.1. *Tertio.* M.A.3201.n.1.

T

Tabernaculum fœderis, quale. M.A.2544.n.59.vſque 64. *Eius dimenſiones.* n.60. *Vela.* n.61. *Operimenta.* n.61.62. & 63.
Tabernaculi erectio, quando præcepta. M.A.2544.n.91.
Quando facta. M. A.2545.n.1.
Primo in Silo fixum fuit. M.A. 2591.n.1.
Numquam venit in manus Philiſthinorum. M. A.2940. num. 5.
De Silo quonam tranſlatum fuerit. n. 6.
A Ieremia, cum in eo contentis, abſconditum in monte Nebo. M. A.3447.n. 8.
Quando inuentum. M. A.3610.n.14.
Quando prædicta ad ſecundum templum reportata. n. 15. & 16.
Tabor mons, qualis. M. A. 4083.n.6.
In eo Chriſtus transfiguratur. ibid.
Tabulas decalogi Moyſes frangit. M. A.2544.n.49.
Tabulæ Annalium quid præſtent. Præ. n. 5.
Tabulæ templi quàm latæ. M. A. 3023. n. 6.
Tabulata templi Salomonis, qualia. M. A.3023.n.8.
Talentum fuit duplex apud Hebræos, & vtriuſque valor. M. A.3045.n.4.
Tamuz menſem Hebræorum. vide. M.A.2545.n.30.
Tanteus regnat Aſſyrys. M. A. 2884.n.1.
Moritur. M. A. 2920.n.1.
Tarquinius ſuperbus expellitur à Romanis. M. A. 3545. num. 1.
Tarſis nomine quid, & vbi nam eſſet. M. A. 1931 n.45.
Tartari, qui, & vbi habitent. M. A. 1931.n.21.
Tautanes, vide Theutamus.
Tectum templi Salomonis, quale. M. A.3023.n. 7.
Temperantia vitam protrahit. M. A. 1656 n.7.
Tempeſtas à Chriſto ſedatur. M. A. 4082.n.2.
Templi Salomonis ædificandi locus, & exemplar Dauidi oſtẽditur. M. A.3017.n.3.
Eius fundamenta iaciuntur. M. A. 3023.n.1.
De eius menſuris. n. 2. & 4.
Cur ipſum templum non magis amplum fuerit factum. num. 5.
Duplo maior fuit tabernaculo Moyſi. ibid.
Cur aliquando dictum fuerit turris gregis, ſiue nebuloſa. ibid.
De eius interno ornatu. n. 6.
De externa pulchritudine. n. 7.
Eius tectum, quale. ibid.
Tabulata ipſius, qualia. n. 8.
Differentia inter hoc templum, & Ezechielis. ibid.
De eius architectura. ibid.
De exterioribus eius partibus. n. 9.
An ſeptem annis penitus abſolutum. n. 11. & M. A. 3030. n. 1.
Quomodo ſine malleorum ictibus fabricatum. M. A. 3027. n. 2.
Eius dedicatio celebratur. M. A. 3030.n.20.
Cur gloria Domini, & nube Dei repletum. n.21.
Ioas rege Iuda præcipiente, inſtauratur. M.A.3178.n.2.
Spoliatur à Nabuchodonoſor. M. A. 3428.n.1.
A Chaldæis incenditur. M.A.3447.n.1.
Templum ij. extrui à Cyro mandatur. M. A.3517.n.3.
Eius fundamenta iaciuntur. M. A.3518.n.1.
Eius ædificatio à Samaritis impeditur n.2. & M. A.3524. num. 2.
Huius reædificandi facultatem à Dario Hyſtaſpis impetrat Zorobabel. M. A. 3532.n. 4.
Huius reædificatio quando reſumpta. n. 3.
Hoc templum glorioſius futurum, quam primum, prophetat Aggeus. n. 4.
Eius pars nobilior abſoluitur. M. A. 3537.n.1. & reliqua, M. A. 3540.n.1.
Quomodo quadraginta ſex annis ædificatum. n. 2.
Ad primi exemplar fuit factum, ſed eo fuit minus ornatũ, & altum. n. 3.
De eius latitudine. ibidem.
Quænam in hoc templo defuerint, quæ erant in primo. n. 4. 5. & 6.
Huius, & iij. pariter reædificandi viſionem habuit Ezechiel. M. A.3460.n.1.
Non fuit ædificatum ſub Dario Notho. M. A. 3630. num. 2.
Sub Ocho fuit pollutum. M. A.3690. n. 3.
Eius aquaductus deſcriptio. M. A. 3744. n.2.
Templum iij. ab Herode ædificatur. M. A. 4032. n. 1.
Quomodo 46. annis ædificatum. n.3. & ſeq.
In quibus cum prioribus conuenerit, vel diſcrepauerit. n. 7. & 8.
De eius portis, & atrijs. n. 9. vſque ad 16.
De eius exedris, & porticibus. n.13.
De quattuor eius lateribus. n. 15.
De eius porticibus. n.15. 16. & 17.
Eius dedicatio celebratur. M. A. 4041. n. 1.

Spoliatur ab Antiocho. M. A. 3885. n. 3.
Prophanatur ab eodem. M. A. 3887. n. 5.
Purificatur à Iuda Machabæo. M. A. 3890. n. 2.
In eo purificato incipiunt offerri ſacrificia. n. 3.
Eius purificatio quando facta, & quamdiu eius pollutio durauerit. n. 4. & ſeq.
De eius, & altaris dedicatione. n. 9.
Capitur à Pompeio. M. A. 3991. n. 1.
Spoliatur à M. Craſſo. M. A. 4000. n. 2.
Quoties reparatum, & quoties à fundamentis erectum. M. A. 4032. n. 2.
Eius aquæductus deſcriptio. n. 2.
Humanis oſſibus, Coponio Præſide, à Samaritanis ſpargitur. M. A. 4061. n. 1.
Eius fabrica intermittitur. M. A. 4077. n. 1.
Eius velum ſcinditur tempore paſſionis Chriſti. M. A. 4084. n. 21.
Templum ſimile Ieroſolymitano ædificatur in mõte Garizim. M. A. 3721. n. 2.
Diruitur ab Hircano. M. A. 3926. n. 1.
Temporum ratio, ad litteralem ſenſum eliciendum plurimum confert. Præ. n. 2.
Hæc non nimis exquiſite, ſed moraliter putanda. n. 6.
Cur tẽporibus ſacris, Ethnicorũ æræ ſint cõponendæ. n. 13.
Obſeruatione aſtronomica comprobatur. M. A. 3781. n. 1. & M. A. 3825. n. 1.
Tenebrarũ, ac lucis diſtinctio, quãdo, et cur facta. M. D. 1. n. 7.
Tenebrarum plaga nona Aegyptijs, inflicta. M. A. 2544. n. 18.
Tenebræ fiunt ſuper terram Chriſto in cruce pendente. M. A. 4084. n. 17. diſſoluuntur. n. 18.
Terræ creatio. M. D. 1. n. 1.
Eius creationis modus. M. Pri. n. 22.
Quõ dici poſſit tertia die creata, et non creata. M. D. 3. n. 7.
Ab aquis nudatur. n. 1. & quomodo. n. 2.
Locus omnium infimus, terræ aptiſſimus. M. D. 1. n. 3.
Terræ vocabulo, quid in capite Gen. 1. ſignificetur. M. Pri. n. 10. & M. D. 1. n. 1.
Terræ promiſſionis diuidendæ leges dantur. M. A. 2583. n. 22.
In eam Moyſes ingredi non poteſt. ibid.
Eam ingrediuntur Iſraelitæ. M. A. 2584. n. 11.
Quando diuidi cœpta. M. A. 2590. n. 1.
Quot annis fuerit à Ioſue ſubiugata. ibid.
Tribus vicibus fuit diuiſa. n. 2. & 3.
Eius diuiſio abſoluitur. M. A. 2591. n. 2.
Huius, quid ſingulis tribubus obuenerit. n. 3.
Hanc Iſraelitæ non ſtatim poſt diuiſionem totam poſſidere cœperunt. n. 6.
Terra viſionis, vbi, & quæ. M. A. 2163. n. 6.
Terra viuentium ſignificat cælum empyrium. M. Pri. n. 11.
Terræmotus Amos, & Zachariæ quando contigerit. M. A. 3250. n. 1.
Alter fit tempore Paſſionis Chriſti. M. A. 4084. n. 21.
Et item alter Chriſto reſurgente. n. 29.
Teſtamenti veteris hiſtoria, vbi deſinat. M. A. 3919. n. 2.
Teſtamentũ aliquãdo accipitur pro fœdere. M. A. 2544. n. 65.
Teſtimonia, vide præcepta.
Thadal rex gentium, quis. M. A. 2118. n. 2.
Thamar nubit Her filio Iudæ. M. A. 2312. n. 1.
Callide concipit de ſocero ſuo. M. A. 2313. n. 1.
Morti adiudicatur, & abſoluitur. M. A. 2314. n. 1.
Thamar alia violatur à fratre Amnone. M. A. 2996. n. 2.
Thare, quando natus. M. A. 1909. n. 1.
Incipit generare tres filios in ſacra ſcriptura nominatos. M. A. 1979. n. 1.
Cur hi tres ſoli nominati. n. 2.
Moritur, et quibuſcum, et quãdiu vixerit. M. A. 2113. n. 6.
An fuerit idololatra. n. 7.
Tharſis nomine, quid accipiendum. M. A. 3043. n. 9.
Tharſenſes, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 22.
Thathanai ſcribit Dario Hiſtaſpis de templi reædificatione. M. A. 3533. n. 3.
Thebeth menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n. 36.
Thebni, Iſraelis regnum affectat. M. A. 3106. n. 2.
Moritur. M. A. 3110. n. 1.
Thecue oppidum, quod nam. M. A. 3238. n. 6.
Theglath Phalaſar regnat Aſſyrijs. M. A. 3286. n. 1.
Inuadit Iſraelitas, et tranſfert partem ipſorum in Aſſyrios. M. A. 3295. n. 2.
Tranſfert Damaſcenos Cyrenem. M. A. 3296. n. 1.
Themeota, qui. M. A. 1931. n. 53.
Theutamus regnat in Aſſyria. M. A. 2849. n. 1.
Moritur. M. A. 2880. n. 1.
Thineus regnat ſuper Aſſyrios. M. A. 2921. n. 1.
Moritur. M. A. 2950. n. 1.
Thiras de Iapheth, quando natus. M. A. 1662. n. 1.
Thola ſeptimo loco iudicat Hebræos annis 23. M. A. 2804. n. 1.
Moritur. M. A. 2826. n. 1.
S. Thomas Chriſti vulnera, num tetigerit. M. A. 4084. n. 37.
Thubal de Iapheth, quando natus. M. A. 1661. n. 1.
Thiaræ pontificũ, et Sacerdotũ, quales. M. A. 2543. n. 81. et 89.
Tiberius Nero imperat Romæ. M. A. 4066. n. 2.
Imperij eius anni, vnde auſpicandi. M. A. 4081. n. 4.
Tigranes regnat in Syria. M. A. 3971. n. 2.
Ptolemaidam oppugnat, & ea capta redit in Armeniam contra Lucullum. M. A. 3984. n. 1.
Tigris fera, ab homine domita. M. D. 6. n. 29.
Tigris fluuius inſignis, & vbi oriatur. M. D. 3. n. 19. et 28.
Timothæus ſuperatur à Iuda. M. A. 3889. n. 6.
Occiditur ab eodem. M. A. 3891. n. 4.
Tiſri menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545. n. 33.
Tobias ſenior naſcitur. M. A. 3270. n. 1.
Vxorem ducit. M. A. 3309. n. 2.
Cum vxore, & filio captiuus ducitur in Aſſyrios. M. A. 3314. n. 3. & cur id ei Deus permiſerit. n. 4.
Dei leges obſeruans, coram Salmanaſaro rege gratiam inuenit, & opera charitatis exercens, pecuniam Gabelo mutuat gratis. M. A. 3315. n. 1.
Viſũ amittit. M. A. 3325. n. 4. et recuperat. M. A. 3329. n. 1.
Liber eius, à quo, vel à quibus fuerit ſcriptus. n. 4.
Niniuæ interitum prædicit, ac moritur. M. A. 3371. n. 2.
Tobias iunior naſcitur. M. A. 3310. n. 1.
Pergens cum Angelo in Rages ciuitatem Medorum, ducit vxorem Saram. M. A. 3329. n. 1. & 2.
Domum reuertitur, & patrem à cæcitate curat. n. 3.
Moritur. M. A. 3408. n. 4.
Togormæi, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 21.
Torrens Iaboc, quis. M. A. 2296. n. 8.
Trabeatio columnarum ænearum Salomonis, cur altior. M. A. 3030. n. 13.
Thraces, qui, & vbi eorum habitatio. M. A. 1931. n. 22.
Trachonitis regio, quæ. M. A. 1931. n. 54.
Tradita in hoc opere, quomodo probentur. Præ. n. 7.
Traditio Syrorum de oſſibus Adam. M. A. 930. n. 4.
Tribubus loca aſſignantur circa tabernaculum fœderis. M. A. 2545. n. 44.
Tribulationum vtilitas. M. A. 1. n. 18.
Errantes reſipiſcere faciunt. M. A. 2327. n. 4.
Trinitas Sanctiſſ. naturaliter cognoſci non poteſt. M. Pri. n. 6. & ibi de Trinitate, & quod ſit rerum creatrix. n. 7.
Nihil ei coæternum. n. 10.
Triphõ cõatur Demetriũ e Syriæ regno pellere. M. A. 3909. n. 4.

Obtinet

Obtinet Antiochum, vt eum regem Syriæ conſtituat. n.6.
Cogitat occidere Antiochum, & pro ipſo regnare. M. A. 3911. n. 1.
Occidit Ionathan cum filijs. M. A. 3912. n. 1.
Occiſo Antiocho, occupat regnum Syriæ. n. 3.
Obſidetur in Dora. M. A. 3916. n. 1. *& interficitur.* n. 3.
Troglodita, qui, & vbi habitarent. M. A. 1931. n. 31.
Troianum bellum, uando acciderit. M. A. 2849. n. 1.
Troia capitur. M. A. 2872. n. 2.
Tubalæi, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 22.
Tubæ Iubilei, quot, & quales. M. A. 2584. n. 6.
Tubarum celebritas, quando. M. A. 2545. n. 24. *& ſeq.*
Tubæ argenteæ fiunt. n. 50.
Tumim, & Vrim quid ſignificarent. M. A. 2544. n. 86. et 87.
Tunicæ pelliceæ primorũ parentum, à quo factæ. M. A 1. n. 19.
Tunica linea Sacerdotum, & Pontificum, qualis. M. A. 2544. n. 79. & 82.
Turcarum origo, quæ. M. A. 1931. n. 21.
Quid permittant Iudæis. M. A. 3438. n. 3.
Turris Babylon cur, et quo auctore ædificata. M. A. 1931. n. 4.
Quam alta relicta fuerit. n. 6.
Turris gregis, quæ, & vbi. M. A. 2305. n. 3.
Turris gregis, & nebuloſæ vocabulo, templum ſignatur. M. A. 3023. n. 3.
Turres Ieruſalem, quot. M. A. 3610. n. 4.
Tyrus vrbs quando condita. M. A. 2783. n. 1.
Prius inſula, poſtmodum peninſula ab Alex. Mag. effecta, & quomodo. M. A. 1931. n. 32.
Obſidetur à Nabuchodonoſor. M. A. 3435. n. 1.
Capitur, & euertitur. M. A. 3448. n. 9.
Item ab Alexandro Mag. M. A. 3721. n. 1.
Tyrij, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 35.

V

Valerius Gratus Iudææ præſes. M. A. 4067. n. 1.
Vaſa argentea, & aurea cur Iſraelitæ tulerint ab Aegyptijs. M. A. 2544. n. 19.
Vaſa minora in templo Salomonis, quæ, & qualia, & quis eorum vſus. M. A. 3030. n. 6.
Vaſti Regina repudiatur ab Aſſuero. M. A. 3652. n. 1.
Vaticinia Ieremiæ à Barucho conſcripta comburuntur. M. A. 3430. n. 1.
Eiuſdem vaticinia ſubuerſionis nationum Iudææ finitimarum. M. A. 3451. n. 4.
Vectes arcæ, tempore Salomonis, quales. M. A. 3030. n. 20.
Velũ tẽpli ſcinditur tẽpore paſſionis Chriſti. M. A. 4084. n. 21.
Vela quibus tabernaculum fœderis diſtinguebatur, operiebatur, & claudebatur, qualia. M. A. 2544. n. 61. et ſeq.
Die Veneris, & Hebræi primum, & Chriſtus vltimum paſcha manducarunt. M. A. 2544. n. 21.
Veritas veritati non eſt contraria. Præ. n. 10.
Veſicarum plaga ſexta Aegyptijs inflicta. M. A. 2544. n. 16.
Veſtes Iſraelitarũ in deſerto nõ ſunt attritæ. M. A. 2584. n. 11.
Viduæ filius à Chriſto ſuſcitatur. M. A. 4082. n. 6.
Vindictam cur Deus differat. M. A. 1907. n. 1.
Vini abſtinentia Sacerdotibus, quando miniſtraturi erant in templo, cur indicta. M. A. 2545. n. 4.
Vintidius Parthis fugatis in Iudæam venit. M. A. 4015. n. 1.
Parthorum regem interficit. M. A. 4016. n. 1.
Virga Aaronis mirabiliter floruit. M. A. 2548. n. 5.
Virgas decorticatas Iacob ponit in canalibus. M. A. 2290. n. 1.
Virgilius falſa ſcribit de Didone. M. A. 3166. n. 1.
Virginitas commendatur, & ſuadetur. M. D. 6. n. 25.
Hanc gentilitas non abhorruit. n. 26.
Hæc pulchritudinis eſt conſeruatrix. M. A. 2138. n. 18.
Virgo paritura, ab Iſaia prænunciatur. M. A. 3295. n. 1.
Viſio Methodij refutatur. M. A. 1. n. 24.
Vita Patriarcharum, quattuor primarum Mundi Aetatum, quamdiu durauerit. M. A. 1537. n. 2.
Vitæ longæuitas valde inſeruit ad ſcientias addiſcendas. M. A. 1656. n. 12.
Vita priſcorum, cur longa. M. A. 1656. n. 3. *& ſeq.*
Vitulum aureum adorant Iſraelitæ. M. A. 2544. n. 48.
Hunc Moyſes comminuit, & populo bibendũ tradit. n. 49.
Vitulos aureos Ieroboam ab Iſraelitis adorari curat. M. A. 3060. n. 4.
Vlcerum plaga ſexta Aegyptiis immiſſa. M. A. 2544. n. 16.
Volucres, quando, & ex quo præſertim elemento productæ. M. D. 5. nu. 1.
Cum piſcibus in quibus conueniant, aut differant. n. 2.
Voluntatis propriæ damna. M. D. 6. n. 8.
Vox ſãguinis Abel, quomodo vindictã flagitet. M. A. 130. n. 4.
Vrias, Dauide præcipiẽte, callide interficitur. M. A. 2974. n. 1.
Fuit de tribu Leui. M. A. 2987. n. 6.
Vrias alter prophetãs tẽpli ruinã, occiditur. M. A. 3426. n. 2.
Vrim, & Tumim, quid. M. A. 2544. n. 86. & 87.
Vtenſiliam intiora in templo Salomonis ex auro & argento, quæ, & qualia. M. A. 3030. n. 17.
Vxor Lot, cur in ſtatuam ſalis conuerſa. M. A. 2138. n. 15.
Vxores ſubiectæ viris eſſe debent. M. A. 1. n. 15.
Hæc autem ſubiectio, non ſicut poſt, fuit ante peccatum oneroſa. ibid.
Vxores Abrahæ quid præfigurarent. M. A. 2179. n. 6.
Vxorum Iacob ſubordinatio. M. A. 2287. n. 3.

X

Xerxes regnat in Perſide. M. A. 3568. n. 1.
Ingentem in Greciã ducit exercitum. M. A. 3572. n. 1. et 2.
Moritur. M. A. 3589. n. 1.
Xerxes ſecundus regnat in Perſide, et moritur. M. A. 3630. n. 1.

Z

Zabulon naſcitur. M. A. 2289. n. 1.
A patre benedicitur. M. A. 2345. n. 7.
Eius tribus poſſeſſio, vbi. M. A. 2591. n. 5.
Zacharias Pontifex in templo occiditur. M. A. 3195. n. 3.
Zacharias alter regnat in Iſrael. M. A. 3263. n. 1.
Occiditur. M. A. 3264. n. 1.
Zachariæ prophetæ lxx. anni cap. eius 1. nu. 12. memorati, vnde incipiant, vbiue deſinant. M. A. 3429. n. 8. et ſeq.
Quando prophetare cœperit. M. A. 3533. n. 2.
Docet quænam ieiunia ſint accepta Deo, & multa de Chriſto, & Eccleſia vaticinatur. M. A. 3535. n. 1.
Zachariam S. Ioannis Baptiſtæ patrem, non fuiſſe pontificem oſtenditur. M. A. 4050. n. 2.
Zambri, occiſo Ela regnat in Iſrael, & Baaſæ domum delet. M. A. 3106. n. 1.
Incendio ſe perimit. n. 2.
Zameis regnat Aſſyrijs. M. A. 2091. n. 1.
Moritur. M. A. 2128. n. 1.
Zara dux Aethiopũ vnde venerit cõtra Aſam. M. A. 3093. n. 3.
Zares de Iuda naſcitur. M. A. 2314. n. 2.
Zeb à Gedeone occiditur. M. A. 2761. n. 1.
Zebee ab eodem interimitur. M. A. 2761. n. 1.
Ziphæi produnt Sauli Dauidem. M. A. 2975. n. 3.
Deferunt iterum Sauli Dauidem. M. A. 2978. n. 1.
Zona Sacerdotis, qualis. M. A. 2544. n. 80.
Zomzommim gigantes, vide. M. A. 2138. n. 20.
Zoroaſtes, Aſtronomiæ inuentor ab Ethnicis putatus. M. A. 4084. n. 45.
Zorobabel naſcitur. M. A. 2503. n. 1.
Impetrat à Dario templi reædificationem. M. A. 3532. n. 4.

F I N I S.

Spoliatur ab Antiocho. M. A. 3885.n.3.
Prophanatur ab eodem. M. A. 3887.n.5.
Purificatur à Iuda Machabæo. M. A. 3890.n.2.
In eo purificato incipiunt offerri ſacrificia. n. 3.
Eius purificatio quando facta, & quamdiu eius pollutio durauerit. n.4. & ſeq.
De eius, & altaris dedicatione. n.9.
Capitur à Pompeio. M. A.3991.n.1.
Spoliatur à M. Craſſo. M. A.4000.n.2.
Quoties reparatum, & quoties à fundamentis erectum. M. A. 4032.n.2.
Eius aquæductus deſcriptio. n. 2.
Humanis oſſibus, Coponio Præſide, à Samaritanis ſpargitur. M. A.4061.n.1.
Eius fabrica intermittitur. M. A. 4077.n.1.
Eius velum ſcinditur tempore paſſionis Chriſti. M. A. 4084.n.21.
Templum ſimile Ieroſolymitano ædificatur in mõte Garizim. M. A. 3721.n. 2.
Diruitur ab Hircano. M. A. 3926.n.1.
Temporum ratio, ad litteralem ſenſum eliciendum plurimum confert. Præ. n.2.
Hæc non nimis exquiſite, ſed moraliter putanda. n.6.
Cur tẽporibus ſacris, Ethnicorũ æræ ſint cõponendæ. n.13.
Obſeruatione aſtronomica comprobatur. M. A. 3781.n.1. & M. A.3825.n.1.
Tenebrarũ, ac lucis diſtinctio, quãdo, et cur facta. M.D.1.n.7.
Tenebrarum plaga nona Aegyptijs, inflicta. M. A. 2544 n. 18.
Tenebræ fiunt ſuper terram Chriſto in cruce pendente. M. A.4084 n.17. diſſoluuntur. n.18.
Terræ creatio. M. D. 1. n. 1.
Eius creationis modus. M. Pri. n.22.
Quomodo dici poſſit tertia die creata, et non creata. M.D.3.n.7.
Ab aquis nudatur. n. 1. & quomodo n. 2.
Locus omnium infimus, terræ aptiſſimus. M. D.1.n.3.
Terræ vocabulo, quid in capite Gen. 1. ſignificetur. M.Pri. n. 10. & M. D. 1.n.1.
Terræ promiſſionis diuidendæ leges dantur. M. A. 2583.n.22
In eam Moyſes ingredi non poteſt. ibid.
Eam ingrediuntur Iſraelitæ. M. A. 2584.n.11.
Quando diuidi cœpta. M. A.2590.n.1.
Quot annis fuerit à Ioſue ſubiugata. ibid.
Tribus vicibus fuit diuiſa. n. 2. & 3.
Eius diuiſio abſoluitur. M. A.2591.n.2.
Huius, quid ſingulis tribubus obuenerit. n. 3.
Hanc Iſraelitæ non ſtatim poſt diuiſionem totam poſſidere cœperunt. n. 6.
Terra viſionis, vbi, & quæ. M. A. 2163.n.6.
Terra viuentium ſignificat cœlum empyrium. M.Pri.n.11.
Terræmotus Amos, & Zachariæ quando contigerit. M. A. 3250.n. 1.
Alter fit tempore Paſſionis Chriſti. M. A.4084.n.21.
Et item alter Chriſto reſurgente. n. 29.
Teſtamenti veteris hiſtoria, vbi deſinat. M. A. 3919.n.2.
Teſtamentũ aliquãdo accipitur pro fœdere. M.A.2544.n.65.
Teſtimonia, vide præcepta.
Thadal rex gentium, quis. M. A. 2118. n. 2.
Thamar nubit Her filio Iudæ. M. A.2312.n.1.
Callide concipit de ſocero ſuo. M. A. 2313.n.1.
Morti adiudicatur, & abſoluitur. M. A.2314. n. 1.
Thamar alia violatur à fratre Amnone. M. A. 2996.n.2.
Thare, quando natus. M.A.1909.n.1.
Incipit generare tres filios in ſacra ſcriptura nominatos. M. A. 1979. n. 1.
Cur hi tres ſoli nominati. n. 2.
Moritur, et quibuſcum, et quãdiu vixerit. M.A.2113.n.6.
An fuerit idololatra. n. 7.
Tharſis nomine, quid accipiendum. M. A. 3043.n 9.
Tharſenſes, qui, & vbi habitauerint. M. A.1931.n.22.
Thathanai ſcribit Dario Hiſtaſpis de templi reædificatione. M. A. 3533. n. 3.
Thebeth menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545.n.36.
Thebni, Iſraelis regnum affectat. M. A.3106.n.2.
Moritur. M. A.3110.n.1.
Thecue oppidum, quod nam. M. A.3238.n.6.
Theglath Phalaſar regnat Aſſyrijs. M. A.3286.n.1.
Inuadit Iſraelitas, et transfert partem ipſorum in Aſſyrios. M. A.3295.n.2.
Transfert Damaſcenos Cyrenem. M. A.3296.n.1.
Themeotæ, qui. M. A.1931.n.53.
Theutamus regnat in Aſſyria. M. A.2849.n.1.
Moritur. M. A. 2880. n. 1.
Thineus regnat ſuper Aſſyrios. M. A.2921.n.1.
Moritur. M. A. 2950.n.1.
Thiras de Iapheth, quando natus. M. A.1662.n.1.
Thola ſeptimo loco iudicat Hebræos annis 23. M.A.2804.n.1.
Moritur. M. A.2826.n.1.
S. Thomas Chriſti vulnera, num tetigerit. M. A.4084.n.37.
Thubal de Iapheth, quando natus. M.A.1661.n.1.
Thiaræ pontificũ, et Sacerdotũ, quales. M.A.2544.n.81. et 89.
Tiberius Nero imperat Romæ. M. A.4066.n.2.
Imperij eius anni, vnde auſpicandi. M. A.4081.n.4.
Tigranes regnat in Syria. M. A.3971.n.2.
Ptolemaidam oppugnat, & ea capta redit in Armeniam contra Lucullum. M. A.3984.n.1.
Tigris fera, ab homine domita. M. D. 6.n.29.
Tigris fluuius inſignis, & vbi oriatur. M. D.3.n.19. et 28.
Timotheus ſuperatur à Iuda. M. A. 3889. n.6.
Occiditur ab eodem. M. A.3891.n.4.
Tiſri menſem Hebræorum, vide. M. A. 2545.n.33.
Tobias ſenior naſcitur. M. A.3270.n.1.
Vxorem ducit. M. A. 3309.n.2.
Cum vxore, & filio captiuus ducitur in Aſſyrios. M. A. 3314.n.3. & cur id ei Deus permiſerit. n.4.
Dei leges obſeruans, coram Salmanaſaro rege gratiam inuenit, & opera charitatis exercens, pecuniam Gabelo mutuat gratis. M.A.3315.n.1.
Viſũ amittit. M.A.3325.n.4. et recuperat. M. A.3329.n.1.
Liber eius, à quo, vel à quibus fuerit ſcriptus. n. 4.
Niniuæ interitum prædicit, ac moritur. M. A.3371.n.2.
Tobias iunior naſcitur. M.A.3310.n.1.
Pergens cum Angelo in Rages ciuitatem Medorum, ducit vxorem Saram. M. A.3329.n.1. & 2.
Domum reuertitur, & patrem à cæcitate curat. n.3.
Moritur. M. A.3408.n. 4.
Togormæi, qui, & vbi habitauerint. M.A.1931.n.21.
Torrens Iaboc, quis. M. A. 2296. n. 8.
Trabeatio columnarum æneorum Salomonis, cur altior. M. A. 3030.n. 13.
Thraces, qui, & vbi eorum habitatio. M. A.1931.n.22.
Trachonitis regio, quæ. M. A.1931.n.54.
Tradita in hoc opere, quomodo probentur. Præ. n.7.
Traditio Syrorum de oſſibus Adam. M. A.930.n.4.
Tribubus loca aſſignantur circa tabernaculum fœderis. M. A.2545.n.44.
Tribulationum vtilitas. M.A.1.n.18.
Errantes reſipiſcere faciunt. M. A.2327.n.4.
Trinitas Sanctiſſ. naturaliter cognoſci non poteſt. M Pri.n.6. & ibi de Trinitate, & quod ſit rerum creatrix. n. 7.
Nihil ei coæternum. n. 10.
Triphõ cõatur Demetriũ e Syriæ regno pellere. M.A.3909.n.4.

Obtinet

Obtinet Antiochum, vt eum regem Syriæ conſtituat. n.6.
Cogitat occidere Antiochum, & pro ipſo regnare. M. A. 3911. n. 1.
Occidit Ionathan cum filijs. M. A. 3912. n.1.
Occiſo Antiocho, occupat regnum Syriæ. n. 3.
Obſidetur in Dora. M. A. 3916. n.1. & interficitur. n. 3.
Troglodita, qui, & vbi habitarent. M. A. 1931. n. 31.
Troianum bellum, uando acciderit. M. A. 2849. n. 1.
Troia capitur. M. A. 2872. n. 2.
Tubalæi, qui, & vbi habitauerint. M. A. 1931. n. 22.
Tubæ Iubilei, quot, & quales. M. A. 2584. n. 6.
Tubarum celebritas, quando. M. A. 2545. n. 24. & ſeq.
Tubæ argentaæ fiunt. n. 50.
Tumim, & Vrim quid ſignificarent. M. A. 2544 n. 86. et 87.
Tunicæ pelliceæ primorũ parentum, à quo factæ. M. A 1. n. 19.
Tunica linea Sacerdotum, & Pontificum, qualis. M. A. 2544. n. 79. & 82.
Turcarum origo, quæ. M. A. 1931. n. 21.
Quid permittant Iudæis. M. A. 3438. n. 3.
Turres Babylon cur, et quo auctore ædificata. M. A. 1931. n. 4.
Quam alta relicta fuerit. n. 6.
Turris gregis, quæ, & vbi. M. A. 2305. n. 3.
Turris gregis, & nebuloſæ vocabulo, templum ſignatur. M. A. 3023. n. 3.
Turres Ieruſalem, quot. M. A. 3610. n. 4.
Tyrus vrbs quando condita. M. A. 2783. n. 1.
Prius inſula, poſtmodum peninſula ab Alex. Mag. effecta, & quomodo. M. A. 1931. n. 32.
Obſidetur à Nabuchodonoſor. M. A. 3435. n. 1.
Capitur, & euertitur. M. A. 3448. n. 9.
Item ab Alexandro Mag. M. A. 3721. n. 1.
Tyrij, qui, & eorum habitatio. M. A. 1931. n. 35.

V

Valerius Gratus Iudææ præſes. M. A. 4067. n. 1.
Vaſa argentea, & aurea cur Iſraelitæ tulerint ab Aegyptijs. M. A. 2544. n. 19.
Vaſa minora in templo Salomonis, quæ, & qualia, & quis eorum vſus. M. A. 3030. n. 6.
Vaſti Regina repudiatur ab Aſſuero. M. A. 3652. n. 1.
Vaticinia Ieremiæ à Barucho conſcripta comburuntur. M. A. 3430. n. 1.
Eiuſdem vaticinia ſubuerſionis nationum Iudææ finitimarum. M. A. 3451. n. 4.
Vectes arcæ, tempore Salomonis, quales. M. A. 3030 n. 20.
Velũ tẽpli ſcinditur tẽpore paſſionis Christi. M. A. 4084. n. 21.
Vela quibus tabernaculum fœderis diſtinguebatur, operiebatur, & claudebatur, qualia. M. A. 2544. n. 61. et ſeq.
Die Veneris, & Hebræi primum, & Christus vltimum paſcha manducarunt. M. A. 2544 n. 21.
Veritas veritati non eſt contraria. Præ n. 10.
Veſicarum plaga ſexta Aegyptijs inflicta. M. A. 2544. n. 16.
Veſtes Iſraelitarũ in deſerto nõ ſunt attritæ. M. A. 2584. n. 11.
Viduæ filius à Christo ſuſcitatur. M. A. 4082. n. 6.
Vindictam cur Deus differat. M. A. 1903. n. 1.
Vini abſtinentia Sacerdotibus, quando miniſtraturi erant in templo, cur indicta. M. A. 2545. n. 4.
Vintidius Parthis fugatis in Iudæam venit. M. A. 4015. n. 1.
Parthorum regem interficit. M. A. 4016. n. 1.
Virga Aaronis mirabiliter floruit. M. A. 2548. n. 5.
Virgas decorticatas Iacob ponit in canalibus. M. A. 2190. n. 2.
Virgilius falſa ſcribit de Didone. M. A. 3166. n. 1.
Virginitas commendatur, & ſuadetur. M. D. 6. n. 25.
Hanc gentilitas non abhorruit. n. 26.
Hæc pulchritudinis eſt conſeruatrix. M. A. 2138. n. 18.
Virgo paritura, ab Iſaia prænunciatur. M. A. 3295. n. 1.
Viſio Methodij refutatur. M. A. 1. n. 23.
Vita Patriarcharum, quattuor primarum Mundi Aetatum, quamdiu durauerit. M. A. 1537. n. 2.
Vitæ longæuitas valde inſeruit ad ſcientias addiſcendas. M. A. 1650. n. 12.
Vita priſcorum, cur longa. M. A. 1656. n. 3. & ſeq.
Vitulum aureum adorant Iſraelitæ. M. A. 2544. n. 48.
Hunc Moyſes comminuit, & populo bibendũ tradit n. 49.
Vitulos aureos Ieroboam ab Iſraelitis adorari curat. M. A. 3060 n. 4.
Vlcerum plaga ſexta Aegyptijs immiſſa. M. A. 2544. n. 16.
Volucres, quando, & ex quo præſertim elemento productæ. M. D. 5. nu 1.
Cum piſcibus in quibus conueniant, aut differant. n. 2.
Voluntatis propriæ damna. M. D. 6. n. 8.
Vox sãguinis Abel, quomodo vindictã flagitet. M. A. 130. n. 4.
Vrias, Dauide præcipiẽte, callide interficitur. M. A. 2974. n. 1.
Fuit de tribu Leui. M. A. 2987. n. 6.
Vrias alter prophetãs tẽpli ruinã, occiditur. M. A. 3426. n. 2.
Vrim, & Tumim, quid. M. A. 2544 n. 86. & 87.
Vtenſiliam inutiora in templo Salomonis ex auro & argento, quæ, & qualia. M. A. 3030. n. 17.
Vxor Lot, cur in ſtatuam ſalis conuerſa M. A. 2138. n. 15.
Vxores ſubiectæ viris eſſe debent. M. A. 1. n. 15.
Hęc autem ſubiectio, non ſicut poſt, fuit ante peccatum oneroſa. ibid.
Vxores Abrahæ quid præfigurarent. M. A. 2179. n. 6.
Vxorum Iacob ſubordinatio. M. A. 2287. n. 3.

X

Xerxes regnat in Perſide. M. A. 3568. n. 1.
In gentem in Greciã ducit exercitum. M. A. 3572. n. 1. et 2.
Moritur. M. A. 3589. n. 1.
Xerxes ſecundus regnat in Perſide, et moritur. M. A. 3630. n. 1.

Z

Zabulon naſcitur. M. A. 2289. n. 1.
A patre benedicitur. M. A. 2345. n. 7.
Eius tribus poſſeſſio, vbi. M. A. 2591. n. 5.
Zacharias Pontifex in templo occiditur. M. A. 3195. n. 3.
Zacharias alter regnat in Iſrael. M. A. 3263. n. 1.
Occiditur. M. A. 3264. n. 1.
Zachariæ prophetæ lxx. anni cap. eius 1. nu. 12. memorati, vnde incipiant, vbi ue deſinant. M. A. 3429. n. 8. et ſeq.
Quando prophetare cœperit. M. A. 3533. n. 2.
Docet quænam ieiunia ſint accepta Deo, & multa de Christo, & Eccleſia vaticinatur. M. A. 3535. n. 1.
Zachariam S. Ioannis Baptiſtæ patrem, non fuiſſe pontificem oſtenditur. M. A. 4050. n. 2.
Zambri, occiſo Ela regnat in Iſrael, & Baaſæ domum delet. M. A. 3106. n. 1.
Incendio ſe perimit. n. 2.
Zameis regnat Aſſyrijs. M. A. 2091. n. 1.
Moritur. M. A. 2128. n. 1.
Zara dux Aethiopũ vnde venerit cõtra Aſam. M. A. 3093. n. 3.
Zares de Iuda naſcitur. M. A. 2314. n. 2.
Zeb à Gedeone occiditur. M. A. 2761. n. 1.
Zebee ab eodem interimitur. M. A. 2761. n. 1.
Ziphæi produnt Sauli Dauidem. M. A. 2975. n. 3.
Deferunt iterum Sauli Dauidem. M. A. 2978. n. 1.
Zona Sacerdotis, qualis. M. A. 2544 n. 80.
Zomzommim gigantes, vide. M. A. 2138. n. 20.
Zoroaſtes, Aſtronomiæ inuentor ab Ethnicis putatus. M. A. 4084 n. 45.
Zorobabel naſcitur. M. A. 2503 n. 1.
Impetrat à Dario templi reædificationem. M. A. 3532. n. 4.

F I N I S.

Digitized by Google

Pa.lin. *Errata* *corrige*

241 23. Caietanus, ex qua Caietanus; ex hac
247 48. cum tamen cum tamen
248 12. apud quor apud quo
252 4. eidem eidem
54. qui ablata quæ ablata
252 42. *dele omnia quæ ſub num. 7. continentur, quia aduerſantur his quæ ſub anno mundi 3437. num. 8. & 9. reƈte ſunt dicta.*
253 7. Iochin Ioachin
47. vndecim ſeu
50. adde vndecim adde ſeu
51. duntaxat 125 duntaxat 120.
52. quàm vndecim quam ſeu
in 4. marg. 11. d. 1 125. 120.
257 35. debeta occidi deberet occidi
261 34. octoginta ſex octoginta ſeptem
264 41. occiſio occiſo
265 *in fine* V Z.
267 5. Eliſeo Eliſeo
in fine V Z.
268 17. Amaſias Amaſiæ
269 3. propheti propheta
4. Amo Amos
8. Iſrael Iſrael
270 *penult. dele* 236.
vlt. dele 3.
271 4. & 5. Ioham Ioatham
272 5. Aſſyria in Aſſyria
281 29. reliquis reliquus
284 3. reliqui populum reliquum populum;
287 42. templet templo,
290 33. melas melius
44. alijs paucis illis paucis
298 16. Et , &
35. ſequanti ſequenti
302 23. Iudæis exaltare Iudæis amplius exaltare
302 *penultima* veraſſimè veriſſimè
303 3. muſcis muſcas
4. papilionibus papiliones
307 32. recentioribus recentioribus
309 *in 1. marg.* tranſeunt tranſeunt
46. in capita Danielis in capite 6. Danielis
310 1. An 3464. An. 3404.
10. Apochen Epochen
20. Apochen Epochen
45. *vltima adde* Sed & quod Cyrus, quando ſolum Iudæorum captiuitatem, iam cepiſſet Babylonem, adhuc clarius exprimit ſcriptura ſacra 1. Eſdr. cap. 5. ver. 13. vbi eũ appellat regem Babylonis, dicens: Anno autem Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edictum, ut domus Dei hæc ædificaretur, &c.
314 32. commenſalia conuiua
315 21. Scaligeris Scaligeri
316 20. Chaldæorum, quod *adde* non modo iam diu antea ſuſtinerat, ſed
318 10. Eandem profectu attigiſſe, eadem profecto attigit
48. cap 6. cap. 9
324 25. Nam & qui Nam & eos qui
44. Eleazaris Eleazari
326 3. aduerſati aduerſari
328 12. Cambyſis in anno *dele* in
330 22. reaſumpſerint reſumpſerint
vlt. lib 3. *adde* aliquanto vltra medium
331 21. Apochen Epochen
334 6. anno mundi 3023. *adde* diximus.
41. hoc huic
in 1. marg. interiori. 5. 6 *in 2.* 6. 8.
335 13. aniuerſamque eius vniuerſamque eius
336 21. reaſumpta reſumpta
46. vt ea vt etiam ea
340 *in poſtremo marg.* moleſtati moleſtia
34. qui quod
342 8. Apochen Epochen
344 33. Nabonaſſaris Nabonaſſari
44. Olympiade ſeptuageſima quarta Olympiadem ſeptuageſimam quartam
46. incidit in *dele* in
345 8. Olympiada ſeptuageſima quarta Olympiadem ſeptuageſimam quartam
346 18. in Græciam in Græcia
penultima Nabonaſſaris Nabonaſſari
354 45. placati placatæ
358 29. dictſaſa dicendis
360 24. B. Theodotetus *dele* B.
364 50. Haceldema Haceldama
366 44. duas partes duas portas
369 2. *in principio adde* 7.
370 26. Haceldema Haceldama
371 4. nume. 3. & 4. nume. 7. & 8.
27. Moyſis Moyſi
31. ſecunda Machab. tertius 2. Machab.
32. ſuprallegatus *dele* ſuprallegatus *& adde* cap. 1.
375 16 obtigit obtegit
376 16. anno mundi 613. anno mundi 987.
377 19. *dele* 16. & imple vacuum
379 48. litteram faiſſe litteram antiquitus fuiſſe
380 42. pro nepote pronepote
383 24. reaſumpta reſumpta
388 22. neceſſitati *dele* ti
390 19. conſolata confirmata
in marg. a rege à rege
391 39. regea vel reges ve
393 *in 1. marg.* Sadoc genuit Azot Azot genuit Sadoc
395 30. & alij *adde* & ante hos omnes Ptolemæus Lagi, & Ariſtobulus, quemadmodum nos ſub an. mun. 3750. n. 2. probabimus.
397 *in 1. marg.* potius potius
43. cœpit cepit
399 45. *dele* ſubiugatum fuit *& pone* Seleuci ſucceſſores ſubiugati fuerunt
400 16. iacta iactata
403 47. 53. & 56. Nabonaſſaris Nabonaſſari
404 5. Nabonaſſaris Nabonaſſari
40. Eleazaris Eleazari
antepenultima Qui defuncto Quo defuncto
405 *penultima* tite vt *dele* vt. *ibidem* optabamus optabamus
29. *in margine interiori* 3. 4.
406 29. ſubiungitur ſubiungit
412 22. in vrbem in urbe
414 35. & pater quod pater
415 8. ponit confert
18. aſſerit annum aſſerit quod annus
419 38. traductati traductatus
422 32. Onkelos Onkelos
429 54. *dele* quorum declaratio ex B. Hieronymo, *& adde*. Quæ breuiter Antiochi Magni geſta pertinuiſſe uidentur, quemadmodum ex ſubſequentibus vſq; ad an. mun 3867 dicendis innoteſcere poterit. Sanè prædictorum Danielis verborum declaratio, ex B. Hieronymo in primis
430 40. reaſumpta reſumpta
431 41. nantibus nantibus
433 10. quinquageſimo ſecundo quinquageſimo nono
435 10. bellum *dele quæ ſequuntur vſque ad* hoc circiter *excluſiue*
437 32. reaſumendi reſumendi
446 43. ſub latum ſublatum
447 52. olim ſe olim ipſe
54. in ſecundo templo ad ſecundum templũ
448 18 ſentit ſentiunt
449 14. quod quot
453 *in 2. marg.* verò vero
456 30. Et Et
457 29. Mathathiæ Mathathiæ
458 2. coronati ſunt. coronati ſunt?
459 33. mundi 3886. 3887.
40 fatigatis fatigatus
460 *penultima* millia millibus
463 8. An. 3863. An. 3890.
antepenultima hoc eſſe hoc eſt
465 41. paſſiuam paſſiuum
467 9. qui tum quartum
469 15. munitas munitas
16. per vrgebant perurgebant
20. Timotheus *claude parenteſ. quæ ſequuntur incluſiue vſque* ſuperatus *& tolle alteram parenteſim intermediam*
470 *in 1 marg* pugnati pugnat
471 *penultima* teferto refertum
473 34. quadrat quadret
478 21. probabile videtur *adde* ipſum inchoaſſe *& dele quæ ſequuntur excluſiue vſque ad* librũ ſuũ
26. poſtremo tempore *adde* nimirum anno centeſimo octogeſimo octauo
36. videbimus *adde* credimus autem epiſtolam illam quæ ante alias duas, nempe hoc anno regni Græcorum centeſimo quinquageſimo ſcripta dicitur, ideo in dicto proœmio eſſe intextam, quòd à Iuda Machabæo exarata fuiſſet, videreturque admodum accommodata, ad oſtendendum ſanctum diuini cultus zelum illius Ducis, cuius res geſtas Auctor compilare intendebat.
41. reaſumpſerat reſumpſerat
481 38. educatus *adde* fuerat
485 34. iuxta communem fere omnium opinionem iuxta communem quæ tum vigebat opinionem
489 22. nominis iij. Hunc quia nominis iij. & hunc, quia
490 28 Diodorus Diodotus
38. Emaleucle Emalcuel
491 *vltima* iuſſit mandauit
493 8. & Ioſephus & tradit Ioſephus
48. tradereq; tradereq;
494 35. in principatu fratris in principatũ fratri
34. occurriſſe ei occurriſſe ſibi
33. octodecim duode viginti
498 4. captiuati capti
5. natu maiore natu maior
vltima captiuate captiuos facta
499 *penultima* in proximã quandam in proximam quandam
502 7. primus omnium primuſq; omnium
503 21. onerum onera
41. & ab eo *dele* &
504 19. Gryphus Grypus
510 33. Ptolemæo Ptolemæum
512 *in 2. marg.* Alexandro filio *dele* filio
55 quem poſtea quam poſtea
penult. huius nominis ja. huius nominis ia.
in vlt. marg. Antiochus nonus Antiochus decimus
513 4 Syriacis hunc Antiochum Syriacis: Hunc Antiochum
18. tumultu *dele quæ ſequuntur videlicet* eundem cum amicis ſuis
19. Gymnaſio *adde* cum amicis ſuis
20. concrematum concrematus fuit
21. & 28 Antiochum n. Antiochus aj
514 45. ANNO vrbes ANNO vrbis
516 15. in cælum aulici
19 nominis aj. nominis aij.
in 2 marg. Antioch. 1 aj. Antiochus aij.
519 26 poterat poterant
520 4. tuliſſe tuliſſe
28. in ſtola pontificia ſtola pontificia indutus
523 *in 4 marg* Antiochus aij. Antiochus xiij.
525 8. detractantes detrectantes
526 11 Aemilio Aemilii
32 de commiſſione iuſſu
529 26 deſiderata deſiderati
530 36 Deniq; Itaq; *& claude parenteſi quæ ſequuntur vſque ad* atas *incluſiue ſublata altera parenteſi intermedia*
37. exercitum, inquit, *dele* inquit
vltimã parenteſim quæ claudit in tabulis *tranſpone vt claudat* inferri poteſt
531 16. Eutropius Eutropius
533 19. Republica Reſpublica
536 10 obſeruaret obſeruarat
538 45. in Ciliciã in Ciliciam
541 11 *in marg. interiori* 4. 5.
47 *in marg. interiori* 5. 6.
542 35. *in marg. interiori* 6. 7.
543 14. *in marg. interiori* 7. 8.
41 *in marg. interiori* 8. 9.
50. *in marg. interiori* 9. 10.
546 11. qua proxime qua anno præcedente
34 *dele* regis *ibidem* & 4013. 4012.
549 31. prodierint prodijſſent
38. Hebraicè Hebraicæ
551 2. oblatum ablatum
24. vt ſupra num. 1. vt ſub anno mundi 4017 num. 2.
54 Mariamnem Mariamnen
555 30 omnibus cum omnibus, cum
556 *vltima adde* vt roſtra videlicet
557 33. Cui Herodes Herodes autem
558 20. reaſumptis reſumptis
559 28 qui ſolis qui ſolus
562 6. curant curarit
565 33. ſcelectos ſelectos *ibidem* Callus dixit Gallus dixit
569 40. reaſumptam reſumptam
570 21. menſæ menſa
571 57. cubitorum erat *adde* quando ſcilicet eius altitudo Neronis temporibus abſoluta fuit
574 30. gradibus *adde* (ſubaudi in parte eius inferiori)
575 43. orationis loco *dele* loco. *ibidem* mulierum loquatur mulierum loco intelligat.
576 23 exhibebant exhibebat
577 24 quattor quattuor
581 4. inclementer inclementer
589 43. in Olympiadem centeſimam octogeſimã quintam in Olympiade centeſima octogeſima quinta
590 41. lib. 2. Saturnaliam lib. 1. Saturnalium
27. Sex. Pacubio Sex. Pacuuio
ibidem plebam regente plebem rogante
601 14. inſinuabat *adde* Hucuſq; 8 Auguſtinus.
604 37. dubitatio. *adde* Præſertim cum S. Matthæus initio ſui Euangelij non ſolum aſſerat Ieſum eſſe filium Dauidis; ſed etiam, vt dictum eſt, tum ipſe ibidem vſque ad ver 18. tum S. Lucas cap. 3 ver. 23. & ſequentibus, quomodo idem Ieſus de Dauidis ſtirpe prodierit, accurate admodum oſtendant.
606 28. Ieruſalelem Ieruſalem
609 53 negare negari
614 *in 2. marg interiori* 39 1.
35. ver 12 aet 22.
in 2. marg interiori 40. 2.
615 *in marg. interiori* 41. 3.
616 *in marg. interiori* 42. 4.

Digitized by Google

Pa.lin.	Errata	corrige
617	*in 1 marg. exteriori* 43.	5.
	in 2 marg. exteriori 44.	6.
618	34. ciciu	citius
621	46. agemus	agimus
628	47. mirabili	mirabilis
	40. agnus Dei: qui tollit	agnus Dei, ecce qui tollit.
	51. Nathanielem	Nathanaelem
630	51. fatieatus	fatigatus
634	23. Sanctus eit Ieſu *dele* Ieſu	
	24. de ipſo *adde* Ieſu	
635	*antepenult* docere	docere
636	49. & fratre	& fratres
637	28. Dux erat	Dux erat
640	17. doaet	docebat
	58. Ieroſolymitano *adde* templo	
	ibidem Samaritano *dele* templo & *adde* monte, vbi olim fuerat templum à Sanabalat extructũ, ac poſtea à Io. Hircano, quemadmodum ſub an. mun. 3936 n. 1. diximus, ſubuerſum	
642	51. fore	fote
643	18. Vadeu, enda	Vade, vende
	42. prædicis	prædiam
644	53. baptizaset	baptizaſſet
649	40. introire	introire)
650	7. Litoſtratos	Lithoſtrotos
	30. Lucat	Lucas
652	44. tertia iam tunc inchoata	tertia circiter inchoante

Pa.lin.	Errata	corrige
	33. myrrhamm *adde* ad aordã tantiſper exhilarãnda, mœſtitiamque ſubleuandam	
	40 tertia iam deſinante	tertia, prima eius mediætate circiter exacta
	50 mmitum matidie *dele* meridie	
	51. *dele* hoa eſt. *ibidem* diei ſeptima	diei quarta. *ibidem* orationis nona orationis ſexta
654	52. incipiebat, *adde* propter duplicatam feſtiuitatem, ſabbati ſcilicet, & Paſchæ concurrentem.	
658	5. corpus Ieſu *dele quæ ſequuntur vſque* remanſerant *incluſiue & adde* Sed	
	13. & paucos *dele* puto autem eas non procul inde & *adde* Et tunc Maria Magdalene cum vna, vt arbitror, aut altera tantum, relictis ibi cæteris, ſtatim rediit ad ciuitatem, & properauit nunciare Petro, & Ioanni dicens: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus vbi poſuerunt eum.] Oportet etiam ipſam & ſociam, ſeu ſocias aliis tunc pariter ſaluiſſe ibidem exiſtentibus, de viſione Angelorum, ſeu Angeli, qui dicerent Ieſum viuere; vt ex Luc. cap. 24 ver. 22. vſque 25. necaſſario inferri poſſe videtur. Puto autem interim reliquas mulieres, quæ in monte remanſerant, non procul à ſepulcro	
659	*antepenult. dele* Dixi etiam iſſe *vſque* dicebantur *incluſiue*	

Pa.lin.	Errata	corrige
662	20.: Viſa fenim	:(viſa enim
	26. *pone in marg.* 10. Chriſti apparitio	
664	32. dimidiatam modicam ſanè *dele* modicam ſanè	
	ibidem Quod in annorum	quod modicam ſane in annorum
670	30. ducit	ducitur
675	6. 7. & 8. Eupa Aſia toris in	Eupatoris in Aſia
685	*in 1. marg.* memorari	immorari.
686	*in 5. marg.* domum	donum
691	*in 1 marg. interiori* 03.	401.
	16. negotiatores	negotiatorum
695	25 redtdendum *adde* fuerit adductus.	
696	*in vltima marg. interiori* 759.	756.
697	8 *in marg. interiori adde* 56	24.
	19 numquid S.	Sanctus.
	ibidem numquid S.	Sancti.
	23. necati fuatint *adde* Porro Elias	
700	15. Ben Merodac regnauit annos 4.	24.
704	29. quot annis	quotannis
734	6 *columna 2.* cap. 18.	cap. 6.
	31 *columna 2* ver. 79.	ver. 29.
	48 *columna 2* n. 21.	n. 27
739	*penult. columna 1.* Abimelech *adde* ſiter	
740	15. *columna 1.* Acharanitæ	Accaronitæ
741	61. *columna 2.* vixit	vicit
743	21. *columna 1.* Anallus	Analius
	47. *columna 1.* Iacobeo	Iacobo

Qui hos libros compaginandos ſuſcipient, tria hæc præcipue curabunt.

Primo tabulas in vtroque tomo ita componere ſtudeant, vt lineæ tranſuerſariæ alterius paginæ, cum alterius lineis ſibi inuicem directè, quantum fieri poſsit, reſpondeant.

Deinde paginas hic contrientes recenſendas, quas Auctor a ſe recognitas, denuo imprimi curauit, locis ſuis ritè accommodent, ſine detractis, ſiue contectis prioribus, prout res ipſa poſtulabit. Sunt autem hæ; in ſecundo quidem hoc tomo, pag. 517. & 518. in primo autem tomo, pagina 287. 288. & 289. quæ omnes, veteribus ſublatis, ſubſtituendæ ſunt. Pag vero 452. & 453. eiuſdem primi tomi, quæ auferri non poſſunt, nouis tegendæ erunt eo modo, quo in calce ipſius indicatum eſt.

Poſtremo imagines a regeſto ſeparatas, ſuis locis collocabunt prout infra, videlicet.

post paginam	9	ponatur.	Templi Salomonis aſpectus exterior, & interior.
			Veſtigium Templi Salomonis.
	23		Exempla maris ænei, Luteris & baſis, fiſtularum & ſciphonum.
	26		Columnarum, & retiaculorum typi.
	368		Ieroſolymæ, cura Neemiæ Ducis inſtauratæ, orthographia.
	448		Titi arcus triumphalis orthographia.
			Sacra Iudæorum ſpolia, in Triumpho Titi Romam delata.
	577		Templi Herodiani veſtigium.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu.

Omnes ſunt Terniones, præter Z qui eſt Quaternio, Vuu Duernio, & † vnico folio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google